Taner Murat

DICŢIONAR
TĂTAR CRIMEAN – ROMÂN

KÎRÎM TATARŞA - KAZAKŞA
SÓZLÍK

Taner Murat

D I C Ț I O N A R
TĂTAR CRIMEAN – ROMÂN

KÎRÎM TATARŞA - KAZAKŞA
S Ó Z L Í K

CreateSpace, Charleston, SC, USA, 2011

www.tanermurat.com

© Copyright 2011 Taner Murat

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the written prior permission of the author.
ISBN-13: 978-1461083108
ISBN-10: 1461083109
BISAC: Foreign Language Study / Turkish & Turkic Languages

Cover designer: Elif Abdul

Printed in Charleston, SC, USA

Cuvânt înainte

Prin prezenta lucrare doresc să completez activitatea începută prin *Dicţionarul român – tătar crimean* apărut în anul 2009 la editura Muntenia din Constanţa oferind un sprijin atât celor care intenţionează să cerceteze istoria, limba şi literatura tătară crimeană cât şi celor interesaţi să înveţe sau să îşi aprofundeze cunoştinţele de limbă tătară crimeană, interpreţi, traducători, elevi şi studenţi.

Partea de limbă tătară crimeană conţine 50.470 de cuvinte, în lista de cuvinte-titlu fiind incluşi şi termenii din dialectul nogai, în măsura îngăduită de către izvoarele cercetate.

Persoanelor familiarizate cu limba tătară crimeană le este cunoscut faptul că ortografierea se face în baza principiul fonetic, respectiv cuvintele se scriu aşa cum se citesc. Întrucât sistemul fonetic al tătarei crimeene autentice nu dispune de sunetele *f, h* şi *v*, prezentarea neologismelor din partea de limbă tătară crimeană a dicţionarului s-a făcut după cum urmează:

Neologismele provenite din limbile europene au fost ortografiate academic.

În scopul limitării proporţiilor lucrării pentru majoritatea neologismelor provenite din limba arabă şi din limba persană s-a ales exclusiv ortografierea academică, respectiv scrierea literelor *f, h* şi *v* s-a făcut ca şi în limbile de ascendenţă. Atragem însă atenţia că acestor cuvinte le corespunde atât un fonetism academic cât şi unul sau mai multe fonetisme în tătara crimeană autentică.

Pentru un număr relativ redus de neologisme cu ascendenţă arabă sau persană consacrate ca şi cuvinte tătăreşti, deci care se manifestă exclusiv în fonetismul limbii tătare crimeene autentice, cum ar fi cuvântul *ázír* provenind din *hazîr*, am optat pentru ortografierea fonetică.

Diversele domenii de activitate: anatomie, medicină, biologie, gramatică, matematică, astronomie etc sunt îmbrăţişate într-o măsură acceptabilă. Ca şi în lucrarea pereche s-a pus şi de data aceasta accentul pe termenii din botanică, zoologie, ornitologie, ihtiologie şi entomologie, la care în scopul evitării confuziilor s-au precizat şi denumirile latine.

Selectarea expresiilor s-a făcut astfel încât să poată acoperi cât mai bine atât sfera conversaţiilor de zi cu zi cât şi diverse domenii din realitatea înconjurătoare. Atunci când s-a considerat necesar s-a optat pentru susţinerea explicaţiilor prin încadrarea în exemple.

Fondul de cuvinte al lucrării este înfăţişat cu următoarele particularităţi:

- s-au folosit patru tipuri de litere:
  1. - litere aldine:
     - pentru cuvintele-titlu tătăreşti.
     - pentru cifrele romane care separă categoriile gramaticale ale cuvântului (**I.**, **II.** etc.).
     - pentru majusculele care separă subcategoriile gramaticale (**A.**, **B.** etc.).
     - pentru cifrele arabe care separă sensurile cuvintelor polisemantice (**1.**, **2.** etc.).
  2. - litere aldine cursive:
     - pentru verbe compuse şi locuţiuni verbale în limba tătară.
     - pentru cuvinte compuse, locuţiuni adjectivale şi adverbiale, expresii şi exemplificări în limba tătară.
  3. - litere cursive:
     - pentru specificări gramaticale.
     - pentru explicaţii.
     - pentru denumirile latine ale plantelor, animalelor, etc.
  4. - litera obişnuită pentru tot ceea ce este text românesc-traducere.
- pentru partea în limba tătară crimeană s-a folosit alfabetul Universităţii din Bucureşti, Facultatea de limbi şi literaturi străine care redă foarte fidel timbrul vocalelor şi este categoric superior altor alfabete utilizate pentru limba tătară crimeană *(vezi "Alfabetul limbii tătare crimeene")*.
- cuvintele-titlu sunt înregistrate în ordine alfabetică, specificându-se în dreptul fiecăruia categoria gramaticală căreia îi aparţine, după care urmează definiţiile româneşti.
- specificările gramaticale şi indicaţiile de domeniu s-au făcut succint *(vezi "Lista abrevierilor")*.
- traducerile echivalente sunt despărţite prin punct şi virgulă (;).
- sufixele din limba tătară crimeană sunt precedate de cratimă (-).
- la termenii tătăreşti s-au introdus între paranteze rotunde ( ) sufixele care pot fi omise fără a fi schimbat sensul cuvântului, folosirea acestora fiind deci facultativă. De exemplu: **alşakgóñíl(lí)** pote fi utilizat fie sub forma **alşakgóñíl**, fie sub forma **alşakgóñíllí**.
- bara oblică simplă (/) s-a folosit pentru a arăta că, într-un context, termenul după care este aşezată bara poate fi înlocuit cu cel pe care îl precedă. Această bară este folosită atât la partea de limbă română cât şi la partea de limbă tătară crimeană. De exemplu: ***entár/entárí*** se poate citi fie ***entár***, fie ***entárí***. Tot astfel: **a fi tare/fudul de urechi** se poate citi fie **a fi tare de urechi**, fie **a fi fudul de urechi**. De asemenea, grupul de sufixe: ***-îp/-íp/-up/-úp*** se va putea citi fie ***-îp***, fie *-íp,* fie ***-up***, fie ***-úp***, în funcţie de legile armoniei vocalice din limba tătară.
- verbele compuse şi locuţiunile verbale sunt marcate prin punct median (•) şi au fost reunite în grupuri despărţite prin bară oblică dublă (//).
- cuvintele compuse, locuţiunile adjectivale şi adverbiale, expresiile şi exemplificările sunt marcate prin punct median (•) şi au fost reunite în grupuri despărţite prin bară oblică dublă (//).
- s-a urmărit ca ori de câte ori există posibilitatea unei ambiguităţi să se precizeze sensul corespunzător prin folosirea unui sinonim, a indicaţiei de domeniu sau prin explicaţie.
- nu s-a recurs la sistemul trimiterilor.

Am speranţa că lucrarea va reprezenta un început, un cap de pod, sporind interesul vorbitorilor de tătară crimeană pentru lucrări similare menite să o îmbunătăţească şi să o completeze fără a prejudicia caracterul istoric al acestei limbi, neîndoielnic cea mai veche limbă de pe tot cuprinsul teritoriilor care astăzi se revendică a fi europene.

Sózbaşî

Bo işlem 2009-da Kóstenğe'de bastîrîlgan *Kazakşa – Kîrîm Tatarşa Sózlíkní* tekmíllep bír yaktan kîrîm tatarlarnîñ tewúkesín, tílín men edebiyatîn aktarganlarga yardîm etíp, obír yaktan da kîrîm tatarşanî úyrenip geñíşletmesín istegenleríñ, terğúmanlarîñ, tílmaşlarîñ, mektep talebeleríñ men darúlfúnun úyrenğileríñ yardîmína da kelmege karay.

50.470 başlîksózden ibaret kîrîm tatarşa kesímíne teşkerílgen kitaplarda tabîlgan nogayğa sózlerí de eklendí.

Ğalpak kîrîm tatarşasîñ tellafuzunda *f, h,* men *v* awazlarî tabîlmaganî úşún kîrîm tatarşaga borîşka alîngan eğnebiy sózlerníñ yazîlmasî bolay-típ yapîlgandîr:

Bútún kúnbatar tíllerínden kelmeşík sózler muwallîmatşa yazîlgandîr.

F, h bír de *h* awazlarnî íşíndelep arapşa man farsşadan kelgen sózler, sózlíkníñ geñíşlígí músaade etkení kadar, kóbísí sáde muwallímatşa yazîlîp kayîtlangandîr. Bo sózlerníñ hem bír muwallímatşa tellafuzî, hem ayîrî bír ya bírden fazla ğalpak tatarşa tellafuzî da bardîr, okîwğular unutmamalîdîr.

Tílímízde adamkîllî sáde ğalpak tatarşa tellafuzî man yerleşken arapşa man ağemğeden tartîlgan sózler, ğalpak tatarşa yazîlmasî geşírílgendír, mesela *hazîr* sózínden tartîlgan *ázír* sózí.

Kitapka túrlí alanlardan sózler kayîtlangandîr, uzabílímínden de, tîptan da, ómírbílímínden de, tílsîzgasîndan da, riyaziyetten de, felekiyattan da, we sayire. Karîştîrmalar man yañgîş terğúmelernî atlatmak úşún ósímlíkbílímíne, haywanatbílímíne, kuşbílímíne, balîkbílímíne bír de bóğekbílímíne látinğe atamasî da koşîlgandîr.

Sózlerge baylî aytîmlarnî ayîrağakta hem hergúnlúk, hem uzmanlîk dallardan aytîmlar eklengendír. Kereklí kórílgen yerlerde sóz terğúmesíñ soñína añlamlî úyrenekler de koşîlgandîr.

Kolay bír kitap aktaruwuna bo işaretler kullanîldî:

- bo kitapta dórt túrlí hárf yer alîr, dewamda kósterílgendiy:
    1. - kalîn hárfler bolay-típ kullanîldî:
        - tatarşa başlîksózler úşún.
        - tatarşa sózníñ tílsîzgasî ğergelerín ayîrgan, roman rakamlarî úşún (**I.**, **II.** we sayire).
        - tatarşa sózníñ tílsîzgasî astğergelerín ayîrgan, balaban hárfler úşún (**A.**, **B.** we sayire).
        - kópmanalî tatarşa sózníñ añlamlarîn ayîrgan, arap rakamlarî úşún (**1.**, **2.** we sayire).
    2. - seğdelí kalîn hárfler şolay-típ şalîştîrîldî:
        - tatarşa bírleşken figeller men takîm figellerí úşún.
        - tatarşa múrekkep sózler, takîm sîfatlarî, takîm rewúşlerí, aytîmlar man úyrenekler úşún.
    3. - seğdelí hárfler şay-típ íşletíldí:
        - tílsîzgasî aşîklamalarî úşún.
        - umumiy aşîklamalar úşún.
        - ósímlíklerníñ látinğe atamasî úşún, haywanlarnîñ látinğe atamasî úşún, we sayire.
    4. - sózlíkníñ kazakşasî bútúnliy sîradan hárfler men yazîldî.
- sózlíkte, kîrîm tatarşasîna kullanîlgan başka elifbelerden sózsíz-suwalsîz ústún, Búkreşt Darúlfúnununda, Eğnebiy Tíller we Edebiyatlar İhtiyariyesínde tóretílgen tatar elifbesí kullanmaktadîr. *("Kîrîm tatarğanîñ elifbesí"* sayîpasîn da bír kózden geşíríñíz).
- bo kitapta, tatarşa başlîksózler elifbe sîralamasî man kayîtka alînîp, her tatarşa başlîksózníñ artîndan tílsîzgasî ğergesí aşîklanîp, ondan soñra da kazakşasî geşírîldí.
- tílsîzgasî aşîklamalar man kullanîm alanlarî kîskartîlîp yazîlgandîr *("Kîskartmalar"* sayîpasîn da bír kózden geşíríñíz).
- eşañlamlî terğúmelerníñ arasîna noktalî otîr kondîrîldî (;).
- kitapnîñ kîrîm tatarğasında, ihtiyariy koşîmğalar tîrnaklarnîñ ( ) arasîna alîndî. Sóz mesela: **alşakgóñíl(lí)** hem **alşakgóñíl** şekílínde íşler, hem **alşakgóñíllí** şekílínde íşler.
- eşañlamlî atamalarnîñ arasîna kaşay sîzîk (/) kullanîldî. Kaşay sîzîk hem kazakşada, hem kîrîm tatarşada faaliyettedír. Sóz mesela: ***entár/entárí*** hem ***entár*** dep okîlîr, hem de ***entárí*** dep okîlîr. Hep şonday: **a fi tare/fudul de urechi** hem **a fi tare de urechi** dep okîlîr, hem **a fi fudul de urechi** dep okîlîr. Şoga uşap ta, koşîmğa takîmî: ***-îp/-íp/-up/-úp*** hem ***-îp***, hem ***-íp***, hem ***-up***, hem de ***-úp*** okîlîp dogrî şekílníñ ayîrmasî, sozîkawaz ses uyumuna kóre, tírkeleme wakîtîna kalîr.
- tatarşada, bútún bírleşken figeller men bútún takîm figellerníñ aldîna balaban orta nokta salîndî (•); bo bírleşken figeller men takîm figellerní bír araga ketíríp bír bólík kuruldî, bólíkníñ aldî da koşak kaşay sîzîk man (//) wurgulandî.
- tatarşada, bútún múrekkep sózler, bútún takîm sîfatlarî, bútún takîm rewúşlerí, bútún aytîmlar man bútún úyreneklerníñ aldîna balaban orta nokta salîndî (•); bonlarnî da bír araga ketíríp bír bólík kuruldî, bólíkníñ aldî da koşak kaşay sîzîk man (//) wurgulandî.
- kópmanalî sózlerníñ añlamîn karîştîrmamaga, kerek yerlerde sózníñ dogrî manasî añlamdaş sózler men, kullanma alanî man ya da túrlí kerek aşîklamalar man añlaştîrîldî.
- sózden-sózge yollamalar kullanîlmadî.

Bo mením íşlemím bír başlaw, bír kópír başînday, búgún Awrupa topraklarî sayîlgan bútún memleketleríñ eñ eskí tílí tewúkiy kîrîm tatarğanîñ başka kitaplarîna ğol aşağagîn umutunda tabîlaman.

Alfabetul limbii tătare crimeene

Kîrîm tatarşasîñ elifbesí

Litera Hárf	***Denominaţia***	***Pronunţia***	***Atî***	***Okîlmasî***
A,a	a	- *a*, ca *a* din *ac, mama* (*at "cal", ana "mamă", kalmak "a rămâne", tatarlar "tătarii", bayram "sărbătoare, bairam", kazakşa "limba română, românește"*). Este o vocală posterioară, nelabială, deschisă şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	a	- sózníñ heryerínde makbul, awuzartî, erínsíz, geñíş okîlgan bír sozîkawazdîr (*at, ana, kalmak, tatarlar, ramazan, bayram, kazakşa*)
Á,á	á	- *á* este un sunet specific tătarei crimeene: 1. aproximativ ca *ea* din *belea* (*şáş "păr", lále "lalea"*). 2. ca la punctul 1., sau aproximativ ca *ia* din *chiar* (*káát "hârtie", Kázim "Chiazim", Kániye "Chianie"*). 3. aproximativ ca *a* din *belea* (*árúw "bun, bine", ádet "obicei", sáát "ceas, oră", mápís "temniță"*). Este o vocală anterioară, nelabială, deschisă şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt. Grupul de litere *aá, nu simbolizează două vocale alăturate* fiind o convenţie de scriere care arată că citirea se face conform primei vocale din grup iar flexiunea cuvântului se face conform celei de a doua vocale din grup. De exemplu, citirea cuvântului *kaár "grijă"* este identică cu a lui *kar "zăpadă"* însă în cazul ablativ ele vor deveni *kaárden "de/din grijă"*, respectiv *kardan "de/din zăpadă"*. Similar trebuie tratat şi grupul de litere*áa*. De exemplu, cuvântul *nikáa "cununie"* se citeşte ca şi cum ar fi *"niká"*iar dativul său va fi *nikáaga "spre/la cununie"*.	á	- sózníñ heryerínde makbul, awuzaldî, erínsíz, geñíş okîlgan bír sozîkawazdîr. Tellafuzî úş tarzda: 1. bazî sózlerde temíz awuzaldî okîlîr (*şáş, lále*). 2. bazî sózlerde ya yokarda aşîklanganday, ya da *ya* gibí okîlîr (*káát, Kázim, Kániye*). 3. bazîlarî yarîmawuzaldî okîlîr (*árúw, ádet, sáát, mápís*). Koşak hárfler *aá* man *áa* ekí awaz ímlemez, koşaknîñ bírínğí hárfí okîlîp ses uyumî koşaknîñ ekínğí hárfíne kóre uydurulağagîn añlamîn taşîr. Mesela, *kaár (kaygî)*sózí tîpkî *kar* sózíndiy okîlîr amma ekí sózníñ şîgîş kelíşí ayîrîdîr, *kaárden* men*kardan*.
B,b	be	- *b*, ca *b* din *bob, babă* (*babay "tătic", bel "talie, mijloc, şale", bîlmek "a şti", búber "ardei"*). Este o consoană oclusivă, sonoră, bilabială şi nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt.	be	- sózníñ soñînda kayriymakbul, kapalî, ótken, koşakerínlí okîlgan bír tartîkawazdîr (*babay, bel, bîlmek, búber, kurban, bayram*).
Ç,ç	ce	- *ç*, ca şi *c* din *cimpoi, ceară* (*íşçí "lucrător", çetin "abrupt, sever", kardaşça "frăţeşte"*). Este o consoană semioclusivă, surdă, prepalatală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt. În tătara crimeană autentică se manifestă o puternică tendinţă de a înlocui acest sunet cu ş. Cuvinte cum ar fi *çanak "farfurie", çengel "cârlig"* din limba turcă se vor regăsi în tătara crimeană sub forma *şanak, şengel*.	çe	- sózníñ heryerínde makbul, yarîkapalî, ótmegen, tañlayaldî okîlgan bír tartîkawazdîr (*íşçí, çetin, kardaşça*). Ğalpak kîrîm tatarşasînda ç awaznîñ yeríne kóbísí ş awazî kullanîlîr. Mesela túrúkşeníñ *çanak* man *çengel* sózlerí kîrîm tatarşasînda *şanak* man *şengel* píşímín alîr.
D,d	de	- *d*, ca *d* din *dar, direct* (*ders "lecţie", dargîn "supărat", dak "munte, muntean, dac", kóydeş "consătean", dúlber "încântătoare"*). Este o consoană oclusivă, sonoră, dentală şi nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt, cu expeţia cuvintelor *ald "partea din faţă, partea anterioară"* şi *dad "gust"*.	de	- *ald* man *dad* sózlerníñ tîşînda sózníñ soñînda kayriymakbul, kapalî, ótken, tíşten okîlgan bír tartîkawazdîr (*ders, dargîn, dak, kóydeş, dúlber, kîdîrlez*).
E,e	e	- *e*, ca *e* din *elev, telefon* (*men "eu", nene "mamă", sene "an", kelmek "a veni", teneke "tablă"*). Este o vocală anterioară, nelabială, deschisă şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	e	- sózníñ heryerínde makbul, awuzaldî, erínsíz, geñíş okîlgan bír sozîkawazdîr (*men, nene, sene, kelmek , teneke*).
F,f	fe/ pe	- F, f este o literă provenită din limba arabă şi din persană. 1. în fonetism academic se pronunţă *f*, ca *f* din *fată, fereastră* (*fayda "folos", laf "vorbă, cuvânt", afet "urgie", figel "acţiune, verb"*). Este o consoană constrictivă, surdă, labiodentală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt. 2. în fonetismul tătarei crimeene autentice se asimilează consoanei *p*(cuvântul *fayda* se pronunţă *payda, laf* se pronunţă *lap, afet* se pronunţă*apet, figel* se pronunţă *pigel*).	fe/ pe	- arapşa man ağemğeden kelmeşíktír. 1. muwallímatşa tellafuzunda, sózníñ heryerínde makbul, kîsîk, ótmegen, tíşten-erínden okîlgan bír tartîkawazdîr (*fayda, laf, afet, figel*). 2. ğalpak tatarşasîñ tellafuzunda *f* yeríne *p* okîlîr (*fayda* sózí *payda, laf* sózí *lap, afet* sózí *apet, figel* sózí *pigel* okîlîr).
G,g	ghe	- se pronunţă în trei feluri, pronunţia sa fiind determinată de caracteristicile vocalei din silaba respectivă: 1. *g (moale)*, ca *g* din *ghem, ghimpe* când face parte din silabe care conţin vocalele anterioare *e, i* sau atunci când precede semiconsoana *y* (*şíñgen "lichid", gezmek "a se plimba", gizem "mister", nergis "narcisă", gyúm*"ghium"). Este o consoană oclusivă, sonoră, palatală. 2. *g (dur)*, ca *g* din *goarnă, gară* când face parte din silabe care conţin vocalele anterioare *á, í, ó, ú* (*gázáta "gazetă", tegíz "neted", gómelek "fluture", gúl "trandafir"*). Este o consoană oclusivă, sonoră, velară. 3. *g (extradur)*, ca *gayîn* ع din limba arabă, când face parte din silabe care conţin vocalele posterioare *a, î, o, u* (*agaş "lemn", kagîşma "lovire, cacofonie", moñgol "mongol", daragurt "mărar"*). Este o consoană constrictivă, sonoră, postvelară. Nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt.	ge	- tabîlgan eğíkníñ sozîkawazîna kóre okîlîr: 1. awuzaldî *e, i* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlganda ya da *y* yarîtartîkawaznîñ aldînda tabîlganda, *ğîmşak ge* atîn taşîp kapalî, ótken, tañlaydan okîlgan bír tartîkawazdîr (*şíñgen, gizem, nergis, gyúm*). 2. awuzaldî *á, í, ó, ú* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlganda, *kattî ge* atîn taşîp kapalî, ótken, tílşíkten okîlgan bír tartîkawazdîr (*gázáta, tegíz, gómelek, gúl*). 3. awuzartî *a, î, o, u* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlganda, *kas-kattî ge* atîn taşîp kîsîk, ótken, kekírdekbaşî okîlgan bír tartîkawazdîr, tîpkî arapşanîñ *gayîn* ع hárfíndiy (*agaş, moñgol, daragurt*). Sózníñ soñînda kayriymakbul bír tartîkawazdîr.
Ğ,ğ	ge	- *ğ*, ca *g* din *gem, girafă* (*tatarğa "limba tătară, tătărește", ağem "persan", ağun "cosmos", ğúrek "inimă", ğamí "geamie, moschee"*). Este o consoană semioclusivă, sonoră, prepalatală şi	ğe	- sózníñ soñînda kayriymakbul, yarîkapalî, ótken, tañlayaldî okîlgan bír tartîkawazdîr (*tatarğa, ağem, ağun, ğúrek, ğamí*).

Litera Hárf	***Denominaţia***	***Pronunţia***	***Atî***	***Okîlmasî***
		nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt. Corespunde literei C, c din limba turcă şi nu trebuie confundată cu*"yumaşak g"* ğ din turca modernă care nu se pronunţă, prelungind vocala anterioră cu jumătate din lungimea sa.		Kîrîm tatarşasîñ Ğ, ğ hárfí túrúkşeníñ C, c hárfníñ koşagîdîr, túrúkşeníñ okîlmagan*"yumuşak g"* ğ hárfí men karîştîrmamalîdîr.
H,h	he	- H, h este o literă provenită din limba arabă şi din persană. 1. în fonetism academic se pronunţă *h (extradur)*, ca *h* din *horă, crah* (*hafta "săptămână", his "simţ", tarih "istorie"*). Este o consoană constrictivă, surdă, postvelară şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt. 2. în fonetismul tătarei crimeene autentice *nu se pronunţă* (*hafta* se pronunţă*apta, his* se pronunţă *is, tarih* se pronunţă *tariy*). Unele cuvinte care în alte limbi altaice conţin sunetul *h* cum ar fi *hasta "bolnav", halk "popor", yahşî "bun"* din limba turcă, se regăsesc în tătara crimeană cu sunetul *k* adică sub forma *kasta, kalk, yakşî*.	he	- arapşa man ağemğeden kelmeşík bír hárf bolganîna, ekí túrlí kullanîlîr: 1. muwallímatşa tellafuzunda, *kas-kattî he* atîn taşîp sózníñ heryerínde makbul, kîsîk, ótmegen, kekírdekbaşî okîlgan bír tartîkawazdîr, tîpkî arapşa man farsşada (*hafta, his, tarih*). 2. ğalpak kîrîm tatarşasîñ tellafuzunda *okîlmaz*. Bazîlarî, başka altay tíllerínde *h* awazlî tellafuzlî sózler, mesela túrúkşeníñ *hasta, halk, yahşî* sózlerí kîrîm tatarşada *k* awazlîdîr, *kasta, kalk, yakşî* şekílínde.
İ,i	i	- *i*, ca *i* din *ilic, infinit* (*it "câine", insan "om", biñ "o mie"*). Este o vocală anterioară, nelabială, închisă şi nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt.	i	- sózníñ soñînda kayriymakbul, awuzaldî, erínsíz, tar okîlgan bír sozîkawazdîr (*it, insan, biñ*).
Í,í	í	- í este un sunet specific limbii tătare, intermediar între *i* şi *î* , asemănător cu *i*din *sind*, în limba germană (*íş "treabă", kírpí "arici", bílmek "a şti", tíl "limbă, ğamí "geamie, moschee""*). Este o vocală anterioară, nelabială, închisă şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	í	- sózníñ heryerínde makbul, kîrîm tatarşaga mensup, *i* men *î* arasînda, awuzaldî, erínsíz, tar okîlgan bír sozîkawazdîr (*íş , kírpí, bílmek, tíl, ğamí, sózlík*).
Î,î	î	- *î*, ca *î* din *înalt, hotărî* (*îşan "şoarece", sîzîklî "dungat, vărgat", tîpîrtî "tropot", bîzîk "stricat, defect", kîrîm "crimean, câmpean, scit", sózlîk "dicţionar"*). Este o vocală posterioară, nelabială, închisă şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	î	- sózníñ heryerínde makbul, awuzartî, erínsíz, tar okîlgan bír sozîkawazdîr (*îşan, sîzîklî, tîpîrtî, bîzîk, kîrîm*).
J,j	je	- *j*, ca j din *jucărie, cojoc* (*jagun "escadron, companie", borj "datorie", taj "coroană", láj "medicament", mújde "veste bună"*). Este o consoană constrictivă, sonoră, prepalatală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	je	- sózníñ heryerínde makbul, kîsîk, ótken, tañlayaldî okîlgan bír tartîkawazdîr (*jagun, borj, taj, láj, mújde*).
K,k	ke	- se pronunţă în trei feluri, pronunţia sa fiind determinată de caracteristicile vocalei din silaba respectivă: 1. *k (moale)*, ca şi *c* din *chitară, chel* când face parte din silabe care conţin vocalele anterioare *e, i* sau atunci când precede semiconsoana *y* (*ker "corb", kelmek "a veni", kitap "carte", erkin "liber, independent", kyor "chior"*). Este o consoană oclusivă, surdă, palatală. 2. *k (dur)*, ca şi *c* din *carne, arc* când face parte din silabe care conţin vocalele anterioare *á, í, ó, ú* (*kámil "desăvârşit", kírpík "geană", kók "cer", túk "puf"*). Este o consoană oclusivă, surdă, velară. 3. *k (extradur)*, ca şi *kaf* ق din limba arabă, când face parte din silabe care conţin vocalele posterioare *a, î, o, u* (*sakal "barbă", kîrîm "crimean, câmpean, scit", koraz "cocoş", kuyruk "coadă", kazak "cazac, român", kurultay "adunare, consiliu"*). Este o consoană oclusivă, surdă, postvelară. Poate ocupa orice poziţie în cuvânt. În alfabetul utilizat în Crimea sunetul *k (extradur)* este simbolizat prin litera Q, q.	ke	- tabîlgan eğíkníñ sozîkawazîna kóre okîlîr: 1. awuzaldî *e, i* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde ya da *y* yarîtartîkawaznîñ aldînda tabîlganda, *ğîmşak ke* atîn taşîp kapalî, ótmegen, tañlaydan okîlgan bír tartîkawazdîr (*ker, kitap, erkin, kyor*). 2. awuzaldî *á, í, ó, ú* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlganda, *kattî ke* atîn taşîp kapalî, ótmegen, tílşíkten okîlgan bír tartîkawazdîr (*kámil, kírpík, kók, túk*). 3. awuzartî *a, î, o, u* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlganda, *kas-kattî ke* atîn taşîp kapalî, ótmegen, kekírdekbaşî okîlgan bír tartîkawazdîr, tîpkî arapşanîñ *kaf* ق hárfíndiy (*kîrîm , kîdîrlez, sakal, koraz, kuyruk, kurban, kazak, kurultay*). Sózníñ heryerínde makbuldur. Búgún Kîrîmda kullanîlgan elifbede *kas-kattî ke* awazî úşún Q, q hárfí kullanîlîr.
L,l	le	- se pronunţă în două feluri, pronunţia sa fiind determinată de caracteristicile vocalei din silaba respectivă dar poate fi influenţată şi de vocala din silaba anterioară: 1. *l (moale)*, aproximativ ca *l* din *leac, leagăn:* a) când face parte din silabe care conţin vocale anterioare - *á, e, i, í, ó, ú*(*lále "lalea", sílmek "a şterge", bólmek "a împărţi", kúlúş "râset", sózlíkler "dicţionare"*). b) când face parte din silabe care conţin vocale posterioare dar care sunt precedate de vocalele anterioare - *á, e, i, í, ó, ú* (*bela "necaz", fanila "flanelă", illa "pe orice cale, întotdeauna", súlale "dinastie", tellafuz "pronunţare, fonetism"*). 2. *l (dur)*, ca *l* din *lac, lume* atunci când atât silaba din care face parte cât şi silaba precedentă conţin vocale posterioare - *a, î, o, u* (*kalabalîk "aglomeraţie", akîl "minte", loksa "lehuză", kul "rob", tatarlîk "tătarii, tătărime", toplantî "adunare"*). Este laterală, alveolară, poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	le	- tabîlgan eğíkníñ sozîkawazîna kóre ya aldîndakî eğíkníñ sozîkawazîna kóre okîlîr: 1. *ğîmşak le* atîn taşîp tílkanatî, yuwaktan okîlgan ğîmşak bír tartîkawazdîr: a) awuzaldî *á, e, i, í, ó, ú* sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlganda (*lále, sílmek, bólmek, kúlúş, sózlíkler*). b) awuzartî sozîkawazlarnîñ eğíklerínde tabîlîp aldîndakî eğík awuzaldî sozîkawazlî bolsa (*bela, fanila, illa, súlale, tellafuz*). 2. hem ózî tabîlgan eğík hem aldîndakî eğík awuzartî *a, î, o, u* sozîkawazlî bolsa, *kattî le* atîn taşîp tílkanatî, yuwaktan okîlgan kattî bír tartîkawazdîr (*kalabalîk, akîl, loksa, kul, tatarlar, toplantî*). Sózníñ heryerínde makbuldur.
M,m	me	- *m*, ca *m* din *mac, mere* (*maraz "maladie", memleket "ţară", limon "lămâie", píşím "aspect", múren "fluviu", tatarman "sunt tătar", bayram "sărbătoare, bairam", kîrîm "crimean, câmpean, scit", músúlman "musulman, namaz "rugăciune", murat "dorinţă"*). Este o consoană nazală, bilabială şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	me	- sózníñ heryerínde makbul, geñízden, koşakerínlí okîlgan bír tartîkawazdîr (*maraz, memleket, limon, píşím, múren, kîtîm, músúlman, tatarman, ramazan, bayram, namaz, murat*).

Litera Hárf	***Denominaţia***	***Pronunţia***	***Atî***	***Okîlmasî***
N,n	ne	- *n*, ca *n* din *nas, nene* (*nakîş "broderie", nane "mentă", nîşan "semn, logodnă", kanun "lege", şaganoz "crab", tatarman "sunt tătar", namaz "rugăciune"*). Este o consoană nazală, dentală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	ne	- sózníñ heryerínde makbul, geñízden, tíşten okîlgan bír tartîkawazdîr (*nakîş, nane, nîşan, kanun, şaganoz, tatarman, ramazan, namaz*).
Ñ,ñ	eñ	- este un sunet specific tătarei crimeene pronunţat aproximativ ca *ng* din*long*, în limba engleză (*mañlay "frunte", şoñgîr "vultur", soñ "sfârşit", ğeñmek "a învinge"*). Este o nazală, postvelară şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt cu excepţia celei iniţiale.	eñ	- sózníñ başînda kayriymakbul, kîrîm tatarşaga mensup, geñízden, kekírdekbaşî okîlgan bír tartîkawazdîr (*mañlay, şoñgîr, soñ, ğeñmek*).
O,o	o	- *o*, ca *o* din *oaie, cocoş* (*ortak "asociat", kol "mână", moşak "mărgea", palto "palton", toplantî "adunare"*). Este posterioară, labială, deschisă, poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	o	- sózníñ heryerínde makbul, awuzartî, erínlí, geñíş okîlgan bír sozîkawazdîr (*ortak, kol, toprak, moşak, palto, toplantî*).
Ó,ó	ó	- este un sunet specific tătarei crimeene, intermediar între *o* şi *ö din limba turcă*, asemănător cu *o* din *chior* (*ógíz "bou", órdek "raţă", kóz "ochi", tóle "coteţ", sózlík "dicţionar"*). Este o vocală anterioară, labială, deschisă şi nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt.	ó	- kîrîm tatarşaga mensup, sózníñ soñînda kayriymakbul, *o* man túrúkşeníñ öarasînda, awuzaldî, erínlí, geñíş okîlgan bír sozîkawazdîr (*ógíz, órdek, kóz, tóle, sózlík*).
P,p	pe	- *p*, ca *p* din *pană, pepene* (*papîr "vapor", kepek "tărâţă", pepiy "curcă", pogaşa "pateu", túp "fund"*). Este o consoană oclusivă, surdă, bilabială şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	pe	- sózníñ heryerínde makbul, kapalî, ótmegen, koşakerínlí okîlgan bír tartîkawazdîr (*papîr, kepek, pepiy, túp*).
R,r	re	- *r*, ca *r* din *rană, rece* (*renk "culoare", tór "fundal", erík "corcoduşă", makoron "macaroane", dúrúst "corect", kîrîm "crimean, câmpean, scit", murat "dorinţă"*). Este o consoană vibrantă, dentală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	re	- sózníñ heryerínde makbul, tíríldewğí, tíşten okîlgan bír tartîkawazdîr (*renk, tór, erík, makoron, dúrúst, kîrîm, tatarlîk, kurban, ramazan bayramî, murat*).
S,s	se	- *s*, ca *s* din *sanie, sistem* (*sasîk "împuţit", ses "voce", eksík "lipsă", sogan "ceapă", sút "lapte", músúlman "musulman", sózlík "dicţionar"*). Este o consoană constrictivă, surdă, alveolară şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	se	- sózníñ heryerínde makbul, kîsîk, ótmegen, yuwaktan okîlgan bír tartîkawazdîr (*sasîk, ses, eksík, sogan, sút, músúlman, sózlík*).
Ş,ş	şe	- *ş*, ca *ş* din *şase, tuş* (*tatarşa "limba tătară, tătărește", beş "cinci", şeşmek "a dezlega", şómíş "polonic", kazakşa "limba română, românește"*). Este o consoană constrictivă, surdă, prepalatală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	şe	- sózníñ heryerínde makbul, kîsîk, ótmegen, tañlayaldî okîlgan bír tartîkawazdîr (*tatarşa, şapa, beş, şeşmek, şómíş, kazakşa*).
T,t	te	- *t*, ca *t* din *tată, pitit* (*tatar "tătar", bet "obraz", torgay "vrabie", tot "rugină", ústún "superior"*). Este o consoană oclusivă, surdă, dentală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	te	- sózníñ heryerínde makbul, kapalî, ótmegen, tíşten okîlgan bír tartîkawazdîr (*tatar, tatlî, bet, torgay, tot, ústún, murat*).
U,u	u	- *u*, ca *u* din *ud, tutun* (*urba "îmbrăcăminte", uğuz "ieftin", buyuruk "ordin", suw "apă", kurultay "adunare, consiliu", murat "dorinţă"*). Este o vocală posterioară, labială, închisă şi nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt.	u	- sózníñ soñînda kayriymakbul, awuzartî, erínlí, tar okîlgan bír sozîkawazdîr (*urba, uğuz, buyuruk, suw, kurban, kurultay, murat*).
Ú,ú	ú	- este un sunet specific tătarei crimeene, pronunţat astfel: 1. *ú*, intermediar între *u* şi *ü din limba turcă*, aproximativ ca *u* din *chiul*(*úşúnğí "al treilea", úgúle "ciovică", súrúw "cârd", túz "drept", kúl "scrum", músúlman "musulman"*). Este o vocală anterioară, labială, închisă. 2. în vecinătatea semiconsoanei *y* se pronunţă prin potenţarea anterioriătăţii şi labialităţii, ca *ü din limba turcă* (*úy "casă", úyeñ "hermelină", súyúw "iubire", múyúz "corn"*). Nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt.	ú	- ekí tarzda okîlîr: 1. *u* man túrúkşeníñ *ü* arasînda, awuzaldî, erínlí, tar okîlîr (*úşúnğí, úgúle, súrúw, túz, kúl, músúlman*). 2. bazîlarî, *y* yarîtartîkawaznîñ katînda tabîlganda, taa awuzaldî, taa erínlí, túrúkşedekí *ü* gibí okîlîr (*úy, úyeñ, súyúw, múyúz*). Sózníñ soñînda kayriymakbuldur.
V,v	ve/ we	- V, v este o literă provenită din alte limbi. 1. în fonetism academic se pronunţă *v*, ca *v* din *vară, tiv* (*vuğut "corp", vazife "sarcină", enver "foarte strălucitor", vakîf "donaţie, fundaţie"*). Este o consoană constrictivă, sonoră, labiodentală şi nu poate ocupa poziţie finală în cuvânt. 2. în fonetismul tătarei crimeene autentice se asimilează *semiconsoanei w*(cuvântul *vuğut* se pronunţă *wuğut, vazife* se pronunţă *wazipe, enver* se pronunţă *enwer, vakîf* se pronunţă *wakîp*).	ve/ we	- kelmeşíktír, ekí túrlí kullanîlîr: 1. muwallímat kîrîm tatarşasî tellafuzunda, sózníñ soñînda kayriymakbul, kîsîk, ótken, tíşten-erínden okîlgan bír tartîkawazdîr (*vuğut, vazife, enver, vakîf*). 2. ğalpak kîrîm tatarşasîñ tellafuzunda, *v* yeríne *w* okîlîr (*vuğut* sózí *wuğut* okîlîr, *azife* sózí *wazipe* okîlîr, *enver* sózí *enwer* okîlîr, *vakîf* sózí *wakîp* okîlîr).
W,w	we	- *w* este o semiconsoană specifică tătarei crimeene pronunţată aproximativ ca *w* din *well*, în limba engleză (*wuruw "lovire", saw "sănătos", mawî "albastru", ğewez "nucă"*). Este o semiconsoană bilabială şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	we	- sózníñ heryerínde makbul, koşakerínlí okîlgan bír yarîtartîkawazdîr (*wuruw, saw, mawî, ğewez*).
Y,y	ye	- *y* este o semiconsoană specifică tătarei crimeene care se pronunţă aproximativ ca *i* din *ied, iarbă* (*yalan "minciună", kîyîş "strâmb", tay "mânz", neniy "mămică", ógíy "orfan"*). Este o semiconsoană prepalatală şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	ye	- sózníñ heryerínde makbul, tañlayaldî okîlgan bír yarîtartîkawazdîr (*yalan, kîyîş, tay, neniy, ógíy, bayram, kurultay*).
Z,z	ze	- *z*, ca *z* din *zână, zer* (*zararsîz "inofensiv", zelzele "seism", toz "praf", zírkír "burniţă", ziyan "risipă", sózlík "dicţionar", namaz "rugăciune"*). Este o consoană constrictivă, sonoră, alveolară şi poate ocupa orice poziţie în cuvânt.	ze	- sózníñ heryerínde makbul, kîsîk, ótken, yuwaktan okîlgan bír tartîkawazdîr (*zararsîz, zelzele, toz, zírkír, ziyan, kîdîrlez, ramazan, kazakşa, sózlík, namaz*).

Lista abrevierilor
Kîskartmalar

acad.	termen academic	muwallímatşa
adj.	adjectiv	sîfat
adm.	administraţie	idareğílík
adv.	adverb	rewúş
agr.	agricultură	egínğílík
anat.	anatomie	uzabílímí
aprox.	aproximativ	yakînğa
arab.	termen din limba arabă	arap atamasî
arh.	termen arhaic	eskí atama
arheol.	arheologie	kazîmbílímí
arhit.	arhitectură	mimarlîk
art.	articol	ílgeş
astr.	astronomie	felekiyat
auto.	automobilism	maşinaaydamasî
av.	aviaţie	tayyareğílík
biol.	biologie	ómírbílímí
bis.	termen bisericesc	kílse atamasî
bot.	botanică	nebatat
card.	cardinal	miktar
chim.	chimie	kimiya
cinem.	cinematografie	deweranğílík
col.	colectiv	ğîyuw
com.	comerţ	satuwanğílík
conj.	conjuncţie	baylaş
constr.	construcţii	inşaat
cron.	cronologie	zemaniy sîralama
d.	despre	hakkînda
dat.	dativ	ğónelíş
dem.	demonstrativ	işaret
dim.	diminutiv	kíşkeltme
econ.	economie	iktisat
electr.	electricitate	şagílgan
ent.	entomologie	bóğekbílímí
etc.	etcetera	we sayire
expr.	expresie	aytîm
f.	feminin	ana ğínıslí
fam.	termen familiar	teklipsízlík
farm.	farmacologie	eğzabílímí
ferov.	termen feroviar	temírğol atamasî
fig.	termen figurat	meğaz
filoz.	filozofie	felsefe
fin.	finanţe	maliye
fitop.	fitopatologie	nebatatmarazlarî
fiz.	fizică	ğismaniyet
fiziol.	fiziologie	ğismaniybílím
folc.	termen folcloric	kalkbílgísí
fon.	fonetică	sesbílgísí
foto.	fotografie	resímğílík
gastron.	gastronomie	metbe
geogr.	geografie	ğeryúzíbílímí
geol.	geologie	ğerbílímí
geom.	geometrie	hendese
ger.	gerunziu	baylam figelí
gram.	gramatică	tílsîzgasî
i.	intranzitiv	geşírmez
iht.	ihtiologie	balîkbílímí
impers.	impersonal	hayriyşahsiy
inf.	infinitiv	mastar
inform.	informatică	seriyelek
interj.	interjecţie	nida
interog.	interogativ	sorawğî
invar.	invariabil	deñíşmez
ist.	istorie	tewúke
iz.	izafet	izafet
jur.	ştiinţe juridice	hukuk
lat.	termen din limba latină	látinğe
lingv.	lingvistică	tílbílímí
lit.	literatură	edebiyat
log.	logică	makul
m.	masculin	ata ğínıslí
mat.	matematică	riyaziyet
mec.	mecanică	seriyet
med.	medicină	tîp
meteo.	meteorologie	hawabílímí
mil.	termen militar	askeriye
minr.	mineralogie	madenbílímí
mitol.	mitologie	efsanelík
mong.	termen din limba mongolă	moñgolğa
muz.	muzică	muzikiy
n.	neutru	ğínıssíz
nav.	navigaţie	papîrğílík
neg.	negativ	bolîmsîz
nehot.	nehotărât	belletmez
nom.	nominativ	baş kelíş
num.	numeral	sayî
ord.	ordinal	tertíp
orn.	ornitologie	kuşbílímí
part.	particulă	edat
peior.	termen peiorativ	aşalatuwğî
pers.	personal	şahsiy
pict.	pictură	ressamlîk
pl.	plural	kóplík
pol.	politică	siyaset
pop.	termen popular	kalk tílínde
pos.	posesiv	iyelík
prep.	prepoziţie	aldedat
pron.	pronume	almaşlîk
prsn.	termen din limba persană	ağemğe
psih.	psihologie	akîlbílímí
pt.	pentru	úşún
r.	reflexiv	kaytîmlî
radiof.	radiofonie	radiyosedalîk
recipr.	reciproc	karşîlîklî
redupl.	reduplicativ	bírtaalama
reg.	regionalism	bólge tílí
rel.	relativ	nispiy
relig.	religie	diyanet
s.	substantiv	ísím
sg.	singular	bírlík
şcol.	termen şcolar	mektep
t.	tranzitiv	geşírgen
teatr.	teatru	tiyatro
tehn.	tehnică	fen
tel.	telecomunicaţii	uzakkaberleşme
text.	industrie textilă	tokîmağílîk
tipogr.	tipografie	basîm
topogr.	topografie	ğersízgasî
transp.	transporturi	taşîwğílík
univ.	termen universitar	darúlfúnun
univsl.	universal	umum
v.	verb	figel
vet.	medicină veterinară	baytarlîk
vulg.	termen vulgar	kaba
zool.	zoologie	haywanatbílímí

A

a *interj.* a!; ah!; ay!;
aba *s.* **1.** soră mai mare. **2.** mătuşă *(după mamă).* **3.** mamă. **4.** *(text.)* aba; dimie; pănură.
abadan *adj.* **1.** înfloritor; prosper. **2.** locuit; populat.
abadanlîk *s.* **1.** centru populat; aşezare; localitate prosperă. **2.** înflorire; prosperitate.
abağî *s.* abagiu.
abajur *s.* abajur.
abakay *s. (ent.)* tarantulă *(lat., Lycosa tarentula).*
abalamak *v.i.* a lătra.
abalaw *s.* lătrat.
abanoz *s. (bot.)* curmal-japonez; abanos; eben *(lat., Dyospiros kaki).*
abat I. *adj.* **1.** înfloritor; prosper. **2.** locuit; populat. **II.** *s.* centru populat; aşezare; localitate prosperă. // ***•abat bolmak*** a se popula; a fi locuit; a înflori; a prospera; a se popula; a se construi; a se renova; a se moderniza. ***•abat etmek*** a popula; a construi; a renova; a moderniza. // ***•abat kasaba*** localitate prosperă.
abatlaşkan *adj.* locuit; populat; propăşit; prosper; înflorit; edificat; construit; modernizat; reclădit; recondiţionat; reconstruit; renovat; restaurat.
abatlaşmak *v.i.* **1.** a se popula; a fi locuit. **2.** a înflori; a prospera.
abatlaştîrîlgan *adj.* **1.** populat; locuit. **2.** construit; renovat; restaurat; modernizat.
abatlaştîrîlmak *v.i.* **1.** a se popula. **2.** a se construi; a se renova; a se restaura; a se moderniza.
abatlaştîrmak *v.t.* **1.** a popula. **2.** a construi; a renova; a restaura; a moderniza.
abatlaştîruw *s.* **1.** populare. **2.** construire; renovare; restaurare; modernizare.
abatlaştîruwğî *s., adj.* novator; renovator; restaurator; modernizator.
abatlîk *s.* **1.** construcţie; clădire. **2.** renovare; restaurare; modernizare. // ***•abatlîk îşlerí*** şantier de construcţii.
abay *s. (dim., fam.)* mămică; mătuşică maternală; surioară mai mare. // ***•abay maraz*** mama e bolnavă.
abaylama *s.* **1.** sesizare; observare. **2.** percepţie; simţire.
abaylamak *v.t.* a observa; a sesiza; a simţi; a percepe; a băga de seamă.
abaylanaalgan *adj.* perceptibil.
abaylanaalmaz *adj.* imperceptibil.
abaylanatan *adj.* perceptibil.
abaylangan *adj.* observat; sesizat; simţit; perceput.
abaylanîr *adj.* perceptibil.
abaylanmadan *adv.* neobservat; pe neobservate; tiptil; fără a fi sesizat; fără a fi perceput. // ***•abaylanmadan barmak*** a se furişa; a se strecura; a se fofila.
abaylanmadanbargan *adj.* strecurat; furişat.
abaylanmadanbaruw *s.* strecurare; furişare; fofilare.
abaylanmagan *adj.* neobservat; nesesizat; neperceput.
abaylanmak *v.i.* a fi perceput; a fi observat; a fi simţit.
abaylanmaykalîr *adj.* imperceptibil.
abaylanmaytan *adj.* imperceptibil.
abaylanmaz *adj.* imperceptibil.
abaylaw *s.* **1.** sesizare; observare. **2.** percepere; simţire.
abaylawğî *s. (d. oameni)* observator.
abaylîk *s.* maternitate; calitate de mamă.
abayşîk *s. (dim., pop.)* măicuţă; mătuşică; surioară.
abbas *s. (zool.)* leu *(lat., Felis leo).*
Abbas *s. (antrop. m., arab.)* "Leul".
abçes *s. (med.)* abces.
abdal *s., adj.* cretin; imbecil; dobitoc.
abdallaşkan *adj.* îndobitocit.
abdallaşma *s.* îndobitocire.
abdallaşmak *v.i.* a se îndobitoci.
abdallaşuw *s.* îndobitocire.
abdallîk *s.* cretinism; imbecilitate.
abdest *s. (relig., la musulmani)* spălare rituală a corpului pentru purificare; abluţiune. // ***•abdest almak*** *(relig., la musulmani)* a face abluţiune. ***•abdestín bermek*** a muştrului; a trage cuiva o papară. ***•abdestín bîzmak*** a merge la toaletă; a-şi face nevoile.
abdestbergen *adj.* dojenitor; mustrător.
abdestberúw *s.* dojană; muştruluială; burduşeală; ciomăgeală; mustrare; chelfăneală.
abdestíberílgen *adj.* dojenit; muştruluit; burduşit; ciomăgit; mustrat.
abdestkana *s.* toaletă; closet.
Abdim'níñ-legelegí *s. (orn.)* barza lui Abdim *(lat., Ciconia abdimii).*
Abdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Proslăvitorul"; "Adoratorul"; "Robul"; "Slujitorul"; "Supusul".
abdîragan *adj.* pripit.
abdîrama *interj.* uşurel!; încetişor!;
abdîramadan *adv.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
abdîramak *v.i.* a se pripi.
abdîratmak *v.t.* a determina să se pripească.
abdîraw *s.* pripă.
Abdul *s. (antrop. m., arab.)* "Proslăvitorul (lui Allah)"; "Supusul (lui Allah)"; "Robul (lui Allah)".
Abduladil *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui drept".
Abdulafuw *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui iertător".
Abdulalim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui atotştiutor".
Abdulaliy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preaînalt".
Abdulazim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui grandios".
Abdulaziz *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preacinstit".
Abdulbakiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui veşnic".
Abdulbariy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Făuritorului".
Abdulbasir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Atotvăzătorului".
Abdulbasit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui munific".
Abdulbatin *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui misterios".
Abdulbayis *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui ce reînsufleţeşte".
Abdulbediy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Ziditorului".
Abdulberr *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Binefăcătorului".
Abdulehat *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui unic"; "Supusul Celui indivizibil".
Abdulevvel *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui ce este obârşia tuturor lucrurilor şi vieţuitoarelor".
Abdulfettah *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Desferecătorului".
Abdulgaffar *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui cruţător".
Abdulgafur *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui îndurător".
Abdulganiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui îmbelşugat".
Abdulğebbar *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui măiestru".
Abdulğelil *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui sublim".
Abdulğewat *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui generos".
Abdulhadiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Călăuzitorului".
Abdulhafiz *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Depozitarului".
Abdulhakem *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Judecătorului".
Abdulhakim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preaînţelept".
Abdulhakk *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Adevărului".
Abdulhalik/Abdulkalik *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Întemeietorului".
Abdulhalim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preabun".
Abdulhamit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preaslăvit".
Abdulhasip *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Socotitorului".
Abdulhayiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui aievea viu".
Abdulkabir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui cunoscător".
Abdulkadir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui atotputernic".
Abdulkahhar *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui covârşitor".
Abdul-Kasîm *s. (topon.)* Abdulcasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Caracasim) *(jud. Tulcea).*
Abdulkawuy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preaputernic".
Abdulkayyum *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Atotdiriguitorului".
Abdulkebir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui maiestuos".
Abdulkerim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui mărinimos".
Abdulkuddus *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui sfânt şi neîntinat".
Abdulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul lui Allah"; "Proslăvitorul lui Allah"; "Robul lui Allah" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)(nume purtat, de obicei, de noii convertiţi la religia islamică).*
Abdullátif *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui subtil".
Abdulmağit/Abdulmajit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui nobil".
Abdulmalik *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Atotstăpânitorului".

Abdulmaniy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui ce preîntâmpină".
Abdulmeğit/Abdulmejit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui glorios".
Abdulmetin *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui dăinuitor".
Abdulmubdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Atoateziditorului".
Abdulmugniy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui mănos".
Abdulmuğip *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui simţitor".
Abdulmuhsiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Atoatesocotitorului".
Abdulmukaddim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Înaitestrămutătorului".
Abdulmukit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Susţinătorului".
Abdulmuksit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui chibzuit".
Abdulmuktedir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preaputincios".
Abdulmuntakim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Osânditorului".
Abdulmusavvir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Plămăduitorului".
Abdulmuyit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Reînvietorului".
Abdulmuyiz *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Apreciatorului".
Abdulmúheymin *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Proteguitorului".
Abdulmúmin *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Chezaşului".
Abdulnafiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui priincios".
Abdulnasîr/Abdulnesir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Protectorului".
Abdulnebiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Profetului".
Abdulnur *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Luminii".
Abdulsamet *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Absolutului".
Abdulselam *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Păcii".
Abdulşafiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Tămăduitorului".
Abdulşahit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Martorului".
Abdulşekúr *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui recunoscător".
Abdultewap *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui îngăduitor şi milostiv".
Abdulvağit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Descoperitorului".
Abdulvahit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui unic".
Abdulvaliy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Ocârmuitorului".
Abdulvaris *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Urmaşului absolut".
Abdulvasiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui nemărginit".
Abdulvedút *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui preaiubit şi preaiubitor".
Abdulvehhap *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui ce binecuvântează".
Abdulvekil *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui împuternicit".
Abdulzahir *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui neîndoielnic".
Abdurrahim *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui iertător şi milostiv".
Abdurrahman *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui priitor".
Abdurrakip *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Priveghetorului".
Abdurrazaak *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Atoatedătătorului".
Abdurrefiy *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Înălţătorului".
Abdurreşit *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui ce călăuzeşte pe calea întemeiată".
Abdurrewúf *s. (antrop. m., arab.)* "Supusul Celui blajin".
aberasiya *s.* aberaţie.
abide *s.* monument; statuie. // ***•kadîm abideler*** monumente antice.
Abide *s. (antrop. f., arab.)* "Proslăvitoarea"; "Adoratoarea"; "Roaba"; "Slujitoarea"; "Supusa".
abideviy *adj.* monumental. // ***•abideviy donatma*** decor monumental.
Abit *s. (antrop. m., arab.)* "Proslăvitorul"; "Adoratorul"; "Robul"; "Slujitorul"; "Supusul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
abiy *s. (dim., fam.)* frăţior mai mare; nene.
abîklîk-sabîklîk *s.* incoerenţă.
abîk-sabîk *adj.* incoerent.
abîna-súrúne *adv.* pe brânci.
abîndîrma *s.* **1.** aservire; înrobire; subjugare. **2.** împiedicare; îngenunchere.
abîndîrmak *v.t.* **1.** a împiedica; a îngenunchea *(şi fig.).* **2.** *(fig.)* a supune.
abîndîruw *s.* **1.** aservire; înrobire; subjugare. **2.** împiedicare; îngenunchere.
abîngan *adj.* **1.** împiedicat; îngenuncheat; căzut în brânci. **2.** *(fig.)* supus.
abînma *s.* **1.** împiedicare. **2.** *(fig.)* supunere.
abînmak *v.i.* **1.** a se împiedica; a îngenunchea; a cădea în brânci. **2.** *(fig.)* a se supune. // ***•Amet ğúrgende abîna*** Amet se împiedică când merge.
abînuw *s.* **1.** împiedicare. **2.** *(fig.)* supunere.
abîr-şîbîr *s.* bagatele; mărunţişuri; multe şi mărunte; fleacuri; chiţibuşuri.
abla *s.* soră mai mare.
Abla-Kóy/Abla-Góy *s. (topon.)* Potârnichea *(jud. Constanţa).*
abonament *s.* abonament.
abonamentlí *s., adj.* abonat.
abonat *s., adj.* abonat.
abruy *s.* stimă; onoare; consideraţie; respect.
abruylî *adj.* stimat; onorat; respectat.
abstrakt *adj.* abstract.
açetilena *s. (chim.)* acetilenă.
açetona *s. (chim.)* acetonă.
açit *s. (chim.)* acid.
açitlemek *v.t. (chim.)* a acidula.
açitleşken *adj. (chim.)* acid; acidulat.
açitleşme *s. (chim.)* acidulare.
açitleşmek *v.i. (chim.)* a se acidula.
açitleştírmek *v.t. (chim.)* a acidula.
açitleşúw *s. (chim.)* acidulare.
açitlí *adj. (chim.)* acid; acidulat.
açitlík *s. (chim.)* aciditate.
ada *s. (geogr.)* insulă; ostrov. // ***•takîm adalar*** arhipelag.
adak *s.* **1.** promisiune; făgăduială; angajament. **2.** logodnă.
adaklama *s.* promisiune; făgăduială; angajament.
adaklamak *v.t.* a promite; a făgădui; a se angajament.
adaklangan *adj.* promis; făgăduit; angajat.
adaklaw *s.* promisiune; făgăduială; angajament.
adaklawğî *adj.* promiţător.
adaklî *adj.* promis; făgăduit; angajat.
adale *s. (anat.)* muşchi; musculatură. // ***•sîguwğî adale*** *(anat.)* muşchi constrictor.
adaleíşí *adj.* intramuscular.
adalelí *adj. (anat.)* musculos.
adalesíz *adj. (anat.)* fără muşchi; fără musculatură.
adalesízlík *s. (anat.)* lipsă de muşchi; lipsă de musculatură.
adalet *s.* **1.** justiţie. **2.** dreptate; echitate; justeţe; imparţialitate; nepărtinire. // ***•adalet bakanlîgî/nazirlígí*** *(pol.)* ministerul justiţiei.
adaletlí *adj.* drept; echitabil; just; imparţial; nepărtinitor.
adaletsíz *adj.* injust; inechitabil; nedrept.
adaletsízlík *s.* inechitate; nedreptate.
adalgan *adj.* promis; făgăduit; angajat.
adalî *adj.* insular.
adam *s.* bărbat; om.
adamak *v.t.* a promite; a făgădui; a se angajament.
adamakîllî *adj.* perfect; desăvârşit; ireproşabil.
adañ **I.** *adj.* exterior; extern; externat; din afară. **II.** *s.* exterior; partea din exterior. // ***•adañ etmek*** a externa.
adañda *adv.* afară; în exterior.
adañdan *adv.* dinspre afară; dinspre exterior.
adañdúniyalî *adj.* **1.** extraterestru. **2.** nepământean; transcendental.
adañdúniyalîk *s.* transcendentalism.
adañgadliy *adj. (jur.)* extrajudiciar.
adañka **I.** *adj.* exterior; extern; externat; din afară. **II.** *s.* exterior; partea din exterior. // ***•adañka etmek*** a externa.
adañkaadliy *adj. (jur.)* extrajudiciar.
adañkada *adv.* afară; în exterior.
adañkadan *adv.* dinspre afară; dinspre exterior.
adañkadúniyalî *adj.* **1.** extraterestru. **2.** nepământean; transcendental.
adañkadúniyalîk *s.* transcendentalism.
adañkaga *adv.* spre exterior.
adañkakanuniy *adj.* extralegal.
adañkameşruw *adj.* extralegal.
adañkanuniy *adj.* extralegal.
adañkatúzel *adj. (jur.)* extrajudiciar.
Adañ-Kúlesí *s. (topon.) ("Turnul invadatorilor")* Adamclisi *(jud. Constanţa).*
adañmeşruw *adj.* extralegal.
adañtúzel *adj. (jur.)* extrajudiciar.
ada-soganî *s. (bot.)* ceapă-de-mare *(lat., Urginea maritima; Scilla maritima).*
adaşayî *s. (bot.)* salvie; jale; jaleş; zdraviţă *(lat., Salvia officinalis).*
adaşayî, ğabîşkan- *s. (bot.)* cinsteţ; lăpuş; jale-cleioasă; salvie-cleioasă *(lat., Salvia glutinosa).*
adaşayî, múslí- *s. (bot.)* iarba-sfântului-Ioan *(lat., Salvia sclarea).*
adaşayî, túylí- *s. (bot.)* şerlai *(lat., Salvia aethiopis).*
adaşîk *s. (geogr.)* insuliţă.
adaşkan *adj.* rătăcit.
adaşma *s.* rătăcire.
adaşmak *v.i.* a se rătăci.
adaşuw *s.* rătăcire.
adaw *s.* promisiune; făgăduială; angajament.
adawğî *adj.* promiţător.

adawlî *adj.* promis; făgăduit; angajat.
aday *s. (pol.)* candidat.
adaylîk *s. (pol.)* candidatură.
adelade *adj.* ordinar; obişnuit.
adem I. *adj.* omenos; uman. **II.** *s.* bărbat; om.
adembalasî *s.* omul; fiinţa omenească.
adembílímğísí *s.* antropolog.
adembílímí I. *adj.* antropologic. **II.** *s.* antropologie.
adembílímlí *adj.* antropologic.
ademğe *adv.* omeneşte.
ademğí *s., adj.* umanist.
ademğílík *s.* umanism.
ademiy *adj.* uman; omenesc.
ademiyet *s.* omenire; lume; umanitate.
ademiyetlí *adj.* omenesc; uman; cumsecade.
ademiyetsíz *adj.* inuman; neomenos.
ademiyetsízğe *adv.* neomeneşte.
ademiyetsízlík *s.* lipsă de omenie; neomenie.
ademiyleşken *adj.* umanizat.
ademiyleştírme *s.* umanizare.
ademiyleştírmek *v.t.* a umaniza.
ademiyleştírúw *s.* umanizare.
ademlík *s.* **1.** omenire; lume. **2.** umanitate.
adempísímğílík *s.* antropomorfism.
ademulî *s.* omul; fiinţa omenească.
ademústí *adj.* supraomenesc.
adese *s.* lentilă.
adet *s.* **1.** număr. **2.** bucată. // ***•muhtelit adet*** *(mat.)* număr mixt. ***•sade adet*** *(mat.)* număr prim.
adetiy *adj.* numeric. // ***•adetiy sîfat*** *(gram.)* numeral.
adil *adj.* drept; just; echitabil. // ***•adil piyat*** preţ convenabil.
Adil *s. (antrop. m., arab.)* "Împărtăşitorul dreptăţii" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Adil, El- *s. (relig., arab.)* "Cel drept"; "Cel pe de-a-ntregul drept" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Adile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea dreaptă".
adiy *adj.* simplu; ordinar; inferior; mediocru; normal. // ***•adiy bólík*** *(mat.)* fracţie ordinară. ***•adiy hukuk*** drept comun.
adiyleşken *adj.* simplificat.
adiyleşmek *v.i.* a se simplifica.
adiyleştírgen *adj.* simplificator.
adiyleştírme *s.* simplificare.
adiyleştírmek *v.t.* a simplifica.
adiyleştírúw *s.* simplificare.
adiyleştírúwğí *adj.* simplificator.
adiylík *s.* simplitate; inferioritate.
adîm *s.* pas. // ***•adîm aşmak*** a întinde pasul. ***•adîm atmak*** a păşi. // ***•deñgelí adîmlar man*** în pas egal. ***•ekí adîmda*** la doi paşi. ***•korkak adîmlar man*** cu paşi temători.
adîm-adîm *adv.* pas cu pas; treptat.
adîmlagan *adj.* mergător.
adîmlamak *v.i.* a măsura cu pasul; a păşi.
adîmlatmak *v.t.* a determina să măsoare cu pasul; a determina să păşească.
adliy *adj.* juridic; judiciar. // ***•adliy kuwuşturmasî yapmak*** *(jur.)* a urmări pe cale judiciară. // ***•adliy akîlzade*** *(jur.)* jurisconsult. ***•adliy doktor/tabip*** *(med.)* medic legist. ***•adliy siğil*** *(jur.)* cazier. ***•adliy tîp*** *(med.)* medicină legală. ***•adliy yañgîş*** *(jur.)* eroare judiciară.
adliye *s.* justiţie. // ***•adliyege teslím bolmak*** *(jur.)* a se preda justiţiei. ***•adliyege teslím etmek*** *(jur.)* a conferi justiţiei.
adliyeğí *s.* jurist.
Adnan *s. (antrop. m., arab.) numele unui strămoş al Profetului Muhammed Aliyselam.*
adresa *s.* adresă. // ***•ğíbergenníñ adresasî*** numele expeditorului. ***•maruze tam tuwul*** adresa nu este completă. ***•şo maruzení karayman*** caut această adresă.
aerodinamik *adj. (fiz.)* aerodinamic.
aerodinamika *s. (fiz.)* aerodinamică.
aerodinamikalî *adj. (fiz.)* aerodinamic.
aerodrom *s.* aerodrom.
af *s.* **1.** iertare; scutire. **2.** *(jur.)* graţiere; amnistie.
aferím *interj.* bravo!;
afet *s.* **1.** dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire. **2.** urgie.
afetílgen *adj.* iertat; graţiat.
afetílír *adj.* scuzabil.
afetílmegen *adj.* neiertat; negraţiat.
afetílmek *v.i.* a fi iertat; a fi graţiat.
afetílmez *adj.* impardonabil; de neiertat.
afetken *adj.* clement; iertător; îndurător.
afetkendiy *adj.* scuzabil.
afetlí *s.* dezastruos; catastrofal.
afetme *s.* iertare; scuză.
afetmek *v.t.* **1.** a ierta; a scuza. **2.** *(jur.)* a ierta; a graţia.
afetmez *adj.* neiertător.
afetúw *s.* iertare; scuză.
aff *s.* **1.** iertare; scutire. **2.** *(jur.)* graţiere; amnistie.
affetílgen *adj.* iertat; graţiat.
affetílír *adj.* scuzabil.
affetílmegen *adj.* neiertat; negraţiat.
affetílmek *v.i.* a fi iertat; a fi graţiat.
affetílmez *adj.* impardonabil; de neiertat.
affetkendiy *adj.* scuzabil.
affetmek *v.t.* **1.** *(jur.)* a ierta; a graţia. **2.** a ierta; a scuza.
affetmez *adj.* neiertător.
afflî *adj.* **1.** *(jur.)* graţiat; amnistiat. **2.** iertat; scutit.
affuw I. *adj.* iertător; indulgent; îndurător; îngăduitor; milostivit; clement. **II.** *s.* **1.** iertare; scutire. **2.** *(jur.)* graţiere; amnistie. // ***•affuw bolmak*** a fi iertat; a fi scuzat; a fi graţiat. ***•affuw etmek*** a ierta; a scuza; a graţia. // ***•affuw etílealgan*** scuzabil. ***•affuw etíñíz!*** iertaţi-mă!;
affuwlî *adj.* **1.** *(jur.)* graţiat; amnistiat. **2.** iertat; scutit.
afgan *s., adj.* afgan.
Afganîstan *s. (topon.)* Afganistan.
afganîstanlî *s., adj.* afgan.
Afife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea smerită".
afiş *s.* afiş.
Afiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea sănătoasă".
afiyet *s.* sănătate. // ***•afiyet bolsîn!*** poftă bună!;
afiyon *s.* **1.** opiu. **2.** *(bot.)* mac; paparună; somnişor *(lat., Papaver rhoeas; Papaver somniferum).*
afiyon, tamgalî- *s. (bot.)* mac-cornut *(lat., Glaucium corniculatum).*
afiyonğî *s.* opioman.
aflî *adj.* **1.** iertat; scutit. **2.** *(jur.)* graţiat; amnistiat.
Afrika *s. (topon.)* Africa.
Afrika, Ğenubiy- *s. (topon.)* Africa de Sud.
Afrika, Kúnbetí- *s. (topon.)* Africa de Sud.
Afrika, Orta- *s. (topon.)* Republica Central-Africană.
Afrika-altîn-sarîğeketí *s. (orn.)* grangur african auriu *(lat., Oriolus auratus).*
Afrika-altîn-sîgîrgasî *s. (orn.)* grangur african auriu *(lat., Oriolus auratus).*
Afrika-gúmúşgágáasî *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu african *(lat., Lonchura cantans).*
Afrika-ğaşmaklî-kurkurî *s. (orn.)* turturică africană mascată *(lat., Oena capensis).*
Afrika-ğennet-şîbînğîsî *s. (orn.)* muscarul paradisului; muscar african *(lat., Terpsiphone viridis).*
Afrika-ğîlanmoyînî *s. (orn.)* pasăre gât de şarpe africană; anhigă africană *(lat., Anhinga rufa).*
Afrika-kara-karzakşîsî *s. (orn.)* scoicar negru african *(lat., Haematopus moquini).*
Afrika-kaşîkşîsî *s. (orn.)* stârc lopătar african *(lat., Platalea alba).*
Afrika-kaya-kirazkuşî *s. (orn.)* presură africană de stâncă *(lat., Emberiza tahapisi).*
Afrika-kaya-súlekeşí *s. (orn.)* presură africană de stâncă *(lat., Emberiza tahapisi).*
Afrika-kaya-tenegí *s. (orn.)* presură africană de stâncă *(lat., Emberiza tahapisi).*
afrikalî *s.* african.
Afrika-Murunî-órdegí *s. (orn.)* raţă de Cap; sarselă de Cap *(lat., Anas capensis).*
Afrika-pembe-kurkurî *s. (orn.)* guguştiuc roz-cenuşiu; guguştiuc african *(lat., Streptopelia roseogrisea).*
afsun *s.* farmec; vrajă.
afsunğí *s.* vrăjitor.
afsunğuluk *s.* vrăjitorie.
afsunlagan *adj.* fermecător; fascinant.
afsunlama *s.* farmec; fascinaţie.
afsunlamak *v.t.* a fermeca; a vrăji.
afsunlangan *adj.* fermecat; vrăjit.
afsunlî *adj.* fermecat; vrăjit.
afuw I. *adj.* iertător; indulgent; îndurător; îngăduitor; milostivit; clement. **II.** *s.* **1.** iertare; scutire. **2.** *(jur.)* graţiere; amnistie.
Afuw, El- *s. (relig., arab.)* "Cel iertător" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
afuwlî *adj.* **1.** iertat; scutit. **2.** *(jur.)* graţiat; amnistiat.
aga *s.* **1.** chiabur; boier. **2.** *(în formulă de adresare)* jupân. **3.** *(ist.)* agă. // ***•kepekten sora un aga*** după tărâţă curge făină.
agalar *s., pl.* chiaburime; boierime.
agar *adj.* lichid; fluid. // ***•agar suwlar*** ape curgătoare.
agaretek *s. (med.)* leucoree; poală albă.
agargan *adj.* încărunţit; grizonat.
agarğagayît *s.* carburant.
agarkum *s.* nisipuri mişcătoare.
agarkuyruk *s. (anat.)* coccis; noadă.
agarlarseriyetí *s. (fiz.)* hidromecanică.
agarma *s.* **1.** albire; înălbire; încărunţire. **2.** iluminare *(de ziuă).*
agarmak *v.i.* **1.** a se albi; a se înălbi; a

deveni alb. **2.** a încărunți. **3.** a se lumina *(de ziuă)*. // •***kún agarmak*** a se lumina de ziuă. •***şáşí-başî agarmak*** a-i albi părul; a încărunți. // •***bírkaş dakkada agardî*** în câteva minute a albit. •***kîrmîzîm agardî*** mi s-a decolorat roşul. •***ortalîk agargan hálínde*** cu toate că se luminase.

agarsuw *s.* apă curgătoare.

agartkan *adj.* albitor; înălbitor.

agartmak *v.t.* a albi; a înălbi; a face să se înălbească. // •***sakalîn tírmende agartmak*** a încărunți de pomană. •***şáşín agartmak*** a-i scoate peri albi.

agartuwğî *adj.* albitor; înălbitor.

agaruw *s.* **1.** iluminare. **2.** albire; înălbire; încărunțire.

agaş **I.** *adj.* lemnos. **II.** *s.* **1.** lemn. **2.** *(constr.)* căprior; grindă; consolă; bârnă. **3.** stănoagă. // •***agaş ğarmak/parlamak*** a sparge lemne. // •***agaş kewdesí*** trunchi de copac. •***agaş kópír*** pod de lemn. •***agaş kopkasî*** cofă. •***agaş parlagan*** spărgător de lemne. •***ğangan agaş*** rug. •***kîrmîzî agaş*** mahon. •***kurî agaş*** uscături. •***parlawlî agaş*** lemne sparte.

agaşaşagan *s.* xilofag.

agaşayak *s.* **1.** pilug; picior de lemn; protează de lemn a unui picior. **2.** olog cu picior de lemn. **3.** capră de tăiat lemne.

agaşbaşî *s.* buturugă; butuc; buștean; ciot; cioată.

agaşbaşîday *adj.* butucănos; cioturos.

agaşbaşlî *adj.* butucănos; cioturos.

agaşlî *adj. (d. materiale)* de natură lemnoasă; asemănător cu lemnul; xiloid.

agaş-şelegí *s.* zmeură.

agaş-şeleklígí *s. (bot.)* zmeur; zmeurar *(lat., Rubus idaeus)*.

agaştan *adj.* de lemn; din lemn; lemnos. // •***agaştan yasalgan kapî*** uşă făcută din lemn.

agaştaósken *s.* xilofil.

agaştay *adj. (d. materiale)* de natură lemnoasă; asemănător cu lemnul; xiloid.

agaştokîsî *s. (bot.)* xilem.

ag-atîrîş **I.** *adj. (ist.)(ak atîrîş-"separația albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; băştinaş; neaoş. **II.** *s., adj. (ist.)(ak atîrîş-"separația albă")* agatârş; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băştinaş; tătar.

agîm *s.* **1.** curent; curgere. **2.** *(geogr.)* pantă; povârniş; versant; coastă. **3.** înclinație; vocație; aptitudine; tendință. // •***agîm anatîgaşî*** priză electrică. •***agîm şebekesí*** rețea electrică. •***dalgalî/dulkunlî agîm*** *(electr.)* curent alternativ. •***dogrî agîm*** *(electr.)* curent continuu. •***hawa agîmî*** curent de aer. •***istikra agîmî*** curent de inducție. •***şagîlgan/elektrik agîm*** curent electric.

agîmsuw *s.* fluviu; râu.

agîn *s.* **1.** incursiune; atac. **2.** afluență. // •***agîn etmek*** a ataca.

agîn-agîn *adv.* valuri – valuri; buluc; droaie.

agînğî *s. (mil.)* avangardă; diversionist; atacant.

agîntî *s.* **1.** curent; curs. **2.** *(med.)* supurație. **3.** *(fig.)* înclinație; predispoziție. // •***agîntîga kúrek şekmek*** a munci fără rost.

agîstos *s. (cron.)* august.

agîş *s.* curgere; scurgere.

agît **I.** *adj. (anat.)* xifoid; xifoidian. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* cartilaj xifoid. **2.** piept de pasăre.

agîzdîrîlgan *adj.* vărsat; scurs; picurat; drenat.

agîzdîrma *s.* vărsare; scurgere; picurare; drenaj.

agîzdîrmak *v.t.* a scurge; a picura; a vărsa; a drena; a determina să curgă. // •***kózyaşî agîzdîrmak*** a vărsa lacrimi; a plânge.

agîzdîruw *s.* vărsare; scurgere; picurare; drenaj.

agîzma *s.* scurgere; secare.

agîzmak *v.t.* a scurge; a picura; a vărsa; a drena; a determina să curgă.

agîzuw *s.* vărsare; scurgere; picurare; drenaj.

agnostiçism *s. (fil.)* agnosticism.

agnostik *s., adj. (fil.)* agnostic.

agoniya *s.* agonie.

agronom *s.* agronom.

agronomik *adj.* agronomic.

agronomiya **I.** *adj.* agronomic. **II.** *s.* agronomie.

agronomiyağî *s.* agronom.

agronomiyalî *adj.* agronomic.

agroteknika *s.* agrotehnică.

aguw *s. (bot.)* leandru; oleandru; rododafin *(lat., Nerium oleander)*. **1.** *(fiz.)* flux. **2.** curgere; scurgere; vărsare. **3.** otravă; venin; toxină.

aguwdalî *s. (bot.)* leandru; oleandru; rododafin *(lat., Nerium oleander)*.

aguwgakarşî *s.* antidot; antitoxină.

aguw-gúlí *s. (bot.)* rododendron; smirdar; bujor-de-munte; trandafir-de-munte; iederă *(lat., Rhododendron kotschyi)*.

aguwğî *adj. (d. ape)* curgător.

aguwlagan *adj.* otrăvitor; veninos.

aguwlama *s.* otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlamak *v.t.* a otrăvi; a intoxica; a învenina.

aguwlangan *adj.* otrăvit; înveninat; intoxicat.

aguwlanma *s.* otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlanmagan *adj.* nepoluat.

aguwlanmak *v.i.* a se otrăvi; a se intoxica; a se învenina.

aguwlanuw *s.* otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlaw *s.* otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlî *adj.* otrăvit; înveninat; veninos; intoxicat; toxic.

aguwluk *s.* toxicitate.

aguwotî *s. (bot.)* cucută; dudău *(lat., Conium maculatum)*.

aguwotî, suw- *s. (bot.)* cucută-de-apă *(lat., Cicuta virosa)*.

aguwsuzlaşkan *adj.* dezintoxicat.

aguwsuzlaştîrma *s.* dezintoxicare.

aguwsuzlaştîrmak *v.t.* a dezintoxica.

aguwsuzlaştîruw *s.* dezintoxicare.

ağa *s.* mamă *(dacă bunica încă mai trăiește)*.

ağaba *adv.* oare?; nu cumva?;

ağagan *s.* fulger; trăsnet.

ağaganlî *adj.* fulgerat.

ağar *adj.* **1.** destoinic; vrednic. **2.** ager; isteț.

ağarlîk *s.* **1.** destoinicie; vrednicie. **2.** agerime; istețime.

ağay *s. (dim., fam.)* mămică; maică *(termen utilizat cât timp bunica este în viață)*.

ağayîp **I.** *adj.* ciudat; straniu. **II.** *interj.* ciudat!;

ağayşîk *s. (dim., pop.)* măicuță *(termen utilizat cât timp bunica este în viață)*.

ağele **I.** *adj.* grăbit; rapid; iute. **II.** *s.* **1.** grabă; iuțeală; pripă. **2.** urgență. // •***ağele etmek*** a da zor; a se grăbi. •***ağelege kelmek*** a impune grabă; a cere iuțeală. •***ağelelí bolmak*** a impune grabă; a cere iuțeală. // •***ağele etemen*** mă grăbesc. •***ağele etme!*** uşurel!; încetişor!; •***ağele turum*** situație de urgență. •***ağelem yok*** nu mă grăbesc. •***asta ağele et!*** grăbeşte-te încet!; •***eger ağeleníz bolsa*** dacă vă grăbiți. •***ne ağeleníz bar?*** de ce vă grăbiți?; •***şokadar ağelesí bar mî?*** este chiar atât de urgent?;

ağele-ağele *adv.* în grabă; în pripă; de mântuială.

ağeleden *adv.* în grabă; în pripă; de mântuială.

ağeleetmeden *adv.* agale; alene; încet; încetişor; lent; liniştit; tacticos; uşurel; fără grabă.

ağeleettírúw *s.* activizare.

ağelegeşakîruw *s.* grăbire; apel; îndemn.

ağeleğí *adj.* presant; precipitant; grabnic; urgent; care impune urgentarea.

ağeleleştírmek *v.t.* a grăbi; a urgenta.

ağelelí *adj.* grăbit; zorit; agitat; impacientat; nerăbdător.

ağelesíbolgan *adj.* grăbit.

ağelesíz *adj., adv.* încet; tacticos; lent; domol; greoi; agale; alene.

ağelesízlík *s.* încetineală.

ağem *s.* iranian; persan.

Ağem-aykabagî *s. (orn.)* lăcar persan *(lat., Acrocephalus griseldis)*.

ağem-borazanî *s. (bot.)* begonie *(lat., Begonia)*.

Ağem-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan persan; furtunar persan; pasărea-furtunii persană *(lat., Puffinus persicus)*.

ağemiy *adj.* **1.** începător; necalificat. **2.** nepriceput; novice; ageamiu; diletant.

ağemiylík *s.* stângăcie; neîndemânare.

ağem-kemenegí *s. (bot.)* chimion-amar *(lat., Cuminum cyminum)*.

Ağem-kúrteşígí *s. (orn.)* țiclean persan; țiclean de stâncă estic *(lat., Sitta tephronota)*.

Ağemler *s. (topon.) ("Perşii")* Ciobănița *(jud. Constanța)*.

ağemlí *adj.* iranian; persan.

Ağem-sayrawğusî *s. (orn.)* bulbul persan *(lat., Pycnonotus jocosus)*.

Ağem-şîbawî *s. (orn.)* lăcar persan *(lat., Acrocephalus griseldis)*.

ağem-ziresí *s. (bot.)* chimion-amar *(lat., Cuminum cyminum)*.

ağenda *s.* agendă.

ağensiya *s.* agenție. // •***ğolşîlîk ağensiyasî*** agenție de voiaj. •***tiğaret ağensiyasî*** agenție comercială.

ağent *s.* agent; spion. // •***haleket/trafik ağentí*** agent de circulație.

ağil *adj.* grabnic; urgent; presant. // •***ağil şifalar!*** însănătoşire grabnică!; •***ağil turum*** situație de urgență.

ağiz **I.** *adj.* inapt; incapabil. **II.** *s.* **1.** incapacitate; neputința. **2.** debilitate;

slăbiciune. // •***ağiz kalmak*** a fi incapabil să...; a nu fi în stare să...; a nu putea să...;
ağî I. *adj.* **1.** dureros. **2.** amar; iute. **3.** sfâşietor; înduioşător. **II.** *s.* **1.** durere; usturime. **2.** *(d. gust)* iuţeală; amăreală. **3.** *(fig.)* suferinţă; mâhnire. // •***ağî bolmak*** a ustura. •***ağîsîn îşíne kómmek*** a-şi ascunde durerea; a-şi înghiţi durerea. •***ağîsîn şîgarmak*** a-şi scoate un foc de la inimă; a se răzbuna. •***ağîsîn tartmak*** a trage ponoasele; a suferi. // •***ğúrek ağîsî*** *(med.)* durere de inimă.
ağîgan *adj.* milos.
Ağîğa *s. (topon.) ("Amara")* Agigea *(jud. Constanţa).*
ağîkesken *s.* antidot; anticonvulsiv.
Ağî-Kól/Ağî-Gól *s. (hidron., topon.) ("Lacul Amar")* Agighiol *(jud. Tulcea).*
ağîlanmak *v.i.* a se amărî; a deveni amar; a se acri.
ağîlî *adj.* jalnic.
ağîlîk *s.* amăreală; acreală.
ağîma *s.* **1.** durere; usturime. **2.** milă; compătimire.
ağîmadan *adv.* fără milă.
ağîmagan *adj.* nemilos; neîndurător; crud; hapsân.
ağîmak A. *v.i.* a durea; a ustura. **B.** *v.t.* a fi milă; a compătimi.
ağîmalî *adj.* compătimitor.
ağîmalî-ağîmalî *adj.* compătimitor.
ağîmama *s.* cruzime; neîndurare.
ağîmasîz *adj.* nemilos; neîndurător; crud; hapsân.
ağîmasîzlîk *s.* neîndurare; cruzime.
ağîmaz *adj.* nemilos; crud; hapsân.
ağîndîrmak *v.t.* a impresiona; a înduioşa.
ağîndîruwğî *adj.* impresionant; înduioşător.
ağîngan *adj.* impresionat.
ağînganday *adj.* regretabil; lamentabil.
ağînma *s.* remuşcare.
ağînmak *v.i.* a se întrista; a se amărî. // •***bek ağîndîm*** mi-a părut foarte rău.
ağînuw *s.* căinţă; regret.
ağîsîşîkkan *adj.* răzbunat.
ağîw *s.* **1.** durere; usturime. **2.** milă; compătimire.
ağîwğî *adj.* deplorabil.
ağun/ajun I. *adj.* terestru; pământesc. **II.** *s.* **1.** cosmos; univers. **2.** sol; pământ; teren. **3.** pace; linişte; lumină. // •***ağun ğarîklarî*** raze cosmice.
ağunbîlímí *s.* cosmologie.
ağunbîlímlí *adj.* cosmologic.
ağuniy *adj.* cosmic.
ağunsîzgasî *s.* cosmografie.
ağuntuwumğî *adj.* cosmogonic.
ağuntuwumî *s.* cosmogonie.
ağuze *s.* zgripţuroaică; cotoroanţă.
ah *interj.* ah!; vai!;
ah-aman *s.* plâns; bocet; hohot. // •***ah-aman etmek*** a plânge; a boci; a hohoti.
ahdiy *adj.* contractual.
ahenk *s.* armonie; concordanţă; potrivire.
ahenklí *adj.* armonios.
ahit *s.* **1.** promisiune; angajament. **2.** pact; acord.
ahize *s. (tehn.)* receptor.
ahîr *s.* iesle; troacă.
ahláagîbîzîk *adj.* pervers.
ahláagîbîzîlgan *adj.* pervertit.
ahláak *s.* **1.** morală. **2.** cinste; onestitate. **3.** conduită; comportament. // •***ahláagîn bîzmak*** a-l perverti; a-i suci cuiva minţile.
ahláakbîzîklîgî *s.* perversitate.
ahláakbîzmasî *s.* pervertire.
ahláakkarşî *adj.* imoral.
ahláaklî *adj.* **1.** moral. **2.** cinstit; onest.
ahláaksîz *adj.* necinstit; imoral; corupt.
ahláaksîzlîk *s.* imoralitate; corupţie.
ahláakşî *s., adj.* moralist; moralizator.
ahláaktîşî *adj.* amoral.
ahláaktîşîğîlîk *s.* amoralitate.
Ahmet/Amet *s. (antrop. m., arab.)* "Cel demn de elogii"; "Prealăudatul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Ahmet-Fakih/Ahmet-Pakî *s. (topon., localitate desfiinţată) ("Ahmet Evlaviosul")* Ahmed Fakih *(jud. Tulcea).*
Ahmet-Orman *s. (topon., pădure lângă Isaccea) ("Pădurea lui Ahmet")* Ahmedorman *(jud. Tulcea).*
Ahsen *s. (antrop. m., arab.)* "Cel preafrumos" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Ahuw *s. (antrop. f., prsn.)* "Căprioara".
ahval *s.* afacere.
ah-way *s.* plâns; bocet; hohot.
ah-wayğî *s.* bocitoare.
ajdaka *s. (mitol.)* zmeu; balaur; dragon. // •***ajdaka senesí*** *(cron.)* anul dragonului *(conform vechiului calendar tătăresc).*
ajdaka-bóğegí *s. (ent.)* libelulă; calde-apă; calul-popii *(lat., Odonata).*
ajdakakózí *s.* ochi-de-ciclop.
Ajun, Tele- *s. (topon., "Ţinutul Sciţilor")* Teleajen *(jud. Prahova).*
ajun/ağun I. *adj.* terestru; pământesc. **II.** *s.* **1.** cosmos; univers. **2.** sol; pământ; teren. **3.** pace; linişte; lumină.
ak I. *adj.* **1.** alb. **2.** *(fig.)* curat; pur. **II.** *s.* culoarea albă. // •***ak man karanî saylamak*** a pătimi. •***aknî karadan ayîrmak*** a alege grâul din neghină; a despărţi ceea ce este bun de ceea ce este rău. •***aktan kara etmek*** a face albul negru; a denatura. •***aktan karadan ayîrîlmak*** a fi deosebit; a fi mai cu moţ; a fi mai breaz. •***şáşíne ak túşmek*** a-i albi părul; a încărunţi. •***yúzí akka şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. •***yúznúñ agî man şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. // •***ak şáşlí*** încărunţit. •***anterníñ ústúnde ak menekler bar*** pe rochie sunt buline albe. •***ğîmîrta agî*** albuşul oului.
aka *s.* frate mai mare.
akademiçiyan *s.* academician.
akademik *adj.* academic.
akademiya *s.* academie. // •***akademiya kútúpkanasî*** biblioteca academiei. •***akademiya uzasî*** membru al academiei.
aka-íní *s.* fraţi.
aka-kardaş *s.* fraţi.
akalliyet *s.* minoritate.
akaltîn *s. (chim.)* platină.
akanagî, kar- *s. (orn.)* potârniche de zăpadă *(lat., Lerwa lerwa).*
akanak *s. (orn.)* găinuşă cu cap alb *(lat., Arborophila atrogularis).*
akasiya *s. (bot.)* acacia *(lat., Acacia).*
akasiya, yalanğî- *s. (bot.)* salcâm *(lat., Robinia pseudoacacia).*
akasiya-şîbînğîsî *s. (orn.)* muscar de salcâm *(lat., Muscicapa gambagae).*
ak-asma *s. (bot.)* curpen; viţă-albă *(lat., Clematis vitalba).*
akay *s.* **1.** domn; bărbat; soţ. **2.** *(termen de politeţe pt. un bărbat în vârstă sau mai în vârstă)* domn. **3.** bărbat; om adult. // •***Amet akay kayet kasta*** domnul Amet e foarte bolnav. •***bír akay man bír kîskaayaklî*** un domn şi o doamnă. •***Ğemal akay*** domnul Ğemal. •***Memet akay úyde mí?*** domnul Memet este acasă?; •***úylí akay*** bărbat însurat.
akayğa *adv.* bărbăteşte.
akbaba, kîzîl- *s. (orn.)* vultur pleşuv sur *(lat., Gyps fulvus).*
akbalîk *s. (iht.)* şalău *(lat., Stizostedion lucioperca).*
akbasma *s. (med.)* albeaţă la ochi; leucom.
Ak-Baş *s. (topon.)* Albeşti *(jud. Constanţa).*
ak-baş-ak-kuyruklî-suwbúrkút *s. (orn.)* vultur cu cap alb *(lat., Haliaeetus leucocephalus).*
ak-baş-kartakay *s. (orn.)* vultur himalaian *(lat., Gyps himalayensis).*
ak-başlî-gúmúşgágáa *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu cu cap alb *(lat., Lonchura maja).*
ak-başlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu cap alb *(lat., Emberiza leucocephala).*
ak-başlîklî-delítaş *s. (orn.)* pietrar cu glugă albă *(lat., Oenanthe monacha).*
ak-başlî-órdek *s. (orn.)* raţă cu cap alb *(lat., Oxyura leucocephala).*
ak-başlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu cap alb *(lat., Emberiza leucocephala).*
ak-başlî-tenek *s. (orn.)* presură cu cap alb *(lat., Emberiza leucocephala).*
akbawur *adj.* fricos; sperios; temător; laş.
akbawurluk *s.* frică; teamă; laşitate.
akbor *s.* cretă.
ak-burgas *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba).*
akçent *s. (gram.)* accent.
akdeñíz *s., adj.* mediteranean.
Ak-Deñíz *s. (hidron.)* Marea Mediterană.
Ak-Deñíz-kagayî *s. (orn.)* pescăruş cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus).*
akdeñízlí *s., adj.* mediteranean.
Ak-Deñíz-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus).*
ak-dogan *s. (orn.)* şoim de tundră *(lat., Falco rusticolus; Falco gyrfalcon).*
akelgen *adj.* aducător.
akelíngen *adj.* adus.
akelínme *s.* aducere. // •***wazifeníñ yerine akelínmesí*** îndeplinirea misiunii.
akelínmek *v.i.* a fi adus.
akelme *s. (jur.)* citaţie.
akelmek *v.t.* a aduce. // •***akîlîna akelmek*** a-i aminti; a-i aduce aminte. •***dadîn yeríne akelmek*** a-şi drege gustul. •***epke akelmek*** a înlesni; a uşura; a facilita. •***kaytarîp akelmek*** a readuce. •***sesín yeríne akelmek*** a-şi

drege glasul. •***vuğutka akelmek*** a realiza; a materializa; a elabora. // •***maga bír kawe akelírsíñiz mí?*** vreți să-mi aduceți o cafea?;
akelúw *s.* aducere.
akelúwğí *adj.* aducător.
ak-eñselí-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie cu spate cenușiu *(lat., Eremopterix verticalis)*.
ak-eñselí-kîzîlkuyruk *s. (orn.)* codroș cu ceafă albă *(lat., Chaimarrornis leucocephalus)*.
aketílgen *adj.* dus; transportat.
aketílmek *v.i.* **1.** a fi dus; a fi condus; a fi însoțit. **2.** *(d. ape)* a fi luat; a fi dus. **3.** a fi transportat; a fi cărat; a fi transmis.
aketíp-berílgen *adj.* dus; transmis.
aketíp-berúw *s.* ducere; transmitere.
aketíp-taşlangan *adj.* dus; transmis.
aketíp-taşlaw *s.* ducere; transmitere.
aketken *adj.* curier; transportator; însoțitor.
aketme *s.* ducere; transportare; transmitere; curierat; însoțire.
aketmek *v.t.* **1.** a duce; a conduce; a însoți. **2.** a transporta; a căra; a transmite. **3.** *(d. ape)* a lua; a duce. // •***ayawlî aketmek*** a escorta. •***kolîndan ğetíp aketmek*** a duce de mână pe cineva. •***suwsuz aketíp suwsuz ketírmek*** a duce pe cineva bou și a-l aduce vacă. •***yalan man aketmek*** a duce pe cineva cu minciuna. // •***bagajlarîmnî trenge aketíñiz!*** duceți-mi bagajele la tren!; •***kaş okka bagaj akete alîrman?*** câte kilograme de bagaj am dreptul?;
akettírmek *v.i.* a determina să ducă; a determina să care; a determina să transporte; a determina să transmită.
aketúw *s.* ducere; transportare; transmitere; curierat; însoțire. ducere; transportare; transmitere; curierat; însoțire.
ak-ğawşan *s. (bot.)* pelin-alb *(lat., Artemisia austriaca)*.
ak-ğayalî-gúmúşgágáa *s. (orn.)* pescăruș cu cioc argintiu cu târtiță albă; cinteză bengaleză *(lat., Lonchura striata)*.
ak-ğayalî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci cu târtiță albă *(lat., Calidris fuscicollis)*.
ak-ğayalî-surkarlîgaş *s. (orn.)* drepnea cu târtiță albă *(lat., Apus caffer)*.
ak-ğerek *s. (bot.)* anin-alb; arin-alb *(lat., Alnus incana)*.
akğíger *s. (anat.)* plămân. // •***akğíger petegí*** *(anat.)* alveolă pulmonară.
akğígerotî *s. (bot.)* pulmonariță; plămânărică; cuscrișor; mierea-ursului *(lat., Pulmonaria officinalis)*.
akğígerzarî *s. (anat.)* pleură.
ak-ğúmúle *s. (ent.)* termită; furnică-albă *(lat., Isoptera)*.
akide *s.* **1.** *(relig.)* dogmă; percept. **2.** doctrină; principiu; concept; convingere. **3.** acadea. // •***akide ezberletmek*** a îndoctrina. // •***akide şekerí*** acadea.
akideezberlegen *adj.* îndoctrinat.
akideezberletme *s.* îndoctrinare.
akidelí *adj.* **1.** convins. **2.** principial.
Akip *s. (antrop. m., arab.)* "Succesorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
akís **I.** *adj.* **1.** contrar; opus; antagonic. **2.** îndărătnic; încăpățânat; potrivnic. **II.** *postp.* contra.
akísíne *adv.* dimpotrivă; împotrivă; în ciuda; în contra; viceversa.
akíslengen *adj.* încăpățânat; înverșunat.
akíslenme *s.* încăpățânare; înverșunare.
akíslenmek *v.i.* **1.** a se opune; a se împotrivi. **2.** a se încăpățâna.
akíslenúw *s.* încăpățânare; înverșunare.
akíslík *s.* **1.** opunere; împotrivire; încăpățânare. **2.** polaritate.
akîbet *s.* **1.** sfârșit; final; consecință; repercusiune. **2.** viitor. // •***akîbetíñ aşîk bolsîn!*** succes pe viitor!;
akîbetlí *s.* cu viitor.
akîbetsíz *s.* fără viitor.
akîl *s.* **1.** minte; rațiune; intelect. **2.** memorie. **3.** sfat; povață. **4.** gând; idee; cuget. // •***akîl bermek/úyretmek*** a-i deschide cuiva capul; a-l sfătui; a-l povățui;; a-i recomanda. •***akîl etmek*** a-și pune mintea la treabă; a lua seamă; a chibzui; a intui. •***akîl koşmak*** a se sfătui. •***akîl uydurmak*** a se pune la mintea cuiva. •***akîldan şîgarmak*** a-l scoate din minți. •***akîldan yazmak*** a-și ieși din minți; a-și pierde mințile; a înnebuni. •***akîlî aydînlanmak*** a se face lumină în mintea cuiva. •***akîlî başîna kelmek*** a-i veni mintea la cap; a-și aduna mințile; a se da pe brazdă; a-și veni în cunoștință; a se dezmetici. •***akîlî başîndan ketmek*** a-și pierde mințile/capul; a-și ieși din minți; a se zăpăci; a izbucni. •***akîlî ğetmek*** a-l duce capul; a fi în toate mințile; a înțelege; a pricepe; a-și da seama. •***akîlî karîşmak*** a-și pierde capul; a se zăpăci. •***akîlî ketmek*** a-i merge mintea; a-l duce capul; a fi bun la cap. •***akîlî tutmak*** a-l apuca nebuniile; a-și ieși din minți. •***akîlîn almak*** a-i lua mințile; a-l scoate din minți. •***akîlîn başîna almak*** a-și băga mințile în cap. •***akîlîn başîna toplamak*** a-i veni mintea la cap; a-și veni în cunoștință; a-și aduna mințile; a se dezmetici; a se reculege. •***akîlîn ğîymak*** a-și aduna mințile; a se reculege. •***akîlîn îşmek*** a-și bea mințile; a i se urca băutura la cap. •***akîlîn kaşîrmak/kaybetmek*** a-și pierde capul; a se zăpăci; a-și pierde mințile; a înnebuni. •***akîlîn oynatmak*** a-și pierde mințile; a înnebuni. •***akîlîna akelmek*** a-i aminti; a-i aduce aminte. •***akîlîna esmek*** a-i trece prin minte; a-i da prin gând. •***akîlîna kelgenín aytmak*** a spune ce-i trece prin minte; a spune ce-i vine pe limbă; a fi slobod la gură. •***akîlîna kelmek*** a-și aminti; a-și aduce aminte; a-i da prin gând. •***akîlîna ketírmek*** a aminti; a aduce aminte. •***akîlîna salmak*** a-și pune în gând. •***akîlîna tagîlmak*** a-l frământa gândul; a-l obseda; a avea (pe cineva sau ceva) în minte. •***akîlînda kalmak*** a-i rămâne în minte; a avea (pe cineva sau ceva) în minte. •***akîlînda tutmak*** a memora; a ține minte. •***akîlîndan geşmek*** a-i trece prin minte; a-i da prin gând. •***akîlîndan şîkmamak*** a-l frământa gândul; a-l obseda. •***başînda akîlî kalmamak*** a-și pierde capul; a-și pierde mințile; a se zăpăci; a se ramoli. // •***akîl almagan*** aberant. •***akîl kabiliyetí*** capacitate intelectuală. •***akîl kastalîklarî ílímí*** psihiatrie. •***akîl tíşí*** măsea de minte. •***akîldan zayîf*** imbecil. •***akîlga yakîn*** rezonabil; plauzibil. •***akîlî başîndan şîkkan*** inconștient. •***akîlî zayîp*** nătâng. •***akîlîma kelmiy*** nu-mi amintesc. •***akîlîñ bar bolsa*** dacă ai minte. •***akîlîñ yok bolsa*** dacă nu ai minte.
akîlalgan *adj.* **1.** sfătuit; lămurit. **2.** inteligibil.
akîlalmasî *s.* înțelegere; pricepere; pătrundere; lămurire.
akîlalmaz *adj.* **1.** incredibil. **2.** neinteligibil.
akîlbergen *s.* consilier; consultant; sfătuitor; sfetnic.
akîlberúw *s.* recomandare; sfat.
akîlbílímğísí *s. (med.)* psiholog.
akîlbílímí *s. (med.)* psihologie.
akîlbílímlí *adj. (med.)* psihologic.
akîldakalgan *adj.* memorabil.
akîldakalganlar *s., pl. (lit.)* memorii; amintiri; autobiografie.
akîldanğengíl *adj.* debil mintal.
akîldanğengíllík *s.* debilitate mintală.
akîldanğeñgíl *adj.* prostuț; prostănac; neghiob; debil.
akîldanğeñgíllík *s.* prostie; neghiobie; debilitate.
akîldanşîgargan *adj.* enervant; exasperant.
akîldanşîguw *s.* enervare; exasperare.
akîldanşîkkan *adj.* supărat; enervat; exasperat.
akîldanşîkmagan *adj.* obsedant.
akîldanşîkmama *s.* obsesie.
akîldanşîkmaz *adj.* neuitat; de neuitat; nepieritor.
akîldanyazgan *adj.* **1.** *(med.)* alienat mintal; dement. **2.** trăsnit; țicnit; țăcănit; smintit; dement; descreierat; diliu; înnebunit; nebun; zurliu.
akîldanyazuw *s.* **1.** demență; nebunie; sminteală; țicneală. **2.** *(med.)* alienație; demență.
akîldanzayîp *adj.* prostuț; prostănac; neghiob; debil mintal; slab de minte.
akîldanzayîplîk *s.* prostie; neghiobie; debilitae.
akîldar *s.* intelectualitate.
akîldarlar *s., pl.* intelectualii; intelectualitate.
akîldatutmama *s.* uitare.
akîletílgen *adj.* prevăzut; întrezărit; presimțit; chibzuit.
akîletken *adj.* cugetător; precaut; prevăzător.
akîletmeden *adv.* nechibzuit; imprudent.
akîletúw *s.* **1.** întrezărire; previziune. **2.** intuire; intuiție; precauție. **3.** prevedere; precauție. **4.** gândire; cugetare; cuget; reflecție; meditație; chibzuire; cumpănire.
akîlgaakelgen *adj.* comemorativ.
akîlgaakelíngen *adj.* comemorat; evocat.
akîlgaakelúw *s.* **1.** pomenire; amintire. **2.** amintire; amintire; comemorare; evocare.
akîlgaakelúwğí *s.* pomelnic.
akîlgakelgen *adj.* pomenit; amintit.
akîlgakelmez *adj.* nebănuit.
akîlgakelmiykalgan *adj.* nebănuit.

akîlgasîygan *adj.* posibil; probabil; admisibil; verosimil; rezonabil; imaginabil.
akîlgasîymama *s.* aberaţie; imposibilitate.
akîlgasîymaz *adj.* aberant; imposibil; improbabil; inadmisibil; neverosimil; nerezonabil; inimaginabil.
akîlgatagîlgan *adj.* obsedant.
akîlgatagîlma *s.* obsesie.
akîlgatúşmez *adj.* nebănuit.
akîlgatúşmiykalgan *adj.* nebănuit.
akîlgauygan *adj.* posibil; probabil; admisibil; verosimil; rezonabil; imaginabil.
akîlgauymama *s.* imposibilitate.
akîlgauymaz *adj.* imposibil; improbabil; inadmisibil; neverosimil; nerezonabil; inimaginabil.
akîlğetúw *s.* înţelegere; pătrundere; pricepere; lămurire.
akîlğî *s.* raţionalist.
akîlğîlîk *s.* raţionalism.
akîlğîyuw *s.* reculegere.
akîlğoytuw *s.* demenţă; nebunie; sminteală; ţicneală; alienaţie.
akîlístelgen *adj.* consultat; întrebat.
akîlíşírtken *adj.* îmbătător.
akîlíşúw *s.* îmbătare.
akîlîalgan *adj.* lămurit; care înţelege clar ceva.
akîlîbaşînda *s.* sobru; cumpătat; serios; cu discernământ; cu bun-simţ; întreg la minte.
akîlîğetken *adj.* lămurit; care înţelege clar ceva.
akîlîğetmez *adj.* neexperimentat; neinstruit.
akîlîkalmagan *adj.* senil.
akîlîkalmama *s.* senilitate.
akîlîkarîşkan *adj.* **1.** răscolit; tulburat. **2.** buimăcit; tulburat; zăpăcit; aiurit; năuc; confuz. **3.** înnebunit; zăpăcit. **4.** derutat; încurcat. **5.** bezmetic; bulversat; consternat; derutat; dezorientat; intrigat; năuc; năucit; perplex; şocat.
akîlînaakelúw *s.* evocare; redeşteptare; reamintire.
akîlînakelgen *adj.* amintit; redeşteptat; evocat.
akîlînakelmeme *s.* lapsus; scăpare.
akîlînatagîlgan *adj.* obsedat; posedat; urmărit.
akîlînatúşewuyma *s.* străfulgerare; gând fulgerător.
akîlîndakalgan *adj.* memorat.
akîlîndakaluw *s.* memorare.
akîlîndangeşewuyma *s.* străfulgerare; gând fulgerător.
akîlîndanşîkmagan *adj.* obsedant.
akîlîndatutmagan *adj.* uituc.
akîlîndatutulgan *adj.* învăţat; reţinut; memorat; memorizat.
akîlîndatutuw *s.* învăţare; reţinere; memorare.
akîlînğoytkan *adj.* **1.** trăsnit; ţicnit; ţăcănit; smintit; dement; descreierat; diliu; înnebunit; nebun; zurliu. **2.** *(med.)* alienat mintal; dement. **3.** derutat; încurcat.
akîlînîşken *adj.* îmbătat; beat.
akîlînoynatkan *adj.* **1.** *(med.)* alienat mintal; dement. **2.** dement; descreierat; diliu; înnebunit; nebun; smintit; ţicnit; ţăcănit; zurliu; scrântit.
akîlîselim *s.* sobru; cumpătat; serios; cu discernământ; cu bun-simţ; întreg la minte.
akîlîtar *adj.* limitat; mărginit; plafonat *(în gândire)*.
akîlîtutkan *adj.* *(med.)* nervos; paroxistic.
akîlkarîşmasî *s.* **1.** bezmetic; bulversare; consternare; derută; dezorientare; năucire; perplexitate; şoc. **2.** buimăceală; tulburare; zăpăceală; aiureală; năucire; confuzie. **3.** răscolire; tulburare. **4.** derută; încurcare. **5.** înnebunire; zăpăcire.
akîlkarîştîrgan *adj.* **1.** răscolitor; tulburător. **2.** aiuritor; buimăcitor; bulversant; derutant; năucitor.
akîllaşkan *adj.* deşteptat; maturizat.
akîllaşma *s.* faptul de a deveni mai inteligent; deşteptare.
akîllaşmak *v.i.* a se deştepta; a se maturiza.
akîllaşuw *s.* deşteptare; maturizare.
akîllî *adj.* **1.** inteligent; deştept. **2.** cuminte; liniştit; de ispravă. // ***•akîllî bolmak*** a prinde la minte; a se cumînţi; a-i veni mînţile acasă; a-şi băga mînţile în cap. // ***•akîllî bolîp tur!*** stai cuminte!; ***•bek akîllî*** foarte inteligent.
akîloynatmasî *s.* **1.** delir; demenţă; nebunie; sminteală; ţicneală. **2.** *(med.)* alienaţie; demenţă. **3.** delir; aiureală.
akîlsîz *adj.* lipsit de inteligenţă; mărginit; fără minte; neinspirat.
akîlsîzğa *adv.* nebuneşte; prosteşte.
akîlsîzlaşmak *v.i.* a se prosti.
akîlsîzlîk *s.* prostie; neghiobie; lipsă de judecată.
akîltarlîgî *s.* limitare; mărginire; plafonare *(în gândire)*.
akîlterbiyebílímğísí *s.* psihopedagog.
akîlterbiyebílímí *s.* psihopedagogie.
akîlterbiyeğísí *s.* psihopedagog.
akîlterbiyesí *s.* psihopedagogie.
akîlteregí *s.* *(bot.)* ginkgo *(lat., Ginkgo biloba)*.
akîltutmasî *s.* *(med.)* atac; nervozitate; paroxism.
akîltutuw *s.* supărare; enervare.
akîlúyrengen *adj.* sfătuit.
akîlúyretken *s.* consilier; consultant; sfătuitor; sfetnic.
akîlúyretúw *s.* învăţare; recomandare; sfat.
akîlzade *s.* consilier; sfetnic. // ***•adliy akîlzade*** *(jur.)* jurisconsult.
akîp *s.* **1.** succesor; descendent. **2.** *(jur.)* moştenitor; urmaş.
akîplîk *s.* succesiune; descendent.
akîr I. *adj.* ultim; din urmă; final. **II.** *s.* **1.** sfârşit; capăt. **2.** terminare; încheiere; final. // ***•akîrga şîkmak*** a se termina; a se finaliza; a se sfârşi. // ***•akîr kúnlerde*** în ultimele zile. ***•akîr sózí*** ultimul său cuvânt. ***•akîr tamla kanga kadar*** până la ultima picătură de sânge.
Akîr *s.* *(antrop. m., arab.)* "Cel din urmă sosit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Akîr, El- *s.* *(relig., arab.)* "Încheietorul"; "Unicul dăinuitor al absolutei pustiiri" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
akîrda *adv.* în sfârşit; în cele din urmă; în fine.
akîrgaşîgaruw *s.* finalizare.
akîrgaşîguw *s.* trecere; încetare.
akîrgaşîk *adv.* până la sfârşit; ad finem.
akîrgaşîkkan *adj.* finalizat.
akîrsîz *adj.* interminabil; nesfârşit; infinit; neţărmurit.
akîrsîzlîk *s.* imensitate; veşnicie; infinit; abis. // ***•akîrsîzlîkka kadar*** până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum.
akîrsîzlîkka *adv.* spre infinit; la infinit; spre nesfârşit; la nesfârşit.
akîrsîzlîkkaşîk *adv.* până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum.
akîrsóz *s.* *(lit.)* postfaţă.
akîrzaman *s.* *(la musulmani)* învierea morţilor; sfârşitul lumii.
akîrzamanğî *adj.* apocaliptic.
akît *s.* **1.** legământ; jurământ; pact. **2.** căsătorie; mariaj. // ***•sózím akîttîr*** cuvântul meu este pact.
akîtiy *adj.* contractual.
akîtkîygan *s., adj.* contractant; contractor.
akîtlaşma *s.* pactizare; acord; aranjament; înţelegere.
akîtlaşmak *v.i.* **1.** a se înţelege; a cădea de acord. **2.** a pactiza; a încheia un pact.
akîtlaşuw *s.* pactizare; acord; aranjament; înţelegere.
akîtlî *adj.* **1.** angajat printr-un contract. **2.** căsătorit; cununat.
akîtname *s.* pact; alianţă.
akîygan *adj.* **1.** albit; înălbit. **2.** *(d. ochi)* holbat.
akîymak *v.i.* **1.** a se albi; a se înălbi; a deveni alb. **2.** *(d. ochi)* a se holba.
akîytmak *v.t.* **1.** *(d. ochi)* a holba. **2.** a albi; a înălbi; a face să se înălbească. // ***•kózlerín akîytmak*** a căsca ochii; a se holba; a se zgâi.
akîyuw *s.* **1.** albire; înălbire. **2.** *(d. ochi)* holbare.
Ak-Kadîn *s.* *(topon.)* Alba *(jud. Tulcea)*.
akkalaklî *adj.* breaz.
akkan *s.* *(biol.)* limfă.
akkan *adj.* fluid.
ak-kanatlî-boragangî *s.* *(orn.)* rândunica furtunii gulerată *(lat., Pterodroma leucoptera)*.
ak-kanatlî-boztorgay *s.* *(orn.)* ciocârlie cu aripi albe *(lat., Melanocorypha leucoptera)*.
ak-kanatlî-karkîldak *s.* *(orn.)* chirighiţă cu aripi albe *(lat., Chlidonias leucopterus)*.
ak-kanatlî-kîyîşawuz *s.* *(orn.)* forfecuţă bălţată *(lat., Loxia leucoptera)*.
ak-kanatlî-kîzîlkuyruk *s.* *(orn.)* codroş cu aripă albă *(lat., Phoenicurus erythrogaster)*.
ak-kanatlî-kúrte *s.* *(orn.)* ciocănitoare cu aripi albe *(lat., Dendrocopos leucopterus)*.
ak-kanatlî-terekkakkan *s.* *(orn.)* ciocănitoare cu aripi albe *(lat., Dendrocopos leucopterus)*.
ak-kanatlî-tokîldak *s.* *(orn.)* ciocănitoare cu aripi albe *(lat., Dendrocopos leucopterus)*.
ak-kanatlî-tultokîmağî *s.* *(orn.)* pasăre-episcop cu aripi albe *(lat., Euplectes albonotatus)*.
akkankóz *s.* izvor.
akkanyuwarî *s.* *(anat.)* limfocită.
ak-kara-ótlegen *s.* *(orn.)* parulă alb-negru *(lat., Mniotilta varia)*.
ak-kardeniye *s.* *(bot.)* gardenie *(lat., Gardenia thunbergia)*.
ak-karînlî-akkózlîk *s.* *(orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb cu piept alb *(lat., Zosterops abyssinica)*.
ak-karînlî-biydayak *s.* *(orn.)* lişiţă cu piept alb *(lat., Amaurornis phoenicurus)*.

ak-karînlî-boraganğî *s. (orn.)* fregată cu pântece alb *(lat., Fregata grallaria)*.
ak-karînlî-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur ametist *(lat., Cinnyricinclus leucogaster)*.
ak-karînlî-surkarlîgaş *s. (orn.)* drepnea mare *(lat., Apus melba; Tachymarptis melba)*.
ak-karînlî-şegertkíğí *s. (orn.)* graur ametist *(lat., Cinnyricinclus leucogaster)*.
ak-karînlî-yas-kazî *s. (orn.)* gâscă cu pântece alb; gâscă de Atlantic *(lat., Branta bernicla hrota)*.
ak-karkara *s. (orn.)* egretă mare; egretă albă; stârc alb *(lat., Egretta alba)*.
akkaşalar *adj.* alburiu; albicios.
ak-kaşlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu sprâncene albe *(lat., Emberiza rustica)*.
ak-kaşlî-sayrak *s. (orn.)* sturz cu sprâncene albe *(lat., Turdus obscurus)*.
ak-kaşlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu sprâncene albe *(lat., Emberiza rustica)*.
ak-kaşlî-tenek *s. (orn.)* presură cu sprâncene albe *(lat., Emberiza rustica)*.
akkatartar *adj.* alburiu; albicios.
ak-kawak *s. (bot.)* plop; plop-alb *(lat., Populus alba)*.
ak-kaz *s. (orn.)* gâscă de vară *(lat., Anser anser)*.
ak-kazayagî *s. (bot.)* lobodă; spanac-sălbatic; piciorul-caprei *(lat., Chenopodium album)*.
ak-kekeşlí-albatros *s. (orn.)* albatros cu moţ alb *(lat., Diomedea cauta)*.
ak-kekeşlí-ğayka *s. (orn.)* albatros cu moţ alb *(lat., Diomedea cauta)*.
ak-kerdanlî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie de câmp *(lat., Sylvia communis)*.
ak-keren *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
ak-keşír *s. (bot.)* păstârnac *(lat., Pastinaca sativa hortensis)*.
akkírpígí, it- *s. (bot.)* muşeţel-prost; romaniţă-nemirositoare; mărăriţă *(lat., Anthemis cotula)*.
akkírpígí, şayîr- *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
akkírpík *s. (bot.)* muşeţel; romaniţă *(lat., Chamomilla recutita; Matricaria chamomilla)*.
ak-kîmîrska *s. (ent.)* termită; furnică-albă *(lat., Isoptera)*.
Akkoğa *s. (antrop. m.)* "Bătrânul cărunt".
ak-koğayonğa *s. (bot.)* sulfină; molotru-alb *(lat., Melilotus albus)*.
akkor *adj.* incandescent.
ak-korîş *s. (bot.)* frasin-alb *(lat., Fraxinus alba)*.
akkorlîk *s.* incandescenţă.
ak-kortpa *s. (iht.)* morun-alb *(lat., Acipenser transmontanus)*.
ak-kókrík *s. (bot.)* frasin-alb *(lat., Fraxinus alba)*.
akkózlígí, Japon- *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb japoneză *(lat., Zosterops japonicus)*.
akkózlík, ak-karînlî- *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb cu piept alb *(lat., Zosterops abyssinica)*.
akkózlík, kulan-kanatlî- *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb cu aripi castanii *(lat., Zosterops erythropleurus)*.
akkózlík, şarkiy- *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb orientală *(lat., Zosterops palpebrosus)*.
ak-kózlí-kagay *s. (orn.)* pescăruş cu ochi albi *(lat., Larus leucophthalmus)*.
ak-kózlí-sar *s. (orn.)* şorecar cu ochi alb *(lat., Butastur teesa)*.
ak-kózlí-şaklay *s. (orn.)* pescăruş cu ochi albi *(lat., Larus leucophthalmus)*.
ak-kózlí-şomar *s. (orn.)* raţă asiatică cu ochi albi *(lat., Aythya baeri)*.
ak-kózlí-toynak *s. (orn.)* şorecar cu ochi alb *(lat., Butastur teesa)*.
ak-kulaklî-sayrawğî *s. (orn.)* bulbul himalaian *(lat., Pycnonotus leucogenys)*.
ak-kumtawuk *s. (orn.)* nisipar *(lat., Calidris alba)*.
akkurgaş *s.* cositor; staniu.
akkurgaşçî *s.* spoitor.
akkurgaşkáátí *s.* staniol.
akkurgaşlamak *v.t.* a cositori; a spoi.
akkurgaşlangan *adj.* cositorit; spoit.
akkurgaşlanmak *v.i.* a se cositori; a se spoi.
akkurgaşlaw *s.* cositorire; spoială.
akkurgaşlî *adj.* cositorit; spoit.
ak-kuw *s. (orn.)* lebădă de vară; lebădă albă *(lat., Cygnus olor)*.
ak-kuyruklî-Afrika-suwbúrkútí *s. (orn.)* vultur pescar african *(lat., Haliaeetus vocifer)*.
ak-kuyruklî-paytonğî *s. (orn.)* faeton cu cioc alb *(lat., Phaethon lepturus)*.
ak-kuyruklî-suwbúrkút *s. (orn.)* codalb *(lat., Haliaeetus albicilla)*.
ak-kuyruklî-tarakay *s. (orn.)* nagâţ cu coadă albă; ploier cu coadă albă *(lat., Vanellus leucurus; Chettusia leucura)*.
ak-kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură albă; prundar alb *(lat., Motacilla alba)*.
aklan *s.* versant.
ak-ládin *s. (bot.)* brad *(lat., Abies alba)*.
ak-legelek *s. (orn.)* barză albă; cocostârc alb *(lat., Ciconia ciconia)*.
aklîk *s.* albeaţă; albiciune.
Aklîk/Eskí-Kale *s. (topon.)* Chilia Veche *(jud. Tulcea)*.
akma *s.* curgere; scurgere.
akmadde *s. (anat.)* materie cenuşie.
akmagan *adj. (d. ape)* stătător.
akmağatagî *s. (geogr.)* albie; matcă; curs.
akmak *v.i.* **1.** a curge; a se scurge; a se vărsa *(şi geogr.)*. **2.** *(d. o ţeasătură)* a se destrăma; a se deşira. // ***•sel akmak*** a curge torenţial; a curge şuvoi; a şiroi.
akmakabiliyetí *s.* fluiditate; lichiditate.
ak-mañlaylî-balşîbînğî *s. (orn.)* prigorie cu frunte albă *(lat., Merops bullockoides)*.
ak-mañlaylî-karlîgaş *s. (orn.)* rândunică cu frunte albă *(lat., Hirundo pyrrhonota)*.
ak-mañlaylî-kîzlarkuşî *s. (orn.)* prigorie cu frunte albă *(lat., Merops bullockoides)*.
ak-mawî-şîbînğî *s. (orn.)* muscar alb-albastru *(lat., Cyanoptila cyanomelana)*.
Ak-Mesğit *s. (topon.) ("Moscheea Albă")* Simferopol *(în Crimea)*.
ak-mideotî *s. (bot.)* pelin-alb *(lat., Artemisia austriaca)*.
ak-moyînlî-balîkşî *s. (orn.)* pescăruş cu gât alb *(lat., Halcyon smyrnensis)*.
ak-moyînlî-búlbúl *s. (orn.)* măcăleandru cu gât alb *(lat., Irania gutturalis)*.
ak-moyînlî-legelek *s. (orn.)* barză cu gâtul creţ *(lat., Ciconia episcopus)*.
ak-moyînlî-torgay *s. (orn.)* presură striată cu gât alb *(lat., Zonotrichia albicollis)*.
ak-narus *s. (bot.)* brad *(lat., Abies alba)*.
ak-nilúfer *s. (bot.)* nufăr-alb; nenufar-alb *(lat., Nymphaea alba)*.
akolada *s.* acoladă.
ak-omîzlî-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
ak-omîzlî-suwbúrkút *s. (orn.)* vultur cu umeri albi *(lat., Haliaeetus pelagicus)*.
ak-omîzlî-şegertkíğí *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
akont *s.* acont; avans.
akordeon *s.* acordeon.
akordeonğî *s.* acordeonist.
akordeonşalgan *s.* acordeonist.
akort *s. (muz.)* acord.
akortetílgen *adj. (muz.)* acordat.
akortetílmek *v.i. (muz.)* a se acorda.
akortetmek *v.t. (muz.)* a acorda.
akortetúw *s. (muz.)* acordare.
akortşî *s. (muz.)* acordor.
ak-pîşkî-órdek *s. (orn.)* ferestraş mic *(lat., Mergus albellus)*.
akraba **I.** *adj.* înrudit. **II.** *s.* rudă; neam. // ***•akraba tíller*** limbi înrudite.
akrabalî *adj.* cu rude; cu neamuri.
akrabalîk *s.* rudenie; înrudire.
akrabasîz *adj.* fără rude; fără neamuri.
akran *adv.* de-o seamă.
akrebí, úy- *s. (ent.)* scorpionul-de-cărţi; scorpia-de-hârtie; chelifer *(lat., Chelifer cancroides)*.
akreditif *s. (fin.)* acreditiv.
akrep *s.* **1.** *(ent.)* scorpion; scorpie *(lat., Scorpionidae)*. **2.** *(astr.)* zodia scorpionului. **3.** *(tehn.)* ac indicator. // ***•ğebínde akrep bolmak*** a avea arici în buzunare; a fi zgârcit.
akrepbalîgî *s. (iht.)* scorpie-de-mare; porc-de-mare *(lat., Scorpaena porcus)*.
akret *s. (relig.)* lumea de apoi; judecata de apoi.
akretlík *s.* adopţie; copil adoptiv. // ***•akretlík bala*** copil adoptiv.
akretlíkalîngan *adj.* înfiiat; adoptat.
akretlíkaluw *s.* înfiere; adopţie.
akrîn *adj.* **1.** fără grabă; încet; domol. **2.** *(d. voce şi sunete muzicale)* scăzut; diminuat; molcom; şoptit. **3.** *(d. oameni)* greoi; lent. **4.** încet; lin; domol; liniştit.
akrîn-akrîn *adv.* încet-încet; încetul cu încetul.
akrînaygan *adj.* încetinit; potolit.
akrînayma *s.* încetinire; domolire.
akrînaymak *v.i.* **1.** a încetini; a-şi micşora viteza. **2.** a se potoli; a se linişti; a se calma.
akrînaytmak *v.t.* **1.** a potoli; a linişti;

a calma. **2.** a încetini; a micşora viteza.
akrînaytuwğî *s. (tehn.)* încetinitor.
akrînayuw *s.* liniştire; potolire; încetinire.
akrîndan *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
akrînğa *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
akrînlay *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
akrînlîk *s.* încetineală; lipsă de iuţeală.
akrobasiya *s.* acrobaţie.
akrobat *s.* acrobat.
aksa *s.* piedică; obstacol; impediment.
aksabîr *s. (bot.)* cosor; foarfeca-bălţii *(lat., Stratiotes aloides)*.
aksak *adj.* şchiop.
aksakal **I.** *adj.* bătrân. **II.** *s. (bot.)* bărbişoară *(lat., Alyssum minimum)*.
aksakallî *adj.* bătrân.
aksak-tutsak *adj.* **1.** şchiop. **2.** invalid; infirm; mutilat.
aksama *s.* şchiopătură.
aksamak *v.i.* a şchiopăta.
ak-santal *s. (bot.)* santal-alb *(lat., Santalum album)*.
aksatîlgan *adj.* împiedicat; îngreunat.
aksatîlma *s.* împiedicare; îngreunare.
aksatîlmak *v.i.* a fi împiedicat; a fi îngreunat.
aksatîluw *s.* împiedicare; îngreunare.
aksatma *s.* împiedicare; îngreunare.
aksatmak *v.t.* a împiedica; a îngreuna.
aksatuw *s.* împiedicare; îngreunare.
aksaw *s.* şchiopătură.
aksaydamtabaka *s. (med.)* xerom; xeroză; xeroftalmie.
aksetîlgen *adj.* **1.** răsfrânt; reflectat. **2.** reflectat; oglindit; cu ecou; rezonant; reverberant; răsfrânt.
aksetîlmek *v.i.* a se răsfrânge.
aksetken *adj.* cu ecou; rezonant; reflectant; răsunător.
aksetmek *v.i.* **1.** a reflecta; a oglindi; a răsfrânge. **2.** *(d. voce, sunet)* a răsuna; a reverbera.
aksettírmek *v.t.* a reflecta; a oglindi; a răsfrânge.
aksetúw *s. (fiz.)* reflecţie; reflectare; oglindire; ecou; rezonanţă; reverberaţie; răsfrângere.
aksetúwğí *adj.* reflectant.
ak-sewet *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba)*.
aksiy **I.** *adj.* invers; contrar; opus; antagonic. **II.** *postp.* contra. // •***aksiy hálde*** în caz contrar.
aksiyaşîk-aksiyşaşîk *adj.* antiporno.
aksiyatama *s.* contradicţie în termeni.
aksiyawurluk *s.* contragreutate.
aksiyburum *s. (meteo.)* anticiclon.
aksiydarbe *s.* contralovitură.
aksiyesrar *adj.* antidrog.
aksiyet *s.* **1.** contrast; contradicţie; adversitate; antagonism; inversiune; combativitate; împotrivire; opunere. **2.** *(geogr., fiz., mat.)* polaritate. **3.** *(fiz.)* reflecţie; reflectare; oglindire; ecou; rezonanţă; reverberaţie; răsfrângere. // •***aksiyet bolmak*** a se răsfrânge; a se reflecta; a se oglindi.
aksiyetlí *adj.* reflectat; oglindit; cu ecou; rezonant; reverberant; răsfrânt.
aksiyetsízlík *s.* neîmpotrivire.
aksiyfigan *s., adj.* contrarevoluţionar.
aksiyfiganlîk *s.* contrarevoluţie.
aksiyfişek *adj. (mil.)* antirachetă.
aksiygaz *adj.* antigaz.
aksiyğílîm *adj.* antigang.
aksiyhafiyelík *s.* contrainformaţii.
aksiyharbiy *adj.* antirăzboinic.
aksiyhuğum *s.* contraatac.
aksiyihtilal *s.* contrarevoluţie.
aksiyihtilalğî *s.* contrarevoluţionar.
aksiyihtilaliy *adj.* contrarevoluţionar.
aksiyinkilabiy *adj.* contrarevoluţionar.
aksiyinkilap *s.* contrarevoluţie.
aksiyinkilapşî *s.* contrarevoluţionar.
aksiyistihbarat *s.* contrainformaţii; contraspionaj.
aksiykayide *s.* contrabalans; contrabalansare.
aksiykayidelí *adj.* contrabalansat.
aksiykaytarîlgan *adj.* inversat.
aksiykaytarma *s.* inversare; inversiune.
aksiykaza *adj.* antiaccident.
aksiykelgen *adj.* combativ.
aksiykelúw *s.* combatere.
aksiymilliyidariy *adj.* antidemocratic.
aksiymústehğen *adj.* antiporno.
aksiynevralğik *adj. (med.)* antinevralgic.
aksiynizam *s.* contrabalans; contrabalansare.
aksiynizamlî *adj.* contrabalansat.
aksiyoma *s.* axiomă.
aksiyradar *adj.* antiradar.
aksiyseda *s.* ecou; rezonanţă.
aksiysedağî *s. (fiz.)* rezonator; cameră de rezonanţă.
aksiysúyenlík *s.* contrainformaţii.
aksiyşawgun *s. (meteo.)* anticiclon.
aksiyşebeke *adj.* antigang.
aksiytahtelbahir *adj. (mil.)* antisubmarin.
aksiyteraziy *s.* contrabalans; contrabalansare.
aksiyteraziylí *adj.* contrabalansat.
aksiytesir *s.* opoziţie; contracarare. // •***aksiytesir etmek*** a contracara.
aksiytesirğí *adj.* opozant; oponent.
aksiytesirlí *adj.* contracarat.
aksiyteşviklájí *adj.* antidoping.
aksiytetanos *adj. (med.)* antitetanos.
aksiytolî *adj.* antigrindină.
aksiyuyutuwğî *adj.* antidrog.
aksiywuruş *s.* contralovitură.
ak-sîrtî-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb *(lat., Dendrocopos leucotos)*.
ak-sîrtlî-delítaş *s. (orn.)* pietrar caucazian *(lat., Oenanthe finschii)*.
ak-sîrtlî-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb *(lat., Dendrocopos leucotos)*.
ak-sîrtlî-sayrak *s. (orn.)* sturz cu spate alb *(lat., Turdus kessleri)*.
ak-sîrtlî-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb *(lat., Dendrocopos leucotos)*.
aksuw *s. (med.)* albeaţă la ochi; leucom.
aksúyek **I.** *adj.* **1.** nobil; de rasă. **2.** monden. **II.** *s.* domn; nobil; aristocrat.
aksúyeklík *s.* domnie; noblеţe; aristocraţie.
aksúyekolayî *s.* mondenitate.
akşa *s.* bani.
akşabalîk *s. (iht.)* albişoară; obleţ; albiţă *(lat., Alburnus alburnus)*.
akşa-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de nisip *(lat., Calandrella raytal)*.
akşa-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş de sărătură *(lat., Charadrius alexandrinus)*.
akşa-kayîñ *s. (bot.)* arţar-tătăresc; gladiş *(lat., Acer tataricum)*.
ak-şakşakay *s. (orn.)* codobatură albă; prundar alb *(lat., Motacilla alba)*.
akşam **I.** *adj.* de seară; seral. **II.** *adv.* seara; în cursul serii. **III.** *s.* seară. // •***akşam bolmak/ túşmek*** a se înserа. // •***akşam bolayatîr*** se înserează. •***akşam gázátasî*** ziar de seară. •***akşam tarawî*** coafură de seară. •***akşamga taban kúneş kîzdîrmay*** spre seară soarele nu dogoreşte. •***akşamîñîz kayîrlî bolsîn!*** bună seara!; •***igí akşamlar!*** bună seara!; •***kayîrlî akşamlar!*** bună seara!; •***obírgún/ewelkígún/ewelsígún akşam*** alaltăseară. •***tínewún akşam*** ieri seară; aseară.
akşam-baakşam *adv.* din seară în seară.
akşamboluw *s.* înserare.
akşamdan *adv.* din timpul serii. // •***akşamdan soñ*** după amurg.
akşamdan-akşamga *adv.* din seară în seară.
akşamga *adv.* pentru seară. // •***akşamga dogrî*** către seară. •***akşamga ne trenler bar?*** ce trenuri sunt diseară?; •***akşamga ótmegímíz yetíşmez*** nu ne ajunge pâinea pentru diseară.
akşamgaşîk *adv.* până seara.
akşamgî *adj.* de seară.
akşamgîsî *s.* cel de seară.
akşam-kalîntumşugî *s. (orn.)* botgros cu cioc de fildeş *(lat., Hesperiphona vespertina)*.
akşamlamak *v.i.* a înnopta.
akşamlayîn *adv.* în timpul serii; seara.
akşamlîk **I.** *adj.* de seară; seral. **II.** *s.* cină. // •***akşamlîk kîyafet*** ţinută de seară.
akşamşagî *adv.* spre seară; pe înserat.
akşam-şakragî *s. (orn.)* botgros cu cioc de fildeş *(lat., Hesperiphona vespertina)*.
akşamtúşúw *s.* înserare.
akşamústí *adv.* spre seară; pe înserat.
akşamyemegí *s.* masă de seară; cină; supeu.
akşap *s.* scândură; lemn.
ak-şapur *s. (orn.)* egretă mare; egretă albă; stârc alb *(lat., Egretta alba)*.
akşar *s.* **1.** vopsea; culoare; colorant. **2.** fard.
akşarğî *s.* **1.** vânzător de vopsea. **2.** magazin de vopsea.
akşarkana *s.* magazin de vopsea.
akşarlama *s.* vopsire; zugrăvire; fardare.
akşarlamak *v.t.* a vopsi; a colora; a zugrăvi; a farda.
akşarlangan *adj.* colorat; fardat; vopsit; zugrăvit.
akşarlanmak *v.i.* a se vopsi; a se colora; a se zugrăvi; a se farda.
akşarlatmak *v.t.* a determina să vopsească; a determina să coloreze; a determina să zugrăvească; a determina să fardeze.
akşarlaw *s.* colorare; fardare; vopsire; zugrăvire.
akşarlawğî *s.* vopsitor; zugrav.
akşarlawkana *s.* vopsitorie.
akşarlî *adj.* vopsit; colorat; zugrăvit; fardat.
akşa-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraş de sărătură *(lat., Charadrius alexandrinus)*.
akşa-şímşíge *s. (orn.)* piţigoi azuriu

(lat., Parus cyanus).

akşateregí, Amerika- *s. (bot.)* arţar american *(lat., Acer negundo).*

akşateregí, Frengístan- *s. (bot.)* jugastru de Banat *(lat., Acer monspessulanum).*

akşateregí, kîr- *s. (bot.)* jugastru *(lat., Acer campestre).*

akşateregí, şeker- *s. (bot.)* artar canadian *(lat., Acer saccharum).*

akşaterek *s. (bot.)* arţar *(lat., Acer platanoides).*

akşaterek, gúmúş- *s. (bot.)* arţar argintiu *(lat., Acer saccharinum).*

akşa-toygîn *s. (orn.)* erete alb *(lat., Circus macrourus).*

akşaygan *adj.* albit; înălbit.

ak-şaylak *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus).*

akşayma *s.* albire; înălbire.

akşaymak *v.i.* a se albi; a se înălbi; a deveni alb.

akşaytmak *v.i.* a albi; a înălbi; a face să se înălbească. // ***•tíşlerín akşaytmak*** a-şi arăta colţii; a-şi rânji dinţii.

akşayuw *s.* albire; înălbire.

ak-şáşlí-alak *s. (orn.)* alcă antică *(lat., Synthliboramphus antiquus).*

ak-şeneşke *s. (bot.)* verigar; părul-ciutei; salbă-moale *(lat., Rhamnus cathartica).*

ak-şîrşî *s. (bot.)* brad *(lat., Abies alba).*

ak-şópleme *s. (bot.)* strigoaie-albă *(lat., Veratrum album).*

akta I. *adj.* castrat; jugănit. **II.** *s.* **1.** *(ist.)* eunuc. **2.** castrare; jugănire.

aktabaka *s. (anat.)* retină.

ak-tajlî-torgay *s. (orn.)* presură striată cu coroană albă *(lat., Zonotrichia leucophrys).*

ak-tal *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba).*

aktalama *s.* **1.** castrare; jugănire; sterilizare. **2.** castrare.

aktalamak *v.t.* a castra; a jugăni.

aktalangan *adj.* castrat; jugănit; sterilizat.

aktalanmagan *adj.* necastrat; nejugănit.

aktalatîlgan *adj.* castrat; jugănit.

aktalatîlmak *v.i.* a se castra; a se jugăni.

aktalatmak *v.t.* a determina să castreze; a determina să jugănească.

aktalatuw *s.* castrare; jugănire.

aktalaw *s.* **1.** castrare; jugănire; sterilizare. **2.** castrare.

aktamîr *s. (bot.)* păstârnac *(lat., Pastinaca sativa hortensis).*

aktamma *s. (med.)* leucoree; poală albă.

aktapot *s.* **1.** *(zool.)* caracatiţă *(lat., Octopus vulgaris).* **2.** *(med.)* polip.

aktar *s.* negustor de mărunţişuri.

aktara-aktara *adv.* tot scotocind; tot răscolind; pe dibuite.

aktargan *s.* căutător.

aktarîlgan *adj.* **1.** scotocit; răscolit; explorat. **2.** cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat. **3.** răsfoit; frunzărit. // ***•aktarîlganşokraklar*** bibliografie.

aktarîlgankayîtlar *s., pl.* documentaţie.

aktarîlganşokraklar *s., pl.* bibliografie.

aktarîlmagan *adj.* **1.** nescotocit; nerăscolit; neexplorat; virgin. **2.** nerăsfoit; nefrunzărit. **3.** necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.

aktarîlmak *v.i.* **1.** a se răsfoi; a se frunzări. **2.** a se cerceta; a se investiga; a se studia; a se examina; a se analiza. **3.** a se scotoci; a se răscoli; a se explora.

aktarîlmaykalgan *adj.* neanalizat; necercetat; neexaminat; neexplorat; nefrunzărit; nerăsfoit; neinvestigat; nerăscolit; nescotocit; nestudiat; virgin.

aktarîş *s.* cercetare; investigare; studiu; examinare; analizare.

aktarîşçî *s.* cercetător; investigator; examinator; explorator.

ak-tarkat *s. (orn.)* ferestraş mic *(lat., Mergus albellus).*

aktarlîk *s.* mercerie.

aktarma *s.* **1.** investigare; studiu. **2.** *(jur.)* percheziţie. **3.** *(med.)* perfuzie. **4.** scotocire; căutare; descindere. **5.** *(med.)* analiză; perfuzie; transfuzie. **6.** studiu; eseu. **7.** cercetare; investigare; studiu; examinare; analizare. **8.** răsfoire; frunzărire. **9.** scotocire; răscolire; explorare. // ***•aktarma múessesesí*** institut de cercetare. ***•bílím aktarmasî*** cercetare ştiinţifică. ***•fen aktarma múessesesí*** institut de cercetări ştiinţifice. ***•idrar aktarmasî*** analiza urinei. ***•kîlgîlî aktarmalar*** cercetări aplicate. ***•nazariy aktarmalar*** cercetări teoretice.

aktarmak *v.t.* **1.** a scotoci; a răscoli; a explora. **2.** a cerceta; a investiga; a studia; a examina; a analiza. **3.** a răsfoi; a frunzări. // ***•arasîn aktarmak*** a compara; a raporta. ***•ğep aktarmak*** a buzunări; a fura din buzunare. ***•kan aktarmak*** *(med.)* a face transfuzie. ***•kayît aktarmak*** a se documenta. ***•para aktarîp kaytarmak*** a vira bani *(fin.).* ***•sayipalarnî aktarmak*** a răsfoi.

aktartmak *v.t.* **1.** a determina să scotocească; a determina să răscolească; a determina să exploreze. **2.** a determina să cerceteze; a determina să investigheze; a determina să studieze; a determina să examineze; a determina să analizeze. **3.** a determina să răsfoiască; a determina să frunzărească.

aktaruw *s.* **1.** studiu; eseu. **2.** scotocire; răscolire; explorare. **3.** cercetare; investigare; studiu; examinare; analizare. **4.** răsfoire; frunzărire.

aktaruwğî *s.* cercetător; investigator; examinator; explorator. // ***•kurumnuñ aktaruwğularî*** cercetătorii institutului.

aktaruwğî-it *s.* copoi; ogar; prepelicar.

aktaruwlî *adj.* **1.** scotocit; răscolit; explorat. **2.** răsfoit; frunzărit. **3.** cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat.

aktaş *s. (bot.)* ghiocel *(lat., Galanthus nivalis).*

ak-taştawugî *s. (orn.)* ieruncă alpină; potârniche albă *(lat., Lagopus mutus).*

ak-tawuzotî *s. (bot.)* iarba-câmpului *(lat., Agrostis alba; Agrostis stolonifera).*

aktazîl *s. (bot.)* păstârnac *(lat., Pastinaca sativa hortensis).*

ak-tegenek *s. (bot.)* limba-oii *(lat., Cirsium canum).*

ak-tepelí-delítaş *s. (orn.)* pietrar cu creastă albă *(lat., Oenanthe leucopyga).*

akterek *s. (bot.)* mesteacăn-alb *(lat., Betula pendula; Betula alba).*

akterek-kawî *s. (bot.)* văcălie-de-mesteacăn *(lat., Placodes betulinus).*

aktereklík *s.* pădure de mesteceni albi; mestecăniş.

aktetmek *v.t.* a contracta; a încheia un contract.

ak-togan *s. (orn.)* şoim de tundră *(lat., Falco rusticolus; Falco gyrfalcon).*

ak-tokîrawun *s. (orn.)* cocor alb; cocor siberian *(lat., Grus leucogeranus).*

aktor *s.* actor.

ak-torak *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba).*

aktorgay *s. (orn.)* pasărea omătului; pasărea zăpezii *(lat., Plectrophenax nivalis).*

aktrisa *s.* actriţă.

ak-tumbuyuk *s. (bot.)* nufăr-alb; nenufar-alb *(lat., Nymphaea alba).*

ak-tumşuklî-dalgîş *s. (orn.)* cufundar cu cioc alb *(lat., Gavia adamsii).*

ak-turna *s. (orn.)* cocor alb; cocor siberian *(lat., Grus leucogeranus).*

ak-túlkí *s. (zool.)* vulpe-argintie *(lat., Vulpes fulva).*

aktúyúrşúk *s. (anat.)* leucocită.

akumulator *s. (fiz.)* acumulator.

akustik *adj.* acustic.

akustika *s. (fiz.)* acustică.

ak-úşgúl *s. (bot.)* trifoi *(lat., Trifolium repens).*

akwaforte *s.* acvaforte.

akwalet *s. (gram.)* adverb. // ***•akwalet sayîsî*** numeral adverbial.

akwarela *s.* acuarelă.

akwarelağî *s.* pictor în acuarelă.

akwariyum *s.* acvariu.

ak-yakalî-balîkşî *s. (orn.)* pescăruş cu guler alb *(lat., Halcyon chloris).*

ak-yapalak *s. (orn.)* huhurez alb; bufniţă de zăpadă *(lat., Bubo scandiacus; Nyctea scandiaca).*

akyar I. *adj.* ostil; advers. **II.** *s., adj.* străin; extraterestru.

akyarlîk *s.* **1.** străinătate. **2.** ostilitate; adversitate.

akyîldîz-soganî *s. (bot.)* bălúşcă; găiniţă; ceapa-ciorii *(lat., Ornithogalum umbellatum).*

ak-yonğa *s. (bot.)* trifoi *(lat., Trifolium repens).*

ak-yunus *s. (zool.)* delfin-alb *(lat., Delphinapterus leucas).*

akyuwar *s. (anat.)* globulă albă; leucocită.

akyúzlí *adj.* desfigurat; palid.

ak-yúzlí-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii cu faţă albă *(lat., Pelagodroma marina).*

ak-yúzlí-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan cu faţă albă; furtunar cu faţă albă; pasărea-furtunii cu faţă albă *(lat., Calonectris leucomelas).*

ak-yúzlí-karkîldak *s.* **1.** *(orn.)* chirighiţă cu obraz alb *(lat., Chlidonias hybridus).* **2.** *(orn.)* chiră cu obraz alb; chiră arabă;

pescăriță cu obraz alb; pescăriță arabă *(lat., Sterna repressa)*.

ak-yúzlí-kaz *s. (orn.)* gâscă călugăriță *(lat., Branta leucopsis)*.

ak-yúzlí-keklík *s. (orn.)* găinușă cu cap alb *(lat., Arborophila atrogularis)*.

ak-yúzlí-kírkík *s. (orn.)* găinușă cu cap alb *(lat., Arborophila atrogularis)*.

ak-yúzlí-kîlkuyruk *s. (orn.)* rață cu obrazul alb *(lat., Anas bahamensis)*.

ak-yúzlí-kîl-kuyruklî-órdek *s. (orn.)* rață cu obrazul alb *(lat., Anas bahamensis)*.

ak-yúzlí-órdek *s. (orn.)* rață cu obraz alb *(lat., Bucephala albeola)*.

ak-yúzlí-ótlegen *s. (orn.)* dendroica cu obraz alb *(lat., Dendroica striata)*.

ak-yúzlí-Rosella-dudukuşî *s. (orn.)* papagal Rosela cu obraz alb *(lat., Platycercus adscitus)*.

ak-yúzlí-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur cu obraz alb *(lat., Sturnus cineraceus)*.

ak-yúzlí-şegertkíğí *s. (orn.)* graur cu obraz alb *(lat., Sturnus cineraceus)*.

ak-yúzlí-şîjgîruwğî-añgîr *s. (orn.)* rață de copac cu față galbenă *(lat., Dendrocygna viduata)*.

al **I.** *adj.* **1.** roșu aprins; stacojiu. **2.** arzător; fierbinte; dogoritor. **II.** *interj.* ia!; na!; // ***•al kúneş*** soare dogoritor.

ala *adj. (d. păsări, animale)* parțial colorat; pătat.

alabalîk *s. (iht.)* păstrăv-de-mare; alabalâc *(lat., Salmo trutta trutta)*.

alabastîr *s. (minr.)* alabastru.

alabaş *s. (bot.)* gulie *(lat., Brassica oleracea gongyloides)*.

alabezek-menewşe *s. (bot.)* pansea; trei-frați-pătați *(lat., Viola tricolor)*.

alabuga *s. (iht.)* biban; baboi; costraș *(lat., Perca fluviatilis)*.

alağa *adj.* pestriț; bălțat.

alağa-Hint-karkarasî *s. (orn.)* stârc indian pestriț *(lat., Ardeola grayii)*.

alağa-Hint-şapurî *s. (orn.)* stârc indian pestriț *(lat., Ardeola grayii)*.

alağak *s. (fin.)* creanță. // ***•alağak niyetí men*** cu intenția de a lua.

alağakarañgîlîk *s.* amurg; crepuscul; semiîntuneric.

alağa-Kîtay-karkarasî *s. (orn.)* stârc chinezesc pestriț *(lat., Ardeola bacchus)*.

alağa-Kîtay-şapurî *s. (orn.)* stârc chinezesc pestriț *(lat., Ardeola bacchus)*.

alağaklî *s.* creditor.

alağakóleke *s.* penumbră; semiîntuneric.

alağakólge *s.* penumbră; semiîntuneric.

alağalangan *adj.* **1.** pestriț; bălțat. **2.** schimbat la față; întunecat la față. **3.** *(d. ochi, privire)* împăienjenit; tulburat; întunecat.

alağalanma *s.* **1.** *(d. privire, chip)* împăienjenire; întunecare; tulburare. **2.** împestrițare.

alağalanmak *v.i.* **1.** a se împestrița. **2.** a se schimba la față; a se întuneca la față. **3.** *(d. ochi, privire)* a se împăienjeni; a se tulbura; a se întuneca.

alağalanuw *s.* **1.** *(d. privire, chip)* împăienjenire; întunecare; tulburare. **2.** împestrițare.

alağalî *adj.* **1.** pestriț; bălțat. **2.** schimbat la față; întunecat la față. **3.** *(d. ochi, privire)* împăienjenit; tulburat; întunecat.

alağasegúder *s.* penumbră; semiîntuneric.

alak *adj.* pestriț; bălțat.

alak, ak-şáşlí- *s. (orn.)* alcă antică *(lat., Synthliboramphus antiquus)*.

alak, antika- *s. (orn.)* alcă antică *(lat., Synthliboramphus antiquus)*.

alak, kalîn-gágáalî- *s. (orn.)* pasărea murre cu cioc gros; alcă polară *(lat., Uria lomvia)*.

alak, kara- *s. (orn.)* alcă cu oglindă *(lat., Cepphus grylle)*.

alak, kekeşlí- *s. (orn.)* alcă moțată *(lat., Aethia cristatella)*.

alak, kíşkene- *s. (orn.)* alcă mică *(lat., Alle alle)*.

alak, mermer- *s. (orn.)* alcă mărmurie *(lat., Brachyramphus marmoratus)*.

alak, sîradan- *s. (orn.)* pasărea murre *(lat., Uria aalge)*.

alak, usturalî- *s. (orn.)* alcă nordică *(lat., Alca torda)*.

alak, uzun-gágáalî- *s. (orn.)* alcă cu cioc lung *(lat., Brachyramphus perdix)*.

alakanat *s. (orn.)* scatiu *(lat., Carduelis spinus)*.

alakapî *s. (anat., arhit.)* arc; arcadă; boltă.

Ala-Kapî *s. (topon.) ("Arcada")* Poarta Albă *(jud. Constanța)*.

alakapîlî *adj.* arcuit; boltit.

ala-karga *s. (orn.)* gaiță *(lat., Garrulus glandarius)*.

alakkoray *s.* bălărie; buruieniște; hățiș; pârloagă.

alakotî *s.* bălărie; buruieniște; hățiș; pârloagă.

alama *adj.* negativ; rău.

alamalîk *s.* negativism; negare; negație.

alan **I.** *s.* **1.** teren; câmp; piață; rond. **2.** domeniu; ramură; branșă. **3.** *(mat.)* suprafață. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; câmpean; crimean; locuitor al stepei. // ***•alan ólşemesí*** măsurarea suprafeței. ***•faaliyet alanî*** domeniu de activitate. ***•kóríş alanî*** vizibilitate. ***•kóz alanî*** câmp vizual. ***•mîknatîs alanî*** câmp magnetic. ***•tenis alanî*** *(sport)* teren de tenis.

alar *part. (succedând un nume propriu sau un nume de rudenie)* alde.

alarma *s.* alarmă.

alas *adj.* curat; pur.

Alaska-kumtawugî *s. (orn.)* fugaci vestic *(lat., Calidris mauri)*.

alaşa *adj.* **1.** scund. **2.** *(d. cai)* jugan. **3.** pestriț; bălțat.

alaşa-balîkşî *s. (orn.)* pescăruș multicolor *(lat., Ceryle rudis)*.

alaşa-balşîbînğî *s. (orn.)* prigorie cu gât alb *(lat., Merops albicollis)*.

alaşa-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii de Cap *(lat., Daption capense)*.

alaşa-búlbúl *s. (orn.)* privighetoare de zăvoi *(lat., Luscinia luscinia)*.

alaşa-delítaş *s. (orn.)* pietrar bălțat *(lat., Oenanthe pleschanka)*.

alaşa-dogan *s. (orn.)* vânturel roșu; șoim roșu; vindereu *(lat., Falco tinnunculus; Tinnunculus alaudarius)*.

alaşa-kîzîl-bağaklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar negru *(lat., Tringa erythropus)*.

alaşa-kîzlarkuşî *s. (orn.)* prigorie cu gât alb *(lat., Merops albicollis)*.

alaşa-kukuk *s. (orn.)* cuc bălțat *(lat., Clamator jacobinus)*.

alaşa-kukuw *s. (orn.)* cuc bălțat *(lat., Clamator jacobinus)*.

alaşa-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci pestriț *(lat., Calidris tenuirostris)*.

alaşa-kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură africană; prundar african *(lat., Motacilla aguimp)*.

alaşalangan *adj.* **1.** pestriț; bălțat. **2.** schimbat la față; întunecat la față. **3.** *(d. ochi, privire)* împăienjenit; tulburat; întunecat.

alaşalanma *s.* **1.** *(d. privire, chip)* împăienjenire; întunecare; tulburare. **2.** împestrițare.

alaşalanmak *v.i.* **1.** a se împestrița. **2.** a se schimba la față; a se întuneca la față. **3.** *(d. ochi, privire)* a se împăienjeni; a se tulbura; a se întuneca.

alaşalanuw *s.* **1.** *(d. privire, chip)* împăienjenire; întunecare; tulburare. **2.** împestrițare.

alaşalî *adj.* **1.** pestriț; bălțat. **2.** schimbat la față; întunecat la față. **3.** *(d. ochi, privire)* împăienjenit; tulburat; întunecat.

alaşa-órdek *s. (orn.)* rață pătată *(lat., Anas flavirostris)*.

alaşa-sîyîrşîk *s. (orn.)* lăcustar pestriț *(lat., Sturnus contra)*.

alaşa-şakşakay *s. (orn.)* codobatură africană; prundar african *(lat., Motacilla aguimp)*.

alaşa-şegertkíğí *s. (orn.)* lăcustar pestriț *(lat., Sturnus contra)*.

alaşa-şîbînğî *s. (orn.)* muscar negru *(lat., Ficedula hypoleuca)*.

alaşa-şulluk *s. (orn.)* becață; becațină Wilson *(lat., Gallinago delicata; Capella delicata)*.

alaşa-taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar bălțat *(lat., Saxicola caprata)*.

alaşa-togan *s. (orn.)* vânturel roșu; șoim roșu; vindereu *(lat., Falco tinnunculus; Tinnunculus alaudarius)*.

alaşa-yapalak *s. (orn.)* cucuvea indiană pătată *(lat., Athena brama)*.

alaşîk *s.* iurtă; cort.

alaşîray *s. (orn.)* cinteză; cintezoi *(lat., Fringilla coelebs)*.

alat *s.* **1.** *(tehn.)* piesă; mecanism. **2.** instrument; aparat; sculă; unealtă. // ***•istihsal alatî*** unealtă de producție. ***•kabaát alatî*** corpul delict. ***•kótergen alat*** lift; ascensor. ***•nefeslí alatlar*** instrumente de suflat. ***•úretím alatlarî*** unelte de producție.

alat-edevat *s.* unelte; instrumente; aparataj; aparatură.

alatkayragan *s.* sculer; tocilar; persoană care ascute la tocilă.

alatlandîrma *s.* utilare; dotare; echipare.

alatlandîrmak *v.t.* a utila; a dota; a echipa.

alatlandîruw *s.* utilare; dotare; echipare.

alatlangan *adj.* utilat; dotat; echipat.
alatlanmak *v.i.* a se utila; a se dota; a se echipa.
alatlar *s., pl.* unelte; instrumente; aparataj; aparatură.
alatlî *adj.* utilat; dotat; echipat.
alatşî *s.* sculer.
alatşîlîk *s.* scularie.
alaturka *adj.* în stil turcesc; oriental.
alawuymak *v.t.* a înşfăca; a lua repede.
alay *s.* **1.** cortegiu; alai; pompă. **2.** mulțime; gloată. **3.** *(mil.)* regiment. // •***ğenaze alayî*** cortegiu funerar; procesiune funerară; funeralii. •***muhafîz alayî*** *(mil.)* regiment de gardă.
alay *s.* ironie; zeflemea. // •***alay etmek*** a ironiza; a lua în zeflemea.
alay *adj.* tot; toată; toți; toate. // •***alay yerlerní karap taramak*** a scotoci peste tot; a răscoli cerul și pământul. // •***alay şiyler yerínde bútún dúniya yúzúnde*** nimic nou sub soare. •***alay şiyní aşagan*** omnivor.
alaygaalîngan *adj.* satirizat.
alaygaaluw *s.* satirizare.
alayğî *s.* zeflemist.
alayî *pron.* tot; toată; toți; toate.
alayîn *pron.* pe tot; pe toată; pe toți; pe toate.
alayîna *pron.* spre tot; spre toată; spre toți; spre toate; tuturor; oricui.
alayînda *pron.* la tot; la toată; la toți; la toate.
alayîndan *pron.* de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toți; de la/dinspre toate.
alayînday *pron.* ca tot; ca toată; ca toți; ca toate.
alayîñ *adj.* tuturor.
alaylî *adj.* pompos.
al-aynak *s. (orn.)* ibis roșu *(lat., Eudocimus ruber)*.
alaysî *pron.* tot; toată; toți; toate. // •***alaysî bírdiy*** toți ca unul.
alaysîn *pron.* pe tot; pe toată; pe toți; pe toate.
alaysîna *pron.* spre tot; spre toată; spre toți; spre toate; tuturor; oricui.
alaysînda *pron.* la tot; la toată; la toți; la toate.
alaysîndan *pron.* de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toți; de la/dinspre toate.
alaysînday *pron.* ca tot; ca toată; ca toți; ca toate.
alaysîñ *adj.* tuturor.
alayyagî *postp.* împrejurul.
alayyakka *adv.* spre toate părțile; împrejur.
alayyakníñ *adj.* al tuturor părților.
alayyakta *adv.* pretutindeni; peste tot; în toate părțile; împrejur.
alayyaktan *adv.* de pretutindeni; de peste tot; din toate părțile; dimprejur.
alayyerde *adv.* pretutindeni; peste tot; în toate părțile; împrejur; de colo până colo; când încolo; când încoace.
alayyerden *adv.* de pretutindeni; de peste tot; din toate părțile; dimprejur.
alayyerge *adv.* spre toate părțile; împrejur.
alaz *s.* flamă; flacără.
Aláddin/Aláttin *s. (antrop. m., arab.)* "Noblețea credinței".
aláka *s.* **1.** legătură; raport; relație; corelație. **2.** interes; grijă. // •***alákasî bolmak*** a se referi la...; // •***aláka man*** cu interes.
alákağî *s.* cel interesat; cel în relație. // •***alákağî bolmak*** a se interesa; a se preocupa.
alákalandîrmak *v.t.* a preocupa.
alákalangan *adj.* preocupat; interesat.
alákalanma *s.* îndeletnicire; preocupare; interes.
alákalanmak *v.i.* a se interesa; a se preocupa.
alákalî *adj.* interesat; preocupat.
alákasîkesílgen *adj. (tehn.)* deconectat.
alákasînkesme *s. (tehn.)* deconectare.
alákasîz *adj.* dezinteresat; indiferent; nepăsător.
alákasîzlîk *s.* dezinteres; incoerență.
alámet *s.* **1.** notă *(la școală)*. **2.** simptom; indiciu; semn; indicație. **3.** *(arheol.)* vestigiu. **4.** *(econ.)* marcă; simbol; emblemă.
alámetlí *adj.* **1.** simptomatic; însemnat; marcat. **2.** simbolic; emblematic.
aláyimisema *s.* curcubeu.
albastî *s. (mitol.)* vrăjitoare; baba-cloanța.
al-başlî-tokîmağî *s. (orn.)* pasăre-țesător cu cap roșu *(lat., Anaplectes rubriceps)*.
albatros, ak-kekeşlí- *s. (orn.)* albatros cu moț alb *(lat., Diomedea cauta)*.
albatros, gezgen- *s. (orn.)* albatros călător *(lat., Diomedea exulans)*.
albatros, kara-ayaklî- *s. (orn.)* albatros cu picioare negre *(lat., Diomeda nigripes)*.
albatros, kara-kaşlî- *s. (orn.)* albatros cu sprâncene negre *(lat., Thalassarche melanophrys; Diomedea melanophrys)*.
albatros, kral- *s. (orn.)* albatros regal *(lat., Diomedea epomephora)*.
albatros, sarî-murunlî- *s. (orn.)* albatros cu nas galben *(lat., Diomedea chlororhyncos)*.
albatros, şal-başlî- *s. (orn.)* albatros cu cap cenușiu *(lat., Diomedea chlorostoma)*.
albawur *s. (orn.)* măcăleandru; gușă-roșie *(lat., Erithacus rubecula)*.
al-bawurlî-kaz *s. (orn.)* gâscă cu gât roșu *(lat., Branta ruficollis)*.
albay *s. (mil.)* colonel.
album *s.* album.
albumina *s. (chim.)* albumină.
albuminalî *adj. (chim.)* albuminos.
ald **I.** *postp.* din față; dinaintea; din fața. **II.** *s.* partea din față; partea de dinainte; față. // •***ald sîrada bolmak*** a fi în primele rânduri. •***aldîn almak*** a prevedea; a preîntâmpina; a avansa; a o lua înainte. •***aldîn aşmak*** a-i croi cuiva drum; a-i crea condiții; a-l favoriza. •***aldîn kapatmak*** a-i închide calea; a-i bloca drumul. •***aldîn kesmek*** a-i tăia calea; a-l tâlhări. •***aldîna şîkmak*** a ieși în calea cuiva; a-l întâmpina. •***kóz aldîna ketírmek*** a aduce înaintea ochilor; a-și imagina; a-și închipui; a pune în vedere; a avertiza. •***kóz aldînda tutmak*** a avea în vedere; a lua în considerare; a ține seama de...; •***kóz aldîndan kaşîrmak*** a pierde din vedere. // •***ald betí/yagî*** partea de dinainte. •***ald sîra*** rândul din față. •***aylanîşta aldîma geşeğeklí boldî*** a vrut să mă depășească în curbă. •***garada bízím aldîmîzga túşseñíz!*** vă rugăm să ne așteptați la gară!; •***seníñ aldîñda şîgîp kettí*** a plecat înaintea ta.
aldabaylagan *adj.* prevăzător.
aldabaylamak *v.t.* a presimți; a intui.
aldabaylangan *adj.* presimțit; intuit.
aldabaylaw *s.* **1.** intuiție. **2.** presimțire; presentiment.
aldabaylawlî *adj.* intuitiv.
aldak *s.* **1.** falsificare; fals; contrafacere. **2.** viclenie; șiretlic. **3.** minciună.
aldakşî **I.** *adj.* viclean; șiret. **II.** *s.* **1.** falsificator. **2.** mincinos.
aldakşîlîk *s.* prefăcătorie; viclenie.
aldanawuyatan *adj.* credul.
aldanawuygan *adj.* credul.
aldanawuyma *s.* credulitate.
aldanawuymagan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
aldanawuymama *s.* scepticism.
aldanawuymaytan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
aldangan *adj.* înșelat; păcălit.
aldanma *s.* amăgire; înșelare; păcălire. // •***kóz aldanmasî*** iluzie optică.
aldanmak *v.i.* a se amăgi; a se înșela; a se păcăli. // •***aldanasîñîz*** vă înșelați.
aldanş *adj.* credul; naiv.
aldanuw *s.* amăgire; înșelare; păcălire.
aldaşman *s.* armură; platoșă; cuirasă; zale.
aldaşmanlî *adj.* împlătoșat; înzăuat; cuirasat; blindat.
aldatîlgan *adj.* înșelat; păcălit.
aldatîlmak *v.i.* a fi amăgit; a fi înșelat; a fi păcălit.
aldatkan *s., adj.* trișor.
aldatma *s.* înșelătorie; păcăleală.
aldatmağa *s.* păcăleală.
aldatmak *v.t.* a amăgi; a înșela; a păcăli; a trișa. // •***kóz aldatmak*** a înșela privirile cuiva; a truca; a trișa. •***zaman aldatmak*** a-și trece din vreme; a-și petrece timpul mai ușor.
aldatmalî *adj.* mistificat.
aldatuw *s.* păcăleală; ademenire; înșelare; tentație.
aldatuwğî *adj.* **1.** înșelător. **2.** viclean; șiret; falsificator. // •***aldatuwğî ğem*** momeală.
aldatuwğuluk *s.* înșelătorie; falsificare; contrafacere.
aldayak *s.* inițiator; promotor. // •***aldayak basmak*** a pune piciorul undeva; a pătrunde; a iniția.
aldayakbasîlgan *adj.* inițiat.
aldayakbaskan *s.* inițiator.
aldayakbasuw *s.* inițiere.
aldbargan *s.* predecesor.
aldbaskan *s.* predecesor.
aldda *adv.* în față; înainte. // •***aldda/ókte kelgenler*** notabilitate; fruntaș.
alddagî *adj.* de față.
alddagîsî *s.* cel din față.
alddakelgen *adj.* fruntaș; notabilitate.
alddakî *adj.* de față.
alddakîsî *s.* cel din față.
alddan *adv.* din față; anticipat.
aldedat *s. (gram.)* prepoziție.
aldedatlî *adj. (gram.)* prepozițional.
aldek *s. (gram.)* prefix.
aldga *adv.* spre înainte; în față. // •***aldga barmak/ketmek*** a avansa; a se dezvolta. •***aldga geşmek*** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. •***aldga ketmek*** a avansa; a înainta; a se dezvolta. •***aldga súrmek*** a propune; a susține *(o*

problemă, etc.). •***aldga túşmek*** a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. // •***aldga kete-kete*** progresiv. •***óteberí aldga ketíñíz!*** mergeţi puţin mai înainte!;

aldgabargan *adj.* înaintat; avansat; dezvoltat.

aldgabaruw *s.* înaintare; dezvoltare; avansare; avânt; progres; proces.

aldgageşken *adj.* înaintat; avansat.

aldgageşúw *s.* înaintare; avansare.

aldgakelíş *s.* avansare; dezvoltare.

aldgaketíş *s.* avansare; dezvoltare.

aldgaketken *adj.* înaintat; dezvoltat; avansat.

aldgaketúw *s.* înaintare; dezvoltare; avansare; avânt; progres; proces.

aldgaketúwğí *s., adj.* progresist.

aldgasúrme *s.* **1.** susţinere; afirmaţie; declarare. **2.** propunere; oferire. **3.** afirmaţie; propunere.

aldgasúrúlgen *adj.* **1.** propus; oferit. **2.** afirmat; declarat.

aldgatúşúw *s.* conducere; călăuzire; ghidare.

aldîalînganadj. **1.** prevenit; preîntâmpinat. **2.** întrecut; depăşit. **3.** devansat; preîntâmpinat; surclasat.

aldîalînmaz *adj.* neîntrecut.

aldîaşîlgan *adj.* înlesnit; privilegiat; favorizat.

aldîn *adj.* înaintat; avansat. // •***aldîn kete*** o ia înainte. •***aldîn píkírler*** idei înaintate. •***sáátím aldîn ala*** ceasul meu merge înainte.

aldîna *postp.* dinaintea; în faţa.

aldînageşílgen *adj.* întrecut; depăşit; devansat; surclasat.

aldînageşílmez *adj.* neîntrecut.

aldînageşúw *s.* întrecere; depăşire; devansare; surclasare.

aldînalgan *adj.* precaut; premergător; prevăzător.

aldînaluw *s.* **1.** întrecere; depăşire. **2.** devansare; premergere; surclasare. **3.** prevedere; precauţie; preîntâmpinare. **4.** întrezărire; previziune.

aldînaluwğî *adj.* preventiv; care împiedică.

aldînaşîgílgan *adj.* întâmpinat.

aldînaşîguw *s.* **1.** călăuzire. **2.** întâmpinare.

aldînaşuw *s.* înlesnire; favorizare.

aldînatúşúlgen *adj.* **1.** călăuzit. **2.** întâmpinat.

aldînğî *s.* **1.** iniţiator; promotor. **2.** predecesor; precursor. **3.** *(mil.)* avangardă; diversionist. **4.** *(mil.)* cercetaş.

aldînkesken *s.* tâlhar; bandit.

aldînkesme *s.* tâlhărie; banditism.

aldîrmak *v.t.* a determina să ia. // •***nefes aldîrmamak*** a nu lăsa să respire; a nu da răgaz. •***solîk aldîrmamak*** a nu da răgaz nici să respire.

aldkórgen *adj.* prevăzător.

aldkórílgen *adj.* previzibil; prevăzut; anticipat.

aldkórílmegen *adj.* neprevăzut.

aldkórílmiykalgan *adj.* neprevăzut.

aldkórme *s.* prevedere; clarviziune.

aldkórmegen *adj.* neprevăzător.

aldkórmek *v.t.* a prevedea; a prezice. // •***keleğekní aldkórmek*** a prezice viitorul; a proroci.

aldkórúw *s.* previziune; prezicere.

aldkúrsí *s.* avanscenă.

aldlîk *s.* şorţ.

aldsahne *s.* avanscenă.

aldsezgen *adj.* prevăzător.

aldsezílgen *adj.* presimţit; prevăzut.

aldsezmek *v.t.* a intui.

aldsezúw *s.* **1.** presimţire; presentiment. **2.** intuiţie.

aldsezúwlí *adj.* intuitiv.

aldsóz *s.* prefaţă; cuvânt înainte; introducere.

aldtakî *s. (gram.)* prepoziţie.

aldtakîlî *adj. (gram.)* prepoziţional.

alef *s. (bot.)* ovăz *(lat., Avena sativa).*

alef, ğîr- *s. (bot.)* ovăz-sălbatic *(lat., Avena fatua).*

alefí, şayîr- *s. (bot.)* ovăscior *(lat., Arrhenatherum elatius).*

alel-ağele *adv.* **1.** în grabă; în pripă. **2.** de urgenţă; urgent.

alem *s.* **1.** stindard; drapel. **2.** semilună *(la minaret).* **3.** marcă; semn.

alemdar *s.* stegar; portdrapel.

alemlí *adj.* **1.** care are semilună la minaret. **2.** marcat; însemnat. **3.** care are stindard; care are drapel.

alemşík *s.* steguleţ.

alerğiya *s. (med.)* alergie.

alet *s.* **1.** instrument; aparat; sculă; unealtă. **2.** *(tehn.)* piesă; mecanism.

aletkayîrgan *s.* sculer; tocilar; persoană care ascute la tocilă.

aletşí *s.* sculer.

aletşílík *s.* scularie.

alew *s.* **1.** flacără; flamă; vâlvătaie. **2.** înflăcărae; entuziasm; însufleţire; exaltare. // •***toban alewí*** foc de paie.

alewlemek *v.t.* a aprinde.

alewlendírgen *adj.* incendiat.

alewlendírme *s.* incendiere.

alewlendírmek *v.t.* **1.** a da foc; a incendia. **2.** *(fig.)* a înflăcăra; a entuziasma; a însufleţi.

alewlendírúw *s.* **1.** incendiere; aprindere. **2.** incendiere.

alewlendírúwğí *adj.* incendiar.

alewlengen *adj.* **1.** ars; mistuit; incendiat; învăpăiat. **2.** însufleţit; aprins; entuziasmat; exaltat; înfocat.

alewlenme *s.* **1.** însufleţire; aprindere; entuziasm; exaltare; înfocare. **2.** ardere; mistuire; incendiere; învăpăiere.

alewlenmek *v.i.* **1.** a lua foc; a se aprinde. **2.** *(fig.)* a se înflăcăra; a se entuziasma; a se însufleţi.

alewlenúw *s.* **1.** însufleţire; aprindere; entuziasm; exaltare; înfocare. **2.** ardere; mistuire; incendiere; învăpăiere.

alewlí *adj.* cu flacără; înflăcărat.

alewsúz *adj.* fără flacără; fără flamă. // •***alewsúz ğanmak*** a mocni.

Alewút-karkîldagî *s. (orn.)* pescăriţă de Aleutine *(lat., Onychoprion aleuticus).*

aleyh *postp.* contra; împotriva. // •***aleyhte bolmak*** a fi împotrivă.

aleyhtar *s.* oponent; opozant.

alfa *s. (prima literă a alfabetului grecesc)* alfa.

alfabet *s.* alfabet.

alfabetik *adj.* alfabetic.

alfabetlí *adj.* alfabetic.

algan *adj.* care a luat; care a primit. // •***kúrek ğezasî algan*** ocnaş.

alganday *adj.* **1.** fermecător; atractiv; îmbietor. **2.** avantajos; convenabil; ieftin.

algan-satkan *s.* comerciant; traficant; speculant; negustor.

algar *s. (bot.)* scai; rostogol; scaiete *(lat., Echinops sphaerocephalus).*

algî *s. (psih.)* percepţie.

algîlama *s.* percepere; sesizare.

algîlamak *v.t. (psih.)* a percepe.

algîlanaalgan *adj.* perceptibil.

algîlanaalmaz *adj.* imperceptibil.

algîlanatan *adj.* perceptibil.

algîlangan *adj.* perceput; sesizat.

algîlanîr *adj.* perceptibil.

algîlanmagan *adj.* imperceptibil.

algîlanmaykalîr *adj.* imperceptibil.

algîlanmaytan *adj.* imperceptibil.

algîlanmaz *adj.* imperceptibil.

algîlaw *s.* percepere; sesizare.

algînğî *s. (mil.)* avangardă; diversionist.

algoritm *s. (mat.)* algoritm.

alğî *s.* nebunie; sminteală; alienaţie; demenţă.

alğîgan *adj.* nebun; smintit; alienat; dement.

alğîma *s.* alienaţie; nebunie; demenţă; zăpăceală; sminteală.

alğîmak *v.i.* **1.** a înnebuni; a se sminti. **2.** *(fig.)* a se înfuria; a se enerva.

alğîtmak *v.t.* a înnebuni; a sminti; a înfuria; a enerva.

al-ibis *s. (orn.)* ibis roşu *(lat., Eudocimus ruber).*

aligator *s. (zool.)* aligator *(lat., Alligator mississippiensis/sinensis).*

alil *adj.* infirm; invalid.

Alim *s. (antrop. m., arab.)* "Învăţatul"; "Înţeleptul"; "Eruditul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Alim, El- *s. (relig., arab.)* "Cel atotştiutor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

Alime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea înţeleaptă"; "Cea erudită".

aliy *adj.* cel mai înalt; superior; suprem; sublim; elevat; ilustru. // •***aliy húkúm*** hegemonie. •***aliy mahkeme*** curte supremă. •***aliy riyaziyet*** *(mat.)* matematică superioară. •***aliy terbiye*** educaţie superioară.

Aliy, El- *s. (relig., arab.)* "Preaînaltul" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

Aliy/Alí *s. (antrop. m., arab.)* "Cel elevat"; "Cel ilustru" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

aliyaj *s. (chim.)* aliaj.

aliyajlî *adj. (d. metale)* aliat.

Aliye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea elevată"; "Cea ilustră".

Aliyğan *s. (antrop. m.)* "Cel cu suflet mare".

aliyğenáp *adj.* generos; darnic; mărinimos.

aliyğenáplík *s.* generozitate; dărnicie; mărinimie.

Aliy-Hanife *s. (topon.)* Dobrevo *(Bulgaria).*

aliyhazret *s.* alteţă; maiestate; excelenţă.

aliylík *s.* superioritate; supremaţie.

alí *adj.* cel mai înalt; superior; suprem; sublim; elevat; ilustru.

Alí-Bey-Kóy *s. (topon., localitate desfiinţată, lângă Căscioarele)* Alibeichioi *(jud. Constanţa).*

Alí-Fakih/Alí-Bakî *s. (topon.) ("Ali Evlaviosul")* Alifaca (azi Războieni, prin unire cu satul Ciauşchioi) *(jud. Tulcea).*

alím *s., adj.* învăţat; savant; cărturar; erudit.

alímlík *s.* **1.** înțelepciune; cultură; erudiție. **2.** *(univ.)* licență.
alímlíklí *adj. (univ.)* licențiat; titrat.
alîm *s.* **1.** cumpărare. **2.** farmec; atracție. **3.** taxă; impozit; bir. **4.** metodă; mijloc; procedeu. // ***•alîm kabiliyetí*** putere de cumpărare. ***•alîm tabanî*** bază de impozitare.
alîmğî *s.* perceptor.
alîmğîygan *s.* perceptor.
alîmlama *s.* taxare; impozitare.
alîmlamak *v.t.* a taxa; a impozita.
alîmlangan *adj.* taxat; impozitat.
alîmlanmak *v.i.* a se taxa; a se impozita.
alîmlî *adj.* **1.** fermecător; atrăgător. **2.** metodic; cu metodă; ordonat.
alîm-salîm *s.* zdreanță; treanță; cârpă.
alîmsalînîr *adj. (fin.)* impozabil.
alîn **I.** *adj.* frontal. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* frunte. **2.** *(arhit.)* fronton.
alîndî *s.* chitanță; recipisă.
alîngan *adj.* luat; însușit. // ***•mayî alîngan sút*** lapte degresat.
alîngan-satîlgan *adj.* comercializat; vândut.
alînğa *adv.* frontal.
alînlîk **I.** *adj.* frontal. **II.** *s.* **1.** diademă. **2.** *(arhit.)* fronton.
alînma *s. (mil.)* cădere.
alînmak *v.i.* a fi luat; a fi însușit. // ***•ayak astîna almak*** a călca în picioare; a încălca; a lua peste picior; a desconsidera. ***•itibarga alînmak*** a se respecta; a fi stimat; a fi omagiat. // ***•dîkkatka alînağak*** demn de luat în seamă. ***•satîp alîngan asker*** mercenar.
alînmama *s.* invincibilitate; inaccesibilitate.
alînmaykalgan *adj.* neinclus.
alînmaykalîr *adj.* invincibil.
alînmaykalma *s.* invincibilitate.
alînmaz *adj.* invincibil; inaccesibil. // ***•resím alînmaz*** fotografiatul interzis.
alînmazbalaka *s.* citadelă.
alînmazkaka *s.* citadelă.
alîp-baruw *s.* ducere; conducere.
alîp-bereğek *s.* legătură; relație. // ***•alîp-bereğegí bolmamak*** a nu avea nimic de împărțit cu cineva; a nu avea nimic a face cu cineva; a nu avea nici în clin, nici în mânecă cu cineva. // ***•mením o man heşbír alîp-bereğegím yok*** nu am nicio relație cu el.
alîp-kaşuw *s.* răpire; furt.
alîp-satîlgan *adj.* revândut.
alîrkan *s.* **1.** merișor *(fruct)*. **2.** *(bot.)* merișor; smirdar *(lat., Vaccinium vitis idaea)*.
alîrşa *s.* **1.** afină. **2.** *(bot.)* afin *(lat., Vaccinium myrtillus)*.
alîrşalîk *s.* afiniș; afinet.
aliş *s.* **1.** păducea; gherghină. **2.** *(bot.)* păducel; gherghin *(lat., Crataegus monogyna)*.
aliş, beşiynelí- *s. (bot.)* păducel; ramn *(lat., Crataegus oxyacantha)*.
alişaalmaz *adj.* inadaptabil.
aliş-beríş *s.* comerț; negoț; speculă.
alîşîk *adj.* adaptat; obișnuit; acomodat; deprins.
alîşkan *adj.* adaptat; obișnuit; acomodat; deprins.
alîşkanlîk *s.* adaptare; obicei; obișnuință; acomodare; deprindere; sârguință.
alîşkanlîktan *adv.* obișnuit; din obișnuință.
alîşma *s.* **1.** acomodare; obișnuință; obicei. **2.** deprindere. // ***•klimaga alîşma*** aclimatizare.
alîşmagan *adj.* nedeprins.
alîşmak *v.i.* **1.** a se acomoda; a se obișnui. **2.** a se deprinde; a se învăța *(cu ceva)*. // ***•hawasîna alîşmak*** a se aclimatiza. ***•yaman alîşmak*** a se învăța cu năravi. // ***•heşbírtúrlí alîşa almayman*** nu pot să mă obișnuiesc deloc.
alîşmaykalgan *adj.* inadaptabil; nedresat.
alîştîrîlaalma *s.* adaptabilitate; versatilitate.
alîştîrîlgan *adj.* dresat; instruit.
alîştîrîlîr *adj.* adaptabil.
alîştîrîlmagan *adj.* nedresat; neinstruit.
alîştîrma *s.* exercițiu; exersare. // ***•alîştîrma gemísí*** *(nav.)* navă școală. ***•beden alîştîrmasî*** *(sport)* exercițiu fizic. ***•ğismaniy alîştîrma*** *(sport)* exercițiu fizic.
alîştîrmak *v.t.* **1.** a acomoda; a obișnui. **2.** a deprinde; a instrui. **3.** a potrivi. // ***•kolga/kíşíge alîştîrmak*** a îmblânzi; a domestici.
alîştîruw *s.* exercițiu; exersare.
alîşuw *s.* adaptare; obicei; obișnuință; acomodare; deprindere; sârguință.
alkalin *adj. (chim.)* alcalin.
al-kan *adj.* roșu sângeriu. // ***•al-kanga boyamak*** a bate până la sânge; a umple de sânge.
al-kanatlî-karatawuk *s. (orn.)* mierlă cu aripi roșii *(lat., Agelaius phoeniceus)*.
al-kanday *adj.* roșu sângeriu.
al-karînlî-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar cu piept roșu *(lat., Nectarinia habessinica)*.
al-karînlî-kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros cu piept roșu *(lat., Pheucticus ludovicianus)*.
al-karînlî-şakrak *s. (orn.)* botgros cu piept roșu *(lat., Pheucticus ludovicianus)*.
alkimist *s.* alchimist.
alkimiya *s.* alchimie.
alkimiyağî *s.* alchimist.
alkîm *s.* curcubeu.
al-kîrmîzî *adj.* roșu aprins; stacojiu.
alkîş *s.* aplauze; urale. // ***•alkîşka tutmak*** a aclama. // ***•ğandan alkîş*** ovație. ***•kulakbatîrgan alkîşlar*** aplauze asurzitoare. ***•súreklí alkîşlar*** aplauze prelungite.
alkîşkatutuw *s.* aclamație; ovație.
alkîşlama *s.* ropot de aplauze.
alkîşlamak *v.i., v.t.* a aplauda; a aclama.
alkîşlanmak *v.i.* a fi aplaudat; a fi aclamat.
alkîşlar *s., pl.* aplauze; urale.
alkîşlaw *s.* aplauze; aclamație.
alkol *s.* spirt; alcool. // ***•metilik alkol*** *(chim.)* alcool metilic.
alkolgakarşî *s., adj.* antialcoolic.
alkolğîlîk *s.* alcoolism.
alkolik *adj.* spirtos; alcoolic.
alkolism *s.* alcoolism.
alkolkatîlgan *adj.* alcoolizat.
alkolkatuw *s.* alcoolizare.
alkollaşkan *adj.* alcoolizat.
alkollaşmak *v.i.* a se alcooliza.
alkollaştîrma *s.* alcoolizare.
alkollaştîrmak *v.t.* a alcooliza.
alkollaştîruw *s.* alcoolizare.
alkollî *adj.* spirtos; alcoolic. // ***•alkollî íşkí*** băutură alcoolică.
alkolsîz *adj.* nealcoolic.
al-kumtawuk *s. (orn.)* notatiță cu cioc lat *(lat., Phalaropus fulicarius)*.
al-kuralay *s. (orn.)* mugurar roșu *(lat., Carpodacus erythrinus)*.
Alla(h) *s. (relig., arab.)* "Dumnezeu"; "Singurul Dumnezeu" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*. // ***•Alla(h) bereket bersín!*** grație lui Dumnezeu!; să vă dea Dumnezeu belșug!; ***•Alla(h) bersín!*** *(relig.)* să dea Dumnezeu!; ***•Alla(h) korîsîn!*** *(relig.)* doamne păzește!; ***•Alla(h) korşalasîn beladan, kazadan!*** *(relig.)* Domnul să ferească de nenorociri și accidente!; ***•Alla(h) korşalasîn!*** *(relig.)* doamne păzește!; ***•Alla(h) kóstermesín!*** *(relig.)* doamne ferește!; ***•Alla(h) kutarsîn!*** *(relig.)* doamne păzește!; ***•Alla(h) nazardan saklasîn!*** *(în superstiții)* să nu-i fie de deochi!; ***•Alla(h) rahmet iylesín!*** *(relig.)* Dumnezeu să-l ierte!; ***•Alla(h) selamet bersín!*** *(relig.)* să vă dea Dumnezeu sănătate!; ***•Alla(h) uzun ómír bersín!*** să vă dea Domnul viață îndelungată!; ***•Allaga sîmarladîk!*** la revedere!; ***•Allaga şúkúr!*** slavă Domnului!; prin harul lui Dumnezeu!; ***•Allasîz bírşiy bolmaz*** nimic nu este posibil fără Dumnezeu. ***•ay, Alla(h)!*** vai de mine!; vai, Doamne!; Dumnezeule!;
allabergen *s.* har.
allasîz **I.** *adj.* **1.** necredincios. **2.** nerușinat; necinstit. **3.** fără Dumnezeu. **II.** *s.* ateu.
allasîzlîk *s.* ateism.
allaşkan *adj.* înroșit.
allaşma *s.* înroșire.
allaşmak *v.i.* a se înroși.
allaştîrmak *v.t.* a înroși.
allaşuw *s.* înroșire.
Allámiy/Alláme *s. (antrop. m., arab.)* "Învățatul"; "Înțeleptul"; "Eruditul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
allegím *adj.* vanitos; încrezut; îngâmfat; înfumurat; arogant.
allegímlík *s.* vanitate; îngâmfare; înfumurare; aroganță.
allene *adv.* urât; neplăcut.
allenekíy *adj.* nearătos; urât; dezagreabil; neplăcut; peiorativ. // ***•allenekíy kósterúwğí*** peiorativ.
allenekíylík *adj.* urâțenie.
allîk *s.* **1.** roșu; roșeață; culoarea roșie. **2.** ruj de buze.
alma *s.* măr *(fruct)*. // ***•kórewínden almak*** a-l destitui. // ***•almanîñ ózegí*** miezul mărului.
almadan *adv.* fără a lua.
almağîk súyegí *s. (anat.)* pomete.
almak **A.** *v.i.* a încăpea; a intra; a cuprinde. **B.** *v.m.* **1.** *(precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a putea să...; a reuși să...; a fi în stare să...; a avea voie să...; **2.** *(precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a realiza rapid; a înfăptui într-un interval foarte scurt. **C.** *v.t.* **1.** a lua; a apuca. **2.** a primi; a obține. **3.** a cumpăra. **4.** a câștiga; a obține. **5.** a cuceri; a ocupa. **6.** a cuprinde; a învălui. **7.** a extrage. // ***•abdest almak*** *(relig., la musulmani)* a face abluțiune. ***•akîlî almamak*** a nu-l duce mintea; a nu-l

tăia capul; a nu pricepe. •***akîlîn almak*** a-i lua minţile; a-l scoate din minţi. •***akîlîn başîna almak*** a-şi băga minţile în cap. •***aldîn almak*** a prevedea; a preîntâmpina; a avansa; a i-o lua cuiva înainte. •***alîp barmak*** a conduce; a duce. •***alîp satmak*** a trafica; a comercializa; a face negoţ. •***araga almak*** a pune la mijloc; a învălui. •***arpaşîkka almak*** a lua în cătare; a ochi. •***askerlíkke almak*** a lua în armată; a recruta; a înrola. •***ateş almak*** a se aprinde; a lua foc. •***awuruwun kolî man almak*** a-i lua cuiva durerea cu mâna. •***awuzundan kawumun almak*** a-i lua cuiva pâinea de la gură. •***awuzundan lafnîn almak*** a lua cuiva vorba din gură; a spune tocmai ceea ce voia să zică alcineva. •***ayaklarîn deňkke almak*** a merge în pas cu cineva; a ţine pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. •***başî almamak*** a nu-l duce mintea; a nu-l tăia capul; a nu pricepe. •***başîn alîp ketmek*** a-şi lua câmpii; a-şi lua lumea în cap. •***başîn aşaga almak*** a pleca capul; a lăsa privirea în pământ; a-i cădea nasul. •***başîn koltîknîň astîna almak*** a-şi pune pielea în saramură. •***basîp almak*** a ocupa; a invada; a cotropi. •***baştan hesapka almak*** a preconiza. •***bílgí almak*** a se informa. •***bírden tartîp almak*** a smuci. •***borîşka almak*** a lua cu împrumut; a împrumuta. •***buyurukastî almak*** a avea pe cineva sub mână; a-l supune; a-l subordona; a-l subjuga. •***dadîn almak*** a da de gustul...; a începe să-i placă. •***deren bír nefes almak*** a inspira adânc; a-şi trage sufletul; a răsufla uşurat. •***dîkkatka almak*** a lua în considerare; a acorda atenţie. •***dîkkatka almamak*** a nu lua în seamă; a scăpa din vedere. •***esaret astîna almak*** a înrobi; a subjuga. •***esín almak*** a se inspira. •***etrafîn almak*** a înconjura; a încercui. •***ewlatlîk almak*** a lua de suflet. •***filmge almak*** a filma. •***ğanîn almak*** a lua viaţa cuiva; a-i curma zilele; a-l ucide. •***ğel almak*** a-şi face vânt; a-şi lua avânt; a porni cu viteză. •***ğephe almak*** a lua poziţie; a lua atitudine. •***ğerín almak*** a-i lua cuiva locul. •***ğesaret almak*** a prinde inimă; a căpăta curaj. •***ğetekke almak*** a remorca. •***ğewap almak*** a primi răspuns. •***ğiddiyge almak*** a lua în serios. •***ğol almak*** a-şi căuta de drum; a-şi face drum; a avansa. •***góńílín almak*** a-i face pe plac; a-l mulţumi; a-l satisface. •***gúnanî ústúne almak*** a lua păcatele asupra sa; a pleda vinovat. •***gúnasîn almak*** a-şi face păcate cu cineva; a vorbi cu păcat. •***hawa almak*** a lua aer; a se aerisi. •***hesapka almak*** a pune la socoteală; a ţine seama de...; a lua în seamă; a bifa. •***himayesíne almak*** a lua sub protecţie. •***hîz almak*** a-şi lua avânt; a lua viteză. •***iğar almak*** a lua cu chirie; a lua în arendă. •***ilham almak*** a se inspira. •***întîkam almak*** a se răzbuna. •***itibarga almak*** a respecta; a stima; a omagia. •***ízín almak*** a lua permisiunea; a se învoi. •***kaber almak*** a primi veste; a prinde de veste. •***kalemge almak*** a aşterne ceva pe hârtie; a compune; a redacta. •***kan almak*** *(med.)* a lua sânge. •***kanat astîna almak*** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. •***karap almak*** a fura cu ochiul. •***karar almak*** a hotărî; a decide. •***karşîsîna almak*** a-i sta cuiva împotrivă; a i se opune. •***kaş almak*** a pensa sprâncenele. •***kastalîk almak*** a contacta o boală. •***kayîtka almak*** a înregistra; a înscrie; a nota; a consemna; a specifica. •***kayret almak*** a fi încurajat. •***kaytarîp almak*** a relua; a recupera; a recăpăta. •***kesenekke almak*** a lua în arendă. •***kesíp almak*** a reteza; a tranşa; a detaşa; a decupa; a amputa; a extirpa; a ciunti. •***kokîsîn almak*** a-l adulmeca. •***kol almak*** a săruta mâna. •***kolga almak*** a pune mâna pe cineva; a-l prinde; a-l înhăţa; a-l aresta. •***kolîn almak*** a-şi lua mâinile de pe cineva. •***kolîna almak*** a lua în mână; a primi în mână. •***kolîndan almak*** a-i lua ceva din mână; a-l deposeda. •***koparîp almak*** a rupe; a desprinde; a detaşa; a reteza. •***kózastîna almak*** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observaţie. •***kózge almak*** a avea în vedere ceva; a lua la ochi pe cineva. •***kózín almak*** a-i lua cuiva ochii; a-l orbi. •***kózín almamak*** a nu-şi lua ochii de la...; •***kózín aşaga almak*** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. •***kuşagîna almak*** a lua pe cineva în braţe; a-l îmbrăţişa; a-l proteja. •***kuşaklap almak*** a se arunca de gâtul cuiva. •***kuwat almak*** a prinde puteri; a se fortifica; a se întări. •***maskaraga almak*** a lua în derădere; a ironiza; a compromite; a discredita. •***mayîn almak*** a-l degresa. •***mísápír almak*** a accepta vizitatori. •***moyîndîrîk astîna almak*** a pune piciorul pe grumazul cuiva; a-l subjuga. •***nabîzîn almak*** a lua cuiva pulsul. •***nazarga almak*** a avea în vedere; a lua în considerare; a ţine seama de...; •***nefes almak*** a inspira; a aspira. •***nîşan almak*** a ţinti; a ochi. •***okka almak*** a lua în greutate; a se îngrăşa. •***ólşesín almak*** a-i lua măsura; a-l măsura. •***óşín almak*** a-şi scoate un foc de la inimă; a se răzbuna. •***ótmegín almak*** a-i lua pâinea de la gură. •***óz ğanîn almak*** a-şi lua viaţa; a se sinucide. •***payîn almak*** a-şi lua porţia; a fi muştruluit. •***peresege almak*** a cumpăni. •***rehin almak*** a sechestra. •***resím almak*** a fotografia. •***resím yapmak*** a desena; a picta. •***şakaga almak*** a lua în glumă. •***sawlukmankal almak*** a-şi lua rămas bun; a-şi lua ziua bună. •***sîraga/sîra man almak*** a lua pe cineva la rând. •***sîzgî/ğerge/pwan almak*** a câştiga puncte *(sport)*. •***solîk almak*** a inspira; a respira. •***solîşîn íşerge almak*** a-şi reţine suflarea; a tăcea mâlc; a tăcea chitic. •***sóz almak*** a lua cuvântul; a vorbi. •***suret almak*** a face o copie. •***suw almak*** a lua apă; a se îmbiba cu apă. •***suwuk almak*** a-l lua frigul; a răci. •***suwutup almak*** *(gastron.)* a frapa. •***taban almak*** a-şi lua tălpăşiţa. •***taksit men almak*** a cumpăra în rate. •***talimat almak*** a primi instrucţiuni; a se instrui. •***tedbir almak*** a lua măsuri. •***tedris almak*** a învăţa; a se instrui. •***teğerrút astîna almak*** a institui o blocadă. •***tekelge almak*** a monopoliza. •***temírbaşka almak*** a inventaria. •***teslím almak*** *(com.)* a recepţiona; a prelua; a primi. •***tînîşîn almak*** a-şi trage răsuflarea; a-şi trage sufletul; a se relaxa. •***tírek píşímí almak*** a se încolona. •***tîştan satîp almak*** a importa. •***toz almak*** a şterge praful. •***ústúne almak*** a lua asupra sa; a-şi însuşi; a-şi asuma. •***úyrenek almak*** a lua exemplu. •***uzaktan almak*** a lua pe cineva pe departe. •***viraj almak*** a vira. •***wazifesínden almak*** a destitui pe cineva. •***yardîm almak*** a primi ajutor. •***yawaştan almak*** a lua pe cineva cu încetişorul. •***yazîp almak*** a transpune în scris; a lua notiţe. •***yer almak*** a lua loc; a se aşeza. •***zewuk almak*** a-i face plăcere; a se desfăta; a se delecta; a savura. •***zewzek/sawut/yarak/silak astîna almak*** a lua sub arme; a înrola. •***zor man almak*** a lua cu zorul; a constrânge; a forţa; a uzurpa. // •***akîl almagan*** aberant. •***algan saytîn*** pe măsură ce se ia. •***almasî kerek*** trebuie să ia. •***añlayman amma konîşa almayman*** înţeleg dar nu pot vorbi. •***arkadaşîmnî kóre almadîm*** nu l-am putut vedea pe prietenul meu. •***arzîlarîňîznî nazarga alağakman*** voi avea în vedere dorinţele dumneavoastră. •***at arabasî kíre almaz*** accesul interzis vehiculelor cu tracţiune animală. •***atîňîznî al-almadîm*** nu v-am reţinut numele. •***bírşiy yapa almagan*** neputincios. •***bo dergílerní de alîňîz!*** luaţi şi revistele acestea!; •***farlar kózímní aldî*** farurile m-au orbit. •***ğatkan yerínden tur-almay*** nu se poate ridica din pat. •***ğayaw kír-almaz*** accesul interzis pietonilor. •***geşen sene bírínğílíkní aldî*** anul trecut a luat premiul întâi. •***heşbírtúrlí alîşa almayman*** nu pot să mă obişnuiesc deloc. •***kablet-almayman*** nu pot să accept. •***kóre alîrman mî?*** pot să văd?; •***motorlî telege kíre almaz*** accesul interzis tuturor autovehiculelor. •***sáátím aldîn ala*** ceasul meu merge înainte. •***sáde botakîl kóre aldîm*** numai atât am putut să văd. •***sízge bírşiy vaat et-almam*** nu vă pot promite nimic. •***sízge sóz bere almam*** nu vă pot promite. •***sízní takip et-almayman*** nu pot să vă urmăresc. •***suw alîp septím*** am luat apă şi am stropit. •***taşît kíre-almaz*** intrarea vehiculelor interzisă. •***topnî kaytar-almadî*** n-a reuşit să returneze mingea. •***yok, bonî yapa almam*** nu, nu pot să fac asta.

al-makaw-dudukuşî *s. (orn.)* papagal

ara macao *(lat., Ara macao)*.
almak-satmak *v.i.* a trafica.
Almalî *s. (topon.) ("Meriş")* Almălău *(jud. Constanţa)*.
almalîk *s.* livadă de meri; meriş.
alman **I.** *adj.* nemţesc. **II.** *s., adj.* german; neamţ. // ***•alman apakayî*** nemţoaică.
almanak *s.* almanah.
almanğa **I.** *adv.* nemţeşte; în limba germană. **II.** *s. (limba)* germană.
Almaniye *s. (topon.)* Germania.
almaniyelí **I.** *adj.* german; nemţesc. **II.** *s., adj.* german; neamţ.
almanlaşkan *adj.* germanizat.
almanlaşma *s.* germanizare.
almanlaşmak *v.i.* a se germaniza.
almanlaştîrmak *v.t.* a germaniza.
almanlaştîruw *s.* germanizare.
almansúk *s.* secure de război.
alma-satma *s.* comerţ; comercializare; vânzare; negoţ; speculă.
almaş *s.* **1.** *(fiz.)* receptor. **2.** alternativă; varietate. **3.** *(mat.)* permutare. **4.** *(gram.)* pronume. **5.** ordine; aranjare; suită; serie; şir. **6.** tur; tură; rând; coadă.
almaşîngan *adj.* nestatornic; inconstant; schimbător; schimbat; alternant.
almaşînmak *v.i.* a alterna; a se schimba; a se modifica.
almaşînuw *adj.* nestatornicie; inconstanţă; schimbare; alternanţă.
almaşkan *adj.* nestatornic; inconstant; schimbător; schimbat; alternant; modificat. // ***•almaşkan eglenğeler*** varietăţi.
almaşlama *s.* înseriere; permutare.
almaşlamak *v.t.* a permuta.
almaşlangan *adj. (mat.)* permutat.
almaşlanmak *v.i.* a se permuta.
almaşlaw *s.* înseriere; permutare.
almaşlî *adj.* **1.** alternativ; supleant. **2.** aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat; înseriat; înşirat. **3.** *(mat.)* permutat. // ***•almaşlî ğeriyan*** *(electr.)* curent alternativ.
almaşlîk *s. (gram.)* pronume. // ***•belletmez almaşlîk*** *(gram.)* pronume nehotărât. ***•îlgí/nispet almaşlîgî*** *(gram.)* pronume relativ. ***•işaret almaşlîgî*** *(gram.)* pronume demonstrativ. ***•iyelík almaşlîgî*** *(gram.)* pronume posesiv. ***•şahîs almaşlîgî*** *(gram.)* pronume personal. ***•soraw almaşlîgî*** *(gram.)* pronume interogativ.
almaşma *s.* alternare; schimbare; modificare; variaţie; variabilitate.
almaşmak *v.i.* a alterna; a se schimba; a se modifica.
almaştîrma *s.* alternare; schimbare.
almaştîrmak *v.t.* a alterna; a schimba; a modifica.
almaştîruw *s.* alternare; schimbare.
almaşuw *adj.* nestatornicie; inconstanţă; schimbare; alternanţă.
almateregí *s. (bot.)* măr *(pomul) (lat., Pyrus mallus; Malus domestica)*.
almení *s.* farmec; atracţie; îmbiere; vino-ncoace.
menílí *adj.* fermecător; atractiv; îmbietor.
menílík *s.* farmec; atracţie; îmbiere.
menísíz *adj.* neatractiv; nesimpatizat.
alo *interj.* alo!; // ***•alo, kím bar telefonda?*** alo, cine e la telefon?;
aloya *s. (bot.)* aloe; sabur *(lat., Aloe vera)*.
alp *s.* erou; viteaz.
alpawut *s.* războinic; oştean.
alpin *adj.* alpin.
alsuw *adj.* roz; trandafiriu.
alşak **I.** *adj.* **1.** jos; scund; scăzut; scăzut. **2.** *(fig.)* josnic; mârşav. **3.** *(d. voce şi sunete muzicale)* scăzut; diminuat. **II.** *adv.* mai jos; mai prejos de. // ***•alşak túşúrmek*** a înjosi; a dispreţui; a umili; a jigni; a ofensa. // ***•alşak sîpîra/masa*** măsuţă. ***•alşak terek*** arbust.
alşak-ardîş *s. (bot.)* jneapăn *(lat., Juniperus nana)*.
alşak-arğa *s. (bot.)* jneapăn *(lat., Juniperus nana)*.
alşak-arşa *s. (bot.)* jneapăn *(lat., Juniperus nana)*.
alşakboy(lî) *adj.* scund; mărunt; mic de statură.
alşakfigel(lí) *adj.* modest.
alşakfigellík *s.* modestie.
alşakgóñíl(lí) *adj.* modest.
alşakgóñíllík *s.* modestie.
alşak-huliya *s. (bot.)* cărpiniţă; sfineac *(lat., Carpinus orientalis)*.
alşakkîzîl *s., adj. (fiz.)* infraroşu.
alşakkórúw *s.* dispreţ; desconsiderare; înjosire.
alşaklîk *s.* josnicie; mârşăvie; vulgaritate.
alşakşa *adv.* mişeleşte.
alşaktúşken *adj.* defăimat; denigrat; desconsiderat; dispreţuit; insultat; înjosit; jignit; ofensat; ponegrit; ultragiat; umilit; vexat.
alşaktúşúrgen *adj.* defăimător; denigrator; ofensator; umilitor; batjocoritor; vexant.
alşaktúşúrúw *s.* **1.** ignorare; desconsiderare. **2.** rănire; ofensare. **3.** defăimare; denigrare; desconsiderare; dispreţ; injurie; insultă; invective; înjosire; jignire; ofensă; ponegrire; ultragiu; ultraj; umilire; vexare. **4.** batjocură; umilire.
alşaktúşúrúwğî *adj.* dispreţuitor; insultător; înjositor; jignitor.
alşaktúşúw *s.* dizgraţie.
alşak-ulas *s. (bot.)* cărpiniţă; sfineac *(lat., Carpinus orientalis)*.
alşaygan *adj.* înjosit; umilit.
alşaygandeñíz *s. (geogr.)* reflux.
alşayma *s.* **1.** înjosire; umilire. **2.** lăsare în jos; aplecare.
alşaymak *v.i.* **1.** a se lăsa în jos; a se apleca. **2.** a se înjosi; a se umili.
alşaytmak *v.t.* **1.** a lăsa în jos; a apleca. **2.** a înjosi; a umili. // ***•sesín alşaytîp yúkseltmek*** a-şi mlădia vocea.
alşaytuw *s.* desconsiderare; dispreţ; injurie; insultă; invective; înjosire; jignire; umilire; afront.
alşaytuwğî *s.* delator; denigrator.
alşayuw *s.* decadenţă; dizgraţie.
alşeşeklí-legelekgágáasî *s. (bot.)* laba-gâştei *(lat., Geranium dissectum)*.
alşî *s.* ghips; ipsos.
alşîlama *s.* tencuială.
alşîlamak *v.t.* a tencui.
alşîlangan *adj.* tencuit.
alşîlatmak *v.t.* a determina să tencuiască.
alşîlaw *s.* tencuială.
alşîlî *adj.* ghipsat.
al-takîyalî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de stepă *(lat., Calandrella cinerea)*.
altaw **I.** *num.* grup de şase. **II.** *s. (muz.)* sextet.
altaw-altaw *num.* grupuri de câte şase.
altawî *pron.* toţi şase.
altay *adj.* de aur; cu aur; aurit; auriu.
Altay *s. (antrop. m.)* "Cel de aur".
Altay-ularî *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă altaică *(lat., Tetraogallus altaicus)*.
alternatif *adj.* alternativ.
alternator *s. (fiz.)* alternator.
altesa *s.* alteţă.
altî *num.* şase. // ***•altî eksí dórt*** şase minus patru. ***•sáát altî buşuk*** este ora şase şi jumătate.
altîay *s.* semestru. // ***•bír altîay íşínde*** în decursul unui semestru.
altîayda *adv.* din semestru în semestru; semestrial.
altîaydan-altîayga *adv.* din semestru în semestru; semestrial.
altîaylîk *adj.* **1.** prematur; imatur. **2.** de un semestru; pe semestru; semestrial. // ***•altîaylîk bolma!*** nu fii imatur!; nu te grăbi precum un copil prematur!;
altîbuğak *s.* hexagon.
altîbuğaklî *adj.* hexagonal.
altîda **I.** *adv.* la şase; din şase. **II.** *s.* şesime.
altîda-bír *num.* o şesime.
altîkat *adj.* înşesit; sextuplu.
altîkatartkan *adj.* înşesit; sextuplu.
altîkatartma *s.* înşesire.
altîkatlî *adj.* înşesit; sextuplu.
altîkeñ *s.* hexagon.
altîkeñlí *adj.* hexagonal.
altîlama *s.* înşesire.
altîlamak *v.t.* a înşesi.
altîlangan *adj.* înşesit; sextuplu.
altîlanmak *v.i.* a se înşesi.
altîlap *adv.* înşesit; reciclând de şase ori.
altîlarda *num.* aproximativ şase.
altîlîk *s.* şesime.
altîn *s.* aur. // ***•altîn madení*** mină de aur. ***•altîn man zengín*** aurifer. ***•altîn medaliya*** medalie de aur. ***•altîn sáát*** ceas de aur. ***•altîn sarîsî*** auriu. ***•altîn şîñğîr*** lănţişor de aur. ***•altîn sîrga*** cercei de aur. ***•altîn sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală de aur. ***•altîn toy*** nuntă de aur. ***•altîn yúzúk*** inel de aur. ***•ğîlka altîn*** aur veritabil. ***•orta ğol altîndîr*** aurită este calea de mijloc. ***•som altîn*** lingou de aur; aur masiv. ***•uşî altîn tolmakalem*** stilou cu peniţă de aur.
altîn-Arap-torgayî *s. (orn.)* vrabie aurie arabă *(lat., Passer euchlorus)*.
altîndan *adj.* de aur.
altînday *adj.* ca aurul; auriu.
altîn-delítaş *s. (orn.)* pietrar răsăritean *(lat., Oenanthe isabellina)*.
altîn-ğadîrak *s. (orn.)* codobatură africană aurie *(lat., Tmetothylacus tenellus)*.
altîn-ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier auriu *(lat., Pluvialis apricaria)*.
altîñğî *num.* al şaselea.
altîn-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc asiatic *(lat., Lanius isabellinus)*.
altîn-kambala *s. (iht.)* cambulă-aurie *(lat., Pleuronectes platessa)*.
altîn-kanatlî-kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.

altîn-kanatlî-şakrak *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.
altîn-kanatlî-tîrtîlğî *s. (orn.)* omidar cu aripi aurii *(lat., Vermivora chrysoptera)*.
altîn-karînlî-kirazkuşî *s. (orn.)* vrabie cu piept portocaliu *(lat., Passerina leclancherii)*.
altîn-karînlî-súlekeş *s. (orn.)* vrabie cu piept portocaliu *(lat., Passerina leclancherii)*.
altîn-karînlî-tenek *s. (orn.)* vrabie cu piept portocaliu *(lat., Passerina leclancherii)*.
altîn-kîrkawul *s. (orn.)* fazan auriu *(lat., Chrysolophus pictus)*.
altîn-kîzîlkuyruk *s. (orn.)* codroş auriu *(lat., Phoenicurus aureus)*.
altînkóz *s. (orn.)* raţă sunătoare *(lat., Bucephala clangula)*.
altînkózí, Islant- *s. (orn.)* raţa lui Barrow *(lat., Bucephala islandica)*.
altînkóz-órdek *s. (orn.)* raţă sunătoare *(lat., Bucephala clangula)*.
altînlar *s., pl.* tezaur; comoară; vistierie.
altînlarnîtutkan *s.* trezorier; vistiernic.
altînlî *adj.* cu aur; aurit.
altîn-mañlaylî-tartalak *s. (orn.)* auşel cu cap galben; tartalac *(lat., Regulus regulus)*.
altînmaşak *s. (bot.)* splinuţă; vargă-de-aur *(lat., Solidago virgaurea)*.
altîn-moyînlî-ótlegen *s. (orn.)* dendroica cu gât portocaliu *(lat., Dendroica fusca)*.
altînotî *s. (bot.)* parpian *(lat., Gnaphalium dioicum)*.
altînotî, taw- *s. (bot.)* rozmarin-de-munte *(lat., Gnaphalium silvaticum)*.
altîn-sayrak *s. (orn.)* sturz auriu *(lat., Zoothera dauma)*.
altîn-Sudan-torgayî *s. (orn.)* vrabie aurie sudaneză *(lat., Passer luteus)*.
altîn-suwtorgay *s. (orn.)* ploier auriu *(lat., Pluvialis apricaria)*.
altîn-súlgún *s. (orn.)* fazan auriu *(lat., Chrysolophus pictus)*.
altîn-şîmşîk *s. (orn.)* sticlete *(lat., Carduelis carduelis)*.
altîn-şoñgîr *s. (orn.)* acvilă de munte *(lat., Aquila chrysaetos)*.
altîn-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc asiatic *(lat., Lanius isabellinus)*.
altîn-tajlî-tartalak *s. (orn.)* auşel cu coroană aurie *(lat., Regulus saprata)*.
altîntamga *s. (iht.)* păstrăv *(lat., Salmo lenoc)*.
altîntamîr *s. (bot.)* ipecacuana *(lat., Cephaelis ipecacuanha; Uragoga ipecacuanha)*.
Altîn-Tepe *s. (topon.) ("Colina de Aur")* Altân Tepe *(jud. Tulcea)*.
altîn-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare americană aurie *(lat., Colaptes auratus)*.
altîn-tokîmağî *s. (orn.)* pasăre-ţesător aurie *(lat., Ploceus castaneiceps)*.
altîn-yúzlî-mumgágáa *s. (orn.)* estrilda cu bujori portocalii *(lat., Estrilda melpoda)*.
altînziya *s.* aureolă; halo; nimb.
altîpat *s.* pistol; revolver.
altîşar *num.* câte şase.
altîşar-altîşar *num.* şase câte şase.
altî-yedí *num.* aproximativ şase-şapte.
altmîş *num.* şaizeci. // ***•altmîş yaşînda*** sexagenar.
altmîşar *num.* câte şaizeci.
altmîşar-altmîşar *num.* şaizeci câte şaizeci.
altmîşînğî *num.* al şaizecea; a şaizecea.
altmîşlap *adv.* reciclând de şaizeci ori.
altmîşlarda *num.* aproximativ şaizeci.
altmîşyaşlî *s.* sexagenar.
altmîş-yetmíş *num.* aproximativ şaizeci-şaptezeci.
altmîşyîllîk *s.* sexagenar.
alto *s. (muz.)* alto; altist.
altúyúrşúk *s. (anat.)* globulă roşie; hematie.
aluminiyum *s.* aluminiu.
aluw *s.* luare; cumpărare; primire; câştigare.
aluwğî *s.* **1.** cumpărător; client. **2.** destinatar. **3.** *(tehn.)* receptor.
aluwğular *s., pl.* clientelă; cumpărători.
aluw-satuw *s.* comerţ; negoţ; speculă. // ***•toptan aluw-satuw*** comerţ cu ridicata.
alyuwar *s. (anat.)* globulă roşie; hematie.
am *s. (anat.)* vulvă.
ama *conj.* dar; însă.
amalgam *s.* amalgam.
aman I. *adj.* sănătos; trainic; rezistent; durabil. **II.** *interj.* vai!; aoleu!;
amanlîk *s.* sănătate; trăinicie; rezistenţă; durabilitate.
aman-saglam *adj.* sănătos; trainic; rezistent; durabil.
amansîz *adj.* necruţător; neîndurător; nemilos; brutal.
amansîzğa *adv.* brutal.
amansîzlaşkan *adj.* necruţător; neîndurător; nemilos; brutal.
amansîzlaşmak *v.i.* a deveni necruţător.
amansîzlîk *s.* severitate; neîndurare; cruzime; brutalitate.
aman-zaman *adv.* numai; doar; exclusiv; singur. // ***•aman-zaman bír balasî bar*** are un singur copil.
amasar *s. (geogr.)* defileu; strâmtoare; chei.
amaş *s.* ţintă; scop.
amaşlamak *v.t.* **1.** a ţinti; a ochi. **2.** a viza; a urmări; a intenţiona.
amaşlangan *adj.* dorit; urmărit; vizat; ţintit.
amaşsîz *adv.* fără ţintă; aiurea; haihui.
amator *s.* amator; iubitor *(de ceva)*.
Amazon-aynagî *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
Amazon-ibisí *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
amazon-kunduzî *s. (zool.)* nutria *(lat., Myocastor coypus)*.
Amazon-órdegí *s. (orn.)* raţă braziliană; raţă amazoniană *(lat., Amazonetta brasiliensis)*.
ambalaj *s.* ambalaj.
ambalajyapîlgan *adj.* ambalat.
ambalajyapma *s.* ambalare.
ambar *s.* hambar; siloz; depozit; magazie. // ***•erzak ambarî*** depozit de alimente. ***•káátler ambarî*** arhivă. ***•kîzîlşa ambarî*** grânar. ***•mal ambarî*** antrepozit. ***•músúr ambarî*** pătul; porumbar. ***•zewzek ambarî*** depozit de muniţii.
ambar-baykuşî *s. (orn.)* strigă *(lat., Tyto alba guttata)*.
ambarğî *s.* şef de depozit; magazioner.
ambarlama *s.* depozitare; înmagazinare.
ambarlamak *v.t.* a depozita; a înmagazina.
ambarlangan *adj.* depozitat; înmagazinat.
ambarlanmak *v.i.* a se depozita; a se înmagazina.
ambarlaw *s.* depozitare; înmagazinare.
ambarlî *adj.* depozitat; înmagazinat.
ambriyaj *s. (tehn.)* ambreiaj.
amel *s.* **1.** *(relig.)* practică. **2.** muncă; operaţie; lucru; lucrare; activitate. **3.** *(med.)* diaree.
amele I. *adj.* muncitoresc. **II.** *s.* muncitor; lucrător; activist; operator.
ameleler *s., pl.* muncitorime; proletariat.
amelelík *adj.* muncitoresc.
ameliy *adj.* **1.** operativ; activ; harnic; vrednic; destoinic; energic. **2.** lucrativ.
ameliyat *s.* **1.** acţiune; faptă. **2.** *(med.)* operaţie; chirurgie. // ***•kyor-barsak ameliyatî*** *(med.)* operaţie de apendicită.
ameliyatlî *adj.* **1.** *(med.)* operat. **2.** înfăptuit.
ameliyatşî *s. (med.)* chirurg.
ameliyattansoñ *adj. (med.)* post-operatoriu.
amelkayidesí *s.* normă de conduită; formalitate.
ameller *s., pl.* comportament; conduită; purtare; morală; moravuri; moralitate; apucături.
amelleşme *s.* interacţiune.
amelleşmek *v.i.* a interacţiona.
amelleşúw *s.* interacţiune.
amellík *s.* operativitate; activism.
Amerika *s. (topon.)* America.
Amerika Bírleşík Dewletlerí *s. (topon.)* Statele Unite ale Americii.
Amerika, Ğenubiy- *s. (topon.)* America de Sud.
Amerika, Kúnbetí- *s. (topon.)* America de Sud.
Amerika, Orta- *s. (topon.)* America Centrală.
Amerika, Sîrtbetí- *s. (topon.)* America de Nord.
Amerika, Şimaliy- *s. (topon.)* America de Nord.
Amerika-akşateregí *s. (bot.)* arţar american *(lat., Acer negundo)*.
Amerika-altîn-ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier american auriu *(lat., Pluvialis dominica)*.
Amerika-altîn-suwtorgayî *s. (orn.)* ploier american auriu *(lat., Pluvialis dominica)*.
Amerika-balaban-kînalîturnasî *s. (orn.)* flaming mare american *(lat., Phoenicopterus ruber)*.
Amerika-balaban-pembeturnasî *s. (orn.)* flaming mare american *(lat., Phoenicopterus ruber)*.
Amerika-biydayagî *s. (orn.)* lişiţă americană *(lat., Fulica americana)*.
Amerika-elmabaş-şomarî *s. (orn.)* raţă americană cu cap roşu *(lat., Aythya americana)*.
Amerika-eşkísawarî *s. (orn.)* caprimulg american *(lat., Chordeiles minor)*.
Amerika-kaya-karlîgaşî *s. (orn.)* rândunică americană de stâncă *(lat., Petrochelidon pyrrhonota)*.
Amerika-kîzîlkuyrugî *s. (orn.)*

codroş american *(lat., Setophaga ruticilla)*.
Amerika-kók-saz-tartarî *s. (orn.)* găinuşă americană albastră *(lat., Porphyrio martinica)*.
Amerika-kóykenegí *s. (orn.)* kestrel american *(lat., Falco sparverius)*.
amerikalî *s.* american.
amerikan *s.* american.
amerikanlaşkan *adj.* americanizat.
amerikanlaşmak *v.i.* a se americaniza.
amerikanlaştîrma *s.* americanizare.
amerikanlaştîrmak *v.t.* a americaniza.
amerikanlaştîruw *s.* americanizare.
Amerika-órdegí *s. (orn.)* raţă leşească *(lat., Cairina moschata)*.
Amerika-sarîğeketí *s. (orn.)* grangur american *(lat., Icterus galbula)*.
Amerika-sayrakî *s. (orn.)* sturz american *(lat., Turdus migratorius)*.
Amerika-sîgîrgasî *s. (orn.)* grangur american *(lat., Icterus galbula)*.
Amerika-suwbugasî *s. (orn.)* buhai-de-baltă american; bou-de-baltă american *(lat., Botaurus lentiginosus)*.
Amerika-suw-tartarî *s. (orn.)* cresteţ american *(lat., Porzana carolina)*.
Amerika-tentekkuşî *s. (orn.)* caprimulg american *(lat., Chordeiles minor)*.
Amerika-terek-şîmşîgî *s. (orn.)* vrabie americană de copac *(lat., Spizela arborea)*.
amfitiyatro *s.* amfiteatru.
amğa *s.* unchi paternal.
amğakîzî *s.* verişoară primară; fiica unchiului paternal.
amğaulî *s.* văr primar; fiul unchiului paternal.
amğazade *s.* văr după unchiul paternal; verişoară după unchiul paternală.
amil I. *adj.* **1.** operativ; activ; harnic; vrednic; destoinic; energic. **2.** lucrativ. **II.** *s.* factor; element.
Amil *s. (antrop. m., arab.)* "Cel vrednic"; "Cel destoinic" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Amile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea vrednică"; "Cea destoinică".
amilleşken *adj.* activat; activizat; intensificat; angrenat; antrenat; stimulat.
amilleşme *s.* activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.
amilleşmek *v.i.* a se activa; a se activiza; a se intensifica; a se angrena; a fi antrenat; a fi stimulat.
amilleştírgen *adj.* antrenant; stimulant; stimulativ; energizant; dinamizant.
amilleştírme *s.* activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.
amilleştírmek *v.t.* a activa; a activiza; a intensifica; a angrena; a antrena; a stimula.
amilleştírúw *s.* activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.
amilleştírúwğí *adj.* antrenant; stimulant; stimulativ; energizant; dinamizant.
amilleşúw *s.* activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.
amin I. *adj.* onorabil; respectabil; venerabil; vrednic de cinste; preacinstit. **II.** *interj. (relig.)* amin!; // ***•amin demek*** a aproba orice; a nu se împotrivi.
Amin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel neademenit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
amindegen *adj.* care aprobă orice; care nu se împotriveşte.
amindeme *s.* neîmpotrivire.
amir *s.* **1.** *(mil.)* comandant. **2.** şef; superior.
Amir *s. (antrop. m., arab.)* "Maimarele oştirii" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
amiral *s.* amiral.
amirallîk *s.* amiralitate.
amiralserdarî *s.* viceamiral.
amiralyardîmğîsî *s.* viceamiral.
amirlík *s.* conducere; şefie.
amma *conj.* dar; însă. // ***•añlayman amma konîşa almayman*** înţeleg dar nu pot vorbi. ***•bír ğolî bar amma tar*** există o soluţie dar cu şanse mici.
ammalî *adj.* discutabil; disputabil; contestabil; controversat.
amoniyum *s. (chim.)* amoniu.
amonyak *s. (chim.)* amoniac.
amortisment *s. (fin.)* amortisment.
amortizor *s. (tehn.)* amortizor.
amper *s. (fiz.)* amper.
ampermetre *s. (fiz.)* ampermetru.
ampul *s.* **1.** bec. **2.** flacon; eprubetă.
amudiy *adj. (mat.)* perpendicular.
Amur-doganî *s. (orn.)* şoim de Amur; şoim altaic *(lat., Falco amurensis)*.
Amur-toganî *s. (orn.)* şoim de Amur; şoim altaic *(lat., Falco amurensis)*.
amut *s. (mat.)* perpendiculară.
amutluk *s. (mat.)* perpendicularitate.
Amzaşî/Hamzaşî *s. (topon.)* Amzacea *(jud. Constanţa)*.
an *s. (cron.)* moment; clipă. // ***•bír an súrgen*** într-o clipă; instantaneu. ***•bo anda*** în acest moment; în momentul de faţă. ***•soñ anlarda*** în ultimele momente.
ana I. *adj.* **1.** principal; de bază. **2.** natal. **II.** *s.* **1.** mamă. **2.** feminin. // ***•ana basamak*** scară principală. ***•ana defter*** registru. ***•ana ğadde*** autostradă; magistrală. ***•ana íşlem*** tratat. ***•ana sîzîk*** trăsătură caracteristică. ***•ana toprak*** pământ natal. ***•anasîn karînîndan*** din pântecele mamei. ***•balşîbîn anasî*** matcă. ***•ógíy ana*** mamă vitregă. ***•tuwma ana*** mamă biologică.
anaatartamîr *s. (anat.)* aortă.
ana-baba *s.* părinţi. // ***•ana-baba óttírúw*** uciderea părinţilor; paricid. ***•anañ-babañ saw mî?*** părinţii tăi sunt sănătoşi?;
ana-bala *s.* mama şi copiii.
anadankelgen *adj.* **1.** înnăscut. **2.** *(med.)* congenital.
anadankelme *adj.* **1.** înnăscut. **2.** *(med.)* congenital. **3.** nud; despuiat; gol. // ***•anadankelme kusur*** *(med.)* defect congenital. ***•anadankelme şeberlík*** talent înnăscut.
Anadol-Kóy *s. (topon.)* Anadolchioi *(astăzi cartier în Constanţa)*.
anaergí *s.* matriarhat.
anaerklí *adj.* matriarhal.
anağol *s.* drum principal; arteră.
anağón *s. (geogr.)* punct cardinal.
anağurt *s.* patrie; loc de baştină.
anakara *s.* continent.
anakaralararasî *adj.* intercontinental.
anakayide *s.* principiu; concepţie; concept.
anakayidelí *adj.* principial.
anakaz *s.* gâscă; femela gâscanului.
anakepter *s.* porumbiţă; femela porumbelului.
anakírpí *s.* aricioaică.
anakolî *s. (bot.)* mâna-Maicii-Domnului *(lat., Anastatica hierochuntica)*.
anakógerşín *s.* porumbiţă; femela porumbelului.
anaktar *s.* cheie *(şi fig.)*. // ***•anaktar sózí*** parolă. ***•odanîñ anaktarî*** cheia camerei.
anakuwatî *s.* matriarhat.
anakuwatlî *adj.* matriarhal.
anakúrke *s.* curcă; femela curcanului.
analar-atalar I. *adj.* strămoşesc; ancestral. **II.** *s., pl.* strămoşi; străbuni.
analiza *s.* analiză.
analî-babalî *adj.* cu părinţi.
analîk *s.* **1.** maternitate; calitatea de mamă; instinctul de mamă. **2.** mamă adoptivă. // ***•analîk kónçetí*** concediu de naştere.
anamal *s. (econ.)* capital.
anamalgakaytaruw *s. (econ.)* capitalizare.
anamalğî *s., adj.* capitalist.
anamalğîlîk *s.* capitalism.
anamallî *adj. (econ.)* cu capital; capitalizat.
anamalsîz *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
anamalsîzlîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
ananas *s.* ananas *(fruct)*.
ananasteregí *s. (bot.)* ananas *(plantă) (lat., Ananas sativus)*.
anapara *s. (econ.)* capital.
anaparağatkîzdîrmasî *s. (econ.)* depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.
anaparağî *s., adj. (econ.)* capitalist.
anaparağîlîk *s. (econ.)* capitalism.
anaparalî *adj. (econ.)* cu capital; capitalizat.
anaparasîz *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
anaparasîzlîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
anapepiy *s.* curcă; femela curcanului.
anarşism *s.* anarhism.
anarşist *s.* anarhist.
anarşiy *s.* anarhie.
anarşiyğí *s.* anarhist.
anarşiyğílík *s.* anarhism.
anarşiylí *adj.* anarhic.
anasî, balkurt- *s. (ent., la albine)* matcă; regină *(lat., Apis mellifica)*.
anasî, balşîbîn- *s. (ent., la albine)* matcă; regină *(lat., Apis mellifica)*.
anasîna *interj.* hait!; // ***•ay, anasîna!*** hait!; la naiba!; la dracu!;
anasîz *adj.* fără mamă; orfan de mamă. // ***•anasîz súrúw*** stup bezmetic; stup fără matcă.
anasîz-babasîz *adj.* fără părinţi; orfan de ambii părinţi.
anason *s. (bot.)* anason; anison *(lat., Pimpinella anisum; Anisum vulgare)*.
anasonî, kanara- *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella*

saxifraga).
anasonî, yîldîz- *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franţuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum)*.
anaşa *s.* canabis; marijuana; haşiş. // •***anaşa tartmak*** a fuma haşiş; a fuma canabis.
anaşagakarşî *adj.* antidrog.
anaşağî *adj.* dependent de haşiş; dependent de canabis.
anaşaşalar *adj.* dependent de haşiş; dependent de canabis.
anaşatartar *adj.* dependent de haşiş; dependent de canabis.
anatawuz *s.* păuniţă; femela păunului.
anatíl *s.* limbă maternă.
anatîgaş *s. (electr.)* priză. // •***agîm anatîgaşî*** priză electrică.
anatîkkîş *s. (electr.)* priză. // •***şagílgan anatîkkîşî*** priză electrică.
anatomiya **I.** *adj.* anatomic. **II.** *s.* anatomie.
anatomiyalî *adj.* anatomic.
anawatan *s.* patrie.
anay *s. (dim., fam.)* mămică; maică. // •***way, anayîm!*** vai, măicuţă!;
anayasa *s. (pol.)* constituţie. // •***anayasa hukugî*** *(jur.)* drept constituţional. •***anayasa kraliyetí*** *(pol.)* monarhie constituţională. •***anayasa taptamasî*** încălcarea constituţiei.
anayşîk *s. (dim., pop.)* măicuţă. // •***ay, anayşîgîm!*** vai, măiculiţă!;
an-baan *adv.* din clipă în clipă.
anda *s.* **1.** prieten bun; frate prin legământ. **2.** confrate.
andabolgan *adj.* înfrăţit; legat prin prietenie frăţească.
andaboluw *s.* înfrăţire; fraternizare; fraternitate; frăţie.
andan-anga *adv.* din clipă în clipă.
Andorra *s. (topon.)* Andorra.
andorralî *s., adj.* andorran.
anemiya *s. (med.)* anemie.
anesteziya *s.* anestezie.
Angola *s. (topon.)* Angola.
angolalî *s., adj.* angolez.
angora *s.* angora.
angúze *s. (bot.)* assa-fetida *(lat., Ferula assa-foetida)*.
anğak *adv.* doar; numai; de abia.
anğina *s. (med.)* anghină.
anilina *s. (chim.)* anilină.
anketa *s.* anchetă.
anketağî *s.* anchetator; investigator.
anketalî *adj.* anchetat.
anne *s.* bunică.
anniy *s. (dim.)* bunicuţă.
anofel *s.* ţânţar anofel.
anomaliya *s.* anomalie.
anomim *adj.* anonim.
anonim *s., adj.* anonim.
anormal *adj.* anormal.
anot *s. (fiz.)* anod.
ansat *adj.* uşor; facil.
ansatlîk *adj.* uşurinţă; facilitate.
ansîzîn *adv.* deodată; pe neaşteptate.
ant *s.* jurământ; legământ. // •***ant íşmek*** a jura; a depune jurământ. •***antîn bîzmak*** a-şi încălca jurământul.
antena *s. (fiz.)* antenă.
anter *s.* rochie. // •***anterímní dolapka ğuwup, úytúlep saldîm*** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o şi am călcat-o. •***anterníñ ústúnde ak menekler bar*** pe rochie sunt buline albe. •***baárlík anter*** rochie de primăvară. •***ğeñlí anter*** rochie cu mânecă.
antetmek *v.t.* a jura.
antibiyotik *s. (farm.)* antibiotic.
antiçiklon *s.* anticiclon.
antidemokratik *adj.* antidemocratic.
Antiguwa man Barbut *s. (topon.)* Antigua şi Barbuda.
antika **I.** *adj.* **1.** extravagant; excentric; elegant. **2.** antic; străvechi; în stil vechi. **II.** *s.* obiect vechi; obiect de antichitate.
antika-alak *s. (orn.)* alcă antică *(lat., Synthliboramphus antiquus)*.
antikağî *s.* anticar. // •***antikağílar pazarî*** târgul anticarilor.
antikağîkana *s.* anticariat.
antikalîk *s.* **1.** cochetărie; eleganţă; extravaganţă. **2.** antichitate. // •***antikalîk tewúkesí*** istoria antică.
antikorp *s. (biol.)* anticorp.
Antil-karkîldagî *s. (orn.)* chiră de Antille; pescăriţă de Antille *(lat., Sterna antillarum)*.
antilopa *s. (zool.)* antilopă; gazelă *(lat., Antilopinae sp.)*.
antimagnetik *adj. (fiz.)* antimagnetic.
antipatik *adj.* antipatic.
antipatiya *s.* antipatie.
antiseptik *adj. (med.)* antiseptic.
antişok *adj. (fiz.)* antişoc.
antitoksina *s. (chim.)* antitoxină.
antlaşma *s.* tratat; acord. // •***barabarlîk antlaşmasî*** *(pol.)* tratat de alianţă. •***barîş antlaşmasî*** *(pol.)* tratat de pace. •***saldîrmazlîk antlaşmasî*** *(pol.)* tratat de neagresiune.
antlaşmak *v.i.* a încheia un acord; a încheia un tratat.
antlaşuw *s.* tratat; acord.
antoloğik *adj.* antologic.
antoloğiya *s.* antologie.
antoloğiyalî *adj.* antologic.
antraçit *s. (geol.)* antracit.
antrenament *s. (sport)* antrenament.
antrenor *s.* antrenor.
antrepozit *s.* antrepozit.
antropoloğiya *s.* antropologie.
antropoloğiyağî *s.* antropolog.
antropoloğiyalî *adj.* antropologic.
antropolok *s.* antropolog.
antropomorfism *s.* antropomorfism.
anus *s. (anat.)* anus.
añ *s.* **1.** intelect; raţiune; judecată. **2.** memorie. **3.** conştiinţă. **4.** vânat; vietate vânată.
añbílím *s.* conştiinţă. // •***añbílímí azarlamak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi.
añbílímastî *s.* subconştient.
añbílímlí *adj.* conştient.
añbílímsíz *adj.* inconştient.
añbílímsízlík *s.* inconştienţă.
añbílímtîşî *s.* inconştienţă.
añdaş *s.* suvenir; cadou; dar.
añdîrgan *adj.* **1.** analog. **2.** comemorativ.
añdîrílgan *adj.* evocat; amintit; pomenit; specificat.
añdîrílmak *v.i.* a se aminti; a se pomeni; a se specifica.
añdîrîş *s.* analogie.
añdîrma *s.* evocare; specificare; relatare; menţionare.
añdîrmak *v.t.* a aminti; a evoca; a pomeni. // •***yardîmîn añdîrmak*** a invoca.
añdîruw *s.* evocare; specificare; relatare; menţionare.
añdîruwğî *s.* pomelnic.
añdîş *s.* agendă; carneţel.
añdîz *s. (bot.)* chiparos *(lat., Cupressus sempervirens)*.
añdîzotî *s. (bot.)* oman; iarbă-mare *(lat., Inula helenium)*.
añdîzotî, búrşe- *s. (bot.)* moarte-puricelui *(lat., Inula conyza)*.
añğîr, ak-yúzlí-şîjgîruwğî- *s. (orn.)* raţă de copac cu faţă galbenă *(lat., Dendrocygna viduata)*.
añğîr, kíşkene-şîjgîruwğî- *s. (orn.)* raţă de copac mică *(lat., Dendrocygna javanica)*.
añğîr, sarî-şîjgîruwğî- *s. (orn.)* raţă de copac galbenă *(lat., Dendrocygna bicolor)*.
añğîrî, Kîtay- *s. (orn.)* raţă mandarin *(lat., Aix galericulata)*.
añğîrî, orman- *s. (orn.)* raţă mandarin americană *(lat., Aix sponsa)*.
añîlgan *adj.* **1.** pomenit; menţionat; specificat; citat. **2.** urmărit; pândit. // •***atî yokarda añîlgan*** susnumit.
añîlma *s.* **1.** urmărire; pândă. **2.** pomenire; specificare; citare. // •***añîlma kulúbesí*** *(mil.)* observator. •***añîlmasî úşún*** în memoria; comemorativ.
añîlmak *v.i.* **1.** a se aminti; a se pomeni; a se menţiona; a se cita. **2.** a se ascunde; a se piti; a pândi.
añîluw *s.* **1.** urmărire; pândă. **2.** pomenire; specificare; citare.
añît *s.* monument; statuie. // •***tewúkiy añît*** monument istoric. •***tuwa añîtlarî*** monumente ale naturiii.
añîtkabír *s.* mausoleu.
añîtşî *adj.* monumental.
añk *s. (anat.)* bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
añka *s. (mitol.)* fenix; phoenix.
añkaw *adj.* neghiob; nerod; idiot; tâmpit; prostănac.
añkawluk *s.* neghiobie; nerozie; idioţenie; tâmpenie; prost.
añkîldak *adj.* neghiob; nerod; idiot; tâmpit; prostănac.
añkîldaklîk *s.* neghiobie; nerozie; idioţenie; tâmpenie; prost.
añkîrgan *adj.* care rage.
añkîrîşmak *v.i. (d. măgari)* a rage *(laolaltă)*.
añkîrma *s.* răget *(de măgar)*.
añkîrmak *v.i. (d. măgari)* a rage.
añkîrtî *s.* răget *(de măgar)*.
añkîrtmak *v.t.* a determina să ragă *(d. măgari)*.
añkîruw *s.* răget *(de măgar)*.
añkut, boz-başlî- *s. (orn.)* călifar sud-african *(lat., Tadorna cana)*.
añkut, kestanerengí-kuşaklî- *s. (orn.)* călifar alb *(lat., Tadorna tadorna)*.
añkut, pasrenklí- *s. (orn.)* călifar ruginiu *(lat., Tadorna ferruginea; Casarca ferruginea; Anas casarca)*.
añkutî, Awustraliye- *s. (orn.)* călifar australian *(lat., Tadorna tadornoides)*.
añkutî, ğennet- *s. (orn.)* călifar neo-zeelandez *(lat., Tadorna variegata)*.
añkutî, Kenğe-Zelant- *s. (orn.)* călifar neo-zeelandez *(lat., Tadorna variegata)*.
añladîm *interj.* a!; aha!;
añlagan *s., adj.* ştiutor; cunoscător;

competent.
añlam *s.* sens; înțeles; semnificație. // ***•añlamîn aydînlatmak*** a defini. ***•añlamîna kelmek*** a însemna; a semnifica. // ***•añlam bílgísí*** semantică. ***•kelimeníñ añlamî*** înțelesul cuvântului. ***•saklî añlam*** substrat. ***•tabírníñ añlamî*** înțelesul expresiei.
añlama *s.* comprehensiune.
añlamagan *adj.* nedumerit; neînțelegător; neștiutor; neinstruit; incompetent. // ***•sóz añlamagan*** obraznic.
añlamagankíşí *adj.* care nu pricepe; neînțelegător. // ***•añlamagankíşí bolmak*** a se face că nu pricepe; a face pe prostul.
añlamak *v.t.* a înțelege; a pricepe; a pătrunde înțelesul. // ***•laftan/sózden añlamak*** a asculta de cuvânt. ***•teran añlamak*** a fi îngăduitor; a fi înțelegător. ***•yañgîş añlamak*** a înțelege greșit. ***•yarîm añlamak*** a înțelege parțial. // ***•añladîm*** am înțeles. ***•añlaganî añlar*** deșteptul va pricepe. ***•añlamak seletí*** talentul de a înțelege. ***•añlamay kaldîm*** n-am reușit să înțeleg; nu prea am înțeles. ***•añlayman amma konîşa almayman*** înțeleg dar nu pot vorbi. ***•bek añlamadîm*** nu prea am înțeles. ***•kazakşa heş añlamayman*** nu înțeleg deloc românește. ***•kórgením men añladîm*** cum am văzut am și înțeles. ***•men hesapta şalt añlayman*** eu înțeleg repede la aritmetică. ***•mení añlaysîñiz mî?*** mă înțelegeți?; ***•saw bolîñiz, şúndí añladîm*** mulțumesc, acum am înțeles. ***•sízní bek árúw añlayman*** vă înțeleg foarte bine.
añlamalî *adj.* comprehensiv.
añlamama *s.* nedumerire; neînțelegere; neștiință; necunoaștere; incompetență.
añlamaydînlatmasî *s.* definire.
añlamaykalgan *adj.* nedumerit; neînțelegător.
añlamaykalma *adj.* nedumerire; neînțelegere.
añlamaz *adj.* nedumerit; neînțelegător.
añlamazlîk *s.* nedumerire; neînțelegere; neștiință; necunoaștere; incompetență.
añlamazlîktan *adv.* din nedumerire; din neînțelegere. // ***•añlamazlîktan kelmek*** a se face că nu pricepe; a face pe prostul.
añlambîzuw *s.* răstălmăcire; denaturare.
añlamdaş *s. (gram.)* sinonim.
añlamdaşlîk *s. (lingv.)* sinonimie.
añlamîaydînlangan *adj.* definit.
añlamîşîkkan *adj.* dedus.
añlamlî *adj.* **1.** semnificativ; elocvent. **2.** cu înțeles; cu sens *(de...)*. **3.** explicabil. // ***•karşî añlamlî*** *(gram.)* antonim.
añlamsîz *adj.* **1.** nesemnificativ. **2.** absurd; lipsit de sens; aberant.
añlamsîzlîk *s.* nonsens; absurditate.
añlaşîlgan *adj.* inteligibil.
añlaşîlmagan *adj.* obscur; nedesluşit.
añlaşîlmak *v.i.* a se înțelege; a fi înțeles; a se conveni.
añlaşîlmaykalgan *adj.* confuz; vag; nedesluşit.
añlaşîlmaz *adj.* confuz; de neînțeles.
añlaşîlmazlîk *s.* confuzie; neînțelegere; sfadă; scandal.
añlaşkan *s., adj.* contractant.
añlaşma *s.* înțelegere; tratat; convenție. // ***•añlaşmalar taptalmaz*** acordurile nu pot fi încălcate. ***•konsoloslîk añlaşmasî*** acord consular. ***•tiğaret añlaşmasî*** tratat comercial.
añlaşmak *v.i.* a se înțelege; a conveni asupra. // ***•añlaşağagîmîzga eminmen*** am convingerea că ne vom înțelege. ***•nihayet añlaştîk*** în sfârșit ne-am înțeles.
añlaşmalî *adj.* contractual; convențional.
añlaşmama *s.* dezacord; fricțiune; neînțelegere; scandal; sfadă.
añlaşmamak *v.i.* a se sfădi.
añlaşmaykalma *s.* neînțelegere; dezacord; sfadă; fricțiune.
añlaşmazlîk *s.* neînțelegere; dezacord. // ***•menîm aramda we seníñ arañda bír añlaşmazlîk yok*** între mine și tine nu e nicio neînțelegere.
añlaştîrgan *adj.* lămuritor.
añlaştîrma *s.* **1.** lămurire; explicație. **2.** mediere; negociere.
añlaştîrmak *v.t.* a explica.
añlaştîruw *s.* **1.** lămurire; explicație. **2.** mediere; negociere.
añlaştîruwğî *s.* împăciuitor; mediator; intermediar; negociator.
añlaşuw *s.* înțelegere; tratat; convenție.
añlataberílgen *adj.* repovestit.
añlataberme *s.* repovestire.
añlatabermek *v.t.* a repovesti.
añlatîlgan *adj.* expus; relatat.
añlatîlmaz *adj.* inexplicabil; indescriptibil; de nedescris.
añlatkan **I.** *adj.* descriptiv. **II.** *s.* narator; povestitor. // ***•kóríp añlatkan*** martor ocular.
añlatma *s.* relatare; expunere; povestire.
añlatmadan *adv.* fără a preciza; fără a specifica. // ***•añlatmadan geşmemek*** a preciza; a specifica.
añlatmadangeşîlmegen *adj.* precizat; specificat.
añlatmadangeşmeme *s.* precizare; specificare.
añlatmak **A.** *v.i.* a sta de vorbă. **B.** *v.t.* a relata; a expune; a povesti. // ***•árúw laf man añlatmak*** a lua pe cineva cu binișorul. ***•atlamadan añlatmak*** a povesti de-a fir a păr; a preciza; a specifica. ***•bírliy-bírliy añlatmak*** a povesti de-a fir a păr. ***•laf añlatmak*** a explica; a se face înțeles. ***•masal añlatmak*** a spune povești; a îndruga povești; a minți. // ***•ğenábílerí añlattîlar, eglendíler*** dumnealor au discutat, s-au simțit bine.
añlatuw *s.* relatare; expunere; povestire.
añlatuwğî **I.** *adj.* explicativ. **II.** *s.* povestitor.
añlaw *s.* înțelegere. // ***•añlaw kúşí*** putere de înțelegere.
añlayîş *s.* **1.** înțelegere; pricepere. **2.** mentalitate.
añlayîşlî *adj.* înțelegător.
añlayîşsîz *adj.* neînțelegător.
añlayîşsîzlîk *s.* stupiditate.
añlîk *s.* intelect.
añma *s.* **1.** comemorare. **2.** citare; citat; reproducere.
añmak *v.t.* **1.** a aminti; a pomeni; a comemora. **2.** a cita; a reproduce.
añşaymak *v.i.* a căsca gura la...; a rămâne cu gura căscată.
añuw *s.* **1.** comemorare. **2.** citare; citat; reproducere.
ap-ak *adj.* alb imaculat; alb intens.
apakay *s.* femeie; soție; nevastă. // ***•apakay túşkúní*** crai; curtezan. ***•kazak apakayî*** româncă. ***•koğa apakay*** femeie bătrână. ***•kóylí apakay*** țărancă; săteancă. ***•sokak apakayî*** prostituată. ***•túşlerímníñ apakayîsîñ*** ești femeia viselor mele.
apakayğa *adv.* femeiește.
apakaylî *adj.* însurat; căsătorit.
apakaylîk *s.* feminitate.
apakaysîz *adj.* celibatar; burlac; necăsătorit.
apakaysîzlîk *s.* celibat; burlăcie.
apakayşekmiytan *adj.* misogin.
apakayşekmiytanlîk *s.* misoginism.
ap-ak-kagay *s. (orn.)* pescăruș de fildeș *(lat., Pagophila eburnea)*.
ap-ak-şaklay *s. (orn.)* pescăruș de fildeș *(lat., Pagophila eburnea)*.
ap-ansîzîn *adv.* deodată; pe neașteptate.
aparat *s. (tehn.)* aparat.
apartament *s.* apartament.
ap-aşîk *adj.* foarte deschis; foarte clar; foarte evident. // ***•ap-aşîk ifade*** explicație foarte clară.
apay *s.* **1.** *(dim., fam.)* surioară mai mare. **2.** *(dim., fam.)* mătușică; tanti *(după mamă)*.
ap-aydîn *adj.* **1.** foarte clar; foarte evident. **2.** foarte luminos; intens luminat. // ***•ap-aydîn ifade*** explicație foarte clară.
ap-ayîrî *adv.* cu totul deosebit.
apendiçita *s. (med.)* inflamarea apendicelui; apendicită.
apendik *s. (anat.)* apendice.
aperitif *s.* aperitiv.
apiş *adj.* gigea.
apişke *s.* fereastră.
apiy *adj.* gigea.
apísín *s.* soră mai mică.
apîsîn *s.* cumnată *(soțiile fraților între ele)*.
apîz *s. (la musulmani)* cel care știe pe de rost Kuranul.
aplikasiya *s.* aplicație.
apostrof *s.* apostrof.
appa **I.** *adj.* bărbat; voinic; viteaz. **II.** *s.* tată; părinte.
appa-ana *s.* părinți.
appaba *s.* bunic; tată-mare.
appa-baappa *adv.* din moși strămoși.
appabay *s. (dim.)* bunic; tată-mare.
appadan-appaga *adv.* din moși strămoși.
appadan-ulga *adv.* din tată în fiu.
appaday *adv.* ca un tată; părintește.
appağa *adv.* părintește.
appalîk *s.* paternitate; calitate de tată.
appasîz *adj.* fără tată.
appay **I.** *adj.* bărbat; voinic; viteaz. **II.** *s. (dim., fam.)* tătic; taică.
apriorik *adj.* aprioric.
Aptan *s. (topon.)* Abrit *(Dobrich, Bulgaria)*.
ar *s.* **1.** ar; pogon *(unitate de măsură)*. **2.** răzbunare; revanșă; represalii.
Ar *s. (topon.)* Ural.
ara *s.* **1.** interval; spațiu; interstițiu. **2.** distanță. **3.** relație; raport. // ***•ara bermek*** a întrerupe; a da răgaz; a

amâna; a păsui. •***ara bîzmak/karîştîrmak/kîzîştîr mak*** a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta; a învrăjbi. •***ara tapmak*** a prinde momentul/prilejul. •***ara túzetmek*** a împăca; a media. •***araga almak*** a pune la mijloc; a învălui. •***arasî kesílmemek*** a nu se întrerupe; a dura; a continua. •***arasîn aktarmak/teşkermek*** a compara; a raporta. •***ayaklarnîñ arasînda gezmek*** a sta în picioarele cuiva; a-l încurca. // •***ara bermeden*** fără întrerupere; fără răgaz. •***aramîz árúw edí*** relaţiile noastre erau bune. •***aramîzda kalsîn*** fie vorba între noi. •***mením aramda we seníñ arañda bír añlaşmazlîk yok*** între mine şi tine nu e nicio neînţelegere. •***o man arañîz kayday?*** ce relaţie veţi cu el?; •***programnîñ ara yerínde*** în pauza programului. •***tawan arasî*** mansardă.

araaktarmasî *s.* comparare; comparaţie; raportare; asemuire; asimilare.

ara-ara *adv.* cu intervale.

araaşîlmasî *s.* răsfirare; risipire.

araaşmasî *s.* răsfirare; răşchirare.

araba *s.* **1.** căruţă; car; atelaj. **2.** automobil. // •***araba ogî*** oişte. •***araba papîrî*** *(nav.)* feribot; bac. •***at arabasî kíre almaz*** accesul interzis vehiculelor cu tracţiune animală. •***ğenaze arabasî*** catafalc. •***ğetek arabasî*** remorcă. •***kol arabasî*** căruţ; cărucior. •***motorlî araba*** automobil. •***ógíz arabasînday*** *(d. oameni)* lent; foarte încet.

arabağî *s.* căruţaş.

Arabağî *s. (topon.)* Kolartsi *(Dobrich, Bulgaria)*.

arabaşîk *s.* căruţ; cărucior; teleagă.

araberílgen *adj.* întrerupt; păsuit; amânat.

araberúw *s.* întrerupere; păsuire; amânare; aşteptare.

arabesk *s.* arabesc.

Arabiy *s. (antrop. m., arab.)* "Arabul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

arabîzgan *s., adj.* instigator; incitator; provocator; agitator; intrigant; aţâţător.

arabîzîlmasî *s.* dezbinare.

arabîzuw *s.* instigare; provocare; intrigă; maşinaţie; vrajbă; zâzanie; stârnire; aţâţare; întărâtare.

arada *adv.* la interval. // •***bo arada ğenábísín kórmedím*** în acest răstimp nu l-am văzut pe dumnealui. •***şo arada*** într-o clipă. •***şo arada ğoytîldî*** a dispărut într-o clipă.

arada-bír *adv.* din când în când; uneori; câteodată; neregulat; ocazional; pe sărite.

aradan *adv.* din interval; de atunci. // •***aradan şîgarmak*** a scoate din circuit; a aboli; a elimina. •***aradan şîkmak*** a ieşi din circuit; a dispărea. // •***kîska bír aradan soñra*** peste puţin timp.

aradanşîgaruw *s.* abolire; abrogare; anulare; lichidare; desfiinţare; eliminare; anulare; desfiinţare; revocare.

aradanşîkkan *adj.* abolit; abrogat; anulat; lichidat; desfiinţat; eliminat; anulat; desfiinaţat; revocat.

aradanşîkma *s.* dispariţie.

arada-sîrada *adv.* din când în când; uneori; câteodată; neregulat; ocazional; pe sărite.

araga *adv.* în interval. // •***araga kírmek*** a se pune la mijloc; a media; a intermedia; a interveni; a surveni. •***araga yerleştírmek*** a insera. •***bír araga kelmek*** a se aduna la un loc; a se reuni.

aragakírgen *s., adj.* mediator; intermediar; negociator.

aragakírílgen *adj.* mediat; mijlocit.

aragakírmeden *adv.* nemijlocit.

aragakírúw *s.* mediere; intermediere; negociere.

aragayerleşken *adj.* inserat; intercalat.

aragayerleştírme *s.* inserare; inserţie; intercalare.

aragaz *s.* aragaz. // •***aragaz maşinasî*** maşină aragaz.

arağî *s.* mediator; intermediar.

arağîlîk *s.* mediere.

arakapalmasî *s.* îndesire.

arakat *s.* **1.** mezanin. **2.** *(tehn.)* şaibă; garnitură; manşon. **3.** căptuşeală; garnitură.

arakesílmesí *s.* desolidarizare.

arakesme *s.* paravan.

arakît *s.* arahidă; alună-de-pământ *(fruct)*.

arakîtteregí *s. (bot.)* arahidă *(plantă) (lat., Arachis hypogaea)*.

arakîzîşmasî *s.* vrajbă; dezbinare.

arakîzîştîrgan *s., adj.* instigator; incitator; provocator; agitator; intrigant; aţâţător.

arakîzîştîruw *s.* instigare; provocare; intrigă; maşinaţie; vrajbă; zâzanie; stârnire; aţâţare; întărâtare.

aral *s. (geogr.)* oază; insulă; ostrov; limbă de pământ.

aralama *s.* întredeschidere.

aralamak *v.t.* **1.** a întredeschide. **2.** a rări.

aralangan *adj.* **1.** întredeschis. **2.** rărit.

aralanma *s.* **1.** întredeschidere; crăpătură. **2.** rărire.

aralanmak *v.i.* **1.** a se rări. **2.** a se întredeschide.

aralanuw *s.* **1.** întredeschidere; crăpătură. **2.** rărire.

aralarîndakonîşma *s.* dialog.

aralaşkan *adj.* **1.** alăturat; tolerant. **2.** întredeschis.

aralaşmagan *adj.* intolerant.

aralaşmak *v.i.* **1.** a se strânge laolaltă; a se alătura; a fi în relaţii bune; a se tolera. **2.** a se întredeschide.

aralaşmama *s.* intoleranţă.

aralaşmaykalîr *adj.* intolerant.

aralaşmaykalma *s.* intoleranţă.

aralaşuw *s.* **1.** alăturare; toleranţă. **2.** întredeschidere.

aralaw *s.* întredeschidere.

aralî *adj.* cu interval; cu spaţiu; cu relaţie; cu raport; întredeschis. // •***taa aralî konîş!*** vorbeşte mai rar!;

aralîk *s.* **1.** întredeschidere. **2.** interval; distanţă. **3.** *(cron.)* decembrie. **4.** paravan. **5.** coridor; culoar; hol; galerie. // •***aralîk ayînda*** în luna decembrie. •***tíş aralîgî*** *(anat.)* strungăreaţă.

aralîkaşîlgan *adj.* defrişat.

aralîklî *adj.* intermitent.

arallî *adj.* insular.

aran *s.* staul; stână; târlă; ţarc.

arap *s., adj.* arab. // •***arap yazîsî*** scriere arabă.

Arap-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Jouanin *(lat., Bulweria fallax)*.

Arap-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie arabă *(lat., Eremalauda dunni)*.

Arap-delítaşî *s. (orn.)* pietrar arab *(lat., Oenanthe lugentoides)*.

Arap-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie arabă; silvie de Marea Roşie *(lat., Sylvia leucomelaena)*.

Arap-kagayî *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.

Arap-karkîldagî *s. (orn.)* chiră cu obraz alb; chiră arabă; pescăriţă cu obraz alb; pescăriţă arabă *(lat., Sterna repressa)*.

Arap-keklígí *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.

Arap-kírkígí *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.

Arap-kîzîkanatî *s. (orn.)* graur arab; graurul lui Tristam *(lat., Onychognathus tristramii)*.

Arap-lakîrdagî *s. (orn.)* flecar arab *(lat., Turdoides squamiceps)*.

Arap-mumgágáasî *s. (orn.)* estrilda arabă *(lat., Estrilda rufibarba)*.

Arap-sodîrgayî *s. (orn.)* brumăriţă arabă *(lat., Prunella fagani)*.

arapşa **I.** *adv.* arăbeşte; în limba arabă. **II.** *s. (limba)* arabă.

Arap-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.

Arap-toykuşî *s. (orn.)* dropie arabă *(lat., Ardeotis arabs; Choriotis arabs)*.

arasîaktarîlgan *adj.* comparat; asemuit; raportat.

arasîaşîlgan *adj.* **1.** răsfirat; risipit. **2.** răsfirat; răşchirat.

arasîbîzîk *adj.* dezbinat; învrăjbit; certat; supărat.

arasîbîzîlgan *adj.* dezbinat; învrăjbit; certat; supărat.

arasîkapalgan *adj.* îndesit; apropiat; intim; strâns.

arasîkesílmeden *adv.* continuu; neîntrerupt; necontenit; constant; permanent. // •***arasîkesílmeden şalîşmak*** a munci neîntrerupt.

arasîkesílmeme *s.* neîntrerupere; permanenţă.

arasîkesílmez *adj.* continuu; neîntrerupt; necontenit; constant; permanent. // •***arasîkesílmez yazîşmalar*** corespondenţă neîntreruptă.

arasîkîzîşkan *adj.* asmuţit; instigat; stârnit; întărâtat; dezbinat; învrăjbit; aţâţat; zgândărit.

arasîl *adj. (mat.)* paralel.

arasîllîk *s. (mat.)* paralelism.

arasînda **I.** *adv.* în particular; privat. **II.** *postp.* între; printre. // •***dórt kóz arasînda konîşmak*** a vorbi între patru ochi. // •***Amet men Esma arasînda bírşiy yok*** între Amet şi Esma nu e nimic. •***bo daklar arasînda bír kóy bar*** între aceşti munţi este un sat. •***dórt kóz arasînda*** între patru ochi; în particular. •***ekí hapta arasînda imtanlarîn hepísín bergen*** şi-a susţinut toate examenele în răstimp de două săptămâni. •***ekí kún arasînda solgan da kúygen*** în decurs de două zile şi-a pierdut vigoarea. •***hapta arasînda*** în cursul săptămânii. •***insanlarnîñ***

arasînda bír insanman sunt un om între oameni. •***kalknîñ arasînda*** în public; pe față. •***kaş man kóz arasînda*** într-o clipă. •***mîşîk man it arasînda dostlîk yok*** între pisică și câine nu e prietenie. •***o ekí orman arasînda bír ğol bar*** între cele două păduri e un drum. •***onlarnîñ arasînda*** între ei. •***şekíş men zindan arasînda*** între ciocan și nicovală. •***Timur man Amet arasînda dúşmanlîk bar*** între Timur și Amet e dușmănie. •***tuwgan arasînda ğínísiy tanîşma*** incest.

arasîndan *postp.* dintre; prin; printre; via. // •***parmaklarnîñ arasîndan kaşîrmak*** a-l scăpa printre degete.

ara-sîra *adv.* din când în când; uneori; câteodată; ocazional.

arasîteşkerílgen *adj.* comparat; raportat; asemuit; asimilat.

arasîtúzelgen *adj.* împăciuit; împăcat; mediat; mijlocit.

arasîz *adj.* continuu; neîntrerupt; necontenit; constant. // •***arasîz tírsekler*** curbe periculoase.

arasóz *s. (lit.)* digresiune.

araş *s.* mijloc; cale; modalitate.

araşîk *s.* graniță; frontieră. // •***araşîk bekşísí*** grănicer. •***araşîk karakolî*** pichet de grăniceri. •***araşîk zorlamasî*** forțarea frontierei. •***memleket araşîgî*** frontieră de stat. •***yaş araşîgî*** limită de vârstă.

araşsîz *adj.* direct; nemijlocit.

arateşkermesí *s.* comparare; comparație; raportare; asemuire; asimilare.

aratinga-dudukuşî, kîrmîzî-ğaşmaklî- *s. (orn.)* papagal aratinga cu mască roșie *(lat., Aratinga erythrogenys)*.

aratinga-dudukuşî, mawî-tajlî- *s. (orn.)* papagal aratinga cu coroană albastră *(lat., Aratinga acuticaudata)*.

aratúzelmesí *s.* împăciuire; împăcare.

aratúzetken *s., adj.* mediator; intermediar; negociator; împăciuitorist.

aratúzetúw *s.* mediere; intermediere; negociere; împăciuire.

araw *num. (mong.)* zece.

arawukariya-şamî *s. (bot.)* araucaria *(lat., Araucaria angustifolia)*.

araz *s.* indiciu; simptom.

araziy *s.* teren; sol; pământ. // •***araziy şekíllerí*** formele de relief. •***arîzalî araziy*** teren accidentat.

arazlî *adj.* indicativ; simptomatic.

arbaleta *s.* arbaletă.

arban I. *num. (mong.)* zece. **II.** *s. (mil.)* grupă; pluton.

arban-as *num. (mong.)* nouăsprezece.

arbanbaşî *s. (mil.)* caporal.

arban-dolîgan *num. (mong.)* șaptesprezece.

arban-dolow *num. (mong.)* șaptesprezece.

arban-dórben *num. (mong.)* paisprezece.

arban-dórew *num. (mong.)* paisprezece.

arban-garun *num. (mong.)* cincisprezece.

arban-guraw *num. (mong.)* treisprezece.

arban-gurban *num. (mong.)* treisprezece.

arban-jiruga *num. (mong.)* șaisprezece.

arban-koyar *num. (mong.)* doisprezece.

arban-nayîm *num. (mong.)* optsprezece.

arban-nayman *num. (mong.)* optsprezece.

arban-nek *num. (mong.)* unsprezece.

arban-tabun *num. (mong.)* cincisprezece.

arban-taf *num. (mong.)* cincisprezece.

arban-yas *num. (mong.)* nouăsprezece.

arban-yes *num. (mong.)* nouăsprezece.

arban-yesún *num. (mong.)* nouăsprezece.

arban-zurga *num. (mong.)* șaisprezece.

arbitraj *s. (econ., jur.)* arbitraj.

Ardalî *s. (topon.)* Koriten *(Dobrich, Bulgaria)*.

ardîş *s. (bot.)* ienupăr; jneapăn *(lat., Juniperus communis)*.

ardîş, alşak- *s. (bot.)* jneapăn *(lat., Juniperus nana)*.

ardîş, zerlí- *s. (bot.)* cetină-de-negi *(lat., Juniperus sabina; Sabina officinalis)*.

ardîşkuşî *s. (orn.)* cocoșar *(lat., Turdus pilaris)*.

ardîşlî *adj.* cu jnepeni.

ardîşlîk *s.* jnepăniș.

arena *s.* arenă.

aret *adj.* prieten; amic; confident.

aretlík I. *adj.* prietenesc; confidențial. **II.** *s.* prietenie.

aretşe *adv.* prietenește; confidențial.

aretşúnas *adj.* prietenos.

argamak *s.* cal de rasă; trăpaș.

argamaklîk *s.* crescătorie de cai de rasă; herghelie.

argaş *s. (text.)* urzeală.

argaşlamak *v.t. (text.)* a urzi.

argî *adj., pron.* **1.** celălalt; cealaltă; ceilalți; celălalte. **2.** acela; aceea; aceia; acelea.

argîn *adj.* epuizat; extenuat; vlăguit; sleit de puteri. // •***argîn kalmak*** a se vlăgui; a se osteni; a se extenua; a se epuiza.

argînbîrakkan *adj.* epuizant; extenuant; vlăguitor.

argînlîk *s.* epuizare; extenuare; vlăguire. // •***sínír argînlîgî*** *(med.)* neurastenie.

argow *s. (lingv.)* argou.

argun *s.* **1.** taur; buhai. **2.** *(d. cai)* hibrid; corcitură.

Argus-kîrkawulî *s. (orn.)* fazan argus *(lat., Argusianus argus)*.

Argus-súlgúní *s. (orn.)* fazan argus *(lat., Argusianus argus)*.

arğa *s. (bot.)* ienupăr; jneapăn *(lat., Juniperus communis)*.

arğa, alşak- *s. (bot.)* jneapăn *(lat., Juniperus nana)*.

arğa, kara- *s. (bot.)* cetină-de-negi *(lat., Juniperus sabina; Sabina officinalis)*.

arğakuşî *s. (orn.)* cocoșar *(lat., Turdus pilaris)*.

arğalî *adj.* cu jnepeni.

arğalîk *s.* jnepăniș.

Arğentina *s. (topon.)* Argentina.

arğentinalî *s., adj.* argentinian.

arğî *adj.* răzbunător; revanșard; vindicativ.

arğîlîk *s. (pol.)* revanșism; politică revanșardă.

arheoloğik *adj.* arheologic.

arheoloğiya *s.* arheologie.

arheoloğiyağî *s.* arheolog.

arheoloğiyalî *adj.* arheologic.

arheolok *s.* arheolog.

arif *adj.* înțelept; chibzuit; cumpătat.

Arif *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înțelept"; "Cel chibzuit"; "Cel cumpătat".

Arife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea înțeleaptă"; "Cea chibzuită"; "Cea cumpătată".

arifleşmek *v.i.* a deveni mai înțelept.

ariflík *s.* înțelepciune; chibzuială; cumpătare.

aristokrasiya *s.* aristocrație.

aristokrat *s.* aristocrat.

aritmetik *adj.* aritmetic. // •***hesap tízúwí*** *(mat.)* progresie aritmetică.

aritmetika *s.* aritmetică.

aritmetikağî *s.* aritmetician.

ariya *s. (muz.)* arie.

arífe *s.* ajun; preziuă. // •***bayramnîñ arífesínde*** în ajunul sărbătorii.

arî *adj.* curat; pur.

arîgaygan *s.* **1.** slab; slăbit; sfrijit; șubrezit. **2.** *(tehn.)* amortizat.

arîgayma *s.* **1.** *(tehn.)* amortizare. **2.** slăbire; sfrijire; șubrezire.

arîgaymak *v.i.* a slăbi; a se sfriji; a se șubrezi.

arîgaytîlgan *adj. (tehn.)* amortizat.

arîgaytîlmak *v.i. (tehn.)* a se amortiza.

arîgaytmak *v.t.* **1.** a slăbi; a sfriji; a șubrezi. **2.** a amortiza *(un șoc)*.

arîgaytuw *s. (tehn.)* amortizare.

arîgaytuwğî *s. (tehn.)* amortizor.

arîgayuw *s.* **1.** slăbire; sfrijire; șubrezire. **2.** *(tehn.)* amortizare.

arîk *adj.* **1.** slab; plăpând; debil; uscățiv; sfrijit; șubred. **2.** curat; pur.

arîklagan *s.* **1.** slab; slăbit. **2.** *(tehn.)* amortizat.

arîklamak *v.i.* a slăbi; a se sfriji; a se șubrezi.

arîklaşkan *adj.* **1.** *(tehn.)* amortizat. **2.** slăbit; sfrijit; șubrezit.

arîklaşmak *v.i.* a slăbi; a se sfriji; a se șubrezi.

arîklatîlgan *adj. (tehn.)* amortizat.

arîklatîlmak *v.i. (tehn.)* a se amortiza.

arîklatmak *v.t.* **1.** a slăbi; a sfriji; a șubrezi. **2.** a amortiza *(un șoc)*.

arîklaw *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare.

arîklîk *s.* slăbire; sfrijire; șubrezire; debilitate.

arîlamak *v.t.* a purifica.

arîlaşkan *adj.* mântuit; purificat.

arîlaşmak *v.i.* a se purifica.

arîlawğî *adj.* mântuitor; purificator.

arîlîk *s.* puritate.

arîş *s.* **1.** *(unitate de măsură pt. lungime, aproximativ 0,65 m)* cot. **2.** oiște; hulubă.

arîza *s.* **1.** inconvenient; dificultate; greutate. **2.** teren accidentat. // •***arîza zahmetlí mí?*** avaria e mare?;

arîzalî *adj.* dificil; greu. // •***arîzalî araziy*** teren accidentat.

ark *s.* canal; rigolă.

arka *s.* **1.** spate; spinare; partea din spate. **2.** revers. **3.** urmare; continuare. **4.** protector. **5.** protecție; sprijin. // •***arka bermek*** a încuraja pe cineva. •***arka bolmak*** a ține spatele cuiva; a acoperi spatele cuiva; a-l lua sub ocrotirea sa; a-l ajuta; a-l sprijini; a-l proteja. •***arka búkmek*** a-și pleca capul; a se apleca; a se da învins; a se supune. •***arkasîn***

aylandîrmak a întoarce cuiva spatele; a deveni indiferent. •***arkasîn ğuwmak*** a se îmbăia. •***arkasîn tíremek/tayamak*** a-şi propti spatele; a se încredere în...; •***arkasîna túşmek*** a lua urma cuiva; a fi pe urmele cuiva; a-l urmări. // •***arka bet*** partea din spate; revers. •***arka derwezesí*** poartă de serviciu. •***arka ğílígí*** *(anat.)* măduva spinării. •***arka lástíkler*** cauciucurile din spate. •***arka şantasî*** rucsac. •***arkañîzda otîramîz*** stăm în spatele vostru. •***arkasî man*** cu ajutorul; sub auspiciile.

arkaalgan *adj.* îmbărbătat; încurajat; ajutorat; sprijinit; susţinut.

arka-arkaga *adv.* spate în spate. // •***arka-arkaga bermek*** a se ţine spate-n spate; a-şi acoperi spatele reciproc; a se ajuta reciproc; a se sprijini reciproc; a se proteja reciproc.

arkabergen *adj.* încurajator.

arkaberílgen *adj.* îmbărbătat; încurajat; ajutorat; sprijinit; susţinut.

arkaberúw *s.* îmbărbătare; încurajare; ocrotire; ajutorare; sprijinire; susţinere.

arkabolgan *adj.* ocrotitor; ajutor; sprijinitor; susţinător.

arkaboluw *s.* îmbărbătare; încurajare; ocrotire; ajutorare; sprijinire; susţinere.

arkabúgúw *s.* **1.** capitulare; prosternare; subordonare; cedare; supunere; înfrângere; închinare. **2.** cedare; capitulare.

arkabúkken *adj.* subjugat; subordonat; înfrânt.

arkabúkmeme *s.* dârzenie; tenacitate.

arkabúkmez *adj.* dârz; neînduplecat.

arkabúktúrúw *s.* subjugare; supunere.

arkada *adv.* în spate; în urmă; înapoi; dinapoi. // •***arkada bîrakmak*** a lăsa în urmă.

arkadagî *adj.* de spate.

arkadagîsî *s.* cel din spate.

arkadakî *adj.* de spate.

arkadakîsî *s.* cel din spate.

arkadan *adv.* din spate; din urmă; dinapoi.

arkadaş *s.* prieten; tovarăş; coleg. // •***arkadaşîm bam-başka oyda*** prietenul meu este cu totul de altă părere. •***arkadaşîm baya konîşa*** prietenul meu vorbeşte destul de bine. •***arkadaşîmnî kóre almadîm*** nu l-am putut vedea pe prietenul meu. •***ğol arkadaşî*** tovarăş de drum. •***hakkikiy arkadaş*** prieten adevărat. •***hayat arkadaşî*** soţ; soţie; tovarăş de viaţă. •***íş arkadaşî*** colaborator; coleg. •***kîymetlí arkadaşlar*** dragi prieteni. •***mektep arkadaşî*** coleg de şcoală. •***ne árúw bír arkadaş*** ce prieten bun. •***oyîn arkadaşî*** partener de joacă. •***sîpîra arkadaşî*** comesean. •***siyahat arkadaşî*** tovarăş de călătorie.

arkadaşbolgan *adj.* împrietenit; întovărăşit.

arkadaşboluw *s.* împrietenire; întovărăşire.

arkadaşça *adv.* prieteneşte; colegial.

arkadaşlîk *s.* prietenie.

arkadaşşúnas *adj.* prietenos.

arkadaştay *adv.* prieteneşte; tovarăşeşte; colegial.

arkaga *adv.* înspre spate; înapoi.

arkağî *s. (mil.)* ariergardă.

arkağuwuw *s.* îmbăiere.

arkakapîlî *s. (auto.)* combi.

arkakesúw *s.* întrerupere; stopare; oprire.

arkalama *s.* ajutor; sprijin; susţinere; suport.

arkalamak *v.t.* **1.** a lua în cârcă. **2.** *(fig.)* a ajuta; a sprijini; a susţine.

arkalangan *adj.* ajutat; sprijinit; susţinut.

arkalaw *s.* ajutor; sprijin; susţinere; suport.

arkalî *adj.* protejat; favorizat.

arkalîk *s.* **1.** spătar; spetează; rezemătoare. **2.** partizanat. **3.** spătar *(la ham)*.

arkan *s.* **1.** arcan; laţ; juvăţ; ştreang; lasou. **2.** prăjină cu laţ pentru prins animale.

arkanlamak *v.t.* a înnoda; a lega; a prinde cu arcanul.

arkanlangan *adj.* înnodat; legat; prins cu arcanul.

arkanlanmak *v.i.* a se înnoda; a se lega; s fi prins cu arcanul.

arkanlaw *s.* înnodare; legare; prindere cu arcanul.

arkanlî *adj.* înnodat; legat; prins cu arcanul.

arkasî **I.** *postp.* îndărătul; dinapoia; înapoia. **II.** *s.* **1.** verso. **2.** spatele; spinarea. // •***arkasî bolmak*** a avea spate tare; a avea proptele. •***arkasî kesílmek*** a se întrerupe. •***arkasî kîşîmak*** a-l mânca spinarea.

arkasîkesílgen *adj.* întrerupt; stopat; oprit.

arkasîkesílmegen *adj.* neîntrerupt; necontenit.

arkasînatúşúlgen *adj.* fugărit; urmărit.

arkasînatúşúw *s.* fugărire; urmărire.

arkasînda *adv.* în spatele; în spinarea; pe verso. // •***perde arkasînda*** în culise; în secret; pe ascuns. •***sayifanîñ arkasînda*** pe pagina următoare.

arkasîndan *adv.* din spatele; din spinarea; de pe verso. // •***arkasîndan kelmek*** a veni în urma cuiva; a-i urma; a-i succeda. // •***binanîñ arkasîndan dawuşlar eşítíle*** se aud sunete dinspre spatele clădirii.

arkasîndankelúw *s.* succedare.

arkasîñguwgan *adj.* îmbăiat.

arkasînkesúw *s.* întrerupere; stăvilire; stopare; oprire.

arkasîz *adj.* neprotejat; nefavorizat.

arkasúyegí *s. (anat.)* coloană vertebrală; şira spinării.

arkatakî *s. (gram.)* postpoziţie.

arkatakîlî *adj. (gram.)* postpoziţional.

arkatayagan *adj.* sprijinit; bazat pe...;

arktik *adj.* arctic.

arlangan *adj.* ruşinat; jenat.

arlanma *s.* ruşinare; jenă.

arlanmak *v.i.* a se ruşina; a se jena.

arlî *adj.* răzbunat.

armagan *s.* cadou; dar; atenţie.

armator *s. (nav.)* armator.

Armîtlî *s. (topon.)* Krushari *(Dobrich, Bulgaria)*.

armonika *s. (muz.)* acordeon; armonică. // •***awuz armonikasî*** *(muz.)* muzicuţă.

armoniya *s.* armonie.

armoniyalî *adj.* armonios; armonizat; armonic.

armut *s. (bot.)* păr *(lat., Pyrus sativa)*. **1.** pară. **2.** *(bot., anat.)* bulb. // •***mínaw armut taa tatlî*** para aceasta este mai dulce.

armutiy *adj.* în formă de pară; piriform.

armutî, kuş- *s. (bot.)* scoruş-de-munte; scoruş-păsăresc *(lat., Sorbus aucuparia)*.

armutî, taw- *s. (bot.)* păr-pădureţ *(lat., Pyrus communis; Amygdalis formis)*.

armutkauşagan *adj.* în formă de pară; piriform.

Armutlî *s.* **1.** *(topon.) ("Periş")* Armutlia *(jud. Constanţa)*. **2.** *(topon.) ("Periş")* Armutlia *(jud. Tulcea)*.

armutluk *s.* livadă de peri; periş.

armuttay *adj.* în formă de pară; piriform.

arnawut *s., adj.* albanez.

Arnawutluk *s. (topon.)* Albania.

arnawutşa **I.** *adv.* în limba albaneză. **II.** *s. (limba)* albaneză.

arpa *s. (bot.)* orz *(lat., Hordeum vulgare)*. // •***arpa íşínde bír biydayday bolmak*** a fi deosebit; a fi mai cu moţ; a fi mai breaz. // •***arpa ğarmasî*** arpacaş. •***arpa íşínde bír biyday*** diferit; deosebit; mai cu moţ; mai breaz.

arpa, ekísîralî- *s. (bot.)* orzoaică; orzoaie *(lat., Hordeum distichon)*.

arpa, kópsîralî- *s. (bot.)* orz *(lat., Hordeum vulgare)*.

arpağî *s.* negustor de orz; orzar.

arpağîk *s. (bot.)* ceapă-de-sămânţă; arpagic; orceag *(lat., Allium cepa viviparium)*.

arpalamak *v.t.* a hrăni cu orz.

arpalangan *adj.* hrănit cu orz.

arpalanmak *v.i.* a fi hrănit cu orz.

arpalî *adj.* cu orz; amestecat cu orz.

arpalîk *s.* lan de orz; orzărie.

arpasî, bataklîk- *s. (bot.)* orzoaică-de-baltă *(lat., Vallisneria spiralis)*.

arpasî, karlîgaş- *s. (bot.)* tremurătoare; părăşin *(lat., Briza media)*.

arpasuwî *s.* bere.

arpaşîk *s.* **1.** *(med.)* urcior. **2.** cătare *(la arme)*. **3.** *(dim.)* orzuleţ; orzişor. // •***arpaşîkka almak*** a lua în cătare; a ochi. // •***arpaşîk soganî*** arpagic.

arpaşîkkaalîngan *adj.* ţintit; aţintit; ochit; vizat.

arpaşîkkaaluw *s.* ţintire; aţintire; ochire; vizare.

arpa-toban *s.* furaj.

arpej *s. (muz.)* arpegiu.

arsa *s.* teren; câmp.

arsenik *s.* arsenic.

arsîz *adj.* neruşinat; obraznic; impertinent; cinic; insolent.

arsîz-arsîz *adv.* cu neruşinare; cu obrăznicie; cu insolenţă.

arsîzlîk *s.* neruşinare; obrăznicie; impertinenţă; cinism; insolenţă.

arslan *s.* **1.** *(zool.)* leu *(lat., Felis leo)*. **2.** *(astr.)* zodia leului. // •***arslan kafesí*** cuşca leului. •***arslan kaplan kadar kuwatlî*** leul este tot aşa de puternic ca tigrul. •***arslan payî*** partea leului. •***herkezníñ íşínde arslan ğatagî bar*** în fiecare există un culcuş de leu.

arşa *s. (bot.)* ienupăr; jneapăn *(lat., Juniperus communis)*.

arşa, alşak- *s. (bot.)* jneapăn *(lat.,*

Juniperus nana).
arşa, sasîk- *s. (bot.)* cetină-de-negi *(lat., Juniperus sabina; Sabina officinalis).*
arşakuşî *s. (orn.)* cocoşar *(lat., Turdus pilaris).*
arşalî *adj.* cu jnepeni.
arşalîk *s.* jnepăniş.
arşidúk *s.* arhiduce.
arşif *s.* arhivă.
arşiyepiskop *s. (relig.)* arhiepiscop.
arşiyepiskoplîk *s. (relig.)* arhiepiscopie.
arşîlgan *adj.* curăţat de coajă; decorticat; descojit.
arşîlmagan *adj.* nedescojit; nedecorticat.
arşîlmak *v.i.* a se descoji; a se decortica.
arşîlmaykalgan *adj.* nedescojit; nedecorticat.
arşîma *s.* curăţare de coajă; decorticare; descojire.
arşîmak *v.t.* a descoji; a decortica; a curăţa de coajă.
arşîn *s. (unitate de măsură pt. lungime, aproximativ 0,65 m)* cot.
arşîw *s.* descojire; decorticare.
arşîwlî *adj.* descojit; decorticat.
arşîwsuz *adj.* nedescojit; nedecorticat.
art *s.* spate; partea din spate.
arta-arta *adv.* progresiv.
artedat *s. (gram.)* postpoziţie.
artedatlî *adj. (gram.)* postpoziţional.
artist *s.* artist.
artistik *adj.* artistic.
artî **I.** *postp.* îndărătul; dinapoia; înapoia. **II.** *s.* **1.** *(mat.)* plus. **2.** verso. // **•*artî işaretí*** *(mat.)* semnul plus.
artîk **I.** *adj.* **1.** de prisos. **2.** în plus; suplimentar; excedentar; remanent. **3.** bisect. **II.** *adv.* **1.** deja. **2.** încă; mai; în plus. **III.** *s.* **1.** surplus; excedent. **2.** rest; rămăşiţă. // **•*artîk mollîk*** lux.
artîktamak *adj.* gurmand; mâncăcios; hulpav.
artîkyîl *s.* an bisect.
artînaatîlgan *adj.* respins; ricoşat.
artînaatuw *s.* respingere; ricoşeu.
artînda *adv.* în spatele; în spinarea; pe verso.
artîndan *adv.* din spatele; din spinarea; de pe verso. // **•*artîndan ğúrmek*** a umbla după...; a se ţine de...; a-i face curte; a căuta insistent să obţină ceva. **•*artîndan kaşmak*** a o lua la fugă după...; a-l fugări. // **•*kúneş bulutlarnîñ artîndan boylandî*** soarele a apărut din spatele norilor.
artîndanğîlangan *adj.* regretat.
artîndanğúrúw *s.* curte; galanterie.
artîndankaşuw *s.* fugărire; urmărire; alergare.
artîndankelgen *adj.* ulterior.
artîndanketîlgen *adj.* urmărit.
artîndanketúw *s.* fugărire; urmărire; alergare.
artîndanyetíşúw *s.* prindere din urmă; înhăţare.
artka *adv.* înspre spate; înapoi. // **•*artka kaytmak*** a se întoarce; a se retrage; a se înapoia; a regresa; a decădea; a se reîntoarce; a reveni. // **•*artka kaytarîlmaz*** ireversibil.
artkakaragan *s.* retrovizor.
artkakaytar *adj.* reversibil.
artkakaytîş *s.* **1.** regres; decădere. **2.** marşarier. **3.** reversibilitate; reîntoarcere; revenire; înapoiere; întoarcere; reapariţie; retragere.
artkakaytkan *adj.* **1.** reapărut; regresiv; reîntors. **2.** înapoiat; revenit; întors.
artkakaytma *s.* **1.** reversibilitate; reîntoarcere; revenire; înapoiere; întoarcere; reapariţie; retragere. **2.** marşarier. **3.** regres; decădere.
artkakaytmama *s.* ireversibilitate.
artkakaytmaykalîr *adj.* ireversibil.
artkakaytmaykalma *s.* ireversibilitate.
artkakaytmaykaluw *s.* ireversibilitate.
artkakaytmaz *adj.* ireversibil.
artkakaytuw *s.* **1.** reversibilitate; reîntoarcere; revenire; înapoiere; întoarcere; reapariţie; retragere. **2.** marşarier. **3.** regres; decădere.
artkan **I.** *adj.* **1.** crescător; spornic; intensificat; accelerat. **2.** de prisos; rămas; excedentar; rezidual. **3.** bisect. **II.** *s.* surplus; rest; prisos; rămăşiţă; excedent; reziduu. // **•*artkan itirazlar*** proteste crescătoare. **•*artkan sílsíle*** *(mat.)* progresie crescătoare. **•*artkan súrat*** viteză accelerată.
artkatartîlma *s.* retragere.
artkatartîluw *s.* retragere.
artlî-artîndan *adv.* unul după altul; consecutiv; succesiv; în lanţ. // **•*artlî-artîndan kelmek*** a se ţine lanţ; a se succeda.
artma *s.* **1.** creştere; spor; intensificare; înmulţire. **2.** prisos; rămăşiţă; excedent; reziduu.
artmak *v.i.* **1.** a creşte; a spori; a se intensifica; a se înmulţi. **2.** a prisosi. // **•*boyî artmak*** a creşte în înălţime; a se înălţa. // **•*sîğaklîk arttî*** temperatura a urcat.
artmalî *adj.* crescător; spornic; intensiv.
artnîkórgen *s.* retrovizor. // **•*artnîkórgen ayna*** oglindă retrovizoare.
artşî *s. (mil.)* ariegardă.
artta *adv.* în spate; în urmă; înapoi; dinapoi. // **•*artta kalmak*** a rămâne în urmă. // **•*artta kala*** rămâne în urmă. **•*sáátím artta kala*** ceasul meu rămâne în urmă.
arttabîrakîlgan *adj.* întrecut; depăşit.
arttabîrakma *s.* trecere; depăşire.
arttagî *adj.* de spate; de dinapoi.
arttagîsî *s.* cel din spate; cel de dinapoi.
arttakalgan *adj.* rămas în urmă; înapoiat; decăzut; codaş; regresiv; retrograd.
arttakaluw *s.* rămânere în urmă; înapoiere; decădere; regres.
arttakî **I.** *adj.* de spate; de dinapoi. **II.** *s. (gram.)* postpoziţie.
arttakîlî *adj. (gram.)* postpoziţional.
arttakîsî *s.* cel din spate; cel de dinapoi.
arttan *adv.* din spate; din urmă; dinapoi.
arttîrgan *adj. (mat.)* factor; înmulţitor; multiplicator.
arttîrîp-kórsetílgen *adj.* exagerat; excesiv.
arttîrîp-kórsetúw *s.* exagerare; exces.
arttîrma *s.* **1.** majorare; suplimentare; creştere; sporire; intensificare. **2.** înmulţire; multiplicare. // **•*arttîrma sîzalgasî*** *(mat.)* tabla înmulţirii.
arttîrmak *v.t.* **1.** a înmulţi; a multiplica. **2.** a majora; a suplimenta; a creşte; a spori; a intensifica. // **•*arttîrîp kórsetmek*** a exagera. **•*figellíkní arttîrmak*** a stimula. **•*hîzîn arttîrmak*** a accelera. **•*piyat arttîrmak*** a majora preţul; a scumpi. **•*tíşten arttîrmak*** a-şi rupe de la gură. **•*úşkat arttîrmak*** a tripla.
arttîruw *s.* **1.** majorare; suplimentare; creştere; sporire; intensificare. **2.** înmulţire; multiplicare.
arttîruwğî **I.** *adj.* augmentativ. **II.** *s. (fiz.)* amplificator.
artuw *s.* **1.** creştere; spor; intensificare; înmulţire. **2.** prisos; rămăşiţă; excedent; reziduu.
arz *s.* **1.** glob pământesc; Pământ. **2.** *(com.)* ofertă. // **•*kúriy arz*** glob terestru; palaneta Pământ.
arzan *adj.* ieftin.
arzetílgen *adj.* solicitat.
arzetílmez *adj.* indezirabil.
arzetken *s.* solicitant.
arzetme *s.* solicitare.
arzetmegen *adj.* nedoritor.
arzetmek *v.t.* **1.** a dori; a vrea. **2.** a cere; a solicita.
arzetúw *s.* **1.** dorinţă; solicitare; cerere. **2.** solicitare.
arzî *s.* dorinţă; voinţă; aspiraţie; vis. // **•*arzîsî şîkmak*** a-i ieşi cuiva după plac; a-i reuşi aşa cum a dorit. // **•*arzî man talep*** cerere şi ofertă. **•*arzîlarîñîznî nazarga alağakman*** voi avea în vedere dorinţele dumneavoastră. **•*arzîma karşî*** împotriva voinţei mele. **•*eñ yakşî arzîlar!*** cele mai bune urări!; **•*ne arzî etesíñíz?*** ce doriţi?; **•*sónmez arzî*** dorinţă arzătoare.
arzîhál *s.* cerere; petiţie.
arzîhálğí *s.* petiţionar.
arzîlagan *adj.* doritor.
arzîlama *s.* dorinţă; poftă.
arzîlamak *v.t.* a dori; a pofti. // **•*sení bek arzîlayman*** te doresc mult.
arzîlangan *adj.* dorit; poftit.
arzîlanmagan *adj.* nedorit; nepoftit; indezirabil.
arzîlanmak *v.i.* a fi dorit; a fi poftit.
arzîlanmaz *adj.* nedorit. // **•*arzîlanmaz haleketler*** gesturi nedorite.
arzîlî *adj.* doritor.
arzîsîz *adj.* fără dorinţă; nedoritor.
arzuw *s.* dorinţă; voinţă; aspiraţie; vis.
as **I.** *num. (mong.)* nouă. **II.** *s. (bot.)* iască *(lat., Fomes igniarius).* **1.** as *(carte de joc).* **3.** muşchi; lichen; algă; ciupercă. **4.** *(zool.)* hermelină; hermină; cacom *(lat., Mustela erminea).* **III.** *s., adj. (ist.)* scit; câmpean; crimean; locuitor al stepei; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.
asabalîk *s.* deposedare ilegală de bunuri mobile şi imobile.
asabiy *adj.* nervos. // **•*asabiy zaruriyet*** *(med.)* criză de nervi.
asabiyeğí *s. (med.)* neurolog.
asabiyeğílík **I.** *adj. (med.)* neurologic. **II.** *s. (med.)* neurologie.
asabiyet *s.* nervozitate.
asabiyleşken *adj.* enervat; supărat.
asabiyleşme *s.* enervare; supărare.
asabiyleşmek *v.i.* a se enerva.
asabiyleştírgen *adj.* enervant; supărător.
asabiyleştírmek *v.t.* a enerva.
asabiyleşúw *s.* enervare; supărare.

asal *adj. (mat.)* prim. // •***asal sayî*** *(mat.)* număr prim.
asalak *s.* parazit *(şi fig.)*.
asalakbílímğísí *s.* parazitolog.
asalakbílímí *s.* parazitologie.
asalakbílímlí *adj.* parazitologic.
asalaklîk *s.* parazitism.
asalet *s.* noblețe.
asan I. *adj.* uşor; facil; simplu. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; câmpean; crimean; locuitor al stepei.
Asan/Hasan *s. (antrop. m., arab.)* "Cel frumos".
asan-asan *adv.* uşor-uşor; uşor; facil.
asanğa *adv.* uşor; facil.
asanlaşkan *adj.* uşurat; facilizat; înlesnit.
asanlaşma *s.* uşurare; facilitare; înlesnire.
asanlaşmak *v.i.* a se uşura; a se facilita; a se înlesni.
asanlaştîrma *s.* înlesnire; favorizare.
asanlaştîrmak *v.t.* a uşura; a facilita; a înlesni.
asanlaştîruw *s.* uşurare; facilitare; înlesnire.
asanlaştîruwğî *adj.* simplificator.
asanlaşuw *s.* uşurare; facilitare; înlesnire.
asanlî *adj.* uşor; facil; simplu.
asanlîk *s.* uşurință; facilitate; simplitate.
asansînmak *v.i.* a i se părea uşor; a i se părea facil.
Asanşî *s. (topon.) ("Ținutul Sciților")* Valul lui Traian *(jud. Constanța)*.
asap *s. (anat.)* nerv. // •***asap awuruwî*** *(med.)* nevralgie. •***asap kastalîgî*** *(med.)* nevroză. •***asap kastalîklarî*** *(med.)* boli nervoase. •***asap tokîsî*** *(anat.)* țesut nervos. •***asap urkanî*** *(anat.)* sistem nervos. •***asap yorgînlîgî*** *(med.)* neurastenie. •***kórme asabî*** *(anat.)* nerv optic.
asapbílímğísí *s. (med.)* neurolog.
asapbílímí I. *adj. (med.)* neurologic. **II.** *s. (med.)* neurologie.
asapbílímlí *adj. (med.)* neurologic.
asaplî *adj.* aferat; nervos.
asat *adj.* uşor; facil.
asatlîk *adj.* uşurință; facilitate.
asçensor *s.* lift; ascensor.
asçensorğî *s.* liftier.
Asçîlar *s. (topon.) ("Ținutul Sciților")* Vânători *(jud. Constanța)*.
aselet I. *adj.* special; aparte. **II.** *adv.* special; anume; dinadins; în mod special.
aseletten *adv.* special; anume; dinadins; în mod special. // •***aseletten túrttí*** a înghiontit intenționat.
asfalt *s.* asfalt. // •***asfalt kaytîk*** asfaltul este umed. •***ğol asfalt*** drumul este asfaltat.
asfaltğol *s.* şosea.
asfaltlama *s.* asfaltare.
asfaltlamak *v.t.* a asfalta.
asfaltlangan *adj.* asfaltat.
asfaltlanmak *v.i.* a se asfalta.
asfaltlî *adj.* asfaltat. // •***asfaltlî ğol*** şosea.
asfaltsîz *adj.* neasfaltat.
asfaltşî *s.* asfaltator.
asistent *s.* asistent.
Asiye *s. (topon.)* Asia.
Asiye-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş asiatic *(lat., Charadrius asiaticus)*.
Asiye-kíşkene-kîska-parmaklî-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură *(lat., Calandrella cheleensis)*.
asiyelí *s., adj.* asiatic.
Asiye-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraş asiatic *(lat., Charadrius asiaticus)*.
asî, torak- *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.
asîk *adj.* suspendat; spânzurat; agățat. // •***asîk şîray*** bosumflat. •***asîk suratlî*** încruntat; posac; taciturn.
asîksurat(lî) *adj.* posac; taciturn.
asîl I. *adj.* **1.** principal; esențial. **2.** autentic; real; originar; original. **II.** *s.* **1.** origine; izvor; proveniență; baștină. **2.** autenticitate; veridicitate; originalitate. // •***asîl madde*** substrat. •***asîl memleketím*** țara mea de baștină. •***asîl sayî*** *(mat.)* numeral cardinal. •***asîl sermaye*** capital efectiv. •***asîl taş*** piatră prețioasă; nestemată.
asîlbent *s.* smirnă; benzoe *(lat., Styrax benzoin)*.
asîlgan *adj.* **1.** atârnat; spânzurat; suspendat. **2.** *(d. plante)* cățărător; agățător.
asîlgan-kesîlgen *adj.* nimicit; distrus; devastat; stârpit.
asîlkanun *s. (pol.)* constituție.
asîllî *adj.* originar; original.
asîllîgîsawlangan *adj.* autentificat.
asîllîk *s.* **1.** autenticitate; veridicitate; originalitate. **2.** esență; chintesență; bază; origine; sursă.
asîllîksawlamasî *s.* autentificare.
asîlma *s.* atârnare.
asîlmak *v.i.* **1.** a fi suspendat; a fi atârnat; a fi spânzurat. **2.** a se spânzura. // •***asîlîp kalmak*** a rămâne suspendat. •***asîlîp turmak*** a sta spânzurat; a sta agățat. •***yakasîna asîlmak*** a lua pe cineva de guler; a-i cere socoteală.
asîlsîz *adj.* nefondat; neîntemeiat.
asîlşîra *s.* **1.** smirnă; benzoe *(lat., Styrax benzoin)*. **2.** *(bot.)* arbore-de-smirnă *(lat., Styrax officinale)*.
asîluw *s.* atârnare.
asîlzade *s.* nobil; aristocrat.
asîlzadelík *s.* aristocrație; nobilime; noblețe.
asîr *s.* **1.** *(cron.)* secol; veac. **2.** epocă; ev; eră; perioadă.
asîragan *s.* crescător de animale; îmblânzitor.
asîralgan *adj.* crescut; îmblânzit; domesticit *(d. animale)*.
asîralmak *v.i.* a se crește; a se îmblânzi; a se domestici *(animale)*.
asîramak *v.t.* a prăsi; a crește; a îmblânzi; a domestici *(animale)*.
asîraw *s.* **1.** prăsire; creștere; îmblânzire; domesticire *(de animale)*. **2.** adopție; copil adoptiv; copil înfiat *(de animale)*. // •***asîraw bala*** copil adoptiv.
asîrawalîngan *adj. (d. copii)* înfiat; adoptat.
asîrawaluw *s.* înfiere; adopție.
asîrawğî *s.* crescător de animale; îmblânzitor *(de animale)*.
asîriy *adj.* modern.
asîrlarğa *adv.* **1.** de secole. **2.** în veacul vecilor. // •***asîrlarğa katkîldawlarnîñ ğemíşlerí*** roadele luptelor de secole.
asîrlîk *s.* **1.** modernism. **2.** centenar.
askan-kesken *adj.* nimicitor.
asker I. *adj.* militar; armat. **II.** *s.* **1.** militar. **2.** militărie; armată. // •***asker aylîgî*** *(mil.)* soldă. •***asker şantasî*** *(mil.)* raniță. •***asker túşergesí*** *(mil.)* tabără militară. •***atlî asker*** *(mil.)* cavalerie; cavalerist. •***eskí asker*** *(mil.)* veteran. •***ğayaw asker*** *(mil.)* infanterie; infanterist. •***ğetek asker*** *(mil.)* rezervist. •***ğúrúş askerí*** *(mil.)* infanterist. •***kîzmetşí asker*** *(mil.)* servant. •***satîp alîngan asker*** mercenar.
askeriy *adj.* militar. // •***askeriy makamlar*** *(mil.)* autorități militare. •***askeriy sefir*** *(mil.)* ataşat militar.
askeriye I. *adj.* militar. **II.** *s.* militărie; militarism. // •***askeriye kîşlasî*** cazarmă militară.
askeriyegealîngan *adj. (mil.)* activat; mobilizat; recrutat; încorporat; concentrat; înrolat.
askeriyegealînma *s. (mil.)* activare; mobilizare; recrutare; încorporare; concentrare; înrolare.
askeriyegekaytarîlgan *adj. (mil.)* reactivat.
askeriyegekaytarîlma *s. (mil.)* reactivare.
askeriyleşken *adj.* militarizat.
askeriyleşmek *v.i.* a se militariza.
askeriyleştírme *s.* militarizare.
askeriyleştírmek *v.t.* a militariza.
askeriyleştírúw *s.* militarizare.
askerlík *s.* militărie; militarism. // •***askerlíkke almak*** a lua în armată; a recruta; a înrola. •***askerlíkke şakîrmak*** a chema sub arme. •***askerlíkten kaşmak*** a dezerta. // •***askerlík buyurugî*** *(mil.)* ordin de chemare. •***askerlík ğúzdanî*** *(mil.)* livret militar. •***askerlík tatilí*** *(mil.)* permisie. •***askerlík úyretímí/talimí*** *(mil.)* instrucție militară. •***keleğek yazga askerlíkke keteğek*** vara viitoare va merge în armată.
askerlíkkealîngan *adj. (mil.)* activat; mobilizat; recrutat; încorporat; concentrat; înrolat.
askerlíkkealuw *s. (mil.)* activare; mobilizare; recrutare; încorporare; concentrare; înrolare.
askerlíkkeşakîrîlgan *adj. (mil.)* chemat sub arme; înrolat.
askerlíkkeşakîruw *s. (mil.)* chemare sub arme; înrolare.
askerlíktenazatlangan *adj. (mil.)* demobilizat; eliberat; lăsat la vatră.
askerlíktenazatlaw *s. (mil.)* demobilizare; eliberare; lăsare la vatră.
askersíz *adj.* demilitarizat.
askersízleşken *adj.* demilitarizat.
askersízleşmek *v.i.* a se demilitariza.
askersízleştírme *s.* demilitarizare.
askersízleştírmek *v.t.* a demilitariza.
askersízleştírúw *s.* demilitarizare.
askî *s.* **1.** cuier. **2.** bretea. // •***askîda kalmak*** a rămâne în suspensie. // •***pantolan askisî*** bretele.
askîr *interj.* hapciu!;
askîrîk *s.* strănut.
askîrma *s.* strănut.
askîrmak *v.i.* a strănuta.
askîruw *s.* strănut.
askîş *s.* umeraş.
asla *adv.* nicidecum; deloc.
aslam *s. (fin.)* camătă; dobândă cămătărească.
aslamğî *s.* cămătar.
aslamğîlîk *s.* cămătărie; camătă.
aslan *s. (zool.)* leu *(lat., Felis leo)*.
aslanawuzî *s. (bot.)* gura-leului *(lat., Antirrhinum majus)*.

aslanayagî *s. (bot.)* floare-de-colţ; floarea-reginei; edelvais; albumeală *(lat., Leontopodium alpinum)*.
aslankuyrugî *s. (bot.)* talpa-gâştei; apucătoare; cătuşniţă *(lat., Leonurus cardiaca)*.
aslanpenşesí *s. (bot.)* creţişoară; brumărie; umbrarul-doamnei *(lat., Alchemilla vulgaris)*.
aslantíşí *s. (bot.)* păpădie *(lat., Taraxacum officinale)*.
aslî *adj.* **1.** originar; original; autentic. **2.** provenit. // ***•aslî şîkmak*** a se adeveri.
aslî-keklíkotî *s. (bot.)* cimbru; cimbru-adevărat; lămâioară *(lat., Thymus vulgaris)*.
aslîşîkkan *adj.* adeverit.
aslîşîkma *s.* adeverire.
asma *s. (bot.)* viţă-sălbatică; viţă-puturoasă *(lat., Vitis hederacea)*. **1.** suspendare; agăţare. **3.** atârnare; spânzurare. **4.** podoabă; ornament. // ***•asma ğatak*** hamac. ***•asma kópír*** pod suspendat. ***•asma tíregí*** spânzurătoare.
asma, ak- *s. (bot.)* curpen; viţă-albă *(lat., Clematis vitalba)*.
asma, kara- *s. (bot.)* fluierătoare; viţă-neagră *(lat., Tamus communis)*.
asmak *v.t.* **1.** a suspenda; a spânzura; a agăţa. **2.** a linşa. // ***•asîp kesmek*** a tăia şi spânzura; a nimici; a teroriza. ***•bayrak asmak*** a arbora drapelul. ***•duwarilanî asmak*** a afişa. ***•közíne perde asmak*** a-i pune cuiva pânza pe ochi; a-l înşela. ***•kulak asmak*** a ciuli urechile; a asculta cu atenţie; a trage cu urechea. ***•kulak asmamak*** a nu apleca urechea; a nu acorda importanţă. ***•özín asmak*** a se spânzura. ***•suratîn/şîrayîn asmak*** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla.
asmakat *s.* mezanin.
asmakuşak *s.* portjartier.
Asmalar *s. (topon., deal în zona Babadagului) ("Viţele Sălbatice")* Asmalar *(jud. Tulcea)*.
asman *s.* **1.** cer; bolta cerească. **2.** aer; atmosferă. **3.** *(fil.)* eter.
asmasî, meriyemana- *s. (bot.)* ampelopsis; viţă-sălbatică *(lat., Ampelopsis brevipendunculata)*.
asmasî, mide- *s. (bot.)* gambir *(lat., Uncaria gambir)*.
asmasî, pîkare- *s. (bot.)* luminoasă *(lat., Clematis recta)*.
asmasî, yúzúm- *s. (bot.)* viţă; viţă-de-vie *(lat., Vitis vinifera)*.
aspirator *s.* aspirator *(de praf)*.
aspirina *s. (farm.)* aspirină.
aspîr *s. (bot.)* şofrănaş *(lat., Carthamus tinctorius)*.
ast **I.** *adj.* **1.** inferior; de jos. **2.** subordonat; subaltern. **II.** *adv.* sub; dedesubt; jos. **III.** *s.* partea inferioară; partea de dedesubt. // ***•ast etmek*** a învinge; a birui; a supune; a subordona; a subjuga. ***•astîn kazmak*** a săpa pe cineva; a unelti împotriva cuiva; a-l submina; a-l sabota. ***•astîndan kíríp ústúnden şîkmak*** a-i da de cap; a-l rezolva. ***•ayak astîna almak*** a călca în picioare; a încălca; a lua peste picior; a desconsidera. ***•başîn koltîknîñ astîna almak*** a-şi pune pielea în saramură. ***•esaret astîna almak*** a înrobi; a subjuga. ***•kanat astîna almak*** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. ***•kolîn taşnîñ astîna salmak*** a-şi pune pielea în saramură. ***•moyîndîrîk astîna almak*** a pune piciorul pe grumazul cuiva; a-l subjuga. ***•suw astînda kalmak*** a rămâne sub apă; a fi inundat. ***•teğerrút astîna almak*** a institui o blocadă.
asta **I.** *adj.* **1.** încet; lin; domol; liniştit. **2.** *(d. oameni)* greoi; lent. **3.** *(d. voce şi sunete muzicale)* scăzut; diminuat; molcom; şoptit. **II.** *interj.* uşurel!; încetişor!; // ***•asta ağele et!*** grăbeşte-te încet!;
asta-asta **I.** *adv.* încet-încet; încetul cu încetul; uşor; uşurel; încetişor. **II.** *interj.* uşurel!; încetişor!;
astadan *adv.* **1.** agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor. **2.** *(d. voce)* scăzut; molcom; şoptit.
astağa *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
astalagan *adj.* încetinit; potolit.
astalama *s.* liniştire; potolire; încetinire.
astalamak *v.i.* **1.** a se potoli; a se linişti; a se calma. **2.** a încetini; a-şi micşora viteza.
astalanmak *v.i.* **1.** a se potoli; a se linişti; a se calma. **2.** a încetini; a-şi micşora viteza.
astalatmak *v.t.* **1.** a potoli; a linişti; a calma. **2.** a încetini; a micşora viteza.
astalatuwğî *s. (tehn.)* încetinitor.
astalaw *s.* liniştire; potolire; încetinire.
astalay *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
astalbay *s. (mil.)* locotenent-colonel.
astalîk *s.* încetineală; lipsă de iuţeală.
astana *s.* prag de uşă.
astañbílím *s. (psih.)* subconştient.
astar *s.* căptuşeală; dublură.
astarlama *s.* căptuşire.
astarlamak *v.t.* a căptuşi; a dubla.
astarlangan *adj.* căptuşit; dublat.
astarlanmak *v.i.* a se căptuşi; a se dubla.
astarlaw *s.* căptuşire.
astarlî *adj.* căptuşit.
astarsîz *adj.* necăptuşit.
ast-astka *adv.* unul peste altul.
astbílínş *s. (psih.)* subconştient.
astbírlík *s.* subunitate.
astbolgan *adj.* subjugat; supus; subordonat.
astboluw *s.* subjugare; supunere; subordonare.
astbólme *s.* subdiviziune; subîmpărţire.
asteniya *s. (med.)* astenie.
astetken *adj.* biruitor; învingător.
astetúw *s.* biruinţă; subjugare.
astgeşme *s.* pasaj subteran.
astğínís *s.* subdiviziune; subîmpărţire.
astîkazîlgan *adj.* sabotat; subminat.
astîmayînlangan *adj.* subminat.
astîn *adj.* subordonat. // ***•astîn sîzîklamak/sîzmak*** a sublinia; a accentua; a evidenţia. ***•özlíknîñ astîn sîzmak*** a nuanţa.
astînakaşîruw *s. (med.)* incontinenţă.
astînda *adv.* sub; dedesubt. // ***•baskî astînda tutmak*** a asupri; a oprima. ***•kar astînda kalmak*** a rămâne sub zăpadă; a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeţi. // ***•bo şartlar astînda*** în aceste condiţii. ***•masa astînda mîşîk bar*** sub masă este pisica. ***•masanîñ astînda*** sub masă. ***•nezaret astînda*** sub supraveghere. ***•óstírgeş astînda*** sub lupă. ***•suw astînda*** sub apă.
astîndan *adv.* de sub; pe sub.
astînimzalagan *s.* subsemnat; subscris.
astînmayînlama *s.* subminare.
astînmayînlaw *s.* subminare.
astînsîzîklap *adv.* în mod deosebit; în mod special.
astînsîzîp *adv.* în mod deosebit; în mod special.
astîrmak *v.t.* a determina să suspende; a determina să spânzure; a determina să agaţe.
astîsîzîklangan *adj.* subliniat; accentuat; evidenţiat.
astîsîzîlgan *adj.* subliniat; accentuat; evidenţiat.
astka *adv.* spre partea inferioară; jos.
astkalgan *adj.* biruit; învins.
astkatma *s. (geol.)* substrat.
astkatuw *s. (geol.)* substrat.
astkazuw *s.* complot; conspiraţie; sabotaj; subminare; uneltire; intrigă.
astkazuwğî *s.* complotator; conspirator; sabotor; uneltitor; intrigant.
astkelgen *adj.* învins; dominat; înfrânt; stăpânit.
astkelúw *s.* înfrângere; pierdere; sucombare.
astlîk *s.* stativ; stand; tejghea; tarabă. // ***•kitap astlîgî*** etajeră.
astlokotenent *s. (mil.)* locotenent.
astma *s. (med.)* astmă.
astmevkiy *s.* subclasă; subgrupă.
astragan *s.* astrahan.
astroloğik *adj.* astrologic.
astroloğiya **I.** *adj.* astrologic. **II.** *s.* astrologie.
astroloğiyağî *s.* astrolog.
astroloğiyalî *adj.* astrologic.
astrolok *s.* astrolog.
astronawut *s.* astronaut; cosmonaut.
astronom *s.* astronom.
astronomik *adj.* astronomic.
astronomiya *s.* astronomie.
astronomiyağî *s.* astronom.
astronomiyalî *adj.* astronomic.
astsînîf *s.* subclasă; subgrupă.
astsîzîklap-añlatîlgan *adj.* precizat; specificat.
astsîzîklap-añlatuw *s.* precizare; specificare.
astsîzîklaw *s.* subliniere; accentuare; evidenţiere.
astsîzuw *s.* subliniere; accentuare; evidenţiere.
astsubay *s.* subofiţer.
astşene *s. (anat.)* mandibulă.
astşube *s.* subdiviziune; subîmpărţire.
astta *adv.* dedesubt.
asttagî *adj.* de jos.
asttagîsî *s.* cel de dedesubt.
asttakî *adj.* de jos.
asttakîsî *s.* cel de dedesubt.
asttan *adv.* de jos; de la partea inferioară.
asttan-asttan *adv.* în secret; în taină; pe ascuns. // ***•asttan-asttan íş kórmek*** a complota; a unelti.
astterí *s. (anat.)* dermă.
asttiymen *s. (mil.)* sublocotenent.
asttuman *s.* jupă; jupon.
asttúr *s.* subclasă.
astuw *s. (med.)* astmă.
ast-úst *adv.* cu susul în jos; răscolit; răvăşit; învălmăşit; amestecat; de-a valma; vraişte; distrus. // ***•ast-úst etmek*** a răsturna cu susul în jos; a răscoli; a răvăşi; a dezorganiza; a anihila. ***•ortalîknî ast-úst***

etmek a răsturna totul cu susul în jos. •***úyní ast-úst etmek*** a întoarce casa pe dos.

astyapî *s.* bază; fundaţie; fundament; temelie.

astyapîlî *adj.* temeinic; fundamentat.

asude *adj.* liber; neocupat. // •***asude millet*** popor liber. •***asude sáátler*** ore libere. •***asude wakît*** timp liber.

asudeleşken *adj.* eliberat.

asudeleşme *s.* eliberare.

asudeleşmek *v.i.* a se elibera.

asudeleştírme *s.* izbăvire; slobozire.

asudeleştírmek *v.t.* a elibera.

asudeleştírúw *s.* izbăvire; slobozire.

asudeleştírúwğî *adj.* eliberator.

asudeleşúw *s.* eliberare.

asudelík *s.* timp liber; vacanţă.

asudelíkte *adv.* în timpul liber. // •***asudelíkte bolmak*** a fi în timpul liber; a fi în vacanţă.

asudeseslí *adj.* liber cugetător; ateu.

asudeseslík *s.* cuget liber; ateism.

asuw *s.* **1.** suspendare; spânzurare; agăţare. **2.** linşaj.

asuw-kesúw *s.* nimicire; distrugere; devastare; stârpire.

asuwlî *adj.* **1.** suspendat; atârnat; spânzurat. **2.** dependent; subordonat; supus; subjugat.

aş **I.** *adj.* **1.** flămând; înfometat. **2.** *(fig.)* lacom; avid. **II.** *s.* mâncare; hrană; merinde. // •***aş bîrakmak*** a înfometa; a lăsa flămând. •***aş kalmak*** a îndura foame; a flămânzi. •***aştan ólmek*** a muri de foame. // •***aş píşírúw bólmesí*** bucătărie. •***ertengí aş*** micul dejun. •***kayerde aş oyerde baş*** omniprezent.

aşa **I.** *adj.* **1.** de jos; de dedesubt. **2.** inferior; de jos. **3.** josnic; trivial; vulgar. **II.** *s.* partea inferioară; partea de jos. // •***kîymetínden aşa tutmak*** a subaprecia. •***yúzún aşaga ketírmek*** a înjosi; a umili.

aşa-almamak *v.i.* a nu putea deschide. // •***kóz aşa-almamak*** a nu avea răgaz nici să clipească.

aşabermek *v.t.* a deschide repetitiv; a redeschide.

aşaberúw *s.* deschidere repetitivă; redeschidere.

aşada *adv.* jos; pe partea inferioară; mai prejos de.

aşadagî *adj.* de jos.

aşadagîsî *s.* cel de jos.

aşadakî *adj.* de jos. // •***aşadakî sîralar*** rândurile de mai jos. •***aşadakîlarga kara!*** vezi mai jos!;

aşadakîlarînday *adv.* ca cele de mai jos.

aşadakîsî *s.* cel de jos.

aşadan *adv.* de jos; dinspre partea inferioară.

aşadasî *s.* cel de jos.

aşadasîn *adv.* pe cel de jos.

aşadasîna *adv.* către cel de jos.

aşadasînda *adv.* la cel de jos.

aşadasîndan *adv.* de la cel de jos.

aşadasînday *adv.* ca cel de jos.

aşadasîñ *adj.* celui de jos.

aşaga *adv.* în jos; spre partea inferioară. // •***aşaga kelmek/túşmek*** a se da jos; a coborî. •***aşaga taşlamak*** a lăsa jos; a pune jos. •***başîn aşaga almak*** a pleca capul; a lăsa privirea în pământ; a-i cădea nasul. •***kózín aşaga almak*** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. •***kózlerín aşaga tíkmek*** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. // •***aşaga imzasîn salgan*** subsemnatul.

aşagabîrakîlgan *adj.* aplecat; lăsat.

aşagakelgen *adj.* coborât; coborâtor.

aşagakelúw *s.* coborâre.

aşagan-yaşagan *adj. (d. bani)* cheltuitor; risipitor.

aşagaşîk *adv.* până jos. // •***baştan aşagaşîk*** din cap până în picioare; complet; în întregime.

aşagataşlangan *adj.* aplecat; lăsat.

aşagatúşken *adj.* căzut; coborât; coborâtor.

aşagatúşúw *s.* cădere; coborâre.

aşagî *adj.* de jos; inferior. // •***aşagî meğra*** *(geogr.)* curs inferior.

aşagîsî *s.* cel de jos; cel inferior.

aşalamak *v.i.* a decădea; a cădea în dizgraţie.

aşalangan *adj.* înjosit; dispreţuit; umilit; jignit; ofensat.

aşalanma *s.* decadenţă; dizgraţie. // •***yaman aşalanma*** coborâre periculoasă.

aşalanmak *v.i.* a fi înjosit; a fi dispreţuit; a fi umilit; a fi jignit; a fi ofensat.

aşalanuw *s.* înjosire; dispreţ; umilinţă; jignire; ofensă.

aşalatkan *adj.* înjositor; dispreţuitor; umilitor; jignitor; ofensator.

aşalatma *s.* **1.** batjocură; umilire. **2.** ridiculizare; subapreciere; subestimare; vexare.

aşalatmak *v.t.* a înjosi; a dispreţui; a umili; a jigni; a ofensa.

aşalatuw *s.* subapreciere; subestimare; înjosire; dispreţ; umilire; jignire; ofensă.

aşalatuwğî *adj.* înjositor; dispreţuitor; umilitor; jignitor; ofensator; peiorativ; depreciativ.

aşalawuygan *adj.* înfulecat.

aşalgan *adj.* **1.** mâncat. **2.** uzat; erodat.

aşalgan-íşílgen *s.* consumaţie.

aşalgan-yaşalgan *adj. (d. bunuri sau bani)* risipit; cheltuit; tocat.

aşalîk *s.* **1.** inferioritate. **2.** decădere; înjosire. **3.** trivialitate; vulgaritate.

aşalma *s.* **1.** uzură; erodare. **2.** eroziune; corodare.

aşalmak *v.i.* **1.** a se mânca; a fi mâncat. **2.** a se uza; a se eroda.

aşaluw *s.* **1.** uzură; erodare. **2.** eroziune; corodare.

aşama *s.* grad; treaptă.

aşamak *v.t.* **1.** a mânca. **2.** a coroda; a eroda. **3.** a consuma; a cheltui. **4.** *(d. insecte)* a înţepa; a pişca. // •***aşap íşmek*** a se înfrupta. •***aşap şíşmek*** a se îmbuiba; a se ghiftui. •***aşap toymak*** a mânca pe săturate. •***başîn aşamak*** a-i mânca cuiva capul; a-l distruge; a-l nimici. •***başnîñ etín aşamak*** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. •***bok aşamak*** a mânca rahat *(peior.)*. •***ğemlík/rúşvet aşamak*** a lua mită. •***ğepten aşamak*** a trăi din seul său. •***gol aşamak*** *(sport)* a primi un gol. •***hakkîn aşamak*** a-şi face păcate cu cineva; a-l nedreptăţi. •***kîşîrdatîp aşamak*** a ronţăi. •***kózí men aşamak*** a înghiţi pe cineva din ochi; a-l sorbi din ochi; a i se scurge ochii după cineva. •***kulaklarîn aşamak*** a-i mânca cuiva urechile. •***mamay aşamak*** *(în limbajul copiilor mici sau al maturilor când vorbesc cu copiii mici)* a păpa. •***míyín aşamak*** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. •***ótmek aşamak*** a mânca; a lua masa. •***paranî aşamak*** a păpa banii; a mânca banii cu lingura. •***tayak/sopa aşamak*** a mânca bătaie cu bâtul; a mânca bătaie cu nuiaua. •***tílotî aşamak*** a fi lung de limbă. •***úyleyemegín aşamak*** a prânzi. •***yaşayğagîn yaşamak, mamelegín aşamak*** a-şi trăi traiul şi a-şi mânca mălaiul. •***yemek aşamak*** a mânca; a lua masa. // •***alay şiyní aşagan*** omnivor. •***aşar awuz*** gură de hrănit. •***bírşiy aşayğaksîñîz mî?*** mâncaţi ceva?; •***dersten burun kalaş aşadîk*** înainte de lecţie am mâncat covrigi. •***ekí sáát bírşiy aşap íşmeñíz*** timp de două ore să nu mâncaţi şi să nu beţi nimic. •***soñra aşarman*** mănânc mai târziu.

aşamak-yaşamak *v.t.* a huzuri; a-şi trăi viaţa din plin; a toca banii; a arunca banii pe fereastră.

aşamalî *adj.* treptat.

aşama-yaşama *s. (d. bunuri sau bani)* risipire; cheltuire; tocare.

aşamlîk *s.* aliment; provizie; hrană.

aşamsak *s., adj.* gurmand; mâncăcios; hulpav.

aşamsaklîk *s.* voracitate.

aşan *conj.* de vreme ce; întrucât; fiindcă; deoarece; pentru că.

aşap-íşílgen *adj.* mâncat şi băut; consumat.

aşap-íşken *adj.* ospătat; cinstit; tratat.

aşap-íşmek *v.i.* a-şi pune stomacul la cale.

aşap-íşúw *s.* înfruptare; ospătare.

aşap-şíşken *adj.* ghiftuit; îmbuibat.

aşap-şíşme *s.* ghiftuire; îmbuibare.

aşap-toygan *adj.* sătul; săturat.

aşap-toyuw *s.* saţ; săturare.

aşar *num. (arab.)* zece.

aşaseda *s. (fiz.)* infrasunet.

aşasedalî *adj. (fiz.)* infrasonic.

aşases *s. (fiz.)* infrasunet.

aşaseslí *adj. (fiz.)* infrasonic.

aşasî *s.* partea de jos.

aşasîn *adv.* pe partea de jos.

aşasîna *adv.* spre partea de jos.

aşasînda *adv.* în partea de jos; la partea de jos.

aşasîndan *adv.* din partea de jos; dinspre partea de jos.

aşasînday *adv.* ca partea de jos.

aşasîñ *adj.* al părţii de jos.

aşatîp-íşírme *s.* ospătare; cinstire; tratare; servire.

aşatma *s.* hrănire; alimentare.

aşatmak *v.t.* **1.** a da să mănânce. **2.** a alimenta; a hrăni. // •***aşatîp íşírmek*** a da să bea şi să mănânce; a ospăta. •***toydîrmadan aşatmak*** a subalimenta. •***zor man aşatmak*** a hrăni peste măsură; a îndopa.

aşatuw *s.* hrănire; alimentare.

aşaw *s.* eroziune; corodare.

aşawğî *adj.* coroziv.

aşawuyma *s.* înfulecare.

aşawuymak *v.t.* a înfuleca.

aşawuyuw *s.* înfulecare.

aşaw-yaşaw *s. (d. bunuri sau bani)* risipire; cheltuire; tocare.

aşayğak *s.* aliment; provizie; hrană.

aşayît *s.* aliment; provizie; hrană.

aşayîtkana *s.* cămară.

aşayîtlîk *s.* aliment; provizie; hrană. // •***bîyîl úşún aşayîtlîk*** hrană pentru anul acesta.
aşbîrakma *s.* înfometare.
aşçî *s.* bucătar.
aşçîbaşî *s.* bucătar-şef.
aşçîlîk *s. (gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.
aşere *num. (arab.)* zece.
aşguzay *s., adj. (ist.)* scit; crimean.
aşikáar *adj.* evident; clar.
aşiret *s.* trib; clan.
aşiretlík *adj.* tribal; gentilic.
aşî *s.* **1.** altoi. **2.** *(med.)* vaccin. **3.** *(mat.)* unghi. // •***aşî yapmak*** a vaccina. // •***geníş aşî*** *(mat.)* unghi obtuz. •***ğóndeş aşîlar*** *(mat.)* unghiuri corespondente. •***karşî aşîlar*** *(mat.)* unghiuri opuse. •***koňşî aşî*** *(mat.)* unghi adiacent. •***kóríş aşîsî*** punct de vedere. •***tík aşî*** *(mat.)* unghi drept.
aşîgan *adj.* dospit; fermentat. // •***aşîgan sút*** lapte fermentat.
aşîguw *s.* **1.** grabă; pripă. **2.** foame.
aşîk **I.** *adj.* **1.** deschis; descuiat; explicit. **2.** descoperit; dezvelit. **3.** liber; vacant. **4.** luminos; clar; senin; limpede; evident. **5.** public; deschis. **6.** îndrăgostit; amorezat. **7.** simplu; modest. **8.** iubit. **II.** *adv.* în mod deschis. **III.** *s.* **1.** *(nav.)* larg; largul mării. **2.** *(anat.)* arşic; gioală. // •***aşîkka şîgarmak*** a scoate la liman; a scoate la lumină; a scoate la iveală; a dezvălui. •***awuzî aşîk kalmak*** a rămâne cu gura căscată. •***kapîsî aşîk bolmak*** a avea uşa deschisă; a fi ospitalier. // •***akîbetíň aşîk bolsîn!*** succes pe viitor!; •***aşîk heğe/eğík/sestílímí*** *(lingv.)* silabă deschisă. •***aşîk oyberúw/sesberúw*** *(pol.)* vot deschis. •***aşîk renk*** culoare deschisă. •***aşîk yer*** loc descoperit. •***bahtî aşîk*** fericit. •***bahtîňîz aşîk bolsîn!*** vă doresc fericire!; •***ğolîňîz aşîk bolsîn!*** drum bun!; •***ğúr, kapî aşîktîr!*** intră, uşa este deschisă!; •***hawa aşîk*** cerul este senin. •***kókíregí aşîk*** cu pieptul deschis.
aşîkañlatîlgan *adj.* explicat.
aşîkañlatkan *adj.* relevant; lămuritor; explicativ.
aşîkañlatma *s.* explicaţie.
aşîkañlatmagan *adj.* irelevant.
aşîkañlatuwğî *adj.* explicativ; explicit.
aşîk-aşîk *adv.* făţiş; răspicat; evident. // •***aşîk-aşîk sózler men*** în cuvinte clare.
aşîk-aydîn *adj.* limpede; clar; evident. // •***aşîk-aydîn bír yalan*** o minciună evidentă.
aşîkbetlí *adj.* surâzător; zâmbitor.
aşîkboluw *s.* amorezare; îndrăgostire.
aşîkgóňíl(lí) *adj.* **1.** vesel; voios; bine dispus. **2.** inocent; candid.
aşîkgóňíllík *s.* **1.** veselie; voioşie; bună dispoziţie. **2.** inocenţă; candoare.
aşîkğúrek(lí) *adj.* **1.** inocent; candid. **2.** vesel; voios; bine dispus.
aşîkğúreklík *s.* **1.** veselie; voioşie; bună dispoziţie. **2.** inocenţă; candoare.
aşîkkaatar *adj.* periculos; primejdios; riscant.
aşîkkan *adj.* flămând; grăbit.
aşîkkaşîgaruw *s.* divulgare; dezvăluire.
aşîkkaşîkkan *adj.* divulgat; dezvăluit.
aşîkkóz *adj.* **1.** isteţ; inteligent. **2.** vigilent. **3.** treaz; în stare de veghe.
aşîkkózlík *s.* **1.** isteţime; abilitate. **2.** vigilenţă.
aşîkkózlîk *s.* **1.** trezire; veghe. **2.** vigilenţă.
aşîklagan *adj.* **1.** explicativ; relevant; lămuritor; edificator. **2.** edificator; lămuritor.
aşîklama *s.* explicare; lămurire; edificare.
aşîklamaístemesí *s. (pol.)* interpelare.
aşîklamak *v.t.* a explica; a lămuri. // •***ğañîdan aşîklamak*** a reafirma. •***íş yúzún aşîklamak*** a-şi da arama pe faţă. // •***bírtaa aşîklarsîňîz mî?*** vreţi să explicaţi încă o dată?;
aşîklamaz *adj.* irelevant.
aşîklangan *adj.* explicat; lămurit.
aşîklanma *s.* lămurire; clarificare.
aşîklanmagan *adj.* nedesluşit.
aşîklanmak *v.i.* **1.** a se lămuri; a se explica. **2.** a se clarifica; a se elucida.
aşîklanmaykalgan *adj.* nedesluşit.
aşîklanmaz *adj.* nedesluşit; inexplicabil; indescriptibil; de nedescris.
aşîklanuw *s.* lămurire; clarificare.
aşîklaw *s.* explicare; lămurire.
aşîklawğî *adj.* explicativ; relevant; lămuritor.
aşîklîk *s.* **1.** luminozitate; claritate; limpezime; seninătate. **2.** luminiş; poiană; rarişte. **3.** simplitate; modestie. // •***kóz aşîklîgî*** vigilenţă. •***liman aşîklîgî*** *(nav.)* radă. •***taw aşîklîgî*** poiană.
aşîklîk-şaşîklîk *s.* imoralitate; neruşinare; obscenitate; pornografie.
aşîkma *s.* **1.** grabă; precipitare; nerăbdare. **2.** flămânzire; foame.
aşîkmak *v.i.* **1.** a flămânzi. **2.** *(fig.)* a dori; a pofti. **3.** a se grăbi; a se pripi. // •***aşîktîň mî?*** ai flămânzit?;
aşîkmañlay(lî) *adj.* cinstit; onest.
aşîkmañlaylîk *s.* cinste; onestitate.
aşîk-maşuk *adj.* îndrăgostit; amorezat.
aşîkmiydan *adj.* outdoor.
aşîkşa *adv.* în mod deschis; public.
aşîk-şaşîk **I.** *adj.* imoral; neruşinat; obscen; pornografic. **II.** *adv.* vraişte.
aşîkta *adv.* în aer liber. // •***aşîkta kalmak*** a rămâne descoperit; a se expune.
aşîktabîrakkan *adj.* riscant; primejdios; periclitant; periculos; hazardat.
aşîktabîrakma *s.* risc; hazardare; pericol; primejduire; periclitare.
aşîktakalgan *adj.* **1.** riscant; hazardat; periculos; primejduit; periclitat. **2.** descoperit; expus; etalat.
aşîktakalma *s.* hazardare.
aşîktakaluw *s.* încurcare; expunere; impas.
aşîktîrma *s.* **1.** activizare; grăbire. **2.** înfometare.
aşîktîrmak *v.t.* a înfometa; a lăsa nemâncat.
aşîktîruw *s.* **1.** activizare; grăbire. **2.** înfometare.
aşîktîruwğî *adj.* presant; precipitant; grabnic; urgent; care impune urgentarea. // •***aşîktîruwğî ğetmek*** a deveni grabnic; a deveni urgent.
aşîlabergen *s.* deschis repetitiv; redeschis.
aşîlama *s.* inoculare.
aşîlamak *v.t.* **1.** a altoi. **2.** *(med.)* a vaccina. **3.** *(fig.)* a inocula.
aşîlangan *adj.* altoit; inoculat; vaccinat.
aşîlaw *s.* inoculare.
aşîlgan *adj.* **1.** dezvelit; descoperit; destupat; degajat; curăţat; lărgit; extins. **2.** pus în funcţiune; deschis; început; pornit; inaugurat. // •***aşîlgan kópír*** pod mobil. •***aşîlgan pîşak*** briceag.
aşîlgan-kapalgan *adj.* extensibil; pliabil; pliant; rabatabil.
aşîlgan-kapangan *adj.* extensibil; pliant.
aşîlî *adj.* **1.** altoit. **2.** *(med.)* vaccinat. **3.** transplantat. // •***geníş aşîlî úşpoşmak*** *(mat.)* triunghi obtuz.
aşîlîk *adj.* unghiular.
aşîlîş *s.* **1.** deschidere; începere. **2.** *(muz.)* uvertură. // •***aşîlîş tórení*** inaugurare.
aşîlma *s.* deschidere. // •***denízge aşîlma*** ieşire în largul mării.
aşîlmak *v.i.* **1.** a se pune în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a inaugura. **2.** a înflori; a se desfoia. **3.** *(d. vreme)* a se însenina. **4.** a-şi reveni; a se înviora. **5.** *(nav.)* a porni în larg. // •***denízge aşîlmak*** *(nav.)* a porni în larg. •***góníli aşîlmak*** a se înveseli; a se distra. •***hawasî aşîlmak*** a se însenina. •***íşí aşîlmak*** a se înveseli. •***îştasî aşîlmak*** a i se deschide pofta de mâncare. •***kîsmetí aşîlmak*** a-i surâde norocul. •***kózí aşîlmak*** a i se deschide ochii; a face ochi; a prinde la minte; a se emancipa. •***ortalîk aşîlmak*** a se lumina de ziuă. •***saba aşîlmak*** a se lumina de ziuă. •***tílí aşîlmak*** a i se dezlega limba. •***yarîm aşîlmak*** a se întredeschide. •***yukusî aşîlmak*** a-i pieri somnul.
aşîlmaz-kapanmaz *adj.* neextensibil.
aşîluw *s.* desfăşurare.
aşîmak *v.i.* a dospi; a fermenta.
aşîortay *s. (mat.)* bisectoare.
aşîrî *adj.* excesiv; exagerat.
aşîrîlîk *s.* exces; exagerare.
aşîtkî *s.* drojdie; ferment; maia.
aşîtmak *v.t.* a pune la dospit; a pune la fermentat. // •***kamîr aşîtmak*** a pune aluatul la dospit.
aşîw *s.* dospire; fermentaţie.
aşk *s.* iubire; dragoste. // •***aşk bolsîn!*** bravo!;
aşkabî *s.* gamelă.
aşkalgan *adj.* flămând; înfometat.
aşkalmaz *adj.* descurcăreţ.
aşkaluw *s.* flămânzire; înfometare.
aşkan *adj.* deschizător; care deschide.
aşkana *s.* bucătărie. // •***aşkana peşkasî*** plită. •***aşkana pîşagî*** cuţit de bucătărie. •***aşkana rendesí*** răzătoare de bucătărie. •***aşkanadakî dolap*** dulapul din bucătărie.
aşkana-bóğegí *s. (ent.)* şvab; gândac-de-bucătărie *(lat., Blatta orientalis; Periplaneta orientalis)*.
aşkanağîlîk **I.** *adj.* culinar. **II.** *s. (gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.
aşkar *s.* ingredient; adaos.
aşkarînga *adv.* pe stomacul gol.
aşkarsîz *adj.* fără ingrediente; fără adaos; pur.
aşkarsîzlîk *s.* neîntinare; neprihănire; puritate.
aşkazan *s. (anat.)* stomac.
aşkîm *interj.* iubirea mea!;

aşkîş *s.* cheie.
aşk-meşk *s.* dragoste; iubire; flirt.
aşkname *s.* scrisoare de dragoste.
aşkóz *s., adj.* mâncău; mâncăcios; gurmand; vorace.
aşkózlík *s.* voracitate.
aşlama *s.* **1.** îngrăşamânt. **2.** *(agr.)* mraniţă; gunoi.
aşlamak *v.t. (d. sol)* a gunoi; a îngrăşa; a fertiliza.
aşlamalî *adj. (d. sol)* îngrăşat; fertilizat.
aşlangan *adj. (d. sol)* fertilizat; îngrăşat.
aşlaw *s.* **1.** îngrăşamânt. **2.** *(agr.)* mraniţă; gunoi.
aşlîk *s.* **1.** foame. **2.** criză economică; foamete; sărăcie. // **•aşlîk şekmek** a-i fi foame; a suferi de foame. // **•aşlîk senelerí** ani de criză. **•aşlîktan zayîflay** slăbeşte de foame.
aşlîkşekken *adj.* flămând; înfometat; lihnit; hămesit.
aşlîkşekme *s.* flămânzire; înfometare.
aşlîkşektírúw *s.* înfometare.
aşma *s.* iniţiativă.
aşmak *v.t.* **1.** a deschide; a destupa. **2.** a dezveli; a descoperi. **3.** a degaja; a curăţa *(de ceva)*. **4.** a lărgi; a extinde. **5.** a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. **6.** a traversa; a trece; a întrece; a depăşi. // **•adîm aşmak** a întinde pasul. **•aldîn aşmak** a-i croi cuiva drum; a-i crea condiţii; a-l favoriza. **•ateş aşmak** *(mil.)* a deschide focul. **•awuş aşmak** a întinde mâna; a cere de pomană; a cerşi. **•awuzun aşîp karamak** a căsca gura la ceva; a se holba; a se zgâi. **•awuzun aşmak** a deschide gura; a începe vorba; a spune. **•awuzun aşmamak** a nu deschide gura; a tăcea din gură; a nu spune nimic. **•awuzun pîşak aşmamak** a tăcea chitic; a tăcea mâlc. **•baldîr aşmak** a nu-şi mai strânge picioarele de pe drumuri; a hoinări; a vagabonda. **•bayrak aşmak** a se răscula; a se revolta. **•bet aşmak** a da cuiva obraz; a-i da nas. **•bírtaa aşmak** a redeschide. **•dawa aşmak** *(jur.)* a intenta un proces. **•dertín aşmak** a-şi descărca sufletul; a-şi vărsa focul. **•dúniyaga kóz aşmak** a vedea lumina zilei; a se naşte. **•el-kol aşmak** a-şi deschide braţele. **•farknî aşmak** a mări diferenţa. **•gam aşamak** a regreta; a se întrista. **•ğañîdan aşmak** a redeschide. **•ğelkeñ aşmak** *(nav.)* a ridica pânzele. **•ğolîn aşmak** a-i croi cuiva drum; a-i deschide calea; a-i crea condiţii; a-l favoriza. **•ğúregín aşmak** a-şi deschide inima; a-şi descărca sufletul. **•íş aşmak** a da de lucru cuiva; a-i da de furcă. **•íşín aşmak** a-şi deschide sufletul; a se destăinui; a se confesa. **•kan dawasî aşmak** a se răzbuna; a se revanşa. **•kardan ğol aşmak** a croi drum prin zăpadă; a deszăpezi. **•karînî aşmak** a i se face foame; a-i fi foame. **•kol aşmak** a cerşi. **•kollarîn aşmak** a-şi deschide braţele. **•konğa aşmak** a îmboboci. **•kózlerín aşîp karamak** a deschide ochii; a căsca ochii; a se holba; a se zgâi; a fi atent. **•kózlerín aşmak** a deschide ochii; a fi atent; a se deştepta. **•kózlerín paltaşînday aşmak** a căsca ochii cât ghiocul/cât cepele; a se holba; a se zgâi. **•kredit aşmak** *(fin.)* a deschide un credit. **•kuşak aşmak** a merge la toaletă; a-şi face nevoile. **•kuşaklarîn aşmak** a-şi deschide braţele. **•manasîn aşmak** a-i dezvălui sensul. **•manasîn kîskartmak** a-l defini. **•marebe aşmak; harp aşmak** a declara război. **•ólşewun aşmak** a întrece măsura. **•ortalîknî aşmak** a degaja zona; a descongestiona zona. **•pal aşmak** a prezice viitorul; a ghici. **•şeşek aşmak** a înflori; a prospera. **•sîrîn aşmak** a-i dezvălui tainele; a-l da pe faţă; a se destăinui; a da în vileag. **•sózín aşmak** a aduce vorba despre...; a-l pune pe tapet; a-l pomeni. **•tarla aşmak** a desţeleni; a ara. **•teşík aşmak** a fora; a perfora; a ştanţa. **•tîrnak aşmak** a deschide paranteza. // **•awuzuñuznî aşîñîz!** deschideţi gura!; **•eger Amet bolsa, kapînî aş!** dacă e Amet, deschide uşa!; **•ğol aşsañîz!** permiteţi-mi să trec!; **•kaloriferní aşmak lázîm** trebuie deschis caloriferul. **•kózíñní aş!** atenţie!; **•marebege ğol aşkan** caz de război; casus belli. **•penğírení aşayîm mî?** să deschid fereastra?;
aşrîn *num. (arab.)* douăzeci.
aşsîz-suwsuz *adj.* flămând; înfometat şi însetat; lihnit; hămesit.
aş-suw *s.* hrană şi apă.
aşşî I. *adj.* **1.** amar; iute. **2.** dureros. **3.** sfâşietor; înduioşător. **II.** *s. (fig.)* suferinţă; mâhnire. // **•aşşî bolmak** a ustura. // **•aşşî suw** apă nepotabilă. **•balalîktan óksízlíkníñ aşşî daamîn tattî** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan.
aşşî-búber *s. (bot.)* ardei-iute; ciuşcă *(lat., Capsicum annuum acuminatum)*.
aşşî-defne *s. (bot.)* tulichină; cleiţă; piperul-lupului *(lat., Daphne mezereum)*.
aşşî-gúlbeser *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
aşşî-kawun *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
aşşî-kaya-korîgî *s. (bot.)* şoaldină; trânjin *(lat., Sedum acre)*.
aşşîkinaye *s.* sarcasm.
aşşîkinayelí *adj.* sarcastic; sardonic.
aşşîlangan *adj.* acrit.
aşşîlanma *s.* acrire.
aşşîlanmak *v.i.* a se amărî; a deveni amar; a se acri; a deveni iute.
aşşîlanuw *s.* acrire.
aşşîlîk *s.* **1.** *(d. gust)* iuţeală; amăreală. **2.** durere; usturime.
aşşîmak *v.i.* a durea; a ustura.
aşşî-mayotî *s. (bot.)* şoaldină; trânjin *(lat., Sedum acre)*.
aşşîmîskîl *s.* sarcasm.
aşşîmîskîlğî *adj.* sarcastic; sardonic.
aşşî-pakla, biyaz- *s. (bot.)* cafeluţă; lupin *(lat., Lupinus albus)*.
aşşî-pakla, sarî- *s. (bot.)* niprală *(lat., Lupinus luteus)*.
aşşî-peşmek *s. (bot.)* iuţari *(lat., Lactarius piperatus)*.
aşşî-salatalîk *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
aşşî-şiydem *s. (bot.)* brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei *(lat., Colchicum autumnale)*.
aşşîtíllí *adj.* calomniator; defăimător; maliţios.
aşşîtíllík *s.* calomnie; defăimare; maliţiozitate.
aşşî-turup *s. (bot.)* hrean *(lat., Armoracia lapathifolia; Armoracia rusticana; Cochlearia armoracia)*.
aşşî-úşgúl *s. (bot.)* trifoişte; trifoi-amar *(lat., Menyanthes trifoliata)*.
aşşî-yonğa *s. (bot.)* trifoişte; trifoi-amar *(lat., Menyanthes trifoliata)*.
aştanólgen *adj.* flămând; înfometat; lihnit; hămesit.
aştîrmak *v.t.* a determina să deschidă. // **•awuzun aştîrmamak** a împiedica pe cineva să vorbească; a nu-i da pas la vorbă; a-i pune pumnul în gură; a-i lega limba. **•kóz aştîrmamak** a nu da răgaz nici să clipească. **•kózín aştîrmak** a deschide cuiva ochii; a-l preveni.
aşuw I. *s.* **1.** supărare; amărăciune; ciudă; furie; enervare; nervozitate; resentiment. **2.** punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare. **II.** *s., adj.* ocru. // **•aşuwî kaytmak** a-şi veni în fire; a se calma. **•aşuwî şîkmak; aşuwî tutmak** a-şi ieşi din sărite; a se înfuria; a se enerva. **•aşuwun şîgarmak** a-şi scoate un foc de la inimă; a se răzbuna.
aşuwaluw *s.* vendetă.
aşuwîkaytkan *adj.* calmat; îmbunat; descărcat; împăcat.
aşuwîşîkkan *adj.* **1.** răzbunat. **2.** enervat; supărat.
aşuwîtutkan *adj.* enervat; nervos; înfuriat; supărat; aferat; înciudat.
aşuwkaytmasî *s.* calmare; îmbunare; descărcare; împăcare.
aşuwlanawuygan *adj.* supărăcios.
aşuwlanawuyma *s.* arţag; irascibilitate.
aşuwlanawuyuw *s.* arţag; irascibilitate.
aşuwlandîrgan *adj.* enervant; supărător.
aşuwlandîrmak *v.t.* a enerva; a supăra.
aşuwlandîruwğî *adj.* enervant; supărător.
aşuwlangan *adj.* supărat; furios; nervos; enervat.
aşuwlanmak *v.i.* a se supăra; a se înfuria; a se enerva.
aşuwlanuw *s.* supărare; amărăciune; ciudă; furie; enervare; nervozitate; resentiment.
aşuwlî *adj.* supărat; furios; nervos; enervat.
aşuwşîgargan *adj.* răzbunător; vindicativ.
aşuwşîgartgan *adj.* enervant.
aşuwtutuw *s.* enervare; nervozitate; înfuriere; supărare; înciudare.
aşuwuntutturgan *adj.* enervant.
at *s.* **1.** *(zool.)* cal *(lat., Equus caballus)*. **2.** *(gram.)* substantiv. // **•at bakmak** a paşte caii. **•at tuwarmak** a deshăma caii. // **•at arabasî kíre almaz** accesul interzis vehiculelor cu tracţiune animală. **•at kadar şalîşa** munceşte cât un cal. **•at kîlî** păr de cal. **•at miydanî** hipodrom. **•at senesí** *(cron.)* anul calului *(conform*

vechiului calendar tătăresc). •***at talimí*** manej. •***at terbiyesí*** dresaj de cai. •***atnîñ ğúgí*** încărcătura calului. •***atnîñ ğuwaşlîgî*** blândeţea calului. •***attan túşmiymen*** nu cobor de pe cal. •***ğínís atî*** cal de rasă. •***idman atî*** *(sport)* capră de gimnastică. •***kanatlî at*** *(mitol.)* Pegas. •***kuylî at*** cal nărăvaş. •***mínme atî*** cal de călărie. •***şabîşma atî*** cal de curse. •***saplî at*** *(sport)* cal cu mânere.

at *s.* **1.** nume; titlu. **2.** reputaţie; renume. // •***at atmak/bermek/salmak/takmak*** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. •***at taşîmak*** a purta numele; a avea drept nume. •***atî batmak*** a nu-i mai auzi cuiva de nume; a fi dat uitării. •***atî geşmek*** a i se pomeni numele; a fi nominalizat. •***atî şîkmak*** a-i ieşi vorbe; a fi bârfit. •***atîn deñíştírmek*** a-şi schimba numele. •***atîn ğoklamak/okîmak*** a nominaliza; a face apelul; a striga pe nume. •***atîna kara súrmek*** a păta numele cuiva; a-l denigra; a-l defăima; a-l ponegri. •***atîna yazdîrmak*** a scrie ceva pe numele cuiva. // •***at kóstergesí*** catalog. •***at kúní*** onomastic. •***atî hoşkaketmez*** cu nume dezagreabil; nomina odiosa. •***atî yokarda añîlgan*** susnumit. •***atîma mektúp bar mî?*** am scrisori?; •***atîñîz ne?*** care este numele dumeavoastră?; •***atîñîznî al-almadîm*** nu v-am reţinut numele. •***başkasîn atîn menímsíngen*** impostor. •***bírleşík at*** *(gram.)* nume compus. •***bo ğaddenîñ atî ne?*** cum se numeşte acest bulevard?; •***bo garanîñ atî ne?*** cum se numeşte gara aceasta?; •***ğer-yerleşme atî*** toponim. •***kíşkene at*** prenume.

ata **I.** *adj.* masculin. **II.** *s.* **1.** tată; părinte. **2.** străbun; ascendent. **3.** *(zool., orn.)* mascul; bărbătuş. // •***ğurt atasî*** părintele patriei. •***úy atasî*** tatăl familei.

ata-ana *s.* părinţi.

ata-baata *adv.* din moşi strămoşi.

atabadiy *s.* răţoi; bărbătuşul raţei.

ata-bala *s.* tata şi copilul.

atadan-ataga *adv.* din moşi strămoşi.

atadan-ulga *adv.* din tată în fiu.

ataday *adv.* părinteşte.

ataergí *s.* patriarhat; organizare socială în care filiaţia se stabileşte patriliniar.

atağa *adv.* părinteşte.

atağolî *s.* tradiţie; obicei; datină. // •***atağolîn kuwmak*** a respecta tradiţiile.

atağollî *adj.* tradiţional.

atağolşî *s.* tradiţionalist.

atağurtî *s.* patrie; patria natală.

atak *s.* renume; faimă; reputaţie; celebritate.

atakaz *s.* gâscan; gânsac; bărbătuşul gâştei.

ataklî *adj.* renumuit; faimos; reputat; celebru.

atakuwatî *s.* patriarhat; organizare socială în care filiaţia se stabileşte patriliniar.

atakúrke *s.* curcan; bărbătuşul curcii.

atalar **I.** *adj.* strămoşesc; ancestral. **II.** *s., pl.* strămoşi; străbuni.

atalarsózí *s.* proverb; zicală; zicătoare.

atalarsózlí *adj.* proverbial.

atalet *s.* **1.** trândăvie; lenevie. **2.** *(fiz.)* inerţie.

ataletlí *s.* **1.** *(fiz.)* inert. **2.** trândav; leneş.

atalgan *adj.* numit; denumit; poreclit.

atalî-analî *adj.* cu părinţi.

atalîk *s.* **1.** paternitate; calitatea de tată; instinctul patern. **2.** tată adoptiv.

atalmak *v.i.* a fi numit *(într-o funcţie etc.).*

atama *s.* **1.** *(şi mat.)* termen. **2.** cuvânt; termen. **3.** numire; denumire; poreclire. // •***atama kóstergesí*** nomenclatură. •***atamalarda mugaylîk*** contradicţie în termeni. •***feniy atama*** termen tehnic. •***riyaziyet atamasî*** *(mat.)* termen matematic.

atamabílímí *s.* terminologie.

atamabílímlí *adj.* terminologic.

atamak *v.t.* **1.** a numi într-o funcţie. **2.** a numi; a denumi; a porecli.

ataman *s.* **1.** şeful hoţilor; căpetenia tâlharilor. **2.** curcan; bărbătuşul curcii.

atan *s.* **1.** *(zool.)* şarpe. **2.** *(zool.)* cămilă *(mascul castrat).*

atanak *s.* *(relig.)* cruce; crucifix; semnul crucii.

atanaklama *s.* crucificare; răstignire.

atanaklamak *v.t.* a crucifica; a răstigni.

atanaklangan *adj.* crucificat; răstignit.

atanaklaw *s.* crucificare; răstignire.

atanakşî *s.* cruciat.

ataórdek *s.* răţoi; bărbătuşul raţei.

atapepiy *s.* curcan; bărbătuşul curcii.

atartamîr *s.* *(anat.)* arteră.

atartamîrtîkanmasî *s.* *(med.)* embolie.

atar-tutar *s.* jongler.

atasî, balkurt- *s.* *(ent., la albine)* trântor *(lat., Apis mellifica).*

atasî, balşîbîn- *s.* *(ent., la albine)* trântor *(lat., Apis mellifica).*

atasîz *adj.* fără tată; orfan de tată.

atasîz-anasîz *adj.* fără părinţi; orfan de ambii părinţi.

atasózí *s.* proverb; zicală; zicătoare.

atasózlí *adj.* proverbial.

atatîgaş *s.* *(electr.)* ştecăr.

atatîkkîş *s.* *(electr.)* ştecăr.

atatîlgan *adj.* numit; denumit; botezat.

atatuw *s.* numire; denumire; botez.

atavism *s.* atavism.

ataw *s.* **1.** *(şi mat.)* termen. **2.** cuvânt; termen. **3.** numire; denumire; poreclire.

atay *s.* *(dim., fam.)* tătic; taică.

atbatmasî *s.* uitare; omisiune.

atberílgen *adj.* numit; denumit; botezat.

atberúw *s.* numire; denumire; botez.

ateliyer *s.* atelier. // •***tamir ateliyerí*** *(tehn.)* atelier de reparaţii.

ateş *s.* **1.** foc. **2.** *(med.)* febră; arsură; usturime. **3.** înflăcărare; entuziasm. **4.** *(gastron.)* iuţeală; usturime; arsură. **5.** arsură. // •***ateş almak*** a se aprinde; a lua foc. •***ateş aşmak*** *(mil.)* a deschide focul. •***ateş bermek/salmak*** a da foc; a incendia; a aprinde. •***ateş etmek*** *(d. arme de foc)* a trage; a se descărca. •***ateş kesmek*** *(mil.)* a înceta focul; a opri tragerea. •***ateş men oynamak*** a se juca cu focul; a-şi asuma un mare risc. •***ateş şaşmak*** a se face foc şi pară. •***ateşke atîlmak*** a se arunca în foc; a-şi expune viaţa *(pt. cineva sau ceva).* •***ateşte ğakmak*** a pune pe cineva pe foc. •***ateşte ğanmak*** a arde în foc şi pară. // •***ateş başîgî*** argilă refractară. •***ateş palîsî*** scump foc; foc de scump. •***ateş tolasî*** cărămidă refractară. •***ateş tulumbasî*** pompă de incendiu. •***ateşím bar*** am temperatură. •***maniy ateşí*** *(mil.)* foc de baraj. •***toban ateşí*** foc de paie. •***top ateşí*** foc de artificii. •***topşî ateşí*** *(mil.)* foc de artilerie.

ateşalgan *adj.* cuprins de flăcări; ars; mistuit.

ateşalmaykalîr *adj.* ignifug.

ateşalmaz *adj.* ignifug.

ateşaluw *s.* ardere; mistuire.

ateşbalîgî *s.* *(iht.)* sardea *(lat., Alosa sardina).*

ateş-balşîbîñğî *s.* *(orn.)* prigorie roşie nordică *(lat., Merops nubicus).*

ateşbazlîk *s.* foc de artificii.

ateşbergen *adj.* incendiator.

ateşberílgen *adj.* incendiat.

ateşberúw *s.* incendiere.

ateşberúwğí *adj.* incendiar.

ateşbóğegí *s.* *(ent.)* licurici; luciolă *(lat., Lampyris noctiluca).*

ateş-búberí *s.* *(bot.)* chili *(lat., Capsicum frutescens).*

ateşçí *s.* fochist.

ateş-daamlatmasî *s.* amestec tradiţional de condimente; chili mexican.

ateşetúw *s.* tragere cu arma; descărcare.

ateşğakma *s.* aprindere.

ateşkeatîlgan *adj.* periclitat; primejduit; riscat; expus.

ateşkeatîlma *s.* primejdie; risc.

ateşkeatkan *adj.* hazardat; periclitant; primejdios; riscant.

ateşkeatuw *s.* hazardare; periclitare; primejduire; expunere; risc.

ateşkes *s.* *(mil.)* încetare a focului; încetare a luptei.

ateşkîzîştîruw *s.* *(d. foc)* aţâţare; scormonire; zgândărire.

ateş-kîzlarkuşî *s.* *(orn.)* prigorie roşie nordică *(lat., Merops nubicus).*

ateşleme *s.* aprindere; condimentare.

ateşlemek *v.t.* **1.** a aprinde; a da foc. **2.** *(fig.)* a incita.

ateşlendírmek *v.t.* a învăpăia.

ateşlengen *adj.* incitat *(fig.).*

ateşlenme *s.* incitare *(fig.).*

ateşlenmek *v.i.* a se aprinde; a lua foc; a fi incitat; a se inflama *(fig.).*

ateşlenúw *s.* incitare *(fig.).*

ateşlí *adj.* **1.** aprins; inflamat. **2.** înflăcărat; entuziasmat. **3.** *(gastron.)* iute; picant; usturător; pişcător; condimentat; ardeiat; piperat. // •***ateşlí patlama*** bombă incendiară. •***ateşlí zewzek*** *(mil.)* armă de foc.

ateş-mañlaylî-tultokîmağî *s.* *(orn.)* pasăre-episcop cu frunte de foc *(lat., Euplectes diadematus).*

ateşotî *s.* *(bot.)* granat; spilcuţă *(lat., Chrysanthemum parthenium; Tanacetum parthenium).*

ateşotî, dak- *s.* *(bot.)* vetricea; piretru *(lat., Chrysanthemum alpinum; Tanacetum alpinum).*

ateşpîşkîruw *s.* *(mil.)* rafală.

ateşsalgan *adj.* incendiator.

ateşsalîngan *adj.* incendiat.

ateşsaluw *s.* incendiere.

ateşsaluwğî *adj.* incendiar;

incendiator.
ateşsóndírúwğí *s.* stingător.
ateşşaşkan *adj.* înfuriat; zbârlit.
ateşşaşuw *s.* **1.** înfuriere; zbârlire. **2.** *(mil.)* rafală.
ateşteğangan *adj.* ars; mistuit.
ateşteğanuw *s.* ardere; mistuire.
atgeşírmesí *s.* nominalizare.
atgúğí *s. (fiz.)* cal-putere.
atğargan *s. (bot.)* feciorică *(lat., Herniaria glabra)*.
atğoklamasî *s.* nominalizare.
atî, deñíz- *s. (iht.)* căluţ-de-mare *(lat., Hippocampus hippocampus)*.
atîbatkan *adj.* uitat; omis.
atîbatmaz *adj.* neuitat; de neuitat; nepieritor.
atîgeşken *adj.* nominalizat.
atîğoklangan *adj.* nominalizat.
atîlgan *adj.* **1.** săritor; cu iniţiativă. **2.** curajos; temerar.
atîlma *s.* **1.** cutezanţă; curaj. **2.** aruncare; săritură.
atîlmak *v.i.* a sări; a se arunca. // ***•ateşke atîlmak*** a se arunca în foc; a-şi expune viaţa *(pt. cineva sau ceva)*. ***•zorga atîlmak*** a se pune în pericol; a se vârî în bucluc. // ***•ğúregím atîla*** *(med.)* am palpitaţii.
atîluw *s.* **1.** aruncare; săritură. **2.** cutezanţă; curaj.
atîm *s.* bătaie *(la armele de foc)*.
atînayazuw *s.* atribuire; imputare.
atîokîlgan *adj.* nominalizat.
atîrîş *s.* separare; separaţie; cotă; cotare.
atîrîş, ag- **I.** *adj. (ist.)(ak atîrîş-"separaţia albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; bă□tina□; neao□. **II.** *s., adj. (ist.)(ak atîrîş-"separaţia albă")* agatârş; cuman; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bă□tina□; tătar.
atîrma *s.* separare; separaţie; cotă; cotare.
atîrmak *v.t.* a separa; a cota.
atîrşak *s. (bot.)* muşcată; pelargonie *(lat., Pelargonium odoratissimum)*.
atîş *s.* **1.** tragere; tir. **2.** bătaie *(la armele de foc)*. // ***•atîş yerí*** *(mil.)* poligon de tragere. ***•ğeza atîşî*** *(sport)* lovitură de pedeapsă.
atîşamîrlangan *adj.* calomniat; defăimat; denigrat; ponegrit.
atîşma *s.* schimb de focuri de armă.
atîşmak *v.i.* a trage unul în altul; a schimba focuri de armă.
atîşuw *s.* schimb de focuri de armă.
atkamíníp *adv.* călare; încălecat pe cal; de-a călare.
atkamínúw *s.* călărie; încălecare.
atkan *adj.* aruncător; care aruncă; lansator.
at-kestanesí *s.* **1.** castană necomestibilă. **2.** *(bot.)* castan-sălbatic *(lat., Aesculus hippocastanum)*.
atkî *s.* **1.** urzeală. **2.** fular; şal. // ***•ğúnden atkî*** fular de lână.
atkîlamak *v.t.* a urzi.
atkîrî *s. (constr.)* grindă; traversă.
atkulagî, suw- *s. (bot.)* ştevie; măcriş-de-apă *(lat., Rumex palustris)*.
atkulak, buruşuk- *s. (bot.)* ştevie; dragavei *(lat., Rumex crispus)*.
atkulak, ekşí- *s. (bot.)* ştevie; măcriş *(lat., Rumex acetosa; Acetosa pratensis)*.
atkulak, ğalpak- *s. (bot.)* ştevie; măcrişul-calului *(lat., Rumex patientia; Rumex conglomeratus)*.
atkulak, kara- *s. (bot.)* lobodă *(lat., Atriplex hortensis; Atriplex nitens)*.
atkulak, ufak- *s. (bot.)* măcriş-mărunt; măcrişul-iepurelui *(lat., Rumex acetosella)*.
atlaganday *adj.* evitabil.
atlama *s.* **1.** săritură; salt. **2.** scăpare; omisiune. // ***•sîrîk atlamasî*** *(sport)* săritura cu prăjina. ***•úş atlama*** *(sport)* triplu salt. ***•uzunlay atlaw*** *(sport)* săritura în lungime.
atlamadan *adv.* amănunţit. // ***•atlamadan añlatmak*** a povesti de-a fir a păr; a preciza; a specifica.
atlamadanañlatîlgan *adj.* precizat; specificat.
atlamadanañlatuw *s.* precizare; specificare.
atlamak **A.** *v.i.* a sări. **B.** *v.t.* a omite; a sări; a scăpa. // ***•atlap geşmek*** a sări peste...; a omite; a escalada. ***•mertebe atlamak*** a se califica. ***•senení atlamak*** *(univ.)* a promova anul. ***•tur atlamak*** *(sport)* a se califica în turul următor. // ***•atlangandaynî atlap*** exceptând ce este de exceptat.
atlangan *adj.* **1.** omis. **2.** amânat; suspendat; tergiversat; tărăgănat. **3.** refuzat.
atlanma *s.* năpustire; zvârlire; săritură.
atlanmak *v.i.* **1.** a sări; a se arunca. **2.** a se amâna; a se suspenda; a se tergiversa; a se tărăgăna. **3.** a fi refuzat. **4.** a încăleca.
atlanmaykalîr *adj.* inevitabil; fatal.
atlanmaz *adj.* inevitabil.
Atlantik-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii cu piept alb; rândunica furtunii de Atlantic *(lat., Pterodroma incerta)*.
Atlantik-Dalayî/Atlantik-Deriyasî *s. (hidron.)* Oceanul Atlantic.
atlanuw *s.* năpustire; zvârlire; săritură.
atlas *s.* atlas geografic.
Atlas-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de Atlas *(lat., Sylvia deserticola)*.
Atlas-kúrtesí *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
Atlas-terekkakkanî *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
Atlas-tokîldagî *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
atlatîlgan *adj.* escaladat; sărit.
atlatmak **A.** *v.i.* a se debarasa de; a se degaja de; a scăpa de cineva. **B.** *v.t.* **1.** a evita; a ocoli; a omite. **2.** a amâna; a suspenda; a tergiversa; a tărăgăna. **3.** a refuza. **4.** a păcăli. // ***•uğuz atlatmak*** a scăpa ieftin. ***•vartanî atlatmak*** a evita pericolul.
atlatuw *s.* **1.** evitare; ocolire; omitere. **2.** amânare; suspendare; tergiversare; tărăgănare. **3.** refuz. **4.** debarasare; degajare. **5.** păcălire.
atlaw *s.* **1.** săritură; salt. **2.** scăpare; omisiune.
atlaz *s. (text.)* atlaz; satin.
atlet *s.* atlet. // ***•atlet fanilasî*** maiou; tricou.
atletik *adj.* atletic.
atletism *s.* atletism. // ***•atletism músabakalarî*** întreceri atletice.
atletlík **I.** *adj.* atletic. **II.** *s.* atletism.
atlî **I.** *adj.* **1.** numit; denumit; intitulat. **2.** renumit. **3.** călare. **II.** *s.* călăreţ. // ***•atlî asker/ğeñkşí*** *(mil.)* cavalerie; cavalerist. ***•atlî tramvay*** tramvai cu cai.
atma *s.* aruncare; lansare. // ***•mîzrak atmasî*** *(sport)* aruncarea suliţei.
Atmağa *s. (topon.)* Atmagea *(jud. Tulcea)*.
atmağa, balaban- *s. (orn.)* uliu porumbar; erete *(lat., Accipiter gentilis; Astur palumbarius)*.
atmağa, kíşkene- *s. (orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus)*.
atmağa, kîska-ayaklî- *s. (orn.)* uliu cu picioare scurte *(lat., Accipiter brevipes)*.
atmağa, ótken-esmer- *s. (orn.)* ulie cântătoare *(lat., Melierax metabates)*.
atmağasî, aw- *s. (orn.)* uliu cu picioare scurte *(lat., Accipiter brevipes)*.
atmağasî, kógerşín- *s. (orn.)* uliu porumbar; erete *(lat., Accipiter gentilis; Astur palumbarius)*.
atmağasî, ótken-Gabar- *s. (orn.)* ulie cântătoare de Gabar *(lat., Micronisus gabar)*.
atmağasî, torgay- *s. (orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus)*.
atmağa-yapalagî *s. (orn.)* ciuhurez *(lat., Strix ulula; Surnia ulula)*.
atmak *v.t.* **1.** a arunca; a azvârli. **2.** *(mil.)* a lansa; a catapulta. **3.** a pune; a presăra. // ***•adîm atmak*** a păşi. ***•at atmak*** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. ***•bala atmak*** a avorta. ***•balaban laf atmak*** a arunca vorbe mari. ***•başîndan atmak*** a-şi lua o grijă de pe cap; a se elibera; a se descotorosi. ***•baygînnazarlar atmak*** a privi galeş; a arunca ocheade; a arunca priviri pe furiş; a-şi da ochii peste cap. ***•belaga atmak*** a vârî în belea; a vârî în bucluc. ***•bír kótek atmak*** a bate pe cineva de-i merge colbul; a-i da o mamă de bătaie; a-l stinge în bătaie. ***•bomba atmak*** a bombarda. ***•bóten atmak*** a defăima pe cineva; a-l calomnia. ***•dumanîn atmak*** a muştrului; a trage cuiva o papară. ***•ğan atmak*** a dori din suflet; a tânji după...; ***•ğírít atmak*** *(sport)* a arunca cu suliţa. ***•gol atmak*** *(sport)* a marca gol. ***•ğumurduk atmak*** a da pumni; a buşi. ***•ğúregí atmak*** a-i bate inima; a-i zvâcni inima; a-i sălta inima. ***•gyúlle atmak*** *(sport)* a arunca greutatea. ***•imza atmak*** a-şi pune semnătura; a semna. ***•iptira atmak*** a calomnia. ***•íşínden atmak*** a-i face vânt cuiva; a-l da afară dintr-o slujbă; a-l demite; a-l concedia. ***•íşkembeden atmak*** a le scoate din burtă; a le născoci. ***•kabaát atmak*** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăţi; a-l suspecta. ***•kapîdan tîşarga atmak*** a da pe cineva pe uşă afară. ***•kazîk atmak*** a trage ţeapă; a ţepui; a înşela; a păcăli. ***•kelepşesín/kíşenín/pîrangas în atmak*** a se descătuşa; a se dezrobi. ***•kesíp atmak*** a reteza; a tranşa; a detaşa; a decupa; a amputa; a extirpa; a ciunti. ***•kírde atmak***

(sport) a arunca discul. •***kol atmak*** a provoca la luptă; a înfrunta. •***kólge atmak*** a face umbră; a umbri. •***kóterip atmak*** a arunca; a azvârli; a-i face vânt. •***kóz atmak*** a-şi arunca ochii pe... ; a arunca o privire pe...; •***kurşun atmak*** a trage cu o armă de foc. •***mala atmak*** a tencui. •***mápíske atmak*** a arunca în puşcărie; a întemnița. •***maskasîn atmak*** a-şi lepăda masca. •***nabîz atmak*** a pulsa. •***namusuna taş atmak*** a arunca cu piatra în cineva; a-l ponegri. •***nara atmak*** a urla; a țipa; a rage. •***nazar atmak*** a-şi arunca privirea; a se uita. •***níşanîn atmak*** a desface logodna. •***ortaga/ortalîkka atmak*** a arunca la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe față; a da în vileag; a divulga. •***ózín atmak*** a se arunca. •***pápíşín tawanga atmak*** a face pe cineva de râsul lumii. •***pîrt atmak*** a pârțâi. •***rengí atmak*** a-şi pierde culoarea; a se decolora. •***şadrasîn atmak*** a-şi arunca vălul de pe frunte; a se emancipa. •***şalîm atmak*** *(sport)* a dribla; a fenta. •***şamar atmak*** a da cuiva palme; a-l lua la palme; a-l pălmui. •***şamîrga taş atmak*** a împroşca cu noroi; a defăima. •***şene atmak*** a agoniza; a intra în comă. •***şeşek atmak*** a înflori; a prospera. •***şîgarîp atmak*** a zbura pe cineva de undeva; a-l da afară; a-l concedia. •***sîpîrîp atmak*** a spulbera. •***şîrayîn/suratîn atmak*** a se schimba la față. •***sóz atmak*** a aduce vorba; a pune pe tapet; a face aluzie; a insinua; a pomeni; a sugera. •***suç atmak*** a învinovăți. •***şut atmak*** *(sport)* a şuta. •***şuwa atmak*** *(fiz.)* a iradia; a răspândi lumină; a radia. •***taklak atmak*** a face tumbe. •***tamîr/tazîl/kók atmak*** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. •***tañ/saba/şafak/perdahlez atmak*** a se revărsa zorile. •***tarih atmak*** a data; a pune data. •***taş atmak*** a arunca cu piatra. •***tayak/sopa atmak*** a bate cu bățul; a da nuiele. •***tehlikege atmak*** a primejdui; a periclita. •***temelín atmak*** a-i pune temelia; a-i pune bazele; a-l fonda. •***temír atmak*** *(nav.)* a ancora. •***tepesí atmak*** a se înfuria; a se mânia. •***tepme atmak*** a lovi cu piciorul; a da cu copita. •***tomîrşîk atmak*** a înmuguri. •***top atmak*** a trage cu tunul; a bombarda. •***túk tókmek*** *(d. animale, păsări)* a-şi lepăda părul; a-şi lepăda penele; a năpârli. •***túpek/mîltîk atmak*** a trage cu puşca. •***tuz atmak*** a presăra sare; a săra. •***ústúne atmak*** a arunca asupra cuiva; a-l învinovăți. •***yúzúne atmak*** a-i spune cuiva de la obraz; a-i spune verde în față; a-i arunca în nas. •***zar atmak*** a da cu zarurile. •***zewzek/sawut/yarak/silak atmak*** a trage cu arma. •***zorga atmak*** a da cuiva de lucru; a-i da de furcă; a-l vârî în bucluc; a-i crea dificultăți. // •***golnî kím attî?*** cine a marcat golul?; •***imzañîznî atîñîz!*** semnați!; •***kabaátní oga attîlar*** au dat vina pe el. •***kíşen atmasî*** descătuşare. •***tañ ata*** se luminează; se crapă de ziuă. •***topnî ters kóşege attî*** a trimis mingea în colțul opus. •***yaşasîn, óssín, şeşek atsîn!*** trăiască, crească şi înflorească!;

atmîk *s. (biol.)* spermă.
atmosfera *s. (geogr.)* atmosferă.
atna *s. (cron.)* săptămână.
atna-baatna *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.
atnada *adv.* pe săptămână; săptămânal.
atnadan-atnaga *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.
atnalîk *s., adj.* săptămânal.
atnallagan *s.* potcovar.
atokîmasî *s.* nominalizare.
atol *s. (geogr.)* atol.
atom *s. (fiz.)* atom. // •***atom bombasî*** *(mil.)* bombă atomică. •***atom enerğiyasî*** energie atomică. •***atom nuklewí*** nucleu atomic.
atomik *adj. (fiz.)* atomic.
atomlî *adj. (fiz.)* atomic.
atozîşmasî *s.* hipism.
atpak *s.* juvăț la hamurile calului; valul ştreangului.
atraksiya *s.* atracție.
atropina *s. (farm.)* atropină.
atsalîngan *adj.* numit; denumit; botezat.
atsaluw *s.* numire; denumire; botez.
atsîz *adj.* anonim; nepopular; fără renume. // •***atsîz şirket*** societate anomină.
atsîzlîk *s.* anonimat.
atşabîşmasî *s.* cursă de cai.
atşamîrlagan *s.* calomniator; defăimător; denigrator; maliții.os.
atşamîrlaw *s.* **1.** calomnie; defăimare; denigrare; maliționizitate; ponegrire. **2.** bârfă; clevetire; calomnie.
atşapkan *s.* jocheu.
atşaptî *s.* cursă de cai.
atşekme *s.* tragere la sorți.
atşekmek *v.i.* a trage la sorți.
atşî *s.* crescător de cai; jocheu.
at-şîbînî *s. (ent.)* muscă-de-cal *(lat., Hippobosca)*.
atşîk *s.* căluț.
atşîklar *s., pl.* căluşei; carusel. // •***atşîklar pazarî*** bâlci.
atşîlar *s., pl.* cabaline.
attagîlgan *adj.* botezat; numit.
attaguw *s.* botez; numire.
attantúşúw *s.* descălecare.
attaş **I.** *s.* tiz. **II.** *s., adj. (lingv.)* omonim.
attaşlîk *s. (lingv.)* omonimie.
attîrmak *v.t.* **1.** *(mil.)* a determina să lanseze; a determina să catapulteze. **2.** a determina să arunce; a determina să azvârle.
attogalagan *s.* potcovar.
attomalagî *s. (bot.)* gogoaşă *(lat., Globaria gigantea)*.
attuwaruw *s.* deshămare.
atuw *s.* aruncare; lansare.
atuwğî *s.* **1.** *(mil.)* trăgător. **2.** *(fig.)* mincinos.
Audouin'níñ-kagayî *s. (orn.)* pescăruş Audouin *(lat., Larus audouinii)*.
Audouin'níñ-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş Audouin *(lat., Larus audouinii)*.
avadanlîk *s.* trusă; ustensile.
avam *s. (ist.)* plebe. // •***avam odasî*** *(pol.)* cameră inferioară.
avans *s. (fin.)* avans.
avar *s.* vâslă; lopată; ramă.
avare *s., adj.* vagabond.
avarelík *s.* vagabondaj.
avarğî *s.* vâslaş.
avarşalar *s.* vâslaş.
avarşaluw *s.* lopătare; vâslire.
avartartar *s.* vâslaş.
avdet *s.* reîntoarcere; retur. // •***avdet bolmak*** a se întoarce; a se reîntoarce.
avdetlí *adj.* întors; revenit; reîntors.
avize *s.* lustră.
avokado *s.* avocado *(fruct)*.
avokadoteregí *s. (bot.)* avocado *(plantă) (lat., Persea gratissima)*.
avokat *s.* avocat.
avokatlîk *s.* avocatură.
aw *s.* **1.** plasă; năvod; fileu. **2.** *(tehn.)* rețea. **3.** vânat. **4.** vânătoare. **5.** *(fig.)* pradă. **6.** *(cron., arh.)* august. // •***aw haywanî*** animal de pradă. •***aw itî*** câine de vânătoare; ogar; prepelicar. •***aw tezkeresí*** permis de vânătoare. •***aw torbasî*** tolbă de vânătoare. •***telefon/uzakses awî*** rețea telefonică.
awat *s. (iht.)* peşte-lup; avat *(lat., Aspius aspius)*.
aw-atmağasî *s. (orn.)* uliu cu picioare scurte *(lat., Accipiter brevipes)*.
awaz *s.* **1.** sunet; strigăt; țipăt. **2.** voce; glas.
awaz-awaz *adj.* cu sunete; cu strigăte; cu țipete. // •***awaz-awaz bakîrmak*** a striga în gura mare.
awdargan *adj.* basculant.
awdarîlgan *adj.* căzut; doborât; răsturnat; basculat.
awdarîlma *s. (pol.)* căderе; răsturnare; doborâre. // •***húkúmetníñ awdarîlmasî*** *(pol.)* căderea guvernului; răsturnarea guvernului.
awdarîlmak *v.i.* **1.** a fi răsturnat; a fi doborât. **2.** a cădea; a se rostogoli.
awdarîluw *s. (pol.)* căderе; răsturnare; doborâre.
awdarma *s.* **1.** căderе; rostogolire; basculare. **2.** *(fig.)* răsturnare; doborâre; revoluție.
awdarmağî *s.* revoluționar.
awdarmak *v.t.* a răsturna; a doborî; a bascula.
awdaruw *s.* **1.** căderе; rostogolire; basculare. **2.** *(fig.)* răsturnare; doborâre; revoluție.
awdaruwdanewel *adj.* prerevoluționar.
awdaruwlî *adj.* **1.** căzut; doborât. **2.** răsturnat; basculat.
awgan *adj.* căzut; alunecat; înclinat.
awğî *s.* vânător. // •***awğî tayyaresí*** *(mil.)* avion de vânătoare. •***tíl awğusî*** spion; iscoadă.
awğîotî, baárlík- *s. (bot.)* ruscuță-de-primăvară *(lat., Adonis vernalis; Adonanthe vernalis)*.
awğîotî, ğazlîk- *s. (bot.)* cocoşel-de-câmp *(lat., Adonis aestivalis)*.
awğîotî, kîzîl- *s. (bot.)* ruscuță *(lat., Adonis flammea)*.
awğîotî, kúzlúk- *s. (bot.)* ruscuță-de-toamnă *(lat., Adonis autumnalis; Adonis annua)*.
awğuluk *s.* vânătoare.
aw-ití *s.* copoi; ogar; prepelicar.
awkapkan *s., adj.* prădător; jefuitor.
awkapma *s.* prădare; jaf.
awkaptîrgan *adj.* prădat; jefuit.
awla *s.* țarc.
awlak **I.** *adj.* îndepărtat; izolat; stingher; nelocuit. **II.** *adv.* departe. **III.** *s.* depărtare; sălbăticie; pustietate. //

•***awlak kóy*** cătun; sătuc. •***awlak malle*** cartier mărginaş. •***awlak sokak*** stradă dosnică.
awlakka *adv.* spre depărtări.
awlaklîk *s.* depărtare; sălbăticie; pustietate.
awlakta *adv.* în depărtări; departe.
awlaktan *adv.* din depărtări; de departe.
awlama *s.* vânătoare; vânat.
awlamak *v.t.* a vâna. // •***tîl awlamak*** a iscodi; a descoase; a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă; a spiona.
awlangan *adj.* vânat.
awlanmak *v.i.* a fi vânat. // •***gafil awlanmak*** a fi luat pe nepusă masă; a fi surprins nepregătit.
awlaw *s.* vânare. // •***túlkúnúñ awlawî*** vânarea vulpii.
awma *s.* **1.** *(astr.)* stea căzătoare; meteor. **2.** *(astr.)* cădere; alunecare; înclinare. **3.** *(av.)* picaj.
awmak *v.i.* a cădea; a se înclina; a aluneca.
awmataşî *s. (astr.)* meteorit.
awnamak *v.i.* a se rostogoli; a se tăvăli; a se zvârcoli; a face tumbe.
awnatma *s.* rostogolire; tăvălire.
awnatmak *v.t.* a rostogoli; a tăvăli.
awnatuw *s.* rostogolire; tăvălire.
awnaw *s.* rostogolire; tăvălire; zvârcolire; tumbă.
awnay *adv.* de-a berbeleacul; de-a rostogolul.
awrîgan *adj.* bolnav.
awrîmak *v.i.* a durea; a ustura; a fi bolnav. // •***awrîy mî?*** vă doare?; •***başîm awrîy*** mă doare capul. •***bogazîm awrîy*** mă doare în gât.
awrîtmak *v.t.* a provoca durere.
awrîw *s.* durere; suferință. // •***awrîw toktatuwğî*** *(med.)* sedativ. •***baş awrîwî*** *(med.)* durere de cap; migrenă. •***karîn awrîwî*** *(med.)* crampe la stomac. •***kas awrîwî*** *(med.)* durere musculară. •***tîş awrîwî*** *(med.)* durere de dinți.
awrîwşekken *adj.* bolnav.
awrupalaşkan *adj.* europenizat.
awrupalaşmak *v.i.* a se europeniza.
awrupalaştîrîlgan *adj.* europenizat.
awrupalaştîrîlmak *v.i.* a fi europenizat.
awrupalaştîrma *s.* europenizare.
awrupalaştîrmak *v.t.* a europeniza.
awrupalaştîruw *s.* europenizare.
awrupalî *s.* european.
awtobiyografik *adj.* autobiografic.
awtobiyografiya *s.* autobiografie.
awtobiyografiyalî *adj.* autobiografic.
awtobuz *s.* autobuz. // •***awtobuz garasî*** autogară. •***awtobuz turagî kayda?*** unde este stația de autobuz?; •***awtobuzga kayda míníle?*** de unde se ia autobuzul?; •***keşe awtobuzlarî*** autobuze de noapte.
awtogara *s.* autogară.
awtoğol *s.* autostradă. // •***bo awtoğol kaş şerít?*** câte benzi are această autostradă?; •***kayergeşík awtoğol bar?*** până unde e autostradă?;
awtokar *s.* autocar.
awtokrasiya *s.* autocrație.
awtokrasiyalî *s.* autocrat.
awtokrat *s.* autocrat.
awtomat *s., adj. (tehn.)* automat.
awtomatik *adj.* automatic.
awtomatism *s.* automatism.
awtomobil *s.* automobil.
awtomobilğî *s.* automobilist.
awtomobilğílík *s.* automobilism.
awtonomiya *s.* autonomie.
awtopark *s.* loc de parcare; parc auto.
awtopsiya *s.* autopsie.
awtostop *s.* autostop.
awul *s.* **1.** curte; ogradă. **2.** sat. **3.** stână; târlă. **4.** luminiş; poiană; rarişte.
Awul, Beş- *s. (topon.) ("Cinci Ograde")* Conacul *(jud. Constanța).*
Awul, Dokîz- *s. (topon., sat, hidron., pârâu) ("Nouă Ograde")* Cuza Vodă *(jud. Constanța).*
Awul, Taş- *s.* **1.** *(topon.) ("Ograda de Piatră")* Piatra *(jud. Constanța).* **2.** *(hidron., lac) ("Ograda de Piatră")* Tașaul *(jud. Constanța).*
awur *adj.* **1.** greu; care cântăreşte mult. **2.** încărcat; împovărat. **3.** dificil. **4.** grav. **5.** încet; lent; tărăgănat. **6.** important; valoros. **7.** *(med.)* acut. // •***awur kasta bolmak*** a fi grav bolnav. •***awur tartmak*** a precumpăni. •***kulagî awur eşítmek*** a fi tare/fudul de urechi. // •***awur ğeza*** muncă silnică. •***awur íş*** muncă grea. •***awur mápís*** arest sever. •***awur sanaye*** industrie grea. •***awur sîklet*** *(sport)* categoria grea. •***awur topşî*** *(mil.)* artilerie grea. •***hawasî awur*** neaerisit; lipsit de aer; îmbâcsit.
awur-awur *adv.* agale; tărăgănat. // •***awur-awur konîşmak*** a vorbi afectat; a vorbi tărăgănat.
awurawuygan *adj.* bolnăvicios; maladiv.
awurayak(lî) *adj. (d. femei)* gravidă; însărcinată.
awurayaklîk *s. (med.)* graviditate; sarcină.
awurbaş(lî) *adj. (d. oameni)* serios; grav.
awurbaşlîk *s.* seriozitate.
awurbolgan *adj.* îngreunat; împovărat.
awurboluw *s.* îngreunare; împovărare.
awureşítken *adj.* surd.
awureşítme *s.* surzenie.
awureşítúw *s.* asurzire; surzire.
awurgan *adj.* dureros.
awurkafa(lî) *adj.* greu de cap; greoi la minte; prost.
awurlaşkan *adj.* **1.** înrăutățit; agravat. **2.** îngreunat; împovărat.
awurlaşma *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** îngreunare; împovărare.
awurlaşmak *v.i.* **1.** a se înrăutați; a se agrava. **2.** a se îngreuna; a se împovăra.
awurlaştîrgan *adj.* **1.** agravant. **2.** împovărător.
awurlaştîrmak *v.t.* **1.** a înrăutați; a agrava. **2.** a îngreuna; a împovăra.
awurlaştîruw *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** îngreunare; împovărare.
awurlaştîruwğî *adj.* **1.** agravant. **2.** împovărător.
awurlaşuw *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** îngreunare; împovărare.
awurluk *s.* **1.** *(fiz.)* greutate. **2.** pondere; importanță. **3.** dificultate; impediment. **4.** povară *(și fig.).* // •***awurluk bírímí*** unitate de măsură a greutății. •***awurluk merkezí*** centru de greutate. •***azamiy deñge awurlugî*** greutate maximă permisă pe osie. •***azamiy toplam awurluk*** *(auto.)* greutate totală maximă permisă. •***kaba/kayriysafiy/brut awurluk*** greutate brută. •***ne awurlukta?*** ce greutate are?; •***temíz/safiy awurluk*** greutate netă.
awurma *s.* boală.
awurmadan *adv.* fără durere; nedureros.
awurmagan *adj.* fără durere; nedureros.
awurmak *v.i.* a durea; a ustura; a fi bolnav. // •***awurup ğatmak*** a zăcea bolnav. •***ğanî awurmak*** a-l durea sufletul. // •***kîş-yaz başîm awura*** iarna-vara mă doare capul.
awurmay *adv.* nedureros.
awursunmak *v.i.* a i se părea greu.
awursuw *s. (chim.)* apă grea.
awurşak súyegí *s. (anat.)* patelă; rotulă.
awurtartkan *adj.* precumpănitor.
awurtkan *adj.* dureros.
awurtma *s.* traumatizare; rănire; vătămare; lezare.
awurtmak *v.t.* a provoca durere; a provoca suferință. // •***baş awurtmak*** a-şi bate capul; a-şi frământa mințile. •***başîn awurtmak*** a-şi bate capul; a-şi frământa mintea; a-i face cuiva capul calendar; a-l bate la cap.
awurtuw *s.* traumatizare; rănire; vătămare; lezare.
awurtuwğî *adj.* dureros.
awuruşan *adj.* des; frecvent.
awuruşanlîk *s.* desime; frecvență.
awuruw *s.* **1.** durere; suferință. **2.** *(med.)* angină. // •***awuruwnî toktatmak/kesmek*** a seda; a anestezia. •***awuruwun kolî man almak*** a-i lua cuiva durerea cu mâna. // •***asap/sínír awuruwî*** *(med.)* nevralgie.
awuruwîkesílgen *adj.* anesteziat; sedat.
awuruwîtoktatîlgan *adj.* anesteziat; sedat.
awuruwkana *s.* spital.
awuruwkesken I. *adj. (farm.)* sedativ; anestezic. **II.** *s.* anestezist.
awuruwkesúw *s.* sedare; anesteziere.
awuruwkesúwğî I. *adj. (farm.)* sedativ; anestezic. **II.** *s.* anestezist.
awuruwsuz *adj.* nedureros.
awuruwsuz-ağîsîz *adj.* nedureros.
awuruwsuzlaşkan *adj.* sedat; anesteziat.
awuruwsuzlaştîrîlgan *adj.* sedat.
awuruwsuzlaştîrmak *v.t.* a seda; a anestezia.
awuruwsuzlaştîruw *s.* sedare; anesteziere.
awuruwsuzlaştîruwğî I. *adj. (farm.)* sedativ; anestezic. **II.** *s.* anestezist.
awuruwtoktatkan I. *adj. (farm.)* sedativ; anestezic. **II.** *s.* anestezist.
awuruwtoktatuw *s.* sedare; anesteziere.
awuruwtoktatuwğî I. *adj. (farm.)* sedativ; anestezic. **II.** *s.* anestezist.
awustos *s. (cron.)* august. // •***awustos ayînda*** în luna august.
Awustraliye *s. (topon.)* Australia.
Awustraliye-añkutî *s. (orn.)* călifar australian *(lat., Tadorna tadornoides).*
Awustraliye-aynagî *s. (orn.)* ibis australian *(lat., Threskiornis spinicollis).*
Awustraliye-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă asiatică *(lat., Anthus novaescelandiae; Anthus richardi).*

Awustraliye-ibisí *s. (orn.)* ibis australian *(lat., Threskiornis spinicollis)*.
awustraliyelí *s., adj.* australian.
Awustraliye-taw-kazî *s. (orn.)* gâscă cu manşete; gâscă australiană de pădure *(lat., Chenonetta jubata)*.
Awustriye *s. (topon.)* Austria.
awustriyelí *s., adj.* austriac.
awuş *s.* **1.** *(anat.)* palmă; căuşul palmei. **2.** *(ca unitate de măsură)* mână; pumn; conţinutul palmei sau al palmelor făcute căuş. **3.** paranteză dreaptă. **4.** palma sau palmele făcute căuş pentru a putea reţine ceva. // ***•awuş aşmak*** a întinde mâna; a cere de pomană; a cerşi.
awuşaalma *s.* variabilitate.
awuşaaluw *s.* variabilitate.
awuşaşkan *s.* cerşetor.
awuşaşuw *s.* cerşetorie; cerşit.
awuşatan *adj.* schimbător; variabil.
awuşkan *adj.* variabil; schimbător; alternant; incert.
awuşkanrakam *s. (mat.)* variabilă.
awuşma *s.* alternanţă.
awuşmagan *adj.* irevocabil; invariabil.
awuşmak *v.i.* a alterna; a se schimba; a se modifica.
awuşmama *s.* stabilitate; invariabilitate.
awuşmaykalgan *adj.* nemodificat; neschimbat.
awuşmaykalîr *adj.* invariabil; irevocabil; stabil.
awuşmaykalma *s.* invariabilitate.
awuşmaykaluw *s.* invariabilitate.
awuşmaz *adj.* invariabil; irevocabil; permanent.
awuşmazlîk *s.* invariabilitate.
awuşturgan *adj.* înlocuitor.
awuşturma *s.* preschimbare; substituire; înlocuire.
awuşturmak *v.t.* a înlocui; a alterna; a modifica; a schimba; a substitui. // ***•aylandîrîp awuşturmak*** a revoluţiona. // ***•trenní awuşturmam kerek*** trebuie să schimb trenul.
awuşturulgan *adj.* **1.** modificat; schimbat; înlocuit. **2.** *(fin.)* convertibil.
awuşturulma *s.* interschimbabilitate.
awuşturulmaz *adj.* irevocabil; invariabil.
awuşturuluw *s.* interschimbabilitate.
awuşturuw *s.* preschimbare; substituire; înlocuire.
awuşturuwğî *adj.* înlocuitor.
awuşuw *s.* incertitudine; variabilitate.
awuz *s.* **1.** *(anat., geogr.)* gură. **2.** intersecţie; răscruce *(de drumuri)*. **3.** grai; dialect; regionalism. **4.** tăiş; lamă. // ***•awuz karamak*** a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. ***•awuz satmak*** a-şi da aere; a se făli. ***•awuzdan bílmek*** a şti pe de rost; a şti pe dinafară. ***•awuzî aşîk kalmak*** a rămâne cu gura căscată. ***•awuzî bek kîymetlí bolmak*** a fi scump la vorbă. ***•awuzî buruşmak*** a i se face gura pungă. ***•awuzî deñíşmek*** a schimba vorba; a i se muia gura; a divaga. ***•awuzî kalabalîk bolmak*** a avea sământă de vorbă; a avea gură bogată. ***•awuzî karap turmamak*** a nu-i mai sta gura; a-i tot da din gură. ***•awuzî kurumak*** a i se usca gura. ***•awuzî suwlanmak*** a-i lăsa gura apă; a pofti; a saliva. ***•awuzlarga túşmek*** a intra în gura lumii. ***•awuzun aşîp karamak*** a căsca gura la ceva; a se holba; a se zgâi. ***•awuzun aşmak*** a deschide gura; a începe vorba; a spune. ***•awuzun aşmamak*** a nu deschide gura; a tăcea din gură; a nu spune nimic. ***•awuzun aştîrmamak*** a împiedica pe cineva să vorbească; a nu-i da pas la vorbă; a-i pune pumnul în gură; a-i lega limba. ***•awuzun bîzmak*** a se spurca la gură; a înjura. ***•awuzun ğaba kurutmak*** a-şi răci gura de pomană; a vorbi în zadar. ***•awuzun ğaba yorîltmak*** a-şi strica gura degeaba; a vorbi în zadar. ***•awuzun kapatmak*** a-i închide cuiva gura; a-i pune capac la gură. ***•awuzun kîyîştîrmak*** a strâmba din nas. ***•awuzun pîşak aşmamak*** a tăcea chitic; a tăcea mâlc. ***•awuzun toplamak*** a-şi strânge gura. ***•awuzun tutmak*** a-şi ţine gura; a-şi ţine limba în gură; a-şi pune frâu la limbă. ***•awuzuna karamak*** a se uita în gura cuiva; a se lua după gura cuiva; a-i da crezare. ***•awuzuna kelgenín aytmak*** a fi slobod la gură. ***•awuzundan kaşîrmak*** a-l lua gura pe dinainte; a-l scăpa gura. ***•awuzundan kawumun almak*** a-i lua cuiva pâinea de la gură. ***•awuzundan lafnîn almak*** a lua cuiva vorba din gură; a spune tocmai ceea ce voia să zică alcineva. ***•awuzundan ópmek*** a-i da cuiva o gură; a-l săruta pe gură. ***•awuzundan şîkkan sózleríne sak bolmak*** a-şi păzi gura; a-şi măsura cuvintele. ***•aytar awuzî bolmamak*** a nu avea gură să spună; a nu avea gura spartă. ***•boşîna awuz suwutmak*** a-şi răci gura degeaba. ***•ğúregí awuzuna kelmek*** a-i sări inima din loc; a se speria. ***•kalknîñ awuzunda sakîz bolmak*** a intra în gura lumii. ***•kursagî awuzunda bolmak*** a fi cu pântecele la gură. ***•óz awuzî man tutulmak*** a se da de gol. ***•paklanî awuzundan şîgarmak*** a scăpa porumbelul din gură. ***•yarîm awuz man konîşmak*** a vorbi cu jumătate de gură. // ***•aşar awuz*** gură de hrănit. ***•awuz armonikasî*** *(muz.)* muzicuţă. ***•awuz kawgasî*** gâlceavă. ***•awuzuñnî ğum!*** închide gura!; ***•awuzuñuznî aşîñîz!*** deschideţi gura!; ***•awuzuñuznî şaykañîz!*** clătiţi-vă gura!; ***•aytar awuzum yok*** nu voi divulga. ***•bír awuzdan*** la unison. ***•dórt ğol awuzî*** *(auto.)* intersecţie. ***•ğanardak awuzî*** crater vulcanic. ***•olar derwezenín awuzunda bekliyler*** ei aşteaptă la poartă. ***•şom awuzlî*** cobe.
awuzaldî *adj. (fon.)* anterior. // ***•awuzaldî sozîkawaz/seslí/únlí*** *(lingv.)* vocală anterioară.
awuzartî *adj. (fon.)* posterior. // ***•awuzartî sozîkawaz/seslí/únlí*** *(lingv.)* vocală posterioară.
awuzaşîk **I.** *adj.* căscat; bleg; molâu; mototol; neatent. **II.** *s.* gură-cască.
awuz-awuzdan *adv.* verbal; oral; prin viu grai; din gură în gură.
awuz-baawuz *adv.* din gură in gură.
awuzbír *adj.* unanim.
awuzbírlík *s.* unanimitate; unison.
awuzbîzuw *s.* ocară.
awuzbúzmesí *s.* ţuguierea buzelor.
awuzdan *adv.* verbal; oral.
awuzdan-awuzga *adv.* din gură in gură.
awuzdeñíşmesí *s.* divagaţie.
awuzîbúzúlgen *adj. (d. buze)* ţuguiat.
awuzîkalabalîk *adj.* vorbăreţ; volubil.
awuzîkîyîşagan *adj.* strâmbat; schimonosit.
awuzîkîyîşkan *adj.* schimonosit.
awuzkaragan *adj.* iscoditor.
awuzkaralgan *adj.* iscodit.
awuzkaraw *s.* iscodire.
awuzkîyîşatuw *s.* strâmbătură; grimasă; schimonoseală.
awuzkîyîştîruw *s.* grimasă; schimonoseală; schimonosire.
awuzkurutkan *adj.* stăruitor; insistent; perseverent.
awuzkurutmasî *s.* stăruinţă; insistenţă; perseverenţă.
awuzluk *s.* **1.** ţigaret. **2.** zăbală. **3.** muştiuc *(la instrumente muzicale)*.
awuz-murun *s.* gura şi nasul; faţă; fizionomie. // ***•awuzun-murunun buruşturmak*** a strâmba din nas; a fi nemulţumit. ***•awuzun-murunun ğarmak*** a-i sparge botul.
awuzotî *s. (mil.)* amorsă.
awuzsatkan *adj.* fălos; fudul; lăudăros; înfumurat; încrezut; mândru.
awuzsatuw *s.* falâ; fudulie; lăudăroşenie; înfumurare; mândrie.
awuzsuwî *s.* salivă; flegmă. // ***•awuzsuwî şîbîrmak*** a-i lăsa gura apă; a pofti; a saliva.
awuzsuwîşîbîrmasî *s.* salivaţie.
awuzsuwlanmasî *s.* salivaţie.
awuzsuwlî *adj. (fiziol.)* salivar.
awuzsuz *adj.* taciturn; tăcut.
awuzunaşîk *adv.* până la gură. // ***•awuzunaşîk totîrmak*** a umple până în buză; a umple ochi.
awuzunaşîktolgan *adj.* arhiplin; plin ochi; supraîncărcat; ticsit.
awuzunaşîktotîruw *s.* supraîncărcare; ticsire.
awuzunaşmadan *adv.* pe tăcute; tacit.
awuzunaşmagan *adj.* tăcut.
awuzunaşmama *s.* tăcere.
awuzundankaşîruw *s.* dezvăluire; deconspirare; divulgare; destăinuire.
awuzuntutkan *adj.* tăcut; secretos.
awuzuntutuw *s.* tăcere; tăinuire.
ay **I.** *adj.* lunar; selenar. **II.** *interj.* a!; ah!; au!; vai!; of!; aoleu!; **III.** *s. (astr., cron.)* lună. // ***•ayga túşmek*** a aseleniza. // ***•aralîk ayînda*** în luna decembrie. ***•ay Alla(h)!*** vai de mine!; Dumnezeule!; ***•ay bala!*** copile!; băiete!; ***•ay parşasî*** frumoasă ca ruptă din lună. ***•ay tutulmasî*** eclipsă de lună. ***•ay, anasîna!*** hait!; la naiba!; la dracu!; ***•ay, neniyşígím/anayşîgîm!*** vai, mămicuţă!; ***•bír ay kadar*** aproximativ o lună. ***•búgún aynîñ kaşî?*** în ce dată suntem azi?; ***•kaysî ayda tuwduñuz?*** în ce lună v-aţi născut?; ***•keleğek ay úşún*** pentru luna viitoare. ***•şîkmaz aynîñ soñ şarşembísínde*** la Paştile cailor; la calendele greceşti. ***•tam bír ay*** fix o lună. ***•vizam bír ay úşún*** viza o am pentru o lună.
aya *s. (anat.)* palmă.

ayagîdolaşkan *adj.* poticnit; împiedicat; împleticit.
ayagîtagîlgan *adj.* poticnit; împiedicat; împleticit.
ayak *s.* **1.** *(anat.)* picior. **2.** afluent. **3.** treaptă. **4.** rimă. // ***•ayagî dolaşmak/kúrmelenmek*** a i se împletici picioarele; a se împiedica în picioare. ***•ayagîn kesmek*** a-i tăia picioarele cuiva; a-i opri calea; a-i interzice accesul. ***•ayagîna sîğak suw tókmek*** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine şi sare. ***•ayak astîna almak*** a călca în picioare; a încălca; a lua peste picior; a desconsidera. ***•ayak basmak*** a călca; a pune piciorul undeva; a păşi; a vizita. ***•ayak tíremek*** a se pune de-a curmezişul; a se opune; a se împotrivi. ***•ayak ústúne turmak*** a se ridica în picioare. ***•ayak uydurmak*** a merge în pas cu cineva; a ţine pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. ***•ayakka tura kelmek*** a sări ars în picioare. ***•ayakka turmak*** a se ridica în picioare; a se pune pe picioare; a se însănătoşi; a-şi ridica capul; a se răzvrăti. ***•ayaklarî kesílmek*** a i se tăia picioarele. ***•ayaklarîn deñkke almak*** a merge în pas cu cineva; a ţine pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. ***•ayaklarîn ğerge basmak*** a fi cu picioarele pe pământ. ***•ayaklarîn súyrep ğúrmek*** a târşâi picioarele; a trage piciorul. ***•ayaklarnîñ arasînda gezmek*** a sta în picioarele cuiva; a-l încurca. ***•ayakta kalmak*** a rămâne în picioare. ***•ayakta turmak*** a sta în picioare; a se ţine pe picioare. ***•başîndan ayagînaşîk karamak*** a-l măsura din cap până-n picioare. ***•bír ayagî şukurda bolmak*** a fi cu un picior în groapă. ***•dórt ayak ústí túşmek*** a cădea în picioare. ***•zamanga ayak uydurmak*** a ţine pas cu vremea. // ***•ayagîm buruldî*** am o entorsă la picior. ***•ayak ayak ústúne*** picior peste picior. ***•ayak ízí*** urme de paşi. ***•ayak şarîgî*** *(tehn.)* frână de picior. ***•ayak seslerí*** ropot de paşi; tropot. ***•ayak tabanî*** *(anat.)* talpă. ***•ayakka turma*** insurecţie. ***•ayaklarîm toñdî*** mi-au îngheţat picioarele. ***•ayaklarnîñ uşunda*** în vârful picioarelor. ***•koraz ayagî*** tirbuşon. ***•masanîñ ayagî*** piciorul mesei. ***•sol ayak*** piciorul stâng.
ayakastî **I.** *adj.* sub picioare. **II.** *s.* ştergător *(pt. picioare)*. // ***•ayakastî ğem*** nutreţ verde.
ayakaşmasî *s. (d. picioare)* crăcănare; răşchirare.
ayakaşuw *s.* răscrăcănare; răşchirare.
ayakbasuw *s.* călcare; păşire.
ayakbílegí *s. (anat.)* gleznă.
ayakdolaşmasî *s.* poticnire; împiedicare; împleticire.
ayakğolî *s.* closet; toaletă.
ayakkabî *s.* încălţăminte; pantof; condur. // ***•ayakkabîn şîgarmak*** a se descălţa. // ***•ayakkabî boyağîsî*** lustragiu. ***•ayakkabî túkáanî*** magazin de încălţăminte. ***•ayakkabî uşî*** bombeu. ***•bala ayakkabîsî*** pantofi pentru copii. ***•erkek ayakkabîsî*** pantofi bărbăteşti. ***•kîskaayaklî ayakkabîsî*** pantofi de damă. ***•sport ayakkabîsî*** *(sport)* pantofi sport. ***•tartma ayakkabîsî*** bocanc; ciubotă.
ayakkabîğî *s.* pantofar.
ayakkabîlî *adj.* încălţat.
ayakkabîsîz *adj.* descălţat; desculţ.
ayakkap *s.* încălţăminte; pantof; condur. // ***•ayakkap boyağîsî*** lustragiu. ***•ayakkap túkáanî*** magazin de încălţăminte. ***•bala ayakkabî*** pantofi pentru copii. ***•erkek ayakkabî*** pantofi bărbăteşti. ***•kîskaayaklî ayakkabî*** pantofi de damă. ***•sport ayakkabî*** *(sport)* pantofi sport.
ayakkapkíygen *adj.* încălţat.
ayakkaplî *adj.* încălţat.
ayakkapsîz *adj.* descălţat; desculţ.
ayakkapşî *s.* pantofar.
ayakkapşîgarmasî *s.* descălţare.
ayakkaturgan *adj.* **1.** ridicat în picioare; sculat; alertat; răsculat; răzvrătit; revoltat. **2.** pus pe picioare; întremat; îndreptat; înzdrăvenit; fortificat.
ayakkatursatkan *adj.* revoltător.
ayakkaturuw *s.* **1.** ridicare în picioare; sculare; alertă; răsculare; răzvrătire; revoltă. **2.** punere pe picioare; întremare; îndreptare; înzdrăvenire; fortificare.
ayakkíyme *s.* încălţăminte; pantof; condur.
ayakkíymeğí *s.* pantofar.
ayakkîzagî *s.* **1.** *(sport)* patină. **2.** *(sport)* patinaj. // ***•ayakkîzagî taymak*** a patina. // ***•ayakkîzagî miydanî*** *(sport)* patinoar.
ayakkîzakşîsî *s. (sport)* patinator.
ayakkúrmelenmesí *s.* poticnire; împiedicare; împleticire.
ayaklandîrgan *adj.* revoltător.
ayaklandîrmak *v.t.* a răscula; a răzvrăti.
ayaklangan *adj.* revoltat; răsculat; rebel.
ayaklanma *s.* răscoală; răzvrătire.
ayaklanmak *v.i.* a se răscula; a se răzvrăti.
ayaklanuw *s.* răscoală; răzvrătire.
ayaklarîaşîk *adj.* crăcănat; cu picioarele răşchirate.
ayaklarîaşîlgan *adj.* răscrăcănat; răşchirat.
ayaklarînaşkan *adj.* cu picioarele desfăcute; crăcănat; crăcit.
ayaklî *adj. (lit.)* rimat. // ***•ayaklî ğemíşlík*** fructieră cu picior. ***•ayaklî sáát*** pendulă. ***•ayaklî sandîk*** comodă; servantă.
ayaklîk *s.* **1.** pedală. **2.** picioroange; catalige. // ***•kîskaş ayaklîgî*** pedala de ambreiaj.
ayaklîkbasmasî *s.* pedalare.
ayakotî *s. (bot.)* şovar; rogoz *(lat., Carex silvatica; Carex pilosa)*.
ayakotî, dórtyaprak- *s. (bot.)* rostogol; rogojel *(lat., Carex carryophyllea)*.
ayakotî, karîlgaş- *s. (bot.)* rogoz *(lat., Carex riparia)*.
ayaksîz *adj. (lit.)* nerimat; fără rimă.
ayakşî *s.* argat; slugă; rândaş; servitor. // ***•ayakşî kîlîklî bír kíşí*** un om cu înfăţişare de slugă.
ayakşîlîk *s.* argăţie; slugărie; slugărit; servilism; ploconeală.
ayakta *adv.* în picioare.
ayaktagîlmasî *s.* poticnire; împiedicare; împleticire.
ayaktaşî *s.* piatră ponce.
ayaktíregen *adj.* împotrivit; potrivnic.
ayaktírelgen *adj.* înfruntat.
ayaktírew *s.* împotrivire; opunere.
ayaktîrnaklarî *s.* pedichiură. // ***•koltîrnaklarîm man ayaktîrnaklarîmnî yapîñiz!*** făceţi-mi manichiura şi pedichiura!;
ayakuydurgan *adj.* adaptat.
ayakuyduruw *s.* adaptare.
ayakwuruw *s.* tropăit; tropot.
ayal *s.* familie.
ayalet *s.* provincie; district.
ayalgan *adj.* **1.** ferit; protejat; ocrotit. **2.** păzit; supravegheat.
ayaliy *adj.* familial; familiar.
ayallî *adj.* cu familie.
ayalsîz *adj.* fără familie.
ayamak *v.t.* **1.** a feri; a proteja; a ocroti. **2.** a păzi; a supraveghea.
ayan **I.** *adj.* clar; evident. **II.** *s.* nobil; aristocrat.
ayanak *s.* adăpost.
ayangan *adj.* **1.** ferit; protejat; ocrotit. **2.** *(fig.)* conservat. **3.** păzit; supravegheat. // ***•ayangan memleket*** *(pol.)* protectorat.
ayaniy *adj.* clar; evident.
ayaniylík *s.* claritate; evidenţă.
ayanlîk *s.* **1.** nobilime; aristocraţie. **2.** claritate; evidenţă.
ayanmagan *adj.* neprotejat.
ayanmak *v.i.* **1.** a se feri; a se proteja; a fi ocrotit. **2.** a fi păzit; a fi supravegheat.
ayanmaykalgan *adj.* neprotejat.
ayanuw *s.* apărare; defensivă.
ayar *s.* **1.** model; tipar; etalon. **2.** reglare; tipărire. **3.** *(d. aur)* calitate; carat. **4.** *(cron., arh.)* mai.
ayarlama *s.* reglare.
ayarlamak *v.t.* a regla; a potrivi; a etalona. // ***•tegerşíklerní ayarlamak lázîm*** trebuie reglate roţile.
ayarlanaalgan *adj.* reglabil.
ayarlangan *adj.* reglat; potrivit.
ayarlanmak *v.i.* a se regla; a se potrivi.
ayarlaw *s.* reglare.
ayarlî *adj.* etalonat.
ayaw *s.* pază; supraveghere; apărare.
ayawğî **I.** *adj.* **1.** preventiv; profilactic. **2.** protector; apărător. **II.** *s.* paznic; gardian; străjă; străjer. // ***•orman ayawğusî*** pădurar.
ayawğuluk **I.** *adj.* apologetic. **II.** *s.* conservatorism.
ayawlî *s.* păzit; supravegheat; ocrotit; protejat; sub escortă. // ***•ayawlî aketmek*** a escorta.
ayawlîaketúw *s.* escortă.
ayawsuz *adj.* nesupravegheat; neocrotit.
ayaz **I.** *adj.* geros. **II.** *s.* ger. // ***•ayaz túşmek*** a se lăsa gerul. // ***•bek ayaz*** este foarte ger.
ayazlamak *v.i.* **1.** a se lăsa ger. **2.** a degera.
ayazlî *adj.* geros.
ay-baay *adv.* lunar; din lună în lună.
aybalta *s.* toporişcă; secure; bardă.
aybaşî *s. (fiziol.)* menstruaţie.
ayda *adv.* lunar; pe lună; la lună.
aydagan **I.** *adj.* motrice. **II.** *s.* vizitiu; birjar; surugiu; şofer; pilot.
aydalgan *adj.* **1.** dirijat; manevrat. **2.** condus. **3.** mânat; îmboldit.
aydamak *v.t.* **1.** a mâna; a îmboldi *(animale)*. **2.** a conduce *(un vehicul)*. // ***•maşina aydamak*** a şofa. ***•túmen aydamak*** a cârmi.
aydan-ayga *adv.* lunar; din lună în lună.

aydar I. *adj.* grandios; măreţ; magnific. **II.** *s.* lider; conducător. // **•*aydar tayagî*** sceptru.
aydarlîk *s.* grandoare; măreţie.
aydaştîrmak *v.t.* a mâna; a îmboldi *(animale)*.
aydaw *s.* **1.** conducere. **2.** mânare; îmboldire. **3.** dirijare; manevră.
aydawğî I. *adj.* motrice. **II.** *s.* vizitiu; birjar; surugiu; şofer; pilot. // **•*aydawğî ehliyetí*** permis de conducere.
aydawğuluk *s.* pilotaj; şoferie.
ayda-yîlda *adj.* rar; din când în când.
aydî *interj.* hai!; haide!; // **•*aydî diyík ke...*** admiţând că...;
aydîn *adj.* **1.** luminos; clar; limpede; evident. **2.** intelectual; erudit; învăţat; cult; educat; instruit. **3.** cultural; educativ; instructiv. // **•*aydîn buwunlama*** *(lingv.)* articulare clară. **•*kózíñ aydîn!*** felicitări!; **•*kún aydîn!*** bună ziua!; **•*kúnúñúz aydîn bolsîn!*** bună ziua!; **•*sabañîz aydîn bolsîn!*** bună dimineaţa!;
Aydîn *s. (antrop. m.)* "Cel luminat".
aydîn-aydîn *adv.* limpede; clar.
Aydîn-Bey *s. (topon.)* Kîpinovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
aydînbolmagan *adj.* indistinct; nelămurit.
aydînlangan *adj.* **1.** clarificat; elucidat. **2.** luminat; înseninat. **3.** cultivat; educat; instruit.
aydînlanma *s.* **1.** luminare; înseninare. **2.** studiu. **3.** iluminare; iluminism. **4.** clarificare; elucidare. **5.** cultivare; educare; instruire.
aydînlanmak *v.i.* **1.** a se lumina; a se lumina de ziuă; a se însenina. **2.** a se clarifica; a se elucida. **3.** a se cultiva; a se educa; a se instrui. // **•*akîlî aydînlanmak*** a se face lumină în mintea cuiva.
aydînlar *s., pl.* intelectualitate.
aydînlaşkan *adj.* **1.** luminat; înseninat. **2.** intelectual; erudit; învăţat; cult; educat; instruit.
aydînlaşma *s.* **1.** luminare; înseninare. **2.** cultivare; educare; instruire.
aydînlaşmak *v.i.* **1.** a se lumina; a se însenina. **2.** a se cultiva; a se educa; a se instrui.
aydînlatkan *adj.* **1.** edificator; lămuritor. **2.** educator; instructor.
aydînlatma *s.* **1.** clarificare; elucidare; iluminare. **2.** cultivare; educare; instruire.
aydînlatmak *v.t.* **1.** a lumina; a ilumina. **2.** *(fig.)* a elucida; a clarifica. **3.** a cultiva; a educa; a instrui. // **•*añlamîn aydînlatmak*** a defini.
aydînlatuw *s.* **1.** clarificare; elucidare; iluminare *(de ziuă)*. **2.** cultivare; educare; instruire.
aydînlatuwğî *adj.* luminător; care luceşte; care luminează; care iradiază; care clarifică.
aydînlî *adj.* **1.** cult; cultural. **2.** clar; luminos.
aydînlîk I. *adj.* cultural; educativ; instructiv. **II.** *s.* **1.** lumină; luminozitate. **2.** claritate. **3.** înţelepciune; cultură; erudiţie; educaţie. **4.** cultură; educaţie; instruire. // **•*bo oda hem balaban hem de aydînlîk*** această cameră este mare şi luminoasă.
aydînsîz *adj.* **1.** neclar; obscur. **2.** incult; needucat; neinstruit.
aydînsizlîk *s.* **1.** neclaritate; obscuritate. **2.** incultură; lipsă de educaţie.
aygatúşken *adj.* care aselenizează; aselenizator.
aygatúşúw *s.* aselenizare.
aygîr *s.* armăsar.
aygîrî, suw- *s. (zool.)* hipopotam *(lat., Hippopotamus amphibius)*.
aygîr-kambala *s. (iht.)* cambulă-uriaşă; limbă-de-cal; calcan-sfânt *(lat., Hippoglossus hippoglossus)*.
aygîrma *s.* chiot.
aygîrmak *v.i.* **1.** a ţipa; a striga. **2.** *(fig.)* a vocifera; a protesta.
aygîrt *adj.* uriaş; enorm.
aygîruw *s.* ţipăt; strigăt.
aygît *s. (tehn.)* aparat; mecanism. // **•*hazîm aygîtî*** *(anat.)* aparat digestiv. **•*kanhaleketí/kandeweranî/kandolaşîmî aygîtî*** *(anat.)* aparat circulator. **•*nefes aygîtî*** *(anat.)* aparat respirator. **•*resím aygîtî*** aparat de fotografiat.
aygîtlar *s., pl.* aparataj; aparatură.
ayğî *adj.* lunar; selenar.
ayhay I. *adv.* barem; măcar. **II.** *s.* scurtă perioadă.
ayidat *s.* cotizaţie; contribuţie.
ayile *s.* familie. // **•*ayile hukugî*** *(jur.)* codul familiei. **•*ayileñíz kayda?*** unde este familia dumneavoastră?; **•*bo para man bútún ayilesí yaşay*** cu aceşti bani întreţine toată familia.
ayilelí *adj.* cu familie.
ayilesíz *adj.* fără familie.
ayileviy *adj.* familial; familiar.
ayisberk *s.* aisberg.
Ayişe *s. (antrop. f., arab.)* "Însufleţirea".
ayit *adj.* relativ; referitor *(la...)*. // **•*ayit bolmak*** a aparţine.
ayîbînaketken *adj.* ruşinat.
ayîkkan *adj.* trezit din beţie; dezmeticit.
ayîkma *s.* trezire din beţie; dezmeticire.
ayîkmak *v.i.* a se trezi din beţie; a se dezmetici.
ayîlgan *adj.* trezit din beţie; dezmeticit.
ayîlma *s.* trezire din beţie; dezmeticire.
ayîlmak *v.i.* a se trezi din beţie; a se dezmetici. // **•*aytîp geşílgen*** în treacăt spuse.
ayîluw *s.* trezire din beţie; dezmeticire.
ayîn I. *adj.* corporal; trupesc. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* corp; trunchi; trup; bust; tors. **2.** îmbrăcăminte; veşminte; haine.
ayînbílímğísí *s.* fiziolog.
ayînbílímí *s.* fiziologie.
ayînbílímlí *adj.* fiziologic.
ayînda *adv.* în luna. // **•*awustos ayînda*** în luna august. **•*egím ayînda tuwdum*** m-am născut în luna octombrie. **•*ewlíl ayînda*** în luna septembrie. **•*haziran ayînda*** în luna iunie. **•*kasîm ayînda*** în luna noiembrie. **•*mart ayînda*** în luna martie. **•*mayîs ayînda*** în luna mai. **•*nisan ayînda*** în luna aprilie. **•*oşak ayînda*** în luna ianuarie. **•*şubat ayînda*** în luna februarie. **•*temmuz ayînda*** în luna iulie.
ayîndîrgan *adj.* deşteptător; alarmant.
ayîndîrîk *s.* fulger; trăsnet.
ayîndîrîlgan *adj.* trezit; deşteptat; alertat; alarmat.
ayîndîrîlmak *v.i.* a fi trezit; a fi sculat din somn; a fi deşteptat; a fi alertat; a fi alarmat.
ayîndîrma *s.* trezire; deşteptare; alertare; alarmare. // **•*ayîndîrma şalmak*** a da alarma; a suna alarma.
ayîndîrmak *v.t.* a trezi; a scula din somn; a deştepta; a alerta; a alarma.
ayîndîruw *s.* trezire; deşteptare; alertare; alarmare.
ayîndîruwğî I. *adj.* stimulant. **II.** *s.* stimulent.
ayîngan *adj.* deşteptat; trezit; alertat; alarmat.
ayînîk I. *adj.* treaz; lucid; deştept. **II.** *s.* ochelari.
ayînîklî *s., adj.* cu ochelari; ochelarist.
ayînîklîk *s.* luciditate; vigilenţă.
ayînîkşî I. *adj.* deşteptător. **II.** *s.* optician; oculist.
ayînlî *adj.* corpolent; robust; trupeş.
ayînlîk I. *adj.* corporal; trupesc. **II.** *s.* **1.** corpolenţă; robustеţe. **2.** bustier.
ayînmak *v.i.* **1.** a se trezi; a se scula din somn; a se deştepta. **2.** *(d. natură)* a reînvia; a reveni la viaţă. **3.** *(d. amintiri, sentimente)* a reveni. **4.** *(fig.)* a se trezi; a-şi reveni; a se dumiri; a-şi da seama; a deveni conştient.
ayîntedaviyí *s. (med.)* fizioterapie.
ayînuw *s.* deşteptare; trezire.
ayîp I. *adj.* ruşinos; sfios. **II.** *interj.* ruşine!; **III.** *s.* ruşine; pudoare. // **•*ayîbîna ketmek*** a se ruşina; a-i fi ruşine. **•*ayîp etmek*** a face de râs.
ayîplaganday *adj.* reprobabil; blamabil; condamnabil.
ayîplama *s.* reprobare.
ayîplamak *v.t.* a blama; a reproba.
ayîplangan *adj.* blamat; reprobat; repudiat.
ayîplaw *s.* reprobare.
ayîplî *adj.* ruşinos; indecent. // **•*ayîplî kitap*** carte indecentă. **•*ayîplî sóz*** cuvânt indecent.
ayîplîk *s.* ruşine; indecenţă.
ayîpsîz *adj.* **1.** neruşinat. **2.** perfect; fără defect.
ayîpsîzlîk *s.* neruşinare.
ayîraş *s. (chim.)* reactiv.
ayîrgan *adj.* despărţitor.
ayîrî I. *adj.* **1.** separat; despărţit. **2.** diferit; altfel; deosebit. **II.** *postp.* cu excepţia. // **•*ayîrî saymak*** a-l socoti aparte; a-l discrimina. // **•*ayîrî ílgí*** interes deosebit. **•*ayîrî ísím*** *(gram.)* nume propriu. **•*ayîrî koşîl*** *(jur.)* stipulaţie. **•*ayîrî maktaw man*** cu deosebită laudă; magna cum laude.
ayîrîañlam *s.* aluzie; subînţeles; insinuare.
ayîrîañlamberílgen *adj.* insinuat.
ayîrîañlamlî *adj.* cu aluzie; cu subînţeles; insinuant.
ayîrî-ayîrî I. *adj.* nişte. **II.** *adv.* separat; despărţit; diferit. // **•*ayîrî-ayîrî otîrmak*** a se aşeza separat. **•*ayîrî-ayîrî yaşamak*** a locui separat. // **•*ayîrî-ayîrî terekler*** nişte copaci răzleţi. **•*ballar ayîrî-ayîrî ğataklarda yuklaylar*** copiii dorm în paturi separate. **•*úyge ayîrî-ayîrî ğollardan kayttîk*** ne-am întors acasă pe drumuri diferite.
ayîrîğa *adv.* cu deosebire; cu precădere; mai ales; îndeosebi; în special; în exclusivitate.

ayîrîğínísten *adj.* eterogen.
ayîrîkira *s.* subînchiriere.
ayîrîkiralama *s.* subînchiriere.
ayîrîkiralangan *adj.* subînchiriat.
ayîrîkiralî *adj.* subînchiriat.
ayîrîlaalgan *adj.* reglabil.
ayîrîlgan *adj.* **1.** ales; alocat; repartizat. **2.** reglat; potrivit; fixat. **3.** ales; curăţat. **4.** despărţit; divorţat; separat. **5.** separat; divizat; diferenţiat; exclus; înlăturat. **6.** rezervat; păstrat. // •***ayîrîlgan ğollar*** drumuri despărţite.
ayîrîlîk *s.* **1.** deosebire; diferenţă. **2.** exclusivitate. **3.** divorţ; despărţire; separare. // •***ayîrîlîk bermek*** a privilegia. // •***ayîrîlîk man*** în special. •***píkír ayîrîlîgî*** divergenţă.
ayîrîlîkşî *adj.* exclusivist.
ayîrîlîş *s.* despărţire; divorţ; separare.
ayîrîlîşkan *adj.* despărţit; divorţat; separat.
ayîrîlîşma *s.* despărţire; divorţ; separare.
ayîrîlîşmak *v.i.* a se despărţi; a divorţa; a se separa.
ayîrîlîşuw *s.* despărţire; divorţ; separare.
ayîrîlma *s.* **1.** alegere; alocare; repartizare. **2.** secesiune. **3.** reglare; potrivire; fixare. **4.** alegere; curăţare. **5.** despărţire; divorţ; separare. **6.** separare; dividere; diferenţiere; excludere; înlăturare. **7.** rezervare; păstrare. // •***ğañîdan gruplarga ayîrîlma*** regrupare.
ayîrîlmagan *adj.* neînlăturat.
ayîrîlmak *v.i.* **1.** a se separa; a se divide; a se diferenţia; a se exclude; a se înlătura. **2.** a se rezerva; a fi păstrat. **3.** a fi repartizat; a fi alocat; a fi ales. **4.** a se regla; a se potrivi; a se fixa. **5.** a se despărţi; a divorţa; a se separa. **6.** a fi ales; a fi curăţat. // •***aktan karadan ayîrîlmak*** a fi deosebit; a fi mai cu moţ; a fi mai breaz. •***bírkerelík ayîrîlmak*** a se despărţi pentru totdeauna; a părăsi pentru totdeauna. •***ğañîdan takîmlarga ayîrîlmak*** a se regrupa. •***yúzí/ğanayî ayîrîlmak*** a se profila; a se proiecta; a se reliefa. // •***saylap ayîrîlgan*** sortat. •***senden ayîrîldîm*** m-am despărţit de tine.
ayîrîlmama *s.* inseparabilitate.
ayîrîlmaykalîr *adj.* nedespărţit; indivizibil; nedespărţit; inseparabil.
ayîrîlmaykalma *s.* nedespărţire; indivizibilitate; inseparabilitate.
ayîrîlmaz *adj.* inseparabil.
ayîrîlmazlîk *s.* inseparabilitate.
ayîrîm *s.* discriminare.
ayîrîmana *s.* aluzie; subînţeles; insinuare.
ayîrîmanaberílgen *adj.* insinuat.
ayîrîmanalî *adj.* cu aluzie; cu subînţeles; insinuant.
ayîrîmlî *adj.* discriminat.
ayîrîp-şîgarîlgan *adj.* selectat; spicuit.
ayîrîp-şîgarma *s.* selecţie; spicuire.
ayîrîsayîlgan *adj.* discriminat.
ayîrîsayuw *s.* discriminare. // •***îrgiy ayîrîsayuw*** discriminare rasială.
ayîrîş *s.* bifurcaţie; intersecţie.
ayîrîşlî *adj.* bifurcat; intersectat.
ayîrîturgan *adj.* izolat; separat; despărţit.
ayîrîtutkan *adj.* **1.** *(fiz.)* izolator. **2.** favorizant; părtinitor.
ayîrîtutulgan *adj.* **1.** favorizat; părtinit. **2.** exceptat; privilegiat.
ayîrîtutuw *s.* **1.** *(fiz.)* izolaţie. **2.** izolare; separare; despărţire. **3.** excepţie; privilegiu; părtinire. **4.** favorizare; părtinire.
ayîrma *s.* **1.** desfacere; excludere. **2.** deosebire; diferenţă; distincţie. // •***îrk ayîrmasî*** segregaţie rasială.
ayîrmaawulî *s. (ferov.)* triaj.
ayîrmadan *adv.* indiferent.
ayîrmak *v.t.* **1.** a alege; a separa; a despărţi; a exclude; a înlătura; a curăţa. **2.** a distinge; a discerne; a diferenţia; a deosebi; a nuanţa. **3.** a rezerva; a păstra. **4.** a regla; a potrivi; a fixa. // •***aknî karadan ayîrmak*** a alege grâul din neghină; a despărţi ceea ce este bun de ceea ce este rău. •***ayîrîp şîgarmak*** a spicui. •***baştan pay ayîrmak*** a predestina. •***begenip ayîrmak*** a prefera. •***bírtaa ayîrmak*** a realege. •***bolîşkan hisselerge ayîrmak*** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. •***hisse/pay ayîrmak*** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. •***kózín ayîrmamak*** a nu-şi lua ochii de la...; •***saylap ayîrmak*** a alege pe sprânceană; a sorta; a spicui. •***şubelerge ayîrmak*** a ramifica; a diviza. // •***ayîrmak hakkî*** dreptul de a alege. •***şáşímní sol yaktan ayîrîñîz!*** făceţi-mi cărarea pe stânga!;
ayîrmakutugî *s. (electr.)* doză.
ayîrtma *s.* nuanţă.
ayîrtmak *v.t.* **1.** a determina să aleagă; a determina să separe; a determina să despartă; a determina să excludă; a determina să înlăture; a determina să cureţe. **2.** a determina să distingă; a determina să discearnă; a determina să diferenţieze; a determina să deosebească; a determina să nuanţeze. **3.** a determina să rezerve; a determina să păstreze. **4.** a determina să regleze; a determina să potrivească; a determina să fixeze. // •***ózlígín ayîrtmak*** a nuanţa.
ayîrtuw *s.* nuanţă.
ayîrtuwğî *s.* nuanţă; deosebire.
ayîruw *s.* despărţire; separare; divorţ; excludere.
ayîruwğî **I.** *adj.* **1.** divizor; separator; despărţitor. **2.** *(gram.)* distributiv. **3.** calificativ. **4.** select. **II.** *s.* **1.** *(tehn.)* selector. **2.** elector; votant; alegător. // •***ayîruwğî sayî*** *(mat.)* numeral distributiv.
ayîruwğîduwar *s. (anat.)* sept.
ayîruwğîsóz *s.* epitet.
ayîruwlî *adj.* separat; despărţit; divorţat. // •***ayîruwlî kîskaayaklî*** femeie divorţată. •***bo ğer ayîruwlî*** acest loc e ocupat.
aykabagî, Ağem- *s. (orn.)* lăcar persan *(lat., Acrocephalus griseldis)*.
aykabagî, balaban-kamîş- *s. (orn.)* lăcar mare *(lat., Acrocephalus arundinaceus)*.
aykabagî, bataklîk- *s. (orn.)* lăcar de mlaştină *(lat., Acrocephalus palustris)*.
aykabagî, dere- *s. (orn.)* lăcar mic *(lat., Acrocephalus schoenobaenus)*.
aykabagî, kamîş- *s. (orn.)* lăcar de stuf *(lat., Acrocephalus scirpaceus)*.
aykabagî, mîyîklî-kamîş- *s. (orn.)* privighetoare de baltă *(lat., Acrocephalus melanopogon)*.
aykabagî, Nil- *s. (orn.)* lăcar de Nil *(lat., Acrocephalus stentoreus)*.
aykabagî, sîrt-kamîş- *s. (orn.)* lăcar nordic *(lat., Acrocephalus dumetorum)*.
aykabagî, sîzîklî-kamîş- *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola)*.
aykabagî, suw- *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola)*.
aykabagî, tarla- *s. (orn.)* lăcar cafeniu *(lat., Acrocephalus agricola)*.
aykabak, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* lăcar cu cioc gros *(lat., Acrocephalus aedon)*.
aykala-aykala *adv.* legănat; clătinat.
aykaldîrgan *adj.* zguduitor.
aykaldîrma *s.* **1.** flutura; agitare. **2.** pendulare; oscilare. **3.** legănare; clătinare. **4.** agitare; scuturare; zdruncinare.
aykaldîrmak *v.t.* **1.** a legăna; a clătina. **2.** a agita; a scutura; a zdruncina. **3.** a flutura; a agita. **4.** a determina să penduleze; a determina să oscileze.
aykalgan *adj.* **1.** legănat; clătinat. **2.** agitat; scuturat; zdruncinat. **3.** fluturat; balansat. **4.** *(fiz.)* oscilant.
aykalmak *v.i.* **1.** a se legăna; a se clătina; a se zdruncina. **2.** *(d. steaguri etc.)* a flutura. **3.** *(fiz.)* a pendula; a oscila.
aykaluw *s.* legănare; balans.
aykaluwğî *adj.* oscilant.
aykîrî *adj.* **1.** contrar; opus. **2.** ostil; advers.
aykîrîlîk *s.* **1.** opoziţie. **2.** ostilitate; adversitate.
aylak *s. (geogr.)* golf.
aylakşîk *s. (geogr.)* golfuleţ.
aylama *s.* meliţare.
aylamak *v.t. (text.)* a meliţa.
aylana-aylana *adv.* şerpuit.
aylandîrgan *adj.* care roteşte; care învârteşte. // •***aylandîrgan kol*** *(tehn.)* bielă.
aylandîrîlgan *adj.* întors; învârtit; rotit.
aylandîrîlmak *v.i.* **1.** a fi rotit; a fi învârtit. **2.** a fi întors; a fi trimis înapoi.
aylandîrîp-awuşturma *s.* preschimbare; revoluţionare.
aylandîrma *s.* întoarcere; învârtire; rotire. // •***aylandîrma parşasî*** *(tehn.)* organ.
aylandîrmak *v.t.* **1.** a roti; a învârti. **2.** a întoarce. // •***arkasîn aylandîrmak*** a întoarce cuiva spatele; a deveni indiferent. •***aylandîrîp awuşturmak*** a revoluţiona. •***kótín aylandîrmak*** a întoarce cuiva dosul *(peior.)*. •***sîrtîn aylandîrmak*** a întoarce cuiva spatele; a-l abandona. •***tírsek aylandîrmak*** a întoarce cuiva spatele; a-i întoarce nasul cuiva. •***tógerekliy/túwerekliy aylandîrmak*** a roti; a învârti.
aylandîruw *s.* întoarcere; învârtire; rotire.
aylangan *adj.* **1.** rotitor. **2.** *(d. cânepă, in)* meliţat.
aylanîp-awuşkan *adj.* schimbat; revoluţionat.
aylanîp-kaytkan *adj.* reapărut;

reîntors; înapoiat; revenit.
aylanîp-kaytuw *s.* reapariţie; întoarcere; înapoiere; revenire.
aylanîp-kelgen *adj.* reapărut; reîntors; înapoiat; revenit.
aylanîp-kelúw *s.* reapariţie; întoarcere; înapoiere; revenire.
aylanîş *s.* **1.** curbă; viraj. **2.** întoarcere; rotire; învârtire. // ***•aylanîşta aldîma geşeğeklí boldî*** a vrut să mă depăşească în curbă. ***•dewamlî aylanîşlar*** curbe periculoase. ***•kóp aylanîş bar mî?*** sunt multe curbe?; ***•oñga aylanîş*** curbă la dreapta. ***•solga aylanîş*** curbă la stânga.
aylanîşlî *adj.* şerpuit; curbiliniu.
aylanîşlî-aylanîşlî *adj.* întortocheat; şerpuit.
aylanîşlîğol *s.* serpentină.
aylanma *s.* turnantă; viraj; cotitură.
aylanmak **A.** *v.i.* **1.** a se roti; a se învârti; a vira; a coti. **2.** a se întoarce. **B.** *v.t.* a colinda; a cutreiera; a parcurge; a înconjura; a ocoli. // ***•aylanîp kaytmak*** a face calea întoarsă. ***•tílí aylanmamak*** a se bâlbâi. ***•yerínde aylanmak*** *(d. vehicule)* a patina. // ***•aylanuw yasak*** întoarcerea interzisă. ***•oñga aylanîñîz!*** viraţi la dreapta!; ***•oñga aylanîrsîñîz mî?*** vreţi să întoarceţi la dreapta?; ***•oñga aylanmak yasak*** interzis a vira la dreapta. ***•solga aylanmak yasak*** interzis a vira la stânga.
aylanuw *s.* întoarcere; rotire. // ***•kîsîr aylanuw*** cerc vicios.
aylanuwlî *adj.* ciclic.
aylaş *s. (text.)* meliţă.
aylaw *s.* melitare.
aylîk **I.** *adj. (d. publicaţii)* lunar. **II.** *s.* salariu; leafă; retribuţie. // ***•aylîk baylamak*** a fixa salariul cuiva. // ***•asker aylîgî*** *(mil.)* soldă. ***•aylîk dergí*** revistă lunară. ***•aylîk gázáta*** ziar lunar. ***•aylîk şînlakayî*** chenzină. ***•temel aylîk*** salariu de bază.
aylîkşî *s.* salariat; lefegiu.
aymak *s.* cocoloş; ghemotoc.
aymakay *adj.* nestatornic; inconstant; instabil; schimbător.
aymakaylîk *s.* nestatornicie; inconstanţă; instabilitate.
aymak-aymak *adj.* cu cocoloaşe; cu ghemotoace.
aymaklamak *v.t.* a cocoloşi; a mototoli.
aymaklangan *adj.* cocoloşit; mototolit.
aymaklanma *s.* cocoloşire; mototolire.
aymaklanmak *v.i.* a se cocoloşi; ase mototoli.
aymaklanuw *s.* cocoloşire; mototolire.
ayna *s.* oglindă. // ***•artnîkórgen ayna*** oglindă retrovizoare. ***•endam aynasî*** oglindă *(la o mobilă)*.
aynadan *adv.* reflectat.
aynagî, Amazon- *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
aynagî, Awustraliye- *s. (orn.)* ibis australian *(lat., Threskiornis spinicollis)*.
aynagî, puna- *s. (orn.)* ţigănuş puna; sitar negru puna *(lat., Plegadis ridgwayi)*.
aynagî, taw- *s. (orn.)* barză cu ciocul galben *(lat., Mycteria ibis)*.
aynağî *s.* geamgiu.
aynak, al- *s. (orn.)* ibis roşu *(lat., Eudocimus ruber)*.
aynak, kara- *s. (orn.)* ţigănuş; sitar negru *(lat., Plegadis falcinellus)*.
aynak, ógíz-moyînlî- *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
aynak, taz- *s. (orn.)* ibis chel *(lat., Geronticus eremita)*.
aynak, veliy- *s. (orn.)* ibis *(lat., Threskiornis aethiopica)*.
ayna-kanatlî-sar *s. (orn.)* şorecar încălţat *(lat., Buteo lagopus)*.
ayna-kanatlî-toynak *s. (orn.)* şorecar încălţat *(lat., Buteo lagopus)*.
aynakesken *s.* diamant *(pt. tăiat geamuri)*.
aynasalgan *s.* geamgiu.
aynî *adj.* identic; acelaşi.
aynîlîk *s.* identitate; coincidere.
Aynur *s. (antrop. m.)* "Strălucirea lunii".
aypara *s.* semilună.
ayran *s. (gastron.)* lapte bătut.
ayrîgî, domîz- *s. (bot.)* golomăţ; noduroasă *(lat., Dactylis glomerata)*.
ayrîgî, it- *s. (bot.)* pir-păduret *(lat., Agriopyrum caninum)*.
ayrîk *s. (bot.)* pir *(lat., Agriopyrum repens)*.
aysar *s., adj.* lunatic; somnambul.
ayse *adv.* **1.** atunci; în cazul acesta; în această situaţie. **2.** păi. // ***•ayse ne?*** cum altfel?;
Ayser *s. (antrop. f., arab.)* "Cea adaptabilă".
ayşîraylî *adj.* **1.** cu chip rotund şi luminos ca luna. **2.** *(d. femei)* frumoasă.
ayta-ayta *adv.* tot spunând; repetând insistent.
aytaberme *s.* repovestire.
aytabermek *v.t.* a reaminti; a repovesti.
aytaberúw *s.* reamintire; repovestire.
aytağak *s.* vorbă spusă; zisă.
aytaturma *s.* reamintire; repovestire.
aytaturmak *v.t.* a reaminti; a repovesti.
aytîlaalmayğak *adj.* inexprimabil; indicibil. // ***•aytîlaalmayğak kadar*** nespus; greu de exprimat în cuvinte.
aytîlabergen *adj.* reamintit; repovestit.
aytîlaturgan *adj.* reamintit; repovestit.
aytîlgan *adj.* **1.** exprimat; redat. **2.** transmis; comunicat; rostit; zis. **3.** numit; denumit; poreclit. **4.** considerat; socotit; apreciat. // ***•dep aytîlgan*** aşa-zis; aşa-numit.
aytîlgan-konîşîlgan *s.* zvon.
aytîlganlar *s., pl.* zvon.
aytîlîp-pítmegen *adj.* elogiat; flatat; lăudat; măgulit.
aytîlîp-pítmeme *s.* elogiere; elogiu; laudă; măgulire.
aytîlîş *s.* exprimare; pronunţare; pronunţie; expresie; fonetism.
aytîlma *s.* vorbă; zvon; zicală; notorietate.
aytîlmagan *adj.* nepopular; fără renume.
aytîlmak *v.i.* a se spune; a se zice; a se vorbi. // ***•aytîlîp konîşîlmak*** a se face vorba; a se zvoni. // ***•bo şiyge ka-típ aytîla?*** cum se numeşte acest lucru?; ***•boga tatarşa ka-típ aytîla?*** cum se spune asta în tătăreşte?;
aytîlmak-konîşîlmak *v.i.* a se zvoni.
aytîlmaykalgan *adj.* nespus; nerostit.
aytîlmaykalîr *adj.* nespus; nerostit.
aytîlmaz-inanîlmaz *adj.* indescriptibil; incredibil; neverosimil.
aytîluw *s.* vorbă; zvon; zicală; notorietate.
aytîm *s. (lingv.)* expresie; locuţiune.
aytîp-pítíre-almagan *adj.* elogiator; lăudător.
aytîp-pítíre-almama *s.* elogiere; elogiu; laudă; măgulire.
aytîp-pítírmegen *adj.* elogiator; lăudător.
aytîş *s.* **1.** limbaj; exprimare. **2.** *(lingv.)* dicţiune.
aytîşma *s.* conversaţie; întreţinere; dialog.
aytîşmak *v.i.* a-şi vorbi; a discuta; a conversa.
aytîşuw *s.* discuţie; conversaţie.
aytkanî *s.* versiune.
aytma *s.* **1.** *(lingv.)* locuţiune. **2.** *(fon.)* fonetism; pronunţare; rostire. // ***•aytmasî úrkútúwğí*** îngrozitor de spus.
aytmak *v.t.* a spune; a zice; a vorbi. // ***•akîlîna kelgenín aytmak*** a spune ce-i trece prin minte; a spune ce-i vine pe limbă; a fi slobod la gură. ***•awuzuna kelgenín aytmak*** a fi slobod la gură. ***•ayta bermek*** a-i da zor cu...; a stărui. ***•aytar awuzî bolmamak*** a nu avea gură să spună; a nu avea gura spartă. ***•aytarman dep korkîzdîrmak*** a şantaja. ***•aytîp pítíre-almamak*** a o ţine una cu laudele; a elogia. ***•aytîp taşlamak*** a lăsa vorbă; a lăsa o dispoziţie. ***•aytkanîna peşman bolmak*** a-şi muşca limba; a regreta cele spuse. ***•bakîra-bakîra úndew aytmak*** a scanda. ***•betíne aytmak*** a-i spune cuiva de la obraz. ***•bírtaa aytmak*** a reafirma. ***•ekí laf aytmak*** a spune cuiva două vorbe. ***•kinaye men aytmak*** a face aluzie la...; ***•koşboldî aytmak*** a ura bine v-am găsit. ***•koşkeldí aytmak*** a ura bine aţi venit. ***•nutuk aytmak*** a ţine un discurs; a ţine o cuvântare. ***•şarkî aytmak*** a cânta. ***•sawlukmanbar aytmak*** a ura drum bun. ***•yalan aytmak*** a minţi. ***•yarî tíl men aytmak*** a spune cu jumătate de gură. // ***•aytağagîm*** ceea ce doresc să spun. ***•aytağagîm bar*** am ceva de spus. ***•aytağak tuwulman*** n-am intenţia să spun. ***•aytar awuzum yok*** nu voi divulga. ***•aytkan bolsañ yapağaksîñ*** zis şi făcut. ***•aytkanîñîzga katîlaman*** mă alătur celor spuse de dumneavoastră. ***•aytmañîz!*** nu mai spuneţi!; ***•aytmañîz, ne tesadúf!*** nu mai spuneţi, ce coincidenţă!; ***•bírtaa aytsîñîz!*** vă rog să repetaţi!; ***•bonî heş aytarman mî?*** cum aş putea spune aşa ceva?; n-aş spune asta sub nici un motiv!; ***•buyuruñuz, aytîñîz!*** poftiţi, spuneţi!; ***•inanaman ke aytkanîñîzday*** cred că este aşa cum spuneţi dumneavoastră. ***•ne aytasîñ sen ánda?*** ce spui tu acolo?; ***•ne yalan aytayîm?*** de ce să mint?; ***•o toradan-tora ayta*** ea le spune direct. ***•torasîn aytayîm*** ca să fiu sincer.
ayttîrîlgan *adj.* petit.
ayttîrmak *v.t.* a peţi.

ayttîruw *s.* peţit.
ayttîruwğî *s.* peţitor.
ayttîruwğuluk *s.* peţire; peţit.
aytuw *s.* **1.** *(lingv.)* locuţiune. **2.** *(fon.)* fonetism; pronunţare; rostire.
aytuwlî *adj.* vestit; lăudat; renumit. // •***aytuwlî bolmak*** a i se duce vestea; a fi vestit. // •***aytuwlî kíşí*** personalitate. •***aytuwlî resím*** tablou celebru. •***aytuwlî zengínlíkler*** bogăţii vestite. •***kayet aytuwlî*** foarte lăudat.
ayuw *s. (zool.)* urs *(lat., Ursus arctos)*.
ayuw, kíselí- *s. (zool.)* urs-marsupial *(lat., Phascolarctos cinereus)*.
ayuwbalîğî *s. (zool.)* focă *(lat., Phoca vitulina)*.
ayuw-daragurtî *s. (bot.)* brioală; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărarul-ursului *(lat., Ligusticum mutellina)*.
ayuwday *adv.* ca un urs; cât un urs. // •***ayuwday bír kíşí*** un om cât un urs.
ayuw-gúlí *s. (bot.)* bujor *(lat., Paeonia officinalis)*.
ayuwğî *s.* ursar.
ayuwî, deñíz- *s. (zool.)* focă *(lat., Phoca vitulina)*.
ayuwî, ğehet- *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar *(lat., Ursus maritimus)*.
ayuwî, kutup- *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar *(lat., Ursus maritimus)*.
ayuwî, panda- *s. (zool.)* panda *(lat., Ailurus fulgens)*.
ayuwî, şimal- *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar *(lat., Ursus maritimus)*.
ayuwkulagî *s. (bot.)* săpunele; dumitraş; pocrovă *(lat., Aster laexigatus)*.
ayuwluk *s.* grosolănie; bădărănie.
ayuwoynatkan *s.* ursar.
ayuw-rezenesí *s. (bot.)* brie *(lat., Meum athamanticum)*.
ayuw-sarîmsagî *s. (bot.)* leurdă *(lat., Allium ursinum)*.
ayuw-şebetí *s. (bot.)* brioală; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărarul-ursului *(lat., Ligusticum mutellina)*.
ayuwşuk *s.* ursuleţ.
ayuwtîrnagî *s. (bot.)* spin; unghia-ursului *(lat., Carduus acanthoides)*.
ayuw-tóşegí *s. (bot.)* creasta-cocoşului *(lat., Polystichum lobatum)*.
ayuw-yúzúmí *s. (bot.)* strugurii-ursului; sărbezele *(lat., Arctostaphylos uva ursi)*.
aywa *s.* **1.** gutuie. **2.** *(bot.)* gutui *(lat., Cydonia vulgaria)*.
aywasî, taş- *s. (bot.)* bărcoace *(lat., Cotoneaster integerrima)*.
ayya *interj.* nani!;
ayye *s. (voc.)* bunicuţo!;
az *adj., adv.* **1.** puţin. **2.** rar. // •***az kórmek*** a i se părea prea puţin; a minimaliza. // •***az bolsîn, uz bolsîn*** puţine, dar bune. •***az da bolsa*** câtuşi de puţin. •***az ewelkí*** recent. •***az íşínde kóp bolsîn*** mult în puţin. •***az kala*** aproape. •***az kaldî*** cât pe ce; aproape că. •***az taa*** cât pe ce; aproape că. •***az taa ğîgílağak edí*** încă puţin şi cădea. •***az zaman ewel*** cu puţin timp înainte. •***az zamanda*** în scurt timp. •***bek az*** foarte puţin. •***eñ azîndan*** cel puţin. •***kíşí bek az bolsa*** dacă sunt foarte puţini oameni. •***maşinam az benzina ğaga*** maşina mea consumă puţină benzină.
aza *s. (anat.)* membru; mădular.
azabílímí *s.* anatomie.
Azade *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea liberă".
azak **I.** *adj.* ultim; din urmă; final. **II.** *s.* **1.** terminare; încheiere; final. **2.** sfârşit; capăt.
Azak *s. (hidron.)* Azov.
azakkaşîguw *s.* finalizare; terminare.
azakkaşîkkan *adj.* finalizat; terminat.
azaklî *adj.* încheiat; terminat; sfârşit; isprăvit.
Azaklî *s. (topon.) ("Originari din Azov")* I.C. Brătianu *(jud. Tulcea)*.
azaksîz *adj.* interminabil; nesfârşit; infinit; neţărmurit.
azaksîzlîk *s.* imensitate; veşnicie; infinit; abis.
azakta *adv.* în sfârşit; în cele din urmă; în fine.
azale *s. (anat.)* muşchi; musculatură.
azaleíşí *adj.* intramuscular.
azalelí *adj. (anat.)* musculos.
azalesíz *adj. (anat.)* fără muşchi; fără musculatură.
azalesízlîk *s. (anat.)* lipsă de muşchi; lipsă de musculatură.
azalgan *adj.* micşorat; redus; diminuat.
azalma *s.* împuţinare.
azalmak *v.i.* a se împuţina; a se micşora; a se diminua.
azaltkan *s.* inhibitor.
azaltma *s.* sincopă; reducere; diminuare.
azaltmak *v.t.* a împuţina; a micşora; a diminua.
azaltmatanîmaz *adj.* ireductibil.
azaltmatanîr *adj.* reductibil.
azaltuw *s.* micşorare; reducere.
azaltuwğî *s. (tehn.)* reductor.
azaluw *s.* împuţinare.
azamat *adj.* uriaş.
azamat-íngîr *s. (bot.)* sicomor *(lat., Ficus sycomorus)*.
azamet *s.* măreţie; grandoare.
azametlí *adj.* măreţ; grandios; impozant; magnific.
azametsíz *adj.* neimpunător; neimpozant.
azamiy *adj.* maxim. // •***azamiy deñge awurlugî*** greutate maximă permisă pe osie. •***azamiy geníşlík*** lăţime maximă permisă. •***azamiy hîz/súrat*** viteza maximă. •***azamiy toplam awurluk*** greutate totală maximă permisă. •***azamiy yúkseklík*** înălţime maximă permisă.
azamiyleşken *adj.* maximizat.
azamiyleşme *s.* maximizare.
azamiyleşmek *v.i.* a se maximiza.
azamiyleştírmek *v.t.* a maximiza.
azamiyleşúw *s.* maximizare.
azam-karkara *s. (orn.)* stârc mare *(lat., Ardea goliath)*.
azam-şapur *s. (orn.)* stârc mare *(lat., Ardea goliath)*.
azap *s.* chin; tortură. // •***kabír azabî şekmek*** a se da de ceasul morţii; a se chinui; a se frământa. •***ruhiy azap şekmek*** a-i scădea moralul; a se demoraliza. •***viğdan azabî tartmak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi. // •***viğdan azabî*** mustrări de conştiinţă.
azap-eziyet *s.* chin; tortură; supliciu.
Azaplar/Hazaplar *s. (topon.)* Tătaru *(jud. Constanţa)*.
azaplî *adj.* chinuit; torturat.
azaplî-eziyetlí *adj.* chinuit; torturat.
azaplîk *s.* chin; tortură. // •***azaplîk şektírmek*** a pune pe cineva la cazne; a-l chinui.
azaplîkşegúw *s.* chin; tortură; caznă.
azapşekken *adj.* chinuit; torturat; căznit.
azapşektírgen *adj.* chinuitor; straşnic; cumplit.
azapşektírúw *s.* chinuire; caznă.
azar *s.* **1.** mustrare; dojană. **2.** *(cron., arh.)* martie. **3.** *(med.)* ciumă; pestă.
azar-azar *adv.* câte puţin; puţin câte puţin.
azarlama *s.* muştruluială.
azarlamak *v.t.* a mustra; a dojeni. // •***añbílímí azarlamak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi.
azarlangan *adj.* mustrat; dojenit.
azarlanmak *v.i.* a fi mustrat; a fi dojenit.
azarlaw *s.* mustrare; dojană.
azarlawğî *adj.* mustrător; dojenitor.
azarlî *adj. (med.)* ciumat.
azart *s.* emoţie; emotivitate; entuziasm; însufleţire; înflăcărare; ardoare; vervă; frenezie.
azartlandîrîlmak *v.i.* **1.** a fi entuziasmat; a fi înflăcărat; a fi însufleţit. **2.** a fi emoţionat; a fi mişcat; a fi impresionat.
azartlandîrma *s.* însufleţire; antrenare.
azartlandîrmak *v.t.* **1.** a entuziasma; a înflăcăra; a însufleţi. **2.** a emoţiona; a mişca; a impresiona.
azartlandîruw *s.* însufleţire; antrenare.
azartlandîruwğî *adj.* emoţionant; impresionant; entuziasmant; însufleţitor.
azartlangan *adj.* emoţionat; impresionat; entuziasmat; însufleţit; înflăcărat.
azartlanmak *v.i.* **1.** a se emoţiona; a fi impresionat. **2.** a se entuziasma; a se înflăcara; a se însufleţi.
azartlanuw *s.* impresionare; însufleţire; înflăcărare.
azartlî *adj.* **1.** emotiv. **2.** emoţionat; mişcat; impresionat. **3.** entuziasmat; înflăcărat; însufleţit; frenetic.
azaşagan *adj.* subalimentat.
azaşatuw *s.* subalimentare.
azat *adj.* liber; independent; disponibil; nestăpânit. // •***azat kúreş*** lupte libere.
azatetúw *s.* eliberare; descătuşare.
azatlagan *adj.* eliberator.
azatlamak *v.t.* a elibera; a emancipa; a descătuşa.
azatlangan *adj.* eliberat; emancipat; descătuşat.
azatlanma *s.* eliberare; emancipare; descătuşare. // •***azatlanma harbiyesí*** *(pol.)* război de eliberare.
azatlanmak *v.i.* a se elibera; a se emancipa; a se descătuşa.
azatlanuw *s.* eliberare; emancipare; descătuşare.
azatlatuwğî *s., adj.* eliberator; dezrobitor; izbăvitor.
azatlawğî *adj.* eliberator.
azatlîk *s.* libertate; independenţă; autodeterminare. // •***azatlîk ğolînda kayîp bolganlarga meñgí danlîk!*** glorie veşnică celor ce au pierit pentru libertate!;
azatoylî *adj.* liber cugetător; ateu.
azatoylîk *s.* cuget liber; ateism.
azaydînlaşkan *adj.* subdezvoltat.
azaygan *adj.* redus; diminuat;

micşorat; împuţinat; rar.
azayma *s.* sincopă; reducere; diminuare; micşorare; împuţinare.
azaymak *v.i.* a se împuţina; a se micşora; a se diminua; a se reduce.
azaytkan *s.* inhibitor.
azaytma *s.* sincopă; reducere; diminuare; micşorare; împuţinare.
azaytmak *v.t.* a împuţina; a micşora; a diminua; a reduce.
azaytmatanîmaz *adj.* ireductibil.
azaytmatanîr *adj.* reductibil.
azaytuw *s.* **1.** micşorare; reducere. **2.** reducere.
azaytuwğî *s. (tehn.)* reductor.
azayuw *s.* sincopă; reducere; diminuare; micşorare; împuţinare.
az-az *adv.* câte puţin; puţin câte puţin.
azbar *s.* curte; ogradă. // **•*azbar haywanî*** animal domestic. **•*azbar kapîsî*** poartă.
azbest *s.* azbest.
azdîrma *s.* **1.** corupere; ispitire. **2.** inducere în eroare; amăgire; zăpăcire.
azdîrmak *v.t.* **1.** a corupe; a ispiti. **2.** a induce în eroare; a amăgi; a zăpăci.
azdîruw *s.* **1.** corupere; ispitire. **2.** inducere în eroare; amăgire; zăpăcire.
azdîruwğî *adj.* ispititor; corupător; amăgitor; seducător.
azer *s., adj.* azer; azerbaidjan.
Azerbayğan *s. (topon.)* Azerbaidjan.
azerğe **I.** *adv.* în limba azeră. **II.** *s. (limba)* azeră.
azgan *adj.* **1.** corupt; amăgit; zăpăcit; ispitit. **2.** deraiat; deviat.
azgana *adj.* puţintel. // **•*azgana wurmak*** a se trece din pahare; a se chercheli.
azganawurulgan *adj.* cherchelit; ameţit.
azganawurulma *s.* cherchelire; ameţire.
azganawuruluw *s.* cherchelire; pilire; afumare; ameţeală.
azgariy *adj.* minim. // **•*azgariy hîz*** viteza mimimă. **•*azgariy súrat*** viteza minimă. **•*azgariy ziyanbergen*** cel mai puţin rău dintre atâtea rele.
azgariyleşken *adj.* minimizat.
azgariyleşme *s.* minimizare.
azgariyleşmek *v.i.* a se minimiza.
azgariyleştîrmek *v.t.* a minimiza.
azgariyleşúw *s.* minimizare.
azgîn *adj.* furios; nervos; violent; brutal; nestăpânit.
azgîn-azgîn *adv.* **1.** furios; nervos; violent; brutal; nestăpânit. **2.** razna; haihui.
azgînğa *adv.* **1.** brutal. **2.** razna; haihui.
azgînlaşma *s.* înfuriere; enervare.
azgînlaşmak *v.i.* a se înfuria; a se enerva; a-şi pierde controlul.
azgînlaştîrmak *v.t.* a înfuria; a enerva.
azgînlaşuw *s.* înfuriere; enervare.
azgînlîk *s.* furie; enervare; violenţă; brutalitate; nestăpânire.
azim **I.** *adj.* măreţ; grandios; impozant; magnific. **II.** *s.* voinţă; hotărâre.
Azim, El- *s. (relig., arab.)* "Cel grandios" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Azime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea grandioasă".
azine *s. (cron., prsn.)* vineri.
aziz *adj.* drag; stimat; onorat; venerat; venerabil; preacinstit. // **•*aziz dostlar*** dragi prieteni.
Aziz *s. (antrop. m., arab.)* "Preacinstitul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Aziz, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preacinstit" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Azize *s.* **1.** *(antrop. f., arab.)* "Cea preacinstită". **2.** *(topon.)* Saligny *(jud. Constanţa).*
azizleme *s.* îndrăgire; stimă; onoare; veneraţie; cinstire.
azizlemek *v.t.* a îndrăgi; a stima; a onora; a venera; a cinsti.
azizlengen *adj.* îndrăgit; stimat; onorat; venerat; preacinstit.
azizlew *s.* îndrăgire; stimă; onoare; veneraţie; cinstire.
azizlîk *s.* îndrăgire; stimă; onoare; veneraţie; cinstire.
azî *s.* măsea; molar.
azîk *s.* alimente; merinde.
azîtîşî *s.* măsea; molar.
azkanlî *adj. (med.)* anemic. // **•*azkanlî túşmek*** *(med.)* a se anemia.
azkanlîlîk *s. (med.)* anemie.
azkazanşlî *adj.* cu profit mic; neprofitabil.
azkelírlí *adj.* cu venituri mici; neprofitabil.
azketken *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
azkîymetlí *adj.* nevaloros; ieftin.
az-kóp *adv.* mult sau puţin; de bine; de rău.
azlîk *s.* minoritate. // **•*azlîkta kalmak*** a rămâne în minoritate.
azmak *v.i.* **1.** a o lua razna; a o lua pe un drum greşit; a se zăpăci. **2.** a deraia; a devia.
azmaz *adj.* ferm; statornic; neclintit; incoruptibil.
az-maz *adv.* chiar dacă e puţin.
Azmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea grandioasă".
azokîgan *adj.* semiliterat; semiinstruit; cu puţină educaţie.
azot **I.** *adj. (chim.)* azotic. **II.** *s. (chim.)* azot; nitrogen. // **•*azot kamîzî*** *(chim.)* acid azotic.
azósken *adj.* nedezvoltat; subdezvoltat.
azpaydalî *adj.* cu avantaje mici; neconvenabil.
azrak *adj.* rar; neobişnuit.
azserîştelí *adj.* începător; neexperimentat; cu puţină experienţă.
azsînmak *v.i.* a i se părea puţin.
azsúrgen *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
aztabîlgan *adj.* rar; puţin frecvent.
aztabîlma *s.* raritate.
aztanîlgan *adj.* nepopular; fără notorietate.
azteğrúbelí *adj.* începător; neexperimentat; cu puţină experienţă.
azterbiyelí *adj.* semiliterat; semiinstruit; cu puţină educaţie.
aztutkan *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
azuka *s.* aliment; provizie; hrană; merinde.
azuw *s.* **1.** toleranţă; abatere. **2.** deraiere; deviere; deviaţie.
azuzagan *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
azyaşagan *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
azyaşlî *adj.* tânăr; june.
azyaşlîk *s.* tinereţe.
azyaşlîlar *s., pl.* tineret; junime.
azyúkselgen *adj.* nedezvoltat; subdezvoltat. neînălţat

Á

ádet *s.* **1.** obicei; tradiție. **2.** *(fiziol.)* menstruație. // •***ádet bolmak*** a se obișnui; a se împământeni *(d. obiceiuri)*. •***ádet etmek*** a se obișnui să...; a lua obiceiul să...; •***ádet kuwmak*** a respecta tradițiile. •***ádetí bolmak*** a obișnui; a avea obiceiul. // •***ádetím tuwul*** nu obișnuiesc. •***burun-burundan kalgan ádet*** obicei rămas din vechime. •***kadîmdankelme ádetler*** obiceiuri străvechi. •***yerlí/mahalliy ádetler*** obiceiuri locale.

ádeta *adv.* îndeobște; de obicei; de regulă.

ádetkuwgan *s.* tradiționalist.

ádetlengen *adj.* **1.** deprins; familiarizat; obișnuit. **2.** consacrat; încetățenit; statornicit; înrădăcinat.

ádetlenme *s.* deprindere; familiarizare; obișnuință.

ádetlenúw *s.* deprindere; familiarizare; obișnuință.

ádetler *s., pl.* comportament; conduită; purtare; morală; moravuri; apucături. // •***ne zamanlar, ne ádetler!*** ce vremuri, ce moravuri!;

ádetlergekaytaruwğî *s., adj.* moralist; moralizator.

ádetlí *adj.* deprins; obișnuit; învățat.

ádetşe *adv.* uzual; obișnuit; îndeobște; de obicei; de regulă; din datină; tradițional; prin tradiție.

ádetten *adv.* uzual; obișnuit; îndeobște; de obicei; de regulă; din datină; tradițional; prin tradiție.

ádettenkenar *adj.* **1.** neuzual; neobișnuit. **2.** ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim.

ádettîşî *adj.* **1.** ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. **2.** neuzual; neobișnuit. // •***ádettîşî íş*** *(jur.)* faptă ilegală.

ádetústí *adj.* neobișnuit; extraordinal.

álem *s.* **1.** lume; univers. **2.** anturaj; cerc. // •***álem tuwul mî saga?*** zi-i lume și te mântuie!; •***ğanlî álem*** lumea organică. •***ğúmle álem*** toată lumea. •***haywan álemí*** regnul animal. •***kitaplar álemí*** lumea cărților. •***maddiy álem*** lumea materială. •***medeniy álem*** lumea civilizată. •***nebatat álemí*** regnul vegetal.

álemde *adv.* în toată lumea.

ána *interj.* iată acolo!; // •***ána bo sebepten*** tocmai de aceea. •***ána, fener kóríne!*** iată, se vede farul!;

ánaw *adj.* acel; acea; acei; acele. // •***ánaw betke*** încolo.

ánawbír *adj.* celalălt; cealaltă; ceilalți; celălalte.

ánawbírí *pron.* ălălalt; aialaltă; celalălt; cealaltă.

ánawbírín *pron.* pe ălălalt; pe aialaltă; pe celalălt; pe cealaltă.

ánawbírínde *pron.* la ălălalt; la aialaltă; la celalălt; la cealaltă.

ánawbírínden *pron.* de la/dinspre ălălalt; de la/dinspre aialaltă; de la/dinspre celalălt; de la/dinspre cealaltă.

ánawbíríndiy *pron.* ca ălălalt; ca aialaltă; ca celalălt; ca cealaltă.

ánawbíríne *pron.* spre ălălalt; ăluilalt; spre aialaltă; ăleilalte; spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.

ánawbíríñ *adj.* ăluilalt; ăleilalte; celuilalt; celeilalte.

ánawbírler(í) *pron.* ceilalți; celălalte.

ánawbírlerín *pron.* pe ceilalți; pe celălalte.

ánawbírlerínde *pron.* la ceilalți; la celălalte.

ánawbírlerínden *pron.* de la/dinspre ceilalți; de la/dinspre celălalte.

ánawbírleríndiy *pron.* ca ceilalți; ca celălalte.

ánawbírleríne *pron.* spre ceilalți; celorlalți; spre celelalte; celorlalte.

ánawbírleríñ *adj.* celorlalți; celorlalte.

ánawbírsí *pron.* ălălalt; aialaltă; celalălt; cealaltă.

ánawbírsín *pron.* pe ălălalt; pe aialaltă; pe celalălt; pe cealaltă.

ánawbírsínde *pron.* la ălălalt; la aialaltă; la celalălt; la cealaltă.

ánawbírsínden *pron.* de la/dinspre ălălalt; de la/dinspre aialaltă; de la/dinspre celalălt; de la/dinspre cealaltă.

ánawbírsíndiy *pron.* ca ălălalt; ca aialaltă; ca celalălt; ca cealaltă.

ánawbírsíne *pron.* spre ălălalt; ăluilalt; spre aialaltă; ăleilalte; spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.

ánawbírsíñ *adj.* ăluilalt; ăleilalte; celuilalt; celeilalte.

ánawda *pron.* la acela; la aceea.

ánawdan *pron.* de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea.

ánawday *pron.* ca acela; ca aceea.

ánawga *pron.* spre acela; spre aceea; aceluia; aceleia.

ánawî *pron.* acela; aceea.

ánawlar *pron.* aceia; acelea.

ánawlarda *pron.* la aceia; la acelea.

ánawlardan *pron.* de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.

ánawlarday *pron.* ca aceia; ca acelea.

ánawlarga *pron.* spre aceia; spre acelea; acelora.

ánawlarnî *pron.* pe aceia; pe acelea.

ánawlarnîñ *adj.* acelora.

ánawnî *pron.* pe acela; pe aceea.

ánawnîñ *adj.* aceluia; aceleia.

ánawsî *pron.* acela; aceea.

ánawsun *pron.* pe acela; pe aceea.

ánawsuna *pron.* spre acela; spre aceea; aceluia; aceleia.

ánawsunda *pron.* la acela; la aceea.

ánawsundan *pron.* de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea.

ánawsunday *pron.* ca acela; ca aceea.

ánawsuñ *adj.* aceluia; aceleia.

ánawun *pron.* pe acela; pe aceea.

ánawuna *pron.* spre acela; spre aceea; aceluia; aceleia.

ánawunda *pron.* la acela; la aceea.

ánawundan *pron.* de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea.

ánawunday *pron.* ca acela; ca aceea.

ánawuñ *adj.* aceluia; aceleia.

ánda *adv.* acolo. // •***de ánda-de mínda*** când încolo, când încoace; încoace și încolo. •***ne aytasîñ sen ánda?*** ce spui tu acolo?;

ándagaşîk *adv.* până acolo.

ánda-mínda *adv.* de colo până colo; când încolo; când încoace; ici și colo; pe alocuri; din loc în loc; pe sărite.

ándan *adv.* de acolo.

ándan-míndan *adv.* de ici; de colo.

ániy *adv.* deodată; subit.

ányagî *s.* partea cealaltă.

ányagîna *adv.* spre partea cealaltă. // •***ányagîna kaytar!*** întoarce pe partea cealaltă!;

ányagînaşîk *adv.* până în partea cealaltă.

ányagînda *adv.* pe partea cealaltă.

ányagîndan *adv.* din partea cealaltă.

ányakka *adv. (arată direcția)* încolo. // •***ányakka taban*** mai încolo. •***de ányakka-de mínyakka*** când încolo, când încoace; încoace și încolo.

ányakka-mínyakka *adv.* încoace și încolo. // •***ányakka-mínyakka gezmek*** a umbla de colo până colo; a nu avea stare; a se fâțâi.

ányakta *adv. (arată locul)* încolo; acolo; dincolo.

ányakta-mínyakta *adv.* de colo până colo; când încolo; când încoace; ici și colo; pe alocuri; din loc în loc; pe sărite.

ányaktan-mínyaktan *adv.* de ici; de colo.

ányerde *adv.* acolo.

ápím-ázír *adj.* **1.** prezent; actual. **2.** terminat; isprăvit; finit. **3.** gata; pregătit *(de...)*.

árúw **I.** *adj.* **1.** bun; fără defecte; de calitate superioară. **2.** avantajos; convenabil. **3.** de bun augur. **II.** *interj.* bine!; bun!; **III.** *s.* iubit; drag. // •***árúw bolmak*** a se face bine; a se însănătoși; a se pune pe picioare; a se ameliora. •***árúw etmek*** a face bine; a vindeca; a însănătoși. •***árúw kelmek*** a-i veni bine la socoteală; a-i conveni; a-i veni bine. •***árúw ketmek*** a merge bine; a se desfășura bine. •***árúw laf man añlatmak*** a lua pe cineva cu binișorul. •***ústúnde árúw kelmek*** a-i sta bine; a-l prinde bine *(d. îmbrăcăminte)*. // •***aramîz árúw edí*** relațiile noastre erau bune. •***árúw bolsîn!*** să fie bine!; •***árúw etíp*** cum se cuvine. •***árúw ğolşîlîk!*** călătorie plăcută!; •***árúw intibalar*** bune impresii. •***árúw íşliy*** funcționează bine. •***árúw laf*** vorbă bună. •***árúw, onday kalsîn*** bine, să rămână așa. •***bek árúw*** foarte bine. •***dersleríñ árúw mí?*** înveți bine?; •***et árúw píşmegen*** carnea nu e bine friptă. •***ğam síleğekler árúw şalîşa*** ștergătoarele de parbriz funcționază bine. •***ne árúw bír arkadaş*** ce prieten bun. •***o kadar árúw*** atât de bun. •***ózíñízní árúw karañíz!*** îngrijiți-vă bine!; •***senî bek árúw bílemen*** te cunosc foarte bine. •***seníñ hakkînda sáde árúw sózler bar*** în privința ta sunt numai cuvinte bune. •***sízní bek árúw añlayman*** vă înțeleg foarte bine. •***şúndí taa árúwmen*** acum mă simt mai bine. •***taa árúw*** mai bine. •***tabiy, bonday taa árúw bolîr*** firește, așa va fi mai bine.

árúwbílgen *adj.* documentat; bine informat.

árúwbolgan *adj.* **1.** îmbunătățit; îndreptat; ameliorat. **2.** însănătoșit; întremat; înzdrăvenit; lecuit; tămăduit; vindecat; refăcut; restabilit.

árúwbolmaz *adj.* **1.** incorigibil. **2.** nevindecabil.
árúwetken *adj.* curativ; lecuitor; tămăduitor; vindecător.
árúwetúw *s.* **1.** însănătoşire; întremare; înzdrăvenire; lecuire; tămăduire; vindecare; refacere; restabilire. **2.** îmbunătăţire; îndreptare; ameliorare.
árúwğe *adv.* binişor.
árúwleşme *s.* îmbunătăţire; ameliorare.
árúwleşmek *v.i.* **1.** a se îmbunătăţi; a se ameliora. **2.** a se însănătoşi; a se vindeca.
árúwleştírmek *v.t.* a îmbunătăţi; a ameliora.
árúwleşúw *s.* îmbunătăţire; ameliorare.
árúwlúk *s.* **1.** bine. **2.** bunătate; binefacere.
árúwlúkşí *s., adj.* binevoitor; binefăcător.
árúwsúrewğí *adj.* optimist.
árúwsúrewğúlúk *s.* optimism.
árúwşe *adj.* frumoasă.
árúwşelík *s.* frumuseţe.
árúw-yaman *adv.* de bine; de rău.
átík *adj.* agil; sprinten; vioi; vigilent.
átíklík *s.* agilitate; sprinteneală; vioiciune; vigilenţă.
áyin *s.* ceremonie religioasă.
ázír I. *adj.* **1.** gata; pregătit *(de...)*. **2.** terminat; isprăvit; finit. **3.** prezent; actual. **II.** *adv.* de gata. // •***ázír tabîlmak*** a fi prezent; a fi gata; a se ţine gata; a se găsi de gata. •***ázírge konmak*** a sosi la de-a gata. // •***ázír geşkende*** în trecere; în treacăt. •***ázír urba*** haine de gata; confecţii. •***ázírsíñ mí?*** eşti gata?; •***erkek ázír urba bólmesí*** raionul de confecţii pentru bărbaţi. •***hesabîm ázír mí?*** este gata nota de plată?; •***kaşan ázír bolîr?*** când va fi gata?;
ázírbolmagan *adj.* nepregătit.
ázírleme *s.* pregătire; preparare; instruire. // •***toplantînîñ ázírlemesí*** pregătirea adunării.
ázírlemek *v.t.* a pregăti; a prepara; a instrui. // •***zemin ázírlemek*** a pregăti terenul. // •***túrlí-túrlí bakşîşlar ázírlediler*** au pregătit fel de fel de cadouri.
ázírlengen *adj.* pregătit; preparat; instruit.
ázírlenme *s.* pregătire.
ázírlenmek *v.i.* a se prepara; a se pregăti; a se instrui. // •***ázírlenmegen íş kórmek*** a improviza. // •***imtandan ewel ázírlendíler*** înainte de examen s-au pregătit.
ázírlenúw *s.* **1.** pregătire; preparare; instruire. **2.** pregătire.
ázírlew *s.* pregătire; preparare; instruire. pregătire; preparare; instruire.
ázírlewğí *adj.* pregătitor.
ázírlík *s.* pregătire; preparare; instruire.
ázírtabîlgan *adj.* disponibil.
ázírtabîlma *s.* disponibilitate; prezenţă.

B

baar *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
Baar *s. (antrop. m., arab.)* "Cel pios" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Baariy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel pios".
Baariye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea pioasă".
baarlîk *s.* credinţă; cuvioşenie; evlavie; pioşenie; pietate; cucernicie.
baár *s.* **1.** primăvară. **2.** *(fig.)* tinereţe. // •***baár başî*** începutul primăverii. •***baár kúndeñkleşírí*** *(astr.)* echinocţiu de primăvară. •***baár noktasî*** *(astr.)* punct vernal. •***baár taa bek hoşîma kete*** îmi place mai mult primăvara. •***baárníñ ortasî*** mijlocul primăverii.
baár-bebaár *adv.* din primăvară în primăvară.
baárde *adv.* primăvara; în timpul primăverii; pe timp de primăvară.
baárdegí *adj.* din primăvară; primăvăratic.
baárdegísí *s.* cel din primăvară; cel primăvăratic.
baárdekí *adj.* din primăvară; primăvăratic.
baárdekísí *s.* cel din primăvară; cel primăvăratic.
baárden *adv.* din primăvară; din timpul primăverii.
baárden-baárge *adv.* din primăvară în primăvară.
baárge *adv.* pentru la primăvară; la primăvară.
baárgeşík *adv.* până la primăvară.
baárgí *adj.* de primăvară; primăvăratic.
baárgísí *s.* cel de primăvară; cel primăvăratic.
baárlík *adj.* din primăvară; primăvăratic. // •***baárlík anter*** rochie de primăvară.
baárlík-awğîotî *s. (bot.)* ruscuţă-de-primăvară *(lat., Adonis vernalis; Adonanthe vernalis)*.
baárlík-kanariyaotî *s. (bot.)* spălăcioasă; cel-perit *(lat., Senecio vernalis)*.
baárlík-keklíkotî *s. (bot.)* ruscuţă-de-primăvară *(lat., Adonis vernalis; Adonanthe vernalis)*.
baáryîldîzî *s. (bot.)* ipcărige; gipsariţă *(lat., Gypsophila paniculata)*.
baba *s.* tată; părinte. // •***babamnî gezmege şîgardîm*** l-am scos pe tata la plimbare. •***babañ kayda?*** unde-i tatăl tău?; •***babañ tîşarda bolsa*** dacă tatăl tău este afară. •***babasî balaban bír top berdí*** tatăl său i-a dat o minge mare. •***bala babasî man barabar kettí*** copilul a plecat împreună cu tatăl său. •***dokîz babalî*** bastard. •***men kelgenge babam bek kuwandî*** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. •***nenem babamdan ğaş*** mama este mai tânără decât tata. •***ógíy baba*** tată vitreg.
Baba *s. (antrop. m.)* "Tatăl;"; "Părintele" *(nume dat celor bătrâni şi celor care prin merite religioase sau conduita lor morală s-au bucurat de o consideraţie aparte)*.
baba-bababa *adv.* din moşi strămoşi.
Baba-Dak *s. (topon., munte, localitate) ("Muntele Paternal")* Babadag *(jud. Tulcea)*.
babadan-babaga *adv.* din moşi strămoşi.
babadan-ulga *adv.* din tată în fiu.
babaday *adv.* părinteşte.
babağa *adv.* părinteşte.
babalîk *s.* **1.** paternitate; calitatea de tată; instinctul patern. **2.** tată adoptiv.
babasîz *adj.* fără tată; orfan de tată.
Baba-Şayîr *s. (topon., vale lângă Războieni) ("Valea Paternală")* Baba Ceair *(jud. Tulcea)*.
babay *s. (dim., fam.)* tătic; taică. // •***babaynîñ paltosî*** paltonul lui tăticul.
baçil *s.* bacil.
badana *s.* **1.** bidinea. **2.** văruială; zugrăveală.
badanağî *s.* zugrav.
badanalamak *v.t.* a vărui; a zugrăvi.
badanalangan *adj.* văruit; zugrăvit.
badanalî *adj.* văruit; zugrăvit.
bade *adv.* apoi; după aceea.
badem *s. (bot.)* migdal *(lat., Amygdalus communis; Prunus amygdalus)*.
badem *s.* migdală.
bademlík *s.* loc cu migdali.
bademşík *s. (anat.)* amigdală. // •***bademşík píşmesí/suwuklamasî/iltihabî*** *(med.)* inflamarea amigdalelor; amigdalită.
badire *s.* obstacol; dificultate.
badiy *s. (orn.)* raţă *(lat., Anas platyrhynchos domesticus)*. // •***badiy balasî/bîğîsî*** răţuşcă; boboc de raţă. •***badiy etí*** carne de raţă.
badiya *s. (tehn.)* cuvă; benă; cală.
badiyan *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franţuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum)*.
badiy-badiy *adj.* ca o raţă. // •***badiy-badiy ğúrmek*** a umbla ca o raţă.
badiye *s.* oală de noapte.
badiş *s.* păstaie; teacă.
bagaj *s.* bagaj. // •***bagaj man paşaport ğoklamasî*** controlul bagajelor şi paşapoartelor. •***bagajîm yok*** n-am bagaj. •***bagajîñîz kóp mí?*** aveţi mult bagaj?; •***bagajlarnî kóp bekliyğekmíz mí?*** aşteptăm mult bagajele?; •***mína bagajlarîm*** iată bagajele mele. •***pazla bagaj*** bagaj excedentar.
bagajlîk *s.* portbagaj.
bagalî *adj.* legat.
bagamburş *s. (bot.)* vâsc *(lat., Viscum album)*.
bagamburşî, palamut- *s. (bot.)* vâsc-de-stejar; mărgăritar *(lat., Loranthus Europaeus)*.
bagana *s.* **1.** pilon; stâlp. **2.** *(arhit.)* coloană.
baganalî *adj.* **1.** cu piloni; stâlpi. **2.** încolonat.
bagar *adj.* legat.
bagdaş *adv.* şezând cu picioarele încrucişate; şezând turceşte. // •***bagdaş kurmak*** a sta cu

picioarele încrucişate sub corp; a sta turceşte.
bagîmlî *s., adj.* vasal.
bagîmsîz *adj.* nesupus; liber.
bagîrtlak *s. (orn.)* găinuşă de stepă; găinuşă de nisip *(lat., Syrrhaptes paradoxus)*.
bagîrtlak, boyalî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare dungată *(lat., Pterocles indicus)*.
bagîrtlak, kara-bawurlî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare cu pântece negru *(lat., Pterocles orientalis)*.
bagîrtlak, kawerengí-bawurlî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare cu pântece castaniu *(lat., Pterocles exustus)*.
bagîrtlak, kíşkene- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare mică *(lat., Pterocles lichtensteinii)*.
bagîrtlak, meneklí- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare pântece pestriţ *(lat., Pterocles senegallus)*.
bagîrtlak, tel-kuyruklî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare cu coadă-ac *(lat., Pterocles alchata)*.
bagîş *s.* **1.** dar; cadou; donaţie. **2.** maestru. // ***•yazuw bagîşî*** maestru al scrisului.
bagîşlagan *s.* donator.
bagîşlaganday *adj.* scuzabil.
bagîşlama *s. (jur.)* amnistie; iertare; scutire.
bagîşlamagan *adj.* neiertător.
bagîşlamak *v.t.* **1.** a dona; a dărui; a face cadou; a acorda; a consacra; a dedica. **2.** a ierta; a scuza. **3.** *(jur.)* a graţia; a amnistia. // ***•keşíkmemní bagîşlañíz!*** scuzaţi-mi întârzierea!; ***•kúyğanîmnî bagîşlañîz!*** iertaţi-mi emoţia!; ***•menî bagîşlañíz!*** scuzaţi-mă!; ***•menî bagîşlasînlar*** să mă ierte domnia-sa.
bagîşlangan *adj.* **1.** oferit; donat; acordat; consacrat; dedicat. **2.** iertat; scutit; exonerat.
bagîşlanmagan *adj.* neiertat.
bagîşlanmaykalîr *adj.* impardonabil; de neiertat.
bagîşlanmaz *adj.* impardonabil; de neiertat.
bagîşlaw *s. (jur.)* amnistie; iertare; scutire.
bagîşlawğî *adj.* iertător; îndurător.
bagîşlîk *adj.* magistral.
baglama *s.* **1.** balama; ţâţână. **2.** *(muz.)* refren.
baglantî *s.* legătură; conexiune. // ***•tiğariy baglantîlar*** legături comerciale.
baglaw *s.* **1.** balama; ţâţână. **2.** *(muz.)* refren.
baguw *s.* păstorit.
bağa *s.* **1.** coş; horn. **2.** răsuflătoare; deschizătură pentru aerisire.
bağak *s.* **1.** *(anat.)* gambă. **2.** valet *(carte de joc)*. // ***•şaytannîñ bağagîn sîndîrmak*** a sparge ghinionul; a face pe dracu-n patru. // ***•bağak kadar*** de statură mică; mărunţel.
bağaksîz *adj.* **1.** fără picioare. **2.** scund; mărunt.
bağanak *s.* cumnat *(soţii surorilor între ei)*.
bağatemízlegen *s.* coşar; hornar.
bağay *s. (dim., fam.)* cumnăţel *(soţii surorilor între ei)*.
bağî *s.* soră mai mică.
Baha *s. (antrop. m., arab.)* "Cel măreţ".
Bahaddin/Bahattin *s. (antrop. m., arab.)* "Măreţia credinţei".
Bahamlar-Adalarî *s. (topon.)* Insulele Bahame.
bahane *s.* pretext; motiv.
bahanelí *adj.* justificat.
Bahar *s. (antrop. f., prsn.)* "Primăvara".
baharat *s.* mirodenie; condiment.
baharatkatîlgan *adj.* condimentat.
baharatkatuw *s.* condimentare.
baharatlî *adj.* cu mirodenii; condimentat.
bahis *s.* **1.** subiect; temă; tematică. **2.** chestiune; problemă. **3.** pariu; rămăşag; prinsoare. // ***•bahis tutmak*** a paria. // ***•bahis konîsî*** problemă; chestiune.
Bahiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea radioasă".
Bahrayin *s. (topon.)* Bahrain.
bahriy *adj.* maritim.
bahriye *s. (nav.)* marină; navigaţie.
bahriyegeyaragan *adj. (mar.)* navigabil.
bahriyelí *s. (nav.)* marinar; navigator.
baht *s.* destin; soartă. // ***•bahtî aşîk*** fericit. ***•bahtîñîz aşîk bolsîn!*** vă doresc fericire!;
bahtiyar *adj.* fericit.
Bahtiyar *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fericit".
bahtiyarlîk *s.* fericire.
bahtîkara *adj.* ghinionist; nenorocos.
bahtlî *adj.* fericit.
bahtsîz *adj.* nefericit.
bahtsîzlîk *s.* nefericire.
bahusus *adv.* mai cu seamă; cu deosebire; în special.
Baillon'nîñ-suw-tartarî *s. (orn.)* cresteţ mic *(lat., Porzana pusilla)*.
bak *s.* **1.** legătură; mănunchi. **2.** bandaj. **3.** relaţie; legătură. **4.** *(anat.)* încheietură; ligament. **5.** vie; podgorie. // ***•bak bîzmak*** a culege via. // ***•yúzúm kîrsîzlarî bakka daldîlar*** hoţii de struguri au dat iama în vie.
baka *s. (zool.)* broască *(lat., Rana temporaria)*.
baka, kaplîm- *s. (zool.)* broască-ţestoasă *(lat., Testudo sp.; Chelonia sp.)*.
baka, kur- *s. (zool.)* broască-râioasă; broască-buboasă *(lat., Bufo sp.)*.
baka, pîş- *s. (zool.)* broască-ţestoasă *(lat., Testudo sp.; Chelonia sp.)*.
baka, tos- *s. (zool.)* broască-ţestoasă *(lat., Testudo sp.; Chelonia sp.)*.
baka, yeşíl- *s. (zool.)* broască-de-iarbă; brotăcel *(lat., Hyla arborea)*.
bakalama *s.* **1.** silinţă. **2.** *(înot)* bras. // ***•bakalama ğaldaw*** *(sport)* înot bras.
bakalamak *v.i.* **1.** *(d. copii)* a merge broşteşte; a merge de-a buşilea. **2.** a se sili; a se strădui; a-şi da osteneala.
bakalana-bakalana *adv.* broşteşte; pe brânci; de-a buşilea.
bakalanîp *adv.* broşteşte; pe brânci; de-a buşilea.
bakalanma *s.* silinţă.
bakalanmak *v.i.* **1.** *(d. copii)* a merge broşteşte; a merge de-a buşilea. **2.** a se sili; a se strădui; a-şi da osteneala.
bakalanuw *s.* silinţă.
bakalap *adv.* broşteşte; pe brânci; de-a buşilea.
bakalaw *s.* **1.** silinţă. **2.** *(înot)* bras.
bakalawureat *s.* bacalaureat.
bakalay-bakalay *adv.* broşteşte; pe brânci; de-a buşilea.
bakalîm *interj.* să vedem!; rămâne de văzut!;
bakam *s. (bot.)* băcan *(lat., Haematoxylon campechianum)*.
bakan *s.* ministru. // ***•bakanlar deñíşmesí*** *(pol.)* remaniere ministerială. ***•bakanlar kurulmasî*** *(pol.)* consiliu de miniştri. ***•dewlet bakanî*** *(pol.)* ministru de stat.
bakanak *s.* copită.
bakanlîk *s.* minister. // ***•adalet bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul justiţiei. ***•ğetkízdírme bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul transporturilor. ***•íşíşlerí bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul afacerilor interne. ***•maliye bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul de finanţe. ***•milliy korînma bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul apărării naţionale. ***•tîşíşlerí bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul afacerilor externe.
bakaotî *s. (bot.)* pătlagină; căruţele; iarba-tăieturii *(lat., Plantago lanceolata)*.
bakaotî, ğalpak- *s. (bot.)* pătlagină; iarba-bubei; iarbă-mare *(lat., Plantago major)*.
bakaotî, suw- *s. (bot.)* limbariţă *(lat., Alisma plantago-aquatica)*.
bakatílí *s. (bot.)* limbariţă *(lat., Alisma plantago-aquatica)*.
bakatíşlemesí *s. (bot.)* iarba-broaştei *(lat., Hydrocaris morsus ranae)*.
bakay *s. (anat.)* astragal; talus.
bakbîzîmî *s.* **1.** cules de vie. **2.** toamnă.
bakelita *s.* bachelită.
bakir *adj.* virgin.
bakire *s.* fecioară; virgină.
bakirelík *s.* feciorie; virginitate.
bakiy *adj.* **1.** rămas. **2.** nemuritor; veşnic.
Bakiy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel veşnic " *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
bakîr I. *adj.* de aramă; din cupru. **II.** *s.* aramă; cupru.
bakîra-bakîra *adv.* cu strigăte; cu chiote. // ***•bakîra-bakîra úndew aytmak*** a scanda.
bakîra-ğekíre *adv.* cu strigăte; în hohote. // ***•bakîra-ğekíre ğîlamak*** a plânge în hohote.
bakîrdan *adj.* de aramă; de cupru.
bakîrday *adj.* arămiu.
bakîrğî *s.* arămar; cazangiu.
bakîrîş *s.* strigăt; ţipăt.
bakîrîşkan *adj.* gălăgios.
bakîrîşma *s.* hărmălaie.
bakîrîşmak *v.i.* a striga; a ţipa *(unul la altul sau împreună)*.
bakîrîşuw *s.* hărmălaie.
bakîrmak *v.i.* a striga; a ţipa. // ***•awaz-awaz bakîrmak*** a striga în gura mare. ***•bakîrîp konîşmak*** a vorbi în gura mare. // ***•maksustan bakîra*** ţipă dinadins.
bakîrmak-şakîrmak *v.t.* a scanda.
bakîrrengí *adj.* arămiu.
Bakîr-Sogîm *s. (astr.)* Marte.
bakîruw *s.* strigăt; ţipăt.
bakîruw-şakîruw *s.* scandare.
bakkal *s.* băcan.
bakkaliye *s.* băcănie.
Baklar *s. (topon.) ("Viile")* Aurora *(jud. Constanţa)*.

Baklar-Murun *s. (topon.) ("Promontoriul Viilor")* Cap Aurora *(jud. Constanţa).*
baklawa *s.* baclava.
bakmak *v.t.* a paşte animalele. // ***•at bakmak*** a paşte caii. ***•koy bakmak*** a paşte oi.
bak-sarmaşîgî *s. (bot.)* volbură; rochiţa-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeţ *(lat., Convolvulus arvensis).*
bakşa *s.* grădină; livadă. // ***•bala/şagalar bakşasî*** grădiniţă de copii. ***•ballarga munhasîr bakşa*** grădină exclusiv pentru copii. ***•ğemíş bakşasî*** livadă. ***•haywanat bakşasî*** grădină zoologică. ***•kalk bakşasî*** parc; grădină publică. ***•nebatat bakşasî*** grădină botanică. ***•terewez bakşasî*** grădină de zarzavat.
bakşa-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de grădină *(lat., Sylvia hortensis).*
bakşağî *s.* horticultor.
bakşağîlîk **I.** *adj.* horticol. **II.** *s.* horticultură.
bakşağîlîkuzmanî *s.* horticultor.
bakşağîlîkuzmanlîgî *s.* horticultură.
bakşa-kalampîrî *s. (bot.)* garofiţă-de-grădină; pietrucele *(lat., Dianthus barbatus).*
bakşa-karanfilí *s. (bot.)* garofiţă-de-grădină; pietrucele *(lat., Dianthus barbatus).*
bakşa-kirazkuşî *s. (orn.)* presură bărboasă *(lat., Emberiza cirlus).*
bakşa-kúrtesí *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus).*
bakşa-newnesí *s. (ent.)* gărgăriţa-prunului; prunar *(lat., Rhynchites bacchus).*
bakşasaray *s.* palat; serai.
bakşa-súlekeşí *s. (orn.)* presură bărboasă *(lat., Emberiza cirlus).*
bakşa-şîkîldagî *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla).*
bakşa-tenegí *s. (orn.)* presură bărboasă *(lat., Emberiza cirlus).*
bakşa-terekkakkanî *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus).*
bakşa-tîrmaşîkkuşî *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla).*
bakşa-tokîldagî *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus).*
bakşa-tokîmağîsî *s. (orn.)* pasăre-ţesător de livadă *(lat., Ploceus cucullatus).*
Bakşayîş *s. (topon., localitate desfiinţată)* Bahşaiş *(jud. Tulcea).*
bakşe *s.* grădină; livadă.
bakşe-kelínbóğegí *s. (ent.)* gărgăriţa-prunului; prunar *(lat., Rhynchites bacchus).*
bakşî *s.* viticultor; îngrijitor de vie; vier.
bakşîlîk *s.* viticultură.
bakşîş *s.* cadou; dar; bacşiş. // ***•bakşîş etmek*** a oferi un cadou; a face un cadou. // ***•toy bakşîşî*** cadou de nuntă. ***•túrlí-túrlí bakşîşlar ázírlediler*** au pregătit fel de fel de cadouri.
bakşîşbergen *s.* donator.
bakşîşberílgen *adj.* dăruit; oferit; donat.
bakşîwan *s.* grădinar.
bakşîwanlîk *s.* grădinărit.
bak-tegenegí *s. (bot.)* scaiul-dracului; căruţa-dracului; îndrăcită; sperioasă; tăvălici *(lat., Eryngium campestre).*
bakteriya *s.* bacterie.
bakteriyabílímğísí *s.* bacteriolog.
bakteriyabílímí **I.** *adj.* bacteriologic. **II.** *s.* bacteriologie.
bakteriyabílímlí *adj.* bacteriologic.
bakteriyoloğik *adj.* bacteriologic.
bakteriyoloğiya **I.** *adj.* bacteriologic. **II.** *s.* bacteriologie.
bakteriyoloğiyağî *s.* bacteriolog.
bakteriyoloğiyalî *adj.* bacteriologic.
bakteriyolok *s.* bacteriolog.
bal **I.** *adj.* dulce. **II.** *s.* **1.** miere *(de albine).* **2.** bal. // ***•bo kabak bal gibí tatlî*** dovleacul acesta este dulce ca mierea. ***•maskalî bal*** bal mascat.
bala **I.** *adj.* **1.** *(med.)* pediatric. **2.** pueril. **II.** *s.* **1.** *(la animale)* pui. **2.** copil. **3.** fiu; fiică. // ***•bala dogîrmak/tapmak*** a naşte. ***•bala şîgarmaga ğatmak*** *(d. păsări)* a cloci ouăle. ***•bala şîgarmak*** *(d. păsări)* a scoate pui. ***•bala túşúrmek/atmak*** a avorta. ***•balanî ğatkîzdîrmak*** a culca copilul. ***•balanî kolînda ğellemek/sallamak*** a legăna copilul în braţe. // ***•2009 senenîñ balasî*** născut în anul 209. ***•2009 tuwumlî bala*** copil născut în 209. ***•akretlík/ewlatlîk/asîraw bala*** copil adoptiv. ***•aman-zaman bír balasî bar*** are un singur copil. ***•ay bala!*** copile!; băiete!; ***•bala ayakkabîsî*** pantofi pentru copii. ***•bala babasî man barabar kettí*** copilul a plecat împreună cu tatăl său. ***•bala bakşasî*** grădiniţă de copii. ***•bala doktorlîgî*** *(med.)* pediatrie. ***•bala felşí*** *(med.)* paralizie infantilă. ***•bala gibí*** precum copii; pueril. ***•bala karagan*** îngrijitoare de copii. ***•bala karamaúyí*** dispensar de copii. ***•bala muwamelesí*** comportare copilărească. ***•bala paltosî*** palton pentru copii. ***•bala terlígí*** botoşel. ***•bala tiyatrosî*** teatru pentru copii. ***•bala yuwasî*** creşă. ***•balam sekíz yaşîn totîra*** copilul meu împlineşte opt ani. ***•balanîñ tílí şîga başladî*** copilul a cam început să vorbească. ***•ballar ayîrî-ayîrî ğataklarda yuklaylar*** copiii dorm în paturi separate. ***•ballar neşín kelmedíler?*** copiii de ce n-au venit?; ***•ballarga munhasîr bakşa*** grădină exclusiv pentru copii. ***•ballarîñîz bar mî?*** aveţi copii?; ***•bír bala*** un copil. ***•bo balam dórtíñğímdír*** acesta este cel de-al patrulea copil al meu. ***•domîz balasî*** purcel. ***•dórt-beş yaşlîk bír bala*** un copil de patru cinci anişori. ***•eksík bala*** avorton. ***•emşekte bala*** copil sugar. ***•er bala*** băiat. ***•ğañî tuwgan bala*** infant; prunc. ***•ğetken bala*** copil mare. ***•kanuniy bala*** copil legitim. ***•kardaş ballarî*** veri primari. ***•kayriykanuniy/kayriymeşruw bala*** copil nelegitim. ***•kaysî bala?*** care copil?; ***•kaz balasî*** boboc de gâscă. ***•kîz bala*** fată. ***•kókírekte balasî man, ótíp pítiyatîrganî man*** de la cel cu ţâţa-n gură pân' la cel cu barba sură. ***•meşruw bala*** copil legitim. ***•okîyğak balaga uşamay*** nu seamănă cu un copil care va învăţa. ***•órdek balasî*** răţuşcă; boboc de raţă. ***•şaytan balasî*** drăcuşor. ***•sîratîşî bír bala*** e un copil remarcabil. ***•sokak balasî*** copilul străzii. ***•yetíşken ballarîm bar*** am copii mari.
balaakîlî *s.* papă-lapte.
balaakîlîbílímğísí *s.* psihopedagog.
balaakîlîbílímí *s.* psihopedagogie.
balaatuw *s.* **1.** *(med.)* chiuretaj; raclaj. **2.** avort; lepădare.
balaban **I.** *adj.* mare; enorm. **II.** *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus).* **1.** *(iht.)* balaban; laban; chefal-cu-cap-mare *(lat., Mugil cephalus).* // ***•balaban laf atmak*** a arunca vorbe mari. // ***•babasî balaban bír top berdí*** tatăl său i-a dat o minge mare. ***•balaban bavul*** geamantan mare. ***•balaban hárf*** majusculă. ***•balaban kílse*** catedrală. ***•balaban mîk*** piron. ***•balaban şelpek*** tort. ***•balaban sîpîra*** ospăţ; banchet. ***•bek balaban*** foarte mare. ***•bo oda hem balaban hem de aydînlîk*** această cameră este mare şi luminoasă. ***•eñ balaban*** cel mai mare. ***•eñ balaban umumiy bólúwğí*** *(mat.)* cel mai mare divizor comun. ***•endí balaban boldî*** de acum s-a făcut mare. ***•taa balaban*** mai mare. ***•úş yaş balaban*** cu trei ani mai în vârstă.
balaban, síngíl- *s. (iht.)* chefal-singhil *(lat., Mugil auratus).*
Balaban/Úyken-Ayuw *s. (astr.)* Carul-Mare; Ursa-Mare.
Balaban/Úyken-Tatlîğak *s.* **1.** *(topon.)* 23 August; Tatlâgeacul Mare *(jud. Constanţa).* **2.** *(hidron., pârâu)* Tatlâgeacul Mare *(jud. Constanţa).*
balaban-ak-karkara *s. (orn.)* egretă mare *(lat., Ardea alba).*
balaban-ak-mañlaylî-kaz *s. (orn.)* gârliţă mare *(lat., Anser albifrons).*
balaban-ak-şapur *s. (orn.)* egretă mare *(lat., Ardea alba).*
balaban-alaşa-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare *(lat., Dendrocopos major).*
balaban-alaşa-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare *(lat., Dendrocopos major).*
balaban-alaşa-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare *(lat., Dendrocopos major).*
balaban-atmağa *s. (orn.)* uliu porumbar; erete *(lat., Accipiter gentilis; Astur palumbarius).*
balaban-balaban *adj.* foarte mare; enorm.
balaban-boz-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel *(lat., Lanius excubitor).*
balaban-boz-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel *(lat., Lanius excubitor).*
balabandan-kíşkenege *adv.* cu toţii; toată lumea; de la mic la mare.
balaban-dogan *s. (orn.)* şoim dunărean *(lat., Falco cherrug).*
balaban-ekí-tamgalî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de bărăgan *(lat., Melanocorypha calandra).*
balaban-elmabaş-şomar *s. (orn.)*

raţă mare cu cap roşu *(lat., Aythya vallisneria)*.
balabanğa *adj.* mărişor; măricel.
Balabanğa *s. (topon.)* Balabancea *(jud. Tulcea)*.
balaban-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan mare; furtunar mare; pasărea-furtunii mare *(lat., Puffinus gravis)*.
balabanğetken *adj.* mărit; avansat; promovat în funcţie; înaintat în grad.
balabanğetúw *s.* mărire; avansare; promovare în funcţie; înaintare în grad.
balaban-kamîş-aykabagî *s. (orn.)* lăcar mare *(lat., Acrocephalus arundinaceus)*.
balaban-kamîş-şîbawî *s. (orn.)* lăcar mare *(lat., Acrocephalus arundinaceus)*.
balaban-kara-başlî-kagay *s. (orn.)* pescăruş asiatic *(lat., Larus ichthyaetus)*.
balaban-kara-başlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş asiatic *(lat., Larus ichthyaetus)*.
balaban-karabaş-şomar *s. (orn.)* raţă mare cu cap negru *(lat., Aythya marila)*.
balaban-kara-sîrtlî-kagay *s. (orn.)* pescăruş negru *(lat., Larus marinus)*.
balaban-kara-sîrtlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş negru *(lat., Larus marinus)*.
balaban-karkîldak *s. (orn.)* chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriţă mare; pescăriţă de Marea Caspică *(lat., Sterna caspia; Hydroprogne caspia)*.
balaban-kekeşlí-karkîldak *s. (orn.)* chiră mare moţată; pescăriţă mare moţată *(lat., Sterna bergii)*.
balaban-kíşkene *adv.* şi mic şi mare; sau mic sau mare.
balaban-kînalîturna *s. (orn.)* flaming mare *(lat., Phoenicopterus roseus)*.
balaban-kulaklî-baykuş *s. (orn.)* bufniţă mare *(lat., Bubo maximus)*.
balaban-kum-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş de deşert *(lat., Charadrius leschenaultii)*.
balaban-kum-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun mare de nisip *(lat., Riparia cincta)*.
balaban-kum-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraş de deşert *(lat., Charadrius leschenaultii)*.
balaban-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci mare *(lat., Calidris canutus)*.
balaban-kurkur *s. (orn.)* turturică mare; turturică orientală *(lat., Streptopelia orientalis)*.
balabanlaşmak *v.i.* a lua proporţii; a creşte; a se dezvolta.
balabanlîk *s.* **1.** amploare; grandoare; mărime. **2.** *(fig.)* talie.
balabanlî-kíşkenelí *adj.* cu mic cu mare; şi tineri şi bătrâni; toată lumea.
balaban-martî *s. (orn.)* lup de mare uriaş *(lat., Stercorarius skua; Catharacta skua)*.
balaban-mawî-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur albastru mare *(lat., Lamprotornis chalybaeus)*.
balaban-mawî-şegertkíğí *s. (orn.)* graur albastru mare *(lat., Lamprotornis chalybaeus)*.
balaban-múyúzlí-baykuş *s. (orn.)* bufniţă mare cornută *(lat., Bubo virginianus)*.
balaban-orman-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă ţipătoare mare *(lat., Aquila clanga)*.
balaban-pembeturna *s. (orn.)* flaming mare *(lat., Phoenicopterus roseus)*.
balaban-sarî-bağaklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar mare cu picioare galbene *(lat., Tringa melanoleuca)*.
balaban-şayîrtúymesí *s. (bot.)* sorbestrea; sângereasă; sorbitoare *(lat., Sanguisorba officinalis)*.
balaban-şímşíge *s. (orn.)* piţigoi mare *(lat., Parus major)*.
balaban-şulluk *s. (orn.)* becaţină mare *(lat., Gallinago media)*.
balaban-tarakay *s. (orn.)* fluierar mare; nagâţ mare *(lat., Hoplopterus indicus; Vanellus indicus)*.
balaban-togan *s. (orn.)* şoim dunărean *(lat., Falco cherrug)*.
balaban-yakalî-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş gulerat mare *(lat., Charadrius hiaticula)*.
balaban-yakalî-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraş gulerat mare *(lat., Charadrius hiaticula)*.
balaban-yeşíl-dudukuş *s. (orn.)* papagal-Alexander mare *(lat., Psittacula eupatria)*.
balabergen *adj.* fertil; fecund.
balaberúw *s.* fertilitate; fecunditate.
balabílímğí *adj.* educativ; pedagogic.
balabílímğísí *s.* educator; pedagog.
balabílímí *s.* pedagogie.
balada *s.* baladă.
baladay **I.** *adj.* copilăresc; copilăros. **II.** *adv.* copilăreşte. **III.** *s.* papă-lapte.
baladogîruw *s.* naştere; procreare.
balak *s.* crac *(la pantaloni)*.
balaka *s.* cetate; oraş.
balakağiwarî **I.** *adj.* suburban. **II.** *s.* suburbie.
balakağî *s.* urbanist; edil.
balakağîlîk *s.* urbanism; urbanistică.
balakakenarî **I.** *adj.* suburban. **II.** *s.* suburbie.
balakalararasî *adj.* interurban.
balakalaşkan *adj.* urbanizat.
balakalaştîrma *s.* urbanizare.
balakalaştîrmak *v.t.* a urbaniza.
balakalaştîruw *s.* urbanizare.
balakalî *adj.* orăşean; citadin; urban.
balakasoylî *s.* burghez.
balakasoylîlîk *s.* burghezie.
balakasoylî-múlkiyetşí *adj.* burghezo-moşieresc.
balakaşîk *s.* orăşel.
balakatapuwîbílímğísí *s.* urbanist; edil.
balakatapuwîbílímí *s.* urbanism; urbanistică.
balalagan *adj.* fecund; prolific.
balalamagan *adj.* sterp; steril.
balalamak *v.i. (d. animale)* a făta; a naşte pui.
balalî *adj.* cu copii.
balalîk *s.* copilărie *(şi fig.)*. // ***balalîgîn geşírmek*** a copilări. // ***balalîgîmdan berítlí sabîrsîzman*** din copilărie sunt nerăbdător. ***balalîktan tezkire*** amintiri din copilărie.
balalîktan *adv.* din copilărie. // ***balalîktan óksízlíkníñ aşşî daamîn tattî*** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan.
balalî-şagalî *adj.* cu mic cu mare.
bala-mala *s.* copii.
balan *s. (bot.)* dârmoz *(lat., Viburnum lantana)*.
balaotî *s. (bot.)* roiniţă; melisă; busuiocul-stupului *(lat., Melissa offincinalis)*.
balasîz *adj.* fără copii.
balasîz-şagasîz *adj.* fără copii.
balast *s. (tehn.)* balast.
bala-şaga *s.* copii. // ***balam-şagam yok*** nu am copii.
balaşîk *s.* copilaş; băieţel; băieţaş.
balata *s. (tehn.)* sabot; garnitură.
balatabuw *s.* naştere; procreare.
balatúşúrúw *s.* **1.** avort; lepădare. **2.** *(med.)* chiuretaj; raclaj.
balayî *s.* lună de miere.
baldak *s.* **1.** verigă; zală. **2.** inel. **3.** cerc. **4.** *(la pumnal)* mâner; plăsele. **5.** *(la sabie)* gardă.
balday *adj.* dulce ca mierea; foarte dulce.
baldîr *s. (anat.)* pulpă; gambă. // ***baldîr aşmak*** a nu-şi mai strânge picioarele de pe drumuri; a hoinări; a vagabonda.
baldîr súyegí *s. (anat.)* tibia; fluierul piciorului.
baldîrak *s.* **1.** *(la pantaloni)* crac. **2.** *(la sabie)* teacă. **3.** pulpană.
baldîran *s. (bot.)* cucută; dudău *(lat., Conium maculatum)*.
baldîranî, suw- *s. (bot.)* cucută-de-apă *(lat., Cicuta virosa)*.
baldîraşkan *adj.* rătăcitor.
baldîraşuw *s.* hoinăreală; vagabondaj.
baldîrîaşîk *adj.* hoinar; haimana; vagabond.
baldîrîkara *s. (bot.)* părul-fetei *(lat., Adiantum capillus-veneris)*.
baldîrtamîr *s. (bot.)* ţelină *(lat., Apium graveolens)*.
baldîz *s.* cumnată *(sora mai mică a soţiei)*.
Balear-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan de Baleare; furtunar de Baleare; pasărea-furtunii de Baleare *(lat., Puffinus mauretanicus)*.
balena *s. (zool.)* balenă *(lat., Balaenidae)*.
balenağîlar *s., pl.* cetacee.
balerin *s.* balerin.
balerina *s.* balerină.
balet *s.* balet. // ***balet temsilí*** spectacol de balet.
baletşí *s.* balerin.
balgam *s.* spută; flegmă; expectoraţie. // ***balgam şîgarmak*** a expectora.
balgamatuw *s.* scuipare; spută; flegmă; expectoraţie.
balgamsóger *adj.* expectorant.
balgîna *s. (bot.)* cununiţă *(lat., Spiraea ulmifolia)*.
balğî *s.* albinar; stupar; prisăcar; apicultor.
balğîlîk *s.* albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură.
balistik *adj.* balistic.
balistika *s.* balistică.
balit *s.* axiomă.
balîk *s.* **1.** peşte. **2.** *(astr.)* zodia peştelui. // ***balîk tutmak*** a prinde peşte; a pescui. // ***balîk mayî*** untură de peşte. ***balîk plákiyasî*** plachie de peşte. ***balîk pulî*** solz de peşte. ***balîk salatasî*** salată de peşte. ***balîk şorbasî*** ciorbă de peşte. ***balîk súrúwí*** banc de peşte. ***balîk tenekesí*** conservă de peşte. ***balîk torî*** năvod. ***balîk túkáanî*** pescărie. ***balîk tutmasî*** pescuit. ***íslí balîk*** peşte afumat. ***kîzartuwlî balîk*** peşte prăjit. ***kurutulgan balîk*** peşte

uscat. •***limonlî sazan balîğî*** doresc crap cu lămâie. •***mayonezalî balîk*** peşte cu maioneză. •***taze balîk*** peşte proaspăt. •***tuzlî balîk*** peşte sărat.
balîkbílímğísí *s.* ihtiolog.
balîkbílímí **I.** *adj.* ihtiologic. **II.** *s.* ihtiologie.
balîkbílímlí *adj.* ihtiologic.
balîkğetíştírgen *s.* piscicultor.
balîkğetíştírme *s.* piscicultură.
balîkkana *s.* pescărie.
balîkşî *s. (orn.)* cormoran mare; corb de mare *(lat., Phalacrocorax carbo)*. **1.** pescar; piscicultor.
balîkşî, ak-moyînlî- *s. (orn.)* pescăruş cu gât alb *(lat., Halcyon smyrnensis)*.
balîkşî, ak-yakalî- *s. (orn.)* pescăruş cu guler alb *(lat., Halcyon chloris)*.
balîkşî, alaşa- *s. (orn.)* pescăruş multicolor *(lat., Ceryle rudis)*.
balîkşî, boz-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cap cenuşiu *(lat., Halcyon leucocephala)*.
balîkşî, kekeşlí- *s. (orn.)* pecăruş malahit *(lat., Alcedo cristata)*.
balîkşî, kók- *s. (orn.)* pescărel albastru *(lat., Alcedo atthis)*.
balîkşî, kuşaklî- *s. (orn.)* pescăruş cu cingătoare *(lat., Megaceryle alcyon; Ceryle alcyon)*.
balîkşî-búrkút *s. (orn.)* uligan pescar; vultur pescar *(lat., Pandion haliaetus)*.
balîkşîlîk **I.** *adj.* pescăresc. **II.** *s.* pescuit; piscicultură.
balîktaragî *s. (zool.)* scoică; moluscă.
balîktutkan *s.* pescar.
balîktutuw *s.* pescuit.
balîm *interj.* mierea mea!;
bal-kabagî *s. (bot.)* dovleac; bostan *(lat., Cucurbita pepo maxima)*.
balkan *s.* **1.** regiune muntoasă împădurită. **2.** codru. **3.** *(topon.)* Balcani.
balkanlî *adj.* balcanic.
balk-balk *adj.* lucitor; strălucitor; sclipitor.
balkî *s.* **1.** dudă; agudă. **2.** *(bot.)* dud; agud *(lat., Morus)*.
balkîgan *adj.* lucitor; strălucitor; sclipitor.
balkîldagan *adj.* **1.** lucitor; strălucitor; sclipitor. **2.** strălucit; eminent.
balkîldama *s.* lucire; strălucire; sclipire.
balkîldamak *v.i.* **1.** a luci; a străluci. **2.** *(d. răni)* a zvâcni.
balkîldaw *s.* lucire; strălucire; sclipire.
balkîltî *s.* pâlpâit.
balkîma *s.* lucire; sclipire; strălucire.
balkîramak *v.i. (d. răni)* a zvâcni.
balkon *s.* balcon.
balkonlî *adj.* cu balcon.
balkonsîz *adj.* fără balcon.
balkurt *s. (ent.)* albină *(lat., Apis mellifica)*. // •***balkurt súrúwí*** roi de albine.
balkurt-anasî *s. (ent., la albine)* matcă; regină *(lat., Apis mellifica)*.
balkurt-atasî *s. (ent., la albine)* trântor *(lat., Apis mellifica)*.
balkurtşî *s.* **1.** apicultor. **2.** albinar; stupar; prisăcar; apicultor.
balkurtşuluk *s.* **1.** apicultură. **2.** albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură.
balkuşî, al-karînlî- *s. (orn.)* pasăre-nectar cu piept roşu *(lat., Nectarinia habessinica)*.
balkuşî, Filistin- *s. (orn.)* pasăre-nectar de Palestina *(lat., Nectarinia osea)*.
balkuşî, kíşkene- *s. (orn.)* pasăre-nectar mică *(lat., Anthreptes platurus)*.
balkuşî, Mîsîr- *s. (orn.)* pasăre-nectar de Nil *(lat., Anthreptes metalicus)*.
balkuşî, mor- *s. (orn.)* pasăre-nectar violet *(lat., Nectarinia asiatica)*.
balkuşî, pas-karînlî- *s. (orn.)* pasăre-nectar cu piept stacojiu *(lat., Chalcomitra senegalensis)*.
balkuşî, sarî-karînlî- *s. (orn.)* pasăre-nectar cu piept galben *(lat., Cinnyris venustus)*.
ballamak *v.t.* a unge cu miere. // •***maylap ballamak*** a le înflori; a exagera.
ballî *adj.* cu miere; mieros. // •***ballî bombon*** bomboane cu miere.
ballîbaba *s. (bot.)* sugel-alb; urzică-moartă; urzică-albă *(lat., Lamium album)*.
ballîbaba, kîrmîzî- *s. (bot.)* sugel; urzică-moartă *(lat., Lamium purpureum)*.
ballîbaba, sarî- *s. (bot.)* sugel-galben; gălbiniţă *(lat., Lamium galeobdolon; Galeobdolon luteum)*.
ballîtarî *s. (bot.)* sicomor *(lat., Ficus sycomorus)*.
balon *s.* balon. // •***balon sepetí*** nacelă. •***gúdúmlí balon*** dirijabil; aerostat; balon.
balot *s.* balot.
balotaj *s.* balotaj.
balotî *s. (bot.)* roiniţă; melisă; busuiocul-stupului *(lat., Melissa offincinalis)*.
balózí *s.* nectar.
balrengí *adj.* de culoarea mierii; mieriu.
balşak *s.* **1.** *(la pumnal)* mâner; plăsele. **2.** *(la sabie)* gardă.
balşîbîn *s. (ent.)* albină *(lat., Apis mellifica)*. // •***balşîbîn anasî*** matcă.
balşîbîn-anasî *s. (ent., la albine)* matcă; regină *(lat., Apis mellifica)*.
balşîbîn-atasî *s. (ent., la albine)* trântor *(lat., Apis mellifica)*.
balşîbînğî *s.* **1.** albinar; stupar; prisăcar; apicultor. **2.** *(orn.)* prigorie; albinărel; furnicar *(lat., Merops apiaster)*.
balşîbînğî, ak-mañlaylî- *s. (orn.)* prigorie cu frunte albă *(lat., Merops bullockoides)*.
balşîbînğî, alaşa- *s. (orn.)* prigorie cu gât alb *(lat., Merops albicollis)*.
balşîbînğî, ateş- *s. (orn.)* prigorie roşie nordică *(lat., Merops nubicus)*.
balşîbînğî, kíşkene-yeşíl- *s. (orn.)* prigorie mică verde *(lat., Merops orientalis)*.
balşîbînğî, mawî-yúzlí- *s. (orn.)* prigorie cu obraz albastru *(lat., Merops superciliosus; Merops persicus)*.
balşîbînğîlîk *s.* albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură.
balşîbîn-sarî *s. (orn.)* viespar *(lat., Pernis apivorus)*.
balşîbîn-toynagî *s. (orn.)* viespar *(lat., Pernis apivorus)*.
Balşîk *s. (topon.)* Balçik *(Dobrich, Bulgaria)*.
balşmîr *s. (orn.)* ciocârlie de câmp *(lat., Alauda arvensis)*.
balta *s.* topor; baltag; satâr. // •***baltanî taşka wurmak*** a nimeri cu oiştea în gard. •***miyîgîn balta kesmemek*** a nu-i ajunge cuiva cu prăjina la nas. // •***balta tiymegen taw*** pădure virgină. •***balta ustasî*** tâmplar. •***baltanîñ sabî*** coada toporului. •***kol baltasî*** toporişcă; secure.
baltağî *s.* tăietor de lemne.
baltalamak *v.t.* **1.** a tăia cu toporul. **2.** *(fig.)* a submina.
baltalangan *adj.* **1.** *(fig.)* subminat. **2.** tăiat cu toporul.
baltalanmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a se submina. **2.** a se tăia cu toporul.
baltalaw *s.* sabotaj.
baltatíş *adj.* cu dinţii mari; dinţos.
Baltika-Deñízí *s. (hidron.)* Marea Baltică.
baltikalî *adj.* baltic.
baltíl *adj.* mieros; linguşitor; flatant; măgulitor.
baltîr *s.* începutul primăverii; sezonul mieilor.
baluba *s., adj.* baluba.
bam-başka *adv.* cu totul altfel; cu totul deosebit. // •***arkadaşîm bam-başka oyda*** prietenul meu este cu totul de altă părere.
bambus *s. (bot.)* bambus *(lat., Bambusa sp.)*.
bamiye *s. (bot.)* bamă *(lat., Hibiscus esculentus; Abelmoschus esculentus)*.
banaa *adv.* adineauri; cu puţin înainte; de curând; abia. // •***banaa keldím*** abia am venit. •***banaa sízní karadîlar*** v-au căutat adineauri.
banda *s.* panglică; fundă; bandă.
bandaj *s.* bandaj.
banderola *s.* banderolă.
bandîra *s.* drapel; pavilion.
bandîrma *s. (gastron.)* sugiuc; cârnat; mezel; salam.
Bangladeş *s. (topon.)* Bangladesh.
banjow *s.* banjou.
banka *s.* bancă. // •***banka hesabî*** *(fin.)* cont bancar. •***banka íşlerí*** operaţiuni bancare. •***banka sistemí*** sistem bancar. •***banka şubesí*** filială de bancă. •***ğatîrîm bankasî*** bancă de investiţii. •***istiyare bankasî*** bancă de credit. •***milliy banka*** banca naţională. •***ziraat bankasî*** banca agricolă.
bankağî *s.* bancher.
banker *s.* bancher.
banket *s.* banchet.
banketa *s. (constr.)* banchetă.
bankiza *s.* banchiză.
banknota *s.* bacnotă.
banotî *s. (bot.)* măselariţă; nebunariţă; sunătoare *(lat., Hyoscyamus niger)*.
bantî *s., adj.* bantu.
Banuw *s. (antrop. f., prsn.)* "Prinţesa".
banyo *s.* **1.** cameră de baie. **2.** baie; scăldat. // •***banyo yapmak*** a face baie.
banyolî *adj.* cu baie.
bar *adj.* existent; prezent. // •***bar bolmak*** *(precedat de iz. I)* a avea. •***bar bolmak*** a exista; a fi; a vieţui; a trăi; a fi prezent; a se alătura; a contribui. •***bar etmek*** a crea; a face; a determina să existe. //

•***akîlîñ bar bolsa*** dacă ai minte. •***akşamga ne trenler bar?*** ce trenuri sunt diseară?; •***alo, kím bar telefonda?*** alo, cine e la telefon?; •***ateşím bar*** am temperatură. •***atîma mektúp bar mî?*** am scrisori?; •***aytağagîm bar*** am ceva de spus. •***ballarîñîz bar mî?*** aveţi copii?; •***bar bolsa*** dacă este; dacă are. •***bar kuwatî man*** din răsputeri. •***bar mî sende o ğúrek?*** ai curajul acesta?; •***bar tuwul bolsa*** dacă nu este. •***bír bar eken, bír yok eken*** a fost odată ca niciodată. •***bír ğolî bar amma tar*** există o soluţie dar cu şanse mici. •***bír riğam bar*** am o rugăminte. •***bírşiy bar*** este ceva; s-a întâmplat ceva. •***bo gemíde kaş kayîk bar?*** câte bărci sunt pe acest vas?; •***boş odañîz bar mî?*** aveţi camere libere?; •***boş yer bar mî?*** sunt locuri libere?; •***dak kadar ópkem bar*** am o supărare cât un munte. •***garagaşîk ne mesafe bar?*** ce distanţă este până la gară?; •***hakkîñîz bar*** aveţi dreptate. •***hazîmsîzlîgîm bar*** am indigestie. •***herkezníñ íşínde arslan ğatagî bar*** în fiecare există un culcuş de leu. •***íşí bar*** are de lucru. •***íşínde kitap bar*** conţine cărţi. •***íşínde ne bar?*** ce conţine?; •***isiyanîm bar*** protestez. •***îştañîz bar mî?*** aveţi poftă de mâncare?; •***itirafîm bar*** am o mărturisire. •***itirazîm bar*** obiectez; am o obiecţie. •***kayergeşík awtoğol bar?*** până unde e autostradă?; •***kóp aylanîş bar mî?*** sunt multe curbe?; •***maga kóre hakkîñîz bar*** după părerea mea aveţi dreptate. •***masa astînda mîşîk bar*** sub masă este pisica. •***mazeretím bar*** am scuze. •***mením íşímde ot bar*** arde sufletul în mine. •***mením ne íşím bar?*** ce treabă am eu?; •***merkezgeşík taa bar mî?*** mai e mult până în centru?; •***músaade bar mî?*** permiteţi?; e voie?; •***ne ağeleníz bar?*** de ce vă grăbiţi?; •***ne bar, ne yok?*** ce mai e nou?; ce mai faci?; •***neñ bar?*** ce ai?; •***okîganîm bar*** am citit. •***ózínde bar*** prin natura sa. •***sáde bír torînîm bar*** am un singur nepot. •***sak bolîñîz, yaman it bar!*** atenţie, câine rău!; •***seníñ hakkînda sáde árúw sózler bar*** în privinţa ta sunt numai cuvinte bune. •***seníñ íşínde ne bar?*** ce ascunzi în tine?; •***şokadar ağelesí bar mî?*** este chiar atât de urgent?; •***tensiyonîm bar*** am tensiune. •***Timur man Amet arasında dúşmanlîk bar*** între Timur şi Amet e duşmănie. •***tora sefer ğumartesí bar*** există cursă directă sâmbătă. •***tuman bar*** e ceaţă. •***úynúñ katînda terek bar*** lângă casă sunt pomi. •***úynúñ ústünde mîşîk bar*** pe casă este pisica. •***yetíşken ballarîm bar*** am copii mari.

bar *s. (unitate de măsură)* bar.

bara-almamak *v.i.* a nu se putea duce; a nu putea ajunge. // •***kararga bara-almamak*** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a şovăi; a oscila.

baraban *s. (muz.)* tobă.

barabanğî *s.* toboşar.

barabar **I.** *adj.* sincronic; simultan; concomitent. **II.** *adv.* împreună; laolaltă; în comun; în alianţă. // •***bala babasî man barabar kettí*** copilul a plecat împreună cu tatăl său. •***barabar otîramîz*** locuim împreună. •***bír we barabar bolîp*** în strânsă unitate. •***bo man barabar*** totodată.

barabarbargan *adj.* însoţit; condus; petrecut.

barabarbaruw *s.* însoţire; conducere; petrecere.

barabarkenarlí *adj. (mat.)* isoscel.

barabarkóşelí *adj. (mat.)* echiunghiular.

barabarlîk *s.* **1.** unitate; unire; solidaritate; alianţă. **2.** acord; înţelegere. **3.** egalitate; chit. **4.** *(sport)* remiză; egalitate. **5.** sincronism; simultaneitate; concomitenţă. // •***barabarlîk antlaşmasî*** *(pol.)* tratat de alianţă. •***barabarlîk oyînhesabî*** *(sport)* scor egal. •***oyîn barabarlîk man píttí*** meciul s-a terminat la egalitate.

barabarlîksawlama *s.* egalare.

barabarlîksawlangan *adj.* egalat.

barabarólşew *s.* izometrie.

barabarólşewlí *adj.* izometric.

barabarsîz *adj.* inegal.

barabarsîzlîk *s.* inegalitate.

barabaryaşaw *s.* coabitare; convieţuire.

baraj *s.* baraj; dig.

baraka *s.* baracă; hangar.

barama *s. (text.)* cocon; gogoaşă de mătase.

baramağî *s.* sericicultor.

baramağîlîk *s.* sericicultură.

barama-kurtî *s. (ent.)* vierme-de-mătase.

Barbados *s. (topon.)* Barbados.

barbar *s.* barbar.

barbarlîk *s.* barbarie.

barbolgan *adj.* **1.** existent; real; prezent. **2.** creat; plăsmuit.

barbolmagan *adj.* inexistent; ireal; absent; nul.

barda *s.* toporişcă; bardă.

bardak *s.* **1.** pahar. **2.** cană; bărdacă. // •***bardaknîñ kulbî*** toarta cănii. •***suw bardagî*** pahar de apă.

bardaşîk *s. (bot.)* ficus *(lat., Ficus elastica)*.

barem *s. (tehn.)* barem.

baretúw *s.* creare; creaţie; plăsmuire.

bargan *adj.* care merge; care ajunge.

bargî *s. (fil., mat.)* concluzie.

barğa **I.** *adj.* existent. **II.** *s.* existenţă.

barğabílímí *s. (fil.)* ontologie.

barğabílímlí *adj. (fil.)* ontologic.

barğağî *s. (fil.)* existenţialist.

barğağîlîk *s. (fil.)* existenţialism.

barğalî *adj.* existent.

barikada *s.* baricadă.

baril *s. (unitate de măsură)* baril.

bariton *s.* bariton.

bariy *adv.* cel puţin; barem; măcar.

Bariy, El- *s. (relig., arab.)* "Făuritorul"; "Cel ce a înfăptuit întregul din părţi şi a întemeiat proporţiile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

bariyum *s. (chim.)* bariu.

bariz *adj.* **1.** evident; clar; vădit. **2.** remarcabil.

barîlaalgan *adj.* accesibil.

barîla-bergen *adj.* frecventat.

barîlmagan *adj.* unde nu s-a mers; unde nu s-a ajuns.

barîlmak *v.i.* a se duce. // •***kaysî awtobuz man barîla?*** cu ce autobuz se ajunge?; •***míndan katíp barîlîr?*** cum se merge de aici?;

barîlmama *s.* inaccesibilitate.

barîlmaz *adj.* inaccesibil.

barîp-kelme **I.** *adj.* dus-întors. **II.** *s.* drum parcurs cu regularitate; navetă. // •***ekí barîp-kelme bilet*** două bilete dus-întors.

barîp-kelmek *v.i.* a face naveta.

barîp-kelúw *s.* circulaţie.

barîp-taldalangan *s.* pripăşit.

barîp-taldalanuw *s.* pripăşire.

barîp-toktama *s.* nimerire; atingere; găsire.

barîs *s.* **1.** *(zool.)* panteră; leopard *(lat., Panthera pardus; Felis pardus)*. **2.** *(zool.)* puma; cuguar *(lat., Panthera concolor)*. **3.** *(zool.)* jaguar *(lat., Panthera onca)*.

barîş *s.* pace; înţelegere. // •***barîş antlaşmasî*** *(pol.)* tratat de pace. •***barîş ğolî man*** pe cale paşnică.

barîş *s.* **1.** venire; sosire. **2.** *(fig.)* pricepere; perspicacitate; spirit de pătrundere.

barîşçî *adj.* iubitor de pace; paşnic; pacifist.

barîşçîlîk *s.* pacifism.

barîşîk *adj.* împăcat; conciliant.

barîşkan *adj.* conciliant.

barîşlî *adj.* priceput; perspicace.

barîşma *s.* împăcare; reconciliere.

barîşmagan *adj.* neîmpăcat.

barîşmak *v.i.* a se împăca; a se înţelege.

barîşmaz *adj.* ireconciliabil; de neîmpăcat.

barîşsúygen *adj.* iubitor de pace; paşnic; pacifist.

barîşsúyúw *s.* pacifism.

barîşşúnas *adj.* iubitor de pace; paşnic; pacifist.

barîşşúnaslîk *s.* împăciuire; pacifism; conciliere.

barîştîrmak *v.t.* a împăca; a pacifica; a reconcilia.

barîştîruw *s.* împăciuire; pacifism; conciliere.

barîştîruwğî *s.* împăciuitorist; pacifist; conciliator.

barîştîruwğuluk *s.* împăciuitorism; pacifism; conciliere.

barîşuw *s.* împăcare; reconciliere.

barlî *adj.* înstărit; bogat.

barlî-hállí *adj.* înstărit; bogat.

barlîk *s.* **1.** trai. **2.** bun; avere; avuţie. **3.** existenţă; prezenţă. **4.** fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură.

barlî-káarlî *adj.* înstărit; bogat.

barlîkbílímí *s. (fil.)* ontologie.

barlîkbílímlí *adj. (fil.)* ontologic.

barlîkşî *s. (fil.)* existenţialist.

barlîkşîlîk *s. (fil.)* existenţialism.

barma *s.* sosire.

barmak **A.** *v.i.* **1.** a sosi; a veni. **2.** a se duce. **3.** a atinge; a ajunge; a apuca *(o anumită vârstă)*. **4.** *(d. fete)* a se mărita; a se căsători. **B.** *v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a se produce în mod treptat; a se realiza în mod treptat; a se înfăptui în mod gradat; a avea loc în mod gradat. // •***abaylanmadan barmak*** a se furişa; a se strecura; a se fofila. •***aldga barmak*** a avansa; a se dezvolta. •***alîp barmak*** a conduce; a duce. •***dadîna barmak*** a da de gustul...; a începe să-i placă. •***eşíte***

barmak a desluşi un sunet. •***farkîna barmak*** a-şi da seama; a se sesiza. •***kayîrlîsî man soñîna barmak*** a duce la bun sfârşit. •***koğaga barmak*** a se mărita. •***kolî barmamak*** a nu putea da în cineva; a-l cruţa. •***konaklîkka barmak*** a merge în vizită. •***kóre barmak*** a desluşi o imagine. •***maksatîna/dawasîna/gayesî ne barmak*** a-şi atinge scopul. •***muratîna barmak*** a-şi vedea visul cu ochii; a i se îndeplini dorinţa. •***sápírlíkke barmak*** a merge în vizită. •***soñîna barmak*** a lua sfârşit; a se termina; a se isprăvi. •***tílí barmamak*** a nu se încumeta să spună ceva; a i se lua limba. •***tóbesí kókke barmak*** a fi în al nouălea cer de fericire; a radia de fericire. •***yakîn barmak*** a se apropia de...; // •***barağak yerímíz uzak mî, taa?*** mai avem mult până la destinaţie?; •***bazda-bír olarga bara edím*** câteodată mergeam la ei. •***bírtaa barayîk*** să mai mergem o dată. •***bíz barganşîk sáát sekízní taptîk*** până s-ă ajungem noi s-a făcut ora opt. •***bízím de barmamîz kerek*** trebuie să mergem şi noi. •***elkerez, síz oga barmalîsîñîz!*** pe scurt, dumneavoastră trebuie să mergeţi la el!; •***esen barîñîz!*** mergeţi sănătoşi!; •***ğenábíñíz kaysî netiğelerge bardîñîz?*** dumneavoastră ce rezultate aţi obţinut?; •***kayakka barayatîrsîñ?*** unde mergi?; •***kayîrlîsî man bardîk*** am ajuns cu bine. •***ondan soñ barma!*** nu te duce după el!; •***sawluk man barîñîz!*** mergeţi sănătoşi!; drum bun!; la revedere!; •***saw-selametlí barîñîz!*** mergeţi sănătoşi!; drum bun!; •***selamet men barîñîz!*** mergeţi sănătoşi!; drum bun!; •***stadiyonga baramîz*** mergem la stadion. •***taksiy men barîñîz!*** să mergeţi cu un taxi!; •***wakîtînda barağakmîz*** vom ajunge la timp.

barman **I.** *interj.* consimt!; **II.** *s.* barman.

barok *adj.* baroc.

barometre *s. (fiz.)* barometru.

baron *s.* baron.

baronet *s.* baronet.

baros *s.* baros.

baroskop *s.* baroscop.

barow *s.* barou; colegiul avocaţilor.

barsak *s.* intestin; maţ. // •***barsak píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea intestinului subţire; enterită.

barsak, kyor- *s. (anat.)* apendice.

barsak-kurtî *s. (ent., med.)* vierme-intestinal; oxiur.

barsaklar *s., pl.* măruntaie.

barsak-şerítí *s. (ent., med.)* tenie; panglică *(lat., Taenia solium)*.

barsak-şílawşanî *s. (ent.)* ascarid; limbric *(lat., Ascaris lumbricoides)*.

barsayîlgan *adj.* ipotetic; presupus; admis.

barsayîlmak *v.i.* a se presupune.

barsayîm *s.* supoziţie; ipoteză.

barsayîmlî *adj.* ipotetic; presupus; admis.

barsaymak *v.t.* a presupune; a socoti; a admite.

barsayuw *s.* ipoteză; presupunere.

bartutmak *v.t.* a presupune.

bartutulgan *adj.* ipotetic; presupus; admis.

bartutulmak *v.i.* a se presupune.

bartutuw *s.* ipoteză; presupunere; supoziţie.

barudiy *adj.* plumburiu.

baruk *adj.* scund şi îndesat; bondoc.

barut *s.* pulbere; praf de puşcă. // •***barut man oynamak*** a se juca cu focul.

barutkana *s.* pulberărie.

barutteregí *s. (bot.)* cruşân; paţachină *(lat., Rhamnus frangula)*.

baruw *s.* sosire.

bar-yok *adv.* **1.** din puţinul existent. **2.** numai; doar.

bas *s. (muz.)* bas.

basabas *s. (tehn.)* presă; teasc.

basa-basa *adv.* **1.** strâns. **2.** accentuat; insistent; răspicat.

basamak *s.* **1.** treaptă. **2.** *(mat.)* ordin. **3.** *(fig.)* grad; scară; nivel; cotă. // •***ana basamak*** scară principală. •***búklengen basamak*** scară pliantă. •***ğetek basamak*** scară de serviciu. •***kaytar basamak*** scară rulantă.

basamaklî *adj.* treptat.

basarîk *s.* pedală.

Basir, El- *s. (relig., arab.)* "Atotvăzătorul" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

basiret *s.* prevedere; precauţie; prudenţă.

basiretlí *adj.* prevăzător; precaut; prudent.

basiretsíz *adj.* neprevăzător; imprudent.

basiretsízlík *s.* lipsă de prevedere; lipsă de precauţie; imprudenţă.

basit *adj.* simplu.

Basit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel munific"; "Cel ce răsplăteşte rugile simple ale supuşilor Săi prin generozitate; spor şi abundenţă" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

basî *s.* ediţie.

basîk *adj.* **1.** turtit; teşit. **2.** jos; lăsat în jos.

basîlgan *adj.* **1.** *(tipogr.)* publicat; tipărit. **2.** turtit; oprimat; strivit; zdrobit; călcat. **3.** accentuat; subliniat. **4.** furat. **5.** percheziţionat. // •***ólímden soñra basîlgan*** postum.

basîlganhawalî *adj.* pneumatic.

basîlma *s.* tipărire.

basîlmagan *adj.* **1.** nepublicat; netipărit. **2.** afânat.

basîlmak *v.i.* **1.** a se presa; a se apăsa; a se zdrobi; a se călca. **2.** a se descinde; a se fura; a se percheziţiona. **3.** a se astupa; a se inunda. **4.** a se tipări; a se imprima. **5.** a se accentua; a se sublinia.

basîlmaykalgan *adj.* **1.** afânat. **2.** nepublicat; netipărit.

basîluw *s.* tipărire.

basîm *s.* **1.** tipografie; artă tipografică. **2.** presare; apăsare; zdrobire; călcare. **3.** descindere; furt; percheziţie. **4.** astupare; inundare. **5.** tipărire; imprimare. **6.** accentuare; subliniere. // •***tam basîm*** ediţie completă. •***túrlísízga/basîm sanatî*** artă tipografică.

basîmğî *s.* tipograf.

basîmkana *s.* tipografie; imprimerie.

basîmşak *adj.* docil; supus; ascultător.

basîmşaklaşkan *adj.* docil; supus; ascultător; smerit.

basîmşaklaşmak *v.i.* a deveni docil; a deveni supus; a asculta; a se smeri.

basîmşaklaştîrmak *v.t.* a determina să fie docil; a supune; a face să asculte; a determina să fie smerit.

basîmşaklîk *s.* docilitate; smerenie.

basîmúyí *s.* editură.

basîn *s.* presă; publicaţii. // •***basîn ğolî man*** prin presă. •***basîn maşinasî*** *(tipogr.)* presă. •***basîn sefirí*** ataşat de presă. •***basîn toplantîsî*** conferinţă de presă. •***basînga maruze*** comunicat către presă.

basînş *s.* presiune. // •***basînşî şîkmak*** *(med.)* a i se ridica tensiunea. // •***basînş tulumbasî*** *(tehn.)* pompă de presiune. •***hawa basînşî*** presiune atmosferică.

basînşólşer *s. (tehn.)* manometru.

basîp-algan *adj.* ocupant; invadator; cotropitor; năvălitor.

basîp-alîngan *adj.* ocupat; invadat; cotropit.

basîp-aluw *s.* ocupare; invadare; cotropire; năvală.

basîp-ğaylandîrma *s. (tehn.)* flambare.

basîp-ğaylangan *adj. (tehn.)* flambat.

basîp-kírgen *s.* ocupant; invadator; cotropitor; năvălitor.

basîp-kírílgen *adj.* ocupat; invadat; cotropit.

basîp-kírúw *s.* ocupare; invadare; cotropire; năvălire.

baska *s.* basc.

basket *s. (sport)* baschet. // •***basket meçí*** meci de baschet.

baskî *s.* **1.** presiune; presare. **2.** tipărire; presare. **3.** *(tipogr.)* tiraj. **4.** *(tehn.)* presă. **5.** *(fig.)* oprimare; asuprire. **6.** descindere; furt; percheziţie. // •***baskî astînda tutmak*** a asupri; a oprima. // •***baskî yañgîşî*** greşeală de tipar. •***bo soñ baskî mî?*** aceasta e ultima ediţie?; •***túşúk kan baskîsî*** *(med.)* hipotensiune. •***yúksek kan baskîsî*** *(med.)* hipertensiune.

baskîğî *s.* **1.** tipograf. **2.** tiran; despot.

baskîn **I.** *adj.* puternic; tare; robust. **II.** *s.* atac prin surprindere; incursiune.

baskîş *s.* nivel; grad; treaptă; scară.

baskîşlî *adj.* treptat.

baskula *s.* basculă.

basma *s.* **1.** presare. **2.** tipărire; imprimare. **3.** basma; batic; năframă. // •***yúpeklí basma*** mătase imprimată.

basmak *v.t.* **1.** a presa; a apăsa; a zdrobi; a călca. **2.** a tipări; a imprima. **3.** a astupa; a inunda. **4.** a descinde; a percheziţiona. **5.** a accentua; a sublinia. **6.** a cuprinde; a copleşi; a covârşi. **7.** a sparge; a jefui; a prăda. // •***aldayak basmak*** a pune piciorul undeva; a pătrunde; a iniţia. •***ayak basmak*** a călca; a pune piciorul undeva; a păşi; a vizita. •***ayaklarîn ğerge basmak*** a fi cu picioarele pe pământ. •***başî basmak*** a-i umbla mintea; a-l duce capul; a-l tăia capul. •***basîp almak/kírmek*** a ocupa; a invada; a cotropi. •***bawuruna/koyînîna basmak*** a strânge pe cineva la piept; a-l

îmbrăţişa. •***dalîna basmak*** a călca pe cineva pe bătătură. •***feriyat basmak*** a striga în gura mare. •***harman basmak*** a treiera. •***hawa basmak*** a comprima aer; a pompa aer. •***imza basmak*** a-şi pune semnătura; a semna. •***kar basmak*** a troieni; a nămeţi. •***karañgî basmak*** a se întuneca; a se înnora. •***kitapka kol basmak*** a jura. •***kuyruguna basmak*** a călca pe cineva pe coadă; a-l jigni. •***múhúr basmak*** a sigila. •***ot basmak*** a-l năpădi buruienile. •***pamîk basmak*** a vătui; a matlasa. •***para basmak*** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani. •***parmak basmak*** a pune degetul; a preciza; a specifica; a evidenţia; a sublinia; a accentua. •***suwuk basmak*** a se lăsa frig. •***tamîrîna basmak*** a călca pe cineva pe nervi. •***tot basmak*** a rugini. •***ústún basmak*** a-l turti; a-l acoperi; a-l camufla; a-l muşamaliza. •***úyún basmak*** a călca casa cuiva. •***yañgîş/kîyîş basmak*** a călca strâmb. •***zílge basmak*** a suna la sonerie; a apăsa pe sonerie. // •***parmak basmaga yer yok*** nu e loc nici cât să pui un deget. •***yeşíllíkke basmañîz!*** nu călcaţi pe iarbă!;

basmakalîp *s.* şablon.

bastîrîlaalgan *adj.* digerabil.

bastîrîlgan *adj.* **1.** apăsat; îndesat; înghesuit; presat; reprimat. **2.** *(fiziol.)* digerat; mistuit; asimilat.

bastîrîlmagan *adj.* nedigerabil.

bastîrîlmak *v.i.* **1.** a fi îndesat; a fi înghesuit. **2.** a fi reprimat. **3.** a fi apăsat; a fi presat. **4.** *(fiziol.)* a se digera; a se mistui; a se asimilat.

bastîrîlmaykalîr *adj.* nedigerabil.

bastîrîlmaz *adj.* nedigerabil.

bastîrîp-ezílgen *adj.* silit; supus; reprimat; înăbuşit.

bastîrîp-ezúw *s.* silire; supunere; reprimare; înăbuşire.

bastîrîp-tolgan *adj.* îndesat.

bastîrîp-totîrma *s.* îndesare.

bastîrma *s.* **1.** apăsare; îndesare; înghesuire; presare; comprimare; reprimare. **2.** digerare; mistuire; asimilare. **3.** jaluzea; transperant; oblon; chepeng; stor. **4.** podea; parchet; duşumea. **5.** cabană. **6.** platformă; planşeu. **7.** *(tehn.)* platou. **8.** *(farm.)* pastilă; pilulă; tabletă; comprimat. **9.** *(sport)* înaintare; atac.

bastîrmağî *s. (sport)* înaintaş; atacant.

bastîrmak *v.t.* **1.** a apăsa; a presa. **2.** a reprima; a înăbuşi. **3.** a îndesa; a înghesui. **4.** a ataca; a atenta; a riposta. **5.** a întrece; a depăşi. **6.** *(fiziol.)* a digera; a mistui; a asimila. // •***bastîrîp ezmek*** a înăbuşi; a reprima. •***órtí bastîrmak*** a înveli cu pânză; a muşamaliza. •***perde bastîrmak*** a acoperi cu cortina; a muşamaliza. •***şañîna ot bastîrmak*** a astupa gura cuiva; a-i pune capac la gură. •***ústún bastîrmak*** a-l turti; a-l acoperi; a-l camufla; a-l muşamaliza.

bastîrmalî *adj.* îngrămădit.

bastîruw *s.* **1.** apăsare; îndesare; înghesuire; presare; comprimare; reprimare. **2.** digerare; mistuire; asimilare.

bastîruwğî *adj.* **1.** digestiv. **2.** *(mil.)* desant.

baston *s.* baston.

basuw *s.* **1.** imprimare; tipărire. **2.** presare; apăsare; zdrobire; călcare. **3.** descindere. **4.** astupare; inundare. **5.** accentuare; subliniere.

basuwğî *s.* editor.

basuwkîşkîrmasî *s.* exclamare; exclamaţie.

basuwlî *adj.* **1.** imprimat; tipărit. **2.** turtit; strivit; zdrobit; călcat.

baş **I.** *adj.* principal; de bază. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* cap; craniu. **2.** vârf; extremitate; cap. **3.** şef; conducător. **4.** început; bază; temelie. **5.** individ; locuitor. **6.** căpăţână; ţeastă; scăfârlie; tigvă. **7.** *(bot., anat.)* bulb. **III.** *s., adj. (gram.)* nominativ; absolut. // •***akîlî başîna kelmek*** a-i veni mintea la cap; a-şi aduna minţile; a se da pe brazdă; a se dezmetici. •***akîlî başîndan ketmek*** a-şi pierde minţile/capul; a-şi ieşi din minţi; a se zăpăci; a izbucni. •***akîlîn başîna almak*** a-şi băga minţile în cap. •***akîlîn başîna toplamak*** a-i veni mintea la cap; a-şi veni în cunoştinţă; a-şi aduna minţile; a se dezmetici; a se reculege. •***baş awurtmak*** a-şi bate capul; a-şi frământa minţile. •***baş kîrkmak*** a tunde. •***baş koşmak*** a-şi băga boii în jug cu cineva; a se întovărăşi; a se înhăita. •***baş tutmak*** a face faţă; a rezista. •***baş wurmak*** a recuge la...; a apela la...; •***başî almamak*** a nu-l duce mintea; a nu-l tăia capul; a nu pricepe. •***başî aylanmak*** a avea ameţeli. •***başî basmak*** a-i umbla mintea; a-l duce capul; a-l tăia capul. •***başî beladan kutulmamak*** a nu mai scăpa de necazuri. •***başî dertke kírmek*** a da de bucluc; a da de necaz. •***başî dertte bolmak*** a fi în bucluc; a fi necăjit. •***başî píşmek*** a i se încinge capul; a face insolaţie. •***başî sîgîşmak*** a fi la strâmtoare; a fi în impas. •***başî tarda kalmak*** a fi la strâmtoare; a fi în impas. •***başîn alîp ketmek*** a-şi lua câmpii; a-şi lua lumea în cap. •***başîn aşaga almak*** a pleca capul; a lăsa privirea în pământ; a-i cădea nasul. •***başîn aşamak*** a-i mânca cuiva capul; a-l distruge; a-l nimici. •***başîn awurtmak*** a-şi bate capul; a-şi frământa mintea; a-i face cuiva capul calendar; a-l bate la cap. •***başîn baylamak*** a se ataşa de cineva. •***başîn burup almak*** a-i suci capul cuiva; a-i rupe gâtul. •***başîn ğellemek/sallamak*** a clătina din cap; a da din cap. •***başîn kaytarmak*** a întoarce capul. •***başîn koltîknîñ astîna almak*** a-şi pune pielea în saramură. •***başîn kóstermek*** a-şi scoate nasul la iveală; a apărea; a se ivi. •***başîn kótermek*** a-şi ridica capul; a se răzvrăti; a se răscula. •***başîn kutarmak*** a-şi salva pielea. •***başîn órtmek*** a se îmbrobodi. •***başîn taştan-taşka wurmak*** a se da cu capul de toţi pereţii. •***başîn uşurtmak*** a zbura cuiva capul; a-i reteza capul; a-l decapita. •***başîna íş şîgarmak*** a da cuiva de furcă; a-i da de lucru; a-i crea neplăceri. •***başîna kelmek/túşmek*** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păţi. •***başîna mínmek*** a i se sui cuiva în cap. •***başîna patlamak*** a se sparge în capul cuiva. •***başîna şîkmak*** a o scoate la capăt; a-i da de cap. •***başîna şorap órmek*** a-i coace cuiva turta; a i-o coace. •***başînda akîlî kalmamak*** a-şi pierde capul; a-şi pierde minţile; a se zăpăci; a se ramoli. •***başînda kózí oynamak*** a-i juca cuiva ochii în cap. •***başînda turmak*** a sta pe capul cuiva; a se ţine de capul cuiva; a sta la căpătâiul cuiva. •***başîndan atmak*** a-şi lua o grijă de pe cap; a se elibera; a se descotorosi. •***başîndan ayagînaşîk karamak*** a-l măsura din cap până-n picioare. •***başîndan geşmek*** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păţi. •***başîndan kesmek*** a-l curma din rădăcini; a-l extirpa. •***başîndan şîgarmak*** a-i suci cuiva minţile; a-l ispiti; a-l corupe. •***başîndan suwuk suw tógílmek*** a-l trece toate sudorile. •***başnîñ etín aşamak*** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. // •***akîlî başîndan şîkkan*** inconştient. •***baş awrîwî*** *(med.)* durere de cap; migrenă. •***baş gázáta*** ziar important. •***baş hárf*** iniţială. •***baş íşí*** înainte de orice. •***baş kapî*** *(arhit.)* portal. •***baş kelíş*** *(gram.)* cazul nominativ; cazul absolut. •***baş makale*** *(lit.)* articol de fond; editorial. •***baş meragîm*** principala mea pasiune. •***baş merdúwen*** scară principală. •***baş muharrir*** redactor şef. •***baş rolî*** rolul principal. •***baş úşlúk*** *(muz.)* terţă mare. •***başîm awrîy*** mă doare capul. •***başîna kóp kelgen*** păţit; experimentat. •***başînîz saw bolsîn!*** condoleanţe!; •***bellí başlî*** notabilitate; fruntaş. •***bo kaberní eşítken soñ, başîn aşaga alîp ğúre başladî*** după ce a auzit vestea aceasta, a început să umble cu capul plecat. •***dayire başí*** şef de birou. •***esen bolîñîz, darîsî başîñîzga!*** vă mulţumesc, asemenea!; •***ğan man, baş man*** cu trup şi suflet. •***ğîmşak başlî*** blând. •***ğol başî*** *(transp.)* terminal; terminus; cap de linie. •***haptanîñ başî*** începutul săptămânii. •***hatnîñ başî*** capătul liniei. •***kayerde aş oyerde baş*** omniprezent. •***kîş-yaz başîm awura*** iarna-vara mă doare capul. •***kópír başî*** *(mil.)* cap de pod. •***koranta başî*** cap de familie. •***meme başî*** *(anat.)* mamelon. •***meseleníñ başîna şîgayîk!*** să rezolvăm această chestiune!; •***núfus başîna*** pe cap de om; per capita. •***sigara başî*** muc de ţigară. •***sokaknîñ obír başînda*** în celălalt capăt al străzii. •***takîm başí*** şef de echipă. •***way başîma!*** vai de capul meu!; •***wazife başînda*** în exerciţiul funcţiunii. •***yaznîñ başî*** începutul verii.

başaraalmagan *adj.* care nu reuşeşte; neizbutit.

başaraalmama *s.* nereuşită; eşuare; eşec.

başara-almamak *v.i.* a eşua; a nu reuşi.

başarîlgan *adj.* izbutit; reuşit.

başarîlmagan *adj.* nereuşit; eşuat.

başarîlmaykalgan *adj.* nereuşit;

eşuat.
başarmagan *adj.* care nu reuşeşte; neizbutit; eşuat.
başarmak *v.t.* a reuşi; a avea succes. // •***başarmay kalmak*** a eşua.
başarmama *s.* nereuşită; eşuare; eşec.
başarmamak *v.i.* a eşua.
başarmaykalma *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
başarmaykaluw *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
başaruw *s.* reuşită; succes; performanţă. // •***başaruw kóstermek*** a avea succes. // •***başaruwlar!*** succes!; •***keleğekke başaruwlar!*** succes pe viitor!;
başaruwlar *interj.* succes!;
başaruwlî *adj.* reuşit; cu succes; capabil.
başaruwsuz *adj.* nereuşit; incompetent; incapabil; ineficace.
başaruwsuzluk *s.* eşec; insucces; inabilitate; contraperformanţă; incompetenţă.
başastî *s.* pernă.
başaşagan *adj.* nimicitor.
başaşaw *s.* decimare; distrugere; nimicire; ucidere; suprimare; prăpăd.
başawurmasî *s.* migrenă.
başawurtkan *adj.* deranjant; supărător; jenant; plictisitor; cicălitor; dificil; greu; anevoios.
başawurtmama *s.* dezinteres.
başawurtmasî *s.* deranj; supărare; jenare; necăjire; plictisire; sâcâire.
başawurtmaz *adj.* dezinteresat.
başawurtuw *s.* **1.** cicăleală; boscorodeală; şicană. **2.** deranjare; incomodare.
başawurtuwğî *adj.* deranjant; supărător; jenant; plictisitor; dificil; greu; anevoios. // •***başawurtuwğî íş*** sarcină dificilă.
başawuruwî *s.* **1.** bucluc; necaz; deranj; supărare. **2.** migrenă.
baş-ayak *adv.* invers; cu capul la picioare; cu susul în jos.
başaylandîrgan *adj.* buimăcitor; bulversant; năucitor.
başaylanmasî *s.* ameţeală; buimăceală; vârtej; bulversare; năucire; zăpăceală; aiureală.
başbakan *s. (pol.)* prim ministru; premier.
başbalaka *s.* metropolă.
baş-başka *adv.* **1.** împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. **2.** cap la cap; umăr la umăr. // •***baş-başka bermek*** a acţiona umăr la umăr. •***baş-başka salmak*** a pune cap la cap.
başbatîrmasî *s.* blestem; afurisire.
başbaylaw *s.* legare; priponire; ataşare.
başbelasî *s.* necaz; bucluc; belea; supărare.
başbílgen *s.* expert; specialist; cunoscător.
başbúkmeme *s.* nesupunere.
başbúkmez *adj.* nesupus; slobod.
başçawuş *s. (mil.)* plutonier.
başçî *s.* brigadier; şef de echipă; şef; conducător; comandant.
başçîlîk *s.* şefie; conducere; comandă.
başdoktor *s.* medic-şef.
başhekim *s.* medic-şef.
başhemşíre *s.* soră-şefă.
başîalewlí *adj.* înflăcărat.
başîalewlílík *s.* înflăcărare.
başîalgan *adj.* lămurit; dumerit; inteligent; ager.
başîaşada **I.** *adj.* **1.** simplu; modest; supus; resemnat. **2.** ruşinat; batjocorit; dezonorat; stigmatizat; demoralizat; deprimat; resemnat. **II.** *adv.* invers; cu capul la picioare; cu susul în jos.
başîaşalgan *adj.* decimat; devastat; distrus; nimicit; ucis; suprimat.
başîawurgan *adj.* supărat; necăjit; plictisit; şicanat.
başîayaklîlar *s., pl.* cefalopode.
başîaylangan *adj.* ameţit; buimăcit; buimac; bezmetic; bulversat; năuc; năucit; zăpăcit; confuz.
başîbatkan *adj.* blestemat; afurisit; hulit.
başîbaylî *adj.* **1.** închis; sigilat. **2.** *(d. animale)* legat; priponit. **3.** vândut. **4.** căsătorit.
başîbelalî *adj.* nenorocos; sărman; necăjit.
başîbîzîk *adj.* deşănţat; incontrolabil.
başîboş *adj.* **1.** prostănac; neghiob. **2.** liber; independent. **3.** necăsătorit; burlac; celibatar.
başîboşlîk *s.* **1.** prostie; neghiobie. **2.** libertate; independenţă. **3.** burlăcie; celibat.
başîk *s.* humă; argilă; lut. // •***ateş başîgî*** argilă refractară.
başîkesílgen *adj.* decapitat.
başîkîrkîlgan *adj.* tuns.
başîklî *adj.* argilos.
başîna *adv.* spre început; spre capăt; pe cap. // •***başîna kaytîp kelúw*** revenirea la început. •***başîna şîgîp*** în concluzie.
başînakelgen *s.* păţanie; peripeţie.
başînakelúw *s.* trăire; experimentare.
başînaşîgílgan *adj.* **1.** încheiat; sfârşit; epuizat; finit; isprăvit. **2.** rezolvat; dezlegat; tranşat; izbutit; perfectat; reuşit. **3.** terminat; absolvit; desăvârşit; ispăvit.
başînaşîgílmagan *adj.* imperfect; incomplet; nedesăvârşit; deisprăvit; neizbutit; nerezolvat.
başînaşîguw *s.* **1.** încheiere; sfârşit; epuizare; finalizare; isprăvire. **2.** rezolvare; dezlegare; tranşare; izbutire; perfectare; reuşită. **3.** terminare; absolvire; desăvârşire; isprăvire.
başînatúşken *s.* păţanie; peripeţie.
başînatúşúw *s.* trăire; experimentare.
başînawurtmagan *adj.* netulburat.
başînbaylagan *adj.* ataşat.
başîndanatkan *adj.* scăpat; eliberat; detaşat; debarasat; dispensat; descotorosit.
başîndanatuw *s.* scăpare; eliberare; detaşare; debarasare; dispensare; descotorosire.
başîndangeşken *s.* păţanie; peripeţie.
başîndangeşúw *s.* trăire; experimentare.
başîndankesílgen *adj.* extirpat.
başîndankesúw *s.* extirpare.
başîndanşîgargan *adj.* seducător; tentant; pervers.
başîndanşîgarma *s.* seducţie; tentaţie; pervertire.
başîndanşîgaruw *s.* pervertire.
başîndanşîkkan *adj.* sedus; tentat; pervertit; corupt.
başîndaturgan *adj.* stăruitor; insistent; perseverent.
başîndaturuw *s.* stăruinţă; insistenţă; perseverenţă.
başînórtken *adj.* cu capul acoperit cu văl; învăluit; îmbrobodit.
başîórtúwlí *adj.* îmbrobodit.
başîsîgîşkan *adj.* aflat în impas; încurcat.
başka **I.** *adj.* alt; altă. **II.** *adv.* încă; mai; în plus. **III.** *postp.* decât. // •***başka yerge salmak*** a transpune. // •***başka píşím*** variantă. •***başka şáre yok*** altă soluţie nu există. •***başka şiy*** altceva. •***başka tren yok mî?*** nu mai este alt tren?; •***başka túrlí*** altfel; altcum. •***başka wakît*** altă dată. •***başka yerde*** în altă parte; altundeva. •***başkasîn atîn menímsíngen*** impostor. •***bír baştan bír başka*** de la un capăt la altul. •***bondan başka*** în afară de aceasta; pe deasupra. •***bondan başka param yok*** nu am alţi bani decât aceştia. •***mením oyîm başka*** am altă opinie. •***síznîñ yeríñíz başka bólmede*** locul dumneavoastră este în alt compartiment.
başka-baş *adj.* egal. // •***başka-baş şîkmak*** a fi egal cu cineva.
başka-başka *adj.* diferit; divers. // •***başka-başka kíşíler*** diverse persoane. •***başka-başka sebepler*** diferite motive.
başkabír *adj.* alt; altă.
başkahraman *s.* protagonist.
başkala *s.* capitală; metropolă.
başkalamak *v.t.* a denatura; a deforma; a falsifica.
başkalarî *pron.* alţii; altele.
başkalarîn *pron.* pe alţii; pe altele.
başkalarîna *pron.* spre alţii; spre altele; altora.
başkalarînda *pron.* la alţii; la altele.
başkalarîndan *pron.* de la/dinspre alţii; de la/dinspre altele.
başkalarînday *pron.* ca alţii; ca altele.
başkalarîñ *adj.* altora.
başkalaşîm *s.* metamorfism.
başkalaşkan *adj.* metamorfozat; denaturat; deformat.
başkalaşma *s.* metamorfoză; denaturare; deformare.
başkalaşmak *v.i.* a se schimba; a se transforma; a se metamorfoza; a se denatura; a se deforma.
başkalaştîrma *s.* **1.** metamorfoză; deformare; denaturare. **2.** schimbare; transformare; prefacere.
başkalaştîrmak *v.t.* a metamorfoza; a denatura; a deforma.
başkalaştîruw *s.* **1.** metamorfoză; deformare; denaturare. **2.** schimbare; transformare; prefacere.
başkalaşuw *s.* metamorfoză; denaturare; deformare.
başkalîk *s.* schimbare; transformare; metamorfozare.
başkan *s.* şef; preşedinte. // •***belediye başkanî*** primar. •***ekínğí başkan*** vicepreşedinte.
başkanlîk *s.* şefie; preşedinţie. // •***başkanlîk yapmak*** a prezida. // •***başkanlîk divanî*** prezidiu.
başkanserdarî *s.* vicepreşedinte.
başkanun *s. (pol.)* constituţie.
başkanwekílí *s.* vicepreşedinte.
başkanyardîmğîsî *s.* vicepreşedinte.
baş-kapîsta *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.
başkasaba *s.* **1.** capitală. **2.** metropolă. // •***ulkanîñ başkasabasî*** capitala ţării.
başkasî *pron.* altul; alta. // •***yeríne başkasîn salmak*** a înlocui. // •***ózímníñ bír başkasî*** alt eu; alter ego.
başkasîn *pron.* pe altul; pe alta.

başkasîna *pron.* spre altul; spre alta; altuia; alteia.
başkasînauşamama *s.* originalitate.
başkasînauşamaz *adj.* original.
başkasînda *pron.* la altul; la alta.
başkasîndan *pron.* de la/dinspre altul; de la/dinspre alta.
başkasînday *pron.* ca altul; ca alta.
başkasîñ *adj.* altuia; alteia.
başkayide *s.* principiu; concepție; concept.
başkayidelí *adj.* principial.
başkaytartkan *adj.* atrăgător.
baş-kelem *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.
başkent *s.* capitală.
başkesken I. *adj.* crud; nemilos. **II.** *s.* **1.** bandit; tâlhar. **2.** călău; gâde; gealat. **3.** crud; nemilos; brutal.
başkesúw *s.* **1.** decapitare. **2.** tâlhărie; banditism.
başkíyme *s.* căciulă; șapcă; pălărie; basc; caschetă; capișon; glugă.
başkîrkmasî *s.* tundere; tunsoare.
başkonsolos *s.* consul general.
başkoşîl *s.* premisă.
başkoşkan *adj.* **1.** alăturat; ataşat; înhăitat. **2.** întovărăşit; împrietenit.
başkoştîruw *s.* alăturare.
başkoşuw *s.* **1.** alăturare; ataşare; înhăitare. **2.** întovărăşire; împrietenire.
başkóstergen *adj.* mijit; apărut; ivit; înfățișat; înființat.
başkóstermelík *s.* prototip.
başkósterúw *s.* mijire; apariție; ivire; înfățișare; înființare.
başkótergen *adj.* împotrivit; opus; răsculat; revoltat; insurgent.
başkóterúw *s.* împotrivire; opunere; răsculare; revoltă; insurecție.
baş-kóz *adj.* protector; apărător.
başkutargan *s., adj.* eliberator; dezrobitor.
başlagan *s.* inițiator.
başlam *s.* **1.** început; începere; debut; preambul. **2.** *(fig.)* origine; sursă. **3.** prefață; cuvânt înainte.
başlama I. *adj.* rudimentar. **II.** *s.* **1.** început; punct de plecare. **2.** debut. **3.** prefață; cuvânt înainte. **4.** preambul. **5.** origine; sursă. // ***•başlama wuruşî*** lovitura de începere.
başlamak A. *v.i.* a debuta. **B.** *v.i., v.t.* a începe. **C.** *v.t.* a întreprinde; a iniția. // ***•baştan başlamak*** a reîncepe; a relua. ***•sesí şîga başlamak*** a prinde glas. // ***•balanîñ tílí şîga başladî*** copilul a cam început să vorbească. ***•kanama ne zaman başladî?*** când a început hemoragia?; ***•ne men başlay?*** cu ce începe?; ***•suwuklar kúzden başladî*** frigul a început din toamnă. ***•tílíñ şîga başladî*** ai cam început să vociferezi.
başlangan *adj.* început.
başlangîş I. *adj.* rudimentar. **II.** *s.* **1.** început; preambul; debut. **2.** prefață; cuvânt înainte. **3.** origine; sursă.
başlanmak *v.i.* a se începe; a se întreprinde; a se iniția.
başlantî *s.* antecedent.
başlar-başlamaz *adv.* abia început. // ***•temaşa başlar-başlamaz bíz tiyatroga yetíştík*** spectacolul abia începuse când noi am ajuns la teatru.
başlatkan *s.* inițiator.
başlatma *s.* stârnire; inițiere.
başlatmak *v.t.* a stârni; a începe.
başlatuw *s.* stârnire; inițiere.
başlaw *s.* **1.** început; începere; debut; preambul. **2.** origine; sursă. **3.** prefață; cuvânt înainte. // ***•başlaw mentekesí*** punct de pornire.
başlawlî *adj.* început.
başlawsózí *s.* prolog.
başlayatîrgan *adj.* incipient.
başlî *adj.* fundamentat.
başlîk *s.* **1.** conducere; patronat; autoritate; șefie. **2.** capișon; glugă. **3.** titlu; rubrică *(de carte etc.)*. **4.** călăuzire; ghidare. **5.** căpăstru. // ***•başlîk etmek*** a călăuzi; a ghida. // ***•ulviy başlîk*** hegemonie.
başlîkastî *s.* subtitlu.
başlîketken *s.* călăuză; ghid.
başlîklî *adj.* intitulat.
başlîksóz *s. (tipogr.)* cuvânt-titlu.
başlî-tíşotî *s. (bot.)* colțișor *(lat., Dentaria bulbifera)*.
başmak *s.* **1.** vițel înțărcat; mânzat; junc. **2.** gheată; bocanc; ciubotă. // ***•başmak etí*** carne de mânzat.
başmakşî *s.* văcar; vițelar.
başmal *s. (econ.)* capital.
başmalğî *s., adj. (econ.)* capitalist.
başmalğîlîk *s. (econ.)* capitalism.
başmallî *adj. (econ.)* cu capital; capitalizat.
başmalsîz *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
başmalsîzlîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
başmaltoplamasî *s. (econ.)* capitalizare; economisire.
başmíyí *s.* **1.** *(fig.)* minte; inteligență; judecată. **2.** creier; encefal.
başmúfettiş *s.* inspector-șef.
başnazir *s. (pol.)* prim ministru; premier.
başórtísí *s.* broboadă; basma.
başórtúw *s.* îmbrobodire.
başpapaz *s. (relig.)* protopop. // ***•paytakît başpapazî*** mitropolit.
başpapazlîk *s. (relig.)* protopopie.
başparmak *s. (anat.)* degetul mare. // ***•başparmagîn kaytarîp*** cu degetul întors; pollice verso.
başpíşmesí *s.* insolație.
Baş-Pînar *s. (topon.) ("Fântâna Dintâi")* Fântâna Mare *(jud. Tulcea). (topon.) ("Fântâna Dintâi")* Fântâna Mare *(jud. Constanța)*.
başpopaz *s. (relig.)* protopop.
başpopazlîk *s. (relig.)* protopopie.
başrahibe *s. (relig.)* stareță.
başrahip *s. (relig.)* stareț.
başrollî *s.* protagonist.
başsavğî *s.* procuror general.
başsawlugî *s.* condoleanțe. // ***•başsawlugî ístemek*** a-și exprima condoleanțele.
başsîgîşmasî *s.* impas; încurcare.
başsîz *adj.* **1.** fără cap; fără conducător; fără bază. **2.** anarhic.
başsîzlîk I. *adj.* anarhic. **II.** *s.* anarhie; anarhism.
başsîzlîkşî I. *adj.* anarhic. **II.** *s.* anarhist.
baş-sogan *s. (bot.)* ceapă *(lat., Allium cepa)*.
başşanagî *s. (anat.)* calotă cranianăă.
başşart *s.* premisă.
başşeher *s.* capitală; metropolă.
başta I. *adv.* **1.** cu precădere. **2.** înainte; mai înainte; mai devreme; mai întâi; la început; în primul rând; la început. **II.** *prep.* înainte de; înaintea...; // ***•başta kelmek*** a preceda.
baştabip *s.* medic-șef.
baştagî *adj.* premergător; precedent.
baştagîsî *s.* cel premergător; cel precedent.
baştakelgen *adj.* premergător.
baştakelúw *s.* premergere.
baştakí *adj.* premergător; precedent.
baştakîsî *s.* cel premergător; cel precedent.
baştaktasî *s.* scândură la capul mormântului.
baştan *adv.* **1.** de la început; de la capăt; din nou; iar. **2.** la început; în prealabil; anticipat. // ***•baştan başlamak*** a reîncepe; a relua. ***•baştan hesapka almak*** a preconiza. ***•baştan kaber etmek*** a prevesti. ***•baştan pay ayîrmak*** a predestina. ***•baştan tayîn etmek*** a predestina. ***•baştan tuymak*** a presimți. // ***•baştan aşagaşîk*** din cap până în picioare; complet; în întregime. ***•baştan bellí bolmagan*** imprevizibil. ***•baştan bíldírme*** preaviz. ***•baştan soñîna kadar*** în întregime; în totalitate. ***•baştan túşúnúp etúw*** premeditare. ***•bír baştan bír başka*** de la un capăt la altul.
baştanañlatîlgan *adj.* repovestit.
baştanañlatuw *s.* repovestire.
baştan-ayakka *adv.* din cap până în picioare.
baştan-başka *adv.* de la un cap la altul. // ***•baştan-başka dolaşmak*** a cutreiera de la un cap la altul.
baştanbaşlangan *adj.* reluat; reînceput.
baştanbaşlaw *s.* reluare; reîncepere.
baştanbellí *adj.* previzibil.
baştanbíldírúw *s.* preaviz.
baştandegerípíşílgen *adj.* reevaluat.
baştanğetíştírílgen *adj.* reeducat.
baştanğetíştírúw *s.* reeducare.
baştankalama *s.* reclădire; reconstrucție.
baştankalangan *adj.* reclădit; reconstruit.
baştankararlangan I. *adj.* preconceput. **II.** *s.* prejudecată.
baştankórgen *adj.* precaut; prevăzător.
baştankórílgen *adj.* prevăzut; previzibil; presimțit; întrezărit; întrevăzut.
baştankórúw *s.* precauție; prevedere; previziune; întrezărire.
baştankurulgan *adj.* prestabilit.
baştankuruw *s.* prestabilire.
baştanoynalgan *adj.* rejucat.
baştanoynaw *s.* rejucare.
baştansalîngan *adj.* reconstruit.
baştansaluw *s.* reconstrucție.
baştantuyuw *s.* intuire; intuiție; premoniție; presimțire.
baştantúmğeleme *s.* reîntregire.
baştantúmğelengen *adj.* reîntregit.
baştantúşúnúlmegen *adj.* neprevăzut.
baştanyaraklangan *adj.* reînarmat.
baştanyaraklanma *s.* reînarmare.
baştanyasalgan *adj.* refăcut.
baştanyasaw *s.* refacere.
baştutuw *s.* împotrivire; opoziție.
başuşî *s.* **1.** creștet; căpătâi. **2.** capăt; limită. **3.** *(astr.)* zenit.
başwazifelí *s.* protagonist.
başwekíl *s. (pol.)* prim-ministru; premier.
başwuruw *s.* recurgere; apelare.
başyazar *s.* redactor-șef.
başyazî *s. (d. articole)* editorial.

batak *s.* baltă; mocirlă; mlaştină; stufăriş.
bataklama *s.* înglodare.
bataklamak *v.t.* a îngloda.
bataklangan *adj.* înglodat.
bataklanma *s.* înglodare.
bataklanmak *v.i.* a se îngloda.
bataklanuw *s.* înglodare.
bataklaw *s.* înglodare.
bataklî *adj.* mlăştinos.
Bataklî *s. (topon., localitate desfiinţată) (Mlăştinoasa")* Bataclî *(jud. Tulcea).*
bataklîk *s.* baltă; mocirlă; mlaştină; stufăriş.
bataklîk-arpasî *s. (bot.)* orzoaică-de-baltă *(lat., Vallisneria spiralis).*
bataklîk-aykabagî *s. (orn.)* lăcar de mlaştină *(lat., Acrocephalus palustris).*
bataklîk-baykuşî *s. (orn.)* ciuf african de stuf *(lat., Asio capensis).*
bataklîkkarlîgaşî, kara-kanatlî- *s. (orn.)* ciovlică negrie *(lat., Glareola nordmanni).*
bataklîkkarlîgaşî, kîska-kuyruklî- *s. (orn.)* ciovlică cu coadă scurtă *(lat., Glareola maldivarum).*
bataklîkkarlîgaşî, pasrenklí- *s. (orn.)* ciovlică ruginie; ciovlică roşie *(lat., Glareola pratincola).*
bataklîk-kirazkuşî *s. (orn.)* presură de stuf *(lat., Emberiza schoeniclus).*
bataklîk-nergisí *s. (bot.)* calcea-calului; bulbuc; scalce; zlat *(lat., Caltha palustris).*
bataklîk-palşîkşîsî *s. (orn.)* fluierar de lac *(lat., Tringa stagnatilis).*
bataklîk-salebí *s. (bot.)* salep-de-baltă; poroinic-de-baltă; untul-vacii-de-baltă *(lat., Orchis palustre).*
bataklîk-súlekeşí *s. (orn.)* presură de stuf *(lat., Emberiza schoeniclus).*
bataklîk-şímşígesí *s. (orn.)* piţigoi sur *(lat., Parus palustris; Poecile palustris).*
bataklîk-şîbawî *s. (orn.)* lăcar de mlaştină *(lat., Acrocephalus palustris).*
bataklîk-şîrîldagî *s. (orn.)* greluşel de stuf *(lat., Locustella luscinioides).*
bataklîk-tenegí *s. (orn.)* presură de stuf *(lat., Emberiza schoeniclus).*
bataklîk-tepreşşeşegí *s. (bot.)* boglar *(lat., Ranunculus sceleratus).*
bataklîk-teresí *s. (bot.)* stupitul-cucului-de-baltă; spumeală-de-baltă *(lat., Cardamine palustris).*
bataklîk-torgayî *s. (orn.)* presură striată de mlaştină *(lat., Zonotrichia georgiana).*
bataklîk-turnaayagî *s. (bot.)* boglar *(lat., Ranunculus sceleratus).*
batakşî *adj.* **1.** rău platnic. **2.** falit; falimentar; ruinat.
bataliyon *s.* batalion.
bataniye *s.* pătură; cuvertură; pled; macat; cergă.
batar **I.** *adv.* partea dreaptă. **II.** *s. (geogr.)* vest; apus; occident.
batardan *adv.* vestic; din vest; din dreapta.
batarlî *adj.* occidental; vestic; de dreapta.
batberek *s.* zmeu.
bateriya *s. (muz., mil., fiz.)* baterie.
batik *s.* batic. // ***•ğún batik*** batic de lînă.
batin *adj.* tainic; tăinuit; enigmatic; misterios; lăuntric; secret; ascuns.
Batin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel misterios"; "Cel lăuntric" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Batin, El- *s. (relig., arab.)* "Cel tainic"; "Cel a cărui măreţie este misterioasă şi de nepătruns" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
batinmana *s.* conotaţie.
batintutuw *s.* ascundere; tăinuire.
batiy *adj.* lent; încet; greoi; leneş.
batiylík *adj.* încetineală; lene.
batîk *adj.* cufundat; scufundat; înglodat.
batîl *adj.* ireal. // ***•batîl itikat*** superstiţie; prejudecată.
batîpkalgan *adj.* înglodat; împotmolit; blocat.
batîpkalma *s.* înglodare; împotmolire; blocare.
batîpkaluw *s.* înglodare; împotmolire; blocare.
batîr *s.* erou; viteaz.
Batîr/Bagatîr/Bahadîr *s. (antrop. m.)* "Cel viteaz"; "Eroul".
batîrğa *adv.* eroic; cavalereşte; voinicеşte.
batîrîlgan *adj.* cufundat; scufundat; falimentat; ruinat.
batîrîlmak *v.i.* a fi scufundat; a fi cufundat; a fi falimentat; a fi ruinat.
batîrîp-óttírílgen *adj.* ucis prin strangulare; asasinat prin sugrumare.
batîrîp-óttírúw *s.* crimă prin strangulare; asasinat prin sugrumare.
batîrlîk *s.* eroism; vitejie.
batîrmak *v.t.* **1.** a cufunda; a scufunda; a imersa. **2.** *(fig.)* a calomnia; a ponegri. **3.** *(fin.)* a falimenta; a bancruta; a ruina. **4.** a înţepa. // ***•batîrîp óttírmek*** a sugruma; a strangula. ***•batîrîp toktatmak*** a bloca. ***•baznasîn batîrmak*** a risca; a primejdui; a pune în pericol; a se aventura. ***•sesín batîrmak*** a-i înăbuşi vocea; a-i amortiza sunetul.
batkan *adj.* cufundat; scufundat; înglodat.
batkî *s. (fin.)* faliment; bancrută; crah; ruinare.
batkîn *adj.* falimentar; falit; ruinat.
batma *s.* **1.** cufundare; scufundare; imersiune. **2.** *(fig.)* decădere; declin. **3.** *(fin.)* faliment; bancrută; crah; ruinare.
batmak *v.i.* **1.** a se cufunda; a se scufunda; a se îngloda. **2.** a pătrunde; a intra. **3.** *(d. aştri)* a apune. **4.** *(fig.)* a decădea; a apune. **5.** *(fin.)* a da faliment; a se ruina. **6.** a se înţepa. **7.** a falimenta; a bancruta; a se ruina. // ***•atî batmak*** a nu-i mai auzi cuiva de nume; a fi dat uitării. ***•batîp kalmak*** a se împotmoli; a se îngloda; a se bloca. ***•borîşka batmak*** a se îngloda în datorii. ***•kózge batmak*** a bate la ochi; a sări în ochi; a fi evident. ***•kúneş batmak*** a apune soarele. ***•sesí batmak*** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul. ***•suwga batmak*** a se scufunda; a se cufunda; a se afunda; a imersa. ***•terge batmak*** a năduşi; a transpira. // ***•kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy*** de când a apus soarele tot toarnă şi toarnă. ***•kúneş batmadan ewel*** înainte de apusul soarelui. ***•sallanîr amma batmaz*** e zguduit dar nu se scufundă.
battal *adj.* **1.** nul; fără valoare. **2.** uriaş; enorm.
batuw *s.* **1.** cufundare; scufundare; imersiune. **2.** decădere; declin. **3.** *(fin.)* faliment; bancrută; crah; ruinare.
bavul *s.* valiză. // ***•balaban bavul*** geamantan mare.
baw *interj.* uimitor!; ce surpriză!;
bawur *s.* **1.** *(anat.)* piept. **2.** *(anat.)* viscere. // ***•bawurî ğarîlmak*** a-i îngheţa cuiva ficaţii; a se îngrozi. ***•bawuruna basmak*** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrăţişa.
bawurğargan *adj.* îngrozitor.
bawurğarîlmasî *s.* sperietură.
bawurîğarîlgan *adj.* îngrozit; speriat.
bawurunabasîlgan *adj.* îmbrăţişat.
bay **I.** *adj.* înstărit; bogat. **II.** *s.* **1.** soţ; bărbat. **2.** nobil; aristocrat; domn. // ***•bay Ğemal*** domnul Ğemal. ***•kîymetlí baylar*** stimaţi domni. ***•saray bayî*** curtean.
baya *adv.* **1.** destul; suficient; apreciabil. **2.** destul de mult. **3.** destul de bine. // ***•arkadaşîm baya konîşa*** prietenul meu vorbeşte destul de bine.
bayagî *adj.* obişnuit; ordinar. // ***•bayagî kesír*** *(mat.)* fracţie ordinară.
bayan *s.* doamnă.
bayat *adj.* **1.** vechi; stricat; alterat. **2.** *(fig.)* demodat.
bayatlamak *v.i.* **1.** a se învechi; a se strica; a se altera. **2.** *(fig.)* a se demoda.
bayatlîk *adj.* învechire; demodare; desuetudine.
Bayazit/Bayezit *s. (antrop. m., arab.)* "Tatăl lui Yazid".
baybak *s. (zool.)* marmotă *(lat., Arctomys marmota).*
baygîn *adj.* **1.** leşinat; inconştient. **2.** slab; vlăguit. **3.** *(d. privire)* galeş. **4.** îndrăgostit; amorezat. // ***•baygîn yukî*** somnolenţă.
baygînlîk *s.* **1.** leşin; inconştienţă. **2.** slăbiciune; stare de slăbiciune. **3.** *(med.)* sincopă. // ***•baygînlîk geşírmek*** a leşina.
baygînlîkgeşírgen *adj.* leşinat.
baygînnazar *s.* privire galeşă; ocheadă. // ***•baygînnazarlar atmak*** a privi galeş; a arunca ocheade; a arunca priviri pe furiş; a-şi da ochii peste cap.
bayhayat *adj.* monden.
bayhayatolayî *s.* mondenitate.
Bayis, El- *s. (relig., arab.)* "Reînsufleţitorul"; "Cel ce redeşteaptă morţii redându-le viaţa" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
bayit *s. (lit.)* distih; cuplet.
bayîlgan *adj.* leşinat; inconştient.
bayîlma *s.* ameţeală; leşin; nesimţire.
bayîlmak *v.i.* **1.** a leşina; a-i veni rău. **2.** *(fig.)* a fi mare amator de; a adora. // ***•kúlmekten bayîlmak*** a leşina de râs.
bayîltkan-katîkotî *s. (bot.)* cucută-de-pădure *(lat., Galium schultesii).*
bayîltma *s.* **1.** ameţeală; buimăceală. **2.** încântare; fascinaţie.
bayîltmak *v.t.* **1.** a ameţi; a buimăci. **2.** a încânta; a fascina.
bayîltuw *s.* **1.** ameţeală; buimăceală. **2.** încântare; fascinaţie.
bayîltuwğî *adj.* **1.** ameţitor; buimăcitor. **2.** încântător; fascinant.

bayîluw *s.* ameţeală; leşin; nesimţire.
bayîndîr *adj.* înfloritor; prosper.
bayîndîrlîk *s.* prosperitate.
bayîndîrmak *v.t.* a determina să prospere; a determina să înflorească.
bayîr *s.* movilă; deal.
bayîrlî *adj.* deluros.
bayîr-sarî *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
bayîr-şegertkíğísí *s. (orn.)* lăcustar vorbitor *(lat., Gracula religiosa)*.
bayîr-toynagî *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
bayîr-turubî *s. (bot.)* hrean *(lat., Armoracia lapathifolia; Armoracia rusticana; Cochlearia armoracia)*.
Baykal-órdegí *s. (orn.)* raţă mică de Baikal *(lat., Anas formosa)*.
Baykal-suw-şullugî *s. (orn.)* becaţină de Baykal; becaţină altaică *(lat., Gallinago megala)*.
baykuş *s. (orn.)* buhă; bufniţă *(lat., Bubo bubo)*.
baykuş, balaban-kulaklî- *s. (orn.)* bufniţă mare *(lat., Bubo maximus)*.
baykuş, balaban-múyúzlí- *s. (orn.)* bufniţă mare cornută *(lat., Bubo virginianus)*.
baykuş, kawerengí-balîkşî- *s. (orn.)* bufniţă pescar brună *(lat., Ketupa zeylonensis)*.
baykuş, kíşkene- *s. (orn.)* cucuvea *(lat., Athene noctua)*.
baykuş, kîska-kulaklî- *s. (orn.)* ciuf de câmp *(lat., Asio flammeus)*.
baykuş, şimaliy- *s. (orn.)* minuniţă *(lat., Aegolius funereus)*.
baykuş, şîpalak-ayaklî- *s. (orn.)* minuniţă *(lat., Aegolius funereus)*.
baykuş, uzun-kulaklî- *s. (orn.)* ciuf de pădure *(lat., Asio otus)*.
baykuşî, ambar- *s. (orn.)* strigă *(lat., Tyto alba guttata)*.
baykuşî, bataklîk- *s. (orn.)* ciuf african de stuf *(lat., Asio capensis)*.
baykuşî, kíşkene-Afrika- *s. (orn.)* bufniţă mică africană *(lat., Bubo africanus)*.
baylagan *adj.* care leagă. // ***•kóz baylagan*** prestidigitator; scamator.
baylam *s.* **1.** legătură; mănunchi. **2.** *(mat.)* funcţie. **3.** *(gram.)* gerunziu. **4.** bandaj. **5.** conectare; racord. // ***•baylam figelí*** *(gram.)* modul gerunziu. ***•bírtaalama baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu reduplicativ. ***•ğelen baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu limitativ. ***•kúndúk baylamî*** *(anat.)* cordon ombilical. ***•mahrumiyet baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu privativ. ***•umum baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu universal.
baylama *s.* **1.** legare; ataşare. **2.** *(mat.)* funcţie. **3.** balama; ţâţână.
baylamak *v.t.* **1.** a lega; a ataşa; a uni. **2.** a înnoda. **3.** a bandaja. **4.** a forma; a constitui. **5.** *(tehn.)* a conecta. // ***•aylîk baylamak*** a fixa salariul cuiva. ***•başîn baylamak*** a se ataşa de cineva. ***•bel baylamak*** a-şi pune nădejdea în cineva. ***•beste baylamak*** *(muz.)* a compune. ***•buz baylamak*** a îngheţa; a se congela. ***•emel baylamak*** a nutri speranţa; a aspira. ***•et baylamak*** a se cicatriza. ***•góñíl baylamak*** a-şi lega inima de cineva; a se îndrăgosti; a se devota. ***•ğúregí may baylamak*** a-l unge la inimă. ***•kattî baylamak*** a face bătături. ***•koşílga baylamak*** a stipula. ***•kóz baylamak*** a lega la ochi; a înşela. ***•kúp baylamak*** a prinde mucegai; a mucegăi. ***•kursak baylamak*** a face burtă; a-i creşte pântecele; a lua în pântece. ***•kuyruguna teneke baylamak*** a-i lega cuiva tinicheaua de coadă; a-l băga în gura lumii. ***•may baylamak*** a prinde seu; a se îngrăşa. ***•pamîknî ğípke baylamak*** a face ceva de mântuială. ***•sîm-sîkî baylamak*** a lega fedeleş. ***•sîra/koşîn baylamak*** a forma rând. ***•suwnî baylamak*** a îndigui. ***•umutun baylamak*** a-şi lega speranţa de...; ***•yîkpalga baylamak*** a expune riscului; a primejdui; a periclita. // ***•keleğekke dogrî úmút bayladîk*** ne-am legat speranţa de viitor. ***•koltîk kemerleríñízní baylañîz!*** legaţi-vă centurile de siguranţă!;
baylangan *adj.* **1.** legat; conexat; ataşat. **2.** bandajat; înfăşat. **3.** îndiguit.
baylanîş *s.* legătură; conexiune.
baylanma *s.* **1.** ataşament; fidelitate; devotament. **2.** angrenaj.
baylanmagan *adj.* incoerent.
baylanmak *v.i.* a se lega; a se ataşa.
baylanmama *s.* **1.** independenţă. **2.** nepotrivire; contradicţie; neconcordanţă; discrepanţă; discordanţă; incompatibilitate.
baylanmaykalîr *adj.* incompatibil; independent.
baylanmaykalma *s.* incompatibilitate; independenţă.
baylanmaykaluw *s.* incompatibilitate; independenţă.
baylanmaz *adj.* incompatibil; independent.
baylanmazlîk *s.* independenţă.
baylanuw *s.* **1.** legătură; conexiune; dependenţă. **2.** anexă.
baylaş *s.* **1.** agrafă; clemă. **2.** *(gram.)* conjuncţie.
baylaşîk *adj.* aliat.
baylaşkan *adj.* aliat; compatibil.
baylaşma *s.* alianţă.
baylaşmak *v.i.* a se alia.
baylaşuw *s.* alianţă.
baylaw *s.* legare; ataşare.
baylî *adj.* **1.** legat; ataşat. **2.** dependent; subordonat; supus; subjugat. **3.** indisponibil. // ***•baylî bolmak*** a depinde de; a fi în relaţie cu. ***•kolî-ayagî baylî bolmak*** a fi legat de mâini şi de picioare; a fi în imposibilitate să acţioneze. // ***•baylî ğúmleşíkler*** *(gram.)* propoziţii coordonatoare. ***•baylî közler*** dependinţe.
baylîk *s.* domnie; noblеţe; aristocraţie.
bayrak *s.* **1.** drapel; steag. **2.** *(sport)* ştafetă. // ***•bayrak aşmak*** a se răscula; a se revolta. ***•bayrak asmak/tutmak*** a arbora drapelul. ***•bayrak ğellemek/sallamak*** a flutura steagul. // ***•bayrak ğaldama ozîşlarî ertelendí*** *(sport)* probele de ştafetă la înot s-au amânat. ***•bayrak ğelden ğellene/sallana*** steagul se leagănă din cauza vântului. ***•bayrak kîzîl*** steagul este roşu. ***•bayrak ozîşî*** *(sport)* proba de ştafetă.
bayrakasuw *s.* arborare.
bayrakaşkan *adj.* răsculat; revoltat.
bayrakaştîrgan *adj.* revoltător.
bayrakaşuw *s.* răsculare; revoltă.
bayrakşî *s.* stegar.
bayrakşîk *s.* **1.** *(tehn.)* giruetă. **2.** steguleţ; fanion.
bayraktaşîgan *s.* stegar.
bayraktutuw *s.* arborare.
bayram **I.** *adj.* sărbătoresc. **II.** *s.* sărbătoare. // ***•bayram kayîrlap ğúrmek*** a colinda. // ***•bayram dolayîsî man*** cu ocazia sărbătorii. ***•bayram ertesí*** după sărbătoare. ***•bayram kúní*** zi de sărbătoare. ***•bayram maniyí/naymesí*** colind. ***•bayramnîñ arífesínde*** în ajunul sărbătorii. ***•Kurban bayramî*** *(la musulmani)* sărbătoare religioasă la care sunt sacrificate diferite animale. ***•milliy bayram*** sărbătoare naţională. ***•Ramazan bayramî*** *(relig., la musulmani)* sărbătoarea Ramazanului. ***•Şeker bayramî*** *(relig., la musulmani)* sărbătoarea Ramazanului. ***•ulus bayramî*** sărbătoare naţională. ***•yarîn bayram!*** mâine este zi de sărbătoare!;
Bayram *s. (antrop. m.)* "Cel născut în zi de sărbătoare".
Bayram-Dede *s. (topon.)* Independenţa *(jud. Constanţa)*.
bayramlama *s.* sărbătorire; serbare.
bayramlamak *v.t.* a sărbători; a serba.
bayramlangan *adj.* sărbătorit; serbat.
bayramlaşmak *v.i.* a se felicita *(de sărbători)*.
bayramlaw *s.* sărbătorire; serbare.
bayramlî *adj.* sărbătoresc.
baytak *adj.* destul; destul de...; suficient.
baytal *s.* iapă.
baytar *s.* medic veterinar.
baytarlîk *s.* medicină veterinară.
bayyan **I.** *adj.* bogat; înstărit. **II.** *s.* bogătaş.
baza *s. (chim.)* bază.
bazalt *s.* bazalt.
bazda *adv.* uneori; câteodată; ocazional.
bazda-bír *adv.* uneori; câteodată; ocazional. // ***•bazda-bír olarga bara edím*** câteodată mergeam la ei.
bazgeşílgen *adj.* abandonat.
bazgeşílmez *adv.* fără de care nu se poate; obligatoriu; sine qua non.
bazgeşírmek *v.t.* a dezobişnui; a dezvăţa.
bazgeşírmemek *v.t.* a obliga; a impune.
bazgeşken *adj.* dezbărat; dezobişnuit; dezvăţat.
bazgeşme *s.* răzgândire; abandonare; abandon; renunţare; abdicare.
bazgeşmek *v.i.* **1.** a renunţa; a se lăsa; a părăsi *(de bunăvoie)*. **2.** a se răzgândi; a-şi schimba intenţia; a-şi schimba gândul. **3.** a abdica *(şi fig.)*.
bazgeşúw *s.* răzgândire; abandonare; abandon; renunţare; abdicare.
bazik *adj. (chim.)* bazic.
bazî **I.** *adj.* unii; unele; o parte din; anumiţi. **II.** *adv.* uneori; câteodată; ocazional. // ***•bazî kíşíler*** unii oameni.
bazî súyegí **I.** *adj. (anat.)* humeral. **II.** *s. (anat.)* humerus.
bazî-bazî *adv.* uneori; câteodată; ocazional.
bazîlarî **I.** *adv.* uneori; câteodată; ocazional. **II.** *pron.* unii; unele.

bazîlarîn *pron.* pe unii; pe unele.
bazîlarîna *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bazîlarînda *pron.* la unii; la unele.
bazîlarîndan *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bazîlarînday *pron.* ca unii; ca unele.
bazîlarîñ *adj.* unora.
bazîmlî *adj.* curajos; îndrăzneț.
bazîsî *pron.* unii; unele.
bazîsîn *pron.* pe unii; pe unele.
bazîsîna *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bazîsînda *pron.* la unii; la unele.
bazîsîndan *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bazîsînday *pron.* ca unii; ca unele.
bazîsîñ *adj.* unora.
bazlamaş *s. (gastron.)* clătită.
bazna *s.* bucurie; fericire. // •***baznasî ótmek*** a călca mare. •***baznasî ótmemek*** a nu îndrăzni. •***baznasîn batîrmak*** a risca; a primejdui; a pune în pericol; a se aventura.
baznabatîrgan *adj.* hazardat; periclitant; periclitat; primejdios; primejduit; riscant; expus.
baznabatîrmasî *s.* hazardare; periclitare; primejdie; primejduire; risc; expunere.
baznaótmesí *s.* fală; lăudăroşenie; mândrie; fudulie.
baznasîótken *adj.* fălos; fudul; lăudăros;mândru;încrezut; fudul.
bazubent *s.* amuletă; talisman.
bazuka *s. (mil.)* bazucă.
bazuw súyegí I. *adj. (anat.)* humeral. **II.** *s. (anat.)* humerus.
be I. *conj.* şi. **II.** *interj.* măi!; bre!; // •***be, neniy*** bre, mămică.
bebe *s.* **1.** prunc; copilaş; sugar. **2.** păpuşă.
bebek *s.* **1.** *(anat.)* pupilă. **2.** păpuşă. **3.** prunc; copilaş; sugar. // •***bebek eskísí*** scutec.
bebekşí *s.* păpuşar.
bebişek *s. (orn.)* pupăză *(lat., Upupa epops)*.
bebiy *s.* **1.** prunc; copilaş; sugar. **2.** păpuşă.
bebír *s.* **1.** *(zool.)* panteră; leopard *(lat., Panthera pardus; Felis pardus)*. **2.** *(zool.)* puma; cuguar *(lat., Panthera concolor)*. **3.** *(zool.)* jaguar *(lat., Panthera onca)*.
bedbaht *adj.* nefericit; năpăstuit.
bedbahtlîk *s.* nefericire.
bedbin *adj.* pesimist.
bedbinlîk *s.* pesimism.
bedduwa *s.* blestem. // •***bedduwa etmek*** a blestema.
bedduwalî *adj.* blestemat.
bedel *s.* **1.** echivalent; contravaloare. **2.** schimb de bani; schimb valutar.
beden *s. (anat.)* corp; trunchi; trup; bust; tors. // •***beden alîştîrmasî*** exerciţiu fizic. •***beden terbiyesi*** educaţie fizică.
bedeniy *adj.* corporal.
bedeniybílím *s.* fiziologie.
bedeniybílímğí *s.* fiziolog.
bedeniybílímlí *adj.* fiziologic.
bedeniytedaviy *s. (med.)* fizioterapie.
bedenlík *adj.* trupesc.
bedenterbiyesí *s.* educaţie fizică.
bedeviy *s.* beduin.
bedihiy *adj.* clar; evident; incontestabil.
bedir *s.* lună plină.
Bedir *s. (topon.)* locul unei victorii a Profetului Muhammed Aliyselam.
Bediy, El- *s. (relig., arab.)* "Ziditorul"; "Cel care fără a folosi tipare plăsmuieşte lumi minunate în univers; mereu felurite şi neasemuite" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Bediye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fără precedent".
Bedje/Bezğe *s. (topon.) ("Corturile")* Satu Nou *(jud. Tulcea)*.
Bedreddin/Bedrettin *s. (antrop. m., arab.)* "Victoria credinţei" *(de la Bedir - locul unei victorii a Profetului Muhammed Aliyselam")*.
bedref *s.* **1.** baie; scăldat. **2.** cameră de baie.
bedreflí *adj.* îmbăiat.
Bedriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce a participat la Victoria de la Bedir".
Bedriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea frumoasă ca o lună plină".
beduwa *adj.* gratuit; pe gratis.
begaytîlgan *adj.* renumit; reputat; celebru; faimos; notoriu; popular.
begaytîlma *s.* renume; reputaţie; celebritate; faimă; notorietate; popularitate.
begazartlî *adj.* surescitat.
begárúw *adv.* foarte bine. // •***begárúw raátlendím*** m-am odihnit foarte bine.
begendírgen *adj.* admirabil.
begendírmek *v.t.* a determina să placă; a determina să devină plăcut; a determina să admire.
begene-begene *adv.* admirativ.
begengen *adj.* căruia îi place; iubitor de; admirator.
begenğe *s.* elogiu.
begenílgen *adj.* agreat; plăcut; admirat; îndrăgit.
begenílmek *v.i.* a fi plăcut; a fi agreat; a fi admirat; a fi îndrăgit.
begeníp-ayîrîlgan *adj.* preferat.
begeníp-ayîruw *s.* preferinţă.
begenmek *v.t.* a plăcea; a agrea; a admira; a îndrăgi. // •***begeníp ayîrmak*** a prefera. •***ózín bek begenmek*** a fi plin de sine; a fi încrezut. // •***odanî begenemen*** îmi place camera.
begenmemek *v.i.* a displăcea.
begenúw *s.* plăcere; îndrăgire; admiraţie.
begoniya *s. (bot.)* begonie *(lat., Begonia)*.
begórseñlí *adj.* surescitat.
beğayiş *s.* transfer; mutare.
beğayişlí *s.* transferat; mutat.
beğerealmama *s.* nereuşită; eşuare; eşec.
beğere-almamak *v.i.* a eşua; a nu reuşi.
beğergen *adj.* cuceritor; victorios; învingător; nimicitor.
beğeríklí *adj.* priceput; iscusit. // •***beğeríklí oyînğî*** actor talentat.
beğeríklík *s.* pricepere; iscusinţă; dexteritate.
beğeríksíz *adj.* nepriceput; neîndemânatic.
beğeríksízlík *s.* nepricepere; neîndemânare; stângăcie.
beğerílgen *adj.* distrus; doborât; învins; nimicit.
beğerílmegen *adj.* neînvins; neînfrânt.
beğerílmek *v.i.* a fi învins; a fi distrus; a fi doborît.
beğerílmeme *s.* invincibilitate.
beğerílmez *adj.* imbatabil; invincibil.
beğerílmiykalgan *adj.* **1.** nereuşit; eşuat. **2.** neînfrânt; neînvins.
beğerílmiykalîr *adj.* imbatabil; invincibil.
beğerílmiykalma *s.* invincibilitate.
beğerílmiykaluw *s.* invincibilitate.
beğermek *v.t.* **1.** a reuşi; a izbuti; a învinge. **2.** *(fig.)* a ruina; a distruge; a doborî. // •***beğermiy kalmak*** a eşua. •***bírtaa beğermek*** a recuceri.
beğermeme *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
beğermemek *v.i.* a eşua.
beğermiykalma *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
beğermiykaluw *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
beğerúw *s.* **1.** distrugere; doborâre; învingere; nimicire. **2.** abilitate; reuşită.
beğerúwğí *adj.* învingător; victorios; biruitor.
beğerúwsúz *adj.* nereuşit; incompetent; incapabil; ineficace.
beğerúwsúzlúk *s.* eşec; insucces; inabilitate; contraperformanţă.
behemehal *adv.* neapărat; negreşit.
behimiy *adj.* bestial.
Behram *s. (astr.)* Marte.
bej *adj.* bej; de culoare bej.
bek I. *adv.* foarte; extrem de. **II.** *s. (ist.)* bei. // •***bek kóp íşletmek*** a suprasolicita. •***bek şegíşmek*** a-şi mânca amarul. •***bek uzaklarga ketmek*** a merge prea departe; a se îndepărta. •***bek yorîlmak*** a se surmena. •***muranî bek ósmek*** a-şi lua nasul la purtare; a se obrăznici. // •***baár taa bek hoşîma kete*** îmi place mai mult primăvara. •***bek ağîndîm*** mi-a părut foarte rău. •***bek akîllî*** foarte inteligent. •***bek añlamadîm*** nu prea am înţeles. •***bek árúw*** foarte bine. •***bek ayaz*** este foarte ger. •***bek az*** foarte puţin. •***bek balaban*** foarte mare. •***bek dîkkatlî*** minuţios. •***bek gúzel*** foarte frumos. •***bek gúzelsíñ*** eşti foarte frumoasă. •***bek hîzlî/súratlî*** vertiginos. •***bek hoş tuwul*** nu e prea plăcut. •***bek kalabalîk*** foarte aglomerat. •***bek kíşkene*** minuscul; foarte mic. •***bek kóp*** foarte mult. •***bek korkîtkan*** sinistru. •***bek kuğurlî*** foarte straniu. •***bek lútúfkáarsîñîz*** sunteţi foarte amabil. •***bek maktawlî*** foarte lăudat. •***bek ónemlí*** foarte important. •***bek palî tuwul mî?*** nu e prea scump?; •***bek pazla*** foarte mult. •***bek riğa etemen*** vă rog mult. •***bek sarp*** nemaipomenit. •***bek şírkín*** hidos. •***bek suwsadîm*** mi-e foarte sete. •***bek uzun*** foarte lung. •***bek yaman*** grozav de; foarte. •***bo yerí bek sîğak*** aici este foarte cald. •***eñ bek*** cel mai; cea mai. •***et bek maylî*** carnea e prea grasă. •***kíşí bek az bolsa*** dacă sunt foarte puţini oameni. •***men kelgenge babam bek kuwandî*** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. •***oyîn bek eglendírúwğí edí*** piesa a fost foarte amuzantă. •***pantolan bek uzun*** pantalonii sunt prea lungi. •***sen bek hoşîma ketesíñ*** îmi placi foarte mult. •***senî bek árúw bílemen*** te cunosc foarte bine. •***senî bek arzîlayman*** te doresc mult. •***senî bek sagîndîm*** îmi este foarte dor

de tine. •***sení bek súyemen*** te iubesc mult. •***sení bek yakşî kóremen*** îmi placi foarte mult. •***sergí bek kóp yer tutmay*** expoziția nu ocupă prea mult loc. •***sízní bek árúw añlayman*** vă înțeleg foarte bine. •***taa bek*** şi mai mult. •***taa bek te*** cu atât mai mult. •***temsil bek hoşîma kettí*** spectacolul mi-a plăcut foarte mult.

bekáar *s.* celibatar; burlac; holtei. // •***bekáar odasî*** garsonieră.

bekáaret *s.* virginitate; castitate.

bekáariy *adj.* de castitate.

Bekáariy *s. (antrop. m.)* "Holteiul".

bekáar-î izale *iz.prsn.* deflorare.

bekáar-î izalelí *iz.prsn.* defloratã.

bekáarlîk *s.* celibat; burlăcie.

bekboldîrgan *adj.* surmenat.

bekboldîrma *s.* surmenaj.

bekheweslendírgen *adj.* entuziasmant; impetuos.

bekheweslenme *s.* entuziasm; impetuozitate.

bekheweslí *adj.* surescitat.

bekir *s. (zool.)* cămilă; dromader *(lat., Camelus dromedarius)*.

bekkîzargan *adj.* incandescent.

bekkîzaruw *s.* incandescență.

bekkîzîşkan *adj.* surescitat.

bekkúyğanlî *adj.* surescitat.

bekleme *s.* aşteptare. // •***bekleme odasî*** anticameră.

beklemek **A.** *v.i., v.t.* a aştepta. **B.** *v.t.* **1.** a supraveghea; a păzi. **2.** *(fig.)* a spera; a nădăjdui. // •***dórt kóz men beklemek*** a aştepta cu ochii în patru; a aştepta cu nerăbdare. •***ğolîn beklemek*** a aştepta sosirea cuiva. // •***bagajlarnî kóp bekliyğekmíz mí?*** aşteptăm mult bagajele?; •***hergún ğolga karap bekledík*** v-am aşteptat în fiecare zi cu ochii spre drum. •***kóp bekliyğekmíz mí?*** trebuie să aşteptăm mult?; •***lútfiyğe, menî terakay bekleñíz!*** vă rog aşteptați-mă puțin!; •***olar derwezeníñ awuzunda bekliyler*** ei aşteaptă la poartă. •***onî bekledím fakat kelmedí*** l-am aşteptat dar nu a venit. •***sízní gene bekliymíz*** vă aşteptăm din nou. •***sízní kúnler men bekledík*** v-am aşteptat zile de-a rândul.

beklemesalonî *s.* sală de aşteptare.

beklengen *adj.* aşteptat; sperat; probabil.

beklenmegen *adj.* surprinzător; nesperat; neaşteptat; improbabil. // •***beklenmegen şiy*** surpriză.

beklenmek *v.i.* a se aştepta *(la ceva)*. // •***bonday bír soñ beklenír edí*** era de aşteptat un asemenea rezultat.

beklenmez *adj.* surprinzător; nesperat; neaşteptat; improbabil.

beklentí *s.* aşteptare; nădejde; speranță.

bekletmek *v.t.* **1.** a determina să aştepte. **2.** a se lăsa aşteptat.

bekmaktalgan *adj.* preamărit.

bekmaktaw *s.* preamărire.

bekre *s. (iht.)* păstrugă *(lat., Acipenser stellatus)*.

bekriy *adj.* beţiv; beţivan.

bekriyet *s.* beție; alcoolism.

beksúyúlgen *adj.* adorat.

beksúyúw *s.* adorație.

bekşí *s.* paznic; gardian; strajă. // •***araşîk bekşísí*** grănicer. •***bekşí kulúbesí*** canton. •***mápís bekşísí*** temnicer.

bekşílí *adj.* cu gardă; păzit; străjuit.

bekşílík *s.* pază; gardă. // •***bekşílík etmek*** a păzi; a face de gardă.

bektanîlgan *adj.* arhicunoscut.

bekyorîlgan *adj.* surmenat.

bekyorîluw *s.* surmenaj.

bel *s.* **1.** mijloc; talie. **2.** *(geogr.)* defileu; strâmtoare; chei. **3.** *(anat.)* coloană vertebrală. **4.** *(anat.)* şale. // •***bel baylamak*** a-şi pune nădejdea în cineva. •***bel búkmek*** a se încovoia; a se curba. •***belí şókmek*** a se gheboşa; a se gârbovi. •***belín sîndîrmak*** a-şi frânge mijlocul. // •***bel ğílígí*** *(anat.)* măduva spinării. •***bel kayîşî*** curea; centură; cingătoare. •***belden yarîsî*** *(anat.)* de la mijloc în sus.

bela *s.* nenorocire; necaz; calamitate; dezastru. // •***başî beladan kutulmamak*** a nu mai scăpa de necazuri. •***bela şîgarmak*** a vârî în belea; a vârî în bucluc. •***belaga atmak*** a vârî în belea; a vârî în bucluc. •***belaga ogîramak/túşmek*** a intra într-o belea; a da de necaz; a o păți rău. •***belasîn tapmak*** a-şi găsi beleaua; a se vârî în bucluc; a da de dracul. // •***ne bela!*** ce nenorocire!;

belagaogîragan *adj.* năpăstuit; nenorocit; pățit.

belagat *s.* elocință; elocvență; expresivitate; oratorie; retorică.

belagatlî *adj.* elocvent; expresiv; oratoric; retoric.

belagatsîz *adj.* inexpresiv.

belagatşî *s.* orator; vorbitor.

bela-kaza *s.* **1.** nenorocire; necaz. **2.** accident; catastrofă.

belalî *adj.* dezastruos.

belasîz *adj.* fără nenorocire; fără necaz.

belawurtmasî *s.* deşelare; spetire; speteală.

belbaw *s.* curea; cordon; centură; brâu; chimir; şerpar; cingătoare.

belbaylaw *s.* nădejde; aşteptare; convingere; credință.

belboşlîgî *s. (fiziol.)* impotență.

belbúgúklúgí *s.* încovoiere; cocoşare.

belbúgúw *s.* aplecare; plecare; cocârjare; chircire; ploconire; prosternare; înclinare; curbare; închinare; supunere.

belbúkken *adj.* aplecat; plecat; cocârjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belediy *adj.* municipal.

belediye *s.* municipalitate; primărie. // •***belediye başkanî*** primar.

Belediye-Bayîr *s. (topon., deal în Tulcea) ("Dealul Primăriei")* Beledia *(jud. Tulcea)*.

belek *s.* cadou; dar; atenție.

beleñ *s.* tresărire; înfiorare.

beleñlegen *adj.* înfiorat.

beleñleme *s.* tresărire; înfiorare.

beleñlemek *v.i.* a tresări; a se înfiora.

beleñletúwğí *adj.* înfiorător.

beleñlew *s.* tresărire; înfiorare.

beleş *s. (gastron.)* tartă.

belge *s.* document; argument; dovadă. // •***belge filmí*** film documentar. •***kímlík belgesí*** buletin de identitate. •***tuwum belgesí*** certificat de naştere.

belgeleme *s.* argumentare; demonstrare; dovadă.

belgelemek *v.t.* a demonstra; a argumenta; a dovedi.

belgelengen *adj.* argumentat; demonstrat; dovedit.

belgelew *s.* argumentare; demonstrare; dovadă.

belgelí *s., adj.* documentar.

belgin *adj.* precis; evident; clar.

belgiy *s.* indiciu.

belgí *s.* semn; indiciu.

belgísíz *adj.* imprecis; nedefinit.

belgísízlík *s.* imprecizie; nedefinire.

Belğiye *s. (topon.)* Belgia.

belğiyelí *s., adj.* belgian.

belik *s.* elocvent.

Belizler *s. (topon.)* Belize.

belíboş *adj. (med.)* impotent.

belíbúgúk *adj.* încovoiat; adus de spate; cocoşat.

belíbúgúlgen *adj.* aplecat; plecat; cocârjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belíbúkriygen *adj.* aplecat; plecat; cocârjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belíiyílgen *adj.* aplecat; plecat; cocârjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belínawurtkan *adj.* deşelat; spetit.

belíşókken *s., adj.* cocoşat; gârbovit; gheboşat.

belka *s. (zool.)* veveriță *(lat., Sciurus vulgaris)*.

belkí(m) *adv.* poate; probabil.

belkílí *adj.* prezumtiv; probabil.

belkílík *s.* prezumție.

belkímlí *adj.* prezumtiv; probabil.

belkímlík *s.* prezumție.

belkímsíz *adj.* improbabil.

belkísíz *adj.* improbabil.

bellek *s.* memorie.

belleme *s.* **1.** memorare; reținere. **2.** credință; presupunere; considerare; considerent.

bellemek *v.t.* **1.** a crede; a presupune; a considera; a-şi închipui. **2.** a reține; a memora.

bellengen *adj.* **1.** crezut; presupus; considerat. **2.** reținut; memorat.

bellenmek *v.i.* **1.** a se reține; a se memora. **2.** a se crede; a se presupune; a se considera.

belletílgen **I.** *adj.* evident; clar; vădit; definit; determinat; precis. **II.** *s. (gram.)* determinat.

belletílmegen *adj.* **1.** nedefinit; imprecis; îndoielnic; neclar. **2.** vag; confuz. **3.** necunoscut.

belletílmek *v.i.* a se clarifica; a se lămuri; a se lumina; a se defini.

belletílmeme *s.* **1.** nedefinire; imprecizie. **2.** confuzie.

belletken *s. (gram.)* determinant.

belletme *s.* **1.** semn; simptom; indiciu. **2.** determinare; definire. **3.** *(mat.)* determinant. // •***harbiye belletmesí*** caz de război; casus belli.

belletmek *v.t.* **1.** a defini; a determina. **2.** a face cunoscut; a face ştiut. **3.** a evidenția; a arăta; a vădi; a clarifica; a preciza; a demonstra.

belletmelí *adj.* explicit; simptomatic.

belletmez *adj. (gram.)* nehotărât; nedeterminat. // •***belletmez almaşlîk*** *(gram.)* pronume nehotărât. •***belletmez sîfat*** *(gram.)* adjectiv nehotărât. •***belletmez úzviyet*** *(gram.)* articol nehotărât.

belletúwğí *adj.* demonstrativ.

belletúwlí *adj.* determinat; definit; clarificat.

bellew *s.* **1.** memorare; reţinere. **2.** credinţă; presupunere; considerare; considerent.
bellí *adj.* **1.** evident; clar; vădit; previzibil. **2.** cunoscut; ştiut. **3.** determinat; definit. // ***•soñîşî bellí bolmak*** a i se desluşi sfârşitul. ***•uşun rengín bellí etmek*** a-şi da arama pe faţă; a se da pe faţă. // ***•baştan bellí bolmagan*** imprevizibil. ***•bellí başlî*** notabilitate; fruntaş. ***•bellí bír*** anume; anumit. ***•bellí tuwul*** nu este clar.
bellíbolgan *adj.* **1.** evidenţiat; subliniat. **2.** definit; dovedit; elucidat; explicit; exteriorizat. **3.** lămurit; clarificat; edificat. **4.** *(gram.)* determinat.
bellíbolmagan *adj.* **1.** *(gram.)* nehotărât. **2.** imprecis; incert; indefinit; indistinct; îndoielnic; neclar; nedefinit; nedeterminat; nelămurit; necunoscut; vag; confuz.
bellíbolmama *s.* **1.** nedeterminare; nedefinire. **2.** neclaritate; incertitudine; imprecizie.
bellíbolmaz *adj.* **1.** nedeterminat; nedefinit. **2.** neclar; imprevizibil; incert.
bellíboluw *s.* lămurire; clarificare; edificare.
bellíetken *adj.* determinativ.
bellíetmegen *adj. (gram.)* nehotărât.
bellíetúw *s.* determinare; stabilire; fixare; desluşire; clarificare; elucidare.
bellílík *s.* claritate; precizie; evidenţă.
belsem *s.* balsam.
belseme *s. (bot.)* calomfir; busuiocul-fetelor *(lat., Chrysanthemum balsamita; Tanacetum balsamita)*.
belsemleme *s.* îmbălsămare.
belsemlemek *v.t.* a îmbălsăma.
belsemlengen *adj.* îmbălsămat.
belsemlew *s.* îmbălsămare.
belsemlí *adj.* îmbălsămat.
belsenmek *v.i.* **1.** a-şi îndrepta şalele; a scoate pieptul în faţă. **2.** *(fig.)* a se pregăti.
belsuwuklatkan *adj. (med.)* bolnav de blenoragie.
belsuwuklugî *s. (med.)* gonoree; blenoragie.
belsúyegí *s.* **1.** *(anat.)* coloană vertebrală; şira spinării. **2.** *(fig.)* bază; esenţă.
belşókmesí *s.* gârbovire; gheboşare.
belurus *s., adj.* bielorus.
Belurus *s. (topon.)* Belarus.
beluruslî *s., adj.* bielorus.
belurusşa **I.** *adv.* în limba bielorusă. **II.** *s. (limba)* bielorusă.
belústí *adv.* în capul oaselor; în şezut. // ***•belústúne turmak*** a se ridica în capul oaselor; a sta în şezut.
bem *s. (muz.)* bas.
bem-biyaz *adj.* alb imaculat; alb intens.
ben *s. (med.)* neg.
bende *s.* **1.** sclav; rob. **2.** îngrijitor; servitor; slujbaş.
bendeğí *adj.* sclavagist.
bendelík *s.* sclavie; robie.
bengíldeme *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.
bengíldemek *v.i.* **1.** a scheuna; a schelălăi; a scânci. **2.** a chefni.
bengíldew *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.
bengíltí *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncet. **2.** scheunat; schelălăit; scâncet; chefnit. **3.** chefnit.
bengotî *s. (bot.)* măselariţă; nebunariţă; sunătoare *(lat., Hyoscyamus niger)*.
benin *s., adj.* beninez.
Benin *s. (topon.)* Benin.
beninlí *s., adj.* beninez.
benk *s.* haşiş; opiu.
benlí *adj.* cu negi; negos.
bent *s.* **1.** baraj; dig. **2.** alineat; paragraf. **3.** *(lit.)* strofă. // ***•bent kurmak*** a zăgăzui.
bentkurulgan *adj.* zăgăzuit; stăvilit; îndiguit.
bentkuruw *s.* zăgăzuire; stăvilire; îndiguire.
bentlí *adj.* îndiguit.
benzin(a) *s.* benzină. // ***•benzin turagî*** staţie de benzină. ***•benzina tenekesí*** bidon de benzină. ***•benzinam píttí*** mi s-a terminat benzina. ***•maşinam az benzina ğaga*** maşina mea consumă puţină benzină.
benzinğí/benzinağî *s.* benzinar; benzinărie.
benzol *s. (chim.)* benzol; benzen.
beñíz *s.* **1.** faţă; chip. **2.** mină; expresia feţei.
bepke *s.* grămadă; îngrămădire; masare; comasare.
bepkelí *adj.* îngrămădit; masat; comasat.
berat *s.* brevet. // ***•ihtira beratî*** brevet de invenţie.
berayet *s. (jur.)* achitare; reabilitare. // ***•berayet etmek*** *(jur.)* a achita; a clasa.
berayetlendírílgen *adj. (jur.)* achitat; reabilitat.
berayetlendírílmek *v.i. (jur.)* a fi achitat; a fi reabilitat.
berayetlendírme *s. (jur.)* achitare; reabilitare.
berayetlendírmek *v.t. (jur.)* a achita; a reabilita.
berayetlendírúw *s. (jur.)* achitare; reabilitare.
berayetlengen *adj. (jur.)* achitat; reabilitat.
berayetlí *adj. (jur.)* achitat; reabilitat.
berber *s.* frizer. // ***•berber salonî*** frizerie.
berber-keklígí *s. (orn.)* potârniche sardă *(lat., Alectoris barbara)*.
berber-kírkígí *s. (orn.)* potârniche sardă *(lat., Alectoris barbara)*.
berberlík *s.* frizerie.
berdí *s. (fiz., geogr.)* debit.
bereğek *s. (fin.)* datorie; bun datorat.
bereğeklí *s. (fin.)* debitor; datornic.
bereket *s.* belşug; abundenţă; opulenţă; prosperitate. // ***•Alla(h) bereket bersín!*** graţie lui Dumnezeu!; să vă dea Dumnezeu belşug!; ***•eñge men bereket*** pace şi prosperitate. ***•kíseñízge bereket!*** să aveţi belşug!;
bereketlí *adj.* **1.** îmbelşugat; belşugos; abundent; opulent; prosper. **2.** *(d. sol)* fertil. // ***•bereketlí bolsîn!*** să fie cu belşug!; poftă bună!;
bereketlí-bereketlí *adv.* din abundenţă.
bereketsíz *adj.* nefertil.
bereketsízlík *s.* nefertilitate.
bereñge *s. (bot.)* cartof *(lat., Solanum tuberosum)*.
bereñge, tatlî- *s. (bot.)* batat; cartof-dulce *(lat., Ipomoea batatas)*.
bereñge, yam- *s. (bot.)* ignamă *(lat., Cardum gairdneri; Discorea balatas)*.
bereta *s.* beretă; bonetă.
bergen **I.** *adj.* dătător. **II.** *s.* donator. // ***•kanun bergen*** *(jur.)* legislator; legiuitor. ***•şifa bergen*** salubru.
bergí *s.* **1.** impozit; taxă. **2.** *(fig.)* aptitudine; dar; har. // ***•bergí salmak*** a taxa. // ***•bergí muwaffiyetí*** scutire de impozit. ***•bergí temelí*** bază de impozitare. ***•bergíden muwaff*** scutit de impozit; neimpozabil. ***•dolaşkan/vasîtalî/bilvasîta bergí*** impozit indirect. ***•dolaşmaz/vasîtasîz bergí*** impozit direct. ***•kelír bergísí*** impozit pe venit.
bergíalîngan *adj.* impozitat; taxat.
bergíalînîr *adj. (fin.)* impozabil.
bergíalma *s.* impozitare; taxare.
bergíaluw *s.* impozitare; taxare.
bergíbergen *s.* plătitor de impozit.
bergídar *s. (fin.)* debitor; datornic.
bergíğí *s.* perceptor.
bergíğîygan *s.* perceptor.
bergílí *adj.* darnic; generos.
bergíódegen *adj.* tributar.
bergísalîngan *adj.* impozitat; taxat.
bergísalma *s.* impozitare; taxare.
bergísaluw *s. (fin.)* impunere.
bergísíz *adj.* neimpozabil.
bergúzar *s.* suvenir; cadou; dar.
berílgen *adj.* **1.** dat; oferit; dăruit; transmis. **2.** îndrăgostit; amorezat.
berílíş *s.* dare; oferire; dăruire; transmitere.
berílmek *v.i.* a se da; a se oferi; a se dărui; a se transmite. // ***•bír-bíríne berílmek*** a se da unul la altul; a se lupta; a se bate; a se încăiera; a se ciocni; a se tampona; a se îndrăgosti reciproc. // ***•boranga da kaber beríle*** se anunţă şi furtună. ***•lájler yazî man beríle*** medicamentele se dau pe bază de reţetă.
berílúw *s.* **1.** dare; oferire; dăruire. **2.** îndrăgostire; amorezare. // ***•bír-bírsíne berílúw*** luptă; bătălie; încăierare; ciocnire; tamponare; îndrăgostire reciprocă.
berím *s.* productivitate; randament. // ***•berím kabiliyeti*** *(econ.)* rentabilitate.
berímleşken *adj.* fertilizat.
berímleştírme *s.* fertilizare.
berímleştírmek *v.t.* a fertiliza.
berímleştírúw *s.* fertilizare.
berímlí *adj.* **1.** productiv; de mare randament. **2.** rodnic; fertil.
berímsíz *adj.* **1.** neproductiv; fără randament. **2.** ineficace; infructuos.
berímsízlík *s.* **1.** neproductivitate; lipsă de randament. **2.** ineficacitate; ineficienţă.
berítlí **I.** *adj.* de dincoace. **II.** *postp.* începând cu...; de... încoace. // ***•balalîgîmdan berítlí sabîrsîzman*** din copilărie sunt nerăbdător. ***•kaşandan berítlí okiysîñîz?*** de cât timp învăţaţi?; ***•ketkenden berítlí kaber yok*** de când a plecat nu e nicio veste. ***•kópten berítlí rastlaşmadîk*** nu ne-am întâlnit de mult. ***•sen kelgenden berítlí toktamadan kar ğawa*** de când ai venit tu ninge fără încetare. ***•tínewúnden berítlí*** de ieri încoace; începând de ieri. ***•turgandan berítlí ğîlay*** de când s-a sculat plânge.
berk **I.** *adj.* **1.** *(fiz.)* dur; solid. **2.**

rezistent; durabil. **II.** *s. (fiz.)* solid.
berkarar *adj.* stabil; constant.
berket *s. (text.)* velur.
berketlí *adj.* velurat.
berketten *adj.* de velur.
berkettiy *adj.* velurat.
berkínmek *v.i.* a se întări; a se consolida.
berkítmek *v.t.* a întări; a consolida.
berklík *s.* **1.** rezistență; durabilitate. **2.** *(fiz.)* soliditate; duritate.
berme *s.* dare; dăruire; transmitere. // ***•umumiy kalk ses bermesí*** plebiscit.
bermegen *adj.* care nu dă. // ***•beş para bermegen*** nepăsător.
bermek **A.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp sau de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a continua să...; a repeta; a insista în...; a persevera în...; a persista în...; **B.** *v.t.* **1.** a da; a oferi. **2.** a dărui; a ceda. **3.** a atribui; a pune pe seama...; **4.** a încredința; a da; a preda. **5.** a da; a transmite *(cunoştinţe, ştiri etc.)*. **6.** a produce; a provoca; a pricinui. **7.** a ține; a da; a oferi *(un concert, un bal etc.)*. **8.** a mărita; a căsători. **9.** a plăti; a achita. **10.** a degaja; a emana; a împrăştia. **11.** a produce; a realiza; a crea. // ***•abdestín bermek*** a muştrului; a trage cuiva o papară. ***•akîl bermek*** a-i deschide cuiva capul; a-l sfătui; a-l povățui;; a-i recomanda. ***•ara bermek*** a întrerupe; a da răgaz; a amâna; a păsui. ***•arka bermek*** a încuraja pe cineva. ***•arka-arkaga bermek*** a se ține spate-n spate; a-şi acoperi spatele reciproc; a se ajuta reciproc; a se sprijini reciproc; a se proteja reciproc. ***•at bermek*** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. ***•ateş bermek*** a da foc; a incendia; a aprinde. ***•ayîrîlîk bermek*** a privilegia. ***•ayta bermek*** a-i da zor cu...; a stărui. ***•baş-başka bermek*** a acționa umăr la umăr. ***•bel búkmek*** a se încovoia; a se curba. ***•beş para bermemek*** a nu da doi bani; a nu-i păsa; a nu se sinchisi. ***•bílgí bermek*** a da informații. ***•bír-bíríne ğesaret bermek*** a se încuraja reciproc. ***•borîşka bermek*** a da cu împrumut. ***•boş bermek*** a da pace; a lăsa în pace. ***•buyuruk bermek*** a ordona; a porunci. ***•ders bermek*** a da lecții; a medita. ***•efirge bermek*** a radiodifuza; a televiza; a transmite; a emite. ***•emír bermek*** a da ordin; a ordona; a porunci. ***•emiyet bermemek*** a nu da importanță. ***•ewlatlîk bermek*** a da de suflet. ***•eziyet bermek*** a chinui; a tortura. ***•ğanîn bermek*** a-şi da viața; a se jertfi; a muri; a se zbate; a se strădui. ***•ğerín bermek*** a-i ceda cuiva locul. ***•ğesaret/kayret bermek*** a încuraja. ***•ğetkí bermek*** a autoriza; a împuternici. ***•ğewap bermek*** a da răspuns; a răspunde. ***•ğeza bermek*** a pedepsi; a sancționa. ***•ğol bermek*** a ceda trecerea; a da prioritate *(auto.)*. ***•ğón bermek*** a da direcția; a orienta. ***•góñíl bermek*** a-şi dărui inima cuiva; a se îndrăgosti; a se devota. ***•ğúrek-tírek bermek*** a-i ține cuiva inima; a-l sprijini; a-l încuraja; a-l consola. ***•ğurttaşlîgîn bermek*** a-i acorda cetățenia; a-l naturaliza. ***•gúwenğe bermek*** a da asigurări. ***•hakk bermek*** a-i da cuiva dreptate. ***•hawa bermek*** a umfla. ***•hesap bermek*** a da socoteală cuiva; a răspunde în fața cuiva. ***•iğar bermek*** a da cu chirie; a da în arendă. ***•iğaze bermek*** a permite; a da voie; a îngădui. ***•ilham bermek*** a insufla. ***•ílíşe bermek*** a se lega mereu de cineva; a nu mai avea loc de cineva; a-l persecuta. ***•íş bermek*** a oferi cuiva de lucru; a da cuiva de lucru. ***•itke ses bermek*** a da gură la câini; a striga la câini să nu mai latre. ***•izah bermek*** a da explicații. ***•ízín bermek*** a da voie; a învoi; a permite; a încuviința. ***•kaber bermek*** a da de veste; a informa; a înştiința. ***•kan bermek*** a da sânge; a-şi vărsa sângele. ***•kanun bermek*** a da lege; a legifera. ***•karar bermek*** *(jur.)* a pronunța o sentință; a hotărî. ***•karşîlîk bermek*** a da răspuns; a replica; a asigura. ***•kaytarîp bermek*** a înapoia; a restitui; a retroceda. ***•keleğekten kaber bermek*** a prezice viitorul; a proroci. ***•kira man bermek*** a da cu chirie; a închiria. ***•kîymet/ónem/ehemmiyet bermek*** a acorda importanță. ***•koğaga bermek*** a mărita. ***•kókírek bermek*** a hrăni cu piept; a alăpta. ***•kókírek bermek*** a da piept cu cineva. ***•kol bermek*** a-şi da mâna cu cineva; a se alia; a se saluta. ***•kóleke bermek*** a face umbră; a umbri. ***•kolga bermek*** a-l da pe mâna cuiva; a-l denunța. ***•kolîndan bermek*** a da ceva din mână. ***•kol-kolga bermek*** a-şi da mâna; a fi mână-n mână; a colabora. ***•kórew bermek*** a da cuiva o sarcină. ***•kózaydîn bermek*** a felicita. ***•kulak bermek*** a ciuli urechile; a asculta cu atenție; a trage cu urechea. ***•kuwat bermek*** a da puteri; a fortifica; a întări. ***•meme bermek*** a da să sugă; a alăpta. ***•miydan bermek*** a da prilej; a ocaziona. ***•miywa bermek*** a da roade. ***•mol-mol bermek*** a îndestula. ***•muwaffiyet bermek*** a ierta; a scuza; a amnistia. ***•nabîzîna kóre şerbet bermek*** a-i da cuiva apă la moară; a-i face pe voie. ***•nasihat bermek*** a sfătui; a povățui. ***•nefes bermek*** a expira. ***•okka bermek*** a da din greutate; a slăbi. ***•omîz bermek*** a pune umărul; a ajuta. ***•oy bermek*** a da votul; a vota. ***•oyîn bermek*** a da spectacole; a da reprezentații. ***•ózín bermek*** a se dedica; a se consacra; a se sacrifica. ***•pápíşín kolîna bermek*** a da cuiva papucii; a-l alunga. ***•parasîn bermek*** a achita contravaloarea; a plăti. ***•paşaportîn kolîna bermek*** a da cuiva paşaportul; a-l expedia. ***•payîn bermek*** a-i da porția; a-l muştrului. ***•píkír bermek*** a-i da cuiva o idee; a-i sugera. ***•píşím bermek*** a da formă. ***•raport bermek*** a raporta. ***•renk bermek*** a da culoare; a colora. ***•rîza bermek*** a-şi da acordul; a consimți; a accepta. ***•ruh bermek*** a ridica moralul cuiva; a îmbărbăta pe cineva. ***•sebep bermek*** a da cuiva motiv să...; ***•şekíl bermek*** a fasona; a modela; a da formă. ***•selam/selamalekím bermek*** a saluta; a da bună ziua; a da binețe. ***•ses bermek*** a-şi face auzită vocea; a răspunde la apel; a scoate sunete; a da glas; a-şi da votul. ***•sînaw bermek*** a da examen. ***•sîr bermemek*** a ține la distanță/la respect. ***•sîra bermek*** a da rând la...; a ține seama de...; a da prilej. ***•soñ bermek*** a pune sfârşit; a face să înceteze; a termina. ***•soñ nefesín bermek*** a-şi da suflarea de pe urmă. ***•sóz bermek*** a-şi da cuvântul; a promite; a da cuiva pas la vorbă. ***•suwga bermek*** a lansa la apă. ***•tafsilat bermek*** a da amănunte. ***•talim bermek*** a instrui. ***•talimat bermek*** a da instrucțiuni. ***•tekmíl kaber bermek*** a raporta; a informa. ***•teminat bermek*** a da garanții. ***•tenekesín kolîna bermek*** a da cuiva papucii; a-i da paşaportul; a-l alunga. ***•teslím bermek*** a preda; a livra; a furniza; a înmâna. ***•tíl-awuz bermemek*** a agoniza; a fi în comă. ***•tílge bermek*** a da în vileag. ***•toprak bermek*** a înzestra cu pământ; a împroprietări. ***•toprakka bermek*** a înmormânta; a înhuma. ***•tutuwga bermek*** a ipoteca. ***•uzaktan ğón bermek*** a teleghida. ***•yúz bermek*** a da cuiva obraz; a-i da nas. ***•zahmet bermek*** a da cuiva de lucru; a da cuiva de furcă. ***•zarar bermek*** a aduce pagubă; a dăuna. ***•zewuk bermek*** a produce plăcere; a desfăta; a delecta. ***•ziyan bermek*** a aduce pagubă; a dăuna; a prejudicia; a dăuna. // ***•Alla(h) bereket bersín!*** grație lui Dumnezeu!; să vă dea Dumnezeu belşug!; ***•Alla(h) bersín!*** *(relig.)* să dea Dumnezeu!; ***•Alla(h) selamet bersín!*** *(relig.)* să vă dea Dumnezeu sănătate!; ***•Alla(h) uzun ómír bersín!*** să vă dea Domnul viață îndelungată!; ***•ara bermeden*** fără întrerupere; fără răgaz. ***•babasî balaban bír top berdí*** tatăl său i-a dat o minge mare. ***•ekí hapta arasînda imtanlarîn hepísín bergen*** şi-a susținut toate examenele în răstimp de două săptămâni. ***•ğerímní sízge beriyím*** vă ofer locul meu. ***•ğol ber*** cedează trecerea. ***•imkáan beríp*** cu îngăduință. ***•ísteseníz bír láj beriyím*** dacă doriți vă dau un medicament. ***•ómírín kalk úşún berdí*** şi-a dat viața pentru popor. ***•saga ders bersín!*** să te mediteze!; ***•sízge sóz bere almam*** nu vă pot promite. ***•tekmíl kaytarîp berúw*** restabilire în întregime.
bermez *adj.* care nu dă.
bermutat *adv.* îndeobşte; de obicei; de regulă.
berpa *s.* restaurare; reparare; renovare; reconstrucție; reabilitare. // ***•berpa etmek*** a restaura; a repara; a renova; a reconstrui; a reabilita.
berpağî *s.* restaurator; depanator.
berpağîlîk *s.* restaurare; reparare; renovare; reconstrucție; reabilitare. // ***•berpağîlîk íşlerí*** lucrări de restaurare.
berpalî *adj.* restaurat; reparat; renovat; reconstruit; reabilitat.

Berr, El- *s. (relig., arab.)* "Binefăcătorul" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
berrak *adj.* limpede; clar. // ***•berrak suw*** apă limpede.
Berrak *s. (antrop. m., prsn.)* "Cel limpede"; "Cel clar".
berraklaşkan *adj.* limpezit.
berraklaşmak *v.i.* a se limpezi *(şi fig.).*
berraklaştîrma *s.* limpezire.
berraklaştîrmak *v.t.* a limpezi.
berraklaştîruw *s.* limpezire.
berraklîk *s.* limpezime; transparenţă.
berriy *adj.* terestru.
bertaraf *adv.* pe de o parte.
berte *s.* tunică.
berúw *s.* **1.** înmânare; dăruire; ofertă; abnegaţie; transmitere. **2.** dare; dăruire; transmitere.
berúwğí *adj.* dătător.
berzah *s. (geogr.)* istm.
besbaye *s. (bot.)* fereguţă; iarbă-dulce *(lat., Polypodium vulgare).*
bes-beter *adj.* deplorabil; sub orice critică.
bese-bellí **I.** *adj.* clar; evident. **II.** *adv.* probabil.
bese-bellílík *s.* axiomă.
beste *s. (muz.)* compoziţie. // ***•beste baylamak*** *(muz.)* a compune.
bestebaylangan *adj. (muz.)* compus.
besteğí *s.* compozitor. // ***•mením eñ súygen besteğím*** compozitorul meu preferat.
bestelemek *v.t. (muz.)* a compune.
bestelengen *adj. (muz.)* compus.
bestelí *adj. (muz.)* compus; scris.
beş *num.* cinci. // ***•beş para bermemek*** a nu da doi bani; a nu-i păsa; a nu se sinchisi. ***•beş paralîk etmek*** a face pe cineva de două parale; a-l înjosi. // ***•beş buşuk*** cinci şi jumătate. ***•beş kíşíden ibaret bír grup*** un grup format din cinci persoane. ***•beş para bermegen*** nepăsător. ***•beş para etmez*** nu face nici doi bani. ***•beş tuyuw*** cele cinci simţuri. ***•kasabaga beş kilometre kala*** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraş. ***•sáát beş trení*** trenul de la ora cinci. ***•tren sáát onga beş kala keldí*** trenul a sosit la ora zece fără cinci.
beş-altî *num.* aproximativ cinci-şase.
beşaret *s.* **1.** veste bună; bucurie. **2.** *(fig.)* pocitanie; urâţenie.
beşaretlí *adj.* bucuros.
Beş-Awul *s. (topon.) ("Cinci Ograde")* Conacul *(jud. Constanţa).*
beşbuğak *s. (geom.)* pentagon.
beşbuğaklî *adj. (geom.)* pentagonal.
Beşen *s. (cron.) al 3-lea trimestru al anului conform calendarului musulman.*
beşer *s.* omul; specia umană.
beşer *num.* cîte cinci.
beşer-beşer *num.* cinci câte cinci.
beşeriy *adj.* uman; omenesc.
beşeriyet *s.* omenire; umanitate.
beşeriyleşken *adj.* umanizat.
beşeriyleştírme *s.* umanizare.
beşeriyleştírmek *v.t.* a umaniza.
beşeriyleştírúw *s.* umanizare.
beşew **I.** *num.* grup de cinci. **II.** *s. (muz.)* cvintet.
beşew-beşew *num.* grupuri de câte cinci.
beşewí *pron.* toţi cinci.
beşğîllîk *adj. (cron.)* cincinal.
beşinelí-ğemíşan *s. (bot.)* păducel; ramn *(lat., Crataegus oxyacantha).*
beşir *s.* binevestitor; propovăduitor.
Beşir *s. (antrop. m., arab.)* "Binevestitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Beşire *s. (antrop. f., arab.)* "Binevestitoarea".
beşirlík *s.* binevestire; propovăduire.
beşiynelí-alîş *s. (bot.)* păducel; ramn *(lat., Crataegus oxyacantha).*
beşiynelí-kaálp-gúlí *s. (bot.)* păducel; ramn *(lat., Crataegus oxyacantha).*
beşík *s.* leagăn. // ***•beşíkten kabírgeşík*** din leagăn până la groapă.
beşínğí *num.* al cincilea; a cincea.
beşkat *adj.* încincit; cvintuplu.
beşkatartkan *adj.* încincit; cvintuplu.
beşkatartma *s.* încincire.
beşkatlî *adj.* încincit; cvintuplu.
beşkeñ *s. (mat.)* pentagon.
beşkeñlí *adj.* pentagonal.
beşleme *s.* încincire.
beşlemek *v.t.* a încinci.
beşlengen *adj.* încincit; cvintuplu.
beşlenmek *v.i.* a se încinci.
beşlep *adv.* încincit; reciclând de cinci ori.
beşlerde *num.* aproximativ cinci.
beşlík *s.* **1.** monedă/bancnotă de cinci unităţi. **2.** cincime.
beşparmakotî *s. (bot.)* buruiană-de-cinci-degete *(lat., Potentilla tormentilla).*
beşparmakotî, gúmúş- *s. (bot.)* scrântitoare *(lat., Potentilla argentea).*
beşparmakotî, ğîltîr- *s. (bot.)* sclipeţ *(lat., Potentilla erecta).*
beşparmakotî, kaz- *s. (bot.)* coada-racului *(lat., Potentilla anserina).*
beşparmakotî, kógene- *s. (bot.)* buruiană-de-cinci-degete *(lat., Potentilla reptans).*
beşparmakotî, sarî- *s. (bot.)* gălbenuşă *(lat., Potentilla chrysantha).*
beşsenelík *adj. (cron.)* cincinal.
beşte **I.** *adv.* la cinci; din cinci. **II.** *s.* cincime.
beşte-bír *num.* o cincime.
Beş-Tepe *s. (topon.) ("Cinci Coline")* Beştepe *(jud. Tulcea).*
beşuş *adj.* amabil; prietenos; binevoitor.
beşyîllîk *adj. (cron.)* cincinal. // ***•beşyîllîk tasawur*** plan cincinal.
beşyúzyîllîk *s.* cvincentenar.
bet *s.* **1.** direcţie; sens. **2.** figură; faţă; chip; obraz. **3.** parte; loc. // ***•bet aşmak*** a da cuiva obraz; a-i da nas. ***•betí píşmek*** a-i crăpa obrazul de ruşine; a se ruşina. ***•betín ğuwmak*** a se spăla pe faţă. ***•betíne aytmak*** a-i spune cuiva de la obraz. // ***•ald/ók betí*** partea de dinainte. ***•arka bet*** revers. ***•bet şukurî*** gropiţă *(în obraji).* ***•dúniyanîñ dórt betí*** cele patru puncte cardinale. ***•Esma turganî man betín ğuwa*** Esma se spală pe faţă cum se scoală.
beta *s.* beta *(a doua literă a alfabetului grecesc).* // ***•beta ğísímşík*** *(fiz.)* particulă beta.
betaşkan *adj.* îngăduitor; răbdător; tolerant.
betaşmama *s.* intoleranţă.
betaşmaz *adj.* distant; neprietenos; intolerant.
betaşuw *s.* **1.** răzgâiere; răsfăţ; alintare. **2.** surâs; zâmbet. **3.** îngăduinţă; răbdare toleranţă.
bet-betke *adv.* faţă în faţă.
beter *adj.* mai rău; mai prost; înrăutăţit.
beterleşken *adj.* înrăutăţit; agravat.
beterleşme *s.* înrăutăţire; agravare.
beterleşmek *v.i.* a se înrăutăţi; a se agrava.
beterleştírgen *adj.* agravant.
beterleştírme *s.* înrăutăţire.
beterleştírmek *v.t.* a înrăutăţi; a agrava.
beterleştírúw *s.* înrăutăţire.
beterleşúw *s.* înrăutăţire; agravare.
betiy *s.* figură; formă.
betínde *postp.* înspre; către. // ***•úy betínde kaldî*** a rămas lângă casă.
betínden *postp.* dinspre. // ***•mektep betínden kele*** vine dinspre şcoală.
betípíşken *adj.* ruşinat.
betípíşmegen *adj.* neruşinat.
betípíşmeme *s.* neruşinare.
betke *postp.* spre direcţia; înspre. // ***•ánaw betke*** încolo. ***•bízím betke karay*** el priveşte spre noi. ***•deñíz betke kettí*** s-a dus înspre mare. ***•kaysî betke?*** în ce parte?; în ce direcţie?; ***•mínaw betke*** încoace.
beton *s.* beton. // ***•beton kuymak*** a betona. // ***•kafeslí/polatlî/temírlí beton*** beton armat.
betonkarîştîrgan *s.* betonieră.
betonkuyulgan *adj.* betonat.
betonkuyuw *s.* betonare.
betonlama *s.* betonare.
betonlamak *v.t.* a betona.
betonlangan *adj.* betonat.
betonlanmak *v.i.* a se betona.
betonlatmak *v.t.* a determina să betoneze.
betonlî *adj.* betonat.
betontaşîgan *s.* betonieră.
betpíşírgen *adj.* ruşinos; reprobabil.
betpíşmesí *s.* ruşine.
betsíz *s., adj.* neruşinat; neobrăzat; impertinent.
betsízlík *s.* neruşinare; neobrăzare; impertinenţă.
bettapkan *adj.* răsfăţat; răzgâiat.
bette *postp.* pe direcţia; înspre.
betten *postp.* din direcţia; dinspre.
bewa-ğewezí *s. (bot.)* nucşoară; nucă-tămâioasă.
bewel *s.* urină. // ***•bewel tókmek*** *(fiziol.)* a urina.
bewelbílímğísí *s. (med.)* urolog.
bewelbílímí **I.** *adj. (med.)* urologic. **II.** *s. (med.)* urologie.
bewelbílímlí *adj. (med.)* urologic.
bewelkísesí *s. (anat.)* vezică urinară; băşica udului.
bewelmeğrasî *s. (anat.)* uretră.
beweltógúw *s.* urinare.
bey *s. (ist.)* bei.
Bey-Dawut *s. (topon.) ("Domnul David")* Beidaud *(jud. Tulcea).*
beyis *s.* inconvenient; neajuns; obstacol; piedică.
bez *s.* **1.** cârpă. **2.** *(anat.)* ganglion. **3.** *(anat.)* glandă. // ***•endokrin bezí*** *(anat.)* glandă endocrină. ***•erkeklík bezí*** *(anat.)* scrot. ***•ğelkeñ bezí*** *(nav.)* foaie de catarg. ***•kalkan bezí*** *(anat.)* glandă tiroidă. ***•mideastî bezí*** *(anat.)* pancreas. ***•şadîr bezí*** foaie de cort. ***•túkúrşúk bezlerí*** *(anat.)* glandele salivare.

bezdírmek *v.t.* a cicăli; a plictisi.
bezdírúwğí *adj.* cicălitor; agasant; plictisitor.
bezek *s.* podoabă; ornament; beteală.
bezeklí *s.* împodobit; ornat; gătit.
bezeklí-túzeklí *adj.* înzorzonat.
bezek-túzek *s.* zorzoane.
bezemek *v.t.* a împodobi; a orna; a găti.
bezengen *adj.* împodobit; ornat; gătit.
bezenmek *v.i.* a se împodobi; a se orna; a se găti.
bezew *s.* împodobire; ornare; gătire.
bezgek *s.* nuia; vargă. // ***•bezgektiy kaltîramak*** a tremura ca varga.
bezgen *adj.* plictisit; blazat.
Bezğe/Bedje *s. (topon.) ("Corturile")* Satu Nou *(jud. Tulcea)*.
bezirgáan *s.* **1.** negustor. **2.** afacerist; speculant.
bezirgáanlîk *s.* **1.** negustorie. **2.** afacere; speculă.
bezlí *adj. (anat.)* ganglionar.
bezlí-tíşotî *s. (bot.)* breabăn *(lat., Dentaria glandulosa)*.
bezmek *v.i.* a se plictisi; a se sătura; a se blaza.
bezúw *s.* plictisire; săturare; blazare.
Bhutan *s. (topon.)* Bhutan.
biadalet *adj.* injust; inechitabil; nedrept.
biadaletlík *s.* inechitate; nedreptate.
biademiyet *adj.* inuman; neomenos.
biademiyetlík *s.* lipsă de omenie; neomenie.
biahláak *adj.* necinstit; imoral; corupt.
biahláaklîk *s.* imoralitate; corupţie.
biakîr *adj.* interminabil; nesfârşit; infinit; neţărmurit.
biakîrlîk *s.* imensitate; veşnicie; infinit; abis.
bianamal *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bianamallîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
bianapara *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bianaparalîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
biañbílím *adj.* inconştient.
biañbílímlík *s.* inconştienţă.
biañlam *adj.* **1.** absurd; lipsit de sens; aberant. **2.** nesemnificativ.
biañlamlîk *s.* nonsens; absurditate.
biaydîn *adj.* neclar.
biaydînlîk *s.* neclaritate.
biazak *adj.* interminabil; nesfârşit; infinit; neţărmurit.
biazaklîk *s.* imensitate; veşnicie; infinit; abis.
bibasiret *adj.* neprevăzător; imprudent.
bibasiretlík *s.* lipsă de prevedere; lipsă de precauţie; imprudenţă.
bibaşaruw *adj.* nereuşit; incompetent; incapabil; ineficace.
bibaşaruwluk *s.* eşec; insucces; inabilitate; contraperformanţă; incompetenţă.
bibaşmal *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bibaşmallîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
bibeğerúw *adj.* nereuşit; incompetent; incapabil; ineficace.
bibeğerúwlúk *s.* eşec; insucces; inabilitate; contraperformanţă; incompetenţă.
bibelow *s.* bibelou.
biberekeť *adj.* nefertil.
biberekeťlík *s.* nefertilitate.
biberon *s.* biberon.
bibílím *adj.* **1.** analfabet; ignorant. **2.** neştiinţific.
bibílímlík *s.* ignoranţă; analfabetism.
bibílínş *adj.* inconştient.
bibílínşlík *s.* inconştienţă.
Bibliya *s. (relig.)* Biblia.
bibliyalî *adj.* biblic.
bibliyografik *adj.* bibliografic.
bibliyografiya *s.* bibliografie. // ***•genel bibliyografiya*** bibliografie generală.
bibliyografiyalî *adj.* bibliografic.
biçeps *s. (anat.)* biceps.
biçikleta *s.* bicicletă. // ***•biçikleta ozîşî*** cursă de ciclism.
biçikletağî *s.* ciclist; biciclist.
biçikletağîlîk *s.* ciclism.
biçikletamiydanî *s.* velodrom.
bidayet *s.* debut; început.
bideñge *adj.* dezechilibrat.
bideñgelík *s.* dezechilibru.
biderman *adj.* **1.** *(fig.)* incurabil; iremediabil. **2.** epuizat.
bidermanlîk *s.* epuizare; sleire.
bidîkkat *adj.* neatent; neglijent.
bidîkkatlîk *s.* neatenţie; neglijenţă.
bidon *s.* bidon.
biedep *adj.* impertinent; necuviincios; obraznic; neruşinat.
biedeplík *s.* obrăznicie; impertinenţă; neruşinare.
bielifbe *adj.* analfabet; ignorant.
bielifbelík *s.* analfabetism; ignoranţă.
bieşít *adj.* inegal.
bieşítlík *s.* inegalitate.
bifaal *adj.* inactiv.
bifaaliyet *adj.* inactiv.
bifaaliyetlík *s.* inactivitate.
bifaallîk *s.* inactivitate.
bifayda *adj.* neprielnic; inutil; nefolositor; neconvenabil.
bifaydalîk *s.* inutilitate.
bifíkír *adj.* stupid; fără sens.
bifíkírlík *s.* stupiditate.
biftek *s.* biftec. // ***•kúygen biftek*** biftec în sânge.
bigamiya *s.* bigamie.
bigáne *adj.* indiferent.
bigóñíllík *s.* descurajare; demobilizare; demoralizare; deprimare.
bigudiy *s.* bigudiu.
bigúna *adj.* inocent; nevinovat.
bigúnalîk *s.* inocenţă.
biğesaret *adj.* fricos; timid.
biğesaretlík *s.* timiditate; descurajare; teamă; sfială.
biğetkí *adj.* neîmputernicit; incompetent.
biğetkílík *s.* neîndreptăţire; incompetenţă.
bihakk *adj.* nedrept; inechitabil; injust.
bihakklîk *s.* nedreptate; inechitate; injustiţie.
bihaleket *adj.* imobil; în repaus; inactiv.
bihaleketlík *s.* imobilitate; inactivitate; nemişcare.
bihesap *adj.* **1.** *(fig.)* imprudent; nechibzuit. **2.** nemăsurat; fără măsură; nelimitat.
bihesaplîk *s.* imprudenţă; nechibzuinţă.
bihuş *adj.* fără cunoştinţă; leşinat.
bihuzur *adj.* incomodat; stingherit.
bihuzurluk *s.* incomodare; stingherire.
bihúrmet *adj.* insolent.
bihúrmetlík *s.* lipsă de respect; impertinenţă; insolenţă.
biimkáan *adj.* imposibil.
biimkáanlîk *s.* imposibilitate.
biinsaf *adj.* injust; inuman.
biinsaflîk *s.* inechitate; nedreptate; necinste.
biinsaniyet *adj.* inuman; neomenos.
biinsaniyetlík *s.* lipsă de omenie; neomenie.
bikabaát *adj.* **1.** nevinovat. **2.** *(fig.)* inocent; candid.
bikabaátlík *s.* inocenţă; nevinovăţie.
bikaber *adj.* neştiutor; ignorant.
bikabiliyet *adj.* incapabil; nepriceput.
bikabiliyetlík *s.* incapacitate; nepricepere.
bikanun *adj. (jur.)* ilegal.
bikanunluk *s. (jur.)* ilegalitate.
bikapital *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bikapitallîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
bikarbonat *s.* bicarbonat.
bikeneğet *adj.* nesatisfăcut; nesatisfăcător; nemulţumit.
bikeneğetlík *s.* nemulţumire.
bikerek *adj.* inutil; netrebuincios; de prisos; nefolositor.
bikereklík *s.* inutilitate.
bikes *adj.* singuratic.
bikiniy *s.* costum de baie.
bikiyip *adj.* indispus; mahmur.
bikiyiplík *s.* indispoziţie; boală; proastă dispoziţie *(uşoară)*.
bikórgí *adj.* neexperimentat; nepriceput.
bikórgílík *s.* lipsă de experienţă; nepricepere.
bikudret *adj.* fără putere; neputincios; slab.
bikudretlík *s.* lipsă de putere; neputinţă; slăbiciune.
bikusur *adj.* fără cusur.
bikusurluk *s.* perfecţiune.
bikuwat *adj.* fără putere; slab; neputincios.
bikuwatlîk *s.* lipsă de forţă; slăbiciune; neputinţă.
bikuwet *adj.* fără putere; slab; neputincios.
bikuwetlík *s.* lipsă de forţă; slăbiciune; neputinţă.
bila *s. (tehn.)* bilă.
bilahara *adv.* apoi; după aceea; în cele din urmă.
bilakis *adv.* dimpotrivă; din contra.
Bilal *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce satisface însetarea".
bilalî *adj. (tehn.)* cu bile. // ***•bilalî ğatak*** *(tehn.)* rulment.
bilans *s.* bilanţ *(şi fig.)*. // ***•bilans yapmak*** a face bilanţul.
bilasebep *adj.* neîntemeiat.
bilayistisna *adv.* fără excepţie.
bilet *s.* bilet; tichet. // ***•bilet geşerlígí*** valabilitatea biletului. ***•bilet geşmiy*** biletul nu este valabil. ***•bilet kasasî*** casa de bilete. ***•bilet muteber*** biletul este valabil. ***•deweran biletí*** bilet de cinema. ***•dewriyálem biletí*** bilet de circuit. ***•ekí barîp-kelme bilet*** două bilete dus-întors. ***•tayyare biletí*** bilet de avion. ***•tren biletí*** bilet de tren. ***•uşuş numarasî bilette yazuwlî mî?*** e scris pe bilet numărul zborului?;
biletşí *s.* taxator; încasator.
bilfarz *adv.* să admitem că; să presupunem că; spre exemplu.
bilfigel *adv.* de fapt; în fapt; efectiv; într-adevăr.
bilfiil *adv.* de fapt; în fapt; efectiv; într-adevăr.
bilhassa *adv.* în special; mai cu

seamă; cu deosebire.
bililtizam *adv.* intenționat; înadins; anume.
biliyart *s.* biliard. // **•biliyart masasî** masă de biliard. **•biliyart tobî** bilă de biliard.
biliyon *s.* bilion.
billahiy *interj.* pe legea mea!;
billúr *s.* cristal. // **•billúr ğísímí/merğek** *(anat.)* cristalin. **•billúr kade** pahar de cristal. **•billúr ses** voce cristalină.
billúrdiy *adj.* care are înfățișarea unui cristal; cristaloid.
billúriy *adj.* cristalin.
billúriysîzga *s.* cristalografie.
billúrleşken *adj.* cristalizat.
billúrleşme *s.* cristalizare.
billúrleşmek *v.i.* a se cristaliza.
billúrleştírmek *v.t.* a cristaliza.
billúrleşúw *s.* cristalizare.
bilúzum *adj.* inutil; de prisos; superfluu.
bilúzumluk *s.* inutilitate; zădărnicie.
bilvasîta *adv.* indirect; prin intermediul...; // **•bilvasîta bergí** impozit indirect.
bimaarif *adj.* neinstruit; needucat.
bimaariflík *s.* lipsă de instruire; lipsă de educație.
bimaharet *adj.* nepriceput; neîndemânatic.
bimaharetlík *s.* nepricepere.
bimana *adj.* **1.** fără sens. **2.** nesemnificativ. **3.** *(fig.)* absurd.
bimanalîk *s.* absurditate.
bimeğal *adj.* sleit de puteri; epuizat.
bimeğallîk *s.* oboseală; epuizare.
bimemnuniyet *adj.* neplăcut; nemulțumit.
bimemnuniyetlík *s.* neplăcere; nemulțumire.
bimerhamet *adj.* nemilos; neîndurător; crud.
bimerhametlík *s.* neîndurare; bestialitate; cruzime.
bimetanet *adj.* nerezistent; fără rezistență.
bimetanetlík *s.* lipsă de rezistență; lipsă de putere.
bimín *adj.* fără lacună; fără cusur; fără defect.
bimínlík *s.* perfecțiune.
bimuvaffakîyet *adj.* nereuşit; fără succes.
bimuvaffakîyetlík *s.* nereuşită; insucces.
bimúnasebet *adj.* **1.** *(d. acțiuni, fapte)* inoportun; nepotrivit. **2.** *(d. oameni)* indecent; necuviincios.
bimúnasebetlík *s.* **1.** inoportunitate. **2.** indecență; necuviință.
bina *s.* **1.** clădire; construcție. **2.** edificiu; stabiliment. // **•binanîñ arkasîndan dawuşlar eşítíle** se aud sunete dinspre spatele clădirii. **•bo bina taa yúksek** clădirea aceasta este mai înaltă.
binamus *adj.* necinstit.
binamusluk *s.* necinste.
binayenaleyh *adv.* de aceea; prin urmare.
binezaket *adj.* nepoliticos; necuviincios.
binezaketlík *s.* impolitețe; necuviință.
binihayet *adj.* nesfârşit; fără sfârşit; infinit.
binihayetlík *s.* infinit; abis; imensitate.
biñ *num.* mie; una mie. // **•biñ dereden suw ketírmek** a se scuza în fel şi chip; a motiva în fel şi chip. **•biñ peşman bolmak** a regreta amarnic. // **•biñ bír keşe** o mie şi una de nopți. **•biñler men** cu miile. **•úş biñ metre engellí ğuwurmasî** *(sport)* cursa de trei mii metri obstacole.
biñayaklîlar *s., pl.* miriapode.
biñbaşî *s. (mil.)* maior.
biñbírteşíkotî *s. (bot.)* sunătoare; pojarniță *(lat., Hypericum perforatum)*.
biñbírteşíkotî, meneklí- *s. (bot.)* sunătoare; pojarniță; fălcățea *(lat., Hypericum maculatum)*.
biñbíryaprak *s. (bot.)* coada-şoricelului *(lat., Achillea millefolium)*.
biñde *s. (mat.)* miime.
biñde-bír *num.* o miime.
biñdeyedíyaşar *s. (med.)* septicemie.
biñer *num.* câte o mie.
biñer-biñer *num.* o mie câte o mie.
biñğîl *s. (cron.)* mileniu.
biñğîllîk *adj.* milenar.
biñínğí *num.* al miilea.
biñkat *adj.* înmiit.
biñkatartkan *adj.* înmiit.
biñkatlî *adj.* înmiit.
biñlengen *adj.* înmiit.
biñlep *adv.* înmiit; reciclând de o mie ori.
biñlerde *num.* aproximativ o mie.
biñlerğe *num.* cu miile; mii de.
biñlík *s.* **1.** bacnotă de o mie de unități. **2.** *(mat.)* miime.
biñyîl *s. (cron.)* mileniu.
biñyîllîk *adj.* milenar.
biolanak *adj.* imposibil; irealizabil.
biolanaklîk *s.* imposibilitate.
biólím *adj.* etern; nemuritor.
biólímlík *s.* eternitate; nemurire.
bipara *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
biparalîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
bipayda *adj.* nefolositor; inutil; neconvenabil; neprielnic.
bipaydalîk *s.* inutilitate.
biperva *adj.* curajos; neînfricat.
bipíkír *adj.* stupid; fără sens.
bipíkírlík *s.* stupiditate.
bipíşím *adj.* **1.** diform. **2.** amorf; fără formă.
bipíşímlík *s.* urâțenie; deformare.
bira *s.* bere. // **•bira meşerpesí** halbă. **•kara bira** bere neagră. **•sarî bira** bere blondă.
biraát *adj.* **1.** neliniştit; frământat; tulburat. **2.** incomod; neconfortabil. **3.** bolnav; suferind.
biraátlík *s.* **1.** neliniște; frământare; tulburare. **2.** boală; indispoziție; proastă dispoziție.
birağî *s.* berar.
birakana *s.* berărie; braserie.
biramayasî *s. (bot.)* zaharomices; drojdie-de-bere *(lat., Saccharomyces cerevisiae)*.
birebit *s. (orn.)* măcăleandru; guşă-roşie *(lat., Erithacus rubecula)*.
biren *s., adj.* **1.** hrăpăreț; hulpav. **2.** vampir; căpcăun. **3.** gurmand; mâncăcios.
birenlík *s.* voracitate.
biriyayet *adj.* neascultător; nesupus.
biriyayetlík *s.* **1.** lipsă de respect; lipsă de considerație. **2.** neconformare; nesupunere.
birokrasiya *s.* birocrație.
birokrasiyağî *s.* birocrat.
birokrat *s.* birocrat.
birow *s.* birou. // **•bílgí birowî** biroul de informații.
bis **I.** *interj.* bis!; **II.** *s.* repetare; repetiție; bis.
bisabîr *adj.* nerăbdător; impacientat.
bisabîrlîk *s.* nerăbdare; impacientare.
bisadakat *adj.* infidel; nedevotat.
bisadakatlîk *s.* infidelitate.
bisahip *adj.* **1.** fără stăpân; nestăpânit. **2.** de pripas.
bisahiplík *s.* nestăpânire.
bisalahiyet *adj.* injust; neîndreptățit.
bisalahiyetlík *s.* injustețe; neîndreptățire.
bisamimiyet *adj.* necinstit; nesincer.
bisamimiyetlík *s.* necinste; lipsă de sinceritate.
bisaygî *adj.* nerespectuos.
bisaygîlîk *s.* lipsă de respect; lipsă de considerație.
bisebat *adj.* nestabil; nestatornic.
bisebatlîk *s.* instabilitate; nestatornicie.
bisebep *adj.* nemotivat; fără motiv.
bisemere *adj.* steril; neroditor; neproductiv.
bisemerelík *s.* sterilitate; neproductivitate.
biseríşte *adj. (d. oameni)* neexperimentat; lipsit de experiență; începător.
biseríştelík *s.* noviciat.
bisermaye *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bisermayelík *adj. (econ.)* decapitalizare.
biskúyit *s. (gastron.)* biscuit.
bismut *s.* bismut.
bisoy *adj.* degenerat.
bisoylîk *s.* degenerare.
bisturiy *s.* bisturiu.
bisúyúm *adj.* antipatic.
bisúyúmlúk *s.* urâțenie; antipatie.
bişáre *adj.* iremediabil; ireparabil; fără soluție.
bişárelík *s.* imposibilitate; neputință.
bişefkat *adj.* neomenos; inuman; neîndurător.
bişefkatlîk *s.* neomenie; lipsă de omenie; neîndurare.
bişuphe *adj.* incontestabil.
bişuur *adj.* inconştient.
bişuurluk *s.* inconştiență.
bişúphe **I.** *adj.* sigur; cert; neîndoielnic. **II.** *adv.* fără îndoială; cu siguranță; cu certitudine.
bişúphelík *s.* certitudine; siguranță.
bit *s. (ent.)* păduche *(lat., Pediculus)*.
bitakat *adj.* epuizat; istovit; extenuat; fără putere.
bitakatlîk *s.* epuizare; istovire; extenuare; stare de slăbiciune.
bitalih *adj.* nenorocos; ghinionist.
bitalihlík *s.* nenoroc; neşansă; ghinion; necaz.
bitañrî **I.** *adj.* neruşinat; necinstit. **II.** *s.* ateu.
bitañrîlîk *s.* ateism.
bitaraf *adj.* **1.** neutru; neangajat; nealineat. **2.** imparțial; neutru. // **•bitaraf mîntaka** zonă neutră.
bitaraflîk *s.* **1.** neutralitate; neangajare; nealiniere. **2.** imparțialitate; neutralitate.
biteğrúbe *adj. (d. oameni)* neexperimentat; lipsit de experiență; începător.
biteğrúbelík *s.* noviciat.
bitek *adj.* fertil; roditor.
biteklík *s.* fertilitate.
biteksíz *adj.* arid; steril.
biteksízlík *s.* ariditate; sterilitate.
biterbiye *adj.* **1.** obraznic;

impertinent. **2.** needucat; prost crescut; neinstruit; nedresat.
biterbiyelík *s.* obrăznicie; impertinenţă.
biteviye *adv.* în continuu; permanent.
bitew *s.* floră.
bití, egín- *s. (ent.)* morar; gândac-de-făină *(lat., Tenebrio monitor)*.
bití, takta- *s. (ent.)* ploşniţă; păduche-de-lemn; stelniţă *(lat., Cimicidae)*.
bití, tírmen- *s. (ent.)* morar; gândac-de-făină *(lat., Tenebrio monitor)*.
bitkiy *s.* plantă.
bitkóz *adj. (d. persoane)* care are ochii abia mijiţi; cu ochii mici cât un păduche.
bitleme *s.* despăduchere.
bitlemek *v.t.* a păduchea; a despăduchea; a căuta de păduchi.
bitlenmek *v.i.* a se păduchea; a se despăduchea; a se căuta de păduchi.
bitleşmek *v.i.* a se umple de păduchi.
bitletmek *v.t.* a pune pe cineva să păducheze; a pune să despăducheze; a pune să caute de păduchi.
bitlew *s.* despăduchere.
bitlí *adj.* păduchios.
bitlík *s.* mulţime de păduchi; păducherie.
bitotî *s. (bot.)* darie; păducherniţă *(lat., Pedicularis campestris)*.
bitotî, kúntayaklî- *s. (bot.)* vârtejul-pământului; păducher *(lat., Pedicularis verticillata)*.
bitpazarî *s.* talcioc.
bittabiy *adv.* desigur; fireşte.
bittesadúf *adv.* întâmplător.
bitum *s.* bitum.
bitumlî *adj.* bituminos.
bit-zambagî *s. (bot.)* popaz *(lat., Sabadilla officinalis)*.
biumut *adj.* deznădăjduit; desperat.
biumutluk *s.* deznădejde; desperare.
biuygun *adj.* nepotrivit.
biuygunluk *s.* neconcordanţă; contradicţie; nepotrivire; contrast.
biuyum *adj.* discordant; distonant.
biuyumluk *s.* discordanţă; dezacord; distonanţă.
biúmút *adj.* deznădăjduit; desperat.
biúmútlúk *s.* descurajare; deznădejde; desperare.
bivefa *adj.* inconstant; nestatornic.
biviğdan *adj.* de rea-credinţă; necinstit; fără scrupule.
biviğdanlîk *s.* lipsă de scrupule; neruşinare; nemernicie.
biyak *adj.* **1.** *(pol.)* neutru; nealiniat. **2.** neutru *(şi chim.)*. // **•*biyak ulka*** *(pol.)* stat neutru.
biyaklaşkan *adj.* neutralizat.
biyaklaşmak *v.i.* a se neutraliza.
biyaklaştîrîlgan *adj.* neutralizat.
biyaklaştîrîlmak *v.i.* a se neutraliza.
biyaklaştîrma *s.* neutralizare.
biyaklaştîrmak *v.t.* a neutraliza.
biyaklaşuw *s.* neutralizare.
biyaklîk *s. (pol.)* neutralitate; nealiniere.
biyan *s.* declaraţie; comunicat. // **•*biyan etmek*** a da o declaraţie; a comunica. // **•*harbiye biyanî*** *(pol.)* declaraţie de război. **•*yazuwlî biyan*** declaraţie scrisă.
Biyan *s. (antrop. m., f., arab.)* "Chemarea" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
biyanat *s.* declaraţie; comunicat.
biyanatlî *adj.* declarat; proclamat.
biyanname *s.* comunicat.
biyarar *adj.* nefolositor.
biyararlîk *s.* incapacitate.
biyat *s.* supunere; ascultare.
biyatlî *adj.* docil; supus; ascultător; smerit.
biyaz *adj.* alb. // **•*biyaz îrk*** rasa albă. **•*biyaz ótmek*** pâine albă. **•*biyaz şarap*** vin alb. **•*biyaz taşlar*** *(la şah)* piesele albe. **•*karday biyaz*** alb ca zăpada.
biyaz-aşşî-pakla *s. (bot.)* cafeluţă; lupin *(lat., Lupinus albus)*.
biyazbolgan *adj.* albit; înălbit.
biyazboluw *s.* albire; înălbire.
biyazgaşalar *adj.* alburiu; albicios.
biyazgatartar *adj.* alburiu; albicios.
biyaz-hardal *s. (bot.)* muştar-alb *(lat., Brassica alba; Sinapis alba)*.
biyaz-kakatuw-dudukuşî *s. (orn.)* cacadu alb *(lat., Cacatua alba)*.
biyaz-kapîsta *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.
biyaz-kelem *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.
biyazlanmak *v.i.* a se albi; a deveni alb.
biyazlatmak *v.t.* a albi.
biyazlîk *s.* alb; culoare albă.
biyaz-nergis *s. (bot.)* coprină-albă *(lat., Narcissus poeticus)*.
biyazpener *s.* brânză telemea.
biyazperde *s.* ecran *(cinematografic)*.
biyaz-şapkelí-peşmek *s. (bot.)* ciupercă Champignon *(lat., Agaricus bisporus)*.
biy-biy *interj.* pui!; pui-pui!;
biyday *s. (bot.)* grâu *(lat., Triticum aestivum)*. **2.** *(astr.)* zodia fecioarei. // **•*arpa íşínde bír biydayday bolmak*** a fi deosebit; a fi mai cu moţ; a fi mai breaz. // **•*arpa íşínde bír biyday*** diferit; deosebit; mai cu moţ; mai breaz. **•*biyday unî*** făină de grâu.
biyday, kara- *s. (bot.)* hrişcă *(lat., Fagopyrum esculentum)*.
biydayagî, Amerika- *s. (orn.)* lişiţă americană *(lat., Fulica americana)*.
biydayak *s. (orn.)* lişiţă *(lat., Fulica atra)*.
biydayak, ak-karînlî- *s. (orn.)* lişiţă cu piept alb *(lat., Amaurornis phoenicurus)*.
biydayak, kekeşlí- *s. (orn.)* lişiţă moţată *(lat., Fulica cristata)*.
biydaybaşî *s.* **1.** spic de grâu. **2.** *(astr.)* zodia fecioarei.
biydayî, makoron- *s. (bot.)* grâu-tare *(lat., Triticum durum)*.
biyday-korayî *s. (bot.)* zizanie; sălbăţie *(lat., Lolium temulentum)*.
biye *s.* iapă.
biyela *s. (tehn.)* bielă.
biyeter *adj.* insuficient; nesatisfăcător.
biyeterlík *s.* insuficienţă; incapacitate *(şi med.)*.
biyetkí *adj.* **1.** incompetent. **2.** neîmputernicit; fără împuternicire.
biyetkílík *s.* incompetenţă.
biyîkpal *adj.* nenorocos; ghinionist; nefericit; nemulţumit.
biyîkpallîk *s.* ghinion; nefericire; nemulţumire.
biyke *s.* **1.** soţie; nevastă. **2.** femeie; muiere.
biynelmilel *adj.* internaţional.
biynelmilellík *s.* internaţionalism.
biyografik *adj.* biografic.
biyografiya *s.* biografie.
biyografiyalî *adj.* biografic.
biyokimiya *s.* biochimie.
biyokimiyağî *s.* biochimist.
biyoksit *s. (chim.)* bioxid.
biyoloğik *adj.* biologic.
biyoloğiya **I.** *adj.* biologic. **II.** *s.* biologie.
biyoloğiyağî *s.* biolog.
biyoloğiyalî *adj.* biologic.
biyolok *s.* biolog.
biyosfera *s.* biosferă.
biyziy *adj.* oval; eliptic.
biz *s.* sulă. // **•*kondîrağî bizí*** sulă de cizmărie.
bizanslî *adj.* bizantin.
bizatihiy *adv.* de la sine.
bizewzek *adj.* neînarmat.
bizewzeklík *s.* neînarmare.
bizon *s. (zool.)* bizon *(lat., Bos bison)*.
bizzat *adv.* personal; în persoană.
bíldírgen **I.** *adj.* indicativ. **II.** *s.* vestitor.
bíldírílmek *v.i.* **1.** a se înştiinţa; a se anunţa; a se comunica. **2.** a se avertiza; a se pune în vedere. **3.** a se clarifica; a se preciza. // **•*fîrtîna bíldíríle*** se anunţă furtună.
bíldírme **I.** *s.* **1.** înştiinţare; anunţare. **2.** avertizare; avertisment. **II.** *s., adj. (gram.)* indicativ. // **•*baştan bíldírme*** preaviz. **•*bíldírme konşasî*** pancartă. **•*bíldírme sîygasî*** *(gram.)* modul indicativ.
bíldírmek *v.t.* **1.** a înştiinţa; a anunţa; a comunica. **2.** a avertiza; a pune în vedere. **3.** a clarifica; a preciza. // **•*keleğekní bíldírmek*** a prezice viitorul; a prooroci. **•*wurgulap bíldírmek*** a preciza; a specifica.
bíldírúw *s.* comunicat; declaraţie.
bíldírúwğí *adj.* explicativ.
bíle-bíle *adv.* intenţionat; înadins; conştient; deliberat; în cunoştinţă de cauză; cu premeditare. // **•*bíle-bíle etmek*** a premedita. // **•*emin bolîñîz, bíle-bíle bolmadî!*** fiţi convins, nu a fost intenţionat!;
bílek *s.* **1.** *(anat.)* încheietura mâinii; carp; articulaţia radio-carpiană. **2.** *(anat.)* antebraţ. **3.** manşetă *(la cămaşă)*. // **•*bílek sáátí*** ceas de mână.
bílek súyegí *s. (anat.)* os carpian.
bíleklí *adj.* cu antebraţ. // **•*bíleklí pantolan*** pantaloni cu manşetă. **•*temír bíleklí*** cu antebraţ de fier.
bílew *s.* tocilă.
bílezík *s.* brăţară. // **•*uğuz bílezík*** brăţară ieftină.
bílge *s.* înţelept; chibzuit.
bílgelík *s.* înţelepciune; chibzuială.
bílgen *s.* ştiutor; cunoscător; competent; învăţat; erudit; experimentat. // **•*keşke bílgen bolsam*** dacă aş fi ştiut. **•*kóp tíl bílgen*** poliglot. **•*lugat bílgen*** lexicolog.
bílgen-kórgen *adj.* ştiutor; cunoscător; competent; învăţat; erudit; experimentat.
bílgí *s.* cunoştinţe; informaţii. // **•*bílgí almak*** a se informa. **•*bílgí bermek*** a da informaţii. // **•*añlam bílgísí*** semantică. **•*bílgí birowî*** biroul de informaţii. **•*bílgí íşkanasî*** birou de informaţii.
bílgíalgan *adj.* avizat; informat; încunoştinţat; înştiinţat.
bílgíğílík *s.* sofism.

bílgílí *adj.* instruit; cult.
bílgín *s.* om de ştiinţă; savant.
bílgísayar *s.* calculator.
bílgísíz *adj.* ignorant.
bílgísízlík *s.* ignoranţă.
bílgíş *s.* om de ştiinţă; savant.
bílgíşlík *s.* sofism.
bílím *s.* ştiinţă; academie. // ***•bílím aktarmasî*** cercetare ştiinţifică. ***•bílím íşlemí*** lucrare ştiinţifică. ***•bílím meğmuwasî*** revistă ştiinţifică. ***•uluslararasî bílím kurultayî*** congres ştiinţific internaţional.
bílímgekarşî *adj.* antiştiinţific.
bílímğí **I.** *adj.* ştiinţific. **II.** *s.* om de ştiinţă; academician. // ***•bílímğí tartîşma*** dezbatere ştiinţifică. ***•bílímğí yorîm*** interpretare ştiinţifică.
bílímiy *adj.* ştiinţific; academic.
bílímlenme *s.* iluminism.
bílímlenúw *s.* iluminism.
bílímlí **I.** *adj.* ştiinţific. **II.** *s.* academician.
bílímsíz *adj.* **1.** neştiinţific. **2.** analfabet; ignorant.
bílímsízlík *s.* ignoranţă; analfabetism.
bílíngen *s. (mat.)* cunoscută. // ***•bílíngen yerde*** la locul tipic; la locul obişnuit.
bílínmegen *s.* **1.** *(mat.)* necunoscută. **2.** necunoscut; neştiut; nepopular.
bílínmek *v.i.* **1.** a se şti; a se cunoaşte. **2.** a fi recunoscut. **3.** a se clarifica; a se preciza.
bílínmeme *s.* anonimat.
bílínmez *adj.* necunoscut; neştiut; nepopular.
bílínmiykalgan *adj.* necunoscut; neştiut; nepopular.
bílíns *s.* conştiinţă.
bílínşastî *s.* subconştient.
bílínşlí *adj.* conştient.
bílínşsíz *adj.* inconştient.
bílínşsízlík *s.* inconştienţă.
bílínştîşî *s.* inconştienţă.
bílírkíşí *s.* expert; specialist.
bílmatlî *s., adj.* atotştiutor; savant.
bílme *s.* cunoaştere.
bílmegen *adj.* neştiutor; neinstruit; necunoscător; ignorant; incompetent. // ***•ózín bílmegen*** inconştient.
bílmegenkíşí **I.** *adj.* neştiutor. **II.** *adv.* niznai. // ***•bílmegenkíşí bolmak*** a se face că nu ştie nimic; a face pe niznaiul; a se face că plouă.
bílmegen-kórmegen *adj.* neştiutor; neinstruit; necunoscător; ignorant; incompetent.
bílmeğe *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă.
bílmeğetenegíbílímğísí *s. (fil.)* gnoseolog.
bílmeğetenegíbílímí *s. (fil.)* gnoseologie.
bílmeğetenegíbílímlí *adj. (fil.)* gnoseologic.
bílmek **A.** *v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a putea să...; a reuşi să...; a fi în stare să...; a avea voie să...; **B.** *v.t.* **1.** a şti; a avea cunoştinţă de...; **2.** a cunoaşte; a şti; a se pricepe. **3.** a crede; a considera. // ***•barlîknî-yoklîknî bílmek*** a fi gospodar; a gospodări şi belşugul şi lipsurile. ***•bílgenín okîmak*** a face cum îl taie capul; a face precum ştie. ***•ezberden/awuzdan bílmek*** a şti pe de rost; a şti pe dinafară. ***•hesabîn bílmek*** a şti socoteala lucrurilor; a fi chibzuit; a fi cumpătat. ***•íşín bílmek*** a şti să-şi facă treaba; a şti să-şi facă interesele. ***•kaş paralîk ekenín bílmek*** a şti câte parale face cineva; a şti cât îi poate pielea cuiva. ***•ka-teğegín bílmemek*** a nu şti ce să se mai facă. ***•kóp bílmek*** a fi atotştiutor; a le şti pe toate; a face pe deşteptul. ***•nepísín bílmek*** a economisi; a agonisi; a drămui; a chibzui; a cântări; a cumpăni; a doza; a pondera; a preţui; a aprecia; a respecta. ***•ózín bílmek*** a fi lucid; a fi conştient. ***•úynepísín bílmek*** a fi bun gospodar; a fi bună gospodină. // ***•bo ka-típ bola bíldí?*** cum de a putut să se întâmple asta?; ***•kím bílír?*** cine ştie?; ***•men bonî bílemen*** eu ştiu asta. ***•sáde bírkaş laf bílemen*** ştiu doar câteva cuvinte. ***•sen kóp bílmesí!*** vezi-ţi de treabă şi nu te amesteca, te rog!; ***•sení bek árúw bílemen*** te cunosc foarte bine. ***•túşe bílírmíz mí?*** se poate coborî?;
bílmeme *s.* neştiinţă; necunoaştere; ignoranţă; incompetenţă.
bílmemek *v.t.* a ignora; a nu şti. // ***•ka-teğegín bílmemek*** a nu şti ce să se mai facă. // ***•bílmem, síptí uşkanîm*** nu ştiu, zbor pentru prima dată. ***•bonî men bírem bílmiymen*** asta n-o ştiu nici eu. ***•heş bílmiysíníz mí?*** nu ştiţi deloc?; ***•yabanğî tíl bílmiymen*** nu cunosc limbi străine.
bílmeme-kórmeme *s.* neştiinţă; necunoaştere; ignoranţă; incompetenţă.
bílmenazariyeğísí *s. (fil.)* gnoseolog.
bílmenazariyelí *adj. (fil.)* gnoseologic.
bílmenazariyesí *s. (fil.)* gnoseologie.
bílmez *adj.* neştiutor; neinstruit; necunoscător; ignorant; incompetent.
bílmezlík *s.* neştiinţă; necunoaştere; ignoranţă; incompetenţă.
bílmezlíkten *adv.* din neştiinţă; din necunoaştere; din ignoranţă; din incompetenţă. // ***•bílmezlíkten kelmek*** a se face că nu ştie nimic; a face pe niznaiul; a se face că plouă.
bílúw *s.* cunoaştere.
bír **I.** *adj.* **1.** egal; la fel; identic; asemănător; similar. **2.** vreun; vreo. **3.** *(în prop. neg.)* niciun; nicio. **II.** *num.* unu; un. // ***•bír araga kelmek*** a se aduna la un loc; a se reuni. ***•bír ayagî şukurda bolmak*** a fi cu un picior în groapă. ***•bír bolmak*** a se uni; a se alia. ***•bír kayîr kórmemek*** a nu avea niciun folos; a nu avea niciun profit. ***•bír kol uzatmak*** a întinde o mână de ajutor. ***•bír kótek atmak*** a bate pe cineva de-i merge colbul; a-i da o mamă de bătaie; a-l stinge în bătaie. ***•bír kózí men elmaga, bír kózí men helwaga karamak*** a se uita cu un ochi la făină şi cu altul la slănină; a privi cruciş. ***•bír laf kaşîrmak*** a scăpa o vorbă. ***•bír niyetke kelmek*** a face cauză comună; a-şi uni interesele. ***•bír payda kórmemek*** a nu avea niciun folos. ***•bír terí-bír súyek bolmak*** a fi numai piele şi os; a fi foarte slab. ***•bír yakka salmak*** a pune deoparte. ***•bír yerge ketírmek*** a aduna la un loc; a reuni. ***•ğer men bír etmek*** a face una cu pământul. // ***•ayakşî kîlîklî bír kíşí*** un om cu înfăţişare de slugă. ***•ayuwday bír kíşí*** un om cât un urs. ***•bellí bír*** anume; anumit. ***•biñ bír keşe*** o mie şi una de nopţi. ***•bír akay man bír kîskaayaklî*** un domn şi o doamnă. ***•bír altîay íşínde*** în decursul unui semestru. ***•bír an súrgen*** într-o clipă; instantaneu. ***•bír awuzdan*** la unison. ***•bír ay kadar*** aproximativ o lună. ***•bír bala*** un copil. ***•bír baştan bír başka*** de la un capăt la altul. ***•bír bo yok edí*** asta mai lipsea. ***•bír bolma*** unitate; integrare. ***•bír boyda*** de aceeaşi statură. ***•bír buşuk dakka*** un minut şi jumătate. ***•bír buşuk metre*** un metru şi jumătate. ***•bír buşuk okka*** un kilogram şi jumătate. ***•bír buşuk sáát*** o oră şi jumătate. ***•bír dalda turmaz*** inconstant. ***•bír de*** pe deasupra. ***•bír de yoktan*** din senin. ***•bír dereğege kadar*** într-o oarecare măsură. ***•bír ğolî bar amma tar*** există o soluţie dar cu şanse mici. ***•bír ğutum suw*** o înghiţitură de apă. ***•bír íşe konyak*** o sticlă de coniac. ***•bír íşe sút*** o sticlă de lapte. ***•bír kade suw ketírseñíz!*** vă rog să-mi aduceţi un pahar cu apă!; ***•bír karaganda*** la prima vedere; dacă examinezi bine; dacă stai să te gândeşti. ***•bír kawanas katîk*** un borcan de iaurt. ***•bír kere taa*** încă o dată. ***•bír kere/defa/kez/sefer*** o dată; vreodată. ***•bír keşe íşínde*** într-o singură noapte. ***•bír kîymette bolmagan*** inegal. ***•bír kóyníñ kíşísí*** lume multă cât tot satul. ***•bír kuşak ot*** un braţ de fân. ***•bír kutuk sigara*** un pachet de ţigări. ***•bír máálde*** la un moment dat. ***•bír nebze*** o bucăţică; un pic. ***•bír okka pişkot*** un kilogram de biscuiţi. ***•bír ólşewgeşík*** într-o oarecare măsură. ***•bír parşa*** un pic; o bucată; puţin. ***•bír parşakay*** un pic; o bucăţică. ***•bír parşakay ótmek*** o bucăţică de pâine. ***•bír perdeden ses*** *(muz.)* unison. ***•bír riğam bar*** am o rugăminte. ***•bír sáát*** o oră; un ceas. ***•bír sáát soñra*** peste o oră. ***•bír saniye, múmkún bolsa*** o secundă, dacă e posibil. ***•bír şerík metre lástík*** un sfert de metru de elastic. ***•bír şerík okka píríj*** un sfert de kilogram de orez. ***•bír seviyede*** la acelaşi nivel. ***•bír şípt kolşak*** o pereche de mănuşi. ***•bír şípt lástík*** o pereche de galoşi. ***•bír sóz men*** într-un cuvânt; pe scurt. ***•bír takîm taa*** încă un tacâm. ***•bír tamla*** un pic. ***•bír terí, bír súyek*** numai piele şi os. ***•bír tînîşta*** într-o clipă; instantaneu. ***•bír tomalak ğíp*** un ghem de aţă. ***•bír we barabar bolîp*** în strânsă unitate. ***•bír yakta*** într-o parte. ***•bír yaktan*** dintr-o parte; pe de o parte. ***•bír yerín kîyîştîrma!*** să nu faci dezordine!; ***•bír yorîmga kóre*** într-un fel. ***•bolatanústí bír kíşí*** e un om extraordinar. ***•bonî bír ğagaga sal!*** pune asta deoparte!; ***•daktay bír kíşí*** un munte de om. ***•ekewmízníñ tabiyatîmîz bír*** amândoi avem

acelaşi caracter. •***ekí kúnde bír*** o dată la două zile. •***fewkaláde bír olay*** e un eveniment extraordinar. •***ğañî bír mutlî sene!*** un an nou fericit!; •***ğenábíñíz men bír túşúnğede tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***kíska bír aradan soñra*** peste puţin timp. •***maga bír hamal kerek*** am nevoie de un hamal. •***múnasip bír íş*** o muncă potrivită. •***ne árúw bír arkadaş*** ce prieten bun. •***ne şírkín bír dawranîş*** ce comportare urâtă. •***o kadar şalîşkan bír kíşí*** un om atât de harnic. •***okîl hakkında bír makale*** un articol despre şcoală. •***sáde bír torînîm bar*** am un singur nepot. •***sîratîşî bír bala*** e un copil remarcabil. •***síz men bír oyda tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***síz men bír píkírdemen*** sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***tabiyat sabîsî bír kíşí*** un om cu gust. •***tam bír ay*** fix o lună. •***vizam bír ay úşún*** viza o am pentru o lună.

bírañlamlî *adj.* univoc.

bíratamalî *adj. (mat.)* monom.

bíratomlî *adj. (fiz.)* monoatomic.

bírayaklî *adj.* olog; cu un singur picior. // •***bírayaklî masa*** masă cu un picior.

bíraz *adj., adv.* puţin; în parte; câtva. // •***bíraz raátleneğek bolaman*** vreau să mă odihnesc puţin. •***bíraz taa*** încă puţin. •***bíraz taa kalasîñ mî?*** poţi să mai rămâi puţin?; •***bíraz yaşlî*** bătrâior. •***bíraz yorgînman*** sunt puţin obosit.

bírazdan *adv.* peste puţin timp; curând.

bírazşîk *adj., adv.* puţintel.

bír-bírge *adv.* în particular; privat.

bír-bírín *adj.* unul pe celălalt; reciproc.

bír-bíríne *adv.* unul altuia; reciproc. // •***bír-bíríne berílmek*** a se da unul la altul; a se lupta; a se bate; a se încăiera; a se ciocni; a se tampona; a se îndrăgosti reciproc. •***bír-bíríne ğesaret bermek*** a se încuraja reciproc. •***bír-bíríne kírmek*** a intra unul în altul; a se înghesui; a se încăiera. •***bír-bíríne sarîlmak*** a se agăţa unul de gâtul celuilalt; a se îmbrăţişa.

bírbírleşmedegerlí *adj. (chim.)* monovalent.

bír-bírsín *adj.* unul pe celălalt; reciproc.

bír-bírsíne *adv.* unul altuia; reciproc.

bírbolgan *adj.* **1.** înfrăţit; aliat; unificat; unit. **2.** asemănător; similar. **3.** integrat; încadrat; înglobat. **4.** asimilat; integrat.

bírboluw *s.* **1.** asemănare; similaritate. **2.** integrare; încadrare; înglobare. **3.** asimilare; integrare. **4.** înfrăţire; fraternizare; frăţie; aliere; unificare; unire.

bírden *adv.* deodată; dintr-o dată; brusc; subit; instantaneu; pe neaşteptate. // •***bírden tartîp almak*** a smuci. // •***sîğaklîknîñ bírden deñíşmesí*** *(med.)* şoc termic; termoplegie.

bírden-bírge *adv.* deodată; dintr-o dată; brusc; subit; instantaneu; pe neaşteptate. // •***bírden-bírge fren yaptîñîz*** aţi frânat brusc.

bírdentutulgan *adj.* surprins; prins.

bírdentutuw *s.* surprindere; prindere.

bírdiy *adj.* egal; la fel; identic; asemănător; similar; uniform; uniformizat; tipizat. // •***bírdiy etmek*** a egaliza. // •***alaysî/herkez bírdiy*** toţi ca unul. •***herkezge bírdiy*** în mod egal.

bírdiy-bírdiy *adv.* în mod egal; ex aequo.

bírdiybolgan *adj.* **1.** egalizat. **2.** identic; aidoma.

bírdiybolganî *s.* similaritate; similitudine.

bírdiyetúw *s.* egalizare; tipizare; uniformizare.

bírdúniya *adj.* foarte mulţi.

bíre(m) *postp.* chiar; chiar şi; până şi; chiar dacă; nici măcar; darămite; necum. // •***kîlîna bírem tiymemek*** a nu-i clinti cuiva un fir de păr. // •***bonî men bírem bílmiymen*** asta n-o ştiu nici eu. •***men bírem kórdím*** chiar şi eu am văzut. •***murunî bírem kanamadan*** fără nici cea mai mică rană. •***túsí bírem*** nici urmă; nici ţipenie.

bír-ekí *num.* aproximativ unu-două; unu sau doi; puţin.

bírer *num.* câte unu.

bírer-bírer *num.* unul câte unul.

bíreşím *s.* **1.** *(chim.)* compoziţie; soluţie. **2.** *(fiz., fil.)* sinteză.

bíreşímlí *adj.* sintetic.

bíreşímyapma *s.* sintetizare.

bírew I. *num.* grup de unu. **II.** *pron.* **1.** cineva. **2.** *(în prop. neg.)* nimeni. **3.** vreunul; vreuna. **4.** unul; una. **III.** *s.* individ; ins. // •***bírew herşiyní yapa-almaz*** nimeni nu poate face orice. •***bírewníñ yeríne geşken*** succesor. •***bízden kayriy bírew kelmedí*** în afară de noi n-a venit nimeni. •***menî bírew karamadî mî?*** nu m-a căutat nimeni?;

bírew-bírew *num.* grupuri de câte unu. // •***doktorga bírew-bírew kíríñíz*** intraţi la doctor câte unul.

bírewde *pron.* **1.** la unul; la una. **2.** la vreunul; la vreuna. **3.** la cineva. **4.** *(în prop. neg.)* la nimeni.

bírewden *pron.* **1.** de la/dinspre unul; de la/dinspre una. **2.** de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. **3.** de la/dinspre cineva. **4.** *(în prop. neg.)* de la/dinspre nimeni.

bírewdiy *pron.* **1.** ca unul; ca una. **2.** ca vreunul; ca vreuna. **3.** ca cineva. **4.** *(în prop. neg.)* ca nimeni.

bírewge *pron.* **1.** spre unul; spre una; unuia; uneia. **2.** spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. **3.** spre cineva; cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* spre nimeni; nimănui.

bírewí *pron.* **1.** unul; una. **2.** vreunul; vreuna. **3.** cineva. **4.** *(în prop. neg.)* nimeni.

bírewler *pron.* **1.** unii; unele. **2.** cineva.

bírewleşken *adj.* individualizat.

bírewleştírme *s.* individualizare.

bírewleştírmek *v.t.* a individualiza.

bírewleştírúw *s.* individualizare.

bírewlúk *s.* individualitate.

bírewní *pron.* **1.** pe unul; pe una. **2.** pe vreunul; pe vreuna. **3.** pe cineva. **4.** *(în prop. neg.)* pe nimeni.

bírewníñ *adj.* **1.** unuia; uneia. **2.** vreunuia; vreuneia. **3.** cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* nimănui.

bírewsí *pron.* **1.** unul; una. **2.** vreunul; vreuna. **3.** cineva. **4.** *(în prop. neg.)* nimeni.

bírewsún *pron.* **1.** pe unul; pe una. **2.** pe vreunul; pe vreuna. **3.** pe cineva. **4.** *(în prop. neg.)* pe nimeni.

bírewsúnde *pron.* **1.** la unul; la una. **2.** la vreunul; la vreuna. **3.** la cineva. **4.** *(în prop. neg.)* la nimeni.

bírewsúnden *pron.* **1.** de la/dinspre unul; de la/dinspre una. **2.** de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. **3.** de la/dinspre cineva. **4.** *(în prop. neg.)* de la/dinspre nimeni.

bírewsúndiy *pron.* **1.** ca unul; ca una. **2.** ca vreunul; ca vreuna. **3.** ca cineva. **4.** *(în prop. neg.)* ca nimeni.

bírewsúne *pron.* **1.** spre unul; spre una; unuia; uneia. **2.** spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. **3.** spre cineva; cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* spre nimeni; nimănui.

bírewsúñ *adj.* **1.** unuia; uneia. **2.** vreunuia; vreuneia. **3.** cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* nimănui.

bírewsúz *adj.* singur; singuratic; fără altcineva.

bírewsúzlúk *s.* singurătate.

bírewún *pron.* **1.** pe unul; pe una. **2.** pe vreunul; pe vreuna. **3.** pe cineva. **4.** *(în prop. neg.)* pe nimeni.

bírewúnde *pron.* **1.** la unul; la una. **2.** la vreunul; la vreuna. **3.** la cineva. **4.** *(în prop. neg.)* la nimeni.

bírewúnden *pron.* **1.** de la/dinspre unul; de la/dinspre una. **2.** de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. **3.** de la/dinspre cineva. **4.** *(în prop. neg.)* de la/dinspre nimeni.

bírewúndiy *pron.* **1.** ca unul; ca una. **2.** ca vreunul; ca vreuna. **3.** ca cineva. **4.** *(în prop. neg.)* ca nimeni.

bírewúne *pron.* **1.** spre unul; spre una; unuia; uneia. **2.** spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. **3.** spre cineva; cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* spre nimeni; nimănui.

bírewúñ *adj.* **1.** unuia; uneia. **2.** vreunuia; vreuneia. **3.** cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* nimănui.

bírfazalî *adj. (fiz.)* monofazic.

bírgebír *adj.* perfect; ireproşabil.

bírgún *adv.* într-o zi; odată; cândva.

bírğataklî *adj.* cu un singur pat.

bírğiltlí *adj.* într-un singur volum. // •***bírğiltlí sózlík*** dicţionar într-un volum.

bírğíníslí *adj. (biol.)* unisexual.

bírğíníslílík *s. (biol.)* unisexualitate.

bírğínísten *adj.* omogen; de acelaşi gen; de acelaşi fel.

bírğínístenlík *s.* omogenitate.

bírğón *s.* simplex.

bírğón(lí) *adj. (auto.)* cu sens unic.

bírhúğrelí *adj. (biol.)* unicelular; monocelular.

bírikametlí *s.* colocatar.

bíriskáanlî *s.* colocatar.

bírí I. *adj.* cel; cea. **II.** *pron.* **1.** unul; una. **2.** vreunul; vreuna. **3.** cineva. **4.** *(în prop. neg.)* nimeni.

bírígúw *s.* **1.** masare; comasare; concentrare; îngrămădire. **2.** acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; ataşare.

bíríkíntí *s.* grămadă; morman.

bíríkken *adj.* **1.** masat; comasat; concentrat; îngrămădit. **2.** acumulat; strâns; adunat; adăugat; alăturat; ataşat.

bíríkme *s.* **1.** masare; comasare; concentrare; îngrămădire. **2.** acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; ataşare.
bíríkmek *v.i.* **1.** a se masa; a se comasa; a se concentra; a se îngrămădi. **2.** a se acumula; a se strânge; a se aduna; a se adăuga; a se alătura; a se ataşa.
bíríktírílgen *adj.* **1.** masat; comasat; concentrat; îngrămădit. **2.** acumulat; strâns; adunat; adăugat; alăturat; ataşat.
bíríktírílmek *v.i.* **1.** a fi masat; a fi comasat; a fi concentrat; a fi îngrămădit. **2.** a fi acumulat; a fi strâns; a fi adunat; a fi adăugat; a fi alăturat; a fi ataşat.
bíríktírme *s.* **1.** acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; ataşare. **2.** masare; comasare; concentrare; îngrămădire. **3.** cumul; economisire; înmagazinare; chivernisealã; agoniseală.
bíríktírmek *v.t.* **1.** a masa; a comasa; a concentra; a îngrămădi. **2.** a acumula; a strânge; a aduna; a adăuga; a alătura; a ataşa.
bíríktírúw *s.* **1.** acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; ataşare. **2.** masare; comasare; concentrare; îngrămădire. **3.** cumul; economisire; înmagazinare; chivernisealã; agoniseală.
bírím *s.* unitate. // ***•awurluk bírímí*** unitate de măsură a greutăţii. ***•bólík/kesír bírímí*** *(mat.)* unitate fracţională. ***•ólşew bírímí*** unitate de măsură. ***•sîgîştırma bírímí*** *(mil.)* unitate de forţă. ***•uzunluk bírímí*** unitate de măsură pentru lungimi. ***•zaman bírímí*** unitate de timp.
bírín *pron.* **1.** pe unul; pe una. **2.** pe vreunul; pe vreuna. **3.** pe cineva. **4.** *(în prop. neg.)* pe nimeni.
bírínde **I.** *adv.* într-un; într-o. **II.** *pron.* **1.** la unul; la una. **2.** la vreunul; la vreuna. **3.** la cineva. **4.** *(în prop. neg.)* la nimeni. // ***•kúnnúñ bírínde*** într-o bună zi; într-o zi; odată.
bírínden **I.** *adv.* dintr-un; dintr-o. **II.** *pron.* **1.** de la/dinspre unul; de la/dinspre una. **2.** de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. **3.** de la/dinspre cineva. **4.** *(în prop. neg.)* de la/dinspre nimeni.
bíríndiy *pron.* **1.** ca unul; ca una. **2.** ca vreunul; ca vreuna. **3.** ca cineva. **4.** *(în prop. neg.)* ca nimeni.
bíríne *pron.* **1.** spre unul; spre una; unuia; uneia. **2.** spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. **3.** spre cineva; cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* spre nimeni; nimănui.
bírínğí *num.* primul; prima. // ***•bírínğí kelmek*** a fi primul. // ***•bírínğí dereğelí deñklem*** *(mat.)* ecuaţie simplă. ***•bírínğí dúniya marebesí*** primul război mondial. ***•bírínğí ğemiyet*** prima ligă. ***•bírínğí kademení kím kazandî?*** cine a câştigat prima etapă?; ***•bírínğí kere*** prima dată. ***•bírínğí mevkiyden dórt bilet*** patru bilete la clasa întâi. ***•bírínğí perde*** *(la teatr.)* actul întâi. ***•bírínğí şahîs*** *(gram.)* persoana întâi.
bírínğílík *s.* întâietate; primul loc; premiul întâi. // ***•geşen sene bírínğílíkní aldî*** anul trecut a luat premiul întâi.
bíríñ *adj.* **1.** unuia; uneia. **2.** vreunuia; vreuneia. **3.** cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* nimănui.
bírkanatlî *s., adj. (av.)* monoplan.
bírkarar *adv.* întrucâtva; într-o oarecare măsură.
bírkararlî *adj.* moderat; mediu; potrivit; ponderat; cumpătat.
bírkararlîk *s.* moderaţie; ponderaţie; cumpătare.
bírkararsîz *adj.* nechibzuit; necugetat; necumpătat; nesăbuit; nesocotit.
bírkararsîzlîk *s.* nechibzuinţă; necugetare; necumpătare; nesăbuinţă; nesocotinţă.
bírkasabalî *s.* concitadin.
bírkaş *num.* câţiva; câteva. // ***•bírkaş boy*** de câteva dimensiuni. ***•bírkaş dakkada agardî*** în câteva minute a albit. ***•bírkaş kún ewel*** acum câteva zile. ***•bírkaş tane*** câteva bucăţi. ***•bírkaş yîl geştí*** au trecut câţiva ani. ***•sáde bírkaş laf bílemen*** ştiu doar câteva cuvinte. ***•tamir bírkaş sáát tutar*** reparaţia va dura câteva ore.
bírkerelík **I.** *adj.* valabil o singură dată. **II.** *adv.* o dată pentru totdeauna. // ***•bírkerelík ayîrîlmak*** a se despărţi pentru totdeauna; a părăsi pentru totdeauna.
bírkíríş *s.* simplex.
bírkíşílí *adj. (gram.)* unipersonal.
bírkíşílík *s.* pentru o persoană. // ***•bírkíşílík tayyare*** avion pentru o persoană.
bírkîskaayaklîlî *adj.* monogam.
bírkîskaayaklîlîk *s.* monogamie.
bírkîymetlí *adj.* echivalent.
bírkîymetlíetúw *s.* egalare; egalizare.
bírkîymetlík *s.* echivalenţă.
bírkîymetlítutulgan *adj.* echivalat.
bírkîymetlítutuw *s.* echivalare.
bírkóklí *adj. (lingv.)* cu aceeaşi rădăcină.
bírkóp *adj.* **1.** mulţi; multe; o mulţime de ...; **2.** mai mulţi; mai multe.
bírkózelí *adj. (biol.)* unicelular; monocelular.
bírkózlí *adj.* unicameral.
bírkutuplî *adj. (fiz.)* monopolar.
bírlep *adv.* reciclând o dată.
bírlepelíler *s., pl.* monocotiledonate.
bírler(í) *adj.* cei; cele.
bírlerde *num.* aproximativ unu.
bírleşík *adj.* **1.** unit; comun. **2.** compus; combinat. // ***•bírleşík at*** *(gram.)* nume compus.
bírleşím *s.* **1.** întrunire; reuniune. **2.** *(biol.)* împerechere; copulaţie. **3.** *(tehn.)* asamblare. **4.** *(chim.)* compus; combinaţie.
bírleşíp-karîşkan *adj.* amestecat; pestriţ; corcit; încrucişat; hibrid; metis.
bírleşken *adj.* **1.** *(mat.)* concurent. **2.** unit; coalizat. // ***•bírleşken fiil/figel*** *(gram.)* verb compus. ***•Bírleşken Milletler Kuruluşî*** Organizaţia Naţiunilor Unite. ***•bírleşken zaman/zemane*** *(gram.)* timp compus.
Bírleşken Arap Emiratlar *s. (topon.)* Emiratele Arabe Unite.
bírleşme *s.* **1.** unire; uniune; alianţă. **2.** *(chim.)* combinare; sinteză. // ***•bírleşme húkúmetí*** *(pol.)* guvern de coaliţie.
bírleşmedegerí *s. (chim.)* valenţă.
bírleşmek *v.i.* **1.** a se uni; a se alia; a se coaliza. **2.** *(chim.)* a se combina. **3.** a se întruni; a se reuni. **4.** a fuziona. **5.** a se integra.
bírleşmelí *adj. (chim.)* combinat; sintetic.
bírleşmeme *s.* nepotrivire; contradicţie; neconcordanţă; discrepanţă; discordanţă; incompatibilitate.
bírleşmez *adj.* incompatibil.
bírleşmiykalîr *adj.* incompatibil.
bírleşmiykalma *s.* incompatibilitate.
bírleşmiykaluw *s.* incompatibilitate.
bírleştírílgen *adj.* combinat; compozit.
bírleştírme *s.* unire; reunire; comasare; împreunare; asamblare; centralizare; conectare; cuplare; îngemănare; verigă.
bírleştírmek *v.t.* **1.** a uni; a reuni. **2.** *(fig.)* combina.
bírleştírúw *s.* unire; reunire; comasare; împreunare; asamblare; centralizare; conectare; cuplare; îngemănare; verigă.
bírleşúw *s.* **1.** integrare; unire. **2.** unire; uniune; alianţă. **3.** *(chim.)* combinare; sinteză.
bírliy-bírliy *adv.* **1.** în amănunt; detaliat; amănunţit; minuţios; de-a fir a păr; cu tot dichisul. **2.** unul câte unul. // ***•bírliy-bírliy añlatmak*** a povesti de-a fir a păr.
bírlík **I.** *s.* **1.** as *(carte de joc)*. **2.** unitate *(şi mil.)*. **3.** unire; asociaţie. **4.** singularitate. **II.** *s., adj. (gram.)* singular. // ***•bírlíkte şalîşmak*** a coopera. // ***•bírlík sayî*** *(gram.)* numărul singular. ***•milliy bírlík*** unitate naţională.
bírlíkte *adv.* împreună cu; împreună.
bírlíkteşalîşkan *s., adj.* cooperatist.
bírlíkteşalîşuw *s.* conlucrare; cooperare.
bírmanalî *adj. (lingv.)* sinonim.
bírmanalîk *s. (lingv.)* sinonimie.
bírmenzillí *adj.* unicameral.
bírmeskenlí *s.* colocatar.
bírodalî *adj.* unicameral.
bíroklî *adj.* monoaxial.
bíroklîlîk *s.* monoaxialitate.
bírózeklí *adj.* mononuclear.
bírózí *adj.* singur; retras. // ***•bírózí yapkan*** făcut de unul singur; făcut fără ajutor.
bírperdelí *adj.* cu un singur act. // ***•bírperdelí temaşa*** scenetă.
bírpíşím(lí) *adj.* uniform; omogen; de o singură formă.
bírpíşímlík *s.* uniformitate; omogenitate.
bírpranksîz *adj.* lefter.
bírrenklí *s.* monocromatic; uni; unicolor. // ***•bírrenklí tokîma*** *(text.)* stofă uni.
bírrenklílík *s.* monocromie.
bírseda(lî) *adj.* mono; monofonic.
bírsí **I.** *adj.* cel; cea. **II.** *pron.* **1.** unul; una. **2.** vreunul; vreuna. **3.** cineva. **4.** *(în prop. neg.)* nimeni. // ***•kalabalîktan bírsí*** unul din mulţime. ***•súygen kitaplarîmdan bírsí*** una din cărţile mele preferate.
bírsín *pron.* **1.** pe unul; pe una. **2.** pe vreunul; pe vreuna. **3.** pe cineva. **4.** *(în prop. neg.)* pe nimeni.
bírsínde *pron.* **1.** la unul; la una. **2.** la vreunul; la vreuna. **3.** la cineva. **4.** *(în prop. neg.)* la nimeni.
bírsínden *pron.* **1.** de la/dinspre unul;

de la/dinspre una. **2.** de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. **3.** de la/dinspre cineva. **4.** *(în prop. neg.)* de la/dinspre nimeni.

bírsíndiy *pron.* **1.** ca unul; ca una. **2.** ca vreunul; ca vreuna. **3.** ca cineva. **4.** *(în prop. neg.)* ca nimeni.

bírsíne *pron.* **1.** spre unul; spre una; unuia; uneia. **2.** spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. **3.** spre cineva; cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* spre nimeni; nimănui.

bírsíñ *adj.* **1.** unuia; uneia. **2.** vreunuia; vreuneia. **3.** cuiva. **4.** *(în prop. neg.)* nimănui.

bírsîzga *s.* monografie.

bírsoydan *adj.* omogen; de acelaşi gen; de acelaşi fel.

bírsoydanlîk *s.* omogenitate.

bírsoylî *adj. (biol.)* unisexual.

bírsoylîlîk *s. (biol.)* unisexualitate.

bírsozîkawazlî *s. (lingv.)* monoftong.

bírşeherlí *s.* concetăţean.

bírşekíl(lí) *adj.* uniform; omogen; de o singură formă.

bírşekíllík *s.* uniformitate; omogenitate.

bírşeneklíler *s., pl.* monocotiledonate.

bírşiy *pron.* **1.** ceva; un lucru oarecare. **2.** *(în prop. neg.)* nimic; nici câtuşi de puţin. // ***•bírşiy yapmak*** a face ceva. ***•bírşiyler bolmak*** a se ţine mare; a-şi da aere; a se făli. ***•elínden bírşiy kelmemek*** a nu fi nimic de capul său; a nu fi în stare de nimic. ***•uşunda bírşiy bolmak*** a avea ceva necurat; a fi cam dubios. // ***•Allasîz bírşiy bolmaz*** nimic nu este posibil fără Dumnezeu. ***•Amet men Esma arasînda bírşiy yok*** între Amet şi Esma nu e nimic. ***•bírşiy aşayğaksîñîz mî?*** mâncaţi ceva?; ***•bírşiy bar*** este ceva; s-a întâmplat ceva. ***•bírşiy boldî*** s-a întâmplat ceva. ***•bírşiy karşî kelmez*** nimic nu stă împotrivă. ***•bírşiy pazla kelmez*** nimic nu e prea mult. ***•bírşiy tuwul*** nu face nimic. ***•bírşiy yapa almagan*** neputincios. ***•bonday bírşiy sóz konîsî bolmaz*** nici nu poate fi vorba de aşa ceva. ***•ekí sáát bírşiy aşap íşmeñíz*** timp de două ore să nu mâncaţi şi să nu beţi nimic. ***•mínawday bírşiy taa kórmedím*** aşa ceva n-am mai văzut. ***•sízge bírşiy vaat et-almam*** nu vă pot promite nimic.

bírşiyde *pron.* **1.** la ceva. **2.** *(în prop. neg.)* la nimic.

bírşiyden *pron.* **1.** de la/dinspre ceva. **2.** *(în prop. neg.)* de la/dinspre nimic; din nimic.

bírşiydiy *pron.* **1.** ca ceva. **2.** *(în prop. neg.)* ca nimic.

bírşiyge *pron.* **1.** spre ceva. **2.** *(în prop. neg.)* spre nimic.

bírşiygeyaramagan *adj.* inutil; nefolositor; netrebuincios; superfluu.

bírşiykíy *pron.* **1.** ceva; un lucru oarecare şi mărunt. **2.** *(în prop. neg.)* nimic; nici câtuşi de puţin.

bírşiylerbolgan *adj.* fălos; fudul; lăudăros; mândru; încrezut.

bírşiylerboluw *s.* **1.** ifose. **2.** fală; fudulie; lăudăroşenie; mândrie; ifose.

bírşiyní *pron.* **1.** pe ceva. **2.** pe nimic.

bírşiyníñ *adj.* **1.** care aparţine de ceva; al unui lucru. **2.** *(în prop. neg.)* care nu aparţine de nimic.

bírşiyyapaalmagan *adj.* neputincios.

bírşiyyapaalmama *s.* neputinţă.

bírtaa I. *adv.* iar; iarăşi; din nou; încă o dată. **II.** *interj.* bis!; // ***•bírtaa aşmak*** a redeschide. ***•bírtaa ayîrmak*** a realege. ***•bírtaa aytmak*** a reafirma. ***•bírtaa beğermek*** a recuceri. ***•bírtaa ğanlanmak*** a se reîncarna. ***•bírtaa ğîlîtmak*** a reîncălzi. ***•bírtaa hawalandîrmak*** a reîmprospăta aerul. ***•bírtaa kazanmak*** a redobândi. ***•bírtaa ketírmek*** a readuce. ***•bírtaa kózden geşírmek*** a reexamina; a revizui; a recapitula. ***•bírtaa kurmak*** a reînfiinţa. ***•bírtaa neşir bolmak*** a se reedita. ***•bírtaa neşretmek*** a reedita. ***•bírtaa tazelendírmek*** a reîmprospăta. ***•bírtaa úylenmek*** a se recăsători. // ***•bírtaa aşîklarsîñîz mî?*** vreţi să explicaţi încă o dată?; ***•bírtaa aytsîñîz!*** vă rog să repetaţi!; ***•bírtaa barayîk*** să mai mergem o dată. ***•bírtaa denep karayîk*** să mai încercăm o dată. ***•bírtaa ístiysíñíz mí?*** mai cereţi o dată?; ***•sení bírtaa kaşan kóreğekmen?*** când te voi revedea?;

bírtaaalatlandîrma *s.* reutilare.

bírtaaalatlangan *adj.* reutilat.

bírtaaalîngan *adj.* **1.** reluat; luat înapoi. **2.** reprimit.

bírtaaaluw *s.* **1.** reprimire. **2.** reluare; luare înapoi.

bírtaaamilleşken *adj.* răscolit; reactivat.

bírtaaaskeriyleşken *adj.* remilitarizat.

bírtaaaskeriyleştírme *s.* remilitarizare.

bírtaaaskeriyleştírúw *s.* remilitarizare.

bírtaaaşîlgan *adj.* redeschis.

bírtaaaşîlma *s.* redeschidere.

bírtaaaşuw *s.* redeschidere.

bírtaaayîngan *adj.* redeşteptat.

bírtaaayînuw *s.* redeşteptare.

bírtaaayîrîlgan *adj.* reales.

bírtaaayîruw *s.* realegere.

bírtaaaytîlgan *adj.* reafirmat; repovestit.

bírtaaaytuw *s.* reafirmare; repovestire.

bírtaabasîlgan *adj.* retipărit.

bírtaabasuw *s.* retipărire.

bírtaabeğerílgen *adj.* recucerit.

bírtaabeğerúw *s.* recucerire.

bírtaabolîş *s.* reformare; reconstituire; realcătuire.

bírtaabolîşkan *adj.* reformat; reconstituit; realcătuit; regenerat.

bírtaabolîşlî *adj.* reformat; reconstituit; realcătuit; regenerat.

bírtaabolîşma *s.* regenerare.

bírtaabolîştîrma *s.* reformare; reconstituire; realcătuire; regenerare.

bírtaabolmama *s.* unicitate.

bírtaabolmaz *adj.* unic; inimitabil.

bírtaabútúnleme *s.* reîntregire.

bírtaabútúnlengen *adj.* reîntregit.

bírtaadonatîlgan *adj.* reutilat.

bírtaadonatma *s.* reutilare.

bírtaaetílgen *adj.* refăcut.

bírtaaetúw *s.* refacere.

bírtaafaallaşkan *adj.* reactivat; răscolit.

bírtaafaallaştîrma *s.* reactivare; răscolire.

bírtaağanlandîrma *s.* reînviere.

bírtaağanlangan *adj.* reînviat.

bírtaağayîmlama *s.* reeditare.

bírtaağayîmlangan *adj.* reeditat.

bírtaağeriyleşken *adj.* remilitarizat.

bírtaağeriyleştírme *s.* remilitarizare.

bírtaağîlîngan *adj.* reîncălzit.

bírtaağîlîtma *s.* reîncălzire.

bírtaağoklangan *adj.* revizuit; revăzut.

bírtaağoklaw *s.* revizuire; revedere.

bírtaağúklengen *adj.* reîncărcat.

bírtaağúklew *s.* reîncărcare.

bírtaaharbiyleşken *adj.* remilitarizat.

bírtaaharbiyleştírme *s.* remilitarizare.

bírtaahawalandîrma *s.* reîmprospătarea aerului.

bírtaahesaplama *s.* recalculare.

bírtaahesaplangan *adj.* recalculat.

bírtaaíşletílgen *adj.* reactivat; răscolit.

bírtaaíşletme *s.* reactivare; răscolire.

bírtaakabletílgen *adj.* reacceptat; reprimit.

bírtaakabletúw *s.* reacceptare; reprimire.

bírtaakastalanma *s. (med.)* recidivă.

bírtaakazanîlgan *adj.* recâştigat; recuperat; redobândit.

bírtaakazanuw *s.* recâştigare; recuperare; redobândire.

bírtaakórílgen *adj.* revăzut; reapărut.

bírtaakóríşme *s.* reîntâlnire.

bírtaakórúw *s.* revedere.

bírtaakurulgan *adj.* reînfiinţat; restabilit.

bírtaakuruw *s.* reînfiinţare; restabilire.

bírtaalama *s.* repetare; repetiţie. // ***•bírtaalama baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu reduplicativ.

bírtaalamak *v.t.* a repeta.

bírtaalangan *adj.* repetat.

bírtaalanma *s.* repetare. // ***•oyînnîñ bírtaalanmasî*** *(sport)* rejucarea meciului.

bírtaalanmak *v.i.* a se repeta.

bírtaalatmak *v.i.* a determina să repete.

bírtaaneşretúw *s.* reeditare.

bírtaaokîlgan *adj.* recitit.

bírtaaokîw *s.* recitire.

bírtaaotîrgan *adj.* reaşezat; repus.

bírtaaotîrtuw *s.* reaşezare; repunere.

bírtaaoynalgan *adj.* rejucat.

bírtaaoynaw *s.* rejucare.

bírtaatabetílgen *adj.* retipărit.

bírtaatabetúw *s.* retipărire.

bírtaatabîşkan *adj.* reîntâlnit.

bírtaatabîşuw *s.* reîntâlnire.

bírtaatapma *s.* redescoperire; regăsire.

bírtaatazeleme *s.* reîmprospătare.

bírtaatazelengen *adj.* reîmprospătat.

bírtaaterbiyeleme *s.* reeducare.

bírtaaterbiyelengen *adj.* reeducat.

bírtaateşekkúl *s.* reformare; reconstituire; reorganizare.

bírtaateşekkúllí *adj.* reformat; reconstituit; reorganizat.

bírtaateşkil *s.* reformare; reconstituire; reorganizare.

bírtaateşkillí *adj.* reformat; reconstituit; reorganizat.

bírtaatírílgen *adj.* reînviat.

bírtaatíríltme *s.* reînviere.

bírtaatolgan *adj.* reîncărcat.

bírtaatotîrma *s.* reîncărcare.

bírtaatóregen *adj.* regenerat.

bírtaatóreme *s.* regenerare.

bírtaatuwgan *adj.* renăscut.

bírtaatuwuw *s.* renaştere.

bírtaatúşúw *s.* recădere.
bírtaauyangan *adj.* redeşteptat.
bírtaauyanuw *s.* redeşteptare.
bírtaaúylengen *adj.* recăsătorit.
bírtaaúylenúw *s.* recăsătorire.
bírtaayangan *adj.* redeşteptat.
bírtaayanma *s.* redeşteptare.
bírtaayapma *s.* recreare; refacere.
bírtaayaratma *s.* recreare; refacere.
bírtaayasaw *s.* recreare; refacere.
bírtaayaşalgan *adj.* retrăit.
bírtaayaşaw *s.* retrăire.
bírtaayerleşken *adj.* reaşezat; repus; restabilit.
bírtaayerleştírúw *s.* reaşezare; repunere; restabilire.
bírtaazewzeklengen *adj.* reînarmat.
bírtaazewzeklenme *s.* reînarmare.
bírtakîm *adj.* nişte; unii; unele.
bírtakîmî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtakîmlarî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtakîmlarîn *pron.* pe unii; pe unele.
bírtakîmlarîna *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bírtakîmlarînda *pron.* la unii; la unele.
bírtakîmlarîndan *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bírtakîmlarînday *pron.* ca unii; ca unele.
bírtakîmlarîñ *adj.* unora.
bírtalay *adj.* nişte; unii; unele.
bírtalayî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtalaylarî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtalaylarîn *pron.* pe unii; pe unele.
bírtalaylarîna *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bírtalaylarînda *pron.* la unii; la unele.
bírtalaylarîndan *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bírtalaylarînday *pron.* ca unii; ca unele.
bírtalaylarîñ *adj.* unora.
bírtamam *adv.* în întregime; în totalitate; cu totul; complet; de-a binelea.
bírtamamlîk *s.* integritate.
bírtamîrlî *adj. (lingv.)* cu aceeaşi rădăcină.
bírtane *adj.* unic; singular.
bírtanelí *adj. (fiz.)* monoatomic.
bírtanelík *s.* unicitate; singularitate.
bírtanem *interj.* unicul/unica din viaţa mea!;
bírterimlí *adj. (mat.)* monom.
bírtíllí *adj.* monolingv; unilingv. // ***•bírtíllí sózlík*** dicţionar unilingv.
bírtonlî *adj.* monoton.
bírtonlîlîk *s.* monotonie.
bírtutulgan *adj.* echivalat.
bírtutuw *s.* echivalare.
bírtúrden *adj.* omogen; de acelaşi gen; de acelaşi fel.
bírtúrdenlík *s.* omogenitate.
bírtúrlí **I.** *adj., adv.* ciudat; straniu; bizar; fistichiu. **II.** *adv.* **1.** *(în prop. neg.)* deloc; nicidecum; sub nici o formă; cu nici un chip. **2.** cumva; într-un fel oarecare; cumva. // ***•bírtúrlí bolmak*** a fi nu ştiu cum; a fi ciudat.
bírvalensalî *adj. (chim.)* monovalent.
bírwakît *adv.* **1.** odată; cândva; vreodată. **2.** *(în prop. neg.)* niciodată; nicicând.
bírwakîtlar *adv.* odată; cândva; vreodată.
bírwakîtlî *adj.* sincronic; simultan; concomitent.
bírwakîtlîk *s.* sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
bírwakîtta *adv.* odată; cândva; vreodată.
bíryaşlî *adv.* de-o seamă.
bíryaşta *adv.* de-o seamă.
bíryerde *adv.* **1.** *(arată locul)* undeva; pe undeva. **2.** *(arată locul, în prop. neg.)* nicăieri.
bíryerden *adv.* **1.** de undeva. **2.** *(arată originea)* de nicăieri.
bíryerge *adv.* **1.** *(arată direcţia)* undeva. **2.** *(arată direcţia)* către nicăieri.
bíryerlerde *adv.* **1.** *(arată locul)* undeva; pe undeva. **2.** *(arată locul, în prop. neg.)* nicăieri. // ***•bíryerlerde tabîşayîk*** să ne întâlnim undeva.
bíryerlerden *adv.* **1.** de undeva. **2.** *(arată originea)* de nicăieri.
bíryerlerge *adv.* **1.** *(arată direcţia)* undeva. **2.** *(arată direcţia)* către nicăieri.
bírzaman *adv.* **1.** odată; cândva; vreodată. **2.** *(în prop. neg.)* niciodată; nicicând.
bírzamanda *adv.* odată; cândva; vreodată.
bírzamandan *adv.* de la un timp.
bírzamanlar *adv.* odată; cândva; vreodată.
bírzamanlardan *adv.* de la un timp.
bítík *s. (relig.)* carte sfântă.
bítkí *s.* plantă. // ***•bítkí mayî*** ulei vegetal.
bítkíğí *s., adj.* vegetarian.
bítkíler *s., pl.* vegetaţie.
bítkísíz *adj. (d. munţi)* pleşuv.
bítkísízlík *s.* lipsă de vegetaţie; pleşuvie.
bíyík *adj.* mare; superior; considerabil.
bíyíkelşí *s.* ambasador.
bíyíkelşílík *s.* ambasadă.
bíyíklenmek *v.i.* a-şi da importanţă.
bíyíme *s.* dezvoltare.
bíyímek *v.i.* a se mări; a creşte; a se dezvolta.
bíyítmek *v.t.* **1.** a mări; a dezvolta. **2.** a exagera. **3.** a creşte; a educa.
bíyítúwğî *adj.* augmentativ.
bíz *pron.* noi. // ***•bíz ekewmíz*** noi doi. ***•bíz men*** cu noi. ***•bíz ya síz*** noi sau voi.
bízde *pron.* la noi.
bízden *pron.* de la/dinspre noi. // ***•bízden ewel tur!*** scoală-te înaintea noastră!; ***•bízden kayriy bírew kelmedí*** în afară de noi n-a venit nimeni.
bízdiy *pron.* ca noi.
bízge *pron.* spre noi; nouă. // ***•bízge dogrî*** către noi; înspre noi. ***•bízge yakîn otîra*** locuieşte aproape de noi. ***•úyretmen bízge dogrî karay*** profesorul priveşte spre noi.
bízím *adj.* nostru; noastră; noştri; noastre. // ***•bízím betke karay*** el priveşte spre noi. ***•bízím de barmamîz kerek*** trebuie să mergem şi noi. ***•bízím îşímízden bír dúşman şîkkan*** dintre noi a ieşit un duşman. ***•bízím îşímízge bír dúşman kírgen*** printre noi a intrat un duşman. ***•bízím úyúmúz*** casa noastră. ***•garada bízím aldîmîzga túşseñíz!*** vă rugăm să ne aşteptaţi la gară!;
bízímkí *pron.* al nostru; a noastră. // ***•bo bízímkí*** acesta este al nostru.
bízímkíler *pron.* ai noştri; ale noastre.
bízímkísí *pron.* al nostru; a noastră.
bízní *pron.* pe noi. // ***•kelgení men bízní karadî*** îndată ce a sosit ne-a căutat pe noi.
bízníñ *adj.* nostru; noastră; noştri; noastre.
bízníñkí *pron.* al nostru; a noastră.
bízníñkíler *pron.* ai noştri; ale noastre.
bízníñkísí *pron.* al nostru; a noastră.
bîdîklama *s.* gâdilare.
bîdîklamak *v.t.* a gâdila.
bîdîklangan *adj.* gâdilat.
bîdîklanmak *v.i.* a se gâdila.
bîdîklaşmak *v.i.* a se gâdila reciproc.
bîdîklaw *s.* gâdilare.
bîğî *s.* boboc *(de raţă sau gâscă).* // ***•badiy bîğîsî*** răţuşcă; boboc de raţă. ***•kaz bîğîsî*** boboc de gâscă.
bîkîrdîk *adj.* **1.** murdar; jegos; slinos. **2.** scârbos; greţos; respingător. **3.** infectat; spurcat. **4.** *(fig.)* josnic; murdar; mârşav.
bîkîrdîkbogaz *adj.* gurmand; mâncăcios.
bîkîrdîkbogazlîk *s.* voracitate.
bîkîrdîklîk *s.* **1.** *(fig.)* josnicie; murdărie; mârşăvie. **2.** *(fiziol.)* fecale; excremente. **3.** murdărie; jeg.
bîlamîk *adj.* **1.** tulbure; învolburat. **2.** mânjit; murdar.
bîlamîklangan *adj.* bezmetic; năuc; năucit.
bîlamîklîk *s.* **1.** tulburelă; învolburare. **2.** mânjeală; murdărie.
bîlaşîk *adj.* **1.** murdar. **2.** molipsit; contaminat. // ***•bîlaşîk sawut*** veselă murdară. ***•bîlaşîk suw*** apă tulbure.
bîlaşkan *adj.* **1.** molipsit; contaminat. **2.** murdar.
bîlaşma *s.* **1.** *(med.)* contractare *(a unei boli).* **2.** murdărire. **3.** molipsire.
bîlaşmak *v.i.* **1.** a se murdări; a se păta. **2.** a se molipsi.
bîlaştîrgan *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil.
bîlaştîrîlgan *adj.* batjocorită; necinstită.
bîlaştîrma *s.* batjocură; contaminare.
bîlaştîrmak *v.t.* **1.** a murdări; a păta. **2.** a molipsi.
bîlaştîruw *s.* batjocură; contaminare.
bîlaştîruwğî *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil.
bîlaşuw *s.* **1.** *(med.)* contractare *(a unei boli).* **2.** murdărire. **3.** molipsire.
bîlaşuwğî *adj. (med.)* infecţios. // ***•bîlaşuwğî kastalîk*** boală infecţioasă; boală contagioasă.
bîldîr *adv.* anul trecut.
bîldîrğîn *s. (orn.)* prepeliţă *(lat., Coturnix coturnix).*
bîlgalamak *v.t.* **1.** a înmuia în...; a da prin...; a tăvăli prin...; **2.** a murdări; a mânji.
bîlgalangan *adj.* **1.** înmuia în...; dat prin...; tăvălit prin...; **2.** murdar; mânjit.
bîlgalanmak *v.i.* a se murdări; a se mânji.
bîlgandîrgan *adj.* tulburător; buimăcitor; năucitor.
bîlgandîrmak *v.t.* **1.** a tulbura; a învolbura. **2.** a mânji; a murdări.
bîlgandîruwğî *adj.* tulburător; buimăcitor; năucitor.
bîlgangan *adj.* **1.** tulburat; învolburat. **2.** mânjit; murdărit.
bîlganmak *v.i.* **1.** a se tulbura; a se învolbura. **2.** a se mânji; a se murdări.
bîlgantî *s.* greaţă.
bîltîr *adv.* anul trecut.

bîrakîlgan *adj.* părăsit.
bîrakîlmagan *adj.* interzis.
bîrakîlmak *v.i.* a se amâna; a fi amânat.
bîrakîñîzğîlîk *s.* liberalism.
bîrakma *s.* părăsire.
bîrakmak *v.t.* **1.** a lăsa; a pune jos. **2.** a pune; a aşeza. **3.** a amâna. **4.** a renunţa la; a abandona. **5.** a părăsi; a abandona. **6.** a da voie; a permite. **7.** a divorţa; a se despărţi. **8.** a da; a încredinţa. // •***arkada bîrakmak*** a lăsa în urmă. •***aş bîrakmak*** a înfometa; a lăsa flămând. •***hayrette bîrakmak*** a uimi; a ului. •***karşîlîksîz bîrakmak*** a lăsa fără răspuns; a nu replica; a nu asigura. •***kólgede bîrakmak*** a lăsa în umbră; a eclipsa. •***kolîndan bîrakmak*** a lăsa ceva din mână. •***leke bîrakmak*** a păta. •***mahrum bîrakmak*** a priva. •***meğbur bîrakmak*** a se impune. •***nîşan bîrakmak*** a lăsa urme. •***ózínden bîrakmak*** a lăsa de la el; a face concesii. •***sagîr bîrakmak*** a-i lua cuiva auzul; a-l asurzi. •***serbest bîrakmak*** a lăsa liber; a pune în libertate; a elibera. •***sînîfta bîrakmak*** a lăsa repetent. •***sîra bîrakmak*** a lăsa rând. •***sokîr bîrakmak*** a lăsa orb pe cineva; a-i lua văzul. •***tútúnní bîrakmak*** a se lăsa de fumat. // •***maga yaman bîr tesir bîraktî*** mi-a făcut o impresie proastă.
bîrakmama *s.* interzicere.
bîrakmamak *v.t.* **1.** a nu părăsi; a nu abandona. **2.** a interzice; a nu lăsa; a nu permite; a nu da voie. // •***pápíşín kaybetmemek*** a-şi ţine cumpătul; a-şi păstra sângele rece. •***taş ústúnde taş bîrakmamak*** a nu lăsa piatră pe piatră. •***yakasîn bîrakmamak*** a se ţine de capul cuiva; a nu-i da pace; a-l urmări; a stărui.
bîst *num. (prsn.)* douăzeci.
bîy *s. (ent., la albine)* matcă; regină *(lat., Apis mellifica)*.
bîyîl *adv.* anul acesta; anul curent. // •***bîyîl buzlar erte írídí*** anul acesta dezgheţul a venit mai devreme. •***bîyîl úşún aşayîtlîk*** hrană pentru anul acesta.
bîzaw *s.* viţel. // •***bîzaw etí*** carne de viţel.
bîzawğî *s.* viţelar.
bîzawlagan *adj. (d. vaci)* fertilă.
bîzawlamagan *adj. (d. vaci)* stearpă.
bîzawlamak *v.t. (d. vaci)* a făta *(viţei)*.
bîzbîz *adj.* zbârlit; înfoiat.
bîz-bîz *interj.* bâz!;
bîzbîzlaşkan *adj.* zbârlit; înfoiat.
bîzbîzlaşma *s.* zbârlire; înfoiere.
bîzbîzlaşmak *v.i.* a se zbârli; a se înfoia.
bîzdîrîlgan *adj. (fin.)* convertibil; convertit.
bîzdîrma *s. (fin.)* schimb.
bîzdîrmak *v.t.* **1.** a determina să strice. **2.** *(d. bani)* a determina să schimbe. // •***para bîzdîrmak*** a schimba bani *(fin.)*. // •***para bîzdîrmak*** schimb valutar.
bîzdîrmama *s.* conservare.
bîzdîrmamak *v.t.* a conserva.
bîzgan *adj.* care strică; care defectează.
bîzgîn **I.** *adj.* imoral; dezmăţat; desfrânat. **II.** *s.* derută; panică. // •***bîzgînga ogîramak*** a fi înfrânt. •***bîzgînga ogîratmak*** a stârni panică. // •***bîzgîn haleket*** comportare imorală. •***bîzgîn hayat*** viaţă desfrântă. •***bîzgîn kíşí*** persoană imorală.
bîzgînğî *s. (fil.)* defetist.
bîzgînğîlîk *s. (fil.)* defetism.
bîzgînlaşkan *s.* dezmăţat.
bîzgînlaşma *s.* dezmăţ.
bîzgînlaşmak *v.i.* a se dezmăţa.
bîzgînlaşuw *s.* dezmăţ.
bîzgînlîk *s.* **1.** derută; panică; dezorganizare. **2.** imoralitate; dezmăţ; desfrâu.
bîzgîş *s.* gumă; radieră.
bîzîk *adj.* **1.** stricat; defect; deteriorat; vătămat *(şi fig.)*. **2.** *(d. alimente)* alterat. // •***bîzîk hawa*** intemperii. •***bîzîk para*** bani mărunţi; mărunţiş. •***bîzîk ziyafet*** orgie. •***fiiliy/figeliy bîzîk*** *(d. oameni)* decăzut. •***ğenábísí ingilizğe bîzîk konîşa*** dumnealui vorbeşte prost englezeşte. •***hîz kolî da bîzîk şîktî*** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. •***sol işaretí bîzîk*** este defect semnalizatorul din stânga.
bîzîkkonîşkan *s., adj.* agramat.
bîzîkkonîşuw *s.* stâlcirea cuvintelor.
bîzîklîk *s.* **1.** degradare; stricăciune. **2.** *(d. bani)* mărunţiş. // •***radiyatorda bír bîzîklîk bar*** există o defecţiune la radiator.
bîzîkşîray *s.* urâţenie; sluţenie; desfigurare.
bîzîkşîray(lî) *adj.* urât; slut; desfigurat.
bîzîkyaşaw *s.* destrăbălare.
bîzîkyúz *s.* urâţenie; sluţenie; desfigurare.
bîzîkyúz(lí) *adj.* urât; slut; desfigurat.
bîzîldama *s.* **1.** bâzâit; zumzăit; zumzet; ţiuit. **2.** murmur; fredonare.
bîzîldamak *v.i.* **1.** a bâzâi; a zumzăi. **2.** a murmura; a fredona.
bîzîldangan *adj.* **1.** murmurat; fredonat. **2.** bâzâit; zumzăit; ţiuit.
bîzîldaşma *s.* roire.
bîzîldaşmak *v.i. (d. insecte)* a roi.
bîzîldaşuw *s.* roire.
bîzîldatmak *v.t.* **1.** a determina să murmure; a determina să fredoneze. **2.** a determina să bâzâie; a face să zumzăie; a face să ţiuie.
bîzîldaw *s.* **1.** bâzâit; zumzăit; zumzet; ţiuit. **2.** murmur; fredonare.
bîzîlgan *adj.* **1.** stricat; defect; deteriorat; vătămat. **2.** descompus; alterat; putrezit.
bîzîlma *s.* **1.** stricare; defecţiune; deteriorare; vătămare. **2.** descompunere; alterare; putrezire.
bîzîlmagan *adj.* indestructibil; imperturbabil.
bîzîlmak *v.i.* **1.** a se degrada; a se deteriora; a se strica *(şi fig.)*. **2.** *(d. bani)* a se schimba. **3.** *(d. persoane)* a slăbi; a se ofili; a se îmbolnăvi. // •***deñgesí bîzîlmak*** a se dezechilibra. •***kiyipí bîzîlmak*** a-i pieri cheful; a se îmbolnăvi. •***tertíbí bîzîlmak*** a se dezorganiza. // •***hawa bîzîldî*** s-a stricat vremea. •***íşím bîzîldî*** am diaree.
bîzîlmaykalîr *adj.* indestructibil.
bîzîlmaz *adj.* indestructibil; imperturbabil.
bîzîltî *s.* **1.** bâzâit; zumzăit; zumzet; ţiuit. **2.** murmur; fredonare.
bîzîluw *s.* **1.** stricare; defecţiune; deteriorare; vătămare. **2.** descompunere; alterare; putrezire.
bîzîm *s.* corupţie.
bîzîntî *s.* **1.** rămăşiţe; ruine; dărâmături. **2.** *(fig.)* caricatură; denaturare. // •***bîzîntîga ogîramak*** a se zăpăci; a se încurca.
bîzîntîgaogîragan *adj.* bezmetic; buimac; buimăcit; bulversat; intrigat; năuc; năucit; zăpăcit; aiurit; confuz; încurcat.
bîzîntîgaogîratkan *adj.* buimăcitor; bulversant; năucitor.
bîzîntîgaogîraw *s.* buimăceală; bulversare; năucire; năuceală; zăpăceală; aiureală; confuzie; încurcare.
bîzîşkan *adj.* învrăjbit.
bîzîşma *s.* zâzanie; disensiune; învrăjbire.
bîzîşmak *v.i.* a se certa; a se învrăjbi.
bîzîşuw *s.* zâzanie; disensiune; învrăjbire.
bîzma *s.* **1.** distrugere; dărâmare; stricăciune; degradare; stricare; deteriorare. **2.** corupţie. **3.** lezare; rănire; umilire; stingherire.
bîzmagan *adj.* păstrat.
bîzmak *v.t.* **1.** a strica; a deteriora *(şi fig.)*. **2.** a distruge; a dărâma. **3.** *(d. bani)* a schimba. **4.** *(fig.)* a leza; a răni; a umili. // •***abdestín bîzmak*** a merge la toaletă; a-şi face nevoile. •***ahláagîn bîzmak*** a-l perverti; a-i suci cuiva minţile. •***antîn bîzmak*** a-şi încălca jurământul. •***ara bîzmak*** a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta; a învrăjbi. •***awuzun bîzmak*** a se spurca la gură; a înjura. •***bak bîzmak*** a culege via. •***ğayînnî/neşriyatnî bîzmak*** a bruia. •***íşín bîzmak*** a-i strica cuiva treaba; a-i zădărnici acţiunile; a-l sabota. •***istikametín bîzmak*** a dezorienta. •***kamîrîn bîzmak*** a denatura. •***kiyipín bîzmak*** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispune. •***kîzlîk bîzmak*** a deflora. •***múnasebetlerín bîzmak*** a-şi strica relaţiile. •***píkírín bîzmak*** a-l converti. •***píşím/şekíl bîzmak*** a deforma. •***raátín/raátlígín bîzmak*** a strica pacea cuiva; a-i strica liniştea. •***tertíbín bîzmak*** a dezorganiza. •***urkanîn bîzmak*** a-l dezorganiza. •***úyún bîzmak*** a-i strica cuiva casa. // •***hawa bîzağakka uşay*** se pare că timpul se va strica. •***midemní bîzdîm*** mi-am deranjat stomacul.
bîzmama *s.* păstrare; conservare.
bîzmamak *v.t.* a păstra; a conserva. // •***kiyipín bîzmamak*** a nu-i strica cheful; a-l lăsa în apele lui.
bîzmîk *s. (gastron.)* clătită.
bîzuw *s.* **1.** corupţie. **2.** distrugere; dărâmare; stricăciune; degradare; stricare; deteriorare. **3.** lezare; rănire; umilire; stingherire.
bîzuwğî *adj.* **1.** stingheritor; umilitor. **2.** distrugător; degradant; vătămător.
blenorağiya *s. (med.)* gonoree; blenoragie.
blenorağiyalî *adj. (med.)* bolnav de blenoragie.
blok *s.* **1.** *(fiz.)* bloc; masă solidă. **2.** *(fig.)* teanc; grămadă. **3.** *(constr., pol.)* bloc.
blokada *s.* blocadă.
bloknotes *s.* blocnotes.
bluza *s.* bluză.

bo **I.** *adj.* acest; această; aceşti; aceste. **II.** *pron.* acesta; aceasta. // ***•bír bo yok edí*** asta mai lipsea. ***•bo anda*** în acest moment; în momentul de faţă. ***•bo bízímkí*** acesta este al nostru. ***•bo da ne?*** ce mai e şi ăsta?; ***•bo ğolda/miyanda*** în această direcţie; în acest sens. ***•bo gúl mí?*** acesta este trandafir?; ***•bo hálde/takdirde*** în acest caz; aşadar; deci. ***•bo hususta*** în această problemă. ***•bo ka-típ bolîr?*** cum se poate asta?; ***•bo kitap seńkí*** cartea aceasta este a ta. ***•bo kúnlerde*** zilele acestea. ***•bo man barabar*** totodată. ***•bo şartlar astînda*** în aceste condiţii. ***•bo sayede*** datorită acestui lucru; deci; prin urmare; în consecinţă. ***•bo sefer*** de data aceasta. ***•bo turumda*** în această situaţie. ***•bo yerlí tuwulman*** nu sunt de aici. ***•bo yerlísíńíz mí?*** sunteţi de aici?; ***•lútfiyğe, bo yerden!*** vă rog, pe aici!; ***•maalesef bo bolmaz*** din păcate asta nu se poate. ***•tam bo sîrada*** tocmai în acest timp.

boarada *adv.* apropo; fiindcă a venit vorba; în paranteză fie spus.

bobír *adj.* ăstălalt; astălaltă; ăştialalţi; astelalte.

bobírí *pron.* ăstălalt; astălaltă.

bobírín *pron.* pe ăstălalt; pe astălaltă.

bobírínde *pron.* la ăstălalt; la astălaltă.

bobírínden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre astălaltă.

bobíríndiy *pron.* ca ăstălalt; ca astălaltă.

bobíríne *pron.* spre ăstălalt; spre astălaltă; ăstuilalt; ăsteilalte.

bobíríń *adj.* ăstuilalt; ăsteilalte.

bobírler(í) *pron.* ăştialalţi; astelalte.

bobírlerde *pron.* la ăştialalţi; la astelalte.

bobírlerden *pron.* de la/dinspre ăştialalţi; de la/dinspre astelalte.

bobírlerdiy *pron.* ca ăştialalţi; ca astelalte.

bobírlerge *pron.* spre ăştialalţi; spre astelalte; ăstorlalţi; ăstorlalte.

bobírlerín *pron.* pe ăştialalţi; pe astelalte.

bobírlerínde *pron.* la ăştialalţi; la astelalte.

bobírlerínden *pron.* de la/dinspre ăştialalţi; de la/dinspre astelalte.

bobírleríndiy *pron.* ca ăştialalţi; ca astelalte.

bobírleríne *pron.* spre ăştialalţi; spre astelalte; ăstorlalţi; ăstorlalte.

bobírleríń *adj.* ăstorlalţi; ăstorlalte.

bobírlerní *pron.* pe ăştialalţi; pe astelalte.

bobírlerníń *adj.* ăstorlalţi; ăstorlalte.

bobírsí *pron.* ăstălalt; astălaltă.

bobírsín *pron.* pe ăstălalt; pe astălaltă.

bobírsínde *pron.* la ăstălalt; la astălaltă.

bobírsínden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre astălaltă.

bobírsíndiy *pron.* ca ăstălalt; ca astălaltă.

bobírsíne *pron.* spre ăstălalt; spre astălaltă; ăstuilalt; ăsteilalte.

bobírsíń *adj.* ăstuilalt; ăsteilalte.

bodíret *s. (bot.)* tămâiţă-de-câmp *(lat., Ajuga chamaepitys)*.

bodrîm *s.* pivniţă; beci.

bodrîmğî *s.* pivnicer.

bodrîmkat *s. (constr.)* subsol.

boga *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia. // ***•boga imkáan yok*** asta e imposibil. ***•boga karşîman*** sunt împotrivă. ***•boga tatarşa ka-típ aytîla?*** cum se spune asta în tătăreşte?;

bogaldak *s.* ghindă.

bogaz *s.* **1.** *(anat.)* beregată; gâtlej; gât. **2.** *(geogr.)* defileu; strâmtoare; chei. // ***•bogazga ğîymak*** a-şi pune frâu la limbă; a-şi ţine limba în gură; a-şi ţine gura; a răbda; a tolera. ***•bogazî kurumak*** a i se usca gâtul. ***•bogazîn kîrmak*** a-şi drege glasul. ***•bogazîna ğabîşmak*** a-i pune cuiva mâna în gât; a-l lua de gât; a-l înşfăca; a-i cere socotealâ. ***•bogazîna kadar bokka kírmek*** a intra în rahat până în gât *(peior.)*. ***•bogazîna kadar borîşka kírmek*** a se îndatora până în gât. // ***•bogazîm awrîy*** mă doare în gât. ***•dak bogazî*** pas; defileu; strâmtoare.

bogaz-bogazga *adv.* gât la gât. // ***•bogaz-bogazga kelmek*** a se înhăţa de gât; a se încăiera.

bogazgağîyar *adj.* răbdător; îndurător; tenace.

bogazgağîyatan *adj.* răbdător; îndurător; tenace.

bogazgağîydîrgan *adj.* chinuitor.

bogazgağîydîruw *s.* chinuire.

bogazgağîygan *adj.* răbdător; îndurător; tenace.

bogazgağîyîlîr *adj.* suportabil; tolerabil.

bogazgağîyîlmaz *adj.* intolerabil.

bogazgağîymama *s.* intoleranţă.

bogazgağîymaz *adj.* intolerant.

bogazgağîyuw *s.* răbdare; îndurare; tenacitate; chin.

bogazînayapîşkan *adj.* strangulat; gâtuit.

bogazînayapîşuw *s.* strangulare; gâtuire.

Bogaz-Kóy *s. (topon.) ("Satul Strâmtorii")* Cernavodă *(jud. Constanţa)*.

bogazlama *s.* **1.** înjunghiere. **2.** sugrumare; strangulare; sufocare; gâtuire.

bogazlamak *v.t.* **1.** a tăia gâtul; a înjunghia. **2.** a sugruma; astrangula; a sufoca; a gâtui.

bogazlangan *adj.* **1.** înjunghiat. **2.** sugrumat; strangulat; sufocat; gâtuit.

bogazlanmak *v.i.* **1.** a fi sugrumat; a fi strangulat; a fi sufocat; a fi gâtuit. **2.** a fi înjunghiat.

bogazlaşmak *v.i.* a se încăiera.

bogazlaw *s.* sugrumare; gâtuire.

bogazortagî *s.* parazit.

bogazortagîbílímğísí *s.* parazitolog.

bogazortagîbílímí *s.* parazitologie.

bogazortagîbílímlí *adj.* parazitologic.

bogazortaklîgî *s.* parazitism.

Bogazşîk/Bogazğîk *s. (topon.) ("Strâmtoarea Mică")* Dunărea *(jud. Constanţa)*.

bogîrdak *s.* **1.** *(gastron.) specialitate tătărească de cofetărie*. **2.** *(anat.)* faringe. // ***•bogîrdak píşmesí/suwuklamasî/iltihabî*** *(med.)* inflamarea faringelui; faringită.

bok *s. (pop.)* fecale; excremente; bălegar. // ***•bogazîna kadar bokka kírmek*** a intra în rahat până în gât *(peior.)*. ***•bok aşamak*** a mânca rahat *(peior.)*. // ***•haywan bogî*** baligă; bălegar. ***•temír bogî*** zgură.

bokadar **I.** *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...;

bokadarşîk *adj., adv.* atâtica.

bokî-bokîna *adv.* pe căcăţişuri; fără rost.

bokka-sídíkke *adv.* pe căcăţişuri; fără rost.

boklamak **A.** *v.i.* a se băliga. **B.** *v.t.* a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.

boklîk *s.* gunoi; băligar. // ***•boklîk yastîgî*** *(agr.)* strat de gunoi.

boks *s.* box; pugilism. // ***•boks yapmak*** a boxa. // ***•muşta kolşagî*** mănuşă de box.

bok-sídík *s.* căcăţiş.

bokssî/bokser *s.* boxer; pugilist.

bokşa *s.* boccea. // ***•bokşasîn alîp ketmek*** a-şi lua traista-n băţ.

bokşalamak *v.t.* a împacheta.

bol *adj.* **1.** abundent; bogat; îmbelşugat. **2.** *(d. îmbrăcăminte)* larg; mare. // ***•góńílí bol*** cu inimă largă.

bola *adj. (mat.)* egal.

bolaalmaz *adj.* imposibil; de nerealizat. // ***•uşun bolaalmaz*** neverosimil.

bolaalmazlîk *s.* imposibilitate.

bolabílgen *adj.* posibil; cu putinţă.

bolabílme *s.* **1.** posibilitate; putinţă. **2.** probabilitate; eventualitate. // ***•bolabílme kadar*** pe măsura posibilităţilor.

bolabílmelí *adj.* probabil; eventual.

bolagay *adj.* **1.** *(fig.)* linguşitor. **2.** glumeţ; hazliu; poznaş.

bolagaylîk *s.* glumă; poznă; caraghioslâc.

bolağak *s.* predestinare; destin; soartă.

bolağak-bolmayğak *adj.* vrute şi nevrute. // ***•bolağak-bolmayğak şiyler konîşmak*** a spune vrute şi nevrute; a îndruga verzi şi uscate; a bate câmpii.

bolan *s. (zool.)* cerb *(lat., Cervus elaphus)*.

bolanbaş *s. (ent.)* rădaşcă; cerbar *(lat., Lucanus cervus)*.

bolanday *adv.* ca cerbii; cerbeşte.

bolanğa *adv.* ca cerbii; cerbeşte.

bolanlîk *s.* rezervaţie pentru creşterea cerbilor; cerbărie.

bola-pítíp **I.** *adj.* înnăscut. **II.** *adv.* prin natura sa; prin definiţie.

bolar *pron.* aceştia; acestea.

bolarda *pron.* la aceştia; la acestea.

bolardan *pron.* de la/dinspre aceştia; de la/dinspre acestea.

bolarday *pron.* ca aceştia; ca acestea.

bolarga *pron.* spre aceştia; spre acestea; acestora.

bolarnî *pron.* pe aceştia; pe acestea.

bolarnîń *adj.* acestora.

bolarnîńkî *pron.* al acestora; a acestora.

bolarnîńkîlar *pron.* ai acestora; ale acestora.

bolarnîńkîsî *pron.* al acestora; a acestora.

bolat *s.* oţel.

bolatan *adj.* obişnuit; ordinar; curent. // ***•bolatan şiy*** lucru obişnuit.

bolatantîşî *adj.* admirabil; remarcabil; extraordinar; excepţional.

bolatanústí *adj.* extraordinar; excepţional; prodigios. // ***•bolatanústí bír kíşí*** e un om extraordinar. ***•bolatanústí maktaw man*** excepţional; summa cum laude. ***•bolatanústí toplantî*** şedinţă extraordinară.

bolatkana *s.* oţelărie.
bolatlaşkan *adj.* oţelit.
bolatlaşmak *v.i.* a se oţeli.
bolatlaştîrma *s.* oţelire.
bolatlaştîrmak *v.t.* a oţeli.
bolatlaştîruw *s.* oţelire.
bolatşî *s.* oţelar.
bolay *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel.
bolay-típ *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel.
bol-bol *adv.* din plin; din abundenţă.
boldîpíttí *s.* fapt împlinit.
boldîrgan *adj.* obosit; istovit; vlăguit; ostenit; extenuat; epuizat.
boldîrma *s.* oboseală; istovire; vlăguire; ostenire; extenuare; epuizare.
boldîrmagan *adj.* neobosit.
boldîrmak *v.i.* a obosi; a se istovi; a se vlăgui; a se osteni; a se extenua; a se epuiza.
boldîrtkan *adj.* epuizant; extenuant; laborios; ostenitor.
boldîrtmak *v.t.* a obosi; a istovi; a vlăgui; a osteni; a extenua; a epuiza.
boldîrtuwğî *adj.* **1.** obositor; istovitor; vlăgui; ostenitor; extenuant; epuizant. **2.** obositor; istovitor.
boldîruw *s.* oboseală; istovire; vlăguire; ostenire; extenuare; epuizare.
bolgan *adj.* făcut; înfăptuit; realizat. // •***bonday bolganî ne yazîk*** ce păcat că s-a întâmplat aşa. •***ómírí bolgan kadar*** atât cât are de trăit; toată viaţa. •***soñradan zengín bolgan*** parvenit.
bolganînday *adv.* aşa cum este; ca atare.
bolganîndaytutulgan *adj.* menţinut.
bolganîndaytutuw *s.* menţinere.
bolganlar *s., pl.* întâmplare; peripeţie; păţanie.
bolgî *s.* eveniment; întâmplare; fapt; fenomen.
bolgîğîlîk *s. (fil.)* pozitivism.
bolgîn *adj.* **1.** *(d. oameni)* matur. **2.** *(d. fructe, cereale)* copt.
bolgînlaşkan *adj.* copt; maturizat.
bolgînlaşmak *v.i.* **1.** *(d. oameni)* a se maturiza. **2.** *(d. fructe etc.)* a se coace.
bolgînlaşuw *s.* coacere; maturizare.
bolgînlîk *s.* maturitate. // •***bolgînlîk imtanî*** examen de maturitate.
Boliviye *s. (topon.)* Bolivia.
boliviyelí *s., adj.* bolivian.
bolîmlî *adj.* pozitiv; afirmativ. // •***bolîmlî ğewap*** răspuns afirmativ. •***bolîmlî ğúmleşík*** *(gram.)* propoziţie afirmativă. •***bolîmlî muwamele*** atitudine pozitivă. •***bolîmlî sayî*** *(mat.)* număr pozitiv.
bolîmlîk *s.* biografie; curriculum vitae.
bolîmsîz *adj.* negativ. // •***bolîmsîz ğewap*** răspuns negativ. •***bolîmsîz ğúmleşík*** *(gram.)* propoziţie negativă.
bolîmsîzlîk *s.* negativism.
bolîpgeşken *adj.* episodic.
bolîp-geşken **I.** *adj.* **1.** desfăşurat; petrecut; consumat. **2.** terminat; isprăvit; sfârşit; epuizat. **II.** *s.* **1.** fapt; întâmplare; caz; fenomen. **2.** păţanie; peripeţie.
bolîp-kalma *s.* devenire.
bolîppítken *s.* fapt împlinit.
bolîp-pítken **I.** *adj.* **1.** terminat; isprăvit; sfârşit; epuizat. **2.** desfăşurat; petrecut; consumat. **II.** *s.* **1.** fapt; întâmplare; caz; fenomen. **2.** păţanie; peripeţie. // •***bolîp-pítken soñ*** după faptă; în urma experienţei; post factum.
bolîş *s.* **1.** formare; constituire; alcătuire. **2.** geneză.
bolîşîm *s. (geol.)* formaţiune.
bolîşkan *adj.* format; constituit; alcătuit. // •***bolîşkan hisselerge ayîrmak*** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra.
bolîşma *s.* formare; constituire; alcătuire.
bolîşmak *v.i.* a se forma; a se constitui; a se alcătui; a lua naştere.
bolîştîrma *s.* alcătuire; compunere; generare.
bolîştîrmak *v.t.* **1.** a forma; a constitui; a alcătui. **2.** a da naştere; a genera.
bolîştîruw *s.* alcătuire; compunere; generare.
bolîşuw *s.* formare; constituire; alcătuire.
bollîk *s.* belşug; abundenţă.
bolmagan *adj.* **1.** nefăcut; neterminat; incomplet; neisprăvit. **2.** brut; neprelucrat. **3.** *(d. fructe etc.)* necopt. // •***baştan bellí bolmagan*** imprevizibil. •***bír kîymette bolmagan*** inegal. •***yerínde bolmagan*** neserios; inoportun.
bolmak *v.i.* **1.** a se întâmpla; a avea loc. **2.** a fi; a se găsi; a se afla. **3.** a se putea; a fi posibil. **4.** a se face; a se executa; a se îndeplini. **5.** *(d. timp)* a trece; a se scurge; a se împlini. **6.** a deveni. **7.** a avea. **8.** a se termina; a se finaliza; a se încheia; a se sfârşi; a se concretiza; a fi gata; a fi pregătit. // •***ádet bolmak*** a se obişnui; a se împământeni *(d. obiceiuri)*. •***ádetí bolmak*** a obişnui; a avea obiceiul. •***ağelelí bolmak*** a impune grabă; a cere iuţeală. •***akîllî bolmak*** a prinde la minte; a se cuminţi; a-i veni minţile acasă; a-şi băga minţile în cap. •***akşam bolmak*** a se înnopta. •***aksiyet bolmak*** a se răsfrânge; a se reflecta; a se oglindi. •***alákağî bolmak*** a se interesa; a se preocupa. •***ald/mañlay sîrada bolmak*** a fi în primele rânduri. •***aleyhte bolmak*** a fi împotrivă. •***alîp-bereğegí bolmamak*** a nu avea nimic de împărţit cu cineva; a nu avea nimic a face cu cineva; a nu avea nici în clin, nici în mânecă cu cineva. •***añlamagankíşí bolmak*** a se face că nu pricepe; a face pe prostul. •***arka bolmak*** a ţine spatele cuiva; a acoperi spatele cuiva; a-l lua sub ocrotirea sa; a-l ajuta; a-l sprijini; a-l proteja. •***arkasî bolmak*** a avea spate tare; a avea proptele. •***aşşî bolmak*** a ustura. •***asudelíkte bolmak*** a fi în timpul liber; a fi în vacanţă. •***awuzî bek kîymetlí bolmak*** a fi scump la vorbă. •***awuzî kalabalîk bolmak*** a avea sămânţă de vorbă; a avea gură bogată. •***ayit bolmak*** a aparţine. •***aytar awuzî bolmamak*** a nu avea gură să spună; a nu avea gura spartă. •***aytuwlî bolmak*** a i se duce vestea; a fi vestit. •***başî dertte bolmak*** a fi în bucluc; a fi necăjit. •***baylî bolmak*** a depinde de; a fi în relaţie cu. •***bílmegenkíşí bolmak*** a se face că nu ştie nimic; a face pe niznaiul; a se face că plouă. •***biñ peşman bolmak*** a regreta amarnic. •***bír ayagî şukurda bolmak*** a fi cu un picior în groapă. •***bír bolmak*** a se uni; a se alia. •***bír terí-bír súyek bolmak*** a fi numai piele şi os; a fi foarte slab. •***bírşiyler bolmak*** a se ţine mare; a-şi da aere; a se făli. •***bírtaa neşir bolmak*** a se reedita. •***bolîp kalmak*** a deveni. •***buw bolmak*** a se evapora. •***dahil bolmak*** a face parte din; a aparţine. •***delí bolmak*** a înnebuni. •***dîkkatlî bolmak*** a fi atent. •***divanesí bolmak*** a înnebuni după...; a-l adora. •***eles bolmak*** a contacta; a atinge. •***eşítmegenkíşí bolmak*** a se face că nu aude; a face pe surdul; a se face că plouă. •***ewez-ewez bolmak*** a fi chit. •***ğebínde şağan/akrep bolmak*** a avea arici în buzunare; a fi zgârcit. •***ğebir bolmak*** a fi constrâns; a fi obligat; a fi silit; a fi forţat. •***ğerge kírgendiy bolmak*** a-i veni cuiva să intre în pământ. •***ğok/yok bolmak*** a dispărea; a se duce pe gura lupului. •***gol bolmak*** *(sport)* a se înscrie gol. •***góñílí bolmak*** a avea tragere de inimă. •***ğúk bolmak*** a fi povară cuiva. •***gúmrúkten muwaff bolmak*** a fi scutit de vamă. •***ğúregí geñíş bolmak*** a avea o inimă largă; a fi generos. •***hakkî bolmak*** a avea dreptate; a avea dreptul să...; a fi îndreptăţit să...; •***hayran bolmak*** a se mira; a se minuna; a admira. •***hesabî-kitabî bolmak*** a şti carte. •***ibaret bolmak*** a se compune din...; •***írímurun(lî) bolmak*** a se împiedica de nas; a avea nasul excesiv de mare. •***íşí bolmak*** a avea treabă; a avea de lucru; a fi ocupat. •***kaálbí bolmamak*** a fi fără inimă. •***kaberí bolmak*** a şti; a avea habar. •***káfiy bolmak*** a fi suficient. •***kalknîñ awuzunda sakîz bolmak*** a intra în gura lumii. •***kanunga tapîn bolmak*** a se supune legii; a respecta legea. •***kapîsî aşîk bolmak*** a avea uşa deschisă; a fi ospitalier. •***karap bolmak*** a se duce de râpă; a se face praf; a se distruge. •***kardaştay bolmak*** a deveni ca fraţi; a se înfrăţi; a fraterniza. •***karînî tok bolmak*** a fi sătul. •***kastasî bolmak*** a suferi de...; a fi nebun după...; •***kaytîk bolmak*** a fi umed; a se umezi. •***kíşí bolmak*** a fi om; a fi omenos; a se face om; a-şi face un rost în viaţă. •***kiyipí yerínde bolmamak*** a nu fi în apele sale. •***kîymetí bolmak*** a valora; a fi valoros. •***kolî ğeñgíl bolmak*** a avea mână uşoară *(ca medic)*. •***kolî sîkî/tar bolmak*** a avea mână strânsă; a fi zgârcit; a fi avar. •***kolî uzun bolmak*** a avea mână lungă; a fi hoţ; a fi pungaş; a fi influent. •***kolînda bolmak*** a avea pe mână; a dispune de...; a sta în puterea cuiva; a fi apanajul cuiva; a fi la mâna cuiva; a fi la cheremul cuiva. •***kol-kanat bolmak*** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. •***koñşî bolmak*** a se învecina. •***kórmegenkíşí bolmak*** a se face că nu vede; a face pe niznaiul; a se face că plouă. •***kózí bolmak*** a avea în vedere; a intenţiona; a se interesa de aproape de...; •***kózí yúkseklerde bolmak*** a avea gânduri mari; a avea aspiraţii mari. •***kóz-kulak***

bolmak a fi numai ochi şi urechi; a lua seama de cineva; a se îngriji de cineva; a-l ocroti. •***kuda bolmak*** a se încuscri. •***kuğurlî/bírtúrlí bolmak*** a fi nu ştiu cum; a fi ciudat. •***kúl bolmak*** a se preface în scrum şi cenuşă; a se face praf şi pulbere. •***kulak mísápírí bolmak*** a auzi întâmplător; a surprinde o discuţie. •***kúnlerí sayuwlî bolmak*** a avea zilele numărate. •***kurban bolmak*** a se sacrifica. •***kursagî awuzunda bolmak*** a fi cu pântecele la gură. •***láyîk bolmak*** a se potrivi. •***lázím bolmak*** a fi necesar; a trebui. •***mañlayda bolmak*** a fi în frunte. •***maskara bolmak*** a fi batjocorit; a se face de râs; a se compromite; a fi discreditat. •***mîşîk man it gibí bolmak*** a se avea precum câinele cu pisica. •***mot bolmak*** a-i merge vestea şi povestea; a i se duce faima; a fi la modă. •***moyîn bolmak*** a-şi pune gâtul la mijloc; a garanta. •***murunî hawada bolmak*** a se ţine cu nasul pe sus; a-şi da aere. •***o yernîñ kíşísí bolmamak*** a nu se sinchisi; a nu-i păsa; a fi indiferent. •***ózínde bolmamak*** a nu fi în apele sale. •***pazla kalabalîk bolmak*** a se supraaglomera. •***peşman bolmak*** a se căi; a avea remuşcări; a-i părea rău; a regreta. •***piyda bolmak*** a ieşi la iveală; a apărea; a se manifesta; a se produce. •***rahmetlí bolmak*** a deceda. •***razî bolmak*** a fi de acord; a accepta; a consimţi. •***reşit bolmak*** a deveni major. •***rezil bolmak*** a se face de râs. •***sak bolmak*** a se feri; a se păzi; a băga de seamă; a fi atent. •***şalt bolmak*** a da zor; a se grăbi. •***saw bolmak*** a trăi; a fi în viaţă; a fi sănătos; a fi teafăr. •***şaytanî bolmak*** a avea draci; a fi nervos. •***sebep bolmak*** a cauza; a pricinui; a provoca; a produce. •***şîrk-suw îşínde bolmak*** a fi ud leoarcă; a musti de apă. •***soñîşî bellí bolmak*** a i se desluşi sfârşitul. •***sóz bolmak*** a se face vorba; a se zvoni; a cădea de acord. •***tanîk bolmak*** a fi martor. •***taşğúrek(lí) bolmak*** a avea inimă de piatră. •***tavsiye bolmak*** a fi sfătuit; a i se recomanda; a fi povăţuit. •***tedaviy bolmak*** *(med.)* a se trata; a se însănătoşi; a se lecui. •***temaşa bolmak*** a fi vizionat. •***teslím bolmak*** a se preda; a capitula. •***tílíne saglam bolmak*** a-şi pune frâu la limbă; a-şi ţine limba în gură. •***tíllerge destan bolmak*** a-i merge vestea şi povestea; a intra in legendă. •***toz-duman/tuz-buz bolmak*** a se face praf şi pulbere; a se preface în scrum şi cenuşă. •***turşî bolmak*** a se mura. •***úmútlí bolmak*** a avea speranţă; a fi optimist. •***uşkan kuşka borîşî bolmak*** a fi dator vândut. •***uşunda bírşiy bolmak*** a avea ceva necurat; a fi cam dubios. •***úy bolmak*** a se aşeza la casa lui; a întemeia o familie; a se căsători. •***uygun bolmak*** a fi corespunzător; a se potrivi. •***wakîtî bolmak*** a avea timp. •***wepat bolmak*** a deceda; a muri. •***yardîm bolmak*** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. •***yasak bolmak*** a fi interzis. •***yazîlmağî bolmak*** a se abona. •***yorgîn bolmak*** a fi obosit; a fi istovit. •***yúzí bolmamak*** a nu avea nas; a nu îndrăzni. •***zararlî bolmak*** a păgubtori; a fi dăunător; a fi nociv; a fi vătămător. •***zemanet bolmak*** a se garanta. •***zorda bolmak*** a se afla la strâmtoare; a fi în încurcătură; a avea dificultăţi. •***zorî bolmamak*** a nu avea zor de ceva; a nu-i trebui; a nu-i păsa. // •***akîbetíñ aşîk bolsîn!*** succes pe viitor!; •***akîlîñ bar bolsa*** dacă ai minte. •***akîlîñ yok bolsa*** dacă nu ai minte. •***akîllî bolîp tur!*** stai cuminte!; •***akşam bolayatîr*** se înserează. •***akşamîñîz kayîrlî bolsîn!*** bună seara!; •***árúw bolsîn*** să fie bine. •***aşk bolsîn!*** bravo!; •***Ayişe bolsa kerek*** probabil că este Ayşe. •***babañ tîşarda bolsa*** dacă tatăl tău este afară. •***bahtîñîz aşîk bolsîn!*** vă doresc fericire!; •***bar bolsa*** dacă este; dacă are. •***bar tuwul bolsa*** dacă nu este. •***başîñîz saw bolsîn!*** condoleanţe!; •***bír bolma*** unitate; integrare. •***bír saniye, múmkún bolsa*** o secundă, dacă e posibil. •***bír we barabar bolîp*** în strânsă unitate. •***bírşiy boldî*** s-a întâmplat ceva. •***bo ka-típ bola bildí?*** cum de a putut să se întâmple asta?; •***bo ka-típ bolîr?*** cum se poate asta?; •***bo odanî tutağak bolaman*** vreau să reţin această cameră. •***bolağagî bolgan endí*** ce-a fost, a fost; zarul este aruncat. •***boldî mî ótmek?*** a fost suficientă pâinea?; •***boldîñ mî?*** eşti gata?; •***bolîp píttí*** s-a sfârşit. •***bolîr mî?*** este posibil?; •***bolsa kerek*** pesemne; probabil. •***bolsîn dep*** ca să fie acolo; de formă; de ochii lumii. •***bolsîn taa!*** şi ce dacă?; •***dostlar saw bolsîn!*** mulţumiri pentru condoleanţe!; •***eger ağeleñíz bolsa*** dacă vă grăbiţi. •***eger Amet bolsa, kapînî aş!*** dacă e Amet, deschide uşa!; •***eksík bolma!*** să trăieşti!; •***eksík bolsîn*** mai bine lipsă. •***emin bolîñîz, bíle-bíle bolmadî!*** fiţi convins, nu a fost intenţionat!; •***endí balaban boldî*** de acum s-a făcut mare. •***esen bolîñîz, darîsî başîñîzga!*** vă mulţumesc, asemenea!; •***ğaznîñ kúní sîğak bolîr*** vara este cald. •***ğemíşler yeşíl bolsa*** dacă fructele sunt verzi. •***ğenábíñ degeníñ bolsîn*** fie cum spui dumneata. •***ğenábísí doktor boldî*** dumnealui a devenit doctor. •***ğeriyan bola*** se face curent. •***geşmíş bolsîn!*** însănătoşire grabnică!; •***ğolîñîz aşîk bolsîn!*** drum bun!; •***ğüregíñ kara bolsa*** dacă ai ceva pe suflet. •***herşiy hal bolağak*** totul se va rezolva. •***heş bolağak şiy tuwul*** nu pare nicidecum posibil. •***heş bolmasa*** barem; măcar; cel puţin. •***íş bolsîn dep*** ca să se afle în treabă. •***ístemeden boldî*** a fost fără intenţie. •***kaálbíñ temíz bolsa*** dacă ţi-e sufletul curat. •***kaálbíñíz saw bolsîn!*** vă mulţumesc!; •***kaş bolsa da*** oricât. •***kaşan ázír bolîr?; ne zaman bolağak?*** când va fi gata?; •***kaşan taburğî bolağakman?*** când o să mi se facă externarea?; •***kayday bolsa da*** în orice caz; orice ar fi; oricare ar fi cauza; cum o fi; indiferent cum. •***kayet kolay bolsa da*** deşi este foarte uşor. •***kazakşa úyreneğek bolaman*** aş dori să învăţ româneşte. •***kerek bolsa*** dacă trebuie. •***kerek tuwul bolsa*** dacă nu trebuie. •***keş boldî*** s-a făcut târziu. •***keşe bolsa terliymen*** transpir noaptea. •***keşke bolmasa edí*** de nu s-ar fi întâmplat. •***kím men múşerref bolaman?*** cu cine am onoarea?; •***kíşí bek az bolsa*** dacă sunt foarte puţini oameni. •***Kóstenğede suwuk bola mî?*** este frig la Constanţa?; •***kulagîna kelgendiy bola edí*** i se părea că aude. •***kúndúz boldî*** s-a făcut ziuă. •***kún-kúnge hep sîğak bola*** de la o zi la alta se face tot mai cald. •***kúz kaytîk bolağak*** toamna va fi umedă. •***marebe bolsa aşlîk bolîr*** în timp de război este criză. •***men bolganîmdayman*** sunt aşa cum sunt. •***menî soraganlar bolsa*** dacă întreabă cineva de mine. •***mermerden bolganday*** ca din marmură. •***mínawday şiy bolîr mî?*** se poate aşa ceva?; •***múmkún bolsa*** dacă este posibil. •***ne bolsa bolsîn*** orice ar fi; pentru nimic în lume. •***ne kadar bolsa*** oricât. •***o íş bolmay taa*** lucrul acela nu este încă gata. •***o zamandan ekí sene boldî*** de atunci au trecut doi ani. •***onday bolsa*** atunci; în cazul acesta; în această situaţie. •***para ğatkîzdîrağak bolaman*** doresc să depun bani. •***para şîgarağak bolaman*** doresc să scot nişte bani. •***piyatî ne bolsa bolsîn*** cu orice preţ. •***raátsíz bolmañîz!*** nu vă deranjaţi!; •***şakasîz, onday boldî mî?*** serios, aşa s-a întâmplat?; •***saw bolîñîz!*** vă mulţumesc!; •***sen men bolağak bolaman*** vreau să fiu cu tine. •***sene-seneden taa yaman bola*** din an în an se face mai rău. •***senîñ ístegenîñ bolsîn!*** facă-se voia ta!; •***şifa bolsîn!*** *(la strănut)* noroc!; •***sízge şektíreğek bolmadîm*** n-am vrut să vă supăr. •***şúndí ódiyğek bolaman*** doresc să plătesc acum. •***tabiy, bonday taa árúw bolîr*** fireşte, aşa va fi mai bine. •***tanîşkanîmîzga memnun boldîm*** îmi pare bine de cunoştinţă. •***Tañrî katîñîzda bolsîn!*** Dumnezeu cu voi!; •***trenge sak bolîñîz!*** atenţie la tren!; •***tuwul bolsa*** dacă nu este; dacă nu se află. •***uygun bolîp*** în conformitate cu...; •***wakîtîñ bolsa*** dacă ai timp. •***yarîn sîğak bolağak*** mâine va fi cald. •***yemek tuzsuz bolsîn*** mâncarea să fie nesărată. •***yok bolsa*** dacă nu este; dacă nu are. •***zorî bolsa menî taba*** dacă are nevoie mă găseşte.

bolmama **I.** *s.* neant. **II.** *v.i.* neterminare.

bolmaykalgan *adj.* neterminat; neîmplinit.

bolmaykalîr *adj.* imposibil.

bolmaykalma *s.* imposibilitate.

bolmaytan *adj.* imposibil; de nerealizat.

bolmaytanlîk *s.* imposibilitate.

bolmaytursun **I.** *adv.* ba. **II.** *interj.* imposibil!; neverosimil!; nici vorbă!;

aş!; aiurea!;
bolmaz **I.** *adj.* **1.** imposibil; de nerealizat. **2.** insuficient. **II.** *adv.* nu; ba. **III.** *interj.* imposibil!; neverosimil!; nici vorbă!; aş!; // ***•bolmaz demek*** a spune ca nu se poate; a nu fi de acord; a ridica o obiecţie. // ***•bolmaz, imkáansîz*** nu se poate, e imposibil. ***•bonday bírşiy sóz konîsî bolmaz*** nici nu poate fi vorba de aşa ceva. ***•bonday şiy bolmaz*** aşa ceva nu este posibil. ***•elbette bolmaz*** sigur că nu se poate. ***•hemen bolmaz mî?*** nu se poate imediat?; ***•maalesef bo bolmaz*** din păcate asta nu se poate. ***•sanetemen ke yerínde bolmaz*** cred că ar fi inoportun.
bolmazdegen *adj.* **1.** pesimist. **2.** potrivnic; împotrivit; opus.
bolmazdeme *s.* **1.** pesimism. **2.** împotrivire; opunere; negare; negaţie.
bolmazdenílgen *adj.* negat.
bolmazlîk *s.* imposibilitate; absurditate.
bolsa-bolsa *adv.* cel mult.
bolsîn *adv.* bine; de acord; aşa să fie.
bolşevik *s., adj.* bolşevic.
boluw *s.* facere; împlinire.
bomba *s.* bombă. // ***•bomba tókmek/atmak*** a bombarda. // ***•atom bombasî*** *(mil.)* bombă atomică. ***•el bombasî*** grenadă. ***•ğakkan bomba*** bombă incendiară. ***•hidroğen bombasî*** *(mil.)* bombă cu hidrogen. ***•nuklear bomba*** *(mil.)* bombă nucleară. ***•termonuklear bomba*** *(mil.)* bombă termonucleară.
bombaatîlgan *adj.* bombardat.
bombaatkan *s. (mil.)* bombardier.
bombaatuw *s.* bombardament; bombardare.
bombağawdîrgan *s. (mil.)* bombardier.
bombalama *s.* bombardare; bombardament.
bombalamak *v.t.* a bombarda.
bombalangan *adj.* bombardat.
bombalanmak *v.i.* a fi bombardat.
bombalaw *s.* bombardare; bombardament.
bombalî *adj.* bombardat; cu bombe.
bombataşîgan *s. (mil.)* bombardier.
bombatógílgen *adj.* bombardat.
bombatógúw *s.* bombardament; bombardare.
bombatókken *s. (mil.)* bombardier.
bombon *s.* bomboană. // ***•ballî bombon*** bomboane cu miere. ***•bombon túkáanî*** bombonerie. ***•ğemíşlí bombon*** bomboane cu fructe. ***•kardaşî bír kutuk bombon ketíre*** fratele său aduce o cutie cu bomboane. ***•kawelí bombon*** bomboane cu cafea. ***•likyorlî bombon*** bomboane cu lichior. ***•şokolatalî bombon*** bomboane cu ciocolată.
bom-boş *adj.* deşert; pustiu; nepopulat; gol-goluţ.
bom-boz *adj.* gri intens; cenuşiu intens.
bon *s.* bon; chitanţă.
Bonapart'nîñ-kagayî *s. (orn.)* pescăruş cu cioc negru *(lat., Larus philadelphia; Chroicocephalus philadelphia)*.
Bonapart'nîñ-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş cu cioc negru *(lat., Larus philadelphia; Chroicocephalus philadelphia)*.
bonda *pron.* la acesta; la aceasta.
bondan **I.** *adv.* din această cauză. **II.** *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta. // ***•bondan başka*** în afară de aceasta; pe deasupra. ***•bondan başka param yok*** nu am alţi bani decât aceştia. ***•bondan eminmíz*** suntem siguri de aceasta. ***•bondan maada*** în afară de aceasta.
bonday **I.** *adv.* aşa; astfel. **II.** *pron.* ca acesta; ca aceasta. // ***•bonday bír soñ beklenír edí*** era de aşteptat un asemenea rezultat. ***•bonday bírşiy sóz konîsî bolmaz*** nici nu poate fi vorba de aşa ceva. ***•bonday bolganî ne yazîk*** ce păcat că s-a întâmplat aşa. ***•bonday bolganîna inanaman*** cred că aşa a fost. ***•bonday şiy bolmaz*** aşa ceva nu este posibil. ***•bonday tuwul mî?*** nu este aşa?; ***•bonday wakîtta*** pe asemenea vreme. ***•şúphesíz ke bonday*** fără îndoială că e aşa. ***•tabiy, bonday taa árúw bolîr*** fireşte, aşa va fi mai bine.
Bonelli'níñ-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice de munte *(lat., Phylloscopus bonelli)*.
bonğîk *s.* mărgea; mărgică.
bonî *pron.* pe acesta; pe aceasta. // ***•bonî bír ğagaga sal!*** pune asta deoparte!; ***•bonî ğenábíñízge sakladîm*** pe aceasta am păstrat-o pentru dumneavoastră. ***•bonî heş aytarman mî?*** cum aş putea spune aşa ceva?; n-aş spune asta sub nici un motiv!; ***•bonî ístemez edím*** n-aş fi vrut asta. ***•bonî men bírem bílmiymen*** asta n-o ştiu nici eu. ***•men bonî bílemen*** eu ştiu asta. ***•yok, bonî yapa almam*** nu, nu pot să fac asta.
bonîñ *adj.* acestuia; acesteia. // ***•bonîñ degerí ne?*** cât valorează acesta?; ***•sáde bonîñ úşún*** ad hoc; numai pentru această situaţie.
bonîñkî *pron.* al acestuia; a acesteia.
bonîñkîlar *pron.* ai acestuia; ale acesteia.
bonîñkîsî *pron.* al acestuia; a acesteia.
bonîştan *adv.* de aceea; din această cauză; prin urmare.
bonlar *pron.* aceştia; acestea. // ***•korkma, bonlar geşer!*** nu-ţi fie teamă, acestea vor trece!;
bonlarda *pron.* la aceştia; la acestea.
bonlardan *pron.* de la/dinspre aceştia; de la/dinspre acestea.
bonlarday *pron.* ca aceştia; ca acestea.
bonlarga *pron.* spre aceştia; spre acestea; acestora.
bonlarnî *pron.* pe aceştia; pe acestea.
bonlarnîñ *adj.* acestora.
bonlarnîñkî *pron.* al acestora; a acestora.
bonlarnîñkîlar *pron.* ai acestora; ale acestora.
bonlarnîñkîsî *pron.* al acestora; a acestora.
bor *s.* cretă.
bora *s.* **1.** vânt care precede ploaia; ploaie torenţială; aversă. **2.** *(zool.)* cămilă; dromader *(mascul) (lat., Camelus dromedarius)*. **3.** furtună; vijelie; viscol. // ***•bora tîmdî*** furtuna s-a potolit.
boragan *s.* **1.** furtună; vijelie; viscol. **2.** câmpie; şes; stepă.
boragañğî *s. (orn.)* rândunica furtunii *(lat., Hydrobates pelagicus)*.
boraganğî, ak-kanatlî- *s. (orn.)* rândunica furtunii guleratã *(lat., Pterodroma leucoptera)*.
boraganğî, ak-karînlî- *s. (orn.)* fregată cu pântece alb *(lat., Fregata grallaria)*.
boraganğî, ak-yúzlí- *s. (orn.)* rândunica furtunii cu faţă albă *(lat., Pelagodroma marina)*.
boraganğî, alaşa- *s. (orn.)* rândunica furtunii de Cap *(lat., Daption capense)*.
boraganğî, boz- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Swinhoe *(lat., Oceanodroma monorhis)*.
boraganğî, ğenubiy-dew- *s. (orn.)* petrel gigant sudic *(lat., Marconectes giganteus)*.
boraganğî, kara-kalpaklî- *s. (orn.)* rândunica furtunii cu mască *(lat., Pterodroma hasitata)*.
boraganğî, kara-karînlî- *s. (orn.)* fregată cu pântece negru *(lat., Fregata tropica)*.
boraganğî, katife- *s. (orn.)* rândunica furtunii pufoasă *(lat., Pterodroma mollis)*.
boraganğî, sarî-ayaklî- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Wilson *(lat., Oceanites oceanicus)*.
boraganğî, şatal-kuyruklî- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Leach *(lat., Oceanodroma leucorhoa)*.
boraganğî, şimaliy-dew- *s. (orn.)* petrel gigant nordic *(lat., Macronectes halli)*.
boraganğî, şoñgîr- *s. (orn.)* fregată de Ascension *(lat., Fregata aquila)*.
boraganğî, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Bulwer *(lat., Bulweria bulweria)*.
boraganğî, úyken- *s. (orn.)* fregată magnifică *(lat., Fregata magnificens)*.
boraganğîsî, Arap- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Jouanin *(lat., Bulweria fallax)*.
boraganğîsî, Atlantik- *s. (orn.)* rândunica furtunii cu piept alb; rândunica furtunii de Atlantic *(lat., Pterodroma incerta)*.
boraganğîsî, Fea'nîñ- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Fea *(lat., Pterodroma feae)*.
boraganğîsî, Kermadek-Adalarî- *s. (orn.)* rândunica furtunii de Insulele Kermadec *(lat., Pterodroma neglecta)*.
boraganğîsî, Leach'nîñ- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Leach *(lat., Oceanodroma leucorhoa)*.
boraganğîsî, Madiyre- *s. (orn.)* rândunica furtunii de Madeira *(lat., Oceanodroma castro)*.
boraganğîsî, Swinhoe'nîñ- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Swinhoe *(lat., Oceanodroma monorhis)*.
boraganğîsî, Yeşíl-Murun- *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Fea *(lat., Pterodroma feae)*.
boragan-karlîgaşî *s. (orn.)* rândunica furtunii *(lat., Hydrobates pelagicus)*.
boraganlî *adj.* furtunos; vijelios.
boraks *s. (chim.)* borax.
boralî *adj.* vijelios.
boramak *v.i.* a viscoli.
boran *s.* **1.** vânt care precede ploaia; ploaie torenţială; aversă. **2.** furtună; vijelie; viscol. // ***•boranga da kaber beríle*** se anunţă şi furtună.

boranlamak *v.i.* a viscoli.
boranlî *adj.* furtunos; vijelios.
boranlîk *s.* **1.** vânt care precede ploaia; ploaie torențială; aversă. **2.** furtună; vijelie; viscol.
borat *s. (chim.)* borat.
boratmak *v.t.* a viscoli. // ***•kar boratmak*** a vifori. // ***•bo keşe boratağak*** noaptea aceasta va viscoli.
borazan *s.* trompetă; trâmbiță. // ***•borazanî ótmek*** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi prețuit. ***•borazanîn şalmak*** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși.
borazanğî *s.* trompetist; trâmbițaș.
borazanî, ağem- *s. (bot.)* begonie *(lat., Begonia)*.
borazanîótken *adj.* influent; autoritar; puternic.
borazan-kuw *s. (orn.)* lebădă cu glas de trompetă *(lat., Cygnus buccinator)*.
borazanótmesí *s.* influență; autoritate; putere.
borazanşaluw *s.* trâmbițare.
borazanşeşegí *s. (bot.)* zorele; adormițele *(lat., Ipomaea purpurea; Pharbitis purpurea)*.
borderow *s.* borderou.
bordo *adj.* bordo.
borî I. *adj.* pământiu; gri; maroniu. **II.** *s.* **1.** țeavă; conductă; tub; burlan. **2.** *(muz.)* goarnă; trompetă; trâmbiță. **III.** // ***•borî şalmak*** a trâmbița. **IV.** // **1.** ***•kaşîrma borîsî*** *(tehn.)* țeavă de eșapament. **2.** ***•suw borîsî*** conductă de apă.
borîğî *s.* **1.** *(muz.)* gornist; trompetist; trâmbițaș. **2.** *(muz.)* suflător.
borîlar *s., pl.* țevi; țevărie.
borîlîk *s.* țevărie.
Borî-Suw *s. (topon., "Apa pământie")* Borosu (astăzi Independența) *(jud. Prahova)*.
borîş *s.* **1.** datorie; obligație. **2.** împrumut. // ***•bogazîna kadar borîşka kírmek*** a se îndatora până în gât. ***•borîşka almak*** a lua cu împrumut; a împrumuta. ***•borîşka batmak*** a se îngloda în datorii. ***•borîşka bermek*** a da cu împrumut. ***•borîşlî kalmak*** a rămâne dator. ***•uşkan kuşka borîşî bolmak*** a fi dator vândut. // ***•góñíl borîşî*** mulțumire; gratitudine. ***•moyîn borîşî*** sarcină; datorie. ***•uzun súrege borîş*** împrumut pe termen lung.
borîşalgan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borîşbergen *s., adj.* creditor.
borîşîk *s.* țeavă mică; conductă mică; tub mic. // ***•solîşborîşîgî*** *(anat.)* bronhie.
borîşînkapatkan *s., adj.* plătitor.
borîşka *adv.* pe credit; pe datorie.
borîşkakelam *s.* neologism.
borîşkakelime *s.* neologism.
borîşkalap *s.* neologism.
borîşkapatuw *s.* plată; achitare; ștergerea datoriei.
borîşkasóz *s.* neologism.
borîşlangan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borîşlanmak *v.i.* a se împrumuta.
borîşlî *s., adj.* datornic; dator; debitor. // ***•sízge borîşlî kaldîm*** v-am rămas dator.
borîşódemesí *s.* plată; achitare; ștergerea datoriei.
borj *s.* **1.** datorie; obligație. **2.** împrumut.
borjalgan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borjbergen *s., adj.* creditor.
borjga *adv.* pe credit; pe datorie.
borjin *s.* granit.
borjlangan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borjlanmak *v.i.* a se împrumuta.
borjlî *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borş *s. (gastron.)* borș. // ***•borîşîn kapatmak*** a-și închide datoria; a-și achita datoria.
bort *s. (nav.)* bord.
bosaga *s.* prag de ușă.
Bosna man Hersek *s. (topon.)* Bosnia și Herțegovina.
bostan *s. (bot.)* dovleac; bostan *(lat., Cucurbita pepo maxima)*. **1.** bostănărie. **3.** grădină de zarzavat. // ***•karbîzlar bostandan ketírílgenler*** pepenii-verzi au fost aduși de la bostănărie.
bostanğî *s.* grădinar; bostănar.
bostanğîlîk *s.* grădinărit.
bostankorkîlîgî *s.* momâie; sperietoare.
boş *adj.* **1.** gol; sec. **2.** inutil; fără rost. **3.** liber; neocupat. **4.** deșert; pustiu; nepopulat. **5.** derizoriu. // ***•boş bermek*** a da pace; a lăsa în pace. ***•boş gezmek*** a umbla în dorul lelii; a umbla fără rost; a hoinări. ***•boş kolî man kaytmak*** a se întoarce cu mâinile goale. ***•boş otîrmak*** a tăia frunză la câini; a trândăvi; a sta degeaba. ***•boşka şîkmak*** a fi în zadar; a se irosi. // ***•bo yer boş mî?*** acest loc este liber?; ***•boş ğollar*** drumuri libere. ***•boş kol man*** cu mâna goală. ***•boş kún*** zi liberă. ***•boş odañíz bar mî?*** aveți camere libere?; ***•boş oyîn*** *(sport)* scor alb. ***•boş şegírdek*** sămânță seacă. ***•boş şiyler*** baliverne. ***•boş wakît*** timp liber. ***•boş yer*** loc liber. ***•boş yer bar mî?*** sunt locuri libere?; ***•boş yerge*** în van. ***•boş zaman*** vacanță. ***•kade yarî tolî, yarî boş*** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. ***•mínda boş bír yer bar mî?*** e vreun loc liber aici?; ***•ne búgún, ne yarîn boş tuwulman*** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. ***•taksiy boş mî?*** e liber taxiul?;
boşama *s.* **1.** *(biol.)* excreție; eliminare. **2.** golire; descărcare; deșertare; evacuare.
boşamak *v.i.* **1.** *(d. animale)* a se slobozi. **2.** a se goli; a se descărca; a se deșerta; a se evacua.
boşamamak *v.i. (d. boli sau dureri trupești)* a ține; a nu da pace.
boşangan *adj.* divorțat; despărțit; eliberat.
boşanma *s.* **1.** divorț; despărțire. **2.** dezlegare; eliberare. **3.** eliberare; dezrobire.
boşanmak *v.i.* a divorța; a se despărți; a se elibera.
boşanuw *s.* divorț; despărțire; eliberare.
boşatîlgan *adj.* evacuat; golit; eliberat.
boşatkan *s.* descărcător.
boşatkîlîngan *adj.* mântuit; purificat.
boşatkîlînmak *v.i.* a se mântui; a se purifica.
boşatkîlmak *v.t.* a mântui; a purifica.
boşatkîluw *s.* mântuire; purificare.
boşatkîluwğî *adj.* mântuitor; purificator.
boşatma *s.* **1.** golire; descărcare; deșertare; evacuare. **2.** eliberare; scutire; absolvire. // ***•boşatma kararî*** ordin de evacuare.
boşatmak *v.t.* **1.** a goli; a descărca; a deșerta; a evacua. **2.** a elibera; a scuti; a absolvi. // ***•gúnasîndan boşatmak*** a-i spăla păcatele cuiva; a-l ierta; a-l absolvi; a-l amnistia; a grația. ***•ğúregín boşatmak*** a-și ușura inima; a-și despovăra inima; a-și răcori inima.
boşatmakáátí *s.* scutire; dispensă.
boşatuw *s.* **1.** eliberare; scutire; absolvire. **2.** golire; descărcare; deșertare; evacuare.
boşatuwğî I. *adj.* eliberator. **II.** *s.* descărcător.
boşatuwlî *adj.* **1.** eliberat; scutit; absolvit. **2.** divorțat; despărțit. **3.** golit; descărcat; deșertat; evacuat.
boşaw *s.* **1.** *(biol.)* excreție; eliminare. **2.** golire; descărcare; deșertare; evacuare.
boşbogaz *adj.* palavragiu; flecar; limbut; vorbăreț; volubil.
boşbogazlîk *s.* **1.** pălăvrăgeală; flecăreală; limbuție; volubilitate. **2.** *(med.)* logoree.
boş-boş I. *adj.* **1.** gol; sec. **2.** inutil; fără rost; derizoriu. **3.** liber; neocupat; pustiu; nepopulat. **II.** *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar. // ***•boş-boş konîşmak*** a vorbi vrute și nevrute; a îndruga verzi și uscate.
boşgezgen *s.* haimana; hoinar.
boşgezúw *s.* hoinăreală.
boşî-boşîna *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van; de pomană. // ***•boşî-boşîna konîşmak*** a-și strica gura degeaba; a vorbi în zadar. ***•boşî-boşîna ogîraşmak*** a călca în piatră seacă; a se osteni zadarnic.
boşîk *s.* cățel; pui de vulpe; pui de lup.
boşîna *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van. // ***•boşîna awuz suwutmak*** a-și răci gura degeaba.
boşînaogîraşuw *s.* zădărnicie.
boşka *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van.
boşkaşîgaruw *s.* irosire.
boşkaşîkkan *adj.* irosit.
boşkonîşkan *adj.* palavragiu; flecar.
boşkonîşuw *s.* pălăvrăgeală; flecăreală.
boşlay *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van.
boşlîk *s.* gol; vid; cavitate; interval. // ***•boşlîkka takmak*** a insera. // ***•hawa boşlîgî*** *(tehn.)* pungă de aer. ***•kókírek/bókse boşlîgî/kawugî*** *(anat.)* cavitatea toracică.
boşlîkkatagîlgan *adj.* inserat.
boşlîkkataguw *s.* inserare; inserție.
boşmíyín(lí) *adj.* prostănac; neghiob.
boşmíyínlík *s.* prostie; neghiobie.
boşnak *s., adj.* bosniac.
boşnakşa I. *adv.* în limba bosniacă. **II.** *s. (limba)* bosniacă.
boşotîrgan *adj.* trândav.
boşotîruw *s.* trândăvie.
boşsayî *s., num.* zero.
bota *s. (zool.)* pui de cămilă; pui de dromader.
botakîl I. *adj.* atât; atâta; atâți; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...; // ***•sáde botakîl kóre aldîm*** numai atât am putut să văd.
botakîlşîk *adj., adv.* atâtica.
botanik *adj.* botanic.
botanika *s.* botanică.

botatabanî *s. (bot.)* podbal; ropan *(lat., Tussilago farfara)*.
botka *s. (gastron.)* pilaf.
Botswana *s. (topon.)* Botswana.
botşîk *s. (bot.)* trestie-de-câmp *(lat., Calamagrostis epigeios)*.
Botta'nîñ-delítaşî *s. (orn.)* pietrarul lui Botta *(lat., Oenanthe bottae)*.
boy *s.* **1.** înălţime; statură; talie. **2.** lungime; dimensiune; mărime. **3.** *(fig.)* neam; specie; seminţie; trib; ascendenţă; descendenţă. // ***•boyî artmak*** a creşte în înălţime; a se înălţa. ***•boyîndan kelmek*** a descinde din neamul...; a se trage din neamul...; // ***•bír boyda*** de aceeaşi statură. ***•bírkaş boy*** de câteva dimensiuni. ***•ğol boyî*** parcurs; traiect. ***•kîyuw boyî gemíğílígí*** *(nav.)* cabotaj.
boya *s.* **1.** vopsea; culoare; colorant. **2.** fard. // ***•boya ğakmak*** a vopsi; a farda. ***•erín boyasî ğakmak*** a se ruja. // ***•erín boyasî*** ruj. ***•kondîra boyasî*** cremă de ghete. ***•suwlî boya*** acuarelă. ***•tîrnak boyasî*** ojă.
boyağagîlgan *adj.* fardat; vopsit.
boyağaguw *s.* fardare; vopsire.
boyağî *s.* **1.** vopsitor; zugrav. **2.** vânzător de vopsea. **3.** magazin de vopsea. // ***•ayakkabî boyağîsî*** lustragiu.
boyağîkana *s.* vopsitorie.
boyağî-katîrtîrnagî *s. (bot.)* drobiţă; drobişor *(lat., Genista tinctoria)*.
boyakana *s.* magazin de vopsea.
boyalama *s.* vopsire; colorare; zugrăvire; fardare.
boyalamak *v.t.* a vopsi; a colora; a zugrăvi; a farda. // ***•kóz boyalamak*** a vopsi ochii cuiva; a lega la ochi; a înşela.
boyalangan *adj.* **1.** vopsit; zugrăvit. **2.** colorat; fardat.
boyalanmak *v.i.* a se vopsi; a se colora; a se zugrăvi; a se farda.
boyalatmak *v.t.* a determina să vopsească; a determina să coloreze; a determina să zugrăvească; a determina să fardeze.
boyalaw *s.* vopsire; colorare; zugrăvire; fardare.
boyalî *adj.* vopsit; colorat; zugrăvit; fardat.
boyalî-bagîrtlak *s. (orn.)* găinuşă zburătoare dungată *(lat., Pterocles indicus)*.
boyalî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie cu cap castaniu *(lat., Eremopterix signata)*.
boyalî-kirazkuşî *s. (orn.)* vrabie pictată *(lat., Passerina ciris)*.
boyalî-naktura *s. (orn.)* găinuşă zburătoare dungată *(lat., Pterocles indicus)*.
boyalî-súlekeş *s. (orn.)* vrabie pictată *(lat., Passerina ciris)*.
boyalî-şulluk *s. (orn.)* becaţină pictată *(lat., Rostratula benghalensis)*.
boyalî-tenek *s. (orn.)* vrabie pictată *(lat., Passerina ciris)*.
boyamak *v.t.* a vopsi; a colora; a farda; a zugrăvi. // ***•al-kanga boyamak*** a bate până la sânge; a umple de sânge.
boyanmak *v.i.* a se vopsi; a se colora; a se zugrăvi; a se farda.
boyar *s. (ist.)* boier.
boyarlar *s., pl. (ist.)* boierime.
boyartmasî *s.* creştere în înălţime; înălţare.
boyatmak *v.t.* a determina să vopsească; a determina să coloreze; a determina să zugrăvească; a determina să fardeze.
boyaw *s.* vopsire; colorare; zugrăvire; fardare.
boy-bos *s.* zvelteţe.
boy-boy *adj.* de diferite înălţimi; de diferite mărimi.
boydak *s.* miel nou-născut.
boydan-boyga *adv.* pe toată lungimea.
boydaş *adj.* de aceeaşi statură.
boyîartkan *adj.* crescut în înălţime; înălţat.
boyî-boyîna *adv.* în lung; de-a lungul.
boyîna *adv.* **1.** în lung; de-a lungul. **2.** în continuu; fără încetare.
boyînda *adv.* înalt de...; // ***•minare boyînda*** înalt cât minaretul.
boyînğa *adv.* în lung; de-a lungul.
boyîşkan *s.* funie de priponit; pripon.
boyîşkanlama *s.* priponire.
boyîşkanlamak *v.t.* a priponi.
boyîşkanlangan *adj.* priponit.
boyîşkanlî *adj.* priponit.
boyît *s.* dimensiune.
boyîtlama *s.* dimensionare.
boyîtlamak *v.t.* a dimensiona.
boyîtlangan *adj.* dimensionat.
boyîtlaw *s.* dimensionare.
boyîtlî *adj.* dimensional.
boykot *s.* boicot. // ***•boykot etmek*** a boicota.
boykósterílgen *adj.* înfruntat; provocat.
boykósterúw *s.* înfruntare; provocare.
boykuş, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* piţigoi cu coadă lungă *(lat., Aegithalos caudatus)*.
boylam *s.* longitudine.
boylamak *v.t.* a merge de-a lungul; a străbate de-a lungul.
boylana-boylana *adv.* privind împrejur. // ***•boylana-boylana ketmek*** a merge privind împrejur.
boylangan *adj.* străbătut de-a lungul.
boylanma *s.* mijire; ivire.
boylanmak *v.i.* **1.** a privi împrejur. **2.** a se ivi; a apărea. // ***•kúneş bulutlarnîñ artîndan boylandî*** soarele a apărut din spatele norilor.
boylanuw *s.* **1.** privire împrejur. **2.** ivire; apariţie.
boylay *adv.* de-a lungul; longitudinal; pe longitudine.
boylay-enliy *adv.* de-a lungul şi de-a latul; pe latitudine şi pe longitudine.
boylî *adj.* lung; înalt.
boylî-boslî *adj.* zvelt.
boylîk *adj.* tribal; gentilic.
boyotî *s. (bot.)* molotru *(lat., Trigonella besseriana)*.
boysîramak *v.i.* a tinde spre.
boysîz *adj.* scund; de statură mică.
boz *adj.* **1.** cenuşiu; gri; sur; pământiu. **2.** *(d. pământ)* nelucrat; necultivat.
boza *s.* bragă.
bozağî *s.* bragagiu.
bozargan *adj.* **1.** cenuşiu; gri. **2.** tulburat; tulbure. **3.** *(d. ochi, privire)* împăienjenit; tulburat; întunecat.
bozarmak *v.i.* **1.** a se face cenuşiu; a se face gri; a se tulbura. **2.** *(d. ochi, privire)* a se împăienjeni; a se tulbura; a se întuneca. // ***•kîzarîp bozarmak*** a face feţe-feţe. ***•şîrayî/suratî bozarmak*** a se întuneca la faţă.
bozartmak *v.t.* **1.** a determina să devină cenuşiu; a determina să devină gri; a tulbura. **2.** *(d. ochi, privire)* a împăienjeni; a tulbura; a întuneca.
bozartuwğî *adj.* tulburător; buimăcitor.
bozbakkal *s. (orn.)* cocoşar *(lat., Turdus pilaris)*.
boz-başlî-añkut *s. (orn.)* călifar sud-african *(lat., Tadorna cana)*.
boz-başlî-balîkşî *s. (orn.)* pescăruş cu cap cenuşiu *(lat., Halcyon leucocephala)*.
boz-başlî-eşkísawar *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
boz-başlî-kagay *s. (orn.)* pescăruş cu glugă cenuşie *(lat., Larus cirrocephalus)*.
boz-başlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu cap cenuşiu *(lat., Emberiza striolata)*.
boz-başlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu cap cenuşiu *(lat., Emberiza striolata)*.
boz-başlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş cu glugă cenuşie *(lat., Larus cirrocephalus)*.
boz-başlî-tenek *s. (orn.)* presură cu cap cenuşiu *(lat., Emberiza striolata)*.
boz-başlî-tentekkuş *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
boz-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Swinhoe *(lat., Oceanodroma monorhis)*.
boz-buga *s. (zool.)* bour; bou-sur *(lat., Bos primigenius)*.
boz-burgas *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea)*.
boz-búrşeotî *s. (bot.)* tătăişă; floarea-raiului *(lat., Chrysanthemum cinerariaefolium; Tanacetum cinerariaefolium)*.
boz-delítaş *s. (orn.)* pietrar sur; pietroşel sur *(lat., Oenanthe oenanthe)*.
boz-dogan *s.* **1.** *(orn.)* şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor *(lat., Falco columbarius)*. **2.** *(orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus)*.
boz-dudukuş *s. (orn.)* papagal gri african; papagal Jako *(lat., Psittacus erithacus)*.
boz-ğayalî-kanariya *s. (orn.)* cănăraş cenuşiu *(lat., Serinus rothschildi)*.
boz-ğeleşe *s. (orn.)* silvie de zăvoi *(lat., Sylvia borin)*.
boz-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan mediteranean; furtunar mediteranean; pasărea-furtunii mediteraneană *(lat., Calonectris diomedea)*.
boz-kagay *s. (orn.)* pescăruş sur *(lat., Larus canus)*.
boz-kanatlî-Islant-kagayî *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre islandez *(lat., Larus glaucoides)*.
boz-kanatlî-Islant-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre islandez *(lat., Larus glaucoides)*.
boz-kanatlî-kagay *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre *(lat., Larus glaucescens)*.
boz-kanatlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre *(lat., Larus glaucescens)*.
boz-kaya-torgayî *s. (orn.)* vrabie de stâncă caucaziană *(lat., Carpospiza brachydactyla; Petronia brachydactyla)*.
boz-kaz *s. (orn.)* gâscă de vară *(lat.,*

Anser anser).
bozkekreba *s.* ambră.
boz-kendelaş *s. (bot.)* boz; bozie; socmic *(lat., Sambucus ebulus).*
boz-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cenuşie *(lat., Emberiza cineracea).*
bozkîr *s.* stepă.
bozkîr-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de stepă *(lat., Calandrella cinerea).*
boz-kîrkawul *s. (orn.)* păun-fazan cenuşiu *(lat., Polyplectron bicalcaratum).*
bozkîrotî *s. (bot.)* feciorică *(lat., Herniaria glabra).*
bozkîr-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă de stepă *(lat., Aquila nipalensis).*
bozkîr-torgayî *s. (orn.)* vrabie de savană *(lat., Passerculus sandwichensis).*
bozkîr-toygînî *s. (orn.)* erete alb *(lat., Circus macrourus).*
boz-kógerşín *s. (orn.)* turturică *(lat., Streptopelia turtur).*
boz-kuyruklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar cu coadă cenuşie *(lat., Heteroscelus brevipes; Tringa breviceps).*
boz-kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur *(lat., Motacilla cinerea).*
boz-kúrte *s. (orn.)* ghionoaie sură *(lat., Picus canus).*
bozlamak *v.i.* a boci; a se tângui.
bozlaşmak *v.i.* a boci laolaltă; a se tângui laolaltă.
bozlaw *s.* bocet.
bozlawğî *s.* bocitoare.
bozlîk *s.* culoarea cenuşie; culoarea gri.
boz-míñgírlek *s. (orn.)* frunzăriţă cenuşie *(lat., Hippolais pallida).*
boz-mîşîkkuşî *s. (orn.)* pasărea-pisică *(lat., Dumetella carolinensis).*
boz-moyînlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu gât cenuşiu *(lat., Emberiza buchahani).*
boz-moyînlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu gât cenuşiu *(lat., Emberiza buchahani).*
boz-moyînlî-tenek *s. (orn.)* presură cu gât cenuşiu *(lat., Emberiza buchahani).*
boz-múyúzgágáa *s. (orn.)* pasărea rinocer toko cenuşie *(lat., Tockus nasutus).*
boz-múyúzotî *s. (bot.)* spânz-negru; boz; iarba-nebunilor *(lat., Helleborus niger).*
boz-órdek *s. (orn.)* raţă pestriţă *(lat., Anas strepera).*
boz-óreñgekuş *s. (orn.)* pasărea rinocer toko cenuşie *(lat., Tockus nasutus).*
bozotî *s. (bot.)* voronic; bălţătură; unguraş; cătuşnică-sălbatică *(lat., Marrubium vulgare).*
boz-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar cenuşiu *(lat., Catoptrophorus semipalmatus; Tringa semipalmata).*
boz-sayrak *s. (orn.)* sturz cenuşiu *(lat., Turdus pallidus).*
boz-sayrawğî *s. (orn.)* bulbul cenuşiu *(lat., Pycnonotus barbatus).*
boz-sewet *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea).*
boz-sîrtlî- Afrika-kartşagayî *s. (orn.)* vultur african cu spate sur *(lat., Gyps africanus).*
boz-sîrtlî-Hint-kartşagayî *s. (orn.)* vultur asiatic cu spate sur *(lat., Gyps bengalensis).*
boz-surkarlîgaş *s. (orn.)* drepnea cenuşie *(lat., Apus pallidus).*
boz-suw-tartarî *s. (orn.)* cresteţ cu dungi *(lat., Porzana marginalis).*
boz-súlekeş *s. (orn.)* presură cenuşie *(lat., Emberiza cineracea).*
boz-şaklay *s. (orn.)* pescăruş sur *(lat., Larus canus).*
boz-şakşakay *s. (orn.)* codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur *(lat., Motacilla cinerea).*
boz-şegertkîğî *s. (orn.)* lăcustar cenuşiu *(lat., Acridotheres gingianus).*
boz-tal *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea).*
boztawuk *s.* **1.** *(orn.)* găiunuşă de alun; ieruncă *(lat., Tetrastes bonasia; Bonasia bonasia).* **2.** *(orn.)* mierlă guleratăă; mierlă sură *(lat., Turdus torquatus).*
boz-tenek *s. (orn.)* presură cenuşie *(lat., Emberiza cineracea).*
boz-terekkakkan *s. (orn.)* ghionoaie sură *(lat., Picus canus).*
boz-togan *s. (orn.)* şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor *(lat., Falco columbarius).*
boz-tokîldak *s. (orn.)* ghionoaie sură *(lat., Picus canus).*
boz-torak *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea).*
boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de câmp *(lat., Alauda arvensis).*
boztorgay, ak-eñselí- *s. (orn.)* ciocârlie cu spate cenuşiu *(lat., Eremopterix verticalis).*
boztorgay, ak-kanatlî- *s. (orn.)* ciocârlie cu aripi albe *(lat., Melanocorypha leucoptera).*
boztorgay, akşa- *s. (orn.)* ciocârlie de nisip *(lat., Calandrella raytal).*
boztorgay, al-takîyalî- *s. (orn.)* ciocârlie de stepă *(lat., Calandrella cinerea).*
boztorgay, balaban-ekí-tamgalî- *s. (orn.)* ciocârlie de bărăgan *(lat., Melanocorypha calandra).*
boztorgay, boyalî- *s. (orn.)* ciocârlie cu cap castaniu *(lat., Eremopterix signata).*
boztorgay, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* ciocârlie cu cioc gros *(lat., Ramphocoris clotbey).*
boztorgay, kara- *s. (orn.)* ciocârlie neagră *(lat., Melanocorypha yeltoniensis).*
boztorgay, kara-tajlî- *s. (orn.)* ciocârlie cu creştet negru *(lat., Eremopterix nigriceps).*
boztorgay, kekeşe- *s. (orn.)* ciocârlie pupăză *(lat., Alaemon alaudipes).*
boztorgay, kekeşlí- *s. (orn.)* ciocârlan *(lat., Galerida cristata).*
boztorgay, kíşkene- *s. (orn.)* ciocârlie de câmp mică *(lat., Alauda gulgula).*
boztorgay, kíşkene-ekí-tamgalî- *s. (orn.)* ciocârlie cu două pete *(lat., Melanocorypha bimaculata).*
boztorgay, kíşkene-kîska-parmaklî- *s. (orn.)* ciocârlie mică *(lat., Calandrella rufescens).*
boztorgay, kîska-parmaklî- *s. (orn.)* ciocârlie de stol *(lat., Calandrella brachydactyla).*
boztorgay, kulaklî- *s. (orn.)* ciocârlie urecheată *(lat., Eremophila alpestris).*
boztorgayî, Arap- *s. (orn.)* ciocârlie arabă *(lat., Eremalauda dunni).*
boztorgayî, Asiye-kíşkene-kîska-parmaklî- *s. (orn.)* ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură *(lat., Calandrella cheleensis).*
boztorgayî, bozkîr- *s. (orn.)* ciocârlie de stepă *(lat., Calandrella cinerea).*
boztorgayî, Dunn'nuñ- *s. (orn.)* ciocârlie arabă *(lat., Eremalauda dunni).*
boztorgayî, Dupont'nîñ- *s. (orn.)* ciocârlie de stepă Dupont *(lat., Chersophilus duponti).*
boztorgayî, kíşkene-şól- *s. (orn.)* ciocârlie mică de deşert *(lat., Ammomanes cincturus).*
boztorgayî, Kordofan- *s. (orn.)* ciocârlie de Kordofan *(lat., Mirafra cordofanica).*
boztorgayî, kulaklî-şól- *s. (orn.)* ciocârlie urechiată de deşert *(lat., Eremophila bilopha).*
boztorgayî, kum- *s. (orn.)* ciocârlie de nisip *(lat., Calandrella raytal).*
boztorgayî, ótken-şalî- *s. (orn.)* ciocârlie de tufiş *(lat., Mirafra cantillans).*
boztorgayî, pasrenklí-şalî- *s. (orn.)* ciocârlie ruginie de tufiş *(lat., Mirafa cordofanica).*
boztorgayî, Razo- *s. (orn.)* ciocârlie de Razo *(lat., Alauda razae).*
boztorgayî, şól- *s. (orn.)* ciocârlie de deşert *(lat., Ammomanes deserti).*
boztorgayî, taw- *s. (orn.)* ciocârlie de pădure *(lat., Lullula arborea).*
boztorgayî, Temminck'níñ- *s. (orn.)* ciocârlie urechiată de deşert *(lat., Eremophila bilopha).*
boztorgayî, Thekla- *s. (orn.)* ciocârlan spaniol *(lat., Galerida thekla).*
boztorgayî, Tibet- *s. (orn.)* ciocârlie asiatică *(lat., Calandrella acutirostris).*
boztorgayî, tuz- *s. (orn.)* ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură *(lat., Calandrella cheleensis).*
boztorgayotî *s. (bot.)* brebenel bulbos; breabăn *(lat., Corydalis bulbosa).*
boz-torîslaş *s. (bot.)* boz; bozie; socmic *(lat., Sambucus ebulus).*
bódene *s. (orn.)* prepeliţă *(lat., Coturnix coturnix).*
bódene, kîzîl- *s. (orn.)* prepeliţă roşie *(lat., Coturnix delegorguei).*
bódenesí, dak- *s. (orn.)* prepeliţă de munte *(lat., Oreortyx pictus).*
bódenesí, Japon- *s. (orn.)* prepeliţă japoneză *(lat., Coturnix japonica).*
bódenesí, Kaliforniye- *s. (orn.)* prepeliţă de California *(lat., Callipepla californica).*
bódenesí, kíşkene-taw- *s. (orn.)* prepeliţă mică de pădure *(lat., Turnix sylvatica).*
bódenesí, Virjiniye- *s. (orn.)* prepeliţă cu coadă albă *(lat., Colinius virginianus).*
bóge *s.* şaman.
bógelík *s.* şamanism.
bógen *s. (anat.)* intestinul gros.
bóğegí, ajdaka- *s. (ent.)* libelulă; calde-apă; calul-popii *(lat., Odonata).*
bóğegí, aşkana- *s. (ent.)* şvab; gândac-de-bucătărie *(lat., Blatta*

orientalis; Periplaneta orientalis).
bóğegí, kíyík- *s. (ent.)* rădaşcă; cerbar *(lat., Lucanus cervus).*
bóğegí, kîrmîz- *s. (ent.)* cârmâz; coşenilă *(lat., Coccus cacti).*
bóğegí, korîş- *s. (ent.)* cantaridă; gândacul-frasinului *(lat., Lytta vesicatoria).*
bóğegí, kókrík- *s. (ent.)* cantaridă; gândacul-frasinului *(lat., Lytta vesicatoria).*
bóğegí, kulak- *s. (ent.)* urechelniţă *(lat., Forficula auricularia).*
bóğegí, mayîs- *s. (ent.)* cărăbuş; gândac-de-mai *(lat., Melolontha vulgaris).*
bóğegí, metbe- *s. (ent.)* şvab; gândac-de-bucătărie *(lat., Blatta orientalis; Periplaneta orientalis).*
bóğegí, orak- *s. (ent.)* cosaş; lăcustă-verde *(lat., Locusta viridissima).*
bóğegí, terek- *s. (ent.)* cărăbuş; gândac-de-mai *(lat., Melolontha vulgaris).*
bóğek *s. (ent.)* insectă; gâză; gândac.
bóğek, şala- *s. (ent.)* cosaş; lăcustă-verde *(lat., Locusta viridissima).*
bóğekaşagan *adj.* insectivor.
bóğekbílímí *s.* entomologie.
bóğek-kapşakayî *s. (zool.)* langustă *(lat., Palinurus vulgaris).*
bóğeklí *adj.* cu insecte; cu gâze; cu gândaci.
bóğekşí *adj.* insectivor.
bókelek *s. (ent.)* estru; streche *(lat., Hypoderma bovis).*
bóken *s. (zool.)* antilopă; gazelă *(lat., Antilopinae sp.).*
bókne *s. (ent.)* estru; streche *(lat., Hypoderma bovis).*
bókse *s.* **1.** *(anat.)* torace. **2.** *(la păsări)* guşă. // ***•bókse boşlîgî/kawugî*** *(anat.)* cavitatea toracică.
bólge *s.* zonă; regiune; raion. // ***•bólge tílí*** *(lingv.)* idiom. ***•deñgelí bólge*** zonă neutră. ***•korkîlî bólge*** zonă periculoasă. ***•sanaye bólgesí*** zonă industrială.
bólgelí *adj.* regional.
bólgen I. *adj.* despărţitor. **II.** *s. (mat.)* împărţitor.
bólík *s.* **1.** *(fin.)* rată. **2.** *(mat.)* fracţie. **3.** mulţime; sumedenie; clan; trib. **4.** parte; porţiune; fracţiune. **5.** apartament. **6.** *(mat.)* clasă; segment. **7.** *(mil.)* companie. // ***•bólík bírímí*** *(mat.)* unitate fracţională. ***•bólík eminí*** *(mil.)* furier. ***•bólík işaretí*** *(mat.)* semnul fracţiei. ***•onlîk bólík*** *(mat.)* fracţie zecimală; zecimală. ***•sîradan/adiy bólík*** *(mat.)* fracţie ordinară.
bólíkbaşî *s.* căpetenie de clan; bulibaşă.
bólíklergeayîruw *s.* fragmentare.
bólíkliy *adv.* parţial; în parte; în rate.
bólíklí I. *adj.* împărţit; porţionat. **II.** *s. (lit.)* foileton. // ***•bólíklí film*** film serial.
bólíklíğí *s. (lit.)* foiletonist.
bólíklík *adj.* tribal; gentilic.
bólím *s.* **1.** *(mat.)* cât. **2.** clasificare. **3.** capitol. **4.** *(mil.)* dispunere pe poziţie; amplasament. // ***•hewkel bólímí*** secţia de sculptură. ***•resím bólímí*** secţia de pictură. ***•şark sanatî bólímí*** secţia de artă orientală.
bólímleme *s.* clasificare.
bólímlemek *v.t.* a clasifica.
bólímlengen *adj.* clasificat; categorisit.
bólímlenmegen *adj.* neclasificat.
bólímlenmek *v.i.* a se clasifica.
bólímlí *adj.* clasificat; categorisit.
bólímsíz *adj.* neclasificat.
bólínealgan *adj.* divizibil.
bólínealma *s. (mat.)* divizibilitate.
bólínealmaz *adj.* nedespărţit; indivizubil.
bólíngen I. *adj.* împărţit. **II.** *s. (mat.)* deîmpărţit.
bólínír *adj.* divizibil.
bólínme *s.* **1.** clasificare; împărţire; divizare; divizibilitate. **2.** *(biol., d. celule)* reproducere; înmulţire.
bólínmegen *adj.* indivizibil; inseparabil.
bólínmek *v.i.* a se desface; a se dezmembra.
bólínmeme *s.* indivizibilitate.
bólínmez *adj.* indivizibil. // ***•bólínmez kesír*** *(mat.)* fracţie simplă.
bólínmezlík *s.* indivizibilitate.
bólínmiykalîr *adj.* nedespărţit; indivizibil; nedespărţit.
bólínmiykalma *s.* nedespărţire; indivizibilitate; inseparabilitate.
bólínúw *s.* **1.** *(biol., d. celule)* înmulţire; reproducere. **2.** clasificare; împărţire; divizare; divizibilitate. **3.** *(biol., d. celule)* reproducere; înmulţire.
bólíşílgen *adj.* împărţit; distribuit; repartizat; partajat.
bólíşken *adj.* partajat.
bólíşme *s.* împărţire; distribuire; repartizare; partajare.
bólíşmek *v.i.* a se împărţi; a se distribui; a se repartiza; a partaja; a-şi împărţi. // ***•yarî-yarîga bólíşmek*** a-şi împărţi pe din două.
bólíştírílgen *adj.* împărţit; distribuit; repartizat; partajat.
bólíştírmek *v.t.* a împărţi; a distribui; a repartiza; a partaja.
bólíştírúw *s.* împărţire; distribuire; repartizare; partajare.
bólíştírúwğí I. *adj.* distributiv. **II.** *s.* distribuitor.
bólíşúw *s.* împărţire; distribuire; repartizare; partajare.
bólme *s.* **1.** divizare; împărţire *(şi mat.).* **2.** despărţitură; încăpere; cameră. **3.** divizare; compartiment. **4.** paravan. // ***•aş píşírúw bólmesí*** bucătărie. ***•bólme yapîmğîsî/fayilí/muharrirí*** coautor. ***•bólme yazarî*** coautor *(scriitor).* ***•ekíñgí mevkiy bólmesí*** compartiment de clasa a doua. ***•erkek ázír urba bólmesí*** raionul de confecţii pentru bărbaţi. ***•ğuwunma bólmesí*** spălător; baie. ***•konfeksiya bólmesí*** raion de confecţii. ***•mensuğat bólmesí*** raionul de ţesături. ***•síznín yeríñíz başka bólmede*** locul dumneavoastră este în alt compartiment. ***•tutulgan/kapatîlgan bólme*** compartiment rezervat.
bólmek *v.t.* a diviza; a împărţi *(şi mat.).* // ***•ekíge bólmek*** a da pe din două. ***•hisselerge bólmek*** a porţiona. // ***•portakalnî dórt şeríkke bóldím*** am împărţit portocala în patru sferturi.
bólmelí *adj. (mat.)* fracţionar; fracţionat.
bólmesabîlîk *s.* coproprietate.
bólmesabîsî *s., adj.* coproprietar.
bólúw *s.* **1.** divizare; împărţire *(şi mat.).* **2.** despărţitură; încăpere; cameră. **3.** divizare; compartiment. **4.** paravan.
bólúwğí I. *adj.* **1.** divizor; separator; despărţitor. **2.** select. **II.** *s. (mat.)* împărţitor. // ***•eñ balaban umumiy bólúwğí*** *(mat.)* cel mai mare divizor comun.
bólúwğíduwar *s. (anat.)* sept.
bórek *s.* plăcintă; pateu. // ***•elmalî bórek*** plăcintă cu mere. ***•kabak bóregí*** plăcintă de dovleac. ***•penerlí bórek*** plăcintă cu brânză.
bórekşí *s.* plăcintar.
bórekşílík *s.* plăcintărie.
bórí *s. (zool.)* lup *(lat., Canis lupus).*
bórí, şógel- *s. (zool.)* şacal *(lat., Canis aureus).*
bórík *s.* căciulă.
bórtíşme *s.* behăit.
bórtíşmek *v.i.* a behăi *(laolaltă).*
bórtme *s.* behăit.
bórtmek *v.i.* a behăi.
bórtúw *s.* behăit.
bórze *s.* granit.
bóser *s.* **1.** ruptură; breşă. **2.** *(med.)* hernie.
bóserlí *adj. (med.)* bolnav de hernie; boşorog; vătămat.
bósílgen *adj.* străpuns; străbătut; pătruns; penetrat.
bósken *adj.* străpungător; pătrunzător; penetrant.
bósme *s.* trecere; străpungere; străbatere; pătrundere; penetraţie.
bósmek *v.t.* a răzbate; a răzbi; a penetra; a străpunge.
bóteke *s. (la păsări)* guşă.
bóten *s.* defăimare; calomnie; maliţiozitate. // ***•bóten atmak*** a defăima pe cineva; a-l calomnia.
bótenğí *s.* defăimător; calomniator; maliţios.
bótenğílík *s.* defăimare; calomnie; maliţiozitate.
bótenlí *adj.* calomniat; defăimat; denigrat; ponegrit; bârfit.
bótnegí, suw- *s. (bot.)* izma-broaştei; menta-broaştei *(lat., Mentha aquatica).*
bótnegí, taw- *s. (bot.)* voieştniţă *(lat., Mentha silvestris).*
bótnek *s. (bot.)* mentă; izmă *(lat., Mentha piperita).*
bótnek, buruşuk- *s. (bot.)* mentă-creaţă; izmă-creaţă *(lat., Mentha crispa).*
bótneklí *adj.* mentolat.
bótnekmayalî *adj.* mentolat.
bótnekmayasî *s.* mentol.
brakmagan *adj.* prohibitiv.
braktîrmak *v.t.* a dezobişnui; a dezvăţa.
bravo *interj.* bravo!;
breşa *s.* breşă.
brevet *s.* brevet.
Breziliye *s. (topon.)* Brazilia.
breziliyelí *s., adj.* brazilian.
brij *s.* bridge.
brik *s. (nav.)* bric.
briketa *s.* brichetă.
briliyant *s.* briliant.
britaniyelí *s., adj.* britanic.
briyantina *s.* briantină.
brom *s. (chim.)* brom.
bromura *s. (chim.)* bromură.
bronhiya *s. (anat.)* bronhie.
bronşita *s.* bronşită.
bronz *s.* bronz. // ***•bronz medaliya*** medalie de bronz. ***•bronz şagî*** *(ist.)* epoca de bronz.

Brook'nîñ-yaprak-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice Brook *(lat., Phylloscopus subviridis)*.
Brook'nîñ-yaprak-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice Brook *(lat., Phylloscopus subviridis)*.
broşa *s.* broşă.
broşura *s.* broşură.
brókóliy *s. (bot.)* broccoli *(lat., Brassica oleracea italica)*.
Brunay *s. (topon.)* Brunei.
brut *adj.* brut. // ***•brut awurluk*** greutate brută.
Brúksel-kapîstasî *s. (bot.)* varză-de-Bruxelles *(lat., Brassica oleracea gemmifera)*.
budağî *s., adj. (relig.)* budist.
budağîlîk *s. (relig.)* budism.
budala *adj.* prost; tâmpit; idiot.
budalalîk *s.* prostie; tâmpenie; idioţenie.
budism *s. (relig.)* budism.
budist *s., adj. (relig.)* budist.
budunbetím *s.* etnografie.
budunbetímğí *s.* etnograf.
budunbetímlí *adj.* etnografic.
budunbílímğísí *s.* etnolog.
budunbílímí *s.* etnologie.
budunbílímlí *adj.* etnologic.
buduniy *adj.* etnic.
budunsuw **I.** *adj.* tribal; gentilic; genealogic. **II.** *s.* trib; seminţie; genealogie.
budunsuwbílímí *s.* genealogie.
budunsuwbílímlí *adj.* genealogic.
budunsuwluk *adj.* tribal; gentilic; genealogic.
budurgana *s. (bot.)* pir-de-stepă *(lat., Reamuria soongorica Maxim)*.
bufet *s.* bufet.
bufetşí *s.* bufetier.
buga *s.* **1.** taur; buhai. **2.** *(astr.)* zodia taurului. // ***•buga kagîşmasî*** coridă.
buga, boz- *s. (zool.)* bour; bou-sur *(lat., Bos primigenius)*.
buga, koñgîr- *s. (zool.)* bizon *(lat., Bos bison)*.
buga-ğîlanî *s. (zool.)* boa *(lat., Boa constrictor)*.
bugalak *s.* nod.
bugalaklamak *v.t.* a înnoda.
bugalaklangan *adj.* înnodat.
bugalaklanmak *v.t.* a se înnoda.
bugalaklaw *s.* înnodare.
bugalaklî *adj.* **1.** înnodat. **2.** cu noduri; înnodat; noduros.
bugaw *s.* **1.** lanţ; cătuşă. **2.** obadă *(instrument de tortură)*. **3.** jujeu.
bugawlama *s.* încătuşare; ferecare.
bugawlamak *v.t.* **1.** a înlănţui; a încătuşa. **2.** a pune obadă; a pune jujeu.
bugawlangan *adj.* **1.** înlănţuit; încătuşat. **2.** cu obadă; cu jujeu.
bugawlanmak *v.i.* **1.** a fi înlănţuit; a fi încătuşat. **2.** a se prinde în obadă; a fi pus în jujeu.
bugawlaw *s.* încătuşare; ferecare.
bugawlî *adj.* **1.** înlănţuit; încătuşat. **2.** cu obadă; cu jujeu.
buğak *s.* **1.** comună. **2.** ţinut îndepărtat. **3.** colţ; unghi.
Buğak *s. (topon.)* Bugeac *(jud. Constanţa)*.
buğet *s.* buget.
buğurgat *s. (tehn.)* vinci; troliu; cabestan.
buhar *s.* vapori; abur.
buharday *adj.* vaporos.
buharlangan *adj.* aburit; evaporat.
buharlanma *s.* aburire; evaporare.
buharlanmak *v.i.* a se aburi; a se evapora.
buharlanuw *s.* aburire; evaporare.
buharlaşatan *adj.* evaporabil.
buharlaşkan *adj.* aburit; evaporat.
buharlaşma *s.* aburire; evaporare.
buharlaşmak *v.i.* a se evapora; a se aburi.
buharlaştîruwğî *s.* vaporizator.
buharlaşuw *s.* aburire.
buharlî *adj.* aburit; evaporat; cu aburi.
buhran *s.* criză. // ***•hesabiy buhran*** criză financiară. ***•siyaset buhranî*** criză politică.
buhranlî *adj.* critic; de criză; urgent.
bujiya *s.* bujie.
bukalemun *s. (zool.)* cameleon *(lat., Chamaeleo vulgaris)*.
buket *s.* buchet.
bukkan *adj.* **1.** plictisit; blazat. **2.** *(fiz.)* saturat.
bukkun *adj.* **1.** plictisit; blazat. **2.** *(fiz.)* saturat.
bukkunluk *s.* plictiseală; blazare.
bukla *s.* buclă.
bukma *s.* blazare.
bukmak *v.i.* **1.** a se plictisi; a se sătura; a-i fi lehamite. **2.** *(fiz.)* a se satura. // ***•ğanîndan bukmak*** a i se urî cu zilele.
bukturgan *adj.* pisălog.
bukturma *s.* pisălogeală; şicană.
bukturmak *v.t.* **1.** a plictisi; a agasa. **2.** a cicăli. **3.** *(fiz.)* a satura.
bukturuw *s.* **1.** cicăleală. **2.** plictisire; agasare. **3.** *(fiz.)* saturare.
bukturuwğî *adj.* plictisitor.
bulak *s.* izvor; fântână.
bulan *s. (mitol., la cumani)* unicorn; inorog.
buldok-itî *s. (zool.)* buldog *(lat., Canis familiaris)*.
buldozer *s. (tehn.)* buldozer.
buletin *s.* buletin; revistă.
bulevart *s.* bulevard.
bulgar *s., adj.* bulgar.
bulgarğa **I.** *adv.* în limba bulgară; bulgăreşte. **II.** *s. (limba)* bulgară.
Bulgariye *s. (topon.)* Bulgaria.
bulgariyelí *s., adj.* bulgar.
bulgunî, suw- *s. (zool.)* nurcă; vizon *(lat., Mustela vison)*.
bulgur *s.* grâu pisat.
buliyon *s. (gastron.)* bulion.
buluka *s. (zool.)* zibelină; samur *(lat., Mustela zibellina)*.
bulukasî, suw- *s. (zool.)* vidră; lutră *(lat., Lutra lutra)*.
bulut *s.* nor. // ***•bulut layî/burumî*** trâmbă de nori. ***•kúneş bulutlarnîñ artîndan boylandî*** soarele a apărut din spatele norilor. ***•toz bulutî*** nor de praf.
Bulut *s. (antrop. m.)* "Norul".
bulutlangan *adj. (d. cer)* înnorat; tulburat; posomorât.
bulutlanma *s. (d. cer)* înnorare; tulburare; posomorâre.
bulutlanmak *v.i.* a se înnora. // ***•hawa bulutlana*** se înnorează. ***•hawa bulutlandî*** s-a înnorat.
bulutlanuw *s. (d. cer)* înnorare; tulburare; posomorâre.
bulutlaşmak *v.i.* a se înnora.
bulutlî *adj.* noros; înnorat.
bulutsuw *s. (astr.)* nebuloasă.
bulutsuwlî *adj.* nebulos.
bulutsuz *adj.* fără nori; senin.
bulutsuzluk *s.* seninătate.
bum-buz *adj.* îngheţat; glacial.
bumerank *s.* bumerang.
bunalîm *s.* **1.** demenţă; nebunie. **2.** *(econ.)* criză.
bunalîmlî *s.* **1.** dement; nebun. **2.** *(econ.)* de criză; în criză; critic.
bural *adj.* cenuşiu; gri; sur.
burdak *s.* boxă *(despărţitură într-un grajd sau staul)*.
burdurma *s.* **1.** castrare; jugănire. **2.** răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire.
burdurmak *v.t.* **1.** a determina să castreze; a determina să jugănească. **2.** a determina să răsucească; a determina să stoarcă; a determina să sucească; a determina să torsioneze; a determina să luxeze; a determina să scrântească.
burdurulgan *adj.* castrat; jugănit.
burdurulmak *v.i.* a se castra; a se jugăni.
burduruw *s.* **1.** castrare; jugănire. **2.** răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire.
burgas *s. (bot.)* salcie; răchită; lozie; mlajă *(lat., Salix viminalis)*.
burgas, ak- *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba)*.
burgas, boz- *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea)*.
burgas, kîzîl- *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
burgas, kuyulgan- *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.
burgas, sarî- *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina)*.
burgasî, eşkí- *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.
burgas-kawî *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.
burgaslîk *s.* răchitiş.
burgaş *s.* vâltoare; vârtej de apă.
burgez *s., adj.* burghez.
burgeziya *s.* burghezie.
burgî *s.* **1.** burghiu; sfredel; tirbuşon. **2.** *(mat.)* spirală.
burgulama *s.* forare; găurire; sfredelire.
burgulamak *v.t.* a fora; a găuri; a sfredeli.
burgulangan *adj.* forat; găurit; sfredelit.
burgulaw *s.* forare; găurire; sfredelire.
burgulawğî *adj.* sfredelitor.
burgulî *adj.* spiralat; în spirală.
burğî *s.* parfum; aromă; mireasmă.
burğulama *s.* parfumare; aromatizare; înmiresmare.
burğulamak *v.t.* a parfuma; a aromatiza; a înmiresma.
burğulangan *adj.* parfumat; aromat; înmiresmat.
burğulanmak *v.i.* a se parfuma; a se aromatiza; a se înmiresma.
burğulaw *s.* parfumare; aromatizare; înmiresmare.
burğulî *adj.* parfumat; aromatizat; înmiresmat.
Burhan *s. (antrop. m., arab.)* "Dovada neîndoielnică" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Burkan *s. (relig.)* Dumnezeu.
burkan *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc.
Burkina-Faso *s. (topon.)* Burkina Faso.
burma *s.* **1.** răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire. **2.** castrare; jugănire.
burmak *v.t.* **1.** a răsuci; a stoarce; a suci; a torsiona; a luxa; a scrânti. **2.** a castra; a jugăni. // ***•başîn burup***

almak a-i suci capul cuiva; a-i rupe gâtul. •***kulagîn burmak*** a trage pe cineva de urechi.
burmalama *s.* jugănire.
burmalaw *s.* jugănire.
bursa *s. (fin.)* bursă. // •***bursañîz ne takîl?*** ce bursă aveţi?; •***kara bursa*** bursă neagră.
bursağî *s.* bursier.
burş *s.* **1.** bastion. **2.** *(astr.)* constelaţie; zodie.
burşagî, kuş- *s. (bot.)* mohor; dughie; mei-păsăresc *(lat., Setaria verticillata)*.
burşak *s.* **1.** *(bot.)* lintea-pratului; mălurici; bob-de-ţarină *(lat., Lathyrus)*. **2.** *(bot.)* borceag; măzăriche *(lat., Vicia sativa)*. **3.** *(meteo.)* grindină; piatră; măzăriche. // •***ğawundan kaşîp burşakka tutulmak*** a cădea din lac în puţ. // •***burşak man ğawun ğawa*** plouă cu grindină. •***burşak wurdî*** a bătut grindina.
burşak, kara- *s. (bot.)* măzăriche-neagră; măzărichea-cucului; orăstică *(lat., Lathyrus niger; Orobus niger)*.
burşak, tokmaklî- *s. (bot.)* oreşniţă *(lat., Lathyrus tuberosus)*.
burşakkakarşî *adj.* antigrindină.
buruk *adj.* **1.** răsucit; sucit; contorsionat; scrântit; luxat. **2.** castrat; jugănit.
burukşáş *s.* cârlionţ.
burukşáşlî *adj.* cârlionţat.
burulgan *adj.* **1.** torsionat; contorsionat; răsucit; scrântit; sucit. **2.** castrat; jugănit.
burulma *s.* **1.** *(med.)* luxaţie; scrânteală; entorsă. **2.** *(med.)* castrare; jugănire. **3.** torsionare; răsucire; sucire.
burulmagan *adj.* necastrat; nejugănit.
burulmagan-şoşka *s.* vier.
burulmak *v.i.* **1.** a se răsuci; a se torsiona; a se luxa; a se scrânti. **2.** a se castra; a se jugăni. // •***ayagîm buruldî*** am o entorsă la picior.
burulmalî *adj.* buclat; cârlionţat.
buruluw *s. (med.)* entorsă.
burum *s.* **1.** colac de fum; rotocol de fum. **2.** spirală; elicoidă; vârtej; cerc; inel; za. **3.** trombă; trâmbă; turbion. **4.** curbă; ondulaţie; buclă; zuluf; colac; val; învolburare. **5.** *(arhit.)* volută. **6.** *(tehn., nav.)* elice. **7.** *(meteo.)* tornadă; ciclon; uragan. **8.** *(nav.)* hulă. **9.** *(la drumuri)* buclă; curbă; cotitură; turnantă; viraj. // •***bulut burumî*** trâmbă de nori. •***duman burumî*** trâmbă de fum.
burumğa *s. (tehn.)* turbină.
burum-karzak *s. (zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.)*.
burumlamak *v.t.* **1.** a curba; a ondula; a bucla; a încolăci; a învolbura. **2.** a spirala; a face vârtejuri.
burumlangan *adj.* **1.** curbat; ondulat; buclat; încolăcit; învolburat. **2.** spiralat; inelat; elicoidal. **3.** curbiliniu; şerpuit.
burumlanma *s.* **1.** curbare; ondulare; buclare; încolăcire; învolburare. **2.** spiralare. **3.** *(nav.)* hulă.
burumlanmak *v.i.* **1.** a se curba; a se ondula; a se bucla; a se încolăci; a se învolbura. **2.** a se spirala; a face vârtejuri.
burumlanuw *s.* **1.** curbare; ondulare; buclare; încolăcire; învolburare. **2.** spiralare. **3.** *(nav.)* hulă.
burumlatma *s.* fluturare.
burumlatmak *v.t.* a flutura.
burumlatuw *s.* fluturare.
burumlî *adj.* **1.** curbat; ondulat; buclat; încolăcit; învolburat. **2.** spiralat; inelat; elicoidal. **3.** curbiliniu; şerpuit.
burumlî-burumlî *adj.* întortocheat; şerpuit.
burumlîğol *s.* serpentină.
burumsuz *adj.* neondulat.
burun *adv.* înainte; mai înainte; mai devreme. // •***dersten burun kalaş aşadîk*** înainte de lecţie am mâncat covrigi. •***ólímden burun*** înainte de moarte. •***wakîtîndan/zamanîndan burun*** prematur.
burun-burundan *adv.* din vechime. // •***burun-burundan kalgan ádet*** obicei rămas din vechime.
Burundiy *s. (topon.)* Burundi.
burundiylî *s., adj.* burundez.
burunş *s.* bronz. // •***burunş kaytîmî*** *(ist.)* epoca de bronz.
buruntî *s.* colică; colici.
buruntîotî *s. (bot.)* captalan; rădăcina-ciumei *(lat., Petasites officinalis; Petasites hybridus; Tussilago petasites)*.
buruşkan *adj.* creţ; şifonat; mototolit.
buruşma *s.* **1.** mototolire; şifonare. **2.** *(anat.)* circumvoluţiune.
buruşmak *v.i.* **1.** a se încreţi; a face cute. **2.** a se mototoli; a se şifona. // •***awuzî buruşmak*** a i se face gura pungă.
buruşturma *s.* boţire; cutare; şifonare.
buruşturmak *v.t.* **1.** a încreţi; a face cute. **2.** a mototoli; a şifona. // •***yúzún/awuzun-murunun buruşturmak*** a strâmba din nas; a se schimonosi.
buruşturuw *s.* boţire; cutare; şifonare.
buruşuk *adj.* **1.** încreţit; creţ; în cute. **2.** zbârcit; ridat. **3.** mototolit; şifonat.
buruşuk-atkulak *s. (bot.)* ştevie; dragavei *(lat., Rumex crispus)*.
buruşuk-bótnek *s. (bot.)* mentă-creaţă; izmă-creaţă *(lat., Mentha crispa)*.
buruşuk-kapîsta *s. (bot.)* varză-creaţă *(lat., Brassica oleracea sabauda)*.
buruşuk-kelem *s. (bot.)* varză-creaţă *(lat., Brassica oleracea sabauda)*.
buruşuklarîtegízlengen *adj.* descreţit.
buruşuklarîtúzetílgen *adj.* descreţit.
buruşukluk *s.* **1.** încreţitură; cută. **2.** zbârcitură; rid. **3.** mototolire; şifonare.
buruşuk-nane *s. (bot.)* mentă-creaţă; izmă-creaţă *(lat., Mentha crispa)*.
buruşukşáşlí *adj.* afro.
buruşuktegízlemesí *s.* descreţire.
buruşuktúzetmesí *s.* descreţire.
buruşuw *s.* **1.** mototolire; şifonare. **2.** *(anat.)* circumvoluţiune.
buruw *s.* **1.** *(med.)* colică; crampă. **2.** răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire. **3.** castrare; jugănire.
buruwlî *adj.* torsionat.
busola *s.* busolă. // •***busolanî şaşîrmak*** a-şi pierde busola; a se dezorienta.
bust *s.* bust.
bustluk *s.* bustier.
buşuk *s.* jumătate. // •***beş buşuk*** cinci şi jumătate. •***bír buşuk dakka*** un minut şi jumătate. •***bír buşuk metre*** un metru şi jumătate. •***bír buşuk okka*** un kilogram şi jumătate. •***bír buşuk sáát*** o oră şi jumătate. •***sáát altî buşuk*** este ora şase şi jumătate. •***sekíz buşuk*** opt şi jumătate.
but *s. (anat.)* coapsă.
but súyegí *s. (anat.)* femur.
butak *s.* **1.** creangă; cracă; ramură. **2.** butaş; butuc de viţă de vie.
butaklamak *v.t.* a ramifica.
butaklangan *adj.* ramificat.
butaklanma *s.* ramificare; ramificaţie.
butaklanmak *v.i.* a se ramifica.
butaklanuw *s.* ramificaţie.
butalgan *adj. (d. pomi, d. viţa-de-vie)* plivit.
butama *s.* plivire.
butamak *v.t.* a tunde arbori; a curăţa de crengi; a curăţa viţa de vie.
butan *s. (chim.)* butan.
butaw *s.* plivire.
buw *s.* abur; vapori. // •***buw bolmak*** a se evapora. •***íşíne buw tartmak*** a inhala. // •***buw hamamî*** baie de aburi. •***buw maşinasî*** *(tehn.)* maşină cu aburi.
buwa *s.* taur; buhai.
buwak *s. (med.)* inflamarea amigdalelor; amigdalită.
buwaldîr *s. (meteo.)* chiciură; promoroacă.
buwanak I. *adj.* sufocant; torid. **II.** *s.* vârtej de vânt; tornadă; uragan.
buwaz *adj. (d. animale)* gestantă.
buwbolgan *adj.* evaporat; vaporizat.
buwboluw *s.* evaporare; vaporizare.
buwday *adj.* vaporos.
buwlamak *v.t.* a aburi; a evapora.
buwlangan *adj.* aburit; evaporat.
buwlanma *s.* aburire; evaporare.
buwlanmak *v.i.* a se aburi; a se evapora.
buwlanuw *s.* aburire; evaporare.
buwlaşatan *adj.* evaporabil.
buwlaşkan *adj.* aburit; evaporat.
buwlaşma *s.* aburire; evaporare.
buwlaşmak *v.i.* a se aburi; a se evapora.
buwlaştîruwğî *s.* vaporizator.
buwlaşuw *s.* aburire.
buwlî *adj.* aburit; evaporat; cu aburi.
buwlîğelpaze *s. (tehn.)* turbosuflantă.
buwlîğelpíme *s. (tehn.)* turbosuflantă.
buwlîğenerator *s. (electr.)* turbogenerator.
buwlîkompresor *s. (tehn.)* turbocompresor.
buwlîpîrîldak *s. (tehn.)* turbosuflantă.
buwlîúretkeş *s. (electr.)* turbogenerator.
buwma *s.* gâtuire; strangulare.
buwmağa *s. (med.)* tuse convulsivă/măgărească.
buwmak I. *s. (anat.)* articulaţie. **II.** *v.t.* **1.** a astupa; a înfunda. **2.** a sugruma; a strangula; a gâtui. **3.** a sufoca; a asfixia. **4.** *(fig.)* a cuprinde; a copleşi; a covârşi. // •***sesín buwmak*** a-i înăbuşi vocea; a-i amortiza sunetul. •***targa buwmak*** a strânge pe cineva cu uşa; a-l constrânge; a-l obliga.
buwmaotî *s. (bot.)* omag; aconit; mărul-lupului *(lat., Aconitum sp.)*.
buwmaotî, kók- *s. (bot.)* omag vânăt; aconit vânăt; mărul-lupului vânăt *(lat., Aconitum toxicum)*.
buwmaotî, sarî- *s. (bot.)* omag galben; aconit galben; mărul-lupului galben *(lat., Aconitum anthora)*.

buwşaşma *s.* exalare.
buwşîgarma *s.* exalare.
buwuk *adj. (d. voce)* răguşit.
buwulga *s.* jug *(şi fig.).* // •***buwulga takmak*** a înjuga; a subjuga; a înrobi.
buwulgalî *adj.* subjugat; înrobit.
buwulgan *s., adj.* înăbuşit; sugrumat; înecat; gâtuit.
buwulgatagîlgan *adj.* înjugat; înrobit.
buwulgataguw *s.* înjugare; înrobire.
buwulma *s.* **1.** sugrumare; gâtuire; înec. **2.** *(med.)* spasm; convulsie; contracţie.
buwulmak *v.i.* a se îneca; a se sufoca. // •***sesí buwulmak*** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul.
buwulmalî *adj. (med.)* spasmodic; convulsiv; cu contracţii.
buwuluw *s.* înec; înecare.
buwum *s.* **1.** *(anat.)* ganglion. **2.** nod. // •***buwum pîşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea ganglionilor limfatici; adenită.
buwumlama *s.* înnodare.
buwumlamak *v.t.* a înnoda.
buwumlangan *v.t.* înnodat.
buwumlanmak *v.i.* a se înnoda.
buwumlaw *s.* înnodare.
buwumlî *adj.* **1.** cu noduri; înnodat; noduros. **2.** *(anat.)* ganglionar.
buwun *s.* **1.** nod în lemn. **2.** *(anat.)* articulaţie; încheietură. **3.** *(anat.)* ganglion. **4.** *(lingv.)* silabă. // •***buwunî kírtleşmek*** *(med.)* a se anchiloza.
buwunîkírtleşken *adj. (med.)* anchilozat.
buwunkírtleşmesí *s. (med.)* anchilozare; anchiloză.
buwunlama *s.* **1.** *(lingv.)* dicţiune. **2.** *(anat., lingv.)* articulare. // •***aydîn buwunlama*** *(lingv.)* articulare clară.
buwunlamak *v.t.* **1.** a articula. **2.** a silabisi.
buwunlangan *adj.* **1.** articulat. **2.** silabisit.
buwunlanmak *v.i.* **1.** a se articula. **2.** a se silabisi.
buwunlaw *s.* **1.** articulare. **2.** silabisire.
buwunlî *adj.* articulat.
buwunsuz *adj.* nearticulat.
buwuntî *s.* înşelătorie; trişare.
buwuntuğî *s.* trişor.
buwur *s.* tămâie.
buwurdanlîk *s.* cădelniţă.
buwurlî *adj.* tămâios; muscat.
buwurluk *s.* cădelniţă.
buwuşma *s.* încăierare; luptă; trântă.
buwuşmak *v.i.* **1.** a se încăiera; a se lupta; a se trânti. **2.** a se sugruma reciproc; a se strangula reciproc; a se gâtui reciproc.
buwuşuw *s.* încăierare; luptă; trântă.
buwuw *s.* **1.** strangulare; sugrumare. **2.** năpădire; covârşire; cuprindere; copleşire; podidire.
buwuwğî *adj.* sufocant; neaerisit; lipsit de aer; îmbâcsit. // •***buwuwğî sîğak*** zăduf; toropeală; caniculă; căldură sufocantă.
buyla *s.* cui de lemn fixat în nasul cămilei; pentru priponit.
buyur *interj.* poftim!;
buyurmak **A.** *v.i. (la masă)* a se servi cu. **B.** *v.t.* **1.** a ordona; a porunci; a comanda. **2.** a invita; a pofti. // •***buyuruñuz, aytîñîz!*** poftiţi, spuneţi!; •***îşerge buyuruñuz!*** poftiţi înăuntru!; •***mínaw yaktan buyuruñuz!*** poftiţi pe aici!;
buyuruk **I.** *s.* ordin; dispoziţie; poruncă. **II.** *s., adj. (gram.)* imperativ. // •***buyuruk bermek*** a ordona; a porunci. // •***askerlík buyurugî*** *(mil.)* ordin de chemare. •***buyuruk sîygasî/kipí*** *(gram.)* modul imperativ.
buyurukastî **I.** *s.* subordine; subordonare. **II.** *s., adj.* subordonat; subaltern; subjugat. // •***buyurukastî almak*** a avea pe cineva sub mână; a-l supune; a-l subordona; a-l subjuga.
buyurukastînaaluw *s.* subjugare.
buyurukastînatutuw *s. (mil.)* consemnare.
buyurukkabletmez *adj.* nesubordonat.
buyuruw *s.* **1.** chemare; invitare; invitaţie; îmbiere. **2.** ordin; poruncă.
buyuruwğî *adj.* poruncitor.
buyuruwluk *s.* invitaţie scrisă.
buz **I.** *adj.* **1.** *(geol.)* glaciar. **2.** îngheţat; glacial. **II.** *s.* gheaţă. // •***buz baylamak/tutmak*** a îngheţa; a se congela. •***buz kesílmek*** a se lăsa gerul. // •***bîyîl buzlar erte írídí*** anul acesta dezgheţul a venit mai devreme. •***buz kabîgî*** pojghiţă de gheaţă; polei. •***buz kaytîmî*** perioadă glacială. •***buz parşasî*** sloi. •***buz salkîmî*** ţurţure. •***şaşak buzî*** ţurţure. •***taygîn buz*** polei.
buzbadiyasî *s.* frapieră.
buzbaylaw *s.* îngheţare; congelare; prefacere în gheaţă.
buzdagî *s.* aisberg.
buz-dalgîşî *s. (orn.)* cufundar mare *(lat., Gavia immer).*
buzdolabî *s.* frigider; răcitor.
buzírímesí *s.* dezgheţ.
buzkana *s.* cameră frigorifică.
buzlagan *adj.* cu gheaţă; îngheţat; congelat; glacial; degerat.
buzlak **I.** *adj.* cu gheaţă; îngheţat; congelat; glacial; degerat. **II.** *s. (geol.)* gheţar.
Buzlak-Dalay/Buzlak-Deriya *s. (hidron.)* Oceanul Îngheţat.
buzlama *s.* **1.** *(geol.)* gheţar. **2.** îngheţare; glaciaţie. **3.** degerătură.
buzlamak *v.i.* a îngheţa; a face gheaţă; a degera. // •***kîşnîñ kúní suwlar buzlar*** iarna îngheaţă apele.
buzlap-toñgan *adj.* rebegit.
buzlap-toñuw *s.* rebegeală.
buzlatkan *adj.* **1.** frigorific; glacial. **2.** *(geol.)* glaciar.
buzlatma *s.* îngheţare; congelare.
buzlatmak *v.t.* a îngheţa; a congela.
buzlatuw *s.* îngheţare; congelare.
buzlatuwğî *s.* congelator.
buzlaw *s.* degerătură.
buzlî *adj.* **1.** cu gheaţă; îngheţat; glacial. **2.** mat; opac. **3.** *(geol.)* glaciar.
buzluk *s.* **1.** răcitor. **2.** opacitate.
buzparlagan *s. (nav.)* spărgător de gheaţă.
buztutkan *adj.* îngheţat; congelat.
buztutturgan *s.* congelator.
buztutturma *s.* îngheţare; congelare.
búber *s. (bot.)* ardei *(lat., Capsicum annuum).* // •***búber dolmasî*** ardei umpluţi. •***búber salatasî*** salată de ardei.
búber, aşşî- *s. (bot.)* ardei-iute; ciuşcă *(lat., Capsicum annuum acuminatum).*
búber, dolmalîk- *s. (bot.)* ardei-dulce; ardei-gras *(lat., Capsicum annuum).*
búber, kara- *s. (bot.)* piper *(lat., Piper nigrum; Piper aromaticum).*
búber, kîrmîzî- *s. (bot.)* ardei-roşu; capia *(lat., Capsicum annuum).*
búber, turşuluk- *s. (bot.)* gogoşar *(lat., Capsicum annuum).*
búber, yalanğî- *s. (bot.)* piper-roz; piper-roşu; piper-american *(lat., Schinus molle).*
búberiye *s. (bot.)* rozmarin *(lat., Rosmarinus officinalis).*
búberí, ateş- *s. (bot.)* chili *(lat., Capsicum frutescens).*
búberí, çiliy- *s. (bot.)* chili *(lat., Capsicum frutescens).*
búberí, Kîtay- *s. (bot.)* piper-chinezesc; piper-de-Sichuan *(lat., Zanthoxylum piperitum; Xanthoxylum piperitum).*
búberí, suw- *s. (bot.)* dintele-dracului; piper-de-baltă *(lat., Polygonum hydropiper).*
búberlí *adj.* ardeiat; piperat; iute.
búberlík *s.* piperniţă.
búberşík *s. (bot.)* brâncă; salicornie; iarbă-sărată *(lat., Salicornia herbaceea).*
búgúk *adj.* **1.** răsucit; înfăşurat; îndoit; încovoiat. **2.** înclinat; aplecat; curbat. **3.** *(mat.)* oblic. // •***búgúk sîzîk*** *(mat.)* linie curbă.
búgúklúk *s.* aplecare; curbură.
búgúk-menewşe *s. (bot.)* unghia-păsării *(lat., Viola declinata).*
búgúlealma *s.* flexibilitate.
búgúlgen *adj. (lingv.)* flexionar.
búgúlme *s.* **1.** înclinaţie; vocaţie; aptitudine; tendinţă. **2.** *(geogr.)* pantă; povârniş; versant; coastă.
búgúlmegen *adj.* inflexibil.
búgúlmek *v.i.* **1.** *(fig.)* a se supune. **2.** a se îndoi; a se încovoia; a se înclina; a se apleca; a se curba.
búgúlmeme *s.* rigiditate.
búgúlmez *adj.* rigid.
búgúlmiykalîr *adj.* rigid; inflexibil.
búgúlúw *s.* **1.** înclinaţie; vocaţie; aptitudine; tendinţă. curbare; curbură. **2.** *(geogr.)* pantă; povârniş; versant; coastă. aplecare; curbare. **3.** înclinare; îndoire.
búgúm *s. (geogr., fiz.)* înclinaţie.
búgún *adv.* astăzi; azi. // •***búgún aynîñ kaşî?*** în ce dată suntem azi?; •***búgún ğumartesí*** azi este sâmbătă. •***búgún hawa kayday?*** cum este vremea azi?; •***búgún heş hawa yok*** azi nu este niciun pic de vânt. •***búgún íş kúní*** azi e zi de lucru. •***búgún ne filmler oynay?*** ce filme rulează astăzi?; •***búgún ne tewúkedemíz?*** ce dată e azi?; •***búgún ne?*** ce zi e astăzi?; •***búgún salkîn*** astăzi este răcoare. •***búgún úşún ders*** temă pentru azi. •***búgún yedí nisan*** azi este şapte aprilie. •***búgúnúmúz*** prezentul nostru. •***ne búgún, ne yarîn boş tuwulman*** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. •***ya búgún, ya yarîn*** sau astăzi, sau mâine.
búgúnden *adj.* de azi. // •***búgúnden soñ/itibaren*** de azi înainte. •***búgúnden yarînga*** de azi pe mâine.
búgúngí *adj.* de azi; actual. // •***búgúngí kúnde*** în ziua de astăzi.

•***búgúngí mesele*** subiectul zilei. •***búgúngí yemek listasî*** meniul de astăzi.
búgúngísi *s.* cel de azi; cel actual.
búgúngúlúk *s.* actualitate.
búgúnúmúz *s.* prezent.
búgún-yarîn *adv.* azi-mâine; în curând; zilele acestea.
búgúw *s.* **1.** înclinare; aplecare. **2.** încovoiere; îndoire.
búgúz *adj.* oval; eliptic.
búkkún *s. (lingv.)* flexiune.
búklemek *v.t.* a împături; a strânge; a plia.
búklengen *adj.* împăturit; strâns; pliat; pliant. // •***búklengen basamak/merdúwen*** scară pliantă. •***búklengen dórter yapraklî*** *(tipogr.)* in quarto. •***búklengen koşak sayifalî*** *(tipogr.)* in folio.
búklengen-aşîlgan *adj.* extensibil; pliant.
búklenmek *v.i.* a se împături; a se strânge; a se plia.
búklenmez-aşîlmaz *adj.* neextensibil.
búklew *s.* împăturire; pliere; strângere.
búklewlí *adj.* împăturit; strâns; pliat.
búklúm *s.* **1.** buclă; zuluf; cârlionț. **2.** pliu; fald.
búklúmlí *s.* **1.** buclat; cu zulufi; cârlionțat. **2.** pliat; cu falduri.
búkmek *v.t.* **1.** a toarce; a răsuci. **2.** a îndoi; a încovoia; a înclina; a apleca; a curba. // •***arka búkmek*** a-şi pleca capul; a se apleca; a se da învins; a se supune. •***moyîn búkmek*** a-şi pleca grumazul; a se umili; a se lăsa robit; a se supune.
Búkreşt *s. (topon.)* Bucureşti. // •***Búkreşt kasabasî*** oraşul Bucureşti. •***Búkreştte sakin*** domiciliat în Bucureşti.
búkreştlí *s., adj.* bucureştean.
búkriygen *adj.* îndoit; încovoiat; înclinat; aplecat; curbat. // •***búkriygen sîzîk*** *(mat.)* linie curbă. •***moyînî búkriygen*** supus; plecat. •***zor búkriygen*** rigid.
búkriyme *s.* îndoire; încovoiere; înclinare; aplecare; curbură.
búkriymealma *s.* flexibilitate.
búkriymegen *adj.* inflexibil.
búkriymek *v.i.* **1.** a se îndoi; a se încovoia; a se înclina; a se apleca; a se curba. **2.** a tinde; a avea vocația.
búkriymeme *s.* rigiditate.
búkriymez *adj.* rigid.
búkriytmek *v.t.* **1.** a îndoi; a încovoia; a înclina; a apleca; a curba. **2.** a determina să tindă; a determina să aibă vocație.
búlbúl *s. (orn.)* privighetoare *(lat., Luscinia megarhynchos)*.
búlbúl, ak-moyînlî- *s. (orn.)* măcăleandru cu gât alb *(lat., Irania gutturalis)*.
búlbúl, alaşa- *s. (orn.)* privighetoare de zăvoi *(lat., Luscinia luscinia)*.
Búlbúl, Kíşke- *s. (topon.) ("Privighetoarea Mică")* Ciocârlia de Jos *(jud. Constanța)*.
búlbúl, kîzîl-kuyruklî- *s. (orn.)* măcăleandru cu coadă roşcată *(lat., Luscinia sibilans)*.
búlbúl, kîzîl-sakallî- *s. (orn.)* guşă-roşie siberiană *(lat., Luscinia calliope)*.
búlbúl, kók- *s. (orn.)* măcăleandru albastru; măcăleandru siberian *(lat., Luscinia cyane)*.
búlbúl, mawî-kuyruklî- *s. (orn.)* măcăleandru coadă-albastră *(lat., Tarsiger cyanurus)*.
búlbúl, sarî- *s. (orn.)* canar *(lat., Serinus canaria)*.
Búlbúl, Úyken- *s. (topon.) ("Privighetoarea Mare")* Ciocârlia de Sus *(jud. Constanța)*.
búlbúlí, kara-koraylîk- *s. (orn.)* măcăleandru negru de tufiş *(lat., Cercotrichas podobe)*.
búlbúlí, kîmîrska- *s. (orn.)* măcăleandru de furnici *(lat., Myrmecocichla aethiops)*.
búlbúlí, kîzîl-koraylîk- *s. (orn.)* măcăleandru roşcat de tufiş *(lat., Cercotrichas galactotes)*.
búlbúlí, Sebír- *s. (orn.)* măcăleandru albastru; măcăleandru siberian *(lat., Luscinia cyane)*.
búlbúlotî *s. (bot.)* brâncuță; burnicruț; sămcuță; frunza-voinicului *(lat., Sisymbrium officinale)*.
búlbúlotî, kíşkene- *s. (bot.)* voinicică *(lat., Sisymbrium loeselii)*.
búlbúl-sayragî *s. (orn.)* sturz pitic melodios american *(lat., Catharus ustulatus)*.
búldúrgen *s.* **1.** mură. **2.** *(bot.)* mur; rug *(lat., Rubus fructicosus)*.
búlent *adj.* înalt; elevat; superior.
búremek *s.* nor.
búremeklengen *adj. (d. cer)* înnorat; tulburat; posomorât.
búremeklenme *s. (d. cer)* înnorare; tulburare; posomorâre.
búremeklenmek *v.i.* a se înnora.
búremeklenúw *s. (d. cer)* înnorare; tulburare; posomorâre.
búremekleşmek *v.i.* a se înnora.
búremeklí *adj.* noros; înnorat.
búremeksíz *adj.* fără nori; senin.
búremeksízlík *s.* seninătate.
búremeksuw *s. (astr.)* nebuloasă.
búremeksuwlî *adj.* nebulos.
búrkút, balîkşî- *s. (orn.)* uligan pescar; vultur pescar *(lat., Pandion haliaetus)*.
búrkút, kara- *s. (orn.)* vultur negru american *(lat., Coragyps atratus)*.
búrkút, kuyruksuz- *s. (orn.)* vultur african *(lat., Terathopius ecaudatus)*.
búrkútí, gîlan- *s. (orn.)* şerpar *(lat., Circaetus gallicus)*.
búrkútí, kulan-bozkîr- *s. (orn.)* acvilă brună de stepă *(lat., Aquila rapax)*.
búrkútmurun *adj.* acvilin; cu nas acvilin.
búrlegen *s.* **1.** mură. **2.** *(bot.)* mur; rug *(lat., Rubus fructicosus)*.
búrme *s.* încrețire; cutare; zbârcire.
búrmek *v.t.* a încreți; a cuta; a zbârci.
búrşe *s. (ent.)* purice *(lat., Pulex irritans)*.
búrşe, yeşíl- *s. (ent.)* puricaş; purice-de-omăt *(lat., Podura nivalis)*.
búrşe-añdîzotî *s. (bot.)* moarte-puricelui *(lat., Inula conyza)*.
búrşeleme *s.* puricare; curățare de purici.
búrşelemek *v.t.* a purica; a curăța de purici.
búrşelenmek *v.i.* a se purica; a se curăța de purici.
búrşeleşmek *v.i.* a se umple de purici.
búrşeletmek *v.t.* a pune pe cineva să purice; a pune să curățe de purici.
búrşelew *s.* puricare; curățare de purici.
búrşelí *adj.* cu purici; puricos.
búrşelík *s.* mulțime de purici; puricărie.
búrşeotî *s. (bot.)* puricariță; punga-babei *(lat., Pulicaria vulgaris)*.
búrşeotî, boz- *s. (bot.)* tătăişă; floarea-raiului *(lat., Chrysanthemum cinerariaefolium; Tanacetum cinerariaefolium)*.
búrşeotî, mawî- *s. (bot.)* bumbişor *(lat., Erigeron acris)*.
búrtúk *s.* **1.** grăunte; bob; boabă. **2.** granulă. **3.** cereale; grâne.
búrtúkleme *s.* granulare.
búrtúklemek *v.t.* a granula.
búrtúklengen *adj.* granulat.
búrtúklew *s.* granulare.
búrtúklí *adj.* granulat.
búrtúklúk *s.* granulație; granulozitate.
búrúlgen *adj.* încrețit; cutat; zbârcit.
búrúlme *s.* cută; încrețire; încrețitură; zbârcitură.
búrúlmek *v.i.* a se încreți; a se cuta; a se zbârci.
búrúlúw *s.* cută; încrețire; încrețitură; zbârcitură.
búrúngen *adj.* înfăşurat; învelit; învăluit; acoperit.
búrúnme *s.* înfăşurare; învelire; învăluire; acoperire.
búrúnmek *v.i.* a se înfăşura; a se înveli; a se învălui; a se acoperi.
búrúnúw *s.* înfăşurare; învelire; învăluire; acoperire.
búrútme *s.* înfăşurare; învelire; învăluire.
búrútmek *v.t.* a înfăşura; a înveli; a învălui; a acoperi.
búrútúw *s.* înfăşurare; învelire; învăluire.
búrúw *s.* încrețire; cutare; zbârcire.
bús-bútún *adv.* în întregime; cu totul; peste tot.
bút *s.* idol.
bútkana *s.* templu.
bútún *adj.* întreg; tot; integral; total. // •***bo para man bútún ayilesí yaşay*** cu acești bani întreține toată familia. •***bútún kalk*** toată lumea. •***bútún kasaba*** tot orașul. •***bútún kún ğolda edík*** am călătorit toată ziua. •***bútún múnasebetlerde*** în toate privințele. •***bútún yerler meşgúl mî?*** toate locurile sunt ocupate?; •***kelimeníñ bútún manasî man*** în adevăratul sens al cuvântului. •***tren bútún garalarda toktay mî?*** trenul oprește în toate gările?;
bútúngún *adv.* toată ziua.
bútúnğî *adj.* totalitar.
bútúnğúlúk *s.* totalitarism.
bútúnleme *s.* completare; întregire.
bútúnlemek *v.t.* a completa; a întregi.
bútúnlengen *adj.* completat; întregit; împlinit.
bútúnlenmek *v.i.* a se completa; a se întregi.
bútúnleşmek *v.i.* a se completa; a se întregi.
bútúnlew *s.* completare; întregire.
bútúnliy *adv.* în întregime; în totalitate; complet; integral.
bútúnlúgítabîlgan *adj. (mat.)* integrat.
bútúnlúk *s.* **1.** integritate. **2.** *(mat.)* integrală. // •***ulka bútúnlúgí*** *(jur.)* integritate teritorială.
bútúnlúktapmasî *s. (mat.)* integrare.

bútúnlúkte *adv.* în întregime; în totalitate; complet; integral.
búyí *s.* farmec; vrajă.
búyrek *s. (anat.)* rinichi. // ***•may íşínde búyrektiy yaşamak*** a avea seu la rărunchi; a huzuri. // ***•búyrek kastalîklarî*** *(med.)* boli de rinichi. ***•búyrek píşmesí/suwuklamasî/iltihabî*** *(med.)* inflamarea rinichilor; nefrită. ***•búyrek taşî*** *(med.)* piatră la rinichi. ***•búyrekten raátsízmen*** sunt bolnav de rinichi.
búyrekborîsî *s. (anat.)* ureter.
búyrek-idrar **I.** *adj. (med.)* urologic. **II.** *s.* rinichii şi urina. // ***•búyrek-idrar doktorlîgî*** *(med.)* urologie.
búyreklí *adj.* curajos; îndrăzneţ; neînfricat.
búyrekotî *s. (bot.)* splinuţă; vargă-de-aur *(lat., Solidago virgaurea)*.
búyúğí *s.* vrăjitor.
búyúğúlúk *s.* vrăjitorie.
búyúleme *s.* fermecare; vrăjire.
búyúlemek *v.t.* a fermeca; a vrăji.
búyúlengen *adj.* fermecat; vrăjit.
búyúlenmek *v.i.* a fi fermecat; a fi vrăjit.
búyúlew *s.* fermecare; vrăjire.
búyúlewğí *adj.* fascinant.
búyúlí *adj.* fermecat; vrăjit.
búzme *s.* **1.** *(d. buze)* ţuguiere. **2.** volănaş; cută; pliseu; pensă; încreţire. **3.** strâmtare; îngustare; contractare.
búzmek *v.t.* **1.** a strâmta; a îngusta; a contracta. **2.** *(d. buze)* a ţuguia. **3.** a cuta; a plisa; a pensa; a încreţi.
búzmeleme *s.* cutare; pensare.
búzmelemek *v.t.* **1.** *(d. buze)* a ţuguia. **2.** a cuta; a plisa; a pensa; a încreţi. **3.** a strâmta; a îngusta; a contracta.
búzmelengen *adj.* **1.** *(d. buze)* ţuguiat. **2.** strâmtat; îngustat; contractat. **3.** cutat; plisat; încreţit; cu volănaşe.
búzmelenme *s.* cută; pensă.
búzmelenmek *v.i.* **1.** a se strâmta; a se îngusta; a se contracta. **2.** a se cuta; a se plisa; a se încreţi. **3.** *(d. buze)* a se ţuguia.
búzmelenúw *s.* cută; pensă.
búzmelew *s.* cutare; pensare.
búzmelí *adj.* **1.** *(d. buze)* ţuguiat. **2.** strâmtat; îngustat; contractat. **3.** cutat; plisat; încreţit; cu volănaşe.
búzúlge *adj.* **1.** *(d. buze)* ţuguiat. **2.** strâmtat; îngustat; contractat. **3.** cutat; plisat; încreţit; cu volănaşe.
búzúlme *s.* cută; zbârcitură.
búzúlmek *v.i.* **1.** a se strâmta; a se îngusta; a se contracta. **2.** a se cuta; a se plisa; a se încreţi. **3.** *(d. buze)* a se ţuguia.
búzúlúw *s.* cută; zbârcitură.
búzúw *s.* **1.** *(d. buze)* ţuguiere. **2.** volănaş; cută; pliseu; pensă; încreţire. **3.** strâmtare; îngustare; contractare.

Ç

çaher *num. (prsn.)* patru.
çaherşenbe *s. (cron., prsn.)* miercuri.
çakîr *adj.* **1.** albastru deschis; bleu. **2.** *(d. ochii unei fiinţe)* ceacâr.
Çakîr *s. (antrop. m.)* "Ceacârul".
çark *s.* roată; volant; strung.
çark-î felek *iz.prsn.* roata lumii; roata destinului; roata norocului.
çarklama *s.* strunjire.
çarklamak *v.t.* a strunji.
çarklangan *adj.* strunjit.
çarklanmak *v.i.* a se strunji.
çarklatmak *v.t.* a determina să strunjească.
çarklî *adj.* strunjit.
çarkşî *s.* rotar; strungar.
çarkşîlîk *s.* olărit; strungărie.
çarmîk *s.* **1.** răstignire; crucificare. **2.** cruce; crucifix; semnul crucii.
çarmîkkatartîlgan *adj.* crucificat; răstignit.
çarmîkkatartuw *s.* crucificare; răstignire.
çarmîklama *s.* crucificare; răstignire.
çarmîklamak *v.t.* a crucifica; a răstigni.
çarmîklangan *adj.* crucificat; răstignit.
çarmîkşî *s. (ist.)* cruciat.
çarşî *s.* piaţă; bazar.
çawun *s.* ceaun.
çawuş *s.* **1.** *(mil.)* comandant de pluton; sergent. **2.** conducătorul unui pelegrinaj; conducătorul uenei caravane.
Çawuş-Kóy *s. (topon.)* Ciauşchioi (azi Războieni, prin unire cu satul Alifaca) *(jud. Tulcea)*.
çay *s.* pârâu.
çárdah *num. (prsn.)* paisprezece.
çeçen **I.** *adj.* înţelept; chibzuit. **II.** *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel; tălmaci.
çeçenlík *s.* înţelepciune.
çedír *s. (bot.)* cedru *(lat., Cedrus)*.
çehar *num. (prsn.)* patru.
çeharşenbe *s. (cron., prsn.)* miercuri.
çehel *num. (prsn.)* patruzeci.
çek *s. (fin.)* cec. // ***•çek karnetí*** carnet de cec.
çek *s., adj.* ceh.
Çekiye *s. (topon.)* Cehia.
çekiyelí *s., adj.* ceh.
çekşe **I.** *adv.* în limba cehă; ceheşte. **II.** *s. (limba)* cehă.
Çelebiy/Şelebí *s. (antrop. m.)* "Cel amabil".
çelofan *s.* celofan.
çelt *s.* celt.
çeltlík *adj.* celtic.
çeluloza *s.* celuloză.
çemen *s. (bot.)* schinduf *(lat., Trigonella foenum graecum)*.
çentigram *s.* centigram.
çentilitre *s.* centilitru.
çentima *s.* centimă.
çentimetre *s.* centimetru.
çentrala *s.* centrală. // ***•elektrik çentralasî*** centrală electrică. ***•termik çentralasî*** termocentrală; centrală termoelectrică.
çentrifuk *adj.* centrifug.
çentripet *adj.* centripet.
çenzor *s.* cenzor.
çenzura *s.* cenzură.
çenzuralî *adj.* cenzurat.
çeramika *s.* ceramică.
çerkez *s., adj.* cerchez.
çernoziyom *s.* cernoziom.
çertifikat *s.* certificat.
çeşme *s.* cişmea.
çete *s.* **1.** ceată; bandă; clică; şleahtă. **2.** grup de partizani.
çeteğí *s.* partizan.
çetin *adj.* **1.** *(d. oameni)* dur; aspru; sever. **2.** *(d. terenuri)* abrupt; prăpăstios. **3.** *(d. acţiuni)* dificil; greu; anevoios.
çetinleşme *s.* înăsprire; agravare; înrăutăţire.
çetinleşmek *v.i.* a se înăspri; a se agrava; a se înrăutăţi.
çetinleşúw *s.* înăsprire; agravare; înrăutăţire.
çetinlík *s.* gravitate; dificultate.
çetona *s. (chim.)* cetonă.
Çetti'níñ-ğelpazekuyrugî *s. (orn.)* stufărică *(lat., Cettia cetti)*.
çevik *adj.* agil; sprinten; vioi.
çeviklík *s.* agilitate; sprintenealâ; vioiciune.
çezariyana *s. (med.)* cezariană.
çibernetika **I.** *adj.* cibernetic. **II.** *s.* cibernetică.
çibernetikağî *s.* cibernetician.
çifre *s.* cifru; cod.
çifreleme *s.* codificare; cifru.
çifrelemek *v.t.* a cifra.
çifrelengen *adj.* codificat; cifrat.
çifrelí *adj.* cifrat; codificat.
çihil *num. (prsn.)* patruzeci.
çiklon *s.* ciclon.
çil *s.* pistrui.
Çile *s. (topon.)* Chile.
çilelí *s., adj.* chilian.
çilindre *s.* **1.** *(mat.)* cilindru. **2.** *(constr.)* cilindru; compresor *(pt. drumuri)*. **3.** joben.
çilindrelí *adj.* cilindric.
çilindrik *adj. (mat.)* cilindric.
çiliy *s.* amestec tradiţional de condimente; chili mexican.
çiliy-búberí *s. (bot.)* chili *(lat., Capsicum frutescens)*.
çillí *adj.* pistruiat.
çim *s.* **1.** gazon; iarbă. **2.** *(bot.)* muşchi.
çimen *s.* iarbă; verdeaţă.
çimenlík *s.* pajişte.
çiment *s.* ciment.
çimentleşken *adj.* cimentat.
çimentleşme *s.* cimentare.
çimentleşmek *v.i.* a se cimenta.
çimentleştírmek *v.t.* a cimenta.
çimentleşúw *s.* cimentare.
çimentlí *adj.* cimentat.
çimlendírmek *v.t.* a pune la germinat.
çimlengen *adj.* germinat.
çimlenme *s.* germinare; germinaţie.
çimlenmek *v.i.* a germina.
çimlenúw *s.* germinare; germinaţie.
çin *s., adj.* chinez; chinezesc.
Çin/Kîtay *s. (topon.)* China.
çinema *s.* cinematograf. // ***•gezúwğí çinema*** caravană cinematografică.
çinemağî *s.* cineast.
çinemağîlîk *s.* cinematografie.

çinemaskop *s.* cinemascop.
çinemasúygen *s.* cinefil.
çinemaşúnas *s.* cinefil.
çinematik *adj. (fiz.)* cinematic.
çinematika *s. (fiz.)* cinematică.
çinematikalî *adj. (fiz.)* cinematic.
çinemaúyí *s.* cinematecă.
çinetik *adj. (fiz.)* cinetic.
çinetika *s. (fiz.)* cinetică.
çinetikalî *adj. (fiz.)* cinetic.
çinğe **I.** *adv.* în limba chineză; chinezeşte. **II.** *s. (limba)* chineză.
çinik *adj.* cinic.
çinism *s.* cinism.
çiniy *s.* faianţă; porţelan.
çiniyğílík *s.* **1.** arta de prelucrare a faianţei. **2.** obiecte de faianţă.
çinlí *s., adj.* chinez; chinezesc.
çirk *s.* circ.
çiroza *s. (med.)* ciroză. // ***•karağíger çirozasî*** *(med.)* ciroză.
çisterna *s.* cisternă. // ***•çisterna vagonî*** vagon cisternă.
çistita *s. (med.)* cistită.
çiş *s. (fam.)* urină. // ***•çiş etmek*** *(fam.)* a urina.
çitrik *adj. (chim.)* citric. // ***•çitrik ğemíşler*** citrice.
çit-sarmaşîgî *s. (bot.)* cupa-vacii *(lat., Convolvulus sepium; Calystegia sepium)*.
çivil *s., adj.* civil.
çiyanura *s.* cianură.
Çiyat *s. (topon.)* Ciad.
çiyatlî *s., adj.* ciadian.
çizme *s.* cizmă. // ***•şizmesínden yokarga şîkmak*** a-şi băga nasul unde nu-i fierbe oala.
çít *s.* **1.** gard de nuiele. **2.** basma; batic; eşarfă; bandă. **3.** bandă sacră; eşarfă sacră. **4.** *(text.)* stambă.
çít, yes- *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe sacre.
Çîfît-Kuyusî *s. (topon.)* Yovkovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
çoban *s.* cioban; păstor.
çobankîzî *s.* păstoriţă.
çobanlîk *s.* ciobănie; păstorit.
Çoban-Yîldîzî *s. (astr.)* Venus; Luceafărul.
çokolata *s.* ciocolată.
çokolatalî *adj.* cu ciocolată.
Çolpan *s. (astr.)* Venus; Luceafărul.
çomak *s.* ciomag; ghioagă.
çuma *s. (med.)* ciumă; pestă.
çumalî *adj. (med.)* ciumat.
çuş-çuş *interj.* ciuş!;
çúke *s. (iht.)* cegă *(lat., Acipenser ruthenus)*.
çúnkí *conj.* pentru că; deoarece.
çúyún *s. (bot.)* săpunariţă; spumariţă; odagaci; ciuin *(lat., Saponaria officinalis)*.

D

da/de/ta/te **I.** *adv.* şi; de asemenea; în plus. **II.** *conj.* **1.** şi. **2.** dar; iar. **3.** deşi; cu toate că; chiar dacă; în ciuda. // ***•bír de*** pe deasupra. ***•bír de yoktan*** din senin. ***•bízím de barmamîz kerek*** trebuie să mergem şi noi. ***•bo da ne demek?*** ce mai înseamnă şi asta?; ***•bo da ne?*** ce mai e şi ăsta?; ***•boranga da kaber beríle*** se anunţă şi furtună. ***•heş te*** nicidecum; deloc; pentru nimic. ***•hîz kolî da bîzîk şîktî*** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. ***•kaş bolsa da*** oricât. ***•kayday bolsa da*** în orice caz; orice ar fi; oricare ar fi cauza; cum o fi; indiferent cum. ***•kayet kolay bolsa da*** deşi este foarte uşor. ***•may da saliñiz!*** puneţi şi ulei!; ***•mutlak sen de!*** exagerezi!; ***•obír yaktan da*** pe de altă parte. ***•sízíñ de kórmeñíz lázîm*** trebuie să vedeţi şi dumneavoastră.
daam *s.* gust. // ***•balalîktan óksízlíkníñ aşşî daamîn tattî*** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan. ***•etníñ daamî*** gustul cărnii.
daametken *adj.* pofticios.
daametme *s.* poftă.
daametmek *v.t.* a pofti *(d. mâncare)*.
daamlatîlgan *adj.* cu mirodenii; condimentat.
daamlatîlmak *v.i.* a se condimenta; a se pune mirodenii; a se da gust.
daamlatma *s.* mirodenie; condiment.
daamlatmak *v.t.* a condimenta; a pune mirodenii; a da gust.
daamlatmalî *adj.* cu mirodenii; condimentat.
daamlatmasî, ateş- *s.* amestec tradiţional de condimente; chili mexican.
daamlatma-sumagî *s. (bot.)* oţetar-comestibil; sumac-comestibil *(lat., Rhus coriaria)*.
daamlatuw *s.* condimentare.
daamlatuwğî *s.* mirodenie; condiment.
daamlî *adj.* gustos.
daamsîz *adj.* fără gust; searbăd; fad; insipid.
daamsîzlîk *s.* lipsă de gust; insipiditate.
dabara *s.* ceremonie; solemnitate.
dabaralî *adj.* ceremonios; solemn.
daça *s.* vilă; reşedinţă de vară.
dad *s.* **1.** gust; savoare. **2.** plăcere; desfătare. **3.** gust dulce; dulceaţă. // ***•dadîn almak*** a da de gustul...; a începe să-i placă. ***•dadîn kaşîrmak*** a-i strica gustul; a exagera. ***•dadîn şîgarmak*** a savura; a se înfrupta; a-i tihni. ***•dadîn yeríne akelmek*** a-şi drege gustul. ***•dadîna barmak*** a da de gustul...; a începe să-i placă. ***•dadîna karamak*** a-l gusta; a-l degusta. // ***•dad tuyuwî*** *(anat.)* simţul gustului. ***•dadî tuzî yok*** fără niciun gust.
dada *s.* soră mai mare.
dadaluw *s.* **1.** acomodare; obişnuinţă; deprindere; familiarizare. **2.** degustare; savurare.
daday *s. (dim., fam.)* surioară mai mare; tanti.
dadberúwğí *s.* mirodenie; condiment.
dadî *s.* **1.** doică. **2.** bonă; dădacă.
dadîkaşkan *adj.* **1.** *(d. alimente, băuturi)* trezit; răsuflat. **2.** exagerat; excesiv; înflorit.
dadînabargan *adj.* acomodat; obişnuit; deprins; familiarizat.
dadînabaruw *s.* acomodare; obişnuinţă; deprindere; familiarizare.
dadînakaraw *s.* degustare; savurare.
dadînalgan *adj.* acomodat; obişnuit; deprins; familiarizat.
dadlandîrmak *v.t.* a da gust; a îndulci.
dadlî *adj.* gustos; delicios; apetisant.
dadlî-dadlî *adj.* gustos; delicios; apetisant.
dadlîk *s.* mirodenie; condiment.
dadlî-nezzetlí *adj.* gustos; delicios; apetisant.
dadlî-tuzlî *adj.* gustos; delicios; apetisant.
dadsîz *adj.* insipid; searbăd; fad.
dadsîzlîk *s.* lipsă de gust; insipiditate; neplăcere.
dadsîzlîk-tuzsuzluk *s.* lipsă de gust; insipiditate; neplăcere.
dadsîz-tuzsuz *adj.* insipid; searbăd; fad; fără niciun gust.
dadşîgarmasî *s.* înfruptare.
dagaşasî *adj.* subalpin.
dagaşasî-ládiní *s. (bot.)* brad alpin *(lat., Abies lasiocarpa)*.
dagaşasî-narusî *s. (bot.)* brad alpin *(lat., Abies lasiocarpa)*.
dagaşasî-şîrşîsî *s. (bot.)* brad alpin *(lat., Abies lasiocarpa)*.
dagetegí *s. (geogr.)* poalele munţilor.
dagîlgan *adj.* **1.** dispersat; împrăştiat. **2.** dezordonat; răvăşit. **3.** dizolvat; descompus. **4.** confuz. **5.** vâlvoi. **6.** destrămat; deşirat.
dagîlîm *s.* dizolvare; dispersare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere.
dagîlîş *s.* repartiţie; dispunere.
dagîlma *s.* **1.** dispersare; împrăştiere. **2.** dizolvare; descompunere. **3.** împărţire; distribuire. **4.** dezordine; învălmăşeală. **5.** destrămare; deşirare.
dagîlmak *v.i.* **1.** a se dispersa; a se împrăştia. **2.** a se dizolva; a se descompune. **3.** a se împărţi; a se distribui. **4.** a se destrăma; a se deşira.
dagîtîmğî **I.** *adj.* distributiv. **II.** *s. (d. persoane)* difuzor; distribuitor.
dagîtma *s.* **1.** dispersare; împrăştiere. **2.** împărţire; distribuire. **3.** dizolvare; descompunere. **4.** destrămare; deşirare.
dagîtmak *v.t.* **1.** a dispersa; a împrăştia. **2.** a împărţi; a distribui. **3.** a dizolva; a descompune. **4.** a destrăma; a deşira.
dagîtuwğî **I.** *adj.* **1.** distributiv. **2.** subversiv. **II.** *s.* **1.** *(d. persoane)* difuzor; distribuitor. **2.** dizolvant.
dagma *s.* **1.** bordei; bojdeucă; colibă. **2.** cocioabă; coşmelie; magherniţă.
dahil **I.** *adv.* **1.** înăuntru; în interior; în cadrul. **2.** inclusiv. **II.** *s.* interior; partea interioară. // ***•dahil bolmak*** a face parte din; a aparţine.

// •***úğretke dahil*** inclus în preţ.
dahilen *adv. (med.)* pe cale bucală.
dahiliy *adj.* intern; interior. // •***dahiliy mektúp*** scrisoare internă.
dahiliye *s.* **1.** ministerul afacerilor interne. **2.** *(med.)* boli interne. **3.** permis de intrare. **4.** introducere.
dahillík *s.* apartenenţă; includere.
dahiy I. *adj.* genial. **II.** *s.* geniu.
dahiyane *adv.* genial; în mod genial.
dahiyğe *adv.* genial; în mod genial.
dahiylík *s.* genialitate.
dak I. *adj.* muntean; muntenesc; dacic. **II.** *s.* **1.** munte. **2.** muntean; dac. // •***bo daklar arasînda bír kóy bar*** între aceşti munţi este un sat. •***dak bogazî*** pas; defileu; strâmtoare. •***dak eşkísí*** capră-neagră. •***dak etegí*** poalele muntelui. •***dak kadar ópkem bar*** am o supărare cât un munte. •***dak kîlîşî*** creasta muntelui. •***dak kókíregí/yamaşî*** versant de munte. •***dak kólí/nawurî*** iezer. •***dak otlagî*** păşune alpină. •***dak ozîşlarî*** *(sport)* discipline alpine. •***dak sílsílesí*** lanţ de munţi. •***dak tóbesí*** vârf de munte; culme de munte. •***daknîñ yúkseklígí*** înălţimea muntelui. •***sîra daklar*** lanţ de munţi. •***yúksek dak*** munte înalt.
Dak, Baba- *s. (topon., munte, localitate) ("Muntele Paternal")* Babadag *(jud. Tulcea).*
dak-ateşotî *s. (bot.)* vetricea; piretru *(lat., Chrysanthemum alpinum; Tanacetum alpinum).*
dak-bódenesí *s. (orn.)* prepeliţă de munte *(lat., Oreortyx pictus).*
dakçî I. *adj.* muntean; muntenesc; dacic. **II.** *s.* muntean; dac.
Dakçî *s. (antrop. m.)* Dacian ("Munteanul");
dak-dere *adj.* muntos.
dak-dolaşasî *s. (orn.)* stăncuţă alpina *(lat., Pyrrhocorax graculus).*
dak-eşkísí *s. (zool.)* capră-neagră *(lat., Rupicapra rupicapra).*
dak-gúmúştúymesí *s. (bot.)* vetricea; piretru *(lat., Chrysanthemum alpinum; Tanacetum alpinum).*
dak-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă de munte *(lat., Anthus spinoletta).*
dak-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus).*
dak-ğumurankulagî *s. (bot.)* cornuţ-de-munte *(lat., Cerastium alpinum).*
dak-ğumuşkasî *s. (bot.)* bărcoace *(lat., Cotoneaster integerrima).*
dak-îşanî *s. (zool.)* hamster; hârciog *(lat., Cricetus cricetus).*
dakka *s.* minut. // •***bír buşuk dakka*** un minut şi jumătate. •***bírkaş dakkada agardî*** în câteva minute a albit. •***kîyîn dakkalar*** minute grele. •***onbeş dakka ewel kettí*** a plecat acum cincisprezece minute. •***tren mínda bír dakka toktay*** trenul stă aici un minut. •***uşak on dakkadan konîp keleğek*** avionul va ateriza peste zece minute. •***yarîm dakka*** o jumătate de minut.
dakkada *adj.* instant; la minut.
dak-kadîsî *s. (bot.)* jep; jneapăn *(lat., Pinus mugo).*
dakkakolî *s. (la ceas)* minutar.
dak-kalampîrî *s. (bot.)* garofiţă-de-munte *(lat., Dianthus compactus).*
dak-karanfilí *s. (bot.)* garofiţă-de-munte *(lat., Dianthus compactus).*
dak-katîrtîrnagî *s. (bot.)* drob-de-munte *(lat., Cytisus hirsutus).*
dak-kîskamahmutotî *s. (bot.)* dumbeţ-de-munte; jugărel-de-munte; spulberătură-de-munte *(lat., Teucrium montanum).*
dak-kîzîlkuyrugî *s. (orn.)* codroş de munte; codroş negru *(lat., Phoenicurus ochruros).*
dak-korazbaşî *s. (bot.)* dulcişor; cap-de-cocoş *(lat., Hedysarum obscurum).*
dak-korîngasî *s. (bot.)* dulcişor; cap-de-cocoş *(lat., Hedysarum obscurum).*
daklaraşasî *adj.* subalpin.
dak-lálesí *s. (bot.)* dediţei; adormiţele *(lat., Pulsatilla montana).*
daklî I. *adj.* **1.** bădăran; necioplit. **2.** muntean; muntenesc; dacic. **II.** *s.* **1.** muntean; dac. **2.** rigă *(carte de joc).*
daklîk *s.* teren muntos.
daklîk-derelík *s.* zonă muntoasă.
daklîk-şayîrlîk *adj.* zonă muntoasă.
daklîk-taşlîk *s.* zonă muntoasă.
dak-menewşesí *s. (bot.)* toporaş; viorea; micşunea-de-munte *(lat., Viola alpina).*
dak-mezeliyesí *s. (bot.)* micsandră-de-munte *(lat., Erysimum officinalis).*
dak-míñgírlegí *s. (orn.)* frunzăriţă de munte *(lat., Hippolais languida).*
dak-muşmulasî *s. (bot.)* bărcoace *(lat., Cotoneaster integerrima).*
dak-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice de munte *(lat., Phylloscopus bonelli).*
dak-sodîrgayî *s. (orn.)* brumăriţă de stâncă *(lat., Prunella collaris).*
dak-surkarlîgaşî *s. (orn.)* drepnea mare *(lat., Apus melba; Tachymarptis melba).*
dak-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus).*
dak-şamî *s. (bot.)* jep; jneapăn *(lat., Pinus mugo).*
dakşañî *s. (bot.)* genţiană; ghinţură *(lat., Gentiana sp.).*
dakşañî, mawî- *s. (bot.)* genţiană-albastră; ghinţură-albastră; corovatic; lumânărica-pământului *(lat., Gentiana asclepiadea).*
dakşañî, sarî- *s. (bot.)* genţiană-galbenă; ghinţură-galbenă *(lat., Gentiana lutea).*
dakşayî *s. (bot.)* încheietoare *(lat., Sideritis montana).*
dak-şayîr *adj.* muntos.
dak-şáwkesí *s. (orn.)* stăncuţă alpina *(lat., Pyrrhocorax graculus).*
dak-şímşígesí *s. (orn.)* piţigoi de munte *(lat., Parus montanus; Poecile montana).*
dakşî *s.* alpinist.
dakşîlîk *s.* alpinism.
dak-taş *adj.* muntos.
dak-taşgúlí *s. (bot.)* mălăoi *(lat., Helianthemum alpestre; Helianthemum rupifragum).*
dak-tawugî *s. (orn.)* găiunuşă de alun; ieruncă *(lat., Tetrastes bonasia; Bonasia bonasia).*
daktay *adj.* cât un munte. // •***daktay bír kíşí*** un munte de om.
daktilografiya *s.* dactilografiere. // •***daktilografiya maşinasî*** maşină de scris.
daktilografiyağî *s.* dactilografă.
daktilografiyalî *adj.* dactilografiat.
dak-tuzlîbalgamotî *s. (bot.)* vineriţă; lavrentină *(lat., Ajuga reptans).*
daktúbí *s. (geogr.)* poalele munţilor; depresiune.
dakyîldîzî *s. (bot.)* floare-de-colţ; floarea-reginei; edelvais; albumeală *(lat., Leontopodium alpinum).*
dal I. *num.* **1.** *(mong.)* şaptezeci. **2.** *(prsn.)* zece. **II.** *s.* **1.** creangă; cracă; ramură; ram; ciorchine. **2.** *(fig.)* domeniu; branşă. **3.** *(anat.)* membru; organ. **4.** sucursală. // •***dalîna basmak*** a călca pe cineva pe bătătură. •***míngen dalîn kesmek*** a-şi tăia craca de sub picioare. // •***bír dalda turmaz*** inconstant. •***erkeklík dalî*** *(anat.)* penis. •***kurî dal*** vreasc. •***narus dalî*** cetină; creangă de brad. •***sanaye dalî*** ramură industrială.
dala *s.* stepă.
dalatkan *adj.* ramificat; derivat.
dalatuw *s.* ramificaţie; ramificare; derivaţie; derivare.
dalay I. *adj.* oceanic; imens. **II.** *s.* ocean; imensitate.
dalayiy *adj.* oceanic; imens.
dalay-láma *s.* dalai-lama.
dalálet *s.* deviere; abatere. // •***daláletke túşmek*** a devia; a se abate *(de la).*
daldîrgan *s.* invadator; năvălitor.
daldîrîlgan *adj.* împânzit.
daldîrîp-kírílgen *adj.* ocupat; invadat; cotropit; năpădit.
daldîrma *s.* **1.** invazie; invazie; împânzire; năvală; năvălire; năpădire. **2.** *(mil.)* ocupaţie.
daldîrmak *v.t.* **1.** a scufunda; a cufunda; a afunda; a imersa. **2.** a determina să dea iama; a determina să cotropească; a determina să invadeze; a determina să ocupe.
daldîruw *s.* **1.** scufundare; cufundare; afundare; imersiune. **2.** cotropire; invadare; ocupare.
daldîruwğî *s.* cotropitor; invadator; ocupant.
dalga *s.* **1.** val; talaz. **2.** *(fiz.)* unde. **3.** ondulare; ondulaţie; unduire. // •***dalga tabuwğî*** scală. •***dalga tízúwí*** gamă de unde. •***dalga uzunlugî*** lungime de undă. •***kabargan dalga*** talaz; val mare. •***kayetkîska dalgalar*** unde ultrascurte. •***kîska dalga*** unde scurte. •***orta dalga*** unde medii. •***patlama dalgasî*** suflul exploziei. •***şagîlganmîknatîslî/elektro magnetik dalga*** undă electromagnetică. •***ses dalgalarî*** unde sonore. •***uzun dalga*** unde lungi.
dalga-dalga *adj.* ondulat; cu ondulaţii; cu valuri; valuri-valuri.
dalgakesken *s.* dig.
dalgalama *s.* **1.** ondulare; unduire; fluturare. **2.** învolburare.
dalgalandîrma *s.* unduire; fluturare.
dalgalandîrmak *v.t.* **1.** a învolbura; a stârni valuri. **2.** a ondula; a undui; a flutura.
dalgalandîruw *s.* unduire; fluturare.
dalgalangan *adj.* **1.** învolburat. **2.** ondulat; unduit; fluturat.
dalgalanma *s.* **1.** ondulare; unduire;

fluturare. **2.** învolburare. **3.** *(nav.)* hulă.
dalgalanmak *v.i.* **1.** a se învolbura. **2.** a se ondula; a se undui; a se flutura.
dalgalanuw *s.* unduire; învolburare; fâlfâit.
dalgalaw *s.* **1.** ondulare; unduire; fluturare. **2.** învolburare.
dalgalî *adj.* **1.** învolburat; cu valuri. **2.** ondulat; unduit; fluturat. **3.** *(fiz.)* alternativ. // ***•dalgalî agîm*** *(electr.)* curent alternativ. ***•deñíz dalgalî*** marea este agitată.
dalgan *adj. (fig.)* absorbit; cufundat. // ***•túşúnğege dalgan*** cufundat în gânduri.
dalgaparlagan *s.* dig.
dalgasîz *adj.* **1.** neondulat; neunduit; fără valuri; neted. **2.** *(fiz.)* continuu. // ***•dalgasîz ğeriyan*** *(electr.)* curent continuu.
dalgaşîk *s.* tildă.
dalgîn *adj.* **1.** absent; distrat; preocupat; neatent. **2.** somnolent; toropit *(de somn)*. **3.** gânditor; melancolic; visător.
dalgîn-dalgîn *adv.* preocupat; gânditor; melancolic; visător.
dalgînlaşkan *adj.* preocupat; gânditor; melancolic; visător.
dalgînlaşmak *v.i.* a deveni preocupat; a deveni gânditor; a deveni melancolic; a deveni visător.
dalgînlîk *s.* **1.** absenţă; distracţie; neatenţie; preocupare. **2.** somnolenţă; toropeală; moleşeală. **3.** meditaţie; melancolie; reverie.
dalgîş *s.* scafandru.
dalgîş, ak-tumşuklî- *s. (orn.)* cufundar cu cioc alb *(lat., Gavia adamsii)*.
dalgîş, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* corcodel cu cioc gros *(lat., Podilymbus podiceps)*.
dalgîş, kara-moyînlî- *s.* **1.** *(orn.)* cufundar polar *(lat., Gavia arctica)*. **2.** *(orn.)* corcodel cu gât negru *(lat., Podiceps nigricollis)*.
dalgîş, kekeşlí- *s. (orn.)* corcodel mare; cufundar mare; bodârlău *(lat., Podiceps cristatus)*.
dalgîş, kíşkene- *s. (orn.)* corcodel mic *(lat., Tachybaptus ruficollis)*.
dalgîş, kîzîl-moyînlî- *s.* **1.** *(orn.)* cufundar mic *(lat., Gavia stellata)*. **2.** *(orn.)* corcodel cu gât roşu *(lat., Podiceps grisegena)*.
dalgîş, kulaklî- *s. (orn.)* corcodel de iarnă *(lat., Podiceps auritus)*.
dalgîşî, buz- *s. (orn.)* cufundar mare *(lat., Gavia immer)*.
daliya *s. (bot.)* dalie; gherghină *(lat., Dahlia cultorum)*.
dalînabasîlgan *adj.* agasat; sâcâit.
dalînabaskan *adj.* agasant; sâcâitor.
dalînabasuw *s.* agasare; sâcâire.
dalkîlîş I. *adv.* cu sabia ridicată. **II.** *s.* sabie scoasă din teacă.
dallandîrmak *v.t.* a ramifica; a bifurca.
dallangan *adj.* ramificat; bifurcat.
dallanma *s.* ramificaţie; bifurcaţie.
dallanmak *v.i.* a se ramifica; a se bifurca.
dallanuw *s.* ramificaţie; bifurcaţie.
dallî *adj.* **1.** rămuros; cu crengi. **2.** *(fig.)* ramificat.
dallî-dallî *adj. (d. un copac)* stufos.
dalma *s.* **1.** scufundare; cufundare; afundare; imersiune. **2.** cotropire; invadare; ocupare.
dalmak *v.i.* **1.** a se scufunda; a se cufunda; a se afunda; a imersa. **2.** *(fig.)* a fi cufundat; a fi absorbit. **3.** *(d. bolnavi)* a-şi pierde cunoştinţa. **4.** a da iama; a cotropi; a invada; a ocupa. // ***•tefekkúrge dalmak*** a cădea pe gânduri. ***•túşúnğelerge dalmak*** a-l fura gândurile. ***•yukuga dalmak*** a-l fura somnul; a adormi; a aţipi. // ***•tawga daldî*** s-a cufundat în pădure. ***•yemekke daldîlar*** au dat iama în mâncare. ***•yúzúm kîrsîzlarî bakka daldîlar*** hoţii de struguri au dat iama în vie.
Dalmasiye-kortayî *s. (orn.)* pelican creţ *(lat., Pelecanus crispus)*.
Dalmasiye-kutanî *s. (orn.)* pelican creţ *(lat., Pelecanus crispus)*.
daltonkastalîgî *s.* daltonism.
daluw *s.* **1.** scufundare; cufundare; afundare; imersiune. **2.** cotropire; invadare; ocupare.
dam *s.* **1.** grajd; staul; saivan. **2.** pod *(la casă)*.
dama *s.* damă *(carte de joc)*. // ***•dama oyînî*** joc de dame.
damalî *adj. (d. ţesături)* în carouri.
dan *s.* glorie; onoare; slavă.
Danimarka *s. (topon.)* Danemarka.
danimarkalî *s., adj.* danez.
daniş *s., adj.* danez.
danişçe I. *adv.* în limba daneză. **II.** *s. (limba)* daneză.
danlî *adj.* glorios; onorat; slăvit.
danlîk *s.* glorie; onoare; slavă. // ***•azatlîk ğolînda kayîp bolganlarga meñgí danlîk!*** glorie veşnică celor ce au pierit pentru libertate!;
dans *s.* dans. // ***•dans etmek*** a dansa. // ***•dans muzikasî*** muzică de dans. ***•men men dans etersíñ mí?*** vrei să dansezi cu mine?;
dansşî *s.* **1.** dansator. **2.** dansatoare.
dantela *s.* dantelă.
daňga *s.* **1.** marcă; semn. **2.** fier înroşit; stigmat; danga.
daňgalama *s.* **1.** *(med.)* cauterizare. **2.** ardere cu fier înroşit; înfierare; stigmatizare.
daňgalamak *v.t.* **1.** a arde cu fier înroşit; a înfiera; a stigmatiza; a pune danga. **2.** *(med.)* a cauteriza.
daňgalangan *adj.* **1.** ars cu fier înroşit; înfierat; stigmatizat. **2.** *(med.)* cauterizat.
daňgalanmak *v.i.* **1.** *(med.)* a se cauteriza. **2.** a fi ars cu fier înroşit; a fi înfierat; a fi stigmatizat.
daňgalaw *s. (med.)* cauterizare.
daňgalî *adj.* **1.** ars cu fier înroşit; înfierat; stigmatizat. **2.** cauterizat.
daňgasîz *adj.* nestigmatizat.
daňgîrdagan *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
daňgîrdama *s.* zăngănit; zdrăngănit.
daňgîrdamak *v.i.* a zăngăni; a zdrăngăni.
daňgîr-daňgîr *interj.* zdrang!;
daňgîrdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
daňgîrdaw *s.* zăngănit; zdrăngănit.
daňgîrdawğî *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
daňgîr-duňgur *interj.* zdrang!;
daňgîrtî *s.* zăngănit; zdrăngănit.
dara *adj.* **1.** singur. **2.** sărac; sărman.
daragurt *s. (bot.)* mărar *(lat., Anethum graveolens)*.
daragurtî, ayuw- *s. (bot.)* brioală; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărarul-ursului *(lat., Ligusticum mutellina)*.
daralîk *s.* sărăcie; calicie.
darbe *s.* **1.** lovitură; lovire. **2.** percuţie; pulsaţie. // ***•ğerime darbesí*** *(sport)* lovitură de pedeapsă. ***•húkúmet/dewlet darbesí*** *(pol.)* lovitură de stat. ***•saray darbesí*** *(pol.)* lovitură de palat.
darb-î dewlet *iz.prsn. (pol.)* lovitură de stat.
darb-î ğerime *iz.prsn. (sport)* lovitură de pedeapsă.
darb-î húkúmet *iz.prsn. (pol.)* lovitură de stat.
darb-î mesel *iz.prsn.* proverb; zicală.
darb-î meseliy *iz.prsn.* proverbial.
darb-î saray *iz.prsn. (pol.)* lovitură de palat.
dargîn *adj.* supărat; amărât.
dargînlîk *s.* supărare; amărăciune.
dargînşeşek *s. (bot.)* mimoză; senzitivă *(lat., Mimosa pudica)*.
darîlawuygan *adj.* supărăcios.
darîlawuyma *s.* arţag; irascibilitate.
darîlgan *adj.* supărăcios.
darîlma *s.* supărare; iritare.
darîlmak *v.i.* a se supăra; a se necăji.
darîltkan *adj.* supărător; întristător.
darîltma *s.* necăjire; zgândărire; înfuriere.
darîltmak *v.t.* a supăra; a necăji; a amărî.
darîltuw *s.* necăjire; zgândărire; înfuriere.
darîltuwğî *adj.* supărător.
darîluw *s.* întristare; supărare.
darkam *s.* disjungere; disociere.
darkîlgan *adj.* **1.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns. **2.** împrăştiat; dispersat; risipit; răvăşit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit.
darkîlma *s.* **1.** dizolvare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere. **2.** împrăştiere; dispersare; risipire; răvăşire.
darkîlmak *v.i.* **1.** a se dizolva; a se descompune; a se disocia; a se dezagrega; a se disjunge. **2.** a se împrăştia; a se dispersa; a se risipi; a se răvăşi. **3.** a se disocia.
darkîluw *s.* **1.** dizolvare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere. **2.** împrăştiere; dispersare; risipire; răvăşire.
darkîm *s.* **1.** dizolvare; dispersare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere. **2.** *(fiz.)* fisiune.
darkîn *adj.* **1.** împrăştiat; dispersat; risipit; răvăşit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit. **2.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns.
darkîtîlgan *adj. (la jocul de cărţi)* servit.
darkîtma *s.* **1.** împrăştiere; dispersare; risipire; răvăşire. **2.** dizolvare; descompunere.
darkîtmak *v.t.* **1.** a împrăştia; a dispersa; a risipi; a răvăşi. **2.** a dizolva; a descompune; a disocia; a dezagrega; a disjunge.
darkîtuw *s.* **1.** împrăştiere; dispersare; risipire; răvăşire. **2.** dizolvare; descompunere.
darkîtuwğî **I.** *adj.* subversiv. **II.** *s.* dizolvant.
darkkan *adj.* **1.** împrăştiat; dispersat; risipit; răvăşit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit. **2.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns.

darkma *s.* **1.** împrăştiere; dispersare; risipire; răvăşire. **2.** dizolvare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere.
darkmak *v.i.* **1.** a se împrăştia; a se dispersa; a se risipi; a se răvăşi. **2.** a se dizolva; a se descompune; a se disocia; a se dezagrega; a se disjunge. **3.** a se disocia.
darma-darkîn **I.** *adj.* **1.** împrăştiat; dispersat; risipit; răvăşit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit; confuz. **2.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns. **II.** *adv.* alandala; anapoda; de-a valma; vraişte.
darp *s. (fiz.)* forţă.
Darr, El- *s. (relig., arab.)* "Chinuitorul"; "Creatorul patimilor şi deznădejdii" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Dartford'nîñ-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de tufiş *(lat., Sylvia undata).*
darúlağeze *s.* azil; cămin.
darúlfúnun *s.* universitate. // ***•darúlfúnun rektorî*** rectorul universităţii. ***•darúlfúnun talebesí/úyrenğísí*** student. ***•darúlfúnun úyretmení*** cadru didactic universitar. ***•darúlfúnunga kírme şartlarî*** condiţii de admitere la universitate. ***•darúlfúnunga yazîlma*** înscriere la universitate.
darúlfúnundansoñ *adj.* post-universitar.
darúlkana **I.** *adj.* farmaceutic. **II.** *s.* farmacie; drogherie.
darúlkanabílímğísí *s.* farmacolog.
darúlkanabílímí *s.* farmacologie; farmaceutică.
darúlkanağî *s.* farmacist.
darúlkanağîlîk *s.* farmacie *(ca ştiinţă).*
darvinğí *s.* darvinist.
darvinğílík *s.* darvinism.
dasitaniy *adj. (lit.)* epic.
davázdah *num. (prsn.)* doisprezece.
dawa *s.* **1.** *(jur.)* proces; judecată. **2.** *(fig.)* cauză; scop. **3.** conflict; litigiu; controversă; dispută; ceartă. // ***•dawa aşmak*** *(jur.)* a intenta un proces. ***•dawa ikame etmek*** *(jur.)* a intenta un proces. ***•dawada hakklî şîkmak*** *(jur.)* a i se da câştig de cauză. ***•dawanî kaybetmek*** *(jur.)* a pierde un proces. ***•dawanî kazanmak*** *(jur.)* a câştiga un proces. ***•dawasîna barmak*** a-şi atinge scopul. ***•kan dawasî aşmak*** a se răzbuna; a se revanşa. ***•wahşiy/kyor dawa tutmak*** a linşa. // ***•dawa etken*** *(jur.)* reclamant. ***•dawa masîraplarî*** cheltuieli de judecată. ***•ğeza dawasî*** *(jur.)* proces penal. ***•hukuk dawasî*** *(jur.)* proces civil. ***•kan dawasî*** vendetă; răzbunare.
dawaaşîlgan *s. (jur.)* reclamat; pârât.
dawaaşkan *s. (jur.)* reclamant; pârâtor.
dawaaşuw *s. (jur.)* intentare; pârâ.
dawagabergen *s. (jur.)* reclamant; pârâtor.
dawagaberílgen *s. (jur.)* pârât; reclamat; învinuit.
dawağî *s. (jur.)* reclamant; petiţionar.
dawalaşkan *adj. (jur.)* judecat.
dawalaşmak *v.i.* a se judeca; a se certa.
dawalî **I.** *adj.* litigios; în litigiu; disputabil; controversat. **II.** *s. (jur.)* inculpat.
dawalî-talaşlî *adj.* scandalos.
dawasîkararlaşmagan *adj. (jur.)* pendinte.
dawasîzóttírúw *s.* linşaj.
dawasîz-talaşsîz *adj.* liniştit; calm.
dawa-talaş *s.* scandal; încăierare; harţă. // ***•íşínde dawa-talaş kopmak*** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.
dawawekílí *s.* avocat.
dawawekíllígí *s.* avovatură.
dawet *s.* invitaţie; chemare; convocare. // ***•dawet etmek*** a invita; a convoca. // ***•dawetíñíz úşún ğandan şúkúranlar!*** mulţumiri din suflet pentru invitaţie!; ***•dawetíñízge şúkúranlar!*** mulţumesc pentru invitaţie!;
dawetetílgen *adj.* invitat; chemat; convocat.
dawetetme *s.* invitaţie; chemare; convocare.
dawetiye *s.* **1.** invitaţie *(scrisă).* **2.** *(jur.)* citaţie.
dawetlí *adj.* poftit; invitat; chemat; convocat.
dawetname *s.* invitaţie *(scrisă).*
dawetsíz *adj.* nepoftit; neinvitat; nechemat; neconvocat.
dawgan *s. (zool.)* marmotă *(lat., Arctomys marmota).*
dawka *s. (iht.)* somn-pitic *(lat., Ameiurus nebulosus).*
dawranîş *s.* **1.** acţiune; faptă. **2.** comportare; conduită. **3.** atitudine; poziţie. // ***•bo dawranîşnîñ karşîsînda şaştî*** în faţa acestei comportări a rămas uimit. ***•ne şírkín bír dawranîş*** ce comportare urâtă. ***•osal dawranîş*** comportare urâtă.
dawranmak *v.i.* **1.** a acţiona; a întreprinde. **2.** a se comporta; a se purta. // ***•suwuk dawranmak*** a se purta cu răceală. ***•temkinlí dawranmak*** a fi ponderat. ***•yakşî dawranmak*** a se purta frumos.
dawul *s. (muz.)* tobă. // ***•dawul şalmak*** a bate toba. ***•dawuldan kaşîp şokmarga tutulmak*** a fugi de dracul şi a da de tată-său. ***•sağîrga dawul şalmak*** a bate toba la urechile surdului; a vorbi în zadar. // ***•kulak dawulî*** *(anat.)* timpan.
dawulğî *s. (muz.)* toboşar.
dawulkursak **I.** *adj.* burtos; pântecos. **II.** *s.* burtea.
Dawullî-Kóy *s. (topon.) ("Toboşari")* Darabani *(jud. Constanţa).*
dawulşalgan *s. (muz.)* toboşar.
dawul-zurna *s. (muz.)* tobă şi trompetă.
dawur *s. (iht.)* biban-soare; sorete; peşte-curcubeu *(lat., Lepomis gibbosus).*
dawuş *s.* sunet; răsunet; zgomot. // ***•binanîñ arkasîndan dawuşlar eşítíle*** se aud sunete dinspre spatele clădirii.
dawuşlî *adj.* gălăgios; zgomotos.
dawuşsuz-sessíz *adv.* în linişte deplină. // ***•dawuşsuz-sessíz otîrîñîz*** staţi în linişte deplină.
Dawut *s. (antrop. m., arab.)* David.
Dawut, Bey- *s. (topon.) ("Domnul David")* Beidaud *(jud. Tulcea).*
Dawutlar *s. (topon., localitate desfiinţată)* Dautlar *(jud. Constanţa).*
day *s.* **1.** unchi maternal. **2.** *(fig.)* protector. // ***•koñşînîñ dayîsî*** unchiul vecinului.
daya *s.* **1.** gheretă; chioşc; boxă; cabină. **2.** şopron; umbrar; baracă; hangar.
dayangan **I.** *adj.* **1.** rezistent *(la ceva).* **2.** durabil; solid; trainic. **3.** răbdător. **II.** *s.* rezistenţă; suportare.
dayanganday *adj.* suportabil; tolerabil.
dayanîklî *adj.* consistent.
dayanîklîk *s.* rezistenţă; consistenţă.
dayanma *s.* rezistenţă; împotrivire; tenacitate; răbdare; durabilitate. // ***•tezíkke dayanma*** rezistenţă la presiune.
dayanmagan *adj. (d. oameni)* nerezistent; fragil.
dayanmak *v.i.* **1.** a rezista. **2.** a suporta; a răbda.
dayanmama *s.* **1.** lipsă de rezistenţă; fragilitate. **2.** intoleranţă.
dayanmaz *adj.* **1.** intolerant; nerăbdător. **2.** nerezistent.
dayanuw *s.* trăinicie; rezistenţă; tărie.
dayima *adv.* mereu; în permanenţă; întotdeauna.
dayimiy *adj.* permanent; continuu; constatnt. // ***•dayimiy ikametlík*** domiciliu stabil. ***•dayimiy rakam*** *(mat.)* constantă.
dayimiyleşken *adj.* eternizat; imortalizat; permanentizat; perpetuat.
dayimiyleşme *s.* eternizare; imortalizare; permanentizare; perpetuare.
dayimiyleşmek *v.i.* a deveni constant; a se permanentiza; a se imortaliza.
dayimiyleştírílgen *adj.* permanentizat; imortalizat.
dayimiyleştírílmek *v.i.* a determina să devină constant; a fi permanentizat; a fi imortalizat.
dayimiyleştírmek *v.t.* a determina să devină constant; a permanentiza; a imortaliza.
dayimiyleştírúw *s.* permanentizare; imortalizare.
dayimiyleştírúwlí *adj.* permanentizat; imortalizat.
dayimiyleşúw *s.* eternizare; imortalizare; permanentizare; perpetuare.
dayimiylík *s.* permanenţă; continuitate; constanţă.
Dayin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care îndeamnă"; "Cel care îmbie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
dayir *postp.* despre; referitor la; cu privire la; în privinţa...;
dayire *s.* **1.** cerc; roată. **2.** apartament. **3.** birou; departament; resort. **4.** dairea. **5.** *(fig.)* cadru; mediu; sferă. // ***•dayire başí*** şef de birou. ***•dayire ğayî*** *(mat.)* arc de cerc. ***•dayire kesmesí*** *(mat.)* sector de cerc. ***•dayire şewresí*** *(mat.)* circumferinţă. ***•deñíştírme dayiresí*** biroul de schimb valutar. ***•ekí odalî dayire*** apartament cu două camere. ***•haleket dayiresí*** birou de mişcare. ***•istihbarat dayiresí*** serviciu de informaţii. ***•kîdîruwğuluk dayiresí*** birou de turism. ***•kîtayiy dayire*** *(mat.)* sector. ***•saylam dayiresí*** circumscripţie electorală. ***•uzunluk dayiresí*** longitudine.
dayireleme *s.* rotunjire.
dayirelemek *v.t.* a rotunji.
dayirelengen *adj.* rotunjit.

dayirelenmek *v.i.* a se rotunji.
dayirelew *s.* rotunjire.
dayiriy *adj.* circular; rotund.
dayîr *adj.* **1.** roşu; roşcat; roşcovan; castaniu. **2.** *(d. cai)* roşcat; roib.
daykîzî *s.* verişoară primară *(după mamă)*.
dayulî *s.* văr primar *(după mamă)*.
dayzade *s.* văr; verişoară *(după mamă)*.
dándúrúk *s.* titirez; sfârleză; prâsnel.
dándúrúktiy *s.* sprinten ca prâsnelul; iute ca o sfârleză. // **•*dándúrúktiy dolaşmak*** a se învârti ca o sfârleză.
debdebe *s.* fast; lux; splendoare; somptuozitate.
debdebelí *adj.* pompos; fastuos; luxos; splendid; somptuos; magnific.
debdebelík *s.* fast; lux; splendoare; somptuozitate.
debilke *s.* coif; cască.
debilkelí *adj.* cu coif; cu cască.
deç *adj.* **1.** îmblânzit; domesticit. **2.** *(fig.)* stabilit; stabilizat; statornicit; de sine stătător. // **•*deç etmek*** a îmblânzi; a domestici.
deçigram *s.* decigram.
deçilitre *s.* decilitru.
deçimetre *s.* decimetru.
defa *s.* oară; dată; rând. // **•*bír defa*** o dată; vreodată. **•*kóp defa*** de multe ori. **•*síptí defa keldím*** am venit pentru prima dată.
defektif *adj.* defectiv.
defetílgen *adj.* **1.** respins; refuzat. **2.** înlăturat; îndepărtat; alungat.
defetílmegen *adj.* neînlăturat.
defetílmek *v.i.* **1.** a se respinge; a se refuza. **2.** a se înlătura; a se îndepărta; a se alunga.
defetílmez *adj.* irefutabil; de necombătut; de nerespins.
defetme *s.* înlăturare.
defetmek *v.t.* **1.** a înlătura; a îndepărta; a alunga. **2.** a respinge; a refuza.
defetúw *s.* înlăturare. **1.** respingere; refuz. **2.** înlăturare; îndepărtare; alungare.
defetúwğí *adj.* respingător.
defin *s.* înmormântare; înhumare.
define *s.* comoară.
defis *s.* linioară; liniuţă.
defiy *s.* **1.** înlăturare; îndepărtare; alungare. **2.** *(fiz.)* respingere. // **•*defiy bolmak*** a fi înlăturat; a fi respins; a fi alungat.
defiybolmagan *adj.* neînlăturat.
deflemek *v.t.* **1.** a înlătura; a îndepărta; a alunga. **2.** a respinge; a refuza.
deflengen *adj.* **1.** respins; refuzat. **2.** înlăturat; îndepărtat; alungat.
deflenmek *v.i.* **1.** a se respinge; a se refuza. **2.** a se înlătura; a se îndepărta; a se alunga.
deflenmez *adj.* irefutabil; de necombătut; de nerespins.
deflew *s.* **1.** respingere; refuz. **2.** înlăturare; îndepărtare; alungare.
deflewğí *adj.* respingător.
defne *s. (bot.)* dafin; laur *(lat., Laurus nobilis)*.
Defne *s. (antrop. f.)* Laura.
defne, aşşî- *s. (bot.)* tulichină; cleiţă; piperul-lupului *(lat., Daphne mezereum)*.
defnetílgen *adj.* îngropat; înhumat; înmormântat.
defnetílmek *v.i.* a fi îngropat; a fi înhumat; a fi înmormântat.
defnetmek *v.t.* a înmormânta; a înhuma.
defnetúw *s.* îngropăciune; înhumare; înmormântare.
Defşe/Dewşe *s. (topon.)* Gherghina *(jud. Constanţa)*.
defter *s.* caiet. // **•*defter tutmak*** a înregistra; a ţine evidenţa. **•*defterge geşírmek*** a consemna. // **•*ana defter*** registru. **•*defteríñ kírlí*** caietul tău e murdar. **•*defterníñ yapraklarî*** foi de caiet. **•*ğemaát defterí*** registru de stare civilă. **•*ğep defterí*** carneţel. **•*hatîra defterí*** jurnal de zi. **•*hotel defterí*** registrul hotelului. **•*kîdîruw defterí*** jurnal de călătorie. **•*muhtura defterí*** agendă. **•*tayifa defterí*** *(nav.)* jurnal de bord.
defterdetutulgan *adj.* înscris; înregistrat; înmatriculat.
deftergegeşírílgen *adj.* consemnat; înregistrat; înmatriculat.
deftergegeşírúw *s.* consemnare; înregistrare; înmatriculare.
deftergeyazuw *s.* consemnare; înregistrare; înmatriculare.
defter-í kebir *iz.prsn.* registru; opis; cuprins.
defter-kalem *s.* caiete şi creioane.
defterkana *s.* birou. // **•*defterkana túymesí*** piuneză. **•*paşaport defterkanasî*** biroul de paşapoarte.
defterkanağî *s.* funcţionar; birocrat.
defterkanağîlîk *s.* birocraţie.
defter-kitap *s.* cărţi şi caiete.
defterşík *s.* carnet.
deftertutuw *s.* înscriere; înregistrare; înmatriculare.
degení *s.* versiune.
deger *s.* **1.** valoare; preţ. **2.** merit. // **•*boníñ degerí ne?*** cât valorează acesta?; **•*degerge kóre*** după/la valoare; ad valorem. **•*dîkkatka deger*** care merită atenţie. **•*yakînğa deger*** *(mat.)* valoare aproximativă.
degerdentúşken *adj.* devalorizat.
degerdentúşúw *s.* devalorizare.
degerípíşílgen *adj.* aproximat; estimat; evaluat.
degerípíşílmez *adj.* inestimabil.
degerlendírme *s.* valorificare.
degerlendírmek *v.t.* a valorifica. // **•*kîymetín pazla degerlendírmek*** a supraestima.
degerlendírúw *s.* valorificare.
degerlí *adj.* **1.** valoros; de preţ. **2.** important. **3.** merituos.
degerpíşken *s.* evaluator.
degerpíşúw *s.* aproximare; aproximaţie; estimare; evaluare.
degersíz *adj.* **1.** fără valoare; ieftin. **2.** lipsit de importanţă; neînsemnat.
degriy *s. (tehn.)* disc.
değe *adj.* **1.** îmblânzit; domesticit. **2.** *(fig.)* stabilit; stabilizat; statornicit; de sine stătător. // **•*değe etmek*** a îmblânzi; a domestici.
Değe-Bala *s. (topon.)* Urluia *(jud. Constanţa)*.
deh *num. (prsn.)* zece.
dehriy *s., adj.* ateu.
dehriye *s.* ateism.
dehşet *s.* groază; spaimă; frică. // **•*dehşet şaşmak*** a teroriza.
dehşetlí *adj.* groaznic; îngrozitor; înspăimântător; înfricoşător.
dehşetşí *s., adj.* terorist.
dehşetşílík *s.* terorism.
dej(e) *adj.* **1.** îmblânzit; domesticit. **2.** *(fig.)* stabilit; stabilizat; statornicit; de sine stătător. // **•*dej etmek*** a îmblânzi; a domestici.
dejetúw *s.* **1.** domesticire; îmblânzire. **2.** statornicire; întronare.
dejetúwğí *s., adj.* îmblânzitor.
dejlík/dejelík *s.* **1.** îmblânzire; domesticire. **2.** *(fig.)* stabilitate; stabilizare; statornicire.
dekagon *s. (geom.)* decagon.
dekagonal *adj. (geom.)* decagonal.
dekagram *s.* decagram.
dekalitre *s.* decalitru.
dekametre *s.* decametru.
dekan *s. (univ.)* decan. // **•*dekan yardîmğîsî*** *(univ.)* prodecan.
dekanlîk *s. (univ.)* decanat.
dekartşîlîk *s.* cartezianism.
dekatlon *s. (sport)* decatlon.
dekatlonğî *s. (sport)* decatlonist.
deklarasiya *s.* declaraţie.
dekoltat *adj.* decoltat.
dekoltew *s.* decolteu.
dekont *s. (fin.)* decont.
dekor *s.* decor.
dekorator *s.* decorator.
dekorğî *s.* decorator.
delalet *s.* **1.** indicaţie; îndrumare; lămurire. **2.** mijlocire; facilitare. **3.** semnificaţie. // **•*delalet etmek*** a indica.
delaletlí *adj.* **1.** indicat; îndrumat; lămurit. **2.** mijlocit; facilitat. **3.** semnificativ.
delaletşí *s.* îndrumător; mijlocitor.
delbe *s.* **1.** zaţ de cafea. **2.** *(vet.)* cenuroză; capie; căpială.
delegat *s.* delegat.
delegatlîk *s.* delegaţie; însărcinare.
delil *s.* **1.** argument; probă; dovadă. **2.** indiciu; semn. // **•*delil ketírmek*** a argumenta; a proba; a demonstra.
delillí *adj.* demonstrat; dovedit; probat.
delí *adj.* nebun; smintit; alienat. // **•*delí bolmak*** a înnebuni. **•*delí etmek*** a înnebuni de cap pe cineva. // **•*delí íşkólmegí*** cămaşă de forţă. **•*delí kurşun*** glonţ rătăcit. **•*delí orman*** pădure virgină; codru des; desiş; hăţiş. **•*delí súrúw*** stup bezmetic; stup fără matcă.
delí-divane *adj.* nebun; smintit.
delídiy *adj.* nebunesc.
delíduman *adj.* impertinent; obraznic; insolent.
delídumanlîk *s.* impertinenţă; obrăznicie; insolenţă.
delíğe *adv.* nebuneşte.
delíkana *s.* balamuc.
delíkanlî *s.* **1.** cavaler; celibatar; tânăr; flăcău. **2.** cavaler; om generos şi nobil. // **•*delíkanlî kîz*** tânără.
delíkanlîğa *adv.* cavalereşte; voinicеşte; tinereşte.
delíkanlîlarday *adv.* cavalereşte; voinicеşte; tinereşte.
delíkanlîlîk *s.* **1.** celibat. **2.** cavalerism.
delíkaz *s. (orn.)* gâscă de mare; corb de mare *(lat., Sula bassana; Morus bassanus)*.
delíkaz, ğaşmaklî- *s. (orn.)* gâscă de mare mascată *(lat., Sula dactylatra)*.
delíkaz, kara- *s. (orn.)* gâscă de mare neagră *(lat., Sula leucogaster)*.
delíkaz, kîzîl-ayaklî- *s. (orn.)* gâscă de mare cu picioare roşii *(lat., Sula sula)*.

delíkaz, mawî-ayaklî- *s. (orn.)* gâscă de mare nebună; pasărea smintită *(lat., Sula nebouxii)*.
delí-koray *s. (bot.)* zizanie; sălbăție *(lat., Lolium temulentum)*.
delílík *s.* nebunie; sminteală.
delílík-divanelík *s.* nebunie; sminteală.
delílíl-divanelík *s.* scrânteală; sminteală.
delíotî *s. (bot.)* mutulică; scopolie *(lat., Scopolia carniolica)*.
delírgen *adj.* înnebunit.
delírme *s.* **1.** *(med.)* alienație. **2.** demență; înfuriere; nebunie; sminteală; țicneală.
delírmek *v.i.* **1.** a înnebuni; a se sminti. **2.** *(fig.)* a se înfuria; a se enerva.
delírtmek *v.t.* **1.** a înnebuni; a zăpăci. **2.** *(fig.)* a înfuria; a enerva.
delítaş, ak-başlîklî- *s. (orn.)* pietrar cu glugă albă *(lat., Oenanthe monacha)*.
delítaş, ak-sîrtlî- *s. (orn.)* pietrar caucazian *(lat., Oenanthe finschii)*.
delítaş, ak-tepelí- *s. (orn.)* pietrar cu creastă albă *(lat., Oenanthe leucopyga)*.
delítaş, alaşa- *s. (orn.)* pietrar bălțat *(lat., Oenanthe pleschanka)*.
delítaş, altîn- *s. (orn.)* pietrar răsăritean *(lat., Oenanthe isabellina)*.
delítaş, boz- *s. (orn.)* pietrar sur; pietroşel sur *(lat., Oenanthe oenanthe)*.
delítaş, kara- *s. (orn.)* pietrar negru *(lat., Oenanthe leucura)*.
delítaş, kara-başlî- *s. (orn.)* pietrar cu cap negru *(lat., Oenanthe alboniger)*.
delítaş, kara-kulaklî- *s. (orn.)* pietrar mediteranean *(lat., Oenanthe hispanica)*.
delítaş, kara-sîrtlî- *s. (orn.)* pietrar sumbru *(lat., Oenanthe lugens)*.
delítaş, kîzîl-bawurlî- *s. (orn.)* pietrarul lui Botta *(lat., Oenanthe bottae)*.
delítaş, kîzîl-ğayalî- *s. (orn.)* pietrar cu târțiță roşcată *(lat., Oenanthe moesta)*.
delítaş, kîzîl-kuyruklî- *s. (orn.)* pietrar cu coadă roşie *(lat., Oenanthe xanthoprymna)*.
delítaşî, Arap- *s. (orn.)* pietrar arab *(lat., Oenanthe lugentoides)*.
delítaşî, Botta'nîñ- *s. (orn.)* pietrarul lui Botta *(lat., Oenanthe bottae)*.
delítaşî, Finsch'niñ- *s. (orn.)* pietrar caucazian *(lat., Oenanthe finschii)*.
delítaşî, Kîbrîs- *s. (orn.)* pietrar de Cipru *(lat., Oenanthe cypriaca)*.
delítaşî, kúntuwar-alaşa- *s. (orn.)* pietrar negru asiatic *(lat., Oenanthe picata)*.
delítaşî, şól- *s. (orn.)* pietrar de deşert *(lat., Oenanthe deserti)*.
delí-tegenek *s. (bot.)* şofrănel; crăpuşnic *(lat., Cirsium furiens)*.
delk *s.* **1.** frecție. **2.** *(fiz.)* frecare.
delklí *adj.* frecat; fricționat; masat.
delta *s.* **1.** deltă. **2.** delta *(a patra literă a aflabetului grecesc)*.
demagoğiya *s.* demagogie.
demagok *s., adj.* demagog.
demek *v.t.* **1.** a zice; a spune. **2.** a numi; a denumi; a califica. **3.** a reprezenta; a semnifica. **4.** a presupune; a crede; a considera. // ***•amin demek*** a aproba orice; a nu se împotrivi. ***•bolmaz demek*** a spune ca nu se poate; a nu fi de acord; a ridica o obiecție. ***•degení şîkmak*** a i se adeveri spusele. ***•demekke ketírmek*** a insinua; a sugera. ***•her degenín etmek*** a-i face cuiva toate poftele; a-l răsfăța. ***•iywalla(h) demek*** a-i mulțumi lui Dumnezeu; a accepta; a fi de acord. ***•sawbol demek*** a mulțumi. ***•tîñk dememek*** a tăcea mâlc; a tăcea chitic. // ***•aydî diyík ke...*** admițând că...; ***•değegím*** ceea ce doresc să spun. ***•eger diyím*** în eventualitatea că; în cazul în care. ***•el-álem ne der?*** ce va spune lumea?; ***•ğenábíñ degeníñ bolsîn*** fie cum spui dumneata. ***•ne dedí?*** ce-a zis?; ***•ne deseñ de*** orice s-ar zice. ***•o şay dedí*** aşa a spus el. ***•şay dese!*** acum mai vii de-acasă; aşa mai merge.
demek I. *adv.* adică; aşadar; va să zică. **II.** *conj.* deci; prin urmare. // ***•bo da ne demek?*** ce mai înseamnă şi asta?; ***•demek ke*** aşadar.
demekkeketírúw *s.* sugestie; insinuare.
demeş *s.* declarație.
demeşlí *adj.* declarat.
demet *s.* **1.** buchet; mănunchi. **2.** legătură; snop. **3.** *(fiz.)* fascicul. // ***•gúl demetí*** buchet de trandafiri.
demetleme *s.* înmănunchiere.
demetlemek *v.t.* a face snopi; a lega snopi; a înmănunchia.
demetlengen *adj.* înmănunchiat.
demetlew *s.* înmănunchiere.
demiğan *s.* damigeană.
Demir *s. (antrop. m.)* "Cel de fier".
Demirel *s. (antrop. m.)* "Cel cu mână de fier".
demisek *adj. (d. vinuri)* demisec.
demleme *s.* infuzie.
demlemek *v.t.* a face infuzie; a fierbe ceai.
demografik *adj.* demografic.
demografiya *s.* demografie.
demografiyalî *adj.* demografic.
demokrasiya *s.* democrație.
demokrasiyalî *adj.* democrat; democratic.
demokrat I. *adj.* democrat; democratic. **II.** *s.* democrat. // ***•demokrat partití*** partidul democrat.
demokratik *adj.* democratic.
demokratikleşken *adj.* democratizat.
demokratikleştírme *s.* democratizare.
demokratikleştírmek *v.t.* a democratiza.
demokratikleştírúw *s.* democratizare.
demokratlîk *s.* democrație.
demokratlîkkakarşî *adj.* antidemocratic.
demrew *s. (med.)* impetigo; bube dulci.
denelgen *adj.* **1.** cercetat; observat; tatonat. **2.** probat; încercat; testat; verificat.
deneme *s.* **1.** experiență. **2.** experimentare; încercare; test. **3.** studii; cercetare; investigare; analiză. **4.** eseu. // ***•deneme íşesí*** eprubetă.
denemeğí *s.* **1.** cercetător. **2.** eseist.
denemeğílík *s.* **1.** cercetare. **2.** eseistică.
denemek *v.t.* a experimenta; a încerca. // ***•íşletíp denemek*** a roda. ***•yakînlarnî denep turmak*** a da târcoale. // ***•bírtaa denep karayîk*** să mai încercăm o dată. ***•deniy alaman mî?*** pot s-o probez?;
denemelí *adj.* experimental.
denengen *adj.* verificat.
denenmek *v.i.* a se experimenta; a se încerca; a pune la încercare.
denep-karalgan *adj.* testat; tatonat; încercat; verificat.
denep-karaw *s.* test; testare; tatonare; încercare; verificare.
denet *s.* control; verificare.
denetím *s.* control; verificare.
denetleme *s.* controlare; verificare.
denetlemek *v.t.* a controla; a verifica.
denetlengen *adj.* controlat; verificat.
denetlenmek *v.i.* a se controla; a se verifica.
denetlew *s.* controlare; verificare.
denetlewlí *adj.* controlat; verificat.
denetşí *s.* controlor.
denew *s.* **1.** *(fiz., chim.)* experiență. experiență. **2.** experimentare; încercare; test. **3.** studii; cercetare; investigare; analiză. **4.** eseu.
denewğí *adj.* experimental.
denewkap *s.* eprubetă.
denewşí *adj.* experimental.
dengen *adj.* afirmat; declarat.
denílgen *adj.* **1.** presupus; considerat. **2.** zis; numit; denumit; poreclit.
denílmek *v.i.* **1.** a se spune; a se zice; a se vorbi. **2.** a se presupune.
deñge *s.* echilibru. // ***•deñgesí bîzîlmak*** a se dezechilibra. ***•deñgesín kaybetmek*** a se dezechilibra. ***•deñgesín tapmak*** a se echilibra. // ***•azamiy deñge awurlugî*** greutate maximă permisă pe osie.
deñgebîzîlmasî *s.* dezechilibru.
deñgekaşmasî *s.* dezechilibru.
deñgeleme *s.* **1.** doză; cantitate determinată. **2.** dozare; echilibrare; ponderare; cumpănire.
deñgelemek *v.t.* a echilibra. // ***•tartîp deñgelemek*** a pondera.
deñgelengen *adj.* dozat; echilibrat; ponderat; cumpănit.
deñgelew *s.* **1.** doză; cantitate determinată. **2.** dozare; echilibrare; ponderare; cumpănire.
deñgelí *adj.* echilibrat; ponderat; neutru. // ***•deñgelí adîmlar man*** în pas egal. ***•deñgelí bólge*** zonă neutră. ***•deñgelí ğínís*** *(gram.)* genul neutru.
deñgesíbîzîlgan *adj.* dezechilibrat.
deñgesíkaşkan *adj.* dezechilibrat.
deñgesínkaybetken *adj.* dezechilibrat.
deñgesíntapkan *adj.* echilibrat; ponderat; cumpănit; stabilizat.
deñgesíntapmasî *s.* echilibrare; ponderare; cumpănire; stabilizare.
deñgesíz *adj.* dezechilibrat.
deñgesízlík *s.* dezechilibru.
deñgí-deñgíne *adv.* în echilibru; după măsură; după mărime.
deñíş *s. (com.)* schimb; troc.
deñíşealma *s.* variabilitate.
deñíşetan *adj.* variabil; schimbător.
deñíşetanlîk *s.* variabilitate.
deñíşík *adj.* **1.** schimbat; modificat. **2.** diferit; variat; diferențiat.
deñíşíklík *s.* **1.** schimbare; modificare. **2.** variație; diferențiere.
deñíşím *s. (mat.)* variație.
deñíşímğílík *s. (biol.)* mutație.

deñíşír *adj.* variabil.
deñíşke *s. (mat.)* modificare.
deñíşken *adj.* variabil; schimbător; alternant; incert. // ***•deñíşken şekíl*** variantă.
deñíşkenrakam *s. (mat.)* variabilă.
deñíşme *s.* schimbare; modificare. // ***•bakanlar deñíşmesí*** *(pol.)* remaniere ministerială. ***•sîğaklîknîñ bírden deñíşmesí*** *(med.)* şoc termic; termoplegie.
deñíşmegen *adj.* irevocabil; invariabil; neschimbat.
deñíşmek A. *v.i.* **1.** a se schimba; a se modifica; a se transforma. **2.** a varia; a diferi; a se diferenţia. **B.** *v.t.* a schimba; a face schimb. // ***•awuzî deñíşmek*** a schimba vorba; a i se muia gura; a divaga. ***•şîrayî/suratî deñíşmek*** a se schimba la faţă. // ***•hawa deñíşeğek*** timpul se va schimba.
deñíşmeme *s.* stabilitate; invariabilitate.
deñíşmemek *v.i.* a se menţine; a nu se schimba; a nu se modifica.
deñíşmez *adj.* irevocabil; invariabil; constant; fix; permanent. // ***•deñíşmez kemiyet*** *(mat.)* constantă. ***•deñíşmez taraw*** ondulaţie permanentă.
deñíşmezlík *s.* invariabilitate; constanţă.
deñíşmiykalgan *adj.* nemodificat; neschimbat.
deñíşmiykalîr *adj.* constant; fix; invariabil; neschimbat; permanent.
deñíşmiykalma *s.* constanţă; invariabilitate; stabilitate; statornicie.
deñíştírgen *adj.* înlocuitor; modificator.
deñíştírgeş *s. (fiz.)* transformator; convertizor.
deñíştírílgen *adj.* **1.** înlocuit; modificat; schimbat. **2.** *(fin.)* convertibil.
deñíştírílme *s.* interschimbabilitate.
deñíştírílúw *s.* interschimbabilitate.
deñíştírím *s.* substituire.
deñíştírme *s.* **1.** schimbare; înlocuire. **2.** *(com.)* schimb. **3.** modificare; transformare. **4.** denaturare. // ***•deñíştírme dayiresí*** biroul de schimb valutar.
deñíştírmek *v.t.* **1.** a schimba; a înlocui. **2.** a modifica; a transforma. **3.** *(pol.)* a remania. **4.** a denatura. // ***•atîn deñíştírmek*** a-şi schimba numele. ***•ğerín deñíştírmek*** a-i schimba locul; a-l permuta. ***•hawasîn deñíştírmek*** a-i schimba aerul; a-l aerisi. ***•kîyafetín deñíştírmek*** a se travesti; a se deghiza. ***•lafnî deñíştírmek*** a schimba vorba. ***•manasîn deñíştírmek*** a-i schimba sensul; a-l răstălmăci; a-l denatura. ***•şamaşîr deñíştírmek*** a schimba lenjeria. ***•şekíl deñíştírmek*** a transforma; a transfigura. ***•sózní deñíştírmek*** a schimba vorba; a divaga. ***•tabiyatîn deñíştírmek*** a denatura. ***•temelínden deñíştírmek*** a-l schimba din temelie; a-l reforma. ***•tîgîrtîp deñíştírmek*** a revoluţiona. ***•túk deñíştírmek*** *(d. animale, păsări)* a-şi schimba părul; a-şi schimba penele; a năpârli. ***•túşúnğesín deñíştírmek*** a se răzgândi; a-şi schimba opinia. ***•urbasîn deñíştíríp ğaşînmak*** a se travesti. ***•wazifesîn deñíştírmek*** a-i schimba funcţia; a-l permuta. // ***•deñíşeğek şiyní deñíştíríp*** schimbând ceea ce este de schimbat. ***•mínda trennî deñíştírmemíz lázîm*** aici trebuie să schimbăm trenul. ***•píkírímnî deñíştírdím*** mi-am schimbat opinia. ***•şarşafîmnî deñíştíríñíz!*** schimbaţi-mi cerceaful!;
deñíştírmeme *s.* menţinere.
deñíştírmemek *v.t.* a menţine; a nu schimba.
deñíştírúw *s.* **1.** transformare; schimbare. **2.** schimbare; înlocuire. **3.** *(com.)* schimb. **4.** modificare; transformare. **5.** denaturare.
deñíştírúwğî *adj.* înlocuitor; modificator.
deñíşúw *s.* **1.** incertitudine; variabilitate. **2.** schimbare; modificare.
deñíz I. *adj.* naval; maritim. **II.** *s.* **1.** *(geogr.)* mare. **2.** *(fig.)* întindere; imensitate. // ***•deñíz tutmak*** *(nav.)* a avea rău de mare. ***•deñízge aşîlmak*** *(nav.)* a porni în larg. ***•deñízge konmak*** a ameriza. // ***•deñíz balîgî*** peşte de mare. ***•deñíz betke kettí*** s-a dus înspre mare. ***•deñíz dalgalî/dulkunlî*** marea este agitată. ***•deñíz fenerí*** baliză. ***•deñíz gúwenğesí*** asigurare maritimă. ***•deñíz kópígí*** spumă de mare. ***•deñíz kuldurî*** pirat. ***•deñíz kuwatlarî*** *(mil.)* forţe navale. ***•deñíz milasî*** milă marină. ***•deñíz nakliyatî*** *(nav.)* transport maritim. ***•deñíz sefirí*** ataşat naval. ***•deñíz seviyesí*** nivelul mării. ***•deñíz siyahatî*** croazieră. ***•deñíz sogîşmasî*** bătălie navală. ***•deñíz suwî*** apa mării. ***•deñíz tayanagî*** bază maritimă. ***•deñíz tîmganda*** când se linişteşte marea. ***•deñíz uşagî*** hidroavion. ***•deñízge aşîlma*** ieşire în largul mării. ***•deñízníñ ğagasî/kenarî*** malul mării; litoral. ***•deñízníñ túbúnde*** pe fundul mării. ***•harbiy deñíz donanmasî*** *(mil.)* flotă militară. ***•kapalî deñíz*** mare închisă. ***•kum deñízí*** deşert. ***•menî deñíz tuttî*** am rău de mare.
deñízanasî *s. (zool.)* meduză *(lat., Hydrozoa/ Scyphozoa sp.)*.
deñízastî I. *adj.* submarin; subacvatic; submersibil. **II.** *s.* submarin.
deñízastîgakarşî *adj. (mil.)* antisubmarin.
deñízastîpapîr *s.* submarin.
deñízastîpapîrîaydagan *s.* hidronaut.
deñíz-atî *s. (iht.)* căluţ-de-mare *(lat., Hippocampus hippocampus)*.
deñíz-ayuwî *s. (zool.)* focă *(lat., Phoca vitulina)*.
deñízbílímí I. *adj.* oceanografic. **II.** *s.* oceanografie.
deñízbílímlí *adj.* oceanografic.
deñízdudukuşî *s. (orn.)* pufin *(lat., Fratercula arctica)*.
deñízdudukuşî, kulaklî- *s. (orn.)* pufin urechiat *(lat., Lunda cirrhata)*.
deñízgekonma *s.* amerizare.
deñízgetúşúw *s.* amerizare.
deñízğí I. *adj.* maritim. **II.** *s. (nav.)* marinar; navigator.
deñízğílík *s. (nav.)* marină; navigaţie.
deñízğílíkkeyaragan *adj. (mar.)* navigabil.
deñízğúní *s. (bot.)* iarbă-de-mare; zegras *(lat., Zostera marina)*.
deñíz-kapşakayî *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj *(lat., Homarus vulgaris)*.
deñízkarlîgaşî, kara- *s. (orn.)* rândunică de mare neagră *(lat., Anous minutus)*.
deñízkarlîgaşî, kawerengí- *s. (orn.)* rândunică de mare brună *(lat., Anous stolidus)*.
deñíz-kerşengí *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj *(lat., Homarus vulgaris)*.
deñíz-kírpísí *s. (zool.)* arici-de-mare *(lat., Echinus melo)*.
deñízkîzî *s. (mitol.)* sirenă; naiadă.
deñízkulagî *s. (geogr.)* lagună.
deñízlí *adj.* marin.
deñízmílí *s. (iht.)* ac-de-mare *(lat., Syngnathus rubescens)*.
deñíz-mîyîtî *s. (iht.)* păstrăv-de-mare; alabalâc *(lat., Salmo trutta trutta)*.
deñízotî *s.* algă.
deñízsağînî *s. (unitate de măsură pt. lungime, de 1,83 m)* stânjen marin.
deñíz-sazî *s. (bot.)* trestie *(lat., Arundo donax)*.
deñízsîzgalî *s.* oceanografic.
deñízsîzgasî *s.* oceanografie.
deñíz-yasî *s. (bot.)* fucus *(lat., Fucus vesiculosus)*.
deñíz-yîldîzî *s. (zool.)* asterie; stea-de-mare *(lat., Asterias)*.
deñíz-yúzúmí *s. (bot.)* cârcel; slăbănog *(lat., Ephedra distachya)*.
deñk I. *adj.* egal; echivalent. **II.** *s.* **1.** balot; legătură; teanc. **2.** desagă. **3.** echilibru. // ***•ayaklarîn deñkke almak*** a merge în pas cu cineva; a ţine pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. ***•deñk men karşîlamak*** a răspunde cu aceeaşi monedă. ***•deñkíne ketírmek*** a-l echilibra; a prinde momentul potrivit.
deñkkanatlî *adj. (mat.)* echilateral.
deñklem *s. (mat.)* ecuaţie. // ***•bírínğí dereğelí deñklem*** *(mat.)* ecuaţie simplă.
deñkleme *s.* egalare.
deñklemek *v.t.* a egala.
deñkleşken *adj.* **1.** echilibrat; egalat. **2.** echilibrat; ponderat; cumpănit.
deñkleşmek *v.i.* a se echilibra.
deñkleştírme *s.* echilibrare; ponderare; cumpănire.
deñkleştírmek *v.t.* a echilibra.
deñkleştírúw *s.* echilibrare; ponderare; cumpănire.
deñklew *s.* egalare.
deñklík *s.* **1.** echilibru; egalitate. **2.** *(mat., tehn., astr.)* axă. **3.** *(tehn.)* ax; osie; arbore.
dep *conj.* ca să; pentru a...; // ***•bolsîn dep*** ca să fie acolo; de formă; de ochii lumii. ***•dep aytîlgan*** aşa-zis; aşa-numit.
depozit *s.* depozit; magazie.
depresiyon *s. (psih.)* depresiune.
derbent *s. (geogr.)* defileu; strâmtoare; chei.
dere *s.* **1.** pârâu. **2.** vale; luncă. // ***•biñ dereden suw ketírmek*** a se scuza în fel şi chip; a motiva în fel şi chip.
Dere, Şelek- *s. (topon., vale şi mănăstire) ("Valea Fragilor")* Celic Dere

(jud. Tulcea).
dere-aykabagî *s. (orn.)* lăcar mic *(lat., Acrocephalus schoenobaenus).*
dereden-tepeden *adv.* câte în lună şi în stele. // •***dereden-tepeden konîşmak*** a vorbi câte în lună şi în stele.
dereğe I. *adv.* atât de; aşa de. **II.** *s.* **1.** grad *(şi fiz., mat.).* **2.** treaptă; nivel. // •***bír dereğege kadar*** într-o oarecare măsură. •***dereğe emsalî*** *(mat.)* exponent. •***eñ yúksek dereğede*** în cel mai înalt grad; maxim. •***imkáan dereğesínde*** pe măsura posibilităţilor. •***múmkin dereğesínde*** pe cât e posibil. •***ólím dereğesí*** rata mortalităţii. •***sîğaklîk dereğesí*** grad de căldură. •***sízge soñ dereğe medinmen*** vă sunt profund îndatorat. •***soñ dereğe*** *(gram.)* superlativ. •***soñ dereğe memnunman*** sunt extrem de mulţumit. •***soñ dereğede*** în ultimul grad.
dereğe-dereğe *adv.* treptat; gradat.
dereğegeakelúw *s.* nivelare; îndreptare.
dereğegekelúw *s.* nivelare; îndreptare.
dereğelergebólíngen *adj.* gradat.
dereğelergebólúw *s.* gradare.
dereğelí *adj.* **1.** gradat. **2.** treptat; nivelat. // •***bírínğí dereğelí deñklem*** *(mat.)* ecuaţie simplă. •***ekínğí dereğelí*** subaltern; subordonat; colateral. •***ekínğí dereğelí muwadele*** *(mat.)* ecuaţie de gradul al doilea.
dereğelík *s.* gradaţie.
dereğeólşer *s.* termometru.
dereğesíz *adj.* denivelat.
dereğesízlík *s.* denivelare.
deren *adj.* **1.** adânc. **2.** *(fig.)* profund; aprofundat. // •***deren bír nefes almak*** a inspira adânc; a-şi trage sufletul; a răsufla uşurat. •***deren ízí kalmak*** a se întipări. •***deren túşúnmek*** a chibzui adânc; a medita. // •***deren şanak*** farfurie adâncă. •***deren şúkúranlarîmnî sunaman!*** vă transmit adânci mulţumiri!; •***deren yukî*** somn profund.
derenbayîlma *s. (med.)* sincopă.
derenbayîluw *s. (med.)* sincopă.
deren-deren *adv.* foarte adânc; profund.
derenleşken *adj.* adâncit; aprofundat.
derenleşme *s.* adâncire; adâncitură.
derenleşmek *v.i.* **1.** a se adânci. **2.** *(fig.)* a se aprofunda.
derenleştírgen *adj.* aprofundat.
derenleştírme *s.* aprofundare.
derenleştírmek *v.t.* **1.** a adânci. **2.** *(fig.)* a aprofunda.
derenleştírúw *s.* aprofundare.
derenleşúw *s.* adâncire; adâncitură.
derenlík *s.* **1.** adâncime. **2.** *(fig.)* profunzime.
derentí *s.* gloată; adunătură.
derentúşúnúw *s.* meditaţie; cugetare; reflexie; speculaţie.
dere-şîbawî *s. (orn.)* lăcar mic *(lat., Acrocephalus schoenobaenus).*
dergí *s.* revistă. // •***aylîk dergí*** revistă lunară. •***haptalîk dergí*** revistă săptămânală. •***onbeş kúnlúk dergí*** revistă bilunară. •***şaklîk dergí*** revistă periodică. •***yîllîk dergí*** anuar.
derhal *adv.* imediat; îndată; numaidecât; deodată.
deriya *s. (geogr.)* mare; ocean.
deriyayiy *adj.* oceanic.
deriyaz *s.* coasă.
deriyazğî *s.* cosaş.
deriyazlama *s.* cosire.
deriyazlamak *v.t.* a cosi.
deriyazlangan *adj.* cosit.
deriyazlanmak *v.i.* a se cosi; a fi cosit.
deriyazlatmak *v.t.* a determina să cosească.
derman I. *adj.* farmaceutic. **II.** *s.* **1.** putere; forţă; vigoare; rezistenţă. **2.** *(fig.)* remediu; leac. // •***îslatma dermanî*** loţiune. •***patentlí derman*** medicament brevetat. •***zerlí derman*** drog.
dermanğî *adj.* tămăduitor; vindecător; lecuitor; curativ.
dermankana I. *adj.* farmaceutic. **II.** *s.* farmacie; drogherie.
dermankanabílímğísí *s.* farmacolog.
dermankanabílímí *s.* farmacologie; farmaceutică.
dermankanağî *s.* farmacist.
dermankanağîlîk *s.* farmacie *(ca ştiinţă).*
dermanlî *adj.* **1.** puternic; rezistent. **2.** remediat; lecuit.
dermanotî *s. (bot.)* sănişoară; şarponel; buruiană-de-dambla; iarba-frântului; cinci-foi *(lat., Sanicula europea).*
dermansîz *adj.* **1.** epuizat. **2.** incurabil; iremediabil.
dermansîzbîrakkan *adj.* epuizant; extenuant.
dermansîzlîk *s.* epuizare; sleire. // •***dermansîzlîkka ogîratmak*** a deprima.
dermansîzlîkkaogîragan *adj.* demoralizat; deprimat.
dermansîzlîkkaogîraw *s.* demoralizare; deprimare.
dermantabar *adj.* curabil; remediabil; reparabil.
dermantapkan *adj.* însănătoşit; lecuit; tămăduit; vindecat; refăcut; restabilit.
dermatoloğik *adj.* dermatologic.
dermatoloğiya I. *adj.* dermatologic. **II.** *s.* dermatologie.
dermatoloğiyağî *s.* dermatolog.
dermatoloğiyalî *adj.* dermatologic.
dernek *s.* **1.** societate; organizaţie. **2.** cerc; ambianţă.
ders *s.* **1.** lecţie; curs. **2.** *(şcol.)* temă. **3.** *(fig.)* pildă; învăţătură. // •***ders bermek*** a da lecţii; a medita. •***ders şîgarmak*** a trage învăţăminte din...; a învăţa din...; // •***búgún úşún ders*** temă pentru azi. •***dersleríñ árúw mí?*** înveţi bine?; •***dersníñ yazmasî*** scrierea lecţiei. •***dersten burun kalaş aşadîk*** înainte de lecţie am mâncat covrigi. •***dersten soñra*** după lecţie. •***edebiyat dersí*** curs de literatură. •***eger dersleríñ bolsa, erten erte tursatîrman*** dacă ai lecţii dimineaţa te voi trezi devreme. •***kîrîm tatarğa ders kitabî*** manual de limba tătară crimeană. •***saga ders bersín!*** să te mediteze!;
dersalgan *adj.* învăţat; instruit; meditat.
dersbergen *s.* învăţător; instructor; meditator.
dersberúw *s.* învăţare; instruire; meditaţie.
dersiy *adj.* ca lecţie. // •***dersiy mútaakîp*** după lecţie.
derskana *s.* clasă; sală de cursuri.
derskaytaruw *s.* chiul.
derskaytaruwğî *s.* chiulangiu.
derslík *s.* clasă; sală de cursuri. // •***zílden ewel derslíkke kír!*** intră în clasă înainte de clopoţel!;
dersttenkaşkan *s.* chiulangiu.
dersttenkaşuw *s.* chiul.
dert *s.* **1.** boală; suferinţă; chin. **2.** necaz; supărare; belea; grijă; impas; păs. **3.** dorinţă; cerere; solicitare; aspiraţie; năzuinţă; ideal. // •***başî dertke kírmek*** a da de bucluc; a da de necaz. •***başî dertte bolmak*** a fi în bucluc; a fi necăjit. •***dertí pítmemek*** a nu mai scăpa de necazuri. •***dertín paylaşmak*** a împărtăşi durerea cuiva. •***dertín tókmek/aşmak*** a-şi descărca sufletul; a-şi vărsa focul. // •***dert ortagî*** tovarăş de suferinţă. •***keşínme dertí*** lupta pentru existenţă.
dertaşuw *s.* confesiune; destăinuire; mărturisire.
dert-bela *s.* necaz; nenorocire.
dertlenmek *v.i.* a se necăji; a se întrista.
dertleşmek *v.i.* a-şi spune necazul unul altuia; a se confesa reciproc.
dertlí *adj.* necăjit; amărât; trist.
dertlí-dertlí *adj.* necăjit; amărât; trist.
dertpaylaşkan *adj.* compătimitor; confident.
dertpaylaşuw *s.* compătimire; confidenţă.
dertsíz *adj.* fără griji; fără necazuri.
deruhte *s.* angajament.
deruhteğí *s.* angajator; patron; exploatator.
deruhteğíler *s., pl.* patronat.
deruhtelí *adj.* angajat.
deruniy *adj.* spiritual; sufletesc.
derviş *s.* **1.** *(la musulmani)* călugăr; derviş. **2.** *(fig.)* om simplu; modest.
dervişlík *s. (la musulmani)* călugărie.
derweze *s.* poartă. // •***arka derwezesí*** poartă de serviciu. •***olar derwezeníñ awuzunda bekliyler*** ei aşteaptă la poartă.
derwezeğí *s.* portar; uşier.
derwezeşík *s.* portiţă.
desen *s. (text.)* desen; model.
desert *s. (gastron.)* desert. // •***desert takîmî*** serviciu de desert.
desise *s.* intrigă; învrăjbire.
desiseğí *s., adj.* intrigant.
desiseğílík *s.* intrigă; învrăjbire.
despot *s., adj.* despot.
despotlîk *s.* despotism.
dessas *s., adj.* intrigant.
destan *s.* poem; epopee. // •***tíllerge destan bolmak*** a-i merge vestea şi povestea; a intra în legendă.
destanğî *s.* narator.
destaniy *adj. (lit.)* epic.
deste *s.* **1.** buchet; legătură. **2.** mâner; toartă; ureche. **3.** pâlc; grup.
destek *s.* **1.** suport. **2.** *(fig.)* suport; sprijin. // •***destek bolmak*** a sprijini. •***destekke şakîrmak*** a invoca. // •***destegí men*** cu ajutorul; sub auspiciile.
desteklegen *adj.* susţinător; cooperant.
destekleme *s.* ajutorare; ajutor; sprijin.
desteklemek *v.t.* a ajuta; a sprijini; a

susţine.
desteklengen *adj.* sprijinit.
desteklenme *s.* rezemare; sprijinire.
desteklenmek *v.i.* a se rezema; a se sprijini.
desteklenúw *s.* rezemare; sprijinire.
destekleşme *s.* cooperare.
destekleşúw *s.* cooperare.
desteklew *s.* ajutorare; ajutor; sprijin.
desteklí *adj.* ajutat; sprijinit.
destekşí *s.* suporter; sprijinitor.
destektokî *s. (biol.)* ţesut conjunctiv.
destur **I.** *interj.* permiteţi!; **II.** *s.* permisiune; voie.
destursuz *adj.* fără voie; fără permisiune.
deşt *s.* stepă.
deşt-í kîpçak *iz.prsn.* stepa crimeană; stepa cumană; stepa scită.
detektif *s.* detectiv.
detektor *s.* detector.
determinant *adj. (mat.)* determinant.
determinism *s. (fil.)* determinism.
determinist *s., adj. (fil.)* determinist.
determinstlík *s. (fil.)* determinism.
deva *s.* doctorie; medicament.
deviza *s.* devize; valută.
dew *s.* **1.** *(mitol.)* zmeu; balaur. **2.** *(fig.)* gigant; uriaş; colos.
dewam *s.* **1.** continuare; continuitate. **2.** frecventare; participare. **3.** *(fig.)* perseverenţă; asiduitate. // ***•dewam etmek*** a continua. // ***•şolay-típ te dewam*** etcetera.
dewamda *adv.* în cele ce urmează.
dewamdagî *adj.* următor.
dewamdagîsî *s.* cel următor.
dewamdakî *adj.* următor.
dewamdakîsî *s.* cel următor.
dewametken *adj.* continuu; prelungit.
dewamğî *s., adj.* continuator; succesor; urmaş.
dewamlî *adj.* **1.** continuu. **2.** persistent; perseverent; asiduu. // ***•dewamlî aylanîşlar*** curbe periculoase.
dewamlîbolgan *adj.* permanentizat.
dewamlîboluw *s.* permanentizare.
dewamlîk *s.* **1.** continuitate. **2.** persistenţă; perseverenţă; asiduitate.
dewamlîlîk *s.* imuabilitate.
dewamsîz *adj.* **1.** întrerupt; discontinuu; intermitent. **2.** trecător; efemer. **3.** *(d. oameni)* inconstant.
dewamsîzlîk *s.* **1.** întrerupere; discontinuitate; intermitenţă. **2.** inconstanţă.
dewdiy *adj.* titanic; gigantic; colosal.
dewe *s. (zool.)* cămilă; dromader *(lat., Camelus dromedarius)*.
dewediy *adj.* uriaş; colosal.
deweğí *s.* crescător de cămile.
deweğîkkan *s. (bot.)* colţii-babei *(lat., Tribulus terrestris)*.
dewekulagî *s. (bot.)* sănişoară; şarponel; buruiană-de-dambla; iarba-frântului; cinci-foi *(lat., Sanicula europea)*.
dewekuşî *s. (orn.)* struţ *(lat., Struthio camelus)*.
dewekuşî, eme- *s. (orn.)* struţ emu *(lat., Dromiceius novaehollandiae)*.
dewemoyînî *s. (tehn.)* cot.
dewer *s.* **1.** epocă; ev; perioadă; eră. **2.** rotire; rotaţie; ciclu; revoluţie; turaţie. **3.** tur; înconjur. **4.** transbordare. **5.** transmitere; predare; înmânare. **6.** stadiu; fază. **7.** *(com.)* dever; vânzare; desfacere; debit. // ***•kuluşka dewerí*** perioadă de incubaţie.
deweran **I.** *adj.* cinematografic. **II.** *s.* **1.** circulaţie. **2.** tur; rotaţie. **3.** *(fig.)* soartă; destin. **4.** episod. **5.** cinema; cinematograf. // ***•deweran etmek*** a circula; a se mişca. // ***•deweran biletí*** bilet de cinema. ***•deweran kerwanî*** caravană cinematografică. ***•deweranga ketemen*** merg la cinema. ***•deweranlarnîñ programî*** programul cinematografelor. ***•gezúwğí çinema*** caravană cinematografică.
deweranğî *s.* cineast.
deweranğîlîk *s.* cinematografie.
deweranlî *adj.* **1.** episodic. **2.** cinematografic.
deweransîzgalî *adj. (fiz.)* cinematic.
deweransîzgasî **I.** *adj. (fiz.)* cinematic. **II.** *s. (fiz.)* cinematică.
deweransúygen *s.* cinefil.
deweranşúnas *s.* cinefil.
deweranúyí *s.* cinematecă.
dewerdeş *adj.* **1.** simultan; concomitent. **2.** contemporan; modern.
dewerdeşleşken *adj.* modernizat; renovat.
dewerdeşleşme *s.* modernizare.
dewerdeşleşmek *v.i.* a se moderniza; a se renova.
dewerdeşleştírme *s.* renovare; restaurare.
dewerdeşleştírmek *v.t.* a moderniza; a renova.
dewerdeşleştírúw *s.* **1.** modernizare; renovare. **2.** renovare; restaurare.
dewerdeşleştírúwğí *adj.* modernizator; renovator.
dewerdeşleşúw *s.* modernizare.
dewerdeşlík *s.* **1.** simultaneitate; concomitenţă. **2.** modernism; contemporaneitate.
dewergeuymama *s.* anacronism.
dewer-í álem *iz.prsn.* tur; circuit; înconjur al lumii.
dewerílgen *adj.* răsturnat; doborât.
dewerleme *s.* înconjurare; ocolire.
dewerlemek *v.t.* a înconjura; a ocoli.
dewerlengen *adj.* înconjurat; ocolit.
dewerlew *s.* înconjurare; ocolire.
dewerlí *adj.* **1.** periodic; ciclic. **2.** transmis; predat; înmânat.
dewerme *s.* răsturnare; doborâre.
dewermek *v.t.* a răsturna; a doborî.
dewertîşî *adj.* anacronic.
dewertîşîlîk *s.* anacronism.
dewerúw *s.* **1.** răsturnare; doborâre; revoluţie. **2.** răsturnare; doborâre.
dewerúwğí *s.* revoluţionar.
dewe-tegenegí *s. (bot.)* armurar *(lat., Carduus marianus; Silybium marianum)*.
dewim *s. (fiz.)* mişcare; dinamică.
dewimlí *adj. (fiz.)* dinamic.
dewimlík *s.* dinamism.
dewimsíz *adj. (fiz.)* static.
dewimsízlík *s. (fiz.)* statică.
dewlet *s.* **1.** stat. **2.** bunăstare; prosperitate; fericire. // ***•dewlet bakanî/nazirí*** *(pol.)* ministru de stat. ***•dewlet darbesí*** *(pol.)* lovitură de stat. ***•dewlet ğelení*** frontieră de stat. ***•dewlet íşínde dewlet*** stat în stat. ***•dewlet kíşísí*** om de stat. ***•dewlet kullukşusî/memurî*** funcţionar de stat. ***•dewlet sanayesí*** industrie de stat. ***•dewlet sekreterí*** *(pol.)* secretar de stat. ***•dewlet şurasî*** consiliu de stat. ***•karîşmaz-saldîrmaz dewlet*** *(pol.)* stat neutru. ***•kópmilletlí dewlet*** *(pol.)* stat multinaţional. ***•korîngan dewlet*** protectorat. ***•milliyidariy dewlet*** *(pol.)* stat democrat.
dewletkekarşî *adj.* antistatal.
dewletkezît *adj.* antistatal.
dewletlerarasî *adj.* internaţional. // ***•dewletlerarasî hukuk*** drept internaţional.
dewletlerarasîlîk *s.* internaţionalism.
dewletleşken *adj.* etatizat; naţionalizat.
dewletleştírme *s.* etatizare; naţionalizare.
dewletleştírmek *v.t.* a etatiza.
dewletleştírúw *s.* **1.** *(tehn., anat.)* diafragmă. **2.** etatizare; naţionalizare.
dewletlí *adj.* **1.** *(ist.)* Excelenţă. **2.** fericit; norocos.
dewletşí *s., adj. (pol.)* etatist.
dewletşílík *s. (pol.)* etatism.
dewre *s.* **1.** perioadă; stadiu. **2.** *(sport)* tur; repriză. **3.** *(fiz.)* circuit. // ***•bírínğí dewre merdúwenlerí*** *(sport)* etapele tur. ***•kapalî dewre*** circuit închis. ***•şagîlganlî/elektrik dewre*** circuit electric.
dewretílgen *adj.* **1.** încredinţat; predat; remis; depus. **2.** rotit; rotitor. **3.** *(tehn., d. o mişcare, un impuls etc.)* transmis; perpetuat.
dewretílme *s.* transmitere; perpetuare.
dewretílmek *v.i.* **1.** a se perpetua; a fi transmis. **2.** a se roti; a se rula.
dewretílúw *s.* transmitere; perpetuare.
dewretken *adj.* motric.
dewretkentartuwğî *adj.* motrice; conducător.
dewretme *s.* **1.** încredinţare; predare; remitere; depunere. **2.** rotire; rulare. **3.** *(tehn., d. o mişcare, un impuls etc.)* transmitere; perpetuare.
dewretmek *v.t.* **1.** a mişca; a pune în mişcare. **2.** a roti; a învârti; a transmite; a înmâna; a rula. // ***•sabîlîgîn/iyelígín dewretmek*** *(jur.)* a înstrăina; a aliena.
dewretúw *s.* **1.** încredinţare; predare; remitere; depunere. **2.** rotire; rulare. **3.** *(tehn., d. o mişcare, un impuls etc.)* transmitere; perpetuare.
dewretúwğí *adj.* rotitor; rulant.
dewriyálem *s.* tur; circuit; înconjur al lumii. // ***•dewriyálem biletí*** bilet de circuit.
dewriye *s. (mil.)* patrulă; rond.
dewrílgen *adj. (fig.)* doborât; răsturnat.
dewrílme *s. (fig.)* doborâre; răsturnare.
dewrílmek *v.i.* **1.** a cădea; a se rostogoli. **2.** *(fig.)* a fi doborât; a fi răsturnat.
dewrílúw *s. (fig.)* doborâre; răsturnare.
dewrím *s.* revoluţie.
dewrímaldî *adj.* prerevoluţionar.
dewrímğí *s.* revoluţionar.
Dewşe/Defşe *s. (topon.)* Gherghina *(jud. Constanţa)*.
dibek *s.* piuă.
didaktik *adj.* didactic.
diferensiyal *s. (tehn.)* diferenţial.
difraksiya *s. (fiz.)* difracţie.
difteriya *s. (med.)* difterie.
diftonk *s. (lingv.)* diftong.
diktafon *s.* dictafon.
diktat *s.* dictat; dictatură.
diktator *s.* dictator.
diktatorlîk *s.* dictatură.
dilara *adj.* drăguţ; nostim; simpatic.

dilaver *adj.* volubil.
dilaverlík *s.* volubilitate.
dimak *s.* **1.** creier. **2.** *(fig.)* minte; inteligență.
dimakşîk *s. (anat.)* creierul mic; cerebel.
dimiye *s. (text.)* aba; dimie; pănură.
din *s.* religie; cult; credință.
dinam *s. (fiz.)* dinam.
dinamik *adj. (fiz.)* dinamic.
dinamika *s. (fiz.)* dinamică.
dinamikalî *adj. (fiz.)* dinamic.
dinamism *s.* dinamism.
dinamita *s.* dinamită.
dinamometre *s. (fiz.)* dinamometru.
dinar *s.* dinar.
dindar *adj.* pios; evlavios; credincios; cuvios.
dindarlîk *s.* pietate; evlavie.
dindaş *s.* coreligionar.
dingo-itî *s. (zool.)* dingo *(lat., Canis dingo)*.
din-iman *s.* religie; cult; credință.
diniy *adj.* religios. // ***•diniy kural*** canon.
dinkala *s.* toi; miez. // ***•ğaznîñ dinkalasî*** miezul verii. ***•kîşnîñ dinkalasî*** toiul iernii.
dinlí *adj.* religios.
dinsíz *adj.* **1.** ateu; păgân. **2.** *(d. oameni)* crud; nemilos.
dinsízlík *s.* **1.** ateism. **2.** *(fig.)* cruzime; atrocitate.
dinş *adj.* viguros; vioi; vivace.
dinşí *adj.* religios.
dinşlík *s.* vioiciune; vivacitate.
diploma *s.* diplomă. // ***•diploma íşlemí*** lucrarea de diplomă. ***•şeref diplomasî*** mențiune; distincție.
diplomalî *s., adj.* absolvent al unei instituții de învățământ superior; diplomat.
diplomasiya *s.* diplomație.
diplomasiyalî *adj.* diplomatic.
diplomat *s.* diplomat *(și fig.)*.
diplomatik *adj.* diplomatic.
diplomatlîk *s.* diplomație.
dirayet *s.* **1.** inteligență; istețime; agerime. **2.** clarviziune; perspicacitate; receptivitate.
dirayetlí *adj.* **1.** capabil; inteligent; isteț; ager. **2.** clarvăzător; perspicace; receptiv.
direksiya *s.* volan.
direktif *s.* directivă.
direktor *s.* director.
direktorlîk *s. (adm.)* direcțiune.
disçiplina *s.* disciplină.
disk *s.* disc *(și sport)*.
disko *adj.* disco.
diskoteka *s.* discotecă.
dispeçer *s.* dispecer.
dispensar *s.* dispensar.
diva *s.* divă.
divan *s.* **1.** *(ist.)* divan; consiliu. **2.** culegere postumă de versuri aparținând unui poet oriental; divan. **3.** canapea; divan. // ***•başkanlîk/sedirlík/riyaset divanî*** prezidiu. ***•gúwenlík divanî*** consiliu de securitate.
divane *adj.* nebun; smintit. // ***•divane bolmak*** a se sminti. ***•divanesí bolmak*** a înnebuni după...; a-l adora.
divanebolgan *adj.* înnebunit.
divanelík *s.* nebunie; sminteală.
divanesíboluw *s.* adorație.
divan-î harp *iz.prsn. (mil.)* curte marțială.
diyabet *s. (med.)* diabet.
diyabetlí *adj. (med.)* diabetic.
diyafragma *s.* diafragmă.
diyagnostik *s.* diagnostic.
diyagrama *s.* diagramă.
diyakon *s. (bis.)* diacon.
diyalekt *s. (lingv.)* dialect.
diyalektik *adj. (fil.)* dialectic. // ***•diyalektik ózdekşílík*** materialism dialectic.
diyalektika *s. (fil.)* dialectică.
diyalektikalî *adj. (fil.)* dialectic.
diyalok *s.* dialog.
diyametre *s. (mat.)* diametru.
diyanet *s.* **1.** pietate; evlavie. **2.** religie; cult.
diyanetlí *adj.* credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
diyapazon *s. (muz.)* diapazon.
diyapozitif *s.* diapozitiv. // ***•diyapozitif filmí*** film pentru diapozitive.
diyar *s.* regiune; provincie; ținut; zonă; raion.
diyastaza *s. (med.)* diastază; enzimă.
diyeta *s.* **1.** regim alimentar; dietă. **2.** *(jur.)* cauțiune; răscumpărare. **3.** *(ist.)* dietă.
diyez *s. (muz.)* diez.
diyoptriya *s.* dioptrie.
diyureza *s. (med.)* diureză.
diyúka-ğawrawugî *s. (orn.)* cinteză diuca *(lat., Diuca diuca)*.
dizenteriya *s. (med.)* dizenterie.
díñlendírmek *v.t.* a odihni; a reconforta.
díñlendírúwğí *adj.* reconfortant; odihnitor.
díñlengen *adj.* odihnit.
díñlenme *s.* reconfortare; odihnă; destindere. // ***•díñlenme kúní*** zi de odihnă. ***•eglenúw we díñlenme koşîllarî*** condiții de distracție și odihnă.
díñlenmek *v.i.* a se odihni.
díñlenúw *s.* reconfortare; odihnă; destindere. reconfortare; odihnă; destindere.
dírek *s.* **1.** stâlp; țăruș; prăjină. **2.** dric; car mortuar. **3.** dric; scheletul de sus al unui car. **4.** stănoagă. **5.** *(arhit.)* coloană. **6.** *(nav.)* catarg. **7.** *(sport)* bară.
díreklí *adj.* rezemat; proptit.
díreksí *s.* dricar.
dírem *s.* **1.** *(veche unitate de măsură pt. greutate, egală cu 3,18-3,23 grame și pt. capacitate, egală cu 3,23-3,80 centimetri cubi)* dram. **2.** gram. **3.** bucățică; fărâmă; crâmpei; strop; pic.
díremleme *s.* drămuire; cântărire; chibzuire; cântărire; cumpănire; dozare; ponderare.
díremlemek *v.t.* a drămui; a cântări; a chibzui; a cântări; a cumpăni; a doza; a pondera.
díremlengen *adj.* drămuit; cântărit; chibzuit; cântărit; cumpănit; dozat; ponderat.
díremlenmegen *adj.* nechibzuit; necugetat; necumpătat; nesăbuit; nesocotit.
díremlenmeme *s.* nechibzuință; necugetare; necumpătare; nesăbuință; nesocotință.
díremletmek *v.t.* a pondera; a tempera; a înfrâna.
díremlew *s.* drămuire; cântărire; chibzuire; cântărire; cumpănire; dozare; ponderare.
díremlí *adj.* drămuit; cântărit; chibzuit; cântărit; cumpănit; dozat; ponderat.
dîkkat **I.** *interj.* atenție!; **II.** *s.* atenție; grijă; băgare de seamă. // ***•dîkkat etmek*** a fi atent. ***•dîkkat man karamak*** a scruta. ***•dîkkatka almak*** a lua în considerare; a acorda atenție. ***•dîkkatka almamak*** a nu lua în seamă; a scăpa din vedere. ***•dîkkatka tartmak*** a atrage atenția; a pune în vedere. // ***•dîkkat láyîk*** respectabil. ***•dîkkat man*** cu atenție. ***•dîkkatka alînağak*** demn de luat în seamă. ***•dîkkatka deger*** care merită atenție. ***•dîkkatka şayan*** remarcabil; demn de luat în seamă. ***•sízní dîkkat man sesliymen*** vă ascult cu atenție.
dîkkatkaalîngan *adj.* luat în considerare; remarcat; distins.
dîkkatkaaluw *s.* considerare; remarcare; constatare.
dîkkatlî *adj.* atent; grijuliu; minuțios; migălos. // ***•dîkkatlî bolmak*** a fi atent. // ***•bek dîkkatlî*** minuțios.
dîkkatlîk *s.* minuțiozitate; migală; atenție.
dîkkatsîz *adj.* neatent; neglijent.
dîkkatsîzlîk *s.* neatenție; neglijență.
dîñgîrdagan *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
dîñgîrdama *s.* zăngănit; zdrăngănit.
dîñgîrdamak *v.i.* a zdrăngăni; a zăngăni.
dîñgîrdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
dîñgîrdaw *s.* zăngănit; zdrăngănit.
dîñgîrdawğî *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
dîñgîr-dîñgîr *interj.* zdrang!;
dîñgîrtî *s.* zăngănit; zdrăngănit.
dîzlagan *s. (bot.)* urzică *(lat., Urtica dioica)*.
dîzlagan, kíşke- *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oiește *(lat., Urtica urens)*.
do **I.** *num. (prsn.)* doi; două. **II.** *s. (muz.)* do.
doçent *s.* docent; conferențiar.
dodekagon *s. (geom.)* dodecagon.
dodekagonal *adj. (geom.)* dodecagonal.
dogan *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus)*.
Dogan *s. (antrop. m.)* "Şoimul-călător".
dogan, ak- *s. (orn.)* şoim de tundră *(lat., Falco rusticolus; Falco gyrfalcon)*.
dogan, alaşa- *s. (orn.)* vânturel roşu; şoim roşu; vindereu *(lat., Falco tinnunculus; Tinnunculus alaudarius)*.
dogan, balaban- *s. (orn.)* şoim dunărean *(lat., Falco cherrug)*.
dogan, boz- *s.* **1.** *(orn.)* şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor *(lat., Falco columbarius)*. **2.** *(orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus)*.
dogan, kara- *s. (orn.)* şoim Eleonora; şoim negru *(lat., Falco eleonorae)*.
dogan, kîzîl-ayaklî- *s. (orn.)* vânturel de seară *(lat., Falco vespertinus)*.
dogan, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* şoim cu gât roşu *(lat., Falco chicquera)*.
dogan, kîzîl-eñselí- *s. (orn.)* şoim berber *(lat., Falco pelegrinoides)*.
dogan, kúlrengí- *s. (orn.)* şoim cenuşiu *(lat., Falco concolor)*.
dogan, mîyîklî- *s. (orn.)* şoim sudic *(lat., Falco biarmicus)*.

dogan, sarî- *s. (orn.)* şoimul rândunelelor; şoimul ciocârliilor *(lat., Falco subbuteo)*.
doganğî *s.* şoimar.
doganî, Amur- *s. (orn.)* şoim de Amur; şoim altaic *(lat., Falco amurensis)*.
doganî, Meksika- *s. (orn.)* şoim mexican *(lat., Falco mexicanus)*.
doganî, tepelí-karakara- *s. (orn.)* caracara moţată *(lat., Caracara cheriway)*.
Dogan-Yuwasî *s. (topon.)* Sokolovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
dogîrgan *adj.* fecund.
dogîrîlgan *adj.* procreat; zămislit.
dogîrma *s.* generare; procreare; concepere; zămislire.
dogîrmak *v.t.* **1.** a naşte; a da naştere *(şi fig.)*. **2.** *(fig.)* a naşte; a genera.
dogîruw *s.* fecunditate.
dogîş *s.* naştere.
dogma *s.* dogmă.
dogmatik *adj.* dogmatic.
dogmatism *s.* dogmatism.
dogmîş I. *adj.* fratern; frăţesc. **II.** *s.* frate; soră.
dogmîşça *adv.* frăţeşte.
dogmîşlîk I. *adj.* fratern; frăţesc. **II.** *s.* frăţie; fraternitate.
dogmîşóttírmesí *s.* fratricid.
dogrî I. *adj.* **1.** adevărat; veridic. **2.** *(d. oameni)* corect; cinstit. **II.** *adv.* **1.** exact; întocmai. **2.** direct; drept. **III.** *postp.* spre; către. **IV.** *s. (mat.)* dreaptă. // ***•akşamga dogrî*** către seară. ***•bízge dogrî*** către noi; înspre noi. ***•dogrî agîm*** *(electr.)* curent continuu. ***•dogrî sîzîk*** *(mat.)* linie dreaptă. ***•dogrî telaffuz*** pronunţie corectă. ***•dogrî tuwul*** nu este adevărat. ***•dogrîsî şîraysîz-tússúzsúñúz*** într-adevăr sunteţi palid. ***•eşítkeníñíz dogrî*** ceea ce aţi auzit este adevărat. ***•keleğekke dogrî úmút bayladîk*** ne-am legat speranţa de viitor. ***•kóyge dogrî ğónedík*** am pornit spre sat. ***•sáát onga dogrî*** către ora zece. ***•úylege dogrî*** spre prânz; cărte prânz. ***•úyretmen bízge dogrî karay*** profesorul priveşte spre noi.
dogrîbolmagan *adj.* incorect.
dogrîbolmama *s.* incorectitudine.
dogrîdan *adv.* **1.** just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolişuri; fără menajamente. **2.** cu adevărat; aievea.
dogrîdan-dogrî *adv.* just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolişuri; fără menajamente.
dogrî-dúrúst *adv.* ca lumea; cum trebuie.
dogrîğa *adv.* direct; de-a dreptul.
dogrîğî *adj. (d. oameni)* sincer.
dogrîğîlîk *s.* sinceritate.
dogrîlama *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare. **2.** *(mat.)* probă; verificare.
dogrîlamak *v.t.* **1.** a îndrepta; a corecta; a corija. **2.** a adeveri; a confirma; a întări. **3.** a proba; a controla; a verifica *(şi mat.)*.
dogrîlangan *adj.* probat.
dogrîlanma *s.* confirmare.
dogrîlanmak *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adeveri; a se confirma.
dogrîlanuw *s.* confirmare.
dogrîlaw *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare. **2.** *(mat.)* probă; verificare.
dogrîlgan *adj.* rectificat; redresat.
dogrîlî *adj.* rectiliniu.
dogrîlîk *s.* **1.** dreptate; justeţe; echitate; adevăr. **2.** exactitate; autenticitate.
dogrîlîktanayîrîlmagan *adj.* incoruptibil.
dogrîlma *s.* redresare.
dogrîlmak *v.i.* **1.** a se îndrepta *(spre...)*. **2.** a se corecta; a se corija; a se îndrepta. **3.** a se redresa; a se îmbunătăţi.
dogrîltî *s. (mat., fiz.)* direcţie.
dogrîltma *s.* rectificare; redresare.
dogrîltmak *v.t.* a îndrepta; a corecta; a corija.
dogrîltman *adj. (mat., fiz.)* director.
dogrîltmaş *s. (fiz.)* redresor.
dogrîltuw *s.* rectificare; redresare.
dogrîluw *s.* redresare.
dogrîsî I. *adv.* de fapt; practic. **II.** *s.* adevăr.
dogrîsîzga *s.* ortografie. // ***•dogrîsîzga ğónetmelígí*** îndreptar ortografic. ***•dogrîsîzga hatasî*** greşeală de ortografie.
dogrîsîzgalî *adj.* ortografic. // ***•dogrîsîzgalî yazmak*** a ortografia.
dogrîşî *adj.* rectiliniu.
dogrîústí *adj.* suprarealist.
dogrîústúğî *s.* suprarealist.
dogrîústúğúlúk *s.* suprarealism.
dok *s. (nav.)* doc.
dokîz *num.* nouă. // ***•dokîz babalî*** bastard. ***•saba sáát dokîzda*** la ora nouă dimineaţa.
Dokîz-Agaş *s. (topon.) ("Nouă copaci")* Măgura *(jud. Constanţa)*.
dokîzar *num.* câte nouă.
dokîzar-dokîzar *num.* nouă câte nouă.
dokîzaw *num.* grup de nouă.
dokîzaw-dokîzaw *num.* grupuri de câte nouă.
dokîzawî *pron.* toţi nouă.
Dokîz-Awul *s. (topon., sat, hidron., pârâu) ("Nouă Ograde")* Cuza Vodă *(jud. Constanţa)*.
dokîzbay *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.
dokîzda I. *adv.* la nouă; din nouă. **II.** *s.* noime.
dokîzda-bír *num.* o noime.
dokîzînğî *num.* al noulea; a noua.
dokîzlap *adv.* înnoit; reciclând de nouă ori.
dokîzlarda *num.* aproximativ nouă.
dokîzlîk *s.* noime.
dokîz-on *num.* aproximativ nouă-zece.
Dokîz-Sofî *s. (topon.) ("Nouă cuvioşi")* Grădina *(jud. Constanţa)*.
dokîzşotîk *s.* popic. // ***•dokîzşotîk salonî*** popicărie.
doksan *num.* nouăzeci.
doksanar *num.* câte nouăzeci.
doksanar-doksanar *num.* nouăzeci câte nouăzeci.
doksanînğî *num.* al nouăzecilea; a nouăzecea.
doksanlap *adv.* reciclând de nouăzeci ori.
doksanlarda *num.* aproximativ nouăzeci.
doksanlîk *s.* nonagenar.
doksanyaşlî *s.* nonagenar.
doksanyîllîk *s.* nonagenar.
doksan-yúz *num.* aproximativ nouăzeci-o sută.
doktor *s.* doctor; medic. // ***•doktor yetíşmek*** a deveni doctor. // ***•adliy doktor*** medic legist. ***•doktor hanîm*** doamna doctor. ***•doktor kabinetí*** cabinet medical. ***•doktorga bírew-bírew kíríñíz*** intraţi la doctor câte unul. ***•felsefiy doktor*** doctor în filozofie. ***•ğenábísí doktor boldî*** dumnealui a devenit doctor. ***•ğúrek doktorî*** cardiolog. ***•haywan doktorî*** veterinar. ***•hukukiy doktor*** doctor în drept. ***•ózímní bír doktorga kóstereğek bolaman*** aş vrea să consult un medic. ***•şerif doktor*** doctor de onoare; doctor honoris causa. ***•siyasiyílímler doktorî*** doctor în ştiinţe politice. ***•tabiyílímler doktorî*** doctor în ştiinţe naturale. ***•tañrîbílímí doktorî*** doctor în teologie. ***•terí doktorî*** *(med.)* dermatolog. ***•tîbiy doktor*** doctor în medicină. ***•tíş doktorî*** *(med.)* dentist; stomatolog.
doktorat *s.* doctorat.
doktorlîk *s.* **1.** medicină. **2.** doctorat. // ***•bala doktorlîgî*** *(med.)* pediatrie. ***•búyrek-idrar doktorlîgî*** *(med.)* urologie. ***•doktorlîk ihtiyariyesí*** facultatea de medicină. ***•doktorlîk íşlemníñ konîsî*** tema tezei de doctorat. ***•kol-ayak doktorlîgî*** *(med.)* ortopedie. ***•kóz-kórme doktorlîgî*** *(med.)* oftalmologie.
doktrina *s.* doctrină.
dolambaş *s.* cotitură.
dolambaşlî *adj.* cotit; întortocheat; sinuos.
dolandîrîlgan *adj.* escrocat.
dolandîrma *s.* escrocherie.
dolandîrmak *v.t.* a escroca; a păcăli.
dolandîruw *s.* escrocherie.
dolandîruwğî *s., adj.* escroc.
dolandîruwğuluk *s.* escrocherie.
dolanmak *v.i.* **1.** a se înfăşura; a se bobina. **2.** a se învârti; a se roti; a se ocoli.
dolap *s.* **1.** dulap; fişet. **2.** scrânciob. // ***•anterímní dolapka ğuwup, úytúlep saldîm*** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o şi am călcat-o. ***•aşkanadakî dolap*** dulapul din bucătărie. ***•kitap dolabî*** bibliotecă *(mobilă)*. ***•takîm dolabî*** *(tipogr.)* garnitură de litere. ***•urba/şamaşîr dolabî*** şifonier.
dolar *s.* dolar.
dolaşa *s. (orn.)* stăncuţă *(lat., Corvus monedula)*.
dolaşa, kîzîl-tumşuklî- *s. (orn.)* stăncuţă de munte *(lat., Pyrrhocorax pyrrhocorax)*.
dolaşasî, dak- *s. (orn.)* stăncuţă alpina *(lat., Pyrrhocorax graculus)*.
dolaşatan *adj.* plimbăreţ.
dolaşîk *adj.* **1.** *(d. drumuri)* ocolit; abătut. **2.** *(fig.)* încurcat; dificil. **3.** *(fig.)* indirect; pe ocolite.
dolaşîksîz *adj.* direct; fără ocol.
dolaşîlgan *adj.* înconjurat; vizitat; ocolit; cutreierat; colindat; străbătut.
dolaşîlmak *v.i.* **1.** a fi vizitat. **2.** a se face o tură; a se da o raită; a fi cutreierat; a fi colindat; a fi străbătut. **3.** a fi ocolit. **4.** a fi umblat.
dolaşîm *s.* circulaţie *(şi anat.)*.
dolaşkan *adj. (şi gram.)* indirect. // ***•dolaşkan bergí*** impozit indirect. ***•dolaşkan tamamlîk*** *(gram.)* complement indirect.
dolaşma *s.* **1.** revoluţie; circuit;

mişcare periodică. **2.** plimbare; ocolire; cutreierare; colindare; străbatere.
dolaşmak A. *v.i.* a umbla; a se plimba. **B.** *v.t.* **1.** a vizita. **2.** a face o tură; a da o raită; a cutreiera; a colinda; a străbate. **3.** a ocoli. // •***ayagî dolaşmak*** a i se împletici picioarele; a se împiedica în picioare. •***baştan-başka dolaşmak*** a cutreiera de la un cap la altul. •***dándúrúktiy dolaşmak*** a se învârti ca o sfârlează. •***gezíp dolaşmak*** a se plimba; a hoinări; a da o raită. •***íşsíz dolaşmak*** a umbla haimana. •***kapî-kapî dolaşmak*** a bate pe la toate uşile. •***yakînlarda dolaşmak*** a da târcoale.
dolaşmaz *adj. (şi gram.)* direct. // •***dolaşmaz bergí*** impozit direct. •***dolaşmaz tamamlîk*** *(gram.)* complement direct.
dolaştîrmak *v.t.* **1.** a determina să ocolească; a determina să cutreiere; a determina să colinde; a determina să străbată. **2.** a plimba.
dolaşuw *s.* **1.** plimbare; ocolire; cutreierare; colindare; străbatere. **2.** tură; raită.
dolayî I. *postp.* din cauza; datorită; ca urmare. **II.** *s.* împrejmuire; margine; contur. // •***bayram dolayîsî man*** cu ocazia sărbătorii.
dolaylî *adj.* indirect.
dolaysîz *adj.* direct.
dolîgan *num. (mong.)* şapte.
dolma *s. (gastron.)* ardei umpluţi. // •***dolma ğutmak*** a înghiţi gălușca; a se păcăli. // •***búber dolmasî*** *(gastron.)* ardei umpluţi. •***dolma pepiy*** curcan umplut.
dolmabet(lí) *adj.* bucălat; cu obrajii plini.
dolmağutkan *adj.* înşelat; amăgit; păcălit.
dolmağutturgan *adj.* înşelător; amăgitor.
dolmağutturuw *s.* festă; înşelare; înşelătorie; amăgire; păcăleală; renghi; trişare.
dolmalîk-búber *s. (bot.)* ardei-dulce; ardei-gras *(lat., Capsicum annuum)*.
dolow *num. (mong.)* şapte.
domatis *s. (bot.)* roşie; pătlăgea-roşie; tomată; gogonea *(lat., Lycopersicum esculentum; Solanum lycopersicum)*. // •***domatis ezmesí*** pastă de tomate; bulion. •***domatis salatasî*** salată de roşii. •***domatis şorbasî*** supă de roşii. •***domatis suwî*** suc de roşii.
domatis, turşuluk- *s. (bot.)* roşie; pătlăgea-roşie; tomată; gogonea *(lat., Lycopersicum esculentum; Solanum lycopersicum)*.
dombay *s. (zool.)* bivol *(lat., Bos bubalus)*.
Dominika *s. (topon.)* Dominica.
dominikalî *s., adj.* dominican.
dominikan *s., adj.* dominican.
Dominikan Ğumhuriyetí *s. (topon.)* Republica Dominicană.
dominiyon *s.* dominion.
domîz *s. (zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*. // •***domîz balasî*** purcel. •***domîz etí*** carne de porc. •***domîz kîlî*** păr de porc. •***domîz mayî*** untură; slănină. •***domîz senesí*** *(cron.)* anul porcului *(conform vechiului calendar tătăresc)*. •***írígen domîz mayî*** osânză.
domîz, pîşîlmagan- *s.* vier.
domîz, yabanî- *s. (zool.)* mistreţ; porc-sălbatic *(lat., Sus scrofa ferus)*.
domîz-ayrîgî *s. (bot.)* golomăţ; noduroasă *(lat., Dactylis glomerata)*.
domîzbalîgî *s. (iht.)* porc-de-mare *(lat., Scorpaena porcus)*.
domîzğî *s.* porcar.
domîzî, úy- *s. (zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*.
domîzkalagî *s. (anat.)* rât.
domîzlar *s., pl.* porcine; suine.
domîzlîk *adj.* porcesc.
donangan *adj.* ferchezuit; împodobit; ornat; pavoazat; spilcuit; utilat; înfrumuseţat; gătit.
donanma *s.* **1.** echipare; înzestrare; utilare. **2.** pavoazare; ornare. **3.** *(nav.)* flotă. // •***harbiy deñíz donanmasî*** *(mil.)* flotă militară. •***tiğaret donanmasî*** flotă comercială.
donanmak *v.i.* **1.** a se echipa; a se înzestra; a se utila. **2.** a se pavoaza; a se orna. **3.** a se găti; a se împodobi.
donatîlgan *adj.* gătit; împodobit; ornat; pavoazat.
donatîlmak *v.i.* **1.** a fi echipat cu...; a fi înzestrat cu...; a fi utilat cu...; **2.** a fi pavoazat; a fi ornat; a fi împodobit. **3.** a fi gătit.
donatîm *s.* **1.** echipament; utilaj. **2.** ornament; găteală.
donatkan *s. (nav.)* armator.
donatlama *s.* garnisire.
donatlamak *v.t.* a garnisi.
donatlangan *adj.* garnisit.
donatma *s.* gătire; împodobire; ornare; pavoazare. // •***abideviy donatma*** decor monumental.
donatmak *v.t.* **1.** a echipa; a înzestra; a utila. **2.** a pavoaza; a orna; a decora; a împodobi; a găti.
donatuw *s.* ferchezuire; împodobire; ornare; pavoazare; spilcuire; utilare; înfrumuseţare; gătire.
donatuwğî *adj.* decorativ.
donatuwlî *adj.* dotat.
dosar *s.* dosar.
dosarlama *s.* îndosariere.
dosarlamak *v.t.* a îndosaria.
dosarlangan *adj.* îndosariat.
dos-dogrî *adj.* just; foarte adevărat; direct; de-a dreptul; fără ocol; fără menajamente; nemijlocit.
dost *s.* **1.** prieten; amic. **2.** iubit; amant. // •***aziz dostlar*** dragi prieteni. •***dostlar saw bolsîn!*** mulţumiri pentru condoleanţe!; •***ğan dostî*** prieten bun. •***kara kún dostî*** prieten la nevoie. •***yakîn dost*** prieten bun.
dost-arkadaş *s.* prieteni.
dostbolgan *adj.* împrietenit.
dostboluw *s.* împrietenire.
dostlaşkan *adj.* împrietenit.
dostlaşma *s.* împrietenire.
dostlaşmak *v.i.* a se împrieteni.
dostlaşuw *s.* împrietenire.
dostlîk *s.* prietenie; amiciţie. // •***dostlîk izafetí*** relaţii prieteneşti. •***dostlîk muwahedesí*** *(pol.)* tratat de prietenie. •***mîşîk man it arasînda dostlîk yok*** între pisică şi câine nu e prietenie.
dostotî *s. (bot.)* măghiran-sălbatic; sovârf; budeană; dost; busuioculfeciorilor *(lat., Origanum vulgare)*.
dostşa *adv.* prieteneşte; amical.
dostşúnas *adj.* prietenos.
dosttay *adv.* prieteneşte; amical.
doşenbe *s. (cron., prsn.)* luni.
doza *s.* doză.
dozalama *s.* dozare.
dozalamak *v.t. (chim.)* a doza.
dozalangan *adj.* dozat.
dozalî *adj.* dozat.
dóç *num. (mong.)* patruzeci.
dómbelek *adj.* bondoc; îndesat; rotofei; dolofan; durduliu.
dóngelek I. *adj.* rotund; circular. **II.** *s. (mat.)* cerc. // •***kutup dóngelegí*** *(geogr.)* cerc polar.
dórben *num. (mong.)* patru.
dórew *num. (mong.)* patru.
dórt *num.* patru. // •***dórt ayak ústí túşmek*** a cădea în picioare. •***dórt kolî man sarîlmak*** a se agăţa cu toată puterea. •***dórt kóz arasînda konîşmak*** a vorbi între patru ochi. •***dórt kóz men beklemek*** a aştepta cu ochii în patru; a aştepta cu nerăbdare. •***dórt kózí men karamak*** a fi cu ochii în patru. •***dórt nal man ketmek*** a merge în galop. // •***altî eksí dórt*** şase minus patru. •***bírínğí mevkiyden dórt bilet*** patru bilete la clasa întâi. •***dórt ğol awuzî*** *(auto.)* intersecţie. •***dórt íşlem*** *(mat.)* cele patru operaţii. •***dórt kóz arasînda*** între patru ochi; în particular. •***dórt mîsralîk*** *(lit.)* catren. •***dórt yer kapatağak bolaman*** aş dori să rezerv patru locuri. •***dúniyanîñ dórt betí*** cele patru puncte cardinale. •***portakalnî dórt şeríkke bóldím*** am împărţit portocala în patru sferturi. •***senenîñ dórt mewsúmí*** cele patru anotimpuri ale anului.
dórtayak *s.* galop.
dórtayaklî *adj.* patruped; tetrapod; cvadruped. // •***dórtayaklî haywan*** animal patruped.
dórt-beş *num.* aproximativ patru-cinci. // •***dórt-beş yaşlîk bír bala*** un copil de patru cinci anişori.
dórtbírleşmedegerlí *adj. (chim.)* tetravalent.
dórtbuğak *s.* patrulater; pătrat.
dórtbuğaklî *adj.* patrulateral; pătrat.
dórteğíklí *adj.* tetrasilabic.
dórtem *s.* galop.
dórter *num.* câte patru. // •***búklengen dórter yapraklî*** *(tipogr.)* in quarto.
dórter-dórter *num.* patru câte patru.
dórteserlík *s. (lit.)* tetralogie.
dórtew I. *num.* grup de patru. **II.** *s. (muz.)* cvartet.
dórtew-dórtew *num.* grupuri de câte patru.
dórtewí *pron.* toţi patru.
dórtewlerbírleşmesí *s.* cvadrumvirat.
dórtheğelí *adj.* tetrasilabic.
dórtíñğí *num.* al patrulea; a patra. // •***bo balam dórtíñğímdír*** acesta este cel de-al patrulea copil al meu.
dórtíñğílík *adj.* cuaternar.
dórtkaşlî *s.* adolescent.
dórtkaşlîlîk *s.* adolescenţă.
dórtkat *adj.* împătrit; cvadruplu.
dórtkatartîp *adv.* împătrit.
dórtkatartkan *adj.* împătrit; cvadruplu.
dórtkatartma *s.* împătrire; cvadruplare.

dórtkatlî *adj.* împătrit; cvadruplu.
dórtkenar *s. (mat.)* patrulater.
dórtkenarlí *adj. (geom.)* patrulateral.
dórtkeñ *s. (mat.)* patrulater. // ***•eşkenar dórtkeñ*** *(mat.)* romb.
dórtkeñlí *adj. (geom.)* patrulateral.
dórtkesken *s. (gastron.) plăcintă tătărească.*
dórtleme *s.* cvadruplare; împătrire.
dórtlemek *v.t.* a împătri.
dórtlengen *adj.* împătrit; cvadruplu.
dórtlep *adv.* împătrit; reciclând de patru ori.
dórtlerde *num.* aproximativ patru.
dórtlew *s.* cvadruplare; împătrire.
dórtlík *s.* **1.** pătrat. **2.** cvadripartit. **3.** *(mat., muz.)* pătrime. **4.** *(muz.)* cvartă. // ***•dórtlík tamîr/tazîl*** *(mat.)* rădăcină pătrată.
dórtnal *s.* galop.
dórtparmaklî *adj. (d. animale)* tetradactil.
dórtsestílímlí *adj.* tetrasilabic.
dórtte I. *adv.* la patru; din patru. **II.** *s. (mat.)* pătrime.
dórtte-bír *num.* o pătrime.
dórtvalensalî *adj. (chim.)* tetravalent.
dórtyaklî *s.* **1.** pătrat. **2.** cvadripartit.
dórtyaprak-ayakotî *s. (bot.)* rostogol; rogojel *(lat., Carex carryophyllea).*
drajew *s.* drajeu.
drama *s. (lit.)* dramă.
dramalî *adj.* dramatic.
dramatik *adj.* dramatic *(şi fig.).*
drem *s.* dram *(şi fig.).*
drenaj *s.* drenaj.
dublaj *s. (cinem.)* dublaj.
duçesa *s.* ducesă.
dudukuş *s.* **2.** duduie; duducă.
dudukuş, balaban-yeşíl- *s. (orn.)* papagal-Alexander mare *(lat., Psittacula eupatria).*
dudukuş, boz- *s. (orn.)* papagal gri african; papagal Jako *(lat., Psittacus erithacus).*
dudukuş, erík-başlî- *s. (orn.)* papagal cu cap vineţiu; papagal cu cap de prună *(lat., Psittacula cyanocephala).*
dudukuş, kîzîl-tajlî- *s. (orn.)* papagal kakariki cu coroană roşie *(lat., Cyanoramphus novaezelandiae).*
dudukuş, mawî-mañlaylî- *s. (orn.)* papagal cu frunte albastră *(lat., Amazon aestiva).*
dudukuş, rahip- *s. (orn.)* papagal-călugăr *(lat., Myiopsitta monachus).*
dudukuş, yakalî-yeşíl- *s. (orn.)* papagal-Alexander mic *(lat., Psittacula krameri).*
dudukuş, yuwalagan- *s. (orn.)* papagal patagonian *(lat., Cyanoliseus patagonus).*
dudukuşça *s.* papagaliceşte.
dudukuşî, Nanday- *s. (orn.)* papagal Nanday; papagal cu glugă neagră *(lat., Nandayus nenday).*
dudukuşî, periy- *s. (orn.)* papagal-nimfă *(lat., Nymphicus hollandicus).*
dudukuşî, sakallî-Iskender- *s. (orn.)* papagal-Alexander cu barbă *(lat., Psittacula alexandri).*
dudukuşî, Senegal- *s. (orn.)* papagal Senegal *(lat., Poicephalus senegalus).*
dudukuşî, şam- *s. (orn.)* forfecuţă; papagal de brazi *(lat., Loxia curvirostra).*
dudukuştay *s.* papagaliceşte.
Duduw *s. (antrop. f.)* "Papagal".
duel *s.* duel.
duet *s. (muz.)* duet.
duliya *s. (electr.)* dulie; fasung.
dulkun *s.* **1.** ondulare; unduire; fluturare. **2.** *(fiz.)* unde. **3.** val; talaz. // ***•dulkun tízúwí*** gamă de unde. ***•dulkun uzunlugî*** lungime de undă. ***•kabargan dulkun*** talaz; val mare. ***•kîska dulkun*** unde scurte. ***•orta dulkun*** unde medii. ***•şagîlganmîknatîslî/elektro magnetik dulkun*** undă electromagnetică. ***•ses dulkunlarî*** unde sonore. ***•uzun dulkun*** unde lungi.
dulkun-dulkun *adj.* ondulat; cu ondulaţii; unduit; cu valuri; valuri-valuri.
dulkunlama *s.* **1.** ondulare; ondulaţie; unduire. **2.** învolburare.
dulkunlandîrma *s.* fluturare.
dulkunlandîrmak *v.t.* **1.** a ondula; a undui; a flutura. **2.** a învolbura; a stârni valuri.
dulkunlandîruw *s.* fluturare.
dulkunlangan *adj.* **1.** învolburat. **2.** ondulat; unduit; fluturat.
dulkunlanma *s.* **1.** învolburare. **2.** ondulare; unduire; fluturare. **3.** *(nav.)* hulă.
dulkunlanmak *v.i.* **1.** a se învolbura; a se forma valuri. **2.** a se ondula; a se undui; a se flutura.
dulkunlanuw *s.* **1.** învolburare. **2.** ondulare; unduire; fluturare. **3.** *(nav.)* hulă.
dulkunlaw *s.* **1.** ondulare; ondulaţie; unduire. **2.** învolburare.
dulkunlî *adj.* **1.** ondulat; unduit; fluturat. **2.** învolburat; cu valuri. **3.** *(fiz.)* alternativ. // ***•deñíz dulkunlî*** marea este agitată. ***•dulkunlî agîm*** *(electr.)* curent alternativ.
dulkunparlagan *s.* dig.
dulkunsuz *adj.* neunduit; fără valuri.
dulkuntabuwğî *s. (tehn.)* scală.
dulkunuş *s.* **1.** ondulare; unduire; fluturare. **2.** învolburare. **3.** *(nav.)* hulă.
duman *s.* **1.** fum. **2.** ceaţă; pâclă; negură. // ***•dumanîn atmak*** a muştrului; a trage cuiva o papară. // ***•duman layî/burumî*** trâmbă de fum.
dumanatkan *adj.* dojenitor; mustrător.
dumanatuw *s.* dojană; muştruluială; burduşeală; ciomăgeală; mustrare; chelfăneală.
dumanday *adj.* **1.** începoşat; întunecat; fumuriu. **2.** vaporos.
dumanetí *s.* afumătură.
dumangatotîruw *s.* expunere la fum; afumare.
dumanìatîlgan *adj.* dojenit; muştruluit; burduşit; ciomăgit; mustrat.
dumanlagan *adj.* fumegător.
dumanlamak *v.i.* a fumega.
dumanlangan *adj.* afumat; începoşat; expus la fum.
dumanlanma *s.* fumegare; începoşare.
dumanlanmak *v.i.* a se afuma.
dumanlanuw *s.* fumegare; începoşare.
dumanlatkan *s.* fumător.
dumanlatma *s.* afumare; expunere la fum.
dumanlatmak A. *v.i.* a pufăi; a fuma; a fumega. **B.** *v.t.* a fuma; a afuma.
dumanlatuw *s.* afumare; expunere la fum.
dumanlî *adj.* **1.** fumigen. **2.** începoşat; întunecat; fumuriu.
dum-dum *s. (mil.)* dum-dum. // ***•dum-dum kurşunî*** glonţ dum-dum.
Dunn'nuñ-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie arabă *(lat., Eremalauda dunni).*
duplikat *s.* duplicat.
Dupont'nîñ-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de stepă Dupont *(lat., Chersophilus duponti).*
Duran/Turan *s. (antrop. m., prsn.) nume legendar persan.*
Dursun *s. (antrop. m.)* "Cel ce trebuie să stea"; "Cel ce trebuie să fie stabil".
dustak *s.* deţinut; arestat; prizonier; puşcăriaş; captiv.
dustakkana *s.* puşcărie; temniţă.
dustaklama *s.* arestare; întemniţare.
dustaklamak *v.t.* a aresta; a întemniţa.
dustaklangan *adj.* arestat; întemniţat.
dustaklanmak *v.i.* a fi arestat; a fi întemniţat.
dustaklaw *s.* arestare; întemniţare.
dustaklî *adj.* arestat; întemniţat.
dustaklîk *s.* detenţie; arest; prizonierat; captivitate.
duş *s.* duş.
duwa *s. (relig.)* rugăciune; rugă.
duwağî *s. (relig.)* cel care se roagă.
duwak *s.* voal.
duwaklî *adj.* voalat.
duwaokîlgan *adj. (relig.)* pomenit.
duwar *s.* perete; zid. // ***•duwar totîrmak*** a tencui. // ***•duwar sáátí*** ceas de perete; pendulă; orologiu. ***•duwar şamdanî*** aplică. ***•duwarga okalanma!*** nu te freca de perete!; ***•kîtay duwarî*** zid chinezesc. ***•taş duwar*** zid de piatră. ***•tolma duwar*** tencuială. ***•toprak duwar*** zid de pământ.
duwarğî *s.* zidar.
duwarğîlîk *s.* zidărie; zidărit.
duwarilanî *s.* afiş. // ***•duwarilanî asmak*** a afişa.
duwarilanlî *adj.* afişat.
duwarkáátí *s.* tapet.
duwarlîk *s.* îngrăditură; zidărie; lucrare făcută din zid.
duwaroyîgî *s.* **1.** nişă; firidă; alcov. **2.** cotlon; tainiţă.
duwarresímí *s.* frescă.
duwar-tîrmaşîkkuşî *s. (orn.)* fluturaş de stâncă *(lat., Tichodroma muraria).*
duwartokîmasî *s.* tapiserie.
duwartotîrmasî *s.* tencuială.
duwer *s.* perete; zid.
duwerğí *s.* zidar.
duwerğílík *s.* zidărie; zidărit.
duwerlík *s.* îngrăditură; zidărie; lucrare făcută din zid.
duweroyîgî *s.* **1.** nişă; firidă; alcov. **2.** cotlon; tainiţă.
duwerresímí *s.* frescă.
dúbúrdeme *s.* tropot; tropăit.
dúbúrdemek *v.i.* a bate din picioare; a tropăi.
dúbúrdew *s.* tropot; tropăit.
dúbúrtí *s.* tropăit; tropot.
dúdúk *s.* fluier; sirenă. // ***•dúdúk şalmak*** *(d. sirenă)* a şuiera; a fluiera. // ***•ğanavar dúdúgí*** sirenă.
Dúgúnğí *s. (topon., hidron.) ("Nuntaşi")* Nuntaşi *(jud. Constanţa).*
dúk *s.* duce.
Dúlbendiy *s. (antrop. m.)* "Cel cu

turban" *(de la túlbent - turban)*.
dúlber *adj. (d. o fată)* frumoasă; încântătoare. // •***dúlber kîz*** fată frumoasă.
dúlberbiyke *s. (bot.)* mătrăgună; beladonă; doamna-codrului; doamnă-mare *(lat., Atropa belladona)*.
dúlberlík *s.* frumusețe. // •***kîznîñ dúlberlígí*** frumusețea fetei.
dúlger *s.* tâmplar; dulgher.
dúlgerlík *s.* tâmplărie; dulgherie.
dúmbúrdemeotî *s. (bot.)* sunătoare; barba-lupului *(lat., Crepis foetida; Crepis rhocadifolia)*.
dúniya *s.* **1.** planeta Pământ; glob pământesc. **2.** lume; univers. // •***dúniya úyúne kírmek*** a se așeza la casa lui; a se căpătui; a se căsători. •***dúniyaga kelmek*** a veni pe lume; a se naște. •***dúniyaga kóz aşmak*** a vedea lumina zilei; a se naște. •***dúniyaga kózlerín kapamak*** a închide ochii; a muri. •***dúniyasîna kelmek*** a-și reveni; a-și veni în cunoștință. // •***bírínğí dúniya marebesí*** primul război mondial. •***dúniya kadar*** nespus; foarte mult. •***dúniya kampiyonî*** campion mondial. •***dúniya marebesí*** *(pol.)* război mondial. •***dúniya mîrasa*** pentru nimic în lume. •***dúniya ólímlí*** lumea e muritoare. •***dúniyalar gúzelí*** cea mai frumoasă din lume; frumoasa frumoaselor. •***dúniyanîñ dórt betí*** cele patru puncte cardinale. •***dúniyanîñ kíşísí*** lumea de pe lume. •***dúniyanîñ parasî*** toți banii de pe lume; foarte mulți bani. •***dúniyanîñ resímí*** atlas; planiglob. •***dúniyanîñ uşî*** capătul lumii. •***dúniyanîñ yaratîlganîndan*** de la facerea lumii. •***eñge bolsîn dúniyada!*** să fie pace în lume!; •***kórílmegen dúniya*** lumea invizibilă. •***Romaga we dúniyaga*** Romei și lumii. •***úşúnğí dúniya memleketí*** *(pol.)* țară din lumea a treia. •***yalan dúniya*** lumea e muritoare; lumea e o născocire.
dúniya-álem *s.* întreaga lume; tot universul.
dúniyagakelgen *adj.* venit pe lume; născut; procreat; zămislit.
dúniyagakelúw *s.* venire pe lume; naștere.
dúniyagaketírgen *adj.* născător; zămislitor.
dúniyagaketírúw *s.* aducere pe lume; naștere; procreare; zămislire.
dúniyağî *adj.* lumesc; pământesc.
dúniyakórgen *adj.* experimentat; priceput; încercat; înțelept.
dúniyakórîşî *s.* punct de vedere; perspectivă; concepție.
dúniyakórme *s.* înțelepciune.
dúniyakórúw *s.* înțelepciune.
dúniyalî *adj.* pământean; lumesc; pământesc.
dúniyatanîmî *s. (fil.)* dialectică.
dúniyatanîmlî *adj. (fil.)* dialectic. // •***dúniyatanîmlî maddeğílík*** materialism dialectic.
dúpíldek *s. (orn.)* capântortură *(lat., Jynx torquilla)*.
dúrbún *s.* binoclu. // •***şeşek dúrbúní*** caleidoscop.
dúrdane *s.* perlă; mărgăritar.
dúrdane-karzagî *s. (zool.)* scoică-de-mărgăritar *(lat., Meleagrina margaritifera)*.
dúrdaneşeşegí *s. (bot.)* mărgăritar; lăcrămioară *(lat., Convallaria majalis)*.
dúrkí *s.* cântec *(popular)*. // •***dúrkí yapmak*** a compune un cântec. •***dúrkúsún şakîrmak*** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși. // •***dúrkí şalamîz*** cântăm. •***ğúrúş dúrkúsí*** *(muz.)* marș. •***kîska dúrkí*** cantonetă.
dúrkíyapkan *s.* compozitor.
dúrúst *adj.* **1.** corect; drept; cinstit. **2.** sincer; deschis.
dúrústbolmagan *adj.* incorect.
dúrústbolmama *s.* incorectitudine.
dúrústlúk *s.* sinceritate; onestitate; loialitate.
dústur *s.* **1.** regulă; normă. **2.** *(jur.)* cod. **3.** *(chim., mat.)* formulă.
dústuretúw *s.* formulare.
dústurğî *s. (tehn.)* regulator.
dústurkáátí *s.* formular.
dústurlî *adj.* regulamentar; regulat.
dústurluk *s.* normalizare.
dústurname *s.* regulament; normativ.
dústursuz *adj.* neregulamentar; neregulat.
dústursuzluk *s.* neregularitate; neregulă.
dúşmaboluw *s.* învrăjbire.
dúşman *s.* dușman; inamic; adversar. // •***bízím íşímízden bír dúşman şîkkan*** dintre noi a ieșit un dușman. •***bízím íşímízge bír dúşman kírgen*** printre noi a intrat un dușman. •***dúşman yagîna geşken kaşak*** transfug. •***ottay dúşman*** dușman de moarte.
dúşmanbolgan *adj.* învrăjbit.
dúşmanğa *adv.* în dușmănie.
dúşmanlîk *s.* dușmănie; vrăjmășie; ostilitate. // •***Timur man Amet arasînda dúşmanlîk bar*** între Timur și Amet e dușmănie.
dúşmantutulgan *adj.* dușmănit.
dúy *num. (prsn.)* doi; două.

E

ebat *s.* **1.** dimensiune. **2.** mărime; măsură.
ebatlî *adj.* dimensional.
ebe *s.* **1.** moașă. **2.** bunică.
ebediy *adj.* veșnic; etern; nepieritor. // •***ebediy istirahat*** odihnă veșnică.
ebediyet *s.* veșnicie; eternitate.
ebediyleşken *adj.* eternizat; imortalizat; perpetuat.
ebediyleşme *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
ebediyleşmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ebediyleştírílgen *adj.* eternizat; imortalizat.
ebediyleştírílmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ebediyleştírmek *v.t.* a eterniza; a imortaliza.
ebediyleştírúw *s.* eternizare; imortalizare.
ebediyleştírúwlí *adj.* eternizat; imortalizat.
ebediyleşúw *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
ebediylík *s.* veșnicie; eternitate.
Ebe-Kóy/Ebe-Góy *s. (topon.)* Lanurile *(jud. Constanța)*.
ebekuşagî *s.* curcubeu.
ebelík I. *adj. (med.)* obstetric. **II.** *s. (med.)* obstetrică.
ebesún *s.* pășune; pajiște; izlaz; imaș.
ebet *adv.* da; așa este. // •***ebet, mínawday*** da, așa este.
ebiy *s.* **1.** *(dim.)* bunicuță. **2.** moașă.
ebonita *s.* ebonită.
ebúlkewúl *s.* sfinx.
eda *s.* **1.** manieră; comportament. **2.** înfățișare; aspect. **3.** expresie; exprimare.
edalî *adj.* **1.** manierat; cuviincios. **2.** grațios; cochet. **3.** îngâmfat; înfumurat; arogant.
edat *s. (lingv.)* particulă. // •***ğelenlewğí edat*** *(lingv.)* particulă limitativă. •***kuwatlandîruwğî edat*** *(lingv.)* particulă intensificatoare.
edebiy *adj.* literar. // •***edebiy eleştírúwğí*** critic literar. •***edebiy eser*** operă literară. •***edebiy ğemiyet*** *(lit.)* societate literară. •***edebiy meğmuwa*** revistă literară.
edebiyat *s.* literatură. // •***edebiyat dersí*** curs de literatură. •***edebiyat gázátasî*** ziar literar. •***edebiyat tewúkesí*** istoria literaturii. •***edebiyat tílí*** limbă literară. •***kîrîm tatar tílí we edebiyatî*** limba și literatura tătară crimeană.
edebiyatşî *s.* specialist în știința literaturii; literat.
edebiynezaret *s.* cenzură.
edebiynezaretlí *adj.* cenzurat.
edebiynezaretşí *s.* cenzor.
edebiysîzga *s. (lit.)* epigramă.

edem *s. (med.)* edem.
edep *s.* **1.** politeţe; bunăcuviinţă; amabilitate. **2.** modestie.
edeplí *adj.* **1.** politicos; cuviincios; respectuos. **2.** modest. // ***•edeplí kíşí*** om modest.
edepsíz *adj.* impertinent; necuviincios; obraznic; neruşinat.
edepsízğe *adv.* cu neruşinare; în mod obraznic; în mod grosolan.
edepsízlenmek *v.i.* a se obrăznici; a deveni impertinent.
edepsízlík *s.* obrăznicie; impertinenţă; neruşinare.
edevat *s.* instrument; aparat; sculă; unealtă. // ***•edevat ísím*** *(gram.)* nume de agent.
Edibe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea manierată".
edip **I.** *adj.* educat; binecrescut; cuviincios; manierat. **II.** *s.* scriitor; om de litere.
Edíl *s. (hidron.)* Volga. // ***•Edíl ğílgasî*** fluviul Volga. ***•Tuna Edíl kadar uzun tuwul*** Dunărea nu este lungă cât Volga.
Edíl(lí)-Kóy / Edíl(lí)-Góy *s. (topon.) ("Originari de pe Volga")* Miriştea *(jud. Constanţa)*.
edúr *s. (cron., mong.)* zi; ziuă.
edviyat *s.* mirodenie; condiment. // ***•edviyat katmak*** a condimenta.
edviyatkatîlgan *adj.* cu mirodenii; condimentat.
edviyatkatuw *s.* condimentare.
edviyatlî *adj.* cu mirodenii; condimentat.
efekt *s.* efect; impresie.
efektif *adj.* efectiv; real.
efendí *s.* **1.** efendi; domn. **2.** om cult; învăţat. **3.** *(fig.)* stăpân. **4.** soţ; bărbat.
efendím *interj.* **1.** poftim!; **2.** domnul meu!;
efir *s. (chim.)* eter. // ***•efirge bermek*** a radiodifuza; a televiza; a transmite; a emite.
efirgeberílgen *adj.* emis; televizat; transmis.
efirgeberúw *s.* radioemisie; televizare; transmisie; emisie.
efirgeberúwğí *s.* radioemiţător; emiţător; transmiţător.
efirlí *adj. (chim.)* eteric.
efkáar *s.* **1.** gând; idee. **2.** opinie; părere. **3.** grijă; îngrijorare. // ***•teatiy efkáar*** schimb de opinii. ***•umumiy efkáar*** opinia publică.
efkáariy *adj.* de opinie. // ***•efkáariy umumiye*** opinia publică.
efkáarlandîrgan *adj.* îngrijorător.
efkáarlandîrmak *v.t.* a îngrijora.
efkáarlangan *adj.* îngrijorat; neliniştit; preocupat; frământat; mâhnit; posomorât.
efkáarlanma *s.* îngrijorare; neliniştе; preocupare; frământare; mâhnire; posomorâre.
efkáarlanmak *v.i.* a se întrista; a se îngrijora.
efkáarlanuw *s.* îngrijorare; neliniştе; preocupare; frământare; mâhnire; posomorâre.
efkáarlî *adj.* **1.** îngrijorat; neliniştit. **2.** trist; supărat.
eflak **I.** *s.* **1.** cer; boltă cerească. **2.** *(astr.)* orbită. **II.** *s., adj. (ist.)* valah; vlah.
Eflak *s. (ist.)* Valahia; Vlahia.
eflatuniy *adj.* mov deschis.
eflisun *s.* **1.** portocală. **2.** *(bot.)* portocal *(lat., Citrus aurantium dulcis)*.
eflisunluk *s.* livadă de portocali.
eflisunrengí *adj.* oranj; portocaliu.
efrat *s.* **1.** persoană; individ. **2.** soldat; ostaş.
efsane *s.* legendă; mit. // ***•efsane bolmak*** a intra în legendă; a deveni legendă.
efsanelí *adj.* legendar; mitologic.
efsanelík *s.* legendar; mitologie.
efsaneviy *adj.* **1.** legendar; mitologic. **2.** *(fig.)* fabulos; faimos.
ege *s.* mamă.
egemen *adj.* **1.** dominant; predominant. **2.** suveran; independent.
egemenlík *s.* **1.** dominaţie; stăpânire; autoritate suverană. **2.** suveranitate; independenţă. // ***•ulus egemenlígí*** suveranitate naţională.
eger *conj.* dacă; în cazul în care; de...; // ***•eger ağeleñíz bolsa*** dacă vă grăbiţi. ***•eger Amet bolsa, kapînî aş!*** dacă e Amet, deschide uşa!; ***•eger dersleríñ bolsa, erten erte tursatîrman*** dacă ai lecţii dimineaţa te voi trezi devreme. ***•eger diyím*** în eventualitatea că; în cazul în care. ***•eger kelse*** în caz că vine.
eger **I.** *adj.* copoiesc. **II.** *s.* copoi; ogar; prepelicar.
egerdiy *adv.* copoieşte.
egerğe *adv.* copoieşte.
egerme *s.* eructaţie; râgâială.
egermek *v.i.* a eructa; a râgâi.
egertí *s.* eructaţie; râgâială.
egerúw *s.* eructaţie; râgâială.
egeşken *adj.* nervos; iritat; înfuriat; enervat.
egeşkende *adv.* la mânie.
egeşme *s.* exasperare.
egeşmek *v.i.* a se enerva; a se irita; a se înfuria.
egeştírgen *adj.* enervant.
egeştírílgen *adj.* enervat; iritat.
egeştírílmek *v.i.* a fi enervat; a fi iritat; a fi înfuriat.
egeştírmek *v.t.* a enerva; a irita; a înfuria.
egeştírúw *s.* înfuriere; necăjire; zgândărire.
egeşúw *s.* **1.** enervare; nervozitate; iritare; înfuriere. **2.** exasperare. // ***•egeşúw newbetí*** *(med.)* criză de nervi.
egeşúwden *adv.* de nervi.
egew *s.* pilă *(de ascuţit)*. // ***•tîrnak egewí*** pilă de unghii.
egewleme *s.* pilire; ascuţire.
egewlemek *v.t.* a pili; a ascuţi.
egewlengen *adj.* pilit; ascuţit.
egewlenmek *v.i.* a se pili; a se ascuţi.
egewlew *s.* pilire; ascuţire.
egewlí *adj.* pilit; ascuţit.
egílealgan *adj.* cultivabil.
egílgen *adj.* însămânţat; sădit.
egílmek *v.i.* a se însămânţa; a fi însămânţat. // ***•filizdiy egílmek*** a se mlădia.
egílúw *s.* **1.** înclinare; îndoire. **2.** aplecare; curbare. **3.** curbare; curbură.
egím *s.* **1.** însămânţare; semănat. **2.** *(cron.)* octombrie. **3.** *(geogr., fiz.)* înclinaţie. // ***•egím ayînda tuwdum*** m-am născut în luna octombrie. ***•egím maşinasî*** *(agr.)* semănătoare.
egímawuşturmasî *s. (agr.)* asolament.
egímğí *s.* cultivator.
egín *s.* sămânţă; cereală; grână; semănătură.
egínbaskan *s. (agr.)* treierătoare; batoză.
egín-bití *s. (ent.)* morar; gândac-de-făină *(lat., Tenebrio monitor)*.
egínğelpígen *s. (agr.)* vânturătoare.
egínğí *s.* semănător; agricultor; cultivator.
egínğílík *s.* agricultură; cultivare.
egínğílíkuzmanî *s.* agronom.
egínğílíkuzmanlîgî *s.* agronomie.
egínğîygan *s. (agr.)* combină; secerătoare.
egín-kargasî *s. (orn.)* cioară de semănătură *(lat., Corvus frugilegus)*.
egínsepken *s. (agr.)* semănătoare.
egínş *s.* sămânţă; semănătură.
egínşí *s.* semănător; agricultor.
egínşílík *s.* agricultură; cultivare.
egíntemízlegen *s. (agr.)* vânturătoare.
egíntókken *s. (agr.)* treierătoare.
egír *s. (bot.)* obligeană; speribană; spetejoară *(lat., Acorus calamus)*.
egírílgen *adj.* răsucit; tors; filat; depănat.
egírílmek *v.i. (text.)* a fi răsucit; a fi tors; a fi filat; a fi depănat.
egírme *s.* răsucire; toarcere; filare; depănare.
egírmek *v.t. (text.)* a răsuci; a toarce; a fila; a depăna.
egírmen *s.* **1.** *(text.)* fus. **2.** *(av.)* fuselaj.
egírúw *s.* **1.** *(text.)* tors; răsucire. **2.** răsucire; toarcere; filare; depănare.
egíz **I.** *adj.* oval; eliptic. **II.** *s., adj.* geamăn. // ***•egíz kardaş*** fraţi gemeni.
egízkenar *adj. (mat.)* isoscel. // ***•egízkenar úşkeñ*** *(mat.)* triunghi isoscel.
egízkenarlí *adj. (mat.)* isoscel.
egízkóşelí *adj. (mat.)* echiunghiular.
egízler *s., pl. (astr.)* gemenii; zodia gemenilor.
egízlí *adj.* ambiguu.
egízlílík *s.* ambiguitate.
eglendírmek *v.t.* a distra; a amuza; a recrea; a înveseli.
eglendírúw *s.* distracţie; divertisment.
eglendírúwğí *adj.* amuzant; distractiv. // ***•oyîn bek eglendírúwğí edí*** piesa a fost foarte amuzantă.
eglenğe *s.* **1.** distracţie; divertisment. **2.** petrecere. // ***•almaşkan eglenğeler*** varietăţi.
eglenğekaşîşî *s.* escapadă; aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
eglenğekaşkînî *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
eglenğelí *adj.* amuzant; distractiv.
eglenmek *v.i.* **1.** a se distra; a se amuza; a se înveseli. **2.** a zăbovi; a întârzia. // ***•ğenábílerí añlattîlar, eglendíler*** dumnealor au discutat, s-au simţit bine.
eglenúw *s.* petrecere; banchet. // ***•eglenúw we díñlenme koşîllarî*** condiţii de distracţie şi odihnă.
egme *s.* traistă; tolbă; desagă.
egoyist *adj.* egoist.
egoyistlík *s.* egoism.
egreltí *s. (bot.)* ferigă *(lat., Dryopteris filix-mas; Aspidum filix-mas)*.

egreta *s. (orn.)* egretă mare; egretă albă; stârc alb *(lat., Egretta alba)*.
egúw *s.* semănat. **1.** însămânțare; sădire. **2.** înclinare; aplecare. **3.** încovoiere; îndoire.
egúwğí *s.* însămânțător; plantator.
egúwlí *adj.* însămânțat; sădit.
eğdat *s.* strămoși; străbuni.
eğel *s.* sfârșitul vieții; ceasul morții; fatalitate. // ***•eğel terí tókmek*** a-l trece sudorile morții; a se speria; a muri de frică. ***•eğel tóşegínde ğatmak*** a zăcea pe patul de moarte. ***•eğelí kelmek*** a-și da sfârșitul; a i se împlini sorocul. ***•eğelí men ólmek*** a muri de moarte bună. ***•eğelíne ketmek*** a merge la pieire. ***•eğelíne suwsamak*** a i se urî cu zilele; a-și ruga moartea.
eğeliy *adj.* funest; funerar; funebru; mortuar.
eğinniy *s. (relig.)* ființă de foc.
eğir *s.* **1.** bine; binefacere. **2.** răsplată; recompensă.
eğirlí *adj.* răsplătit; recompensat.
eğir-sabîr *s.* compensație și răbdare. // ***•eğir-sabîr tílemek*** a-și exprima condoleanțele.
eğík *s. (lingv.)* silabă. // ***•aşîk eğík*** *(lingv.)* silabă deschisă. ***•kapalî eğík*** *(lingv.)* silabă închisă.
eğíklemek *v.t.* a silabisi.
eğíklengen *adj.* silabisit.
eğíklenmek *v.i.* a se silabisi.
eğíklew *s.* silabisire.
eğíklí *adj.* silabic.
eğnebiy *s., adj.* străin; venetic. // ***•eğnebiy kelam*** neologism. ***•eğnebiy kîskaayaklî*** femeie străină. ***•eğnebiy memleketler*** străinătate. ***•eğnebiy para*** valută; monedă străină. ***•eğnebiy talebeler*** studenți străini. ***•eğnebiy tíller ihtiyariyesí*** facultatea de limbi străine.
eğnebiyet *s.* străinătate.
eğnebiyetsúygen *s., adj.* xenofil.
eğnebiyetsúymeme *s.* xenofobie.
eğnebiyetsúymez *s., adj.* xenofob.
eğnebiyetsúyúw *s.* xenofilie.
eğnebiyetyaşamî *s. (biol.)* xenobioză.
eğnebiyidare *s. (pol.)* xenocrație.
eğnebiylík *s.* străinătate.
eğnebiyşúnas *s., adj.* xenofil.
eğnebiyşúnaslîk *s.* xenofilie.
Eğwet *s. (antrop. m., arab.)* "Cel mai darnic"; "Cel mai generos" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
eğza **I.** *adj.* farmaceutic. **II.** *s.* **1.** medicament; doctorie. **2.** bucăți; părți. **3.** *(tipogr.)* broșare.
eğzabílímğísí *s.* farmacolog.
eğzabílímí *s.* farmacologie; farmaceutică.
eğzağî *s.* farmacist.
eğzağîlîk *s.* farmacie *(ca știință)*.
eğzakana *s.* farmacie; drogherie.
eğzane *s.* farmacie; drogherie.
eh *interj.* eh!; oh!;
ehat *num. (arab.)* unu.
ehat-aşar *num. (arab.)* unsprezece.
ehemmiyet *s.* importanță; însemnătate. // ***•ehemmiyet bermek*** a acorda importanță. ***•ehemmiyet kazanmak*** a căpăta importanță. // ***•ehemmiyet men tebarúz ettírmem kerek ke*** trebuie să evidențiez în mod deosebit că.
ehemmiyetlí *adj.* important; însemnat; substanțial.
ehemmiyetsíz *adj.* neimportant; neînsemnat.
ehil *s.* **1.** comunitate; colectivitate; societate. **2.** pricepere; îndemânare; iscusință. **3.** proprietar; stăpân. **4.** soț; soție.
ehliy *adj.* domestic.
ehliyet *s.* **1.** capacitate; competență. **2.** *(jur.)* capacitate. **3.** permis; autorizație. // ***•aydawğî ehliyetí*** permis de conducere.
ehliyetlí *adj.* capabil; competent.
ehliyetsíz *adj.* incapabil; incompetent.
ehliyetsízlík *s.* incompetență.
ehram *s.* piramidă *(și mat.)*.
ehramiy *adj.* piramidal.
Ehsan *s. (antrop. m., arab.)* "Cel mai bun dintre toți".
ejder *s.* balaur; dragon.
ek *s.* **1.** adaos; supliment. **2.** anexă; apendice. **3.** *(gram.)* afix. // ***•ek etkíler*** fenomene secundare. ***•íşlek ekler*** *(gram.)* sufixe productive.
ekalliyet *s.* minoritate.
ekbergí *s.* suprataxă.
eke *s.* frate mai mic; soră mai mică.
eken *adv.* **1.** *(pt. a întări interogația)* oare?; **2.** se pare că; se zice că; cică; chipurile. // ***•bír bar eken, bír yok eken*** a fost odată ca niciodată.
eker *s. (mat.)* echer.
ekew **I.** *num.* grup de doi *(două)*. **II.** *s. (muz.)* duet.
ekew-ekew *num.* grupuri de câte doi *(două)*.
ekewğí *s., adj.* dualist.
ekewğúlúk *s.* dualism.
ekewí *pron.* ambii; ambele; amândoi; amândouă. // ***•bíz ekewmíz*** noi doi; amândoi. ***•ekewmíznîñ tabiyatîmîz bír*** amândoi avem același caracter.
ekewlem *s.* dilemă.
ekewleme *s.* dublare.
ekewlemek *v.t.* a dubla; a face de două ori mai mare.
ekewlengen *adj.* îndoit; dublat.
ekewleşmek *v.i.* **1.** a se dubla. **2.** a acționa în doi.
ekewlúk *s.* dualitate.
ekewún *pron.* pe ambii; pe ambele; pe amândoi; pe amândouă.
ekewúnde *pron.* la ambii; la ambele; la amândoi; la amândouă.
ekewúnden *pron.* de la/dinspre ambii; de la/dinspre ambele; de la/dinspre amândoi; de la/dinspre amândouă.
ekewúndiy *pron.* ca ambii; ca ambele; ca amândoi; ca amândouă.
ekewúne *pron.* spre ambii; spre ambele; spre amândoi; spre amândouă; ambilor; ambelor; amândorora.
ekewúñ *adj.* ambilor; ambelor; amândorora.
ekinoks *s. (astr.)* echinocțiu.
ekipa *s.* echipă.
ekipaj *s.* echipaj.
ekipament *s.* echipament *(și sportiv)*.
ekivok *adj.* echivoc.
ekí **I.** *adj.* ambii; ambele; amândoi; amândouă. **II.** *num.* doi; două. // ***•ekí koyannî bír kurşun man wurmak*** a împuşca doi iepuri deodată. ***•ekí koyannîñ artîndan ğuwurmak*** a fugi după doi iepuri deodată. ***•ekí laf aytmak*** a spune cuiva două vorbe. ***•ekí sózí uymamak*** a nu avea două vorbe la un loc; a umbla cu minciuna; a se contrazice. // ***•ekí adîmda*** la doi pași. ***•ekí barîp-kelme bilet*** două bilete dus-întors. ***•ekí ğónlí katnaw*** circulație în ambele sensuri. ***•ekí haptalîk*** bilunar. ***•ekí kat urba*** două rânduri de haine. ***•ekí kíşílík kabina*** cabină pentru două persoane. ***•ekí kózí ekí şeşme*** cu șiroaie de lacrimi în ochi. ***•ekí kózí sokîr*** orb. ***•ekí kúnde bír*** o dată la două zile. ***•ekí litrelík sawut*** vas de doi litri. ***•ekí manalî*** echivoc. ***•ekí newbetlí*** în două schimburi; în două ture. ***•ekí nokta*** două puncte. ***•ekí odalî dayire*** apartament cu două camere. ***•ekí paralîk*** de doi bani. ***•ekí pay salata*** două porții de salată. ***•ekí sáát*** două ore. ***•ekí sáát bírşiy aşap íşmeñíz*** timp de două ore să nu mâncați și să nu beți nimic. ***•ekí sáát ewel*** cu două ore înainte. ***•ekí sáátte*** în două ore. ***•ekí şeker tanesí*** două bucăți de zahăr. ***•o zamandan ekí sene boldî*** de atunci au trecut doi ani. ***•suratî ekí karîş*** bosumflat.
ekíayaklî *s., adj.* biped.
ekíbírleşmedegerlí *adj. (chim.)* bivalent.
ekíboyîtlî *adj.* bidimensional.
ekíde **I.** *adv.* la doi; din doi. **II.** *s. (mat.)* doime.
ekíde-bír **I.** *adv.* unul din doi; o data din două ori; des; frecvent; adesea. **II.** *num.* o doime.
ekíeğíklí *adj. (lingv.)* bisilabic.
ekíerínlí *adj. (lingv.)* bilabial.
ekífazalî *adj. (fiz.)* bifazic.
ekíge *adv.* la doi; pe din două. // ***•ekíge bólmek*** a da pe din două.
ekígeayîrîlgan *adj.* bifurcat.
ekígeayîrîlma *s.* bifurcare.
ekígebólíngen *adj.* înjumătățit.
ekígebólúw *s.* înjumătățire.
ekíğan(lî) *adj. (d. femei)* gravidă; însărcinată.
ekíğanlîk *s. (med.)* graviditate; sarcină.
ekíğesametlí *adj.* bidimensional.
ekíğínislí *adj.* bisexuat.
ekíğîllîk *adj.* bienal.
ekíğón *s.* duplex.
ekíheğelí *adj.* bisilabic.
ekíkat *adj.* dublu. // ***•ekíkat etmek*** a dubla.
ekíkatbolgan *adj.* dublat.
ekíkatetúw *s.* dublare; îndoire.
ekíkatlî *adj.* dublu; dublat.
ekíkíríş *s.* duplex.
ekílep *adv.* îndoit; dublu; reciclând de două ori.
ekílerde *num.* aproximativ doi.
ekílík **I.** *adj.* bipartit; bilateral; mutual; reciproc. **II.** *s. (mat., muz.)* doime.
ekímenzillí *adj.* bicameral. // ***•ekímenzillí kurultay*** *(pol.)* parlament bicameral.
ekíndí *adv.* chindie; după amiază.
ekíndí-akşam *adv.* pe înserat.
ekíngí **I.** *adj.* secund; secundar; ajutător; auxiliar; adjunct; supleant. **II.** *num.* al doilea; a doua. // ***•ekíngí başkan*** vicepreședinte. ***•ekíngí dereğelí*** subaltern; subordonat; colateral. ***•ekíngí dereğelí muwadele*** *(mat.)* ecuație de gradul al doilea. ***•ekíngí mevkiy bólmesí*** compartiment de clasa a doua. ***•ekíngí perde*** *(la teatr.)* actul al doilea. ***•ekíngí şahîs***

(gram.) persoana a doua. •***soldan ekíngí*** al doilea de la stânga.
ekíngísí *s.* secund.
ekíodalî *adj.* bicameral.
ekíoklî *adj. (tehn.)* biaxial.
ekíólşewlí *adj.* bidimensional.
ekíperdelí *adj. (teatr.)* în două acte.
ekírenklí *adj.* bicolor.
ekíseda *s.* stereofonie.
ekíseda(lî) *adj.* stereofonic.
ekísedalîk *s.* stereofonie.
ekísekslí *adj.* bisexuat.
ekísestílímlí *adj. (lingv.)* bisilabic.
ekísíndírgen *adj.* **1.** suspect; dubios. **2.** incert; nesigur; îndoielnic; paradoxal.
ekísíndírme *s.* **1.** incertitudine; nesiguranţă; îndoială; paradox. **2.** suspiciune; dubiu.
ekísíndírmek *v.t.* a determina să se îndoiască de ...; a determina să ezite; a determina să şovăiască; a determina să suspecteze; a determina să bănuiască.
ekísíndírmez **I.** *adj.* **1.** incontestabil. **2.** sigur; cert; neîndoielnic; indubitabil. **II.** *adv.* fără îndoială; cu siguranţă; cu certitudine.
ekísíndírmezlík *s.* certitudine.
ekísíndírúw *s.* **1.** incertitudine; nesiguranţă; îndoială; paradox. **2.** suspiciune; dubiu.
ekísíndírúwğí *adj.* **1.** incert; nesigur; îndoielnic; paradoxal. **2.** suspect; dubios.
ekísíngen *adj.* bănuitor; neîncrezător; suspicios; ezitant; şovăitor.
ekísínmek *v.i.* a se îndoi de ...; a ezita; a şovăi; a suspecta; a bănui.
ekísínmez *adj.* cert; sigur; indiscutabil; indisputabil.
ekísínmezlík *s.* siguranţă; sentiment de încredere.
ekísínúw *s.* **1.** îndoială; ezitare; şovăială; neîncredere; dubiu. **2.** bănuială; suspiciune.
ekísínúwğí *s., adj.* sceptic.
ekísínúwğúlúk *s.* scepticism.
ekísíralî-arpa *s. (bot.)* orzoaică; orzoaie *(lat., Hordeum distichon)*.
ekí-sîzîklî-Argus-kîrkawulî *s. (orn.)* fazan argus cu bandă dublă *(lat., Argusianus bipunctatus)*.
ekí-sîzîklî-Argus-súlgúní *s. (orn.)* fazan argus cu bandă dublă *(lat., Argusianus bipunctatus)*.
ekísozîkawazlî *s. (lingv.)* diftong.
ekíşaplî *adj.* bidimensional.
ekíşer *num.* câte doi *(două)*.
ekíşer-ekíşer *num.* doi câte doi.
ekítaraflî *adj.* bipartit; bilateral; mutual; reciproc.
ekítaraflîk *s.* mutualitate; reciprocitate.
ekítíllí *adj.* bilingv. // •***ekítíllí sózlík*** dicţionar bilingv.
ekí-úş *num.* aproximativ două-trei.
ekívalensalî *adj. (chim.)* bivalent.
ekíyaklî *adj.* **1.** echivoc. **2.** bipartit; bilateral; mutual; reciproc. // •***ekíyaklî pazarlîklar*** negocieri bilaterale.
ekíyaklîk *s.* mutualitate; reciprocitate.
ekíyîllîk *adj.* bienal. // •***ekíyîllîk sergí*** bienală.
ekíyúzlí *adj.* ipocrit; făţarnic; perfid; duplicitar.
ekíyúzlúk *s.* ipocrizie; făţărnicie; perfidie; duplicitate.
ekíyúzyîllîk *s., adj.* bicentenar.
eklektik *adj.* eclectic.
eklektiklík *s.* eclectism.
eklem *s. (anat.)* articulaţie; încheietură. // •***eklemí kaynaşmak*** *(med.)* a se anchiloza.
ekleme **I.** *adj.* ataşat; prelungit. **II.** *s.* adăugare; alăturare; prelungire.
eklemek *v.t.* **1.** a adăuga; a alătura; a ataşa. **2.** a prelungi; a lungi. **3.** a uni; a comasa.
eklemelí *adj. (lingv.)* aglutinant. // •***eklemelí tíller*** *(lingv.)* limbi aglutinante.
eklemíkaynaşkan *adj. (med.)* anchilozat.
eklemkaynaşmasî *s. (med.)* anchilozare; anchiloză.
eklemleme *s. (anat., lingv.)* articulare.
eklemlemek *v.t.* a articula.
eklemlengen *adj. (anat., lingv.)* articulat.
eklemlenme *s. (lingv.)* articulare.
eklemlenmek *v.i. (anat.)* a se articula.
eklemlenúw *s. (lingv.)* articulare.
eklemlew *s. (anat., lingv.)* articulare.
eklemlí *adj. (anat., lingv.)* articulat.
eklengen *adj.* lungit; prelungit.
eklenme *s.* afiliere; ataşare.
eklenmek *v.i.* **1.** a se adăuga; a se alătura; a se ataşa. **2.** a se prelungi; a se lungi. **3.** a se uni; a se comasa.
eklentí *s.* adaos; supliment; anexă.
eklenúw *s.* afiliere; ataşare.
eklew *s.* adăugare; alăturare.
eklewlí *adj.* adăugat; ataşat.
eklí *adj.* prelungit; alăturat.
eklím *s.* feston.
ekluza *s.* ecluză.
ekme *s.* semănat. // •***ekmege láyîk*** cultivabil.
ekmek *v.t.* **1.** a semăna; a însămânţa; a sădi. **2.** a împrăştia; a presăra.
ekoloğik *adj.* ecologic.
ekoloğiya **I.** *adj.* ecologic. **II.** *s.* ecologie.
ekoloğiyağî *s.* ecolog.
ekoloğiyalî *adj.* ecologic.
ekolok *s.* ecolog.
ekonomik *adj.* **1.** economic; de economie. **2.** convenabil; ieftin. // •***ekonomik kúş*** potenţial economic.
ekonomist *s.* economist.
ekonomiya *s.* **1.** economie. **2.** chibzuială.
ekonomizor *s. (tehn.)* economizor.
ekow *s.* ecou *(şi fiz.)*.
ekpara *s.* suprataxă.
ekparşa *s.* clin *(în croitorie)*.
ekran *s.* ecran.
ekrangakóşírílgen *adj.* ecranizat.
ekrangakóşírúw *s.* ecranizare.
ekranlî *adj.* ecranat.
Ekrem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel mai darnic"; "Cel mai generos" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
ekren *adj.* **1.** fără grabă; încet; domol. **2.** *(d. voce şi sunete muzicale)* scăzut; diminuat; molcom; şoptit. **3.** *(d. oameni)* greoi; lent. **4.** încet; lin; domol; liniştit.
ekrenden *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
ekren-ekren *adv.* încet-încet; încetul cu încetul.
ekrenğe *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
ekreniygen *adj.* încetinit; potolit.
ekreniymek *v.i.* **1.** a încetini; a-şi micşora viteza. **2.** a se potoli; a se linişti; a se calma.
ekreniytmek *v.t.* **1.** a potoli; a linişti; a calma. **2.** a încetini; a micşora viteza.
ekreniytúwğí *s. (tehn.)* încetinitor.
ekreniyúw *s.* liniştire; potolire; încetinire.
ekrenliy *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
ekrenlík *s.* încetineală; lipsă de iuţeală.
eksçelensa *s.* excelenţă.
eksçentrik *adj.* **1.** *(mat.)* excentric. **2.** ciudat; excentric; extravagant.
eksçentriklík *s. (mat.)* excentricitate.
eksen *s.* **1.** ax; osie; arbore. **2.** *(mat., tehn., astr.)* axă.
eksenígeğiyîlgan *adj.* axat.
eksenígeğiyuw *s.* axare.
eksenígeotîrgan *adj.* axat.
eksenígeotîrtuw *s.* axare.
ekserçisiyum *s.* exerciţiu.
ekseriy *adv.* **1.** adesea; deseori; îndeobşte; de obicei; de multe ori. **2.** în majoritatea cazurilor; adesea; în mare parte.
ekseriyet *s.* majoritate. // •***ekseriyet men*** în majoritatea cazurilor. •***geñíş ekseriyet*** majoriate zdrobitoare. •***mutlak ekseriyet*** majoritate absolută. •***nispiy ekseriyet*** majoritate relativă.
ekseriyetlí *adj.* predominant; pregnant.
ekseriyette *adj.* predominant; pregnant; preponderent.
eksistensiyalism *s. (fil.)* existenţialism.
eksistensiyalist *s., adj.* existenţialist.
eksí **I.** *adj.* negativ. **II.** *adv.* fără; minus. **III.** *s. (mat.)* minus; semnul minus. // •***altî eksí dórt*** şase minus patru. •***eksí işaretí*** *(mat.)* semnul minus.
eksík **I.** *adj.* **1.** absent. **2.** incomplet; necomplet; deficitar. **3.** neterminat. **4.** nerod; idiot; tont; căscat; neghiob. **5.** deficitar. **6.** *(mat.)* negativ. **II.** *s.* lipsă; lacună; deficienţă; neajuns. // •***eksík tabîlmak*** a lipsi. •***közden eksík etmemek*** a nu scăpa din vedere. // •***eksík bala*** avorton. •***eksík bolma!*** să trăieşti!; •***eksík bolsîn!*** mai bine lipsă!; •***eksík kutup/ğehet*** *(fiz.)* polul negativ. •***taktasî eksík*** fără o doagă.
eksíklígítotîrîlgan *adj.* **1.** completat; întregit. **2.** completat; întregit; împlinit.
eksíklík *s.* **1.** lacună; cusur; defect. **2.** lipsă; absenţă. **3.** neajuns; deficienţă. **4.** nerozie; neghiobie; idioţenie. **5.** *(fin.)* deficit. // •***eksíklíkní totîrmak*** a completa.
eksíklíktotîrmasî *s.* completare; întregire; împlinire.
eksíksíz *adj.* **1.** fără cusur; fără defect. **2.** complet; deplin; întreg.
eksílgen *s. (mat.)* descăzut.
eksílí *adj. (mat.)* negativ.
eksílme *s.* **1.** împuţinare; diminuare; micşorare. **2.** *(mat.)* descreştere.
eksílmek *v.i.* **1.** a lipsi; a absenta. **2.** a se împuţina; a se diminua; a se micşora. **3.** *(mat.)* a descreşte.
eksíltken *s. (mat.)* scăzător.
eksíltme *s.* diminuare; micşorare; scădere.
eksíltmek *v.t.* **1.** a împuţina; a diminua; a micşora. **2.** *(mat.)* a scădea.
eksíltúw *s.* diminuare; micşorare; scădere.
eksílúw *s.* **1.** împuţinare; diminuare; micşorare. **2.** *(mat.)* descreştere.

ekskavator *s. (constr.)* excavator.
ekskursiya *s.* excursie.
eksotik *adj.* exotic.
eksotism *s.* exotism.
ekspansiyon *s.* expansiune.
ekspedisiya *s.* expediție.
ekspert *s.* expert; specialist.
ekspres *adj. (transp.)* expres. // ***•ekspres tren*** *(transp.)* tren expres.
ekspresiyonism *s.* expresionism.
ekşí **I.** *adj.* **1.** acru; amar. **2.** *(fig.)* ursuz; urâcios. **II.** *s.* acreală; amăreală *(și fig.)*. // ***•ekşí şarap*** vin sec.
ekşí-atkulak *s. (bot.)* ștevie; măcriș *(lat., Rumex acetosa; Acetosa pratensis)*.
ekşílí *adj.* înăcrit.
ekşílík *s.* acreală; amăreală *(și fig.)*.
ekşílí-tatlîlî *adj. (d. vinuri)* demisec.
ekşílí-turşulî *adv.* cu acreală. // ***•ekşílí-turşulî konîştî*** a vorbit cu acreală.
ekşímsí *adj.* acrișor; amărui.
ekşí-peşmek *s. (bot.)* hrib-amărui *(lat., Boletus aereus)*.
ekşírgen *adj.* înăcrit; alterat.
ekşírme *s.* înăcrire; alterare.
ekşírmegen *adj.* conservat; inalterabil.
ekşírmek *v.i.* **1.** a se înăcri; a deveni acru. **2.** a se altera; a se strica. // ***•midesí ekşírmek*** a avea arsuri stomacale.
ekşírtmek *v.t.* a înăcri.
ekşírtmeme *s.* conservare; inalterabilitate.
ekşírtmemek *v.t.* a conserva; a păstra nealterat.
ekşírúw *s.* înăcrire; alterare.
ekşí-súmbúl *s. (bot.)* ceapa-ciorii; floarea-viorelei *(lat., Muscari comosum)*.
ekşí-tere *s. (bot.)* hrenișă *(lat., Lepidium campestre)*.
ekşí-úşgúl *s. (bot.)* măcrișul-iepurelui; măcrișul-caprei *(lat., Oxalis acetosella)*.
ekşí-yonğa *s. (bot.)* măcrișul-iepurelui; măcrișul-caprei *(lat., Oxalis acetosella)*.
ektí *s.* parazit.
ektíbílímğísí *s.* parazitolog.
ektíbílímí *s.* parazitologie.
ektíbílímlí *adj.* parazitologic.
ektílík *s.* parazitism.
ektírmek *v.t.* **1.** a determina să împrăștie; a determina să presare. **2.** a determina să semene; a determina să însămânțeze; a determina să sădească.
Ekwador *s. (topon.)* Ecuador.
ekwadorlî *s., adj.* ecuadorian.
ekwator *s.* ecuator.
ekwatoriyal *s., adj.* ecuatorial.
Ekwatoriyal-Gúyne *s. (topon.)* Guineea Ecuatorială.
ekzema *s. (med.)* eczemă.
el *s.* **1.** mână. **2.** *(fig.)* intermediere; mijlocire. **3.** *(fig.)* putere; forță. **4.** *(la jocul de cărți)* rând. // ***•elínden bírşiy kelmemek*** a nu fi nimic de capul său; a nu fi în stare de nimic. ***•elínden kelgenín yapmak*** a face tot posibilul. ***•elínden kelmek*** a fi bun de mână; a fi îndemânatic; a fi în stare să...; a fi în măsură să...; ***•elínden şîkmak*** a-l pierde din mână; a-i ieși de sub control. // ***•el bombasî*** grenadă. ***•elínden íş kelmegen*** incapabil.
el *s.* **1.** neam; popor. **2.** ținut; țară. // ***•ğat eller*** străinătate; locuri străine.
ela **I.** *adj.* **1.** albastru deschis; bleu; azuriu. **2.** excelent; extraordinar; nemaipomenit; perfect; superior; splendid. **3.** *(d. opere literare, științifice, artistice)* clasic. **II.** *interj.* excelent!; splendid!; // ***•ela ğewap*** răspuns perfect. ***•ela kîymet*** notă excelentă. ***•ela píşím*** stil clasic. ***•ela tútún*** tutun superior. ***•ela usul*** metodă clasică. ***•kîrîm tatar elalarî*** clasicii tătari crimeeni.
elabolgî *s.* eveniment; întâmplare importantă.
eladîr *interj.* excelent!; splendid!;
elalîk *s.* **1.** excelență; perfecțiune; superioritate; splendoare. **2.** clasicism.
elamet *s.* **1.** simptom; indiciu; semn; indicație. **2.** *(econ.)* marcă; simbol; emblemă. **3.** *(arheol.)* vestigiu. **4.** notă *(la școală)*. // ***•ğelen elametí*** bornă de hotar. ***•osal elamet*** semn rău.
elametlí *adj.* **1.** simbolic; emblematic. **2.** simptomatic; însemnat; marcat.
elametsaluw *s.* marcare; însemnare.
elastik *adj.* elastic.
el-álem *s.* lume; public; mulțime; obște; comunitate. // ***•el-álem ne der?*** ce va spune lumea?;
Elbe *s. (topon.)* Pçelarovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
elbet *adv.* desigur; bineînțeles; fără îndoială; precis.
elbette *adv.* desigur; bineînțeles; fără îndoială; precis. // ***•elbette bolmaz*** sigur că nu se poate.
elbise *s.* îmbrăcăminte; veșminte; haine; costum. // ***•elbise dolabî*** șifonier.
elbiseler *s., pl.* hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
elbír **I.** *adv.* împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianță. **II.** *s.* asociere; solidaritate.
elbírlígí *s.* unitate; acord; înțelegere; alianță; consens.
elbír-tílbír **I.** *adv.* împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianță. **II.** *s.* asociere; solidaritate.
elbuwunî **I.** *adj. (anat.)* carpian. **II.** *s. (anat.)* carp; încheietura mâinii.
elbuwunî súyegí *s. (anat.)* os carpian.
eleğiya *s. (lit.)* elegie.
elek *s.* **1.** sită; ciur. **2.** înștiințare; avizare; notificare; informare; veste. // ***•elekten geşírmek*** a trece prin ciur; a cerne. ***•unun eleklemek, elegín ílmek*** a-și trăi traiul și a-și mânca mălaiul.
eleken *s.* lighean.
elekenlík *s. (anat.)* pelvis; bazin.
elekleme *s.* **1.** cernere; strecurare. **2.** alegere; selecție. **3.** *(sport)* eliminare.
eleklemek *v.t.* **1.** a cerne; a strecura; a trece prin sită/ciur. **2.** a alege; a selecționa. **3.** *(sport)* a elimina.
eleklengen *adj.* cernut; ales; selecționat.
eleklenmek *v.i.* **1.** a se cerne; a se strecura. **2.** *(sport)* a fi eliminat. **3.** a fi ales; a fi selecționat.
eleklew *s.* **1.** cernere; strecurare. **2.** alegere; selecție. **3.** *(sport)* eliminare.
eleklí *adj.* avizat; notificat.
elekşí *s.* **1.** corespondent *(de presă)*. **2.** informator; vestitor.
elektengeşírúw *s.* cernere; ciuruire.
elektengeşken *adj.* cernut; ciuruit.
elektrik **I.** *adj.* electric. **II.** *s.* electricitate. // ***•elektrik agîm/ğeriyan*** curent electric. ***•elektrik çentralasî*** centrală electrică. ***•elektrik dewre*** circuit electric. ***•elektrik enerğiya*** energie electrică. ***•elektrik ğayî*** arc electric. ***•elektrik hatî*** linie electrică. ***•elektrik sayaşî/sáátí*** *(electr.)* contor electric. ***•elektrik sîpîrgasî*** aspirator. ***•elektrik şîrak*** lumină electrică. ***•elektrik sobasî*** reșou. ***•elektrik telí*** fir electric. ***•elektrik tírenş*** rezistență electrică. ***•elektrik tramvay*** *(transp.)* tramvai electric.
elektrikleme *s.* electrizare; curentare; electrocutare.
elektriklemek *v.t.* a electriza; a curenta; a electrocuta.
elektriklendírmek *v.t.* a electriza; a curenta; a electrocuta.
elektriklengen *adj.* electrizat; curentat; electrocutat.
elektriklenmek *v.i.* a se electriza; a se curenta; a se electrocuta.
elektrikleşken *adj.* electrificat.
elektrikleşme *s.* electrificare.
elektrikleştírme *s.* electrificare.
elektrikleştírmek *v.t.* a electrifica.
elektrikleştírúw *s.* electrificare.
elektrikleşúw *s.* electrificare.
elektriklí *adj.* electric. // ***•elektriklí tren*** *(transp.)* tren electric.
elektriklík *s.* electricitate.
elektriklímotor *s.* electromotor.
elektrikólşer *s. (electr.)* electrometru.
elektrikşí *s.* electrician.
elektrodinamik *adj. (fiz.)* electrodinamic.
elektrodinamika *s. (fiz.)* electrodinamică.
elektrodinamikalî *adj. (fiz.)* electrodinamic.
elektrokardiyografiya *s.* electrocardiografie.
elektrokardiyograma *s.* electrocardiogramă.
elektrokimik *adj.* electrochimic.
elektrokimiya *s.* electrochimie.
elektrolit *s. (chim.)* electrolit.
elektroliza *s. (chim.)* electroliză.
elektromagnet *s. (fiz.)* electromagnet.
elektromagnetik *adj. (fiz.)* electromagnetic. // ***•elektromagnetik dalga/dulkun*** undă electromagnetică.
elektron **I.** *adj. (fiz.)* electronic. **II.** *s. (fiz.)* electron.
elektronik *adj. (fiz.)* electronic.
elektronlî *adj. (fiz.)* electronic.
elektrostatik *adj. (fiz.)* electrostatic.
elektrostatika *s. (fiz.)* electrostatică.
elektrostatikalî *adj. (fiz.)* electrostatic.
elektrot *s.* electrod.
elektrotedaviy *s. (med.)* electroterapie.
elektroteknik *adj.* electrotehnic.
elektroteknika *s.* electrotehnică.
elektroteknikalî *adj.* electrotehnic.
elektroterapiya *s. (med.)* electroterapie.
elem *s.* amărăciune; necaz; supărare.
eleme *s.* **1.** cernere; strecurare. **2.** alegere; selecție. **3.** *(sport)* eliminare.
elemek *v.t.* **1.** a cerne; a strecura; a trece prin sită/ciur. **2.** a alege; a selecționa. **3.** *(sport)* a elimina.
element *s.* element.
elementar *adj.* elementar.
elemge *s. (text.)* depănătoare;

vârtelniţă.
elemlí *adj.* amărât; necăjit; supărat.
elenge *s. (anat.)* coapsă.
elenge súyegí *s. (anat.)* femur.
elengen *adj.* cernut; ales; selecţionat.
elenmek *v.i.* **1.** a se cerne; a se strecura. **2.** *(sport)* a fi eliminat. **3.** a fi ales; a fi selecţionat.
eles *s.* **1.** contact; atingere. **2.** relaţie; legătură. // ***•eles bolmak*** a contacta; a atinge. ***•meselege eles etmek*** a atinge un subiect.
eleslendírúwğí *adj.* înfiorător.
eleslengen *adj.* înfiorat; sperios; speriat.
eleslenme *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
eleslenmek *v.i.* a tresări; a se înfiora; a se speria.
eleslenúw *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
eleslí *adj.* **1.** contactat; atins. **2.** relativ; care are legătură cu...;
elessíz *adj.* inviolabil; imun.
elessízlík *s.* inviolabilitate; imunitate. // ***•ikamet elessízlígí*** inviolabilitatea domiciliului.
eleştírílgen *adj.* criticat.
eleştírme *s.* critică.
eleştírmek *v.t.* a critica.
eleştírúw *s.* critică. critică.
eleştírúwğí *s.* critic. // ***•edebiy eleştírúwğí*** critic literar.
eleştírúwğúlúk *s. (fil.)* criticism.
elf *num. (arab.)* mie.
elğebir *s.* algebră.
elğebirlí *adj.* algebric.
elhasîl *adv.* în sfârşit; în fine; în cele din urmă.
elif *s. (prima literă a alfabetului arab)* elif.
Elif *s. (antrop. f., arab.)* "Cea dreaptă ca un elif" *(elif - prima literă a alfabetului arab).*
elifbe *s.* alfabet. // ***•elifbe úyretmek/okîtmak*** a alfabetiza. // ***•elifbe kitabî*** abecedar. ***•morse elifbesí*** alfabetul Morse.
elifbeleşken *adj.* alfabetizat.
elifbeleşmek *v.i.* a se alfabetiza.
elifbeleştírílgen *adj.* alfabetizat.
elifbeleştírílmek *v.i.* a se alfabetiza.
elifbeleştírmek *v.t.* a alfabetiza.
elifbeleştírúw *s.* alfabetizare.
elifbelí *adj.* alfabetic; alfabetizat.
elifbeokîgan *adj.* alfabetizat.
elifbeokîtuw *s.* alfabetizare.
elifbesíz *adj.* analfabet; ignorant.
elifbesízlík *s.* analfabetism; ignoranţă.
elifbeúyrengen *adj.* alfabetizat.
elifbeúyretúw *s.* alfabetizare.
Elinay *s. (antrop. f.)* Elena *(numele Elenei din Troia conform inscripţiilor etrusce).*
elipsa *s. (mat.)* elipsă.
elipsalî *adj. (mat.)* eliptic.
elipsoyit *s. (mat.)* elipsoid.
eliptik *adj. (mat.)* eliptic.
elíaşîk *adj.* generos.
elíndenkelgen *adj.* capabil; apt; abil; ingenios; îndemânatic; priceput.
elíndenkelme *s.* capacitate; aptitudine; abilitate; ingeniozitae; îndemânare; pricepere.
elíşí *s.* lucru manual.
elk *adj.* **1.** primar. **2.** primul; cel dintâi. // ***•elk okîl*** şcoală primară. ***•elk şak tewúkesí*** istoria antică.
elke *s.* **1.** element. **2.** principiu; concepţie; opinie.
elkelí *adj.* principial.
elker *s.* predecesor.
elkerez *adv.* pe scurt; în rezumat. // ***•elkerez, síz oga barmalîsîñîz!*** pe scurt, dumneavoastră trebuie să mergeţi la el!;
elkkayide *s.* principiu; concepţie; concept.
elkkayidelí *adj.* principial.
el-kol *s.* mâinile şi braţele. // ***•el-kol aşmak*** a-şi deschide braţele. ***•el-kol oynatmak*** a da din mâini; a gesticula. // ***•el-kol haleketí/oynatmasî*** gest; gesticulare.
elkşak *s.* epoca primitivă.
elkşaklî *adj.* primitiv.
elkşaklîk *s.* primitivism.
elkteşrin *s. (cron., arh.)* octombrie.
elleşme *s.* strângere de mână.
elleşmek *v.i.* a da mâna cu cineva; a bate palma; a face un târg; a cădea la învoială.
elleşúw *s.* strângere de mână. strângere de mână.
ellí *num.* cincizeci.
ellí-altmîş *num.* aproximativ cincizeci-şaizeci.
ellílep *adv.* reciclând de cincizeci ori.
ellílerde *num.* aproximativ cincizeci.
ellíñğí *num.* al cincizecilea; a cincezea.
ellísenelík *s.* semicentenar.
ellíşer *num.* câte cincizeci.
ellíşer-ellíşer *num.* cincizeci câte cincizeci.
ellíyaşlî *s.* cvincvagenar.
ellíyîllîk *s.* **1.** semicentenar. **2.** cvincvagenar.
elma *s.* măr *(fruct).* // ***•bír kózí men elmaga, bír kózí men helwaga karamak*** a se uita cu un ochi la făină şi cu altul la slănină; a privi cruciş. // ***•elma şarabî*** cidru. ***•elmam píşken*** mărul meu e copt. ***•ğîr elma*** mere sălbatice. ***•tatlî elma*** măr dulce. ***•yarîm elma*** jumătate de măr.
elmabaş-şomar *s. (orn.)* raţă cu cap castaniu; raţă cu cap roşu *(lat., Aythya ferina).*
elmalî *adj.* cu mere. // ***•elmalî bórek*** plăcintă cu mere.
elmalîk *s.* livadă de meri.
elmantoz *s.* sare de lămâie.
elmasí, taw- *s. (bot.)* măr-pădureţ *(lat., Malus sylvestris).*
elmasî, ğer- *s. (bot.)* nap-porcesc; gulie; topinambur *(lat., Helianthus tuberosus).*
elmaşîk súyegí *s. (anat.)* pomete.
elmateregí *s. (bot.)* măr *(pomul) (lat., Pyrus mallus; Malus domestica).*
elmaz *s.* **1.** diamant *(şi tehn.).* **2.** *(fig.)* giuvaer. // ***•hakkikiy elmaz*** diamant veritabil.
elmaz-kurkur *s. (orn.)* turturea diamant *(lat., Geopelia cuneata).*
elmazlar *s., pl.* giuvaericale.
elme *s. (bot.)* ulm *(lat., Ulmus campestris).*
el-oba *s.* **1.** ţinut; ţară. **2.** neam; popor.
elşí *s.* **1.** ambasador. **2.** sol; emisar; trimis; delegat. **3.** *(relig.)* proroc.
elşíetúw *s.* delegare.
elşíkana *s.* ambasadă.
elşíler *s., pl.* delegaţii; delegaţia.
elşílík *s.* ambasadă; misiune; delegaţie.
eltaragî I. *adj. (anat.)* metacarpian. **II.** *s. (anat.)* metacarp.
eltaragî súyegí *s. (anat.)* os metacarpian.
elvan *adj.* multicolor; pestriţ.
elvantabaka *s. (anat.)* iris.
elweda *interj.* adio!;
elwedalaşmak *v.i.* a-şi lua adio.
elyazîsî *s.* manuscris.
elzem *adj.* absolut necesar; indispensabil.
em *s.* medicament; leac; remediu.
emanet *s.* **1.** amanet; gaj; zălog. **2.** încredinţare *(spre păstrare).*
emanetkeberílgen *adj.* amanetat; încredinţat spre păstrare.
emanetkeberúw *s.* amanetare; încredinţare spre păstrare.
emanetketaşlangan *adj.* amanetat; încredinţat spre păstrare.
emanetlí *adj.* **1.** amanetat; gajat. **2.** încredinţat spre păstrare.
emare *s.* semn; indiciu; simptom.
emarelí *adj.* semnificativ; indicativ; simptomatic.
emayil *s.* email.
emayillí *adj.* emailat.
embargow *s.* embargo.
ember *s.* ambră.
emberbalîgî *s. (zool.)* caşalot *(lat., Physeter catodon).*
emboliya *s. (med.)* embolie.
embriyoloğiya *s.* embriologie.
embriyon *s. (biol.)* embrion.
embriyonlî *adj. (biol.)* embrionic.
eme-dewekuşî *s. (orn.)* struţ emu *(lat., Dromiceius novaehollandiae).*
emel *s.* **1.** speranţă; nădejde. **2.** dorinţă; aspiraţie; năzuinţă; ideal. // ***•emel baylamak*** a nutri speranţa; a aspira.
emeletken *adj.* doritor; dornic.
emellí *adj.* dorit; doritor.
emelsíz *adj.* fără speranţă; fără nădejde; fără dorinţă.
emelsízlík *s.* lipsă de speranţă; lipsă de nădejde; lipsă de dorinţă.
emenç *s.* covoraş de rugăciune *(la musulmani).*
emeş *s. (la plante agăţătoare)* cârcel; crampon.
eme-túyekuşî *s. (orn.)* struţ emu *(lat., Dromiceius novaehollandiae).*
emgek *s.* **1.** muncă; trudă. **2.** efort; străduinţă. **3.** *(anat.)* fontanelă; moalele capului. **4.** târâre. **5.** *(sport)* craul.
emgeklegen *s.* reptilă; târâtoare.
emgeklegenler *s., pl.* reptile; târâtoare.
emgekleme *s.* **1.** târâre. **2.** *(sport)* craul.
emgeklemek *v.i.* **1.** a munci; a trudi; a se strădui; a se căzni. **2.** a se târî.
emgekletmek *v.t.* a târî; a târâi.
emgeklew *s.* **1.** târâre. **2.** *(sport)* craul.
emgeklewğí *s.* reptilă; târâtoare.
emgeklewğúler *s., pl.* reptile; târâtoare.
emgekliy-emgekliy *adv.* târâş.
emgeklí I. *adj.* laborios. **II.** *s.* pensionar; veteran.
emgeklík *s.* pensionare; pensie.
emgekşí *s.* om al muncii; lucrător; muncitor; salariat.
emgekşíler *s., pl.* muncitorime; proletariat.
emgekşílergekarşî *adj.* antimuncitoresc.
emgekşílík I. *adj.* muncitoresc. **II.** *s.* muncitorime; proletariat.

emgektaş *s.* tovarăş de muncă; coleg.
emgektaşça *adv.* tovarăşeşte; colegial.
emgektaştay *adv.* tovarăşeşte; colegial.
emgekteşlík *s.* colegialitate.
emin *adj.* **1.** devotat; fidel. **2.** hotărât; ferm; categoric. **3.** cert; neîndoielnic; neşovăielnic; demn de încredere. **4.** convins; sigur. // ***•añlaşağagîmîzga eminmen*** am convingerea că ne vom înţelege. ***•bólík eminí*** *(mil.)* furier. ***•bondan eminmíz*** suntem siguri de aceasta. ***•emin bolîñiz, bíle-bíle bolmadî!*** fiţi convins, nu a fost intenţionat!; ***•emin hálde*** cu hotărâre; cu siguranţă.
Emin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel neşovăielnic" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
eminbolmagan *adj.* nesigur.
Emine *s. (antrop. f., arab.)* "Cea neşovăielnică".
eminlík *s.* încredinţare; voinţă; hotărâre.
emir *s. (la arabi)* emir; prinţ; suveran.
Emir *s. (antrop. m., arab.)* "Suveranul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
emirat *s.* emirat.
Emire *s. (antrop. f., arab.)* "Prinţesa".
emirlík *s.* emirat.
emisiya *s. (fin., radiof.)* emisie; emisiune.
emiyet *s.* importanţă; însemnătate. // ***•emiyet bermemek*** a nu da importanţă. // ***•meseleníñ emiyetí*** importanţa chestiunii.
emiyetberílmegen *adj.* ignorat; nesocotit; neglijat.
emiyetbermeme *s.* ignorare; nesocotire; neglijare.
emiyetlí *adj.* important; însemnat; substanţial.
emiyetsíz *adj.* neimportant; neînsemnat.
emílgen *adj.* supt; sorbit; absorbit.
emílmek *v.i.* **1.** a se aspira; a se trage. **2.** a se absorbi; a se captiva. **3.** a se suge.
emír I. *s.* ordin; dispoziţie; poruncă. **II.** *s., adj. (gram.)* imperativ. // ***•emír bermek*** a da ordin; a ordona; a porunci. // ***•emír sîygasî/kipí*** *(gram.)* modul imperativ. ***•ordî emírí*** *(mil.)* ordin de zi.
emíralmaz *adj.* nesubordonat.
emírastî I. *s.* subordine; subordonare. **II.** *s., adj.* subordonat; subaltern; subjugat.
emírastîtutulgan *adj. (mil.)* consemnat.
emírastîtutuw *s. (mil.)* consemnare.
emírber *s. (mil.)* ordonanţă.
emírkabletmez *adj.* nesubordonat.
emírname *s.* directivă; ordin; precept *(scris).*
emízdírík *s.* biberon.
emízdírmek *v.t.* a alăpta; a da să sugă. // ***•sút emízdírmek*** a da să sugă lapte; a alăpta.
emízílgen *adj.* alăptat.
emízme *s.* alăptare.
emízmek *v.t.* a alăpta; a da să sugă.
emízúw *s.* alăptare.
emlak *s.* proprietate; patrimoniu; domeniu; moşie.
emlakşî *s.* proprietar; moşier.
emlakşîlîk *s.* moşierime.
emme *s.* **1.** sugere; supt. **2.** *(fiz.)* absorbire; absorbţie. // ***•emme tulumbasî*** pompă aspiratoare.
emmek *v.t.* **1.** a suge. **2.** a absorbi; a captiva. **3.** a aspira; a trage. // ***•emşek emmek*** *(d. sugari)* a suge sân.
emmeş *s.* **1.** aspirator de praf. **2.** *(tehn.)* trompă; ventilator hidraulic.
emniyet *s.* **1.** siguranţă; securitate. **2.** încredere. // ***•emniyet etmek*** a avea încredere. // ***•emniyet sandigî*** seif.
emniyet-í suyistimal *iz.prsn.* abuz de încredere.
emniyetlí *adj.* **1.** sigur; demn de încredere. **2.** ferit; ocrotit; apărat.
emniyetsíz *adj.* **1.** nesigur; incert; precar. **2.** îndoielnic; dubios.
emniyetsízlík *s.* neîncredere; nesiguranţă; insecuritate.
empirik *adj.* empiric.
emretmek *v.t.* a porunci; a ordona; comanda.
emretúwğí *adj.* poruncitor.
emrivakiy *s.* fapt împlinit.
Emrulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Porunca lui Allah/Dumnezeu".
emsal *s.* **1.** egal; pereche; omolog. **2.** exemplu; pildă. **3.** *(mat.)* coeficient; factor; înmulţitor. // ***•dereğe emsalî*** *(mat.)* exponent. ***•iğbar emsalî*** coeficient de forţă. ***•keñiyme emsalî*** coeficient de dilataţie.
emsallí *adj.* exemplificat.
emsalsîz *adj.* fără pereche; fără egal; fără seamăn; neasemuit.
emşek *s. (anat.)* mamelă; sân; piept; ţâţă.
emşekşík *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
emşekte *s.* sugar; sugaci. // ***•emşekte bala*** copil sugar.
emşekuşî *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
emulsiya *s. (chim.)* emulsie.
emúne I. *adj.* frontal. **II.** *s. (anat.)* frunte.
emúne súyegí *s. (anat.)* os frontal.
emúnedegí *adj.* fruntaş.
emúnedegísí *s.* cel fruntaş.
emúnedekí *adj.* fruntaş.
emúnedekísí *s.* cel fruntaş.
emúneğe *adv.* frontal.
emúnelík I. *adj.* frontal. **II.** *s.* **1.** diademă. **2.** *(arhit.)* fronton.
emúw *s.* **1.** sugere; supt. **2.** *(fiz.)* absorbire; absorbţie.
emúwğí I. *s.* ventuză. **II.** *s., adj.* **1.** *(chim.)* absorbant. **2.** aspirator.
emval *s.* avuţie; bogăţie; bunuri. // ***•kayriymenkul emval*** bunuri imobiliare. ***•menkul emval*** bunuri mobiliare.
emzík *s.* **1.** biberon; tetină. **2.** ţigaret. **3.** *(anat.)* mamelon; sfârc. // ***•emzík memesí*** biberon.
emzíkotî *s. (bot.)* zgrăbunţică; iarba-zgaibei; salata-câinelui *(lat., Lapsana communis).*
en *s.* lăţime; lărgime; lat.
enayiy *s., adj.* nătărău; tont.
ençefalita *s. (med.)* encefalită.
ençiklopediya *s.* enciclopedie.
endam *s.* **1.** statură; talie. **2.** proporţie. // ***•endamî ósmek*** a lua proporţii. // ***•endam aynasî*** oglindă *(la o mobilă).*
endamlî *adj.* proporţionat.
endamsîz *adj.* disproporţionat.
endamsîzlîk *s.* disproporţie.
endemik *adj. (biol., med.)* endemic.
ender *adj.* rar; puţin frecvent.
endeşílgen *s.* adresant.
endeşmek *v.i.* a se adresa.
endeşúw *s.* adresare.
endibe, mawî- *s. (bot.)* cicoare *(lat., Chicorium intybus).*
endişe *s.* nelinişte; grijă; îngrijorare. // ***•endişe etmek*** a se nelinişti; a fi îngrijorat.
endişelendírgen *adj.* îngrijorător; neliniştitor; alarmant.
endişelendírmek *v.t.* a îngrijora.
endişelendírúwğí *adj.* îngrijorător; neliniştitor; alarmant.
endişelengen *adj.* îngrijorat; neliniştit; alarmat; preocupat.
endişelenmek *v.i.* a se nelinişti; a se îngrijora; a se alarma.
endişelí *adj.* neliniştit; îngrijorat; alarmat.
endişesíz *adj.* nepăsător; indiferent.
endí I. *adj.* următor; viitor. **II.** *adv.* de acum înainte. // ***•bolağagî bolgan endí*** ce-a fost, a fost; zarul este aruncat. ***•endí balaban boldî*** de acum s-a făcut mare. ***•o neden kalgan endí?*** asta mai lipsea?;
endíden *adv.* de acum înainte. // ***•endíden soñ*** de acum înainte.
endígeşmegen *adj.* caduc; depăşit; desuet.
endígí I. *adj.* următor; viitor. **II.** *adv.* de acum înainte.
endígísí *s.* cel următor; cel viitor.
endírmek *v.t.* **1.** a scădea; a coborî. **2.** a paraliza.
endokrin *adj. (anat.)* endocrin. // ***•endokrin bezí*** *(anat.)* glandă endocrină.
endokrinbílímğísí *s.* endocrinolog.
endokrinbílímí *s.* endocrinologie.
endokrinoloğiya *s.* endocrinologie.
endokrinoloğiyağî *s.* endocrinolog.
enek *adj.* castrat; jugănit.
enelgen *adj.* sterilizat; castrat; jugănit.
enelmegen *adj.* necastrat; nejugănit.
eneme *s.* sterilizare; castrare; jugănire.
enemek *v.t.* a castra; a jugăni.
enerğik *adj.* energic; ferm; hotărât.
enerğiya *s.* **1.** forţă; vigoare; tărie. **2.** *(fiz., chim.)* energie. // ***•atom enerğiyasî*** energie atomică. ***•elektrik enerğiya*** energie electrică. ***•mekanik enerğiya*** energie mecanică.
enerğiyabílímí *s.* energetică.
enerğiyalî *adj.* energic; energetic.
enetílgen *adj.* castrat; jugănit.
enetílmek *v.i.* a fi castrat; a fi jugănit.
enetme *s.* castrare; jugănire.
enetmek *v.t.* a determina să castreze; a determina să jugănească.
enetúw *s.* castrare; jugănire.
enew *s.* sterilizare; castrare; jugănire.
enfes *adj.* foarte frumos; încântător; superb.
enfes-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur superb *(lat., Lamprotornis superbus).*
enfes-şegertkíğí *s. (orn.)* graur superb *(lat., Lamprotornis superbus).*
enfiye *s.* priză *(de tutun).*
enge *adj.* oblong; lunguieţ; alungit.
engebe *s. (geogr.)* neregularitate a solului.
engebelí *adj. (d. terenuri)* accidentat.
engebelík *s.* relief.
Engeğí/Kenğeği *s. (topon.) ("Înnoitorii")* Deleni *(jud. Constanţa).*
engel *s.* **1.** piedică; obstacol; impediment. **2.** barieră. **3.** handicap; infirmitate; invaliditate. // ***•engel bolmak*** a împiedica. // ***•kapangan engel geşúwí***

trecere la nivel cu bariere.
engellegen *s.* inhibitor.
engelleme *s.* obstrucție.
engellemek *v.t.* **1.** a împiedica. **2.** *(la lupte tătărești)* a pune piedică.
engellengen *adj.* barat; deconcertat; dejucat; inhibat; stopat; oprit; obstrucționat; anihilat; zădărnicit.
engellenme *s.* inhibiție.
engellenúw *s.* inhibiție.
engellew *s.* obstrucție.
engellí *adj.* **1.** cu barieră; cu obstacol; cu piedică; împiedicat. **2.** handicapat; infirm; invalid. // ***•úş biñ metre engellí ğuwurmasî*** *(sport)* cursa de trei mii metri obstacole. ***•yúz metre engellí ğuwurmasî*** *(sport)* cursa de alergare o sută metri garduri.
engelsíz *adj.* nestingerit.
Enge-Malle/Kenğe-Malle *s. (topon.) ("Cartierul Nou")* Mereni *(jud. Constanța).*
engen **I.** *adj.* **1.** coborâtor; descrescător. **2.** coborât; descrescut; scăzut. **II.** *s. (med.)* paralitic.
engerek *s. (zool.)* viperă; năpârcă *(lat., Vipera berus).*
engerek, múyúzlí- *s. (zool.)* viperă-cu-corn *(lat., Vipera ammodytes).*
Enge-Sale/Kenğe-Saluw *s. (topon.) ("Satul Nou")* Enisala *(jud. Tulcea).*
Engez *s. (topon.)* General Scărișoreanu *(jud. Constanța).*
engile *s. (iht.)* anghilă *(lat., Anguilla anguilla).*
engin **I.** *adj.* **1.** vast; imens; întins; spațios. **2.** *(d. terenuri)* jos; lăsat. **II.** *s.* larg; largul mării.
enginar *s. (bot.)* anghinare *(lat., Cynara scolymus).*
enginlík *s.* imensitate; vastitate.
enğúmen *s.* comisie; comitet. // ***•karma enğúmen*** comisie mixtă.
enis *s.* prieten; amic.
Enise *s. (antrop. f., arab.)* "Prietena apropiată".
enison *s. (bot.)* anason; anison *(lat., Pimpinella anisum; Anisum vulgare).*
enisonî, kanara- *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella saxifraga).*
enisonî, yîldîz- *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franțuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum).*
eník **I.** *adj.* lăsat în jos; coborât; aplecat. **II.** *s.* cățel; pui de vulpe; pui de lup.
enínde-soñînda *adv.* în sfârșit; în fine; în cele din urmă.
eníne *adv.* de-a latul; în lățime; de-a curmezișul; transversal; pe latitudine. // ***•eníne kesme*** *(mat.)* secțiune transversală.
eníş *s.* pantă; povârniș; versant; coastă.
eníşte *s.* cumnat *(soțul surorii mai mari).*
eníştiy *s. (dim., fam.)* cumnățel *(soțul surorii mai mari).*
enkaz *s.* ruină; dărâmătură.
enlem *s. (geogr.)* latitudine.
enleme *s.* **1.** lățire; lărgire. **2.** străbatere de-a latul.
enlemek *v.t.* **1.** a merge de-a latul; a străbate de-a latul. **2.** a lăți; a lărgi.
enlengen *adj.* **1.** străbătut de-a latul. **2.** lățit; lărgit.
enlenme *s.* lărgire; lățire.
enlenmek *v.i.* **1.** a fi străbătut de-a latul. **2.** a se lăți; a se lărgi.
enlenúw *s.* lărgire; lățire.
enlew *s.* **1.** lățire; lărgire. **2.** străbatere de-a latul.
enliy *adv.* lățiș; în sensul lățimii; de-a latul; în lățime; de-a curmezișul; transversal; pe latitudine.
enlí *adj.* lat; larg.
enlíçinema *s.* cinemascop.
enlídeweran *s.* cinemascop.
enlík *s.* lățime; lărgime; lat.
enme *s.* **1.** scădere; descreștere. **2.** *(med.)* apoplexie. **3.** *(geogr.)* reflux.
enmek *v.i.* **1.** a scădea; a descrește *(și fig.).* **2.** a se da jos; a coborî. **3.** *(d. prețuri)* a descrește; a se micșora. **4.** *(med.)* a paraliza.
enser *s.* piron.
enserleme *s.* pironire.
enserlemek *v.t.* a pironi.
enserlengen *adj.* pironit.
enserlenmek *v.i.* a fi pironit.
enserlew *s.* pironire.
enserlí *adj.* pironit.
ensersíz *adj.* fără piroane.
ensíz *adj.* strâmt. // ***•ensíz takta*** șipcă; leat; scândurică.
entár/entárí *s.* rochie. // ***•kadifeden entár*** rochie de catifea. ***•yúpek entár*** rochie de mătase.
enter *s. (zool.)* babuin *(lat., Papio leucophaeus).*
enterita *s. (med.)* inflamarea intestinului subțire; enterită.
entígúw *s.* **1.** hoinăreală; rătăcire; vagabondaj; cutreierare; colindare. **2.** hoinăreală; vânturare.
entígúwğí *s.* hoinar; rătăcitor; vagabond.
entíkme *s.* hoinăreală; vânturare.
entíkmek *v.i.* a hoinări; a rătăci; a vagabonda; a cutreiera; a colinda.
enúw *s.* **1.** coborâre; descreștere. **2.** scădere; descreștere. **3.** *(med.)* apoplexie. **4.** *(geogr.)* reflux.
enva *s.* fel; varietate.
envayiy *adj.* felurit; variat. // ***•envayiy túrlí*** felurit; diferit; variat.
envayiyler *s., pl.* varieteu; varietăți.
enver *adj.* foarte strălucitor; foarte luminos; foarte radios.
Enver/Enwer *s. (antrop. m., arab.)* "Cel radios".
enze *adj.* slab; vlăguit; debil.
enzima *s. (chim.)* enzimă.
eñ *adv.* cel mai. // ***•eñ yúksek noktadan geşmek*** a culmina. // ***•eñ azîndan*** cel puțin. ***•eñ balaban*** cel mai mare. ***•eñ balaban umumiy bólúwğí*** *(mat.)* cel mai mare divizor comun. ***•eñ bek*** cel mai; cea mai. ***•eñ ğanî*** cel mai nou; modern. ***•eñ gúzel*** cel mai frumos. ***•eñ kelíşken*** optim. ***•eñ keş*** cel târziu. ***•eñ kîska ğol*** drumul cel mai scurt. ***•eñ kîska zamanda*** în cel mai scurt timp. ***•eñ kíşkene*** cel mai mic. ***•eñ kîzgîn wakît*** punct culminant. ***•eñ soñ*** cel din urmă; modern. ***•eñ uygun*** optim; ideal. ***•eñ yakîşkan*** optim; ideal. ***•eñ yakşî*** optim; ideal. ***•eñ yakşî arzîlar!*** cele mai bune urări!; ***•eñ yúksek dereğede*** în cel mai înalt grad; maxim. ***•eñ yúksek nokta*** punct culminant. ***•mením eñ súygen besteğím*** compozitorul meu preferat.
eñge *s.* pace; înțelegere; conciliere. // ***•eñge bolsîn dúniyada!*** să fie pace în lume!; ***•eñge ğelsesí*** conferință de pace. ***•eñge men bereket*** pace și prosperitate. ***•eñge muwahedesí*** *(pol.)* tratat de pace.
Eñge-Deriyasî *s. (hidron.)* Oceanul Pacific.
eñgeğí *adj.* iubitor de pace; pașnic; pacifist.
eñgeğílík *s.* pacifism.
eñgeleşken *adj.* împăcat; împăciuit.
eñgeleşme *s.* **1.** conciliere; împăciuire; împăcare; reconciliere. **2.** înțelegere; acord.
eñgeleşmegen *adj.* neîmpăcat.
eñgeleşmek *v.i.* a se împăca; a se înțelege.
eñgeleşmez *adj.* ireconciliabil; de neîmpăcat.
eñgeleştírgen *adj.* împăciuitor.
eñgeleştírme *s.* împăcare; reconciliere.
eñgeleştírmek *v.t.* a împăca; a reconcilia.
eñgeleştírúw *s.* **1.** împăciuire. **2.** împăcare; reconciliere.
eñgeleştírúwğí *s.* împăciuitorist.
eñgeleştírúwğúlúk *s.* împăciuitorism.
eñgeleşúw *s.* **1.** conciliere; împăciuire; împăcare; reconciliere. **2.** înțelegere; acord.
eñgesúygen *adj.* iubitor de pace; pașnic; pacifist.
eñgesúyúw *s.* pacifism.
eñgeşúnas *adj.* iubitor de pace; pașnic; pacifist.
eñgeşúnaslîk *s.* pacifism.
eñkíygen *adj.* lăsat pe vine; care șade pe vine; aplecat.
eñkíyme *s.* lăsare pe vine; ședere pe vine; aplecare; plecăciune.
eñkíymek *v.i.* a se lăsa pe vine; a ședea pe vine; a se apleca.
eñkíytmek *v.t.* a-l face să se lase pe vine; a-l face să șadă pe vine; a determina să se aplece.
eñkíyúw *s.* lăsare pe vine; ședere pe vine; aplecare; plecăciune.
eñse **I.** *adj.* cervical. **II.** *s. (anat.)* ceafă. // ***•eñsesí kalîn*** persoană influentă.
eñse súyegí *s. (anat.)* vertebră cervicală.
eñseleme *s.* prindere; reținere; înhățare; înșfăcare.
eñselemek *v.t.* a prinde; a înhăța; a înșfăca.
eñselengen *adj.* prins; înhățat; înșfăcat.
eñselenmek *v.i.* a fi prins; a fi înhățat; a fi înșfăcat.
eñselew *s.* prindere; reținere; înhățare; înșfăcare.
eñşí *s.* **1.** fief; feudă. **2.** zestre.
eñşíğí *s.* feudal.
eñşíğílík *s.* feudalism.
eñşíleme *s.* **1.** feudalizare. **2.** înzestrare.
eñşílemek *v.t.* **1.** a feudaliza. **2.** a înzestra.
eñşílengen *adj.* **1.** înzestrat. **2.** feudalizat.
eñşílew *s.* **1.** feudalizare. **2.** înzestrare.
eñşílí *adj.* **1.** feudal. **2.** cu zestre; înzestrat.
eñşílík *s.* obiect pentru zestre.
eñúst *adj.* absolut; suprem; sublim; extrem.
eñústlúk *s.* supremație.

eñústúnlúk *s. (gram.)* superlativ; gradul superlativ.
ep *adj.* uşor; facil. // ***•epke akelmek*** a înlesni; a uşura; a facilita.
ependí *s.* **1.** efendi; domn. **2.** soţ; bărbat. **3.** om cult; învăţat. **4.** *(fig.)* stăpân. // ***•Ğemal ependí*** domnul Ğemal.
ependím *interj.* **1.** poftim?; **2.** domnul meu!; **3.** poftim!;
epiçentre *s.* epicentru.
epiderma *s.* epidermă.
epigon *s.* epigon.
epigrama *s. (lit.)* epigramă.
epik *adj. (lit.)* epic.
epikurğuluk *s. (fil.)* epicurism.
epilepsiya *s. (med.)* epilepsie.
epilepsiyalî *s., adj. (med.)* epileptic.
epilok *s.* epilog.
episkop *s. (relig.)* episcop.
episkoplîk *s. (relig.)* episcopie.
epiteliyum *s. (anat.)* epiteliu.
epkeakelíngen *adj.* facilitat; înlesnit.
epkeakelúw *s.* facilitare; înlesnire.
epkekelúw *s.* facilitare; înlesnire.
epkín *s.* vânt; vijelie.
epkínlí *adj. (d. vânt)* vântos; furtunos; vijelios.
eplík *s.* lejeritate; uşurinţă; facilitate.
epolet *s. (mil.)* epolet.
epope *s. (lit.)* epopee.
er I. *adj.* priceput; capabil; competent. **II.** *s.* **1.** bărbat; soţ. **2.** soldat; ostaş; cavaler. **3.** om viteaz; bărbat curajos; om generos şi nobil; cavaler. **4.** proprietar; stăpân. // ***•er bala*** băiat. ***•karşîdan kelgenge ğol ber*** prioritate pentru circulaţia din sens invers.
erat *s. (mil.)* ostaşi; trupă.
erba *num. (arab.)* patru.
erba-aşar *num. (arab.)* paisprezece.
erbap *s., adj.* cunoscător; specialist; expert.
erbaş *s. (mil.)* gradat.
erbawun *num. (arab.)* patruzeci.
erdem *s.* virtute.
erdemlí *adj.* virtuos.
erdemlík *s.* virtute.
erden *adj.* **1.** fecioară; virgină; neprihănită. **2.** *(d. locuri)* virgin; neexplorat.
erdenlík *s.* virginitate; feciorie; neprihănire.
erek *s.* scop; ţel.
ereklík *s. (fil.)* finalitate.
erekşí *adj.* final.
erekşílík *s. (fil.)* finalism.
eren I. *adj.* curajos; brav; viteaz. **II.** *s.* omenire; lume; umanitate.
Erendír *s. (astr.)* zodia gemenilor.
Erendíz *s. (astr.)* Jupiter.
ereñ *adj. (d. cai)* alb; bălan.
erganun *s. (muz.)* orgă.
erganunğî *s. (muz.)* organist.
erganunşalgan *s. (muz.)* organist.
erge *s.* partea dinspre uşă a iurtei.
ergen *s.* **1.** cavaler; celibatar; holtei; burlac. **2.** *(chim.)* aliaj. **3.** *(fiz.)* fuziune.
ergenleşken *adj. (d. metale)* aliat.
ergenleştírmek *v.t. (d. metale)* a alia.
ergenlí *adj. (d. metale)* aliat.
ergenlík *s.* **1.** celibat; burlăcie. **2.** *(med.)* acnee.
ergin *adj.* **1.** *(d. fructe, cereale)* copt. **2.** *(d. persoane)* matur; major.
erginleşmek *v.i.* a se maturiza; a deveni major.
erginlík *s.* maturitate; majorat.
erginlíkkebarmagan *s., adj. (d. persoane)* minor.
erígí, hindístan- *s. (bot.)* cubeb *(lat., Piper cubeba)*.
erígí, şakal- *s. (bot.)* porumbar; scorombar *(lat., Prunus spinosa)*.
erík *s.* **1.** corcoduşă. **2.** *(bot.)* corcoduş *(lat., Prunus cerasifera)*. // ***•erík koşabî*** compot de corcoduşe.
erík-başlî-dudukuş *s. (orn.)* papagal cu cap vineţiu; papagal cu cap de prună *(lat., Psittacula cyanocephala)*.
erín I. *adj. (lingv.)* labial. **II.** *s.* buză. // ***•erín boyasî ğakmak*** a se ruja. ***•erín sarkîtmak*** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla. ***•erínlerín tíşlemek*** a-şi muşca buzele; a se căi. // ***•erín boyasî*** ruj.
erínastî *s.* murmur. // ***•erínastî konîşmak*** a vorbi în barbă. ***•erínastî okîmak*** a murmura; a fredona.
erínastîokîlgan *adj.* fredonat; murmurat; îngânat.
eríne-eríne *adv.* alene; agale.
eríníğuka I. *adj.* sfătos; subtil; rafinat. **II.** *s.* orator.
erínísarkkan *adj.* bosumflat; îmbufnat.
erínleme *s.* labializare.
erínlemek *v.t.* a labializa.
erínlengen *adj. (lingv.)* labializat; labial.
erínlenmegen *adj. (lingv.)* nelabializat; nelabial.
erínlenmek *v.i.* a se labializa.
erínlew *s.* labializare.
erínlí *adj. (lingv.)* labial. // ***•erínlí sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală labială.
erínme *s.* trândăvie.
erínmek *v.i.* a-i fi lene. // ***•konîşmaga eríne*** îi e lene să vorbească.
erínsarkîtmasî *s.* bosumflare; îmbufnare.
erínsíz *adj. (lingv.)* nelabial. // ***•erínsíz sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală nelabială.
erínşek *adj.* leneş; trândav; indolent.
erínşeklík *s.* lene; lâncezeală.
erínúw *s.* trândăvie.
eríşewuygan *adj.* supărăcios.
eríşewuyma *s.* arţag; irascibilitate.
erîşken *adj.* înfuriat; mâniat; supărat; enervat.
erîşme *s.* furie; mânie; supărare; enervare.
erîşmek *v.i.* a se înfuria; a se mânia; a se supăra; a se enerva.
erîşte *s. (gastron.)* fidea.
erîştírmek *v.t.* a înfuria; a mânia; a supăra; a enerva.
erîştírúwğî *adj.* supărător; enervant.
erîşúw *s.* **1.** enervare; supărare; cătrănire. **2.** furie; mânie; supărare; enervare.
Erítriye *s. (topon.)* Eritreea.
erk *s.* **1.** putere; forţă. **2.** influenţă.
erkáan *s.* **1.** demnitar; înalt funcţionar. **2.** militant; activist. **3.** ofiţer superior. **4.** *(fig.)* cale; mijloc.
erkáanlîk *s.* militantism; activism.
erke I. *adj.* alintat; răsfăţat. **II.** *s. (fiz.)* energie. // ***•erke sarfiyatî*** consum de energie. ***•erke şokragî*** sursă de energie. ***•kúneş erkesí*** energie solară. ***•şagîlgan erkesí*** energie electrică. ***•seriyet erkesí*** energie mecanică. ***•tane erkesí*** energie atomică.
erkebílímí *s.* energetică.
erkek I. *adj.* **1.** bărbătesc; masculin. **2.** *(fig.)* curajos; brav; viteaz. **II.** *s.* **1.** bărbat. **2.** soţ. **3.** *(d. copci)* moş. **4.** *(zool., orn.)* mascul; bărbătuş. // ***•erkek ázír urba bólmesí*** raionul de confecţii pentru bărbaţi. ***•erkek îştanî*** chiloţi bărbăteşti. ***•erkek kondîrasî/ayakkabîsî*** pantofi bărbăteşti. ***•erkek pijamasî*** pijama bărbătească. ***•erkek şorabî*** ciorapi bărbăteşti. ***•erkek takîmî*** costum bărbătesc. ***•otîz-kîrk yaşînda erkek*** bărbat în vârstă de vreo treizeci-patruzeci de ani. ***•şípt erkekler meçí*** *(sport)* meci la dublu bărbaţi. ***•túşlerímníñ erkegísíñ*** eşti bărbatul viselor mele.
erkekbîzaw *s.* viţel.
erkekboşîk *s.* căţel.
erkekeşkí *s.* ţap; căprior.
erkekğiylan *s.* căprior; ţap.
erkekkarağa *s.* căprior.
erkekleşme *s. (med.)* virilism; virilizare.
erkekleşúw *s. (med.)* virilism; virilizare.
erkeklík *s.* **1.** bărbăţie. **2.** *(fig.)* virilitate. // ***•erkeklík bezí*** *(anat.)* scrot. ***•erkeklík dalî*** *(anat.)* penis.
erkekmaral *s.* căprior.
erkekmîşîk *s.* motan; cotoi.
erkekşe *adv.* bărbăteşte; vitejeşte; în mod curajos.
erkekşík *s. (bot.)* stamină.
erkektúlkí *s.* vulpoi.
erkeleme *s.* imitare; reproducere.
erkelemek *v.t.* **1.** a răsfăţa; a răzgâia; a alinta. **2.** a imita.
erkelenealmagan *adj.* inimitabil.
erkelengen *adj.* **1.** îngânat; imitat. **2.** alintat; răsfăţat; răzgâiat; cocoloşit.
erkelenmek *v.i.* a se răsfăţa; a se răzgâia; a se alinta.
erkelenmiykalîr *adj.* inimitabil.
erkeletme *s.* alintare; răsfăţ; răzgâiere; cocoloşire.
erkeletmek *v.t.* a răsfăţa; a răzgâia; a alinta.
erkeletúw *s.* alintare; răsfăţ; răzgâiere; cocoloşire.
erkelew *s.* imitare; reproducere.
erkelewğí *s.* imitator.
erkelewğí, kawerengí- *s. (orn.)* mierloi american brun *(lat., Toxostoma rufum)*.
erkelewğí, şimaliy- *s. (orn.)* mierloi american *(lat., Mimus polyglottos)*.
erkelí *adj.* energic; energetic.
Erkel'níñ-şílí *s. (orn.)* potârnichea frankolin Erckel *(lat., Francolinus erckelii)*.
erkin *adj.* liber; independent.
erkinğí *s., adj.* liberal.
erkinğílík *s.* liberalism.
erkinlík *s.* libertate; independenţă; autodeterminare.
erklí *adj.* **1.** puternic. **2.** influent.
erlík *s.* bărbăţie; virilitate.
ermeniy I. *adj.* armenesc. **II.** *s., adj.* armean.
ermeniyğe I. *adv.* armeneşte; în limba armeană. **II.** *s. (limba)* armeană.
Ermenístan *s. (topon.)* Armenia.
ernew *s.* **1.** marginea farfuriei. **2.** obadă *(la roată)*. **3.** jug; obadă *(instrument de tortură)*.
ernike *s. (bot.)* podbal-de-munte; arnică; carul-pădurilor; ţâţa-oii *(lat., Arnica montana)*.
erotik *adj.* erotic.

erotism *s.* erotism.
erte *adv.* devreme; din vreme; de dimineaţă. // ***•bîyîl buzlar erte írídí*** anul acesta dezgheţul a venit mai devreme. ***•eger dersleríñ bolsa, erten erte tursatîrman*** dacă ai lecţii dimineaţa te voi trezi devreme.
erte-ğarîk *adv.* devreme; din vreme; de dimineaţă; pe lumină.
erteleme *s.* suspendare; amânare.
ertelemek *v.t.* a amâna.
ertelengen *adj.* amânat.
ertelenme *s.* amânare.
ertelenmek *v.i.* a fi amânat. // ***•bayrak ğaldama ozîşlarî ertelendí*** probele de ştafetă la înot s-au amânat.
ertelenúw *s.* amânare.
ertelew *s.* suspendare; amânare.
ertem *s.* bună creştere; politeţe; amabilitate.
erten I. *adj.* de dimineaţă; matinal. **II.** *adv.* devreme; din vreme; dimineaţa; în cursul dimineţii. **III.** *s.* dimineaţă. // ***•erten ğetíşken*** precoce. ***•erten men*** de dimineaţă. ***•kayîrlî erten!*** bună dimineaţa! ;
erten-beerten *adv.* din dimineaţă în dimineaţă.
ertenden *adv.* din vreme.
ertenden-ertenge *adv.* din dimineaţă în dimineaţă.
erten-erten *adv.* dis-de-dimineaţă.
ertenge *adv.* pentru dimineaţă.
ertengeşík *adv.* până dimineaţa.
ertengí *adj.* de dimineaţă. // ***•ertengí aş*** micul dejun.
ertengísí *s.* cel de dimineaţă.
erten-ğarîk *adv.* devreme; din vreme; de dimineaţă; pe lumină.
erteninkişaf *s.* precocitate.
erteninkişaflî *adj.* precoce.
ertenlík I. *adj.* de dimineaţă; matinal. **II.** *s.* mic dejun.
ertesí *adj.* următor. // ***•bayram ertesí*** după sărbătoare. ***•ertesí kún*** a doua zi.
Ertogrîl *s. (antrop. m.)* "Cavalerul justiţiar".
erzak *s.* alimente; hrană; provizii. // ***•erzak ambarî*** depozit de alimente. ***•erzak túkáanî*** alimentară.
erzakkana *s.* cămară.
erzakşî *s.* merceolog.
erzakşîlîk *s.* merceologie.
erzen *adj.* ieftin.
erzenleşken *adj.* ieftinit.
erzenleşme *s.* ieftinire.
erzenleşmek *v.i.* a se ieftini.
erzenleşúw *s.* ieftinire.
erzenletmek *v.t.* a ieftini; a reduce preţurile.
erzenlík *s.* ieftinire.
es *s.* **1.** *(muz.)* pauză. **2.** respiraţie; răsuflare; suflare. **3.** memorie; amintire; minte. // ***•esín almak*** a se inspira. ***•esín tartmak*** a respira; a răsufla; a sufla.
esaluw *s.* inspirare; aspirare.
esaret *s.* **1.** robie; sclavie. **2.** asuprire; opresiune; jug. // ***•esaret astîna almak*** a înrobi; a subjuga.
esaretşí I. *adj.* sclavagist. **II.** *s.* asupritor; opresor; exploatator; tiran; zbir.
esarettenasudeleşken *adj.* dezrobit.
esarettenasudeleşme *s.* dezrobire.
esas I. *adj.* fundamental; de bază; principial. **II.** *s.* **1.** temelie; fundament. **2.** *(fig.)* temei; bază. // ***•esasî yok*** nu este adevărat.
esasfíkír *s. (fil.)* teză.
esasğón *s. (geogr.)* punct cardinal.
esasiy *adj.* fundamental; de bază; principial.
esaslagan *s.* aşezător; ctitor; fondator; întemeietor.
esaslama *s.* ctitorire; fondare; întemeiere.
esaslamak *v.t.* a ctitori; a fonda; a întemeia.
esaslandîrma *s.* coroborare; fundamentare.
esaslandîrmak *v.t.* **1.** a fundamenta; a consolida. **2.** *(fig.)* a confirma; a adeveri.
esaslandîruw *s.* coroborare; fundamentare.
esaslangan *adj.* **1.** confirmat; adeverit. **2.** bazat; fundamentat.
esaslanma *s.* adeverire; argument; argumentare; confirmare.
esaslanmak *v.i.* **1.** a se baza; a se fundamenta. **2.** a se confirma; a se adeveri.
esaslanuw *s.* adeverire; argument; argumentare; confirmare.
esaslaw *s.* ctitorire; fondare; întemeiere.
esaslî *adj.* **1.** fundamentat; întemeiat. **2.** confirmat; adeverit.
esasnúmune *s.* prototip.
esassíz *adj.* nefondat; neîntemeiat.
Esat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fericit".
esef *s.* regret; tristeţe. // ***•esef etmek*** a regreta. // ***•esef men*** cu regret.
eseflendírmek *v.t.* a supăra; a amărî.
eseflenmek *v.i.* a se întrista; a se amărî.
eseflí *adj.* mâhnit; trist; afectat.
eseme *s.* logică.
esemelí *adj.* logic; raţional.
esemesíz *adj.* ilogic; iraţional.
esen *adj.* sănătos; teafăr. // ***•esen barîñíz!*** mergeţi sănătoşi! ; ***•esen bolîñíz, darîsî başîñízga!*** vă mulţumesc, asemenea! ;
esengírgen *adj.* înfiorat; sperios; speriat.
esengírme *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
esengírmek *v.i.* a tresări; a se înfiora; a se speria.
esengírtken *adj.* înfiorător.
esengírúw *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
Esen-Kóy *s. (topon.)* Esechioi *(jud. Constanţa).*
esenleme *s.* salutare.
esenlemek *v.t.* a saluta; a da bineţe.
esenleşmek *v.i.* a se saluta; a-şi da bineţe.
esenlew *s.* salutare.
esenlík *s.* sănătate.
esensa *s.* esenţă; extract.
esen-saw *adv.* sănătos; teafăr. // ***•esen-saw kalîñíz!*** rămâneţi sănătoşi! ;
eser *s.* **1.** operă; creaţie. **2.** faptă; fapt. **3.** urmă; semn; indiciu. // ***•edebiy eser*** operă literară. ***•Eminesku eserlerí*** operele lui Eminescu. ***•sanat eserí*** operă de artă. ***•tekmíl eserler*** opere complete.
eserbolgan *adj.* creat; plăsmuit.
esew *s.* logică.
eshabe *s. (relig.)* apostol.
esím *s. (d. vânt)* zefir; boare; adiere.
esín *s.* **1.** *(d. vânt)* zefir; boare; adiere. **2.** *(fig.)* inspiraţie.
esíndírme *s.* insuflare.
esíndírmek *v.t.* a inspira; a insufla.
esíndírúw *s.* insuflare.
esínlí *adj.* inspirat.
esínsíz *adj.* neinspirat.
esíntí *s. (d. vânt)* zefir; boare; adiere.
esír *s.* **1.** prizonier; captiv. **2.** sclav; rob. // ***•harbiye esírí*** *(mil.)* prizonier de război.
esírbolgan *adj.* înrobit.
esírdege *s.* **1.** sclav; rob. **2.** prizonier; captiv.
esírdegediy *adj.* servil.
esírdegeğí *adj.* sclavagist.
esírdegelík *s.* **1.** sclavie; robie. **2.** prizonierat; captivitate.
esíre *s. f.* sclavă.
esíretúw *s.* capturare; prindere; înrobire.
esírgeme *s.* **1.** exonerare; iertare; cruţare. **2.** pază; apărare; pledoarie; protejare.
esírgemek *v.t.* **1.** a feri; a proteja; a menaja. **2.** a ierta; a cruţa; a se îndura de... ;
esírgengen *adj.* **1.** iertat; cruţat. **2.** ferit; protejat; menajat.
esírgenmek *v.i.* **1.** a fi iertat; a fi cruţat. **2.** a se feri; a se proteja; a se menaja.
esírgew *s.* **1.** exonerare; iertare; cruţare. **2.** pază; apărare; pledoarie; protejare.
esírgewğí I. *adj.* iertător. **II.** *s., adj. (d. persoane)* protector; apărător.
esírğí *adj.* sclavagist.
esírík *adj.* **1.** beat; turmentat. **2.** exaltat; extaziat.
esíríklík *s.* **1.** beţie; turmentare; ebrietate. **2.** exaltare; extaz.
esírlík *s.* **1.** prizonierat; captivitate. **2.** sclavie; robie.
esírme *s.* **1.** exaltare; extaz. **2.** beţie; turmentare; ebrietate.
esírmek *v.i.* **1.** a se îmbăta; a se turmenta. **2.** a se exalta; a se extazia.
esírtken *adj.* îmbătător; ameţitor.
esírtmek *v.t.* a îmbăta.
esírúw *s.* **1.** exaltare; extaz. **2.** beţie; turmentare; ebrietate.
eskarpen *s.* escarpen.
eskimos *s., adj.* eschimos; eschimoasă.
eskinaz *s.* bancnotă.
eskí I. *adj.* **1.** antic; vechi; străvechi; învechit; perimat. **2.** *(d. oameni)* fost. **3.** *(lingv.)* arhaic. **4.** antecedent. **II.** *s.* haină veche; cârpă; zdreanţă; treanţă. // ***•bebek eskísí*** scutec. ***•eskí asker*** *(mil.)* veteran. ***•eskí ğezalar*** antecedente penale. ***•eskí káát*** maculatură. ***•eskí múdúr*** fostul director. ***•eskí ótmek*** pâine veche. ***•eskí şak*** *(ist.)* antichitate. ***•eskí şarap*** vin vechi. ***•eskí şekílínde onarîm*** restaurare. ***•eskí sóz*** arhaism. ***•eskí tarzda*** în stil vechi. ***•eskí tíller*** limbi vechi. ***•eskí urba*** haine vechi; ţoală. ***•eskí zamanlarda*** pe vremuri.
eskíbarlîkbílímğísí *s.* paleontolog.
eskíbarlîkbílímí I. *adj.* paleontologic. **II.** *s.* paleontologie.
eskíbarlîkbílímlí *adj.* paleontologic.
eskíde *adv.* în trecut; în vechime.
eskíden *adv.* **1.** înainte vreme; în trecut. **2.** din trecut; de demult; din vechime.
eskídenkelme *adj.* vechi; străvechi; antic.
eskíğí *s.* **1.** negustor de haine vechi. **2.** anticar.

eskíğíkana *s.* anticariat.
Eskí-Kale/Aklîk *s. (topon.)* Chilia Veche *(jud. Tulcea).*
eskílík *s.* **1.** vechime. **2.** *(d. lucruri)* uzură.
eskírgen *adj.* stătut; perimat; şubred; uzat; perimat; tocit; ponosit.
eskíríp-tozgan *adj.* jerpelit; zdrenţuit; uzat.
eskíríp-tozma *s.* jerpelire; zdrenţuire; uzare.
eskírme *s.* uzură; tocire; perimare.
eskírmek *v.i.* a se învechi; a se uza; a se deteriora; a se toci.
eskírtmek *v.t.* a uza; a deteriora; a jerpeli; a toci. // •***ğollarda pápíş eskírtmek*** a-şi rupe papucii drumuri; a hoinări; a vagabonda.
eskírúw *s.* uzură; tocire; perimare.
eskísíndiykalgan *adj.* rămas neschimbat; conservat.
eskísíndiytutulgan *adj.* menţinut neschimbat; conservat.
eskísíndiytutuw *s.* menţinere în stare neschimbată; conservare.
eskíyazîlarbílímí *s.* paleografie.
eskíyazîlarsîzgasî *s.* paleografie.
eslí *adj.* în vârstă; bătrân.
eslígen *s.* îmbătrânit.
eslílík *s.* bătrâneţe.
eslíme *s.* îmbătrânire.
eslímek *v.i.* a îmbătrâni.
Esma *s. (antrop. f., arab.)* "Cea eminentă".
esme *s.* suflare; adiere.
esmek *v.i. (d. vânt)* a sufla; a bate. // •***akîlîna esmek*** a-i trece prin minte; a-i da prin gând. •***ğel esmek*** a bate vântul; a adia. // •***ğel ese*** suflă vântul. •***ğel eseğek*** va bate vântul.
esmer *s., adj. (d. oameni)* brunet; oacheş.
esmer-ğelbege *s. (orn.)* pitulice întunecată *(lat., Phylloscopus fuscatus).*
esmerí *s., adj. (d. oameni)* brunet; oacheş.
esmer-kum-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun brun de nisip *(lat., Riparia paludicola).*
esmerleşmek *v.i.* a deveni brunet.
esmerlík *s.* culoare închisă.
esmer-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar solitar *(lat., Tringa solitaria).*
esmer-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice întunecată *(lat., Phylloscopus fuscatus).*
esmer-sayrak *s. (orn.)* sturz brunet american *(lat., Catharus fuscescens).*
esmer-şîbînğî *s. (orn.)* muscar brun asiatic *(lat., Muscicapa dauurica; Muscicapa latirostris).*
esna *s. (cron.)* moment; timp; clipă. // •***o esnada*** în acel moment.
esnada *adv.* instantaneu; deodată; într-o clipă.
esnaf *s.* meşteşugar; meseriaş. // •***kol esnafî*** artizan.
esnaflîk *s.* meşteşug; meserie. // •***kol esnaflîgî*** artizanat.
esnasînda *adv.* în timpul; pe vremea când. // •***íş esnasînda*** în timpul lucrului.
esnán *num. (arab.)* doi; două.
esnán-aşar *num. (arab.)* doisprezece.
esne *s. (cron.)* moment; timp; clipă.
esnek *adj. (fiz.)* elastic.
esneklík *s. (fiz.)* elasticitate.
esneme *s.* **1.** căscat. **2.** *(fiz.)* elasticitate.
esnemek *v.i.* **1.** a căsca. **2.** *(fiz.)* a se îndoi; a se încovoia.
esnetmek *v.t.* **1.** *(fiz.)* a îndoi; a încovoia. **2.** a determina să caşte.
esnew *s.* **1.** căscat. **2.** *(fiz.)* elasticitate.
esniyin *num. (arab.)* doi; două.
esniyin-aşar *num. (arab.)* doisprezece.
Esra *s. (antrop. f., arab.)* "Călătorie nocturnă".
esrar *s.* **1.** canabis; marijuana; haşiş. **2.** mister; taină; enigmă.
esrarengiz *adj.* misterios; tainic; enigmatic; mistic.
esrarengizlík *s.* misticism.
estekalganlar *s., pl. (lit.)* memorii; amintiri; autobiografie.
Ester *s. (topon., localitate desfiinţată)* Ester *(jud. Constanţa).*
estetik *adj.* estetic.
estetika *s.* estetică.
estetikağî *s.* estetician; esteticiană.
estetiklík *s. (fil.)* estetism.
estompa *s. (arte plastice)* estompă.
estompalamak *v.t. (arte plastice)* a estompa.
eston *s., adj.* eston; estonian.
estonğa **I.** *adv.* în limba estonă. **II.** *s. (limba)* estonă.
Estoniye *s. (topon.)* Estonia.
estoniyelí *s., adj.* eston; estonian.
esúw *s.* **1.** adiere; suflare; rafală de vânt. **2.** suflare; adiere.
eş *s.* **1.** pereche. **2.** asemănare. **3.** pereche; soţ şi soţie. // •***eş okîlgan sóz*** *(gram.)* omonim. •***eşí tabîlmaz*** neasemuit. •***eşí yok*** fără seamăn.
eşalot-soganî *s. (bot.)* haşmă; ceapă-franţuzească; eşalot *(lat., Allium ascalonicum).*
eşantiyon *s.* model; mostră; eşantion.
eşañlam *s.* sinonim.
eşañlamlî *adj. (lingv.)* sinonim.
eşañlamlîk *s. (lingv.)* sinonimie.
eşapament *s.* eşapament.
eşarp *s.* eşarfă.
eşdeger *s.* echivalent.
eşdegerlí *adj.* echivalent.
eşdegerlík *s.* echivalenţă.
eşdegerlítutulgan *adj.* echivalat.
eşdegerlítutuw *s.* echivalare.
eş-dost *s.* cunoştinţe; prieteni; amici.
eşegí, onagar- *s. (zool.)* măgar-sălbatic *(lat., Equus hemionus onager).*
eşek *s. (zool.)* măgar; asin *(lat., Equus asinus).*
eşekdawasî *s. (mat.)* teorema lui Pitagora.
eşek-ğerpenegí *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium).*
eşek-kómbelegí *s. (bot.)* zbârciog; ciuciulete *(lat., Morchella esculenta).*
eşekkulagî *s. (bot.)* tătăneasă; boracioc; gavăţ *(lat., Symphytum officinale).*
eşeklík *s.* măgărie.
eşekotî *s. (bot.)* luminiţă; iarba-asinului *(lat., Oenothera biennis; Oenothera communis).*
eşek-sarîğasî *s. (ent.)* gărgăun *(lat., Vespa crabro).*
eşekzarafetí *s.* grosolănie; bădărănie.
eşekzarafetlí *adj.* grosolan; bădăran.
eşiya *s.* **1.** obiect; lucru. **2.** bagaj. **3.** mobilier. // •***gúmrúkten muwaff eşiya*** obiecte scutite de taxe vamale. •***kabaát eşiyasî*** corp delict. •***kîymetlí eşiya*** obiecte de valoare. •***sabîsîz eşiya*** lucrul nimănui. •***şahsiy eşiya*** efecte personale. •***úy/tóşeme eşiyasî*** mobilier.
eşiyalî *adj.* mobilat.
eşiyalîk *s.* portbagaj.
eşiyasîz *adj.* nemobilat.
eşík *s.* **1.** uşă. **2.** cortină.
eşílgen *adj.* **1.** scurmat; scormonit; răscolit. **2.** surpat; prăvălit.
eşílme *s.* **1.** scurmare; scormonire; răscolire. **2.** surpare; prăvălire.
eşílmek *v.i.* **1.** a se scurma; a se scormoni; a se răscoli. **2.** a se surpa; a se prăvăli.
eşílúw *s.* **1.** scurmare; scormonire; răscolire. **2.** surpare; prăvălire.
eşít *adj.* egal.
eşítílgen *adj.* auzit.
eşítílgenler *s., pl.* zvon.
eşítílmegen *adj.* nemaiauzit.
eşítílmek *v.i.* a se auzi. // •***binanîñ arkasîndan dawuşlar eşítíle*** se aud sunete dinspre spatele clădirii.
eşítílmiykalgan *adj.* nemaiauzit.
eşítír-eşítmez *adv.* fără întârziere; imediat; îndată; numaidecât; deodată.
eşítken **I.** *adj.* auditiv. **II.** *s.* ascultător.
eşítleme *s.* egalizare.
eşítlemek *v.t.* a egaliza. // •***paydalarnî eşítlemek*** *(mat.)* a aduce la acelaşi numitor.
eşítlengen *adj.* egalizat.
eşítlew *s.* egalizare.
eşítlí *adj.* echitabil.
eşítlík *s.* egalitate. // •***eşítlík işaretí*** *(mat.)* semnul egalităţii.
eşítme *s.* auz. // •***eşítme tuyuwî*** simţul auzului.
eşítmegenkíşí *adj.* surd. // •***eşítmegenkíşí bolmak*** a se face că nu aude; a face pe surdul; a se face că plouă.
eşítmek *v.i., v.t.* a auzi. // •***eşíte barmak*** a desluşi un sunet. •***kulagî awur eşítmek*** a fi tare/fudul de urechi. •***ómírínde eşítmek*** a auzi în viaţa lui; a pomeni. // •***eşítkeníme kóre*** după cum am auzit. •***eşítkeníñíz dogrî*** ceea ce aţi auzit este adevărat. •***men ózím eşítmedím*** eu personal n-am auzit.
eşítmekten *adv.* din auzite.
eşítmeme *s.* asurzire; surzire.
eşítmemek *v.i.* a asurzi; a surzi.
eşítmez *adj.* surd.
eşítmezlík *s.* faptul de a nu auzi; surzenie; surditate.
eşítmezlíkten *adv.* din neştiinţă; din necunoaştere. // •***eşítmezlíkten kelmek*** a se face că nu aude; a face pe surdul; a se face că plouă.
eşítsíz *adj.* inegal.
eşítsízlík *s.* inegalitate. // •***toplîm eşítsízlígí*** inegalitate socială.
eşítúw *s.* auz.
eşkenar *adj. (mat.)* echilateral. // •***eşkenar dórtkeñ*** *(mat.)* romb. •***eşkenar úştírsek*** *(mat.)* triunghi echilateral.
eşkí *s.* **1.** *(zool.)* capră *(lat., Capra hircus).* **2.** *(fig.)* om încăpăţânat; om îndărătnic. **3.** *(zool.)* căprioară; cerboaică; ciută *(lat., Capreolus capreolus).* // •***dak eşkísí*** capră-neagră. •***eşkí kîlî*** păr de capră.
eşkíayagî *s. (bot.)* piciorul-caprei *(lat., Aegopodium podagraria).*
eşkí-burgasî *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea).*

eşkíkuyrugî *s. (bot.)* părul-porcului *(lat., Equisetum telmateja)*.
eşkímúyúzí *s.* **1.** roşcovă. **2.** *(bot.)* roşcov *(lat., Ceratonia siliqua)*.
eşkí-peşmegí *s. (bot.)* creasta-cocoşului *(lat., Clavaria flava)*.
eşkísakalî *s. (bot.)* barba-caprei; ţâţa-caprei *(lat., Tragopogon pratensis; Tragopogon major)*.
eşkísawar *s. (orn.)* caprimulg; păpăludă; lipitoare *(lat., Caprimulgus europaeus)*.
eşkísawar, boz-başlî- *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
eşkísawar, kîzîl-eñselí- *s. (orn.)* caprimulg cu ceafă roşie *(lat., Caprimulgus asiaticus)*.
eşkísawar, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* caprimulg cu gât roşu *(lat., Caprimulgus ruficollis)*.
eşkísawar, sarî- *s. (orn.)* caprimulg auriu *(lat., Caprimulgus eximius)*.
eşkísawarî, Amerika- *s. (orn.)* caprimulg american *(lat., Chordeiles minor)*.
eşkísawarî, Kîzîl-Deñíz- *s. (orn.)* caprimulg de Nil *(lat., Caprimulgus nubicus)*.
eşkísawarî, Sykes'níñ- *s. (orn.)* caprimulgul lui Sykes *(lat., Caprimulgus mahrattensis)*.
eşkísawarî, şól- *s. (orn.)* caprimulg de deşert *(lat., Caprimulgus aegyptius)*.
eşkísawarî, tarla- *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
eşkí-sedefí *s. (bot.)* ciumărea; iarba-ciumei *(lat., Galega officinalis; Ruta capraria)*.
eşkí-sewetí *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.
eşkísí, dak- *s. (zool.)* capră-neagră *(lat., Rupicapra rupicapra)*.
eşkísí, ibeks- *s. (zool.)* capră-de-stâncă; ibex *(lat., Capra ibex)*.
eşkí-talî *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.
eşkí-toragî *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.
eşkîya *s.* haiduc.
eşkîyalîk *s.* haiducie.
eşleme *s.* sincronizare.
eşlemek *v.t.* a sincroniza.
eşleşken *adj.* sincronizat.
eşleşme *s.* sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
eşleşmek *v.i.* a se sincroniza.
eşleşúw *s.* **1.** simultaneitate. **2.** sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
eşlew *s.* sincronizare.
eşlí *adj.* cu pereche; împerecheat; sincronizat; acompaniat.
eşlígíaktarîlgan *adj.* asemuit; asimilat.
eşlík *s.* asemănare; similititudine; acompaniere. // **•*eşlík etmek*** a însoţi.
eşlíkaktarmasî *s.* asemuire; asimilare.
eşlíkbolgan *adj.* acompaniat; însoţit.
eşlíketken *s.* acompaniator; însoţitor.
eşmek *v.t.* **1.** a scurma; a scormoni; a răscoli. **2.** a surpa; a prăvăli.
eşraf *s.* personalităţi de seamă; persoane importante; notabilităţi.
eşseslí *s., adj. (lingv.)* omonim.
eşseslílík *s. (lingv.)* omonimie.
eşsíz *adj.* **1.** impar. **2.** incomparabil; fără pereche.
eştiyer *s.* echivalent.
eştiyerlí *adj.* echivalent.
eştiyerlík *s.* echivalenţă.
eşúw *s.* **1.** surpare; prăvălire. **2.** scurmare; scormonire; răscolire.
eşzamanlî *adj.* sincronic; simultan; concomitent.
eşzamanlîk *s.* sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
et *s.* **1.** carne. **2.** *(la fructe)* miez; pulpă. // **•*başnîñ etín aşamak*** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. **•*et baylamak*** a se cicatriza. **•*et tartmak/toramak/kîymak*** a toca carne. **•*etten túşmek*** a pierde din greutate; a slăbi. // **•*badiy/órdek etí*** carne de raţă. **•*başmak etí*** carne de mânzat. **•*bîzaw etí*** carne de viţel. **•*domîz etí*** carne de porc. **•*et árúw píşmegen*** carnea nu e bine friptă. **•*et bek maylî*** carnea e prea grasă. **•*et konservî*** conservă de carne. **•*et suwî*** supă de carne. **•*et tartma maşinasî*** maşină de tocat. **•*et taze mí?*** carnea e proaspătă? ; **•*etníñ daamî*** gustul cărnii. **•*kayday et ístiysíñíz?*** de care carne doriţi? ; **•*kaynatuwlî et*** *(gastron.)* rasol. **•*kaz etí*** carne de gâscă. **•*koy etí*** carne de oaie. **•*kozî etí*** carne de miel. **•*kuş etí*** carne de pasăre. **•*pepiy etí*** carne de curcan. **•*şípşe etí*** carne de pui. **•*sîyîr/tuwar etí*** carne de vită. **•*tartuwlî et*** carne tocată. **•*tawuk etí*** carne de găină. **•*toñdîrîlgan/buzlak et*** carne congelată.
etajera *s.* etajeră.
etalon *s.* etalon.
etan *s. (chim.)* etan.
etaşagan *adj.* carnivor.
etaşamaz *adj.* vegetarian.
etbaylagan *adj. (d. plăgi)* cicatrizat; închis.
etegíneğabîşuw *s.* implorare.
etek *s.* **1.** *(la îmbrăcăminte)* poală. **2.** *(geogr.)* poale. **3.** fustă. // **•*etegíne ğabîşmak*** a cădea la poalele cuiva; a se arunca la picioarele cuiva. **•*etek ópmek*** a săruta poalele; a se linguşi. **•*eteklerí zíl şalmak*** a nu mai putea de bucurie. // **•*dak etegí*** poalele muntelui. **•*etek kuyrugî*** trenă.
eteklík *s.* fustă. // **•*katmerlí eteklík*** fustă plisată. **•*sîzîklî eteklík*** fustă cu dungi. **•*túz eteklík*** fustă dreaptă.
etekóbúw *s.* flatare; linguşire; măgulire.
etekópken *adj.* flatant; linguşitor; măgulitor.
etekşí *s., adj.* afemeiat; muieratic; fustangiu.
etene *s. (anat.)* placentă.
eter *s.* **1.** *(chim.)* eter. **2.** *(mat.)* egal.
eterlí *adj. (chim.)* eteric.
eteroğen *adj.* eterogen.
etğargan *s. (med.)* panariţiu.
Ethem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel brunet".
etiketa *s.* etichetă *(şi fig.)*.
etiketalama *s.* etichetare.
etiketalamak *v.t.* a eticheta.
etiketalangan *adj.* etichetat.
etiketalanmak *v.i.* a se eticheta.
etiketalî *adj.* etichetat.
etiketasalîngan *adj.* etichetat.
etiketasalma *s.* etichetare.
etilena *s. (chim.)* etilenă.
etilik *adj. (chim.)* etilic.
etimoloğik *adj.* etimologic.
etimoloğiya *s.* etimologie.
etimoloğiyağî *s.* etimolog.
etimoloğiyalî *adj.* etimologic.
Etiyopiye *s. (topon.)* Etiopia.
Etiyopiye-karlîgaşî *s. (orn.)* rândunică etiopiană *(lat., Hirundo aethiopica)*.
etiyopiyelí *s., adj.* etiopian.
etík *s.* gheată; bocanc; ciubotă.
etílgen *adj.* **1.** *(gram.)* pasiv. **2.** care suportă. // **•*teksif etílgen sút*** lapte condensat.
etílme *s. (gram.)* pasiv; diateză pasivă.
etílmegen *adj.* nefăcut.
etílmek *v.i.* a se face; a se efectua; a se executa; a se realiza. // **•*takip etíleğek ğol*** rută.
etílmez *adj.* care nu se face. // **•*itiraz etílmez*** incontestabil. **•*tahammúl etílmez*** insuportabil. **•*tahmin etílmez*** imprevizibil. **•*tahrip etílmez*** indestructibil. **•*taksim etílmez*** *(mat.)* indivizibil. **•*tarif etílmez*** inexplicabil.
etílúw *s. (gram.)* pasiv; diateză pasivă.
etkafa(lî) *adj.* greu de cap; greoi la minte; prost; prostănac.
etken **I.** *adj. (gram.)* activ. **II.** *s.* **1.** *(chim.)* agent. **2.** făptaş. // **•*dawa etken*** *(jur.)* reclamant. **•*etken fiil/figel*** *(gram.)* diateză activă. **•*teslím etken*** furnizor. **•*zarar etken*** nociv.
etkí *s.* **1.** influenţă; efect; înrâurire; consecinţă; repercusiune. **2.** *(fiz.)* acţiune. // **•*ek etkíler*** fenomene secundare. **•*etkí tepkí tuwurur*** acţiunea generează reacţiune. **•*ters etkí*** *(fiz.)* reacţie.
etkílegen *adj.* impresionant; copleşitor.
etkíleme *s.* influenţare; înrâurire; afectare; impresionare.
etkílemek *v.t.* a influenţa; a înrâuri; a afecta; a impresiona.
etkílengen *adj.* impresionat; influenţat; copleşit.
etkílew *s.* influenţare; înrâurire; afectare; impresionare.
etkílewğí *adj.* impresionant.
etkílí *adj.* eficace.
etkílíetílgen *adj.* eficientizat.
etkílíetúw *s.* eficientizare.
etkílílík *s.* eficacitate.
etkín *adj. (chim.)* activ.
etkínleşken *adj. (chim.)* activat.
etkínleştírmek *v.t. (chim.)* a activa.
etkínleştírúw *s. (chim.)* activare.
etkísíz *adj. (chim.)* inactiv.
etkísízkopkan *adj.* spontan; involuntar.
etkísízkopma *s.* spontaneitate.
etkísízleşken *adj.* neutralizat.
etkísízleştírme *s.* neutralizare.
etkísízleştírmek *v.t.* a neutraliza.
etkísízleştírúw *s.* neutralizare.
etlí *adj.* **1.** cărnos; musculos. **2.** *(gastron.)* cu carne. **3.** *(d. fructe)* cărnos. // **•*etlí pílaw*** pilaf cu carne.
etlí-ğanlî *adj.* viguros; robust.
etlí-kanlî *adj.* viguros; robust.
etme *s.* săvârşire; efectuare.
etmeden *adv.* fără a face.
etmegen *adj.* care nu face.
etmek *v.t.* **1.** a face; a efectua; a săvârşi. **2.** a valora; a preţui; a costa. // **•*abat etmek*** a popula; a

construi; a renova; a moderniza. •***adañka etmek*** a externa. •***ádet etmek*** a se obişnui să...; a lua obiceiul să... ; •***adliyege teslím etmek*** *(jur.)* a conferi justiției. •***ağele etmek*** a da zor; a se grăbi. •***agîn etmek*** a ataca. •***akîl etmek*** a-şi pune mintea la treabă; a lua seamă; a chibzui; a intui. •***alay etmek*** a ironiza; a lua în zeflemea. •***árúw etmek*** a face bine; a vindeca; a însănătoşi. •***ast etmek*** a învinge; a birui; a supune; a subordona; a subjuga. •***ast-úst etmek*** a răsturna cu susul în jos; a răscoli; a răvăşi; a dezorganiza; a anihila. •***ateş etmek*** *(d. arme de foc)* a trage; a se descărca. •***ayîp/rezil etmek*** a face de râs. •***başlîk etmek*** a călăuzi; a ghida. •***baştan kaber etmek*** a prevesti. •***baştan tayîn etmek*** a predestina. •***berayet etmek*** *(jur.)* a achita; a clasa. •***beş paralîk etmek*** a face pe cineva de două parale; a-l înjosi. •***bíle-bíle etmek*** a premedita. •***dawet etmek*** a invita; a convoca. •***delí etmek*** a înnebuni de cap pe cineva. •***dewam etmek*** a continua. •***deweran etmek*** a circula; a se mişca. •***dîkkat etmek*** a fi atent. •***ekíkat etmek*** a dubla. •***esef etmek*** a regreta. •***eşlík etmek*** a însoți. •***feda etmek*** a sacrifica; a jertfi. •***ğelen tîşî etmek*** a expulza; a exila. •***ğer men bír etmek*** a face una cu pământul. •***ğîbîr-ğîbîr etmek*** a nu avea stare; a se foi; a se fâțâi. •***ğok/yok etmek*** a nimici; a distruge; a zdrobi. •***ğolşîlîk etmek*** a călători; a voiaja. •***góñílín etmek*** a-i face pe plac; a-l mulțumi; a-l satisface. •***hakkaret etmek*** a insulta; a jigni. •***hakkîn ida etmek*** a-şi aroga dreptul de...; a revendica ceva. •***hal etmek*** a soluționa; a rezolva; a aranja. •***halás etmek*** a elibera; a pune în libertate. •***hasret etmek*** a consacra; a dedica. •***hawale etmek*** a preda; a încredința. •***hediye etmek*** a face cadou. •***her degenín etmek*** a-i face cuiva toate poftele; a-l răsfăța. •***hiğif etmek*** a satiriza. •***hikáye etmek*** a povesti; a relata; a istorisi. •***hisse/pay etmek*** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. •***idam etmek*** *(jur.)* a condamna la moarte; a executa; a supune la pedeapsa capitală. •***ifade etmek*** a exprima. •***ihraş etmek*** a exporta; a elimina; a expulza. •***ikamet etmek*** a domicilia; a locui. •***ilave etmek*** a adăuga; a anexa; a alipi. •***inkáar etmek*** a nega. •***isiyan etmek*** a protesta; a se revolta; a se răscula. •***itibarîn iyade etmek*** a reabilita pe cineva. •***iywalla(h) etmemek*** a nu se ploconi; a nu se umili. •***kabul etmek*** a accepta; a primi; a adopta. •***kanun tîşî etmek*** a scoate în afara legii. •***karşîfaaliyet etmek*** a contracara. •***kasîrastî etmek*** a ascunde sub rogojină; a mușamaliza; a cocoloși. •***kat-kat tertíp etmek*** a suprapune; a pune unul peste altul. •***kawga etmek*** a se lua la ceartă; a se certa. •***kay etmek*** a voma; a vomita. •***kayîr etmek*** a face cuiva un bine; a fi util. •***kayît etmek*** a înregistra; a înmatricula; a înscrie; a marca; a nota; a specifica. •***kayret etmek*** a depune efort; a se strădui. •***kedaylîk etmek*** a cerși. •***keñsuwal etmek*** *(pol.)* a interpela. •***kîlawuzluk etmek*** a călăuzi; a îndruma. •***kiyip etmek*** a se dispune; a chefui; a petrece. •***kîymet takdir etmek*** a estima; a aprecia. •***kol-yúz ifadesí etmek*** a mima. •***kózastî etmek*** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observație. •***kózden eksík etmemek*** a nu scăpa din vedere. •***kulagîna sîrga etmek*** a băga la cap. •***kún etmek*** a-şi petrece zilele; a trăi. •***laf etmek*** a vorbi; a discuta. •***masîrap etmek*** a cheltui. •***maskara etmek*** a batjocori; a face de râs; a compromite; a discredita. •***merak etmek*** a-i da inima ghes; a pofti; a dori; a fi curios. •***meşgúl etmek*** a ocupa; a preocupa. •***mínderastî etmek*** a ascunde sub saltea; a mușamaliza. •***muhabbet etmek*** a conversa amical; a sta de taină; a sta de poveşti. •***músaade etmek*** a permite; a da voie; a îngădui. •***muwamele etmek*** a proceda; a se comporta; a se purta. •***nálet etmek*** a blestema; a afurisi. •***nezaret etmek*** a privi. •***órtíbasuw etmek*** a înveli cu pânză; a mușamaliza. •***oyîn etmek*** a juca festa cuiva; a-i face figura; a-l înșela; a-l păcăli. •***ózín feda etmek*** a se sacrifica. •***para yardîmî etmek*** a acorda ajutor financiar; a subvenționa. •***paranî kópír-şópír etmek*** a toca banii. •***parşa-parşa etmek*** a face bucăți; a face țăndări; a ciopârți. •***payda etmek*** a fi de folos; a avantaja; a părtini. •***pay-pay etmek*** a porționa. •***pazarlîk etmek*** a se tocmi; a se târgui. •***perestiş etmek*** a face curte unei femei; a o curta. •***perşan etmek*** a răvăşi. •***peşman etmek*** a se căi; a avea remuşcări; a-i părea rău; a regreta. •***píkír etmek*** a reflecta; a chibzui; a medita. •***piyda etmek*** a scoate la iveală; a da naștere la; a produce. •***razî etmek*** a-i lua acordul; a-l convinge. •***resmiy tazim etmek*** *(mil.)* a saluta. •***riğa etmek*** a ruga. •***şaka etmek*** a glumi. •***selam etmek*** a transmite salutări. •***şikáyet etmek*** a reclama; a se plânge de. •***şîmar etmek*** a face cuiva cu ochiul; a arăta din ochi. •***síparíş etmek*** a comanda; a da în lucru. •***sóz etmek*** a fi vorba de...; a discuta despre...; a se referi la... ; •***sóztartîşmasî/sózmúnakaşa sî etmek*** a polemiza. •***takas etmek*** a compensa; a despăgubi; a face troc. •***talep etmek*** a cere; a revendica; a reclama. •***tamam etmek*** a întregi; a împlini; a completa. •***tamir etmek*** a repara; a renova; a reface; a drege. •***tapiy/tapîn etmek*** a subordona; a subjuga; a supune. •***tarumar/tar-mar etmek*** a distruge; a nimici; a anihila. •***tarziye etmek*** a scuza. •***tasawur etmek*** a-şi închipui; a-şi imagina; a plănui; a proiecta. •***taziye etmek*** a-şi exprima condoleanțele. •***tebessúm etmek*** a zâmbi; a surâde. •***tenezzúl etmek*** *(d. prețuri)* a ieftini; a micșora. •***tenkîyt etmek*** a critica. •***terbiyesízlík etmek*** a-şi lua nasul la purtare. •***tîlsîm etmek*** a vrăji. •***tîr-tîr etmek*** a trăncăni; a sporovăi. •***torna etmek*** a strunji. •***traş etmek*** a bărbieri; a rade; a tunde; a ciopli; a sculpta; a tăia diamante; a şlefui diamante. •***úmút etmek*** a trage speranță; a nădăjdui. •***úyní ast-úst etmek*** a întoarce casa pe dos. •***uzakses etmek*** a telefona. •***veda etmek*** a-şi lua rămas bun; a-şi lua adio. •***wepat etmek*** a deceda; a muri. •***yardîm etmek*** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. •***yasak etmek*** a interzice. •***yemín etmek*** a jura. •***zarar etmek*** a prejudicia; a dăuna; a păgubi; a ieşi în pagubă. •***zemanet etmek*** a garanta. •***ziyaret etmek*** a vizita. // •***ağele etemen*** mă grăbesc. •***árúw etíp*** cum se cuvine. •***baştan túşúnúp etúw*** premeditare. •***beş para etmez*** nu face nici doi bani. •***ğúrúñúz, riğa etemen!*** intrați, vă rog! ; •***heş raátsíz etmedíñíz*** nu m-ați deranjat deloc. •***işaret etmedíñíz*** n-ați semnalizat. •***ízín etersíñíz mí?*** permiteți? ; •***kaş para eter?*** cât costă? ; •***ka-tesíñíz?*** ce faceți? ; •***maga itimat etíñíz!*** aveți încredere în mine! ; •***músaade etseñíz!*** dacă-mi permiteți! ; •***ne arzî etesíñíz?*** ce doriți? ; •***riğa etemen!*** vă rog! ; •***sîr etíp*** în secret; în taină; pe ascuns. •***tarziye etíñíz!*** scuzați! ; •***tasawur etíñíz!*** închipuiți-vă! ; •***turmadan itiraz ete*** în permanență obiectează. •***yaramazlîk etme!*** nu face ştrengării! ;

etnik *adj.* etnic.

etnografik *adj.* etnografic.

etnografiya *s.* etnografie.

etnografiyağî *s.* etnograf.

etnografiyalî *adj.* etnografic.

etnoloğik *adj.* etnologic.

etnoloğiya *s.* etnologie.

etnoloğiyağî *s.* etnolog.

etnoloğiyalî *adj.* etnologic.

etnolojik *adj.* etnologic.

etraf **I.** *adj.* înconjurător. **II.** *s.* împrejurime; preajmă; jur. // •***etrafîn almak*** a înconjura; a încercui. // •***yakîn etraf*** mediu înconjurător.

etrafalmasî *s.* împresurare; încercuire; înconjurare; învăluire.

etrafî *postp.* împrejurul.

etrafîalîngan *adj.* împresurat; încercuit; înconjurat; învăluit.

etraflî *adj.* detaliat; amănunțit; minuțios.

etraflîğa **I.** *adj.* de-a amănuntul; minuțios. **II.** *adv.* în detaliu; cu.

etrafta *adv.* în preajmă; împrejur.

etraftan *adv.* din preajmă; dimprejur.

etrefil *s. (bot.)* grăunțele-paradisului *(lat., Amomum melegueta; Amomum grana paradisi)*.

etsíremek *v.i.* a pofti carne.

etşí *adj.* carnivor.

ettentúşken *adj.* care a pierdut în greutate; slăbit.

ettentúşúw *s.* pierdere în greutate; slăbire.

ettírgen *adj. (gram.)* factitiv. // •***ettírgen fiil/figel*** *(gram.)* verb

factitiv.
ettírmek *v.t.* a determina să facă. // •***tahakkuk ettírmek*** a constata.
etúf *s. (chim.)* etuvă.
etúw *s.* **1.** facere; efectuare; săvârşire; făurire; înfăptuire; întocmire. **2.** săvârşire; efectuare.
etúwğí *adj.* care face; făcător. // •***tahrik etúwğí*** provocator; instigator. •***tedaviy etúwğí*** terapeutic.
Evahîr *s. (cron.) a treia decadă a lunii conform calendarului musulman.*
evalin *adv.* înainte; în trecut; odinioară.
Evasît *s. (cron.) a doua decadă a lunii conform calendarului musulman.*
Evayil *s. (cron.) prima decadă a lunii conform calendarului musulman.*
Eversmann'nîñ-kîzîlkuyrugî *s. (orn.)* codroş cu spate ruginiu *(lat., Phoenicurus erythronotus)*.
evham *s.* suspiciune; bănuială; îndoială.
evhamlî *adj.* suspicios; bănuitor.
Evlekler *s. (topon.)* Lyahovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
evliya *s., adj.* sfânt; venerat; venerabil.
evolusiya *s.* evoluţie.
evrak *s.* act; document. // •***evrak teşkermek*** a se documenta. // •***evrak şantasî*** portofel. •***resmiy evrak*** document oficial. •***siyasiy evrak*** document politic.
evraklî *s., adj.* documentar.
evrakteşkermesí *s.* documentare.
evren *s.* univers; cosmos. // •***ósímlík evrení*** regnul vegetal.
evrenbílímí *s.* cosmologie.
evrenbílímlí *adj.* cosmologic.
evrenğí *adj.* universal; cosmic.
evrenğílík *s.* universalitate.
evreniy *adj.* universal; cosmic.
evreniylík *s.* universalitate.
evrensîzgasî *s.* cosmografie.
evrentuwumğî *adj.* cosmogonic.
evrentuwumî *s.* cosmogonie.
evrim *s.* evoluţie.
evrimğí *s., adj.* evoluţionist.
evrimğílík *s.* evoluţionism.
Evvel *s. (antrop. m., arab.)* "Înaintemergătorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Evvel, El- *s. (relig., arab.)* "Obârşia"; "Înaintaşul tuturor lucrurilor şi vieţuitoarelor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
ewel *adv.* înainte de; mai înainte; mai devreme. // •***az zaman ewel*** cu puţin timp înainte. •***bírkaş kún ewel*** acum câteva zile. •***bízden ewel tur!*** scoală-te înaintea noastră! ; •***ekí sáát ewel*** cu două ore înainte. •***herşiyden ewel*** înainte de orice. •***imtandan ewel ázírlendíler*** înainte de examen s-au pregătit. •***kúneş batmadan ewel*** înainte de apusul soarelui. •***máálínden ewel*** precoce; prematur. •***men kelmeden bír kún ewel*** cu o zi înaintea venirii mele. •***milattan ewel*** înainte de naşterea lui Hristos. •***onbeş dakka ewel kettí*** a plecat acum cincisprezece minute. •***sízden ewel keldík*** am venit înaintea voastră. •***tewúkeden ewel*** *(ist.)* preistorie. •***yedíden ewel sáát şala*** ceasul sună înainte de ora şapte. •***zílden ewel derslíkke kír!*** intră în clasă înainte de clopoţel! ;
ewela *adv.* în primul rând; înainte de toate; mai întâi; în prealabil.
ewel-akîr *adv.* mai devreme sau mai târziu; oricând.
ewelden *adv.* de mai înainte; de mai devreme; de mult timp; anticipat. // •***ewelden tuymak/hissetmek*** a presimţi. // •***ewelden şúkúranlar*** mulţumiri anticipate.
eweldenhissetmelí *adj.* intuitiv; presimţit.
eweldenhissetúw *s.* intuire; intuiţie; premoniţie; presimţire.
eweldenkararlaşkan *adj.* prestabilit; predestinat.
eweldenkararlaştîrma *s.* prestabilire; predestinare.
eweldenkararlaştîruw *s.* prestabilire; predestinare.
eweldenkestírílgen *adj.* prestabilit.
eweldenkestírúw *s.* prestabilire.
eweldenkórgen *adj.* clarvăzător; preştiutor; prevăzător.
eweldenkórílgen *adj.* previzibil; anticipat; întrevăzut; întrezărit.
eweldenkórílmegen *adj.* neprevăzut.
eweldenkórílmiykalgan *adj.* neprevăzut.
eweldenkórmegen *adj.* neprevăzător.
eweldenkórúw *s.* clarviziune; întrezărire; perspectivă; prevedere; previziune; anticipare; viziune.
eweldentasarlangan *adj.* preconceput.
eweldentuymalî *adj.* intuitiv; presimţit.
eweldentuyuw *s.* intuire; intuiţie; premoniţie; presimţire.
eweldenyerleşken *adj.* prestabilit.
eweldenyerleştírúw *s.* prestabilire.
ewel-ewel *adv.* mai întâi.
eweliyat *s.* trecut; antecedent. // •***eweliyat ğezalarî*** antecedente penale.
ewelí *adv.* înainte; în trecut; odinioară.
ewelkelgen *adj.* premergător.
ewelkelúw *s.* premergere.
ewelkí *adj.* anterior; premergător; precedent. // •***az ewelkí*** recent. •***ewelkí vaziyette*** în starea anterioară. •***ewelkí yîl*** acum doi ani. •***soñdan ewelkí*** penultim. •***tewúkeden ewelkí*** *(ist.)* preistorie.
ewelkígún *adv.* alaltăieri.
ewelkígúnden *adv.* de alaltăieri.
ewelkígúnge *adv.* pentru alaltăieri.
ewelkígúngeşík *adv.* până alaltăieri.
ewelkísí *s.* cel anterior; cel premergător; cel precedent.
ewelkonîşkan *s.* antevorbitor.
eweller *adv.* în trecut; în vechime.
ewellerde *adv.* în trecut; în vechime.
ewellerden *adv.* din trecut; din vechime.
ewelsí *adj.* anterior; premergător; precedent.
ewelsígún *adv.* alaltăieri. // •***ewelsígún perşembí edí*** alaltăieri a fost joi.
ewelsígúnden *adv.* de alaltăieri.
ewelsígúnge *adv.* pentru alaltăieri.
ewelsígúngeşík *adv.* până alaltăieri.
ewez *s.* înlocuitor; surogat; suplinitor. // •***ewez etmek*** a substitui; a înlocui.
ewezbolmama *s.* invariabilitate.
ewezbolmaz *adj.* indispensabil; invariabil; de neînlocuit.
ewezetílmeme *s.* invariabilitate.
ewezetílmez *adj.* indispensabil; invariabil; de neînlocuit.
ewezetúw *s.* înlocuire; substituire.
ewezetúwğí *s.* înlocuitor; surogat; suplinitor.
ewez-ewez *adv.* chit. // •***ewez-ewez bolmak*** a fi chit.
ewezğí *s.* înlocuitor; surogat; suplinitor.
ewezínde *adv.* în schimb.
ewezlemek *v.t.* a înlocui; a substitui.
ewezlengen *adj.* interschimbabil; convertibil.
ewezlenme *s.* înlocuire; substituire.
ewezlenmek *v.i.* a se înlocui; a se substitui.
ewezlenúw *s.* înlocuire; substituire.
ewezlewğí *adj.* înlocuitor; surogat; suplinitor.
ewezlí *adj.* interschimbabil; înlocuit; suplinit; substituit.
ewezlík *s.* **1.** *(gram.)* pronume. **2.** interschimbabilitate.
ewezsíz *adj.* neasemuit; fără pereche; fără egal; fără seamăn.
ewlat *s.* **1.** copil iubit; odor. **2.** *(fig.)* descendent; urmaş. // •***ewlatîm*** odorul meu.
ewlatlîk *s.* adopţie; copil adoptiv; copil înfiat. // •***ewlatlîk almak*** a lua de suflet. •***ewlatlîk bermek*** a da de suflet. // •***ewlatlîk bala*** copil adoptiv.
ewlatlîkalîngan *adj.* înfiat.
ewlatlîkaluw *s.* înfiere.
ewlek *s.* **1.** brazdă. **2.** hat; răzor. **3.** canal de irigaţie.
ewlekkaytarîlgan *adj.* brăzdat.
ewlekkaytaruw *s.* brăzdare.
ewlíl *s. (cron.)* septembrie. // •***ewlíl ayînda*** în luna septembrie.
ewren *s.* **1.** *(mitol.)* zmeu; balaur; dragon. **2.** *(zool.)* viperă *(lat., Vipera berus)*.
ewren, múyúzlí- *s. (zool.)* viperă-cu-corn *(lat., Vipera ammodytes)*.
ewropalaşkan *adj.* europenizat.
ewropalaşmak *v.i.* a se europeniza.
ewropalaştîrîlgan *adj.* europenizat.
ewropalaştîrîlmak *v.i.* a fi europenizat.
ewropalaştîrma *s.* europenizare.
ewropalaştîrmak *v.t.* a europeniza.
ewropalaştîruw *s.* europenizare.
ewropalî *s.* european.
ewukalipt *s. (bot.)* eucalipt *(lat., Eucalyptus sp.)*.
ewwel *adv.* înainte de; mai înainte; mai devreme.
ey *interj.* hei!; pst! ;
ezan *s. (la musulmani)* chemare la rugăciune.
ezber *s.* **1.** memorare. **2.** recitare; declamare. // •***ezber okîmak*** a recita. •***ezberden bílmek*** a şti pe de rost; a şti pe dinafară. // •***ezber temaşa*** recital.
ezberden *adv.* **1.** pe de rost; pe dinafară. **2.** recitând; declamând.
ezberğe *adv.* **1.** pe de rost; pe dinafară. **2.** recitând; declamând.
ezberğí *s.* **1.** meditator; preparator. **2.** tocilar. **3.** recitator; declamator.
ezberğílík *s.* **1.** meditaţie; lecţie particulară. **2.** toceală. **3.** recitare; declamare; recital.
ezberleme *s.* **1.** reţinere; memorare. **2.** recitare; declamare.
ezberlemek *v.t.* **1.** a memora; a toci; a învăţa pe de rost. **2.** a recita; a declama.

ezberlengen *adj.* memorat; reținut.
ezberlenmek *v.i.* **1.** a fi memorat; a fi învățat pe de rost. **2.** a fi recitat; a fi declamat.
ezberletmek *v.t.* **1.** a determina să memoreze; a medita. **2.** a face să recite; a face să declame. // ***•úyretí/akide ezberletmek*** a îndoctrina.
ezberlew *s.* **1.** reținere; memorare. **2.** recitare; declamare.
ezberliy *adv.* **1.** pe de rost; pe dinafară. **2.** recitând; declamând.
ezberúyrenílgen *adj.* memorat.
ezberúyrenúw *s.* memorare.
ezel *s.* eternitate.
ezeliy *adj.* etern.
ezeliyet *s.* eternitate.
ezen *s. (bot.)* șopârliță; ventrilică *(lat., Veronica officinalis)*.
ezení, suw- *s. (bot.)* șopârliță; bobornic *(lat., Veronica beccabunga)*.
ezgen *adj.* **1.** strivitor; zdrobitor. **2.** apăsător; copleșitor.
ezgín *adj.* **1.** strivit; zdrobit. **2.** nimicit; distrus.
ezgínlík *s.* **1.** strivire; zdrobire. **2.** nimicire; distrugere.
Eziy-Bey *s. (topon.)* Paskalevo *(Dobrich, Bulgaria)*.
eziyet *s.* **1.** chin; suferință; supliciu. **2.** oprimare; asuprire; împilare; jug. // ***•eziyet bermek*** a chinui; a tortura. ***•eziyet tartmak*** a suferi; a se chinui.
eziyetlí *adj.* chinuitor; istovitor; epuizant.
eziyetşekken *adj.* chinuit.
eziyetşektírmesí *s.* chinuire.
eziyetşí *adj.* chinuitor.
ezík *adj.* **1.** strivit; zdrobit. **2.** nimicit; distrus.
ezík-ezík *adj.* **1.** nimicit; distrus. **2.** strivit; zdrobit.
ezíkkaálp(lí) *adj.* mâhnit; supărat; nefericit; nenorocit; năpăstuit; nemulțumit.
ezíkkaálplík *s.* mâhnire; supărare; nefericire; nemulțumire.
ezíklík *s.* **1.** strivire; zdrobire. **2.** apăsare; greutate.
ezíksózlí *adj. (d. vorbire)* tărăgănat; afectat.
ezíle-ezíle *adv.* emfatic; afectat; tărăgănat. // ***•ezíle-ezíle konîşmak*** a vorbi afectat; a vorbi tărăgănat.
ezílgen *adj.* **1.** sfărâmicios; strivit; zdrobit. **2.** *(d. vorbire)* tărăgănat; afectat.
ezílme *s.* leziune; contuzie.
ezílmek *v.i.* **1.** a se sfărâma; a se fărâmița; a se zdrobi; a se strivi. **2.** *(fig.)* a fi nimicit; a fi distrus. **3.** a fi oprimat.
ezílúw *s.* leziune; contuzie.
ezínş *s.* suferință; supliciu.
ezme *s.* **1.** zdrobire; fărâmițare; pisare. **2.** *(fig.)* chinuire; oprimare; asuprire. **3.** *(gastron.)* pastă; pateu; piure. **4.** distrugere; nimicire. // ***•ezme şíñgenleştírmek*** a pasteuriza. // ***•domatis ezmesí*** pastă de tomate; bulion. ***•ğemíş ezmesí*** pastă de fructe. ***•karağíger ezmesí*** pateu de ficat. ***•kartop ezmesí*** piure de cartofi.
ezmek *v.t.* **1.** a zdrobi; a fărâmița; a pisa; a strivi. **2.** *(fig.)* a obosi; a istovi; a epuiza. **3.** *(fig.)* a chinui; a tortura; a oprima; a asupri; a împila. // ***•bastîrîp ezmek*** a înăbuși; a reprima. ***•kaálbín ezmek*** a-i zdrobi cuiva inima; a-l mâhni; a-l supăra. ***•kóteklep ezmek*** a sminti în bătaie. ***•sózlerní ezíp konîşmak*** a vorbi afectat; a vorbi cu emfază.
ezmeşíñgenleştírmesí *s.* pasteurizare.
ezúw *s.* **1.** chinuire; oprimare; asuprire; împilare. **2.** zdrobire; fărâmițare; pisare. **3.** *(fig.)* chinuire; oprimare; asuprire. **4.** *(gastron.)* pastă; pateu; piure. **5.** distrugere; nimicire.
ezúwğí *adj.* zdrobitor; covârșitor; copleșitor. // ***•ezúwğí kóplík*** majoritate zdrobitoare.

F

fa *s. (muz.)* fa.
faal *adj.* activ; energic.
faaliyet *s.* activitate; intensitate. // ***•faaliyet alanî*** domeniu de activitate. ***•faaliyet tarzî*** mod de a acționa. ***•faaliyet ústí*** asupra faptului; în flagrant. ***•faaliyetten soñra*** după faptă; post factum. ***•gúwenğîguw faaliyetí*** acțiune teroristă. ***•mekteptíşî faaliyet*** activitate extrașcolară. ***•partitníñ faaliyetí*** *(pol.)* activitatea partidului. ***•siyasiy faaliyet*** demers diplomatic.
faaliyetsíz *adj.* inactiv.
faaliyetsízlík *s.* inactivitate.
faaliyetşí *s.* făptaș.
faallaşkan *adj.* activat; intensificat.
faallaşma *s.* intensificare; întețire.
faallaşmak *v.i.* a se activa; a se intensifica.
faallaşmalî *adj.* intensiv.
faallaştîrmak *v.t.* a activa; a intensifica.
faallaştîruw *s.* activare; activizare; intensificare.
faallaştîruwğî *adj.* intensificator.
faallaşuw *s.* intensificare; întețire.
faallîk *s.* activitate; intensitate.
faallîksîz *adj.* inactiv.
faallîksîzlîk *s.* inactivitate.
faallîkşî *s.* făptaș.
fabrika *s.* fabrică. // ***•káát fabrikasî*** fabrică de hârtie. ***•ótmek fabrikasî*** fabrică de pâine. ***•şeker fabrikasî*** fabrică de zahăr. ***•şelík/polat fabrikasî*** oțelărie.
fabrikağî *s.* fabricant.
fabrikant *s.* fabricant.
fabrikasiya *s.* fabricare.
fabrikat *s., adj.* fabricat.
fabula *s. (lit.)* fabulă.
fadîl **I.** *adj.* virtuos; merituos. **II.** *s.* favoare; privilegiu; binefacere.
fagoçitoza *s. (fiziol.)* fagocitoză.
fagot *s. (muz.)* fagot.
fagotşalgan *s. (muz.)* fagotist.
fagotşî *s. (muz.)* fagotist.
fağiya *s.* dramă; tragedie; dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire. // ***•kúldúrmelí fağiya*** tragicomedie. ***•ne fağiya!*** ce tragedie! ;
fağiyağî *s.* tragedian.
fağiyalî *adj.* dramatic; tragic; dezastruos; catastrofal.
fahiş *adj.* imoral; obscen.
fahişe *s.* prostituată.
fahişekana *s.* casă de toleranță.
fahişelík *s.* prostituție.
fahişlík *s.* imoralitate; obscenitate.
fahiz *s. (anat.)* gambă; pulpă.
fahriy *adj.* onorific; de onoare.
fakat *conj.* dar; însă. // ***•onî bekledím fakat kelmedí*** l-am așteptat dar nu a venit.
fakir *s.* fachir; magician; iluzionist;

scamator.
fakirism *s.* fachirism; magie; iluzionism; scamatorie.
fakirlík *s.* fachirism; magie; iluzionism; scamatorie.
fakîr *adj.* **1.** sărac; pauper. **2.** biet; sărman.
fakîr-fîkara *s.* oameni sărmani; oameni săraci.
fakîrlîk *s.* sărăcie; lipsuri.
Fakreddin/Fakrettin *s. (antrop. m., arab.)* "Onoarea credinţei".
Fakriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel demn de onoare".
Fakriye *s.* **1.** *(antrop. f., arab.)* "Cea demnă de onoare". **2.** *(topon.)* Făclia *(jud. Constanţa).*
faksimil *s.* facsimil.
faktura *s.* factură.
fakturakesmesí *s.* facturare.
fakturasîkesílgen *adj.* facturat.
fakúlte *s. (univ.)* facultate.
fal *s.* **1.** bun augur; noroc. **2.** soartă; destin. **3.** ghicit; ghicire; prezicere; prevestire; augur; auspiciu.
falan *adj., pron.* cutare. // ***•falan kíşí*** cutare ins.
falanda *pron.* la cutare.
falandan *pron.* de la/dinspre cutare.
falanday *pron.* ca şi cutare.
falanga *pron.* spre cutare; lui cutare.
falannî *pron.* pe cutare.
falannîñ *adj.* lui cutare.
falaşkan *s.* ghicitor; prezicător.
falğî *s.* ghicitor; prezicător.
falğîlîk *s.* ghicit; ghicire; prezicere.
falkaragan *s.* ghicitor; prezicător.
faltaşî *s.* ghioc.
fanatik *adj.* fanatic.
fanatiklík *s.* fanatism.
fanatism *s.* fanatism.
fanfara *s.* fanfară.
fanila *s.* flanelă; pulover. // ***•atlet fanilasî*** maiou; tricou.
faniy *adj.* muritor; trecător; efemer.
fantasma *s.* fantomă.
fantastik *adj.* fantastic.
fanteziya *s.* fantezie; imaginaţie.
far *s. (tehn.)* far. // ***•farlar kózímní aldî*** farurile m-au orbit. ***•kîska ğarîklî farlar*** farurile faţă scurtă.
faragat *adj.* liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
faragatlangan *adj.* liniştit; uşurat; bucuros.
faragatlanma *s.* liniştire; uşurare.
faragatlanmak *v.i.* a se linişti; a se uşura; a se bucura.
faragatlanuw *s.* liniştire; uşurare.
faragatlaşkan *adj.* liniştit; uşurat; bucuros.
faragatlaşmak *v.i.* a se linişti; a se uşura; a se bucura.
faragatlaştîrmak *v.t.* a linişti; a uşura; a bucura. // ***•ğúregín faragatlaştîrmak*** a-şi uşura inima; a-şi despovăra inima; a-şi răcori inima.
faragatlaşuw *s.* liniştire; uşurare.
faragatlî *adj.* liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
faragatlîk *s.* linişte sufletească; uşurare; bucurie.
faragon *s. (ist.)* faraon.
farat *s. (fiz.)* farad.
faraza *adv.* presupunând că...; admiţând că... ;
faraziy *adj.* presupus; ipotetic.
faraziye *s.* supoziţie; presupunere; ipoteză.
farinğita *s. (med.)* inflamarea faringelui; faringită.
fark *s.* deosebire; diferenţă; distincţie. // ***•fark bolmak*** a se diferenţia; a se observa; a se remarca; a se deosebi. ***•farkîna barmak*** a-şi da seama; a se sesiza. ***•farkînda bolmak*** a-şi da seama; a se sesiza. ***•farknî aşmak*** a mări diferenţa. // ***•ortak fark*** *(mat.)* progresie aritmetică.
farkbolgan *adj.* observat; remarcat.
farketílgen *adj.* remarcat.
farketílmek *v.i.* a se observa.
farketme *s.* observare; observaţie.
farketmek *v.t.* a observa; a diferenţia; a băga de seamă; remarca.
farketmez *adv.* indiferent.
farketúw *s.* observare; observaţie.
farkîbolmagan *adj.* indistinct.
farkînabarîlgan *adj.* desluşit; distins; sesizat.
farkînabaruw *s.* deslușire; distingere; sesizare.
farkîndaboluw *s.* conştientizare; observare; sesizare.
farklî *adj.* diferit; deosebit; distinct. // ***•farklî tutmak*** a discrimina.
farklîtutulgan *adj.* discriminat.
farklîtutuw *s.* discriminare.
fars *s., adj.* persan; iranian.
farslî *adj.* persan; iranian.
farsşa *adv.* în limba persană.
Faruk *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care are putinţa de a deosebi adevărul de minciună" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
farz *s.* supoziţie; presupunere; ipoteză.
farzetmek *v.t.* a presupune; a face supoziţii. // ***•farzetiyík ke*** presupunând că... ;
farziy *adj.* presupus; ipotetic.
farziye *s.* supoziţie; presupunere; ipoteză.
Fas *s. (topon.)* Maroc.
fasçikula *s.* fasciculă.
fasçism *s.* fascism.
fasçist **I.** *s.* fascism. **II.** *s., adj.* fascist.
fasçistlík *s.* fascism.
fasçistlíkkekarşî *s., adj.* antifascist.
fasçistyagîndan *adj.* profascist.
fasih *adj. (d. vorbire, exprimare)* elocvent; cu elocinţă.
Fasih *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care se exprimă cu elocinţă"; "Cel elocvent" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
fasile *s. (biol.)* familie.
fasit *adj.* stricat; alterat *(şi fig.).*
fasitlík *adj.* putrezire; alterare.
fasîl *s.* **1.** capitol *(de carte etc.).* **2.** *(muz.)* pauză. **3.** *(fig.)* bârfă; clevetire.
fasîla *s.* **1.** pauză; întrerupere. **2.** interval; distanţă.
fasîlalî *s.* **1.** întrerupt; suspendat. **2.** distanţat.
fasîlasîz *adj.* neîntrerupt; continuu; fără pauză.
fasîlasîzlîk *s.* continuitate.
faslî *s., adj.* marocan.
faş *adj.* public; divulgat. // ***•faş etmek*** a face public; a divulga.
faşşetme *s.* divulgare.
faşşetmek *v.i.* a divulga.
faşşetúw *s.* divulgare.
fatalism *s.* fatalism.
fatih *adj.* **1.** învingător; atotbiruitor; cuceritor; victorios; triumfător. **2.** deschizător al porţilor; deschizător de drum.
Fatih *s. (antrop. m., arab.)* "Desferecătorul porţilor"; "Atotbiruitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Fatma *s. (antrop. f., arab.)* "Obişnuinţă".
favorit *s.* **1.** favoriţi; perciune. **2.** *(la cursele de cai)* favorit.
fawuna *s.* faună.
fayansa *s.* faianţă.
fayda **I.** *adj.* utilitar. **II.** *s.* folos; avantaj; profit; câştig; utilitate; întrebuinţare.
faydağî *s., adj.* utilitarist.
faydağîlîk *s.* utilitarism.
faydalanmak *v.i.* a se folosi de; a profita; a utiliza.
faydalî *adj.* folositor; avantajos.
faydalîk **I.** *adj.* utilitar. **II.** *s.* avantaj; folos.
faydasîz *adj.* neprielnic; inutil; nefolositor; neconvenabil.
faydasîzlîk *s.* inutilitate.
fayik *adj.* superior.
fayikiyet *s.* superioritate.
fayil *s.* **1.** făptaş; autor. **2.** *(gram.)* subiect. // ***•bólme fayilí*** coautor.
fayiz *s.* **1.** *(fin.)* dobândă. **2.** procent; procentaj; rată. // ***•ğinayet fayizí*** criminalitate. ***•ólím fayizí*** mortalitate.
fayizğí *s.* cămătar.
fayizğílík *s.* cămătărie; camătă.
fayizlí *adj. (fin.)* cu dobândă.
fayizsíz *adj. (fin.)* fără dobândă.
fayton *s.* faeton; caleaşcă; trăsură.
faza *s. (fiz.)* fază. // ***•úş fazalî*** *(fiz.)* trifazic.
fazilet *s.* **1.** virtute; merit. **2.** favoare; privilegiu; binefacere.
faziletlí *adj.* meritat; privilegiat.
fazîl **I.** *adj.* virtuos; merituos. **II.** *s.* favoare; privilegiu; binefacere.
fazla **I.** *adj.* mult; mai mult; în plus; excedentar. **II.** *s.* surplus; excedent; rest.
fazlalîk *s.* exces; surplus; excedent; rest.
fazlasî *adj.* mai mult; în plus; de peste.
Fazlulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea lui Allah" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Fea'nîñ-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Fea *(lat., Pterodroma feae).*
feda *s.* sacrificiu; jertfă. // ***•feda bolmak*** a se sacrifica; a se jertfi. ***•feda etmek*** a sacrifica; a jertfi. ***•ózín feda etmek*** a se sacrifica.
fedakáar *adj.* devotat; credincios.
fedakáarlîk *s.* devotament; credinţă.
fedalîk *s.* jertfire.
federal *adj.* federal.
federalğî *adj.* federativ.
federalism *s.* federalism.
federallîk *adj.* federalism; federaţie.
federasiya *s.* federaţie.
federatif *adj.* federativ.
feğir *s.* **1.** zori; revărsatul zorilor. **2.** aurora; aureolă; halo. // ***•şimaliy feğir*** aurora borealâ.
feğiy *adj.* dramatic; tragic; dezastruos; catastrofal.
Fehmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înţelegător".
Fehmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea înţelegătoare".
fekere **I.** *adj. (anat.)* vertebral. **II.** *s. (anat.)* vertebră.
fekerelí *adj.* vertebrat.
fekerelíler *s., pl.* vertebrate.
fekeresíz *adj.* nevertebrat.

fekeresízler *s., pl.* nevertebrate.
felaket *s.* dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire. // ***•felaketke ogîramak*** a se nenoroci. // ***•ne felaket!*** ce catastrofă! ;
felaketkeogîragan *s., adj.* sinistrat.
felaketlí *adj.* dezastruos; catastrofal.
felaketzede *adj. (d. oameni)* sinistrat; năpăstuit; nenorocit; calamitat.
feldmareşal *s.* feldmareşal.
felek *s.* **1.** cer; boltă cerească. **2.** univers; lume. **3.** destin; soartă; providenţă. // ***•kambîr felek*** soartă nenorocită.
felekiy *adj.* astronomic.
felekiyat *s.* astronomie.
felekiyatşî *s.* astronom.
felekşí *s.* astronaut; cosmonaut.
felsefe *s.* filozofie.
felsefeğí *s.* filozof.
felsefiy *adj.* filozofic. // ***•felsefiy doktor*** doctor în filozofie.
felş *s. (med.)* paralizie. // ***•felşke ogîramak*** a paraliza. // ***•bala felşí*** *(med.)* paralizie infantilă. ***•ğúmle felş*** *(med.)* paralizie generală.
felşiy *s. (med.)* paralizant.
felş-í mevziy *iz.prsn. (med.)* paralizie locală.
felş-í tam *iz.prsn. (med.)* paralizie generală.
felşkeogîragan *s. (med.)* paralitic.
fen **I.** *adj.* ştiinţific; tehnic. **II.** *s.* ştiinţă; tehnică. // ***•fen aktarma múessesesí*** institut de cercetări ştiinţifice.
fena *adj.* **1.** rău; cu defecte; defectuos. **2.** *(fig.)* rău; răutăcios. **3.** *(d. situaţii, locuri)* periculos; primejdios.
fenalaşma *s.* agravare.
fenalaşmak *v.i.* a se înrăutăţi; a se agrava.
fenalaştîrgan *adj.* agravant.
fenalaştîrmak *v.t.* a înrăutăţi; a agrava.
fenalaştîruwğî *adj.* agravant.
fenalaşuw *s.* agravare.
fenalîk *s.* **1.** rău; răutate. **2.** leşin. // ***•ústúme fenalîk keldí*** mi-e rău.
fenalîkgeşírgen *adj.* leşinat; petrecut.
fenbílímğísí *s.* tehnolog.
fenbílímí **I.** *adj.* tehnologic. **II.** *s.* tehnologie.
fenbílímlí *adj.* tehnologic.
fenek-túlkúsí *s. (zool.)* fenec; vulpea-deşertului *(lat., Fennecus zerda)*.
fener *s.* **1.** *(nav.)* far. **2.** felinar. // ***•ána, fener kóríne*** iată, se vede farul. ***•deñíz fenerí*** baliză.
fenerlík *s.* felinar.
fenğí *s.* om de ştiinţă; tehnician.
fenil *s. (chim.)* fenil.
feniy *adj.* ştiinţific; tehnic. // ***•feniy atama*** termen tehnic. ***•feniy inğeleme*** studiu tehnic. ***•feniy mektep*** şcoală tehnică. ***•feniy resím*** desen tehnic. ***•feniy talimat*** instrucţiuni tehnice. ***•feniy úyretím*** învăţământ tehnic.
fenler **I.** *adj.* politehnic. **II.** *s., pl.* politehnică; ştiinţe tehnice. // ***•fenler kurumî*** *(univ.)* institut politehnic.
fenlí *adj.* ştiinţific; tehnic.
fenol *s. (chim.)* fenol.
fenomen *s.* fenomen.
fenomenal *adj.* fenomenal.
fenta *s.* **1.** şiretlic; truc; şmecherie. **2.** *(sport)* fentă.
fer *s.* **1.** strălucire; sclipire. **2.** *(fig.)* vioiciune; înviorare.
feragat *s.* abandon; abandonare; abdicare. // ***•feragat etmek*** a abandona; a renunţa la...; a abdica.
feragatlî *adj.* părăsit; abandonat.
ferah *adj.* liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
ferahlangan *adj.* liniştit; uşurat; bucuros.
ferahlanma *s.* liniştire; uşurare.
ferahlanmak *v.i.* a se linişti; a se uşura; a se bucura.
ferahlanuw *s.* liniştire; uşurare.
ferahlaşkan *adj.* liniştit; uşurat; bucuros.
ferahlaşmak *v.i.* a se linişti; a se uşura; a se bucura.
ferahlaştîrmak *v.t.* a linişti; a uşura; a bucura.
ferahlaşuw *s.* liniştire; uşurare.
ferahlî *adj.* liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
ferahlîk *s.* linişte sufletească; uşurare; bucurie.
ferak *s.* donare.
feraset *s.* inteligenţă; isteţime; agerime; receptivitate; perspicacitate.
ferasetlí *adj.* inteligent; isteţ; ager; receptiv; perspicace.
ferde *s.* legătură; balot; snop.
ferdiy *adj.* individual; personal. // ***•ferdiy zemanet*** asigurare individuală.
Ferdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fără asemănare".
ferdiyet *s.* individualitate.
ferdiyleşken *adj.* **1.** personalizat; individualizat; particularizat; personificat. **2.** privatizat.
ferdiyleşme *s.* **1.** personalizare; individualizare; particularizare; personificare. **2.** privatizare.
ferdiyleştírme *s.* personificare.
ferdiyleştírmek *v.t.* **1.** a personaliza; a individualiza; a particulariza; a personifica. **2.** a privatiza.
ferdiyleştírúw *s.* personificare.
ferdiyleşúw *s.* **1.** personalizare; individualizare; particularizare; personificare. **2.** privatizare.
fereğe *s.* feregea.
Ferhat *s. (antrop. m., prsn.) nume legendar persan.*
feribot *s.* feribot.
Feride *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fără asemănare".
Feridun *s. (antrop. m., prsn.)* "Cel puternic cât trei" *(nume legendar persan).*
ferih *adj.* liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
ferit *s.* individ; persoană. // ***•hakklî ferit*** *(jur.)* persoană fizică.
Ferit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fără asemănare".
feritlík *s.* individualitate.
feriy *s.* ramură; branşă; subdiviziune; subîmpărţire.
feriyat *s.* strigăt; ţipăt. // ***•feriyat basmak*** a striga în gura mare.
Ferkunde *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea voioasă".
ferma *s.* fermă.
fermağî *s.* fermier; agricultor.
fermağîlîk *s.* agricultură.
ferman *s.* **1.** *(ist.)* firman. **2.** ordin; dispoziţie; poruncă; comandă. **3.** decret; edict.
fermanberúw *s.* decretare.
fermanlî *adj.* decretat.
ferment *s.* ferment.
fermuwar *s.* fermoar.
fert *s.* individ; persoană.
feruze *s.* turcoază; peruzea.
feruzerengí *adj.* turcoaz.
fes *s.* fes.
fesahat *s.* elocvenţă; elocinţă.
fesahatlî *adj. (d. vorbire, exprimare)* elocvent; cu elocinţă.
fesat *s.* **1.** corupţie; depravare. **2.** conspiraţie; uneltire; complot; intrigă. // ***•fesat karîştîrmak/kurmak*** a băga zâzanie.
fesatşî *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
fesatşîlîk *s.* instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare; învrăjbire.
feselí *s. (gastron.)* clătită.
feshetmek *v.t.* **1.** a anula; a aboli. **2.** a rezilia.
fesih *s.* **1.** anulare; abolire. **2.** reziliere. // ***•fesih bolmak*** a se aboli; a se anula; a se rezilia.
fesihlí *adj.* anulat; abolit; reziliat.
feslegen *s. (bot.)* busuioc *(lat., Ocimum basilicum)*.
feslegení, ğer- *s. (bot.)* trepădătoare *(lat., Mercurialis annua)*.
festival *s.* festival.
fethetílgen *adj.* **1.** desferecat; deszăvorât. **2.** biruit; cucerit; rezolvat.
fethetílme *s.* înfrângere; sucombare.
fethetílmek *v.i.* a fi înfrânt; a sucomba.
fethetken *adj.* biruitor; învingător.
fethetmek *v.t.* **1.** a cuceri; a învinge; a birui; a triumfa; a izbândi. **2.** a desfereca porţile; a deszăvorî; a deschide porţile spre...; a deschide drumul spre...; a elimina neajunsurile; a rezolva dificultăţile.
fethiy *adj.* triumfal.
feth-í mewta *iz.prsn. (med.)* autopsie.
fetih *s.* **1.** cucerire; victorie; biruinţă; triumf; izbândă. **2.** desferecare a porţilor; deszăvorâre; deschidere a porţilor; deschidere a drumului spre...; eliminarea neajunsurilor; rezolvarea dificultăţilor.
fetiş *s.* **1.** fetiş. **2.** talisman; amuletă.
fetişism *s.* fetişism.
fetre *s.* fetru.
Fettah *s. (antrop. m., arab.)* "Desferecătorul porţilor"; "Atotbiruitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Fettah, El- *s. (relig., arab.)* "Desferecătorul"; "Cel care a desferecat porţile subzistenţei şi a înlesnit izbânda" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Fewaz *s. (antrop. m., arab.)* "Cel capabil".
fewkaláde *adj.* extraordinar; special. // ***•fewkaláde bír olay*** e un eveniment extraordinar. ***•fewkaláde gúzel*** splendid.
fewkalbeşer *s.* supraom.
fewuda *s.* feudă; fief.
fewudağî *adj.* feudal.
fewudağîlîk *s.* feudalism.
fewudalî *adj.* feudal.
Fewziy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel capabil".
Fewziye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea capabilă".
Feyize *s. (antrop. f., arab.)* "Cea victorioasă".
Feyzulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Graţia lui Allah/Dumnezeu".
feza **I.** *adj.* universal; cosmic. **II.** *s.*

univers; cosmos.
fezabílímí *s.* cosmologie.
fezabílímlí *adj.* cosmologic.
fezağî *adj.* universal; cosmic.
fezasîzgasî *s.* cosmografie.
fezatuwumğî *adj.* cosmogonic.
fezatuwumî *s.* cosmogonie.
fibula *s. (anat.)* fibulă; peroneu.
fidan *s.* puiet; lăstar; vlăstar *(de arbori).*
fidanlîk *s.* pepinieră.
fidiye *s. (ist.)* sumă de bani pentru răscumpărare; recompensă; despăgubire.
fidiyelí *adj.* despăgubit. // ***•fidiyelí harbiyeğí*** *(mil.)* mercenar.
figan *s.* revoluționar; demolator.
figanlî *adj.* revoluționar; revoluționat; demolat.
figanlîk *s.* revoluție; revoluționare; demolare.
figanlîkaldî *adj.* prerevoluționar.
figel *s.* **1.** acțiune; faptă. **2.** *(gram.)* verb. // ***•baylam figelí*** *(gram.)* modul gerunziu. ***•bírtaalama baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu reduplicativ. ***•etken figel*** *(gram.)* diateză activă. ***•ettírgen figel*** *(gram.)* verb factitiv. ***•figel ğónelíşí*** *(gram.)* diateză. ***•figel kewdesí*** *(lingv.)* temă verbală. ***•figel píşímí*** *(gram.)* modalitate verbală. ***•ğelen baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu limitativ. ***•karmaşîk/bírleşken figel*** *(gram.)* verb compus. ***•karşîlîklî figel*** *(gram.)* diateza reciprocității. ***•kaytîmlî figel*** *(gram.)* verb reflexiv. ***•kóşírgen figel*** *(gram.)* verb tranzitiv. ***•kóşírmez figel*** *(gram.)* verb intranzitiv. ***•mahrumiyet baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu privativ. ***•nakis figeller*** *(gram.)* verbe neregulate. ***•pes figellí*** modest. ***•sîfat figel*** *(gram.)* participiu. ***•tekkíşílí figel*** *(gram.)* verb unipersonal. ***•umum baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu universal. ***•yardîmğî figel*** *(gram.)* verb auxiliar. ***•yeterlík figelí*** *(gram.)* verb posibilitativ.
figeliy *adj.* **1.** activ. **2.** *(gram.)* verbal.
figeliylík *s.* operativitate.
figelleşken *adj.* activat; intensificat.
figelleşme *s.* intensificare; întețire.
figelleşmek *v.i.* a se activa; a se intensifica.
figelleşmelí *adj.* intensiv.
figelleştírgen *adj.* intensificator; dinamizant.
figelleştírme *s.* activizare; intensificare; dinamizare.
figelleştírmek *v.t.* a activa; a intensifica.
figelleştírúw *s.* **1.** activare; intensificare. **2.** activizare; intensificare; dinamizare.
figelleştírúwğí *adj.* intensificator.
figelleşúw *s.* intensificare; întețire.
figellígíartkan *adj.* **1.** activat; antrenat; stimulat. **2.** stimulat.
figellík *s.* activitate; intensitate. // ***•figellíkní arttîrmak*** a stimula.
figellíkarttîrgan I. *adj.* stimulant. **II.** *s.* stimulent.
figellíkarttîrmasî *s.* **1.** activare; antrenare; stimulare. **2.** apel; impuls; îndemn; stimulare.
figellíksíz *adj.* inactiv.
figellíksízlík *s.* inactivitate.
figurant *s.* figurant.
fihrist *s.* **1.** cuprins; conținut; tablă de materii; listă; indice. **2.** catalog; registru.
fiil *s.* **1.** acțiune; faptă. **2.** *(gram.)* verb. // ***•etken fiil*** *(gram.)* diateză activă. ***•ettírgen fiil*** *(gram.)* verb factitiv. ***•fiil ğónelíşí*** *(gram.)* diateză. ***•fiil kewdesí*** *(lingv.)* temă verbală. ***•geşírgen fiil*** *(gram.)* verb tranzitiv. ***•geşírmez fiil*** *(gram.)* verb intranzitiv. ***•hál fiil*** *(gram.)* modul gerunziu. ***•karmaşîk/bírleşken fiil*** *(gram.)* verb compus. ***•karşîlîklî fiil*** *(gram.)* diateza reciprocității. ***•kaytîmlî fiil*** *(gram.)* verb reflexiv. ***•sîfat fiil*** *(gram.)* participiu. ***•tekkíşílí fiil*** *(gram.)* verb unipersonal. ***•yardîmğî fiil*** *(gram.)* verb auxiliar. ***•yeterlík fiilí*** *(gram.)* verb posibilitativ.
fiiliy *adj.* **1.** activ. **2.** *(gram.)* verbal. // ***•fiiliy bîzîk*** *(d. oameni)* decăzut.
fiiliylík *s.* operativitate.
Fijiy *s. (topon.)* Fiji.
fijiyğe I. *adv.* în limba fijiană. **II.** *s. (limba)* fijiană.
fijiylí *s., adj.* fijian.
fil *s.* **1.** *(zool.)* elefant *(lat., Elephas maximus; Loxodonta africana).* **2.** *(la șah)* nebun.
filan *adj., pron.* cutare.
filanda *pron.* la cutare.
filandan *pron.* de la/dinspre cutare.
filanday *pron.* ca și cutare.
filanga *pron.* spre cutare; lui cutare.
filannî *pron.* pe cutare.
filannîñ *adj.* lui cutare.
filarmonik *adj.* filarmonic.
filarmonika *s.* filarmonica. // ***•filarmonika orkestrasî*** orchestră filarmonică.
filarmonikalî *adj.* filarmonic.
filbahar *s. (bot.)* lămâiță; sirinderică; scumpină *(lat., Philadelphus coronarius).*
filew *s.* plasă; fileu. // ***•top filewde kaldî*** mingea s-a oprit în fileu.
filhakkika *adv.* într-adevăr.
filigran *s.* filigran.
filigranlî *adj.* filigranat.
Filipin *s. (topon.)* Filipine.
filipinlí *s., adj.* filipinez.
Filipin-órdegí *s. (orn.)* rață filipineză *(lat., Anas luzonica).*
filiskin *s. (bot.)* voiestniță *(lat., Mentha silvestris).*
Filistin-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar de Palestina *(lat., Nectarinia osea).*
filiyala *s.* sucursală.
filiz *s.* **1.** vlăstar; mlădiță. **2.** *(geol.)* filon; vână. // ***•filizdiy egílmek*** a se mlădia. // ***•temír filizí*** filon de fier.
filizdiyiyílgen *adj.* mlădios.
filizlenmek *v.i.* **1.** a înmuguri. **2.** *(fig.)* a apărea; a se naște.
filizşîgargan *s.* miner.
filizşîgaruw *s.* minerit.
film *s.* film. // ***•film kaytarmak*** a turna un film. ***•filmge almak*** a filma. // ***•belge filmí*** film documentar. ***•bólíklí film*** film serial. ***•búgún ne filmler oynay?*** ce filme rulează astăzi? ; ***•diyapozitif filmí*** film pentru diapozitive. ***•filmníñ ğónetmení*** regizorul filmului. ***•ízğí filmí*** film polițist. ***•keñmanzaralî film*** film panoramic. ***•kîska metrajlî film*** film de scurt metraj. ***•kurgî filmí*** film de montaj. ***•renklí film*** film color. ***•sanat filmí*** film artistic. ***•sessíz film*** film mut. ***•sewda filmí*** film de dragoste. ***•tízúw filmí*** film serial.
filmgealîngan *adj.* filmat.
filmgealuw *s.* filmare.
filmğí *s.* cineast.
filmğílík *s.* cinematografie.
filmkaytarmasî *s.* filmare.
filmsúygen *s.* cinefil.
filmşewúrúlgen *adj.* filmat.
filmşewúrúmí *s.* filmare.
filmşúnas *s.* cinefil.
filoksera *s.* filoxeră.
filoloğik *adj.* filologic.
filoloğiya *s.* filologie.
filoloğiyağî *s.* filolog.
filoloğiyalî *adj.* filologic.
filolok *s.* filolog.
filozof *s.* filozof.
filozoflîk *s.* filozofie.
filtíşí *s.* fildeș.
Filtíşí-Ğagasî *s. (topon.)* Coasta de Fildeș.
filtre *s.* filtru.
filtrelí *adj.* cu filtru. // ***•filtrelí sigara*** țigări cu filtru.
filtresíz *adj.* fără filtru. // ***•filtresíz sigara*** ce fel de țigări străine vindeți? ;
fin *s., adj.* finlandez.
final *s. (muz.)* final.
finala *s. (sport)* finală.
finalagakírgen *s.* finalist.
finğan *s.* ceașcă.
finğe I. *adv.* în limba finlandeză. **II.** *s. (limba)* finlandeză.
Finlant *s. (topon.)* Finlanda.
finlantlî *s., adj.* finlandez.
Finsch'niñ-delítaşî *s. (orn.)* pietrar caucazian *(lat., Oenanthe finschii).*
firar *s.* fugă; dezertare. // ***•firar etmek*** a dezerta.
firarğî *s.* fugar; dezertor.
firarğîlîk *s.* fugă; dezertare.
firariy *s.* fugar; dezertor.
firavun *s. (ist.)* faraon.
Firdes *s. (antrop. f., arab.)* "Grădina paradisului".
firkat *s.* despărțire; separare.
firkatlî *adj.* despărțit; separat.
firma *s.* firmă.
Firuz *s. (antrop. m., prsn.)* "Cel fericit".
Firuze *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea fericită".
fistan *s.* fustă; rochie.
fistanğî *s.* fustangiu.
fişa *s.* **1.** fișă *(și tehn.).* **2.** fisă *(la jocuri de noroc).* // ***•fişa kutugî*** fișier. ***•ístek fişasî*** fișă de comandă.
fişek *s.* **1.** cartuș. **2.** *(mil.)* rachetă. // ***•hawayiy fişek*** rachetă; trasor. ***•tenvir fişegí*** *(mil.)* trasor.
fişeklík *s.* cartușieră.
fit *s.* intrigă; zâzanie; vrajbă.
fitil *s.* fitil.
fitne *s.* intrigă; zâzanie; vrajbă.
fitne-fesat *s.* intrigă; zâzanie; vrajbă; conspirație; uneltire; complot.
fitneğí *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; ațâțător.
fitneğílík *s.* intrigă; zâzanie; vrajbă.
fitre *s.* caritate; pomană; milostenie.
fiyasko *s. (fin.)* faliment; fiasco.
fiyat *s.* preț; valoare.
fiyort *s. (geogr.)* fiord.
fizik *adj.* fizic.
fizika *s.* fizică.
fizikabílímğísí *s.* fizician.
fizikağî *s.* fizician.
fizikiy *adj.* fizic. // ***•fizikiy***

ğeryúzíbílímí geografie fizică.
fiziyoloğik *adj.* fiziologic.
fiziyoloğiya *s.* fiziologie.
fiziyoloğiyağî *s.* fiziolog.
fiziyoloğiyalî *adj.* fiziologic.
fiziyolok *s.* fiziolog.
fiziyonomiya *s.* fizionomie.
fiziyoterapiya *s. (med.)* fizioterapie.
fíkír *s.* **1.** idee; gând. **2.** opinie; părere. **3.** minte; judecată; raţiune. **4.** memorie.
Fíkíriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea chibzuită".
fíkírsíz *adj.* stupid; fără sens.
fíkírsízlík *s.* stupiditate.
fîkara *adj.* **1.** sărac; nevoiaş. **2.** sărman; biet.
fîkaralîk *s.* sărăcie; lipsuri.
fîkra **I.** *adj. (anat.)* vertebral. **II.** *s.* **1.** anecdotă; istorioară. **2.** cronică; articol. **3.** paragraf; pasaj. **4.** *(anat.)* vertebră. // ***•gázáta fîkrasî*** cronică de ziar.
fîkralî *adj.* vertebrat.
fîkralîlar *s., pl.* vertebrate.
fîkrasîz *adj.* nevertebrat.
fîkrasîzlar *s., pl.* nevertebrate.
fîndîgî, manda- *s. (bot.)* alunele; mândălac *(lat., Carum bulbocastanum)*.
fîndîk *s.* **1.** alună. **2.** *(bot.)* alun *(lat., Corylus avellana)*.
fîndîkğargan *s.* spărgător de nuci.
fîndîkkurtî *adj.* mignon.
fîndîklî *adj.* cu alune. // ***•fîndîklî şokolata*** ciocolată cu alune.
fîndîklîk *s.* aluniş; alunet.
Fîndîklîk *s. (topon.)* Ostrov *(jud. Constanţa)*.
fîrîldagan *adj.* răpăitor; ţăcănitor; păcănitor.
fîrîldak *s.* **1.** morişcă de vânt. **2.** *(la sobe)* aerisire; ventilaţie; tirant. **3.** heliograf; aparat pentru transmiterea semnalelor luminoase. **4.** *(tehn.)* ventilator; suflantă.
fîrîldakburumğa *s. (tehn.)* turbosuflantă.
fîrîldama *s.* răpăit; ţăcănit; păcănit.
fîrîldamak *v.i.* a răpăi; a ţăcăni; a păcăni.
fîrîldaw *s.* răpăit; ţăcănit; păcănit.
fîrîltî *s.* răpăit; ţăcănit; păcănit.
fîrîltîlî *adj.* răpăitor; ţăcănitor; păcănitor.
fîrîn *s.* **1.** cuptor. **2.** brutărie.
fîrînğî *s.* brutar.
fîrka *s.* **1.** *(pol.)* partid; grupare. **2.** *(mil.)* divizie.
fîrkalîk *adj.* partinic.
fîrkalîkkakarşî *adj.* antipartinic.
fîrsat *s.* **1.** ocazie; prilej; posibilitate. **2.** oportunitate; moment prielnic. // ***•fîrsat kaşîrmak*** a rata ocazia. ***•fîrsat kollamak*** a urmări momentul potrivit. ***•fîrsat tapmak*** a prinde ocazia. // ***•konîşmak fîrsatî*** ocazie de a vorbi.
fîrsatşî *s.* oportunist.
fîrsatşîlîk *s.* oportunism.
fîrtîna *s.* **1.** furtună. **2.** *(fig.)* scandal. // ***•fîrtîna bíldíríle*** se anunţă furtună.
fîrtînalî *adj.* furtunos.
fîs *interj.* fâs! ;
fîsîldama *s.* fâsâit.
fîsîldamak *v.i.* a fâsâi.
fîsîldatmak *v.t.* a determina să fâsâie.
fîsîldaw *s.* fâsâit.
fîsîltî *s.* fâsâit.
fîstîgî, ğer- *s. (bot.)* arahidă *(plantă) (lat., Arachis hypogaea)*. **1.** arahidă; alună-de-pământ *(fruct)*.
fîstîk *s.* fistic *(fruct)*.
fîstîk-şamî *s. (bot.)* coconar; pin *(lat., Pinus pinea)*.
fîstîktay *adj.* durduliu; rotund.
fîstîkteregí *s. (bot.)* fistic *(plantă) (lat., Pistacia vera)*.
fîşîrdama *s.* foşnet; freamăt.
fîşîrdamak *v.i.* a foşni; a fremăta.
fîşîrdaw *s.* foşnet; freamăt.
fîşîrtî *s.* foşnet; freamăt.
flakon *s.* flacon.
flamant *s., adj.* flamand.
flamantşa **I.** *adv.* în limba flamandă. **II.** *s. (limba)* flamandă.
flaş *s. (foto.)* blitz.
fláwta *s. (muz.)* flaut.
fláwtağî *s. (muz.)* flautist.
flebita *s. (med.)* flebită.
flegmon *s. (med.)* flegmon.
flirt *s.* flirt.
flor *s. (chim.)* fluor.
floreta *s.* floretă.
florlî *adj.* fluorescent.
flota *s. (nav.)* flotă.
flotila *s.* flotilă.
fobiya *s.* fobie.
fodîl *adj.* îngâmfat; înfumurat.
fodîllîk *s.* îngâmfare; înfumurare.
fodra *s.* căptuşeală; dublură *(la haină etc.)*.
foka *s. (zool.)* focă *(lat., Phoca vitulina)*.
fokstrot *s.* foxtrot.
folklor *s.* folclor.
folklorğî *s.* folclorist.
fondanta *s.* bomboană fondantă.
fonetik *adj.* fonetic.
fonetika *s.* fonetică.
fonetikalî *adj.* fonetic.
fonik *adj.* fonic.
fonoloğiya *s.* fonologie.
font *s. (fin.)* fond.
fonta *s.* fontă.
Forbes'níñ-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraşul lui Forbes *(lat., Charadrius forbesi)*.
Forbes'níñ-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraşul lui Forbes *(lat., Charadrius forbesi)*.
forma *s.* formă; model.
formik *adj.* formic.
formol *s. (chim.)* formol.
formula *s.* formulă.
Forster'níñ-karkîldagî *s. (orn.)* chiră cu mască; pescăriţă cu mască *(lat., Sterna forsteri)*.
forum *s.* forum.
fosfat *s. (chim.)* fosfat.
fosfor *s. (chim.)* fosfor.
fosforğarîk *adj.* fosforescent.
fosforlî *adj.* fosforescent; fosforos. // ***•fosforlî ğelkuwganlar*** ace fosforescente *(la ceas)*.
fosila *s.* fosilă.
fota *s.* fotă.
fotbal *s.* fotbal. // ***•fotbal meçí*** *(sport)* meci de fotbal. ***•fotbal sezonî*** *(sport)* sezonul fotbalistic. ***•fotbal takîmî*** *(sport)* echipă de fotbal. ***•fotbal tobî*** *(sport)* minge de fotbal. ***•fotbal turnewí*** *(sport)* turneu de fotbal.
fotbalğî *s.* fotbalist.
fotbalist *s.* fotbalist.
fotograf *s.* fotograf. // ***•kanelí fotograf maşinasî*** aparat de fotografiat digital. ***•kóríklí fotograf maşinasî*** aparat de fotografiat cu burduf.
fotografiya *s.* fotografie.
fotografiyagaalîngan *adj.* fotografiat.
fotografiyagaaluw *s.* fotografiat; fotografiere.
fotografiyağî *s.* fotograf.
fotografkana *s.* atelier fotografic.
fotoğenik *adj.* fotogenic.
fotokaberğí *s.* fotoreporter.
fotokopiya *s.* fotocopie.
fotometre *s. (fiz.)* fotometru.
fotomontaj *s.* fotomontaj.
fotomuhabir *s.* fotoreporter.
fotosinteza *s.* fotosinteză.
foyleton *s. (lit.)* foileton.
foyletonğî *s. (lit.)* foiletonist.
fragment *s.* fragment.
frak *s.* frac.
frank *s. (unitate monetară)* franc.
Franklin'níñ-kagay *s. (orn.)* pescăruşul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.
Franklin'níñ-şaklayî *s. (orn.)* pescăruşul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.
franko *adj.* franco.
fransîz **I.** *adj.* franţuzesc. **II.** *s., adj.* francez.
fransîzğa **I.** *adv.* în limba franceză; franţuzeşte. **II.** *s. (limba)* franceză.
fransîz-kelemí *s. (bot.)* varză-de-Bruxelles *(lat., Brassica oleracea gemmifera)*.
franzela *s.* franzelă.
fregata *s. (nav.)* fregată.
fren *s. (tehn.)* frână. // ***•fren yapmak*** *(tehn.)* a frâna.
frengiy *s. (med.)* sifilis.
frengiylí *adj. (med.)* sifilitic.
Frengístan *s. (topon.)* Franţa.
Frengístan-akşateregí *s. (bot.)* jugastru de Banat *(lat., Acer monspessulanum)*.
frengístanlî **I.** *adj.* franţuzesc. **II.** *s., adj.* francez.
Frengístan-úreñgesí *s. (bot.)* jugastru de Banat *(lat., Acer monspessulanum)*.
frenğí *s.* frânar.
frenk **I.** *adj.* franţuzesc. **II.** *s., adj.* francez.
frenkşe **I.** *adv.* în limba franceză; franţuzeşte. **II.** *s. (limba)* franceză.
frenleme *s.* frânare.
frenlemek *v.t.* a frâna *(şi fig.)*.
frenlengen *adj.* frânat.
frenlew *s.* frânare.
frensalîngan *adj.* frânat.
frensaluw *s.* frânare.
freska *s.* frescă.
frez *adj.* frez.
freza *s. (tehn.)* frează *(scula)*. // ***•freza maşinasî*** frează; maşină de frezat.
frezağî *s. (tehn.)* frezor.
frezalama *s. (tehn.)* frezare.
frezalamak *v.t. (tehn.)* a freza.
frezalangan *adj. (tehn.)* frezat.
frigorifik *adj.* frigorific.
friğider *s.* frigider.
fruktoza *s.* fructoză; levuloză.
fuhuş *s.* prostituţie.
ful *s. (la joc de cărţi)* ful.
fuliya *s. (bot.)* iris-galben; stânjenel-galben; spetejoară *(lat., Iris pseudacorus)*.
fuliya, ufak- *s. (bot.)* răţişoare *(lat., Iris pumila)*.
funda *s. (bot.)* iarbă-neagră *(lat., Calluna vulgaris)*.
fundalîk *s.* **1.** boschet; tufiş; tufă. **2.** mărăciniş; tufăriş.
funikular *s.* funicular.
funiya *s. (mil.)* amorsă.
funksiya *s. (mat.)* funcţie.
funt *s.* livră; funt; pfund *(=453,6 gr)*.

furgon *s.* furgon.
fursek *s. (gastron.)* fursec.
fuselaj *s.* fuselaj.
futurism *s. (lit.)* futurism.
fuwar *s.* târg de mostre; expoziţie.
Fuwat *s. (antrop. m., arab.)* "Inimă".

G

gabarit *s. (la vehicule)* gabarit.
gabiya *s. (nav.)* gabie.
Gabon *s. (topon.)* Gabon.
gabonlî *s., adj.* gabonez.
gaddar *adj.* crud; nemilos; neomenos.
gaddarane *adv.* fără milă; cu cruzime; necruţător.
gaddarlîk *s.* cruzime; sălbăticie; ferocitate.
gadir *s.* **1.** persecuţie; oprimare. **2.** nedreptate; injustеţe.
gadirlí *adj.* **1.** persecutat; oprimat. **2.** nedrept; injust.
gafa *s.* gafă. // ***•gafa yapmak*** a face o gafă.
Gaffar, El- *s. (relig., arab.)* "Cel cruţător"; "Cel preamilos şi de păcate izbăvitor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah).*
gafil *adj.* **1.** neatent; distrat. **2.** nepăsător; indolent; neglijent. // ***•gafil awlanmak*** a fi luat pe nepusă masă; a fi surprins nepregătit.
gafilawlanma *s.* luare pe nepregătite; surprindere.
gaflet *s.* **1.** neatenţie; distracţie; neluare-aminte. **2.** nepăsare; indolenţă; neglijenţă.
gafletlí *adj.* **1.** nepăsător; indolent; neglijent. **2.** neatent; distrat; inadvertent.
Gafur, El- *s. (relig., arab.)* "Cel îndurător"; "Cel preamilos şi de păcate izbăvitor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah).*
gagara, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* corcodel cu cioc gros *(lat., Podilymbus podiceps).*
gagara, kara-moyînlî- *s. (orn.)* corcodel cu gât negru *(lat., Podiceps nigricollis).*
gagara, kekeşlí- *s. (orn.)* corcodel mare; cufundar mare; bodârlău *(lat., Podiceps cristatus).*
gagara, kíşkene- *s. (orn.)* corcodel mic *(lat., Tachybaptus ruficollis).*
gagara, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* corcodel cu gât roşu *(lat., Podiceps grisegena).*
gagara, kulaklî- *s. (orn.)* corcodel de iarnă *(lat., Podiceps auritus).*
gala *s.* gală *(şi sport).*
galaksiya *s.* galaxie.
galaksiyalî *adj.* galactic.
galaktik *adj.* galactic.
galanteriya *s.* galanterie.
galebe *s.* victorie; biruinţă. // ***•galebe şalmak/etmek*** a învinge; a birui; a ieşi victorios.
galena *s. (geol.)* galenă.
galeriya *s. (minr., arte plastice)* galerie.
galeta *s.* **1.** covrig. **2.** pesmet; pâine uscată.
galibiyet *s.* victorie; biruinţă; triumf.
galibiyetlí *adj.* învingător; victorios; biruitor; triumfător.
galibiyetşalgan *adj.* victorios; biruitor; triumfător.
galip *adj.* învingător; victorios; biruitor; triumfător. // ***•galip kelmek*** a învinge; a birui.
Galip *s. (antrop. m., arab.)* "Izbânditorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
galiyan *s.* **1.** fierbere; clocotire. **2.** *(fig.)* agitaţie; efervescenţă; vâlvă.
galiyota *s. (nav.)* galiotă.
galon *s.* galon.
galop *s.* galop.
galoş *s.* galoş.
galvanizasiya *s.* galvanizare.
galvanizasiyalî *adj.* galvanizat.
galvanometre *s. (tehn.)* galvanometru.
galvanoplastiya *s. (fiz.)* galvanoplastie.
galvanoskop *s.* galvanoscop.
gam *s.* tristeţe; amărăciune; mâhnire. // ***•gam aşamak*** a regreta; a se întrista. ***•gam tartmak*** a suferi.
gama *s.* **1.** *(muz.)* gamă. **2.** gama *(a treia litere din alfabetul grecesc).*
Gambiye *s. (topon.)* Gambia.
gambiyelí *s., adj.* gambian.
gamet *s. (anat.)* gamet.
gam-keder *s.* tristeţe; amărăciune; supărare.
gamketírgen *adj.* întristător.
gamlandîrmak *v.t.* a mâhni; a întrista.
gamlangan *adj.* posomorât; mâhnit.
gamlanma *s.* întristare.
gamlanmak *v.i.* a se întrista; a se amărî; a se mâhni.
gamlanuw *s.* întristare.
gamlî *adj.* trist; mâhnit; abătut.
gamlî-kederlí *adj.* jalnic; mâhnit; trist; afectat.
gammaz *adj.* **1.** denunţător; delator. **2.** defăimător; bârfitor; calomniator; maliţios.
gammazlamak *v.t.* **1.** a denunţa. **2.** a defăima; a bârfi; a calomnia.
gammazlangan *adj.* calomniat; defăimat; denigrat; ponegrit.
gammazlîk *s.* **1.** denunţ. **2.** defăimare; calomnie; maliţiozitate.
gamsele *s.* impermeabil; manta de ploaie.
gamsîz *adj.* **1.** liniştit; netulburat; fără griji. **2.** indiferent; nepăsător.
gamsîzlîk *s.* **1.** linişte; tihnă; calm. **2.** indiferenţă; nepăsare.
Gamze *s. (antrop. f., prsn.)* "Cochetărie".
gangster *s.* gangster.
ganim I. *adj.* distrugător; nimicitor. **II.** *s.* duşman; adversar; rival.
ganimet *s.* **1.** trofeu *(de război).* **2.** pradă de război; captură.
ganimetşí *adj.* profitor; acaparator.
ganimetşílík *s.* acaparare; şterpelire.
ganimlík *s.* duşmănie; adversitate; rivalitate.
ganiy *adj.* bogat; abundent; îmbelşugat; opulent. // ***•ganiy góñíllí*** generos; darnic. ***•góñílí ganiy*** mărinimos; darnic.
Ganiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel bogat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Ganiy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel îmbelşugat"; "Cel plin de belşug şi lipsit de nevoi" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran*

lui Dumnezeu/Allah).
ganiy-ganiy *adj.* abundent; din abundenţă.
ganiygóñíl(lí) *adj.* darnic; generos; milostiv; mărinimos.
ganiygóñíllík *s.* dărnicie; generozitate; milostivire; mărinimie.
ganiylík *s.* bogăţie; abundenţă; îmbelşugare; opulenţă.
gank *s.* gang.
gara *s.* gară. // ***•awtobuz garasî*** autogară. ***•bo garanîñ atî ne?*** cum se numeşte gara aceasta? ;
garabet *s.* ciudăţenie; extravaganţă; excentricitate.
garabetlí *adj.* ciudat; extravagant; excentric.
garaj *s.* garaj. // ***•kamiyonlar garajî*** autobază.
garajgatartuw *s.* garare.
garansiya *s.* garanţie.
garansiyalî *adj.* garantat.
garaz *s.* **1.** ţel; obiectiv; ţintă. **2.** *(fig.)* ranchiună; pică; ură ascunsă.
garazkáar *adj.* ranchiunos; răzbunător.
garbiy *adj.* vestic; apusean; occidental.
garderoba *s.* garderobă; vestiar.
gardiyan *s.* gardian; paznic; strajă.
garez *s. (fig.)* ranchiună; pică; ură ascunsă.
gargara *s.* gargară. // ***•gargara yapmak*** a face gargară.
garibe *s.* ciudăţenie; curiozitate.
Garip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel nevoiaş" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
gark *s.* **1.** scufundare; afundare. **2.** *(fig.)* copleşire; covârşire; năpădire.
garketílgen *adj.* scufundat; afundat.
garketmek *v.t.* **1.** a scufunda; a afunda. **2.** *(fig.)* a copleşi; a covârşi; a năpădi.
garnitura *s.* **1.** garnitură; ornament; podoabă. **2.** *(gastron.)* garnitură.
garnizona *s.* garnizoană.
garp *s. (geogr.)* vest; apus; occident.
garplî *s., adj.* vestic; apusean; occidenta.
garptan *adj.* vestic; occidental.
garsoniyera *s.* garsonieră.
garun *num. (mong.)* cinci.
gasil *s. (relig., la musulmani)* spălarea mortului.
gasletmek *v.t. (relig., la musulmani)* a spăla mortul.
gasp *s.* uzurpare.
gaspetken *s.* uzurpator.
gaspetmek *v.t.* a uzurpa.
gasplî *adj.* uzurpat.
gastrita *s. (med.)* gastrită.
gayda *s. (muz.)* cimpoi.
gaye *s.* ţel; scop. // ***•gayesíne barmak*** a-şi atinge scopul.
gayile *s.* neplăcere; necaz; belea.
gayilelí *adj.* **1.** neplăcut; anevoios; greu. **2.** necăjit; supărat; amărât.
gayîlmak *v.i.* a se desfăşura.
gayîluw *s.* desfăşurare.
gayzer *s.* gheizer.
gaz *s.* **1.** gaz; gaze. **2.** petrol lampant. // ***•gaz maskasî*** mască de gaze. ***•gaz sáátí/sayaşî*** *(tehn.)* contor de gaze. ***•kóz yaşartuwğî gaz*** gaz lacrimogen.
Gazanfer *s. (antrop. m., prsn.)* "Leul".
gazap *s.* mânie; furie. // ***•gazapka kelmek*** a se înfuria; a se mânia.
gazapkakelgen *adj.* înfuriat; mâniat; mânios.
gazapkakelúw *s.* înfuriere; mânie.
gazaplî *adj.* mâniat; mânios.
gazel *s. (lit.)* gazel.
gazela *s. (zool.)* antilopă; gazelă *(lat., Antilopinae sp.)*.
gazgakarşî **I.** *adj.* antigaz. **II.** *s.* mască de gaze.
gaziy **I.** *adj.* victorios; biruitor; triumfător. **II.** *s., adj. (la musulmani)* apărător al religiei.
gazlî *adj.* gazos.
gazmayî *s.* petrol lampant.
gazometre *s. (tehn.)* gazometru.
gazon *s.* gazon.
gazólşer *s. (tehn.)* gazometru.
gazpaylawğî *s.* distribuitor de gaze.
gágáa *s. (la păsări)* cioc; clonţ; plisc.
gágáalamak *v.t.* **1.** *(d. păsări)* a ciuguli. **2.** *(d. păsări)* a da cu ciocul; a ciupi.
gágáwuz *s.* găgăuz.
gálba *adv.* probabil; după cât se pare; după toate probabilităţile.
gázáta *s.* ziar. // ***•akşam gázátasî*** ziar de seară. ***•aylîk gázáta*** ziar lunar. ***•baş gázáta*** ziar important. ***•edebiyat gázátasî*** ziar literar. ***•gázáta fîkrasî*** cronică de ziar. ***•gázáta ilanî*** anunţ în ziar; inserare; informaţie. ***•gázáta kaberğísí/muhabirí*** reporter; corespondent *(la un ziar)*. ***•gázáta yazuwğusî/muharrirí*** redactor *(la un ziar)*. ***•haptalîk gázáta*** ziar săptămânal. ***•kúndelík gázáta*** cotidian. ***•resmiy gázáta*** buletin oficial. ***•saba gázátasî*** ziar de dimineaţă.
gázátagîlîk *s.* jurnalistică.
gázátağî *s.* **1.** ziarist. **2.** vânzător de ziare. **3.** jurnalist. // ***•gázátağî soraştîrmasî*** interviu.
gázátağîlîk *s.* ziaristică.
gázátasatkan *s.* vânzător de ziare.
gázete *s.* ziar. // ***•tínewúngí gázete*** ziarul de ieri.
gázeteğí *s.* **1.** ziarist. **2.** vânzător de ziare.
gázeteğílík *s.* ziaristică.
gebe *adj. (d. femei)* gravidă; însărcinată.
gebeden *s.* ţarc.
gebelík *s. (med.)* graviditate; sarcină.
gebeş *adj.* **1.** *(d. oameni)* gras; îndesat. **2.** *(fig.)* prost; imbecil.
gelenek *s.* tradiţie. // ***•kalknîñ gelenekleri*** tradiţiile poporului.
geleneklí *adj.* tradiţional.
gelenekşí *s.* tradiţionalist.
gelenekten *adv.* tradiţional; prin tradiţie.
gemane *s.* **1.** vioară; scripcă; laută. **2.** arc *(cu săgeţi)*. // ***•gemane şalmak*** a cânta la vioară.
gemaneğí *s.* violonist; scripcar; lăutar.
gemí *s.* vas; vapor; navă; corabie. // ***•alîştîrma/talim gemísí*** *(nav.)* navă şcoală. ***•bo gemíde kaş kayîk bar?*** câte bărci sunt pe acest vas? ; ***•ğelkeñ gemísí*** *(nav.)* corabie cu pânze. ***•gemí ğalpa wura*** vasul are tangaj. ***•gemí inşaatî*** construcţia de nave. ***•gemí limanga ogîrayğak*** vasul va face escală în port. ***•harbiye gemísí*** *(nav.)* navă de război. ***•uzay gemísí*** navă cosmică. ***•zîrhlî gemí*** *(mil.)* crucişător; cuirasat.
gemíğí *s. (nav.)* marinar; navigator.
gemíğílík *s. (nav.)* marină; navigaţie. // ***•kîyuw boyî gemíğílígí*** *(nav.)* cabotaj.
gemíğílíkkeyaragan *adj. (mar.)* navigabil.
gemílík *s.* şantier naval.
gene **I.** *adv.* **1.** iar; iarăşi; din nou. **2.** încă; mai. **II.** *conj.* totuşi; cu toate acestea; orice s-ar zice. // ***•gene de*** totuşi; cu toate acestea; orice s-ar zice; pentru orice eventualitate. ***•gene konîşa*** încă vorbeşte. ***•gene ogîrarmîz*** mai trecem. ***•o gene keldí*** el a venit din nou. ***•sízní gene bekliymíz*** vă aşteptăm din nou.
genel *adj.* **1.** general; total. **2.** public. // ***•genel bibliyografiya*** bibliografie generală. ***•genel hukuk*** *(jur.)* drept comun. ***•genel kóríníş*** vedere de ansamblu. ***•genel sekreter*** *(pol.)* secretar general. ***•genel tewúke*** istorie generală. ***•genel tílbílímí*** *(lingv.)* lingvistică generală. ***•genel toplantî*** adunare generală. ***•genel túşúnğeler*** consideraţii generale.
genelaffuw *s.* amnistie generală.
genelkana *s.* bordel; casă de toleranţă.
genelkurmay *s. (mil.)* stat-major.
genelleme *s.* generalizare.
genellemek *v.t.* a generaliza.
genelleşken *adj.* generalizat.
genelleşme *s.* generalizare.
genelleşmek *v.i.* a se generaliza. // ***•liçew úyretímí genelleşmekte*** învăţământul liceal este în curs de generalizare.
genelleştírme *s.* generalizare.
genelleştírmek *v.t.* a generaliza.
genelleştírúw *s.* generalizare.
genelleşúw *s.* generalizare.
genellík *s.* generalitate; caracter general. // ***•genellík men*** în general; în linii mari; grosso modo.
generastlangan *adj.* reîntâlnit.
generastlaw *s.* reîntâlnire.
genetuwgan *adj.* regenerat.
genetuwuw *s.* regenerare.
geñíş *adj.* **1.** larg; amplu; vast; întins. **2.** lat. **3.** încăpător; spaţios; cuprinzător. // ***•ğúregí geñíş bolmak*** a avea o inimă largă; a fi generos. // ***•ğeket terakay geñíş*** haina e puţin cam largă. ***•geñíş aşî/poşmak/şat*** *(mat.)* unghi obtuz. ***•geñíş aşîlî úşpoşmak*** *(mat.)* triunghi obtuz. ***•geñíş ekseriyet*** majoriate zdrobitoare. ***•geñíş geşmíşlík*** *(gram.)* preterit. ***•geñíş mañlay*** frunte lată. ***•geñíş omîzlî*** spătos. ***•geñíş sozîkawaz/seslí/únlí*** *(lingv.)* vocală deschisă. ***•geñíş zaman*** *(gram.)* aorist. ***•ğol geñíş*** drumul este lat.
geñíşekranlî *adj.* panoramic.
geñíşğayîlgan *adj.* extins; predominant.
geñíşğayîlma *s.* extindere; predominare.
geñíşğayîluw *s.* extindere; predominare.
geñíşğúrek(lí) *adj.* generos; mărinimos; milostiv; darnic.
geñíşğúreklík *s.* dărnicie; generozitate; milostivire; mărinimie.
geñíşiygen *adj.* lărgit; mărit; extins; lăţit.
geñíşiyme *s.* lărgire; mărire; extindere; lăţire.
geñíşiymek *v.i.* a se lărgi; a se mări; a se extinde; a se lăţi.
geñíşiytmek *v.t.* a lărgi; a mări; a

extinde; a lăți.
geñíşiyúw *s.* lărgire; mărire; extindere; lățire.
geñíşleme *s.* expansiune.
geñíşlengen *adj.* lărgit; mărit; extins; lățit.
geñíşlenme *s.* lărgire; mărire; extindere; lățire.
geñíşlenmek *v.i.* a se lărgi; a se mări; a se extinde; a se lăți.
geñíşlenúw *s.* lărgire; mărire; extindere; lățire.
geñíşletmek *v.t.* a lărgi; a mări; a extinde; a lăți.
geñíşlew *s.* expansiune.
geñíşliy *adv.* lățiș; în sensul lățimii.
geñíşlík *s.* **1.** extindere; mărime; amplitudine. **2.** lățime; lărgime. **3.** *(fig.)* bunăstare; prosperitate. // •***azamiy geñíşlík*** lățime maximă permisă. •***kumaşnîñ geñíşlígí*** lățimea stofei. •***kumluklarnîñ geñíşlígí*** lățimea plajelor. •***şólníñ geñíşlígí*** lățimea câmpului.
geñíz **I.** *adj.* nazal. **II.** *s. (anat.)* fosă nazală. // •***geñízden konîşmak*** a vorbi pe nas; a fonfăi. // •***geñíz tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană nazală.
geñízden *adv.* nazal.
geñízdenkonîşuw *s.* fonfăială.
geñízğe *adv.* nazal.
geñízleşken *adj.* nazalizat.
geñízleşme *s.* nazalizare.
geñízleşmek *v.i.* a se nazaliza.
geñízleştírmek *v.t.* a nazaliza.
geñízleşúw *s.* nazalizare.
geñízlí *adj.* nazal; nazalizat.
gerdek *s.* **1.** cameră nupțială. **2.** ecran; cortină.
gerdeklí *adj.* ecranat.
gergedan *s. (zool.)* rinocer *(lat., Rhinoceros)*.
gergedanbóğek *s. (ent.)* băligar-cu-corn; caraban; nasicorn *(lat., Oryctes nasicornis)*.
gergedan-tezíkşí *s. (ent.)* caraban; nasicorn; băligar-cu-corn *(lat., Oryctes nasicornis)*.
gergef *s. (text.)* gherghef. // •***gergef íşlemek*** a broda la gherghef.
gerila *s.* gherilă; război de partizani.
gerp *s.* emblemă; stemă; blazon.
gerpbílímğí *adj.* eraldic.
gerpbílímí *s.* eraldică.
gerplí *adj.* emblematic.
geş *interj. (la diferite jocuri de cărți)* pas! ;
geşe *postp. (pt. exprimarea orei)* și. // •***onbírní şerík geşe*** unsprezece și un sfert. •***sáát onnî yígírím geşe tren keldí*** trenul a sosit la ora zece și douăzeci.
geşek *s.* pasarelă.
geşen *adj.* trecut; precedent; premergător. // •***ğenábílerí geşen pazar keldíler*** dumnealor au venit duminica trecută. •***geşen hapta ğolga şîktîk*** am pornit la drum săptămâna trecută. •***geşen kúnlerde*** zilele trecute. •***geşen sefer*** rândul trecut. •***geşen sene*** anul trecut. •***geşen sene bírínğílíkní aldî*** anul trecut a luat premiul întâi. •***geşen zemanege nispetí men*** comparativ cu timpul trecut.
geşende *adv.* deunăzi; recent; nu demult; acum câteva zile.
geşenden *adv.* din trecut.
geşenek *s.* coridor; culoar; hol; galerie.
geşenge *adv.* pentru trecut.
geşengekaragan *adj.* retrospectiv.
geşengekullanîlgan *adj.* retroactiv.
geşengí *adj.* retro.
geşenlerde *adv.* deunăzi; recent; nu demult; acum câteva zile.
geşer *adj.* **1.** *(fin.)* curent; în curs. **2.** *(econ.)* căutat; cerut. **3.** uzual; obișnuit. **4.** valabil; valid. // •***geşer para*** monedă în curs.
geşerlí *adj.* valabil; valid.
geşerlígípítken *adj.* expirat; nul.
geşerlík *s.* **1.** *(fin.)* curs. **2.** *(econ.)* căutare; cerere. **3.** valabilitate; validitate. // •***bilet geşerlígí*** valabilitatea biletului.
geşerlíkberílgen *adj.* validat.
geşerlíkberúw *s.* validare.
geşerlíktenşigaruw *s. (jur.)* prescripție; invalidare.
geşerlíktenşîkkan *adj. (jur.)* prescris; invalidat.
geşersíz *adj. (d. legi, dispoziții)* fără valabilitate; ieșit din vigoare; expirat; invalidat; nul.
geşersízlík *s. (jur.)* nulitate.
geşiyatîrganda *adv.* în trecere; în treacăt.
geşílealgan *adj.* accesibil.
geşílír *adj.* penetrabil.
geşílmek *v.i.* a se trece; a se sări; a se traversa; a se parcurge; a se străbate. // •***aytîp geşílgen*** în treacăt spuse. •***múren geşílgen yer*** vad.
geşílmez *adj.* impenetrabil.
geşílmiykalîr *adj.* impenetrabil.
geşírgen *adj.* **1.** *(fiz.)* permeabil. **2.** *(fiz.)* bun conducător; conductibil; conductor. **3.** *(gram.)* tranzitiv. // •***geşírgen fiil*** *(gram.)* verb tranzitiv.
geşírílgen *adj.* **1.** petrecut; trăit. **2.** condus; petrecut; însoțit; călăuzit. **3.** pus; introdus; băgat. **4.** trecut; transmis; pasat. **5.** *(tehn., lingv.)* decalcat; calchiat.
geşírílme *s.* transmitere; perpetuare.
geşírílmek *v.i.* **1.** a se petrece; a fi trăit. **2.** a fi pus; a fi introdus; a fi băgat. **3.** a se trece; a se transmite; a se pasa. **4.** a se conduce; a se petrece.
geşírílúw *s.* transmitere; perpetuare.
geşírímlí *adj. (fiz.)* permeabil.
geşírímlílík *s. (fiz.)* permeabilitate.
geşírímsíz *adj. (fiz.)* impermeabil.
geşírímsízlík *s. (fiz.)* impermeabilitate.
geşírme *s.* **1.** punere; introducere; băgare. **2.** *(tehn., lingv.)* calc; decalcare; calchiere. **3.** trecere; transmitere; pasare. **4.** conducere; petrecere; însoțire; călăuzire. **5.** *(gram.)* tranzitivitate. // •***geşírme káátí*** hârtie de calc. •***nezaretten geşírme*** recenzie.
geşírmek *v.t.* **1.** a trece; a transmite; a pasa. **2.** a pune; a introduce; a băga. **3.** a conduce; a petrece; a însoți; a călăuzi. **4.** a petrece; a trăi *(o perioadă de timp)*. **5.** *(tehn., lingv.)* a decalca; a calchia. // •***balalîgîn geşírmek*** a copilări. •***baygînlîk geşírmek*** a leșina. •***bírtaa kózden geşírmek*** a reexamina; a revizui; a recapitula. •***defterge geşírmek*** a consemna. •***elekten geşírmek*** a trece prin ciur; a cerne. •***ğinnet geşírmek*** a-și pierde facultățile mintale; a-și pierde mințile. •***ğúregínden geşírmek*** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. •***hayatka geşírmek*** a transpune în viață. •***hesabîna geşírmek*** a pune în socoteala cuiva; a-l ține bun de plată; a-i imputa. •***kabaátínden geşírmek*** a grația pe cineva; a-l ierta. •***kîlîştan geşírmek*** a trece prin foc și sabie. •***kîşnî geşírmek*** a ierna. •***kókírek geşírmek*** a suspina; a ofta. •***koldan geşírmek*** a lua la mână; a lucra manual; a manipula. •***kolga geşírmek*** a pune mâna pe ceva; a-și însuși; a pune mâna pe cineva; a-l prinde; a-l înhăța; a-l aresta. •***kózden geşírmek*** a cerceta cu privirea; a revizui. •***kúnlerín geşírmek*** a-și petrece zilele; a trăi. •***kúpeştege geşírmek*** a transborda. •***muruntak geşírmek*** a pune botniță. •***ómírín geşírmek*** a-și duce traiul; a-și petrece viața; a trăi. •***oyberúwden/sesberúwden geşírmek*** a supune la vot. •***siğilge geşírmek*** a înregistra; a înscrie. •***súzgeşten geşírmek*** a trece prin strecurătoare; a strecura. •***teğrúbeden geşírmek*** a practica. •***topnî geşírmek*** *(sport)* a pasa mingea. •***ústúne geşírmek*** a trece ceva pe numele cuiva. •***wakîtîn geşírmek*** a-și petrece timpul. •***yazuwnî başka káátke geşírmek*** a transcrie. •***zamanîn geşírmek*** a-și petrece vremea. // •***men sízní geşíriyím*** să vă arăt eu drumul.
geşírmeme *s. (gram.)* intranzitivitate.
geşírmez *adj. (gram.)* intranzitiv. // •***geşírmez fiil*** *(gram.)* verb intranzitiv.
geşírmezlík *s. (gram.)* intranzitivitate.
geşírúw *s.* **1.** *(fiz.)* permeabilitate. punere; introducere; băgare. **2.** *(fiz.)* conductibilitate. *(tehn., lingv.)* calc; decalcare; calchiere. **3.** trecere; transmitere; pasare. **4.** conducere; petrecere; însoțire; călăuzire. **5.** *(gram.)* tranzitivitate.
geşírúwğí *s., adj.* conductor; transmițător. // •***geşírúwğí tegerşík*** *(tehn.)* roată de transmisie.
geşíş *s.* **1.** trecere; tranziție. **2.** trecere; culoar; pasaj; cale de acces. **3.** *(geogr.)* trecătoare; pas. // •***tar geşíş*** defileu.
geşíşme *s.* osmoză.
geşken **I.** *adj.* **1.** trecut; vechi. **2.** *(d. timp)* precedent; anterior; trecut. **3.** *(med.)* molipsitor; contagios; transmisibil. **II.** *s.* trecut. // •***bírewníñ yeríne geşken*** succesor. •***dúşman yagîna geşken kaşak*** transfug. •***geşken zaman*** *(gram.)* timpul trecut.
geşkenden *adv.* din trecut.
geşkín *adj.* **1.** *(d. oameni)* trecut; îmbătrânit. **2.** *(d. plante)* ofilit; veștejit; trecut.
geşme *s.* **1.** trecere; traversare; pasaj. **2.** depășire; penetrație. // •***geşme parmaklîğî*** barieră. •***kósteríş tórení*** paradă; ceremonie. •***resmiy geşme*** defilare; paradă.
geşmeden *adv.* fără să treacă. // •***kóp geşmeden*** nu mult după aceea.
geşmegen *adj.* **1.** care nu trece; care nu are trecere. **2.** *(d. legi, dispoziții)* fără valabilitate; ieșit din vigoare; expirat; invalidat; nul. // •***sózí geşmegen*** fără trecere; fără influență.
geşmek **A.** *v.i.* **1.** a trece pe la; a

merge; a circula. **2.** a se abate *(oprindu-se undeva).* **3.** *(d. mărfuri)* a avea trecere; a avea căutare. **4.** a fi pomenit; a fi menţionat. **5.** a se termina; a lua sfârşit. **6.** *(şcol.)* a promova; a trece. **7.** *(d. timp)* a se scurge; a trece. **8.** *(d. oameni)* a îmbătrâni. **9.** *(d. plante)* a se veşteji; a se ofili; a se usca. **10.** *(d. fructe)* a fi prea copt; a fi trecut. **11.** a fi considerat; a fi luat drept... ; **B.** *v.t.* **1.** a trece; a sări *(peste ceva).* **2.** a traversa; a parcurge; a străbate. **3.** a întrece; a depăşi. **4.** a pătrunde; a răzbate. **5.** a omite; a trece cu vederea; a uita. **6.** a lăsa; a abandona; a renunţa *(la...).* **7.** a molipsi; a contamina. // ***•akîlîndan geşmek*** a-i trece prin minte; a-i da prin gând. ***•aldga geşmek*** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. ***•añlatmadan geşmemek*** a preciza; a specifica. ***•atî geşmek*** a i se pomeni numele; a fi nominalizat. ***•atlap geşmek*** a sări peste...; a omite; a escalada. ***•başîndan geşmek*** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păţi. ***•eñ yúksek noktadan geşmek*** a culmina. ***•ğarmaşîp geşmek*** a escalada. ***•ğaşînîp geşmek*** a se furişa; a se strecura; a se fofila. ***•ğeríne geşmek*** a trece în locul cuiva; a-l înlocui. ***•ğerníñ túbúne geşmek*** a-i veni cuiva să intre în pământ. ***•ilerí geşmek*** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a trece în faţă. ***•imtannî geşmemek*** a pica examenul. ***•íş íşten geşmek*** a nu mai fi de nicio treabă; a deveni inutil; a fi prea târziu. ***•íşínden geşmek*** a avea un presentiment; a presimţi. ***•íşíne geşmek*** a-l pătrunde. ***•kelíp geşmek*** a trece. ***•kertesín geşmek*** a depăşi măsura. ***•kulagîndan geşmek*** a-i trece cuiva pe la ureche. ***•kuwup geşmek*** a se succeda; a se perinda; a se înşira. ***•makbulga geşmek*** a fi admis; a fi acceptat. ***•modasî geşmek*** a se demoda; a nu mai fi la modă. ***•ózínden geşmek*** a-şi pierde cunoştinţa; a nu mai şti de sine; a leşina. ***•píkírínden geşmek*** a-i trece prin minte. ***•sózí geşmek*** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi preţuit. ***•taaruzga geşmek*** a trece la ofensivă. ***•teşíp geşmek*** a străpunge; a perfora. ***•ústúnden geşmek*** a trece peste...; a necinsti; a viola. ***•uşup geşmek*** a trece în zbor. ***•zamanî geşmek*** a-i trece vremea; a se învechi; a îmbătrâni. // ***•aylanîşta aldîma geşeğeklí boldî*** a vrut să mă depăşească în curbă. ***•bilet geşmiy*** biletul nu este valabil. ***•bírkaş yîl geştí*** au trecut câţiva ani. ***•ğaz kurî geştí*** vara a fost uscată. ***•geşmege iğaze beríñíz!*** permiteţi-mi să trec! ; ***•kópírní geşíñíz!*** treceţi podul! ; ***•korkma, bonlar geşer!*** nu-ţi fie teamă, acestea vor trece! ; ***•sózí geşer*** *(d. oameni)* influent; cu trecere.

geşmíş **I.** *adj.* trecut; vechi. **II.** *s.* trecut. // ***•bo kíşíníñ geşmíşí*** trecutul acestui om. ***•geşmíş bolsîn!*** însănătoşire grabnică! ;

geşmíşlík *s.* trecut. // ***•geñíş geşmíşlík*** *(gram.)* preterit.

geşmíşte *adv.* în trecut.

geşmíşten *adv.* din trecut.

geşúw *s.* **1.** trecere; tranzit. **2.** trecere; traversare; pasaj. **3.** depăşire; penetraţie. // ***•ğayaw geşúwí*** trecere pentru pietoni. ***•kapangan engel geşúwí*** trecere la nivel cu bariere.

geşúwğí *adj.* **1.** trecător; de scurtă durată; efemer. **2.** temporar; provizoriu; tranzitoriu; interimar. **3.** *(med.)* molipsitor; contagios; transmisibil. // ***•geşúwğí hálde*** în mod provizoriu. ***•geşúwğí hewes*** capriciu. ***•geşúwğí kabiliyet*** permis temporar. ***•geşúwğí şáre*** paleativ.

geşúwğímabet *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.

geşúwğímabetşí *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.

geşúwğúlúk *s.* interimat; provizorat.

getíştírúw *s.* transmisie; comunicaţie.

geveze *adj.* flecar; palavragiu.

gevezelík *s.* flecăreală; pălăvrăgeală.

gez *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte *(lat., Fraxinus ornus).*

gezdírmek *v.t.* a plimba. // ***•kózín gezdírmek*** a cerceta cu privirea; a-şi învârti ochii. ***•sóz gezdírmek*** a purta vorbe; a duce vorba; a bârfi. ***•ústúne gezdírmek*** a presăra deasupra... ;

gezegen **I.** *adj.* plimbăreţ. **II.** *s. (astr.)* planetă.

gezegenbílímğísí *s.* astrolog.

gezegenbílímí **I.** *adj.* astrologic. **II.** *s.* astrologie.

gezegenbílímlí *adj.* astrologic.

gezegenlerarasî *adj.* interplanetar.

gezenek *s.* coridor; culoar; hol; galerie.

gezer *adj.* **1.** călător; ambulant. **2.** ambulatoriu. // ***•gezer kasta*** *(med.)* bolnav ambulatoriu.

gezetan *adj.* plimbăreţ.

gezgen-albatros *s. (orn.)* albatros călător *(lat., Diomedea exulans).*

gezgen-ğayka *s. (orn.)* albatros călător *(lat., Diomedea exulans).*

gezgenlap *s.* zvon.

gezgensóz *s.* zvon.

gezílmek *v.i.* **1.** a se plimba. **2.** a fi vizitat.

gezíntí *s.* **1.** plimbare; excursie. **2.** coridor; culoar; hol; galerie.

gezíp-dolaşatan *adj.* plimbăreţ.

gezíp-dolaşuw *s.* cutreierare; peregrinare; străbatere.

gezíp-tozgan *adj.* hoinar; rătăcitor; vagabond; vântură-lume; aventurier.

gezíp-tozma *s.* hoinăreală; plimbare; vagabondaj; vânturare.

gezíp-tozuw *s.* hoinăreală; plimbare; vagabondaj; vânturare.

gezíş *s.* plimbare; cutreierare; colindare; vizită.

gezíşken *adj.* plimbăreţ; pribeag.

gezíşme *s.* peregrinare; plimbare.

gezíşmek **A.** *v.i.* a umbla; a se plimba. **B.** *v.t.* a cutreiera; a colinda; a străbate.

gezme *s.* plimbare.

gezmek **A.** *v.i.* **1.** a umbla; a merge. **2.** a se plimba. **B.** *v.t.* a vizita; a vedea. // ***•ányakka-mínyakka gezmek*** a umbla de colo până colo; a nu avea stare; a se fâţâi. ***•ayaklarnîñ arasînda gezmek*** a sta în picioarele cuiva; a-l încurca. ***•boş gezmek*** a umbla în dorul lelii; a umbla fără rost; a hoinări. ***•gezíp dolaşmak*** a se plimba; a hoinări; a da o raită. ***•gezíp tozmak*** a se plimba; a hoinări. ***•kollarda gezmek*** a fi ţinut ca în palmă. ***•laf gezmek*** a umbla vorba; a se zvoni. ***•tebdil gezmek*** a umbla deghizat. ***•tíllerde gezmek*** a umbla din gură în gură; a i se duce vestea. // ***•babamnî gezmege şîgardîm*** l-am scos pe tata la plimbare. ***•gezmekte payda yok*** plimbatul n-are folos. ***•maksatîñ gezmektír*** scopul tău este plimbarea. ***•men men gezmege şîgarsîñ mî?*** vrei să ieşi la plimbare cu mine? ; ***•papîr man gezgím kele*** aş vrea să fac o croazieră.

gezúw *s.* **1.** călătorie; voiaj. **2.** plimbare. // ***•kîdîruwğuluk gezúwí*** excursie turistică.

gezúwğí **I.** *s.* excursionist; turist. **II.** *s., adj.* ambulant. // ***•gezúwğí túğğar*** negustor ambulant. ***•gezúwğí yîldîz*** planetă.

gezúwğí-martî *s. (orn.)* lup de mare *(lat., Stercorarius pomarinus).*

gezúwğúlúk *s.* călătorie; voiaj.

Ghana *s. (topon.)* Ghana.

ghanalî *s., adj.* ghanez.

gibí *postp.* ca şi; la fel cu; aşa cum; precum; după cum. // ***•gibí kelmek*** a părea; a da impresia de... ; // ***•bala gibí*** pueril. ***•bo kabak bal gibí tatlî*** dovleacul acesta este dulce ca mierea. ***•kerek gibí şalîşmay*** nu funcţionează cum trebuie. ***•kîdîruwğî gibí keldím*** am venit ca turist. ***•ólím gibí úrkútken*** macabru.

gidon *s.* ghidon.

gilotina *s.* ghilotină.

girdap *s.* vârtej de apă; vâltoare.

gişew *s.* ghişeu. // ***•kaysî gişewde zarf satîla?*** la ce ghişeu se vând plicuri? ;

gitar *s. (muz.)* chitară.

gitarğî *s. (muz.)* chitarist.

gizem *s.* mister.

gizemğí *s.* mistic.

gizemğíleşken *adj.* mistificat.

gizemğíleştírme *s.* mistificare.

gizemğíleştírmek *v.t.* a mistifica.

gizemğíleştírúw *s.* mistificare.

gizemğílík *s.* misticism.

gizemlí *adj.* misterios; tainic.

gísímlendírílgen *adj.* materializat; personificat; întruchipat.

gíz *s.* taină; enigmă; secret.

gízleme *s.* ascundere; disimulare; tăinuire.

gízlemek *v.t.* **1.** a ascunde; a dosi. **2.** a ţine în secret; a tăinui *(ştiri, informaţii).*

gízlengen *adj.* ascuns; disimulat; tăinuit.

gízlenmek *v.i.* **1.** a se ascunde. **2.** a se furişa; a se strecura.

gízlew *s.* ascundere; disimulare; tăinuire.

gízlí *adj.* **1.** ascuns; dosit. **2.** tăinuit. **3.** tainic; misterios. **4.** latent. // ***•gízlí tutmak*** a ascunde; a tăinui.

gízlíğe *adv.* pe ascuns; în taină; în secret; clandestin.

gízlíğílík *s.* ocultism.

gízlítutuw *s.* ascundere; tăinuire.

gîda *s.* hrană; aliment.

gîdalandîrmak *v.t.* a hrăni; a alimenta.

gîdalandîruwğî *adj.* hrănitor; nutritiv.

gîdalanmak *v.i.* a se hrăni; a se

alimenta.
gîdalî *adj.* hrănitor; nutritiv.
gîdasîz *adj.* nehrănitor; lipsit de valoare nutritivă.
gîdasîzlîk *s.* malnutriție.
gîdayiy *adj.* alimentar.
gîna *s.* **1.** îndestulare; abundență; belșug. **2.** *(fig.)* saturație; dezgust.
gîpta *s.* invidie; pizmă.
gîrnata *s. (muz.)* clarinet.
gîrnatağî *s. (muz.)* clarinetist.
gîrtlak *s. (anat.)* laringe. // •***gîrtlak sesí*** *(lingv.)* sunet gutural. •***gîrtlak tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană postvelară.
gîrtlakbaşî *adj. (fon.)* postvelar; gutural; din gât.
gîrtlakbaşîndan *adv.* gutural; din gât.
gîrtlakkakelúw *s.* încăierare.
gîrtlakkapagî *s. (anat.)* epiglotă.
gîyîk *s.* **1.** *(agr.)* mraniță; gunoi; îngrășamânt; fertilizator. **2.** baligă de oaie.
gîyîklama *s.* îngrășare; fertilizare.
gîyîklamak **A.** *v.i. (d. oi)* a se băliga. **B.** *v.t.* **1.** *(d. sol)* a îngrășa; a fertiliza. **2.** *(d. oi)* a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.
gîyîklangan *adj. (d. sol)* îngrășat; fertilizat.
gîyîklanmak *v.i. (d. sol)* a se îngrășa; a se fertiliza.
gîyîklaw *s.* îngrășare; fertilizare.
gîyîklî *adj. (d. sol)* îngrășat; fertilizat.
gladiyator *s.* gladiator.
glanda *s. (anat.)* glandă.
glawukom *s. (med.)* glaucom.
gliçerina *s.* glicerină.
global **I.** *adj.* **1.** global; mondial; universal. **2.** total. **II.** *adv.* global; în ansamblu.
glop *s.* planeta Pământ; glob pământesc; glob.
glukoza *s. (chim.)* glucoză.
gluten *s.* gluten.
gnoseoloğik *adj. (fil.)* gnoseologic.
gnoseoloğiya **I.** *adj. (fil.)* gnoseologic. **II.** *s. (fil.)* gnoseologie.
gnoseoloğiyağî *s. (fil.)* gnoseolog.
gnoseoloğiyalî *adj. (fil.)* gnoseologic.
gnostiçism *s. (fil.)* gnosticism.
gnostik *s., adj. (fil.)* gnostic.
gol *s. (sport)* gol. // •***gol aşamak*** *(sport)* a primi un gol. •***gol atmak*** *(sport)* a marca gol. •***gol bolmak*** *(sport)* a se înscrie gol. // •***golnî kím attî?*** cine a marcat golul? ;
golf *s. (sport)* golf.
gondola *s.* gondolă.
gondolağî *s.* gondolier.
goniyo *adj.* gonio.
goniyometre *s. (tehn.)* goniometru.
gonk *s.* gong.
gonokok *s.* gonococ; microbul blenoragiei.
gonore *s. (med.)* gonoree; blenoragie.
gonorelí *adj. (med.)* bolnav de gonoree.
gorila *s. (zool.)* gorilă *(lat., Gorilla gorilla)*.
gotik *adj.* gotic. // •***gotik hárfler*** litere gotice. •***gotik píşím*** stil gotic. •***gotik tarzda*** în stil gotic. •***gotik yazî*** scriere gotică.
góden *s. (anat.)* colon.
gómelegí, kafatasî- *s. (ent.)* strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi *(lat., Acherontia atropos)*.
gómelegí, kapîsta- *s. (ent.)* albiliță; fluture-alb; fluture-de-varză *(lat., Pieris brassicae)*.
gómelek *s.* **1.** fluture. **2.** *(tehn.)* paletă; fluture.
gómelek, ğîykîldagan- *s. (ent.)* strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi *(lat., Acherontia atropos)*.
gómelekotî *s. (bot.)* papanași; cercură; mohorel *(lat., Trifolium arvense)*.
gómelek-salebí *s. (bot.)* gemănariță *(lat., Orchis papilionacea)*.
gómeş *s.* fagure de miere.
góñíl *s.* **1.** inimă. **2.** voință. **3.** dorință; poftă. **4.** dragoste; afecțiune; atașament. **5.** consimțământ; asentiment. **6.** mândrie; orgoliu; vanitate. **7.** stare sufletească. // •***góñíl baylamak*** a-și lega inima de cineva; a se îndrăgosti; a se devota. •***góñíl bermek*** a-și dărui inima cuiva; a se îndrăgosti; a se devota. •***góñíl kaptîrmak*** a i se fura inima; a fi fermecat; a se îndrăgosti. •***góñílden şîgarmak*** a scoate pe cineva de la inimă; a nu-l mai avea la inimă. •***góñílí aşîlmak*** a se înveseli; a se distra. •***góñílí bolmak*** a avea tragere de inimă. •***góñílí şókmek*** a-și pierde inima; a se descuraja. •***góñílí túşmek*** a i se strânge inima; a se posomorî; a se întrista. •***góñílín almak/etmek*** a-i face pe plac; a-l mulțumi; a-l satisface. •***góñílín karartmak*** a-i strica cuiva inima; a-l întrista; a-l mâhni. •***góñílín okşalamak*** a-i ține cuiva inima; a-l consola. •***góñílíne túşmek*** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. // •***góñíl borîşî*** mulțumire; gratitudine. •***góñílí bol*** cu inimă largă. •***góñílí ganiy*** mărinimos; darnic. •***góñílíñ taza bolsa*** dacă ți-e sufletul curat.
góñílaluw *s.* **1.** satisfacere; mulțumire. **2.** mulțumire; satisfacție.
góñílaşîlmasî *s.* delectare; desfătare; înveselire; înseninare.
góñílaşkan *adj.* distractiv.
góñílbaylagan *adj.* amorezat; îndrăgostit.
góñílbaylaw *s.* amor; amorezare; dragoste; îndrăgostire.
góñílbergen *adj.* amorezat; îndrăgostit.
góñílberúw *s.* amor; amorezare; dragoste; îndrăgostire.
góñílden *adv.* din toată inima.
góñílíalîngan *adj.* satisfăcut; mulțumit; împăcat.
góñílíaşîk *adj.* vesel; voios; bine dispus.
góñílíaşîlgan *adj.* delectat; desfătat; distrat; înveselit; vesel; dispus.
góñílíkarargan *adj.* mâhnit; trist; posomorât; afectat.
góñílíokşalangan *adj.* **1.** consolat; alinat. **2.** alintat; dezmierdat.
góñílíokşalanmaz *adj.* neconsolat.
góñílíşókken *adj.* decepționat; demoralizat; deprimat; descumpănit; descurajat; dezamăgit; deziluzionat; dezolat.
góñílítaşîgan *adj.* euforic.
góñílítúşken *adj.* posomorât; mâhnit; întristat.
góñílkapkan *adj.* pasionant.
góñílkaptîrgan *adj.* pasionat.
góñílkaptîrmasî *s.* pasiune; slăbiciune.
góñíllí *s., adj.* voluntar. // •***ganiy góñíllí*** generos; darnic. •***kara góñíllí*** mâhnit.
góñíllílík *s.* voluntarism.
góñílokşalagan *adj.* alintător.
góñílokşalamasî *s.* **1.** alinare; consolare. **2.** alintare; dezmierdare.
góñílsíz **I.** *adj.* modest; simplu. **II.** *adv.* fără tragere de inimă; fără chef; în silă; trist.
góñílsízlík *s.* **1.** demobilizare; descurajare; demoralizare. **2.** amărăciune; deprimare; întristare; mâhnire; tristețe; posomorâre.
góñílşóktírgen *adj.* descurajant; dezolant.
góñíltaşîmasî *s.* euforie.
góñíltúşmesí *s.* mâhnire; posomorâre; întristare.
grafik *s., adj.* grafic. // •***grafik sanatî*** artă grafică.
grafika *s.* grafică.
grafikağî *s.* grafician.
grafit *s. (geol.)* grafit.
grafitlí *adj. (geol.)* grafitat.
grafoloğik *adj.* grafologic.
grafoloğiya **I.** *adj.* grafologic. **II.** *s.* grafologie.
grafoloğiyağî *s.* grafolog.
grafoloğiyalî *adj.* grafologic.
gram *s.* gram.
gramatika *s.* gramatică.
gramatikal *adj.* gramatical. // •***tílsîzgasî óznesí*** *(gram.)* subiect gramatical.
gramatikalî *adj.* gramatical.
gramer *s.* gramatică.
gramofon *s.* gramofon.
granadalî *s., adj.* grenadian.
granat *s. (geol.)* granat.
granatrengí *adj.* grena.
granit *s.* granit.
granula *s.* granulă.
granulasiya *s.* granulație; granulozitate.
granulit *s. (geol.)* granulit.
grat *s. (mat.)* grad.
gravitasiya *s. (fiz.)* gravitație.
gravitasiyalî *adj. (fiz.)* gravitațional.
gravura *s.* gravură.
gravurağî *s.* gravor.
gravurağîlîk *s.* gravură.
grayder *s. (constr.)* greder; mașină de profilat drumuri.
gref *s.* grefă; transplant.
grefleme *s.* grefă; grefare; transplant; transplantare.
greflemek *v.t.* a grefa; a transplanta.
greflengen *adj.* grefat; transplantat.
greflí *adj.* grefat; transplantat.
grekoroman *s. (sport)* lupte greco-romane.
grena *adj.* grena.
Grenada *s. (topon.)* Grenada.
grepfurt *s.* grepfrut *(fruct)*.
grepfurtteregí *s. (bot.)* grepfrut *(arbore) (lat., Citrus paradisi)*.
greva *s.* grevă.
grevağî *s.* grevist.
gril *s.* grătar.
gripa *s. (med.)* gripă.
gripaj *s. (tehn.)* gripare.
griy *adj.* cenușiu; gri; sur.
grup *s.* grup. // •***ğañîdan gruplarga ayîrîlma*** regrupare. •***şalgîğî grubî*** taraf.
grupa *s.* grupă.
gruplaşma *s.* regrupare.
gruplaşmak *v.i.* a se regrupa.
gruplaştîrmak *v.t.* a grupa; a regrupa.
guç *num. (mong.)* treizeci.

guçin *num. (mong.)* treizeci.
gudubet *adj.* urât; diform; hidos; hâd.
gudubetlík *s.* urâţenie; diformitate.
gufran *s. (relig.)* milă; mărinimie.
gunuw-ğerení *s. (zool.)* gnu *(lat., Connochaetes gnou)*.
guraw *num. (mong.)* trei.
gurban *num. (mong.)* trei.
Gurre *s. (cron.) prima zi a lunii conform calendarului musulman.*
gurur *s.* infatuare.
gururlî *adj.* **1.** mândru. **2.** îngâmfat; orgolios.
gusúl *s. (relig.)* spălare rituală a corpului pentru purificare; abluţiune.
guşa *s. (med.)* guşă.
guvernator *s.* guvernator.
guvernatorlîk *s.* guvernare.
guwarana *s. (bot.)* guarana *(lat., Paullinia cupana; Paullinia sorbilis)*.
guwayak *s. (bot.)* guaiac *(lat., Guaiacum officinalis; Guaiacum sanctum)*.
Guyana *s. (topon.)* Guyana.
gúbre *s.* **1.** *(agr.)* mraniţă; gunoi; îngrăşamânt; fertilizator. **2.** baligă; bălegar.
gúbreleme *s. (d. sol)* îngrăşare; fertilizare.
gúbrelemek *v.t. (d. sol)* a îngrăşa; a fertiliza.
gúbrelengen *adj. (d. sol)* îngrăşat; fertilizat.
gúbrelenmek *v.i. (d. sol)* a se îngrăşa; a se fertiliza.
gúbrelew *s. (d. sol)* îngrăşare; fertilizare.
gúbrelí *adj. (d. sol)* îngrăşat; fertilizat.
gúdúm *s.* mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdúmğí *s.* mânuitor; manipulant; dirijor.
gúdúmğúlúk *s.* mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdúmleme *s.* mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdúmlemek *v.t.* a mânui; a manipula; a dirija; a teleghida.
gúdúmlengen *adj.* mânuit; manipulat; dirijat; teleghidat.
gúdúmlenmek *v.i.* a se mânui; a se manipula; a se dirija; a se teleghida.
gúdúmlew *s.* mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdúmlí *adj.* mânuit; manipulat; dirijat; teleghidat. // ***•gúdúmlí balon*** dirijabil; aerostat; balon.
gúdúrdegen *adj.* răsunător.
gúdúrdeme *s.* tunet; vuiet; trăsnet. // ***•ğawun gúdúrdemesí*** ropot de ploaie.
gúdúrdemek *v.i.* a tuna; a bubui; a vui; a răsuna. // ***•kók gúdúrdemek*** a tuna. // ***•kók gúdúrdiy*** tună.
gúdúrdew *s.* tunet; vuiet; trăsnet.
gúdúrtí *s.* gălăgie; zgomot; tunet; bubuitură.
gúdúrtúğí *adj.* gălăgios.
gúdúrtúlí *adj.* gălăgios; zgomotos.
gúl *s.* **1.** trandafir; roză. **2.** floare. // ***•bo gúl mí?*** acesta este trandafir? ; ***•gúl demetí*** buchet de trandafiri. ***•gúl tatlîsî*** dulceaţă de trandafiri.
gúl, ğîr- *s. (bot.)* măceş; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina)*.
gúl, múslí- *s. (bot.)* trandafir-moscat *(lat., Rosa moschata)*.
Gúlbahar *s. (antrop. f., prsn.)* "Floare de primăvară".
gúlbeser *s. (bot.)* castravete *(lat., Cucumis sativus)*.
gúlbeser, aşşî- *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
Gúldenstádt'níñ-kîzîlkuyrugî *s. (orn.)* codroş cu aripă albă *(lat., Phoenicurus erythrogaster)*.
gúl-hatmiy *s. (bot.)* nalbă; nalbă-de-grădină; rujulină *(lat., Althaea rosea)*.
gúlí, aguw- *s. (bot.)* rododendron; smirdar; bujor-de-munte; trandafir-de-munte; iederă *(lat., Rhododendron kotschyi)*.
gúlí, ayuw- *s. (bot.)* bujor *(lat., Paeonia officinalis)*.
gúlí, it- *s. (bot.)* măceş; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina)*.
gúlí, kaálp- *s.* **1.** păducea; gherghină. **2.** *(bot.)* păducel; gherghin *(lat., Crataegus monogyna)*.
gúlí, kúneş- *s. (bot.)* roua-cerului *(lat., Drosera rotundifolia)*.
gúlí, sírke- *s. (bot.)* răsură; ruxandră *(lat., Rosa gallica)*.
gúlí, tabîrga- *s. (bot.)* trandafir-moscat *(lat., Rosa moschata)*.
gúlístan *s.* grădină de trandafiri; rosarium.
gúl-kagay *s. (orn.)* pescăruş roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.
gúl-kapîstasî *s. (bot.)* varză-de-Bruxelles *(lat., Brassica oleracea gemmifera)*.
gúl-kelem *s. (bot.)* conopidă; cartafiol *(lat., Brassica oleracea botrytis)*.
gúl-kuralayî *s. (orn.)* mugurar trandafiriu *(lat., Carpodacus roseus)*.
gúller *s., pl.* rozacee.
gúllí *adj.* **1.** înflorit; înfloritor; eflorescent. **2.** înflorat.
gúllí-şeşeklí *adj.* **1.** înflorit; înfloritor; eflorescent. **2.** înflorat.
gúlnîşan *s.* rozetă.
gúlpembe(sí) *adj.* roz; trandafiriu.
gúlpembe-taw-peşmegí *s. (bot.)* ciupercă-de-pădure *(lat., Agaricus silvaticus Schaeff)*.
gúlpenğíre *s. (arhit.)* rozetă; rosa mistica; fereastră rotundă compartimentată.
gúlrengí *adj.* roz; trandafiriu.
gúl-şaklay *s. (orn.)* pescăruş roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.
gúlşen *s.* grădină de trandafiri; rosarium.
gúlterek *s. (bot.)* trandafir; roză *(planta) (lat., Rosa)*.
gúlúm *interj.* trandafirul meu! ;
gúlyaka *s.* broşă.
gúl-yúzlí-sewda *s. (orn.)* amorez cu faţa de culoarea piersicii *(lat., Agapornis roseicollis)*.
gúl-yúzlí-sewdakuşî *s. (orn.)* amorez cu faţa de culoarea piersicii *(lat., Agapornis roseicollis)*.
gúmeş *s.* fagure de miere.
gúmeş-kurtî *s. (ent.)* găselniţă; molia-stupilor *(lat., Galleria mellonella)*.
gúmrúk *s.* vamă. // ***•gúmrúkten muwaff bolmak*** a fi scutit de vamă. // ***•gúmrúk káátí*** declaraţie vamală. ***•gúmrúk kîzmetkanasî*** birou vamal. ***•gúmrúk memurî*** vameş. ***•gúmrúk músaadesí*** aprobare de la vamă. ***•gúmrúk muwayenesí*** control vamal. ***•gúmrúk resímí*** taxă vamală. ***•gúmrúkten muwaff eşiya*** obiecte scutite de taxe vamale.
gúmrúkalîngan *adj.* vămuit.
gúmrúkaluw *s.* vămuire.
gúmrúkkana *s.* vamă; clădirea vămii.
gúmrúkleme *s.* vămuire.
gúmrúklemek *v.t.* a vămui.
gúmrúklengen *adj.* vămuit.
gúmrúklew *s.* vămuire.
gúmrúklúk *adj.* vamal.
gúmrúkşí *s.* vameş.
gúmúş I. *adj.* de argint. **II.** *s.* argint. // ***•gúmúş medaliya*** medalie de argint. ***•gúmúş takîmî*** set de argint. ***•gúmúş toy*** nuntă de argint. ***•gúmúş yúzúk*** inel de argint.
gúmúş-akşaterek *s. (bot.)* arţar argintiu *(lat., Acer saccharinum)*.
gúmúşbalîgî *s. (iht.)* aterină *(lat., Atherina presbyter)*.
gúmúş-beşparmakotî *s. (bot.)* scrântitoare *(lat., Potentilla argentea)*.
gúmúşçí *s.* argintar.
gúmúşgágáa, ak-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu cu cap alb *(lat., Lonchura maja)*.
gúmúşgágáa, ak-ğayalî- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu cu târtiţă albă; cinteză bengaleză *(lat., Lonchura striata)*.
gúmúşgágáa, kara-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu cu cap negru *(lat., Lonchura malacca)*.
gúmúşgágáa, pullî-karînlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu solzos *(lat., Lonchura punctulata)*.
gúmúşgágáasî, Afrika- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu african *(lat., Lonchura cantans)*.
gúmúşgágáasî, Hint- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu indian *(lat., Lonchura malabarica)*.
gúmúş-ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier argintiu *(lat., Pluvialis squatarola)*.
gúmúşiy *adj.* argintiu; de culoare argintie.
gúmúş-kagay *s. (orn.)* pescăruş argintiu *(lat., Larus argentatus)*.
gúmúş-kawak *s. (bot.)* plop; plop-alb *(lat., Populus alba)*.
gúmúş-kîrkawul *s. (orn.)* fazan argintiu *(lat., Phasianus nycthemerus; Lophura nycthemera)*.
gúmúş-ládin *s. (bot.)* brad argintiu *(lat., Abies concolor)*.
gúmúşlemek *v.t.* a arginta.
gúmúşlengen *adj.* argintat.
gúmúşlí *adj.* argintat; poleit cu argint.
gúmúşlúk *s.* argintărie.
gúmúş-narus *s. (bot.)* brad argintiu *(lat., Abies concolor)*.
gúmúşotî *s. (bot.)* scrântitoare *(lat., Potentilla argentea)*.
gúmúş-órdek *s. (orn.)* raţă argintie *(lat., Anas versicolor)*.
gúmúşrengí *adj.* argintiu.
gúmúşsepet *s. (bot.)* gâscariţă *(lat., Arabis alpina; Arabis hirsuta)*.
gúmúş-suwtorgay *s. (orn.)* ploier argintiu *(lat., Pluvialis squatarola)*.
gúmúş-súlgún *s. (orn.)* fazan argintiu *(lat., Phasianus nycthemerus; Lophura nycthemera)*.
gúmúş-şaklay *s. (orn.)* pescăruş argintiu *(lat., Larus argentatus)*.
gúmúş-şîrşî *s. (bot.)* brad argintiu *(lat., Abies concolor)*.
gúmúş-tegenek *s. (bot.)* turtă; ciortopoloc; ciurul-zânelor *(lat.,*

Carlina acaulis).
gúmúşten *adj.* de argint.
gúmúştiy *adj.* argintiu; ca argintul.
gúmúştúyme *s. (bot.)* granat; spilcuță *(lat., Chrysanthemum parthenium; Tanacetum parthenium).*
gúmúştúymesí, dak- *s. (bot.)* vetricea; piretru *(lat., Chrysanthemum alpinum; Tanacetum alpinum).*
gúna I. *interj.* păcat! ; **II.** *s.* **1.** *(relig.)* păcat. **2.** *(fig.)* greșeală; vină; culpă. // ***•gúna íşlemek*** a păcătui; a greși. ***•gúnaga kírmek*** a intra în păcat. ***•gúnanî kabletmemek*** a pleda nevinovat; a se dezvinovăți. ***•gúnanî ústúne almak*** a lua păcatele asupra sa; a pleda vinovat. ***•gúnasîn almak*** a-şi face păcate cu cineva; a vorbi cu păcat. ***•gúnasîndan boşatmak*** a-i spăla păcatele cuiva; a-l ierta; a-l absolvi; a-l amnistia; a grația. // ***•gúnadîr*** e păcat.
gúnaatîlgan *adj.* incriminat.
gúnaatuw *s.* incriminare.
gúnadanboşatkan *adj.* iertător; îndurător.
gúnadîr *interj.* păcat! ;
gúnakáar *s., adj. (relig.)* păcătos.
gúnalî *s., adj. (relig.)* păcătos.
gúnanîkabletmeme *s.* dezvinovățire.
gúnasîndanboşagan *adj.* **1.** iertat; scuzat; cruțat; absolvit. **2.** *(jur.)* amnistiat; grațiat.
gúnasîndanboşatîlgan *adj.* **1.** iertat; scuzat; cruțat; absolvit. **2.** *(jur.)* amnistiat; grațiat.
gúnasîndanboşatkanday *adj.* scuzabil.
gúnasîndanboşatuw *s.* **1.** iertare; scuzare; cruțare; absolvire. **2.** *(jur.)* amnistie; grațiere.
gúnasîz *adj.* inocent; nevinovat; neprihănit.
gúnasîzlîk *s.* inocență; neprihănire.
gúrğí *s., adj.* gruzin; georgian.
gúrğíğe I. *adv.* în limba georgiană. **II.** *s. (limba)* georgiană.
Gúrğístan *s. (topon.)* Georgia.
gúrğístanlî *s., adj.* gruzin; georgian.
gúrze *s. (zool.)* viperă; năpârcă *(lat., Vipera berus).*
gúrze, múyúzlí- *s. (zool.)* viperă-cu-corn *(lat., Vipera ammodytes).*
gúwelegí, palamut- *s. (bot.)* vâsc-de-stejar; mărgăritar *(lat., Loranthus Europaeus).*
gúwelek *s. (bot.)* vâsc *(lat., Viscum album).*
gúwen *s.* încredere; siguranță; securitate; certitudine. // ***•gúwenín ğîkmak*** a-l teroriza. ***•gúwenín sallatmak*** a-l intimida. // ***•gúwen ğellenmesí/sallanmasî*** zdruncinarea încrederii. ***•gúwen oyî/sesí*** *(pol.)* vot de încredere. ***•gúwenníñ yaman kullanmasî*** abuz de încredere.
Gúwendík *s. (antrop. m.)* "Cel în care ne-am încrezut".
gúwengendiy *adv.* demn de încredere.
gúwenğe *s.* încredințare; asigurare. // ***•gúwenğe bermek*** a da asigurări. // ***•deníz gúwenğesí*** asigurare maritimă. ***•ğan gúwenğesí*** asigurare de persoane. ***•gúwenğe ğúklemesí*** poliță de asigurare. ***•gúwenğe súresí*** termen de garanție. ***•ihtiyariy gúwenğe*** asigurare facultativă. ***•kastalîk gúwenğesí*** asigurare de boală. ***•kaza gúwenğesí*** asigurare de accidente.
gúwenğeğí *s.* asigurator.
gúwenğelí *adj.* asigurat.
gúwenğîguw *s.* intimidare; teroare; terorizare; terorism. // ***•gúwenğîguw faaliyetí*** acțiune teroristă.
gúwenğiguwğî *s., adj.* terorist.
gúwenílgen *adj.* sigur.
gúwenílmez *adj.* precar; nesigur; evaziv.
gúwenísallangan *adj.* intimidat.
gúwenlík *s.* încredere; siguranță; securitate; certitudine. // ***•gúwenlík divanî*** consiliu de securitate.
gúwenmegen *adj.* neîncrezător; nesigur.
gúwenmek *v.i.* a se bizui; a se încrede; a conta. // ***•ğumurdukka gúwenmek*** a se bizui pe forța pumnului; a fi violent. ***•ózíne gúwenmek*** a se simți în stare.
gúwenmeme *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúwenmiykalgan *adj.* neîncrezător; nesigur.
gúwenmiykalma *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúwenmiykaluw *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúwensallatma *s.* intimidare. // ***•gúwensallatma siyasetí*** politică de intimidare.
gúwensallatuw *s.* intimidare.
gúwensíz *adj.* neîncrezător; nesigur.
gúwensízlík *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúweş *s.* ghiveci *(și culin.).*
gúwez *adj.* violaceu; vioriu; violet.
Gúyne *s. (topon.)* Guineea.
Gúyne-Bissaw *s. (topon.)* Guineea-Bissau.
gúynelí *s., adj.* guineean.
gúyúk *s. (zool.)* cerb *(lat., Cervus elaphus).*
gúyúklúk *s.* rezervație pentru creșterea cerbilor; cerbărie.
gúyúkşe *adv.* ca cerbii; cerbește.
gúyúktiy *adv.* ca cerbii; cerbește.
gúzel I. *adj.* frumos; plăcut; agreabil; bun. **II.** *adv.* bine; frumos. **III.** *s.* frumos; frumusețe. // ***•barometre gúzel hawa kóstere*** barometrul indică vreme frumoasă. ***•bek gúzel*** foarte frumos. ***•bek gúzelsíñ*** eşti foarte frumoasă. ***•dúniyalar gúzelí*** cea mai frumoasă din lume; frumoasa frumoaselor. ***•eñ gúzel*** cel mai frumos. ***•fewkaláde gúzel*** splendid. ***•gúzel laf*** compliment. ***•gúzel sanatlar*** arte frumoase. ***•gúzellerníñ gúzelí*** frumoasa frumoaselor. ***•hawa gúzel*** e o vreme frumoasă. ***•ne gúzel wuruş*** ce lovitură frumoasă.
gúzeledebiyat *s.* beletristică.
gúzelğe *adv.* **1.** binișor; foarte; bine de tot. **2.** complet; integral; totalmente; de-a binelea; cu totul; pe deplin.
gúzel-ğúrgeş *s. (bot.)* frigurică *(lat., Erythrea pulchella).*
gúzelím *interj.* frumoasa mea! ;
gúzel-kantarun *s. (bot.)* frigurică *(lat., Erythrea pulchella).*
gúzelkíyíngen *adj.* ferchezuit; spilcuit; gătit.
gúzelkíyínúw *s.* ferchezuire; spilcuire; gătire.
gúzel-kuyruklî-şîrîldak *s. (orn.)* grelușel siberian *(lat., Locustella certhiola).*
gúzelleşken *adj.* înfrumusețat.
gúzelleşme *s.* înfrumusețare.
gúzelleşmek *v.i.* **1.** a se găti; a se împodobi. **2.** a se face frumos. // ***•hawalar gúzelleşe*** vremea se face frumoasă.
gúzelleştírmek *v.t.* a înfrumuseța.
gúzelleşúw *s.* înfrumusețare. înfrumusețare.
gúzellík *s.* **1.** frumusețe. **2.** bine; blândețe; vorbă bună. // ***•gúzellík men*** cu frumosul. ***•tuwa gúzellík*** frumusețe naturală.
gúzellíkbílímğí *adj.* estetic.
gúzellíkbílímğílík *s.* estetism.
gúzellíkbílímğísí *s.* estetician.
gúzellíkbílímí *s.* estetică.
gúzelyazî *s.* caligrafie.
gúzeşt *s.* îngăduință; concesie.
gúzeştlí *adj.* îngăduitor; concesie.
gúzide *adj.* numeros.
Gwatemala *s. (topon.)* Guatemala.
gwatemalalî *s., adj.* guatemalez.
gyúlle *s.* **1.** *(mil.)* ghiulea; proiectil. **2.** *(sport)* greutate. // ***•gyúlle atmak*** *(sport)* a arunca greutatea. // ***•gyúlle atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea greutății.
gyúlleğí *s. (sport)* aruncător de greutate.
Gyúlnar *s. (antrop. f., prsn.)* "Floare de rodiu".
gyúm *s.* ghium; bidon. // ***•teneke gyúmí*** canistră.

Ğ

ğaba **I.** *adv.* **1.** inutil; degeaba; în zadar; zadarnic. **2.** pe gratis; gratuit. **II.** *s.* furcă de lemn; crăcan; cracă ramificată. // ***•awuzun ğaba yorîltmak*** a-şi strica gura degeaba; a vorbi în zadar.
ğabadan *adv.* pe degeaba; pe gratis.
ğabadan-ğaba *adv.* degeaba; în zadar; zadarnic; inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van; pe degeaba; pe gratis.
ğabadanşabalanma *s.* zădărnicie.
ğabaga *adv.* pe gratis; gratuit.
ğabagî *s.* lână *(cantitatea tunsă de pe mai multe oi)*.
ğabîk *adj.* închis; acoperit; învelit; astupat.
ğabîlgan *adj.* învelit; acoperit.
ğabîlmak *v.i.* a fi închis; a fi acoperit; a fi învelit; a fi astupat.
ğabînmak *v.i.* a se închide; a se acoperi; a se înveli; a se astupa.
ğabîşîk *adj.* lipit; împreunat.
ğabîşkak *s. (ent.)* lindină; ou de păduche.
ğabîşkan *adj.* lipicios; cleios; vâscos.
ğabîşkan-adaşayî *s. (bot.)* cinsteţ; lăpuş; jale-cleioasă; salvie-cleioasă *(lat., Salvia glutinosa)*.
ğabîşmak *v.i.* **1.** a se lipi; a se încleia. **2.** a se prinde; a se fixa. **3.** a se tampona; a se ciocni. // ***•bogazîna ğabîşmak*** a-i pune cuiva mâna în gât; a-l lua de gât; a-l înşfăca; a-i cere socoteală. ***•etegíne ğabîşmak*** a cădea la poalele cuiva; a se arunca la picioarele cuiva.
ğabîşmaotî *s. (bot.)* paracherniţă; parietarie; grâul-potârnichii *(lat., Parietaria officinalis; Parietaria erecta)*.
ğabîştîrîlgan *adj.* **1.** încleiat; lipit. **2.** prins; fixat.
ğabîştîrîlmak *v.i.* **1.** a fi lipit; a fi încleiat. **2.** a se prinde; a se fixa.
ğabîştîrma *s.* **1.** încleiere; lipire. **2.** prindere; fixare.
ğabîştîrmak *v.t.* **1.** a lipi; a încleia. **2.** *(fig.)* a cârpi *(o palmă)*. **3.** a tampona; a ciocni. **4.** a prinde; a fixa. // ***•pul ğabîştîrmak*** a timbra.
ğabîştîruw *s.* **1.** încleiere; lipire. **2.** prindere; fixare.
ğabîştîruwğî *s.* lipici; clei; adeziv.
ğabîşuw *s.* aderare; lipire.
ğabuw *s.* închidere; acoperire; învelire; astupare.
ğadde *s.* bulevard. // ***•ana ğadde*** autostradă; magistrală. ***•bo ğaddenîñ atî ne?*** cum se numeşte acest bulevard? ;
ğadî **I.** *adj.* bătrânesc. **II.** *s.* **1.** bătrână; babă. **2.** *(mitol.)* baba-cloanţa; vrăjitoare. **3.** baubau. // ***•kyúpkekírgen ğadî*** zgripţuroaică.
ğadîğa *adv.* bătreşte.
ğadîragî, Awustraliye- *s. (orn.)* fâsă asiatică *(lat., Anthus novaescelandiae; Anthus richardi)*.
ğadîragî, dak- *s. (orn.)* fâsă de munte *(lat., Anthus spinoletta)*.
ğadîragî, Kanariya-Adasî- *s. (orn.)* fâsa lui Berthelot *(lat., Anthus berthelotii)*.
ğadîragî, kaya- *s. (orn.)* fâsă de stâncă *(lat., Anthus petrosus)*.
ğadîragî, kîr- *s. (orn.)* fâsă de câmp *(lat., Anthus campestris)*.
ğadîragî, moñgol- *s. (orn.)* fâsa lui Blyth *(lat., Anthus godlewskii)*.
ğadîragî, Paçifik- *s. (orn.)* fâsă de Pacific *(lat., Anthus rubescens)*.
ğadîragî, şayîr- *s. (orn.)* fâsă de luncă *(lat., Anthus pratensis)*.
ğadîragî, terek- *s. (orn.)* fâsă de pădure *(lat., Anthus trivialis)*.
ğadîrak, altîn- *s. (orn.)* codobatură africană aurie *(lat., Tmetothylacus tenellus)*.
ğadîrak, kîzîl- *s. (orn.)* fâsă roşiatică *(lat., Anthus cervinus)*.
ğadîrak, uzun-gágáalî- *s. (orn.)* fâsă cu cioc lung *(lat., Anthus similis)*.
ğadîrak, yeşîl-sîrtlî- *s. (orn.)* fâsa cu spate măsliniu *(lat., Anthus hodgsoni)*.
ğafer *s.* râu; fluviu.
Gafer *s. (antrop. m., arab.)* "Cel tumultuous ca un fluviu".
ğaga *s.* **1.** *(geogr.)* margine; mal; ţărm; coastă; litoral. **2.** bor de pălărie. // ***•ğagaga tartîlmak*** a se da la o parte. // ***•bonî bír ğagaga sal!*** pune asta deoparte! ; ***•deñíznîñ ğagasî*** malul mării; litoral. ***•inğe kumlî ğagalar*** plaje cu nisip fin. ***•Kara Deñíz ğagasî*** coasta Mării Negre. ***•kúneş ğaga*** soarele dogoreşte. ***•taw ğagasî*** lizieră.
ğagağak *s.* combustibil *(pt. foc)*.
ğaga-ğawşanî *s. (bot.)* peliniţă; iarba-sfintei-Sofia *(lat., Artemisia pontica)*.
ğaga-karkarasî *s. (orn.)* egretă cenuşie *(lat., Egretta gularis)*.
ğagakólî *s. (geogr.)* lagună.
ğaga-mideotî *s. (bot.)* peliniţă; iarba-sfintei-Sofia *(lat., Artemisia pontica)*.
ğaga-şapurî *s. (orn.)* egretă cenuşie *(lat., Egretta gularis)*.
ğagayît *s.* combustibil.
ğagîlbay *s. (orn.)* şoimul rândunelelor; şoimul ciocârliilor *(lat., Falco subbuteo)*.
ğagîlbayğî *s.* şoimar.
ğagîlgan *adj.* aprins; ars; incendiat; uns; gresat.
ğagîlgan-ğîgîlgan *adj.* nimicit; distrus; devastat; pustiit; stârpit.
ğagîlmak *v.i.* **1.** a fi ars; a i se da foc; a fi aprins; a fi incendiat. **2.** a fi uns; a fi gresat.
ğagîlmak-ğîgîlmak *v.i.* a fi nimicit; a fi distrus; a fi devastat; a fi pustiit; a fi stârpit.
ğagînmak *v.i.* a se unge *(cu ruj, pudră, cremă)*.
ğaguw *s.* **1.** pârjol; incendiere; dogoare. **2.** ungere; plasture.
ğaguwğî *adj.* **1.** arzător; incendiar; dogoritor; pârjolitor *(şi fig.)*. **2.** caustic.
ğaguw-ğîguw *s.* nimicire; distrugere; devastare; pustiire; stârpire.
ğaguwğî-ğîguwğî *adj.* nimicitor; distrugător; devastator; pustiitor.
ğahil *adj.* **1.** incult; ignorant. **2.** novice; ageamiu. // ***•kara ğahil*** incult; ignorant.
ğahillík *s.* **1.** ignoranţă; incultură. **2.** noviciat; lipsă de experienţă. // ***•ğahillíkten kelmek*** a da dovadă de ignoranţă.
ğahillíkten *adv.* din ignoranţă; din incultură; din lipsă de experienţă.
ğak *s.* obraz; faţă.
ğaka *s.* giacă; jachetă; scurtă; haină.
ğakî *s.* giacă; jachetă; scurtă; haină.
ğakkan *adj.* **1.** arzător; fierbinte; dogoritor; incendiar. **2.** dureros; regretabil. **3.** usturător. // ***•ğakkan bomba*** bombă incendiară.
ğakkan-ğîkkan *adj.* distrugător; devastator; pârjolitor.
ğakma *s.* **1.** aprindere; ardere; incendiere. **2.** ungere; gresare. **3.** fard; vopsea de faţă. **4.** pâine cu unt; sandviş simplu.
ğakma-ğîkma *s.* distrugere; devastare; pârjolire.
ğakmak A. *v.i.* **1.** a fi fierbinte; a arde. **2.** *(d. soare)* a dogorî. **3.** a unge; a gresa. **B.** *v.t.* **1.** a arde; a da foc; a aprinde; a incendia. **2.** *(d. ardei etc.)* a arde; a ustura. **3.** *(d. soare)* a bronza. **4.** *(d. vânt, soare)* a pârli; a ofili; a veşteji. // ***•ateşte ğakmak*** a pune pe cineva pe foc. ***•boya ğakmak*** a vopsi; a farda. ***•erín boyasî ğakmak*** a se ruja. ***•ğagîp ğîkmak*** a trece prin foc şi sabie; a distruge; a incendia. ***•ğagîp kúlún şîgarmak*** a incinera. ***•ğanîn ğakmak*** a-i mânca sufletul cuiva. ***•ğípke un ğakmak*** a se scuza în fel şi chip; a motiva în fel şi chip. ***•gúzel kokî ğakmak*** a parfuma. ***•kaş ğakmak*** a vopsi sprâncenele. ***•kîna ğakmak*** a vopsi cu kâna. ***•kúneş ğakmak*** a se arde la soare; a se bronza; a face insolaţie. ***•may ğakmak*** a unge cu grăsime; a gresa. ***•ótmegíne may ğakmak*** a se băga pe sub pielea cuiva; a-l linguşi. // ***•maşinam az benzina ğaga*** maşina mea consumă puţină benzină. ***•şagîlganlî radiyatornî ğagîñîz!*** aprindeţi radiatorul electric! ;
ğakmak-ğîkmak *v.t.* a nimici; a distruge; a devasta; a pustii; a stârpi.
ğakmaotî *s. (bot.)* pufuliţă; zburătoare *(lat., Epilobium angustifolim)*.
ğaktîrmak *v.t.* **1.** a determina să ungă; a determina să greseze. **2.** a determina să ardă.
ğal *s. (la cai)* coamă.
ğala *s.* **1.** cravată. **2.** curea; cordon; centură; brâu; chimir; şerpar; cingătoare.
ğalagay *adj.* **1.** adulator; elogiator. **2.** linguşitor; flatant; măgulitor.
ğalagaylamak *v.t.* **1.** a adula; a elogia. **2.** a linguşi; a flata; a măguli.
ğalagaylangan *adj.* **1.** adulator; elogiator. **2.** linguşitor; flatant; măgulitor.
ğalagaylanmak *v.i.* **1.** a fi adulat; a fi elogiat. **2.** a se linguşi; a fi flatat; a fi măgulit.
ğalagaylanuw *s.* **1.** adulare; elogiu. **2.** linguşire; flatare; măgulire.
ğalagaylaw *s.* adulare.
ğalagaylawğî *adj.* **1.** adulator; elogiator. **2.** linguşitor; flatant; măgulitor.
ğalagaylîk *s.* **1.** adulare; elogiu. **2.** linguşire; flatare; măgulire.
ğalak *s.* **1.** jgheab; uluc; canelură. **2.** altoi; inoculare; grefă.
ğalaklama *s.* altoire; inoculare; grefare; transplantare.
ğalaklamak *v.t.* a altoi; a inocula; a grefa; a transplanta.
ğalaklangan *adj.* altoit; inoculat; grefat; transplantat.
ğalaklaw *s.* altoire; inoculare; grefare; transplantare.
ğalaklî *adj.* **1.** altoit; inoculat; grefat; transplantat. **2.** cu jgheab; cu uluc;

canelat.
ğalama *s.* bandă sacră; eşarfă sacră.
ğalamak *v.t.* a linge. // •***parmaklarîn ğalamak*** a-şi linge degetele. •***şanak/súyek ğalamak*** a linge blide; a linguşi cu slugărnicie.
ğalambaş *adj.* cu capul descoperit.
ğalangan *adj.* lins.
ğalanmak *v.i.* a se linge.
ğalañ I. *adj.* **1.** simplu; neamestecat. **2.** nud; despuiat; gol. **II.** *s.* câmp; câmpie; şes; stepă.
ğalañg-ayak *adj.* descălţat; desculţ.
ğalañgiş *adj.* **1.** nud; despuiat; gol. **2.** simplu; neamestecat.
ğalañ-ğalañ *adv.* fremătând; palpitând; agitându-se.
ğalaşmak *v.i.* a se linge reciproc.
ğalaşuw *s.* lingere.
ğalaw *s.* drapel; steag; stindard.
ğalawğî *s.* **1.** lingău. **2.** stegar. // •***súyek/şanak ğalawğî*** linguşitor.
ğalawşîk *s.* steguleţ; fanion.
ğalba, kara- *s. (bot.)* captalan-negru *(lat., Verbascum nigrum)*.
ğalba, túylí- *s. (bot.)* lumânare; lumânărică; corovatic *(lat., Verbascum phlomoides)*.
ğalba, wakşeşeklí- *s. (bot.)* lumânărică; coada-lupului *(lat., Verbascum thapsus)*.
ğalbara-yapîşa *adv.* cu rugăminţi stăruitoare; implorând.
ğalbargan *s.* solicitant.
ğalbarîlgan *adj.* solicitat.
ğalbarîş *s.* **1.** rugăminte; implorare; milogeală. **2.** solicitare; petiţie.
ğalbarmak *v.t.* **1.** a ruga; a implora; a se milogi. **2.** a solicita; a pleda. // •***imdatîna ğalbarmak*** a invoca. // •***ğalbaraman!*** vă implor! ; •***ne kadar ğalbardîm*** cât l-am rugat.
ğalbaruw *s.* **1.** rugăminte; implorare; milogeală. **2.** solicitare; petiţie.
ğalbaruwğî *s.* **1.** solicitant; petent. **2.** milog.
ğaldagan *s., adj.* înotător.
ğaldama *s.* înot. // •***bayrak ğaldama ozîşlarî ertelendí*** *(sport)* probele de ştafetă la înot s-au amânat. •***ğaldama hawuzî*** piscină; bazin de înot.
ğaldamak *v.i.* a înota.
ğaldaw *s.* înot. // •***bakalama ğaldaw*** înot bras. •***ğaldaw ozîşî*** *(sport)* competiţia de înot. •***sîrtústí ğaldaw*** *(sport)* înot pe spate.
ğaldawğî *s., adj.* înotător.
ğaldawkúrek *s.* aripioară; aripă; înotătoare *(de peşte)*.
ğalgîn *s.* miraj; fata morgana; apa-morţilor.
ğalgîz I. *adj. (d. oameni)* singur; singuratic; solitar. **II.** *adv.* **1.** numai; doar; exclusiv. **2.** *(d. oameni)* de unul singur; fără altcineva.
ğalgîzlîk *s.* **1.** pustietate; izolare. **2.** singurătate.
ğalip *adj.* atrăgător; ispititor; tentant.
ğaliplí *adj.* atras; ispitit; tentat.
ğaliplík *s.* atracţie; ispită; tentaţie. // •***ğaliplík etmek*** a ispiti.
ğalîn *s.* **1.** flacără; flamă. **2.** *(la cai)* coamă.
ğalîngan *s.* **1.** solicitant; petent. **2.** milog.
ğalînîş *s.* rugăminte; implorare; milogeală.
ğalînmak *v.t.* a ruga; a implora; a se milogi.
ğalînuw *s.* rugăminte; implorare; milogeală.
ğalkîldagan *adj.* lucios.
ğalkîldalgan *adj.* fulgerat.
ğalkîldama *s.* fulgerare; trăsnet.
ğalkîldamak *v.i.* a fulgera; a trăsni. // •***ğaşîn ğalkîlday*** fulgeră.
ğalkîldaw *s.* fulgerare; trăsnet.
ğalkîltî *s.* fulgerare; trăsnet.
ğalkîn *s.* fulger; trăsnet.
ğalkînday *adj.* fulgerător; iute; instantaneu.
ğalkînlîk *s. (fiz.)* paratrăznet.
ğalkînwurgan *adj.* lovit de trăsnet; trăsnit.
ğalkîraw *s.* strălucire; sclipire; lucire; luciu.
ğalma *s.* **1.** haină matlasată; pufoaică. **2.** hrană pentru câini.
ğalman *s.* tăiş; lamă *(la sabie)*.
ğalmap-ğutulgan *adj.* devorat; înfulecat.
ğalmap-ğutuw *s.* devorare; înfulecare.
ğalpa I. *adj.* instantaneu; momentan. **II.** *s.* **1.** *(nav.)* tangaj. **2.** instantaneu. // •***ğalpa wurmak*** *(nav.)* a avea tangaj. // •***ğalpa wurma*** *(nav.)* tangaj. •***gemí ğalpa wura*** vasul are tangaj.
ğalpak *adj.* lat; larg. // •***ğalpak kîrîm tatarşa*** limba tătară crimeană autentică.
ğalpak-atkulak *s. (bot.)* ştevie; măcrişul-calului *(lat., Rumex patientia; Rumex conglomeratus)*.
ğalpak-bakaotî *s. (bot.)* pătlagină; iarba-bubei; iarbă-mare *(lat., Plantago major)*.
ğalpakbet(lí) *adj. (d. oameni)* cu faţă lătăreaţă.
ğalpak-ğaraotî *s. (bot.)* pătlagină; iarba-bubei; iarbă-mare *(lat., Plantago major)*.
ğalpak-katîkotî *s. (bot.)* răcovină *(lat., Galium rotundifolium)*.
ğalpak-koyanotî *s. (bot.)* plăcinta-porcului; talpa-ursului *(lat., Heracleum palmatum)*.
ğalpakkulak *s. (bot.)* curcubeţea; remf; mărul-lupului; lepădătoare *(lat., Aristolochia clematitis)*.
ğalpaklay *adv.* lăţiş; în sensul lăţimii.
ğalpaklîk *s.* lăţime; lărgime.
ğalpak-maralmúyúzí *s. (bot.)* ghizdei-mare *(lat., Lotus uligi-nosus)*.
ğalpak-tawlayotî *s. (bot.)* plăcinta-porcului; talpa-ursului *(lat., Heracleum palmatum)*.
ğalpakyonğa, sarî- *s. (bot.)* sulfină; molotru; trifoi-mare; iarbă-de-piatră *(lat., Melilotus officinalis)*.
ğalpawuruw *s. (mar.)* tangaj.
ğalpaygan *adj.* lărgit; lăţit; extins; întins.
ğalpaymak *v.i.* a se lărgi; a se lăţi; a se extinde; a se întinde.
ğalpaytmak *v.t.* a lărgi; a lăţi; a extinde; a întinde.
ğalpayuw *s.* lărgire; lăţire; extindere; întindere.
ğalpîldagan *adj.* sclipitor; strălucitor; lucitor.
ğalpîldama *s.* sclipire; strălucire; lucire.
ğalpîldamak *v.i.* a luci; a străluci; a sclipi.
ğalpîldatîlgan *adj.* lustruit; poleit; şlefuit.
ğalpîldatma *s.* lustruire; şlefuire.
ğalpîldatmak *v.t.* a lustrui; a da luciu; a face să lucească; a şlefui.
ğalpîldatuw *s.* şlefuire.
ğalpîldatuwğî *s.* lustruitor; şlefuitor.
ğalpîldaw *s.* sclipire; strălucire; lucire.
ğalpîldawuk *adj.* sclipitor; strălucitor; lucitor.
ğaltaklamak *v.t.* **1.** a adula; a elogia. **2.** a linguşi; a flata; a măguli.
ğaltaklangan *adj.* **1.** linguşit; flatat; măgulit. **2.** adulat; elogiat.
ğaltaklanma *s.* gudurare.
ğaltaklanmak *v.i.* **1.** a se linguşi; a fi flatat; a fi măgulit. **2.** a fi adulat; a fi elogiat.
ğaltaklanuw *s.* **1.** adulare; elogiu. **2.** linguşire; flatare; măgulire.
ğaltaklaw *s.* adulare.
ğaltaklawğî *adj.* **1.** linguşitor; flatant; măgulitor. **2.** adulator; elogiator.
ğaltakşî *adj.* **1.** linguşitor; flatant; măgulitor. **2.** adulator; elogiator.
ğaltakşîlîk *s.* **1.** linguşire; flatare; măgulire. **2.** adulare; elogiu.
ğam *s.* geam; sticlă. // •***ğam parşasî*** ciob de sticlă. •***ğam síleğekler árúw şalîşa*** ştergătoarele de parbriz funcţionază bine.
ğamamak *v.t.* a petici; a cârpi.
ğamandura *s.* **1.** *(nav.)* geamandură. **2.** *(tehn.)* flotor.
ğamaralîgî *s.* glasvand.
ğamaw *s.* petic; peticire. // •***ğamaw wurmak*** a petici.
ğamaw-ğamaw *adj.* plin de cârpeli; plin de petice.
ğamawğî *s.* cârpaci.
ğamawlama *s.* cârpire; peticire.
ğamawlamak *v.t.* a petici; a cârpi.
ğamawlangan *adj.* cârpit; peticit.
ğamawlanmak *v.i.* a fi peticit; a fi cârpit.
ğamawlaw *s.* cârpire; peticire.
ğamawlî *adj.* cârpit; peticit.
ğamawlîkót *s.* coate-goale.
ğamawluk *s.* petic.
ğamawwurulgan *adj.* peticit.
ğamawwuruw *s.* peticire.
ğambaz I. *adj.* viclean; şiret. **II.** *s.* **1.** acrobat; saltimbanc. **2.** geambaş.
ğambazlîk *s.* **1.** acrobaţie. **2.** viclenie; şiretenie.
ğambólmesí *s.* glasvand.
ğamday *adj.* sticlos.
ğamekáan *s.* **1.** vitrină. **2.** geamlâc; marchiză.
ğamğî *s.* geamgiu. // •***ğamğî mağunî*** chit.
Ğamiy, El- *s. (relig., arab.)* "Unificatorul"; "Cel care strânge laolaltă; întruneşte şi reuneşte după voia Sa pe oricine; orice; oriunde şi oricând" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
ğamiya *s.* obşte; popor.
ğamí *s.* geamie; moschee.
ğam-íşe *s.* sticlărie; obiecte de sticlă.
ğamîk *s. (bot.)* linte-de-baltă; lintiţă; mătasea-broaştei *(lat., Lemna minor)*.
ğamîş *s. (zool.)* bivol *(lat., Bos bubalus)*.
ğamîz *s.* **1.** *(anat.)* stinghie. **2.** *(anat.)* vintre.
ğamkana *s.* sticlărie; fabrică de sticlă.
ğamkesken *s.* diamant *(pt. tăiat geamuri)*.
ğamkóz I. *adj.* avar; lacom. **II.** *s. (iht.)* rechin *(lat., Selachoidei sp.)*.
ğamlî *adj.* **1.** cu geam. **2.** cu geam; cu geamuri; sticlos. // •***ğamlî miydanşa*** verandă. •***renklí ğamlî penğíre*** vitraliu.
ğamlîk *s.* **1.** geamlâc; marchiză. **2.**

vitrină. // •***túkáan ğamlîgî*** vitrină.
ğamlîk-íşelík *s.* sticlărie; obiecte de sticlă.
ğamşik *s.* cercevea; ramă; cadru; toc.
ğamtî *s.* păr pubian.
ğamtókken *s.* sticlar.
ğan *s.* **1.** suflet. **2.** viaţă. **3.** forţă; putere; vigoare; tonus. **4.** persoană; ins. **5.** înviorare; însufleţire; înfrigurare; vervă; vivacitate. **6.** fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură. // •***ğan atmak*** a dori din suflet; a tânji după... ; •***ğan kulagî man seslemek*** a fi numai urechi; a asculta cu atenţie. •***ğan şegíşmek*** a se zbate între viaţă şi moarte; a agoniza; a intra în comă. •***ğanî awurmak*** a-l durea sufletul. •***ğanî ğanmak*** a-l arde pe cineva la suflet; a i se rupe sufletul. •***ğanî ístemek*** a-i da inima ghes; a pofti; a dori. •***ğanî sîgîlmak*** a-i fi cuiva urât; a se plictisi. •***ğanî şîkmak*** a-şi da duhul; a muri; a-şi scoate sufletul; a se extenua; a se speria. •***ğanîn almak*** a lua viaţa cuiva; a-i curma zilele; a-l ucide. •***ğanîn bermek*** a-şi da viaţa; a se jertfi; a muri; a se zbate; a se strădui. •***ğanîn ğakmak*** a-i mânca sufletul cuiva. •***ğanîn şîgarmak*** a-i scoate sufletul; a-l obosi; a-l extenua. •***ğanîn sîkmamak*** a nu se prăpădi cu firea. •***ğanîna tiymek*** a-i merge la suflet. •***ğanîndan bukmak*** a i se urî cu zilele. •***óz ğanîn almak*** a-şi lua viaţa; a se sinucide. •***óz ğanîndan kóp súymek*** a iubi pe cineva din tot sufletul. // •***ğan dostî*** prieten bun. •***ğan gúwenğesí*** asigurare de persoane. •***ğan man, baş man*** cu trup şi suflet. •***ğan sayîmî*** recensământul populaţiei. •***ğan tamîrî/tazîlî*** punct nevralgic. •***ğanî ístese*** dacă doreşte. •***temír ğan*** suflet de fier.
ğan **I.** *adj.* **1.** *(d. străzi)* lăturalnic; dosnic. **2.** secundar; lateral. **II.** *postp.* **1.** lângă; în apropiere. **2.** alături de... ; **III.** *s.* **1.** parte; loc. **2.** margine; latură. **3.** direcţie; sens.
ğana *s. (orn.)* brumăriţă de pădure *(lat., Prunella modularis)*.
ğana-ğana *adv.* compătimitor.
ğanağîsî *s.* durere; necaz; amărăciune; întristare; mâhnire; tristeţe; posomorâre.
ğanaluw *s.* asasinare; asasinat; omor; omucidere; ucidere; suprimare; lichidare.
ğanaluwğî *adj.* letal; ucigător.
ğanan *s.* iubită; amantă.
Ganan *s. (relig.)* Dumnezeu.
ğanardak *s.* vulcan. // •***ğanardak awuzî*** crater vulcanic. •***ğanardak taşî*** rocă vulcanică.
ğanardakbílímğísí *s.* vulcanolog.
ğanardakbílímí *s.* vulcanologie.
ğanardakkópígí *adj.* ponce.
ğanardaklaşkan *adj.* vulcanizat.
ğanardaklaşmak *v.i.* a se vulcaniza.
ğanardaklaştîrma *s.* vulcanizare.
ğanardaklaştîrmak *v.t.* a vulcaniza.
ğanardaklaştîruw *s.* vulcanizare.
ğanardaklî *adj.* vulcanic; vulcanizat. // •***ğanardaklî kawuçuk*** cauciuc vulcanizat.
ğanatkan *adj.* **1.** încântat; fascinat; captivat. **2.** ambiţios. **3.** dornic; doritor.
ğanattîrgan *adj.* încântător; fascinant; captivant.
ğanattîruw *s.* încântare; fascinaţie.
ğanatuw *s.* **1.** încântare; fascinaţie. **2.** ambiţie; năzuinţă; aspiraţie; dorinţă; ideal. **3.** dorinţă; jind.
ğanavar *s.* **1.** fiară; monstru; animal sălbatic. **2.** *(fig.)* criminal. // •***ğanavar dúdúgí*** sirenă.
ğanavarlîk *s.* ferocitate; cruzime.
ğanawuymaz *adj.* ignifug.
ğanay *s.* **1.** profil. **2.** iubită; amantă. // •***ğanayî ayîrîlmak/kabarmak*** a se profila; a se reliefa.
ğanayayîrîlmasî *s.* profilare; reliefare.
ğanayayîrmasî *s.* reliefare; profilare.
ğanayîayîrîlgan *adj.* profilat; reliefat.
ğanayîkabargan *adj.* profilat; reliefat.
ğanaykabarmasî *s.* profilare; reliefare.
ğanaykabartmasî *s.* reliefare; profilare.
ğanberúw *s.* **1.** moarte; sucombare. **2.** râvnă; interes; străduanie; osteneală; stăruinţă; silinţă.
ğandan *adv.* sincer; din suflet. // •***ğandan ístemek*** a dori din suflet; a tânji după...; •***ğandan kîşkîrmak*** a ovaţiona. // •***dawetíñíz úşún ğandan şúkúranlar!*** mulţumiri din suflet pentru invitaţie!; •***ğandan alkîş*** ovaţie. •***ğandan şúkúranlar*** mulţumiri din suflet.
ğandan *adv.* dintr-o parte; din profil.
ğandan-ğúrekten *adv.* din adâncul sufletului; din toată inima.
ğandanlîk *s.* sinceritate; intimitate.
ğandan-tílden *adv.* sincer; din suflet.
ğandarma *s.* jandarmerie; jandarm.
ğandaş *s., adj.* susţinător; adept.
ğandaşlîk *s.* partizanat.
ğanetí *s. (gastron.)* muşchi; vrăbioară.
ğangan *adj.* **1.** *(d. o lampă etc.)* aprins. **2.** bronzat; pârlit. **3.** ars. **4.** *(d. plante)* ofilit; veştejit. **5.** *(fig.)* îndurerat. **6.** *(fig.)* păcălit; înşelat. // •***ğangan agaş*** rug. •***ğangan kúl*** tăciune. •***ğangan yúz*** faţă bronzată.
ğangan-ğîgîlgan *adj.* ars; pârjolit; doborât; distrus.
ğangayakîn *adj.* sincer; afectuos; prietenos; sociabil; cald; comunicativ.
ğangayakînlîk *s.* sinceritate; afecţiune; prietenie; bună-credinţă.
ğangîn *s.* **1.** foc; incendiu. **2.** *(med.)* febră. // •***ğangîn kulasî*** foişor de foc.
ğangînğî *s.* pompier.
ğangînğîlar *s., pl.* pompieri.
ğangîn-mangîn *s.* foc; incendiu.
ğangînsóndírgen *s.* pompier.
ğangînsóndírgenler *s., pl.* pompieri.
ğanğaguw *s.* asuprire; împilare; maltratare; oprimare; oropsire; persecuţie; prigoană; urgisire.
ğanğakkan *adj.* **1.** dureros; regretabil. **2.** supărător; enervant; agasant; iritant. **3.** asupritor; opresor; persecutant; prigonitor.
ğanğanmasî *s.* **1.** simpatie. **2.** căinţă; regret; deplângere. **3.** supărare; necaz; durere; îndurerare.
ğan-ğíger *adj.* intim; apropiat; drag.
ğanğoldaşî *s.* prieten apropiat; soţ; soţie.
ğanhîraş *adj.* groaznic; înfricoşător.
ğaniy *s.* asasin; criminal.
ğanístemesí *s.* dorinţă; ideal; jind; năzuinţă; aspiraţie.
ğanîağîgan *adj.* îndurerat; mâhnit; trist.
ğanîalîngan *adj.* omorât; ucis; asasinat.
ğanîatîlmagan *adj.* nedoritor.
ğanîğangan **I.** *adj.* **1.** supărat; necăjit. **2.** îndurerat; maltratat; asuprit; năpăstuit; oprimat; persecutat; prigonit; urgisit. **II.** *s.* simpatizant.
ğanîístemegen *adj.* nedoritor.
ğanîk *adj.* **1.** ars. **2.** bronzat *(la soare)*. **3.** *(fig.)* necăjit; amărât; îndurerat. // •***ğanîk ótmek*** pâine arsă.
ğanîm *interj.* **1.** dragul meu!; sufletul meu!; **2.** fiţi bun!; fiţi amabil!;
ğanîm-ğígerím *interj.* sufletul şi viaţa mea!;
ğanîm-kózím *interj.* dragul meu!; dragă!;
ğanînatiygen *adj.* înduioşat.
ğanînatiyme *s.* înduioşare.
ğanînatiysetken *adj.* înduioşător.
ğanînatiyúw *s.* înduioşare.
ğanînbergen *adj.* **1.** sârguincios; silitor; stăruitor. **2.** defunct; mort; răposat.
ğanînda *postp.* lângă. // •***úynúñ katînda terek bar*** lângă casă sunt pomi.
ğanînkutargan *adj.* salvat; eliberat; dezrobit; descătuşat.
ğanîsîgîlgan *adj.* plictisit; scârbit; sătul.
ğanîşîkkan *adj.* ostenit; vlăguit.
ğankutargan *s., adj.* salvator; eliberator; dezrobitor; izbăvitor; mântuitor. // •***ğankutargan kuşak*** centură de salvare. •***ğankutargan maşina*** ambulanţă; salvare.
ğankutarma *s.* salvare. // •***ğankutarma kalaşî*** colac de salvare. •***ğankutarma kayîgî*** barcă de salvare.
ğankutaruw *s.* salvare; eliberare; dezrobire; izbăvire; mântuire.
ğanlanabergen *adj.* reîncarnat.
ğanlanaberme *s.* reîncarnare.
ğanlanabermek *v.i.* a se reîncarna.
ğanlanaberúw *s.* reîncarnare.
ğanlanaturgan *adj.* reîncarnat.
ğanlanaturma *s.* reîncarnare.
ğanlanaturmak *v.i.* a se reîncarna.
ğanlandîrgan *s., adj.* animator.
ğanlandîrîlgan *adj.* personificat; întruchipat.
ğanlandîrma *s.* animaţie.
ğanlandîrmak *v.t.* a însufleţi; a înviora.
ğanlandîruw *s.* energizare; reanimare; resuscitare; tonificare.
ğanlandîruwğî **I.** *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant; intensificator. **II.** *s., adj.* animator.
ğanlangan *adj.* înviorat.
ğanlanma *s.* înviorare; reînviere; înviere.
ğanlanmak *v.i.* a se însufleţi; a se înviora. // •***bírtaa ğanlanmak*** a se reîncarna.
ğanlanuw *s.* înviere.
ğanlî **I.** *adj.* **1.** viu; însufleţit; vivace; tonic. **2.** animat; înviorat. **II.** *s.* fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură. // •***ğanlî álem*** lumea organică. •***ğanlî múlkiyet*** şeptel. •***ğurt ğanlîsî*** animal domestic. •***yedí ğanlî*** vivace.
ğanlî-başlî *adj.* cu trup şi suflet.
ğanma *s.* **1.** aprindere. **2.** bronzare; pârlire. **3.** ardere. **4.** *(d. plante)* ofilire; veştejire. **5.** *(fig.)* durere. **6.** *(fig.)*

păcălire; înşelare. **7.** regret; deplângere; compătimire; părere de rău.

ğanmagan *adj.* ignifug.

ğanmak *v.i.* **1.** a arde. **2.** a lua foc; a se aprinde. **3.** *(d. o lampă etc.)* a fi aprins; a lumina. **4.** a se bronza; a se pârli. **5.** *(d. plante)* a se ofili; a se veşteji. **6.** *(fig.)* a ustura; a durea. **7.** *(fig.)* a se păcăli; a se înşela. **8.** a regreta; a deplânge; a compătimi; a-i părea rău. // ***•alewsúz ğanmak*** a mocni. ***•ateşte ğanmak*** a arde în foc şi pară. ***•ğanî ğanmak*** a-l arde pe cineva la suflet; a i se rupe sufletul. ***•ğúregí ğanmak*** a-l frige la inimă; a îndura o mare suferinţă morală; a-i fi milă; a compătimi. ***•kúneşte ğanmak*** a se arde la soare; a se bronza. ***•yawaş-yawaş ğanmak*** a mocni. // ***•toban ğana*** ard paiele.

ğanmama *s.* insensibilitate; cruzime.

ğanmaz *adj.* **1.** ignifug. **2.** insensibil; nemilos.

Ğanpolat *s. (antrop. m.)* "Cel cu suflet de oţel".

ğansawlugî *s.* sănătate.

ğansîgîntîsî *s.* plictiseală.

ğansîguwğî *adj.* anost; plicticos; plictisitor.

ğansîguwğuluk *s.* plictiseală.

ğansîragan *s.* aspirant.

ğansîralgan *adj.* dorit; poftit.

ğansîralmak *v.i.* a fi dorit; a fi poftit.

ğansîrama *s.* dorinţă; poftă.

ğansîramak *v.t.* a dori; a pofti.

ğansîratmak *v.t.* a ambiţiona.

ğansîraw *s.* dorinţă; poftă.

ğansîz *adj.* **1.** neînsufleţit. **2.** slab; anemic; atonic. // ***•ğansîz tuwa/tabiyat*** natură moartă.

ğansîzlaşkan *adj.* **1.** slăbit; şubrezit. **2.** anemic.

ğansîzlaşma *s.* **1.** slăbire; şubrezire. **2.** anemiere.

ğansîzlaşmak *v.i.* **1.** a slăbi; a se şubrezi. **2.** a se anemia.

ğansîzlaşuw *s.* **1.** slăbire; şubrezire. **2.** anemiere.

ğansîzlîk *s.* moliciune; neînsufleţire; anemie; atonie.

ğanşegíşmesí *s.* **1.** agonie. **2.** *(med.)* comă.

ğanşîgargan *adj.* epuizant; extenuant; istovitor; obositor; ostenitor; vlăguitor.

ğanşîk *s.* traistă; tolbă; desagă.

ğanşîlgan *v.i.* a fi zdrobit; a fi strivit.

ğanşîlmak *v.i.* a fi zdrobit; a fi strivit.

ğanşîma *s.* zdrobire; strivire.

ğanşîmak *v.t.* a zdrobi; a strivi.

ğantaymak *v.i.* **1.** a se apleca; a se înclina. **2.** a se culca; a sta în pat.

ğantaytmak *v.t.* **1.** a apleca; a înclina. **2.** a culca.

ğantayuw *s.* aplecare; înclinare; culcare.

ğantîk *s. (gastron.) plăcintă tătărească cu carne.*

ğañak *s.* **1.** obraz; faţă. **2.** stâlpul uşii.

ğañaygan *adj.* înnoit; reînnoit; primenit; împrospătat; renovat; restaurat; modernizat.

ğañayma *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare; renovare; restaurare; modernizare.

ğañaymak *v.i.* **1.** a se înnoi; a se reînnoi; a se primeni; a se împrospăta. **2.** a se renova; a se restaura; a se moderniza.

ğañaytuw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare; renovare; restaurare; modernizare.

ğañaytuwğî *s.* înnoitor; novator; inovator.

ğañayuw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare; renovare; restaurare; modernizare.

ğañgak *s.* **1.** nucă. **2.** *(bot.)* nuc *(lat., Juglans regia).*

ğañgaş *s. (orn.)* ciocântors; avosetă *(lat., Recurvirostra avosetta).*

ğañgîr *s.* ropot; hohot.

ğañgîragan *adj.* răsunător; rezonant.

ğañgîramak *v.i.* **1.** *(fiz.)* a avea ecou; a rezona; a răsuna. **2.** a hohoti.

ğañgîraşmak *v.i.* a hohoti laolaltă.

ğañgîrdagan *adj.* răsunător; rezonant.

ğañgîrdama *s.* răsunet; hohot; ropot.

ğañgîrdamak *v.i.* **1.** a hohoti. **2.** *(fiz.)* a avea ecou; a rezona; a răsuna.

ğañgîrdaşmak *v.i.* a hohoti laolaltă.

ğañgîrdatmak *v.t.* a suna.

ğañgîrdaw *s.* răsunet; hohot; ropot.

ğañgîrgan *adj.* înnoit; reînnoit; primenit; împrospătat; renovat; restaurat; modernizat.

ğañgîr-ğañgîr *adj.* cu ropote; cu hohote. // ***•ğañgîr-ğañgîr ğawmak*** a ploua cu ropote; a ploua cu găleata. ***•ğañgîr-ğañgîr ğîlamak*** a plânge cu hohote. // ***•ğañgîr-ğañgîr kaltîrayman*** am frisoane.

ğañgîrîk *s.* **1.** ecou; răsunet. **2.** *(fiz.)* reflectare; rezonanţă.

ğañgîrîklî *adj.* **1.** cu ecou; răsunător. **2.** reflectant; rezonant.

ğañgîrîkşî *s. (fiz.)* rezonator; cameră de rezonanţă.

ğañgîrma *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare; renovare; restaurare; modernizare.

ğañgîrmak *v.i.* **1.** a se înnoi; a se reînnoi; a se primeni; a se împrospăta. **2.** a se renova; a se restaura; a se moderniza.

ğañgîrtî *s.* răsunet; hohot; ropot.

ğañgîrtmak *v.i.* **1.** a se înnoi; a se reînnoi; a se primeni; a se împrospăta. **2.** a se renova; a se restaura; a se moderniza.

ğañgîrtuw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare; renovare; restaurare; modernizare.

ğañgîrtuwğî *s.* înnoitor; novator; inovator.

ğañgîruw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare; renovare; restaurare; modernizare.

ğañgîz **I.** *adj. (d. oameni)* singur; singuratic; solitar. **II.** *adv.* **1.** numai; doar; exclusiv. **2.** *(d. oameni)* de unul singur; fără altcineva. // ***•way ğañgîzlarga*** vai de omul singur.

ğañgîzlaşkan *adj.* însingurat.

ğañgîzlaşma *s.* însingurare.

ğañgîzlaşmak *v.i.* a se însingura.

ğañgîzlaşuw *s.* însingurare.

ğañgîzlîk *s.* **1.** singurătate. **2.** pustietate; izolare.

ğañî **I.** *adj.* **1.** nou. **2.** recent; actual. **II.** *adv.* adineauri; de abia; doar ce; tocmai; de curând. // ***•eñ ğanî*** cel mai nou; modern. ***•ğañî bír mutlî sene!*** un an nou fericit!; ***•ğañî takîm*** costum nou. ***•ğañî tuwgan bala*** infant; prunc. ***•ğañî yapîlgan*** făcut nou. ***•ğañî yîl keşesí*** revelion. ***•ğañî yîlîñîz múbarek bolsîñ!*** un an nou fericit!;

ğañ-î góñíl *iz.prsn.* adâncul sufletului.

ğañ-î góñílden *iz.prsn.* din adâncul sufletului.

ğañîdan *adv.* iar; din nou; de la început. // ***•ğañîdan aşîklamak*** a reafirma. ***•ğañîdan aşmak*** a redeschide. ***•ğañîdan ğeñmek*** a recuceri. ***•ğañîdan kazanmak*** a redobândi. ***•ğañîdan kurmak*** a remania. ***•ğañîdan saylamak*** a realege. ***•ğañîdan silaklanmak*** a se reînarma. ***•ğañîdan takîmlarga ayîrîlmak*** a se regrupa. ***•ğañîdan tírílmek*** a reînvia. // ***•ğañîdan gruplarga ayîrîlma*** regrupare. ***•ğañîdan istihsal*** *(econ., pol.)* reproducţie.

ğañîdanaşîklama *s.* reafirmare.

ğañîdanaşîklangan *adj.* reafirmat.

ğañîdanaşîklaw *s.* reafirmare.

ğañîdanfigelleşken *adj.* reactivat; răscolit.

ğañîdanfigelleştírme *s.* reactivare; răscolire.

ğañîdanfigelleştírúw *s.* reactivare; răscolire.

ğañîdanğeñílgen *adj.* recucerit.

ğañîdanğeñme *s.* recucerire.

ğañîdanğeñúw *s.* recucerire.

ğañîdankurma *s.* reconstrucţie; reorganizare.

ğañîdankurulgan *adj.* reconstruit; reorganizat.

ğañîdankuruw *s.* reconstrucţie; reorganizare.

ğañîdankuruwğî *s.* reorganizator.

ğañîdanpíşímleşken *adj.* reprofilat.

ğañîdanpíşímleştírme *s.* reprofilare.

ğañîdanpíşímleştírúw *s.* reprofilare.

ğañîdansawutlangan *adj.* reînarmat.

ğañîdansawutlanma *s.* reînarmare.

ğañîdansawutlanuw *s.* reînarmare.

ğañîdansaylangan *adj.* reales.

ğañîdansaylaw *s.* realegere.

ğañîdansînawlangan *adj.* reexaminat.

ğañîdansînawlaw *s.* reexaminare.

ğañîdantamamlangan *adj.* reîntregit.

ğañîdantamamlaw *s.* reîntregire.

ğañîdantertípleme *s.* reorganizare.

ğañîdantertíplengen *adj.* reorganizat.

ğañîdantertíplew *s.* reorganizare.

ğañîdantertíplewğí *s.* reorganizator.

ğañîdanyapîlgan *adj.* refăcut; modificat.

ğañîdanyapma *s.* refacere; modificare.

ğañîdanyaratîlgan *adj.* reînfiinţat.

ğañîdanyaratuw *s.* reînfiinţare.

ğañîdúniya *s.* lumea nouă.

ğañîdúniya-kaşunî *s. (zool.)* nutria *(lat., Myocastor coypus).*

ğañîdúniya-pelesenkteregí *s. (bot.)* copaier *(lat., Copaifera officinalis).*

ğañî-ğañî *adj.* nou-nouţ.

ğañîğetme *s.* adolescent.

ğañîğetmelík *s.* adolescenţă.

ğañîğetúw *s.* adolescent.

ğañîlarda *adv.* de abia; doar ce; tocmai; de curând.

ğañîlîk *s.* **1.** inovaţie; noutate; transformare; prefacere. **2.** veste; ştire; informaţie. // ***•ğañîlîk ketírmek*** a inova.

ğañîlîkşî *s.* inovator; novator.

ğañîşîk **I.** *adj.* recent; actual. **II.** *adv.* adineauri; de abia; doar ce; tocmai; de curând. // ***•ğañîşîk temízledím*** doar ce am curăţat.

ğañîşîkma *s.* noutate; ştire; veste.

ğap *s.* deal.

ğapalak *adj.* plat; neted; nivelat; turtit.
ğapalaklama *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğapalaklamak *v.t.* a aplatiza; a turti; a nivela; a netezi.
ğapalaklangan *adj.* aplatizat; turtit; nivelat; netezit.
ğapalaklanma *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğapalaklanmak *v.i.* a se aplatiza; a se turti; a se nivela; a se netezi.
ğapalaklanuw *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğapalaklaw *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğap-ğañgîz *adj. (d. oameni)* singur; singuratic; solitar; de unul singur; fără altcineva.
ğap-ğañî *adj.* nou-nouț; foarte nou.
ğap-ğarîk *adj.* foarte luminos; intens luminat.
ğap-ğaş *adj.* tânăr-tinerel.
ğaplî *adj.* deluros.
ğapma *s.* **1.** închidere; acoperire; învelire; astupare. **2.** învelitoare; husă.
ğapmak *v.t.* a închide; a acoperi; a înveli; a astupa. // •***kapînî ğabîñiz!*** închideți ușa!; •***penğírení ğap!*** închide fereastra!;
ğaptîrgaş *s.* desagă; traistă.
ğaptîrma *s.* fermoar.
ğaptîrmak *v.t.* a determina să închidă; a determina să acopere; a determina să învelească; a determina să astupe.
ğar *s.* prăpastie; abis; genune; râpă; hău. // •***ğar kabaklî*** *(anat.)* cu orbite adânci.
ğara *s.* rană *(și fig.)*. // •***ğarasî íşlemek*** a se inflama; a supura; a puroia *(d. răni)*. •***ğarasî kapanmak*** a se închide; a se cicatriza *(d. răni)*.
ğaraakmasî *s.* inflamație; supurație; puroiere.
ğaraíşlemesí *s.* inflamație; supurație; puroiere.
ğarakapalmasî *s.* cicatrizare.
ğaralagan *adj.* traumatizant.
ğaralama *s.* rănire.
ğaralamak *v.t.* a răni.
ğaralangan *adj.* rănit.
ğaralanmak *v.i.* a se răni; a fi rănit.
ğaralanmaykalîr *adj.* invulnerabil.
ğaralanmaykalma *s.* invulnerabilitate.
ğaralanmaykaluw *s.* invulnerabilitate.
ğaralaw *s.* rănire.
ğaralî *adj.* rănit; vătămat; lezat.
ğaraotî *s. (bot.)* pătlagină; cărușele; iarba-tăieturii *(lat., Plantago lanceolata)*.
ğaraotî, ğalpak- *s. (bot.)* pătlagină; iarba-bubei; iarbă-mare *(lat., Plantago major)*.
ğaraotî, suw- *s. (bot.)* limbariță *(lat., Alisma plantago-aquatica)*.
ğarasîakkan *adj.* inflamat; purulent; supurant.
ğarasîíşlegen *adj.* inflamat; purulent; supurant.
ğarasîz *adj.* nevătămat.
ğargak *s.* piele tăbăcită.
ğargan *adj.* spărgător; străpungător.
ğargaş *s.* satâr.
ğargîn *s.* **1.** hibrid între iac și vacă. **2.** *(zool.)* animal rezultat din încrucișarea vacii cu iacul.
ğarğar *adj.* flecar.
ğariy *adj.* **1.** curgător; fluid. **2.** curent; prezent; actual. // •***ğariy hesap*** *(fin.)* cont curent. •***ğariy yîl*** anul curent.
ğariye *s. f.* sclavă; roabă.
ğariyet *s.* lichiditate; fluiditate.
ğariyethaleketsízlígí **I.** *adj. (fiz.)* hidrostatic. **II.** *s. (fiz.)* hidrostatică.
ğariyethaleketsízlíklí *adj. (fiz.)* hidrostatic.
ğariyetólşer *s. (tehn.)* hidrometru; densometru.
ğariyseriyet *s.* hidromecanică.
ğariytedaviy *s. (med.)* hidroterapie.
ğarîk *s.* **1.** luminozitate. **2.** lumină; rază de lumină; lumina zilei. **3.** șliț. // •***ğarîk şaşmak*** a da lumină; a luci; a sclipi; a străluci; a lumina. •***kóz ğarîgînday karamak*** a îngriji ca pe lumina ochilor; a păzi ca pe lumina ochilor. •***kóz ğarîgînday súymek*** a iubi pe cineva ca pe lumina ochilor. // •***ağun ğarîklarî*** raze cosmice. •***beta ğarîklarî*** *(fiz.)* raze beta. •***gamma ğarîklarî*** raze gama. •***kelgen ğarîk*** *(fiz.)* rază incidentă. •***kîska ğarîklî farlar*** farurile fază scurtă. •***kúneş ğarîklarî*** raze solare. •***lámbanîñ ğarîgî uzaktan yeşíl bolîp kóríne*** din depărtare lumina lămpii se vede verde. •***róntgen ğarîklarî*** *(fiz.)* raze roentgen. •***şagîlganlî ğarîk*** lumină electrică. •***yúksekmor ğarîklar*** raze ultraviolete.
ğarîk *adj.* **1.** spart; crăpat; plesnit. **2.** *(fiz.)* frânt.
ğarîkalgan *adj.* iluminat.
ğarîkaluw *s.* iluminare.
ğarîk-ğarîk *adj.* **1.** plin cu crăpături; plin cu frânturi; plin cu spărturi; plin cu plesnituri. **2.** foarte luminos.
ğarîkkúre *s.* fotosferă.
ğarîklagan *adj.* luminător; care lucește; care luminează; care iradiază; care clarifică.
ğarîklama *s.* radiație. // •***kúneş ğarîklamasî*** radiație solară.
ğarîklamak *v.t.* a lumina.
ğarîklangan *adj.* **1.** iluminat; luminat. **2.** *(fiz.)* iradiat.
ğarîklanma *s.* **1.** iluminare; luminare. **2.** *(fiz.)* iradiere.
ğarîklanmak *v.i.* a se lumina.
ğarîklanuw *s.* **1.** iluminare; luminare. **2.** *(fiz.)* iradiere.
ğarîklatma *s.* iluminare *(de ziuă)*.
ğarîklatmak *v.i.* a determina să lumineze.
ğarîklatuw *s.* iluminare *(de ziuă)*.
ğarîklaw *s.* radiație.
ğarîklî *adj.* **1.** luminos; clar. **2.** luminat; plin de lumină.
ğarîklîk *s.* luminozitate.
ğarîklîsízgağî *s. (tehn.)* heliograf.
ğarîkotî *s. (bot.)* luminiță; iarba-asinului *(lat., Oenothera biennis; Oenothera communis)*.
ğarîkólşer *s. (fiz.)* fotometru.
ğarîksîz *adj.* obscur; întunecos; pălit; stins.
ğarîkşaşkan *adj.* lucios; sclipitor; strălucitor.
ğarîkşaşuw *s.* lucire; sclipire; strălucire.
ğarîkta *adv.* pe lumină.
ğarîktúşken *adj. (foto.)* expus.
ğarîktúşúrúw *s. (foto.)* expunere.
ğarîlgan *adj.* spart; crăpat; fisurat; despicat.
ğarîlma *s.* **1.** străpungere. **2.** spargere; spărtură; crăpătură; fisură; despicătură.
ğarîlmak *v.i.* a se sparge; a se crăpa; a se fisura; a se despica; a plesni. // •***bawurî ğarîlmak*** a-i îngheța cuiva ficații; a se îngrozi.
ğarîluw *s.* **1.** străpungere. **2.** spargere; spărtură; crăpătură; fisură; despicătură.
ğarkanat *s. (zool.)* liliac *(lat., Vespertilio)*.
ğarkuş *s. (orn.)* fluturaș de stâncă *(lat., Tichodroma muraria)*.
ğarlî *adj.* **1.** sărac; sărman. **2.** prăpăstios; abrupt. // •***zengínleşken ğarlî*** arivist.
ğarma *s.* **1.** străpungere. **2.** urluială; păsat; măcinătură mare de porumb sau de mei. **3.** *(fiz.)* difracție. **4.** spargere; crăpare; fisurare; despicare. // •***arpa ğarmasî*** arpacaș. •***ğemdek ğarmasî*** *(med.)* autopsie.
ğarmak *v.t.* **1.** a sparge; a crăpa; a fisura; a despica. **2.** *(mil.)* a străpunge. // •***agaş ğarmak*** a sparge lemne. •***awuzun-murunun ğarmak*** a-i sparge botul. •***kîlnî kîrk ğarmak*** a despica firul în patru. •***murunun ğarmak*** a-i da cuiva peste nas. // •***kîlnî kîrk ğargan*** meticulos.
ğarmalama *s.* urluire; măcinare pentru urluială; râșnire pentru urluială.
ğarmalamak *v.t.* a urlui; a măcina pentru urluială; a râșni pentru urluială.
ğarmalangan *adj.* urluit; măcinat mare; râșnit mare.
ğarmalanmak *v.i.* a fi urluit; a fi măcinat pentru urluială; a fi râșnit pentru urluială.
ğarmalaw *s.* urluire; măcinare pentru urluială; râșnire pentru urluială.
ğarmalîk *s.* cereale; grâne.
ğarmaşîp-geşílgen *adj.* escaladat.
ğarmaşîp-geşúw *s.* escaladare.
ğarmaşkan *s., adj.* cățărător.
ğarmaşma *s.* cățărare.
ğarmaşmak *v.i.* a se cățăra. // •***ğarmaşîp geşmek*** a escalada.
ğarpîz *s. (bot.)* apărătoare; izmă-proastă; busuiocul-cerbilor *(lat., Mentha pulegium)*.
ğartî **I.** *adj.* vechi; uzat; perimat. **II.** *s.* rablă; vechitură. // •***ğartî úy*** cocioabă; coșmelie; magherniță.
ğartîkalgan *adj.* rablagit; învechit; șubrezit; degradat; deteriorat.
ğartîkaluw *s.* rablagire; învechire; șubrezire; degradare; deteriorare.
ğaruw *s.* disecție.
ğas *s.* pierdere; pagubă; doliu. // •***ğas tutmak*** a purta doliu.
Ğasim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel colosal".
ğaslama *s.* îndoliere.
ğaslamak *v.t.* a îndolia.
ğaslangan *adj.* îndoliat.
ğaslî *adj.* îndoliat.
ğastutturuw *s.* îndoliere.
ğasus *s.* spion; agent secret; informator.
ğasusluk *s.* spionaj; informații. // •***ğasusluk yapmak*** a spiona.
ğasuslukyapkan *adj.* iscoditor.
ğaş *s.* tânăr. // •***ğaş kîskaayaklî*** tânără. •***nenem babamdan ğaş*** mama este mai tânără decât tata.
ğaşargan *adj.* întinerit.
ğaşarma *s.* întinerire.

ğaşarmak *v.i.* a întineri.
ğaşartmak *v.t.* a întineri; a insufla tinerețe.
ğaşaruw *s.* întinerire.
ğaşîn *s.* fulger; trăsnet. // •***ğaşîn wurmak*** a-l trăsni; a-l fulgera. // •***ğaşîn ğalkîlday*** fulgeră.
ğaşîna-ğaşîna *adv.* pe ascuns; tiptil; pe furiș.
ğaşînday *adj.* fulgerător; iute; instantaneu.
ğaşîngan *adj.* ascuns; clandestin; furiș; latent; ocult; pitit; pitulat; tainic; tăinuit; secret.
ğaşînganañlam *s.* conotație.
ğaşînîp-geşken *adj.* fofilat; furișat; strecurat.
ğaşînîp-geşme *s.* fofilare; furișare; strecurare.
ğaşînlî *adj.* cu fulgere; fulgerat.
ğaşînlîk *s. (fiz.)* paratrăznet.
ğaşînma *s.* pitire; pitulare.
ğaşînmak *v.i.* a se ascunde; a se dosi; a se piti; a se furișa. // •***ğaşînîp geşmek*** a se furișa; a se strecura; a se fofila. •***urbasîn deñîştîríp ğaşînmak*** a se travesti.
ğaşînparlagan *s. (fiz.)* paratrăznet.
ğaşînuw *s.* pitire; pitulare.
ğaşînwurgan *adj.* lovit de trăsnet; trăsnit.
ğaşîrîlgan *adj.* tăinuit; tainic; secret; ocult.
ğaşîrma *s.* tăinuire.
ğaşîrmak *v.t.* a ascunde; a dosi; a piti; a camufla.
ğaşîruw *s.* **1.** ascundere. **2.** *(mil.)* camuflaj; camuflare.
ğaşîruwğuluk *s.* ocultism.
ğaşîruwlî *adj.* clandestin; dosit; tainic; tăinuit; ocult; ascuns; latent.
ğaşlar *s., pl.* tineret; junime.
ğaşlarday *adv.* tinerește.
ğaşlay *adv.* de tânăr. // •***ğaşlay ólíp kettí*** a murit de tânăr.
ğaşlîk *s.* **1.** tinerețe. **2.** tineret; junime.
ğaşmak *s.* **1.** feregea. **2.** văl; voal.
ğaşmakbaylagan *adj.* legat cu văl; învăluit.
ğaşmakbaylaw *s.* legare cu văl; învăluire.
ğaşmaklamak *v.t.* a pune vălul.
ğaşmaklanmak *v.i.* a-și pune vălul.
ğaşmaklî *adj.* cu văl; cu voal.
ğaşmaklî-delíkaz *s. (orn.)* gâscă de mare mascată *(lat., Sula dactylatra)*.
ğaşmaklî-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cu mască *(lat., Lanius nubicus)*.
ğaşmaklî-kagay *s. (orn.)* pescărușul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.
ğaşmaklî-kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros japonez *(lat., Eophona personata)*.
ğaşmaklî-karkîldak *s. (orn.)* chiră cu mască; pescăriță cu mască *(lat., Sterna forsteri)*.
ğaşmaklî-şaklay *s. (orn.)* pescărușul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.
ğaşmaklî-şakrak *s. (orn.)* botgros japonez *(lat., Eophona personata)*.
ğaşmaklî-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc cu mască *(lat., Lanius nubicus)*.
ğaşmaklî-tokîmağî *s. (orn.)* pasăre-țesător de vitelină cu mască *(lat., Ploceus vitellinus)*.
ğat **I.** *adj.* străin; necunoscut; venetic. **II.** *s. (bot.)* secărea *(lat., Bromus secalinus)*. // •***ğat eller*** străinătate; locuri străine.
ğatagan *adj.* leneș; trândav; puturos; indolent.
ğataganlîk *s.* lene; trândăvie; indolență.
ğatak *s.* **1.** așternut; pat. **2.** *(geogr.)* albie; matcă. **3.** *(fig.)* cuib. **4.** vizuină; bârlog; culcuș. **5.** *(tehn.)* lagăr. **6.** cuib; cuibar. // •***ğatak tóşemek*** a așterne patul. // •***asma ğatak*** hamac. •***ballar ayîrî-ayîrî ğataklarda yuklaylar*** copiii dorm în paturi separate. •***bilalî ğatak*** *(tehn.)* rulment. •***ğatak odasî*** dormitor. •***ğatak órtísí*** cuvertură. •***ğatak şarşafî*** cearșaf de pat. •***ğatak takîmî*** garnitură de pat. •***herkezníñ íşínde arslan ğatagî bar*** în fiecare există un culcuș de leu. •***maden ğatagî*** zăcământ.
ğatakbaşî *s.* căpătâi.
ğatakkana *s.* cămin; internat.
ğataklî *adj.* cu paturi de dormit. // •***ğataklî okîl*** școală cu internat. •***ğataklî vagon*** vagon de dormit.
ğataksîz *adj.* fără paturi; fără internat. // •***ğataksîz mektep/okîl*** școală fără internat.
ğatalak **I.** *adj. (med.)* tifoid. **II.** *s. (med.)* tifos; febră tifoidă; lingoare. // •***lekelí ğatalak*** *(med.)* tifos exantematic.
ğatalakotî *s. (bot.)* iarbă-de-lingoare; mărul-cucului *(lat., Lysimachia punctata)*.
ğatay *adj. (mat.)* orizontal. // •***ğatay sîzîk*** *(mat.)* orizontală. •***ğatay sîzîk*** *(mat.)* linie orizontală.
ğatellí *s.* străin; necunoscut; venetic.
ğatestetik *adj.* inestetic.
ğatîk *adj.* culcat; înclinat; oblic.
ğatîm *s.* **1.** *(geogr.)* pantă; povârniș; versant; coastă. **2.** înclinare; aplecare.
ğatîrîm *s. (fin.)* investiție; alocare; depunere. // •***ğatîrîm bankasî*** bancă de investiții.
ğatîrîmğî *s. (fin.)* depunător; deponent; investitor; întreprinzător.
ğatîrmak *v.t. (fin.)* a investi.
ğatîş *s.* culcare; înclinare.
ğatkan *adj.* culcat; aplecat; înclinat.
ğatkîn *adj.* **1.** aplecat; înclinat. **2.** priceput; capabil; destoinic.
ğatkînlîk *s.* **1.** înclinație; vocație. **2.** pricepere; capacitate; destoinicie.
ğatkîzdîrma *s.* investiție.
ğatkîzdîrmak *v.t.* **1.** a determina să se culce. **2.** a investi. // •***balanî ğatkîzdîrmak*** a culca copilul. •***para ğatkîzdîrmak*** a face o depunere; a investi; a economisi *(fin.)*. // •***para ğatkîzdîrağak bolaman*** doresc să depun bani.
ğatkîzdîruw *s.* investiție.
ğatkîzdîruwğî **I.** *s. (econ.)* depunător; deponent; investitor; întreprinzător. **II.** *s., adj.* tranchilizant.
ğatkîzmak *v.t.* **1.** a culca. **2.** a investi.
ğatlîk *s.* străinătate; ținuturi străine.
ğatma *s.* culcare. // •***ğatma sáátí*** oră de culcare.
ğatmak *v.i.* **1.** a se culca; a se întinde. **2.** *(d. plante)* a se apleca; a se culca. **3.** a înnopta; a petrece noaptea *(undeva)*. **4.** a zăcea *(bolnav)*. **5.** a sta în pat. **6.** *(fig.)* a trândăvi; a lenevi. // •***awurup ğatmak*** a zăcea bolnav. •***bala şîgarmaga ğatmak*** *(d. păsări)* a cloci ouăle. •***eğel tóşegínde ğatmak*** a zăcea pe patul de moarte. •***ğerde ğatmak*** a zăcea căzut la pământ. •***kúlmekten ğerlerge ğatmak*** a tăvăli de râs. •***kursagîn totîrîp ğatmak*** a sta cu burta la soare. •***mápíste ğatmak*** a zăcea puşcărie. •***paranîñ ústúnde ğatmak*** a avea bani la ciorap; a fi doldora de bani. •***tóşekte/kasta ğatmak*** a zăcea bolnav la pat; a fi țintuit la pat. // •***ğatar kursakka alîngan láj*** medicament care se ia înainte de culcare. •***ğatkan yerínden tur-almay*** nu se poate ridica din pat. •***toñkayîp ğatîr*** zace răsturnat.
ğatrasiyonal *adj. (mat.)* irațional.
ğatsîramak *v.i. (d. copiii mici)* a fi nemulțumit de prezența unui străin; a se simți stingher.
ğatuşun *adj.* ireal.
ğatuw *s.* culcare.
Ğavit/Ğawit *s. (antrop. m., prsn.)* "Cel veșnic".
ğaw *s.* inamic; dușman.
ğaway *adj. (mat.)* vertical.
ğawbolgan *adj.* învrăjbit.
ğawboluw *s.* învrăjbire.
ğawğa *adv.* în dușmănie.
ğawluk *s.* **1.** batistă. **2.** dușmănie. // •***ğawluknî ğoytkan ettí*** a făcut batista pierdută.
ğawmak *v.i. (d. precipitații)* a cădea. // •***ğañgîr-ğañgîr ğawmak*** a ploua cu ropote; a ploua cu găleata. •***kar ğawmak*** a ninge. •***şuwurgalî kar ğawmak*** a viscoli. // •***burşak man ğawun ğawa*** plouă cu grindină. •***ğawmaga tura*** stă să plouă. •***ğawun ğawa*** plouă. •***ğawun ğawağak*** va ploua. •***kar ğawa*** ninge. •***kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul*** deși a nins, nu e frig. •***keşege ğawun ğawa*** la noapte plouă. •***keşe-kúndúz kar ğawdî*** a nins zile și nopți. •***men keleğekte ğawun ğawa edí*** când să vin ploua. •***sabaga íktimal kar ğawar*** mâine dimineață e posibil să ningă. •***sen kelgenden berítlí toktamadan kar ğawa*** de când ai venit tu ninge fără încetare. •***yarînga mutlakka ğawun ğawar*** mâine sigur va ploua.
ğawrawugî, diyúka- *s. (orn.)* cinteză diuca *(lat., Diuca diuca)*.
ğawrawugî, kar- *s. (orn.)* cinghiță alpină *(lat., Montifringilla nivalis)*.
ğawrawugî, taw- *s. (orn.)* cinteză de iarnă *(lat., Fringilla montifringilla)*.
ğawrawuk *s. (orn.)* cinteză; cintezoi *(lat., Fringilla coelebs)*.
ğawrawuk, kara-kózlí- *s. (orn.)* cintezoi de Oregon *(lat., Junco hyemalis)*.
ğawrawuk, mawî- *s. (orn.)* cinteză albastră *(lat., Fringilla teydea)*.
ğawrîn *s.* spate; spinare.
ğawşan *s. (bot.)* pelin *(lat., Artemisia absinthium)*.
ğawşan, ak- *s. (bot.)* pelin-alb *(lat., Artemisia austriaca)*.
ğawşan, kara- *s. (bot.)* lemnul-Domnului; lemnuș; alimon *(lat., Artemisia abrotanum)*.
ğawşanî, ğaga- *s. (bot.)* peliniță; iarba-sfintei-Sofia *(lat., Artemisia pontica)*.
ğawşanî, sîpîrga- *s. (bot.)* pelin-de-mături *(lat., Artemisia scoparia)*.
ğawşanî, sîtma- *s. (bot.)* năfurică;

buruianâ-de-ţară; mătură-turcească *(lat., Artemisia annua)*.
ğawşî *s.* peţitor; mijlocitor.
ğawtutulgan *adj.* duşmănit.
ğawuk **I.** *adj.* aproapiat. **II.** *adv.* aproape. **III.** *s.* logodnă.
ğawuklamak *v.t.* a logodi.
ğawuklangan *adj.* logodit.
ğawuklanma *s.* logodnă.
ğawuklanmak *v.i.* a se logodi.
ğawuklanuw *s.* logodnă.
ğawuklî *adj.* logodit; logodnic.
ğawun *s.* ploaie; precipitaţie. // •***ğawundan kaşîp burşakka tutulmak*** a cădea din lac în puţ. // •***burşak man ğawun ğawa*** plouă cu grindină. •***ğawun ğawa*** plouă. •***ğawun ğawağak*** va ploua. •***ğawun gúdúrdemesí*** ropot de ploaie. •***ğawun kartasî*** *(meteo.)* hartă pluviometrică. •***ğawun mewsúmí*** *(meteo.)* muson. •***ğawun toktadî*** a stat ploaia. •***ğawundan soñra kúneş şîktî*** după ploaie a ieşit soarele. •***kar man karîşkan ğawun*** ploaie cu zăpadă; lapoviţă; măzăriche; zloată. •***keşege ğawun ğawa*** la noapte plouă. •***men keleğekte ğawun ğawa edí*** când să vin ploua. •***ok ğawunî*** ploaie de săgeţi. •***yarînga mutlakka ğawun ğawar*** mâine sigur va ploua.
ğawunkuşagî *s.* curcubeu.
ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier *(lat., Charadrius pluvialis)*.
ğawunkuşî, akşa- *s. (orn.)* prundăraş de sărătură *(lat., Charadrius alexandrinus)*.
ğawunkuşî, altîn- *s. (orn.)* ploier auriu *(lat., Pluvialis apricaria)*.
ğawunkuşî, Amerika-altîn- *s. (orn.)* ploier american auriu *(lat., Pluvialis dominica)*.
ğawunkuşî, Asiye- *s. (orn.)* prundăraş asiatic *(lat., Charadrius asiaticus)*.
ğawunkuşî, balaban-kum- *s. (orn.)* prundăraş de deşert *(lat., Charadrius leschenaultii)*.
ğawunkuşî, balaban-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş gulerat mare *(lat., Charadrius hiaticula)*.
ğawunkuşî, dak- *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus)*.
ğawunkuşî, Forbes'níñ- *s. (orn.)* prundăraşul lui Forbes *(lat., Charadrius forbesi)*.
ğawunkuşî, gúmúş- *s. (orn.)* ploier argintiu *(lat., Pluvialis squatarola)*.
ğawunkuşî, kawerengí-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş cu dungi castanii *(lat., Charadrius pallidus)*.
ğawunkuşî, Kittlitz'níñ- *s. (orn.)* prundăraşul lui Kittlitz *(lat., Charadrius pecuarius)*.
ğawunkuşî, kíşkene-kum- *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
ğawunkuşî, kíşkene-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş gulerat mic *(lat., Charadrius dubius)*.
ğawunkuşî, Mîsîr- *s. (orn.)* ploier egiptean; pasărea-crocodilului *(lat., Pluvianus aegyptius)*.
ğawunkuşî, Moñgol- *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
ğawunkuşî, Paçifik-altîn- *s. (orn.)* ploier de Pacific auriu *(lat., Pluvialis fulva)*.
ğawunkuşî, perdelí- *s. (orn.)* prundăraş semipalmat *(lat., Charadrius semipalmatus)*.
ğawunkuşî, şayîr- *s. (orn.)* prundăraş cu coadă ascuţită *(lat., Charadrius vociferus)*.
ğawunkuşî, tamgalî- *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus)*.
ğawunkuşî, úş-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş cu trei gulere *(lat., Charadrius tricollaris)*.
ğawunlî *adj.* ploios; cu precipitaţii. // •***ğawunlî yîl*** an ploios.
ğawunluk *s.* pelerină de ploaie.
ğawunólşegen *s.* pluviometru.
ğawunólşeme *s.* pluviometrie.
ğawunsuz *adj.* secetos.
ğawunsuzluk *s.* secetă.
ğawur *s. (vet.)* rosătură produsă de şa sau de ham pe spatele animalului; sagnă.
ğawurun *s.* spate; spinare.
ğawuz *adj.* rău; răutăcios; sever; hain; crunt; cumplit; crud; groaznic; feroce.
ğawuzlaşkan *adj.* înrăit.
ğawuzlaşma *s.* înrăire.
ğawuzlaşmak *v.i.* a se înrăi.
ğawuzlaştîrmak *v.t.* a înrăi.
ğawuzlaşuw *s.* înrăire.
ğawuzluk *s.* răutate; severitate; cruzime; ferocitate.
ğay *s.* **1.** *(şi mat.)* arc. **2.** *(astr.)* zodia săgetătorului. **3.** *(muz.)* arcuş. **4.** *(tehn.)* resort; arc. **5.** paranteză. // •***dayire ğayî*** *(mat.)* arc de cerc. •***ğay íşínde*** în paranteză. •***ğeñgí ğayî*** arc de triumf. •***şagîlgan/elektrik ğayî*** arc electric.
ğaya *s.* **1.** *(anat.)* fesă; bucă; crupă. **2.** *(la păsări)* târtiţă.
ğayaw **I.** *adv. (pedestru)* pe jos. **II.** *s.* pieton. // •***ğayaw ketmek*** a merge pe jos. // •***ğayaw asker/ğeñkşí*** *(mil.)* infanterie; infanterist. •***ğayaw geşúwí*** trecere pentru pietoni. •***ğayaw kaldîrîmî*** trotuar. •***ğayaw kír-almaz*** accesul interzis pietonilor. •***ğayaw kópír*** punte; pasarelă.
ğayawgezúw *s.* promenadă.
ğayaw-ğalpî *adv. (pedestru)* pe jos. // •***ğayaw-ğalpî yetíşken*** a ajuns pe jos.
ğayday *adj.* arcuit.
ğaygara *s.* zarvă; larmă; gălagie; tărăboi; vâlvă. // •***íşínde ğaygara kopmak*** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.
ğaygarağî *adj.* gălăgios; scandalagiu.
ğaygîn *adj.* **1.** răspândit; împrăştiat; întins. **2.** *(fig.)* cunoscut; frecvent; răspândit.
ğayğî *s.* arcaş.
ğayiz *adj.* permis; încuviinţat; îngăduit; învoit; binevoitor; autorizat.
ğayîk **I.** *adj.* plat; lătăreţ. **II.** *s. (topon.)* Ural.
Ğayîk-yapalagî *s. (orn.)* huhurez mare *(lat., Strix uralensis)*.
ğayîlgan *adj.* aşternut; întins.
ğayîlîm *s.* salvă. // •***top ğayîlîmî*** *(mil.)* salvă de tun.
ğayîlma *s.* revărsare; aşternere; întindere; expansiune; propagare. // •***ğayîlmasîn toktatmak*** a localiza.
ğayîlmak *v.i.* **1.** a fi întins; a fi aşternut. **2.** *(d. oameni)* a se întinde; a se culca. **3.** a se răspândi; a se întinde. **4.** a se propaga; a se difuza. // •***ğayîlîp otîrmak*** a se lăfăi.
ğayîlmasîtoktagan *adj.* limitat la un teritoriu redus; localizat.
ğayîluw *s.* revărsare; aşternere; întindere; expansiune; propagare.
ğayîm *s.* **1.** editare; publicare. **2.** *(fiz.)* difuziune.
ğayîmğî *s. (d. persoane)* difuzor.
ğayîmlama *s.* **1.** difuzare. **2.** promulgare.
ğayîmlamak *v.t.* **1.** a publica; a edita. **2.** a difuza.
ğayîmlangan *adj.* publicat; editat.
ğayîmlanmagan *adj.* nepublicat.
ğayîmlanmaykalgan *adj.* nepublicat.
ğayîmlaw *s.* **1.** difuzare. **2.** promulgare.
ğayîmlawğî *s.* editor.
ğayîn *s.* **1.** *(iht.)* somn *(lat., Silurus glanis)*. **2.** publicaţie. **3.** emisiune; radioemisiune. // •***ğayînnî bîzmak*** a bruia.
ğayînbîzuw *s.* bruiaj.
ğayînîbîzîlgan *adj.* bruiat.
ğayînkana *s.* editură.
ğayînlama *s.* **1.** tipărire; publicare. **2.** transmisiune radio; transmisiune televizată.
ğayînlamak *v.t.* **1.** a scoate; a publica; a tipări. **2.** a transmite *(emisiuni radio sau televizate)*.
ğayînlangan *adj.* transmis *(d. emisiuni radio sau televizate)*.
ğayînlanma *s.* propagare; transmitere.
ğayînlanmak *v.i. (fiz.)* a se propaga; a se transmite.
ğayînlanuw *s.* propagare; transmitere.
ğayînlaw *s.* **1.** tipărire; publicare. **2.** transmisiune radio; transmisiune televizată.
ğayînlawğî *s., adj.* emiţător; transmiţător.
ğayînlî *adj.* transmis *(d. emisiuni radio sau televizate)*.
ğayka, ak-kekeşlí- *s. (orn.)* albatros cu moţ alb *(lat., Diomedea cauta)*.
ğayka, gezgen- *s. (orn.)* albatros călător *(lat., Diomedea exulans)*.
ğayka, kara-ayaklî- *s. (orn.)* albatros cu picioare negre *(lat., Diomeda nigripes)*.
ğayka, kara-kaşlî- *s. (orn.)* albatros cu sprâncene negre *(lat., Thalassarche melanophrys; Diomedea melanophrys)*.
ğayka, kral- *s. (orn.)* albatros regal *(lat., Diomedea epomephora)*.
ğayka, sarî-murunlî- *s. (orn.)* albatros cu nas galben *(lat., Diomedea chlororhyncos)*.
ğayka, şal-başlî- *s. (orn.)* albatros cu cap cenuşiu *(lat., Diomedea chlorostoma)*.
ğayla *s.* **1.** *(geogr.)* podiş; platou. **2.** *(tehn.)* platou.
ğaylak *s.* păşune alpină.
ğaylandîrîlgan *adj.* arcuit; curbat; a încovoiat.
ğaylandîrîlmak *v.i.* a fi arcuit; a fi curbat; a fi încovoiat.
ğaylandîrmak *v.t.* a arcui; a curba; a încovoia.
ğaylangan *adj.* arcuit; curbat; a încovoiat.
ğaylanmak *v.i.* a se arcui; a se curba; a se încovoia.
ğaylanuw *s.* arcuire; curbare; încovoiere.
ğaylanuwlî *adj. (mat.)* curbiliniu.

ğayma *s.* răspândire; propagare; difuzare.
ğaymak *v.t.* **1.** a întinde; a aşterne; a desface; a desfăşura. **2.** a răspândi; a difuza; a face cunoscut; a propaga. // •***herşiyní masaga ğaymak*** a da toate cărţile pe faţă. •***kol ğaymak*** a face o rugăciune *(d. musulmani)*. •***şuwa ğaymak*** *(fiz.)* a iradia; a răspândi lumină; a radia.
ğaymalama *s.* lansare; răspândire.
ğaymalaw *s.* lansare; răspândire.
ğaynak *s.* gheară. // •***ğaynak kóstermek*** a-şi arăta ghearele.
ğaynaklamak *v.t. (d. păsări)* a apuca cu ghearele; a prinde în gheare; a zgâria cu ghearele.
ğaynaklangan *adj.* zgâriat cu ghearele.
ğaynaklaşmak *v.i.* a se bate cu ghearele.
ğaynaklî *adj.* cu gheare.
ğaynaksîz *adj.* fără gheare.
ğayrama *s.* răspândire.
ğayramak *v.t.* a împrăştia; a răspândi; a dispersa.
ğayrangan *adj.* împrăştiat; răspândit; dispersat.
ğayranma *s.* expansiune.
ğayranmak *v.i.* a se împrăştia; a se răspândi; a se dispersa.
ğayranuw *s.* împrăştiere; răspândire; dispersare.
ğayratmak *v.t.* a determina să se împrăştie; a determina să se răspândească; a determina să se disperseze. // •***úyní ğayratmak*** a răvăşi casa.
ğayraw *s.* propagandă.
ğayrawğî *s.* difuzor; propagandist.
ğayrawlî *adj.* împrăştiat; răspândit; dispersat.
ğayuw *s.* **1.** *(fin., radiof.)* emisie. **2.** propagandă.
ğayuwğî *s.* difuzor; propagandist.
ğayvan *adj.* întins; plat.
ğaz *s.* **1.** jaz. **2.** vară. // •***ğaz kúnaylanîrî*** *(astr.)* solstiţiu de vară. •***ğaz kúní*** zi de vară. •***ğaz kurî geştí*** vara a fost uscată. •***ğaz mewsúmúndemíz*** suntem în sezonul de vară. •***ğaz muzikasî*** muzică de jazz. •***ğaz naadamî*** *(sport)* olimpiada de vară. •***ğaznîñ dinkalasî*** miezul verii. •***ğaznîñ kúní sîğak bolîr*** vara este cald.
ğaz-bağaz *adv.* din vară în vară.
ğazda *adv.* vara; în timpul verii.
ğazdagî *adj.* de vară; văratic.
ğazdagîsî *s.* cel de vară; cel văratic.
ğazdakî *adj.* de vară; văratic.
ğazdakîsî *s.* cel de vară; cel văratic.
ğazdan *adv.* din vară; din timpul verii.
ğazdan-ğazga *adv.* din vară în vară.
ğazga *adv.* pentru la vară; la vară.
ğazgaşîk *adv.* până la vară.
ğazgî *adj.* de vară; văratic.
ğazgîsî *s.* cel de vară; cel văratic.
ğazibe *s.* **1.** *(fiz.)* atracţie; gravitaţie. **2.** *(fig.)* farmec; încântare; fascinaţie; vrajă; extaz; beatitudine; transă. // •***ğazibe kanunî*** legea gravitaţiei. •***ğazibe kuwatî*** forţă de atracţie.
ğazibelemek *v.t.* a atrage; a încânta; a fascina; a extazia.
ğazibelengen *adj.* atras; încântat; fermecat; fascinat; extaziat.
ğazibelenmek *v.i.* **1.** a gravita. **2.** a fi atras; a fi încântat; a fi fascinat; a se extazia.
ğazibelewğí *adj.* fascinant.
ğazibelí *adj.* **1.** atrăgător; încântător; fermecător; fascinant. **2.** *(fiz.)* gravitaţional. **3.** atras; încântat; fermecat; fascinat; extaziat. // •***ğazibelí temaşa*** *(teatr.)* feerie.
ğazî *s.* câmp; câmpie; şes; stepă.
ğazîlgan *adj.* întins; aşternut; desfăcut; desfăşurat; netezit.
ğazîlma *s.* aşternere.
ğazîlmak *v.i.* a se întinde; a se aşterne; a se desface; a se desfăşura; a se netezi.
ğazîluw *s.* aşternere.
ğaz-kîş *adv.* tot anul.
ğaz-kógerşíní *s. (orn.)* porumbel migrator; porumbel sălbatic *(lat., Ectopistes migratorius)*.
ğazlîk I. *adj.* de vară; văratic. **II.** *s.* reşedinţă de vară; casă de vacanţă. // •***ğazlîk takîm*** costum de vară. •***ğazlîk tokîma*** *(text.)* ţesătură de vară.
ğazlîk-awğîotî *s. (bot.)* cocoşel-de-câmp *(lat., Adonis aestivalis)*.
ğazlîk-keklíkotî *s. (bot.)* cocoşel-de-câmp *(lat., Adonis aestivalis)*.
ğazma *s.* **1.** *(gastron.)* lapte bătut. **2.** întindere; aşternere; desfacere; desfăşurare; netezire.
ğazmak *v.t.* a întinde; a aşterne; a desface; a desfăşura; a netezi cutele.
ğaz-órdegí *s. (orn.)* raţă porumbacă *(lat., Marmaronetta angustirostris)*.
ğazuw *s.* întindere; aşternere; desfacere; desfăşurare; netezire.
ğálat *s.* **1.** călău; gâde; gealat. **2.** bandit; tâlhar.
ğebbar *s.* tiran; despot.
Ğebbar, El- *s. (relig., arab.)* "Cel măiestru"; "Cel ce deţine puterea de a drege stricăciunea; de a întregi schilozenia; de a desăvârşi nedesăvârşirea"; "Cel a cărui putere de a săvârşi nu cunoaşte margini" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Ğebber *s. (antrop. m., arab.)* "Cel iscusit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
ğebin *adj.* fricos; laş.
ğebir *s.* **1.** obligare; forţare; silire; constrângere; coerciţiune; determinare. **2.** *(fiz.)* forţă. // •***ğebir bolmak*** a fi constrâns; a fi obligat; a fi silit; a fi forţat.
ğebire *s. (med.)* atelă.
ğebirlí *adj.* obligat; forţat; silit; constrâns; determinat.
ğebíaktarîlgan *adj.* buzunărit.
ğebíkesílgen *adj.* buzunărit.
ğebren *adv.* cu forţa; cu de-a sila.
ğebretílgen *adj.* obligat.
ğebretmek *v.t.* a sili; a constrânge; a obliga.
ğebriy *adj.* forţat; silit; constrâns; obligat. // •***ğebriy ğúrúş*** *(mil.)* marş forţat.
ğebriytatil *s.* grevă.
ğebriytatilbîzgan *s.* spărgător de grevă.
ğebriytatilğí *s.* grevist.
ğedit *adj.* nou; modern.
ğefa *s.* chin; suferinţă.
ğefte *s. (tehn.)* bolţ.
ğefteleme *s.* prindere cu bolţuri.
ğeftelemek *v.t.* a prinde cu bolţuri.
ğeftelengen *adj.* prins cu bolţuri.
ğeftelenmek *v.i.* a se prinde cu bolţuri.
ğeftelew *s.* prindere cu bolţuri.
ğeftelí *adj.* prins cu bolţuri.
ğegílgen *adj.* **1.** antrenat; propulsat; pus în mişcare. **2.** înhămat; înjugat. **3.** *(gram.)* conjugat. **4.** *(gram.)* declinat.
ğegílír *adj. (gram.)* declinabil.
ğegílme *s.* **1.** înhămare; înjugare. **2.** tragere. **3.** *(gram.)* declinare; conjugare. **4.** conducere *(a unui vehicul)*.
ğegílmek *v.i.* **1.** a fi tras. **2.** *(gram.)* a se declina; a se conjuga. **3.** a se înhăma; a se înjuga. **4.** *(d. un vehicul)* a fi condus.
ğegílúw *s.* **1.** înhămare; înjugare. **2.** tragere. **3.** *(gram.)* declinare; conjugare. **4.** conducere *(a unui vehicul)*.
ğegím *s.* ham; harnaşament.
ğegúwğí *adj.* motrice.
ğehalet *s.* ignoranţă; incultură.
ğehennem *s.* iad; infern.
ğehennemiy *adj.* infernal.
ğehet *s.* **1.** *(geogr., fiz., mat.)* pol. **2.** parte; loc. **3.** direcţie; sens. **4.** aspect; formă. **5.** cauză; motiv. **6.** particularitate; caracteristică; trăsătură. // •***ğehet kírdesí*** *(geogr.)* cerc polar. •***kúneş ğehetí*** *(geogr.)* polul sud. •***milliy ğehet*** caracteristică naţională. •***sîrt ğehetí*** *(geogr.)* polul nord. •***ters ğehet*** direcţie opusă; revers.
ğehet-ayuwî *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar *(lat., Ursus maritimus)*.
ğehetbílímlí *s.* caracterologie.
ğehetğoklar *s. (fiz.)* polarizator.
ğehetínde *postp.* în direcţia; înspre.
ğehetínden I. *adv.* sub aspectul; din punct de vedere. **II.** *postp.* din partea; din direcţia; dinspre.
ğehetleşken *adj. (fiz.)* polarizat.
ğehetleşme *s. (fiz.)* polarizare.
ğehetleşmek *v.i. (fiz.)* a se polariza.
ğehetleştírmek *v.t. (fiz.)* a polariza.
ğehetleşúw *s. (fiz.)* polarizare.
ğehetlí *adj.* **1.** *(fiz.)* polarizat. **2.** caracteristic; particular.
ğehetlík I. *adj.* polar. **II.** *s. (fiz.)* polaritate.
ğehet-maralî *s. (zool.)* ren *(lat., Rangifer tarandus)*.
ğehette *postp.* spre direcţia; înspre.
ğehetten I. *adv.* sub aspectul; din punct de vedere. **II.** *postp.* din partea; din direcţia; dinspre. // •***bír ğehetten*** pe de o parte. •***obír ğehetten de*** pe de altă parte.
Ğehet-Yildîzî *s. (astr.)* steaua polară.
ğeken *s. (bot.)* bambus *(lat., Bambusa sp.)*.
ğeket *s.* haină; sacou; veston; jachetă. // •***ğeket terakay geñíş*** haina e puţin cam largă. •***terí ğeket*** haină de piele. •***ziyafet ğeketí*** smoching.
ğekírme *s.* strigăt; urlet; răcnet.
ğekírmek *v.i.* a zbiera; a ţipa.
ğekírtmek *v.t.* a determina să zbiere; a determina să ţipe.
ğekírtúwğí *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
ğekírúw *s.* **1.** ţipăt; urlet. **2.** strigăt; urlet; răcnet.
ğekken *s.* propulsor.
ğekmek *v.t.* **1.** a trage. **2.** *(gram.)* a declina; a conjuga. **3.** a înhăma la căruţă; a înjuga la căruţă. **4.** a conduce un vehicul. // •***tapan ğekmek*** a grăpa.
ğektírmek *v.t.* **1.** a determina să tragă. **2.** *(gram.)* a determina să

decline; a determina să conjuge. **3.** a determina să înhame; a determina să înjuge. **4.** a determina să conducă un vehicul.

ğel *s.* **1.** vânt. **2.** *(med.)* reumatism. **3.** *(fiziol.)* vânturi. // ***•ğel almak*** a-şi face vânt; a-şi lua avânt; a porni cu viteză. ***•ğel esmek*** a bate vântul; a adia. ***•ğel kaşîrmak*** a da vânturi. // ***•bayrak ğelden ğellene/sallana*** steagul se leagănă din cauza vântului. ***•ğel ese*** suflă vântul. ***•ğel eseğek*** va bate vântul. ***•ğel hîzî*** viteza vântului. ***•ğel kastalîgî*** *(med.)* reumatism. ***•ğel terekní ğelliy/sallay*** vântul leagănă copacul. ***•ğel tírmení*** moară de vânt. ***•keskín ğel*** vânt aspru. ***•kuwatlî ğel*** vânt puternic.

ğelal *s.* măreţie; grandoare; glorie.

Ğelal *s. (antrop. m., arab.)* "Cel măreţ".

Ğelaleddin/Ğelalettin *s. (antrop. m., arab.)* "Măreţia credinţei".

ğelatina *s.* gelatină.

ğelbege *s. (orn.)* pitulice mică; sălcăriţă *(lat., Phylloscopus collybita)*.

ğelbege, esmer- *s. (orn.)* pitulice întunecată *(lat., Phylloscopus fuscatus)*.

ğelbege, ğuka- *s. (orn.)* pitulice graţioasă *(lat., Prinia gracilis)*.

ğelbege, kíşkene- *s. (orn.)* pitulice cu sprâncene galbene *(lat., Phylloscopus inornatus)*.

ğelbege, kíşkene-yeşíl- *s. (orn.)* pitulice verzuie *(lat., Phylloscopus trochiloides)*.

ğelbege, koğa-başlî- *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.

ğelbege, tajlî- *s. (orn.)* pitulice cu coroană *(lat., Phylloscopus coronatus)*.

ğelbege, yeşíl- *s. (orn.)* pitulice verde *(lat., Phylloscopus nitidus)*.

ğelbegesí, Brook'nîñ-yaprak- *s. (orn.)* pitulice Brook *(lat., Phylloscopus subviridis)*.

ğelbegesí, Hume'níñ- *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.

ğelbegesí, Iberiye- *s. (orn.)* pitulice iberiană *(lat., Phylloscopus ibericus)*.

ğelbegesí, Kawkaz- *s. (orn.)* pitulice caucaziană *(lat., Phylloscopus sindianus lorenzii)*.

ğelbegesí, kúntuwar- *s. (orn.)* pitulice balcanică *(lat., Phylloscopus orientalis)*.

ğelbegesí, orman- *s. (orn.)* pitulice sfârâitoare *(lat., Phylloscopus sibilatrix)*.

ğelbegesí, Pallas'nîñ- *s. (orn.)* pitulice sprâncenată *(lat., Phylloscopus proregulus)*.

ğelbegesí, Radde'níñ- *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.

ğelbegesí, sewet- *s. (orn.)* pitulice fluierătoare *(lat., Phylloscopus trochilus)*.

ğelbegesí, tarla-yaprak- *s. (orn.)* pitulice de câmpie *(lat., Phylloscopus neglectus)*.

ğelbegesí, yaprak- *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.

ğelbetílgen *adj.* captivat; fascinat.

ğelbetílmek *v.i.* a fi captivat; a fi fascinat.

ğelbetken *adj.* captivant; fascinant.

ğelbetmek *v.t.* a captiva; a fascina.

ğelbetúw *s.* captivare; fascinare.

ğelbetúwğí *adj.* captivant; fascinant.

ğelbílímğísí *s. (med.)* reumatolog.

ğelbílímí *s. (med.)* reumatologie.

ğele *s.* funie de priponit; pripon.

ğeleleme *s.* priponire.

ğelelemek *v.t.* a priponi.

ğelelengen *adj.* priponit.

ğelelew *s.* priponire.

ğelelí *adj.* priponit.

ğelen *s.* **1.** limită. **2.** graniţă; frontieră. // ***•ğelen tîşî etmek*** a expulza; a exila. // ***•dewlet ğelení*** frontieră de stat. ***•ğelen baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu limitativ. ***•ğelen elametí*** bornă de hotar. ***•ğelen teğawuzî*** forţarea frontierei.

ğelendeş *adj.* limitrof; vecin. // ***•ğelendeş ulkalar*** ţările limitrofe.

ğelendeşlík *s.* vecinătate.

ğelenleme *s.* delimitare; mărginire; limitare.

ğelenlemek *v.t.* **1.** a determina; a stabili. **2.** a limita; a delimita; a demarca.

ğelenlengen *adj.* **1.** limitat; delimitat; demarcat. **2.** determinat; stabilit.

ğelenlenmek *v.i.* a se limita.

ğelenlertîşî *adj.* extrateritorial.

ğelenleşmek *v.i.* a se mărgini.

ğelenlew *s.* delimitare; mărginire; limitare.

ğelenlewğí *adj.* limitator; limitativ. // ***•ğelenlewğí edat*** *(lingv.)* particulă limitativă.

ğelenlí *adj.* **1.** limitat; delimitat; demarcat. **2.** determinat; stabilit. // ***•ğelenlí sayîda*** în număr limitat. ***•ğelenlí súrelí*** pentru un timp.

ğelensíz *adj.* **1.** nedeterminat; nestabilit. **2.** nelimitat; nedelimitat.

ğelenşúnas *adj.* modest.

ğelenşúnaslîk *s.* modestie.

ğelentaşî *s.* bornă de hotar.

ğelep *s.* negustor de vite.

ğeleşe, ak-kerdanlî- *s. (orn.)* silvie de câmp *(lat., Sylvia communis)*.

ğeleşe, boz- *s. (orn.)* silvie de zăvoi *(lat., Sylvia borin)*.

ğeleşe, kara-başlî- *s. (orn.)* silvie cu cap negru; pitulice cu cap negru; purceluşă neagră *(lat., Sylvia atricapilla)*.

ğeleşe, kara-moyînlî- *s. (orn.)* silvie cu gât negru *(lat., Sylvia rueppelli)*.

ğeleşe, kíşkene- *s. (orn.)* silvie mică *(lat., Sylvia curruca)*.

ğeleşe, kíşkene-kara-başlî- *s. (orn.)* silvie mediteraneană *(lat., Sylvia melanocephala)*.

ğeleşe, kózíldíríklí- *s. (orn.)* silvie cu ochelari *(lat., Sylvia conspicillata)*.

ğeleşe, mîyîklî- *s. (orn.)* silvie roşcată *(lat., Sylvia cantillans)*.

ğeleşe, pembe-karînlî- *s. (orn.)* silvie caucaziană *(lat., Sylvia mystacea)*.

ğeleşe, sízîklî- *s. (orn.)* silvie porumbacă *(lat., Sylvia nisoria)*.

ğeleşesí, Arap- *s. (orn.)* silvie arabă; silvie de Marea Roşie *(lat., Sylvia leucomelaena)*.

ğeleşesí, Atlas- *s. (orn.)* silvie de Atlas *(lat., Sylvia deserticola)*.

ğeleşesí, bakşa- *s. (orn.)* silvie de grădină *(lat., Sylvia hortensis)*.

ğeleşesí, Dartford'nîñ- *s. (orn.)* silvie de tufiş *(lat., Sylvia undata)*.

ğeleşesí, Kîbrîs- *s. (orn.)* silvie de Cipru *(lat., Sylvia melanothorax)*.

ğeleşesí, koraylîk- *s. (orn.)* silvie de tufiş *(lat., Sylvia undata)*.

ğeleşesí, kúntuwar-bakşa- *s. (orn.)* silvie estică de grădină *(lat., Sylvia crassirostris)*.

ğeleşesí, Menetries'níñ- *s. (orn.)* silvie caucaziană *(lat., Sylvia mystacea)*.

ğeleşesí, Rúppell'níñ- *s. (orn.)* silvie cu gât negru *(lat., Sylvia rueppelli)*.

ğeleşesí, Sardiniye- *s. (orn.)* silvie sardă *(lat., Sylvia sarda)*.

ğeleşesí, şól- *s. (orn.)* silvie de deşert *(lat., Sylvia nana)*.

ğeleşesí, Yemen- *s. (orn.)* silvie de Yemen *(lat., Parisoma buryi; Sylvia buryi)*.

ğelil *adj.* **1.** maiestuos; măreţ; impunător. **2.** sublim; desăvârşit.

Ğelil, El- *s. (relig., arab.)* "Cel sublim" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

Ğelile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea sublimă".

ğelím *s.* clei; lipici.

ğelímleme *s.* lipire; încleiere.

ğelímlemek *v.t.* a lipi; a încleia.

ğelímlengen *adj.* lipit; încleiat.

ğelímlenmek *v.i.* a se lipi; a se încleia.

ğelímlew *s.* lipire; încleiere.

ğelímlí *adj.* **1.** lipit; încleiat. **2.** lipicios; cleios.

ğelín *s.* uger.

ğelínotî *s. (bot.)* răsfug; mestecă *(lat., Chondrilla juncea)*.

ğelínpíşmesí *s. (vet.)* răsfug; agalactie contagioasă.

ğelke *s.* **1.** *(anat.)* ceafă. **2.** *(anat.)* umăr.

ğelkeñ *s.* **1.** velă; pânză *(de corabie)*. **2.** coviltir. // ***•ğelkeñ aşmak*** *(nav.)* a ridica pânzele. // ***•ğelkeñ bezí*** *(nav.)* foaie de catarg. ***•ğelkeñ gemísí*** *(nav.)* corabie cu pânze. ***•ğelkeñ ozîşî*** *(sport)* regata de vele.

ğelkeñğí *s. (nav.)* cârmaci; timonier; corăbier.

ğelkeñlí *s.* **1.** corabie. **2.** căruţă cu coviltir.

ğelkuwgan *s.* **1.** secundar *(la ceas)*. **2.** *(tehn.)* giruetă. // ***•fosforlî ğelkuwganlar*** ace fosforescente *(la ceas)*.

ğelkuwgan, ak-yúzlí- *s. (orn.)* ielcovan cu faţă albă; furtunar cu faţă albă; pasărea-furtunii cu faţă albă *(lat., Calonectris leucomelas)*.

ğelkuwgan, balaban- *s. (orn.)* ielcovan mare; furtunar mare; pasărea-furtunii mare *(lat., Puffinus gravis)*.

ğelkuwgan, boz- *s. (orn.)* ielcovan mediteranean; furtunar mediteranean; pasărea-furtunii mediteraneană *(lat., Calonectris diomedea)*.

ğelkuwgan, kama-kuyruklî- *s. (orn.)* ielcovan cu coadă-pumnal; furtunar cu coadă-pumnal; pasărea-furtunii cu coadă-pumnal *(lat., Puffinus pacificus)*.

ğelkuwgan, kara-tumşuklî- *s. (orn.)* furtunar; pasărea-furtunii *(lat., Puffinus puffinus)*.

ğelkuwgan, kíşkene- *s. (orn.)* ielcovan mic; furtunar mic; pasărea-

furtunii mică *(lat., Puffinus assimilis)*.

ğelkuwgan, kúlrengí- *s. (orn.)* ielcovan cenuşiu; furtunar cenuşiu; pasărea-furtunii cenuşie *(lat., Puffinus griseus)*.

ğelkuwgan, pembe-ayaklî- *s. (orn.)* ielcovan cu picior roz ; furtunar cu picioare roz; pasărea-furtunii cu picioare roz *(lat., Puffinus carneipes)*.

ğelkuwganî, Ağem- *s. (orn.)* ielcovan persan; furtunar persan; pasărea-furtunii persană *(lat., Puffinus persicus)*.

ğelkuwganî, Balear- *s. (orn.)* ielcovan de Baleare; furtunar de Baleare; pasărea-furtunii de Baleare *(lat., Puffinus mauretanicus)*.

ğelkuwganî, kúntuwar- *s. (orn.)* ielcovan estic; furtunar estic; pasărea-furtunii estică *(lat., Puffinus yelkouan)*.

ğelkuwganî, Yeşíl-Murun- *s. (orn.)* ielcovan de Insulele Capului Verde; furtunar de Insulele Capului Verde; pasărea-furtunii de Insulele Capului Verde *(lat., Calonectris edwardsii)*.

ğelkuwganî, yoda- *s. (orn.)* ielcovan de tropice; furtunar de tropice; pasărea-furtunii de tropice *(lat., Puffinus lherminieri)*.

ğellat *s.* **1.** călău; gâde; gealat. **2.** bandit; tâlhar.

ğelleme *s.* **1.** legănare; balansare; pendulare; oscilare. **2.** fluturare; unduire. **3.** vânturare. **4.** trap.

ğellemek **A.** *v.i.* a merge la trap. **B.** *v.t.* **1.** a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. **2.** a flutura; a undui. **3.** a vântura. // ***•balanî kolînda ğellemek*** a legăna copilul în braţe. ***•başîn ğellemek*** a clătina din cap; a da din cap. ***•bayrak ğellemek*** a flutura steagul. ***•ğelpaze ğellemek*** a-şi face vânt cu evantaiul. ***•kaşîk ğellemek*** a mânca cu poftă. ***•kol ğellemek*** a flutura mâna. ***•kuyruk ğellemek*** a da din coadă; a se gudura; a se linguşi; a se bucura. ***•otnî ğellemek*** a aţâţa focul. // ***•ğel terekní ğelliy*** vântul leagănă copacul.

ğellengen *adj.* **1.** legănat; balansat; oscilant. **2.** fluturat; unduit. **3.** vânturat.

ğellenme *s.* **1.** fluturare; unduire. **2.** legănare; balansare; pendulare; oscilare. **3.** vânturare. // ***•gúwen ğellenmesí*** zdruncinarea încrederii.

ğellenmek *v.i.* **1.** a se legăna; a se balansa; a pendula; a oscila. **2.** a se flutura; a se undui. **3.** a se vântura. // ***•bayrak ğelden ğellene*** steagul se leagănă din cauza vântului.

ğellenúw *s.* **1.** fluturare; unduire. legănare; balansare; pendulare; oscilare. **2.** legănare; balansare; pendulare; oscilare. fluturare; unduire. **3.** vânturare. vânturare.

ğellenúwğí *adj.* fluctuant; oscilant.

ğelletmek *v.t.* **1.** a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. **2.** a flutura; a undui. **3.** a vântura.

ğellew *s.* **1.** legănare; balansare; pendulare; oscilare. **2.** fluturare; unduire. **3.** vânturare. **4.** trap.

ğelliy-ğelliy *adv.* legănat; balansat.

ğellí *adj.* **1.** neghiob; nerod; idiot; prostănac. **2.** *(med.)* reumatic.

ğellílík *s.* neghiobie; nerozie; idioţenie; prostie.

ğellímurun(lî) *adj.* insolent; arogant.

ğellímurunluk *s.* insolenţă; aroganţă.

ğelmawuz *s.* căpcăun.

ğelme *s.* tăiş; lamă *(la sabie)*.

ğelp *s.* **1.** chemare; convocare. **2.** *(jur.)* citaţie. **3.** *(mil.)* ordin de chemare.

ğelpaze *s.* **1.** evantai; ventilator. **2.** *(tehn.)* ventilator; suflantă. // ***•ğelpaze ğellemek/sallamak*** a-şi face vânt cu evantaiul. // ***•maykuwatî ğelpaze*** *(tehn.)* ventilator hidraulic.

ğelpazeburumğa *s. (tehn.)* turbosuflantă.

ğelpazekuyrugî, Çetti'níñ- *s. (orn.)* stufărică *(lat., Cettia cetti)*.

ğelpazekuyrugî, kamîş- *s. (orn.)* stufărică *(lat., Cettia cetti)*.

ğelpazekuyruk *s. (orn.)* stufărică pătată *(lat., Cisticola juncidis)*.

ğelpazekuyruk, súrmelí- *s. (orn.)* stufărică dungată *(lat., Scotocerca inquieta)*.

ğelpazekuyruk, şegertkíğí- *s. (orn.)* stufărică lăcustar *(lat., Spiloptila clamans)*.

ğelpetílgen *adj.* chemat; convocat.

ğelpetílmek *v.i.* a fi chemat; a fi convocat.

ğelpetme *s.* chemare; convocare.

ğelpetmek *v.t.* a chema; a convoca.

ğelpíldeme *s.* **1.** *(tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant; suflantă. **2.** *(fiziol.)* vânturi. **3.** vânturare; ventilare; fluturare. **4.** batere din aripi. **5.** suflare; suflu; adiere.

ğelpíldemek **A.** *v.i.* **1.** *(fiziol.)* a da vânturi. **2.** a sufla. **3.** a bate din aripi. **B.** *v.t.* a sufla; a vântura; a ventila; a flutura.

ğelpíldew *s.* **1.** *(tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant; suflantă. **2.** *(fiziol.)* vânturi. **3.** vânturare; ventilare; fluturare. **4.** batere din aripi. **5.** suflare; suflu; adiere.

ğelpílgen *adj.* **1.** vânturat; ventilat; fluturat. **2.** suflat.

ğelpíltí *s.* **1.** *(tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant; suflantă. **2.** *(fiziol.)* vânturi. **3.** vânturare; ventilare; fluturare. **4.** batere din aripi. **5.** suflare; suflu; adiere.

ğelpíme *s.* **1.** *(tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant; suflantă. **2.** vânturare; ventilare; fluturare. **3.** suflare; suflu; adiere. **4.** batere din aripi. **5.** *(fiziol.)* vânturi.

ğelpímeburumğa *s. (tehn.)* turbosuflantă.

ğelpímek **A.** *v.i.* **1.** a sufla. **2.** a bate din aripi. **3.** *(fiziol.)* a da vânturi. **B.** *v.t.* a sufla; a vântura; a ventila; a flutura.

ğelplí *adj.* chemat; convocat.

ğelse *s.* **1.** adunare; şedinţă; conferinţă. **2.** *(jur.)* instanţă. // ***•eñge ğelsesí*** conferinţă de pace. ***•zirve ğelsesí*** conferinţă la nivel înalt.

ğelseğí *s.* conferenţiar.

ğelşalar *s. (tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant.

ğelşeşegí *s. (bot.)* anemonă *(lat., Anemone sp.)*.

ğelşeşegí, karağíger- *s. (bot.)* popâlnic-iepuresc; trei-răi *(lat., Hepatica nobilis; Anemone hepatica)*.

ğelşeşegí, sarî- *s. (bot.)* păştiţă; floarea-paştelui; găinuşe; dediţei-galbeni *(lat., Anemone ranunculoides)*.

ğelşeşegí, taw- *s. (bot.)* oiţă; dediţei-de-pădure; floarea-vântului *(lat., Anemone silvestris)*.

ğeltakta *s.* windsurf.

ğeltaktağî *s.* surfist.

ğeltaktağîlîk *s.* surfist.

ğeltartar *s. (tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant.

ğem *s.* **1.** hrană pentru animale; nutreţ; furaje. **2.** momeală *(şi fig.)*. **3.** *(mat.)* adunare; însumare; sumă; total. **4.** suveran; monarh; şah; şahinşah. // ***•aldatuwğî ğem*** momeală. ***•ayakastî ğem*** nutreţ verde. ***•ğem kutugî*** iesle; troacă.

Ğem *s. (antrop. m., arab.)* "Suveranul".

ğemaát *s.* **1.** mulţime; adunare; public. **2.** obşte; comunitate; lume. **3.** societate; colectivitate. // ***•ğemaát defterí*** registru de stare civilă. ***•ğemaátke koşîlmagan*** nesociabil.

ğemaátkekoşîlmaz *adj.* necomunicativ; nesociabil.

ğemal *s. (d. oameni)* frumuseţe; chip frumos.

Ğemal *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cu chip frumos".

Ğemaleddin/Ğemalettin *s. (antrop. m., arab.)* "Frumuseţea credinţei".

Ğemaziyúlahir *s. (cron.) a 6-a lună a anului conform calendarului musulman.*

Ğemaziyúlewwel *s. (cron.) a 5-a lună a anului conform calendarului musulman.*

ğembe *s.* postav.

ğembeğí *s.* postăvar.

ğembeğílík *s.* postăvărie.

ğembeşeşegí *s. (bot.)* primulă; ciuboţica-cucului *(lat., Primula veris)*.

ğembeşeşegí, úyken- *s. (bot.)* ţâţa-vacii *(lat., Primula elatior)*.

ğemdek *s.* cadavru; hoit; stârv; leş; mortăciune. // ***•ğemdek ğarmasî*** *(med.)* autopsie.

ğemdektiy *adj.* cadaveric.

ğemetílgen *adj.* adunat; reunit.

ğemetílmek *v.i.* a fi adunat; a fi reunit.

ğemetmek *v.t.* a aduna; a reuni.

ğemetúw *s.* adunare; reunire.

ğemil *adj. (d. oameni)* cu chip frumos.

Ğemil *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cu chip frumos".

ğemile *s.* amabilitate; gentileţe; galanterie; curtoazie.

Ğemile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea cu chip frumos".

ğemiy **I.** *adj. (mat.)* adunat; total; însumat. **II.** *s. (gram.)* plural. // ***•ğemiy tewúke*** istorie generală.

ğemiyet *s.* **1.** adunare; reuniune; uniune. **2.** societate; asociaţie; organizaţie. **3.** ceremonie. **4.** *(sport)* divizie; ligă. **5.** *(mat.)* adunare; însumare; sumă; total. **6.** monarhie. // ***•ğemiyetten túşmek*** a retrograda. // ***•bírínğí ğemiyet*** prima ligă. ***•edebiy ğemiyet*** *(lit.)* societate literară. ***•insan ğemiyetí*** societatea omenească. ***•zanaatşîlar ğemiyetí*** breaslă.

ğemiyetlí *adj.* ceremonios; fastuos; somptuos; pompos; bombastic.

ğemiyetşí *s.* monarhist.

ğemiyettentúşken *adj.* retrogradat.

ğemiyettentúşúw *s.* retrogradare.

ğemiyğe *adv.* complet; integral; totalmente; de-a binelea.

ğemíş *s.* fruct. // •***ğemíş yapmak*** a face fructe; a da roade; a rodi. // •***asîrlarğa katkîldawlarnîñ ğemíşlerí*** roadele luptelor de secole. •***çitrik ğemíşler*** citrice. •***ğemíş bakşasî*** livadă. •***ğemíş ezmesí*** pastă de fructe. •***ğemíş şelpegí*** tartă. •***ğemíş teregí*** pom. •***ğemíşler yeşíl bolsa*** dacă fructele sunt verzi. •***kurî ğemíş*** fructe uscate.

ğemíşan *s.* **1.** păducea; gherghină. **2.** *(bot.)* păducel; gherghin *(lat., Crataegus monogyna)*.

ğemíşan, beşinelí- *s. (bot.)* păducel; ramn *(lat., Crataegus oxyacantha)*.

ğemíşçí *s.* **1.** pomicultor. **2.** fructar; persoană care vinde fructe.

ğemíşçílík *s.* **1.** pomicultură. **2.** fructărie; prăvălie unde se vînd fructe.

ğemíşlendírme *s.* fructificare; eficientizare.

ğemíşlendírmek *v.t.* a fructifica; a eficientiza.

ğemíşlendírúw *s.* fructificare; eficientizare.

ğemíşlengen *adj.* fructificat; eficientizat.

ğemíşlenmek *v.i.* a se fructifica; a se eficientiza.

ğemíşlí *adj.* fructifer; cu fructe. // •***ğemíşlí bombon*** bomboane cu fructe. •***ğemíşlí kamîraşî*** găluşcă. •***ğemíşlí şelpek*** prăjitură cu fructe.

ğemíşlík *s.* fructieră. // •***ayaklî ğemíşlík*** fructieră cu picior.

ğemíşsuwî *s.* suc; sirop.

ğemíşsuwlî *adj.* suculent.

ğemíşsuwluk *s.* suculență.

ğemíşşekerí *s.* fructoză; levuloză.

ğemíşyapma *s.* rodire.

ğemlegen *adj. (d. animale ierbivore)* umflat; balonat.

ğemleme *s. (d. animale ierbivore)* umflare; balonare.

ğemlemek *v.i. (d. animale ierbivore)* a se umfla; a se balona.

ğemlew *s. (d. animale ierbivore)* umflare; balonare.

ğemlík *s.* **1.** iesle; troacă. **2.** *(fig.)* mită; şperț; ciubuc. **3.** hrană pentru animale; nutreț; furaje. **4.** momeală *(şi fig.)*. // •***ğemlík aşamak*** a lua mită.

ğemlíkalgan *s.* şperțar; ciubucar; corupt; care ia mită.

ğemlíkbergen *adj.* corupător.

ğemlíkberúw *s.* mituire; corupere.

ğemlíkşí *s. (fig.)* şperțar; ciubucar; corupt; care ia mită.

ğena *s. (biol.)* genă.

ğenabet *adj.* nespălat; spurcat.

ğenah *s. (mil.)* flanc.

ğenaze **I.** *adj.* mort; neînsuflețit; cadaveric. **II.** *s.* **1.** mort; corp neînsuflețit; cadavru. **2.** înmormântare; înhumare. // •***ğenaze alayî*** cortegiu funerar; procesiune funerară; funeralii. •***ğenaze arabasî*** catafalc. •***ğenaze paytonî*** dric.

ğenazediy *adj.* cadaveric.

ğenazesíğîyîlgan *adj.* înmormântat.

ğenábílerí *pron.* dumnealor; dânşii; dânsele. // •***ğenábílerí añlattîlar, eglendíler*** dumnealor au discutat, s-au simțit bine. •***ğenábílerí geşen pazar keldíler*** dumnealor au venit duminica trecută.

ğenábílerín *pron.* pe dumnealor; pe dânşii; pe dânsele.

ğenábílerínde *pron.* la dumnealor; la dânşii; la dânsele.

ğenábílerínden *pron.* de la/dinspre dumnealor; de la/dinspre dânşii; de la/dinspre dânsele.

ğenábíleríndiy *pron.* ca dumnealor; ca dânşii; ca dânsele.

ğenábíleríne *pron.* spre dumnealor; spre dânşii; spre dânsele; dumnealor; dânşilor; dânselor.

ğenábíleríñ *adj.* dumnealor; dânşilor; dânselor.

ğenábíleríñkí *pron.* al/a dumnealor; al/a dânşilor; al/a dânselor.

ğenábíleríñkíler *pron.* ai/ale dumnealor; ai/ale dânşilor; ai/ale dânselor.

ğenábíleríñkísí *pron.* al/a dumnealor; al/a dânşilor; al/a dânselor.

ğenábílerníñ *adj.* dumnealor; dânşilor; dânselor.

ğenábílerníñkí *pron.* al/a dumnealor; al/a dânşilor; al/a dânselor.

ğenábílerníñkíler *pron.* ai/ale dumnealor; ai/ale dânşilor; ai/ale dânsele.

ğenábílerníñkísí *pron.* al/a dumnealor; al/a dânşilor; al/a dânselor.

ğenábíñ *pron.* dumneata. // •***ğenábíñ degeníñ bolsîn*** fie cum spui dumneata. •***ğenábíñ kelmiyğek edíñ de?*** parcă dumneata nu trebuia să vii?; •***ğenábíñde yaluw yok*** dumneata n-ai ruşine.

ğenábíñde *pron.* la dumneata.

ğenábíñden *pron.* de la/dinspre dumneata.

ğenábíñdiy *pron.* ca dumneata.

ğenábíñe *pron.* dumitale.

ğenábíñíz *pron.* dumneavoastră. // •***bonî ğenábíñízge sakladîm*** pe aceasta am păstrat-o pentru dumneavoastră. •***ğenábíñíz kayerlísíñíz?*** dumneavoastră de unde sunteți de origine?; •***ğenábíñíz kaysî netiğelerge bardîñîz?*** dumneavoastră ce rezultate ați obținut?; •***ğenábíñíz men bír túşúnğede tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***ğenábíñíz onî tanîysîñîz mî?*** dumneavoastră îl cunoașteți?; •***ğenábíñíz tatarğanî ózíñíz úyrenesíñíz mí?*** dumneavoastră învățați singur tătărește?;

ğenábíñízde *pron.* la dumneavoastră.

ğenábíñízden *pron.* de la/dinspre dumneavoastră.

ğenábíñízdiy *pron.* ca dumneavoastră.

ğenábíñízge *pron.* spre dumneavoastră.

ğenábíñízní *pron.* pe dumneavoastră.

ğenábíñízníñ *adj.* dumneavoastră.

ğenábíñízníñkí *pron.* al/a dumneavoastră.

ğenábíñízníñkíler *pron.* ai/ale dumneavoastră.

ğenábíñízníñkísí *pron.* al/a dumneavoastră.

ğenábíñní *pron.* pe dumneata.

ğenábíñníñ *adj.* dumitale.

ğenábíñníñkí *pron.* al/a dumitale.

ğenábíñníñkíler *pron.* ai/ale dumitale.

ğenábíñníñkísí *pron.* al/a dumitale.

ğenábísí *pron.* dumnealui; dumneaei; dânsul; dânsa. // •***ğenábísí doktor boldî*** dumnealui a devenit doctor. •***ğenábísí hemen kayttî*** dumneaei s-a întors îndată. •***ğenábísí ingilizğe bîzîk konîşa*** dumnealui vorbeşte prost englezeşte. •***ğenábísí ne ístese yapar*** dumneaei face ce vrea. •***ğenábísí şatraş oynay*** dumnealui joacă şah.

ğenábísín *pron.* pe dumnealui; pe dumneaei; pe dânsul; pe dânsa. // •***bo arada ğenábísín kórmedím*** în acest răstimp nu l-am văzut pe dumnealui. •***ğenábísín kórmekten tanîyman*** pe dumneaei o cunosc din vedere. •***yok, ğenábísín tanîmayman*** nu, pe dumnealui nu-l cunosc.

ğenábísínde *pron.* la dumnealui; la dumneaei; la dânsul; la dânsa.

ğenábísínden *pron.* de la/dinspre dumnealui; de la/dinspre dumneaei; de la/dinspre dânsul; de la/dinspre dânsa.

ğenábísíndiy *pron.* ca dumnealui; ca dumneaei; ca dânsul; ca dânsa.

ğenábísíne *pron.* spre dumnealui; spre dumneaei; spre dânsul; spre dânsa; dumnealui; dumneaei; dânsului; dânsei.

ğenábísíñ *adj.* dumnealui; dumneaei; dânsului; dânsei.

ğenábísíñkí *pron.* al/a dumnealui; al/a dumneaei; al/a dânsului; al/a dânsei.

ğenábísíñkíler *pron.* ai/ale dumnealui; ai/ale dumneaei; ai/ale dânsului; ai/ale dânsei.

ğenábísíñkísí *pron.* al/a dumnealui; al/a dumneaei; al/a dânsului; al/a dânsei.

ğenáp *s.* domn. // •***ğenáp Ğemal*** domnul Ğemal. •***sayîn ğenápler*** stimați domni.

ğendere *s.* **1.** *(tehn.)* presă. **2.** *(geogr.)* defileu; strâmtoare; chei.

ğeneral *s. (mil.)* general.

ğenerator *s. (fiz.)* generator.

ğenetik *adj.* genetic.

ğenetika *s.* genetică.

ğeneza *s.* geneză.

ğengáver *s., adj.* luptător; războinic.

ğengáverlík *s.* vitejie; bravură.

ğengel *s.* junglă.

ğengellík *s.* hățiș.

ğenin *s. (fiziol.)* făt.

ğennem *s.* iad; infern.

ğennemiy *adj.* infernal.

ğennet *s.* rai; paradis. // •***ğennetke kaytmak*** a se preface în rai; a prospera.

ğennet-añkutî *s. (orn.)* călifar neo-zeelandez *(lat., Tadorna variegata)*.

ğennetkekaytkan *adj.* propăşit; prosper.

ğennetkekaytuw *s.* propăşire; prosperitate.

ğennetkuşî *s. (orn.)* pasărea-paradisului *(lat., Paradisaea apoda)*.

ğenubiy *adj.* sudic; de sud.

Genubiy-Afrika *s. (topon.)* Africa de Sud.

ğenubiy-afrikalî *s., adj.* sud-african.

Genubiy-Amerika *s. (topon.)* America de Sud.

ğenubiy-amerikalî *s., adj.* sud-american.

ğenubiy-boz-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cenuşiu sudic *(lat., Lanius*

meridionalis).
ğenubiy-boz-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc cenuşiu sudic *(lat., Lanius meridionalis).*
ğenubiy-dew-boragangî *s. (orn.)* petrel gigant sudic *(lat., Marconectes giganteus).*
Ğenubiy-Kore *s. (topon.)* Coreea de Sud.
ğenubiy-korelí *s., adj.* sud-coreean.
ğenup *s. (geogr.)* sud; miazăzi.
ğenup-garp *s. (geogr.)* sud-vest.
ğenup-kutubî-martîsî *s. (orn.)* lup de mare de Polul Sud *(lat., Stercorarius maccormickii).*
ğenuplî *adj.* meridional; sudic.
ğenup-şark *s. (geogr.)* sud-est.
ğeñ *s.* **1.** mânecă. **2.** pănuşă.
ğeñge *s.* cumnată *(soţie a fratelui mai mare sau a unei rude mai în vârstă).*
ğeñgen *adj.* învingător; cuceritor; victorios; triumfător.
ğeñgiy *s. (dim., fam.)* cumnăţică *(soţie a fratelui mai mare sau a unei rude mai în vârstă).*
Ğeñgiz *s. (antrop. m.)* "Războinicul".
ğeñgí *s.* victorie; triumf. // ***•ğeñgí ğayî*** arc de triumf.
ğeñgíl *adj.* **1.** uşor *(şi fig.).* **2.** uşor; care cântăreşte puţin. **3.** *(fig.)* uşuratic. // ***•kolî ğeñgíl bolmak*** a avea mână uşoară *(ca medic).* // ***•ğeñgíl muzika*** muzică uşoară. ***•ğeñgíl sanaye*** industrie uşoară. ***•ğeñgíl sîklet*** *(sport)* categoria uşoară. ***•ğeñgíl topşî*** artilerie uşoară.
ğeñgíl-ğeñgíl *adv.* uşor-uşor; uşor; facil.
ğeñgílleşken *adj.* uşurat.
ğeñgílleşme *s.* uşurare.
ğeñgílleşmek *v.i.* a deveni mai uşor; a se uşura *(şi fig.).*
ğeñgílleştírmek *v.t.* a uşura *(şi fig.).*
ğeñgílleştírúw *s.* facilitare; înlesnire; uşurare; alinare.
ğeñgílleşúw *s.* uşurare.
ğeñgíllík *s.* **1.** uşurare; uşurinţă. **2.** facilitate.
ğeñgílsínmek *v.i.* a nu da importanţă; a nesocoti; a i se părea uşor.
ğeñgíltaban *s.* baftă; şansă.
ğeñílgen *adj.* învins; înfrânt. // ***•ğeñílgenge şeref!*** glorie victimei!; ***•way ğeñílgenlerge*** vai de învinşi.
ğeñílme *s.* înfrângere.
ğeñílmegen *adj.* neînvins; neînfrânt.
ğeñílmek *v.i.* a fi înfrânt; a fi învins.
ğeñílmeme *s.* invincibilitate.
ğeñílmez *adj.* imbatabil; invincibil; dârz; neînduplecat.
ğeñílmiykalgan *adj.* neînfrânt; neînvins.
ğeñílmiykalîr *adj.* imbatabil; invincibil; dârz; neînduplecat.
ğeñílmiykalma *s.* invincibilitate; dârzenie.
ğeñílmiykaluw *s.* invincibilitate; dârzenie.
ğeñílúw *s.* înfrângere.
ğeñk *s.* luptă; război.
ğeñkkealîngan *adj. (mil.)* încorporat; înrolat; recrutat.
ğeñkkealuw *s. (mil.)* încorporare; înrolare; recrutare.
ğeñkkekarşî *adj.* antirăzboinic.
ğeñklík *s.* militarism; militărie.
ğeñkşí *s.* războinic; soldat; militar. // ***•atlî ğeñkşí*** *(mil.)* cavalerie; cavalerist. ***•ğayaw ğeñkşí*** *(mil.)* infanterie; infanterist. ***•ğeñkşí úğretí*** *(mil.)* soldă. ***•ğetek ğeñkşí*** *(mil.)* rezervist. ***•ódelgen ğeñkşí*** *(mil.)* mercenar. ***•taze ğeñkşí*** *(mil.)* recrut.
ğeñkşílík *s.* militarism; militărie.
ğeñlí *adj.* cu mâneci. // ***•ğeñlí anter*** rochie cu mânecă. ***•ğeñlí kólekse*** cămaşă cu mâneci. ***•kîska ğeñlí*** cu mânecă scurtă. ***•uzun ğeñlí*** cu mânecă lungă.
ğeñme *s.* victorie; biruinţă; triumf. // ***•zorlîklarnîñ ğeñmesí*** înfrângerea greutăţilor.
ğeñmek *v.t.* a învinge; a înfrânge; a birui. // ***•ğañîdan ğeñmek*** a recuceri. ***•nepísín ğeñmek*** a se stăpâni; a nu da frâu liber sentimentelor. ***•sîzgî/ğerge/pwan hesabî man ğeñmek*** a câştiga la puncte *(sport).* // ***•hakkem kararî man ğeñdí*** a învins prin decizia arbitrului. ***•keldík, kórdík, ğeñdík*** am venit, am văzut, am învins.
ğeñúw *s.* victorie; biruinţă; triumf. victorie; biruinţă; triumf.
ğeñúwğí *adj.* învingător; victorios; biruitor; triumfător.
ğeodez *s.* geodez.
ğeodeziya *s.* geodezie.
ğeodeziyağî *s.* geodez.
ğeofizika *s.* geofizică.
ğeografik *adj.* geografic.
ğeografiya **I.** *adj.* geografic. **II.** *s.* geografie.
ğeografiyağî *s.* geograf.
ğeografiyalî *adj.* geografic.
ğeoloğik *adj.* geologic.
ğeoloğiya **I.** *adj.* geologic. **II.** *s.* geologie.
ğeoloğiyağî *s.* geolog.
ğeoloğiyalî *adj.* geologic.
ğeolok *s.* geolog.
ğeometrik *adj.* geometric.
ğeometriya *s.* geometrie.
ğeometriyalî *adj.* geometric.
ğep *s.* **1.** buzunar. **2.** *(mil.)* breşă; spărtură. **3.** *(anat.)* vezică; băşică. // ***•ğebí tutmak*** a-l ţine buzunarul; a-l ţine baierele pungii; a-i da mâna să...; ***•ğebínde şağan/akrep bolmak*** a avea arici în buzunare; a fi zgârcit. ***•ğep kesmek/aktarmak*** a buzunări; a fura din buzunare. ***•ğepten aşamak*** a trăi din seul său. // ***•ğep defterí*** carneţel. ***•ğep sáátí*** ceas de buzunar. ***•ğep sózlígí*** dicţionar de buzunar.
ğepaktargan *s.* hoţ de buzunare.
ğepaktarmasî *s.* furt din buzunare; buzunăreală.
ğepare *s. (bot.)* pătrunjel *(lat., Petroselinum hortense).*
ğepare, múslí- *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus cerefolium).*
ğeparesí, it- *s. (bot.)* pătrunjelul-câinelui; cucută-mică *(lat., Aethusa cynapium).*
ğeparesí, tana- *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus silvestris).*
ğephe **I.** *adj.* frontal. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* frunte. **2.** *(arhit.)* fronton; faţadă. **3.** *(mil.)* front. // ***•ğephe almak*** a lua poziţie; a lua atitudine.
ğepheğe *adv.* frontal.
ğephelík **I.** *adj.* frontal. **II.** *s. (arhit.)* fronton.
ğepkana *s. (mil.)* muniţii; arsenal.
ğepkanalîk *s. (mil.)* depozit de muniţii.
ğepkesken *s.* hoţ de buzunare.
ğepkesme *s.* furt din buzunare; buzunăreală.
ğepparasî *s.* bani de buzunar.
ğepşí *s.* hoţ de buzunare.
ğepşík *s.* **1.** buzunăraş. **2.** *(anat.)* veziculă; băşicuţă.
ğepşílík *s.* furt din buzunare.
ğer **I.** *adv.* jos. **II.** *s.* **1.** pământ; sol; teren. **2.** loc. **3.** ţinut; regiune. **4.** post; funcţie; serviciu. **5.** moment potrivit; prilej; ocazie. **6.** *(astr.)* Pământ. // ***•ğer ğerínden oynamak*** a se cutremura pământul. ***•ğer men bír etmek*** a face una cu pământul. ***•ğer tutmak*** a ocupa loc; a rezerva un loc. ***•ğer ústúnden sílmek*** a rade de pe faţa pământului. ***•ğerge kómmek*** a îngropa în pământ. ***•ğerín almak*** a-i lua cuiva locul. ***•ğerín bermek*** a-i ceda cuiva locul. ***•ğerín deñíştírmek*** a-i schimba locul; a-l permuta. ***•ğerín tapmak*** a-şi găsi locul; a se localiza. ***•ğerín tutmak*** a ţine loc de...; a ţine locul cuiva; a-l substitui. ***•ğerínde tura-almamak*** a nu-şi mai găsi locul; a nu mai avea răbdare. ***•ğeríne geşmek*** a trece în locul cuiva; a-l înlocui. ***•ğerníñ túbúne geşmek*** a-i veni cuiva să intre în pământ. ***•kúlmekten ğerlerge ğatmak*** a tăvăli de râs. // ***•bo ğer ayîruwlî*** acest loc e ocupat. ***•ğer katî*** parter. ***•ğerímní sízge beriyím*** vă ofer locul meu.
ğerastî **I.** *adj.* subteran. **II.** *s.* subsol. // ***•ğerastî suwî*** apă subterană. ***•ğerastî trení*** metro.
ğerastîğol *s.* tunel.
ğerastîkat *s. (constr.)* subsol.
ğerat *s. (med.)* puroi; abces.
ğeratkakarşî *adj.* antiseptic; antiinflamator.
ğeratlangan *adj.* septic; inflamat; purulent; supurant.
ğeratlanma *s.* inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
ğeratlanmak *v.i.* a se inflama; a supura; a puroia.
ğeratlanuw *s.* inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
ğeratlî *adj.* septic; inflamat; purulent; supurant.
ğerawuşturma *s.* deplasare; clintire; transfer; urnire.
ğerawuşturuw *s.* deplasare; clintire; transfer; urnire.
ğerberítlí *s. (astr.)* perigeu.
ğerbílímğísí *s.* geolog.
ğerbílímí *s.* geologie.
ğerbílímlí *adj.* geologic.
ğerde *adv.* jos. // ***•ğerde ğatmak*** a căzea căzut la pământ.
ğerdegí *adj.* de jos.
ğerdegísí *s.* cel de jos.
ğerdekí *adj.* de jos.
ğerdekísí *s.* cel de jos.
ğerden *adv.* de jos. // ***•ğerden kókkeşík*** foarte mult; imens.
ğerdeñíştírgen *adj.* deplasat; mutat; strămutat; dislocat.
ğerdeñíştírme *s.* deplasare; mutare; strămutare; dislocare.
ğerdeñíştírúw *s.* deplasare; clintire; transfer; urnire.
ğerdesí *s.* cel de jos.
ğerdesín *adv.* pe cel de jos.
ğerdesínde *adv.* la cel de jos.
ğerdesínden *adv.* de la cel de jos.
ğerdesíndiy *adv.* ca cel de jos.
ğerdesíne *adv.* spre cel de jos.

ğerdesíñ *adj.* celui de jos.
ğerek *s. (bot.)* anin; arin *(lat., Alnus)*.
ğerek, ak- *s. (bot.)* anin-alb; arin-alb *(lat., Alnus incana)*.
ğerek, kara- *s. (bot.)* anin-negru; arin-negru *(lat., Alnus glutinosa)*.
ğerek, yeşíl- *s. (bot.)* liliac-de-munte; aninaş *(lat., Alnus viridis)*.
ğer-elmasî *s. (bot.)* nap-porcesc; gulie; topinambur *(lat., Helianthus tuberosus)*.
ğereme *s.* despăgubire.
ğeren *s. (zool.)* antilopă; gazelă *(lat., Antilopinae sp.)*.
ğerení, gunuw- *s. (zool.)* gnu *(lat., Connochaetes gnou)*.
ğer-feslegení *s. (bot.)* trepădătoare *(lat., Mercurialis annua)*.
ğerfizikasî *s.* geofizică.
ğer-fîstîgî *s.* arahidă; alună-de-pământ *(fruct)*.
ğer-fîstîgîteregí *s. (bot.)* arahidă *(plantă)* *(lat., Arachis hypogaea)*.
ğerge I. *adv.* jos; în jos; în pământ. **II.** *s.* **1.** linie; aliniament; rând; rang; grad; clasă. **2.** *(sport)* punct. // **•*ayaklarîn ğerge basmak*** a fi cu picioarele pe pământ. **•*ğerge hesabî man ğeñmek*** a câştiga la puncte *(sport)*. **•*ğerge kazanmak*** a câştiga puncte *(sport)*. **•*ğerge kírgendiy bolmak*** a-i veni cuiva să intre în pământ. **•*ğerge salmak*** a pune jos. // **•*ğerge otîrayîk!*** să stăm jos!; **•*ufkiy ğerge*** *(mat.)* orizontală.
ğergearasî *adj.* interliniar; între linii; între rânduri.
ğerge-ğerge *adj.* aliniat; rânduit; gradat; clasificat.
ğergekaragan *adj.* rezervat; reticent.
ğergeleme *s.* liniere; aliniere; rânduire; clasificare.
ğergelemek *v.t.* a linia; a alinia; a rândui; a clasifica.
ğergelengen *adj.* liniat; aliniat; rânduit; clasificat.
ğergelenmegen *adj.* neclasificat; nealiniat.
ğergelenmek *v.i.* a se linia; a se alinia; a se rândui; a se clasifica.
ğergelenmiykalgan *adj.* neclasificat; nealiniat.
ğergelew *s.* liniere; aliniere; rânduire; clasificare.
ğergelí *adj.* **1.** liniat; aliniat; rânduit; clasificat. **2.** clasificat; categorisit.
ğergen *adj.* disprețuitor.
ğergendiy *adj.* reprobabil.
ğergesíz *adj.* neclasificat; nealiniat.
ğergesízlík *s.* nealiniere.
ğergí *s. (lit.)* satiră.
ğergíleme *s.* satirizare.
ğergílemek *v.t.* a satiriza.
ğergílengen *adj.* satirizat.
ğergílew *s.* satirizare.
ğergílí *adj.* satiric; satirizat.
ğergín *adj.* vicios.
ğergínlík *s.* viciu.
ğer-ğer *adv.* din loc în loc; pe alocuri; pe sărite.
ğer-ğewezí *s. (bot.)* antonică *(lat., Chaerophyllum aromaticum)*.
ğerğí *adj.* terestru.
ğer-ğurt *s.* reşedință; domiciliu; rezidență.
ğerhaleketí *s.* cutremur; seism.
ğerhaleketíólşer *s.* seismometru.
ğerhaleketísîzgağîsî *s.* seismograf.
ğerhaleketísîzgasî *s.* seismografie.
ğeride *s.* **1.** ziar. **2.** registru; catalog. // **•*kitap ğeridesí*** catalog de cărți. **•*muzewníñ ğeridesí*** catalogul muzeului. **•*núfus ğeridesí*** registru de stare civilă.
ğerime *s.* despăgubire. // **•*ğerime salmak*** a despăgubi. // **•*ğerime darbesí*** *(sport)* lovitură de pedeapsă. **•*ğerime kanasî*** *(sport)* careul de pedeapsă.
ğerimeleme *s.* despăgubire.
ğerimelemek *v.t.* a despăgubi.
ğerimelengen *adj.* despăgubit.
ğerimelenmek *v.i.* a fi despăgubit.
ğerimelew *s.* despăgubire.
ğerimesínalgan *adj.* despăgubit.
ğeriy I. *s. (ist.)* ostaș; războinic. **II.** *s., adj.* militar. // **•*kullukşî ğeriy*** *(mil.)* servant.
ğeriyan *s.* **1.** curs; curent *(şi fig.)*. **2.** *(electr.)* curent. // **•*almaşlî ğeriyan*** *(electr.)* curent alternativ. **•*ğeriyan bola*** se face curent. **•*hawa ğeriyanî*** curent de aer. **•*mútemadiy/dalgasîz ğeriyan*** *(electr.)* curent continuu. **•*şağîlgan/elektrik ğeriyan*** curent electric. **•*sîğak ğeriyan*** termocurent; curent termic.
ğeriyanetken *adj.* desprins din curent; derivat.
ğeriyanîndanayîrîlgan *adj.* desprins din curent; derivat.
ğeriyanîndanayîruw *s.* desprindere din curent; derivare.
ğeriye *s.* militarism; militărie.
ğeriyleşken *adj.* militarizat.
ğeriyleşmek *v.i.* a se militariza.
ğeriyleştírme *s.* militarizare.
ğeriyleştírmek *v.t.* a militariza.
ğeriyleştírúw *s.* militarizare.
ğeriylík *s.* militarism; militărie.
ğeriysíz *adj.* demilitarizat.
ğeriysízleşken *adj.* demilitarizat.
ğeriysízleşmek *v.i.* a se demilitariza.
ğeriysízleştírme *s.* demilitarizare.
ğeriysízleştírmek *v.t.* a demilitariza.
ğeriysízleştírúw *s.* demilitarizare.
ğerílgen *adj.* disprețuit; desconsiderat; repudiat.
ğerínawuşturgan *adj.* deplasat; clintit; transferat; urnit.
ğerínde I. *adj.* relevant; oportun. **II.** *adv.* **1.** pe loc; imediat. **2.** la locul său.
ğerínden *adv.* de la locul său.
ğeríndenkopkan *adj.* deplasat; mutat; dislocat; dezrădăcinat; eradicat.
ğeríndenkopma *s.* deplasare; mutare; dislocare; dezrădăcinare; eradicare.
ğeríndenkopmama *s.* inamovibilitate.
ğeríndenkopmaykalîr *adj.* inamovibil.
ğeríndenkopmaykalma *s.* inamovibilitate.
ğeríndenkopmaykaluw *s.* inamovibilitate.
ğeríndenkopmaz *adj.* inamovibil.
ğeríndenoynagan *adj.* clintit; urnit.
ğeríndenoynatuw *s.* clintire; urnire.
ğeríndeñíştírgen *adj.* deplasat; clintit; transferat; urnit.
ğeríne *adv.* spre locul său; în contrapartidă.
ğerínegeşílgen *adj.* **1.** suplinit; înlocuit. **2.** înlocuit.
ğerínegeşken *adj.* suplinitor; înlocuitor.
ğerínegeşúw *s.* suplinire; înlocuire.
ğeríntapkan *adj.* stabilit într-un anumit loc; localizat.
ğeríntotîrgan *adj.* înlocuitor; suplinitor.
ğeríntutkan *adj.* înlocuitor; suplinitor.
ğerítutulgan *adj.* înlocuit; suplinit.
ğer-îşanî *s. (zool.)* şoarece-de-câmp *(lat., Microtus arvalis)*.
ğerkabîgî *s. (geogr.)* scoarța terestră; suprafața pământului; sol.
ğerkazkan *s. (constr.)* excavator; dargă.
ğerke *s. (zool.)* veveriță-zburătoare *(lat., Pteromys volans)*.
ğer-kestanesí *s. (bot.)* alunele; baraboi *(lat., Chaerophyllum bulbosum)*.
ğerkîbîrdamasî *s.* cutremur; seism.
ğer-kók *s.* cerul şi pământul; toată lumea.
ğerkúre(sí) *s. (geogr.)* glob terestru; palaneta Pământ.
ğerlí I. *adj.* **1.** local; din partea locului. **2.** autohton; indigen. **3.** relevant; oportun. **II.** *s.* localnic; băştinaş.
ğerlí-ğerínde *adv.* **1.** amănunțit; detaliat. **2.** complet; cu totul; în întregime. **3.** relevant; oportun.
ğerlí-ğersíz *adj.* inoportun; nepotrivit; irelevant.
ğerlî-ğurtlî *adj.* domiciliat.
ğerme *s.* dispreț; desconsiderare; repudiere.
ğermek *v.t.* a disprețui; a desconsidera; a repudia.
ğermelí *adj.* peiorativ; depreciativ; disprețuitor.
ğermen *s. (biol.)* germen.
ğeroynamasî *s.* cutremur; seism.
ğerozar *s. (astr.)* apogeu.
ğerózekşí *adj. (astr., fil.)* geocentric.
ğerpenegí, eşek- *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
ğerpenek *s. (bot.)* castravete *(lat., Cucumis sativus)*.
ğerrah *s. (med.)* chirurg.
ğerrahiy *adj. (med.)* chirurgical. // **•*ğerrahiy múdahale*** *(med.)* intervenție chirurgicală.
ğerrahlîk *s. (med.)* chirurgie.
ğerrahmaşasî *s. (med.)* extractor; forceps.
ğersakîzî *s. (geol.)* bitum.
ğer-sarmaşîgî *s. (bot.)* silnic; nejelnică; piperul-apelor *(lat., Glechoma hederacea)*.
ğersíz *adj.* inoportun; nepotrivit; irelevant.
ğersíz-ğurtsuz *adj.* fără locuință; fără cămin; fără patrie.
ğersîzgağîsî *s.* topograf.
ğersîzgalî *adj.* topografic.
ğersîzgasî I. *adj.* topografic. **II.** *s.* topografie. // **•*ğersîzgasî kartasî*** hartă topografică.
ğersuw *s.* zeu; zeiță.
Gersuw *s. (mitol., în şamanism)* zeița pământurilor şi a apelor.
Ğersuw-Álem *s. (topon.) ("Lumea Zeilor")* Ierusalim.
ğerşalkalanmasî *s.* cutremur; seism.
ğerşegímí *s. (fiz.)* gravitație.
ğerşegímlí *adj. (fiz.)* gravitațional.
ğertamîrî *s. (bot.)* morcov *(lat., Daucus carota sativa)*.
ğertartar *adj.* ponderabil.
ğertartîmî *s. (fiz.)* gravitație. // **•*ğertartîmî kanunî*** legea gravitației.
ğertartîmlî *adj. (fiz.)* gravitațional.
ğertartma *s.* ponderabilitate.
ğertartmama *s.* imponderabilitate.
ğertartmaz *adj.* imponderabil.
ğertartmazlîk *s.* imponderabilitate.
ğertartuw *s.* ponderabilitate.

ğertazîlî *s. (bot.)* morcov *(lat., Daucus carota sativa)*.
ğertóle *s.* **1.** celulă; carceră; arest. **2.** pivniță; beci. **3.** chilie.
ğertóleğí *s.* pivnicer.
ğerústí *adj.* supraterană; de suprafață. // ***•ğerústí suwî*** apă supraterană.
ğer-wakît *s., adj. (gram.)* locativ. // ***•ğer-wakît kelíşí*** *(gram.)* cazul locativ.
ğer-yerleşme *s.* loc sau localitate; locuri şi localități. // ***•ğer-yerleşme atî*** toponim.
ğeryuwarlagî *s. (geogr.)* glob terestru; palaneta Pământ.
ğeryúzí *s. (geogr.)* scoarța terestră; suprafața pământului; sol.
ğeryúzíbílímğísí *s.* geograf.
ğeryúzíbílímí **I.** *adj.* geografic. **II.** *s.* geografie. // ***•fizikiy ğeryúzíbílímí*** geografie fizică. ***•iktisatiy ğeryúzíbílímí*** geografie economică. ***•siyasiy ğeryúzíbílímí*** geografie politică.
ğeryúzíbílímlí *adj.* geografic.
ğeryúzísuwlarî *s.* hidrografie.
ğeryúzítúrlenmebílímğísí *s.* topolog.
ğeryúzítúrlenmebílímí *s.* topologie.
ğesamet *s.* **1.** măreție; grandoare. **2.** dimensiune; volum.
ğesametleme *s.* dimensionare.
ğesametlemek *v.t.* a dimensiona.
ğesametlengen *adj.* dimensionat.
ğesametlew *s.* dimensionare.
ğesametlí *adj.* mare; voluminos; încăpător.
ğesametsíz *adj.* neîncăpător.
ğesaret *s.* curaj; îndrăzneală. // ***•bír-bíríne ğesaret bermek*** a se încuraja reciproc. ***•ğesaret almak*** a prinde inimă; a căpăta curaj. ***•ğesaret bermek*** a încuraja. ***•ğesaretí kesílmek*** a i se tăia inima; a-şi pierde curajul.
ğesaretalgan *adj.* **1.** încurajat; stimulat; îmbărbătat; îndemnat. **2.** *(med.)* excitat.
ğesaretbergen *adj.* încurajator.
ğesaretberúw *s.* **1.** încurajare; stimulare; îmbărbătare; îndemn. **2.** *(med.)* excitare.
ğesaretberúwğí **I.** *adj.* stimulant. **II.** *s.* stimulent.
ğesaretíkesílgen *adj.* demoralizat; descurajat; descumpănit.
ğesaretkesílmesí *s.* demoralizare; descurajare; descumpănire.
ğesaretkesken *adj.* demoralizant; descurajator; descurajant.
ğesaretlendírgen *adj.* încurajator.
ğesaretlendírílgen *adj.* încurajat.
ğesaretlendírme *s.* încurajare.
ğesaretlendírmek *v.t.* a încuraja.
ğesaretlendírúw *s.* încurajare.
ğesaretlengen *adj.* îndrăzneț; care a prins inimă; care a căpătat curaj.
ğesaretlenme *s.* îndrăzneală; curaj.
ğesaretlenmek *v.i.* a îndrăzni; a prinde inimă; a căpăta curaj.
ğesaretlenúw *s.* îndrăzneală; curaj.
ğesaretlí *adj.* curajos; îndrăzneț.
ğesaretsíz *adj.* fricos; timid.
ğesaretsízbîrakma *s.* intimidare; timorare; demoralizare; descurajare; descumpănire.
ğesaretsízkalgan *adj.* intimidat; timorat; demoralizat; descurajat; descumpănit.
ğesaretsízleşken *adj.* descurajat.
ğesaretsízleşme *s.* descurajare.
ğesaretsízleşmek *v.i.* a se descuraja.
ğesaretsízleştírgen *adj.* descurajant.
ğesaretsízleştírmek *v.t.* a descuraja.
ğesaretsízleşúw *s.* descurajare.
ğesaretsízlík *s.* timiditate; descurajare; teamă; sfială.
ğeset **I.** *adj.* cadaveric. **II.** *s.* cadavru.
ğesettiy *adj.* cadaveric.
ğest *s.* gest.
ğesur *adj.* curajos; îndrăzneț.
ğet **I.** *adj.* strămoşesc; ancestral. **II.** *s.* **1.** strămbun. **2.** *(ist.)* get.
ğet-beğet **I.** *adj.* strămoşesc; ancestral; neaoşi; get-beget. **II.** *adv.* din moşi strămoşi; get-beget. **III.** *s.* moşii şi strămoşii.
ğetek **I.** *adj.* de rezervă. **II.** *s.* **1.** rezervă; stoc. **2.** remorcă. **3.** conducere; administrare; coordonare; dirijare. // ***•ğetek tutmak*** a ține în rezervă; a stoca. ***•ğetekke almak*** a remorca. // ***•ğetek arabasî*** remorcă. ***•ğetek asker/ğeñkşí*** *(mil.)* rezervist. ***•ğetek basamak*** scară de serviciu. ***•ğetek parşa*** *(tehn.)* piesă de schimb. ***•ğetek subay*** ofițer de rezervă.
ğetekkealîngan *adj.* remorcat.
ğetekkealuw *s.* remorcare.
ğetekleme *s.* remorcare.
ğeteklemek *v.t.* a remorca.
ğeteklengen *adj.* remorcat.
ğeteklew *s.* remorcare.
ğeteklí *adj.* **1.** remorcat; condus; administrat; coordonat; dirijat. **2.** cu remorcă.
ğetekşí *s.* **1.** remorcher. **2.** conducător; administrator; coordonator; dirijor.
ğetekşílík *s.* conducere; administrare; coordonare; dirijare.
ğetektutulgan *adj.* stocat.
ğetektutuw *s.* stocare.
ğetenek *s.* capacitate.
ğeteneklí *adj.* capabil; înzestrat.
ğeterlík *s.* **1.** suficiență; îndestulare. **2.** capacitate; competență.
ğetersíz *adj.* insuficient; nesatisfăcător.
ğetersízlík *s.* insuficiență; incapacitate. // ***•kaálp ğetersízlígí*** *(med.)* insuficiență cardiacă.
ğetím *s., adj.* orfan.
ğetímkana *s.* orfelinat.
ğetímsíz *adj.* **1.** needucat; neinstruit. **2.** *(peior.)* imatur. **3.** prost; neghiob.
ğetímsízlík *s.* **1.** lipsă de educație; lipsă de instruire. **2.** prostie; neghiobie.
ğetíşken *adj.* **1.** suficient. **2.** copt; matur. // ***•erten ğetíşken*** precoce.
ğetíşkín *adj. (d. persoane)* matur; major.
ğetíşkínlík *s. (d. persoane)* maturitate; majorat.
ğetíşme *s.* suficiență. // ***•ğínísiy ğetíşme*** pubertate.
ğetíşmegen *adj.* **1.** nesatisfăcător. **2.** necopt; imatur.
ğetíşmek **A.** *v.i.* a se maturiza; a se emancipa. **B.** *v.t.* **1.** a ajunge; a prinde din urmă. **2.** a prinde; a ajunge; a sosi *(la timp)*. **3.** a fi suficient; a ajunge. **4.** a atinge; a ajunge; a răzbi. **5.** a deveni; a ajunge. **6.** *(d. plante)* a crește; a se dezvolta.
ğetíşmeme *s.* **1.** imaturitate. **2.** insuficiență.
ğetíşmemek *v.i.* a fi insuficient; a nu ajunge.
ğetíştírgen **I.** *adj.* distributiv. **II.** *s.* distribuitor.
ğetíştírmek *v.t.* **1.** a determina să ajungă; a determina să fie suficient. **2.** a creşte; a aduce la maturitate *(copii, animale)*. **3.** a cultiva *(plante)*. **4.** a transmite; a comunica; a aduce la cunoştință. **5.** *(econ.)* a produce. // ***•para ğetíştírmek*** a strânge bani; a economisi.
ğetíştírúw *s.* **1.** *(d. pământ)* cultură. **2.** *(econ.)* producție.
ğetíştírúwğí *s.* producător.
ğetíşúw *s.* suficiență.
ğetke *s.* autoritate; prestigiu.
ğetkelí *adj.* autoritar; prestigios.
ğetken *adj.* **1.** suficient. **2.** *(d. copii)* mare; crescut; maturizat. // ***•ğetken bala*** copil mare.
ğetkene *s.* fragă-de-pădure.
ğetkí *s.* **1.** competență; autoritate. **2.** atribuție; autorizare; împuternicire; mandatare. // ***•ğetkí bermek*** a autoriza; a împuternici. // ***•hukuk ğetkísí*** *(jur.)* jurisdicție.
ğetkílemek *v.t.* a autoriza; a abilita; a împuternici; a mandata.
ğetkílendírme *s.* abilitare; autorizare; împuternicire; mandatare.
ğetkílendírmek *v.t.* a autoriza; a abilita; a împuternici; a mandata.
ğetkílendírúw *s.* abilitare; autorizare; împuternicire; mandatare.
ğetkílengen *adj.* abilitat; autorizat; împuternicit; mandatat.
ğetkílí *adj.* **1.** competent. **2.** autorizat; abilitat; împuternicit; mandatat. // ***•ğetkílí kíşí*** *(jur.)* persoană fizică. ***•ğetkílí makamlar*** foruri competente. ***•ğetkílí temsílğí*** reprezentant; împuternicit.
ğetkín *adj.* perfect; desăvârşit; ideal.
ğetkínleşken *adj.* perfecționat; desăvârşit; idealizat.
ğetkínleşmek *v.i.* a se perfecționa; a se desăvârşi; a fi idealizat.
ğetkínleştírme *s.* perfecționare; desăvârşire; idealizare.
ğetkínleştírmek *v.t.* a perfecționa; a desăvârşi; a idealiza.
ğetkínleştírúw *s.* perfecționare; desăvârşire; idealizare.
ğetkínlík *s.* perfecțiune; desăvârşire.
ğetkísíz *adj.* **1.** incompetent. **2.** neîmputernicit; fără împuternicire; imperfect.
ğetkísízleşken *adj.* neutralizat.
ğetkísízleştírme *s.* neutralizare.
ğetkísízleştírmek *v.t.* a neutraliza.
ğetkísízleştírúw *s.* neutralizare.
ğetkísízlík *s.* neîndreptățire; incompetență.
ğetkízdírílgen *adj.* **1.** însoțit; acompaniat. **2.** dus; transportat; trimis; transmis.
ğetkízdírme *s. (tehn.)* transmisie; transmisiune. // ***•ğetkízdírme bakanlîgí/nazirlígí*** *(pol.)* ministerul transporturilor.
ğetkízdírmek *v.t.* a duce; a transporta; a face să ajungă la...; a duce de mână. // ***•saklaw/korîma man ğetkízdírmek*** a escorta.
ğetkízdírúw *s.* **1.** ducere; transport; transportare; transmitere. **2.** *(tehn.)* transmisie; transmisiune.
ğetkízdírúwğí *s.* curier; transportator; însoțitor.
ğetkízdírúwğúlúk *s.* transportare; curierat; însoțire.
ğetkízmek *v.t.* a transmite.
ğetme *s.* suficiență.
ğetmegen *adj.* insuficient;

neîndestulător.
ğetmek **A.** *v.i.* a ajunge; a fi suficient. **B.** *v.t.* **1.** a mâna; a îmboldi *(animale, vite)*. **2.** a remorca. // ***•akîlî ğetmek*** a-l duce capul; a fi în toate minţile; a înţelege; a pricepe; a-şi da seama. ***•aşîktîruwğî ğetmek*** a deveni grabnic; a deveni urgent. ***•kolîndan ğetíp aketmek*** a duce de mână pe cineva. ***•kulagîna ğetmek*** a-i ajunge cuiva la ureche. ***•kúşí ğetmek*** a putea; a fi capabil. ***•kuwatî ğetmek*** a sta în puterea cuiva.
ğetmeme *s.* insuficienţă; lipsă.
ğetmemek *v.i.* a fi insuficient; a nu fi destul; a lipsi.
ğetten-ğetke *adv.* din moşi strămoşi; get-beget.
ğetúw *s.* suficienţă.
ğetvel *s.* **1.** listă; tabel. **2.** riglă; linie. **3.** canal; viaduct. // ***•hesap ğetvelí*** *(mat.)* riglă de calcul. ***•kerrat ğetvelí*** *(mat.)* tabla înmulţirii. ***•pwan ğetvelí*** punctaj. ***•suwal ğetvelí*** chestionar. ***•yañgîş ğetvelí*** erată.
ğevdet *s.* puritate.
ğevval *adj.* energic; vioi; ager.
ğevvallîk *s.* agerime; agilitate; iuţeală.
Ğevvat/Ğewat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel darnic"; "Cel generos" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
ğewahir *s.* pietre preţioase.
ğewahirğí *s.* bijutier; giuvaergiu.
ğewap *s.* răspuns; replică. // ***•ğewap almak*** a primi răspuns. ***•ğewap bermek*** a da răspuns; a răspunde. // ***•bolîmlî ğewap*** răspuns afirmativ. ***•bolîmsîz ğewap*** răspuns negativ. ***•ela ğewap*** răspuns perfect. ***•katiy ğewap*** răspuns categoric.
ğewaplandîrmak *v.t.* a da un răspuns; a răspunde.
ğewaplaşkan *adj.* a corespondent.
ğewaplaşma *s.* corespondenţă.
ğewaplaşmak *v.i.* a coresponda.
ğewapsîz *adj.* fără răspuns.
ğewat *adj.* generos; mărinimos; darnic.
ğewatlîk *s.* generozitate; mărinimie; dărnicie.
ğewez *s.* nucă. // ***•ğewez kadar*** cât o nucă. ***•ğewez mayî*** ulei de nucă.
ğewez, múslí- *s.* nucşoară; nucă-tămâioasă.
ğewezğargan *s.* spărgător de nuci.
ğewezí, bewa- *s.* nucşoară; nucă-tămâioasă.
ğewezí, ğer- *s. (bot.)* antonică *(lat., Chaerophyllum aromaticum)*.
ğewezí, hindístan- *s. (bot.)* cocotier *(lat., Cocos nucifera)*.
ğewezí, kola- *s. (bot.)* cola *(lat., Cola nitida; Cola Acuminata)*.
ğewezí, malakka- *s. (bot.)* anacardier *(lat., Anacardium orientale)*.
ğewez-îşanî *s. (zool.)* pârş; alunar *(lat., Muscardinus avellanarius)*.
ğewezkuşî *s. (orn.)* alunar; gaiţă de munte *(lat., Nucifraga caryocatactes)*.
ğewezlí *adj.* cu nuci. // ***•ğewezlí lokîm*** rahat cu nuci.
ğewezteregí *s. (bot.)* nuc *(lat., Juglans regia)*.
ğewher *s.* **1.** esenţă; substanţă. **2.** minereu. **3.** piatră preţioasă.
ğewherğí *s.* giuvaergiu.
ğez **I.** *adj.* de aramă; de cupru. **II.** *s.* **1.** *(mil.)* coif. **2.** cupru; aramă. // ***•ğez kalpak*** *(mil.)* coif.
ğeza *s.* pedeapsă; sancţiune. // ***•ğeza bermek*** a pedepsi; a sancţiona. ***•ğeza kórmek*** a primi o pedeapsă; a suporta o condamnare. ***•ğezasîn kaytarmak*** *(jur.)* a comuta pedeapsa cuiva. ***•ğezasîn tartmak*** a-şi ispăşi pedeapsa. // ***•awur ğeza*** *(jur.)* muncă silnică. ***•eskí ğezalar*** antecedente penale. ***•eweliyat ğezalarî*** antecedente penale. ***•ğeza atîşî*** *(sport)* lovitură de pedeapsă. ***•ğeza dawasî*** *(jur.)* proces penal. ***•ğeza hukugî*** *(jur.)* drept penal. ***•ğeza kanunî*** *(jur.)* cod penal. ***•ğeza muhakkeme usulî*** *(jur.)* procedură penală. ***•ğeza sahasî*** *(sport)* careul de pedeapsă. ***•ğeza takibatî*** *(jur.)* urmărire penală. ***•idam ğezasî*** *(jur.)* pedeapsă capitală. ***•kelmegenler úşún ğeza*** pedeapsă pentru cei care nu au venit. ***•kewde/kótek ğezasî*** pedeapsă corporală. ***•kúrek ğezasî*** *(jur.)* muncă silnică. ***•kúrek ğezasî algan*** ocnaş. ***•naktiy ğeza*** amendă. ***•ólím ğezasî*** *(jur.)* pedeapsa cu moartea. ***•para ğezasî*** amendă.
ğezaalgan *adj.* condamnat; osândit; pedepsit; sancţionat.
ğezaberúw *s.* condamnare; osândă; pedeapsă; sancţionare.
ğezalandîrîlgan *adj.* pedepsit; sancţionat; penalizat.
ğezalandîrîlmagan *adj.* nepedepsit; nesancţionat; nepenalizat.
ğezalandîrîlmak *v.i.* a se pedepsi; a se sancţiona; a se penaliza.
ğezalandîrma *s.* pedepsire; sancţionare; penalizare.
ğezalandîrmak *v.t.* a pedepsi; a sancţiona; a penaliza.
ğezalandîruw *s.* pedepsire; sancţionare; penalizare.
ğezalangan *adj.* pedepsit; penalizat; sancţionat.
ğezalanmaykalgan *adj.* nepedepsit; nesancţionat.
ğezalî *adj.* pedepsit; sancţionat; penalizat.
ğezasîz *adj.* nepedepsit; nesancţionat; nepenalizat.
ğezaúyí *s.* închisoare.
Ğezayir *s. (topon.)* Algeria.
Ğezayir-kúrteşígí *s. (orn.)* ţiclean algerian *(lat., Sitta ledanti)*.
ğezayirlí *s., adj.* algerian.
Ğezayir-menewşesí *s. (bot.)* saschiu; iederă; brebenoc *(lat., Vinca herbacea)*.
ğezayiy *adj.* penal; disciplinar.
ğezbe *s.* ibric.
ğezde *s.* cumnat *(soţul surorii mai mici)*.
ğezden *adj.* de aramă; de cupru.
ğezdiy *adj.* arămiu.
ğezğí *s.* arămar; cazangiu.
ğezir *s.* **1.** *(bot.)* rădăcină. **2.** *(geogr.)* reflux. **3.** *(mat.)* rădăcină; radical. // ***•ğezir işaretí*** *(mat.)* radical.
ğezrengí *adj.* arămiu.
ğezriy *adj.* radical; rădăcinos.
ğezriyleşken *adj.* radicalizat.
ğezriyleşme *s.* radicalizare.
ğezriyleşmek *v.i.* a se radicaliza.
ğezriyleştírme *s.* radicalizare.
ğezriyleştírmek *v.t.* a radicaliza.
ğezriyleştírúw *s.* radicalizare.
ğezriyleşúw *s.* radicalizare.
ğibilliyet *s.* natură; esenţă.
ğibre *s.* tescovină.
Ğibutiy *s. (topon.)* Djibuti.
ğida *s.* lance; suliţă.
ğidağî *s.* lăncier; suliţaş.
ğidalaşmak *v.i.* a se bate cu sulițele.
ğiddiy *adj.* **1.** serios; grav; important. **2.** real. // ***•ğiddiyge almak*** a lua în serios.
ğiddiybolmagan *adj.* neserios.
ğiddiybolmama *s.* neseriozitate.
ğiddiyet *s.* seriozitate; gravitate; importanţă. // ***•kemaliy ğiddiyet*** deosebită seriozitate.
ğiddiyğe *adv.* serios.
ğiddiyleşmek *v.i.* a deveni serios.
ğiddiylík *s.* seriozitate; gravitate; importanţă.
ğigara *s.* ţigară.
ğihan *s.* lume; univers. // ***•ğihan harbî*** *(pol.)* război mondial.
ğihangir *adj.* stăpânitor; cuceritor; cotropitor.
Ğihangir *s. (antrop. m., prsn.)* "Cuceritorul lumii".
Ğihanşah *s. (antrop. m., prsn.)* "Şahul universului".
ğihat *s. (la musulmani)* război sfânt.
ğihaz *s. (tehn.)* aparat. // ***•ğihaznîñ tanîtma ilanî*** instrucţiuni de folosire a aparatului. ***•hazîm ğihazî kastalîklarî*** *(med.)* afecţiuni ale aparatului digestiv. ***•tamîzdîruw ğihazî*** distilator. ***•tasarruf ğihazî*** *(tehn.)* economizor. ***•televiziyon ğihazî*** televizor.
ğihazlar *s., pl.* aparataj; aparatură.
ğihet *s.* înclinaţie.
ğila *s.* luciu; lustru; poleială; lac; vernis. // ***•tîrnak ğilasî*** lac de unghii.
ğilalama *s.* lustruire; poleire; lăcuire; vernisare.
ğilalamak *v.t.* a lustrui; a da luciu; a polei; a lăcui; a vernisa.
ğilalangan *adj.* lustruit; poleit; lăcuit; vernisat.
ğilalaw *s.* lustruire; poleire; lăcuire; vernisare.
ğilalî *adj.* lustruit; poleit; lăcuit; vernisat.
ğilt *s.* **1.** piele; epidermă; ten. **2.** copertă *(de carte)*. **3.** tom; volum *(carte)*. // ***•ğilt kastalîgî*** *(med.)* boală de piele.
ğiltbílímğísí *s.* dermatolog.
ğiltbílímí **I.** *adj.* dermatologic. **II.** *s.* dermatolog.
ğiltbílímlí *adj.* dermatologic.
ğiltiy *adj.* dermatologic.
ğiltiye *s.* dermatologie.
ğiltiyeğí *s.* dermatolog.
ğiltlemek *v.t.* a determina să lege *(cărţi etc.)*.
ğiltlí *adj. (d. cărţi)* legat.
ğiltşí *s. (tipogr.)* legător.
ğilve *s.* cochetărie.
ğilvelenmek *v.i.* a cocheta.
ğilvelí *adj.* cochet.
ğimnastika *s.* gimnastică.
ğimnastikağî *s.* gimnast.
ğin *s. (relig.)* fiinţă de foc.
ğinas *s.* calambur.
ğinayet *s.* crimă. // ***•ğinayet fayizí*** criminalitate.
ğinayetbílímğísí *s.* criminalist.
ğinayetbílímí *s.* criminologie; criminalistică.
ğinayetşí *s.* criminal; asasin; ucigaş.
ğinekoloğik *adj.* ginecologic.
ğinekoloğiya **I.** *adj.* ginecologic. **II.** *s.* ginecologie.
ğinekoloğiyağî *s.* ginecolog.

ğinekoloğiyalî *adj.* ginecologic.
ğinkóz *adj.* vigilent.
ğinkózlík *adj.* vigilenţă.
ğinnet *s.* pierderea facultăţilor mintale. // •**ğinnet geşírmek** a-şi pierde facultăţile mintale; a-şi pierde minţile.
ğinnetlí *adj.* năuc; bezmetic; zăpăcit; buimac.
ğinsenk *s. (bot.)* ginseng; rădăcina-vieţii *(lat., Panax ginseg)*.
ğirafa *s. (zool.)* girafă *(lat., Giraffa camelopardalis)*.
ğirant *s. (com.)* girant.
ğirúke *s. (anat.)* inimă; cord.
ğismaniy *adj.* **1.** fizic; corporal; material; trupesc. **2.** laic. // •**ğismaniy alîştîrma** *(sport)* exerciţiu fizic.
ğismaniybílím *s.* fiziologie.
ğismaniybílímğí *s.* fiziolog.
ğismaniybílímlí *adj.* fiziologic.
ğismaniyet *s.* fizică.
ğismaniyetşí *s.* fizician.
ğismaniytedaviy *s. (med.)* fizioterapie.
ğiwan *s.* adolescent.
ğiwanlîk *s.* adolescenţă.
ğiwanmert *adj.* generos; mărinimos.
ğiwanmertlík *s.* generozitate; mărinimie.
ğiwanperşemí *s. (bot.)* coada-şoricelului *(lat., Achillea millefolium)*.
ğiwar *s.* împrejmuire.
ğiyen *s.* nepot; nepoată *(de unchi, mătuşă)*.
ğiyez *s.* dotă; zestre. // •**kelín ğiyezí** trusou.
ğiyezleme *s.* înzestrare.
ğiyezlemek *v.t.* a da drept zestre; a înzestra.
ğiyezlengen *adj.* înzestrat.
ğiyezlenmek *v.i.* a se da drept zestre; a se înzestra.
ğiyezlew *s.* înzestrare.
ğiyezlí *adj.* înzestrat.
ğiylan *s. (zool.)* căprioară; cerboaică; ciută *(lat., Capreolus capreolus)*.
ğiyren *adj. (d. cai)* roşcat; roib.
ğíbergen *s.* expeditor. // •**ğíbergenníñ adresasî** numele expeditorului.
ğíberílgen *adj.* **1.** expediat; trimis. **2.** eliberat. **3.** pus în funcţiune; deschis; început; pornit; inaugurat.
ğíberílmek *v.i.* **1.** a se trimite; a se expedia. **2.** a fi eliberat; a i se da drumul. **3.** a fi pus în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
ğíbermek **A.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a izbucni în...; a se declanşa brusc; a se isca brusc; a se dezlănţui; a se stârni brusc; a începe deodată să...; **B.** *v.t.* **1.** a trimite; a expedia. **2.** a elibera din strânsoare; a elibera din detenţie; a da drumul. **3.** a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // •**kaber ğíbermek** a da de veste; a informa; a înştiinţa. •**kaytarîp ğíbermek** a trimite înapoi; a returna. •**kúlúp ğíbermek** a pufni în râs. •**súrgúnge ğíbermek** a trimite în surghiun; a deporta; a exila. // •**kúlúp ğíberdí** a izbucnit în râs. •**uzaktan-uzak selam ğíbere** transmite salutări din depărtări.
ğíberúw *s.* **1.** expediere; trimitere. **2.** eliberare. **3.** punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare.
ğíbígen *adj.* umezit; umed; îmbibat cu apă; igrasios.
ğíbíme *s.* **1.** umezire; îmbibare cu apă. **2.** umezeală; umiditate. **3.** igrasie.
ğíbímek *v.i.* a se umezi; a se îmbiba cu apă.
ğíbítme *s.* înmuiere; umezire; udare.
ğíbítmek *v.t.* a umezi; a îmbiba cu apă.
ğíbítúw *s.* înmuiere; umezire; udare.
ğíger **I.** *adj. (med.)* hepatic. **II.** *s. (anat.)* ficat.
ğígít **I.** *adj.* **1.** îndrăzneţ; curajos; viteaz; brav. **2.** loial; cinstit; sincer. **II.** *s.* flăcău; voinic.
ğígítlík *s.* **1.** îndrăzneală; curaj; vitejie; bravură. **2.** loialitate; cinste; sinceritate.
ğígítlíkhaleketí *s.* aventură; acţiune îndrăzneaţă.
ğígítlíkhaleketlí *adj.* aventuros.
ğígítlíkhaleketşí *s.* aventurier; persoană îndrăzneaţă.
ğígítşe *adv.* voinicește.
ğíğílík *s. (bot.)* cătină-albă *(lat., Hippophae rhamnoides)*.
ğílbíz **I.** *adj. (mat.)* spiralat; elicoidal. **II.** *s.* **1.** *(zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.)*. **2.** *(arhit.)* volută. **3.** *(mat.)* arc spiral; arc elicoidal; spirală; elicoidă.
ğílbíz, kabîksîz- *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax *(lat., Limax sp.)*.
ğílbízí, limaks- *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax *(lat., Limax sp.)*.
ğílbíz-kerení *s. (orn.)* uliu de melci *(lat., Rostrhamus sociabilis)*.
ğílbíz-şaylagî *s. (orn.)* uliu de melci *(lat., Rostrhamus sociabilis)*.
ğílík *s. (anat.)* măduvă. // •**ğílígíne íşlemek** a-i pătrunde până în măduva oaselor. •**ğílígíne kadar suwlanmak** a se uda până la oase. •**suwuk ğílígíne túşmek** a-i intra frigul în oase. // •**arka/bel ğílígí** *(anat.)* măduva spinării. •**ğílígíne kadar** până în măduva oaselor.
ğílíklí *adj.* cu măduvă. // •**ğílíklí súyek** os cu măduvă.
ğímrí *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
ğímrílík *s.* zgârcenie; avariţie.
ğínapet *adj.* nespălat; spurcat.
ğínís *s.* **1.** gen; soi; fel; categorie. **2.** *(biol.)* rasă; specie. **3.** sex. **4.** genealogie. **5.** *(gram.)* gen. // •**ğínís atî** cal de rasă. •**ğínís karîştîrmasî** hibridare. •**ğínísí karîşîk** metis. •**tarafsîz/deñgelí ğínís** *(gram.)* genul neutru.
ğínísbílímí *s.* genealogie.
ğínísbílímlí *adj.* genealogic.
ğínísiy *adj.* sexual; genital. // •**ğínísiy ğetîşme** pubertate. •**ğínísiy takatsîzlîk/zayîflîk** *(med.)* impotenţă. •**ğínísiy tanîşma** *(med.)* relaţie sexuală. •**ğínísiy yaktan takatsîz/zayîf** *(med.)* impotent. •**tuwgan arasînda ğínísiy tanîşma** incest.
ğínískarîşmasî *s.* hibridizare; încrucişare; corcire.
ğíníslí *adj.* sexuat; cu sex.
ğíníslík **I.** *adj.* genealogic. **II.** *s.* sexualitate.
ğínígssíz *adj.* **1.** asexuat; fără sex. **2.** *(gram.)* neutru.
ğínígssízlík *s. (gram.)* genul neutru.
ğíp *s.* aţă; sfoară. // •**ğípke tartmak** a ridica în ştreang; a spânzura. •**ğípke un ğakmak** a se scuza în fel şi chip; a motiva în fel şi chip. •**kîrk kapîníñ ğíbín şalmak** a bate pe la toate uşile. •**pamîknî ğípke baylamak** a face ceva de mântuială. // •**bír tomalak ğíp** un ghem de aţă. •**ğíp parşasî** scamă. •**ğíp uşî** urmă; indiciu. •**sarî ğíp** aţă galbenă.
ğípbúgúw *s. (text.)* filare; depănare.
ğípketartîlgan *adj.* atârnat în ştreang spânzurat; strangulat.
ğípketartuw *s.* atârnare în ştreang; spânzurare; strangulare.
ğíp-kurtî *s. (ent.)* trichină.
ğíplíkkana *s.* filatură.
ğír *s. (text.)* creton.
ğírím *s.* dimensiune; volum.
ğírímlí *adj.* dimensional.
ğírít *s.* suliţă; lance *(şi sport)*. // •**ğírít atmak** *(sport)* a arunca cu suliţa.
ğírítşí *s.* lăncier; suliţaş.
ğísím *s.* corp; materie. // •**billúr ğísímí** *(anat.)* cristalin. •**kattî ğísím** *(fiz.)* corp solid. •**wak ğísím** corpuscul.
ğísímlendírme *s.* materializare; personificare; întruchipare.
ğísímlendírmek *v.t.* a materializa; a întruchipa; a personifica.
ğísímlendírúw *s.* materializare; personificare; întruchipare.
ğísímlengen *adj.* întruchipat; întrupat; materializat.
ğísímlenme *s.* materializare; întruchipare; întrupare; personificare.
ğísímlenmek *v.i.* a se materializa; a se întruchipa; a se transpune.
ğísímlenúw *s.* materializare; întruchipare; întrupare; personificare.
ğísímşík *s. (fiz.)* corpuscul; particulă. // •**beta ğísímşík** *(fiz.)* particulă beta.
ğíyíz *interj.* guiţ!;
ğíyízdeme *s.* guiţat.
ğíyízdemek *v.i.* a guiţa.
ğíyízdew *s.* guiţat.
ğíyízdí *s.* guiţat.
ğîbîrdama *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâţâială; mişcare.
ğîbîrdamak *v.i.* a se foi; a forfoti; a se fâţâi; a se mişca. // •**kurtî bolganday ğîbîrdamak** a avea viermi neadormiţi; a-l apuca strechea.
ğîbîrdaşma *s.* colcăială; forfotă; viermuire.
ğîbîrdaşmak *v.i.* a colcăi; a forfoti; a mişuna; a viermui.
ğîbîrdaşuw *s.* colcăială; forfotă; viermuire.
ğîbîrdaw *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâţâială; mişcare.
ğîbîrdawuk *adj.* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar.
ğîbîrdawukluk *s.* neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie.
ğîbîr-ğîbîr **I.** *interj.* fâş-fâş!; **II.** *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâţâială; mişcare. // •**ğîbîr-ğîbîr etmek** a nu avea stare; a se foi; a se fâţâi.
ğîbîrtî *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâţâială; mişcare.
ğîgîk *adj.* dărâmat; prăbuşit; distrus.
ğîgîlayazgan *adj.* poticnit; împiedicat.
ğîgîlayazma *s.* poticnire; împiedicare.
ğîgîlayazmak *v.i.* a fi pe punctul de a cădea; a se împiedica.
ğîgîlayazuw *s.* poticnire; împiedicare.
ğîgîlgan *adj.* căzut; ruinat; prăvălit;

prăbuşit.
ğîgîlma *s.* cădere; prăvălire; prăbuşire; surpare.
ğîgîlmak *v.i.* **1.** a cădea; a se dărâma; a se prăbuşi; a se distruge. **2.** *(fig.)* a se şubrezi; a slăbi. // **•*az taa ğîgîlağak edí*** încă puţin şi cădea. **•*ğîgîlîp kettí*** s-a prăbuşit brusc.
ğîgîluw *s.* cădere; prăvălire; prăbuşire; surpare.
ğîgîm *s.* dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire.
ğîgîmlî *s.* dezastruos; catastrofal.
ğîgîntî *s.* ruină; dărâmătură.
ğîgîr *s.* **1.** cărare; potecă. **2.** curs *(şi fig.)*. **3.** *(fil.)* curent. **4.** urmă; făgaş.
ğîgîrdaş *s.* tovarăş; coleg.
ğîgîrdaşça *adv.* tovarăşeşte; colegial.
ğîgîrdaşlîk *s.* tovărăşie; colegialitate.
ğîgîrdaştay *adv.* tovarăşeşte; colegial.
ğîgîrşîk *s. (dim.)* cărăruie; potecuţă.
ğîguw *s.* doborâre.
ğîguwğî *adj.* distrugător; nimicitor.
ğîkmak *v.t.* **1.** a dărâma; a demola. **2.** a trânti; a doborî; a culca la pământ. **3.** *(fig.)* a ruina; a distruge. // **•*ğagîp ğîkmak*** a trece prin foc şi sabie; a distruge; a incendia. **•*gúwenín ğîkmak*** a-l teroriza. **•*itep ğîkmak*** a culca la pământ; a trânti; a doborî. **•*rekort ğîkmak*** a doborî un record. **•*yuwasîn ğîkmak*** a-i strica cuiva casa.
ğîl *s. (cron.)* an.
ğîlamak *v.i.* a plânge. // **•*ğañgîr-ğañgîr ğîlamak*** a plânge cu hohote. **•*ğîlagîsî kelmek*** a-l podidi plânsul. **•*ğîlap sîzlamak*** *(d. copii)* a scânci. **•*ókíre-ókíre ğîlamak*** a plânge în hohote. **•*zar-zar ğîlamak*** a plânge cu suspine; a plânge în hohote; a hohoti. // **•*ğîlaytan*** plânge frecvent. **•*turgandan berítlí ğîlay*** de când s-a sculat plânge.
ğîlamsîragan *s.* smiorcăit.
ğîlamsîrama *s.* smiorcăială.
ğîlamsîramak *v.i.* a se smiorcăi.
ğîlamsîraw *s.* smiorcăială.
ğîlamsîrawuk *adj.* plângăcios; plângăreţ; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
ğîlan *s. (zool.)* şarpe. // **•*ğîlan senesí*** *(cron.)* anul şarpelui *(conform vechiului calendar tătăresc)*. **•*ğîlan terísí şanta*** geantă din piele de şarpe.
ğîlan, şîñğîrdaklî- *s. (zool.)* şarpe-cu-clopoţei; crotal *(lat., Crotalus horridus)*.
ğîlan, yalanğî- *s. (zool.)* năpârcă; şopârlă fără membre *(lat., Anguis fragilis)*.
ğîlanbalîgî *s. (iht.)* anghilă *(lat., Anguilla anguilla)*.
ğîlan-búrkútí *s. (orn.)* şerpar *(lat., Circaetus gallicus)*.
ğîlanday *adj.* **1.** viclean. **2.** şerpuit.
ğîlangan *s. (jur.)* reclamant; petiţionar.
ğîlanî, buga- *s. (zool.)* boa *(lat., Boa constrictor)*.
ğîlanî, kobra- *s. (zool.)* cobră; şarpe-cu-ochelari *(lat., Naja naja)*.
ğîlanî, piton- *s. (zool.)* piton *(lat., Python)*.
ğîlankaviy *adj.* şerpuit.
ğîlanmak *v.i.* **1.** a se plânge; a se văita; a se văicări; a se jeli; a se jelui. **2.** *(jur.)* a reclama; a se jelui.
ğîlanmoyînî, Afrika- *s. (orn.)* pasăre gât de şarpe africană; anhigă africană *(lat., Anhinga rufa)*.
ğîlanmoyînî, Hint- *s. (orn.)* pasăre gât de şarpe orientală; anhigă orientală *(lat., Anhinga melanogaster)*.
ğîlanotî *s. (bot.)* iarba-şopârlelor *(lat., Polygonum viviparum)*.
ğîlanótmegí *s. (bot.)* răculeţ; cârligat; ţâţa-fiului *(lat., Polygonum bistorta; Bistorta major)*.
ğîlansútí *s. (bot.)* şerpariţă *(lat., Glaux maritima)*.
ğîlan-şelegí *s. (bot.)* orbalţ; iarba-tâlharului; iarba-sfântului-Cristofor *(lat., Actaea spicata)*.
ğîlan-tóşegí *s. (bot.)* limba-şarpelui *(lat., Ophioglossum vulgatum)*.
ğîlanuw *s.* **1.** plâns; vaiet; văicăreală. **2.** *(jur.)* petiţie; reclamaţie; plângere.
ğîlanyastîgî *s. (bot.)* rodul-pământului; barba-lui-Aron; cocoşoaică; mărceţ *(lat., Arum maculatum)*.
ğîlap-sîzlama *s.* scâncet; plânset.
ğîlap-sîzlaw *s.* scâncet; plânset.
ğîlar-sewet *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.
ğîlar-torak *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.
ğîlaşmak *v.i.* a boci laolaltă; a plânge laolaltă.
ğîlatkan-kúldúrgen *adj.* tragicomic.
ğîlatmak *v.t.* a determina să plângă.
ğîlatma-kúldúrme *s.* tragicomedie.
ğîlatuwğî *adj.* lamentabil.
ğîlatuwğî-kúldúrúwğí *adj.* tragicomic.
ğîlaw *s.* plâns; plânset.
ğîlawuk *adj.* plângăcios; plângăreţ; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
ğîlaytan *adj.* plângăcios; plângăreţ; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
ğîl-bağîl *adv.* din an în an; anual.
ğîlda *adv.* anual; pe an.
ğîldam *adj.* **1.** agil; sprinten; vioi. **2.** jucăuş; neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar.
ğîldamlîk *s.* **1.** agilitate; sprinteneală; vioiciune. **2.** neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie.
ğîldan-ğîlga *adv.* din an în an; anual.
ğîlga *s.* **1.** râu; fluviu. **2.** vale; bazin; luncă; păşune. // **•*Edíl ğîlgasî*** fluviul Volga.
ğîlga-ğumurankulagî *s. (bot.)* cornuţ-de-câmp *(lat., Cerastium arvense)*.
ğîlga-kalampîrtamîrî *s. (bot.)* călţunul-doamnei *(lat., Geum rivale)*.
ğîlga-karanfiltamîrî *s. (bot.)* călţunul-doamnei *(lat., Geum rivale)*.
ğîlga-karzagî *s. (zool.)* scoică-de-râu *(lat., Unio)*.
ğîlga-kuşótmegí *s. (bot.)* troscot-de-apă *(lat., Polygonum amfibium)*.
ğîlgaşîk *s.* pârâu.
ğîlga-şîrîldagî *s. (orn.)* greluşel de zăvoi *(lat., Locustella fluviatilis)*.
ğîlga-torsîgî *s. (bot.)* troscot-de-apă *(lat., Polygonum amfibium)*.
ğîlgîn *s. (bot.)* tamariscă; cătină *(lat., Tamarix germanica; Myrica germanica)*.
ğîlgîn-torgayî *s. (orn.)* vrabie persană *(lat., Passer pyrrhonotus)*.
ğîlgîrlîk *s.* **1.** agilitate; sprinteneală; vioiciune. **2.** neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie.
ğîlîm *s.* **1.** plasă; năvod; fileu. **2.** *(tehn.)* reţea. **3.** *(fig.)* bandă; ceată; clică; şleahtă. // **•*órímğek ğîlîmî*** păienjeniş; pânză de păianjen.
ğîlîmgakarşî *adj.* antigang.
ğîlînaturgan *adj.* încălzit repetitiv; reîncălzit.
ğîlîngan *adj.* încălzit; încins; dezmorţit.
ğîlînma *s.* încălzire. // **•*odanîñ ğîlînmasî*** încălzirea camerei.
ğîlînmak *v.i.* a se încălzi.
ğîlînuw *s.* încălzire; încingere; dezmorţire.
ğîlîşkan *adj.* mişcat; retras.
ğîlîşma *s.* mişcare; retragere.
ğîlîşmak *v.i.* a se mişca; a se retrage.
ğîlîşuw *s.* mişcare; retragere.
ğîlîtaberílgen *adj.* încălzit repetitiv; reîncălzit.
ğîlîtaberme *s.* încălzire repetitivă; reîncălzire.
ğîlîtabermek *v.t.* a încălzi repetitiv; a reîncălzi.
ğîlîtaturma *s.* încălzire repetitivă; reîncălzire.
ğîlîtaturmak *v.t.* a încălzi repetitiv; a reîncălzi.
ğîlîtaturuw *s.* încălzire repetitivă; reîncălzire.
ğîlîtmak *v.t.* a încălzi. // **•*bírtaa ğîlîtmak*** a reîncălzi. // **•*kalorifer ğîltmay*** caloriferul nu încălzeşte.
ğîlîz *adj.* debil; slab; plăpând.
ğîlîzlaşmak *v.i.* a slăbi.
ğîlîzlîk *s.* debilitate.
ğîlk *adj.* **1.** stricat; alterat. **2.** *(d. ouă)* clocit; alterat. // **•*ğîlk ğîmîrta*** ou clocit.
ğîlka *adj.* neamestecat; veritabil; pur; curat. // **•*ğîlka altîn*** aur veritabil.
ğîlkaytîmî *s.* aniversare.
ğîlkî **I.** *adj. (d. animale)* matur; adult. **II.** *s.* cal nedresat.
ğîllî *adj.* **1.** cald; călduros; termal; termic. **2.** căldură. // **•*ğîllî suw*** apă caldă.
ğîllîbergen *adj.* exotermic.
ğîllîk **I.** *adj.* **1.** de un an. **2.** anual; pe un an. **II.** *s.* **1.** anuar. **2.** retribuţie/salariu pe un an.
ğîllîsaklar *adj.* termoizolator; termoizolant. // **•*ğîllîsaklar/sîğaktutar íşe*** termos.
ğîllîtutkan *adj.* călduros.
ğîlpîldagan *adj.* licăritor; scânteietor; scăpărător.
ğîlpîldama *s.* **1.** scânteie. **2.** licărire; scânteiere; scăpărare.
ğîlpîldamak *v.i.* a licări; a scânteia; a scăpăra.
ğîlpîldaw *s.* **1.** scânteie. **2.** licărire; scânteiere; scăpărare.
ğîlpîldawğî *adj.* licăritor; scânteietor; scăpărător.
ğîlpîltî *s.* **1.** licărire; scânteiere; scăpărare. **2.** scânteie.
ğîltîragan *adj.* **1.** sclipitor; strălucitor; lucitor; lustruit; şlefuit. **2.** strălucit; eminent.
ğîltîramak *v.i.* a luci; a străluci; a sclipi. // **•*kúneş ğîltîray*** soarele străluceşte.
ğîltîratîlgan *adj.* lustruit; poleit; şlefuit.
ğîltîratîlmak *v.i.* a se lustrui; a se da luciu; a se şlefui.
ğîltîratma *s.* lustruire; lustru; şlefuire.

ğîltîratmak *v.t.* a lustrui; a da luciu; a face să lucească; a şlefui.
ğîltîratuw *s.* lustruire; lustru; şlefuire.
ğîltîratuwğî *s.* lustruitor; şlefuitor.
ğîltîraw *s.* poleială; sclipire; strălucire; lucire; lustru; luciu.
ğîltîrawlî *adj.* poleit; lustruit; şlefuit.
ğîltîrawuk *adj.* **1.** sclipitor; strălucitor; lucitor; lustruit; şlefuit. **2.** strălucit; eminent.
ğîltîr-beşparmakotî *s. (bot.)* sclipeț *(lat., Potentilla erecta)*.
ğîltîr-ğîltîr *adj.* sclipitor; strălucitor; lucitor; lustruit; şlefuit.
ğîltîrîm *s.* fulger; trăsnet. // •***ğîltîrîm túşmek/şakmak*** a trăsni; a fulgera. // •***ğîltîrîm uzaksîzga*** telegramă fulger.
ğîltîrîmday *adj.* fulgerător; iute; instantaneu.
ğîltîrîmlî *adj.* cu fulgere; fulgerat.
ğîltîrîmlîk *s. (fiz.)* paratrăznet.
ğîltîrîmparlagan *s. (fiz.)* paratrăznet.
ğîltîrîmşakkan *adj.* lovit de trăsnet; trăsnit.
ğîltîr-yas *s. (bot.)* linguriță-zânei *(lat., Fomes lucidus)*.
ğîmbîz *s.* pensetă.
ğîmbîzlama *s.* pensare.
ğîmbîzlamak *v.t.* a pensa.
ğîmbîzlangan *adj.* pensat.
ğîmbîzlanmak *v.i.* a se pensa.
ğîmbîzlaw *s.* pensare.
ğîm-ğîmşak *adj.* foarte moale.
ğîmîrta *s.* **1.** ou. **2.** *(anat.)* testicul. // •***ğîmîrta kîrkmak*** a tunde până şi lâna de pe ouă; a fi avar; a fi zgârcit. •***ğîmîrta sîtmak*** a sparge ouă. // •***ğîlk ğîmîrta*** ou clocit. •***ğîmîrta agî*** albuşul oului. •***ğîmîrta sarîsî*** gălbenuş de ou. •***suwda píşken ğîmîrta*** ou fiert.
ğîmîrtadan *adv.* de la ou; de la origini; ab ovo.
ğîmîrtaday *adj.* sub formă de ou; oviform; oval.
ğîmîrtadeñíşmesí *s.* incubație.
ğîmîrtakîrkkan *adj.* avar; zgârcit; zgârie-brânză.
ğîmîrtakîrkma *s.* avariție; zgârcenie.
ğîmîrtalî *adj.* **1.** outoare. **2.** *(med.)* malign.
ğîmîrtalîk *s.* **1.** cofraj pentru ouă. **2.** *(anat., bot.)* ovar.
ğîmîrtapíşímlí *adj.* sub formă de ou; oviform; oval.
ğîmîrtasîz *adj.* **1.** fără ouă; neoutoare. **2.** *(med.)* benign.
ğîmîrtaşekíllí *adj.* sub formă de ou; oviform; oval.
ğîmîrtaşîk *s. (biol., bot.)* ovul.
ğîmşak *adj.* **1.** moale. **2.** maleabil; flexibil. **3.** *(d. climă)* blândă. **4.** *(d. oameni)* blajin; blând. **5.** *(d. simțăminte etc.)* duios; dulce. **6.** *(fon.)* moale; palatal; mediu-palatal. // •***ğîmşak başlî*** blând. •***ğîmşak ğúreklí*** bun; milos. •***ğîmşak ses*** voce blândă. •***ğîmşak sigara*** țigări slabe. •***ğîmşak tartîkawaz/sessíz/únsúz*** *(lingv.)* consoană moale. •***ğîmşak tokîma*** finet. •***ğîmşak yastîk*** pernă moale. •***yúzí ğîmşak*** înțelegător; amabil.
ğîmşakbaş(lî) *s., adj.* capsoman; prost.
ğîmşakbaşlîk *s.* prostie; neghiobie.
ğîmşakğúrek(lí) *adj.* **1.** condescendent; amabil; prietenos; binevoitor. **2.** sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.
ğîmşakğúreklík *s.* **1.** condescendență; amabilitate; prietenie; bunăvoință. **2.** sensibilitate; delicatețe; afectuozitate; drăgălășenie.
ğîmşaklîk *s.* moliciune; parte moale.
ğîmşakpasiyet *adj.* amabil; prietenos; binevoitor.
ğîmşakpasiyetlík *s.* amabilitate; prietenie; bunăvoință.
ğîmşaktamak I. *adj. (fon.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **II.** *s. (anat.)* vălul palatului; omușor.
ğîmşaktañlay I. *adj. (fon.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **II.** *s. (anat.)* vălul palatului; omușor.
ğîmşama *s.* **1.** destindere; înmuiere. **2.** *(fon.)* înmuiere; palatalizare.
ğîmşamagan *adj.* inflexibil.
ğîmşamak A. *v.i.* **1.** a se înmuia; a deveni mai moale. **2.** *(d. fenomene ale naturii)* a se linişti; a se calma; a se potoli. **3.** *(fon.)* a se înmuia; a deveni palatal; a se palataliza. **B.** *v.t.* a persecuta; a oprima; a oropsi; a năpăstui; a asupri; a urgisi. // •***ğúregí ğîmşamak*** a i se înmuia inima.
ğîmşamama *s.* imuabilitate.
ğîmşamaykalgan *adj.* inflexibil.
ğîmşatîlgan *adj.* **1.** moale; destins; potolit; uşurat; maleabil; flexibil. **2.** *(tehn.)* amortizat. **3.** *(fon.)* înmuiat; palatalizat.
ğîmşatîlmak A. *v.i. (fon.)* a se înmuia; a deveni palatal; a se palataliza. **B.** *v.t. (tehn.)* a se amortiza.
ğîmşatma *s.* **1.** *(arte plastice)* estompă. **2.** *(fon.)* înmuiere; palatalizare.
ğîmşatmak *v.t.* **1.** a înmuia; a face mai moale. **2.** *(d. oameni)* a linişti; a calma; a potoli. **3.** *(tehn.)* a amortiza. **4.** *(fon.)* a înmuia; a palataliza.
ğîmşatuw *s. (tehn.)* amortizare.
ğîmşatuwğî *adj.* **1.** laxativ. **2.** *(tehn.)* amortizor.
ğîmşaw *s.* maleabilitate.
ğîñ *s. (fiziol.)* fecale lichide; conținutul intestinelor.
ğîpkîn *adj.* purpuriu; rubiniu.
ğîr I. *adj. (d. plante, pomi fructiferi)* sălbatic; păduret. **II.** *s.* melodie; cântec. // •***ğîr elma*** mere sălbatice. •***ğîrnî ğîrlagan soñ maga karap aldî*** după ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. •***ólmez ğîr*** cântec nemuritor.
ğîr- yeşíl-nogît *s. (bot.)* mazăre-sălbatică *(lat., Pisum elatius)*.
ğîr-alef *s. (bot.)* ovăz-sălbatic *(lat., Avena fatua)*.
ğîrantî *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
ğîraw *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
ğîrawğî *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
ğîrawşî *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
ğîr-gúl *s.* **1.** măceașă. **2.** *(bot.)* măceș; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina)*.
ğîr-ğîr *interj.* sfâr!; țâr!;
ğîrğîrbóğegí *s.* **1.** *(ent.)* greier *(lat., Grylloidea)*. **2.** *(ent.)* cicadă *(lat., Cicadidae)*.
ğîr-hardal *s. (bot.)* muştar-de-câmp; ridichioară *(lat., Sinapis arvensis)*.
ğîrîldama *s.* sfârâit; țârâit; cârâit.
ğîrîldamak *v.i.* a sfârâi; a țârâi; a cârâi.
ğîrîldaw *s.* sfârâit; țârâit; cârâit.
ğîrîltî *s.* sfârâit; țârâit; cârâit.
ğîrîr *adj.* guraliv; flecar.
ğîr-kendír *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum)*.
ğîr-kenevir *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum)*.
ğîr-keşír *s. (bot.)* morcov-sălbatic; ruşinea-fetei; buruiana-ruşinii *(lat., Daucus carota; Daucus silvestris)*.
ğîr-kînap *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum)*.
ğîrlak I. *adj.* strident. **II.** *s.* **1.** *(ent.)* greier *(lat., Grylloidea)*. **2.** *(ent.)* cicadă *(lat., Cicadidae)*.
ğîrlamak *v.i.* **1.** a cânta; a țârâi *(d. greier)*. **2.** a cânta. // •***ğîrnî ğîrlagan soñ maga karap aldî*** după ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. •***şeşekler ğîrlagangadîr*** florile sunt pentru cel care a cântat.
ğîrlatmak *v.t.* a determina să cânte.
ğîrlaw *s.* **1.** cânt; cântare. **2.** țârâire *(d. greier)*.
ğîrlawğî I. *adj.* cântător. **II.** *s.* cântăreț.
ğîrlî *adj.* melodic.
ğîr-mezeliye *s. (bot.)* mazăre-sălbatică *(lat., Pisum elatius)*.
ğîr-salata *s. (bot.)* salată-sălbatică; palma-tâlharului *(lat., Lactuca serriola)*.
ğîr-súle *s. (bot.)* ovăz-sălbatic *(lat., Avena fatua)*.
ğîrşî *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
ğîrtîk I. *adj. (d. țesături)* rupt; sfâşiat. **II.** *s.* ruptură *(la o țesătură)*.
ğîrtîk-pîrtîk *adj.* zdrențuit; ciopârțit.
ğîrtîlgan *adj.* sfâşiat; rupt.
ğîrtîlîp-dagîlgan *adj.* jerpelit; zdrențuit; tocit; uzat.
ğîrtîlîp-dagîlma *s.* jerpelire; zdrențuire; tocire; uzare.
ğîrtîlma *s.* rupere.
ğîrtîlmak *v.i. (d. țesături)* a se rupe; a se sfâşia.
ğîrtîluw *s.* rupere.
ğîrtkîş *s.* asasin; criminal.
ğîrtma *s.* rupere; sfâşiere.
ğîrtmak *v.t.* **1.** a rupe; a sfâşia *(o țesătură)*. **2.** a zgâria; a juli.
ğîrttan *s.* pitic; pigmeu.
ğîr-turup *s. (bot.)* ridiche-sălbatică *(lat., Raphanus raphanistrum)*.
ğîrtuw *s.* rupere; sfâşiere.
ğîrtuwğî *adj.* **1.** *(d. animale, păsări)* răpitor; prădător. **2.** *(d. oameni)* hrăpăreț; uzurpator. **3.** feroce; rapace; vorace. // •***ğîrtuwğî haywan*** animal de pradă. •***ğîrtuwğî kuşlar*** păsări răpitoare.
ğîrtuwğular *s., pl.* răpitoare; prădătoare.
ğîrtuwğuluk *s.* **1.** ferocitate. **2.** ferocitate; rapacitate; voracitate.
ğîr-yulaf *s. (bot.)* ovăz-sălbatic *(lat., Avena fatua)*.
ğîş *s.* pădure deasă; desiș; hățiș.
ğîva *s. (chim.)* mercur; hidrargir.
ğîvata *s. (tehn.)* bulon.
ğîygîn *adj.* dens; condensat; compact; intens; îngrămădire.
ğîygînlaş *s. (fiz.)* condensator.
ğîygînlaşkan *adj.* densificat;

condensat; compactat.
ğîygînlaşma *s.* densificare; condensare; compactare.
ğîygînlaşmak *v.i. (fiz.)* a se densifica; a se condensa; a se compacta.
ğîygînlaştîrîlgan *adj.* densificat; condensat; compactat. // ***•ğîygînlaştîrîlgan sút*** lapte condensat.
ğîygînlaştîrîlmak *v.i. (fiz.)* a se densifica; a se condensa; a se compacta.
ğîygînlaştîrma *s.* compactare; îndesare; îndopare.
ğîygînlaştîrmak *v.t. (fiz.)* a densifica; a condensa; a compacta.
ğîygînlaştîruw *s.* compactare; îndesare; îndopare.
ğîygînlaşuw *s.* densificare; condensare; compactare.
ğîygînlîk *s.* densitate; intensitate; îngrămădire.
ğîy-ğîy *interj.* chiț!;
ğîyildama *s.* chițăit.
ğîyîldamak *v.i.* a chițăi.
ğîyîldaw *s.* chițăit.
ğîyilgan *adj.* **1.** acumulat; concentrat; economisit. **2.** înmormântat; înhumat. **3.** păstrat; stocat. **4.** adunat; cules; strâns. **5.** pliat; extensibil. // ***•ğîyîlgan kapotalî*** *(tehn.)* decapotabil.
ğîyîlmak *v.i.* **1.** a se acumula; a se concentra; a se economisi; a se colecționa. **2.** a fi înmormântat; a fi înhumat. **3.** a fi adunat; a fi strâns; a se culege; a se recolta. **4.** a fi păstrat; a fi stocat.
ğîyîltî *s.* chițăit.
ğîyîm *s.* colecție.
ğîyîmğî *s.* colecționar.
ğîyîn *s.* **1.** adunare; reuniune. **2.** petrecere; sindrofie.
ğîyînlî *adj.* sărbătoresc. // ***•ğîyînlî kayîrlamak*** a serba.
ğîyîp-tertípleme *s.* compilație.
ğîyîp-tertíplengen *adj.* compilat.
ğîyîşkan *adj.* adunat; strâns; restrâns; concentrat; comasat.
ğîyîşmak *v.i.* a se aduna; a se strânge; a se restrânge; a se concentra; a se comasa.
ğîyîştîrîlgan *adj.* aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat.
ğîyîştîrîlmak *v.i.* a se aranja; a se ordona; a se rândui; a se orândui; a se organiza.
ğîyîştîrmak *v.t.* a aranja; a ordona; a rândui; a orândui; a organiza. // ***•toplap ğîyîştîrmak*** a compila. ***•úyní ğîyîştîrmak*** a strânge prin casă.
ğîyîştîruw *s.* aranjare; ordonare; rânduire; orânduire; organizare.
ğîyîştîruwlî *adj.* aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat.
ğîyişuw *s.* adunare; strângere; restrângere; concentrare; comasare.
ğîyk-ğîyk *interj.* **1.** scârț!; chiț!; **2.** piu-piu!; cip-cirip!;
ğîykîldagan-gómelek *s. (ent.)* strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi *(lat., Acherontia atropos)*.
ğîykîldama *s.* **1.** cântec de păsări. **2.** chițăit; piuit; scârțâit.
ğîykîldamak *v.i.* **1.** a scârțâi; a chițăi. **2.** a piui; a ciripi.
ğîykîldatmak *v.t.* **1.** a determina să scârțâie; a determina să chițăie. **2.** a determina să piuie; a determina să ciripească.
ğîykîldaw *s.* **1.** scârțâit; chițăit. **2.** piuit; ciripit; tril.
ğîykîltî *s.* **1.** scârțâit; chițăit. **2.** piuit; ciripit; tril.
ğîyma **I.** *adj.* **1.** pliant; pliabil; extensibil. **2.** prefabricat. **II.** *s.* **1.** adunare; culegere; strângere; recoltare. **2.** acumulare; concentrare; economisire. **3.** înmormântare; înhumare. **4.** păstrare; stocare. // ***•ğîyma úy*** casă prefabricată.
ğîymak *v.t.* **1.** a aduna; a strânge; a culege; a recolta. **2.** a acumula; a concentra; a economisi; a colecționa. **3.** a înmormânta; a înhuma. **4.** a păstra; a stoca. // ***•akîlîn ğîymak*** a-și aduna mințile; a se reculege. ***•bogazga ğîymak*** a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură; a-și ține gura; a răbda; a tolera. ***•ğîyîp salmak*** a pune la păstrare. ***•ğîyîp tertíplemek*** a compila. ***•mahsul ğîymak*** a recolta. ***•para ğîymak*** a strânge bani; a economisi. ***•sîpîra/nevale ğîymak*** a strânge masa.
ğîymatabî *s.* pliant; prospect.
ğîymayasaw *s.* prefabricare; prefabricat. // ***•ğîymayasaw yapmak*** a prefabrica.
ğîymayasawlî *adj.* prefabricat.
ğîyşam *adj.* dens; condensat; concis; compact; intens; îngrămădit.
ğîyşamlaşkan *adj.* densificat; condensat; compactat.
ğîyşamlaşma *s.* densificare; condensare; compactare.
ğîyşamlaşmak *v.i. (fiz.)* a se densifica; a se condensa; a se compacta.
ğîyşamlaştîrîlgan *adj.* densificat; condensat; compactat.
ğîyşamlaştîrîlmak *v.i. (fiz.)* a se densifica; a se condensa; a se compacta.
ğîyşamlaştîrma *s.* compactare; îndesare; îndopare.
ğîyşamlaştîrmak *v.t. (fiz.)* a densifica; a condensa; a compacta.
ğîyşamlaştîruw *s.* compactare; îndesare; îndopare.
ğîyşamlaşuw *s.* densificare; condensare; compactare.
ğîyşamlîk *s.* densitate; intensitate; îngrămădire.
ğîyuw *s.* **1.** acumulare; concentrare; economisire. **2.** înmormântare; înhumare. **3.** păstrare; stocare. **4.** adunare; culegere; strângere. // ***•ğîyuw sayîsî*** *(mat.)* numeral colectiv.
ğîyuwğî *s.* culegător; colector; acumulator. // ***•ğîyuwğunî totîrasîñîz mî?*** încărcați acumulatorul?;
ğîyuwlî *adj.* **1.** acumulat; concentrat; economisit. **2.** înmormântat; înhumat. **3.** păstrat; stocat. **4.** adunat; cules; strâns; recoltat.
ğîz *s. (bot.)* lemnul-Domnului; lemnuș; alimon *(lat., Artemisia abrotanum)*.
ğogalgan *adj.* pierdut; dispărut.
ğogalma *s.* pierdere; dispariție.
ğogalmak *v.i.* a se pierde; a dispărea.
ğogaluw *s.* pierdere; dispariție.
ğogetílgen *adj.* exterminat; anihilat.
ğogetmek *v.t.* **1.** a extermina; a anihila; a stârpi; a ucide. **2.** a ruina; a distruge; a doborî.
ğogetúw *s.* exterminare; anihilare.
ğogetúwğî *adj.* letal; nimicitor.
ğok **I.** *adj.* inexistent; absent. **II.** *adv.* nu. // ***•ğok bolmak*** a dispărea; a se duce pe gura lupului. ***•ğok etmek*** a nimici; a distruge; a zdrobi.
ğokbolgan *adj.* **1.** dispărut; distrus; exterminat; nimicit; stârpit. **2.** suprimat; anulat; revocat; desfăcut. **3.** inexistent; nul.
ğokboluw *s.* **1.** suprimare; anulare; revocare; desfacere. **2.** dispariție; distrugere; exterminare; nimicire; stârpire. **3.** inexistență; nulitate.
ğokew *s.* jocheu.
ğoklama *s.* **1.** examinare; inspecție; verificare; revizie; revizuire; control; ascultare; sondaj. **2.** apel. **3.** vizită; tură; raită; cutreierare; colindare; străbatere. **4.** sondare; iscodire; descoasere. **5.** eseu. **6.** verificarea existenței. // ***•bagaj man paşaport ğoklamasî*** controlul bagajelor și pașapoartelor. ***•ğoklama kartî*** carte de vizită. ***•ğoklama konşasî*** *(tehn.)* tablou de comandă. ***•ğoklama kulasî*** *(av.)* turn de control. ***•ğoklama lámbasî*** *(tehn.)* lampă de control. ***•ğoklama tamgasî*** contramarcă. ***•tenkîytlî ğoklama*** recenzie.
ğoklamağî *s.* **1.** examinator; inspector; verificator; revizor; controlor. **2.** eseist.
ğoklamağîlîk *s.* **1.** inspectorat. **2.** eseistică.
ğoklamak *v.t.* **1.** a examina; a inspecta; a verifica; a revizui; a controla; a asculta; a sonda. **2.** a face apelul. **3.** a sonda; a iscodi; a descoase. **4.** a verfica existența. **5.** a vizita; a tece pe la…; a face o tură; a da o raită; a cutreiera; a colinda; a străbate. // ***•at ğoklamak*** a nominaliza; a face apelul; a striga pe nume. ***•ğoklap turmak*** a da târcoale. ***•kol man ğoklamak*** a palpa; a scotoci; a scormoni. ***•zeminní ğoklamak*** a sonda terenul.
ğoklangan *adj.* **1.** examinat; inspectat; verificat; revizuit; controlat; ascultat; sondat. **2.** vizitat; cutreierat; colindat; străbătut. **3.** sondat; iscodit; descusut. **4.** căruia i s-a făcut apelul. **5.** căruia i s-a verficat existența.
ğoklanganyazî *adj.* cenzurat.
ğoklanmagan *adj.* necontrolat; neverificat; neinspectat.
ğoklanmak *v.i.* **1.** a fi vizitat; a fi cutreierat; a fi colindat; a fi străbătut. **2.** a fi sondat; a fi iscodit; a descusut. **3.** a i se face apelul. **4.** a fi examinat; a fi inspectat; a fi verificat; a fi revizuit; a fi controlat; a fi ascultat; a fi sondat. **5.** a i se verfica existența.
ğoklap-geşme *s.* abatere pe la…; trecere pe la…;
ğoklap-karaw *s.* test; testare.
ğoklaw *s.* **1.** examinare; inspecție; verificare; revizie; revizuire; control; ascultare; sondaj. **2.** apel. **3.** vizită; tură; raită; cutreierare; colindare; străbatere. **4.** sondare; iscodire; descoasere. **5.** eseu. **6.** verficarea existenței.
ğoklawğî *s.* **1.** examinator; inspector; verificator; revizor; controlor. **2.** bocitoare.
ğoklîk *s.* **1.** sărăcie; mizerie; lipsă; criză. **2.** inexistență; absență.
ğol **I.** *adj.* rutier. **II.** *s.* **1.** drum; cale; carosabil *(și fig.)*. **2.** *(tehn.)* conductă. **3.** călătorie; drum; voiaj. **4.** *(fig.)* metodă; mijloc; procedeu. **5.** *(fig.)* făgaș; cale; direcție. **6.** *(fig.)* direcție;

sens; scop. **7.** *(fig.)* sistem; normă. // •***aldîn/ğolîn kesmek*** a-i tăia calea; a-l tâlhări. •***ğol almak*** a-şi căuta de drum; a-şi face drum; a avansa. •***ğol bermek*** a ceda trecerea; a da prioritate *(auto.)*. •***ğol karamak*** a căuta o cale. •***ğol kóstermek*** a călăuzi; a îndruma. •***ğolda kalmak*** a rămâne pe drumuri. •***ğoldan şîgarmak*** a scoate de pe calea sa; a-i suci minţile; a-l perverti. •***ğoldan şîkmak*** a părăsi calea; a devia. •***ğolga ketírmek*** a aduce pe calea sa; a redresa; a ameliora. •***ğolga salmak*** a pune pe drumuri. •***ğolga şîkmak*** a porni la drum; a pleca. •***ğolga túşmek*** a porni la drum constrâns de împrejurări. •***ğolîn aşmak*** a-i croi cuiva drum; a-i deschide calea; a-i crea condiţii; a-l favoriza. •***ğolîn beklemek*** a aştepta sosirea cuiva. •***ğolîn kapatmak*** a-i închide calea; a-i bloca drumul. •***ğolîn kaybetmek*** a pierde drumul; a se rătăci. •***ğolîn kesíp tutmak*** a-l prinde; a-l intercepta. •***ğolîn kesmek*** a tăia drumul cuiva; a-i ţine drumul; a-l tâlhări. •***ğolîn kuwmak*** a călca pe urmele cuiva; a-i lua pilda. •***ğolîn şaşîrmak*** a greşi drumul; a se rătăci. •***ğolîna karamak*** a-şi vedea de drum. •***ğolîna kelmek*** a-şi regăsi calea; a se ameliora; a se îmbunătăţi. •***ğolîna salmak*** a pune la cale; a pregăti ceva; a aranja; a potrivi; a reglementa. •***ğollarda pápíş eskírtmek*** a-şi rupe papucii drumuri; a hoinări; a vagabonda. •***kardan ğol aşmak*** a croi drum prin zăpadă; a deszăpezi. •***orta ğol tutmak*** a ţine calea de mijloc; a fi moderat. •***tutağak ğolîn tapmak*** a-şi găsi calea; a se orienta. •***uzun ğol tepmek*** a bate mult drum/multă cale. •***yaman ğolga sapmak*** a o lua pe căi greşite. •***yañgîş ğoldan ketmek*** a urma o cale greşită. // •***asfaltlî ğol*** şosea. •***ayírîlgan ğollar*** drumuri despărţite. •***barîş ğolî man*** pe cale paşnică. •***basîn ğolî man*** prin presă. •***bír ğolî bar amma tar*** există o soluţie dar cu şanse mici. •***bo ğol taa kîska*** drumul acesta este mai scurt. •***bo ğolda*** în această direcţie; în acest sens. •***boş ğollar*** drumuri libere. •***bútún kún ğolda edík*** am călătorit toată ziua. •***dórt ğol awuzî*** intersecţie. •***eñ kîska ğol*** drumul cel mai scurt. •***geşen hapta ğolga şîktîk*** am pornit la drum săptămâna trecută. •***ğol arkadaşî*** tovarăş de drum. •***ğol asfalt*** drumul este asfaltat. •***ğol aşsañîz!*** permiteţi-mi să trec!; •***ğol başî*** *(transp.)* terminal; terminus; cap de linie. •***ğol ber*** cedează trecerea. •***ğol boyî*** parcurs; traiect. •***ğol geñíş*** drumul este lat. •***ğol káátí*** foaie de drum. •***ğol kartasî*** hartă rutieră. •***ğol kayday?*** cum e drumul?; •***ğol kayîtî*** itinerar. •***ğol meñkí edí*** eu aveam prioritate. •***ğol şantasî*** geamantan. •***ğol şebekesí*** reţea de drumuri. •***ğol tar*** drumul este îngust. •***ğol taşğol*** drumul este pietruit. •***ğol taygalak*** drumul este alunecos. •***ğolda şalîşmalar*** lucrări la carosabil. •***ğolda suwukladîm*** am răcit pe drum. •***ğolga kelír*** corigibil. •***ğolga kelmez*** incorigibil. •***ğolî man*** prin intermediul...; •***ğolîmnî şaşîrdîm*** m-am rătăcit. •***ğolîñîz aşîk bolsîn!*** drum bun!; •***ğolnîñ ortasî*** jumătatea drumului. •***hergún ğolga karap bekledík*** v-am aşteptat în fiecare zi cu ochii spre drum. •***herşiy ğolînda*** totul e în regulă. •***íşler ğolînda*** treburile sunt pe făgaşul cel bun. •***Kábe/Hağíler/Toban Ğolî*** *(astr.)* calea lactee; drumul robilor. •***kanun ğolî man*** pe cale legală. •***karşîdan kelgenge ğol ber*** prioritate pentru circulaţia din sens invers. •***kaytmaz ğol*** drum fără întoarcere. •***keşe-kúndúz hep ğolda*** zi şi noapte e pe drum. •***kestírme ğolî*** scurtătură. •***kîska ğol*** scurtătură. •***marebege ğol aşkan*** caz de război; casus belli. •***múbarek ğol*** calea sfântă. •***o ekí orman arasînda bír ğol bar*** între cele două păduri e un drum. •***ogîrlî ğollar!*** drum bun!; •***orta ğol*** via media; cale de mijloc. •***şatal ğol*** drum bifurcat. •***şîgar ğol*** mijloc de salvare. •***siyahat ğolî*** rută; itinerar. •***taa kîska bír ğol yok mî?*** nu există alt drum mai scurt?; •***takip etíleğek ğol*** rută. •***táliy ğol*** drum lateral. •***tekğónlí ğol*** drum cu sens unic. •***telege haleketíne kapalî ğol*** circulaţie interzisă din ambele sensuri. •***túz ğoldan uzaklaşkan*** aberant. •***túz ğoldan uzaklaşma*** aberaţie. •***uşsuz ğol*** drum fără sfârşit. •***úyge ayírî-ayírî ğollardan kayttîk*** ne-am întors acasă pe drumuri diferite. •***úyretme ğolî*** metodă de predare. •***uzun ğol*** drum lung. •***yañgîş ğoldasîñîz*** aţi greşit drumul.

ğolalgan *adj.* **1.** înaintat; avansat. **2.** ghidat; orientat. **3.** îndreptat spre...;

ğolaluw *s.* **1.** înaintare; avansare. **2.** ghidare; orientare. **3.** îndreptare spre...;

ğolaşkan *s.* antemergător.

ğolaşuw *s.* provocare; cauzare; determinare.

ğolayîrîşî *adj.* bifurcaţie; intersecţie.

ğolbaskan *s. (constr.)* cilindru; compresor *(pt. drumuri)*.

ğolbaşçî *s.* călăuză; conducător; coordonator; lide.

ğolbaşçîlîk *s.* călăuzire; conducere; coordonare.

ğolbílgen *adj.* înţelept; serios; sobru.

ğolbílme *s.* înţelepciune; seriozitate; sobrietate.

ğolburumî *s.* buclă; curbă; cotitură; turnantă; viraj.

ğoldangeşken *s.* drumeţ; trecător.

ğoldankaşuw *s.* derivă.

ğoldansapkan *adj.* abătut de la traseu; derivat.

ğoldansapma *s.* abatere de la traseu; derivă.

ğoldansapmaz *adj.* neclintit.

ğoldanşîgargan *adj.* seducător; tentant.

ğoldanşîgarma *s.* seducţie; tentaţie.

ğoldanşîgaruw *s.* momire.

ğoldanşîguw *s.* **1.** deraiere; deviere. **2.** pervertire; corupere; seducere.

ğoldanşîkkan *adj.* **1.** deraiat; deviat. **2.** pervertit; corupt; sedus.

ğoldanşîkma *s.* **1.** abatere de la traseu; deviere; toleranţă. **2.** corupţie; depravare; decădere.

ğoldaş *s.* tovarăş; camarad. // •***hayat ğoldaşî*** soţ; soţie; tovarăş de viaţă.

ğoldaşça *adv.* tovarăşeşte; colegial.

ğoldaşlîk *s.* tovărăşie; camaraderie.

ğoldaştay *adv.* tovarăşeşte; colegial.

ğoldeñíştírgen *adj.* cotit.

ğoldeñíştírmesí *s.* cotire.

ğol-erkáan *s.* **1.** comportare; conduită; atitudine. **2.** procedeu; modalitate; manieră.

ğolgaşîguw *s.* pornire la drum; plecare; ducă.

ğolgaşîkkan *adj.* pornit la drum; plecat.

ğolgatúşken *adj.* pornit la drum; plecat.

ğolgatúşúw *s.* pornire la drum; plecare.

ğolhaleketí *s.* circulaţie; trafic.

ğolîkuwulgan *adj.* luat drept model; imitat.

ğolînakelgen *adj.* **1.** ascultător; docil; cuminţit; astâmpărat; obedient; docil. **2.** orânduit; aranjat; ordonat; rânduit; rectificat; redresat; remediat; ameliorat; îndreptat; îmbunătăţit.

ğolînakelír *adj.* corigibil; remediabil.

ğolînakelmeme *s.* perversitate.

ğolînakelmez *adj.* **1.** pervers. **2.** incorigibil.

ğolînasalgan *adj.* reglementar.

ğolînasalîngan *adj.* **1.** aranjat; dispus. **2.** direcţionat; reglementat; canalizat; nimerit.

ğolînasaluw *s.* **1.** direcţionare; reglementare; canalizare; nimerire. **2.** dispunere; aranjare. **3.** îndreptare; îmbunătăţire. **4.** aranjament; aranjare; ordonare; rânduială; rectificare; redresare; reglementare; remediere.

ğolînda *postp.* pentru. // •***azatlîk ğolînda kayîp bolganlarga meñgí danlîk!*** glorie veşnică celor ce au pierit pentru libertate!; •***kutuluş ğolînda sogîşkanlar yaşasînlar!*** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!;

ğolîndan *postp.* prin; via.

ğolîndankaşkan *adj.* abătut de la traseu; derivat.

ğolîndanketken *adj.* sociabil; prietenos; comunicativ; chibzuit.

ğolîndanketmez *adj.* nesociabil; neprietenos; irascibil; nechibzuit; necomunicativ; certăreţ.

ğolîndanşîkkan *adj.* aberant.

ğolîndanşîkma *s.* aberaţie.

ğolînkaybetken *adj.* rătăcit; pierdut; încurcat.

ğolînşaşîrgan *adj.* rătăcit; pierdut; încurcat.

ğolkawuşmasî *s.* intersecţie de drumuri; răspântie; răscruce. // •***kaytkan ğolkawuşmasî*** sens giratoriu.

ğolkaybetmesí *s.* pierderea traseului; rătăcire; încurcare.

ğolkesken *s.* tâlhar; bandit.

ğolkesme *s.* tâlhărie; banditism.

ğolkóstergen *s.* **1.** ghid; călăuză; îndrumător; conducător. **2.** ghid; călăuză; îndrumător.

ğolkósterílgen *adj.* **1.** ghidat; călăuzit; îndrumat; condus. **2.** îndrumat; povăţuit.

ğolkósterme *s.* ghidare; călăuzire; îndrumare; conducere.

ğolkósterúw *s.* îndrumare; călăuzire;

orientare; conducere; îndreptare.
ğolkuwgan *s.* imitator.
ğolkuwmasî *s.* imitare; imitaţie.
ğollîk *s.* **1.** bani de drum. **2.** provizii pentru drum.
ğolmakasî *s.* intersecţie de drumuri; răspântie; răscruce.
ğolmasîrabî *s.* cheltuieli de călătorie.
ğolparasî *s.* bani de drum.
ğolparîs *s. (zool.)* tigru *(lat., Felis tigris)*.
ğolparîs-zambagî *s. (bot.)* crin-oranj-pătat *(lat., Lilium tigrinum)*.
ğolsayî *s.* criblură.
ğolsîramak *v.i.* a dori să pornească la drum; a duce dorul călătoriei.
ğolsîzkalgan *adj.* abuzat.
ğolsîzlîk *s. (jur.)* fărădelege; abuz.
ğolsîzlîkşî *adj.* nelegiuit.
ğolşakîltaşî *s.* criblură.
ğolşaşîrmasî *s.* pierderea traseului; rătăcire; încurcare.
ğol-şáre *s.* mijloc eficace; chip şi cale; soluţie. // ***•ğolîn-şáresín tapmak*** a afla chip şi cale; a găsi o soluţie.
ğolşî *s.* **1.** drumeţ. **2.** călător; pasager. // ***•bo pazarga ğolşîman*** pentru duminica aceasta sunt drumeţ. ***•ğolşî papîrî*** *(nav.)* pachebot. ***•ğolşî trení*** *(transp.)* tren personal.
ğolşîlîk *s.* drumeţie; călătorie; voiaj. // ***•ğolşîlîk etmek*** a călători; a voiaja. // ***•árúw ğolşîlîk!*** călătorie plăcută!; ***•ğolşîlîk ağensiyasî*** agenţie de voiaj. ***•yakşî ğolşîlîklar!*** drum bun!;
ğoltírsegí *s.* buclă; curbă; cotitură; turnantă; viraj.
ğolústí *adj.* în drum.
ğona *s.* cergă sub şaua calului; cioltar; şabracă; harşa.
ğondîrmak *v.t.* a determina să cioplească; a determina să sculpteze; a determina să cresteze.
ğongar *s.* talaş; rumeguş; aşchie.
ğongarlama *s.* rindeluire; răzuire.
ğongarlamak *v.t.* a rindelui; a răzui.
ğongarlangan *adj.* rindeluit; răzuit.
ğongarlanmak *v.i.* a se rindelui; a se răzui.
ğongarlaw *s.* rindeluire; răzuire.
ğongarlî *adj.* rindeluit; răzuit.
ğonîlgan *adj.* cioplit; sculptat; crestat.
ğonîlmak *v.i.* a se ciopli; a se sculpta; a se cresta.
ğonma *s.* cioplire; sculptare; crestare.
ğonmak *v.t.* a ciopli; a sculpta; a cresta.
ğontîlgan *adj.* cioplit; sculptat; crestat.
ğontîlmak *v.i.* a se ciopli; a se sculpta; a se cresta.
ğontma *s.* cioplire; sculptare; crestare.
ğontmak *v.t.* a ciopli; a sculpta; a cresta. // ***•taş ğontmak*** a ciopli în piatră.
ğontuw *s.* cioplire; sculptare; crestare.
ğontuwğî *s.* cioplitor; sculptor; gravor.
ğontuwğuluk *s.* cioplire; sculptură; gravură.
ğonuw *s.* cioplire; sculptare; crestare.
ğonuwğî *s.* **1.** cioplitor; sculptor; gravor. **2.** maşină de rindeluit.
ğonuwğuluk *s.* cioplire; sculptură; gravură.
ğoramak *v.t.* a cobi; a ursi; a prezice.
ğoraw *s.* cobeală; ursire; prezicere.
ğorawşî *s.* cobe; ursitor; prezicător.
ğorawşîlîk *s.* cobeală; ursire; prezicere.
ğorga *s.* **1.** trap. **2.** *(cal)* trăpaş.
ğorgalama *s.* trap.
ğorgalamak *v.i.* a merge la trap.
ğorgalatmak *v.t.* a determina să meargă la trap.
ğorgalaw *s.* trap.
ğorgalîk *s.* crescătorie de cai de rasă; herghelie.
ğorta/ğortma *s.* trap.
ğoşkî *s.* entuziasm.
ğoşkîn *adj.* entuziasmat.
ğoşkînlîk *s.* entuziasm; exuberanţă.
ğoşmak *v.i.* a se entuziasma; a se înflăcăra.
ğoştîrmak *v.t.* a entuziasma; a înflăcăra.
ğoştîruwğî *adj.* entuziasmant.
ğoşuw *s.* înflăcărare.
ğota *s. (anat.)* pulpă; gambă.
ğota súyegí *s. (anat.)* tibia; fluierul piciorului.
ğoyîlgan *adj.* **1.** deformat; distorsionat; strâmbat. **2.** interpretat greşit; denaturat; răstălmăcit.
ğoyîlma *s.* **1.** deformare; distorsioanare; strâmbare. **2.** interpretare greşită; denaturare; răstălmăcire.
ğoyîlmak *v.i.* **1.** a se deforma; a se distorsioana; a se strâmba. **2.** a fi interpretat greşit; a fi denaturat; a fi răstălmăcit.
ğoyîluw *s.* **1.** deformare; distorsioanare; strâmbare. **2.** interpretare greşită; denaturare; răstălmăcire.
ğoyma *s.* răstălmăcire; denaturare; alterare; strâmbare.
ğoymak *v.t.* **1.** a deforma; a distorsiona; a strâmba. **2.** a interpreta greşit; a denatura; a răstălmăci.
ğoytîlgan *adj.* pierdut; dispărut.
ğoytîlma *s.* pierdere; dispariţie.
ğoytîlmak *v.i.* a se pierde; a dispărea. // ***•şo arada ğoytîldî*** a dispărut într-o clipă.
ğoytîluw *s.* dispariţie.
ğoytkan *adj.* care pierde; pierdut. // ***•ğawluknî ğoytkan ettí*** a făcut batista pierdută.
ğoytma *s.* pierdere.
ğoytmak *v.t.* a pierde.
ğoytuw *s.* pierdere.
ğoyuw *s.* răstălmăcire; denaturare; alterare; strâmbare.
ğoz *adj.* **1.** *(d. pământ)* virgin. **2.** *(d. animale)* sălbatic.
ğóke *s. (bot.)* tei *(lat., Tilia sp.)*.
ğón *s.* direcţie; sens; parte. // ***•ğón bermek*** a da direcţia; a orienta. ***•uzaktan ğón bermek*** a teleghida. // ***•meğburiy ğón*** sens obligatoriu. ***•ters ğón*** direcţie opusă; revers.
ğónalgan *adj.* direcţionat; ghidat; orientat.
ğónberílgen *adj.* călăuzit; direcţionat; ghidat; orientat.
ğónberúw *s.* călăuzire; direcţionare; ghidare; orientare.
ğónberúwğî *adj.* călăuzitor.
ğónde *postp.* pe direcţia; înspre. // ***•kaysî ğónde?*** pe ce direcţie?;
ğónden *postp.* din direcţia; dinspre.
ğóndeş *adj. (mat.)* corespondent. // ***•ğóndeş aşílar/poşmaklar/şatlar*** *(mat.)* unghiuri corespondente.
ğóne *interj.* porneşte!; dă-i drumul!;
ğónegen *adj.* **1.** pus în mişcare; pus în funcţiune; deschis; început; pornit; inaugurat; iniţiat. **2.** orientat; îndreptat spre; condus; administrat; dirijat.
ğónelím *s.* **1.** orientare; direcţie; sens. **2.** *(bot.)* tropism.
ğónelíş **I.** *s.* **1.** orientare; direcţie; sens. **2.** *(gram.)* diateză. **II.** *s., adj. (gram.)* dativ. // ***•fiil/figel ğónelíşí*** *(gram.)* diateză. ***•ğónelíş kelíşí*** *(gram.)* cazul dativ. ***•ğúkletúw ğónelíşí*** *(gram.)* diateza factitivă. ***•kaytîm ğónelíşí*** *(gram.)* diateza reflexivă. ***•ortaklîk ğónelíşí*** *(gram.)* diateza de reciprocitate. ***•túp ğónelíşí*** *(gram.)* diateza activă. ***•túşúm ğónelíşí*** *(gram.)* diateza pasivă.
ğónelmek *v.i.* a tinde.
ğóneltmek *v.i.* a direcţiona; a se referi la...;
ğóneme *s.* pornire; punere în mişcare.
ğónemek *v.i.* a se orienta; a porni; a se îndrepta *(spre..., către...)*. // ***•kóyge dogrî ğónedík*** am pornit spre sat.
ğónerge *s.* circulară; dispoziţie *(scrisă)*.
ğóneşken *adj. (mat.)* convergent.
ğóneşme *s. (mat.)* convergenţă.
ğóneşmek *v.i.* a converge.
ğóneşúw *s. (mat.)* convergenţă.
ğónetílmek *v.i.* **1.** a fi orienta; a fi îndreptat spre; a fi condus; a fi administrat; a fi dirijat. **2.** a fi pus în mişcare; a fi pus în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
ğónetím *s.* conducere. // ***•ğónetím kuruluşî*** consiliu de conducere. ***•sîkî ğónetím*** *(pol.)* stare de asediu.
ğónetímğí *adj.* administrativ; de conducere; conducător.
ğónetken *s., adj.* conducător.
ğónetme *s.* dirijare; cârmuire; conducere; pornire; orientare; îndreptare.
ğónetmek *v.t.* **1.** a orienta; a îndrepta spre; a conduce; a administra; a dirija. **2.** a pune în mişcare; a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // ***•orkestranî kím ğónete?*** cine dirijează orchestra?;
ğónetmelík *s.* **1.** regulament; instrucţiuni. **2.** ghid; îndreptar. // ***•dogrîsîzga ğónetmelígí*** îndreptar ortografic. ***•teknik ğónetmelík*** instrucţiuni tehnice.
ğónetmen *s.* regizor. // ***•filmníñ ğónetmení*** regizorul filmului.
ğónetmenlík *s.* regie.
ğónetúw *s.* dirijare; cârmuire; conducere; pornire; orientare; îndreptare. **1.** dirijare; cârmuire; conducere; pornire; orientare; îndreptare. **2.** punere în mişcare; punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare; iniţiere.
ğónetúwğí *s.* conducător; administrator; coordonator; dirijor.
ğónetúwğúlúk *s.* conducere; administrare; coordonare; dirijare.
ğónetúwlí *adj.* dirijat; cârmuit; condus; pornit; orientat; îndreptat.
ğónew *s.* pornire; punere în mişcare.
ğónge *postp.* spre direcţia; înspre.
ğónínde *postp.* în direcţia; înspre.
ğónínden *postp.* din direcţia; dinspre.
ğónlí *adj.* cu direcţie; direcţionat. // ***•ekí ğónlí katnaw*** circulaţie în ambele sensuri.
ğóntapkan *adj.* ghidat; orientat.
ğóntem *s.* metodă; procedeu; mijloc; sistem.

ğóntembílímí *s. (fil.)* metodologie.
ğóntembílímlí *adj. (fil.)* metodologic.
ğóntemlí *adj.* metodic; cu metodă.
ğuguw *s.* alipire; aderare; molipsire; contaminare.
ğuguwğî *adj. (med.)* contagios; molipsitor; transmisibil.
ğuka *adj.* **1.** *(fig.)* subtil; inteligent; fin. **2.** subțire; îngust. **3.** mărunt; fin. **4.** *(fig.)* delicat; fin; sensibil. // ***•ğuka ğúreklí*** milos. ***•ğuka káát*** foiță.
ğukaayîrîlma *s.* nuanță.
ğukadan *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
ğukadan-ğukaga *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
ğukadanğukalagan *adj.* **1.** *(d. stil, vorbire, gesturi etc.) (pedant)* pedant; afectat; căutat. **2.** meticulos; minuțios; pedant; tipicar.
ğukadanğukalaw *s.* **1.** meticulozitate; minuțiozitate. **2.** pedanterie; afectare.
ğukaerínlí **I.** *adj.* **1.** cu elocință; elocvent; retoric. **2.** sfătos; subtil; rafinat. **II.** *s.* orator.
ğukaerínlík *s.* subtilitate; rafinament; elocință; elocvență; oratorie.
ğuka-ğelbege *s. (orn.)* pitulice grațioasă *(lat., Prinia gracilis)*.
ğuka-ğuka *adj.* foarte subțire; amănunțit; detaliat; meticulos.
ğukağúrek(lí) **I.** *adj.* sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos. **II.** *adj.* romantic.
ğukağúreklík *s.* **1.** sensibilitate; delicatețe; afectuozitate; drăgălășenie. **2.** romantism.
ğukakaálp(lí) *adj.* sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.
ğukakaálplík *s.* sensibilitate; delicatețe; afectuozitate; drăgălășenie.
ğukalagan *adj.* scrutător.
ğukalama *s.* analizare; cercetare; investigare; examinare; studiu. // ***•tayîf ğukalamasî*** analiză spectrală. ***•teknik ğukalama*** studiu tehnic.
ğukalamak *v.t.* a analiza; a cerceta; a investiga; a examina; a studia.
ğukalangan *adj.* analizat; cercetat; investigat; examinat; studiat.
ğukalanmagan *adj.* necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.
ğukalanmak *v.i.* a se analiza; a se cerceta; a se investiga; a se examina; a se studia.
ğukalanmaykalgan *adj.* necercetat; neexaminat; neinvestigat; nestudiat; neanalizat.
ğukalîk *s.* subțirime; amănunt; detaliu; finețe; rafinament; delicatețe.
ğukargan *adj.* **1.** *(fig.)* slăbit; diminuat; micșorat. **2.** subțiat.
ğukarma *s.* diminuare.
ğukarmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a slăbi; a se diminua; a se micșora. **2.** a se subția.
ğukartmak *v.t.* a subția; a micșora; a diminua.
ğukartuw *s.* subțiere; micșorare; diminuare.
ğukaruw *s.* diminuare.
ğuka-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice grațioasă *(lat., Prinia gracilis)*.
ğukkan *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil. // ***•ğukkan kastalîk*** *(med.)* boală contagioasă.
ğukma *s.* contaminare.
ğukmak *v.i.* **1.** a se asemăna; a aduce cu...; a se arunca în partea cuiva. **2.** a se alipi; a adera; a impregna. **3.** a trage *(spre cineva)*. **4.** a molipsi. // ***•ústúne ğukmak*** a se mula pe...;
ğukturmak *v.t.* a asemăna; a asemui.
ğul *s.* cergă sub șaua calului; cioltar; șabracă; harșa.
ğula *s.* butoi *(la armă)*.
ğular *s.* căpețea.
ğulguş *s.* **1.** corsar; pirat; haiduc; tâlhar; bandit. **2.** piraterie; haiducie; tâlhărie; banditism.
ğulguşluk *s.* banditism; haiducie; piraterie; tâlhărie.
ğulguşlukkaogîragan *adj.* prădat; tâlhărit.
ğulkka *s. (pol.)* colonie.
ğulkkağî *s.* colonist.
ğulkkağîgakarşî *s. (pol.)* anticolonialist.
ğulkkağîlîk *s.* colonialism.
ğulkkalaşkan *adj. (pol.)* colonizat.
ğulkkalaştîrîlgan *adj.* colonizat.
ğulkkalaştîrîlmak *v.i.* a se coloniza.
ğulkkalaştîrmak *v.t.* a coloniza.
ğulkkalaştîruw *s.* colonizare.
ğulkkalîk *adj.* colonial.
ğulkma *s.* **1.** smulgere. **2.** asuprire; exploatare. **3.** plivire; copilire. **4.** jefuire; jaf.
ğulkmak *v.t.* **1.** a smulge. **2.** a jumuli *(de pene)*. **3.** a jefui; a jupui *(de bani)*. **4.** a exploata. **5.** a plivi; a copili. // ***•ot ğulkmak*** a plivi buruieni.
ğulkulgan *adj.* **1.** smuls; exploatat; jefuit. **2.** asuprit; exploatat. **3.** jefuit; jupuit. **4.** plivit; copilit.
ğulkulmak *v.t.* **1.** a fi smuls; a fi jumulit. **2.** a fi jefuit; a fi jupuit; a fi exploatat. **3.** a fi asuprit; a fi exploatat. **4.** a fi plivit; a fi copilit.
ğulkum *s.* **1.** smulgere; jumulire. **2.** jefuire; exploatare. **3.** stat exploatat; colonie. **4.** plivire; copilire.
ğulkumluk *adj.* colonial.
ğulkunmak *v.i.* a se smulge.
ğulkuşmak *v.i.* a-și smulge părul reciproc; a se bate.
ğulkuwğî *s.* exploatator.
ğulkuwğuluk *s.* exploatare; aservire.
ğulluk *s.* prețul răscumpărării.
ğulma *s.* răscumpărare.
ğulmak *v.t.* a răscumpăra.
ğuluk *adj.* răscumpărat.
ğulungan *adj.* răscumpărat.
ğulunmak *v.i.* a fi răscumpărat.
ğuma *s. (cron., prsn.)* vineri. // ***•ğuma kúní*** ziua de vineri. ***•tínewún ğuma edí*** ieri a fost vineri.
ğumagúní *s. (cron.)* vineri.
ğumak *s.* **1.** scul; jurubiță; ghem; bobină. **2.** ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă; mister.
ğumaklamak *v.t.* a cocoloși; a face cocoloș.
ğumaklangan *adj.* cocoloșit.
ğumaklanma *s.* cocoloșire.
ğumaklanmak *v.i.* a se cocoloși; a se face cocoloș.
ğumaklanuw *s.* cocoloșire.
ğumaklî *adj.* enigmatic; misterios.
ğuman *s.* perlă; mărgăritar.
Gumane *s. (antrop. f., arab.)* "Perlă argintie".
ğumarlak *adj.* mototolit; șifonat; ponosit.
ğumarlama *s.* mototolire; șifonare; ponosire.
ğumarlamak *v.t.* a mototoli; a șifona; a ponosi.
ğumarlangan *adj.* mototolit; șifonat; ponosit.
ğumarlanma *s.* ponosire; mototolire.
ğumarlanmagan *adj.* neșifonabil. // ***•ğumarlanmagan kumaş*** *(text.)* stofă neșifonabilă.
ğumarlanmak *v.i.* a se mototoli; a se șifona; a se ponosi.
ğumarlanmaykalîr *adj.* neșifonabil.
ğumarlanmaz *adj.* neșifonabil.
ğumarlanuw *s.* ponosire; mototolire.
ğumarlaw *s.* mototolire; șifonare; ponosire.
ğumart *adj.* generos; darnic; filantrop.
ğumartení/ğumartesí *s. (cron.)* sâmbătă. // ***•búgún ğumartesí*** azi este sâmbătă. ***•tora sefer ğumartesí bar*** există cursă directă sâmbătă.
ğumartesígúní *s. (cron.)* sâmbătă.
ğumartlanmak *v.i.* a deveni generos; a deveni darnic.
ğumartlîk *s.* generozitate; dărnicie; filantropie.
ğumartşî *adj.* filantropic. // ***•ğumartşî kuruluş*** instituție filantropică.
ğumba *s. (iht.)* mihalț-de-mare *(lat., Molva molva)*.
ğumdurgan *adj.* care face să se închidă *(ochii, gura, pumnul)*.
ğumdurmak *v.t.* a determina să închidă *(ochii, gura, pumnul)*.
ğumduruwğî *adj.* care face să se închidă *(ochii, gura, pumnul)*. // ***•kóz ğumduruwğî*** orbitor.
ğum-ğuka *adj.* **1.** foarte subțire; foarte îngust. **2.** foarte delicat; foarte fin; extrafin; foarte sensibil.
ğumhur *s.* popor; populație.
ğumhurbaşkanî *s.* președintele republicii.
ğumhuriyet *s.* republică. // ***•ğumhuriyetníñ ilanî*** *(pol.)* proclamarea republicii. ***•ğumhuriyetníñ kuruluşî*** *(pol.)* instaurarea republicii.
ğumhuriyetşí *s., adj.* republican.
ğummak *v.t.* a închide *(ochii, gura, pumnul)*. // ***•hayatka kózlerín ğummak*** a închide ochii; a muri. ***•kóz ğummak*** a închide ochii; a trece cu vederea. // ***•awuzuñnî ğum!*** închide gura!;
ğumruşka *s. (bot.)* lucernă *(lat., Medicago sativa)*.
ğumuk *adj. (d. ochi, gură, pumn)* închis.
ğumukkóz *adj.* neștiutor; neinstruit; incult; ignorant.
ğumukkózlík *s.* neștiință; incultură; ignoranță.
ğumukşî *s. (bot.)* salbă-moale; vonicer *(lat., Evonymus europaea)*.
ğumulgan *adj. (d. ochi, gură, pumn)* închis.
ğumulmak *v.i. (d. ochi, gură, pumn)* a se închide.
ğumuran *s. (zool.)* șoarece-de-câmp; popândău; poponeț; chinț *(lat., Citellus sp.)*.
ğumurankulagî *s. (bot.)* struna-cocoșului *(lat., Cerastium fontanum; Cerastium perfoliatum)*.
ğumurankulagî, dak- *s. (bot.)* cornuț-de-munte *(lat., Cerastium alpinum)*.
ğumurankulagî, ğîlga- *s. (bot.)* cornuț-de-câmp *(lat., Cerastium arvense)*.
ğumurduk *s.* **1.** *(geol.)* concrețiune; sinter. **2.** nodul. **3.** pumn. **4.** violență; brutalitate; teroare. // ***•ğumurdugun kóstermek*** a arăta cuiva pumnul; a-l amenința. ***•ğumurduk atmak*** a da pumni; a

buşi. •***ğumurdukka gúwenmek*** a se bizui pe forța pumnului; a fi violent.
ğumurdukaşagan *adj.* lovit cu pumnul; bătut; bușit.
ğumurdukatuw *s.* lovire cu pumnul; bătaie; bușeală.
ğumurdukkagúwengen *adj.* violent; brutal.
ğumurdukkagúwenúw *s.* violență; brutalitate; argumentul pumnului.
ğumurdukkóstergen *adj.* amenințător.
ğumurdukkósterílgen *adj.* amenințat; intimidat.
ğumurdukkósterúw *s.* amenințare; intimidare.
ğumurdukwurulgan *adj.* lovit cu pumnul; bătut; bușit.
ğumurdukwuruw *s.* lovire cu pumnul; bătaie; bușeală.
ğumuş *s.* sarcină; misiune; îndatorire; obligație.
ğumuşka *s.* **1.** moșmoană. **2.** *(bot.)* moșmon *(lat., Mespilus germanica).*
ğumuşkasî, dak- *s. (bot.)* bărcoace *(lat., Cotoneaster integerrima).*
Ğuneyit *s. (antrop. m., arab.)* "Tânăr luptător".
ğupar *s.* miros de mosc; cabargă.
ğuparotî *s. (bot.)* frăguliță; moscușor *(lat., Adoxa moschatellina).*
ğupar-ógízí *s. (zool.)* bou-moscat *(lat., Ovibos moschatus).*
ğupar-sîğawulî *s. (zool.)* bizam; ondatra *(lat., Ondatra zibethica).*
ğurt *s.* **1.** țară natală; patrie. **2.** cămin. **3.** ținut; loc. **4.** iurtă; cort. // •***ğurt atasî*** părintele patriei. •***ğurt ğanlîsî*** animal domestic. •***ğurt sagînuwî*** dor de patrie. •***ğurt satuw*** trădare de patrie. •***ğurt súygúsí*** dragoste de țară. •***talebeler/úyrenğí ğurtî*** cămin studențesc. •***terk-í dúniya ğurtî*** schit. •***tuwma ğurtum*** țara mea de baștină.
ğurtayîrgan *adj.* statornicit.
Ğurtluk *s. (topon.)* Onogur *(Dobrich, Bulgaria).*
ğurtsuragan *adj.* nostalgic.
ğurtsurama *s.* **1.** nostalgie. **2.** dor de casă; dor de patrie.
ğurtsuramak *v.i.* a-i fi dor de casă; a-i fi dor de patrie.
ğurtsuraw *s.* **1.** nostalgie. **2.** dor de casă; dor de patrie.
ğurtsuz *s.* apatrid.
ğurtsuz-yuwasîz *adj.* fără locuință; fără cămin; fără patrie.
ğurtsúygen *s., adj.* patriot.
ğurtsúyúw *s.* patriotism; civism.
ğurtşúnas *s., adj.* patriot.
ğurtşúnaslîk *s.* patriotism.
ğurttaş *s.* compatriot; concetățean.
ğurttaşlîgînalgan *adj.* naturalizat; încetățenit.
ğurttaşlîk *s.* cetățenie. // •***ğurttaşlîgîn bermek*** a-i acorda cetățenia; a-l naturaliza.
ğurttuwma I. *adj.* **1.** local; din partea locului. **2.** autohton; indigen. **II.** *s.* localnic; băștinaș.
ğurt-yuwa *s.* țară natală; patrie.
ğuşa *s., adj.* ocru.
ğut *s.* **1.** *(text.)* iută. **2.** criză; foamete; lipsuri; insuficiență. **3.** intemperie; vreme rea. **4.** recoltă slabă.
ğutar *adj.* răbdător; îndurător.
ğutatan *adj.* răbdător; îndurător.
ğutawuyma *s.* înfulecare.
ğutawuymak *v.t.* a înfuleca.
ğutkanday *adj.* suportabil; tolerabil.
ğutkunmak *v.i.* **1.** a înghiți în sec. **2.** *(fig.)* a se reține; a se abține de la ceva; a-și înfrâna o dorință; a se stăpâni.
ğutlak *s. (anat.)* faringe; gâtlej.
ğutlî *adj.* insuficient.
ğutmak *v.t.* **1.** a înghiți. **2.** a răbda; a tolera; a suporta *(o nedreptate, o necuviință etc.).* **3.** a crede o minciună; a lua drept bună; a lua drept adevăr. // •***dolma ğutmak*** a înghiți gălușca; a se păcăli. •***ğalmap ğutmak*** a înfuleca; a hăpăi. •***hapnî ğutmak*** a înghiți hapul; a se păcăli. •***kan/kúl ğutmak*** a tăcea și a le trage; a tăcea și a înghiți. •***kazîk ğutkanday ğúrmek*** a umbla țanțoș. •***lafîn ğutmak*** a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură; a-și ține gura. •***tílín ğutmak*** a-și înghiți limba; a-i pieri graiul. •***toprak ğutmak*** a înghiți pământ; a mușca pământul.
ğutmama *s.* intoleranță.
ğutmaz *adj.* intolerant.
ğutuk *s.* gurmand; mâncăcios.
ğutukluk *s.* voracitate.
ğutulawuygan *adj.* înfulecat.
ğutulmaz *adj.* insuportabil; intolerabil.
ğutum *s.* înghițitură; sorbitură; dușcă. // •***bír ğutum suw*** o înghițitură de apă.
ğutum-ğutum *adv.* înghițitură cu înghițitură.
ğutumlama *s.* sorbire.
ğutumlamak *v.t.* a bea cu înghițituri mici; a sorbi.
ğutumlangan *adj.* sorbit.
ğutumlaw *s.* sorbire.
ğutup *adv. (med.)* pe cale bucală.
ğuwa *s. (bot.)* arpagic; ai-de-ciorbă *(lat., Allium schoenoprasum).*
ğuwaş *adj.* **1.** blând; blajin; pașnic; indulgent. **2.** *(d. oameni)* moale. // •***ğuwaş kíşí*** om blând.
ğuwaşlîk *s.* indulgență; blândețe. // •***atnîñ ğuwaşlîgî*** blândețea calului.
ğuwdurmak *v.t.* a determina să spele.
ğuwgak *s. (orn.)* găinușă de baltă; corlă *(lat., Gallinula chloropus).*
ğuwgan *adj.* spălător; care spală.
ğuwguş *adj.* spălător pentru vase.
ğuwma *s.* spălare.
ğuwmak *v.t.* a spăla. // •***arkasîn ğuwmak*** a se îmbăia. •***betín/yúzún ğuwmak*** a se spăla pe față. •***kír/şamaşîr ğuwmak*** a spăla rufe. •***kollarîn ğuwmak*** a se spăla pe mâini; a-și spăla mâinile cu apă. •***kol-yúz ğuwmak*** a se spăla pe mâini și pe față. •***sawut ğuwmak*** a spăla vase. // •***anterímní dolapka ğuwup, úytúlep saldîm*** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o și am călcat-o. •***Esma turganî man betín ğuwa*** Esma se spală pe față cum se scoală. •***maşinamnî ğuwarsîñîz mî?*** vreți să-mi spălați mașina?;
ğuwuk *s.* aluviune.
ğuwulgan *adj.* **1.** spălat. **2.** lavabil.
ğuwulma *s.* spălare.
ğuwulmak *v.i.* a fi spălat. // •***suwuk suw man ğuwula*** se spală cu apă rece.
ğuwuluw *s.* spălare.
ğuwunduk *s.* lături; spălătură; zoaie; scursori.
ğuwunma *s.* spălare; baie. // •***ğuwunma bólmesî*** spălător; baie. •***ğuwunma odasî*** cameră de baie. •***ğuwunma sabînî*** săpun de baie.
ğuwunmak *v.i.* a se spăla.
ğuwunuw *s.* spălare; baie.
ğuwura-ğuwura *adv.* în fagă; în pas alergător.
ğuwurma *s.* alergare. // •***maraton ğuwurmasî*** cursa de maraton. •***úş biñ metre engellí ğuwurmasî*** *(sport)* cursa de trei mii metri obstacole. •***yúz metre engellí ğuwurmasî*** *(sport)* cursa de alergare o sută metri garduri.
ğuwurmak *v.i.* a fugi; a alerga. // •***ekí koyannîñ artîndan ğuwurmak*** a fugi după doi iepuri deodată. •***yardîmîna/imdatîna ğuwurmak*** a sări în ajutorul cuiva.
ğuwurtmak *v.t.* a determina să fugă; a determina să alerge.
ğuwuruklagan *adj.* alergător.
ğuwuruklamak *v.i.* a fugi; a alerga.
ğuwuruşmak *v.i.* a alerga laolaltă; a fugi laolaltă.
ğuwuruw *s.* alergare; cursă.
ğuwuruwğî *s. (sport)* alergător.
ğuwuwlî *adj.* spălat.
ğuyruk I. *adj.* iute de picior; sprinten; agil. **II.** *s.* cal de rasă; trăpaș.
ğuyrukluk *s.* **1.** creșcătorie de cai de rasă; herghelie. **2.** agilitate; sprinteneală.
ğúgen *s.* frâu.
ğúgenleme *s.* punere în frâu; strunire.
ğúgenlemek *v.t.* **1.** a pune frâu; a ține în frâu *(mai ales cai).* **2.** *(fig.)* a struni; a frâna; a stăpâni *(persoane).*
ğúgenlengen *adj.* ținut în frâu; strunit.
ğúgenlenmek *v.i.* a fi ținut în frâu; a fi strunit.
ğúgenlew *s.* punere în frâu; strunire.
ğúgenlí *adj.* ținut în frâu; strunit.
ğúgensíz *adj.* dezmățat; desfrânat. // •***ğúgensíz kiyip*** orgie.
ğúgensízlík *s.* dezmăț; desfrâu.
ğúgúm *s.* obligație; sarcină; însărcinare.
ğúgúmlí *adj.* obligat; însărcinat.
ğúgúndúrme *s.* aservire; supunere; înrobire; subjugare.
ğúgúndúrmek *v.t.* **1.** a supune; a subjuga. **2.** a determina să se îndoaie; a determina să se încovoaie; a determina să se aplece. **3.** a determina să se închine cuiva; a determina să se încline în fața cuiva.
ğúgúndúrúw *s.* aservire; supunere; înrobire; subjugare.
ğúgúngen *adj.* **1.** supus; subjugat. **2.** îndoit; încovoiat; aplecat. **3.** închinat; înclinat.
ğúgúnme *s.* **1.** aplecare; plecare; înclinare. **2.** *(geogr., mat.)* înclinație.
ğúgúnmek *v.i.* **1.** a se supune; a fi subjugat. **2.** a se îndoi; a se încovoia; a se apleca. **3.** a se închina cuiva; a se înclina în fața cuiva. // •***tíz ğúgúnmek*** a cădea în genunchi; a îngenunchea.
ğúgúnúw *s.* **1.** supunere; subjugare. aplecare; plecare; înclinare. **2.** *(geogr., mat.)* înclinație. îndoire; încovoiere; aplecare. **3.** închinare; înclinare.
ğúgúre *s. (bot.)* sorg; mătură; meitătăresc *(lat., Sorghum vulgare).*
ğúgúre, tatlî- *s. (bot.)* sorg; mătură *(lat., Sorghum saccharatum).*

ğúk *s.* **1.** greutate; încărcătură; sarcină. **2.** *(fig.)* povară; apăsare; trudă. // **•*ğúk bolmak*** a fi povară cuiva. // **•*atnîñ ğúgí*** încărcătura calului. **•*ğúk haywanî*** animal de tracţiune. **•*ğúk katarî*** *(transp.)* tren de marfă. **•*ğúk maşinasî*** camion. **•*ğúk papîrî*** *(nav.)* cargobot. **•*ğúk senetí*** *(transp.)* conosament.

ğúkawdargan *s. (tehn.)* basculantă. // **•*ğúkawdargan kamiyon*** autobasculantă.

ğúkğíbergen *s.* expeditor.

ğúkkabletken *s.* destinatar.

ğúkkótergen *s. (tehn.)* macara.

ğúklegen *s.* încărcător.

ğúklem *s. (gram.)* predicat.

ğúkleme *s.* **1.** încărcare; transbordare; imputare. **2.** învestire; însărcinare. **3.** *(fin.)* poliţă. // **•*gúwenğe ğúklemesí*** poliţă de asigurare.

ğúklemek *v.t.* **1.** a încărca; a împovăra *(şi fig.)*. **2.** *(d. o vină, acuzaţie)* a arunca; a da. **3.** a învesti; a însărcina. // **•*íşíne ğúklemek*** a-l pune la treabă; a-l învesti; a-l însărcina.

ğúklemlí *adj. (gram.)* predicativ.

ğúklengen *adj.* **1.** încărcat. **2.** învestit; însărcinat.

ğúklenmek *v.i.* a se încărca.

ğúkletmek *v.t.* a trasa o sarcină.

ğúkletúw I. *adj. (gram.)* factitiv. **II.** *s.* încărcare. // **•*ğúkletúw ğónelíşí*** *(gram.)* diateza factitivă.

ğúkletúwğí *s.* încărcător.

ğúklew *s.* **1.** încărcare; transbordare; imputare. **2.** învestire; însărcinare. **3.** *(fin.)* poliţă.

ğúklí *adj.* **1.** încărcat. **2.** *(d. femei)* gravidă; însărcinată.

ğúmle I. *adj.* întreg; tot. **II.** *s.* **1.** *(gram.)* frază; propoziţie; expresie; locuţiune. **2.** sistem. // **•*ğúmle álem*** toată lumea. **•*ğúmle felş*** *(med.)* paralizie generală. **•*ğúmleníñ ifade etken manasî*** sensul exprimat de propoziţie.

ğúmlelí *adj.* sistematic.

ğúmleşík *s. (gram.)* propoziţie. // **•*baylî ğúmleşíkler*** *(gram.)* propoziţii coordonatoare. **•*bolîmlî ğúmleşík*** *(gram.)* propoziţie afirmativă. **•*bolîmsîz ğúmleşík*** *(gram.)* propoziţie negativă. **•*karşîtlî ğúmleşík*** *(gram.)* propoziţie adversativă. **•*nispet ğúmleşígí*** *(gram.)* propoziţie relativă. **•*şartsaluwğî ğúmleşík*** *(gram.)* propoziţie condiţională.

ğúmletertíp *s.* sistem; ansamblu de elemente.

ğúmleurkan *s.* sistem; ansamblu de elemente.

ğúmşúldegen *adj.* **1.** amorţit; înţepenit; care produce furnicături. **2.** care forfoteşte; care mişună; care colcăie.

ğúmşúldeme *s.* **1.** furnicare; furnicătură; amorţire; amorţeală; înţepenire. **2.** forfotă; mişunare; colcăială.

ğúmşúldemek *v.i.* **1.** a furnica; a amorţi; a înţepeni. **2.** a forfoti; a mişuna; a colcăi.

ğúmşúldew *s.* **1.** furnicare; furnicătură; amorţire; amorţeală; înţepenire. **2.** forfotă; mişunare; colcăială.

ğúmşúldewğí *adj.* care produce furnicături; amorţitor.

ğúmşúltí *s.* **1.** furnicare; furnicătură; amorţire; amorţeală; înţepenire. **2.** forfotă; mişunare; colcăială.

ğúmúle I. *adj.* formic. **II.** *s. (ent.)* furnică *(lat., Formicidae)*.

ğúmúle, ak- *s. (ent.)* termită; furnică-albă *(lat., Isoptera)*.

ğúmúleğí *s. (zool.)* furnicar *(lat., Myrmecophaga jubata)*.

ğúmúlelí *adj.* plin de furnici; furnicos.

ğúmúlelík *s.* furnicar.

ğún *s.* lână. // **•*ğún batik*** batic de lînă. **•*ğún órúwí*** tricotaj de lână. **•*ğún şorap*** ciorapi de lână.

ğúnden *adj.* de lână. // **•*ğúnden atkî*** fular de lână.

ğúndiy *adj.* lânos; cu aspect de lână.

ğúnğí *s.* lânar; negustor de lână.

ğúnğúlúk *s.* lânărie; magazin de lână.

ğún-kesteresí *s. (bot.)* urechea-iepurelui *(lat., Stachys lanata)*.

ğúnlí *adj.* de lână; cu lână; lânos; cu aspect de lână. // **•*ğúnlí kumaş*** *(text.)* stofă de lână.

ğúnlí-oymakotî *s. (bot.)* degeţel-lânos *(lat., Digitalis lanata)*.

ğúnlí-yúksúkotî *s. (bot.)* degeţel-lânos *(lat., Digitalis lanata)*.

ğúnotî *s. (bot.)* firicică; cenuşie; mucezică; lânărică *(lat., Filago germanica)*.

ğúnsúz *adj.* fără lână.

ğúntaragan *s. (tehn.)* darac.

ğúppe *s.* robă; togă; pelerină.

ğúr *interj.* **1.** poftim înăuntru!; **2.** *(mil.)* marş!;

ğúregíatkan *adj.* înfiorat.

ğúregíboşagan *adj.* despovărat.

ğúregífaragatlaşkan *adj.* despovărat.

ğúregígeñíş *adj.* generos; mărinimos; milostiv; darnic.

ğúregíğangan *adj.* **1.** chinuit; îndurerat; suferind. **2.** milostiv; milos; îndurător; compătimitor.

ğúregíğîmşak *adj.* sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.

ğúregíğuka *adj.* sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.

ğúregíhoplagan *adj.* înfiorat.

ğúregíkarargan *adj.* posomorât; mâhnit; întristat.

ğúregíkaytkan *adj.* scârbit; dezgustat.

ğúregíkurtlî *adj.* invidios; gelos; pizmaş.

ğúregínaşkan *adj.* descărcat; răcorit.

ğúregíndengeşírúw *s.* îndrăgire.

ğúregíneğatkîzdîrgan *s.* simpatizant.

ğúregíneğatkîzdîrma *s.* simpatie.

ğúregíterbelgen *adj.* înfiorat.

ğúrek *s.* **1.** *(anat.)* inimă; cord. **2.** *(fig.)* curaj; bărbăţie. **3.** *(fig.)* milă; compătimire; îndurare. // **•*ğúregí atmak*** a-i bate inima; a-i zvâcni inima; a-i sălta inima. **•*ğúregí awuzuna kelmek*** a-i sări inima din loc; a se speria. **•*ğúregí ğanmak*** a-l frige la inimă; a îndura o mare suferinţă morală; a-i fi milă; a compătimi. **•*ğúregí geñíş bolmak*** a avea o inimă largă; a fi generos. **•*ğúregí ğîmşamak*** a i se înmuia inima. **•*ğúregí kararmak*** a-şi face inimă rea; a pune la inimă; a-şi face sânge rău; a se posomorî; a se întrista. **•*ğúregí kaytmak*** a se simţi greu la inimă; a i se apleca; a-i veni greaţă. **•*ğúregí may baylamak*** a-l unge la inimă. **•*ğúregí parşalanmak*** a i se frânge inima. **•*ğúregí semírmek*** a-i creşte inima. **•*ğúregí teprenmek*** a-i zvâcni inima; a tresări. **•*ğúregín aşmak*** a-şi deschide inima; a-şi descărca sufletul. **•*ğúregín boşatmak/faragatlaştîrmak*** a-şi uşura inima; a-şi despovăra inima; a-şi răcori inima. **•*ğúregín kaytarmak*** a-i întoarce cuiva stomacul pe dos; a-l degusta; a-l scârbi. **•*ğúregínden geşírmek*** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. **•*ğúregínden ketmemek*** a nu avea pe cineva la inimă; a nu-l suferi. **•*ğúregíne kurt túşmek*** a i se vârî un vierme la inimă; a fi chinuit de griji. **•*ğúregíne suw sepmek*** a-i răcori inima; a-l consola. **•*ğúrek kîzdîrmamak*** a nu fi cu inima împăcată; a se îndoi. // **•*bar mî sende o ğúrek?*** ai curajul acesta?; **•*ğúregím atîla*** am palpitaţii. **•*ğúregím kaytîp kusaman*** am greţuri şi vomit. **•*ğúregíñ kara bolsa*** dacă ai ceva pe suflet. **•*ğúrek ağîsî*** *(med.)* durere de inimă. **•*ğúrek doktorî*** cardiolog. **•*ğúrek şabalanmasî*** *(med.)* palpitaţie. **•*ğúrek tepmesí*** *(med.)* şoc apexian; impuls cardiac.

ğúrekalgan *adj.* **1.** alinat; dezmierdat; consolat. **2.** îmbărbătat.

ğúrekalmagan *adj.* neconsolat.

ğúrekaşuw *s.* descărcare; răcorire.

ğúrekattîrgan *adj.* înfiorător.

ğúrekatuwî *s.* zvâcnirea inimii; tresărire; înfiorare.

ğúrekbergen *adj.* mângâietor; alintător.

ğúrekberílgen *adj.* **1.** îmbărbătat. **2.** alintat; dezmierdat; consolat.

ğúrekberúw *s.* mângâiere; alintare; consolare; îmbărbătare.

ğúrekbílímğísí *s.* cardiolog.

ğúrekbílímí *s.* cardiologie.

ğúrekboşatmasî *s.* despovărare.

ğúrekdayanîr *adj.* suportabil; tolerabil.

ğúrekdayanmaz *adj.* insuportabil; intolerabil; irezistibil.

ğúrekfaragatlamasî *s.* despovărare.

ğúrekgeñíşlígí *s.* generozitate; mărinimie; milostivire; dărnicie.

ğúrekğakkan *adj.* sfâşietor; chinuitor; cumplit.

ğúrekğakma *s.* chinuire.

ğúrekğanmasî *s.* **1.** chin; durere; suferinţă. **2.** compătimire; milostivire.

ğúrekğîmşaklîgî *adj.* sensibilitate; delicateţe; afecţiune.

ğúrekğukalîgî *adj.* sensibilitate; delicateţe; afecţiune.

ğúrekhoplamasî *s.* zvâcnirea inimii; înfiorare.

ğúrekhoplatkan *adj.* înfiorător.

ğúrekkararmasî *s.* posomorâre; mâhnire; înfiorare.

ğúrekkarartkan *adj.* supărător; întristător.

ğúrekkaytargan *adj.* scârbos; dezgustător; respingător; abject.

ğúrekkaytkanşîk *adv.* până la dezgust; ad nauseam.

ğúrekkaytmasî *s.* repulsie; scârbă; silă; dezgust; greaţă.

ğúrekkeğatkan *adj.* plăcut; agreabil; îmbucurător.

ğúrekkeğatmaz *adj.* neplăcut; dezagreabil; neliniştitor.

ğúrekkîzdîrmagan *adj.* neîncrezător; bănuitor; dubios; incert; nesigur;

sceptic; straniu; susceptibil; suspect; suspicios.
ğúrekkîzdîrmama *s.* îndoială; neîncredere; nesiguranță; dubiu; scepticism; susceptibilitate; suspectare; suspiciune.
ğúrekkîzdîrmaz *adj.* îndoielnic; veros.
ğúreklendírme *s.* încurajare; îmbărbătare.
ğúreklendírmek *v.t.* a încuraja; a îmbărbăta.
ğúreklendírúw *s.* încurajare; îmbărbătare.
ğúreklengen *adj.* care a prins inimă; care a căpătat curaj.
ğúreklenmek *v.i.* a prinde inimă; a căpăta curaj.
ğúreklí *adj.* curajos; inimos; cu inimă. // •***ğîmşak ğúreklí*** bun; milos. •***ğuka ğúreklí*** milos. •***koyan ğúreklí*** fricos; laș.
ğúreksílkínmesí *s.* **1.** zvâcnirea inimii; tresărire; înfiorare. **2.** *(med.)* palpitație.
ğúreksíz *adj.* fără suflet; timid; fricos.
ğúreksízbîrakma *s.* intimidare; timorare.
ğúreksízkalgan *adj.* intimidat; timorat.
ğúreksízlík *s.* timiditate; frică.
ğúreksîzgağîsî *s.* cardiograf.
ğúreksîzgasî *s.* cardiografie; cardiogramă.
ğúrek-tamîr **I.** *adj.* cardiovascular. **II.** *s. (anat.)* inima și vasele de sânge.
ğúrekten *adv.* din toată inima; cu toată plăcerea.
ğúrektengeşken *adj.* îndrăgit.
ğúrekten-ğúrekke **I.** *adj.* sincer; franc. **II.** *adv.* din inimă către inimă.
ğúrektenketmez *adj.* grosolan; josnic; mârșav; murdar; sordid.
ğúrekteprenmesí *s.* zvâcnirea inimii; tresărire; înfiorare.
ğúrekterbetken *adj.* înfiorător.
ğúrek-tírek *s.* sprijin; suport; încurajare. // •***ğúrek-tírek bermek*** a-i ține cuiva inima; a-l sprijini; a-l încuraja; a-l consola.
ğúrekyapragî *s. (bot.)* șopârliță-albă; parnasie-de-mlaștini *(lat., Parnassia palustris)*.
ğúret *s.* îndrăzneală; curaj.
ğúretkáar *adj.* îndrăzneț; curajos.
ğúretlí *adj.* cutezător; îndrăzneț.
ğúrgen *adj.* mergător.
ğúrgeş *s. (bot.)* țintaură; centaură; fierea-pământului; potroacă *(lat., Centaurium umbellatum)*.
ğúrgeş, gúzel- *s. (bot.)* frigurică *(lat., Erythrea pulchella)*.
ğúrmek **A.** *v.i.* **1.** a merge; a păși; a circula. **2.** *(d. acțiuni, evenimente)* a evolua; a decurge; a se desfășura. **3.** *(d. mecanisme)* a funcționa. **B.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-îp/-up/-úp)* a se îndeletnici cu...; a se ocupa cu...; a se preocupa de...; // •***artîndan ğúrmek*** a umbla după...; a se ține de...; a-i face curte; a căuta insistent să obțină ceva. •***ayaklarîn súyrep ğúrmek*** a târșâi picioarele; a trage piciorul. •***badiy-badiy ğúrmek*** a umbla ca o rață. •***bayram kayîrlap ğúrmek*** a colinda. •***kabarîp ğúrmek*** a umbla țanțoș. •***kazîk ğutkanday ğúrmek*** a umbla țanțoș. •***ózbaşîna ğúrmek*** a umbla de capul său; a umbla liber. // •***Amet ğúrgende abîna*** Amet se împiedică când merge. •***bo kaberní eşítken soñ, başîn aşaga alîp ğúre başladî*** după ce a auzit vestea aceasta, a început să umble cu capul plecat. •***ğúr, kapî aşîktîr!*** intră, ușa este deschisă!; •***ğúrúñúz, riğa etemen!*** intrați, vă rog!; •***kírlí-mírlí ğúre*** umblă nespălat. •***o kíşí hakkînda túrlí kaberler ğúre*** în legătură cu omul acela circulă felurite zvonuri. •***úy-úyden ğúrgen*** a umblat din casă în casă. •***yokka kabarîp ğúre*** degeaba umblă țanțoș.
ğúrmez *adj.* invalid; vătămat; stricat; defect; deteriorat.
ğúrseñíz *interj.* intrați; vă rog!;
ğúrsetme *s.* manipulare.
ğúrsetmek *v.t.* a determina să meargă. // •***oy ğúrsetmek*** a gândi; a cugeta. •***oyda ğúrsetmek*** a abstractiza. •***píkír ğúrsetmek*** a gândi; a cugeta; a susține; a opina pentru.
ğúrsetúw *s.* manipulare.
ğúrúlgen *adj.* circulat.
ğúrúm *s.* vină; culpă; delict. // •***ğúrúmnúñ tekerrúrí*** *(jur.)* recidivă.
ğúrúr *adj. (jur.)* valid; valabil; în vigoare.
ğúrúrlí *adj. (jur.)* valid; valabil; în vigoare.
ğúrúrlúk *s. (jur.)* validitate; vigoare. // •***ğúrúrlúkte tabîlmak*** a fi în vigoare. •***ğúrúrlúkten şîkmak*** a ieși din vigoare.
ğúrúrlúkberílgen *adj.* validat.
ğúrúrlúkberúw *s.* validare.
ğúrúrlúkte *adv. (jur.)* valid; valabil; în vigoare.
ğúrúrlúktenşîgaruw *s.* invalidare.
ğúrúrlúktenşîkkan *adj.* invalidat.
ğúrúş *s.* **1.** mers; marș. **2.** *(fig.)* evoluție; desfășurare. // •***ğebriy/menzil ğúrúş*** *(mil.)* marș forțat. •***ğúrúş askerí*** *(mil.)* infanterist. •***ğúrúş dúrkúsí*** *(muz.)* marș. •***ğúrúş ordîsî*** *(mil.)* infanterie. •***haç ğúrúşí*** cruciadă.
ğúrúşçí *s.* participant la marș.
ğútkúr *interj.* hapciu!;
ğútkúrme *s. (med.)* tuse.
ğútkúrmek *v.i.* a tuși. // •***ğútkúrúp óksíremen*** strănut și tușesc.
ğútkúrúk *s. (med.)* tuse.
ğútkúrúw *s. (med.)* tuse.
ğúwenek *s. (meteo.)* măzăriche; grindină măruntă.
ğúyrendírgenşík *adv.* până la dezgust; ad nauseam.
ğúyrendírmek *v.t.* a scârbi; a dezgusta; a-i repugna.
ğúyrengen *adj.* scârbit; dezgustat.
ğúyreníş *s.* scârbă; repulsie; silă; dezgust.
ğúyreníşkeşík *adv.* până la dezgust; ad nauseam.
ğúyreníşlí *adj.* grețos; dezgustător.
ğúyrenme *s.* scârbă; repulsie; silă; dezgust.
ğúyrenmek *v.i.* a se scârbi; a se dezgusta; a-i fi silă.
ğúyrenş *adj.* scârbos; dezgustător; respingător; abject. // •***ğúyrenş kokîmak*** a duhni.
ğúyrenúw *s.* scârbă; repulsie; silă; dezgust. scârbă; repulsie; silă; dezgust.
ğúz *s.* **1.** porție; parte. **2.** *(relig.)* verset.
ğúzam *s. (med.)* lepră.
ğúzamlî *adj.* lepros.
ğúzdan *s.* **1.** portofel. **2.** mapă; servietă. **3.** legitimație; carnet. // •***askerlík ğúzdanî*** *(mil.)* livret militar. •***húviyet/núfus ğúzdanî*** buletin de identitate. •***para ğúzdanî*** portmoneu; portofel.
ğúzetúw *s.* porționare.
ğúzlí *adj.* porționat.

H

ha *interj.* ha!; hei!; // •***ha kîz!*** fato!; fetiţo!; copilo!;
Haat *s. (antrop. m., arab.)* "Călăuzitorul pe calea întemeiată" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
habaset *s.* **1.** rău; răutate. **2.** viciu.
habasetlí *adj.* **1.** vicios; viciat. **2.** rău; răutăcios.
habbe *s.* bob; grăunte.
Habibe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea iubită".
Habip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel iubit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
haç *s. (relig.)* cruce; crucifix; semnul crucii. // •***haç ğúrúşí*** cruciadă.
haççî *s. (ist.)* cruciat.
haçlama *s.* răstignire; crucificare.
haçlamak *v.t.* a răstigni; a crucifica.
haçlangan *adj.* răstignit; crucificat.
haçlaw *s.* răstignire; crucificare.
hadde *s.* laminor.
haddedengeşken *adj.* laminat.
haddedengeşúw *s.* laminare.
hadeka *s. (anat.)* pupilă.
hademe *s.* om de serviciu; servitor.
hadise *s.* întâmplare; eveniment.
Hadiy *s. (antrop. m., arab.)* "Călăuzitorul pe calea întemeiată" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Hadiy, El- *s. (relig., arab.)* "Călăuzitorul"; "Cel care îi îndrumă pe supuşii Săi pe calea cea dreaptă; bunăstare şi belşug" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Hadiye *s. (antrop. f., arab.)* "Călăuzitoarea pe calea înţelepată".
hadîm *s. (ist.)* eunuc.
hafakan *s.* palpitaţie.
hafiye *s.* spion; agent secret; informator; detectiv. // •***polisiya hafiyesí*** detectiv.
hafiyelík *s.* spionaj; informaţii.
hafiyelíkyapkan *adj.* iscoditor.
Hafiz *s. (antrop. m., arab.)* "Depozitarul credinţei" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Hafiz, El- *s. (relig., arab.)* "Depozitarul"; "Cel care păstrează lucrurile aşa cum sunt ele în întreg şi în amănunt, apărându-le de urgii şi nenorociri" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Hafize *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care memorează".
hafîz **I.** *adj.* prudent; precaut; conştient de pericole. **II.** *s. (la musulmani)* păstrătorul credinţei; cel care ştie pe de rost Kuranul.
hafîza *s.* memorie.
haft *num. (prsn.)* şapte.
hafta *s. (cron.)* săptămână.
hafta-bahafta *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.
haftada *adv.* pe săptămână; săptămânal.
haftadan-haftaga *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.
haftalîk *s., adj.* săptămânal.
haftat *num. (prsn.)* şaptezeci.
haftdah *num. (prsn.)* şaptesprezece.
hağalet *s.* ruşine; sfială; timiditate. // •***hağalet kelmek*** a se ruşina; a se sfii.
hağaletlí *adj.* ruşinos; sfios; timid.
hağaletsíz *adj.* fără ruşine; neruşinat; obraznic; impertinent; cinic.
hağaletsízlík *s.* neruşinare; obrăznicie; impertinenţă; cinism.
hağet *s.* necesitate; nevoie; trebuinţă.
hağetlí *adj.* necesar; trebuincios.
hağim *s. (fiz.)* volum.
hağimlí *adj.* încăpător; voluminos.
hağimsíz *adj.* neîncăpător.
hağir *s.* interdicţie.
hağiz *s.* sechestru; poprire.
hağizlí *adj.* sechestrat; poprit.
hağizlík *s.* sechestrare.
hağí *s. (la musulmani)* hagiu; pelerin; pelegrin.
hağí-akay *s. (la musulmani)* hagiu; pelerin; pelegrin.
Hağí-Avat *s. (topon., localitate desfiinţată)* Hagi Avat *(jud. Tulcea).*
Hağí-Kabul *s. (hidron., pârâu lângă Cuza Vodă)* Agi Cabul *(jud. Constanţa).*
hağí-legelek *s. (orn.)* barză neagră; cocostârc negru *(lat., Ciconia nigra).*
Hağíler-Ğolî *s. (astr.)* calea lactee; drumul robilor.
hağílík *s.* pelerinaj; pelegrinaj; hagialâc.
hağîm *s. (fiz.)* volum.
hajdah *num. (prsn.)* optsprezece.
hak *s.* gravare. // •***watandaş hakklarî*** *(jur.)* drepturi civile.
hakaan *s.* suveran; monarh.
hakaanlîk *s.* monarhie.
Hakem, El- *s. (relig., arab.)* "Judecătorul" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Hakim *s. (antrop. m., arab.)* "Înţeleptul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Hakim, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preaînţelept" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
hakk *s.* **1.** dreptate; echitate. **2.** drept; privilegiu; merit. **3.** *(fig.)* salariu; leafă; retribuţie; onorariu. **4.** adevăr; realitate; veridicitate. // •***hakk bermek*** a-i da cuiva dreptate. •***hakk kazanmak*** *(jur.)* a avea câştig de cauză. •***hakkî bolmak*** a avea dreptate; a avea dreptul să...; a fi îndreptăţit să...; •***hakkîn aşamak*** a-şi face păcate cu cineva; a-l nedreptăţi. •***hakkîn ida etmek*** a-şi aroga dreptul de...; a revendica ceva. •***hakkîn tanîmak*** a recunoaşte drepturile cuiva; a-i plăti osteneala; a-l retribui. •***hakkîndan kelmek*** a-i veni cuiva de hac. // •***hakkî bolîp*** de drept. •***hakkîñîz bar*** aveţi dreptate. •***hakkîñîz yok*** nu aveţi dreptate. •***ida etemen ke hakkîm bar*** afirm că am dreptate. •***iğare hakkî*** rentă. •***kaytarma hakkî*** *(pol.)* drept de veto. •***kíríş hakkî*** permis de intrare. •***kîzmet hakkî*** salariu; leafă; retribuţie; plată. •***maga kóre hakkîñîz bar*** după părerea mea aveţi dreptate. •***medeniy hakklar*** drepturi civile. •***oy/ses hakkî*** drept de vot. •***saylamak/ayîrmak hakkî*** dreptul de a alege. •***siyasiy hakklar*** drepturi politice. •***sóz hakkî*** dreptul la cuvânt. •***takaddúm hakkî*** prioritate. •***telif hakkî*** drepturi de autor. •***terğih hakkî*** drept de opţiune. •***túmtanîş hakkî*** referendum.
Hakk *s. (antrop. m., arab.)* "Adevărul credinţei" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Hakk, El- *s. (relig., arab.)* "Adevărul"; "Cel a cărui existenţă rămâne neschimbătoare" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
hakkaret *s.* insultă; jignire. // •***hakkaret etmek*** a insulta; a jigni. •***hakkaret kórmek*** a suporta insulte; a fi jignit.
hakkaretlí *adj.* insultat; jignit.
hakkaretşí *adj.* insultător; jignitor.
hakkaşamasî *s.* defavorizare; privare.
hakkem *s.* arbitru *(şi sport).* // •***hakkem kararî man ğeñdí*** a învins prin decizia arbitrului. •***hakkemníñ kararî*** *(sport)* decizia arbitrului. •***kenar hakkemí*** *(sport)* arbitru de linie.
hakkemlík *s. (sport)* arbitraj.
hakketílgen *adj.* meritat.
hakketken *adj.* merituos.
hakketme *s.* merit.
hakketmek *v.t.* a merita.
hakketmez *adj.* nevrednic.
hakkikiy *adj.* **1.** adevărat; veridic. **2.** real; adevărat; veritabil; autentic. // •***hakkikiy arkadaş*** prieten adevărat. •***hakkikiy elmaz*** diamant veritabil. •***hakkikiy kîymet*** *(econ.)* valoare reală.
hakkikiyet *s.* **1.** adevăr; veridicitate. **2.** realitate; adevăr; valabilitate; autenticitate.
hakkikiyetíkoplangan *adj.* autentificat.
hakkikiyetkoplamasî *s.* autentificare.
hakkikiylík *s.* **1.** adevăr; veridicitate. **2.** realitate; adevăr; valabilitate; autenticitate.
hakkim **I.** *adj.* dominant; predominant; preponderent. **II.** *s.* magistrat; judecător. **III.** *s., adj.* înţelept; preaînţelept.
hakkimiyet *s.* **1.** suveranitate; autoritate suverană. **2.** dominare; predominare; preponderenţă.
hakkimlík *s.* magistratură.
hakkîaşalgan *adj.* **1.** defavorizat; nedreptăţit. **2.** lipsit de...; privat.
hakkîkaytarîlgan *adj.* plătit; răsplătit; remunerat; retribuit.
hakkînda *postp.* despre; în legătură cu...; în privinţa...; cu privire la...; // •***hakkînda konîşmak*** a discuta despre...; a relata despre...; a se referi la...; // •***o kíşí hakkînda túrlí kaberler ğúre*** în legătură cu omul acela circulă felurite zvonuri. •***o kitap hakkînda kóp tenkîytlar okîdîm*** am citit multe critici cu privire la cartea aceea. •***okîl hakkînda bír makale*** un articol despre şcoală. •***seníñ hakkînda***

sáde árúw sózler bar în privinţa ta sunt numai cuvinte bune.
hakkîşîkkan *adj. (fin.)* dedus.
hakkîtanîlgan *adj.* **1.** despăgubit; plătit; răsplătit; remunerat; retribuit. **2.** *(d. un copil născut în afara căsătoriei)* recunoscut; legitimat.
hakkîykat *s.* **1.** adevăr; realitate; veridicitate. **2.** fidelitate; devotament. // ***•hakkîykatka karşî*** împotriva realităţii.
hakkîykatîn *adv.* într-adevăr; în realitate.
hakkîykatlî *adj.* fidel; devotat; credincios.
hakkîykatsîz *adj.* infidel; lipsit de devotament; necredincios.
hakkkaytarmasî *s.* plată; răsplată; remuneraţie; retribuţie; salarizare.
hakklaşkan *adj.* împăcat.
hakklaşma *s.* împăcare.
hakklaşmagan *adj.* neîmpăcat.
hakklaşmak *v.i.* a se împăca; a se reconcilia; a se pune de acord; a fi chit; a deveni chit *(cu cineva)*. // ***•hakklaşmak îstiymen*** vreau să mă împac.
hakklaşmama *s.* antagonism.
hakklaşmaykalgan *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil.
hakklaşmaykalîr *adj.* ireconciliabil.
hakklaşmaykalma *s.* antagonism; dezacord; discordanţă; discordie; discrepanţă; neînţelegere.
hakklaşmaykaluw *s.* antagonism; dezacord; discordanţă; discordie; discrepanţă; neînţelegere.
hakklaşmaz *adj.* antagonic; ireconciliabil; de neîmpăcat.
hakklaşmazlîk *s.* discordie; neînţelegere; zâzanie.
hakklaştîrgan *adj.* conciliant.
hakklaştîrma *s.* pacificare.
hakklaştîrmak *v.t.* a împăca; a reconcilia.
hakklaştîruw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.
hakklaştîruwğî *s.* împăciuitorist.
hakklaştîruwğuluk *s.* împăciuitorism.
hakklaşuw *s.* împăcare.
hakklî *adj.* **1.** drept; echitabil; just; justificat; îndreptăţit. **2.** adevărat; real; veridic. // ***•dawada hakklî şîkmak*** *(jur.)* a i se da câştig de cauză. ***•ózín hakklî kóstermek*** a se arăta îndreptăţit; a se justifica. // ***•hakklî ferit*** *(jur.)* persoană fizică.
hakklîşîgarma *s. (jur.)* achitare.
hakklîşîgaruw *s. (jur.)* achitare.
hakklîşîkkan *adj. (jur.)* achitat.
hakksîz *adj.* nedrept; inechitabil; injust.
hakksîzlîk *s.* nedreptate; inechitate; injustiţie. // ***•oga karşî ne hakksîzlîk*** ce nedreptate faţă de el.
hakkşîgarmasî *s. (fin.)* decont; deducere.
hakkşúnas *adj.* drept; echitabil; just; îndreptăţit; justificat; imparţial; nepărtinitor.
hakkşúnaslîk *adj.* dreptate; echitate; justeţe; îndreptăţire; justificare; imparţialitate; nepărtinire.
hakkta *postp.* despre; în legătură cu...; în privinţa...; cu privire la...;
hakktanîma *s.* dreptate; echitate; justeţe; îndreptăţire; justificare; imparţialitate; nepărtinire.
hakktanîr *adj.* drept; echitabil; just; îndreptăţit; justificat; imparţial; nepărtinitor.
haklamak *v.t.* **1.** a grava. **2.** a răzui; a şterge.
hakşî *s.* gravor.
hal *s.* **1.** *(chim.)* dizolvare; topire. **2.** rezolvare; realizare; îndeplinire. // ***•hal etmek*** a soluţiona; a rezolva; a aranja. // ***•herşiy hal bolağak*** totul se va rezolva.
hala *s.* mătuşă paternală.
hala *s.* hală.
halakîzî *s.* verişoară primară; fiica mătuşii paternale.
halat *s.* funie; frânghie; odgon.
halaulî *s.* văr primar; fiul mătuşii paternale.
halay *s. (dim., fam.)* mătuşică paternală; tanti.
halazade *s.* văr după mătuşa paternală; verişoară după mătuşa paternală.
halá *s.* vid; gol.
halás *s.* eliberare; punere în libertate. // ***•halás etmek*** a elibera; a pune în libertate. ***•halás tapmak*** a se elibera; a scăpa.
halástapkan *adj.* eliberat; dezrobit.
halbolgan *adj.* rezolvat; dezlegat; tranşat; descurcat.
halbolmagan *adj.* indecis; nedecis; nerezolvat.
halef *s.* urmaş; succesor.
halekáat *s.* **1.** comportare; conduită. **2.** *(mil.)* mişcări de trupe; manevre. // ***•tabiye halekáatlarî*** *(mil.)* manevre tactice.
haleket *s.* **1.** *(fiz.)* dinamică; mişcare. **2.** acţiune; activitate. **3.** comportare; conduită; atitudine; gest. **4.** pornire; plecare. **5.** cutremur; seism. **6.** *(mil.)* operaţiune; acţiune. **7.** *(în transp.)* mers; trafic; mişcare; circulaţie. **8.** *(med.)* şoc; ictus. // ***•arzîlanmaz haleketler*** gesturi nedorite. ***•bîzgîn haleket*** comportare imorală. ***•el-kol haleketí*** gest; gesticulare. ***•haleket dayiresí*** birou de mişcare. ***•haleket kayidelerí*** reglementarea circulaţiei. ***•haleket kíşísí*** om de acţiune. ***•haleket noktasî*** punct de plecare. ***•kanunga karşî haleket etken*** *(jur.)* infractor; contravenient. ***•kanungazît haleket*** acţiune ilegală. ***•namútenahiy haleket*** mobil perpetuu. ***•sîğak-suwuk haleketí*** *(med.)* şoc termic; termoplegie. ***•telege haleketíne kapalî ğol*** circulaţie interzisă din ambele sensuri.
haleketalgan *adj.* antrenat; angrenat; pus în mişcare; activizat; impulsionat.
haleketberílgen *adj.* stimulat.
haleketberúw *s.* **1.** stimulare; imbold; apel; îndemn. **2.** antrenare; angrenare; punere în mişcare; activizare; impuls.
haleketberúwğí **I.** *adj.* **1.** stimulant; antrenant. **2.** *(tehn.)* motric; motrice; conducător. **II.** *s.* stimulent. // ***•haleketberúwğí kuwat*** imbold.
haleketlámbasî *s.* semafor; stop.
haleketlendírgen *adj.* dinamizant.
haleketlendírme *adj. (tehn.)* motrice.
haleketlendírmek *v.t.* a dinamiza.
haleketlengen *adj. (fiz.)* mobil; motric; mişcător.
haleketlenme *s. (fiz.)* mobilitate; mişcare.
haleketlí *adj.* **1.** mobil; în mişcare; activ; vioi. **2.** *(fiz.)* dinamic.
haleketlík *s.* dinamism.
haleketsíz *adj.* **1.** *(fiz.)* static. **2.** imobil; în repaus; inactiv. // ***•haleketsíz kalmak*** a încremeni. ***•haleketsíz otîrmak*** a lâncezi.
haleketsízbîrakma *s.* ţinere; imobilizare.
haleketsízlík *s.* **1.** imobilitate; inactivitate; nemişcare. **2.** *(fiz.)* statică.
haleketşîragî *s. (auto.)* stop.
halekette *adv.* mobil; în mişcare; activ. // ***•turmadan halekette*** mereu în mişcare.
halel *s.* stricăciune; deranjament.
halğî *s.* dizolvant.
haliç *s. (geogr.)* golf.
halife *s.* calif.
halifelík *s.* califat.
Halik/Kalik, El- *s. (relig., arab.)* "Întemeietorul"; "Cel care a creat totul din nimic şi a atribuit destinele" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
halil *s.* **1.** prieten. **2.** iubit.
Halil/Kalil *s. (antrop. m., arab.)* "Prietenul sincer" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Halile/Kalile *s. (antrop. f., arab.)* "Prietena sinceră".
halim *adj. (d. oameni)* blând; blajin; răbdător; calm; domol; liniştit; paşnic; potolit; stăpânit; temperat; tihnit.
Halim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel blând" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Halim, El- *s. (relig., arab.)* "Preabunul "; "Cel blând şi îngăduitor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Halime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea blândă".
halis *adj.* **1.** curat; pur; imaculat; neîntinat. **2.** *(fig.)* sincer.
Halis *s. (antrop. m., arab.)* "Cel neîntinat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Halise *s. (antrop. f., arab.)* "Cea neîntinată".
halita *s. (chim.)* aliaj.
halitalî *adj. (d. metale)* aliat.
halî *s.* covor; covoraş; carpetă. // ***•yeşíl halî*** covor verde.
halîğî *s.* ţesător.
Hağîlar *s. (topon.)* Hagieni *(jud. Constanţa)*.
halîk *adj.* **1.** creator; care crează. **2.** bine crescut; educat; manierat.
halîtabîlgan *adj.* rezolvat; dezlegat; tranşat; descurcat.
halka *s.* **1.** verigă; zală. **2.** inel. **3.** cerc. // ***•níşan halkasî*** verighetă. ***•piston halkasî*** *(tehn.)* segment. ***•şáş halkasî*** zuluf. ***•şînğîr halkasî*** verigă.
halkalî *adj.* inelat.
halka-tumşuklî-kagay *s. (orn.)* pescăruş sur mare *(lat., Larus delawarensis)*.
halka-tumşuklî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş sur mare *(lat., Larus delawarensis)*.
hallî *adj.* **1.** rezolvat; realizat; îndeplinit. **2.** *(chim.)* dizolvat; topit.
halsîz *adj.* nerezolvat; nerealizat; neîndeplinit.
halta *s.* **1.** zgardă. **2.** *(fig.)* subjugare; jug. // ***•halta takmak*** a-i pune zgardă; a-l supune; a-l subjuga.
haltalamak *v.t.* a pune zgardă.
haltalanmak *v.i.* a i se pune zgardă.
haltalatmak *v.t.* a determina să pună

zgardă.
haltera *s. (sport)* halteră.
halteraği *s. (sport)* halterofil.
halvet *s.* singurătate; pustietate.
ham *adj.* **1.** *(d. fructe, legume)* crud; necopt. **2.** *(d. materiale)* brut; neprelucrat. **3.** *)fig., d. idei)* absurd; ireal. **4.** *)fig., d. oameni)* grosolan; bădăran. // •***ham madde*** materie primă.
hamak *s.* hamac.
hamal *s.* hamal. // •***maga bír hamal kerek*** am nevoie de un hamal.
hamam *s.* baie publică. // •***hamam yapmak*** a face baie. // •***buw hamamî*** baie de aburi. •***kudret hamamî*** izvor termal.
hamamelis *s. (bot.)* hamamelis *(lat., Hamamelis mollis)*.
hamamğî *s.* băieş; propietar al unei băi publice.
hamamkana *s.* baie publică.
haman // •***haman yapmak*** a face baie. // •***buw hamanî*** baie de aburi. •***kudret hamanî*** izvor termal.
hamanğî *s.* băieş; propietar al unei băi publice.
Hamanğî *s. (topon.)* Baia; Hamangia *(jud. Tulcea)*.
hamankana *s.* baie publică.
hamarat *adj. (d. femei)* harnică; vrednică; gospodină.
hamaset *s.* vitejie; eroism.
Hamdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce slăveşte".
Hamel *s. (astr.)* zodia berbecului.
Hamide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea ce slăveşte".
hamil *adj.* tolerant; îngăduitor.
hamile *adj. (d. femei)* însărcinată; gravidă.
hamilelík *s. (med.)* sarcină; graviditate.
hamiş *s.* post-scriptum.
Hamit *s. (antrop. m., arab.)* "Slăvitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Hamit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preaslăvit"; "Cel ce este singurul vrednic de slava tuturor vieţuitoarelor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
hamiy *adj.* apărător; protector.
hamiyet *s.* patriotism.
hamiyetlí *s., adj.* patriot.
hamlaş *s. (fiz.)* suflai.
hamle *s.* **1.** salt *(şi fig.)*. **2.** năvală; atac. **3.** *(la şah)* mutare.
hammade *s.* materie primă.
Hammet *s. (antrop. m., arab.)* "Slăvitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
hamse *num. (arab.)* cinci.
hamse-aşar *num. (arab.)* cincisprezece.
hamsiy *s. (iht.)* hamsie *(lat., Engraulis encrasicholus)*.
hamsîn *num. (arab.)* cincizeci.
hamule *s.* încărcătură; sarcină; povară. // •***hamule senetí*** *(transp.)* conosament.
Hamza *s. (antrop. m., arab.)* "Leul".
Hamzaşi/Amzaşî *s. (topon.)* Amzacea *(jud. Constanţa)*.
han *s.* **1.** *(ist.)* han. **2.** han; loc de popas.
hanbiyke *s.* regină *(soţia hanului)*.
handbal *s.* handbal. // •***handbal meçí*** *(sport)* meci de handbal.
handbalğî *s.* handbalist.
hane *s.* **1.** cameră; casă; gospodărie. **2.** *(la tablă de şah)* careu. **3.** *(text.)* pătrăţel; careu. **4.** digit; celulă.
hanedan **I.** *adj.* **1.** generos; ospitalier. **2.** nobil; aristocrat. **II.** *s.* dinastie.
hanedanlîk *s.* **1.** generozitate; ospitalitate. **2.** nobilime; noblеţe; aristocraţie. **3.** dinastie.
hanelí *adj.* digital; celular.
hanende *s.* cântăreţ.
hangar *s. (av.)* hangar.
hanğî *s.* hangiu.
Hanif *s. (antrop. m., arab.)* "Credinciosul devotat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Hanife *s. (antrop. f., arab.)* "Credincioasa devotată".
hanis *adj.* neparolist; care nu se ţine de cuvânt.
hanîm *s.* **1.** doamnă. **2.** soţie. // •***doktor hanîm*** doamna doctor. •***úyretmen hanîm*** doamna învăţătoare.
hanîmkîz *s.* prinţesă; domniţă; domnişoară.
hanîş *s.* fiica hanului; prinţesă.
hanîşa *s.* soţia hanului; regină.
hanlîk *s.* monarhie; regat.
hanorak *s.* hanorac.
hantal *adj.* **1.** *(d. obiecte)* gros; butucănos; diform. **2.** *(d. oameni)* greoi; încet la treabă.
hantallîk *s.* diformitate.
hap *s.* **1.** pastilă; pilulă; comprimat. **2.** bulină. // •***hapnî ğutmak*** a înghiţi hapul; a se păcăli. // •***yuklatkan hap*** somnifer.
hapşîr *interj.* hapciu!;
hapşîrîk *s.* strănut.
hapşîrma *s.* strănut.
hapşîrmak *v.i.* a strănuta.
hapşîruw *s.* strănut.
hapta *s. (cron.)* săptămână. // •***ekí hapta arasînda imtanlarnîñ hepísín bergen*** şi-a susţinut toate examenele în răstimp de două săptămâni. •***geşen hapta ğolga şîktîk*** am pornit la drum săptămâna trecută. •***hapta arasînda*** în cursul săptămânii. •***hapta soñî tatilí*** week-end. •***haptanîñ başî*** începutul săptămânii. •***keleğek hapta*** săptămâna viitoare. •***obír hapta*** săptămâna cealaltă.
hapta-bahapta *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.
haptada *adv.* pe săptămână; săptămânal.
haptadan-haptaga *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.
haptalîk *s., adj.* săptămânal. // •***ekí haptalîk*** bilunar. •***haptalîk dergí*** revistă săptămânală. •***haptalîk gázáta*** ziar săptămânal.
harabe *s.* ruină; dărâmătură.
haraç *s. (ist.)* haraci; tribut.
harak *s.* arac.
haraklamak *v.t.* a arăci.
Haraklar *s. (topon., localitate desfiinţată)* Araclar *(jud. Tulcea)*.
haram *adj.* **1.** interzis de religie; nepermis; tabu; spurcat. **2.** ilicit; prohibit.
harameglenúw *s.* orgie.
haramiy *s.* haiduc.
haramiylík *s.* haiducie.
haramlama *s.* spurcare; pângărire; întinare; murdărire.
haramlamak *v.t.* a spurca; a pângări; a întina; a murdări.
haramlangan *adj.* spurcat; pângărit; întinat; murdărit.
haramlanmak *v.i.* a se spurca; a se pângări; a se întina; a se murdări.
haramlaw *s.* spurcare; pângărire; întinare; murdărire.
haramlîk *s.* mizerie; porcărie.
haramzade *s.* copil nelegitim; bastard.
hararet *s.* **1.** căldură; fierbinţeală. **2.** *(med.)* temperatură. **3.** sete; însetare. **4.** *(fig.)* înflăcărare; entuziasm.
hararetlendírmek *v.t.* a exalta.
hararetlengen *adj.* exaltat.
hararetlenme *s.* exaltare.
hararetlenmek *v.i.* a se înflăcăra; a se entuziasma; a se exalta.
hararetlí *adj.* fierbinte; înflăcărat; entuziasmat; exaltat.
harbe *s.* lance; halebardă.
harbeğí *s.* lăncier; suliţaş.
harbetmek *v.i.* a se război.
harbiy *adj.* de război; militar; marţial. // •***harbiy deníz donanmasî*** *(mil.)* flotă militară.
harbiyaldatuw *s.* stratagemă.
harbiye **I.** *adj.* de război; milităresc; militar; marţial. **II.** *s.* **1.** şcoală de război; cătănie. **2.** militărie; bătălie; luptă; război. // •***azatlanma harbiyesí*** *(pol.)* război de eliberare. •***harbiye belletmesí*** caz de război; casus belli. •***harbiye biyanî*** *(pol.)* declaraţie de război. •***harbiye esírí*** *(mil.)* prizonier de război. •***harbiye gemísí*** *(nav.)* navă de război. •***harbiye kaşkînî*** *(mil.)* dezertor. •***harbiye malúlí*** invalid de război. •***istiklal harbiyesí*** *(pol.)* război de independenţă. •***milliy kutuluş harbiyesí*** *(pol.)* război de eliberare naţională.
harbiyedenewel *adj.* antebelic.
harbiyedensoñ *adj.* postbelic.
harbiyedenşîgarma *s. (mil.)* eliberarare; lăsare la vatră; demobilizare.
harbiyedenşîkkan *adj. (mil.)* eliberat; lăsat la vatră; demobilizat.
harbiyedenşîkma *s.* liberare; lăsare la vatră; demobilizare.
harbiyegealîngan *adj. (mil.)* înrolat; încorporat; recrutat; activat.
harbiyegealuw *s. (mil.)* înrolare; încorporare; recrutare; activare.
harbiyegekarşî *adj.* antirăzboinic.
harbiyegekaytarîlgan *adj. (mil.)* reactivat.
harbiyegekaytaruw *s. (mil.)* reactivare.
harbiyeğí *s.* militar; ostaş; oştean; războinic. // •***fidiyelí harbiyeğí*** *(mil.)* mercenar. •***harbiyeğí torbasî*** *(mil.)* raniţă. •***taze harbiyeğí*** *(mil.)* recrut. •***tekmílğí harbiyeğí*** *(mil.)* rezervist.
harbiyeğílík *s.* militarism.
harbiyelerarasî *adj.* interbelic.
harbiyelí **I.** *adj.* belicos. **II.** *s.* absolvent al şcolii de război.
harbiyesíz *adj.* demilitarizat.
harbiyesízleşken *adj.* demilitarizat.
harbiyesízleştírme *s.* demilitarizare.
harbiyesízleştírmek *v.t.* a demilitariza.
harbiykandîrma *s.* stratagemă.
harbiyleşken *adj.* militarizat.
harbiyleştírme *s.* militarizare.
harbiyleştírmek *v.t.* a militariza.
harb-î mahkeme *iz.prsn. (mil.)* curte

marţială.
harç *s. (constr.)* mortar.
hardal *s. (bot.)* muştar *(lat., Brassica sinapis)*.
hardal, biyaz- *s. (bot.)* muştar-alb *(lat., Brassica alba; Sinapis alba)*.
hardal, ğîr- *s. (bot.)* muştar-de-câmp; ridichioară *(lat., Sinapis arvensis)*.
hardal, kara- *s. (bot.)* muştar-negru *(lat., Brassica nigra; Sinapis nigra)*.
harem *s.* **1.** *(ist.)* harem. **2.** soţie; nevastă.
hariğiy *adj.* **1.** extern; exterior. **2.** străin; extern. // ***•hariğiy mektúp*** scrisoare externă.
harika I. *adj.* minunat; miraculos. **II.** *s.* minune; miracol; minunăţie.
harikuláde *adj.* extraordinar; excepţional.
haris *adj.* lacom; avid.
Haris *s. (antrop. m., arab.)* "Cel însetat de credinţă" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
harîn *adj.* **1.** *(d. cai)* nărăvaş. **2.** încăpăţânat; îndărătnic.
harman *s.* **1.** treieriş; treierat. **2.** *(agr.)* arie. // ***•harman basmak*** a treiera. // ***•harman maşinasî*** *(agr.)* combină.
Harman, Kara- *s. (topon.) ("Aria Neagră")* Vadu *(jud. Constanţa)*.
harmanğî *s.* treierător.
harmaniy *s.* pelerină.
harmantoy *s.* sărbătoarea treierişului.
harp *s.* război. // ***•harp aşmak*** a declara război. // ***•ğihan harbî*** *(pol.)* război mondial.
harpa *s. (muz.)* harpă.
harpağî *s. (muz.)* harpist.
harpaşalgan *s. (muz.)* harpist.
hars *s.* cultură; învăţătură.
Harun *s. (antrop. m., arab.)* Aron.
has *adj.* **1.** specific; propriu. **2.** autentic. **3.** special; ales. **4.** *(ist.)* regal; imperial.
hasalban *s. (bot.)* rozmarin *(lat., Rosmarinus officinalis)*.
Hasan/Asan *s. (antrop. m., arab.)* "Cel frumos".
hasar *s.* pagubă; daună.
Hasarlîk *s. (topon.)* Ograjden *(Dobrich, Bulgaria)*.
hasat *s.* secerat; seceriş.
hasbîhal *s.* conversaţie intimă.
haset *s.* invidie; gelozie; pizmă.
hasetlí *adj.* invidiat; pizmuit.
hasetşí *adj.* invidios; gelos; pizmaş.
Hasibe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care ţine socoteala".
Hasip, El- *s. (relig., arab.)* "Socotitorul"; "Cel care ştie seama tuturor faptelor săvârşite de om" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
hasis *adj.* **1.** avar; zgârcit; zgârie-brânză. **2.** *(fig.)* ticălos; nemernic.
hasislík *s.* **1.** avariţie; zgârcenie. **2.** *(fig.)* ticăloşenie; nemernicie.
hasiyet *s.* **1.** particularitate; caracteristică; specific. **2.** utilizare; folosire.
hasiyetlí *adj.* **1.** caracteristic; specific. **2.** folositor; util.
hasiyetsíz *adj.* nefolositor; inutil; nefavorabil.
hasiyetsízlík *s.* inutilitate.
hasîl I. *adj.* provenit; rezultat. **II.** *s.* rezultat; recoltă.
hasîlat *s.* producţie; produse; recoltă.
hasîm *s.* **1.** duşman; inamic. **2.** adversar; rival.
hasîmlîk *s.* duşmănie; vrăjmăşie.
haslîk *s.* autenticitate.
hasmane *adv.* în duşmănie.
hasret *s.* **1.** dor; nostalgie. **2.** dedicaţie; consacrare. // ***•hasret etmek*** a consacra; a dedica. ***•hasret kalmak*** a-i duce dorul; a tânji după...; ***•hasretín şekmek*** a-i duce dorul; a tânji după...;
hasretlí *adj.* **1.** nostalgic. **2.** dedicat; consacrat.
hasretme *s.* dedicaţie.
hasretşegílgen *adj.* căruia i se duce dorul; râvnit.
hasretşekme *s.* năzuinţă.
hassa *s.* însuşire; trăsătură; caracteristică.
hassas *adj.* **1.** sensibil; delicat. **2.** sentimental.
hassasiyet *s.* **1.** sentimentalism. **2.** sensibilitate; delicateţe.
hassaslîk *s.* **1.** sentimentalism. **2.** sensibilitate; delicateţe.
haşarat *s. (ent.)* insectă; gâză; gândac.
haşarataşagan *adj.* insectivor.
haşaratbílímí *s.* entomologie.
haşaratşî *adj.* insectivor.
haşarî *adj.* **1.** *(d. copii)* obraznic; zburdalnic. **2.** *(d. animale)* nărăvaş.
haşarîlîk *s.* obrăznicie; zburdălnicie.
haşhaş *s.* **1.** canabis; marijuana; haşiş. **2.** *(bot.)* mac; paparună; somnişor *(lat., Papaver rhoeas; Papaver somniferum)*.
haşhaş, tamgalî- *s. (bot.)* mac-cornut *(lat., Glaucium corniculatum)*.
haşhaşçî *adj.* dependent de haşiş; dependent de canabis.
haşhaşşalar *adj.* dependent de haşiş; dependent de canabis.
haşhaştartar *adj.* dependent de haşiş; dependent de canabis.
Haşim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel din neamul Haşemiţilor-distrugătorii diavolului" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
haşin *adj.* dur; aspru.
haşinlík *s.* duritate; asprime.
Haşir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce deşteaptă conştiinţele" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
haşiye *s.* **1.** notă marginală; post-scriptum. **2.** platcă.
haşmet *s.* măreţie; grandoare.
haşmetlí *adj.* măreţ; grandios; maiestuos.
haşmetpenah *s.* maiestate.
Haşmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel din neamul Haşemiţilor-distrugătorii diavolului" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
haşt *num. (prsn.)* opt.
haştat *num. (prsn.)* optzeci.
haştdah *num. (prsn.)* optsprezece.
hat *s.* **1.** grad; limită; măsură. **2.** *(mat.)* termen. **3.** *(mat.)* linie. **4.** scriere; scris. **5.** drum; cale; reţea. // ***•hatnîñ başî*** capătul liniei. ***•şagílgan/elektrik hatî*** linie electrică. ***•şakuliy hat*** *(mat.)* linie verticală. ***•telefon/uzakses hatî*** linie telefonică. ***•tren kaysî hattan kete?*** de la ce linie pleacă trenul?; ***•tuwganlîk hatî*** linie de rudenie. ***•uşak hatî*** linie aeriană.
hata *s.* eroare; greşeală; vină. // ***•dogrîsîzga hatasî*** greşeală de ortografie.
hatalî *adj.* eronat; greşit; vinovat.
hatalîk *s.* culpabilitate.
hatalîkórílgen *adj.* incriminat; învinuit; suspect.
hatalîkórúw *s.* incriminare; învinuire; suspectare.
hatasîz *adj.* nevinovat; inocent; candid.
hatasîzlîk *s.* nevinovăţie; inocenţă.
hatasîzşîkkan *adj.* disculpat.
Hatiğe *s. (antrop. f., arab.)* "Fetiţă născută prematur" *(numele primei soţii a Profetului Muhammed Aliyselam)*.
hatim *s.* pecete; sigiliu.
Hatim/Katim *s. (antrop. m., arab.)* "Pecetea" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
hatip *s.* **1.** orator. **2.** *(relig., la musulmani)* propovăduitor; predicator. // ***•millet hatibí*** tribun.
Hatip/Katip *s. (antrop. m., arab.)* "Propovăduitorul " *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
hatiplík *s.* **1.** oratorie. **2.** *(relig., la musulmani)* propovăduire; predicare; predică.
hatîr *s.* memorie; minte.
hatîra *s.* **1.** memorie; ţinere de minte. **2.** amintire; suvenir. // ***•hatîra defterí*** jurnal de zi.
hatîrat *s.* amintiri.
hatkuruw *s.* împrejmuire.
hatlî *adj.* împrejmuit; limitat; închis.
hatmiy *s. (bot.)* nalbă-mare *(lat., Althaea officinalis)*.
hatmiy, gúl- *s. (bot.)* nalbă; nalbă-de-grădină; rujulină *(lat., Althaea rosea)*.
hatnaşúnas *adj.* insolent; impertinent.
hatnaşúnaslîk *s.* insolenţă; impertinenţă.
hatsîz *adj.* **1.** nelimitat; imens. **2.** interminabil; nesfârşit; infinit. // ***•hatsîz kîymetlí*** inestimabil.
hatşúnas *adj.* modest.
hatşúnaslîk *s.* modestie.
hattat *s.* caligraf; scrib.
hattatlîk *s.* caligrafie.
hattá *conj.* chiar; chiar şi; până şi.
hatve *s.* pas *(la mers)*.
havan *s.* **1.** piuă; piuliţă. **2.** *(mil.)* obuzier; mortier.
havza *s. (geogr.)* bazin.
hawa I. *adj.* climatic; climateric; meteo; meteorologic. **II.** *s.* **1.** aer; atmosferă. **2.** *(meteo.)* vreme; timp; climă; climat; meteorologie. **3.** cer; bolta cerească. **4.** vânt. **5.** *(muz.)* cântec; melodie. **6.** dispoziţie; chef. **7.** atmosferă; ambianţă. // ***•hawa almak*** a lua aer; a se aerisi. ***•hawa basmak*** a comprima aer; a pompa aer. ***•hawa bermek*** a umfla. ***•hawa kaşîrmak*** a scăpa aer; a răsufla. ***•hawada kalmak*** a rămâne în aer. ***•hawaga ketmek*** a se duce pe vânturi; a se risipi. ***•hawasîn deñíştírmek*** a-i schimba aerul; a-l aerisi. ***•hawasîn şalmak*** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguşi. ***•hawasîna alîşmak*** a se aclimatiza. ***•muruní hawada bolmak*** a se ţine cu nasul pe sus; a-şi da aere. ***•óz hawasîn şalmak*** a-şi face jocul; a-şi face interesele. ***•paranî hawaga sawurmak*** a arunca banii în vânt. // ***•barometre gúzel hawa kóstere*** barometrul

indică vreme frumoasă. •***bîzîk hawa*** intemperii. •***bo yernîñ hawasî maga yaradî*** aerul de aici mi-a priit. •***búgún hawa kayday?*** cum este vremea azi?; •***búgún heş hawa yok*** azi nu este niciun pic de vânt. •***hawa aşîk*** cerul este senin. •***hawa basînşî/tezígí*** presiune atmosferică. •***hawa bîzağakka uşay*** se pare că timpul se va strica. •***hawa bîzîldî*** s-a stricat vremea. •***hawa boşlîgî*** *(tehn.)* pungă de aer. •***hawa bulutlana*** se înnorează. •***hawa bulutlandî*** s-a înnorat. •***hawa deñíşeğek*** timpul se va schimba. •***hawa ğeriyanî/agîmî*** curent de aer. •***hawa gúzel*** e o vreme frumoasă. •***hawa kapalî*** vremea e închisă. •***hawa nakliyat vasîtasî*** mijloc de transport aerian. •***hawa osal*** vremea e proastă. •***hawa saldîrmasî*** *(mil.)* raid aerian. •***hawa suwutmasî*** aer condiţionat. •***hawa tayanagî*** bază aeriană. •***hawa teşígí*** răsuflătoare; aerisire. •***hawa uşuş úşún músayit tuwul*** timpul nu e favorabil pentru zbor. •***hawa yolğîlîgî*** călătorie cu avionul. •***hawalar gúzelleşe*** vremea se face frumoasă. •***hawasî awur*** neaerisit; lipsit de aer; îmbâcsit. •***kara hawasî*** climă continentală. •***kízgîn hawa*** canicula. •***maga kóre hawa hoş*** ce-mi pasă mie?; pe mine nu mă afectează. •***men kelgenden soñ hawasî salkîn boldî*** vremea s-a răcit după ce am venit eu. •***murunî hawada*** cu nasul pe sus. •***mutedil hawa*** climă temperată. •***o yernîñ hawasî sert*** acolo clima este aspră. •***osal hawa*** vreme rea. •***salkîn hawa*** vreme răcoroasă. •***zerlenmegen hawa*** atmosferă nepoluată.

hawaalanî *s.* aeroport; aerodrom.
hawaalgan *adj.* aerisit.
hawaaluw *s.* aerisire; inhalare.
hawabaskan *s. (tehn.)* pompă.
hawabasma *s. (tehn.)* pompare.
hawaberúw *s.* umflare; suflare.
hawabílímğísí *s.* meteorolog; climatolog.
hawabílímí **I.** *adj.* meteorologic; climatologic. **II.** *s.* meteorologie; climatologie.
hawabílímlí *adj.* meteorologic; climatologic.
hawaboşamasî *s.* dezumflare.
hawadantaşîlgan *adj.* aeropurtat.
hawadeñíştírmesí *s.* ventilare; aerisire.
hawadis *s.* ştire; veste; noutate.
hawagarasî *s.* aerogară.
hawagasawurgan *adj.* risipitor; care risipeşte bunuri sau bani.
hawagasawurulgan *adj. (d. bunuri sau bani)* risipit.
hawagasawuruw *s. (d. bunuri sau bani)* risipire.
hawagazî *s.* gaz aerian; gaz de iluminat.
hawageşírmez *adj.* ermetic; etanş.
hawağî *s.* aviator.
hawağîlîk *s.* aviaţie.
hawağîlîkkayaragan *adj. (av.)* navigabil.
hawahaleketí *adj. (fiz.)* aerodinamic.
hawahaleketlí *adj. (fiz.)* aerodinamic.
hawakapalmasî *s.* înnorare; posomorâre.
hawakaşîrgan *adj.* dezumflat; răsuflat.
hawakaşîrmaz *adj.* ermetic; etanş.
hawakúre *s. (fiz.)* atmosferă.
hawalandîrma *s.* **1.** *(tehn.)* aerisire; ventilaţie; tirant. **2.** decolare.
hawalandîrmak *v.t.* **1.** a aerisi. **2.** a determina să zboare; a ridica în aer. // •***bírtaa hawalandîrmak*** a reîmprospăta aerul.
hawalanma *s.* zbor.
hawalanmak *v.i.* **1.** a se aerisi. **2.** a zbura; a pluti în aer. **3.** a-şi lua zborul; a se înălţa în aer; a decola.
hawalanuw *s.* zbor.
hawale *s.* **1.** *(d. bunuri materiale)* transfer; predare; înmânare. **2.** mandat poştal. **3.** *(com.)* ordin de plată; transfer. // •***hawale etmek*** a preda; a încredinţa. // •***poşta hawalesí*** mandat poştal.
hawalelí *adj. (d. bunuri materiale)* transferat; predat; înmânat.
hawalename *s.* mandat poştal.
hawalimanî *s.* aeroport; aerodrom.
hawalî *adj.* **1.** melodic. **2.** climatic; climateric.
hawamiydanî *s.* aeroport; aerodrom.
hawanîñğîmşamasî *s.* dezgheţ.
hawasî *s. (meteo.)* vremea; timpul; clima; climatul. // •***hawasî aşîlmak*** a se însenina. •***hawasî kapalmak*** a se înnora.
hawasîboşagan *adj.* dezumflat; răsuflat.
hawasîdeñíşken *adj.* ventilat; aerisit.
hawasînaalîşkan *adj.* aclimatizat; naturalizat.
hawasînaalîştîrma *s.* aclimatizare; naturalizare.
hawasînşalgan *adj.* flatant; linguşitor; măgulitor.
hawasînşalmasî *s.* flatare; linguşire; măgulire.
hawasîşalîngan *adj.* flatat; linguşit; măgulit.
hawastasiyasî *s.* aerogară.
hawaşîgarmasî *s.* dezumflare; răsuflare.
hawatartkan *adj.* aerisit; ventilat.
hawatartma *s.* aerisire; ventilare.
hawatartuw *s.* aerisire; ventilare.
hawataşî *s.* meteorit.
hawayiy *adj.* **1.** aerian; aeropurtat. **2.** albastru deschis; bleu; azuriu. **3.** *(fig.)* uşuratic. // •***hawayiy fişek*** rachetă; trasor.
haw-haw *interj.* ham!;
hawlama *s.* lătrat.
hawlamak *v.i.* a lătra.
hawlaw *s.* lătrat.
hawuz *s.* **1.** bazin; havuz. **2.** *(nav.)* doc. // •***ğaldama hawuzî*** piscină; bazin de înot.
haya *s. (anat.)* testicul.
hayal *s.* **1.** imaginaţie; închipuire. **2.** vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
hayalet *s.* vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
hayalğî *s.* **1.** utopist; visător; vizionar. **2.** magician; iluzionist; scamator.
hayalğîlîk *s.* magie; iluzionism; scamatorie.
hayaliy *adj.* imaginar; himeric; fantomatic.
hayal-miyal *adj.* confuz; neclar; vag.
hayalperest *adj.* imaginar; himeric; fantomatic.
hayat *s.* **1.** cameră de zi. **2.** viaţă; existenţă *(şi fig.)*. **3.** trai; viaţă. **4.** stare; situaţie. // •***hayatka geşírmek*** a transpune în viaţă. •***hayatka kaytarmak*** a aduce pe cineva la viaţă; a-l însănătoşi; a-l reanima. •***hayatka közlerín ğummak*** a închide ochii; a muri. // •***bîzgîn hayat*** viaţă desfrântă. •***hayat arkadaşî/ ğoldaşî*** soţ; soţie; tovarăş de viaţă. •***hayatnîñ kayidesí*** regula vieţii.
hayatiy *adj.* vital; fundamental; de bază.
hayatîm *interj.* viaţa mea!;
hayatkageşírílgen *adj.* transpus în viaţă; realizat; înfăptuit; exercitat.
hayatkageşírílír *adj.* fezabil.
hayatkageşírílmez *adj.* irealizabil; nefezabil.
hayatkageşírúw *s.* transpunere în viaţă; realizare; înfăptuire; exercitare.
hayatkakaytaruw *s.* readucere la viaţă; reanimare; reînviere; resuscitare.
hayatkakaytkan *adj.* reanimat; înviat; reînviat; resuscitat.
hayatkakaytuw *s.* revenire la viaţă; înviere.
hayatkakelgen *adj.* realizat; înfăptuit.
haybet *s.* prestanţă; demnitate.
haybetlemek *v.t.* a trata; a cinsti; a ospăta; a onora.
haybetlenmek *v.i.* a fi tratat; a fi cinstit; a fi ospătat; a fi onorat.
haybetlí *adj.* cu prestanţă; impunător; demn.
haybetsíz *adj.* neimpunător; neimpozant; nedemn.
Haydar *s.* **1.** *(antrop. m., arab.)* "Leul".
Haydar-Şíptlík *s. (topon.) ("Moşia lui Haidar")* Haidar *(jud. Tulcea)*.
haydî *interj.* hai!; haide!;
Haydîn *s. (topon., localitate desfiinţată)* Haidîn *(jud. Constanţa)*.
haydut *s.* haiduc.
haydutluk *s.* haiducie.
Hayitiy *s. (topon.)* Haiti.
hayitiylí *s., adj.* haitian.
Hayiy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel aievea viu" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
hayiz *adj.* înzestrat; dotat; prevăzut cu...;
hayîn *s., adj.* trădător; perfid; ticălos.
hayînlîk *s.* trădare; perfidie; ticăloşenie.
hayît *s. (bot.)* mielărea *(lat., Vitex agnus castus)*.
hayîz *s.* menstruaţie; ciclu.
haylaz *s., adj.* vagabond; derbedeu; haimana.
hayleker *adj.* şiret; şmecher; viclean.
haylekerlík *adj.* şiretenie; şiretlic; şmecherie; viclenie; subterfugiu.
hayliy *adj.* destul de mult; suficient.
hayran **I.** *adj.* mirat; uimit; uluit. **II.** *s.* admirator; fan. // •***hayran bolmak*** a se mira; a se minuna; a admira.
hayrangakaldîrgan *adj.* admirabil.
hayranlî *adj.* cu mirare; cu uimire; cu uluială.
hayranlîk *s.* mirare; uimire; uluială. // •***hayranlîk tuymak*** a admira.
hayrat *s.* **1.** binefacere. **2.** instituţie filantropică.
hayret *s.* mirare; uimire; stupefacţie; perplexitate; consternare. // •***hayretke túşúrmek*** a uimi; aului. •***hayrette bîrakmak*** a

uimi; a ului. •***hayrette kalmak*** a se zăpăci; a fi uluit. // •***hayretke kaldîm*** mă mir. •***ne hayret!*** ce surpriză!;
hayretberúwğí *adj.* uluitor; uimitor; fenomenal; surprinzător; impresionant; frapant; izbitor.
hayretketúşken *adj.* uimit; uluit; consternat.
hayretketúşúrgen *adj.* uluitor; uimitor; fenomenal; surprinzător; impresionant; frapant; izbitor.
hayrettebîrakkan *adj.* buimăcitor; bulversant; năucitor; tulburător.
hayrettekalgan *adj.* uimit; uluit; consternat.
haysiyet *s.* **1.** respect; considerație. **2.** demnitate; onoare.
haysiyetlí *adj.* respectabil; demn.
haysiyetsíz *adj.* nedemn.
haywan *s.* **1.** vietate; ființă. **2.** animal. **3.** *(fig.)* prost; nătărău; tâmpit. // •***haywan yeríne salmak*** a brutaliza. // •***azbar haywanî*** animal domestic. •***dórtayaklî haywan*** animal patruped. •***ğîrtuwğî haywan; aw haywanî*** animal de pradă. •***ğúk haywanî*** animal de tracțiune. •***haywan álemí*** regnul animal. •***haywan bogî*** baligă; bălegar. •***haywan doktorî*** veterinar. •***haywan mayî*** grăsime animală. •***haywan oyîgî*** vizuină; bârlog; culcuș. •***haywan pazarî*** obor. •***haywan şañî*** talangă. •***memelí haywanlar*** mamifere. •***úy haywanî*** animal domestic. •***úy haywanlarî*** șeptel. •***yabanî haywan*** sălbăticiune; animal sălbatic.
haywanalîştîrgan *s.* dresor.
haywanalîştîrmasî *s.* dresaj; dresare.
haywanasîrawğî *adj.* zootehnic.
haywanasîrawğusî *s.* zootehnician.
haywanasîrawî *s.* zootehnie.
haywanat *s.* animale. // •***haywanat bakşasî*** grădină zoologică.
haywanatbílímğísí *s.* zoolog.
haywanatbílímí I. *adj.* zoologic. **II.** *s.* zoologie.
haywanatbílímlí *adj.* zoologic.
haywanbílímğísí *s.* zoolog.
haywanbílímí I. *adj.* zoologic. **II.** *s.* zoologie.
haywanbílímlí *adj.* zoologic.
haywanfenğísí *s.* zootehnician.
haywanfení *s.* zootehnie.
haywanfenlí *adj.* zootehnic.
haywanğî *s.* zootehnician.
haywanğîlîk *s.* zootehnie.
haywaniy *adj.* animalic; animal.
haywankana *s.* **1.** grădină zoologică. **2.** menajerie.
haywanlaşkan *adj.* îndobitocit.
haywanlaşma *s.* îndobitocire.
haywanlaşmak *v.i.* a se îndobitoci.
haywanlaşuw *s.* îndobitocire.
haywanterbiyelegen *s.* dresor.
haywanterbiyesí *s.* dresaj; dresare.
haz *s.* plăcere; satisfacție; deliciu.
hazalgan *adj.* încântat; vrăjit.
Hazaplar/Azaplar *s. (topon.)* Tătaru *(jud. Constanța).*
hazin *adj.* trist; melancolic.
hazine *s.* **1.** *(fin.)* tezaur; vistierie. **2.** comoară. **3.** depozit.
hazineğí *s.* trezorier; vistiernic.
haziran *s. (cron.)* iunie. // •***haziran ayînda*** în luna iunie.
hazîm *s.* digestie; digerare; mistuire. // •***hazîm aygîtî*** *(anat.)* aparat digestiv. •***hazîm ğihazî kastalîklarî*** *(med.)* afecțiuni ale aparatului digestiv. •***kayriykabil hazîmlî*** *(med.)* nedigerabil.
hazîmiy *adj.* digestiv.
hazîmlî *adj.* digerabil.
hazîmsîzlîk *s.* indigestie. // •***hazîmsîzlîgîm bar*** am indigestie.
hazlî *adj.* plăcut; agreabil; simpatic.
hazmetílgen *adj.* asimilat; digerabil; digerat; mistuit.
hazmetmek *v.t.* **1.** a digera; a mistui; a asimila. **2.** *(fig.)* a suporta; a tolera.
hazmetúw *s.* digestie; mistuire; asimilație.
haznedar *s.* trezorier.
hazret *s.* maiestate; excelență; alteță.
hazretlí *adj.* maiestuos.
hazzetílgen *adj.* agreat; simpatizat.
hazzetílmek *v.i.* a plăcea.
hazzetken *s.* simpatizant.
hazzetmeden *adv.* fără plăcere.
hazzetmek *v.i.* a-i plăcea; a-i tihni; a fi amator de...; a fi iubitor de...; a face haz; a-i plăcea; a agrea; a simpatiza.
hazzetmemek *v.i.* a nu suporta; a nu-i plăcea; a nu-i tihni; a nu-i plăcea; a nu agrea; a nu simpatiza.
hál *s.* **1.** *(gram.)* gerunziu. **2.** stare; situație; circumstanță. **3.** comportare; conduită. **4.** *(gram.)* caz. **5.** forță; putere. **6.** *(fig.)* dificultate; necaz. // •***hálí kalmamak*** a-şi scoate sufletul; a se extenua; a se ramoli. •***hálín soramak*** a întreba pe cineva de sănătate. •***hálínden taymak*** a ajunge rău; a decădea; a se ramoli. •***toz hálíne ketírmek*** a transforma în pulbere; a pulveriza. // •***aksiy hálde*** în caz contrar. •***bo hálde*** în acest caz; aşadar; deci. •***emin hálde*** cu hotărâre; cu siguranță. •***geşúwğí hálde*** în mod provizoriu. •***hál fiil*** *(gram.)* modul gerunziu. •***hál men şartlar*** circumstanță. •***heşbír hálde*** în niciun caz. •***ifrat hál*** situație critică; urgență. •***imkáansîz hál*** situație imposibilă. •***múğerret hál*** *(gram.)* cazul nominativ; cazul absolut. •***ortalîk agargan hálínde*** cu toate că se luminase. •***ruhiy hál*** moral. •***şahsiy hál*** stare civilă. •***şakîrma hálí*** *(gram.)* cazul vocativ. •***tîn hálí*** moral.
hálá *adv.* încă; deocamdată; până acum.
hálet *s.* stare; situație.
háletiy *adj.* de stare; de situație.
hálet-í neziy *iz.prsn.* agonie.
hálet-í ruhiye *iz.prsn.* stare sufletească; dispoziție.
hálinekelúw *s.* devenire; transformare.
hálineketírúw *s.* prefacere; transformare.
hál-í ifrat *iz.prsn.* situație critică; urgență.
hálíkalmagan *adj.* istovit; obosit; ostenit; ramolit; vlăguit.
hálíkalmama *s.* decrepitudine; decădere; istovire; osteneală; oboseală; ramoleală; ramolisment; regres.
hálíkorîlgan *s.* menținut; conservat.
hálíndentaygan *adj.* decăzut; istovit; ramolit; regresiv; degradat.
hálíndentayuw *s.* decrepitudine; decădere; istovire; osteneală; oboseală; ramoleală; ramolisment; regres.
hálkaldîrmagan *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; epuizant; extenuant.
hálkorîgan *adj.* conservator.
hálkorîmasî *s.* menținere; conservare.
hálsíz *adj. (d. oameni)* slăbit; epuizat.
hálsízbîrakkan *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; epuizant; extenuant.
hálsízlík *s.* slăbire; epuizare.
hárf *s.* literă. // •***balaban hárf*** majusculă. •***baş hárf*** inițială. •***gotik hárfler*** litere gotice. •***kanunnuñ hárfí*** litera legii.
hárfiy *adj.* literal; textual; ad litteram.
hebeş *s., adj.* etiopian.
Hebeşístan *s. (topon.)* Etiopia.
hebeşístanlî *s., adj.* etiopian.
hedef *s.* scop; țel; țintă; obiectiv.
hediye *s.* cadou; dar; atenție. // •***hediye etmek*** a face cadou.
heft *num. (prsn.)* șapte.
heftat *num. (prsn.)* şaptezeci.
heğe *s. (lingv.)* silabă. // •***aşîk heğe*** *(lingv.)* silabă deschisă. •***kapalî heğe*** *(lingv.)* silabă închisă.
heğelemek *v.t.* a silabisi.
heğelengen *adj.* silabisit.
heğelenmek *v.i.* a se silabisi.
heğelew *s.* silabisire.
heğelí *adj.* silabic.
heğemoniya *s.* hegemonie.
heğemonlîk *s.* hegemonie.
hek *s.* cretă.
hekim *s.* medic; doctor.
hekimlík I. *adj.* medical; medicinal. **II.** *s.* medicină.
heksagon *s.* hexagon.
heksagonal *adj.* hexagonal.
hektar *s.* hectar.
hektogram *s.* hectogram.
hektolitre *s.* hectolitru.
hektometre *s.* hectometru.
helak *s.* **1.** moarte; omor; ucidere. **2.** distrugere; nimicire.
helakbílímğísí *s.* criminalist.
helakbílímí *s.* criminologie; criminalistică.
helakşí *s.* criminal; asasin; ucigaş.
helal *adj. (relig.)* permis; îngăduit.
helezon *s. (mat.)* spirală.
helikopter *s.* elicopter.
heliyoterapiya *s. (med.)* helioterapie.
heliyum *s.* heliu.
helwa *s.* halva. // •***bír kózí men elmaga, bír kózí men helwaga karamak*** a se uita cu un ochi la făină şi cu altul la slănină; a privi cruciș.
helwa-korîşî *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte *(lat., Fraxinus ornus).*
helwa-kókrígí *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte *(lat., Fraxinus ornus).*
helwet *s., adj.* elvețian. // •***helwet penerí*** șvaițer.
Helwetiye *s. (topon.)* Elveția.
helwetiyelí *s., adj.* elvețian.
hem *adv.* **1.** şi. **2.** şi încă; ba chiar. // •***bo oda hem balaban hem de aydînlîk*** această cameră este mare şi luminoasă. •***bo yerí suwuk, hem kayet suwuk*** aici este rece, ba chiar foarte rece.
hematit *s. (geol.)* hematit.
hematiya *s. (anat.)* globulă roşie; hematie.
hemayil *s.* **1.** bandulieră; diagonală. **2.** amuletă. **3.** colier; colan; salbă.
hemen *adv.* **1.** imediat; îndată; numaidecât; deodată. **2.** aproximativ; cam; aproape. // •***ğenábísí hemen***

kayttî dumneaei s-a întors îndată. •***hemen bolmaz mî?*** nu se poate imediat?; •***hemen ódiyğekmen*** plătesc imediat.
hemersen *s.* **1.** măceaşă. **2.** *(bot.)* măceş; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina)*.
hemfíkír *s.* tovarăş de idei.
hemğínís *adj.* de acelaşi gen; de acelaşi fel.
hemhudut *adj.* limitrof.
hemoglobina *s. (fiziol.)* hemoglobină.
hemograma *s. (med.)* hemogramă.
hemorağiya *s. (med.)* hemoragie.
hemra *s.* tovarăş de drum; tovarăş de viaţă; camarad.
hemşerí *s.* consătean.
hemşíre *s. (med.)* asistentă; soră.
hendek *s.* groapă; şanţ; fosă.
hendekkazkan *s. (constr.)* excavator.
hendeklík *s.* teren accidentat.
hendese *s.* geometrie. // •***hendese tízúwí*** *(mat.)* progresie geometrică. •***şeşímğí/tahliliy hendese*** *(mat.)* geometrie analitică. •***suratlawğî/tasariy hendese*** *(mat.)* geometrie descriptivă. •***túzlem hendesesí*** *(mat.)* geometrie plană. •***uzay hendesesí*** *(mat.)* geometrie în spaţiu.
hendeselí *adj.* geometric.
hendesiy *adj.* geometric. // •***hendesiy tízúw*** *(mat.)* progresie geometrică.
henúz *adv.* **1.** încă. **2.** deja. **3.** doar; numai; abia.
hep *adv.* **1.** tot. **2.** iarăşi; din nou. **3.** şi acum; încă. // •***keşe-kúndúz hep ğolda*** zi şi noapte e pe drum. •***kún-kúnge hep sîğak bola*** de la o zi la alta se face tot mai cald.
hepánawday **I.** *adj.* asemănător; similar. **II.** *adv.* tot astfel; analog.
hepbonday **I.** *adj.* asemănător; similar. **II.** *adv.* tot astfel; analog.
hepísí *pron.* tot; toată; toţi; toate. // •***onlarnîñ hepísí keldí*** ei au venit toţi.
hepísín *pron.* pe tot; pe toată; pe toţi; pe toate.
hepísínde *pron.* la tot; la toată; la toţi; la toate.
hepísínden *pron.* de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toţi; de la/dinspre toate.
hepísíndiy *pron.* ca tot; ca toată; ca toţi; ca toate.
hepísíne *pron.* spre tot; spre toată; spre toţi; spre toate; tuturor; oricui.
hepísíñ *adj.* tuturor.
hepkene *conj.* totuşi; cu toate acestea; orice s-ar zice.
hepmínawday **I.** *adj.* asemănător; similar. **II.** *adv.* tot astfel; analog.
heponday **I.** *adj.* asemănător; similar. **II.** *adv.* tot astfel; analog.
hepşonday **I.** *adj.* asemănător; similar. **II.** *adv.* tot astfel; analog.
heptagon *s. (geom.)* heptagon.
heptagonal *adj. (geom.)* heptagonal.
her *adj.* fiecare; oricare; orice. // •***her iktimalge karşî*** pentru orice eventualitate. •***her túrlí*** de orice fel. •***her zaman*** totdeauna; mereu; tot timpul. •***her zamankî*** uzual.
heraldik *adj.* eraldic.
heraldika *s.* eraldică.
heraldikalî *adj.* eraldic.
herbír *adj.* fiecare; oricare; orice.
herbírsí *pron.* fiecare.
herbírsín *pron.* pe fiecare.
herbírsínde *pron.* la fiecare.
herbírsínden *pron.* de la/dinspre fiecare.
herbírsíndiy *pron.* ca fiecare.
herbírsíne *pron.* spre fiecare.
herbírsíñ *adj.* al fiecăruia.
herbírşiy *pron.* orice. // •***herbírşiyge inanawuyma*** totul trebuie pus sub semnul îndoielii.
herbírşiyde *pron.* la orice.
herbírşiyden *pron.* de la/dinspre orice; din orice.
herbírşiydiy *pron.* ca orice.
herbírşiyge *pron.* spre orice.
herbírşiyní *pron.* pe orice.
herbírşiyníñ *adj.* care aparţine de orice.
herdemtaze *s. (bot.)* flori-de-paie; imortelă *(lat., Helichrysum bracteatum)*.
herdemtaze, sarî- *s. (bot.)* imortelă-galbenă *(lat., Helichrysum orientale)*.
hergele *s.* **1.** cal nedresat. **2.** *(fig.)* canalie; lepădătură.
hergelelík *s.* crescătorie de cai de rasă; herghelie.
hergún *adv.* zilnic; în fiecare zi. // •***hergún ğolga karap bekledík*** v-am aşteptat în fiecare zi cu ochii spre drum.
hergúnkí *adj.* zilnic.
herğúmerş *s.* învălmăşeală; dezordine.
herğúmerşlí *adj.* învălmăşit; dezordonat.
herhálde *adv.* oricum; în orice caz.
heríf *s.* individ; persoană. // •***maw heríf*** om rău.
herkez *pron.* toţi; toată lumea; oricine. // •***herkez bírdiy*** toţi ca unul. •***herkezníñ íşínde arslan ğatagî bar*** în fiecare există un culcuş de leu. •***herkezníñ íşíne yaramaz*** nu convine oricui. •***herkezníñ karşîsînda/huzurunda*** în prezenţa tuturor.
herkezbílgen *adj.* binecunoscut; recunoscut; arhicunoscut; notoriu.
herkezde *pron.* la toţi; la toate.
herkezden *pron.* de la/dinspre toţi; de la/dinspre toate.
herkezdiy *pron.* ca toată lumea; comun; obişnuit; ordinar.
herkezge *pron.* spre toţi; spre toate; tuturor; oricui. // •***herkezge bírdiy*** în mod egal. •***herkezge óznínkísín*** fiecăruia al său.
herkezgeğayuw *s.* trâmbiţare; divulgare.
herkezní *pron.* pe toţi; pe toate; pe oricine.
herkezníñ *adj.* care aparţine tuturor.
herkeztanîgan *adj.* binecunoscut; recunoscut; arhicunoscut; notoriu.
heroyina *s.* heroină.
herşiy *pron.* tot; toată; toţi; toate; orice. // •***herşiyní masaga ğaymak*** a da toate cărţile pe faţă. // •***herşiy ğolînda*** totul e în regulă. •***herşiy hal bolağak*** totul se va rezolva. •***herşiyden ewel*** înainte de orice. •***herşiyí men*** cu tot ce are. •***şúndí herşiy tamam mî?*** acum totul e în regulă?;
herşiyde *pron.* la tot; la toată; la toţi; la toate; la orice.
herşiyden *pron.* din orice; de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toţi; de la/dinspre toate; de la/dinspre orice.
herşiydiy *pron.* ca tot; ca toată; ca toţi; ca toate; ca orice.
herşiyge *pron.* spre orice; spre tot; spre toată; spre toţi; spre toate; spre orice.
herşiyní *pron.* pe tot; pe toată; pe toţi; pe toate; pe orice.
herşiyníñ *adj.* care aparţine de orice.
herşiyníyapkan *adj.* factotum.
heryagî *postp.* împrejurul.
heryakka *adv.* spre toate părţile; împrejur.
heryakta *adv.* pretutindeni; peste tot; în toate părţile; împrejur.
heryaktan *adv.* de pretutindeni; de peste tot; din toate părţile; dimprejur.
heryerde *adv.* pretutindeni; peste tot; în toate părţile; împrejur.
heryerden *adv.* de pretutindeni; de peste tot; din toate părţile; dimprejur.
heryerge *adv.* spre toate părţile; împrejur.
heryerínde *adv.* pe tot cuprinsul.
hesabiy *adj.* financiar; contabil. // •***hesabiy buhran*** criză financiară.
hesabîaşîlgan *adj.* descifrat.
hesabînaşmasî *s.* descifrare.
hesabînayazuw *s.* trecere în cont; imputare; imputaţie.
hesap *s.* **1.** aritmetică. **2.** calcul; socoteală. **3.** *(fin.)* cont. **4.** calcul; apreciere; estimare; presupunere. **5.** *(sport)* scor. **6.** măsură; cumpătare; ponderat; precauţie; prevedere; prudenţă. // •***baştan hesapka almak*** a preconiza. •***hesabîn bílmek*** a şti socoteala lucrurilor; a fi chibzuit; a fi cumpătat. •***hesabîn yañgîşmak*** a-şi greşi socotelile. •***hesabîna kelmek/yaramak*** a-i veni la socoteală; a-i conveni. •***hesabîna yazmak/geşírmek*** a pune în socoteala cuiva; a-l ţine bun de plată; a-i imputa. •***hesabînda tabîlmak*** a se cifra la...; •***hesap bermek*** a da socoteală cuiva; a răspunde în faţa cuiva. •***hesap soramak*** a cere socoteală; a trage la răspundere. •***hesap yapmak*** a-şi face socotelile; a calcula; a presupune. •***hesapka almak*** a pune la socoteală; a ţine seama de...; a lua în seamă; a bifa. •***hesapka katmamak*** a nu pune la socoteală; a nesocoti; a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. •***hesapka şîkmak*** a ieşi la socoteală; a ajunge la o rezolvare convenabilă. •***hesapka tartmak*** a cere socoteală; a trage la răspundere. •***sîzgî/ğerge/pwan hesabî man ğeñmek*** a câştiga la puncte *(sport)*. •***tógerek hesap yapmak*** a face socoteală rotundă; a rotunji cifra. // •***banka hesabî*** *(fin.)* cont bancar. •***ğariy hesap*** *(fin.)* cont curent. •***hesabî temíz*** corect. •***hesabîm ázír mí?*** este gata nota de plată?; •***hesabîma yaramay*** nu-mi convine. •***hesap ğetvelí*** *(mat.)* riglă de calcul. •***hesap íşlemí*** *(mat.)* operaţie aritmetică. •***hesap maşinasî*** maşină de calcul. •***men hesapta şalt añlayman*** eu înţeleg repede la aritmetică. •***tógerek hesap*** socoteală rotundă.
hesapbergen *adj.* răspunzător; responsabil.
hesapbermeme *s.* iresponsabilitate.
hesapbermez *adj.* iresponsabil.
hesapbermezlík *s.* iresponsabilitate.
hesapberúw *s.* răspundere;

responsabilitate.
hesapetmeden *adv.* nechibzuit.
hesapkaalîngan *adj.* **1.** luat în calcul; considerat; apreciat; interpretat. **2.** luat în calcul; socotit; calculat; numărat.
hesapkaalînganday *adj.* considerabil.
hesapkaalînganlar *s., pl.* cei luaţi în calcul; efectiv.
hesapkaalînmagan *adj.* neluat în calcul; neglijat; omis.
hesapkaalînmaz *adj.* neglijabil.
hesapkaalmama *s.* neglijenţă; omisiune.
hesapkaaluw *s.* **1.** luare în calcul; socotire; calcul; numărare. **2.** luare în calcul; considerare; apreciere; interpretare.
hesapkakatîlgan *adj.* **1.** luat în calcul; socotit; calculat; numărat. **2.** luat în calcul; considerat; apreciat; interpretat.
hesapkakatîlmagan *adj.* neluat în calcul; nesocotit; ignorat.
hesapkakatmama *s.* neluare în calcul; nesocotire; ignorare.
hesapkakatuw *s.* **1.** luare în calcul; socotire; calcul; numărare. **2.** luare în calcul; considerare; apreciere; interpretare.
hesapkakelmez *adj.* nenumărabil; incalculabil.
hesapkatartuw *s.* tragere la răspundere.
hesap-kitap *s.* calcul; socoteală; instruire; cunoaştere de carte. // ***•hesabî-kitabî bolmak*** a şti carte.
hesaplagan *s.* evaluator.
hesaplama *s.* numărare; calcul; socotire; contabilitate.
hesaplamak *v.t.* a socoti; a calcula. // ***•soñîşîn hesaplamak*** a face bilanţul.
hesaplanaturgan *adj.* calculat repetitiv; recalculat.
hesaplangan *adj.* numărat; socotit; estimat.
hesaplangan-ğaşîrîlgan *adj.* cifrat; codificat.
hesaplanmak *v.i.* a se socoti; a se calcula.
hesaplaşma *s.* răfuială.
hesaplaşmak *v.i.* a se socoti *(unul cu altul)*.
hesaplaşuw *s.* răfuială.
hesaplaw *s.* numărare; calcul; socotire; contabilitate.
hesaplawğî *s.* **1.** contabil. **2.** *(mat.)* abac; socotitoare; numărătoare; calculator.
hesaplayberílgen *adj.* calculat repetitiv; recalculat.
hesaplayberme *s.* calculare repetitivă; recalculare.
hesaplaybermek *v.t.* a calcula repetitiv; a recalcula.
hesaplayturma *s.* calculare repetitivă; recalculare.
hesaplayturmak *v.t.* a calcula repetitiv; a recalcula.
hesaplayturuw *s.* calculare repetitivă; recalculare.
hesaplî *adj.* **1.** măsurat; cumpătat; calculat; ponderat; precaut; prevăzător; prudent. **2.** ieftin. **3.** aritmetic. // ***•hesaplî piyat*** preţ convenabil.
hesaplîğaşîruw *s.* cifru; cod; codificare.
hesaplîk *s. (mat.)* abac; socotitoare; numărătoare.
hesaplî-kitaplî *s., adj.* instruit; ştiutor de carte.
hesaplîk-kitaplîk *s.* calcul; socoteală; instruire; cunoaştere de carte.
hesapsîz *adj.* **1.** nemăsurat; fără măsură; nelimitat. **2.** *(fig.)* imprudent; nechibzuit.
hesapsîzkarjlagan *adj.* risipitor.
hesapsîz-kitapsîz *s., adj.* analfabet.
hesapsîzkullanîlgan *adj.* folosit în exces; abuzat.
hesapsîzlîk *s.* imprudenţă; nechibzuinţă.
hesapsîzlîk-kitapsîzlîk *s.* analfabetism.
hesapsoramasî *s.* tragere la răspundere; cererea socotelii.
hesapşî *s.* aritmetician.
hesapyapîlgan *adj.* calculat; socotit; presupus.
hesapyapma *s.* calcul; socotire; presupunere.
heş **I.** *adj.* **1.** vreun; vreo. **2.** niciun; nicio. **II.** *adv.* **1.** nici; deloc; nicidecum; nicicând; niciodată; sub nici o formă; cu nici un chip. **2.** cândva; vreodată. **III.** *pron.* nimic. // ***•bo tren heş toktamay*** acest tren merge fără oprire. ***•bonî heş aytarman mî?*** cum aş putea spune aşa ceva?; n-aş spune asta sub nici un motiv!; ***•búgún heş hawa yok*** azi nu este niciun pic de vânt. ***•heş bílmiysíñíz mí?*** nu ştiţi deloc?; ***•heş bolağak şiy tuwul*** nu pare nicidecum posibil. ***•heş bolmasa*** barem; măcar; cel puţin. ***•heş hoşîma ketmiy*** nu-mi place deloc. ***•heş kaáretmeñíz!*** fiţi fără nicio grijă!; ***•heş keletan mî?*** n-ar veni sub nici un motiv!; ***•heş memnun tuwulman*** nu sunt mulţumit deloc. ***•heş múmkún kórínmiy*** nu pare nicidecum posibil. ***•heş raátsíz etmedíñíz*** nu m-aţi deranjat deloc. ***•heş şúphem yok*** nu am nicio îndoială. ***•heş tağiz tuwul*** nu e niciun deranj. ***•heş te*** nicidecum; deloc; pentru nimic. ***•heş túrlenmez*** mereu acelaşi; constant; statornic. ***•kazakşa heş añlamayman*** nu înţeleg deloc românește. ***•menî heş kuwantmaz*** nu mă bucură deloc.
heşbír *adj.* **1.** niciun; nicio. **2.** vreun; vreo. // ***•heşbír hálde*** în niciun caz. ***•heşbír maruzluk yok*** nu e niciun pericol. ***•menîm o man heşbír alîp-bereğegím yok*** nu am nicio relaţie cu el.
heşbírşiy *pron.* nimic.
heşbírşiyde *pron.* la nimic.
heşbírşiyden *pron.* din nimic.
heşbírşiydiy *pron.* ca nimic.
heşbírşiyge *pron.* spre nimic.
heşbírşiyní *pron.* pe nimic.
heşbírşiyníñ *adj.* care nu aparţine de nimic.
heşbírtúrlí *adv.* deloc; nicidecum; sub nici o formă; cu nici un chip. // ***•heşbírtúrlí alîşa almayman*** nu pot să mă obişnuiesc deloc.
heşbírwakît *adv.* niciodată; nicicând; pentru nimic în lume.
heşbíryerde *adv. (arată locul)* nicăieri.
heşbíryerden *adv. (arată originea)* de nicăieri.
heşbíryerge *adv. (arată direcţia)* către nicăieri.
heşbíryerlerde *adv. (arată locul)* nicăieri.
heşbíryerlerden *adv. (arată originea)* de nicăieri.
heşbíryerlerge *adv. (arată direcţia)* către nicăieri.
heşbírzaman *adv.* niciodată; nicicând; pentru nimic în lume.
heşbolmama *s.* imposibilitate.
heşbolmayğak *adj.* imposibil; de nerealizat.
heşbolmayğaklîk *s.* imposibilitate.
heşke *pron.* spre nimic.
heşní *pron.* pe nimic.
heşníñ *adj.* care nu aparţine de nimic.
heşt *num. (prsn.)* opt.
heştat *num. (prsn.)* optzeci.
heşte *pron.* la nimic.
heşten *pron.* din nimic.
heştiy *pron.* ca nimic.
Heuglin'níñ-kagayî *s. (orn.)* pescăruşul lui Heuglin *(lat., Larus heuglini)*.
Heuglin'níñ-şaklayî *s. (orn.)* pescăruşul lui Heuglin *(lat., Larus heuglini)*.
hevariyun *s. (relig.)* apostol.
hewes *s.* dorinţă; pasiune; plăcere. // ***•hewesí kaşmak*** a-i pieri pofta. // ***•geşúwğí hewes*** capriciu. ***•heweske kóre*** după plac; după gust; după pofta inimii; în voie; pe ales; ad libitum.
heweskaybetmesí *s.* pierderea interesului; răcire.
heweslendírgen *adj.* agreabil; pasionant.
heweslendírmek *v.t.* a pasiona; a plăcea.
heweslengen *adj.* pasionat.
heweslenmek *v.i.* a dori; a fi pasionat.
heweslenúw *s.* dorinţă; pasiune; plăcere.
heweslí *adj.* **1.** pasionat. **2.** amator. **3.** iubitor de...;
heweslíkaraw *s.* contemplare; contemplaţie.
hewessíz *adj.* nedoritor.
hewkel *s.* statuie; monument. // ***•hewkel otîrtmak*** a ridica cuiva o statuie. // ***•hewkel bólímí*** secţia de sculptură. ***•kíşkene hewkel*** statuetă.
hewkelğí *s.* sculptor.
hewkelğílík *s.* sculptură.
hewkeltraş *s.* sculptor.
hewkeltraşlîk *s.* sculptură.
hey *interj.* hei!; pst!;
heybe *s.* desagă; traistă.
heyet *s.* **1.** misiune; delegaţie. **2.** astronomie. // ***•siyasiy heyet*** legaţie; misiune diplomatică. ***•tahrir heyetí*** redacţie; colegiu redacţional.
heyetşí *s.* astronom.
heyyúş *s.* emoţie.
hezaren *s. (bot.)* nemţişor; pintenaşi; cizma-cucului *(lat., Delphinium consolida; Consolida regalis)*.
hezár *num. (prsn.)* mie.
hezeran *s. (bot.)* nemţişor; pintenaşi; cizma-cucului *(lat., Delphinium consolida; Consolida regalis)*.
hezimet *s.* înfrângere; nimicire.
hezimetlí *adj.* înfrânt; nimicit.
hezimetşí *adj.* distrugător; nimicitor.
Hibadulla(h) *s. (antrop. f., arab.)* "Darul lui Allah/Dumnezeu".
hibe *s.* donare; donaţie.
hidayet *s.* drum călăuzitor; drumul dreptăţii; calea întemeiată.
hiddet *s.* mânie; furie.
hiddetlí *adj.* mânios; furios.

hidrat *s. (chim.)* hidrat.
hidrawulik *adj. (tehn.)* hidraulic.
hidrawulika *s. (tehn.)* hidraulică.
hidrawulikalî *adj. (tehn.)* hidraulic.
hidrodinamik *adj. (fiz.)* hidrodinamic.
hidrodinamika *s. (fiz.)* hidrodinamică.
hidrodinamikalî *adj. (fiz.)* hidrodinamic.
hidroelektrik *adj. (electr.)* hidroelectric.
hidroelektriklík *s. (electr.)* hidroelectricitate.
hidrografik *adj.* hidrografic.
hidrografiya **I.** *adj.* hidrografic. **II.** *s.* hidrografie.
hidrografiyalî *adj.* hidrografic.
hidroğen *s. (chim.)* hidrogen. // ***•hidroğen bombasî*** *(mil.)* bombă cu hidrogen.
hidroğenleşken *adj.* hidrogenat.
hidroğenleşmek *v.i.* a se hidrogena.
hidroğenleştírme *s.* hidrogenare.
hidroğenleştírmek *v.t.* a hidrogena.
hidroğenlí *adj. (chim.)* hidrogenos; hidrogenic; hidrogenat. // ***•hidroğenlí patlatma*** *(mil.)* bombă cu hidrogen.
hidrokarbura *s. (chim.)* hidrocarbură.
hidrokortizon *s. (chim., farm., med.)* hidrocortizon.
hidroloğik *adj.* hidrologic.
hidroloğiya **I.** *adj.* hidrologic. **II.** *s.* hidrologie.
hidroloğiyağî *s.* hidrolog.
hidroloğiyalî *adj.* hidrologic.
hidromekanika *s. (fiz.)* hidromecanică.
hidrometre *s. (tehn.)* hidrometru; densometru.
hidromorf *adj. (d. plante)* hidromorf.
hidronawut *s.* hidronaut.
hidrosfera *s. (geogr.)* hidrosferă.
hidroskop *s. (nav.)* periscop subacvatic; hidroscop.
hidrostatik *adj. (fiz.)* hidrostatic.
hidrostatika *s. (fiz.)* hidrostatică.
hidrostatikalî *adj. (fiz.)* hidrostatic.
hidroterapiya *s. (med.)* hidroterapie.
hidrotermal *adj.* hidrotermal.
hiğap *s.* sfială; timiditate; pudoare.
hiğif *s.* satiră; pamflet. // ***•hiğif etmek*** a satiriza.
hiğiflí *adj.* satiric; satirizat.
hiğran *s.* **1.** despărţire; separare. **2.** durere; întristare; mâhnire.
hiğranlî *adj.* **1.** posomorât; întristat; mâhnit. **2.** despărţit; separat.
hiğret *s.* **1.** emigrare. **2.** *(relig.)* emigrarea Profetului Muhammed Aliyselam de la Mecca la Medina.
hiğretetken *adj.* migrator.
hiğviye *s.* satiră; pamflet.
hiğviyelí *adj.* satiric; satirizat.
hikáye *s.* **1.** povestire; naraţiune; relatare. **2.** poveste; basm. **3.** nuvelă. // ***•hikáye etmek*** a povesti; a relata; a istorisi.
hikáyeğí *s.* **1.** povestitor. **2.** nuvelist.
hikáyeğílík *s.* nuvelistică.
hikáyelí *adj.* povestit; narat; relatat.
hikáyemeselesí *s. (lit.)* subiect; intrigă; acţiune.
hikmet *s.* **1.** înţelepciune; raţiune; inteligenţă. **2.** *(fig.)* cauză; mobil; motiv.
hilaf *s.* **1.** opunere; opoziţie. **2.** neconcordanţă; nepotrivire. **3.** minciună.
hilafet *s.* califat.
hilal *s.* semilună.
hile *s.* **1.** viclenie; şiretlic. **2.** falsificare; fals; contrafacere.
hileğí **I.** *adj.* viclean; şiret. **II.** *s.* falsificator.
hileğílík *s.* prefăcătorie; viclenie.
hilmiy *adj.* blând; blajin; răbdător; calm; domol; liniştit; paşnic; potolit; stăpânit; temperat; tihnit.
Hilmiy/Hílmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel blând".
Hilmiye/Hílmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea blândă".
himaye *s.* protecţie; protejare; ocrotire; susţinere. // ***•himayesíne almak*** a lua sub protecţie.
himayeğí *s., adj.* protector; ocrotitor; susţinător.
himayelí *adj.* protejat; ocrotit; susţinut.
himera *s.* himeră; iluzie.
himeralî *adj.* himeric.
himmet *s.* **1.** sprijin; ajutor. **2.** muncă; efort; strădanie.
himmetşí *adj.* silitor.
hindiba *s. (bot.)* andivă; cicoare-de-grădină *(lat., Cichorium endivia)*.
hindiba, kara- *s. (bot.)* păpădie *(lat., Taraxacum officinale)*.
hindiye *s. (bot.)* ricin; căpuşă *(lat., Ricinus communis)*.
Hindístan *s. (topon.)* India.
Hindístan-Dalayî/Hindístan-Deriyasî *s. (hidron.)* Oceanul Indian.
hindístan-erígí *s. (bot.)* cubeb *(lat., Piper cubeba)*.
hindístan-ğewezí *s.* **1.** nucă de cocos. **2.** *(bot.)* cocotier *(lat., Cocos nucifera)*.
hindístanlî *s., adj.* hindus; indian.
hint *s., adj.* hindus; indian.
hint-awrupalî *adj.* indo-european.
Hint-gúmúşgágáasî *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu indian *(lat., Lonchura malabarica)*.
Hint-ğîlanmoyînî *s. (orn.)* pasăre gât de şarpe orientală; anhigă orientală *(lat., Anhinga melanogaster)*.
Hint-kazî *s. (orn.)* gâscă de India *(lat., Anser indicus)*.
Hint-kók-kerí *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană *(lat., Coracias benghalensis)*.
Hint-kók-kuzgunî *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană *(lat., Coracias benghalensis)*.
Hint-kók-zakşasî *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană *(lat., Coracias benghalensis)*.
hint-kurmasî *s. (bot.)* tamarin; tamarind *(lat., Tamarindus indica)*.
hintmayî *s.* ulei de ricin.
hintşe **I.** *adv.* în limba hindusă. **II.** *s. (limba)* hindusă.
Hint-tarakayî *s. (orn.)* fluierar mare; nagât mare *(lat., Hoplopterus indicus; Vanellus indicus)*.
Hint-tawugî *s. (orn.)* bibilică; picheriţă *(lat., Numida meleagris)*.
Hint-yapalagî *s. (orn.)* cucuvea indiană pătată *(lat., Athena brama)*.
hiperbola *s. (lit.)* hiperbolă.
hiperbolik *adj. (lit.)* hiperbolic.
hipnotism *s.* hipnotism.
hipnoza *s.* hipnoză.
hipnozağî *s.* hipnotizator.
hipodrom *s.* hipodrom.
hipofiza *s. (anat.)* hipofiză.
hipopotam *s. (zool.)* hipopotam *(lat., Hippopotamus amphibius)*.
hipostaza *s. (med.)* hipostază; congestie.
his *s.* **1.** simţ; senzaţie. **2.** sesizare; observare.
hisar *s. (mil.)* fort; fortăreaţă; cetate.
hislí *adj.* duios; sentimental.
hisse *s.* **1.** porţiune; porţie; parte; cotă; participare. **2.** *(fin.)* acţiune. // ***•bolîşkan hisselerge ayîrmak*** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. ***•hisse ayîrmak/etmek*** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. ***•hisse ístemek*** a-şi cere partea. ***•hisse kapmak*** a-şi face parte din...; a-şi însuşi ceva. ***•hisse/pay saklamak*** a-i păstra cuiva parte din...; a-i aloca. ***•hisselerge bólmek*** a porţiona. ***•hisselerín şeşmek*** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. // ***•hisse senetí*** *(fin.)* acţiune. ***•suwnuñ hisselerín ayîrmasî/sókmesí/şeşmesí*** *(chim.)* hidroliză.
hisseayîrmasî *s.* porţionare; divizare; fragmentare; împărţeală.
hissedar *s. (fin.)* acţionar; asociat.
hissegebólúw *s.* porţionare; divizare; fragmentare; împărţeală.
hisseğí *s. (fin.)* acţionar; asociat.
hisseğík *s. (fiz.)* corpuscul; particulă.
hisse-hisse *adj.* porţionat.
hisselergeayîrîlgan *adj.* porţionat; divizat; fragmentat; împărţit.
hisselergeayîrîlma *s. (fiz.)* fisiune.
hisselergeayîrîluw *s. (fiz.)* fisiune.
hisselergeayîrma *s.* porţionare; divizare; fragmentare; împărţeală.
hisselergeayîruw *s.* porţionare; divizare; fragmentare; împărţeală.
hisselergebólíngen *adj.* parcelat.
hisselergebólme *s.* parcelare.
hisselergeşeşúw *s.* descompunere; dezagregare; dezintegrare; dezmembrare.
hisseleríşeşílgen *adj.* descompus; dezagregat; dezintegrat; dezmembrat.
hisselí *adj.* **1.** porţionat; cotat. **2.** *(fin.)* cu acţiuni; pe acţiuni. // ***•hisselí şirket*** societate pe acţiuni.
hissesaluw *s.* normare.
hissetílgen *adj.* simţit.
hissetílmek *v.i.* a se simţi; a se resimţi.
hissetme **I.** *adj.* senzorial. **II.** *s.* simţire.
hissetmek *v.t.* **1.** a simţi; a resimţi. **2.** a sesiza; a-şi da seama. // ***•ewelden hissetmek*** a presimţi.
hissetmetîşî *adj.* extrasenzorial.
hissetúwğí *s.* senzor.
hissiy *adj.* sentimental; sensibil.
hissiyat *s.* sentimente.
hissiykablelvukuw *s.* presentiment; presimţire; premoniţie.
hissiyşaya *s.* coproprietate.
hissiyşayal *s., adj.* coproprietar.
histoloğik *adj.* histologic.
histoloğiya **I.** *adj.* histiologic. **II.** *s.* histiologie.
histoloğiyalî *adj.* histiologic.
hitabe *s.* discurs; alocuţiune.
hitabet *s.* oratorie; elocvenţă; elocinţă; retorică.
hitabetílgen *s.* adresant.
hitabetlí *adj.* oratoric; elocvent; cu elocinţă; retoric.
hitabetmek *v.i.* a se adresa *(cuiva)*.
hitabiy *adj.* oratoric; elocvent; cu elocinţă; retoric.
hitap *s.* adresare.
hitlerğí *s., adj.* hitlerist.
hitlerğílík *s.* hitlerism.

hiyeroglifa *s.* hieroglifă.
hiza *s.* **1.** aliniere; aliniament. **2.** cotă; nivel. // ***•hizaga ketírmek*** a nivela; a alinia.
hizagaakelúw *s.* nivelare; îndreptare.
hizagakelúw *s.* nivelare; îndreptare.
hizalama *s.* clasament.
hizalî *adj.* **1.** aliniat. **2.** adus la cotă; nivelat.
hizasîz *adj.* nealiniat.
hizasízlîk *s.* nealiniere.
hîfîz *s.* **1.** conservare; păstrare; stocare. **2.** memorie; memorare. // ***•hîfîz etmek*** a conserva; a păstra; a memora; a ține minte.
hîfîzlî *adj.* **1.** conservat; păstrat; stocat. **2.** memorat.
hîfzetmek *v.t.* **1.** a conserva; a păstra; a stoca. **2.** a memora; a ține minte.
hînzîr *s. (zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*.
hînzîrğî *s.* porcar.
hînzîrlar *s., pl.* porcine; suine.
hînzîrlîk *adj.* porcesc.
hîrdavat *s.* **1.** articole de fierărie. **2.** *(fig.)* bagatelă; mărunțișuri; fleacuri.
hîrka *s.* surtuc.
hîrs *s.* **1.** ambiție. **2.** ciudă; mânie.
hîrslî *adj.* **1.** mânios; furios. **2.** lacom; avar.
hîrwat *s., adj.* croat.
Hîrwatîstan *s. (topon.)* Croația.
hîrwatşa I. *adv.* în limba croată. **II.** *s. (limba)* croată.
hîşîrdama *s.* foșnet; fâșâit.
hîşîrdamak *v.i.* a foșni; a fâșâi.
hîşîrdatmak *v.t.* a determina să foșnească; a determina să fâșâie.
hîşîrdaw *s.* foșnet; fâșâit.
hîşîr-hîşîr *interj.* fâș!;
hîşîrtî *s.* foșnet; fâșâit.
hîşkîrîk *s.* sughiț.
hîşkîrma *s.* sughiț; icnet.
hîşkîrmak *v.i.* a sughița.
hîşkîruw *s.* sughiț; icnet.
hîyanet *s.* trădare; infidelitate; perfidie.
hîyanetlî *adj.* trădat.
hîyanetlík *s.* trădare; infidelitate; perfidie.
hîyanetşî *adj.* trădător; infidel; perfid.
hîz *s.* **1.** viteză; velocitate. **2.** rapiditate; iuțeală. // ***•hîz almak*** a-și lua avânt; a lua viteză. ***•hîzîn arttîrmak*** a accelera. ***•hîzîn kesmek*** a-i reduce viteza; a-i tăia avântul. // ***•azamiy hîz*** viteza maximă. ***•azgariy hîz*** viteza mimimă. ***•ğel hîzî*** viteza vântului. ***•hîz kolî*** schimbător de viteză. ***•hîz kolî da bîzîk şîktî*** s-a dovedit defect și schimbătorul de viteze. ***•hîz kutugî*** cutie de viteze. ***•kanuniy hîz*** viteza legală.
hîzartkan *s.* accelerator.
hîzartmasî *s.* accelerație.
hîzarttîrmasî *s.* accelerare.
hîzazaymasî *s.* încetinire.
hîzazaytkan *s.* încetinitor.
hîzîartkan *adj.* accelerat.
hîzîazaygan *adj.* încetinit.
hîzîrellez *s. (relig.)* ziua morților.
hîzlandîrma *s.* accelerare.
hîzlandîrmak *v.t.* a accelera; a iuți.
hîzlandîruw *s.* accelerare.
hîzlandîruwğî *s.* accelerator.
hîzlangan *adj.* accelerat; iuțit.
hîzlanîp-atîlgan *adj.* avântat; lansat; azvârlit.
hîzlanîp-atîlma *s.* avânt; țâșnire; salt; lansare; azvârlire.
hîzlanma *s.* accelerație.
hîzlanmak *v.i.* a se accelera; a prinde viteză.
hîzlanuw *s.* accelerație.
hîzlî *adj.* rapid; iute; cu viteză. // ***•bek hîzlî*** vertiginos.
hîzólşegen *s. (tehn.)* vitezometru; tahometru.
hîzsîz *adj.* încet; lent.
hîzsîz-hîzsîz *adv.* încet-încet; încetul cu încetul; ușor; ușurel; încetișor.
hîzsízlîk *s.* încetineală; lentoare.
hoğa *s.* **1.** *(la musulmani)* hoge; imam. **2.** învățător; profesor; antrenor. // ***•mektep hoğasî*** învățător. ***•takîmnîñ hoğasî*** antrenorul echipei.
hoğaakay *s. (la musulmani)* hoge; imam.
hoğaakayhapşîrdî *s. (bot.)* străvutătoare; iarbă-de-strănutat; cănăcei; ciucurei; rotoțele-albe *(lat., Achillea ptarmica)*.
hoğalar *s., pl. (la musulmani)* cler; preoțime.
hoğalîk *s.* **1.** *(la musulmani)* preoție. **2.** profesorat; profesorime.
hokey *s.* hochei. // ***•hokey meçí*** *(sport)* meci de hochei.
hokka *s.* călimară.
hol *s.* coridor; culoar; hol.
holant *s., adj.* olandez.
Holant *s. (topon.)* Olanda.
holantlî *s., adj.* olandez.
holantşa I. *adv.* în limba olandeză. **II.** *s. (limba)* olandeză.
holera *s. (med.)* holeră.
holeralî *adj. (med.)* holeric.
homar *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj *(lat., Homarus vulgaris)*.
homeopatiya *s.* homeopatie.
Honduras *s. (topon.)* Honduras.
honduraslî *s., adj.* hondurian.
hop *interj.* hop!;
hoplamak *v.i.* a țopăi.
hoppa *adj.* ușuratic; neserios; frivol.
hoppalîk *s.* neseriozitate; frivolitate.
hor *adj.* josnic; demn de dispreț. // ***•hor karamak*** a disprețui. ***•hor tutmak*** a maltrata.
hora *s.* horă. // ***•hora tepmek*** a juca hora.
horda *s.* hoardă; oaste; armată.
hordabaşî *s. (mil.)* comandant.
horlîk *s.* josnicie; dispreț.
hormon *s.* hormon.
hortensiya *s. (bot.)* hortensie *(lat., Hydrangea opuloides)*.
hortîm *s.* **1.** *(la unele mamifere și insecte)* trompă. **2.** tulumbă; furtun. **3.** ciclon.
Horus-surkarlîgaşî *s. (orn.)* drepnea Horus *(lat., Apus horus)*.
hostes *s.* steward; însoțitor de bord.
hoş *adj.* bun; plăcut; agreabil. // ***•hoş kórmek*** a privi cu ochi buni; a simpatiza; a tolera; a îngădui. ***•hoş kózí men kórmemek*** a nu privi cu ochi buni; a dezaproba. ***•hoşîna ketmek*** a-i plăcea. // ***•bek hoş tuwul*** nu e prea plăcut. ***•heş hoşîma ketmiy*** nu-mi place deloc. ***•hoş ses*** voce plăcută. ***•hoş sóz*** compliment. ***•hoş túşler!*** vise plăcute!; ***•hoşîmîzga ketmedí*** nu ne-a plăcut. ***•maga kóre hawa hoş*** ce-mi pasă mie?; pe mine nu mă afectează. ***•sen bek hoşîma ketesíñ*** îmi placi foarte mult. ***•temsil bek hoşîma kettí*** spectacolul mi-a plăcut foarte mult.
hoşawazlî *adj.* melodios.
hoşînaketken *s.* bucuros; satisfăcut; simpatizant.
hoşînaketmegen *adj.* nemulțumit; nesatisfăcut; neîmpăcat.
hoşînaketmeme *s.* nemulțumire; insatisfacție.
hoşînaketúw *s.* bucurie; haz.
hoşkakelgen *adj.* plăcut; atrăgător; agreabil; drăgălaș.
hoşkakelúw *s.* drăgălășenie.
hoşkaketken *adj.* plăcut; atrăgător; agreabil; simpatic; drăgălaș.
hoşkaketmez *adj.* neplăcut; neatrăgător; dezagreabil; odios. // ***•atî hoşkaketmez*** cu nume dezagreabil; nomina odiosa.
hoşkarşîlangan *adj.* binevenit; agreat; simpatizat. // ***•hoşkarşîlangan kíşí*** persoană agreată; persona grata.
hoşkarşîlanmaz *adj.* nesimpatizat; neagreat; intolerabil. // ***•hoşkarşîlanmaz kíşí*** persoană neagreată; persona non grata.
hoşkórgen *s.* binevoitor; îngăduitor; răbdător; tolerant; simpatizant.
hoşkórílgen *adj.* agreat; îngăduit; simpatic.
hoşkórúw *s.* **1.** indulgență; tolerare; îngăduință. **2.** bunăvoință; îngăduință; simpatie.
hoşkórúwğí *adj.* **1.** indulgent; îngăduitor; tolerant. **2.** binevoitor; îngăduitor.
hoşlandîrgan *adj.* agreabil; plăcut.
hoşlandîrmak *v.i.* a plăcea.
hoşlangan *adj.* bucuros.
hoşlanma *s.* bucurie.
hoşlanmak *v.i.* a-i plăcea; a se bucura.
hoşlanuw *s.* bucurie.
hoşlaşîk *s.* cărare în păr.
hoşlîk *s.* bunătate; plăcere.
hoşniyetlí *adj.* binevoitor.
hoşnît *adj.* satisfăcut; mulțumit.
hoşnîtlîk *s.* satisfacție; mulțumire.
hoşnîtsîz *adj.* nesatisfăcut; nemulțumit.
hoşnîtsîzlîk *s.* nemulțumire.
hotel *s.* hotel. // ***•hotel defterí*** registrul hotelului. ***•kîdîruwğuluk hotelí*** hotel turistic.
hotelğí *s.* hotelier.
hoyrat *adj.* grosolan; mojic; ordinar.
hoyratlîk *s.* grosolănie; mojicie.
hububat *s.* cereale; grâne.
Hudson-şamîr-şullugî *s. (orn.)* sitar de mal de Hudson *(lat., Limosa haemastica)*.
hudut *s.* **1.** graniță; frontieră. **2.** limită; capăt; extremitate. // ***•hudut salmak*** a delimita. ***•hudut tîşîna şîgarmak*** a expulza. // ***•hudutka kadar kaş kilometre bar?*** câți kilometri sunt până la frontieră?;
hudutlî *adj.* limitat; delimitat.
hudutsaluw *s.* delimitare; îngrădire; limitare; plafonare; restrângere; restricționare.
hudutsuz *adj.* nelimitat; nesfârșit.
hudutsuzluk *s.* nesfârșire.
Huğğa *s. (antrop. m., arab.)* "Argumentul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
huğum *s.* **1.** *(mil.)* asalt; atac. **2.** agresiune; invazie. // ***•huğumga ketmek*** a porni la atac.
huğumğî I. *adj.* agresiv; ofensiv. **II.** *s.* atacant; invadator; agresor; violator; cotropitor.
huğumlî *adj.* agresat; asaltat; invadat.
hukuk *s.* **1.** drept; justețe. **2.**

legislație. // •***anayasa hukugî*** *(jur.)* drept constituțional. •***ayile hukugî*** *(jur.)* codul familiei. •***genel/adiy hukuk*** *(jur.)* drept comun. •***ğeza hukugî*** *(jur.)* drept penal. •***hukuk dawasî*** *(jur.)* proces civil. •***hukuk ğetkísí*** *(jur.)* jurisdicție. •***hukuk ihtiyariyesí*** facultatea de drept. •***idare hukugî*** drept administrativ. •***milletlerarasî/dewletlerara sî hukuk*** *(jur.)* drept internațional. •***tiğaret hukugî*** drept comercial.

hukukiy *adj.* juridic. // •***hukukiy doktor*** doctor în drept. •***hukukiy tefsir*** *(jur.)* interpretare juridică.

hukukiyuzman *s. (jur.)* jurisconsult.

hukukşî *s.* jurist; legist.

huligan *s.* huligan.

huliganlîk *s.* huliganism.

huliya *s. (bot.)* carpen *(lat., Carpinus betulus)*.

huliya, alşak- *s. (bot.)* cărpiniță; sfineac *(lat., Carpinus orientalis)*.

huliyalîk *s.* cărpeniș; pădure de carpeni.

Hume'níñ-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.

Hume'níñ-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.

humma *s. (med.)* febră. // •***kazîklî humma*** *(med.)* tetanos. •***lekelí humma*** *(med.)* tifos exantematic.

hunhar *adj. (fig.)* sângeros; crud.

hunharlîk *s.* atrocitate; bestialitate; cruzime.

huniy *s.* pâlnie.

hurafe *s.* mit; superstiție.

hurafeğí *adj.* superstițios.

hurafelí *adj.* mitologic.

hurafelík *s.* mitologie; superstiție.

hurda *s., adj.* **1.** hârb; rablă. **2.** fleac; mărunțiș.

hurdakalgan *adj.* rablagit.

hurdakaluw *s.* rablagire.

huruldagan *adj.* care hârâie.

huruldama *s.* hârâit.

huruldamak *v.i.* a hârâi.

huruldaw *s.* hârâit.

hurultî *s.* hârâit.

husiye *s. (anat.)* testicul.

husul *s.* **1.** apariție; naștere. **2.** realizare; înfăptuire. // •***husulga kelmek*** a-şi face apariția; a se naște.

husullî *adj.* **1.** apărut; născut. **2.** realizat; înfăptuit.

husumet *s.* duşmănie; vrăjmăşie.

husunet *s.* vrajbă.

husus *s.* **1.** problemă; chestiune. **2.** particularitate; caracteristică. // •***bo hususta*** în această problemă.

hususiy *adj.* special; particular. // •***hususiy paşaport*** paşaport special.

hususiyet *s.* particularitate; caracteristică.

hususiyğe *adv.* mai cu seamă; cu deosebire; în special.

huşunet *s.* duritate; asprime.

huw *interj.* huo!;

huwuldama *s.* huiduială.

huwuldamak *v.t.* a huidui.

huwuldangan *adj.* huiduit.

huwuldaw *s.* huiduială.

huwultî *s.* huiduială.

huzur *s.* **1.** prezență; asistență. **2.** huzur. **3.** prosperitate. // •***herkezníñ huzurunda*** în prezența tuturor.

huzurlî *adj.* **1.** asistat. **2.** prosper.

húğre *s.* **1.** *(anat.)* celulă. **2.** *(constr.)* nișă; firidă; alcov; chilie. **3.** arest; carceră; celulă; temniță.

húğrelí *adj.* celular.

húker *s.* bou. // •***húker senesí*** *(cron.)* anul boului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.

húkmetmek *v.t.* **1.** a decide; a hotărî; a dispune. **2.** a domina; a guverna.

húkúm *s.* **1.** sentință; verdict. **2.** guvernare; dominație; autoritate. **3.** importanță; valoare. **4.** putere; influență. // •***húkúm kíymek*** *(jur.)* a fi condamnat. •***húkúm súrmek*** a guverna. // •***aliy húkúm*** hegemonie.

húkúmdar *s.* suveran; monarh.

húkúmdarlîk *s.* **1.** monarhie; domnie. **2.** suveranitate; dominație; autoritate suverană.

húkúmet *s.* **1.** guvern. **2.** stat. // •***húkúmet kurmak*** a forma guvernul. // •***bírleşme húkúmetí*** *(pol.)* guvern de coaliție. •***húkúmet darbesí*** *(pol.)* lovitură de stat. •***húkúmet merkezí*** capitală. •***húkúmetníñ awdarîlmasî*** *(pol.)* căderea guvernului; răsturnarea guvernului. •***húkúmetníñ kararî*** *(pol.)* hotărârea guvernului.

húkúmetşí *s.* guvernator; conducător; cârmuitor; ocârmuitor; diriguitor.

húkúmlí *s., adj. (jur.)* condamnat. // •***idam húkúmlí*** *(jur.)* condamnat la moarte.

húkúmran *s.* guvernator.

húkúmsúz *adj.* nul; anulat.

húlase I. *adv.* pe scurt; în rezumat. **II.** *s.* **1.** rezumat; conspect. **2.** *(chim.)* extract.

húlasiy *adj.* rezumat; extras.

húlas-î kelam *iz.prsn.* rezumat; sumar; poveste scurtă.

húliya *s.* imaginație; închipuire; fantezie.

húliyağî *s.* **1.** visător; vizionar; fantezist. **2.** magician; iluzionist; scamator.

húliyağîlîk *s.* magie; iluzionism; scamatorie.

húliyalî *adj.* închipuit; imaginat.

húmayun *adj.* imperial; regal.

húner *s.* talent; pricepere; dexteritate.

húnerlí *adj.* talentat; priceput; iscusit.

húnersíz *adj.* lipsit de talent; nepriceput.

húnkáar *s.* sultan; padișah; monarh.

húnnap *s. (bot.)* jujubă *(lat., Ziziphus jujuba)*.

húr *adj.* liber; independent.

húrmet *s.* **1.** respect; stimă; considerație. **2.** interzicere; interdicție; prohibiție. // •***húrmet bolmak*** a fi respectat; a fi stimat; a fi venerat; a fi omagiat. •***húrmet etmek*** a respecta; a stima; a venera; a omagia. •***húrmetín kaytarmak*** a reabilita pe cineva.

húrmetetken *adj.* respectuos.

húrmet-helal *s.* respect; stimă; considerație.

húrmetíkaytarîlgan *adj.* reabilitat.

húrmetlí *adj.* **1.** respectat; stimat; onorat. **2.** *(fig.)* mare; colosal.

húrmetsíz *adj.* insolent.

húrmetsízlík *s.* lipsă de respect; impertinență; insolență. // •***húrmetsízlík kóstermek*** a desconsidera.

húrmetsízlíkkórgen *adj.* disprețuit.

húrriyet *s.* libertate; independență; autonomie.

Húsam *s. (antrop. m., arab.)* "Sabie".

Húsameddin/Húsamettin *s. (antrop. m., arab.)* "Sabia credinței".

Húseyin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel frumos".

Húsniy *s. (antrop. f., arab.)* "Cel frumos".

Húsniye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea frumoasă".

húviyet *s.* identitate. // •***húviyet ğúzdanî*** buletin de identitate.

húzún *s.* tristețe; melancolie.

húzúnlí *adj.* trist; melancolic.

I

ibadet *s.* **1.** *(relig.)* închinare; rugăciune; slujbă. **2.** cult.
ibadetkana *s.* templu.
ibadetokîlgan *adj. (relig.)* pomenit.
ibadetşî *s.* pelerin; pelegrin; hagiu.
ibadetşîlík *s.* pelerinaj; pelegrinaj; hagialâc.
ibanay *s.* moaşă.
ibanaygúmeşî *s. (bot.)* nalbă; mălăuţ; colăceii-babei *(lat., Malva silvestris)*.
ibanaylîk I. *adj. (med.)* obstetric. **II.** *s. (med.)* obstetrică.
ibanaylîkbílímğí *adj. (med.)* obstetric.
ibanaylîkbílímğísí *s. (med.)* obstetrician; mamoş.
ibanaylîkbílímí *s. (med.)* obstetrică.
ibare *s.* **1.** *(lingv.)* sintagmă; expresie. **2.** text; formulare.
ibareetúw *s.* formulare.
ibarekáátí *s.* formular.
ibarelík *s.* formulă.
ibaret *adj.* compus; alcătuit; format. // ***•ibaret bolmak*** a se compune din...; // ***•beş kíşíden ibaret bír grup*** un grup format din cinci persoane.
ibaretlí *adj.* constituit.
ibaretlík *s.* compunere; alcătuire; formare.
ibeks-eşkísí *s. (zool.)* capră-de-stâncă; ibex *(lat., Capra ibex)*.
Iberiya-şah-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă imperială iberică *(lat., Aquila adalberti)*.
Iberiye-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice iberiană *(lat., Phylloscopus ibericus)*.
iberiyelí I. *adj.* iberic. **II.** *s., adj.* iberian.
Iberiye-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice iberiană *(lat., Phylloscopus ibericus)*.
Iberiye-Yarîmadasî *s. (topon.)* Peninsula Iberică.
ibik *s.* **1.** supliment; adaos. **2.** *(la unele păsări)* creastă.
ibis, al- *s. (orn.)* ibis roşu *(lat., Eudocimus ruber)*.
ibis, ógíz-moyînlî- *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
ibis, taz- *s. (orn.)* ibis chel *(lat., Geronticus eremita)*.
ibis, veliy- *s. (orn.)* ibis *(lat., Threskiornis aethiopica)*.
ibisí, Amazon- *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
ibisí, Awustraliye- *s. (orn.)* ibis australian *(lat., Threskiornis spinicollis)*.
iblis *s.* **1.** drac; diavol; demon; satană. **2.** *(fig.)* intrigant.
ibra *s. (fin., jur.)* achitare. // ***•ibra etmek*** a achita.
Ibrahim/Ibram *s. (antrop. m., arab.)* Avram.
ibralî *s. (fin., jur.)* achitat.
ibraz *s.* demonstrare; prezentare. // ***•ibraz etmek*** a demonstra; a prezenta.
ibrazlî *adj.* demonstrat; prezentat.
ibre *s.* **1.** *(tehn.)* ac; indicator. **2.** *(bot.)* stil.
ibret I. *adj.* hidos; monstruos. **II.** *s.* exemplu; pildă.
ibretberúw *s.* instructaj.
ibretberúwğí *adj.* instructiv.
ibretlí *adj.* exemplificat.
ibrik *s.* ibric.
ida I. *adj.* afirmativ. **II.** *s.* **1.** afirmaţie; susţinere *(a unei păreri)*. **2.** idee; părere; convingere. // ***•hakkîn ida etmek*** a-şi aroga dreptul de...; a revendica ceva. ***•ida etmek*** a afirma; a susţine. // ***•ida etemen ke hakkîm bar*** afirm că am dreptate.
idağî I. *adj.* încăpăţânat; îndârjit. **II.** *s.* pretendent; aspirant.
idalama *s.* afirmaţie.
idalamak *v.t.* a afirma.
idalangan *adj.* afirmat.
idalaşkan *adj.* învrăjbit.
idalaşma *s.* răfuială; polemică; dispută; scandal; ceartă; gâlceavă; contrazicere; controversă; sfadă.
idalaşmak *v.i.* a se certa; a se contrazice; a disputa.
idalaşmalî *adj.* controversat; disputat; polemic.
idalaşuw *s.* răfuială; polemică; dispută; scandal; ceartă; gâlceavă; contrazicere; controversă; sfadă.
idalaşuwğî *s., adj.* scandalagiu.
idalî *adj.* afirmativ.
idam *s. (jur.)* execuţie; pedeapsă capitală. // ***•idam etmek*** *(jur.)* a condamna la moarte; a executa; a supune la pedeapsa capitală. // ***•idam ğezasî*** *(jur.)* pedeapsă capitală. ***•idam húkúmlí*** *(jur.)* condamnat la moarte. ***•idam kúrsúsí*** eşafod.
idamlî *adj. (jur.)* condamnat la moarte; executat.
idaname *s.* act de acuzare.
idare *s.* **1.** conducere; guvernare. **2.** administrare; dirijare. **3.** *(econ.)* economisire. // ***•idare etmek*** a conduce; a guverna. // ***•idare hukugî*** drept administrativ. ***•idare meğlisí*** consiliu de administraţie. ***•liman idaresí*** *(nav.)* căpităniа portului. ***•mahalliy idare*** administraţie locală.
idareetken *s.* coordonator.
idareğí *s.* cârmaci; conducător; administrator; coordonator; dirijor.
idareğílík *s.* administraţie; administrare; conducere; coordonare; dirijare.
idarelí *adj.* **1.** conducător; de conducere. **2.** econom. **3.** condus; administrat; coordonat; dirijat; ghidat.
idarelík *s.* ghidare.
idaresíz *adj.* fără conducător; necoordonat; necontrolat; incontrolabil; nedirijat; neghidat.
idaretanîmaz *adj.* incontrolabil.
idariy *adj.* administrativ; de conducere; conducător. // ***•idariy múmtaze*** *(adm.)* autonomie. ***•idariy şewreler*** *(pol.)* cercuri conducătoare.
ideal *s., adj.* ideal.
idealğí *s., adj.* idealist.
idealğílík *s.* idealism.
idealism *s.* idealism.
idealist *s., adj.* idealist.
ideallaşkan *adj.* idealizat.
ideallaştîrma *s.* idealizare.
ideallaştîrmak *v.t.* a idealiza.
ideallaştîruw *s.* idealizare.
ideologğík *adj.* ideologic.
ideologğiya I. *adj.* ideologic. **II.** *s.* ideologie.
ideologğiyağî *s.* ideolog.
ideologğiyalî *adj.* ideologic.
ideolok *s.* ideolog.
idila *s.* idilă.
idilalî *adj.* idilic.
idman *s.* exerciţiu fizic; antrenament; sport. // ***•idman yapmak*** a face sport. // ***•idman atî*** *(sport)* capră de gimnastică. ***•idman imeğesí*** club sportiv. ***•idman yapmayman*** nu fac sport. ***•kîş idmanlarî*** *(sport)* sporturi de iarnă.
idmanğî *s.* sportiv.
idmanlî *adj.* **1.** antrenant. **2.** *(fig.)* familiarizat.
idmanmiydanî *s.* stadion. // ***•idmanmiydanî şîraklarî*** *(sport)* instalaţie nocturnă.
idrak *s.* **1.** inteligenţă; raţiune. **2.** percepere; cunoaştere.
idraklî *adj.* **1.** perceput; cunoscut. **2.** inteligent; raţional.
idrar *s.* urină. // ***•idrar tókmek*** *(fiziol.)* a urina. // ***•idrar aktarmasî*** analiza urinei. ***•idrar kamîzî*** *(chim.)* acid uric.
idrarbílímğísí *s. (med.)* urolog.
idrarbílímí I. *adj. (med.)* urologic. **II.** *s. (med.)* urologie.
idrarbílímlí *adj. (med.)* urologic.
idrarkuwuwğî *adj. (farm.)* diuretic.
idrarlîk *s. (anat.)* vezică urinară; băşica udului.
idrarmeğrasî *s. (anat.)* uretră.
idrartorbasî *s. (anat.)* vezică urinară; băşica udului.
Idris-Kuyusî *s. (topon.) ("Fântâna lui Idris")* Veteranu *(jud. Constanţa)*.
ifa *s.* executare; îndeplinire. // ***•ifa bolmak*** a se executa; a se îndeplini. ***•ifa etmek*** a executa; a îndeplini.
ifade *s.* **1.** expunere; explicaţie. **2.** exprimare; redare. **3.** *(jur.)* depoziţie. // ***•ifade etmek*** a exprima. ***•kol-yúz ifadesí etmek*** a mima. // ***•ap-aydîn/ap-aşîk ifade*** explicaţie foarte clară. ***•ğúmleníñ ifade etken manasî*** sensul exprimat de propoziţie. ***•ifade tarzî*** formă de exprimare. ***•oylariñîznî tatarşa yakşî ifade etesíñíz*** vă exprimaţi bine opiniile tătăreşte. ***•tanîk ifadesí*** *(jur.)* depoziţia martorului. ***•yúz ifadesí*** expresia feţei; mimică.
ifadedeñíşmesí *s.* transfigurare.
ifadeetúwğí *adj.* explicativ.
ifadelí *adj.* expresiv; expus; explicat.
ifadesídeñíşken *adj.* transfigurat.
ifadesíz *adj.* inexpresiv.
ifalî *adj.* îndeplinit.
iffet *s.* cinste; fidelitate; devotament.
iffetlí *adj.* cinstit; fidel; devotat.
iflas *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare. // ***•iflas etmek*** a da faliment.
iflaslî *adj.* falimentar; bancrută; crah; ruinare.
ifna *s.* distrugere; nimicire.
ifnağî *adj.* distrugător; nimicitor.
ifnalî *adj.* nimicit; distrus.
ifrat I. *adj.* excesiv; exagerat; ultra. **II.**

s. exces; exagerare. // •***ifrat hál*** situație critică; urgență.
ifratlî *adj.* excesiv; exagerat; ultra.
ifratşî *adj.* extremist.
ifratşîlîk *s.* extremism.
ifraz *s.* **1.** separare; divizare. **2.** *(biol.)* secreție.
ifrazat **I.** *adj. (fiziol.)* excretor. **II.** *s. (fiziol.)* excreție.
ifrazetúwğí *adj. (fiziol.)* excretor.
ifrazlî *adj.* **1.** separat; divizat. **2.** *(biol.)* secretat; cu secreție.
ifrit *s.* demon; diavol; drac; satană.
ifşa *s.* divulgare.
iftihar *s.* mândrie; onoare.
iftira *s.* calomnie; maliție; zitate. // •***iftira etmek*** a calomnia.
iftirağî *s.* calomniator; maliție; os.
igde *s. (bot.)* răchițică; măslin-sălbatic; sălcioară; sălciuță-mirositoare *(lat., Elaegnus angustifolia)*.
igfal *s.* înșelare; păcălire. // •***igfal bolmak*** a se înșela; a se păcăli. •***igfal etmek*** a înșela; a păcăli.
igfalğî *adj.* înșelător.
igfallî *adj.* înșelat; păcălit.
igí **I.** *adj.* **1.** bun; fără defecte; de calitate superioară. **2.** avantajos; convenabil. **3.** de bun augur. **II.** *interj.* bine!; bun!; // •***igí akşamlar!*** bună seara!; •***igí keşeler!*** noapte bună!; •***igí sabalar!*** bună dimineața!; •***igí yakşîlîk*** calitate bună.
igílík *s.* **1.** bine. **2.** bunătate; binefacere.
igílíkşí *s., adj.* binevoitor; binefăcător.
igísírewğí *adj.* optimist.
igísírewğúlúk *s.* optimism.
iguwana *s. (zool.)* iguană *(lat., Iguana)*.
iğabet *s.* acceptare; consimțământ. // •***iğabet bolmak*** a fi acceptat. •***iğabet etmek*** a accepta.
iğabetlí *adj.* acceptat; consimțit.
iğabînda *adv.* la nevoie; în caz de nevoie.
iğap *s.* necesitate; trebuință; cerință. // •***kórew iğabî*** interes de serviciu.
iğaplî *adj.* necesar; trebuincios.
iğar *s.* închiriere; arendare. // •***iğar almak*** a lua cu chirie; a lua în arendă. •***iğar bermek*** a da cu chirie; a da în arendă.
iğare *s.* chirie; arendă. // •***iğare hakkî*** rentă.
iğaregeberílgen *adj.* arendat.
iğareğí *s.* arendaș; rentier.
iğarelí *adj.* închiriat; arendat.
iğarelík *adj.* de închiriat.
iğarlî *adj.* arendat.
iğat *s.* invenție; descoperire. // •***iğat bolmak*** a se inventa; a se descoperi. •***iğat etmek*** a inventa; a descoperi.
iğatlî *adj.* inventat; descoperit.
iğatşî *s.* inventator; descoperitor.
iğatşîlîk *s.* inventivitate.
iğaz *s.* rezumare; prescurtare; abreviere. // •***iğaz bolmak*** a se rezuma; a se prescurta. •***iğaz etmek*** a rezuma; a prescurta. // •***iğaz tewúkelí*** în rezumat; pe scurt.
iğaze *s.* permisune; voie; încuviințare; îngăduință; învoire; bunăvoință; autorizare; autorizație. // •***iğaze bermek*** a permite; a da voie; a îngădui. •***iğaze ístemek*** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduință. // •***geşmege iğaze beríñiz!*** permiteți-mi să trec!; •***iğazeñiz men*** cu permisiunea dumneavoastră.
iğazebergen *adj.* aprobativ; aprobator; îngăduitor.
iğazeğí *adj.* răbdător; îngăduitor.
iğazelí *adj.* permis; încuviințat; îngăduit; învoit; binevoitor; autorizat.
iğazename *s.* atestat.
iğazesíz *adj.* nepermis; neîncuviințat; prohibit.
iğazesízlík *s.* prohibiție.
iğazlî *adj.* rezumat; prescurtat; abreviat.
iğbar *s.* **1.** constrângere; presiune; impunere. **2.** *(fiz.)* forță. // •***iğbar bolmak*** a fi constrâns; a fi forțat. •***iğbar etmek*** a constrânge; a forța. // •***iğbar emsalî*** coeficient de forță.
iğbarlî *adj.* forțat.
iğmal *s.* rezumat; prescurtare; abreviere.
iğmallî *adj.* rezumat; prescurtat; abreviat.
iğra *s.* executare; îndeplinire. // •***iğra bolmak*** a fi executat; a se îndeplini; a se înfăptui; a fi prestat. •***iğra etmek*** a executa; a îndeplini; a înfăptui; a presta. // •***iğra komitetí*** *(pol.)* comitet executiv. •***iğra kuwatî*** *(pol.)* putere executivă; organ executiv. •***iğra memurî*** *(jur.)* executor. •***vasiyetiy iğra memur*** *(jur.)* executor testamentar.
iğralî *adj.* îndeplinit; prestat.
ihanet *s.* trădare; infidelitate; perfidie. // •***ihanet bolmak*** a fi trădat. •***ihanet etmek*** a trăda. // •***watanga ihanet*** trădare de patrie.
ihanetlí *adj.* trădat.
ihanetlík *s.* trădare; infidelitate; perfidie.
ihanetşí *adj.* trădător; infidel; perfid.
ihbar *s.* avizare; notificare; informare; veste. // •***ihbar bolmak*** a se informa. •***ihbar etmek*** a aviza; a notifica; a informa.
ihbarlî *adj.* notificat; informat; înștiințat; vestit; avizat.
ihbarname *s.* **1.** înștiințare; avizare. **2.** *(jur.)* citație.
ihiya *s.* **1.** înviere; readucere la viață. **2.** *(fig.)* însuflețire; înviorare.
ihiyağî *adj.* înviorător.
ihiyalî *adj.* renăscut; înviat; reînviat; resuscitat; reanimat.
ihlal *s.* degradare; distrugere. // •***ihlal bolmak*** a se degrada; a fi distrus. •***ihlal etmek*** a degrada; a distruge.
ihlalğî *s.* degradant; distrugător.
ihlallî *adj.* perturbat; degradat.
ihlas *s.* **1.** sinceritate; candoare. **2.** devotament; atașament; fidelitate.
ihlaslî *adj.* **1.** devotat; atașat; fidel. **2.** sincer; candid.
ihmal *s.* neglijare; delăsare; trecere cu vederea; omitere. // •***ihmal bolmak*** a fi neglijat; a fi omis; a se delăsa; a fi îngăduit; a se nesocoti; a fi tolerat. •***ihmal etmek*** a neglija; a omite; a îngădui; a nesocoti; a tolera.
ihmalğî *adj.* neglijent; delăsător; tolerant.
ihmallî *adj.* neglijat; trecut cu vederea; omis.
ihrağat *s.* export.
ihrağatşî *s.* exportator.
ihraş *s.* **1.** scoatere; extragere; extracție. **2.** export. // •***ihraş etmek*** a exporta; a elimina; a expulza.
ihsan *s.* **1.** favoare; privilegiu; binefacere. **2.** cadou; dar; atenție.
ihsaniy *s.* binefăcător.
ihsanlî *adj.* **1.** favorizat; privilegiat. **2.** dăruit.
ihtar *s.* **1.** avertisment; prevenire. **2.** înștiințare; citație. // •***ihtar bolmak*** a fi avertizat; a se preveni. •***ihtar etmek*** a avertiza; a preveni.
ihtarlî *adj.* avertizat; prevenit.
ihtikáar *s.* speculă.
ihtikáarğî *s.* speculant.
ihtilal *s.* răscoală; răzvrătire; revoluție. // •***ihtilal etmek*** a se răscula; a se răzvrăti.
ihtilalaldî *adj.* prerevoluționar.
ihtilalğî *s.* răsculat; insurgent; revoluționar.
ihtilaliy *adj.* revoluționar; revoluționat.
ihtilaliyleşken *adj.* revoluționat.
ihtilaliyleştírme *s.* revoluționare.
ihtilaliyleştírmek *v.t.* a revoluționa.
ihtilallî *adj.* revoluționar; revoluționat.
ihtilas *s.* **1.** abuz; exces; exagerare. **2.** delapidare.
ihtilaslî *adj.* **1.** abuzat; abuziv; violat; excesiv; exagerat. **2.** delapidat.
ihtilassşî *adj.* **1.** delapidator. **2.** nelegiuit.
ihtilat *s.* **1.** amestec; intervenție. **2.** contact; legătură; relație.
ihtilatlî *adj.* **1.** contactat; cu legătură; cu relație. **2.** amestecat; cu intervenție.
ihtimal *s.* posibilitate; probabilitate; eventualitate.
ihtimaliy *adj.* probabil; posibil; eventual.
ihtimam *s.* străduanie; efort; silință.
ihtimamğî *adj.* silitor.
ihtimamlî *adj. (med.)* tratat; îngrijit.
ihtira *s.* invenție; inovație. // •***ihtira bolmak*** a se inventa; a fi inovat. •***ihtira etmek*** a inventa; a inova. // •***ihtira beratî*** brevet de invenție.
ihtirağî *s.* inventator; inovator.
ihtirağîlîk *s.* inventivitate.
ihtiralî *adj.* inventat; inovat.
ihtiram *s.* respect; venerație; considerație. // •***ihtiram bolmak*** a fi respectat; a fi venerat; a fi omagiat. •***ihtiram etmek*** a respecta; a venera; a omagia.
ihtiramlî *adj.* respectuos; respectat; venerat; venerabil.
ihtiramsîz *adj.* lipsit de respect; lipsit de venerație; lipsit de considerație.
ihtiras *s.* pasiune; voluptate.
ihtiraslî *adj.* pasional; pasionat; voluptos.
ihtiraz *s.* precauție; prudență.
ihtirazlî *adj.* precaut; prudent.
ihtişam *s.* fast; pompă.
ihtişamlî *adj.* fastuos;pompos.
ihtiva *s.* cuprindere; conținere; înglobare. // •***ihtiva bolmak*** a fi cuprins; a fi conținut; a fi înglobat. •***ihtiva etmek*** a cuprinde; a conține; a îngloba.
ihtivalî *adj.* cuprins; conținut; înglobat.
ihtiyar *s., adj.* bătrân; vârstnic.
ihtiyar *s.* consimțământ; asentiment. // •***ihtiyar bolmak*** a fi ales; a se opta. •***ihtiyar etmek*** a alege; a opta.
ihtiyariy *adj.* facultativ. // •***ihtiyariy gúwenğe*** asigurare facultativă.
ihtiyariye *s. (univ.)* facultate. //

•***doktorlîk/tîp ihtiyariyesí*** facultatea de medicină. •***eğnebiy tíller ihtiyariyesí*** facultatea de limbi străine. •***hukuk ihtiyariyesí*** facultatea de drept. •***ílímler ihtiyariyesí*** facultatea de ştiinţe. •***kazak tílí ihtiyariyesí*** facultatea de limba română. •***riyaziyet ihtiyariyesí*** *(mat.)* facultatea de matematică.

ihtiyarsîz *adj.* involuntar; spontan.
ihtiyarsîzğa *adv.* involuntar; spontan.
ihtiyarsîzlîk *s.* spontaneitate.
ihtiyaş *s.* necesitate; trebuinţă. // •***ihtiyaşî bolmak*** a fi necesar.
ihtiyaşlî *adj.* necesar; trebuincios.
ihtiyat *s.* **1.** prudenţă; precauţie. **2.** rezervă; reţinere.
ihtiyatlî *adj.* prudent; precaut.
ihtiyatsîz *adj.* imprudent.
ihtiyatsîzlîk *s.* imprudenţă.
ihtiyoloğik *adj.* ihtiologic.
ihtiyoloğiya *s.* ihtiologie.
ihtiyoloğiyağî *s.* ihtiolog.
ihtiyoloğiyalî *adj.* ihtiologic.
ihtiyolok *s.* ihtiolog.
ihtizaz *s.* trepidaţie; vibraţie. // •***ihtizaz etmek*** a vibra.
ihtizazlî *adj.* trepidant; vibrant; vibrator.
ihvan *s.* prieten; amic.
ik *s.* fus.
ikame *s.* **1.** aşezare; stabilire. **2.** plasare; plantare. // •***dawa ikame etmek*** *(jur.)* a intenta un proces. •***ikame bolmak*** a se aşeza; a se stabili; a se plasa; a se planta. •***ikame etmek*** a aşeza; a stabili; a plasa; a planta.
ikameğí *s.* plasator; plantator.
ikamelí *adj.* **1.** aşezat; stabilit. **2.** plasat; plantat.
ikamet *s.* reşedinţă; domiciliu; rezidenţă. // •***ikamet etmek*** a domicilia; a locui. // •***ikamet elessízlígí*** inviolabilitatea domiciliului.
ikametkestírgen *adj.* statornicit; stabilit într-un loc.
ikametkestírmesí *s.* statornicire; stabilire într-un loc.
ikametlí *adj.* domiciliat.
ikametlík *s.* reşedinţă; domiciliu; rezidenţă. // •***dayimiy ikametlík*** domiciliu stabil.
ikametşí *s.* rezident.
ikaz *s.* deşteptare; trezire.
ikazlî *adj.* deşteptat; trezit.
ikbal *s.* mulţumire; satisfacţie; fericire; succes.
ikballî *adj.* mulţumit; satisfăcut; fericit; care are succes.
ikbalsúygen *adj.* orgolios; vanitos; trufaş.
ikbalsúyúw *s.* orgoliu; vanitate; trufie.
ikbalşúnas *adj.* orgolios; vanitos; trufaş.
ikbalşúnaslîk *s.* orgoliu; vanitate; trufie.
ikmal *s.* **1.** desăvârşire; întregire; completare. **2.** terminare; absolvire *(a unei şcoli)*. // •***ikmal imtanî*** examen de absolvire.
ikmalgekaluw *s.* corigenţă.
ikmallî *adj.* **1.** desăvârşit; întregit; complet. **2.** terminat; absolvit.
ikmalsîz *adj.* **1.** nedesăvârşit; incomplet; neterminat. **2.** corigent.
ikmalsîzlîk *s.* corigenţă.
ikna *s.* convingere; lămurire. // •***ikna bolmak*** a se convinge; a se lămuri. •***ikna etmek*** a convinge; a lămuri.
iknaetmegen *adj.* neconcludent; neconvingător; refutabil.
iknaetúwğí *adj.* concludent; convingător; irefutabil.
iknalî *adj.* convins; lămurit.
ikona *s.* icoană.
ikonaşîk *s.* iconiţă.
ikrah *s.* aversiune; dezgust. // •***ikrah bolmak*** a se scârbi; a se degusta. •***ikrah etmek*** a scârbi; a degusta.
ikrahlî *adj.* dezgustat.
ikram *s.* tratare; oferire; ospătare; ospăţ; primire ospitalieră; banchet. // •***ikram bolmak*** a fi tratat; a se ospăta. •***ikram etmek*** a trata; a ospăta.
ikrambolgan *adj.* ospătat; cinstit.
ikrametúw *s.* ospătare; cinstire.
ikramğî *s.* chelner; ospătar.
ikramiye *s.* **1.** gratificaţie. **2.** câştig.
ikrar *s.* afirmaţie; recunoaştere. // •***ikrar bolmak*** a se afirma; a se recunoaşte. •***ikrar etmek*** a afirma; a recunoaşte.
ikrarlî *adj.* afirmat; recunoscut.
ikraz *s.* împrumut; credit. // •***ikraz almak*** a lua cu împrumut. •***ikraz bermek*** a da cu împrumut. // •***uzun vadelí ikraz*** credit pe termen lung.
ikrazlî *adj.* împrumutat; creditat.
iktibas *s.* preluare; împrumutare; imitare. // •***iktibas almak*** a lua cu împrumut. •***iktibas bermek*** a da cu împrumut.
iktibaslî *adj.* preluat; împrumutat; imitat.
iktibasşî *s.* imitator.
iktidar *s.* putere; forţă; capacitate. // •***iktidardan túşmek*** a cădea de la putere *(pol.)*. •***iktidardan túşúrmek*** a doborî de la putere *(pol.)*. •***iktidarga kelmek*** a veni la putere *(pol.)*.
iktifa *s.* mulţumire; satisfacţie. // •***iktifa bolmak*** a se mulţumi; a fi satisfăcut. •***iktifa etmek*** a mulţumi; a satisface.
iktifalî *adj.* mulţumit; satisfăcut.
iktimal *s.* posibilitate; probabilitate; eventualitate. // •***her iktimalge karşî*** pentru orice eventualitate. •***iktimal ke*** pesemne; probabil că. •***sabaga iktimal kar ğawar*** mâine dimineaţă e posibil să ningă. •***túşúk iktimal*** puţin probabil.
iktimaliy *adj.* probabil; posibil; eventual.
iktiran *s.* apropiere. // •***iktiran bolmak*** a se apropia. •***iktiran etmek*** a apropia.
iktiranlî *adj.* apropiat.
iktisat *s.* economie *(ştiinţă economică)*. // •***siyasiy iktisat*** economie politică.
iktisatiy *adj.* **1.** economic. **2.** econom; strîngător; cumpătat; gospodar. // •***iktisatiy ğeryúzíbílímí*** geografie economică. •***iktisatiy kuruluş*** structură economică. •***iktisatiy kuwat*** potenţial economic. •***iktisatiy meseleler*** probleme economice.
iktisatiyalat *s. (tehn.)* economizor.
iktisatiyat *s.* economie *(ştiinţă economică)*.
iktisat-î zaruret *iz.prsn. (econ.)* criză economică.
iktisatsîz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
iktisatsîzlîk *s.* necumpătare; nechibzuinţă; nesăbuinţă; necugetare; nesocotinţă.
iktisatşa *adv.* gospodăreşte.
iktisatşî *s.* economist.
iktiza *s.* necesitate; trebuinţă. // •***iktiza bolmak*** a trebui; a fi necesar.
iktizalî *adj.* necesar; trebuincios.
iktizasîz *adj.* netrebuincios.
il *s.* **1.** *(adm.)* provincie; judeţ. **2.** ţară.
ilah **I.** *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. **II.** *s.* divinitate; zeu.
ilahe *s.* zeiţă; zână; nimfă.
ilahiy *interj.* vai de mine!; Dumnezeule!; ah!; vai!;
ilaj *s.* **1.** medicament; doctorie. **2.** *(fig.)* remediu; soluţie.
ilajlî *adj.* **1.** medicamentos. **2.** remediabil; curabil.
ilajsîz *adj.* iremediabil; incurabil.
ilam *s. (jur.)* sentinţă.
ilan *s.* **1.** declaraţie; comunicat. **2.** afiş. // •***ilan etmek*** a proclama; a declara; a decreta; a publica; a tipări. // •***gázáta ilanî*** anunţ în ziar; inserare; informaţie. •***ğihaznîñ tanîtma ilanî*** instrucţiuni de folosire a aparatului. •***ğumhuriyetníñ ilanî*** *(pol.)* proclamarea republicii. •***marebe ilanî*** *(pol.)* declaraţie de război. •***sewda ilanî*** declaraţie de dragoste. •***tanîtma ilanî*** *(econ.)* prospect.
ilanetúw *s.* decretare.
ilan-î aşk *iz.prsn.* declaraţie de dragoste.
ilanlî *adj.* **1.** afişat. **2.** declarat; comunicat.
Ilanlîk *s. (topon.) ("Declaraţiile")* Vama Veche *(jud. Constanţa)*.
ilave *s.* **1.** supliment; adaos. **2.** anexă; alipire. // •***ilave bolmak*** a se adăuga; a se anexa; a se alipi. •***ilave etmek*** a adăuga; a anexa; a alipi.
ilaveğe *adv.* anexat; alăturat; în anexă.
ilavelí *adj.* **1.** suplimentar; adăugat. **2.** alipit; anexat.
ilaveten *adv.* anexat; alăturat; în anexă.
ilelebet *adv.* la nesfârşit; pentru totdeauna; pe vecie.
ilerí **I.** *adj.* avansat; înaintat; progresist. **II.** *adv.* dinainte; din faţă; înainte. **III.** *s.* partea de dinainte; partea din faţă. // •***ilerí geşmek*** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a trece în faţă. •***ilerí ketmek*** a avansa; a înainta.
ilerígeşúw *s.* înaintare; avansare.
ileríğí *adj.* progresist.
ileríkelmek *v.i.* a se naşte; a se forma; a apărea.
ileríketúw *s.* înaintare; avansare.
ilerleme *s.* progres; spor.
ilerlemek *v.i.* a avansa; a înainta; a progresa.
ilerliy-ilerliy *adv.* progresiv.
iletílmek *v.i.* a se transmite; a se propaga; a se perpetua.
iletken **I.** *adj.* **1.** *(fiz.)* bun conducător; conductibil. **2.** care transmite; care predă; care înmânâ; care remite; deponent. **II.** *s. (fiz.)* conductor.
iletkí *s. (mat.)* raportor.
iletme *s. (fiz.)* conducere.
iletmek *v.t.* **1.** a conduce; a duce. **2.** a transmite; a preda; a remite; a înmâna; a depune.
iletúw *s.* **1.** *(fiz.)* conductibilitate. **2.**

transmitere; predare; remitere; înmânare; depunere.
iletúwğí I. *adj.* **1.** care transmite; care predă; care înmânã; care remite; deponent. **2.** *(fiz.)* bun conducător; conductibil. **II.** *s. (fiz.)* conductor.
ilga *s.* **1.** abrogare; anulare; suprimare. **2.** *(fon.)* eliziune; elidare. // **•*ilga bolmak*** a se abroga; a se anula; a se suprima. **•*ilga etmek*** a elida *(fon.)*. **•*ilga etmek*** a abroga; a anula; a suprima.
ilgalî *adj.* abrogat; anulat; suprimat.
ilhak *s.* anexare; alipire. // **•*ilhak bolmak*** a se anexa; a se lipi. **•*ilhak etmek*** a anexa; a lipi.
ilhaklî *adj.* anexat; alipit.
ilham *s.* **1.** inspirație. **2.** entuziasm. // **•*ilham almak*** a se inspira. **•*ilham bermek*** a insufla. // **•*ilham membasî*** muză. **•*ilham tañrîşasî*** muză. **•*manzum ilham*** delir poetic.
ilhamaluw *s.* inspirare; aspirare.
ilhamberúw *s.* insuflare.
ilhamlandîrma *s.* insuflare.
ilhamlandîrmak *v.t.* a inspira; a entuziasma.
ilhamlangan *adj.* inspirat; entuziasmat.
ilhamlanmak *v.i.* a se inspira; a se entuziasma.
ilhamlî *adj.* **1.** entuziast. **2.** inspirat.
ilhamsîz *adj.* neinspirat; lipsit de entuziasm.
illa/ille *adv.* **1.** cu orice preț; oricum; pe orice cale; mereu; întotdeauna. **2.** şi; chiar şi.
illet *s.* **1.** boală; maladie. **2.** defect; deranjament. **3.** *(fig.)* cauză; motiv.
ilşe *s.* district; raion.
iltibas *s.* confuzie; neclaritate.
iltibaslî *adj.* confuz; neclar.
iltifat *s.* **1.** atenție; bunăvoință. **2.** plăcere; deliciu. **3.** exclamație. **4.** mulțumire; satisfacție.
iltifatlî *adj.* **1.** atent; binevoitor. **2.** plăcut; delicios. **3.** care scoate o exclamație. **4.** mulțumit; satisfăcut.
iltiğa *s.* refugiu; refugiere; exil. // **•*iltiğa bolmak*** a fi exilat; a se refugia; a fi expulzat. **•*iltiğa etmek*** a exila; a expulza.
iltiğalî *adj.* expulzat; expatriat; exilat; surghiunit; deportat.
iltihak *s.* anexare.
iltihaklî *adj.* anexat.
iltihap *s. (med.)* inflamare; inflamație. // **•*bademşík iltihabî*** *(med.)* inflamarea amigdalelor; amigdalită. **•*barsak píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea intestinului subțire; enterită. **•*bogîrdak iltihabî*** *(med.)* inflamarea faringelui; faringită. **•*buwum píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea ganglionilor limfatici; adenită. **•*búyrek iltihabî*** *(med.)* inflamarea rinichilor; nefrită. **•*kandîr píşmesí/iltihab*** *(med.)* inflamarea peritoneului; peritonită. **•*karağíger píşmesí/iltihabî*** *(med.)* hepatită; icter; gălbinare. **•*kulak iltihabî*** *(med.)* inflamarea urechii; otită. **•*kyor-barsak iltihabî*** *(med.)* inflamarea apendicelui; apendicită. **•*tíşetí píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea gingiilor; gingivită.
iltihaplangan *adj.* **1.** *(med.)* inflamat. **2.** *(d. ochi)* injectat.
iltihaplanma *s. (med.)* inflamare.
iltihaplanmak *v.i. (med.)* a se inflama.
iltihaplî *adj. (med.)* inflamat.
iltimas *s.* protecție; susținere; recomandare. // **•*iltimas bolmak*** a fi susținut; a fi protejat. **•*iltimas etmek*** a susține; a proteja.
iltimaslî *adj.* protejat; susținut; recomandat.
iltimasşî *s.* protector; susținător.
iltisak *s.* contact; unire; aderență.
iltisaklî *adj.* lipit; unit; aderent.
iltisakşî *s.* aderent; susținător.
iltiyam *s.* cicatrizare. // **•*iltiyam tapmak*** a se cicatriza.
iltiyamlî *adj.* cicatrizat.
iluziya *s.* iluzie.
ima *s.* aluzie; subînțeles. // **•*ima etmek*** a face aluzie.
imal *s.* producție; fabricare; confecționare. // **•*imal bolmak*** a se produce; a se confecționa; a se fabrica; a se face. **•*imal etmek*** a produce; a confecționa; a fabrica; a face.
imalat *s.* produse; fabricate. // **•*imalat masîrabî*** cheltuieli de producție.
imalatkana *s.* atelier; studio; manufactură.
imalatşî *s.* producător; fabricant.
imale *s. (med.)* clismă.
imaletúwğí *s.* producător; fabricant.
imam *s. (la musulmani)* imam.
Imam *s. (antrop. m., arab.)* "Îndrumătorul rugăciunii" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
imambayîldî *s. (gastron.) specialitate tătărească cu carne şi vinete)*.
imamlar *s., pl. (la musulmani)* cler; preoțime.
imamlîk *s. (la musulmani)* preoție.
iman *s.* **1.** religie; credință; cult. **2.** devotament; fidelitate. // **•*imanga ketírmek*** a converti. // **•*hep şo iman we sebat man*** cu aceeaşi credință şi fermitate.
imandeñíştírmesí *s. (relig.)* convertire.
imanîndeñíştírgen *adj. (relig.)* convertit.
imanlî *adj.* **1.** credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic. **2.** devotat; fidel.
imansîz *adj.* **1.** necredincios; ateu. **2.** crud; nemilos; hapsân. **3.** infidel.
imansîzğa *adv.* cu cruzime; fără milă.
imansîzlîk *s.* **1.** ateism. **2.** cruzime. **3.** infidelitate.
imar *s.* înflorire; prosperitate.
imarlî *adj.* înflorit; prosper.
imbat *s.* briză.
imbik *s.* alambic. // **•*imbikten tartmak*** a distila.
imbiktentartîlgan *adj. (chim.)* distilat.
imbiktentartuw *s. (chim.)* distilare.
imdat I. *interj.* ajutor!; săriți!; **II.** *s.* ajutor; asistență. // **•*imdatístemek*** a cere ajutor. **•*imdatîna ğalbarmak*** a invoca. **•*imdatîna ğuwurmak*** a sări în ajutorul cuiva.
imdatînağalbaruw *s.* invocarea sprijinului.
imdatlî *adj.* ajutat; asistat.
imdatsîz *adj.* neajutorat.
imeğe *s.* întrajutorare; tovărăşie; asociere; asociație; club. // **•*idman imeğesí*** club sportiv.
imeğeğe *adv.* tovărăşeşte.
imeğeğí *s.* tovarăş; asociat.
imen *s. (bot.)* gorun; stejar-de-deal *(lat., Quercus petraea; Quercus sessiliflora)*.
imengen *adj.* stânjenit; ruşinat; jenat.
imenmek *v.i.* a se teme; a-i fi frică; a se sfii.
imha *s.* nimicire; distrugere; zdrobire. // **•*imha bolmak*** a fi nimicit; a fi distrus; a fi zdrobit. **•*imha etmek*** a nimici; a distruge; a zdrobi.
imhağî *adj.* distrugător; nimicitor; zdrobitor.
imhalî *adj.* nimicit; distrus; zdrobit.
imin *s.* imn.
imkáan *s.* posibilitate. // **•*boga imkáan yok*** asta e imposibil. **•*imkáan berír*** cu îngăduință. **•*imkáan dereğesínde*** pe măsura posibilităților. **•*karşîlîk/mukabele imkáanî*** posibilitate de ripostă. **•*sanetmiymem, bo imkáan tîşî*** nu cred, este exclusă această posibilitate.
imkáanlî *adj.* posibil; cu posibilități.
imkáansîz I. *adj.* imposibil. **II.** *interj.* imposibil!; neverosimil!; nici vorbă!; aş!; // **•*bolmaz, imkáansîz*** nu se poate, e imposibil. **•*imkáansîz hál*** situație imposibilă.
imkáansîzlîk *s.* imposibilitate.
imla *s.* **1.** umplere; completare. **2.** ortografiere. **3.** dictare. // **•*imlaga kelmek*** a se da pe brazdă; a se îndrepta. // **•*imla kîlawuzî*** îndreptar ortografic.
imlagakelgen *adj.* care şi-a corectat atitudinea; corijat; dres; îndreptat.
imlagakelúw *s.* corectarea atitudinii; corijare; dregere; îndreptare.
imlalî *adj.* **1.** umplut; completat. **2.** dictat. **3.** ortografiat; ortografic. // **•*imlalî yazmak*** a ortografia.
imparator I. *adj.* împărătesc; imperial. **II.** *s.* împărat.
imparatorğa *adv.* împărăteşte; imperial.
imparatorişe *s.* împărătească.
imparatorlîk I. *adj.* împărătesc; imperial. **II.** *s.* imperiu.
imperiyalism *s.* imperialism.
imperiyalismgekarşî *adj.* antiimperialist.
imperiyalist *s., adj.* imperialist.
imperiyalistlík *s.* imperialism.
import *s.* import.
importşî *s.* importator.
impotent *s. (med.)* impotent.
impotentlík *s. (med.)* impotență.
impresar *s.* impresar.
impresiyonism *s. (pict.)* impresionism.
impresiyonismtensoñ *s. (pict.)* post-impresionism.
impresiyonist *s. (pict.)* impresionist.
impresiyonistlerdensoñ *s. (pict.)* post-impresionist.
imprimew *s. (text.)* imprimeu.
impuls *s.* impuls.
impulsif *adj.* impulsiv.
impulsiflík *s.* impulsivitate.
imren *s.* invidie; pizmă.
imrenmek *v.t.* a invidia.
imsak *s.* **1.** abstinență. **2.** *(relig., la musulmani)* începerea postului.
imtan *s.* examen; probă. // **•*imtan etmek; imtanga tartmak*** a examina. **•*imtanga kírmek*** a da examen. **•*imtannî geşmemek; imtannî kaşîrmak*** a pica examenul. // **•*ekí hapta arasînda imtanlarnîñ hepísín bergen*** şi-a susținut toate

examenele în răstimp de două săptămâni. •***imtan kaytîmî*** sesiune de examene. •***imtan úyretmení*** examinator. •***imtandan ewel ázírlendíler*** înainte de examen s-au pregătit. •***kemal/bolgînlîk imtanî*** examen de maturitate. •***kírme/kabul imtanî*** examen de admitere. •***şifahiy/sózlí imtan*** *(univ.)* examen oral; colocviu. •***tagîntîlî imtan*** examen restant. •***tekmílleme/ikmal/mezuniyet imtanî*** examen de absolvire.

imtangaşîguw *s.* prezentare la examen.

imtangaşîkkan *adj.* prezentat la examen.

imtangatartîlgan *adj.* examinat.

imtangatartuw *s.* examinare.

imtangî *s.* examinator.

imtanlama *s.* examinare; chestionare.

imtanlamak *v.t.* a examina; a se chestiona.

imtanlangan *adj.* examinat; chestionat.

imtanlanmak *v.i.* a se examina; a se chestiona.

imtanlaw *s.* examinare; chestionare.

imtannîgeşmegen *adj. (univ.)* nepromovat la examen; căzut; picat.

imtannîkaşîrgan *adj. (univ.)* nepromovat la examen; căzut; picat.

imtihan *s.* examen; probă.

imtina *s.* abținere; reținere. // •***imtina bolmak*** a se abține; a se reține. •***imtina etmek*** a reține.

imtinalî *adj.* stăpânit; reținut; păstrat.

imtiyaz *s.* privilegiu; favoare; înlesnire. // •***imtiyaz bolmak*** a se înlesni. •***imtiyaz etmek*** a înlesni. // •***imtiyaz sabîsî*** concesionar.

imtiyazlî *adj.* privilegiat; favorizat; înlesnit.

imza *s.* **1.** semnătură; iscălitură. **2.** semnare. // •***imza basmak/atmak*** a-şi pune semnătura; a semna. // •***aşaga imzasîn salgan*** subsemnatul. •***imzañîznî atîñîz!*** semnați!;

imzaatîlgan *adj.* iscălit; semnat.

imzaatuw *s.* iscălire; semnare.

imzabasîlgan *adj.* iscălit; semnat.

imzabasuw *s.* iscălire; semnare.

imzalagan *adj.* semnatar. // •***imzalagan şahîs*** semnatar.

imzalamak *v.t.* a semna; a iscăli.

imzalangan *adj.* semnat; iscălit.

imzalanmak *v.i.* a se semna; a se iscăli.

imzalî *adj.* semnat; iscălit.

imzasîz *adj.* neînsemnat; neiscălit; anonim.

imzasîzlîk *s.* anonimat.

in *s.* vizuină; bârlog; culcuș; gaură.

inak *s.* dogmă.

inakşî *adj.* dogmatic.

inakşîlîk *s.* dogmatism.

inaktif *adj.* inactiv.

inam *s.* **1.** consignație. **2.** credință; convingere.

inamlî *adj.* de încredere; de nădejde.

inanawuyatan *adj.* credul.

inanawuygan *adj.* credul.

inanawuyma *s.* credulitate.

inanawuymagan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.

inanawuymama *s.* scepticism.

inanawuymaytan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.

inanawuyuw *s.* credulitate.

inandîrma *s.* lămurire; convingere.

inandîrmagan *adj.* neconcludent; neconvingător; neplauzibil.

inandîrmak *v.t.* a convinge.

inandîrmaz *adj.* neconcludent; neconvingător; neplauzibil.

inandîruw *s.* elocință; elocvență.

inandîruwğî *adj.* convingător; veridic; plauzibil; concludent.

inangan *adj.* care crede; încrezător. // •***şalt inangan*** încrezător.

inanganday *adj.* convingător; veridic; plauzibil; concludent.

inanğa *s.* garanție; asigurare.

inanîlağak *adj.* verosimil; demn de încredere.

inanîlmaz *adj.* fantastic; neobișnuit.

inanmagan *adj.* neîncrezător.

inanmak *v.i.* **1.** a avea încredere în; a se încrede. **2.** a crede *(și rel.)*. // •***kulagîna inanmamak*** a nu-și crede urechilor. // •***bonday bolganîna inanaman*** cred că așa a fost. •***inanaman ke aytkaniñîzday*** cred că este așa cum spuneți dumneavoastră. •***inaniñîz ke şonday*** credeți-mă că e așa. •***sízge inanaman*** vă cred.

inanmama *s.* neîncredere.

inanmaykalgan *adj.* neîncrezător.

inanmaykalma *s.* neîncredere.

inanmaykaluw *s.* neîncredere.

inanş *s.* încredere; convingere; credință. // •***kyor inanş*** prejudecată.

Inanş-Şeşme *s. (topon., localitate desființată) ("Cișmeaua Credinței")* Inanceșme *(jud. Constanța)*.

inanuw *s.* credință; crez; încredere.

inat I. *adj.* încăpățânat; îndărătnic. **II.** *s.* încăpățânare; îndărătnicie.

inatîna *adv.* în ciuda...; în pofida.

inatşî *adj.* încăpățânat; căpos.

indeks *s.* index; indice.

indifa *s.* erupție *(a unui vulcan)*. // •***indifa etmek*** a erupe.

indifayiy *adj. (d. vulcani)* eruptiv; în erupție.

indigo *s.* indigo. // •***indigo káátí*** hârtie-carbon.

indikator *s. (fiz.)* indicator.

indiyan *s., adj.* indian.

indonez *s., adj.* indonezian.

indonezğe I. *adv.* în limba indoneziană. **II.** *s. (limba)* indoneziană.

Indoneziye *s. (topon.)* Indonezia.

indoneziyelí *s., adj.* indonezian.

induksiya *s. (log., fiz.)* inducție.

induktor *s. (fiz.)* inductor.

industriya *s.* industrie.

industriyalaşma *s.* industrializare.

industriyalaşmak *v.i.* a se industrializa.

industriyalaştîrmak *v.t.* a industrializa.

industriyalî *adj.* industrial.

infarkt *s. (med.)* infarct.

infaz *s.* executare; îndeplinire. // •***infaz bolmak*** a se executa; a se îndeplini. •***infaz etmek*** a executa; a îndeplini. // •***kararnîñ infazî*** executarea sentinței.

infazlî *adj.* îndeplinit.

infilak *s.* explozie. // •***infilak etmek*** a exploda.

infilaklî *adj.* explozibil; exploziv; explodat.

infiltrasiya *s. (med.)* infiltrație.

infiltrasiyalî *adj.* infiltrat.

infirat *s.* **1.** izolare; separare. **2.** *(pol.)* blocadă; embargo.

infiratlî *adj.* **1.** izolat; separat. **2.** *(pol.)* aflat sub blocadă; supus embargoului.

infiratşî *s., adj.* singuratic; pustnic.

infisah *s.* **1.** dezorganizare. **2.** împrăștiere; dispersare. // •***infisah bolmak*** a se dezorganiza. •***infisah etmek*** a dezorganiza.

infisahlî *adj.* **1.** dezorganizat. **2.** împrăștiat; dispersat.

infiyal *s.* ciudă; necaz.

inflamasiya *s.* inflamație.

inflasiya *s. (fin.)* inflație.

infuziya *s. (chim.)* infuzie.

ingiliz I. *adj.* englezesc. **II.** *s., adj.* englez.

ingilizğe I. *adv.* în limba engleză; englezește. **II.** *s. (limba)* engleză. // •***ğenábísí ingilizğe bîzîk konîşa*** dumnealui vorbește prost englezește.

inğe *adj.* **1.** subțire; îngust. **2.** mărunt; fin. **3.** delicat; fin; sensibil. **4.** subtil; inteligent; fin. // •***inğe kastalîk*** *(med.)* tuberculoză; ftizie; oftică. •***inğe kíşí*** om delicat. •***inğe kumaş*** *(text.)* stofă subțire. •***inğe kumlî ğagalar*** plaje cu nisip fin.

inğebarsak *s. (anat.)* intestinul subțire.

inğeden *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.

inğeden-inğege *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.

inğedeninğelegen *adj.* **1.** meticulos; minuțios; pedant; tipicar. **2.** *(d. stil, vorbire, gesturi etc.)* pedant; afectat; căutat.

inğedeninğeleme *s.* meticulozitate; minuțiozitate; pedanterie.

inğehislí *adj.* duios; sentimental; sensibil.

inğehislílík *s.* duioșie; sentimentalism; sensibilitate.

inğe-inğe *adj.* foarte subțire; amănunțit; detaliat; meticulos.

inğeíş *s.* filigran.

inğeíşlengen *adj.* filigranat.

inğekíy *adj. (dim.)* subțirel; delicat; mignon.

inğelegen *adj.* scrutător.

inğeleme *s.* analizare; cercetare; investigare; examinare; studiu. // •***feniy inğeleme*** studiu tehnic.

inğelemek *v.t.* a analiza; a cerceta; a investiga; a examina; a studia.

inğelengen *adj.* analizat; cercetat; investigat; examinat; studiat.

inğelenmegen *adj.* necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.

inğelenmek *v.i.* a se analiza; a se cerceta; a se investiga; a se examina; a se studia.

inğelenmiykalgan *adj.* necercetat; neexaminat; neinvestigat; nestudiat; neanalizat.

inğelgen *adj.* **1.** *(fig.)* slăbit; diminuat; micșorat. **2.** subțiat.

inğelík *s.* subțirime; amănunt; detaliu; finețe; rafinament; delicatețe.

inğelmek *v.i.* **1.** a se subția. **2.** *(fig.)* a slăbi; a se diminua; a se micșora.

inğeltmek *v.t.* a subția; a diminua; a micșora.

inğeltúw *s.* subțiere; micșorare; diminuare.

inğesanat *s.* artă.

inğesanatlî *adj.* artistic.

inğesanatşî *s.* artist.

inğe-tumşuklî-kagay *s. (orn.)* pescăruș roz-alb *(lat., Larus genei; Chroicocephalus genei)*.

inğe-tumşuklî-kerwankuşî *s. (orn.)* culic cu cioc subțire *(lat., Numenius tenuirostris)*.
inğe-tumşuklî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş roz-alb *(lat., Larus genei; Chroicocephalus genei)*.
Inğil *s. (relig.)* Biblia.
inğillí *adj.* biblic.
inğiner *s.* inginer.
inğinerlík *s.* inginerie.
inğiy *s.* perlă; mărgăritar. // •***inğiy kerdanlîgî*** colier de perle.
inğí *s.* perlă; mărgăritar.
inğíşeşegí *s. (bot.)* mărgăritar; lăcrămioară *(lat., Convallaria majalis)*.
inhidam *s.* **1.** dărâmare; doborâre. **2.** distrugere.
inhidamğî *s.* demolator.
inhidamlî *adj.* **1.** distrus. **2.** dărâmat; doborât.
inhilal *s.* dizolvare; descompunere; destrămare; desfacere.
inhilalğî *s.* dizolvant.
inhilallî *adj.* **1.** dizolvat; descompus; destrămat; desfăcut. **2.** descompus; destrămat; desfăcut.
inhiraf *s.* abatere; deviere. // •***inhiraf bolmak*** a se abate; a fi deviat. •***inhiraf etmek*** a abate; a devia.
inhiraflî *adj.* abătut; deviat.
inhisar *s. (econ.)* monopol. // •***inhisar bolmak*** a se monopoliza. •***inhisar etmek*** a monopoliza.
inhisarğî *s., adj. (econ.)* monopolist.
inhisarlî *adj. (econ.)* monopolizat.
inhitat *s.* decădere; declin. // •***inhitat etmek*** a decădea; a regresa; a fi în declin. •***inhitatta tabîlmak*** a regresa.
inhitatlî *adj.* decăzut; în declin.
inhitattatabîlgan *adj.* regresiv.
inikáas *s.* **1.** *(fiz.)* reflectare. **2.** *(fiz.)* ecou. // •***inikáas bolmak*** a se reflecta; a se oglindi. •***inikáas etmek*** a reflecta; a oglindi.
inikáaslî *adj.* **1.** reflectat. **2.** cu ecou.
initikal *s.* **1.** mutare; strămutare; transfer. **2.** perspicacitate; pricepere. // •***initikal bolmak*** a se muta; a se transfera. •***initikal etmek*** a muta; a transfera.
initikallî *adj.* **1.** mutat; strămutat; transferat. **2.** perspicace; priceput.
injeksiya *s. (med.)* injecție.
injektor *s. (tehn.)* injector.
inkáar *s.* negare; dezaprobare; refuz. // •***inkáar etmek*** a nega.
inkáaretílmez *adj.* indiscutabil; indisputabil.
inkáarlî *adj.* respins; neacceptat; negat; renegat; dezaprobat; condamnat; refuzat; neconsimțit; nerecunoscut.
inkáarsîz *adj.* necontestat.
inkilabiy *adj.* revoluționar; revoluționat.
inkilabiyleşken *adj.* revoluționat.
inkilabiyleştírme *s.* revoluționare.
inkilabiyleştírmek *v.t.* a revoluționa.
inkilap *s.* revoluție.
inkilapaldî *adj.* prerevoluționar.
inkilaplî *adj.* revoluționar; revoluționat.
inkilapşî *s., adj.* revoluționar.
inkilapşîlîk *s.* revoluție.
inkiraz *s.* ruinare; decădere; apus. // •***inkiraz tapmak*** a se ruina; a decădea; a apune.
inkirazlî *adj.* ruinat; decăzut; apus.
inkisam *s.* **1.** împărțire; partajare. **2.** împărțire; divizare; segmentare. // •***inkisam bolmak*** a se împărți; a se diviza. •***inkisam etmek*** a împărți; a diviza.
inkisamlí *adj.* fragmentat.
inkisamlî *adj.* **1.** împărțit; divizat; segmentat. **2.** împărțit; partajat.
inkisamtanîr *adj.* divizibil.
inkisar *s.* **1.** spargere; sfărâmare. **2.** *(fig.)* indignare. **3.** *(fig.)* blestem; blestemare.
inkisarlî *adj.* **1.** fărâmat; sfărâmat; sfărâmicios; fărâmițat. **2.** blestemat; afurisit.
inkişaf *s.* dezvoltare. // •***inkişaf bolmak*** a se dezvolta. •***inkişaf etmek*** a dezvolta.
inkişaflî *adj.* dezvoltat.
inkişafsîz *adj.* nedezvoltat; subdezvoltat.
inkita *s.* întrerupere; încetare. // •***inkitaga ogîramak*** a se întrerupe; a înceta.
inkitagaogîragan *adj.* sfârșit; încetat.
inkitalî *adj.* întrerupt; încetat.
inkizisiya *s.* inchiziție.
inkîyat *s.* subordonare; subjugare; supunere. // •***inkîyat bolmak*** a fi supus; a fi subordonat; a fi subjugat. •***inkîyat etmek*** a supune; a subordona; a subjuga.
inkîyatlî *adj.* supus; subjugat; subordonat.
inkubasiya *s.* incubație.
insaf **I.** *interj.* fie-vă milă!; îndurare!; **II.** *s.* **1.** echitate; justiție. **2.** omenie; milă; îndurare.
insaflî *adj.* just; uman; omenos.
insafsîz *adj.* injust; inuman.
insafsîzlîk *s.* inechitate; nedreptate; necinste.
insan **I.** *adj.* omenos; uman. **II.** *s.* om. // •***insan ğemiyetí*** societatea omenească. •***insan îrgî*** specia umană. •***insan óttírmesí*** omucidere. •***insanlardan kaşkan*** nesociabil. •***insanlarnîñ arasînda bír insanman*** sunt un om între oameni. •***insannîñ zekiylígí*** inteligența omului. •***kamuw insanlar*** toți oamenii. •***onî insan sanettím*** l-am crezut om. •***wakîtnîñ insanlarî*** oamenii timpului.
insanbalasî *s.* omul; ființa omenească.
insanbílímğísí *s.* antropolog.
insanbílímí **I.** *adj.* antropologic. **II.** *s.* antropologie.
insanbílímlí *adj.* antropologic.
insandankaşkan *adj.* nesociabil; singuratic; retras.
insanetíaşagan *s., adj.* antropofag.
insanetíaşaw *s.* antropofagie.
insangakoşîlgan *adj.* sociabil.
insangakoşîlmaz *adj.* nesociabil.
insanğa *adv.* omenește.
insanğî *s., adj.* umanist.
insanğîlîk *s.* umanism.
insaniy *adj.* uman; omenesc.
insaniyet *s.* umanitate; bunăvoință; bunătate; filantropie.
insaniyetlí *adj.* omenos; uman; cumsecade; filantropic.
insaniyetsíz *adj.* inuman; neomenos.
insaniyetsízğe *adv.* neomenește.
insaniyetsízlík *s.* lipsă de omenie; neomenie.
insaniyleşken *adj.* umanizat.
insaniyleştírme *s.* umanizare.
insaniyleştírmek *v.t.* a umaniza.
insanlîk *s.* omenire; lume; umanitate. // •***insanlîktan kenar*** neomenesc.
insanóttírgen *s.* criminal; ucigaș; asasin.
insanóttírme *s.* crimă; omor; omucidere; asasinat.
insanpíşímğílík *s.* antropomorfism.
insansúymeden *adv.* neomenește.
insansúymeme *s.* neomenie.
insansúymez *adj.* neomenos; inuman.
insanşúnas *adj.* omenos; uman.
insanşúnaslîk *s.* omenie; umanism.
insanulî *s.* omul; ființa omenească.
insanústí *adj.* supraomenesc.
insiğam *s.* regularitate; consecvență; ritmicitate.
insiğamlî *adj.* regulat; consecvent; ritmic.
insiğamsîz *adj.* neregulat; inconsecvent.
insiğamsîzlîk *s.* neregularitate; inconsecvență.
insiyak *s.* instinct.
insiyaklî *adj.* instinctiv.
insolasiya *s.* insolație.
insomniya *s.* insomnie.
inspektor *s.* inspector.
instalasiya *s.* instalație.
institut *s.* institut.
instrument *s.* instrument.
insulina *s.* insulină.
inşa *s.* **1.** construcție; construire. **2.** *(lit.)* compoziție; compunere. // •***inşa etmek*** a construi. // •***inşa tezgásî*** șantier de construcții.
inşaat *s.* construcție; construire. // •***gemí inşaatî*** construcția de nave. •***inşaat malzemesí*** materiale de construcție. •***inşaat múhendisí*** inginer constructor. •***inşaat şirketí*** firmă de construcții.
inşaatşî *s.* constructor.
inşabolgan *adj.* zidit; clădit; construit.
inşalî *adj.* construit; edificat.
inşalla(h) *interj.* să dea Dumnezeu!; Doamne ajută!;
inşat *s.* declamare. // •***inşat temsil*** recital.
inşatlî *adj.* declamat.
inşatşî *s.* declamator; recitator.
intan *s.* infecție.
intaniy *adj.* infecțios.
intanlî *adj.* infect; infectat.
intar *s.* sinucidere.
intarğî *s.* sinucigaș.
intaş *s.* germinare.
integrala *s. (mat.)* integrală.
intelektuwal *s.* intelectual.
intelektuwallar *s., pl.* intelectualitate.
internasiyonal *adj.* internațional.
internasiyonallîk *s.* internaționalism.
intersitiy *adj.* intercity. // •***intersitiy trení*** *(transp.)* tren intercity.
intiba *s.* impresie; opinie; părere. // •***árúw intibalar*** bune impresii.
intibah *s.* deșteptare; trezire *(și fig.)*.
intibahlî *adj.* deșteptat.
intibak *s.* adaptare; conformare; potrivire. // •***intibak bolmak*** a se adapta; a se conforma; a se potrivi. •***intibak etmek*** a adapta; a potrivi.
intibaklî *adj.* adaptat; conformat; potrivit.
intihal *s.* plagiat; plagiere. // •***intihal bolmak*** a fi plagiat. •***intihal etmek*** a plagia.
intihalğî *s.* plagiator.

intihalğîlîk *s.* plagiat; plagiere.
intihap *s.* alegere; opţiune.
intihaplî *adj.* ales; selecţionat.
intihar *s.* sinucidere. // ***•intihar etmek*** a se sinucide.
intiharğî *s.* sinucigaş.
intizam *s.* ordine; rânduială; organizare; disciplină; ritual.
intizamgasalîngan *adj.* **1.** regularizat. **2.** disciplinat; strunit.
intizamgasaluw *s.* **1.** disciplinare; strunire. **2.** regularizare.
intizamlî *adj.* ordonat; rânduit; organizat; disciplinat.
intizamsîz *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat.
intizamsîzlîk *s.* indisciplină; dezordine; dezorganizare.
intizar *s.* **1.** aşteptare; pândă. **2.** *(fig.)* blestem; blestemare.
intizarlî *adj.* **1.** blestemat; afurisit. **2.** aşteptat; pândit.
intoksikasiya *s.* **1.** intoxicaţie; intoxicare. **2.** intoxicare; intoxicaţie.
intramuskular *adj.* intramuscular.
intravenos *adj. (med.)* intravenos.
intriga *s.* intrigă; uneltire.
intrigağî *s.* intrigant; uneltitor.
intrinsek *adj.* intrinsec; imanent.
inventar *s.* inventar.
inventarlî *adj.* inventariat.
inzibat *s.* disciplină; ordine.
inzibatkaşakîrîlgan *adj.* **1.** disciplinat; strunit. **2.** regularizat.
inzibatkaşakîruw *s.* **1.** regularizare. **2.** disciplinare; strunire.
inzibatlî *adj.* disciplinat; ordonat.
inzimam *s.* alipire; anexare; adăugare.
inzimamlî *adj.* alipit; anexat; adăugat.
iñíşke *adj.* **1.** subţire; îngust. **2.** subtil; inteligent; fin. **3.** delicat; fin; sensibil. **4.** mărunt; fin. **5.** eteric.
iñíşkeden *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
iñíşkeden-iñíşkege *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
iñíşkedeniñíşkelegen *adj.* **1.** meticulos; minuţios; pedant; tipicar. **2.** *(d. stil, vorbire, gesturi etc.)* pedant; afectat; căutat.
iñíşkedeniñíşkeleme *s.* meticulozitate; minuţiozitate; pedanterie.
iñíşkehislî *adj.* duios; sentimental; sensibil.
iñíşkehislîlîk *s.* duioşie; sentimentalism; sensibilitate.
iñíşke-iñíşke *adj.* foarte subţire; amănunţit; detaliat; meticulos.
iñíşkeíş *s.* filigran.
iñíşkeíşlengen *adj.* filigranat.
iñíşkeleme *s.* analizare; cercetare; investigare; examinare; studiu.
iñíşkelemek *v.t.* a analiza; a cerceta; a investiga; a examina; a studia.
iñíşkelengen *adj.* analizat; cercetat; investigat; examinat; studiat.
iñíşkelenmegen *adj.* necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.
iñíşkelenmek *v.i.* a se analiza; a se cerceta; a se investiga; a se examina; a se studia.
iñíşkelenmiykalgan *adj.* necercetat; neexaminat; neinvestigat; nestudiat; neanalizat.
iñíşkelgen *adj.* **1.** *(fig.)* slăbit; diminuat; micşorat. **2.** subţiat.
iñíşkelík *s.* subţirime; amănunt; detaliu; fineţe; rafinament; delicateţe.
iñíşkelmek *v.i.* **1.** *(fig.)* a slăbi; a se diminua; a se micşora. **2.** a se subţia.
iñíşkeltmek *v.t.* a subţia; a diminua; a micşora.
iñíşkeltúw *s.* subţiere; micşorare; diminuare.
iñíşkesanat *s.* artă.
iñíşkesanatlî *adj.* artistic.
iñíşkesanatşî *s.* artist.
ipeka *s. (bot.)* ipecacuana *(lat., Cephaelis ipecacuanha; Uragoga ipecacuanha)*.
ip-iñğe *adj.* **1.** subţirel; foarte subţire. **2.** extrafin.
ip-iníşke *adj.* **1.** subţirel; foarte subţire. **2.** extrafin.
ipoteka *s.* ipotecă.
ipotekalî *adj.* ipotecat.
ipotenuza *s. (mat.)* ipotenuză.
ipotetik *adj.* ipotetic.
ipoteza *s.* ipoteză.
iptal *s.* anulare; abolire; reziliere. // ***•iptal bolmak*** a se anula; a se aboli; a se contramanda; a se desfiinţa; a se revoca; a se rezilia. ***•iptal etmek*** a anula; a aboli; a contramanda; a desfiinţa; a revoca; a rezilia. // ***•uşuş neşín iptal etíldí?*** din ce cauză a fost anulat zborul?;
iptallî *adj.* anulat; abolit; reziliat.
iptida **I.** *adv.* la început; mai întâi. **II.** *s.* început; începere.
iptidalîk *s.* primitivism.
iptidayiy *adj.* primitiv; primar.
iptidayiylík *s.* primitivism.
iptila *s.* pasiune; patimă.
iptira *s.* calomnie; maliţiozitate. // ***•iptira atmak/etmek*** a calomnia.
iptirağî *s.* calomniator; maliţios.
irade *s.* **1.** voinţă; hotărâre. **2.** poruncă; ordin.
iradeğílík *s.* voluntarism.
iradelí *adj.* voluntar. // ***•temír iradelí*** *(d. oameni)* ferm; hotărât.
iradesíz *adj.* involuntar; spontan.
iradesízğe *adv.* involuntar; spontan.
iradesízlík *s.* spontaneitate.
iradetîşî *adj.* involuntar; spontan.
iradetîşîkopma *s.* spontaneitate.
iradiy *adj.* voluntar.
Irak-lakîrdagî *s. (orn.)* flecar irakian *(lat., Turdoides altirostris)*.
Iran *s. (topon.)* Iran.
iranlî *s., adj.* iranian.
irfan *s.* **1.** inteligenţă; deşteptăciune. **2.** cultură; erudiţie.
iridiyum *s.* iridiu.
iris *s. (anat.)* iris.
iriş *s., adj.* irlandez.
irişçe **I.** *adv.* în limba irlandeză. **II.** *s. (limba)* irlandeză.
Irlant *s. (topon.)* Irlanda.
irlantlî *s., adj.* irlandez.
irlantşa **I.** *adv.* în limba irlandeză. **II.** *s. (limba)* irlandeză.
irs *s.* ereditate.
irsal *s.* expediere; trimitere. // ***•irsal bolmak*** a se expedia; a fi trimis. ***•irsal etmek*** a expedia; a trimite.
irsallî *adj.* expediat; trimis.
irsiy *adj.* ereditar.
irtibat *s.* legătură; conexiune.
irtibatlî *adj.* conectat; legat; împreunat.
irtiğa *s. (pol.)* reacţiune.
irtiğayiy *adj. (pol.)* reacţionar.
Isa *s. (antrop. m., arab.)* Iisus.
isabet *s.* **1.** ochire; atingere *(a unei ţinte)*. **2.** întâmplare; coincidenţă. **3.** potrivire; nimerire. // ***•isabet bolmak*** a se potrivi; a se nimeri. ***•isabet etmek*** a potrivi; a nimeri.
isabetlí *adj.* **1.** *(d. o ţintă)* ochit; atins. **2.** potrivit; nimerit; întâmplător; fortuit.
isabetsíz *adv.* fără ţintă; razna; aiurea; haihui.
isabetşí *s., adj.* ochitor.
isabetten *adv.* ocazional; întâmplător; din întâmplare.
Isak *s. (antrop. m., arab.)* Isac.
isfender *s. (bot.)* paltin *(lat., Acer pseudoplatanus)*.
isfenderlík *s.* pădure de paltini; păltiniş.
ishal *s. (med.)* diaree.
isiyan *s.* **1.** revoltă; rebeliune; răscoală. **2.** insurecţie. **3.** *(fig.)* păcat. // ***•isiyan etmek*** a protesta; a se revolta; a se răscula. // ***•isiyanîm bar*** protestez. ***•silaklî isiyan*** insurecţie.
isiyanğî *s., adj.* rebel; răsculat; protestatar.
iska *s.* irigare; stropire.
iskalî *adj.* irigat; stropit.
iskambil *s.* joc de cărţi. // ***•iskambil káátí*** cărţi de joc.
iskáan *s.* **1.** aşezare; stabilire; instalare. **2.** stabilire; populare; localitate.
iskáanlî *adj.* aşezat; stabilit; instalat; domiciliat; populat.
iskek *s.* pensetă.
iskekleme *s.* pensare.
iskeklemek *v.t.* a pensa.
iskeklengen *adj.* pensat.
iskeklenmek *v.i.* a se pensa.
iskele *s.* **1.** *(nav.)* debarcader; chei. **2.** port maritim. **3.** *(constr.)* schelă; schelărie; schelet. **4.** *(nav.)* babord. // ***•papîr iskelesí*** dană.
iskelgen *adj.* dăltuit; cizelat.
iskeme *s.* dăltuire; cizelare.
iskemek *v.t.* a dăltui; a cizela.
Iskender *s. (antrop. m.)* Alexandru.
Iskender-surkarlîgaşî *s. (orn.)* drepnea de Insulele Capului Verde *(lat., Apus alexandri)*.
iskene *s.* daltă.
islam *s.* islam; mahomedanism.
islamiy *adj.* islamic; mahomedan.
Islant *s. (topon.)* Islanda.
Islant-altînkózí *s. (orn.)* raţa lui Barrow *(lat., Bucephala islandica)*.
Islant-altînkóz-órdegí *s. (orn.)* raţa lui Barrow *(lat., Bucephala islandica)*.
islantlî *s., adj.* islandez.
islantşa **I.** *adv.* în limba islandeză. **II.** *s. (limba)* islandeză.
Ismayil *s. (antrop. m., arab.)* Samuel.
ismet *s.* **1.** cinste; corectitudine. **2.** puritate; castitate.
isnat *s.* **1.** atribuire. **2.** imputare; reproş. // ***•isnat bolmak*** a i se imputa; a i se reproşa. ***•isnat etmek*** a imputa; a reproşa.
israf *s.* risipă; cheltuială. // ***•israf etmek*** a risipi; a cheltui.
israflî *adj.* risipit.
Israyil *s. (topon.)* Israel.
israyillí *s., adj.* israelian.
isribdat *s.* tiranie.
istavroz *s. (relig.)* cruce; crucifix; semnul crucii.
istavrozğî *s. (ist.)* cruciat.
istehza *s.* parodie.
isterik *adj.* isteric.
isteriya *s. (med.)* isterie.
istibdat *s.* despotism; tiranie; dictatură.
istibdatşî *s.* despot; tiran; dictator.

istida *s.* cerere; petiție; plângere; reclamație. // •***istida etmek*** a cere; a solicita.
istidağî *s.* solicitant; petent; reclamant.
istidalî *adj.* cerut; reclamat.
istidat *s.* talent; vocație; geniu.
istidatlî *adj.* talentat; capabil; genial.
istifa *s.* demisie. // •***istifa etmek*** a demisiona.
istifade *s.* avantaj; beneficiu; profit. // •***istifade etmek*** a beneficia; a profita; a utiliza.
istifadeğî *s.* utilizator.
istifadelî *adj.* avantajos; convenabil.
istifrak *s.* vomă. // •***istifrak etmek*** a voma.
istiğal *s.* grabă; urgență; pripă. // •***istiğal etmek*** a se grăbi; a se pripi.
istiğallî *adj.* grăbit; urgent; pripit.
istihale *s.* schimbare; variație; alternare.
istihalelî *adj.* schimbat; variat; alternat.
istihbar *s.* informare. // •***istihbar bolmak*** a se informa. •***istihbar etmek*** a informa.
istihbarat *s.* informații. // •***istihbarat dayiresî*** serviciu de informații. •***istihbarat odasî*** birou de informații.
istihbarlî *adj.* informat; notificat; avizat; înștiințat.
istihdam *s.* folosire; întrebuințare; angajare. // •***istihdam bolmak*** a se folosi; a se întrebuința; a se angaja. •***istihdam etmek*** a folosi; a întrebuința; a angaja.
istihdamğî *s.* angajator; patron; exploatator.
istihdamğîlar *s., pl.* patronat.
istihdamlî *adj.* folosit; întrebuințat; angajat.
istihfaf *s.* minimalizare; subapreciere. // •***istihfaf etmek*** a minimaliza; a subaprecia; a subestima.
istihfaflî *adj.* minimalizat.
istihkak *s.* merit; virtute.
istihkaklî *adj.* merituos; virtuos.
istihkar *s.* dispreț; umilire. // •***istihkar bolmak*** a fi disprețuit. •***istihkar etmek*** a disprețui.
istihkarğî *adj.* umilitor; disprețuitor.
istihkarlî *adj.* disprețuit; umilit; înjosit.
istihkáam *s.* **1.** *(mil.)* fortificație; fortificare. **2.** *(mil.)* geniu; trupe de geniu.
istihkáamğîlîk *s. (mil.)* geniu; trupe de geniu.
istihlak *s.* consum; consumare. // •***istihlak bolmak*** a se consuma. •***istihlak etmek*** a consuma.
istihlaklî *adj.* consumat.
istihsal *s.* **1.** fabricare; confecționare. **2.** *(econ.)* producție. // •***istihsal bolmak*** a se produce; a se confecționa; a se fabrica; a se obține. •***istihsal etmek*** a produce; a confecționa; a fabrica; a obține. // •***ğañîdan istihsal*** *(econ., pol.)* reproducție. •***istihsal alatî*** unealtă de producție. •***istihsal kuwatlarî*** forțe de producție. •***istihsal vasîtalarî*** mijloace de producție.
istihsallî *adj.* **1.** fabricat; confecționat. **2.** *(econ.)* produs.
istihza *s.* ironie; ironizare. // •***istihza bolmak*** a fi ironizat. •***istihza etmek*** a ironiza.
istihzalî *adj.* ironizat.
istikamet *s.* **1.** direcție; sens. **2.** *(fig.)* dreptate; echitate. // •***istikametín bîzmak*** a dezorienta. •***istikametín kaybetmek*** a-și pierde busola; a se dezorienta. •***istikametín tapmak*** a se orienta; a se direcționa. // •***istikamet tíregí*** bară de direcție.
istikametberúw *s.* direcționare; orientare.
istikametínde *adj.* privitor la...; relativ la...;
istikametínkaybetken *adj.* dezorientat.
istikametíntapkan *adj.* care și-a găsit direcția; care și-a găsit orientarea.
istikametkaybetmesí *s.* dezorientare.
istikametlendírme *s.* **1.** direcționare; canalizare; ghidare; orientare. **2.** referire la...; vizare.
istikametlendírmek *v.t.* a direcționa; a orienta; a se referi la...;
istikametlenmek *v.i.* a se direcționa; a se orienta.
istikametlí *adj.* direcționat; canalizat; ghidat; orientat.
istikbal *s.* viitor.
istikbalde *adv.* în viitor.
istiklal *s.* independență; neatârnare. // •***istiklal harbiyesí*** *(pol.)* război de independență.
istikra *s. (log., fiz.)* inducție. // •***istikra agîmî*** curent de inducție.
istikrağî *s. (fiz.)* inductor.
istikrah *s.* aversiune; repulsie; dezgust.
istikralî *adj.* indus.
istikrar *s.* stabilitate. // •***istikrar bolmak*** a se stabili; a se fixa. •***istikrar etmek*** a stabili; a fixa.
istikrarğî *adj.* stabilizator.
istikrarlî *adj.* stabil; stabilizat.
istikrarsîz *adj.* instabil; nestabilizat.
istikrarsîzlîk *s.* instabilitate.
istikrayiy *adj. (psih.)* inductiv.
istikraz *s.* împrumut; credit. // •***istikraz almak*** a lua cu împrumut. •***istikraz bermek*** a da cu împrumut. // •***kîska súrege istikraz*** credit pe termen scurt.
istikrazlî *adj.* împrumutat; creditat.
istiktap *s. (fiz.)* polarizare.
istiktaplî *adj. (fiz.)* polarizat.
istila *s.* **1.** invazie; ocupație. **2.** epidemie; molimă. // •***istila bolmak*** a fi invadat; a fi ocupat; a fi cotropit. •***istila etmek*** a invada; a ocupa; a cotropi.
istilağî *s., adj.* ocupant; invadator; cotropitor; expansiv.
istilalî *adj.* **1.** cotropit; invadat; ocupat. **2.** epidemic.
istimal *s.* folosire; întrebuințare. // •***istimal bolmak*** a se folosi; a se întrebuința. •***istimal etmek*** a folosi; a întrebuința.
istimallî *adj.* folosit; întrebuințat.
istimar *s.* împilare. // •***istimar bolmak*** a fi împilat. •***istimar etmek*** a împila.
istimdat *s.* cerere de ajutor. // •***istimdat etmek*** a cere ajutorul.
istimlak *s.* expropriere.
istimlaklî *adj.* expropriat.
istinaf *s. (jur.)* apel.
istinat *s.* suport; sprijin; reazem *(și fig.)*. // •***istinat etmek*** a se baza pe; a se bizui pe.
istinatlî *adj.* suportat; sprijinit; rezemat *(și fig.)*.
istintak *s.* interogatoriu; interogare. // •***istintak bolmak*** a fi interogat. •***istintak etmek*** a interoga.
istintaklî *adj.* interogat.
istintaş *s.* concluzie. // •***istintaş etmek*** a concluziona; a conchide.
istirahat *s.* odihnă; tihnă; liniște. // •***istirahat bolmak*** a fi odihnit. •***istirahat etmek*** a se odihni. // •***ebediy istirahat*** odihnă veșnică. •***istirahat kúní*** zi de odihnă. •***istirahat yerí*** stațiune.
istirahatînbîzmaz *adj.* imperturbabil.
istirahatlî *adj.* odihnit; tihnit; liniștit.
istirham *s.* rugăminte; implorare. // •***istirham bolmak*** a fi rugat; a fi implorat. •***istirham etmek*** a ruga; a implora.
istirhamlî *adj.* rugat; implorat.
istismar *s.* **1.** folosire; întrebuințare; utilizare. **2.** *(pol.)* exploatare. // •***istismar bolmak*** a fi exploatat; a fi asuprit. •***istismar etmek*** a exploata; a asupri.
istismarğî *s.* asupritor; exploatator.
istismarlî *adj.* **1.** folosit; întrebuințat; utilizat. **2.** *(pol.)* exploatat.
istisna *s.* excepție. // •***istisna bolmak*** a fi exceptat. •***istisna etmek*** a excepta.
istisnalî *adj.* exceptat.
istisnasîz *adj.* fără excepție.
istisnayiy *adj.* excepțional; de excepție; cu totul deosebit.
istişare *s.* consultare; deliberare; dialog. // •***istişare bolmak*** a se consulta; a se sfătui; a se consfătui; a se delibera. •***istişare etmek*** a consulta; a sfătui; a delibera.
istişareğî *s.* sfătuitor; îndrumător.
istişarelí *adj.* dezbătut; discutat; deliberat; consultat; sfătuit; povățuit.
istiyane *s.* cerere de ajutor. // •***istiyane etmek*** a cere ajutor.
istiyare *s.* **1.** împrumut; credit. **2.** *(lit.)* metonimie. // •***istiyare almak*** a lua cu împrumut. •***istiyare bermek*** a da cu împrumut. // •***istiyare bankasî*** bancă de credit. •***tiğariy istiyare*** credit comercial.
istiyarelí *adj.* **1.** *(lit.)* metonimic. **2.** împrumutat; creditat.
istiyariy *adj.* **1.** *(lit.)* metonimic. **2.** împrumutat; creditat.
istizah *s. (pol.)* interpelare.
istizahlî *adj. (pol.)* interpelat.
işar *s.* informare; înștiințare.
işaret *s.* **1.** semn; indicator. **2.** semnal; semnalizator. **3.** indiciu; simptom. // •***işaret etmek*** a semnala; a semnaliza; a indica; a desemna; a însemna. // •***bólík işaretí*** *(mat.)* semnul fracției. •***dalgaşîk/tilda işaretí*** *(tipogr.)* tildă. •***eşítlík işaretí*** *(mat.)* semnul egalității. •***ğezir işaretí*** *(mat.)* radical. •***haleket/trafik işaretí*** semn de circulație. •***işaret almaşlîgî*** *(gram.)* pronume demonstrativ. •***işaret etmedíñíz*** n-ați semnalizat. •***işaret parmagî*** degetul arătător. •***işaret sîfatî*** *(gram.)* adjectiv demonstrativ. •***koşsak/artî/zayit işaretí*** *(mat.)* semnul plus. •***nida işaretí*** semnul exclamării. •***satîrústí işaretlerí*** *(tipogr.)* semne diacritice. •***şîgarsak/eksí işaretí*** *(mat.)*

semnul minus. •***şíptotîr/şípttokta işaretí*** *(tipogr.)* ghilimele. •***şîraklî işaret*** *(auto.)* semnalizare luminoasă. •***sol işaretí bîzîk*** este defect semnalizatorul din stânga. •***soraw işaretí*** *(tipogr.)* semnul întrebării. •***tamîr/tazîl/kók/ğezir işaretí*** *(mat.)* semnul radicalului. •***yazî/noktalama işaretí*** semn de punctuație. •***yîldîz işaretí*** *(tipogr.)* asterisc.

işaretlengen *adj.* însemnat; marcat; semnalizat.

işaretlí *adj.* însemnat; marcat; semnalizat.

işaretsaluw *s.* **1.** însemnat; marcare. **2.** însemnare; marcare.

işaretşî *s. (tehn.)* semnalizator.

işgal *s.* **1.** sustragere; reținere. **2.** *(mil.)* ocupare; invadare; cotropire.

işgalğî *s., adj. (mil.)* ocupant; invadator; cotropitor.

işgallî *adj.* invadat; cotropit; ocupat; sustras.

iştima *s.* adunare; reuniune.

iştimayiy *adj.* social; socialist. // •***iştimayiy îlímler*** științe sociale.

iştimayiyet *s.* socialism.

iştimayiyetşí *s., adj.* socialist.

iştimayiyleşken *adj.* socializat.

iştimayiyleşmek *v.i.* a se socializa.

iştimayiyleştírme *s.* socializare.

iştimayiyleştírmek *v.t.* a socializa.

iştinap *s.* abținere; reținere.

iştinaplî *adj.* abținut; reținut.

iştirak *s.* participare; participație. // •***iştirak etmek*** a participa.

iştirakşî *s.* participant.

it I. *adj.* câinesc. **II.** *s.* **1.** *(zool.)* câine *(lat., Canis familiaris)*. **2.** *(fig.)* canalie. // •***itke ses bermek*** a da gură la câini; a striga la câini să nu mai latre. •***mîşîk man it gibí bolmak*** a se avea precum câinele cu pisica. // •***aw ití*** câine de vânătoare; ogar; prepelicar. •***it bar, sak bol!*** păzește-te de câine!; atenție și câine!; •***it men mîşîk*** câinele și pisica. •***it senesí*** *(cron.)* anul câinelui *(conform vechiului calendar tătăresc)*. •***itníñ kuyrugunda*** precum câinii cu covrigi în coadă; din belșug. •***itten korkmayman*** nu mi-e frică de câine. •***kuturgan it*** câine turbat. •***mîşîk man it arasînda dostlîk yok*** între pisică și câine nu e prietenie. •***sak bolîñîz, yaman it bar!*** atenție, câine rău!; •***şoban ití*** câine ciobănesc.

it, aktaruwğî- *s.* **1.** copoi. **2.** copoi; ogar; prepelicar.

itaat *s.* supunere; ascultare; subordonare; subjugare; resemnare. // •***itaat bolmak*** a fi supus; a fi subordonat; a fi subjugat. •***itaat etmek*** a supune; a subordona; a subjuga.

itaatlî *adj.* supus; ascultător; umil; subordonat; subjugat; resemnat.

itaatsîz *adj.* nesupus; neascultător.

itaatsîzlîk *s.* nesupunere; neascultare.

it-akkírpígí *s. (bot.)* mușețel-prost; romaniță-nemirositoare; mărăriță *(lat., Anthemis cotula)*.

italiyan I. *adj.* italienesc. **II.** *s., adj.* italian. // •***italiyan ressamlarî*** pictori italieni.

italiyanğa I. *adv.* în limba italiană; italienește. **II.** *s. (limba)* italiană.

Italiye *s. (topon.)* Italia.

italiyelí I. *adj.* italienesc. **II.** *s., adj.* italian.

it-ayrîgî *s. (bot.)* pir-pădureț *(lat., Agriopyrum caninum)*.

itbalîgî *s. (iht.)* rechin *(lat., Selachoidei sp.)*.

itbawurî *s. (bot.)* lemn-câinesc; mălinița *(lat., Ligustrum vulgare)*.

it-bit *s.* câini și păduchi; toată lumea. // •***itníñ-bitníñ kaárín şekmek*** a purta grija tuturor.

itegen *s.* propulsor.

itelge, altîn- *s. (orn.)* sfrâncioc asiatic *(lat., Lanius isabellinus)*.

itelge, balaban-boz- *s. (orn.)* sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel *(lat., Lanius excubitor)*.

itelge, ğaşmaklî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu mască *(lat., Lanius nubicus)*.

itelge, ğenubiy-boz- *s. (orn.)* sfrâncioc cenușiu sudic *(lat., Lanius meridionalis)*.

itelge, kara-mañlaylî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu frunte neagră *(lat., Lanius minor)*.

itelge, kawerengí- *s. (orn.)* sfrâncioc brun *(lat., Lanius cristatus)*.

itelge, kawerengí-sîrtlî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu spate brun *(lat., Lanius vittatus)*.

itelge, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu cap roșu *(lat., Lanius senator)*.

itelge, kîzîl-karînlî- *s. (orn.)* mugurar cu piept roșu; mugurar de tufiș *(lat., Rhodophoneus cruentus)*.

itelge, kîzîl-sîrtlî- *s. (orn.)* sfrâncioc roșiatic; codălbiță; șofran *(lat., Lanius collurio)*.

itelge, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu coadă lungă *(lat., Lanius schach)*.

itelgen *adj.* **1.** *(fig.)* stimulat. **2.** *(fiz.)* respins. **3.** îmboldit; îmbrâncit; împins; înghiontit; propulsat.

itelgen-ğîgîlgan *adj.* căzut; doborât.

itelgesí, Senegal- *s. (orn.)* sfrâncioc de tufiș cu creastă neagră *(lat., Tchagra senegala)*.

iteme *s.* **1.** îndemn; împingere. **2.** *(fiz.)* respingere.

itemek *v.t.* **1.** a împinge. **2.** *(fiz.)* a respinge. **3.** a împinge; a înghionti. // •***itep ğîkmak*** a culca la pământ; a trânti; a doborî. •***kenarga itep taşlamak*** a face abstracție de...; •***kol tersí men itemek*** a împinge cu dosul mâinii; a respinge; a refuza.

iteme-tartma *s.* zgâlțâială.

itep-ğîgîlgan *adj.* trântit; doborât.

itep-ğîguw *s.* trântire; doborâre.

iteşíp-oynaşma *s.* hârjoneală.

iteşme *s.* îmbulzeală.

iteşmek *v.i.* a se împinge; a se înghionti. // •***iteşíp oynaşmak*** a se hârjoni.

iteşúw *s.* împingere reciprocă.

itew *s.* impuls.

itewğí I. *adj.* stimulant. **II.** *s.* stimul; stimulent.

itew-ğîguw *s.* doborâre.

itfa *s.* stingere; amortizare. // •***itfa bolmak*** a se stinge; a fi stins. •***itfa etmek*** a stinge un foc.

itfalî *adj.* stins; amortizat.

itfaye *s.* pompieri.

itfayeğí *s.* pompier.

it-gúlí *s.* **1.** măceașă. **2.** *(bot.)* măceș; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina)*.

it-ğeparesí *s. (bot.)* pătrunjelul-câinelui; cucută-mică *(lat., Aethusa cynapium)*.

ithaf *s.* **1.** dedicație. **2.** donație; prinos; ofrandă. // •***ithaf bolmak*** a se dedica; a se închina. •***ithaf etmek*** a dedica; a închina.

ithaflî *adj.* **1.** donat. **2.** dedicat; consacrat.

ithal *s.* importare; import. // •***ithal bolmak*** a se importa. •***ithal etmek*** a importa. // •***ithal malî*** marfă de import.

ithaláat *s.* import.

ithaláatşî *s.* importator.

itham *s.* imputare; acuzare; reproș; dezaprobare. // •***itham bolmak*** a se imputa; a fi acuzat; a fi comndamnat; a se reproșa. •***itham etmek*** a imputa; a acuza; a comndamna; a reproșa.

ithamğî *adj.* acuzator; dezaprobator.

ithamlî *adj.* acuzat; dezaprobat.

ithamname *s.* act de acuzare.

itibar *s.* **1.** considerație; respect; prestigiu. **2.** stimă; onoare. // •***itibar bolmak*** a se respecta; a fi stimat; a fi omagiat. •***itibar etmek*** a respecta; a stima; a omagia. •***itibardan túşmek*** a fi desconsiderat; a se discredita; a se înjosi. •***itibardan túşúrmek*** a desconsidera; a discredita; a înjosi. •***itibarga alînmak*** a se respecta; a fi stimat; a fi omagiat. •***itibarga almak*** a respecta; a stima; a omagia. •***itibarîn iyade etmek*** a reabilita pe cineva.

itibardantúşken *adj.* **1.** cu reputația pătată; compromis; dezonorat; necinstit. **2.** desconsiderat; nesocotit; ignorat. **3.** calomniat; defăimat; denigrat; discreditat; disprețuit; stigmatizat; insultat; batjocorit; înjosit; jignit; ofensat; ponegrit; ultragiat; umilit.

itibardantúşúrúw *s.* **1.** pătarea reputației; compromitere; dezonorare; necinstire. **2.** desconsiderare; nesocotire; ignorare. **3.** afront; calomnie; defăimare; denigrare; discreditare; dispreț; stigmatizare; insultă; batjocură; înjosire; jignire; maliționizitate; ofensă; ponegrire; ultragiu; ultraj; umilire.

itibardantúşúrúwğí *adj.* compromițător; disprețuitor; înjositor; degradant.

itibardantúşúw *s.* dizgrație; stigmat.

itibaren *adj.* început de...; cu începere de la...; // •***búgúnden itibaren*** de azi înainte.

itibargaalîngan *adj.* respectat; omagiat; apreciat; prețuit.

itibargaaluw *s.* respect; omagiu; apreciere; prețuire.

itibariy *adj.* respectuos; cu considerație.

itibar-î sermaye *iz.prsn. (fin.)* capital nominal.

itibarlî *adj.* **1.** stimat; onorat; respectat; prestigios. **2.** acreditat; mandatat. **3.** respectuos; cu considerație.

itibarname *s.* scrisoare de acreditare; mandatare.

itibarsîz *adj.* **1.** fără stimă; fără onoare; nerespectat. **2.** fără acreditare; fără mandat.

itibarsîzlîk *s.* dezonoare.

itidal *s.* cumpătare; moderație; stăpânire de sine.

itidallî *adj.* cumpătat; moderat.
itidalsîz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
itidalsîzlîk *s.* necumpătare; nechibzuință; nesăbuință; necugetare; nesocotință.
itikal *s.* eroziune; corodare. // ***•itikal bolmak*** a se eroda; a se coroda. ***•itikal etmek*** a eroda; a coroda.
itikaletúwğí *adj.* eroziv.
itikalğî *adj.* eroziv; coroziv.
itikallî *adj.* erodat; corodat.
itikat *s.* convingere; credință; crez. // ***•batîl itikat*** superstiție; prejudecată.
itimat *s.* încredere; acreditare; mandatare. // ***•itimat bolmak*** a fi crezut; a fi acreditat. ***•itimat etmek*** a se încrede; a acredita. // ***•itimatka şayan*** demn de încredere. ***•maga itimat etíñíz!*** aveți încredere în mine!;
itimatlandîrîlmak *v.i.* a se acredita; a se mandata.
itimatlandîrma *s.* acreditare; mandatare.
itimatlandîrmak *v.t.* a acredita; a mandata.
itimatlandîruw *s.* acreditare; mandatare.
itimatlangan *adj.* acreditat; delegat; împuternicit; mandatat.
itimatlî *adj.* acreditat; mandatat.
itimatname *s.* scrisoare de acreditare; mandatare.
itimatsîzlîk *s.* neîncredere; lipsă de încredere.
itina *s.* **1.** grijă; atenție. **2.** grijă; supraveghere. // ***•itina bolmak*** a fi îngrijit. ***•itina etmek*** a avea grijă de; a se îngriji de.
itinalî *adj.* minuțios; îngrijit.
itiraf *s.* **1.** mărturisire; confesiune. **2.** *(relig., la creştini)* spovedanie. // ***•itiraf etmek*** a mărturisi; a se confesa; a se destăinui. // ***•itirafîm bar*** am o mărturisire.
itiraflî *adj.* **1.** mărturisit. **2.** *(relig., la creştini)* spovedit.
itiraz *s.* **1.** obiecție; observație; opoziție. **2.** *(jur.)* recurs. // ***•artkan itirazlar*** proteste crescătoare. ***•itiraz etílmez*** incontestabil. ***•itirazîm bar*** obiectez; am o obiecție. ***•kayriykabil itiraz*** incontestabil. ***•turmadan itiraz ete*** în permanență obiectează.
itirazlî *adj.* contestat; nerecunoscut.
itirazsîz *adj.* incontestabil; necontestat.
itiyat *s.* obișnuință; obicei; tradiție. // ***•itiyat bolmak*** a se obișnui. ***•itiyat etmek*** a obișnui.
itiyatlî *adj.* obișnuit; tradițional.
itiy-tarta *adv.* sacadat.
itiy-túrtiy *adv.* sacadat.
ití, aw- *s.* copoi; ogar; prepelicar.
ití, buldok- *s.* buldog.
ití, dingo- *s. (zool.)* dingo *(lat., Canis dingo)*.
ití, kaşkîr- *s.* câine-lup.
ití, sîğawul- *s.* șoricar.
ití, suw- *s. (zool.)* leu-de-mare *(lat., Otaria byronia)*.
it-kabagî *s. (bot.)* mutătoare; împărătească *(lat., Bryonia alba)*.
itlík *s.* haită de câini; câinime.
it-megdúnezí *s. (bot.)* pătrunjelul-câinelui; cucută-mică *(lat., Aethusa cynapium)*.
it-menewşesí *s. (bot.)* viorele-sălbatice *(lat., Viola canina)*.
it-mollabaşî *s. (bot.)* muşețel-prost; romaniță-nemirositoare; mărărițâ *(lat., Anthemis cotula)*.
itmurun *s.* **1.** măceașă. **2.** *(bot.)* măceș; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina)*.
itotî *s. (bot.)* voronic; bălțătură; unguraș; cătușnică-sălbatică *(lat., Marrubium vulgare)*.
it-papatiyasî *s. (bot.)* muşețel-prost; romaniță-nemirositoare; mărărițâ *(lat., Anthemis cotula)*.
itsîyîrgan *s.* hingher.
itşe *adv.* în felul câinilor; câinește.
it-şobanyastîgî *s. (bot.)* muşețel-prost; romaniță-nemirositoare; mărărițâ *(lat., Anthemis cotula)*.
ittaragî *s. (bot.)* pieptănariță *(lat., Cynosurus cristatus)*.
it-tawuzotî *s. (bot.)* bucățel; iarbă-câinească *(lat., Agrostis canina)*.
ittifak *s.* alianță; coaliție; ligă. // ***•ittifak bolmak*** a fi aliat; a fi coalizat. ***•ittifak etmek*** a se alia; a se coaliza. // ***•ittifak muwahedesí*** *(pol.)* tratat de alianță.
ittifaklî *adj.* coalizat.
ittihat *s.* unire; uniune.
ittiy *adv.* în felul câinilor; câinește.
ittílí *s. (bot.)* arăriel; limba-câinelui; otrățel *(lat., Cynoglossum officinale)*.
ittírsegí *s. (med.)* urcior.
ittíşí *s. (bot.)* pir-gros; iarba-câinelui *(lat., Cynodon dactylon)*.
it-yúzúmí *s. (bot.)* zârnă; lăsnicior *(lat., Solanum nigrum)*.
ivediy *s.* grabă; urgență.
iyade *s.* **1.** restituire; înapoiere. **2.** reluare; restabilire. // ***•itibarîn iyade etmek*** a reabilita pe cineva. // ***•muhakkemeníñ iyadesí*** *(jur.)* recurs. ***•siyasiy múnasebetlerníñ iyadesí*** *(pol.)* restabilirea relațiilor diplomatice.
iyadealîngan *adj.* luat înapoi; recucerit; redobândit; reluat.
iyadelí *adj.* **1.** *(d. scrisori)* recomandat. **2.** reluat; restabilit. **3.** restituit; înapoiat.
iyane *s.* **1.** ajutor; asistență. **2.** subscripție; contribuție; subvenție.
iyanelí *adj.* **1.** subscris; subvenționat. **2.** ajutat; asistat.
iyaşe *s.* hrană; provizii. // ***•iyaşe bolmak*** a fi aprovizionat cu alimente. ***•iyaşe etmek*** a se aproviziona cu alimente; a face provizii.
iye *s.* posesor; proprietar; stăpân.
iyebolgan *adj.* împroprietărit.
iyeetúw *s.* împroprietărire.
iyek *s. (anat.)* bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
iyelenmek *v.i.* a deveni stăpân.
iyelí *adj.* posedat; cu proprietar; stăpânit.
iyelígídewretílgen *adj. (jur.)* alienat; înstrăinat.
iyelík I. *adj. (gram.)* posesiv. **II.** *s.* **1.** posesiune; proprietate; stăpânire. **2.** *(gram.)* genitiv. // ***•iyelígín dewretmek*** *(jur.)* a înstrăina; a aliena. ***•iyelíkten şîgarmak*** a deposeda. // ***•iyelík almaşlîgî*** *(gram.)* pronume posesiv. ***•iyelík kelíşí*** *(gram.)* cazul genitiv. ***•iyelík vesikasî*** titlu de proprietate.
iyelíkdewretmesí *s. (jur.)* alienare; înstrăinare.
iyelíktenşîgarîlgan *adj.* deposedat.
iyelíktenşîgaruw *s.* deposedare.
iyesíz *adj.* fără posesor; fără proprietar; fără stăpân.
iyesízlík *s.* lipsa posesorului; lipsa proprietarului; lipsa stăpânului.
iyí *adv.* desigur; fără îndoială; cu siguranță; negreșit; bineînțeles; întocmai.
iyílealma *s.* flexibilitate.
iyílgen *adj.* **1.** *(lingv.)* flexionar. **2.** înclinat; aplecat. **3.** îndoit; încovoiat; curb; curbat.
iyílím *s.* **1.** îndoire; încovoiere; curbare. **2.** înclinare; aplecare. **3.** *(geogr.)* pantă; povârniș; versant; coastă. **4.** înclinație; vocație; aptitudine; tendință.
iyílmegen *adj.* inflexibil.
iyílmek *v.i.* **1.** a se înclina; a se apleca. **2.** a se îndoi; a se încovoia; a se curba. **3.** *(fig.)* a fi înduplecat; a se convinge.
iyílmeme *s.* rigiditate.
iyílmez *adj.* rigid.
iyílmiykalîr *adj.* inflexibil.
iylegen *s.* făuritor.
iylem *s.* **1.** acțiune. **2.** operație; lucrare. **3.** proces; fenomen; succesiune de acțiuni.
iyleme *s.* săvârșire.
iylemek *v.t.* a face; a efectua; a săvârși; a valora; a prețui; a costa. // ***•Alla(h) rahmet iylesín!*** *(relig.)* Dumnezeu să-l ierte!;
iylemleşme *s.* interacțiune.
iylemleşmek *v.i.* a interacționa.
iylengen *adj.* făcut; înfăptuit; comis; efectuat; făurit; întocmit; săvârșit.
iylenmek *v.i.* a se face; a se săvârși.
iyme *s.* **1.** înclinare; aplecare. **2.** îndoire; încovoiere; curbare.
iymek *v.t.* **1.** a îndoi; a încovoia; a curba. **2.** a înclina; a apleca. **3.** *(fig.)* a înduplecа; a convinge.
iyne *s.* **1.** ac de cusut. **2.** agrafă; ac. **3.** *(med.)* injecție. **4.** țeapă; ghimpe; spin. // ***•iyne wurmak/yapmak*** a face injecție. // ***•iyne kózí*** urechea acului. ***•kravat iynesí*** ac de cravată. ***•mîknatîslî iyne*** ac magnetic. ***•tígíş iynesí*** ac de cusut.
iynebatîrgan *adj.* înțepător.
iynebatîrma *s.* înțepătură; acupunctură.
iynebatîruw *s.* acupunctură.
iynebatîruwğî *s., adj.* înțepător; acupunctor.
iynebatkan *adj.* înțepat.
iynebatmasî *s.* înțepătură.
iynediy *adj.* sub formă de ac.
iynelegen *adj.* înțepător.
iyneleme *s.* înțepare.
iynelemek *v.t.* a înțepa; a injecta.
iynelengen *adj.* înțepat; injectat.
iynelenmek *v.i.* a se înțepa; a fi injectat.
iynelí *adj.* cu ace; țepos; cu țepi; ghimpat.
iynelí-kalkan *s. (iht.)* vatos; calcan-țepos; vulpe-de-mare *(lat., Raja clavata)*.
iyneyapraklî *s.* conifer.
iyneyapraklî-kalampîr *s. (bot.)* garofiță; barba-ungurului *(lat., Dianthus spiculifolius)*.
iyneyapraklî-karanfil *s. (bot.)* garofiță; barba-ungurului *(lat., Dianthus spiculifolius)*.
iyon *s. (fiz.)* ion.
iyonlanma *s. (fiz.)* ionizare.
iywah *interj.* vai!; păcat!; vai de mine!;
iywalla(h) *interj.* **1.** la revedere!; cu

bine!; **2.** mulţumesc!; mulţumiri lui Dumnezeu!; **3.** bine!; bun!; fie!; // •***iywalla(h) demek*** a-i mulţumi lui Dumnezeu; a accepta; a fi de acord. •***iywalla(h) etmemek*** a nu se ploconi; a nu se umili.
iywalladegen *adj.* mulţumit; satisfăcut.
iywallademe *s.* mulţumire; satisfacţie.
izabe *s.* topire.
izabelí *adj.* topit.
izafe *s.* atribuire; acordare.
izafelí *adj.* atribuit; acordat.
izafet *s.* **1.** relaţie; raport. **2.** *(gram.)* izafet. // •***dostlîk izafetí*** relaţii prieteneşti.
izafeten *adv.* raportat la...; având în vedere.
izafiy *adj.* relativ; privitor *(la...)*.
izafiyet *s.* relativitate.
izah *s.* explicaţie; lămurire; elucidare. // •***izah bermek*** a da explicaţii. •***izah bolmak*** a se explica; a se lămuri; a se elucida; a se clarifica. •***izah etmek*** a explica; a lămuri; a elucida; a clarifica.
izahbolmaz *adj.* inexplicabil.
izahetúwğí *adj.* explicativ.
izahlî *adj.* clarificat.
izahname *s.* notă explicativă.
izahşî *adj.* lămuritor.
izale *s.* distrugere; nimicire. // •***izale bolmak*** a fi distrus; a fi nimicit. •***izale etmek*** a distruge; a nimici.
izaleğí *adj.* distrugător; nimicitor.
izalelí *adj.* nimicit; distrus.
izam *s.* expediere; trimitere.
izamlî *adj.* expediat; trimis.
izaş *s.* deranj; deranjare.
izaşlî *adj.* deranjat; incomodat.
izdiham *s.* mulţime; gloată.
izdivaş *s.* căsătorie; cununie; mariaj.
izdivaşlî *adj.* căsătorit; cununat.
izhar *s.* demonstrare; dovedire; argumentare. // •***izhar bolmak*** a se demonstra; a se dovedi; a fi argumentat. •***izhar etmek*** a demonstra; a dovedi; a argumenta.
izharlî *adj.* demonstrat; dovedit; argumentat.
izmarit *s.* muc de ţigară; chiştoc.
izolasiya *s. (fiz.)* izolaţie.
izolat *adj. (fiz.)* izolat.
izoterm *s., adj. (fiz.)* izoterm.
izotop *s. (fiz.)* izotop.
Izzeddin/Izettin *s. (antrop. m., arab.)* "Gloria credinţei".
izzet *s.* glorie; demnitate; respect; onoare. // •***izzet bolmak*** a fi onorat; a se cinsti. •***izzet etmek*** a onora; a cinsti.
izzetbîlaştîrgan *adj.* dezonorant; batjocoritor; violator.
izzetbîlaştîrmasî *s.* dezonorare; batjocură; violare; necinstire.
izzetbîzmasî *s.* dezonorare; batjocură; violare; necinstire.
izzetiy *adj.* glorios; demn; respectat; onorat.
izzetiyleşken *adj.* glorificat; preamărit; proslăvit; slăvit; străluminat.
izzetiyleştírme *s.* glorificare; preamărire; proslăvire; slăvire.
izzetiyleştírmek *v.t.* a glorifica; a cinsti; a prealăuda; a slăvi.
izzet-í nepís *iz.prsn.* mândrie; amor propriu; ambiţie.
izzetíbîlaşkan *adj.* dezonorat; batjocorit; violat; necinstit.
izzetíbîzîlgan *adj.* dezonorat; batjocorit; violat; necinstit.
izzetsízlík *s.* dezonoare; stigmat.

Í

ílgek *s.* **1.** cârlig; cinghel; agăţătoare. **2.** laţ; arcan; juvăţ; ştreang; lasou. **3.** însăilătură.
ílgekleme *s.* **1.** remaiere; însăilare. **2.** prindere cu cârligul; prindere cu laţul.
ílgeklemek *v.t.* **1.** a remaia; a însăila. **2.** a prinde cu cârligul; a prinde cu laţul.
ílgeklengen *adj.* **1.** remaiat; însăilat. **2.** prins cu cârligul; prins cu laţul.
ílgeklewğí *s.* remaiează.
ílgeş *s. (gram.)* articol. // •***kararsîz ílgeş*** *(gram.)* articol nehotărât.
ílgí *s.* **1.** legătură; raport; relaţie. **2.** interes; preocupare. // •***ílgí şekmek*** a stârni interes; a interesa. •***ílgí yantmak*** a suscita interesul; a trezi interes; a pasiona. // •***ayîrî ílgí*** interes deosebit. •***ílgí almaşlîgî*** *(gram.)* pronume relativ. •***serwiş ílgísí*** interes de serviciu.
ílgíkaybetmesí *s.* pierderea interesului; răcire.
ílgílendírme *s.* cointeresare.
ílgílendírmek *v.t.* a interesa; a-i trezi interesul.
ílgílengen *adj.* cointeresat; interesat; preocupat.
ílgílenme *s.* activitate; îndeletnicire; preocupare.
ílgílenmegen *adj.* neinteresat.
ílgílenmek *v.i.* a se interesa; a se preocupa.
ílgílenmeme *s.* dezinteres.
ílgílenmemek *v.i.* a se dezinteresa.
ílgílenmiykalgan *adj.* neinteresat.
ílgílí *adj.* preocupat. // •***karağíger men ílgílí*** hepatic.
ílgínş *adj.* interesant.
ílgísínyantma *s.* cointeresare.
ílgísíyangan *adj.* cointeresat.
ílgísíz *adj.* dezinteresat; nepăsător.
ílgísízlík *s.* dezinteres; nepăsare.
ílgíyantkan *adj.* interesant; pasionant.
ílík *s.* butonieră; cheotoare.
ílím *s.* **1.** ştiinţă; academie. **2.** agăţare; atârnare. // •***akîl kastalîklarî ílímí*** psihiatrie. •***ílímler ihtiyariyesí*** facultatea de ştiinţe. •***toplîm/iştimayiy ílímlerí*** ştiinţe sociale.
Ílím/Ílyúm *s. (topon.) ("Punctul de Sprijin", "Ştiinţa")* Ilium; Troia.
ílímğí **I.** *adj.* ştiinţific. **II.** *s.* academician.
ílímlendírílgen *adj.* instruit; educat; învăţat.
ílímlendírílmek *v.i.* a se instrui; a fi educat; a fi învăţat.
ílímlendírmek *v.t.* a instrui; a educa; a învăţa.
ílímlendírúw *s.* instruire; educare; învăţare.
ílímlenme *s.* iluminism.
ílímlenmek *v.i.* a se instrui; a fi educat; a fi învăţat.
ílímlí **I.** *adj.* ştiinţific. **II.** *s.*

academician.
ílíngen *adj.* agăţat; atârnat.
ílínme *s.* agăţare; atârnare.
ílínmek *v.i.* a fi agăţat; a fi atârnat.
ílíşík *adj.* anexat; ataşat; adăugat.
ílíşíp-kalgan *adj.* poticnit; blocat.
ílíşíp-kaluw *s.* poticnire; blocare.
ílíşken *adj. (d. plante)* căţărător; agăţător.
ílíşkenañlam *s.* tendenţiozitate.
ílíşkenañlamlî *adj.* tendenţios.
ílíşkenmana *s.* tendenţiozitate.
ílíşkenmanalî *adj.* tendenţios.
ílíşkí *s.* legătură; raport; relaţie. // ***•siyasiy ílíşkíler*** *(pol.)* relaţii diplomatice. ***•tiğariy ílíşkíler*** relaţii comerciale.
ílíşkín *adj.* referitor; relativ *(la...)*.
ílíşkínlík *s.* relativitate.
ílíşmek *v.i.* **1.** a se agăţa; a se angrena; a se bloca. **2.** a se lega de; a se agăţa de; a se lua de; a se crampona de. // ***•ílíşe bermek*** a se lega mereu de cineva; a nu mai avea loc de cineva; a-l persecuta. ***•ílíşíp kalmak*** a se bloca; a se poticni.
ílíştírílgen *adj.* agăţat; angrenat; blocat.
ílíştírme *s.* **1.** agăţare; angrenare; blocare. **2.** *(tehn.)* mufă; cuplaj. **3.** gaică.
ílíştírmek *v.t.* a agăţa; a angrena; a bloca. // ***•ílíştíríp toktatmak*** a bloca. // ***•ílíştírgen kapkan*** laţ.
ílk *adj.* **1.** primul; cel dintâi. **2.** primar. // ***•ílk okîl*** şcoală primară. ***•ílk şak*** *(ist.)* epoca primitivă. ***•ílk şak tewúkesí*** istoria antică.
ílke *s.* **1.** element. **2.** principiu; concepţie; opinie.
ílker *s.* predecesor.
ílkşaklî *adj.* primitiv.
ílkşaklîk *s.* primitivism.
ílme *s.* **1.** suspendare; atârnare; agăţare. **2.** momeală pentru pescuit. **3.** însăilătură. // ***•ílme wurmak*** a remaia; a însăila.
ílmek *v.t.* a agăţa; a atârna. // ***•mîkka ílmek*** a agăţa în cui. ***•unun eleklemek, elegín ílmek*** a-şi trăi traiul şi a-şi mânca mălaiul.
ílmewurgan *s.* remaieză.
ílmewurulgan *adj.* remaiat; însăilat.
ílmewuruw *s.* remaiere; însăilare.
ílmiy *adj.* ştiinţific; academic. // ***•ílmiy tefsir*** interpretare ştiinţifică.
Ílmiy *s. (topon., localitate desfiinţată) ("Erudiţii", "Troienii")* Ulmii *(jud. Constanţa)*.
ílúwlí *adj.* agăţat.
ím *s.* semn; însemn; simbol; marcă. // ***•ím salmak*** a pune semn; a însemna; a marca.
ímge *s.* **1.** *(fiz.)* imagine. **2.** semn; însemn; simbol; marcă.
ímgeleme *s.* simbolizare.
ímgelemek *v.t.* a simboliza.
ímgelengen *adj.* simbolizat.
ímgelenmek *v.i.* a fi simbolizat.
ímgelí *adj.* simbolic; simbolizat.
ímlem *s.* semnificaţie.
ímleme *s.* **1.** însemnare; înregistrare; notificare. **2.** simbolizare.
ímlemek *v.t.* **1.** a însemna; a înregistra; a notifica. **2.** a simboliza; a semnifica.
ímlengen *adj.* **1.** însemnat; marcat. **2.** simbolizat.
ímlenmegen *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
ímlenmek *v.i.* a fi simbolizat.
ímleş *s. (tehn.)* înregistrator.
ímlí *adj.* **1.** marcat; însemnat. **2.** simbolic; simbolizat.
ímsalîngan *adj.* însemnat; marcat.
ímsaluw *s.* însemnare; marcare.
índemeden *adv.* tacit; pe tăcute.
índemegen *adj.* taciturn; tăcut.
índemegenínden *adv.* din tăcere; ex silentio.
índememe *s.* tăcere.
índememek *v.i.* a tăcea; a nu spune nimic.
índemiy-tîndamay *adv.* fără o vorbă; pe tăcute.
íngíldeme *s.* scâncet; tânguire.
íngíldemek *v.i.* a scânci; a se tângui.
íngíldeşmek *v.i.* a se tângui; a boci.
íngíltí *s.* scâncet; tânguire.
íngír *adv.* spre seară; pe înserat.
íngík *adj.* luxat; scrântit.
íngík súyegí *s. (anat.)* tibia; fluierul piciorului.
íngír *s.* **1.** smochină. **2.** *(bot.)* smochin *(lat., Ficus carica)*.
íngír, azamat- *s. (bot.)* sicomor *(lat., Ficus sycomorus)*.
íngír, yalangî- *s. (bot.)* ficus *(lat., Ficus elastica)*.
íngírí, kaktus- *s. (bot.)* opunţia; broască; limba-soacrei *(lat., Opuntia ficus indica)*.
íngírlík *s.* loc cu smochini; smochinet.
íní *s.* frate mai mic.
ínşek *s. (iht.)* lapţi.
íñgíremek *v.i.* a geme; a boci; a hohoti; a se tângui.
íñgíreşmek *v.i.* a geme; a boci; a hohoti; a se tângui *(laolaltă)*.
íñgíretmek *v.t.* a determina să geamă; a determina să bocească; a determina să hohotească; a determina să se tânguiască.
íñgírew *s.* geamăt; bocet; hohot; tânguire.
íñgírewğí *s.* bocitoare.
íñíldeme *s.* geamăt; icnet.
íñíldemek *v.i.* a geme; a icni.
íñíltí *s.* geamăt; icnet.
írí *adj.* mare; voluminos.
íríbaş *s. (zool.)* mormoloc.
íríerínlí *adj.* buzat.
írígen *adj.* **1.** decongelat; dezgheţat. **2.** *(chim.)* dizolvat. **3.** fuzibil; topit.
írí-írí *adj.* mare; voluminos.
írí-kayabalîgî *s. (iht.)* guvid-mare; strunghil *(lat., Gobius melanostomus)*.
írílenmek *v.i.* a se umfla; a se mări; a creşte.
íríleşken *adj.* mărit.
íríleşme *s.* umflare; mărire; creştere.
íríleşmek *v.i.* a se umfla; a se mări; a creşte.
írílík *s.* măreţie; grandoare.
írílí-waklî *adv.* cu mic; cu mare; de toate dimensiunule. // ***•o írílí-waklî toplay*** el adună cu mic, cu mare.
íríme *s.* **1.** *(fiz.)* topire; fuziune. **2.** *(chim.)* dizolvare. **3.** *(chim.)* solubilitate. **4.** *(d. metale)* şarjă. // ***•íríme noktasí/mentekesí*** punct de topire.
írímegen *adj.* indisolubil.
írímek *v.i.* **1.** *(fiz.)* a se topi. **2.** *(chim.)* a se dizolva. **3.** *(fiz.)* a slăbi; a se vlăgui. // ***•kuwatî írímek*** a i se slei puterile; a se istovi. // ***•bîyîl buzlar erte írídí*** anul acesta dezgheţul a venit mai devreme.
írímekabiliyetí *s.* fuzibilitate.
írímez *adj.* **1.** insolubil. **2.** *(fiz.)* infuzibil.
írímiykalîr *adj. (fiz.)* infuzibil; insolubil.
írí-mílbalîgî *s. (iht.)* pietrar; fusar-mare; peşte-de-piatră *(lat., Aspro zingel)*.
írímurun(lî) *adj.* năsos. // ***•írímurun(lî) bolmak*** a se împiedica de nas; a avea nasul excesiv de mare.
írín *s. (med.)* puroi; abces.
íríngekarşî *adj.* antiseptic; antiinflamator.
írínlengen *adj.* septic; inflamat; purulent; supurant.
írínlenme *s.* inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
írínlenmek *v.i.* a se inflama; a supura; a puroia.
írínlí *adj.* septic; inflamat; purulent; supurant.
írír *adj. (chim.)* solubil.
írírlík *s.* fuzibilitate.
írítílgen *adj. (chim.)* dizolvat.
írítíşlí *adj.* dinţos.
írítken *s. (chim.)* solvent; dizolvant.
írítme *s. (d. metale)* şarjă.
írítmek *v.t.* **1.** *(chim.)* a dizolva. **2.** *(fiz.)* a topi. **3.** *(d. bani)* a cheltui; a risipi.
írítmelík *s. (chim., fiz.)* soluţie.
írí-tumşuklî-karga *s. (orn.)* cioară cu cioc mare *(lat., Corvus macrorhynchos)*.
írítúwğí *s. (chim.)* solvent; dizolvant.
írmík *s. (gastron.)* griş.
írmíşík *s.* **1.** *(anat.)* mucoasă. **2.** *(biol.)* secreţie mucoasă; muc; mucus; mucozitate.
írmíşíklí *adj.* mucos.
írmíşíklíbóğek *s. (zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.)*.
ís *s.* căldură. // ***•íske tutmak*** a afuma.
ísbaskan **I.** *adj.* afumat. **II.** *s.* afumătură.
ísbasma *s.* afumare.
ísbasuw *s.* afumare.
ísím *s.* **1.** nume; prenume. **2.** *(gram.)* substantiv. // ***•ayírî ísím*** *(gram.)* nume propriu. ***•edevat ísím*** *(gram.)* nume de agent. ***•ísím kewdesí*** *(lingv.)* temă nominală. ***•ísím tartîlmasî*** *(gram.)* declinare. ***•soyît ísím*** *(gram.)* substantiv abstract.
ísímsíz *adj.* anonim.
ísímsízlík *s.* anonimat.
ísímtartmasî *s. (gram.)* declinare.
ískembe *s.* scaun; taburet.
ísketutulgan *adj.* afumat.
ísketutuw *s.* afumare.
íslí *adj.* afumat. // ***•íslí balîk*** peşte afumat.
ísmiy *adj.* onomastic.
íssí *adj.* **1.** fierbinte; cald. **2.** iute; picant.
íssílík *s.* fierbinţeală; căldură.
íssíot *s. (bot.)* piper *(lat., Piper nigrum; Piper aromaticum)*.
íssíotkabî *s.* piperniţă.
íssíotlí *adj.* piperat.
íssíotlík *s.* piperniţă.
ístegen *s.* solicitant; pretendent.
ístegeníñdiy *adv.* după plac; după pofta inimii; în voie; pe ales.
ístek *s.* **1.** dorinţă; deziderat. **2.** pretenţie; cerere; petiţie. **3.** voinţă; voie. // ***•ístegíne karşî*** la cererea lui. ***•ístek fişasî*** fişă de comandă. ***•okîmak ístegí men keldím***

am venit cu intenţia de a învăţa. •***tílek-ístek sîygasî*** *(gram.)* modul optativ.

ísteklendírmek *v.t.* a îndemna; a încuraja.

ísteklí *adj.* **1.** dorit. **2.** cerut; solicitat.

ístekşí *s.* solicitant; petent.

ístelgen *adj.* **1.** cerut; dorit; solicitat. **2.** intenţionat; voit.

ístelmegen *adj.* indezirabil.

ístelmek *v.i.* **1.** a fi dorit. **2.** a fi cerut; a fi solicitat.

ístelmiykalgan *adj.* indezirabil; nedorit.

ísteme *s.* cerere; solicitare.

ístemeden *adv.* involuntar; neintenţionat. // •***ístemeden boldî*** a fost fără intenţie.

ístemegen *adj.* nedoritor.

ístemek *v.t.* **1.** a voi; a dori. **2.** a cere; a solicita. // •***başsawlugî ístemek*** a-şi exprima condoleanţele. •***ğandan ístemek*** a dori din suflet; a tânji după...; •***ğanî ístemek*** a-i da inima ghes; a pofti; a dori. •***hisse/pay ístemek*** a-şi cere partea. •***imdat ístemek*** a cere ajutor. •***mazeret ístemek*** a cere scuze. •***músaade/ízín/iğaze ístemek*** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduinţă. •***pazla ístemek*** a suprasolicita. •***tarziye ístemek*** a se scuza. // •***bírtaa ístiysíñíz mí?*** mai cereţi o dată?; •***bonî ístemez edím*** n-aş fi vrut asta. •***ğanî ístese*** dacă doreşte. •***ğenábísí ne ístese yapar*** dumneaei face ce vrea. •***hakklaşmak ístiymen*** vreau să mă împac. •***ísteseñíz bír láj beriyím*** dacă doriţi vă dau un medicament. •***kayday et ístiysíñíz?*** de care carne doriţi?; •***mína ístegen maşinañîz*** iată maşina pe care o doreaţi. •***síz kalay ísteseñíz*** cum doriţi dumneavoastră. •***sízní tağiz etmek ístemedím*** n-am vrut să vă deranjez. •***yaşamak ístiymen*** vreau să trăiesc.

ístemlí *adj.* facultativ.

ístep *adv.* voit.

íster *adv.* după necesitate; după nevoie; după trebuinţă.

íster-ístemez *adv.* vrând-nevrând; obligat; forţat; constrâns; nolens-volens.

ístetmek *v.t.* **1.** a face să ceară; a face să solicite. **2.** a face să vrea; a face să dorească; a convinge.

ístew *s.* cerere; cerinţă; dorinţă; deziderat; pretenţie; petiţie; revendicare. // •***sunuw man ístew*** cerere şi ofertă.

ístewğî *s.* solicitant; petent.

ístiy *adj.* vaporos.

íş I. *adj.* **1.** intern; interior. **2.** imanent; intrinsec; lăuntric. **II.** *s.* **1.** interior; partea interioară; incintă. **2.** *(la fructe)* miez. **3.** burtă. **4.** *(fig.)* inimă; suflet. // •***ağîsîn íşíne kómmek*** a-şi ascunde durerea; a-şi înghiţi durerea. •***íş yúzún aşîklamak*** a-şi da arama pe faţă. •***íşí aşîlmak*** a se înveseli. •***íşí kararmak*** a-şi face inimă rea; a pune la inimă; a-şi face sânge rău; a se posomorî; a se întrista. •***íşí sîgîlmak*** a-i fi cuiva urât; a se plictisi. •***íşí tîşîna şîkmak*** a-şi scoate sufletul; a se extenua. •***íşín aşmak*** a-şi deschide sufletul; a se destăinui; a se confesa. •***íşín okîmak*** a citi gândurile cuiva. •***íşín tartmak*** a suspina; a ofta. •***íşín tókmek*** a-şi descărca sufletul; a-şi vărsa focul. •***íşínden geşmek*** a avea un presentiment; a presimţi. •***íşínden kelmek*** a-i da inima ghes; a dori; a pofti. •***íşíne buw tartmak*** a inhala. •***íşíne geşmek/kírmek*** a-l pătrunde. •***íşíne kapanmak*** a se închide în sine; a se închista; a se izola. •***íşíne kurt túşmek*** a cădea la îndoială. •***kan-ter íşínde kalmak*** a-l trece pe cineva toate năduşelile; a fi numai o apă. // •***bízím íşímízden bír dúşman şîkkan*** dintre noi a ieşit un duşman. •***bízím íşímízge bír dúşman kírgen*** printre noi a intrat un duşman. •***íş kastalîklarî uzmanî*** *(med.)* specialist de boli interne. •***íş lástígí hawa kaşîra*** răsuflă camera. •***íş merkez*** hipocentru. •***íş siyasa*** *(pol.)* politică internă. •***íşí tar*** nerăbdător. •***íşím bîzîldî*** am diaree. •***íşímden kuwanaman*** mă bucur din suflet. •***íşíñde bír urkanîñ yok*** eşti dezordonat. •***mením íşímde ot bar*** arde sufletul în mine. •***seníñ íşíñde ne bar?*** ce ascunzi în tine?; •***úynúñ íşí toldî*** s-a umplut casa.

íş *s.* **1.** muncă; lucru. **2.** ocupaţie; îndeletnicire. **3.** serviciu; loc de muncă. **4.** *(com.)* afacere; tranzacţie. **5.** misiune; însărcinare; sarcină. // •***arkasînda íş kórmek*** a lucra pe cineva pe la spate; a conspira; a complota; a unelti. •***asttan-asttan íş kórmek*** a complota; a unelti. •***ázírlenmegen íş kórmek*** a improviza. •***başîna íş şîgarmak*** a da cuiva de furcă; a-i da de lucru; a-i crea neplăceri. •***íş aşmak*** a da de lucru cuiva; a-i da de furcă. •***íş bermek*** a oferi cuiva de lucru; a da cuiva de lucru. •***íş ísten geşmek*** a nu mai fi de nicio treabă; a deveni inutil; a fi prea târziu. •***íş kórmek*** a face treabă; a trebălui; a se îndeletnici; a lucra; a munci. •***íş pítírmek*** a realiza; a concretiza. •***íşí bolmak*** a avea treabă; a avea de lucru; a fi ocupat. •***íşín bílmek*** a şti ce are de făcut; a fi priceput; a-şi face interesele; a fi serios. •***íşín bîzmak*** a-i strica cuiva treaba; a-i zădărnici acţiunile; a-l sabota. •***íşín pítírmek*** a da gata pe cineva; a-l ucide; a-l nimici. •***íşín şewúrmek/yúrútmek*** a-şi face treaba; a-şi aranja ploile. •***íşínden atmak*** a-i face vânt cuiva; a-l da afară dintr-o slujbă; a-l demite; a-l concedia. •***íşínden tutmak*** a ţine (pe cineva) din lucru; a-i răpi timpul. •***íşíne ğúklemek*** a-l pune la treabă; a-l învesti; a-l însărcina. •***íşíne karamak*** a-şi vedea de treabă; a-şi căuta de nevoi. •***íşíne kelmek*** a-i veni la socoteală; a-i conveni; a-l satisface; a-l mulţumi; a-i fi util; a-i folosi. •***íşíne kírmemek*** a nu-i păsa; a nu se sinchisi. •***íşke yaramak*** a fi folositor; a fi util. •***korkîlî íşke kírîşmek*** a risca. •***man/men íşí pítmek*** a sfârşi cu cineva. // •***abatlîk íşlerí*** şantier de construcţii. •***awur íş*** muncă grea. •***banka íşlerí*** operaţiuni bancare. •***baş íşí*** înainte de orice. •***başawurtuwğî íş*** sarcină dificilă. •***berpağîlîk íşlerí*** lucrări de restaurare. •***bo konî mením íşíme kírmez*** nu mă interesează această temă. •***búgún íş kúní*** azi e zi de lucru. •***elínden íş kelmegen*** incapabil. •***herkezníñ íşíne yaramaz*** nu convine oricui. •***íş arkadaşî*** colaborator; coleg. •***íş bolsîn dep*** ca să se afle în treabă. •***íş esnasînda*** în timpul lucrului. •***íş íşkólmegí*** combinezon. •***íş kazasî*** accident de muncă. •***íş kíşísí*** om de afaceri. •***íş kúní*** zi de lucru. •***íş ortagî*** partener. •***íş pítkenşík*** până la terminarea lucrului. •***íş tiğaret*** comerţ interior. •***íş urbasî*** salopetă; halat. •***íş wakîtînda otírmak yok*** în timpul lucrului nu se stă. •***íş yerí*** locul de muncă. •***íşí bar*** are de lucru. •***íşíñ okîmaktîr*** treaba ta este să înveţi. •***íşín wakîtînda yapkan*** punctual. •***íşíñízge kele mí?*** vă convine?; •***íşíñízge kolaylîk!*** spor la treabă!; •***íşler ğolînda*** treburile sunt pe făgaşul cel bun.

•***kanuntîşî/yasatîşî/ádettîşî íş*** *(jur.)* faptă ilegală. •***kesme íşí*** traforaj. •***kol íşí*** lucru manual; manoperă. •***kolay íş*** treabă uşoară; muncă uşoară. •***kúndelík íşler*** activităţi cotidiene. •***mením ne íşím bar?*** ce treabă am eu?; •***múnasip bír íş*** o muncă potrivită. •***o íş bolmay taa*** lucrul acela nu este încă gata. •***osal íş*** treabă defectuoasă. •***pítmegen íş*** restanţă. •***temízlík íşlerí*** serviciu de salubritate. •***tiğaret íşlerí*** tranzacţii comerciale. •***traştan sora íşke kete*** se duce la lucru după bărbierit. •***yarîm íş*** treabă făcută pe jumătate.

íşazbar *s. (arhit.)* atrium.

íşbaşargan *adj.* eficient; eficace.

íşbaşaruw *s.* eficienţă; eficacitate.

íş-bawur *s. (anat.)* viscere. // •***íşí-bawurî man kúlmek*** a râde în hohote. // •***íşí-bawurî man*** din adâncul sufletului; din toată inima.

íşbergen *s. (econ.)* patron.

íşbergenler *s., pl. (econ.)* patronat.

íşberílgen *adj.* însărcinat; angajat.

íşberúw *s.* însărcinare; angajare.

íşbírlígí *s.* colaborare; cooperare; asociere; asociaţie; întrajutorare.

íşbírlígíyapkan *s., adj.* cooperatist.

íşbírlíklí *adj.* asociat; întovărăşit.

íşbîzgan *adj.* dăunător; defavorabil; dezavantajos.

íşbîzuw *s.* defavorizare; dezavantaj; sabotaj; subminare.

íşbîzuwğî *s.* sabotor.

íşbúgúwlí *adj. (fiz.)* concav.

íşbúkriygen *adj. (fiz.)* concav.

íşçí *s.* muncitor; lucrător; salariat. // •***íşçí takîmî*** echipă de muncitori. •***liman íşçísí*** *(nav.)* docher. •***tarîm íşçísí*** muncitor agricol.

íşçíler *s., pl.* muncitorime; proletariat.

íşçílergekarşî *adj.* antimuncitoresc.

íşçílík I. *adj.* muncitoresc. **II.** *s.* muncitorime; proletariat.

íşdeñíştírgen *adj.* reprofilat.

íşdeñíştírúw *s.* reprofilare.

íşdeñíz *s. (geogr.)* mare interioară.

íşe I. *adj.* de sticlă; din sticlă. **II.** *s.* **1.** sticlă; recipient *(de sticlă)*. **2.** sticlă; geam. // •***bír íşe konyak*** o sticlă de coniac. •***bír íşe sút*** o sticlă de lapte. •***deneme íşesí*** eprubetă. •***ğîllîsaklar íşe*** termos. •***lámba***

íşesí sticlă de lampă. •***siyrek-siyrek íşe*** bea destul de rar. •***tamlalîk íşesí*** flacon.
íşede *adv.* în sticlă; în eprubetă; în laborator; in vitro.
íşeden *adj.* de sticlă; din sticlă; din geam.
íşediy *adj.* ca sticla; sticlos.
íşegúwlí *adj. (fiz.)* concav.
íşeğek I. *adj.* de băut. **II.** *s.* băutură *(de orice fel)*.
íşek *s.* **1.** *(anat.)* intestin; maţ; măruntaie. **2.** furtun; tulumbă.
íşek-bawur *s. (anat.)* intestinele şi viscerele.
íşekler *s., pl.* măruntaie.
íşelí *adj.* ca sticla; sticlos.
íşerde *adv.* înăuntru; în interior. // •***ya íşerde, ya tîşarda*** ori înăuntru, ori afară.
íşerden *adv.* din interior.
íşerge *adv.* spre interior. // •***íşerge kírmek*** a intra înăuntru. •***solîşîn íşerge almak*** a-şi reţine suflarea; a tăcea mâlc; a tăcea chitic. // •***íşerge buyuruñuz!*** poftiţi înăuntru!;
íşerí I. *adv.* înăuntru; în interior. **II.** *s.* partea interioară; interior.
íşerlegen *adj.* implicit.
íşerleme *s.* implicaţie.
íşerlemek *v.t.* a implica.
íşerlengen *adj.* implicat.
íşerlenme *s.* implicare.
íşerlenmek *v.i.* a se implica.
íşersíndírmek *v.t.* a indigna; a scandaliza; a supăra; a revolta.
íşersíngen *adj.* indignat; scandalizat; supărat; revoltat.
íşersínme *s.* indignare; scandalizare; supărare; revoltă.
íşersínmek *v.i.* a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.
íşetek *s.* jupă; jupon.
íşgúder *s.* însărcinat cu afaceri.
íşí *postp.* înăuntrul.
íşíaşîk *adj.* **1.** vesel; voios; bine dispus. **2.** *(psih.)* extravertit.
íşíaşîlgan *adj.* vesel; înveselit; dispus; bucuros; delectat; desfătat.
íşíbatkan *adj. (fiz.)* concav.
íşíbîzîlgan *adj.* **1.** stricat; alterat; degradat. **2.** defavorizat; sabotat; subminat.
íşíboş *adj.* gol; vid.
íşíkarargan *adj.* deprimat; descurajat.
íşíkósterílgen *adj.* exteriorizat.
íşílgen *adj.* băubil; potabil. // •***íşílgen suw*** apă potabilă.
íşílmegen *adj.* nepotabil.
íşílmek *v.i.* a fi băut; a fi fumat.
íşílmez *adj.* nepotabil. // •***íşílmez suw*** apă nepotabilă. •***uşağakta sigara íşílmez*** la decolare nu se fumează.
íşím *s.* sorbitură; duşcă.
íşínaşîlmasî *s.* înveselire; bucurie; delectare; desfătare.
íşínaşmasî *s.* destăinuire; mărturisire; recunoaştere.
íşínaştîrgan *adj.* care înveseleşte; îmbucurător; care delectează; care desfată.
íşínawuşturmasî *s.* denaturare.
íşínbílmegen *adj.* nepriceput; neiscusit; neserios.
íşínbílmeme *s.* nepricepere; neîndemânare; neseriozitate.
íşínboşatmasî *s. (biol.)* eliminare.
íşínde I. *adv.* în; înăuntru; în interiorul; în cursul; în decursul. **II.** *postp.* între; printre. // •***íşínde kîyamet/ğaygara/dawa-talaş kopmak*** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta. •***şîrk-suw íşínde bolmak*** a fi ud leoarcă; a musti de apă. // •***arpa íşínde bír biyday*** diferit; deosebit; mai cu moţ; mai breaz. •***bír altîay íşínde*** în decursul unui semestru. •***bír keşe íşínde*** într-o singură noapte. •***dewlet íşínde dewlet*** stat în stat. •***ğay/tîrnak íşínde*** în paranteză. •***herkeznîñ íşínde arslan ğatagî bar*** în fiecare există un culcuş de leu. •***íşínde kitap bar*** conţine cărţi. •***íşínde ne bar?*** ce conţine?; •***kasaba íşínde*** în oraş. •***kólşík parknîñ íşínde tabîla*** iazul se află în parc. •***korkî íşínde*** cuprins de teamă. •***kúyğan íşínde*** cuprins de emoţie. •***ter íşínde*** transpirat. •***yeşíllík şiy íşínde*** vegetaţia e în rouă.
íşíndegí *adj.* conţinut.
íşíndegíler *s., pl.* **1.** cuprins; tablă de materii; conţinut. **2.** reţetă.
íşíndegísí *s.* conţinut.
íşíndekí *adj.* conţinut.
íşíndekíler *s., pl.* **1.** cuprins; tablă de materii; conţinut. **2.** reţetă.
íşíndekísí *s.* conţinut.
íşíndeleme *s.* includere; cuprindere; înglobare; înmagazinare.
íşíndelemek *v.t.* a include; a cuprinde; a îngloba; a înmagazina.
íşíndelengen *adj.* **1.** imanent; intrinsec; lăuntric. **2.** inclus; cuprins; înglobat; înmagazinat.
íşíndelenmegen *adj.* neinclus.
íşíndelenmek *v.i.* a se încadra; a se integra; a se îngloba.
íşíndelenmiykalgan *adj.* neinclus.
íşíndelep *adv.* inclusiv.
íşíndelík *s.* spontaneitate.
íşínden I. *adv.* dinăuntru; din interior; lăuntric. **II.** *postp.* dintre; prin; via.
íşíndenatîlgan *adj.* destituit; demis; revocat; eliberat din funcţie.
íşíndenatuw *s.* destituire; demitere; revocare; eliberare din funcţie.
íşíndengeşme *s.* **1.** presentiment; presimţire. **2.** parcurgere.
íşíndenşîgarîlgan *adj.* destituit; demis; concediat; revocat; eliberat din funcţie.
íşíndenşîgaruw *s.* destituire; demitere; concediere; revocare; eliberare din funcţie.
íşíndesaklangan *adj.* conţinut; cuprins; inclus; înglobat; întrunit.
íşíne *adv. (arată direcţia)* înăuntru.
íşínealîngan *adj.* conţinut; cuprins; inclus; înglobat; întrunit. // •***piyatnîñ íşínealîngan*** inclus în preţ.
íşínealînmagan *adj.* neinclus.
íşínealuw *s.* cuprindere; includere; înglobare.
íşínegeşer *adj.* penetrant.
íşínegeşken *adj.* **1.** copleşitor; pătrunzător. **2.** infiltrat; pătrunzător; penetrat; străpuns; străbătut.
íşínegeşúw *s.* infiltrare; pătrundere; penetrare; străpungere; străbatere.
íşíneğúklew *s.* învestitură.
íşínekapalî *adj. (psih.)* închis în sine; introvertit.
íşínekapangan *adj.* închistat; izolat.
íşínekapanuw *s.* închistare; izolare.
íşínekelgen *adj.* favorabil; folositor; util.
íşínekelmegen *adj.* inutil; nefavorabil; nefolositor; netrebuincios; superfluu.
íşínekelúw *s.* utilitate.
íşínekírgen *adj.* penetrat; străpuns; străbătut.
íşínekírílír *adj.* penetrabil.
íşínekírílmez *adj.* impenetrabil.
íşínekírmegen *adj.* dezinteresat.
íşíneótken *adj.* penetrat; străpuns; străbătut.
íşíneótme *s.* penetrare; străpungere; străbatere.
íşínetîkma *s.* vârâre; băgare; introducere.
íşíneuşbatar *adj.* penetrabil.
íşíneuşbatmaz *adj.* impenetrabil.
íşíneuşóter *adj.* penetrabil.
íşíneuşótmez *adj.* impenetrabil.
íşínkóstermesí *s.* exteriorizare.
íşínpítírgen *adj.* exterminator.
íşínpítírmesí *s.* exterminare; ucidere.
íşíntartmasî *s.* oftat; suspin.
íşíntókmesí *s.* confesiune; destăinuire; mărturisire; recunoaştere.
íşípítken *adj.* **1.** suprimat; decimat; exterminat; nimicit; stârpit; ucis. **2.** anihilat; neutralizat.
íşírmek *v.t.* a da să bea. // •***aşatîp íşírmek*** a da să bea şi să mănânce; a ospăta.
íşírtmek *v.t.* a da să bea.
íşísîgîlgan *adj.* plictisit; sătul.
íşíşlerí *s. (pol.)* afaceri interne. // •***íşíşlerí bakanlîgî/nazirlígí*** *(pol.)* ministerul afacerilor interne.
íşí-tîşî *s.* interiorul şi exteriorul. // •***íşí-tîşî bír*** cinstit; onest; corect; sincer; exteriorizat.
íşítoban *adj.* împăiat.
íşítolî *adj. (gastron.)* împănat.
íşkana *s.* birou; oficiu. // •***bílgí íşkanasî*** birou de informaţii.
íşkararmasí *s.* descurajare; întristare.
íşkarartkan *adj.* descurajant; întristător.
íşkarartuwğî *adj.* lugubru.
íşkarîştîrmasî *s.* **1.** instigare; maşinaţie; maşinaţii. **2.** intrigă; uneltire; instigare; provocare; urzeală; maşinaţie; maşinaţii.
íşkaytmasî *s.* greaţă.
íşke *adv.* spre interior.
íşkealgan *s.* angajator.
íşkealîngan *adj.* încadrat; angajat.
íşkealuw *s.* încadrare; angajare.
íşkeğúklengen *adj.* însărcinat; pus la lucru.
íşkekaragan *adj.* introspectiv.
íşkekaraw *s.* introspecţie.
íşkekírgen *adj.* încadrat; angajat.
íşkelíştírmesí *s.* coordonare.
íşkembe *s. (la animale)* burtă. // •***íşkembeden atmak*** a le scoate din burtă; a le născoci. // •***íşkembe şorbasî*** ciorbă de burtă.
íşkembedenatîlgan *adj. (fam.)* scornit; născocit.
íşkembedenatuw *s. (fam.)* scornească; născocire.
íşkendiy *adj.* băubil.
íşkenğe *s.* tortură; chin; supliciu. // •***íşkenğe bolmak/şekmek*** a fi torturat; a fi chinuit; a schingiuit. •***íşkenğe etmek/şektírmek*** a tortura; a chinui; a schingiui.
íşkenğegí *adj.* chinuitor.
íşkenğelí *adj.* penibil; torturat.
íşkenğeşekken *adj.* chinuit; schingiuit.
íşkenğeşektírmesí *s.* chinuire; schingiuire.
íşker *s.* dormitor.
íşkeyaragan *adj.* favorabil; folositor;

practic; util.
íşkeyarama *s.* utilitate.
íşkeyaramagan *adj.* defavorabil; dezavantajos; inutil; nefavorabil; nefolositor; nepractic; netrebuincios; superfluu.
íşkeyaramama *s.* dezavantaj; inutilitate.
íşkeyaramaz *adj.* inutilizabil.
íşkí *s.* **1.** băutură alcoolică. **2.** băutură; beţie. // ***•íşkí kótermek*** a ţine la băutură. ***•íşkíge ogîramak*** a da în patima beţiei. // ***•alkollî íşkí*** băutură alcoolică. ***•núre/alîrşa/torbas/şayîrmersiní íşkísí*** afinată. ***•sert íşkíler*** băuturi tari. ***•vişne íşkísí*** vişinată.
íşkíğí *s.* **1.** băutor. **2.** beţiv.
íşkíğílík *s.* băutură; beţie.
íşkíişmegen *adj.* nebăutor.
íşkíkokîsî *s.* miros de alcool; damf.
íşkíl *s.* bănuială; suspiciune.
íşkíllengen *adj.* bănuitor; suspicios.
íşkíllenme *s.* suspectare.
íşkíllenmek *v.t.* a bănui; a suspecta.
íşkíllí *adj.* bănuit; suspectat.
íşkír *adj.* harnic; vrednic; destoinic; muncitor; sârguincios; zelos; silitor; conştiincios.
íşkírlík *s.* sârguinţă; zel; silinţă; conştiinciozitate.
íşkólmek *s.* cămaşă. // ***•delí íşkólmegí*** cămaşă de forţă. ***•íş íşkólmegí*** combinezon. ***•kol man tígúwlí íşkólmek*** cămaşă cusută cu mâna. ***•nakîşlî íşkólmek*** ie. ***•poplin íşkólmek*** cămaşă de poplin. ***•yakasî kapalî íşkólmek*** cămaşă închisă la gât. ***•yúpek íşkólmek*** cămaşă de mătase.
íşkórgen *s.* lucrător; muncitor.
íşkórme *s.* îndeletnicire; lucrare.
íşkuduw *s.* instinct.
íşkuduwşî *adj.* instinctiv.
íşlegen *adj.* muncitor; lucrător.
íşlegenler *s., pl.* muncitorime; proletariat.
íşlek *adj.* **1.** frecventat; animat. **2.** *(d. drumuri)* circulat. **3.** eficient; eficace. // ***•íşlek ekler*** *(lingv.)* sufixe productive.
íşleketílgen *adj.* eficientizat.
íşleketúw *s.* eficientizare.
íşleklík *s.* eficienţă; eficacitate.
íşlem *s.* **1.** comprehensiune; cunoaştere; pătrundere; înţelegere. **2.** *(mat.)* operaţie. **3.** lucrare; scriere; temă; exerciţiu. **4.** formalitate; condiţie de formă; cerinţă de formă. **5.** acţiune; activitate. // ***•ana íşlem*** tratat. ***•bílím íşlemí*** lucrare ştiinţifică. ***•diploma íşlemí*** lucrarea de diplomă. ***•doktorlîk íşlemníñ konîsî*** tema tezei de doctorat. ***•dórt íşlem*** *(mat.)* cele patru operaţii. ***•hesap íşlemí*** *(mat.)* operaţie aritmetică. ***•yañgîş íşlem*** treabă defectuoasă. ***•yazuwlî íşlem*** lucrare scrisă.
íşleme *s.* lucrare.
íşlemek *v.i.* **1.** a munci; a lucra; a face. **2.** a lucra; a prelucra. **3.** *(d. lichide)* a pătrunde. **4.** *(d. mecanisme)* a funcţiona; a fi în stare de funcţionare. // ***•ğarasî íşlemek*** a se inflama; a supura; a puroia *(d. răni)*. ***•gergef íşlemek*** a broda la gherghef. ***•ğílígíne íşlemek*** a-i pătrunde până în măduva oaselor. ***•gúna íşlemek*** a păcătui; a greşi. ***•kabaát íşlemek*** a greşi; a cădea în vină. ***•nakîş íşlemek*** a broda. ***•suç íşlemek*** a săvârşi o faptă regretabilă; a greşi. // ***•árúw íşliy*** funcţionează bine. ***•men kóyge muwallím bolîp íşlemege kettím*** eu am plecat la ţară să lucrez ca învăţător. ***•n-íşliysíñíz?*** ce faceţi?;
íşlemeler *s., pl.* sevicii; lucrări; logistică.
íşlememe *s.* inactivitate.
íşlemğí *adj.* comprehensiv; pătrunzător; inteligent.
íşlengen *adj.* lucrat; prelucrat; făcut.
íşlenmegen *adj.* necultivat; neprelucrat; neexploatat; virgin.
íşlenmek *v.i.* a fi lucrat.
íşlenmiykalgan *adj.* necultivat; neprelucrat; neexploatat; virgin.
íşlerníkarîştîrgan **I.** *adj.* agitator; instigator; intrigant; provocator. **II.** *s.* încurcă-lume.
íşlerníkelíştírgen *s.* coordonator.
íşletílgen **I.** *adj.* pus în funcţiune; deschis; început; pornit; inaugurat. **II.** *s., adj.* fabricat; întrebuinţat.
íşletílmek *v.i.* **1.** a fi pus la muncă; a fi pus să lucreze. **2.** a se pune în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
íşletíp-denelgen *adj.* rodat.
íşletíp-deneme *s.* rodaj.
íşletken *s. (econ.)* întreprinzător; patron; fabricant.
íşletkenler *s., pl. (econ.)* patronat.
íşletme *s.* **1.** *(econ.)* exploatare; folosinţă. **2.** întreprindere; obiectiv. **3.** punere la muncă; punere la lucru. **4.** punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare. **5.** *(econ.)* companie; societate; întreprindere; instalaţie; fabrică; uzină. // ***•pîrînşagîlganî íşletmesí*** termocentrală; centrală termoelectrică. ***•şagîlgan íşletmesí*** centrală electrică. ***•sanayiy íşletmeler*** obiective industriale; întreprinderi industriale. ***•suwşagîlganî íşletmesí*** hidrocentrală; centrală hidroelectrică. ***•uzakses íşletmesí*** centrală telefonică.
íşletmeğí *s., adj.* întreprinzător; patron; fabricant.
íşletmek *v.t.* **1.** a pune la muncă; a determina să lucreze. **2.** a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // ***•bek kóp íşletmek*** a suprasolicita. ***•íşletíp denemek*** a roda.
íşletúw *s.* **1.** punere la muncă; punere la lucru. **2.** punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare.
íşletúwğí *s., adj.* întreprinzător; patron; fabricant.
íşlí *adj.* **1.** *(d. fructe)* cărnos; cu miez. **2.** *(fig.)* sentimental; tandru.
íşlí-bawurlî *adj.* visceral.
íşlík *s.* **1.** atelier. **2.** branţ. // ***•koñşî íşlíkte*** la atelierul vecin.
íşlílík *s.* sentimentalism.
íşlí-tîşlî *adj.* intim.
íşmayî *s.* vaselină.
íşmegen *adj.* nebăutor; nefumător.
íşmek *v.t.* **1.** a bea. **2.** a fuma. // ***•akîlîn íşmek*** a-şi bea minţile; a i se urca băutura la cap. ***•ant/kasam íşmek*** a jura; a depune jurământ. ***•aşap íşmek*** a se înfrupta. ***•kóteríp íşmek*** a bea pe nerăsuflate; a da pe gât. ***•tútún íşmek*** a bea tutun; a fuma. // ***•ekí sáát bírşiy aşap íşmeñíz*** timp de două ore să nu mâncaţi şi să nu beţi nimic. ***•íşme sakîn!*** nu cumva să bei!;
íşpítírmesí *s.* **1.** decimare; nimicire; suprimare; ucidere. **2.** anihilare; neutralizare.
íşsíz *s., adj.* şomer; fără ocupaţie. // ***•íşsíz dolaşmak*** a umbla haimana. ***•íşsíz kalmak*** a rămâne fără slujbă; a deveni şomer.
íşsízdolaşkan *s.* vântură-lume; vagabond; hoinar.
íşsízdolaşma *s.* vânturare; vagabondaj; hoinăreală.
íşsíz-kúşsúz *s.* **1.** şomer. **2.** puşlama; leneş; trândav.
íşsízlík *s.* şomaj.
íşşamaşîrî *s.* lenjerie de corp.
íşte *adv.* înăuntru; în interior.
íşte *interj.* iată!; uite!; vezi!; poftim!;
íştebúw *s.* imbold.
íşten **I.** *adj.* sincer; deschis. **II.** *adv.* din interior; lăuntric.
íştenbolmagan *adj.* superficial.
íştenkenar *s.* şomer. // ***•íştenkenar kalmak*** a rămâne fără slujbă; a deveni şomer.
íştenkenarlîk *s.* şomaj.
íştenlík *s.* sinceritate; intimitate; familiaritate.
íştenşîgarîlgan *adj.* concediat.
íştenşîgaruw *s.* destituire; demitere; concediere; revocare; eliberare din funcţie.
íştentartîlma *s.* scrupul.
íştepme *s.* impuls; imbold; îndemn.
íşterí *s. (fiziol.)* endoterm.
íştúrtew *s.* imbold.
íştúzúk *s.* regulament *(de ordine interioară)*.
íşuzlaştîrmasî *s.* coordonare.
íşyúz *s.* adevăr; realitate.
íşyúzlí *adj.* adevărat; real.
íyín *s. (anat.)* umăr.
íz *s.* urmă; dâră; amprentă. // ***•deren ízí kalmak*** a se întipări. ***•íz taşlamak*** a lăsa urme. // ***•ayak ízí*** urme de paşi. ***•parmak ízí*** amprentă digitală.
ízaktargan *s.* urmăritor; cercetaş.
ízğí *s.* urmăritor; detectiv. // ***•ízğí filmí*** film poliţist.
ízín *s.* permisiune; voie; încuviinţare. // ***•ízín almak*** a lua permisiunea; a se învoi. ***•ízín bermek*** a da voie; a învoi; a permite; a încuviinţa. ***•ízín ístemek*** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduinţă. // ***•ízín etersíñíz mí?*** permiteţi?;
ízínlí *adj.* **1.** învoit. **2.** încuviinţat; permis.
ízínname *s.* permis; bilet de voie.
ízínsíz *adj.* nepermis; interzis; fără permisiune.
ízínsízlík *s.* interzicere; prohibiţie.
ízlegen *adj.* obsedant.
ízlek *s.* cărare; potecă.
ízlekşík *s. (dim.)* cărăruie; potecuţă.
ízleme *s.* urmărire; supraveghere; obsesie.
ízlemek *v.t.* a urmări; a supraveghea.
ízlendírmek *v.t.* a pune sub urmărire; a pune sub observaţie.
ízlengen *adj.* **1.** urmărit; supravegheat. **2.** obsedat; posedat.
ízlením *s.* impresie; părere; apreciere.
ízlenímğí *s. (pict.)* impresionist.
ízlenímğílerdensoñ *s. (pict.)* post-impresionist.

ízlenímğílík *s. (pict.)* impresionism.
ízlenímğílíktensoñ *s. (pict.)* post-impresionism.
ízlenmek *v.i.* a fi impresionat.
ízlewğí *s.* urmăritor; supraveghetor; spectator.
ízlí *adj.* cu urmă; cu dâră; cu amprentă. // ***•ízlí mermiy*** *(mil.)* glonte trasor.
ízsíz *adj.* fără urmă; fără amprentă.
ízsíz-tozsîz *adj.* fără urmă; fără amprentă.
íztúşúm *s. (fiz., mat.)* proiecţie.
íztúşúrmek *v.t. (fiz., mat.)* a proiecta.
íztúşúrúlgen *adj. (fiz., mat.)* proiectat.
íztúşúrúw *s. (fiz., mat.)* proiectare.

Î

îgrîp *s.* năvod.
îkînma *s.* scremet; icnet; opintire.
îkînmak *v.i.* a se screme; a icni; a se opinti.
îkînuw *s.* scremet; icnet; opintire.
îlaw *adj.* contrar; opus; încăpăţânat.
îlawkelgen *adj.* combativ; oponent; opozant.
îlawkelúw *s.* **1.** obiecţie; observaţie. **2.** combatere; opoziţie. **3.** opunere; împotrivire.
îlawluk *s.* opunere; combativitate.
îlawsuzluk *s.* neîmpotrivire.
îlawturulmaz *adj.* irezistibil.
îlgamak *v.i. (d. cai)* a galopa.
îlgar *s.* galop.
îlgîm *s.* miraj; fata morgana.
îlîm *s.* cumpătare; moderaţie.
îlîmlî *adj.* cumpătat; moderat.
îlîmsîz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
îlîmsîzlîk *s.* necumpătare; nechibzuinţă; nesăbuinţă; necugetare; nesocotinţă.
îmîk *s. (anat.)* creştet; sinciput; vertex.
îmît *s.* **1.** goldană; renglotă. **2.** *(bot.)* goldan; renglot *(lat., Prunus insititia)*.
îmlîk *s. (gram.)* interjecţie.
îñğîngan *adj.* **1.** mâhnit; amărât; necăjit. **2.** luxat; scrântit.
îñğînma *s.* **1.** mâhnire; amărâre; necăjire. **2.** luxare; scrântire.
îñğînmak *v.i.* **1.** a se luxa; a se scrânti. **2.** a se mâhni; a se amărî; a se necăji.
îñğînuw *s.* **1.** mâhnire; amărâre; necăjire. **2.** luxare; scrântire.
îñğîtma *s.* **1.** mâhnire; amărâre; necăjire. **2.** luxare; scrântire.
îñğîtmak *v.t.* **1.** a mâhni; a amărî; a necăji. **2.** a luxa; a scrânti.
îñğîtuw *s.* **1.** mâhnire; amărâre; necăjire. **2.** luxare; scrântire.
întîkam *s.* răzbunare; revanşă; represalii. // ***•întîkam almak*** a se răzbuna.
întîkamğî *adj.* răzbunător; revanşard; vindicativ.
întîkamğîlîk *s. (pol.)* revanşism; politică revanşardă.
întîkamîalîngan *adj.* răzbunat.
îñgîramak *v.i.* a geme; a boci; a hohoti; a se tângui.
îñgîraşmak *v.i.* a geme; a boci; a hohoti; a se tângui *(laolaltă)*.
îñgîratmak *v.t.* a determina să geamă; a determina să bocească; a determina să hohotească; a determina să se tânguiască.
îñgîraw *s.* geamăt; bocet; hohot; tânguire.
îñgîrawğî *s.* bocitoare.
îñgîrdamak *v.i.* a geme; a boci; a hohoti; a se tângui.
îñgîrdaşmak *v.i.* a se tângui; a boci; a hohoti; a geme.
îñgîrdatmak *v.t.* a determina să geamă; a determina să bocească; a determina să hohotească; a determina să se tânguiască.
îñgîrdaw *s.* geamăt; bocet; hohot; tânguire.
îñgîrdawğî *s.* bocitoare.
îñgîrtî *s.* geamăt; bocet; hohot; tânguire.
îñkîldama *s.* scremet; icnet; opintire.
îñkîldamak *v.i.* a se screme; a icni; a se opinti.
îñkîldaw *s.* scremet; icnet; opintire.
îñkîltî *s.* scremet; icnet; opintire.
îr *s.* cântec; melodie.
îrak I. *adj.* depărtat; îndepărtat. **II.** *s., adj.* irakian.
Îrak *s. (topon.)* Irak.
îraklaşkan *adj.* îndepărtat; separat; despărţit.
îraklaşmak *v.i.* a se îndepărta; a se separa; a se despărţi.
îraklaştîrma *s.* îndepărtare.
îraklaştîrmak *v.t.* a îndepărta; a separa; a despărţi.
îraklaştîruw *s.* îndepărtare.
îraklî *s., adj.* irakian.
îraklîk *s.* depărtare; distanţă.
îraksama *s. (mat.)* divergenţă.
îraksamağî *adj. (mat.)* divergent.
îraktan *adv.* de departe; din depărtări.
îray *s. (fil.)* caracter.
îraybílímlí *s.* caracterologie.
îraylamak *v.t.* a caracteriza; a înfăţişa.
îraylangan *adj.* caracterizat; calificat.
îraylanmak *v.i.* a fi caracterizat.
îrgak *s.* cange; cârlig.
îrgalama *s.* zdruncinare; zgâlţâială.
îrgalamak *v.t.* a zdruncina; a zgâlţâi; a mişca.
îrgalangan *adj.* clătinat; zdruncinat; scuturat.
îrgalanmak *v.i.* a se zdruncina; a se zgâlţâi; a se mişca.
îrgalaw *s.* zdruncinare; zgâlţâială.
îrgaşî I. *adj.* feminin; femeiesc. **II.** *s. (zool.)* femeiuşcă; femelă.
îrgaşîaslan *s.* leoaică.
îrgaşîayuw *s.* ursoaică.
îrgaşîbîzaw *s.* viţea; viţică.
îrgaşîboşîk *s.* căţeluşă.
îrgaşîbórí *s.* lupoaică.
îrgaşîdombay *s.* bivoliţă.
îrgaşîdomîz *s.* scroafă; purcea.
îrgaşîeník *s.* căţeluşă.
îrgaşîeşek *s.* măgăriţă.
îrgaşîğamîş *s.* bivoliţă.
îrgaşîğolparîs *s.* tigroaică.
îrgaşîhînzîr *s.* scroafă; purcea.
îrgaşîit *s.* căţea.
îrgaşîk *s.* piedică. // ***•îrgaşîk salmak*** a pune piedică.
îrgaşîkakay *s.* scroafă; purcea.
îrgaşîkaplan *s.* tigroaică.
îrgaşîkaşkîr *s.* lupoaică.
îrgaşîkoyan *s.* iepuroaică.
îrgaşîkópek *s.* căţea.
îrgaşîlîk *s.* feminitate.
îrgaşîmanda *s.* bivoliţă.
îrgaşîmerkep *s.* măgăriţă.
îrgaşîmîşîk *s.* pisică; femeiuşca motanului.
îrgaşînogay *s.* căţea.
îrgaşîorgan *s.* pistil.
îrgaşîpelenk *s.* tigroaică.
îrgaşîşir *s.* leoaică.
îrgaşîşopar *s.* scroafă; purcea.
îrgaşîşoşka *s.* scroafă; purcea.
îrgaşîtawlay *s.* iepuroaică.
îrgaşîtawşan *s.* iepuroaică.
îrgaşîtúlkí *s.* vulpoaică.
îrgat *s.* **1.** argat; slugă. **2.** vinci; troliu;

cabestan.
îrgatlîk *s.* argăţie; slugărie; slugărnicie.
îrgattay *adj.* slugarnic.
îrgay *s. (bot.)* jep; jneapăn *(lat., Pinus mugo)*.
îrgiy *adj.* rasial. // ***•îrgiy ayîrîsayuw*** discriminare rasială.
îrgiysîzga **I.** *adj.* etnografic. **II.** *s.* etnografie.
îrgiysîzgağî *s.* etnograf.
îrgiysîzgalî *adj.* etnografic.
îrîk *s.* **1.** semn; premoniţie; presimţire; presentiment; prevestire; prognoză; pronostic; augur; auspiciu. **2.** datină.
îrîklî *adj.* prevestit; prezis; prognozat; pronosticat.
îrîkşî *s.* prevestitor; prezicător; ursitor; ghicitor; augur.
îrîm *s.* **1.** datină. **2.** semn; premoniţie; presimţire; presentiment; prevestire; prognoză; pronostic; augur; auspiciu.
îrîmğî *s.* prevestitor; prezicător; ursitor; ghicitor; augur.
îrîmlî *adj.* prevestit; prezis; prognozat; pronosticat.
îrîs *s.* soartă; destin.
îrîz *s.* castitate; cinste; neprihănire. // ***•îrîzî zorlanmak*** a fi siluit. ***•îrîzîn zorlamak*** a necinsti; a viola; a silui. ***•zor man îrîz kírletmek*** a necinsti; a viola. // ***•îrîzga suyikast*** atentat la pudoare.
îrîzîzorlangan *adj.* defloratã; siluită.
îrîzlî *adj.* cast; cinstit; neprihănit.
îrîzzorlamasî *s.* deflorare; siluire.
îrk *s.* gen; rasă; specie. // ***•biyaz îrk*** rasa albă. ***•insan îrgî*** specia umană. ***•îrk ayîrmasî*** segregaţie rasială. ***•kara îrk*** rasa neagră. ***•sarî îrk*** rasă galbenă; rasă xantodermă. ***•sarîterí(lí) îrk*** rasă xantodermă; rasă galbenă.
îrkbílímğísí *s.* etnolog.
îrkbílímí *s.* etnologie.
îrkbílímlí *adj.* etnologic.
îrklî *adj.* etnic.
îrkşî *s., adj.* rasist.
îrkşîlîk *s.* rasism; segregaţie rasială.
îrktaş *adj.* de aceeaşi rasă.
îrlamak *v.i., v.t.* a cânta.
îrlî *adj.* melodic.
îrmak *s.* fluviu; râu.
îsîrgan *adj.* muşcător.
îsîrmak *v.t.* a muşca; a apuca cu dinţii.
îsîtmak *v.t.* a încălzi.
îslah *s.* **1.** îmbunătăţire; ameliorare. **2.** corectare; îndreptare; redresare.
îslahat *s.* reformă; schimbare; modificare.
îslahatbolîr *adj.* reformabil.
îslahatbolmaz *adj.* nereformabil.
îslahatlî *adj.* reformat; schimbat; modificat.
îslahatsîz *adj.* nereformat; neschimbat; nemodificat.
îslahatşî *s.* reformator.
îslahlî *adj.* **1.** corectat; îndreptat; redresat. **2.** îmbunătăţit; ameliorat.
îslak *adj.* ud; umed.
îslaklîk *s.* umezeală; umiditate.
îslama *s.* umezire; văruire.
îslamak *v.t.* a uda; a umezi; a înmuia; a vărui.
îslangan *adj.* umezit; văruit.
îslanmak *v.i.* a se umezi; a se uda; a fi văruit.
îslatma *s.* umezire; văruire. // ***•îslatma dermanî*** loţiune.
îslatmak *v.t.* a umezi; a vărui.
îslatuw *s.* umezire; văruire.
îslaw *s.* umezire; văruire.
îslîk *s.* fluierat; şuierat.
îspanak *s. (bot.)* spanac *(lat., Spinacia oleracea)*.
îspat *s.* demonstraţie; dovadă; probă. // ***•îspat bolmak*** a se demonstra; a se dovedi; a fi probat. ***•îspat etmek*** a demonstra; a dovedi; a proba.
îspatlama *s.* dovadă.
îspatlamak *v.t.* **1.** a demonstra; a dovedi. **2.** a justifica; a demonstra; a dovedi; a stabili.
îspatlangan *adj.* dovedit; demonstrat.
îspatlanmak *v.i.* **1.** a se demonstra; a se dovedi. **2.** a se justifica; a se demonstra; a se dovedi; a se stabili. // ***•îspatlanmak kerekken*** ceea ce era de demonstrat.
îspatlaw *s.* dovadă.
îspatlawğî *adj.* demonstrativ; doveditor.
îspatlî *adj.* demonstrat; dovedit; probat.
îsrar *s.* insistenţă; persistenţă; perseverenţă. // ***•îsrar etmek*** a insista; a persevera. // ***•riğa etemen, îsrar etmeseñíz!*** vă rog, nu insistaţi!;
îsrarlî *adj.* insistent; persistent; perseverent; stăruitor; tenace; dârz.
îssî **I.** *adj.* fierbinte; cald; termal; termic. **II.** *s. (fiz.)* grad de căldură; temperatură. // ***•îssî suw*** apă termală.
îssîbergen *adj.* exotermic.
îssîólşer *s. (fiz.)* calorimetru.
îssîz *adj. (d. locuri)* pustiu; nelocuit.
îssîzlîk *s. (d. locuri)* pustietate.
Îstanbul *s. (topon.)* Istanbul.
îstavroz *s. (relig.)* cruce; crucifix; semnul crucii.
îstavrozğî *s. (ist.)* cruciat.
îstîlah *s.* expunere; explicaţie.
îstîrap *s.* durere chin; supliciu. // ***•îstîrap şekmek*** a se chinui. ***•îstîrap şektírmek*** a chinui.
îstîrapşeger *adj.* îndurător; răbdător.
îstîrapşegetan *adj.* îndurător; răbdător.
îstîrapşekken *adj.* chinuit.
îstîrapşektírmesí *s.* chinuire.
îstîrapşî *adj.* chinuitor.
îşan *s. (zool.)* şoarece *(lat., Mus sp.)*.
îşan, kyor- *s. (zool.)* orbete; cătelul-pământului; şomâc *(lat., Spalax microphthalmus)*.
îşanawuygan *adj.* credul.
îşanawuyma *s.* credulitate; încredere.
îşanawuymagan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
îşanawuymama *s.* scepticism.
îşanawuyuw *s.* credulitate; încredere.
îşandîrgan *adj.* îmbietor.
îşandîrma *s.* lămurire; convingere.
îşandîrmagan *adj.* neconcludent; neconvingător; neplauzibil.
îşandîrmak *v.t.* a determina să creadă; a convinge.
îşandîrmaz *adj.* neconcludent; neconvingător; neplauzibil.
îşandîruw *s.* elocinţă; elocvenţă.
îşandîruwğî *adj.* convingător; veridic; plauzibil; concludent.
îşangan *adj.* încrezător.
îşanganday *adj.* convingător; veridic; plauzibil; concludent.
îşanğolî *s.* **1.** cărăruie; potecuţă. **2.** *(fig.)* scăpare; salvare.
îşanî, dak- *s. (zool.)* hamster; hârciog *(lat., Cricetus cricetus)*.
îşanî, ğer- *s. (zool.)* şoarece-de-câmp *(lat., Microtus arvalis)*.
îşanî, ğewez- *s. (zool.)* pârş; alunar *(lat., Muscardinus avellanarius)*.
îşanî, tarla- *s. (zool.)* şoarece-de-câmp *(lat., Microtus arvalis)*.
îşanî, taw- *s. (zool.)* şoarece-de-pădure *(lat., Apodemus sylvaticus)*.
îşanî, úy- *s. (zool.)* şoarece-de-casă *(lat., Mus musculus)*.
îşanîlağak *adj.* verosimil; demn de încredere.
îşanîlmaz *adj.* neverosimil; necrezut; evaziv.
îşanîş *s.* încredere.
îşankulagî *s. (bot.)* vulturică; hultenioară; culcuşul-vacii; urechea-şoarecelui *(lat., Hieracium pilosella)*.
îşanma *s.* convingere; încredinţare.
îşanmagan *adj.* neîncrezător.
îşanmak *v.i.* a se încrede; a se bizui *(în cineva)*.
îşanmama *s.* neîncredere.
îşanmaykalgan *adj.* neîncrezător.
îşanmaykalma *s.* neîncredere.
îşanmaykaluw *s.* neîncredere.
îşanuw *s.* credulitate; încredere.
îşkî *s.* **1.** *(tehn.)* rindea. **2.** *(tehn.)* raboteză. **3.** răzătoare; răzuitoare.
îşkîlama *s.* **1.** *(tehn.)* rindeluire. **2.** *(tehn.)* rabotare. **3.** răzuire.
îşkîlamak *v.t.* **1.** *(tehn.)* a rindelui. **2.** *(tehn.)* a rabota. **3.** a răzui.
îşkîlangan *adj.* **1.** *(tehn.)* rindeluit. **2.** *(tehn.)* rabotat. **3.** răzuit.
îşkîlaw *s.* **1.** *(tehn.)* rindeluire. **2.** *(tehn.)* rabotare. **3.** răzuire.
îşkîlî *adj.* **1.** *(tehn.)* rindeluit. **2.** *(tehn.)* rabotat. **3.** răzuit.
îşkîna-îşkîna *adv.* pe ascuns; tiptil; pe furiş.
îşkîngan *adj.* dispărut; strecurat; furişat.
îşkînma *s.* dispariţie; strecurare; furişare.
îşkînmak *v.i.* a dispărea; a se strecura; a se furişa; a pleca neobservat.
îşkînuw *s.* dispariţie; strecurare; furişare.
îşkola *s.* şcoală.
îşkuzay *s., adj. (ist.)* scit; crimean.
îşta *s.* **1.** apetit; poftă *(de mâncare)*. **2.** *(fig.)* poftă; dorinţă. // ***•îştasî aşîlmak*** a i se deschide pofta de mâncare. ***•îştasî kapalmak*** a-i trece pofta de mâncare. // ***•îştañîz bar mî?*** aveţi poftă de mâncare?;
îştaaşuwğî *adj.* apetisant.
îştagadayanmaz *adj.* pofticios.
îştalî *adj.* pofticios; cu chef; dornic.
îştan *s.* chiloţi. // ***•erkek îştanî*** chiloţi bărbăteşti. ***•kîskaayaklî îştanî*** chiloţi de damă.
îtîr *s.* parfum; aromă; mireasmă.
îtîriyat *s.* parfumerie.
îtîrlama *s.* parfumare; aromatizare; înmiresmare.
îtîrlamak *v.t.* a parfuma; a aromatiza; a înmiresma.
îtîrlangan *adj.* parfumat; aromatizat; înmiresmat.
îtîrlanmak *v.i.* a se parfuma; a se aromatiza; a se înmiresma.
îtîrlaw *s.* parfumare; aromatizare; înmiresmare.
îtîrlî *adj.* parfumat; aromatizat; înmiresmat.

îtîrşahîm *s. (bot.)* indruşaim; sângelevoinicului *(lat., Lathyrus odoratus)*.
îtîrşeşegí *s. (bot.)* muşcată; pelargonie *(lat., Pelargonium odoratissimum)*.
îtriyat *s.* parfumuri.
îzan *s.* **1.** brazdă. **2.** făgaş; urmă *(de roată etc.)*.
îzgara *s.* friptură la grătar; frigăruie.
îzrar *s.* pagubă; daună; prejudiciu. // ***•îzrar bolmak*** a fi păgubit; a i se aduce daune; a fi prejudiciat. ***•îzrar etmek*** a păgubi; a dăuna; a prejudicia.
îzraretken *adj.* păgubitor.

J

jagun **I.** *num. (mong.)* sută. **II.** *s. (mil.)* escadron; companie; centurie.
jagunbaşî *s. (mil.)* căpitan.
jagwar *s. (zool.)* jaguar *(lat., Panthera onca)*.
jale *s. (meteo.)* rouă.
jalelengen *s.* înrourat.
jalelenme *s.* înrourare.
jalelenmek *v.i.* a se înroura.
jalelí *adj.* înrourat.
Jamayka *s. (topon.)* Jamaica.
jamaykalî *s., adj.* jamaican.
jandarma *s.* **1.** jandarmerie. **2.** jandarm.
japon *s., adj.* japonez.
Japon *s. (topon.)* Japonia.
Japon-akkózlígí *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb japoneză *(lat., Zosterops japonicus)*.
Japon-bódenesí *s. (orn.)* prepeliță japoneză *(lat., Coturnix japonica)*.
japonğa **I.** *adv.* în limba japoneză. **II.** *s. (limba)* japoneză.
Japon-kurmasî *s. (bot.)* curmal-japonez; abanos; eben *(lat., Dyospiros kaki)*.
Japon-ládiní *s. (bot.)* brad japonez *(lat., Abies firma)*.
Japon-múyúzbaşî *s. (orn.)* mătăsar japonez *(lat., Bombycilla japonica)*.
Japon-narusî *s. (bot.)* brad japonez *(lat., Abies firma)*.
Japon-salkîmî *s. (bot.)* salcâm-japonez; soforă *(lat., Sophora japonica)*.
Japon-samîrî *s. (orn.)* mătăsar japonez *(lat., Bombycilla japonica)*.
Japon-şîrşîsî *s. (bot.)* brad japonez *(lat., Abies firma)*.
Japon-yúpekkuyrugî *s. (orn.)* mătăsar japonez *(lat., Bombycilla japonica)*.
jar *num. (mong.)* şaizeci.
jargon *s. (lingv.)* jargon.
jartiyera *s.* jartieră.
jelew *s. (gastron.)* jeleu.
jersew *s.* jerseu.
jes-us *s., adj. (ist.)* sakait.
jeton *s.* jeton.
jidgelek *s. (bot.)* jujubă *(lat., Ziziphus jujuba)*.
jiruga *num. (mong.)* şase.
jojoba *s. (bot.)* jojoba *(lat., Simmondsia chinesis)*.
jubilew *s.* jubileu.
jubur *s. (geogr.)* vale; luncă; păşune.
judo *s. (sport)* judo.
junta *s. (pol.)* juntă.
juriy *s.* juriu.
jurnal *s.* jurnal.
jurnalist *s.* jurnalist.
jurnalistika *s.* jurnalistică.
jurnalistlík *s.* jurnalistică.

K

ka **I.** *adv.* unde?; unde este?; **II.** *interj.* **1.** hai!; haide!; **2.** iată!; uite!; // ***•ka-teğegín bílmemek*** a nu şti ce să se mai facă. // ***•ka kóriyím ne yaptîñ*** ia să văd ce-ai făcut. ***•ka mením kitabîm?*** unde este cartea mea?; ***•ka-tesíñíz?*** ce faceți?;
kaan *s.* **1.** suveran; monarh. **2.** *(ist.)* han.
kaanbiyke *s.* soția hanului; regină.
kaanîmkîz *s.* prințesă; domniță; domnişoară.
kaanîş *s.* fiica hanului; prințesă.
kaanîşa *s.* soția hanului; regină.
kaanlîk *s.* monarhie; regat.
kaálbaşkan *adj.* sincer; cordial.
kaálbaşuw *s.* sinceritate; cordialitate.
kaálbiy *adj.* sincer; cordial.
kaálbiysîzga *s.* cardiografie; cardiogramă.
kaálbiysîzgağî *s.* cardiograf.
kaálbíkarargan *adj.* amărât; necăjit; mâhnit; trist; supărat.
kaálbítaş *adj.* nemilos; neîndurător; crud; hapsân.
kaálbítemíz *adj.* sincer; onest.
kaálp *s.* **1.** *(anat.)* inimă; cord. **2.** *(fig.)* milă; compătimire. **3.** *(fig.)* mijloc; centru. // ***•kaálbí bolmamak*** a fi fără inimă. ***•kaálbí sílkínmek*** *(med.)* a-i palpita inima. ***•kaálbí toktamak*** a-i sta inima în loc. ***•kaálbín ezmek*** a-i zdrobi cuiva inima; a-l mâhni; a-l supăra. ***•kaálbín karartmak*** a-i strica cuiva inima; a-l întrista; a-l mâhni. // ***•kaálbí yaman*** răufăcător; răutăcios. ***•kaálbíñ temíz bolsa*** dacă ți-e sufletul curat. ***•kaálbíñíz saw bolsîn!*** vă mulțumesc!; ***•kaálp ğetersízlígí*** *(med.)* insuficiență cardiacă. ***•kaálp kastasî*** *(med.)* bolnav de inimă. ***•kaálp temízlígí*** candoare. ***•kaálp toktamasî*** *(med.)* stop cardiac.
kaálp-gúlí *s.* **1.** păducea; gherghină. **2.** *(bot.)* păducel; gherghin *(lat., Crataegus monogyna)*.
kaálp-gúlí, beşiynelí- *s. (bot.)* păducel; ramn *(lat., Crataegus oxyacantha)*.
kaálpkararmasî *s.* amărăciune; necaz; mâhnire; tristețe; supărare.
kaálpkarartuwğî *adj.* întristător; supărător.
kaálpkeğatkan *adj.* plăcut; atrăgător; simpatic.
kaálpsíz *adj.* nemilos; fără inimă; crud.
kaálpsízlík *s.* neîndurare; cruzime.
kaálpşabalanmasî *s. (med.)* palpitație.
kaálpten *adv.* din inimă.
kaár *s.* supărare; tristețe; mâhnire; îngrijorare; neliniște; necaz. // ***•itníñ-bitníñ kaárín şekmek*** a purta grija tuturor. ***•kaárín***

şekmek a-i duce grija.
kaáretken *adj.* îngrijorat; trist; mâhnit; neliniştit.
kaáretme *s.* îngrijorare; tristeţe; mâhnire; nelinişte.
kaáretmek *v.i.* a se întrista; a se mâhni; a se amărî; a se nelinişti. // ***•heş kaáretmeñíz!*** fiţi fără nicio grijă!;
kaárettírgen *adj.* îngrijorător; neliniştitor; preocupant; frământător.
kaárettírmek *v.t.* a îngrijora; a nelinişti; a preocupa; a frământa.
kaárlendírgen *adj.* întristător; mâhnitor; supărător; neliniştitor.
kaárlendírmek *v.t.* a întrista; a mâhni; a supăra; a necăji; a nelinişti.
kaárlengen *adj.* întristat; mâhnit; supărat; necăjit; neliniştit.
kaárlenme *s.* îngrijorare; nelinişte; preocupare; frământare.
kaárlenmek *v.i.* a se întrista; a se mâhni; a se supăra; a se necăji; a se nelinişti.
kaárlí *adj.* supărat; trist; necăjit; îndurerat; neliniştit.
kaárlí-kaárlí *adv.* supărat; trist; necăjit; îndurerat; neliniştit.
kaársíz *adj.* liniştit; tihnit.
kaársízlík *s.* linişte; tihnă.
kaba *adj.* **1.** mare; voluminos. **2.** *(d. oameni)* grosolan; vulgar. **3.** *(d. materiale)* brut; necizelat; grosolan. // ***•kaba awurluk*** greutate brută.
kabaát *s.* **1.** vină; vinovăţie; greşeală; abatere. **2.** *(jur.)* culpă; vinovăţie; delict. // ***•kabaát atmak*** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăţi; a-l suspecta. ***•kabaát íşlemek*** a greşi; a cădea în vină. ***•kabaát taşlamamak*** a nu pune vina pe cineva; a-l dezvinovăţi. ***•kabaátínden geşírmek*** a graţia pe cineva; a-l ierta. // ***•kabaát alatî*** corpul delict. ***•kabaát eşiyasî*** corp delict. ***•kabaát meñkí tuwul*** nu e vina mea. ***•kabaát ortagî*** complice. ***•kabaát ortaklîgî*** complicitate. ***•kabaát ústí*** în flagrant delict. ***•kabaátím yok*** n-am nicio vină. ***•kabaátní oga attîlar*** au dat vina pe el. ***•mením kabaátím tuwul*** nu este vina mea. ***•ózím kabaátímden*** din vina mea.
kabaátatîlgan *s.* acuzat; incriminat; inculpat; învinovăţit; învinuit.
kabaátatkan *s., adj.* acuzator.
kabaátatuw *s.* acuzare; incriminare; inculpare; învinovăţire; învinuire.
kabaátğúklegen *s., adj.* acuzator.
kabaátğúklemesí *s.* acuzare; incriminare; inculpare; învinovăţire; învinuire.
kabaátğúklengen *s.* acuzat; incriminat; inculpat; învinovăţit; învinuit.
kabaátíndengeşírílgen *adj.* **1.** *(jur.)* graţiat; amnistiat. **2.** cruţat; iertat; absolvit de vină.
kabaátíndengeşírúw *s.* **1.** *(jur.)* graţiere; amnistiere. **2.** cruţare; iertare; absolvire.
kabaátlí *adj.* vinovat; culpabil. // ***•kabaátlí tutmak*** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăţi; a-l suspecta.
kabaátlíkórgen *s., adj.* acuzator.
kabaátlíkórílgen **I.** *adj.* suspectat; bănuit. **II.** *s.* acuzat; inculpat; învinovăţit; învinuit.
kabaátlíkórúw *s.* **1.** suspectare; bănuire. **2.** acuzare; inculpare; învinuire.
kabaátlíníñkaytarîlmasî *s.* extrădare.
kabaátlítutkan *s., adj.* acuzator.
kabaátlítutulgan *adj.* **1.** suspectat; bănuit. **2.** acuzat; inculpat; învinovăţit; învinuit.
kabaátlítutuw *s.* **1.** suspectare; bănuire. **2.** acuzare; inculpare; învinuire.
kabaátníñtekrarî *s. (jur.)* recidivă.
kabaátsíz *adj.* **1.** nevinovat. **2.** *(fig.)* inocent; candid. // ***•kabaátsíz şîgarmak*** a scoate pe cineva nevinovat.
kabaátsízlík *s.* inocenţă; nevinovăţie.
kabaátsízşîkkan *adj.* dezvinovăţit; disculpat.
kabaáttengeşírgen *adj.* iertător; îndurător.
kabagî, bal- *s. (bot.)* dovleac; bostan *(lat., Cucurbita pepo maxima)*.
kabagî, it- *s. (bot.)* mutătoare; împărătească *(lat., Bryonia alba)*.
kabagî, suw- *s. (bot.)* tărtăcuţă; tigvă; tâlv *(lat., Lagenaria gourda)*.
kabağa *adv.* în linii mari; grosso modo.
kabak I. *adj.* **1.** *(fig.)* chel; pleşuv. **2.** *(fig.)* fără minte; prost. **3.** *(d. pepeni)* crud; necopt. **II.** *s. (bot.)* dovleac; bostan *(lat., Cucurbita pepo maxima)*. **2.** *(anat.)* glob ocular. // ***•bo kabak bal gibí tatlî*** dovleacul acesta este dulce ca mierea. ***•ğar kabaklî*** *(anat.)* cu orbite adânci. ***•kabak bóregí*** plăcintă cu dovleac.
kabakbaş *adj.* chel; pleşuv.
kabakbaşlîk *s.* chelie; calviţie.
kabakulak *s. (med.)* oreion.
kabalak *s. (mil.)* coif.
kabalaşmak *v.i.* a se vulgariza; a se brutaliza; a deveni brutal.
kabalaştîrma *s.* trivializare; vulgarizare.
kabalaştîrmak *v.t.* a vulgariza.
kabalaştîruw *s.* trivializare; vulgarizare.
kabalîk *s.* grosolănie; obrăznicie; brutalitate; vulgaritate.
kaban *s. (zool.)* mistreţ; porc-sălbatic *(lat., Sus scrofa ferus)*.
kabaret *s.* cabaret.
kabargan *adj.* **1.** umflat; înfoiat. **2.** crescut; ridicat; mărit. **3.** *(fiz.)* convex. // ***•kabargan dalga/dulkun*** talaz; val mare.
kabarîk I. *adj.* crescut; înfoiat; umflat. **II.** *s.* moviliţă; dâmb.
kabarîp-ğúrgen *adj.* ţanţoş.
kabarma *s.* **1.** umflare; ridicare; reliefare; bombare; relief înalt. **2.** *(geogr.)* flux. **3.** *(în sculptură)* basorelief. **4.** afânare.
kabarmak *v.i.* **1.** a se umfla; a se ridica; a se mări. **2.** a se umfla; a se înfoia. **3.** a se coşcovi; a se scoroji. **4.** a se afâna. // ***•ğanayî kabarmak*** a se profila; a se reliefa. ***•kabarîp ğúrmek*** a umbla ţanţoş. ***•kabarîp şatlamak*** a se scoroji. // ***•yokka kabarîp ğúre*** degeaba umblă ţanţoş.
kabarşîk *s.* **1.** băşică; bulă *(de aer, gaz)*. **2.** *(anat.)* papilă. **3.** *(med.)* pustulă; veziculă; băşicuţă.
kabarşîklî *adj.* **1.** *(anat.)* papilar. **2.** *(med.)* pustulos; vezicular; cu băşicuţe.
kabartî *s.* **1.** protuberanţă; proeminenţă; ieşitură; umflătură; ridicătură. **2.** *(med.)* inflamaţie.
kabartîlgan *adj.* exagerat; pompos; bombastic; fastuos.
kabartîlganhis *s.* senzaţie.
kabartîlganhislí *adj.* senzaţional.
kabartma *s.* **1.** umflare; ridicare; reliefare; bombare; relief înalt. **2.** *(în sculptură)* basorelief. **3.** exagerare; pompă; fast. **4.** afânare. **5.** *(arhit.)* bovindou. // ***•kabartma karta*** hartă în relief.
kabartmak *v.t.* **1.** a umfla; a înfoia. **2.** a umfla; a spori; a mări; a exagera. **3.** *(fig.)* a măguli; a flata. **4.** *(fig.)* a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta; a învrăjbi. **5.** a afâna. // ***•kókírek/koltîk kabartmak*** a se umfla în pene; a se fuduli. ***•kulak kabartmak*** a ciuli urechile; a asculta cu atenţie; a trage cu urechea.
kabartuw *s.* **1.** exagerare; exces. **2.** flatare; măgulire. **3.** *(în sculptură)* altorelief.
kabartuwğî *adj.* lăudător; elogiator; linguşitor; măgulitor.
kabartuwlî *adj.* **1.** exagerat; pompos; bombastic; fastuos. **2.** afânat.
kabaruw *s.* **1.** umflare; ridicare; reliefare; bombare; relief înalt. **2.** *(geogr.)* flux. **3.** *(în sculptură)* basorelief. **4.** afânare.
kabaw *s.* capcană; cursă.
kaber I. *s.* **1.** veste; ştire. **2.** informare; avizare. **3.** informaţie; lămurire. **II.** *s., adj. (gram.)* indicativ. // ***•baştan kaber etmek*** a prevesti. ***•kaber almak*** a primi veste; a prinde de veste. ***•kaber bermek/ğíbermek/salmak*** a da de veste; a informa; a înştiinţa. ***•kaberí bolmak*** a şti; a avea habar. ***•keleğekten kaber bermek*** a prezice viitorul; a proroci. ***•tekmíl kaber bermek*** a raporta; a informa. // ***•bo kaberní eşítken soñ, başîn aşaga alîp ğúre başladî*** după ce a auzit vestea aceasta, a început să umble cu capul plecat. ***•boranga da kaber beríle*** se anunţă şi furtună. ***•kaber kipí*** *(gram.)* modul indicativ. ***•ketkenden berítlí kaber yok*** de când a plecat nu e nicio veste. ***•o kíşí hakkînda túrlí kaberler ğúre*** în legătură cu omul acela circulă felurite zvonuri. ***•tekmíl kaber*** *(mil.)* raport. ***•telegraf kaberí*** telegramă.
kaberalgan *adj.* informat; încunoştinţat; înştiinţat.
kaberberílgen *adj.* informat; încunoştinţat; înştiinţat.
kaberbolgan *adj.* menţionat; precizat; semnalat.
kaberdar *adj.* înştiinţat; informat.
kaberetúw *s.* menţionare; precizare; semnalare.
kaberğetíştírmesí *s.* anunţ; comunicare; comunicat.
kaberğí *s.* **1.** mesager. **2.** vestitor; informator; spion. // ***•gázáta kaberğísí*** reporter; corespondent *(la un ziar)*.
kaberiletmesí *s.* anunţ; comunicare; comunicat.
kaberleşken *adj.* corespondent.
kaberleşme *s.* încunoştinţare reciprocă; informare reciprocă; comunicare; comunicaţie; corespondenţă.
kaberleşmek *v.i.* a se informa reciproc; a-şi da ştire unul altuia; a comunica; a coresponda.
kaberleşúw *s.* încunoştinţare

reciprocă; informare reciprocă; comunicare; comunicaţie; corespondenţă.
kaberlí *adj.* înştiinţat; informat. // •***ózínden kaberlí*** lucid; treaz; conştient.
kaberlík **I.** *adj. (gram.)* predicativ. **II.** *s. (gram.)* predicat.
kaber-maber *s.* veste; ştire; informare; avizare; informaţie; lămurire.
kabersíz **I.** *adj.* neinformat; neînştiinţat. **II.** *adv.* pe neaşteptate.
kabersízlík *s.* lipsa informaţiilor; neştiinţă; incultură.
kabğal *s. (geogr.)* strâmtoare; defileu; chei.
kabğîkay *s. (geogr.)* strâmtoare; defileu; chei.
kabil *adj.* posibil. // •***kabil bolgannî yapmak*** a face tot posibilul.
kabile *s.* trib; clan.
kabilelík *adj.* tribal; gentilic.
kabiliy *adj.* posibil.
kabiliyet *s.* **1.** capacitate; putere; putinţă. **2.** permis; autorizaţie. // •***akîl kabiliyetí*** capacitate intelectuală. •***alîm kabiliyetí*** putere de cumpărare. •***berím/kelír kabiliyeti*** *(econ., fin.)* rentabilitate. •***geşúwğí kabiliyet*** permis temporar. •***kup kabiliyetí*** cubaj. •***şalîşma kabiliyetí*** capacitate de muncă. •***şoferlík kabiliyetí*** permis de conducere. •***toplam kabiliyet*** capacitate totală.
kabiliyetlí *adj.* capabil; înzestrat.
kabiliyetsíz *adj.* incapabil; nepriceput.
kabiliyetsízlík *s.* incapacitate; nepricepere.
kabil-í núfuz *iz.prsn.* penetrabil.
kabil-í sevk *iz.prsn.* dirijabil; aerostat; balon.
kabil-í tahvil *iz.prsn. (fin.)* convertibil. // •***kabil-í tahvil para*** monedă convertibilă.
kabil-í telif *iz.prsn.* compatibil.
kabina *s.* cabină. // •***ekí kíşílík kabina*** cabină pentru două persoane. •***tayyareğí kabinasî*** *(av.)* carlingă.
kabinet *s.* **1.** *(pol.)* cabinet. **2.** încăpere; cămăruţă. // •***doktor kabinetí*** cabinet medical. •***nazirler kabinetí*** *(pol.)* consiliu de miniştri.
Kabir, El- *s. (relig., arab.)* "Cunoscătorul"; "Cel înăuntru preavăzător şi al tainelor cunoscător" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Kabiz, El- *s. (relig., arab.)* "Constrângătorul"; "Cel ce îi face pe supuşii Săi să-şi mărginească rugăminţile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
kabír *s.* mormânt; groapă. // •***kabír azabî şekmek*** a se da de ceasul morţii; a se chinui; a se frământa. // •***beşíkten kabírgeşík*** din leagăn până la groapă.
kabíreşken *s. (zool.)* hienă *(lat., Hyaenidae).*
kabírístan *s.* cimitir *(musulman).*
kabírkazgan *s.* gropar.
kabîgîarşîlgan *adj.* descojit.
kabîgînatartîlgan *adj.* închis în sine; închistat; izolat.
kabîgînatartîlma *s.* închidere în sine; închistare; izolare.
kabîgînatartîluw *s.* închidere în sine; închistare; izolare.
kabîgîtemízlengen *adj.* descojit; dezghiocat.
kabîk **I.** *adj.* cortical. **II.** *s.* **1.** coajă; scoarţă; păstaie; teacă. **2.** *(geol.)* înveliş; scoarţă. **3.** *(la răni)* crustă; coajă. **4.** cochilie; carapace. **5.** *(med.)* mătreaţă. // •***kabîgîna tartîlmak*** a se închide în sine; a se închista; a se izola. •***kabîktan temízlemek*** a dezghioca. // •***buz kabîgî*** polei.
kabîkarşîmasî *s.* descojire; dezghiocare.
kabîklangan *adj.* **1.** cicatrizat. **2.** cojit.
kabîklanma *s.* **1.** cicatrizare. **2.** cojire.
kabîklanmak *v.i.* **1.** a prinde coajă. **2.** *(d. răni)* a se cicatriza.
kabîklanuw *s.* **1.** cicatrizare. **2.** cojire.
kabîklî *adj.* cu crustă; cu coajă.
kabîksîz *adj.* fără crustă; fără coajă.
kabîksîz-ğílbíz *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax *(lat., Limax sp.).*
kabîkşî *adj.* cortical.
kabîktemízlemesí *s.* descojire; dezghiocare.
kabîlgan *adj. (fig.)* absorbit; captivat; înhăţat; înşfăcat.
kabîlma *s. (fig.)* absorbire.
kabîlmak *v.i.* **1.** a fi înhăţat; a fi înşfăcat. **2.** *(fig.)* a fi captivat; a fi absorbit.
kabîluw *s. (fig.)* absorbire.
kabîrga *s.* **1.** *(anat.)* coastă. **2.** *(la nave)* schelet; coastă. // •***kabîrga kafesí*** *(anat.)* torace.
kabîz *s.* **1.** *(med.)* constipaţie. **2.** *(med.)* constipat. **3.** încordat; contractat; strâns. // •***kabîz bolmak*** a se constipa. •***kabîzga ogîratmak*** a constipa.
kabîzgîş *s.* amnar; scăpărătoare; brichetă.
kabîzlî *adj. (med.)* constipat.
kabîzlîk *adj.* **1.** încordare; contracţie; strângere. **2.** *(med.)* constipaţie.
kabîzlîkkaogîragan *adj. (med.)* constipat.
kabletemen *interj.* consimt!;
kabletílgen *adj.* acceptat; adoptat; admis; primit.
kabletílír *adj.* acceptabil; admisibil.
kabletílmegen **I.** *adj.* **1.** refuzat; respins; negat; neacceptat. **2.** dezaprobat; blamat; repudiat; condamnat; reprobat; contestat. **II.** *s.* rebut; respins.
kabletílmeme *s.* **1.** refuz; respingere; negare; neacceptare. **2.** dezaprobare; blamare; repudiere; condamnare; reprobare; contestare.
kabletílmemek *v.i.* **1.** a se refuza; a se respinge; a se nega; a nu se accepta. **2.** a se dezaproba; a fi blamat; a fi repudiat; a se condamna; a fi reprobat; a fi contestat.
kabletílmez *adj.* reprobabil; blamabil; condamnabil; inadmisibil; inacceptabil; intolerabil.
kabletken *s.* recepţioner.
kabletmegen *adj.* intolerant.
kabletmek **A.** *v.i.* a ceda; a nu se mai împotrivi. **B.** *v.t.* **1.** a recepţiona; a primi. **2.** a accepta; a fi de acord; a subscrie. // •***konîk kabletmek*** a accepta vizitatori. // •***bo koşîllarnî kablet-almam*** nu pot să accept aceste condiţii. •***teklibíñízní kablettík*** am acceptat propunerea dumeavoastră.
kabletmeme *s.* **1.** refuz; respingere; negare; neacceptare; intoleranţă. **2.** dezaprobare; blamare; repudiere; condamnare; reprobare; contestare.
kabletmemek *v.t.* **1.** a refuza; a respinge; a nega; a nu accepta. **2.** a dezaproba; a blama; a repudia; a condamna; a reproba; a contesta. // •***gúnanî kabletmemek*** a pleda nevinovat; a se dezvinovăţi.
kabletmez *adj.* intolerant.
kablettírme *s.* obligare; impunere; constrângere.
kabletúw *s.* acceptare; primire; recepţie.
kabletúwğí *s. (fiz., tehn.)* receptor.
kablo *s.* cablu.
kabul *s.* **1.** acceptare; primire; admitere; adoptare. **2.** recepţionare; luare în primire. **3.** *(fig.)* asentiment; consimţământ. // •***kabul bolmak*** a fi acceptat; a fi primit; a fi adoptat. •***kabul etmek*** a accepta; a primi; a adopta. // •***kablet-almayman*** nu pot să accept. •***kabul imtanî*** examen de admitere. •***keşíkmeden kabul eter mí?*** mă primeşte imediat?;
kabulgakelmez *adj., adv.* inacceptabil; inadmisibil; intolerabil.
kabuwğî *adj.* **1.** captivant. **2.** care înghite; care înşfacă; care înhaţă; care prinde.
kabza *s.* mâner; manetă; manivelă; toartă; ureche.
kadagan *s.* eşarfă de mătase.
kadak *s.* piron.
kadaklama *s.* pironire.
kadaklamak *v.t.* a pironi.
kadaklangan *adj.* pironit.
kadaklanmak *v.i.* a fi pironit.
kadaklaw *s.* pironire.
kadaklî *adj.* pironit.
kadalgan *adj.* împlântat; înfipt.
kadalmak *v.i.* a se înfige; a se împlânta.
kadama *s.* împlântare; înfigere.
kadamak *v.t.* a înfige; a împlânta.
kadanga *s.* armură; platoşă; cuirasă; pieptar *(din piele).*
kadangalî *adj.* împlătoşat; înzăuat; cuirasat; blindat.
kadanma *s.* înfigere; împlântare.
kadanmak *v.i.* a se înfige; a se împlânta.
kadanuw *s.* înfigere; împlântare.
kadar **I.** *adv.* **1.** cât; în ce grad; în ce măsură. **2.** cam; aproximativ. **II.** *postp.* până; până la...; până în...; // •***bogazîna kadar borîşka kírmek*** a se îndatora până în gât. // •***akîr tamla kanga kadar*** până la ultima picătură de sânge. •***arslan kaplan kadar kuwatlî*** leul este tot aşa de puternic ca tigrul. •***at kadar şalîşa*** munceşte cât un cal. •***aytîlaalmayğak/sózleralmaz/sóztabîlmaz kadar*** nespus; greu de exprimat în cuvinte. •***bağak kadar*** de statură mică; mărunţel. •***baştan soñîna kadar*** în întregime; în totalitate. •***bír ay kadar*** aproximativ o lună. •***bír dereğege kadar*** într-o oarecare măsură. •***bolabílme kadar*** pe măsura posibilităţilor. •***dak kadar ópkem bar*** am o supărare cât un munte. •***ğewez kadar*** cât o nucă. •***ğílígíne kadar*** până în măduva oaselor. •***hudutka kadar kaş***

kilometre bar? câţi kilometri sunt până la frontieră?; ***•múmkin bolganî kadar*** pe cât e posibil. ***•ne kadar bolsa*** oricât. ***•ne kadar ğalbardîm*** cât l-am rugat. ***•ne kadar tura?*** cât timp stă?; ***•ne kadar zaman?*** cât timp?; ***•ne kadar?*** cât?; ***•o kadar árúw*** atât de bun. ***•o kadar şalîşkan bír kíşí*** un om atât de harnic. ***•ómírí bolgan kadar*** atât cât are de trăit; toată viaţa. ***•soñîna kadar*** până la capăt. ***•soñsízlîkka kadar*** până la infinit; la nesfârşit; ad infinitum. ***•tepeden tîrnakka kadar*** din creştet până în tălpi. ***•Tuna Edíl kadar uzun tuwul*** Dunărea nu este lungă cât Volga. ***•úylege kadar kayt!*** întoarce-te până la prânz!;

kadara *s. (iht.)* lipan *(lat., Thymallus thymallus)*.

kadastra *s.* cadastru.

kadatma *s.* înfigere; implântare.

kadatmak *v.t.* a înfige; a implânta.

kadatuw *s.* înfigere; implântare.

kadavra *s.* cadavru.

kadaw *s.* implântare; înfigere.

kade *s.* pahar. // ***•kade kótermek*** a ridica paharul; a închina în cinstea cuiva; a toasta. ***•kade togîştîrmak*** a ciocni paharele; a închina pentru...; // ***•bír kade suw ketírseñíz!*** vă rog să-mi aduceţi un pahar cu apă!; ***•kade yarî tolî, yarî boş*** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. ***•kristal/billúr kade*** pahar de cristal. ***•şarap kadesí*** pahar de vin. ***•suw kadesí*** pahar de apă.

kade-kade *adv.* pahar cu pahar.

kadekóterúw *s.* toast.

kadem *s.* **1.** picior; pas *(ca unitate de măsură)*. **2.** *(fig.)* bun augur; noroc.

kademe *s.* **1.** treaptă. **2.** *(fig.)* grad; nivel; etapă; fază. // ***•bírínğí kademení kím kazandî?*** cine a câştigat prima etapă?; ***•turnuñ kademelerí*** *(sport)* etapele tur.

kademebîzmasî *s.* declasare.

kademelergebólíngen *adj.* gradat.

kademelergebólúw *s.* gradare.

kademelí *adj.* gradat; treptat.

kademesíbîzílgan *adj.* declasat.

kademesíndentúşken *adj.* degradat; depreciat.

kademesíndentúşúrúw *s.* degradare; depreciere.

kademlí *adj.* de bun augur; norocos.

kademsíz *adj.* de rău augur; fără noroc; ghinionist.

kader *s.* soartă; destin; ursită. // ***•her kitapniñ bír kaderí bar*** cărţile îşi au destinul lor.

kaderğílík *s.* fatalism.

kaderokîgan *s.* ursitor; prevestitor; augur.

kaderokîmasî *s.* ursire; prevestire; augur; auspiciu.

kadersíz *adj.* sărman; nefericit.

kadersízlík *s.* nefericire.

kadife *s.* catifea.

Kadife *s. (antrop. f.)* "Catifea".

kadifeden *adj.* de catifea. // ***•kadifeden entár*** rochie de catifea.

kadifediy *adj.* catifelat.

kadifelí *adj.* catifelat.

kadife-órdek *s. (orn.)* raţă catifelată *(lat., Melanitta fusca)*.

Kadir, El- *s. (relig., arab.)* "Cel atotputernic"; "Cel ale cărui puteri sunt nemărginite" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

kadír *s.* **1.** valoare; preţ. **2.** putere; forţă; importanţă. // ***•Kadír keşesí*** *(relig., la musulmani)* a 27-a zi a lunii Ramazan.

kadírbílgen I. *adj.* recunoscător. **II.** *s.* evaluator.

kadírbílmegen *adj.* ingrat.

kadírbílmeme *s.* ingratitudine; subapreciere; subestimare; desconsiderare.

kadírbílmez *adj.* nerecunoscător.

kadírbílmezlík *s.* ingratitudine.

kadírbílúw *s.* respect; apreciere; preţuire.

kadíríbílíngen *adj.* respectat; apreciat; preţuit.

kadíríbílínmegen *adj.* subapreciat; subestimat; desconsiderat.

kadír-kîymet *s.* valoare; preţ; importanţă.

kadî *s. (bot.)* pin *(lat., Pinus silvestris)*. **1.** *(ist.)* cadiu; judecător musulman.

kadî, kara- *s. (bot.)* zadă; larice *(lat., Larix decidua)*.

Kadî-Kóy *s. (topon.)* Kapitan Dimitrovo *(Dobrich, Bulgaria)*.

kadîm *adj.* **1.** vechi; străvechi; antic. **2.** *(lingv.)* arhaic. // ***•kadîm abideler*** monumente antice. ***•kadîm kolyazîsî*** manuscris antic. ***•kadîm tíller*** limbi antice.

kadîmbarlîkbílímğísí *s.* paleontolog.

kadîmbarlîkbílímí I. *adj.* paleontologic. **II.** *s.* paleontologie.

kadîmbarlîkbílímlí *adj.* paleontologic.

kadîmda *adv.* în trecut; în vechime.

kadîmdan *adv.* **1.** din trecut; de demult; din vechime. **2.** înainte vreme; în trecut.

kadîmdankalma *adj.* vechi; străvechi; antic.

kadîmdankelme *adj.* vechi; străvechi; antic. // ***•kadîmdankelme ádetler*** obiceiuri străvechi.

kadîmğî *s.* anticar.

kadîmğîkana *s.* anticariat.

kadîmiy *adj.* vechi; străvechi; antic. // ***•kadîmiy/eskí sóz*** arhaism.

kadîmlîk *s.* vechime; antichitate.

kadîmlîktan *adv.* din antichitate; ab antiquo.

kadîn *s.* femeie. // ***•kadîn kastalîklarî*** *(med.)* afecţiuni ginecologice.

Kadîn, Ak- *s. (topon.)* Alba *(jud. Tulcea)*.

kadînlîk *s.* feminitate.

kadîrga *s. (nav.)* galeră.

kadîrgabalîgî *s. (zool.)* balenă *(lat., Balaenidae)*.

kadîrgabalîklar *s., pl.* cetacee.

kadîsî, dak- *s. (bot.)* jep; jneapăn *(lat., Pinus mugo)*.

kadîsî, kum- *s. (bot.)* pin-maritim *(lat., Pinus maritima)*.

kadran *s.* cadran.

kadre *s.* cadre; personal.

kadril *s.* cadril.

Kadriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel valoros".

Kadriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea valoroasă".

kafa *s.* **1.** *(anat.)* cap; craniu. **2.** *(fig.)* minte; intelect; raţiune. **3.** *(fig.)* mentalitate; spirit. **4.** căpăţână; ţeastă; scăfârlie; tigvă. // ***•başî aylanmak*** a avea ameţeli. ***•kafasîndan şîkmamak*** a nu-i ieşi din cap; a-l obseda.

kafalî *adj.* inteligent; deştept.

kafasîz *adj.* mărginit; nătâng; greoi la minte.

kafasîzlîk *s.* prostie; neghiobie; nerozie.

kafatasî *s. (anat.)* calotă craniană.

kafatasî-gómelegí *s. (ent.)* strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi *(lat., Acherontia atropos)*.

kafes *s.* **1.** cuşcă; colivie. **2.** gratie; grilă; grilaj; grătar. **3.** gratii; grilă; grilaj; grătar; zăbrele. // ***•kafes kurmak*** *(constr.)* a arma. // ***•arslan kafesí*** cuşca leului. ***•kabîrga/kókírek kafesí*** *(anat.)* torace. ***•kókírek kafesí*** *(anat.)* coşul pieptului.

kafes-kurkurî *s. (orn.)* turturea de colivie; porumbel alb *(lat., Streptopelia risoria)*.

kafeskurulgan *adj. (constr.)* armat.

kafeskuruw *s. (constr.)* armare.

kafesleme *s.* **1.** *(constr.)* armare. **2.** închidere în colivie.

kafeslemek *v.t.* **1.** *(constr.)* a arma. **2.** a închide în colivie.

kafeslengen *adj.* **1.** *(constr.)* armat. **2.** închis în colivie.

kafeslí *adj.* **1.** cu gratii; cu grilă; cu grilaj. **2.** cu gratii; cu grilă; cu grilaj; zăbrelit. **3.** *(constr.)* armat. // ***•penğíreler kafeslí*** ferestrele au gratii.

kafile *s.* convoi.

Kafit, El- *s. (relig., arab.)* "Înjositorul"; "Cel ce deţine puterea de a înjosi; a scoborî; a decădea; a degrada" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

kafiye *s. (lit.)* rimă.

kafiyelemek *v.i. (lit.)* a rima.

kafiyelí *adj. (lit.)* rimat.

kafiyesíz *adj. (lit.)* fără rimă.

kafur *s.* **1.** camfor. **2.** *(bot.)* arbore-de-camfor *(lat., Cinnamomum camphora)*.

kafurlî *adj.* camforat.

kagay, ak-kózlí- *s. (orn.)* pescăruş cu ochi albi *(lat., Larus leucophthalmus)*.

kagay, ap-ak- *s. (orn.)* pescăruş de fildeş *(lat., Pagophila eburnea)*.

kagay, balaban-kara-başlî- *s. (orn.)* pescăruş asiatic *(lat., Larus ichthyaetus)*.

kagay, balaban-kara-sîrtlî- *s. (orn.)* pescăruş negru *(lat., Larus marinus)*.

kagay, boz- *s. (orn.)* pescăruş sur *(lat., Larus canus)*.

kagay, boz-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu glugă cenuşie *(lat., Larus cirrocephalus)*.

kagay, boz-kanatlî- *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre *(lat., Larus glaucescens)*.

kagay, Franklin'nîñ- *s. (orn.)* pescăruşul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.

kagay, gúl- *s. (orn.)* pescăruş roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.

kagay, gúmúş- *s. (orn.)* pescăruş argintiu *(lat., Larus argentatus)*.

kagay, ğaşmaklî- *s. (orn.)* pescăruşul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.

kagay, halka-tumşuklî- *s. (orn.)* pescăruş sur mare *(lat., Larus delawarensis)*.

kagay, inğe-tumşuklî- *s. (orn.)*

pescăruş roz-alb *(lat., Larus genei; Chroicocephalus genei)*.
kagay, kara-ayaklî- *s. (orn.)* pescăruş cu trei degete *(lat., Rissa tridactyla)*.
kagay, kara-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus)*.
kagay, kara-başlî-kúlgen- *s. (orn.)* pescăruş râzător cu cap negru *(lat., Larus ridibundus; Chroicocephalus ridibundus)*.
kagay, kara-sîrtlî- *s. (orn.)* pescăruş negricios *(lat., Larus fuscus)*.
kagay, kawerengí-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cap brun *(lat., Larus brunnicephalus)*.
kagay, kíşkene- *s. (orn.)* pescăruş mic *(lat., Larus minutus; Hydrocoloeus minutus)*.
kagay, kúlgen- *s. (orn.)* pescăruş râzător *(lat., Larus articilla)*.
kagay, kúyelí- *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.
kagay, sarî-ayaklî- *s. (orn.)* pescăruş cu picioare galbene *(lat., Larus michahellis)*.
kagay, sarî-ayaklî-gúmúş- *s. (orn.)* pescăruş pontic *(lat., Larus cachinnans)*.
kagay, şatal-kuyruklî- *s. (orn.)* pescăruş cu coadă scobită; pescăruş Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.
kagayî, Ak-Deñíz- *s. (orn.)* pescăruş cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus)*.
kagayî, Arap- *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.
kagayî, Audouin'níñ- *s. (orn.)* pescăruş Audouin *(lat., Larus audouinii)*.
kagayî, Bonapart'nîñ- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc negru *(lat., Larus philadelphia; Chroicocephalus philadelphia)*.
kagayî, boz-kanatlî-Islant- *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre islandez *(lat., Larus glaucoides)*.
kagayî, Heuglin'níñ- *s. (orn.)* pescărușul lui Heuglin *(lat., Larus heuglini)*.
kagayî, Kawkaz- *s. (orn.)* pescăruş armenian *(lat., Larus armenicus)*.
kagayî, kutup- *s. (orn.)* pescăruş de gheţuri *(lat., Larus hyperboreus)*.
kagayî, Ross'nîñ- *s. (orn.)* pescăruş roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.
kagayî, Sabin'níñ- *s. (orn.)* pescăruş cu coadă scobită; pescăruş Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.
kagîlgan *adj.* **1.** lovit; izbit; pălit. **2.** scuturat. **3.** înfipt; implântat; incrustat.
kagîlma *s.* **1.** lovire; izbire; pălire. **2.** scuturare. **3.** înfigere; implântare; incrustare.
kagîlmak *v.i.* **1.** a fi scuturat. **2.** a fi lovit; a fi izbit; a fi pălit. **3.** a fi înfipt; a fi implântat; a fi incrustat.
kagîluw *s.* **1.** lovire; izbire; pălire. **2.** scuturare. **3.** înfigere; implântare; incrustare.
kagînmak *v.i.* a se scutura.
kagîşkan *adj.* combatant; beligerant.
kagîşma *s.* **1.** *(lingv.)* cacofonie. **2.** luptă; bătălie; îmbulzeală. **3.** lovire; batere; îmbrâncire; înghiontire. **4.** coliziune. // **•buga kagîşmasî** coridă. **•ses kagîşmasî** *(lingv.)* cacofonie.
kagîşmak *v.i.* a se lovi; a se bate; a se îmbrânci; a se înghionti; a se lupta.
kagîştîrmak *v.t.* a determina să se lovească.
kagîşuw *s.* **1.** *(lingv.)* cacofonie. **2.** luptă; bătălie; îmbulzeală. **3.** lovire; batere; îmbrâncire; înghiontire. **4.** coliziune.
kaguw *s.* ciocănire; lovire; izbire; scuturare; implântare; înfigere; vârâre.
kağîr *s. (mitol.)* pajură.
Kahhar, El- *s. (relig., arab.)* "Cel covârşitor"; "Cel căruia nu i se poate împotrivi nimeni şi nimic" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
kahpe *s.* **1.** prostituată. **2.** *(fig.)* nemernic; ticălos.
kahpelík *s.* **1.** prostituţie. **2.** *(fig.)* nemernicie; ticăloşie; perfidie.
kahraman *s.* **1.** erou; viteaz. **2.** *(lit.)* erou; personaj; principal.
kahramanğa *adv.* eroic; vitejeşte.
kahramanlîk *s.* eroism; vitejie.
kak *adj.* băltoacă; mocirlă. // **•kak turmak** a se forma băltoace.
kakao *s.* **1.** cacao. **2.** *(bot.)* cacaotier; arbore-de-cacao *(lat., Theobroma cacao; Cacao sativa; Cacao Quianensis)*.
kakaolî *adj.* cu cacao. // **•kakaolî karamela** caramele cu cacao.
kakatuw-dudukuşî, biyaz- *s. (orn.)* cacadu alb *(lat., Cacatua alba)*.
kakatuw-dudukuşî, sarî-kekeşlí- *s. (orn.)* cacadu cu moţ galben *(lat., Cacatua galerita)*.
kakay *s. (zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*. // **•kakay yîlî** *(cron.)* anul porcului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
kakayğî *s.* porcar.
kakaylar *s., pl.* porcine; suine.
kakaylîk *adj.* porcesc.
kakğa *adj.* singur; unic.
kakğalaşkan *adj.* însingurat.
kakğalaşma *s.* însingurare.
kakğalaşmak *v.i.* a se însingura.
kakğalîk *s.* singurătate; unicitate.
kakiy *adj.* kaki.
kakîldagan-kaz *s. (orn.)* gâscă cotcodac *(lat., Branta hutchinsii)*.
kakîldama *s.* **1.** cotcodăcit; croncănit. **2.** tocat *(păcănitul berzelor)*.
kakîldamak *v.i.* **1.** a cotcodăci; a croncăni. **2.** *(d. berze)* a toca.
kakîldaşmak *v.i.* **1.** a cotcodăci laolaltă; a croncăni laolaltă. **2.** *(d. berze)* a toca laolaltă.
kakîldatma *s. (med.)* ciocănire.
kakîldatmak *v.t. (med.)* a ciocăni.
kakîldatuw *s. (med.)* ciocănire.
kakîldaw *s.* **1.** cotcodăcit; croncănit. **2.** tocat *(păcănitul berzelor)*.
kakîltî *s.* **1.** cotcodăcit; croncănit. **2.** tocat *(păcănitul berzelor)*.
kakîm *s. (zool.)* hermelină; hermină; cacom *(lat., Mustela erminea)*.
kak-kak *interj.* cotcodac!; cra!;
kak-kîdak *interj.* cotcodac!; cra!;
kaklî *adj.* mocirlos.
kakma *s.* **1.** lovire; batere; scuturare; ciocănire; izbire. **2.** incrustare; incrustaţie. **3.** înfigere; implântare; a vârâre.
kakmak *v.t.* **1.** a lovi; a bate; a scutura; a ciocăni; a izbi. **2.** a înfige; a implânta; a vârî. // **•kanat kakmak** a bate din aripi. **•kaş kakmak** a incrusta. **•kerí kakmak** a respinge; a refuza; a recuza. **•toz kakmak** a scutura praful. **•ústún kakmak** a-şi scutura îmbrăcămintea. **•úy kakmak** a face curăţenie prin casă; a deretica.
kakmalama *s.* incrustaţie.
kakmalamak *v.t.* a incrusta.
kakmalangan *adj.* incrustat.
kakmalaw *s.* incrustaţie.
kakmalî *adj.* incrustat.
kakşa *adj.* debil; slab; anemic; plăpând; uscăţiv.
kakşalîk *s.* debilitate.
kakşaygan *adj.* slăbit.
kakşayma *s.* slăbire.
kakşaymak *v.i.* a slăbi.
kaktus *s. (bot.)* cactus *(lat., Cactus grandilflorus; Cereu grandilflorus; Selenicereus grandilflorus)*.
kaktus-íñğírí *s. (bot.)* opunţia; broască; limba-soacrei *(lat., Opuntia ficus indica)*.
kakule *s. (bot.)* cardamom *(lat., Elettaria cardamomum; Alpinia cardamomum; Amomum cardamon)*.
kala I. *adv.* **1.** *(cu sens temporar)* fără. **2.** *(cu sens spaţial)* cu...; înainte de...; **II.** *s.* **1.** oraş. **2.** *(sport)* poartă. **3.** *(mil.)* fort; fortăreaţă; cetate. // **•kasabaga beş kilometre kala** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraş. **•tren sáát onga beş kala keldí** trenul a sosit la ora zece fără cinci.
kalabalîk I. *adj.* **1.** aglomerat. **2.** îngrămădit; înghesuit; ticsit. **3.** *(d. aşezări)* suprapopulat. **II.** *s.* **1.** aglomeraţie; mulţime; gloată. **2.** îngrămădeală; îmbulzeală. **3.** lucruri; bagaje; catrafuse; boarfe; calabalâc. // **•awuzî kalabalîk bolmak** a avea sămânţă de vorbă; a avea gură bogată. **•pazla kalabalîk bolmak** a se supraaglomera. // **•bek kalabalîk** foarte aglomerat. **•kalabalîktan bírsí** unul din mulţime. **•ses kalabalîgî** rumoare. **•tren kayet kalabalîk** trenul este foarte aglomerat.
kalabalîkbolmagan *adj.* neaglomerat.
kalabalîklaşkan *adj.* aglomerat; îngrămădit; suprapopulat.
kalabalîklaşmak *v.i.* **1.** a se aglomera; a se îngrămădi. **2.** a se suprapopula.
kalabalîklaştîrîlgan *adj.* aglomerat; îngrămădit; suprapopulat.
kalabalîklaştîrîlmak *v.i.* **1.** a se aglomera; a se îngrămădi. **2.** a se suprapopula.
kalabalîklaştîrmak *v.t.* **1.** a aglomera; a îngrămădi. **2.** a suprapopula.
kaladaş *s.* compatriot; cetăţean; concetăţean.
kalafat *s. (nav.)* călăfătuire.
kalafatlama *s.* călăfătuire.
kalafatlamak *v.t.* a călăfătui.
kalafatlangan *adj.* călăfătuit.
kalafatlanmak *v.i.* a se călăfătui.
kalafatlaw *s.* călăfătuire.
kalafatlî *adj.* călăfătuit.
kalağî *s.* **1.** cetăţean. **2.** *(sport)* portar.
kalağîlîk *s.* cetăţenie.
kalak *s.* **1.** *(anat.)* bot; rât. **2.** teanc; grămadă; movilă. **3.** vâslă; lopată; ramă.
kalakay *s. (gastron.)* turtă. // **•maylî kalakay** turtă grasă.
kalakşalar *s.* vâslaş.

kalakşî *s.* vâslaş.
kalaktartar *s.* vâslaş.
kalaktartuw *s.* vâslire; lopătare.
kalalî *s.* cetățean; orăşean.
kalama *s.* zidire; clădire; construire.
kalamak *v.t.* a zidi; a clădi; a construi.
kalampîr *s.* **1.** cuişoare *(condiment).* **2.** *(bot.)* garoafă *(lat., Dianthus caryophyllus).* **3.** *(bot.)* arbore-de-cuişoare *(lat., Caryophyllus aromaticus; Eugenia aromatica; Syzygium aromaticum).*
kalampîr, iyneyapraklî- *s. (bot.)* garofiță; barba-ungurului *(lat., Dianthus spiculifolius).*
kalampîrî, bakşa- *s. (bot.)* garofiță-de-grădină; pietrucele *(lat., Dianthus barbatus).*
kalampîrî, dak- *s. (bot.)* garofiță-de-munte *(lat., Dianthus compactus).*
kalampîrî, Kîtay- *s. (bot.)* garofiță; cuişoare; scaunul-lui-Dumnezeu *(lat., Dianthus chinensis).*
kalampîrî, şayîr- *s. (bot.)* garofiță; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică *(lat., Dianthus carthusianorum).*
kalampîrtamîrî *s. (bot.)* cerențel; călțunul-doamnei *(lat., Geum urbanum).*
kalampîrtamîrî, ğîlga- *s. (bot.)* călțunul-doamnei *(lat., Geum rivale).*
kalangan *adj.* construit; zidit.
kalanmak *v.i.* a se zidi; a se clădi; a se construi.
kalap-katkîzdîrîlgan *adj. (mil.)* fortificat.
kalap-katkîzdîrma *s. (mil.)* fortificare.
kalas *s.* **1.** scândură *(groasă).* **2.** dulap; fişet.
kalasoylî *s.* burghez.
kalasoylîlîk *s.* burghezie.
kalaş *s.* **1.** covrig. **2.** *(nav.)* colac de salvare. // ***•kuyrugun kalaş etmek*** a-şi face coada colac; a pune coada pe spinare; a pleca pe furiş; a o şterge lăsând lucrurile nerezolvate; a se sustrage de la ceva. // ***•dersten burun kalaş aşadîk*** înainte de lecție am mâncat covrigi. ***•ğankutarma kalaşî*** *(nav.)* colac de salvare.
kalaşçî *s.* covrigar.
kalaşçîlîk *s.* covrigărie; brutărie unde se fac covrigi; magazin de covrigi; meseria de covrigar.
kalaşîk *s.* orăşel.
kalaşlangan *adj.* făcut covrig; încolăcit.
kalaşlanma *s.* încovrigare; încolăcire.
kalaşlanmak *v.i.* a se încovriga; a se face covrig; a se încolăci.
kalaşlanuw *s.* încovrigare.
kalaşlî *adj.* cu covrig; încovrigat; făcut covrig; încolăcit.
kalaw *s.* **1.** zid; gard. **2.** terasament. // ***•kîtay kalawî*** zid chinezesc. ***•suw kalawî*** zăgaz; dig; splai.
kalawğî *s.* zidar.
kalawğuluk *s.* zidărie.
kalawkalama *s.* stăvilire; zăgăzuire.
kalawkalangan *adj.* stăvilit; zăgăzuit.
kalaw-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun de casă *(lat., Delichon urbicum).*
kalawlama *s.* îngrădire; împrejmuire.
kalawlamak *v.t.* a îngrădi; a împrejmui.
kalawlangan *adj.* îngrădit; împrejmuit.
kalawlaw *s.* îngrădire; împrejmuire.
kalawlî *adj.* îngrădit; împrejmuit.
kalawluk *s.* îngrăditură; zidărie; lucrare făcută din zid.
kalawotî *s. (bot.)* frunză-de-potcă; iarba-drumurilor *(lat., Chenopodium murale).*
kalaw-peşmegí *s. (bot.)* ciupercă-de-pivniță; burete-de-casă *(lat., Merulius lacrymans).*
kalaw-salatasî *s. (bot.)* susai-de-pădure *(lat., Lactuca muralis).*
kalaw-sarmaşîgî *s. (bot.)* iederă *(lat., Hedera helix).*
kalaw-tóşegí *s. (bot.)* ruginiță *(lat., Asplenium ruta-muraria).*
kalay **I.** *adv.* cum?; cum de?; în ce fel?; în ce mod?; **II.** *s.* cositor; staniu. // ***•síz kalay ísteseníz*** cum doriți dumneavoastră.
kalayğî *s.* spoitor.
Kalayğî *s. (topon.)* Făurei *(jud. Constanța).*
kalaykáátí *s.* staniol.
kalaylama *s.* cositorire; spoială.
kalaylamak *v.t.* a cositori; a spoi.
kalaylangan *adj.* cositorit; spoit.
kalaylanmak *v.i.* a se cositori; a se spoi.
kalaylaw *s.* cositorire; spoială.
kalaylî *adj.* cositorit; spoit.
kalba *s. (bot.)* praz *(lat., Allium porrum ampeloprasum).*
kalbî *adv.* probabil; după cât se pare; după toate probabilitățile.
kalbîr *s.* sită; ciur.
kalbîrlama *s.* **1.** ciuruire; trecere prin ciur; cernere. **2.** *(fig.)* alegere; selecționare. **3.** *(sport)* eliminare.
kalbîrlamak *v.t.* **1.** a ciurui; a trece prin ciur; a cerne. **2.** *(fig.)* a alege; a selecționa. **3.** *(sport)* a elimina.
kalbîrlangan *adj.* **1.** ciuruit; trecut prin ciur; cernut. **2.** *(fig.)* ales; selecționat. **3.** *(sport)* eliminat.
kalbîrlaw *s.* **1.** ciuruire; trecere prin ciur; cernere. **2.** *(fig.)* alegere; selecționare. **3.** *(sport)* eliminare.
kalçit *s. (chim.)* calcit.
kalçiyum *s.* calciu. // ***•klor kalçiyumî*** *(chim.)* clorură de calciu.
kaldîrîlgan *adj.* amânat.
kaldîrîlmak *v.i.* a se opri.
kaldîrîm *s.* trotuar; pavaj; caldarâm. // ***•ğayaw kaldîrîmî*** trotuar.
kaldîrîmğî *s.* pavator.
kaldîrîmlî *adj.* pavat.
kaldîrmak *v.t.* a determina să prisosească; a determina să rămână; a opri. // ***•katírín kaldîrmak*** a jigni pe cineva; a-l supăra. ***•ortada kaldîrmak*** a face ceva pe jumătate.
kale *s.* **1.** oraş. **2.** *(sport)* poartă. **3.** *(mil.)* fort; fortăreață; cetate.
Kale, Eskí- *s. (topon.) ("Cetatea Veche")* Chilia Veche *(jud. Tulcea).*
Kale, Kara- *s.* **1.** *(topon.) ("Cetatea Neagră")* Carcaliu *(jud. Tulcea).* **2.** *(topon.) ("Cetatea Neagră")* Caracal.
kaleğí *s.* **1.** *(sport)* portar. **2.** cetățean.
kaleğílík *s.* cetățenie.
kalem *s.* **1.** creion. **2.** *(fig.)* birou; cancelarie. **3.** *(fig.)* scriere; scris. // ***•kalem tartmak*** a mâzgăli; a machia. ***•kalemge almak*** a aşterne ceva pe hârtie; a compune; a redacta. ***•kalemge kelmemek*** a fi de nedescris. // ***•kalem odasî*** birou; cancelarie. ***•kalem sabî*** toc de scris. ***•kalem ustatî*** maestru al scrisului. ***•kayît/siğil kalemí*** registratură. ***•kíreş kalemí*** cretă. ***•kîzîl kalem*** creion roşu. ***•o kalem men yaza*** el scrie cu creionul. ***•oyma kalemí*** daltă. ***•renklí kalem*** creioane colorate.
kalemaşîsî *s.* altoi; altoire.
kalemdan *s.* penar.
kalemgealîngan *adj.* creionat; încondeiat; redactat; scris; compus.
kalemgealuw *s.* creionare; încondeiere; redactare; scriere; compunere.
kalemkabî *s.* penar.
kalemlík *s.* penar.
kalemtartîlgan *adj.* **1.** machiat. **2.** mâzgălit.
kalemtartuw *s.* **1.** mâzgălitură. **2.** machiaj.
kalemtraş *s.* ascuțitoare; maşină de ascuțit creioane. // ***•kalemtraş maşinasî*** ascuțitoare; maşină de ascuțit creioane.
kalemuşî *s.* mină *(de creion).*
kalemuşlagan *s.* ascuțitoare.
kalender *s., adj.* boem.
kaleşka *s.* caleaşcă.
kaleydoskop *s.* caleidoscop.
kalfa **I.** *adj.* calificat. **II.** *s.* **1.** calfă. **2.** *(ist.)* repetitor; pedagog; supraveghetor. **3.** arhitect.
Kalfa *s. (topon.)* Ovçarovo *(Dobrich, Bulgaria).*
kalfalîk *s.* calificare.
kalgan **I.** *adj.* suplimentar; excedentar; rezidual; în plus. **II.** *s.* **1.** *(mat.)* rest. **2.** surplus; excedent; rămăşiță. // ***•burun-burundan kalgan ádet*** obicei rămas din vechime. ***•sînîfta kalgan úyrenğí*** repetent.
kalgay *s. (mil.)* comandant.
kalibre *s. (mil.)* calibru.
Kalide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nemuritoare".
Kaliforniye-bódenesí *s. (orn.)* prepeliță de California *(lat., Callipepla californica).*
kaliforniyum *s. (chim.)* californiu.
kaligraf *s.* caligraf.
kaligrafiya *s.* caligrafie.
kalil *s.* **1.** prieten. **2.** iubit.
Kalil/Halil *s. (antrop. m., arab.)* "Prietenul sincer" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Kalile/Halile *s. (antrop. f., arab.)* "Prietena sinceră".
Kalilla(h)/Halilla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Prietenul sincer al lui Allah/Dumnezeu".
Kalit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel nemuritor".
kalite *s.* calitate; însuşire.
kalitelí *adj.* de calitate; de bună calitate.
kalitesíz *adj.* de calitate inferioară.
kaliyum *s. (chim.)* potasiu.
kalîmlî *adj.* veşnic.
kalîmsîz *adj.* efemer; pieritor; muritor; trecător.
kalîn *adj.* **1.** gros. **2.** voluminos. **3.** *(fig.)* grosolan; vulgar. **4.** *(muz.)* jos; grav; gros; adânc; profund. **5.** *(tipogr.)* aldin. // ***•eñsesí kalîn*** persoană influentă. ***•kalîn kumaş*** *(text.)* stofă groasă. ***•kalîn muşamba*** linoleum. ***•kalîn tabanlî*** cu talpă groasă.
kalînbarsak *s. (anat.)* intestinul gros.
kalîn-gágáalî-alak *s. (orn.)* pasărea murre cu cioc gros; alcă polară *(lat., Uria lomvia).*
kalîn-gágáalî-şîbaw *s. (orn.)* lăcar cu

cioc gros *(lat., Acrocephalus aedon)*.
kalînkaşlî *adj.* sprâncenat.
kalînlaşkan *adj.* îngroşat.
kalînlaşma *s.* îngroşare.
kalînlaşmak *v.i.* a se îngroşa; a deveni gros.
kalînlaştîrmak *v.t.* a îngroşa; a determina să devină mai gros.
kalînlaşuw *s.* îngroşare.
kalînlîk *s.* grosime.
kalînmay *s.* ulei mineral.
kalînşak *adj.* mai gros.
kalîntak *adj.* mai gros.
kalîntî *s.* **1.** rămăşiţă; rest. **2.** ruină; dărâmătură. **3.** *(fig.)* reminiscenţă; urmă. // **•*zihiniyet kalîntîsî*** reminiscenţă.
kalîntumşugî, akşam- *s. (orn.)* botgros cu cioc de fildeş *(lat., Hesperiphona vespertina)*.
kalîntumşugî, Sokotra- *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.
kalîntumşugî, tayga- *s. (orn.)* mugurar de taiga *(lat., Pinicola enucleator)*.
kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros *(lat., Coccothraustes coccothraustes)*.
kalîntumşuk, al-karînlî- *s. (orn.)* botgros cu piept roşu *(lat., Pheucticus ludovicianus)*.
kalîntumşuk, altîn-kanatlî- *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.
kalîntumşuk, ğaşmaklî- *s. (orn.)* botgros japonez *(lat., Eophona personata)*.
kalîntumşuk, kara-başlî- *s. (orn.)* botgros cu cap negru *(lat., Pheucticus melanocephalus)*.
kalîntumşuk, mawî- *s. (orn.)* presură albastră *(lat., Guiraca caerula)*.
kalîntumşuk, sarî-karînlî- *s. (orn.)* botgros cu aripi albe *(lat., Mycerobas carnipes)*.
kalîntumşuk, sarî-tumşuklî- *s. (orn.)* botgros cu cioc galben *(lat., Eophona migratoria)*.
kalîn-tumşuklî-aykabak *s. (orn.)* lăcar cu cioc gros *(lat., Acrocephalus aedon)*.
kalîn-tumşuklî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie cu cioc gros *(lat., Ramphocoris clotbey)*.
kalîn-tumşuklî-dalgîş *s. (orn.)* corcodel cu cioc gros *(lat., Podilymbus podiceps)*.
kalîn-tumşuklî-gagara *s. (orn.)* corcodel cu cioc gros *(lat., Podilymbus podiceps)*.
kalîn-tumşuklî-ker *s. (orn.)* corb cu cioc gros *(lat., Eurystomus glaucurus)*.
kalîn-tumşuklî-kuzgun *s. (orn.)* corb cu cioc gros *(lat., Eurystomus glaucurus)*.
kalîn-tumşuklî-palşîkşî *s. (orn.)* prundăraş de nămol *(lat., Limicola falcinellus)*.
kalîn-tumşuklî-zakşa *s. (orn.)* corb cu cioc gros *(lat., Eurystomus glaucurus)*.
kalîp *s.* **1.** şan; calapod *(şi fig.)*. **2.** şablon; tipar; matriţă; formă. **3.** calup; bucată. **4.** înfăţişare; aspect. **5.** stereotipie. // **•*kalîpka tókmek*** a turna în tipar; a mula *(tehn.)*. // **•*kondîra kalîbî*** şan; calapod. **•*tókme kalîbî*** *(tehn.)* cochilie.
kalîp-bakalîp *adv.* din formă în formă.
kalîpkatógílgen *adj. (tehn.)* turnat; modelat; mulat.
kalîpkatógúw *s. (tehn.)* turnare; modelare; mulare.
kalîpkauyduruw *s. (tehn.)* mulare; modelare.
kalîpkauygan *adj. (tehn.)* mulat; modelat.
kalîp-kîyafet *s. (d. oameni)* înfăţişare; exterior.
kalîplî *adj.* stereotipic.
kalîpşî *s.* şiret; viclean.
kalîpşîlîk *s.* şiretenie; viclenie.
kalîptan-kalîpka *adv.* din formă în formă. // **•*kalîptan-kalîpka kírmek*** a se transforma; a se metamorfoza; a se deghiza; a se travesti.
kalîp-turma *s.* zăbavă.
kalk *s.* **1.** popor; populaţie. **2.** populaţie; locuitori. **3.** public; mulţime; lume; obşte; comunitate. **4.** masele populare. **5.** societate; colectivitate. // **•*kalkka kúldúrmek*** a face pe cineva de râsul lumii. **•*kalkka tanîtmak*** a populariza. **•*kalknîñ awuzunda sakîz bolmak*** a intra în gura lumii. // **•*bútún/pítín kalk*** toată lumea. **•*kalk bakşasî*** parc; grădină publică. **•*kalk muzikasî*** muzică populară. **•*kalk şarkîlarî*** cântece populare. **•*kalk tílí*** limbă populară. **•*kalknîñ arasînda*** în public; pe faţă. **•*kalknîñ geleneklerí*** tradiţiile poporului. **•*kazak kalkî*** poporul român. **•*kîrîm tatar kalkî*** poporul tătar crimean. **•*ómírín kalk úşún berdí*** şi-a dat viaţa pentru popor. **•*umumiy kalk ses bermesí*** plebiscit. **•*úy kalkî*** membrii familiei.
kalkan *s.* **1.** *(mil.)* scut; pavăză. **2.** *(iht.)* calcan-mare *(lat., Scophtalmus maeoticus)*. **3.** *(anat.)* tiroid; tiroidian. // **•*kalkan bezí*** *(anat.)* glandă tiroidă.
kalkan, iynelí- *s. (iht.)* vatos; calcan-ţepos; vulpe-de-mare *(lat., Raja clavata)*.
kalkar *s.* calcar; piatră de var.
kalkbílgíğísí *s.* folclorist.
kalkbílgísí *s.* folclor.
kalkbílímğísí *s.* etnolog.
kalkbílímí *s.* etnologie.
kalkbílímlí *adj.* etnologic.
kalkhaleketí I. *adj.* demografic. **II.** *s.* demografie.
kalkhaleketlí *adj.* demografic.
kalkkasúydúrme *s.* popularizare.
kalkkasúydúrúlgen *adj.* popularizat.
kalkkatanîlgan *adj.* renumit; faimos; popular; celebritate.
kalkkatanîlma *s.* renume; faimă; popularitate; celebritate.
kalkkatanîtîlgan *adj.* popularizat.
kalkkatanîtuw *s.* popularizare.
kalkoyî *s.* referendum; votare.
kalksesí *s.* referendum; votare.
kalksîzgağîsî *s.* etnograf.
kalksîzgalî *adj.* etnografic.
kalksîzgasî I. *adj.* etnografic. **II.** *s.* etnografie.
kalkşî *adj. (pol.)* popular.
kalkşîlîk *s.* democraţie.
kalktanîgan *adj.* renumit; faimos; popular; celebritate.
kalktanîmasî *s.* renume; faimă; popularitate; celebritate.
kalma I. *adj.* rămas. **II.** *s.* **1.** rămânere; rămas. **2.** rest; excedent; surplus; reziduu.
kalmak A. *v.i.* **1.** a rămâne; a sta pe loc. **2.** a se opri; a staţiona. **3.** a întârzia; a rămâne în urmă. **4.** a dura; a continua. **5.** a sta; a locui. **6.** a prisosi; a rămâne. **7.** a se amâna. **B.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a se asigura că...; // **•*ağız kalmak*** a fi incapabil să...; a nu fi în stare să...; a nu putea să...; **•*akîlînda kalmak*** a-i rămâne în minte; a avea (pe cineva sau ceva) în minte. **•*argîn kalmak*** a se vlăgui; a se osteni; a se extenua; a se epuiza. **•*artta kalmak*** a rămâne în urmă. **•*aş kalmak*** a îndura foame; a flămânzi. **•*aşîkta/maruz kalmak*** a rămâne descoperit; a se expune. **•*asîlîp kalmak*** a rămâne suspendat. **•*askîda kalmak*** a rămâne în suspensie. **•*awuzî aşîk kalmak*** a rămâne cu gura căscată. **•*ayakta kalmak*** a rămâne în picioare. **•*azlîkta kalmak*** a rămâne în minoritate. **•*başarmay/beğermiy kalmak*** a eşua. **•*başî tarda kalmak*** a fi la strâmtoare; a fi în impas. **•*başînda akîlî kalmamak*** a-şi pierde capul; a-şi pierde minţile; a se zăpăci; a se ramoli. **•*batîp kalmak*** a se împotmoli; a se îngloda; a se bloca. **•*bolîp kalmak*** a deveni. **•*borîşlî kalmak*** a rămâne dator. **•*deren ízí kalmak*** a se întipări. **•*ekí kózí kyor kalmak*** a orbi. **•*ğolda kalmak*** a rămâne pe drumuri. **•*haleketsíz kalmak*** a încremeni. **•*hálí kalmamak*** a-şi scoate sufletul; a se extenua; a se ramoli. **•*hasret kalmak*** a-i duce dorul; a tânji după...; **•*hawada kalmak*** a rămâne în aer. **•*hayrette kalmak*** a se zăpăci; a fi uluit. **•*ílíşíp kalmak*** a se bloca; a se poticni. **•*íştenkenar/íşsíz kalmak*** a rămâne fără slujbă; a deveni şomer. **•*kalîp turmak*** a zăbovi. **•*kan-ter íşínde kalmak*** a-l trece pe cineva toate năduşelile; a fi numai o apă. **•*kar astînda kalmak*** a rămâne sub zăpadă; a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeţi. **•*katírí kalmak*** a se necăji; a se supăra. **•*kaygîsîna kalmak*** a-i păsa; a se nelinişti; a se îngrijora. **•*kayîrî kalmamak*** a nu mai fi de folos. **•*kayîtsîz kalmak*** a rămâne nepăsător. **•*kazaga kalmak*** a se accidenta. **•*kazaga maruz kalmak*** a se expune accidentării. **•*keş kalmak*** a întârzia. **•*kîbîrdamay kalmak*** a rămâne ţintuit locului; a încremeni; a înlemni. **•*koşîlmay kalmak*** a sta deoparte; a nu se ralia; a rămâne neutru; a boicota. **•*kózí kalmak*** a-i rămâne ochii/inima la ceva; a-i plăcea foarte mult un lucru sau o persoană. **•*kúní kalmak*** a ajunge la mâna cuiva. **•*kurîbaşîna kalmak*** a rămâne singur-singurel. **•*kyor kalmak*** *(d. tăişuri)* a se ştirbi. **•*kyor kalmak*** a chiorî; a orbi. **•*mustar kalmak*** a fi obligat. **•*namî-níşanî kalmamak*** a cădea în uitare. **•*nedret kalmak*** a se rări; a deveni rar. **•*raátí kalmamak*** a nu mai avea

linişte/tihnă/pace. •***şaşîp kalmak*** a-i sta mintea în loc; a se năuci. •***saw kalmak*** a supraviețui; a rămâne în viață; a rămâne sănătos; a rămâne teafăr. •***sessíz kalmak*** a rămâne fără voce; a rămâne tăcut; a amuți. •***sînîfta kalmak*** a rămâne repetent. •***şîraysîz-tússúz kalmak*** a se trage la față. •***suratsîz-tússúz kalmak*** a se trage la față. •***suw astînda kalmak*** a rămâne sub apă; a fi inundat. •***suwukkanlî kalmak*** a-şi păstra calmul. •***takatî/meğalî kalmamak*** a nu mai avea vlagă; a se istovi. •***takatsîz/meğalsîz kalmak*** a nu mai avea vlagă; a se istovi. •***tîgîrîp kalmak*** a se prăbuşi. •***tílsíz kalmak*** a-i pieri graiul; a amuți. •***tírí kalmak*** a supraviețui. •***tíşsíz kalmak*** a rămâne fără dinți; a se ştirbi. •***túşúnúp kalmak*** a cădea pe gânduri. •***zorînda kalmak*** a avea zor de ceva; a avea neapărată nevoie. // •***añlamay kaldîm*** n-am reuşit să înțeleg; nu prea am înțeles. •***aramîzda kalsîn*** fie vorba între noi. •***artta kala*** rămâne în urmă. •***árúw, onday kalsîn*** bine, să rămână aşa. •***az kala*** aproape. •***az kaldî*** cât pe ce; aproape că. •***bíraz taa kalasîñ mî?*** poți să mai rămâi puțin?; •***esen-saw kalîñîz!*** rămâneți sănătoşi!; •***hayretke kaldîm*** mă mir. •***kayda kaldî?*** demult. •***kayda kaldîñ?*** pe unde ai întârziat?; •***kusurga kalmasañîz*** dacă nu vă supărați. •***maga kalsa*** dacă ar fi după mine. •***o neden kalgan endí?*** asta mai lipsea?; •***sáátím artta kala*** ceasul meu rămâne în urmă. •***şaşîp kalma*** stupefacție. •***şaştîm kaldîm*** m-a surprins. •***sawluk man kalîñîz!*** rămâneți sănătoşi!; rămas bun!; la revedere!; •***sen men kalağak bolaman*** vreau să rămân cu tine. •***sízge borîşlî kaldîm*** v-am rămas dator. •***tamlasî kalmadî*** nu a mai rămas niciun pic. •***teran kaldî*** încă puțin. •***teran kaldî şamarlayğak edím*** încă puțin şi îl pălmuiam. •***teran taa kalîñîz!*** mai rămâneți puțin!; •***top filewde kaldî*** mingea s-a oprit în fileu. •***tuymay kalîp*** pe nesimțite. •***úşúnğí imkáanga yer kalmaz*** a treia posibilitate nu există. •***úy betínde kaldî*** a rămas lângă casă. •***yarîngaşîk mínda kalağak bolalar*** doresc să rămână aici până mâine.

kalmakal *s.* scandal.

kalmakalğî *s.* scandalagiu.

kalmakalğîlîk *s.* scandal.

kalmakallî *adj.* scandalos.

kalmakalsîz *adj.* fără scandal.

kalmar *s. (zool.)* calmar *(lat., Loligo)*.

kalorifer *s.* calorifer. // •***kalorifer ğîltmay*** caloriferul nu încălzeşte. •***kaloriferní aşmak lázím*** trebuie deschis caloriferul.

kalorik *adj.* caloric.

kalorimetre *s. (fiz.)* calorimetru.

kaloriya *s.* calorie.

kalpak *s.* căciulă. // •***ğez kalpak*** *(mil.)* coif.

kalpaklî *adj.* cu căciulă.

kalpaklî-kartşagay *s. (orn.)* vultur cu glugă *(lat., Necrosyrtes monachus)*.

kalpaklî-pîşkî-órdek *s. (orn.)* ferestraş cu glugă *(lat., Mergus cucullatus; Lophodytes cucullatus)*.

kalpaklî-tarkat *s. (orn.)* ferestraş cu glugă *(lat., Mergus cucullatus; Lophodytes cucullatus)*.

kalpaksîz *adj.* fără căciulă.

kalpazan I. *adj.* leneş; puturos. **II.** *s.* falsificator; escroc; şarlatan.

kalpazanlîk *s.* **1.** falsificare. **2.** *(fig.)* escrocherie; şarlatanie.

kalşa *s. (anat.)* coapsă; şold.

kalşa súyegí *s. (anat.)* femur.

kalşagay *adj.* **1.** *(d. animale)* cu pată albă în frunte; stelat; țintat. **2.** *(fig.)* sărman.

kalşagaybaş *adj.* **1.** *(fig.)* sărman. **2.** *(d. animale)* cu pată albă în frunte; stelat; țintat.

kaltak *s.* **1.** *(la şa)* oblânc. **2.** *(fig.)* curvă; curvieştină; târfă; prostituată; javră; dezmățată; destrăbălată; desfrânată.

kaltaklîk *s.* curvăsărie; curvie; prostituție.

kaltakşa *adv.* curveşte; ca prostituatele.

kaltaktay *adv.* curveşte; ca prostituatele.

kaltar I. *adj.* cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. **II.** *s., adj. (d. cai)* murg.

kaltîragan *adj.* vibrant; vibrator; oscilant.

kaltîrama *s. (fiz.)* vibrație; oscilație.

kaltîramak *v.i.* **1.** a tremura. **2.** a vibra. // •***bezgektiy kaltîramak*** a tremura ca varga. •***suwuktan kaltîramak*** a tremura de frig; a se zgribuli. // •***ğañgîr-ğañgîr kaltîrayman*** am frisoane.

kaltîratmak *v.t.* **1.** a scutura; a clătina; a cutremura. **2.** *(fig.)* a înfiora; a îngrozi; a înspăimânta.

kaltîraw *s.* tremur.

kaltîrawuk *adj.* tremurător.

kaltîrawuk-kawak *s. (bot.)* plop-tremurător *(lat., Populus tremula)*.

kaltîrawuk-keleme *s. (bot.)* plop-tremurător *(lat., Populus tremula)*.

kaltîrawuk-şírkíy *s. (ent.)* bâțan; zgriburici *(lat., Chironomus leucopogon)*.

kaluw *s.* supraviețuire.

kaluwlî *adj.* veşnic; etern.

kaluwsuz *adj.* pieritor; muritor; trecător; efemer.

kam *s.* şaman.

kama *s.* **1.** pumnal. **2.** *(tehn.)* pană; ic. **3.** *(mil.)* închizător. **4.** *(zool.)* vidră; lutră *(lat., Lutra lutra)*. // •***kama takmak*** *(tehn.)* a împăna. // •***kama terísí*** lutru.

kama-kuyruklî-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan cu coadă-pumnal; furtunar cu coadă-pumnal; pasărea-furtunii cu coadă-pumnal *(lat., Puffinus pacificus)*.

kamalagan *s., adj.* asediator.

kamalama *s.* **1.** priponire. **2.** asediu. **3.** *(tehn.)* împănare.

kamalamak *v.t.* **1.** a asedia. **2.** a priponi. **3.** *(tehn.)* a împăna.

kamalangan *adj.* **1.** priponit. **2.** asediat. **3.** *(tehn.)* împănat.

kamalanmak *v.i.* **1.** a fi priponit. **2.** a fi asediat. **3.** *(tehn.)* a se împăna.

kamalaw *s.* **1.** priponire. **2.** asediu. **3.** *(tehn.)* împănare.

kamalî *adj.* **1.** *(tehn.)* împănat. **2.** priponit.

kamarila *s.* camarilă.

kamariye *s.* umbrar.

kamatagîlgan *adj. (tehn.)* împănat.

kamatakma *s. (tehn.)* împănare.

kambala *s. (iht.)* cambulă *(lat., Pleuronectes flesus)*.

kambala, altîn- *s. (iht.)* cambulă-aurie *(lat., Pleuronectes platessa)*.

kambala, aygîr- *s. (iht.)* cambulă-uriaşă; limbă-de-cal; calcan-sfânt *(lat., Hippoglossus hippoglossus)*.

Kamber *s. (topon.)* Camber *(jud. Tulcea)*.

kambîr I. *adj.* cocoşat; gheboşat; gârbovit. **II.** *s.* **1.** cocoaşă. **2.** ridicătură; dâmb; moviliță; mamelon. **3.** proeminență; proeminență. // •***kambîrî şîkmak*** a-i ieşi cocoaşa; a se cocoşa. // •***kambîr felek*** soartă nenorocită.

kambîraygan *adj.* cocoşat; gheboşat; gârbovit.

kambîrayma *s.* cocoşare; gheboşare; gârbovire.

kambîraymak *v.i.* a se cocoşa; a se gheboşa; a se gârbovi.

kambîraytmak *v.t.* a cocoşa.

kambîrayuw *s.* cocoşare; gheboşare; gârbovire.

kambîrbel(lí) *adj.* cocoşat; gheboşat; gârbovit.

kambîrîşîkkan *adj.* cocoşat; gârbov; ghebos.

kambîrîşîkmasî *s.* cocoşare; gârbovire.

kambîrlaşkan *adj.* cocoşat; gheboşat; gârbovit.

kambîrlaşma *s.* cocoşare; gheboşare; gârbovire.

kambîrlaşmak *v.i.* a se cocoşa; a se gheboşa; a se gârbovi.

kambîrlaştîrmak *v.t.* a cocoşa.

kambîrlaşuw *s.* cocoşare; gheboşare; gârbovire.

kambîrlîk *s.* **1.** cocoaşă. **2.** protuberanță; proeminență; ieşitură; umflătură; ridicătură.

kambîrmurun *adj.* acvilin; cu nas acvilin.

kameliya *s. (bot.)* camelie *(lat., Camelia japonica)*.

kameliyon *s. (zool.)* cameleon *(lat., Chamaeleo vulgaris)*.

kamer *s. (astr.)* Lună.

Kamer *s. (antrop. m., arab.)* "Luna" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

kamera *s.* **1.** *(nav.)* cabină. **2.** *(pol.)* cameră; adunare legislativă. **3.** cameră de luat vederi; aparat de filmat; aparat de fotografiat.

kameriy *adj.* lunar.

Kamerun *s. (topon.)* Camerun.

kamerunlî *s., adj.* camerunez.

kamgak *s. (bot.)* ciurlan; săricică; salcicorn *(lat., Salsola kali)*. **2.** mărăcine.

kamgaklîk *s.* mărăciniş.

kamgar *s. (bot.)* usturoi-sălbatic *(lat., Allium vineale)*.

kamiyon *s.* camion; autocamion. // •***ğúkawdargan kamiyon*** autobasculantă. •***kamiyonlar garajî*** autobază. •***remorkalî kamiyon*** camion cu remorcă.

kamiyoneta *s.* camionetă; autocamionetă.

kamîr I. *adj. (d. produsele de patiserie)* crud; necopt. **II.** *s.* **1.** *(chim.)* pastă. **2.** cocă; aluat. **3.** *(fig.)* natură; fire; temperament. **4.** produse de patiserie. // ***•kamîr aşîtmak*** a pune aluatul la dospit. ***•kamîr uwmak*** a frământa aluat. ***•kamîrîn bîzmak*** a denatura. // ***•bír kamîrdan bolganlar*** cei de aceeaşi teapă. ***•oyîn kamîrî*** plastilină. ***•şólmekşí kamîrî*** humă; argilă; lut.

kamîraşçî *s.* patiser.

kamîraşî *s. (gastron.)* produse de patiserie. // ***•ğemíşlí kamîraşî*** găluşcă.

kamîraşîtmasî *s.* plămădire; frământare.

kamîrîbîzîk *adj.* denaturat.

kamîrînbîzmasî *s.* denaturare.

kamîrkana *s.* patiserie.

kamîruwuw *s.* plămădire; frământare.

kamîş *s. (bot.)* stuf; papură; trestie; pipirig *(lat., Phragmites communis; Phragmites australis)*. **1.** bici; cravaşă. **2.** *(anat.)* penis. // ***•kamîş patlatmak*** a pocni din bici. ***•kamîşî patlamak*** *(med.)* a avea erecţie.

kamîş-aykabagî *s. (orn.)* lăcar de stuf *(lat., Acrocephalus scirpaceus)*.

kamîş-ğelpazekuyrugî *s. (orn.)* stufărică *(lat., Cettia cetti)*.

kamîşî, şeker- *s. (bot.)* trestie-de-zahăr *(lat., Saccharum officinale)*.

kamîşî, tayak- *s. (bot.)* trestie-de-mare *(lat., Calamus rotang)*.

kamîşlama *s.* **1.** *(fig.)* stimulare; încurajare. **2.** biciuire; şfichiuire; cravaşare.

kamîşlamak *v.t.* **1.** a biciui; a şfichiui; a cravaşa. **2.** *(fig.)* a stimula; a încuraja.

kamîşlangan *adj.* **1.** *(fig.)* stimulat; încurajat. **2.** biciuit; şfichiuit; cravaşat.

kamîşlanmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi stimulat; a fi încurajat. **2.** a fi biciuit; a fi şfichiuit; a fi cravaşat.

kamîşlaw *s.* **1.** *(fig.)* stimulare; încurajare. **2.** biciuire; şfichiuire; cravaşare.

kamîşlawğî *adj.* **1.** biciuitor; şfichiuitor. **2.** *(fig.)* stimulant; încurajator.

kamîşlîk *s.* stufăriş.

kamîşpatlamasî *s. (med.)* erecţie.

kamîş-şîbawî *s. (orn.)* lăcar de stuf *(lat., Acrocephalus scirpaceus)*.

kamît *s.* hamut; gâtar *(la ham)*. // ***•kamît takîmî*** ham; harnaşament.

kamîtlama *s.* punerea hamutului; punerea gâtarului; înhămare.

kamîtlamak *v.t.* a pune hamut; a pune gâtar; a înhăma.

kamîtlangan *adj.* înhămat.

kamîtlanmak *v.i.* a i se pune hamut; a i se pune gâtar; a fi înhămat.

kamîtlatmak *v.t.* a determina să pună hamut; a determina să pună gâtar; a pune să înhame.

kamîtlaw *s.* punerea hamutului; punerea gâtarului; înhămare.

kamîtlî *adj.* cu hamut; cu gâtar; cu ham; înhămat.

kamîz *s. (chim.)* acid. // ***•azot kamîzî*** *(chim.)* acid azotic. ***•idrar kamîzî*** *(chim.)* acid uric. ***•karbonik kamîz*** *(chim.)* acid carbonic. ***•kîmîrska kamîzî*** *(chim.)* acid formic. ***•nitrik kamîz*** *(chim.)* acid nitric. ***•pikrik kamîz*** *(chim.)* acid picric.

kamîzlamak *v.t. (chim.)* a acidula.

kamîzlaşkan *adj. (chim.)* acid; acidulat.

kamîzlaşma *s. (chim.)* acidulare.

kamîzlaşmak *v.i. (chim.)* a se acidula.

kamîzlaştîrmak *v.t. (chim.)* a acidula.

kamîzlaşuw *s. (chim.)* acidulare.

kamîzlî *adj. (chim.)* acid; acidulat.

kamîzlîk *s. (chim.)* aciditate.

kamkul *s. (bot.)* ştir; ştiriţă *(lat., Amaranthus retroflexus)*.

kamlîk *s.* şamanism.

kamna *s. (iht.)* lostriţă *(lat., Hucho hucho)*.

kamp *s.* **1.** tabără; campament; camping. **2.** *(sport)* cantonament. **3.** lagăr. // ***•kamp yerí*** teren pentru camping. ***•talebe kampî*** tabără studenţească. ***•toplama/temerkúz kampî*** lagăr de concentrare.

kampaniya *s. (agr., pol.)* campanie.

kampaşkan *adj.* cantonat.

kampiyon *s.* campion. // ***•dúniya kampiyonî*** campion mondial.

kampiyonlîk *s.* campionat.

Kampuçiye *s. (topon.)* Cambodgia.

kampuçiyelí *s., adj.* cambodgian.

kamşî *s.* bici; cravaşă.

kamşîlama *s.* **1.** biciuire; şfichiuire; cravaşare. **2.** *(fig.)* stimulare; încurajare.

kamşîlamak *v.t.* **1.** a biciui; a şfichiui; a cravaşa. **2.** *(fig.)* a stimula; a încuraja.

kamşîlangan *adj.* **1.** biciuit; şfichiuit; cravaşat. **2.** *(fig.)* stimulat; încurajat.

kamşîlanmak *v.i.* **1.** a fi biciuit; a fi şfichiuit; a fi cravaşat. **2.** *(fig.)* a fi stimulat; a fi încurajat.

kamşîlaw *s.* **1.** biciuire; şfichiuire; cravaşare. **2.** *(fig.)* stimulare; încurajare.

kamşîlawğî *adj.* **1.** biciuitor; şfichiuitor. **2.** *(fig.)* stimulant; încurajator.

kamuflaj *s.* camuflaj; camuflare.

kamuflajlî *adj.* camuflat.

kamuk I. *adj.* împărătesc; imperial. **II.** *s.* împărat.

kamukiy *adj.* împărătesc; imperial.

kamukiyidare *s.* imperialism.

kamukiyidareğî *s.* imperialist.

kamukluk I. *adj.* împărătesc; imperial. **II.** *s.* împărăţie; imperiu.

kamukşa I. *adv.* împărăteşte; imperial. **II.** *s.* împărătească.

kamus *s.* dicţionar.

kamuw *adj.* **1.** tot; întreg; toţi. **2.** public. // ***•kamuw insanlar*** toţi oamenii. ***•kamuw oyî/sesí*** opinia publică; referendum.

kamuwlaşkan *adj.* expropriat.

kamuwlaştîrîlgan *adj.* expropriat.

kamuwlaştîrîlmak *v.i.* a se expropria.

kamuwlaştîrmak *v.t.* a expropria.

kamuwlaştîruw *s.* expropriere.

kamuwtañrîğî *s., adj. (fil.)* panteist.

kamuwtañrîğîlîk *s. (fil.)* panteism.

kan *s.* **1.** sânge. **2.** *(fig.)* familie; neam; rasă. // ***•kan aktarmak*** *(med.)* a face transfuzie. ***•kan almak*** *(med.)* a lua sânge. ***•kan bermek*** a da sânge; a-şi vărsa sângele. ***•kan dawasî aşmak*** a se răzbuna; a se revanşa. ***•kan ğutmak*** a tăcea şi a le trage; a tăcea şi a înghiţi. ***•kan kusmak*** a pătimi; a suferi. ***•kan kusturmak*** a suge sângele cuiva; a-l oprima. ***•kan tókmek*** a face vărsare de sânge; a omorî. ***•kanî kelmek*** a-i da sângele; a sângera. ***•kanî toñmak*** a-i fi frică; a fi înspăimântat. ***•kanîna tokînmak*** a scoate din sărite; a înfuria; a enerva. // ***•akîr tamla kanga kadar*** până la ultima picătură de sânge. ***•kan dawasî*** vendetă; răzbunare. ***•kan kardaşî*** frate de sânge. ***•kan kerílímí/kergínlígí/basînşî*** *(med.)* tensiune. ***•kan tamîrlarî/tazîllarî*** *(med.)* vase sanguine. ***•kan uyumasî*** *(med.)* coagulare. ***•kanî sîğak*** amabil; simpatic; sociabil. ***•kanîm kerîldí*** am tensiune. ***•kóp kan kaybettím*** am pierdut mult sânge. ***•túşúk kan kerílímí/kergínlígí/baskîsî*** *(med.)* hipotensiune. ***•uyugan kan*** cheag de sânge. ***•yúksek kan kerílímí/kergínlígí/baskîsî*** *(med.)* hipertensiune.

kana *s.* **1.** cameră; casă; gospodărie. **2.** *(la tablă de şah)* careu. **3.** *(text.)* pătrăţel; careu. **4.** digit; celulă. // ***•ğerime kanasî*** *(sport)* careul de pedeapsă.

kanaat *s.* **1.** mulţumire; satisfacţie. **2.** convingere; părere. // ***•kanaat bolmak*** a fi mulţumit; a se mulţumi; a fi satisfăcut. ***•kanaat etmek*** a mulţumi; a satisface. ***•kanaat ketírmek*** a se convinge; a fi convins.

kanaatlî *adj.* mulţumit; satisfăcut.

Kanada *s. (topon.)* Canada.

Kanada-kazî *s. (orn.)* gâscă canadiană *(lat., Branta canadensis)*.

Kanada-kúrteşígí *s. (orn.)* ţiclean canadian *(lat., Sitta canadensis)*.

kanadalî *s., adj.* canadian.

Kanada-ótlegení *s. (orn.)* parulă canadiană *(lat., Wilsonia canadensis)*.

Kanada-tokîrawunî *s. (orn.)* cocor canadian *(lat., Grus canadensis)*.

Kanada-turnasî *s. (orn.)* cocor canadian *(lat., Grus canadensis)*.

kanagan *adj.* însângerat.

kanakmasî *s. (med.)* sângerare; hemoragie.

kanaktarmasî *s. (med.)* transfuzie.

kanal *s.* **1.** canal. **2.** *(anat.)* tub; vas; canal.

kanalararasî *adj.* intercelular.

kanalartîşî *adj.* extracelular.

kanalizasiya *s.* canalizare.

kanalî *adj.* **1.** în pătrăţele; cadrilat; ecosez. **2.** digital; celular.

kanama *s. (med.)* sângerare; hemoragie; congestie.

kanamak *v.i.* a sângera. // ***•kanama ne zaman başladî?*** când a început hemoragia?; ***•murunî bírem kanamadan*** fără nici cea mai mică rană.

kanape *s.* canapea.

kanara *s.* loc stâncos; stâncărie; păşune stâncoasă.

Kanara *s. (topon.)* Ovidiu *(jud. Constanţa)*.

kanara-anasonî *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella saxifraga)*.

kanara-enisonî *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella saxifraga)*.

kanara-nanehanî *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella*

saxifraga).
kanaraotî *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella saxifraga).*
kanara-órímğegí *s. (ent.)* tarantulă *(lat., Lycosa tarentula).*
kanara-sawsarî *s. (zool.)* jder-de-stâncă *(lat., Martes foina).*
kanara-soganî *s. (bot.)* ceapă-ciorească; ceapă-de-tuns *(lat., Allium fistulosum).*
kanariya *s. (orn.)* canar *(lat., Serinus canaria).* // •***kanariya sarîsî*** galben pal.
kanariya, boz-ğayalî- *s. (orn.)* cănăraş cenuşiu *(lat., Serinus rothschildi).*
kanariya, kíşkene- *s. (orn.)* cănăraş *(lat., Serinus serinus).*
kanariya, kîzîl-mañlaylî- *s. (orn.)* cănăraş cu frunte roşie *(lat., Serinus pusillus).*
kanariya, sarî-mañlaylî- *s. (orn.)* canar cu frunte galbenă *(lat., Crithagra mozambica).*
kanariya, sarî-tajlî- *s. (orn.)* cănăraş cu coroană galbenă *(lat., Serinus flavivertex).*
Kanariya-Adalarî-kara-karzakşîsî *s. (orn.)* scoicar negru de Canare *(lat., Haematopus meadewaldoi).*
Kanariya-Adasî-ğadîragî *s. (orn.)* fâsa lui Berthelot *(lat., Anthus berthelotii).*
Kanariya-Adasî-tartalagî *s. (orn.)* auşel de Canare *(lat., Regulus teneriffae).*
Kanariya-Adasî-taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar de Canare *(lat., Saxicola dacotiae).*
kanariyaotî *s. (bot.)* cruciuliţă; petimbroasă *(lat., Senecio vulgaris; Senecio rupester).*
kanariyaotî, baárlík- *s. (bot.)* spălăcioasă; cel-perit *(lat., Senecio vernalis).*
kanariyasî, Korsika- *s. (orn.)* cănăraş de Corsica *(lat., Serinus corsicanus).*
kanariyasî, limon- *s. (orn.)* cănăraş galben *(lat., Serinus citrinella).*
kanariyasî, sedír- *s. (orn.)* cănăraş de Siria *(lat., Serinus syriacus).*
kanariyasî, Súriye- *s. (orn.)* cănăraş de Siria *(lat., Serinus syriacus).*
kanariyasî, Yemen- *s. (orn.)* cănăraş de Yemen *(lat., Serinus menachensis).*
kanariyasî, zeferan- *s. (orn.)* canar galben de şofran *(lat., Sicalis flaveola).*
kanat *s.* **1.** aripă *(şi tehn., arhit.).* **2.** *(mil.)* flanc; aripă. **3.** *(fig.)* ocrotire; protecţie. **4.** *(la uşi, ferestre)* canat. // •***kanat astîna almak*** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. •***kanat sílkmek/kakmak*** a bate din aripi. •***kolî-kanatî sînmak*** a i se tăia aripile; a-şi pierde curajul. •***kol-kanat bolmak*** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti.
kanatğellew *s.* scuturarea aripilor; fâlfâit.
Kanat-Kalfa *s. (topon.)* Meşteru *(jud. Tulcea).*
kanatkan *adj.* sângeros.
kanatlandîrmak *v.t.* a înaripa; a determina să prindă aripi.
kanatlangan *adj.* înaripat.
kanatlanma *s.* înaripare.
kanatlanmak *v.i.* a se înaripa; a prinde aripi.
kanatlanuw *s.* înaripare.
kanatlî *adj.* cu aripi; înaripat *(şi fig.).* // •***kanatlî at*** *(mitol.)* Pegas. •***kanatlî sóz*** maximă; aforism; cugetare.
kanatlî-tútún *s. (bot.)* regina-nopţii; tutunaş *(lat., Nicotiana alata).*
kanatma *s.* însângerare.
kanatmak *v.t.* a însângera; a determina să sângereze.
kanatmasî *s. (med.)* puls.
kanatsallaw *s.* scuturarea aripilor; fâlfâit.
kanatsîz *adj.* fără aripi.
kanatşî *adj.* extremist.
kanatşîlîk *s.* extremism.
kanava *s. (text.)* canava.
kanaw *s. (med.)* sângerare; hemoragie; congestie.
kanawuyatan *adj.* credul.
kanawuygan *adj.* credul.
kanawuymagan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
kanawuymama *s.* scepticism.
kanawuymaytan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
kanazlîgî *s. (med.)* anemie.
kanbasînşî *s.* tensiune arterială.
kanbergen *s. (med.)* donator de sânge.
kanberme *s. (med.)* donare de sânge.
kanbírlígí *s. (med.)* consanguinitate.
kançelar *s. (pol., adm.)* cancelar.
kançelarlîk *s. (pol., adm.)* cancelarie.
kançer *s. (med.)* cancer.
kançerbílímğísí *s. (med.)* oncolog.
kançerbílímí I. *adj. (med.)* oncologic. **II.** *s. (med.)* oncologie.
kançerbílímlí *adj. (med.)* oncologic.
kandakay *s. (zool.)* elan *(lat., Alces alces).*
kandal *s.* lanţuri; cătuşă. // •***kandalga wurmak*** a încătuşa.
kandalak *s.* lanţuri; cătuşă.
kandalay *s. (ent.)* ploşniţă; păduche-de-lemn; stelniţă *(lat., Cimicidae).*
kandallama *s.* înlănţuire; încătuşare.
kandallamak *v.t.* a înlănţui; a încătuşa.
kandallangan *adj.* înlănţuit; încătuşat.
kandallanmak *v.i.* a fi pus în lanţuri; a fi pus în cătuşe.
kandallaw *s.* înlănţuire; încătuşare.
kandallî *adj.* înlănţuit; încătuşat.
kandar *s.* prag de uşă.
kandeweranî *s. (anat.)* circulaţia sângelui.
kandil *s.* candelă.
kandilşeşegí *s. (bot.)* aglică *(lat., Filipendula vulgaris).*
kandîr *s.* **1.** membrană; peliculă. **2.** *(anat.)* peritoneu; prapur. // •***kandîr pîşmesí/iltihab*** *(med.)* inflamarea peritoneului; peritonită.
kandîrîlgan *adj.* păcălit.
kandîrîlmak *v.i.* a se păcăli; a fi păcălit.
kandîrma *s.* înşelătorie; înşelare; păcălire; amăgire; ademenire.
kandîrmagan *adj.* neconcludent.
kandîrmak *v.t.* **1.** a mulţumi; a satisface; a potoli. **2.** a lămuri; a convinge. **3.** a ademeni; a ispiti. **4.** a înşela; a păcăli; a amăgi; a trişa *(setea).*
kandîrparşasî *s. (med.)* xismă.
kandîrşak *s. (anat.)* melc *(parte a urechii interne).*
kandîruw *s.* înşelătorie; înşelare; păcălire; amăgire; ademenire.
kandîruwğî *adj.* escroc; ispititor.
kandîruwğuluk *s.* escrocherie.
kandolaşîmî *s. (anat.)* circulaţia sângelui.
kane *s.* **1.** cameră; casă; gospodărie. **2.** *(la tablă de şah)* careu. **3.** *(text.)* pătrăţel; careu. **4.** digit; celulă.
kanelí *adj.* **1.** digital; celular. **2.** în pătrăţele; cadrilat; ecosez. // •***kanelí fotograf maşinasî*** aparat de fotografiat digital.
kanga-kan *adv.* sânge pentru sânge.
kangan *adj.* încrezător.
kangatolgan *adj.* congestionat; injectat; însângerat.
kangî *s.* cange; cârlig.
kangrena *s. (med.)* cangrenă.
kangrenalaşkan *adj.* cangrenat.
kangrenalaşma *s.* cangrenare.
kangrenalaşmak *v.i.* a se cangrena.
kangrenalî *adj.* cangrenat.
kangur *s. (zool.)* cangur *(lat., Macropus giganteus).*
kanğa *s.* cange; cârlig.
kanğalî *adj.* cu cârlig.
kanğîk *s.* **1.** *(la carnivore)* femelă; femeiuşcă. **2.** căţea. **3.** *)fig., d. femei)* dezmăţată; desfrânată; destrăbălată; frivolă.
kanğîka *s. (la şa)* chingă; cingătoare.
kanhaleketí *s. (anat.)* circulaţia sângelui. // •***kandolaşîmî/kanhaleketí/kandeweranî aygîtî*** *(anat.)* aparat circulator.
kaniyon *s. (geogr.)* canion.
kaníşken *s.* **1.** parazit; vampir. **2.** sângeros.
kaníşkenbílímğísí *s.* parazitolog.
kaníşkenbílímí *s.* parazitologie.
kaníşme *s.* parazitism.
kanîbír *adj. (med.)* consanguin.
kanîğîllî *adj.* sincer; cordial.
kanîğîllîlîk *s.* sinceritate; cordialitate.
kanîkara *adj.* necăjit; amărât; trist.
kanînatiygen *adj.* înfuriat; zbârlit.
kanînatiyme *s.* înfuriere; zbârlire.
kanînatokîndîrgan *adj.* enervant.
kanînatokîngan *adj.* enervat.
kanînatokînma *s.* enervare.
kanît *s.* argument.
kanîtlama *s.* argumentare.
kanîtlamak *v.t.* a argumenta.
kanîtlangan *adj.* argumentat.
kanîtlaw *s.* argumentare.
kanîtlî *adj.* argumentat.
kanîtoñgan *adj.* îngrozit; înspăimântat.
kankal *s. (bot.)* ciulin *(lat., Carduus nutans).*
kankalî, şól- *s. (bot.)* pălămidă *(lat., Carduus crispus).*
kankalkuşî *s. (orn.)* sticlete *(lat., Carduelis carduelis).*
kankóşírme *s. (med.)* transfuzie.
kankuskan *adj.* asuprit; oropsit; obidit; năpăstuit; oprimat; persecutat; prigonit; urgisit.
kankusma *s. (med.)* hemoptizie.
kankusturgan *s.* despot; opresor; tiran; zbir.
kankusturuw *s.* opresiune; oropsire; persecuţie.
kankusuw *s.* **1.** suferinţă; chin. **2.** *(med.)* hemoptizie.
kanlamak *v.t.* a însângera; a umple de sânge.
kanlangan *adj.* însângerat.
kanlî *adj.* **1.** însângerat; pătat de sânge. **2.** sângeros. **3.** *(gastron.)* în sânge. // •***kanlî basur*** *(med.)* dizenterie. •***kanlî katil*** criminal

sângeros. •***sîğak kanlî*** surâzător; zâmbitor; amabil; serviabil.
kanlî-ğanlî *adj.* plin de forță; puternic.
kanma *s.* păcălire.
kanmak *v.i.* **1.** a se convinge. **2.** a se mulțumi; a fi satisfăcut. **3.** a se lăsa ademenit; a fi păcălit.
kanoe *s. (nav.)* canoe.
kanon *s. (fil.)* canon.
kanonik *adj. (fil.)* canonic.
kanonlî *adj. (fil.)* canonic.
kanpíşmesí *s. (med.)* septicemie.
kansílkínmesí *s. (med.)* puls.
kansîz *adj.* **1.** *(med.)* anemic. **2.** *(fig.)* fără vărsare de sânge.
kansîzgasî *s. (med.)* hemogramă.
kansîzlaşkan *adj. (med.)* anemic.
kansîzlaşmak *v.i.* a se anemia.
kansîzlaştîrmak *v.t. (med.)* a anemia.
kansîzlîk *s. (med.)* anemie.
kansuwurgan *s.* parazit; vampir.
kansuwurganbílímğísí *s.* parazitolog.
kansuwurganbílímí *s.* parazitologie.
kansuwurganbílímlí *adj.* parazitologic.
kansuwurma *s.* parazitism.
kanşîma *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.
kanşîmak *v.i.* **1.** a scheuna; a schelălăi; a scânci. **2.** a chefni.
kanşîw *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.
kan-tamîr **I.** *adj. (anat.)* circulator. **II.** *s. (anat.)* sângele şi vasele de sânge. // •***kan-tamîr tertíbí*** *(anat.)* sistemul circulator.
kantar *s.* cântar; balanță; cumpănă; terezie; basculă. // •***kantarga tartmak*** a cântări; a cumpăni.
kantarğî *s.* cantaragiu.
kantarlama *s.* cântărire; cumpănire.
kantarlamak *v.t.* a cântări; a cumpăni.
kantarlangan *adj.* cântărit; cumpănit.
kantarlaw *s.* cântărire; cumpănire.
kantarma *s.* zăbală.
kantarun *s. (bot.)* țintaură; centaură; fierea-pământului; potroacă *(lat., Centaurium umbellatum)*.
kantarun, gúzel- *s. (bot.)* frigurică *(lat., Erythrea pulchella)*.
kantata *s. (muz.)* cantată.
kantel *s. (sport)* ganteră; halteră.
kantelğí *s. (sport)* halterofil.
kantelkótergen *s. (sport)* halterofil.
Kantemír *s. (antrop. m.)* Cantemir ("Cel cu sânge de fier");
kan-ter *s.* sânge şi transpirație. // •***kan-ter îşínde kalmak*** a-l trece pe cineva toate năduşelile; a fi numai o apă.
kanteşkermesí *s. (med.)* transfuzie.
kantina *s.* cantină.
kanto *s.* canto.
kantokîsî *s. (anat.)* țesut sanguin.
kanton *s. (adm.)* canton.
kantoñdîrgan *adj.* **1.** groaznic; îngrozitor; înspăimântător; straşnic; cumplit. **2.** straşnic; cumplit.
kantoñdîrma *s.* grozăvie; înspăimântare; oroare.
kantoñmasî *s.* groază.
kantógúw *s.* carnagiu.
kantókken *s.* criminal; ucigaş; asasin.
kantókme *s.* crimă; carnagiu; vărsare de sânge.
kanun *s.* **1.** *(jur., fiz.)* lege. **2.** *(jur.)* cod; statut. // •***kanun bermek*** a da lege; a legifera. •***kanun şîgarmak*** a scoate lege; a legifera. •***kanun tîşî etmek*** a scoate în afara legii. •***kanunga tapîn bolmak*** a se supune legii; a respecta legea. •***kanunnî taptamak*** a încălca legea. •***kanunnî zorlamak*** a viola legea. // •***ğertartîmî/ğazibe kanunî*** legea gravitației. •***ğeza kanunî*** *(jur.)* cod penal. •***kanun bergen*** *(jur.)* legislator; legiuitor. •***kanun ğolî man*** *(jur.)* pe cale legală. •***kanun taptawî*** *(jur.)* infracțiune. •***kanun tasarîsî*** *(jur.)* proiect de lege. •***kanunda yazîlganînday*** aşa cum prevede legea. •***kanunga karşî haleket etken*** *(jur.)* infractor; contravenient. •***kanunnî bílmemek mazeret sayîlmaz*** ignoranța nu scuză încălcarea legii. •***kanunnuñ hárfí*** litera legii. •***kanunnuñ ruhî*** spiritul legii. •***kanunnuñ uygulanmasî*** *(jur.)* aplicarea legii. •***medeniy kanun*** cod civil.
kanunberúw *s.* decretare; legiferare.
kanunberúwğî **I.** *adj. (jur.)* legislativ. **II.** *s. (jur.)* legiuitor; legislator.
kanunberúwğúlúk *s. (jur.)* legislație.
kanunbîzgan *s.* delicvent; culpabil.
kanunbîzma *s.* delicvență; culpabilitate.
kanungamugay *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim; ilicit.
kanungamugayğî *s.* ilegalist.
kanungamugaylîk *s.* ilegalitate; ilegitimitate.
kanungauygun *adj.* legal; natural; regulamentar.
kanungauymagan *adj.* neobişnuit; neuzual; neregulamentar; indisciplinat.
kanungauymama *s.* indisciplină.
kanungauyuw *s.* legalitate; naturalețe; obiectivitate.
kanungazît *adj.* ilegal. // •***kanungazît haleket*** acțiune ilegală. •***kanungazît tiğaret*** comerț ilegal.
kanungazîtlîk *s.* ilegalitate.
kanungazîtşî *s.* ilegalist.
kanuniy *adj.* **1.** legal; legitim. **2.** regulamentar; statutar. // •***kanuniy bala*** copil legitim. •***kanuniy hîz*** viteza legală. •***kanuniy keñeşçí*** *(jur.)* jurisconsult. •***kanuniy taklit*** copie legalizată. •***kanuniy temsílğí*** *(jur.)* reprezentant legal.
kanuniyet *s.* legalitate.
kanuniyleşken *adj.* legalizat; legitimat.
kanuniyleşmek *v.i.* a se legaliza; a căpăta caracter legal.
kanuniyleştírme *s.* legalizare; legitimare.
kanuniyleştírmek *v.t.* a legaliza; a legitima; a da un caracter legal.
kanuniylík *s.* legalitate.
kanuniyşúnas *s.* legist; jurist.
kanun-î ewwel *iz.prsn. (cron., arh.)* decembrie.
kanun-î saniy *iz.prsn. (cron., arh.)* ianuarie.
kanunkoşîlî *s.* formalitate; condiție de formă; cerință de formă.
kanunlaşkan *adj.* legalizat; legitimat.
kanunlaşmak *v.i.* a se legaliza; a căpăta caracter legal.
kanunlaştîrma *s.* legalizare; legitimare.
kanunlaştîrmak *v.t.* a legaliza; a legitima; a da un caracter legal.
kanunlaştîruw *s.* legalizare; legitimare.
kanunlî *adj.* legal; legitim; cu caracter legal.
kanunlî-kayidelí *adj.* statutar.
kanunluluk *s. (fil.)* legitate.
kanunname *s. (jur.)* cod.
kanunsaluwğî *s. (jur.)* legiuitor; legislator.
kanunsaymamasî *s.* încălcarea legii; infracțiune; fărădelege; ilegalitate; nelegiuire; neregulă; abuz.
kanunsuz *adj. (jur.)* ilegal.
kanunsuzğî *s.* ilegalist.
kanunsuzluk *s. (jur.)* ilegalitate.
kanunşîgaruw *s.* legiferare.
kanuntaptagan **I.** *adj.* ilegal; ilegitim; abuziv. **II.** *s.* contravenient; ilegalist; infractor; nelegiuit; răufăcător.
kanuntaptaw *s.* încălcarea legii; infracțiune; fărădelege; ilegalitate; nelegiuire; neregulă; abuz.
kanuntîşî *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // •***kanuntîşî îş*** *(jur.)* faptă ilegală.
kanuw *s.* păcălire.
kanwurma *s. (med.)* transfuzie.
kanwurulmasî *s. (med.)* puls.
kañga *s.* şa de povară pentru măgari şi catâri; samar.
kañgalama *s.* înşeuare.
kañgalamak *v.t.* a pune şaua de povară pe un animal; a pune samarul pe un animal; a înşeua.
kañgalangan *adj.* cu şaua de povară pusă; cu samarul pus; înşeuat.
kañgalaw *s.* înşeuare.
kañgalî *adj.* cu şaua de povară pusă; cu samarul pus; înşeuat.
kañrîk *s. (anat.)* cavitate nazală.
kañşîrawuk *s. (anat.)* meat nazofaringian.
kaolina *s. (chim.)* caolină.
kaos *s.* **1.** *(fil.)* haos. **2.** *(fig.)* confuzie; dezordine; haos.
kap *s.* **1.** vas; recipient; butelie. **2.** învelitoare; husă. **3.** toc; teacă. **4.** copertă. // •***kabîna sîymamak*** a nu-şi mai găsi locul; a nu mai avea răbdare.
kapa *s.* capă; pelerină.
kapak *s.* **1.** capac; copertă. **2.** uşă; poartă. **3.** *(anat.)* himen. **4.** *(tehn.)* supapă. // •***kaşîrma kapagî*** *(tehn.)* supapă de eşapament.
kapaklama *s.* acoperire cu capac.
kapaklamak *v.t.* a pune capac. // •***kapaklap kaynatmak*** a găti la capac; a înăbuşi.
kapaklangan *adj.* acoperit cu capac.
kapaklanîp-kaynagan *adj.* gătit la capac; înăbuşit.
kapaklanmak *v.i.* a i se pune capac.
kapaklap-kaynatma *s.* gătire la capac; înăbuşire.
kapaklaw *s.* acoperire cu capac.
kapaklî *adj.* cu capac; cu copertă.
kapakşîk *s.* **1.** *(anat.)* valvulă. **2.** *(zool., bot.)* valvă. **3.** *(tehn.)* căpăcel; ventil; valvă.
kapalgan *adj.* **1.** înfundat; astupat. **2.** închis; încuiat; înconjurat. **3.** acoperit; învelit.
kapalî **I.** *adj.* **1.** închis; încuiat; înconjurat. **2.** acoperit; învelit. **3.** *(fig.)* voalat; mascat. **4.** înfundat; astupat; blocat. **5.** *(lingv.)* oclusiv; de ocluziune. **II.** *adv.* în particular; privat. // •***hawa kapalî*** vremea e închisă. •***kapalî deñíz*** mare închisă. •***kapalî dewre*** circuit închis. •***kapalî heğe/eğík/sestílímí*** *(lingv.)* silabă închisă. •***kapalî kók***

cer închis. •***kapalî kutuk*** *(fig.)* misterios. •***kapalî şewre*** *(mat.)* contur. •***kapalî tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană oclusivă. •***telege haleketíne kapalî ğol*** circulație interzisă din ambele sensuri. •***ústí kapalî*** voalat. •***yakasî kapalî íşkólmek*** cămașă închisă la gât.

kapalîmiydan *adj.* indoor.

kapalma *s.* **1.** înfundare; astupare. **2.** închidere; încuiere; înconjurare. **3.** acoperire; învelire. **4.** *(med.)* ocluzie.

kapalmak *v.i.* **1.** a se închide; a se încuia; a se înconjura. **2.** a se acoperi; a se înveli. **3.** a se înfunda; a se astupa. // •***îştasî kapalmak*** a-i trece pofta de mâncare. // •***kapalma sáátí*** ora închiderii.

kapaluw *s.* **1.** înfundare; astupare. **2.** închidere; încuiere; înconjurare. **3.** acoperire; învelire. **4.** *(med.)* ocluzie.

kapama *s.* **1.** închidere; încuiere; înconjurare. **2.** acoperire; învelire. **3.** înfundare; astupare. **4.** blocare; ocluziune. // •***suw kapatmasî*** zăgaz; dig; splai.

kapamak *v.t.* **1.** a închide; a încuia. **2.** a acoperi; a înveli. **3.** a astupa; a înfunda; a înconjura. **4.** *(fig.)* a pune capăt; a termina. // •***kózín kapamak; dúniyaga kózlerín kapamak*** a închide ochii; a muri. •***suw kapamak*** a zăgăzui. •***tîrnak kapamak*** a închide paranteza.

kapangan *adj.* **1.** înfundat; astupat. **2.** închis; încuiat; înconjurat. **3.** acoperit; învelit. // •***kapangan engel geşúwí*** trecere la nivel cu bariere.

kapanîp-otîrgan *adj.* ferecat; izolat.

kapanîp-otîruw *s.* ferecare; izolare.

kapanma *s.* **1.** înfundare; astupare. **2.** închidere; încuiere; înconjurare. **3.** acoperire; învelire.

kapanmak *v.i.* **1.** a se înfunda; a se astupa. **2.** a se închide; a se încuia; a se înconjura. **3.** a se acoperi; a se învelit. // •***ğarasî kapanmak*** a se închide; a se cicatriza *(d. răni)*. •***hawasî kapalmak*** a se înnora. •***íşíne kapanmak*** a se închide în sine; a se închista; a se izola.

kapanuw *s.* **1.** înfundare; astupare. **2.** închidere; încuiere; înconjurare. **3.** acoperire; învelire.

kapatîlgan *adj.* lichidat; închis. // •***kapatîlgan bólme*** compartiment rezervat.

kapatma *s. (fin.)* lichidare; închidere.

kapatmak *v.t.* **1.** a închide; a încuia; a înconjura; a acoperi; a înveli; a astupa; a înfunda. **2.** a interzice. **3.** *(fig.)* a pune capăt; a termina. // •***awuzun kapatmak*** a-i închide cuiva gura; a-i pune capac la gură. •***borîşîn kapatmak*** a-şi închide datoria; a-şi achita datoria. •***ğolîn/aldîn kapatmak*** a-i închide calea; a-i bloca drumul. •***kózín kapatmak*** a-i închide cuiva ochii. •***nefesín kapatmak*** a-l înăbuşi; a-l sufoca. // •***dórt yer kapatağak bolaman*** aş dori să rezerv patru locuri. •***penğírení kapatayîk!*** să închidem fereastra!;

kapatuw *s. (fin.)* lichidare; închidere.

kapaw *s.* **1.** închidere; încuiere; înconjurare. **2.** acoperire; învelire. **3.** înfundare; astupare. **4.** blocare; ocluziune.

kapawlî *adj.* **1.** închis; încuiat; înconjurat. **2.** *(fig.)* obscur; neclar. // •***sîm-sîkî kapawlî*** închis ermetic.

kapila *s.* căciulă.

kapital *s. (econ.)* capital.

kapitalğatkîzdîrmasî *s. (econ.)* depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.

kapitalğî *s., adj. (econ.)* capitalist.

kapitalğîlîk *s. (econ.)* capitalism.

kapitalism *s.* capitalism.

kapitalist *s.* capitalist.

kapitallî *adj. (econ.)* cu capital; capitalizat.

kapitalsîz *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.

kapitalsîzlîk *adj. (econ.)* decapitalizare.

kapitonaj *s.* capitonare.

kapitonajlî *adj.* capitonat.

kapî *s.* **1.** ușă *(și fig.)*. **2.** poartă; portiță. **3.** *(fig.)* serviciu; slujbă. **4.** poartă *(la jocul de table)*. // •***kapîdan tîşarga atmak*** a da pe cineva pe ușă afară. •***kapîga şalmak*** a suna la ușă. •***kapîsî aşîk bolmak*** a avea ușa deschisă; a fi ospitalier. •***kapîsîn takîldatmak/şalmak*** a bate la ușa cuiva. •***kapîsîn zorlamak*** a forța ușa cuiva. •***kîrk kapînîñ ğíbín şalmak*** a bate pe la toate ușile. •***kolîn kapîga sîkmak*** a strânge pe cineva cu ușa. // •***agaştan yasalgan kapî*** ușă făcută din lemn. •***azbar kapîsî*** poartă. •***baş kapî*** *(arhit.)* portal. •***eger Amet bolsa, kapînî aş!*** dacă e Amet, deschide ușa!; •***ğúr, kapî aşîktîr!*** intră, ușa este deschisă!; •***kapînî ğabîñîz!*** închideți ușa!; •***koñşî kapîsî*** învecinat. •***serwiş kapîsî*** poartă de serviciu.

kapîaşuw *s.* ospitalitate.

kapî-bakapî *adv.* din ușă în ușă.

kapîdan-kapîga *adv.* din ușă în ușă.

kapîğî *s.* portar.

kapî-kapî *adv.* din ușă în ușă. // •***kapî-kapî dolaşmak*** a bate pe la toate ușile.

kapî-penğíre *s.* uși și ferestre. // •***kapî-penğíre şirketí*** firmă de uși și ferestre.

kapîrşak *s.* **1.** cutie; ladă. **2.** coșciug; sicriu; raclă; copârșeu.

kapîsîaşîk *adj.* ospitalier.

kapîsta *s. (bot.)* varză *(lat., Brassica oleracea)*. // •***kapîsta sarmasî*** sarmale în foi de varză. •***kapîsta turşusî*** varză murată.

kapîsta, baş- *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.

kapîsta, biyaz- *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.

kapîsta, buruşuk- *s. (bot.)* varză-creață *(lat., Brassica oleracea sabauda)*.

kapîsta, kîrmîzî- *s. (bot.)* varză-roșie *(lat., Brassica oleracea rubara)*.

kapîsta-gómelegí *s. (ent.)* albiliță; fluture-alb; fluture-de-varză *(lat., Pieris brassicae)*.

kapîstasî, Brúksel- *s. (bot.)* varză-de-Bruxelles *(lat., Brassica oleracea gemmifera)*.

kapîstasî, gúl- *s. (bot.)* varză-de-Bruxelles *(lat., Brassica oleracea gemmifera)*.

kapîtúbí *s.* prag de ușă.

kapkan **I.** *adj.* **1.** înghițitor; care înșfacă; care înhață; care prinde. **2.** *(fig.)* care înțelege; care pricepe; care reține. **3.** *(med.)* contagios; molipsitor. **II.** *s.* capcană; cursă. // •***kapkan kurmak*** a întinde o cursă. •***kapkanga túşmek*** a cădea în cursă. •***kapkanga túşúrmek*** a prinde în cursă. // •***ílíştírgen kapkan*** laț.

kap-kara *adj.* negru intens.

kap-kaşîk *s.* veselă.

kap-kazan *s.* veselă.

kaplam *s.* extensiune; extindere.

kaplama *s.* **1.** acoperire; învelire; învăluire. **2.** căptușire; căptușeală; capitonare. **3.** poleire; poleială. // •***krom kaplamasî*** *(tehn.)* cromare. •***takta kaplamasî*** *(constr.)* cofraj. •***tíş porselan kaplamasî*** îmbrăcăminte de porțelan pentru dinți.

kaplamağî *s.* tapițer.

kaplamağîlîk *s.* tapițerie.

kaplamak *v.t.* **1.** a acoperi; a înveli; a învălui. **2.** a căptuși; a capitona. **3.** a polei. // •***krom kaplamak*** a croma. •***kurşun man kaplamak*** a plumbui. •***tunş man kaplamak*** a acoperi cu un strat de tuci.

kaplamlî *adj.* extensiv.

kaplan *s. (zool.)* tigru *(lat., Felis tigris)*. // •***arslan kaplan kadar kuwatlî*** leul este tot așa de puternic ca tigrul. •***kaplan senesí*** *(cron.)* anul tigrului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.

kaplangan *adj.* **1.** acoperit; învelit; învăluit. **2.** căptușit; capitonat. **3.** poleit.

kaplanmak *v.i.* **1.** a se acoperi; a se înveli; a se învălui. **2.** a se căptuși; a se capitona. **3.** a se polei.

kaplan-ótlegen *s. (orn.)* dendroica tigru *(lat., Dendroica tigrina)*.

kaplaw *s.* **1.** acoperire; învelire; învăluire. **2.** căptușire; căptușeală; capitonare. **3.** poleire; poleială.

kaplî *adj.* **1.** acoperit; învelit. **2.** căptușit; capitonat. **3.** *(d. cărți)* copertat. **4.** poleit.

kaplîğa *s.* izvor termal. // •***kaplîğa stasiyonî*** stațiuni cu izvoare termale. •***kaplîğa túşergesí*** stațiune balneară.

kaplîğalî *adj.* balnear.

kaplîm *s.* **1.** învelitoare; husă; căptușeală; toc; teacă. **2.** cochilie; carapace.

kaplîm-baka *s. (zool.)* broască-țestoasă *(lat., Testudo sp.; Chelonia sp.)*.

kapma *s.* **1.** absorbire; captivare; înhățare; înșfăcare. **2.** *(fig.)* înțelegere; pricepere; însușire. **3.** *(med.)* contractare *(a unei boli)*.

kapmak *v.t.* **1.** a înghiți; a înșfăca; a înhăța; a prinde. **2.** *(fig.)* a înțelege; a pricepe; a-și însuși; a reține. **3.** *(med.)* a contracta *(o boală)*. // •***hisse/pay kapmak*** a-și face parte din...; a-și însuși ceva.

kapma-karşî *adj.* contrar; opus; antagonic; contradictoriu.

kapma-karşîlîk *s.* contradicție; contrazicere; antagonism.

kaporal *s. (mil.)* caporal.

kapot *s.* capot.

kapota *s. (tehn.)* capotă. // •***toplangan/ğiyîlgan kapotalî***

(tehn.) decapotabil.
kapris *s.* capriciu.
kapsa *s. (mil.)* capsă.
kapsalama *s. (lit.)* sinecdocă.
kapsalgan *adj.* inclus; conținut; cuprins.
kapsalmagan *adj.* neinclus.
kapsalmaykalgan *adj.* neinclus.
kapsam *s.* cuprins; conținut.
kapsama *s.* includere; înglobare; conținere.
kapsamak *v.t.* a cuprinde; a conține; a include.
kapsanmak *v.i.* a se integra; a se încadra; a se îngloba.
kapsaw *s.* includere; înglobare; conținere.
kapsula *s.* capsulă *(și bot.)*.
kapsúsí *s.* frontispiciu *(la cărți)*.
kapşakay *s.* **1.** *(zool.)* rac *(lat., Astacus fluviatilis)*. **2.** *(astr.)* zodia raculuí.
kapşakayî, bóğek- *s. (zool.)* langustă *(lat., Palinurus vulgaris)*.
kapşakayî, deñíz- *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj *(lat., Homarus vulgaris)*.
kapşîk *s. (anat.)* scrot.
kaptan *s. (mil. şi sportiv)* căpitan.
kaptar *s.* capac de stup; captar.
kaptîrmak *v.t.* a determina să înghită; a determina să înșface. // ***•góñíl kaptîrmak*** a i se fura inima; a fi fermecat; a se îndrăgosti. ***•ózín kaptîrmak*** a se lăsa prins de...; a se dedica; a se consacra.
kapyúzlúgí *s.* supracopertă.
kar *s.* zăpadă. // ***•kar astînda kalmak*** a rămâne sub zăpadă; a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeți. ***•kar basmak*** a troieni; a nămeți. ***•kar boratmak*** a vifori. ***•kar ğawmak*** a ninge. ***•kar kúremek*** a lopăta zăpada; a deszăpezi. ***•kardan ğol aşmak*** a croi drum prin zăpadă; a deszăpezi. ***•kulagîna kar suwî kaşmak*** a intra în încurcătură; a intra în impas. ***•şuwurgalî kar ğawmak*** a viscoli. // ***•kar ğawa*** ninge. ***•kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul*** deși a nins, nu e frig. ***•kar ğîyînî/obasî*** nămete. ***•kar man karîşkan ğawun*** ploaie cu zăpadă; lapoviță; măzăriche; zloată. ***•karnî kúre!*** strânge zăpada!; ***•keşe-kúndúz kar ğawdî*** a nins zile și nopți. ***•sabaga iktimal kar ğawar*** mâine dimineață e posibil să ningă. ***•sen kelgenden berîtlî toktamadan kar ğawa*** de când ai venit tu ninge fără încetare.
kara I. *adj.* **1.** negru. **2.** *(d. oameni)* brunet; oacheș. **3.** *(fig.)* sumbru; întunecat. **4.** *(fig.)* trist; amărât; mâhnit. **5.** *(d. căruțe)* acoperită; cu coviltir. **II.** *s.* **1.** uscat; pământ; continent. **2.** drum de țară natural; drum bătătorit de căruțe; șleau. // ***•ak man karanî saylamak*** a pătimi. ***•aknî karadan ayîrmak*** a alege grâul din neghină; a despărți ceea ce este bun de ceea ce este rău. ***•aktan kara etmek*** a face albul negru; a denatura. ***•aktan karadan ayîrîlmak*** a fi deosebit; a fi mai cu moț; a fi mai breaz. ***•atîna kara súrmek*** a păta numele cuiva; a-l denigra; a-l defăima; a-l ponegri. ***•kara kíymek*** a se îmbrăca în negru; a purta doliu. ***•karaga otîrmak*** *(nav.)* a eșua; a naufragia. ***•karaga şîgarmak*** a debarca. // ***•ğúregíñ kara bolsa*** dacă ai ceva pe suflet. ***•kara bira*** bere neagră. ***•kara bursa*** bursă neagră. ***•kara ğahil*** incult; ignorant. ***•kara góñíllí*** mâhnit. ***•kara hawasî*** climă continentală. ***•kara îrk*** rasa neagră. ***•kara kondîra*** pantofi negri. ***•kara kóríne*** se vede uscatul. ***•kara kún dostî*** prieten la nevoie. ***•kara ótmek*** pâine neagră. ***•kara şarap*** vin negru. ***•kara suwlarî*** ape teritoriale. ***•kara taşlar*** *(la șah)* piesele negre. ***•kara uwulduruk*** icre. ***•karaga túşiyík mí?*** să coborâm pe uscat?; ***•sóyíndiy kara*** negru ca tuciul. ***•toprak kara*** pământul este negru.
kara *interj.* iată!; uite!; vezi!;
Kara-Agaş *s. (topon.)* Snyagovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
kara-alak *s. (orn.)* alcă cu oglindă *(lat., Cepphus grylle)*.
kara-Amerika-órdegí *s. (orn.)* rață neagră americană *(lat., Melanitta nigra americana)*.
kara-arğa *s. (bot.)* cetină-de-negi *(lat., Juniperus sabina; Sabina officinalis)*.
kara-asma *s. (bot.)* fluierătoare; viță-neagră *(lat., Tamus communis)*.
kara-atkulak *s. (bot.)* lobodă *(lat., Atriplex hortensis; Atriplex nitens)*.
kara-ayaklî-albatros *s. (orn.)* albatros cu picioare negre *(lat., Diomeda nigripes)*.
kara-ayaklî-ğayka *s. (orn.)* albatros cu picioare negre *(lat., Diomeda nigripes)*.
kara-ayaklî-kagay *s. (orn.)* pescăruș cu trei degete *(lat., Rissa tridactyla)*.
kara-ayaklî-şaklay *s. (orn.)* pescăruș cu trei degete *(lat., Rissa tridactyla)*.
kara-aynak *s. (orn.)* țigănuș; sitar negru *(lat., Plegadis falcinellus)*.
karabaht *s.* ghinion; neșansă.
karabahtlî *adj.* ghinionist; nenorocos.
Kara-Bak *s. (topon.)* Lülyakovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
Kara-Bal *s. (topon.)* Greci *(jud. Tulcea)*.
karabasma *s.* coșmar; vedenie; halucinație; himeră; nălucă; spectru; fantomă; stafie; strigoi.
karabasmalî *adj.* himeric.
karabaş *s. (orn.)* silvie cu cap negru; pitulice cu cap negru; purceluşă neagră *(lat., Sylvia atricapilla)*. **1.** călugăr. **2.** *(fig.)* celibatar. **3.** om de serviciu; servitor; slujbaș.
karabaş, kíşkene- *s. (orn.)* silvie mediteraneană *(lat., Sylvia melanocephala)*.
karabaşî, keşe- *s. (orn.)* stârc de noapte; corb de noapte *(lat., Nycticorax nycticorax)*.
kara-başlî-delítaş *s. (orn.)* pietrar cu cap negru *(lat., Oenanthe alboniger)*.
kara-başlî-gúmúşgágáa *s. (orn.)* pescăruș cu cioc argintiu cu cap negru *(lat., Lonchura malacca)*.
kara-başlî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie cu cap negru; pitulice cu cap negru; purceluşă neagră *(lat., Sylvia atricapilla)*.
karabaşlîk *s.* **1.** celibat. **2.** călugăresc; monahal.
kara-başlî-kagay *s. (orn.)* pescăruș cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus)*.
kara-başlî-kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros cu cap negru *(lat., Pheucticus melanocephalus)*.
kara-başlî-karkara *s. (orn.)* stârc cu cap negru *(lat., Ardea melanocephala)*.
kara-başlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu cap negru *(lat., Emberiza melanocephala)*.
kara-başlî-kúlgen-kagay *s. (orn.)* pescăruș râzător cu cap negru *(lat., Larus ridibundus; Chroicocephalus ridibundus)*.
kara-başlî-kúlgen-şaklay *s. (orn.)* pescăruș râzător cu cap negru *(lat., Larus ridibundus; Chroicocephalus ridibundus)*.
kara-başlî-órdek *s. (orn.)* rață cu cap negru *(lat., Heteronetta atricapilla)*.
kara-başlî-sayrawğî *s. (orn.)* bulbul cu cap negru *(lat., Pycnonotus aurigaster)*.
kara-başlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu cap negru *(lat., Emberiza melanocephala)*.
kara-başlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruș cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus)*.
kara-başlî-şakrak *s. (orn.)* botgros cu cap negru *(lat., Pheucticus melanocephalus)*.
kara-başlî-şapur *s. (orn.)* stârc cu cap negru *(lat., Ardea melanocephala)*.
kara-başlî-şîmşîk *s. (orn.)* scatiu *(lat., Carduelis spinus)*.
kara-başlî-tenek *s. (orn.)* presură cu cap negru *(lat., Emberiza melanocephala)*.
kara-başlî-tokîmağî *s. (orn.)* pasăre-țesător cu cap negru *(lat., Ploceus melanocephalus)*.
karabatagî, Sokotra- *s. (orn.)* cormoran de Socotra *(lat., Phalacrocorax nigrogularis)*.
karabatak *s. (orn.)* cormoran mare; corb de mare *(lat., Phalacrocorax carbo)*.
karabatak, kekeşlí- *s. (orn.)* cormoran moțat *(lat., Phalacrocorax aristotelis)*.
karabatak, kíşkene- *s. (orn.)* cormoran mic *(lat., Phalacrocorax pygmaeus)*.
karabatak, kulaklî- *s. (orn.)* cormoran urecheat *(lat., Phalacrocorax auritus)*.
karabatak, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* cormoran cu coadă lungă *(lat., Phalacrocorax africanus)*.
karabawur *s.* **1.** *(bot.)* mahaleb; vișin-turcesc; antep *(lat., Prunus mahaleb)*. **2.** *(orn.)* cocoș de mesteacăn *(lat., Tetrao tetrix; Lyrurus tetrix)*.
karabawurî, Kawkaz- *s. (orn.)* cocoș de mesteacăn caucazian *(lat., Tetrao mlokoiewiczi)*.
kara-bawurlî-bagîrtlak *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu pântece negru *(lat., Pterocles orientalis)*.
kara-bawurlî-naktura *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu pântece negru *(lat., Pterocles orientalis)*.
kara-bawurlî-sarîğeketí *s. (orn.)* grangur cu gușă neagră *(lat., Icterus wagleri)*.
kara-bawurlî-sîgîrgasî *s. (orn.)* grangur cu gușă neagră *(lat.,*

Icterus wagleri).
karabina *s.* carabină.
karabinaĝî *s.* carabinier.
karabiniyer *s.* carabinier.
kara-biyday *s. (bot.)* hrişcă *(lat., Fagopyrum esculentum).*
karaboya *s. (chim.)* acid sulfuric; vitriol.
kara-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie neagră *(lat., Melanocorypha yeltoniensis).*
karabóĝek, múyúzlí- *s. (ent.)* scarabeu *(lat., Cerambycidae).*
karabulut *s. (meteo.)* nimbus.
kara-burşak *s. (bot.)* măzărichea-neagră; măzărichea-cucului; orăstică *(lat., Lathyrus niger; Orobus niger).*
kara-búber *s. (bot.)* piper *(lat., Piper nigrum; Piper aromaticum).* // ***•kara-búber tírmení*** râşniţă de piper.
kara-búberkabî *s.* piperniţă.
kara-búberlí *adj.* piperat; iute.
kara-búberlík *s.* piperniţă.
karabúremek *s. (meteo.)* nimbus.
kara-búrkút *s. (orn.)* vultur negru american *(lat., Coragyps atratus).*
Kara-Dak *s. (topon.)* Muntenegru.
kara-daklî *s., adj.* muntenegrean.
karadam *s.* **1.** bordei; bojdeucă; colibă. **2.** cocioabă; coşmelie; magherniţă.
kara-delíkaz *s. (orn.)* gâscă de mare neagră *(lat., Sula leucogaster).*
kara-delítaş *s. (orn.)* pietrar negru *(lat., Oenanthe leucura).*
Kara-Deñíz *s. (hidron.)* Marea Neagră. // ***•Kara Deñíz ğagasî*** coasta Mării Negre.
Kara-Deñízí *s. (hidron.)* Marea Kara.
kara-deñízkarlîgaşî *s. (orn.)* rândunică de mare neagră *(lat., Anous minutus).*
kara-dogan *s. (orn.)* şoim Eleonora; şoim negru *(lat., Falco eleonorae).*
Kara-Ebíl/Kara-Ybíl *s. (topon.)* Caraibil; Colina *(jud. Tulcea).*
kara-eñselí-Kîtay-sarîğeketí *s. (orn.)* grangur chinezesc cu ceafă neagră *(lat., Oriolus chinensis).*
kara-eñselí-Kîtay-sîgîrgasî *s. (orn.)* grangur chinezesc cu ceafă neagră *(lat., Oriolus chinensis).*
karagan **I.** *adj.* îndreptat spre...; orientat spre...; **II.** *s.* îngrijitor. // ***•bala karagan*** îngrijitoare de copii. ***•kúntuwarga karagan*** orientat spre est.
karaganda *adv.* privind mai atent. // ***•bír karaganda*** la prima vedere; dacă examinezi bine; dacă stai să te gândeşti.
karagaotîrgan *adj. (mar.)* eşuat.
karagaotîruw *s. (mar.)* eşuare.
karagaşalar *adj.* negricios.
karagaşîguw *s.* debarcare.
karagaşîkkan *adj.* debarcat.
karagat *s. (bot.)* smorodin; struguri-negri; coacăz-negru *(lat., Ribes nigrum).*
karagatartar *adj.* negricios.
karagay *s. (bot.)* zadă; larice *(lat., Larix decidua).*
kara-gerdanlî-kaz *s. (orn.)* gâscă neagră *(lat., Branta bernicla bernicla).*
karagon *s.* **1.** învelitoare; husă. **2.** toc; teacă.
karagúl *s.* **1.** *(rasă de oi)* caracul. **2.** astrahan; blăniţă.
karağa *s. (zool.)* căprioară; cerboaică; ciută *(lat., Capreolus capreolus).*
karağa *adj.* negricios.
Karağa *s. (antrop. m.)* "Ciuta".
karağa-kurkur *s. (orn.)* turturică întunecată *(lat., Streptopelia lugens).*
kara-ğalba *s. (bot.)* captalan-negru *(lat., Verbascum nigrum).*
karağara *s. (med.)* antrax; dalak.
karağa-sayrak *s. (orn.)* sturz întunecat *(lat., Turdus naumanni eunomus).*
karağa-torgay *s. (orn.)* vrabie spaniolă; vrabie negricioasă *(lat., Passer hispaniolensis).*
kara-ğawşan *s. (bot.)* lemnul-Domnului; lemnuş; alimon *(lat., Artemisia abrotanum).*
karağel *s.* vânt de nord-est.
kara-ğerek *s. (bot.)* anin-negru; arin-negru *(lat., Alnus glutinosa).*
karağíger **I.** *adj. (med.)* hepatic. **II.** *s. (anat.)* ficat *(şi culin.).* // ***•karağíger çirozasî*** *(med.)* cirozã. ***•karağíger ezmesí*** pateu de ficat. ***•karağíger men ílgílí*** hepatic. ***•karağíger píşmesí/iltihabî*** *(med.)* hepatită; icter; gălbinare. ***•karağígerden raátsízmen*** sunt bolnav de ficat.
karağíger-ğelşeşegí *s. (bot.)* popâlnic-iepuresc; trei-răi *(lat., Hepatica nobilis; Anemone hepatica).*
karağígerotî *s. (bot.)* popâlnic-iepuresc; trei-răi *(lat., Hepatica nobilis; Anemone hepatica).*
karağî *s.* militar din trupele de uscat.
karağîrttan *s.* pigmeu.
karağol *s.* drum de ţară natural; drum bătătorit de căruţe; şleau.
kara-hardal *s. (bot.)* muştar-negru *(lat., Brassica nigra; Sinapis nigra).*
Kara-Harman *s. (topon.) ("Aria Neagră")* Vadu *(jud. Constanţa).*
kara-hindiba *s. (bot.)* păpădie *(lat., Taraxacum officinale).*
karahumma *s. (med.)* tifos; febră tifoidă; lingoare.
Kara-Iman *s.* **1.** *(topon., munţi)* Caraiman. **2.** *(topon.)* Crângu *(jud. Constanţa).*
karak **I.** *adj.* hoţesc. **II.** *s.* **1.** haiduc. **2.** *(astr.)* planetă. **3.** hoţ; tâlhar.
Karakaan/Karahan *s. (antrop. m.)* "Hanul cel negru".
karakaálplí *adj.* **1.** neîncrezător. **2.** invidios; gelos; pizmaş.
karakaálplík *s.* **1.** neîncredere. **2.** invidie; gelozie; pizmă.
karakabak *adj.* nesociabil; neprietenos; irascibil.
karakabarşîk *s. (med.)* antrax; dalac.
karakaber *s.* veste proastă.
kara-kadî *s. (bot.)* zadă; larice *(lat., Larix decidua).*
karakafes *s. (bot.)* tătăneasă; boracioc; gavăţ *(lat., Symphytum officinale).*
Kara-Kale/Kala *s.* **1.** *(topon.) ("Cetatea Neagră")* Carcaliu *(jud. Tulcea).* **2.** *(topon.) ("Cetatea Neagră")* Caracal.
kara-kalpaklî-boraganĝî *s. (orn.)* rândunica furtunii cu mască *(lat., Pterodroma hasitata).*
karakan *s. (bot.)* salcâm *(lat., Robinia pseudoacacia).*
kar-akanagî *s. (orn.)* potârniche de zăpadă *(lat., Lerwa lerwa).*
kara-kanatlî-bataklîkkarlîgaşî *s. (orn.)* ciovlică negrie *(lat., Glareola nordmanni).*
kara-kanatlî-keren *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus).*
kara-kanatlî-şatalkuyruk *s. (orn.)* ciovlică negrie *(lat., Glareola nordmanni).*
kara-kanatlî-şaylak *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus).*
kara-kanatlî-tultokîmağî *s. (orn.)* pasăre-episcop cu aripi negre *(lat., Euplectes hordeaceus).*
karakanlî *adj.* necăjit; amărât; trist; obidit.
karakanlîk *s.* amărăciune; tristeţe; resentiment.
kara-kara *adj.* negru intens. // ***•kara-kara túşúnmek*** a-şi face gânduri negre; a vedea totul în negru; a se frământa.
kara-karga *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus).*
kara-karînli-yas-kazî *s. (orn.)* gâscă cu pântece negru; gâscă de Pacific *(lat., Branta bernicla nigricans).*
kara-karînlî-boraganĝî *s. (orn.)* fregată cu pântece negru *(lat., Fregata tropica).*
kara-karînlî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci de ţărm *(lat., Calidris alpina).*
kara-karînlî-sayrak *s. (orn.)* sturz cu piept negru *(lat., Turdus dissimillis).*
kara-karkara *s. (orn.)* egretă neagră *(lat., Egretta ardesiaca).*
kara-karkîldak *s. (orn.)* chirighiţă neagră *(lat., Chlidonias niger).*
kara-kartşagay *s. (orn.)* vultur negru *(lat., Aegypius monachus; Vultur monachus).*
Kara-Kasîm *s. (topon.) ("Împărţitorul Negru")* Caracasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Abdulcasim) *(jud. Tulcea).*
kara-kaşlî-albatros *s. (orn.)* albatros cu sprâncene negre *(lat., Thalassarche melanophrys; Diomedea melanophrys).*
kara-kaşlî-ğayka *s. (orn.)* albatros cu sprâncene negre *(lat., Thalassarche melanophrys; Diomedea melanophrys).*
kara-katîrtîrnagî *s. (bot.)* salcâm-galben; lemnul-bobului; grozamă-mare *(lat., Cytisus nigricans).*
kara-kawak *s. (bot.)* plop-negru *(lat., Populus nigra).*
kara-kekeşlí-tarakay *s. (orn.)* fluierar cu creastă neagră; nagâţ cu creastă neagră *(lat., Hoplopterus tectus).*
kara-keleme *s. (bot.)* plop-negru *(lat., Populus nigra).*
kara-keren *s. (orn.)* gaie neagră *(lat., Milvus migrans).*
kara-kîrkawul *s. (orn.)* fazan negru *(lat., Phasianus cochicus tenebrotus).*
karakîş *s.* toiul ierni.
kara-kîzîlkuyruk *s. (orn.)* codroş de munte; codroş negru *(lat., Phoenicurus ochruros).*
karaklar *s., pl.* bandă de hoţi; hoţime.
karaklararasî *adj.* interplanetar.
karaklîk *s.* **1.** haiducie. **2.** hoţie; tâlhărie.

karakol *s.* **1.** patrulă; santinelă; strajă. **2.** *(mil.)* corp de gardă. // ***•araşîk karakolî*** pichet de grăniceri.
kara-koraylîk-búlbúlí *s. (orn.)* măcăleandru negru de tufiş *(lat., Cercotrichas podobe)*.
karakorkî *s.* coşmar; vedenie; halucinaţie; himeră; nălucă; spectru; fantomă; stafie; strigoi.
karakorkîlî *adj.* himeric.
Kara-Koy *s. (topon.) ("Oaia Neagră")* Năvodari *(jud. Constanţa)*.
Kara-Kóy/Kara-Góy *s. (topon.) ("Satul Negru")* Pelinul *(jud. Constanţa)*.
kara-kózlí-deñíz-órdegí *s. (orn.)* eider roşcat *(lat., Polysticta stelleri)*.
kara-kózlí-ğawrawuk *s. (orn.)* cintezoi de Oregon *(lat., Junco hyemalis)*.
karakşa *adv.* ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.
karakşî I. *adj.* hoţesc. **II.** *s.* **1.** hoţ; tâlhar. **2.** haiduc.
karakşîlîk *s.* **1.** hoţie; tâlhărie. **2.** haiducie.
karaktay *adv.* ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.
karakter *s.* caracter *(şi tipogr.)*.
karakteristik *adj.* caracteristic.
karakteroloğiya *s.* caracterologie.
kara-kukal *s. (orn.)* cuc asiatic *(lat., Eudynamys scolopacea)*.
karakul *s.* **1.** *(rasă de oi)* caracul. **2.** astrahan; blăniţă.
kara-kul *s.* sclav; rob.
karakulak *s. (zool.)* râs; linx *(lat., Lynx lynx)*.
kara-kulaklî-delítaş *s. (orn.)* pietrar mediteranean *(lat., Oenanthe hispanica)*.
karakuş *s. (orn.)* vultur negru american *(lat., Coragyps atratus)*. **2.** *(med.)* epilepsie.
karakuşlî *adj. (med.)* epileptic.
kara-kuw *s. (orn.)* lebădă neagră *(lat., Cygnus atratus)*.
Kara-Kuy *s. (topon.) ("Fântâna Neagră")* Valea Dacilor *(jud. Constanţa)*.
karakuyruk *s. (orn.)* pietrar cu coadă neagră *(lat., Cercomela melanura)*.
kara-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare neagră *(lat., Dryocopus martius)*.
karalama *s.* **1.** înnegrire. **2.** ştersătură; mâzgălitură. **3.** schiţă; ciornă.
karalamak *v.t.* **1.** a înnegri. **2.** a mâzgăli. **3.** a face o ciornă.
karalangan *adj.* **1.** înnegrit. **2.** mâzgălit; pătat.
karalanmak *v.i.* **1.** a se mâzgăli; a se păta. **2.** a se înnegri.
karalaw *s.* **1.** înnegrire. **2.** ştersătură; mâzgălitură. **3.** schiţă; ciornă.
kara-legelek *s. (orn.)* barză neagră; cocostârc negru *(lat., Ciconia nigra)*.
karalgan *adj.* căutat; consultat; investigat.
karalgan-taralgan *adj.* scotocit; răscolit.
karalîk *s.* negreală.
karalma *s.* consultare; căutare.
karalmagan *adj.* neglijat.
karalmak *v.i.* a fi căutat; a fi consultat; a fi investigat.
karalmamak *v.i.* a fi neglijat.
karalmaykalgan *adj.* **1.** necăutat. **2.** neglijat; neîngrijit.
karalmaz *adj.* fără căutare; neglijabil.
karaltî *s.* **1.** umbră; siluetă; negură. **2.** negreală; pată.
karaluw *s.* consultare; căutare.
karamadan *adv.* indiferent de; în ciuda. // ***•yaşîna-başîna karamadan*** idiferent de vârstă şi înfăţişare.
karamagan *adj.* **1.** neglijent. **2.** independent.
karamak A. *v.i.* **1.** a da în.../spre...; a se orienta spre.../către...; **2.** a se asemăna; a aduce cu...; **3.** a depinde de...; **B.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a încerca prin...; a testa prin...; a verifica prin...; a sonda prin...; a experimenta prin...; **C.** *v.t.* **1.** a privi; a se uita. **2.** a căuta; a descinde; a percheziţiona. **3.** a supraveghea; a avea grijă de...; **4.** *(med.)* a îngriji; a trata. **5.** a studia; a cerceta; a investiga; a analiza; a consulta. **6.** a îngriji; a hrăni; a întreţine. // ***•alay yerlerní karap taramak*** a scotoci peste tot; a răscoli cerul şi pământul. ***•awuz karamak*** a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. ***•awuzun aşîp karamak*** a căsca gura la ceva; a se holba; a se zgâi. ***•awuzuna karamak*** a se uita în gura cuiva; a se lua după gura cuiva; a-i da crezare. ***•başîndan ayagînaşîk karamak*** a-l măsura din cap până-n picioare. ***•bír kózí men elmaga, bír kózí men helwaga karamak*** a se uita cu un ochi la făină şi cu altul la slănină; a privi cruciş. ***•dadîna karamak*** a-l gusta; a-l degusta. ***•dîkkat man karamak*** a scruta. ***•dórt kózí men karamak*** a fi cu ochii în patru. ***•ğol karamak*** a căuta o cale. ***•hor karamak*** a dispreţui. ***•íşíne karamak*** a-şi vedea de treabă; a-şi căuta de nevoi. ***•karap almak*** a fura cu ochiul. ***•karmalap karamak*** a căuta pe bâjbâite. ***•kíyíp karamak*** a proba *(o haină)*. ***•kóz ğarîgînday karamak*** a îngriji ca pe lumina ochilor; a păzi ca pe lumina ochilor. ***•kóz kîyîgîndan karamak*** a trage cu coada ochiului; a arunca priviri pe furiş. ***•közlerín aşîp karamak*** a deschide ochii; a căsca ochii; a se holba; a se zgâi; a fi atent. ***•laf karamak*** a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. ***•mayşîrak man karamak*** a căuta cu lumânarea. ***•nazar man karamak*** a privi cu răutate. ***•ózín karamak*** a-şi purta de grijă; a se îngriji; a se menaja. ***•paltaşî karamak*** a da cu ghiocul; a căuta în ghioc. ***•pîsîp karamak*** a pândi; a spiona. ***•şalîştîrîp karamak*** a roda; a testa. ***•şaplay/şapkóz karamak*** a privi cruciş. ***•sawluguna karamak*** a-şi căuta de sănătate. ***•ters/kîyîş karamak*** a privi chiorâş; a privi pieziş. ***•uşkan kuştan yardîm karamak*** a ajunge la desperare. ***•uzaktan karamak*** a privi de departe; a nu interveni. ***•yokardan/tóbeden/tepeden karamak*** a privi pe cineva de sus; a-l dispreţui. // ***•aşadakîlarga kara!*** vezi mai jos!; ***•banaa sízní karadîlar*** v-au căutat adineauri. ***•bírtaa denep karayîk*** să mai încercăm o dată. ***•bízím betke karay*** el priveşte spre noi. ***•frenlerge de karayîm mî?*** să mă uit şi la frâne?; ***•ğírnî ğírlagan soň maga karap aldî*** după ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. ***•hergún ğolga karap bekledík*** v-am aşteptat în fiecare zi cu ochii spre drum. ***•kara!*** iată!; ***•kelgení men bízní karadî*** îndată ce a sosit ne-a căutat pe noi. ***•menî bírew karamadî mî?*** nu m-a căutat nimeni?; ***•ne karadîñîz?*** ce-aţi căutat?; ***•oňga kara!*** priveşte în dreapta!; ***•ózíñízní árúw karañîz!*** îngrijiţi-vă bine!; ***•ózíñní árúw kara!*** ai grijă de tine!; ***•şo maruzení karayman*** caut această adresă. ***•sózlíkke kararsîñîz mî?*** vreţi să vă uitaţi în dicţionar?; ***•úyretmen bízge dogrî karay*** profesorul priveşte spre noi. ***•yokardakîlarga kara!*** vezi mai sus!;
karamama *s.* **1.** neglijenţă. **2.** independenţă.
karamamak A. *v.i.* a nu depinde de...; **B.** *v.t.* a neglija.
karaman *adj.* foarte negru; negru intens.
kara-mañlaylî-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cu frunte neagră *(lat., Lanius minor)*.
kara-mañlaylî-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc cu frunte neagră *(lat., Lanius minor)*.
kara-mañlaylî-torgay *s. (orn.)* vrabie de saxaul *(lat., Passer ammodendri)*.
kara-maşak *s. (bot.)* hrişcă *(lat., Fagopyrum esculentum)*.
karama-tarama *s.* scotocire; căutare; descindere.
karamaúyí *s.* dispensar. // ***•bala karamaúyí*** dispensar de copii.
karamay *s.* petrol; ţiţei. // ***•karamay papîrî*** *(nav.)* tanc petrolier.
karamaylî *adj.* petrolifer.
karambol *s.* **1.** *(la biliard)* carambol. **2.** ciocnire.
karamela *s.* caramea; caramelă. // ***•kakaolî karamela*** caramele cu cacao.
kara-mideotî *s. (bot.)* lemnul-Domnului; lemnuş; alimon *(lat., Artemisia abrotanum)*.
karamîk *s.* **1.** *(bot.)* neghină; năgară; zizanie *(lat., Agrostemma githago)*. **2.** *(bot.)* zizanie; sălbăţie *(lat., Lolium temulentum)*.
karamîklî *adj.* neghinos.
kara-moyînlî-dalgîş *s.* **1.** *(orn.)* cufundar polar *(lat., Gavia arctica)*. **2.** *(orn.)* corcodel cu gât negru *(lat., Podiceps nigricollis)*.
kara-moyînlî-gagara *s. (orn.)* corcodel cu gât negru *(lat., Podiceps nigricollis)*.
kara-moyînlî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie cu gât negru *(lat., Sylvia rueppelli)*.
kara-moyînlî-keklík *s. (orn.)* potârniche cu gât negru *(lat., Alectoris philby)*.
kara-moyînlî-kírkík *s. (orn.)* potârniche cu gât negru *(lat., Alectoris philby)*.
kara-moyînlî-kuw *s. (orn.)* lebădă cu gâtul negru *(lat., Cygnus melanocoryphus)*.
kara-moyînlî-sayrak *s. (orn.)* sturz

cu gât negru *(lat., Turdus atrogularis)*.
kara-moyînlî-sodîrgay *s. (orn.)* brumăriță cu gât negru *(lat., Prunella atrogularis)*.
karamsîragan *adj.* pesimist; deprimat.
karamsîrama *s.* pesimism; deprimare.
karamsîramak *v.i.* a deprima.
karamsîratmak *v.t.* a deprima.
karamsîraw *s.* pesimism; deprimare.
karamsîrawgaogîragan *adj.* deprimat.
karamsîrawğî *adj.* pesimist; deprimat.
karamsîrawğuluk *s.* pesimism; deprimare.
Kara-Murat *s.* **1.** *(topon.) ("Murat cel Negru")* Mihail Kogălniceanu *(jud. Constanța)*. **2.** *(topon.) ("Murat cel Negru")* Zlatiya *(Dobrich, Bulgaria)*.
karandaş *s.* creion.
karandaşğongan *s.* ascuțitoare.
karanfil *s.* **1.** cuișoare *(condiment)*. **2.** *(bot.)* garoafă *(lat., Dianthus caryophyllus)*. // •***kurî karanfil*** cuișoare *(condiment)*.
karanfil, iyneyapraklî- *s. (bot.)* garofiță; barba-ungurului *(lat., Dianthus spiculifolius)*.
karanfilí, bakşa- *s. (bot.)* garofiță-de-grădină; pietrucele *(lat., Dianthus barbatus)*.
karanfilí, dak- *s. (bot.)* garofiță-de-munte *(lat., Dianthus compactus)*.
karanfilí, Kîtay- *s. (bot.)* garofiță; cuișoare; scaunul-lui-Dumnezeu *(lat., Dianthus chinensis)*.
karanfilí, şayîr- *s. (bot.)* garofiță; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică *(lat., Dianthus carthusianorum)*.
karanfiltamîrî *s. (bot.)* cerențel; călțunul-doamnei *(lat., Geum urbanum)*.
karanfiltamîrî, ğîlga- *s. (bot.)* călțunul-doamnei *(lat., Geum rivale)*.
karanğa *s.* momâie; sperietoare.
karantina *s.* carantină.
karañgî **I.** *adj.* întunecos; obscur *(și fig.)*. **II.** *s.* întuneric; beznă; obscuritate. // •***karañgî basmak*** a se întuneca; a se însera. // •***karañgî keşelerde kórmiymen*** în nopțile întunecoase nu văd. •***karañgî oda*** cameră obscură. •***şum karañgî*** întuneric beznă. •***zifiriy karañgî*** întuneric beznă.
karañgîlîk *s.* întuneric; beznă; obscuritate. // •***karañgîlîk şókmek*** a se întuneca; a se însera. // •***karañgîlîk şóge*** se întunecă.
karañgîrgan *adj.* întunecat; întunecos; obscur; tenebros.
karañgîrmak *v.i.* a se întuneca; a se însera.
kara-omîzlî-keren *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
kara-omîzlî-şaylak *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
Kara-Orman *s. (topon.) ("Pădurea Neagră")* Caraorman *(jud. Tulcea)*.
Kara-Ómer *s. (topon.) ("Omer cel Negru")* Negru Vodă *(jud. Constanța)*.
kara-órdek *s. (orn.)* rață neagră *(lat., Melanitta nigra)*.
karap *adj.* **1.** *(d. clădiri)* dărâmat; dărăpănat. **2.** *)fig., d. oameni)* sfârșit; epuizat. **3.** rău; defect. // •***karap bolmak*** a se duce de râpă; a se face praf; a se distruge.
kara-pazî *s. (bot.)* lobodă *(lat., Atriplex hortensis; Atriplex nitens)*.
karapbolgan *adj.* **1.** agravat; complicat; înrăutățit. **2.** devastat.
karapboluw *s.* **1.** devastare. **2.** agravare; complicare; înrăutățire.
kara-peşmek *s. (bot.)* burete-negru *(lat., Pleurotus ostreatus)*.
karapetken *adj.* agravant.
karapetúwğî *adj.* agravant.
karapîşkî *s. (ent.)* forfecar *(lat., Lethrus cephalotes)*.
karap-kalgan *adj.* bulversat; mirat; năuc; năucit; perplex; stupefiat.
karap-kalma *s.* bulversare; mirare; năucire; perplexitate; stupefacție; stupoare.
karap-kórgen *s.* care a văzut; care a asistat; participant.
karaplîk *s.* dărâmare; dărăpănare; daună; deteriorare.
karap-taralgan *adj.* răscolit; scotocit; periat.
karap-taraw *s.* răscolire; scotocire; periere.
karar **I.** *postp.* depinde de. **II.** *s.* **1.** hotărâre; decizie *(și jur.)*. **2.** dispoziție. **3.** *(jur.)* sentință; verdict. **4.** stabilitate; echilibru; măsură. **5.** estimare; evaluare; apreciere. // •***karar almak*** a hotărî; a decide. •***karar bermek*** *(jur.)* a pronunța o sentință; a hotărî. •***karar tapmak*** a se hotărî; a se stabiliza; a se echilibra. •***kararga bara-almamak*** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a șovăi; a oscila. // •***boşatma kararî*** ordin de evacuare. •***hakkem kararî man ğeñdí*** a învins prin decizia arbitrului. •***hakkemníñ kararî*** *(sport)* decizia arbitrului. •***húkúmetníñ kararî*** *(pol.)* hotărârea guvernului. •***karar suretí*** rezoluție. •***kararnîñ infazî*** executarea sentinței. •***kiyiplí karar*** hotărâre arbitrară. •***yargîş kararî*** *(jur.)* hotarâre judecătorească.
karardanziyade *adj.* exagerat; excesiv.
karardanziyadelík *s.* exces; surplus; abuz.
karargabaraalmagan *adj.* nehotărât; șovăielnic; oscilant; nesigur.
karargabarmaykalgan *adj.* nehotărât; șovăielnic; oscilant; nesigur.
karargan *adj.* întunecat.
karargankaá**lp(lí)** *adj.* mâhnit; supărat; nefericit; nenorocit; năpăstuit; nemulțumit.
karargankaá**lplík** *s.* mâhnire; supărare; nefericire; nemulțumire.
karargáa *s. (mil.)* cartier general.
kararînda *adv.* aproximativ; cam; în jur de.
kararîndankaytmama *s.* intransigență.
kararîndankaytmaz *adj.* intransigent.
karar-kaswet *s.* tristețe; amărăciune; necaz.
kararlagan *s.* evaluator.
kararlama *s.* apreciere; evaluare; estimare.
kararlamak *v.t.* a aprecia; a evalua; a estima.
kararlamalî *adj.* estimativ; aproximativ.
kararlangan *adj.* estimat; evaluat.
kararlarî *adv.* aproximativ; cam; în jur de.
kararlarînda *adv.* aproximativ; cam; în jur de.
kararlaşkan *adj.* hotărât; decis; stabilit; fixat; definitivat.
kararlaşmagan *adj.* nestabilit.
kararlaşmak *v.i.* a se hotărî; a se decide; a se stabili; a se fixa; a se definitiva.
kararlaştîrma *s.* hotărâre; decizie; stabilire; fixare; definitivare.
kararlaştîrmak *v.t.* a hotărî; a decide; a stabili; a fixa; a definitiva.
kararlaştîruw *s.* hotărâre; decizie; stabilire; fixare; definitivare.
kararlî *adj.* cert; ferm; hotărât; definitiv; stabil; constant. // •***kararlî miktar*** *(mat.)* constantă.
kararlîk *s.* **1.** stabilitate; durabilitate; trăinicie. **2.** convingere.
kararma *s.* înnegrire; întunecare.
kararmak *v.i.* **1.** a se înnegri; a se întuneca; a se înnegura; a se însera. **2.** *(d. oameni)* a se înnegri; a se bronza. **3.** *(mil.)* a se camufla. // •***ğúregí/íşí kararmak*** a-și face inimă rea; a pune la inimă; a-și face sânge rău; a se posomorî; a se întrista. •***kaş kararmak*** a se întuneca; a se însera. •***ortalîk kararmak*** a se întuneca; a se însera.
kararname *s. (jur.)* decret.
kararnamelí *adj.* cu decret; prin decret. // •***kararnamelí tayîn*** numire prin decret.
kararsîz *adj.* **1.** instabil; variabil; indecis. **2.** *(d. oameni)* schimbător; nestatornic. // •***kararsîz îlgeş*** *(gram.)* articol nehotărât.
kararsîzlîk *s.* instabilitate; inconstanță; nestatornicie. // •***kararsizlîk kóstermek*** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a șovăi; a oscila.
kararsîzlîkkóstergen *adj.* nehotărât; șovăielnic; oscilant; nesigur.
kararsîzrakam *s. (mat.)* variabilă.
karartapkan *adj.* **1.** stabilizat; echilibrat; ponderat; cumpănit. **2.** hotărât.
karartî *s.* **1.** umbră; siluetă. **2.** negreală; pată.
karartîlgan *adj.* camuflat.
karartma *s. (mil.)* camuflaj.
karartmağeridesí *s.* blocnotes.
karartmak *v.t.* **1.** a înnegri; a întuneca; a înnegura. **2.** *(mil.)* a camufla. **3.** *(d. oameni)* a înnegri; a bronza.
karartuw *s. (mil.)* camuflaj.
kararuw *s.* înnegrire; întunecare.
karasaban *s.* plug primitiv; plug de lemn.
karasakal *adj.* tânăr.
karasakallî *adj.* tânăr.
karasakîz *s. (chim.)* bitum.
karasañ **I.** *adv.* dacă privești; dacă examinezi atent; dacă stai să te gândești. **II.** *s.* având în vedere; potrivit cu. // •***bír karasañ*** la prima vedere; dacă examinezi bine; dacă stai să te gândești.
kara-sarîğeket *s. (orn.)* babolinc *(lat., Dolichonyx oryzivorus)*.
kara-sayrak *s. (orn.)* mierlă *(lat., Turdus merula)*.
karasewda *s.* melancolie.
karasewdalî *adj.* melancolic.
kara-sîğîrga *s. (orn.)* babolinc *(lat., Dolichonyx oryzivorus)*.
kara-sîrtlî-delítaş *s. (orn.)* pietrar sumbru *(lat., Oenanthe lugens)*.

kara-sîrtlî-kagay *s. (orn.)* pescăruş negricios *(lat., Larus fuscus)*.
kara-sîrtlî-karkîldak *s. (orn.)* pescăriţă cu spate negru *(lat., Onychoprion fuscatus; Sterna fuscata)*.
kara-sîrtlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş negricios *(lat., Larus fuscus)*.
kara-sîyîr *s. (zool.)* bivol *(lat., Bos bubalus)*.
kara-sîyîrkuyrugî *s. (bot.)* captalan-negru *(lat., Verbascum nigrum)*.
kara-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur *(lat., Sturnus unicolor)*.
kara-sofîr *s. (bot.)* zârnă; lăsnicior *(lat., Solanum nigrum)*.
kara-suratlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu faţă neagră *(lat., Emberiza spodocephala)*.
kara-suratlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu faţă neagră *(lat., Emberiza spodocephala)*.
kara-suratlî-tenek *s. (orn.)* presură cu faţă neagră *(lat., Emberiza spodocephala)*.
kara-suratlî-tokîmağî *s. (orn.)* pasăre-ţesător cu faţă neagră *(lat., Ploceus galbula)*.
kara-surkarlîgaş *s. (orn.)* drepnea neagră *(lat., Apus apus)*.
karasuw *s.* **1.** apă lină. **2.** *(med.)* oftalmie. **3.** *(med.)* glaucom.
kara-suw-tartarî *s. (orn.)* cresteţ negru *(lat., Limnocorax flavirostra)*.
kara-súlgún *s. (orn.)* fazan negru *(lat., Phasianus cochicus tenebrotus)*.
kara-şam *s. (bot.)* zadă; larice *(lat., Larix decidua)*.
kara-şapur *s. (orn.)* egretă neagră *(lat., Egretta ardesiaca)*.
kara-şaylak *s. (orn.)* gaie neagră *(lat., Milvus migrans)*.
kara-şegertkíğí *s. (orn.)* graur *(lat., Sturnus unicolor)*.
kara-şeneşke *s. (bot.)* paliur *(lat., Paliurus spina-christi)*.
kara-şíl *s. (orn.)* potârniche frankolin neagră *(lat., Francolinus francolinus)*.
kara-şîbîn *s. (ent.)* muscă *(lat., Musca domestica)*.
karaşîk *s. (anat.)* pupilă.
karaşkan *adj.* simetric.
karaşma *s.* simetrie.
karaşmagan *adj.* asimetric.
karaşmak *v.i.* a se privi reciproc.
karaşmalî *adj.* simetric.
karaşmama *s.* asimetrie.
karaşmasîz *adj.* asimetric.
kara-şoñgîr *s. (orn.)* acvilă neagră *(lat., Aquila verreauxi)*.
kara-şópleme *s. (bot.)* strigoaie-neagră *(lat., Veratrum nigrum)*.
karaştîrma *s.* cercetare; investigare.
karaştîrmağî *s., adj.* cercetător.
karaştîrmak *v.t.* **1.** a determina să fie cercetat; a determina să fie investigat; a determina să fie studiat. **2.** a determina să fie căutat; a determina să fie scotocit.
karaştîruw *s.* cercetare; investigare.
kara-şulluk *s. (orn.)* ţigănuş; sitar negru *(lat., Plegadis falcinellus)*.
karaşuw *s.* simetrie.
karat *s.* carat *(unitate de măsură)*.
karataban *adj.* ghinionist; nenorocos.
kara-tajlî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie cu creştet negru *(lat., Eremopterix nigriceps)*.
karatakta *s.* tablă de şcoală. // ***•sílíngen karataktaday*** tablă ştearsă; nimicire totală; ignorarea celor petrecute.
kara-talakotî *s. (bot.)* zârnă; lăsnicior *(lat., Solanum nigrum)*.
kara-taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar negru *(lat., Saxicola rubicola)*.
karatawugî, suw- *s. (orn.)* pescărel negru; mierlă de apă *(lat., Cinclus cinclus)*.
karatawuk *s. (orn.)* mierlă *(lat., Turdus merula)*.
karatawuk, al-kanatlî- *s. (orn.)* mierlă cu aripi roşii *(lat., Agelaius phoeniceus)*.
karatawuk, mor- *s. (orn.)* mierlă violet *(lat., Quiscalus quiscula)*.
karatawuk, paslî- *s. (orn.)* mierlă ruginie *(lat., Euphagus carolinus)*.
karatawuk, sarî-başlî- *s. (orn.)* mierlă cu cap galben *(lat., Xanthocephalus xanthocephalus)*.
karatawuk, sarî-şemberlí- *s. (orn.)* mierlă cu glugă galbenă *(lat., Chrysomus icterocephalus)*.
Kara-Tay *s. (topon.) ("Mânzul Negru")* Nisipari *(jud. Constanţa)*.
kara-tepelí-keklík *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.
kara-tepelí-kírkík *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.
kara-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare neagră *(lat., Dryocopus martius)*.
karatîlgan *adj.* îndreptat spre...; orientat spre...;
karatîlmaykalgan *adj.* neconsultat.
karatma *s.* **1.** orientare spre...; **2.** asemuire; asimilare.
karatmak *v.t.* **1.** a determina să privească; a determina să se uite. **2.** a orienta spre...; // ***•ózín karatmak*** a-şi căuta de sănătate; a se arăta doctorului.
kara-togan *s. (orn.)* şoim Eleonora; şoim negru *(lat., Falco eleonorae)*.
kara-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare neagră *(lat., Dryocopus martius)*.
karatokmak *s. (la cărţi)* pică.
kara-tóşek *s. (bot.)* părul-Maicii-Domnului *(lat., Asplenium adianthum nigrum)*.
kara-tumşuklî-ğelkuwgan *s. (orn.)* furtunar; pasărea-furtunii *(lat., Puffinus puffinus)*.
kara-tumşuklî-karkîldak *s. (orn.)* chiră de mare; pescăriţă de mare *(lat., Sterna sandvicensis)*.
kara-tumşuklî-kukuk *s. (orn.)* cuc cu cioc negru *(lat., Coccyzus erythropthalmus)*.
kara-tumşuklî-kukuw *s. (orn.)* cuc cu cioc negru *(lat., Coccyzus erythropthalmus)*.
Kara-Turak *s. (topon., localitate desfiinţată) ("Staţia Neagră")* Caradurac *(jud. Constanţa)*.
karatuw *s.* **1.** orientare spre...; **2.** asemuire; asimilare.
karatúş *s.* coşmar.
karaw *s.* **1.** dependenţă. **2.** privire. **3.** căutare; descindere; percheziţionare. **4.** asemănare. **5.** orientare. **6.** supraveghere. **7.** *(med.)* îngrijire; tratare. **8.** studiere; cercetare; analizare; investigare; consultare. **9.** îngrijire; hrănire; întreţinere. // ***•karaw noktasî/mentekesí*** punct de vedere.
karawmasî *s.* avalanşă.
karawsuz *adj.* neîngrijit.
karawul *s.* paznic; santinelă; strajă; gardian.
karawulğî *s.* paznic; santinelă; strajă; gardian.
karawulkana *s.* corp de gardă; gheretă.
karawullama *s.* pază; apărare; strajă.
karawullamak *v.t.* a păzi; a apăra; a străjui.
karawullangan *adj.* păzit; apărat; străjuit.
karawullanmak *v.i.* a se păzi; a se apăra; a fi străjuit.
karawullaw *s.* pază; apărare; strajă.
karawullî *adj.* păzit; apărat; străjuit.
karawulluk *s.* gardă; patrulare; pază.
karay-karay *adv.* **1.** sub privirile; în văzul. **2.** pe măsură ce priveşti.
karbit *s.* carbid.
karbiyazî-karkara *s. (orn.)* egretă de zăpadă *(lat., Egretta thula)*.
karbiyazî-şapur *s. (orn.)* egretă de zăpadă *(lat., Egretta thula)*.
karbîz *s. (bot.)* pepene-verde; harbuz; lubeniţă *(lat., Citrullus vulgaris)*. // ***•karbîzlar bostandan ketírílgenler*** pepenii-verzi au fost aduşi de la bostănărie.
karbon *s.* **1.** *(chim.)* carbon. **2.** *(med.)* antrax; dalac. **3.** tăciune. // ***•karbon káátí*** hârtie-carbon.
karbonat *s.* carbonat.
karbonifer *adj.* carbonifer.
karbonik *adj.* carbonic. // ***•karbonik kamîz*** *(chim.)* acid carbonic.
karbonlaşkan *adj.* carbonizat.
karbonlaşma *s.* carbonizare.
karbonlaşmak *v.i.* a se carboniza.
karbonlaştîrmak *v.t.* a carboniza.
karbonlaşuw *s.* carbonizare.
karboranî *s.* vifor; viscol.
karbura *s. (chim.)* carbură.
karburasiya *s. (tehn.)* carburaţie.
karburator *s. (tehn.)* carburator.
kardankíşí *s.* om de zăpadă.
kardaş **I.** *adj.* fratern; frăţesc. **II.** *s.* frate. // ***•egíz kardaş*** fraţi gemeni. ***•kan kardaşî*** frate de sânge. ***•kardaş ballarî*** veri primari. ***•kardaşî bír kutuk bombon ketíre*** fratele său aduce o cutie cu bomboane. ***•ógíy kardaş*** frate vitreg.
kardaşça *adv.* frăţeşte.
kardaşlîk **I.** *adj.* fratern; frăţesc. **II.** *s.* **1.** frăţie; fraternitate. **2.** cârdăşie.
kardaştay *adj.* ca fraţi. // ***•kardaştay bolmak*** a deveni ca fraţi; a se înfrăţi; a fraterniza.
karday *adj.* ca zăpada. // ***•karday biyaz*** alb ca zăpada.
kardeniye, ak- *s. (bot.)* gardenie *(lat., Gardenia thunbergia)*.
kardinal *s.* cardinal.
kardinalkuşî *s. (orn.)* pasărea-cardinal *(lat., Cardinalis cardinalis)*.
kardinalkuşî, kîzîl-kekeşlí- *s. (orn.)* pasăre-cardinal cu creastă roşie *(lat., Paroaria coronata)*.
kardiyograf *s.* cardiograf.
kardiyografiya *s.* cardiografie.
kardiyografiyağî *s.* cardiograf.
kardiyograma *s.* cardiogramă.
kardiyoloğiya *s.* cardiologie.
kardiyoloğiyağî *s.* cardiolog.
kardiyolok *s.* cardiolog.

kardiyovaskular *adj.* cardiovascular.
kare *s.* pătrat. // •***karege kótermek/yúkseltmek*** *(mat.)* a ridica la pătrat. // •***kare kók almasî*** *(mat.)* extragerea rădăcinii pătrate. •***kilometre kare*** kilometru pătrat. •***metre kare*** metru pătrat.
karekók *s. (mat.)* rădăcină pătrată.
karekókalmasî *s. (mat.)* extragerea rădăcinii pătrate.
karelí *adj.* **1.** cadrilat; în pătrățele; ecosez. **2.** pătrat.
karena *s. (nav.)* carenă.
karga, ala- *s. (orn.)* gaiță *(lat., Garrulus glandarius)*.
karga, írí-tumşuklî- *s. (orn.)* cioară cu cioc mare *(lat., Corvus macrorhynchos)*.
karga, kara- *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.
karga, kólekselí- *s. (orn.)* cioară bălțată *(lat., Corvus albus)*.
kargakózí *s.* **1.** nucă-vomică; turta-lupului. **2.** *(bot.)* arbore-de-stricnină *(lat., Strychnos nux-vomica)*.
kargakózímayî *s.* stricnină.
karga-lálesí *s. (bot.)* zămoșiță; maculciorii *(lat., Hibiscus trionum)*.
Kargalîk, Kíşke- *s. (topon.) ("Ciorăria Mică")* Gargalâcul Mic; Corbu de Jos *(jud. Constanța)*.
Kargalîk, Úyken- *s. (topon.) ("Ciorăria Mare")* Gargalâcul Mare; Corbu de Sus *(jud. Constanța)*.
kargamak *v.t.* a blestema; a afurisi; a drăcui.
kargamurun(lî) *adj.* acvilin; cu nas acvilin.
kargaotî *s. (bot.)* dumănecea; gălbenele; drețe *(lat., Lysimachia nummularia)*.
kargaotî, meneklí- *s. (bot.)* iarbă-de-lingoare; mărul-cucului *(lat., Lysimachia punctata)*.
kargasî, egín- *s. (orn.)* cioară de semănătură *(lat., Corvus frugilegus)*.
kargasî, leş- *s. (orn.)* cioară grivă *(lat., Corvus corone)*.
kargasî, tokîm- *s. (orn.)* cioară de semănătură *(lat., Corvus frugilegus)*.
kargaşa *s.* răzvrătire; revoltă; tulburări.
kargaw *s.* blestemare; afurisire; drăcuire.
kargawlî *adj.* blestemat; afurisit; drăcuit.
karga-yúzúmí *s. (bot.)* vuietoare; poama-momiței *(lat., Empetrum nigrum)*.
kargî *s. (bot.)* stuf; papură; trestie; pipirig *(lat., Phragmites communis; Phragmites australis)*. **1.** lance; suliță.
kargîğî *s.* lăncier; sulițaș.
kargîlîk *s.* **1.** *(mil.)* cartușieră. **2.** stufăriș; păpuriș.
kargîş *s.* blestem; afurisire; drăcuire.
kargîşlamak *v.t.* a blestema; a afurisi; a drăcui.
kargîşlangan *adj.* blestemat; afurist; drăcuit.
kargîşlî *adj.* blestemat; afurist; drăcuit.
karğawma *s.* ninsoare.
kar-ğawrawugî *s. (orn.)* cinghiță alpină *(lat., Montifringilla nivalis)*.
karğemíşí *s. (bot.)* hurmuz; lemn-cu-boabele-albe *(lat., Symphoricarpus albus)*.
karğîyînî *s.* troian; nămete.
karide *s. (zool.)* caridă; crevetă *(lat., Palaemon serratus)*.
karikatura *s.* caricatură *(și fig.)*.
karikaturağî *s.* caricaturist.
karikaturalaştîrmak *v.t.* a caricaturiza.
karikaturalî *adj.* caricaturizat.
karine *s.* **1.** prezumție; inducție *(psih.)*. **2.** indiciu; semn.
kariy *s.* cititor.
karíp *adj.* **1.** străin; înstrăinat; pribeag. **2.** ciudat; straniu; bizar. **3.** biet; sărman; nefericit.
Karíp/Garip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel nevoiaș" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Karípat *s. (topon., munți)* Carpați.
karípataşasî *adj.* subcarpatic.
karíplík *s.* **1.** înstrăinare; pribegie. **2.** ciudățenie; bizarerie; curiozitate.
karípsíregen *adj.* nostalgic.
karípsíreme *s.* nostalgie.
karípsíremek *v.i., v.t.* a-i fi dor; a fi nostalgic.
karîk *s. (orn.)* găiunuşă de alun; ierunca *(lat., Tetrastes bonasia; Bonasia bonasia)*.
karîkúrelgen *adj.* deszăpezit.
karîldama *s.* croncănit.
karîldamak *v.i.* a croncăni.
karîldaşmak *v.i.* a croncăni laolaltă.
karîldaw *s.* croncănit.
karîlgan *s.* **1.** coacăză. **2.** *(bot.)* coacăz *(lat., Ribes rubrum)*.
karîlgaş *s. (orn.)* rândunică *(lat., Hirundo rustica)*. // •***karîlgaş papîrî*** *(nav.)* goeletă. •***karîlgaşlar kólníñ ústúnde şútiyler*** rândunicile zboară aproape de suprafața lacului.
karîlgaş-ayakotî *s. (bot.)* rogoz *(lat., Carex riparia)*.
karîlgaşbalîgî *s. (iht.)* rândunică-de-mare *(lat., Trigla lucerna)*.
karîlgaşetegí *s. (bot.)* bulbuc; bâlbor; gloanță *(lat., Trollius europeaeus)*.
karîlgaşkuyrugî *s. (bot.)* iarba-fiarelor; brilioancă *(lat., Cynanchum vincetoxicum; Vincetoxicum hirundinaria; Asclepias vincetoxicum)*. **1.** *(ent.)* papilionidă; coada-rândunicii *(lat., Papilio machaon)*.
karîlgaşotî *s. (bot.)* rostopască; negelariță; buruiană-de-pecingine *(lat., Chelidonium majus)*.
karîltî *s.* croncănit.
karîm *s.* șanț cu apă; canal; rigolă.
karîn *s.* **1.** stomac; pipotă. **2.** abdomen; pântece; burtă. **3.** *(anat.)* uter; mitră. **4.** *(la recipiente)* partea bombată; pântece. // •***karînî aşmak*** a i se face foame; a-i fi foame. •***karînî tok bolmak*** a fi sătul. •***karînîn şîgarmak*** a-i scoate burta; a-l bomba. •***karînîn toydîrmak*** a-şi pune stomacul la cale. // •***anasîn karînîndan*** din pântecele mamei. •***karîn awrîwî*** *(med.)* crampe la stomac. •***karîn kastalîgî*** *(med.)* gastrită. •***karînîñ tok mî?*** ești sătul?;
karînaşmasî *s.* flămânzire; înfometare.
karînboşlîgî *s. (anat.)* cavitatea abdominală.
karîndaş *s.* frate.
karînîaş *adj.* flămând; înfometat.
karînîkurtlî *adj.* invidios; gelos; pizmaș.
karînîkurtluluk *s.* invidie; gelozie; pizmă.
karînîndankonîşkan *s.* ventriloc.
karînîşatlak *adj. (med.)* bolnav de hernie; boșorog; vătămat.
karînîşíşken *adj. (med.)* balonat.
karînîşîkkan *adj.* bombat.
karînîtok *adj.* sătul; săturat; îndestulat.
karînkawugî *s. (anat.)* cavitatea abdominală.
karînkulî *s., adj.* mâncău; mâncăcios; gurmand; vorace.
karînkulluk *s.* voracitate.
karînlî *adj.* **1.** *(d. oameni)* pântecos; burtos. **2.** *(d. obiecte)* umflat; bombat; pântecos.
karînşatlagî *s. (med.)* hernie.
karînşatlagîotî *s. (bot.)* buruiana-surpăturii; boșoroagă *(lat., Scleranthus annuus)*.
karînşatlagîotî, uzunómírlí- *s. (bot.)* sincerică *(lat., Scleranthus perennis)*.
karînşíşmesí *s. (med.)* balonare.
karînşîk *s. (anat.)* ventricul.
karîntoklîgî *s.* săturare; îndestulare.
karîntoydîrgan *adj. (d. alimente)* consistent; sățios.
karînzarî *s. (anat.)* peritoneu; prapur.
karîş *s.* palmă *(unitate de măsură pt. lungime egală cu distanța dintre vârful degetului mare și al celui mic depărtate la maximum unul de altul, aproximativ 25-28 cm)*. // •***tílín bír karîş şîgarmak*** a scoate limba de un cot. // •***suratî ekí karîş*** bosumflat.
karîşîk *adj.* **1.** amestecat; eterogen. **2.** dezorganizat; neorânduit; răvășit; învălmășit; încălcit; încurcat; confuz. // •***ğínísí karîşîk*** metis. •***karîşîk toñdîrma*** înghețată asortată.
karîşîkdúrkúler *s., pl. (muz.)* potpuriu.
karîşîklîk *s.* **1.** amestecătură; amestec. **2.** încurcătură; confuzie; complicare; complicație; complexitate. **3.** răzvrătire; revoltă; tulburări. **4.** babilonie; haos; dezordine; dezorganizare; agitație; forfotă; talmeș-balmeș.
karîşîm *s. (chim.)* amestec.
karîşkan **I.** *adj.* amestecat; care se amestecă. **II.** *s., adj.* intervenționist. // •***kar man karîşkan ğawun*** ploaie cu zăpadă; lapoviță; măzăriche; zloată.
karîş-karîş *adj.* amănunțit; detaliat; minuțios.
karîşma *s.* amestec; intervenție; ingerință; imixtiune.
karîşmagan *adj.* neutru; nepăsător; care nu intervine; neamestecat; care nu se amestecă.
karîşmagan-saldîrmagan *adj. (pol.)* neutru.
karîşmak *v.i.* **1.** a se amesteca. **2.** a se amesteca; a interveni. **3.** a se încurca; a se încălci. // •***akîlî karîşmak*** a-și pierde capul; a se zăpăci. •***kayîplarga karîşmak*** a i se pierde urma. •***sózge karîşmak*** a se băga în vorbă; a interveni în discuție. // •***karîşmam*** nu mă bag; nu mă amestec.
karîşmama *s.* neintervenție; neamestec; nepăsare.
karîşmamak *v.i.* a nu interveni; a nu

se amesteca; a fi nepăsător; a fi neutru.
karîşmama-saldîrmama *s. (pol.)* neutralitate.
karîşmaykalîr *adj.* nealiniat; neutru; nepăsător.
karîşmaykalma *s.* nealiniere; neutralitate; neamestec; neintervenţie; nepăsare.
karîşmaz *adj.* neutru; nepăsător; care nu intervine; care nu se amestecă.
karîşmazlîk *s.* **1.** neamestec; neintervenţie. **2.** neutralitate.
karîşmazlîk-saldîrmazlîk *s. (pol.)* neutralitate.
karîşmaz-saldîrmaz *adj. (pol.)* neutru. // ***•karîşmaz-saldîrmaz dewlet*** *(pol.)* stat neutru.
karîştîrîlgan *adj.* răvăşit; mixt; amestecat.
karîştîrîlmagan *adj.* neamestecat.
karîştîrîlmak *v.i.* a fi amestecat; a fi scotocit.
karîştîrma *s.* răscolire; răvăşire; amestecare. // ***•ğínís karîştîrmasî*** hibridare.
karîştîrmak *v.t.* **1.** a amesteca; a forma un amestec. **2.** a încurca; a încâlci. **3.** a confunda. **4.** a răsfoi. **5.** *(fig.)* a implica; a amesteca. // ***•ara karîştîrmak*** a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta; a învrăjbi. ***•fesat karîştîrmak*** a băga zâzanie. ***•murunun karîştîrmak*** a se scobi în nas. ***•ortalîknî karîştîrmak*** a strica ambianţa; a băga zâzanie. ***•tîşlerín karîştîrmak*** a se scobi în dinţi.
karîştîruwğî *s.* malaxor; mixer.
karîşuw *s.* amestec; intervenţie; ingerinţă; imixtiune.
karjlam *s.* consumaţie; cheltuială. // ***•taşîma karjlamî*** costul transportului.
karjlama *s.* **1.** cheltuială. **2.** consum *(de materiale etc.)*.
karjlamak *v.t.* **1.** a cheltui *(bani)*. **2.** a consuma *(materiale etc.)*. **3.** *(fig.)* a nimici; a zdrobi.
karjlamparasî *s.* bani pentru cheltuieli curente; bani de buzunar.
karjlanmak *v.i.* **1.** *(d. bani)* a se cheltui. **2.** *(d. materiale etc.)* a se consuma.
karjlaw *s.* **1.** cheltuială. **2.** consum *(de materiale etc.)*.
karjlawğî *s.* consumator.
karjlîk *s.* bani pentru cheltuieli curente; bani de buzunar.
karkan *s. (bot.)* călin; amăruş *(lat., Viburnum opulus)*.
karkara *s.* **2.** bobină; mosor; mulinetă.
karkara, ak- *s. (orn.)* egretă mare; egretă albă; stârc alb *(lat., Egretta alba)*.
karkara, azam- *s. (orn.)* stârc mare *(lat., Ardea goliath)*.
karkara, balaban-ak- *s. (orn.)* egretă mare *(lat., Ardea alba)*.
karkara, kara- *s. (orn.)* egretă neagră *(lat., Egretta ardesiaca)*.
karkara, kara-başlî- *s. (orn.)* stârc cu cap negru *(lat., Ardea melanocephala)*.
karkara, karbiyazî- *s. (orn.)* egretă de zăpadă *(lat., Egretta thula)*.
karkara, kîşkene-ak- *s. (orn.)* egretă mică *(lat., Egretta garzetta)*.
karkara, kîzîlğa- *s. (orn.)* stârc purpuriu; stârc roşu *(lat., Ardea purpurea)*.
karkara, kúlrengí- *s. (orn.)* stârc cenuşiu; bâtlan *(lat., Ardea cinerea)*.
karkara, mawî- *s. (orn.)* egretă albastră *(lat., Egretta caerulea)*.
karkara, sarîğa- *s. (orn.)* stârc galben *(lat., Ardeola ralloides)*.
karkara, úş-renklí- *s. (orn.)* egretă tricoloră *(lat., Egretta tricolor)*.
karkara, yeşíl- *s. (orn.)* egretă verde *(lat., Butorides virescens)*.
karkara, yeşíl-sîrtlî- *s. (orn.)* egretă cu spate verde *(lat., Butorides striatus)*.
karkarasî, alağa-Hint- *s. (orn.)* stârc indian pestriţ *(lat., Ardeola grayii)*.
karkarasî, alağa-Kîtay- *s. (orn.)* stârc chinezesc pestriţ *(lat., Ardeola bacchus)*.
karkarasî, ğaga- *s. (orn.)* egretă cenuşie *(lat., Egretta gularis)*.
karkarasî, mawî-Amerika- *s. (orn.)* stârc cenuşiu american *(lat., Ardea herodias)*.
karkarasî, sîyîr- *s. (orn.)* stârc de cireadă *(lat., Bubulcus ibis)*.
karkasa *s. (constr.)* carcasă.
kar-kazî *s. (orn.)* gâscă de zăpadă *(lat., Chen caerulescens; Anser caerulescens)*.
kar-keklígí *s. (orn.)* potârniche de zăpadă *(lat., Lerwa lerwa)*.
kar-kírkígí *s. (orn.)* potârniche de zăpadă *(lat., Lerwa lerwa)*.
karkîldagî, Alewút- *s. (orn.)* pescăriţă de Aleutine *(lat., Onychoprion aleuticus)*.
karkîldagî, Antil- *s. (orn.)* chiră de Antille; pescăriţă de Antille *(lat., Sterna antillarum)*.
karkîldagî, Arap- *s. (orn.)* chiră cu obraz alb; chiră arabă; pescăriţă cu obraz alb; pescăriţă arabă *(lat., Sterna repressa)*.
karkîldagî, Forster'níñ- *s. (orn.)* chiră cu mască; pescăriţă cu mască *(lat., Sterna forsteri)*.
karkîldagî, Kazar- *s. (orn.)* chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriţă mare; pescăriţă de Marea Caspică *(lat., Sterna caspia; Hydroprogne caspia)*.
karkîldagî, kîşkene-Hint- *s. (orn.)* chiră mică indiană; pescăriţă mică indiană *(lat., Sterna saundersi)*.
karkîldagî, kutup- *s. (orn.)* chiră polară; pescăriţă polară *(lat., Sterna paradisaea)*.
karkîldagî, Sandwiç- *s. (orn.)* chiră de mare; pescăriţă de mare *(lat., Sterna sandvicensis)*.
karkîldagî, Saunder'níñ- *s. (orn.)* chiră mică indiană; pescăriţă mică indiană *(lat., Sterna saundersi)*.
karkîldak, ak-kanatlî- *s. (orn.)* chirighiţă cu aripi albe *(lat., Chlidonias leucopterus)*.
karkîldak, ak-yúzlí- *s.* **1.** *(orn.)* chirighiţă cu obraz alb *(lat., Chlidonias hybridus)*. **2.** *(orn.)* chiră cu obraz alb; chiră arabă; pescăriţă cu obraz alb; pescăriţă arabă *(lat., Sterna repressa)*.
karkîldak, balaban- *s. (orn.)* chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriţă mare; pescăriţă de Marea Caspică *(lat., Sterna caspia; Hydroprogne caspia)*.
karkîldak, balaban-kekeşlí- *s. (orn.)* chiră mare moţată; pescăriţă mare moţată *(lat., Sterna bergii)*.
karkîldak, ğaşmaklî- *s. (orn.)* chiră cu mască; pescăriţă cu mască *(lat., Sterna forsteri)*.
karkîldak, kara- *s. (orn.)* chirighiţă neagră *(lat., Chlidonias niger)*.
karkîldak, kara-sîrtlî- *s. (orn.)* pescăriţă cu spate negru *(lat., Onychoprion fuscatus; Sterna fuscata)*.
karkîldak, kara-tumşuklî- *s. (orn.)* chiră de mare; pescăriţă de mare *(lat., Sterna sandvicensis)*.
karkîldak, kîşkene- *s. (orn.)* chiră mică; pescăriţă mică *(lat., Sterna albifrons)*.
karkîldak, kîşkene-kekeşlí- *s. (orn.)* chiră mică moţată; pescăriţă mică moţată *(lat., Sterna bengalensis)*.
karkîldak, kral- *s. (orn.)* chiră regală; pescăriţă regală *(lat., Sterna maxima)*.
karkîldak, kúlgen- *s. (orn.)* pescăriţă râzătoare *(lat., Gelochelidon nilotica; Sterna nilotica)*.
karkîldak, pembe- *s. (orn.)* chiră roz; pescăriţă roz *(lat., Sterna dougallii)*.
karkîldak, sîradan- *s. (orn.)* chiră de baltă; pescăriţă de baltă *(lat., Sterna hirundo)*.
karkîldak, súrmelí- *s. (orn.)* pescăriţă bridată *(lat., Onychoprion anaethetus; Sterna anaethetus)*.
karkîldak, şîk- *s. (orn.)* chiră elegantă; pescăriţă elegantă *(lat., Sterna elegans)*.
karlama *s.* ninsoare.
karlamak *v.i.* a ninge.
karlangan *adj.* înzăpezit.
karlî *adj.* cu zăpadă; înzăpezit.
karlî-boranlî *adj.* cu zăpadă şi cu viscol.
karlîgaş *s. (orn.)* rândunică *(lat., Hirundo rustica)*. // ***karlîgaş papîrî*** *(nav.)* goeletă.
karlîgaş, ak-mañlaylî- *s. (orn.)* rândunică cu frunte albă *(lat., Hirundo pyrrhonota)*.
karlîgaş, kîzîl-ğayalî- *s. (orn.)* rândunică roşcată *(lat., Hirundo daurica; Cecropis daurica)*.
karlîgaş, tel-kuyruklî- *s. (orn.)* rândunică cu coadă aciculară *(lat., Hirundo smithii)*.
karlîgaş-arpasî *s. (bot.)* tremurătoare; părăşin *(lat., Briza media)*.
karlîgaş-ayakotî *s. (bot.)* rogoz *(lat., Carex riparia)*.
karlîgaşbalîgî *s. (iht.)* rândunică-de-mare *(lat., Trigla lucerna)*.
karlîgaşetegí *s. (bot.)* bulbuc; bâlbor; gloanţă *(lat., Trollius europeaeus)*.
karlîgaşî, Amerika-kaya- *s. (orn.)* rândunică americană de stâncă *(lat., Petrochelidon pyrrhonota)*.
karlîgaşî, balaban-kum- *s. (orn.)* lăstun mare de nisip *(lat., Riparia cincta)*.
karlîgaşî, boragan- *s. (orn.)* rândunica furtunii *(lat., Hydrobates pelagicus)*.
karlîgaşî, esmer-kum- *s. (orn.)* lăstun brun de nisip *(lat., Riparia paludicola)*.
karlîgaşî, Etiyopiye- *s. (orn.)* rândunică etiopiană *(lat., Hirundo aethiopica)*.
karlîgaşî, kalaw- *s. (orn.)* lăstun de casă *(lat., Delichon urbicum)*.
karlîgaşî, kaya- *s. (orn.)* lăstun de

stâncă *(lat., Hirundo rupestris; Ptyonoprogne rupestris)*.
karlîgaşî, kíşkene-kaya- *s. (orn.)* lăstun de stâncă mic *(lat., Ptyonoprogne fuligula)*.
karlîgaşî, kók-kaya- *s. (orn.)* lăstun albastru *(lat., Progne subis)*.
karlîgaşî, kum- *s. (orn.)* lăstun de mal; lăstun de stâncă *(lat., Riparia riparia)*.
karlîgaşî, terek- *s. (orn.)* rândunică de copac *(lat., Tachycineta bicolor)*.
karlîgaşî, tússúz-kaya- *s. (orn.)* lăstun de stâncă palid *(lat., Ptyonoprogne obsoleta)*.
karlîgaşkuyrugî *s.* **1.** *(ent.)* papilionidă; coada-rândunicii *(lat., Papilio machaon)*. **2.** *(bot.)* iarba-fiarelor; brilioancă *(lat., Cynanchum vincetoxicum; Vincetoxicum hirundinaria; Asclepias vincetoxicum)*.
karlîgaşotî *s. (bot.)* rostopască; negelariță; buruiană-de-pecingine *(lat., Chelidonium majus)*.
karlîkkan *adj.* răguşit.
karlîkma *s.* răguşeală.
karlîkmak *v.i.* a răguşi.
Karlî-Kóy *s. (topon., localitate desființată)* Carlichioi *(jud. Constanța)*.
karma *adj.* mixt; eterogen; combinat. // **•karma enğúmen** comisie mixtă. **•karma malzeme** material compozit. **•karma sayî** *(mat.)* număr mixt. **•karma takîm** *(sport)* selecționată.
karmak *s.* undiță; cârlig.
karma-karîşîk **I.** *adj.* mixt; încâlcit; învălmăşit; dezordonat; haotic. **II.** *adv.* vraişte; de-a valma.
karma-karîşîklîk *s.* babilonie; haos; dezordine; dezorganizare; agitație; forfotă; talmeş-balmeş.
karmalamak *v.t.* a scurma; a scotoci; a scormoni; a răscoli. // **•karmalap karamak** a căuta pe bâjbâite.
karmalangan *adj.* scurmat; scotocit; scormonit; răscolit.
karmalanmak *v.i.* a se scurma; a se scotoci; a se scormoni; a se răscoli.
karmalatmak *v.t.* a determina să scurme; a determina să scotocească; a determina să scormonească; a determina să răscolească.
karmalaw *s.* scurmare; scotocire; scormonire; răscolire.
karmalawlî *adj.* scurmat; scotocit; scormonit; răscolit.
karmalay-karmalay *adv.* pe bâjbâite; pe dibuite; tot scormonind.
karmaşa *s.* încurcătură; confuzie.
karmaşîk *adj.* compus; complex; complicat. // **•karmaşîk fiil/figel** *(gram.)* verb compus. **•karmaşîk sayî** *(mat.)* număr complex.
karmaşîklîk *s.* compunere; complicație; complexitate.
karnaval *s.* carnaval.
karnet *s.* **1.** carnet *(de elev)*. **2.** tichet. // **•çek karnetí** carnet de cec.
karnîbahar *s. (bot.)* conopidă; cartafiol *(lat., Brassica oleracea botrytis)*.
karnup *s.* roşcovă.
karobasî *s.* troian; nămete.
karoseriya *s. (tehn.)* caroserie.
karow *adj.* carou.
kars *s.* cazacă.
karsak-túlkúsí *s. (zool.)* vulpe-de-stepă; corsac *(lat., Vulpes corsac)*.
karşañî *s. (bot.)* ghiocel *(lat., Galanthus nivalis)*.
karşeşegí *s. (bot.)* ghiocel *(lat., Galanthus nivalis)*.
karşî **I.** *adj.* **1.** opus; din față; vizavi; de vizavi. **2.** contrar; opus; potrivnic; de opoziție. **II.** *adv.* față de...; în raport cu...; **III.** *postp.* **1.** contra; împotriva; în ciuda; în pofida. **2.** spre; către; înspre. **IV.** *s.* partea de vizavi. // **•karşî şîkmak/kelmek** a se pune în calea cuiva; a se împotrivi. **•karşî turmak** a-i sta cuiva împotrivă; a se opune. **•karşîsîna almak** a-i sta cuiva împotrivă; a i se opune. // **•arzîma karşî** împotriva voinței mele. **•bírşiy karşî kelmez** nimic nu stă împotrivă. **•boga karşîman** sunt împotrivă. **•hakkîykatka karşî** împotriva realității. **•her iktimalge karşî** pentru orice eventualitate. **•ístegíne karşî** la cererea lui. **•kanunga karşî haleket etken** *(jur.)* infractor; contravenient. **•karşî añlamlî** *(gram.)* antonim. **•karşî aşîlar/poşmaklar/şatlar** *(mat.)* unghiuri opuse. **•maga karşî** față de mine. **•maga karşî konîşa** vorbește împotriva mea. **•oga karşî ne hakksîzlîk** ce nedreptate față de el. **•sabaga karşî** spre dimineață. **•senîñ karşîñda** în fața ta.
karşîbastîruw *s.* contraatac.
karşîboluw *s.* **1.** contestație; dezaprobare; condamnare; împotrivire; neacceptare. **2.** respingere; refuz.
karşîbuwanak *s. (meteo.)* anticiclon.
karşîda *adv.* în față; vizavi.
karşîdagî *adj.* de vizavi.
karşîdakî *adj.* de vizavi.
karşîdan *adv.* din față; dinspre vizavi. // **•karşîdan kelgenge ğol ber** prioritate pentru circulația din sens invers.
karşîdarbe *s.* contralovitură.
karşîesaspíkír *s. (fil.)* antiteză.
karşîfaaliyet *s.* opoziție; contracarare; reacțiune. // **•karşîfaaliyet etmek** a contracara.
karşîfaaliyetlí *adj.* **1.** contracarat. **2.** *(fiz., chim.)* reactiv.
karşîfaaliyetşí **I.** *adj.* opozant; oponent; reacționar. **II.** *s. (fiz., chim.)* reactiv; reactor.
karşîfaaliyetşílík *s. (pol.)* reacțiune; reacționarism.
karşîfaaliyetşímotorlî *s. (av.)* turboreactor.
karşîfaallîk *s.* opoziție; contracarare; reacțiune.
karşîfaallîklî *adj.* **1.** contracarat. **2.** *(fiz., chim.)* reactiv.
karşîfaallîkşî **I.** *adj.* opozant; oponent; reacționar. **II.** *s. (fiz., chim.)* reactiv; reactor.
karşîfaallîkşîlîk *s. (pol.)* reacțiune; reacționarism.
karşîfigellík *s.* opoziție; contracarare; reacțiune.
karşîfigellíklí *adj.* **1.** contracarat. **2.** *(fiz., chim.)* reactiv.
karşîfigellíkşí **I.** *adj.* opozant; oponent; reacționar. **II.** *s. (fiz., chim.)* reactiv; reactor.
karşîfigellíkşílík *s. (pol.)* reacțiune; reacționarism.
karşîga *adv.* spre vizavi.
karşîgî, sírke- *s. (ent.)* musculiță-de-oțet *(lat., Drosophila)*.
karşîgî, şarap- *s. (ent.)* musculiță-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
karşîğasusluk *s.* contrainformații.
karşîğísím *s. (biol.)* anticorp.
karşîğúk *s.* contragreutate.
karşîihtilal *s.* contrarevoluție.
karşîihtilalğî *s.* contrarevoluționar.
karşîihtilallî *adj.* contrarevoluționar.
karşîinkilap *s.* contrarevoluție.
karşîinkilaplî *adj.* contrarevoluționar.
karşîinkilapşî *s.* contrarevoluționar.
karşîk *s. (ent.)* musculiță.
karşîk, sarhîş- *s. (ent.)* musculiță-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
karşî-karşîga *adv.* față în față. // **•karşî-karşîga kelmek** a se întâlni față în față cu cineva; a da nas în nas cu cineva.
karşîkasîrga *s. (meteo.)* anticiclon.
karşîkelgen *adj.* potrivnic; oponent; opozant.
karşîlama *s.* întâmpinare; primire.
karşîlamak *v.t.* **1.** a întâmpina; a primi. **2.** a asigura; a satisface. **3.** a preveni; a preîntâmpina. // **•deñk men karşîlamak** a răspunde cu aceeași monedă. **•korkmadan karşîlamak** a sfida.
karşîlangan *adj.* întâmpinat; primit.
karşîlanmak *v.i.* **1.** a fi întâmpinat; a fi primit. **2.** a se asigura; a se garanta. **3.** a se preveni; a se preîntâmpina.
karşîlaşkan *adj.* confruntat; întâlnit.
karşîlaşma *s.* **1.** *(sport)* întâlnire; partidă; joc; meci. **2.** întrevedere; întâlnire.
karşîlaşmak *v.i.* a se întâlni; a se vedea.
karşîlaştîrîlaalgan *adj.* comparabil.
karşîlaştîrîlmak *v.i.* a se confrunta; a se compara.
karşîlaştîrîlmaz *adj.* incomparabil.
karşîlaştîrîp *adv.* analogic; comparativ.
karşîlaştîrma **I.** *s.* confruntare; comparare. **II.** *s., adj. (gram.)* comparativ. // **•karşîlaştîrma kelíşí** *(gram.)* cazul comparativ.
karşîlaştîrmak *v.t.* **1.** a confrunta; a compara. **2.** *(tehn., chim.)* a trata.
karşîlaştîrmakabletmez *adj.* neasemuit.
karşîlaştîrmalî *adj. (gram.)* comparativ; comparat. // **•karşîlaştîrmalî tílsîzgasî** *(gram.)* gramatică comparată.
karşîlaştîruw *s.* confruntare; comparare.
karşîlaşuw *s.* **1.** *(sport)* întâlnire; partidă; joc; meci. **2.** întrevedere; întâlnire.
karşîlaw *s.* întâmpinare; primire.
karşîlawğî *adj.* preventiv.
karşîlîk *s.* **1.** răspuns. **2.** replică; ripostă. **3.** echivalent; contravaloare. **4.** reciprocitate; mutualitate. // **•karşîlîk bermek** a da răspuns; a replica; a asigura. // **•karşîlîk imkáanî** posibilitate de ripostă. **•kíymet karşîlîgî** contravaloare.
karşîlîkbermeme *s.* lipsă de reacție; dezinteres.
karşîlîkberúw *s.* reacție; răspuns; ripostă.
karşîlîklî *adj.* **1.** reciproc; mutual. **2.** comparat; opus; raportat; asigurat; satisfăcut. // **•karşîlîklî fiil/figel** *(gram.)* diateza reciprocității. **•karşîlîklî saygî** respect reciproc. **•karşîlîklî yardîm** ajutor reciproc.
karşîlîksîz *adj.* **1.** incomparabil. **2.**

fără replică; fără ripostă; fără răspuns. **3.** *(fig.)* dezinteresat; neinteresat. // •***karşîlîksîz bîrakmak*** a lăsa fără răspuns; a nu replica; a nu asigura.

karşîma *s. (astr.)* opoziție.

karşîman *interj.* veto!;

karşîmizan *s.* contrabalans; contrabalansare.

karşîmizanlî *adj.* contrabalansat.

karşîózdek *s. (biol.)* anticorp.

karşîsaldîruw *s.* contraatac.

karşîsalînîr *adj.* opozabil.

karşîsîalîngan *adj.* preîntâmpinat; prevenit.

karşîsînaalgan *adj.* potrivnic; oponent; opozant.

karşîsînaalîngan *adj.* contestat; dezaprobat; nerecunoscut.

karşîsînaalînmaz *adj.* incontestabil.

karşîsînaaluw *s.* **1.** respingere; refuz. **2.** contestație; dezaprobare; condamnare; împotrivire; neacceptare.

karşîsînalmasî *s.* preîntâmpinare; prevenire.

karşîsînaşîgîlgan *adj.* contestat; dezaprobat; nerecunoscut.

karşîsînaşîguw *s.* **1.** contestație; dezaprobare; condamnare; împotrivire; neacceptare. **2.** respingere; refuz.

karşîsînda *adv.* în fața; vizavi de. // •***bo dawranîşnîñ karşîsînda şaştî*** în fața acestei comportări a rămas uimit. •***bo sorawnîñ karşîsînda sustî*** în fața acestei întrebări a tăcut.

karşîsîndaturulgan *adj.* contestat; dezaprobat; nerecunoscut.

karşîsîndaturuw *s.* **1.** contestație; dezaprobare; condamnare; împotrivire; neacceptare. **2.** respingere; refuz.

karşîşîguw *s.* împotrivire; obiecție.

karşîşîkkan *adj.* potrivnic; oponent; opozant.

karşîşîkmaz *adj.* neantagonic.

karşîşîmşîlîk *s.* contrainformații; contraspionaj.

karşît *adj.* contrar; opus; antagonic.

karşîtemeloy *s. (fil.)* antiteză.

karşîtemelpíkír *s. (fil.)* antiteză.

karşîtîgîrtuw *s.* contrarevoluție.

karşîtîgîrtuwğî *s., adj.* contrarevoluționar.

karşîtlî *adj. (gram.)* adversativ. // •***karşîtlî ğúmleşík*** *(gram.)* propoziție adversativă.

karşîturgan *adj.* potrivnic; oponent; opozant.

karşîturulmaz *adj.* irezistibil; irefutabil; de necombătut; de nerespins; de neoprit.

karşîturuw *s.* opunere; împotrivire.

karşîtuygî *s.* antipatie.

karşîtuygulî *adj.* antipatic.

karşîw *s. (astr.)* opoziție.

karşîwuruş *s.* contralovitură.

karşuwurgasî *s.* vifor.

kart *adj.* **1.** bătrân. **2.** vechi. // •***kartlar parkka keterler*** bătrânii merg în parc. •***yolğî kart*** drumețul este bătrân.

kart *s.* **1.** cartelă; card. **2.** permis. // •***ğoklama kartî*** carte de vizită. •***kîrmîzî kart*** *(sport)* cartonaș roșu. •***poşta kartî*** carte poștală. •***resímlí kart*** ilustrată; vedere. •***sarî kart*** *(sport)* cartonaș galben. •***telefon/uzakses kartî*** cartelă telefonică.

karta *s.* hartă. // •***ğawun kartasî*** *(meteo.)* hartă pluviometrică. •***ğersîzgasî/topografiya kartasî*** hartă topografică. •***ğol kartasî*** hartă rutieră. •***kabartma karta*** hartă în relief. •***kîdîruwğuluk kartasî*** hartă turistică. •***túzyuwar kartasî*** mapamond.

kartağî *s.* cartograf.

kartağîlî *adj.* cartografic.

kartağîlîk *s.* cartografie.

kartakay, ak-baş- *s. (orn.)* vultur himalaian *(lat., Gyps himalayensis)*.

kartakay, kîzîl-ak-baş- *s. (orn.)* vultur pleșuv sur *(lat., Gyps fulvus)*.

kartakay, sakallî- *s. (orn.)* zăgan; vultur bărbos *(lat., Gypaetus barbatus)*.

Kartal *s. (topon.)* Vulturu *(jud. Constanța)*.

kartana *s.* bunică.

kartanay *s. (dim.)* bunicuță.

kartanesí *s.* fulg de zăpadă.

kartaygan *adj.* îmbătrânit.

kartayma *s.* îmbătrânire.

kartaymak *v.i.* **1.** a îmbătrâni. **2.** a se învechi.

kartaytmak *v.t.* a face să îmbătrânească.

kartayuw *s.* îmbătrânire.

kartbaba *s.* bunic; tată-mare.

kartbabay *s. (dim.)* bunic; tată-mare.

kartel *s. (econ.)* cartel.

kartela *s.* cartelă. // •***tayîn kartelasî*** cartelă pentru rație.

kartemízlegen *s. (tehn.)* plug de zăpadă.

karteşken *s. (bot.)* ghiocel *(lat., Galanthus nivalis)*. // •***karteşken tobî*** buchet de ghiocei.

karteziyan *s., adj. (fil.)* cartezian.

kart-ğaş *s.* tineri și bătrâni.

kartiy *s. (dim.)* bunicuță; bătrânică.

kartlîk *s.* **1.** bătrânețe. **2.** vechime.

kartlîkşáresízlígí *s.* senilitate.

kartlîktakatsîzlîgî *s.* decrepitudine; ramoleală; ramolisment; senilitate.

kartlîkunutşaklîgî *s.* senilitate.

kartobî *s.* bulgăre de zăpadă.

kartograf *s.* cartograf.

kartografik *adj.* cartografic.

kartografiya *s.* cartografie.

kartografiyağî *s.* cartograf.

kartografiyalî *adj.* cartografic.

karton *s.* carton.

kartonlama *s.* cartonare; cartonaj.

kartonlamak *v.t.* a cartona.

kartonlangan *adj.* cartonat.

kartonlanmak *v.i.* a se cartona.

kartonlaw *s.* cartonare; cartonaj.

kartonlî *adj.* cartonat.

kartop *s. (bot.)* cartof *(lat., Solanum tuberosum)*. // •***kartop ezmesí*** piure de cartofi. •***kîzartîlgan kartop*** cartofi prăjiți.

kartop, tatlî- *s. (bot.)* batat; cartof-dulce *(lat., Ipomoea batatas)*.

kartop, yam- *s. (bot.)* ignamă *(lat., Cardum gairdneri; Discorea balatas)*.

kartpoştal *s.* carte poștală.

kartşagay, kalpaklî- *s. (orn.)* vultur cu glugă *(lat., Necrosyrtes monachus)*.

kartşagay, kara- *s. (orn.)* vultur negru *(lat., Aegypius monachus; Vultur monachus)*.

kartşagay, şah- *s. (orn.)* vultur rege; vultur alb *(lat., Sarcoramphus papa)*.

kartşagayî, boz-sîrtlî- Afrika- *s. (orn.)* vultur african cu spate sur *(lat., Gyps africanus)*.

kartşagayî, boz-sîrtlî-Hint- *s. (orn.)* vultur asiatic cu spate sur *(lat., Gyps bengalensis)*.

kartşagayî, kîrîşîk-yúzlí- Afrika- *s. (orn.)* vultur african cu obraz pliat *(lat., Torgos tracheliotos)*.

kartşagayî, kîrîşîk-yúzlí-Arap- *s. (orn.)* vultur arab cu obraz pliat *(lat., Torgos negevensis)*.

kartşagaysîrgasî *s. (bot.)* căldăruşă; candeluță; cinci-clopoței *(lat., Aquilegia vulgaris)*.

kartúgí *s.* fulg de zăpadă.

karúyúwí *s.* troian; nămete.

kar-yapalagî *s. (orn.)* huhurez alb; bufniță de zăpadă *(lat., Bubo scandiacus; Nyctea scandiaca)*.

karzagî, dúrdane- *s. (zool.)* scoică-de-mărgăritar *(lat., Meleagrina margaritifera)*.

karzagî, ğîlga- *s. (zool.)* scoică-de-râu *(lat., Unio)*.

karzagî, kól- *s. (zool.)* scoică-de-baltă *(lat., Anodonta)*.

karzak *s. (zool.)* scoică; moluscă.

karzak, burum- *s. (zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.)*.

karzakkuşî *s. (orn.)* scoicar *(lat., Haematopus ostralegus)*.

karzakşî *s. (orn.)* scoicar *(lat., Haematopus ostralegus)*.

karzakşîsî, Afrika-kara- *s. (orn.)* scoicar negru african *(lat., Haematopus moquini)*.

karzakşîsî, Kanariya-Adalarî-kara- *s. (orn.)* scoicar negru de Canare *(lat., Haematopus meadewaldoi)*.

kas *s. (anat.)* mușchi. // •***kas awrîwî*** *(med.)* durere musculară.

kasa *s.* **1.** *(fin.)* casă; casierie. **2.** ladă; navetă. **3.** cofraj. **4.** caroserie *(la vagoane)*. **5.** *(tipogr.)* casă de litere. // •***bilet kasasî*** casa de bilete. •***kasaga ódeñíz!*** plătiți la casă!; •***tiyatronîñ kasasî*** casa teatrului.

kasaba *s.* oraș. // •***abat kasaba*** localitate prosperă. •***Búkreşt kasabasî*** orașul București. •***bútún kasaba*** tot orașul. •***kasaba íşínde*** în oraș. •***kasabaga beş kilometre kala*** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraș. •***kasabanî tanîmayman*** nu cunosc orașul. •***kasabanîñ muzewlerí men sergílerí*** muzeele și expozițiile orașului. •***kasabanîñ tîşîndan*** din afara orașului. •***kîdîruwğular kasabanî totîrdîlar*** turiștii au invadat orașul.

kasabadaş *s.* concitadin.

kasabağiwarî I. *adj.* suburban. **II.** *s.* suburbie.

kasabağî *s.* urbanist; edil.

kasabağîlîk *s.* urbanism; urbanistică.

kasabakenarî I. *adj.* suburban. **II.** *s.* suburbie.

kasabalararasî *adj.* interurban.

kasabalaşkan *adj.* urbanizat.

kasabalaştîrma *s.* urbanizare.

kasabalaştîrmak *v.t.* a urbaniza.

kasabalaştîruw *s.* urbanizare.

kasabalî *adj.* orășean; citadin; urban.

kasabaşîk *s.* orășel; târg.

kasabatapuwîbílímğísí *s.* urbanist; edil.

kasabatapuwîbílímí *s.* urbanism; urbanistică.
kasam *s.* jurământ; legământ. // **•*kasam íşmek*** a jura; a depune jurământ.
kasap *s.* măcelar. // **•*kasap túkáanî*** măcelărie.
kasapkana *s.* abator.
Kasap-Kóy *s. (topon.)* Sinoe *(jud. Constanța).*
kasaplama *s.* măcelărire.
kasaplamak *v.t.* a măcelări.
kasaplangan *adj.* măcelărit.
kasaplaw *s.* măcelărire.
Kasaplî *s. (topon.)* Zograf *(Dobrich, Bulgaria).*
kasaplîk **I.** *adj. (d. animale)* de tăiat; de sacrificat. **II.** *s.* meseria de măcelar.
kasar *s. (zool.)* câine-sălbatic *(lat., Cuon sp.).*
kasartkî *s. (ent.)* căpuşă *(lat., Ixodes).*
kasartkîlî *adj.* căpuşat.
kasartkîsî, koy- *s. (ent.)* căpuşă-de-oaie; mielăriță; chicheriță *(lat., Melophagus ovinus).*
kasatura *s.* baionetă.
kaside *s. (lit.)* odă.
kasideğî *s. (lit.)* scriitor de ode.
kasideğílík *s. (lit.)* scriere de ode.
kasideyazgan *s. (lit.)* scriitor de ode.
kasis *s.* denivelare *(a unui teren etc.).*
kasislí *adj.* denivelat.
kasíşí *adj.* intramuscular.
kasîk **I.** *adj. (anat.)* inghinal; pubian. **II.** *s. (anat.)* pubis.
kasîlgan *adj.* încordat; contractat; strâns; stresat.
kasîlîm *s.* încordare; contracție; strângere; stresare.
kasîlma *s.* încordare; contracție; strângere; stresare.
kasîlmak *v.i. (fiziol.)* a se încorda; a se contracta; a se strânge.
kasîm *s. (cron.)* noiembrie. // **•*kasîm ayînda*** în luna noiembrie.
Kasîm *s. (antrop. m., arab.)* "Împărtăşitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Kasîm, Abdul- *s. (topon.)* Abdulcasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Caracasim) *(jud. Tulcea).*
Kasîm, Kara- *s. (topon.) ("Împărțitorul Negru")* Caracasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Abdulcasim) *(jud. Tulcea).*
Kasîm, Kuruğa- *s. (topon.) ("Împărțitorul Sec")* Corugea *(jud. Tulcea).*
Kasîm-Kóy *s. (topon.) ("Împărțitorul")* General Toshevo *(Dobrich, Bulgaria).*
Kasîmşî *s.* **1.** *(hidron., pârâu, topon., localitate desființată) ("Împărțitorul", "Despărțitorul")* Casimcea *(jud. Constanța).* **2.** *(hidron., pârâu) ("Împărțitorul", "Despărțitorul")* Casimcea *(jud. Tulcea).*
kasînşak *adj.* oribil; teribil; îngrozitor.
kasîr **I.** *adj.* de/din paie. **II.** *s.* rogojină. // **•*kasîr malakay*** pălărie de paie.
kasîrastî *s.* muşamalizare. // **•*kasîrastî etmek*** a ascunde sub rogojină; a muşamaliza; a cocoloşi.
kasîrastîbolgan *adj.* cocoloşit; muşamalizat.
kasîrastîetúw *s.* cocoloşire; muşamalizare.
kasîrga *s.* vârtej de vânt; tornadă; uragan.
kasîrotî *s. (bot.)* rugină *(lat., Juncus effusus).*
kasîrşeşegí *s. (bot.)* roşățea; garoafă-de-apă; papură-de-rogojină *(lat., Butomus umbellatus).*
kasîrşîk *s. (bot.)* pipirig; țipirig *(lat., Scirpus silvaticus).*
kasît *s.* intenție; dorință; scop.
kasîtlî *adj.* intenționat; voit.
kasîtsîz *adj.* neintenționat.
kas-kattî *adj.* **1.** foarte dur; foarte aspru. **2.** *(fon.)* extradur; postvelar. // **•*kas-kattî tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană extradură.
kasketa *s.* caschetă; şapcă.
kaslî *adj.* muscular.
kasma *s. (fiziol.)* contractare; încordare.
kasmak *v.t. (fiziol.)* a încorda; a contracta; a strânge; a stresa.
kasnak *s.* **1.** cerc de oțel; inel de întărire; şină *(cu care se încinge un butoi, o roată de lemn, o ladă etc.).* **2.** cadru *(de sită, gherghef).* **3.** *(tehn.)* roată de transmisie.
kasnaklamak *v.t.* **1.** a strânge; a constrânge; a încadra. **2.** a fereca; a şinui *(roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*
kasnaklangan *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*
kasnaklaw *s.* **1.** strângere; constrângere; încadrare. **2.** ferecare; şinuire *(a roților de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.).*
kasnaklî *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*
kasnalgan *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*
kasnamak *v.t.* **1.** a strânge; a constrânge; a încadra. **2.** a fereca; a şinui *(roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*
kasnaw *s.* **1.** strângere; constrângere; încadrare. **2.** ferecare; şinuire *(a roților de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.).*
kasnawlî *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*
kasta *adj.* **1.** bolnav; suferind. **2.** dependent. // **•*awur kasta bolmak*** a fi grav bolnav. **•*kasta ğatmak*** a zăcea bolnav la pat; a fi țintuit la pat. **•*kasta túşmek*** a cădea bolnav la pat. **•*kastasî bolmak*** a suferi de...; a fi nebun după...; // **•*Amet akay kayet kasta*** domnul Amet e foarte bolnav. **•*gezer kasta*** *(med.)* bolnav ambulatoriu. **•*kaálp kastasî*** *(med.)* bolnav de inimă. **•*kasta tuwul*** nu este bolnav. **•*neniy kasta*** mămica e bolnavă. **•*ruh kastasî*** psihopat. **•*sigara kastasî*** dependent de țigări.
kastakaragan *s.* infirmier.
kastalanaberme *s. (med.)* recidivă.
kastalanaturma *s. (med.)* recidivă.
kastalandîrmak *v.t.* a îmbolnăvi.
kastalangan *adj.* îmbolnăvit.
kastalanmak *v.i.* a se îmbolnăvi.
kastalatmak *v.t.* a îmbolnăvi.
kastalîgîtabîlgan *adj.* diagnosticat.
kastalîk *s.* **1.** boală; maladie; suferință. **2.** dependență; ahtiere. **3.** diagnostic. // **•*kastalîk almak*** a contacta o boală. **•*kastalîk şekmek*** a fi bolnav; a fi suferind. **•*kastalîkka tutulmak*** a se îmbolnăvi. // **•*akîl kastalîklarî ílímí*** psihiatrie. **•*asap/sínír kastalîgî*** *(med.)* nevroză. **•*asap/sínír kastalîklarî*** *(med.)* boli nervoase. **•*bîlaşuwğî kastalîk*** boală infecțioasă; boală contagioasă. **•*búyrek kastalîklarî*** *(med.)* boli de rinichi. **•*ğel kastalîgî*** *(med.)* reumatism. **•*ğilt kastalîgî*** *(med.)* boală de piele. **•*ğukkan kastalîk*** *(med.)* boală contagioasă. **•*hazîm ğihazî kastalîklarî*** *(med.)* afecțiuni ale aparatului digestiv. **•*inğe kastalîk*** *(med.)* tuberculoză; ftizie; oftică. **•*íş kastalîklarî uzmanî*** *(med.)* specialist de boli interne. **•*kadîn kastalîklarî*** *(med.)* afecțiuni ginecologice. **•*karîn kastalîgî*** *(med.)* gastrită. **•*kastalîk gúwenğesí*** asigurare de boală. **•*kastalîk kayttî*** boala a revenit. **•*kastalîk kónçetí*** concediu medical. **•*kastalîk yúzúnden*** din cauza bolii. **•*kîskaayaklî kastalîklarî uzmanî*** *(med.)* ginecolog. **•*kîzîl kastalîgî*** *(med.)* scarlatină. **•*kulaktúbí/kulakastî kastalîgî*** *(med.)* parotidită epidemică; oreion. **•*miskin kastalîgî*** *(med.)* lepră. **•*múzmin kastalîk*** boală cronică. **•*ólímğí kastalîk*** boală ucigătoare. **•*şap kastalîgî*** *(med.)* febră aftoasă. **•*şeker/kenít kastalîgî*** *(med.)* diabet zaharat. **•*tamîzîm kastalîgî*** *(med.)* gută; podagră.
kastalîkkabîlaşma *s.* molipsire; contaminare.
kastalîkkadayandîrma *s. (med.)* imunizare.
kastalîkkadayangan *adj. (med.)* imun.
kastalîkkadayanuw *s. (med.)* imunitate.
kastalîkkağeñílmeme *s. (med.)* imunitate.
kastalîkkağeñílmez *adj. (med.)* imun.
kastalîkkapma *s.* molipsire; contaminare.
kastalîkkatutturma *s.* îmbolnăvire.
kastalîkkatutulgan *adj.* îmbolnăvit.
kastalîkkatutulma *s.* molipsire; contaminare.
kastalîkkatutulmama *s. (med.)* imunitate.
kastalîkkatutulmaz *adj. (med.)* imun.
kastalîklî *adj.* bolnăvicios.
kastane *s.* spital.
kastanedenşîgaruw *s.* eliberare din spital; externare.
kastanedenşîkkan *adj.* eliberat din spital; externat.
kastanyeta *s.* castanietă.
kastasî **I.** *adj.* dependent; ahtiat. **II.** *s.* fan; admirator.
kastasîbolgan *adj.* dependent.
kastatúşken *adj.* îmbolnăvit.
kastatúşúrúw *s.* îmbolnăvire.
kastel *s.* castel.
kastetílgen *adj.* dorit.
kastetken *adj.* atentator; doritor; dornic.
kastetmegen *adj.* nedoritor.
kastetmek *v.t.* **1.** a intenționa; a dori. **2.** a pune la cale; a proiecta; a atenta.
kastiy *adj.* intenționat; dinadins.
kastokîsî *s. (anat.)* țesut muscular.

kasuw *s. (fiziol.)* contractare; încordare.
kaswet *s.* tristeţe; amărăciune; necaz. // •***kaswet şekmek*** a fi trist; a fi amărât; a fi necăjit.
kaswetlendírgen *adj.* supărător; întristător.
kaswetlendírmek *v.t.* a necăji; a întrista.
kaswetlenme *s.* întristare; necăjire.
kaswetlenmek *v.i.* a se întrista; a se amărî; a se necăji.
kaswetlí *adj.* trist; amărât; necăjit; întristat.
kaswetşektírme *s.* necăjire.
kaş *s.* **1.** *(anat.)* sprânceană. **2.** *(la şa)* oblânc. **3.** incrustaţie. **4.** piatră preţioasă; nestemată. // •***kaş almak*** a pensa sprâncenele. •***kaş ğakmak*** a vopsi sprâncenele. •***kaş kakmak*** a incrusta. •***kaş kararmak*** a se întuneca; a se însera. •***kaş şatmak/túymek*** a încrunta sprâncenele; a strânge din sprâncene. // •***kaş man kóz arasînda*** într-o clipă. •***keman kaş*** sprâncene arcuite. •***şatîk kaş*** încruntat. •***yeger kaşî*** oblâncul şeii.
kaş *adj., pron.* cât; câtă; câţi; câte. // •***kaş paralîk ekenín bílmek*** a şti câte parale face cineva; a şti cât îi poate pielea cuiva. // •***bo awtoğol kaş şerít?*** câte benzi are această autostradă?; •***bo gemíde kaş kayîk bar?*** câte bărci sunt pe acest vas?; •***búgún aynîñ kaşî?*** în ce dată suntem azi?; •***hudutka kadar kaş kilometre bar?*** câţi kilometri sunt până la frontieră?; •***kaş bolsa da*** oricât. •***kaş kere?*** de câte ori?; •***kaş kíşí?*** câţi oameni?; •***kaş kún?*** câte zile?; •***kaş okka bagaj akete alîrman?*** câte kilograme de bagaj am dreptul?; •***kaş para eter?*** cât costă?; •***kaş prank ete?*** cât costă?; •***kaş tane?*** câţi?; •***kaş yaşîndasîñîz?*** ce vârstă aveţi?; •***okkasî kaş?*** cât costă kilogramul?; •***piyatî kaş?*** ce preţ are?; •***sáát kaş?*** cât e ceasul?; •***toplantî kaş sáát tuttî?*** câte ore a durat şedinţa?; •***uşuş kaş sáát tuta?*** câte ore durează zborul?; •***uzaksîzganîñ sózí kaş?*** cât costă cuvântul telegramei?; •***yaşîñîz kaş?*** ce vârstă aveţi?;
kaş *interj.* **1.** pleacă!; fugi!; **2.** *(către câini)* marş!;
kaşak **I.** *adj.* de contrabandă. **II.** *s., adj.* **1.** fugar; refugiat. **2.** dezertor; evadat. // •***dúşman yagîna geşken kaşak*** transfug. •***kaşak malî*** marfă de contrabandă.
kaşa-kaşa *adv.* în fugă; în alergare. // •***kaşa-kaşa kelmek*** a veni în fugă.
kaşakawlaw *s.* braconaj.
kaşakmalğî *s.* contrabandist.
kaşakmalğîlîk *s.* contrabandă.
kaşakşî *s.* contrabandist; braconier.
kaşakşîlîk *s.* contrabandă; braconaj.
kaşalga *s.* **1.** refugiu; adăpost. **2.** azil.
kaşalgalamak *v.t.* a adăposti; a feri; a proteja.
kaşalgalangan *adj.* protejat; adăpostit; refugiat; rezident; menajat; ocrotit.
kaşalgalanmak *v.i.* a se adăposti; a se feri; a se proteja; a se refugia.
kaşalgalaw *s.* protejare; refugiere; adăpostire.
kaşalgalawğî *adj.* protector; apărător.
kaşalma *s.* pensarea sprâncenelor.
kaşamak *s.* **1.** sustragere; eschivare. **2.** *(fig.)* subterfugiu; şiretlic. **3.** refugiu; adăpost *(pt. oi)*. **4.** mămăligă cu unt.
Kaşamak *s. (topon.)* Viişoara *(jud. Constanţa)*.
kaşamaklî *adj.* evaziv; vag; ocolit.
kaşan **I.** *adv.* când?; **II.** *s.* urină de cal. // •***kaşan ázír bolîr?*** când va fi gata?; •***kaşan taburğî bolağakman?*** când o să mi se facă externarea?; •***kura kaşan tartîla?*** când vor avea loc tragerile la sorţi?; •***sení bírtaa kaşan kóreğekmen?*** când te voi revedea?; •***taa kaşan keliyím?*** când să mai vin?; •***tren kaşan şîgîp kete?*** când pleacă trenul?;
kaşandan *adv.* de când?; // •***kaşandan berítlí okîysîñîz?*** de cât timp învăţaţi?;
kaşanga *adv.* pe când?;
kaşanmak *v.i. (d. cai)* a urina.
kaşar *s. (gastron.)* caşcaval.
kaşaş *s. (text.)* brocart.
kaşaw *s.* **1.** ţesală. **2.** daltă.
kaşawlama *s.* ţesălare.
kaşawlamak *v.t.* a ţesăla.
kaşawlangan *adj.* ţesălat.
kaşawlanmak *v.i.* a se ţesăla.
kaşawlaw *s.* ţesălare.
kaşawlî *adj.* ţesălat.
kaşawra *s. (bot.)* brad; molid; molift *(lat., Picea excelsa)*.
kaşay *adj.* înclinat; oblic; pieziş; strâmb.
kaşeta *s. (farm.)* caşetă; capsulă.
kaşîk *s.* lingură. // •***kaşîk ğellemek/sallamak*** a mânca cu poftă. // •***kawe kaşîgî*** linguriţă. •***kíşkene kaşîk*** linguriţă.
kaşîk *adj.* **1.** deplasat; deviat; excentric. **2.** *(fig.)* nebun; dement; maniac.
kaşîklamak *v.t.* a lua cu lingura.
kaşîklanmak *v.i.* a fi luat cu lingura.
kaşîklîk *s.* nebunie; demenţă; excentricitate; extravaganţă.
kaşîkotî *s. (bot.)* lingurea *(lat., Cochlearia officinalis)*.
kaşîkşî *s. (orn.)* lopătar; stârc lopătar *(lat., Platalea leucorodia)*. **1.** lingurar.
Kaşîkşî *s. (topon.)* Casicea *(jud. Constanţa)*.
kaşîkşî, pembe- *s. (orn.)* lopătar roz *(lat., Ajaja ajaja)*.
kaşîkşîsî, Afrika- *s. (orn.)* stârc lopătar african *(lat., Platalea alba)*.
kaşîkyapkan *s.* lingurar.
kaşîlmaz *adj.* inevitabil.
kaşîmsîramak *v.i.* a se eschiva; a se sustrage; a eluda.
kaşîmsîraw *s.* eschivare; sustragere; eludare.
kaşîngan *adj.* neîncrezător; bănuitor; suspicios.
kaşîngğî *adj.* al câtelea?; a câta?; // •***oda kaşîngğî katta?*** la ce etaj este camera?;
kaşîp-ketken *s., adj.* evadat; refugiat.
kaşîrgan *s., adj. (d. oameni)* răpitor. // •***para kaşîrgan*** delapidator.
kaşîrîlgan *adj.* omis; pierdut; scăpat; răpit.
kaşîrîlmak *v.i.* **1.** a se scăpa; a fi lăsat să fugă. **2.** a fi pierdut; a fi scăpat *(trenul, autobuzul etc.)*. **3.** a fi răpit. **4.** a se rata; a se scăpa *(o ocazie)*. **5.** *(fig.)* a fi omis; a fi scăpat din vedere.
kaşîrma *s.* **1.** omitere; pierdere; scăpare; răpire. **2.** *(tehn.)* eşapament. // •***kaşîrma borîsî*** *(tehn.)* ţeavă de eşapament. •***kaşîrma kapagî*** *(tehn.)* supapă de eşapament. •***para kaşîrmasî*** delapidare.
kaşîrmak *v.t.* **1.** a scăpa; a lăsa să fugă. **2.** a pierde; a scăpa *(trenul, autobuzul etc.)*. **3.** a răpi. **4.** a rata *(o ocazie)*. **5.** *(fig.)* a omite; a scăpa din vedere; a excepta. // •***akîlîn kaşîrmak*** a-şi pierde capul; a se zăpăci; a-şi pierde minţile; a înnebuni. •***awuzundan kaşîrmak*** a-l lua gura pe dinainte; a-l scăpa gura. •***bír laf kaşîrmak*** a scăpa o vorbă. •***dadîn kaşîrmak*** a-i strica gustul; a exagera. •***fírsat kaşîrmak*** a rata ocazia. •***ğel kaşîrmak*** a da vânturi. •***hawa kaşîrmak*** a scăpa aer; a răsufla. •***imtannî kaşîrmak*** a pica examenul. •***kolîndan kaşîrmak*** a pierde din mână; a scăpa de sub control. •***kóz aldîndan kaşîrmak*** a pierde din vedere. •***kózden kaşîrmak*** a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. •***merkezden kaşîrmak*** a centrifuga. •***parmaklarnîñ arasîndan kaşîrmak*** a-l scăpa printre degete.
kaşîş *s.* fugă.
kaşîşmak *v.i.* a se împrăştia; a fugi care încotro.
kaşka **I.** *adj.* **1.** *(d. animale)* cu pată albă în frunte; stelat; ţintat. **2.** *(fig.)* sărman. **II.** *pron.* spre cât/câtă/câţi/câte?;
kaşkabaş *adj.* **1.** *(d. animale)* cu pată albă în frunte; stelat; ţintat. **2.** *(fig.)* sărman.
kaşkagîlgan *adj.* incrustat.
kaşkan *adj.* care fuge; fugar. // •***insanlardan kaşkan*** nesociabil.
kaşkanortalî *adj. (mat.)* excentric.
kaşkanortalîk *s. (mat.)* excentricitate.
kaşkararmasî *s.* crepuscul; amurg; asfinţit; înserare.
kaşkawal *s. (gastron.)* caşcaval.
kaşkîn *s.* fugar; dezertor; evadat. // •***harbiye kaşkînî*** *(mil.)* dezertor.
kaşkîr *s. (zool.)* lup *(lat., Canis lupus)*.
kaşkîrayagî *s. (bot.)* piedicuţă; brădişor; cornişor *(lat., Lycopodium clavatum)*.
kaşkîrbuwgan *s. (bot.)* omag; aconit; mărul-lupului *(lat., Aconitum sp.)*.
kaşkîrbuwgan, kók- *s. (bot.)* omag vânăt; aconit vânăt; mărul-lupului vânăt *(lat., Aconitum toxicum)*.
kaşkîrbuwgan, sarî- *s. (bot.)* omag galben; aconit galben; mărul-lupului galben *(lat., Aconitum anthora)*.
kaşkîr-ití *s. (zool.)* câine-lup.
kaşkîrî, şól- *s. (zool.)* coiot; lupul-preriilor *(lat., Canis latrans)*.
kaşkîr-sultanotî *s. (bot.)* brei *(lat., Mercurialis perennis)*.
kaşkîrtíşí *s. (bot.)* corn-de-secară; pintenul-secarei *(lat., Claviceps purpurea; Secale cornutum)*. **1.** *(anat.)* canin.
kaşlak *s. (geogr.)* pantă; povârniş; versant; coastă.
kaşlî *adj.* sprâncenat.
kaşma *s.* fugă; dezertare; evadare.

kaşmak *v.i.* **1.** a fugi; a o şterge; a o zbughi. **2.** a evada; a dezerta. **3.** a se ascunde; a se furişa. **4.** a se eschiva; a se sustrage. **5.** a devia; a se deplasa. // ***•artîndan kaşmak*** a o lua la fugă după...; a-l fugări. ***•askerlîkten kaşmak*** a dezerta. ***•dawuldan kaşîp şokmarga tutulmak*** a fugi de dracul şi a da de tată-său. ***•ğawundan kaşîp burşakka tutulmak*** a cădea din lac în puţ. ***•hewesí kaşmak*** a-i pieri pofta. ***•kaşîp ketmek*** a o lua la sănătoasa; a o şterge; a evada. ***•kulagîna kar suwî kaşmak*** a intra în încurcătură; a intra în impas. ***•pápíşsíz kaşîp ketmek*** a o şterge la papuc. ***•yukusî kaşmak*** a-i pieri somnul. // ***•kaşsî şondan!*** fugi de-aici!;

kaşmir *s. (text.)* caşmir.

kaşnî *pron.* pe cât/câtă/câţi/câte?;

kaşnîñ *adj.* care aparţine de cât/câtă/câţi/câte?;

kaşşatîp *adv.* chiorâş; încruntat.

kaşşatkan *adj.* chiorâş; încruntat.

kaşşatuw *s.* încruntare.

kaşta *pron.* la cât/câtă/câţi/câte?; // ***•tayyare sáát kaşta konîp kele?*** la ce oră aterizează avionul?;

kaştan *pron.* de la/dinspre cât/câtă/câţi/câte?;

kaştay *pron.* cam cât/câtă/câţi/câte?;

kaştúygen *adj.* chiorâş; încruntat.

kaştúyúp *adv.* chiorâş; încruntat.

kaştúyúw *s.* încruntare.

kaşun *s. (zool.)* castor; biber *(lat., Castor fiber)*.

kaşunî, ğañîdúniya- *s. (zool.)* nutria *(lat., Myocastor coypus)*.

kaşuw *s.* **1.** fugă; evaziune. **2.** *(mat.)* derivată.

kaşuwhesaplamasî *s. (mat.)* derivare.

kaşuwîhesaplangan *adj. (mat.)* derivat.

kat *s.* **1.** strat; fâşie; film; peliculă. **2.** etaj; cat. **3.** rând *(de haine)*. **4.** *(precedat de un numeral)* oară; dată. **5.** *(mitol.)* unicorn; inorog. **6.** *(la uşi, ferestre)* canat. // ***•ekí kat urba*** două rânduri de haine. ***•ğer/zemin katî*** parter. ***•mením katîmda*** lângă mine. ***•oda kaşînğî katta?*** la ce etaj este camera?; ***•yokargî kat*** etajul de sus.

katafalk *s.* catafalc.

katakomba *s.* catacombă.

katalepsiya *s. (med.)* catalepsie.

kataliza *s. (chim.)* cataliză.

katalizağî *s. (chim.)* catalizator.

katalizalî *adj. (chim.)* catalizat.

katalizator *s. (chim.)* catalizator.

katalok *s.* catalog.

katalpa *s. (bot.)* catalpă; bignonia *(lat., Catalpa bignonioides)*.

katar *s.* **1.** convoi; şir. **2.** garnitură de tren; tren. // ***•ğúk katarî*** *(transp.)* tren de marfă. ***•maşina katarî*** convoi de maşini. ***•temírğol katarî*** *(transp.)* tren. ***•turna katarî*** şir de cocori.

Katar *s. (topon.)* Qatar.

katarakta *s. (med.)* cataractă.

katar-katar *adv.* în convoaie; în şiruri.

katayîf *s.* cataif.

katedrala *s.* catedrală.

kategorik *adj.* categoric.

kategoriya *s.* categorie.

kateta *s. (geom.)* catetă.

katife *s.* catifea.

Katife *s. (antrop. f.)* "Catifea".

katife-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii pufoasă *(lat., Pterodroma mollis)*.

katifeden *adj.* de catifea.

katifediy *adj.* catifelat.

katifelí *adj.* catifelat.

katil *s.* **1.** criminal; asasin. **2.** crimă; asasinat. // ***•kanlî katil*** criminal sângeros.

katillík *s.* asasinat; asasinare.

katim *s.* pecete; sigiliu.

Katim/Hatim *s. (antrop. m., arab.)* "Pecetea" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

katip *s.* **1.** orator. **2.** *(relig., la musulmani)* propovăduitor; predicator.

Katip/Hatip *s. (antrop. m., arab.)* "Propovăduitorul " *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

katiplík *s.* **1.** oratorie. **2.** *(relig., la musulmani)* propovăduire; predicare; predică.

katiy *adj.* categoric; cert; ferm; hotărât; definitiv. // ***•katiy ğewap*** răspuns categoric.

katiyet *s.* **1.** fermitate; tărie. **2.** siguranţă; certitudine.

katiyleşken *adj.* stabilit; hotărât; fixat; definitivat.

katiyleşmek *v.i.* a se fixa; a se hotărî; a se stabili; a se definitiva.

katiyleştírme *s.* stabilire; hotărâre; fixare; definitivare.

katiyleştírmek *v.t.* a fixa; a hotărî; a stabili; a se definitiva.

ka-típ *adv.* cum?; cum de?; în ce fel?; în ce mod?; // ***•bo ka-típ bola bíldí?*** cum de a putut să se întâmple asta?; ***•bo ka-típ bolîr?*** cum se poate asta?; ***•bo şiyge ka-típ aytîla?*** cum se numeşte acest lucru?; ***•boga tatarşa ka-típ aytîla?*** cum se spune asta în tătăreşte?; ***•ka-típ yazîla?*** cum se scrie?; ***•míndan ka-típ barîlîr?*** cum se merge de aici?;

katír *s.* **1.** drag; dragoste; iubire. **2.** respect; consideraţie; hatâr. **3.** privilegiu; favoare. // ***•katír soramak*** a întreba pe cineva de sănătate. ***•katírí kalmak*** a se necăji; a se supăra. ***•katírín kaldîrmak*** a jigni pe cineva; a-l supăra. ***•katírín saymak*** a face hatârurile cuiva; a-l respecta. // ***•katírím úşún*** de dragul meu; pentru hatârul meu.

katíríkalgan *adj.* insultat; jignit; dispreţuit; necăjit; ofensat; vexat.

katírísayîlgan *adj.* **1.** fruntaş; marcant; notabilitate; omagiat; privilegiat. **2.** apreciat; respectat; preţuit.

katírísayîlîr *adj.* semnificativ; important; remarcabil; notabil.

katírísayîlmagan *adj.* desconsiderat; dispreţuit.

katírkaldîrgan *adj.* insultător; jignitor; dispreţuitor; ofensator; vexant.

katírkaldîruw *s.* afront; injurie; insultă; invective; jignire; necăjire; ofensă; vexare.

katírlí *adj.* **1.** privilegiat; favorizat. **2.** iubitor. **3.** respectuos.

katírsaygan *adj.* respectuos; cuviincios; condescendent.

katírsaymama *s.* desconsiderare; dispreţ.

katírsayuw *s.* respect; omagiu; apreciere; preţuire.

katîk *s. (gastron.)* iaurt. // ***•bír kawanas katîk*** un borcan de iaurt. ***•tuzlî katîk*** iaurt cu sare.

katîkotî *s. (bot.)* turiţă; asprişoară *(lat., Galium aparine)*.

katîkotî, bayîltkan- *s. (bot.)* cucută-de-pădure *(lat., Galium schultesii)*.

katîkotî, ğalpak- *s. (bot.)* răcovină *(lat., Galium rotundifolium)*.

katîkotî, sarî- *s. (bot.)* sânziene-galbene *(lat., Galium verum)*.

katîkşî *s.* iaurgiu.

katîlgan *s.* participant.

katîlgantokîsî *s. (anat.)* ţesut conjunctiv.

katîlma *s.* adăugare; adaos; amestecare.

katîlmak *v.i.* **1.** a se adăuga; a se amesteca. **2.** a participa; a lua parte *(la...)*. **3.** a adera; a se angaja. // ***•aytkanîñîzga katîlaman*** mă alătur celor spuse de dumneavoastră.

katîlmama *s.* boicot.

katîlmamak *v.t.* a nu adera; a nu lua parte; a boicota.

katîluw *s.* adăugare; adaos; amestecare.

katîna *postp.* lângă; alături de.

katînabarîlmama *s.* inaccesibilitate.

katînabarîlmaz *adj.* inaccesibil.

katînda *postp.* lângă; alături de. // ***•penğíre katînda bír masa*** o masă lângă fereastră.

katîr *s.* catâr.

katîrğî *s.* crescător de catâri.

katîrğîlîk *s.* creşterea catârilor.

katîrkulak(lî) *adj. (d. oameni)* cu urechi de catîr; clăpăug.

katîrkuyrugî *s. (bot.)* coada-calului; barba-ursului *(lat., Equisetum arvense)*.

katîrkuyrugî, kîşlîk- *s. (bot.)* pipirig; capul-câmpului *(lat., Equisetum hyemale)*.

katîr-peşmegí *s. (bot.)* ciupercă-de-câmp *(lat., Agaricus arvensis)*.

katîrtîrnagî *s. (bot.)* grozamă *(lat., Cytisus sagittalis)*.

katîrtîrnagî, boyağî- *s. (bot.)* drobiţă; drobişor *(lat., Genista tinctoria)*.

katîrtîrnagî, dak- *s. (bot.)* drob-de-munte *(lat., Cytisus hirsutus)*.

katîrtîrnagî, kara- *s. (bot.)* salcâm-galben; lemnul-bobului; grozamă-mare *(lat., Cytisus nigricans)*.

katîrtîrnagî, sarî- *s. (bot.)* salcâm-galben *(lat., Cytisus laburnum; Laburnum anagyroides)*.

katîrtîrnagî, sîpîrga- *s.* **1.** *(bot.)* drob *(lat., Cytisus scoparius; Sarothamnus scoparius)*. **2.** *(bot.)* bucşău; scai-de-papură *(lat., Spartium junceum)*.

katîrtîrnagî, tegeneklí- *s. (bot.)* genistră *(lat., Ulex europaeus)*.

katkan *adj.* întărit; solidificat.

kat-kat *adj.* **1.** în straturi. **2.** stratiform; stratificat. // ***•kat-kat tertíp etmek*** a suprapune; a pune unul peste altul. ***•kat-kat yerleşmek*** a se stratifica.

katkî *s.* **1.** supliment; adaos. **2.** *(fig.)* contribuţie.

katkîldaw *s.* luptă; bătălie; război. // ***•asîrlarğa katkîldawlarnîñ ğemíşlerí*** roadele luptelor de secole.

katkîzdîrma *s.* întărire; solidificare; densificare; condensare.

katkîzdîrmak *v.t.* a întări; a solidifica; a densifica; a condensa.

katkîzdîruw *s.* întărire; solidificare; densificare; condensare.
katkîzdîruwğî *adj.* întăritor; care solidifică; care densifică; care condensează.
katlama **I.** *adj.* pliant; pliabil; rabatabil. **II.** *s.* **1.** *(gastron.) plăcintă tătărească.* **2.** strat; fâșie.
katlamabasuw *s.* pliant; prospect.
katlamak *v.t.* a împături; a strânge; a plia.
katlangan *adj.* împăturit; strâns; pliat; pliant; pliabil; rabatabil. // ***•katlangan otîrak*** *(teatr.)* strapontină.
katlanmagan *adj. (tipogr.)* in plano.
katlanmak *v.i.* a se împături; a se strânge; a se plia.
katlaw *s.* împăturire; strângere; pliere.
katlawlî *adj.* **1.** încurcat; încâlcit. **2.** complicat; complex.
katliyam *s.* măcel; masacru.
katliyamlî *adj.* masacrat.
katlî *adj.* **1.** pliat; plisat. **2.** stratiform; stratificat.
katlî-katîna *adv.* alături. // ***•katlî-katîna salmak*** a alătura; a juxtapune.
katma *s.* **1.** adăugare; alipire; atașare; anexare; ingredient. **2.** întărire; solidificare.
katmak **A.** *v.i.* a se întări; a se solidifica; a se densifica; a se condensa. **B.** *v.t.* a adăuga; a atașa. // ***•edviyat katmak*** a condimenta. ***•hesapka katmamak*** a nu pune la socoteală; a nesocoti; a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. ***•keşení kúndúzge katmak*** a face din noapte zi. ***•sayîp katmak*** a coopta bob cu bob. ***•şeker katmak*** a îndulci. ***•sóz/laf katmak*** a se băga în vorbă; a interveni în discuție.
katmer *s.* **1.** strat; film; peliculă; rând. **2.** pliu; pliseu; pensă. **3.** foaie *(de aluat).*
katmer-katmer *adj.* stratiform; stratificat.
katmerleme *s.* pliere; plisare; pensare.
katmerlemek *v.t.* a plia; a plisa; a pensa.
katmerlengen *adj.* pliat; plisat; pensat.
katmerleşken *adj.* stratiform; stratificat.
katmerleşme *s.* stratificare.
katmerleşmek *v.i.* a se stratifica.
katmerleştírmek *v.t.* a stratifica.
katmerlí *adj.* **1.** pliat; plisat; pensat. **2.** stratiform; stratificat. // ***•katmerlí eteklík*** fustă plisată.
katnaşîk *adj.* relativ.
katnaşkan *adj.* alăturat; participant; tolerant.
katnaşmagan *adj.* intolerant.
katnaşmak *v.i.* **1.** a se alătura; a participa la...; a fi în relații bune; a se înțelege; a se împăca. **2.** *(med.)* a tolera.
katnaşmama *s.* neparticipare; intoleranță.
katnaşmaykalîr *adj.* neparticipant; intolerant.
katnaşmaykalma *s.* neparticipare; intoleranță.
katnaştîrmak *v.t.* a alătura; a armoniza; a atașa.
katnaşuw *s.* **1.** alăturare; participare; toleranță; înțelegere. **2.** relație; legătură.
katnaşuwğî *s.* participant.
katnaw *s. (în transp.)* mers; trafic; mișcare; circulație. // ***•ekí ğónlí katnaw*** circulație în ambele sensuri.
katolik *s., adj.* catolic.
katoliklík *s.* catolicism.
katot *s. (fiz.)* catod.
katra *s.* strop; picătură.
katra-katra *adj.* cu picățele.
katralî *adj.* cu picățele.
katran *s.* catran; gudron; smoală; rășină.
katranğî *s.* muncitor la cătrănire; muncitor la gudronare.
katranğîlîk *s.* cătrănire; gudronare.
katrankana *s.* atelier de cătrănire; atelier de gudronare.
katranlama *s.* cătrănire; gudronare; smolire.
katranlamak *v.t.* a cătrăni; a gudrona; a smoli.
katranlangan *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.
katranlanmak *v.i.* a se cătrăni; a se gudrona; a se smoli.
katranlaw *s.* cătrănire; gudronare; smolire.
katranlî *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.
katsayî *s. (mat.)* coeficient. // ***•zorlama katsayîsî*** coeficient de forță.
kattî **I.** *adj.* **1.** dur; tare; bătătorit. **2.** *(fig.)* aspru; sever; rigid. **3.** *(lingv.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **4.** *(d. băuturi)* tare; concentrat. **II.** *s.* **1.** *(med.)* bătătură. **2.** *(fiz.)* solid. // ***•kattî baylamak*** a face bătături. // ***•kattî ğísím*** *(fiz.)* corp solid. ***•kattî ótmek*** pâine veche. ***•kattî tartîkawaz/sessíz/únsúz*** *(lingv.)* consoană dură. ***•kattî tedbirler*** măsuri severe.
kattî-kattî *adj.* foarte dur; foarte aspru.
kattîlîk *s.* duritate; densitate; soliditate; asprime.
katun *s.* **1.** femeie; doamnă. **2.** soție; nevastă. **3.** regină; împărătească.
katuw *s.* **1.** adăugare; alipire; atașare; anexare; ingredient. **2.** întărire; solidificare.
katuwlî *adj.* atașat; adăugat; alipit.
kavaler *s. (ist.)* cavaler; membru al unui ordin militar religios.
Kavarna *s. (topon.)* Kavarna *(Dobrich, Bulgaria).*
kavil *s.* înțelegere; învoială; acord; convenție.
kavim *s.* popor; națiune.
kavis *s.* arc *(și mat.).*
kaviyar *s.* caviar; icre negre.
kavram *s.* noțiune; concept.
kaw *s. (bot.)* iască *(lat., Fomes igniarius).* **2.** coajă.
kawak *s. (bot.)* plop; plop-alb *(lat., Populus alba).*
kawak, ak- *s. (bot.)* plop; plop-alb *(lat., Populus alba).*
kawak, gúmúş- *s. (bot.)* plop; plop-alb *(lat., Populus alba).*
kawak, kaltîrawuk- *s. (bot.)* plop-tremurător *(lat., Populus tremula).*
kawak, kara- *s. (bot.)* plop-negru *(lat., Populus nigra).*
kawak, şalî- *s. (bot.)* plop-tremurător *(lat., Populus tremula).*
kawaklîk *s.* pădure de plopi albi; plopiște; plopiș.
kawakşî *s. (ent.)* plopar *(lat., Saperda carcharias).*
kawal *s. (muz.)* caval; fluier. // ***•koy kawal seslegendiy seslemek*** a asculta cu urechile ciulite. // ***•şoban kawalî*** fluier ciobănesc.
kawal súyegí *s. (anat.)* tibia; fluierul piciorului.
kawanas *s.* borcan. // ***•bír kawanas katîk*** un borcan de iaurt. ***•koşap kawanasî*** borcan de compot. ***•turşî kawanasî*** borcan de murături.
kawday *adj.* foarte uscat; ca iasca.
kawe *s. (bot.)* arbore-de-cafea *(lat., Coffea arabica).* **1.** cafea. **2.** cafenea. // ***•kawe kaşîgî*** linguriță. ***•kawe pílğanî*** ceașcă de cafea. ***•kawe takîmî*** serviciu de cafea. ***•kawe tírmení*** râșniță de cafea. ***•maga bír kawe akelírsíníz mí?*** vreți să-mi aduceți o cafea?; ***•sade kawe*** cafea pură. ***•şekerlí kawe*** cafea dulce. ***•şekersíz kawe*** cafea amară. ***•tartuwlî kawe*** cafea măcinată.
kaweastî *s.* micul dejun.
kawegaşîk *s.* linguriță.
kaweğí *s.* cafegiu.
kawekana *s.* cafenea.
kawelí *adj.* cu cafea. // ***•kawelí bombon*** bomboane cu cafea.
kawem *s.* popor; națiune.
kawerengí *adj.* cafeniu; maro; maroniu; brun; castaniu închis; căprui.
kawerengí-balîkşî-baykuş *s. (orn.)* bufniță pescar brună *(lat., Ketupa zeylonensis).*
kawerengí-başlî-kagay *s. (orn.)* pescăruș cu cap brun *(lat., Larus brunnicephalus).*
kawerengí-başlî-şaklay *s. (orn.)* pescăruș cu cap brun *(lat., Larus brunnicephalus).*
kawerengí-başlî-tanakuşî *s. (orn.)* văcărel cu cap brun *(lat., Molothrus ater).*
kawerengí-bawurlî-bagîrtlak *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu pântece castaniu *(lat., Pterocles exustus).*
kawerengí-bawurlî-naktura *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu pântece castaniu *(lat., Pterocles exustus).*
kawerengí-deñízkarlîgaşî *s. (orn.)* rândunică de mare brună *(lat., Anous stolidus).*
kawerengí-erkelewğí *s. (orn.)* mierloi american brun *(lat., Toxostoma rufum).*
kawerengí-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc brun *(lat., Lanius cristatus).*
kawerengí-kiwiykuşî *s. (orn.)* kiwi; apterix *(lat., Apteryx australis).*
kawerengí-kulaklî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu urechi castanii *(lat., Emberiza fucata).*
kawerengí-kulaklî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu urechi castanii *(lat., Emberiza fucata).*
kawerengí-kulaklî-tenek *s. (orn.)* presură cu urechi castanii *(lat., Emberiza fucata).*
kawerengíneşalar *adj.* maroniu.
kawerengínetartar *adj.* maroniu.
kawerengí-órdek *s. (orn.)* rață brună *(lat., Anas rubripes).*
kawerengí-sîrtlî-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cu spate brun *(lat., Lanius vittatus).*
kawerengí-sîrtlî-taganak *s. (orn.)*

sfrâncioc cu spate brun *(lat., Lanius vittatus)*.
kawerengí-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc brun *(lat., Lanius cristatus)*.
kawerengí-yakalî-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş cu dungi castanii *(lat., Charadrius pallidus)*.
kawerengí-yakalî-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraş cu dungi castanii *(lat., Charadrius pallidus)*.
kawga *s.* **1.** ceartă; gâlceavă. **2.** luptă. // ***•kawga etmek*** a se lua la ceartă; a se certa. ***•kawga şîgarmak*** a provoca ceartă. ***•kawgaga tutuşmak*** a se lua la ceartă; a se certa. // ***•awuz kawgasî*** gâlceavă. ***•mabetlílerníñ kawgasînday*** ca supărările îndrăgostiţilor; trecător. ***•ótmek kawgasî*** lupta pentru existenţă. ***•şonlar úşún kawga etme*** nu te certa pentru aceia. ***•tamak kawgasî*** luptă pentru existenţă.
kawgağî *adj.* certăreţ; supărăcios; irascibil; arţăgos; belicos.
Kawgağî *s.* **2.** *(topon.)* Caugagia *(jud. Tulcea)*.
kawgağîlîk *s.* irascibilitate; arţag.
kawgakopargan *s.* scandalagiu.
kawgalî *adj.* certat; supărat; învrăjbit; belicos.
kawgaşîgaruw *s.* învrăjbire.
kawga-tmek *v.i.* a se certa.
kawî, akterek- *s. (bot.)* văcălie-de-mesteacăn *(lat., Placodes betulinus)*.
kawî, burgas- *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.
kawî, korakayîñ- *s. (bot.)* văcălie-de-fag *(lat., Ganoderma applanatum)*.
kawî, şam- *s. (bot.)* văcălie-de-brad *(lat., Fomes pinicola)*.
Kawkaz *s. (topon.)* Caucaz.
Kawkaz-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice caucaziană *(lat., Phylloscopus sindianus lorenzii)*.
Kawkaz-kagayî *s. (orn.)* pescăruş armenian *(lat., Larus armenicus)*.
Kawkaz-karabawurî *s. (orn.)* cocoş de mesteacăn caucazian *(lat., Tetrao mlokoiewiczi)*.
Kawkaz-kaya-torgayî *s. (orn.)* vrabie de stâncă caucaziană *(lat., Carpospiza brachydactyla; Petronia brachydactyla)*.
Kawkaz-kurî *s. (orn.)* cocoş de mesteacăn caucazian *(lat., Tetrao mlokoiewiczi)*.
Kawkaz-ládiní *s. (bot.)* brad de Caucaz *(lat., Abies nordmanniana)*.
kawkazlî *adj.* caucazian.
Kawkaz-narusî *s. (bot.)* brad de Caucaz *(lat., Abies nordmanniana)*.
Kawkaz-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice caucaziană *(lat., Phylloscopus sindianus lorenzii)*.
Kawkaz-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş armenian *(lat., Larus armenicus)*.
Kawkaz-şîrşîsî *s. (bot.)* brad de Caucaz *(lat., Abies nordmanniana)*.
Kawkaz-ularî *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă caucaziană *(lat., Tetraogallus caucasicus)*.
kawkî *s.* cochilie.
kawlak *adj.* descojit; decorticat.
Kawlak(lar) *s. (topon.)* Plopeni *(jud. Constanţa)*.
kawlamak *v.t.* a descoji; a decortica.
kawlangan *adj.* decorticat.
kawlanmagan *adj.* nedescojit; nedecorticat.
kawlanmak *v.i.* a se descoji; a se decortica.
kawlaw *s.* descojire; decorticare.
kawlawsuz *adj.* nedescojit; nedecorticat.
kaw-mantarî *s. (bot.)* băbiţă *(lat., Polyporus officinalis)*.
kawşagan *adj.* şubred; vlăguit; extenuat; surmenat; lipsit de rezistenţă.
kawşak *adj.* şubred; vlăguit; lipsit de rezistenţă.
kawşama *s.* **1.** şubrezire; pierderea rezistenţei; pierderea trăiniciei. **2.** slăbire; şubrezire; vlăguire; extenuare; surmenare; pierderea vigorii.
kawşamak *v.i.* **1.** *(d. lucruri)* a se şubrezi; a-şi pierde rezistenţa; a-şi pierde trăinicia. **2.** *(d. oameni)* a slăbi; a se şubrezi; a se vlăgui; a se extenua; a se surmena; a-şi pierde vigoarea.
kawşatkan *adj.* epuizant; extenuant; vlăguitor.
kawşatmak *v.t.* a slăbi; a şubrezi; a vlăgui.
kawşaw *s.* **1.** şubrezire; pierderea rezistenţei; pierderea trăiniciei. **2.** slăbire; şubrezire; vlăguire; extenuare; surmenare; pierderea vigorii.
kawuçuk *s.* **1.** cauciuc. **2.** *(bot.)* arbore-de-cauciuc *(lat., Hevea brasiliensis)*. // ***•ğanardaklî kawuçuk*** cauciuc vulcanizat.
kawuk *s.* **1.** *(anat.)* vezică urinară; băşica udului. **2.** peşteră; grotă; cavernă. **3.** cavitate; scobitură; scorbură. **4.** *(anat.)* vezică; băşică. // ***•kókírek/bókse kawugî*** *(anat.)* cavitatea toracică.
kawuklî *adj.* scorburos; cavernos.
kawukşuk *s. (anat.)* veziculă; băşicuţă.
kawum *s.* înghiţitură. // ***•awuzundan kawumun almak*** a-i lua cuiva pâinea de la gură.
kawun *s. (bot.)* pepene-galben *(lat., Cucumis melo)*.
kawun, aşşî- *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
kawurma *s.* **1.** *(gastron.)* friptură înăbuşită; tocană. **2.** prăjire; frigere; pârjolire.
kawurmak *v.t.* **1.** a prăji; a frige; a dogori. **2.** *(d. vânt, soare)* a usca; a ofili; a pârjoli.
kawurulgan *adj.* prăjit; fript; pârjolit.
kawurulmak *v.i.* **1.** *(d. alimente)* a fi prăjit. **2.** a se ofili; a se veşteji. **3.** *(d. oameni)* a se prăji la soare; a se bronza.
kawuruw *s.* prăjire; frigere; pârjol; uscare; ofilire; bronzare.
kawuruwğî *adj.* arzător; incendiar; dogoritor; pârjolitor.
kawuşabergen *adj.* întâlnit repetitiv; reîntâlnit.
kawuşaberme *s.* întâlnire repetitivă; reîntâlnire.
kawuşabermek *v.i.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
kawuşkan *adj.* unit; împreunat; acuplat; îmbinat.
kawuşma *s.* **1.** intersecţie de drumuri; răspântie; răscruce. **2.** *(geogr.)* confluenţă. **3.** obţinere; dobândire. **4.** revedere; reîntâlnire; regăsire. **5.** fecundare; fecundaţie.
kawuşmak **A.** *v.i.* **1.** a se reîntâlni; a se revedea; a se regăsi. **2.** a se uni; a se împreuna; a se acupla. **B.** *v.t.* a obţine; a dobândi; a căpăta. // ***•kún kawuşmak*** a se bate ziua cu noaptea; a se însera.
kawuşturma *s.* coroborare.
kawuşturmak *v.t.* a uni; a împreuna; a acupla; a îmbina.
kawuşturuw *s.* coroborare.
kawuşum *s. (astr.)* conjuncţie.
kawuşuw *s.* împreunare; regăsire.
kawuy *adj.* puternic; plin de forţă; viguros; forte.
Kawuy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel viguros" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Kawuy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preaputernic" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
kawuylaşkan *adj.* întărit; consolidat.
kawuylaşmak *v.i.* a se întări; a se consolida *(şi fig.)*.
kawuylaştîrma *s.* întărire; consolidare.
kawuylaştîrmak *v.t.* a întări; a consolida.
kawuylaştîruw *s.* întărire; consolidare.
kawuylaştîruwğî *adj.* întăritor.
kawuyluk *s.* duritate; rezistenţă.
kawuysuw *s.* acvaforte.
kawuz **I.** *adj.* insuficient de plin. **II.** *s.* tărâţă.
kawuzdan *adj.* din tărâţă.
kawuzlamak *v.t.* a diminua; a reduce; a micşora; a descreşte; a scădea.
kawuzlangan *adj.* diminuat; redus; micşorat; descrescut; scăzut.
kawuzlanma *s.* diminuare; reducere; micşorare; descreştere; scădere.
kawuzlanmak *v.i.* a se diminua; a se reduce; a se micşora; a descreşte; a scădea.
kawuzlanuw *s.* diminuare; reducere; micşorare; descreştere; scădere.
kawuzlî *adj.* cu tărâţă; din tărâţă.
kawze *s. (text.)* tifon.
kawzebezí *s. (text.)* tifon.
kay *s.* vomă. // ***•kay etmek*** a voma; a vomita.
kaya *s.* **1.** stâncă; bloc de piatră. **2.** *(geol.)* rocă. // ***•suwastî kayalar*** recif.
kayabalîgî *s.* **1.** *(iht.)* guvid *(lat., Gobius)*. **2.** *(iht.)* porcuşor; pietroşel; râbiţă *(lat., Gobio gobio)*.
kayabalîgî, írí- *s. (iht.)* guvid-mare; strunghil *(lat., Gobius melanostomus)*.
kayabalîgî, kól- *s. (iht.)* glăvoacă; mitroacă; guvidie-de-baltă *(lat., Gobius kessleri)*.
kayabalîgî, múren- *s. (iht.)* glăvoacă; guvidie-de-vad; porcuşor-de-vad *(lat., Gobius fluviatilis)*.
kaya-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă de stâncă *(lat., Anthus petrosus)*.
kayak *s.* schi. // ***•kîzak taymak*** a schia. // ***•kayak yapmak úşún kelemen*** vin pentru a face schi.
kaya-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun de stâncă *(lat., Hirundo rupestris; Ptyonoprogne rupestris)*.
kayakeleriy *s. (zool.)* cameleon *(lat., Chamaeleo vulgaris)*.
kaya-kirazkuşî *s. (orn.)* presură de munte *(lat., Emberiza cia)*.
kayakka *adv.* înspre ce direcţie?; încotro?; // ***•kayakka***

barayatîrsîñ? unde mergi?; ***•kayakka kete?*** în ce direcție merge?;

kaya-korîgî *s. (bot.)* oloisă *(lat., Sedum maximum; Sedum telephinum).*

kaya-korîgî, aşşî- *s. (bot.)* şoaldină; trânjin *(lat., Sedum acre).*

kaya-korîgî, kîrmîzî- *s. (bot.)* rujă; durzoaş *(lat., Sedum rosea).*

kaya-korîgî, pembe- *s. (bot.)* dragoste *(lat., Sedum fabaria).*

kayakşî *s.* schior.

kayakşîlîk *s.* schi; schiere.

kayakta *adv.* încotro?; unde?; în ce loc?;

kayaktan *adv.* din ce direcție?; de unde?;

kaya-kúrteşígí *s. (orn.)* țiclean de stâncă *(lat., Sitta neumayer).*

kayalî *adj.* stâncos.

kayalîk *s.* loc stâncos; stâncărie.

kaya-súlekeşí *s. (orn.)* presură de munte *(lat., Emberiza cia).*

kaya-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă de munte *(lat., Aquila chrysaetos).*

kaya-tenegí *s. (orn.)* presură de munte *(lat., Emberiza cia).*

kaybbolgan *adj.* dispărut; pierdut; rătăcit.

kaybbolma *s.* dispariție; pierdere; rătăcire.

kaybbolmak *v.i.* **1.** a se pierde; a se rătăci. **2.** a pieri; a dispărea; a i se pierde urma. // ***•kózínden kaybbolmak*** a scăpa de sub ochii cuiva; a pieri; a dispărea.

kaybbolmaz *adj.* nepieritor.

kaybboluw *s.* dispariție; pierdere; rătăcire.

kaybetme *s.* pierdere; irosire.

kaybetmek *v.t.* a pierde; a irosi. // ***•akîlîn kaybetmek*** a-și pierde capul; a se zăpăci; a-și pierde mințile; a înnebuni. ***•dawanî kaybetmek*** *(jur.)* a pierde un proces. ***•deñgesín kaybetmek*** a se dezechilibra. ***•ğolîn kaybetmek*** a pierde drumul; a se rătăci. ***•istikametín kaybetmek*** a-și pierde busola; a se dezorienta. ***•kîymetínden kaybetmek*** a pierde din valoare; a se deprecia; a se devaloriza. ***•közden kaybetmek*** a scăpa din ochi; a pierde din vedere. ***•özín kaybetmek*** a-și pierde cunoștința; a nu mai ști de sine; a leșina. ***•pápíşín kaybetmek*** a-și pierde cumpătul; a-și pierde sângele rece. ***•sabîrîn kaybetmek*** a-și pierde răbdarea; a-și pierde calmul. ***•şuurun kaybetmek*** a-și pierde cunoștința. ***•zaman kaybetmek*** a pierde timp; a-și trece vremea; a-și omorî vremea. // ***•kaybeteğek zamanîm yok*** n-am timp de pierdut. ***•kóp kan kaybettím*** am pierdut mult sânge.

kayda *adv.* unde?; în ce loc?; // ***•awtobuz turagî kayda?*** unde este stația de autobuz?; ***•awtobuzga kayda míníle?*** de unde se ia autobuzul?; ***•ayileñíz kayda?*** unde este familia dumneavoastră?; ***•babañ kayda?*** unde-i tatăl tău?; ***•kayda kaldî?*** demult. ***•kayda kaldîñ?*** pe unde ai întârziat?; ***•kayda otîrasîñîz?*** unde locuiți?; ***•kayda şalîşasîñîz?*** unde lucrați?; ***•kayda úyrendíñíz?*** unde ați învățat?; ***•poştakana kayda?*** unde este poșta?;

kaydan *adv.* de unde?; dincotro?; // ***•Asan kaydan kele?*** de unde vine Asan?; ***•kaydan tabayîm?*** de unde să găsesc?; ***•merkezge kaydan ketmelímen?*** pe unde trebuie să merg în centru?;

kaydan-kaydan *adv.* cum-necum; de oriunde; din pământ, din iarbă verde; cumva; oarecum.

kayday *adv.* cum?; în ce fel?; // ***•búgún hawa kayday?*** cum este vremea azi?; ***•ğol kayday?*** cum e drumul?; ***•kayday bolsa da*** în orice caz; orice ar fi; oricare ar fi cauza; cum o fi; indiferent cum. ***•kayday et îstiysíñíz?*** de care carne doriți?; ***•kayday siyahat ettíñíz?*** cum ați călătorit?; ***•kayday yukladîñîz?*** cum ați dormit?; ***•kaydaysîñîz?*** cum vă simțiți?; cum o mai duceți?; ***•o man arañîz kayday?*** ce relație veți cu el?;

kayday-kayday *adv.* cum-necum; cumva; oarecum.

kaydîrmak *v.i.* **1.** a determina să planeze. **2.** a determina să alunece; a determina să gliseze; a determina să culiseze. **3.** a determina să derapeze; a determina să patineze.

kayerde *adv.* unde?; în ce loc?; // ***•kayerde aş oyerde baş*** omniprezent.

kayerden *adv.* de unde?; dincotro?;

kayerge *adv.* încotro?;

kayergeşík *adv.* până unde. // ***•kayergeşík awtoğol bar?*** până unde e autostradă?;

kayerlerde *adv.* unde?; în ce loc?;

kayerlerden *adv.* de unde?; dincotro?;

kayerlerge *adv.* încotro?; // ***•şúndí tren kayerlerge yetíştí?*** pe unde a ajuns trenul acum?;

kayerlergeşík *adv.* până unde.

kayerlerlí *adv.* din ce loc?;

kayerlí *adv.* din ce loc?; // ***•ğenábíñíz kayerlísíñíz?*** dumneavoastră de unde sunteți de origine?;

kayernîñ *adv.* aparținător cărui loc?;

kayet **I.** *adj.* excesiv; exagerat; ultra. **II.** *adv.* foarte; prea; extrem de...; peste măsură de ...; // ***•Amet akay kayet kasta*** domnul Amet e foarte bolnav. ***•bo yerí suwuk, hem kayet suwuk*** aici este rece, ba chiar foarte rece. ***•kayet ağîndîm*** mi-a părut foarte rău. ***•kayet akîllî*** foarte inteligent. ***•kayet árúw*** foarte bine. ***•kayet ayaz*** este foarte ger. ***•kayet aytuwlî*** foarte lăudat. ***•kayet az*** foarte puțin. ***•kayet balaban*** foarte mare. ***•kayet gúzel*** foarte frumos. ***•kayet kíşkene*** foarte mic. ***•kayet kolay bolsa da*** deși este foarte ușor. ***•kayet kóp/pazla*** foarte mult. ***•kayet kuğurlî*** foarte straniu. ***•kayet memnun boldîm*** îmi face o deosebită plăcere. ***•kayet múhim*** foarte important. ***•kayet şalt konîşasîñîz*** vorbiți foarte repede. ***•kayet suwsadîm*** mi-e foarte sete. ***•kayet uzun*** foarte lung. ***•kayet yaman*** grozav de. ***•tatarğa kayet tora telaffuz etesíñíz*** pronunțați foarte corect tătărește. ***•tren kayet kalabalîk*** trenul este foarte aglomerat.

kayetkîska *adj. (fiz.)* ultrascurt. // ***•kayetkîska dalgalar*** unde ultrascurte.

kaygan *adj.* alunecător; lunecos.

kayganak *s. (gastron.)* omletă; scrob.

kaygî *s.* neliniște; îngrijorare; grijă; tristețe. // ***•kaygîsîna kalmak*** a-i păsa; a se neliniști; a se îngrijora.

kaygîbílmeme *s.* nepăsare; indiferență.

kaygîbílmez *adj.* nepăsător; indiferent.

kaygîlandîrmak *v.t.* a îngrijora.

kaygîlanmagan *adj.* dezinteresat.

kaygîlanmak *v.i.* a se neliniști; a se îngrijora; a-și face griji; a-i păsa.

kaygîlanmama *s.* dezinteres.

kaygîlanmamak *v.i.* a nu se sinchisi.

kaygîlî *adj.* neliniștit; îngrijorat; preocupat.

kaygîlî-kaygîlî *adv.* neliniștit; îngrijorat; preocupat.

kaygîn *adj.* alunecos; lunecos.

kaygîsînakalgan *adj.* zbuciumat; frământat.

kaygîsîz *adj.* nepăsător; indiferent.

kaygîsîzlîk *s.* nepăsare; indiferență.

kayide *s.* **1.** regulă; percept; morală. **2.** bază; fundament. // ***•kayidege salmak*** a reglementa; a regla; a aranja; a ordona. // ***•haleket kayidelerí*** reglementarea circulației. ***•hayatnîñ kayidesí*** regula vieții. ***•yazuw kayidelerí*** ortografie.

kayidebîzgan *adj.* care încalcă regula; nereglementar; neregulat; inconsecvent.

kayidebîzmasî *s.* încălcarea reglementării; neregulă.

kayidedensapma *s.* derogare.

kayidedenşîkma *s.* derogare.

kayidegekaytarîlgan *adj.* reorganizat.

kayidegekaytarma *s.* reorganizare.

kayidegekaytaruw *s.* reorganizare.

kayidegekaytaruwğî *s., adj.* **1.** reorganizator. **2.** moralist; moralizator.

kayidegesalgan *adj.* organizator.

kayidegesalîngan *adj.* dispus; aranjat; ordonat; rânduit; reglementat.

kayidegesaluw *s.* dispunere; aranjare; orânduială; ordonare; organizare; rânduială; reglementare.

kayidegeuygun *adj.* legal; natural; regulamentar.

kayidegeuymagan *adj.* neobișnuit; neuzual; neregulamentar; indisciplinat.

kayidegeuymama *s.* indisciplină.

kayidegeuyuw *s.* legalitate; naturalețe; obiectivitate.

kayideğí *s., adj.* moralist; moralizator.

kayide-kanun *s.* disciplină; regulament; legislație.

kayide-kural *s.* percept; lege; regulă; morală.

kayidelí *adj.* **1.** bazat; fundamentat. **2.** disciplinat; ordonat. **3.** regulamentar; statutar. // ***•kayidelí yazmak*** a ortografia.

kayidelí-kanunlî *adj.* disciplinat; ordonat.

kayidelíyazîlgan *adj.* ortografiat; ortografic.

kayidesíz *adj.* imperfect.

kayidesíz-kanunsuz *adj.* indisciplinat; fără regulament.

kayidesízlík *s.* neregularitate.

kayidesízlík-kanunsuzluk *s.* indisciplină; neregularitate.

kayideşartî *s.* formalitate; condiție de formă; cerință de formă.

kayidiyfizika *s.* metafizică.
kayidiyfizikalî *adj.* metafizic.
kayim *s.* sigiliu.
kayise *s.* **1.** caisă. **2.** *(bot.)* cais; zarzăr *(lat., Armeniaca vulgaris; Prunus armeniaca)*. // ***•kayise mağunî*** gem de caise.
kayîk I. *adj.* plat; turtit. **II.** *s.* barcă; luntre. // ***•bo gemíde kaş kayîk bar?*** câte bărci sunt pe acest vas?; ***•ğankutarma/tahlisiye kayîgî*** *(nav.)* barcă de salvare. ***•kayîk tabak*** platou; tavă.
kayîklama *s.* turtire; aplatizare.
kayîklamak *v.t.* a turti; a aplatiza.
kayîklangan *adj.* turtit; aplatizat.
kayîklanmak *v.i.* a turti; a aplatiza.
kayîklaw *s.* turtire; aplatizare.
kayîkşî *s.* barcagiu; luntraş.
kayîlgan *adj.* cusut.
kayîma *s.* cusut; coasere.
kayîmak *v.t.* a coase.
kayîn *s.* cumnat *(fratele soţului, soţiei)*.
kayînbiyke *s.* cumnată *(sora mai mare a soţiei)*.
kayîntuwurşugî *s.* jir.
kayîñ *s. (bot.)* fag *(lat., Fagus sylvatica)*.
kayîñ, akşa- *s. (bot.)* arţar-tătăresc; gladiş *(lat., Acer tataricum)*.
kayîñ, kîzîl- *s. (bot.)* fag-roşu *(lat., Fagus sylvatica atrorubens)*.
kayîñbogaldagî *s.* jir.
kayîñlîk *s.* pădure de fagi; făget.
kayîñsîçakayî *s.* jir.
kayîñ-yasî *s. (bot.)* văcălie-de-fag *(lat., Ganoderma applanatum)*.
kayîp I. *adj.* pierdut; dispărut; rătăcit; absent. **II.** *s.* **1.** lumea invizibilă. **2.** pierdere; pagubă; prejudiciu. **3.** *(fin.)* deficit. // ***•kayîplarga karîşmak*** a i se pierde urma.
kayîplargakarîşkan *adj.* dispărut; pierdut; rătăcit.
kayîplî *adj.* deficitar.
kayîplîk *s.* **1.** absenţă; lipsă. **2.** *(fin.)* deficit.
kayîr *s.* **1.** bine; faptă bună; bunătate. **2.** folos; profit; utilitate. **3.** nisip; banc de nisip. // ***•bír kayîr kórmemek*** a nu avea niciun folos; a nu avea niciun profit. ***•kayîr etmek*** a face cuiva un bine; a fi util. ***•kayîrî kalmamak*** a nu mai fi de folos. ***•kayîrîn kórmek*** a avea parte de...; a se bucura de existenţa...;
kayîretken I. *adj.* filantropic. **II.** *s.* filantrop.
kayîretúw *s.* filantropie.
kayîrğî *s., adj.* protector; ocrotitor.
kayîrğîlîk *s.* **1.** protecţie; sprijin. **2.** favoritism.
kayîrîkórílgen *adj.* folosit; întrebuinţat; utilizat.
kayîrînkórmesí *s.* folosinţă; folosire; întrebuinţare; utilizare; beneficiu.
kayîrlama *s.* felicitare; sărbătorire; celebrare; urare. // ***•kayîrlama mektúbí*** felicitare *(imprimat)*.
kayîrlamak *v.t.* **1.** a felicita; a ura. **2.** a sărbători; a celebra. // ***•bayram kayîrlap ğúrmek*** a colinda. ***•ğiyînlî kayîrlamak*** a serba.
kayîrlaw *s.* felicitare; sărbătorire; celebrare; urare.
kayîrlî *adj.* **1.** bun; util; folositor; avantajos; profitabil. **2.** de bun augur; binecuvântat. // ***•akşamîñîz kayîrlî bolsîn!*** bună seara!; ***•kayîrlî akşam(lar)!*** bună seara!; ***•kayîrlî bolsîn!*** felicitări!; ***•kayîrlî erten(ler)!*** bună dimineaţa!; ***•kayîrlî keşeler!*** noapte bună!; ***•kayîrlî kúnler!*** bună ziua!; ***•kayîrlî seneler!*** la mulţi ani!; ***•kayîrlî yaşlar!*** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; ***•kayîrlîsî man bardîk*** am ajuns cu bine. ***•sabañîz kayîrlî bolsîn!*** bună dimineaţa!;
kayîrlîk *s.* **1.** bine. **2.** instituţie filantropică.
kayîrlîsî *s.* **1.** folos; profit; utilitate. **2.** bine; faptă bună. // ***•kayîrlîsî man soñîna barmak*** a duce la bun sfârşit.
kayîrsîz *adj.* nerecunoscător; netrebnic.
kayîrsîzlîk *s.* nerecunoştinţă; netrebnicie.
kayîrsúygen I. *adj.* filantropic. **II.** *s.* filantrop; binefăcător.
kayîrsúyúw *s.* filantropie; binefacere.
kayîrşúnas I. *adj.* filantropic. **II.** *s.* filantrop; binefăcător.
kayîrşúnaslîk *s.* filantropie; binefacere.
kayîrtaş *s.* pietriş; prundiş.
kayîş *s.* **1.** curea; centură; cingătoare. **2.** piele *(tăbăcită)*. **3.** alunecare; glisare; culisare; planare. // ***•bel kayîşî*** curea; centură; cingătoare.
kayîşçî *s.* curelar.
kayîşkîrgan *s. (bot.)* osul-iepurelui; sălăşitoare; sudoarea-calului *(lat., Ononis spinosa)*.
kayîş-terí *s.* marochinărie.
kayît *s.* **1.** înregistrare; înmatriculare; înscriere. **2.** limitare; restrângere. **3.** *(fig.)* importanţă; însemnătate; consideraţie. **4.** însemnare; notă; notiţe. // ***•kayît aktarmak*** a se documenta. ***•kayît bolmak*** a se înregistra; a se înmatricula; a se înscrie; a fi marcat; a fi notat; a se specifica. ***•kayît etmek*** a înregistra; a înmatricula; a înscrie; a marca; a nota; a specifica. ***•kayîtîn sílmek*** a radia; a exmatricula. ***•kayîtka almak*** a înregistra; a înscrie; a nota; a consemna; a specifica. // ***•ğol kayîtî*** itinerar. ***•kayît káátí*** fişă de înregistrare. ***•kayît kalemí*** registratură. ***•kayît kútúgí*** registru; matricolă. ***•kayît suretí*** *(jur.)* copie. ***•kenar kayîtî*** *(tipogr.)* notă marginală.
kayîtaktarmasî *s.* documentare; consultare.
kayîtbolgan *adj.* înregistrat; înscris; înmatriculat; notat; consemnat.
kayîtîsílíngen *adj.* exmatriculat.
kayîtkaalîngan *adj.* înregistrat; înscris; înmatriculat; notat; consemnat.
kayîtkaalma *s.* **1.** menţionare; specificare; subliniere. **2.** notare; înregistrare; înmatriculare; înscriere.
kayîtkaaluw *s.* înregistrare; înscriere; înmatriculare; notare; consemnare.
kayîtlamak *v.t.* a înregistra; a înmatricula.
kayîtlangan *adj.* înscris; înregistrat; înmatriculat; care a subscris.
kayîtlanma *s.* înscriere; înregistrare; înmatriculare; subscriere; subscripţie.
kayîtlanmak *v.i.* a se înscrie; a se înregistra; a se înmatricula; a subscrie. // ***•yerí kayîtlanmagan*** fără specificarea locului.
kayîtlanuw *s.* înscriere; înregistrare; înmatriculare; subscriere; subscripţie.
kayîtlar *s., pl.* scripte; înregistrări; acte; documente; dosar.
kayîtlarda *adv.* în înregistrări; în scripte; în acte; în documente; la dosar; ad acta.
kayîtlardan *adv.* din scripte; din înregistrări; din acte; din documente; din dosar.
kayîtlî *adj.* înregistrat; înmatriculat.
kayîtlîfaaliyet *s.* palmares.
kayîtsílúw *s.* exmatriculare.
kayîtsîz *adj.* **1.** neînregistrat; neînmatriculat. **2.** nepăsător; indiferent. // ***•kayîtsîz kalmak*** a rămâne nepăsător.
kayîtsîzlîk *s.* nepăsare; indiferenţă.
kayîtsîz-şartsîz *adj.* fără rezervă; necondiţionat.
kayîzgak *s. (med.)* mătreaţă.
kayka *s.* piuă; piuliţă.
kayma *s.* **1.** planor. **2.** alunecare; glisare; culisare; planare. **3.** rocă; stâncă; bloc de piatră. **4.** broderie.
kaymağî *s.* **1.** planorist. **2.** brodeză.
kaymağîlîk *s.* planorism.
kaymak I. *s. (gastron.)* caimac; smântână; frişcă; cremă. **II.** *v.i.* **1.** a aluneca; a glisa; a culisa. **2.** a plana. **3.** a derapa; a patina.
kaymaklî *adj.* cu caimac; cu smântână; cu frişcă. // ***•kaymaklî toñdîrma*** îngheţată cu frişcă.
kaymaktaşî *s. (minr.)* alabastru.
kaymaktay *adj.* ca smântâna.
kaymalamak *v.t.* a broda.
kaymalangan *adj.* brodat.
kaymalî *adj.* **1.** stâncos. **2.** brodat.
kaymalîk *s.* loc stâncos; stâncărie.
kaymaykalîr *adj.* antiderapant.
kaymaz *adj.* antiderapant.
kayme *s.* bancnotă.
kaynagan *adj.* efervescent; fierbinte.
kaynak I. *adj.* **1.** fiert; clocotit. **2.** vioi; sprinten. **II.** *s.* **1.** izvor. **2.** sursă; resursă. **3.** origine; obârşie. **4.** sudare; sudură.
kaynaklama *s.* sudare; sudură.
kaynaklamak *v.t. (tehn.)* a suda.
kaynaklangan *s.* **1.** sudat. **2.** care izvorăşte; care îşi are originea.
kaynaklanma *s.* izvorâre; origine.
kaynaklanmak *v.i.* **1.** a se suda. **2.** a izvorî; a-şi avea originea.
kaynaklanuw *s.* izvorâre; origine.
kaynaklî *s.* sudat.
kaynaklîk *s.* vioiciune; sprinteneală.
kaynakşî *s.* sudor.
kaynakşîlîk *s. (tehn.)* sudură.
kaynama *s.* **1.** *(tehn.)* sudare. **2.** fierbere; învolburare.
kaynamagan *adj.* nefiert.
kaynamak *v.i.* **1.** a fierbe; a clocoti *(şi fig.)*. **2.** *(d. băuturi)* a fermenta; a fierbe. **3.** *(d. ape)* a se agita; a se învolbura. **4.** *(tehn.)* a se suda; a se lipi. **5.** a se opări; a se fierbe. // ***•kîmîrskaday kaynamak*** a mişuna ca furnicile; a forfoti.
kaynana *s.* soacră.
kaynanatílí *s. (bot.)* cactus *(lat., Cactus grandilflorus; Cereu grandilflorus; Selenicereus grandilflorus)*.
kaynarğa *s.* izvor termal. // ***•kaynarğa merkezí*** staţiune balneară.
kaynarğalî *adj.* balnear.
kaynaşîm *s. (chim.)* compus; combinaţie.
kaynaşma *s.* **1.** *(tehn.)* sudare; lipire. **2.** agitaţie; efervescenţă. **3.** rumoare. **4.** *(fig.)* înfrăţire; unire; fraternizare.
kaynaşmak *v.i.* **1.** *(tehn.)* a se suda; a

se lipi. **2.** a mişuna; a forfoti; a roi. **3.** *(fig.)* a se înfrăți; a se uni; a fraterniza. **4.** *(chim.)* a se combina. // ***•eklemí kaynaşmak*** *(med.)* a se anchiloza.

kaynaştîrmak *v.t.* **1.** *(tehn.)* a suda; a lipi. **2.** *(fig.)* a înfrăți; a uni.

kaynaşuw *s.* **1.** *(tehn.)* sudare; lipire. **2.** agitație; efervescență. **3.** rumoare. **4.** *(fig.)* înfrățire; unire; fraternizare.

kaynata *s.* socru.

kaynatîlgan *adj.* **1.** fiert. **2.** *(fiz.)* sudat.

kaynatîlmak *v.i.* a fi fiert; a se fierbe.

kaynatmak *v.t.* **1.** a fierbe. **2.** *(fig.)* a suda; a uni. **3.** a opări; a fierbe. // ***•kapaklap kaynatmak*** a găti la capac; a înăbuși. ***•óşek kaynatmak*** a sporovăi; a bârfi; a cleveti. // ***•kírlerní kaynattîm*** am fiert rufele.

kaynatuwlî *adj.* fiert. // ***•kaynatuwlî et*** *(gastron.)* rasol.

kaynaw *s.* fierbere; clocot; fermentație.

kayra *s.* binefacere; bine.

kayrak *s.* pârtie.

kayrama *s.* ascuțire; dare la tocilă. // ***•kayrama maşinasî*** *(tehn.)* polizor.

kayramak *v.t.* a ascuți; a da la tocilă.

kayran *s.* poiană; luminiș; rarişte.

kayrangan *adj.* ascuțit.

kayranmak *v.i.* a se ascuți.

kayratîlgan *adj.* ascuțit; dat la tocilă. // ***•kayratîlgan pîşak*** cuțit ascuțit.

kayratîlmak *v.i.* a se ascuți; a fi ascuțit.

kayratma *s.* ascuțire; dare la tocilă.

kayratmak *v.t.* a determina să ascută; a determina să dea la tocilă.

kayratuw *s.* ascuțire; dare la tocilă.

kayratuwlî *adj.* ascuțit; dat la tocilă.

kayraw *s.* ascuțire; dare la tocilă.

kayrawgî *s.* tocilar; persoană care ascute la tocilă.

kayrawlî *adj.* ascuțit.

kayrawtaşî *s.* piatră de polizor; tocilă.

Kayreddin/Kayrettin *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea credinței".

kayret *s.* efort; râvnă; sârguință; zel; conştiinciozitate. // ***•kayret almak*** a fi încurajat. ***•kayret bermek*** a încuraja. ***•kayret etmek*** a depune efort; a se strădui. ***•kayret kóstermek*** a se sili; a-şi da toată osteneala. ***•kayretí kesílmek*** a se descuraja.

kayretbergen *adj.* încurajator.

kayretetken *s.* binevoitor; muncitor.

kayretkesken *adj.* descurajant.

kayretlenmek *v.i.* a se strădui; a se sili; a trudi.

kayretlí *adj.* sârguincios; zelos; plin de zel; conştiincios.

kayretsíz *adj.* **1.** moale; apatic; indiferent. **2.** comod; nepăsător.

kayretsízleşken *adj.* **1.** moale; apatic; indiferent. **2.** comod; nepăsător.

kayretsízleşme *s.* **1.** comoditate; nepăsare. **2.** moliciune; apatie; indiferență.

kayretsízleşmek *v.i.* **1.** a deveni moale; a deveni apatic; a deveni indiferent. **2.** a deveni comod; a deveni nepăsător.

kayretsízlík *s.* **1.** moliciune; apatie; indiferență. **2.** comoditate; nepăsare.

kayriy *prep.* **1.** fără. **2.** contra; împotriva; anti-. **3.** în afară de...; cu excepția...; // ***•bízden kayriy bírew kelmedí*** în afară de noi n-a venit nimeni.

Kayriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel caritabil".

kayriyademiy *adj.* neomenesc; inuman.

kayriyademiyet *s.* neomenie.

kayriyadiy *adj.* neuzual; neobişnuit; extraordinar; exotic.

kayriyadiylík *s.* exotism.

kayriyahláaiy *adj.* imoral.

kayriyahláakiylík *s.* imoralitate.

kayriyaskeriy *adj.* demilitarizat.

kayriydiniy *adj.* necredincios; ateu.

kayriyfaal *adj.* inactiv; pasiv.

kayriyfaallîk *s.* pasivitate.

kayriyğayiz *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim; ilicit.

kayriyğayizğî *s.* ilegalist.

kayriyğayizlík *s.* ilegalitate; ilegitimitate.

kayriyğelil *adj.* neimpunător; neimpozant.

kayriyğeriy *adj.* demilitarizat.

kayriyğiddiy *adj.* neserios; uşuratic; frivol.

kayriyğiddiyet *s.* frivolitate.

kayriyhakkîykat *s.* neadevăr.

kayriyharbiy *adj.* civil.

kayriyharbiye *adj.* demilitarizat.

kayriyidariy *adj.* incontrolabil.

kayriyihtimaliy *adj.* improbabil.

kayriyihtiyariy *adj.* involuntar; spontan.

kayriyihtiyariylík *s.* spontaneitate.

kayriyinitikal *s.* inamovibilitate.

kayriyinitikaliy *adj.* inamovibil.

kayriyinsaniy *adj.* neomenesc; inuman.

kayriyinsaniyet *s.* neomenie.

kayriyiradiy *adj.* involuntar; instinctiv; spontan.

kayriyiradiylík *s.* spontaneitate.

kayriyílmiy *adj.* neştiințific.

kayriykabil *adj.* imposibil. // ***•kayriykabil hazîmlî*** *(med.)* nedigerabil. ***•kayriykabil itiraz*** incontestabil. ***•kayriykabil kîyas*** incomparabil.

kayriykabiliy *adj.* imposibil.

kayriykanuniy *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // ***•kayriykanuniy bala*** copil nelegitim.

kayriykanuniyğî *s.* ilegalist.

kayriykanuniylík *s.* ilegalitate.

kayriykáfiy *adj.* insuficient.

kayriykámil *adj.* incomplet; imperfect; imatur.

kayriykámillík *s.* imperfecțiune; imaturitate.

kayriykebir *adj.* neimpunător; neimpozant.

kayriymaddiy *adj.* imaterial.

kayriymaddiylík *s.* imaterialitate.

kayriymahdut *adj.* nelimitat; nesfârşit.

kayriymahdutluk *s.* nelimitare; nesfârşire.

kayriymahsús *adj.* imperceptibil.

kayriymakbul *adj.* inadmisibil; inacceptabil; nesatisfăcător.

kayriymakul *adj.* irațional; ilogic.

kayriymakulluk *s.* iraționalism.

kayriymalúm *adj.* necunoscut; neştiut.

kayriymamur *adj.* neprosper; lipsit de prosperitate; lipsit de bunăstare.

kayriymantîkiy *adj.* ilogic; nelogic; irațional.

kayriymaruf *adj.* necunoscut; neştiut.

kayriymatbuw *adj.* nepublicat; netipărit.

kayriymemnun *adj.* nemulțumit; nesatisfăcut; supărat.

kayriymemul *adj.* nesperat; neaşteptat.

kayriymenkul *adj.* imobil; imobiliar. // ***•kayriymenkul mallar/emval*** bunuri imobiliare.

kayriymenus *adj.* neuzitat; neobişnuit.

kayriymeskún *adj.* nelocuit; nepopulat. // ***•kayriymeskún topraklar*** pământ nelocuit.

kayriymeslekşí *adj.* neprofesionist; amator.

kayriymesul *adj.* iresponsabil; lipsit de spirit de răspundere.

kayriymesulluk *s.* iresponsabilitate.

kayriymeşruw *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // ***•kayriymeşruw bala*** copil nelegitim.

kayriymeşruwğî *s.* ilegalist.

kayriymeşruwluk *s.* ilegalitate; ilegitimitate.

kayriymevkuf *adj.* liber; nereținut.

kayriymuhik *adj.* nedrept; injust.

kayriymuhtemel *adj.* improbabil; nesigur.

kayriymuktedir *adj.* neputincios; incapabil.

kayriymunis *adj.* nesociabil; neprietenos.

kayriymuntazam *adj.* neregulat; dezordonat; surprinzător.

kayriymutabîk *adj.* nesupus; nesubordonat.

kayriymuteber *adj.* **1.** fără căutare; fără trecere. **2.** nul; expirat; caduc; ieşit din vigoare.

kayriymuteberlík *s.* nulitate.

kayriymuwayyen *adj.* indefinit; nedefinit.

kayriymuwayyenlík *s.* nedefinire.

kayriymuwazzam *adj.* neimpozant; neimpunător.

kayriymúmkin *adj.* imposibil; irealizabil; nefezabil.

kayriymúmkinlík *s.* imposibilitate.

kayriymúmkún *adj.* imposibil; irealizabil; nefezabil.

kayriymúmkúnlúk *s.* imposibilitate.

kayriymúnbit *adj.* nefertil; neroditor; arid.

kayriymúnbitlík *adj.* nefertilitate; nerodnicie; ariditate.

kayriymúsayit *adj.* neprielnic; nefavorabil.

kayriymúteğanis *adj.* eterogen.

kayriymútenahiy *adj.* infinit; nesfârşit.

kayriymútenahiyet *s.* infinit; nesfârşire.

kayriymútenahiyetke *adv.* spre infinit; la infinit; spre nesfârşit; la nesfârşit. // ***•kayriymútenahiyetke kadar*** până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum.

kayriymútenahiyetkeşík *adv.* până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum.

kayriynafiy *adj.* nefolositor; inutilizabil.

kayriynizamiy *adj.* neregulat.

kayriynizamiylík *s.* neregularitate.

kayriyresmiy *adj.* neoficial; informal. // ***•kayriyresmiy ziyaret*** vizită neoficială.

kayriysafiy *adj. (econ., fin.)* brut. // ***•kayriysafiy awurluk*** greutate brută. ***•kayriysafiy kazanş*** *(fin.)* câştig brut. ***•kayriysafiy kelír***

(fin.) venit brut.
kayriysamimiy *adj.* nesincer; necinstit; ipocrit.
kayriysamimiylík *s.* nesinceritate; necinste; ipocrizie.
kayriyşahsiy *adj. (gram.)* impersonal.
kayriyşeffaf *adj.* opac.
kayriyşeffaflîk *s.* opacitate.
kayriyşuuriy *adj.* inconştient; involuntar; spontan.
kayriyşuuriylík *s.* spontaneitate.
kayriytabiy *adj.* nenatural; artificial; anormal. // •***kayriytabiy uyduw*** satelit artificial.
kayriytekmíl *adj.* incomplet; imperfect.
kayriytekmíllík *s.* imperfecţiune.
kayriyuluw *adj.* neimpozant; neimpunător.
kayriyuygar *adj.* necivilizat.
kayriyuygarlîk *s.* barbarie.
kayriyzanaatşî *adj.* neprofesionist; amator.
kayriyzenaatşî *adj.* neprofesionist; amator.
Kayrulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea lui Allah/Dumnezeu".
kaysî *pron.* **1.** care; ce. **2.** oricare; oricine; orice. // •***ğenábíñíz kaysî netiğelerge bardîñîz?*** dumneavoastră ce rezultate aţi obţinut?; •***kaysî awtobuz man barîla?*** cu ce autobuz se ajunge?; •***kaysî ayda tuwduñuz?*** în ce lună v-aţi născut?; •***kaysî bala?*** care copil?; •***kaysî betke?*** în ce parte?; în ce direcţie?; •***kaysî garadan keteğeksíñíz?*** de la ce gară plecaţi?; •***kaysî gişewde zarf satîla?*** la ce ghişeu se vând plicuri?; •***kaysî ğónde?*** pe ce direcţie?; •***kaysî kíşíden sorayîm?*** pe cine să întreb?; •***kaysî mewsúmdemíz?*** în ce anotimp suntem?; •***kaysî takîmlar koşîla?*** ce echipe participă?; •***kaysî takîmlar oynay?*** ce echipe joacă astăzi?; •***kaysî tewúkede kaytağaksîñîz?*** pe ce dată vă înapoiaţi?; •***kaysî tewúkede tuwduñuz?*** pe ce dată v-aţi născut?; •***kaysî ulkadansîñîz?*** din ce ţară sunteţi?; •***kaysî yakka?*** încotro?; •***kaysî yakta tabîla?*** în ce parte se găseşte?; •***kaysî yaktan?*** din ce parte?; •***kaysî yîlda?*** în ce an?; •***peron kaysî yakta?*** în ce parte este peronul?; •***tren kaysî hattan kete?*** de la ce linie pleacă trenul?;
kaysî-bírsí *pron.* **1.** care; ce. **2.** oricare; oricine; orice.
kaysî-bírsín *pron.* **1.** pe oricare; pe oricine; pe orice. **2.** pe care; pe ce.
kaysî-bírsínde *pron.* **1.** la oricare; la oricine; la orice. **2.** la care; la ce.
kaysî-bírsínden *pron.* **1.** de la/dinspre oricare; de la/dinspre oricine; de la/dinspre orice. **2.** de la/dinspre care; de la/dinspre ce.
kaysî-bírsíndiy *pron.* **1.** ca oricare; ca oricine; ca orice. **2.** ca şi care; ca ce.
kaysî-bírsíne *pron.* **1.** spre oricare; spre oricine; spre orice. **2.** spre care; spre ce.
kaysî-bírsíñ *adj.* al cărui; al oricărui.
kaysîlar *pron.* **1.** oricare; oricine; orice. **2.** care; ce.
kaysîlarda *pron.* **1.** la oricare; la oricine; la orice. **2.** la care; la ce.
kaysîlardan *pron.* **1.** de la/dinspre oricare; de la/dinspre oricine; de la/dinspre orice. **2.** de la/dinspre care; de la/dinspre ce.
kaysîlarday *pron.* **1.** ca oricare; ca oricine; ca orice. **2.** ca şi care; ca ce.
kaysîlarga *pron.* **1.** spre oricare; spre oricine; spre orice. **2.** spre care; spre ce.
kaysîlarnî *pron.* **1.** pe oricare; pe oricine; pe orice. **2.** pe care; pe ce.
kaysîlarnîñ *adj.* al cărui; al oricărui.
kaysîn *pron.* **1.** pe oricare; pe oricine; pe orice. **2.** pe care; pe ce.
kaysîna *pron.* **1.** spre oricare; spre oricine; spre orice. **2.** spre care; spre ce.
kaysînda *pron.* **1.** la oricare; la oricine; la orice. **2.** la care; la ce.
kaysîndan *pron.* **1.** de la/dinspre oricare; de la/dinspre oricine; de la/dinspre orice. **2.** de la/dinspre care; de la/dinspre ce.
kaysînday *pron.* **1.** ca oricare; ca oricine; ca orice. **2.** ca şi care; ca ce.
kaysîñ *adj.* al cărui; al oricărui.
kayşa *s.* alunecare de teren.
kayşagan *adj. (d. terenuri)* surpat; alunecător.
kayşama *s.* surpare.
kayşamak *v.i. (d. terenuri)* a aluneca; a se surpa.
kayşatmak *v.t.* a surpa.
kayşaw *s.* surpare.
kayşî *s.* foarfece.
kayşîlama *s.* tăiere cu foarfeca.
kayşîlamak *v.t.* a tăia cu foarfeca.
kayşîlangan *adj.* tăiat cu foarfeca.
kayşîlaw *s.* tăiere cu foarfeca.
kaytaberme *s.* revenire; recidivă.
kaytabermek *v.i.* a reveni; a recidiva.
kayta-kayta *adv.* repetat; multiplu.
kaytan I. *adv.* pe când; dimpotrivă. **II.** *s.* găitan; ceapraz; firet; şiret.
kaytankaş(lî) *adj.* cu sprâncene subţiri.
kaytanlama *s.* legarea şireturilor.
kaytanlamak *v.t.* a lega şireturile.
kaytanlangan *adj.* legat la şireturi.
kaytanlanmak *v.i.* a se lega la şireturi.
kaytanlaw *s.* legarea şireturilor.
kaytanlî *adj.* cu găitan; cu firet; cu şiret.
kaytansîz *adj.* fără găitan; fără firet; fără şiret.
kaytar *adj.* rulant. // •***kaytar merdúwen/basamak*** scară rulantă.
kaytargan *adj. (fiz.)* reflexiv. // •***kaytargan kol*** *(tehn.)* bielă.
kaytarîlgan *adj.* **1.** *(relig.)* convertit. **2.** extrădat; renegat.
kaytarîlma *s.* **1.** *(mat.)* transformare. **2.** extrădare.
kaytarîlmak *v.i.* **1.** a se întoarce *(din drum)*. **2.** a fi trimis înapoi. **3.** a se restitui; a se rambursa; a se returna. **4.** *(d. elevi)* a fi lăsat repetent; a rămâne repetent. **5.** *(relig.)* a fi convertit.
kaytarîlmama *s.* ireversibilitate.
kaytarîlmaykalîr *adj.* ireversibil; irevocabil.
kaytarîlmaz *adj.* ireversibil; irevocabil. // •***artka kaytarîlmaz*** ireversibil.
kaytarîluw *s.* **1.** *(mat.)* transformare. **2.** extrădare.
kaytarîm *s.* **1.** rotire; învârtire. **2.** restituire; întoarcere; reîntoarcere; returnare; dare înapoi.
kaytarîp-akelúw *s.* readucere.
kaytarîp-alîngan *adj.* reluat; recâştigat; recăpătat; recucerit; recuperat; redobândit.
kaytarîp-aluw *s.* reluare; recâştigare; recăpătare; recucerire; recuperare; redobândire.
kaytarîp-berílgen *adj.* restituit; redat; retrocedat; returnat; înapoiat.
kaytarîp-berúw *s.* restituire; redare; retrocedare; returnare; înapoiere.
kaytarîp-ódelgen *adj.* rambursat.
kaytarîp-ódeme *s.* ramburs; rambursare.
kaytarîp-şakîrîlgan *adj.* rechemat.
kaytarîp-şakîruw *s.* rechemare.
kaytarma *s.* **1.** restituire; rambursare; returnare; înapoiere. **2.** rotire; învârtire. **3.** *(lit.)* traducere; retroversiune; tălmăcire. **4.** vânătoare cu gonaci. **5.** întoarcere din drum; reîntoarcere. **6.** trimitere înapoi. **7.** convertire *(rel.)*. **8.** respingere; refuz; revocare. **9.** chiul. **10.** repetenţie. **11.** umezire; udare; înmuiere. // •***kaytarma hakkî/kuwatî*** *(pol.)* drept de veto. •***kaytarma parşasî*** *(tehn.)* organ. •***kaytarmalî oyîn*** *(sport)* revanşă.
kaytarmağî I. *adj.* **1.** *(d. oameni)* nestatornic; inconstant; schimbător. **2.** *(d. elevi)* repetent. **3.** chiulangiu. **II.** *s.* hăitaş; gonaci.
kaytarmağîlîk *s.* inconstanţă; nestatornicie.
kaytarmak *v.t.* **1.** a întoarce din drum. **2.** a trimite înapoi. **3.** a restitui; a rambursa; a returna; a înapoia. **4.** a converti *(rel.)*. **5.** a respinge; a refuza; a revoca. **6.** a chiuli. **7.** a traduce. **8.** a lăsa repetent. **9.** a umezi; a uda; a înmuia. **10.** a roti; a învârti. // •***başîn kaytarmak*** a întoarce capul. •***film kaytarmak*** a turna un film. •***ğezasîn kaytarmak*** *(jur.)* a comuta pedeapsa cuiva. •***ğúregín kaytarmak*** a-i întoarce cuiva stomacul pe dos; a-l dezgusta; a-l scârbi. •***hayatka kaytarmak*** a aduce pe cineva la viaţă; a-l însănătoşi; a-l reanima. •***húrmetín kaytarmak*** a reabilita pe cineva. •***kaytarîp akelmek*** a readuce. •***kaytarîp almak*** a relua; a recupera; a recăpăta. •***kaytarîp bermek*** a înapoia; a restitui; a retroceda. •***kaytarîp ğíbermek*** a trimite înapoi; a returna. •***kaytarîp ódemek*** a rambursa. •***níşanîn kaytarmak*** a desface logodna. •***para aktarîp kaytarmak*** a vira bani *(fin.)*. •***paraga kaytarmak*** a preschimba în bani. •***pîrîldak kaytarmak*** a trage sforile. •***sóz kaytarmak*** a răspunde împotrivă; a contrazice. •***ters kaytarmak*** a întoarce pe dos; a inversa; a perverti. •***yúzún kaytarmak*** a-şi întoarce faţa de la...; a nu mai vrea să ştie de...; // •***ányagîna kaytar!*** întoarce pe partea cealaltă!; •***başparmagîn kaytarîp*** cu degetul întors; pollice verso. •***topnî kaytar-almadî*** n-a reuşit să returneze mingea.
kaytartamîr *s. (anat.)* venă.
kaytartmak *v.t.* a determina să înapoieze; a determina să restituie; a determina să se întoarcă; a determina să se returneze.
kaytaruw *s.* **1.** restituire; rambursare; returnare; înapoiere. **10.** repetenţie. **11.** umezire; udare; înmuiere. **2.**

rotire; învârtire. **3.** *(lit.)* traducere; retroversiune; tălmăcire. **4.** vânătoare cu gonaci. **5.** întoarcere din drum; reîntoarcere. **6.** trimitere înapoi. **7.** convertire *(rel.)*. **8.** respingere; refuz; revocare. **9.** chiul.

kaytaruwğî **I.** *adj.* respingător. **II.** *s.* traducător; interpret. // ●***kaytaruwğî oy/ses*** *(pol.)* veto.

kaytaruwğuluk *s.* traducere; interpretare; tălmăcire.

kaytaş *s. (tehn.)* rotor.

kaytawaz *s.* ecou; rezonanță; răsunet.

kaytawazğî *s. (fiz.)* rezonator; cameră de rezonanță.

kaytawazlamak *v.i. (fiz.)* a genera ecou; a genera rezonanță; a face să răsune.

kaytawazlanmak *v.i. (fiz.)* a avea ecou; a rezona; a răsuna.

kaytawazlî *adj.* cu ecou; rezonant; răsunător.

kaytbabay *s. (bot.)* ciocul-cucoarei; pliscul-cocorului *(lat., Erodium cicutarium)*.

kaytetílgen *adj.* înregistrat; înscris; specificat; însemnat; notat; subliniat; reliefat.

kaytetílmek *v.i.* a se înregistra; a se înscrie; a se sublinia; a se specifica.

kaytetme *s.* **1.** menționare; specificare; subliniere; reliefare. **2.** notare; înregistrare; înmatriculare; înscriere.

kaytetmek *v.t.* **1.** a nota; a înregistra. **2.** a nota; a menționa; a specifica; a sublinia. // ●***siğilge kaytetmek*** a înregistra; a înscrie.

kaytetúw *s.* **1.** menționare; specificare; subliniere; reliefare. **2.** notare; înregistrare; înmatriculare; înscriere.

kaytiye *s.* taxă de înregistrare.

kaytîk *adj.* umezit; ud; înmuiat. // ●***kaytîk bolmak*** a fi umed; a se umezi. // ●***asfalt kaytîk*** asfaltul este umed. ●***kúz kaytîk bolağak*** toamna va fi umedă. ●***testímalîm kaytîk*** prosopul meu este umed.

kaytîklîk *s.* umezeală; umiditate.

kaytîm *s.* **1.** perioadă; fază; eră; epocă; ev. **2.** tur; repriză; rundă; sesiune; stagiune; episod. **3.** recrudescență. **4.** reflecție; oglindire. **5.** dată; oară; rând. **6.** aniversare; jubileu. // ●***burunş kaytîmî*** *(ist.)* epoca de bronz. ●***buz kaytîmî*** perioadă glacială. ●***eskí kaytîmlar*** antichitate. ●***imtan kaytîmî*** sesiune de examene. ●***kaytîm ğónelíşí*** *(gram.)* diateza reflexivă. ●***kîrt kaytîmî*** perioadă de incubație. ●***síptí kaytîm*** *(ist.)* epoca primitivă. ●***síptí kaytîm tewúkesí*** *(ist.)* istoria antică. ●***taş kaytîmî*** *(ist.)* epoca de piatră. ●***teğrúbe kaytîmî*** stagiu. ●***temír kaytîmî*** *(ist.)* epoca de fier. ●***tiyatro kaytîmî*** stagiune teatrală.

kaytîmgauymama *s.* anacronism.

kaytîmînda *adv.* în epoca; în timpul; pe vremea când.

kaytîmîndan *adv.* din epoca; din timpul; de pe vremea când.

kaytîm-kaytîm *adj.* periodic.

kaytîmlagan *adj. (fiz.)* reflexiv.

kaytîmlama *s. (fiz.)* reflectare.

kaytîmlamak *v.t.* a reflecta; a oglindi.

kaytîmlangan *adj.* reflectat; oglindit.

kaytîmlanmak *v.i.* a se reflecta; a se oglindi.

kaytîmlatkan *adj. (fiz.)* reflectant.

kaytîmlaw *s. (fiz.)* reflectare.

kaytîmlawğî *adj. (fiz.)* reflectant.

kaytîmlî *adj.* **1.** ciclic; periodic; episodic. **2.** *(gram.)* reflexiv. // ●***kaytîmlî figel*** *(gram.)* verb reflexiv.

kaytîmlîk **I.** *adj.* sezonier. **II.** *s. (gram.)* reflexivitate.

kaytîmtîşî *adj.* anacronic.

kaytîmtîşîlîk *s.* anacronism.

kaytîp-kelgen *adj.* întors; înapoiat; revenit; reapărut; reîntors.

kaytîp-kelúw *s.* întoarcere; înapoiere; revenire; reapariție; reîntoarcere.

kaytîp-túşken *adj.* reapărut; reîntors.

kaytîp-túşúw *s.* reapariție; reîntoarcere.

kaytîş *s.* **1.** întoarcere; reîntoarcere; recidivă; retragere; înapoiere; revocare; anulare. **2.** turnantă; viraj; cotitură. **3.** învârtire; rotire; tur. **4.** umezire; udare; înmuiere. **5.** schimbare; transformare. **6.** *(mat.)* rotație. **7.** *(relig.)* convertire.

kaytkan *adj.* **1.** rotativ; giratoriu. **2.** umezit; ud; înmuiat. **3.** *(relig.)* convertit. **4.** schimbat; transformat. **5.** întors; reîntors; înapoiat; revocat; anulat. // ●***kaytkan ğolkawuşmasî*** sens giratoriu. ●***kaytkan kópír*** pod rulant.

kaytkanbaş *s. (orn.)* capântortură *(lat., Jynx torquilla)*.

kaytkanda *adv.* la întoarcere.

kaytkansóz *adj.* retractat.

kaytma **I.** *adj.* **1.** *(relig.)* convertit. **2.** renegat. **II.** *s.* **1.** învârtire; rotire; tur. **2.** *(mat.)* rotație. **3.** întoarcere; reîntoarcere; recidivă; retragere; înapoiere; revocare; anulare. **4.** turnantă; viraj; cotitură. **5.** umezire; udare; înmuiere. **6.** schimbare; transformare. **7.** *(relig.)* convertire.

kaytmak *v.i.* **1.** a se învârti; a se roti. **2.** a se întoarce; a se reîntoarce; a recidiva; a se retrage; a se înapoia; a se revoca; a se anula. **3.** a se schimba în ...; a se transforma în ...; **4.** *(relig.)* a se converti. **5.** a se umezi; a se uda; a se înmuia. // ●***artka kaytmak*** a se întoarce; a se retrage; a se înapoia; a regresa; a decădea; a se reîntoarce; a reveni. ●***aşuwî kaytmak*** a-și veni în fire; a se calma. ●***aylanîp kaytmak*** a face calea întoarsă. ●***boş kolî man kaytmak*** a se întoarce cu mâinile goale. ●***ğennetke kaytmak*** a se preface în rai; a prospera. ●***ğúregí kaytmak*** a se simți greu la inimă; a i se apleca; a-i veni greață. ●***kaytîp kelmek*** a se întoarce; a reveni; a face calea întoarsă. ●***kózlerí kaytmak*** a i se întoarce cuiva ochii în cap; a agoniza; a intra în comă. ●***midesí kaytmak*** a i se apleca; a-i veni greață; a se simți greu la inimă. ●***óz memleketíne kaytmak*** a se repatria. ●***şaşkînga kaytmak*** a-i sta mintea în loc; a se năuci. ●***sózínden/lafîndan kaytmak*** a nu se ține de cuvânt; a-și retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. ●***tersí kaytmak*** a fi dezorientat; a fi derutat. // ●***başîna kaytîp kelúw*** revenirea la început. ●***ğenábísí hemen kayttî*** dumneaei s-a întors îndată. ●***ğúregím kaytîp kusaman*** am grețuri și vomit. ●***kastalîk kayttî*** boala a revenit. ●***kaysî tewúkede kaytağaksîñîz?*** pe ce dată vă înapoiați?; ●***midem kayttî*** am greață. ●***sadetke kaytayîk!*** să revenim la subiect!; ●***úyge ayîrî-ayîrî ğollardan kayttîk*** ne-am întors acasă pe drumuri diferite. ●***úylege kadar kayt!*** întoarce-te până la prânz!; ●***úyúmúzge kaytağakmîz*** ne vom întoarce acasă.

kaytmama *s.* ireversibilitate.

kaytmaz *adj.* ireversibil. // ●***kaytmaz ğol*** drum fără întoarcere.

kaytuw *s.* **1.** învârtire; rotire; tur. **2.** *(mat.)* rotație. **3.** întoarcere; reîntoarcere; recidivă; retragere; înapoiere; revocare; anulare. **4.** turnantă; viraj; cotitură. **5.** umezire; udare; înmuiere. **6.** schimbare; transformare. **7.** *(relig.)* convertire.

kayuw *s.* **1.** tiv. **2.** alunecare; glisare; culisare; planare.

kayuwlama *s.* tivire.

kayuwlamak *v.t.* a tivi.

kayuwlangan *adj.* tivit.

kayuwlaw *s.* tivire.

kayuwlî *adj.* tivit.

Kayyim *s. (antrop. m., arab.)* "Veghetorul şi supraveghetorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

Kayyum, El- *s. (relig., arab.)* "Atotdiriguitorul"; "Cel ce ocârmuieşte existența întregii suflări şi nu cunoaşte înaintemergător" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

kaz *s. (orn.)* gâscă *(lat., Anser anser domesticus)*. // ●***kaz balasî/bîğîsî*** boboc de gâscă. ●***kaz etí*** carne de gâscă.

kaz, ak- *s. (orn.)* gâscă de vară *(lat., Anser anser)*.

kaz, ak-yúzlí- *s. (orn.)* gâscă călugăriță *(lat., Branta leucopsis)*.

kaz, al-bawurlî- *s. (orn.)* gâscă cu gât roşu *(lat., Branta ruficollis)*.

kaz, balaban-ak-mañlaylî- *s. (orn.)* gârliță mare *(lat., Anser albifrons)*.

kaz, boz- *s. (orn.)* gâscă de vară *(lat., Anser anser)*.

kaz, kakîldagan- *s. (orn.)* gâscă cotcodac *(lat., Branta hutchinsii)*.

kaz, kara-gerdanlî- *s. (orn.)* gâscă neagră *(lat., Branta bernicla bernicla)*.

kaz, kíşkene-ak-mañlaylî- *s. (orn.)* gârliță mică *(lat., Anser erythropus)*.

kaz, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* gâscă cu gât roşu *(lat., Branta ruficollis)*.

kaz, koñgîr- *s. (orn.)* lebădă neagră *(lat., Cygnus atratus)*.

kaz, mawî-kanatlî- *s. (orn.)* gâscă cu aripi albastre *(lat., Cyanochen cyanoptera)*.

kaz, pembe-ayaklî- *s. (orn.)* gâscă cu cioc scurt *(lat., Anser brachyrhynchus)*.

kaz, şah- *s. (orn.)* gâscă imperială *(lat., Chen canagica; Anser canagicus)*.

kaza *s.* accident; catastrofă. // ●***kazaga kalmak/ogîramak*** a se accidenta. ●***kazaga maruz kalmak*** a se expune accidentării. ●***kazaga ogîratmak*** a accidenta. ●***papîr kazasîna ogîramak*** a

naufragia. // •***haleket/trafik kazasî*** accident de circulaţie. •***íş kazasî*** accident de muncă. •***kaza gúwenğesí*** asigurare de accidente. •***kaza yerí*** locul accidentului.
kazadan *adv.* accidental; involontar.
kazagakalgan *adj.* accidentat; victimă.
kazagakarşî *adj.* antiaccident.
kazagaogîragan *adj.* accidentat; victimă.
kazah *s., adj.* kazah.
Kazahîstan *s. (topon.)* Kazahstan.
kazahîstanlî *s., adj.* kazah.
kazahşa I. *adv.* în limba kazahă. **II.** *s. (limba)* kazahă.
kazak *s.* **1.** cazac. **2.** român. // •***kazak kalkî*** poporul român. •***kazak kîskaayaklîsî/apakayî*** româncă. •***kazak mamúllerí*** produse româneşti. •***kazak metbesí*** bucătăria românească. •***kazak resím okîlî*** şcoala de pictură românească. •***kazak tílí ihtiyariyesí*** facultatea de limba română. •***kazak uyruklugî/tebaasî*** cetăţenie română. •***kazak uyrukluman*** sunt cetăţean român.
kazaka *s.* vestă; jiletcă.
kazakşa I. *adv.* româneşte; în limba română. **II.** *s. (limba)* română. // •***kazakşa konîşmak*** a vorbi româneşte. // •***kazakşa heş añlamayman*** nu înţeleg deloc româneşte. •***kazakşa úyreneğek bolaman*** aş dori să învăţ româneşte.
kazalamak *v.t.* a accidenta.
kazalangan *adj.* accidentat.
kazalanmak *v.i.* a se accidenta.
kazalî *adj.* accidental; catastrofal.
kazan *s.* **1.** cazan *(şi tehn.).* **2.** *(tehn.)* boiler.
kazanbaşî *s.* bucătar-şef.
kazandîrgan *adj.* profitabil; rentabil.
kazandîrmak *v.t.* a crea profit; a renta.
kazandîrmaz *adj.* neprofitabil.
kazangan *s.* beneficiar.
kazanğî *s.* cazangiu.
kazanîlgan *adj.* obţinut; dobândit; câştigat; meritat.
kazanîlmak *v.i.* **1.** a se câştiga; a se obţine. **2.** a fi cucerit; a fi dobândit.
kazanma *s.* dobândire; obţinere.
kazanmak *v.t.* **1.** a câştiga; a obţine. **2.** a cuceri; a dobândi. // •***bírtaa/ğañîdan kazanmak*** a redobândi. •***dawanî kazanmak*** *(jur.)* a câştiga un proces. •***hakk kazanmak*** *(jur.)* a avea câştig de cauză. •***kîymet/ónem/ehemmiyet kazanmak*** a căpăta importanţă. •***mañlay terí men kazanmak*** a câştiga cu sudoarea frunţii; a câştiga prin trudă. •***nam/şan kazanmak*** a i se duce vestea; a i se duce faima; a ajunge celebru. •***ótmegín kazanmak*** a-şi câştiga pâinea; a-şi câştiga existenţa. •***sayî kazanmak*** a creşte numeric. •***wakît/zaman kazanmak*** a câştiga timp. // •***bírínğí kademení kím kazandî?*** cine a câştigat prima etapă?; •***kím şalîşa kazana*** cine munceşte câştigă.
kazanş *s.* câştig; profit; beneficiu. // •***kayriysafiy kazanş*** *(fin.)* câştig brut. •***safiy kazanş*** *(fin.)* câştig net.
kazanşî *s.* bucătar.
kazanşlî *adj.* avantajos; profitabil.
kazanşlîşîkkan *adj.* eficientizat; rentabilizat.
kazanşsîz *adj.* dezavantajos; neprofitabil.
kazanşsîzlîk *s.* dezavantaj.
kazanuw *s.* dobândire; obţinere.
kazar *s.* **1.** ţinut; regiune. **2.** loc. **3.** pământ; sol; teren; întindere de pământ.
kazara *adv.* întâmplător; accidental.
Kazar-karkîldagî *s. (orn.)* chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriţă mare; pescăriţă de Marea Caspică *(lat., Sterna caspia; Hydroprogne caspia).*
Kazar-ularî *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă de Marea Caspică *(lat., Tetraogallus caspius).*
kazaw *s., adj.* kazah.
kazawğa I. *adv.* în limba kazahă**II.** *s. (limba)* kazahă.
Kazawstan *s. (topon.)* Kazahstan.
kazawstanlî *s., adj.* kazah.
kazayagî *s.* **1.** *(bot.)* talpa-gâştei; spanac-porcesc *(lat., Chenopodium hybridum).* **2.** *(bot.)* talpa-gâştei; apucătoare; cătuşniţă *(lat., Leonurus cardiaca).* **3.** laba-gâştei; ridurile formate la coada ochiului. **4.** laba-gâştei.
kazayagî, ak- *s. (bot.)* lobodă; spanac-sălbatic; piciorul-caprei *(lat., Chenopodium album).*
kazayagî, múslí- *s. (bot.)* tămâiţă; ţifroş *(lat., Chenopodium ambrosioides).*
kazazede *adj.* accidentat; naufragiat; victimă.
kaz-beşparmakotî *s. (bot.)* coada-racului *(lat., Potentilla anserina).*
kazdîrmak *v.t.* **1.** a determina să erodeze; a determina să corodeze. **2.** a determina să sape; a determina să excaveze. **3.** a determina să graveze.
kazemata *s.* cazemată.
kazeyina *s. (chim.)* cazeină.
kazino *s.* cazino.
kazî *s.* ulei; grăsime; unsoare; lubrifiant.
kazî, ak-karînlî-yas- *s. (orn.)* gâscă cu pântece alb; gâscă de Atlantic *(lat., Branta bernicla hrota).*
kazî, Awustraliye-taw- *s. (orn.)* gâscă cu manşete; gâscă australiană de pădure *(lat., Chenonetta jubata).*
kazî, Hint- *s. (orn.)* gâscă de India *(lat., Anser indicus).*
kazî, Kanada- *s. (orn.)* gâscă canadiană *(lat., Branta canadensis).*
kazî, kar- *s. (orn.)* gâscă de zăpadă *(lat., Chen caerulescens; Anser caerulescens).*
kazî, kara-karînli-yas- *s. (orn.)* gâscă cu pântece negru; gâscă de Pacific *(lat., Branta bernicla nigricans).*
kazî, kíşkene-kar- *s. (orn.)* gâsca lui Ross; gâscă mică de zăpadă *(lat., Chen rossii; Anser rossii).*
kazî, kíşkene-tarla- *s. (orn.)* gâscă cu cioc scurt *(lat., Anser brachyrhynchus).*
kazî, Kîtay- *s. (orn.)* gâscă chinezească; gâscă lebădă *(lat., Anser cygnoides).*
kazî, kuw- *s. (orn.)* gâscă chinezească; gâscă lebădă *(lat., Anser cygnoides).*
kazî, Mîsîr- *s. (orn.)* gâscă de Nil *(lat., Alopochen aegypticus).*
kazî, Orinoko- *s. (orn.)* gâscă de Orinoco *(lat., Neochen jubata).*
kazî, pakla- *s. (orn.)* gâscă de semănătură *(lat., Anser fabalis).*
kazî, Ross'nîñ- *s. (orn.)* gâsca lui Ross; gâscă mică de zăpadă *(lat., Chen rossii; Anser rossii).*
kazî, Sebír- *s. (orn.)* gâscă cu gât roşu *(lat., Branta ruficollis).*
kazî, Sebír-yas- *s. (orn.)* gâscă neagră *(lat., Branta bernicla bernicla).*
kazî, tarla- *s. (orn.)* gâscă de semănătură *(lat., Anser fabalis).*
kazîğagîlgan *adj.* gresat; uns.
kazîk *s.* **1.** par; ţăruş; ţeapă. **2.** *(fig.)* şiretlic; tertip. // •***kazîk atmak*** a trage ţeapă; a ţepui; a înşela; a păcăli. •***kazîk ğutkanday ğúrmek*** a umbla ţanţoş. •***kazîkka otîrtmak*** a trage în ţeapă; a ţepui. // •***kazîklî humma*** *(med.)* tetanos.
kazîkatîlgan *adj.* tras în ţeapă; înşelat; păcălit.
kazîkatkan *adj.* înşelător; trişor.
kazîkatuw *s.* înşelare; înşelătorie; trişare; festă; păcăleală; renghi.
kazîkğutkan *adj.* băţos; ţanţoş; mândru; ţeapăn; drept; vertical.
kazîkğutkanday *adv.* ţanţoş; ţeapăn; drept.
kazîkkaotîrgan *adj.* tras în ţeapă; ţepuit.
kazîkkaotîrtuw *s.* tragere în ţeapă; ţepuire.
kazîklagan *adj.* înşelător; trişor.
kazîklama *s.* **1.** înşelare; păcăleală. **2.** tragere în ţeapă; ţepuire. **3.** arăcire; împărare.
kazîklamak *v.t.* **1.** a arăci; a împăra. **2.** a trage în ţeapă; a ţepui. **3.** a trage ţeapă; a ţepui; a înşela; a păcăli.
kazîklangan *adj.* **1.** înşelat; păcălit. **2.** tras în ţeapă; ţepuit. **3.** arăcit; împărat.
kazîklanmak *v.i.* **1.** *(ist.)* a fi tras în ţeapă; a fi ţepui. **2.** a fi înşelat; a se păcăli. **3.** a fi arăcit; a fi împărat.
kazîklaw *s.* **1.** înşelare; păcăleală. **2.** tragere în ţeapă; ţepuire. **3.** arăcire; împărare.
kazîlama *s.* gresare; ungere.
kazîlamak *v.t.* a unge; a gresa.
kazîlangan *adj.* gresat; uns.
kazîlanmak *v.i.* a se unge; a se gresa.
kazîlaw *s.* gresare; ungere.
kazîlawğî *s. (tehn.)* gresor; ungător.
kazîlgan *adj.* **1.** erodat; corodat. **2.** săpat; excavat. **3.** gravat.
kazîlî *adj.* **1.** *(d. câştiguri)* mare; însemnat; gras. **2.** uns; gresat; lubrifiat. **3.** uleios; unsuros; gras.
kazîlîakşar *s.* vopsea de ulei.
kazîlîboya *s.* vopsea de ulei.
kazîlma *s.* **1.** săpătură; săpături; săpat; săpare; excavare. **2.** erodare; corodare. **3.** gravare; gravură.
kazîlmak *v.i.* **1.** a se eroda; a se coroda. **2.** a se săpa; a se excava. **3.** a se grava.
kazîlmalar *s., pl.* săpături.
kazîluw *s.* **1.** săpătură; săpături; săpat; săpare; excavare. **2.** erodare; corodare. **3.** gravare; gravură.
kazîm *s.* **1.** erodare; corodare. **2.** gravare; gravură. **3.** săpătură; săpături; săpat; săpare; excavare.
kazîmbílímğísí *s.* arheolog.

kazîmbílímí **I.** *adj.* arheologic. **II.** *s.* arheologie.
kazîmbílímlí *adj.* arheologic.
kazîmlar *s., pl.* săpături.
kazîp-şîgarîlgan *adj.* dezgropat.
kazîp-şîgaruw *s.* dezgropare.
kazkafa(lî) *adj.* greu de cap; greoi la minte; prost; prostănac.
kazma *s.* cazma; hârleț. // •***kazma sanatşîsî*** gravor.
kazmak *v.t.* **1.** a săpa; a excava. **2.** a grava. **3.** a eroda; a coroda. // •***astîn kazmak*** a săpa pe cineva; a unelti împotriva cuiva; a-l submina; a-l sabota. •***óz şukurun ózí kazmak*** a-şi săpa singur groapa. •***yenirğe kazmak*** a se caria.
kazma-kúrek *s.* unelte de grădinărit.
kazna *s.* tezaur; comoară; depozit; vistierie. // •***kelime kaznasî*** lexic.
kaznağî *s.* trezorier; vistiernic.
kazotî *s. (bot.)* gâscariță *(lat., Arabis alpina; Arabis hirsuta)*.
kaztîrnagî *s. (bot.)* coada-racului *(lat., Potentilla anserina)*.
kazuw *s.* **1.** săpătură; săpat; săpare; excavare. **2.** gravare; gravură. **3.** erodare; corodare.
kazuwğî **I.** *adj.* **1.** eroziv. **2.** eroziv; coroziv. **II.** *s.* gravor; săpător.
káar *s.* **1.** folos; avantaj. **2.** câştig; profit; beneficiu.
káarlî *adj.* avantajos; rentabil.
káarlîşîkkan *adj.* **1.** eficientizat; rentabilizat. **2.** beneficiar; câştigător.
káarsîz *adj.* nerentabil.
káarşîgargan *adj.* beneficiar; câştigător.
káarşîgaruw **I.** *adj.* eficientizare; rentabilizare. **II.** *s.* prevalare de...;
káát **I.** *adj.* de hârtie. **II.** *s.* **1.** scrisoare. **2.** hârtie. **3.** act; document. **4.** carte de joc. **5.** bancnotă. // •***káát tamgalamak*** a timbra. •***yazuwnî başka káátke geşírmek*** a transcrie. // •***eskí káát*** maculatură. •***geşírme káátí*** hârtie de calc. •***ğol káátí*** foaie de drum. •***ğuka káát*** foiță. •***gúmrúk káátí*** declarație vamală. •***iskambil káátí*** cărți de joc. •***káát fabrikasî*** fabrică de hârtie. •***káát yapragî*** coală de hârtie. •***kayît káátí*** fișă de înregistrare. •***kurutma/súnger káátí*** sugativă. •***maşinanîñ káátlerí*** actele maşinii. •***núfus káátí*** certificat de naştere. •***oyîn káátí*** carte de joc. •***pergament káátí*** hârtie pergament. •***resím káátí*** hârtie fotografică. •***şewet/indigo/karbon/suret/kopiya káátí*** hârtie-carbon. •***sigara káátí*** hârtie de țigară. •***úylenme káátí*** certificat de căsătorie. •***yazî káátí*** coală de scris.
káátkana *s.* fabrică de hârtie.
káátler *s., pl.* scripte; acte; documente; dosar. // •***káátler ambarî*** arhivă.
káátlerde *adv.* în scripte; în acte; în documente; la dosar; ad acta.
káátlerden *adv.* din scripte; din acte; din documente; din dosar.
káátlík *s.* **1.** clasor. **2.** arhivă.
káátpara *s.* bancnotă.
káátten *adj.* de hârtie.
kááttestímalî *s.* prosop de hârtie; şervețel.
Kábe-Ğolî *s. (astr.)* calea lactee; drumul robilor.
kábus *s.* coşmar.
káfir *adj.* **1.** necredincios; ateu. **2.** *(fig.)* netrebnic; păcătos.
káfiy **I.** *adj.* suficient; destul. **II.** *interj.* suficient!; gata!; // •***káfiy bolmak*** a fi suficient.
káfiybolmagan *adj.* nesatisfăcător.
káhin *s.* prezicător; ghicitor.
káhinlí *adj.* prevestit; presimțit; prevăzut.
káhinlík *s.* prezicere; prevestire; prognoză; pronostic.
káhya *s.* intendent; vătaf.
kámil *adj.* complet; total; desăvârşit; perfect; ideal; matur; major.
Kámil *s. (antrop. m., arab.)* "Desăvârşitul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Kámile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea desăvşită".
kámilleşken *adj.* completat; desăvârşit; perfecționat; idealizat; maturizat; major.
kámilleşme *s.* majorat; maturizare.
kámilleşmek *v.i.* a se completa; a se desăvârşi; a se perfecționa; a fi idealizat; a se maturiza.
kámilleştírme *s.* completare; desăvârşire; perfecționare; idealizare; maturizare.
kámilleştírmek *v.t.* a completa; a desăvârşi; a perfecționa; a idealiza; a maturiza.
kámillík *s.* perfecție; perfecțiune.
kápír *adj.* **1.** ateu care se declară credincios; fals credincios. **2.** netrebnic; păcătos; eretic.
kápírlík *s.* **1.** fățărnicie în credință. **2.** netrebnicie; păcătoşenie; erezie.
káse *s.* castron.
káşif *s.* **1.** explorator; descoperitor. **2.** inventator; inovator.
kátibiyadil *s.* notar.
kátib-í adliye *iz.prsn.* notar.
kátip *s.* secretar. // •***kátip yardîmğîsî*** subsecretar.
kátiplík *s.* secretariat.
káyinat **I.** *adj.* universal; cosmic. **II.** *s.* lume; univers; cosmos.
káyinatbílímí *s.* cosmologie.
káyinatbílímlí *adj.* cosmologic.
káyinatsîzgasî *s.* cosmografie.
káyinatşî *adj.* universal; cosmic.
káyinattuwumğî *adj.* cosmogonic.
káyinattuwumî *s.* cosmogonie.
Kázim/Kázím *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cumpătat".
ke **I.** *adv.* atât de... încât...; atât de... că...; **II.** *conj.* **1.** că; încât. **2.** ca să; pentru a...; **3.** pentru că; deoarece; întrucât; fiindcă; de vreme ce. // •***aydî diyík ke...*** admițând că...; •***demek ke*** aşadar. •***farzetiyík ke*** presupunând că...; •***ida etemen ke hakkîm bar*** afirm că am dreptate. •***iktimal ke*** pesemne; probabil că. •***inanaman ke aytkanîñîzday*** cred că este aşa cum spuneți dumneavoastră. •***inanîñîz ke şonday*** credeți-mă că e aşa. •***kórínír ke*** în aparență. •***sanetemen ke yerínde bolmaz*** cred că ar fi inoportun. •***şonday ke*** deci; prin urmare. •***şúphesíz ke bonday*** fără îndoială că e aşa.
kebabe *s. (bot.)* cubeb *(lat., Piper cubeba)*.
kebap *s.* chebap. // •***şíş/súnbe kebap*** frigăruie.
kebek *s.* **1.** tărâță. **2.** mătreață.
kebeke *s. (bot.)* dovlecel; bostănel *(lat., Cucurbita pepo oblonga)*.
kebeklí *adj.* **1.** cu tărâță; din tărâță. **2.** cu mătreață.
kebir *adj.* măreț; maiestuos; impunător.
Kebir, El- *s. (relig., arab.)* "Cel maiestuos" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
kebíz *s. (anat.)* subsuoară; subraț; axilă.
kebre *s.* **1.** caperă. **2.** *(bot.)* caper *(lat., Capparis spinosa)*.
kebze *s.* lopățică.
kebze súyegí *s. (anat.)* omoplat; scapulă.
keday **I.** *adj.* servil. **II.** *s.* **1.** cerşetor. **2.** iobag; şerb; serv. // •***keday súrúwí*** turmă slugarnică.
kedaybolgan *adj.* înrobit.
kedayday *adj.* servil.
kedaylîk *s.* **1.** cerşetorie; cerşit; servilism. **2.** iobăgie; şerbie. // •***kedaylîk etmek*** a cerşi.
kedaylîktanboşangan *adj.* dezrobit.
kedaylîktanboşanma *s.* dezrobire.
kedege *s. (la căruță)* oblonul din spate.
kedege súyegí *s. (anat.)* osul coxal/iliac.
kedem *s. (unitate de măsură)* picior; pas.
kedem-kedem *adv.* pas cu pas; treptat.
keder *s.* tristețe; amărăciune; supărare.
kederlendírgen *adj.* întristător.
kederlendírmek *v.t.* a întrista; a mâhni; a necăji.
kederlenme *s.* întristare.
kederlenmek *v.i.* a se întrista; a se amărî.
kederlí *adj.* trist; amărât; supărat.
kedersíz *adj.* liniştit; fără griji.
kefalet *s.* garanție; siguranță; asigurare.
kefaletlí *adj.* asigurat; garantat.
kefaletname *s.* act de garanție.
kefaret *s. (relig.)* căință; pocăință.
kefen *s. (la musulmani)* giulgiu; lințoliu.
kefíl *s. (jur.)* garant. // •***kefíl bolmak*** a garanta.
kefíllígíberílgen *adj.* arvunit.
kefíllík *s.* garanție; siguranță; asigurare.
kefíllíkberúw *s.* arvunire.
kegiy *s.* **1.** spiță *(la roată)*. **2.** treaptă *(la scară)*.
kehanet *s.* prezicere; previziune; prognoza; pronostic.
kehanetlí *adj.* prezis; prevăzut; prognozat; pronosticat.
kehanetşí *s.* prezicător.
kekeş *s. (la păsări)* creastă; moț.
kekeşe *s. (orn.)* pupăză *(lat., Upupa epops)*.
kekeşe-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie pupăză *(lat., Alaemon alaudipes)*.
kekeşlí *adj. (d. păsări)* moțat.
kekeşlí-alak *s. (orn.)* alcă moțată *(lat., Aethia cristatella)*.
kekeşlí-balîkşî *s. (orn.)* pecăruş malahit *(lat., Alcedo cristata)*.
kekeşlí-biydayak *s. (orn.)* lişiță moțată *(lat., Fulica cristata)*.
kekeşlí-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlan *(lat., Galerida cristata)*.
kekeşlí-dalgîş *s. (orn.)* corcodel mare; cufundar mare; bodârlău *(lat., Podiceps cristatus)*.

kekeşlí-gagara *s. (orn.)* corcodel mare; cufundar mare; bodârlău *(lat., Podiceps cristatus)*.
kekeşlí-karabatak *s. (orn.)* cormoran moţat *(lat., Phalacrocorax aristotelis)*.
kekeşlí-kógerşín *s. (orn.)* porumbel moţat *(lat., Ocyphaps lophotes)*.
kekeşlí-kukuk *s. (orn.)* cuc moţat *(lat., Clamator glandarius)*.
kekeşlí-kukuw *s. (orn.)* cuc moţat *(lat., Clamator glandarius)*.
kekeşlí-pîşkî-órdek *s. (orn.)* ferestraş moţat *(lat., Mergus serrator)*.
kekeşlí-şegertkíğí *s. (orn.)* lăcustar moţat; lăcustar chinezesc *(lat., Acridotheres cristatellus)*.
kekeşlí-şímşíge *s. (orn.)* piţigoi moţat *(lat., Parus cristatus; Lophophanes cristatus)*.
kekeşlí-şomar *s. (orn.)* raţă moţată *(lat., Aythya fuligula)*.
kekeşlí-tarkat *s. (orn.)* ferestraş moţat *(lat., Mergus serrator)*.
kekírdek *s. (anat.)* laringe. // •***kekírdekke kelmek*** a se înhăţa de gât; a se încăiera. // •***kekírdek sesí*** *(lingv.)* sunet gutural. •***kekírdek tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană postvelară.
kekírdekbaşî *adj. (fon.)* postvelar; gutural; din gât.
kekírdekbaşîndan *adv.* gutural; din gât.
kekírdekborîsî *s. (anat.)* trahee.
kekírdekkapagî *s. (anat.)* epiglotă.
Kekírge *s. (topon.)* Tichileşti *(jud. Constanţa)*.
kekírme *s.* eructaţie; râgâială.
kekírmek *v.i.* a eructa; a râgâi.
kekírtí *s.* eructaţie; râgâială.
keklígí, Arap- *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.
keklígí, berber- *s. (orn.)* potârniche sardă *(lat., Alectoris barbara)*.
keklígí, kar- *s. (orn.)* potârniche de zăpadă *(lat., Lerwa lerwa)*.
keklígí, kum- *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
keklígí, kum-Arap- *s. (orn.)* potârniche de nisip *(lat., Ammoperdix heyi)*.
keklígí, moñgol- *s. (orn.)* potârniche de Mongolia *(lat., Perdix dauurica)*.
keklígí, şól- *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
keklígí, taş- *s. (orn.)* potârniche de stâncă *(lat., Alectoris graeca)*.
keklík *s. (orn.)* potârniche *(lat., Perdix perdix)*.
keklík, ak-yúzlí- *s. (orn.)* găinuşă cu cap alb *(lat., Arborophila atrogularis)*.
keklík, kara-moyînlî- *s. (orn.)* potârniche cu gât negru *(lat., Alectoris philby)*.
keklík, kara-tepelí- *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.
keklík, kînalî- *s. (orn.)* potârniche ciukar *(lat., Alectoris chukar)*.
keklík, kîzîl- *s. (orn.)* potârniche roşie *(lat., Alectoris rufa)*.
keklíkotî, aslî- *s. (bot.)* cimbru; cimbru-adevărat; lămâioară *(lat., Thymus vulgaris)*.
keklíkotî, baárlík- *s. (bot.)* ruscuţă-de-primăvară *(lat., Adonis vernalis; Adonanthe vernalis)*.
keklíkotî, ğazlîk- *s. (bot.)* cocoşel-de-câmp *(lat., Adonis aestivalis)*.
keklíkotî, kîzîl- *s. (bot.)* ruscuţă *(lat., Adonis flammea)*.
keklíkotî, kúzlúk- *s. (bot.)* ruscuţă-de-toamnă *(lat., Adonis autumnalis; Adonis annua)*.
keklíkotî, şól- *s. (bot.)* cimbru-de-câmp; cimbrişor; timian; timişor *(lat., Thymus serpyllum)*.
kekre *adj.* acru.
kekreba *s.* chihlimbar.
kekrelík *s.* acreală.
kel *adj.* chel; pleşuv.
kelam *s.* cuvânt; vorbă. // •***eğnebiy kelam*** neologism.
kelamiy *adj.* în cuvinte; verbal.
Kelam-î Kadîm *iz.prsn. (relig.)* Kuran; Coran.
kelam-î kibar *iz.prsn.* maximă; aforism; cugetare; sentinţă.
kelamsîrasî *s.* topică.
kelbiye *s.* cinism.
kelbiyelí *adj.* cinic.
kelbír *s.* şan; calapod.
keldí-keter *adj.* temporar; provizoriu; interimar.
keleğek *s., adj.* viitor *(şi gram.)*. // •***keleğekní aldkórmek*** a prezice viitorul; a prooroci. •***keleğekní bíldírmek*** a prezice viitorul; a prooroci. •***keleğekten kaber bermek*** a prezice viitorul; a prooroci. // •***keleğegíñ*** viitorul tău. •***keleğek ay úşún*** pentru luna viitoare. •***keleğek hapta*** săptămâna viitoare. •***keleğek nesíller*** posteritate; generaţiile viitoare. •***keleğek sefer*** data viitoare. •***keleğek sene*** anul viitor. •***keleğek úşún*** pentru viitor. •***keleğek yazga askerlíkke keteğek*** vara viitoare va merge în armată. •***keleğek zaman*** *(gram.)* timpul viitor.
keleğekke *adv.* pe viitor; pentru viitor. // •***keleğekke başaruwlar!*** succes pe viitor!; •***keleğekke dogrî úmút bayladîk*** ne-am legat speranţa de viitor. •***keleğekke mektúpler*** scrisori către viitor.
keleğekníaldkórgen *s.* ghicitor; prezicător.
keleğekte *adv.* în viitor. // •***men keleğekte ğawun ğawa edí*** când să vin ploua.
kelem *s. (bot.)* varză *(lat., Brassica oleracea)*.
kelem, baş- *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.
kelem, biyaz- *s. (bot.)* varză-albă *(lat., Brassica oleracea capitata)*.
kelem, buruşuk- *s. (bot.)* varză-creaţă *(lat., Brassica oleracea sabauda)*.
kelem, gúl- *s. (bot.)* conopidă; cartafiol *(lat., Brassica oleracea botrytis)*.
kelem, kîrmîzî- *s. (bot.)* varză-roşie *(lat., Brassica oleracea rubara)*.
keleme *s. (bot.)* plop; plop-alb *(lat., Populus alba)*.
keleme, kaltîrawuk- *s. (bot.)* plop-tremurător *(lat., Populus tremula)*.
keleme, kara- *s. (bot.)* plop-negru *(lat., Populus nigra)*.
kelemeğí *s. (ent.)* plopar *(lat., Saperda carcharias)*.
kelemelík *s.* pădure de plopi albi; plopişte; plopiş.
kelemí, fransîz- *s. (bot.)* varză-de-Bruxelles *(lat., Brassica oleracea gemmifera)*.
kelep *s.* scul; jurubiţă; ghem; bobină.
kelepír *s.* chilipir.
kelepotî *s. (bot.)* timoftică *(lat., Phleum pratense)*.
kelepşe *s.* **1.** cătuşe. **2.** *(tehn.)* inel. // •***kelepşe takmak*** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. •***kelepşesín atmak*** a se descătuşa; a se dezrobi.
kelepşeatkan *adj.* descătuşat; dezrobit.
kelepşeatuwî *s.* descătuşare; dezrobire.
kelepşetagîlgan *adj.* încătuşat; înlănţuit.
kelepşetakmasî *s.* încătuşare; înlănţuire.
kelepúş *s.* tichie.
kelepşçe *s.* cleşte.
kelepşçelendírmek *v.t.* a încleşta.
kelepşçelengen *adj.* încleştat.
kelepşçelenme *s.* încleştare.
kelepşçelenmek *v.i.* a se încleşta.
kelepşçelí *adj.* încleştat.
keleviy *s. (chim.)* bază; alcaliu.
keleviyğí *s., adj. (chim.)* alcaloid.
keleviylí *adj. (chim.)* bazic; alcalin.
keleviylík *s. (chim.)* alcalinitate.
kelewuymak *v.i.* a sosi pe neaşteptate; a pica.
kelgen *adj. (fiz.)* incident. // •***aldda/ókte kelgenler*** notabilitate; fruntaş. •***başína kóp kelgen*** păţit; experimentat. •***karşîdan kelgenge ğol ber*** prioritate pentru circulaţia din sens invers. •***kelgen ğarîk*** *(fiz.)* rază incidentă. •***kelgení men bízní karadî*** îndată ce a sosit ne-a căutat pe noi.
kelgende *adv.* în privinţa; în legătură cu.
kelgen-ketken *s.* vizitator; oaspete; musafir; trecător.
kelim *adj.* cuvântător; vorbitor.
Kelim *s. (antrop. m., arab.)* "Cuvântătorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
kelime *s.* cuvânt; vorbă. // •***kelime kaznasî*** lexic. •***kelime oyînî*** joc de cuvinte. •***kelimeníñ añlamî*** înţelesul cuvântului. •***kelimeníñ bútún manasî man*** în adevăratul sens al cuvântului. •***teknik kelime*** termen tehnic.
kelimeekewlemesí *s. (gram.)* reduplicare.
kelimemastarîbílímğísí *s.* etimolog.
kelimemastarîbílímí *s.* etimologie.
kelimemastarîbílímlí *adj.* etimologic.
keliyan *s.* lulea; pipă.
keliyanastî *s. (gastron.)* micul dejun; gustare.
kelím *s. (geogr.)* flux.
kelín *s.* **1.** mireasă. **2.** noră. // •***kelín ğiyezí*** trusou.
kelínaluwğî *s.* alai de nuntă.
kelínbóğegí *s. (ent.)* buburuză; gărgăriţă; mămăruţă; paparugă; boul-lui-Dumnezeu; vaca-Domnului *(lat., Coccinella septempunctata)*.
kelínbóğegí, bakşe- *s. (ent.)* gărgăriţa-prunului; prunar *(lat., Rhynchites bacchus)*.

kelínbóğegí, mezeliye- *s. (ent.)* măzărar; gărgăriţă *(lat., Bruchus pisi)*.
kelín-kîrkawulî *s. (orn.)* fazan diamant *(lat., Chrysolophus amherstiae)*.
kelínkolî *s. (bot.)* caprifoi *(lat., Lonicera caprifolium)*.
kelínlík *s.* rochie de mireasă.
kelínme *s.* curte; galanterie.
kelínmek *v.i.* a curta. // •***Amet akaynîñ ulî Memet akaynîñ kîzîna kelíne*** fiul domnului Amet o curtează pe fiica domnului Memet.
kelínparmagî *s. (bot.)* bamă *(lat., Hibiscus esculentus; Abelmoschus esculentus)*.
kelínpápíşí *s. (bot.)* papuc; blabornic; papucul-doamnei; papucul-Venerei *(lat., Cypripedium calceolus)*.
kelín-súlgúní *s. (orn.)* fazan diamant *(lat., Chrysolophus amherstiae)*.
kelínşek *s. (zool.)* nevăstuică *(lat., Mustela vulgaris)*.
Kelínşek *s. (topon.)* Pecineaga *(jud. Constanţa)*.
kelínşekbalîgî *s. (iht.)* pisică-de-mare *(lat., Trygon pastinaca)*.
kelínşekşeşegí *s. (bot.)* mac; paparună; somnişor *(lat., Papaver rhoeas; Papaver somniferum)*.
kelínşekşeşegí, tamgalî- *s. (bot.)* mac-cornut *(lat., Glaucium corniculatum)*.
kelínşemsiyesí *s. (bot.)* creţişoară; brumărie; umbrarul-doamnei *(lat., Alchemilla vulgaris)*.
Kelínşík *s. (topon.) ("Miresuca")* Mireasa *(jud. Constanţa)*.
kelíntaragî *s. (bot.)* acul-doamnei *(lat., Scandix pecten veneris)*.
kelín-turnasî *s. (orn.)* cocor mic *(lat., Anthropoides virgo; Grus virgo)*.
kelíp-yerleşken *s.* pripăşit; rezident.
kelír *s. (econ.)* venit; profit. // •***ğolga kelír*** corigibil. •***kayriysafiy kelír*** *(fin.)* venit brut. •***kelír bergísí*** impozit pe venit. •***kelír kabiliyetí*** *(fin.)* rentabilitate. •***kelír şokragî*** sursă de venit. •***net kelír*** *(fin.)* venit net. •***yîllîk kelír*** *(fin.)* venit anual.
kelírsíz *adj.* neprofitabil; nelucrativ.
kelíş *s.* **1.** venire; sosire. **2.** *(gram.)* caz. // •***baş kelíş*** *(gram.)* cazul nominativ; cazul absolut. •***ğerwakît kelíşí*** *(gram.)* cazul locativ. •***ğónelíş kelíşí*** *(gram.)* cazul dativ. •***iyelík kelíşí*** *(gram.)* cazul genitiv. •***karşîlaştîrma kelíşí*** *(gram.)* cazul comparativ. •***şîgîş kelíşí*** *(gram.)* cazul ablativ. •***túşúm kelíşí*** *(gram.)* cazul acuzativ.
kelíşím *s.* **1.** avânt; dezvoltare. **2.** *(gram.)* nume.
kelíşímlí *adj.* dezvoltat.
kelíşken *adj.* potrivit; adecvat; adaptat; ajustat. // •***eñ kelíşken*** optim. •***kelíşken máálde*** la momentul oportun.
kelíş-ketíş *s.* mişcare; trafic.
kelíşlerdengeşer *adj. (gram.)* declinabil.
kelíşlerdengeşírílgen *adj. (gram.)* declinat.
kelíşlerdengeşírme *s. (gram.)* declinare.
kelíşlí *adj. (gram.)* declinat; declinabil.
kelíşme *s.* potrivire; adecvare; adaptare; ajustare.
kelíşmegen *adj.* necorespunzător; nefavorabil; nepotrivit; paradoxal.
kelíşmek *v.i.* a se potrivi; a fi adecvat; a fi adaptat; a fi ajustat.
kelíşmeme *s.* neconcordanţă; nepotrivire; paradox.
kelíştírílealma *s.* adaptabilitate; versatilitate.
kelíştírílgen *adj.* potrivit; adecvat; ajustat; adaptat; romanţat.
kelíştírílír *adj.* adaptabil.
kelíştírme *s.* potrivire; adecvare; adaptare; ajustare. // •***manzumeğíníñ kelíştírmesí*** licenţă poetică.
kelíştírmek *v.t.* a potrivi; a adecva; a adapta; a ajusta. // •***tízme kelíştírmek*** a versifica.
kelíştírúwğí *s.* **1.** *(muz.)* aranjor. **2.** adaptator.
kelle *s.* **1.** *(anat.)* cap; craniu. **2.** spic. **3.** căpăţână; ţeastă; scăfârlie; tigvă.
kellík *s.* chelie; calviţie.
kelme **I.** *s.* **1.** venire; sosire. **2.** *(fiz.)* incidenţă. **II.** *s., adj.* străin; necunoscut; rezident; pribeag; venetic; pripăşit. // •***kelmesí kerek edí*** trebuia să vină.
kelmegen *adj.* care nu a venit; care nu vine. // •***kelmegenler úşún ğeza*** pedeapsă pentru cei care nu au venit. •***onîñ kelmegení úşún*** pentru că el nu a venit.
kelmek *v.i.* **1.** a veni; a sosi. **2.** a se reîntoarce; a reveni. **3.** a parveni; a ajunge *(la destinaţie)*. **4.** a proveni; a se trage *(din...)*. **5.** a proveni; a rezulta. **6.** a-i părea; a avea impresia. **7.** a se potrivi; a corespunde. **8.** a ajunge; a atinge. **9.** a apărea; a se ivi. **10.** a se situa; a se afla. **11.** a-i reveni; a i se cuveni. **12.** *(gram.)* a se alipi; a se alătura; a se ataşa. // •***ağelege kelmek*** a impune grabă; a cere iuţeală. •***akîlî başîna kelmek*** a-i veni mintea la cap; a-şi aduna minţile; a se da pe brazdă; a-şi veni în cunoştinţă; a se dezmetici. •***akîlîna kelmek*** a-şi aminti; a-şi aduce aminte; a-i da prin gând. •***añlamazlîktan kelmek*** a se face că nu pricepe; a face pe prostul. •***añlamîna/manasîna kelmek*** a însemna; a semnifica. •***arkasîndan kelmek*** a veni în urma cuiva; a-i urma; a-i succeda. •***artlî-artîndan kelmek*** a se ţine lanţ; a se succeda. •***árúw kelmek*** a-i veni bine la socoteală; a-i conveni; a-i veni bine. •***aşaga kelmek*** a se da jos; a coborî. •***ayakka tura kelmek*** a sări ars în picioare. •***başîna kelmek*** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păţi. •***başta kelmek*** a preceda. •***bílmezlíkten kelmek*** a se face că nu ştie nimic; a face pe niznaiul; a se face că plouă. •***bír araga kelmek*** a se aduna la un loc; a se reuni. •***bír niyetke kelmek*** a face cauză comună; a-şi uni interesele. •***bírínğí kelmek*** a fi primul. •***bogaz-bogazga kelmek*** a se înhăţa de gât; a se încăiera. •***boyîndan kelmek*** a descinde din neamul...; a se trage din neamul...; •***dúniyaga kelmek*** a veni pe lume; a se naşte. •***dúniyasîna kelmek*** a-şi reveni; a-şi veni în cunoştinţă. •***eğelí kelmek*** a-şi da sfârşitul; a i se împlini sorocul. •***elínden bírşiy kelmemek*** a nu fi nimic de capul său; a nu fi în stare de nimic. •***elínden kelgenín yapmak*** a face tot posibilul. •***elínden kelmek*** a fi bun de mână; a fi îndemânatic; a fi în stare să...; a fi în măsură să...; •***eşítmezlíkten kelmek*** a se face că nu aude; a face pe surdul; a se face că plouă. •***ğahillíkten kelmek*** a da dovadă de ignoranţă. •***galip kelmek*** a învinge; a birui. •***gazapka kelmek*** a se înfuria; a se mânia. •***gibí kelmek*** a părea; a da impresia de...; •***ğílagîsî kelmek*** a-l podidi plânsul. •***ğolîna kelmek*** a-şi regăsi calea; a se ameliora; a se îmbunătăţi. •***ğúregí awuzuna kelmek*** a-i sări inima din loc; a se speria. •***hağalet kelmek*** a se ruşina; a se sfii. •***hakkîndan kelmek*** a-i veni cuiva de hac. •***hesabîna kelmek*** a-i veni la socoteală; a-i conveni. •***husulga kelmek*** a-şi face apariţia; a se naşte. •***iktidarga/kuwatka kelmek*** a veni la putere *(pol.)*. •***imlaga kelmek*** a se da pe brazdă; a se îndrepta. •***íşínden kelmek*** a-i da inima ghes; a dori; a pofti. •***íşíne kelmek*** a-i veni la socoteală; a-i conveni; a-l satisface; a-l mulţumi; a-i fi util; a-i folosi. •***kalemge kelmemek*** a fi de nedescris. •***kanî kelmek*** a-i da sângele; a sângera. •***karşî kelmek*** a se pune în calea cuiva; a se împotrivi. •***karşîkarşîga/yúz-yúzge kelmek*** a se întâlni faţă în faţă cu cineva; a da nas în nas cu cineva. •***kaşa-kaşa kelmek*** a veni în fugă. •***kaytîp kelmek*** a se întoarce; a reveni; a face calea întoarsă. •***kekírdekke kelmek*** a se înhăţa de gât; a se încăiera. •***kelíp geşmek*** a trece. •***kemalga kelmek*** a se maturiza. •***ketíp kelmek*** a frecventa; a se duce undeva cu regularitate. •***kiyipí kelmek*** a-i veni cheful; a avea chef; a se simţi bine; a se înveseli. •***kollarîn sallay-sallay kelmek*** a veni cu mâna goală. •***kóp kelmek*** a prisosi. •***kórmezlíkten kelmek*** a se face că nu vede; a face pe niznaiul; a se face că plouă. •***kózíne yukî kelmek*** a-l toropi somnul; a-i da ochii în gene. •***kózkózge kelmek*** a da ochii cu cineva. •***lázím kelmek*** a fi necesar; a trebui. •***máálí kelmek*** a i se împlini sorocul; a-i sosi momentul. •***miydanga kelmek*** a ieşi la iveală; a se ivi; a surveni. •***mugay kelmek*** a se împotrivi. •***oyînga kelmek*** a i se juca o festă; a fi păcălit. •***ózíne kelmek*** a-şi veni în cunoştinţă; a-şi veni în fire; a-şi reveni; a se întrema. •***pazla kelmek*** a fi în plus. •***pîşakka kelmek*** a ajunge la cuţite; a se încăiera. •***sáátí kelmek*** a-i veni ceasul. •***şaka gibí kelmek*** a lua în glumă. •***şîga kelmek*** a răsări ca din pământ. •***sîra man kelmek*** a veni pe rând; a se succeda. •***sîrasî kelmek*** a-i veni rândul. •***şírayî kelmek*** a prinde faţă; a se îndrepta după o boală. •***targa kelmek*** a ajunge la strâmtoare; a intra în încurcătură; a intra în impas; a fi obligat; a fi constrâns. •***tík kelmek*** a se opune; a se împotrivi. •***tílge kelmek*** a fi

discutat; a fi comentat; a fi pomenit. •***tílníñ uşuna kelmek*** a-i sta pe limbă. •***tíş-tíşke kelmek*** a se lua la colţi; a fi gata de încăierare. •***tîz-bîz kelmek*** a se năpusti; a se repezi. •***úst kelmek*** a ieşi deasupra; a învinge. •***úst-ústke kelmek*** a se succeda; a se suprapune. •***uşup tura kelmek*** a sări ars în picioare. •***vadesí kelmek*** a i se împlini termenul; a i se împlini sorocul; a muri. •***vuğutka kelmek*** a se realiza; a se materializa. •***vukuwga kelmek*** a se întâmpla; a surveni. •***wakîtî kelmek*** a i se împlini termenul; a-i sosi momentul; a i se împlini sorocul. •***yamanlîk kelmek*** a-i veni rău; a leşina. •***yazîgî kelmek*** a i se face milă; a se milostivi. •***yukusî kelmek*** a-i veni somnul. •***zamanî kelmek*** a fi timpul cuiva; a-i sosi momentul. // •***akîlîma kelmiy*** nu-mi amintesc. •***Ametlerge sápír kele*** la alde Amet vin musafiri. •***Asan kaydan kele?*** de unde vine Asan?; •***ballar neşín kelmedíler?*** copiii de ce n-au venit?; •***banaa keldím*** abia am venit. •***bírózím keldím*** am venit singur. •***bízden kayriy bírew kelmedí*** în afară de noi n-a venit nimeni. •***eger kelse*** în caz că vine. •***elínden íş kelmegen*** incapabil. •***ğenábílerí geşen pazar keldíler*** dumnealor au venit duminica trecută. •***ğenábíñ kelmiyğek edíñ de?*** parcă dumneata nu trebuia să vii?; •***heş keletan mî?*** n-ar veni sub nici un motiv!; •***íşíñízge kele mí?*** vă convine?; •***kayak yapmak úşún kelemen*** vin pentru a face schi. •***keldík, kórdík, ğeñdík*** am venit, am văzut, am învins. •***keşke kelse*** măcar de-ar veni. •***kîdîruwğî gibí keldím*** am venit ca turist. •***kím keldí?*** cine a venit?; •***kiyipím kelmiy*** nu-mi recapăt dispoziţia. •***kolay kele!*** spor la treabă!; •***kora yeşílde kel!*** vino cât timp grădina este verde!; •***kulagîna kelgendiy bola edí*** i se părea că aude. •***mektep betínden kele*** vine dinspre şcoală. •***men kelgenden soñ hawasî salkîn boldî*** vremea s-a răcit după ce am venit eu. •***men kelgenge babam bek kuwandî*** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. •***men kelmeden bír kún ewel*** cu o zi înaintea venirii mele. •***men men kel!*** vino cu mine!; •***menî toyga şakîrîp kelgen*** a venit să mă cheme la nuntă. •***meselemízge keliyík!*** să revenim la subiect!; •***mutlakka kelírmíz*** vom veni neapărat. •***o gene keldí*** el a venit din nou. •***o kelmedí taa*** el nu a venit încă. •***o sîralarda kelgen edí*** cam atunci venise. •***o yerí sízge kelmez*** acolo nu e pentru dumneavoastră. •***okîmak ístegí men keldím*** am venit cu intenţia de a învăţa. •***onî bekledím fakat kelmedí*** l-am aşteptat dar nu a venit. •***onlarnîñ hepísí keldí*** ei au venit toţi. •***ózíñe kel!*** vino-ţi în fire!; •***sáát onnî yígírím geşe tren keldí*** trenul a sosit la ora zece şi douăzeci. •***saga keldím*** am venit la tine. •***sen kelgenden berítlí toktamadan kar ğawa*** de când ai venit tu ninge fără încetare. •***sessíz-solîksîz keldíler*** au venit în linişte deplină. •***síptí defa keldím*** am venit pentru prima dată. •***sízden ewel keldík*** am venit înaintea voastră. •***sóz sîrasî kelgende*** apropo. •***taa kaşan keliyím?*** când să mai vin?; •***taa kelmedí*** încă nu a venit. •***tayyare sáát kaşta konîp kele?*** la ce oră aterizează avionul?; •***tîgîrganday kelgen*** care vine de parcă se rostogoleşte. •***tren sáát onga beş kala keldí*** trenul a sosit la ora zece fără cinci. •***uşak keldí mí?*** a sosit avionul?; •***uşak on dakkadan konîp keleğek*** avionul va ateriza peste zece minute. •***ústúme fenalîk keldí*** mi-e rău. •***wakîtlî-wakîtsîz kele*** vine în momente nepotrivite. •***yakîn kelmeñíz!*** nu vă apropiaţi!;

kelme-ketme *s.* interimat; provizorat.

kelmek-ketmek *v.i.* a forfoti.

kelmelí-ketmelí *adj.* cu dus şi întors.

kelmeşík *s., adj.* străin; necunoscut; rezident; pribeag; venetic; pripăşit.

kelmez *adj.* care nu vine. // •***ğolga kelmez*** incorigibil.

kelmínda *s.* farmec; atracţie; îmbiere; vino-ncoace.

kelmíndalî *adj.* fermecător; atractiv; îmbietor.

kelmíndalîk *s.* farmec; atracţie; îmbiere.

kelmíndasîz *adj.* neatractiv; nesimpatizat.

kelpe *s.* **1.** aşchie; ţandără; surcea; talaş; rumeguş; sfărâmătură; fărâmă. **2.** bucată; fragment.

kelpedín *s.* cleşte. // •***túz kelpedín*** patent.

kelpeleme *s.* sfărâmare; fărâmare; fărâmiţare; mărunţire.

kelpelemek *v.t.* a sfărâma; a fărâma; a fărâmiţa; a mărunţi.

kelpelengen *adj.* sfărâmat; sfărâmicios; fărâmat; fărâmicios; fărâmiţat; mărunţit.

kelpelenmek *v.i.* a se sfărâma; a se fărâma; a se fărâmiţa; a se mărunţi.

kelpeleşken *adj.* sfărâmat; sfărâmicios; fărâmat; fărâmicios; fărâmiţat; mărunţit.

kelpeleşmek *v.i.* a se sfărâma; a se fărâma; a se fărâmiţa; a se mărunţi.

kelpelí *adj.* sfărâmat; sfărâmicios; fărâmat; fărâmicios; fărâmiţat; mărunţit.

kelpeze *s. (zool.)* şopârlă *(lat., Lacerta vivipara)*.

kelseme *s. (iht.)* branhie.

kelsemelí *adj.* branhiat.

kelúw *s.* venire; sosire. // •***kúznúñ kelúwí*** sosirea toamnei.

kelúw-ketúw *s.* **1.** agitaţie; forfotă. **2.** *(geogr.)* maree. // •***kelúw-ketúw sáátí*** oră de vârf.

kem **I.** *adj.* defect; defectuos; prost; rău. **II.** *s. (med.)* panariţiu.

kem *s.* strună *(parte a frâului)*.

kemal *s.* perfecţiune; desăvârşire; maturitate. // •***kemalga kelmek*** a se maturiza. // •***kemal imtanî*** examen de maturitate.

Kemal *s. (antrop. m., arab.)* "Cel desăvârşit".

kemalgabarmagan *s., adj. (d. persoane)* minor.

kemalgakelgen *adj.* maturizat.

kemalgakelúw *s.* maturizare.

kemaliy *adj.* complet; total; desăvârşit; perfect; ideal; matur. // •***kemaliy ğiddiyet*** deosebită seriozitate.

kemaliyleşken *adj.* completat; desăvârşit; perfecţionat; idealizat; maturizat.

kemaliyleşmek *v.i.* a se completa; a se desăvârşi; a se perfecţiona; a fi idealizat; a se maturiza.

kemaliyleştírme *s.* completare; desăvârşire; perfecţionare; idealizare; maturizare.

kemaliyleştírmek *v.t.* a completa; a desăvârşi; a perfecţiona; a idealiza; a maturiza.

kemallîk *s.* perfecţiune; desăvârşire; maturitate. // •***kemallîk yaşî*** majorat.

keman *s.* **1.** arc; arcuş *(cu săgeţi)*. **2.** vioară; scripcă; laută. // •***keman kaş*** sprâncene arcuite.

kemanday *adj.* arcuit.

kemanğî *s.* violonist; scripcar; lăutar.

kemankeş *s.* arcaş.

kemanlaşkan *adj.* arcuit.

kemanlaşma *s.* arcuire.

kemanlaşmak *v.i.* a se arcui.

kemanlaştîrmak *v.t.* a arcui.

kemanlaşuw *s.* arcuire.

keme *s.* **1.** *(zool.)* şobolan; guzgan *(lat., Rattus norvegicus)*. **2.** vas; vapor; navă; corabie.

kemeğí **I.** *adj.* nautic. **II.** *s. (nav.)* marinar; navigator.

kemeğílík *s. (nav.)* marină; navigaţie.

kemenegí, ağem- *s. (bot.)* chimion-amar *(lat., Cuminum cyminum)*.

kemenek *s. (bot.)* chimion; chimen *(lat., Carum carvi)*.

kement *s.* laţ; arcan; juvăţ; ştreang; lasou.

kemer *s.* **1.** curea; centură; brâu; chimir; şerpar; cingătoare. **2.** *(anat., arhit.)* arc; arcadă; viaduct. // •***koltîk kemerleríñízní baylañîz!*** legaţi-vă centurile de siguranţă!;

kemerlek *s. (orn.)* cocoş de munte; cocoş sălbatic; gotcan; găinuşă de munte *(lat., Tetrao urogallus)*.

keminanş *s.* neîncredere.

kemiyet **I.** *adj.* cantitativ. **II.** *s.* cantitate. // •***deñíşmez kemiyet*** *(mat.)* constantă.

kemík *s.* os; ciolan.

kemíkîsîlgan *adj.* strunit.

kemíklí *adj.* osos; ciolănos.

kemírdek *s. (anat.)* coccis; noadă.

kemírgen *s., adj.* rozător.

kemírgenler *s., pl.* rozătoare.

kemírílgen *adj.* ros; erodat; corodat; erodat.

kemírílme *s.* roadere; eroziune; corodare.

kemírílmek *v.i.* a se roade; a se eroda; a se coroda.

kemírme *s.* **1.** roadere; erodare; eroziune; corodare. **2.** *(fig.)* chin; tortură.

kemírmek *v.t.* **1.** a roade; a eroda; a coroda. **2.** *(fig.)* a chinui; a tortura.

kemírşek *s. (anat.)* cartilaj; zgârci. // •***kemírşek tokîsî*** *(anat.)* ţesut cartilaginos.

kemírşeklí *adj. (anat.)* cartilaginos.

kemírşík súyegí *s. (anat.)* vomer.

kemírúw *s.* eroziune; corodare.

kemírúwğí **I.** *adj.* coroziv. **II.** *s., adj.* rozător.

kemírúwğúler *s., pl.* rozătoare.

kemkîsuw *s.* strunire.

kemlewğí *adj.* peiorativ.

kemlík *s.* răutate.
kemwurulgan *adj.* strunit.
kemwuruw *s.* strunire.
kenar I. *adj.* mărginaş; periferic. **II.** *s.* **1.** margine; extremitate. **2.** mal; ţărm. **3.** chenar; bordură. **4.** *(fig.)* limită; capăt. // ***•kenarga itep taşlamak*** a face abstracţie de...; ***•kenarga tartîlmak*** a se da la o parte; a se retrage. // ***•deñíz kenarî*** malul mării; litoral. ***•insanlîktan kenar*** neomenesc. ***•kenar hakkemí*** *(sport)* arbitru de linie. ***•kenar kayîtî*** *(tipogr.)* notă marginală. ***•kesúwğí kenar*** *(tehn.)* muchie tăietoare. ***•orman kenarî*** lizieră. ***•suw kenarî*** ţărm.
kenarda *adv.* deoparte.
kenargaitelgen *adj.* marginalizat; eliminat; înlăturat.
kenargaitew *s.* marginalizare; eliminare; înlăturare.
kenargatartuw *s.* parcare; garare.
kenarortay *s. (mat.)* mediană.
kenber *s.* bolovan.
kenberlík *s.* bolovăniş.
kendegíşíşken *adj. (med.)* balonat.
kendek *s. (anat.)* pântece; abdomen; burtă; stomac.
kendeklí *adj.* pântecos; burtos.
kendekşíşmesí *s. (med.)* balonare.
kendelaş *s. (bot.)* soc *(lat., Sambucus nigra)*.
kendelaş, boz- *s. (bot.)* boz; bozie; soc-mic *(lat., Sambucus ebulus)*.
kendík *s.* amforă.
kendír *s. (bot.)* cânepă-indiană *(lat., Apocynum cannabinum)*.
kendír, ğîr- *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum)*.
kendírí, koşkar- *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria)*.
kendírkuşî *s. (orn.)* cânepar; pietroşel cânepiu *(lat., Carduelis cannabina; Acanthis cannabina)*.
kene *s. (ent.)* căpuşă *(lat., Ixodes)*.
kenef *s.* closet; toaletă.
keneğet *s.* mulţumire; satisfacţie; suficienţă.
keneğetlendírgen *adj.* mulţumitor; satisfăcător; suficient.
keneğetlendírmek *v.t.* a mulţumi; a satisface; a fi suficient.
keneğetlendírúw *s.* mulţumire; satisfacţie; suficienţă.
keneğetlendírúwğí *adj.* mulţumitor; satisfăcător; suficient.
keneğetlenmek *v.i.* a fi mulţumit; a se satisface.
keneğetlí *adj.* mulţumitor; satisfăcător; suficient.
keneğetsíz *adj.* nesatisfăcut; nesatisfăcător; nemulţumit.
keneğetsízlík *s.* nemulţumire.
kenelí *adj.* căpuşat.
keneotî *s. (bot.)* ricin; căpuşă *(lat., Ricinus communis)*.
kenep *s.* closet; toaletă.
kenesí, koy- *s. (ent.)* căpuşă-de-oaie; mielăriţă; chicheriţă *(lat., Melophagus ovinus)*.
kenet *s.* scoabă; clemă.
kenetlemek *v.t.* a fixa; a prinde cu scoabe; a prinde cu cleme.
kenetlengen *adj.* fixat; prins cu scoabe; prins cu cleme.
kenetlenmek *v.i.* a se fixa; a fi prins cu scoabe; a fi prins cu cleme.
kenetlew *s.* fixare; prindere cu scoabe; prindere cu cleme.
kenetlí *adj.* fixat; prins cu scoabe; prins cu cleme.
kenevir *s.* **1.** *(bot.)* chenaf *(lat., Hibiscus cannabinus)*. **2.** *(bot.)* cânepă-indiană *(lat., Cannabis indica)*.
kenevir, ğîr- *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum)*.
kenevirí, koşkar- *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria)*.
kenger *s. (bot.)* acantă; talpa-ursului *(lat., Acanthus longifolius)*.
kenğe *adj.* **1.** tânăr. **2.** nou; recent.
Kenğeği/Engeğí *s. (topon.) ("Înnoitorii")* Deleni *(jud. Constanţa)*.
Kenğe-Malle/Enge-Malle *s. (topon.) ("Cartierul Nou")* Mereni *(jud. Constanţa)*.
Kenğe-Saluw/Enge-Sale *s. (topon.) ("Satul Nou")* Enisala *(jud. Tulcea)*.
Kenğe-Zelant *s. (topon.)* Noua Zeelandă.
Kenğe-Zelant-añkutî *s. (orn.)* călifar neo-zeelandez *(lat., Tadorna variegata)*.
kenğe-zelantlî *s., adj.* neozeelendez.
Kenğe-Zelant-şomarî *s. (orn.)* raţă de Noua Zeelandă *(lat., Aythya novaeseelandiae)*.
Keniye *s. (topon.)* Kenya.
keniyelí *s., adj.* kenyan.
kenít I. *adj.* zaharos; zaharat. **II.** *s.* **1.** zahăr. **2.** bomboană. **3.** *(med.)* diabet.
kenítkabî *s.* zaharniţă.
kenítkoşuw *s.* îndulcire.
kenítlemek *v.t.* a zaharisi.
kenítlengen *adj.* zaharisit.
kenítlenme *s.* zaharisire.
kenítlenmek *v.i.* a se zaharisi.
kenítler *s., pl.* zaharuri.
kenítlí *adj.* **1.** zaharos; zaharat. **2.** dulce; îndulcit. **3.** *(med.)* diabetic.
kenítlík *s.* zaharniţă.
kenítsíz *adj.* neîndulcit; amar.
kenítţiy *adj.* dulce.
kent *s.* oraş.
kentlí *adj.* orăşean; citadin.
kentsoylî *s.* burghez.
kentsoylîlîk *s.* burghezie.
keñ *adj.* **1.** larg; amplu; lat. **2.** *(d. locuri)* neexplorat; neexploatat; virgin. // ***•keñ soramak*** *(pol.)* a interpela.
keñay *s.* lună plină.
keñeş *s.* sfat; povaţă.
keñeşçí *s.* sfetnic; consilier. // ***•kanuniy keñeşçí*** *(jur.)* jurisconsult.
keñeşçímuwallím *s. (şcol.)* diriginte.
keñeşçímuwallíme *s. f.(şcol.)* dirigintă.
keñeşçímuwallímlík *s. (şcol.)* dirigenţie.
keñeşleşmek *v.i.* a se sfătui; a se povăţui; a se consulta.
keñeşme *s.* adunare; sfat; consiliu; reuniune; şedinţă.
keñeşmek *v.i.* a se sfătui; a se povăţui; a se consulta.
keñeşúw *s.* sfătuire; povăţuire; consultare.
keñgír *s. (anat.)* coastă.
keñiygen *adj.* lărgit.
keñiyme *s.* extindere; expansiune; lărgire. // ***•keñiyme emsalî*** coeficient de dilataţie.
keñiymek *v.i.* **1.** a se lărgi; a se mări; a se lăţi. **2.** a se extinde; a lua proporţii; a creşte; a se dezvolta.
keñiytílgen *adj.* extins.
keñiytmek *v.t.* a lărgi; a mări; a extinde; a lăţi.
keñleşken *adj.* dilatat.
keñleşme *s. (fiz.)* dilatare; dilataţie.
keñleşmek *v.i.* a se dilata.
keñleştírmek *v.t.* a dilata.
keñliy *adv.* lăţiş; în sensul lăţimii.
keñlík *s.* **1.** bunăstare; prosperitate. **2.** *(fiz.)* amplitudine.
keñlík-mollîk *s.* vastitate.
keñmanzaralî *adj.* panoramic. // ***•keñmanzaralî film*** film panoramic.
keñ-mol *adj.* **1.** spaţios; larg. **2.** voluminos; încăpător; considerabil.
keñsoralgan *adj. (pol.)* interpelat.
keñsoraw *s. (jur.)* interpelare.
keñsorawlî *adj. (pol.)* interpelat.
keñsuwal *s. (jur.)* interpelare. // ***•keñsuwal etmek*** *(pol.)* a interpela.
keñsuwallî *adj. (pol.)* interpelat.
kepaze *adj.* **1.** fără valoare; banal; comun. **2.** nemernic; ticălos.
kepazelík *s.* **1.** nemernicie; ticăloşie. **2.** banalitate; lucru comun.
kepek *s.* **1.** tărâţă. **2.** mătreaţă. // ***•kepekten sora un aga*** după tărâţă curge făină.
kepeklí *adj.* **1.** cu tărâţă; din tărâţă. **2.** cu mătreaţă.
kepenek *s.* **1.** *(ent.)* molie *(lat., Tinea)*. **2.** *(tehn.)* elice.
kepeneklí *adj. (mat.)* spiralat; elicoidal.
kepenk *s.* oblon; chepeng.
kepín *s. (la musulmani)* giulgiu; linţoliu.
kepşe *s.* **1.** *(tehn.)* cupă. **2.** minciog. **3.** *(constr.)* cancioc.
kepter *s. (orn.)* porumbel; hulub *(lat., Columba domestica)*.
kepter, kók- *s. (orn.)* porumbel de stâncă *(lat., Columba livia)*.
kepterí, şól- *s. (orn.)* porumbel de scorbură *(lat., Columba oenas)*.
ker I. *adj.* negru ca şi corbul. **II.** *s. (orn.)* corb *(lat., Corvus corax)*.
ker, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* corb cu cioc gros *(lat., Eurystomus glaucurus)*.
ker, kîzîl- *s. (orn.)* dumbrăveancă roşie *(lat., Coracias naevia)*.
ker, kók- *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.
ker, pembe-karînlî-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz *(lat., Coracias caudata)*.
ker, tel-kuyruklî-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică *(lat., Coracias abyssinicus)*.
ker, yakalî- *s. (orn.)* corb gulerat *(lat., Corvus albicollis)*.
keramet *s.* **1.** minune; miracol. **2.** înţelepciune.
kerametlí *adj.* **1.** minunat; miraculos. **2.** înţelept.
kerata I. *adj.* **1.** încornorat; înşelat. **2.** *(d. copii)* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar; poznaş. **II.** *s.* încălţător; limbă de pantofi.
keratalîk *s.* neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie; poznă.
kerbalîgî *s. (iht.)* corb *(lat., Corvina nigra)*.
kerç *s.* halcă; bucată mare.
kerdan *s. (anat.)* guşă; gât; grumaz.
kerdanlî *adj.* guşat.
kerdanlîk *s.* colier; colan; salbă. //

•***inğiy kerdanlîgî*** colier de perle.
kerdeme *s. (bot.)* năsturel; cardama; bobâlnic; măcriş-de-baltă *(lat., Nasturtium officinale)*.
kerdemesí, órdek- *s. (bot.)* brâncuţă; rapiţă-sălbatică *(lat., Nasturtium palustre)*.
kerdiy *s.* strat de flori; răzor.
kere *s.* dată; oară; rând. // •***bír kere*** o dată; vreodată. •***bír kere taa*** încă o dată. •***bíríngí kere*** prima dată. •***kaş kere?*** de câte ori?; •***kóp kere*** de multe ori.
kerefe *s.* carafă.
kerege *s.* stâlp; prăjină.
keregírğí *s., adj.* determinist.
keregírğílík *s. (fil.)* determinism.
kerek **I.** *adj.* necesar; trebuincios; indispensabil. **II.** *conj.* fie... fie...; atât... cât şi...; **III.** *s.* necesitate; nevoie; trebuinţă. // •***almasî kerek*** trebuie să ia. •***Ayişe bolsa kerek*** probabil că este Ayşe. •***aytuw kerek*** trebuie spus. •***bízím de barmamîz kerek*** trebuie să mergem şi noi. •***bolsa kerek*** pesemne; probabil. •***ehemmiyet men tebarúz ettírmem kerek ke*** trebuie să evidenţiez în mod deosebit că. •***karburatornî temízlemek kerek*** trebuie curăţat carburatorul. •***kelmesí kerek edí*** trebuia să vină. •***kerek bolsa*** dacă trebuie. •***kerek gibí şalîşmay*** nu funcţionează cum trebuie. •***kerek tuwul bolsa*** dacă nu trebuie. •***kerekmiy maga*** nu-mi trebuie. •***maga bír hamal kerek*** am nevoie de un hamal. •***ne kerek saga?*** ce-ţi trebuie?; •***tíşní totîrmak kerek*** dintele trebuie plombat. •***toplantîga onî da şakîrmak kerek*** trebuie chemat şi el la adunare. •***trennî awuşturmam kerek*** trebuie să schimb trenul.
kerekken *adj.* necesar. // •***îspatlanmak kerekken*** ceea ce era de demonstrat.
kerekkende *adv.* dacă trebuie; când trebuie; dacă este necesar; la nevoie; la rigoare.
kereklí *adj.* necesar; trebuincios; indispensabil.
kereklík *s.* materiale; bunuri; mijloace; necesitate; nevoie; trebuinţă. // •***kereklík kipí*** *(gram.)* modul necesitativ. •***sert kereklík*** necesitate dură.
kerekmegen *adj.* inutil; nefolositor; netrebuincios; superfluu.
kerekmek *v.i.* a trebui; a fi nevoie; a fi necesar. // •***kerektír saga!*** aşa-ţi trebuie!; •***kóp saw bolîñîz, kerekmiy edí!*** mulţumesc mult, nu era necesar!;
kerekmeme *s.* inutilitate.
kerekse *adv.* dacă trebuie; când trebuie; dacă este necesar; la nevoie; la rigoare.
kereksíz *adj.* inutil; netrebuincios; de prisos; nefolositor.
kereksízlík *s.* inutilitate.
kereksíztîrîşkan *adj.* zădărnicit; anihilat.
kereksíztîrîştîrma *s.* zădărnicire; anihilare.
kerekşe *s.* **1.** motiv; pricină; cauză. **2.** *(mat.)* corolar.
kerekte *adv.* dacă trebuie; când trebuie; dacă este necesar; la nevoie; la rigoare. // •***may kerekte un ketíresíñ*** când trebuie ulei aduci făină.
kerektírgen *s.* **1.** cauzator; determinant. **2.** *(gram.)* determinant.
kerektírílgen *adj.* determinat; cauzat.
kerektírme *s.* determinare; implicare; cauzare.
kerektírmek *v.t.* a determina; a implica; a necesita; a cauza. // •***telesúw kerektírmek*** a impune grabă; a cere iuţeală.
kerem *s.* **1.** mărinimie; noblеţe; generozitate; cherem. **2.** *(zool.)* veveriţă *(lat., Sciurus vulgaris)*.
keremit *s.* cărămidă; ţiglă. // •***şirelí keremit*** teracotă.
keremitrengí *adj.* cărămiziu; bric; teracot.
keremitşí *s.* cărămidar.
keren, ak- *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
keren, kara- *s. (orn.)* gaie neagră *(lat., Milvus migrans)*.
keren, kara-kanatlî- *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
keren, kara-omîzlî- *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
keren, kîzîl- *s. (orn.)* gaie roşie *(lat., Milvus milvus)*.
keren, şatal-kuyruklî- *s. (orn.)* gaie cu coadă de rândunică *(lat., Chelictinia riocourii)*.
kerenay *s. (muz.)* bucium.
kerení, ğílbíz- *s. (orn.)* uliu de melci *(lat., Rostrhamus sociabilis)*.
kerep *s.* păienjeniş; pânză de păianjen.
kereste *s.* cherestea.
keresteğí *s.* cherestegiu.
kerevet *s.* canapea.
kerewez *s. (bot.)* ţelină *(lat., Apium graveolens)*.
kerez *s.* cireaşă.
kergen *s. (orn.)* ciocârlie de câmp *(lat., Alauda arvensis)*.
kergep *s. (text.)* gherghef.
kergín *adj.* încordat; tensionat; stresat *(şi fig.)*.
kergínleşken *adj.* încordat; stresat; tensionat.
kergínleşme *s.* stres.
kergínleşmek *v.i.* a se încorda; a se tensiona; a se stresa *(şi fig.)*.
kergínleştírmek *v.i.* a încorda; a tensiona; a stresa *(şi fig.)*.
kergínleşúw *s.* încordare; tensionare; stresare *(şi fig.)*.
kergínlík *s.* încordare; tensionare; stres *(şi fig.)*. // •***kan kergínlígí*** *(med.)* tensiune.
kerim *adj.* generos; darnic; mărinimos.
Kerim *s. (antrop. m., arab.)* "Mărinimosul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Kerim, El- *s. (relig., arab.)* "Cel mărinimos" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
kerime *s.* fiică; fată.
Kerime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea mărinimoasă".
Kerim-Kuyusî *s. (topon.) ("Fântâna lui Kerim")* Zorile *(jud. Constanţa)*.
Kerip *s. (antrop. m., arab.)* "Aproapele" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
keriya *s.* război de ţesut.
keriyağezí *s. (bot.)* iarbă-stelată *(lat., Sherardia arvensis)*.
keriyakîrmîzîsî *s. (bot.)* roibă; garanţă; otrăţel; paţachină; rumenele *(lat., Rubia tinctorum)*.
keriyaşewetí *s. (bot.)* drobuşor; boiengioaie; cardama; laba-mâţei *(lat., Isatis tinctoria)*.
kerí **I.** *adj.* **1.** posterior; din spate; de dinapoi. **2.** înapoiat; retrograd. **II.** *adv.* înapoi; în spate; îndărăt. **III.** *s.* **1.** partea de dinapoi; partea din spate; dos. **2.** sfârşit; final. **3.** rest; rămăşiţă. // •***kerí kakmak*** a respinge; a refuza; a recuza.
kerí, Hint-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană *(lat., Coracias benghalensis)*.
kerídе *adv.* în spate; în urmă; înapoi.
kerídеn *adv.* din spate; din urmă; dinapoi.
kerídge *adv.* spre spate; înapoi; îndărăt.
kerígí *s., adj. (pol.)* reacţionar.
kerígílík *s. (pol.)* reacţionarism; reacţiune.
keríkagîlgan *adj.* **1.** *(fiz.)* respins. **2.** recuzat; refuzat.
keríkakma *s.* **1.** *(fiz.)* respingere. **2.** recuzare; refuz.
keríkalgan *s.* codaş; înapoiat; decăzut.
kerílegen *adj.* decăzut; degradat; regresiv.
kerílеme *s.* **1.** retragere; dare înapoi. **2.** *(fig.)* regres; decădere.
kerílemek *v.i.* **1.** a se retrage; a da înapoi. **2.** *(fig.)* a regresa; a da înapoi; a decădea.
kerílgen *adj.* tensionat; întins; extins; încordat; stresat.
kerílík *s.* **1.** îndărătnicie; încăpăţânare. **2.** regres; înapoiere; decădere.
kerílím *s.* **1.** *(fiz.)* tensiune; voltaj. **2.** *(med.)* tensiune; stres. **3.** tensionare; încordare; întindere; extindere. // •***kan kerílímí*** *(med.)* tensiune.
kerílímlí *adj.* **1.** încordat; tensionat; stresat. **2.** extensiv.
kerílímólşer *s. (fiz.)* voltmetru; tensiometru.
kerílme *s.* tensiune; tensionare; încordare; stresare; întindere; extindere.
kerílmek *v.i.* **1.** a se întinde; a se extinde. **2.** a se încorda; a se tensiona. // •***kanîm keríldí*** am tensiune.
kerínge *adj.* întins *(pt. relaxare)*.
kerínmek *v.i.* a se întinde *(pt. relaxare)*.
kerínúw *s.* întindere *(pt. relaxare)*.
kerísí *postp.* îndărătul; dinapoia; înapoia.
kerísínde *adv.* în spatele; în spinarea; pe verso.
kerísínden *adv.* din spatele; din spinarea; de pe verso.
kerkana *s.* bordel; casă de toleranţă.
kerken *s. (la animalele rumegătoare)* ierbar; rumen.
kerkínşek *s. (orn.)* şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor *(lat., Falco columbarius)*.
kerkínşekşí *s.* şoimar.
Kermadek-Adalarî-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii de Insulele Kermadec *(lat., Pterodroma neglecta)*.
kerme *s.* tensiune; tensionare; încordare.
kermek *v.t.* **1.** a întinde; a extinde. **2.** a tensiona; a încorda.
kermeşík *s.* **1.** fructul sângerului. **2.** *(bot.)* sânger *(lat., Cornus sanguinea)*.

kermeza *s.* chermeză.
kerpez *s. (bot.)* ţelină *(lat., Apium graveolens)*.
kerpíş *s.* chirpic.
kerrat *s.* dată; oară; rând. // **•*kerrat ğetvelí*** *(mat.)* tabla înmulţirii.
kerşek **I.** *adj.* adevărat; real; veridic. **II.** *s.* adevăr; realitate; veridicitate.
kerşeklenmek *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adeveri; a se confirma.
kerşekleşken *adj.* **1.** realizat; îndeplinit. **2.** adeverit; confirmat.
kerşekleşme *s. (mat.)* probă; verificare.
kerşekleşmek *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adeveri; a se confirma.
kerşekleştírmek *v.t.* **1.** a adeveri; a confirma; a întări. **2.** a proba; a controla; a verifica *(şi mat.)*. **3.** a realiza; a îndeplini; a împlini.
kerşeklí *adj.* real; adevărat.
kerşeklík *s.* realitate; adevăr; veridicitate.
kerşekşí *s., adj.* realist.
kerşekşílík *s.* realism.
kerşekten *adv.* într-adevăr; în realitate; de fapt.
kerşekústí *adj.* suprarealist.
kerşekústúğí *s.* suprarealist.
kerşekústúğúlúk *s.* suprarealism.
kerşengí, deñíz- *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj *(lat., Homarus vulgaris)*.
kerşenk *s.* **1.** *(zool.)* rac *(lat., Astacus fluviatilis)*. **2.** *(med.)* cancer. **3.** *(med.)* cangrenă; plagă.
kerşenkkúbí *s. (fitop.)* măciune; mălură.
kerşenkleşken *adj.* cangrenat.
kerşenkleşme *s.* cangrenare.
kerşenkleşmek *v.i.* a se cangrena.
kerşenklí *adj.* cangrenat.
kerşenkşeşegí *s. (fitop.)* măciune; mălură.
kerte *s.* **1.** crestătură; tăietură. **2.** grad; măsură. **3.** *(nav.)* cart compus. // **•*kertesín geşmek*** a depăşi măsura. **•*kertesíne ketírmek*** a găsi momentul potrivit.
Kertelí/Kertík-Pînar *s. (topon.) ("Fântâna Incrustată")* Curcani *(jud. Constanţa)*.
kertenkele *s. (zool.)* şopârlă *(lat., Lacerta vivipara)*.
kertenkele, yeşíl- *s. (zool.)* guşter *(lat., Lacerta viridis)*.
kertenkelekuyrugî *s. (bot.)* şopârliţă; busuioc-de-câmp *(lat., Prunella vulgaris)*.
kertenkelesútí *s. (bot.)* susai *(lat., Sonchus oleraceus)*.
kertesínde *adv.* la timp; la momentul oportun. // **•*tam kertesínde*** la timp; la momentul oportun.
kertí **I.** *adj.* adevărat; real; veridic; autentic. **II.** *s.* adevăr; realitate; veridicitate; autenticitate.
kertíden *adv.* într-adevăr; în realitate; de fapt.
kertíğí *s., adj.* realist.
kertíğílík *s.* realism.
kertík **I.** *adj.* crestat; incizat; tăiat. **II.** *s.* **1.** crestătură; incizie; tăietură. **2.** *(geogr.)* trecătoare; defileu; strâmtoare; chei; strungă. **3.** strungă *(la stână)*.
Kertík/Kertelí-Pînar *s. (topon.) ("Fântâna Incrustată")* Curcani *(jud. Constanţa)*.
kertíklemek *v.t.* a cresta; a inciza; a tăia.
kertílemek *v.t.* **1.** a adeveri; a confirma; a întări. **2.** a proba; a controla; a verifica. **3.** a realiza; a îndeplini; a împlini.
kertílenmek *v.i.* **1.** a se adeveri; a se confirma. **2.** a se realiza; a se îndeplini.
kertíleşken *adj.* **1.** realizat; îndeplinit. **2.** adeverit; confirmat.
kertíleşme *s. (mat.)* probă; verificare.
kertíleşmek *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adeveri; a se confirma.
kertíleştírmek *v.t.* **1.** a realiza; a îndeplini; a împlini. **2.** a proba; a controla; a verifica *(şi mat.)*. **3.** a adeveri; a confirma; a întări.
kertílí *adj.* real; adevărat.
kertílígíkoplangan *adj.* autentificat.
kertílík *s.* realitate; adevăr; veridicitate; autenticitate.
kertílíkkoplamasî *s.* autentificare.
kertíústí *adj.* suprarealist.
kertíústúğí *s.* suprarealist.
kertíústúğúlúk *s.* suprarealism.
kertme *s.* incrustaţie.
kertmek *v.t.* a incrusta.
kertmelí *adj.* incrustat.
kertpe *s.* **1.** pară. **2.** *(bot.)* păr *(lat., Pyrus sativa)*.
kertpesí, taw- *s. (bot.)* păr-pădureţ *(lat., Pyrus communis; Amygdalis formis)*.
kerúw *s.* întindere; extindere; încordare.
kerwan *s.* caravană. // **•*dewеran kerwanî*** caravană cinematografică.
kerwankuşî *s. (orn.)* culic mare; fluierar *(lat., Numenius arquata)*.
kerwankuşî, inğe-tumşuklî- *s. (orn.)* culic cu cioc subţire *(lat., Numenius tenuirostris)*.
kerwankuşî, kíşkene- *s. (orn.)* culic pitic *(lat., Numenius minutus)*.
kerwankuşî, kíşkene-súrmelí- *s. (orn.)* culic mic *(lat., Numenius phaeopus)*.
kerwankuşî, Peruw- *s. (orn.)* pasărea-ogorului peruviană *(lat., Burhinus superciliaris)*.
kerwankuşî, Senegal- *s. (orn.)* pasărea-ogorului senegaleză *(lat., Burhinus senegalensis)*.
kerwankuşî, şimaliy- *s. (orn.)* culic nordic *(lat., Numenius borealis)*.
kerwankuşî, taşlîk- *s. (orn.)* pasărea-ogorului *(lat., Burhinus oedicnemus)*.
kerwansaray *s.* han.
kerwansarayğî *s.* hangiu.
kesafet *s.* densitate; concentraţie.
kesafetítúşken *adj.* rarefiat.
kesafetlí *adj.* densificat; concentrat.
kesafettúşmesí *s.* rarefiere.
kesbetílgen *adj.* dobândit; căpătat; câştigat.
kesbetílmek *v.i.* a se dobândi; a se căpăta; a se câştiga.
kesbetken *adj.* câştigător.
kesbetmek *v.t.* a dobândi; a căpăta; a câştiga.
kese *s.* **1.** pungă; săculeţ. **2.** *(med.)* chist. **3.** marsupiu. **4.** *(anat.)* vezică; băşică.
kesek *s.* bucată.
kesekáátí *s.* pungă *(de hârtie)*.
kesek-kesek *s.* bucăţi.
kesekleme *s.* îmbucătăţire.
keseklemek *v.t.* a îmbucătăţi.
keseklengen *adj.* îmbucătăţit.
keseklenmek *v.i.* a se îmbucătăţi.
keseklí *adj.* îmbucătăţit.
kesekşík *s.* bucăţică.
kesektiy-kesektiy *adj.* mare; enorm.
keselíler *s., pl.* marsupiale.
kesem *s.* jurământ; legământ.
kesenek *s.* arendare; arendă. // **•*kesenekke almak*** a lua în arendă.
kesenekkeberílgen *adj.* arendat.
keseneklí *adj.* arendat.
kesenekşí *s.* arendaş.
kesenkes *adv.* sigur; în mod precis.
keseşík *s.* **1.** punguţă; săculeţ. **2.** *(anat.)* veziculă; băşicuţă.
kesif *adj.* dens.
kesík **I.** *adj.* **1.** tăiat; mutilat. **2.** întrerupt; intermitent. **II.** *s.* tăietură. // **•*kesík kon*** *(mat.)* trunchi de con.
kesík-kesík *adj.* tăiat în bucăţi.
kesíksíz *adj.* neîntrerupt; neîncetat.
kesílgen *adj.* tăiat.
kesílme *s.* **1.** tăiere. **2.** întrerupere; încetare.
kesílmek *v.i.* **1.** a fi tăiat. **2.** a se întrerupe; a înceta. **3.** *(fig.)* a se epuiza; a obosi. **4.** *(d. lapte)* a se tăia. // **•*arasî kesílmemek*** a nu se întrerupe; a dura; a continua. **•*arkasî kesílmek*** a se întrerupe. **•*ayaklarî kesílmek*** a i se tăia picioarele. **•*buz kesílmek*** a se lăsa gerul. **•*kayretí kesílmek*** a se descuraja. **•*nefesí kesílmek*** a i se tăia suflarea. **•*sap-sarî kesílmek*** a se face galben ca ceara. **•*sesí-solîgî kesílmek*** a i se tăia suflarea şi vocea; a-i pieri graiul. **•*suratî/şîrayî kúldiy kesílmek*** a se întuneca la faţă. **•*sútí kesílmek*** a i se tăia laptele. **•*takatî/meğalî kesílmek*** a i se tăia puterile; a se istovi. **•*tízlerí kesílmek*** a i se muia genunchii. // **•*múnasebetlerníñ kesílmesí*** *(pol.)* întreruperea relaţiilor.
kesím *s.* **1.** tăiere; tăietură. **2.** întrerupere; încetare; pauză. **3.** arendare; arendă. **4.** porţiune; secţiune.
kesímgeberílgen *adj.* arendat.
kesímğí *s.* arendaş.
kesímlí *adj.* **1.** tăiat. **2.** întrerupt; încetat; în pauză. **3.** arendat. **4.** porţionat; secţionat.
kesín *adj.* categoric; cert; ferm; hotărât; definitiv.
kesínleşken *adj.* stabilit; hotărât; fixat; definitivat.
kesínleşmek *v.i.* a se fixa; a se hotărî; a se stabili; a se definitiva.
kesínleştírme *s.* stabilire; hotărâre; fixare; definitivare.
kesínleştírmek *v.t.* a fixa; a hotărî; a stabili; a se definitiva.
kesínlík *s.* certitudine; fermitate; hotărâre.
kesíntí *s.* **1.** bucată; fragment. **2.** întrerupere; răgaz; pauză. **3.** *(fig.)* reţinere.
kesíp-alîngan *adj.* retezat; tăiat; tranşat; decupat; amputat; extirpat; ciuntit.
kesíp-aluw *s.* retezare; tăiere; tranşare; decupare; amputare; extirpare; ciuntire.
kesíp-atîlgan *adj.* retezat; tăiat; tranşat; decupat; amputat; extirpat; ciuntit.
kesíp-atuw *s.* retezare; tăiere; tranşare; decupare; amputare; extirpare; ciuntire.
kesíp-geşken *s. (mat.)* secantă.
kesíp-şîgarîlgan *adj.* răscroit.

kesíp-şîgaruw *s.* răscroială.
kesír *s.* **1.** *(med.)* fractură. **2.** *(mat.)* fracţie. // ●***bayagî kesír*** *(mat.)* fracţie ordinară. ●***bólínmez kesír*** *(mat.)* fracţie simplă. ●***kesír bírímí*** *(mat.)* unitate fracţională. ●***kesír sayîsî*** numeral fracţionar. ●***onlîk kesír*** *(mat.)* fracţie zecimală; zecimală.
kesírgeayîrîlgan *adj.* fracţionat.
kesírgeayîruw *s.* fracţionare.
kesírlí *adj. (mat.)* fracţionar. // ●***kesírlí sayî*** *(mat.)* număr fracţionar.
kesíş *s.* întretăiere.
kesíşken *adj.* **1.** *(mat.)* concurent; convergent; intersectat. **2.** tăiat; întretăiat. // ●***kesíşken sîzîklar*** *(mat.)* drepte concurente.
kesíşme *s.* **1.** tăiere; întretăiere. **2.** *(mat.)* concurenţă; convergenţă; intersectare.
kesíşmegen *adj. (mat.)* neconcurent; neconvergent. // ●***kesíşmegen sîzîklar*** *(mat.)* drepte neconcurente.
kesíşmek *v.i.* **1.** a se întretăia; a se intersecta. **2.** *(mat.)* a fi concurent; a converge.
kesíşmiykalîr *adj. (mat.)* neconcurent; neconvergent.
kesken **I.** *adj. (mat.)* secant. **II.** *s. (mat.)* secantă.
keskín *adj.* **1.** ascuţit; tăios; pătrunzător; acut. **2.** *(d. privire)* ascuţit; pătrunzător. **3.** *(d. ger, vânt)* tăios; aspru; violent. **4.** *(fig.)* caustic; usturător. // ●***keskín ğel*** vânt aspru. ●***keskín pîşak*** cuţit ascuţit. ●***keskín tíl*** limbă ascuţită.
keskínlík *s.* **1.** ascuţime. **2.** *(fig.)* putere de pătrundere; perspicacitate.
keskíş *s.* tăiş.
keslenşík *s. (zool.)* şopârlă *(lat., Lacerta vivipara)*.
kesme **I.** *adj.* cubic. **II.** *s.* **1.** tăiere; tăietură; decupare. **2.** şliţ. **3.** *(med.)* sector. // ●***dayire kesmesí*** *(mat.)* sector de cerc. ●***eníne kesme*** *(mat.)* secţiune transversală. ●***kesme íşí*** traforaj. ●***kesme şeker*** zahăr cubic. ●***uzunluguna kesme*** *(mat.)* secţiune longitudinală.
kesmek *v.t.* **1.** a tăia. **2.** a ciunti; a mutila. **3.** a amputa. **4.** *(tehn.)* a debita; a tăia. **5.** a înjunghia; a ucide. **6.** *(fig.)* a opri; a pune capăt. **7.** *(fig.)* a întrerupe; a suspenda. **8.** a străbate; a traversa. // ●***aldîn/ğolîn kesmek*** a-i tăia calea; a-l tâlhări. ●***asîp kesmek*** a tăia şi spânzura; a nimici; a teroriza. ●***ateş kesmek*** *(mil.)* a înceta focul; a opri tragerea. ●***awuruwnî kesmek*** a seda; a anestezia. ●***ayagîn kesmek*** a-i tăia picioarele cuiva; a-i opri calea; a-i interzice accesul. ●***başîndan kesmek*** a-l curma din rădăcini; a-l extirpa. ●***ğep kesmek*** a buzunări; a fura din buzunare. ●***ğesaretí kesílmek*** a i se tăia inima; a-şi pierde curajul. ●***ğolîn kesíp tutmak*** a-l prinde; a-l intercepta. ●***ğolîn kesmek*** a tăia drumul cuiva; a-i ţine drumul; a-l tâlhări. ●***hîzîn kesmek*** a-i reduce viteza; a-i tăia avântul. ●***kesíp almak/atmak*** a reteza; a tranşa; a detaşa; a decupa; a amputa; a extirpa; a ciunti. ●***kesíp şîgarmak*** a răscroi. ●***kîska kesmek*** a-şi scurta vorba; a rezuma. ●***memeden kesmek*** a înţărca. ●***míngen dalîn kesmek*** a-şi tăia craca de sub picioare. ●***míyîgîn balta kesmemek*** a nu-i ajunge cuiva cu prăjina la nas. ●***ot kesmek*** a prăşi; a curăţa de buruieni. ●***para kesmek*** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani; a câştiga mulţi bani. ●***sózín kesmek*** a-i tăia cuiva vorba; a-i reteza vorba; a-i lua vorba din gură. ●***sútten kesmek*** a înţărca pe cineva. ●***úmútún kesmek*** a pierde orice speranţă. // ●***şáşímní kîska kesíñíz!*** tundeţi-mă scurt!;
kesmelík *s.* carieră de piatră.
kesmík *s.* **1.** pleavă. **2.** *(gastron.)* telemea.
Kessler'níñ-sayragî *s. (orn.)* sturz cu spate alb *(lat., Turdus kessleri)*.
kestane *s.* **1.** castană comestibilă. **2.** *(bot.)* castan-bun *(lat., Castanea sativa; Castanea vesca)*.
kestanerengí *adj.* **1.** castaniu. **2.** *(d. păr)* şaten.
kestanerengí-kuşaklî-añkut *s. (orn.)* călifar alb *(lat., Tadorna tadorna)*.
kestanerengí-órdek *s. (orn.)* raţă castanie *(lat., Anas castanea)*.
kestanesí, at- *s. (bot.)* castan-sălbatic *(lat., Aesculus hippocastanum)*.
kestanesí, ğer- *s. (bot.)* alunele; baraboi *(lat., Chaerophyllum bulbosum)*.
kestanesí, kîrmîzî-at- *s. (bot.)* castan-roşu *(lat., Aesculus carnea)*.
kestaneşík *s. (anat.)* prostată.
kestere *s. (bot.)* creţiţor; vindecea; betonică; frunza-tăieturii; iarbă-de-rană *(lat., Stachys officinalis; Betonica officinalis)*.
kesteresí, ğúñ- *s. (bot.)* urechea-iepurelui *(lat., Stachys lanata)*.
kesteresí, koyan- *s. (bot.)* pavăză; jale; jaleş *(lat., Stachys germanica)*.
kesteresí, taw- *s. (bot.)* bălbisă *(lat., Stachys silvatica)*.
kestírgen *adj.* determinativ.
kestírílgen *adj.* stabilit; precizat; scurtat.
kestírílme *s.* stabilire; precizare.
kestírílmegen *adj.* nedeterminat.
kestírílmek *v.i.* a se stabili; a se preciza.
kestírme **I.** *adj.* definitiv; categoric. **II.** *s.* **1.** tăiere; scurtare. **2.** *(med.)* extirpare. // ●***kestírme ğol*** scurtătură.
kestírmek *v.t.* **1.** a determina să taie. **2.** *(fig.)* a stabili; a hotărî; a fixa. // ●***şáşín kestírmek*** a se tunde.
kestírúwğí *adj.* tăietor. // ●***úmút kestírúwğí*** dezolant.
kesúw *s.* tăiere.
kesúwğí **I.** *adj.* incisiv; tăietor. **II.** *s. (mat.)* secantă. // ●***kesúwğí kenar*** *(tehn.)* muchie tăietoare.
kesúwğítíş *s. (anat.)* dinte incisiv.
keş *adv.* târziu; ulterior. // ●***keş kalmak*** a întârzia. // ●***eñ keş*** cel târziu. ●***keş boldî*** s-a făcut târziu. ●***keş wakît*** oră târzie. ●***taa keş*** mai târziu.
keşbîrakma *s.* întârziere; tărăgănare; tergiversare.
keşe **I.** *adv.* noaptea; în cursul nopţii. **II.** *s.* noapte. // ●***keşení kúndúzge katmak*** a face din noapte zi. // ●***biñ bír keşe*** o mie şi una de nopţi. ●***bír keşe íşínde*** într-o singură noapte. ●***bo keşe boratağak*** noaptea aceasta va viscoli. ●***ğañî yîl keşesí*** revelion. ●***Kadír keşesí*** *(relig., la musulmani)* a 27-a zi a lunii Ramazan. ●***karañgî keşelerde kórmiymen*** în nopţile întunecoase nu văd. ●***kayîrlî/igí keşe(ler)!*** noapte bună!; ●***keşe awtobuzlarî*** autobuze de noapte. ●***keşe bolsa terliymen*** transpir noaptea. ●***keşe newbetí*** schimb de noapte.
keşebaskînî *s. (mil.)* atac de noapte; incursiune de noapte.
keşe-bekeşe *adv.* din noapte în noapte.
keşebekşísí *s.* paznic de noapte.
keşeboluw *s.* înnoptare.
keşeden *adv.* din timpul nopţii.
keşeden-keşege *adv.* din noapte în noapte.
keşege *adv.* la noapte; pentru la noapte. // ●***keşege ğawun ğawa*** la noapte plouă.
keşegí *adj.* de noapte; nocturn.
keşegísí *s.* cel de noapte; cel nocturn.
keşe-karabaşî *s. (orn.)* stârc de noapte; corb de noapte *(lat., Nycticorax nycticorax)*.
keşe-kepenegí *s. (ent.)* molie; fluture-de-noapte *(lat., Tinea)*.
keşekuşî *s. (zool.)* liliac *(lat., Vespertilio)*.
keşe-kúndúz *adv.* zi şi noapte. // ●***keşe-kúndúz hep ğolda*** zi şi noapte e pe drum. ●***keşe-kúndúz kar ğawdî*** a nins zile şi nopţi.
keşekyorlîgî *s.* bezna nopţii.
keşelemek *v.i.* a înnopta; a rămâne peste noapte.
keşelík **I.** *adj.* de noapte; nocturn. **II.** *s.* cămaşă de noapte. // ●***renklí keşelík*** cămaşă de noapte colorată.
keşeortasî *s.* miezul nopţii. // ●***keşeortasînda telefon şaldî*** la miezul nopţii a sunat telefonul.
keşeortasînda *s.* la miezul nopţii.
keşe-sefasî *s. (bot.)* barba-împăratului; noptiţă; norea *(lat., Mirabilis jalapa)*.
keşeyarîsî *s.* miezul nopţii.
keşeyarîsînda *s.* la miezul nopţii.
keşfetílgen *adj.* descoperit; găsit.
keşfetílmek *v.i.* a se descoperi.
keşfetken *s.* descoperitor; găsitor.
keşfetmek *v.t.* **1.** a afla; a descoperi; a inova; a inventa. **2.** a explora.
keşif *s.* **1.** descoperire; explorare; inovaţie; invenţie. **2.** *(mil.)* recunoaştere. **3.** *(jur.)* expertiză. // ●***keşif bolmak*** a se descoperi; a se găsi.
keşiş *s.* călugăr.
keşişlík *adj.* monahal.
keşígúw *s.* întârziere; suspendare; amânare.
keşík *s.* gardă de noapte.
keşíkken *adj.* **1.** tergiversat; lungit; tărăgănat. **2.** întârziat; amânat; suspendat; tardiv; târziu.
keşíkme *s.* întârziere. // ●***keşíkmemní bagîşlañíz!*** scuzaţi-mi întârzierea!; ●***trennín keşíkmesí*** întârzierea trenului.
keşíkmeden *adv.* fără întârziere; neîntârziat; îndată; numaidecât; deodată. // ●***keşíkmeden kabul eter mí?*** mă primeşte imediat?; ●***şerík sáát keşíkmeden*** punctual; fără sfertul de oră academic.
keşíkmek *v.i.* a întârzia. // ●***terakay keşíktím*** am întârziat

puţin. •***tren keşíge*** trenul întârzie.
keşíkmelí *adj.* întârziat; cu întârziere. // •***şerík sáát keşíkmelí*** un sfert de oră după timpul dat; sfertul de oră academic.
keşíktírílgen *adj.* suspendat; amânat.
keşíktírílmek *v.i.* a se amâna.
keşíktírme *s.* **1.** întârziere; amânare. **2.** tergiversare; tărăgănare.
keşíktírmek *v.t.* **1.** a întârzia; amânare. **2.** a tergiversa; a tărăgăna.
keşíndírme *s.* întreţinere; hrănire; susţinere.
keşíndírmek *v.t.* a întreţine; a hrăni; a susţine.
keşíneğek *s.* hrană; subzistenţă.
keşínme *s.* subzistenţă. // •***keşínme dertí*** lupta pentru existenţă.
keşínmek *v.i.* **1.** a se întreţine. **2.** a-şi câştiga existenţa. **3.** a se înţelege; a se împăca; a trăi în bună înţelegere. // •***kurî ótmek men keşínmek*** a trăi cu pâine uscată.
keşír *s. (bot.)* morcov *(lat., Daucus carota sativa)*.
keşír, ak- *s. (bot.)* păstârnac *(lat., Pastinaca sativa hortensis)*.
keşír, ğîr- *s. (bot.)* morcov-sălbatic; ruşinea-fetei; buruiana-ruşinii *(lat., Daucus carota; Daucus silvestris)*.
keşkalgan *adj.* întârziat; tardiv; tergiversat; tărăgănat.
keşkaluw *s.* întârziere; zăbavă; tergiversare; tărăgănare.
keşke *adv.* măcar dacă; măcar de. // •***keşke bílgen bolsam*** dacă aş fi ştiut. •***keşke bolmasa edí*** de nu s-ar fi întâmplat. •***keşke kelse*** măcar de-ar veni.
keşmeş *s. (gastron.)* stafidă.
keşníş *s. (bot.)* coriandru *(lat., Coriandrum sativum)*.
keşte *s.* **1.** raft; poliţă. **2.** broderie.
keşteğí *s.* brodeză.
keştelemek *v.t.* a broda.
keştelengen *adj.* brodat.
keşteler *s., pl.* stelaj; rafturi; poliţe.
keştelí *adj.* brodat.
keştelík *s.* stelaj; rafturi; poliţe.
ket *s.* obstacol; piedică. // •***ket wurmak*** a împiedica; a stăvili.
ket *s.* amidon.
ketek *s.* coteţ; cotineaţă.
keten *s. (bot.)* in *(lat., Linum usitatissimum)*. // •***keten kólekse*** cămaşă de in.
keten, sarî- *s. (bot.)* in-galben *(lat., Linum flavum)*.
ketení, şayîr- *s. (bot.)* in-de-câmp; ineaţă *(lat., Linum austriacum)*.
ketenkuşî *s. (orn.)* cânepar; pietroşel cânepiu *(lat., Carduelis cannabina; Acanthis cannabina)*.
ketenkuşî, kíşkene- *s. (orn.)* sticlete mic *(lat., Carduelis cabaret)*.
ketenkuşî, kutup- *s. (orn.)* inăriţă de tundră *(lat., Carduelis hornemanni)*.
ketenkuşî, sarî-gágáalî- *s. (orn.)* inăriţă cu cioc galben *(lat., Carduelis flavirostris; Acanthis flavirostris)*.
ketenkuşî, sîrt- *s. (orn.)* inăriţă; ţintar; pasărea inului *(lat., Carduelis flammea; Acanthis flammea)*.
ketenkuşî, Yemen- *s. (orn.)* cânepar de Yemen *(lat., Carduelis yemenensis)*.
ketenkuşî, yeşíl- *s. (orn.)* inăriţă verde *(lat., Serinus canaria serinus)*.
ketenşík *s. (bot.)* fucus *(lat., Fucus vesiculosus)*.
keter *s. (fin.)* cheltuială.
keter-kelmez *s.* exil; surghiun; deportare.
kete-toktay *adv.* sacadat; intermitent.
ketiyatîrmak *v.i.* a fi pe ducă; a fi gata de plecare.
ketík *s.* **1.** crăpătură; fisură. **2.** *(geogr.)* trecătoare; strâmtoare; defileu; chei. **3.** *(mil.)* breşă. **4.** strungă *(la stână)*.
ketíklemek *v.t.* a crăpa; a fisura.
ketíklengen *adj.* crăpat; fisurat.
ketíklenme *s.* crăpare; fisurare.
ketíklenmek *v.i.* a se crăpa; a se fisura.
ketíklí *adj.* crăpat; fisurat.
ketílmek *v.i.* a se merge; a se duce; a se deplasa. // •***tawga ketíldí*** s-a mers la pădure.
ketím *s. (geogr.)* reflux.
ketíp-kelíngen *adj.* frecventat.
ketírgen *adj.* aducător.
ketírílealma *s.* puterea de a aduce. // •***yeríne ketírílealma*** realizabil.
ketírílgen *adj.* adus.
ketírílme *s.* aducere.
ketírílmek *v.i.* a fi adus. // •***karbîzlar bostandan ketírílgenler*** pepenii-verzi au fost aduşi de la bostănărie.
ketírme *s.* aducere.
ketírmek *v.t.* a aduce. // •***akîlîna ketírmek*** a aminti; a aduce aminte. •***biñ dereden suw ketírmek*** a se scuza în fel şi chip; a motiva în fel şi chip. •***bír yerge ketírmek*** a aduna la un loc; a reuni. •***bírtaa ketírmek*** a readuce. •***delil ketírmek*** a argumenta; a proba; a demonstra. •***demekke ketírmek*** a insinua; a sugera. •***deñkíne ketírmek*** a-l echilibra; a prinde momentul potrivit. •***dúniyaga ketírmek*** a aduce pe lume; a naşte. •***ğañîlîk ketírmek*** a inova. •***ğolga ketírmek*** a aduce pe calea sa; a redresa; a ameliora. •***hizaga ketírmek*** a nivela; a alinia. •***imanga ketírmek*** a converti. •***kanaat ketírmek*** a se convinge; a fi convins. •***kertesíne ketírmek*** a găsi momentul potrivit. •***kóle hálíne ketírmek*** a înrobi. •***kóz aldîna ketírmek*** a aduce înaintea ochilor; a-şi imagina; a-şi închipui; a pune în vedere; a avertiza. •***miydanga ketírmek*** a scoate la iveală; a crea; a realiza; a înfăptui. •***nedamet ketírmek*** a regreta. •***payîn ketírmek*** a lua parte la...; a-şi da obolul; a-şi aduce contribuţia. •***píşímíne ketírmek*** a găsi forma potrivită. •***şîgîlmaz vaziyetke ketírmek*** a aduce într-o situaţie fără ieşire; a nu lăsa nicio portiţă de scăpare; a pune în dificultate. •***şîrpîga ketírmek*** a linia; a nivela. •***soñîn ketírmek*** a duce la capăt; a duce la bun sfârşit; a-i aduce sfârşitul; a termina. •***suwsuz aketíp suwsuz ketírmek*** a duce pe cineva bou şi a-l aduce vacă. •***tílge ketírmek*** a menţiona; a aminti; a pomeni. •***toz hálíne ketírmek*** a transforma în pulbere; a pulveriza. •***túmden/tekmílden ketírmek*** a deduce. •***yeríne ketírmek*** a duce la îndeplinire. •***yúzún aşaga ketírmek*** a înjosi; a umili. // •***bír kade suw ketírseñíz!*** vă rog să-mi aduceţi un pahar cu apă!; •***kardaşî bír kutuk bombon ketíre*** fratele său aduce o cutie cu bomboane. •***may kerekte un ketíresíñ*** când trebuie ulei aduci făină. •***ótmek ketíríñíz!*** aduceţi pâine!;
ketírúw *s.* aducere; import. // •***tîştan ketírúw*** *(com.)* import.
ketírúwğí *adj.* aducător. // •***yukî ketírúwğí*** somnifer.
ketíş *s.* **1.** evoluţie. **2.** plecare. // •***ketíş teoriyasî*** teoria evoluţionistă. •***kewde ketíşí*** *(lingv.)* vocală tematică.
ketíşçí *s., adj.* evoluţionist.
ketíşçílík *s.* evoluţionism.
ketíş-kelíş *s.* mişcare; trafic.
ket-kel *s.* relaţie; vizită.
ketkene *s. (ent.)* bondar; bărzăun *(lat., Bombus terrestris)*.
ketken-kelgen *s.* vizitator; oaspete; musafir; trecător.
ket-kete *adv.* **1.** treptat; încetul cu încetul; gradat; pe măsură ce se înaintează. **2.** din ce în ce.
ketmek A. *v.i.* **1.** a pleca; a porni. **2.** a merge; a se duce; a se deplasa. **3.** *(d. un drum etc.)* a duce spre...; a da în...; **4.** *(d. îmbrăcăminte)* a se potrivi; a fi pe măsură; a-i veni bine. **5.** a dura; a ţine; a dăinui. **6.** a se consuma; a se cheltui. **B.** *v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a se produce în mod cert; a se înfăptui în mod cert; a avea loc în mod cert; a se adânci în...; // •***akîlî başîndan ketmek*** a-şi pierde minţile/capul; a-şi ieşi din minţi; a se zăpăci; a izbucni. •***akîlî ketmek*** a-i merge mintea; a-l duce capul; a fi bun la cap. •***aldga ketmek*** a avansa; a înainta; a se dezvolta. •***árúw ketmek*** a merge bine; a se desfăşura bine. •***ayîbîna ketmek*** a se ruşina; a-i fi ruşine. •***başîn alîp ketmek*** a-şi lua câmpii; a-şi lua lumea în cap. •***bek uzaklarga ketmek*** a merge prea departe; a se îndepărta. •***bokşasîn alîp ketmek*** a-şi lua traista-n băţ. •***boylana-boylana ketmek*** a merge privind împrejur. •***dórt nal man ketmek*** a merge în galop. •***eğelíne ketmek*** a merge la pieire. •***ğayaw ketmek*** a merge pe jos. •***ğúregínden ketmemek*** a nu avea pe cineva la inimă; a nu-l suferi. •***hawaga ketmek*** a se duce pe vânturi; a se risipi. •***hoşîna ketmek*** a-i plăcea. •***huğumga ketmek*** a porni la atac. •***ilerí ketmek*** a avansa; a înainta. •***kaşîp ketmek*** a o lua la sănătoasa; a o şterge; a evada. •***ketíp kelmek*** a frecventa; a se duce undeva cu regularitate. •***kókírekten ketmemek*** a i se opri în gât; a fi insuportabil. •***pápíşsíz kaşîp ketmek*** a o şterge la papuc. •***sááttiy ketmek*** a merge ca ceasul. •***şîrayî-túsí/suratî ketmek*** a se trage la faţă. •***siyírge ketmek*** a pleca la plimbare. •***siyíríne ketmek*** a încânta; a fermeca; a vrăji. •***suwdan ketmek*** a merge prin apă; a merge pe apă; a pluti. •***taşlap ketmek*** a

părăsi; a abandona. •***tígíne ketmek*** a fi în contradicție cu; a fi împotrivă; a fi opus la. •***tîrîs ketmek*** a merge la trap. •***túşúnğelerge ketmek*** a-l fura gândurile. •***uşap ketmek*** a semăna vag cu...; a aduce vag cu...; •***uşup ketmek*** a-şi lua zborul. •***yañgîş ğoldan ketmek*** a urma o cale greşită. •***yukuga ketmek*** a-l fura somnul; a adormi; a ațipi. •***zîtîna ketmek*** a-i fi nesuferit; a-l călca pe nervi. // •***aldîn kete*** o ia înainte. •***bala babasî man barabar kettí*** copilul a plecat împreună cu tatăl său. •***deñíz betke kettí*** s-a dus înspre mare. •***deweranga ketemen*** merg la cinema. •***ğîgîlîp kettí*** s-a prăbuşit brusc. •***heş hoşîma ketmiy*** nu-mi place deloc. •***hoşîmîzga ketmedí*** nu ne-a plăcut. •***kartlar parkka keterler*** bătrânii merg în parc. •***kayakka kete?*** în ce direcție merge?; •***kaysî garadan keteğeksíñíz?*** de la ce gară plecați?; •***keleğek yazga askerlíkke keteğek*** vara viitoare va merge în armată. •***ket míndan!*** pleacă de aici!; •***ketkenden berítlí kaber yok*** de când a plecat nu e nicio veste. •***ketkím kelse de*** chiar dacă aș pleca. •***kóşíp ketken*** imigrant. •***kovertaga ketiyík!*** să mergem pe punte!; •***men kóyge muwallím bolîp íşlemege kettím*** eu am plecat la țară să lucrez ca învățător. •***merkezge kaydan ketmelímen?*** pe unde trebuie să merg în centru?; •***onbeş dakka ewel kettí*** a plecat acum cincisprezece minute. •***óteberí aldga ketíñíz!*** mergeți puțin mai înainte!; •***papîr man keteğek*** va pleca cu vaporul. •***sáátím ketmiy*** ceasul meu nu merge. •***seníñ aldîñda şîgîp kettí*** a plecat înaintea ta. •***siyíríme kettí*** m-a fermecat. •***sízler tren men keteğeksíñíz mí?*** dumneavoastră plecați cu trenul?; •***tayyare men ketkím kele*** aș pleca cu avionul. •***tayyare uşup kettí*** avionul a decolat. •***temsil bek hoşîma kettí*** spectacolul mi-a plăcut foarte mult. •***tíşçíge ketmelímen*** trebuie să merg la dentist. •***traştan sora íşke kete*** se duce la lucru după bărbierit. •***tren kaşan şîgîp kete?*** când pleacă trenul?; •***tren kaysî hattan kete?*** de la ce linie pleacă trenul?; •***tren kettí mí?*** trenul a plecat?; •***turnalar sîra-sîra keteler*** cocorii pleacă rânduri-rânduri. •***yemekke ketemen*** merg la masă.

ketmemek *v.i.* **1.** *(d. boli sau dureri trupeşti)* a ține; a nu da pace. **2.** a se învechi; a se uza; a se degrada. **3.** a nu merge; a nu funcționa; a se deteriora.

ketmez *adj.* stricat; defect; deteriorat.

kettí-kelmez *adj.* exilat; surghiunit; deportat.

ketum *adj. (d. oameni)* discret.

ketumiyet *s.* discreție.

ketúw *s.* **1.** plecare; pornire; deplasare. **2.** mers; umblet. **3.** *(fig.)* desfășurare; evoluție; mers. // •***ketúw o ketúw*** plecarea de pe urmă.

ketwurulgan *adj.* **1.** stăvilit; zăgăzuit. **2.** barat; împiedicat; obstrucționat.

ketwuruw *s.* **1.** stăvilire; zăgăzuire. **2.** barare; împiedicare; obstrucționare.

kevgir *s.* strecurătoare.

kewde **I.** *adj.* corporal; trupesc. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* corp; trunchi; trup; bust; tors. **2.** *(bot.)* trunchi; tulpină. **3.** *(tehn.)* corp; carcasă; caroserie; fuzelaj. **4.** *(gram.)* temă. // •***agaş kewdesí*** trunchi de copac. •***fiil/figel kewdesí*** *(lingv.)* temă verbală. •***ísím kewdesí*** *(lingv.)* temă nominală. •***kewde ğezasî*** pedeapsă corporală. •***kewde ketíşí*** *(lingv.)* vocală tematică. •***tayyare kewdesí*** *(av.)* fuzelaj.

kewdebílímğísí *s.* fiziolog.

kewdebílímí *s.* fiziologie.

kewdebílímlí *adj.* fiziologic.

kewdegeğabîşkan *adj.* mulat pe corp.

kewdegeğabîşma *s.* mulare pe corp.

kewdeleme *s.* concretizare; întruchipare; întrupare; materializare.

kewdelemek *v.t.* a concretiza; a întruchipa; a întrupa; a materializa.

kewdelengen *adj.* **1.** împlinit; dezvoltat; îngrășat. **2.** întruchipat; întrupat; realizat; materializat; concretizat.

kewdelenme *s.* **1.** împlinire; dezvoltare; îngrășare. **2.** întruchipare; întrupare; realizare; materializare; concretizare.

kewdelenmegen *adj.* nematerilaizat; neconcretizat.

kewdelenmek *v.i.* **1.** *(d. oameni)* a se împlini; a se dezvolta; a se îngrășa. **2.** a se întruchipa; a se întrupa; a se realiza; a se materializa; a se concretiza.

kewdelí *adj.* corpolent; robust; trupeș. // •***kewdelí maşina*** limuzină.

kewdelík **I.** *adj.* corporal; trupesc. **II.** *s.* **1.** *(gram.)* tematic. **2.** bustier.

kewdetedaviyí *s. (med.)* fizioterapie.

kewregen *adj.* sfărâmat; crocant; fragilizat.

kewrek **I.** *adj.* sfărâmicios; crocant; fragil. **II.** *s. (gastron.)* crochete.

kewreklík *s.* fragilitate.

kewreme *s.* sfărâmare; fragilizare.

kewremek *v.i.* a deveni sfărâmicios; a deveni crocant; a se fragiliza.

kewretmek *v.t.* a face să devină sfărâmicios; a face să devină crocant; a fragiliza.

kewrík *s. (muz.)* tobă.

kewríkşí *s.* toboșar.

kewşek *adj.* **1.** slăbit; destins; relaxat. **2.** flexibil; maleabil. **3.** *(d. oameni)* moale; inactiv; apatic. // •***kewşek malzeme*** împroșcare cu criblură.

kewşeklík *s.* **1.** slăbiciune; moliciune; sfârșeală; apatie. **2.** flexibilitate; maleabilitate.

kewşeme *s.* **1.** moleșire; slăbire. **2.** *(biol.)* diastolă.

kewşemek *v.i.* **1.** *(d. obiecte)* a slăbi; a se lăsa. **2.** *(d. oameni)* a se destinde; a se relaxa. **3.** a se moleși; a slăbi; a deveni apatic.

kewşen *s.* ciot; cioată.

kewşenlí *s.* cioturos.

kewşenlík *s.* mirişte.

kewşentarlasî *s.* mirişte.

kewşetmek *v.t.* **1.** a slăbi; a slobozi; a destinde. **2.** a moleși; a slăbi. **3.** a destinde; a relaxa.

kewtek *s.* **1.** cameră de baie. **2.** baie; scăldat. // •***şamîr kewteklerí*** băi de nămol.

kewteklí *adj.* cu baie. // •***kewteklí oda*** cameră cu baie.

kewzelgen *adj.* dezghiocat.

kewzeme *s.* dezghiocare.

kewzemek *v.t.* a dezghioca.

kez *s.* **1.** oară; dată; rând. **2.** murdărie; gunoi. // •***síptí kez*** prima dată. •***soñ kez*** ultima oară.

keza *adv.* de asemenea; tot așa; la fel.

kezík *s.* **1.** *(agr.)* mraniță; gunoi; îngrășamânt; fertilizator. **2.** baligă; bălegar. **3.** molimă; epidemie.

kezíkleme *s.* îngrășare; fertilizare.

kezíklemek **A.** *v.i.* a se băliga. **B.** *v.t.* **1.** *(d. sol)* a îngrășa; a fertiliza. **2.** a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.

kezíklengen *adj. (d. sol)* îngrășat; fertilizat.

kezíklenmek *v.i. (d. sol)* a se îngrășa; a se fertiliza.

kezíklí *adj.* **1.** *(d. sol)* îngrășat; fertilizat. **2.** epidemic.

kezlí *adj.* murdar.

kezzap *s. (chim.)* acid azotic.

kibar *adj.* **1.** distins; nobil; de seamă. **2.** elegant; distins; rafinat. **3.** decent; cuviincios.

kibarlîk *s.* **1.** distincție; noblețe. **2.** eleganță; distincție; rafinament. **3.** decență; cuviință.

kibir *s.* orgoliu; vanitate; trufie.

kibirlí *adj.* orgolios; vanitos; trufaș.

kibrit *s.* chibrit.

kifayet *s.* **1.** suficiență; îndestulare. **2.** capacitate; putere; posibilitate. // •***kifayet etmek*** a ajunge; a fi suficient.

kifayetsíz *adj.* insuficient; lipsă.

kifayetsízlík *s.* insuficiență; neîndestulare; lipsuri.

kil *s.* humă; argilă; lut.

kiler *s.* cămară.

killí *adj.* argilos.

kilogram *s.* kilogram.

kilolitre *s.* kilolitru.

kilometre **I.** *adj.* kilometric. **II.** *s.* kilometru. // •***hudutka kadar kaş kilometre bar?*** câți kilometri sunt până la frontieră?; •***kasabaga beş kilometre kala*** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraș. •***kilometre kare*** kilometru pătrat. •***kilometre taşî*** bornă kilometrică. •***kilometre yazuwğusî*** kilometraj. •***kilometresáátí*** vitezometru.

kilometrelí *adj.* kilometric.

kilometresáátí *s. (tehn.)* vitezometru; tahometru.

kilot *s.* chiloți.

kilowat *s. (fiz.)* kilowatt.

kils *s.* calcar.

kimik *adj.* chimic.

kimiya **I.** *adj.* chimic. **II.** *s.* chimie. // •***kimiya maddesí*** produs chimic. •***kimiya tepkímesí*** reacție chimică. •***madeniy kimiya*** chimie anorganică. •***úzviy kimiya*** chimie organică.

kimiyağî *s.* chimist.

kimiyalî *adj.* chimic.

kimono *s.* chimonou.

kin *s.* ură; dușmănie; ranchiună. // •***kin saklamak*** a urî; a pizmui; a invidia.

kinaye *s.* **1.** aluzie; subînțeles. **2.** *(lit.)* alegorie. // •***kinaye men aytmak*** a face aluzie la...;

kinayelí *adj. (lit.)* alegoric.

kinayiy *adj. (lit.)* alegoric.

kinayiykîssa *s.* fabulă.

kindar *adj.* ranchiunos; răzbunător.
kinğí *adj.* ranchiunos; răzbunător.
kinğílík *s.* ranchiună; răzbunare; represalii.
kinina *s.* chinină.
kiniş *s.* canelură; jgheab; uluc.
kinişlí *adj.* cu jgheab; cu uluc; canelat.
kinsaklagan *adj.* invidios; pizmaş.
kintal *s.* chintal.
kip *s.* **1.** model; formă; tipar. **2.** *(gram.)* mod. // •***buyuruk/emír kipí*** *(gram.)* modul imperativ. •***kaber kipí*** *(gram.)* modul indicativ. •***kereklík kipí*** *(gram.)* modul necesitativ. •***kíşísíz kip*** *(gram.)* mod impersonal. •***mastar kipí*** *(gram.)* modul infinitiv. •***şart kipí*** *(gram.)* modul condiţional. •***şart-tílek kipí*** *(gram.)* modul condiţional-optativ. •***tílek-ístek kipí*** *(gram.)* modul optativ.
kiplík *s.* modalitate.
kira *s.* **1.** locaţie; închiriere. **2.** chirie. // •***kira man bermek*** a da cu chirie; a închiria. •***kira man tutmak*** a lua cu chirie; a închiria.
kiragaaluw *s.* luare în chirie; închiriere.
kirağí *s.* **1.** chiriaş. **2.** chirigiu; cărăuş.
Kirağí(lar) *s. (topon.) ("Chiriaşii")* Cotu Văii *(jud. Constanţa).*
kiralama *s.* închiriere.
kiralamak *v.t.* a închiria.
kiralangan *adj.* închiriat.
kiralanma *s.* închiriere.
kiralanmak *v.i.* a fi închiriat; a se închiria.
kiralanuw *s.* închiriere.
kiralaw *s.* închiriere.
kiralí *adj.* închiriat.
kiralík *adj.* de închiriat. // •***kiralík úy*** casă de închiriat.
kiraparasí *s.* chirie; locaţie.
kiraz *s.* **1.** cireaşă. **2.** *(bot.)* cireş *(lat., Cerasus avium).*
kirazí, kuş- *s. (bot.)* mălin; prun-sălbatic *(lat., Prunus padus).* **1.** mălină.
kirazí, taw- *s. (bot.)* vişin-sălbatic; vişinel *(lat., Prunus fructicosa).*
kirazkuşî *s. (orn.)* presură *(lat., Emberiza sp.).*
kirazkuşî, Afrika-kaya- *s. (orn.)* presură africană de stâncă *(lat., Emberiza tahapisi).*
kirazkuşî, ak-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap alb *(lat., Emberiza leucocephala).*
kirazkuşî, ak-kaşlî- *s. (orn.)* presură cu sprâncene albe *(lat., Emberiza rustica).*
kirazkuşî, altîn-karînlî- *s. (orn.)* vrabie cu piept portocaliu *(lat., Passerina leclancherii).*
kirazkuşî, bakşa- *s. (orn.)* presură bărboasă *(lat., Emberiza cirlus).*
kirazkuşî, bataklîk- *s. (orn.)* presură de stuf *(lat., Emberiza schoeniclus).*
kirazkuşî, boyalî- *s. (orn.)* vrabie pictată *(lat., Passerina ciris).*
kirazkuşî, boz- *s. (orn.)* presură cenuşie *(lat., Emberiza cineracea).*
kirazkuşî, boz-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap cenuşiu *(lat., Emberiza striolata).*
kirazkuşî, boz-moyînlî- *s. (orn.)* presură cu gât cenuşiu *(lat., Emberiza buchahani).*
kirazkuşî, kara-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap negru *(lat., Emberiza melanocephala).*
kirazkuşî, kara-suratlî- *s. (orn.)* presură cu faţă neagră *(lat., Emberiza spodocephala).*
kirazkuşî, kawerengí-kulaklî- *s. (orn.)* presură cu urechi castanii *(lat., Emberiza fucata).*
kirazkuşî, kaya- *s. (orn.)* presură de munte *(lat., Emberiza cia).*
kirazkuşî, kíşkene- *s. (orn.)* presură mică *(lat., Emberiza pusilla).*
kirazkuşî, kíşkene-saz- *s. (orn.)* presură mică de stuf *(lat., Emberiza pallasi).*
kirazkuşî, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap roşu *(lat., Emberiza bruniceps).*
kirazkuşî, kulan- *s. (orn.)* presură castanie *(lat., Emberiza rutila).*
kirazkuşî, kulan-karînlî- *s. (orn.)* presură cu piept castaniu *(lat., Emberiza stewarti).*
kirazkuşî, láğiwert- *s. (orn.)* vrabie albastră *(lat., Passerina cyanea).*
kirazkuşî, mawî- *s. (orn.)* presură azurie *(lat., Passerina amoena).*
kirazkuşî, pasrenklí- *s. (orn.)* presură ruginie *(lat., Emberiza caesia).*
kirazkuşî, sarî- *s. (orn.)* presură galbenă *(lat., Emberiza citrinella).*
kirazkuşî, sarî-karînlî- *s. (orn.)* presură cu piept galben *(lat., Emberiza aureola).*
kirazkuşî, sarî-kaşlî- *s. (orn.)* presură cu sprâncene galbene *(lat., Emberiza chrysophrys).*
kirazkuşî, sarî-moyînlî- *s. (orn.)* presură cu gât galben *(lat., Emberzina elegans).*
kirazkuşî, şayîr- *s. (orn.)* presură de luncă *(lat., Emberiza cioides).*
kirazkuşî, şeşek- *s. (orn.)* presură de grădină *(lat., Emberiza hortulana).*
kirazkuşî, tarla- *s. (orn.)* presură sură *(lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra).*
kirazkuşî, yeşíl- *s. (orn.)* vrabie verzuie *(lat., Passerina versicolor).*
Kiribatiy *s. (topon.)* Kiribati.
kirurğiya *s.* chirurgie.
kirurk *s.* chirurg.
kist *s. (med.)* chist.
kiş *s. (zool.)* zibelină; samur *(lat., Mustela zibellina).*
kişa *s.* membrană.
kişalî *adj.* cu membrană.
kit *s. (zool.)* balenă *(lat., Balaenidae).*
kitabe *s.* inscripţie. // •***mezar kitabesí*** epitaf.
kitabúyí *s.* librărie.
kitap *s.* **1.** carte; manual; tom; volum. **2.** carte sfântă; Kuran. // •***kitapka kol basmak*** a jura. // •***ayîplî kitap*** carte indecentă. •***bo kitap señkí*** cartea aceasta este a ta. •***elifbe kitabî*** abecedar. •***Esma okîganda kitapnî kózleríne bek yakîn tuta*** Esma ţine cartea prea aproape de ochi când citeşte. •***her kitapnîñ bír kaderí bar*** cărţile îşi au destinul lor. •***íşínde kitap bar*** conţine cărţi. •***ka mením kitabîm?*** unde este cartea mea?; •***kîrîm tatarğa ders kitabî*** manual de limba tătară crimeană. •***kîrîm tatarşa kitaplar*** cărţi în limba tătară crimeană. •***kitap astlîgî*** etajeră. •***kitap dolabî*** bibliotecă *(mobilă).* •***kitap ğeridesí*** catalog de cărţi. •***kitaplar álemí*** lumea cărţilor. •***o kitap hakkînda kóp tenkíytlar okîdîm*** am citit multe critici cu privire la cartea aceea. •***o kitap meñkí*** acea carte este a mea. •***okîl kitaplarî*** manuale şcolare. •***okîma kitabî*** carte de citire. •***ózím kitabîm*** cartea mea personală. •***resímlí masal kitabî*** carte de poveşti ilustrată. •***súygen kitaplarîmdan bírsí*** una din cărţile mele preferate.
kitapkana *s.* librărie.
kitaplarsîzgasî I. *adj.* bibliografic. **II.** *s.* bibliografie. // •***umumiy kitaplarsîzgasî*** bibliografie generală.
kitaplîk *s.* bibliotecă *(mobilă).*
kitapsúygen *s.* bibliofil.
kitap-şağanî *s. (ent.)* scorpionul-de-cărţi; scorpia-de-hârtie; chelifer *(lat., Chelifer cancroides).*
kitapşî *s.* librar.
kitapşîk *s.* cărticică.
kitapşúnas *s.* bibliofil.
kitara *s. (muz.)* chitară.
kitarağî *s. (muz.)* chitarist.
kitaraşalgan *s. (muz.)* chitarist.
kitle *s.* masiv; grămadă.
kitler *s., pl.* cetacee.
kitre *s. (bot.)* coşaci; unghia-găinii *(lat., Astragalus glycyphyllos).*
Kittlitz'níñ-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraşul lui Kittlitz *(lat., Charadrius pecuarius).*
Kittlitz'níñ-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraşul lui Kittlitz *(lat., Charadrius pecuarius).*
kiwiy *s. (bot.)* kiwi *(lat., Actinidia chinensis).*
kiwiykuşî, kawerengí- *s. (orn.)* kiwi; apterix *(lat., Apteryx australis).*
kiyif *s.* **1.** bună dispoziţie; voie bună; chef. **2.** petrecere; distracţie; chef. **3.** poftă; dorinţă; capriciu. **4.** starea generală a sănătăţii.
kiyifetmek *v.i.* a chefui; a petrece.
kiyifiy *adj.* **1.** arbitrar; samavolnic. **2.** samavolnic.
kiyifiyet *s.* **1.** calitate; însuşire. **2.** chestiune; problemă. **3.** *(gram.)* gen.
kiyifsíz *adj.* indispus.
kiyifsízlenmek *v.i.* **1.** a se indispune; a se întrista. **2.** a se îmbolnăvi.
kiyifsízlík *s.* indispoziţie; boală *(uşoară).*
kiyip *s.* **1.** bună dispoziţie; voie bună; chef. **2.** petrecere; distracţie. **3.** poftă; dorinţă; capriciu. **4.** starea generală a sănătăţii. // •***kiyip etmek*** a se dispune; a chefui; a petrece. •***kiyip soramak*** a întreba pe cineva de sănătate. •***kiyipí bîzîlmak*** a-i pieri cheful; a se îmbolnăvi. •***kiyipí kelmek*** a-i veni cheful; a avea chef; a se simţi bine; a se înveseli. •***kiyipí yerínde bolmamak*** a nu fi în apele sale. •***kiyipín bîzmak*** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispune. •***kiyipín bîzmamak*** a nu-i strica cheful; a-l lăsa în apele lui. •***kiyipíne sogan toramak*** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispune. // •***ğúgensíz kiyip*** orgie. •***kiyip meğlisí*** ospăţ; banchet. •***kiyipím kelmiy*** nu-mi recapăt dispoziţia. •***kiyipím yerínde tuwul;***

kiyipím yok nu mă simt bine; sunt indispus. •***kiyipíne kóre*** după plac; după pofta inimii; pe ales; samavolnic.
kiyipaşîlmasî *s.* înveselire; delectare; desfătare.
kiyipbergen *adj.* distractiv; plăcut; agreabil; amuzant.
kiyipbîzgan *adj.* deranjant; supărător; stânjenitor.
kiyipbîzuw *s.* **1.** deranjare; supărare; stânjenire. **2.** îmbolnăvire.
kiyipíaşîlgan *adj.* înveselit; vesel; amuzat; dispus; delectat; desfătat.
kiyipíbîzîlgan *adj.* **1.** deranjat; supărat; stânjenit. **2.** îmbolnăvit.
kiyipíkelgen *adj.* **1.** înzdrăvenit; întremat; fortificat. **2.** înveselit; vesel; amuzat; dispus; delectat; desfătat.
kiyipkelmesí *s.* **1.** înzdrăvenire; întremare; fortificare. **2.** înveselire; delectare; desfătare.
kiyiplí *adj.* **1.** vesel; bine dispus; chefliu. **2.** amuzant; distractiv. // •***kiyiplí karar*** hotărâre arbitrară.
kiyipsíz *adj.* indispus; mahmur.
kiyipsízlendírmek *v.t.* a indispune.
kiyipsízlenmek *v.i.* **1.** a se indispune; a se întrista. **2.** a se îmbolnăvi.
kiyipsízlík *s.* indispoziţie; boală; proastă dispoziţie *(uşoară)*.
kiyrek *s. (anat.)* hipocondru.
kílím *s.* chilim; preş.
kílse *s.* biserică. // •***balaban kílse*** catedrală. •***kíşkene kílse*** capelă.
kílsedenayîrîlgan *adj.* excomunicat.
kílsedenayîruw *s.* excomunicare.
kím *pron.* **1.** cine?; **2.** cine; care; cel care; cea care; cei care; cele care. **3.** oricine. // •***alo, kím bar telefonda?*** alo, cine e la telefon?; •***bírínǧí kademení kím kazandî?*** cine a câştigat prima etapă?; •***golní kím attî?*** cine a marcat golul?; •***kím bílír?*** cine ştie?; •***kím keldí?*** cine a venit?; •***kím men konîştîm?*** cu cine am vorbit?; •***kím men múşerref bolaman?*** cu cine am onoarea?; •***kím o?*** cine e?; •***kím paydalana?*** cui îi foloseşte?; •***kím şalîşa kazana*** cine munceşte câştigă. •***kím túşúnúr edí?*** cine s-ar fi gândit?; •***mínawday bolaǧagîna kím túşúndí?*** cine s-a gândit că se va întâmpla aşa?; •***orkestranî kím ǧónete?*** cine dirijează orchestra?; •***şo kím?*** cine e acela?; •***úynúñ yarîsînda kím otîra?*** cine locuieşte în jumătate de casă?;
kímde *pron.* **1.** la cine?; **2.** la oricine.
kímden *pron.* **1.** de la/dinspre cine?; **2.** de la/dinspre oricine. // •***kímden sorayîm?*** pe cine să întreb?;
kímdiy *pron.* **1.** ca cine?; **2.** ca oricine.
kímge *pron.* **1.** cui?; spre cine?; **2.** spre oricine; oricui. // •***kímge ódemem lázîm?*** cui trebuie să plătesc?;
kímí *pron.* unii; unele; alţii; altele.
kímín *pron.* pe unii; pe unele; pe alţii; pe altele.
kímínde *pron.* la unii; la unele; la alţii; la altele.
kímínden *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele; de la/dinspre alţii; de la/dinspre altele.
kímíndiy *pron.* ca unii; ca unele; ca alţii; ca altele.
kímíne *pron.* spre unii; spre unele; spre alţii; spre altele.
kímíñ *adj.* al unora; al altora.
kímler *pron.* **1.** cine?; **2.** cine; care; cei care; cele care. **3.** oricine.
kímlerde *pron.* **1.** la cine?; **2.** la oricine.
kímlerden *pron.* **1.** de la/dinspre cine?; **2.** de la/dinspre oricine.
kímlerdiy *pron.* **1.** ca cine?; **2.** ca oricine.
kímlerge *pron.* **1.** cui?; spre cine?; **2.** spre oricine; oricui.
kímlerní *pron.* **1.** pe cine?; **2.** pe oricine.
kímlerníñ *adj.* **1.** al cui?; al căror?; **2.** al oricui.
kímlígínkóstergen *adj.* identificat; legitimat.
kímlígítanîlgan *adj.* identificat; legitimat.
kímlík *s.* identitate. // •***kímlígín kóstermek*** a se legitima. // •***kímlík belgesí*** buletin de identitate.
kímlíktanîtmasî *s.* identificare; legitimare.
kímní *pron.* **1.** pe cine?; **2.** pe oricine. // •***kímní kórse sorar*** întreabă pe oricine.
kímníñ *adj.* **1.** al cui?; **2.** al oricui.
kímsí *pron.* unii; unele; alţii; altele.
kímsín *pron.* pe unii; pe unele; pe alţii; pe altele.
kímsínde *pron.* la unii; la unele; la alţii; la altele.
kímsínden *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele; de la/dinspre alţii; de la/dinspre altele.
kímsíndiy *pron.* ca unii; ca unele; ca alţii; ca altele.
kímsíne *pron.* spre unii; spre unele; spre alţii; spre altele.
kímsíñ *adj.* al unora; al altora.
kír *s.* **1.** murdărie; jeg. **2.** *(fig.)* dezonoare; ruşine. **3.** rufe; rufărie; lenjerie. // •***kír ǧuwmak*** a spăla rufe. •***kír kótermek*** a ţine la jeg; a duce la murdărie. •***kír sîkmak*** a stoarce rufe. // •***kírlerní kaynattîm*** am fiert rufele.
kírde I. *adj.* rotund; circular. **II.** *s.* **1.** disc; cerc. **2.** *(gastron.)* plăcintă tătărească. **3.** *(tehn.)* şaibă. // •***kírde atmak*** *(sport)* a arunca discul. // •***ǧehet kírdesí*** cerc polar. •***kírde atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea discului. •***kógergen kírde*** cearcăn. •***mínlí/taksiratlî kírde*** cerc vicios.
kírdeleme *s.* rotunjire; rotire; încercuire; înconjurare; împresurare.
kírdelemek *v.t.* a rotunji; a roti; a încercui; a înconjura; a împresura.
kírdelengen *adj.* rotunjit; rotit; rotitor; încercuit; înconjurat; împresurat.
kírdelenmek *v.i.* a se rotunji; a se roti; a fi încercuit; a fi înconjurat; a fi împresurat.
kírdeleşken *adj.* rotunjit.
kírdeleşmek *v.i.* a se rotunji.
kírdeliy *adv.* de jur împrejur; circular.
kírdeşîray(lî) *adj.* cu chip rotund.
kíremit *s.* olan; ţiglă.
kíremitşí *s.* producător de olan; producător de ţiglă.
kírer *adj.* penetrant.
kírerawuz *s.* gură de acces; gură de vizitare; acces; intrare.
kíreş *s.* var; cretă. // •***kíreş sóndírmek*** a stinge var. // •***kíreş kalemí*** cretă. •***kíreş taşî*** calcar. •***sóngen kíreş*** var stins.
kíreşburum *s. (zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.)*.
kíreşleme *s.* văruire.
kíreşlemek *v.t.* a vărui.
kíreşlengen *adj.* văruit.
kíreşlenmek *v.i.* a se vărui; a fi văruit.
kíreşleşken *adj.* calcifiat; calcificat.
kíreşleşme *s.* calcificare; calcifiere.
kíreşleşmek *v.i.* a se calcifica; a se calcifia.
kíreşleştírmek *v.t.* a calcifia.
kíreşlí *adj.* calcaros.
kíreşpurşusî *s.* bidinea.
kírgen *adj.* intrat; pătruns; vârât. // •***bízím íşímízge bír dúşman kírgen*** printre noi a intrat un duşman.
kírgendiy *adj.* ca intrat; ca şi cum a intrat. // •***ǧerge kírgendiy bolmak*** a-i veni cuiva să intre în pământ.
kírgín *adj.* băgăreţ; băgăcios; înfigăreţ; îndrăzneţ.
kírgínlík *s.* tupeu; îndrăzneală.
kírǧuwgan *s.* maşină de spălat rufe.
kírílealgan *adj.* accesibil.
kírílmegen *adj.* nepătruns.
kírílmek *v.i.* a se pătrunde; a se intra. // •***bo yerge kírílmez*** nu intraţi.
kírílmiykalgan *adj.* nepătruns.
kírím *s. (econ.)* venit.
kíríntí *s.* întrând; adâncitură; scobitură.
kíríntílí-şîgîntîlî *adj.* întortocheat.
kíríş *s.* **1.** intrare; acces. **2.** *(la o carte)* introducere; cuvânt înainte. **3.** *(muz.)* preludiu. **4.** *(la arc, mat., muz)* coardă. **5.** *(anat.)* tendon. **6.** *(constr.)* căprior; grindă; consolă; bârnă. **7.** *(muz.)* strună; coardă. **8.** anticameră; vestibul; antreu; foaier. **9.** *(gastron.)* antreu. // •***kíríş hakkî*** permis de intrare. •***kíríş úǧretí*** taxa de intrare. •***kíríş vizasî*** viză de intrare.
kíríşík *adj.* intercalat.
kíríşíkyerleştírme *s.* inserare; inserţie; intercalare.
kíríşím *s.* **1.** încercare; tentativă; iniţiativă. **2.** *(fiz.)* interferenţă.
kíríşínde *adj.* murdar; jegos.
kíríşken *adj.* întreprinzător.
Kíríşlík *s.* **1.** *(topon., grotă lângă Râmnicu de Jos)* Chirişlic *(jud. Constanţa)*. **2.** *(topon., localitate şi grotă la în Cheile Dobrogei)* Cheia *(jud. Constanţa)*. **3.** grotă.
kírímse *s.* amestec; intervenţie; ingerinţă.
kírímsegen *adj.* neutru; nepăsător; care nu intervine; care nu se amestecă.
kírímsek *v.i.* a se amesteca; a interveni. // •***korkîlî íşke kírímsek*** a risca. •***lafka kírímsek*** a se băga în vorbă; a interveni în discuţie.
kírímseme *s.* neintervenţie; nepăsare.
kírímsemek *v.i.* a nu interveni; a nu se amesteca; a fi nepăsător; a fi neutru. // •***men kírímsiymen*** nu mă bag.
kírímsez *adj.* neutru; nepăsător; care nu intervine; care nu se amestecă.
kírímsezlík *s.* **1.** neintervenţie. **2.** neutralitate.
kírímsiymikalîr *adj.* nealiniat; neutru; nepăsător.
kírímsiymikalma *adj.* nealiniere; neutralitate; neintervenţie; nepăsare.

kírkígí, Arap- *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.
kírkígí, berber- *s. (orn.)* potârniche sardă *(lat., Alectoris barbara)*.
kírkígí, kar- *s. (orn.)* potârniche de zăpadă *(lat., Lerwa lerwa)*.
kírkígí, kum- *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
kírkígí, kum-Arap- *s. (orn.)* potârniche de nisip *(lat., Ammoperdix heyi)*.
kírkígí, Moñgol- *s. (orn.)* potârniche de Mongolia *(lat., Perdix dauurica)*.
kírkígí, şól- *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
kírkígí, taş- *s. (orn.)* potârniche de stâncă *(lat., Alectoris graeca)*.
kírkík *s. (orn.)* potârniche *(lat., Perdix perdix)*.
kírkík, ak-yúzlí- *s. (orn.)* găinuşă cu cap alb *(lat., Arborophila atrogularis)*.
kírkík, kara-moyînlî- *s. (orn.)* potârniche cu gât negru *(lat., Alectoris philby)*.
kírkík, kara-tepelí- *s. (orn.)* potârniche cu creastă neagră *(lat., Alectoris melanocephala)*.
kírkík, kînalî- *s. (orn.)* potârniche ciukar *(lat., Alectoris chukar)*.
kírkík, kîzîl- *s. (orn.)* potârniche roşie *(lat., Alectoris rufa)*.
kírlengen *adj. (d. femei)* batjocorită.
kírlenme *s.* murdărire; mânjire; pătare.
kírlenmek *v.i.* **1.** a se murdări; a se mânji; a se păta. **2.** *(d. femei)* a fi batjocorită.
kírletme *s.* defăimare; dezonorare; murdărire.
kírletmek *v.t.* **1.** a murdări. **2.** *(fig.)* a dezonora; a defăima. **3.** a batjocori; a necinsti o femeie; a viola. // ***•zor man îrîz kírletmek*** a necinsti; a viola.
kírletúw *s.* denigrare.
kírlí *adj.* murdar; jegos; nespălat. // ***•defteríñ kírlí*** caietul tău e murdar.
kírlíkan *s. (anat.)* sânge venos.
kírlíkelín *s. (bot.)* cârciumăreasă *(lat., Zinnia elegans)*.
kírlí-mírlí *adj.* murdar; nespălat. // ***•kírlí-mírlí ğúre*** umblă nespălat.
kírme *s.* intrare; pătrundere; aderare; participa. // ***•darúlfúnunga kírme şartlarî*** condiţii de admitere la universitate. ***•kírme imtanî*** examen de admitere.
kírmek *v.i.* **1.** a intra; a pătrunde. **2.** a adera; a participa *(la...)*. **3.** a încăpea; a intra. // ***•araga kírmek*** a se pune la mijloc; a media; a intermedia; a interveni; a surveni. ***•astîndan kírip ústúnden şîkmak*** a-i da de cap; a-l rezolva. ***•başî dertke kírmek*** a da de bucluc; a da de necaz. ***•basîp kírmek*** a ocupa; a invada; a cotropi. ***•bír kulagîndan kírip obír kulagîndan şîkmak*** a-i intra pe-o ureche şi a-i ieşi pe alta. ***•bír-bíríne kírmek*** a intra unul în altul; a se înghesui; a se încăiera. ***•bogazîna kadar bokka kírmek*** a intra în rahat până în gât *(peior.)*. ***•bogazîna kadar borîşka kírmek*** a se îndatora până în gât. ***•dúniya úyúne kírmek*** a se aşeza la casa lui; a se căpătui; a se căsători. ***•gúnaga kírmek*** a intra în păcat. ***•imtanga kírmek*** a da examen. ***•işerge kírmek*** a intra înăuntru. ***•íşíne kírmek*** a-l pătrunde. ***•íşíne kírmemek*** a nu-i păsa; a nu se sinchisi. ***•kalîptan-kalîpka kírmek*** a se transforma; a se metamorfoza; a se deghiza; a se travesti. ***•kîyafetke kírmek*** a se deghiza. ***•kîzdîr-bastîrga kírmek*** a forfoti; a mişuna; a se bâţâi; a se fâţâi; a se foi; a colcăi; a viermui. ***•koltîgîna kírmek*** a ţine pe cineva de braţ; a-l prinde de subsoară. ***•kómaga kírmek*** a intra în comă. ***•kótíne kírmek*** a se băga pe sub pielea cuiva *(peior.)*. ***•kózíne kírmek*** a intra sub pielea cuiva; a intra în graţiile cuiva. ***•kózíne yukî kírmemek*** a nu putea pune pleoapă pe pleoapă; a nu putea adormi. ***•kulagîna kírmemek*** a-i intra pe-o ureche şi a-i ieşi pe alta. ***•kuyrukka kírmek*** a intra la coadă. ***•meriyetke kírmek*** a intra în vigoare. ***•mevzuwga kírmek*** a intra în subiect. ***•renkten-renkke kírmek*** a-şi schimba culorile; a face feţe-feţe. ***•saklanîp kírmek*** a intra pe furiş; a se strecura. ***•şîkmazga kírmek*** a intra în impas. ***•sîraga kírmek*** a intra la rând. ***•súrúp kírmek*** a da buzna în...; a intra buzna în...; ***•suwga kírmek*** a intra în apă; a intra la apă; a intra la spălat. ***•zor man kírmek*** a intra cu forţa; a năvăli. ***•zorga kírmek*** a intra la strâmtoare; a intra în încurcătură; a da de greu. // ***•at arabasî kíre almaz*** accesul interzis vehiculelor cu tracţiune animală. ***•bo konî menîm íşíme kírmez*** nu mă interesează această temă. ***•doktorga bírew-bírew kíríñíz*** intraţi la doctor câte unul. ***•ğayaw kír-almaz*** accesul interzis pietonilor. ***•kírmek múmkin mí?*** se poate intra?; ***•kírmek yasa*** intrarea interzisă. ***•motorlî telege kíre almaz*** accesul interzis tuturor autovehiculelor. ***•taşît kíre-almaz*** intrarea vehiculelor interzisă. ***•zílden ewel derslíkke kír!*** intră în clasă înainte de clopoţel!;
kírpí *s. (zool.)* arici *(lat., Erinaceidae sp.)*.
kírpí, oklî- *s. (zool.)* porc-spinos *(lat., Hystricidae sp.)*.
kírpík *s. (anat.)* geană. // ***•kírpík şalmak*** a face cuiva cu ochiul.
kírpíkalpagî *s. (bot.)* scai; rostogol; scaiete *(lat., Echinops sphaerocephalus)*.
kírpíkşalma *s.* semn cu ochiul; ocheadă.
kírpíleşken *adj.* aricit; ghemuit.
kírpíleşme *s.* ghemuire ca ariciul.
kírpíleşmek *v.i.* a se arici; a se ghemui.
kírpí-mandalagî *s. (bot.)* tătarnică *(lat., Echinops commutatus)*.
kírpísí, deñíz- *s. (zool.)* arici-de-mare *(lat., Echinus melo)*.
kírpítîrnagî *s. (bot.)* scaiete; spin *(lat., Carduus kerneri)*.
kírsetílgen *adj.* băgat; introdus; vârât.
kírsetílmek *v.i.* a fi introdus.
kírsetme *s.* iniţiere; introducere.
kírsetmek *v.t.* a introduce; a determina să intre; a determina să pătrundă.
kírt *s.* lacăt; încuietoare. // ***•kómmekírt*** încuietoare; broască.
kírtaşmasî *s.* descuiere.
kírtíaşîlgan *adj.* descuiat.
kírtleme *s.* încuiere.
kírtlemek *v.t.* a închide; a încuia.
kírtlengen *adj.* **1.** zăvorât; încuiat; închis; ferecat. **2.** *(med., tehn., d. organe)* blocat.
kírtlenmek *v.i.* a se închide; a se încuia.
kírtleşken *adj.* **1.** blocat; cuplat; angrenat; articulat; compatibil. **2.** *(nav.)* acostat.
kírtleşme *s.* **1.** blocaj; cuplaj; angrenaj; articulare; compatibilitate. **2.** *(nav.)* acostare.
kírtleşmek *v.i.* **1.** a se bloca; a se cupla; a se angrena; a se articula. **2.** *(nav.)* a acosta. // ***•buwunî kírtleşmek*** *(med.)* a se anchiloza.
kírtleştírme *s.* blocare; cuplare; angrenare; articulare.
kírtleştírmek *v.t.* a bloca; a cupla; a angrena; a articula.
kírtliyne *s.* ac de siguranţă.
kírtlí *adj.* închis; încuiat.
kíse *s.* **1.** buzunar. **2.** marsupiu. **3.** *(anat.)* vezică; băşică. // ***•kíseñízge bereket!*** să aveţi belşug!;
kíseğí *s.* hoţ de buzunare.
kíseğílík *s.* furt din buzunare.
kíselí *adj.* cu buzunar.
kíselí-ayuw *s. (zool.)* urs-marsupial *(lat., Phascolarctos cinereus)*.
kíselíler *s., pl.* marsupiale.
kíseşík *s.* **1.** buzunăraş. **2.** *(anat.)* veziculă; băşicuţă.
kíşen *s.* lanţuri; cătuşă. // ***•kíşen takmak*** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. ***•kíşenín atmak*** a se descătuşa; a se dezrobi. // ***•kíşen atmasî*** descătuşare.
kíşenatkan *adj.* descătuşat; dezrobit.
kíşenatuw *s.* descătuşare; dezrobire.
kíşenleme *s.* înlănţuire; încătuşare; ferecare.
kíşenlemek *v.t.* a înlănţui; a încătuşa; a ferecа.
kíşenlengen *adj.* înlănţuit; încătuşat; ferecat.
kíşenlenmek *v.i.* a fi pus în lanţuri; a fi pus în cătuşe; a fi ferecat.
kíşí *s.* **1.** persoană; individ. **2.** om. **3.** *(lit.)* personaj; erou. // ***•kíşí bolmak*** a fi om; a fi omenos; a se face om; a-şi face un rost în viaţă. ***•kíşí oynatmak*** a purta lumea pe degete; a înşela oamenii. ***•kíşí satmak*** a trăda; a vinde. ***•kíşíge alîştîrmak*** a îmblânzi; a domestici. ***•o yerníñ kíşísí bolmamak*** a nu se sinchisi; a nu-i păsa; a fi indiferent. // ***•ayakşî kílîklî bír kíşí*** un om cu înfăţişare de slugă. ***•aytuwlî kíşí*** personalitate. ***•ayuwday bír kíşí*** un om cât un urs. ***•başka-başka kíşíler*** diverse persoane. ***•bazî kíşíler*** unii oameni. ***•beş kíşíden ibaret bír grup*** un grup format din cinci persoane. ***•bír kóyníñ kíşísí*** lume multă cât tot satul. ***•bîzgîn kíşí*** persoană imorală. ***•bo kíşíníñ geşmíşí*** trecutul acestui om. ***•bolatanústí bír kíşí*** e un om

extraordinar. •***daktay bír kíşí*** un munte de om. •***dewlet kíşísí*** om de stat. •***dúniyanîñ kíşísí*** lumea de pe lume. •***edeplí kíşí*** om modest. •***falan kíşí*** cutare ins. •***ğetkílí kíşí*** *(jur.)* persoană fizică. •***ğuwaş kíşí*** om blând. •***haleket kíşísí*** om de acţiune. •***hoşkarşîlangan kíşí*** persoană agreată; persona grata. •***hoşkarşîlanmaz kíşí*** persoană neagreată; persona non grata. •***inğe kíşí*** om delicat. •***íş kíşísí*** om de afaceri. •***kaş kíşí?*** câţi oameni?; •***kaysî kíşíden sorayîm?*** pe cine să întreb?; •***kíşí bek az bolsa*** dacă sunt foarte puţini oameni. •***kíşí tokînîlmazlîgî*** *(jur.)* imunitatea persoanei. •***nutuk tutkan kíşíní tanîysîñ mî?*** îl cunoşti pe cel care ţine cuvântarea?; •***o kadar şalîşkan bír kíşí*** un om atât de harnic. •***o kíşí hakkînda túrlí kaberler ğúre*** în legătură cu omul acela circulă felurite zvonuri. •***o yerníñ kíşísí tuwul*** nici nu-i pasă. •***şaytan/kurnaz kíşí*** om şiret; viclean. •***sen túşúme kelgen kíşísíñ*** tu eşti persoana pe care am visat-o. •***sîradan kíşí*** om simplu. •***sîrîktay kíşí*** vlăjgan. •***şo kíşí*** acel om. •***tabiyat sabîsî bír kíşí*** un om cu gust. •***terbiyesíz/nezaketsíz kíşí*** ţopârlan. •***uzay kíşísí*** cosmonaut. •***yabanî kíşí*** om sălbatic. •***yaramaz kíşí*** om rău. •***yerníñ kíşísí*** indigen; localnic; băştinaş. •***yîkpallî kíşí*** om norocos.

kíşíaşagan *s., adj.* antropofag.
kíşíaşaw *s.* antropofagie.
kíşíatî *s.* antroponim; antroponimic.
kíşíatîbílímí *s.* antroponimie.
kíşíatîbílímlí *adj.* antroponimic.
kíşíbaşîna *adv.* pe persoană; pe cap de locuitor.
kíşídiy *adv.* omeneşte.
kíşígealîşkan *adj.* domestic; domesticit; îmblânzit.
kíşígealîşmaz *adj.* neîmblânzit.
kíşígealîştîruw *s.* domesticire; îmblânzire.
kíşígealîştîruwğî *s., adj.* îmblânzitor.
kíşígekoşîlgan *adj.* sociabil.
kíşígekoşîlma *s.* sociabilitate.
kíşígekoşîlmaz *adj.* nesociabil.
kíşígekoşîluw *s.* sociabilitate.
kíşíkúldúrgen *adj.* comic; hazliu; ridicol; caraghios.
kíşíkúldúrúw *s.* comicărie; caraghioslâc.
kíşíleştírílgen *adj.* personificat.
kíşíleştírme *s.* personificare.
kíşíleştírmek *v.t.* a personifica.
kíşílík *s.* **1.** personalitate; individualitate. **2.** omenie; umanitate; bunătate. // •***ekí kíşílík kabina*** cabină pentru două persoane.
kíşílíklí *adj.* cu personalitate.
kíşílíksíz *adj.* fără personalitate; lipsit de personalitate.
kíşílíktîşî *adj. (gram.)* impersonal.
kíşíóttírgen *s.* criminal; ucigaş; asasin.
kíşíóttírme *s.* crimă; omor; omucidere; asasinat.
kíşísatkan *adj.* trădător; infidel; perfid.
kíşísatuw *s.* trădare; infidelitate; perfidie.
kíşísíremek *v.i.* a fi nemulţumit de prezenţa cuiva.
kíşísíz *adj.* **1.** *(gram.)* impersonal. **2.** nepopulat. **3.** singuratic; neprotejat; fără relaţii. // •***kíşísíz kip*** *(gram.)* mod impersonal.
kíşísízlík *s.* singurătate; lipsă de protecţie; lipsă de relaţii.
kíşísúygen *adj.* omenos; uman.
kíşísúymeden *adv.* neomeneşte.
kíşísúymeme *s.* neomenie.
kíşísúymez *adj.* neomenos; inuman.
kíşísúyúw *s.* omenie; umanism.
kíşíyerleştírmesí *s.* populare.
kíşke I. *adj.* **1.** mic; mărunt. **2.** redus; limitat. **3.** scund; mic de statură. **4.** scurt; mic. **5.** meschin; josnic; urât. **II.** *s.* copil. // •***kíşke úşlúk*** *(muz.)* terţă mică.
Kíşke-Búlbúl *s. (topon.) ("Privighetoarea Mică")* Ciocârlia de Jos *(jud. Constanţa).*
kíşke-dîzlagan *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oieştea *(lat., Urtica urens).*
kíşkegóñíl(lí) *adj.* modest.
kíşkegóñíllík *s.* modestie.
Kíşke-Kargalîk *s. (topon.) ("Ciorăria Mică")* Gargalâcul Mic; Corbu de Jos *(jud. Constanţa).*
Kíşke-Kóy *s. (topon.) ("Satul Mic")* Nistoreşti *(jud. Constanţa).*
kíşkelgen *adj.* **1.** micşorat; diminuat; redus. **2.** înjosit; umilit; dezonorat; dispreţuit.
kíşkelmek *v.i.* **1.** a se micşora; a se diminua; a se reduce. **2.** a se înjosi; a se umili; a se dezonora; a fi dispreţuit.
kíşkeltken *adj.* înjositor; umilitor; dezonorant; dispreţuitor.
kíşkeltme *s.* **1.** înjosire; umilire; dezonorare; dispreţ. **2.** micşorare; diminuare; reducere. **3.** diminutiv.
kíşkeltmek *v.t.* **1.** a micşora; a diminua; a reduce. **2.** a înjosi; a umili; a dezonora; a dispreţui.
kíşkene I. *adj.* **1.** mic; mărunt. **2.** redus; limitat. **3.** scund; mic de statură. **4.** scurt; mic. **5.** meschin; josnic; urât. **II.** *s.* copil. // •***bek kíşkene*** minuscul; foarte mic. •***ekí yaş kíşkene*** cu doi ani mai tânăr. •***eñ kíşkene*** cel mai mic. •***kíşkene at*** prenume. •***kíşkene hewkel*** statuetă. •***kíşkene kaşîk*** linguriţă. •***kíşkene kílse/yegúy*** capelă. •***kíşkene makas*** forfecuţă. •***kíşkene maşîna*** autoturism. •***kíşkene parşa*** particulă. •***kíşkene purşî*** periuţă. •***kíşkene şanak*** farfurioară. •***kíşkene sandîk*** casetă. •***kíşkene sokak*** stradelă. •***kíşkene tegerşík*** rolă. •***kíşkene úy*** casă mică. •***taa kíşkene*** mai mic.
kíşkene-Afrika-baykuşî *s. (orn.)* bufniţă mică africană *(lat., Bubo africanus).*
kíşkene-ak-karkara *s. (orn.)* egretă mică *(lat., Egretta garzetta).*
kíşkene-ak-mañlaylî-kaz *s. (orn.)* gârliţă mică *(lat., Anser erythropus).*
kíşkene-ak-şapur *s. (orn.)* egretă mică *(lat., Egretta garzetta).*
kíşkene-alak *s. (orn.)* alcă mică *(lat., Alle alle).*
kíşkene-alaşa-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică *(lat., Dendrocopos minor).*
kíşkene-alaşa-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică *(lat., Dendrocopos minor).*
kíşkene-alaşa-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică *(lat., Dendrocopos minor).*
kíşkene-Amerika-suwbugasî *s. (orn.)* stârc mic american *(lat., Ixobrychus exilis).*
kíşkene-atmağa *s. (orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus).*
Kíşkene-Ayuw *s. (astr.)* Carul-Mic; Ursa-Mică.
kíşkene-bagîrtlak *s. (orn.)* găinuşă zburătoare mică *(lat., Pterocles lichtensteinii).*
kíşkene-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar mică *(lat., Anthreptes platurus).*
kíşkene-baykuş *s. (orn.)* cucuvea *(lat., Athene noctua).*
kíşkene-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de câmp mică *(lat., Alauda gulgula).*
kíşkene-búlbúlotî *s. (bot.)* voinicică *(lat., Sisymbrium loeselii).*
kíşkene-dalgîş *s. (orn.)* corcodel mic *(lat., Tachybaptus ruficollis).*
kíşkene-ekí-tamgalî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie cu două pete *(lat., Melanocorypha bimaculata).*
kíşkene-gagara *s. (orn.)* corcodel mic *(lat., Tachybaptus ruficollis).*
kíşkene-ğelbege *s. (orn.)* pitulice cu sprâncene galbene *(lat., Phylloscopus inornatus).*
kíşkene-ğeleşe *s. (orn.)* silvie mică *(lat., Sylvia curruca).*
kíşkene-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan mic; furtunar mic; pasărea-furtunii mică *(lat., Puffinus assimilis).*
kíşkene-Hint-karkîldagî *s. (orn.)* chiră mică indiană; pescăriţă mică indiană *(lat., Sterna saundersi).*
kíşkene-kagay *s. (orn.)* pescăruş mic *(lat., Larus minutus; Hydrocoloeus minutus).*
kíşkene-kanariya *s. (orn.)* cănăraş *(lat., Serinus serinus).*
kíşkene-karabaş *s. (orn.)* silvie mediteraneană *(lat., Sylvia melanocephala).*
kíşkene-kara-başlî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie mediteraneană *(lat., Sylvia melanocephala).*
kíşkene-karabatak *s. (orn.)* cormoran mic *(lat., Phalacrocorax pygmaeus).*
kíşkene-kara-legelek *s. (orn.)* barza lui Abdim *(lat., Ciconia abdimii).*
kíşkene-kar-kazî *s. (orn.)* gâsca lui Ross; gâscă mică de zăpadă *(lat., Chen rossii; Anser rossii).*
kíşkene-karkîldak *s. (orn.)* chiră mică; pescăriţă mică *(lat., Sterna albifrons).*
kíşkene-kaya-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun de stâncă mic *(lat., Ptyonoprogne fuligula).*
kíşkene-kekeşlí-karkîldak *s. (orn.)* chiră mică moţată; pescăriţă mică moţată *(lat., Sterna bengalensis).*
kíşkene-kerwankuşî *s. (orn.)* culic pitic *(lat., Numenius minutus).*
kíşkene-ketenkuşî *s. (orn.)* sticlete mic *(lat., Carduelis cabaret).*
kíşkene-kirazkuşî *s. (orn.)* presură mică *(lat., Emberiza pusilla).*
kíşkenekíy *adj.* mititel; mărunţel; minuscul; liliput; liliputan.
kíşkene-kînalîturna *s. (orn.)* flaming

mic *(lat., Phoeniconaias minor)*.
kíşkene-kîska-parmaklî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie mică *(lat., Calandrella rufescens)*.
kíşkene-Kîtay-suwbugasî *s. (orn.)* stârc mic de Manciuria *(lat., Ixobrychus eurhythmus)*.
kíşkene-kóykenek *s. (orn.)* vânturel mic *(lat., Falco naumanni)*.
kíşkene-kum-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
kíşkene-kum-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
kíşkene-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci mic *(lat., Calidris minuta)*.
kíşkene-kumtorgay *s. (orn.)* mugurar cu trompetă *(lat., Bucanetes githagineus; Rhodopechys githaginea)*.
kíşkene-kuw *s. (orn.)* lebădă mică *(lat., Cygnus columbianus; Cygnus bewickii; Cygnus columbianus bewickii)*.
kíşkene-kúrteşík *s. (orn.)* ţiclean pitic *(lat., Sitta krueperi)*.
kíşkenelík *s.* micime *(şi fig.)*.
kíşkene-míñgírlek *s. (orn.)* frunzăriţă mică *(lat., Hippolais caligata)*.
kíşkene-naktura *s. (orn.)* găinuşă zburătoare mică *(lat., Pterocles lichtensteinii)*.
kíşkene-orman-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă ţipătoare mică *(lat., Aquila pomarina)*.
kíşkene-órdek *s. (orn.)* raţă mică *(lat., Anas crecca)*.
kíşkene-pembeturna *s. (orn.)* flaming mic *(lat., Phoeniconaias minor)*.
kíşkene-sarî-bağaklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar mic cu picioare galbene *(lat., Tringa flavipes)*.
kíşkene-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice cu sprâncene galbene *(lat., Phylloscopus inornatus)*.
kíşkene-saz-kirazkuşî *s. (orn.)* presură mică de stuf *(lat., Emberiza pallasi)*.
kíşkene-saz-súlekeşí *s. (orn.)* presură mică de stuf *(lat., Emberiza pallasi)*.
kíşkene-saz-tartarî *s. (orn.)* găinuşa lui Allen *(lat., Porphyrio alleni)*.
kíşkene-saz-tenegí *s. (orn.)* presură mică de stuf *(lat., Emberiza pallasi)*.
kíşkene-surkarlîgaş *s. (orn.)* drepnea mică *(lat., Apus affinis)*.
kíşkene-suwbuga *s. (orn.)* stârc pitic *(lat., Ixobrychus minutus)*.
kíşkene-suw-şullugî *s. (orn.)* becaţină mică *(lat., Lymnocryptes minimus)*.
kíşkene-suw-tartarî *s. (orn.)* cresteţ cenuşiu *(lat., Porzana parva)*.
kíşkene-súlekeş *s. (orn.)* presură mică *(lat., Emberiza pusilla)*.
kíşkene-súrmelí-kerwankuşî *s. (orn.)* culic mic *(lat., Numenius phaeopus)*.
kíşkene-şaklay *s. (orn.)* pescăruş mic *(lat., Larus minutus; Hydrocoloeus minutus)*.
kíşkene-şekíldek *s. (orn.)* sticlete mic *(lat., Carduelis cabaret)*.
kíşkene-şîbînğî *s. (orn.)* muscar mic *(lat., Ficedula parva)*.
kíşkene-şîjgîruwğî-añgîr *s. (orn.)* raţă de copac mică *(lat., Dendrocygna javanica)*.
kíşkene-şoñgîr *s.* **1.** *(orn.)* acvilă mică *(lat., Aquila pennatus; Hieraaetus pennatus)*. **2.** *(orn.)* hoitar *(lat., Neophron percnopterus)*.
kíşkene-şól-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie mică de deşert *(lat., Ammomanes cincturus)*.
kíşkene-tarla-kazî *s. (orn.)* gâscă cu cioc scurt *(lat., Anser brachyrhynchus)*.
kíşkene-taş-sayragî *s. (orn.)* mierlă de piatră mică *(lat., Monticola rufocinerea)*.
kíşkene-taw-bódenesí *s. (orn.)* prepeliţă mică de pădure *(lat., Turnix sylvatica)*.
kíşkene-tenek *s. (orn.)* presură mică *(lat., Emberiza pusilla)*.
kíşkene-torgay *s. (orn.)* vrabie mică *(lat., Passer moabiticus)*.
kíşkene-toygîn *s. (orn.)* erete sur *(lat., Circus pygargus)*.
kíşkene-toykuşî *s. (orn.)* spârcaci; spurcaci *(lat., Otis tetrax; Tetrax tetrax)*.
kíşkene-yakalî-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş gulerat mic *(lat., Charadrius dubius)*.
kíşkene-yakalî-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraş gulerat mic *(lat., Charadrius dubius)*.
kíşkene-yeşíl-balşîbînğî *s. (orn.)* prigorie mică verde *(lat., Merops orientalis)*.
kíşkene-yeşíl-ğelbege *s. (orn.)* pitulice verzuie *(lat., Phylloscopus trochiloides)*.
kíşkene-yeşíl-kîzlarkuşî *s. (orn.)* prigorie mică verde *(lat., Merops orientalis)*.
kíşkene-yeşíl-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice verzuie *(lat., Phylloscopus trochiloides)*.
kíşkesínílgen *adj.* minimalizat; neglijat; desconsiderat; subapreciat; subestimat.
kíşkesínílmek *v.i.* a fi minimalizat; a se neglija; a nu se acorda importanţă; a fi desconsiderat; a fi subapreciat; a fi subestimat.
kíşkesínme *s.* minimalizare; neglijare; desconsiderare; subapreciere; subestimare.
kíşkesínmek *v.t.* a i se părea mic; a minimaliza; a neglija; a nu acorda importanţă; a desconsidera; a subaprecia; a subestima.
kíşke-şalkanak *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oieştea *(lat., Urtica urens)*.
kíşke-şayîrtúymesí *s. (bot.)* cebare *(lat., Sanguisorba minor; Poterium sanguisorba)*.
Kíşke-Tatlîğak *s. (hidron., pârâu)* Tatlâgeacul Mic *(jud. Constanţa)*.
kíşketíl I. *adj. (lingv.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **II.** *s. (anat.)* vălul palatului; omuşor. // ***•kíşketíl tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană velară.
kíşneme *s.* nechezat.
kíşnemek *v.i.* a necheza.
kíşneşme *s.* nechezat *(laolaltă)*.
kíşneşmek *v.i.* a necheza *(laolaltă)*.
kíşt *interj. (către păsări)* hâş!;
kíşte *s.* caise uscate; fructe uscate.
kítírdeme *s.* scârţâit; trosnet.
kítírdemek *v.i. (d. zăpadă, pietriş)* a scârţâi; a trosni *(sub picioare)*.
kítírdetmek *v.t.* a ronţăi.
kítír-kítír *interj.* scârţ!;
kítírtí *s.* scârţâit; trosnet.
kíydírmek *v.t.* a determina să îmbrace.
kíyeğek *s.* îmbrăcăminte.
kíyeğekler *s., pl.* hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
kíyew *s.* ginere; mire.
kíyewfenerí *s. (bot.)* păpălău *(lat., Physalis alkekengi)*.
kíyewotî *s. (bot.)* măghiran-sălbatic; sovârf; budeană; dost; busuiocul-feciorilor *(lat., Origanum vulgare)*.
kíyík *s. (zool.)* cerb *(lat., Cervus elaphus)*.
kíyík-bóğegí *s. (ent.)* rădaşcă; cerbar *(lat., Lucanus cervus)*.
kíyíkbóğek *s. (ent.)* rădaşcă; capul-cerbului *(lat., Lucanus cervus)*.
kíyík-kómbelegí *s. (bot.)* buretele-cerbilor *(lat., Lycoperdon communis)*.
kíyíklík *s.* rezervaţie pentru creşterea cerbilor; cerbărie.
kíyíkotî *s. (bot.)* cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniţă-de-grădină *(lat., Satureja hortensis)*.
kíyíkşe *adv.* ca cerbii; cerbeşte.
kíyíkteregí *s. (bot.)* verigar; părul-ciutei; salbă-moale *(lat., Rhamnus cathartica)*.
kíyíktiy *adv.* ca cerbii; cerbeşte.
kíyíktílí *s. (bot.)* năvalnic; scolopendră; limba-cerbului; iarba-ciutei *(lat., Scolopendrium vulgare; Phyllitis scolopendrium)*.
kíyílgen *adj.* îmbrăcat.
kíyílmek *v.i.* **1.** a fi îmbrăcat. **2.** a se îmbrăca.
kíyím *s.* **1.** îmbrăcăminte; veşmânt; haină; haine. **2.** *(d. haine, lenjerie)* rând.
kíyímler *s., pl.* hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
kíyímlí *adj.* costumat; gătit; ferchezuit; spilcuit; înveşmântat.
kíyímsíz *adj.* dezbrăcat.
kíyíngen *adj.* îmbrăcat. // ***•şîk kíyíngen*** îmbrăcat cu gust.
kíyíngen-kuşangan *adj.* costumat; gătit; ferchezuit; spilcuit; înveşmântat.
kíyínme *s.* îmbrăcare. // ***•kíyínme odasî*** vestiar.
kíyínmek *v.i.* a se îmbrăca. // ***•kíyíníp kuşanmak*** a se găti; a se ferchezui; a se spilcui.
kíyínme-kuşanma *s.* costumare; gătire; ferchezuire; spilcuire; înveşmântare.
kíyíp-karalgan *adj.* îmbrăcat; probat.
kíyípkarama *s.* îmbrăcare; probare; probă.
kíyíz *s.* pâslă; fetru.
kíyízleşken *adj.* îndesit; care a devenit ca pâsla.
kíyízleşme *s.* îndesire.
kíyízleşmek *v.i.* a se îndesi; a se face ca pâsla.
kíyízleştírmek *v.t.* a îndesi.
kíymek *v.t.* a îmbrăca; a încălţa. // ***•húkúm kíymek*** *(jur.)* a fi condamnat. ***•kara kíymek*** a se îmbrăca în negru; a purta doliu. ***•kíyíp karamak*** a proba *(o haină)*. // ***•sáde yúpekten kólekse kíyemen*** îmbrac numai cămaşă de mătase.
kíysetmek *v.t.* a determina să îmbrace; a determina să încalţe. //

•***şaytanga şarîk kíysetmek*** a fi dracul împielițat.
kíyúw *s.* îmbrăcare.
kîbîlgan *adj.* inventat.
kîbîmak *v.t.* a inventa.
kîbîrdagan *adj.* mișcat; mișcător.
kîbîrdak *adj.* sprinten; vioi; iute.
kîbîrdaklîk *s.* sprinteneală; vioiciune; iuțeală.
kîbîrdama *s.* **1.** clătinare; mișcare; neastâmpăr. **2.** *(astr.)* perturbație.
kîbîrdamagan *adj.* nemișcat; inert; țeapăn; imobilizat.
kîbîrdamak *v.i.* a se mișca; a se deplasa. // •***kîbîrdamay turmak*** a sta nemișcat; a stagna; a lâncezi.
kîbîrdamama *s.* nemișcare; imobilitate.
kîbîrdamay *adv.* în nemișcare; încremenind; înlemnind. // •***kîbîrdamay kalmak*** a rămâne țintuit locului; a încremeni; a înlemni.
kîbîrdamaykalgan *adj.* inert; nemișcat; țeapăn; încremenit; înlemnit; înmărmurit; împietrit; înțepenit; înghețat.
kîbîrdamaykalma *s.* nemișcare; imobilitate; încremenire; înlemnire; înmărmurire; împietrire.
kîbîrdamaykaluw *s.* nemișcare; încremenire; înlemnire; înmărmurire; împietrire; înțepenire; înghețare.
kîbîrdatma *s.* mișcare; deplasare; clintire; urnire.
kîbîrdatmak *v.t.* a mișca; a deplasa; a clinti; a urni.
kîbîrdatmama *s.* imobilizare; înțepenire; fixare; țintuire.
kîbîrdatmamak *v.t.* a imobiliza; a înțepeni; a fixa; a țintui.
kîbîrdatuw *s.* mișcare; deplasare; clintire; urnire.
kîbîrdaw *s.* **1.** clătinare; mișcare; neastâmpăr. **2.** *(astr.)* perturbație.
kîbîrdayberme *s.* foială.
kîbîrtî *s.* clătinare; mișcare; neastâmpăr.
kîbîwul **I.** *adj.* inventiv; abil; îndemânatic; ingenios; priceput. **II.** *s.* inventator.
kîbîwulluk *s.* inventivitate; abilitate; îndemânare; ingeniozitate; pricepere.
kîbla *s.* **1.** *(la muslumani)* direcția spre care se face rugăciunea. **2.** vânt de sud; băltăreț. **3.** sud; miazăzi.
Kîbrîs *s. (topon.)* Cipru.
Kîbrîs-delítaşî *s. (orn.)* pietrar de Cipru *(lat., Oenanthe cypriaca)*.
Kîbrîs-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de Cipru *(lat., Sylvia melanothorax)*.
kîbrîslî *s., adj.* cipriot.
kîdak-kîdak *interj.* cotcodac!; cra!;
kîdaklama *s.* **1.** cotcodăcit; croncănit. **2.** tocat *(păcănitul berzelor)*.
kîdaklamak *v.i.* **1.** a cotcodăci; a croncăni. **2.** *(d. berze)* a toca.
kîdaklaşmak *v.i.* **1.** *(d. berze)* a toca laolaltă. **2.** a cotcodăci laolaltă; a croncăni laolaltă.
kîdaklaw *s.* **1.** cotcodăcit; croncănit. **2.** tocat *(păcănitul berzelor)*.
kîdem *s.* vechime; stagiu *(într-o activitate)*.
kîdemden *adv.* din vechime; ab antiquo.
kîdemğî *s., adj.* stagiar.
kîdemiy *adj.* vechi; cu vechime; cu stagiu.
kîdemlí *adj.* vechi; cu vechime; cu stagiu.
kîdemsíz *adj.* fără vechime; începător.
kîdîklama *s.* gâdilare.
kîdîklamak *v.t.* a gâdila.
kîdîklangan *adj.* gâdilat.
kîdîklanmak *v.i.* a se gâdila.
kîdîklaşmak *v.i.* a se gâdila reciproc.
kîdîklaw *s.* gâdilare.
kîdîratan *adj.* plimbăreț.
kîdîrîlmagan *adj.* nevizitat; necăutat.
kîdîrîlmak *v.i.* **1.** *(econ.)* a se cere; a se căuta. **2.** a fi vizitat.
kîdîrîlmaykalgan *adj.* nevizitat; necăutat.
kîdîrlez *s. (relig.)* ziua morților.
kîdîrma *s.* **1.** vizită; călătorie; voiaj; cutreierare; colindare; străbatere; tură; raită. **2.** vizită; călătorie; voiaj; tură; raită. **3.** căutare; dor.
kîdîrmak **A.** *v.i.* **1.** a se plimba; a umbla; a merge. **2.** a căuta; a duce dorul. **B.** *v.t.* **1.** a vizita; a vedea. **2.** a face o tură; a da o raită; a cutreiera; a colinda; a străbate.
kîdîruw *s.* **1.** vizită; călătorie; voiaj; cutreierare; colindare; străbatere; tură; raită. **2.** vizită; călătorie; voiaj; tură; raită. **3.** căutare; dor. // •***kîdîruw defterí*** jurnal de călătorie. •***papîr man kîdîruw*** croazieră cu vaporul.
kîdîruwğî *s.* excursionist; turist. // •***kîdîruwğî gibí keldím*** am venit ca turist. •***kîdîruwğî vizasî*** viză turistică. •***kîdîruwğular kasabanî totîrdîlar*** turiștii au invadat orașul.
kîdîruwğuluk *s.* călătorie; voiaj; turism. // •***kîdîruwğuluk dayiresí*** birou de turism. •***kîdîruwğuluk gezúwí*** excursie turistică. •***kîdîruwğuluk hotelí*** hotel turistic. •***kîdîruwğuluk kartasî*** hartă turistică. •***kîdîruwğuluk kîlawuzî*** ghid turistic. •***kîdîruwğuluk paşaportî*** pașaport turistic.
kîf *s.* pâlnie.
kîğaw *s.* vâltoare; vârtej de apă.
kîja *s. (bot.)* ferigă *(lat., Dryopteris filix-mas; Aspidum filix-mas)*.
kîjgî *s. (orn.)* cârstel de baltă; cristei de baltă *(lat., Rallus aquaticus)*.
kîkîrdak *s. (anat.)* cartilaj; zgârci. // •***kîkîrdak tokîsî*** *(anat.)* țesut cartilaginos.
kîkîrdaklî *adj. (anat.)* cartilaginos.
kîl *s.* fir de păr. // •***kîlîn oynatmamak*** a nu-și mișca un fir de păr; a încremeni; a înlemni. •***kîlîna bírem tiymemek*** a nu-i clinti cuiva un fir de păr. •***kîlnî kîrk ğarmak*** a despica firul în patru. // •***at kîlî*** păr de cal. •***domîz kîlî*** păr de porc. •***eşkí kîlî*** păr de capră. •***kîlnî kîrk ğargan*** meticulos.
kîlamîk *s.* prima zăpadă a iernii.
kîlamîklamak *v.i.* a ninge *(prima zăpadă a iernii)*.
kîlaw *s.* fulg de zăpadă.
kîlawuz *s.* **1.** ghid; călăuză; îndreptar. **2.** *(nav.)* cârmaci; timonier. // •***imla kîlawuzî*** îndreptar ortografic. •***kîdîruwğuluk kîlawuzî*** ghid turistic. •***telefon/uzakses kîlawuzî*** carte de telefon.
kîlawuzğî *adj.* călăuzitor.
kîlawuzluk *s.* îndrumare; călăuzire. // •***kîlawuzluk etmek*** a călăuzi; a îndruma.
kîlday *adj.* ca firul de păr; subțire.
kîlgan *s.* făuritor.
kîlgana *s.* **1.** *(bot.)* pipiriguț *(lat., Heleocharis palustris)*. **2.** *(bot.)* firuță; floarea-fânului *(lat., Stipa consanguinea)*.
kîlgî *s.* **1.** practică; experiență; aplicație. **2.** experiență; experiment.
kîlgîğî *s.* practicant.
kîlgîlî *adj.* aplicat; experimentat. // •***kîlgîlî aktarmalar*** cercetări aplicate.
kîlğal *adj. (fiz., anat.)* capilar.
kîlğallîk *s. (fiz.)* capilaritate.
kîlğî **I.** *adj. (fiz., anat.)* capilar. **II.** *s. (iht.)* pălămidă-de-baltă; osar; ghelci *(lat., Pungitius platygaster)*. // •***kîlğî tamîrlar/tazîllar*** *(anat.)* vase capilare.
kîlğîlîk *s. (fiz.)* capilaritate.
kîlîf *s.* **1.** toc; teacă. **2.** învelitoare; apărătoare; husă. **3.** *(anat.)* vagin.
kîlîk *s.* **1.** port; veșmânt. **2.** înfățișare; aspect. **3.** fire; natură; temperament.
kîlîkaşîklamasî *s.* semnalmente; descriere.
kîlîklandîrma *s.* închipuire.
kîlîklandîrmak *v.t.* a-și imagina; a-și închipui.
kîlîklandîruw *s.* închipuire.
kîlîklangan *adj.* imaginar; închipuit.
kîlîklî *adj.* **1.** cu port; înveșmântat. **2.** cu înfățișare; aspectuos; prezentabil; arătos. **3.** cu fire; cu natură; temperamental. // •***ayakşî kîlîklî bír kíşí*** un om cu înfățișare de slugă.
kîlîksîz *adj.* agasant; nesociabil; neprietenos; supărăcios; certăreț; irascibil; arțăgos.
kîlîksîzlîk *s.* irascibilitate; arțag.
kîlîngan *adj.* făcut; făurit; înfăptuit; întocmit; comis; săvârșit.
kîlînmak *v.i.* a se face; a se săvârși.
kîlînoynatmagan *adj.* încremenit; înlemnit; înmărmurit; împietrit; înțepenit; înghețat.
kîlîş *s.* **1.** sabie; spadă; paloș. **2.** *(geogr.)* creastă. // •***kîlîştan geşírmek*** a trece prin foc și sabie. // •***dak kîlîşî*** creasta muntelui.
kîlîşbalîgî *s. (iht.)* pește-cu-spadă *(lat., Xiphias gladius)*.
kîlîşotî *s. (bot.)* sunătoare; pojarniță *(lat., Hypericum perforatum)*.
kîlîşotî, meneklí- *s. (bot.)* sunătoare; pojarniță; fălcățea *(lat., Hypericum maculatum)*.
kîlîşotî, ótken- *s. (bot.)* sovârvariță *(lat., Hypericum acutum)*.
kîlîtúşken *adj.* depilat.
kîlka *s.* mustățile spicului.
kîlkuyruk *s. (orn.)* rață sulițar *(lat., Anas acuta)*.
kîlkuyruk, ak-yúzlí- *s. (orn.)* rață cu obrazul alb *(lat., Anas bahamensis)*.
kîlkuyruk, sarî-gágáalî- *s. (orn.)* rață georgiană *(lat., Anas georgica)*.
kîl-kuyruklî-kumtawuk *s. (orn.)* nisipar cu coadă ascuțită *(lat., Calidris acuminata)*.
kîlkuyruk-órdek *s. (orn.)* rață sulițar *(lat., Anas acuta)*.
kîllî *adj.* păros.
kîlmak **I.** *s. (bot.)* hamei *(lat., Humulus lupulus)*. **II.** *v.t.* a face; a executa. // •***namaz kîlmak*** *(relig., la musulmani)* a se ruga; a face rugăciuni. •***tewbe kîlmak*** a jura; a se căi.
kîloynatmama *s.* încremenire; înlemnire; înmărmurire; împietrire; înțepenire; înghețare.
kîlsîz **I.** *adj.* depilat. **II.** *s., adj.* spân.

kîlsîzlaşkan *adj.* depilat.
kîlsîzlaşmak *v.i.* a se depila.
kîlsîzlaştîrma *s.* depilare.
kîlsîzlaştîrmak *v.t.* a depila.
kîlsîzlaştîruw *s.* depilare.
kîlşî *s.* toartă; ureche; mâner.
kîlşîk *s.* **1.** os de peşte. **2.** *(la plante agăţătoare)* cârcel. **3.** firicel de păr. **4.** *(la animale)* ţep; spin; ac.
kîlşîklî *adj.* **1.** păros. **2.** *(d. peşti)* cu oase; osos. **3.** *(d. animale)* ţepos; spinos.
kîltúşúrmesí *s.* depilare.
kîmdîrgan *adj.* care face să se închidă *(ochii, gura, pumnul).*
kîmdîrmak *v.t.* a determina să închidă *(ochii, gura, pumnul).*
kîmdîruwğî *adj.* care face să se închidă *(ochii, gura, pumnul).*
kîmîk *adj. (d. ochi, gură, pumn)* închis.
kîmîlgan *adj. (d. ochi, gură, pumn)* închis.
kîmîlmak *v.i. (d. ochi, gură, pumn)* a se închide.
kîmîrska I. *adj.* formic. **II.** *s. (ent.)* furnică *(lat., Formicidae).* // ***•kîmîrskaday kaynamak*** a mişuna ca furnicile; a forfoti. // ***•kîmîrska kamîzî*** *(chim.)* acid formic.
kîmîrska, ak- *s. (ent.)* termită; furnică-albă *(lat., Isoptera).*
kîmîrska-búlbúlí *s. (orn.)* măcăleandru de furnici *(lat., Myrmecocichla aethiops).*
kîmîrskadaykaynaw *s.* colcăială.
kîmîrskağî *s. (zool.)* furnicar *(lat., Myrmecophaga jubata).*
kîmîrskalî *adj.* plin de furnici; furnicos.
kîmîrskalîk *s.* furnicar.
kîmîrskayuwasî *s.* furnicar; muşuroi.
kîmîrskîldagan *adj.* **1.** care forfoteşte; care mişună; care colcăie. **2.** amorţit; înţepenit; care produce furnicături.
kîmîrskîldama *s.* **1.** forfotă; mişunare; colcăială. **2.** furnicare; furnicătură; amorţire; amorţeală; înţepenire.
kîmîrskîldamak *v.i.* **1.** a forfoti; a mişuna; a colcăi. **2.** a furnica; a amorţi; a înţepeni.
kîmîrskîldawğî *adj.* **1.** care produce furnicături; amorţitor. **2.** forfotitor; care mişună; care colcăie.
kîmîrskîltî *s.* **1.** forfotă; mişunare; colcăială. **2.** furnicare; furnicătură; amorţire; amorţeală; înţepenire.
kîmîz *s. (gastron.)* cumâs; lapte de iapă fermentat.
kîmmak *v.t.* a închide *(ochii, gura, pumnul).*
kîmtîlgan *adj.* **1.** împachetat; înfăşurat; învelit. **2.** înfofolit; încotoşmănat; cocoloşit.
kîmtîlma *s.* **1.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire. **2.** împachetare; înfăşurare; învelire.
kîmtîlmak *v.i.* **1.** a se împacheta; a se înfăşura; a se înveli. **2.** a se înfofoli; a se încotoşmăna; a se cocoloşi.
kîmtîluw *s.* **1.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire. **2.** împachetare; înfăşurare; învelire.
kîmtîma *s.* **1.** împachetare; înfăşurare; învelire. **2.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
kîmtîmak *v.t.* **1.** a împacheta; a înfăşura; a înveli. **2.** a înfofoli; a încotoşmăna; a cocoloşi.
kîmtîw *s.* **1.** împachetare; înfăşurare; învelire. **2.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
kîn *s.* **1.** teacă; toc. **2.** păstaie; teacă.
kîna *s.* vopsea kîna; vopsea hena. // ***•kîna ğakmak*** a vopsi cu kâna.
kînabî, koşkar- *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria).*
kînaganday *adj.* reprobabil; blamabil; condamnabil.
kînakîna, şifalî- *s. (bot.)* chinchină *(lat., Cinchona pubescens; Cinchona cordifolia; Cinchona succiruba).*
kînalamak *v.t.* a vopsi cu vopsea kâna.
kînalangan *adj.* vopsit cu vopsea kâna.
kînalanmak *v.i.* a se vopsi cu vopsea kâna.
kînalaw *s.* vopsire cu vopsea kâna.
kînalawğî *s.* vopsitor cu vopsea kâna.
kînalgan *adj.* dezaprobat; reprobat; condamnat; blamat.
kînalî *adj.* vopsit cu vopsea kâna.
kînalî-keklík *s. (orn.)* potârniche ciukar *(lat., Alectoris chukar).*
kînalî-kírkík *s. (orn.)* potârniche ciukar *(lat., Alectoris chukar).*
kînalîturna, balaban- *s. (orn.)* flaming mare *(lat., Phoenicopterus roseus).*
kînalîturna, kíşkene- *s. (orn.)* flaming mic *(lat., Phoeniconaias minor).*
kînalîturnasî, Amerika-balaban- *s. (orn.)* flaming mare american *(lat., Phoenicopterus ruber).*
kînalmak *v.i.* a fi dezaprobat; a fi reprobat; a fi condamnat; a fi blamat.
kînalmaz *adj.* ireproşabil.
kînama *s.* dezaprobare; condamnare; blam.
kînamak *v.t.* a dezaproba; a reproba; a condamna; a blama.
kînap *s.* **1.** sfoară. *(bot.)* chenaf *(lat., Hibiscus cannabinus).* **2.** *(bot.)* cânepă-indiană *(lat., Cannabis indica).* // ***•kînap tokîmasî*** *(text.)* pânză de sac.
kînap, ğîr- *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum).*
kînapkuşî *s. (orn.)* cânepar; pietroşel cânepiu *(lat., Carduelis cannabina; Acanthis cannabina).*
kînaşeşegí *s. (bot.)* canale; canaluţe; balsamine; piersicel; lemn-de-apă *(lat., Impatiens balsamina).*
kînaw *s.* dezaprobare; condamnare; blam.
kînlamak *v.t. (sexual)* a tânji după...; a râvni la...; a fi obsedat de...;
kînlamatakibí *s.* obsesie sexuală.
kînlamatakiplí *adj.* obsedat sexual.
kînlawğî *adj. (sexual)* obsedant.
kîñğîr *adj.* înclinat; oblic; pieziş; strâmb.
kîpçak I. *adj. (ist.)("separaţia albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; bă□tina□; neao□. **II.** *s., adj. (ist.)("separaţia albă")* cuman; scit; agatâr□; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bă□tina□; tătar.
kîpkîn *s.* cenuşă; scrum.
kîpşak I. *adj. (ist.)("separaţia albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; bă□tina□; neao□. **II.** *s., adj. (ist.)("separaţia albă")* cuman; scit; agatâr□; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bă□tina□; tătar.
kîptîr *s.* mesadă. // ***•kîptîr ton*** mesadă.
kîr I. *adj.* cenuşiu; gri; sur. **II.** *s.* câmp; câmpie; şes; stepă. // ***•kîr ressamî*** peisagist. ***•kîr romanî*** *(lit.)* roman pastoral. ***•kîr yemegí*** picnic.
kîraat *s.* **1.** citire; lectură. **2.** carte de citire. **3.** manual.
kîraatşî *s.* cititor.
kîrak *s.* **1.** periferie. **2.** *(auto.)* jantă. **3.** bridă; bordură; plintă; ieşitură; ieşind.
kîr-akşateregí *s. (bot.)* jugastru *(lat., Acer campestre).*
kîraw *s. (meteo.)* brumă. // ***•kîraw túştí*** a căzut brumă.
kîrawlamak *v.i.* a cădea brumă.
kîraw-teresí *s. (bot.)* urda-vacii *(lat., Cardaria draba).*
kîray *s.* haiduc; tâlhar; bandit; pirat.
kîraylîk *s.* haiducie; tâlhărie; banditism; piraterie; jefuire.
kîraylîkkaogîragan *adj.* prădat; tâlhărit.
kîrbaş *s.* bici; cravaşă.
kîrbaşlama *s.* biciuire; şfichiuire; cravaşare.
kîrbaşlamak *v.t.* a biciui; a şfichiui; a cravaşa.
kîrbaşlangan *adj.* biciuit; şfichiuit; cravaşat.
kîrbaşlanmak *v.i.* a fi biciuit; a fi şfichiuit; a fi cravaşat.
kîrbaşlaw *s.* lovire cu biciul.
kîrbaşlawğî *adj.* biciuitor; şfichiuitor.
kîrdîrmak *v.t.* a determina să răzuiască.
kîrgay *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus).*
kîrgayğî *s.* şoimar.
kîrgîn *adj.* supărat; necăjit.
kîrgînlîk *s.* supărare; necaz.
kîrgîz *s., adj.* kirghiz; kârgâz.
kîrgîzğa I. *adv.* în limba kirghiză; în limba kârgâză. **II.** *s. (limba)* kirghiză; kârgâză.
Kîrgîzîstan *s. (topon.)* Kirghizstan; Kârgâzstan.
kîr-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă de câmp *(lat., Anthus campestris).*
Kîrğa-Kóy *s. (topon.)* Branişte *(Dobrich, Bulgaria).*
kîrğîn *s.* **1.** *(la animale)* epidemie. **2.** *(med.)* ciumă; pestă.
kîrğînlî *adj.* **1.** *(med.)* ciumat. **2.** *(la animale)* epidemic.
kîrîk *s.* răzuit.
kîrîkşî *s.* vraci; tămăduitor.
kîrîlgan *adj.* răzuit.
kîrîlma *s.* răzuire.
kîrîlmak *v.i.* a fi răzuit.
kîrîluw *s.* răzuire.
kîrîm *s., adj.* crimean; câmpean; scit; locuitor al stepei. // ***•ğalpak kîrîm tatarşa*** limba tătară crimeană autentică. ***•kîrîm tatar elalarî*** clasicii tătari crimeeni. ***•kîrîm tatar kalkî*** poporul tătar crimean. ***•kîrîm tatar milletí*** naţiunea tătară crimeană. ***•kîrîm tatar tílí*** limba tătară crimeană. ***•kîrîm tatar tílí tílsîzgasî*** gramatica limbii tătare crimeene. ***•kîrîm tatar tílí we edebiyatî*** limba şi literatura tătară crimeană. ***•kîrîm tatar tílí zor mî?*** limba tătară crimeană e dificilă?; ***•kîrîm tatarğa ders kitabî*** manual de limba tătară crimeană. ***•kîrîm tatarî*** tătar crimean. ***•kîrîm tatarşa kitaplar*** cărţi în limba tătară crimeană. ***•yakîn bír kîrîm***

tatarday konîşasîñîz vorbiţi aproape ca un tătar crimean.
Kîrîm *s. (topon.)* Crimea; Scitia.
kîrîmlî *s., adj.* crimean; câmpean; scit; locuitor al stepei. // ***•kîrîmlîman*** sunt crimeean.
kîrîşîk **I.** *adj.* **1.** zbârcit; ridat. **2.** şifonat; mototolit. **II.** *s.* zbârcitură; rid.
kîrîşîklík *s.* zbârcitură; rid.
kîrîşîklî *adj.* zbârcit; ridat.
kîrîşîklîk *s.* încreţitură; cută.
kîrîşîk-yúzlí- Afrika-kartşagayî *s. (orn.)* vultur african cu obraz pliat *(lat., Torgos tracheliotos)*.
kîrîşîk-yúzlí-Arap-kartşagayî *s. (orn.)* vultur arab cu obraz pliat *(lat., Torgos negevensis)*.
kîrîşkan *adj.* creţ; încreţit; zbârcit.
kîrîşmak *v.i.* **1.** a se zbârci; a se încreţi. **2.** a se şifona; a se mototoli.
kîrîştîrma *s.* cutare; încreţire.
kîrîştîrmak *v.t.* a cuta; a încreţi.
kîrîştîruw *s.* cutare; încreţire.
kîrk *num.* patruzeci. // ***•kîlnî kîrk ğarmak*** a despica firul în patru. ***•kîrk kapîníñ ğíbín şalmak*** a bate pe la toate uşile. // ***•kîlnî kîrk ğargan*** meticulos.
kîrkar *num.* câte patruzeci.
kîrkar-kîrkar *num.* patruzeci câte patruzeci.
kîrkawul *s. (orn.)* fazan *(lat., Phasianus colchicus)*.
kîrkawul, altîn- *s. (orn.)* fazan auriu *(lat., Chrysolophus pictus)*.
kîrkawul, boz- *s. (orn.)* păun-fazan cenuşiu *(lat., Polyplectron bicalcaratum)*.
kîrkawul, gúmúş- *s. (orn.)* fazan argintiu *(lat., Phasianus nycthemerus; Lophura nycthemera)*.
kîrkawul, kara- *s. (orn.)* fazan negru *(lat., Phasianus cochicus tenebrotus)*.
kîrkawul, kral- *s. (orn.)* fazan regal *(lat., Syrmaticus reevesii)*.
kîrkawul, mawî-kulaklî- *s. (orn.)* fazan urecheat *(lat., Crossoptilon auritum)*.
kîrkawul, yeşíl- *s. (orn.)* fazan verde; fazan japonez *(lat., Phasianus versicolor)*.
kîrkawulî, Argus- *s. (orn.)* fazan argus *(lat., Argusianus argus)*.
kîrkawulî, ekí-sîzîklî-Argus- *s. (orn.)* fazan argus cu bandă dublă *(lat., Argusianus bipunctatus)*.
kîrkawulî, kelín- *s. (orn.)* fazan diamant *(lat., Chrysolophus amherstiae)*.
kîrkayak *s. (ent.)* scolopendră; cârcăiac *(lat., Scolopendra cingulata)*.
kîrk-ellí *num.* aproximativ patruzeci-cincizeci.
kîrkîlgan *adj.* tuns.
kîrkîlmak *v.i.* a se tunde; a fi tuns.
kîrkînğî *num.* al patruzecilea; a patruzecea.
kîrklap *adv.* reciclând de patruzeci ori.
kîrklarda *num.* aproximativ patruzeci.
kîrklî *adj.* tuns.
kîrkma *s.* tuns; tundere.
kîrkmak *v.t.* a tunde *(păr, lână)*. // ***•ğîmîrta kîrkmak*** a tunde până şi lâna de pe ouă; a fi avar; a fi zgârcit.
kîrktíllí *adj.* ipocrit; făţarnic; perfid.
kîrktíllílík *s.* ipocrizie; făţărnicie; perfidie.
kîrktîrmak *v.t.* a determina să tundă.
kîrkuwlî *adj.* tuns.
kîrlî **I.** *adj.* îmbelşugat; mănos; abundent; opulent; bogat. **II.** *adv.* din belşug; gârlă.
kîrma *s.* **1.** urluială; păsat; măcinătură mare de porumb sau de mei. **2.** alică.
kîrmak *v.t.* a răzui. // ***•bogazîn kîrmak*** a-şi drege glasul. ***•góñílín karartmak*** a-i strica cuiva inima; a-l întrista; a-l mâhni. ***•para kîrmak*** a câştiga mulţi bani; a fi doldora de bani. ***•tamak kîrmak*** a-şi drege glasul.
kîrmataş *s.* metal.
kîrmataşírítken *s.* topitor; metalurg.
kîrmataşírítme **I.** *adj.* metalurgic. **II.** *s.* topitorie; metalurgie.
kîrmataşírítmelí *adj.* metalurgic.
kîrmataşlaşkan *adj.* metalizat.
kîrmataşlaşmak *v.i.* a se metaliza.
kîrmataşlaştîrma *s.* metalizare.
kîrmataşlaştîrmak *v.t.* a metaliza.
kîrmataşlî *adj.* metalic.
kîrmataşsîzgağîsî *s.* metalograf.
kîrmataşsîzgalî *adj.* metalografic.
kîrmataşsîzgasî **I.** *adj.* metalografic. **II.** *s.* metalografie.
kîrmataştan *adj.* din metal; metalic.
kîrmîz *s.* cârmâz; carmin *(colorant)*.
kîrmîz-bóğegí *s. (ent.)* cârmâz; coşenilă *(lat., Coccus cacti)*.
kîrmîzî *adj.* roşu. // ***•kîrmîzî agaş*** mahon. ***•kîrmîzî kart*** *(sport)* cartonaş roşu. ***•kîrmîzî şarap*** vin roşu. ***•kîrmîzî tokmak*** cupă *(carte de joc)*. ***•kîrmîzîm agardî*** mi s-a decolorat roşul. ***•koyî kîrmîzî*** purpuriu; rubiniu.
kîrmîzî-at-kestanesí *s. (bot.)* castan-roşu *(lat., Aesculus carnea)*.
kîrmîzî-ballîbaba *s. (bot.)* sugel; urzică-moartă *(lat., Lamium purpureum)*.
kîrmîzîbolgan *adj.* înroşit.
kîrmîzîbolmasî *s.* înroşire.
kîrmîzî-búber *s. (bot.)* ardei-roşu; capia *(lat., Capsicum annuum)*.
kîrmîzîgaboyalangan *adj.* vopsit în roşu; înroşit.
kîrmîzîgaboyalanma *s.* vopsire în roşu; înroşire.
kîrmîzîgaşalar *adj.* roşiatic.
kîrmîzîgatartar *adj.* roşiatic.
kîrmîzî-gágáalî-órdek *s. (orn.)* raţă cu cioc roşu *(lat., Anas erythrorhyncha)*.
kîrmîzî-ğaşmaklî-aratinga-dudukuşî *s. (orn.)* papagal aratinga cu mască roşie *(lat., Aratinga erythrogenys)*.
kîrmîzî-kapîsta *s. (bot.)* varză-roşie *(lat., Brassica oleracea rubara)*.
kîrmîzî-kaya-korîgî *s. (bot.)* rujă; durzoaş *(lat., Sedum rosea)*.
kîrmîzî-kelem *s. (bot.)* varză-roşie *(lat., Brassica oleracea rubara)*.
kîrmîzîlaşkan *adj.* înroşit.
kîrmîzîlaşma *s.* înroşire.
kîrmîzîlaşmak *v.i.* a se înroşi.
kîrmîzîlaştîrmak *v.t.* a înroşi.
kîrmîzîlaşuw *s.* înroşire.
kîrmîzî-ládin *s. (bot.)* brad roşu de California *(lat., Abies magnifica)*.
kîrmîzîlîk *s.* roşeaţă.
kîrmîzî-mayotî *s. (bot.)* rujă; durzoaş *(lat., Sedum rosea)*.
kîrmîzî-narus *s. (bot.)* brad roşu de California *(lat., Abies magnifica)*.
kîrmîzî-oymakotî *s. (bot.)* degeţel-roşu *(lat., Digitalis purpurea)*.
kîrmîzî-panğar *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
kîrmîzî-pazî *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
kîrmîzî-sîyîrkuyrugî *s. (bot.)* capul-şarpelui *(lat., Echium rubrum)*.
kîrmîzî-şabalît *s. (bot.)* castan-roşu *(lat., Aesculus carnea)*.
kîrmîzî-şayîr-mersiní *s. (bot.)* merişor; smirdar *(lat., Vaccinium vitis idaea)*.
kîrmîzî-şímgek *s. (bot.)* sugel; urzică-moartă *(lat., Lamium purpureum)*.
kîrmîzî-şîrşî *s. (bot.)* brad roşu de California *(lat., Abies magnifica)*.
kîrmîzî-şógender *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
kîrmîzî-şugundur *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
kîrmîzîtamîr *s. (bot.)* roibă; garanţă; otrăţel; pătachină; rumenele *(lat., Rubia tinctorum)*.
kîrmîzî-yonğa *s. (bot.)* trifoi-roşu; trifoi-sălbatic *(lat., Trifolium pratense)*.
kîrmîzî-yúksúkotî *s. (bot.)* degeţel-roşu *(lat., Digitalis purpurea)*.
kîrmîzî-zambak *s. (bot.)* crin-de-pădure *(lat., Lilium martagon)*.
kîrmîzotî *s. (bot.)* cârmâz *(lat., Phytolacca decandra)*.
kîrpak *s.* strat subţire de zăpadă.
kîrpaklamak *v.i.* a ninge *(acoperind pământul cu un strat subţire de zăpadă)*.
kîr-peşmegí *s. (bot.)* ciupercă-de-gunoi *(lat., Agaricus campestris)*.
kîrpî *s. (cron.)* moment; clipă.
kîrpîştîrmak *v.i.* a clipi *(des)*.
kîrpmak *v.i., v.t.* a clipi. // ***•kóz kîrpmak*** a clipi.
kîr-sarî *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.
kîrsîz **I.** *adj.* hoţesc. **II.** *s., adj.* hoţ; pungaş. // ***•kîrsîznîñ tutulmasî*** prinderea hoţului. ***•yúzúm kîrsîzlarî bakka daldîlar*** hoţii de struguri au dat iama în vie.
kîrsîzday *adv.* ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.
kîrsîzğa *adv.* ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.
kîrsîzlar *s., pl.* bandă de hoţi; hoţime.
kîrsîzlîk *s.* hoţie; furt; pungăşie.
kîrsîzlîkkakarşî *s., adj.* antifurt.
kîrslama *s.* furt.
kîrslamak *v.t.* a fura.
kîrslangan *adj.* furat.
kîrslanmak *v.i.* a fi furat.
kîrslatmak *v.t.* a determina să fie furat.
kîrslaw *s.* furt.
kîrş *s. (meteo.)* chiciură; promoroacă.
kîrşalgan *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.)*.
kîrşamak *v.t.* **1.** a strânge; a constrânge; a încadra. **2.** a fereca; a şinui *(roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.)*.
kîrşaw *s.* **1.** cerc de oţel; inel de întărire; şină; cadru *(cu care se încinge un butoi, o roată de lemn, o ladă etc.)*. **2.** cadru *(de sită, gherghef)*. **3.** *(tehn.)* roată de transmisie. **4.** strângere; constrângere; încadrare. **5.** ferecare; şinuire *(a roţilor de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.)*.
kîrşawlamak *v.t.* **1.** a strânge; a constrânge; a încadra. **2.** a fereca; a şinui *(roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie*

etc.).

kîrşawlangan *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*

kîrşawlaw *s.* **1.** strângere; constrângere; încadrare. **2.** ferecare; şinuire *(a roţilor de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.).*

kîrşawlî *adj.* **1.** strâns; constrâns; încadrat. **2.** ferecat; şinuit *(d. roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).*

kîrşîma *s.* birt; tavernă; cârciumă.

kîrşîmağî *s.* cârciumar.

kîrşîmağîotî *s. (bot.)* pochivnic; popâlnic; piperul-lupului; ficăţea; piperniţă; buruiana-frigurilor *(lat., Asarum europaeum; Asarum officinale).*

kîr-şórekotî *s. (bot.)* negruşcă; cernuşcă; piperuţă; chimion-de-câmpuri *(lat., Nigella arvensis).*

kîrt *s.* cloşcă; găină clocitoare. // **•*kîrt túşmek*** a cădea cloşcă. // **•*kîrt kaytîmî*** perioadă de incubaţie.

kîrtasiye *s.* rechizite şcolare; obiecte de papetărie.

kîrtasiyeğî *s.* birocrat.

kîrtasiyeğílík *s.* birocraţie.

kîrtîş *s. (iht.)* ghiborţ; ghelci *(lat., Acerina cernua).*

kîrtlîk *s.* cloşcă; găină clocitoare.

kîr-toynagî *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni).*

kîr-úreñgesí *s. (bot.)* jugastru *(lat., Acer campestre).*

kîr-úşgúlí *s. (bot.)* trifoiaş *(lat., Trifolium campestre).*

kîr-yonğasî *s. (bot.)* trifoiaş *(lat., Trifolium campestre).*

kîsîk *adj.* **1.** gâtuit; sugrumat; înăbuşit. **2.** *(lingv.)* constrictiv. **3.** apăsat; presat; comprimat. **4.** micşorat; redus; restrâns; restricţionat. **5.** strâns; încleştat; contractat. **6.** constrâns; obligat. // **•*kîsîk tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană constrictivă.

kîsîklîk *s.* **1.** gâtuire; sugrumare; înăbuşire. **2.** micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. **3.** strângere; încleştare; contractare.

kîsîlgan *adj.* **1.** apăsat; presat; comprimat. **2.** micşorat; redus; restrâns; restricţionat. **3.** strâns; încleştat; contractat. **4.** gâtuit; sugrumat; înăbuşit. **5.** constrâns; obligat.

kîsîlgan-buwulgan *adj.* asuprit; exploatat.

kîsîlma *s.* **1.** gâtuire; sugrumare; înăbuşire. **2.** *(med.)* spasm; convulsie; contracţie; sistolă. **3.** apăsare; presare; comprimare. **4.** micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. **5.** strângere; încleştare; contractare. **6.** constrângere; obligare.

kîsîlmak *v.i.* **1.** a se gâtui; a se sugruma; a se înăbuşi. **2.** a fi apăsat; a se presa; a se comprima. **3.** a se micşora; a se reduce; a se restrânge; a fi restricţionat. **4.** a se strânge; a se încleşta; a se contracta. **5.** a fi constrâns; a fi obligat. // **•*sesí kîsîlmak*** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul.

kîsîlmalî *adj.* **1.** *(med.)* sistolic. **2.** *(med.)* spasmodic; convulsiv; cu contracţii.

kîsîm **I.** *adj.* înrudit. **II.** *s.* rudă; neam.

kîsîm *s.* **1.** parte; porţiune. **2.** parte; sector. **3.** *(fig.)* fel; sort; soi. // **•*sózleşme kîsîmlarî*** părţi contractante.

kîsîm-akraba *s.* rude; neamuri.

kîsîmlî-akrabalî *adj.* cu toate rudele.

kîsîmlîk *s.* rudenie; înrudire.

kîsîmlîk-akrabalîk *s.* rudenie; înrudire.

kîsîmsîz-akrabasîz *adj.* fără rude; singuratic.

kîsîntî *s.* **1.** abţinere; reţinere. **2.** abstinenţă.

kîsîr *adj.* **1.** sterp; steril; neroditor. **2.** *(d. pământ)* sterp; nefertil. // **•*kîsîr aylanuw*** cerc vicios.

kîsîrlaşkan *adj.* sterilizat; castrat.

kîsîrlaştîrma *s.* sterilizare; castrare.

kîsîrlaştîrmak *v.t.* a steriliza; a castra.

kîsîrlaştîruw *s.* sterilizare; castrare.

kîsîrlîk *s.* **1.** sterilitate. **2.** nefertilitate.

kîsîtlama *s.* interdicţie; interzicere.

kîsîtlamak *v.t.* a interzice; a pune sub interdicţie.

kîsîtlaw *s.* interdicţie; interzicere.

kîsîtlî *adj.* interzis; pus sub interdicţie.

kîska **I.** *adj.* **1.** scurt. **2.** scurt; de scurtă durată. **II.** *adv.* pe scurt; în rezumat; sumar. // **•*kîska kesmek*** a-şi scurta vorba; a rezuma. **•*kîska yazmak*** a stenografia. // **•*bo ğol taa kîska*** drumul acesta este mai scurt. **•*eñ kîska ğol*** drumul cel mai scurt. **•*eñ kîska zamanda*** în cel mai scurt timp. **•*kîska bír aradan soñra*** peste puţin timp. **•*kîska dalga/dulkun*** unde scurte. **•*kîska dúrkí*** canţonetă. **•*kîska ğarîklî farlar*** farurile faţă scurtă. **•*kîska ğeñlí*** cu mânecă scurtă. **•*kîska ğol*** scurtătură. **•*kîska metrajlî film*** film de scurt metraj. **•*kîska pantolan*** pantaloni scurţi. **•*kîska şáş*** păr scurt. **•*kîska súrege istikraz*** credit pe termen scurt. **•*kîska zamanda*** în scurt timp. **•*ne uzun, ne kîska*** nici lung, nici scurt. **•*şáşímní kîska kesíñíz!*** tundeţi-mă scurt!; **•*sózníñ kîskasî*** în concluzie; pe scurt. **•*taa kîska bír ğol yok mî?*** nu există alt drum mai scurt?;

kîskaayaklî *s.* femeie. // **•*ayîruwlî kîskaayaklî*** femeie divorţată. **•*bír akay man bír kîskaayaklî*** un domn şi o doamnă. **•*eğnebiy kîskaayaklî*** femeie străină. **•*ğaş kîskaayaklî*** tânără. **•*kazak kîskaayaklîsî*** romăncă. **•*kîskaayaklî ayakkabîsî*** pantofi de damă. **•*kîskaayaklî îştanî*** chiloţi de damă. **•*kîskaayaklî kastalîklarî uzmanî*** *(med.)* ginecolog. **•*kîskaayaklî şantasî*** poşetă. **•*kîskaayaklî şorabî*** ciorapi de damă. **•*kîskaayaklî terzí*** croitoreasă. **•*kîskaayaklîlar kúní*** ziua femeii. **•*zenğiy kîskaayaklî*** negresă.

kîska-ayaklî-atmağa *s. (orn.)* uliu cu picioare scurte *(lat., Accipiter brevipes).*

kîskaayaklîğa *adv.* femeieşte.

kîskaayaklîkbílímğísí *s.* ginecolog.

kîskaayaklîkbílímí *s.* ginecologie.

kîskaayaklîkbílímlí *adj.* ginecologic.

kîskaayaklîlî *adj.* femeiesc; feminin.

kîskaayaklîlîk *s.* feminitate.

kîskaayaklîşekmeme *s.* misoginism.

kîskaayaklîşekmez *adj.* misogin.

kîskaboy(lî) *adj.* scund; mărunt; mic de statură.

kîskadan *adv.* pe scurt; în rezumat; sumar.

kîskadewre *s. (electr.)* scurtcircuit.

kîskağa *adv.* pe scurt; în rezumat; sumar.

kîskağasî **I.** *adv.* într-un cuvânt; în rezumat. **II.** *s.* rezumat.

kîskakapanma *s. (electr.)* scurtcircuit.

kîskakesílgen *adj.* prescurtat; rezumat.

kîskakesúw *s.* prescurtare; rezumare.

kîska-kîska *adv.* pe scurt; în rezumat.

kîska-kulaklî-baykuş *s. (orn.)* ciuf de câmp *(lat., Asio flammeus).*

kîska-kuyruklî-bataklîkkarlîgaşî *s. (orn.)* ciovlică cu coadă scurtă *(lat., Glareola maldivarum).*

kîska-kuyruklî-şatalkuyruk *s. (orn.)* ciovlică cu coadă scurtă *(lat., Glareola maldivarum).*

kîskalîk *s.* scurtime.

kîskamahmutotî *s. (bot.)* dumbeţ; jugărel; spulberătură *(lat., Teucrium chamaedrys).*

kîskamahmutotî, dak- *s. (bot.)* dumbeţ-de-munte; jugărel-de-munte; spulberătură-de-munte *(lat., Teucrium montanum).*

kîskan *adj.* coercitiv.

kîskan-buwgan *s.* tiran; despot.

kîskaómírlí *adj.* efemer; trecător.

kîskaómírlí-şîbîn *s. (ent.)* efemeridă; rusalie *(lat., Ephemera).*

kîskaómírlítutkunî *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.

kîskaómírlítutkunluk *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.

kîska-parmaklî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de stol *(lat., Calandrella brachydactyla).*

kîska-parmaklî-şîkîldak *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla).*

kîska-parmaklî-tîrmaşîkkuşî *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla).*

kîskargan *adj.* scurtat; micşorat; redus; prescurtat; abreviat; rezumat.

kîskarmak *v.i.* a se scurta; a se micşora; a se reduce; a se prescurta; a se abrevia; a se rezuma.

kîskartîlgan *adj.* micşorat; scurtat; redus; abreviat; rezumat.

kîskartîlmak *v.t.* **1.** a se scurta; a se prescurta; a se abrevia; a se rezuma. **2.** a se micşora; a se reduce.

kîskartîp-yazîlgan *adj.* conspectat; rezumat; abreviat.

kîskartma *s.* **1.** micşorare; reducere. **2.** scurtare; prescurtare; abreviere; rezumare.

kîskartmak *v.t.* **1.** a micşora; a reduce. **2.** a scurta; a prescurta; a abrevia; a rezuma.

kîskartuw *s.* **1.** micşorare; reducere. **2.** scurtare; prescurtare; abreviere; rezumare.

kîskasî *s.* rezumat.

kîskasîzga *s.* stenografie; stenografiere; stenogramă.

kîskasîzgağî *s.* stenograf.

kîskasîzgalî *s.* stenografiat. // **•*kîskasîzgalî yazmak*** a stenografia.

kîskaş *s.* **1.** *(ent.)* urechelniţă *(lat.,*

Forficula auricularia). **2.** *(tehn.)* cârlig; cuplaj; ambreiaj. // •***kîskaş ayaklîgî*** pedala de ambreiaj.
kîskaşlî *s. (tehn.)* cu cârlig; cu cuplaj.
kîskaşorap *s.* şosetă.
kîska-tumşuklî-şulluk *s. (orn.)* sitar de nămol cu cioc scurt *(lat., Limnodromus griseus).*
kîskayazîlgan *adj.* stenografiat.
kîskayazuw *s.* stenogramă; stenografiere.
kîskayazuwğî *s.* stenograf.
kîskayazuwğuluk *s.* stenografie.
kîskî *s. (tehn.)* pană; ic. // •***kîskî wurmak*** *(tehn.)* a împăna.
kîskîlî *adj. (tehn.)* împănat.
kîskîş *s.* **1.** cleşte; clemă. **2.** cârlig de rufe; menghină. // •***şáş kîskîşî*** agrafă de păr.
kîskîşlamak *v.t.* a prinde cu cârlige de rufe.
kîskîwurma *s. (tehn.)* împănare.
kîskîwurulgan *adj. (tehn.)* împănat.
kîsma I. *adj. (anat.)* constrictor. **II.** *s.* **1.** apăsare; presare; comprimare. **2.** micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. **3.** strângere; încleştare; contractare. **4.** constrângere; obligare.
kîsma-buwma *s.* asuprire; opresiune; jug; restricţie.
kîsmak *v.t.* **1.** a strânge; a încleşta; a contracta. **2.** a micşora; a reduce; a restrânge; a restricţiona. **3.** a apăsa; a presa; a comprima. **4.** a constrânge; a obliga. // •***masîraplarnî kîsmak*** a reduce cheltuielile. •***nefesín kîsmak*** a-l înăbuşi; a-l sufoca. •***sesín kîsmak*** a-i înăbuşi vocea; a-i amortiza sunetul. •***telbewlerín/telbegelerín kîsmak*** a-l ţine în hăţuri.
kîsmak-buwmak *v.t.* a exploata; a asupri.
kîsmet *s.* **1.** noroc; şansă. **2.** destin; soartă; ursită. // •***kîsmetí aşîlmak*** a-i surâde norocul. •***kîsmetín tepmek*** a da cu piciorul norocului. // •***kîsmetíñ yakşî bolsîn!*** baftă!; noroc!; •***topal kîsmet*** soartă nenorocită.
kîsmetlí *adj.* norocos.
kîsmetvaziyetí I. *adj.* întâmplător. **II.** *s.* întâmplare; hazard.
kîsmetvaziyetínden *adv.* întâmplător; prin hazard.
kîsmiy *adv.* parţial; în parte. // •***kîsmiy saylamlar*** *(pol.)* alegeri parţiale.
kîsmîr *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
kîsmîrlîk *s.* zgârcenie; avariţie.
kîsrak *s.* iapă.
kîssa *s.* istorioară; anecdotă.
kîstak *s. (geogr.)* istm.
kîstas *s.* **1.** criteriu. **2.** criteriu, norma, principiu.
kîstîrîlgan *adj.* **1.** apăsat; presat; comprimat. **2.** micşorat; redus; restrâns; restricţionat. **3.** strâns; înţepenit; fixat; încleştat; contractat.
kîstîrîlmak *v.t.* **1.** a fi apăsat; a fi presat; a fi comprimat. **2.** a fi micşorat; a fi redus; a fi restrâns; a fi restricţionat. **3.** a fi strâns; a fi înţepenit; a fi fixat; a fi încleştat; a fi contractat.
kîstîrma I. *adj.* **1.** *(lingv.)* constrictiv. **2.** *(anat.)* constrictor. **II.** *s.* **1.** *(farm.)* pastilă; pilulă; tabletă; comprimat. **2.** apăsare; presare; comprimare. **3.** micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. **4.** strângere; înţepenire; fixare; încleştare; contractare. **5.** *(tehn.)* cuplare; cuplaj.
kîstîrmak *v.t.* **1.** a apăsa; a presa; a comprima. **2.** a strânge; a înţepeni; a fixa; a încleşta; a contracta. **3.** a micşora; a reduce; a restrânge; a restricţiona. // •***paz kîstîrmak*** *(tehn.)* a împăna.
kîsuw *s.* **1.** apăsare; presare; comprimare. **2.** micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. **3.** strângere; încleştare; contractare. **4.** constrângere; obligare.
kîsuwğî *s.* inhibitor.
kîş *s.* iarnă. // •***kîşnî geşírmek*** a ierna. // •***kîş başî*** începutul iernii. •***kîş idmanlarî*** *(sport)* sporturi de iarnă. •***kîş kúnaylanîrî*** *(astr.)* solstiţiu de iarnă. •***kîş mewsúmí*** anotimpul iernii. •***kîş naadamî*** *(sport)* olimpiada de iarnă. •***kîş sertlígí*** asprimea iernii. •***kîşnîñ dinkalasî*** toiul iernii. •***kîşnîñ kúní suwlar buzlar*** iarna îngheaţă apele. •***yaman kîş*** iarnă aspră.
kîşa *s.* spic.
kîşalangan *adj.* înspicat.
kîşalanma *s.* înspicare.
kîşalanmak *v.i.* a înspica; a da în spic; a face spic.
kîşalanuw *s.* înspicare.
kîşalî *adj.* înspicat.
kîş-bakîş *adv.* din iarnă în iarnă.
kîşgeşírúw *s.* iernare.
kîşîklama *s.* gâdilare.
kîşîklamak *v.t.* a gâdila.
kîşîklangan *adj.* gâdilat.
kîşîklanmak *v.i.* a se gâdila.
kîşîklaşmak *v.i.* a se gâdila reciproc.
kîşîklaw *s.* gâdilare.
kîşîma *s.* scărpinare; scărpinat; mâncărime.
kîşîmak *v.t.* a scărpina; a provoca mâncărime. // •***arkasî kîşîmak*** a-l mânca spinarea.
kîşîndîrmak *v.t.* a provoca mâncărime.
kîşînmak *v.i.* a se scărpina.
kîşîntî *s.* mâncărime.
kîşîrdagan *adj.* crocant.
kîşîrdama *s.* scârţâit; scrâşnet.
kîşîrdamak *v.i.* a scârţâi; a scrâşni.
kîşîrdatîp-aşaw *s.* crănţănit; ronţăit.
kîşîrdatmak *v.t.* a determina să scârţâie; a determina să scrâşnească. // •***kîşîrdatîp aşamak*** a ronţăi. •***tíşlerín kîşîrdatmak*** a scrâşni din dinţi; a se enerva; a se irita.
kîşîrdaw *s.* scârţâit; scrâşnet.
kîşîr-kîşîr *interj.* scârţ!;
kîşîrtî *s.* scârţâit; scrâşnet.
kîşîtkan *s. (bot.)* urzică *(lat., Urtica dioica).*
kîşîtkan, ufak- *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oieştea *(lat., Urtica urens).*
kîşîtmak *v.t.* a provoca mâncărime.
kîşîw *s.* scărpinare; scărpinat; mâncărime.
kîşka *adv.* pentru la iarnă; la iarnă.
kîşkaşîk *adv.* până la iarnă.
kîşkî I. *adj.* de iarnă; iernatic. **II.** *s.* mâţişor; ament.
kîşkîrîk *s.* **1.** strigăt; ţipăt; urlet. **2.** exclamare; exclamaţie.
kîşkîrîşmak *v.i.* a ţipa laolaltă; a zbiera laolaltă.
kîşkîrma *s.* **1.** ţipăt; urlet; chiot. **2.** exclamare; exclamaţie.
kîşkîrmak *v.i.* **1.** a ţipa; a zbiera; a chiui. **2.** a exclama. // •***ğandan kîşkîrmak*** a ovaţiona. •***wurgulap kîşkîrmak*** a exclama.
kîşkîrtî *s.* **1.** ţipăt; urlet; chiot. **2.** exclamare; exclamaţie.
kîşkîrtîlgan *adj.* instigat; incitat; provocat; aţâţat; întărâtat; învrăjbit.
kîşkîrtma *s.* instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare; învrăjbire.
kîşkîrtmak *v.t.* a determina să ţipe; a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta; a învrăjbi.
kîşkîrtuw *s.* instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare.
kîşkîrtuwğî *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
kîşkîruw *s.* **1.** ţipăt; urlet; chiot. **2.** exclamare; exclamaţie.
kîşkîsî *s.* cel de iarnă; cel iernatic.
kîşla *s.* cazarmă; iernatic. // •***askeriye kîşlasî*** cazarmă militară.
kîşlak *s.* cazarmă; iernatic.
kîşlama *s.* cazarmă; iernatic.
kîşlamak *v.i.* a ierna.
kîşlaw *s.* cazarmă; iernatic.
kîşlîk *adj.* de iarnă; iernatic. // •***kîşlîk urba*** haine de iarnă.
kîşlîk-katîrkuyrugî *s. (bot.)* pipirig; capul-câmpului *(lat., Equisetum hyemale).*
kîşta *adv.* iarna; în timpul iernii; pe timp de iarnă.
kîştagî *adj.* de iarnă; iernatic.
kîştagîsî *s.* cel de iarnă; cel iernatic.
kîştakî *adj.* de iarnă; iernatic.
kîştakîsî *s.* cel de iarnă; cel iernatic.
kîştan *adv.* din iarnă; din timpul iernii. // •***kîştan kórínmedí*** din iarnă nu s-a arătat.
kîştan-kîşka *adv.* din iarnă în iarnă.
kîşuw *s.* mâncărime.
kîş-yaz *adv.* iarna-vara. // •***kîş-yaz başîm awura*** iarna-vara mă doare capul.
kîşyukusî *s.* hibernare.
kît *adj.* insuficient; neîndestulător. // •***para kît*** e lipsă de bani; nu ajung banii.
kîta *s.* **1.** continent. **2.** *(mil.)* unitate; subunitate. **3.** dimensiune; volum. **4.** *(lit.)* fragment; bucată; kîta; specie a poeziei tătare şi orientale.
kîtal *s.* masacru.
kîtalararasî *adj.* intercontinental.
kîtallî *adj.* masacrat.
kîtay *s., adj.* chinez; chinezesc. // •***kîtay duwarî/kalawî*** zid chinezesc. •***kîtay múrekkebí*** tuş.
Kîtay/Çin *s. (topon.)* China.
Kîtay-añgîrî *s. (orn.)* raţă mandarin *(lat., Aix galericulata).*
Kîtay-búberí *s. (bot.)* piper-chinezesc; piper-de-Sichuan *(lat., Zanthoxylum piperitum; Xanthoxylum piperitum).*
kîtayğa I. *adv.* în limba chineză; chinezeşte. **II.** *s. (limba)* chineză.
kîtayiy *adj.* **1.** dimensional; volumic. **2.** continental. // •***kîtayiy dayire*** *(mat.)* sector.
Kîtay-kalampîrî *s. (bot.)* garofiţă; cuişoare; scaunul-lui-Dumnezeu *(lat., Dianthus chinensis).*
Kîtay-karanfilí *s. (bot.)* garofiţă; cuişoare; scaunul-lui-Dumnezeu *(lat., Dianthus chinensis).*
Kîtay-kazî *s. (orn.)* gâscă chinezească; gâscă lebădă *(lat., Anser cygnoides).*

kîtaylî *s., adj.* chinez; chinezesc.
Kîtay-patî *s. (bot.)* ochiul-boului; rotil *(lat., Callistephus chinensis)*.
Kîtay-sayrawğusî *s. (orn.)* bulbul chinezesc *(lat., Pycnonotus sinensis)*.
Kîtay-sîyîrşîgî *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
Kîtay-suwbugasî *s. (orn.)* stârc chinezesc; stârc galben *(lat., Ixobrychus sinensis)*.
Kîtay-şegertkíğísí *s.* **1.** *(orn.)* lăcustar moţat; lăcustar chinezesc *(lat., Acridotheres cristatellus)*. **2.** *(orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
Kîtay-tawugî *s. (orn.)* găină de Bankiva *(lat., Gallus gallus)*.
kîtîk *s.* câlţi.
kîtîktamîrî *s. (bot.)* hrean *(lat., Armoracia lapathifolia; Armoracia rusticana; Cochlearia armoracia)*.
kîtîmîr *adj.* agasant; zurliu; zvăpăiat.
kîtîr *s.* floricele de porumb.
kîtîrdama *s.* pârâit; trosnet.
kîtîrdamak *v.i.* a pârâi; a trosni.
kîtîrdatmak *v.t.* a determina să pârâie; a determina să trosnească; a ronţăi.
kîtîrdaw *s.* pârâit; trosnet.
kîtîr-kîtîr *interj.* pâr!; trosc!;
kîtîrtî *s.* pârâit; trosnet.
kîtlaşkan *adj.* insuficient.
kîtlaşmak *v.i.* a deveni insuficient.
kîtlaştîrmak *v.t.* a determina să devină insuficient.
kîtlîk *s.* **1.** insuficienţă; lipsă. **2.** lipsuri; sărăcie. **3.** criză; criză economică; foamete. // ***•marebe bolsa aşlîk bolîr*** în timp de război este criză. ***•wakît kîtlîgî*** criză de timp.
kîvam *s.* **1.** consistenţă. **2.** punct culminant; toi; miez.
kîvrîm *s.* **1.** încreţitură; cută; creţ. **2.** *(geol.)* ondulaţie; încreţitură.
kîvrîmlî *adj.* încreţit; cutat; ondulat.
kîvrîntî *s.* **1.** *(geol.)* ondulaţie; încreţitură. **2.** *(la drumuri)* buclă; curbă.
kîya *s.* crimă; asasinat.
kîyafet *s.* port; veşmânt; costum; ţinută. // ***•kîyafetín deníştírmek*** a se travesti; a se deghiza. ***•kîyafetke kírmek*** a se deghiza. // ***•akşamlîk kîyafet*** ţinută de seară. ***•kîyafet modelí*** model de costum. ***•kîyafetníñ píşímí*** croiala costumului.
kîyafetdeníştírmesí *s.* deghizare; travestire.
kîyafetíndeníştírgen *adj.* deghizat; travestit.
kîyafetkekírgen *adj.* deghizat; travestit.
kîyafetkekírúw *s.* deghizare; travestire.
kîyafetler *s., pl.* hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
kîyak I. *adj.* frumos; drăguţ; nostim; plăcut. **II.** *s. (bot.)* pipirig; rogoz *(lat., Schoenoplectus lacustris)*.
kîyamet *s.* **1.** *(la musulmani)* învierea morţilor; sfârşitul lumii. **2.** *(fig.)* gălăgie; zarvă; tărăboi; scandal. // ***•íşínde kîyamet kopmak*** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta. ***•kîyamet koparmak*** a provoca scandal. // ***•kîyamet kúní*** sfârşitul lumii.
kîyametke *adv.* spre la sfârşitul lumii; la sfârşitul lumii; spre infinit; la infinit. // ***•kîyametke kadar*** până la sfârşitul lumii; până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum.
kîyametkeşík *adv.* până la sfârşitul lumii; până la infinit; la nesfârşit; ad infinitum.
kîyametşí *adj.* **1.** rebel. **2.** apocaliptic.
kîyap *s.* **1.** lipsă; absenţă. **2.** *(jur.)* contumacie. **3.** *(fin.)* deficit.
kîyapşa *adv.* **1.** în lipsă; în absenţă. **2.** *(jur.)* în contumacie.
kîyas *s.* **1.** comparaţie. **2.** analogie. **3.** silogism. // ***•kayriykabil kîyas*** incomparabil.
kîyasiy *adv.* **1.** comparativ. **2.** analogic.
kîyasîya *adv.* fără milă; cu cruzime.
kîyaslamak *v.t.* a compara.
kîyaslanaalgan *adj.* comparabil.
kîyaslangan *adj.* comparat.
kîyaslanmak *v.i.* a se compara.
kîyaslanmaz *adj.* incomparabil.
kîyaslatmak *v.t.* a determina să compare.
kîyaslay *adv.* prin comparaţie; prin analogie.
kîyaş *s.* criminal; asasin.
kîygaşa *s. (gastron.)* scoveargă.
kîyîk *adj.* tocat; mărunţit.
kîyîk *s.* coada ochiului. // ***•kóz kîyîgîndan karamak*** a trage cu coada ochiului; a arunca priviri pe furiş. // ***•kóz kîyîgî*** coada ochiului.
kîyîklay *adv.* pieziş; saşiu; cu coada ochiului.
kîyîktan *adv. (d. privire)* pieziş; cu coada ochiului.
kîyîlgan *adj.* mărunţit; tocat.
kîyîmlî *adj.* mărunţit; tocat.
kîyîn *adj.* greu; dificil; anevoios. // ***•kîyîn dakkalar*** minute grele. ***•kîyîn menteke*** punct critic. ***•kîyîn ortam*** situaţie critică.
kîyînlaşkan *adj.* agravat; înrăutăţit; îngreunat.
kîyînlaşma *s.* agravare; înrăutăţire; îngreunare.
kîyînlaşmak *v.i.* a se înrăutăţi; a se agrava; a se îngreuna.
kîyînlaştîrgan *adj.* agravant.
kîyînlaştîrmak *v.t.* a agrava; a înrăutăţi; a îngreuna.
kîyînlaştîruwğî *adj.* agravant.
kîyînlaşuw *s.* agravare; înrăutăţire; îngreunare.
kîyînlîk *s.* dificultate; greutate; vicisitudine.
kîyîrlî-şîyîrlî *adj.* gălăgios.
kîyîr-şîyîr *s.* gălăgie; scandal; larmă.
kîyîş *adj.* **1.** strâmb; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3.** *(mat.)* oblic. **4.** *(fig.)* injust; nedrept; incorect. // ***•kîyîş basmak*** a călca strâmb. ***•kîyîş karamak*** a privi chiorâş; a privi pieziş.
kîyîşagan *adj.* **1.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **2.** deranjat; în dezordine. **3.** strâmbat; deformat; distorsionat. **4.** răvăşit; deranjat.
kîyîşak *adj.* **1.** strâmb; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3.** *(fig.)* injust; nedrept; incorect. **4.** *(mat.)* oblic. **5.** *(mat.)* curbiliniu.
kîyîşakgágáa *s. (orn.)* ciocântors; avosetă *(lat., Recurvirostra avosetta)*.
kîyîşaklîk *s.* **1.** deviaţie. **2.** curbură; arcuire; îndoitură; sinuozitate; strâmbare; deformare; distorsionare. **3.** răvăşeală; deranj. **4.** *(fig.)* necinste; lipsă de onestitate; incorectitudine.
kîyîşama I. *s.* **1.** curbură; arcuire; îndoitură; sinuozitate; strâmbare; deformare; distorsionare. **2.** răvăşeală; deranj. **3.** *(fig.)* necinste; lipsă de onestitate; incorectitudine. **II.** *v.i.* **1.** strâmbare; deformare; distorsionare; deviaţie. **2.** îndoire; încovoiere; curbare; arcuire. **3.** *(fig.)* deranj; dezordine. // ***•murunduwarî kîyîşamasî*** *(med.)* deviaţie de sept.
kîyîşamak *v.i.* **1.** a se strâmba; a se deforma; a se distorsiona; a devia. **2.** a se îndoi; a se încovoia; a se curba; a se arcui. **3.** a se răvăşi; a se deranja. **4.** *(fig.)* a se deranja; a se face dezordine.
kîyîşatîlgan *adj.* **1.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **2.** deranjat; în dezordine. **3.** strâmbat; deformat; distorsionat. **4.** răvăşit; deranjat.
kîyîşatîlmak *v.i.* **1.** a fi îndoit; a fi încovoiat; a fi curbat; a fi arcuit. **2.** a fi strâmbat; a fi deformat; a fi distorsionat. **3.** a fi răvăşit; a fi deranjat. **4.** *(fig.)* a fi deranjat; a se face dezordine.
kîyîşatmak *v.t.* **1.** a strâmba; a deforma; a distorsiona. **2.** a îndoi; a încovoia; a curba; a arcui. **3.** a răvăşi; a deranja. **4.** *(fig.)* a deranja; a face dezordine.
kîyîşawuz *s. (orn.)* forfecuţă; papagal de brazi *(lat., Loxia curvirostra)*.
kîyîşawuz, ak-kanatlî- *s. (orn.)* forfecuţă bălţată *(lat., Loxia leucoptera)*.
kîyîşawuz, koğa-başlî- *s. (orn.)* forfecar *(lat., Loxia pytyopsittacus)*.
kîyîşawuzî, Skosiye- *s. (orn.)* forfecuţă scoţiană *(lat., Loxia scotica)*.
kîyîşayak *adj.* crăcănat.
kîyîşgágáa *s. (orn.)* ciocântors; avosetă *(lat., Recurvirostra avosetta)*.
kîyîşkan *adj.* **1.** strâmbat; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3.** deranjat; în dezordine. **4.** răvăşit; deranjat.
kîyîşlîk *s.* **1.** curbură; arcuire; îndoitură; sinuozitate; strâmbare; deformare; distorsionare. **2.** deviaţie. **3.** *(fig.)* necinste; lipsă de onestitate; incorectitudine. **4.** răvăşeală; deranj.
kîyîşmak *v.i.* **1.** a se îndoi; a se încovoia; a se curba; a se arcui. **2.** a se strâmba; a se deforma; a se distorsiona; a devia. **3.** *(fig.)* a se deranja; a se face dezordine. **4.** a se răvăşi; a se deranja.
kîyîşmalî *adj. (mat.)* curbiliniu.
kîyîştîrîlgan *adj.* **1.** strâmbat; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3.** deranjat; în dezordine. **4.** răvăşit; deranjat.
kîyîştîrîlmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi deranjat; a se face dezordine. **2.** a fi strâmbat; a fi deformat; a fi distorsionat. **3.** a fi îndoit; a fi încovoiat; a fi curbat; a fi arcuit. **4.** a fi răvăşit; a fi deranjat.
kîyîştîrmak *v.t.* **1.** a îndoi; a încovoia; a curba; a arcui. **2.** a strâmba; a deforma; a distorsiona. **3.** *(fig.)* a deranja; a face dezordine. **4.** a răvăşi; a deranja. // ***•awuzun kîyîştîrmak*** a strâmba din nas. ***•miydannî kîyîştîrmak*** a răvăşi

zona; a face dezordine. // •***bír yerín kîyîştîrma!*** să nu faci dezordine!;
kîyka *s.* piele; epidermă; ten.
kîy-kaleket *adv.* dezordonat; dezorganizat; răvăşit; vraişte; haotic; de-a valma.
kîy-kaleketlík *s.* babilonie; haos; dezordine; dezorganizare; agitaţie; forfotă; talmeş-balmeş.
kîyma *s.* **1.** tocare; mărunţire. **2.** *(gastron.)* carne tocată; tocătură. **3.** facere; executare.
kîymak *v.t.* **1.** a toca; a mărunţi. **2.** a cuteza; a îndrăzni; a avea curajul; a se aventura; a risca. **3.** a face; a executa. // •***et kîymak*** a toca carne. •***nikáa kîymak*** a cununa.
kîymalî *adj.* mărunţit.
kîymet *s.* **1.** valoare; preţ. **2.** importanţă; însemnătate. **3.** *(şcol.)* notă. // •***kîymet bermek*** a acorda importanţă. •***kîymet píşmek/salmak*** a evalua; a estima. •***kîymet takdir etmek*** a estima; a aprecia. •***kîymetí bolmak*** a valora. •***kîymetín pazla degerlendírmek*** a supraestima. •***kîymetínden aşa tutmak*** a subaprecia. •***kîymetínden túşmek/kaybetmek*** a pierde din valoare; a se deprecia; a se devaloriza. •***kîymetlí tutmak*** a aprecia. •***kîymetten túşúrmek*** a deprecia; a devaloriza. •***pazla kîymet píşmek*** a supraestima. // •***bír kîymette bolmagan*** inegal. •***ela kîymet*** notă excelentă. •***hakkikiy kîymet*** *(econ.)* valoare reală. •***kîymet karşîlîgî*** contravaloare. •***kîymet pazlalîgî*** *(econ., pol.)* plusvaloare. •***kîymet uzmanî*** expert evaluator. •***kîymetke kóre*** după/la valoare; ad valorem. •***paranîñ kîymetí túşmesí*** inflaţie.
kîymetbílgen **I.** *adj.* recunoscător. **II.** *s.* evaluator.
kîymetbílmegen *adj.* ingrat.
kîymetbílmeme *s.* ingratitudine.
kîymetbílmez *adj.* nerecunoscător.
kîymetbílmezlík *s.* ingratitudine.
kîymetbílúw *s.* respect; apreciere; preţuire.
kîymetíbílíngen *adj.* respectat; apreciat; preţuit.
kîymetínpíşken *s.* evaluator.
kîymetípíşílgen *adj.* aproximat; estimat; evaluat.
kîymetípíşílmez *adj.* inestimabil; nepreţuit.
kîymetísalîngan *adj.* evaluat.
kîymetkíşkeltken *s.* denigrator.
kîymetkíşkeltmesí *s.* denigrare; ponegrire.
kîymetlendírme *s.* valorificare.
kîymetlendírmek *v.t.* a valorifica.
kîymetleşme *s.* târguială; negocierea preţului.
kîymetleşmek *v.i.* a se târgui; a negocia preţul.
kîymetlí *adj.* **1.** valoros; preţios. **2.** important; însemnat. // •***awuzî bek kîymetlí bolmak*** a fi scump la vorbă. // •***hatsîz kîymetlí*** inestimabil. •***kîymetlí arkadaşlar*** dragi prieteni. •***kîymetlí baylar*** stimaţi domni. •***kîymetlí eşiya*** obiecte de valoare. •***kîymetlí taş*** piatră preţioasă; nestemată.
kîymetlítutulgan *adj.* respectat; apreciat; preţuit.
kîymetlítutuw *s.* respect; apreciere; preţuire.
kîymetpíşúw *s.* aproximare; aproximaţie; estimare; evaluare.
kîymetsalgan *s.* evaluator.
kîymetsaluw *s.* aproximare; estimare; evaluare.
kîymetsíz *adj.* **1.** fără valoare; nevaloros. **2.** neimportant; neînsemnat.
kîymetsízkart *s.* hodorog; boşorog; babalâc.
kîymettanîmama *s.* ingratitudine.
kîymettanîmaz *adj.* ingrat.
kîymettar *adj.* valoros; preţios; important; însemnat.
kîymettenkaybetken *adj.* devalorizat; depreciat.
kîymettenkaybetme *s.* devalorizare; depreciere.
kîymettentúşken *adj.* devalorizat; depreciat.
kîymettentúşúw *s.* devalorizare; depreciere.
kîymîldagan *adj.* mişcat; mişcător.
kîymîldama *s.* mişcare.
kîymîldamagan *adj.* nemişcat.
kîymîldamak *v.i.* a se mişca; a se deplasa.
kîymîldamama *s.* nemişcare; imobilitate.
kîymîldamaykalgan *adj.* inert; nemişcat; ţeapăn.
kîymîldamaykalma *s.* nemişcare; imobilitate.
kîymîldatmak *v.t.* a mişca; a deplasa.
kîymîldaw *s.* mişcare.
kîynalgan *adj.* chinuit; torturat.
kîynalmak *v.i.* a se chinui; a fi torturat.
kîynamak *v.t.* a chinui; a tortura.
kîynaw *s.* chinuire; torturare.
kîynawğî *adj.* chinuitor.
kîyp-kîrmîzî *adj.* roşu intens.
kîyp-kîzîl *adj.* roşu intens.
kîyuw *s.* **1.** margine; mal; ţărm; coastă; litoral. **2.** tocare; mărunţire. // •***kîyuw boyî gemíğílígí*** *(nav.)* cabotaj.
kîyuwğî **I.** *adj.* nemilos; crud. **II.** *s., adj.* tocător.
kîyuwğuluk *s.* cruzime; ferocitate.
kîyuwlî *adj.* **1.** riscant; aventuros. **2.** tocat; mărunţit.
kîywaldamak *v.i. (d. păsări)* a ciripi.
kîywaldaw *s.* ciripit; tril.
kîywal-kîywal *interj.* cip-cirip!;
kîywaltî *s.* ciripit; tril.
kîz *s.* **1.** fată. **2.** fiică. **3.** fecioară; virgină. **4.** damă *(carte de joc)*. // •***delíkanlî kîz*** tânără. •***dúlber kîz*** fată frumoasă. •***ha kîz!*** fato!; fetiţo!; copilo!; •***kîz bala*** fată. •***kîznîñ dúlberlígí*** frumuseţea fetei. •***kîznîñ tatasî*** sora mai mare a fetei. •***şaytaniy kîz*** drăcoaică. •***şeber kîz*** fată pricepută. •***torînnîñ kîzî*** strănepoată.
kîzak *s.* **1.** cală *(la un şantier naval)*. **2.** schi. **3.** *(tehn.)* sanie. // •***kîzak yapmak*** a derapa.
kîzakşî *s.* schior.
kîzakşîlîk *s.* schi; schiere.
kîzakyapma *s.* derapare.
kîzakyapmaz *adj.* antiderapant.
kîzamîk *s.* **1.** *(med.)* rujeolă; pojar. **2.** *(anat.)* scoarţa cerebrală; cortex cerebral.
kîzamîkşîk *s. (med.)* rubeolă.
kîzargan *adj.* **1.** rumen; îmbujorat. **2.** fript; prăjit.
kîzarîp-bozargan *adj.* schimbat la faţă; congestionat.
kîzarîp-bozaruw *s.* schimbare la faţă; congestionare.
kîzarmak *v.i.* **1.** a se înroşi; a se colora în roşu. **2.** *(d. alimente)* a se rumeni; a se frige; a se prăji. **3.** *(d. fructe, lugume)* a se coace. **4.** a se îmbujora. // •***kîzarîp bozarmak*** a face feţe-feţe. •***kulaklarîna kadar kîzarmak*** a se înroşi până-n vârful urechilor. •***yúzí kîzarmak*** a-i crăpa obrazul de ruşine; a se ruşina; a se jena.
kîzartîlgan *adj.* rumen; fript; prăjit. // •***kîzartîlgan kartop*** cartofi prăjiţi.
kîzartîlmak *v.i.* a se frige; a se prăji; a se rumeni.
kîzartîp-bozartkan *adj.* reprobabil; ruşinos.
kîzartma *s.* **1.** prăjire; prăjeală. **2.** *(gastron.)* friptură. // •***kîzartma semíz*** friptura e grasă. •***koyan kîzartmasî*** friptură de iepure. •***parmaklîk kîzartmasî*** friptură la grătar. •***suwuk kîzartma*** friptură rece. •***tenğíre kîzartmasî*** *(gastron.)* friptură la tavă.
kîzartmak *v.t.* a rumeni; a prăji; a frige.
kîzartuw *s.* rumenire; prăjire.
kîzartuwğî *adj.* care prăjeşte; care frige.
kîzartuwlî *adj.* rumen; fript; prăjit. // •***kîzartuwlî balîk*** peşte prăjit.
kîzawuygan *adj.* irascibil; supărăcios.
kîzawuyma *s.* irascibilitate.
kîzday *adj.* feciorelnic.
kîzdîr-bastîr *s.* forfotă; bâtâială; fâţâială; neastâmpăr; viermuire. // •***kîzdîr-bastîrga kírmek*** a forfoti; a mişuna; a se bâţâi; a se fâţâi; a se foi; a colcăi; a viermui.
kîzdîrgan *adj.* **1.** enervant. **2.** fierbinte; dogoritor.
kîzdîrîlgan *adj.* enervat; iritat.
kîzdîrîlmak *v.i.* a fi enervat; a fi înfuriat; a fi iritat.
kîzdîrmak *v.t.* **1.** a enerva; a irita; a înfuria. **2.** a arde; a dogorî. // •***ğúrek kîzdîrmamak*** a nu fi cu inima împăcată; a se îndoi. // •***akşamga taban kúneş kîzdîrmay*** spre seară soarele nu dogoreşte.
kîzdîruw *s.* dogoare.
kîzdîruwğî *adj.* **1.** arzător; pârjolitor; incendiar; dogoritor. **2.** supărător.
kîzgan *adj.* enervat; iritat; înfuriat.
kîzganda *adv.* la mânie.
kîzgangan *adj.* gelos; invidios; pizmaş.
kîzganîlgan *adj.* invidiat.
kîzganîlmak *v.i.* a fi invidiat.
kîzganma *s.* **1.** gelozie. **2.** jaluzea; transperant; oblon; chepeng; stor.
kîzganmak **A.** *v.i.* **1.** a fi invidios; a fi gelos. **2.** a se zgârci. **B.** *v.t.* a invidia; a fi gelos.
kîzganşî *adj.* **1.** zgârcit; avar; zgârie-brânză. **2.** invidios; gelos; pizmaş.
kîzganşîlîk *s.* **1.** zgârcenie; avariţie. **2.** invidie; gelozie; pizmă.
kîzganuw *s.* **1.** invidie; gelozie; pizmă. **2.** zgârcenie; avariţie.
kîzgîn *adj.* **1.** încins; înfierbântat; torid. **2.** *(fig.)* enervat; iritat; furios. // •***eñ kîzgîn wakît*** punct culminant. •***kîzgîn hawa*** caniculă. •***kîzgîn wakît*** ore de vârf.

kîzgîn-kîzgîn *adj.* **1.** încins; înfierbântat; torid. **2.** *(fig.)* enervat; iritat; furios.
kîzgînlîk *s.* **1.** încingere; înfierbântare. **2.** *(fig.)* enervare; iritare; furie.
kîzístegen *s.* peţitor.
kîzîk *adj.* interesant.
kîzîkanatî, Arap- *s. (orn.)* graur arab; graurul lui Tristam *(lat., Onychognathus tristramii)*.
kîzîl *adj.* **1.** roşu; roşcat; roşcovan. **2.** *(fig.)* exagerat de...; extrem de.... // ***•bayrak kîzîl*** steagul este roşu. ***•kîzîl kalem*** creion roşu. ***•kîzîl kastalîgî*** *(med.)* scarlatină.
kîzîl-akbaba *s. (orn.)* vultur pleşuv sur *(lat., Gyps fulvus)*.
kîzîl-ak-baş-kartakay *s. (orn.)* vultur pleşuv sur *(lat., Gyps fulvus)*.
kîzîl-Arap-sayrawğusî *s. (orn.)* bulbul roşu arab *(lat., Pycnonotus cafer)*.
kîzîl-awğîotî *s. (bot.)* ruscuţă *(lat., Adonis flammea)*.
kîzîlay *s.* semiluna roşie.
kîzîl-ayaklî-delíkaz *s. (orn.)* gâscă de mare cu picioare roşii *(lat., Sula sula)*.
kîzîl-ayaklî-dogan *s. (orn.)* vânturel de seară *(lat., Falco vespertinus)*.
kîzîl-ayaklî-kóykenek *s. (orn.)* vânturel de seară *(lat., Falco vespertinus)*.
kîzîl-ayaklî-togan *s. (orn.)* vânturel de seară *(lat., Falco vespertinus)*.
kîzîlazar *s. (med.)* scarlatină.
kîzîl-bağaklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar cu picioare roşii *(lat., Tringa totanus)*.
kîzîlbalîk *s. (iht.)* somon *(lat., Salmo salar)*.
kîzîlbaş *s.* iranian; persan.
kîzîlbaşlî *adj.* iranian; persan.
kîzîl-başlî-dogan *s. (orn.)* şoim cu gât roşu *(lat., Falco chicquera)*.
kîzîl-başlî-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cu cap roşu *(lat., Lanius senator)*.
kîzîl-başlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu cap roşu *(lat., Emberiza bruniceps)*.
kîzîl-başlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu cap roşu *(lat., Emberiza bruniceps)*.
kîzîl-başlî-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc cu cap roşu *(lat., Lanius senator)*.
kîzîl-başlî-tenek *s. (orn.)* presură cu cap roşu *(lat., Emberiza bruniceps)*.
kîzîl-başlî-togan *s. (orn.)* şoim cu gât roşu *(lat., Falco chicquera)*.
kîzîl-başlî-tokîrawun *s. (orn.)* cocor cu ceafă roşie *(lat., Grus antigone)*.
kîzîl-başlî-turna *s. (orn.)* cocor cu ceafă roşie *(lat., Grus antigone)*.
kîzîl-bawurlî-delítaş *s. (orn.)* pietrarul lui Botta *(lat., Oenanthe bottae)*.
kîzîl-bódene *s. (orn.)* prepeliţă roşie *(lat., Coturnix delegorguei)*.
kîzîl-burgas *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
kîzîldagan *adj.* licăritor; lucitor; strălucitor; sclipitor; scăpărător; sticlos; scânteietor.
kîzîldamak *v.i.* a licări; a luci; a străluci; a sclipi; a scăpăra; a sticli; a scânteia.
Kîzîl-Deñíz-eşkísawarî *s. (orn.)* caprimulg de Nil *(lat., Caprimulgus nubicus)*.
Kîzîl-Deñíz-tentekkuşî *s. (orn.)* caprimulg de Nil *(lat., Caprimulgus nubicus)*.
kîzîl-eñselî-dogan *s. (orn.)* şoim berber *(lat., Falco pelegrinoides)*.
kîzîl-eñselî-eşkísawar *s. (orn.)* caprimulg cu ceafă roşie *(lat., Caprimulgus asiaticus)*.
kîzîl-eñselî-tentekkuş *s. (orn.)* caprimulg cu ceafă roşie *(lat., Caprimulgus asiaticus)*.
kîzîl-eñselî-togan *s. (orn.)* şoim berber *(lat., Falco pelegrinoides)*.
kîzîl-eñselî-toykuşî *s. (orn.)* dropia lui Denham *(lat., Neotis denhami)*.
kîzîlgaboyalangan *adj.* vopsit în roşu; înroşit.
kîzîlgaboyalanma *s.* vopsire în roşu; înroşire.
kîzîlgaşalar *adj.* roşiatic.
kîzîlgatartar *adj.* roşiatic.
kîzîlğa *adj.* roşiatic.
kîzîl-ğadîrak *s. (orn.)* fâsă roşiatică *(lat., Anthus cervinus)*.
kîzîlğa-karkara *s. (orn.)* stârc purpuriu; stârc roşu *(lat., Ardea purpurea)*.
kîzîlğa-şapur *s. (orn.)* stârc purpuriu; stârc roşu *(lat., Ardea purpurea)*.
kîzîlğa-taşkaytargan *s. (orn.)* pietruş *(lat., Arenaria interpres)*.
kîzîlğa-úgúle *s. (orn.)* huhurez mic *(lat., Strix aluco)*.
kîzîl-ğayalî-delítaş *s. (orn.)* pietrar cu târtiţă roşcată *(lat., Oenanthe moesta)*.
kîzîl-ğayalî-karlîgaş *s. (orn.)* rândunică roşcată *(lat., Hirundo daurica; Cecropis daurica)*.
kîzîlhaç *s.* crucea roşie.
kîzîl-kanatlî-sayrak *s. (orn.)* sturzul viilor *(lat., Turdus iliacus)*.
kîzîl-kanatlî-şîmşîk *s. (orn.)* mugurar cu trompetă sângeriu *(lat., Rhodopechys sanguinea)*.
kîzîl-karînlî-itelge *s. (orn.)* mugurar cu piept roşu; mugurar de tufiş *(lat., Rhodophoneus cruentus)*.
kîzîl-karînlî-taganak *s. (orn.)* mugurar cu piept roşu; mugurar de tufiş *(lat., Rhodophoneus cruentus)*.
kîzîl-kayîñ *s. (bot.)* fag-roşu *(lat., Fagus sylvatica atrorubens)*.
kîzîl-kekeşlí-kardinalkuşî *s. (orn.)* pasăre-cardinal cu creastă roşie *(lat., Paroaria coronata)*.
kîzîl-kekeşlí-kîzîlpapaz *s. (orn.)* pasăre-cardinal cu creastă roşie *(lat., Paroaria coronata)*.
kîzîl-keklík *s. (orn.)* potârniche roşie *(lat., Alectoris rufa)*.
kîzîl-keklíkotî *s. (bot.)* ruscuţă *(lat., Adonis flammea)*.
kîzîl-ker *s. (orn.)* dumbrăveancă roşie *(lat., Coracias naevia)*.
kîzîl-keren *s. (orn.)* gaie roşie *(lat., Milvus milvus)*.
kîzîlkírde *s. (anat.)* areolă.
kîzîl-kírkík *s. (orn.)* potârniche roşie *(lat., Alectoris rufa)*.
kîzîl-koraylîk-búlbúlí *s. (orn.)* măcăleandru roşcat de tufiş *(lat., Cercotrichas galactotes)*.
kîzîl-kóykenek *s. (orn.)* vânturel mic *(lat., Falco naumanni)*.
kîzîl-kózlí-kurkur *s. (orn.)* turturea cu ochi roşii *(lat., Streptopelia semitorquata)*.
kîzîl-kulaklî-mumgágáa *s. (orn.)* estrilda cu urechi roşii *(lat., Estrilda troglodytes)*.
kîzîl-kurkur *s. (orn.)* turturică roşie *(lat., Streptopelia tranquebarica)*.
kîzîlkuyrugî, Amerika- *s. (orn.)* codroş american *(lat., Setophaga ruticilla)*.
kîzîlkuyrugî, dak- *s. (orn.)* codroş de munte; codroş negru *(lat., Phoenicurus ochruros)*.
kîzîlkuyrugî, Eversmann'nîñ- *s. (orn.)* codroş cu spate ruginiu *(lat., Phoenicurus erythronotus)*.
kîzîlkuyrugî, Gúldenstádt'níñ- *s. (orn.)* codroş cu aripă albă *(lat., Phoenicurus erythrogaster)*.
kîzîlkuyrugî, Moussier'níñ- *s. (orn.)* codroş cu coroană *(lat., Phoenicurus moussieri)*.
kîzîlkuyruk *s. (orn.)* codroş de pădure *(lat., Phoenicurus phoenicurus)*.
kîzîlkuyruk, ak-eñselí- *s. (orn.)* codroş cu ceafă albă *(lat., Chaimarrornis leucocephalus)*.
kîzîlkuyruk, ak-kanatlî- *s. (orn.)* codroş cu aripă albă *(lat., Phoenicurus erythrogaster)*.
kîzîlkuyruk, altîn- *s. (orn.)* codroş auriu *(lat., Phoenicurus aureus)*.
kîzîlkuyruk, kara- *s. (orn.)* codroş de munte; codroş negru *(lat., Phoenicurus ochruros)*.
kîzîlkuyruk, kîzîl-sîrtlî- *s. (orn.)* codroş cu spate ruginiu *(lat., Phoenicurus erythronotus)*.
kîzîlkuyruk, tajlî- *s. (orn.)* codroş cu coroană *(lat., Phoenicurus moussieri)*.
kîzîl-kuyruklî-búlbúl *s. (orn.)* măcăleandru cu coadă roşcată *(lat., Luscinia sibilans)*.
kîzîl-kuyruklî-delítaş *s. (orn.)* pietrar cu coadă roşie *(lat., Oenanthe xanthoprymna)*.
kîzîl-kuyruklî-sar *s. (orn.)* şorecar de coadă roşie *(lat., Buteo jamaicensis)*.
kîzîl-kuyruklî-taş-sayragî *s. (orn.)* mierlă de piatră *(lat., Monticola saxatilis)*.
kîzîl-kuyruklî-toynak *s. (orn.)* şorecar de coadă roşie *(lat., Buteo jamaicensis)*.
kîzîl-kuyruk-torgay *s. (orn.)* vrabie cu coadă roşcată *(lat., Passerella iliaca)*.
kîzîl-kuzgun *s. (orn.)* dumbrăveancă roşie *(lat., Coracias naevia)*.
kîzîl-kúrekşí *s. (orn.)* raţă lopătar roşie *(lat., Anas platalea)*.
kîzîl-kúrekşí-órdek *s. (orn.)* raţă lopătar roşie *(lat., Anas platalea)*.
kîzîl-ládin *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.
kîzîllîk *s.* **1.** roşeaţă; culoare roşie. **2.** aurora; crepuscul; amurg.
kîzîl-mañlaylî-kanariya *s. (orn.)* cănăraş cu frunte roşie *(lat., Serinus pusillus)*.
kîzîl-mañlaylî-suw-tartarî *s. (orn.)* găinuşă de baltă; corlă *(lat., Gallinula chloropus)*.
kîzîl-moyînlî-dalgîş *s.* **1.** *(orn.)* cufundar mic *(lat., Gavia stellata)*. **2.** *(orn.)* corcodel cu gât roşu *(lat., Podiceps grisegena)*.

kîzîl-moyînlî-eşkísawar *s. (orn.)* caprimulg cu gât roşu *(lat., Caprimulgus ruficollis)*.
kîzîl-moyînlî-gagara *s. (orn.)* corcodel cu gât roşu *(lat., Podiceps grisegena)*.
kîzîl-moyînlî-kaz *s. (orn.)* gâscă cu gât roşu *(lat., Branta ruficollis)*.
kîzîl-moyînlî-kumtawuk *s. (orn.)* notatiță *(lat., Phalaropus lobatus)*.
kîzîl-moyînlî-sayrak *s. (orn.)* sturz cu gât roşcat *(lat., Turdus ruficollis)*.
kîzîl-moyînlî-şîbînğî *s. (orn.)* muscar cu gât roşcat *(lat., Ficedula strophiata)*.
kîzîl-moyînlî-tentekkuş *s. (orn.)* caprimulg cu gât roşu *(lat., Caprimulgus ruficollis)*.
Kîzîl-Murat *s. (topon.)* Movila Verde *(jud. Constanța)*.
kîzîl-múyúzotî *s. (bot.)* spânz-roşu; elebor; bojoței; boşuță; iarba-nebunilor *(lat., Helleborus purpurescens)*.
kîzîl-narus *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.
kîzîl-omîzlî-sar *s. (orn.)* şorecar cu umăr roşu *(lat., Buteo lineatus)*.
kîzîl-omîzlî-toynak *s. (orn.)* şorecar cu umăr roşu *(lat., Buteo lineatus)*.
kîzîlódek *s. (anat.)* esofag.
kîzîlpapaz *s. (orn.)* pasărea-cardinal *(lat., Cardinalis cardinalis)*.
kîzîlpapaz, kîzîl-kekeşlî- *s. (orn.)* pasăre-cardinal cu creastă roşie *(lat., Paroaria coronata)*.
kîzîl-Rosella-dudukuşî *s. (orn.)* papagal Rosela roşu *(lat., Platycercus elegans)*.
kîzîl-sakallî-búlbúl *s. (orn.)* guşă-roşie siberiană *(lat., Luscinia calliope)*.
kîzîl-sakallî-mumgágáa *s. (orn.)* estrilda arabă *(lat., Estrilda rufibarba)*.
kîzîl-sar *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
kîzîl-sewet *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
kîzîl-sîrtlî-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc roşiatic; codălbiță; şofran *(lat., Lanius collurio)*.
kîzîl-sîrtlî-kîzîlkuyruk *s. (orn.)* codroş cu spate ruginiu *(lat., Phoenicurus erythronotus)*.
kîzîl-sîrtlî-órdek *s. (orn.)* rață cu spinare roşie *(lat., Callonetta leucophrys)*.
kîzîl-sîrtlî-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc roşiatic; codălbiță; şofran *(lat., Lanius collurio)*.
kîzîlşa *s. (bot.)* grâu *(lat., Triticum aestivum)*. **2.** *(med.)* pojar; rujeolă. // **•*kîzîlşa şîgarmak*** *(med.)* a face pojar. // **•*kîzîlşa ambarî*** grânar.
kîzîlşasî, makoron- *s. (bot.)* grâu-tare *(lat., Triticum durum)*.
kîzîl-şaylak *s. (orn.)* gaie roşie *(lat., Milvus milvus)*.
kîzîl-şebay *s. (bot.)* micsandră; micşunea; viorea-roşie *(lat., Matthiola incana; Matthiola annua)*.
kîzîlşîk *s.* **1.** coarnă. **2.** *(bot.)* corn *(lat., Cornus mas)*.
kîzîl-şîrşî *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.
kîzîl-tajlî-dudukuş *s. (orn.)* papagal kakariki cu coroană roşie *(lat., Cyanoramphus novaezelandiae)*.
kîzîl-tajlî-suw-sayragî *s. (orn.)* sturz de apă cu coroană *(lat., Seiurus aurocapillus)*.
kîzîl-tal *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
kîzîl-taştawugî *s. (orn.)* potârniche scoțiană *(lat., Lagopus lagopus scoticus)*.
kîzîlterek *s. (bot.)* anin; arin *(lat., Alnus)*.
kîzîl-torak *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
kîzîl-toynak *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
kîzîl-tultokîmağî *s. (orn.)* pasăre-episcop roşie *(lat., Euplectes orix)*.
kîzîl-tumşuklî-dolaşa *s. (orn.)* stăncuță de munte *(lat., Pyrrhocorax pyrrhocorax)*.
kîzîl-tumşuklî-kúyela-tokîmağîsî *s. (orn.)* pasăre-țesător quelea cu cioc roşu *(lat., Quelea quelea)*.
kîzîl-tumşuklî-mawî-sawuskan *s. (orn.)* coțofană albastră cu cioc roşu *(lat., Urocissa erythrorhyncha)*.
kîzîl-tumşuklî-paytonğî *s. (orn.)* faeton cu cioc roşu *(lat., Phaethon aethereus)*.
kîzîl-tumşuklî-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur cu cioc roşu *(lat., Spodiopsar sericeus; Sturnus sericeus)*.
kîzîl-tumşuklî-şáwke *s. (orn.)* stăncuță de munte *(lat., Pyrrhocorax pyrrhocorax)*.
kîzîl-tumşuklî-şegertkíğí *s. (orn.)* graur cu cioc roşu *(lat., Spodiopsar sericeus; Sturnus sericeus)*.
kîzîl-yakalî-torgay *s. (orn.)* presură striată cu guler roşcat *(lat., Zonotrichia capensis)*.
kîzîl-yúzlí-sewda *s. (orn.)* amorez cu fața roşie *(lat., Agapornis pullarius)*.
kîzîl-yúzlí-sewdakuşî *s. (orn.)* amorez cu fața roşie *(lat., Agapornis pullarius)*.
kîzîlzagalmay *s.* crucea roşie.
kîzîl-zakşa *s. (orn.)* dumbrăveancă roşie *(lat., Coracias naevia)*.
kîzîşawuygan *adj.* impulsiv.
kîzîşawuyma *s.* impulsivitate.
kîzîşawuyuw *s.* impulsivitate.
kîzîşkan *adj.* **1.** încins. **2.** coleric.
kîzîşma *s.* izbucnire; încingere.
kîzîşmak *v.i.* **1.** a se încălzi; a se înfierbânta; a se încinge. **2.** a se înverşuna; a se îndârji. **3.** *(d. cereale, făină etc.)* a se încinge.
kîzîştîrîlgan *adj.* instigat; incitat; provocat; aţâţat; întărâtat; învrăjbit.
kîzîştîrma *s.* instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare; învrăjbire.
kîzîştîrmak *v.t.* **1.** a încălzi; a înfierbânta; a încinge. **2.** a înverşuna; a îndârji. **3.** a îndemna; a îmboldi; a impulsiona. // **•*ara kîzîştîrmak*** a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta; a învrăjbi.
kîzîştîrmalájlerínekarşî *adj.* antidoping.
kîzîştîruw *s.* instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare; învrăjbire.
kîzîştîruwğî *adj.* incendiar; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
kîzîşuw *s.* izbucnire; încingere.
kîzkardaşî *s.* soră. // **•*mením kîzkardaşîmnî tuta*** este căsătorit cu sora mea.
kîzlarkuşî *s. (orn.)* prigorie; albinărel; furnicar *(lat., Merops apiaster)*.
kîzlarkuşî, ak-mañlaylî- *s. (orn.)* prigorie cu frunte albă *(lat., Merops bullockoides)*.
kîzlarkuşî, alaşa- *s. (orn.)* prigorie cu gât alb *(lat., Merops albicollis)*.
kîzlarkuşî, ateş- *s. (orn.)* prigorie roşie nordică *(lat., Merops nubicus)*.
kîzlarkuşî, kíşkene-yeşíl- *s. (orn.)* prigorie mică verde *(lat., Merops orientalis)*.
kîzlarkuşî, mawî-yúzlí- *s. (orn.)* prigorie cu obraz albastru *(lat., Merops superciliosus; Merops persicus)*.
kîzlîgîbîzîlgan *adj.* defloratā; siluită.
kîzlîk *s.* feciorie; virginitate; castitate. // **•*kîzlîk bîzmak*** a deflora. // **•*kîzlîk zarî*** *(anat.)* himen.
kîzlîkbîzuw *s.* deflorare; siluire.
kîzma *s.* iritare; supărare.
kîzmak *v.i.* **1.** a se încălzi; a se încinge; a se înfierbânta. **2.** a se enerva; a se irita; a se înfuria.
kîzmet **I.** *adj.* utilitar. **II.** *s.* **1.** serviciu; muncă. **2.** slujbă; funcție. **3.** îngrijire; grijă; tratament. **4.** solicitudine. // **•*kîzmet hakkî*** salariu; leafă; retribuție; plată. **•*kîzmet maşinasî*** *(transp.)* autoutilitară. **•*kîzmet paşaportî*** paşaport de serviciu. **•*yerîneketírílgen kîzmet*** muncă prestată.
kîzmetberílgen *adj.* însărcinat; angajat.
kîzmetberúw *s.* însărcinare; angajare.
kîzmetetken *adj.* harnic; vrednic.
kîzmetíndenatîlgan *adj.* destituit; concediat; eliberat; revocat.
kîzmetíndenatuw *s.* destituire; concediere; eliberare; revocare.
kîzmetíndenuzaklaştîrîlgan *adj.* destituit; concediat; eliberat; revocat.
kîzmetíndenuzaklaştîrma *s.* destituire; concediere; eliberare; revocare.
kîzmetkana *s.* birou; oficiu. // **•*gúmrúk kîzmetkanasî*** birou vamal.
kîzmetşí **I.** *adj.* utilitar. **II.** *s.* **1.** femeie de serviciu; îngrijitor; servitor; slujbaş. **2.** utilitarist. // **•*kîzmetşí asker*** *(mil.)* servant. **•*oda kîzmetşísí*** cameristă. **•*úy kîzmetşísí*** menajeră.
kîzmetşídiy *adj.* slugarnic.
kîzmetşílí *adj.* deservit.
kîzmetşílík *s.* **1.** slugărnicie. **2.** utilitarism.
kîzşîk *s.* fetiță.
kîzuw *s.* enervare; iritare; înfuriere.
klakson *s.* claxon. // **•*klakson şalînmaz*** claxonare interzisă.
klaksonşaluw *s.* claxonare.
klapa *s.* clapă; supapă.
klarinet *s. (muz.)* clarinet. // **•*klarinet şalmak*** a cânta la clarinet.
klarinetşí *s. (muz.)* clarinetist.
klasiçism *s.* clasicism.
klasik *adj.* clasic. // **•*ela muzika*** muzică clasică.
klasiklík *s.* clasicism.
klasor *s.* clasor.

klaveçin *s. (muz.)* clavecin.
klaviyatura *s. (muz.)* claviatură.
kleptoman *s.* cleptoman.
kleptomaniya *s.* cleptomanie.
klima I. *adj.* climatic; climateric. **II.** *s.* climă. // •***klimaga alîşma*** aclimatizare.
klimabílímğísí *s.* meteorolog; climatolog.
klimabílímí I. *adj.* meteorologic; climatologic. **II.** *s.* meteorologie; climatologie.
klimabílímlí *adj.* meteorologic; climatologic.
klimalî *adj.* climatic; climateric.
klimasînaalîşkan *adj.* aclimatizat.
klimasînaalîştîrma *s.* aclimatizare.
klinik *adj.* clinic.
klinika *s.* clinică.
klinikalar *s., pl.* policlinică.
klişew *s.* clişeu *(şi fig.)*.
klor *s. (chim.)* clor. // •***klor kalçiyumî*** *(chim.)* clorură de calciu. •***klor sodiyumî*** *(chim.)* clorură de sodiu.
klorat *s. (chim.)* clorat.
klorhidrik *adj. (chim.)* clorhidric.
klorik *adj. (chim.)* cloric.
klorofila *s.* clorofilă. // •***klorofila ózímlemesí*** asimilaţie clorofiliană.
kloroform *s. (chim.)* cloroform.
klorura *s. (chim.)* clorură.
kloş *s.* cloş; croială largă.
klup *s.* club.
kobalt *s. (chim.)* cobalt.
kobay *s. (zool.)* cobai *(lat., Cavia porcellus)*.
kobîk *adj.* **1.** rupt; detaşat; desprins. **2.** haimana; vagabond. // •***kobîk sîzîk*** *(mat.)* linie frântă.
kobîr *s.* cobur de şa; toc de pistol.
kobît *adj.* aspru.
kobîtlaşkan *adj.* abrutizat; asprit; înăsprit.
kobîtlaşma *s.* abrutizare; asprire; înăsprire.
kobîtlaşmak *v.i.* a se abrutiza; a se aspri; a se înăspri.
kobîtlaştîrmak *v.t.* a abrutiza; a aspri; a înăspri.
kobîtlaşuw *s.* abrutizare; asprire; înăsprire.
kobîtlîk *s.* asprime; asperitate.
kobîz *s. (muz.)* cobză.
kobîzğî *s. (muz.)* cobzar.
kobîzşalgan *s. (muz.)* cobzar.
kobkî *s. (iht.)* grindel; molan *(lat., Nemachilus barbatulus)*.
kobra-ğîlanî *s. (zool.)* cobră; şarpe-cu-ochelari *(lat., Naja naja)*.
kobuw *s.* izbucnire.
kodalak *s.* şaretă.
kodan *s. (bot.)* limba-mielului; otrăţel; arăţel; boranţă *(lat., Borago officinalis)*.
kodeks *s.* cod; codex.
kodeyina *s. (farm.)* codeină.
kodoş I. *adj.* josnic; mârşav; perfid; pezevenchi. **II.** *s.* proxenet; codoş.
kodoşlîk *s.* **1.** josnicie; mârşăvie; perfidie; pezevenclâc. **2.** proxenetism; codoşie.
kof *adj.* găunos; sec *(şi fig.)*.
kofa *s. (bot.)* papură *(lat., Typha angustifolia)*.
kofeyina *s.* cofeină.
koga *s. (bot.)* rogoz; pipirig *(lat., Scirpus maritimus; Bolbochoenus maritimus)*.
koğa I. *adj.* **1.** mare; uriaş; imens. **2.** bătrân. **II.** *s.* soţ; bărbat. // •***koğaga barmak*** a se mărita. •***koğaga bermek*** a mărita. // •***koğa apakay*** femeie bătrână.
Koğa-Alí *s. (topon.) ("Ali cel Mare")* Lumina; Cogealia *(jud. Constanţa)*.
koğa-başlî-ğelbege *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.
koğa-başlî-kîyîşawuz *s. (orn.)* forfecar *(lat., Loxia pytyopsittacus)*.
koğa-başlî-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.
Koğalak *s. (topon.)* Cogealac *(jud. Constanţa)*.
koğagabargan *adj.* măritată.
koğagabaruw *s.* măritiş.
koğalak *s. (orn.)* uliu, gaie.
koğalak, şatal-kuyruklî- *s. (orn.)* gaie cu coadă de rândunică *(lat., Chelictinia riocourii)*.
koğaman *adj.* foarte mare; uriaş; imens; mătăhălos; coşcogea.
koğayonğa, ak- *s. (bot.)* sulfină; molotru-alb *(lat., Melilotus albus)*.
koğayonğa, mawî- *s. (bot.)* sulfină; molotru-albastru *(lat., Melilotus coerulea)*.
kok *s.* **1.** pulbere; praf; colb. **2.** cenuşă; scrum.
koka *s. (bot.)* coca *(lat., Erythroxylon coca)*.
kokak I. *adj.* fetid; infect; infectat. **II.** *s.* putoare; infecţie.
kokana *s.* cucoană; doamnă.
kokarğa *s. (zool.)* dihor *(lat., Mustela putorius)*.
kokarşeref *s. (bot.)* rută; virnanţ *(lat., Ruta graveolens)*.
kokarterek *s. (bot.)* cenuşar; oţetar-fals *(lat., Ailanthus altissima; Ailanthus glandulose)*.
kokaw I. *adj.* fetid; infect; infectat. **II.** *s.* duhoare; putoare; infecţie. // •***kokaw tokînî temízlemek*** a dezinfecta.
kokayina *s.* cocaină.
koket *adj.* cochet.
koketlík *s.* cochetărie.
kokî I. *adj.* olfactiv. **II.** *s.* **1.** miros. **2.** parfum; mireasmă; aromă. **3.** *(fig.)* semn; indiciu; urmă. // •***gúzel kokî ğakmak*** a parfuma. •***kokîsî şîkmak*** a începe să miroasă; a răsufla; a ieşi la lumină. •***kokîsîn almak*** a-l adulmeca. •***murununa meşk kokîsî kírmek*** *(d. adolescenţi)* a începe să-i miroasă a giugiuleală; a se emancipa. // •***kokî tuyuwî*** simţul olfactiv; simţul mirosului. •***músnúñ kokîsî*** mirosul parfumului. •***osal kokî*** putoare. •***şeşekníñ kokîsî*** mirosul florii.
kokîaluw *s.* adulmecare.
kokîgan *adj.* putred; descompus; alterat.
kokîğakkan *adj.* stropit cu parfum; parfumat; înmiresmat.
kokîlî *adj.* **1.** mirositor. **2.** parfumat; înmiresmat.
kokîlîot *s. (bot.)* viţelar; pălcioană; părangină; iarbă-mirositoare *(lat., Anthoxanthum odoratum)*.
kokîma *s. (putrezire)* descompunere.
kokîmak *v.i.* **1.** a mirosi; a mirosi a...; **2.** a putrezi; a se descompune; a se altera. // •***ğúyrenş kokîmak*** a duhni.
kokîsîşîkkan *adj.* **1.** dat în vileag; răsuflat; aflat. **2.** mirositor.
kokîsîz *adj.* fără miros; inodor.
kokîşmak *v.i. (recipr.)* a se mirosi.
kokîtma *s.* parfumare; înmiresmare.
kokîtmak *v.t.* a parfuma; a înmiresma.
kokîtuw *s.* parfumare; înmiresmare.
kokîw *s. (putrezire)* descompunere.
kokîwğî *adj.* olfactiv.
kokla *s.* păpuşă; marionetă. // •***kokla tiyatrosî*** teatru de păpuşi.
koklağî *s.* păpuşar.
koklam I. *adj.* olfactiv. **II.** *s.* miros. // •***koklam tuyuwî*** simţul olfactiv; simţul mirosului.
koklamak *v.t.* a mirosi; a adulmeca.
koklanmak *v.i.* a se mirosi; a se adulmeca.
koklaşmak *v.i.* **1.** *(recipr.)* a se adulmeca. **2.** *(fig.)* a se înţelege; a se împăca.
koks *s. (geol.)* cocs.
kokteyl *s.* cocteil.
kol I. *adj.* manual; de mână. **II.** *s.* **1.** braţ; mână. **2.** ramură; ram; cracă; creangă. **3.** *(tehn.)* manivelă; mâner; manetă. **4.** *(mil.)* aripă; flanc; patrulă. **5.** ramificaţie; ramificare. **6.** *(geogr.)* afluent. **7.** manoperă. // •***awuruwun kolî man almak*** a-i lua cuiva durerea cu mâna. •***balanî kolînda ğellemek/sallamak*** a legăna copilul în braţe. •***bír kol uzatmak*** a întinde o mână de ajutor. •***boş kolî man kaytmak*** a se întoarce cu mâinile goale. •***dórt kolî man sarîlmak*** a se agăţa cu toată puterea. •***kitapka kol basmak*** a jura. •***kol almak/ópmek*** a săruta mâna. •***kol aşmak*** a cerşi. •***kol atmak*** a provoca la luptă; a înfrunta. •***kol bermek*** a-şi da mâna cu cineva; a se alia; a se saluta. •***kol ğaymak*** a face o rugăciune *(d. musulmani)*. •***kol kótermek*** a ridica mâna asupra cuiva; a ridica mâna; a cere cuvântul. •***kol man ğoklamak*** a palpa; a scotoci; a scormoni. •***kol sallamak/ğellemek*** a flutura mâna. •***kol salmak*** a pune mâna pe ceva; a întreprinde ceva; a-şi însuşi. •***kol şarpîldamak/sokmak*** a bate din palme; a aplauda. •***kol sîkmak*** a-şi da mâna cu cineva; a strânge mâna cuiva. •***kol súrmek*** a atinge; a pipăi. •***kol tersí men itemek*** a împinge cu dosul mâinii; a respinge; a refuza. •***kol tutmak*** a da mult de lucru; a cere multă muncă manuală. •***kol tutuşmak*** a se ţine de mână. •***kol ústúnde tutmak*** a ţine pe cineva ca în palmă; a-l răsfăţa. •***kolga alîştîrmak*** a îmblânzi; a domestici. •***kolga almak*** a pune mâna pe cineva; a-l prinde; a-l înhăţa; a-l aresta. •***kolga bermek*** a-l da pe mâna cuiva; a-l denunţa. •***kolga geşírmek*** a pune mâna pe ceva; a-şi însuşi; a pune mâna pe cineva; a-l prinde; a-l înhăţa; a-l aresta. •***kolî barmamak*** a nu putea da în cineva; a-l cruţa. •***kolî ğeñgíl bolmak*** a avea mână uşoară *(ca medic)*. •***kolî sîkî/tar bolmak*** a avea mână strânsă; a fi zgârcit; a fi avar. •***kolî suwumak*** a-şi ieşi din mână. •***kolî tiymek*** a-i da mâna să...; a-i permite timpul. •***kolî uzun bolmak*** a avea mână lungă; a fi hoţ; a fi pungaş;

a fi influent. •***kolî-kanatî sînmak*** a i se tăia aripile; a-şi pierde curajul. •***kolîn almak/tartmak*** a-şi lua mâinile de pe cineva. •***kolîn kapîga sîkmak*** a strânge pe cineva cu uşa. •***kolîn sokmak*** a-şi vârî mâinile. •***kolîn taşnîñ astîna salmak*** a-şi pune pielea în saramură. •***kolîna almak*** a lua în mână; a primi în mână. •***kolîna túşmek*** a ajunge la mâna cuiva; a cădea pe mâna cuiva; a-i cădea în labă. •***kolînda bolmak*** a avea pe mână; a dispune de...; a sta în puterea cuiva; a fi apanajul cuiva; a fi la mâna cuiva; a fi la cheremul cuiva. •***kolîndan almak*** a-i lua ceva din mână; a-l deposeda. •***kolîndan bermek*** a da ceva din mână. •***kolîndan bîrakmak*** a lăsa ceva din mână. •***kolîndan ğetíp aketmek*** a duce de mână pe cineva. •***kolîndan kaşîrmak*** a pierde din mână; a scăpa de sub control. •***kol-kanat bolmak*** a proteja; a favoriza. •***kollarda gezmek*** a fi ţinut ca în palmă. •***kollarîn aşmak*** a-şi deschide braţele. •***kollarîn ğuwmak*** a se spăla pe mâini; a-şi spăla mâinile cu apă. •***kollarîn okalamak*** a-şi freca mâinile; a se bucura. •***kollarîn sallay-sallay kelmek*** a veni cu mâna goală. •***pápíşín kolîna bermek*** a da cuiva papucii; a-l alunga. •***paşaportîn kolîna bermek*** a da cuiva paşaportul; a-l expedia. •***sîrasîn koldan túşúrmemek*** a nu scăpa ocazia. •***tenekesín kolîna bermek*** a da cuiva papucii; a-i da paşaportul; a-l alunga. // •***aylandîrgan/kaytargan kol*** *(tehn.)* bielă. •***boş kol man*** cu mâna goală. •***hîz kolî*** schimbător de viteză. •***hîz kolî da bîzîk şîktî*** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. •***kol arabasî*** căruţ; cărucior. •***kol baltasî*** toporişcă; secure. •***kol íşí*** lucru manual; manoperă. •***kol man tígúwlí íşkólmek*** cămaşă cusută cu mâna. •***kol man tutulur*** palpabil. •***kol nizamî*** *(mil.)* şir indian. •***kol sáátí*** ceas de mână. •***kol şakîldagî*** *(tehn.)* frână de mână. •***kol şantasî*** poşetă. •***kol túymesí*** buton de manşetă. •***kol zenaatî/zanaatî/esnaflîgî*** artizanat. •***kol zenaatşîsî/zanaatşîsî/esnafî*** artizan. •***kolîmda tuwul*** nu e în puterea mea. •***kolîna tiydí*** i-a atins mâna. •***kollar yokarga!*** sus mâinile!; •***oñ kol*** mâna dreaptă. •***sol kol*** mâna stângă.

kola *s.* **1.** apret; amidon. **2.** clei; lipici. **3.** cola *(fruct)*.

kolagaşî *s. (bot.)* săpunariţă; spumariţă; odagaci; ciuin *(lat., Saponaria officinalis)*.

kola-ğewezí *s.* cola *(fruct)*.

kola-ğewezíteregí *s. (bot.)* cola *(arbore) (lat., Cola nitida; Cola Acuminata)*.

kolalama *s.* apretare; scrobeală.

kolalamak *v.t.* a apreta; a scrobi.

kolalangan *adj.* apretat; scrobit.

kolalanmak *v.i.* a se apreta; a se scrobi.

kolalî *adj.* apretat; scrobit.

kolan *s.* şnur; firet; colan.

kolan-tóşegí *s. (bot.)* limba-cucului; colan *(lat., Botrychium lunaria)*.

kolaps *s. (med.)* colaps.

kolastî *adv.* **1.** la îndemână. **2.** în secret.

kolastînda *adv.* la îndemână.

kolastîndan *adv.* **1.** în secret. **2.** pe sub mână.

kolaşîklîgî *s.* generozitate; dărnicie; mărinimie.

kolaşkan *s.* cerşetor; milog.

kolaşuw *s.* cerşetorie; cerşit; milogeală.

kolateregí *s. (bot.)* cola *(arbore) (lat., Cola nitida; Cola Acuminata)*.

kolatîlgan *adj.* provocat la luptă; provocat la duel; înfruntat.

kolatkan *adj.* ramificat.

kolatuw *s.* **1.** provocare la luptă; provocare la duel; înfruntare. **2.** ramificare; ramificaţie.

kolay *adj.* uşor; facil; simplu. // •***kolayîn tapmak*** a-l uşura; a-l facilita. // •***kayet kolay bolsa da*** deşi este foarte uşor. •***kolay íş*** treabă uşoară; muncă uşoară. •***kolay kele!*** spor la treabă!; •***kolay parşalangan*** şubred.

kol-ayak I. *adj. (med.)* ortopedic. **II.** *s.* **1.** mâini şi picioare. **2.** membru; membre. // •***kolga-ayakka túşmek*** a cădea la picioarele cuiva; a implora. •***kolî-ayagî baylî bolmak*** a fi legat de mâini şi de picioare; a fi în imposibilitate să acţioneze. •***kolîn-ayagîn tartmak*** a se spăla pe mâini; a se retrage; a se da deoparte; a refuza răspunderea. // •***kol-ayak doktorlîgî*** *(med.)* ortopedie.

kolayañlaşîlgan *adj.* clar; inteligibil.

kolaybúgúlgen *adj.* flexibil.

kolaybúkriygen *adj.* flexibil.

kolayiyílgen *adj.* flexibil.

kolayîtabîlgan *adj.* facilitat; uşurat; înlesnit.

kolaykelíşken *adj.* adaptabil; acomodabil.

kolaykîzgan *adj.* arţăgos; irascibil; supărăcios; ţâfnos.

kolay-kolay *adv.* uşor-uşor; cu uşurinţă; facil.

kolaylanmak *v.i.* a se uşura; a se facilita; a se înlesni.

kolaylaşkan *adj.* uşurat; facilizat; înlesnit.

kolaylaşma *s.* uşurare; facilitare; înlesnire.

kolaylaşmak *v.i.* a se uşura; a se facilita; a se înlesni.

kolaylaştîrmak *v.t.* a uşura; a facilita; a înlesni.

kolaylaştîruw *s.* uşurare; facilitare; înlesnire.

kolaylaştîruwğî *adj.* simplificator.

kolaylaşuw *s.* uşurare; facilitare; înlesnire.

kolaylî *adj.* uşor; facil; simplu.

kolaylîk *s.* uşurinţă; facilitate; simplitate. // •***íşíñízge kolaylîk!*** spor la treabă!; •***kolaylîk man*** cu uşurinţă; fără dificultate.

kolayníñtapmasî *s.* facilitare; uşurare; înlesnire.

kolaysînmak *v.i.* a i se părea uşor; a i se părea facil.

kolaytoñgan *adj.* friguros.

kolaz *s.* barcă; canoe.

kolazğî *s.* barcagiu.

kolbarmagan *adj.* cruţat; iertat.

kolbasa *s. (gastron.)* sugiuc; cârnat; mezel; salam.

kolbaylanmasî *adj.* neputinţă.

kolbergen *adj.* aliat; coalizat; cooperant.

kolberúw *s.* alianţă; coaliţie; coalizare; cooperare.

kolbír I. *adv.* împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. **II.** *s.* asociere; solidaritate.

kolbírlígí *s.* unitate; acord; înţelegere; alianţă; consens.

kolbírlígíyapkan *adj.* solidarizat.

kolbír-tílbír I. *adv.* împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. **II.** *s.* asociere; solidaritate; fraternizare.

kolda *adj.* avut; posedat.

koldaboluw *s.* deţinere; posedare; stăpânire.

koldagî *adj.* avut; posedat. // ***koldagî para*** *(fin.)* numerar; lichiditate; bani gheaţă.

koldagîsî *s.* cel posedat.

koldakî *adj.* avut; posedat. // •***koldakî para*** *(fin.)* numerar; lichiditate; bani gheaţă.

koldakîsî *s.* cel posedat.

koldan *adv.* din mână; manual. // •***koldan geşírmek*** a lua la mână; a lucra manual; a manipula. // •***koldan satuwğî*** negustor ambulant.

koldanaluw *s.* deposedare; frustrare; privare.

koldangeşírúw *s.* manevrare; manipulare; mânuire.

koldangeşírúwğí *s.* manipulant; mânuitor.

koldangeşken *adj.* manevrat; manipulat; mânuit.

koldanşîguw *s.* pierderea posesiei.

koldanşîkkan *adj.* scăpat din posesie.

koledok *adj. (anat.)* coledoc. // •***koledok meğrasî*** *(anat.)* canal coledoc.

kolej *s.* colegiu.

koleksiya *s.* colecţie.

koleksiyağî *s.* colecţionar.

kolektif *adj.* colectiv; comun.

kolektiflík *s. (fil.)* colectivism.

kolektivism *s. (fil.)* colectivism.

kolesterina *s. (chim.)* colesterină.

kolesterol *s. (med.)* colesterol. // •***kolesterolîm míndí*** mi s-a ridicat colesterolul.

kolet *s.* colet *(poştal)*.

kol-etek *s.* mâinile şi poalele. // •***kolîn-etegín tartmak*** a se spăla pe mâini; a se retrage; a se da deoparte; a refuza răspunderea.

kolfenerí *s.* lanternă.

kolga *s.* mlădiţă; lăstar; vlăstar.

kolgaalîngan *adj.* luat în posesie; prins; reţinut; arestat; captiv; capturat; deţinut; întemniţat.

kolgaalîşkan *adj.* domestic; domesticit; îmblânzit.

kolgaalîşmaz *adj.* neîmblânzit.

kolgaalîştîruw *s.* domesticire; îmblânzire.

kolgaalîştîruwğî *s., adj.* îmblânzitor.

kolgaaluw *s.* luare în posesie; prindere; reţinere; arestare; capturare; detenţie; întemniţare.

kolgabergen *s.* delator; denunţător; trădător.

kolgaberílgen I. *adj.* denunţat; trădat; vândut; turnat. **II.** *s. (jur.)* pârât; reclamat.

kolgaberúw *s.* delaţiune; reclamaţie; denunţ; pâră; trădare; vânzare; turnare.

kolgageşírílgen *adj.* acaparat;

însuşit.
kolgageşírúw *s.* acaparare; însuşire.
kolgageşken *adj.* acaparat; însuşit.
kolğetmegen *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
kolğetmeme *s.* inaccesibilitate; virginitate.
kolğetmez *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
kolğetmiykalgan *adj.* intact; neatins; virgin; neprelucrat.
kolğetmiykalîr *adj.* inaccesibil.
kolğoklamasî *s.* palpare; pipăit.
kolibriy *s. (orn.)* colibri; pasărea muscă *(lat., Trochilus)*.
koliyer *s.* colier.
kolîaşîk *adj.* generos; darnic; mărinimos.
kolîbaylî *adj.* neputincios; inapt.
kolîkelíşken *adj.* abil; dibaci; îndemânatic; talentat.
kolîkelíşmegen *adj.* neîndemânatic; inabil.
Kolîmbiye *s. (topon.)* Columbia.
kolîmbiyelí *s., adj.* columbian.
kolîmp *s., adj.* columbian.
kolînda *s.* apanaj.
kolîsawutlî *adj.* înarmat.
kolîsilaklî *adj.* înarmat.
kolîsîkî *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
kolîşalt *adj.* abil; dibaci; îndemânatic; prestidigitator.
kolîtar *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
kolîuz *adj.* îndemânatic.
kolîuzun *adj.* **1.** hoţ; pungaş. **2.** influent. **3.** hoţesc.
kolîyaraklî *adj.* înarmat.
kolîzewzeklí *adj.* înarmat.
kol-kanat *s.* apărător; protejare; protecţie.
kolkelíşmemesí *s.* neîndemânare; inabilitate.
kolkelíşmesí *s.* abilitate; dibăcie; îndemânare; dexteritate; deprindere; talent.
kol-kolga *adv.* mână-n mână. // ***•kol-kolga bermek*** a-şi da mâna; a fi mână-n mână; a colabora.
kollama *s.* supraveghere; pândă.
kollamak *v.t.* **1.** a aştepta; a pândi. **2.** a proteja; a ocroti. **3.** a supraveghea; a observa; a scruta. // ***•fírsat kollamak*** a urmări momentul potrivit. ***•ortalîknî kollamak*** a scruta împrejurimile. ***•uygun bír zaman kollamak*** a pândi momentul potrivit.
kollaw *s.* supraveghere; pândă.
kollawğî *s. (d. oameni)* observator.
kollámbasî *s.* lanternă.
kollî *adj.* ramificat; divizat.
kollîk *s.* manşetă.
kollî-kanatlî *adj.* apărat; ocrotit; favorizat.
kolofoniyum *s.* colofoniu.
kolona *s. (tipogr., arhit.)* coloană.
koloniya *s. (pol., omit.)* colonie. // ***•koloniya suwî*** apă de colonie.
kolordî *s.* corp de armată.
koloyit *s. (chim.)* coloid.
kolsalîngan *adj.* confiscat; însuşit; obţinut.
kolsaluw *s.* confiscare; însuşire; obţinere.
kolsîguw *s.* strângere de mână.
kolsîklîgî *s.* zgârcenie; avariţie.
kolsîz *adj.* **1.** fără mână; ciung; ciunt; ciolac. **2.** sărman; neajutorat.
kolsîz-ayaksîz *adj.* sărman; neajutorat.
kolsoguw *s.* aplauze.
kolsúrme *s.* atingere cu mâna; contact tactil.
kolşak *s.* **1.** mănuşă. **2.** brasardă; banderolă. // ***•bír şípt kolşak*** o pereche de mănuşi. ***•terí kolşak*** mănuşi de piele.
kolşaltlîgî *s.* abilitate; dibăcie; îndemânare; prestidigitaţie.
kolşarpîldamasî *s.* aplauze.
koltamga *s.* semnătură; iscălitură.
koltamgaatîlgan *adj.* iscălit; semnat.
koltamgaatkan *s.* semnatar.
koltamgaatuw *s.* iscălire; semnare.
koltamgalî *adj.* semnat; iscălitură.
koltamgasîz *adj.* neînsemnat; neiscălit.
koltarlîgî *s.* zgârcenie; avariţie.
koltawa *s.* tigaie.
koltiyer *adj.* tangibil.
koltiymegen *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
koltiymeme *s.* inaccesibilitate; virginitate.
koltiymez *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
koltiymiykalgan *adj.* intact; neatins; virgin; neprelucrat.
koltiysetmegen *adj.* imun; inviolabil; inabordabil; intangibil.
koltiysetmeme *s. (jur.)* imunitate; inviolabilitate.
koltiysetmez *adj.* imun; inviolabil; inabordabil; intangibil.
koltiysetmezlík *s. (jur.)* imunitate; inviolabilitate.
koltírmení *s.* râşniţă manuală.
koltîk *s.* **1.** *(anat.)* subsuoară; subraţ; axilă. **2.** fotoliu; jilţ. **3.** *(fig.)* linguşire; măgulire. **4.** *(fig.)* protecţie; sprijin. **5.** *(geogr.)*` golf. // ***•başîn koltîknîñ astîna almak*** a-şi pune pielea în saramură. ***•koltîgîna kírmek*** a ţine de braţ; a prinde de subsoară. ***•koltîk kabartmak*** a se umfla în pene; a se fuduli. // ***•koltîk kemerleríníznî baylañîz!*** legaţi-vă centurile de siguranţă!; ***•sallangan koltîk*** balansoar. ***•uzun koltîk*** şezlong.
koltîkastî *s. (anat.)* subsuoară; subraţ; axilă.
koltîkkabartkan *adj.* mândru; fălos; fudul; lăudăros; înfoiat.
koltîkkabartmasî *s.* mândrie; falâ; fudulie; lăudăroşenie; înfoiere; ifose.
koltîk-koltîkka *adv.* braţ la braţ.
koltîklama *s.* **1.** linguşire; măgulire. **2.** ţinere de braţ; prindere de subsoară.
koltîklamak *v.t.* **1.** a ţine de braţ; a prinde de subsoară. **2.** *(fig.)* a flata; a măguli.
koltîklangan *adj.* **1.** *(fig.)* flatat; măgulit. **2.** ţinut de braţ; prins de subsoară.
koltîklanmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi flatat; a fi măgulit. **2.** a fi ţinut de braţ; a fi prins de subsoară.
koltîklaw *s.* **1.** linguşire; măgulire. **2.** ţinere de braţ; prindere de subsoară.
koltîkşî *s. (fig.)* linguşitor.
koltîkşîbîgî *s.* cârjă.
koltîkşîk *s. (geogr.)* golfuleţ.
koltîkşîlîk *s. (fig.)* linguşire.
koltîktayagî *s.* cârjă.
koltîrnaklarî *s.* manichiură. // ***•koltîrnaklarîm man ayaktîrnaklarîmnî yapîñîz!*** făceţi-mi manichiura şi pedichiura!;
koltobî *s.* handbal.
koltopşî *s.* handbalist.
koluzlugî *s.* îndemânare.
kolyazîsî *s.* **1.** manuscris. **2.** dictando. // ***•kadîm kolyazîsî*** manuscris antic.
kolyazmasî *s.* manuscris.
kol-yúz *s.* **1.** faţa şi mâinile. **2.** mâinile şi chipul. // ***•kol-yúz ğuwmak*** a se spăla pe mâini şi pe faţă. ***•kol-yúz ifadesí etmek*** a mima.
koma *s.* **1.** bordei; bojdeucă; colibă. **2.** cocioabă; coşmelie; magherniţă.
komanda *s. (mil.)* comandă; ordin.
komandament *s. (mil.)* comandament.
komandant *s.* comandant.
komandantlîk *s. (mil.)* comandament.
komanditar *s. (econ.)* comanditar.
komar *s. (bot.)* rododendron; smirdar; bujor-de-munte; trandafir-de-munte; iederă *(lat., Rhododendron kotschyi)*.
kombinat *s. (econ.)* combinat.
kombinezon *s.* combinezon; furou.
komediya *s.* **1.** comedie. **2.** *(fig.)* prefăcătorie; ipocrizie.
komediyağî **I.** *s.* comediant. **II.** *s., adj.* prefăcut; ipocrit; făţarnic.
komik *adj.* comic; hazliu; ridicol; caraghios.
komiklík *s.* comicărie; caraghioslâc.
komisar *s.* comisar. // ***•polisiya komisarî*** comisar de poliţie.
komisarlîk *s.* comisariat.
komisiya *s.* comisie. // ***•muhtelit komisiya*** comisie mixtă.
komisiyon *s. (jur., econ.)* comision.
komisiyonğî *s.* comisionar.
komitet *s.* comitet. // ***•iğra komitetí*** *(pol.)* comitet executiv.
komoda *s.* comodă *(mobilă)*.
kompaniya *s.* **1.** *(econ.)* companie; societate. **2.** societate; cerc.
kompartiment *s.* compartiment *(de tren)*.
kompas *s.* compas. // ***•kompas takîmî*** *(mat.)* trusă de compas.
kompetent *adj.* competent.
komplet *adj.* complet; întreg; deplin.
kompliment *s.* compliment.
komplot *s.* complot.
kompot *s. (gastron.)* compot.
kompozisiya *s.* compoziţie; compunere *(la şcoală)*.
kompozit *adj.* combinat; compozit.
kompozitor *s.* compozitor.
kompresa *s. (farm.)* compresă.
kompresor *s. (tehn.)* compresor.
komprimat *s.* comprimat; tabletă.
komunism *s.* comunism.
komunist *s.* comunist.
komutator *s.* comutator.
kon *s. (mat.)* con. // ***•kesík kon*** *(mat.)* trunchi de con.
kona *s.* măsuţă cu trei picioare.
konak *s.* **1.** han; popas; înnoptare; escală; tabără; cantonament. **2.** reşedinţă; vilă. **3.** oaspete; musafir; vizitator. // ***•konîk kabletmek*** a accepta vizitatori.
konakay *s. (bot.)* meişor; mei-sălbatic *(lat., Milium effusum)*.
konakbay *s.* gazdă.
konakbaylîk *s.* găzduire.
konakkana *s.* cameră de oaspeţi.
konaklagan *adj.* cantonat.
konaklamak **A.** *v.i.* a poposi; a cantona; a face un popas de noapte. **B.** *v.t.* a găzdui.
konaklangan *adj.* găzduit; cantonat.
konaklanmak *v.i.* a fi găzduit; a fi cantonat.

konaklaw *s.* **1.** găzduire; cantonament. **2.** popas.
konaklîk *s.* ospăţ; vizită; primire ospitalieră; banchet. // ***•konaklîkka barmak*** a merge în vizită. // ***•úyken konaklîk*** ospăţ; banchet.
konçentrasiya *s. (chim.)* concentraţie.
konçeptuwalism *s. (fil.)* conceptualism.
konçert *s.* concert. // ***•piyan konçertí*** concert pentru pian.
kondensator *s.* condensator.
kondensor *s.* condensor.
kondîra *s.* încălţăminte; pantof; condur. // ***•erkek kondîrasî*** pantofi bărbăteşti. ***•kara kondîra*** pantofi negri. ***•kondîra boyasî*** cremă de ghete. ***•kondîra kalîbî*** şan; calapod. ***•kondîra purşusî*** perie de ghete. ***•kondîra tabanî*** pingea.
kondîrağî *s.* cizmar; pantofar. // ***•kondîrağî bizí*** sulă.
kondîrağîlîk *s.* cizmărie.
kondîralî *adj.* cu încălţăminte; încălţat.
kondîrmak *v.t.* **1.** a determina să înnopteze undeva; a caza. **2.** *(d. păsări, avioane)* a determina să se aşeze; a determina să aterizeze. // ***•toz kondîrmamak*** a ocroti pe cineva ca ochii din cap.
konduktor *s.* conductor *(de tren)*.
konfederasiya *s.* confederaţie.
konfeksiya *s.* confecţie. // ***•konfeksiya bólmesí*** raion de confecţii.
konferensiyar *s.* conferenţiar.
konferinsa *s.* conferinţă.
konfort *s.* confort.
konfortlî *adj.* confortabil.
konglomerat *s. (geol.)* conglomerat.
Kongo *s. (topon.)* Congo.
kongolî *s., adj.* congolez.
kongres *s.* congres.
konğa *s.* boboc; mugur. // ***•konğa aşmak*** a înmuguri.
konğaaşkan *adj.* îmbobocit; înmugurit.
konğaaşuw *s.* îmbobocire; înmugurire.
konğalangan *adj.* îmbobocit; înmugurit.
konğalanma *s.* îmbobocire; înmugurire.
konğalanmak *v.i.* a îmboboci; a înmuguri.
konğalanuw *s.* îmbobocire; înmugurire.
konğalî *adj.* îmbobocit; înmugurit.
konğenital *adj.* congenital.
konik *adj. (mat.)* conic.
konî *s.* **1.** subiect; temă; tematică. **2.** obiect; materie de studiu. // ***•konîdan uzaklaşmak*** a se abate de la subiect. // ***•bahis konîsî*** problemă; chestiune. ***•bo konî mením íşíme kírmez*** nu mă interesează această temă. ***•bo konîda síznîñ kóríşíñíz*** părerea dumneavoastră în legătură cu această chestiune. ***•bonday bírşiy sóz konîsî bolmaz*** nici nu poate fi vorba de aşa ceva. ***•doktorlîk íşlemníñ konîsî*** tema tezei de doctorat. ***•kúnnúñ konîsî*** subiectul zilei.
konîk *s.* cameră de oaspeţi.
konî-koñşî *s.* vecinii.
konîksúygen *adj.* ospitalier.
konîksúymez *adj.* neospitalier.
konîksúyúw *s.* ospitalitate.
konîkşúnas *adj.* ospitalier.
konîkşúnaslîk *s.* ospitalitate.
konîlga *s.* pătură; cuvertură; pled; macat; cergă.
konîş *s.* tureatcă; carâmb *(la cizmă)*.
konîşîlgan *adj.* vorbit; discutat. // ***•konîşîlgan tíl*** limbă vorbită.
konîşîlmak *v.i.* a se discuta; a se dezbate; a fi examinat. // ***•aytîlîp konîşîlmak*** a se face vorba; a se zvoni.
konîşkan *adj.* vorbăreţ; guraliv.
konîşma *s.* **1.** vorbire. **2.** discuţie; conversaţie; convorbire. // ***•şeherlerarasî telefon/uzakses konîşmasî*** convorbire telefonică interurbană. ***•uluslararasî uzakses/telefon konîşmasî*** convorbire telefonică internaţională.
konîşmak **A.** *v.i.* **1.** a vorbi. **2.** a discuta; a conversa. **B.** *v.t.* a analiza; a dezbate; a discuta. // ***•awur-awur/ezíle-ezíle konîşmak*** a vorbi afectat; a vorbi tărăgănat. ***•bakîrîp konîşmak*** a vorbi în gura mare. ***•bolağak-bolmayğak şiyler konîşmak*** a spune vrute şi nevrute; a îndruga verzi şi uscate; a bate câmpii. ***•boş-boş konîşmak*** a vorbi vrute şi nevrute; a îndruga verzi şi uscate. ***•boşî-boşîna konîşmak*** a-şi strica gura degeaba; a vorbi în zadar. ***•dereden-tepeden konîşmak*** a vorbi câte în lună şi în stele. ***•dórt kóz arasînda konîşmak*** a vorbi între patru ochi. ***•geñízden konîşmak*** a vorbi pe nas; a fonfăi. ***•hakkînda konîşmak*** a discuta despre...; a relata despre...; a se referi la...; ***•kazakşa konîşmak*** a vorbi româneşte. ***•murunastî konîşmak*** a vorbi în barbă; a mormăi. ***•sakalîna/erínastî/tílastî konîşmak*** a vorbi în barbă. ***•tatarşa konîşmak*** a vorbi tătăreşte. ***•tatlî tíl men konîşmak*** a fi cu limba fagure de miere; a lua cu zăhărelul. ***•tek konîşmak*** a monologa. ***•úst perdeden konîşmak*** a vorbi cuiva pe un ton superior; a-i vorbi de sus. ***•yarîm awuz man konîşmak*** a vorbi cu jumătate de gură. // ***•añlayman amma konîşa almayman*** înţeleg dar nu pot vorbi. ***•arkadaşîm baya konîşa*** prietenul meu vorbeşte destul de bine. ***•ekşílí-turşulî konîştî*** a vorbit cu acreală. ***•ğenábísí ingilizğe bîzîk konîşa*** dumnealui vorbeşte prost englezeşte. ***•gene konîşa*** încă vorbeşte. ***•kayet şalt konîşasiñîz*** vorbiţi foarte repede. ***•kím men konîştîm?*** cu cine am vorbit?; ***•konîşmaga eríne*** îi e lene să vorbească. ***•konîşmak sîrasî/fîrsatî*** ocazie de a vorbi. ***•kópten-kóp konîşa*** vorbeşte foarte mult. ***•maga karşî konîşa*** vorbeşte împotriva mea. ***•Memet konîşkanda tutluga*** Memet se bâlbâie când vorbeşte. ***•menden soñra konîş!*** să vorbeşti după mine!; ***•sagîrman, yúksek ses men konîşîñîz!*** sunt surd, vorbiţi cu voce tare!; ***•taa aralî konîş!*** vorbeşte mai rar!; ***•taa yúksek ses men konîşîñîz!*** vorbiţi mai tare!; ***•tatarğanî oñgarîp konîşasîñîz*** vorbiţi bine tătăreşte. ***•tatarşa konîşasîñîz mî?*** vorbiţi tătăreşte?; ***•tatarşa konîşayîk!*** să vorbim tătăreşte!; ***•yakîn bír kîrîm tatarday konîşasîñîz*** vorbiţi aproape ca un tătar crimean. ***•yawaş konîşa*** vorbeşte încet.
konîştîrmak *v.t.* a determina să vorbească; a determina să discute.
konîştîrmamak *v.t.* a nu da cuiva pas la vorbă; a nu lăsa cuiva posibilitatea să vorbească.
konîşuw *s.* **1.** vorbire. **2.** discuţie; conversaţie; convorbire.
konît *s.* **1.** locuinţă; domiciliu. **2.** *(fil.)* postulat.
konjunktura *s.* conjunctură.
konkaf *adj. (fiz.)* concav.
konkasor *s. (tehn.)* concasor.
konkret *adj.* concret.
konma *s. (geogr.)* aşezare; situare. // ***•meğburiy konma*** aterizare forţată.
konmak *v.i.* **1.** a înnopta; a poposi peste noapte. **2.** *(d. păsări, avioane)* a se aşeza; a ateriza. // ***•ázírge konmak*** a sosi la de-a gata. ***•deñízge konmak*** a ameriza. ***•kóşíp konmak*** a migra. ***•miraska konmak*** a moşteni. // ***•konayatîrmîz mî?*** aterizăm?; ***•tayyare konayatîr*** avionul aterizează acum. ***•tayyare sáát kaşta konîp kele?*** la ce oră aterizează avionul?; ***•uşak on dakkadan konîp keleğek*** avionul va ateriza peste zece minute.
konserf *s.* conservă. // ***•et konservî*** conservă de carne. ***•terewez konserfí*** conservă de legume.
konserfleşken *adj.* conservat; pus în conserve.
konserfleşmek *v.i.* a se conserva; a se pune în conserve.
konserfleştírme *s.* conservare; punere în conserve.
konserfleştírmek *v.t.* a conserva; a pune în conserve.
konservator *s. (muz.)* conservator.
konsignasiya *s.* consignaţie.
konsiliyum *s.* consiliu.
konsola *s.* consolă.
konsolos *s.* consul.
konsoloslîk *s.* consulat. // ***•konsoloslîk añlaşmasî*** acord consular. ***•konsoloslîk tokînîlmazlîgî*** *(jur.)* imunitate consulară.
konsorsiyum *s. (econ.)* consorţiu.
konstanta *s. (mat.)* constantă.
konsul *s.* consul.
konsulat *s.* consulat.
konsulkana *s.* consulat.
konsultasiya *s. (med.)* consultaţie.
konsumasiya *s.* consumaţie *(într-un local de alimentaţie publică)*.
konşa *s.* **1.** panou; tăblie. **2.** *(tehn.)* panou; tablou. // ***•bíldírme konşasî*** pancartă. ***•ğoklama konşasî*** *(tehn.)* tablou de comandă. ***•kúpeşte konşasî*** *(tehn.)* tablou de bord.
kontakt *s. (fiz.)* contact.
konte *s.* conte.
kontesa *s.* contesă.
kontinğent *s. (econ.)* contingent.
kontra *adv.* contra; împotrivă.
kontrabas *s. (muz.)* contrabas.
kontrabasşî *s.* contrabasist.

kontrakt *s.* contract.
kontrol *s.* control; verificare. // •***kontrol etmek*** a controla; a verifica. // •***yakşîlîk kontrolî*** control de calitate.
kontrolğî *s.* controlor.
kontur *s.* contur.
konuw *s. (geogr.)* aşezare; situare.
konveks *adj. (fiz.)* convex.
konvoy *s.* convoi.
konyak *s.* coniac. // •***bír íşe konyak*** o sticlă de coniac.
koñgîl *s.* peşteră; grotă; cavernă.
koñgîllî *adj.* cavernos.
koñgîr I. *adj.* cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. **II.** *s., adj. (d. cai)* murg.
koñgîramak *v.i.* a dăngăni.
koñgîraw *s.* **1.** clopot; talangă. **2.** dangăt.
koñgîrawğî *s.* clopotar.
koñgîr-buga *s. (zool.)* bizon *(lat., Bos bison)*.
koñgîr-karînlî-ótlegen *s. (orn.)* dendroica cu piept castaniu *(lat., Dendroica castanea)*.
koñgîr-kaz *s. (orn.)* lebădă neagră *(lat., Cygnus atratus)*.
koñgîr-órdek *s. (orn.)* raţă roşcată jamaicană *(lat., Oxyura jamaicensis)*.
koñgîr-şulluk *s. (orn.)* sitar de pădure *(lat., Scolopax rusticola)*.
koñîz *s. (ent.)* tăun *(lat., Tabanus bovinus)*.
koñk *s. (anat.)* anus.
koñkîr *s. (la amfibii, reptile, păsări)* cloacă.
koñşî *s., adj.* vecin. // •***koñşî bolmak*** a se învecina. // •***koñşî aşî/poşmak/şat*** *(mat.)* unghi adiacent. •***koñşî íşlíkte*** la atelierul vecin. •***koñşî kapîsî*** învecinat. •***koñşînîñ dayîsî*** unchiul vecinului.
koñşîlîk *s.* vecinătate; învecinare; împrejurime.
koordonata *s. (mat.)* coordonată.
koparîlgan *adj.* desprins; detaşat; rupt.
koparîlmak *v.i.* **1.** a fi rupt. **2.** a fi desprins; a fi detaşat. **3.** *(fig.)* a fi obţinut cu greu.
koparma *s.* smulgere; rupere.
koparmak *v.t.* **1.** a rupe; a frânge; a fractura. **2.** a separa; a desprinde; a detaşa. **3.** *(fig.)* a obţine cu greu. **4.** *(fiz.)* a refracta. **5.** a determina să izbucnească; a declanşa; a dezlănţui; a stârni; a isca. // •***kîyamet koparmak*** a provoca scandal. •***koparîp almak*** a rupe; a desprinde; a detaşa; a reteza. •***kulagîn koparmak*** a-i rupe urechile. // •***şeşek koparmañîz!*** nu rupeţi florile!;
kopartmak *v.t.* **1.** a determina să rupă; a determina să frângă; a determina să fractureze. **2.** a determina să separe; a determina să desprindă; a determina să detaşeze. **3.** a determina să obţină. **4.** *(fiz.)* a determina să refracteze.
koparuw *s.* smulgere; rupere.
kopaygan *adj.* mândru; fălos.
kopayma *s.* mândrie; falâ.
kopaymak *v.i.* a se lăuda; a se mândri; a se făli.
kopaytîlgan *adj.* elogiat.
kopaytkan *adj.* elogiator.
kopaytma *s.* elogiu; elogiere.
kopaytmak *v.t.* a lăuda; a determina să se mândrească; a determina să se fălească.
kopaytuw *s.* elogiu; elogiere.
kopaytuwğî *adj.* lăudător; elogiator; linguşitor; măgulitor.
kopayuw *s.* mândrie; falâ.
koperatif *s.* cooperativă.
koperatifleştírmek *v.t.* a cooperativiza; a colectiviza.
koperatifşî *s.* cooperator; colectivist.
kopiya *s.* **1.** copie *(şi adm.)*. **2.** *(şcol.)* copiere. // •***kopiya yapmak*** a copia. // •***kopiya káátí*** hârtie-carbon.
kopka *s.* **1.** căldare; găleată. **2.** *(astr.)* zodia vărsătorului. **3.** copcă; gaură în gheaţă. // •***agaş kopkasî*** cofă.
kopkan *adj.* rupt; frânt; fracturat. // •***kopkanîn sanetmem*** nu cred că e fracturat.
kopkaşîk *s. (dim.)* căldăruşă.
koplagan *adj.* **1.** aprobator; ratificator; omologator; validator. **2.** *(fig.)* lăudător; elogiator; linguşitor; măgulitor.
koplamak *v.t.* **1.** a aproba; a ratifica; a omologa; a valida. **2.** *(fig.)* a lăuda; a elogia; a linguşi; a măguli.
koplangan *adj.* **1.** aprobat; ratificat; omologat; validat. **2.** *(fig.)* lăudat; elogiat; linguşit; măgulit.
koplanmak *v.i.* **1.** a fi aprobat; a fi ratificat; a fi omologat; a fi validat. **2.** *(fig.)* a fi lăudat; a fi elogiat; a fi linguşit; a fi măgulit.
koplatmak *v.t.* **1.** a determina să aprobe; a determina să ratifice; a determina să omologheze; a determina să valideze. **2.** *(fig.)* a determina să laude; a determina să elogieze; a determina să linguşească; a determina să măgulească.
koplaw *s.* **1.** aprobare; ratificare; omologare; validare. **2.** *(fig.)* laudă; elogiu; linguşire; măgulire.
koplawğî *adj.* **1.** aprobator; ratificator; omologator; validator. **2.** *(fig.)* lăudător; elogiator; linguşitor; măgulitor.
koplawlî *adj.* **1.** aprobat; ratificat; omologat; validat. **2.** *(fig.)* lăudat; elogiat; linguşit; măgulit.
kopma *s.* **1.** desprindere; detaşare; rupere; smulgere; secesiune. **2.** frângere; fractură. **3.** *(fiz.)* difracţie; refractare. **4.** izbucnire; declanşare; dezlănţuire; stârnire; iscare. // •***minare kopmasî*** *(d. oameni)* lungan.
kopmak *v.i.* **1.** a se rupe; a se frânge. **2.** a se desprinde; a se detaşa. **3.** *(fig.)* a izbucni; a se declanşa; a se dezlănţui; a se stârni; a se isca. **4.** *(med.)* a se fractura. **5.** *(fiz.)* a se refracta. // •***íşínde kîyamet/ğaygara/dawa-talaş kopmak*** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta. •***ótí kopmak*** a-i crăpa fierea; a se speria.
kopşa *s.* copcă; capsă *(la îmbrăcăminte)*.
kopşalama *s.* încheiere în copci; încopciere.
kopşalamak *v.t.* a încheia în copci; a încopcia.
kopşalangan *adj.* încheiat în copci; încopciat.
kopşalanmak *v.i.* a se încheia în copci; a se încopcia.
kopşalaw *s.* încheiere în copci; încopciere.
kopşalî *adj.* cu copci; cu capse; încopciat.
kor I. *adj.* josnic; demn de dispreţ. **II.** *s.* **1.** jar; spuză. **2.** *(mil.)* corp de armată. **3.** *(mil.)* raniţă; tolbă; rucsac. **4.** drojdie; ferment; maia.
kor *s. (muz.)* cor.
kora *s.* grădină. // •***kora yeşílde kel!*** vino cât timp grădina este verde!;
korak *s.* gard; protecţie.
korakayîñ *s. (bot.)* fag *(lat., Fagus sylvatica)*.
korakayîñ-kawî *s. (bot.)* văcălie-de-fag *(lat., Ganoderma applanatum)*.
koraklama *s.* îngrădire; împrejmuire.
koraklamak *v.t.* a îngrădi; a împrejmui.
koraklangan *adj.* îngrădit; împrejmuit.
koraklaw *s.* îngrădire; împrejmuire.
koraklî *adj.* îngrădit; împrejmuit.
koraklîk *s.* îngrăditură.
korakşî *adj.* protector.
koral *adj.* coral. // •***koral muzika*** muzică corală.
koram I. *adj.* ierarhic. **II.** *s.* ierarhie.
koramal *s. (zool.)* şarpe-de-casă *(lat., Natrix natrix)*.
koramlama *s.* ierarhizare.
koramlamak *v.t.* a ierarhiza.
koramlangan *adj.* ierarhizat.
koramlaw *s.* ierarhizare.
koramlî *adj.* ierarhic.
koranta I. *adj.* familial. **II.** *s. (şi biol.)* familie. // •***koranta başî*** cap de familie. •***koranta meğlisí*** consiliu de familie. •***koranta saadetí*** fericirea familiei. •***tíl korantalarî*** familii de limbi.
korantalîk *adj.* familial.
koray *s.* buruiană; bălărie; mărăcine.
koray, delí- *s. (bot.)* zizanie; sălbăţie *(lat., Lolium temulentum)*.
korayî, biyday- *s. (bot.)* zizanie; sălbăţie *(lat., Lolium temulentum)*.
koraylangan *s.* îmburuienat.
koraylanma *s.* îmburuienare.
koraylanmak *v.i.* a se îmburuiena.
koraylanuw *s.* îmburuienare.
koraylî *adj.* buruienos.
koraylîk *s.* **1.** buruienişte; pârloagă; mărăciniş; tufăriş. **2.** boschet; tufiş; tufă.
koraylîk-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de tufiş *(lat., Sylvia undata)*.
koraylîk-taştorgayî *s. (orn.)* vrabie de tufiş *(lat., Petronia dentata)*.
koraz *s. (orn. şi la arme)* cocoş. // •***koraz ayagî*** tirbuşon. •***koraz man túlkí*** cocoşul şi vulpea. •***koraz sîklet*** *(sport)* categoria cocoş. •***koraz yîlî*** *(cron.)* anul cocoşului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
korazbaşî *s. (bot.)* sparcetă *(lat., Onobrychis viciaefolia; Onobrychis caput galli)*.
korazbaşî, dak- *s. (bot.)* dulcişor; cap-de-cocoş *(lat., Hedysarum obscurum)*.
korazkekeşí *s. (bot.)* creasta-cocoşului *(lat., Celosia cristata)*.
korazşakîrmasî *s.* cântecul cocoşului.
kordele *s.* panglică; cordeluţă.
kordon *s.* **1.** cordon; cingătoare. **2.** *(mil., geogr.)* cordon.
Kordofan-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de Kordofan *(lat., Mirafra cordofanica)*.

kore *s., adj.* coreean.
Kore *s. (topon.)* Coreea.
Kore, Ğenubiy- *s. (topon.)* Coreea de Sud.
Kore, Kúnbetí- *s. (topon.)* Coreea de Sud.
Kore, Sîrtbetí- *s. (topon.)* Coreea de Nord.
Kore, Şimaliy- *s. (topon.)* Coreea de Nord.
koregraf *s.* coregraf.
koregrafiya *s.* coregrafie.
koregrafiyağî *s.* coregraf.
koregrafiyalîk *adj.* coregrafic.
koreğe I. *adv.* în limba coreeană. **II.** *s. (limba)* coreeană.
korelí *s., adj.* coreean.
korğî *s.* corist.
koridor *s.* coridor; culoar; hol.
korî *s.* crâng; dumbravă; pădurice.
korîgan *adj.* ocrotitor; protector; paznic; strajă.
korîgî, kaya- *s. (bot.)* oloisă *(lat., Sedum maximum; Sedum telephinum)*.
korîgî, şaşaklîk- *s. (bot.)* urechelniță; prescurariță; țâța-mielului *(lat., Sempervivum tectorum)*.
korîk *s.* strugure necopt.
korîlîk *s.* crâng; dumbravă; pădurice.
korîlmagan *adj.* neprotejat.
korîlmak *v.i.* **1.** a fi ferit; a fi protejat; a fi ocrotit. **2.** a fi păzit; a fi supravegheat.
korîlmaykalgan *adj.* neprotejat.
korîma *s.* **1.** pază; supraveghere. **2.** protecție; ocrotire. **3.** paznic; gardian; strajă; străjer. // ***•korîma man ğetkízdírmek*** a escorta.
korîmağî *adj.* protector; apărător.
korîmak *v.t.* **1.** a păzi; a supraveghea. **2.** a feri; a proteja; a ocroti. // ***•ózín korîmak*** a se apăra; a se justifica. // ***•Alla(h) korîsîn!*** *(relig.)* doamne păzește!;
korîmalî *s.* păzit; supravegheat; ocrotit; protejat; sub escortă.
korîmalîğetkízdírme *s.* escortă.
korînak *s.* adăpost.
korînga *s. (bot.)* sparcetă *(lat., Onobrychis viciaefolia; Onobrychis caput galli)*.
korîngan *adj.* **1.** păzit; protejat; ocrotit. **2.** *(fig.)* conservat. // ***•korîngan dewlet*** protectorat.
korîngasî, dak- *s. (bot.)* dulcișor; cap-de-cocoș *(lat., Hedysarum obscurum)*.
korînma *s.* apărare; defensivă. // ***•korînma tanîgî*** *(jur.)* martorul apărării. ***•korînma tedbirlerí*** *(mil.)* măsuri de apărare. ***•milliy korînma bakanlîgî*** *(pol.)* ministerul apărării naționale.
korînmagan *adj.* neprotejat; nesupravegheat.
korînmak *v.i.* a se păzi; a se feri; a se proteja; a se menaja.
korînmaykalgan *adj.* nesupravegheat.
korînt *s. (minr.)* corindon; corund.
korîntkáátí *s.* șmirghel; glaspapir.
korînuw *s.* apărare; defensivă.
korîş *s. (bot.)* frasin *(lat., Fraxinus excelsior)*.
korîş, ak- *s. (bot.)* frasin-alb *(lat., Fraxinus alba)*.
korîş-bóğegí *s. (ent.)* cantaridă; gândacul-frasinului *(lat., Lytta vesicatoria)*.
korîşî, helwa- *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte *(lat., Fraxinus ornus)*.
korîşlîk *s.* pădure de frasini; frăsinet.
korîw *s.* pază; supraveghere; apărare.
korîwğî I. *adj.* **1.** protector; apărător. **2.** preventiv; profilactic. **II.** *s.* paznic; gardian; strajă; străjer. // ***•taw korîwğusî*** pădurar.
korîwğuluk I. *adj.* apologetic. **II.** *s.* conservatorism.
korkak *adj.* fricos; sperios; temător. // ***•korkak adímlar man*** cu pași temători.
korkaklîk *s.* frică; teamă.
korka-korka *adv.* cu teamă; cu frică; mișelește.
korkatúşken *adj.* speriat; înfiorat.
korkatúşme *s.* sperietură; tresărire; înfiorare.
korkatúşmek *v.i.* a se speria; a tresări; a se înfiora.
korkatúşúrgen *adj.* înfiorător.
korkî *s.* **1.** frică; teamă. **2.** grijă; îngrijorare; risc. // ***•korkî íşínde*** cuprins de teamă.
korkîbílmeme *s.* neînfricare; curaj.
korkîbílmez *adj.* neînfricat; temerar.
korkîlî *adj.* **1.** înfricoșător; înspăimântător; îngrozitor. **2.** periculos; primejdios; riscant. // ***•korkîlî íşke kíríşmek*** a risca. // ***•korkîlî bólge*** zonă periculoasă.
korkîlîk *s.* **1.** momâie; sperietoare. **2.** balustradă; parapet; parmalâc.
korkînş *adj.* **1.** înfricoșător; înspăimântător; îngrozitor; groaznic. **2.** periculos; primejdios; riscant.
korkîsîz *adj.* **1.** neînfricat; temerar; curajos. **2.** nepericulos; inofensiv.
korkîsîzhadise *s.* aventură; acțiune îndrăzneață.
korkîsîzhadiseğí *s.* aventurier; persoană îndrăzneață.
korkîsîzhadiselí *adj.* aventuros.
korkîsîzlîk *s.* neînfricare; curaj; temeritate.
korkîtîlgan *adj.* înspăimântat; speriat.
korkîtîlmak *v.i.* a fi speriat; a fi înspăimântat.
korkîtkan *adj.* înfricoșător. // ***•bek korkîtkan*** sinistru.
korkîtma *s.* înspăimântare.
korkîtmak *v.t.* **1.** a speria; a înspăimânta. **2.** a îngrijora; a neliniști. **3.** a amenința.
korkîtuw *s.* înspăimântare.
korkîtuwğî *adj.* amenințător; înfricoșător; temut; îngrozitor; teribil.
korkîtuwurgan *adj.* groaznic; înfricoșător.
korkîzdîrgan *adj.* amenințător; înfricoșător; temut; îngrozitor; teribil.
korkîzdîrîlgan *adj.* înspăimântat; speriat.
korkîzdîrîlmak *v.i.* a fi speriat; a fi înspăimântat.
korkîzdîrma *s.* înspăimântare; grozăvie; oroare. // ***•korkîzdîrma siyasetí*** politică de intimidare.
korkîzdîrmak *v.t.* a speria; a înspăimânta; a îngrijora; a neliniști; a amenința. // ***•aytarman dep korkîzdîrmak*** a șantaja. ***•kózín korkîzdîrmak*** a băga frica în cineva; a-l speria; a-l intimida.
korkîzdîruw *s.* înspăimântare; grozăvie; oroare.
korkîzdîruwğî *adj.* fioros; sinistru.
korkîzdîruwğuluk *s.* terorism.
korkkan *adj.* îngrijorat; fricos.
korkma *s.* îngrijorare; grijă; teamă; frică.
korkmadan *adv.* fără teamă; fără frică. // ***•korkmadan karşîlamak*** a sfida.
korkmagan *adj.* neînfricat; temerar.
korkmak *v.i.* **1.** a-i fi frică; a se teme. **2.** a fi îngrijorat; a-și face griji. // ***•kólekesínden korkmak*** a se teme și de umbra sa. ***•kózí korkmak*** a intra frica în cineva; a se speria; a se îngrozi. // ***•itten korkmayman*** nu mi-e frică de câine. ***•korkma, bonlar geşer!*** nu-ți fie teamă, acestea vor trece!; ***•menî kóríp korktî*** văzându-mă s-a speriat.
korkmama *s.* neînfricare; curaj.
korkmaz *adj.* neînfricat; temerar.
korkmazlîk *s.* neînfricare; temeritate.
korkuw *s.* îngrijorare; grijă; teamă; frică.
korkuwlîtúş *s.* coșmar.
korlîk *s.* josnicie; dispreț.
korna *s.* **1.** *(muz.)* goarnă. **2.** claxon. // ***•kornanîñ tamirí*** repararea claxonului.
kornağî *s. (muz.)* gornist.
kornaşaluw *s.* claxonare.
korne *s. (anat.)* cornee.
korner *s. (sport)* corner; lovitură de colț. // ***•korner wuruşî*** *(sport)* lovitură de colț.
kornet *s. (muz.)* cornet.
kornişa *s.* **1.** *(arhit.)* cornișă. **2.** galerie *(pt. perdele)*.
korsar *s.* pirat; corsar.
korsarlîk *s.* piraterie.
korset *s.* corset.
Korsika-kanariyasî *s. (orn.)* cănăraș de Corsica *(lat., Serinus corsicanus)*.
Korsika-kúrteşígí *s. (orn.)* țiclean de Corsica *(lat., Sitta whiteheadi)*.
korşalagan *adj.* ocrotitor; protector; paznic.
korşalama *s.* protejare; ocrotire; apărare; supraveghere. // ***•sawluk korşalamasî*** ocrotirea sănătății.
korşalamak *v.t.* a proteja; a feri; a apăra. // ***•Alla(h) korşalasîn beladan, kazadan!*** *(relig.)* Domnul să ferească de nenorociri și accidente!; ***•Alla(h) korşalasîn!*** *(relig.)* doamne păzește!;
korşalangan *adj.* **1.** protejat; ocrotit. **2.** *(fig.)* conservat.
korşalanma *s.* apărare; defensivă.
korşalanmagan *adj.* neprotejat; neocrotit; nesupravegheat.
korşalanmak *v.i.* a se conserva; a se apăra.
korşalanmaykalgan *adj.* neprotejat; nesupravegheat.
korşalanuw *s.* apărare; defensivă.
korşalaw *s.* protejare; ocrotire; apărare; supraveghere.
korşalawğî *s., adj.* **1.** supraveghetor; protector. **2.** *(fig.)* conservator.
korşalawğuluk I. *adj.* apologetic. **II.** *s.* conservatorism.
kortay *s. (orn.)* pelican comun; babiță *(lat., Pelecanus onocrotalus)*.
kortay, pembe-sîrtlî- *s. (orn.)* pelican cu spate roz *(lat., Pelecanus rufescens)*.
kortayî, Dalmasiye- *s. (orn.)* pelican creț *(lat., Pelecanus crispus)*.
kortej *s.* cortegiu.
kortîldama *s.* grohăit.
kortîldamak *v.i.* a grohăi.
kortîldaw *s.* grohăit.
kortîltî *s.* grohăit.
kortpa *s. (iht.)* morun *(lat., Huso*

huso).
kortpa, ak- *s. (iht.)* morun-alb *(lat., Acipenser transmontanus)*.
kosak *s. (iht.)* cosac *(lat., Abramis ballerus)*.
kosinus *s. (mat.)* cosinus.
kosîn *adj.* vid; gol; interstiţial.
kosînlîk *s.* vid; gol; interstiţiu.
koskorba-kuwî *s. (orn.)* lebădă coscorba *(lat., Coscoroba coscoroba)*.
kosmetika *s.* cosmetică.
kosmetikağî *s.* cosmetician.
kosmik *adj.* cosmic.
kosmogonik *adj.* cosmogonic.
kosmogoniya *s.* cosmogonie.
kosmografiya *s.* cosmografie.
kosmoloğik *adj.* cosmologic.
kosmoloğiya *s.* cosmologie.
kosmoloğiyalî *adj.* cosmologic.
kosmonawut *s.* astronaut; cosmonaut.
kosmopolit *s., adj.* cosmopolit.
kosmopolitlîk *s.* cosmopolitism.
kosmos *s.* cosmos.
kosrîk **I.** *adj.* proeminent; ieşit; emergent. **II.** *s.* **1.** cozoroc. **2.** proeminenţă; ieşitură; ieşind; emergenţă.
Kosta-Rika *s. (topon.)* Costa Rica.
kosta-rikalî *s., adj.* costarican.
kostum *s.* costum.
koş *adj.* bun; plăcut; agreabil. // ***•koş boldîk!*** bine v-am găsit!; ***•koş keldíñíz!*** bine aţi venit!;
koşa *s.* terci.
koşak **I.** *adj.* **1.** *(mat.)* paralel. **2.** dublu. **II.** *adv.* împreună. **III.** *s.* pereche. // ***•búklengen koşak sayifalî*** *(tipogr.)* in folio. ***•koşak sîzîklar*** *(mat.)* linii paralele.
koşakerínlí *adj. (lingv.)* bilabial. // ***•koşakerínlí tartîk*** *(lingv.)* consoană bilabială.
koşakğón *s.* duplex.
koşakkanatlîlar *s., pl.* diptere.
koşakkíríş *s.* duplex.
koşak-koşak *adv.* împerecheat; doi câte doi.
koşaklama *s.* împerechere; îngemănare; sincronizare.
koşaklamak *v.t.* a împerechea; a îngemăna; a sincroniza.
koşaklaşkan *adj.* împerecheat; îngemănat; sincronizat.
koşaklaşma *s.* **1.** împerechere; îngemănare; sincronism. **2.** sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
koşaklaşmak *v.i.* a se împerechea; a se îngemăna; a se sincroniza.
koşaklaşuw *s.* **1.** împerechere; îngemănare; sincronism. **2.** sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
koşaklaw *s.* împerechere; îngemănare; sincronizare.
koşaklî *adj.* **1.** *(mat.)* paralel. **2.** cu pereche; împerecheat; sincronic; simultan; concomitent.
koşaklîk *s.* **1.** sincronism; simultaneitate; concomitenţă. **2.** asemănare; similititudine; paralelism.
koşakoklî *adj. (tehn.)* biaxial.
koşaksîz *adj.* fără pereche; fără egal; fără seamăn. // ***•ózíne kóre koşaksîz*** unic în felul său.
koşaksîzlîk *s.* unicitate.
koşaksozîkawazlî *s. (lingv.)* diftong.
koşak-şîganaklî-şíl *s. (orn.)* potârniche francolin cu doi pinteni *(lat., Francolinus bicalcaratus)*.
koşaktegerşíklí *adj. (tehn.)* cu două roţi.
koşaktíl *s. (electr.)* ştecăr.
koşaktîrnaklî *adj.* cu copite despicate.
koşaktólleme *s. (biol.)* xeníe.
koşalangan *adj.* terciuit.
koşalanma *s.* terciuire.
koşalanmak *v.i.* a se terciui.
koşalanuw *s.* terciuire.
koşalatmak *v.t.* a terciui.
koşalî *adj.* cu terci; terciuit.
koşan *s.* **1.** cocean; ştiulete. **2.** *(la registru, chitanţier)* cotor.
koşanlî-sumak *s. (bot.)* oţetar; sumac *(lat., Rhus typhina; Rhus Canadensis)*.
koşap *s. (gastron.)* compot. // ***•erík koşabî*** compot de corcoduşe. ***•koşap kawanasî*** borcan de compot. ***•zerdale koşabî*** compot de zarzăre.
koşaş *s. (gram.)* copulă.
koşboldî *s.* urare de bine v-am găsit. // ***•koşboldî aytmak*** a ura bine v-am găsit.
koşîk *s.* vers; poezie. // ***•koşîk uydurmak*** a versifica.
koşîkbílímí *s.* prozodie.
koşîklî *adj. (lit.)* versificat.
koşîkşî *s.* poet; versificator.
koşîkşílîk *s.* prozodie.
koşîkuydurmasî *s.* versificaţie.
koşîl *s.* condiţie. // ***•koşîl koşmak*** a pune condiţii. ***•koşîlga baylamak*** a stipula. // ***•ayîrî koşîl*** *(jur.)* stipulaţie. ***•bo koşîllarnî kablet-almam*** nu pot să accept aceste condiţii. ***•eglenúw we díñlenme koşîllarî*** condiţii de distracţie şi odihnă. ***•koşîllarîñîzga razîman*** sunt de acord cu condiţiile dumneavoastră. ***•tabiy koşîlllarda*** în condiţii normale.
koşîlgabaylangan *adj.* condiţionat; preconizat; stipulat.
koşîlgabaylaw *s.* condiţionare; preconizare; stipulare.
koşîlgak *adj.* **1.** amestecat; pestriţ. **2.** încrucişat; corcit; hibrid; metis.
koşîlgaklaşkan *adj.* **1.** amestecat; pestriţ. **2.** încrucişat; corcit; hibridizat; metis.
koşîlgaklaşma *s.* **1.** amestecare; împestriţare. **2.** corcire; încrucişare; hibridizare.
koşîlgaklaşmak *v.i.* **1.** a se amesteca; a se împestriţa. **2.** a se corci; a se încrucişa; a se hibridiza.
koşîlgaklaştîrma *s.* **1.** corcire; încrucişare; hibridizare. **2.** amestecare; împestriţare.
koşîlgaklaştîrmak *v.t.* **1.** a corci; a încrucişa; a hibridiza. **2.** a amesteca; a împestriţa.
koşîlgaklaştîruw *s.* **1.** corcire; încrucişare; hibridizare. **2.** amestecare; împestriţare.
koşîlgaklaşuw *s.* **1.** amestecare; împestriţare. **2.** corcire; încrucişare; hibridizare.
koşîlgan *s.* participant.
koşîllî *adj.* condiţionat.
koşîlma *s.* **1.** adeziune; participare. **2.** *(gram.)* sufix. **3.** *(tehn.)* mufă; cuplaj.
koşîlmagan *adj.* care nu se alătură; care nu se amestecă; neutru. // ***•ğemaátke koşîlmagan*** nesociabil.
koşîlmak *v.i.* a se afilia; a se adăuga; a se alătura; a adera; a se uni. // ***•koşîlmay kalmak*** a sta deoparte; a nu se ralia; a rămâne neutru; a boicota. // ***•kaysî takîmlar koşîla?*** ce echipe participă?;
koşîlmama *s.* neamestec; boicot.
koşîlmamak *v.t.* a nu se alătura; a boicota.
koşîlmaykalîr *adj.* nealiniat; neutru.
koşîlmaykalma *s.* nealiniere; neutralitate; boicot.
koşîlmaz *adj.* care nu se alătură; care nu se amestecă; neutru.
koşîlsalîngan *adj.* condiţionat; preconizat; stipulat.
koşîlsaluw *s.* condiţionare; preconizare; stipulare.
koşîluw *s.* **1.** adeziune; participare. **2.** *(gram.)* sufix. **3.** *(tehn.)* mufă; cuplaj.
koşîm *s.* ham; harnaşament.
koşîmğa *s.* **1.** adaos; supliment. **2.** anexă; apendice. **3.** *(gram.)* sufix. **4.** *(muz.)* refren. // ***•sózkurgan koşîmğa*** *(lingv.)* sufix derivativ.
koşîmğalî *adj.* suplimentar.
koşîn *s.* **1.** militar; ostaş; războinic. **2.** şir; rând. **3.** armată; oaste; oştire. // ***•koşîn baylamak*** a forma rând. // ***•nizamiy koşîn*** *(mil.)* armată regulată.
koşîntî **I.** *adj.* complice. **II.** *s.* suită; alai.
koşît *adj. (mat.)* paralel. // ***•koşît sîzîklar*** *(mat.)* linii paralele.
koşîtlîk *s. (mat.)* paralelism.
koşkar *s.* **1.** berbec. **2.** *(astr.)* zodia berbecului. // ***•koşkar yîlî*** *(cron.)* anul berbecului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
koşkarğîmîrtasî *s.* fudulie *(la berbec)*.
koşkar-kendírí *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria)*.
koşkar-kenevirí *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria)*.
koşkar-kînabî *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria)*.
koşkarkózí *s. (bot.)* bănuţi; părăluţe *(lat., Bellis perennis)*.
koşkeldí *s.* urare de bine aţi venit. // ***•koşkeldí aytmak*** a ura bine aţi venit.
koş-koğa *adj.* uriaş; imens; ditamai; coşcogea; mătăhălos.
koşlaşmak *v.i.* a se saluta; a-şi da bună ziua.
koşma *s.* **1.** adăugare; alipire; anexare. **2.** înhămare; înjugare. **3.** *(mat.)* adunare.
koşmak *v.t.* **1.** a adăuga; a alipi; a anexa. **2.** a înhăma; a înjuga. // ***•akîl koşmak*** a se sfătui. ***•baş koşmak*** a-şi băga boii în jug cu cineva; a se întovărăşi; a se înhăita. ***•ózínden koşmak*** a adăuga de la el; a exagera. ***•ózíne koşmak*** a-şi face parte; a-şi însuşi; a asimila. ***•şart/koşîl koşmak*** a pune condiţii. // ***•mawîga sarî koştîm*** la albastru am adăugat galben.
koşsak *s. (mat.)* plus. // ***•koşsak işaretí*** *(mat.)* semnul plus.
koştorba *s.* raniţă; rucsac.
koşuw *s.* **1.** adăugare; alipire; anexare. **2.** înhămare; înjugare. **3.** *(mat.)* adunare.
koşuwlî *adj.* adăugat; ataşat; adunat.
kot *s. (iht.)* cod; moruă *(lat., Gadus morrhua)*.

kota *s.* **1.** înălţime; altitudine; cotă. **2.** *(econ.)* cotă.
kotak *s. (anat.) (vulg.)* vulvă.
kotalamak *v.t.* a cota; a aprecia; a evalua.
kotaz *s. (zool.)* iac *(lat., Poephagus grunniens)*.
kotîr *s.* bubă.
kotîrlî *adj.* bubos.
kotlet *s. (gastron.)* cotlet.
kovan *s.* **1.** stup; ştiubei. **2.** *(tehn.)* manşon.
koverta *s. (nav.)* punte. // ***•kovertaga ketiyík!*** să mergem pe punte!;
koy *s. (zool.)* oaie *(lat., Ovis aries aries)*. // ***•koy bakmak*** a paşte oi. ***•koy kawal seslegendiy seslemek*** a asculta cu urechile ciulite. // ***•koy etí*** carne de oaie. ***•koy penerí*** brânză de oaie. ***•koy senesí*** *(cron.)* anul berbecului *(conform vechiului calendar tătăresc)*. ***•mením wur-tut beş koyîm bar*** eu am numai cinci oi.
koyak *s. (geogr.)* defileu; strâmtoare; chei.
koyan *s. (zool.)* iepure *(lat., Lepus europaeus)*. // ***•ekí koyannî bír kurşun man wurmak*** a împuşca doi iepuri deodată. ***•ekí koyannîñ artîndan ğuwurmak*** a fugi după doi iepuri deodată. // ***•koyan ğúreklí*** fricos; laş. ***•koyan kîzartmasî*** friptură de iepure. ***•koyan yîlî*** *(cron.)* anul iepurelui *(conform vechiului calendar tătăresc)*. ***•úy koyanî*** iepure de casă.
koyanday *adv.* iepureşte; ca iepurii.
koyaneríní *s. (med.)* buză de iepure.
koyanğa *adv.* iepureşte; ca iepurii.
koyanğî *s.* crescător de iepuri.
koyanğîlîk *s.* creşcătorie de iepuri; iepurărie.
koyanğúrek(lí) *adj.* fricos; laş.
koyanğúreklík *s.* frică; laşitate.
koyanî, úy- *s. (zool.)* iepure-de-casă *(lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus)*.
koyan-kesteresí *s. (bot.)* pavăză; jale; jaleş *(lat., Stachys germanica)*.
koyankulagî *s. (bot.)* ciclamă; păinea-porcului *(lat., Cyclamen europaeum)*.
koyankulagîrengí *adj.* ciclamen.
koyanlîk *s.* iepurime; mulţime de iepuri.
koyanmemesí *s. (bot.)* ghimpe-pădureţ *(lat., Ruscus aculeatus)*.
koyanotî *s. (bot.)* crucea-pământului; brânca-ursului *(lat., Heracleum sphondylium)*.
koyanotî, ğalpak- *s. (bot.)* plăcinta-porcului; talpa-ursului *(lat., Heracleum palmatum)*.
koyan-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă porumbacă; acvila lui Bonelli *(lat., Aquila fasciatus; Hieraaetus fasciatus)*.
koyar **I.** *num. (mong.)* doi. **II.** *s. (geogr.)* confluenţă.
koybakkan *s.* cioban.
koybakma *s.* ciobănie.
koy-eşkí *s.* oi şi capre.
koyğelíní *s. (bot.)* podbal-de-munte; arnică; carul-pădurilor; ţâţa-oii *(lat., Arnica montana)*.
koyğumagî *s. (bot.)* păiuş *(lat., Festuca ovina)*.
koyî *adj.* **1.** *(d. lichide)* dens; concentrat; vâscos. **2.** *(d. culori)* închis; intens. **3.** *(fig.)* excesiv; exagerat; extrem de...; ultra. // ***•koyî kîrmîzî*** purpuriu; rubiniu. ***•koyî renk*** culoare închisă.
koyî, taw- *s. (zool.)* muflon *(lat., Ovis aries musimon)*.
koyîbolgan *adj.* **1.** coagulat; conglutinat; închegat; naclăit. **2.** *(gastron.)* legat; îngroşat.
koyîdewerdeş *adj.* ultramodern.
koyîğî *adj.* extremist.
koyîğîlîk *s.* extremism.
koyîlaşkan *adj. (d. lichide)* îngroşat; solidificat; închegat; concentrat; densificat.
koyîlaşma *s.* îngroşare; solidificare; închegare; concentrare; densificare *(a lichidelor)*.
koyîlaşmak *v.i. (d. lichide)* a se îngroşa; a se solidifica; a se închega; a se concentra; a se densifica.
koyîlaştîrmak *v.t.* a îngroşa; a solidifica; a închega; a concentra; a densifica *(un lichid)*.
koyîlaşuw *s.* îngroşare; solidificare; închegare; concentrare; densificare *(a lichidelor)*.
koyîlîk *s.* **1.** densitate; concentraţie; vâscozitate *(a lichidelor)*. **2.** intensitate; exagerare; vehemenţă.
koyîlîkólşer *s. (tehn.)* hidrometru; densometru.
koyîn *s. (anat.)* sân; piept. // ***•koyînîna basmak*** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrăţişa. ***•koyînînda taşîmak*** a purta în sân.
koyînînabasîlgan *adj.* strâns la piept; îmbrăţişat.
Koyî-Pînar *s. (topon.) ("Fântâna Vâscoasă")* Fântâna Oilor *(jud. Tulcea)*.
koyîşaktaş *adj.* ultramodern.
koyîzamandaş *adj.* ultramodern.
koy-kasartkîsî *s. (ent.)* căpuşă-de-oaie; mielăriţă; chicheriţă *(lat., Melophagus ovinus)*.
koy-kenesí *s. (ent.)* căpuşă-de-oaie; mielăriţă; chicheriţă *(lat., Melophagus ovinus)*.
koy-koşkar *s.* oi şi berbeci; ovine.
koy-kozî *s.* oi şi miei; ovine.
koyot-kaşkîrî *s. (zool.)* coiot; lupul-preriilor *(lat., Canis latrans)*.
koy-sakîrgasî *s. (ent.)* căpuşă-de-oaie; mielăriţă; chicheriţă *(lat., Melophagus ovinus)*.
koy-tawuk *s.* orătănii.
koy-tegenegí *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria)*.
koz *s.* **1.** nucă. **2.** as *(carte de joc)*. **3.** *(fig.)* atu; şansă; sorţi de izbândă.
koza *s.* **1.** *(text.)* cocon; gogoaşă de mătase. **2.** *(bot.)* con. // ***•yúpek kozasî*** gogoaşă de mătase.
Koza *s. (topon.)* Cozia *(jud. Vâlcea)*.
kozağî *s.* sericicultor.
kozağîlîk *s.* sericicultură.
kozak *s. (text.)* cocon; gogoaşă de mătase.
kozakşî *s.* sericicultor.
kozakşîlîk *s.* sericicultură.
kozalak *s. (bot.)* con.
kozalaklîlar *s., pl.* conifere.
kozgamak *v.t.* **1.** a mişca; a deplasa. **2.** a irita; a enerva; a înfuria.
kozgangan *adj.* **1.** mişcat; deplasat. **2.** iritat; enervat; înfuriat.
kozganmak *v.i.* **1.** a se mişca; a se deplasa. **2.** a se irita; a se enerva; a se înfuria.
kozgatma *s.* **1.** mişcare; deplasare. **2.** iritare; enervare; înfuriere.
kozgatmak *v.t.* **1.** a mişca; a deplasa. **2.** a irita; a enerva; a înfuria.
kozgatuw *s.* **1.** mişcare; deplasare. **2.** iritare; enervare; înfuriere.
kozî *s.* **1.** miel. **2.** *(astr.)* zodia berbecului. // ***•kozînî paylaşmak*** a-şi împărţi foloasele. // ***•kozî etí*** carne de miel. ***•kozî sorpasî*** ciorbă de miel. ***•yîllîk kozî*** miel de un an.
kozîday *adj. (d. oameni)* blând; blajin.
kozîlagan *adj. (d. oi)* fertilă.
kozîlama *s. (d. oi)* fătare.
kozîlamagan *adj. (d. oi)* stearpă.
kozîlamak *v.t. (d. oi)* a făta.
kozîlaw *s. (d. oi)* fătare.
kozî-salatasî *s. (bot.)* fetică; salata-mielului *(lat., Valerianella locusta)*.
kozî-sarmaşîgî *s. (bot.)* volbură; rochiţa-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeţ *(lat., Convolvulus arvensis)*.
kozîtílí *s. (bot.)* limba-mielului; otrăţel; arăţel; boranţă *(lat., Borago officinalis)*.
kozîtíşí *s. (anat.)* dinte de lapte.
kozlagan *adj.* **1.** outoare. **2.** *(med.)* malign.
kozlamagan *adj.* **1.** neoutoare. **2.** *(med.)* benign.
kozlamak *v.i., v.t. (d. păsări şi insecte)* a oua.
kóbe *s.* **1.** manşetă; betelie; tiv. **2.** stog; claie; şiră; căpiţă.
kóbek **I.** *adj. (anat.)* ombilical. **II.** *s. (anat.)* ombilic; buric.
kóbeklík *adj. (anat.)* ombilical.
kóbeleme *s.* tivire.
kóbelemek *v.t.* a tivi.
kóbelengen *adj.* tivit.
kóbelí *adj.* cu manşetă; cu betelie; tivit.
kóbete *s. (gastron.) plăcintă tătărească.*
kóbiyebergen *adj.* prolific.
kóbiyeberme *s.* proliferare.
kóbiyebermek *v.i.* a prolifera.
kóbiye-kóbiye *adv.* progresiv.
kóbiygen **I.** *adj.* spornic. **II.** *s. (mat.)* deînmulţit.
kóbiyme *s. (biol.)* reproducere.
kóbiymek *v.i.* a se înmulţi; a spori.
kóbiytílgen *s. (mat.)* deînmulţit.
kóbiytken *s. (mat.)* factor; înmulţitor; multiplicator.
kóbiytme *s. (mat.)* înmulţire; multiplicare. // ***•kóbiytme kóstergesí*** *(mat.)* tabla înmulţirii.
kóbiytmek *v.t.* a înmulţi; a spori; a multiplica.
kóbísí **I.** *adv.* îndeobşte; în majoritatea cazurilor; adesea; în mare parte; de obicei; mai ales; cu precădere; frecvent. **II.** *s.* majoritate.
kóbokîgan *adj.* înţelept; erudit; expert; cult.
kóbokîw *s.* înţelepciune; erudiţie; experienţă; cultură.
kógatkan *adj.* înrădăcinat; cronic.
kógatuw *s.* înrădăcinare.
kógem *s. (bot.)* porumbar; scorombar *(lat., Prunus spinosa)*.
kógeme *s. (anat.)* faringe.
kógen *s.* boschet; tufiş; tufă.
kógene **I.** *adj. (bot.)* târâtor; repent. **II.** *s.* plantă târâtoare.
kógene-beşparmakotî *s. (bot.)* buruiană-de-cinci-degete *(lat., Potentilla reptans)*.
Kógenlí *s. (topon.) ("Tufăriş")* Chirnogeni *(jud. Constanţa)*.
kógenlík *s.* boschet; mărăciniş;

tufăriş.
kógergen *adj.* **1.** vineţiu. **2.** *(d. vegetaţie)* răsărit; germinat; înmugurit; înverzit. **3.** albăstrit. // **•*kógergen kírde*** cearcăn.
kógerme *s.* **1.** învineţire. **2.** *(d. vegetaţie)* răsărire; germinare; înmugurire; înverzire. **3.** *(med.)* contuzie. **4.** albăstrire.
kógermek *v.i.* **1.** *(d. o contuzie)* a se învineţi. **2.** *(d. vegetaţie)* a răsări; a germina; a înmuguri; a înverzi. **3.** a se albăstri.
kógerşín *s. (orn.)* porumbel; hulub *(lat., Columba domestica)*. // **•*kógerşín tólesí*** hulubărie; porumbar.
kógerşín, boz- *s. (orn.)* turturică *(lat., Streptopelia turtur)*.
kógerşín, kekeşlí- *s. (orn.)* porumbel moţat *(lat., Ocyphaps lophotes)*.
kógerşín, tamgalî- *s. (orn.)* porumbel pătat *(lat., Columba guinea)*.
kógerşín, uzun-parmaklî- *s. (orn.)* porumbel de Madeira *(lat., Columba trocaz)*.
kógerşín, yakalî- *s. (orn.)* porumbel gulerat *(lat., Columba palumbus)*.
kógerşín-atmağasî *s. (orn.)* uliu porumbar; erete *(lat., Accipiter gentilis; Astur palumbarius)*.
kógerşíní, ğaz- *s. (orn.)* porumbel migrator; porumbel sălbatic *(lat., Ectopistes migratorius)*.
kógerşíní, Nikobar- *s. (orn.)* porumbel nicobar *(lat., Caloenas nicobarica)*.
kógerşíní, şayîr- *s. (orn.)* porumbel de scorbură *(lat., Columba oenas)*.
kógerşíní, Túrkmen- *s. (orn.)* porumbel cu spate cenuşiu *(lat., Columba eversmanni)*.
kógertí *s.* **1.** plantă; vegetaţie. **2.** verdeţuri; zarzavat. **3.** *(biol.)* germen.
kógertíğí *s.* zarzavagiu.
kógertílík *s.* **1.** vegetaţie. **2.** verdeţuri; zarzavat.
kógertílíkşí *adj.* vegetarian; vegetal.
kógertísatkan *s.* zarzavagiu.
kógertísíz *adj. (d. munţi)* pleşuv.
kógertísízlík *s. (d. munţi)* pleşuvie.
kógertmek *v.t.* **1.** a determina să se învinerească. **2.** *(d. vegetaţie)* a determina să răsară; a determina să germineze; a determina să înmugurească; a determina să înverzească.
kógíkurutulgan *adj.* exterminat.
kógíndensógílgen *adj.* dezrădăcinat; extirpat.
kógíndensógúw *s.* dezrădăcinare; extirpare.
kógítşí *s.* păşune; pajişte; izlaz; imaş.
kók I. *adj.* **1.** albastru; violet-închis; mov; vineţiu; verde. **2.** crud; necopt. **II.** *s.* **1.** cer; albastrul cerului. **2.** văzduh. **3.** atmosferă. // **•*kók gúdúrdemek*** a tuna. **•*kóklerge şîgarmak*** a ridica în slavă. **•*tóbesí kókke barmak*** a fi în al nouălea cer de fericire; a radia de fericire. // **•*kapalî kók*** cer închis. **•*kók gúdúrdiy*** tună. **•*kúneşlí kók*** cer însorit.
kók *s.* **1.** *(bot.)* rădăcină. **2.** bază; temelie. **3.** origine; izvor; sursă. **4.** *(mat., lingv.)* rădăcină; radical. // **•*kógín kurutmak*** a-l a stârpi din rădăcină; a-l extermina. **•*kógín tartmak*** a-şi trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; **•*kógínden sókmek*** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. **•*kók atmak*** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. // **•*kare kók almasî*** *(mat.)* extragerea rădăcinii pătrate. **•*kók işaretí*** *(mat.)* semnul radicalului.
kókalma *s. (mat.)* extragerea rădăcinii.
kók-balîkşî *s. (orn.)* pescărel albastru *(lat., Alcedo atthis)*.
kókbawur *s. (orn.)* guşă-vânătă *(lat., Luscinia svecica)*.
kók-buwmaotî *s. (bot.)* omag vânăt; aconit vânăt; mărul-lupului vânăt *(lat., Aconitum toxicum)*.
kók-búlbúl *s. (orn.)* măcăleandru albastru; măcăleandru siberian *(lat., Luscinia cyane)*.
kóken *s.* **1.** tulpină; lujer *(la dovleac, pepene etc.)*. **2.** origine; început; obârşie; provenienţă. **3.** funie de priponit; pripon. **4.** balama; ţâţână.
kókenleme *s.* priponire.
kókenlemek *v.t.* a priponi.
kókenlengen *adj.* priponit.
kókenlí *adj.* priponit.
kókğarîk *s.* luminator.
kókğísímí *s. (astr.)* astru; corp ceresc.
kókğísímíbílímğísí *s.* astrolog.
kókğísímíbílímí I. *adj.* astrologic. **II.** *s.* astrologie.
kókğísímíbílímlí *adj.* astrologic.
kókíregíawurgan *adj.* **1.** *(med., pop.)* ofticos. **2.** *(med.)* ftizic; tuberculos.
kókírek I. *adj. (anat.)* pectoral; piept. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* piept; sân; mamelă. **2.** *(geogr.)* versant. **3.** *(geogr.)* munte; deal; movilă; colină. // **•*kókíregín salmak*** a-şi pune pieptul; a apăra cu pieptul. **•*kókíregíne sîkmak*** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrăţişa. **•*kókírek bermek*** a da piept cu cineva. **•*kókírek bermek*** a hrăni cu piept; a alăpta. **•*kókírek geşírmek*** a suspina; a ofta. **•*kókírek kabartmak*** a se umfla în pene; a se fuduli. **•*kókírek tutmak*** a ţine cuiva piept; a i se împotrivi. **•*kókírekten ketmemek*** a i se opri în gât; a fi insuportabil. // **•*dak kókíregí*** versant de munte. **•*kókíregí aşîk*** cu pieptul deschis. **•*kókírek boşlîgî/kawugî*** *(anat.)* cavitatea toracică. **•*kókírek kafesí*** *(anat.)* coşul pieptului. **•*kókírek kafesí*** *(anat.)* torace. **•*kókírek zîrhî*** *(mil.)* cuirasă; platoşă.
kókírek súyegí *s. (anat.)* stern.
kókírekawuruwî *s. (med.)* tuberculoză; ftizie; oftică.
kókírekbergen *adj.* care ţine piept; rezistent; puternic; potrivnic; opus.
kókírekgeşírúw *s.* oftat; suspin.
kókírekkabartkan *adj.* fălos;mândru; încrezut; înfoiat; fudul; lăudăros.
kókírekkabartmasî *s.* falâ; mândrie; înfoiere; fudulie; lăudăroşenie.
kókírek-kókírekke *adj.* piept la piept; corp la corp.
kókíreklemek *v.i.* a rezista; a ţine piept.
kókíreklík *s.* **1.** sutien. **2.** *(pt. sugari)* bărbiţă; bavetă.
kókírekşík *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
kókírektarlîgî *s. (med.)* astmă.
kókírekte *s.* sugaci; sugar. // **•*kókírekte balasî man, ótíp pítiyatîrganî man*** de la cel cu ţâţa-n gură pân' la cel cu barba sură.
kókírektenketmez *adj.* grosolan; josnic; mârşav; murdar; sordid.
kókírekuşî *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
kókírekzarî *s. (anat.)* pleură.
kók-kaşkîrbuwgan *s. (bot.)* omag vânăt; aconit vânăt; mărul-lupului vânăt *(lat., Aconitum toxicum)*.
kók-kaya-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun albastru *(lat., Progne subis)*.
kók-kepter *s. (orn.)* porumbel de stâncă *(lat., Columba livia)*.
kók-ker *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.
kókkeşík *adv.* până la cer. // **•*ğerden kókkeşík*** foarte mult; imens.
kók-kómbelek *s. (bot.)* prahaiţă *(lat., Bovista plumbea)*.
kókkubbesí *s.* cer; botla cerească.
kókkurutkan *adj.* exterminator.
kókkurutmasî *s.* exterminare.
kókkuşagî *s.* curcubeu. // **•*kókkuşagî şîktî*** a apărut curcubeul.
kók-kuzgun *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.
kókleme *s.* însăilătură.
kóklemek *v.t.* a însăila.
kóklengen *adj.* înrădăcinat.
kóklenme *s.* înrădăcinare.
kóklenmek *v.i.* a se înrădăcina; a se însăila; a prinde rădăcini *(şi fig.)*.
kóklergeşîgaruw *s.* apoteoză; glorificare; preamărire; proslăvire; slăvire.
kóklergeşîkkan *adj.* glorificat; preamărit; proslăvit; slăvit; străluminat.
kókleştírmek *v.t.* a înrădăcina.
kóklew *s.* însăilătură.
kóklewlí *adj.* însăilat.
kóklí *adj.* **1.** radical; profund. **2.** înrădăcinat.
kók-mumgágáa *s. (orn.)* estrilda levănţică *(lat., Estrilda caerulescens)*.
kók-narus *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.
kókrígí, helwa- *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte *(lat., Fraxinus ornus)*.
kókrík *s. (bot.)* frasin *(lat., Fraxinus excelsior)*.
kókrík, ak- *s. (bot.)* frasin-alb *(lat., Fraxinus alba)*.
kókrík-bóğegí *s. (ent.)* cantaridă; gândacul-frasinului *(lat., Lytta vesicatoria)*.
kókríklík *s.* pădure de frasini; frăsinet.
kóksap *s. (bot.)* rizom.
kók-saz-tartarî *s. (orn.)* găinuşă albastră *(lat., Porphyrio porphyrio)*.
kókşe *s. (relig.)* înger; fiinţă de lumină.
kókşí *adj.* ceresc; celest.
kóktaşî *s. (astr.)* meteorit.
kóktenğí I. *adj.* radical. **II.** *s.* radicalist.
kóktenğíleşken *adj.* radicalizat.
kóktenğíleşmek *v.i.* a se radicaliza.
kóktenğíleştírme *s.* radicalizare.
kóktenğíleştírmek *v.t.* a radicaliza.
kóktenğílík *s.* radicalism.
kóktentúşken *adj.* neaşteptat; nesperat; surprinzător.
kóktentúşkendiy *adv.* deodată; pe neaşteptate; surprinzător.
kóktentúşme I. *adj.* divin. **II.** *adv.* deodată; pe neaşteptate; surprinzător.

III. *s.* meteorit.
kókteşken *s. (arhit.)* zgârie-nori.
kóktiy *adj.* ca cerul. // •***kóktiy mawî*** albastru ca cerul.
kók-toygîn *s. (orn.)* erete vânăt *(lat., Circus cyaneus)*.
kókyúzí *s.* cer; botla cerească.
kók-zakşa *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.
kól *s.* lac; ghiol. // •***dak kólí*** iezer.
kóle *s.* sclav; rob. // •***kóle hálíne ketírmek*** a înrobi.
kólediy *adj.* servil.
kóleğí *adj.* sclavagist.
kólek *s.* cămaşă de noapte.
kóleke *s.* **1.** *(fig.)* protecţie; auspicii. **2.** umbră. // •***kóleke bermek*** a face umbră; a umbri. •***kólekede taşlamak*** a lăsa în umbră; a eclipsa. •***kólekesínden korkmak*** a se teme şi de umbra sa.
kólekeayîrmasî *s. (pict.)* potrivirea umbrelor; estompare.
kólekeberílgen *adj.* haşurat.
kólekeberúw *s.* haşurare.
kólekedebîrakîlgan *adj.* eclipsat.
kólekedetaşlaw *s.* eclipsare.
kólekelemek *v.t.* a umbri.
kólekelí *adj.* umbros. // •***kólekelí yer*** umbrar.
kólekelík *s.* umbrar; loc umbros; umbră; abajur; parasolar.
kólekesíayîrîlgan *adj. (pict.)* estompat.
kólekse *s.* cămaşă. // •***ğeñlí kólekse*** cămaşă cu mâneci. •***keten kólekse*** cămaşă de in. •***sáde yúpekten kólekse kíyemen*** îmbrac numai cămaşă de mătase.
kólekselí-karga *s. (orn.)* cioară bălţată *(lat., Corvus albus)*.
kóleleşken *adj.* înrobit.
kóleleşme *s.* înrobire.
kóleleşmek *v.i.* a trăi în sclavie; a fi rob.
kóleleştírme *s.* înrobire.
kóleleştírmek *v.t.* a înrobi; a exploata.
kólelík *s.* sclavie; robie.
kólelíktenazatlangan *adj.* dezrobit.
kólelíktenazatlanma *s.* dezrobire.
kólge *s.* **1.** umbră. **2.** *(fig.)* protecţie; auspicii. // •***kólge atmak*** a face umbră; a umbri. •***kólgede bîrakmak*** a lăsa în umbră; a eclipsa.
kólgegeatîlgan *adj.* eclipsat.
kólgegeatuw *s.* eclipsare.
kólgelemek *v.t.* a umbri *(şi fig.)*.
kólgelí *adj.* umbros. // •***kólgelí yer*** umbrar.
kólgelík *s.* umbrar; loc umbros; umbră; abajur; parasolar.
kólík *s.* animal de tracţiune.
kól-karzagî *s. (zool.)* scoică-de-baltă *(lat., Anodonta)*.
kól-kayabalîgî *s. (iht.)* glăvoacă; mitroacă; guvidie-de-baltă *(lat., Gobius kessleri)*.
kólmeşe *s. (geogr.)* baltă; heleşteu; iaz; râmnic.
Kól-Pînar *s. (topon.)* Şipotele *(jud. Constanţa)*.
kólsílgen *s.* şerveţel.
kólşí *adj.* lacustru.
kólşík *s. (geogr.)* lac mic; heleşteu; iaz; râmnic. // •***kólşík parknîñ íşínde tabîla*** iazul se află în parc.
kólústí *adj.* lacustru.
kóma *s. (med.)* comă. // •***kómaga kírmek*** a intra în comă.
kómbe *s. (gastron.)* gogoaşă. // •***penerlí kómbe*** papanaş.
kómbelegí, eşek- *s. (bot.)* zbârciog; ciuciulete *(lat., Morchella esculenta)*.
kómbelegí, kíyík- *s. (bot.)* buretele-cerbilor *(lat., Lycoperdon communis)*.
kómbelegí, ógíz- *s. (bot.)* gogoaşă; răsuflătoarea-pământului *(lat., Lycoperdon bovista)*.
kómbelek *s.* ciupercă; fungi; burete.
kómbelek, kók- *s. (bot.)* prahaiţă *(lat., Bovista plumbea)*.
kómek *s.* **1.** *(d. oameni)* colectiv; mulţime; droaie; gloată. **2.** ajutor; sprijin; asistenţă.
kómekbulut *s. (meteo.)* cumulus.
kómekbúremek *s. (meteo.)* cumulus.
kómekeşken *adj.* întovărăşit; colectivizat.
kómeklendírmek *v.t.* a îngrămădi.
kómeklengen *adj.* îngrămădit.
kómeklenme *s.* îngrămădire.
kómeklenmek *v.i.* a se îngrămădi; a se aduna grămadă.
kómekleşme *s.* întovărăşire; colectivizare.
kómekleşmek *v.i.* a se ajuta reciproc; a se întovărăşi; a se colectiviza.
kómekleştírmek *v.t.* a întovărăşi; a colectiviza.
kómeklí *adj.* **1.** ajutat; sprijinit; asistat. **2.** comun; colectiv.
kómeklík *s.* colectivism; colectivitate.
kómekşí *s.* **1.** asistent; ajutor; sprijinitor. **2.** colectivist; cooperator.
kómeş *s. (bot.)* capitul.
kómíldírík *s.* cioltar; şabracă; harşa; pătură sub şaua calului.
kómílgen *adj.* îngropat; înhumat; înmormântat. // •***kómílgen perşín*** *(tehn.)* nit cu cap înecat.
kómílmek *v.i.* **1.** a se îngropa. **2.** a fi îngropat; a fi înmormântat; a fi înhumat.
kómír *s.* cărbune. // •***kómír oşagî*** mină de cărbuni. •***kómír şelepşesí*** bazin carbonifer. •***şírík kómír*** zgură.
kómírğí *s.* cărbunar.
kómírkalem *s.* creion de cărbune.
kómírkana *s.* depozit de cărbune.
kómírleşme *s.* carbonizare.
kómírleşmek *v.i.* a se carboniza.
kómírleştírmek *v.t.* a carboniza.
kómírlí *adj.* carbonifer.
kómíşe *s. (ent.)* păducel *(lat., Leptus autumnalis)*.
kóm-kók *adj.* albastru intens.
kómme *s.* înmormântare; înhumare; îngropare. // •***kómmekírt*** încuietoare; broască.
kómmek *v.t.* **1.** a îngropa. **2.** a înmormânta; a înhuma. // •***ağîsîn íşíne kómmek*** a-şi ascunde durerea; a-şi înghiţi durerea. •***ğerge kómmek*** a îngropa în pământ.
kómmekírt *s.* încuietoare; broască; yală.
kómúw *s.* **1.** comoară. **2.** îngropare; înhumare; înmormântare.
kómúwlí *adj.* îngropat; înmormântat; înhumat.
kón *s.* piele tăbăcită.
kónçet *s.* concediu. // •***analîk kónçetí*** concediu de naştere. •***kastalîk kónçetí*** concediu medical. •***úğretlí kónçet*** concediu cu plată. •***úğretsíz kónçet*** concediu fără plată.
kóndelen *adj.* **1.** de-a latul; de-a curmezişul; perpendicular; transversal; încrucişat; în cruce. **2.** *(mat.)* perpendicular. // •***tam kóndelen*** *(mat.)* perpendicular; perpendiculară. •***tam kóndelen sîzîk*** *(mat.)* linie perpendiculară.
kóndeleníne *adv.* de-a latul; de-a curmezişul; perpendicular; transversal.
kóndelenliy *adv.* de-a latul; de-a curmezişul; perpendicular; transversal.
kóndelenlík *s.* **1.** transversalitate; încrucişare. **2.** *(mat.)* perpendicularitate. **3.** traversă. **4.** teu. **5.** şpros. // •***tam kóndelenlík*** *(mat.)* perpendicularitate.
kóne *s. (chim.)* mercur; hidrargir.
Kónek *s. (astr.)* zodia vărsătorului.
kónesuw *s. (chim.)* mercur; hidrargir.
kóñğet *s. (bot.)* susan *(lat., Sesamum orientale; Sesamum indicium)*.
kóñğsilemel *s. (gastron.)* pastramă.
kóñíl *s.* inimă.
kóp *adv.* mult; intens; tare. // •***bek kóp íşletmek*** a suprasolicita. •***kóp bílmek*** a fi atotştiutor; a le şti pe toate; a face pe deşteptul. •***kóp kelmek*** a prisosi. •***kóp kórmek*** a socoti că e prea mult; a socoti exagerat. •***kóp súrmek*** a dura mult. •***óz ğanîndan kóp súymek*** a iubi pe cineva din tot sufletul. // •***az íşínde kóp bolsîn*** mult în puţin. •***bagajîñîz kóp mí?*** aveţi mult bagaj?; •***bagajlarnî kóp bekliyğekmíz mí?*** aşteptăm mult bagajele?; •***başîna kóp kelgen*** păţit; experimentat. •***bek kóp*** foarte mult. •***kóp aylanîş bar mî?*** sunt multe curbe?; •***kóp bekliyğekmíz mí?*** trebuie să aşteptăm mult?; •***kóp defa*** de multe ori. •***kóp geşmeden*** nu mult după aceea. •***kóp kan kaybettím*** am pierdut mult sânge. •***kóp kullanîlgan*** uzat. •***kóp okîgan*** învăţat; cult. •***kóp saw bolíñíz, kerekmiy edí!*** mulţumesc mult, nu era necesar!; •***kóp sayîda*** în număr mare. •***kóp şúkretemen!*** vă mulţumesc mult!; •***kóp tíl bílgen*** poliglot. •***kóp yaşa!*** să trăieşti!; la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; noroc!; sănătate!; •***kóp yaşañîz!*** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; să trăiţi mult!; •***otakîl kóp tuwul*** nu atât de mult. •***sanetermen kóp súrmez*** cred că nu durează mult. •***sen kóp bílmesí!*** vezi-ţi de treabă şi nu te amesteca, te rog!; •***sergí bek kóp yer tutmay*** expoziţia nu ocupă prea mult loc. •***tuwganlarîñîz kóp mî?*** aveţi multe rude?; •***wakîtnîñ kóbí*** cea mai mare parte a timpului.
kópañlamlî *adj. (lingv.)* polisemantic.
kópasîrlîk *adj.* multisecular.
kópaşagan *adj.* gurmand; mâncăcios; hulpav.
kópaşama *s.* voracitate.
kópatamalî *s. (mat.)* polinom.
kópatomlî *adj. (fiz.)* poliatomic.
kópbiykelí *s.* poligam.
kópbiykelílík *s.* poligamie.
kópbílgen *adj.* **1.** *(fig.)* băgăcios; băgăreţ. **2.** înţelept; erudit; expert; atotştiutor.
kópbílúw *s.* **1.** *(fig.)* amestec; intervenţie. **2.** înţelepciune; erudiţie; experienţă.
kópbírleşmedegerlí *adj.* polivalent.

kópdayanmama *s.* vulnerabilitate; lipsă de rezistenţă; fragilitate.
kópdayanmaz *adj.* vulnerabil; nerezistent; fragil.
kópdogîrgan *adj.* fecund; prolific.
kópeğíklí *adj. (lingv.)* polisilabic.
kópek **I.** *adj.* câinesc. **II.** *s. (zool.)* câine *(lat., Canis familiaris)*.
kópeklenmek *v.i.* a se linguşi; a se înjosi.
kópeklík *s.* haită de câini; câinime.
kópekşe *adv.* în felul câinilor; câineşte.
kópektiy *adv.* în felul câinilor; câineşte.
kópenek *s. (mil.)* manta.
kópereklí *adj. (fil.)* politeist.
kópereklílík *s. (fil.)* politeism.
kópğón(lí) *adj.* multiplex.
kópheğelí *adj. (lingv.)* polisilabic.
kóphúğrelí *adj. (biol.)* pluricelular.
kópík *s.* spumă; clăbuc; bulbuc. // ***•deñíz kópígí*** spumă de mare. ***•sabîn kópígí*** spumă de săpun.
kópík, sarî- *s. (bot.)* bulbuc; bâlbor; gloanţă *(lat., Trollius europeaeus)*.
kópíkleme *s.* capitonare; tapiserie.
kópíklemek *v.t.* a capitona; a tapisa.
kópíklengen *adj.* capitonat; spumos.
kópíklenmek *v.i.* a face spume; a spumega.
kópíklew *s.* capitonare; tapiserie.
kópíklewğí *s.* tapiţer.
kópíklí *adj.* spumos; înspumat. // ***•kópíklí şarap*** vin spumos.
kópír *s.* pod; viaduct. // ***•agaş kópír*** pod de lemn. ***•aşîlgan kópír*** pod mobil. ***•asma kópír*** pod suspendat. ***•ğayaw kópír*** punte; pasarelă. ***•kaytkan kópír*** pod rulant. ***•kópír başî*** *(mil.)* cap de pod. ***•kópírní geşíñíz!*** treceţi podul!; ***•tar kópír*** punte. ***•taş kópír*** pod de piatră. ***•temír kópír*** pod de fier.
kópírdetmek *v.t.* **1.** a sorbi. **2.** sorbitură.
kópírgen *adj.* **1.** *(d. ape)* umflat; crescut. **2.** umflat. **3.** spumos; înspumat. **4.** mânios; furios.
kópírme *s.* **1.** *(d. ape)* umflare; creştere. **2.** umflare. **3.** spumegare. **4.** mânie; înfuriere.
kópírmek *v.i.* **1.** a face spume; a spumega. **2.** *(fig.)* a se mânia; a se înfuria. **3.** *(d. ape)* a se umfla; a creşte.
kópírşaşagî *s. (constr.)* sageac; prelungirea podului în afara grinzilor.
kópírşík *s.* podeţ; punte.
kópírşík súyegí *s. (anat.)* claviculă.
kópír-şópír *adj. (d. bani)* cheltuit; risipit. // ***•paranî kópír-şópír etmek*** a toca banii.
kópírtmek *v.t.* **1.** *(fig.)* a înfuria. **2.** a determina să spumege. **3.** a umfla.
kópístegen *adj.* exigent; pretenţios.
kópíşlengen *adj.* de larg consum. // ***•kópíşlengen mallar*** bunuri de larg consum.
kópkatlî *adj.* multietajat.
kópkaynagan *adj. (d. ouă)* răscopt.
kópkelme *s.* prisos.
kópkenarlî **I.** *adj.* multilateral. **II.** *s. (mat.)* poligon.
kópkenarlîlîk *s.* multilateralitate.
kópkeñ *s. (mat.)* poligon.
kópketken *adj.* dăinuitor; durabil; trainic.
kópketmeme *s.* vulnerabilitate; lipsă de rezistenţă; fragilitate.
kópketmez *adj.* **1.** vulnerabil; nerezistent; fragil. **2.** netrainic; pasager; nedurabil.
kópkíríş(lí) *adj.* multiplex.
kópkíşílí *adj.* populat; aglomerat.
kópkonîşkan *adj.* palavragiu; flecar; guraliv; volubil; vorbăreţ.
kópkonîşuw *s.* **1.** pălăvrăgeală; flecăreală. **2.** volubilitate.
kópkórgen *adj.* experimentat; încercat; păţit.
kópkóşelí *s. (mat.)* poligon.
kópkózelí *adj.* **1.** *(biol.)* pluricelular. **2.** multicelular.
kópkutuplî *adj. (fiz.)* multipolar.
kóplík **I.** *s.* **1.** multitudine; pluralitate; majoritate. **2.** *(fig.)* abundenţă. **II.** *s., adj. (gram.)* plural. // ***•ezúwğí kóplík*** majoritate zdrobitoare. ***•kóplík sayî*** *(gram.)* numărul plural. ***•mutlak kóplík*** majoritate absolută. ***•nispiy kóplík*** majoritate relativă.
kóplíkte *adj.* predominant; pregnant; preponderent.
kópmanalî *adj. (lingv.)* polisemantic.
kópmenzillí *adj.* multicameral. // ***•kópmenzillí úy*** apartament.
kópmertebelí *adj.* multietajat.
kópmilletlí *adj.* multinaţional. // ***•kópmilletlí dewlet*** *(pol.)* stat multinaţional.
kóppoşmaklî *s. (mat.)* poligon.
kóprakamlî *adj.* cu mai multe cifre. // ***•kóprakamlî sayî*** *(mat.)* număr cu mai multe cifre.
kóprenklí *adj.* multicolor; policrom.
kóprenklílík *s.* policromie.
kóprísík *s.* claviculă.
kópseda(lî) *adj.* polifonic.
kópsedalîk *s.* polifonie.
kópsemantikalî *adj. (lingv.)* polisemantic.
kópsenelík *adj.* peren.
kópses(lí) *adj.* polifonic.
kópseslík *s.* polifonie.
kópsestílímlí *adj. (lingv.)* polisilabic.
kópsínílgen *adj.* supraestimat.
kópsínme *s.* supraestimare.
kópsínmek *v.i.* a i se părea mult; a supraestima.
kópsîralî-arpa *s. (bot.)* orz *(lat., Hordeum vulgare)*.
kópsîzga **I.** *adj.* poligrafic. **II.** *s.* poligrafie.
kópsîzgalî *adj.* poligrafic.
kópsúrgen *adj.* dăinuitor; durabil; trainic.
kópsúrmez *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
kópşatlî *s. (mat.)* poligon.
kópşe *s.* nit.
kópşek *s.* îmbinare; prindere; montaj.
kópşekleme *s.* îmbinare; prindere; montare; asamblare.
kópşeklemek *v.t.* a îmbina; a prinde; a monta; a asambla.
kópşeklengen *adj.* îmbinat; prins; montat; asamblat.
kópşeklenmek *v.i.* a se îmbina; a se prinde; a fi montat; a fi asamblat.
kópşeklí *adj.* îmbinat; prins; montat; asamblat.
kópşeleme *s.* nituire.
kópşelemek *v.t.* a nitui.
kópşelengen *adj.* nituit.
kópşelí *adj.* nituit.
kópşí *s. (fil.)* pluralist.
kópşílík *s.* **1.** majoritate. **2.** *(fil.)* pluralism.
kóptanelí *adj. (fiz.)* poliatomic.
kóptañrîğî *s., adj. (fil.)* politeist.
kóptañrîğîlîk *s. (fil.)* politeism.
kóptaraflî *adj.* multilateral.
kóptaraflîlîk *s.* multilateralitate.
kópten *adv.* demult. // ***•kópten berítlí rastlaşmadîk*** nu ne-am întâlnit de mult. ***•kópten tuwul*** nu demult.
kópten-kóp *adv.* foarte mult; cu nemiluita. // ***•kópten-kóp konîşa*** vorbeşte foarte mult.
kópterimlí *s. (mat.)* polinom.
kóptíllí *adj.* poliglot; multilingv. // ***•kóptíllí sózlík*** dicţionar multilingv.
kóptírseklí *s.* poligon.
kóptutkan *adj.* dăinuitor; durabil; trainic.
kóptutmaz *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
kóptuwurgan *adj.* fecund; prolific.
kóptúzlemlí *s. (mat.)* poliedru.
kópuzagan *adj.* dăinuitor; durabil; trainic.
kópuzamaz *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
kópúylí *s.* poligam.
kópúylúlúk *s.* poligamie.
kópvalensalî *adj.* polivalent.
kópvitaminalîk *s.* polivitamină.
kópyaklî *adj.* multilateral.
kópyaklîlîk *s.* multilateralitate.
kópyaşagan *adj.* **1.** dăinuitor; durabil; trainic. **2.** peren; vivace; bătrân.
kópyaşamaz *adj.* netrainic; pasager; nedurabil.
kópyúzlí *s. (mat.)* poliedru.
kór *s.* mormânt; groapă.
kóre *postp.* potrivit cu...; în conformitate cu...; după cum...; având în vedere...; // ***•bír yorîmga kóre*** într-un fel. ***•eşítkeníme kóre*** după cum am auzit. ***•heweske kóre*** după plac; după gust; după pofta inimii; în voie; pe ales; ad libitum. ***•kiyipíne kóre*** după plac; după pofta inimii; pe ales; samavolnic. ***•kîymetke kóre*** după/la valoare; ad valorem. ***•kóríníşke kóre*** în aparenţă. ***•kralnîñ ibretíne kóre*** după al regelui exemplu. ***•maga kóre*** după părerea mea. ***•maga kóre hakkîñîz bar*** după părerea mea aveţi dreptate. ***•mením oyîma kóre*** după părerea mea. ***•ózíne kóre*** în felul său. ***•ózíne kóre koşaksîz*** unic în felul său. ***•píkíríme kóre*** în opinia mea. ***•rivayetlerge kóre*** conform zvonurilor. ***•talimatka kóre*** conform instrucţiunilor. ***•vasiyetnamege kóre*** testamentar. ***•zewukka kóre*** după plac; după gust; în voie; pe alese; ad libitum.
kórealma *s.* discernământ.
kórebarma *s.* desluşirea unei imagini.
kórekalma *s.* zărire; întrezărire.
kórekalmak *v.t.* a zări; a întrezări; a întrevedea.
kóre-kóre *adv.* văzând cu ochii; la vedere. // ***•kóz kóre-kóre*** vizibil; la vedere; în văzul tuturor.
kóreşen *s. (zool.)* hienă *(lat., Hyaenidae)*.
kóretúşme *s.* zărire; întrezărire.
kóretúşmek *v.t.* a zări; a întrezări; a întrevedea.
kórew *s.* **1.** obligaţie; îndatorire; sarcină; atribuţie. **2.** funcţie; serviciu. // ***•kórew bermek*** a da cuiva o sarcină. ***•kórewínden almak*** a-l destitui. // ***•kórew iğabî*** interes de

serviciu.
kórewlí *s.* funcţionar.
kórezek *s. (med.)* scarlatină.
kórfez *s. (geogr.)* golf.
kórgen *adj.* care a văzut. // ●***kórgen tanîk*** martor ocular.
kórgendiyboluw *s.* zărire; întrezărire.
kórgí *s.* **1.** experienţă; practică. **2.** manieră; conduită.
kórgíalgan *s.* practicant.
kórgíğílí *adj.* empiric.
kórgíğílík *s. (fil.)* empirism.
kórgílí *adj.* **1.** experimentat; priceput; încercat. **2.** manierat; binecrescut.
kórgísíz *adj.* neexperimentat; nepriceput.
kórgísízlík *s.* lipsă de experienţă; nepricepere.
kórin *num. (mong.)* douăzeci.
kóriy *num. (mong.)* douăzeci.
kóriyík *interj.* să vedem!; rămâne de văzut!;
kórík *s.* **1.** *(tehn.)* foale; burduf. **2.** *(la animalele rumegătoare)* burduhan; burduf.
kóríklemek *v.t.* a aţâţa *(şi fig.)*.
kóríklengen *adj.* aţâţat.
kóríklenmek *v.i.* a se aţâţa.
kóríklew *s.* aţâţare.
kóríklewğí *adj.* aţâţător.
kóríklí *adj. (tehn.)* cu foale; cu burduf. // ●***kóríklí fotograf maşinasî*** aparat de fotografiat cu burduf.
kórílekalgan *adj.* zărit; întrezărit; întrevăzut.
kóríletúşken *adj.* zărit; întrezărit; întrevăzut.
kórílgen *adj.* **1.** aparent. **2.** văzut.
kórílír *adj.* vizibil.
kórílme *s.* vizibilitate.
kórílmegen *adj.* invizibil; nevăzut. // ●***kórílmegen dúniya*** lumea invizibilă.
kórílmegendiybolgan *adj.* ignorat; neglijat; nesocotit.
kórílmek *v.i.* **1.** a se vedea. **2.** a fi de faţă; a fi asistat; a se uita. **3.** a se constata; a se remarca. **4.** a se întâlni. **5.** a se considera; a se socoti; a se aprecia; a se interpreta.
kórílmez *adj.* invizibil.
kórílmiykalgan *adj.* nemaipomenit; nemaivăzut; nevăzut.
kórílmiykalîr *adj.* invizibil.
kórím *s.* vedere; văz.
kórímğe *s.* cumnată *(soră a soţului)*.
kórímsírelgen *adj.* zărit; întrezărit; întrevăzut.
kórímsíreme *s.* zărire; întrezărire.
kórímsíremek *v.t.* a zări; a întrezări; a întrevedea.
kóríneturgan *adj.* reapărut.
kóríneturma *s.* reapariţie.
kóríneturmak *v.i.* a reapărea.
kóríngendiybolgan *adj.* zărit; întrezărit; întrevăzut.
kóríníklí *adj.* recunoscut.
kóríníp *adv.* răstit; ameninţător; aspru; tare.
kórínír *adj.* vizibil; aparent. // ●***kórínír ke*** în aparenţă.
kóríníş *s.* **1.** vedere; înfăţişare; aspect. **2.** aparenţă. // ●***genel kóríníş*** vedere de ansamblu. ●***kórínışke kóre*** în aparenţă. ●***tîş kóríníş*** configuraţie.
kórínme *s.* aparenţă. // ●***közge kórínme*** halucinaţie.
kórínmede *adv.* la prima vedere; în aparenţă.
kórínmek *v.i.* **1.** a se vedea; a se arăta; a se ivi. **2.** a părea; a arăta *(la chip)*. **3.** a se răsti. // ●***közge kórílmek*** a se arăta privirii; a ieşi la vedere; a apărea; a se ivi. ●***köz-közge kórínmemek*** a fi întuneric să-ţi dai cu degetul în ochi. // ●***ána, fener kóríne*** iată, se vede farul. ●***heş múmkún kórínmiy*** nu pare nicidecum posibil. ●***kara kóríne*** se vede uscatul. ●***kîştan kórínmedí*** din iarnă nu s-a arătat. ●***lámbanîñ ğarîgî uzaktan yeşíl bolîp kóríne*** din depărtare lumina lămpii se vede verde. ●***nasîl kóríne*** în aparenţă; după cât se pare. ●***tap uzaklarda kóríne*** se vede hăt departe.
kóríntí *s.* **1.** *(fiz.)* imagine. **2.** vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
kóríntílеme *s.* vizualizare; imaginaţie; filmare.
kóríntílemek *v.t.* a vizualiza; a imagina; a filma.
kóríntílengen *adj.* vizualizat; imaginat; filmat.
kóríntílenír *adj.* imaginabil.
kóríntílí *adj.* imaginar; himeric; fantomatic.
kóríp-añlatkan *s.* narator care a participat la acţiune; martor; mărturisitor; spectator.
kóríş *s.* **1.** vedere; văz. **2.** părere; idee; concepţie; convingere; punct de vedere. // ●***bo konîda sízníñ kóríşíñíz*** părerea dumneavoastră în legătură cu această chestiune. ●***kóríş alanî*** vizibilitate. ●***kóríş aşîsî*** punct de vedere. ●***kóríş teatiysí*** schimb de opinii.
kóríşayîrîlmasî *s.* desolidarizare.
kóríşeberme *s.* întâlnire repetitivă; reîntâlnire.
kóríşebermek *v.t.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
kóríşílmek *v.i.* a se discuta; a se dezbate; a se analiza; a se delibera.
kóríşínden *adv.* sub aspectul; din punct de vedere.
kóríşírmíz *interj.* pa!;
kóríşken *adj.* **1.** reunit. **2.** negociator; mediator; intermediar. **3.** consultat; sfătuit.
kóríşme *s.* **1.** întâlnire; întrevedere. **2.** discuţie; convorbire. **3.** negociere; tratative; mediere; intermediere. **4.** consultare; sfătuire.
kóríşmek **A.** *v.i.* **1.** a se vedea; a se întâlni. **2.** a negocia; a trata; a media; a intermedia. **3.** a se consulta cu; a se sfătui cu. **B.** *v.t.* a discuta; a dezbate; a delibera. // ●***sawluk man kóríşiyík!*** să ne vedem sănătoşi!;
kóríşmeler *s., pl.* tratative.
kóríşten *adv.* sub aspectul; din punct de vedere.
kóríştírmek *v.t.* a face conoştinţă; a determina să se întâlnească.
kórk *adj.* frumos; simpatic; plăcut.
kórklík *s.* frumuseţe.
kórme **I.** *adj.* vizual; optic. **II.** *s.* **1.** vedere; văz. **2.** experienţă. **3.** considerare; socotire; apreciere; interpretare. **4.** întâlnire. **5.** constatare; remarcare. **6.** prezenţă; asistare; privire. **7.** privire. **8.** aspect; înfăţişare. // ●***kórme asabî*** *(anat.)* nerv optic. ●***kórme tuyuwî*** *(anat.)* văz. ●***kórme tuyuwî*** simţul văzului.
kórmebílímğísí *s. (med.)* oftalmolog.
kórmebílímí *s. (med.)* oftalmologie.
kórmebílímlí *adj. (med.)* oftalmologic.
kórmeden *adv.* pe nevăzute; fără a vedea.
kórmegen *adj.* novice; neexperimentat.
kórmegenkíşí **I.** *adv.* niznai. **II.** *s., adj.* orb; chior; nevazător. // ●***kórmegenkíşí bolmak*** a se face că nu vede; a face pe niznaiul; a se face că plouă.
kórmek *v.t.* **1.** a vedea. **2.** a fi de faţă; a asista; a se uita. **3.** a constata; a remarca. **4.** a întâlni. **5.** a considera; a socoti; a aprecia; a interpreta. // ●***arkasînda íş kórmek*** a lucra pe cineva pe la spate; a conspira; a complota; a unelti. ●***asttan-asttan íş kórmek*** a complota; a unelti. ●***az kórmek*** a i se părea prea puţin; a minimaliza. ●***ázírlenmegen íş kórmek*** a improviza. ●***bír kayîr kórmemek*** a nu avea niciun folos; a nu avea niciun profit. ●***bír payda kórmemek*** a nu avea niciun folos. ●***ğeza kórmek*** a primi o pedeapsă; a suporta o condamnare. ●***hakkaret kórmek*** a suporta insulte; a fi jignit. ●***hoş kórmek*** a privi cu ochi buni; a simpatiza; a tolera; a îngădui. ●***hoş kózí men kórmemek*** a nu privi cu ochi buni; a dezaproba. ●***íş kórmek*** a face treabă; a trebălui; a se îndeletnici; a lucra; a munci. ●***kayîrîn kórmek*** a avea parte de...; a se bucura de existenţa...; ●***kóp kórmek*** a socoti că e prea mult; a socoti exagerat. ●***kóre barmak*** a desluşi o imagine. ●***kórgendiy bolmak*** a zări; a întrezări; a întrevedea. ●***kóríp şîkmak*** a apuca să vadă. ●***kórmege kózí bolmamak*** a nu avea ochi să vadă pe cineva; a-l detesta. ●***kún kórmek*** a-şi trăi traiul. ●***kún kórmemek*** a nu avea zile bune cu cineva. ●***láyîk kórmek*** a găsi de cuviinţă; a crede că e potrivit; a îngădui; a recomanda. ●***murunnuñ uşun kórmemek*** a nu-şi vedea lungul nasului. ●***ómírínde kórmek*** a vedea în viaţa lui; a pomeni. ●***özín közí men kórmek*** a vedea cu ochii lui. ●***payda kórmek*** a trage foloase. ●***pembe/tozpembe kórmek*** a vedea totul în roz; a fi optimist. ●***pes kórmek*** a înjosi; a dispreţui. ●***ragbet kórmek*** a avea căutare; a fi cerut. ●***şatal kórmek*** a vedea dublu. ●***semeresín kórmek*** a beneficia de roade; a recolta. ●***şîpalak közí men kórmek*** a vedea cu ochii liberi; a vedea fără instrumente optice. ●***tedaviy kórmek*** *(med.)* a se afla sub tratament; a beneficia de tratament. ●***ters kórmek*** a nu vedea cu ochi buni; a nu simpatiza; a nu avea încredere; a se îndoi; a dezaproba. ●***túş kórmek*** a visa; a se iluziona. ●***tuwaştan íş kórmek*** a improviza. ●***uzak kórmek*** a vedea departe; a prevedea. ●***yardîm kórmek*** a primi ajutor; a beneficia de sprijin. ●***zarar kórmek*** a suferi pagube; a suferi pierderi; a fi vătămat. // ●***arkadaşîmnî kóre almadîm*** nu l-am putut vedea pe prietenul meu. ●***bo arada ğenábísín kórmedím*** în acest răstimp nu l-am văzut pe dumnealui. ●***ka kóriyím ne yaptîñ*** ia să văd ce-ai făcut. ●***karañgî keşelerde***

kórmiymen în nopţile întunecoase nu văd. •***kímní kórse sorar*** întreabă pe oricine. •***kóre alîrman mî?*** pot să văd?; •***kórgením men añladîm*** cum am văzut am şi înţeles. •***kórír kózím yok*** n-am ochi să-l văd. •***men bírem kórdím*** chiar şi eu am văzut. •***mení de kór!*** dă-mi şi mie!; •***mení kóríp korktî*** văzându-mă s-a speriat. •***mínawday bírşiy taa kórmedím*** aşa ceva n-am mai văzut. •***paydasîn kím kóre?*** cui îi foloseşte?; •***sáde botakîl kóre aldîm*** numai atât am putut să văd. •***sení bírtaa kaşan kóreğekmen?*** când te voi revedea?; •***sení kóreğek bolaman*** vreau să te văd. •***sení kórmedím*** pe tine nu te-am văzut. •***sízíñ de kórmeñíz lázîm*** trebuie să vedeţi şi dumneavoastră. •***şo zaman nenesín kórdí*** atunci şi-a văzut mama. •***yakîndan kózím kórmiy*** nu văd de aproape.

kórmekten *adv.* din privire; din vedere. // •***ğenábísín kórmekten tanîyman*** pe dumneaei o cunosc din vedere.

kórmeme *s.* noviciat.

kórmemíş *adj.* **1.** ignorant; incult. **2.** neexperimentat; novice; profan; ageamiu; necunoscător.

kórmemíşlík *s.* **1.** ignoranţă; incultură. **2.** lipsă de experienţă; noviciat; necunoaştere.

kórmesíz *adj.* nearătos.

kórmetuygusî *s.* văz; vedere.

kórmez **I.** *adj.* neglijent; nepăsător; lipsit de interes. **II.** *s., adj.* nevăzător; orb.

kórmezlík *s.* nevedere; orbire.

kórmezlíkten *adv.* din nevedere; din lipsă de clarviziune. // •***kórmezlíkten kelmek*** a se face că nu vede; a face pe niznaiul; a se face că plouă.

kórmiy *adv.* pe nevăzute; fără a vedea.

kórpe *adj.* **1.** proaspăt; fraged. **2.** *(d. oameni)* adolescent.

kórpelík *s.* **1.** *(d. oameni)* adolescenţă. **2.** prospeţime; frăgezime.

kórsetílgen *adj.* prezentat.

kórsetílmek *v.i.* a se manifesta; a se vădi.

kórsetke *s.* **1.** *(tehn.)* indicator. **2.** listă; tabel.

kórsetkeş *s.* **1.** *(tehn.)* indicator. **2.** listă; tabel.

kórsetme *s.* **1.** prezentare; evidenţiere. **2.** expoziţie.

kórsetmek *v.t.* **1.** a arăta; a prezenta. **2.** a indica; a semnala. **3.** a releva; a evidenţia. **4.** *(fig.)* a dovedi; a manifesta; a da dovadă de...; **5.** *(fig.)* a dezvălui; a da în vileag. // •***arttîrîp kórsetmek*** a exagera.

kórsetmeler *s., pl.* instrucţiuni; directive; circulară; dispoziţie.

kórsetúw *s.* **1.** *(fig.)* dezvăluire; dare în vileag. **2.** *(fig.)* dovedire; manifestare. **3.** relevare; evidenţiere. **4.** indicare; semnalare. **5.** arătare; prezentare.

kórsetúwgí *adj.* arătător.

kórsetúwğí *s.* **1.** index. **2.** manifestant; demonstrant.

kórúw *s.* **1.** vedere; văz. **2.** privelişte; peisaj; vedere. **3.** considerare; socotire; apreciere; interpretare. **4.** întâlnire. **5.** constatare; remarcare. **6.** prezenţă; asistare; privire.

kórúwğí *adj.* ocular.

kóse *s., adj.* spân.

kósele *s. (la încălţăminte)* talpă; pingea.

Kóseler *s.* **1.** *(topon.)* Petroşani *(jud. Constanţa)*. **2.** *(topon.)* Telerig *(Dobrich, Bulgaria)*.

kósemek *v.t.* a amesteca cu vătraiul.

kósew *s.* vătrai; cleşte pentru foc.

kósewlemek *v.t.* a amesteca cu vătraiul.

kósík *s.* păstaie; teacă.

kósíklí *adj.* leguminos.

kóstek *s.* **1.** lănţişor. **2.** piedică; împiedicare; priponire. **3.** trepied.

kóstekleme *s.* împiedicare; piedică; priponire.

kósteklemek *v.t.* a împiedica; a priponi.

kósteklengen *adj.* împiedicat; priponit.

kósteklenmek *v.i.* a se împiedica; a se priponi.

Kóstel *s. (topon.)* Castelul *(jud. Constanţa)*.

Kóstenğe/Kóstenğí *s. (topon.)* Constanţa.

kóstenğelí *s., adj.* constănţean.

Kóstenğí/Kóstenğe // •***kúneşlí Kóstenğege koş keldíñíz!*** bine aţi venit în însorita Constanţa!;

kósterge *s.* **1.** *(tehn.)* indicator. **2.** listă; tabel. // •***at kóstergesí*** catalog. •***atama kóstergesí*** nomenclatură. •***kóbiytme kóstergesí*** *(mat.)* tabla înmulţirii. •***piyat kóstergesí*** lista de preţuri. •***tabankuwatî kóstergesí*** *(mat.)* tabel de logaritmi.

kóstergekáátí *s.* formular.

kóstergeş *s.* **1.** *(tehn.)* indicator. **2.** listă; tabel.

kósterílgen *adj.* evidenţiat; prezentat; demonstrat.

kósterílmek *v.i.* a se arăta; a se demonstra.

kósteríş *s.* **1.** arătare; indicare. **2.** înfăţişare; aparenţă; aspect. **3.** *(fig.)* ostentaţie; paradă; prefăcătorie.

kósteríşlí *adj.* **1.** *(d. fiinţe)* arătos; chipeş; frumos. **2.** *(d. lucruri)* mare; impozant; frumos.

kósteríşsíz *adj.* **1.** *(d. fiinţe)* urât; nearătos. **2.** *(d. lucruri)* neimpunător; neimpozant; modest.

kósteríşsízlík *s.* urâţenie.

kósterme *s.* **1.** prezentare; evidenţiere. **2.** expoziţie. // •***súyúm kóstermesí*** demonstraţie de simpatie.

kóstermegen *adj.* irelevant.

kóstermek *v.t.* **1.** a arăta; a prezenta. **2.** a indica; a semnala. **3.** a releva; a evidenţia. **4.** *(fig.)* a dovedi; a manifesta; a da dovadă de...; **5.** *(fig.)* a dezvălui; a da în vileag. // •***aktan kara etmek*** a face albul negru; a denatura. •***başaruw kóstermek*** a avea succes. •***başîn kóstermek*** a-şi scoate nasul la iveală; a apărea; a se ivi. •***ğaynak kóstermek; tîrnak kóstermek*** a-şi arăta ghearele. •***ğol kóstermek*** a călăuzi; a îndruma. •***ğumurdugun kóstermek*** a arăta cuiva pumnul; a-l ameninţa. •***húrmetsízlík kóstermek*** a desconsidera. •***kararsîzlîk kóstermek*** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a şovăi; a oscila. •***kayret kóstermek*** a se sili; a-şi da toată osteneala. •***kímlígín kóstermek*** a se legitima. •***kún kóstermemek*** a-i face cuiva zile fripte; a-l chinui. •***mazeret kóstermek*** a motiva prin; a invoca. •***mukavemet kóstermek*** a opune rezistenţă. •***ózín hakklî kóstermek*** a se arăta îndreptăţit; a se justifica. •***ózín kóstermek*** a se arăta pe sine; a se afirma; a se remarca. •***píkír kóstermek*** a-i da cuiva o idee; a-i sugera. •***saygîsîn kóstermek*** a-şi arăta respectul; a stima. •***sebep kóstermek*** a invoca motivul că...; a aduce drept argument; a pretexta. •***tíşlerín kóstermek*** a-şi arăta colţii; a ameninţa; a intimida. •***uşun yúzún kóstermek*** a-şi arăta adevărata faţă. •***yakînlîk kóstermek*** a-şi arăta simpatia. •***yúzún kóstermek*** a-şi scoate nasul la iveală; a se ivi; a apărea. // •***Alla(h) kóstermesín!*** *(relig.)* doamne fereşte!; •***barometre gúzel hawa kóstere*** barometrul indică vreme frumoasă. •***kósterírsíñíz mí?*** vreţi să-mi arătaţi?; •***ózímní bír doktorga kóstereğek bolaman*** aş vrea să consult un medic.

kóstermeler *s., pl.* instrucţiuni; directive; circulară; dispoziţie.

kósterúw *s.* **1.** manifestaţie; demonstraţie. **2.** *(fig.)* dezvăluire; dare în vileag. **3.** *(fig.)* dovedire; manifestare. **4.** relevare; evidenţiere. **5.** indicare; semnalare. **6.** arătare; prezentare.

kósterúwgí *adj.* arătător; relevant.

kósterúwğí *s.* **1.** manifestant; demonstrant. **2.** index. // •***allenekíy kósterúwğí*** peiorativ. •***kósterúwğí parmak*** degetul arătător.

kóşe *s.* **1.** colţ; unghi. **2.** intersecţie de drumuri. // •***kóşege sîgîştîrmak*** a strânge pe cineva în colţ; a-l încolţi. // •***kóşe wuruşî*** *(sport)* lovitură de colţ. •***odanîñ kóşesí*** colţul camerei. •***sokîr kóşe*** unghi mort. •***topnî ters kóşege attî*** a trimis mingea în colţul opus.

kóşebe *s.* nomad; migrator.

kóşebelík *s.* viaţă nomadă; migraţie.

kóşegesîgîşkan *adj.* obligat.

kóşegesîgîştîrîlgan *adj.* prins la strâmtoare; constrâns; încolţit; obligat.

kóşegesîgîştîruw *s.* prindere la strâmtoare; constrângere; încolţire; obligare.

kóşek *s.* **1.** travestit. **2.** pui de cămilă; pui de dromader.

kóşekeñ *s. (mat.)* diagonală.

kóşelí *adj.* cu colţuri; colţuros.

kóşelíğay *s.* paranteză dreaptă.

kóşelík *s.* echer.

kóşelímutarîza *s.* paranteză dreaptă.

kóşelíparanteza *s.* paranteză dreaptă.

kóşelítîrnak *s.* paranteză dreaptă.

kóşet *s.* puiet *(de arbori)*.

kóşetlík *s.* pepinieră.

kóşím *s.* **1.** *(biol.)* tropism. **2.** trecere; tranziţie.

kóşíp-gezme *s.* pribegie.

kóşírgen *adj.* **1.** motrice. **2.** *(gram.)* tranzitiv. // •***kóşírgen figel*** *(gram.)* verb tranzitiv. •***kóşírgen kuwat*** forţă motrice.

kóşírílgen *adj.* **1.** mutat; strămutat. **2.** pus în mişcare; pus în funcţiune;

deschis; început; pornit; inaugurat.
kóşírílmegen *adj.* nestrămutat.
kóşírílmek *v.i.* **1.** a fi mutat; a fi strămutat. **2.** a fi pus în mişcare; a fi pus în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
kóşírílmez *adj.* nestrămutat.
kóşírílmiykalgan *adj.* nestrămutat.
kóşírme *s.* **1.** *(gram.)* tranzitivitate. **2.** mutare; strămutare; deportare.
kóşírmek *v.t.* **1.** a muta; a strămuta. **2.** a pune în mişcare; a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // ***•yerín kóşírmek*** a transpune. ***•yúzún kóşírmek*** a copia.
kóşírmeme *s. (gram.)* intranzitivitate.
kóşírmez *adj. (gram.)* intranzitiv. // ***•kóşírmez figel*** *(gram.)* verb intranzitiv.
kóşírmezlík *s. (gram.)* intranzitivitate.
kóşírúw *s.* **1.** mutare; evacuare; strămutare. **2.** punere în mişcare; punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare. **3.** *(gram.)* tranzitivitate. **4.** trecere; tranziţie.
kóşk *s.* gheretă; chioşc; boxă; cabină.
kóşken-ketken *adj.* migrator; nomad.
kóşken-kongan *adj.* migrator; nomad.
kóşme *s.* emigrant.
kóşmegen *adj.* nestrămutat.
kóşmek *v.i.* **1.** a se muta; a emigra. **2.** a porni. **3.** *(fig.)* a muri. **4.** a se surpa. // ***•kóşíp konmak*** a migra. // ***•kóşíp ketken*** imigrant.
kóşme-ketme *s.* migrare.
kóşmek-konmak *v.i.* a migra.
kóşme-konma *s.* migrare.
kóşme-konuw *s.* migrare.
kóşmez *adj.* nestrămutat.
kóşmez-ketmez *adj.* sedentar.
kóşmiykalgan *adj.* nestrămutat; statornic.
kóşúw *s.* **1.** mutare; mutat. **2.** emigrare. **3.** *(geol.)* alunecare de teren; surpare.
kóşúwğí *s.* emigrant.
kóşúwğúlúk *s.* emigraţie.
kót *s.* şezut; dos; fund. // ***•kótín aylandîrmak*** a întoarce cuiva dosul *(peior.)*. ***•kótíne kírmek*** a se băga pe sub pielea cuiva *(peior.)*.
kótek *s.* **1.** lovire; batere. **2.** bătaie. // ***•bír kótek atmak*** a bate pe cineva de-i merge colbul; a-i da o mamă de bătaie; a-l stinge în bătaie. // ***•kótek ğezasî*** pedeapsă corporală.
kótekleme *s.* **1.** batere; lovire; forjare. **2.** batere; lovire; măcinare; râşnire.
kóteklemek *v.t.* **1.** a bate; a lovi. **2.** a râşni; a măcina. // ***•kóteklep ezmek*** a sminti în bătaie. ***•tízín kóteklemek*** a-şi frânge mâinile; a se văicări; a regreta; a se lamenta.
kóteklengen *adj.* forjat. // ***•kóteklengen temír/şelík*** fier forjat.
kóteklenme *s.* batere; râşnire.
kóteklenmek *v.i.* **1.** a fi bătut; a fi lovit. **2.** a fi râşnit; a fi măcinat.
kóteklep-ezílgen *adj.* stâlcit în bătaie.
kóteklep-ezúw *s.* stâlcire în bătaie.
kótekleşken *s., adj.* bătăuş.
kótekleşme *s.* încăierare.
kótekleşmek *v.i.* **1.** a se bate; a se încăiera. **2.** *(mil.)* a se lupta.
kótekletmek *v.t.* **1.** a determina să bată; a determina să lovească. **2.** a determina să macine; a determina să râşnească.
kótekşí *s.* bătăuş.
kótekşílík *s.* bătaie.
kóterge *s.* ridicătură; înălţime; movilă; dâmb.
kótergeş *s. (tehn., mec.)* cric; levier; pârghie.
kóterílgen *adj.* înălţat; ridicat.
kóterílme *s.* **1.** anulare; abrogare; înlăturare; suprimare. **2.** săltare; sculare; ridicare; suiş; dezvoltare.
kóterílmek *v.i.* **1.** a se ridica; a se sălta. **2.** a se scula *(în picioare)*. **3.** a se înlătura; a se suprima.
kóteríp-atílgan *adj.* azvârlit; aruncat.
kóteríp-atuw *s.* **1.** azvârlire; aruncare. **2.** aruncare; lepădare.
kóterme *s.* **1.** ridicare; săltare. **2.** *(fig.)* suprimare; anulare; revocare.
kótermek *v.t.* **1.** a ridica; a sălta. **2.** a înlătura; a suprima. **3.** a purta; a duce. // ***•başîn kótermek*** a-şi ridica capul; a se răzvrăti; a se răscula. ***•íşkí kótermek*** a ţine la băutură. ***•kade kótermek*** a ridica paharul; a închina în cinstea cuiva; a toasta. ***•karege kótermek*** *(mat.)* a ridica la pătrat. ***•kír kótermek*** a se menţine curat; a nu se murdări cu uşurinţă. ***•kol kótermek*** a ridica mâna asupra cuiva; a ridica mâna; a cere cuvântul. ***•kóteríp atmak*** a arunca; a azvârli; a-i face vânt. ***•kóteríp íşmek*** a bea pe nerăsuflate; a da pe gât. ***•kuwatîn kótermek*** *(mat.)* a ridica la putere. ***•murunun kótermek*** a-şi ridica nasul. ***•omîz kótermek*** a ridica din umeri; a strânge din umeri. ***•şaka kótermemek*** a nu şti de glumă. ***•ses kótermek*** a ridica vocea; a se răsti; a vocifera. ***•şóp kótermemek*** a nu lua un pai de jos. ***•tabanlarîn kótermek*** a-şi lua tălpăşiţa. ***•teğerrútní kótermek*** a ridica blocada.
kótermeme *s.* intoleranţă.
kótermez *adj.* intolerant.
kótertílmek *v.i.* **1.** a se redresa; a se ameliora. **2.** a se ridica; a se dezvolta.
kótertme *s.* **1.** redresare; ameliorare. **2.** avânt; dezvoltare.
kótertmek *v.t.* **1.** a redresa; a ameliora. **2.** a ridica; a dezvolta.
kóterúwğí *adj.* ridicător.
kóterúwlí *adj.* ridicat; elevat; înălţat; săltat.
kótigáa *s.* cotigă.
kótşanagî súyegí *s. (anat.)* osul coxal/iliac.
kóverte *s. (nav.)* covertă.
kóy *s.* sat. // ***•awlak kóy*** cătun; sătuc. ***•bír kóyníñ kíşísí*** lume multă cât tot satul. ***•bo daklar arasînda bír kóy bar*** între aceşti munţi este un sat. ***•kóy kútúpkanasî*** bibliotecă sătească. ***•kóy romanî*** *(lit.)* roman pastoral. ***•kóy toyî*** nuntă ţărănească. ***•kóy úyí*** casă ţărănească. ***•kóyge dogrî ğónedík*** am pornit spre sat. ***•kóyníñ tuwarşîsî*** văcarul satului. ***•men kóyge muwallím bolîp íşlemege kettím*** eu am plecat la ţară să lucrez ca învăţător.
kóydeş *s.* consătean.
kóyğí *adj.* sătesc.
kóykenegí, Amerika- *s. (orn.)* kestrel american *(lat., Falco sparverius)*.
kóykenek *s. (orn.)* vânturel roşu; şoim roşu; vindereu *(lat., Falco tinnunculus; Tinnunculus alaudarius)*.
kóykenek, kíşkene- *s. (orn.)* vânturel mic *(lat., Falco naumanni)*.
kóykenek, kîzîl- *s. (orn.)* vânturel mic *(lat., Falco naumanni)*.
kóykenek, kîzîl-ayaklî- *s. (orn.)* vânturel de seară *(lat., Falco vespertinus)*.
kóykenekşí *s.* şoimar.
kóylí **I.** *adj.* ţărănesc. **II.** *s.* ţăran; sătean. // ***•kóylí apakay*** ţărancă; săteancă.
kóylíler *s., pl.* ţărănii; ţărănime.
kóz *s.* **1.** *(anat.)* ochi. **2.** vedere; văz. **3.** gaură; orificiu. **4.** izvor; sursă; origine. **5.** încăpere; cameră. **6.** compartiment; despărţitură. **7.** *(bot.)* mugur; boboc. **8.** jar; spuză. **9.** ochete. **10.** privire. // ***•başînda kózí oynamak*** a-i juca cuiva ochii în cap. ***•bír kózí men elmaga, bír kózí men helwaga karamak*** a se uita cu un ochi la făină şi cu altul la slănină; a privi cruciş. ***•bírtaa kózden geşírmek*** a reexamina; a revizui; a recapitula. ***•dórt kóz arasînda konîşmak*** a vorbi între patru ochi. ***•dórt kóz men beklemek*** a aştepta cu ochii în patru; a aştepta cu nerăbdare. ***•dórt kózí men karamak*** a fi cu ochii în patru. ***•dúniyaga kóz aşmak*** a vedea lumina zilei; a se naşte. ***•dúniyaga közlerín kapamak*** a închide ochii; a muri. ***•hayatka közlerín ğummak*** a închide ochii; a muri. ***•hoş kózí men kórmemek*** a nu privi cu ochi buni; a dezaproba. ***•kórmege kózí bolmamak*** a nu avea ochi să vadă pe cineva; a-l detesta. ***•kóz aldatmak*** a înşela privirile cuiva; a truca; a trişa. ***•kóz aldîna ketírmek*** a aduce înaintea ochilor; a-şi imagina; a-şi închipui; a pune în vedere; a avertiza. ***•kóz aldînda tutmak*** a avea în vedere; a lua în considerare; a ţine seama de...; ***•kóz aldîndan kaşîrmak*** a pierde din vedere. ***•kóz aşa-almamak*** a nu avea răgaz nici să clipească. ***•kóz aştîrmamak*** a nu da răgaz nici să clipească. ***•kóz atmak*** a-şi arunca ochii pe... ; a arunca o privire pe...; ***•kóz baylamak*** a lega la ochi; a înşela. ***•kóz boyalamak*** a vopsi ochii cuiva; a lega la ochi; a înşela. ***•kóz ğarîğînday karamak*** a îngriji ca pe lumina ochilor; a păzi ca pe lumina ochilor. ***•kóz ğarîğînday súymek*** a iubi pe cineva ca pe lumina ochilor. ***•kóz ğummak*** a închide ochii; a trece cu vederea. ***•kóz kîrpmak*** a clipi. ***•kóz kiyîğîndan karamak*** a trage cu coada ochiului; a arunca priviri pe furiş. ***•kóz salmak*** a pune ochii pe...; a râvni. ***•kóz tíkmek*** a ţinti privirea; a pune ochii pe...; a râvni. ***•kóz wurmak*** a face cuiva cu ochiul. ***•közden eksík etmemek*** a nu scăpa din vedere. ***•közden geşírmek*** a cerceta cu privirea; a revizui. ***•közden kaşîrmak*** a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. ***•közden kaybetmek*** a scăpa din ochi; a pierde din vedere. ***•közden şîkmak/túşmek*** a cădea în dizgraţie; a pierde încrederea cuiva.

•***kózge almak*** a avea în vedere ceva; a lua la ochi pe cineva. •***kózge batmak*** a bate la ochi; a sări în ochi; a fi evident. •***kózge kórílmek*** a se arăta privirii; a ieşi la vedere; a apărea; a se ivi. •***kózí alağalanmak/alaşalanmak/bozarmak*** a i se împăienjenii ochii; a i se tulbura privirea; a i se întuneca privirea. •***kózí aşîlmak*** a i se deschide ochii; a face ochi; a prinde la minte; a se emancipa. •***kózí bolmak*** a avea în vedere; a intenţiona; a se interesa de aproape de...; •***kózí kalmak*** a-i rămâne ochii/inima la ceva; a-i plăcea foarte mult un lucru sau o persoană. •***kózí korkmak*** a intra frica în cineva; a se speria; a se îngrozi. •***kózí men aşamak*** a înghiţi pe cineva din ochi; a-l sorbi din ochi; a i se scurge ochii după cineva. •***kózí şîkmak*** a-i sări cuiva ochii din cap. •***kózí toymamak*** a înghiţi cu ochii; a pofti. •***kózí túşmek*** a-i cădea ochii pe...; a pune ochii pe...; •***kózí tutmamak*** a nu se încumeta. •***kózí yúkseklerde bolmak*** a avea gânduri mari; a avea aspiraţii mari. •***kózín almak*** a-i lua cuiva ochii; a-l orbi. •***kózín almamak/ayîrmamak*** a nu-şi lua ochii de la...; •***kózín aştîrmak*** a deschide cuiva ochii; a-l preveni. •***kózín gezdírmek*** a cerceta cu privirea; a-şi învârti ochii. •***kózín kapatmak*** a-i închide cuiva ochii. •***kózín korkîzdîrmak*** a băga frica în cineva; a-l speria; a-l intimida. •***kózín şîgarmak*** a-i scoate cuiva ochii; a-i reproşa. •***kózínden kaybbolmak*** a scăpa de sub ochii cuiva; a pieri; a dispărea. •***kózíne kírmek*** a intra sub pielea cuiva; a intra în graţiile cuiva. •***kózíne kúl úpúrmek*** a arunca praf în ochii cuiva; a-l înşela. •***kózíne perde asmak*** a-i pune cuiva pânza pe ochi; a-l înşela. •***kózíne yukî kelmek*** a-l toropi somnul; a-i da ochii în gene. •***kózíne yukî kírmemek*** a nu putea pune pleoapă pe pleoapă; a nu putea adormi. •***közlerí kaytmak*** a i se întoarce cuiva ochii în cap; a agoniza; a intra în comă. •***közlerí tolmak*** a i se uda ochii; a-l podidi lacrimile. •***közlerín akîytmak*** a căsca ochii; a se holba; a se zgâi. •***közlerín aşaga almak/tíkmek*** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. •***közlerín aşîp karamak*** a deschide ochii; a căsca ochii; a se holba; a se zgâi; a fi atent. •***közlerín aşmak*** a deschide ochii; a fi atent; a se deştepta. •***közlerín paltaşînday aşmak*** a căsca ochii cât ghiocul/cât cepele; a se holba; a se zgâi. •***közlerín súzmek*** a privi galeş; a privi printre gene; a arunca ocheade; a arunca priviri pe furiş; a-şi da ochii peste cap. •***özín közí men körmek*** a vedea cu ochii lui. •***şîpalak közí men körmek*** a vedea cu ochii liberi; a vedea fără instrumente optice. // •***baylî közler*** dependinţe. •***dört köz arasînda*** între patru ochi; în particular. •***ekí közí ekí şeşme*** cu şiroaie de lacrimi în ochi. •***ekí közí sokîr*** orb. •***Esma okîganda kitapnî közleríne bek yakîn tuta*** Esma ţine cartea prea aproape de ochi când citeşte. •***farlar közímní aldî*** farurile m-au orbit. •***iyne közí*** urechea acului. •***kaş man köz arasînda*** într-o clipă. •***körír közím yok*** n-am ochi să-l văd. •***köz alanî*** câmp vizual. •***köz aldanmasî*** iluzie optică. •***köz aşîklîgî*** vigilenţă. •***köz baylagan*** prestidigitator; scamator. •***köz ğumdurgan/ğumduruwğî*** orbitor. •***köz kîyîgî*** coada ochiului. •***köz köre-köre*** vizibil; la vedere; în văzul tuturor. •***köz sínírí*** *(anat.)* nerv optic. •***köz tuyuwî*** simţul văzului. •***köz yaşartuwğî gaz*** gaz lacrimogen. •***közge körínme*** halucinaţie. •***közím şîksîn!*** să-mi sară ochii din cap!; •***közíñ aydîn!*** felicitări!; •***közíñní aş!*** atenţie!; •***malnîñ közí*** marfă de calitate superioară. •***penğíre közí*** ochi de fereastră. •***şîpalak köz men*** cu ochiul liber. •***sorawğî közler men*** cu ochi întrebători. •***yakîndan közím körmiy*** nu văd de aproape. •***yaramaznîñ közí*** răul răilor; de răutate extremă. •***yukulî köz*** somnoros.

közagî *s. (anat.)* sclerotică; albul ochiului.
közakîytuw *s.* holbare.
közaldatkan *s.* trişor.
közaldatuw *s.* trişare; truc.
közalmagan *adj.* neatractiv; simplu; obişnuit; comun; banal.
közaluw *s.* atracţie; distincţie; deosebire.
közaluwğî *adj.* **1.** *(d. culori)* ţipător. **2.** orbitor. **3.** atractiv; distins; deosebit; neobişnuit; notabil.
közastî *s.* supraveghere; pază. // •***közastî etmek*** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observaţie. •***közastîna almak*** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observaţie.
közastîbolgan *adj.* păzit; supravegheat.
közastîetken *s.* paznic; supraveghetor.
közastîetúw *s.* pază; supraveghere.
közastînaalgan *s.* paznic; supraveghetor.
közastînaalîngan *adj.* păzit; supravegheat.
közastînaaluw *s.* pază; supraveghere.
közastîndatutuw *s.* pază; supraveghere.
közaşkan *adj.* **1.** emancipat. **2.** născut. **3.** deşteptat; trezit. **4.** prevenit; avertizat.
közaştîrgan *adj.* deşteptător.
közaştîrmasî *s.* atenţionare; avertizare.
közaştîruw *s.* avertisment; atenţionare.
közaşuw *s.* **1.** deşteptare; trezire. **2.** prevenire; avertizare. **3.** naştere. **4.** atenţie.
közaydîn *s.* felicitare. // •***közaydîn bermek*** a felicita.
közbarmasî *s.* orizont.
közbaşî *s.* origine; sursă.
közbaylaw *s.* magie; scamatorie; trucaj; păcălire; vicleşug.
közbaylawğî **I.** *adj.* înşelător. **II.** *s.* magician; scamator.
közbebegí *s. (anat.)* pupilă.
közboyalagan **I.** *adj.* înşelător. **II.** *s.* magician; scamator; iluzionist.
közboyalama *s.* iluzionism.
közboyalamasî *s.* magie; scamatorie; iluzionism; trucaj; păcălire; vicleşug.
közboyalaw *s.* iluzionism.
közboyatuwğî **I.** *adj.* înşelător. **II.** *s.* magician; scamator; iluzionist.
közde *adj. (d. oameni)* preferat; favorit. // •***közde tutmak*** a prefera.
közdebolgan *adj.* favorit; preaales.
közden *adv.* din privire; din vedere.
közdengeşíreberúw *s.* recapitulare.
közdengeşírgen *adj.* scrutător; examinator; observator.
közdengeşírílgen *adj.* **1.** frunzărit; revizuit; verificat. **2.** scrutat; examinat; observat; cercetat.
közdengeşírúw *s.* **1.** revizuire; revizie. **2.** rond; inspecţie. **3.** scrutare; examinare; observare; cercetare. **4.** frunzărire; revizuire; răsfoire; verificare.
közdengeşírúwğí *s.* revizionist.
közdengeşírúwğúlúk *s.* revizionism.
közdengeşken *adj.* **1.** scrutat; examinat; observat; cercetat. **2.** frunzărit; revizuit; răsfoit; verificat.
közdenkaşîrgan *adj.* neatent.
közdenkaşîrîlgan *adj.* scăpat din vedere; omis.
közdenkaşîrma *s.* neatenţie.
közdenkaşîruw *s.* scăpare din vedere; omisiune.
közdenkaybbolgan *adj.* dispărut din vedere; rătăcit; pierdut.
közdenşîguw *s.* dizgraţie; stigmat.
közdentúşken *adj.* dezonorat; discreditat; compromis; stigmatizat.
közdentúşúrgen *adj.* dezonorant; compromiţător; degradant.
közdentúşúrúw *s.* dezonorare; discreditare; compromitere; stigmatizare.
közdentúşúrúwğí *adj.* dezonorant; compromiţător; degradant.
közdentúşúw *s.* dizgraţie; stigmat.
közdermanî, şetene *s. (bot.)* floare-de-ochi; silur; mângâierea-apelor; buruienită *(lat., Euphrasia officinalis; Euphrasia stricta)*.
közdetutulgan *adj.* avut în vedere; preferat.
köze *s.* **1.** *(biol.)* celulă. **2.** izvor.
közelerarasî *adj.* intercelular.
közelertîşî *adj.* extracelular.
közelgen *adj.* stopat; ţesut.
közelí *adj.* celular.
közelmek *v.i.* a se stopa; a se ţese.
közeme *s. (d. ţesături)* stopare.
közemek *v.t.* a stopa; a ţese.
közenek *s.* **1.** *(biol.)* por. **2.** *(bot.)* stomată. **3.** ferestruică; deschizătură. **4.** mască *(în apicultură)*.
közeneklí *adj.* poros. // •***közeneklí tola*** cărămidă poroasă.
közeneklísúyek *s. (med.)* osteoporoză.
közetílgen *adj.* păzit.
közetme *s.* pândă; observare; supraveghere.
közetmek *v.t.* **1.** a păzi; a supraveghea; a veghea. **2.** a pândi; a urmări; a observa. **3.** a presupune; a avea în vedere.
közetúwğí *s. (d. oameni)* observator.
közgealgan *adj.* cutezător; îndrăzneţ.
közgealînmagan *adj.* neluat în vedere; neglijat; ignorat; nesocotit.
közgealînmaz *adj.* neglijabil.
közgealmagan *adj.* **1.** sfidător; insolent. **2.** neglijent.
közgealmama *s.* **1.** ignorare;

neglijare; nesocotire. **2.** neglijenţă. **3.** sfidare; insolenţă.
kózgealuw *s.* cutezanţă; încumetare; îndrăzneală.
kózgebatmama *s.* discreţie; rezervă în atitudine.
kózgebatmaz *adj.* discret; retras.
kózgekelgen *adj.* atractiv; distins; deosebit; neobişnuit; notabil.
kózgekelmez *adj.* neatractiv; simplu; obişnuit; comun; banal.
kózgekelúw *s.* atracţie; distincţie; deosebire.
kózgekórílgen **I.** *adj.* vizibil. **II.** *s.* înfăţişat; înfiinţat; apărut; ivit; mijit.
kózgekórílme *s.* **1.** evidenţă; claritate; vizibilitate. **2.** vizibilitate. **3.** înfăţişare; înfiinţare; apariţie; ivire; mijire. **4.** apariţie; halucinaţie; nălucă.
kózgekórílmez *adj.* invizibil.
kózgekórílmiykalîr *adj.* invizibil; nevăzut.
kózgetiygen *adj.* atractiv; distins; deosebit; neobişnuit; notabil.
kózgetiyme *s.* evidenţiere; detaşare; remarcare; afirmare.
kózgetiymez *adj.* neatractiv; simplu; obişnuit; comun; banal.
kózgetiymiykalîr *adj.* neatractiv; obişnuit; ordinar; simplu; banal; comun.
kózgetiyúw *s.* atracţie; distincţie; deosebire.
kózgewurmama *s.* discreţie; rezervă în atitudine.
kózgewurmaz *adj.* discret; retras.
kózğumdurgan *adj.* orbitor.
kózğumduruwğî *adj.* orbitor.
kózğumgan *adj.* **1.** răbdător; îngăduitor; tolerant. **2.** care a închis ochii; mort.
kózíaşada *adj.* ruşinat; batjocorit; dezonorat; stigmatizat; demoralizat; deprimat; resemnat.
kózíaşîk *adj.* **1.** isteţ; abil. **2.** vigilent; treaz; în stare de veghe.
kózíboyalangan *adj.* înşelat; amăgit; păcălit.
kózíkmek *v.i.* a apărea; a se ivi; a se vedea; a se zări.
kózíkorkkan *adj.* intimidat; speriat; temător; timorat.
kózíkórmez *adj.* chior; orb.
kózíldírík *s.* ochelari. // **•*kúneş kózíldírígí*** ochelari de soare.
kózíldíríklí *s., adj.* cu ochelari; ochelarist.
kózíldíríklí-deñíz-órdegí *s. (orn.)* eider cu ochelari *(lat., Somateria fischeri)*.
kózíldíríklí-ğeleşe *s. (orn.)* silvie cu ochelari *(lat., Sylvia conspicillata)*.
kózíldíríklí-tartalak *s. (orn.)* auşel cu coroană roşie; auşel cu ochelari *(lat., Regulus calendula)*.
kózíldíríkşí *s.* optician; oculist.
kózínkîmgan *adj.* **1.** care a închis ochii; mort. **2.** răbdător; îngăduitor; tolerant.
kózítígílgen *adj.* care are privirea fixată.
kózítok *adj.* sătul; satisfăcut.
kózítoymaykalîr *adj.* pofticios; nesătul.
kózítoymaz *adj.* pofticios; nesătul.
kózítutkan *adj.* cutezător; îndrăzneţ.
kózítutmasî *s.* cutezanţă; îndrăzneală.
kózíyaşlî *adj.* înlăcrimat.
kózkabagî *s. (anat.)* glob ocular.
kózkandîrî *s. (anat.)* conjunctivă.
kózkapagî *s. (anat.)* pleoapă.
kózkararî **I.** *adj.* aproximativ; estimativ. **II.** *s.* **1.** aproximare făcută din ochi. **2.** din ochi; apreciind cu privirea. // **•*kózkararî man satmak*** a vinde pe ochi.
kózkararlî *adj.* estimativ.
kózkarasî *s. (anat.)* pupilă.
kóz-kaş *s.* ochii şi sprâncenele. // **•*kóz-kaş oynatmak*** a arunca ocheade; a face cuiva cu ochiul; a-şi da ochii peste cap.
kózkişasî *s. (anat.)* iris.
kózkîmdîrgan *adj.* orbitor.
kózkîmdîruwğî *adj.* orbitor.
kózkîmgan *adj.* răbdător; îngăduitor; tolerant.
kózkîmuw *s.* **1.** închiderea ochilor; moarte. **2.** răbdare; îngăduinţă; toleranţă.
kózkorkîzdîrmasî *s.* intimidare; timorare.
kózkorkmasî *s.* intimidare; sperietură; teamă.
kózkóre **I.** *adj.* evident; clar; vădit; vizibil. **II.** *adv.* văzând cu ochii; la vedere.
kózkórír *adj.* clar; evident; evident; vădit; vizibil.
kóz-kórme **I.** *adj. (med.)* oftalmologic. **II.** *s.* ochii şi văzul. // **•*kóz-kórme doktorlîgî*** *(med.)* oftalmologie.
kóz-kózge *adv.* ochi în ochi. // **•*kóz-kózge kelmek*** a da ochii cu cineva. **•*kóz-kózge kórínmemek*** a fi întuneric să-ţi dai cu degetul în ochi. // **•*kóz-kózge otîrdîlar*** au stat ochi în ochi.
kóz-kulak *s.* ochii şi urechile. // **•*kóz-kulak bolmak*** a fi numai ochi şi urechi; a lua seama de cineva; a se îngriji de cineva; a-l ocroti.
kózkuyusî *s. (anat.)* glandă lacrimală.
kózlem *s.* observare; observaţie.
kózleme *s.* pândă; observare; supraveghere. // **•*kózleme teşígí*** vizor.
kózlemek *v.t.* **1.** a pândi; a aştepta; a urmări. **2.** a observa; a supraveghea; a veghea. **3.** a ţinti; a ochi.
kózlemğí *s. (d. oameni)* observator.
kózlerínakîytkan *adj.* holbat.
kózlerínpatlatkan *adj.* holbat.
kózlerítolgan *adj.* înlăcrimat.
kózlerítorlangan *adj.* înlăcrimat.
kózlewğí *s.* supraveghetor; observator.
kózlík *s.* ochelari.
kózlíklí *s., adj.* cu ochelari; ochelarist.
kózlíkşí *s.* optician; oculist.
kózlí-kulaklî *adj.* apărat; ocrotit; favorizat.
kózpatlatmasî *s.* holbare.
kózsarîlîgî *s. (med.)* xantopsie.
kózsúzme *s.* privire galeşă; ocheadă.
kózşîgarmasî *s.* reproş.
kózşukurî *s. (anat.)* orbită.
kóztebek *s. (zool.)* cârtiţă; sobol *(lat., Talpa europaea)*.
kóztígúw *s.* fixare cu privirea; aţintirea ochilor; ochire; ţintire; vizare.
kóztolmasî *s.* înlăcrimare.
kóztorlanmasî *s.* înlăcrimare.
kóztumanî *s. (med.)* cataractă.
kóztutmasî *s.* cutezanţă; încumetare.
kózúyí *s. (anat.)* orbită.
kózyaşarmasî *s.* înlăcrimare.
kózyaşartkan *adj.* lacrimogen.
kózyaşartuwğî *adj.* lacrimogen.
kózyaşî *s.* lacrimă. // **•*kózyaşî tókmek/agîzdîrmak*** a vărsa lacrimi; a plânge.
kózyaşîtókme *s.* jelire; bocire.
kózyaşlarîakkan *adj.* înlăcrimat.
kózyaşlarîakmasî *s.* înlăcrimare.
kózyaşlî *adj.* înlăcrimat; plâns.
kral *s.* rege; monarh. // **•*kralnîñ íbretíne kóre*** după al regelui exemplu.
kral-albatros *s. (orn.)* albatros regal *(lat., Diomedea epomephora)*.
kral-deñíz-órdegí *s. (orn.)* eider regal *(lat., Somateria spectabilis)*.
kral-ğayka *s. (orn.)* albatros regal *(lat., Diomedea epomephora)*.
kralğî *adj.* regalist; monarhist.
kralğîlîk *s.* regalitate; monarhie.
kralişe *s.* regină.
kraliyet *s.* regat; monarhie; regalitate. // **•*anayasa kraliyetí*** *(pol.)* monarhie constituţională.
kralîşa *s.* regină.
kral-karkîldak *s. (orn.)* chiră regală; pescăriţă regală *(lat., Sterna maxima)*.
kral-kîrkawul *s. (orn.)* fazan regal *(lat., Syrmaticus reevesii)*.
krallîk *s.* regat; monarhie; regalitate.
kralnayibí *s. (pol.)* regent.
kralnayiplígí *s. (pol.)* regenţă.
kralserdarî *s. (pol.)* vicerege.
kralserdarlîgî *s.* interimat; suplinire; provizorat.
kral-súlgún *s. (orn.)* fazan regal *(lat., Syrmaticus reevesii)*.
kral-şoñgîr *s. (orn.)* acvilă de munte *(lat., Aquila chrysaetos)*.
krampa *s. (med.)* crampă.
krampon *s.* crampon.
krater *s. (geol.)* crater.
kravat *s.* cravată. // **•*kravat iynesí*** ac de cravată.
kraw-kraw *interj.* cra!;
krawl *s. (sport)* craul.
krawlama *s.* croncănit.
krawlamak *v.i.* a croncăni.
krawlaw *s.* croncănit.
kredit *s.* **1.** *(econ.)* credit. **2.** *(fig.)* consideraţie; stimă; influenţă; trecere. // **•*kredit aşmak*** *(fin.)* a deschide un credit.
krem *adj.* crem; alb-gălbui.
krema *s.* cremă. // **•*krema tulumî*** tub de cremă. **•*yúz kremasî*** cremă de faţă.
kremalî *adj.* cu cremă. // **•*kremalî pişkot*** fursecuri cu cremă.
krematoriyum *s.* crematoriu.
krep *s. (text.)* crep.
krepon *s. (text.)* crepon.
kreşa *s.* creşă.
kretin *s., adj.* cretin; idiot.
kretinism *s.* cretinism; idioţenie.
kreton *s. (text.)* creton.
krik *s. (tehn.)* cric.
kriket *s. (sport)* crichet.
kriminoloğiya *s.* criminologie; criminalistică.
kriminoloğiyağî *s.* criminalist.
kristal *s.* cristal. // **•*kristal kade*** pahar de cristal. **•*kristal takîmî*** serviciu de cristal. **•*kristal vaza*** vază de cristal.
kristalday *adj.* care are înfăţişarea unui cristal; cristaloid.
kristallaşkan *adj.* cristalizat.
kristallaşma *s.* cristalizare.
kristallaşmak *v.i.* a se cristaliza.
kristallaştîrmak *v.t.* a cristaliza.
kristallaşuw *s.* cristalizare.
kristalografiya *s.* cristalografie.
kristaloyit *adj.* care are înfăţişarea unui cristal; cristaloid.
kristiyan *s. (relig.)* creştin.
kristiyanlaşkan *adj.* creştinat.

kristiyanlaşmak *v.i.* a se creştina.
kristiyanlaştîrma *s.* creştinare.
kristiyanlaştîrmak *v.t.* a creştina.
kristiyanlaştîruw *s.* creştinare.
kristiyanlîk *s. (relig.)* creştinism; creştinătate.
kriteriyum *s.* criteriu.
kritiçism *s.* criticism.
kritik *adj.* critic.
kritika *s.* critică.
kriza *s.* criză.
krizantema *s. (bot.)* crizantemă; dumitriţă; tufănică *(lat., Chrysanthemum indicum; Tanacetum indicum)*.
krokiyus *s.* crochiu.
krokodil *s. (zool.)* crocodil *(lat., Crocodilus niloticus)*.
krom *s. (chim.)* crom. // ***•krom kaplamak*** a croma. // ***•krom kaplamasî*** *(tehn.)* cromare. ***•krom sarîsî*** cromatic. ***•krom sarîsî*** *(chim.)* galben de crom.
kromatik *adj. (muz., pict.)* cromatic.
kromatika *s. (muz., pict.)* cromatică.
kromatikalî *adj. (muz., pict.)* cromatic.
kromlama *s.* cromare.
kromlamak *v.t.* a croma.
kromlangan *adj.* cromat.
kromlanmak *v.i.* a se croma.
kromlaw *s.* cromare.
kromlî *adj.* cromat; cu crom. // ***•kromlî şelík*** *(tehn.)* oţel cromat.
kromozom *s. (biol.)* cromozom.
kronik *adj.* cronic.
kronoloğiya *s.* cronologie.
kronoloğiyalî *adj.* cronologic.
kronometre *s.* cronometru.
kroşew *s. (sport)* croşeu.
kroton *s. (bot.)* croton *(lat., Croton tiglium)*.
Krúper'níñ-kúrteşígí *s. (orn.)* ţiclean pitic *(lat., Sitta krueperi)*.
ksantina *s.* xantină.
ksenofil *s., adj.* xenofil.
ksenofiliya *s.* xenofilie.
ksenofobiya *s.* xenofobie.
ksenofop *s., adj.* xenofob.
ksenolit *s. (geol.)* xenolit.
ksenon *s. (chim.)* xenon.
kserofop *adj. (biol.)* xerofob.
kseroks *s. (poligr.)* xerox.
kserokslama *s.* xeroxare.
kserokslamak *v.t.* a xeroxa.
kserokslangan *adj.* xeroxat.
ksilan *s. (chim.)* xilan.
ksilem *s. (bot.)* xilem.
ksilen *s. (chim.)* xilen.
ksilofon *s. (muz.)* xilofon.
ksilofonğî *s.* xilofonist.
Kuba *s. (topon.)* Cuba.
Kubadín *s. (topon.)* Cobadin *(jud. Constanţa)*.
kubalî *s., adj.* cubanez.
kubbe *s.* **1.** *(arhit.)* cupolă; boltă. **2.** calotă.
kubbelí *adj.* boltit.
kubik *adj.* cubic.
kubism *s.* cubism.
kuda *s.* cuscru; cuscră. // ***•kuda bolmak*** a se încuscri.
kudagîy *s.* cuscru; cuscră.
kudagîylîk *s.* cuscrie.
kudalaşkan *adj.* încuscrit.
kudalaşmak *v.i.* a se încuscri.
kudalaşuw *s.* încuscrire.
kudalîk *s.* cuscrie.
kuday **I.** *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. **II.** *s. (relig.)* Dumnezeu.
kudayberdíotî *s. (bot.)* veninariţă; avrămească *(lat., Gratiola officinalis)*.
kudde *s. (anat.)* glandă. // ***•kulakastî kuddesí*** *(anat.)* glandă parotidă.
kuddus **I.** *adj.* sfânt; sacru. **II.** *s.* sfinţie; sfânt; sacralitate.
Kuddus, El- *s. (relig., arab.)* "Cel sfânt"; "Cel pur şi neîntinat; perfecţiunea absolută" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
kudok *s.* fluier; sirenă.
kudret *s.* putere; forţă; vigoare. // ***•kudret hamamî*** izvor termal.
kudretlí *adj.* puternic; viguros.
kudretsíz *adj.* fără putere; neputincios; slab.
kudretsízlík *s.* lipsă de putere; neputinţă; slăbiciune.
kuduz **I.** *adj.* turbat. **II.** *s.* turbare; rabie.
kuduzgakarşî *adj.* antirabic.
kuduzlî *adj.* turbat.
kuduzotî *s. (bot.)* ciucuşoară; disculeţ; albiţă *(lat., Alyssum)*.
kuğur *s.* ciudăţenie; bizarerie.
kuğurday *adv.* în mod ciudat.
kuğurlî *adj.* ciudat; bizar; straniu; curios. // ***•kuğurlî bolmak*** a fi nu ştiu cum; a fi ciudat. // ***•bek kuğurlî*** foarte straniu.
kuğurluk *s.* ciudăţenie; bizarerie.
kukal, kara- *s. (orn.)* cuc asiatic *(lat., Eudynamys scolopacea)*.
kukkuldama *s.* cântecul cocoşului.
kukkuldamak *v.i. (d. cocoşi)* a cânta *(cucurigu)*.
kukkuldaşmak *v.i. (d. cocoşi)* a cânta laolaltă *(cucurigu)*.
kukkuldaw *s.* cântecul cocoşului.
kukkultî *s.* cântecul cocoşului.
kuk-kulu-kuw *interj.* cucurigu!;
kukuk *s. (orn.)* cuc *(lat., Cuculus canorus)*.
kukuk, alaşa- *s. (orn.)* cuc bălţat *(lat., Clamator jacobinus)*.
kukuk, kara-tumşuklî- *s. (orn.)* cuc cu cioc negru *(lat., Coccyzus erythropthalmus)*.
kukuk, kekeşlí- *s. (orn.)* cuc moţat *(lat., Clamator glandarius)*.
kukuk, sarî-tumşuklî- *s. (orn.)* cuc cu cioc galben *(lat., Coccyzus americanus)*.
kukuklámbasî *s. (bot.)* cuculeasă *(lat., Lychnis flos cuculi)*.
kukuklî *adj.* cu cuc. // ***•kukuklî sáát*** ceas cu cuc.
kukuş *s.* sâmbure; sământă.
kukuw *s. (orn.)* cuc *(lat., Cuculus canorus)*.
kukuw, alaşa- *s. (orn.)* cuc bălţat *(lat., Clamator jacobinus)*.
kukuw, kara-tumşuklî- *s. (orn.)* cuc cu cioc negru *(lat., Coccyzus erythropthalmus)*.
kukuw, kekeşlí- *s. (orn.)* cuc moţat *(lat., Clamator glandarius)*.
kukuw, sarî-tumşuklî- *s. (orn.)* cuc cu cioc galben *(lat., Coccyzus americanus)*.
kul *s.* sclav; rob.
kula *s.* turn; foişor; turlă. // ***•ğangîn kulasî*** foişor de foc. ***•ğoklama kulasî*** *(av.)* turn de control. ***•kuy kulasî*** schelă petrolieră; sondă. ***•şañ kulasî*** clopotniţă.
kulagîawur *adj.* tare de ureche; surd.
kulagîburulgan *adj.* dojenit; muştruluit; burduşit; ciomăgit; mustrat.
kulak *s.* **1.** *(anat.)* ureche; auriculă. **2.** *(gastron.)* colţunaş. **3.** *(iht.)* branhie. **4.** *(muz.)* cordar. **5.** auz. // ***•bír kulagîndan kírip obír kulagîndan şîkmak*** a-i intra pe-o ureche şi a-i ieşi pe alta. ***•ğan kulagî man seslemek*** a fi numai urechi; a asculta cu atenţie. ***•kulagî awur eşítmek*** a fi tare/fudul de urechi. ***•kulagîn koparmak*** a-i rupe urechile. ***•kulagîn tartmak/burmak*** a trage pe cineva de urechi. ***•kulagîn totîrmak*** a împuia urechile cuiva; a-i toca la ureche; a-i face capul calendar. ***•kulagîna ğetmek*** a-i ajunge cuiva la ureche. ***•kulagîna inanmamak*** a nu-şi crede urechilor. ***•kulagîna kar suwî kaşmak*** a intra în încurcătură; a intra în impas. ***•kulagîna kírmemek*** a-i intra pe-o ureche şi a-i ieşi pe alta. ***•kulagîna şalînmak*** a i se şopti la ureche. ***•kulagîna sîrga etmek*** a băga la cap. ***•kulagîndan geşmek*** a-i trece cuiva pe la ureche. ***•kulak asmamak*** a nu apleca urechea; a nu acorda importanţă. ***•kulak kabartmak/asmak/salmak/bermek*** a ciuli urechile; a asculta cu atenţie; a trage cu urechea. ***•kulak mísápírí bolmak*** a auzi întâmplător; a surprinde o discuţie. ***•kulaklarîn aşamak*** a-i mânca cuiva urechile. ***•kulaklarîna kadar kîzarmak*** a se înroşi până-n vârful urechilor. // ***•kulagîna kelgendiy bola edí*** i se părea că aude. ***•kulak memesí*** *(anat.)* lobul urechii. ***•kulak perdesí/dawulî/zarî*** *(anat.)* timpan. ***•kulak píşmesí/suwuklamasî/iltihabî*** *(med.)* inflamarea urechii; otită. ***•kulak tuyuwî*** simţul auzului. ***•kulaklarîm uwulday*** îmi vâjâie urechile.
kulakastî *adj. (anat.)* parotid. // ***•kulakastî kuddesí*** *(anat.)* glandă parotidă.
kulakbatîrgan *adj.* asurzitor. // ***•kulakbatîrgan alkîşlar*** aplauze asurzitoare.
kulakbatmasî *s.* asurzire; surzire.
kulak-bóğegí *s. (ent.)* urechelniţă *(lat., Forficula auricularia)*.
kulakburgan *adj.* dojenitor; mustrător.
kulakburuw *s.* dojană; muştruluială; burduşeală; ciomăgeală; mustrare; chelfăneală.
kulakğoldaşî *s.* interlocutor.
kulakkírí *s.* cerumen; ceară.
kulaklama *s.* tragere de urechi.
kulaklamak *v.t.* a trage de urechi.
kulaklangan *adj.* tras de urechi.
kulaklaw *s.* tragere de urechi.
kulaklî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie urecheată *(lat., Eremophila alpestris)*.
kulaklî-dalgîş *s. (orn.)* corcodel de iarnă *(lat., Podiceps auritus)*.
kulaklî-deñízdudukuşî *s. (orn.)* pufin urechiat *(lat., Lunda cirrhata)*.
kulaklî-gagara *s. (orn.)* corcodel de iarnă *(lat., Podiceps auritus)*.
kulaklîk *s.* **1.** *(tehn.)* cască. **2.** walkman.
kulaklî-karabatak *s. (orn.)* cormoran urecheat *(lat., Phalacrocorax auritus)*.

kulaklî-şól-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie urechiată de deşert *(lat., Eremophila bilopha)*.
kulakotî *s. (bot.)* urechelniţă; prescurariţă; ţâţa-mielului *(lat., Sempervivum tectorum)*.
kulaksaluw *s.* ascultare; audiere; interceptare.
kulakşîk *s. (anat.)* auricul.
kulaksîz-yapalak *s. (orn.)* huhurez mic *(lat., Strix aluco)*.
kulaktotîrgan *s.* cicălitor; pisălog.
kulaktotîrmasî *s.* cicăleală; îmbiere.
kulaktotîruw *s.* pisălogeală; cicăleală.
kulaktúbí *adj. (anat.)* parotid. // **•*kulaktúbí kastalîgî*** *(med.)* parotidită epidemică; oreion.
Kulalî/Kulelí *s. (topon., localitate desfiinţată)* Culelia *(jud. Constanţa)*.
kulan I. *adj.* **1.** *(d. cai)* roşcat; roib. **2.** roşcat; roşcovan; castaniu. **II.** *s. (zool.)* măgar-sălbatic *(lat., Equus hemionus onager)*.
kulan-bozkîr-búrkútí *s. (orn.)* acvilă brună de stepă *(lat., Aquila rapax)*.
kulan-kanatlî-akkózlík *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb cu aripi castanii *(lat., Zosterops erythropleurus)*.
kulan-karînlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu piept castaniu *(lat., Emberiza stewarti)*.
kulan-karînlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu piept castaniu *(lat., Emberiza stewarti)*.
kulan-karînlî-tenek *s. (orn.)* presură cu piept castaniu *(lat., Emberiza stewarti)*.
kulan-kirazkuşî *s. (orn.)* presură castanie *(lat., Emberiza rutila)*.
kulanşar *s. (bot.)* asparagus *(lat., Asparagus silvestris)*.
kulan-súlekeş *s. (orn.)* presură castanie *(lat., Emberiza rutila)*.
kulan-tenek *s. (orn.)* presură castanie *(lat., Emberiza rutila)*.
kulaş *s. (unitate de măsură pt. lungime, de 1,83 m)* stânjen marin.
kulbolgan *adj.* înrobit.
kuldar *s.* stăpân de sclavi.
kuldarlîk *s.* stăpânire de sclavi.
kulday *adj.* servil.
kuldur *s.* tâlhar; bandit; haiduc; pirat. // **•*deñíz kuldurî*** pirat.
kuldurbaşî *s.* căpetenia bandiţilor.
kuldur-kaşak *s.* tâlhari şi dezertori.
kuldurluk *s.* tâlhărie; banditism; haiducie; jefuire.
kule/kúle *s.* turn; foişor; turlă; schelă; sondă.
Kúlelí/Kulalî *s. (topon., localitate desfiinţată)* Culelia *(jud. Constanţa)*.
kulğî *adj.* sclavagist.
kulisa *s.* culisă *(şi fig.)*.
kul-karabaş *s.* sclavi şi servitori.
kullangan *s.* utilizator; manipulant; mânuitor.
kullanîlgan *adj.* folosit; întrebuinţat; utilizat. // **•*kóp kullanîlgan*** uzat.
kullanîlmagan *adj.* neîntrebuinţat; nefolosit; neuzitat.
kullanîlmak *v.i.* a se folosi; a se întrebuinţa; a se utiliza.
kullanîlmaykalgan *adj.* nefolosit; neîntrebuinţat; neuzitat.
kullanîlmaz *adj.* inutilizabil; inaplicabil.
kullanîm *s.* folosinţă; uz; consum. // **•*kullanîmdan şîgarmak*** a reforma; a scoate din uz. // **•*kullanîm paydasî*** *(jur.)* uzufruct.
kullanîmdanşîgaruw *s.* scoatere din uz; reformare; reformă.
kullanîmdanşîkkan *adj.* scos din uz; reformat.
kullanîşlî *adj.* utilizabil.
kullanma *s.* întrebuinţare; folosire; utilizare. // **•*gúwennîñ yaman kullanmasî*** abuz de încredere. **•*osalniyet men kullanma*** *(jur.)* abuz.
kullanmak A. *v.i.* a se folosi; a profita *(de...)*. **B.** *v.t.* **1.** a folosi; a întrebuinţa; a utiliza. **2.** a conduce; a mânui; a dirija *(mecanisme, maşini etc.)*. **3.** a purta; a folosi *(ochelari)*. **4.** a consuma; a folosi *(băuturi etc.)*. // **•*yaman kullanmak*** *(jur.)* a abuza.
kullanuw *s.* întrebuinţare; folosire; utilizare.
kullanuwğî *s.* utilizator; consumator.
kulluk *s.* **1.** robie; sclavie; aservire; înrobire. **2.** funcţie; slujbă; deservire.
kulluklî *adj.* deservit.
kullukşî *s.* funcţionar; slujbaş. // **•*dewlet kullukşusî*** funcţionar de stat. **•*kullukşî ğeriy*** *(mil.)* servant.
kulluktankutulgan *adj.* dezrobit.
kulma *s. (bot.)* răchitan; călbăşoară; florile-zânelor *(lat., Lythrum salicaria)*.
kulp *s.* **1.** toartă; ureche; mâner. **2.** *(fig.)* pretext. // **•*bardaknîñ kulbî*** toarta cănii.
kulpak *s. (bot.)* mătase; smoc la ştiuletele de porumb.
kulta *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus)*.
kultağî *s.* şoimar.
kultura I. *adj.* cultural. **II.** *s.* cultură.
kultural *adj.* cultural.
kulturalî *adj.* cult; instruit.
kulturasîz *adj.* incult; neinstruit.
kulturasîzlîk *s.* ignoranţă; incultură.
kulukana *s. (zool.)* şobolan; guzgan *(lat., Rattus norvegicus)*. // **•*kulukana senesí*** *(cron.)* anul şobolanului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
kulun *s.* mânz nou-născut.
kulunlagan *adj. (d. cai, măgari)* fertil.
kulunlamagan *adj. (d. cai, măgari)* nefertil; sterp.
kulunlamak *v.t. (d. cai, măgari)* a făta.
kulunş *s.* colică; colici.
kulunşotî *s. (bot.)* captalan; rădăcina-ciumei *(lat., Petasites officinalis; Petasites hybridus; Tussilago petasites)*.
kuluşka *s.* cloşcă. // **•*kuluşka dewerí*** perioadă de incubaţie. **•*kuluşka maşinasî*** *(agr.)* incubator.
kulúbe *s.* **1.** bordei; bojdeucă; colibă. **2.** gheretă; chioşc; boxă; cabină. // **•*añîlma kulúbesí*** *(mil.)* observator. **•*bekşí kulúbesí*** canton.
kum *s.* **1.** nisip. **2.** *(med.)* calcul; piatră. // **•*kumga otîrmak*** *(nav.)* a eşua; a naufragia. // **•*kum deñízí*** deşert.
kuma *s.* concubină; una dintre mai multe soţii.
kuman I. *adj. (ist.)("separaţia albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; bă□tina□; neao□. **II.** *s.* ulcior. **III.** *s., adj. (ist.)("separaţia albă")* cuman; scit; agatârş; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bă□tina□; tătar.
kumar *s.* joc de noroc; barbut.
kum-Arap-keklígí *s. (orn.)* potârniche de nisip *(lat., Ammoperdix heyi)*.
kum-Arap-kírkígí *s. (orn.)* potârniche de nisip *(lat., Ammoperdix heyi)*.
kumarğî *s.* cartofor.
kumarkana *s.* cazino.
Kumar-Ova *s. (topon., localitate desfiinţată)* Cumarova *(jud. Constanţa)*.
kumaş *s.* stofă. // **•*ğumarlanmagan kumaş*** *(text.)* stofă nesifonabilă. **•*ğúnlí kumaş*** *(text.)* stofă de lână. **•*inğe kumaş*** *(text.)* stofă subţire. **•*kalîn kumaş*** *(text.)* stofă groasă. **•*kumaşnîñ geñíşlígí*** lăţimea stofei. **•*şatraşlî kumaş*** *(text.)* stofă cadrilată. **•*sîzîklî kumaş*** *(text.)* stofă reiată. **•*tekrenklí kumaş*** *(text.)* stofă uni.
kumbara *s.* **1.** puşculiţă *(pt. bani)*. **2.** *(mil.)* grenadă.
kumbaraatkan *s. (mil.)* aruncător de grenade.
kumbarağî *s. (mil.)* aruncător de grenade.
kum-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de nisip *(lat., Calandrella raytal)*.
kumgaotîrgan *adj. (mar.)* eşuat; naufragiat.
kumgaotîruw *s. (mar.)* eşuare; naufragiu.
kumkabî *s. (ferov.)* nisipelniţă.
kum-kadîsî *s. (bot.)* pin-maritim *(lat., Pinus maritima)*.
kum-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun de mal; lăstun de stâncă *(lat., Riparia riparia)*.
kum-keklígí *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
kum-kírkígí *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
kumkutugî *s. (ferov.)* nisipelniţă.
kumlama *s.* sablare.
kumlamak *v.t.* a sabla.
kumlangan *adj.* sablat.
kumlanmak *v.i.* a se sabla.
kumlatmak *v.t.* a determina să sableze.
kumlaw *s.* sablare.
kumlî *adj.* nisipos. // **•*inğe kumlî ğagalar*** plaje cu nisip fin. **•*kumlî toprak*** pământ nisipos.
kumluk I. *adj.* nisipos; ca nisipul. **II.** *s.* nisip; plajă.
kumlukotî *s. (bot.)* studeniţă; năsiparniţă; arinariţă *(lat., Arenaria serpylligfolia)*.
kumral *adj. (d. păr)* şaten.
kumrî *adj.* castaniu deschis; bej închis.
kumrîkuş *s. (orn.)* turturică *(lat., Streptopelia turtur)*.
kumsepken *s. (tehn.)* maşină de sablare.
kum-şamî *s. (bot.)* pin-maritim *(lat., Pinus maritima)*.
kumtaşî *s. (geol.)* gresie.
kumtawugî, Alaska- *s. (orn.)* fugaci vestic *(lat., Calidris mauri)*.
kumtawugî, palşîk- *s. (orn.)* prundăraş de nămol *(lat., Limicola falcinellus)*.
kumtawugî, Temmink'níñ- *s. (orn.)* fugaci pitic Temminck *(lat., Calidris temminckii)*.
kumtawuk, ak- *s. (orn.)* nisipar *(lat., Calidris alba)*.
kumtawuk, ak-ğayalî- *s. (orn.)* fugaci cu târtiţă albă *(lat., Calidris fuscicollis)*.

kumtawuk, al- *s. (orn.)* notatiţă cu cioc lat *(lat., Phalaropus fulicarius)*.
kumtawuk, alaşa- *s. (orn.)* fugaci pestriţ *(lat., Calidris tenuirostris)*.
kumtawuk, balaban- *s. (orn.)* fugaci mare *(lat., Calidris canutus)*.
kumtawuk, kara-karînlî- *s. (orn.)* fugaci de ţărm *(lat., Calidris alpina)*.
kumtawuk, kíşkene- *s. (orn.)* fugaci mic *(lat., Calidris minuta)*.
kumtawuk, kîl-kuyruklî- *s. (orn.)* nisipar cu coadă ascuţită *(lat., Calidris acuminata)*.
kumtawuk, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* notatiţă *(lat., Phalaropus lobatus)*.
kumtawuk, mor- *s. (orn.)* fugaci violet *(lat., Calidris maritimus)*.
kumtawuk, pas-moyînlî- *s. (orn.)* fugaci cu gât roşu *(lat., Calidris ruficollis)*.
kumtawuk, pasrenklí- *s. (orn.)* fugaci roşcat *(lat., Calidris ferruginea)*.
kumtawuk, perdelí- *s. (orn.)* fugaci semipalmat *(lat., Calidris pusilla)*.
kumtawuk, sîzîklî- *s. (orn.)* fugaci pătat *(lat., Calidris melanotos)*.
kumtawuk, ufak- *s. (orn.)* fugaci pitic *(lat., Calidris minutilla)*.
kumtawuk, uzun-bağaklî- *s. (orn.)* fugaci cu picioare lungi *(lat., Calidris himantopus; Micropalama himantopus)*.
kumtawuk, uzun-kanatlî- *s. (orn.)* fugaci cu aripă lungă *(lat., Calidris bairdii)*.
kumtawuk, uzun-parmaklî- *s. (orn.)* fugaci cu degete lungi *(lat., Calidris subminuta)*.
kumtawuk, úş-renklí- *s. (orn.)* notatiţă tricoloră marină; notatiţă Wilson *(lat., Phalaropus tricolor; Steganopus tricolor)*.
kumtorgay, kíşkene- *s. (orn.)* mugurar cu trompetă *(lat., Bucanetes githagineus; Rhodopechys githaginea)*.
kumtorgayî, Moñgol- *s. (orn.)* mugurar cu trompetă de Mongolia *(lat., Bucanetes mongolicus; Rhodopechys mongolicus)*.
kumul *s.* dună *(de nisip)*.
kumulus *s. (astr.)* cumulus.
Kumur-Adalarî *s. (topon.)* Insulele Comore.
kumurğa **I.** *adv.* în limba comoriană. **II.** *s. (limba)* comoriană.
kumurlî *s., adj.* comorian.
kunağin *s.* vacă în vârstă de trei ani.
kunan **I.** *adj.* de trei ani. **II.** *s.* animal de trei ani *(cal, vită, cămilă, oaie, capră)*.
kundak *s.* **1.** faşă; scutec; bandaj. **2.** *(mil.)* patul puştii. **3.** *(mil.)* afet. **4.** şomoiog de câlţi *(pt. aprins focul)*. // ***•kundak sokmak*** a face intrigi. // ***•top kundagî*** *(mil.)* afet de tun.
kundaklamak *v.t.* **1.** a înfăşa; a bandaja *(un sugar)*. **2.** a incendia; a da foc.
kundaklangan *adj.* **1.** înfăşat; bandajat. **2.** incendiat.
kundaklanmak *v.i.* **1.** a se înfăşa; a se bandaja. **2.** a se incendia; a se da foc.
kundaklaw *s.* **1.** înfăşare; bandajare. **2.** incendiere.
kundakşî *s.* intrigant; conspirator.
kundakşîlîk *s.* intrigă; uneltire.
kundur *s. (bot.)* tărtăcuţă *(lat., Coccinia indica)*.
kunduz *s. (zool.)* castor; biber *(lat., Castor fiber)*.
kunduzî, amazon- *s. (zool.)* nutria *(lat., Myocastor coypus)*.
kunt *adj. (d. materiale)* rezistent; solid.
kup **I.** *adj.* alb. **II.** *s.* **1.** *(mat.)* cub. **2.** mucegai. // ***•kup kabiliyetí*** cubaj. ***•metre kup*** metru cub.
kupa *s. (tehn. şi sport)* cupă. // ***•kupa meçí*** meci de cupă.
kupak *s.* cupă de aur.
kupçak **I.** *adj. (ist.)("separaţia albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; bă□tina□; neao□. **II.** *s., adj. (ist.)("separaţia albă")* cuman; scit; agatâr□; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bă□tina□; tătar.
kupew *s.* cupeu.
kup-kurî *adj.* uscat; zvântat; arid.
kuplangan *adj.* **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat. **3.** învechit; înnobilat.
kuplanmak *v.i.* **1.** a mucegăi. **2.** *(fig.)* a se învechi; a se perima. **3.** *(fig.)* a se învechi; a se înnobila.
kuplanuw *s.* **1.** mucegăire. **2.** învechire; înnobilare. **3.** învechire; perimare.
kuplet *s. (lit.)* cuplet.
kuplî *adj.* **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat. **3.** învechit; înnobilat.
kupon *s.* **1.** *(fin., text.)* cupon. **2.** cupon; talon.
kupşak **I.** *adj. (ist.)("separaţia albă")* elitist; nobil; autohton; indigen; bă□tina□; neao□. **II.** *s., adj. (ist.)("separaţia albă")* cuman; scit; agatâr□; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bă□tina□; tătar.
kur *s. (orn.)* cocoş de mesteacăn *(lat., Tetrao tetrix; Lyrurus tetrix)*.
kura *s.* sorţi. // ***•kura tartmak*** a trage la sorţi. // ***•kura kaşan tartîla?*** când vor avea loc tragerile la sorţi?;
kura *s. (med.)* cură.
kurabiye *s. (gastron.)* pişcot.
kurak *s.* râu; fluviu.
kurakan *s.* râu; fluviu.
kural *s.* regulă; percept; normă; morală. // ***•diniy kural*** canon. ***•múrekkep úşlí kuralî*** *(mat.)* regula de trei compusă. ***•tílsîzgasî kuralî*** *(gram.)* regulă gramaticală. ***•úşlí kuralî*** *(mat.)* regula de trei simplă.
kuralay, al- *s. (orn.)* mugurar roşu *(lat., Carpodacus erythrinus)*.
kuralay, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* mugurar cu coadă lungă *(lat., Uragus sibiricus)*.
kuralay, úyken- *s. (orn.)* mugurar mare *(lat., Carpodacus rubicilla)*.
kuralayî, gúl- *s. (orn.)* mugurar trandafiriu *(lat., Carpodacus roseus)*.
kuralayî, Sinay- *s. (orn.)* mugurar de Sinai *(lat., Carpodacus synoicus)*.
kuralğî *s., adj.* moralist; moralizator.
kurallîk *s.* normativ.
kuram *s. (fil.)* teorie.
kuramğî *s.* teoretician.
kuramlî *adj.* teoretic; teoretizat.
Kuran-î Kerim *iz.prsn. (relig.)* Kuran; Coran.
kurara *s.* curara.
kurawuyma *s.* înjghebare.
kurawuymak *v.t.* a înjgheba.
kurawuyuw *s.* înjghebare.
kur-baka *s. (zool.)* broască-râioasă; broască-buboasă *(lat., Bufo sp.)*.
kurban *s.* **1.** *(relig.)* jertfă; ofrandă; prinos. **2.** sacrificiu; jertfire. **3.** *(fig.)* victimă. // ***•kurban bolmak*** a se sacrifica. ***•kurban túşmek*** a cădea victimă. // ***•Kurban bayramî*** *(la musulmani)* sărbătoare religioasă la care sunt sacrificate diferite animale.
kurbet *s.* **1.** străinătate; ţinuturi străine. **2.** pribegie.
kurbetlík *s.* străinătate; ţinuturi străine; pribegie.
kurbetşí *s.* pribeag.
kurbetşílík *s.* străinătate; ţinuturi străine; pribegie.
kurdeşen *s. (med.)* urticarie.
kurdun *adj. (d. cai)* cu spatele negru.
kurdurmak *v.t.* **1.** a determina să întoarcă. **2.** a determina să monteze; a determina să aranjeze; a determina să amenajeze. **3.** a determina să înfiinţeze; a determina să întemeieze; a determina să formeze. **4.** *(fig.)* a determina să aţâţe.
kurgak **I.** *adj.* secetos; arid; uscat. **II.** *s.* secetă; ariditate; uscăciune.
kurgaklîk *s.* secetă; ariditate; uscăciune. // ***•kurgaklîknîñ sebebí*** cauza secetei.
kurgaksúygen *adj. (d. plante sau animale)* xerofil.
kurgaksúymez *adj. (biol.)* xerofob.
kurgaksúyúw *s. (biol.)* xerofilie.
kurgakşî *adj. (d. plante sau animale)* xerofil.
kurgakşîlîk *s. (biol.)* xerofilie.
kurgakşúnas *adj. (d. plante sau animale)* xerofil.
kurgakşúnaslîk *s. (biol.)* xerofilie.
kurgan *s.* **1.** castel. **2.** movilă *(peste un mormânt)*.
kurgî *s.* **1.** încordare *(a unui arc)*. **2.** montare; montaj *(şi cinem.)*. **3.** *(fig.)* iluzie; închipuire. **4.** *(fil.)* speculaţie. **5.** *(econ.)* companie; societate; întreprindere; instalaţie; fabrică; uzină. **6.** instalaţie. // ***•kurgî filmí*** film de montaj.
kurgulangan *adj.* încordat.
kurgulanma *s.* încordare.
kurgulanmak *v.i.* a se încorda.
kurgulanuw *s.* încordare.
kurgulî *adj.* încordat.
kuriyer *s.* curier.
kurî **I.** *adj.* **1.** uscat; zvântat. **2.** deshidratat; arid; neroditor. **3.** slab; uscăţiv. **4.** *(d. tuse)* sec; uscat. **5.** *(d. plante)* veşted; ofilit. **6.** *(d. încăperi, pereţi)* gol; neacoperit. **7.** *(d. alimente)* simplu; gol. **8.** *(fig.)* şters; mediocru. **II.** *s.* uscat; pământ. // ***•kurî ótmek men keşínmek*** a trăi cu pâine uscată. // ***•ğaz kurî geştí*** vara a fost uscată. ***•kurî agaş*** uscături. ***•kurî dal*** vreasc. ***•kurî ğemíş*** fructe uscate. ***•kurî karanfil*** cuişoare. ***•kurî laf*** vorbă goală. ***•kurî ot*** fân. ***•kurî ótmek*** pâine goală. ***•kurî súyekler*** oseminte. ***•kurî ten*** ten uscat. ***•kurî yúzúm*** stafidă.
kurî, Kawkaz- *s. (orn.)* cocoş de mesteacăn caucazian *(lat., Tetrao mlokoiewiczi)*.
kurîbaşîna *adj.* singur-singurel. // ***•kurîbaşîna kalmak*** a rămâne singur-singurel.

kurî-boş *adj.* inutil; fără rost.
kurîerzakaşagan *adj.* xerofag.
kurîerzakşî *adj.* xerofag.
kurî-kurî *adj.* inutil; fără rost.
kurk *s.* closcă.
kurkultay *s. (orn.)* boicuş *(lat., Remiz pendulinus)*.
kurkur *s. (orn.)* turturică *(lat., Streptopelia turtur)*.
kurkur, balaban- *s. (orn.)* turturică mare; turturică orientală *(lat., Streptopelia orientalis)*.
kurkur, elmaz- *s. (orn.)* turturea diamant *(lat., Geopelia cuneata)*.
kurkur, karağa- *s. (orn.)* turturică întunecată *(lat., Streptopelia lugens)*.
kurkur, kîzîl- *s. (orn.)* turturică roşie *(lat., Streptopelia tranquebarica)*.
kurkur, kîzîl-kózlí- *s. (orn.)* turturea cu ochi roşii *(lat., Streptopelia semitorquata)*.
kurkur, şarkiy- *s. (orn.)* turturică mare; turturică orientală *(lat., Streptopelia orientalis)*.
kurkur, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* porumbel de stâncă; porumbel îndoliat *(lat., Zenaida macroura)*.
kurkur, yakalî- *s. (orn.)* guguştiuc *(lat., Streptopelia decaocto)*.
kurkur, zebír- *s. (orn.)* turturea zebrată *(lat., Geopelia striata)*.
kurkurî, Afrika-ğaşmaklî- *s. (orn.)* turturică africană mascată *(lat., Oena capensis)*.
kurkurî, Afrika-pembe- *s. (orn.)* guguştiuc roz-cenuşiu; guguştiuc african *(lat., Streptopelia roseogrisea)*.
kurkurî, kafes- *s. (orn.)* turturea de colivie; porumbel alb *(lat., Streptopelia risoria)*.
kurkurî, Senegal- *s. (orn.)* turturea râzătoare *(lat., Streptopelia senegalensis)*.
kurlagan *s. (med.)* panariţiu.
kurma *s.* **1.** curmală. **2.** *(bot.)* curmal *(lat., Phoenix dactylifera)*.
kurmak *v.t.* **1.** a înfiinţa; a institui; a întemeia; a forma. **2.** a monta; a aranja; a amenaja. **3.** a întoarce *(ceasul)*. **4.** *(fig.)* a aţâţa; a monta. // ***•bagdaş kurmak*** a sta cu picioarele încrucişate sub corp; a sta turceşte. ***•bent kurmak*** a zăgăzui. ***•bírtaa kurmak*** a reînfiinţa. ***•fesat kurmak*** a băga zâzanie. ***•ğañîdan kurmak*** a remania. ***•húkúmet kurmak*** a forma guvernul. ***•kafes kurmak*** *(constr.)* a arma. ***•kapkan/kabaw/tuzak kurmak*** a întinde o cursă. ***•kurup yaratmak*** a crea; a inventa. ***•mîsra kurmak*** a versifica. ***•plan kurmak*** a face planuri. ***•sáát kurmak*** a întoarce ceasul. ***•şadîr kurmak*** a instala cortul. ***•yuwa kurmak*** a întemeia o familie.
kurmasî, hint- *s. (bot.)* tamarin; tamarind *(lat., Tamarindus indica)*.
kurmasî, Japon- *s. (bot.)* curmal-japonez; abanos; eben *(lat., Dyospiros kaki)*.
kurmay *s. (mil.)* stat-major.
kurnaz *adj.* viclean; şiret; şmecher. // ***•kurnaz kíşí*** om şiret; viclean.
kurnazlîk *s.* viclenie; şiretenie; şmecherie.
kurs *s. (în învăţământ)* curs.
kursagîşîşken *adj. (med.)* balonat.
kursak *s.* **1.** *(anat.)* pântece; abdomen; burtă; stomac. **2.** *(la fructe, legume)* miez; pulpă. **3.** *(fig.)* mijloc; centru. // ***•kursagî awuzunda bolmak*** a fi cu pântecele la gură. ***•kursagî ósmek*** a face burtă; a-i creşte pântecele; a lua în pântece. ***•kursagîn totîrîp ğatmak*** a sta cu burta la soare. ***•kursagîn totîrmak*** a-şi face burta tobă; a se ghiftui. ***•kursak baylamak*** a face burtă; a-i creşte pântecele; a lua în pântece. // ***•ğatar kursakka alîngan láj*** medicament care se ia înainte de culcare.
kursaklî *adj.* **1.** *(d. oameni)* pântecos; burtos. **2.** *(d. femei)* gravidă; însărcinată.
kursaklîlîk *s.* graviditate.
kursakşîşmesí *s. (med.)* balonare.
kursaktotîruw *s.* îmbuibare.
kurş *adj. (fiz.)* dur.
kurşangî *adj. (d. cai)* bubos.
kurşun *s.* **1.** plumb. **2.** *(mil.)* glonţ. // ***•ekí koyannî bír kurşun man wurmak*** a împuşca doi iepuri deodată. ***•kurşun atmak*** a trage cu o armă de foc. ***•kurşun man kaplamak*** a plumbui. ***•kurşunga tízmek*** a omorî ; a împuşca. // ***•delí/kyor kurşun*** glonţ rătăcit. ***•dum-dum kurşunî*** glonţ dum-dum. ***•kurşun parşasî*** schijă.
kurşunday *adj.* plumburiu.
kurşungatízílgen *adj.* ciuruit cu gloanţe; împuşcat.
kurşungatízúw *s.* ciuruire cu gloanţe; împuşcare.
kurşuniy *adj.* plumburiu.
kurşunkalem *s.* creion; creion chimic.
kurşunlama *s.* plumbuire; împuşcare.
kurşunlamak *v.t.* a plumbui; a împuşca.
kurşunlangan *adj.* plumbuit; împuşcat.
kurşunlanmak *v.i.* a se plumbui; a fi împuşcat.
kurşunlaw *s.* plumbuire; împuşcare.
kurşunlî *adj.* **1.** cu plumb; plumbuit. **2.** *(mil.)* încărcat; armat.
kurt **I.** *adj.* **1.** *(fig.)* viclean; şiret. **2.** *(fig.)* dibaci; priceput. **II.** *s. (ent.)* vierme; omidă. // ***•ğúregíne kurt túşmek*** a i se vârî un vierme la inimă; a fi chinuit de griji. ***•íşíne kurt túşmek*** a cădea la îndoială. ***•kurt masalî okîmak*** a spune poveşti; a povesti basmul cu cocoşul roşu. ***•kurtî bolganday ğîbîrdamak*** a avea viermi neadormiţi; a-l apuca strechea. // ***•şúphe kurtî*** temere; îndoială; neîncredere.
kurt, túwerek- *s. (ent.)* ascarid; limbric *(lat., Ascaris lumbricoides)*.
kurtî *s. (iht.)* mihalţ; mântuş *(lat., Lota lota)*.
kurtî, barama- *s. (ent.)* vierme-de-mătase.
kurtî, barsak- *s. (ent., med.)* vierme-intestinal; oxiur.
kurtî, gúmeş- *s. (ent.)* găselniţă; molia-stupilor *(lat., Galleria mellonella)*.
kurtî, ğíp- *s. (ent.)* trichină.
kurtî, tamîr- *s. (ent.)* coropişniţă *(lat., Gryllotalpa gryllotalpa)*.
kurtî, tazîl- *s. (ent.)* coropişniţă *(lat., Gryllotalpa gryllotalpa)*.
kurtî, yúpek- *s. (ent.)* vierme-de-mătase.
kurtka **I.** *adj.* băbesc. **II.** *s.* babă.
kurtkağa *adv.* băbeşte.
kurtkuwgan *adj. (med.)* vermifug.
kurtlagan *adj.* năpădit de viermi.
kurtlamak *v.i.* a face viermi.
kurtlangan *adj.* năpădit de viermi.
kurtlanmak *v.i.* a face viermi.
kurtlî *adj.* **1.** cu viermi; viermănos; stricat. **2.** *(fig.)* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar. **3.** *(fig.)* prefăcut; viclean.
kurtluk *s.* **1.** neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie. **2.** prefăcătorie; viclenie. **3.** viermărie; viermăraie.
kurtmasalî *s.* balivernă; palavră.
Kurt-Pînar *s. (topon.)* Tervel *(Dobrich, Bulgaria)*.
kurtşuk *s.* larvă.
kurtşuklî *adj.* larvar; cu larve.
kurttay *adj.* vermicular; vermiform.
kurttaykaynaw *s.* viermuire.
kurugan *adj.* uscat; veşted; veştejit; deshidratat.
Kuruğa-Kasîm *s. (topon.) ("Împărţitorul Sec")* Corugea *(jud. Tulcea)*.
kuruk *s.* prăjină cu laţ pentru prins animale.
kurul *s.* reuniune; consiliu; organizaţie. // ***•yargîğî kurulî*** juriu. ***•yazî kurulî*** redacţie.
kurulawuygan *v.i.* înjghebat.
kurulawuymak *v.i.* a fi înjghebat.
kurulay *adv.* **1.** *(d. consumarea alimentelor)* în stare simplă; în stare goală. **2.** *(d. alimente)* simplu; gol.
kuruldagan *adj.* care sforăie; care horcăie; care hârâie.
kuruldama *s.* sforăit; horcăit; hârâit.
kuruldamak *v.i.* a sforăi; a horcăi; a hârâi.
kuruldaw *s.* sforăit; horcăit; hârâit.
kuruldawğî-órdek *s. (orn.)* raţă cârâitoare *(lat., Anas querquedula)*.
kurulgan *adj. (d. ceas)* întors.
kurulma *s.* **1.** reuniune; consiliu; organizaţie. **2.** instituire; instaurare. **3.** întemeiere; fondare. **4.** aşezare; tolănire. **5.** înfiinţare. **6.** întoarcerea ceasului. **7.** *(fig.)* mândrie; falâ. **8.** alcătuire. // ***•bakanlar kurulmasî*** *(pol.)* consiliu de miniştri.
kurulmak *v.i.* **1.** a se înfiinţa; a lua fiinţă. **2.** *(d. ceas)* a fi întors. **3.** a se aşeza comod; a se tolăni. **4.** *(fig.)* a se mândri; a se făli. **5.** a se întemeia; a se fonda. **6.** a se institui; a se instaura. **7.** a fi alcătuit.
kurultay *s.* congres; forum; consiliu; sfat. // ***•kurultay toplamak*** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. ***•kurultay tutmak*** a ţine sfat; a se consfătui. // ***•ekímenzillí kurultay*** *(pol.)* parlament bicameral. ***•kurultay uzasî*** parlamentar. ***•kurultayga maruze*** raport către congres. ***•marebe kurultayî*** *(mil.)* consiliu de războ. ***•uluslararasî bílím kurultayî*** congres ştiinţific internaţional.
kurultî *s.* **1.** sforăit; horcăit. **2.** sforăit; horcăit; hârâit.
kurultulî *adj. (d. voce)* dogit.
kuruluk *s.* uscăciune.
kuruluş *s.* **1.** înfiinţare; întemeiere; fondare; instituire; instaurare. **2.** instituţie; organizaţie; consiliu; sfat. **3.**

structură; constituție. **4.** *(econ.)* companie; societate; întreprindere; instalație; fabrică; uzină. **5.** sistem; societate; orânduire; regim. **6.** sistem; ansamblu de elemente. // ***•Bírleşken Milletler Kuruluşî*** Organizația Națiunilor Unite. ***•ğónetím kuruluşî*** consiliu de conducere. ***•ğumartşî kuruluş*** instituție filantropică. ***•ğumhuriyetníñ kuruluşî*** *(pol.)* instaurarea republicii. ***•iktisatiy kuruluş*** structură economică. ***•Romanîñ kuruluşundan*** de la întemeierea Romei. ***•satuwanğîlîk kuruluşî*** întreprindere comercială.

kuruluw *s.* **1.** reuniune; consiliu; organizație. **2.** instituire; instaurare. **3.** întemeiere; fondare. **4.** așezare; tolănire. **5.** înființare. **6.** întoarcerea ceasului. **7.** *(fig.)* mândrie; fală. **8.** alcătuire.

kurum *s.* **1.** societate; asociație; organizație. **2.** *(tehn.)* calamină. **3.** funingine; negru de fum. **4.** construcție; edificiu; obiectiv. // ***•fenler kurumî*** *(univ.)* institut politehnic. ***•kurumnuñ aktaruwğularî*** cercetătorii institutului. ***•pítre kurumî*** organizație de caritate.

kuruma *s.* secare; uscare; zvântare; deshidratare.

kurumak *v.i.* **1.** a se usca; a se zvânta. **2.** *(d. plante)* a se veșteji; a se ofili; a se dehidrata. **3.** a se atrofia. // ***•awuzî kurumak*** a i se usca gura. ***•bogazî kurumak*** a i se usca gâtul. ***•mayîşîp kurumak*** a se scofâlci.

kuruntî *s.* **1.** închipuire; imaginație; fantezie. **2.** bănuială; suspiciune; neîncredere.

kuruntuğî *s.* visător; vizionar.

kuruntulî *adj.* **1.** bănuitor; suspicios; neîncrezător. **2.** închipuit; imaginat.

kurup-yaratîlgan *adj.* creat; inventat; descoperit.

kurup-yaratma *s.* creare; creație; invenție; descoperire.

kurutaş *s. (tehn.)* uscător; sicativ.

kurutma *s.* zvântare; uscare; secare. // ***•kurutma káátí*** sugativă. ***•kurutma odasî*** uscătorie.

kurutmak *v.t.* **1.** a usca; a deshidrata. **2.** a zvânta. **3.** a seca. // ***•awuzun ğaba kurutmak*** a-și răci gura de pomană; a vorbi în zadar. ***•şáşín kurutmak*** a-și usca părul. ***•soyîn kurutmak*** a-l extermina; a-l stârpi. ***•tamîrîn/tazîlîn/kógín kurutmak*** a-l a stârpi din rădăcină; a-l extermina.

kurutmaş *s.* hârtie sugativă; tampon.

kurutulgan *adj.* secat; uscat; zvântat; deshidratat. // ***•kurutulgan balîk*** pește uscat.

kurutulma *s.* uscare; secare; deshidratare.

kurutulmagan *adj.* nesecat.

kurutulmak *v.i.* a fi uscat; a fi secat; a fi zvântat.

kurutulmaykalgan *adj.* nesecat.

kurutulmaz *adj.* de nesecat.

kurutuw *s.* zvântare; uscare; secare.

kurutuwğî *s. (tehn.)* uscător; sicativ.

kuruw *s.* secare; uscare; zvântare; deshidratare.

kuruwğî *s., adj.* întemeietor; fondator.

kuruwğuluk *s.* întemeiere; fondare.

kuskus *s. (gastron.)* cușcuș.

kusma *s.* vomitare.

kusmak *v.t.* a vomita. // ***•kan kusmak*** a pătimi; a suferi. ***•ót kusmak*** a vărsa fiere; a fi mânios. // ***•ğúregím kaytîp kusaman*** am grețuri și vomit.

kusturmak *v.t.* a determina să vomite. // ***•kan kusturmak*** a suge sângele cuiva; a-l oprima.

kusturuwğî *adj.* vomitiv.

kusur *s.* **1.** lipsă; neajuns; cusur. **2.** defect; viciu; deficiență. **3.** rest; rămășiță. **4.** vină; vinovăție. // ***•anadankelme kusur*** *(med.)* defect congenital. ***•kusurga kalmasañîz*** dacă nu vă supărați. ***•tuwmadan kusur*** malformație.

kusurğî *s.* cusurgiu.

kusurlî *adj.* **1.** deficitar; defect; imperfect; vicios. **2.** *(d. lucruri)* incorect.

kusursuz *adj.* fără cusur; infailibil.

kusursuzluk *s.* perfecțiune; infailibilitate.

kuş *s.* pasăre. // ***•kuş uşurtmamak*** a fi vigilent. ***•uşkan kuşka borîşî bolmak*** a fi dator vândut. ***•uşkan kuştan yardîm karamak*** a ajunge la desperare. // ***•ğîrtuwğî kuşlar*** păsări răpitoare. ***•kuş etí*** carne de pasăre. ***•kuş míyínlí*** prost; netot. ***•kuşlar uşar*** păsările zboară. ***•nadir kuş*** pasăre rară. ***•sayrak/ótken kuş*** pasăre cântătoare. ***•tóle kuşlarî*** păsări de curte.

kuşagînaaluw *s.* luare în brațe; îmbrățișare; ocrotire; protejare.

kuşak *s.* **1.** braț. **2.** acoladă. **3.** braț; vraf; teanc; maldăr. // ***•kuşagîna almak*** a lua pe cineva în brațe; a-l îmbrățișa; a-l proteja. ***•kuşaklarîn aşmak*** a-și deschide brațele. // ***•bír kuşak ot*** un braț de fân.

kuşak *s.* **1.** curea; centură; brâu; chimir; șerpar; cingătoare. **2.** *(arhit.)* întăritură. **3.** *(fig.)* generație. **4.** *(geogr.)* zonă. // ***•kuşak aşmak*** a merge la toaletă; a-și face nevoile. // ***•ğankutargan kuşak*** centură de salvare.

kuşakbaylagan *adj.* încins cu brâu.

kuşakkaalîngan *adj.* luat în brațe; îmbrățișat; ocrotit; protejat.

kuşak-kuşakka *adv.* unul în brațele celuilalt.

kuşaklama *s.* **1.** îmbrățișare. **2.** acoladă.

kuşaklamak *v.t.* **1.** a îmbrățișa. **2.** *(fig.)* a înconjura; a împrejmui. // ***•kuşaklap almak*** a se arunca de gâtul cuiva.

kuşaklangan *adj.* **1.** îmbrățișat. **2.** *(constr.)* întărit; consolidat.

kuşaklanmak *v.i.* **1.** a fi îmbrățișat. **2.** *(constr.)* a se întări; a se consolida.

kuşaklaşkan *adj.* îmbrățișat; înlănțuit.

kuşaklaşma *s.* îmbrățișare; înlănțuire.

kuşaklaşmak *v.i.* a se îmbrățișa.

kuşaklaşuw *s.* îmbrățișare; înlănțuire.

kuşaklatma *s. (constr.)* întărire; consolidare.

kuşaklatmak *v.t. (constr.)* a întări; a consolida.

kuşaklaw *s.* îmbrățișare.

kuşaklî-balîkşî *s. (orn.)* pescăruș cu cingătoare *(lat., Megaceryle alcyon; Ceryle alcyon)*.

kuşam *s.* îmbrăcăminte.

kuşandîrmak *v.t.* a încinge *(a îmbrăca)*.

kuşangan *adj.* încins cu brâu.

kuşanma *s.* încingere.

kuşanmak *v.i.* a se încinge *(a se îmbrăca)*. // ***•kíyínip kuşanmak*** a se găti; a se ferchezui; a se spilcui. ***•oralîp kuşanmak*** a se înfofoli; a se încotoșmăna; a se cocoloși.

kuşanuw *s.* încingere.

kuş-armutî *s.* **1.** scoruș-de-munte. **2.** *(bot.)* scoruș-de-munte; scoruș-păsăresc *(lat., Sorbus aucuparia)*.

kuşatîlgan *adj.* împresurat; înconjurat.

kuşatkan *s., adj.* asediator.

kuşatma *s. (mil.)* împresurare; asediu.

kuşatmak *v.t.* a împresura; a încercui.

kuşatuw *s. (mil.)* împresurare; asediu.

kuşbílímğísí *s.* ornitolog.

kuşbílímí **I.** *adj.* ornitologic. **II.** *s.* ornitologie.

kuşbílímlí *adj.* ornitologic.

kuş-burşagî *s. (bot.)* mohor; dughie; mei-păsăresc *(lat., Setaria verticillata)*.

kuşçî *s.* avicultor.

kuşçuluk *s.* avicultură.

kuşeta *s.* cușetă.

kuşğemí *s. (bot.)* iarba-cănărașului; meiul-canarilor *(lat., Phalaris canariensis)*.

kuşğúrek(lí) *adj.* fricos; laș.

kuşğúreklík *s.* frică; lașitate.

kuşkana *s.* coteț; cotineață.

kuş-kirazî *s.* **1.** mălină. **2.** *(bot.)* mălin; prun-sălbatic *(lat., Prunus padus)*.

kuşkî *s.* neliniște; îngrijorare; temere.

kuşkîlandîrgan *adj.* îngrijorător; neliniștitor; alarmant.

kuşkîlandîruwğî *adj.* îngrijorător; neliniștitor; alarmant.

kuşkonmaz *s. (bot.)* sparanghel; iepurel; umbra-cucului *(lat., Asparagus officinalis)*.

kuşkózí *s. (bot.)* ochii-păsăruicii *(lat., Myosotis palustris)*.

kuşkulandîrmak *v.t.* a neliniști; a îngrijora; a alarma.

kuşkulanmak *v.i.* a se neliniști; a se îngrijora; a se alarma.

kuşkulî *adj.* neliniștit; îngrijorat; alarmat.

kuşotî *s. (bot.)* răcovină; aurică; iarbă-de-păsări; steluța-fetei *(lat., Stellaria media)*.

kuşótmegí *s. (bot.)* troscot; sporiș *(lat., Polygonum aviculare)*.

kuşótmegí, ğîlga- *s. (bot.)* troscot-de-apă *(lat., Polygonum amfibium)*.

kuşpalazî *s. (med.)* difterie.

kuşsútí *s. (gastron.)* lapte de pasăre.

kuşşuk *s.* păsărică.

kuştílí *s. (bot.)* rozmarin *(lat., Rosmarinus officinalis)*.

kuştúgí *s.* pană; fulg.

kuştúyí *s.* pană; fulg.

kuş-yúzúmí *s.* **1.** agrișă. **2.** *(bot.)* agriș *(lat., Ribes uva-crispa)*.

kusmatamîrî *s. (bot.)* ipecacuana *(lat., Cephaelis ipecacuanha; Uragoga ipecacuanha)*.

kusuw *s.* vomitare.

kut *s.* **1.** noroc; șansă. **2.** fericire.

kutan *s. (orn.)* pelican comun; babiță *(lat., Pelecanus onocrotalus)*.

kutan, pembe-sîrtlî- *s. (orn.)* pelican cu spate roz *(lat., Pelecanus rufescens)*.

kutanî, Dalmasiye- *s. (orn.)* pelican creţ *(lat., Pelecanus crispus)*.
kutar *s. (iht.)* plevuşcă *(lat., Leucaspius delineatus)*.
kutargan *s., adj.* eliberator.
kutarîlgan *adj.* descătuşat; eliberat.
kutarma *s.* salvare; salvgardare; mântuire; purificare.
kutarmak **A.** *v.i.* a fi profitabil; a fi avantajos. **B.** *v.t.* a salva; a scăpa pe cineva; a elibera. // •***başîn kutarmak*** a-şi salva pielea. •***para berîp kutarmak*** a răscumpăra. •***yakasîn kutarmak*** a-şi salva pielea; a scăpa de...; •***zevahirní kutarmak*** a salva aparenţele. // •***Alla(h) kutarsîn!*** *(relig.)* doamne păzeşte!;
kutarmalîk *s.* preţul răscumpărării.
kutaruw *s.* salvare; salvgardare; mântuire; purificare.
kutaruwğî *adj.* **1.** salvator; eliberator. **2.** mântuitor; purificator.
kutaygan *adj.* folositor; util.
kutayma *s.* folosire; utilitate.
kutaymagan *adj.* nefolositor; inutil.
kutaymak *v.i.* a fi folositor; a fi util.
kutaymama *s.* inutilitate.
kutaymaz *adj.* nefolositor; inutil.
kutayuw *s.* folosire; utilitate.
kutlama *s.* **1.** felicitare. **2.** sărbătorire; celebrare.
kutlamak *v.t.* **1.** a felicita. **2.** a sărbători; a celebra.
kutlaw *s.* **1.** felicitare. **2.** sărbătorire; celebrare.
kutlî *adj.* fericit; norocos. // •***kutlî yer*** sanctuar.
kutlîot *s. (bot.)* iarbă-usturoasă; usturoi-de-lac *(lat., Teucrium scordium)*.
kutsal *adj.* sfânt; divin.
kutsallîk *s.* sfinţenie.
kutsalmak *v.i.* a se sfinţi.
kutsama *s.* sfinţire.
kutsamak *v.t.* a sfinţi.
kutuk *s.* cutie; lădiţă; navetă; pachet. // •***bír kutuk sigara*** un pachet de ţigări. •***fişa kutugî*** fişier. •***ğem kutugî*** iesle; troacă. •***hîz kutugî*** cutie de viteze. •***kapalî kutuk*** *(fig.)* misterios. •***kardaşî bír kutuk bombon ketíre*** fratele său aduce o cutie cu bomboane. •***poşta kutugî*** căsuţă poştală; cutie poştală. •***teneke kutugî*** cutie de tinichea. •***teneke kutugî*** conservă. •***tútún kutugî*** tabacheră.
kutulgan *adj.* descătuşat.
kutulma *s.* descătuşare; salvare; eliberare. // •***kutulma marebesí*** *(pol.)* război de eliberare.
kutulmak *v.i.* **1.** a scăpa de; a se salva; a se elibera. **2.** a se debarasa; a se descotorosi. **3.** a se desprinde; a se detaşa. // •***başî beladan kutulmamak*** a nu mai scăpa de necazuri. •***uğuz kutulmak*** a scăpa ieftin.
kutulmalîk *s.* preţul răscumpărării.
kutuluş *s.* descătuşare; salvare; eliberare. // •***kutuluş ğolînda sogîşkanlar yaşasînlar!*** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!; •***milliy kutuluş harbiyesí*** *(pol.)* război de eliberare naţională.
kutuluw *s.* descătuşare; salvare; eliberare.
kutup *s. (geogr., fiz., mat.)* pol. // •***eksík kutup*** *(fiz.)* polul negativ. •***kutup dóngelegí*** cerc polar. •***menfiy kutup*** *(fiz.)* pol negativ. •***mîknatîsiy kutup*** *(fiz.)* pol magnetic. •***múspet kutup*** *(fiz.)* pol pozitiv. •***sîrt kutubî*** *(geogr.)* polul nord.
kutup-ayuwî *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar *(lat., Ursus maritimus)*.
kutupğoklar *s. (fiz.)* polarizator.
kutup-kagayî *s. (orn.)* pescăruş de gheţuri *(lat., Larus hyperboreus)*.
kutup-karkîldagî *s. (orn.)* chiră polară; pescăriţă polară *(lat., Sterna paradisaea)*.
kutup-ketenkuşî *s. (orn.)* inăriţă de tundră *(lat., Carduelis hornemanni)*.
kutuplaşkan *adj. (fiz.)* polarizat.
kutuplaşma *s. (fiz.)* polarizare.
kutuplaşmak *v.i. (fiz.)* a se polariza.
kutuplaştîrmak *v.t. (fiz.)* a polariza.
kutuplaşuw *s. (fiz.)* polarizare.
kutuplî *adj. (fiz.)* polarizat.
kutupluk **I.** *adj.* polar. **II.** *s. (fiz.)* polaritate.
kutup-martîsî *s. (orn.)* lup de mare pitic *(lat., Stercorarius parasiticus)*.
kutup-şaklayî *s. (orn.)* pescăruş de gheţuri *(lat., Larus hyperboreus)*.
kutup-şamîr-şullugî *s. (orn.)* sitar de mal nordic *(lat., Limosa lapponica)*.
kutup-şekíldegí *s. (orn.)* inăriţă de tundră *(lat., Carduelis hornemanni)*.
kutup-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice arctică *(lat., Phylloscopus borealis)*.
Kutup-Yîldîzî *s. (astr.)* steaua polară.
kutur *s. (mat.)* diametru; diagonală.
kuturgan *adj.* **1.** turbat; sfruntat. **2.** violent; turbulent. // •***kuturgan it*** câine turbat.
kuturgandelí *adj.* nebun de legat; turbat; violent; furios.
kuturgandelílík *s.* nebunie; turbare; violenţă; furie.
kuturma *s.* **1.** turbare. **2.** *(fig.)* mânie.
kuturmak *v.i.* **1.** a turba. **2.** *(fig.)* a se mânia; a se înfuria.
kuturtmak *v.t.* **1.** a determina să turbeze. **2.** *(fig.)* a mânia; a înfuria.
kuturuw *s.* **1.** turbare. **2.** *(fig.)* mânie.
kuvve *s.* **1.** forţă; putere. **2.** intenţie; proiect.
kuvvede *adv.* în proiect.
kuvviy *adj.* cu forţă; puternic.
kuw **I.** *adj.* alb-gălbui; galben pal; crem. **II.** *s. (orn.)* lebădă de vară; lebădă albă *(lat., Cygnus olor)*.
kuw, ak- *s. (orn.)* lebădă de vară; lebădă albă *(lat., Cygnus olor)*.
kuw, borazan- *s. (orn.)* lebădă cu glas de trompetă *(lat., Cygnus buccinator)*.
kuw, kara- *s. (orn.)* lebădă neagră *(lat., Cygnus atratus)*.
kuw, kara-moyînlî- *s. (orn.)* lebădă cu gâtul negru *(lat., Cygnus melanocoryphus)*.
kuw, kíşkene- *s. (orn.)* lebădă mică *(lat., Cygnus columbianus; Cygnus bewickii; Cygnus columbianus bewickii)*.
kuw, ótken- *s. (orn.)* lebădă de iarnă *(lat., Cygnus cygnus)*.
kuwa *adj.* **1.** bucuros. **2.** frumos.
kuwalagan *s.* urmăritor.
kuwalama *s.* prigoană; izgonire; urmărire; alergare.
kuwalamak *v.t.* **1.** a fugări; a goni. **2.** *(fig.)* a urmări; a tinde spre. // •***kuwalap talamak*** a hăitui; a prigoni. •***top kuwalamak*** *(sport)* a juca fotbal.
kuwalangan-talangan *adj.* prigonit.
kuwalap-talangan *adj.* hăituit; gonit.
kuwalaşmak *v.i.* a se fugări reciproc; a se alerga reciproc.
kuwalatmak *v.t.* a determina să fugă; a determina să gonească; a determina să urmărească.
kuwalaw *s.* prigoană; izgonire; urmărire; alergare.
kuwalawğî *s.* hăitaş; gonaci.
kuwalaw-talaw *s.* prigoană.
kuwana-kuwana *adv.* cu plăcere; cu bucurie.
kuwandîrgan *adj.* îmbucurător.
kuwandîrmak *v.t.* a bucura.
kuwandîruwğî *adj.* îmbucurător.
kuwangan *adj.* mândru.
kuwanîş *s.* bucurie; satisfacţie; mulţumire.
kuwanîşlî *adj.* bucuros.
kuwanîşmak *v.i.* a se bucura *(laolaltă)*.
kuwanmak *v.i.* **1.** a se bucura. **2.** a se mândri; a fi mândru. // •***íşímden kuwanaman*** mă bucur din suflet. •***men kelgenge babam bek kuwandî*** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. •***talebesí úşún kuwana*** se bucură pentru elevul său.
kuwantkan *adj.* îmbucurător.
kuwantmak *v.t.* a bucura. // •***menî heş kuwantmaz*** nu mă bucură deloc.
kuwantuwğî *adj.* îmbucurător.
kuwanuw *s.* bucurie.
kuwars *s. (geol.)* cuarţ.
kuwat *s.* **1.** putere; forţă; vigoare; tonus. **2.** proprietate; calitate. **3.** intensitate. // •***kuwat almak*** a prinde puteri; a se fortifica; a se întări. •***kuwat bermek*** a da puteri; a fortifica; a întări. •***kuwatî ğetmek*** a sta în puterea cuiva. •***kuwatî írímek*** a i se slei puterile; a se istovi. •***kuwatî pítmek*** a i se sfârşi puterile; a se istovi. •***kuwatîn kótermek/yúkseltmek*** *(mat.)* a ridica la putere. •***kuwatîn salmak*** a-şi pune toate puterile; a-şi aduna puterile; a se forţa; a se strădui. •***kuwatka kelmek*** a veni la putere *(pol.)*. •***kuwattan túşmek*** a fi stors de puteri; a slăbi; a se epuiza; a cădea de la putere. •***kuwattan túşúrmek*** a stoarce de puteri; a slăbi; a epuiza; a doborî de la putere. •***taa bek kuwatîn toplamak*** a se îndârji. // •***bar kuwatî man*** din răsputeri. •***deníz kuwatlarî*** *(mil.)* forţe navale. •***haleketberúwğí kuwat*** imbold. •***iğra kuwatî*** *(pol.)* putere executivă; organ executiv. •***iktisatiy kuwat*** potenţial economic. •***kaytarma kuwatî*** *(pol.)* drept de veto. •***kóşírgen/muharrik kuwat*** forţă motrice. •***kuwat siropî*** sirop tonic. •***kuwatî yerínde*** în plină putere. •***merkezdenkaşkan/ózektenkaşkan kuwat*** forţă centrifugă. •***merkezgetartar/ózekketartar kuwat*** *(fiz.)* forţă centripetă. •***şalîşuw kuwatî*** putere de muncă. •***ses kuwatî*** *(d. sunete)*

volum. •***tartma/ğazibe kuwatî*** forţă de atracţie. •***teşriy kuwat*** *(pol.)* putere legislativă. •***úretím/istihsal kuwatlarî*** forţe de producţie. •***volt kuwatî*** voltaj.

kuwatalgan *adj.* întremat; înzdrăvenit; întărit; fortificat.

kuwataluw *s.* întremare; înzdrăvenire; întărire; fortificare.

kuwatberúwğí *s. (fiz.)* amplificator.

kuwatbílímí *s.* energetică.

kuwatînsalgan *adj.* înverşunat; sforţat; opintit.

kuwatîpítken *adj.* vlăguit.

kuwatlandîrma *s.* fortificare.

kuwatlandîrmak *v.t.* **1.** a întări; a fortifica. **2.** a înteţi; a intensifica.

kuwatlandîruw *s.* fortificare.

kuwatlandîruwğî *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant; intensificator. // •***kuwatlandîruwğî edat*** *(lingv.)* particulă intensificatoare.

kuwatlangan *adj.* întărit.

kuwatlanma *s.* întărire.

kuwatlanmak *v.i.* **1.** a se întări; a se fortifica. **2.** a se înteţi; a se intensifica.

kuwatlanuw *s.* întărire.

kuwatlar *s., pl.* forţe armate; forţe militare. // •***marebe deñíz kuwatlarî*** *(mil.)* flotă militară.

kuwatlî *adj.* **1.** puternic; plin de forţă; viguros; tonic; forte. **2.** motrice. // •***arslan kaplan kadar kuwatlî*** leul este tot aşa de puternic ca tigrul. •***kuwatlî ğel*** vânt puternic.

kuwatlîk *adj.* **1.** putere; forţă; vigurozitate; robusteţe. **2.** vehemenţă.

kuwatlîtuyum *s.* senzaţie.

kuwatlîtuyumlî *adj.* senzaţional.

kuwatólşer *s. (fiz.)* dinamometru.

kuwatpítírgen *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; obositor; epuizant; extenuant.

kuwatsaluw *s.* înverşunare; sforţare; opintire.

kuwatsîz *adj.* fără putere; slab; neputincios; atonic.

kuwatsîzlîk *s.* lipsă de forţă; slăbiciune; neputinţă; atonie.

kuwattantúşúrgen *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; obositor; epuizant; extenuant.

kuwattoplamasî *s.* îndârjire.

Kuwayît *s. (topon.)* Kuweit.

kuwayîtlî *s., adj.* kuweitian.

kuwdurmak *v.t.* a determina să gonească; a determina să izgonească; a determina să alunge; a determina să abolească.

kuwet *s.* **1.** putere; forţă; vigoare; tonus. **2.** proprietate; calitate. **3.** intensitate.

kuwet-í iğra *iz.prsn. (pol.)* putere executivă.

kuwet-í teşriye *iz.prsn. (pol.)* putere legislativă.

kuwetíírígen *adj.* vlăguit; slăbit; surmenat.

kuwetírítken *adj.* vlăguitor.

kuwetlendírme *s.* fortificare.

kuwetlendírmek *v.t.* **1.** a întări; a fortifica. **2.** a înteţi; a intensifica.

kuwetlendírúwğí *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant; intensificator.

kuwetlengen *adj.* întărit.

kuwetlenme *s.* întărire.

kuwetlenmek *v.i.* **1.** a se întări; a se fortifica. **2.** a se înteţi; a se intensifica.

kuwetler *s., pl.* forţe armate; forţe militare.

kuwetlí *adj.* **1.** puternic; plin de forţă; viguros; tonic; forte. **2.** motrice.

kuwetlík *adj.* **1.** putere; forţă; vigurozitate; robusteţe. **2.** vehemenţă.

kuwetólşer *s. (fiz.)* dinamometru.

kuwetsíz *adj.* fără putere; slab; neputincios.

kuwetsízlík *s.* lipsă de forţă; slăbiciune; neputinţă.

kuwettentúşken *adj.* vlăguit; slăbit; surmenat.

kuwettentúşúw *s.* vlăguire; slăbire; surmenaj.

kuwî, koskorba- *s. (orn.)* lebădă coscorba *(lat., Coscoroba coscoroba)*.

kuwka *s. (anat.)* scrot.

kuw-kazî *s. (orn.)* gâscă chinezească; gâscă lebădă *(lat., Anser cygnoides)*.

kuwmak *v.t.* a goni; a izgoni; a alunga; a aboli. // •***atağolîn/ádet kuwmak*** a respecta tradiţiile. •***ğolîn kuwmak*** a călca pe urmele cuiva; a-i lua pilda. •***kuwup geşmek*** a se succeda; a se perinda; a se înşira. •***şaytanîn kuwmak*** *(relig.)* a-i launga dracii; a-l exorciza.

kuwulgan *adj.* **1.** alungat; izgonit. **2.** abolit.

kuwulmak *v.i.* a fi izgonit; a fi alungat; a fi abolit.

kuwup-geşken *adj.* consecutiv; înşirat; succesiv; înlănţuit.

kuwup-geşúw *s.* perindare; succedare; succesiune; înlănţuire.

kuwurdama *s.* uguit; gângurit.

kuwurdamak *v.i. (d. porumbei)* a ugui; a gânguri.

kuwurdaw *s.* uguit; gângurit.

kuwurşak *s.* păpuşă; marionetă.

kuwurşakşî *s.* păpuşar.

kuwuş *s.* **1.** arest; carceră; celulă; temniţă. **2.** izgonire; alungare. **3.** exorcism; invocarea duhurilor; incantaţie. **4.** salon de spital; dormitor de internat. **5.** chilie. **6.** cavitate; scobitură; scorbură. **7.** peşteră; grotă; cavernă.

kuwuşka *s.* cuşcă.

kuwuşlî *adj.* cavernos; scorburos.

kuwuşturma *s. (jur.)* urmărire. // •***adliy kuwuşturmasî yapmak*** *(jur.)* a urmări pe cale judiciară. •***kuwuşturmaga ogîramak*** a fi urmărit pe cale judiciară.

kuwuşturmak *v.t.* **1.** a urmări; a ţine sub observaţie; a supraveghea. **2.** a fugări; a goni. **3.** *(jur.)* a urmări.

kuwuşturmazlîk *s. (gram.)* anacolut.

kuwuşturuw *s. (jur.)* urmărire.

kuwuw *s.* alungare; izgonire; abolire.

kuy *s.* fântână; puţ; fosă. // •***arteziyana kuyî*** fântână arteziană. •***kuy kulasî*** schelă petrolieră; sondă.

kuy *s.* **1.** caracter; natură; fire. **2.** deprindere; obişnuinţă; obicei; meteahnă; viciu; patimă. **3.** *(fig.)* viciu; manie; năravi. // •***kuyun şîgarmak*** a-şi arăta năravul; a se năravi.

Kuy, Kara- *s. (topon.) ("Fântâna Neagră")* Valea Dacilor *(jud. Constanţa)*.

kuyañ **I.** *adj. (med.)* sciatic. **II.** *s. (med.)* sciatică.

kuyaş *s.* soare.

kuyaşuw *s.* foraj.

kuydurmak *v.t.* a determina să toarne.

kuyîşîkkan *adj.* năravit.

kuylangan *adj.* năravit.

kuylanma *s.* năravire.

kuylanmak *v.i.* a se năravi.

kuylanuw *s.* năravire.

kuylar *s., pl.* moravuri; apucături; vicii.

kuylî *adj. (fig.)* vicios; năravaş. // •***kuylî at*** cal năravaş.

kuyma *s.* **1.** turnare; vărsare; deversare. **2.** perete; zid.

kuymak *v.t.* a turna; a vărsa; a deversa. // •***beton kuymak*** a betona.

kuyruk *s.* **1.** *(anat.)* coadă. **2.** *(fig.)* supliment; apendice. **3.** şir de oameni; rând; coadă. // •***kuyrugun túymek/kalaş etmek*** a-şi face coada colac; a pune coada pe spinare; a pleca pe furiş; a o şterge lăsând lucrurile nerezolvate; a se sustrage de la ceva. •***kuyruguna basmak*** a călca pe cineva pe coadă; a-l jigni. •***kuyruguna teneke baylamak*** a-i lega cuiva tinicheaua de coadă; a-l băga în gura lumii. •***kuyruk ğellemek/sallamak*** a da din coadă; a se gudura; a se linguşi; a se bucura. •***kuyruk yapmak*** a face coadă. •***kuyrukka kírmek*** a intra la coadă. // •***etek kuyrugî*** trenă. •***itníñ kuyrugunda*** precum câinii cu covrigi în coadă; din belşug.

kuyrukğellegen *adj.* linguşitor.

kuyrukğelleme *s.* gudurare.

kuyruklî *adj.* cu coadă.

kuyruklîyîldîz *s. (astr.)* cometă.

kuyruksallagan *adj.* linguşitor.

kuyruksogîmî súyegí *s. (anat.)* os sacral; sacrum; crucea-şalelor.

kuyruksuz *adj.* fără coadă.

kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură; prundar *(lat., Motacilla)*.

kuyruksallar, ak- *s. (orn.)* codobatură albă; prundar alb *(lat., Motacilla alba)*.

kuyruksallar, alaşa- *s. (orn.)* codobatură africană; prundar african *(lat., Motacilla aguimp)*.

kuyruksallar, boz- *s. (orn.)* codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur *(lat., Motacilla cinerea)*.

kuyruksallar, sarî- *s. (orn.)* codobatură galbenă *(lat., Motacilla flava)*.

kuyruksallar, sarî-baş- *s. (orn.)* codobatură cu cap galben *(lat., Motacilla citreola)*.

kuyruksuz-búrkút *s. (orn.)* vultur african *(lat., Terathopius ecaudatus)*.

kuytî *adj.* **1.** *(d. locuri)* retras; izolat; dosnic. **2.** *(d. locuri)* rece; răcoros.

kuytuluk *s.* răcoare.

kuyulgan *adj.* **1.** turnat. **2.** *(d. păr)* căzut. **3.** *(d. frunzele copacilor)* scuturat.

kuyulgan-burgas *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.

kuyulgan-tal *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.

kuyulma *s.* **1.** vărsare; revărsare; deversare; turnare. **2.** *(d. păr)* revărsare; căderea. **3.** *(d. frunzele copacilor)* scuturare. // •***şáş kuyulmasî*** căderea părului; calviţie.

kuyulmak *v.i.* **1.** a se vărsa; a se revărsa; a se deversa; a fi turnat. **2.** *(d.*

frunzele copacilor) a se scutura. **3.** *(d. păr)* a se revărsa; a cădea. // •***şáşí kuyulmak*** a i se revărsa părul; a-i cădea părul. •***tíşlerí kuyulmak*** a-i cădea dinţii. •***yapragî kuyulmak*** a se desfrunzi.

kuyuluw *s.* **1.** vărsare; revărsare; deversare; turnare. **2.** *(d. păr)* revărsare; cădere. **3.** *(d. frunzele copacilor)* scuturare.

kuyumğî *s.* bijutier.

kuyunşîgarmasî *s.* nărăvire.

Kuyusî, Idris- *s. (topon.) ("Fântâna lui Idris")* Veteranu *(jud. Constanţa)*.

Kuyusî, Kerim- *s. (topon.) ("Fântâna lui Kerim")* Zorile *(jud. Constanţa)*.

Kuyusî, Mahmut/Mamut- *s. (topon.) ("Fântâna lui Mahmut")* Izvoru Mare *(jud. Constanţa)*.

Kuyuşuk/Kuyuğuk *s. (topon.) ("Fântâniţa")* Cuiugiuc *(jud. Constanţa)*.

Kuyusî, Çîfît- *s. (topon.)* Yovkovo *(Dobrich, Bulgaria)*.

kuyuw *s.* **1.** turnare; vărsare; deversare. **2.** perete; zid.

kuz *s.* umbră.

kuzbare *s. (bot.)* coriandru *(lat., Coriandrum sativum)*.

kuzgî *s. (orn.)* corb *(lat., Corvus corax)*.

kuzgîkîlîşî *s. (bot.)* gladiolă; săbiuţă *(lat., Gladiolus gandavensis)*.

kuzgun *s. (orn.)* corb *(lat., Corvus corax)*.

Kuzgun *s. (topon.)* Ion Corvin *(jud. Constanţa)*.

kuzgun, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* corb cu cioc gros *(lat., Eurystomus glaucurus)*.

kuzgun, kîzîl- *s. (orn.)* dumbrăveancă roşie *(lat., Coracias naevia)*.

kuzgun, kók- *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.

kuzgun, pembe-karînlî-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz *(lat., Coracias caudata)*.

kuzgun, tel-kuyruklî-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică *(lat., Coracias abyssinicus)*.

kuzgun, yakalî- *s. (orn.)* corb gulerat *(lat., Corvus albicollis)*.

kuzgunî, Hint-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană *(lat., Coracias benghalensis)*.

kúder *s. (zool.)* bizam; ondatra *(lat., Ondatra zibethica)*.

kúf I. *adj.* alb. **II.** *s.* mucegai.

kúfe *s.* paner; coş.

kúflengen *adj.* **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat. **3.** învechit; înnobilat.

kúflenmek *v.i. (fig.)* a se învechi; a se înnobila. **1.** a mucegăi. **2.** *(fig.)* a se învechi; a se perima.

kúflenúw *s.* **1.** mucegăire. **2.** învechire; înnobilare. **3.** învechire; perimare.

kúflí *adj.* învechit; înnobilat. **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat.

kúfran *s.* nerecunoştinţă; ingratitudine.

kúfranlî *adj.* nerecunoscător; ingrat.

kúfretílgen *adj.* înjurat; suduit.

kúfretmek *v.t.* a insulta; a aduce injurii; a înjura.

kúfúr *s.* **1.** înjurătură; insultă. **2.** blasfemie.

kúfúrğî *adj.* insultător; jignitor.

kúkúrt *s. (chim.)* sulf; pucioasă.

kúkúrtlí *adj. (chim.)* sulfuros; sulfuric. // •***kúkúrtlí suw*** apă sulfuroasă.

kúl I. *adj.* scrum şi cenuşă; praf şi pulbere; distrus. **II.** *s.* cenuşă; scrum. // •***ğagîp kúlún şîgarmak*** a incinera. •***kózíne kúl úpúrmek*** a arunca praf în ochii cuiva; a-l înşela. •***kúl bolmak*** a se preface în scrum şi cenuşă; a se face praf şi pulbere. •***kúl ğutmak*** a tăcea şi a le trage; a tăcea şi a înghiţi. // •***ğangan kúl*** tăciune. •***kúl suwî*** leşie.

kúl *adj.* întreg; tot; complet.

kúlbastî *s. (gastron.)* friptură la grătar.

kúlbe *s. (bot.)* schinduf *(lat., Trigonella foenum graecum)*.

kúldan *s.* scrumieră.

kúldiy *adj.* cenuşiu. // •***suratî/şîrayî kúldiy kesílmek*** a se întuneca la faţă. // •***şîrayî kúldiy*** palid la faţă.

kúldúrgen *adj.* comic; hazliu; ridicol.

kúldúrme *s.* comedie; farsă; comicărie.

kúldúrmek *v.t.* a determina să râdă; a stârni râsul; a amuza. // •***kalkka kúldúrmek*** a face pe cineva de râsul lumii.

kúldúrmelí *adj.* comic; hazliu. // •***kúldúrmelí fağiya*** tragicomedie.

kúldúrmelí-feğiy *adj.* tragicomic.

kúldúrúlmek *v.i.* a fi făcut să râdă; a fi făcut să se amuze.

kúldúrúw *s.* comedie; farsă. // •***kúldúrúw tuyuwî man*** cu simţul umorului.

kúldúrúwğí I. *adj.* comic; hazliu; ridicol; rizibil. **II.** *s.* umorist. // •***kúldúrúwğí resímín yapmak*** a caricaturiza. // •***kúldúrúwğí resím*** caricatură. •***kúldúrúwğí ressam*** caricaturist. •***kúldúrúwğí taklit*** parodie.

kúldúrúwğúlúk *s.* comicărie.

kúle/kule *s.* turn; foişor; turlă; schelă; sondă.

kúle-kúle *adv.* cu bine; surâzând.

kúlfet *s.* **1.** trudă; muncă grea. **2.** oboseală; osteneală. **3.** nelinişte; îngrijorare. **4.** ceremonie; solemnitate.

kúlfetlí *adj.* **1.** greu; dificil; anevoios. **2.** ceremonios; afectat.

kúlfetşí *adj.* silitor.

kúlgen-kagay *s. (orn.)* pescăruş râzător *(lat., Larus articilla)*.

kúlgen-karkîldak *s. (orn.)* pescăriţă râzătoare *(lat., Gelochelidon nilotica; Sterna nilotica)*.

kúlgen-şaklay *s. (orn.)* pescăruş râzător *(lat., Larus articilla)*.

kúlgenyúzlí *adj.* surâzător; zâmbitor; amabil; îndatoritor; atent; primitor; serviabil.

kúlgenyúzlúk *s.* amabilitate.

kúliy *adj.* întreg; tot; complet.

kúlíşîkkan *adj.* incinerat.

kúlliy *adj.* complet; întreg; deplin; tot.

kúlliyat *s.* opere complete.

kúlliyet *s.* totalitate; total.

kúlliyğe *adv.* complet; integral; totalmente; de-a binelea.

kúllúk *s.* **1.** cenuşar. **2.** scrumieră.

kúlme *s.* râs.

kúlmegen *adj.* ursuz.

kúlmek A. *v.i.* **1.** a râde. **2.** a se amuza; a face haz; a se distra. **B.** *v.t.* a lua în derâdere; a-şi bate joc *(de cineva)*. // •***íşí-bawurî man kúlmek*** a râde în hohote. •***kúlúp ğíbermek*** a pufni în râs. •***mîyîkastîndan kúlmek*** a râde pe sub mustaţă; a rânji. •***sakalîna kúlmek*** a râde în barbă; a chicoti. •***yúzí kúlmek*** a-i râde inima; a-i râde mustaţa; a se bucura. •***yúzúne kúlmek*** a-i râde cuiva în nas. // •***kúletan*** râde frecvent. •***kúlgúm kelse*** dacă o să-mi vină să râd. •***kúlúp ğíberdí*** a izbucnit în râs. •***yúzge kúlgen*** linguşitor.

kúlmekten *adv.* de râs; din cauza râsului. // •***kúlmekten bayîlmak*** a leşina de râs. •***kúlmekten ğerlerge ğatmak*** a tăvăli de râs. •***kúlmekten ólmek*** a se prăpădi de râs.

kúlmez *adj.* ursuz.

kúlmiykalîr *adj.* ursuz.

kúlrengí *adj.* cenuşiu; gri; sur.

kúlrengí-dogan *s. (orn.)* şoim cenuşiu *(lat., Falco concolor)*.

kúlrengí-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan cenuşiu; furtunar cenuşiu; pasărea-furtunii cenuşie *(lat., Puffinus griseus)*.

kúlrengí-karkara *s. (orn.)* stârc cenuşiu; bâtlan *(lat., Ardea cinerea)*.

kúlrengí-şapur *s. (orn.)* stârc cenuşiu; bâtlan *(lat., Ardea cinerea)*.

kúlrengí-togan *s. (orn.)* şoim cenuşiu *(lat., Falco concolor)*.

kúlşe *s.* lingou.

kúlşîgarmasî *s.* incinerare.

kúl-sîrtlî-suwbuga *s. (orn.)* stârc cu spate cenuşiu *(lat., Ixobrychus sturmii)*.

kúltabak *s.* scrumieră.

kúlte *s.* **1.** lingou. **2.** snop; legătură; mănunchi. **3.** *(geol.)* rocă. **4.** scul; jurubiţă; ghem; bobină.

kúltúr I. *adj.* cultural. **II.** *s.* cultură.

kúltúrlí *adj.* **1.** cultural. **2.** cult; instruit.

kúltúrsúz *adj.* incult; neinstruit.

kúltúrsúzlúk *s.* ignoranţă; incultură.

kúlúmsúregen *adj.* zâmbitor; surâzător. // •***kúlúmsúregen yúz*** faţă zâmbitoare.

kúlúmsúreme *s.* zâmbet; surâs.

kúlúmsúremek *v.i.* a zâmbi; a surâde.

kúlúmsúrew *s.* zâmbet; surâs.

kúlúmsúrewğí *adj.* zâmbitor; surâzător.

kúlúnş *adj.* **1.** hazliu; comic. **2.** caraghios.

kúlúnşlúk *s.* **1.** caraghioslâc. **2.** haz; comicărie.

kúlústúr *adj.* uzat; demodat; ordinar.

kúlústúrlúk *s.* uzare; demodare; desuetudine.

kúlúş *s.* râs; ilaritate. // •***mîyîkastîndan kúlúş*** rânjet.

kúlúşmek *v.i.* a râde laolaltă; a face haz laolaltă.

kúlúşşeşegí *s. (bot.)* mireasă *(lat., Coleus blumei)*.

kúlúştuwurgan *adj.* ridicol; rizibil; caraghios.

kúlúw *s.* ilaritate.

kúmbet *s.* **1.** *(arhit.)* cupolă. **2.** protuberanţă; proeminenţă; ieşitură; umflătură; ridicătură. **3.** calotă.

kúmbetlí *adj.* protuberant; proeminent; ieşit; umflat; ridicat.

kúmes *s.* coteţ; cotineaţă.

kún *s.* **1.** soare. **2.** zi; ziuă. // •***kún agarmak*** a se lumina de ziuă. •***kún etmek*** a-şi petrece zilele; a trăi. •***kún kawuşmak*** a se bate

ziua cu noaptea; a se însera. •***kún kórmek*** a-şi trăi traiul. •***kún kórmemek*** a nu avea zile bune cu cineva. •***kún kóstermemek*** a-i face cuiva zile fripte; a-l chinui. •***kún tuwmak*** a răsări soarele. •***kúní kalmak*** a ajunge la mâna cuiva. •***kúnlerí sayuwlî bolmak*** a avea zilele numărate. •***kúnlerín geşírmek*** a-şi petrece zilele; a trăi. // •***akîr kúnlerde*** în ultimele zile. •***at kúní*** onomastic. •***bayram kúní*** zi de sărbătoare. •***bírkaş kún ewel*** acum câteva zile. •***bo kúnlerde*** zilele acestea. •***boş kún*** zi liberă. •***búgún íş kúní*** azi e zi de lucru. •***búgúngí kúnde*** în ziua de astăzi. •***bútún kún ğolda edík*** am călătorit toată ziua. •***díñlenme/istirahat kúní*** zi de odihnă. •***ekí kún arasînda solgan da kúygen*** în decurs de două zile şi-a pierdut vigoarea. •***ertesí kún*** a doua zi. •***ğaz kúní*** zi de vară. •***ğaznîñ kúní sîğak bolîr*** vara este cald. •***geşen kúnlerde*** zilele trecute. •***ğuma kúní*** ziua de vineri. •***íş kúní*** zi de lucru. •***kara kún dostî*** prieten la nevoie. •***kaş kún?*** câte zile?; •***kayîrlî kúnler!*** bună ziua!; •***kîskaayaklîlar kúní*** ziua femeii. •***kîşnîñ kúní suwlar buzlar*** iarna îngheaţă apele. •***kîyamet kúní*** sfârşitul lumii. •***kún aydîn!*** bună ziua!; •***kún tertíbí*** agendă. •***kúneşlí kún*** zi însorită. •***kúnnúñ bírínde*** într-o bună zi; într-o zi; odată. •***kúnnúñ konîsî*** subiectul zilei. •***kúnúñúz aydîn bolsîn!*** bună ziua!; •***men kelmeden bír kún ewel*** cu o zi înaintea venirii mele. •***onbeş kúnlúk*** bilunar. •***onbeş kúnlúk dergí*** revistă bilunară. •***şalîşmak kúnlerí*** zile de muncă. •***sízní kúnler men bekledík*** v-am aşteptat zile de-a rândul. •***tatil kúní*** zi liberă. •***yaş kúnúñúz múbarek bolsîñ!*** la mulţi ani! *(urare de ziua de naştere)*; •***yaş/tuwum kúní*** zi de naştere.

kúnaydîn *interj.* bună ziua!;

kúnaylanîr *s. (astr.)* solstiţiu. // •***ğaz kúnaylanîrî*** *(astr.)* solstiţiu de vară. •***kîş kúnaylanîrî*** *(astr.)* solstiţiu de iarnă.

kúnbatar I. *adv.* partea dreaptă. **II.** *s. (geogr.)* vest; apus; occident.

kúnbatardan *adv.* vestic; din vest; din dreapta.

kúnbatarğelí *s. (d. vânt)* zefir.

kúnbatarlî *adj.* occidental; vestic; de dreapta.

kúnbatmasî *s.* apus de soare; asfinţit; amurg; înserare.

kún-begún *adv.* din zi în zi; zilnic.

kúnberítlí *s. (astr.)* periheliu.

kúnbetí *s. (geogr.)* sud.

Kúnbetí-Afrika *s. (topon.)* Africa de Sud.

kúnbetí-afrikalî *s., adj.* sud-african.

Kúnbetí-Amerika *s. (topon.)* America de Sud.

kúnbetí-amerikalî *s., adj.* sud-american.

Kúnbetí-Kore *s. (topon.)* Coreea de Sud.

kúnbetí-korelí *s., adj.* sud-corean.

kúnbetí-kúnbatar *s. (geogr.)* sud-vest.

kúnbetí-kúntuwar *s. (geogr.)* sud-est.

kúnbetlí *adj.* sudic; de sud.

kúnde *adv.* zilnic; pe zi; per diem. // •***ekí kúnde bír*** o dată la două zile.

kúndelík I. *adj.* zilnic; cotidian; pe zi; per diem. **II.** *s.* **1.** salariu *(de zilier)*. **2.** jurnal; agendă. // •***kúndelík gázáta*** cotidian. •***kúndelík íşler*** activităţi cotidiene. •***kúndelík masîraplîk*** diurnă. •***kúndelík men*** cu ziua.

kúndelíkşí *s.* zilier; salahor.

kúndelíkşílík *s.* muncă de zilier; salahorie.

kúndem *s.* **1.** ordine de zi. **2.** actualitate.

kúndemgekelgen *adj.* actualizat.

kúndemgeketírúw *s.* actualizare.

kúndemgeuyduruw *s.* actualizare.

kúndemgeuygan *adj.* actualizat.

kúndemlí *adj.* actual.

kúnden-kúnge *adv.* din zi în zi; zilnic.

kúndeñkleşír *s. (astr.)* echinocţiu. // •***baár kúndeñkleşírí*** *(astr.)* echinocţiu de primăvară. •***kúz kúndeñkleşírí*** *(astr.)* echinocţiu de toamnă.

kúndeş *s.* concubină; una dintre mai multe soţii.

kúndúk I. *adj. (anat.)* ombilical. **II.** *s. (anat.)* ombilic; buric. // •***kúndúk baylamî*** *(anat.)* cordon ombilical.

kúndúklúk *adj. (anat.)* ombilical.

kúndúz *adv.* ziua; în cursul zilei. // •***keşení kúndúzge katmak*** a face din noapte zi. // •***kúndúz boldî*** s-a făcut ziuă. •***kúndúz newbetí*** schimb de zi.

kúndúzlúk *adj. (d. îmbrăcăminte)* de zi.

kúneş *s.* **1.** soare. **2.** sud; miazăzi. // •***kúneş batmak*** a apune soarele. •***kúneş ğakmak*** a se arde la soare; a se bronza; a face insolaţie. •***kúneş wurmak*** *(d. soare)* a dogori; a bate. •***kúneşte ğanmak*** a se arde la soare; a se bronza. // •***akşamga taban kúneş kîzdîrmay*** spre seară soarele nu dogoreşte. •***al kúneş*** soare dogoritor. •***ğawundan soñra kúneş şîktî*** după ploaie a ieşit soarele. •***kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy*** de când a apus soarele tot toarnă şi toarnă. •***kúneş batmadan ewel*** înainte de apusul soarelui. •***kúneş bulutlarnîñ artîndan boylandî*** soarele a apărut din spatele norilor. •***kúneş erkesí*** energie solară. •***kúneş ğaga*** soarele dogoreşte. •***kúneş ğarîklamasî*** radiaţie solară. •***kúneş ğarîklarî*** raze solare. •***kúneş ğîltîray*** soarele străluceşte. •***kúneş kózíldírígí*** ochelari de soare. •***kúneş kutubî/ğehetí*** *(geogr.)* polul sud. •***kúneş sáátí*** cadran solar. •***kúneş şemsiyesí*** umbrelă de soare. •***kúneş sistemí*** *(astr.)* sistem solar. •***kúneş şomînmasî*** baie de soare; plajă. •***kúneş tağî*** coroană solară. •***kúneş tuwmasî*** răsărit de soare. •***kúneşníñ tayîfî*** spectru solar. •***kúneşníñ tuwuwî*** răsăritul soarelui.

kúneşbatmasî *s.* apus de soare; asfinţit; amurg; înserare.

kúneşbetí *s.* sud; miazăzi.

kúneşbúlbúlí *s. (orn.)* pasărea-soarelui *(lat., Leiothrix lutea)*.

kúneş-gúlí *s. (bot.)* roua-cerului *(lat., Drosera rotundifolia)*.

kúneşgúzelí *s. (bot.)* crin-galben *(lat., Hemerocallis flava)*.

kúneşğakmasî *s.* insolaţie; bronzare.

kúneşkutubî *s.* polul sud.

kúneşlenme *s.* plajă. // •***kúneşlenme takîmî*** costum de baie. •***kúneşlenme yerí*** plajă.

kúneşlenmek *v.i.* a face plajă.

kúneşlí I. *adj.* însorit; cu soare. **II.** *s., adj. (d. oameni)* sudic; meridional. // •***kúneşlí kók*** cer însorit. •***kúneşlí Kóstenğege koş keldíñiz!*** bine aţi venit în însorita Constanţa!; •***kúneşlí kún*** zi însorită.

kúneşlítedaviy *s. (med.)* helioterapie.

kúneşşí *adj. (geogr.)* sudic; austral.

kúneşteğangan *adj.* ars de soare; bronzat.

kúneşteğanma *s.* ardere la soare; bronzare.

kúnğí *adj.* actual.

kúníkalgan *adj.* dependent.

kúníkalma *s.* dependenţă.

kúnkawuşmasî *s.* înserare; crepuscul; amurg; asfinţit.

kúnkaytîmî *s. (astr.)* solstiţiu.

kúnkóstermegen *adj.* chinuitor.

kúnkóstermeme *s.* chinuire.

kún-kúnge *adv.* de la o zi la alta. // •***kún-kúnge hep sîğak bola*** de la o zi la alta se face tot mai cald.

kúnlí *adj.* datat.

kúnlúk *s. (bot.)* livan *(lat., Boswellia sacra)*.

kúnortasî *s.* amiază.

kúnortasîndanewel *adj.* înainte de amiază; antemeridian.

kúnortasîndansoñ *adj.* de după amiază; postmeridian.

kúnozar *s. (astr.)* afeliu.

kúnsayîm *s.* calendar. // •***kúnsayîm yîlî*** an calendaristic.

kúnsayîmlî *adj.* cu calendar. // •***kúnsayîmlî sáát*** ceas cu calendar.

kúntabak *s. (bot.)* floarea-soarelui *(lat., Helianthus annuus)*. // •***kúntabak mayî*** ulei de foarea soarelui.

kúntayak *s. (şi mat.)* rază.

kúntayaklî *adj.* radial.

kúntayaklî-bitotî *s. (bot.)* vârtejul-pământului; păducher *(lat., Pedicularis verticillata)*.

kúntayaklîlar *s., pl. (zool., bot.)* radiate.

kúntutulmasî *s.* eclipsă de soare.

kúntuwar I. *adv.* partea stângă. **II.** *s. (geogr.)* răsărit; est; orient. // •***kúntuwarga karagan*** orientat spre est.

Kúntuwar, Orta- *s. (topon.)* Orientul Mijlociu.

Kúntuwar, Uzak- *s. (topon.)* Orientul Îndepărtat.

Kúntuwar, Yakîn- *s. (topon.)* Orientul Apropiat.

kúntuwar-alaşa-delítaşî *s. (orn.)* pietrar negru asiatic *(lat., Oenanthe picata)*.

kúntuwar-bakşa-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie estică de grădină *(lat., Sylvia crassirostris)*.

kúntuwar-balşîbîn-sarî *s. (orn.)* viespar estic *(lat., Pernis ptilorhynchus)*.

kúntuwar-balşîbîn-toynagî *s. (orn.)* viespar estic *(lat., Pernis ptilorhynchus)*.

Kúntuwarbetí-Timor *s. (topon.)*

Timorul de Est.
kúntuwardan *adv.* estic; din est; din stânga.
kúntuwar-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice balcanică *(lat., Phylloscopus orientalis)*.
kúntuwar-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan estic; furtunar estic; pasărea-furtunii estică *(lat., Puffinus yelkouan)*.
kúntuwarlî *adj.* estic; oriental.
kúntuwarşî *s.* orientalist.
kúntuwar-şîbînğîsî *s. (orn.)* muscar estic *(lat., Sayornis phoebe)*.
kúntuwarşîlîk *s.* orientalistică.
kúntuwar-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice balcanică *(lat., Phylloscopus orientalis)*.
kúñlegen *adj.* invidios; pizmaş.
kúñleme *s.* invidie; pizmă.
kúñlemek *v.t.* a invidia; a pizmui.
kúñlengen *adj.* invidiat; pizmuit.
kúñlenmek *v.i.* a fi invidiat; a fi pizmuit.
kúñşí *s., adj.* invidios; pizmaş.
kúñşúlúk *s.* invidie; pizmă.
kúp **I.** *adj.* alb. **II.** *s.* mucegai. // ***•kúp baylamak*** a prinde mucegai; a mucegăi.
kúpbaskan *adj.* muced; mucegăit.
kúpbasuw *s.* mucegăire.
kúpbaylagan *adj.* muced; mucegăit.
kúpbaylaw *s.* mucegăire.
kúpe *s.* cercel.
kúpe-kúndúz *adv.* ziua; în plină zi; în toiul zilei; în amiaza mare.
kúpelemek *v.t.* a împodobi cu cercei; a cercela.
kúpelengen *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
kúpelenmek *v.i.* a se împodobi cu cercei; a se cercela.
kúpelí *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
kúpeşeşegí *s. (bot.)* fucsie; cerceluş *(lat., Fuchsia)*.
kúpeşte *s. (nav.)* bord. // ***•kúpeştege geşírmek*** a transborda. // ***•kúpeşte konşasî*** *(tehn.)* tablou de bord.
kúpeştegegeşírme *s.* transbordare.
kúpeştegegeşken *adj.* transbordat.
kúpleme *s. (med.)* hidropizie.
kúplengen *adj.* **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat. **3.** învechit; înnobilat.
kúplenmek *v.i. (fig.)* a se învechi; a se înnobila. **1.** a mucegăi. **2.** *(fig.)* a se învechi; a se perima.
kúplenúw *s.* **1.** mucegăire. **2.** învechire; înnobilare. **3.** învechire; perimare.
kúplí *adj.* învechit; înnobilat. **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat.
kúpme *s.* somieră.
kúpte *s.* chiftea; chifteluţă.
kúrbetşí *adj.* înstrăinat.
kúrbetşílík *s.* înstrăinare.
kúrdan *s.* scobitoare.
kúrdanlama *s.* scobire cu scobitoarea.
kúrdanlamak *v.t.* a scobi cu scobitoarea. // ***•tíşlerín kúrdanlamak*** a se scobi în dinţi.
kúrdanlangan *adj.* scobit cu scobitoarea.
kúrdanlanmak *v.i.* a se scobi cu scobitoarea.
kúre *s.* cerc; sferă; glob; globulă.
kúre *s.* furnal.
kúrek *s.* **1.** lopată. **2.** vâslă; lopată; ramă. // ***•agîntîga kúrek şekmek*** a munci fără rost. ***•kúrek tartmak*** a vâsli; a da la lopată. // ***•kúrek ğezasî*** *(jur.)* muncă silnică. ***•kúrek ğezasî algan*** ocnaş.
kúrek súyegí *s. (anat.)* omoplat; scapulă.
kúrekbaş *s.* făraş.
kúrekleme *s.* lopătare; dare la lopată.
kúreklemek *v.i., v.t.* a lopăta; a da la lopată.
kúrekmúyúz *s. (zool.)* cerb-lopătar *(lat., Cervus dama)*.
kúrekşalar *s.* vâslaş.
kúrekşí *s. (orn.)* raţă lingurar *(lat., Anas clypeata; Spatula clypeata)*. **1.** vâslaş.
kúrekşí, kîzîl- *s. (orn.)* raţă lopătar roşie *(lat., Anas platalea)*.
kúrekşí-Afrika-Murunî-órdegí *s. (orn.)* raţă lopătar de Cap *(lat., Anas smithii)*.
kúrekşí-Awustraliye-órdegí *s. (orn.)* raţă lopătar australiană *(lat., Anas rhynchotis)*.
kúrekşí-órdek *s. (orn.)* raţă lingurar *(lat., Anas clypeata; Spatula clypeata)*.
kúrektartar *s.* vâslaş.
kúrektartuw *s.* lopătare; vâslire.
kúrelgen *adj.* luat cu lopata; adunat cu lopata.
kúrelke *s. (zool.)* şopârlă *(lat., Lacerta vivipara)*.
kúrelke, yeşíl- *s. (zool.)* guşter *(lat., Lacerta viridis)*.
kúrelmek *v.i.* a fi luat cu lopata; a fi adunat cu lopata.
kúreme *s.* lopătare; dare la lopată.
kúremek *v.i., v.t.* a lopăta; a da la lopată. // ***•kar kúremek*** a lopăta zăpada; a deszăpezi. // ***•karnî kúre!*** strânge zăpada!;
kúrene *s. (zool.)* mangustă *(lat., Herpestinae)*.
kúreñ **I.** *adj.* cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. **II.** *s., adj. (d. cai)* murg.
kúreş *s.* **1.** trântă; lupte. **2.** *(sport)* luptă tătărească. // ***•azat kúreş*** lupte libere.
kúreşçí *s. (sport)* luptător.
kúreşçílík *s.* lupte.
kúreşík *s. (anat.)* globulă.
kúreşmek *v.i. (sport)* a se lupta; a se lua la trântă.
kúrewke *s.* ploscă.
kúriy *adj.* **1.** *(mat.)* sferic. **2.** global; globular. // ***•kúriy arz*** glob terestru; palaneta Pământ.
kúrk *s.* blană.
kúrke *s. (orn.)* curcă; curcan *(lat., Meleagris gallopavo)*.
kúrke-şoñgîrî *s. (orn.)* condor *(lat., Cathartes aura)*.
kúrkşí *s.* blănar.
kúrkşúlúk *s.* blănărie.
kúrmelemek *v.i.* a se împletici.
kúrmelengen *adj.* împleticit.
kúrmelenmek *v.i.* a se împletici. // ***•ayagî kúrmelenmek*** a i se împletici picioarele; a se împiedica în picioare.
kúrsí **I.** *adj.* scenic. **II.** *s.* tribună; catedră; pupitru; estradă; scenă. // ***•idam kúrsúsí*** eşafod. ***•múttehimler kúrsúsí*** boxa acuzaţilor. ***•şeref kúrsúsí*** *(sport)* tribună de onoare.
kúrsíarkasî *s.* culise.
kúrsísîzgağîsî *s.* scenograf.
kúrsísîzgalî *adj.* scenografic.
kúrsísîzgasî *s.* scenografie.
kúrsíyazuwğusî *s.* scenarist.
kúrsíyazuwî *s.* scenariu.
kúrsúlúk *adj.* scenic.
kúrşek *s. (gastron.)* păsat *(mămăligă din mei, în apă sau lapte)*.
kúrşen *s.* sac de povară; samar.
kúrt *s.* **1.** gutuie. **2.** *(bot.)* gutui *(lat., Cydonia vulgaria)*.
kúrte, ak-kanatlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu aripi albe *(lat., Dendrocopos leucopterus)*.
kúrte, ak-sîrtlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb *(lat., Dendrocopos leucotos)*.
kúrte, balaban-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare *(lat., Dendrocopos major)*.
kúrte, boz- *s. (orn.)* ghionoaie sură *(lat., Picus canus)*.
kúrte, kara- *s. (orn.)* ciocănitoare neagră *(lat., Dryocopus martius)*.
kúrte, kíşkene-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică *(lat., Dendrocopos minor)*.
kúrte, ortanğa-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar *(lat., Dendrocopos medius)*.
kúrte, pullî- *s. (orn.)* ghionoaie cu pântece solzos *(lat., Picus squamatus)*.
kúrte, sarî-karînlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu pântece galben *(lat., Sphyrapicus varius)*.
kúrte, úş-parmaklî- *s. (orn.)* ciocănitoare de munte *(lat., Picoides tridactylus)*.
kúrte, yeşíl- *s. (orn.)* ghionoaie verde *(lat., Picus viridis)*.
kúrtek *s.* troian; nămete.
kúrteklemek *v.t.* a troieni; a nămeţi.
kúrteklengen *adj.* înzăpezit; troienit; nămeţit.
kúrteklenme *s.* înzăpezire; troienire; nămeţire.
kúrteklenmek *v.i.* a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeţi.
kúrteklí *adj.* înzăpezit; troienit; nămeţit.
kúrteşígí, Ağem- *s. (orn.)* ţiclean persan; ţiclean de stâncă estic *(lat., Sitta tephronota)*.
kúrteşígí, Ğezayir- *s. (orn.)* ţiclean algerian *(lat., Sitta ledanti)*.
kúrteşígí, Kanada- *s. (orn.)* ţiclean canadian *(lat., Sitta canadensis)*.
kúrteşígí, kaya- *s. (orn.)* ţiclean de stâncă *(lat., Sitta neumayer)*.
kúrteşígí, Korsika- *s. (orn.)* ţiclean de Corsica *(lat., Sitta whiteheadi)*.
kúrteşígí, Krúper'níñ- *s. (orn.)* ţiclean pitic *(lat., Sitta krueperi)*.
kúrteşík *s. (orn.)* ţiclean; ţiclete; scorţar; ciocănitoare-mică *(lat., Sitta europaea)*.
kúrteşík, kíşkene- *s. (orn.)* ţiclean pitic *(lat., Sitta krueperi)*.
kúrtesí, Atlas- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
kúrtesí, bakşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
kúrtesí, Levaillant'nîñ- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
kúrtesí, Súriye- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
kúskí *s.* daltă.
kúsuf *s.* eclipsă de soare.
kúş *s.* **1.** putere; forţă; vigoare. **2.** putinţă; capacitate. **3.** capacitate;

potenţial. // •***kúşí ğetmek*** a putea; a fi capabil. // •***añlaw kúşí*** putere de înţelegere. •***ekonomik kúş*** potenţial economic. •***tahrik kúşí*** forţă motrice. •***úretím kúşí*** *(econ.)* productivitate. •***yasa kúşí*** *(pol.)* putere legislativă.

kúş-bela *adv.* cu greu; cu mare dificultate; anevoie.

kúşengen *adj.* forţat; sforţat.

kúşenmek *v.i.* a se forţa; a se opinti; a se screme; a icni.

kúşenúw *s.* forţare; opintire; scremet; icnet.

kúşlendírmek *v.t.* a întări; a fortifica.

kúşlene-kúşlene *adv.* progresiv.

kúşlengen *adj.* **1.** progresiv. **2.** întărit; fortificat.

kúşlenmek *v.i.* a se întări; a se fortifica.

kúşleşmek *v.i.* a se îngreuna; a deveni mai dificil; a se complica.

kúşleştírmek *v.t.* a îngreuna; a complica; a determina să devină mai dificil; a determina să devină mai anevoios.

kúşlí *adj.* **1.** puternic; viguros; energic. **2.** *(d. voce)* ţipător.

kúşlúk *s.* **1.** greutate; dificultate. **2.** putere; vigoare; robusteţe. // •***kúşlúk tartmak*** a întâmpina greutăţi.

kúşsúz *adj.* slab; vlăguit; anemic.

kúşsúzlúk *s.* neputinţă; slăbiciune.

kúşúl *s. (zool.)* cârtiţă; sobol *(lat., Talpa europaea)*.

kútle *s.* **1.** teanc; grămadă; maldăr; bloc. **2.** *(fiz., soc.)* masă.

kútlelídeweransîzgalî *adj. (fiz.)* cinetic.

kútlelídeweransîzgasî **I.** *adj. (fiz.)* cinetic. **II.** *s. (fiz.)* cinetică.

kútúk *s.* **1.** buturugă; butuc; buştean. **2.** registru. // •***kayît kútúgí*** registru; matricolă.

kútúpkana *s.* bibliotecă. // •***akademiya kútúpkanasî*** biblioteca academiei. •***kóy kútúpkanasî*** bibliotecă sătească. •***merkez kútúpkanasî*** biblioteca centrală.

kútúpkanağî *s.* bibliotecar.

kúwe *s.* scut; pavăză.

kúydúrmek *v.t.* **1.** a pârli; a perpeli; a bronza; a flamba. **2.** a face să sufere; a face să pătimească; a mâhni; a întrista; a amărî.

kúydúrúw *s. (med., gastron.)* flambare.

kúydúrúwğí *adj.* mâhnitor; întristător.

kúye *s.* **1.** funingine; negru de fum. **2.** *(ent.)* molie *(lat., Tinea)*. **3.** *(tehn.)* elice; spirală; şurub. **4.** *(tehn.)* calamină.

kúyelí *adj.* **1.** *(mat.)* spiralat; elicoidal. **2.** murdar de funingine; cu negru de fum. **3.** *(tehn.)* cu calamină.

kúyelí-kagay *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.

kúyelí-şaklay *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.

kúyente *s.* cobiliţă.

kúyez **I.** *adj.* semeţ; trufaş; mândru; falnic. **II.** *s.* reuşită; succes.

kúyezlík *s.* semeţie; trufie; mândrie; fălnicie.

kúygen *adj.* **1.** pârlit; perpelit; bronzat. **2.** care suferă; care pătimeşte; mâhnit; întristat; amărât. // •***kúygen biftek*** biftec în sânge.

kúyğan *s.* emoţie; entuziasm; însufleţire; înflăcărare; ardoare. // •***kúyğan íşínde*** cuprins de emoţie. •***kúyğanîmnî bagîşlañîz!*** iertaţi-mi emoţia!;

kúyğanlandîrmak *v.t.* **1.** a emoţiona; a mişca; a impresiona. **2.** a entuziasma; a înflăcăra; a însufleţi.

kúyğanlandîruwğî *adj.* emoţionant; impresionant; entuziasmant; însufleţitor.

kúyğanlangan *adj.* emoţionat; impresionat; entuziasmat; însufleţit; înflăcărat.

kúyğanlanma *s.* impresionare.

kúyğanlanmak *v.i.* **1.** a se emoţiona; a fi impresionat. **2.** a se entuziasma; a se înflăcara; a se însufleţi.

kúyğanlanuw *s.* impresionare.

kúyğanlî *adj.* **1.** emoţionat; mişcat; impresionat. **2.** entuziasmat; înflăcărat; însufleţit. **3.** emotiv.

kúyğanlîlîk *s.* emotivitate.

kúyme *s.* **1.** barcă; luntre. **2.** pârlire; perpelire; bronzare.

kúymeğí *s.* barcagiu; luntraş.

kúymek *v.i.* **1.** a se pârli; a se perpeli; a se bronza. **2.** a suferi; a pătimi; a se mâhni; a se întrista; a se amărî. // •***ekí kún arasînda solgan da kúygen*** în decurs de două zile şi-a pierdut vigoarea.

kúysegen *s.* aspirant.

kúyselgen *adj.* dorit.

kúyseme *s.* dorinţă.

kúysemek *v.i.* a-şi dori; a râvni la...; a tânji după...;

kúyúk *adj.* **1.** pârlit; perpelit. **2.** *(d. oameni)* bronzat. **3.** *(d. fructe)* copt. **4.** suferind; îndurerat; trist; amărât; melancolic; nostalgic.

kúyúw *adj.* **1.** suferinţă; îndurerare; tristeţe; amărăciune; melancolie; nostalgie. **2.** *(d. fructe)* coacere. **3.** pârlire; perpelire. **4.** *(d. oameni)* bronzare.

kúyúz *s.* covor; covoraş; carpetă.

kúyze *s.* borcan.

kúz *s.* toamnă. // •***kúz başî*** începutul toamnei. •***kúz kaytîk bolağak*** toamna va fi umedă. •***kúz kúndeñkleşírí*** *(astr.)* echinocţiu de toamnă. •***kúz sabanî*** arătură de toamnă. •***kúznúñ kelúwí*** sosirea toamnei. •***ómírníñ kúzí*** toamna vieţii.

kúz-bekúz *adv.* din toamnă în toamnă.

kúzde *adv.* toamna; în timpul toamnei; pe timp de toamnă.

kúzdegí *adj.* din primăvară; tomnatic.

kúzdekí *adj.* din primăvară; tomnatic.

kúzden *adv.* din toamnă; din timpul toamnei. // •***suwuklar kúzden başladî*** frigul a început din toamnă.

kúzden-kúzge *adv.* din toamnă în toamnă.

kúzen *s. (zool.)* dihor *(lat., Mustela putorius)*.

kúzen, sasîk- *s. (zool.)* sconcs *(lat., Mephitis)*.

kúzge *adv.* pentru la toamnă; la toamnă.

kúzgeşík *adv.* până la toamnă.

kúzgí **I.** *adj.* de toamnă; tomnatic. **II.** *s.* oglindă.

kúzlúk *adj.* de toamnă; tomnatic. // •***kúzlúk pardesús*** pardesiu de toamnă.

kúzlúk-awğîotî *s. (bot.)* ruscuţă-de-toamnă *(lat., Adonis autumnalis; Adonis annua)*.

kúzlúk-keklíkotî *s. (bot.)* ruscuţă-de-toamnă *(lat., Adonis autumnalis; Adonis annua)*.

kúz-şiydemí *s. (bot.)* brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei *(lat., Colchicum autumnale)*.

kwadrat *s. (tipogr.)* cvadrat.

kwafor *s.* coafor. // •***kwafor salonî*** salon de coafură.

kwafura *s.* coafură.

kwanta *s. (fiz.)* cuantă.

kwantalîk *adj. (fiz.)* cuantic.

kwantum *s.* cuantum.

kwartet *s. (muz.)* cvartet.

kwaternar *adj.* cuaternar.

kwintet *s. (muz.)* cvintet.

kyor *adj.* **1.** orb; chior. **2.** *(d. tăişuri)* bont; tocit; ştirbit. **3.** întunecat; obscur; întunecos. **4.** lăuntric; dosnic. // •***kyor dawa tutmak*** a linşa. •***kyor kalmak*** *(d. tăişuri)* a se ştirbi. •***kyor kalmak*** a chiorî; a orbi. // •***kyor inanş*** prejudecată. •***kyor kurşun*** glonţ rătăcit. •***kyor sokak*** stradă înfundată; stradă dosnică.

kyor-barsak *s. (anat.)* apendice. // •***kyor-barsak ameliyatî*** *(med.)* operaţie de apendicită. •***kyor-barsak pîşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea apendicelui; apendicită.

kyorday *adv.* orbeşte.

kyorğa *adv.* orbeşte.

kyorî-kyorîna *adv.* orbeşte.

kyor-îşan *s. (zool.)* orbete; căţelul-pământului; şomâc *(lat., Spalax microphthalmus)*.

kyorlanma **I.** *s.* **1.** tocire *(a tăişurilor)*. **2.** atrofiere. **II.** *v.t.* orbire.

kyorlanmak *v.i.* **1.** a se atrofia. **2.** a orbi. **3.** *(d. tăişuri)* a se toci.

kyorlanuw *s.* **1.** tocire *(a tăişurilor)*. **2.** atrofiere.

kyorlaşkan *adj.* **1.** orbit; chior. **2.** atrofiat. **3.** *(d. tăişuri)* tocit.

kyorlaşma **I.** *s.* **1.** atrofiere. **2.** tocire *(a tăişurilor)*. **II.** *v.t.* orbire.

kyorlaşmak *v.i.* **1.** a se atrofia. **2.** a orbi. **3.** *(d. tăişuri)* a se toci.

kyorlaşuw *s.* **1.** atrofiere. **2.** tocire *(a tăişurilor)*.

kyorlîk *s.* **1.** orbire *(şi fig.)*. **2.** beznă. **3.** atrofiere.

Kyor-Şeşme *s. (topon.) ("Cişmeaua Seacă")* Ţepeş Vodă *(jud. Constanţa)*.

kyórelgen *adj.* atrofiat.

kyórkaluw *s.* **1.** *(d. tăişuri)* ciuntire; ştirbire; tocire; uzare. **2.** orbire.

kyúp *s.* **1.** ulcior; urcior; chiup; amforă. **2.** *(anat.)* placentă.

kyúpşek *s. (anat.)* căiţă.

kyúretaj *s. (med.)* chiuretaj.

kyúveta *s.* chiuvetă.

L

la *s. (muz.)* la.
labîz *s.* melodie.
labîzlî *adj.* melodic; melodios.
laborant *s.* laborant.
laborator *s.* laborator. // •***mektep laboratorî*** laborator şcolar.
laboratorğî *s.* laborant.
laf *s.* **1.** vorbă; cuvânt. **2.** vorbărie; vorbe goale. // •***árúw laf man añlatmak*** a lua pe cineva cu binişorul. •***awuzundan lafnîn almak*** a lua cuiva vorba din gură; a spune tocmai ceea ce voia să zică alcineva. •***aytkan laflarîna sak bolmak*** a-şi păzi gura; a-şi măsura cuvintele. •***balaban laf atmak*** a arunca vorbe mari. •***bír laf kaşîrmak*** a scăpa o vorbă. •***ekí laf aytmak*** a spune cuiva două vorbe. •***laf añlatmak*** a explica; a se face înţeles. •***laf etmek*** a vorbi; a discuta. •***laf gezmek*** a umbla vorba; a se zvoni. •***laf karamak*** a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. •***laf katmak*** a se băga în vorbă; a interveni în discuţie. •***laf satmak*** a vinde pielea ursului din pădure. •***lafîn ğutmak*** a-şi pune frâu la limbă; a-şi ţine limba în gură; a-şi ţine gura. •***lafîn tartmak*** a-şi retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. •***lafîn tutmak*** a se ţine de cuvânt. •***lafînda turmak*** a se ţine de cuvânt. •***lafîndan kaytmak*** a nu se ţine de cuvânt; a-şi retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. •***lafîndan şîkmamak*** a nu ieşi din cuvântul cuiva. •***lafka kírîşmek*** a se băga în vorbă; a interveni în discuţie. •***lafka turmak*** a sta de vorbă; a sta de poveşti; a sta la taifas. •***lafka tutmak*** a ţine de vorbă. •***lafnî deñíştírmek*** a schimba vorba. •***laftan añlamak*** a asculta de cuvânt. // •***árúw laf*** vorbă bună. •***gúzel laf*** compliment. •***kurî laf*** vorbă goală. •***laf ustasî*** orator. •***sáde bírkaş laf bílemen*** ştiu doar câteva cuvinte. •***tatlî laf*** vorbe dulci.
lafezúw *s.* emfază.
lafsîz *adj.* fără vorbe.
lafsîzkalma *s.* scăpare; lapsus.
lafsîzlîk *s.* scăpare; lapsus.
lafşî *s., adj.* palavragiu; limbut.
lak *s. (chim.)* lac.
lakîrdagî, Arap- *s. (orn.)* flecar arab *(lat., Turdoides squamiceps)*.
lakîrdagî, Irak- *s. (orn.)* flecar irakian *(lat., Turdoides altirostris)*.
lakîrdak, sarîğa- *s. (orn.)* flecar berber *(lat., Turdoides fulvus)*.
lakîrdak, sîradan- *s. (orn.)* flecar *(lat., Turdoides caudaus)*.
lakonik *adj.* laconic.
lakşa *s. (gastron.)* tăiţei. // •***lakşa şorbasî*** ciorbă cu tăiţei.
laktoza *s.* lactoză.
lal I. *adj. (d. ape)* lin. **II.** *s., adj.* mut; necuvântător.
lallîk *adj.* muţenie.
lal-sagîr *s., adj.* surdomut.
langusta *s. (zool.)* langustă *(lat., Palinurus vulgaris)*.
lanolina *s.* lanolină.
lap *s.* **1.** vorbă; cuvânt. **2.** vorbărie; vorbe goale.
lapbolgan *adj.* discutat; relatat; spus.
lapezmesí *s.* emfază.
lapkaragan *adj.* iscoditor.
lapkaraw *s.* iscodire.
lapkaturma *s.* conversaţie; discuţie.
lapon *s., adj.* lapon.
lapsîz *adj.* fără vorbe.
lapsîzlîk *s.* scăpare; lapsus.
laser *s.* laser.
laso *s.* laţ; ştreang; lasou.
laşîn *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus)*.
law *s., adj.* laoţian.
Law *s. (topon.)* Laos.
lawğa I. *adv.* în limba laoţiană. **II.** *s. (limba)* laoţiană.
law-law *interj.* gâl-gâl!;
lawlî *s., adj.* laoţian.
lawuldagan *adj.* gâlgâitor; clocotitor.
lawuldama *s.* gâlgâit; clocot.
lawuldamak *v.i.* a gâlgâi; a clocoti.
lawuldaw *s.* gâlgâit; clocot.
lawultî *s.* gâlgâit; clocot.
lawureat *adj.* laureat.
lay *s.* **1.** strat; fâşie; film; peliculă. **2.** *(la uşi, ferestre)* canat. **3.** trâmbă; nor; nor de fum; dâră de fum. // •***bulut layî*** trâmbă de nori. •***duman layî*** trâmbă de fum. •***toprak layî*** strat de pământ. •***toz layî*** peliculă de praf.
lay-lay *adj.* **1.** în straturi. **2.** stratiform; stratificat.
laylî *adj.* în straturi; stratiform; stratificat.
Laz-Mallesí *s. (topon.)* Lazul *(jud. Constanţa)*.
labirint *s.* labirint.
láden *s. (bot.)* călţunaş; condurul-doamnei *(lat., Tropaeolum majus)*.
láden-teresí *s. (bot.)* călţunaş; condurul-doamnei *(lat., Tropaeolum majus)*.
ládes *s.* pariu; rămăşag; prinsoare. // •***ládes tutmak*** a paria.
ládin, ak- *s. (bot.)* brad *(lat., Abies alba)*.
ládin, gúmúş- *s. (bot.)* brad argintiu *(lat., Abies concolor)*.
ládin, kîrmîzî- *s. (bot.)* brad roşu de California *(lat., Abies magnifica)*.
ládin, kîzîl- *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.
ládin, soylî- *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil *(lat., Abies procera)*.
ládin, úyken- *s. (bot.)* brad de Vancouver *(lat., Abies grandis)*.
ládiní, dagaşasî- *s. (bot.)* brad alpin *(lat., Abies lasiocarpa)*.
ládiní, Japon- *s. (bot.)* brad japonez *(lat., Abies firma)*.
ládiní, Kawkaz- *s. (bot.)* brad de Caucaz *(lat., Abies nordmanniana)*.
ládiní, Rum- *s. (bot.)* brad grecesc *(lat., Abies cephalonica)*.
ládiní, Sebír- *s. (bot.)* brad siberian *(lat., Abies sibirica)*.
láğiwert-kirazkuşî *s. (orn.)* vrabie albastră *(lat., Passerina cyanea)*.
láğiwert-súlekeş *s. (orn.)* vrabie albastră *(lat., Passerina cyanea)*.
láğiwert-tenek *s. (orn.)* vrabie albastră *(lat., Passerina cyanea)*.
láğíwert *adj.* albastru închis; bleumarin.
láj *s.* **1.** medicament; doctorie. **2.** *(fig.)* remediu; soluţie. // •***ğatar kursakka alîngan láj*** medicament care se ia înainte de culcare. •***ísteseñíz bír láj beriyím*** dacă doriţi vă dau un medicament. •***láj tedaviyí*** cură. •***lájler yazî man beríle*** medicamentele se dau pe bază de reţetă. •***súrgún lájí*** *(med.)* purgativ; laxativ. •***tîñdîruwğî láj*** *(med.)* medicament calmant. •***yuklatkan láj*** somnifer.
lájlí *adj.* **1.** remediabil; curabil. **2.** medicamentos.
lájsíz *adj.* iremediabil; incurabil.
lájyazîsî *s. (med.)* reţetă; prescripţie medicală.
lákap *s.* poreclă. // •***lákap takmak*** a porecli.
lákapatîlgan *adj.* poreclit; numit.
lákaplî *adj.* poreclit; aşa-zis; aşa-numit.
lákayt *adj.* indiferent; dezinteresat.
lákin *conj.* dar; însă.
lákîrdî *s.* **1.** cuvânt; vorbă. **2.** conversaţie; discuţie. **3.** flecăreală; pălăvrăgeală.
lál I. *s.* **1.** rubin. **2.** cerneală roşie. **II.** *s., adj.* carmin; cârmâz.
lále *s. (bot.)* lalea *(lat., Tulipa gesneriana)*.
lálesí, dak- *s. (bot.)* dediţei; adormiţele *(lat., Pulsatilla montana)*.
lálesí, karga- *s. (bot.)* zămoşiţă; macul-ciorii *(lat., Hibiscus trionum)*.
lálesí, taj- *s. (bot.)* bibilică; coroană; lalea-pestriţă *(lat., Fritillaria meleagris)*.
láma *s. (zool.)* lamă *(lat., Lama)*.
láma-karabaşî *s.* lama.
lámba *s.* **1.** lampă cu petrol; felinar; semafor. **2.** *(fiz.)* lampă. // •***ğoklama lámbasî*** *(tehn.)* lampă de control. •***lámba íşesí*** sticlă de lampă. •***lámbanîñ ğarîğî uzaktan yeşíl bolîp kóríne*** din depărtare lumina lămpii se vede verde. •***tîlsîm lámbasî*** lampion.
lámela *s.* lamelă.
lándo *s.* landou.
lástík *s.* **1.** *(auto.)* cauciuc; cameră. **2.** elastic. **3.** galoş; şoşon; cizme de cauciuc. **4.** gumă; radieră. **5.** *(auto.)* anvelopă; pneu. // •***arka lástíkler*** cauciucurile din spate. •***bír şerík metre lástík*** un sfert de metru de elastic. •***bír şípt lástík*** o pereche de galoşi. •***íş lástígí hawa kaşîra*** răsuflă camera. •***lástík ğanardaklaştîrîlmalî*** cauciucul trebuie vulcanizat.
lástíklí *adj.* de cauciuc.
láşin *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus)*.
láşinğí *s.* şoimar.
láta *s.* şipcă; leaţ; scândurică.
látif *adj.* fin; gingaş; duios; delicat; graţios.
Látif, El- *s. (relig., arab.)* "Cel subtil"; "Cel capabil să pătrundă cele mai adânci şi delicate înţelesuri"; "Cel care

acordă binefacerea cu tâlc şi gingăşie" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
látife *s.* glumă; snoavă.
Látife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea gingaşă".
látifeğí *s., adj.* glumeţ; hazliu; şăgalnic; şugubăţ.
látifelí *adj.* plin de haz; hazliu.
látiflík *s.* finețe; gingăşie; duioşie; delicatețe; grație.
látin *s., adj.* latin.
látinğe **I.** *adv.* în limba latină; latineşte. **II.** *s. (limba)* latină.
láva *s.* lavă.
lávabo *s.* lavabou; lavoar; spălător; chiuvetă.
lávanta *s.* **1.** lavandă; apă de lavandă. **2.** *(bot.)* levănțică; lavandă *(lat., Lavandula angustifolia; Lavandula officinalis).*
láwta *s.* **1.** *(muz.)* lăută; scripcă; vioară. **2.** *(med.)* extractor; forceps.
láwtağî *s.* lăutar; scripcar; violonist.
láyemut *adj.* nemuritor; nepieritor.
láyik *adj.* laic.
láyikleşken *adj.* laicizat.
láyikleşme *s.* laicizare.
láyikleştírmek *v.t.* a laiciza.
láyiklík *s.* laicism.
láyîk *adj.* **1.** potrivit; corespunzător; vrednic de. **2.** convenabil. // ***•láyîk bolmak*** a se potrivi. ***•láyîk kórmek*** a găsi de cuviinţă; a crede că e potrivit; a îngădui; a recomanda. // ***•dîkkat láyîk*** respectabil. ***•ekmege láyîk*** cultivabil. ***•maktawga láyîk*** lăudabil. ***•saygîga láyîk*** demn de respect. ***•taa láyîk*** preferabil; recomandabil.
láyîka *s.* schiță; schemă; plan.
láyîkağî *s.* planificator; proictant.
láyîkalaşkan *adj.* schițat; schematizat; proiectat; planificat.
láyîkalaşrmak *v.i.* a se schița; a se schematiza; a se proiecta; a se planifica.
láyîkalaştîrma *s.* schițare; schematizare; proiectare; planificare.
láyîkalaştîrmak *v.t.* a schița; a schematiza; a proiecta; a planifica.
láyîkalaştîruw *s.* schițare; schematizare; proiectare; planificare.
láyîkalî *adj.* schițat; schematizat; proiectat; planificat.
láyîkbolgan *adj.* binemeritat; meritat.
láyîkbolmagan *adj.* nevrednic.
láyîkboluw *s.* merit; potrivire.
láyîkkórgen *adj.* îngăduitor; binevoitor.
láyîkkórílgen *adj.* preferabil; recomandabil; îngăduit; tolerat.
láyîkkórúw *s.* preferință; recomandare; îngăduinţă; bunăvoinţă.
lázîm *adj.* necesar; trebuincios. // ***•lázím bolmak/kelmek*** a fi necesar; a trebui. // ***•kaloriferní aşmak lázîm*** trebuie deschis caloriferul. ***•kímge ódemem lázîm?*** cui trebuie să plătesc?; ***•maşinamnî tamir etmek lázîm*** maşina mea trebuie reparată. ***•mínda trenní deñíştírmemíz lázîm*** aici trebuie să schimbăm trenul. ***•sízíñ de kórmeñíz lázîm*** trebuie să vedeți şi dumneavoastră. ***•tegerşíklerní ayarlamak lázîm*** trebuie reglate roțile.
Leach'nîñ-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Leach *(lat., Oceanodroma leucorhoa).*
leblebí *s.* năut prăjit.
legelegí, Abdim'níñ- *s. (orn.)* barza lui Abdim *(lat., Ciconia abdimii).*
legelek, ak- *s. (orn.)* barză albă; cocostârc alb *(lat., Ciconia ciconia).*
legelek, ak-moyînlî- *s. (orn.)* barză cu gâtul creț *(lat., Ciconia episcopus).*
legelek, hağí- *s. (orn.)* barză neagră; cocostârc negru *(lat., Ciconia nigra).*
legelek, kara- *s. (orn.)* barză neagră; cocostârc negru *(lat., Ciconia nigra).*
legelek, kíşkene-kara- *s. (orn.)* barza lui Abdim *(lat., Ciconia abdimii).*
legelek, sarî-tumşuklî- *s. (orn.)* barză cu ciocul galben *(lat., Mycteria ibis).*
legelekgágáasî *s. (bot.)* priboi *(lat., Geranium macrorrhizum).*
legelekgágáasî, alşeşeklí- *s. (bot.)* laba-gâştei *(lat., Geranium dissectum).*
legelekgágáasî, morşeşeklí- *s. (bot.)* pălăria-cucului *(lat., Geranium phaeum).*
legelekgágáasî, şayîr- *s. (bot.)* greghetin; ciocul-berzei *(lat., Geranium pratense).*
legelekgágáasî, sasîk- *s. (bot.)* năprasnică *(lat., Geranium robertianum).*
lehenk *s. (iht.)* rechin *(lat., Selachoidei sp.).*
lehim *s. (fiz.)* sudură; sudare.
lehimğí *s.* sudor.
lehimlemek *v.t. (fiz.)* a suda.
lehimlengen *adj.* sudat.
lehimlenmek *v.i. (tehn.)* a se suda.
lehimlí *adj. (fiz.)* sudat.
lehşe *s.* dialect; idiom.
lehşelí *adj.* idiomatic.
lek *s. (geol.)* aluviune.
leke **I.** *adj.* agasant; sâcâitor. **II.** *s.* **1.** pată. **2.** *(fig.)* rușine; stigmat. // ***•leke bîrakmak*** a păta. // ***•múrekkep lekesí*** pată de cerneală.
lekeleme *s.* **1.** stigmatizare; batjocură. **2.** pătare; murdărire.
lekelemek *v.t.* a păta *(şi fig.).*
lekelengen *adj. (d. femei)* batjocorită.
lekelenme *s.* mânjire; pătare.
lekelenmegen *adj.* nepătat.
lekelenmek *v.i.* **1.** a se păta *(şi fig.).* **2.** a sâcâi.
lekelenmiykalgan *adj.* nepătat.
lekelí *adj.* pătat *(şi fig.).* // ***•lekelí ğatalak/humma*** *(med.)* tifos exantematic.
lekelík *s.* sâcâire.
lekesíz *adj.* **1.** curat; fără pete; imaculat. **2.** *(fig.)* nepătat; cinstit.
lekesízlík *s.* curățenie; cinste; puritate; neprihănire.
leksikoloğik *adj.* lexicologic.
leksikoloğiya **I.** *adj.* lexicologic. **II.** *s.* lexicologie.
leksikoloğiyağî *s.* lexicolog.
leksikoloğiyalî *adj.* lexicologic.
leksikolok *s.* lexicolog.
lenger *s.* platou; tavă.
leninğí *s., adj.* leninist.
leninğílík *s.* leninism.
leninism *s.* leninism.
lenta *s.* panglică; cordeluță.
lepe *s. (anat., bot.)* cotiledon.
Lesotho *s. (topon.)* Lesotho.
leş *s.* cadavru; hoit; stârv; leş; mortăciune.
leş-kargasî *s. (orn.)* cioară grivă *(lat., Corvus corone).*
leş-şîbînî *s. (ent.)* muscă-albastră *(lat., Calliphora vomitoria).*
leş-şoñgîrî *s. (orn.)* hoitar *(lat., Neophron percnopterus).*
leştiy *adj.* cadaveric.
letafet *s.* finețe; gingăşie; duioşie; delicatețe; grație.
letafetlí *adj.* fin; gingaş; duios; delicat; grațios.
letafetsíz *adj.* dizgrațios; grosolan; vulgar.
letafetsízlík *adj.* lipsă de grație; grosolănie; vulgaritate.
letarğiya *s.* letargie.
letarna *s.* flaşnetă.
letarnağî *s.* flaşnetar.
leton *s., adj.* leton.
letonğa **I.** *adv.* în limba letonă. **II.** *s. (limba)* letonă.
Letoniye *s. (topon.)* Letonia.
letoniyelí *s., adj.* leton.
Levaillant'nîñ-kúrtesí *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii).*
Levaillant'nîñ-terekkakkanî *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii).*
Levaillant'nîñ-tokîldagî *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii).*
levazîm *s.* obiect de strictă necesitate; ustensilă. // ***•levazîm sînîfî*** *(mil.)* intendență.
levazîmat *s.* obiecte de strictă necesitate; ustensile.
levazîmğî *s., adj. (mil.)* intendent.
levha *s.* **1.** tablou; tăbliță. **2.** dală; placă; lespede.
lewrek *s. (iht.)* lavrac; şalău-de-mare; lup-de-mare *(lat., Morone labrax).*
lewukoçita *s. (anat.)* leucocită.
lewukoplast *s. (farm.)* leucoplast.
ley *s. (unitate monetară)* leu.
Leyla *s. (antrop. f., arab.)* "Extaz".
Lezez *s. (cron.) al 4-lea trimestru al anului conform calendarului musulman.*
leziz *adj.* gustos; cu un gust plăcut.
liberal *s., adj.* liberal.
liberalism *s.* liberalism.
Liberiye *s. (topon.)* Liberia.
liberiyelí *s., adj.* liberian.
Libiye *s. (topon.)* Libia.
libiyelí *s., adj.* libian.
libret *s. (muz.)* libret.
liçensa *s.* licență.
liçew *s.* liceu. // ***•liçew úyrenğísí*** elev de liceu; lican.
liçewlí *s.* elev de liceu; lican.
lift *s.* lift; ascensor.
liftşí *s.* liftier.
liga *s. (sport)* ligă.
ligament *s. (anat.)* ligament.
lignit *s. (geol.)* lignit.
liken *s.* lichen.
Liktenşitin *s. (topon.)* Liechtenstein.
likyor *s.* lichior.
likyorlî *adj.* cu lichior. // ***•likyorlî bombon*** bomboane cu lichior.
limaks-ğílbízí *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax *(lat., Limax sp.).*
liman *s. (nav.)* port; liman. // ***•gemí limanga ogîrayğak*** vasul va face escală în port. ***•liman aşîklîgî*** *(nav.)* radă. ***•liman idaresí*** *(nav.)* căpitănia portului. ***•liman íşçísí*** *(nav.)* docher. ***•liman masîraplarî*** *(nav.)* speze portuare.
limfa *s. (biol.)* limfă.

limfatik *adj.* limfatic.
limfoçita *s. (anat.)* limfocită.
limita *s.* limită *(şi mat.)*.
limon *s.* **1.** lămâie. **2.** *(bot.)* lămâi *(lat., Citrus limon)*. // ***•limon sarîsî*** de culoarea lamâiei; ca lămâia. ***•limon suwî*** limonadă; citronadă.
limon, tatlî- *s. (bot.)* limetă; lămâie-verde *(lat., Citrus aurantifolia)*.
limonada *s.* limonadă.
limon-kanariyasî *s. (orn.)* cănăraş galben *(lat., Serinus citrinella)*.
limonlî *adj.* cu lămâie. // ***•limonlî şay*** ceai cu lămâie. ***•limonlî sazan balîğî*** doresc crap cu lămâie.
limonotî *s. (bot.)* citronelă; iarbă-de-lămâie *(lat., Cymbopogon citratus; Andropogon citratum)*.
limontozî *s.* sare de lămâie.
lingvist *s.* lingvist.
lingvistika *s.* lingvistică.
lingvistikağî *adj.* lingvistic.
lingvistikalî *adj.* lingvistic.
linolewum *s.* linoleum.
linotip *s.* linotip.
linşaj *s.* linşaj.
lira *s. (unitate monetară, muz.)* liră.
lirik *adj.* liric.
lirism *s.* lirism.
lisan *s. (lingv.)* limbă; vorbire.
lista *s.* listă. // ***•búgúngí yemek listasî*** meniul de astăzi. ***•terim listasî*** nomenclatură.
litiyum *s. (chim.)* litiu.
litografiya *s.* litografie.
litografiyağî *s.* litograf.
litografiyalî *adj.* litografiat.
litosfera *s.* litosferă.
litre *s.* litru.
litrelík *s.* vas de un litru. // ***•ekí litrelík sawut*** vas de doi litri.
lituwan *s., adj.* lituanian.
lituwanğa **I.** *adv.* în limba lituaniană. **II.** *s. (limba)* lituaniană.
Lituwaniye *s. (topon.)* Lituania.
lituwaniyelí *s., adj.* lituanian.
liva *s.* **1.** drapel. **2.** *(mil.)* brigadă.
livar *s.* heleşteu; iaz; râmnic; bazin pentru peşti.
liyakat *s.* **1.** folos; avantaj. **2.** merit.
liyakatlî *adj.* **1.** folositor; avantajos; convenabil. **2.** acceptabil.
liyakatsîz *adj.* **1.** nefolositor; dezavantajos; neconvenabil. **2.** inacceptabil; intolerabil.
liyakatsîzlîk *adj.* inutilitate; dezavantaj.
liyla *adj.* liliachiu; lila.
liylak *s. (bot.)* liliac; iorgovan *(lat., Syringa vulgaris)*.
liylakiy *adj.* liliachiu; lila.
liyla-salep *s. (bot.)* salep-purpuriu; poroinic-purpuriu; untul-vacii-purpuriu *(lat., Orchis purpurea)*.
lobeliya *s. (bot.)* lobelie *(lat., Lobelia inflata)*.
lobît *s.* măciucă; ghioagă.
lodos *s.* **1.** vânt din sud. **2.** sud; miazăzi.
logaritm *s. (mat.)* logaritm.
logofet *s. (ist.)* logofăt.
loğistika *s.* logistică.
loja *s.* lojă.
lokal *s.* local; clădire.
lokanta *s.* restaurant; local.
lokantalî *adj.* cu restaurant. // ***•lokantalî vagon*** vagon restaurant.
lokîm *s.* rahat. // ***•ğewezlí lokîm*** rahat cu nuci.
lokma *s.* îmbucătură; înghiţitură.
lokomotif *s.* locomotivă.
lokotenent *s. (mil.)* locotenent.
loksa *s.* lehuză.
loksalîk *s.* lehuzie.
loksalîkta *adv.* în perioadă care urmează imediat naşterii; în lăuzie.
loksaotî *s. (bot.)* curcubeţea; remf; mărul-lupului; lepădătoare *(lat., Aristolochia clematitis)*.
Londra *s. (topon.)* Londra.
londralî *s., adj.* londonez.
lop *s. (anat.)* lob.
lopşîk *s. (anat.)* lobul.
lort *s.* lord. // ***•lortlar odasî*** *(pol.)* camera lorzilor.
losiyon *s.* loţiune.
lostra *s.* lustragerie.
lostrağî *s.* lustragiu.
loş *adj. (d. locuri)* întunecos; obscur.
loşlîk *s.* loc întunecos; întuneric; obscuritate.
loteriya *s.* loterie.
lotus *s. (bot.)* lotus *(lat., Nymphaea lotus)*.
lotus, sarî- *s. (bot.)* plutică *(lat., Nymphoides peltata)*.
lugat *s.* **1.** cuvânt; vorbă. **2.** dicţionar; glosar. // ***•lugat bílgen*** lexicolog.
lugatbílímğísí *s.* lexicolog.
lugatbílímí **I.** *adj.* lexicologic. **II.** *s.* lexicologie.
lugatbílímlí *adj.* lexicologic.
luk-luk *interj.* gâl-gâl!;
luks *s.* **1.** *(fiz.)* lux. **2.** lux; bogăţie; somptuozitate.
Luksemburk *s. (topon.)* Luxemburg.
luksemburklî *s., adj.* luxemburghez.
lukuldagan *adj.* gâlgâitor; clocotitor.
lukuldama *s.* gâlgâit; clocot.
lukuldamak *v.i.* a gâlgâi; a clocoti.
lukuldaw *s.* gâlgâit; clocot.
lukultî *s.* gâlgâit; clocot.
lumbago *s. (med.)* lumbago.
lustra *s.* lustră.
luteran *s., adj.* luteran.
lúbnan *s., adj.* libanez.
Lúbnan *s. (topon.)* Liban.
lúbnanlî *s., adj.* libanez.
lúfer *s. (iht.)* lufar *(lat., Pomatomus saltatrix)*.
lúle *s.* **1.** lulea; pipă. **2.** buclă; cârlionţ. // ***•lúle tútúní*** tutun de pipă. ***•şáş lúlesí*** buclă *(de păr)*.
lúleğí *s.* fabricant de lulele; vânzător de pipe. // ***•lúleğí şamîrî*** humă; argilă; lut.
lúlelí *adj.* buclat; cârlionţat.
lúletaşî *s. (geol.)* magnezit.
lútfen *adv.* fiţi bun!; fiţi amabil; vă rog!;
lútfiy *adj.* respectuos; stimat; stimabil; amabil; cu consideraţie; galant; curtenitor.
Lútfiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel amabil".
Lútfiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea amabilă".
lútfiyğe *adv.* **1.** fiţi bun!; fiţi amabil; vă rog!; **2.** respectuos; cu respect; cu stimă; amabil; cu amabilitate; cu consideraţie. // ***•lútfiyğe, bo yerden!*** vă rog, pe aici!; ***•lútfiyğe, menî terakay bekleñíz!*** vă rog, aşteptaţi-mă puţin!;
lútfiylík *s.* respect; stimă; amabilitate; consideraţie; galanterie; curtoazie.
Lútfúlla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Favoritul lui Allah/Dumnezeu".
lútúf *s.* respect; stimă; amabilitate; consideraţie; hatâr; galanterie; curtoazie.
lútúfkáar *adj.* respectuos; amabil; cu consideraţie; galant; curtenitor. // ***•bek lútúfkáarsîñîz*** sunteţi foarte amabil.
lútúfkáarlîk *s.* respect; stimă; amabilitate; consideraţie; galanterie; curtoazie.
lúzum *s.* **1.** necesitate; nevoie. **2.** utilitate.
lúzumlî *adj.* **1.** necesar. **2.** util; trebuincios.
lúzumsuz *adj.* inutil; de prisos; superfluu.
lúzumsuzluk *s.* inutilitate; zădărnicie.

M

ma *interj.* **1.** ţine!; na!; ia!; **2.** *(către câini)* cuţu!;
maada *postp.* în afară de...; cu excepţia...; // •***bondan maada*** în afară de aceasta.
Maah *s. (antrop. m., arab.)* "Abolitorul necredinţei" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
maalesef *adv.* cu părere de rău; cu regret; din păcate. // •***maalesef bo bolmaz*** din păcate asta nu se poate.
maarif I. *adj.* instructiv; educativ. **II.** *s.* **1.** instrucţie; educaţie. **2.** învăţământ.
maariflendírmek *v.t.* a instrui; a educa.
maariflendírúw *s.* instruire; educare.
maariflengen *adj.* instruit; educat.
maariflenmek *v.i.* a se instrui; a se educa.
maarifsíz *adj.* neinstruit; needucat.
maarifsízlík *s.* lipsă de instruire; lipsă de educaţie.
maarifşí *s.* instructor; educator.
maarifşílík *s.* instrucţie; educare.
maaş *s.* salariu; leafă; retribuţie.
maaşlî *s., adj.* salariat; lefegiu.
maatteessúf *adv.* cu părere de rău; cu regret; din păcate.
mabet *s.* **1.** dragoste; afecţiune; ataşament. **2.** prietenie.
mabetílíşkíğísí *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
mabetílíşkísí *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
mabetlengen *adj.* îndrăgostit; amorezat.
mabetlenmek *v.i.* a se îndrăgosti; a se amoreza.
mabetlenúw *s.* îndrăgostire; amorezare.
mabetlí *s.* îndrăgostit; amorezat. // •***mabetlílerníñ kawgasînday*** ca supărările îndrăgostiţilor; trecător.
mabetlík *s.* dragoste; afecţiune; ataşament; prietenie.
mabut *s.* **1.** divinitate; Dumnezeu. **2.** idol.
MacQueen'níñ-toykuşî *s. (orn.)* dropia lui MacQueen *(lat., Chlamydotis macqueenii)*.
Madagaskar *s. (topon.)* Madagascar.
madagaskarlî *s., adj.* malgaş.
madam *s.* doamnă *(formulă de adresare)*.
madde *s.* **1.** *(fiz.)* materie; substanţă. **2.** element component; material. **3.** *(jur.)* articol; paragraf. **4.** subiect; chestiune. // •***asîl madde*** substrat. •***ham madde*** materie primă. •***kimiya maddesí*** produs chimic. •***patlagan madde*** material explozibil. •***uyutuwğî/şaşîrtuwğî madde*** stupefiant.
maddeğí *s., adj. (fil.)* materialist.
maddeğílík *s. (fil.)* materialism. // •***dúniyatanîmlî maddeğílík*** materialism dialectic.
maddeleşken *adj.* materializat.
maddeleşme *s.* materializare.
maddeleşmek *v.i.* a se materializa.
maddeleştírmek *v.t.* a materializa.
madde-madde *adv.* punct cu punct; articol cu articol; paragraf cu paragraf.
maddiy *adj.* material. // •***maddiy álem*** lumea materială.
maddiy-maneviy *adj.* material şi spiritual.
madem *conj.* deoarece; fiindcă; întrucât; de vreme ce; dacă înt-adevăr.
maden I. *adj.* **1.** mineral. **2.** metalic; de metal. **II.** *s.* **1.** metal. **2.** minereu. **3.** mină. // •***altîn madení*** mină de aur. •***maden ğatagî/tamîrî/tazîlî*** zăcământ. •***maden suwî*** apă minerală. •***şifalî maden suwlarî*** ape minerale curative. •***tuz madení*** salină.
madenbílímğísí *s.* mineralog.
madenbílímí *s.* mineralogie.
madenğí *s.* miner.
madenğílík I. *adj.* minier. **II.** *s.* minerit.
madeniy *adj.* mineral; anorganic; neorganic. // •***madeniy kimiya*** chimie anorganică. •***madeniy may*** ulei mineral.
madeniyleşken *adj.* mineralizat.
madeniyleşmek *v.i.* a se mineraliza.
madeniyleştírme *s.* mineralizare.
madeniyleştírmek *v.t.* a mineraliza.
madenírítken *s.* topitor; metalurg.
madenírítme I. *adj.* metalurgic. **II.** *s.* topitorie; metalurgie.
madenkómírí *s.* huilă.
Madiyre *s. (topon.)* Madeira.
Madiyre-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii de Madeira *(lat., Oceanodroma castro)*.
madrigal *s. (muz.)* madrigal.
madun *adj.* subordonat; supus; subjugat.
mafsal *s. (anat.)* articulaţie; încheietură.
maga *pron.* spre mine; mie. // •***bo yerníñ hawasî maga yaradî*** aerul de aici mi-a priit. •***kerekmiy maga*** nu-mi trebuie. •***maga bír hamal kerek*** am nevoie de un hamal. •***maga bír kawe akelírsíñíz mí?*** vreţi să-mi aduceţi o cafea?; •***maga itimat etíñíz!*** aveţi încredere în mine!; •***maga kalsa*** dacă ar fi după mine. •***maga karşî*** faţă de mine. •***maga karşî konîşa*** vorbeşte împotriva mea. •***maga kóre*** după părerea mea. •***maga kóre hakkíñíz bar*** după părerea mea aveţi dreptate. •***maga yaman bír tesir bîraktî*** mi-a făcut o impresie proastă. •***tiyme maga!*** nu mă atinge!;
magara *s.* peşteră; grotă; cavernă.
magaralarbílímğísí *s.* speolog.
magaralarbílímí *s.* speologie.
magaralî *adj.* cavernos.
magaza *s.* **1.** magazin. **2.** magazie. // •***ózínekîzmet magazasî*** magazin cu autoservire.
magazağî *s.* magazioner.
magazin *s. (d. publicaţii periodice)* magazin.
magdur *adj.* **1.** neîndreptăţit; nejustificat. **2.** injust; nedrept.
magdurluk *s.* **1.** neîndreptăţire. **2.** nedreptate; injustiţe.
magfiret *s.* **1.** iertare; absolvire. **2.** indulgenţă; îndurare; îngăduinţă; milostivire; clemenţă.
magfiretlí *adj.* **1.** iertător; indulgent; îndurător; îngăduitor; milostivit; clement. **2.** iertat; scuzat.
maglúbiyet *s.* înfrângere. // •***maglúbiyetke ogîramak*** a suferi o înfrângere.
maglúp *adj.* înfrânt; învins.
magma *s. (geol.)* magmă.
magnat *s.* magnat.
magnetik *adj. (fiz.)* magnetic.
magnetism *s. (fiz.)* magnetism.
magnetow *s. (fiz.)* magnetou.
magneziyum *s. (chim.)* magneziu.
magnoliya *s. (bot.)* magnolie *(lat., Magnolia)*.
magrur *adj.* mândru; orgolios.
mağar I. *adj.* maghiar; ungar; unguresc. **II.** *s.* maghiar; ungur.
mağarğa I. *adv.* ungureşte. **II.** *s. (limba)* maghiară.
Mağarîstan *s. (topon.)* Ungaria.
Mağdiy/Majdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel nobil".
Mağeddin/Mağettin *s. (antrop. m., arab.)* "Noblеţea credinţei".
mağera *s.* aventură; acţiune îndrăzneaţă.
mağerağî *s., adj.* aventurier; persoană îndrăzneaţă.
mağeralî *adj.* aventuros.
Mağide/Majide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nobilă".
mağit *adj.* nobil; mărinimos; generos.
Mağit/Majit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel nobil"; "Cel vrednic de cinste; mărinimos şi îngăduitor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
mağîr *s.* ţesală.
mağîrlama *s.* ţesălare.
mağîrlamak *v.t.* a ţesăla.
mağîrlangan *adj.* ţesălat.
mağîrlanmak *v.i.* a se ţesăla.
mağîrlaw *s.* ţesălare.
mağîrlî *adj.* ţesălat.
mağun *s.* pastă *(şi culin.)*. // •***ğamğî mağunî*** chit. •***kayise mağunî*** gem de caise. •***tíş mağunî*** pastă de dinţi. •***tíş mağunî tulumî*** tub de pastă de dinţi.
mağunlama *s.* chituire.
mağunlamak *v.t.* a chitui.
mağunlangan *adj.* chituit.
mağunlaw *s.* chituire.
mah *s. (cron., prsn.)* lună.
mahal *s.* loc; teritoriu; district; circă.
mahalle *s.* cartier; zonă.
mahalliy *adj.* local. // •***mahalliy ádetler*** obiceiuri locale. •***mahalliy idare*** administraţie locală.
maharet *s.* pricepere; iscusinţă; îndemânare.
maharetlí *adj.* priceput; iscusit; îndemânatic.
maharetsíz *adj.* nepriceput; neîndemânatic.
maharetsízlík *s.* nepricepere.
Mahdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel călăuzit pe calea întemeiată".
Mahdiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea călăuzită pe calea întemeiată".
mahdut *adj.* **1.** delimitat; limitat. **2.** restrâns; redus; limitat.
mahdutlaşkan *adj.* limitat; restrâns; redus.
mahdutlaşmak *v.i.* a se limita; a se restrânge; a se reduce.

mahdutlaştîrmak *v.t.* a limita; a restrânge; a reduce.
mahdutlaştîruw *s.* limitare; restrângere; reducere.
mahdutlaştîruwğî *adj.* limitator; limitativ.
mahdutluk *s.* limitare; restrângere; reducere.
mahfaza *s.* toc; teacă; husă.
mahfiy *adj.* secret; ascuns.
mahfuz *adj.* **1.** ascuns; dosit. **2.** păstrat *(bine păzit)*.
mahfuzen *adv.* sub escortă.
mahğubiyet *s.* timiditate; sfială.
mahğup *adj.* timid; sfios; ruşinos. // •***mahğup bolmak*** a se sfii; a se ruşina; a se intimida. •***mahğup etmek*** a intimida.
mahğupluk *s.* timiditate; sfială; ruşine.
mahğuz *adj. (jur.)* sechestrat.
Mahide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea călăuzită pe calea întemeiată".
Mahin *s. (antrop. m., arab.)* "Abolitorul necredinţei" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mahir *adj.* priceput; iscusit; îndemânatic.
Mahit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel călăuzit pe calea întemeiată" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mahiyet *s.* trăsătură; însuşire; caracteristică.
mahkeme *s.* judecătorie; tribunal. // •***mahkemege şakmak*** *(jur.)* a da în judecată. // •***aliy mahkeme*** curte supremă. •***mahkeme yazuwğusî*** grefier.
mahkemeğí *s.* judecător.
mahkúm **I.** *adj. (fig.)* obligat; constrâns. **II.** *s. (jur.)* condamnat.
mahkúmiyet *s. (jur.)* condamnare.
mahlás *s.* pseudonim.
mahlúk *s.* fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură.
mahlúkat *s.* fiinţe; vietăţi; vieţuitoare; creaturi; făpturi.
mahlút **I.** *adj.* amestecat. **II.** *s. (chim.)* amestec.
Mahmudiye *s. (topon.)* Mahmudia *(jud. Tulcea)*.
mahmur *adj.* mahmur; posac.
mahmurluk *s.* mahmureală; buimăceală.
Mahmut/Mamut *s. (antrop. m., arab.)* "Preamăritul"; "Cel demn de glorie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Mahmut/Mamut-Kuyusî *s. (topon.) ("Fântâna lui Mahmut")* Izvoru Mare *(jud. Constanţa)*.
mahmuz *s. (la cizmele călăreţilor, la unele animale şi păsări)* pinten.
mahmuzlamak *v.t.* a da pinteni.
mahmuzlî *adj.* pintenat.
mahrama *s. (text.)* maramă; năframă; voal.
mahrek *s. (astr.)* orbită; traiectorie.
mahrem **I.** *adj.* tainic; secret. **II.** *s.* confident. // •***mahrem zinasî*** incest.
mahremane *adv.* în mod confidenţial.
mahremiyet *s.* **1.** secret; taină. **2.** confidenţă.
mahreş *s.* **1.** ieşire; loc de ieşire. **2.** *(fiz.)* evacuare. **3.** *(mat.)* numitor. **4.** *(econ.)* debuşeu.
mahrukat *s.* combustibil.
mahrum *adj.* privat; lipsit de ...; // •***mahrum bîrakmak*** a priva. •***mahrum bolmak*** a fi privat.
mahrumğî *adj.* privativ.
mahrumiyet *s.* privaţiune; privare de ...; // •***mahrumiyet baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu privativ.
mahrut *s. (mat.)* con.
mahrutiy *adj.* conic.
mahsul *s.* recoltă; producţie *(agricolă)*. // •***mahsul ğîymak*** a recolta.
mahsuldar *adj.* productiv.
mahsulğîyuw *s.* recoltare.
mahsullî *adj.* productiv; fructuos; fertil.
mahsulsuz *adj.* neproductiv; steril.
mahsulsuzluk *s.* neproductivitate; sterilitate.
mahsup *adj.* calculat; socotit. // •***mahsup bolmak*** a se calcula; a se socoti. •***mahsup etmek*** a calcula; a socoti.
mahsupluk *s.* calculare; socotire.
mahsur *adj.* încercuit; înconjurat; împresurat.
mahsurluk *adj.* încercuire; înconjurare; împresurare.
mahsús *adj.* sensibil. // •***mahsús we namahsús*** abia perceptibil.
mahşer *s. (rel.)* Armagedon.
mahşerden *adv.* pentru totdeauna.
mahsus **I.** *adj.* special; propriu. **II.** *adv.* intenţionat; dinadins; în cunoştinţă de cauză.
mahsusiye *s.* intenţie; dedicaţie; omagiu.
mahsustan *adv.* intenţionat; dinadins; în cunoştinţă de cauză. // ***mahsustan ayta*** o spune dinadins.
mahun *s. (bot.)* mahon; acaju *(lat., Swietenia mahagoni)*.
mahunrengí *adj.* maro-roşcat; de culoarea mahonului; acaju.
mahzar *s.* petiţie; memoriu.
mahzarğî *s.* petent; reclamant.
mahzen *s.* pivniţă; beci. // •***mahzen mezar*** cavou. •***şarap mahzení*** cramă.
mahzenğí *s.* pivnicer.
mahzenkat *s. (constr.)* subsol.
mahzun *adj.* trist; melancolic.
mahzunluk *s.* tristeţe; melancolie.
mahzur *s.* **1.** inconvenient; dezavantaj. **2.** obstacol; piedică. **3.** impediment.
mahzurlî *adj.* dezavantajos.
Majeddin/Majettin *s. (antrop. m., arab.)* "Noblеţea credinţei".
Majide/Mağide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nobilă".
majit *adj.* nobil; mărinimos; generos.
major *adj. (muz.)* major.
majuskula *s. (literă)* majusculă.
makabil *adj.* precedent.
makale *s.* articol *(de ziar)*. // •***baş makale*** *(lit.)* articol de fond; editorial. •***okîl hakkînda bír makale*** un articol despre şcoală.
makam *s.* **1.** loc; teritoriu. **2.** rang; titlu; grad; poziţie; post. **3.** *(muz.)* ton; tonalitate; intonaţie. // •***askeriy makamlar*** *(mil.)* autorităţi militare. •***ğetkílí makamlar*** foruri competente.
makara *s.* **1.** bobină; mosor; mulinetă. **2.** *(tehn.)* macara.
makarağî *s.* macaragiu.
makas *s.* **1.** foarfece. **2.** *(la rac)* cleşte. **3.** macaz. // •***kíşkene makas*** forfecuţă. •***temírğolî makasî*** *(ferov.)* macaz. •***tîrnak makasî*** forfecuţă de unghii.
makasşî *s.* acar.
makat *s.* **1.** şezut; dos; fund. **2.** pătură; cuvertură; pled; macat; cergă.
makaw-dudukuşí, al- *s. (orn.)* papagal ara macao *(lat., Ara macao)*.
makber *s.* mormânt; groapă.
makbul *adj.* **1.** acceptat; aprobat; admis; agreat. **2.** *(d. mărfuri)* căutat. // •***makbulga geşmek*** a fi admis; a fi acceptat.
Makbule *s. (antrop. f., arab.)* "Cea agreabilă".
makbulluk *s.* **1.** *(econ.)* căutare; cerere. **2.** acceptare; aprobare; admitere.
makbuz *s.* chitanţă. // •***teslím makbuzî*** dispoziţie de livrare; aviz de expediţie.
makedún *s., adj.* macedonean.
makedúnğe **I.** *adv.* în limba macedoneană. **II.** *s. (limba)* macedoneană.
Makedúniye *s. (topon.)* Macedonia.
makedúniyelí *s., adj.* macedonean.
maketa *s.* machetă.
makkaş *s.* pensetă.
makkaşlama *s.* pensare.
makkaşlamak *v.t.* a pensa.
makkaşlangan *adj.* pensat.
makkaşlanmak *v.i.* a se pensa.
makkaşlaw *s.* pensare.
makoron *s. (gastron.)* macaroane. // •***penerlí makoron*** macaroane cu brânză.
makoron-biydayî *s. (bot.)* grâu-tare *(lat., Triticum durum)*.
makoron-kîzîlşasî *s. (bot.)* grâu-tare *(lat., Triticum durum)*.
maksat *s.* **1.** scop; ţel. **2.** dorinţă; ideal. // •***maksatîna barmak*** a-şi atinge scopul. // •***maksatîñ gezmektír*** scopul tău este plimbarea.
maksatîndaturgan *adj.* înverşunat.
maksatîndaturuw *s.* înverşunare.
maksatkauygun *adj.* armonios; potrivit; adaptat; compatibil; convenabil; concordant; corespunzător; indicat; oportun; recomandabil.
maksatkauymama *s.* incompatibilitate; nepotrivire; contradicţie; neconcordanţă; discrepanţă; discordanţă; paradox.
maksatkauymaykalgan *adj.* paradoxal.
maksatkauymaykaluw *s.* paradox.
maksatkauymaz *adj.* incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant; paradoxal.
maksatkauyuw *s.* armonie; potrivire; adaptare; compatibilitet; concordanţă; corespondenţă; oportunitate.
maksatlî *adj.* **1.** doritor. **2.** intenţionat; voit.
maksatsîz *adj.* **1.** nedoritor. **2.** fără intenţie; vără voie.
maksatşî *s. (fil.)* idealist.
maksatşîlîk *s. (fil.)* idealism.
maksimum *s., adj.* maxim; maximum.
maksiy *adj.* maxi.
maksus **I.** *adj.* special; propriu. **II.** *adv.* intenţionat; dinadins; în cunoştinţă de cauză.
maksustan *adv.* intenţionat; dinadins; în cunoştinţă de cauză. // •***maksustan bakîra*** ţipă dinadins.
maksusiye *s.* intenţie; dedicaţie; omagiu.
maktagan *adj.* lăudator; elogiator.
maktaganday *adj.* lăudabil.

maktalgan *adj.* elogiat; lăudat.
maktalmak *v.i.* a fi lăudat; a fi elogiat.
maktama *s.* laudă; elogiu.
maktamak *v.t.* a lăuda; a elogia.
maktangan *adj.* **1.** lăudăros; mândru; fălos. **2.** îngâmfat; orgolios.
maktanmak *v.i.* **1.** a se lăuda; a se mândri; a se făli. **2.** a se îngâmfa; a fi orgolios.
maktanşî *adj.* îngâmfat; orgolios; lăudăros; mândru; fălos.
maktanşîlîk *adj.* îngâmfare; orgoliu; lăudăroşenie; mândrie; falâ.
maktanuw *s.* **1.** lăudăroşenie; mândrie; falâ; ifose. **2.** îngâmfare; orgoliu.
maktaw *s.* laudă; elogiu. // •***ayîrî maktaw man*** cu deosebită laudă; magna cum laude. •***bolatanústí maktaw man*** excepţional; summa cum laude. •***maktaw man*** cu laude. •***maktawga láyîk*** lăudabil.
maktawğî *adj.* lăudător; elogios; flatant; măgulitor.
maktawğuluk *s.* lăudăroşenie; elogiere.
maktawlî *adj.* lăudat; elogiat. // •***bek maktawlî*** foarte lăudat.
maktuw *adj.* fix; stabil. // •***maktuw piyat*** preţ fix.
makul I. *adj.* **1.** logic; raţional. **2.** *(d. oameni)* înţelept. **II.** *s.* logică. // •***makuluna yaramamak*** a-i veni la socoteală; a-i conveni. // •***makuluma yaramay*** nu-mi convine.
makule *s.* **1.** gen; specie; sort. **2.** categorie; fel; tagmă.
makulgayaramagan *adj.* ilogic; iraţional; nelogic.
makulğî *s.* raţionalist.
makulğuluk *s.* raţionalism.
makulluk *s.* înţelepciune.
makulsuz *adj.* ilogic; iraţional.
makulsuzluk *s.* iraţionalism.
makulunayaragan *adj.* eclectic.
makulunayarama *s.* eclectism.
makúsen *adv.* invers; dandoaselea. // •***makúsen mútenasip*** *(mat.)* invers proporţional.
makyaj *s.* machiaj. // •***makyajîn súrtmek*** a se demachia.
makyajğî *s.* machior.
makyajîsúrtúlgen *adj.* demachiat.
makyajlî *adj.* machiat.
mal *s.* **1.** vite; cireadă de vite. **2.** bun; avere; avuţie. **3.** marfă; lucru. // •***ithal malî*** marfă de import. •***kaşak malî*** marfă de contrabandă. •***kayriymenkul mallar*** bunuri imobiliare. •***kópíşlengen mallar*** bunuri de larg consum. •***mal ambarî*** antrepozit. •***mal vagonî*** vagon de marfă. •***mal zemanetí*** asigurare de bunuri. •***malnîñ kózí*** marfă de calitate superioară. •***menkul mallar*** bunuri mobiliare. •***mezat malî*** lucruri licitate. •***uğuzlaşkan mallar*** *(com.)* solduri.
mala *s.* mistrie; paletă. // •***mala atmak*** a tencui.
malaatîlgan *adj.* tencuit.
malaatuw *s.* tencuială.
malakay *s.* pălărie. // •***kasîr malakay*** pălărie de paie.
malakayğî *s.* pălărier.
malakeş *s.* mistrie; paletă.
malakka-ğewezí *s.* **1.** anacard; fructul anacardierului. **2.** *(bot.)* anacardier *(lat., Anacardium orientale)*.
malalama *s.* tencuire; stucatură.
malalamak *v.t.* a tencui.
malalangan *adj.* tencuit.
malalaw *s.* tencuire; stucatură.
malaluw *s.* aprovizionare; alimentare.
malariya *s. (med.)* malarie.
Malawiy *s. (topon.)* Malawi.
malay *s.* mălai.
malayiz *s., adj.* malaiez.
Malayiziye *s. (topon.)* Malaiezia.
malayiziyelí *s., adj.* malaiez.
malberúw *s.* împroprietărire.
Maldif *s. (topon.)* Insulele Maldive.
malebe *s. (gastron.)* cremă făcută din ouă şi lapte; budincă de lapte.
malgaş *s., adj.* malgaş.
malgaşça I. *adv.* în limba malgaşă. **II.** *s. (limba)* malgaşă.
malik *s.* stăpân; posesor; proprietar.
Malik, El- *s. (relig., arab.)* "Atotstăpânitorul"; "Stăpânul absolut al întregului univers" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
Malik-úl-Múlk *s. (relig., arab.)* "Atotstăpânitorul nepieritor"; "Stăpânul absolut şi veşnic dăinuitor al întregului univers" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
maliy *adj.* financiar; fiscal; pecuniar. // •***maliy yîl*** an financiar. •***maliy zaruriyet*** criză financiară.
Maliy *s. (topon.)* Mali.
maliye *s.* finanţe; fisc. // •***maliye bakanlîğí/nazirlígí*** *(pol.)* ministerul de finanţe.
maliyeleşken *adj.* finanţat.
maliyeleştírílgen *adj.* finanţat.
maliyeleştírílmek *v.i.* a se finanţa.
maliyeleştírme *s.* finanţare.
maliyeleştírmek *v.t.* a finanţa.
maliyet *s.* preţ de cost.
maliyğoklawğî *s.* inspector financiar; cenzor.
maliylí *s., adj.* malian.
maliynezaretşí *s.* inspector financiar; cenzor.
malle *s.* cartier; zonă; teritoriu. // •***awlak malle*** cartier mărginaş. •***malle/mahalle mektebí/okîlî*** şcoală de cartier. •***tîş malle*** periferie.
mallelí *s.* locuitor din cartier; localnic.
mallî *adj.* **1.** alimentat; aprovizionat. **2.** cu marfă; cu bunuri; avut.
mal-múlk *s.* bun; avere; avuţie; marfă; proprietate; domeniu.
mals *s.* malţ.
malsabîsî *s.* proprietar.
Malşuwa *s. (topon.)* Abrud *(jud. Constanţa)*.
Malta *s. (topon.)* Malta.
maltalî *s., adj.* maltez.
maltîz *s., adj.* maltez.
maltîzğa I. *adv.* în limba malteză. **II.** *s. (limba)* malteză.
malúl *s., adj.* infirm; invalid. // •***harbiye malúlí*** invalid de război.
malúliyet *s.* infirmitate; invaliditate.
malúm *adj.* cunoscut; ştiut.
Malúm *s. (antrop. m., arab.)* "Cel binecunoscut" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
malúmat *s.* cunoştinţe; date.
malúmatlî *adj.* cunoscător; ştiutor.
malzeme *s.* material; echipament. // •***inşaat malzemesí*** materiale de construcţie. •***karma malzeme*** material compozit. •***kewşek malzeme*** împroşcare cu criblură.
mamafih *conj.* deşi; cu toate că.
mamay *s. (în graiul copiilor sau al maturilor care vorbesc cu copiii mici)* papă; mâncare. // •***mamay aşamak*** *(în limbajul copiilor mici sau al maturilor când vorbesc cu copiii mici)* a păpa.
Mambetşí *s. (topon.)* Straja *(jud. Constanţa)*.
mamelek *s.* mămăligă. // •***yaşayğagîn yaşamak, mamelegín aşamak*** a-şi trăi traiul şi a-şi mânca mălaiul.
mamîr *s. (bot.)* muşchi.
mamlîk *s.* **1.** sclav. **2.** mameluc.
mamnetúw *s.* interdicţie.
mamur *adj.* **1.** prosper; înfloritor. **2.** *(d. terenuri)* cultivat; lucrat. **3.** *(d. locuri, ţinuturi)* locuit.
mamut *s. (zool.)* mamut *(lat., Elelphas primigenius)*.
Mamut/Mahmut *s. (antrop. m., arab.)* "Preamăritul"; "Cel demn de glorie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Mamut/Mahmut-Kuyusî *s. (topon.) ("Fântâna lui Mahmut")* Izvoru Mare *(jud. Constanţa)*.
mamúl *s.* produs; fabricat. // •***kazak mamúllerí*** produse româneşti.
mamúlát *s.* produse; fabricate.
man/men I. *conj.* şi. **II.** *postp.* cu; împreună cu. // •***alağak niyetí men*** cu intenţia de a lua. •***alâka man*** cu interes. •***arkasî/yardîmî man*** cu ajutorul; sub auspiciile. •***arzî man talep*** cerere şi ofertă. •***ayîrîlîk man*** în special. •***bar kuwatî man*** din răsputeri. •***barîş ğolî man*** pe cale paşnică. •***basîn ğolî man*** prin presă. •***bayram dolayîsî man*** cu ocazia sărbătorii. •***biñler men*** cu miile. •***bíz men*** cu noi. •***bo man barabar*** totodată. •***boş kol man*** cu mâna goală. •***burşak man ğawun ğawa*** plouă cu grindină. •***eñge men bereket*** pace şi prosperitate. •***erten men*** de dimineaţă. •***esef men*** cu regret. •***ğan man, baş man*** cu trup şi suflet. •***genellík men*** în general; în linii mari; grosso modo. •***ğolî/vasîtasî man*** prin intermediul...; •***gúzellík men*** cu frumosul. •***hakkem kararî man ğeñdí*** a învins prin decizia arbitrului. •***hál men şartlar*** circumstanţă. •***herşiyí men*** cu tot ce are. •***íşí-bawurî man*** din adâncul sufletului; din toată inima. •***it men mîşîk*** câinele şi pisica. •***kanun ğolî man*** pe cale legală. •***kaş man kóz arasînda*** într-o clipă. •***kayîrlîsî man bardîk*** am ajuns cu bine. •***kol man tutulur*** palpabil. •***kolaylîk man*** cu uşurinţă; fără dificultate. •***koraz man túlkí*** cocoşul şi vulpea. •***kórgením men añladîm*** cum am văzut am şi înţeles. •***korkak adîmlar man*** cu paşi temători. •***kúldúrúw tuyuwî man*** cu simţul umorului. •***kúndelík men*** cu ziua. •***lájler yazî man berîle*** medicamentele se dau pe bază de reţetă. •***mañlay terí men*** cu sudoarea frunţii. •***maşina man*** cu maşina. •***memnunluk man*** cu plăcere. •***men men dans etersíñ mí?*** vrei să dansezi cu mine?; •***men men***

gezmege şîgarsîñ mî? vrei să ieşi la plimbare cu mine?; ***•men men úylenírsíñ mí?*** vrei să te căsătoreşti cu mine?; ***•mîşîk man it arasînda dostlîk yok*** între pisică şi câine nu e prietenie. ***•múnasebetí men*** cu prilejul...; cu ocazia...; ***•músaadeñíz men*** cu permisiunea dumneavoastră. ***•ne men başlay?*** cu ce începe?; ***•ne sebep men?*** din ce cauză?; ***•o kalem men yaza*** el scrie cu creionul. ***•o man arañîz kayday?*** ce relaţie aveţi cu el?; ***•olar man*** cu ei; cu ele. ***•onlar man*** cu zecile. ***•osalniyet men kullanma*** *(jur.)* abuz. ***•óz kolî man*** cu propria mână. ***•papîr man gezgím kele*** aş vrea să fac o croazieră. ***•papîr man keteğek*** va pleca cu vaporul. ***•papîr man kîdîruw*** croazieră cu vaporul. ***•para/nakît man*** pe bani. ***•şaltlîk man*** la repezeală. ***•şartî man*** cu condiţia de a... ; cu obligaţia de a...; ***•sebebí men*** din cauza. ***•selamet men barîñîz!*** mergeţi sănătoşi!; drum bun!; ***•sen men bolağak bolaman*** vreau să fiu cu tine. ***•sen men kalağak bolaman*** vreau să rămân cu tine. ***•şîpalak kóz men*** cu ochiul liber. ***•sîra man*** pe rând. ***•síz men bír píkírdemen*** sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. ***•sízní kúnler men bekledík*** v-am aşteptat zile de-a rândul. ***•sorawğî kózler men*** cu ochi întrebători. ***•sunuw man ístew*** cerere şi ofertă. ***•suwuk suw man ğuwula*** se spală cu apă rece. ***•taksiy men barîñîz!*** să mergeţi cu un taxi!; ***•tayyare men ketkím kele*** aş pleca cu avionul. ***•tren men*** cu trenul. ***•tuwum yerí men tewúkesí*** locul şi data naşterii. ***•ustalîk man*** cu măiestrie; cu iscusinţă. ***•yarî góñíl men*** vrând-nevrând; nolens-volens; cu forţa; forţat; obligat. ***•yúksek ses men*** cu voce tare. ***•yúzler men*** cu sutele. ***•zaman man*** cu timpul. ***•zor man*** vrând-nevrând; nolens-volens; cu forţa; forţat; obligat.

mana *s.* **1.** înţeles; semnificaţie; sens. **2.** tâlc; poantă. // ***•manasîn aşmak*** a-i dezvălui sensul. ***•manasîn deñíştírmek*** a-i schimba sensul; a-l răstălmăci; a-l denatura. ***•manasîn kîskartmak*** a-l defini. ***•manasîn şîgarmak*** a-i pătrunde tâlcul; a-i înţelege sensul; a-l descifra. ***•manasîna kelmek*** a însemna; a semnifica. // ***•ğúmleníñ ifade etken manasî*** sensul exprimat de propoziţie. ***•kelimeníñ bútún manasî man*** în adevăratul sens al cuvântului.

manadeñíştírmesí *s.* răstălmăcire; denaturare.

manaf/manaw *s.* zarzavagiu.

manağa *adj. (lingv.)* semantic.

manağer *s. (sport)* manager.

manakîskartmasî *s.* definire.

manalî *adj.* **1.** cu sens de ...; **2.** semnificativ. **3.** *(fig.)* cu tâlc. **4.** *(lingv.)* semantic. // ***•ekí manalî*** echivoc.

manalîk *adj. (lingv.)* semantică.

manasîdeñíşken *adj.* răstălmăcit; denaturat.

manasîkîskartîlgan *adj.* concis; definit.

manasînakelgen *adj.* exprimat; redat.

manasînakelúw *s.* exprimare; redare.

manasîşîkkan *adj.* descifrat.

manasîşîkmaz *adj.* neînţeles.

manasîz *adj.* **1.** fără sens. **2.** nesemnificativ. **3.** *(fig.)* absurd.

manasîzlîk *s.* absurditate.

manastîr *s. (relig.)* mănăstire.

manastîrbaşî *s. (relig.)* stareţ.

manaşîgarmasî *s.* înţelegerea sensului; descifrare.

manauzatmasî *s.* pleonasm.

manayiy *adj.* **1.** cu sens de ...; **2.** semnificativ. **3.** *(fig.)* cu tâlc. // ***•manayiy meğaz*** sens figurat.

manda *s. (zool.)* bivol *(lat., Bos bubalus)*.

manda-fîndîgî *s. (bot.)* alunele; mândălac *(lat., Carum bulbocastanum)*.

mandal *s.* **1.** mâner; clanţă. **2.** cârlig de rufe; clamă.

mandalagî, kírpí- *s. (bot.)* tătarnică *(lat., Echinops commutatus)*.

mandalak *s. (bot.)* scai; ciulin; ghimpe; scaiete *(lat., Onopordon acanthium)*.

mandalak, şagîr- *s. (bot.)* scai-albastru; scai-vânăt *(lat., Eryngium planum)*.

mandalîk *s. (bot.)* alunele; mândălac *(lat., Carum bulbocastanum)*.

mandarina *s.* **1.** mandarină. **2.** *(bot.)* mandarin *(lat., Citrus nobilis)*.

mandat *s.* mandat; procură.

mandatar *s. (pol.)* mandatar.

mandîra *s.* stână; târlă.

mandolina *s.* mandolină.

manej *s.* manej.

manekin *s.* manechin.

manen *adv.* sufleteşte.

maneviy *adj.* **1.** moral; cinstit. **2.** spiritual.

maneviyat *s.* moral; stare morală; moravuri.

maneviyatbîzîlmasî *s.* demoralizare; deprimare.

maneviyatîbîzîlgan *adj.* demoralizat; deprimat.

maneviyatsîz *adj.* demoralizat; imoral.

maneviyatsîzlîk *s.* demoralizare; imoralitate.

maneviyatşî *s., adj.* moralist; moralizator.

manevra *s.* manevră *(şi fig.)*.

manga *s. (mil.)* grupă.

mangal *s.* mangal.

mangan *s.* mangan.

mango *s.* **1.** mango. **2.** *(bot.)* mangotier *(lat., Mangifera indica)*.

manğa *s. (tehn.)* pârghie, cumpănă.

manğalîk *s.* **1.** *(tehn.)* dispozitiv cu pârghie, instalaţie cu cumpănă. **2.** *(mil., ist.)* catapultă.

manğalîkatîlgan *adj.* catapultat.

Manğa-Pînar *s. (topon.) ("Fântâna cu Cumpănă")* Schitu; Mangea Punar *(jud. Constanţa)*.

Manğa-Pînar-Murun *s. (topon.) ("Capul Fântâna cu Cumpănă")* Capul Schitu; Capul Mangea Punar *(jud. Constanţa)*.

manifest *s.* manifest.

manikyúra *s.* manichiură. // ***•koltîrnaklarî şantasî*** trusă de manichiură.

manikyúrağî *s.* manichiurist.

manivela *s.* **1.** manivelă. **2.** *(mec.)* levier.

maniy *s.* **1.** piedică; obstacol; stavilă; stăvilar. **2.** *(în lit. turcă)* mani; catren popular. // ***•bayram maniyí*** colind. ***•maniy ateşí*** *(mil.)* foc de baraj.

Maniy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel ce preîntâmpină"; "Cel ce pune stavilă săvârşirii unor fapte" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

maniya *s.* manie; obsesie; capriciu.

maniyak *s., adj.* maniac.

maniye *s.* piedică; obstacol; stavilă; stăvilar.

Maniye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care stă stavilă".

manometre *s. (tehn.)* manometru.

mansup *adj.* **1.** numit; pus; plasat. **2.** aşezat; plasat.

mansupluk *s.* **1.** aşezare; plasare. **2.** numire; punere; plasare.

manşeta *s.* manşetă.

manşetalî *adj.* cu manşetă.

manşon *s.* manşon.

mantar *s.* **1.** ciupercă; fungi; burete. **2.** material pentru dopuri; plută. **3.** *(fig.)* născocire; minciună.

mantar, sarî- *s. (bot.)* turta-vacii *(lat., Boletus luteus)*.

mantar, taş- *s. (bot.)* mânătarcă; hrib *(lat., Boletus edulis)*.

mantarğî *s. (fig.)* escroc.

mantarğîlîk *s.* **1.** crescătorie de ciuperci. **2.** *(fig.)* escrocherie.

mantarî, kaw- *s. (bot.)* băbiţă *(lat., Polyporus officinalis)*.

mantarî, şam- *s. (bot.)* băbiţă *(lat., Polyporus officinalis)*.

mantîk *s.* logică.

mantîkiy *adj.* logic.

mantîklî *adj.* logic.

mantîklîk *s.* raţionalism.

mantîksîz *adj.* ilogic; iraţional.

mantîksîzlîk *s.* iraţionalism.

mantow *s.* mantou.

manufaktura *s.* manufactură; ţesături.

manzara *s.* peisaj; privelişte; perspectivă.

manzum *adj.* în versuri; versificat; poetic. // ***•manzum şîgarmak*** a versifica. // ***•manzum ilham*** delir poetic.

manzume *s.* poezie; poem. // ***•manzume sanatî*** arta poeziei. ***•manzume sîrasî*** *(lit.)* vers; stih. ***•tatar manzumesí*** poezie tătărească.

manzumeğí *s.* poet; versificator. // ***•manzumeğíníñ kelíştírmesí*** licenţă poetică.

manzumeğílîk *s.* prozodie.

mañ *s.* trap.

mañgîs *s. (zool.)* mangustă *(lat., Herpestinae)*.

mañka *s., adj.* **1.** cârn; crestat. **2.** *(fig.)* mongol.

Mañkaliye *s. (topon.)* Mangalia *(jud. Constanţa)*.

mañkalî *s., adj.* **1.** *(fig.)* mongol. **2.** cârn; crestat.

mañkalîk *s.* crestătură.

mañka-salata *s. (bot.)* crestăţea; tâlhărea *(lat., Lactuca sagittata)*.

mañkaygan *adj.* crestat.

mañkayma *s.* crestătură.

mañkaymak *v.i.* a se cresta.

mañkaytma *s.* crestare.

mañkaytmak *v.t.* a cresta.

mañkaytuw *s.* crestare.

mañkayuw *s.* crestătură.

mañlama *s.* alergare la trap.

mañlamak *v.i.* **1.** a alerga la trap. **2.** a

merge la trap.
mañlaw *s.* alergare la trap.
mañlay I. *adj.* frontal. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* frunte. **2.** *(arhit.)* fronton; frontispiciu. // **•*mañlay terí men kazanmak*** a câştiga cu sudoarea frunţii; a câştiga prin trudă. **•*mañlayînda yazîlmak*** a-i fi scris cuiva în frunte. // **•*geñíş mañlay*** frunte lată. **•*mañlay terí men*** cu sudoarea frunţii.
mañlay súyegí *s. (anat.)* os frontal.
mañlayda *adv.* în frunte. // **•*mañlayda bolmak*** a fi în frunte.
mañlaydagî *adj.* fruntaş.
mañlaydakî *adj.* fruntaş.
mañlayğa *adv.* frontal.
mañlayîaşîk *adj.* cinstit; onest.
mañlaykoltîgî *s. (teatr.)* stal unu; fotoliu de orchestră.
mañlaykóz *s. (mitol.)* ciclop.
mañlaylî *adj.* cu fruntea mare; fruntos.
mañlaylîk I. *adj.* frontal. **II.** *s.* **1.** diademă. **2.** *(arhit.)* fronton; frontispiciu.
mañlayterísí *s.* scalp. // **•*mañlayterísín sîdîrmak*** a-l scalpa.
mañlayyazîsî *s.* ce ţi-e scris în frunte; destin; soartă; menire; fatalitate. // **•*mañlayyazîsîn okîmak*** a citi ce ţi-e scris în frunte; a ursi; a prezice.
mañrama *s.* muget *(de cămilă)*.
mañramak *v.i. (d. cămile)* a mugi.
mañraşmak *v.i. (d. cămile)* a mugi *(laolaltă)*.
mañraw *s.* muget *(de cămilă)*.
mapa *s.* mapă.
maraba *interj.* noroc!; salut!; bonjur!;
marabalaşmak *v.i.* a se saluta; a-şi da bună ziua.
marabuw *s. (orn.)* marabu *(lat., Leptoptilus crumeniferus)*.
Marakeş *s. (topon.)* Maroc.
marakeşlí *s., adj.* marocan.
maral *s. (zool.)* căprioară; cerboaică; ciută *(lat., Capreolus capreolus)*.
maralî, ğehet- *s. (zool.)* ren *(lat., Rangifer tarandus)*.
maralî, şimal- *s. (zool.)* ren *(lat., Rangifer tarandus)*.
maralmúyúzí *s. (bot.)* ghizdei *(lat., Lotus corniculatus)*.
maralotî *s. (bot.)* frăsinel *(lat., Dictamnus albus; Dictamnus fraxinella)*.
marangoz *s.* tâmplar; dulgher.
marangozlîk *s.* tâmplărie; dulgherie.
maraton *s. (sport)* maraton. // **•*maraton ğuwurmasî*** cursa de maraton.
maraz I. *adj.* **1.** *(d. oameni)* rău; răutăcios; periculos. **2.** bolnav; suferind. **II.** *s.* **1.** boală; maladie; epidemie; molimă; patologie. **2.** *(fig.)* pacoste; belea; necaz. // **•*abay maraz*** mama e bolnavă.
maraza *s.* discordie; neînţelegere; dispută. // **•*maraza bolmak*** a se disputa. **•*maraza etmek*** a disputa.
marazalî *adj.* conflictual; disputabil; disputat.
maraziy *adj.* de boală; patologic.
marazlî *adj.* bolnav; suferind.
marda *s.* rebut.
marebe *s.* luptă; bătălie; război. // **•*marebe aşmak*** a declara război. // **•*bírínğí dúniya marebesí*** primul război mondial. **•*dúniya marebesí*** *(pol.)* război mondial. **•*kutulma marebesí*** *(pol.)* război de eliberare. **•*marebe bolsa aşlîk bolîr*** în timp de război este criză. **•*marebe deñíz kuwatlarî*** *(mil.)* flotă militară. **•*marebe ilanî*** *(pol.)* declaraţie de război. **•*marebe kurultayî*** *(mil.)* consiliu de război. **•*marebe miydanî*** *(mil.)* câmp de luptă. **•*marebe sakatî*** *(mil.)* invalid de război. **•*marebe sebepşísí*** caz de război; casus belli. **•*marebe tutugî*** *(mil.)* prizonier de război. **•*marebe yapkanlar*** *(mil.)* părţi beligerante. **•*özbaşlîk marebesí*** *(pol.)* război de independenţă.
marebedenewel *adj.* antebelic.
marebedensoñ *adj.* postbelic.
marebegekarşî *adj.* antirăzboinic.
marebeğí *s.* războinic.
marebelerarasî *adj.* interbelic.
marebelí *adj.* belicos.
Marem/Muharrem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel născut în luna Muharrem".
mareşal *s.* mareşal.
margarina *s.* margarină.
marifet *s.* pricepere; dibăcie; abilitate.
marifetlí *adj.* priceput; dibaci; abil.
marîk *s. (mil.)* ambuscadă.
marîl *s.* **1.** coacăză-de-munte; pomuşoară. **2.** *(bot.)* coacăz-de-munte; păltior; pomuşoară *(lat., Ribes petraeum)*.
mark *s. (unitate monetară)* marcă.
marka *s.* marcă; inscripţie.
markalî *adj.* marcat.
markiz *s.* marchiz.
marksism *s.* marxism.
marksism-leninism *s.* marxism-leninism.
markssî *s., adj.* marxist.
markssî-leninğí *s., adj.* marxist-leninist.
markssîlîk *s.* marxism.
markssîlîk-leninğílík *s.* marxism-leninism.
marmelada *s.* marmeladă.
mars *s. (la jocul de table)* marţ.
marş I. *interj. (mil.)* marş!; **II.** *s. (muz.)* marş. // **•*milliy marş*** imn naţional.
Marşal-Adalarî *s. (topon.)* Insulele Marshall.
mart *s. (cron.)* martie. // **•*mart ayînda*** în luna martie.
martaval *s.* minciună; scorneală.
martavalğî *s., adj.* mincinos.
martavallî *adj.* scornit.
martî, balaban- *s. (orn.)* lup de mare uriaş *(lat., Stercorarius skua; Catharacta skua)*.
martî, gezúwğí- *s. (orn.)* lup de mare *(lat., Stercorarius pomarinus)*.
martî, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* lup de mare codat *(lat., Stercorarius longicaudus)*.
martîsî, ğenup-kutubî- *s. (orn.)* lup de mare de Polul Sud *(lat., Stercorarius maccormickii)*.
martîsî, kutup- *s. (orn.)* lup de mare pitic *(lat., Stercorarius parasiticus)*.
maruf *adj.* cunoscut; ştiut.
marufat *s.* cunoştinţe; date.
marufatlî *adj.* cunoscător; ştiutor.
maruz *adj.* **1.** expus; etalat; descoperit. **2.** riscant; primejdios; periculos. // **•*kazaga maruz kalmak*** a se expune accidentării. **•*maruz kalmak*** a rămâne descoperit; a se expune.
maruze *s.* **1.** lectură; citire. **2.** adresă. **3.** raport; notă; comunicare; memoriu. // **•*maruze etmek*** a comunica; a se adresa. // **•*basînga maruze*** comunicat către presă. **•*kurultayga maruze*** raport către congres. **•*mektúp maruzesí*** adresa scrisorii. **•*sózlí maruze*** notă verbală.
maruzeğí *s.* **1.** lector. **2.** vorbitor; cititor.
maruzelí *adj.* **1.** raportat; notat; comunicat; transmis. **2.** lecturat; citit. **3.** adresat.
maruzluk *s.* **1.** expunere; etalare; descoperire. **2.** risc; primejdie; pericol. // **•*heşbír maruzluk yok*** nu e niciun pericol.
masa *s.* masă. // **•*herşiyní masaga ğaymak*** a da toate cărţile pe faţă. // **•*biliyart masasî*** masă de biliard. **•*bírayaklî masa*** masă cu un picior. **•*masa astînda mîşîk bar*** sub masă este pisica. **•*masa órtísí*** faţă de masă. **•*masa tenisí*** *(sport)* tenis de masă. **•*masanîñ astînda*** sub masă. **•*masanîñ ayagî*** piciorul mesei. **•*masanîñ ústún súrt!*** şterge masa!; **•*masanîñ ústúnde*** pe masă. **•*penğíre katînda bír masa*** o masă lângă fereastră. **•*yazî masasî*** masă de scris. **•*yemek masasî*** masă de bucătărie.
masaj *s.* masaj. // **•*masaj yapmak*** a masa; a face masaj.
masal *s.* basm; poveste *(şi fig.)*. // **•*kurt masalî okîmak*** a spune poveşti; a povesti basmul cu cocoşul roşu. **•*masal añlatmak*** a spune poveşti; a îndruga poveşti; a minţi. // **•*masal penerlígí*** lampion. **•*resímlí masal kitabî*** carte de poveşti ilustrată.
masalday *adj.* fabulos.
masalğî *s.* povestitor.
masalolayî *s. (lit.)* subiect; intrigă; acţiune.
Masar *s. (cron.) primul trimestru al anului conform calendarului musulman.*
masaústí *s. (inform.)* desktop.
masîrap *s.* cheltuială. // **•*masîrap bolmak*** a se cheltui; a costa. **•*masîrap etmek*** a cheltui. **•*masîraplarnî kîsmak*** a reduce cheltuielile. // **•*dawa/yargîlama masîraplarî*** cheltuieli de judecată. **•*imalat masîrabî*** cheltuieli de producţie. **•*liman masîraplarî*** *(nav.)* speze portuare. **•*tedarik masîraplarî*** cheltuieli de aprovizionare.
masîraplî *adj.* costisitor; scump.
masîraplîk *s.* diurnă. // **•*kúndelík masîraplîk*** diurnă.
maska *s.* mască. // **•*maskasîn atmak*** a-şi lepăda masca. // **•*gaz maskasî*** mască de gaze. **•*mukavva maskasî*** mască de carnaval.
maskaatmasî *s.* deconspirare; demascare.
maskalamak *v.t.* a masca.
maskalangan *adj.* mascat.
maskalanma *s.* mascare.
maskalanmak *v.i.* a se masca.
maskalî *adj.* mascat. // **•*maskalî bal*** bal mascat.
maskara *s.* **1.** bufon; măscărici. **2.** mască de carnaval. **3.** ruşine; batjocură. // **•*maskara bolmak*** a fi batjocorit; a se face de râs; a se

compromite; a fi discreditat. •***maskara etmek*** a batjocori; a face de râs; a compromite; a discredita. •***maskaraga almak*** a lua în derâdere; a ironiza; a compromite; a discredita.

maskarabolgan *adj.* batjocorit; necinstit; umilit; compromis; dezonorat; ridiculizat; ironizat; stigmatizat; vexat; terfelit; beştelit.

maskaraetken *adj.* batjocoritor; umilitor; compromiţător; ironic; dezonorant; degradant; vexant.

maskaraetúw *s.* batjocorire; necinstire; umilire; compromitere; dezonorare; ridiculizare; ironie; stigmatizare; vexare; terfelire; beştelire.

maskaragaalgan *adj.* batjocoritor; umilitor; compromiţător; dezonorant; degradant; vexant.

maskaragaalîngan *adj.* batjocorit; necinstit; umilit; compromis; dezonorat; ridiculizat; ironizat; stigmatizat; vexat; terfelit; beştelit.

maskaragaaluw *s.* batjocorire; necinstire; umilire; compromitere; dezonorare; ridiculizare; ironie; stigmatizare; vexare; terfelire; beştelire.

maskaralîk *s.* **1.** bufonerie. **2.** ruşine; batjocură; mascaradă.

maskasîatîlgan *adj.* deconspirat; demascat.

maslahat *s.* **1.** afacere; tranzacţie. **2.** problemă; chestiune; treabă.

maslahatgúzar *s. (dipl.)* însărcinat cu afaceri.

maslahatşî *s.* afacerist; negustor; speculant.

maslup *adj.* atârnat; agăţat; spânzurat.

maslupluk *s.* atârnare; agăţare; spânzurare.

mas-mawî *adj.* albastru intens.

mason *s.* mason.

masoneriya *s.* masonerie.

masraf *s.* cheltuială.

masrafetken *adj.* cheltuitor.

masraflî *adj.* costisitor; scump.

mastar *s.* **1.** sursă; origine. **2.** *(gram.)* infinitiv; nume verbal. // •***mastar kipí*** *(gram.)* modul infinitiv.

mastarda *adv.* la sursă; la origine.

mastardan *adv.* de la sursă; de la origine.

mastarga *adv.* spre sursă; spre origine.

mastika *s.* mastică.

masum **I.** *adj.* inocent; nevinovat; candid. **II.** *s.* copil.

Masum *s. (antrop. m., arab.)* "Cel plin de candoare" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Masume *s. (antrop. f., arab.)* "Cea plină de candoare".

masumiyet *s.* inocenţă; nevinovăţie; candoare.

masun *adj.* apărat; păzit; imun.

masuniyet *s.* imunitate; inviolabilitate. // •***mesken masuniyetí*** *(jur.)* inviolabilitatea domiciliului. •***şahîs masuniyetí*** imunitatea persoanei. •***şahsiy masuniyet*** *(jur.)* inviolabilitatea persoanei. •***siyasetşí masuniyetí*** imunitate diplomatică.

masuniyetiy *adj.* imun; inviolabil.

masuniyet-í şahsiye *iz.prsn. (jur.)* inviolabilitatea persoanei.

maşa *s.* vătrai; cleşte pentru foc.

maşak *s.* **1.** spic. **2.** *(astr.)* zodia fecioarei.

maşak, kara- *s. (bot.)* hrişcă *(lat., Fagopyrum esculentum).*

maşaklangan *adj.* înspicat.

maşaklanma *s.* înspicare.

maşaklanmak *v.i.* a înspica; a da în spic; a face spic.

maşaklanuw *s.* înspicare.

maşaklî *adj.* înspicat.

maşaklî-sabînotî *s. (bot.)* ipcărige; gipsariţă *(lat., Gypsophila paniculata).*

maşaktankalma *s.* pleavă.

maşaktankaluw *s.* pleavă.

maşalamak *v.t.* a amesteca cu vătraiul.

maşalla(h) *interj.* ce minunat!; splendid!; bravo!; graţie lui Dumnezeu!;

maşatlîk *s.* cimitir creştin.

maşe *s. (la arme)* cocoş.

maşer *s.* societate; colectivitate; mulţime.

maşeriy *adj.* social; socialist; colectiv. // •***maşeriy şewre*** mediu social.

maşeriyet *s.* socialism; colectivitate.

maşeriyetşí *s., adj.* socialist; colectivist.

maşeriyleşken *adj.* socializat; colectivizat.

maşeriyleşme *s.* socializare; colectivizare.

maşeriyleşmek *v.i.* a se socializa; a se colectiviza.

maşeriyleştírme *s.* socializare; colectivizare.

maşeriyleştírmek *v.t.* a socializa; a colectiviza.

maşgala *s.* familie.

maşgalalîk *adj.* familial.

maşina **I.** *adj.* automat; mecanizat; auto. **II.** *s.* **1.** maşină. **2.** mecanism; maşinărie. // •***maşina aydamak*** a şofa. // •***aragaz maşinasî*** maşină aragaz. •***basîn maşinasî*** *(tipogr.)* presă. •***buw maşinasî*** *(tehn.)* maşină cu aburi. •***egím maşinasî*** *(agr.)* semănătoare. •***et tartma maşinasî*** maşină de tocat. •***ğankutargan maşina*** ambulanţă; salvare. •***ğúk maşinasî*** camion. •***harman maşinasî*** *(agr.)* combină. •***hesap maşinasî*** maşină de calcul. •***kalemtraş maşinasî*** ascuţitoare. •***kanelí fotograf maşinasî*** aparat de fotografiat digital. •***kayrama/şarlama maşinasî*** *(tehn.)* polizor. •***kewdelí maşina*** limuzină. •***kíşkene maşina*** autoturism. •***kîzmet/paydalîk maşinasî*** *(transp.)* autoutilitară. •***kóríklí fotograf maşinasî*** aparat de fotografiat cu burduf. •***kuluşka/şípşe maşinasî*** *(agr.)* incubator. •***maşina katarî*** convoi de maşini. •***maşina man*** cu maşina. •***maşina mayî*** *(tehn.)* ulei de maşină. •***maşinam az benzina ğaga*** maşina mea consumă puţină benzină. •***maşinamnî ğuwarsîñîz mî?*** vreţi să-mi spălaţi maşina?; •***maşinanîñ káátlerí*** actele maşinii. •***mína ístegen maşinañîz*** iată maşina pe care o doreaţi. •***orak maşinasî*** *(agr.)* secerătoare. •***sáátníñ maşinasî*** mecanismul ceasornicului. •***şagílgan traş maşinasî*** maşină de ras electrică. •***şamaşír maşinasî*** maşină de spălat rufe. •***tarîm maşinasî*** maşină agricolă. •***temírkîrkma/freza maşinasî*** *(tehn.)* frezăr; maşină de frezat. •***tígíş maşinasî*** maşină de cusut. •***yapraklaştîrma maşinasî*** *(tehn.)* laminor. •***yazuw maşinasî*** maşină de scris.

maşinaaydagan *s.* automobilist; şofer.

maşinaaydamasî *s.* automobilism; şoferie.

maşinagayazgan *s.* dactilografă.

maşinagayazîlgan *adj.* dactilografiat.

maşinagayazma *s.* dactilografiere.

maşinagayazuw *s.* dactilografiere.

maşinağî *s.* mecanic; maşinist.

maşinalî *adj.* automat; mecanizat; auto.

maşinist *s.* mecanic; maşinist.

maşuk *s.* iubit; amant.

maşuka *s.* iubită; amantă.

maskalanuw *s.* mascare.

mat **I.** *adj.* mat; opac. **II.** *s. (la şah)* mat. // •***onî mat ettím!*** l-am făcut mat!;

matador *s.* matador.

matara *s.* bidon; ploscă.

matbaa *s.* tipografie; imprimerie.

matbaağî *s.* tipograf.

matbaakúrsúsí *s. (tipogr.)* stănoagă.

matbuw *adj.* tipărit; imprimat.

mate *s. (bot.)* mate *(lat., Ilex paraguayensis).*

matem *s.* doliu. // •***matem tutmak*** a purta doliu.

matematika **I.** *adj.* matematic. **II.** *s.* matematică. // •***matematika terimí*** *(mat.)* termen matematic.

matematikağî *s.* matematician.

matematikalî *adj.* matematic.

matemlí *adj.* îndoliat.

matemtutturma *s.* îndoliere.

matemtutturuw *s.* îndoliere.

materiyalism *s. (fil.)* materialism.

materiyalist *s. (fil.)* materialist.

matinew *s.* matineu.

matkap *s.* sfredel; burghiu.

matkaplama *s.* găurire; sfredelire.

matkaplamak *v.t.* a găuri; a sfredeli.

matkaplangan *adj.* găurit; sfredelit.

matkaplanmak *v.i.* a se găuri; a se sfredeli.

matkaplaw *s.* găurire; sfredelire.

matkaplağî *adj.* sfredelitor.

matkaplî *adj.* spiralat; în spirală.

matlîk *s.* opacitate.

Matlîm *s. (topon.)* Lomnitsa *(Dobrich, Bulgaria).*

matrisa *s. (tehn.)* matriţă.

maval *s.* **1.** minciună sfruntată. **2.** grosolană.

Maviye/Mawiye *s. (antrop. f., arab.)* "Esenţa vieţii".

mavuna *s.* şlep.

maw *adj.* **1.** rău; răutăcios; scelerat; lipsit de caracter. **2.** neplăcut; urât. **3.** nefast. // •***maw herí*** om rău.

maw-baş-yapalak *s. (orn.)* ciuş *(lat., Otus scops).*

mawî *adj.* albastru. // •***kóktiy mawî*** albastru ca cerul. •***mawî múrekkep*** cerneală albastră. •***mawîga sarî koştîm*** la albastru am adăugat galben.

mawî-Amerika-karkarasî *s. (orn.)* stârc cenuşiu american *(lat., Ardea herodias).*

mawî-Amerika-şapurî *s. (orn.)* stârc cenuşiu american *(lat., Ardea herodias).*

mawî-ayaklî-delíkaz *s. (orn.)* gâscă de mare nebună; pasărea smintită *(lat., Sula nebouxii).*

mawî-búrşeotî *s. (bot.)* bumbişor *(lat., Erigeron acris)*.
mawî-dakşañî *s. (bot.)* genţianăalbastră; ghinţură-albastră; corovatic; lumânărica-pământului *(lat., Gentiana asclepiadea)*.
mawî-endibe *s. (bot.)* cicoare *(lat., Chicorium intybus)*.
mawîgaşalar *adj.* albăstriu.
mawîgatartar *adj.* albăstriu.
mawî-ğawrawuk *s. (orn.)* cinteză albastră *(lat., Fringilla teydea)*.
mawî-kalîntumşuk *s. (orn.)* presură albastră *(lat., Guiraca caerula)*.
mawî-kanatlî-kaz *s. (orn.)* gâscă cu aripi albastre *(lat., Cyanochen cyanoptera)*.
mawî-kanatlî-órdek *s. (orn.)* raţă cu aripă albastră *(lat., Anas discors)*.
mawî-kanatlî-sawuskan *s. (orn.)* coţofană cu aripi albastre *(lat., Cyanopica cyanus)*.
mawî-karkara *s. (orn.)* egretă albastră *(lat., Egretta caerulea)*.
mawî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură azurie *(lat., Passerina amoena)*.
mawî-koğayonğa *s. (bot.)* sulfină; molotru-albastru *(lat., Melilotus coerulea)*.
mawî-kulaklî-kîrkawul *s. (orn.)* fazan urecheat *(lat., Crossoptilon auritum)*.
mawî-kulaklî-súlgúní *s. (orn.)* fazan urecheat *(lat., Crossoptilon auritum)*.
mawî-kuyruklî-búlbúl *s. (orn.)* măcăleandru coadă-albastră *(lat., Tarsiger cyanurus)*.
mawîlaşmak *v.i.* a se face albastru.
mawîlîk *s.* albastru; azur *(d. cer)*.
mawî-mañlaylî-dudukuş *s. (orn.)* papagal cu frunte albastră *(lat., Amazon aestiva)*.
mawî-mumgágáa *s. (orn.)* cinteză fluturar cordon-bleu *(lat., Uraeginthus bengalus)*.
mawî-şakrak *s. (orn.)* presură albastră *(lat., Guiraca caerula)*.
mawî-şañşeşegí *s. (bot.)* clopoţel; campanulă *(lat., Campanula rotundifolia)*.
mawî-şapur *s. (orn.)* egretă albastră *(lat., Egretta caerulea)*.
mawî-şímşíge *s. (orn.)* piţigoi albastru *(lat., Parus caeruleus; Cyanistes caeruleus)*.
mawî-şîbîn *s. (ent.)* muscă-albastră *(lat., Calliphora vomitoria)*.
mawî-soyga *s. (orn.)* gaiţă albastră *(lat., Cyanocitta cristata)*.
mawî-súlekeş *s. (orn.)* presură azurie *(lat., Passerina amoena)*.
mawî-tajlî-aratinga-dudukuşî *s. (orn.)* papagal aratinga cu coroană albastră *(lat., Aratinga acuticaudata)*.
mawî-taş-sayragî *s. (orn.)* mierlă de piatră albastră *(lat., Monticola solitarius)*.
mawî-tenek *s. (orn.)* presură azurie *(lat., Passerina amoena)*.
mawî-yúzlí-balşîbînğî *s. (orn.)* prigorie cu obraz albastru *(lat., Merops superciliosus; Merops persicus)*.
mawî-yúzlí-kîzlarkuşî *s. (orn.)* prigorie cu obraz albastru *(lat., Merops superciliosus; Merops persicus)*.
mawlaşkan *adj.* înrăit.
mawlaşma *s.* înrăire.
mawlaşmak *v.i.* a se înrăi.
mawlaştîrmak *v.t.* a înrăi.
mawlaşuw *s.* înrăire.
mawluk *s.* răutate.
mawlukşî *s., adj.* răufăcător.
mawur *s., adj.* maur.
mawusolew *s.* mausoleu.
mawut *s.* postav.
mawutşî *s.* postăvar.
mawutşuluk *s.* postăvărie.
may *s.* ulei; grăsime; unsoare. // ***•ğúregí may baylamak*** a-l unge la inimă. ***•may baylamak*** a prinde seu; a se îngrăşa. ***•may ğakmak*** a unge cu grăsime; a gresa. ***•may íşínde búyrektiy yaşamak*** a avea seu la rărunchi; a huzuri. ***•mayîn almak*** a-l degresa. ***•ótmegíne may ğakmak*** a se băga pe sub pielea cuiva; a-l linguşi. // ***•balîk mayî*** untură de peşte. ***•bítkí mayî*** ulei vegetal. ***•domîz mayî*** untură; slănină. ***•ğewez mayî*** ulei de nucă. ***•haywan mayî*** grăsime animală. ***•írígen domîz mayî*** osânză. ***•kúntabak mayî*** ulei de foarea soarelui. ***•madeniy may*** ulei mineral. ***•maşina mayî*** *(tehn.)* ulei de maşină. ***•may da salîñîz!*** puneţi şi ulei!; ***•may kerekte un ketíresíñ*** când trebuie ulei aduci făină. ***•mayî alîngan sút*** lapte degresat. ***•músúr mayî*** ulei de porumb. ***•nebatiy may*** untdelemn; ulei vegetal. ***•ósímlík mayî*** untdelemn. ***•zaş mayî*** *(chim.)* acid sulfuric; vitriol. ***•ziytín mayî*** ulei de măsline.
maya I. *s.* **1.** drojdie; ferment; maiá. **2.** *(fig.)* esenţă. **II.** *s., adj.* máia.
mayak *s.* **1.** *(agr.)* mraniţă; gunoi; îngrăşamânt; fertilizator. **2.** baligă; bălegar.
mayaklama *s.* îngrăşare; fertilizare.
mayaklamak **A.** *v.i.* a se băliga. **B.** *v.t.* **1.** *(d. sol)* a îngrăşa; a fertiliza. **2.** a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.
mayaklangan *adj. (d. sol)* îngrăşat; fertilizat.
mayaklanmak *v.i. (d. sol)* a se îngrăşa; a se fertiliza.
mayaklaw *s.* îngrăşare; fertilizare.
mayaklî *adj. (d. sol)* îngrăşat; fertilizat.
mayalamak *v.t.* a pune la dospit; a pune la fermentat.
mayalanmak *v.i.* a se pune la dospit; a se pune la fermentat.
mayallak *s.* tumbă; rostogolire.
mayallakatkan *adj.* dat de-a rostogolul; dat de-a berbeleacul.
mayallakatuw *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
mayallaklamak *v.t.* a face tumbe.
mayallaklangan *adj.* dat de-a rostogolul; dat de-a berbeleacul.
mayallaklanma *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
mayallaklanmak *v.i.* a se da de-a rostogolul; a se da de-a berbeleacul.
mayallaklanuw *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
mayallaklay *adv.* de-a rostogolul; de-a berbeleacul.
mayalmasî *s.* degresare.
mayaotî *s. (bot.)* hamei *(lat., Humulus lupulus)*.
mayasîl *s. (med.)* eczemă.
maybaylagan *adj.* îngrăşat.
maybaylaw *s.* îngrăşare.
maydanlîk *s. (tehn.)* gresor; ungător.
maye *num. (arab.)* sută.
mayğagîlgan *adj.* gresat; uns.
mayğaguw *s.* gresare; ungere.
mayil *adj.* **1.** înclinat; aplecat; oblic. **2.** *(fig.)* predispus; înclinat; dispus.
mayiliy *adj.* înclinat; aplecat; oblic.
mayin *s. (mat.)* romb.
mayiyet *s.* **1.** companie; acompaniament; tovărăşie. **2.** întovărăşire; însoţire; acompaniere; companie. **3.** suită. // ***•mayiyet etmek*** a însoţi; a acompania.
mayiyetlí *adj.* **1.** întovărăşit; însoţit. **2.** acompaniat. **3.** cu suită; cu tovărăşie.
mayiyetşí *s.* acompaniator; însoţitor; tovărăş.
mayiyetşídiy *adv.* tovarăşeşte; colegial.
mayiyetşíğe *adv.* tovarăşeşte; colegial.
mayîalîngan *adj.* degresat.
mayîlgan *adj.* răscopt.
mayîlma *s.* răscoacere.
mayîlmak *v.i.* a se răscoace.
mayîluw *s.* răscoacere.
mayîn *s. (mil.)* mină. // ***•mayîn tókmek*** *(mil.)* a mina. // ***•mayîn tarlasî*** *(mil.)* câmp de mine.
mayînlama *s. (mil.)* minare.
mayînlamak *v.t. (mil.)* a mina.
mayînlangan *adj. (mil.)* minat.
mayînlaw *s. (mil.)* minare.
mayîntógílgen *adj.* minat.
mayîntógúw *s.* minare.
mayîrîk *adj.* crăcănat; cu picioarele desfăcute.
mayîrîlgan *adj.* crăcănat; cu picioarele desfăcute.
mayîrîlmak *v.i.* a-şi crăcăna picioarele; a-şi desface picioarele.
mayîrma *s.* crăcănare; desfacere a picioarelor.
mayîrmak *v.t.* a crăcăna picioarele; a desface picioarele.
mayîruw *s.* crăcănare; desfacere a picioarelor.
mayîs *s. (cron.)* mai. // ***•mayîs ayînda*** în luna mai.
mayîs-bóğegí *s. (ent.)* cărăbuş; gândac-de-mai *(lat., Melolontha vulgaris)*.
mayîşîp-kurugan *adj.* scofâlcit.
mayîşîp-kuruma *s.* scofâlcire.
mayîşkak *adj.* **1.** flexibil; maleabil; suplu; mlădios. **2.** *(d. oameni)* moale; inactiv; apatic. **3.** slăbit; destins; relaxat. **4.** *(lingv.)* moale; palatal; mediu-palatal. // ***•mayîşkak tartîkawaz/sessíz/únsúz*** *(lingv.)* consoană moale.
mayîşkaklîk *s.* flexibilitate; maleabilitate; suplеţe.
mayîşkan *adj.* **1.** slăbit; destins; relaxat. **2.** flexibil; maleabil; suplu; mlădios. **3.** *(d. oameni)* moale; inactiv; apatic.
mayîşma *s.* **1.** slăbire *(şi fig.)*. **2.** *(biol.)* diastolă. **3.** *(lingv.)* înmuiere; palatalizare.
mayîşmagan *adj.* inflexibil.
mayîşmak *v.i.* **1.** *(d. obiecte)* a slăbi; a se lăsa; a se înmuia. **2.** *(d. oameni)* a se destinde; a se relaxa. **3.** *(fig.)* a se moleşi; a slăbi; a deveni apatic. **4.** *(lingv.)* a se înmuia; a deveni palatal; a se palataliza. // ***•mayîşîp kurumak*** a se scofâlci. ***•sewettiy mayîşmak*** a se mlădia.
mayîşmaykalgan *adj.* inflexibil.
mayîştîrîlgan *adj. (lingv.)* înmuiat; palatalizat.

mayîştîrma *s. (lingv.)* înmuiere; palatalizare.
mayîştîrmak *v.t.* **1.** a slăbi; a slobozi; a destinde; a înmuia. **2.** *(lingv.)* a înmuia; a palataliza.
mayîştîruw *s. (lingv.)* înmuiere; palatalizare.
mayîşuw *s.* **1.** slăbiciune; moliciune; sfârşeală; apatie. **2.** *(fig.)* flexibilitate; maleabilitate.
maykuwatî I. *adj. (tehn.)* hidraulic. **II.** *s. (tehn.)* hidraulică. // ***•maykuwatî ğelpaze/pîrîldak*** *(tehn.)* ventilator hidraulic.
maykuwatlî *adj. (tehn.)* hidraulic.
maylama *s.* **1.** gresare; ungere. **2.** *(fig.)* mituire; corupere. **3.** *(fig.)* laudă.
maylamak *v.t.* **1.** a unge; a gresa. **2.** a lăuda. **3.** a unge pe cineva cu miere; a mitui; a corupe. // ***•maylap ballamak*** a le înflori; a exagera.
maylangan *adj.* **1.** gresat; uns. **2.** lăudat. **3.** mituit; corupt.
maylanmak *v.i.* **1.** a fi uns; a fi gresat. **2.** a se îngrăşa. **3.** a se năclăi; a se păta; a se murdări *(de ulei, de grăsime)*. **4.** a fi lăudat. **5.** a fi mituit; a fi corupt.
maylap-ballama *s.* exagerare; înflorire.
maylap-ballangan *adj.* exagerat; înflorit.
maylas *s. (bot.)* bradul-ciumei *(lat., Juniperus intermedia)*.
maylaw *s.* **1.** gresare; ungere. **2.** *(fig.)* mituire; corupere. **3.** *(fig.)* laudă.
maylawğî *s. (tehn.)* gresor; ungător.
maylî *adj.* **1.** uleios; unsuros; gras. **2.** uns; gresat. **3.** *(d. câştiguri)* mare; însemnat; gras. // ***•et bek maylî*** carnea e prea grasă. ***•maylî kalakay*** turtă grasă.
maylîakşar *s.* vopsea de ulei.
maylîboya *s.* vopsea de ulei.
maylî-maylî *adj.* dulce; lunecos. // ***•maylî-maylî sózler*** vorbe dulci.
maylîşeşek *s. (bot.)* untişor; grâuşor; sălăţea; sălăgea; calce-mică; salată-de-câmp; scânteiuţă-galbenă; scorbutăriţă *(lat., Ranunculus ficaria)*.
maylîtîl *adj.* mieros; insinuant; linguşitor.
maymun *s. (zool.)* maimuţă. // ***•maymun senesí*** *(cron.)* anul maimuţei *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
maymunluk *s.* maimuţăreală.
maymunşuk *s.* şperaclu.
mayoneza *s.* maioneză.
mayonezalî *adj.* cu maioneză. // ***•mayonezalî balîk*** peşte cu maioneză.
mayor *s. (mil.)* maior.
mayotî *s. (bot.)* oloisă *(lat., Sedum maximum; Sedum telephinum)*.
mayotî, aşşî- *s. (bot.)* şoaldină; trânjin *(lat., Sedum acre)*.
mayotî, kîrmîzî- *s. (bot.)* rujă; durzoaş *(lat., Sedum rosea)*.
mayotî, pembe- *s. (bot.)* dragoste *(lat., Sedum fabaria)*.
mayow *s.* maiou.
maysîz *adj.* slab; fără grăsime.
maysúrme *s.* gresare; ungere.
maysúrúlgen *adj.* gresat; uns.
may-şalgamî *s. (bot.)* rapiţă; navetă *(lat., Brassica napus oleifera; Brassica rapa oleifera)*.
mayşîbîgî *s. (tehn.)* jojă.
mayşîrak *s.* lumânare; candelă; opaiţ.
maytap *s.* foc de artificii; rachetă.
maytapkakarşî *adj. (mil.)* antirachetă.
mazak *s.* flirt.
mazaklaşma *s.* flirt.
mazaklaşmak *v.i.* a flirta.
mazaklaşuw *s.* flirt.
mazal *s.* ulei; grăsime; unsoare.
mazallî *adj.* **1.** gras; obez. **2.** uns; gresat. **3.** uleios; unsuros; gras.
mazallîakşar *s.* vopsea de ulei.
mazallîboya *s.* vopsea de ulei.
mazallîlîk *s.* obezitate.
mazaygan *adj.* care a devenit obez; îngrăşat.
mazayma *s.* obezitate; îngrăşare.
mazaymak *v.i.* a deveni obez; a se îngrăşa.
mazaytmak *v.t.* a îngrăşa.
mazayuw *s.* obezitate; îngrăşare.
mazbata *s.* **1.** proces-verbal. **2.** protocol. // ***•mazbata muharrirí*** *(d. persoane)* raportor.
mazbatalî *adj.* protocolar.
mazbut *adj.* **1.** înregistrat; înscris. **2.** notat; specificat. **3.** aranjat; ordonat. **4.** protejat; ferit; apărat.
mazbutetúw *s.* înregistrare; notare.
mazbutluk *s.* **1.** înregistrare; înscriere. **2.** notare; specificare. **3.** aranjare; ordonare. **4.** protejare; ferire; apărare.
mazbutsuz *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
mazeret *s.* scuză; motivaţie; justificare; pretext. // ***•mazeret etmek*** a scuza. ***•mazeret ístemek*** a cere scuze. ***•mazeret kóstermek*** a motiva prin; a invoca. // ***•kanunnî bílmemek mazeret sayîlmaz*** ignoranţa nu scuză încălcarea legii. ***•mazeret tíliymen*** vă cer scuze. ***•mazeretím bar*** am scuze.
mazeretkósterúw *s.* motivare; justificare; invocare.
mazeretlí *adj.* scuzabil; motivat; justificat.
mazhar *adj.* **1.** onorat; respectat. **2.** favorizat.
maziy *s.* trecut.
maziyde *adv.* în trecut.
mazî *s. (bot.)* tuia; arborele-vieţii *(lat., Thuja orientalis)*.
mazlum *adj.* oprimat; exploatat.
mazlum-mazlum *adv.* umil; supus; smerit.
mazot *s.* păcură; ţiţei.
mazul *adj.* destituit; scos *(dintr-o funcţie)*.
mazuliyet *s.* destituire.
mazur *adj.* scuzat; iertat.
máál *s.* oră; timp; moment. // ***•máálí kelmek*** a i se împlini sorocul; a-i sosi momentul. // ***•bír máálgeşík*** pentru un timp. ***•máálínden ewel*** precoce; prematur. ***•ne máál eken?*** cât o fi ora?; ***•orak máálí*** vremea secerişului. ***•úyle máálí*** ora prânzului. ***•úylenúw máálí*** vremea însurătorii. ***•yuklamak máálí*** oră de culcare; vremea somnului.
máálde *adv.* la momentul. // ***•bír máálde*** la un moment dat. ***•kelíşken máálde*** la momentul oportun. ***•ne máálde?*** când?; ***•şo máálde*** în acel moment; la vremea aceea.
máálden *adv.* de la momentul.
máálínde *adv.* **1.** în timpul; pe vremea când; exact când. **2.** la momentul potrivit. // ***•máálínde yapma*** punctualitate.
máállí *adv.* la momentul potrivit; de timpuriu; devreme.
máállí-máálínde *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.
máállí-máálsíz *adv.* în momente nepotrivite.
máálsíz I. *adj.* pretimpuriu. **II.** *adv.* la momentul nepotrivit.
mábet *s.* templu.
mápís *s.* **1.** închisoare; penitenciar; temniţă. **2.** închisoare; arest; detenţie; detenţiune. // ***•mápíske atmak*** a arunca în puşcărie; a întemniţa. ***•mápíste ğatmak*** a zăcea puşcărie. ***•mápíste şírímek*** a putrezi în temniţă. // ***•awur mápís*** arest sever. ***•mápís bekşísí*** temnicer.
mápískane *s.* închisoare; penitenciar; temniţă.
mápískeatîlgan *s.* întemniţat; arestat.
mápískeatuw *s.* întemniţare; arestare.
mápíslí *s., adj.* deţinut; arestat.
mápíslík *s.* închisoare; arest; detenţie; detenţiune.
mátúw *s., adj.* nerod; idiot; prostănac; dement; nebun.
mátúwğe *adv.* prosteşte; nebuneşte.
mátúwlúk *s.* nerozie; idioţenie; prostie; demenţă; nebunie.
meal *s.* sens; semnificaţie; conţinut.
mebde *s.* **1.** început. **2.** *(fig.)* origine.
mebíz *s. (anat., bot.)* ovar.
meblek I. *adj.* adunat; însumat; total. **II.** *s.* **1.** sumă; total; totalitate. **2.** sumă de bani.
meblekşe *adv.* complet; integral; totalmente; de-a binelea.
mebus *s.* deputat.
meç *s.* meci. // ***•basket meçí*** meci de baschet. ***•fotbal meçí*** *(sport)* meci de fotbal. ***•handbal meçí*** *(sport)* meci de handbal. ***•hokey meçí*** *(sport)* meci de hochei. ***•kupa meçí*** meci de cupă. ***•şegíşmelí meç*** *(sport)* meci disputat. ***•sîkî meç*** *(sport)* meci strâns. ***•şípt erkekler meçí*** *(sport)* meci la dublu bărbaţi. ***•tokmaklaşma meçí*** meci de box. ***•voley meçí*** *(sport)* meci de volei.
meçhul *adj.* necunoscut; neştiut.
medaliya *s.* medalie. // ***•altîn medaliya*** medalie de aur. ***•bronz medaliya*** medalie de bronz. ***•gúmúş medaliya*** medalie de argint. ***•medaliyanîñ tersí*** reversul medaliei.
medaliyon *s.* medalion.
medar *s.* **1.** *(astr.)* traiectorie; orbită. **2.** sprijin; ajutor. **3.** utilitarism. // ***•medar bolmak*** a fi de ajutor; a fi util; a sprijini.
medarboluw *s.* cooperare.
medarğî I. *adj.* sprijinitor; ajutător; cooperant. **II.** *s.* utilitarist.
medarlî *adj.* **1.** *(astr.)* cu traiectorie; cu orbită. **2.** sprijinit; ajutat. **3.** utilitar.
meddúğezir *s. (geogr.)* maree.
medeniy *adj.* **1.** civilizat. **2.** civil. // ***•medeniy álem*** lumea civilizată. ***•medeniy hakklar*** drepturi civile. ***•medeniy kanun*** cod civil. ***•medeniy nikáa*** cununie civilă.
Medeniy *s. (antrop. m., arab.)* "Sălăşuitor al Medinei" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
medeniyet *s.* civilizaţie.
medeniyetsíz *adj.* necivilizat.
medeniyetsízlík *s.* barbarie.

medeniyleşken *adj.* civilizat.
medeniyleşmek *v.i.* a se civiliza.
medeniyleştírmek *v.t.* a civiliza.
medeniy-maarif *adj.* cultural şi educativ.
medet *s.* ajutor; sprijin.
medih *s.* laudă.
medin **I.** *adj.* îndatorat; dator. **II.** *s. (fin.)* debitor. // •***sízge soñ dereğe medinmen*** vă sunt profund îndatorat.
Medine *s. (topon.)* Medina *(oraş în Arabia Saudită)*.
mediyana *s. (mat.)* mediană.
mediyum *s. (în practicile oculte)* medium.
medrese *s. (la musulmani)* şcoală religioasă; "medrese".
meduza *s. (zool.)* meduză *(lat., Hydrozoa/Scyphozoa sp.)*.
medyun **I.** *adj.* îndatorat; dator. **II.** *s. (fin.)* debitor.
mefhum *s.* **1.** sens; înţeles. **2.** *(fil.)* concept.
mefkúre *s.* ideal.
meftun *adj.* îndrăgostit; amorezat.
meftunluk *s.* dragoste; amorezare.
megafon *s.* megafon.
megdúnez *s. (bot.)* pătrunjel *(lat., Petroselinum hortense)*.
megdúnez, múslí- *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus cerefolium)*.
megdúnezí, it- *s. (bot.)* pătrunjelul-câinelui; cucută-mică *(lat., Aethusa cynapium)*.
megdúnezí, tana- *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus silvestris)*.
meger *conj.* în timp ce; pe când; când colo; în schimb.
megere *s.* peşteră; grotă; cavernă.
megerelí *adj.* cavernos.
meğal *s.* putere; forţă. // •***meğaldan túşmek*** a nu-l mai ţine puterile. •***meğalî kalmamak*** a nu mai avea vlagă; a se istovi. •***meğalî kesílmek*** a i se tăia puterile; a se istovi. •***meğalîn toplamak*** a-şi aduna puterile; a se înzdrăveni.
meğalîkesílgen *adj.* extenuat; epuizat; vlăguit; istovit.
meğalîntoplagan *adj.* întremat; înzdrăvenit; întărit; fortificat.
meğalîntoplamasî *s.* întremare; înzdrăvenire; întărire; fortificare.
meğalkesílmesí *s.* extenuare; epuizare; vlăguire; istovire.
meğalkesken *adj.* extenuant; epuizant; vlăguitor; istovitor.
meğalkesúwğí *adj.* extenuant; epuizant; vlăguitor; istovitor.
meğallî *adj.* întremat; înzdrăvenit; întărit; fortificat.
meğalsîz *adj.* sleit de puteri; epuizat; atonic. // •***meğalsîz kalmak*** a nu mai avea vlagă; a se istovi.
meğalsîzlîk *s.* oboseală; epuizare; atonie.
meğaz *s.* sens figurat; metaforă. // •***manayiy meğaz*** sens figurat.
meğazğa *adv.* în sens figurat; metaforic.
meğaziy *adj.* figurat; metaforic.
meğaz-î mana *iz.prsn.* sens figurat.
meğazlî *adj.* figurat; metaforic.
meğbur *adj.* obligat; forţat; silit; constrâns; determinat. // •***meğbur bîrakmak*** a se impune. •***meğbur bolmak*** a fi obligat; a fi constrâns; a fi nevoit. •***meğbur etmek*** a obliga; a constrânge.
meğburbîrakma *s.* constrângere; impunere; obligare.
meğburetúw *s.* constrângere; impunere; obligare.
meğburiy *adj.* **1.** obligatoriu. **2.** forţat; silit; constrâns; obligat. // •***meğburiy ğón*** sens obligatoriu. •***meğburiy konma*** aterizare forţată. •***meğburiy orta úyretím*** învăţământ secundar obligatoriu. •***meğburiy we meğğaniy*** obligatoriu şi gratuit.
meğburiyet *s.* obligativitate; constrângere.
meğdetme *s.* glorificare; slavă; proslăvire; preamărire.
meğdetmek *v.t.* a glorifica; a slăvi; a proslăvi; a preamări.
Meğdiye/Mejdiye *s. (topon.)* Medgidia *(jud. Constanţa)*.
meğğaniy *adj.* gratuit; gratis. // •***meğburiy we meğğaniy*** obligatoriu şi gratuit.
Meğide/Mejide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea glorioasă".
meğit *adj.* glorios; slăvit.
Meğit/Mejit *s. (antrop. m., arab.)* "Gloriosul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Meğit/Mejit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel glorios"; "Cel mai viteaz şi slăvit" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
meğlis *s.* **1.** societate; colectivitate. **2.** adunare; consiliu; reuniune. // •***meğlis toplamak*** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. •***meğlis tutmak*** a ţine sfat; a se consfătui. // •***idare meğlisí*** consiliu de administraţie. •***kiyip meğlisí*** ospăţ; banchet. •***koranta meğlisí*** consiliu de familie.
meğlis-í harbiye *iz.prsn. (mil.)* consiliu de război.
meğmuwa *s.* **1.** colecţie. **2.** revistă; publicaţie. // •***bílím meğmuwasî*** revistă ştiinţifică. •***edebiy meğmuwa*** revistă literară.
meğnun *adj.* nebun; smintit.
meğra *s.* **1.** conductă; canal. **2.** *(la ape curgătoare)* curs; albie; bazin. **3.** *(fig.)* evoluţie; curs. // •***aşagî meğra*** *(geogr.)* curs inferior. •***koledok meğrasî*** *(anat.)* canal coledoc. •***yokargî meğra*** *(geogr.)* curs superior.
meğralî *adj.* **1.** consumat; petrecut; desfăşurat. **2.** canalizat.
meğrasîndanayîrîlgan *adj.* abătut de la curs; deviat; derivat.
meğrasîndanayîruw *s.* abatere de la curs; deviere; derivare.
mehaz *s.* idee apărută spontan; inspiraţie; sursă; izvor. // •***mehaz periysí*** muză.
mehazlî *adj.* inspirat.
mehazsîz *adj.* neinspirat.
Mehdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel călăuzit pe calea întemeiată" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Mehmet/Memet *s. (antrop. m., arab.)* "Cel slăvit" *(corespondentul tătăresc pt. numele Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mehrap *s. (relig.)* altar; sanctuar.
mehtap *s.* strălucirea lunii; clar de lună.
mejdetme *s.* glorificare; slavă; proslăvire; preamărire.
mejdetmek *v.t.* a glorifica; a slăvi; a proslăvi; a preamări.
Mejdiye/Meğdiye *s. (topon.)* Medgidia *(jud. Constanţa)*.
Mejide/Meğide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea glorioasă".
mejit *adj.* glorios; slăvit.
mekanik *adj.* mecanic; automat. // •***mekanik enerğiya*** energie mecanică.
mekanika *s.* mecanică.
mekanikalî *adj.* mecanic; automat.
mekanikiy *adj.* mecanic; automat.
mekanikiyleşken *adj.* mecanizat; automatizat.
mekanikiyleşmek *v.i.* a se mecaniza; a se automatiza.
mekanikiyleştírme *s.* mecanizare; automatizare.
mekanikiyleştírmek *v.t.* a mecaniza; a automatiza.
mekanism *s.* mecanism *(şi fig.)*. // •***nakil/tahrik mekanismí*** *(tehn.)* mecanism de transmisie.
mekemğí *s.* judecător.
mekik *s. (text.)* suveică.
Mekke *s. (topon.)* Mecca *(oraş în Arabia Saudită)*.
Mekkiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel din Mecca" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Mekkiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea din Mecca".
mekruh *adj.* **1.** dezgustător; scârbos; greţos. **2.** *(relig., la musulmani)* spurcat; interzis.
Meksika *s. (topon.)* Mexic.
meksikalî *s., adj.* mexican.
meksikan *s., adj.* mexican.
Meksika-doganî *s. (orn.)* şoim mexican *(lat., Falco mexicanus)*.
Meksika-toganî *s. (orn.)* şoim mexican *(lat., Falco mexicanus)*.
mektep *s.* şcoală. // •***feniy mektep*** şcoală tehnică. •***ğataksîz mektep*** şcoală fără internat. •***malle mektebí*** şcoală de cartier. •***mektep arkadaşî*** coleg de şcoală. •***mektep betínden kele*** vine dinspre şcoală. •***mektep hoğasî*** învăţător. •***mektep laboratorî*** laborator şcolar. •***mektep seviyelígí*** uniformă şcolară. •***mektepníñ múdúrí*** directorul şcolii. •***mektepníñ muwallímí*** învăţătorul şcolii. •***mektepte úyrendím*** am învăţat la şcoală. •***orta mektep*** şcoală medie. •***politeknika mektebí*** politehnică. •***sanat mektebí*** şcoală de arte. •***síptí mektep*** şcoală primară. •***subay mektebí*** *(mil.)* şcoală de ofiţeri. •***tiğaret mektebí*** şcoală comercială. •***yúksek mektep*** şcoală superioară. •***zanaat mektebí*** şcoală profesională.
mektepkekadar *s., adj.* preşcolar.
mektepkeşík *s., adj.* preşcolar.
mekteplí *s.* şcolar.
mekteptaş *s.* coleg de şcoală.
mekteptenkenar *adj.* extraşcolar.
mekteptîşî *adj.* extraşcolar. // •***mekteptîşî faaliyet*** activitate extraşcolară.
mektúp *s.* scrisoare. // •***mektúp yazmak*** a scrie o scrisoare. // •***atîma mektúp bar mî?*** am scrisori?; •***dahiliy mektúp*** scrisoare internă. •***hariğiy mektúp*** scrisoare externă.

•***kayîrlama mektúbí*** felicitare *(imprimat)*. •***keleğekke mektúpler*** scrisori către viitor. •***mektúp maruzesí/ústí*** adresa scrisorii. •***taahhútlí mektúp*** scrisoare recomandată.
mektúpakîrî *s.* post-scriptum.
mektúpğaygan *s.* **1.** poştalion. **2.** poştaş; factor.
mektúpğayuw *s.* poştă.
mektúpğayuwğî **I.** *adj.* poştal. **II.** *s.* poştaş; factor.
mektúpleşme *s.* corespondenţă.
mektúpleşmek *v.i.* a coresponda; a purta corespondenţă.
mektúpsoñlîgî *s.* post-scriptum.
melal *s.* plictiseală.
melankoliya *s.* melancolie.
melasa *s.* melasă.
melayike *s. (relig.)* înger; fiinţă de lumină.
mele *adj.* bej; de culoare bej.
melegím *interj.* îngerul meu!;
melek *s. (relig.)* înger; fiinţă de lumină. // •***meleklerníñ melegí*** îngerul îngerilor; cel mai frumos dintre îngeri.
meleke *s.* **1.** intelect; facultate. **2.** obicei; obişnuinţă; uzanţă; tradiţie.
melekelí *adj.* **1.** intelectual. **2.** tradiţional; convenţional.
melekelíler *s., pl.* intelectualii; intelectualitate.
melekiy *adj.* îngeresc; angelic.
melekotî *s. (bot.)* angelică *(lat., Angelica archangelica; Angelica officinalis)*.
melektiy *adj.* îngeresc; angelic.
meleme *s.* behăit.
melemek *v.i.* a behăi.
meleş *s.* **1.** soarbă. **2.** *(bot.)* sorb *(lat., Sorbus aria)*.
meleşmek *v.i.* a behăi *(laolaltă)*.
melez *adj.* **1.** încrucişat; corcit; hibrid; metis. **2.** amestecat; pestriţ. // •***zenğiy-biyaz melezí*** mulatru.
melezleşken *adj.* **1.** amestecat; pestriţ. **2.** încrucişat; corcit; hibridizat; metis.
melezleşmek *v.i.* **1.** a se corci; a se încrucişa; a se hibridiza. **2.** a se amesteca; a se împestriţa.
melezleştírme *s.* **1.** corcire; încrucişare; hibridizare. **2.** amestecare; împestriţare.
melezleştírmek *v.t.* **1.** a corci; a încrucişa; a hibridiza. **2.** a amesteca; a împestriţa.
melfufen *adv.* alăturat.
melğe *s.* adăpost; refugiu.
Meliha *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea frumoasă".
melik *s.* rege.
melike *s.* regină.
melodiya *s.* melodie.
melodiyalî *adj.* melodic.
melodrama *s.* melodramă.
melodramalî *adj.* melodramatic.
meloman *s.* meloman.
meltem *s.* briză.
melun *adj.* blestemat; afurisit.
melunluk *s.* blestem; afurisire.
memat *s.* moarte; sucombare.
memba *s.* **1.** izvor; sursă de apă. **2.** *(fig.)* origine; sursă. // •***ilham membasí*** muză.
membasîndanyaratîlgan *adj.* abătut de la curs; deviat; derivat.
membasîndanyaratîlma *s.* **1.** abatere de la curs; deviere; derivare. **2.** *(lingv.)* derivare.
membasîntartkan *adj.* izvorât.
membatartmasî *s.* izvorâre.
meme *s. (anat.)* mamelă; sân; piept; ţâţă. // •***emşek emmek*** *(d. sugari)* a suge. •***meme bermek*** a da să sugă; a alăpta. •***memeden kesmek*** a înţărca. // •***emzík memesí*** biberon. •***kulak memesí*** *(anat.)* lobul urechii. •***meme başî*** *(anat.)* mamelon. •***túfek memesí*** percutor.
memedenkesílgen *adj.* înţărcat.
memedenkesúw *s.* înţărcare.
memelí *s.* mamifer. // •***memelí haywanlar*** mamifere.
memelíler *s., pl.* mamifere.
memeş *s. (la animale)* bale.
memeşík *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
memeuşî *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
memiş *s.* **1.** portocală. **2.** *(bot.)* portocal *(lat., Citrus aurantium dulcis)*.
memişiy *adj.* portocaliu.
memişiy-sayrak *s. (orn.)* sturz portocaliu *(lat., Zoothera naevia; Ixoreus naevius)*.
memişlík *s.* livadă de portocali.
memleket *s.* **1.** ţară; patrie. **2.** regiune; provincie; ţinut. **3.** loc de baştină; ţinut natal. // •***memleket tîşîna şîgarmak*** a expulza; a exila. •***óz memleketíne kaytmak*** a se repatria. // •***asîl memleketím*** ţara mea de baştină. •***ayangan memleket*** *(pol.)* protectorat. •***eğnebiy memleketler*** străinătate. •***memleket araşîgî*** frontieră de stat. •***memleketníñ ósúw tasawurî*** planul de dezvoltare a ţării. •***memleketníñ yúkselíşí*** dezvoltarea ţării. •***úşúnğí dúniya memleketí*** *(pol.)* ţară din lumea a treia.
memleketsíz *s.* apatrid.
memnetílgen *adj.* interzis; neîngăduit.
memnetmek *v.t.* a interzice.
memnun *adj.* mulţumit; satisfăcut. // •***memnun bolmak*** a fi mulţumit; a-i părea bine; a se bucura; a fi satisfăcut. •***memnun etmek*** a mulţumi; a bucura; a satisface. // •***heş memnun tuwulman*** nu sunt mulţumit deloc. •***ózínden memnun*** automulţumit. •***soñ dereğe memnunman*** sunt extrem de mulţumit. •***tanîşkanîmîzga memnun boldîm*** îmi pare bine de cunoştinţă.
memnunbolmagan *adj.* nemulţumit; nesatisfăcut; neîmpăcat.
memnunbolmama *s.* nemulţumire; insatisfacţie.
memnunetken *adj.* îmbucurător; mulţumitor; satisfăcător.
memnuniyet *s.* mulţumire; satisfacţie. // •***ózínden memnuniyet*** automulţumire.
memnuniyetsíz *adj.* neplăcut; nemulţumit.
memnuniyetsízlík *s.* neplăcere; nemulţumire. // •***memnuniyetsízlíkke ogîratmak*** a nemulţumi.
memnunluk *s.* satisfacţie. // •***memnunluk man*** cu plăcere.
memnuw *adj.* interzis; prohibit.
memnuyiyet *s.* interzicere; prohibiţie; interdicţie.
memorandum *s.* memorandum.
memun *adj.* demn de încredere; de nădejde.
Memun *s. (antrop. m., arab.)* "Cel demn de încredere" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
memur *s.* funcţionar; salariat. // •***dewlet memurî*** funcţionar de stat. •***gúmrúk memurî*** vameş. •***iğra memurî*** *(jur.)* executor. •***polisiya memurî*** poliţist. •***vasiyetiy iğra memur*** *(jur.)* executor testamentar. •***yúksek memur*** înalt funcţionar.
memure *s.* funcţionară; salariată.
men *pron.* eu. // •***ekseriyet men*** în majoritatea cazurilor. •***kím men konîştîm?*** cu cine am vorbit?; •***men bírem kórdím*** chiar şi eu am văzut. •***men bolganîmdayman*** sunt aşa cum sunt. •***men boní bílemen*** eu ştiu asta. •***men hesapta şalt añlayman*** eu înţeleg repede la aritmetică. •***men kelgenge babam bek kuwandî*** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. •***men kírîşmiymen*** nu mă bag. •***men men dans etersíñ mí?*** vrei să dansezi cu mine?; •***men men gezmege şîgarsîñ mî?*** vrei să ieşi la plimbare cu mine?; •***men men kel!*** vino cu mine!; •***men men úylenírsíñ mí?*** vrei să te căsătoreşti cu mine?; •***men ózím eşítmedím*** eu personal n-am auzit. •***men razîman*** eu sunt de acord. •***men sízní geşíriyím*** să vă arăt eu drumul. •***men yokman*** eu nu mă bag. •***ne sen, ne men*** nici eu; nici tu. •***ya men, ya sen*** ori eu, ori tu.
mende *pron.* la mine.
mendebur *adj.* imbecil; stupid.
menden *pron.* de la/dinspre mine. // •***menden soñra*** după mine. •***menden soñra konîş!*** să vorbeşti după mine!;
menderes *s. (d. ape)* meandru.
mendiy *pron.* ca mine.
mendíl *s.* batistă.
mene *s. (biol.)* spermă.
menek *s.* **1.** *(anat.)* aluniţă. **2.** bulină. // •***anterníñ ústúnde ak menekler bar*** pe rochie sunt buline albe.
meneklí-bagîrtlak *s. (orn.)* găinuşă zburătoare pântece pestriţ *(lat., Pterocles senegallus)*.
meneklí-biñbírteşíkotî *s. (bot.)* sunătoare; pojarniţă; fălcăţea *(lat., Hypericum maculatum)*.
meneklí-kargaotî *s. (bot.)* iarbă-de-lingoare; mărul-cucului *(lat., Lysimachia punctata)*.
meneklí-kîlîşotî *s. (bot.)* sunătoare; pojarniţă; fălcăţea *(lat., Hypericum maculatum)*.
meneklí-naktura *s. (orn.)* găinuşă zburătoare pântece pestriţ *(lat., Pterocles senegallus)*.
meneklí-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar pătat *(lat., Actitis macularius)*.
meneklí-şîbînğî *s. (orn.)* muscar sur *(lat., Muscicapa striata)*.
meneklí-şîrîldak *s. (orn.)* greluşel pătat *(lat., Locustella naevia)*.
meneklí-suw-tartarî *s. (orn.)* cresteţ pestriţ *(lat., Porzana porzana)*.
menengeş *s.* **1.** terebentină. **2.** *(bot.)* terebint *(lat., Pistacia terebinthus)*.
Menetries'níñ-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie caucaziană *(lat., Sylvia*

mystacea).

menewşe, alabezek- *s. (bot.)* pansea; trei-fraţi-pătaţi *(lat., Viola tricolor).*

menewşe, búgúk- *s. (bot.)* unghia-păsării *(lat., Viola declinata).*

menewşe, múslí- *s. (bot.)* violetă; viorea *(lat., Viola odorata).*

menewşerengí *adj.* violaceu; vioriu; violet.

menewşesí, dak- *s. (bot.)* toporaş; viorea; micşunea-de-munte *(lat., Viola alpina).*

menewşesí, Ğezayir- *s. (bot.)* saschiu; iederă; brebenoc *(lat., Vinca herbacea).*

menewşesí, it- *s. (bot.)* viorele-sălbatice *(lat., Viola canina).*

menewşiy *adj.* violaceu; vioriu; violet.

menfa *s.* **1.** exil; surghiun; deportare. **2.** negativism; negare; negaţie. // ***•menfa bolmak*** a fi exilat; a fi surghiunit; a fi deportat. ***•menfa etmek*** a exila; a surghiuni; a deporta.

menfaat *s.* interes; avantaj; profit.

menfaatperest *s., adj.* materialist.

menfalî *adj.* **1.** exilat; expatriat; deportat; surghiunit. **2.** negativ; negat.

menfiy *adj.* **1.** exilat; expatriat; deportat; surghiunit. **2.** negativ; negat. // ***•menfiy kutup/ğehet*** *(fiz.)* pol negativ.

menfiylík *s.* **1.** exil; surghiun; deportare; surghiun. **2.** negativism; negare; negaţie.

menfur *adj.* detestabil; de nesuferit.

mengene *s.* menghină.

meninğita *s. (med.)* meningită.

menî *pron.* pe mine. // ***•lútfiyğe menî terakay bekleñíz!*** vă rog, aşteptaţi-mă puţin!; ***•menî añlaysíñíz mî?*** mă înţelegeţi?; ***•menî bagîşlañîz!*** scuzaţi-mă!; ***•menî bagîşlasînlar*** să mă ierte domnia-sa. ***•menî bírew karamadî mî?*** nu m-a căutat nimeni?; ***•menî deñíz tuttî*** am rău de mare. ***•menî heş kuwantmaz*** nu mă bucură deloc. ***•menî kóríp korktî*** văzându-mă s-a speriat. ***•menî soraganlar bolsa*** dacă întreabă cineva de mine. ***•menî toyga şakîrîp kelgen*** a venit să mă cheme la nuntă. ***•menî uşak tuttî*** am rău de avion. ***•zorî bolsa menî taba*** dacă are nevoie mă găseşte.

mením *adj.* meu; mea; mei; mele. // ***•bo konî mením íşíme kírmez*** nu mă interesează această temă. ***•bo yerí mením yerím*** locul acesta este al meu. ***•ka mením kitabîm?*** unde este cartea mea?; ***•mením eñ súygen besteğím*** compozitorul meu preferat. ***•mením íşímde ot bar*** arde sufletul în mine. ***•mením kabaátím tuwul*** nu este vina mea. ***•mením katîmda*** lângă mine. ***•mením kîzkardaşîmnî tuta*** este căsătorit cu sora mea. ***•mením ne íşím bar?*** ce treabă am eu?; ***•mením oyîm*** după părerea mea. ***•mením oyîm başka*** am altă opinie. ***•mením úşún*** pentru mine. ***•mína mením paşaportîm*** iată paşaportul meu.

menímkí *pron.* al meu; a mea.

menímkíler *pron.* ai mei; ale mele.

menímkísí *pron.* al meu; a mea.

menímsíngen *s.* pretendent; aspirant. // ***•başkasîn atîn menímsíngen*** impostor.

menímsínílgen *adj.* pretins; revendicat; asumat.

menímsínmek *v.t.* a pretinde; a revendica; a asuma.

menímsínúw *s.* pretenţie; revendicare; asumare.

menkul *adj.* mobil; mobiliar. // ***•menkul mallar/emval*** bunuri mobiliare.

menkuw *s.* infuzie.

menlík *s.* **1.** individualitate. **2.** personalitate. **3.** orgoliu; mândrie.

mensubiyet *s.* **1.** dependenţă. **2.** apartenenţă.

mensuğat *s.* textile. // ***•mensuğat bólmesí*** raionul de ţesături. ***•túzrenklí mensuğat*** *(text.)* stofă uni.

mensuğatşî *s.* textilist.

mensup **I.** *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus. **II.** *s.* **1.** aparţinător; membru. **2.** *(anat.)* membru; mădular. // ***•mensup bolmak*** a depinde; a ţine de...; a aparţine.

Mensúr *s. (antrop. m., arab.)* "Cel protejat de divinitate"; "Biruitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Mensúre *s. (antrop. f., arab.)* "Cea protejată de divinitate"; "Biruitoarea".

menşe *s.* origine; sursă.

menşí *adj.* roşu sângeriu.

menşur *s. (mat.)* prismă.

menteke *s.* punct; loc. // ***•başlaw mentekesí*** punct de pornire. ***•ekí menteke*** două puncte. ***•íríme mentekesí*** punct de topire. ***•karaw mentekesí*** punct de vedere. ***•kîyîn menteke*** punct critic. ***•mentekelí tokta/otîr*** *(tipogr.)* punct şi virgulă.

menteke-menteke *adv.* punct cu punct.

menteşe *s.* balama; ţâţână.

mentol *s.* mentol.

mentollî *adj.* mentolat.

menus *adj.* obişnuit; familiarizat.

menusluk *s.* obişnuinţă; familiarizare.

menúyet *s. (muz.)* menuet.

menzegen *adj.* asemănător; asemenea; analog; similar.

menzeme *s.* analogie; asemănare; similitudine.

menzemek *v.i.* a se asemăna; a semăna cu...; a semăna a...;

menzer *adj.* asemănător; comparabil; similar.

menzerlík *s.* asemănare; similitudine.

menzeşken *adj.* asemănător; asemuit.

menzeşme *s.* asemănare; asemuire.

menzeşmek *v.i.* a se asemăna; a se asemui.

menzetílgen *adj.* asemănat; asemuit; comparat; raportat; analog.

menzetílíp *adv.* analogic; comparativ.

menzetílmek *v.i.* a se asemăna; a se asemui; a se compara; a se raporta.

menzetmek *v.t.* a asemăna; a asemui; a compara; a raporta.

menzetúw *s.* **1.** analogie; comparaţie. **2.** asemănare; asemuire; comparare; raportare.

menzil *s.* **1.** oprire; staţionare. **2.** *(mil.)* intendenţă. **3.** bătaia puştii. **4.** apartament. // ***•menzil ğúrúşí*** *(mil.)* marş forţat.

menzillí *adj.* oprit; staţionat; staţionar.

meñ *s.* **1.** bulină. **2.** *(anat.)* aluniţă.

meñgí *adj.* veşnic; etern. // ***•azatlîk ğolînda kayîp bolganlarga meñgí danlîk!*** glorie veşnică celor ce au pierit pentru libertate!;

meñgíğe *adj.* pe veşnicie; pentru eternitate.

meñgíleşken *adj.* eternizat; imortalizat.

meñgíleşme *s.* eternizare; imortalizare.

meñgíleşmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.

meñgíleştírílgen *adj.* eternizat; imortalizat.

meñgíleştírílmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.

meñgíleştírmek *v.t.* a eterniza; a imortaliza.

meñgíleştírúw *s.* eternizare; imortalizare.

meñgíleştírúwlí *adj.* eternizat; imortalizat.

meñgílík *s.* veşnicie; eternitate. // ***•meñgílík níşanîn taşîp*** sub semnul eternităţii.

meñgísuw *s. (folc.)* apă vie.

meñkí *pron.* al meu; a mea. // ***•ğol meñkí edí*** eu aveam prioritate. ***•kabaát meñkí tuwul*** nu e vina mea. ***•o kitap meñkí*** acea carte este a mea.

meñkíler *pron.* ai mei; ale mele.

meñkísí *pron.* al meu; a mea.

meñze *s. (anat.)* bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.

mera *s.* păşune; pajişte; izlaz; imaş.

merağî *s.* paznic de câmp.

merağîlîk *s.* paza câmpului.

merak *s.* **1.** curiozitate; indiscreţie. **2.** pasiune; dorinţă. // ***•merak etmek*** a-i da inima ghes; a pofti; a dori; a fi curios. ***•merak tuwurmak*** a pasiona. // ***•baş meragîm*** principala mea pasiune.

meraketken *adj.* doritor; dornic.

merakkaybetmesí *s.* pierderea interesului; dezinteres; răcire.

meraklandîrmak *v.t.* a interesa; a stârni curiozitatea.

meraklangan *adj.* interesat; curios; amator; pasionat; indiscret.

meraklanmak *v.i.* a se interesa; a fi curios.

meraklî *adj.* **1.** curios; indiscret. **2.** amator; pasionat.

meraklîetken *adj.* pasionant.

meraksîz *adj.* nepăsător; indiferent; nedoritor.

meraksîzlîk *s.* nepăsare; indiferenţă.

meraktuwurgan *adj.* pasionant.

meram *s.* **1.** ţintă. **2.** scop; aspiraţie; dorinţă.

meramet *s.* cârpeală; reparaţie; depanare.

merametlí *adj.* cârpit; reparat; depanat.

merametsíz *adj.* ireparabil.

merametşí *s.* cârpaci; reparator; depanator.

meramsîz *adv.* fără ţintă; haihui.

merasim *s.* **1.** ceremonie; ceremonial. **2.** ordine; rânduială; ritual. **3.** regulament.

merasimlí *adj.* **1.** solemn. **2.** ordonat; rânduit.

merbut *adj.* legat de; dependent.

merbutiyet *s.* dependenţă.

merdane **I.** *adj.* brav; curajos; viteaz. **II.** *s. (mat.)* cilindru.

merdaniy *adj. (mat.)* cilindric.

merdem *s.* **1.** goldană; renglotă. **2.** *(bot.)* goldan; renglot *(lat., Prunus insititia).*

merdúwen *s.* **1.** scară; treaptă. **2.** grad; scară; nivel; cotă. // ***•merdúwen tayamak*** *(d. vârstă)* a merge pe...; // ***•baş merdúwen*** scară principală. ***•bírínĝí dewre merdúwenlerí*** *(sport)* etapele tur. ***•búklengen merdúwen*** scară pliantă. ***•kaytar merdúwen*** scară rulantă. ***•serwiş merdúwení*** scară de serviciu.
merdúwenlí *adj.* treptat; gradat.
mergen *adj.* **1.** isteț; inteligent. **2.** vigilent.
mergenlík *s.* **1.** isteține; abilitate. **2.** vigilență.
mergí *s. (med.)* holeră.
mergílí *adj. (med.)* holeric.
merğan *s.* **1.** *(zool.)* coral; mărgean *(lat., Corallium rubrum)*. **2.** *(med.)* calcul; piatră. **3.** mărgea; mărgică.
merğanada *s. (geogr.)* atol.
merğanbalîgî *s. (iht.)* doradă-roşie *(lat., Pagellus centrodontus)*.
merğanî *s. (bot.)* merişor; smirdar *(lat., Vaccinium vitis idaea)*.
merğankeş *s. (bot.)* măghiran *(lat., Origanum majorana; Majorana hortensis)*.
merğek *s.* **1.** lentilă. **2.** *(anat.)* lobul urechii. // ***•billúr merğek*** *(anat.)* cristalin.
merhale *s.* etapă; stadiu.
merhamet *s.* milă; compătimire; compasiune; indulgență. // ***•merhamet etmek*** a-i fi milă; a i se face milă.
merhametlí *adj.* milos; compătimitor; indulgent.
merhametsíz *adj.* nemilos; neîndurător; crud.
merhametsízlík *s.* neîndurare; bestialitate; cruzime.
merhem *s.* unsoare.
merhum *s., adj.* răposat; decedat; mort.
Merhum *s. (antrop. m., arab.)* "Cel dăruit cu iertare divină" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
meridiyan *s.* meridian.
Merih *s. (astr.)* Marte.
merihlí *s., adj.* marțian.
merinos *adj.* merinos.
Meriyem *s. (antrop. f., arab.)* Maria.
meriyemana-asmasî *s. (bot.)* ampelopsis; viță-sălbatică *(lat., Ampelopsis brevipendunculata)*.
meriyet *s.* valabilitate; validitate. // ***•meriyetke kírmek*** a intra în vigoare.
meriyetlí *adj.* valabil; valid.
meriyetsíz *adj.* fără valabilitate; expirat.
meriyetsízlík *s.* lipsă de valabilitate.
meriyettenşîgaruw *s. (jur.)* prescripție; invalidare.
meriyettenşîkkan *adj. (jur.)* prescris; invalidat.
merj *s.* pariu; rămăşag; prinsoare. // ***•merj tutmak*** a paria.
merkep *s. (zool.)* măgar; asin *(lat., Equus asinus)*.
merkeplík *s.* măgărie.
merkez *s.* **1.** centru *(şi mat.)*. **2.** *(adm.)* centrală; sediu. **3.** district. // ***•merkezden kaşîrmak*** a centrifuga. // ***•awurluk merkezí*** centru de greutate. ***•húkúmet merkezí*** capitală. ***•íş merkez*** hipocentru. ***•kaynarğa merkezí*** stațiune balneară. ***•merkez kútúpkanasî*** biblioteca centrală. ***•merkezge kaydan ketmelímen?*** pe unde trebuie să merg în centru?; ***•merkezge yakîn*** aproape de centru. ***•merkezgeşík taa bar mî?*** mai e mult până în centru?; ***•sanayiy merkezí*** centru industrial. ***•telefon merkezí*** centrală telefonică. ***•tîş merkez*** epicentru. ***•yerleşmelí merkez*** centru populat. ***•zahit merkezí*** schit.
merkezde *adj.* central; în centru.
merkezdenkaşîrîlgan *adj.* centrifugat.
merkezdenkaşîruw *s.* centrifugare.
merkezdenkaşîruwğî *s. (tehn.)* centrifugă.
merkezdenkaşkan *adj.* centrifug. // ***•merkezdenkaşkan kuwat*** forță centrifugă.
merkezgeşalar *adj.* centriped.
merkezgetartar *adj.* centriped. // ***•merkezgetartar kuwat*** forță centripetă.
merkezgetoplangan *adj.* centrat; centralizat.
merkezgetoplaw *s.* centrare; centralizare.
merkezgeyerleşken *adj.* centrat; centralizat.
merkezgeyerleştírme *s.* centrare; centralizare.
merkezğí *adj.* centripet.
merkeziy *adj.* central.
merkezkaş *adj.* centrifug.
merkezleşken *v.i.* centralizare; centrare; axare.
merkezleşme *s.* centralizare; centrare; axare.
merkezleşmek *v.i.* a se centraliza; a se centra; a se axa.
merkezleştírme *s.* centralizare; centrare; axare.
merkezleştírmek *v.t.* a centraliza; a centra; a axa.
merkezlí *adj.* cu centru; centrat; central. // ***•umumiy merkezlí*** concentric.
merkezlík *s.* centralism.
merkezsíz *adj.* fără centru.
Merkúr *s. (astr.)* Mercur.
merkúr *s. (chim.)* mercur; hidrargir.
mermer *s.* marmură.
mermer-alak *s. (orn.)* alcă mărmurie *(lat., Brachyramphus marmoratus)*.
mermerden *adj.* din marmură. // ***•mermerden bolganday*** ca din marmură.
mermí/mermiy *s.* proiectil; glonț. // ***•ízlí mermiy*** *(mil.)* glonte trasor.
mermílí *adj.* cu proiectil; încărcat; armat.
mersin *s.* **1.** *(iht.)* sturion *(lat., Acipenseridae sp.)*.
mersiy *interj.* mulțumesc!;
mersiye *s. (lit.)* elegie.
mersin *s. (bot.)* mirt; mirsină *(lat., Myrtus communis)*.
mersiní, kîrmîzî-şayîr- *s. (bot.)* merişor; smirdar *(lat., Vaccinium vitis idaea)*.
mersiní, şayîr- *s. (bot.)* afin *(lat., Vaccinium myrtillus)*.
mert *adj.* **1.** brav; curajos. **2.** *(d. oameni)* parolist; care se ține de cuvânt.
mertebe *s.* **1.** treaptă. **2.** *(fig.)* stadiu; etapă. **3.** etaj. // ***•mertebe atlamak*** a se califica. ***•mertebede mínmek*** a se califica. ***•mertebesínden túşúrmek*** a descalifica. // ***•mertebesínden túşúrúlgen*** descalificat. ***•múmkún mertebe*** pe cât posibil. ***•yúksek mertebelí*** calificat.
mertebeatlagan *adj.* **1.** calificat; specializat. **2.** calificat; promovat; avansat.
mertebeatlamagan *adj.* necalificat.
mertebeatlamasî *s.* **1.** calificare; promovare; avansare. **2.** calificare; specializare.
mertebedemíngen *adj.* **1.** calificat; specializat. **2.** calificat; promovat; avansat.
mertebedemínúw *s.* **1.** calificare; specializare. **2.** calificare; promovare; avansare.
mertebelí *adj.* calificat.
mertebesíazaygan *adj.* **1.** *(mil.)* degradat. **2.** depreciat; degradat.
mertebesínazaytma *s.* **1.** *(mil.)* degradare. **2.** depreciere; degradare.
mertebesíndentúşken *adj.* descalificat; retrogradat.
mertebesíndentúşúrme *s.* descalificare; retrogradare.
mertebesíz *adj.* necalificat.
mertek *s. (constr.)* căprior; grindă; consolă; bârnă.
mertík *adj.* torsionat; contorsionat; răsucit; sucit.
mertíkleme *s.* torsionare; contorsionare; răsucire; sucire.
mertíklemek *v.t.* a torsiona; a contorsiona; a răsuci; a suci.
mertíklengen *adj.* torsionat; contorsionat; răsucit; sucit.
mertíklenmek *v.i.* a se torsiona; a se contorsiona; a se răsuci; a se suci.
mertílgen *adj.* torsionat; contorsionat; răsucit; sucit.
mertílmek *v.i.* a se torsiona; a se contorsiona; a se răsuci; a se suci.
mertlík *s.* bravură; curaj; vitejie.
mertme *s.* torsionare; contorsionare; răsucire; sucire.
mertmek *v.t.* a torsiona; a contorsiona; a răsuci; a suci.
merzene *s. (bot.)* măghiran *(lat., Origanum majorana; Majorana hortensis)*.
mesafe *s.* **1.** distanță; depărtare. **2.** interval; spațiu. // ***•garagaşîk ne mesafe bar?*** ce distanță este până la gară?;
mesaha *s.* măsurare a unei suprafețe; măsurătoare.
mesaj *s.* mesaj.
mesame *s. (biol.)* por.
mesamelí *adj.* poros; spongios.
mesane *s. (anat.)* vezică urinară; băşica udului.
mesayiy *s.* muncă; lucru. // ***•mesayiy sáátlerí*** program de lucru.
mesel *s.* **1.** exemplu; învățătură; pildă. **2.** *(lit., mat.)* parabolă. **3.** maximă; aforism; cugetare.
mesela *adv.* de exemplu; spre exemplu. // ***•sóz mesela*** de exemplu.
meselalanî *s. (mat.)* paraboloid.
mesele *s.* subiect; problemă; chestiune; tematică. // ***•mesele bolmak*** a fi subiect. ***•mesele yapmak*** a face caz. ***•meseleden uzaklaşmak*** a se abate de la subiect. ***•meselege eles etmek*** a atinge un subiect. // ***•búgúngí mesele*** subiectul zilei. ***•iktisatiy meseleler*** probleme economice.

•***mesele ne?*** despre ce e vorba?; •***meselemízge keliyík!*** să revenim la subiect!; •***meselenín̆ başîna şîgayîk!*** să rezolvăm această chestiune!; •***meselenín̆ emiyetí*** importanța chestiunii. •***meselenín̆ ózí*** esența problemei. •***múrekkep mesele*** problemă complicată.

meselen *adv.* de exemplu; spre exemplu.

meseliy *adj. (mat.)* parabolic.

mesellí *adj.* exemplificat.

meselyúzí *s. (mat.)* paraboloid.

mesge *s.* unt.

mesğit *s.* geamie; moschee *(mică).*

mesire *s.* promenadă.

mesken *s.* locuință; domiciliu; situare. // •***mesken tutmak*** a se stabili; a se statornici. // •***mesken masuniyetí*** *(jur.)* inviolabilitatea domiciliului.

meskenlí *adj.* cu locuință; cu domiciliu; domiciliat; situat.

meskentutkan *adj.* stabilit într-un loc; statornicit.

meskun *adj.* populat; locuit.

meslek *s.* **1.** profesie; ocupație. **2.** cale; drum. **3.** *(fil.)* doctrină.

meslekiy *adj.* profesional.

meslekşí *s.* profesionist.

meslektaş *s.* coleg *(de muncă).*

meslektaşça *adv.* colegial.

meslektaşlîk *s.* colegialitate.

meslektaştay *adv.* colegial.

mesnet *s.* **1.** sprijin; suport; reazem. **2.** post; funcție; serviciu.

mesnetlí *adj.* **1.** care are post; care are funcție; care area serviciu. **2.** sprijinit; care are suport; rezemat.

mesnetşí *s.* sprijinitor; susținător.

mesneviy *s. (lit.)* poem.

mest *adj.* beat; amețit; buimac *(de băutură).* // •***mest etmek*** a îmbăta.

mestetúw *s.* bulversare; năuceală; buimăceală.

mestetúwğí *adj.* îmbătător; amețitor; buimăcitor; toxic.

mestlík *s.* **1.** beție; amețeală; buimăceală. **2.** toxicitate.

mestur *adj.* **1.** acoperit; învelit. **2.** ascuns; secret.

mesturluk *s.* **1.** tăinuire; dosire. **2.** acoperire; învelire.

Mesude *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fericită".

mesul *adj.* răspunzător; responsabil. // •***mesul tutmak*** a face răspunzător; a trage la răspundere.

mesuliyet *s.* răspundere; responsabilitate.

mesuliyetlí *adj.* răspunzător; responsabil.

mesuliyetsíz *adj.* iresponsabil.

mesuliyetsízlík *s.* iresponsabilitate.

mesut *adj.* fericit.

Mesut *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fericit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

meşakkat *s.* dificultate; greutate.

meşakkatsîz *adj.* fără dificultate; facil; ușor.

meşakkatsîzlîk *s.* facilitate; ușurință; lejeritate.

meşale *s.* torță; făclie.

meşatlîk *s.* cimitir creștin.

meşawre *s.* consiliu; congres; adunare; şedință; reuniune; conferință. // •***meşawre toplamak*** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. •***meşawre tutmak*** a ține sfat; a se consfătui. // •***úşlúk meşawre*** conferință tripartită.

meşawreğí *s.* conferențiar.

meşe *s. (bot.)* stejar *(lat., Quercus robur).*

meşe, túylí- *s. (bot.)* stejar-pufos; stejăricâ *(lat., Quercus pubescens).*

meşelík *s.* stejăriș.

meşe-ókseotî *s. (bot.)* vâsc-de-stejar; mărgăritar *(lat., Loranthus Europaeus).*

meşerpe *s.* cană; bărdacă. // •***bira meşerpesí*** halbă.

meşgúl *adj.* ocupat; preocupat. // •***meşgúl bolmak*** a fi ocupat. •***meşgúl etmek*** a ocupa; a preocupa. // •***bútún yerler meşgúl mî?*** toate locurile sunt ocupate?; •***hat meşgúl*** linia este ocupată.

meşgúliyet *s.* ocupație; lucru; îndeletnicire.

meşher *s.* expoziție.

Meşhude *s. (antrop. f., arab.)* "Mărturisitoarea".

meşhur *adj.* faimos; vestit; renumit; celebru. // •***meşhur tablow*** tablou celebru.

meşhurluk *s.* faimă; renume; celebritate.

meşhut *s.* martor; mărturisitor.

Meşhut *s. (antrop. m., arab.)* "Mărturisitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

meşhutluk *s.* mărturie.

meşime *s. (anat.)* placentă.

meşín *s.* meșină.

meşk *s.* **1.** exercițiu; antrenament; repetiție; dresaj. **2.** flirt; dezmierdare; giugiuleală. // •***meşk etmek*** a exersa; a se antrena; a repeta; a flirta. •***murununa meşk kokîsî kírmek*** *(d. adolescenți)* a începe să-i miroasă a giugiuleală; a se emancipa.

meşkay *s. (ent., med.)* vierme-intestinal; oxiur.

meşke *s. (bot.)* iască *(lat., Fomes igniarius).* **2.** fitil; muc.

meşkesí, sewet- *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens).*

meşkleşme *s.* flirt; dezmierdare; giugiuleală.

meşkleşmek *v.i.* a flirta; a se dezmierda; a se giugiuli.

meşklí *adj.* **1.** exersat; antrenat; repetat; dresat. **2.** dezmierdat; giugiulit.

meşkşí *s.* antrenor; dresor.

meşkuk *adj.* suspect. // •***meşkuk tutmak*** a suspecta.

meşkuktutuw *s.* suspectare; bănuială; neîncredere.

meşkúr *adj.* recunăscător.

Meşkúr *s. (antrop. m., arab.)* "Cel plin de gratitudine" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Meşkúre *s. (antrop. f., arab.)* "Cea plină de gratitudine".

meş-paklasî *s. (bot.)* soia *(lat., Glycine hispida; Glycine maxima).*

meşrep *s.* natură; fire; caracter.

meşrubat *s.* băuturi.

meşrutiyet *s.* monarhie constituțională.

meşruw *adj.* legal; legitim. // •***meşruw bala*** copil legitim.

meşşan I. *adj.* vulgar; trivial. **II.** *s.* mic burghez.

meşşanlaşmak *v.i.* **1.** a deveni mic burghez; a se îmburghezi. **2.** a se vulgariza; a se trivializa.

meşşanlaştîrma *s.* **1.** trivializare; vulgarizare. **2.** îmburghezire.

meşşanlaştîrmak *v.t.* **1.** a determina să devină mic burghez; a îmburghezi. **2.** a vulgariza; a trivializa.

meşşanlaştîruw *s.* **1.** trivializare; vulgarizare. **2.** îmburghezire.

meşşanlîk *s.* **1.** mica burghezie. **2.** vulgaritate; trivialitate.

meşum *adj.* **1.** nefericit; nenorocit. **2.** ghinionist.

meşveret *s.* consiliu; congres; adunare; şedință; reuniune.

metabolism *s.* metabolism.

metafizika *s.* metafizică.

metafizikalî *adj.* metafizic.

metal *s.* metal.

metaldan *adj.* metalic.

metalğî *s.* metalurg.

metalírítken *s.* topitor.

metalírítme *s.* topitorie.

metallaşkan *adj.* metalizat.

metallaşmak *v.i.* a se metaliza.

metallaştîrma *s.* metalizare.

metallaştîrmak *v.t.* a metaliza.

metallaştîruw *s.* metalizare.

metallî *adj.* metalizat; metalic.

metalograf *s.* metalograf.

metalografik *adj.* metalografic.

metalografiya I. *adj.* metalografic. **II.** *s.* metalografie.

metalografiyalî *adj.* metalografic.

metalurğik *adj.* metalurgic.

metalurğiya I. *adj.* metalurgic. **II.** *s.* metalurgie.

metalurğiyağî *s.* metalurg.

metalurğiyalî *adj.* metalurgic.

metalurk *s.* metalurg.

metan *s.* metan.

metanet *s.* rezistență; soliditate; vigoare.

metanetlí *adj.* rezistent; solid; viguros.

metanetsíz *adj.* nerezistent; fără rezistență.

metanetsízlík *s.* lipsă de rezistență; lipsă de putere.

metastaza *s. (med.)* metastază.

metbe *s.* **1.** *(gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit. **2.** bucătărie. // •***kazak metbesí*** bucătăria românească.

metbe-bóğegí *s. (ent.)* șvab; gândac-de-bucătărie *(lat., Blatta orientalis; Periplaneta orientalis).*

metbeğí *s.* bucătar.

metbeğíbaşî *s.* bucătar-șef.

metbeğílík *s. (gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.

metbekana *s.* bucătărie.

meteor *s. (astr.)* meteor.

meteoroloğik *adj.* meteorologic.

meteoroloğiya I. *adj.* meteorologic; climatologic. **II.** *s.* meteorologie.

meteoroloğiyağî *s.* meteorolog; climatolog.

meteoroloğiyalî *adj.* meteorologic; climatologic.

meteorolok *s.* meteorolog.

meteortaşî *s.* meteorit.

metfun *adj.* înmormântat; îngropat.

methiye *s.* **1.** laudă; elogiere. **2.** *(lit.)* odă. // •***methiyege şayan*** lăudabil.

methiyeetken *adj.* laudator; elogiator.

methiyeğí *adj.* lăudător; elogiator.

methiyelí *adj.* **1.** *(lit.)* cu odă. **2.**

lăudat; elogiat. **3.** cu laudă; elogios.
metil *s. (chim.)* metil.
metilena *s. (chim.)* metilenă.
metilik *adj.* metilic. // •***metilik alkol*** *(chim.)* alcool metilic.
metin **I.** *adj.* **1.** rezistent; viguros; dârz; solid. **2.** ferm; tenace; categoric. **II.** *s.* **1.** text; context. **2.** conținutul unui text. // •***metin parşasî*** fragment de text. •***uzaksîzganîñ metiní*** textul telegramei.
Metin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel dârz" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Metin, El- *s. (relig., arab.)* "Dăinuitorul"; "Cel trainic şi indestructibil" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
metis *s.* metis.
metiy *s.* butoi; putină. // •***metiy muslugî*** canea; cep. •***metiy taktasî*** doagă.
metiyğí *s.* dogar.
metoda *s.* metodă.
metodoloğik *adj.* metodologic.
metodoloğiya **I.** *adj.* metodologic. **II.** *s.* metodologie.
metodoloğiyalî *adj.* metodologic.
metraj *s.* metraj. // •***kîska metrajlî film*** film de scurt metraj.
metre **I.** *adj.* metric. **II.** *s.* metru. // •***bír buşuk metre*** un metru şi jumătate. •***bír şerík metre lástík*** un sfert de metru de elastic. •***metre kare*** metru pătrat. •***metre kup*** metru cub. •***metre sistemí*** sistem metric. •***úş biñ metre engellí ğuwurmasî*** *(sport)* cursa de trei mii metri obstacole. •***yarîm metre*** jumătate de metru.
metrelí *adj.* metric.
metrik *adj.* metric.
metro *s.* metro.
metronom *s.* metronom.
metruk *adj.* **1.** părăsit; abandonat. **2.** nefolosit; neîntrebuințat.
metrukáat *s.* lucruri/obiecte rămase de la o persoană decedată.
metrukiyet *s.* abandonare; abandon.
metrukiyetlí *adj.* părăsit; abandonat.
mevğudiyet *s.* existență; prezență.
mevğut **I.** *adj.* existent; prezent. **II.** *s.* efectiv; număr. // •***mevğut bolmak*** a exista.
mevğutluk *s.* existență; prezență.
mevkiy *s.* **1.** loc; poziție. **2.** *(la mijloace de transport)* clasă. // •***bíríñğí mevkiyden dórt bilet*** patru bilete la clasa întâi. •***ekíñğí mevkiy bólmesí*** compartiment de clasa a doua.
mevkuf *s., adj.* arestat; reținut. // •***mevkuf bolmak*** a fi arestat; a fi prins; a fi reținut. •***mevkuf etmek*** a aresta; a prinde; a reține.
mevkufluk *s.* arestare; reținere.
mevkut *adj.* periodic.
mevsuk *adj.* cert; sigur; demn de încredere; neşovăielnic.
mevsukiyet *s.* certitudine; siguranță.
mevziy *s.* **1.** loc; aşezare; poziție. **2.** *(mil.)* poziție; amplasament.
mevziylí *adj.* aşezat; poziționat; stabilit; instalat.
mevzugakírúw *s.* abordare.
mevzuw *s.* subiect; temă; tematică. // •***mevzuwga kírmek*** a intra în subiect.
mevzuwat *s.* **1.** legislație. **2.** *(com.)* ambalaj.
mewez *s. (gastron.)* stafidă.
Mewla *s. (relig.)* Dumnezeu; Allah.
mewla *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc.
mewlayiy *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. // •***mewlayiy múlk*** creație divină; pâinea lui Dumnezeu.
mewsúm *s.* **1.** anotimp. **2.** sezon; stagiune. // •***ğawun mewsúmí*** *(meteo.)* muson. •***ğaz mewsúmúndemíz*** suntem în sezonul de vară. •***kaysî mewsúmdemíz?*** în ce anotimp suntem?; •***kîş mewsúmí*** anotimpul iernii. •***seneníñ dórt mewsúmí*** cele patru anotimpuri ale anului. •***tiyatro mewsúmí*** stagiune teatrală.
mewsúmlúk *adj.* sezonier.
mewta **I.** *adj.* mort; neînsuflețit; cadaveric. **II.** *s.* mort; corp neînsuflețit; cadavru.
mewtaday *adj.* cadaveric.
mewtakana *s.* morgă.
mewtiy *adj.* mortuar; neînsuflețit; cadaveric. // •***sebebiy mewtiy*** cauza morții.
mewúlt *s.* **1.** *(relig.)* naşterea Profetului Muhammed Aliyselam. **2.** poem dedicat naşterii Profetului Muhammed Aliyselam; rugăciune; slujbă.
mezar *s.* mormânt; groapă. // •***mezardan şîgarmak*** a salva din ghearele morții. •***tíríliy-tíríliy mezarga tîkmak*** a băga de viu în mormânt. // •***mahzen mezar*** cavou. •***mezar kitabesí*** epitaf. •***mezar taşî*** piatră funerară.
mezarğî *s.* gropar.
mezarkazgan *s.* gropar.
mezarlîk *s.* cimitir musulman.
mezat *s.* licitație; mezat. // •***mezatka satmak*** a vinde la licitație. // •***mezat malî*** lucruri licitate.
mezatşî *s.* licitant.
mezbaha *s.* abator.
meze *s.* gustare; aperitiv.
mezeliye *s. (bot.)* mazăre *(lat., Pisum sativum).*
mezeliye, ğîr- *s. (bot.)* mazăre-sălbatică *(lat., Pisum elatius).*
mezeliyesí, dak- *s. (bot.)* micsandră-de-munte *(lat., Erysimum officinalis).*
mezeliyesí, şayîr- *s. (bot.)* mazăre-de-câmp *(lat., Pisum arvense).*
mezeliye-yedítamlasî *s. (ent.)* măzărar; gărgăriță *(lat., Bruchus pisi).*
mezgit *s. (iht.)* merlan *(lat., Gadus merlangus).*
mezhep *s.* **1.** religie. **2.** *(relig.)* sectă. **3.** *(fil.)* doctrină; sistem.
mezheplí *adj.* sistematic.
mezhepşí *s. (relig.)* sectant.
mezhepşílík *s.* sectarism.
mezher *s. (bot.)* receptacul.
meziyet *s.* virtute; merit.
meziyetlí *adj.* virtuos; merituos.
meziyetsíz *adj.* nedemn.
mezozoyik *s., adj.* mezozoic.
mezun **I.** *adj.* **1.** învoit; îngăduit; permis. **2.** împuternicit; autorizat. **II.** *s.* absolvent; diplomat. // •***mezun bolmak*** a absolvi *(o şcoală).*
mezuniyet *s.* **1.** învoire; permisiune. **2.** împuternicire; mandat; autorizație; permis. **3.** absolvire *(a unei şcoli etc.).* // •***mezuniyet imtanî*** examen de absolvire.
mezuniyetiye *s.* autorizație.
mezuniyetlí *adj.* **1.** învoit; îngăduit; permis. **2.** împuternicit; autorizat.
mezunlar *s., pl.* promoție; absolvenții.
mide *s. (anat.)* stomac. // •***midege otîrmak*** a cădea greu la stomac; a produce indigestie. •***midesí ekşírmek*** a avea arsuri stomacale. •***midesí kaytmak*** a i se apleca; a-i veni greață; a se simți greu la inimă. // •***mide suwî*** *(med.)* suc gastric. •***midem kayttî*** am greață. •***midemní bîzdîm*** mi-am deranjat stomacul.
mideastî // •***mideastî bezí*** *(anat.)* pancreas.
mide-asmasî *s. (bot.)* gambir *(lat., Uncaria gambir).*
midekaytmasî *s.* greață; indigestie.
mideotî *s. (bot.)* pelin *(lat., Artemisia absinthium).*
mideotî, ak- *s. (bot.)* pelin-alb *(lat., Artemisia austriaca).*
mideotî, ğaga- *s. (bot.)* peliniță; iarba-sfintei-Sofia *(lat., Artemisia pontica).*
mideotî, kara- *s. (bot.)* lemnul-Domnului; lemnuş; alimon *(lat., Artemisia abrotanum).*
mideotî, sîpîrga- *s. (bot.)* pelin-de-mături *(lat., Artemisia scoparia).*
mideotî, sîtma- *s. (bot.)* năfurică; buruiană-de-țară; mătură-turcească *(lat., Artemisia annua).*
midesíayaklîlar *s., pl.* gasteropode.
midilliy *s. (zool.)* ponei *(lat., Equus caballus).*
midiy *adj.* midi.
midiye *s. (zool.)* midie *(lat., Mytilus edulis).*
migan *s. (zool.)* nevăstuică *(lat., Mustela vulgaris).*
mihnet *s.* **1.** nenorocire; dezastru. **2.** suferință; chin.
mihrak *s. (fiz.)* focar.
mihver *s. (tehn.)* ax; osie; arbore.
mika *s. (minr.)* mică.
mikrobiyoloğik *adj.* microbiologic.
mikrobiyoloğiya **I.** *adj.* microbiologic. **II.** *s.* microbiologie.
mikrobiyoloğiyağî *s.* microbiolog.
mikrobiyoloğiyalî *adj.* microbiologic.
mikrobiyolok *s.* microbiolog.
mikrobuz *s.* microbuz.
mikrofon *s.* microfon.
mikrokózeneklí *adj.* microporos.
mikromesamelí *adj.* microporos.
mikrometre *s. (tehn.)* micrometru.
mikron *s.* micron.
mikronez *s., adj.* micronezian.
Mikroneziye *s. (topon.)* Micronezia.
mikroneziyelí *s., adj.* micronezian.
mikroorganism *s.* microorganism.
mikroómírbílímğísí *s.* microbiolog.
mikroómírbílímí **I.** *adj.* microbiologic. **II.** *s.* microbiologie.
mikroómírbílímlí *adj.* microbiologic.
mikrop *s.* microb *(şi fig.).*
mikroplî *adj.* microbian.
mikropsîz *adj.* fără microbi; steril; dezinfectat; aseptic.
mikropsîzlaşkan *adj.* sterilizat; dezinfectat; aseptic.
mikropsîzlaşmak *v.i.* a se steriliza; a fi dezinfectat; a fi aseptizat.
mikropsîzlaştîrmak *v.t.* a steriliza; a dezinfecta; a aseptiza.
mikropsîzlaştîruw *s.* sterilizare; dezinfectare; aseptizare.
mikropsîzlaştîruwğî *s.* sterilizator; dezinfectant.
mikropsîzlîk *s.* sterilitate; dezinfecție.
mikroskop *s.* microscop.

mikroskopik *adj.* microscopic.
mikroskoplî *adj.* microscopic.
mikroúzviyet *s.* microorganism.
miktar **I.** *adj.* **1.** cantitativ. **2.** *(d. numeral)* cardinal. **II.** *s.* cantitate. // ***•kararlî miktar*** *(mat.)* constantă. ***•miktar sayîsî*** *(mat.)* numeral cardinal.
miktarlî *adj.* cantitativ.
mikyas *s.* **1.** mărime; dimensiune. **2.** *(geogr.)* scară.
mila *s.* milă *(ca unitate de măsură).* // ***•deñíz milasî*** milă marină.
milat *s. (relig.)* naşterea lui Isus Hristos. // ***•milattan ewel*** înainte de naşterea lui Hristos. ***•milattan soñra*** după naşterea lui Hristos.
miligram *s.* miligram.
mililitre *s.* mililitru.
milimetre *s.* milimetru.
milisiya *s.* miliţie.
milisiyağî *s.* miliţian.
militarism *s.* militarism.
milivolt *s. (fiz.)* milivolt.
milivoltmetre *s. (electr.)* milivoltmetru.
miliwat *s. (fiz.)* miliwatt.
miliyamper *s. (electr.)* miliamper.
miliyart *s.* miliard. // ***•miliyartlar man*** cu miliardele.
miliyartar *num.* câte un miliard.
miliyartar-miliyartar *num.* un miliard câte un miliard.
miliyartlap *adv.* reciclând de un miliard ori.
miliyartlarğa *num.* cu miliardele; miliarde de.
miliyartlîk *s.* miliardime.
miliyartşî *s.* miliardar.
miliyartta-bír *num.* o miliardime.
miliyon *s.* milion. // ***•miliyonlar man*** cu milioanele.
miliyonar **I.** *num.* câte un milion. **II.** *s.* milionar.
miliyonar-miliyonar *num.* un milion câte un milion.
miliyonda-bír *num.* o milionime.
miliyonğî *s.* milionar.
miliyonlap *adv.* reciclând de un milion ori.
miliyonlarğa *num.* cu milioanele; milioane de.
miliyonlîk *s.* milionime.
millet *s.* **1.** naţiune; popor; seminţie. **2.** naţionalitate; clasă socială. **3.** *(acad.)* ţigan; ţigănime. // ***•asude millet*** popor liber. ***•Bírleşken Milletler Kuruluşî*** Organizaţia Naţiunilor Unite. ***•kîrîm tatar milletí*** naţiunea tătară crimeană. ***•millet hatibí*** tribun. ***•tapiy/tapîn millet*** *(pol.)* naţiune subjugată.
milletlerarasî *adj.* internaţional. // ***•milletlerarasî hukuk*** drept internaţional.
milletlerarasîlîk *s.* internaţionalism.
milletwekílí *s.* deputat în parlament.
milliy *adj.* naţional; popular. // ***•milliy banka*** banca naţională. ***•milliy bayram*** sărbătoare naţională. ***•milliy bírlík*** unitate naţională. ***•milliy ğehet*** caracteristică naţională. ***•milliy korînma/nazirlígí*** *(pol.)* ministerul apărării naţionale. ***•milliy kutuluş harbiyesí*** *(pol.)* război de eliberare naţională. ***•milliy şarkí/marş*** imn naţional. ***•milliy úlkí*** ideal naţional.
milliyet *s.* naţionalitate; seminţie.
milliyetperwer *s., adj.* patriot.
milliyetperwerlík *s.* patriotism.
milliyetşí *s., adj.* naţionalist.
milliyetşílík *s.* naţionalism.
milliyidare *s.* democraţie.
milliyidaregekarşî *adj. (pol.)* antidemocratic.
milliyidareğí *s.* democrat.
milliyidarelí *adj.* democratic; democrat.
milliyidariy *adj.* democratic; democrat. // ***•milliyidariy dewlet*** *(pol.)* stat democrat.
milliyidariyleşken *adj.* democratizat.
milliyidariyleştírme *s.* democratizare.
milliyidariyleştírmek *v.t.* a democratiza.
milliyleşken *adj.* naţionalizat.
milliyleşmek *v.i.* a se naţionaliza.
milliyleştírme *s.* naţionalizare.
milliyleştírmek *v.t.* a naţionaliza.
mimar *s.* arhitect.
mimariy *adj.* arhitectonic.
mimarlîk *s.* arhitectură.
mimber *s.* amvon *(la geamie).*
mimika *s.* mimică.
mimoza *s. (bot.)* mimoză; senzitivă *(lat., Mimosa pudica).*
mina *s. (mil.)* mină.
minalama *s. (mil.)* minare.
minalamak *v.t. (mil.)* a mina.
minalangan *adj. (mil.)* minat.
minalaw *s. (mil.)* minare.
minare *s.* minaret. // ***•minare boyînda*** înalt cât minaretul. ***•minare kopmasî*** *(d. oameni)* lungan.
mine *s.* **1.** email; smalţ; glazură. **2.** cadran *(la ceas).*
mineğí *s.* spoitor.
mineleme *s.* smălţuire; emailare; glazurare.
minelemek *v.t.* a smălţui; a emaila; a glazura.
minelengen *adj.* emailat; smălţuit; glazurat.
minelí *adj.* emailat; smălţuit; glazurat. // ***•minelí tawa*** tigaie emailată. ***•minelí tola*** teracotă.
mineotî *s. (bot.)* verbină; vervenă; sporiş *(lat., Verbena officinalis).*
mineral **I.** *adj.* mineral; anorganic; neorganic. **II.** *s.* mineral. // ***•mineral may*** ulei mineral.
mineralğí *s.* mineralog.
mineraloğiya *s.* mineralogie.
mineraloğiyağî *s.* mineralog.
minibuz *s.* microbuz.
minimum *s., adj.* minim; minimum.
miniy *adj.* mini.
miniyatura *s.* miniatură.
miniyaturağî *s.* miniaturist.
minnet *s.* recunoştinţă; gratitudine. // ***•minnetlí bolmak*** a fi recunoscător.
minnetlí *adj.* recunoscător.
minnettar *adj.* recunoscător. // ***•sízge minnettarman*** vă sunt recunoscător.
minnettarlîk *s.* recunoştinţă; gratitudine.
minor *adj. (muz.)* minor.
minuskul *adj.* minuscul.
miñgáan **I.** *num. (mong.)* mie. **II.** *s. (mil.)* regiment. // ***•piyade miñgáanî*** *(mil.)* regiment de infanterie. ***•saklaw miñgáanî*** *(mil.)* regiment de gardă. ***•topşî miñgáanî*** *(mil.)* regiment de artilerie.
miñgáanbaşî *s. (mil.)* maior.
Miraj *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înălţat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
miras *s.* moştenire; succesiune. // ***•miraska konmak*** a moşteni.
miraskararî *s. (jur.)* legat.
mirasşî *s.* moştenitor; succesor; legatar.
mirastanşîgarîlgan *adj.* dezmoştenit.
mirastanşîgaruw *s.* dezmoştenire.
miraş *s.* **1.** ascensiune; înălţare. **2.** *(relig., la musulmani)* Înălţare.
miraşlî *adj.* înălţat.
misal *s.* **1.** exemplu; model; mostră. **2.** exemplu; pildă. // ***•misal úşún*** de exemplu.
misallî *adj.* exemplificat.
misil *s.* **1.** asemănare; asemuire. **2.** oară; dată. // ***•misil bolmak*** a se compara; a se asemui. ***•misil etmek*** a compara; a asemui.
misillí *adj.* asemănat; asemuit.
misiyonar *s. (relig.)* misionar.
miskin *adj.* **1.** insensibil; indiferent. **2.** leneş; puturos; mizerabil. **3.** *(med.)* lepros. // ***•miskin kastalîgî*** *(med.)* lepră.
miskinleşmek *v.i.* a deveni mizerabil.
miskinlík *s.* **1.** insensibilitate; indiferenţă. **2.** lenevie; trândăvie. **3.** mizerie.
mislí *adj.* aromat.
mistiçism *s.* misticism.
mistik *adj.* mistic.
mit *s.* mit.
mitink *s.* miting.
mitoloğiya *s.* mitologie.
mitoloğiyalî *adj.* mitologic.
mitraliyera *s.* mitralieră.
mitropolit *s.* mitropolit.
mitropolitlík *s.* mitropolie.
miy *s. (muz.)* mi.
miyan *s. (bot.)* lemn-dulce; rădăcină-dulce; ciorânglav *(lat., Glycyrrhiza glabra).* **1.** direcţie; sens. // ***•bo miyanda*** în această direcţie; în acest sens.
miyanğî *s., adj.* mediator; mijlocitor.
miyanğîlîk *s.* mediere; mijlocire.
Miyanmar *s. (topon.)* Birmania.
miyanmarğa **I.** *adv.* în limba birmaneză. **II.** *s. (limba)* birmaneză.
miyanmarlî *s., adj.* birman.
miyantamîrî *s. (bot.)* lemn-dulce; rădăcină-dulce; ciorânglav *(lat., Glycyrrhiza glabra).*
miyar *s.* etalon.
miyarlama *s.* etalonare.
miyarlamak *v.t.* a etalona.
miyarlangan *adj.* etalonat.
miyarlaw *s.* etalonare.
miyarlî *adj.* etalonat.
miydan *s.* **1.** piaţă; loc public. **2.** câmp; arenă; maidan. **3.** ocazie; prilej. // ***•miydan bermek*** a da prilej; a ocaziona. ***•miydan okîmak*** a provoca la luptă; a chema la întrecere. ***•miydanga ketírmek*** a scoate la iveală; a crea; a realiza; a înfăptui. ***•miydanga şîgarmak*** a scoate la iveală; a dezvălui; a releva. ***•miydanga şîkmak/kelmek*** a ieşi la iveală; a se ivi; a surveni. ***•miydannî kîyîştîrmak*** a răvăşi zona; a face dezordine. // ***•at miydanî*** hipodrom. ***•ayakkîzagî miydanî*** *(sport)* patinoar. ***•marebe/savaş miydanî*** *(mil.)* câmp de luptă. ***•miydan sáátí*** ceas public. ***•miydan sîpîrgasî*** mătură de curte; târn. ***•níşanğîlîk miydanî*** poligon de tir.
miydanbergen *adj.* cauzator.

miydanberílgen *adj.* ocazionat; prilejuit; cauzat; provocat; determinat.
miydanda *adv.* clar; evident.
miydandabolgan *adj.* evident; clar; flagrant.
miydangaakelgen *s., adj.* aşezător; ctitor; fondator; întemeietor.
miydangaakelúw *s.* întemeiere; alcătuire; compunere.
miydangakelgen *adj.* constituit; creat; realizat; format; făurit; fondat; înfăptuit; întemeiat; înfiinţat; întocmit; zămislit; plămădit.
miydangaketírgen *s.* realizator; creator; fondator; înfăptuitor; făuritor; zămislitor.
miydangaketírúw *s.* constituire; creare; realizare; formare; făurire; fondare; înfăptuire; întemeiere; înfiinţare; întocmire; zămislire; plămădire.
miydangaşîgargan *adj.* relevant.
miydangaşîgarmagan *adj.* irelevant.
miydangaşîgaruw *s.* **1.** dezvăluire; divulgare; deconspirare; semnalare. **2.** mărturisire; recunoaştere. **3.** manifestare; act.
miydangaşîgayatîrgan *adj.* incipient.
miydangaşîguw *s.* ivire; arătare; înfăţişare; revelaţie.
miydangaşîkkan *adj.* **1.** dezvăluit; divulgat; deconspirat; semnalat. **2.** ivit; arătat; înfăţişat. **3.** înfiripat; mijit; încolţit. **4.** deconspirat; detectat; divulgat; exteriorizat; ivit; înfiripat; relevat; revelat; semnalat. **5.** arătat; lăsat să se vadă; ieşit la iveală *(lemn de culoare neagră)*. **6.** arătat; demonstrat.
miydanğî *s.* măturător.
miydanidmanğîsî *s.* atlet.
miydanidmanî *s.* atletism.
miydanlîk *adj.* viran.
miydanokîlgan *adj.* provocat la luptă.
miydanokîw *s.* provocare la luptă.
miydanşa *s.* terasă; teren de sport. // ***•ğamlî miydanşa*** verandă.
miydanşaaşma *s.* terasare.
miydanşalî *adj.* terasat.
miydanşîk *s.* piaţetă.
miye *num. (arab.)* sută.
miyelek *s.* mănuşă care lasă descoperite vârfurile degetelor; mitenă.
miyil *s.* **1.** înclinare; aplecare; lăsare; tendinţă *(în jos)*. **2.** înclinaţie; vocaţie; predispoziţie. **3.** *(fig.)* aspiraţie; dorinţă.
miyillí *adj.* înclinat spre; predispus la; dispus *(să...)*.
miykana *s.* cârciumă.
miykanağî *s.* cârciumar.
miyop *adj.* miop.
miyoplîk *s.* miopie.
miyus *adj.* desperat; deznădăjduit. // ***•miyus bolmak*** a fi desperat. ***•miyus etmek*** a aduce la desperare.
miyusiyet *s.* desperare; deznădejde.
miywa *s.* fruct. // ***•miywa bermek*** a da roade.
miywaberúw *s.* rodire.
miywağî *s.* **1.** pomicultor. **2.** fructar; persoană care vinde fructe.
miywağîlîk *s.* **1.** pomicultură. **2.** fructărie; prăvălie unde se vînd fructe.
miywalî *adj.* fructifer; fructuos.
miywalîk *s.* fructieră.
miywa-terewez *s.* legume şi fructe.
miza *s. (la jocuri de noroc)* miză.
mizah *s.* umor.
mizahiy *adj.* umoristic.
mizahşî *s.* umorist.
mizan *s.* **1.** cântar; balanţă; cumpănă; terezie. **2.** *(fin.)* balanţă. **3.** *(astr.)* zodia balanţei. **4.** *(mat.)* probă.
mizanlamak *v.t.* a balansa; a echilibra; a egaliza.
mizanlaşkan *adj.* balansat; echilibrat; egalizat.
mizanlaşma *s.* balansare; echilibrare; egalizare.
mizanlaşmak *v.i.* a se balansa; a se echilibra; a se egaliza.
mizanlaştîrmak *v.t.* a balansa; a echilibra; a egaliza.
mizanlaşuw *s.* balansare; echilibrare; egalizare.
mizanlawğî *s.* **1.** *(tehn.)* volant; egalizator. **2.** balansier.
mizansîz *adj.* dezechilibrat; inegal.
mizansîzlaşkan *adj.* dezechilibrat.
mizansîzlaşma *s.* dezechilibrare.
mizansîzlaşmak *v.i.* a se dezechilibra.
mizansîzlaştîrmak *v.t.* a dezechilibra.
mizansîzlîk *s.* dezechilibru; inegalitate.
mizansîzlaşuw *s.* dezechilibrare.
mizaş *s.* caracter; temperament.
míl *s.* **1.** croşetă; andrea; cârlig. **2.** fus. **3.** igliţă; navetă.
míl *s.* mâl; noroi; nămol.
mílbalîgî *s. (iht.)* fusar *(lat., Aspro streber)*.
mílbalîgî, írí- *s. (iht.)* pietrar; fusar-mare; peşte-de-piatră *(lat., Aspro zingel)*.
mín *s.* lacună; cusur; defect.
mína *interj.* **1.** iată aici!; **2.** na!; uite!; poftim!; // ***•mína bagajlarîm*** iată bagajele mele. ***•mína ístegen maşinañîz*** iată maşina pe care o doreaţi. ***•mína mením paşaportîm*** iată paşaportul meu. ***•mína onîştan*** de aceea.
mínabo *adj.* prezent; de faţă.
mínaw *adj.* acest; această; aceşti; aceste. // ***•mínaw armut taa tatlî*** para aceasta este mai dulce. ***•mínaw betke*** încoace. ***•mínaw yaktan buyuruñuz!*** poftiţi pe aici!;
mínawbír *adj.* ăstălalt; astălaltă; aştialalţi; astelalte.
mínawbírí *pron.* ăstălalt; astălaltă.
mínawbírín *pron.* pe ăstălalt; pe astălaltă.
mínawbírínde *pron.* la ăstălalt; la astălaltă.
mínawbírínden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre astălaltă.
mínawbíríndiy *pron.* ca ăstălalt; ca astălaltă.
mínawbíríne *pron.* spre ăstălalt; spre astălaltă; ăstuilalt; ăsteilalte.
mínawbíríñ *adj.* ăstuilalt; ăsteilalte.
mínawbírler(í) *pron.* aştialalţi; astelalte.
mínawbírlerde *pron.* la ăştialalţi; la astelalte.
mínawbírlerden *pron.* de la/dinspre ăştialalţi; de la/dinspre astelalte.
mínawbírlerdiy *pron.* ca ăştialalţi; ca astelalte.
mínawbírlerge *pron.* spre ăştialalţi; spre astelalte; ăstorlalţi; ăstorlalte.
mínawbírlerín *pron.* pe ăştialalţi; pe astelalte.
mínawbírlerínde *pron.* la ăştialalţi; la astelalte.
mínawbírlerínden *pron.* de la/dinspre ăştialalţi; de la/dinspre astelalte.
mínawbírleríndiy *pron.* ca ăştialalţi; ca astelalte.
mínawbírleríne *pron.* spre ăştialalţi; spre astelalte; ăstorlalţi; ăstorlalte.
mínawbírleríñ *adj.* ăstorlalţi; ăstorlalte.
mínawbírlerní *pron.* pe ăştialalţi; pe astelalte.
mínawbírlerníñ *adj.* ăstorlalţi; ăstorlalte.
mínawbírsí *pron.* ăstălalt; astălaltă.
mínawbírsín *pron.* pe ăstălalt; pe astălaltă.
mínawbírsínde *pron.* la ăstălalt; la astălaltă.
mínawbírsínden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre astălaltă.
mínawbírsíndiy *pron.* ca ăstălalt; ca astălaltă.
mínawbírsíne *pron.* spre ăstălalt; spre astălaltă; ăstuilalt; ăsteilalte.
mínawbírsíñ *adj.* ăstuilalt; ăsteilalte.
mínawda *pron.* la acesta; la aceasta.
mínawdan *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta.
mínawday I. *adv.* astfel; aşa. **II.** *pron.* ca acesta; ca aceasta. // ***•ebet, mínawday*** da, aşa este. ***•mínawday bírşiy taa kórmedím*** aşa ceva n-am mai văzut. ***•mínawday bolağagîna kím túşúndí?*** cine s-a gândit că se va întâmpla aşa?; ***•mínawday şiy bolîr mî?*** se poate aşa ceva?; ***•mínawday zamanda*** pe asemenea vreme.
mínawga *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia.
mínawî *pron.* acesta; aceasta.
mínawkadar I. *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...;
mínawkadarşîk *adj., adv.* atâtica.
mínawlar *pron.* aceştia; acestea.
mínawlarda *pron.* la aceştia; la acestea.
mínawlardan *pron.* de la/dinspre aceştia; de la/dinspre acestea.
mínawlarday *pron.* ca aceştia; ca acestea.
mínawlarga *pron.* spre aceştia; spre acestea; acestora.
mínawlarnî *pron.* pe aceştia; pe acestea.
mínawlarnîñ *adj.* acestora.
mínawnî *pron.* pe acesta; pe aceasta.
mínawnîñ *adj.* acestuia; acesteia.
mínawsî *pron.* acesta; aceasta.
mínawsun *pron.* pe acesta; pe aceasta.
mínawsuna *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia.
mínawsunda *pron.* la acesta; la aceasta.
mínawsundan *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta.
mínawsunday *pron.* ca acesta; ca aceasta.
mínawsuñ *adj.* acestuia; acesteia.
mínawtakîl I. *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...;
mínawtakîlşîk *adj., adv.* atâtica.
mínawun *pron.* pe acesta; pe aceasta.
mínawuna *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia.
mínawunda *pron.* la acesta; la aceasta.
mínawundan *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta.
mínawunday *pron.* ca acesta; ca aceasta.
mínawuñ *adj.* acestuia; acesteia.
mínda *adv.* aici. // ***•de ánda-de mínda*** când încolo, când încoace;

încoace şi încolo. •***mínda boş bír yer bar mî?*** e vreun loc liber aici?; •***mínda trennî deñíştírmemíz lázîm*** aici trebuie să schimbăm trenul. •***mínda we alay yerde*** aici şi peste tot. •***mínda we şúndí*** acum şi aici. •***tren mínda bír dakka toktay*** trenul stă aici un minut. •***yarîngaşîk mínda kalağak bolalar*** doresc să rămână aici până mâine.

míndagaşîk *adv.* până aici.

míndaman *interj.* sunt prezent; sunt aici!;

míndan *adv.* de aici. // •***ket míndan!*** pleacă de aici!; •***míndan ka-típ barîlîr?*** cum se merge de aici?; •***míndan uzak mî?*** e departe de aici?;

mínder *s.* **1.** *(sport)* saltea. **2.** pernă tătărească. // •***mínder şírítmek*** a sta la taifas.

mínderastî *s.* muşamalizare. // •***mínderastî etmek*** a ascunde sub saltea; a muşamaliza.

mínderidmanğîsî *s.* gimnastică.

mínderidmanî *s.* gimnastică. // •***mínderidmanî zalî*** *(sport)* sală de gimnastică. •***sanat mínderidmanî*** *(sport)* gimnastică artistică.

mínderşírítúw *s.* taifas.

míngen *adj.* **1.** mărit; săltat. **2.** care s-a urcat.

míngí *s. (zool.)* castor; biber *(lat., Castor fiber)*.

míník *s.* faeton; caleaşcă; trăsură.

mínílmek *v.i.* a se urca; a se sui; a se încăleca. // •***awtobuzga kayda míníle?*** de unde se ia autobuzul?;

mínlí *adj.* cu lacună; cu cusur; cu defect; cu vicii. // •***mínlí kírde*** cerc vicios.

mínme *s.* urcare; suiş. // •***mínme atî*** cal de călărie.

mínmek *v.i.* **1.** a se urca; a se sui. **2.** a încăleca. **3.** *(d. preţuri)* a creşte; a se mări. // •***başîna mínmek*** a i se sui cuiva în cap. •***mertebede mínmek*** a se califica. •***míngen dalîn kesmek*** a-şi tăia craca de sub picioare. •***tîrmanîp mínmek*** a escalada. // •***kolesterolîm míndí*** mi s-a ridicat colesterolul.

mínsetílgen *adj.* îmbarcat; încărcat; suit; urcat; mărit.

mínsetílmek *v.i.* a fi îmbarcat; a fi suit; a fi urcat; a fi mărit; a fi încărcat.

mínsetme *s.* îmbarcare; încărcare; urcare; mărire.

mínsetmek *v.t.* **1.** a îmbarca; a sui; a urca; a mări. **2.** a încărca.

mínsíz *adj.* fără lacună; fără cusur; fără defect; infailibil.

mínsízkórílgen *adj.* idealizat.

mínsízkórúw *s.* idealizare.

mínsízlík *s.* perfecţiune; infailibilitate.

mínúwğí *s.* călăreţ.

mínúwğúlúk *s.* călărie; echitaţie; hipism.

mínyagî *s.* partea asta.

mínyagîna *adv.* spre partea asta.

mínyagînaşîk *adv.* până în partea asta.

mínyagînda *adv.* pe partea asta.

mínyagîndan *adv.* din partea asta.

mínyakka *adv. (arată direcţia)* încoace. // •***de ányakka-de mínyakka*** când încolo, când încoace; încoace şi încolo.

mínyakta *adv. (arată locul)* încoace; aici.

mínyerde *adv.* aici. // •***mínyerde toktañîz!*** opriţi aici!;

míñgírlegí, dak- *s. (orn.)* fruncăriţă de munte *(lat., Hippolais languida)*.

míñgírlegí, Upcher'níñ- *s. (orn.)* fruncăriţă de munte *(lat., Hippolais languida)*.

míñgírlegí, ziytín- *s. (orn.)* fruncăriţă balcanică *(lat., Hippolais olivetorum)*.

míñgírlek, boz- *s. (orn.)* fruncăriţă cenuşie *(lat., Hippolais pallida)*.

míñgírlek, kíşkene- *s. (orn.)* fruncăriţă mică *(lat., Hippolais caligata)*.

míñgírlek, şalgîğî- *s. (orn.)* fruncăriţă melodioasă *(lat., Hippolais polyglotta)*.

míñgírlek, sarî- *s. (orn.)* fruncăriţă galbenă *(lat., Hippolais icterina)*.

mísápír *s.* musafir; oaspete. // •***kulak mísápírí bolmak*** a auzi întâmplător; a surprinde o discuţie. •***mísápír almak*** a accepta vizitatori. // •***mísápír odasî*** cameră de oaspeţi. •***mísápír súymegen*** neospitalier.

mísápírlík *s.* vizită.

mísápírperwer *adj.* primitor; ospitalier.

mísápírperwerlík *s.* ospitalitate.

mísápírsúygen *adj.* primitor; ospitalier.

mísápírsúyúw *s.* ospitalitate.

mísápírşúnas *adj.* primitor; ospitalier.

mísápírşúnaslîk *s.* ospitalitate.

míy *s.* **1.** creier; encefal. **2.** *(fig.)* minte; inteligenţă; judecată. // •***míyín aşamak*** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. •***míyín zerlemek*** a se droga. // •***míy sílkínmesí*** *(med.)* comoţie cerebrală.

míyaşagan *adj.* cicălitor; pisălog.

míyaşaw *s.* cicăleală; pisălogeală; boscorodeală.

míyín *s.* **1.** creier; encefal. **2.** *(fig.)* minte; inteligenţă; judecată. // •***kuş míyínlí*** prost; netot.

míyíníboş *adj.* prost; fără minte.

míyínkabîgî *s. (anat.)* scoarţa cerebrală; cortex cerebral.

míyínşík *s.* cerebel; creierul mic.

míyínyúzí *s. (anat.)* scoarţa cerebrală; cortex cerebral.

míysíz *adj.* prost; descreierat; fără judecată.

míysízğe *adv.* prosteşte.

míysízlík *s.* lipsă de judecată; prostie.

míyzarî *s. (anat.)* meninge.

mî/mí *part. (lingv.) particulă interogativă.* // •***aşîktîñ mî?*** ai flămânzit?; •***bo yer boş mî?*** acest loc este liber?; •***boldî mî ótmek?*** a fost suficientă pâinea?; •***bolîr mî?*** este posibil?; •***dersleríñ árúw mí?*** înveţi bine?; •***heş keletan mî?*** n-ar veni sub nici un motiv!; •***ízín etersíñíz mí?*** permiteţi?; •***kóp aylanîş bar mî?*** sunt multe curbe?; •***Memet akay úyde mí?*** domnul Memet este acasă?; •***míndan uzak mî?*** e departe de aici?;

mîğa *s. (bot.)* pipirig; ţipirig *(lat., Holoschoenus vulgaris; Scirpus holoschoenus)*.

mîk *s.* cui. // •***mîkka ílmek*** a agăţa în cui. // •***balaban mîk*** piron. •***mîk mîknî sóger*** cui pe cui se scoate. •***mîk yazîsî*** scriere cuneiformă.

mîklama *s.* batere în cuie; ţintuire; pironire.

mîklamak *v.t.* a bate în cuie; a ţintui; a pironi.

mîklangan *adj.* bătut în cuie; ţintuit; pironit.

mîklanmak *v.i.* a se bate în cuie; a se ţintui; a se pironi.

mîklaw *s.* batere în cuie; ţintuire; pironire.

mîklî *adj.* bătut în cuie; ţintuit; pironit.

mîknatîs *s.* magnet. // •***mîknatîs alanî*** câmp magnetic.

mîknatîsiy *adj.* magnetic. // •***mîknatîsiy kutup/ğehetí*** *(fiz.)* pol magnetic.

mîknatîsiyet *s.* magnetism.

mîknatîskakarşî *adj.* antimagnetic. // •***mîknatîskakarşî sáát*** ceas antimagnetic.

mîknatîslama *s.* magnetizare.

mîknatîslamak *v.t.* a magnetiza.

mîknatîslangan *adj.* magnetizat; magnetic.

mîknatîslanma *s.* magnetizare.

mîknatîslanmak *v.i.* a se magnetiza.

mîknatîslanmaykalîr *adj.* antimagnetic.

mîknatîslanmaz *adj.* antimagnetic.

mîknatîslî *adj.* magnetizat; magnetic. // •***mîknatislî iyne*** ac magnetic.

mîknatîslîk *s.* magnetism.

mîknatîslanuw *s.* magnetizare.

mîknatîslaw *s.* magnetizare.

mîksîz *adj.* fără cuie; fără ţinte; fără piroane.

mîkşîk *s.* ţintă; cui.

mîkyazuwî *s.* scriere cuneiformă.

mîltîk *s.* puşcă. // •***mîltîk atmak*** a trage cu puşca.

mîltîklî *adj.* cu puşcă; armat.

mîltîkşî *s.* puşcaş.

mîngîldak *s. (anat.)* fontanelă; moalele capului.

mîntaka *s.* regiune; zonă. // •***bitaraf mîntaka*** zonă neutră. •***tehlikelí mîntaka*** zonă periculoasă.

mîntaw *s.* şaretă.

mîragan *adj.* demolat; prăvălit; prăbuşit; ruinat; părăginit.

mîrama *s.* demolare; prăvălire; ruină; paragină; prăbuşire.

mîramak *v.i.* a se demola; a se ruina. // •***dúniya mîrasa*** pentru nimic în lume.

mîratîlgan *adj.* demolat; ruinat.

mîratîlmak *v.i.* a se demola; a se ruina.

mîratkan *s.* demolator.

mîratmak *v.t.* a demola; a ruina.

mîratuwğî *s.* demolator.

mîraw *s.* paragină.

mîrîldagan *adj.* **1.** care murmura; care fredoneaza. **2.** mârâitor; mormăitor; bombănitor; care bodogăneşte. **3.** *(fig.)* protestatar.

mîrîldama *s.* **1.** mârâit; mormăit; bombănit. **2.** murmur; fredonare.

mîrîldamak *v.i.* **1.** a mârâi; a mormăi; a bombăni; a bodogăni. **2.** a murmura; a fredona.

mîrîldangan *adj.* **1.** murmurat; fredonat. **2.** mârâit; mormăit; bombănit; bodogănit.

mîrîldatmak *v.t.* **1.** a determina să mârâie; a determina să mormăie; a determina să bombănească; a determina să bodogănească. **2.** a determina să murmure; a determina să

fredoneze.
mîrîldaw *s.* **1.** mârâit; mormăit; bombănit. **2.** murmur; fredonare.
mîrîltî *s.* **1.** mârâit; mormăit; bombănit. **2.** murmur; fredonare.
mîrza *s.* prinţ moştenitor.
mîrzakîz *s.* prinţesă; principesă; domniţă; domnişoară.
mîrzalîk **I.** *adj.* princiar. **II.** *s.* demnitate de principe; principat.
Mîrzîk *s. (topon.)* Vodnyantsi *(Dobrich, Bulgaria)*.
Mîsîr *s. (topon.)* Egipt.
mîsîrbílímğísí *s.* egiptolog.
mîsîrbílímí *s.* egiptologie.
mîsîrlî *s.* egiptean.
mîsîruzmanî *s.* egiptolog.
mîsîruzmanlîgî *s.* egiptologie.
mîska *s.* amuletă; talisman.
mîskîl *s.* ironie; zeflemea.
mîskîlğî *adj.* ironic; zeflemist.
mîskîllamak *v.t.* a ironiza; a lua în derâdere; a lua în zeflemea; a zeflemisi.
mîskîllangan *adj.* ironizat; zeflemisit.
mîskîllî *adj.* ironic; zeflemitor.
mîsra *s.* vers; stih. // ***•mîsra kurmak*** a versifica. // ***•dórt mîsralîk*** *(lit.)* catren.
mîsrağî *s.* poet; versificator.
mîsrağîlîk *s.* prozodie.
mîsrakuruw *s.* versificaţie.
mîsralî *adj. (lit.)* versificat.
mîşawul *s. (zool.)* nevăstuică *(lat., Mustela vulgaris)*.
mîşîgî, savana- *s. (zool.)* ghepard *(lat., Acinonyx jubatus)*.
mîşîk **I.** *adj.* **1.** felin. **2.** pisicesc; mâţesc. **II.** *s.* **1.** *(zool.)* pisică; mâţă; motan *(lat., Felis domestica)*. **2.** felină. // ***•mîşîk man it gibí bolmak*** a se avea precum câinele cu pisica. // ***•it men mîşîk*** câinele şi pisica. ***•masa astînda mîşîk bar*** sub masă este pisica. ***•mîşîk man it arasînda dostlîk yok*** între pisică şi câine nu e prietenie. ***•úynúñ ústúnde mîşîk bar*** pe casă este pisica.
mîşîk, yabanî- *s. (zool.)* pisică-sălbatică *(lat., Felis silvestris)*.
mîşîkayagî *s. (bot.)* parpian; talpa-pisicii; scânteiuţă-de-munte *(lat., Antennaria dioica)*.
mîşîkbalî *s.* răşină.
mîşîkbalîgî *s. (iht.)* câine-de-mare *(lat., Achanthias vulgaris)*.
mîşîkballî *adj.* răşinos.
mîşîkbaşî *s. (bot.)* tapoşnic; faţa-mâţei *(lat., Galeopsis ladanum)*.
mîşîkbaşî, renklí- *s. (bot.)* tapoşnic; zabră *(lat., Galeopsis speciosa)*.
mîşîkbaşî, tegeneklí- *s. (bot.)* tapoşnic; lungurică *(lat., Galeopsis tetrahit)*.
mîşîkkózí *s.* ochi-de-pisică.
mîşîkkulagî *s. (bot.)* buruiană-porcească *(lat., Hypochoeris radicata)*.
mîşîkkuşî, boz- *s. (orn.)* pasărea-pisică *(lat., Dumetella carolinensis)*.
mîşîklarday *adj.* felin.
mîşîk-nanesí *s. (bot.)* cătuşnică; iarba-mâţei *(lat., Nepeta cataria)*.
mîşîkotî *s. (bot.)* valeriană; odolean *(lat., Valeriana officinalis)*.
mîşîkşa *adv.* ca pisicile; pisiceşte; mâţeşte.
mîşîktay *adv.* ca pisicile; pisiceşte; mâţeşte.
mîşîl-mîşîl *adv. (d. somn)* liniştit; profund.
Mîsîr-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar de Nil *(lat., Anthreptes metalicus)*.
Mîsîr-ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier egiptean; pasărea-crocodilului *(lat., Pluvianus aegyptius)*.
Mîsîr-kazî *s. (orn.)* gâscă de Nil *(lat., Alopochen aegypticus)*.
Mîsîr-şoñgîrî *s. (orn.)* hoitar *(lat., Neophron percnopterus)*.
Mîsîr-suwtorgayî *s. (orn.)* ploier egiptean; pasărea-crocodilului *(lat., Pluvianus aegyptius)*.
mîtlak *adj.* absolut.
mîyîk *s.* mustaţă. // ***•mîyîgîn balta kesmemek*** a nu-i ajunge cuiva cu prăjina la nas. ***•mîyîk uzatmak*** a-şi lăsa mustaţă.
mîyîkastî *adj.* sub mustaţă.
mîyîkastîndan *adv.* pe sub mustaţă. // ***•mîyîkastîndan kúlmek*** a râde pe sub mustaţă; a rânji. // ***•mîyîkastîndan kúlúş*** rânjet.
mîyîklî *adj.* mustăcios.
mîyîklî-dogan *s. (orn.)* şoim sudic *(lat., Falco biarmicus)*.
mîyîklî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie roşcată *(lat., Sylvia cantillans)*.
mîyîklî-kamîş-aykabagî *s. (orn.)* privighetoare de baltă *(lat., Acrocephalus melanopogon)*.
mîyîklî-kamîş-şîbawî *s. (orn.)* privighetoare de baltă *(lat., Acrocephalus melanopogon)*.
mîyîklî-sakallî *s., adj.* adult.
mîyîklî-şímşíge *s. (orn.)* piţigoi de stuf *(lat., Panurus biarmicus)*.
mîyîklî-togan *s. (orn.)* şoim sudic *(lat., Falco biarmicus)*.
mîyîksîz *adj.* fără mustaţă.
mîyît *s. (iht.)* păstrăv *(lat., Salmo lenoc)*.
mîyîtî, deñíz- *s. (iht.)* păstrăv-de-mare; alabalâc *(lat., Salmo trutta trutta)*.
mîzrak *s.* suliţă; lance *(şi sport)*. // ***•mîzrak atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea suliţei.
mîzrakşî *s.* lăncier; suliţaş.
mobila *s.* mobilă; mobilier. // ***•rokoko mobilasî*** mobilă rococo.
mobilalî *adj.* mobilat. // ***•mobilalî oda*** cameră mobilată.
moda *s.* modă. // ***•modadan şîkmak*** a se demoda; a nu mai fi la modă. ***•modasî bolmak*** a fi la modă. ***•modasî geşmek*** a se demoda; a nu mai fi la modă.
modadanşîguw *s.* demodare; desuetudine; perimare.
modadanşîkkan *adj.* demodat; desuet; perimat.
modağî *s.* modist; modistă.
modalî *adj.* la modă.
model *s.* **1.** model; tipar. **2.** tip; model. **3.** *(d. persoane)* manechin. // ***•kîyafet modelí*** model de costum.
modelğí *s.* modelist; modelator.
modern *adj.* modern. // ***•modern sanat salonî*** salonul de artă modernă. ***•modern tewúke*** istoria modernă.
modîn *s.* arbore; copac; pom.
modulasiya *s. (muz.)* modulaţie; modulare; inflexiune.
mogay *s. (zool.)* şarpe. // ***•mogay yîlî*** *(cron.)* anul şarpelui *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
mohterem *adj.* stimat; onorat.
Mohterem/Muhterem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel stimat".
moketa *s.* mochetă.
mol *adj.* **1.** *(d. îmbrăcăminte)* larg; mare. **2.** abundent; bogat; îmbelşugat; opulent. // ***•mol yîkpallar!*** mult noroc!;
mola *s.* popas; oprire.
Moldova *s. (topon.)* Republica Moldova.
moldovalî **I.** *adj.* moldovenesc. **II.** *s., adj.* moldovean.
molekula **I.** *adj.* molecular. **II.** *s. (fiz.)* moleculă.
molekulalî *adj.* molecular.
molibden *s. (chim.)* molibden.
molît *s.* belşug; bogăţie; abundenţă; opulenţă.
molla *s.* **1.** învăţat; savant. **2.** *(la musulmani)* student la teologie.
mollabaşî *s. (bot.)* muşeţel; romaniţă *(lat., Chamomilla recutita; Matricaria chamomilla)*.
mollabaşî, it- *s. (bot.)* muşeţel-prost; romaniţă-nemirositoare; mărăriţă *(lat., Anthemis cotula)*.
mollabaşî, şayîr- *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
mollaşkan *adj.* **1.** *(d. îmbrăcăminte)* larg; mare. **2.** abundent; bogat; îmbelşugat; opulent.
mollaşmak *v.i.* **1.** a deveni abundent; a deveni îmbelşugat. **2.** *(d. îmbrăcăminte)* a se lărgi; a se mări.
mollaştîrmak *v.t.* **1.** a determina să devină abundent; a determina să devină îmbelşugat. **2.** *(d. îmbrăcăminte)* a lărgi; a mări.
mollîk *s.* belşug; bogăţie; abundenţă; opulenţă. // ***•mollîk îşínde yaşamak*** a trăi în belşug; a huzuri. // ***•artîk mollîk*** lux. ***•pítmez-túkenmez mollîk*** belşug nesfârşit.
mol-mol **I.** *adj.* **1.** *(d. îmbrăcăminte)* larg; mare. **2.** abundent; bogat; îmbelşugat; opulent. **II.** *adv.* îmbelşugat; îndestulat. // ***•mol-mol bermek*** a îndestula.
moloz *s.* **1.** moloz. **2.** *(fig.)* lucru de nimic; persoană de nimic.
moluska *s. (zool.)* moluscă; scoică.
Monako *s. (topon.)* Monaco.
monakolî *s., adj.* monegasc.
monarşiy *s.* monarhie; regalitate.
monarşiyğí *s.* monarhist; regalist.
Monir/Munir *s. (antrop. m., arab.)* "Prealuminatul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Monire/Munire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea strălucitoare'.
Monis/Munis *s. (antrop. m., arab.)* "Cel prietenos".
Monise/Munise *s. (antrop. f., arab.)* "Cea prietenoasă".
monoftonk *s. (lingv.)* monoftong.
monogam *adj.* monogam.
monogamiya *s.* monogamie.
monografiya *s.* monografie.
monolok *s.* monolog.
monopol *s. (econ.)* monopol.
monopolğî *s., adj. (econ.)* monopolist.
monopollî *adj. (econ.)* monopolizat.
monoseda(lî) *adj.* mono; monofonic.
monoteyism *s.* monoteism.
monoteyismğí *s.* monoteist.
monotip *s. (tipogr.)* monotip.
monoton *adj.* monoton.
monotonlîk *s.* monotonie.
montaj *s. (tehn.)* montaj.
montajğî *s.* montor; montator.
moñ *s.* melancolie.
moñgol *s., adj.* mongol.

moñgolğa **I.** *adv.* în limba mongolă. **II.** *s. (limba)* mongolă.
Moñgolîstan *s. (topon.)* Mongolia.
moñgolîstanlî *s., adj.* mongol.
moñgol-ğadîragî *s. (orn.)* fâsa lui Blyth *(lat., Anthus godlewskii)*.
Moñgol-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
moñgol-keklígí *s. (orn.)* potârniche de Mongolia *(lat., Perdix dauurica)*.
Moñgol-kírkígí *s. (orn.)* potârniche de Mongolia *(lat., Perdix dauurica)*.
Moñgol-kumtorgayî *s. (orn.)* mugurar cu trompetă de Mongolia *(lat., Bucanetes mongolicus; Rhodopechys mongolicus)*.
Moñgol-sarî *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
Moñgol-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
Moñgol-toynagî *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
moñlî *adj.* melancolic.
moñlîk *s.* melancolie.
moñlî-moñlî *adv.* melancolic.
mor(î) *adj.* **1.** violet-închis; mov; vineţiu. **2.** vânăt. // •***mor túwerek*** cearcăn.
moral *s.* moral.
morargan *adj.* învineţit.
morarma *s.* învineţire.
morarmak *v.i.* a se învineţi.
morartî *s.* vânătaie.
morartmak *v.t.* a învineţi.
moraruw *s.* învineţire.
moratoriyum *s.* moratoriu.
mor-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar violet *(lat., Nectarinia asiatica)*.
morbaş-şomar *s. (orn.)* raţă cu cap violet *(lat., Aythya affinis)*.
morfina *s. (farm.)* morfină.
morfoloğik *adj. (gram., biol.)* morfologic.
morfoloğiya **I.** *adj. (gram., biol.)* morfologic. **II.** *s. (gram., biol.)* morfologie.
morfoloğiyalî *adj. (gram., biol.)* morfologic.
morga *s.* morgă.
morîk *s. (bot.)* zmeur; zmeurar *(lat., Rubus idaeus)*. **1.** moş; moşneag. **2.** zmeură.
morîklîk *s.* zmeuriş.
Morî-Kól/Morî-Gól *s. (topon., hidron.) ("Lacul Violet")* Murighiol *(jud. Tulcea)*.
mor-karatawuk *s. (orn.)* mierlă violet *(lat., Quiscalus quiscula)*.
mor-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci violet *(lat., Calidris maritimus)*.
mor-pembe *adj.* ciclamen.
morsa *s. (zool.)* morsă *(lat., Odobaenus rosmarus)*.
mor-şegertkíğí *s. (orn.)* graur violet *(lat., Lamprotornis purpureus)*.
morşeşeklí-legelekgágáasî *s. (bot.)* pălăria-cucului *(lat., Geranium phaeum)*.
mor-sayrak *s. (orn.)* mierlă violet *(lat., Quiscalus quiscula)*.
mor-sîyîrşîk *s. (orn.)* graur violet *(lat., Lamprotornis purpureus)*.
mor-tegenek *s. (bot.)* scai-albastru; scai-vânăt *(lat., Eryngium planum)*.
mostra *s.* model; mostră; eşantion.
moşak *s.* **1.** mărgea; breloc. **2.** *(med.)* calcul; piatră.
moşak-moşak *s.* broboane. // •***moşak-moşak terlemek*** a-l trece pe cineva toate sudorile.
mot *adj.* **1.** renumit; faimos; popular; celebru. **2.** la modă. // •***mot bolmak*** a-i merge vestea şi povestea; a i se duce faima; a fi la modă.
motbolmagan *adj.* nepopular.
motel *s.* motel.
motif *s.* **1.** motiv ornamental; ornament. **2.** motiv; temă; pretext. // •***motif tapmak*** a pretexta.
motiflí *adj.* motivat; justificat.
motlîk *s.* modă; renume; faimă; popularitate; celebritate. // •***motlîktan túşmek*** a se demoda.
motlîksúygen *adj.* orgolios; vanitos; trufaş.
motlîksúyúw *s.* orgoliu; vanitate; trufie.
motlîkşúnas *adj.* orgolios; vanitos; trufaş.
motlîkşúnaslîk *s.* orgoliu; vanitate; trufie.
motlîktantúşken *adj.* demodat; desuet; perimat.
motlîktantúşúw *s.* demodare; desuetudine; perimare.
motmotî *s. (bot.)* strugurii-ursului; sărbezele *(lat., Arctostaphylos uva ursi)*.
motoçikleta *s.* motocicletă. // •***motoçikleta paytonî*** ataş.
motoçikletağî *s.* motociclist.
motoçiklist *s.* motociclist.
motodrom *s.* motodrom.
motokros *s.* motocros.
motopompa *s.* motopompă.
motor *s.* motor. // •***motor şalîşmay*** nu funcţionează motorul. •***temírğol motorî*** automotor.
motoreta *s.* motoretă.
motorina *s.* motorină.
motorlaştîrîlgan *adj.* motorizat.
motorlaştîrîlmak *v.i.* a se motoriza.
motorlaştîrma *s.* motorizare.
motorlaştîrmak *v.t.* a motoriza.
motorlî *adj.* cu motor; motorizat; auto. // •***motorlî araba*** automobil. •***motorlî papîr*** *(nav.)* motonavă. •***motorlî payton*** autocar. •***motorlî telege kíre almaz*** accesul interzis tuturor autovehiculelor. •***motorlî telege/vasîta*** autovehicul.
motortagîlgan *adj.* motorizat.
motorlaştîruw *s.* motorizare.
Moussier'níñ-kîzîlkuyrugî *s. (orn.)* codroş cu coroană *(lat., Phoenicurus moussieri)*.
moyîn *s.* **1.** *(anat.)* gât; grumaz. **2.** *(geogr.)* pas; trecătoare. // •***moyîn bolmak*** a-şi pune gâtul la mijloc; a garanta. •***moyîn búkmek*** a-şi pleca grumazul; a se umili; a se lăsa robit; a se supune. •***moyîn tutmak*** a ţine cuiva piept; a i se împotrivi. •***moyînîn wurmak*** a-i lua gâtul; a-l decapita; a pune piciorul pe grumazul cuiva; a pune mâna pe cineva. // •***moyîn borîşî*** sarcină; datorie. •***moyînî búgúk/búkriygen*** supus; plecat; subjugat.
moyînatartamîrî *s. (anat.)* carotidă.
moyînbagî *s.* **1.** cravată. **2.** colier; salbă.
moyînboluw *s.* garantare.
moyînbúgúw *s.* **1.** cedare; supunere; capitulare; predare. **2.** obedienţă; resemnare; smerenie; subordonare.
moyînbúkken *adj.* supus; subjugat; resemnat.
moyînbúkmeme *s.* dârzenie; tenacitate.
moyînbúkmez *adj.* dârz; neînduplecat.
moyîndîrîk *s.* **1.** jug *(şi fig.)*. **2.** hamut; gâtar *(la ham)*. **3.** *(constr.)* buiandrug; lintou. // •***moyîndîrîk astîna almak*** a pune piciorul pe grumazul cuiva; a-l subjuga. •***moyîndîrîk takmak*** a-i pune gâtar; a-l înjuga; a-l subjuga.
moyîndîrîklama *s.* înjugare.
moyîndîrîklamak *v.t.* a înjuga; a pune hamut; a pune gâtar.
moyîndîrîklangan *adj.* înjugat; care are hamut; care are gâtar.
moyîndîrîklanmak *v.i.* a fi înjugat; a i se pune hamut; a i se pune gâtar.
moyîndîrîklaw *s.* înjugare.
moyîndîrîklî *adj.* înjugat; subjugat; înrobit.
moyîndîrîktagîlgan *adj.* pus în jug; înjugat; înrobit; subjugat; aservit.
moyîndîrîktakmasî *s.* punere în jug; înjugare; înrobire; subjugare; aservire.
moyînîbúgúk *s., adj.* **1.** nevoiaş; sărman; biet; mizerabil. **2.** obedient; smerit; subaltern; subjugat; subordonat; umil.
moyînîwurulgan *adj.* decapitat.
moyînlîk *s.* zgardă.
moyînlîklamak *v.t.* a pune zgardă.
moyînlîklangan *adj.* **1.** care are zgardă. **2.** subjugat; înrobit.
moyînlîklanmak *v.i.* a i se pune zgardă.
moyînlîklî *adj.* **1.** subjugat; înrobit. **2.** care are zgardă.
moyînlîktagîlgan *adj.* înjugat; înrobit; subjugat; aservit.
moyînlîktakmasî *s.* înjugare; înrobire; subjugare; aservire.
moyîntutuw *s.* împotrivire; opunere.
moyînwuruw *s.* **1.** decapitare. **2.** tâlhărie; banditism.
mozalan *s. (ent.)* tăun *(lat., Tabanus bovinus)*.
Mozambik *s. (topon.)* Mozambic.
mozambiklí *s., adj.* mozambican.
mozayîk *s.* mozaic.
mozayîkşî *s.* mozaicar.
móçir *s.* cetină; creangă de brad.
mógedek *s.* căruţă cu coviltir.
mórí *s.* ştampilă; pecete; parafă.
móríleme *s.* ştampilare; parafare.
mórílemek *v.t.* a ştampila; a parafa.
mórílengen *adj.* ştampilat; parafat.
mórílenmek *v.i.* a se ştampila; a se parafa.
mórílí *adj.* ştampilat; parafat.
móríotî *s. (bot.)* coada-cocoşului *(lat., Polygonatum multiflorum)*.
Mubdiy, El- *s. (relig., arab.)* "Atoateziditorul"; "Cel care fără a folosi tipare a plăsmuit întregul univers din nimic" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Mubellik *s. (antrop. m., arab.)* "Purtătorul de cuvânt" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mubin *adj.* clar; evident.
Mubin/Mobin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel limpede şi deslušit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Muddassîr *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înveşmântat în mantie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mudil *adj.* compus; complex.
mudillík *s.* complicaţie; complexitate.

mufassal *adj.* amănunțit; detaliat; minuțios.
mufassalan *adv.* în amănunt; detaliat; minuțios.
mugay **I.** *adj.* contrar; opus; împotriva. **II.** *postp.* contra. // •***mugay kelmek*** a se împotrivi. // •***mugay partití*** partid de opoziție. •***mugay yak*** partea adversă. •***tora ádetlerge mugay*** contra bunelor moravuri.
mugaygan *adj.* opus; potrivnic.
mugayğî *adj.* opozant.
mugayğîlîk *s.* opoziție.
mugayir *adj.* contrar; opus.
mugaykelgen *adj.* combativ.
mugaykelúw *s.* combatere.
mugaylîk *s.* împotrivire; încăpățânare. // •***atamalarda mugaylîk*** contradicție în termeni.
mugayma *s.* opunere; împotrivire.
mugaymak *v.i.* a se opune; a se împotrivi.
mugaysîz *adj.* fără împotrivire.
mugaysîzlîk *s.* neîmpotrivire.
mugayşîguw *s.* obiecție; observație.
mugayuw *s.* opunere; împotrivire.
muglák *adj.* neclar; confuz; obscur.
Mugniy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel mănos"; "Cel care răsplătește rugăciunile supușilor Săi întorcându-le belşug şi bunăstare" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
muğibinğe *adv.* în conformitate cu...; conform...;
muğip *adj.* conform; adaptat; supus.
Muğip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care se conformează şi se supune" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Muğip, El- *s. (relig., arab.)* "Cel simțitor"; "Cel ce dă ascultare şi încuviințează toate rugile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
muğiz *adj.* concis; concentrat.
muğize *s.* miracol; minune.
muğizelí *adj.* miraculos; minunat.
muhabbet *s.* **1.** dragoste; afecțiune; atașament. **2.** prietenie. // •***muhabbet etmek*** a conversa amical; a sta de tainã; a sta de poveşti.
muhabbetkuşî *s. (orn.)* peruş ondulat *(lat., Melopsittacus undulatus)*.
muhabbetname *s.* scrisoare de dragoste.
muhabere *s.* corespondență; comunicare; informare.
muhabir *s.* informator; corespondent *(de presă)*. // •***gázáta muhabirí*** reporter; corespondent *(la un ziar)*.
muhaddep *adj. (fiz.)* convex.
muhafaza *s.* **1.** păstrare; conservare. **2.** apărare; ocrotire. // •***muhafaza bolmak*** a se păstra; a se reține; a se salvgarda. •***muhafaza etmek*** a păstra; a reține; a salvgarda.
muhafazağî *s.* **1.** păstrător; conservator. **2.** apărător; ocrotitor.
muhafazakáar *s., adj.* conservator.
muhafazakáarlîk *s.* conservatorism.
muhafazalî *adj.* stocat; păstrat; reținut; stăpânit.
muhafîz **I.** *adj.* de gardă; de pază. **II.** *s.* gardian; paznic; strajă; străjer. // •***muhafîz alayî*** *(mil.)* regiment de gardă.
muhağeret *s.* emigrare; emigrație.
muhağir *s.* emigrant.
muhakkak **I.** *adj.* cert; sigur. **II.** *adv.* neapărat; negreşit; în orice caz.
muhakkeme *s.* **1.** *(jur.)* proces; judecată. **2.** raționament. // •***muhakkeme bolmak*** *(jur.)* a se judeca. •***muhakkeme etmek*** *(jur.)* a judeca. // •***ğeza muhakkeme usulî*** *(jur.)* procedură penală. •***muhakkemeníñ iyadesí*** *(jur.)* recurs.
muhakkemelí *adj. (jur.)* judecat.
muhal *adj.* imposibil.
muhalefet *s.* **1.** contrast. **2.** opoziție. // •***muhalefet partití*** *(pol.)* partid de opoziție.
muhalif *adj.* opus; contrar; opozant; potrivnic.
muhallebe *s. (gastron.)* cremă făcută din ouă şi lapte; budincă de lapte.
muhallet *adj.* etern; veşnic.
muhamiy *s.* avocat.
muhammen *adj.* estimat; evaluat.
Muhammet *s. (antrop. m., arab.)* "Cel slăvit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
muhammin *s.* prețuitor; expert evaluator.
muharebe *s.* luptă; bătălie.
muharip *adj.* beligerant. // •***muharip taraflar*** *(mil.)* părți beligerante.
Muharrem *s. (cron.) prima lună a anului conform calendarului musulman.* // •***Muharrem al-harem*** *(cron.)* Muharrem cel sfânt.
Muharrem/Marem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel născut în luna Muharrem".
muharrer *adj.* **1.** scris; notat; însemnat. **2.** sortit; predestinat.
muharrik *adj.* **1.** stimulant. **2.** *(fiz., fil.)* motric. // •***muharrik kuwat*** forță motrice.
Muharrim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care stabilește ceea ce este interzis " *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
muharrir *s.* scriitor; autor. // •***baş muharrir*** redactor şef. •***bólme muharrirí*** coautor. •***gázáta muharrirí*** redactor *(la un ziar)*. •***mazbata muharrirí*** *(d. persoane)* raportor.
muharriş *adj. (biol.)* iritant.
muhasamak *s. (mil.)* ciocnire; confruntare; luptă.
muhasara *s. (mil.)* încercuire; înconjurare; împresurare; asediu. // •***muhasara bolmak*** *(mil.)* a fi încercuit; a fi împresurat; a fi asediat. •***muhasara etmek*** *(mil.)* a încercui; a împresura; a asedia.
muhasaralî *adj. (mil.)* încercuit; înconjurat; împresurat; asediat.
muhasebat *s.* contabilitate.
muhasebe *s.* **1.** socoteală; calcul. **2.** contabilitate.
muhasebeğí *s.* contabil.
muhasebelí *adj.* calculat; socotit; contabilizat.
muhasip *s.* contabil.
muhasîm *adj.* advers; opus. // •***muhasîm taraf*** partea adversă.
muhasîr *s., adj.* asediator.
muhassala *s.* **1.** rezultat; efect. **2.** *(mec.)* rezultantă.
muhassalalî *adj.* rezultat; efect.
muhat **I.** *adj.* înconjurat; împrejmuit; încercuit. **II.** *s.* **1.** *(biol.)* secreție mucoasă; muc; mucus; mucozitate. **2.** *(anat.)* mucoasă.
muhatap *s.* interlocutor.
muhatara *s.* pericol; risc.
muhataralî *adj.* periculos; riscant.
muhatlî *adj.* mucos.
muhatlîk *s.* înconjurare; împrejmuire; încercuire.
muhavvile *s. (fiz.)* transformator.
muhayyel *adj.* imaginar; închipuit.
muhayyile *s.* imaginație; închipuire.
muhbir *s.* **1.** informator. **2.** corespondent *(de presă)*.
Muhdin *s. (antrop. m., arab.)* "Călăuzitorul pe calea întemeiată" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Muhiddin/Muhittin *s. (antrop. m., arab.)* "Reînsuflețitorul credinței".
muhit *s.* **1.** mediu înconjurător. **2.** cerc; societate; anturaj.
Muhiy, El- *s. (relig., arab.)* "Însuflețitorul"; "Cel dătător de viață şi sănătate" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
muhkem *adj.* **1.** solid; consolidat; întărit. **2.** *(fiz.)* dur; solid.
muhkemğí *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant.
muhkemlík *s.* consolidare; întărire.
muhrip *s. (mil.)* distrugător.
Muhsin/Mohsin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel binevoitor".
Muhsine/Mohsine *s. (antrop. f., arab.)* "Cea binevoitoare".
Muhsiy, El- *s. (relig., arab.)* "Atoatesocotitorul"; "Cel care ştie seama tuturor lucrurilor; măsurabile şi nemăsurabile; mărginite şi nemărginite" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
muhtaç/muhtaş *adj.* **1.** necesar; trebuincios. **2.** nevoiaş; sărac.
muhtas *adj.* propriu; particular; specific.
muhtasaran *adv.* pe scurt; în rezumat.
muhtaslîk *s.* proprietate; particularitate; specific.
muhtaşlîk *s.* necesitate; trebuință.
muhtekir *s.* speculant.
muhtekirlík *s.* speculă.
muhtelif *adj.* diferit; divers; variat. // •***muhtelif renkler*** diferite culori.
muhteliflík *s.* diversitate; diversificare; varietate.
muhtelis *s.* delapidator.
muhtelit *adj.* mixt. // •***muhtelit adet*** *(mat.)* număr mixt. •***muhtelit komisiya*** comisie mixtă.
muhtemel *adj.* probabil.
muhterem *adj.* stimat; onorat.
Muhterem/Mohterem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel stimat".
muhteriy *s.* **1.** producător. **2.** inventator; inovator.
muhteriyat *s.* inventivitate.
muhteriz *adj.* timid; sfios; ruşinos.
muhteşem *adj.* fastuos; grandios; splendid.
muhteviyat *s.* cuprins; conținut; fond *(al unei scrisori)*.
muhtura *s.* **1.** agendă. **2.** *(pol.)* notă; memorandum. // •***muhtura defterí*** agendă.
Mujahit *s. (antrop. m., arab.)* "Luptătorul".
Mujdaba *s. (antrop. m., arab.)* "Alesul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mukabele *s.* **1.** răspuns; ripostă. **2.** confruntare; comparare. // •***mukabele bolmak*** a se compara; a se asemui. •***mukabele etmek*** a

compara; a asemui. •***mukabelede tabîlmak*** a răspunde; a riposta. // •***mukabele imkáanî*** posibilitate de ripostă.
mukabelelí *adj.* **1.** confruntat; comparat. **2.** cu răspuns; cu ripostă.
mukabil I. *adj.* **1.** de peste drum; din față; de vizavi. **2.** contrar; opus. **II.** *s.* **1.** echivalent; corespondent. **2.** echivalent; schimb.
mukaddem *adj.* precedent; anterior.
mukaddeme *s.* **1.** început. **2.** introducere; cuvânt înainte.
mukaddemelí *adj.* introdus; început.
mukadder *adj.* predestinat.
mukadderat *s.* destin.
mukaddes *adj.* sfânt; sacru.
mukaddeslík *s.* sfințenie; sanctitate.
mukaddestanîldî *s.* sfințire.
Mukaddim, El- *s. (relig., arab.)* "Înaintestrămutătorul"; "Cel ce stăpâneşte puterea de a aduce din urmă în frunte; de a înainta; a promova" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
mukallit *s., adj.* mucalit.
mukarrer *adj.* hotărât; decis.
mukarrerat *s.* hotărâre; decizie.
mukarreratşî *adj.* hotărâtor; decisiv.
mukassiy *adj.* jenant; stânjenitor; incomod; deranjant; supărător.
mukassiyet *s.* jenă; stânjenală; incomodare; deranjare.
mukassiyetlí *adj.* jenat; stânjenit; incomodat; deranjat.
mukavele *s.* **1.** convenție; înțelegere; acord. **2.** contract. // •***mukavele taraflarî*** părți contractante.
mukavelelí *adj.* contractual; convențional.
mukavemet *s.* rezistență; împotrivire; opunere. // •***mukavemet kóstermek*** a opune rezistență.
mukavemetlí *adj.* rezistent; solid.
mukavva *s.* mucava; carton. // •***mukavva maskasî*** mască de carnaval.
mukavvalama *s.* cartonare.
mukavvalamak *v.t.* a cartona.
mukavvalangan *adj.* cartonat.
mukavvalanmak *v.i.* a se cartona.
mukavvalî *adj.* cartonat.
mukayese *s.* comparație. // •***mukayese bolmak*** a se compara; a se asemui. •***mukayese etmek*** a compara; a asemui.
mukayeselí *adj.* comparativ; de comparație.
mukayiy *s., adj. (farm.)* vomitiv.
Mukit, El- *s. (relig., arab.)* "Susținătorul"; "Cel ce asigură mijloacele necesare traiului" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
muksit *adj.* chibzuit; cumpătat; ponderat; echilibrat.
Muksit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel chibzuit" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
muktar I. *adj.* autonom. **II.** *s. (adm.)* primar.
Muktar *s. (antrop. m., arab.)* "Cel neatârnat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
muktariyat *s.* autonomie.
muktarlîk *s. (adm.)* primărie.
Muktasidun *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cumpătat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
muktaza *s.* necesitate; nevoie; trebuință.
muktaziy *adj.* necesar; trebuincios.
Mukteda *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ascultat şi urmat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
muktedir *adj.* capabil; priceput. // •***muktedir bolmak*** a fi în stare; a fi capabil.
Muktedir, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preaputincios"; "Cel care domină orice putere" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
muktedirlík *s.* talent; pricepere.
mulaj *s.* mulaj.
mum *s.* lumânare *(şi electr.).* // •***mayşîrak man karamak*** a căuta cu lumânarea. // •***múhúr mumî*** ceară roşie.
mumday *adj.* ca o lumânare. // •***mumday tík*** drept ca o lumânare.
mumgágáa *s. (orn.)* estrilda comună *(lat., Estrilda astrild).*
mumgágáa, altîn-yúzlí- *s. (orn.)* estrilda cu bujori portocalii *(lat., Estrilda melpoda).*
mumgágáa, kîzîl-kulaklî- *s. (orn.)* estrilda cu urechi roşii *(lat., Estrilda troglodytes).*
mumgágáa, kîzîl-sakallî- *s. (orn.)* estrilda arabă *(lat., Estrilda rufibarba).*
mumgágáa, kók- *s. (orn.)* estrilda levănțică *(lat., Estrilda caerulescens).*
mumgágáa, mawî- *s. (orn.)* cinteză fluturar cordon-bleu *(lat., Uraeginthus bengalus).*
mumgágáa, pas-ğayalî- *s. (orn.)* estrilda ruginie *(lat., Estrilda rhodopyga).*
mumgágáasî, Arap- *s. (orn.)* estrilda arabă *(lat., Estrilda rufibarba).*
mumğagîlgan *adj.* ceruit.
mumğaguw *s.* ceruire.
Mumit, El- *s. (relig., arab.)* "Creatorul morții" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
mumiya *s.* mumie.
mumiyalaşkan *adj.* mumificat.
mumiyalaşma *s.* mumificare.
mumiyalaşmak *v.i.* a se mumifica.
mumiyalaştîrmak *v.t.* a mumifica.
mumiyalaşuw *s.* mumificare.
mumlama *s.* ceruire.
mumlamak *v.t.* a cerui.
mumlangan *adj.* ceruit.
mumlaw *s.* ceruire.
mumlî *adj.* ceruit.
munar *s.* ceață slabă; pâclă.
munda *s. (la cabaline şi bovine)* gârbiță; greabăn.
munfasîl *adj.* **1.** separat; despărțit; detaşat. **2.** retras.
munfasîllîk *s.* rezervă în atitudine; discreție.
munğip *adj.* necesar; trebuincios. // •***munğip bolmak*** a trebui; a fi necesar. •***munğip etmek*** a face trebuincios; a face necesar.
munhasîr I. *adj.* limitat; delimitat. **II.** *adv.* exclusiv; numai. // •***ballarga munhasîr bakşa*** grădină exclusiv pentru copii. •***neviy şahîsîna munhasîr*** unic în felul său.
munhasîran *adv.* în exclusivitate.
munhasîrlîk *s.* limitare; restrângere; reducere.
Munif *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce excelează".
Munim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel generos".
munir *adj.* prealuminat; strălucitor; radios.
Munir/Monir *s. (antrop. m., arab.)* "Prealuminatul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Munire/Monire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea strălucitoare'.
munis *adj.* **1.** obişnuit; deprins. **2.** sociabil. **3.** *(d. animale)* domesticit; îmblânzit.
Munis/Monis *s. (antrop. m., arab.)* "Cel prietenos".
Munise/Monise *s. (antrop. f., arab.)* "Cea prietenoasă".
Muniyíp *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce se căieşte" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
munkabîz *adj.* **1.** *(med.)* contractat; încordat. **2.** *(med.)* constipat. // •***munkabîzman*** sunt constipat.
munkabîzlîk *adj.* încordare; contracție; strângere.
munkalip *adj.* schimbat; transformat; modificat.
munkat *adj.* întrerupt; suspendat. // •***munkat bolmak*** a se întrerupe; a se suspenda. •***munkat etmek*** a întrerupe; a suspenda.
munkatlîk *s.* întrerupere; suspendare.
Muntahin *s. (antrop. m., arab.)* "Examinatorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Muntakan *s. (antrop. m., arab.)* "Alesul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Muntakim, El- *s. (relig., arab.)* "Osânditorul"; "Cel ce pedepseşte greşelile conform dreptății divine" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
muntazam *adj.* regulat; obişnuit; firesc; normal. // •***muntazam tertípke salmak*** a sistematiza. // •***muntazam ordî*** *(mil.)* armată regulată.
muntazaman *adj.* sistematic; sistematizat.
muntazamanlaşkan *adj.* sistematizat.
muntazamanlaşmagan *adj.* nesistematizat.
muntazamanlaşmak *v.i.* a se sistematiza.
muntazamanlaşmama *s.* nesistematizare.
muntazamanlaştîrma *s.* sistematizare.
muntazamanlaştîrmak *v.t.* a sistematiza.
muntazamanlaştîruw *s.* sistematizare.
muntazamlî *adj.* sistematic; sistematizat.
muntazamlîk *s.* obişnuință; normalitate.
muntazamtertíp *s.* sistematizare.
muntazamtertípsíz *adj.* nesistematizat.
muntazamtertípsízlík *s.* nesistematizare.
munzam *adj.* **1.** suplimentar; în plus. **2.** încă; mai; în plus.
muñgak *s., adj.* nerod; neghiob; idiot;

prostănac; bălălău.
murakabe *s.* **1.** experiment; experienţă. **2.** control; verificare; probă. **3.** *(fil.)* meditaţie; reflecţie; cugetare. // •***murakabe bolmak*** a se controla; a se verifica. •***murakabe etmek*** a controla; a verifica.
murakabelí *adj.* verificat.
murat *s.* dorinţă; năzuinţă; aspiraţie; ideal. // •***muratîna barmak*** a-şi vedea visul cu ochii; a i se îndeplini dorinţa.
Murat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel dorit"; "Dorinţa".
Murat, Kara- *s. (topon.)* Mihail Kogălniceanu *(jud. Constanţa)*.
Murat, Kîzîl- *s. (topon.)* Movila Verde *(jud. Constanţa)*.
Muratan *s. (topon.)* Biruinţa; Muratan *(jud. Constanţa)*.
murdar *adj.* murdar; jegos.
Murfat(lar)/Nurbat(lar) *s. (topon.)* Basarabi; Murfatlar *(jud. Constanţa)*.
Murşide *s. (antrop. f., arab.)* "Îndrumătoarea".
Murşit *s. (antrop. m., arab.)* "Îndrumătorul".
murt *s. (bot.)* mirt; mirsină *(lat., Myrtus communis)*.
murtaza *adj.* favorit; preferat; preaales.
Murtaza *s. (antrop. m., arab.)* "Preaalesul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
murun I. *adj.* nazal. **II.** *s.* **1.** nas. **2.** *(nav.)* proră. **3.** *(geogr.)* cap. **4.** *(fig.)* vârf. **5.** *(fig.)* orgoliu; mândrie. // •***murunî bek ósmek*** a-şi lua nasul la purtare; a se obrăznici. •***murunî hawada bolmak*** a se ţine cu nasul pe sus; a-şi da aere. •***murunnuñ uşun kórmemek*** a nu-şi vedea lungul nasului. •***murunun ğarmak*** a-i da cuiva peste nas. •***murunun karîştîrmak*** a se scobi în nas. •***murunun kótermek*** a-şi ridica nasul. •***murunun sílmek*** a-şi şterge nasul. •***murunun tîkmak*** a-şi băga nasul; a interveni. •***murununa meşk kokîsî kírmek*** *(d. adolescenţi)* a începe să-i miroasă a giugiuleală; a se emancipa. •***murunundan kelmek*** a-i ieşi pe nas; a plăti scump. •***murunundan tutmak*** a înşfăca pe cineva de nas. // •***murun tuyuwî*** simţul olfactiv. •***murunî bírem kanamadan*** fără nici cea mai mică rană. •***murunî hawada*** cu nasul pe sus. •***murunnuñ teşígí*** nară.
murun súyegí *s. (anat.)* os nazal.
Murun, Baklar- *s. (topon.) ("Promontoriul Viilor")* Cap Aurora *(jud. Constanţa)*.
Murun, Manğa-Pînar- *s. (topon.) ("Capul Fântâna cu Cumpănă")* Capul Schitu; Capul Mangea Punar *(jud. Constanţa)*.
Murun, Taş- *s. (topon., localitate desfiinţată) ("Promontoriul de Piatră")* Taş Burun *(jud. Tulcea)*.
Murun, Yeşíl- *s. (topon.)* Republica Capului Verde.
murunastî *s.* murmur. // •***murunastî konîşmak*** a vorbi în barbă; a mormăi.
murunbok *s.* **1.** *(biol.)* secreţie mucoasă; muc; mucus; mucozitate. **2.** *(fig.)* mucos; ţânc. **3.** *(anat.)* mucoasă.
murunboklî *adj.* mucos.
murundan *adv.* nazal.
murunduruk *s.* botniţă.
murunduruklamak *v.t.* a pune botniţă.
murunduruklanmak *v.i.* a i se pune botniţă.
murunduwarî *s. (anat.)* sept nazal. // •***murunduwarî kîyîşamasî*** *(med.)* deviaţie de sept.
murunğa *adv.* nazal.
murunîğellí *adj.* insolent; arogant.
murunîğellílík *s.* insolenţă; aroganţă.
murunîkókte *adj.* arogant; mândru; încrezut; fălos; fudul; lăudăros.
murunîósken *adj.* obrăznicit.
murunîtík *adj.* insolent; arogant.
murunîtíklík *s.* insolenţă; aroganţă.
murunkarîştîrmasî *s.* scobire în nas.
murunlî *adj.* nazal.
murun-murunga *adj.* nas în nas.
muruntak *s.* botniţă. // •***muruntak geşírmek*** a pune botniţă.
murunteşígí *s. (anat.)* nară.
muruntîkma *s.* indiscreţie.
murununtîkkan *adj.* indiscret.
murut *s.* mustaţă.
murutlî *adj.* mustăcios.
Musa *s. (antrop. m., arab.)* Moise.
musaffa *adj.* curat; îngrijit; curăţat.
musahhah *adj.* corectat; corijat.
musahhih *s.* corector.
musaka *s. (gastron.)* musaca de vinete.
musallat *adj.* plictisitor; sâcâitor. // •***musallat bolmak*** a fi plictisitor; a fi sâcâitor.
musallatlîk *s.* sâcâire; agasare.
musavver *adj.* ilustrat; cu ilustraţii.
musavverlík *s.* ilustrată; ilustraţie; ilustrare.
Musavvir, El- *s. (relig., arab.)* "Plămăditorul"; "Cel ce dă o formă şi o trăsătură fiecărui lucru" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Musavvirat/Musurat *s. (topon.) ("Plămăduitorii")* Movilita *(jud. Constanţa)*.
museviy I. *adj.* **1.** *(relig.)* mozaic. **2.** evreiesc; ebraic; iudaic. **II.** *s.* evreu; iudeu; israelit.
museviyğe I. *adv.* în limba ebraică. **II.** *s. (limba)* ebraică.
musibet I. *adj.* necăjit; amărât. **II.** *s.* **1.** necaz; nenorocire. **2.** dezastru; calamitate.
musip *adj.* corect; just; conform cu...;
muska *s.* amuletă; talisman.
muskalîk *s. (iht.)* barbun *(lat., Mullus barbatus)*.
muskat *adj.* tămâios; muscat.
Muslih *s. (antrop. m., arab.)* "Orânduitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
muslihane *adv.* paşnic; pe cale paşnică.
Musliheddin/Muslihettin *s. (antrop. m., arab.)* "Orânduitorul credinţei".
musluk *s.* robinet. // •***metiy muslugî*** canea; cep.
Mustafa *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ales" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mustar *adj.* obligatoriu; necesar. // •***mustar kalmak*** a fi obligat.
mustarlîk *s.* obligativitate; necesitate.
mustatil *s. (mat.)* dreptunghi.
Musurat/Musavvirat *s. (topon.) ("Plămăduitorii")* Movilita *(jud. Constanţa)*.
muşamba *s.* **1.** muşama. **2.** impermeabil; manta de ploaie. // •***kalîn muşamba*** linoleum.
Muşire *s. (antrop. f., arab.)* "Sfetnica".
muşmula *s.* **1.** moşmoană. **2.** *(bot.)* moşmon *(lat., Mespilus germanica)*.
muşmulasî, dak- *s. (bot.)* bărcoace *(lat., Cotoneaster integerrima)*.
muşta *s.* pumnal; box. // •***muşta kolşagî*** mănuşă de box.
muştak I. *adj.* devotat; fidel. **II.** *s.* admirator; fan; suporter; susţinător; partizan; aderent.
muştaklîk *s.* **1.** admiraţie; susţinere; partizanat. **2.** devotament; fidelitate.
muştalama *s.* buşeală; box.
muştalamak *v.t.* a lovi cu pumnul; a buşi; a boxa.
muştalangan *adj.* lovit cu pumnul; buşit; boxat.
muştalaşkan *s.* boxer.
muştalaşma *s.* box; buşeală.
muştalaşmak *v.i.* a se lovi reciproc cu pumnul; a boxa.
muştalaşuw *s.* box; buşeală.
muştalaw *s.* buşeală; box.
Musa-Bey *s. (topon.)* Izvorovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
Mustafaşî/Mustapaş *s. (topon.)* Comana *(jud. Constanţa)*.
Mustapaş/Mustafaşî *s. (topon.)* Comana *(jud. Constanţa)*.
mut *s.* fericire.
mutabakat *s.* **1.** potrivire; concordanţă. **2.** similitudine; identitate.
mutabakatlî *adj.* potrivit.
mutabîk *adj.* identic; la fel.
Mutaharun *s. (antrop. m., arab.)* "Cel neîntinat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Mutahhar *s. (antrop. m., arab.)* "Purificatorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mutalebat *s.* cerinţe; exigenţă.
mutalebatlî *adj.* exigent.
mutallâka *s.* femeie divorţată.
mutantan *adj.* pompos; fastuos.
mutarîza *s.* parantează.
mutasarruf *s.* posesor; proprietar.
mutasarrufluk *s.* posesiune; proprietate.
Mutasim *s. (antrop. m., arab.)* "Adeptul".
mutat *adj.* **1.** obişnuit; deprins. **2.** permanent.
mutatlîk *s.* **1.** obişnuinţă; deprindere. **2.** permanenţă.
mutavaat *s.* supunere; subordonare; subjugare. // •***mutavaat fiigelí*** *(gram.)* verb reflexiv.
mutavassît I. *adj.* mediu; mijlociu. **II.** *s.* mijlocitor; mediator.
Mutavassît *s. (antrop. m., arab.)* "Mijlocitorul divinităţii" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Mutazz *s. (antrop. m., arab.)* "Cel mândru".
muteber *adj.* **1.** stimat; onorat; respectat. **2.** *(pol.)* valabil; valid; aflat în vigoare. // •***bilet muteber*** biletul este valabil.
muteberlígígeşken *adj.* expirat; nul.
muteberlík *s.* **1.** valabilitate; validitate. **2.** stimă; onoare; respect.
muteberlíktenşîkkan *adj. (jur.)* prescris; invalidat.

mutebersíz *adj.* **1.** *(jur.)* prescris; invalidat. **2.** nerespectuos; nepoliticos.
mutedil *adj.* temperat; moderat *(şi geogr.)*. // •***mutedil hawa*** climă temperată.
mutekit *adj.* credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
mutekitlík *s.* credinţă; cuvioşenie; evlavie; pioşenie; pietate; cucernicie.
mutena *adj.* îngrijit; ordonat.
mutfak *s.* bucătărie.
mutiy *adj.* supus; smerit; cuminte; ascultător; docil; obedient.
Mutiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel smerit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
mutiyet *s.* supunere; smerenie; cumineţenie; docilitate; obedienţă.
mutlak I. *adj.* absolut; stringent. **II.** *adv.* neapărat; negreşit. // •***mutlak kóplík/ekseriyet*** majoritate absolută. •***mutlak sen de!*** exgerezi!;
mutlakîyet *s.* absolutism; autocraţie.
mutlakîyetşí *s.* autocrat; monarh absolut.
mutlakka *adv.* absolut; sigur; neapărat; negreşit; neîndoios. // •***mutlakka kelírmíz*** vom veni neapărat. •***yarînga mutlakka ğawun ğawar*** mâine sigur va ploua.
mutlaklîk *s.* stringenţă.
mutlak-mutlak *adv.* absolut; sigur; neapărat; negreşit.
mutlî *adj.* fericit. // •***ğañî bír mutlî sene!*** un an nou fericit!;
mutluluk *s.* fericire. // •***ne mutluluk*** ce fericire.
mutsuz *adj.* nefericit.
mutsuzluk *s.* nefericire.
muttahir *adj.* purificat; curăţat.
Muttahir *s. (antrop. m., arab.)* "Neprihănitul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
muvafakat *s.* **1.** conformitate; potrivire; concordanţă. **2.** acord; adeziune.
muvafakatlî *adj.* potrivit.
muvaffak *adj.* reuşit; înfăptuit. // •***muvaffak bolmak*** a reuşi.
muvaffakîyet *s.* succes; reuşită.
muvaffakîyetlí *adj.* reuşit; înfăptuit.
muvaffakîyetsíz *adj.* nereuşit; fără succes.
muvaffakîyetsízlík *s.* nereuşită; insucces.
muvakkat *adj.* temporar; provizoriu; interimar.
muvakkaten *adv.* în mod provizoriu; temporar.
muvakkatlîk *s.* interimat; provizorat.
muvasala *s.* transport; transportare.
muvasalağî *s.* transportator.
muvasalalî *adj.* transportat.
muvasalat *s.* sosire; ajungere.
muvazaa *s.* simulare.
muvazaalî *adj.* simulat.
muvazat *s.* paralelism *(şi mat.)*.
muvazene *s.* **1.** *(fin.)* balanţă. **2.** echilibru. // •***tediye muvazenesí*** balanţă de plăţi.
muvazenet *s.* **1.** echilibru. **2.** *(fin.)* balanţă.
muvaziy *adj. (mat.)* paralel.
muwadele *s.* **1.** *(mat.)* ecuaţie. **2.** *(fig.)* enigmă. // •***ekínğí dereğelí muwadele*** *(mat.)* ecuaţie de gradul al doilea.
muwaff *adj.* **1.** iertat; scuzat. **2.** scutit; dispensat. // •***gúmrúkten muwaff bolmak*** a fi scutit de vamă. // •***bergíden muwaff*** scutit de impozit; neimpozabil. •***gúmrúkten muwaff eşiya*** obiecte scutite de taxe vamale.
muwaffiyet *s.* **1.** iertare; scuză. **2.** scutire; dispensă. // •***muwaffiyet bermek*** a ierta; a scuza; a amnistia. // •***bergí muwaffiyetí*** scutire de impozit.
muwaffiyetlí *adj.* **1.** scutit; dispensat. **2.** iertat; scuzat.
muwafiyetbergen *adj.* iertător.
muwahede *s.* tratat; pact; înţelegere. // •***dostlîk muwahedesí*** *(pol.)* tratat de prietenie. •***eñge muwahedesí*** *(pol.)* tratat de pace. •***ittifak muwahedesí*** *(pol.)* tratat de alianţă. •***tiğaret muwahedesí*** tratat comercial.
Muwakkîr, El- *s. (relig., arab.)* "Înapoiaducătorul"; "Cel ce stăpâneşte puterea de a strămuta din frunte în urmă; de a încetini; a declasa; a degrada" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
muwallak *adj.* **1.** atârnat; agăţat; suspendat. **2.** dependent. // •***muwallakta bolmak*** a rămâne în suspensie.
muwallaklîk *s.* **1.** atârnare; agăţare; suspendare. **2.** dependenţă.
Muwallim *s. (antrop. m., arab.)* "Dascălul"; "Iniţiatorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
muwallím I. *adj.* profesoral. **II.** *s.* învăţător; profesor. // •***mektepníñ muwallímí*** învăţătorul şcolii. •***men kóyge muwallím bolîp íşlemege kettím*** eu am plecat la ţară să lucrez ca învăţător.
muwallímat *s.* profesorime; profesorat. // •***muwallímat tílí*** limbaj elevat.
muwallímatşa I. *adv.* în felul profesorilor; ca profesorii. **II.** *s.* limbaj academic.
muwallímdiy *adv.* în felul profesorilor; ca profesorii.
muwallíme *s. f.* învăţătoare; profesoară.
muwallímğe I. *adv.* în felul profesorilor; ca profesorii. **II.** *s.* limbaj elevat.
muwallímlík I. *adj.* profesoral. **II.** *s.* profesorime; profesorat.
muwamele *s.* **1.** conduită; comportare; comportament; atitudine. **2.** procedeu; modalitate; manieră. **3.** *(com.)* afaceri. **4.** formalitate; condiţie de formă; cerinţă de conduită. **5.** *(chim.)* tratare. // •***muwamele etmek*** a proceda; a se comporta; a se purta. // •***bala muwamelesí*** comportare copilărească. •***bolîmlî muwamele*** atitudine pozitivă. •***tenkiytiy muwamele*** atitudine critică. •***ters muwamele*** atitudine ostilă.
muwameleler *s., pl.* comportament; conduită; purtare; morală; moravuri; apucături.
muwamma *s.* **1.** ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă. **2.** *(fig.)* mister; enigmă.
muwaraza *s.* **1.** ceartă. **2.** conflict; litigiu.
muwarazağî *adj.* bătăios; bătăuş; certăreţ; gâlcevitor.
muwarazalî *adj.* **1.** conflictual; disputabil; disputat. **2.** certat; supărat.
muwarîz *adj.* opus; contrar; potrivnic.
muwasîr *adj.* contemporan.
muwasîrlîk *s.* contemporaneitate.
muwavenet *s.* ajutor; sprijin.
muwavin *adj.* **1.** ajutător; auxiliar. **2.** adjunct; supleant.
muwayene *s.* **1.** control; controlare; verificare. **2.** *(med.)* consult. // •***gúmrúk muwayenesí*** control vamal.
muwayenekana *s.* cabinet medical.
muwayenelí *adj.* controlat; verificat; consultat.
muwayyen *adj.* **1.** determinant; definit. **2.** fixat; stabilit.
muwayyenet *s.* **1.** determinare; definire. **2.** fixare; stabilire.
muwayyenetlí *adj.* fixat; stabilit; definit; determinat.
muwayyenetsíz *adj.* nefixat; instabil; nedefinit; nedeterminat.
muwayyenetsízlík *s.* instabilitate; nedefinire; nedeterminare.
muwazzam *adj.* uriaş; gigantic; grandios; măreţ.
muwazzamlîk *s.* grandoare; măreţie.
muwuldama *s.* muget.
muwuldamak *v.i. (d. vaci)* a mugi.
muwuldaşmak *v.i. (d. vaci)* a mugi *(laolaltă)*.
muwuldaw *s.* muget.
muwultî *s.* muget.
Muyit, El- *s. (relig., arab.)* "Reînvietorul"; "Cel ce reface; regenerează şi reînvie" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Muyiz, El- *s. (relig., arab.)* "Apreciatorul"; "Cel ce dăruieşte cinstea; demnitatea; onoarea şi Gloria" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
muz *s.* **1.** banană. **2.** *(bot.)* bananier *(lat., Musa paradisiaca)*.
muzaf *adj.* **1.** adăugat; anexat. **2.** *(gram.)* determinat.
muzaffer *adj.* victorios; învingător; biruitor.
Muzaffer *s. (antrop. m., arab.)* "Victoriosul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
muzafferiyet *s.* victorie; biruinţă.
muzew *s.* muzeu. // •***kasabanîñ muzewlerí men sergílerí*** muzeele şi expoziţiile oraşului. •***muzewníñ ğeridesí*** catalogul muzeului. •***sanat muzewí*** muzeu de artă. •***tabiyatbílímí muzewí*** muzeu de ştiinţe naturale. •***tewúke muzewí*** muzeu de istorie.
muziçiyan *s.* muzician.
muzika *s.* muzică. // •***dans muzikasî*** muzică de dans. •***ela muzika*** muzică clasică. •***Enesku muzikasî*** muzica lui Enescu. •***ğaz muzikasî*** muzică de jazz. •***ğeñgíl muzika*** muzică uşoară. •***kalk muzikasî*** muzică populară. •***koral muzika*** muzică corală. •***muzika sanatşîsî*** muzician. •***oda muzikasî*** muzică de cameră. •***opera muzikasî*** muzică de operă. •***şark muzikasî*** muzică orientală. •***simfonik muzika konçertí*** concert de muzică simfonică.
muzikağî *s.* muzicant; muzician.
muzikalî *s.* melodic; muzical.
muzikasúygen *s.* meloman.

muzikaşúnas *s.* meloman.
muzikiy **I.** *adj.* melodic; melodios; muzical. **II.** *s.* muzică.
muzikiybílímğísí *s.* muzicolog; muzician.
muzikiybílímí *s.* muzicologie.
muzikiyğí *s.* muzician.
muzikiylí *adj.* melodic; melodios; muzical.
muzikiyşúnas *s.* muzicolog; muzician.
muzikiyşúnaslîk *s.* muzicologie.
Muzill, El- *s. (relig., arab.)* "Smeritorul"; "Cel ce înjoseşte; compromite şi dezonorează după voia Sa" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
muzip *adj.* agasant; sâcâitor.
muziplík *s.* sâcâire; agasare.
muzlim *s.* întuneric; umbră.
muzur *adj.* nociv; dăunător.
muzurluk *s.* nocivitate; dăunare.
múbadele *s.* schimb; schimbare. // •***múbadele etmek*** a schimba; a alterna; a face troc.
múbadelelí *adj.* schimbat.
múbalága *s.* exagerare. // •***múbalága bolmak*** a se exagera. •***múbalága etmek*** a exagera.
múbalágalî *adj.* exagerat.
múbarek *adj.* **1.** fericit; norocos. **2.** sfânt; sacru; binecuvântat. // •***ğañî yîlîñîz múbarek bolsîñ!*** un an nou fericit!; •***múbarek ğol*** calea sfântă. •***yaş kúnúñúz múbarek bolsîñ!*** la mulţi ani! *(urare de ziua de naştere)*;
Múbarek *s. (antrop. m., arab.)* "Cel binecuvântat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
múbareklík *s.* sfinţenie; sacralitate; sanctitate; binecuvântare.
múbarektanîldî *s.* sfinţire.
múbarek-tegenek *s. (bot.)* schinel; iarbă-amară; scai-amar; şofran-sălbatic *(lat., Cnicus benedictus).*
múbariz *s.* **1.** luptător; combatant; concurent; competitor; campion. **2.** suporter; militant; activist.
múbarize *s.* **1.** luptă; război; ciocnire; încăierare; conflict; dispută. **2.** efort; sforţare; strădanie; trudă. **3.** întrecere; concurs; joc; meci; partidă; competiţie; concurenţă. // •***múbarize etmek*** a lupta; a se război; a se încăiera; a milita; a concura; a se strădui; a se sforţa; a trudi.
múbarizeğí *s.* concurent; combatant; adversar; rival.
múbarizelí *adj.* combativ; sforţat.
múbarizlík *s.* **1.** spirit de luptă; combativitate; militantism. **2.** campion.
múbeşir *s.* binevestitor; propovăduitor.
Múbeşir *s. (antrop. m., arab.)* "Binevestitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
múbeşirlík *s.* binevestire; propovăduire.
múbeyyiz *s.* copist.
múbrem *adj.* inevitabil; de neînlăturat.
múdafaa *s.* **1.** apărare; păzire. **2.** ocrotire; protejare. // •***múdafaa bolmak*** a fi apărat; a fi ocrotit; a se păzi; a se proteja. •***múdafaa etmek*** a apăra; a ocroti; a păzi; a proteja.
múdafaağî *s., adj.* **1.** apărător; paznic. **2.** ocrotitor; protector.
múdafaalî *adj.* **1.** apărat; păzit. **2.** ocrotit; protejat.
múdafiy *adj.* apărător; protector; ocrotitor.
múdahale *s.* intervenţie; imixtiune; amestec. // •***múdahale etmek*** a interveni; a se amesteca. // •***ğerrahiy múdahale*** *(med.)* intervenţie chirurgicală.
múdahaleğí *s., adj.* **1.** intervenţionist. **2.** silitor; sârguincios.
múdavat *s. (med.)* îngrijire; tratare; tratament.
múdaviy *adj. (med.)* îngrijit; tratat.
múddet *s.* **1.** perioadă; răgaz. **2.** timp; vreme.
múddiyumumiy *s. (jur.)* procuror.
múddiyumumiylík *s. (jur.)* procuratură; parchet.
múdebdep *adj.* fastuos; luxos; somptuos; splendid.
múdellel *adj.* dovedit; argumentat.
múdewer *adj.* **1.** rotund; sferic. **2.** circular. **3.** provenit din; rămas *(de la).* // •***seneden múdewer şiyler*** lucruri rămase de anul trecut.
múdrik *adj.* inteligent; deştept.
múdrike *s.* intelect; inteligenţă.
múdrir *adj. (farm.)* diuretic.
múdúr *s.* director. // •***eskí múdúr*** fostul director. •***mektepníñ múdúrí*** directorul şcolii. •***múdúr yardîmğîsî*** director adjunct. •***okîl múdúrí*** director de şcoală. •***umum múdúr*** director general.
múdúriyet *s.* administraţie.
múdúriyetlí *adj.* administrat.
múdúrlúk *s.* direcţiune; conducere.
múebbet **I.** *adj.* veşnic; etern. **II.** *adv.* pe viaţă.
múeddep *adj.* manierat; educat; binecrescut.
múeğğel *adj.* amânat. // •***múeğğel bolmak*** a fi amânat. •***múeğğel etmek*** a amâna.
múeğğellík *s.* amânare.
múellif *s.* romancier; prozator.
múemmen *adj.* asigurat; garantat.
múennes *adj. (gram.)* feminin.
múesses *adj.* fondat; constituit.
múessese *s.* instituţie; institut. // •***aktarma múessesesí*** institut de cercetare. •***fen aktarma múessesesí*** institut de cercetări ştiinţifice. •***tiğariy múessese*** întreprindere comercială.
múessis *s., adj.* întemeietor; fondator.
múezzin *s. (relig., la musulmani)* muezin.
múfettiş *s.* inspector; revizor.
múfettişlík *s.* **1.** inspecţie; revizie. **2.** inspectorat.
Múfide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea utilă".
múfit *adj.* **1.** util; folositor. **2.** avantajos. **3.** semnificativ; revelatoriu. **4.** expresiv.
múflis **I.** *adj.* falimentar. **II.** *s.* falit.
múflúz *adj.* mofluz.
múfredat *s.* detaliu; amănunt.
múfret *s., adj. (gram.)* singular.
múfrez *adj.* separat; detaşat; despărţit.
múfreze *s. (mil.)* detaşament.
múfrit *adj.* exagerat; peste măsură *(de...).*
múfteriy *s.* calomniator; maliţios.
múfteriyat *s.* calomnie; calomniere; maliţiozitate.
múftí *s. (relig., la musulmani)* muftiu.
múftúlúk *s. (relig., la musulmani)* muftiat.
múğadele *s.* luptă; străduinţă. // •***múğadele etmek*** a lupta; a se strădui.
múğaveret *s.* vecinătate; apropiere.
múğavir *adj.* vecin; apropiat.
múğerredat *s.* noţiuni abstacte.
múğerrep *adj.* experimentat; încercat; probat.
múğerret **I.** *adj.* **1.** abstract. **2.** despărţit; izolat. **II.** *s., adj.* **1.** cavaler; celibatar; holtei; burlac; necăsătorit. **2.** *(gram.)* nominativ. // •***múğerret hál*** *(gram.)* cazul nominativ; cazul absolut.
múğerretlík *s.* **1.** izolaţionism. **2.** abstracţie. **3.** celibat; burlăcie.
múğessem *adj.* **1.** *(fiz.)* dur; tare; solid. **2.** personificat.
múğewher *s.* giuvaer; bijuterie.
múğewherğí *s.* bijutier; giuvaergiu.
múğewherler *s., pl.* giuvaericale.
múğrim *adj.* vinovat.
múğrimiyet *s.* vină; culpă.
múhazire *s.* congres; conferinţă.
múhazireği *s.* conferenţiar.
Múhellil *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care stabileşte ceea ce este permis " *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
múhendis *s.* inginer. // •***inşaat múhendisí*** inginer constructor. •***tarîm múhendisí*** inginer agronom.
múhendislík *s.* inginerie.
Múheymin, El- *s. (relig., arab.)* "Proteguitorul"; "Cel ce supraveghează şi ocroteşte întregul univers" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
múheyyiç *adj.* însufleţitor; entuziasmant.
múhim *adj.* important; însemnat. // •***kayet múhim*** foarte important.
múhimmat *s. (mil.)* muniţie.
múhlet *s. (fin.)* termen; scadenţă.
múhlik *adj.* mortal.
múhmel *adj.* **1.** abandonat; părăsit. **2.** neglijat; neîngrijit; neglijent.
múhmeliyet *s.* **1.** abandonare; abandon; părăsire. **2.** neglijare; neglijenţă.
múhúr *s.* **1.** ştampilă; parafă. **2.** sigiliu. // •***múhúr basmak*** a sigila. // •***múhúr mumî*** ceară roşie.
múhúrleme *s.* **1.** sigilare; pecetluire. **2.** ştampilare; parafare.
múhúrlemek *v.t.* **1.** a ştampila; a parafa. **2.** a sigila; a pune sigiliu; a pecetlui.
múhúrlengen *adj.* **1.** ştampilat; parafat. **2.** sigilat; pecetluit.
múhúrlenmek *v.i.* **1.** a se ştampila; a se parafa. **2.** a se sigila; a se pune sigiliu; a se pecetlui.
múhúrlew *s.* **1.** ştampilare; parafare. **2.** sigilare; pecetluire.
múhúrlí *adj.* sigilat; ştampilat; pecetluit; parafat.
mújde *s.* veste bună; binevestire.
mújdeğí *s.* **1.** vestitor; binevestitor; mesager; informator. **2.** corespondent *(de presă).*
mújdeleme *s.* binevestire.
mújdelemek *v.t.* a da o veste bună; a binevesti.
mújdelewğí *s.* binevestitor.
mújderen *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte *(lat., Fraxinus ornus).*
múkáfat *s.* premiu; primă; recompensă; gratificaţie.

múkáfatlî *adj.* premiat; recompensat.
múkellef *adj.* **1.** ornat; împodobit. **2.** dotat; echipat *(cu...)*. **3.** însărcinat cu; răspunzător *(de...)*.
múkellefiyet *s.* însărcinare; sarcină; răspundere.
múkemmel *adj.* perfect; desăvârşit; excelent.
múkemmeliyet *s.* perfecţiune; desăvârşire.
múkerrem *adj.* onorabil; stimabil; respectabil; demn de consideraţie.
Múkerrem *s. (antrop. m., arab.)* "Cel onorabil" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
múkerrer *adj.* repetat.
múkerreren *adv.* în mod repetat.
múkerrerğí *adj.* reduplicativ; repetativ.
múkevven *adj.* înfăptuit; săvârşit.
Múktefiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel plin de satisfacţie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
múktesep *adj.* obţinut; câştigat; dobândit.
múkteseplík *s.* obţinere; câştig; dobândire.
múktesepşí *adj.* câştigător.
múlahaza *s.* **1.** gândire; meditaţie. **2.** consideraţie; observaţie.
múlakat *s.* **1.** întâlnire; întrevedere. **2.** interviu.
múlayemet *s.* blândeţe; vorbe dulci.
múlayim *adj.* blând; cumsecade; suav.
múlhak *adj.* **1.** ataşat; anexat. **2.** dependent; subordonat; supus; subjugat.
múlhit *s., adj.* ateu.
múlk *s.* avere; avuţie; proprietate; domeniu; moşie. // •***mewlayiy múlk*** creaţie divină; pâinea lui Dumnezeu.
múlkedar *s.* proprietar; moşier.
múlkedarlîk *s.* moşierime.
múlkiy *adj.* civil.
múlkiyet *s.* avere; avuţie; proprietate; domeniu; moşie. // •***ğanlî múlkiyet*** şeptel. •***şahsiy múlkiyet*** proprietate privată.
múlkiyetşí *s.* proprietar; moşier.
múlkiyetşílík *s.* moşierime.
múlksabîsí *s.* proprietar.
múlksabîsîbolgan *adj.* împroprietărit.
múlksabîsîetúw *s.* împroprietărire.
múltefit *adj.* amabil; politicos.
múlteğí *s.* refugiat; emigrant.
múlteka *s. (geogr.)* confluenţă.
múmarese *s.* exerciţiu; practică.
múmareseğí *s.* practicant.
múmareselí *adj.* exersat; practicat.
múmaselet *s.* similitudine.
múmbit *adj.* fertil; fecund; productiv; roditor.
múmbitleşken *adj.* fertilizat; fecundat.
múmbitleştírme *s.* fertilizare; fecundare.
múmbitleştírmek *v.t.* a fertiliza; a fecunda.
múmbitlík *s.* fertilitate; fecunditate.
múmessil *s.* reprezentant; sol.
múmessillík *s.* reprezentanţă; solie.
múmin *adj.* **1.** credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic. **2.** musulman.
Múmin *s. (antrop. m., arab.)* "Cel evlavios" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Múmin, El- *s. (relig., arab.)* "Chezaşul"; "Cel ce dă putere şi încredere supuşilor Săi şi orânduieşte liniştea şi ocrotirea celor care îşi caută refugiul în El" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
Múmine *s. (antrop. f., arab.)* "Cea evlavioasă".
múminlík *s.* **1.** credinţă; cuvioşenie; evlavie; pioşenie; pietate; cucernicie. **2.** cei de religie musulmană.
múmkin *adj.* posibil; eventual. // •***kírmek múmkin mí?*** se poate intra?; •***múmkin bolganî kadar*** pe cât e posibil. •***múmkin dereğesínde*** pe cât e posibil.
múmkinkadar *adv.* pe cât posibil.
múmkinlík *s.* posibilitate; eventualitate.
múmkún *adj.* posibil; eventual. // •***múmkún bolmak*** a fi posibil. •***múmkún etmek*** a face posibil. // •***bír saniye, múmkún bolsa*** o secundă, dacă e posibil. •***heş múmkún kórínmiy*** nu pare nicidecum posibil. •***múmkún bolsa*** dacă este posibil. •***múmkún mertebe*** pe cât posibil.
múmkúnkadar *adv.* pe cât posibil.
múmkúnlúk *s.* posibilitate; eventualitate.
múmtaz *adj.* **1.** distins; deosebit; ales. **2.** autonom.
múmtaze *s.* **1.** autonomie. **2.** distincţie. // •***idariy múmtaze*** *(adm.)* autonomie.
múnafiy *adj.* contrar; potrivnic; incomparabil.
múnakale *s.* **1.** transport; transportare; transfer. **2.** *(fin.)* virament. // •***múnakale bolmak*** a se transfera; a se vira bani. •***múnakale etmek*** a transfera; a vira bani.
múnakaleğí *adj.* transportator.
múnakalelí *adj.* **1.** transportat; transferat. **2.** *(fin.)* prin virament.
múnakaşa *s.* conversaţie; discuţie; dezbatere; dialog. // •***múnakaşa bolmak*** a se discuta; a se dezbate; a se delibera. •***múnakaşa etmek*** a discuta; a dezbate; a delibera.
múnakaşağî *s.* sfătuitor; îndrumător.
múnakaşalî *adj.* dezbătut; deliberat; discutat; consultat; sfătuit; povăţuit.
múnakaşasîz *adj.* fără discuţie.
múnasebet *s.* **1.** legătură; raport; relaţie. **2.** ocazie; prilej. // •***múnasebetín túşúrmek*** a da prilej; a ocaziona. •***múnasebetlerín bîzmak*** a-şi strica relaţiile. // •***bútún múnasebetlerde*** în toate privinţele. •***múnasebetí men*** cu prilejul...; cu ocazia...; •***múnasebetlerníñ kesílmesí*** *(pol.)* întreruperea relaţiilor. •***siyasiy múnasebetlerníñ iyadesí*** *(pol.)* restabilirea relaţiilor diplomatice.
múnasebetaşîgî *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
múnasebetaşkî *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
múnasebetítúşken *adj.* prilejuit.
múnasebetlí *adj.* **1.** conectat; legat; împreunat. **2.** relevant; oportun.
múnasebetsíz *adj.* **1.** *(d. oameni)* indecent; necuviincios. **2.** *(d. acţiuni, fapte)* inoportun; nepotrivit; irelevant.
múnasebetsízlík *s.* **1.** indecenţă; necuviinţă. **2.** inoportunitate.
múnasebetşí *s.* oportunist.
múnasebetşílík *s.* oportunism.
múnasip *adj.* potrivit; adecvat. // •***múnasip bír íş*** o muncă potrivită.
múnasiplík *s.* potrivire; adecvare.
múnazaa *s.* dispută; ceartă. // •***múnazaa bolmak*** a se disputa. •***múnazaa etmek*** a disputa.
múnazaağî *adj.* bătăios; bătăuş; certăreţ; gâlcevitor.
múnazaalî *adj.* **1.** conflictual; disputabil; disputat. **2.** certat; supărat.
múnderiğat *s.* cuprins; conţinut *(al unei scrieri)*.
múnderiş *adj.* inserat; intercalat *(într-un text)*. // •***múnderiş bolmak*** a se insera; a se implanta. •***múnderiş etmek*** a insera; a implanta.
múnderişlík *s.* **1.** inserare; intercalare. **2.** *(med.)* proteză; implant.
múnekkit *s.* critic.
múnekkitlík *s.* critică; criticism.
múnevver *s.* intelectual.
múnevverler *s., pl.* intelectualitate.
múnezzeh *adj.* pur; cinstit; curat; cast.
múnferiden *adv.* unul câte unul; separat; individual.
múnferit *adj.* separat; izolat; singur.
múnfesih *adj.* **1.** abolit; abrogat; anulat. **2.** dislocat; descompus.
múnhal *adj.* **1.** *(chim.)* solubil. **2.** vacant; liber.
múnkasem *adj.* împărţit; divizat.
múnkasemtanîr *adj.* divizibil.
múnkat *adj.* supus; plecat; smerit; cuminte; ascultător; docil.
múnkatlîk *s.* supunere; smerenie; cumineţenie; docilitate.
múnkaziy *adj.* terminat; sfârşit; încheiat.
múntahap *adj.* ales; selectat; votat.
múntahaplîk *s.* alegere; selectare; votare.
múntahip *s.* elector; votant; alegător.
múntahir *adj.* care s-a sinucis.
múnzeviy **I.** *adj.* retras; izolat; solitar. **II.** *s.* pustnic; sihastru.
múnzeviylík *s.* ascetism; sihăstrie.
múnzeviy-sayrak *s. (orn.)* sturz pustnic american *(lat., Catharus guttatus)*.
múphem *adj.* vag; neclar; confuz; obscur.
múptela *s.* **1.** pasiune; entuziasm. **2.** viciu; patimă.
múptelalî *adj.* **1.** pasionat; entuziast. **2.** vicios; pătimaş.
múptí *s. (relig., la musulmani)* muftiu.
múptúlúk *s. (relig., la musulmani)* muftiat.
Múrabiy *s. (antrop. m., arab.)* "Fructul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
múrağaat *s.* **1.** solicitare; apel. **2.** *(jur.)* recurs. // •***múrağaat bolmak*** a se cere; a se solicita. •***múrağaat etmek*** a cere; a solicita.
múrağaatlî *adj.* **1.** solicitat; apelat. **2.** *(jur.)* cu recurs.
múrağaatşî *s.* solicitant; petent.
múrayiy *adj.* ipocrit; făţarnic.
múrayiylík *s.* ipocrizie; făţărnicie.
múrebaha *s. (fin.)* dobândă; camătă.
múrebahağî *s.* cămătar.
múrebahağîlîk *s.* cămătărie; camătă.
múrebbe *s.* **1.** marmeladă; gem. **2.**

(mat.) careu; pătrat.
múrebbiy *s.* instructor; educator.
múrebbiye *s.* guvernantă.
múrekkep **I.** *adj.* compus; alcătuit; complex; complicat; compozit. **II.** *s.* **1.** cerneală. **2.** *(iht.)* sepie *(lat., Sepia officinalis)*. // ***•bo sayî úş rakamdan múrekkep*** acest număr este alcătuit din trei cifre. ***•kîtay múrekkebí*** tuş. ***•mawî múrekkep*** cerneală albastră. ***•múrekkep lekesí*** pată de cerneală. ***•múrekkep mesele*** problemă complicată. ***•múrekkep rakam*** *(mat.)* număr complex. ***•múrekkep sóz*** *(gram.)* cuvânt compus. ***•múrekkep úşlí kuralî*** *(mat.)* regula de trei compusă. ***•tolmakalem múrekebí*** cerneală.
múrekkepkabî *s.* călimară.
múrekkepkurutkan *s.* sugativă.
múrekkepleşken *adj.* complicat; complex.
múrekkepleşmek *v.i.* a se complica.
múrekkepleştírmek *v.t.* a complica.
múrekkepleşúw *s.* complicare; complicaţie; complexitate.
múrekkeplík *s.* **1.** compunere; alcătuire; complexitate. **2.** călimară.
múren *s.* râu; fluviu. // ***•múren geşílgen yer*** vad. ***•Tuna múrení*** fluviul Dunărea.
múren-kayabalîgî *s. (iht.)* glăvoacă; guvidie-de-vad; porcuşor-de-vad *(lat., Gobius fluviatilis)*.
múrettebat *s.* echipaj.
múrettip *s. (tipogr.)* zeţar.
múrettipkana *s. (tipogr.)* zeţărie.
Múris *s. (topon.)* Mauritius.
múrislí *s., adj.* mauritian.
múrit *s.* discipol.
múriten *s., adj.* mauritan.
Múriteniye *s. (topon.)* Mauritania.
múriteniyelí *s., adj.* mauritan.
múrsel *s.* **1.** destinatar. **2.** sol; ambasador.
Múrsel *s. (antrop. m., arab.)* "Solul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
múrsil *s.* expeditor.
múrsafe *s. (bot.)* iarbă-de-smirnă *(lat., Myrrhis odorata; Scandix odorata)*.
múrteğí *s., adj.* reacţionar.
múrteşem *s. (mat., fiz.)* proiecţie.
múrteşiy *adj.* mituit; corupt.
múrteşiylík *s.* mituire; corupere.
múrúvvet *s.* **1.** vitejie; curaj; bărbăţie. **2.** mărinimie; bunătate.
múrúvvetlí *adj.* mărinimos; bun.
múrver *s. (bot.)* soc *(lat., Sambucus nigra)*.
múrver, zerlí- *s. (bot.)* boz; bozie; soc-mic *(lat., Sambucus ebulus)*.
mús *s.* parfum; aromă; mireasmă. // ***•músnúñ kokîsî*** mirosul parfumului.
músaade *s.* voie; permisiune. // ***•músaade etmek*** a permite; a da voie; a îngădui. ***•músaade ístemek*** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduinţă. // ***•gúmrúk músaadesí*** aprobare de la vamă. ***•músaade bar mî?*** permiteţi?; e voie?; ***•músaade etseñíz!*** dacă-mi permiteţi!; ***•músaadeñíz men*** cu permisiunea dumneavoastră.
músaadeetken *adj.* aprobativ; aprobator; binevoitor; îngăduitor; tolerant.
músaadelí *adj.* încuviinţat; învoit.
músaadesíz *adj.* neîncuviinţat; nepermis; fără permisiune.
músaadesízlík *adj.* prohibiţie.
músabaka *s.* întrecere; concurs; competiţie. // ***•atletism músabakalarî*** întreceri atletice. ***•yúzme músabakasî*** *(sport)* competiţia de înot.
músademe *s.* ciocnire; coliziune.
músademelí *adj.* tamponat.
músadire *s.* rechiziţie; confiscare. // ***•músadire etmek*** a rechiziţiona.
músadirelí *adj.* rechiziţionat; confiscat.
músamaha *s.* **1.** indulgenţă; îngăduinţă; concesie. **2.** muşamalizare. // ***•músamaha bolmak*** a se muşamaliza. ***•músamaha etmek*** a muşamaliza.
músamahakáar *adj.* indulgent; îngăduitor.
músamahalî *adj.* **1.** muşamalizat. **2.** indulgent; îngăduitor.
músamere *s.* serată.
músaviy *adj.* egal.
músayit *adj.* prielnic; favorabil; potrivit. // ***•hawa uşuş úşún músayit tuwul*** timpul nu e favorabil pentru zbor.
músellem *adj.* indiscutabil; incontestabil.
múselles **I.** *adj.* triplu. **II.** *s. (mat.)* triunghi. // ***•tík múselles*** *(mat.)* triunghi dreptunghic.
músellesat *s. (mat.)* trigonometrie.
músellesatlî *adj. (mat.)* trigonometric.
múselleslí *adj.* triunghiular.
múshil *adj. (farm.)* purgativ; laxativ.
múskokîtma *s.* înmiresmare; parfumare.
müslim *s.* musulman; devotat lui Dumnezeu.
Müslime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea devotată lui Dumnezeu".
müslí *adj.* **1.** parfumat; aromat; înmiresmat. **2.** tămâios; muscat. // ***•müslí sabîn*** săpun parfumat.
müslí-ğewez *s.* nucşoară; nucă-tămâioasă.
músnet *s. (gram.)* predicat.
músnetlí *adj. (gram.)* predicativ.
müspet *adj.* **1.** demonstrat; probat; verificat. **2.** *(gram.)* afirmativ. **3.** pozitiv *(şi fig.)*. // ***•müspet kutup/ğehet*** *(fiz.)* pol pozitiv.
müspetetúw *s.* verificare.
müsrif *adj.* cheltuitor; risipitor.
müstağellík *s.* urgenţă.
müstahakk *adj.* meritat; binemeritat; pe/după merit.
müstakbel *s.* viitor.
müstakil *adj.* independent; autonom; de sine stătător.
Müstakîm *s. (antrop. m., arab.)* "Cel aflat pe drumul bun" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
müstear *s.* pseudonim.
müstebit *adj.* despot; despotic.
müstebitlík *s.* despotism.
müstehğen *adj.* imoral; obscen; pornografic.
müstehğenlík *s.* imoralitate; obscenitate; pornografie.
müstehziy *adj.* ironic.
müstemleke *s. (pol.)* colonie.
müstemlekeğí *s.* colonialist.
müstemlekeğígekarşî *s. (pol.)* anticolonialist.
müstemlekeğílík *s.* colonialism.
müstemlekeleşken *adj. (pol.)* colonizat.
müstemlekeleştírílgen *adj.* colonizat.
müstemlekeleştírílmek *v.i.* a se coloniza.
müstemlekeleştírmek *v.t.* a coloniza.
müstemlekeleştírúw *s.* colonizare.
müstemlekelík *adj.* colonial.
müstesna *adj.* exceptat; exclus; neinclus.
müsteşar *s.* **1.** secretar de stat. **2.** consilier *(de ambasadă)*.
müsteşrik *s.* orientalist.
müsúlman *s.* musulman.
müsúlmanlîk *s.* islam; mahomedanism.
müsúr // ***•müsúr ambarî*** pătul; porumbar. ***•müsúr mayî*** ulei de porumb. ***•müsúr púskúlí*** smoc la ştiuletele de porumb; mătase. ***•úş müsúr tanesí*** trei boabe de porumb.
müsúrlúk *s.* lan de porumb; porumbişte.
müsvedde *s.* ciornă.
müşahede *s.* supraveghere; observare.
müşahedeğí *s.* supraveghetor; observator.
müşahedelí *adj.* supravegheat; observat.
müşahhas *adj.* concret.
müşahit *s.* martor.
müşavere *s.* consiliere; consultare; povaţă; sfat; îndrumare.
müşavereğí *s.* consilier; consultant; povăţuitor; sfetnic; sfătuitor; îndrumător.
müşaverelí *adj.* consiliat; consultat; povăţuit; sfătuit; consultat.
müşavir *s.* consilier; consultant; povăţuitor; sfetnic; sfătuitor; îndrumător.
Müşavir *s. (antrop. m., arab.)* "Sfetnicul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
müşerref *adj.* onorat. // ***•müşerref bolmak*** a fi onorat; a fi cinstit; a fi stimat; a fi respectat. ***•müşerref etmek*** a onora; a cinsti; a stima; a respecta. // ***•kím men müşerref bolaman?*** cu cine am onoarea?;
müşfik *adj.* tandru; duios.
müşker *s. (geol.)* crater.
müşkúl **I.** *adj.* greu; dificil. **II.** *s.* piedică; obstacol.
müşkúlpesent *adj.* exigent.
müştekiy *s. (jur.)* reclamant; petiţionar.
müştekiyet *s. (jur.)* reclamaţie; petiţie.
müşterek *adj.* comun; colectiv. // ***•müşterek paşaport*** paşaport colectiv.
müştereken *adv.* în comun; în colectiv.
müşterí *s.* client; cumpărător; muşteriu.
müşteríler *s., pl.* clientelă; cumpărători.
müştúk *s.* **1.** *(la instrumente muzicale)* muştiuc. **2.** portţigaret.
müşúr *s.* mareşal.
müskokîtuw *s.* înmiresmare; parfumare.
müslí-adaşayî *s. (bot.)* iarba-sfântului-Ioan *(lat., Salvia sclarea)*.
müslí-gúl *s. (bot.)* trandafir-moscat *(lat., Rosa moschata)*.
müslí-ğepare *s. (bot.)* asmăţui;

hasmaţuchi *(lat., Anthriscus cerefolium)*.
múslí-kazayagî *s. (bot.)* tămâiţă; ţifroş *(lat., Chenopodium ambrosioides)*.
múslí-megdúnez *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus cerefolium)*.
múslí-menewşe *s. (bot.)* violetă; viorea *(lat., Viola odorata)*.
múslí-pazî *s. (bot.)* tămâiţă; smirnă-de-grădină *(lat., Chenopodium botrys)*.
múslí-sumak *s. (bot.)* oţetar-aromat; sumac-aromat *(lat., Rhus aromatica)*.
múslí-yonğa *s. (bot.)* schinduf *(lat., Trigonella foenum graecum)*.
músúr *s. (bot.)* porumb *(lat., Zea mays)*.
mútaahhit *s.* antreprenor.
mútaakîben *adv.* unul după altul; succesiv.
mútaakîp **I.** *adj.* care urmează; care succedă. **II.** *postp.* după; în urma...; // •***dersiy mútaakîp*** după lecţie.
mútaallîk *adj.* relativ la...; referitor la...;
mútakip *adj.* ulterior; următor; succesiv.
mútaláa *s.* **1.** lectură; citire. **2.** examinare; studiere; studiu. **3.** idee; părere; opinie. // •***mútaláa bolmak*** a se examina; a se studia; a se cerceta. •***mútaláa etmek*** a examina; a studia; a cerceta.
mútaláağî *s.* cititor.
mútaláalî *adj.* examinat; studiat; cercetat.
mútareke *s.* armistiţiu.
múteaddiy *adj. (gram.)* tranzitiv.
múteakip *adj.* ulterior; următor.
Mútealiy, El- *s. (relig., arab.)* "Supremul"; "Cel ce este superior oricărei acţiuni; fapte sau gând al vreunei fiinţe" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
mútebasbîs *adj.* linguşitor.
múteesir *adj.* **1.** impresionant; afectat. **2.** mâhnit; îndurerat.
mútefekkir *s.* gânditor; cugetător.
múteferrik *adj.* **1.** divizat; împărţit. **2.** dispersat; răspândit; împrăştiat.
múteferrika *s.* bani pentru cheltuieli curente.
mútеferriklík *s.* **1.** divizare; împărţire. **2.** dispersare; răspândire; împrăştiere.
mútеğanis *adj.* omogen.
mútеğaviz **I.** *adj.* agresiv. **II.** *adv.* de peste; mai mult de...;
mútehakkim *adj.* **1.** autoritar. **2.** uzurpator.
mútеharrik *adj.* **1.** *(fiz.)* mobil. **2.** motric.
mútehassis *adj.* impresionant; afectat; mâhnit; îndurerat.
mútehassîl *s., adj.* produs; format; rezultat.
mútehassîs *s., adj.* specialist; specializat.
mútehassîslîk *s.* specializare; specialitate.
mútehavvil *adj.* variabil; schimbător.
mútekabil *adj.* **1.** reciproc; mutual. **2.** *(mat.)* corespondent.
mútekabiliyet *s.* reciprocitate; mutualitate.
mútekayit *s., adj.* pensionar.
mútekebbir *adj.* îngâmfat; arogant.
Mútekebbir, El- *s. (relig., arab.)* "Cel neînchipuit de maiestuos"; "Cel ce îşi înfăţişează măreţia în toate lucrurile şi în toate felurile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
mútekebbirlík *s.* infatuare.
mútemadiy *adj.* continuu; neîntrerupt. // •***mútemadiy ğeriyan*** *(electr.)* curent continuu.
mútemadiyen *adv.* în mod continuu; fără întrerupere; fără încetare.
mútemayil *adj.* înclinat; oblic; predispus spre...; atras de...;
mútemayiz *adj.* evidenţiat; remarcat.
mútemmim **I.** *adj.* complementar *(şi mat.)*. **II.** *s. (gram.)* complement; obiect.
mútenasip *adj.* simetric. // •***makúsen mútenasip*** *(mat.)* invers proporţional.
mútenasiplík *s.* simetrie.
mútenasipsíz *adj.* asimetric.
mútenasipsízlík *s.* asimetrie.
mútenevviy *adj.* divers; variat.
mútenevviyet *s.* diversitate; diversificare; varietate.
mútеrakkiy *adj.* înaintat; avansat; care a progresat.
mútereddit *adj.* ezitanat; şovăitor; indecis; nehotărât; nesigur.
mútеrğim *s.* traducător.
mútеrğimlík *s.* traducere; interpretare; tălmăcire.
mútesanit *adj.* solidar.
mútеşebbis *s., adj.* iniţiator.
mútеşekkil *adj.* format; constituit.
mútevaziy *adj.* modest; mediocru.
mútеveffa *s., adj.* defunct.
mútеveğğih *adj.* îndreptat spre...; orientat spre...;
múthiş **I.** *adj.* teribil; îngrozitor; înspăimântător. **II.** *interj.* groaznic!;
múttefik *adj.* aliat.
múttefikan *adv.* în alianţă *(cu...)*.
mútthehim *s. (jur.)* acuzat; pârât. // •***mútthehimler kúrsúsí*** boxa acuzaţilor.
mútthehimtutkan *s., adj.* acuzator.
mútthehit *adj.* unit; aliat.
múvesvis *s.* suspicios; bănuitor.
múvezziy *s.* distribuitor.
múyúz *s.* **1.** *(muz. şi la animalele cornute)* corn. **2.** *(anat.)* penis. **3.** *(med.)* erecţie. // •***múyúz takmak*** a pune coarne; a înşela. •***múyúzí tíkleşmek*** *(med.)* a avea erecţie.
múyúzbaş *s. (orn.)* mătăsar; pasărea-frigului *(lat., Bombycilla garrulus)*.
múyúzbaşî, Japon- *s. (orn.)* mătăsar japonez *(lat., Bombycilla japonica)*.
múyúzbaşî, sedír- *s. (orn.)* mătăsar american *(lat., Bombycilla cedrorum)*.
múyúzen *s. (muz.)* cornet.
múyúzgágáa *s. (orn.)* pasărea-rinocer; corbul cu corn *(lat., Bucorvus abyssinicus)*.
múyúzgágáa, boz- *s. (orn.)* pasărea rinocer toko cenuşie *(lat., Tockus nasutus)*.
múyúzleme *s.* împungere cu coarnele.
múyúzlemek *v.t. (d. animale)* a împunge.
múyúzlengen *adj.* împuns cu coarnele.
múyúzlí *adj.* **1.** cu coarne; cornut. **2.** *(fig.)* încornorat.
múyúzlí-engerek *s. (zool.)* viperă-cu-corn *(lat., Vipera ammodytes)*.
múyúzlí-ewren *s. (zool.)* viperă-cu-corn *(lat., Vipera ammodytes)*.
múyúzlí-gúrze *s. (zool.)* viperă-cu-corn *(lat., Vipera ammodytes)*.
múyúzlí-karabóğek *s. (ent.)* scarabeu *(lat., Cerambycidae)*.
múyúzotî, boz- *s. (bot.)* spânz-negru; boz; iarba-nebunilor *(lat., Helleborus niger)*.
múyúzotî, kîzîl- *s. (bot.)* spânz-roşu; elebor; bojoţei; boşuţă; iarba-nebunilor *(lat., Helleborus purpurescens)*.
múyúzsúz *adj. (d. animale cornute)* fără coarne; ciut.
múyúztíkleşmesí *s. (med.)* erecţie.
múzakere *s.* discuţie; convorbire; dezbatere; dialog. // •***múzakere bolmak*** a se discuta; a se dezbate; a se delibera. •***múzakere etmek*** a discuta; a dezbate; a delibera.
múzakerelí *adj.* dezbătut; discutat; deliberat; consultat.
múzekkere *s.* raport; memoriu. // •***múzekkere bolmak*** a se raporta; a se informa. •***múzekkere etmek*** a raporta; a informa.
múzekkerelí *adj.* raportat; informat.
Múzekkir *s. (antrop. m., arab.)* "Recitatorul prevestitor" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Múzemmil *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înveşmântat în straie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
múzevvir *s., adj.* intrigant; bârfitor.
múzevvirlí *adj.* cu intrigă; bârfit.
múzevvirlík *s.* intrigă; bârfă.
múzeyyen *adj.* împodobit; ornat; gătit; ferchezuit; spilcuit.
múzmin *adj.* cronic. // •***múzmin kastalîk*** boală cronică.
múzminleşken *adj.* cronicizat.
múzminleşme *s.* cronicizare.
múzminleşmek *v.i.* a se croniciza.
myawlama *s.* mieunat; miorlăit.
myawlamak *v.i. (d. pisici)* a mieuna; a miorlăi.
myawlaw *s.* mieunat; miorlăit.
myaw-myaw *interj.* miau!;
myawuldama *s.* mieunat; miorlăit.
myawuldamak *v.i. (d. pisici)* a mieuna a miorlăi.
myawuldaw *s.* mieunat; miorlăit.
myawultî *s.* mieunat; miorlăi.

N

naadam **I.** *adj.* olimpic. **II.** *s.* jocuri sportive; olimpiadă. // ***•ğaz naadamî*** *(sport)* olimpiada de vară. ***•kîş naadamî*** *(sport)* olimpiada de iarnă.
naadamlî *adj.* olimpic.
Nabih *s. (antrop. m., arab.)* "Cel inteligent".
Nabihe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea inteligentă".
nabîz *s.* plus. // ***•nabîz atmak*** a pulsa. ***•nabîzîn almak*** a lua cuiva pulsul. ***•nabîzîna kóre şerbet bermek*** a-i da cuiva apă la moară; a-i face pe voie. // ***•nabîzîm normal mî?*** pulsul îmi este normal?;
naçiz *adj.* fără valoare; lipsit de valoare.
nadan *adj.* neştiutor; incult; ignorant.
nadanlîk *s.* incultură; ignoranţă.
nadas *s.* arătură de toamnă.
nadide *adj.* **1.** rară; neobişnuită. **2.** egală; rivală.
nadim *adj.* care se căieşte; care regretă; pocăit.
nadinş *adj.* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar.
nadinşlîk *s.* neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie.
nadir *adj.* rar; neobişnuit. // ***•nadir kuş*** pasăre rară.
Nadire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea rară".
nadirlîk *s.* raritate.
nadogrî *adj.* incorect.
nadogrîlîk *s.* incorectitudine.
nadúrúst *adj.* nesincer; incorect; nedrept; necinstit.
nadúrústlúk *s.* nesinceritate; incorectitudine; nedreptate; necinste.
nafaka *s.* **1.** hrană; subzistenţă. **2.** *(jur.)* pensie alimentară.
nafile *adj.* inutil; în zadar; zadarnic.
Nafise *s. (antrop. f., arab.)* "Piatră preţioasă".
nafiy *adj.* util; folositor; favorabil.
Nafiy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel priincios"; "Creatorul tuturor lucrurilor folositoare şi profitabile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
nafiya *s.* lucrări publice.
nafiz *adj.* **1.** penetrant. **2.** *(d. oameni)* influent.
naftalina *s.* naftalină.
nagara *s. (muz.)* tobă.
nagarağî *s.* toboşar.
nagîl *s.* **1.** povestire; relatare. **2.** *(lit.)* poveste; basm.
nagîlaytkan *s.* povestitor.
nagîlğî *s.* povestitor.
nagîlkonîsî *s. (lit.)* subiect; intrigă; acţiune.
nagîllî *adj.* povestit; relatat.
nağak *s.* toporişcă.
nağiy *adj.* sigur; ferit; ocrotit; la adăpost; de nădejde.
Nağiy *s. (antrop. m., arab.)* "Confidentul de nădejde" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Nağiye *s. (antrop. f., arab.)* "Confidenta de nădejde".
Nağiyulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Confidentul lui Allah" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
nahif *adj.* slab; neputincios.
Nahiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce pune sub interdicţie" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
nahiye *s. (adm.)* comună.
nahoş *adj.* neplăcut; nedorit.
nahvet *s.* orgoliu; trufie.
nakarat *s. (muz.)* refren.
nakil **I.** *adj. (fiz.)* conducător. **II.** *s.* **1.** transport; transportare. **2.** povestire; relatare. **3.** *(lit.)* poveste; basm. **4.** *(tehn.)* transmisie; transmisiune. // ***•nakil bolmak*** a se transmite; a se transporta; a se povesti; a se relata; a se zice. // ***•nakil mekanismí*** *(tehn.)* mecanism de transmisie. ***•nakil vasîtasî*** mijloc de transport.
nakillí *adj.* **1.** transmis; trimis; transportat. **2.** povestit; relatat.
nakis *adj.* imperfect; defectiv; neregulat. // ***•nakis figeller*** *(gram.)* verbe neregulate.
nakislík *s.* imperfecţiune; neregularitate.
Nakî *s. (antrop. m., arab.)* "Imaculatul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Nakîp *s. (antrop. m., arab.)* "Cel mai bun om din popor" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
nakîs *s. (geom.)* elipsă.
nakîslî *adj. (geom.)* eliptic.
nakîslîğísím *s. (geom.)* elipsoid.
nakîş *s.* **1.** broderie. **2.** muzică orientală. **3.** model; desen; decoraţie; ornament. **4.** feston. // ***•nakîş íşlemek*** a broda.
nakîşçî *s.* desenator; brodeză.
nakîşlama *s.* brodare; decorare.
nakîşlamak *v.t.* a broda; a decora.
nakîşlangan *adj.* brodat; decorat.
nakîşlanmak *v.i.* a se broda; a se decora.
nakîşlaw *s.* brodare; decorare.
nakîşlî *adj.* brodat; decorat. // ***•nakîşlî íşkólmek*** ie.
nakîşşaşkan *s.* desenator.
nakîştagîlgan *adj. (mil.)* decorat.
nakîştaguw *s. (mil.)* decorare.
nakît *s. (fin.)* numerar; lichiditate; bani gheaţă; fond. // ***•nakît man*** pe bani.
nakîtğatkîzdîrîlgan *adj.* finanţat.
nakîtğatkîzdîruw *s.* finanţare.
nakîz *adj.* contrar; opus; antagonic.
nakîzlîk *s.* contrast; contradicţie; opunere; antagonism; împotrivire.
nakka *s. (iht.)* somn *(lat., Silurus glanis).*
naklen *adv.* prin tradiţie; prin viu grai.
nakletílgen *adj.* **1.** transmis; transportat; cărat. **2.** povestit; relatat.
nakletílmek *v.i.* **1.** a se transmite; a se transporta; a se căra. **2.** a se povesti; a se relata.
nakletmek *v.t.* **1.** a povesti; a relata. **2.** a transmite; a transporta; a căra.
nakletúw *s.* **1.** transmitere; transportare; cărare. **2.** povestire; relatare.
nakletúwğî *s.* curier; transportator; însoţitor.
nakletúwğúlúk *s.* transport; transportare; curierat; însoţire.
nakliy *adj.* **1.** tradiţional; dintotdeauna. **2.** de transport.
nakliyat *s.* **1.** tradiţie; datină; obişnuinţă; obicei. **2.** transporturi; mijloace de transport. // ***•deñíz nakliyatî*** *(nav.)* transport maritim. ***•hawa nakliyat vasîtasî*** mijloc de transport aerian.
nakliye *s.* transport; transportare. // ***•nakliye piyatî*** tarif de transport. ***•nakliye senetí*** *(com.)* scrisoare de trăsură.
nakliyeğí *s.* cărăuş; transportator.
nakliyeğílík *s.* transport; transportare; curierat; însoţire.
nakşetílgen *adj.* **1.** imprimat; întipărit. **2.** desenat; pictat.
nakşetílmek *v.i.* **1.** a fi imprimat; a se întipări. **2.** a fi desenat; a fi pictat.
nakşetmek *v.t.* **1.** a desena; a picta. **2.** a imprima; a întipări.
naktiy *adj.* pecuniar; bănesc; financiar. // ***•naktiy ğeza*** amendă. ***•naktiy tarlîk*** criză financiară.
naktura *s. (orn.)* găinuşă de stepă; găinuşă de nisip *(lat., Syrrhaptes paradoxus).*
naktura, boyalî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare dungată *(lat., Pterocles indicus).*
naktura, kara-bawurlî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare cu pântece negru *(lat., Pterocles orientalis).*
naktura, kawerengí-bawurlî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare cu pântece castaniu *(lat., Pterocles exustus).*
naktura, kíşkene- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare mică *(lat., Pterocles lichtensteinii).*
naktura, meneklí- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare pântece pestriţ *(lat., Pterocles senegallus).*
naktura, tel-kuyruklî- *s. (orn.)* găinuşă zburătoare cu coadă-ac *(lat., Pterocles alchata).*
nakzetílgen *adj.* **1.** nesocotit; încălcat; violat. **2.** *(jur.)* casat.
nakzetme *s.* **1.** nesocotire; încălcare; violare. **2.** *(jur.)* casaţie.
nakzetmek *v.t.* **1.** a nesocoti; a încălca; a viola; a nu respecta. **2.** *(jur.)* a casa.
nal *s.* **1.** potcoavă. **2.** *(tehn.)* sabot. // ***•dórt nal man ketmek*** a merge în galop. ***•nallarîn tíkmek*** a-şi lepăda potcoavele; a muri.
nalbant *s.* potcovar.
Nalbant *s.* **1.** *(topon., localitate desfiinţată)* Nalbant *(jud. Constanţa).* **2.** *(topon.)* Nalbant *(jud. Tulcea).*
nalbantlîk *s.* potcovărie; atelier de potcovar; meserie de potcovar.
nalğî *s.* potcovar.
nalğîlîk *s.* potcovărie; atelier de potcovar; meserie de potcovar.
nalîn *s.* galenţi.
nallama *s.* potcovire.
nallamak *v.t.* a potcovi.
nallangan *adj.* potcovit.
nallanmagan *adj.* nepotcovit.
nallanmak *v.i.* a se potcovi.
nallanmaykalgan *adj.* nepotcovit.
nallaw *s.* potcovire.
nallî *adj.* potcovit.
nalsîz *adj.* nepotcovit.
nalşa *s.* blacheu.
nam *s.* **1.** nume; denumire. **2.** renume;

reputaţie. // •***nam kazanmak*** a i se duce vestea; a i se duce faima; a ajunge celebru. •***namî-níşanî kalmamak*** a cădea în uitare.

namaz *s. (la musulmani)* rugăciune; rugă. // •***namaz kîlmak*** *(relig., la musulmani)* a se ruga; a face rugăciuni.

nambuka *s.* **1.** traistă; desagă din piele. **2.** burduf pentru apă.

name *s.* epistolă; scrisoare.

namert *adj.* josnic; murdar.

namevğudiyet *s.* absenţă; lipsă.

namevğut *adj.* absent; lipsă.

Namibiye *s. (topon.)* Namibia.

namibiyelí *s., adj.* namibian.

namlî *adj.* renumit; vestit.

namsíz *adj.* anonim; nepopular; fără renume.

namur *s.* toamnă.

namus *s.* **1.** cinste; onestitate; corectitudine. **2.** onoare; orgoliu. // •***namusuna taş atmak*** a arunca cu piatra în cineva; a-l ponegri. •***namusuna tiymek*** a atinge pe cineva în onoarea sa; a-l ofensa. // •***namus sózí*** cuvânt de onoare.

namusbatîrgan *adj.* **1.** calomniator; defăimător; denigrator; maliţios; clevetitor. **2.** dezonorant; batjocoritor.

namusbatîrmasî *s.* **1.** calomnie; defăimare; denigrare; maliţiozitate; ponegrire; violare; stigmatizare. **2.** dezonorare; batjocorire.

namusbatmasî *s.* dezonoare; stigmat.

namusîbatkan *adj.* **1.** dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat. **2.** calomniat; defăimat; denigrat; dezonorat; ponegrit; violat.

namusîlekelengen *adj.* **1.** dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat. **2.** calomniat; defăimat; denigrat; dezonorat; ponegrit; violat; stigmatizat.

namuskáar *adj.* cinstit; onest; corect.

namuslekelegen *adj.* **1.** dezonorant; batjocoritor. **2.** calomniator; defăimător; denigrator; maliţios; clevetitor.

namuslekelemesí *s.* **1.** calomnie; defăimare; denigrare; maliţiozitate; ponegrire; violare; stigmatizare. **2.** dezonorare; batjocorire.

namuslî *adj.* cinstit; onest; corect.

namussuz *adj.* necinstit.

namussuzğa *adv.* mişeleşte.

namussuzluk *s.* necinste.

namúmkin *adj.* imposibil; irealizabil; nefezabil.

namúmkinlík *s.* imposibilitate.

namúmkún *adj.* imposibil; irealizabil.

namúmkúnlúk *s.* imposibilitate.

namúnasip *adj.* nepotrivit; inadecvat.

namúnasiplík *s.* nepotrivire.

namútenahiy *adj.* infinit; nesfârşit. // •***namútenahiy haleket*** mobil perpetuu.

namútenahiyet *s.* infinit; nesfârşire *(şi mat.)*.

namzet *s.* **1.** *(pol.)* candidat. **2.** logodnic. // •***namzet bolmak*** a se logodi. •***namzet etmek*** a logodi.

namzetlí *adj.* logodit.

namzetlík *s. (pol.)* candidatură.

Nanday-dudukuşî *s. (orn.)* papagal Nanday; papagal cu glugă neagră *(lat., Nandayus nenday)*.

nane *s. (bot.)* mentă; izmă *(lat., Mentha piperita)*. // •***nane şekerí*** bomboane cu mentă.

nane, buruşuk- *s. (bot.)* mentă-creaţă; izmă-creaţă *(lat., Mentha crispa)*.

nane, şól- *s. (bot.)* cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniţă-de-grădină *(lat., Satureja hortensis)*.

nanehan *s. (bot.)* anason; anison *(lat., Pimpinella anisum; Anisum vulgare)*.

nanehanî, kanara- *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp *(lat., Pimpinella saxifraga)*.

nanehanî, yîldîz- *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franţuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum)*.

nanelí *adj.* mentolat. // •***nanelí sigara*** ţigări mentolate.

nanemayalî *adj.* mentolat.

nanemayasî *s.* mentol.

nanesí, mîşîk- *s. (bot.)* cătuşnică; iarba-mâţei *(lat., Nepeta cataria)*.

nanesí, suw- *s. (bot.)* izma-broaştei; menta-broaştei *(lat., Mentha aquatica)*.

nanesí, taw- *s. (bot.)* voieştniţă *(lat., Mentha silvestris)*.

nankyor *adj.* ingrat; nerecunoscător.

nankyorlîk *s.* ingratitudine; nerecunoştinţă.

nar *s. (bot.)* rodiu *(lat., Punica grantum)*. **1.** rodie. **2.** soare.

nara *s.* **1.** urlet; ţipăt. **2.** vociferare. // •***nara atmak*** a urla; a ţipa; a rage. •***nara şîgarmak*** a vocifera.

naran *s.* soare.

naratlîk *s.* brădet.

narazî *adj.* neacceptat; neconsimţit; dezaprobat; negat.

narazîlîk *s.* dezacord; neacceptare; neînţelegere; neconcordanţă; nepotrivire.

nardin *s. (bot.)* scai-ghimpos; ghimpe; scaiete *(lat., Centaurea calcitrapa)*.

nargile *s.* narghilea.

narğîl *s.* **1.** nucă de cocos. **2.** *(bot.)* cocotier *(lat., Cocos nucifera)*.

narh *s. (com.)* mercurial; listă zilnică de preţuri.

narin *adj.* gingaş; fin; delicat.

narinlík *s.* gingăşie; fineţe; delicateţe.

narin-narin *adv.* gingaş; fin; delicat.

narînga *s.* **1.** mandarină. **2.** *(bot.)* mandarin *(lat., Citrus nobilis)*.

narînş *s.* **1.** naramză; portocală-amară. **2.** *(bot.)* naramz; portocal-amar *(lat., Citrus bigaradia)*.

narkotik *s., adj.* narcotic.

narkoza *s.* narcoză.

narkozağî *s.* anestezist.

nartay *adj.* însorit.

narus, ak- *s. (bot.)* brad *(lat., Abies alba)*.

narus, gúmúş- *s. (bot.)* brad argintiu *(lat., Abies concolor)*.

narus, kîrmîzî- *s. (bot.)* brad roşu de California *(lat., Abies magnifica)*.

narus, kîzîl- *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.

narus, kók- *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.

narus, soylî- *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil *(lat., Abies procera)*.

narus, úyken- *s. (bot.)* brad de Vancouver *(lat., Abies grandis)*.

narus // •***narus dalî*** cetină; creangă de brad. •***narus tuwurşugî*** con de brad.

narusluk *s.* brădet.

narusî, dagaşasî- *s. (bot.)* brad alpin *(lat., Abies lasiocarpa)*.

narusî, Japon- *s. (bot.)* brad japonez *(lat., Abies firma)*.

narusî, Kawkaz- *s. (bot.)* brad de Caucaz *(lat., Abies nordmanniana)*.

narusî, Rum- *s. (bot.)* brad grecesc *(lat., Abies cephalonica)*.

narusî, Sebír- *s. (bot.)* brad siberian *(lat., Abies sibirica)*.

narus-şímşígesí *s. (orn.)* piţigoi de brădet *(lat., Parus ater; Periparus ater)*.

narus-şîmşîgî *s. (orn.)* scatiu de brad *(lat., Carduelis pinus)*.

narus-yasî *s. (bot.)* văcălie-de-brad *(lat., Fomes pinicola)*.

nas *s. (fil.)* dogmă.

nasihat *s.* sfat; povaţă. // •***nasihat bermek*** a sfătui; a povăţui. // •***sízge nasihatîm*** sfatul meu pentru dumneavoastră.

nasihatlî *adj.* cu sfat; sfătuit; cu povaţă; povăţuit.

nasihatşî *s.* sfătuitor; povăţuitor.

nasip *s.* soartă; destin.

nasîl *prep.* precum; după cum; aşa cum; conform cu. // •***nasîl kóríne*** în aparenţă; după cât se pare.

nasîr I. *s. (med.)* bătătură. **II.** *s., adj.* protector; ocrotitor; apărător; susţinător; sprijinitor.

Nasîr/Nesir *s. (antrop. m., arab.)* "Protectorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

nasîrlî *adj.* **1.** bătătorit. **2.** *(med.)* cu bătături.

Nasreddin/Nasrettin *s.* **1.** *(antrop. m., arab.)* "Protectorul credinţei".

Nasreddin/Nasrettin *s.* **2.** *(topon.)* Pădureni *(jud. Constanţa)*.

nasriy *adj.* victorios; triumfător; biruitor.

Nasriy/Nesriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel protejat de divinitate"; "Biruitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

nasrî *s.* victorie; triumf; biruinţă.

nasser *s.* victorie; triumf; biruinţă.

Naşide *s. (antrop. f., arab.)* "Studenta".

naşir *s.* redactor.

nasîrotî *s. (bot.)* prescuriţă *(lat., Sempervivum soboliferum)*.

Nasreddin/Nasrettin *s. (topon.)* Bojurovo *(Dobrich, Bulgaria)*.

natamam *adj.* incomplet; neterminat.

natamamlîk *s.* neterminare; imperfecţiune.

natemíz *adj.* murdar; jegos; nespălat.

natemízlík *s.* lipsă de curăţenie; murdărie; jeg.

natîk *s.* orator; vorbitor.

Natîk *s. (antrop. m., arab.)* "Oratorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

natîka *s.* elocvenţă; elocinţă; oratorie; retorică; darul vorbirii.

natîkağî *s.* orator; vorbitor.

natîkalî *adj.* **1.** elocvent; având darul elocinţei; oratoric; retoric. **2.** expresiv. **3.** grăitor; semnificativ.

natîkasîz *adj.* **1.** negrăitor; nesemnificativ. **2.** inexpresiv. **3.** neelocvent.

natkun *s.* orator; vorbitor.

Natkun *s. (antrop. m., arab.)* "Oratorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

natkunluk *s.* oratorie.

natora *adj.* incorect.

natoralîk *s.* incorectitudine.

natriyum *s. (chim.)* natriu; sodiu.
natron *s.* **1.** *(chim.)* oxid de carbon; bioxid de carbon. **2.** *(chim.)* bicarbonat de sodiu.
naturalism *s.* naturalism.
naturalist *s.* naturalist.
naumut *adj.* descurajat; deznădăjduit; desperat.
naumutluk *s.* descurajare; deznădejde; desperare.
naúmút *adj.* descurajat; deznădăjduit; desperat.
naúmútlúk *s.* descurajare; deznădejde; desperare.
navat *num. (prsn.)* nouăzeci.
navlun *s. (com., nav.)* navlu.
Nawrez *s.* prima zi a primăverii *(sărbătoare celebrată de popoarele musulmane)*.
nawrezotî *s. (bot.)* linariță; inișor-de-alior *(lat., Linaria vulgaris)*.
nawrezşeşegí *s. (bot.)* ghiocel *(lat., Galanthus nivalis)*.
nawruz *s. (bot.)* iris; stânjen; stânjenel *(lat., Iris germanica)*.
nawruz, ufak- *s. (bot.)* rățișoare *(lat., Iris pumila)*.
nawur *s. (geogr.)* lac; ghiol. // **•*dak nawurî*** iezer.
nawurşuk *s. (geogr.)* iaz; heleșteu; râmnic.
Nawuruw *s. (topon.)* Nauru.
nawuruwlî *s., adj.* nauran.
nawurústí *adj.* lacustru.
nay *s.* nai.
naya *num. (mong.)* optzeci.
nayan *num. (mong.)* optzeci.
Nayif *s. (antrop. m., arab.)* "Abundență".
nayil *adj.* obținut; căpătat; câștigat; atins.
Nayil *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce dobândește".
Nayile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea ce dobândește".
nayilğí *adj.* câștigător.
nayillík *s.* obținere; căpătare.
Nayim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel confortabil".
Nayime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea confortabilă".
nayip *s. (pol.)* regent.
nayiplík *s. (pol.)* regență.
nayîm *num. (mong.)* opt.
naylon *s.* nailon.
nayman *num. (mong.)* opt.
nayme *s.* **1.** *(muz.)* melodie; ton; arie. **2.** *(fig.)* manieră; ton. **3.** *(fig.)* minciună; vorbă goală. **4.** *(muz.)* colind.
naymeğí *s. (muz.)* colindător.
naymelí *adj.* melodic.
nayşa *s. (anat., bot.)* ovar.
nayza *s.* baionetă.
nayzalama *s.* împungere; înjunghiere.
nayzalamak *v.t.* a împunge; a înjunghia.
nayzalangan *adj.* împuns; înjunghiat.
nayzalaw *s.* împungere; înjunghiere.
naz *s.* **1.** toană; capriciu; ambiție. **2.** moft; nazuri.
nazar *s.* **1.** privire; uitătură. **2.** *(în superstiții)* deochi. // **•*nazar atmak*** a-și arunca privirea; a se uita. **•*nazar man karamak*** a privi cu răutate. **•*nazarga almak*** a avea în vedere; a lua în considerare; a ține seama de...; **•*nazarî tiymek*** a deochea pe cineva. // **•*Alla(h) nazardan saklasîn!*** *(în superstiții)* să nu-i fie de deochi!; **•*arzîlarîñîznî nazarga alağakman*** voi avea în vedere dorințele dumneavoastră. **•*nazarga tagîlmagan*** insignifiant. **•*noktayiy nazar*** punct de vedere.
nazargaílíşmegen *adj.* insignifiant.
nazariy *adj.* teoretic. // **•*nazariy aktarmalar*** cercetări teoretice.
nazariyat *s.* teorie.
nazariyatlî *adj.* teoretic; teoretizat.
nazariyatşî *s.* teoretician.
nazariye *s.* teorie. // **•*şekíldeñíşímğílík nazariyesí*** teoria evoluționistă.
nazariyeğí *s.* teoretician.
nazariyelí *adj.* teoretic; teoretizat.
nazarlamak *v.t.* a deochea.
Nazarşî *s. (topon.)* Nazarcea; Galeșu *(jud. Constanța)*.
nazenin *adj. (d. femei)* cochetă; grațioasă; delicată.
nazeninlík *s. (la femei)* cochetărie; grație; delicatețe.
nazik *adj.* **1.** amabil; gentil; galant; curtenitor. **2.** fin; delicat.
naziklík *s.* **1.** amabilitate; gentilețe; galanterie; curtoazie. **2.** finețe; delicatețe.
nazikşe *adv.* cu finețe; cu delicatețe.
nazil *adj.* descendent; coborâtor.
nazillík *s.* descendență; coborâre.
nazim **I.** *s.* **1.** *(muz.)* aranjor. **2.** aranjor; ajustor; adaptator. **II.** *s., adj.* regulator.
nazimtegerşík *s. (tehn.)* volantă.
nazir **I.** *adj.* preventiv; profilactic. **II.** *s.* **1.** pereche; egal; echivalent; asemănare. **2.** ministru. **3.** avertizor; avertisment; avertizare. // **•*nazir bolmak*** a se compara; a se asemui. **•*nazir etmek*** a compara; a asemui. // **•*dewlet nazirí*** *(pol.)* ministru de stat. **•*nazirler kabinetí*** *(pol.)* consiliu de miniștri.
Nazir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce preîntâmpină "; "Cel care previne" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Nazire *s. (antrop. f., arab.)* "Perechea"; "Partenera egală".
nazirlí *adj.* **1.** împerecheat; egalat; echivalat. **2.** asemănat.
nazirlík *s.* minister; departament. // **•*adalet nazirlígí*** *(pol.)* ministerul justiției. **•*ğetkízdírme nazirlígí*** *(pol.)* ministerul transporturilor. **•*íşíşlerí nazirlígí*** *(pol.)* ministerul afacerilor interne. **•*maliye nazirlígí*** *(pol.)* ministerul de finanțe. **•*milliy korînma nazirlígí*** *(pol.)* ministerul apărării naționale. **•*tîşíşlerí nazirlígí*** *(pol.)* ministerul afacerilor externe.
nazism *s.* nazism.
nazîm *s.* **1.** ministru. **2.** organizator.
nazlana-nazlana *adv.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazlangan *adj.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazlanmak *v.i.* a face nazuri; a face mofturi; a se sclifosi.
nazlî *adj.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazlî-nazlî *adv.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazmetílgen *adj.* organizat; regularizat.
nazmetílmek *v.i.* a se organiza; a se regulariza.
nazmetme *s.* organizare; regularizare.
nazmetmek *v.t.* a organiza; a regulariza.
Nazmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Organizatorul".
Nazmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Organizatoarea".
nazretílgen *adj.* **1.** prevenit; preîntâmpinat. **2.** avertizat; atenționat.
nazretmek *v.t.* **1.** a preveni; a preîntâmpina. **2.** a avertiza; a atenționa.
nazretúw *s.* **1.** prevenire; preîntâmpinare. **2.** avertizare; atenționare.
nazsatkan *adj.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazsîz *adj.* fără mofturi.
nálet **I.** *adj.* afurisit; rău. **II.** *s.* blestem. // **•*nálet bolmak*** a fi blestemat; a fi afurisit. **•*nálet etmek*** a blestema; a afurisi. // **•*nálet bolsîn!*** ei, drăcie!; **•*náletke ketsín!*** ei, drăcie!;
náletleme *s.* blestemare; blestem; drăcuire.
náletlemek *v.t.* a blestema; a drăcui.
náletlengen *adj.* blestemat; drăcuit.
náletlep-sógílgen *adj.* drăcuit.
náletlep-sókme *s.* drăcuire.
náletleşmek *v.i. (recipr.)* a se blestema; a se drăcui.
náletlí *adj.* blestemat; drăcuit.
náletlík *s.* faptă rea; blestemăție.
nás *s.* public; lume; oameni.
ne **I.** *conj.* nici...nici...; **II.** *pron.* ce; ceea ce. // **•*akşamga ne trenler bar?*** ce trenuri sunt diseară?; **•*atîñîz ne?*** care este numele dumeavoastră?; **•*ayse ne?*** cum altfel?; **•*aytmañîz, ne tesadúf!*** nu mai spuneți, ce coincidență!; **•*bo da ne demek?*** ce mai înseamnă și asta?; **•*bo da ne?*** ce mai e și ăsta?; **•*bo ğaddeníñ atî ne?*** cum se numește acest bulevard?; **•*bo garanîñ atî ne?*** cum se numește gara aceasta?; **•*bonday bolganî ne yazîk*** ce păcat că s-a întâmplat așa. **•*bonîñ degerí ne?*** cât valorează acesta?; **•*búgún ne filmler oynay?*** ce filme rulează astăzi?; **•*búgún ne tewúkedemíz?*** ce dată e azi?; **•*búgún ne?*** ce zi e astăzi?; **•*bursañîz ne takîl?*** ce bursă aveți?; **•*el-álem ne der?*** ce va spune lumea?; **•*íşínde ne bar?*** ce conține?; **•*ka kóriyím ne yaptîñ*** ia să văd ce-ai făcut. **•*kanama ne zaman başladî?*** când a început hemoragia?; **•*mením ne íşím bar?*** ce treabă am eu?; **•*ne ağeleñíz bar?*** de ce vă grăbiți?; **•*ne árúw bír arkadaş*** ce prieten bun. **•*ne arzî etesíñíz?*** ce doriți?; **•*ne awurlukta?*** ce greutate are?; **•*ne aytasîñ sen ánda?*** ce spui tu acolo?; **•*ne bar, ne yok?*** ce mai e nou?; ce mai faci?; **•*ne bela!*** ce nenorocire!; **•*ne bolsa bolsîn*** orice ar fi; pentru nimic în lume. **•*ne búgún, ne yarîn boş tuwulman*** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. **•*ne dedí?*** ce-a zis?; **•*ne deseñ de*** orice s-ar zice. **•*ne fağiya!*** ce tragedie!; **•*ne felaket!*** ce catastrofă!; **•*ne gúzel wuruş*** ce lovitură frumoasă. **•*ne hayret!*** ce surpriză!; **•*ne kadar bolsa*** oricât. **•*ne kadar ğalbardîm*** cât l-am rugat. **•*ne kadar tura?*** cât timp stă?; **•*ne kadar/takîl?*** cât?; **•*ne***

karadîñîz? ce-ați căutat?; •***ne kerek saga?*** ce-ți trebuie?; •***ne máál eken?*** cât o fi ora?; •***ne men başlay?*** cu ce începe?; •***ne mutluluk*** ce fericire. •***ne o?*** ce e?; •***ne ólşewde?*** în ce măsură?; •***ne sebep men?*** din ce cauză?; •***ne sen, ne men*** nici eu; nici tu. •***ne şírkín bír dawranîş*** ce comportare urâtă. •***ne túrlí?*** în ce fel?; în ce chip?; cum?; •***ne uyruklusuñuz?*** care este cetățenia dumneavoastră?; •***ne uzun, ne kîska*** nici lung, nici scurt. •***ne wakît/zaman/máálde?*** când?; •***ne yalan aytayîm?*** de ce să mint?; •***ne zamanlar, ne ádetler!*** ce vremuri, ce moravuri!; •***neñ bar?*** ce ai?; •***neníñ nesídír*** ce hram poartă. •***n-íşliysíñíz?*** ce faceți?; •***oga karşî ne hakksîzlîk*** ce nedreptate față de el. •***piyatî ne bolsa bolsîn*** cu orice preț. •***saga ne?*** ce îți pasă?; •***seníñ íşíñde ne bar?*** ce ascunzi în tine?; •***síz ne sanetesíñíz?*** dumneavoastră ce credeți?; •***sízge ne paydam tiyer?*** cu ce vă pot fi de folos?; •***soyatîñîz ne?*** care este numele dumneavoastră de familie?; •***şúndí ne yúkseklíkte uşamîz?*** la ce înălțime zburăm acum?; •***tartuw ne zaman?*** când va avea loc cântarul?;

nebat *s.* plantă. // •***zerlí nebatlar*** plante otrăvitoare.

nebatat *s.* **1.** vegetație; floră. **2.** botanică. // •***nebatat álemí*** regnul vegetal. •***nebatat bakşasî*** grădină botanică.

nebatatmarazîbílímí *s.* fitopatologie.

nebatiy *adj.* vegetal; botanic. // •***nebatiy may*** untdelemn; ulei vegetal.

nebatiybílím *s.* botanică.

nebatiybílímğí *adj.* botanic.

nebatlîk *s.* plantație.

nebiy *s.* profet; proroc; vestitor; prevestitor.

Nebiy *s. (antrop. m., arab.)* "Profetul"; "Prevestitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Nebiye *s. (antrop. f., arab.)* "Binevestitoarea".

nebiyet *s.* prorocire; profeție; vestire; prevestire.

nebít *s.* petrol; țiței.

nebítlí *adj.* petrolifer.

nebítşí *s.* petrolist.

nebze *s.* bucățică; pic. // •***bír nebze*** o bucățică; un pic.

nedamet *s.* regret; părere de rău. // •***nedamet ketírmek*** a regreta.

neday *pron.* ca ce?;

nede *pron.* la ce?;

neden **I.** *adv.* din care cauză; din ce motiv; motivul pentru care...; **II.** *pron.* de la/dinspre ce?; din ce?; **III.** *s.* cauză; motiv. // •***o neden kalgan endí?*** asta mai lipsea?;

nedenğí *adj.* cauzal *(și fil.).*

nedenğílík *s.* cauzalitate *(și fil.).*

nedim *s.* **1.** prieten; amic. **2.** narator; povestitor.

nedimğe *adv.* prietenește; amical.

nedimlík *s.* **1.** prietenie. **2.** bufonerie.

nedimşúnas *adj.* prietenos.

nedír *pron.* **1.** ce e?; **2.** ceea ce e.

nedret *s.* raritate. // •***nedret kalmak*** a se rări; a deveni rar.

nefer *s.* **1.** persoană; ins; individ. **2.** *(mil., ist.)* soldat; ostaș; războinic.

nefes *s.* respirație; răsuflare. // •***deren bír nefes almak*** a inspira adânc; a-și trage sufletul; a răsufla ușurat. •***nefes aldîrmamak*** a nu da răgaz nici să respire. •***nefes almak*** a inspira; a aspira. •***nefes bermek*** a expira. •***nefesí kesílmek*** a i se tăia suflarea. •***nefesín kapatmak/kîsmak*** a-l înăbuși; a-l sufoca. •***soñ nefesín bermek*** a-și da suflarea de pe urmă. // •***nefes aygîtî*** *(anat.)* aparat respirator. •***nefes tarlîgî*** *(med.)* astmă. •***soñ nefeskeşík*** până la ultima suflare; până la moarte.

nefesalma *s.* respirație; răsuflare.

nefesalmadan *adv.* pe nerăsuflate.

nefesaluw *s.* inhalare; inspirare; aspirare.

nefesíkapalgan *adj.* sufocat; asfixiat; înăbușit; înecat.

nefesíkîsîlgan *adj.* sufocat; gâtuit; înăbușit; strangulat; sugrumat.

nefesítutulgan *adj.* sufocat; asfixiat; înăbușit; înecat.

nefeskapalmasî *s.* sufocare; asfixiere; înăbușire; înecare.

nefeskîsîlmasî *s.* sufocare; gâtuire; înăbușire; strangulare; sugrumare.

nefeskîsuwğî *adj.* sufocant; înăbușitor.

nefeslemek *v.t.* a sufla *(în...).*

nefeslí *adj.* de suflat; pentru suflat. // •***nefeslí alatlar*** instrumente de suflat.

nefeslík *s.* răsuflătoare; aerisire.

nefes-nefeske *adv.* într-un suflet; cu sufletul la gură.

nefessíz *adj.* fără suflare.

nefir *s.* **1.** țeavă; conductă. **2.** *(muz.)* goarnă; trompetă; trâmbiță.

nefirğí *s. (muz.)* gornist; trompetist; trâmbițaș.

nefirler *s., pl.* țevi; țevărie.

nefirlík *s.* țevărie.

nefis *adj.* elegant; grațios; delicat; superb.

nefislík *s.* eleganță; grație; delicațe.

nefiy **I.** *adj.* **1.** negat. **2.** exilat; surghiunit; deportat. **II.** *s.* **1.** exil; surghiun; deportare. **2.** negare; negație. // •***nefiy bolmak*** a fi exilat; a fi surghiunit; a fi deportat. •***nefiy etmek*** a exila; a surghiuni; a deporta.

nefiylí *adj.* **1.** exilat; surghiunit; deportat. **2.** negat.

Nefize *s. (antrop. f., arab.)* "Cea grațioasă".

nefret *s.* **1.** ură; dușmănie. **2.** dezgust; repulsie; aversiune. // •***nefret etmek*** a urî; a dușmăni.

nefretlí *adj.* **1.** dușmănos. **2.** dezgustat.

nefrita *s. (med.)* inflamarea rinichilor; nefrită.

nefsaniy *adj.* **1.** pasional; senzual. **2.** dușmănos; de ură. **3.** dezgustător; care provoacă repulsie; care provoacă aversiune.

nefsaniyet *s.* dușmănie; ură.

neft *s.* petrol; țiței. // •***neft papîrî*** *(nav.)* petrolier.

neftlí *adj.* petrolifer.

negatif *s., adj.* negativ.

negativism *s.* negativism.

nege **I.** *adv.* de ce; din ce cauză; pentru ce. **II.** *pron.* spre ce?;

neğabet *s.* noblețe; nobilime.

neğabetlí *adj.* nobil.

neğabetlílík *s.* noblețe; nobilime.

neğaset *s.* murdărie; impurități.

neğasetlí *adj.* impur.

neğasetsíz *adj.* pur; curat; nepoluat.

neğasetsízlík *adj.* puritate; curățenie.

neğat *s.* eliberare; salvare.

neğatiy *adj.* eliberat; salvat.

neğatiyleşken *adj.* eliberat; salvat.

neğatiyleşmek *v.i.* a se elibera; a se salva.

neğatiyleştírme *s.* eliberare; salvare.

neğatiyleştírmek *v.t.* a elibera; a salva.

neğatlî *adj.* eliberat; salvat.

neğatşî *s.* eliberator; salvator.

Neğattin *s. (antrop. f., arab.)* "Salvarea credinței".

Neğibe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nobilă".

neğim *s.* stea.

Neğim/Nejim *s. (antrop. m., arab.)* "Steaua" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

neğip *adj.* nobil.

neğipleşken *adj.* înnobilat.

neğipleşme *s.* înnobilare.

neğipleşmek *v.i.* a se înnobila.

neğipleştírmek *v.t.* a înnobila.

neğipleştírúw *s.* înnobilare.

neğiplík *s.* noblețe; nobilime.

neğis *s. (fiziol.)* fecale; excremente.

neğí *adv.* **1.** mult; oricât. **2.** de fiecare dată când; pe măsură ce; la fiecare. // •***neğí alsañ*** pe măsură ce se ia. •***neğí senelerge!*** la mulți ani!; •***neğí tabîşsalar*** de fiecare dată când se întâlnesc; la fiecare întâlnire.

neğílík **I.** *adj.* cantitativ. **II.** *s.* cantitate. // •***neğílík rewúşí*** *(gram.)* adverb de cantitate. •***túrlenmez neğílík*** *(mat.)* constantă.

Neğmeddin/Neğmettin *s. (antrop. m., arab.)* "Steaua credinței".

Neğmiy/Nejmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Steaua" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Neğmiye/Nejmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Steaua".

nehir *s.* fluviu; râu.

nejim *s.* stea.

Nejla *s. (antrop. f., arab.)* "Cea cu ochi mari".

Nejmeddin/Nejmettin *s. (antrop. m., arab.)* "Steaua credinței".

Nejmiy/Neğmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Steaua" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Nejmiye/Neğmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Steaua".

nek *num. (mong.)* unu.

nekahet *s.* convalescență. // •***nekahette tabîlmak*** a fi în convalescență.

nekbet **I.** *adj. (fiz.)* incident. **II.** *s.* dizgrație.

nekes *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.

nekeslík *s.* zgârcenie; avariție.

nekir *adj.* critic; combativ.

Nekir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce dezvăluie greșelile " *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

nekirğí **I.** *adj.* combativ; critic. **II.** *s.* critic.

nekretílgen *adj.* criticat; combătut.

nekretmek *v.t.* a critica; a combate.

nekretúw *s.* criticare; combatere.

nekrolok *s.* necrolog.
nektar *s.* nectar.
nelbekí *s.* farfurioară.
neler *pron.* ce; ceea ce.
nelerde *pron.* la ce?;
nelerden *pron.* de la/dinsprе ce?; din ce?;
nelerdiy *pron.* ca ce?;
nelerge *pron.* spre ce?;
nelerní *pron.* pe ce?;
nelerníñ *adj.* care aparţine de ce?;
nelík *s.* esenţă; natură; caracteristică.
nem *s.* umezeală; umiditate.
nemlenmek *v.i.* a se umezi.
nemletmek *v.t.* a umezi; a înmuia.
nemlí *adj.* umed; umezit.
nemrut *adj. (d. oameni)* crud; tiran.
nemse **I.** *adj.* nemţesc. **II.** *s., adj.* german; neamţ.
nemseğe **I.** *adv.* nemţeşte; în limba germană. **II.** *s. (limba)* germană.
nene *s.* mamă. // ***•nenem babamdan ğaş*** mama este mai tânără decât tata. ***•şo zaman nenesín kórdí*** atunci şi-a văzut mama.
nenelík *s.* maternitate; calitatea de mamă; instinctul de mamă.
nenesíz *s.* fără mamă; orfan de mamă.
neniy *s. (dim., fam.)* mămică; maică. // ***•be, neniy*** bre, mămică. ***•neniy kasta*** mămica e bolnavă. ***•way, neniyím!*** vai, măicuţă!;
neniyşík *s. (dim., pop.)* măicuţă. // ***•ay, neniyşígím!*** vai, mămicuţă!;
není *pron.* pe ce?;
neníñ *adj.* care aparţine de ce?;
nenniy *s.* hamac.
neolitik *adj.* neolitic. // ***•neolitik şak*** *(ist.)* epoca neolitică.
neon *s.* neon.
neoplasm *s. (med.)* neoplasm.
neozoyik *s. (geol.)* neozoic.
nepal *s., adj.* nepalez.
Nepal *s. (topon.)* Nepal.
nepalğa/nepalşa **I.** *adv.* în limba nepaleză. **II.** *s. (limba)* nepaleză.
nepallî *s., adj.* nepalez.
nepís **I.** *adj.* economic. **II.** *s.* **1.** profit; beneficiu; avantaj; câştig. **2.** economie; agonisire; cumpătare. **3.** interes. **4.** ambiţie. **5.** economie; ştiinţă economică. **6.** amor propriu. // ***•nepísín bílmek*** a-i aprecia valoarea; a-l preţui; a-l economisi. ***•nepísín ğeñmek*** a se stăpâni; a nu da frâu liber sentimentelor. // ***•nepís alatî*** *(tehn.)* economizor. ***•o sáde nepísín túşúne*** el se gândeşte numai la propriul beneficiu.
nepísbílgen *adj.* econom; strîngător; cumpătat; gospodar.
nepísbílmegen *adj.* nechibzuit; necugetat; necumpătat; nesăbuit.
nepísbílmeme *s.* nechibzuinţă; necugetare; necumpătare; nesăbuinţă.
nepísbílmesí *s.* **1.** chibzuială; cumpătare. **2.** economie; agonisire; chivernisire. **3.** apreciere; respect; preţuire.
nepísğeñúw *s.* control; autocontrol; stăpânire; reţinere; abţinere; înfrânare.
nepísíngeñgen *adj.* **1.** controlat; autocontrolat; stăpânit; reţinut; înfrânat. **2.** calmat; îmbunat.
nepískyor *adj.* **1.** zgârcit; avar; zgârie-brânză. **2.** individualist; egoist.
nepískyorlîk *s.* **1.** zgârcenie; avariţie. **2.** individualism; egoism.
nepíslí *adj.* **1.** ambiţios. **2.** econom; strîngător; cumpătat; gospodar. **3.** profitabil; avantajos; economic. **4.** interesat.
nepíslíakay *s.* gospodar.
nepíslíapakay *s.* gospodină.
nepíslík **I.** *adj.* economic. **II.** *s.* **1.** ambiţie. **2.** economie; agonisire; cumpătare. **3.** interes. **4.** economie; ştiinţă economică. **5.** amor propriu.
nepíssaymanî *s.* contabil; economist.
nepíssaymanlîgî *s.* contabilitate.
nepíssíz *adj.* **1.** lipsit de ambiţie. **2.** cheltuitor; risipitor; necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit. **3.** dezinteresat.
nepíssízlík *s.* **1.** lipsă de ambiţie. **2.** cheltuire; risipire; necumpătare; nechibzuinţă; nesăbuinţă; necugetare; nesocotinţă. **3.** dezinteres.
nepísşe *s.* gospodăreşte.
nepíşşí *s.* mercenar.
ner *s. (zool.)* cămilă; dromader *(mascul) (lat., Camelus dromedarius).*
nere *s. (iht.)* nisetru *(lat., Acipenser sturio).*
nergis *s. (bot.)* narcisă; zarnacadea *(lat., Narcissus angustifolia).*
nergis, biyaz- *s. (bot.)* coprină-albă *(lat., Narcissus poeticus).*
nergis // ***•nergis tobî*** buchet de narcise.
nergisí, bataklîk- *s. (bot.)* calcea-calului; bulbuc; scalce; zlat *(lat., Caltha palustris).*
nergisí, suw- *s. (bot.)* verbină; vervenă; sporiş *(lat., Verbena officinalis).*
neseb-í sayí *iz.prsn.* copil legitim.
nesep *s.* ascendenţă; linie de rudenie; înrudire.
neseplí *adj.* înrudit.
nesih *s.* consilier; consultant; sfătuitor; sfetnic.
Nesih *s. (antrop. m., arab.)* "Sfătuitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
nesim *s.* vânt uşor; boare.
nesip *s., adj.* nobil.
Nesip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel de viţă nobilă" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
nesir **I.** *s.* proză. **II.** *s., adj.* protector; ocrotitor; apărător; susţinător; sprijinitor. // ***•nesir yazarî*** *(lit.)* prozator.
nesirğí *s.* prozator.
nesirlík *s.* proză.
nesíl **I.** *adj.* genealogic. **II.** *s.* **1.** descendent; urmaş; genealogie. **2.** generaţie. // ***•keleğek nesíller*** posteritate; generaţiile viitoare.
nesíl-benesíl *adv.* din generaţie în generaţie.
nesílbílímí *s.* genealogie.
nesílbílímlí *adj.* genealogic.
nesílbîzîlmasî *s.* degenerare.
nesíldenkelgen *adj.* ereditar.
nesíldenkelme *s.* ereditate.
nesílden-nesílge *adv.* din generaţie în generaţie.
nesílíbîzîk *adj.* degenerat.
nesíllík *adj.* genealogic.
nesílname *s.* arbore genealogic; genealogie.
nesne *s. (gram.)* atribut. // ***•nesne takîmî*** *(gram.)* îmbinare atributivă.
nesniy *adj. (fil.)* obiectiv; cu existenţă independentă.
nesniyet *s. (fil.)* obiectivitate; existenţă reală a lumii.
nesrin *s.* măceaşă.
Nesrin *s. (antrop. f.)* "Trandafir sălbatic".
nesriy *adj.* victorios; triumfător; biruitor.
neşe *s.* veselie; voioşie.
neşelendírmek *v.t.* a înveseli; a dispune.
neşelenmek *v.i.* a se înveseli; a se dispune.
neşelí *adj.* vesel; voios.
neşelík *s.* veselie; voioşie.
neşesíz *adj.* indispus; prost dispus; supărat.
neşesízlík *s.* indispoziţie; proastă dispoziţie; supărare.
neşet *s.* **1.** apariţie; ivire. **2.** provenire; rezultare. // ***•neşet etmek*** a proveni; a rezulta.
neşetlí *adj.* **1.** apărut; ivit. **2.** provenit; rezultat.
neşir *s.* publicare; editare; difuzare. // ***•bírtaa neşir bolmak*** a se reedita. ***•neşir bolmak*** a se difuza; a se publica; a se edita; a se scrie; a se tipări; a se transmite.
neşirlí *adj.* difuzat; transmis; publicat; editat.
neşín *pron.* de ce?; pentru ce?; // ***•ballar neşín kelmedíler?*** copiii de ce n-au venit?; ***•neşín deseñ*** dacă vrei să ştii de ce. ***•neşín ústeliysíñíz?*** de ce insistaţi?; ***•uşuş neşín iptal etíldí?*** din ce cauză a fost anulat zborul?;
neşke *adj.* sensibil; delicat; fin.
neşkelík *s.* sensibilitate; delicateţe; fineţe.
neşkesíz *adj.* insensibil; nedelicat; lipsit de fineţe.
neşkesízlík *s.* insensibilitate; lipsă de delicateţe; lipsă de fineţe.
neşretílgen *adj.* **1.** difuzat; editat; publicat. **2.** *(în radiof.)* emis; transmis.
neşretílmek *v.i.* **1.** a fi difuzat; a fi editat; a fi publicat. **2.** *(în radiof.)* a fi emis; a fi transmis.
neşretmek *v.t.* **1.** a difuza; a edita; a publica. **2.** *(în radiof.)* a emite; a transmite. // ***•bírtaa neşretmek*** a reedita.
neşretúw *s.* **1.** difuzare; editare; publicare. **2.** *(în radiof.)* emisie; transmitere.
neşretúwğí *s.* **1.** difuzor; editor; publicist. **2.** *(în radiof.)* difuzor; emiţător; transmiţător.
neşriy *adj.* difuzat; transmis; publicat; editat.
neşriyat *s.* **1.** publicaţii. **2.** ştiri difuzate. // ***•neşriyatnî bîzmak*** a bruia.
neşriyatbîzuw *s.* bruiaj.
neşriyatîbîzîlgan *adj.* bruiat.
neşter *s.* bisturiu.
nese *s. (bot.)* limba-mielului; otrăţel; arăţel; boranţă *(lat., Borago officinalis).*
nesrin *s. (bot.)* măceş; trandafir-sălbatic *(lat., Rosa canina).*
net *adj.* **1.** *(fiz.)* clar; limpede. **2.** *(fin., com.)* net; neto. // ***•net kelír*** *(fin.)* venit net.
netiğe *s.* rezultat; urmare; concluzie; consecinţă. // ***•ğenábíñíz kaysî netiğelerge bardîñîz?*** dumneavoastră ce rezultate aţi obţinut?; ***•oyberúwnúñ netiğesí*** *(pol.)* rezultatul votului.
netiğede *adv.* prin urmare; în concluzie; în consecinţă.
netiğelemek *v.t.* a concluziona; a conchide.
netiğelendírmek *v.t.* a termina; a

sfârşi; a finaliza; a încheia.
netiğelengen *adj.* terminat; sfârşit; finalizat; încheiat.
netiğelenmek *v.i.* a se termina; a se sfârşi; a se finaliza; a se încheia.
netiğelí *adj.* **1.** efectiv; real. **2.** rezultat; derivat.
netiğesíz *adj.* **1.** fără efect; fără rezultat. **2.** neconcretizat; ineficient.
netiğesízkayretlenúw *s.* zădărnicie.
netiğesízlík *adj.* ineficacitate; ineficient.
nevale *s.* alimente. // •***nevale ğiymak*** a strânge masa. •***nevale túzmek*** a pune masa.
nevazil *s.* guturai.
nevet *num. (prsn.)* nouăzeci.
neviy *s.* specie; sort; soi; fel; tip. // •***neviy şahîsîna*** în felul său. •***neviy şahîsîna munhasîr*** unic în felul său.
neviyleşken *adj.* tipizat.
neviyleştírme *s.* tipizare.
neviyleştírmek *v.t.* a tipiza.
neviylí *adj.* tipizat.
neviy-neviy *adj.* fel de fel.
nevmit *adj.* deznădăjduit; desperat.
nevmitlík *s.* deznădejde; desperare.
nevralğik *adj. (med.)* nevralgic.
nevralğiya *s. (med.)* nevralgie.
nevralğiyagakarşî *adj. (med.)* antinevralgic.
nevralğiyalî *adj. (med.)* nevralgic.
nevroza *s.* nevroză.
newbet *s.* **1.** rând; schimb; serviciu. **2.** *(mil.)* pază; gardă; planton; santinelă; strajă. **3.** *(med.)* febră. **4.** *(med.)* acces; criză. **5.** tur; rând; coadă. **6.** suită; serie; şir. **7.** ordine; aranjare. // •***newbet tutmak*** a face rând. // •***egeşúw newbetí*** *(med.)* criză de nervi. •***keşe newbetí*** schimb de noapte. •***kúndúz newbetí*** schimb de zi. •***şúndí newbet sízde*** acum este rândul vostru.
newbetleme *s.* înseriere; înşiruire.
newbetlemek *v.t.* a înseria; a înşirui.
newbetlengen *adj.* înseriat; înşiruit.
newbetlí *adj.* în schimburi; în ture; cu rândul. // •***ekí newbetlí*** în două schimburi; în două ture.
newbetşí *s. (mil.)* paznic; gardian; planton; santinelă; străjer.
newbetşílík *s.* pază; gardă; strajă.
newbettegí *adj.* următor.
newbettekí *adj.* următor.
newne *s. (ent.)* buburuză; gărgăriţă; mămăruţă; paparugă; boul-lui-Dumnezeu; vaca-Domnului *(lat., Coccinella septempunctata)*.
newnesí, bakşa- *s. (ent.)* gărgăriţa-prunului; prunar *(lat., Rhynchites bacchus)*.
newnesí, yeşíl-nogît- *s. (ent.)* măzărar; gărgăriţă *(lat., Bruchus pisi)*.
newufalina *s. (chim.)* neofalină.
newurasteniya *s. (med.)* neurastenie.
newuroloğik *adj. (med.)* neurologic.
newuroloğiya **I.** *adj. (med.)* neurologic. **II.** *s. (med.)* neurologie.
newuroloğiyağî *s. (med.)* neurolog.
newuroloğiyalî *adj. (med.)* neurologic.
newurolok *s. (med.)* neurolog.
newutron *s. (fiz.)* neutron.
newzat *s.* nou-născut; făt.
nezafet *s.* curăţenie.
nezahet *s.* cinste; puritate; castitate.
nezaket *s.* amabilitate; gentileţe; fineţe; delicateţe; galanterie; curtoazie.
nezaketlí *adj.* amabil; gentil; fin; delicat; galant; curtenitor.
nezaketsíz *adj.* nepoliticos; necuviincios; dizgraţios. // •***nezaketsíz kíşí*** ţopârlan.
nezaketsízlík *s.* impoliteţe; necuviinţă.
nezaret *s.* **1.** supraveghere; observare; control; inspecţie. **2.** *(ist.)* minister. **3.** privelişte; panoramă. // •***nezaret etmek*** a privi. // •***nezaret astînda*** sub supraveghere. •***nezaretten geşírme*** recenzie.
nezaretlí *adj.* supravegheat; observat; controlat; inspectat.
nezaretsíz *adj.* nesupravegheat; neglijat.
nezaretsízlík *s.* neglijenţă.
nezaretşí *s.* **1.** supraveghetor; observator; controlor; inspector. **2.** steward; însoţitor de bord.
nezaretşílík *s.* supraveghere; observare; control; inspecţie.
nezarettengeşírúw *s.* recenzie.
nezif *s. (med.)* hemoragie.
nezih *adj.* pur; cinstit; curat; cast.
Nezihe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea castă".
nezim *s.* poezie; poem; versificare.
nezimğí *s.* poet; versificator.
nezimğílík *s.* prozodie.
nezimlí *adj.* în versuri; versificat; poetic.
nezir *s.* jurământ; legământ. // •***nezir etmek*** a făgădui; a promite; a jura.
Nezire *s. (antrop. f., arab.)* "Făgăduiala".
nezle *s.* guturai.
nezleotî *s. (bot.)* piretru *(lat., Anacylus pyrethrum)*.
nezretmek *v.t.* **1.** a făgădui; a promite. **2.** a jura.
nezzet *s.* gust; savoare.
nezzetínekaraw *s.* degustare.
nezzetlí *adj.* gustos; cu un gust plăcut; delicios; apetisant.
nezzetsíz *adj.* fără gust; searbăd; fad; insipid.
nezzetsízlík *s.* lipsă de gust; insipiditate.
nida *s.* **1.** exclamaţie; exclamare; chemare. // •***nida işaretí*** semnul exclamării.
nifak *s.* discordie; dezbinare; disensiune.
nifaklî *adj.* cu disensiuni; dezbinat; cu discordie.
nigen *num. (mong.)* unu.
Niğer *s. (topon.)* Niger.
Niğeriye *s. (topon.)* Nigeria.
niğeriyelí *s., adj.* nigerian.
niğerlí *s., adj.* niger.
Nihat *s. (antrop. f., arab.)* "Culme".
nihayet **I.** *adv.* în sfârşit; în fine; în cele din urmă. **II.** *s.* sfârşit; terminare. // •***nihayet tapmak*** a se termina; a se sfârşi. // •***nihayet añlaştîk*** în sfârşit ne-am înţeles.
nihayetberúw *s.* finalizare.
nihayetlí *adj.* sfârşit; terminat.
nihayetsíz *adj.* nesfârşit; fără sfârşit; infinit.
nihayetsízlík *s.* infinit; abis; imensitate.
nihayettapkan *adj.* finalizat.
nihayiy *adj.* sfârşit; terminat.
nihilism *s. (fil.)* nihilism.
nihilist *s., adj.* nihilist.
Nikaraguwa *s. (topon.)* Nicaragua.
nikaraguwalî *s., adj.* nicaraguan.
nikáa *s.* cununie; căsătorie. // •***nikáa kîymak*** a cununa. // •***medeniy nikáa*** cununie civilă.
nikáalamak *v.t.* a cununa; a căsători.
nikáalangan *adj.* cununat; căsătorit.
nikáalanma *s.* cununie; căsătorie.
nikáalanmak *v.i.* a se cununa; a se căsători.
nikáalanuw *s.* cununie; căsătorie.
nikáalaşmak *v.i.* a se cununa; a se căsători.
nikáalî *adj.* cununat; căsătorit.
nikáasîz *adj.* necununat; necăsătorit.
nikáatîşî *adj.* extraconjugal; extramarital.
Nikár/Negár *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea iubită".
nikbet *adj. (fiz.)* incident.
nikbin *adj.* optimist.
nikel *s. (chim.)* nichel.
nikelleme *s.* nichelare.
nikellemek *v.t.* a nichela.
nikellengen *adj.* nichelat.
nikellenmek *v.i.* a se nichela.
nikellí *adj.* nichelat.
Nikobar-kógerşíní *s. (orn.)* porumbel nicobar *(lat., Caloenas nicobarica)*.
nikotina *s.* nicotină.
Nil-aykabagî *s. (orn.)* lăcar de Nil *(lat., Acrocephalus stentoreus)*.
Nil-şîbawî *s. (orn.)* lăcar de Nil *(lat., Acrocephalus stentoreus)*.
nilúfer, ak- *s. (bot.)* nufăr-alb; nenufar-alb *(lat., Nymphaea alba)*.
nilúfer, sarî- *s. (bot.)* nufăr-galben; nenufar-galben *(lat., Nuphar lutea)*.
nim *adj.* semi-; demi-.
nimet *s.* **1.** bine; binefacere; favoare. **2.** existenţă; întreţinere.
Nimet *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
nimetlí *s.* binefăcător.
nimetşúnas *s., adj.* binefăcător; filantrop.
nimetşúnaslîk *s.* binefacere; filantropie.
Nimetulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea lui Allah/Dumnezeu".
nimfa *s.* nimfă.
nimfaal *adj.* semiactiv.
nimfaaliyet *s.* semiactivitate.
nimmemnun *adj.* semisatisfăcut.
nimmuzlim *s.* amurg; crepuscul; semiîntuneric.
nimresmiy *adj.* semioficial.
nimsaydam *adj. (fiz.)* translucid; semitransparent.
nimsegúder *s.* penumbră.
nimzulmet *s.* penumbră.
ninniy *s.* cântec de leagăn.
nirengiy *s. (topogr.)* triangulaţie.
nisan *s. (cron.)* aprilie. // •***búgún yedí nisan*** azi este şapte aprilie. •***nisan ayînda*** în luna aprilie.
nispet *s.* **1.** proporţie; raport. **2.** legătură; raport; relaţie. // •***nispet bolmak*** a fi raportat la...; a se compara. •***nispet etmek*** a raporta la...; a compara. // •***geşen zemanege nispetí men*** comparativ cu timpul trecut. •***nispet almaşlîgî*** *(gram.)* pronume relativ. •***nispet ğúmleşígí*** *(gram.)* propoziţie relativă. •***ters nispetlí*** *(mat.)* invers proporţional.
nispetlí *adj.* **1.** proporţionat. **2.** cu legătură; cu raport; cu relaţie.
nispetsíz *adj.* **1.** disproporţionat. **2.** fără legătură; fără raport; fără relaţie.

nispetsízlík *s.* **1.** disproporţie. **2.** lipsă de legătură; lipsă de raport; lipsă de relaţie.
nispiy *adj.* relativ la...; proporţional. // **•*nispiy kóplík/ekseriyet*** majoritate relativă.
nişasta *s.* amidon. // **•*nişasta şekerí*** *(chim.)* glucoză.
nişastalama *s.* apretare; scrobeală.
nişastalamak *v.t.* a apreta; a scrobi.
nişastalangan *adj.* apretat; scrobit.
nişastalanmak *v.i.* a se apreta; a se scrobi.
nişastalî *adj.* apretat; scrobit.
nişastalaw *s.* apretare; scrobeală.
nitekim *adv.* de altfel; altminteri.
nitel *adj.* calitativ.
niteleme **I.** *adj.* calitativ. **II.** *s.* calitate; însuşire.
nitelemek *v.t.* a califica; a caracteriza.
nitelemesózí *s.* epitet.
nitelengen *adj.* calificat; caracterizat; caracteristic.
nitelenmegen *adj.* necalificat; necaracteristic.
nitelenmek *v.i.* a se caracteriza; a fi înfăţişat.
nitelewğí *adj.* calificativ.
nitelík **I.** *adj.* calitativ. **II.** *s.* calitate; însuşire. // **•*nitelík sîfatî*** *(gram.)* adjectiv calitativ.
nitrat *s. (chim.)* nitrat; azotat.
nitrik *adj. (chim.)* nitric. // **•*nitrik kamîz*** *(chim.)* acid nitric.
nitroğen *s. (chim.)* azot; nitrogen.
niyaz *s.* rugăciune; rugă.
niyazokîlgan *adj. (relig.)* pomenit.
niyet *s.* **1.** intenţie. **2.** pronostic; prognoză; prezicere. // **•*bír niyetke kelmek*** a face cauză comună; a-şi uni interesele. **•*niyet etmek*** a intenţiona; a-şi declara intenţia. **•*niyet tutmak*** a pronostica; a prezice. // **•*alağak niyetí men*** cu intenţia de a lua. **•*yaman niyet*** intenţie rea.
niyetlenme *s. (med.)* aură.
niyetlí *adj.* **1.** intenţionat; voit. **2.** pronosticat; prognozat; prezis.
niyetsíz *adj.* neintenţionat.
niyetşí *s.* prezicător.
niyettutulgan *adj.* prevăzut; presimţit.
niyettutuw *s.* presentiment; presimţire; prorocire; prezicere; ghicit.
niyse *adv.* în sfârşit; în fine.
niza *s.* ceartă; sfadă; dispută. // **•*niza bolmak*** a se disputa. **•*niza etmek*** a disputa.
nizağî *s., adj.* certăreţ; scandalagiu.
nizalî *adj.* **1.** certat; supărat. **2.** conflictual; disputabil; disputat.
nizam *s.* **1.** ordine; orânduială; ritual. **2.** *(pol.)* regim. // **•*kol nizamî*** *(mil.)* şir indian.
Nizameddin/Nizamettin *s. (antrop. m., arab.)* "Ordinea credinţei".
nizamgasalgan *adj.* reglementar.
nizamgasalîngan *adj.* reglementat.
nizamğî *s. (tehn.)* regulator.
nizam-intizam *s.* ordine; rânduială; organizare; disciplină; ritual.
nizamiy *adj.* regulamentar; reglementar. // **•*nizamiy koşîn*** *(mil.)* armată regulată.
nizamlama *s.* regulare; ajustare.
nizamlamak *v.t.* a regula; a ajusta.
nizamlangan *adj.* regulat; ajustat.
nizamlanmak *v.i.* a se regula; a se ajusta.
nizamlaşkan *adj.* regulat; ajustat.
nizamlaşmak *v.i.* a se regula; a se ajusta.
nizamlaştîrmak *v.t.* a regula; a ajusta.
nizamlaw *s.* regulare; ajustare.
nizamlawğî *s. (tehn.)* regulator.
nizamlî *adj.* rânduit; regulat.
nizamlî-intizamlî *adj.* ordonat; rânduit; organizat; disciplinat.
nizamname *s.* regulament; norme.
nizamsîz *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat; vraişte; alandala; de-a valma.
nizamsîz-intizamsîz *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat; vraişte; alandala; de-a valma.
nizamsîzlîk *s.* dezordine; dezorganizare; indisciplină; babilonie; haos; talmeş-balmeş.
nizamsîzlîk-intizamsîzlîk *s.* dezordine; dezorganizare; indisciplină; babilonie; haos; talmeş-balmeş.
nize *s.* lance; suliţă.
nizeğí *s.* lăncier; suliţaş.
nîşan *s.* **1.** semn; marcă. **2.** indiciu; simptom. **3.** logodnă. **4.** *(mil.)* ţintă. **5.** decoraţie. **6.** urmă; amprentă. **7.** notă *(la şcoală)*. // **•*namî-nîşanî kalmamak*** a cădea în uitare. **•*nîşan almak*** a ţinti; a ochi. **•*nîşan bîrakmak*** a lăsa urme. **•*nîşan salmak*** a însemna; a marca. **•*nîşan takmak*** *(mil.)* a decora. **•*nîşan yapmak*** a se logodi. **•*nîşanîn atmak/kaytarmak*** a desface logodna. // **•*nîşan halkasî*** verighetă. **•*nîşan taktasî*** *(la tir)* ţintă. **•*nîşan yúzúgí*** inel de logodnă.
nîşangaalîngan *adj.* ţintit; aţintit; ochit; vizat.
nîşangaaluw *s.* ţintire; aţintire; ochire; vizare.
nîşanğî *s., adj.* ţintaş; ochitor.
nîşanğîlîk *s.* tir. // **•*nîşanğîlîk miydanî*** poligon de tir.
nîşanlamak *v.t.* a logodi.
nîşanlangan *adj.* logodit.
nîşanlanma *s.* logodnă.
nîşanlanmak *v.i.* a se logodi.
nîşanlanuw *s.* logodnă.
nîşanlî *adj.* **1.** cu notă; notat *(la şcoală)*. **2.** logodit. **3.** simptomatic. **4.** decorat. **5.** amprentat. **6.** însemnat; marcat. **7.** cu ţintă; ţintit; ochit; vizat. **8.** simbolic; simbolizat.
nîşansalîngan *adj.* însemnat; marcat; notat.
nîşansaluw *s.* însemnare; marcare; notare.
nîşantagîlgan *adj. (mil.)* decorat.
nîşantaguw *s. (mil.)* decorare.
nîsfînneher *s.* meridian.
nîşadîr *s. (chim.)* ţipirig.
Noel *s. (în relig. creştină)* Crăciun.
nogay **I.** *adj.* câinesc. **II.** *s. (zool.)* câine *(lat., Canis familiaris)*. **III.** *s., adj.* nogai. // **•*nogay tatarî*** tătar nogai. **•*nogay yîlî*** *(cron.)* anul câinelui *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
nogayday *adv.* în felul câinilor; câineşte.
nogayğa *adv.* în felul câinilor; câineşte.
nogaylîk *s.* haită de câini; câinime.
nogît *s. (bot.)* năut; mazăre-turcească *(lat., Cicer arietinum)*.
nogît, ğîr- yeşíl- *s. (bot.)* mazăre-sălbatică *(lat., Pisum elatius)*.
nogît, yeşíl- *s. (bot.)* mazăre *(lat., Pisum sativum)*.
nogîtî, şayîr- yeşíl- *s. (bot.)* mazăre-de-câmp *(lat., Pisum arvense)*.
noh *num. (prsn.)* nouă.
noksan **I.** *adj.* lipsă; absent; imperfect; incomplet; cu lipsuri; deficitar. **II.** *s.* **1.** lipsă; defect; imperfecţiune. **2.** *(fin.)* deficit.
noksanlîk *s.* **1.** lipsă; defect; imperfecţiune. **2.** *(fin.)* deficit.
nokta *s.* **1.** punct; punctuaţie. **2.** *(mil.)* post; punct. **3.** problemă; chestiune; punct. **4.** căpăstru. // **•*tóbe noktasîna tiymek*** a culmina. // **•*baár noktasî*** *(astr.)* punct vernal. **•*ekí nokta*** două puncte. **•*eñ yúksek nokta*** punct culminant. **•*haleket noktasî*** punct de plecare. **•*íríme noktasî*** punct de topire. **•*karaw noktasî*** punct de vedere. **•*noktalî tokta/otîr*** *(tipogr.)* punct şi virgulă. **•*noktasî noktasîna*** punct cu punct. **•*síptí yardîm noktasî*** post de prim ajutor. **•*tóbe noktasî*** punct culminant. **•*úş nokta*** *(tipogr.)* puncte de suspensie. **•*zor nokta*** punct critic.
nokta-banokta *adv.* punct cu punct; ad litteram; literal; textual.
noktalama *s.* **1.** punctuaţie; punctare. **2.** punerea căpăstrului. // **•*noktalama işaretí*** semn de punctuaţie.
noktalamak *v.t.* **1.** a pune punct; a puncta *(şi fig.)*. **2.** *(gram.)* a pune semnele de punctuaţie. **3.** a pune căpăstru.
noktalangan *adj.* **1.** punctat. **2.** care are căpăstru.
noktalaw *s.* **1.** punctuaţie; punctare. **2.** punerea căpăstrului.
noktalî *adj.* **1.** punctat. **2.** care are căpăstru.
nokta-nokta *adv.* punct cu punct; ad litteram; literal; textual.
noktasalîngan *adj.* punctat.
noktasaluw *s.* punctare.
noktayiy *adj.* punctual. // **•*noktayiy nazar*** punct de vedere.
nokturna *s.* **1.** *(muz.)* nocturnă. **2.** *(sport)* instalaţie nocturnă.
nominal *adj.* nominal.
nomza *s. (iht.)* clean *(lat., Leuciscus cephalus)*.
Noriy/Nuriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel strălucitor".
Noriye/Nuriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea strălucitoare".
norma *s.* normă.
normal **I.** *adj.* normal. **II.** *s. (mat.)* perpendiculară. // **•*nabîzîm normal mî?*** pulsul îmi este normal?;
normalîk *s.* normativ.
normatif *s.* normativ *(şi tehn.)*.
norveç *s., adj.* norvegian.
norveçşe **I.** *adv.* în limba norvegiană. **II.** *s. (limba)* norvegiană.
Norveğiye *s. (topon.)* Norvegia.
norveğiyelí *s., adj.* norvegian.
nota *s.* **1.** notă; însemnare; notiţe. **2.** trăsătură; caracteristică; particularitate; nuanţă. **3.** *(şcol.)* notă; calificativ. **4.** *(muz., jur.)* notă. // **•*yazuwlî maruze*** notă scrisă.
notaalîngan *adj.* înregistrat; consemnat; notat.
notar *s.* notar.
notarlîk *s.* notariat.
notayazîlgan *adj.* adnotat.
notayazuw *s.* adnotare.
novokayina *s. (chim.)* novocaină.

Nubiye-toykuşî *s. (orn.)* dropie de Nubia *(lat., Neotis nuba)*.
nuga *s.* nuga.
nugas *s.* rățoi; bărbătuşul raței.
Nuh *s. (antrop. m., arab.)* Noe. // ***•Nuh tufanî*** potopul lui Noe.
nuhaset *s.* nenoroc; ghinion; neşansă; semn rău.
nuklear *adj. (fiz.)* nuclear. // ***•nuklear bomba*** *(mil.)* bombă nucleară. ***•nuklear silak*** *(mil.)* armă nucleară.
nuklew *s. (fiz.)* nucleu. // ***•atom nuklewí*** nucleu atomic.
nuklewlí *adj. (fiz.)* nuclear.
numan I. *adj.* sângeriu. **II.** *s.* sânge.
numara *s.* **1.** număr. **2.** *(d. articole de îmbrăcăminte, încălțăminte)* mărime; măsură; număr; talie. // ***•numara salmak*** a numerota. // ***•telefon/uzakses numarasî*** număr de telefon. ***•uşuş numarasî bilette yazuwlî mî?*** e scris pe bilet numărul zborului?; ***•úynúñ numarasî*** numărul casei.
numaralama *s.* numerotare.
numaralamak *v.t.* a numerota. // ***•sayipalarnî numaralamak*** a pagina.
numaralangan *adj.* numerotat.
numaralaw *s.* numerotare.
numaralî *adj.* numerotat.
numarasalîngan *adj.* numerotat.
numarasaluw *s.* numerotare.
nur *s.* lumină; rază *(de lumină)*.
Nur *s. (antrop. m., arab.)* "Lumina" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Nur, El- *s. (relig., arab.)* "Lumina"; "Cel ce luminează întregul univers precum şi chipul şi mintea supuşilor Săi" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
Nurbat(lar)/Murfat(lar) *s. (topon.)* Basarabi; Murfatlar *(jud. Constanța)*.
nuraniy *adj.* luminos; clar.
nurbat *s. (tehn.)* filet; şurub.
nurbataşîlmasî *s.* deşurubare.
nurbatburgan *s.* şurubelniță.
nurbatîaşîlgan *adj.* deşurubat.
nurbatlama *s.* înşurubare.
nurbatlamak *v.t.* a înşuruba.
nurbatlangan *adj.* înşurubat.
nurbatlanmak *v.i.* a se înşuruba.
nurbatlaw *s.* înşurubare.
Nureddin/Nurettin *s. (antrop. m., arab.)* "Strălucirea credinței".
nuriy *adj.* luminos; strălucitor; radios; clar.
Nuriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel strălucitor".
Nuriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea strălucitoare".
nuriysîzgağî *s. (tehn.)* heliograf.
nuriytedaviy *s. (med.)* helioterapie.
nurlama *s.* luminare; iluminare.
nurlamak *v.t.* a lumina; a ilumina.
nurlangan *adj.* luminat; iluminat.
nurlanmak *v.i.* a se lumina; a se ilumina.
nurlaw *s.* luminare; iluminare.
nurlî *adj.* luminos; clar.
nurluluk *s.* luminozitate; claritate.
nursuz *adj.* neluminos; neclar; obscur.
nursuzluk *adj.* obscuritate; neclaritate.
nurtayak *s. (şi mat.)* rază.
nuska *s.* **1.** *(la publicații)* număr. **2.** expemplar; număr; model; mostră; eşantion.
nutuk *s.* discurs; cuvântare; prelegere. // ***•nutuk aytmak*** a ține un discurs; a ține o cuvântare. // ***•nutuk tutkan kíşíní tanîysîñ mî?*** îl cunoşti pe cel care ține cuvântarea?;
nutukşî *s.* orator; vorbitor.
nutukşuluk *s.* oratorie.
nuvela *s. (lit.)* nuvelă.
nuvelağî *s. (lit.)* nuvelist.
nuvelağîlîk *s. (lit.)* nuvelistică.
nuwázdah *num. (prsn.)* nouăsprezece.
núfus *s.* **1.** ins; individ; persoană. **2.** populație; locuitori. // ***•núfus başîna*** pe cap de om; per capita. ***•núfus ğeridesí*** registru de stare civilă. ***•núfus ğúzdanî*** buletin de identitate. ***•núfus káátí*** certificat de naștere. ***•núfus sayîmî*** recensământul populației.
núfuz *s.* **1.** pătrundere; penetrație. **2.** influență; autoritate; trecere.
núfuzğî *adj.* pătrunzător; penetrant.
núfuzlî *adj.* **1.** influent; autoritar; cu trecere. **2.** pătruns; penetrat.
núfuztanîr *adj.* accesibil; penetrabil.
núğum *s.* stea; astru.
núğumiye *s.* astronomie.
núh *num. (prsn.)* nouă.
núkte *s.* **1.** spirit; umor. **2.** înțeles; tâlc. **3.** *(fig.)* esență; miez. // ***•núkte yapmak*** a vorbi cu tâlc.
núkteğí *s., adj.* umorist.
núkteğílík *s.* umor.
núktelí *adj.* spiritual; înzestrat cu umor.
núktiy *adj.* umoristic.
númayende *s.* delegat.
númayendeğíberme *s.* delegare.
númayendeler *s., pl.* delegații; delegația.
númayendelík *s.* delegație; misiune.
númayiş *s.* demonstrație; manifestație.
númayişçí *s.* demonstrant; manifestant.
númune *s.* **1.** model; mostră; eşantion; exemplar. **2.** exponat.
núre *s.* **1.** afină. **2.** *(bot.)* afin *(lat., Vaccinium myrtillus)*.
núrelík *s.* afiniş; afinet.
núsha *s.* **1.** expemplar; număr; model; mostră; eşantion. **2.** *(la publicații)* număr.
núve *s.* sâmbure; sământă.
núzul *s.* scădere; descreştere; reducere. // ***•núzul bolmak*** a se micşora; a se reduce. ***•núzul etmek*** a micşora; a reduce.
núzullî *adj.* micşorat; redus; scăzut.

O

o I. *adj.* acel; acea; acei; acele. **II.** *pron.* **1.** el; ea. **2.** acela; aceea. // ***•bar mî sende o ğúrek?*** ai curajul acesta?; ***•ketúw o ketúw*** plecarea de pe urmă. ***•kím o?*** cine e?; ***•ne o?*** ce e?; ***•o esnada*** în acel moment. ***•o gene keldí*** el a venit din nou. ***•o íş bolmay taa*** lucrul acela nu este încă gata. ***•o kadar árúw*** atât de bun. ***•o kalem men yaza*** el scrie cu creionul. ***•o kelmedí taa*** el nu a venit încă. ***•o kitap meñkí*** acea carte este a mea. ***•o man arañîz kayday?*** ce relație aveți cu el?; ***•o okîy*** ea citește. ***•o sáátte*** la vremea aceea. ***•o sîralarda kelgen edí*** cam atunci venise. ***•o toradan-tora ayta*** ea le spune direct. ***•o yerníñ hawasî sert*** acolo clima este aspră.
oanda *adv.* atunci.
oba *s.* **1.** grămadă; morman; troian; stivă; movilă; deal. **2.** cătun; sătuc. // ***•oba toplamak*** a stivui.
obalamak *v.t.* a îngrămădi; a grupa.
obalangan *adj.* îngrămădit; grupat.
obalanma *s.* îngrămădire; grupare.
obalanmak *v.i.* a se îngrămădi; a se aduna grămadă; a se grupa.
obalanuw *s.* îngrămădire; grupare.
obalaşkan *adj.* îngrămădit; grupat.
obalaşma *s.* îngrămădire; grupare.
obalaşmak *v.i.* a se îngrămădi; a se aduna grămadă; a se grupa.
obalaştîrmak *v.t.* a îngrămădi; a grupa.
obalaşuw *s.* îngrămădire; grupare.
obalî *adj.* deluros.
oba-oba *s.* grămezi-grămezi.
obiyektif *s. (foto.)* obiectiv.
obír *adj.* celălalt; cealaltă; ceilalți; celelalte. // ***•obír hapta*** săptămâna cealaltă. ***•obír túrlí*** altfel; altcum. ***•obír yakta*** în cealaltă parte. ***•obír yaktan da*** pe de altă parte. ***•sokaknîñ obír başînda*** în celălalt capăt al străzii.
obírgún *adv.* poimâine; alaltăieri. // ***•obírgún pazartesí*** poimâine e luni.
obírgúnden *adv.* de poimâine; de alaltăieri.
obírgúnge *adv.* pentru poimâine; pentru alaltăieri.
obírgúngeşík *adv.* până poimâine; până alaltăieri.
obírí *pron.* celălalt; cealaltă.
obírín *pron.* pe celălalt; pe cealaltă.
obírínde *pron.* la celălalt; la cealaltă.
obírínden *pron.* de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
obíríndiy *pron.* ca celălalt; ca cealaltă.
obíríne *pron.* spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.
obíríñ *adj.* celuilalt; celeilalte.
obírler(í) *pron.* ceilalți; celălalte.
obírlerde *pron.* la ceilalți; la celălalte.
obírlerden *pron.* de la/dinspre ceilalți;

de la/dinspre celălalte.
obírlerdiy *pron.* ca ceilalți; ca celălalte.
obírlerge *pron.* spre ceilalți; celorlalți; spre celălalte; celorlalte.
obírlerín *pron.* pe ceilalți; pe celălalte.
obírlerínde *pron.* la ceilalți; la celălalte.
obírlerínden *pron.* de la/dinspre ceilalți; de la/dinspre celălalte.
obírleríndiy *pron.* ca ceilalți; ca celălalte.
obírleríne *pron.* spre ceilalți; celorlalți; spre celălalte; celorlalte.
obírleríñ *adj.* celorlalți; celorlalte.
obírlerní *pron.* pe ceilalți; pe celălalte.
obírlerníñ *adj.* celorlalți; celorlalte.
obírsí *pron.* celălalt; cealaltă.
obírsín *pron.* pe celălalt; pe cealaltă.
obírsínde *pron.* la celălalt; la cealaltă.
obírsínden *pron.* de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
obírsíndiy *pron.* ca celălalt; ca cealaltă.
obírsíne *pron.* spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.
obírsíñ *adj.* celuilalt; celeilalte.
obîlgan *adj.* supt; sorbit; absorbit; aspirat.
obîlmak *v.i.* a fi supt; a fi sorbit; a se absorbi; a fi aspirat.
obîr *s., adj.* **1.** gurmand; mâncăcios. **2.** căpcăun. **3.** vampir.
obîrlîk *s.* voracitate.
oboy *s. (muz.)* oboi.
obrîk I. *adj. (fiz.)* concav. **II.** *s. (geogr.)* pâlnie.
observator *s. (astr.)* observator.
obuw *s.* supt; sorbire; absorbire.
obuwğî *adj.* absorbant.
obuz *s. (mil.)* obuz; obuzier.
oçan *s.* ocean.
oda *s.* **1.** cameră; încăpere; odaie; birou. **2.** *(pol.)* cameră; adunare legislativă. // ***•avam odasî*** *(pol.)* cameră inferioară. ***•bekáar odasî*** garsonieră. ***•bekleme odasî*** anticameră. ***•bo oda hem balaban hem de aydînlîk*** această cameră este mare şi luminoasă. ***•bo odanî tutağak bolaman*** vreau să reţin această cameră. ***•boş odañîz bar mî?*** aveţi camere libere?; ***•ekí odalî dayire*** apartament cu două camere. ***•ğatak odasî*** dormitor. ***•ğuwunma odasî*** cameră de baie. ***•istihbarat odasî*** birou de informaţii. ***•kalem odasî*** birou; cancelarie. ***•karañgî oda*** cameră obscură. ***•kewteklí oda*** cameră cu baie. ***•kíyínme odasî*** vestiar. ***•kurutma odasî*** uscătorie. ***•lortlar odasî*** *(pol.)* camera lorzilor. ***•mísápír odasî*** cameră de oaspeţi. ***•mobilalî oda*** cameră mobilată. ***•oda kaşînğî katta?*** la ce etaj este camera?; ***•oda kîzmetşísí*** cameristă. ***•oda muzikasî*** muzică de cameră. ***•odanî begenemen*** îmi place camera. ***•odanîñ anaktarî*** cheia camerei. ***•odanîñ ğîlînmasî*** încălzirea camerei. ***•odanîñ kóşesí*** colţul camerei. ***•odanîñ úğretí*** costul camerei. ***•tekğataklî oda*** cameră cu un singur pat. ***•telefon/uzakses odasî*** cabină telefonică. ***•tiğaret odasî*** cameră de comerţ. ***•urba odasî*** garderobă. ***•yemek odasî*** sufragerie; popotă.
odîn *s.* **1.** lemn. **2.** lemne *(de foc).*
odînğî *s.* **1.** vânzător de lemne. **2.** tăietor de lemne.
of *interj.* of!; uf!;
ofis *s.* oficiu; birou; serviciu; secţie.
ofîldagan *adj.* care oftează.
ofîldamak *v.i.* a ofta.
ofîldatmak *v.t.* a determina să ofteze.
ofîldaw *s.* oftat.
oflagan *adj.* care oftează.
oflamak *v.i.* a ofta.
oflatmak *v.t.* a determina să ofteze.
oflaw *s.* oftat.
ofsayit *s. (sport)* ofsaid.
ofset *s. (tipogr.)* ofset.
oftalmoloğik *adj. (med.)* oftalmologic.
oftalmoloğiya I. *adj. (med.)* oftalmologic. **II.** *s. (med.)* oftalmologie.
oftalmoloğiyağî *s. (med.)* oftalmolog.
oftalmoloğiyalî *adj. (med.)* oftalmologic.
oftalmolok *s. (med.)* oftalmolog.
oga *pron.* **1.** spre el; spre ea; lui; ei. **2.** spre acela; spre aceea; lui; ei. // ***•kabaátní oga attîlar*** au dat vina pe el. ***•oga karşî ne hakksîzlîk*** ce nedreptate faţă de el.
ogaşîk *adv.* **1.** până la el; până la ea. **2.** până atunci.
ogízí, tabîrga- *s. (zool.)* bou-moscat *(lat., Ovibos moschatus).*
ogînatoplangan *adj.* axat.
ogînatoplaw *s.* axare.
ogînayerleşken *adj.* axat.
ogînayerleştírme *s.* axare.
ogîr *s.* noroc; şansă; fericire.
ogîrak *s.* loc frecventat.
ogîralga *s.* invitaţie.
ogîralgağîbermesí *s.* invitare.
ogîralgalî *adj.* poftit; invitat.
ogîralgasîz *adj.* nepoftit; neinvitat.
ogîrama *s.* abatere.
ogîramak *v.i.* **1.** a se abate pe la...; a se opri în treacăt la...; a trece pe la...; **2.** a nimeri în...; a da în...; a da peste...; // ***•belaga ogîramak*** a intra într-o belea; a da de necaz; a o păţi rău. ***•bîzgînga ogîramak*** a fi înfrânt. ***•bîzîntîga ogîramak*** a se zăpăci; a se încurca. ***•felaketke ogîramak*** a se nenoroci. ***•felşke ogîramak*** a paraliza. ***•inkitaga ogîramak*** a se întrerupe; a înceta. ***•işkíge ogîramak*** a da în patima beţiei. ***•kazaga ogîramak*** a se accidenta. ***•kuwuşturmaga ogîramak*** a fi urmărit pe cale judiciară. ***•maglúbiyetke ogîramak*** a suferi o înfrângere. ***•oñmazlîkka ogîramak*** a se pauperiza. ***•papîr kazasîna ogîramak*** a naufragia. ***•saldîrmaga/taaruzga ogîramak*** a fi atacat; a fi agresat. ***•súreaşîmîna ogîramak*** a se prescrie. // ***•gemí limanga ogîrayğak*** vasul va face escală în port. ***•gene ogîrarmîz*** mai trecem.
ogîraşkanlar *s., pl.* muncitorii; muncitorime.
ogîraşma *s.* **1.** străduinţă; silinţă; osteneală; efort; trudă. **2.** ocupaţie; îndeletnicire. **3.** patimă; suferinţă; chin. **4.** tachinare; sâcâire.
ogîraşmak A. *v.i.* **1.** a se strădui; a-şi da silinţa; a-şi da osteneala; a se lupta; a depune efort; a trudi. **2.** a se ocupa cu...; a se îndeletnici cu...; **3.** a pătimi; a suferi; a îndura. **B.** *v.t.* a tachina; a sâcâi; a nu lăsa în pace; a se lua de...; // ***•boşî-boşîna ogîraşmak*** a călca în piatră seacă; a se osteni zadarnic. ***•úyíşlerí/úynepísí men ogîraşmak*** a face menajul; a gospodări.
ogîraştîrgan *adj.* chinuitor.
ogîraştîrma *s.* chinuire; caznă.
ogîraştîrmak *v.t.* a chinui; a canoni; a căzni; a sili.
ogîraştîruw *s.* chinuire; caznă.
ogîraşuw *s.* **1.** străduinţă; silinţă; osteneală; efort; trudă. **2.** ocupaţie; îndeletnicire. **3.** patimă; suferinţă; chin. **4.** tachinare; sâcâire.
ogîratmak *v.t.* a determina să se abată pe la...; a face să dea în...; // ***•bîzgînga ogîratmak*** a stârni panică. ***•dermansîzlîkka ogîratmak*** a deprima. ***•kabîzga ogîratmak*** a constipa. ***•kazaga ogîratmak*** a accidenta. ***•memnuniyetsízlíkke ogîratmak*** a nemulţumi. ***•sektege ogîratmak*** a zădărnici. ***•zaruriyetke ogîratmak*** a deveni grabnic; a deveni urgent.
ogîraw *s.* abatere.
ogîrkazangan *s.* propăşire; propăşit; prosper; prosperitate.
ogîrlama *s.* **1.** conducere; însoţire; călăuzire. **2.** binecuvântare; felicitare.
ogîrlamak *v.t.* **1.** a conduce; a însoţi; a călăuzi. **2.** a binecuvânta; a felicita.
ogîrlaw *s.* **1.** conducere; însoţire; călăuzire. **2.** binecuvântare; felicitare.
ogîrlawğî *s.* conducător; însoţitor; călăuzitor.
ogîrlî *adj.* norocos; fericit; de bun augur. // ***•ogîrlî ğollar!*** drum bun!;
ogîrlîk *s.* fericire.
ogîrolla *adv.* cu bine; în mod prielnic.
ogîrsîz *adj.* nenorocos; nefericit; nefast.
ogîrsîzlîk *s.* nenoroc; ghinion; neşansă; semn rău.
oglan *s.* **1.** băiat. **2.** valet *(carte de joc).*
ogrî I. *adj.* hoţesc. **II.** *s.* hoţie; tâlhar; bandit; haiduc; pirat.
ogrîday *adv.* ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.
ogrîğa *adv.* ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.
ogrîlamak *v.t.* a fura; a şterpeli.
ogrîlar *s., pl.* bandă de hoţi; hoţime.
ogrîlîk *s.* hoţie; tâlhărie; banditism; haiducie; piraterie.
ogrîlîkkaogîragan *adj.* prădat; tâlhărit.
oh *interj.* oh!; vai!; ah!;
oja *s.* lac de unghii; ojă.
ok *s.* **1.** săgeată. **2.** *(tehn.)* ax; osie; arbore. // ***•araba ogî*** oişte. ***•ok ğawunî*** ploaie de săgeţi. ***•ok sadagî*** tolbă cu săgeţi.
oka *s.* şiret; şnur; firet; ceapraz; găitan.
okadar I. *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...;
okadarşîk *adj., adv.* atâtica.
okalama *s.* frecare.
okalamak *v.t.* a freca; a masa. // ***•kollarîn okalamak*** a-şi freca mâinile; a se bucura. ***•tírsek okalamak*** a-şi roade coatele.
okalangan *adj.* frecat; masat.
okalanmak *v.i.* a se freca; a se masa. // ***•duwarga okalanma!*** nu te freca de perete!;
okalaşmak *v.i.* a se freca unul de altul; a se masa reciproc.
okalatmak *v.i.* a determina să frece; a determina să maseze.
okalaw *s.* frecare; masare.
okatkan *s.* arcaş.
okçipital *s., adj. (anat.)* occipital.
okçipital súyegí *s. (anat.)* os

occipital.
okçiput *s. (anat.)* occiput.
okin *s.* fată.
okîgan **I.** *adj.* învăţat; studios; instruit; cultivat; erudit. **II.** *s.* cititor. // ***•kóp okîgan*** învăţat; cult. ***•okîganlarîmîzga saygî*** învăţaţilor noştri respect.
okîl *s.* şcoală. // ***•elk okîl*** şcoală primară. ***•ğataklî okîl*** şcoală cu internat. ***•ğataksîz okîl*** şcoală fără internat. ***•kazak resím okîlî*** şcoala de pictură românească. ***•malle okîlî*** şcoală de cartier. ***•okîl hakkînda bír makale*** un articol despre şcoală. ***•okîl kitaplarî*** manuale şcolare. ***•okîl múdúrí*** director de şcoală. ***•orta okîl*** şcoală medie. ***•sanat okîlî*** şcoală de arte. ***•subay okîlî*** *(mil.)* şcoală de ofiţeri. ***•teknik okîl*** şcoală tehnică. ***•tiğaret okîlî*** şcoală comercială. ***•úyrenğíler okîldan şîktî mî?*** elevii au ieşit de la şcoală?; ***•yúksek okîl*** şcoală superioară. ***•zanaat okîlî*** şcoală profesională.
okîlaalmaz *adj.* ilizibil.
okîlabergen *s.* recitit.
okîlaturgan *s.* recitit.
okîldankenar *adj.* extraşcolar.
okîldaş *s.* coleg de şcoală.
okîlgakadar *s., adj.* preşcolar.
okîlgan *adj.* **1.** cântat; interpretat. **2.** a fi descântat. **3.** a fi predicat. **4.** citit; studiat; învăţat; descifrat. **5.** numit; denumit; chemat.
okîlgaşîk *s., adj.* preşcolar.
okîlîr *adj.* citeţ; lizibil; descifrabil.
okîlma *s.* nume de familie.
okîlmagan *adj.* nestudiat.
okîlmak *v.i.* **1.** a se citi; a fi studiat; a fi învăţat; a fi descifrat. **2.** a se numi; a se chema; a purta numele de...; **3.** a fi cântat; a fi interpretat. **4.** a fi descântat. **5.** a fi predicat. // ***•eş okîlgan sóz*** *(gram.)* omonim.
okîlmaykalgan *adj.* nestudiat.
okîlmaykalîr *adj.* ilizibil; neciteţ; indescifrabil.
okîlmaz *adj.* ilizibil; neciteţ; indescifrabil.
okîltîşî *adj.* extraşcolar.
okîluw *s.* nume de familie.
okîma *s.* **1.** descântec. **2.** lectură; citire; citit. **3.** studiu; studiere. **4.** apel; strigare; nominalizare. **5.** cântec; cântare; interpretare. **6.** predicare; predică. // ***•okîma kitabî*** carte de citire. ***•okîma salonî*** sală de lectură.
okîmagan *adj.* neinstruit; incult; ignorant; analfabet.
okîmagan-yazmagan *s., adj.* neinstruit; incult; ignorant; analfabet.
okîmak **A.** *v.i.* a predica. **B.** *v.t.* **1.** a descânta. **2.** a citi; a studia; a învăţa; a descifra. **3.** a cânta; a interpreta. // ***•atîn okîmak*** a nominaliza; a face apelul; a striga pe nume. ***•bílgenín okîmak*** a face cum îl taie capul; a face precum ştie. ***•ezber okîmak*** a recita. ***•íşín okîmak*** a citi gândurile cuiva. ***•kurt masalî okîmak*** a spune poveşti; a povesti basmul cu cocoşul roşu. ***•mañlayyazîsîn okîmak*** a citi ce ţi-e scris în frunte; a ursi; a prezice. ***•miydan okîmak*** a provoca la luptă; a chema la întrecere. ***•okîp úfúrmek*** a descânta. ***•rahmet okîmak*** *(relig.)* a cere iertare; a avea milă; a se îndura. ***•tílastî/erínastî okîmak*** a murmura; a fredona. // ***•íşíñ okîmaktîr*** treaba ta este să înveţi. ***•kaşandan berítlí okîysîñîz?*** de cât timp învăţaţi?; ***•o kitap hakkînda kóp tenkîytlar okîdîm*** am citit multe critici cu privire la cartea aceea. ***•o okîy*** ea citeşte. ***•okîganîm bar*** am citit. ***•okîganîm yok*** n-am citit. ***•okîmak ístegí men keldím*** am venit cu intenţia de a învăţa. ***•okîp pítírdí*** a terminat de citit. ***•okîyğak balaga uşamay*** nu seamănă cu un copil care va învăţa.
okîmak-yazmak *s.* scris şi citit; cunoaştere de carte.
okîmama *s.* incultură; ignoranţă; analfabetism.
okîmama-yazmama *s.* incultură; ignoranţă; analfabetism.
okîma-yazma *s.* scris şi citit; cunoaştere de carte.
okîmaz-yazmaz *s., adj.* analfabet.
okîp-úpúrgen *s.* descântător.
okîp-úpúrúlgen *adj.* descântat.
okîp-úpúrúw *s.* descântec.
okîr-yazar *s., adj.* ştiutor de carte.
okîtkan *s.* meditator; lector.
okîtma *s.* învăţământ; educaţie; instrucţie. // ***•teknik okîtma*** învăţământ tehnic.
okîtmak *v.t.* **1.** a determina să citească; a face să studieze; a medita; a învăţa; a face să descifreze. **2.** a face să cânte; a face să interpreteze. **3.** a face să descânte. **4.** a face să predice. // ***•elifbe okîtmak*** a alfabetiza.
okîtman *s.* meditator.
okîttîrma *s.* educare; instruire.
okîttîrmak *v.t.* a determina să citească; a medita; a învăţa.
okîttîruw *s.* educare; instruire.
okîtuw *s.* învăţământ; educaţie; instrucţie.
okîtuwğî *s.* învăţător; profesor.
okîtuwğuluk *s.* profesorat; profesorime.
okîw *s.* **1.** citire; citit; lectură. **2.** apel; strigare; nominalizare. **3.** cântec; cântare. **4.** învăţare; învăţătură; studiu; studiere. **5.** descântec. **6.** predicare; predică.
okîwğî *s.* **1.** cititor; elev; student. **2.** cântăreţ; interpret; artist. **3.** predicator.
okîwğuluk **I.** *adj.* studenţesc; şcolar. **II.** *s.* studenţie.
okîwsuz *adj.* fără studiu; fără lectură.
okîw-yazuw *s.* scris şi citit; cunoaştere de carte.
okîybermek *v.t.* a reciti; a toci.
okîyberúw *s.* recitire; toceală.
okîyturma *s.* recitire; toceală.
okîyturmak *v.t.* a reciti; a toci.
okka *s.* **1.** kilogram. **2.** oca *(unitate de măsură a masei şi capacităţii)*. // ***•okka almak*** a lua în greutate; a se îngrăşa. ***•okka bermek*** a da din greutate; a slăbi. ***•okka tartmak*** a avea greutate; a cântări. // ***•bír buşuk okka*** un kilogram şi jumătate. ***•bír okka pişkot*** un kilogram de biscuiţi. ***•bír şerík okka píríj*** un sfert de kilogram de orez. ***•kaş okka bagaj akete alîrman?*** câte kilograme de bagaj am dreptul?; ***•okkasî kaş?*** cât costă kilogramul?; ***•yarîm okka*** jumătate de kilogram.
okkaalgan *adj.* îngrăşat.
okkaaluw *s.* îngrăşare.
okkabî *s.* tolbă cu săgeţi.
oklama *s.* săgetare.
oklamak **A.** *v.i.* a ţâşni ca o săgeată. **B.** *v.t.* a săgeta; a arunca cu săgeţi; a trage cu arcul.
oklangan *adj.* săgetat.
oklaw *s.* **1.** făcăleţ. **2.** *(tehn.)* bolţ.
oklî *adj.* ţepos; cu ţepi; ghimpat.
oklîk *s.* tolbă cu săgeţi.
oklî-kírpí *s. (zool.)* porc-spinos *(lat., Hystricidae sp.)*.
okmen *s.* walkman.
okra *s. (med.)* zona Zoster.
oksiğen *s. (chim.)* oxigen.
oksiğenleme *s.* oxigenare.
oksiğenlemek *v.t.* a oxigena.
oksiğenlengen *adj.* oxigenat.
oksiğenlenme *s.* oxigenare.
oksiğenlenmek *v.i.* a se oxigena.
oksiğenlí *adj.* cu oxigen; oxigenat. // ***•oksiğenlí suw*** apă oxigenată.
oksit *s. (chim.)* oxid.
oksitlemek *v.t.* a oxida.
oksitlengen *adj.* oxidat.
oksitlenír *adj.* oxidabil.
oksitlenme *s.* oxidare.
oksitlenmek *v.i.* a se oxida.
okşalama *s.* **1.** mângâiere; dezmierdare. **2.** pipăire; palpare.
okşalamak *v.t.* **1.** a pipăi; a palpa. **2.** a mângâia; a dezmierda. // ***•góñílín okşalamak*** a-i ţine cuiva inima; a-l consola.
okşalangan *adj.* **1.** mângâiat; dezmierdat. **2.** pipăit; palpat.
okşalanmak *v.i.* **1.** a se pipăi; a se palpa. **2.** a se mângâia; a se dezmierda.
okşalaşma *s.* mângâiere reciprocă; dezmierdare reciprocă; giugiuleală.
okşalaşmak *v.i. (recipr.)* a se mângâia; a se dezmierda; a se giugiuli.
okşalaşuw *s.* mângâiere reciprocă; dezmierdare reciprocă; giugiuleală.
okşalaw *s.* **1.** mângâiere; dezmierdare. **2.** pipăire; palpare.
okşalawğî *adj.* mângâietor; dezmierdător.
okşalgan *adj.* **1.** pipăit; palpat. **2.** mângâiat; dezmierdat.
okşalmak *v.i.* **1.** a se pipăi; a se palpa. **2.** a se mângâia; a se dezmierda.
okşamak *v.t.* **1.** a mângâia; a dezmierda. **2.** a pipăi; a palpa.
okşaw *s.* **1.** pipăire; palpare. **2.** mângâiere; dezmierdare.
okşî *s.* arcaş.
oktaf *s. (muz.)* octavă.
oktan *s. (chim.)* octan.
oktay *adv.* ca o săgeată.
oktet *s. (muz.)* octet.
oktogon *s. (geom.)* octogon.
oktogonal *adj. (geom.)* octogonal.
okular *s. (fiz.)* ocular.
okzerí *s.* curara.
olak *s., adj. (ist.)* valah; vlah.
olanak *s.* posibilitate; putinţă.
olanaklî *adj.* posibil; realizabil.
olanaksîz *adj.* imposibil; irealizabil.
olanaksîzlîk *s.* imposibilitate.
olar *pron.* **1.** ei; ele. **2.** aceia; acelea.
olarda *pron.* **1.** la ei; la ele. **2.** la aceia; la acelea.
olardan *pron.* **1.** de la/dinspre ei; de la/dinspre ele. **2.** de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
olarday *pron.* **1.** ca ei; ca ele. **2.** ca aceia; ca acelea.
olarga *pron.* **1.** spre ei; spre ele; lor. **2.** spre aceia; spre acelea; lor. // ***•bazda-bír olarga bara edím***

câteodată mergeam la ei.
olarnî *pron.* **1.** pe ei; pe ele. **2.** pe aceia; pe acelea.
olarnîñ *adj.* **1.** lor. **2.** acelora.
olarnîñkî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
olarnîñkîlar *pron.* **1.** ai lor; ale lor. **2.** ai acelora; ale acelora.
olarnîñkîsî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
olay I. *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel. **II.** *s.* **1.** eveniment; întâmplare; fapt. **2.** fenomen. // ***•fewkaláde bír olay*** e un eveniment extraordinar. ***•olaylarnîñ tewúkenamesí*** istoricul evenimentelor. ***•soñragî olaylar*** evenimente ulterioare. ***•tewúkiy olaylar*** evenimente istorice.
olay-típ *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel.
olğa *s.* pradă; captură; trofeu de război.
oligarşiy *s.* oligarhie.
olimpik *adj.* olimpic.
olimpiya(t) *s.* olimpiadă. // ***•olimpiya ozîşlarî*** olimpiadă.
olimpiyağî *adj.* olimpic.
olimpiyağîlîk *s.* olimpiadă.
olimpiyalî *adj.* olimpic.
olîk *s.* **1.** jgheab; uluc; canelură. **2.** şanţ; crestătură; scobitură; adâncitură; canelură.
olîkkazuw *s.* crestare; incizare.
olîklî *adj.* **1.** cu jgheab; cu uluc; canelat. **2.** crestat; scobit; adâncit.
olta *s.* undiţă.
olteniyelí I. *adj.* oltenesc. **II.** *s., adj.* oltean.
omarta *s.* stup; ştiubei.
omartağî *s.* albinar; stupar; prisăcar; apicultor.
omartağîlîk *s.* albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură.
omaş *s.* **1.** ciorbă; supă. **2.** polonic; cancioc; cupă; căuş.
omaşa *s.* **1.** rădăcină de copac; buturugă; butuc; buştean; ciot. **2.** *(anat.)* cap femural.
omaşalî *adj.* butucănos; cioturos.
omáálde *adv.* atunci.
omba *s. (anat.)* coapsă.
omba súyegí *s. (anat.)* femur.
omîr I. *adj. (anat.)* vertebral. **II.** *s. (anat.)* vertebră.
omîraw súyegí *s. (anat.)* claviculă.
omîrga I. *adj. (anat.)* vertebral. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* coloană vertebrală; şira spinării. **2.** *(la corăbii)* talpă.
omîrgalî *adj.* vertebrat.
omîrgalîlar *s., pl.* vertebrate.
omîrgasîz *adj.* nevertebrat.
omîrgasîzlar *s., pl.* nevertebrate.
Omîr-Kóy *s. (topon.)* Lozenets *(Dobrich, Bulgaria)*.
omîrlîk *s. (anat.)* măduva spinării.
Omîrşa *s. (topon.)* Valea Seacă *(jud. Constanţa)*.
omîz *s. (anat.)* umăr. // ***•omîz bermek*** a pune umărul; a ajuta. ***•omîz kótermek/sílkmek*** a ridica din umeri; a strânge din umeri. ***•omîzînda taşîmak*** a-l purta pe umeri; a-l respecta. // ***•geñíş omîzlî*** spătos.
omîzbergen *adj.* protector; ajutor; sprijinitor; cooperant.
omîzberúw *s.* protecţie; ajutorare; sprijin; cooperare.
omîzdataşîlgan *adj.* omagiat; stimat; respectat; apreciat; preţuit.
omîzdataşîw *s.* omagiu; stimă; respect; apreciere; preţuire.
omîzlîk *s.* **1.** *(mil.)* epolet. **2.** umeraş.
omîz-omîzga *adv.* umăr la umăr.
omîzsílkken *adj.* dezinteresat.
omîzsílkme *s.* dezinteres.
omleta *s. (gastron.)* omletă; scrob.
omnibuz *s.* omnibuz.
omoğen *adj.* omogen.
omoğenlík *s.* omogenitate.
omolok *adj.* omolog.
omonim *s., adj. (lingv.)* omonim.
omşa *s.* butaş; butuc de viţă.
on *num.* zece. // ***•onlar man*** cu zecile. ***•sáát onga dogrî*** către ora zece.
onagar-eşegí *s. (zool.)* măgar-sălbatic *(lat., Equus hemionus onager)*.
onaltî *num.* şaisprezece.
onaltîlap *adv.* reciclând de şaisprezece ori.
onaltîlîk *s.* şaisprezecime.
onaltînğî *num.* al şaisprezecelea.
onaltîşar *num.* câte şaisprezece.
onaltîşar-onaltîşar *num.* şaisprezece câte şaisprezece.
onar *num.* câte zece.
onarîlgan *adj.* reparat; remediat; depanat.
onarîlîr *adj.* reparabil; remediabil; care poate fi depanat.
onarîlmak *v.i.* a se repara; a se remedia; a se depana.
onarîlmaz *adj.* iremediabil; ireparabil; care nu poate fi depanat.
onarîm *s.* reparaţie; remediere; depanare. // ***•eskí şekílínde onarîm*** restaurare.
onarma *s.* reparaţie; remediere; depanare.
onarmak *v.t.* a repara; a remedia; a depana.
onar-onar *num.* zece câte zece.
onaruw *s.* reparaţie; remediere; depanare.
onaruwğî *s.* reparator; care remediază; depanator.
onaw *num.* grup de zece.
onawî *pron.* toţi zece.
onaw-onaw *num.* grupuri de câte zece.
onay *adj.* conform cu...; potrivit...;
onayaklîlar *s., pl.* decapode.
onaylagan *adj.* aprobator; ratificator; omologator; validator.
onaylamak *v.t.* a aproba; a ratifica; a omologa; a valida.
onaylangan *adj.* aprobat; ratificat; omologat; validat.
onaylanmak *v.i.* a se aproba; a se ratifica; a se omologa; a se valida.
onaylaw *s.* **1.** aprobare; ratificare; omologare; validare. **2.** *(jur.)* validitate.
onaylawğî *adj.* aprobator; ratificator; omologator; validator.
onaylî *adj.* aprobat; ratificat; omologat; validat.
onaylîk *s.* validitate; valabilitate.
onbaşî *s. (mil.)* caporal.
onbeş *num.* cincisprezece. // ***•onbeş dakka ewel kettí*** a plecat acum cincisprezece minute. ***•onbeş kúnlúk*** bilunar. ***•onbeş kúnlúk dergí*** revistă bilunară.
onbeşer *num.* câte cincisprezece.
onbeşer-onbeşer *num.* cincisprezece câte cincisprezece.
onbeşínğí *num.* al cincisprezecelea.
onbeşlep *adv.* reciclând de cincisprezece ori.
onbeşlík *s.* cincisprezecime.
onbír *num.* unsprezece. // ***•onbírní şerík geşe*** unsprezece şi un sfert.
onbírer *num.* câte unsprezece.
onbírer-onbírer *num.* unsprezece câte unsprezece.
onbírínğí *num.* al unsprezecelea.
onbírlep *adv.* reciclând de unsprezece ori.
onbírlík *s.* unsprezecime.
onbuğak *s. (geom.)* decagon.
onbuğaklî *adj. (geom.)* decagonal.
onda I. *adv.* **1.** acolo. **2.** la zece; din zece. **II.** *pron.* **1.** la el; la ea. **2.** la acela; la aceea. **III.** *s.* zecime.
onda-bír *num.* o zecime.
ondan I. *adv.* **1.** de acolo; de aceea. **2.** de la zece; din zece. **II.** *pron.* **1.** de la/dinspre el; de la/dinspre ea. **2.** de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea. // ***•ondan ses-seda yok*** nu există nicio veste de la el. ***•ondan soñ barma!*** nu te duce după el!; ***•ondan soñra*** după aceea.
onday I. *adv.* astfel; aşa. **II.** *pron.* **1.** ca el; ca ea. **2.** ca acela; ca aceea. // ***•árúw, onday kalsîn*** bine, să rămână aşa. ***•onday bolsa*** atunci; în cazul acesta; în această situaţie. ***•onday tuwul*** nu este aşa. ***•şakasîz, onday boldî mî?*** serios, aşa s-a întâmplat?; ***•ya, onday*** da, aşa este.
ondokîz *num.* nouăsprezece.
ondokîzar *num.* câte nouăsprezece.
ondokîzar-ondokîzar *num.* nouăsprezece câte nouăsprezece.
ondokîzînğî *num.* al nouăsprezecelea.
ondokîzlap *adv.* reciclând de nouăsprezece ori.
ondokîzlîk *s.* nouăsprezecime.
ondórt *num.* paisprezece.
ondórter *num.* câte paisprezece.
ondórter-ondórter *num.* paisprezece câte paisprezece.
ondórtínğí *num.* al paisprezecelea.
ondórtlep *adv.* reciclând de paisprezece ori.
ondórtlík *s.* paisprezecime.
oneğíklí *adj.* decasilabic.
onekí *num.* doisprezece.
onekíbuğak *s. (geom.)* dodecagon.
onekíbuğaklî *adj. (geom.)* dodecagonal.
onekíkeñ *s. (geom.)* dodecagon.
onekíkeñlí *adj. (geom.)* dodecagonal.
onekílep *adv.* reciclând de doisprezece ori.
onekílík *s.* duzină; doisprezecime.
onekínğí *num.* al doisprezecelea.
onekíparmak *s. (anat.)* duoden.
onekíşer *num.* câte doisprezece.
onekíşer-onekíşer *num.* doisprezece câte doisprezece.
ongîn I. *adj.* bogat; abundent. **II.** *s.* emblemă; stemă; blazon.
ongînbílímğí *adj.* eraldic.
ongînbílímí *s.* eraldică.
ongînlî *adj.* **1.** bogat; abundent. **2.** emblematic.
ongînlîk *s.* bogăţie; belşug; abundenţă.
ongún *s. (cron.)* decadă.
onheğelí *adj.* decasilabic.
onidman *s. (sport)* decatlon.
onidmanğî *s. (sport)* decatlonist.
onî *pron.* **1.** pe el; pe ea. **2.** pe acela; pe aceea. // ***•ğenábíñíz onî tanîysîñîz mî?*** dumneavoastră îl cunoaşteţi?; ***•onî bekledím fakat kelmedí*** l-am aşteptat dar nu a venit. ***•onî insan sanettím*** l-am crezut om. ***•toplantîga onî da şakîrmak kerek*** trebuie chemat şi el la adunare.

onînğî *num.* al zecelea; a zecea.
onîñ *adj.* **1.** său; sa; săi; sale; lui; ei. **2.** aceluia; aceleia. // •***onîñ kelmegení úşún*** pentru că el nu a venit. •***onîñ úşún*** pentru el.
onîñkî *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
onîñkîlar *pron.* **1.** ai săi; ale sale; ai lui; ale ei. **2.** ai aceluia; ai aceleia.
onîñkîsî *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
onîr *s.* **1.** amor propriu; mândrie. **2.** onoare; cinste; demnitate.
onîrlamak *v.t.* a onora; a cinsti.
onîrlandîrma *s.* onorare; cinstire.
onîrlandîrmak *v.t.* a onora; a cinsti.
onîrlandîruw *s.* onorare; cinstire.
onîrlangan *adj.* onorat; cinstit.
onîrlî *adj.* cu onoare; onorat; cinstit; mândru; ambiţios; cu demnitate.
onîrsîz *adj.* fără onoare; necinstit; lipsit de mândrie; fără demnitate.
onîştan *adv.* de aceea; din această cauză; datorită acestui lucru; prin urmare. // •***mína onîştan*** de aceea.
onkat *adj.* înzecit.
onkatartkan *adj.* înzecit.
onkatartma *s.* înzecire.
onkatlî *adj.* înzecit.
onkeñ *s. (geom.)* decagon.
onkeñlî *adj. (geom.)* decagonal.
onkoloğik *adj. (med.)* oncologic.
onkoloğiya I. *adj. (med.)* oncologic. **II.** *s. (med.)* oncologie.
onkoloğiyağî *s. (med.)* oncolog.
onkoloğiyalî *adj. (med.)* oncologic.
onkolok *s. (med.)* oncolog.
onlama *s.* înzecire.
onlamak *v.t.* a înzeci.
onlangan *adj.* înzecit.
onlanmak *v.i.* a se înzeci.
onlap *adv.* înzecit; reciclând de zece ori.
onlar *pron.* **1.** ei; ele. **2.** aceia; acelea. // •***olar man*** cu ei; cu ele.
onlarda I. *num.* aproximativ zece. **II.** *pron.* **1.** la ei; la ele. **2.** la aceia; la acelea.
onlardan *pron.* **1.** de la/dinspre ei; de la/dinspre ele. **2.** de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
onlarday *pron.* **1.** ca ei; ca ele. **2.** ca aceia; ca acelea.
onlarga *pron.* **1.** spre ei; spre ele; lor. **2.** spre aceia; spre acelea; lor.
onlarğa *num.* cu zecile; zeci de.
onlarnî *pron.* **1.** pe ei; pe ele. **2.** pe aceia; pe acelea.
onlarnîñ *adj.* **1.** lor. **2.** acelora. // •***onlarnîñ arasînda*** între ei. •***onlarnîñ hepísí keldí*** ei au venit toţi.
onlarnîñkî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
onlarnîñkîlar *pron.* **1.** ai lor; ale lor. **2.** ai acelora; ale acelora.
onlarnîñkîsî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
onlaw *s.* înzecire.
onlîk I. *adj.* zecimal. **II.** *s.* **1.** zecime; zecimală. **2.** bancnotă de zece unităţi monetare. // •***onlîk bólík/kesír*** *(mat.)* fracţie zecimală; zecimală. •***onlîk sayî*** *(mat.)* număr zecimal.
onomatope *s.* onomatopee.
onomatopelí *adj.* onomatopeic.
onsekíz *num.* optsprezece.
onsekízer *num.* câte optsprezece.
onsekízer-onsekízer *num.* optsprezece câte optsprezece.
onsekízínğí *num.* al optsprezecelea.
onsekízlep *adv.* reciclând de optsprezece ori.
onsekízlík *s.* optsprezecime.
onsestílímlí *adj.* decasilabic.
ontoloğik *adj. (fil.)* ontologic.
ontoloğiya I. *adj. (fil.)* ontologic. **II.** *s. (fil.)* ontologie.
ontoloğiyalî *adj. (fil.)* ontologic.
onúş *num.* treisprezece.
onúşer *num.* câte treisprezece.
onúşer-onúşer *num.* treisprezece câte treisprezece.
onúşlep *adv.* reciclând de treisprezece ori.
onúşlúk *s.* treisprezecime.
onúşúnğí *num.* al treisprezecelea.
onyedí *num.* şaptesprezece.
onyedílep *adv.* reciclând de şaptesprezece ori.
onyedílík *s.* şaptesprezecime.
onyedínğí *num.* al şaptesprezecelea.
onyedíşer *num.* câte şaptesprezece.
onyedíşer-onyedíşer *num.* şaptesprezece câte şaptesprezece.
on-yígírím *num.* aproximativ zece-douăzeci.
oñ I. *adj.* **1.** drept; din partea dreaptă. **2.** avantajos; favorabil; norocos. **II.** *s.* **1.** partea dreaptă; dreapta. **2.** drapel; steag. **3.** *(geogr.)* vest; apus; occident. // •***oñ kol*** mâna dreaptă. •***papîrnîñ oñ yagî*** tribord.
oñakay *adj.* dreptaci.
oñay *adj.* uşor; facil.
Oñay *s. (astr.)* Jupiter.
oñaylaşkan *adj.* uşurat; facilitat.
oñaylaşma *s.* uşurare; facilitare.
oñaylaşmak *v.i.* a se uşura; a deveni mai uşor *(şi fig.)*.
oñaylaştîrmak *v.t.* a uşura; a facilita.
oñaylaşuw *s.* uşurare; facilitare.
oñaylî *adj.* favorabil; propice; prielnic.
oñaylîk *s.* uşurinţă; facilitate.
oñda *adv.* în dreapta.
oñdagî *adj.* de dreapta.
oñdakî *adj.* de dreapta.
oñdan *adv.* **1.** din dreapta. **2.** vestic; din vest.
oñga *adv.* spre dreapta. // •***oñga aylanîñîz!*** viraţi la dreapta!; •***oñga aylanîrsîñîz mî?*** vreţi să întoarceţi la dreapta?; •***oñga aylanîş*** curbă la dreapta. •***oñga aylanmak yasak*** interzis a vira la dreapta. •***oñga kara!*** priveşte în dreapta!; •***oñga zikzak*** curbă dublă, prima la dreapta.
oñgan *adj.* realizat; îmbogăţit; priceput.
oñgarîlgan *adj.* reuşit; izbutit.
oñgarîlmagan *adj.* nereuşit; neizbutit.
oñgarîlmama *s.* nereuşită.
oñgarmak *v.t.* **1.** a reuşi; a izbuti; a avea succes. **2.** *(fig.)* a da cu oiştea în gard; a o face de oaie; a o pune de mămăligă; a greşi; a rata. // •***tatarğanî oñgarîp konîşasîñîz*** vorbiţi bine tătăreşte.
oñgarmama *s.* contraperformanţă.
oñğî *s.* politician de dreapta.
oñkî *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
oñkîlar *pron.* **1.** ai săi; ale sale; ai lui; ale ei. **2.** ai aceluia; ai aceleia.
oñkîsî *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
oñlî *adj.* vestic; apusean; occidental.
oñmagan *adj.* sărac; neprosper; pauper; biet; sărman; calic.
oñmak *v.i.* a se îmbogăţi; a se înavuţi; a se propăşi; a se realiza.
oñmama *s.* sărăcie; pauperizare; privaţiune; calicie.
oñmayğak *adj.* sărac; pauper; biet; sărman.
oñmaykalgan *adj.* biet; oropsit; pauper; prăpădit; ratat; sărac; sărman.
oñmaykalma *s.* pauperizare; privaţiune; sărăcie.
oñmaykaluw *s.* pauperizare; privaţiune; sărăcie.
oñmaz *adj.* **1.** sărac; neprosper; pauper; biet; sărman; calic. **2.** care nu se va realiza; care nu se va îmbogăţi; nepriceput.
oñmazlîk *s.* sărăcie; pauperizare; privaţiune. // •***oñmazlîkka ogîramak*** a se pauperiza.
oñmazlîkkaogîragan *adj.* pauperizat.
oñmazlîkkaogîrama *s.* pauperizare.
oñmazlîkkaogîraw *s.* pauperizare.
oñ-sol *s.* dreapta şi stânga.
oñşîk *s.* steguleţ.
oñtaşîgan *s.* stegar.
oñdîrgan *adj.* îmbogăţitor; propăşitor.
opa *s.* **1.** *(chim.)* ceruză; alb de plumb. **2.** pudră. // •***opa şeker*** zahăr pudră.
opağagîlgan *adj.* pudrat.
opağaguw *s.* pudrare.
opal *s.* opal.
opalama *s.* pudrare.
opalamak *v.t.* a pudra.
opalangan *adj.* pudrat.
opalanmak *v.i.* a se pudra.
opalaw *s.* pudrare.
opalî *adj.* pudrat.
opalîk *s.* pudrieră.
opera *s. (muz.)* operă. // •***opera muzikasî*** muzică de operă.
operasiya *s. (med.)* operaţie; intervenţie chirurgicală.
operasiyadansoñ *adj. (med.)* post-operatoriu.
operatif *adj.* operativ.
operatiflík *s.* operativitate.
operator *s. (tehn.)* operator.
opereta *s.* operetă.
opkîn *s.* prăpastie; abis; genune; râpă; hău.
opkînlî *adj.* prăpăstios; abrupt.
opma *s.* supt; sorbire; absorbire; aspirare.
opmak *v.t.* a suge; a sorbi; a absorbi; a aspira.
optik *adj. (fiz.)* optic.
optika *s. (fiz.)* optică.
optimist *adj.* optimist.
opus *s. (muz.)* opus.
or *s., adj. (d. cai)* roşcat cu pete albe; pag.
orak *s.* **1.** seceră. **2.** seceriş. // •***orak máálí*** vremea secerişului. •***orak maşinasî*** *(agr.)* secerătoare.
orak-bóğegí *s. (ent.)* cosaş; lăcustă-verde *(lat., Locusta viridissima)*.
oraklamak *v.t.* a secera.
oraklangan *adj.* secerat.
oraklanmak *v.i.* a se secera.
oraklatmak *v.t.* a determina să secere.
oraklaw *s.* secerare.
oraklî-órdek *s. (orn.)* raţă mică siberiană *(lat., Anas falcata)*.
orakşî *s.* secerător.
oralga *s.* bobină; mosor. // •***oralga oramak*** a bobina.
oralgan *adj.* înfăşat; înfăşurat; bandajat.
oralgan-kuşangan *adj.* înfofolit; încotoşmănat; cocoloşit.
oralmak *v.i.* a se face sul; a se răsuci; a se înfăşura. // •***oralîp kuşanmak*** a se înfofoli; a se

încotoşmăna; a se cocoloşi.
oralma-kuşanma *s.* înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
oraluw-kuşanuw *s.* înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
orama *s.* **1.** înfăşare; înfăşurare. **2.** bobină; bobinare; bobinaj. **3.** sul; rulou.
oramak *v.t.* a face sul; a împacheta; a înfăşura; a bobina. // ***•oralga oramak*** a bobina.
oran *s.* **1.** raport; proporţie. **2.** simetrie; echilibru. **3.** *(mat.)* raport.
oranj *adj.* oranj; portocaliu.
oranlamak *v.t.* **1.** a calcula; a socoti. **2.** a presupune; a crede. **3.** a compara; a asemui.
oranlangan *adj.* **1.** calculat; socotit. **2.** presupus; crezut. **3.** comparat; asemuit.
oranlanmak *v.i.* **1.** a se calcula; a se socoti. **2.** a se presupune; a se crede. **3.** a se compara; a se asemui.
oranlaw *s.* **1.** calculare; socotire. **2.** presupunere; credinţă. **3.** comparare; asemuire.
oranlî *adj.* **1.** bine proporţionat; simetric. **2.** echilibrat; moderat; proporţional.
oransîz *adj.* disproporţionat; asimetric; dezechilibrat.
oransîzlîk *s.* disproporţie; asimetrie; dezechilibru.
orantî *s.* proporţie *(şi mat.).* // ***•ters orantîlî*** *(mat.)* invers proporţional.
orantîlî *adj.* proporţional; proporţionat.
orantîsîz *adj.* disproporţionat.
orantîsîzlîk *s.* disproporţie.
oraspî *s., adj.* curvă; curvieştină; prostituată.
oraspîday *adv.* curveşte; ca prostituatele.
oraspîğa *adv.* curveşte; ca prostituatele.
oraspîlîk *s.* curvăsărie; curvie; prostituţie.
oratmak *v.t.* a determina să facă sul; a determina să răsucească; a determina să înfăşoare.
oraw *s.* înfăşare; înfăşurare; sul.
orawlî *adj.* înfăşurat.
orawluk *s.* pansament.
oraza *s. (relig., la musulmani)* post. // ***•oraza tutmak*** *(relig., la musulmani)* a ţine post; a posti.
ordin *s.* ordin; dispoziţie.
ordî *s.* armată; oaste; oştire; forţe militare. // ***•ğúrúş/piyade ordîsî*** *(mil.)* infanterie. ***•muntazam ordî*** *(mil.)* armată regulată. ***•ordî emírí*** *(mil.)* ordin de zi. ***•ordî úyí*** casa armatei.
ordîbaşî *s. (mil.)* comandant; conducător de oaste.
ordîbîzgan **I.** *s. (med.)* varice. **II.** *s., adj.* **1.** corupător; seducător. **2.** intrigant; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
orga *s. (muz.)* orgă.
orgağî *s. (muz.)* organist.
organ *s.* **1.** *(anat.)* organ. **2.** şnur; şiret; firet.
organik *adj.* organic.
organism *s.* organism.
orgaşalgan *s. (muz.)* organist.
Orhan *s. (antrop. m.)* "Hanul pag".
oriğinal *adj.* original; autentic.
oriğinallîk *s.* originalitate; autenticitate.
Orinoko-kazî *s. (orn.)* gâscă de Orinoco *(lat., Neochen jubata).*
orîk *adj. (d. cai)* alb cu spate negru.
orîlgan *adj.* secerat.
orîlmak *v.i.* a se secera.
orîm *s.* sul; rulou.
orîn *s.* **1.** loc rezervat. **2.** post; funcţie.
orkestra *s.* orchestră. // ***•filarmonika orkestrasî*** orchestră filarmonică. ***•orkestranî kím ğónete?*** cine dirijează orchestra?;
orkestragakelíştírúw *s. (muz.)* orchestraţie; orchestrare.
orkestralaştîrma *s.* orchestrare.
orkestralaştîrmak *v.t.* a orchestra.
orkestralaştîruw *s.* orchestrare.
ormak *v.t.* a secera.
orman *s.* pădure. // ***•delí orman*** pădure virgină; codru des; desiş; hăţiş. ***•o ekí orman arasînda bír ğol bar*** între cele două păduri e un drum. ***•orman ayawğusî*** pădurar. ***•orman kenarî*** lizieră.
Orman, Ahmet- *s. (topon., pădure lângă Isaccea) ("Pădurea lui Ahmet")* Ahmedorman *(jud. Tulcea).*
Orman, Kara- *s. (topon.) ("Pădurea Neagră")* Caraorman *(jud. Tulcea).*
Orman, Tele- *s. (topon.) ("Pădurea Sciţilor")* Teleorman.
orman-añgîrî *s. (orn.)* raţă mandarin americană *(lat., Aix sponsa).*
orman-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice sfârâitoare *(lat., Phylloscopus sibilatrix).*
ormanğî *s.* **1.** pădurar. **2.** silvicultor.
ormanğîlîk *s.* silvicultură.
ormanlaşkan *adj.* împădurit.
ormanlaşmak *v.i.* a se împăduri.
ormanlaştîrma *s.* împădurire.
ormanlaştîrmak *v.t.* a împăduri.
ormanlaştîruw *s.* împădurire.
ormanlî *adj.* păduros; împădurit.
ormanlîk *adj.* forestier.
ormansîz *adj. (d. munţi)* pleşuv.
ormansîzlîk *s. (d. munţi)* pleşuvie.
orman-şîrîldagî *s. (orn.)* greluşel de pădure *(lat., Locustella fasciolata).*
orman-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice sfârâitoare *(lat., Phylloscopus sibilatrix).*
orman-sodîrgayî *s. (orn.)* brumăriţă de pădure *(lat., Prunella modularis).*
ornitoloğik *adj.* ornitologic.
ornitoloğiya **I.** *adj.* ornitologic. **II.** *s.* ornitologie.
ornitoloğiyağî *s.* ornitolog.
ornitoloğiyalî *adj.* ornitologic.
ornitolok *s.* ornitolog.
orsa *s. (nav.)* babord.
orta **I.** *adj.* mediu; mijlociu. **II.** *s.* **1.** jumătate. **2.** centru; mijloc. // ***•orta ğol tutmak*** a ţine calea de mijloc; a fi moderat. // ***•baárníñ ortasî*** mijlocul primăverii. ***•ğolníñ ortasî*** jumătatea drumului. ***•meğburiy orta úyretím*** învăţământ secundar obligatoriu. ***•orta dalga/dulkun*** unde medii. ***•orta ğol*** via media; cale de mijloc. ***•orta ğol altîndîr*** aurită este calea de mijloc. ***•orta mektep/okîl*** şcoală medie. ***•orta parmak*** degetul mijlociu. ***•orta şak tewúkesí*** istoria evului mediu. ***•orta sîklet*** *(sport)* categoria mijlocie. ***•ortaga salîngan para*** miză.
Orta-Afrika *s. (topon.)* Republica Central-Africană.
orta-afrikalî *s., adj.* centrafrican.
Orta-Amerika *s. (topon.)* America Centrală.
orta-amerikalî *s., adj.* centramerican.
ortaboy(lî) *adj.* de statură mijlocie.
ortada *adv.* la mijloc; în centru. // ***•ortada kaldîrmak*** a face ceva pe jumătate.
ortadakalgan *adj.* rămas la mijloc; neterminat; întrerupt.
ortadan *adv.* dinspre mijloc; dinspre centru.
ortaga *adv.* spre mijloc; spre centru. // ***•ortaga atmak*** a arunca la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. ***•ortaga salmak*** a pune la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. ***•ortaga şîkmak*** a ieşi în mijloc; a ieşi la iveală; a se da pe faţă.
ortagaatîlgan *adj. (sport)* centrat.
ortagaatuw *s. (sport)* centrare.
ortagağîyîlgan *adj.* centralizat.
ortagağîyuw *s.* centralizare.
ortagakondîrma *s. (sport)* centrare.
ortagakongan *adj. (sport)* centrat.
ortagakondîruw *s. (sport)* centrare.
ortagaotîrgan *adj.* centrat.
ortagaotîrtuw *s.* centrare.
ortagasalîngan *adj.* divulgat; dezvăluit.
ortagasaluw *s.* divulgare; dezvăluire.
ortagaşîguw *s.* apariţie.
ortagaşîkkan *adj.* apărut.
ortagatógílgen *adj.* **1.** deconspirat; divulgat. **2.** mărturisit; destăinuit; recunoscut. **3.** dezvăluit; divulgat; trădat.
ortagatógúw *s.* **1.** confesiune; deconspirare; divulgare. **2.** dezvăluire; divulgare; trădare. **3.** mărturisire; destăinuire; recunoaştere.
ortahál *s.* mediocritate.
ortahállí *adj.* mediocru.
ortak **I.** *adj.* comun; colectiv. **II.** *s.* **1.** *(econ.)* asociat. **2.** *(jur.)* complice. // ***•dert ortagî*** tovarăş de suferinţă. ***•íş ortagî*** partener. ***•kabaát ortagî*** *(jur.)* complice. ***•ortak fark*** *(mat.)* progresie aritmetică. ***•ortak tambólgen*** *(mat.)* divizor comun.
ortaketúw *s.* cointeresare.
ortaklaşîp *adv.* în asociaţie cu...; în tovărăşie; în comun.
ortaklaşîp-şalîşma *s.* colaborare.
ortaklaşîp-şalîşuw *s.* colaborare.
ortaklaşmak *v.i.* a se asocia; a se uni; a se întovărăşi. // ***•ortaklaşîp şalîşma*** colaborare.
ortaklîk *s.* **1.** asociaţie; întovărăşire. **2.** *(econ.)* societate; companie. // ***•kabaát ortaklîgî*** complicitate. ***•ortaklîk ğónelíşí*** *(gram.)* diateza de reciprocitate.
ortakólşelgen *adj. (mat.)* comensurabil. // ***•ortakólşelgen sayîlar*** *(mat.)* numere comensurabile.
ortakólşelmez *adj. (mat.)* incomensurabil. // ***•ortakólşelmez sayîlar*** *(mat.)* numere incomensurabile.
ortakşî *s.* dijmaş.
ortakşîlîk *s.* întovărăşire; asociere.
Orta-Kúntuwar *s. (topon.)* Orientul Mijlociu.
ortakyaşaw *s.* simbioză.
ortalama **I.** *adj.* mediu. **II.** *adv.* în medie. **III.** *s.* **1.** centrare; axare. **2.** *(mat.)* stabilire mediei; rotunjire. // ***•ortalama piyat*** preţ mediu.

ortalamak *v.t.* **1.** *(mat.)* a face media; a stabili media; a rotunji. **2.** a centra; a axa.
ortalangan *adj.* centrat; axat.
ortalanmak *v.i.* a se centra; a se axa.
ortalaw *s.* **1.** centrare; axare. **2.** *(mat.)* stabilire mediei; rotunjire.
ortalî *adj.* cu centru; cu mijloc; central; centrat.
ortalîk *s.* împrejurime; preajmă; vecinătate; mijloc; circuit. // •***ortalîk aşîlmak*** a se lumina de ziuă. •***ortalîk kararmak*** a se întuneca; a se înnsera. •***ortalîknî aşmak*** a degaja zona; a descongestiona zona. •***ortalîknî ast-úst etmek*** a răsturna totul cu susul în jos. •***ortalîknî karîştîrmak*** a strica ambianţa; a băga zâzanie. •***ortalîknî kollamak*** a scruta împrejurimile. // •***ortalîk agargan hálínde*** cu toate că se luminase. •***ortalîk sîğaklîgî*** temperatură ambiantă.
ortalîkka *adv.* spre împrejurimi; spre vecinătate; spre mijloc. // •***ortalîkka atmak*** a arunca la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. •***ortalîkka salmak*** a pune la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. •***ortalîkka şîkmak*** a ieşi în mijloc; a ieşi la iveală; a se da pe faţă.
ortalîkkararmasî *s.* căderea nopţii; întunecare; înserare; înnoptare.
ortalîkta *adv.* în preajmă; împrejur; în vecinătate; la mijloc; în circuit.
ortalîktan *adv.* din preajmă; dimprejur; din împrejurimi; din vecinătate; din mijloc; din circuit. // •***ortalîktan şîgarmak*** a scoate din circuit; a elimina; a desfiinţa. •***ortalîktan şîkmak*** a ieşi din circuit; a dispărea. •***ortalîktan tartîlmak*** a se retrage din circuit; a dispărea.
ortalîktanşîgaruw *s.* **1.** desfiinţare; lichidare; distrugere. **2.** abrogare; eliminare; anulare; revocare; suprimare.
ortalîktanşîkkan *adj.* **1.** abrogat; eliminat; anulat; revocat; suprimat. **2.** desfiinţat; lichidat; distrus.
ortam *s.* mediu; situaţie; context; conjunctură. // •***kîyîn ortam*** situaţie critică. •***şáresíz ortam*** situaţie imposibilă.
ortanğa *s. (bot.)* hortensie *(lat., Hydrangea opuloides)*.
ortanğa-alaşa-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar *(lat., Dendrocopos medius)*.
ortanğa-alaşa-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar *(lat., Dendrocopos medius)*.
ortanğa-alaşa-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar *(lat., Dendrocopos medius)*.
ortanğî *adj.* mijlociu.
ortasî *s.* centru; mijloc. // •***teprem ortasî*** epicentrul cutremurului.
ortasînda *postp.* în mijlocul; în miezul; între; printre.
ortasîndan *postp.* dintre; prin; via.
ortaş *s. (gram.)* participiu.
ortaşak *s.* evul mediu.
ortaşaklî *adj.* medieval.
Orta-Şark *s. (topon.)* Orientul Mijlociu.
ortodoks *s., adj.* ortodox.
ortodokslîk *s.* ortodoxism.
ortografiya *s.* ortografie.
ortografiyalî *adj.* ortografiat; ortografic.
ortopedik *adj. (med.)* ortopedic.
ortopediya *s. (med.)* ortopedie.
ortopediyalî *adj. (med.)* ortopedic.
oruw *s.* secerare; seceriş.
osal *adj.* **1.** rău; răutăcios. **2.** neplăcut; urât. **3.** nefast. **4.** *(d. persoane)* răutăcios; lipsit de caracter. // •***osal pítmek*** a se termina prost. // •***hawa osal*** vremea e proastă. •***osal dawranîş*** comportare urâtă. •***osal elamet*** semn rău. •***osal hawa*** vreme rea. •***osal íş*** treabă defectuoasă. •***osal kokî*** putoare.
osalkokîgan *adj.* urât mirositor; puturos.
osallamak *v.t.* a ponegri; a defăima; a bârfi *(pe cineva)*.
osallaşkan *adj.* **1.** înrăutăţit; agravat. **2.** înrăit.
osallaşma *s.* **1.** înrăutăţire; agravare. **2.** înrăire.
osallaşmak *v.i.* **1.** a se înrăi. **2.** a se înrăutăţi; a se agrava.
osallaştîrgan *adj.* agravant.
osallaştîrmak *v.t.* a înrăutăţi; a agrava.
osallaştîruwğî *adj.* agravant.
osallîk *s.* rău; răutate.
osallîkşî *s., adj.* răutăcios; răuvoitor; cu rea-voinţă.
osalniyet *s.* rea-credinţă; rea-voinţă. // •***osalniyet men kullanma*** *(jur.)* abuz.
osalniyet(lí) *adj.* de rea-credinţă; cu rea-voinţă; răuvoitor.
osalsîragan *adj.* pesimist.
osalsîrama *s.* pesimism.
osalsîramak *v.t.* a vedea totul în negru; a fi pesimist.
osalsîrawğî *s., adj.* pesimist.
osalsîrawğuluk *s.* pesimism.
osîrak *s.* pârţ.
osîrgan *adj.* pârţâit.
osîrma *s.* pârţ.
osîrmak *v.i.* a pârţâi.
osîruw *s.* pârţ.
osman *s.* şarpe; dragon.
Osman *s. (antrop. m., arab.)* "Şarpele"; "Dragonul".
osmanlî *s., adj.* otoman.
Osmanşî *s. (topon.)* Osmancea *(jud. Constanţa)*.
osteoporoza *s.* osteoporoză.
oşak *s.* **1.** vatră; cuptor; cămin; focar; furnal. **2.** mină. **3.** *(la grădini de zarzavaturi)* strat; rând; parcelă; pepinieră. **4.** *(fig.)* familie; casă; cămin. **5.** *(cron.)* ianuarie. **6.** pirostrie; crăcană; trepied. // •***oşagî sónmek*** a i se stinge neamul; a i se stinge dinastia. •***oşagîna túşmek*** a bate la uşa cuiva; a-i cere ajutorula. // •***kómír oşagî*** mină de cărbuni. •***oşak ayînda*** în luna ianuarie. •***tuz oşagî*** ocnă.
oşaklama *s.* parcelare.
oşaklamak *v.t.* a parcela.
oşaklangan *adj.* parcelat.
oşaklanmak *v.i.* a se parcela.
oşaklaw *s.* parcelare.
oşaklî *adj.* parcelat.
oşakşî *s.* **1.** fochist. **2.** coşar; hornar.
osallaşuw *s.* **1.** înrăutăţire; agravare. **2.** înrăire.
osalsîraw *s.* pesimism.
Osman-Fakih/Osman-Bakî *s. (topon.) ("Osman Evlaviosul")* Bărăganul *(jud. Constanţa)*.
ot *s.* foc; înflăcărare; entuziasm; febră. // •***otnî ğellemek*** a aţâţa focul. // •***menîm íşímde ot bar*** arde sufletul în mine. •***ot palîsî*** scump foc; prohibitiv. •***otnîñ tutaştîrmasî*** aprinderea focului. •***sónmez ot*** foc nestins.
ot *s.* **1.** iarbă; buruiană; bălărie; fân. **2.** otravă; venin; toxină. **3.** leac; remediu. // •***ot basmak*** a-l năpădi buruienile. •***ot şapalamak/kesmek*** a prăşi; a curăţa de buruieni. •***şañîna ot bastîrmak*** a astupa gura cuiva; a-i pune capac la gură. // •***bír kuşak ot*** un braţ de fân. •***kurî ot*** fân. •***semíz ot*** iarbă grasă. •***yeşíl ot*** nutreţ verde.
otak *s. (fiz.)* focar.
otakîl **I.** *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...; // •***otakîl kóp tuwul*** nu atât de mult.
otakîlşîk *adj., adv.* atâtica.
ot-alew *s.* foc şi flacără.
otalgan *adj.* ars; aprins; mistuit.
otalmaz *adj.* ignifug.
otar *s.* păşune; pajişte; izlaz; imaş.
otaşagan *adj.* erbivor; rumegător.
otaşaganlar *s., pl.* erbivore; rumegătoare.
otaw *s.* **1.** cameră; încăpere; odaie. **2.** iurtă; cort.
otbergen *adj.* incendiator.
otberúw *s.* aprindere; incendiere.
otberúwğî *adj.* incendiar.
otgîn *s.* **1.** odgon; funie; frânghie. **2.** *(text.)* bătătură; băteală. **3.** *(text.)* fir; tort; torsătură. **4.** *(nav.)* odgon; parâmă; pălămar.
otita *s. (med.)* inflamarea urechii; otită.
otíşínde *adj.* **1.** năbădăios; agitat. **2.** grăbit; zorit.
otîkesílgen *adj.* prăşit.
otîr *s.* virgulă.
otîrak *s.* **1.** bază; partea de şezut. **2.** bancă; banchetă; canapea. **3.** oală de noapte. **4.** şezut; dos; fund. // •***katlangan otîrak*** *(teatr.)* strapontină.
otîraklî *adj.* **1.** drept; fix; nemişcat; imobil; stabilit; instalat; sedentar. **2.** *(d. oameni)* de cuvânt; parolist; serios; grav.
otîraw *s.* **1.** *(geogr.)* oază; insulă; ostrov; limbă de pământ. **2.** arbuşti; tufăriş; boscheţi. // •***otîraw teregí*** arbust.
otîrawlî *adj.* insular.
otîrîşmak *v.i.* a sta; a se aşeza; a lua loc *(laolaltă)*.
otîrma *s.* şedinţă; consfătuire. // •***otîrma yerí*** rezidenţă.
otîrmak *v.i.* **1.** a se aşeza; a lua loc. **2.** a sta; a locui. **3.** a sta degeaba; a nu face nimic. // •***aşap-íşíp otîrmak*** a lenevi. •***ayîrî-ayîrî otîrmak*** a se aşeza separat. •***boş otîrmak*** a tăia frunză la câini; a trândăvi; a sta degeaba. •***ğayîlîp otîrmak*** a se lăfăi. •***haleketsíz otîrmak*** a lâncezi. •***karaga/kumga otîrmak*** *(nav.)* a eşua; a naufragia. •***midege otîrmak*** a cădea greu la stomac; a produce indigestie. •***rakamînda otîrmak*** a se cifra la...; •***sîpîraga otîrmak*** a sta la masă. •***tegenek ústúnde otîrmak*** a sta ca pe ghimpi. •***túpke otîrmak*** a se depune; a se lăsa pe fundul vasului. •***ústúnde árúw kelmek*** a-i sta bine; a-l prinde bine *(d. îmbrăcăminte)*. •***ústúne otîrmak*** a se aşeza pe...;

a-şi însuşi; a uzurpa. •***uz otîrmak*** a şedea liniştit; a sta cuminte. // •***arkañîzda otîramîz*** stăm în spatele vostru. •***barabar otîramîz*** locuim împreună. •***bízge yakîn otîra*** locuieşte aproape de noi. •***dawuşsuz-sessíz otîrîñîz*** staţi în linişte deplină. •***ğerge otîrayîk!*** să stăm jos!; •***íş wakîtînda otîrmak yok*** în timpul lucrului nu se stă. •***kayda otîrasîñîz?*** unde locuiţi?; •***kóz-kózge otîrdîlar*** au stat ochi în ochi. •***taştan úyde Altanlar otîralar*** în casa de piatră locuiesc alde Altan. •***úynúñ yarîsînda kím otîra?*** cine locuieşte în jumătate de casă?; •***uz otîr!*** stai cuminte!;

otîrtîlgan *adj.* **1.** plantat; sădit. **2.** pus; aşezat. **3.** instalat; plasat.

otîrtîlgantaş *s.* obelisc.

otîrtîlmak *v.i.* **1.** a fi sădit; a fi plantat *(răsaduri, pomi)*. **2.** a fi instalat; a fi plasat. **3.** a fi pus; a fi aşezat. **4.** a fi construit.

otîrtkan *s.* **1.** plantator. **2.** constructor.

otîrtma *s.* **1.** plantare; sădire. **2.** puiet *(de arbori)*. **3.** *(mat.)* verticală. **4.** punere; aşezare. **5.** instalare; plasare. **6.** construire; construcţie.

otîrtmak *v.t.* **1.** a determina să stea; a aşeza. **2.** a instala; a plasa. **3.** a planta; a sădi. **4.** a construi. // •***hewkel otîrtmak*** a ridica cuiva o statuie. •***kazîkka otîrtmak*** a trage în ţeapă; a ţepui. •***taşlarîn otîrtmak*** a-i pune temelia; a-i pune bazele. •***terek otîrtmak*** a sădi pomi; a împăduri. •***tírek otîrtmak*** a jalona. •***úy otîrtmak*** a construi o casă.

otîrtuw *s.* **1.** plantare; sădire. **2.** punere; aşezare. **3.** instalare; plasare. **4.** construire; construcţie.

otîrtuwğî *s.* **1.** instalator; plasator; amplasator. **2.** plantator. **3.** constructor.

otîrtuwlî *adj.* **1.** plantat; sădit. **2.** pus; aşezat. **3.** instalat; plasat. **4.** construit.

otîruw *s.* şedinţă; consfătuire.

otîşapalangan *adj.* prăşit.

otîz *num.* treizeci.

otîzar *num.* câte treizeci.

otîzar-otîzar *num.* treizeci câte treizeci.

otîzînğî *num.* al treizecilea; a treizecea.

otîz-kîrk *num.* aproximativ treizeci-patruzeci. // •***otîz-kîrk yaşînda erkek*** bărbat în vârstă de vreo treizeci-patruzeci de ani.

otîzlap *adv.* reciclând de treizeci ori.

otîzlarda *num.* aproximativ treizeci.

otkadayangan *adj.* refractar. // •***otkadayangan tola*** şamotă.

otlak *s.* păşune; pajişte; izlaz; imaş. // •***dak otlagî*** păşune alpină.

otlama *s.* păşunat; păscut.

otlamak *v.i., v.t.* a paşte; a păşuna.

otlangan *s.* îmburuienat.

otlanma *s.* îmburuienare.

otlanmak *v.i.* a se îmburuiena.

otlanuw *s.* îmburuienare.

otlatma *s.* păscut; păstorire.

otlatmak *v.t.* a duce să pască; a paşte.

otlatuw *s.* păscut; păstorire.

otlaw *s.* păşunat; păscut.

otlî *adj.* **1.** otrăvit; otrăvitor; veninos; toxic. **2.** înflăcărat; pasionat. **3.** ierbos; buruienos.

otlîk *s.* **1.** fâneaţă. **2.** ochi de aragaz. **3.** ierbar. **4.** toxicitate. **5.** buruienişte; pârloagă.

otsóndírgen *s.* **1.** pompier. **2.** extinctor.

otsóndírgenler *s., pl.* pompieri.

ot-suw *s.* foc şi apă.

otşaluw *s.* tunderea ierbii; cosit.

otşapalagan *s.* prăşitor.

otşapalaw *s.* praşilă; prăşit.

otşaşkan *s. (mil.)* aruncător de flăcări.

otşî *adj.* erbivor; rumegător.

otşîlar *s., pl.* erbivore; rumegătoare.

ottay *adj.* focos. // •***ottay dúşman*** duşman de moarte.

ova *s.* câmpie; şes.

Ova, Şukur/Çukur- *s. (topon.) ("Depresiunea")* Ciucurova *(jud. Tulcea)*.

oval *adj.* oval; eliptic.

ovalîk *s.* câmpie; şes.

owakît *adv.* atunci.

oy *s.* **1.** părere; opinie; cuget; gând. **2.** *(pol.)* vot; votare; sufragiu. // •***oy bermek*** a da votul; a vota. •***oy ğúrsetmek*** a gândi; a cugeta. •***oy yantmak*** a sugera. •***oyga salmak*** a supune la vot. // •***arkadaşîm bam-başka oyda*** prietenul meu este cu totul de altă părere. •***gúwen oyî*** *(pol.)* vot de încredere. •***kamuw oyî*** opinia publică; referendum. •***kaytaruwğî oy*** *(pol.)* veto. •***mením oyîm*** după părerea mea. •***mením oyîm başka*** am altă opinie. •***oy hakkî*** drept de vot. •***oy sandîgî*** urnă de vot. •***oyîma kóre*** după părerea mea. •***oylarîñîznî tatarşa yakşî ifade etesíñíz*** vă exprimaţi bine opiniile tătăreşte. •***síz men bír oyda tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***tartîlgan oy*** abţinere *(de la vot)*.

oy *s.* cărare; potecă.

oya *s.* dantelă. // •***oya yastîgî*** pernă de dantelă.

oyalamak *v.t.* a dantela; a împodobi cu dantelă.

oyalangan *adj.* dantelat.

oyalanmak *v.i.* a se dantela; a se împodobi cu dantelă.

oyalgan *adj.* votat; ales.

oyalî *adj.* dantelat.

oyalî-tumşuklî-tukan *s. (orn.)* tucan cu cioc scobit *(lat., Ramphastos vitellinus)*.

oyandîrma *s.* galvanizare.

oyandîrmak *v.t.* a galvaniza.

oyandîruw *s.* galvanizare.

oyangan *adj.* galvanizat.

oyanmak *v.i.* a se galvaniza.

oyatîlgan *adj.* galvanizat.

oyatîlmak *v.i.* a se galvaniza.

oyatkan *s. (pol.)* elector; votant; alegător.

oyatmak *v.t.* a galvaniza.

oyatuw *s.* galvanizare.

oyatuw *s. (pol.)* alegeri; votare; scrutin.

oybergen *s. (pol.)* elector; votant; alegător.

oyberúw *s. (pol.)* alegeri; votare; scrutin. // •***oyberúwden geşírmek*** a supune la vot. // •***aşîk oyberúw*** *(pol.)* vot deschis. •***oyberúwnúñ netiğesí*** rezultatul votului. •***sîrlî oyberúw*** *(pol.)* vot secret.

oybír *adj.* unanim.

oybírlík *s.* unanimitate; unison.

oyda *adj.* abstract. // •***oyda ğúrsetmek*** a abstractiza.

oydagî *adj.* abstract.

oydağúrsetílgen *adj.* abstract; abstractizat.

oydağúrsetúw *s.* abstractizare; abstracţie.

oydakî *adj.* abstract.

oydaş *adj.* tovarăş de idei. // •***oydaş toplantîsî*** cenaclu.

oydîrmak *v.t.* **1.** a determina să scobească; a determina să adâncească. **2.** a determina să decupeze. **3.** a determina să graveze; a determina să sculpteze.

oyerde *adv.* fără întârziere; imediat; îndată; numaidecât; deodată. // •***kayerde aş oyerde baş*** omniprezent.

oyğúrsetken *s.* cugetător.

oyğúrsetmesí *s.* reflecţie; cugetare; gândire; meditaţie; speculaţie.

oyîk **I.** *adj.* scobit; adâncit. **II.** *s.* scobitură; cavitate; adâncitură; gaură. // •***haywan oyîgî*** vizuină; bârlog; culcuş.

oyîklî *adj.* scobit; adâncit.

oyîlgan *adj.* **1.** scobit; adâncit. **2.** decupat. **3.** gravat; sculptat.

oyîlîm *s.* **1.** *(fiz., mat.)* volum. **2.** decupare. **3.** scobitură; adâncitură. **4.** gravură; sculptură.

oyîlîm-oyîlîm *adj.* decupat.

oyîlma *s.* **1.** decupare. **2.** scobire; adâncire. **3.** gravare; sculptare.

oyîlmak *v.i.* **1.** a se scobi; a se adânci. **2.** a se decupa. **3.** a se grava; a se sculpta.

oyîluw *s.* **1.** decupare. **2.** scobire; adâncire. **3.** gravare; sculptare.

oyîn *s.* **1.** joc; joacă; sport. **2.** amuzament; divertisment. **3.** reprezentaţie artistică; piesă; spectacol. **4.** interpretare; joc *(al unui actor)*. **5.** dans. **6.** *(fig.)* şiretlic; tertip. // •***oyîn bermek*** a da spectacole; a da reprezentaţii. •***oyîn oynatmak*** a juca festa cuiva; a-i face figura; a-l înşela; a-l păcăli. •***oyînga kelmek*** a i se juca o festă; a fi păcălit. // •***boş oyîn*** *(sport)* scor alb. •***dama oyînî*** joc de dame. •***kaytarmalî oyîn*** *(sport)* revanşă. •***kelime oyînî*** joc de cuvinte. •***oyîn arkadaşî*** partener de joacă. •***oyîn barabarlîk man píttí*** meciul s-a terminat la egalitate. •***oyîn bek eglendírúwğí edí*** piesa a fost foarte amuzantă. •***oyîn káátí*** carte de joc. •***oyîn kamîrî*** plastilină. •***oyîn píttí*** piesa a fost jucată. •***oyîn sahnesí*** ring de dans. •***oyîn ustasî*** coregraf. •***oyînnî súygen*** jucăuş. •***oyînnîñ bírtaalanmasî/tekrarî*** *(sport)* rejucarea meciului. •***oyînnîñ síptí temsilí*** premiera piesei. •***şatraş oyînî*** *(sport)* joc de şah. •***top oyînlarî*** *(sport)* jocuri cu mingea.

oyînbaz *s.* clovn.

oyîndankaytmagan *adj.* tenace; insistent; stăruitor; perseverent; răbdător.

oyîndankaytmama *s.* tenacitate; insistenţă; stăruinţă; perseverenţă; răbdare.

oyîndankaytmaz *adj.* tenace; insistent; stăruitor; perseverent; răbdător.

oyîngaakelúw *s.* festă; păcăleală;

renghi.
oyîngakelgen *adj.* înşelat; păcălit.
oyîngakelmegen *adj.* dejucat.
oyîngakelmeme *s.* dejucare.
oyîngak *s.* jucărie.
oyînğî *s.* **1.** *(sport)* jucător; sportiv. **2.** dansator. **3.** actor; actriţă; interpret; artist. // •***beğeríklí oyînğî*** actor talentat. •***şatraş oyînğîsî*** *(sport)* şahist.
oyînğîlîk I. *adj.* artistic. **II.** *s.* actorie.
oyînhesabî *s. (sport)* scor. // •***barabarlîk oyînhesabî*** *(sport)* scor egal.
oyînsîzgağîsî *s.* coregraf.
oyînsîzgasî I. *adj.* coregrafic. **II.** *s.* coregrafie.
oyîntîşî *s. (sport)* ofsaid.
oykî *s.* nuvelă.
oykîğî *s.* nuvelist.
oykîğîlîk *s.* nuvelistică.
oylagan *s.* votant; ratificator.
oylama *s.* votare; scrutin; ratificare.
oylamadan *adv.* cum o fi; la întâmplare; pe dibuite; alandala.
oylamak *v.t.* a vota; a ratifica. // •***oylap tapmak*** a inventa.
oylangan *adj.* votat; ratificat; dezbătut; deliberat.
oylanmak *v.i.* a fi votat; a fi ratificat; a fi gândit; a se dezbate; a se delibera.
oylap-şîgargan *s.* descoperitor; inventator.
oylap-tabîlgan *adj.* descoperit; inventat.
oylap-tapkan *adj.* inventator; inventiv.
oylaşîk *adj.* deliberativ.
oylaşîm *s.* dezbatere; deliberare.
oylaşma *s.* dezbatere; deliberare.
oylaşmak *v.t.* a dezbate; a delibera.
oylaşuw *s.* dezbatere; deliberare.
oylaw *s.* votare; scrutin; ratificare.
oylîk *s. (geogr.)* oază; limbă de pământ.
oyma *s.* **1.** scobire; adâncire. **2.** decupare. **3.** gravare; sculptare. **4.** xilografie. // •***oyma kalemí*** daltă. •***oymalî pantof*** pantofi decupaţi.
oymağî *s.* xilograf.
oymağîlîk *s.* xilografie.
oymak *s.* degetar.
oymak *v.t.* **1.** a grava; a sculpta. **2.** a decupa. **3.** a scobi; a adânci.
oymakotî *s. (bot.)* degetariţă; degeţel *(lat., Digitalis ambigua)*.
oymakotî, ğúnlí- *s. (bot.)* degeţel-lânos *(lat., Digitalis lanata)*.
oymakotî, kîrmîzî- *s. (bot.)* degeţel-roşu *(lat., Digitalis purpurea)*.
oymakşîk *s. (dim.)* degetar micuţ.
oymaşîk *s. (dim.)* degetar micuţ.
oyna *s.* oină.
oynagan I. *adj.* nestabil; instabil. **II.** *s.* jucător; dansator. // •***ata-tuta oynama*** jonglerie.
oynaganmerkezlí *adj. (mat.)* excentric.
oynaganmerkezlík *s. (mat.)* excentricitate.
oynak I. *adj.* **1.** *(fiz.)* mobil. **2.** *(d. oameni)* inconstant; nestatornic; schimbător; instabil. **3.** *(d. femei)* uşuratică; frivolă. **4.** jucăuş; neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar. **II.** *s. (anat.)* articulaţie. // •***oynak yerí*** *(anat.)* încheietură.
oynak súyegí *s. (anat.)* patelă; rotulă.
oynaklagan *adj.* jucăuş.
oynaklamak *v.i.* a se juca; a se distra.
oynaklaşmak *v.i.* a flirta.
oynaklaşuw *s.* flirt.
oynaklaw *s.* joc; joacă; distracţie.
oynaklawğî *adj.* distractiv.
oynaklîk *s.* **1.** *(fiz.)* mobilitate. **2.** *(fig.)* inconstanţă; nestatornicie; instabilitate. **3.** *(fig.)* nehotărâre; neseriozitate. **4.** frivolitate. **5.** neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie.
oynalmak *v.i.* **1.** a fi jucat; a se interpreta. **2.** a fi periclitat. **3.** *(sport)* a fi jucat; a fi practicat; a se disputa.
oynama *s.* joacă; joc; distracţie.
oynamagan *adj.* imobil; imobilizat; ţintuit.
oynamak A. *v.i.* a se juca; a se distra. **B.** *v.t.* **1.** *(d. actori)* a juca; a interpreta. **2.** *(sport)* a juca; a practica; a disputa. **3.** *(fig.)* a periclita; a se juca cu...; // •***ata-tuta oynamak*** a jongla. •***ateş men oynamak*** a se juca cu focul; a-şi asuma un mare risc. •***barut man oynamak*** a se juca cu focul. •***başînda kózí oynamak*** a-i juca cuiva ochii în cap. •***ğer ğerínden oynamak*** a se cutremura pământul. •***şatraş oynamak*** a juca şah. •***sekíríp oynamak*** a se zbengui. •***tabla oynamak*** a juca table. •***top oynamak*** *(sport)* a juca fotbal. •***vals oynamak*** a valsa. •***voley oynamak*** a juca volei. •***yerínden oynamak*** a se scrânti; a se luxa. // •***búgún ne filmler oynay?*** ce filme rulează astăzi?; •***ğenábísí şatraş oynay*** dumnealui joacă şah. •***kaysî takîmlar oynay?*** ce echipe joacă astăzi?; •***o ózín sawlugî man oynay*** el se joacă cu sănătatea sa. •***oynamak zamanî*** timp de joacă.
oynamama *s.* imobilitate; imobilizare; ţintuire.
oynaş *s.* iubit; iubită; drag.
oynaşmak *v.i.* **1.** a se juca împreună; a se zbengui; a se hârjoni. **2.** a flirta. // •***túrtúşúp/iteşíp oynaşmak*** a se hârjoni.
oynaşuw *s.* **1.** joacă laolaltă; zbenguială; hârjoneală. **2.** flirt.
oynatîlgan *adj.* păcălit.
oynatîlmak *v.i.* a se păcăli.
oynatkan *adj.* înşelător; amăgitor.
oynatma *s.* păcălire. // •***el-kol oynatmasî*** gest; gesticulare.
oynatmak *v.t.* **1.** a determina să joace. **2.** *(fiz.)* a deplasa din loc; a mişca din loc. **3.** *(fig.)* a păcăli; a trage pe sfoară. // •***akîlîn oynatmak*** a-şi pierde minţile; a înnebuni. •***el-kol oynatmak*** a da din mâini; a gesticula. •***kíşí oynatmak*** a purta lumea pe degete; a înşela oamenii. •***kóz-kaş oynatmak*** a arunca ocheade; a face cuiva cu ochiul; a-şi da ochii peste cap. •***oyîn oynatmak*** a juca festa cuiva; a-i face figura; a-l înşela; a-l păcăli. •***parmagînda oynatmak*** a juca pe cineva pe degete.
oynatmama *s.* imobilizare; ţintuire.
oynatmamak *v.t.* a imobiliza; a ţintui; a nu mişca; a determina să nu joace. // •***kîlîn oynatmamak*** a nu-şi mişca un fir de păr; a încremeni; a înlemni.
oynatuw *s.* păcălire.
oynatuwğî *adj.* amăgitor.
oynaw *s.* joacă; joc; distracţie.
oy-oydan *adv.* din potecă în potecă.
oysemen *conj.* pe când; în timp ce; când colo; în realitate; de fapt.
oyşîk *s. (dim.)* cărăruie; potecuţă.
oyustasî *s.* cugetător; gânditor.
oyuw *s.* **1.** scobire; adâncire. **2.** decupare. **3.** gravare; sculptare.
oyuwğî *s.* sculptor; gravor.
oyuwğuluk *s.* sculptură; gravură.
oyuwlî *adj.* **1.** scobit; adâncit. **2.** decupat. **3.** gravat; sculptat.
oyyantmasî *s.* sugestie.
ozaman *adv.* atunci.
ozan *s.* **1.** rapsod; bard; trubadur; menestrel; tălmăci. **2.** poet.
ozgarîlgan *adj.* condus; petrecut; însoţit; călăuzit.
ozgarîlmak *v.i.* a fi condus; a fi petrecut; a fi însoţit; a fi călăuzit.
ozgarmak *v.t.* a conduce; a petrece; a însoţi; a călăuzi. // •***sápírlerní ozgarsañîz!*** vă rugăm să conduceţi oaspeţii!;
ozgaruw *s.* conducere; petrecere; însoţire; călăuzire.
ozgaruwğî *s.* conducător; însoţitor; călăuzitor.
ozîlgan *adj.* întrecut; depăşit.
ozîlmak *v.i.* a fi întrecut; a fi depăşit.
ozîlmaz *adj.* neîntrecut.
ozîş *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci. // •***bayrak ğaldama ozîşlarî ertelendí*** probele de ştafetă la înot s-au amânat. •***bayrak ozîşî*** *(sport)* ştafetă. •***biçikleta ozîşî*** *(sport)* cursă de ciclism. •***dak ozîşlarî*** *(sport)* discipline alpine. •***ğaldaw ozîşî*** *(sport)* competiţia de înot. •***ğelkeñ ozîşî*** *(sport)* regata de vele. •***gyúlle atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea greutăţii. •***kírde atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea discului. •***mîzrak atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea suliţei. •***olimpiya ozîşlarî*** olimpiadă. •***şekíş atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea ciocanului.
ozîşğúzelí *adj.* miss; regină a frumuseţii.
ozîşkan *s.* concurent; competitor.
ozîşma *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci.
ozîşmak *v.i.* **1.** a se întrece; a se depăşi reciproc. **2.** a concura.
ozîşuw *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci.
ozîşuwğî *s.* concurent; competitor.
ozma *s.* întrecere; depăşire.
ozmak *v.t.* a întrece; a depăşi. // •***ozmak yasak*** depăşirea interzisă.
ozon *s.* ozon.
ozonlaşkan *adj.* ozonizat.
ozonlaşma *s.* ozonizare.
ozonlaşmak *v.i.* a se ozoniza.
ozonlaştîrma *s.* ozonizare.
ozonlaştîrmak *v.t.* a ozoniza.
ozonlî *adj.* cu ozon; ozonizat.
ozonlaştîruw *s.* ozonizare.
ozonlaşuw *s.* ozonizare.
ozuw *s.* întrecere; depăşire.

Ó

óbek *s.* grămadă; morman; stivă; movilă.
óbet I. *adj. (anat.)* pectoral; piept. **II.** *s. (anat.)* piept; sân; mamelă.
óbetşík *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
óbetuşî *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
óbiy *s. (dim.)* pupic.
óbílgen *adj.* sărutat; pupat.
óbílmek *v.i.* a fi sărutat; a fi pupat.
óbíş *s.* sărut; sărutare; pup.
óbíşmek *v.i.* a se săruta; a se pupa.
óbúw *s.* sărutare; pup.
ódef/ódew *s.* **1.** sarcină; datorie; obligaţie. **2.** *(şcol.)* temă.
ódeflí/ódewlí *adj.* însărcinat; împuternicit *(cu o misiune)*.
ódegen *s., adj.* plătitor.
ódek *s. (anat.)* esofag.
ódeleğek *adj.* de plătit; plătibil; scadent.
ódelgen *adj.* plătit; achitat. // **•*ódelgen ğeñkşí*** *(mil.)* mercenar.
ódelmek *v.i.* a se plăti; a se achita.
ódeme *s.* **1.** platã; achitare. **2.** amortizare; rambursare. **3.** platã; despăgubire. // **•*ódeme tartmasî*** balanţă de plăţi. **•*ódeme wakîtî*** *(fin.)* scadenţă.
ódemek *v.t.* **1.** a plăti; a achita. **2.** a plăti; a despăgubi. **3.** *(econ.)* a amortiza. // **•*kaytarîp ódemek*** a rambursa. **•*taksit men ódemek*** a plăti în rate. **•*zahmetín ódemek*** a-i plăti osteneala; a-l răsplăti; a-l retribui. **•*zararîn ódemek*** a-i achita prejudiciul; a-l despăgubi. // **•*hemen ódiyğekmen*** plătesc imediat. **•*kasaga ódeñíz!*** plătiţi la casă!; **•*kímge ódemem lázîm?*** cui trebuie să plătesc?; **•*satuwğuga ódeñíz!*** plătiţi vânzătorului!; **•*şúndí ódiyğek bolaman*** doresc să plătesc acum.
ódemelí *adj.* rambursabil.
ódenek *s.* indemnizaţie; alocaţie.
ódentí *s.* cotizaţie.
ódetílgen *adj.* taxat; făcut să plătească; executat.
ódetme *s.* taxare; punere la platã; executarea debitorilor.
ódetmek *v.t.* a taxa; a face să plătească; a executa debitori.
ódewğí *s.* platnic; plătitor.
ódíl *s.* premiu; recompensă.
ódílberúw *s.* premiere.
ódíllí *adj.* premiat; recompensat.
óf *interj.* of!; uf!;
ófke *s.* **1.** furie; mânie; ciudă. **2.** *(anat.)* plămân. **3.** *(med.)* tuberculoză; ftizie; oftică.
ófkeğí *adj.* coleric.
ófkelendírmek *v.t.* a înfuria; a mânia; a supăra.
ófkelendírúwğí *adj.* supărător.
ófkelenewuygan *adj.* supărăcios; arţăgos; irascibil.
ófkelenewuyma *s.* nervozitate; arţag; irascibilitate.
ófkelenewuyuw *s.* nervozitate; arţag; irascibilitate.
ófkelengen *adj.* **1.** înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. **2.** *(med.)* tuberculos; ftizic; ofticos.
ófkelenme *s.* furie; mânie; ciudă; supărare; indignare; revoltă.
ófkelenmek *v.i.* a se înfuria; a se mânia; a se supăra.
ófkelí *adj.* **1.** înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. **2.** *(med.)* tuberculos; ftizic; ofticos.
ófkeotî *s. (bot.)* pulmonariţă; plămânărică; cuscrişor; mierea-ursului *(lat., Pulmonaria officinalis)*.
ófkesíz *adj.* fără mânie; fără furie; fără ciudă.
ógíne *postp.* dinaintea; în faţa. // **•*ógíne şîgîlgan*** întâmpinat.
ógínetúşúlgen *adj.* călăuzit.
ógít *s.* sfat; povaţă; învăţătură.
ógítlemek *v.t.* a sfătui; a povăţui.
ógítlí *adj.* sfătuit; povăţuit.
ógítşí *s.* sfătuitor; povăţuitor.
ógíy *adj.* **1.** vitreg. **2.** de pripas. // **•*ógíy ana*** mamă vitregă. **•*ógíy baba*** tată vitreg. **•*ógíy kardaş*** frate vitreg.
ógíylík *s.* vitregie.
ógíysíregen *adj.* nostalgic; stingher.
ógíysíreme *s.* nostalgie; dor; stingherealã.
ógíysíremek *v.i.* a se simţi străin; a-i fi dor; a se simţi stingher.
ógíz *s.* **1.** bou. **2.** *(astr.)* zodia taurului. // **•*ógíz yeríne salmak*** a lua pe cineva de bou. // **•*ógíz arabasînday*** *(d. oameni)* lent; foarte încet. **•*ógíz yîlî*** *(cron.)* anul boului *(conform vechiului calendar tătăresc)*. **•*ógízníñ ógízí*** boul boilor.
ógízdiy *adv.* ca boul; de-a-n boulea. // **•*ógízdiy ókírmek*** a urla ca un bou. **•*ógízdiy şalîşmak*** a munci ca un bou.
ógízğe *adv.* ca boul; de-a-n boulea. // **•*ógízğe ókírmek*** a urla ca un bou.
ógízí, ğupar- *s. (zool.)* bou-moscat *(lat., Ovibos moschatus)*.
ógízí, zebuw- *s. (zool.)* zebu *(lat., Bos indicus)*.
ógíz-kómbelegí *s. (bot.)* gogoaşă; răsuflătoarea-pământului *(lat., Lycoperdon bovista)*.
ógízkózí *s. (bot.)* margaretă; mărgăritã; ochiul-boului *(lat., Chrysanthemum leucanthemum; Tanacetum leucanthemum)*.
ógízlík *s.* **1.** grosolănie; bădărănie; impolitеţe; indecenţă. **2.** agresivitate.
ógíz-moyînlî-aynak *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
ógíz-moyînlî-ibis *s. (orn.)* ibis amazonian *(lat., Theristicus caudatus)*.
ógízşík *s. (dim.)* bouşor; bouţ; boulean.
ók I. *postp.* din faţă; dinaintea; din faţa. **II.** *s.* partea din faţă; partea de dinainte; faţă. // **•*ógín almak*** a prevedea; a preîntâmpina; a avansa; a o lua înainte. **•*ógín kesmek*** a intercepta; a tăia calea; a tâlhări. // **•*ók sîra*** rândul din faţă. **•*ók yagî*** partea de dinainte.
ókíníş *s.* regret; căinţă; remuşcare; vaiet; văicăreală.
ókínílí *adj.* regretabil; cu regret.
ókínme *s.* regret; căinţă; remuşcare; vaiet; văicăreală.
ókínmek *v.i.* a regreta; a se căi; a avea remuşcări; a se plânge; a se văita; a se văicări.
ókínúw *s.* regret; căinţă; remuşcare; vaiet; văicăreală.
ókínúwğí *adj.* regretabil.
ókíre-ókíre *adv.* cu strigăte; cu ţipete. // **•*ókíre-ókíre ğîlamak*** a plânge în hohote.
ókírme *s.* **1.** zbierăt; ţipăt; urlet; chiot. **2.** răget.
ókírmek *v.i.* **1.** a zbiera; a ţipa; a urla; a chiui. **2.** a rage. // **•*ógízğe/ógízdiy ókírmek*** a urla ca un bou.
ókírtmek *v.t.* **1.** a determina să zbiere; a determina să ţipe. **2.** a determina să ragă.
ókírtúwğí *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
ókírúw *s.* **1.** zbierăt; ţipăt; urlet; chiot. **2.** răget.
ókke *adv.* spre înainte.
ókse *s.* **1.** *(fig.)* momeală; ademenire. **2.** clei.
ókseleme *s.* încleiere; ademenire.
ókselemek *v.t.* a încleia; a ademeni.
ókselengen *adj.* încleiat; ademenit.
ókselenmek *v.i.* a se încleia; a se ademeni.
ókselewğí *adj.* ademenitor.
ókselí *adj.* **1.** *(fig.)* momit; ademenit. **2.** încleiat. **3.** cleios.
óksí *s.* tăciune; cărbune.
óksír *interj.* hapciu!;
óksírík *s. (med.)* tuse.
óksírme *s. (med.)* strănut; tuse.
óksírmek *v.i.* a strănuta; a tuşi. // **•*ğútkúrúp óksíremen*** strănut şi tuşesc.
óksíz *s., adj.* orfan.
óksízlík *s.* viaţă de orfan; vitregie. // **•*balalîktan óksízlíkníñ aşşî daamîn tattî*** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan. **•*tuyum óksízlígí*** *(med.)* anestezie.
óksóz *s.* prefaţă; cuvânt înainte; introducere.
ókşe *s.* **1.** toc *(la pantofi)*. **2.** *(anat.)* călcâi. // **•*ókşe parşasî*** flec.
ókşelí *adj.* cu toc *(la pantofi)*. // **•*ókşelí pantof*** pantofi cu toc.
ókşesíz *adj.* fără toc *(la pantofi)*.
ókselí-selbe *s. (bot.)* cinsteţ; lăpuş; jale-cleioasă; salvie-cleioasă *(lat., Salvia glutinosa)*.
ókseotî *s. (bot.)* vâsc *(lat., Viscum album)*.
ókseotî, meşe- *s. (bot.)* vâsc-de-stejar; mărgăritar *(lat., Loranthus Europaeus)*.
ókseotî-sayragî *s. (orn.)* sturz de vâsc *(lat., Turdus viscivorus)*.
óksíríkotî *s. (bot.)* podbal; ropan *(lat., Tussilago farfara)*.
óksíz-şulluk *s. (orn.)* becaţină solitară *(lat., Gallinago solitaria)*.
óktakî *s. (gram.)* prepoziţie.
óktakîlî *adj. (gram.)* prepoziţional.
ókte *adv.* în faţă; înainte. // **•*ókte turganlar*** notabilitate; fruntaş.
óktegí *adj.* de faţă.
óktekí *adj.* de faţă.
óktem *adj.* semeţ; trufaş; mândru; falnic.
óktemlík *s.* semeţie; trufie; mândrie; fălnicie.
ókten *adv.* din faţă; anticipat.

óleğeklí *adj.* muritor.
ólgen *adj.* răposat; mort; muritor. // **•ólgenlerníñ yúzdesí** mortalitate. **•ópkeden ólgen** a murit de tuberculoză.
ólgensoñ *adj.* după moarte; post mortem.
ólí I. *adj.* mort; cadaveric; neînsufleţit; mortuar. **II.** *s.* mort; cadavru. // **•ólí tíl** limbă moartă. **•yarî tírí, yarî ólí** pe jumătate viu, pe jumătate mort.
ólídiy *adj.* cadaveric.
ólíkana *s.* morgă.
ólím *s.* moarte; sucombare. // **•ólím dereğesí** rata mortalităţii. **•ólím fayizí** mortalitate. **•ólím ğezasî** *(jur.)* pedeapsa cu moartea. **•ólím gibí úrkútken** macabru. **•ólím sebebí** cauza morţii. **•ólím tewúkesí** data decesului. **•ólímden burun** înainte de moarte. **•ólímden soñra basîlgan** postum. **•tabiy/tuwa ólím** moarte naturală.
ólímdensoñ *adj.* după moarte; post mortem.
ólímdenuyandîruw *s.* reînviere.
ólímdenuyangan *adj.* reînviat.
ólímdenyangan *adj.* reînviat.
ólímdenyantuw *s.* reînviere.
ólímğí *adj.* ucigător. // **•ólímğí kastalîk** boală ucigătoare.
ólím-kalîm *adj.* vital; pe viaţă şi pe moarte. // **•ólím-kalîm talaşmasî** luptă pe viaţă şi pe moarte.
ólímlí *adj.* muritor. // **•dúniya ólímlí** lumea e muritoare.
ólímsíz *adj.* etern; nemuritor.
ólímsízleşken *adj.* eternizat; imortalizat.
ólímsízleşme *s.* eternizare; imortalizare.
ólímsízleşmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ólímsízleştírílgen *adj.* eternizat; imortalizat.
ólímsízleştírílmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ólímsízleştírmek *v.t.* a eterniza; a imortaliza.
ólímsízleştírúw *s.* eternizare; imortalizare.
ólímsízleştírúwlí *adj.* eternizat; imortalizat.
ólímsízlík *s.* eternitate; nemurire.
ólínmek *v.i.* a se muri.
ólmeden *adv.* înainte de moarte; ante mortem.
ólmegenşík *adv.* înainte de moarte; ante mortem.
ólmek *v.i.* **1.** a muri; a sucomba *(şi fig.)*. **2.** *(d. plante)* a se ofili; a se veşteji; a se trece; a muri. **3.** a ieşi din uz; a nu mai fi la modă; a trece. // **•aştan ólmek** a muri de foame. **•eğelí men ólmek** a muri de moarte bună. **•kúlmekten ólmek** a se prăpădi de râs. // **•ğaşlay ólíp kettí** a murit de tânăr.
ólmez *adj.* nemuritor; nepieritor. // **•ólmez ğír** cântec nemuritor.
ólmezlík *s.* nemurire. // **•ólmezlík suwî** elixir.
ólmezşeşek *s. (bot.)* siminoc; imortelă *(lat., Helichrysum arenarium)*.
ólmezşeşek, sarî- *s. (bot.)* imortelă-galbenă *(lat., Helichrysum orientale)*.
ólmez-tegenek *s. (bot.)* ghimpe-pădureţ *(lat., Ruscus aculeatus)*.
ólmiykalîr *adj.* nemuritor; nepieritor.
ólmiykalma *s.* nemurire.
ólmiykaluw *s.* nemurire.
ólşe *s.* măsură; mărime. // **•ólşesín almak** a-i lua măsura; a-l măsura. // **•uzunluk ólşesí** măsură de lungime.
ólşealuw *s.* măsurare.
ólşek *s.* **1.** baniţă; dublă *(la grâu etc.)*. **2.** *(mat., geogr.)* scară. **3.** măsură; mărime.
ólşelealmaz *adj.* incalculabil.
ólşelgen *adj.* **1.** măsurat. **2.** măsurabil.
ólşelme *s.* măsurare.
ólşelmek *v.i.* a fi măsurat; a se măsura.
ólşelmez *adj.* nemăsurabil; incomensurabil.
ólşelmiykalîr *adj.* incalculabil; incomensurabil; nemăsurabil.
ólşeme *s.* **1.** măsurare; dimensionare; etalonare. **2.** *(fig.)* cântărire; estimare. **3.** *(fig.)* moderare; cumpătare; ponderare; temperare; înfrânare. // **•alan ólşemesí** măsurarea suprafeţei. **•ólşeme şerítí** ruletă.
ólşemek *v.t.* **1.** a măsura; a dimensiona; a etalona. **2.** *(fig.)* a cântări; a estima. **3.** *(fig.)* a modera; a cumpăta; a pondera; a tempera; a înfrâna. // **•ólşep píşmek** a măsura înainte de a croi; a măsura şi a croi; a cumpăni. // **•ólşep píşmegen** nesăbuit.
ólşep-píşílgen *adj.* măsurat; cumpănit; chibzuit.
ólşep-píşúw *s.* măsurare; cumpănire; chibzuire.
ólşetmek *v.t.* **1.** a face să măsoare; a face să dimensioneze; a determina să etaloneze. **2.** *(fig.)* a face să cântărească; a determina să estimeze. **3.** *(fig.)* a face să modereze; a determina să fie cumpătat; a face să pondereze; a determina să tempereze; a face să înfrâneze.
ólşew *s.* **1.** măsurare; mărime; dimensiune; etalon. **2.** cumpătare; moderaţie. **3.** *(în producţie)* normă. // **•ólşewun aşmak** a întrece măsura. // **•bír ólşewgeşík** într-o oarecare măsură. **•ne ólşewde?** în ce măsură?; **•ólşew bírímí** unitate de măsură. **•ólşewden ziyade** peste măsură. **•sert ólşewler** măsuri severe.
ólşewgekelgen *adj.* măsurabil.
ólşewgekelmez *adj.* nemăsurabil.
ólşewleme *s.* măsurare; dimensionare; etalonare.
ólşewlemek *v.t.* a măsura; a dimensiona; a etalona.
ólşewlí *adj.* **1.** măsurat; etalonat; dimensionat. **2.** *)fig., d. oameni)* moderat; cumpătat; ponderat; temperat; înfrânat.
ólşewlúk *s.* moderaţie; cumpătare; ponderare; temperare; înfrânare.
ólşewsúz *adj.* fără măsură; nechibzuit; nesocotit; necugetat; necumpătat; nesăbuit.
ólşewsúzlúk *s.* lipsă de măsură; nesocotinţă; nechibzuinţă; necugetare; necumpătare; nesăbuinţă.
ólşí *s.* măsură; etalon; dimensiune *(şi mat.)*.
ólşím *s.* **1.** măsurătoare; măsurare. **2.** calcul final; rezultat.
ólşímleme *s.* judecare; socotire; calculare.
ólşímlemek *v.t.* **1.** a judeca; a socoti; a calcula. **2.** a estima; a aprecia.
ólúw *s.* moarte; sucombare.
ólúwğí *adj.* muritor.
Ómer *s. (antrop. m., arab.)* "Viaţă"; "Existenţă".
ómíldírík *s.* armură; platoşă; zale; cuirasă; pieptar.
ómíldíríklí *adj.* împlătoşat; înzăuat; cuirasat; blindat.
ómír *s.* viaţă; existenţă. // **•ómír súrmek** a-şi duce traiul; a-şi petrece viaţa; a trăi. **•ómírín geşírmek** a-şi duce traiul; a-şi petrece viaţa; a trăi. **•yaman ómír súrmek** a nu-i fi casa casă şi masa masă. // **•Alla(h) uzun ómír bersín!** să vă dea Domnul viaţă îndelungată!; **•ómír uzunlugí** longevitate. **•ómírí bolgan kadar** atât cât are de trăit; toată viaţa. **•ómírín kalk úşún berdí** şi-a dat viaţa pentru popor. **•ómírníñ kúzí** toamna vieţii. **•ótken ómír** antecedent. **•tabiy ómír** viaţă normală. **•uzun ómír yaşama** longevitate. **•uzun ómírler!** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; **•uzun ómírler!** viaţă îndelungată!; la mulţi ani!;
ómírbílímğísí *s.* biolog.
ómírbílímí I. *adj.* biologic. **II.** *s.* biologie.
ómírbílímlí *adj.* biologic.
ómírğe *adv.* toată viaţa; pe viaţă.
ómírğolî I. *adj.* biografic. **II.** *s.* biografie; curriculum vitae.
ómírğollî *adj.* biografic.
ómírínde *adv.* în viaţa lui. // **•ómírínde eşítmek** a auzi în viaţa lui; a pomeni. **•ómírínde kórmek** a vedea în viaţa lui; a pomeni.
ómíríndeeşítílmegen *adj.* nemaipomenit; extraordinar; nemaivăzut; nemaiauzit; nemaiîntâlnit.
ómíríndekórílmegen *adj.* nemaipomenit; extraordinar; nemaivăzut; nemaiauzit; nemaiîntâlnit.
ómírkimiya *s.* biochimie.
ómírkimiyağî *s.* biochimist.
ómírkúre *s.* biosferă.
ómírlík *s.* nemurire.
ómírsíz *adj.* cu viaţă scurtă; instabil.
ómírsízlík *s.* instabilitate.
ómírsîzgalî *adj.* biografic.
ómírsîzgasî I. *adj.* biografic. **II.** *s.* biografie.
ómírtamîrî *s. (bot.)* ginseng; rădăcina-vieţii *(lat., Panax ginseg)*.
ónder I. *adj.* înalt; grandios; măreţ; magnific; suprem. **II.** *s.* **1.** lider; conducător. **2.** *(geogr.)* munte; înălţime.
ónderlík *s.* **1.** *(geogr.)* înălţime; munte. **2.** grandoare; măreţie; supremaţie.
ónem *s.* importanţă; însemnătate; atenţie. // **•ónem bermek** a acorda importanţă. **•ónem kazanmak** a căpăta importanţă. // **•ónemí yok** n-are importanţă.
ónemlí *adj.* important; însemnat. // **•bek ónemlí** foarte important.
ónemsíz *adj.* neimportant; lipsit de importanţă; lipsit de însemnătate.
ónerge *s.* moţiune; memorandum.
ónerílgen *adj.* propus; oferit; recomandat.
ónerme *s.* **1.** propunere; ofertă; recomandare. **2.** *(gram.)* propoziţie. **3.** *(fil.)* teoremă.
ónermek *v.t.* a propune; a oferi; a

recomanda.
ónsen *s. (la şa)* oblânc.
ópke *s.* **1.** furie; mânie; ciudă. **2.** *(anat.)* plămân. **3.** *(med.)* tuberculoză; ftizie; oftică. // ***•dak kadar ópkem bar*** am o supărare cât un munte. ***•ópkeden ólgen*** a murit de tuberculoză.
ópkeğí *adj.* coleric.
ópkelendírmek *v.t.* a înfuria; a mânia; a supăra.
ópkelendírúwğí *adj.* supărător.
ópkelenewuygan *adj.* supărăcios; arţăgos; irascibil.
ópkelenewuyma *s.* nervozitate; arţag; irascibilitate.
ópkelenewuyuw *s.* nervozitate; arţag; irascibilitate.
ópkelengen *adj.* **1.** înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. **2.** *(med.)* tuberculos; ftizic; oftic.
ópkelenme *s.* furie; mânie; ciudă; supărare; indignare; revoltă.
ópkelenmek *v.i.* a se înfuria; a se mânia; a se supăra. // ***•şalt ópkelengen*** coleric.
ópkelí *adj.* **1.** înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. **2.** *(med.)* tuberculos; ftizic; oftic.
ópkesíz *adj.* fără mânie; fără furie; fără ciudă.
ópmek *v.t.* a săruta; a pupa. // ***•awuzundan ópmek*** a-i da cuiva o gură; a-l săruta pe gură. ***•etek ópmek*** a săruta poalele; a se linguşi. ***•kol ópmek*** a săruta mâna.
ór *adv.* sus.
órde *adv.* sus; pe partea superioară; deasupra.
órdegí *adj.* care este sus; care este deasupra.
órdegí, Afrika-Murunî- *s. (orn.)* raţă de Cap; sarselă de Cap *(lat., Anas capensis)*.
órdegí, Amazon- *s. (orn.)* raţă braziliană; raţă amazoniană *(lat., Amazonetta brasiliensis)*.
órdegí, Amerika- *s. (orn.)* raţă leşească *(lat., Cairina moschata)*.
órdegí, Baykal- *s. (orn.)* raţă mică de Baikal *(lat., Anas formosa)*.
órdegí, Filipin- *s. (orn.)* raţă filipineză *(lat., Anas luzonica)*.
órdegí, ğaz- *s. (orn.)* raţă porumbacă *(lat., Marmaronetta angustirostris)*.
órdegí, Islant-altînkóz- *s. (orn.)* raţa lui Barrow *(lat., Bucephala islandica)*.
órdegí, kara-Amerika- *s. (orn.)* raţă neagră americană *(lat., Melanitta nigra americana)*.
órdegí, kara-kózlí-deñíz- *s. (orn.)* eider roşcat *(lat., Polysticta stelleri)*.
órdegí, kózíldíríklí-deñíz- *s. (orn.)* eider cu ochelari *(lat., Somateria fischeri)*.
órdegí, kral-deñíz- *s. (orn.)* eider regal *(lat., Somateria spectabilis)*.
órdegí, kúrekşí-Afrika-Murunî- *s. (orn.)* raţă lopătar de Cap *(lat., Anas smithii)*.
órdegí, kúrekşí-Awustraliye- *s. (orn.)* raţă lopătar australiană *(lat., Anas rhynchotis)*.
órdegí, puna-Amazon- *s. (orn.)* raţă puna sud-americană *(lat., Anas puna)*.
órdegí, şîjgîruwğî-Amerika- *s. (orn.)* raţă fluierătoare americană *(lat., Anas americana)*.
órdegí, sîradan-deñíz- *s. (orn.)* eider *(lat., Somateria mollissima)*.
órdegí, yeşíl-kanatlî- Amerika- *s. (orn.)* raţă cu aripă verde americană *(lat., Anas crecca carolinensis)*.
órdek *s. (orn.)* raţă *(lat., Anas platyrhynchos domesticus)*. // ***•órdek balasî/bîğîsî*** răţuşcă; boboc de raţă. ***•órdek etí*** carne de raţă.
órdek, ak-başlî- *s. (orn.)* raţă cu cap alb *(lat., Oxyura leucocephala)*.
órdek, ak-pîşkî- *s. (orn.)* ferestraş mic *(lat., Mergus albellus)*.
órdek, ak-yúzlí- *s. (orn.)* raţă cu obraz alb *(lat., Bucephala albeola)*.
órdek, ak-yúzlí-kîl-kuyruklî- *s. (orn.)* raţă cu obrazul alb *(lat., Anas bahamensis)*.
órdek, alaşa- *s. (orn.)* raţă pătată *(lat., Anas flavirostris)*.
órdek, altînkóz- *s. (orn.)* raţă sunătoare *(lat., Bucephala clangula)*.
órdek, boz- *s. (orn.)* raţă pestriţă *(lat., Anas strepera)*.
órdek, gúmúş- *s. (orn.)* raţă argintie *(lat., Anas versicolor)*.
órdek, kadife- *s. (orn.)* raţă catifelată *(lat., Melanitta fusca)*.
órdek, kalpaklî-pîşkî- *s. (orn.)* ferestraş cu glugă *(lat., Mergus cucullatus; Lophodytes cucullatus)*.
órdek, kara- *s. (orn.)* raţă neagră *(lat., Melanitta nigra)*.
órdek, kara-başlî- *s. (orn.)* raţă cu cap negru *(lat., Heteronetta atricapilla)*.
órdek, kawerengí- *s. (orn.)* raţă brună *(lat., Anas rubripes)*.
órdek, kekeşlí-pîşkî- *s. (orn.)* ferestraş moţat *(lat., Mergus serrator)*.
órdek, kestanerengí- *s. (orn.)* raţă castanie *(lat., Anas castanea)*.
órdek, kíşkene- *s. (orn.)* raţă mică *(lat., Anas crecca)*.
órdek, kîlkuyruk- *s. (orn.)* raţă sulităr *(lat., Anas acuta)*.
órdek, kîrmîzî-gágáalî- *s. (orn.)* raţă cu cioc roşu *(lat., Anas erythrorhyncha)*.
órdek, kîzîl-kúrekşí- *s. (orn.)* raţă lopătar roşie *(lat., Anas platalea)*.
órdek, kîzîl-sîrtlî- *s. (orn.)* raţă cu spinare roşie *(lat., Callonetta leucophrys)*.
órdek, koñgîr- *s. (orn.)* raţă roşcată jamaicană *(lat., Oxyura jamaicensis)*.
órdek, kuruldawğî- *s. (orn.)* raţă cârâitoare *(lat., Anas querquedula)*.
órdek, kúrekşí- *s. (orn.)* raţă lingurar *(lat., Anas clypeata; Spatula clypeata)*.
órdek, mawî-kanatlî- *s. (orn.)* raţă cu aripă albastră *(lat., Anas discors)*.
órdek, oraklî- *s. (orn.)* raţă mică siberiană *(lat., Anas falcata)*.
órdek, pamuk- *s. (orn.)* raţă mică de bumbac *(lat., Nettapus coromandelianus)*.
órdek, pîşkî- *s. (orn.)* ferestraş mare; bodârlău cu ferăstrău *(lat., Mergus merganser)*.
órdek, şakabaz- *s. (orn.)* raţă arlechin *(lat., Histrionicus histrionicus)*.
órdek, şîjgîruwğî- *s. (orn.)* raţă fluierătoare europeană *(lat., Anas penelope)*.
órdek, sarî-gágáalî- *s. (orn.)* raţă cu cioc galben *(lat., Anas undulata)*.
órdek, tarak- *s. (orn.)* raţă pieptene *(lat., Sarkidiornis sylvicola)*.
órdek, tel-kuyruklî- *s. (orn.)* raţă de gheţuri *(lat., Clangula hyemalis)*.
órdek, tolarengí- *s. (orn.)* raţă cărămizie *(lat., Anas cyanoptera)*.
órdek, yeşílbaş- *s. (orn.)* raţă mare *(lat., Anas platyrhynchos)*.
órdekí *adj.* care este sus; care este deasupra.
órdekíleríndiy *adv.* ca cele de mai sus.
órdek-kerdemesí *s. (bot.)* brâncuţă; rapiţă-sălbatică *(lat., Nasturtium palustre)*.
órdekmurun *s. (zool.)* ornitorinc *(lat., Ornithorhynchus anatinus)*.
órdek-teresí *s. (bot.)* brâncuţă; rapiţă-sălbatică *(lat., Nasturtium palustre)*.
órden *adv.* de sus; dinspre partea superioară.
óre *s. (med.)* urticarie.
óreke *s.* furcă de tors; crăcan; cracă ramificată.
óren *s.* ruină; dărâmătură *(şi fig.)*.
óreñge *s. (zool.)* rinocer *(lat., Rhinoceros)*.
óreñgebóğek *s. (ent.)* băligar-cu-corn; caraban; nasicorn *(lat., Oryctes nasicornis)*.
óreñgekuş *s. (orn.)* pasărea-rinocer; corbul cu corn *(lat., Bucorvus abyssinicus)*.
óreñgekuş, boz- *s. (orn.)* pasărea rinocer toko cenuşie *(lat., Tockus nasutus)*.
óreñge-tezíkşí *s. (ent.)* caraban; nasicorn; băligar-cu-corn *(lat., Oryctes nasicornis)*.
órf *s.* obicei; datină.
órfiy *adj.* strămoşesc; din datină.
órge *adv.* în sus; spre partea superioară.
órgí *s.* **1.** împletire; împletitură. **2.** *(anat.)* plex.
órgín *adj.* organizat; orânduit.
órgít *s.* organizaţie. // ***•sindikat órgítí*** organizaţie de sindicat.
órgítleme *s.* organizare.
órgítlemek *v.t.* a organiza.
órgítlengen *adj.* organizat.
órgítlenmek *v.i.* a se organiza.
órgítlí *adj.* organizat.
órgítşí *s.* organizator.
órí *s.* construcţie; clădire.
órílgen *adj.* croşetat; împletit; tricotat.
órílmek *v.i.* a fi împletit; a fi tricotat; a fi croşetat.
órím *s.* împletitură; obiect tricotat; obiect croşetat. // ***•şáş órímí*** împletitură de păr.
órímğegí, kanara- *s. (ent.)* tarantulă *(lat., Lycosa tarentula)*.
órímğek *s. (ent.)* păianjen. // ***•órímğek ğîlîmî*** păienjeniş; pânză de păianjen.
órínde *adv.* în susul.
órínden *adv.* din susul.
óríne *adv.* spre susul.
órkeş *s. (la cămile)* cocoaşă.
órme *s.* **1.** împletire; tricotare; tricotaj;

croşetare. **2.** pulover.
órmek *v.t.* a împleti; a tricota; a croşeta. // **•başîna şorap órmek** a-i coace cuiva turta; a i-o coace.
órmeler *s., pl.* tricotaje.
órpek *s.* basma; batic.
órseñ *s.* **1.** înflăcărare; ardoare; entuziasm. **2.** frenezie.
órseñke *s., adj.* entuziast; exaltat; înflăcărat; înfocat; emotiv.
órseñleme *s.* înflăcărare; emoţionare.
órseñlemek *v.i.* **1.** a se înflăcăra; a se entuziasma. **2.** a se emoţiona.
órseñlenme *s.* înflăcărare; emoţionare.
órseñlenmek *v.i.* **1.** a se înflăcăra; a se entuziasma. **2.** a se emoţiona.
órseñletken *adj.* entuziasmant; emoţionant.
órseñletmek *v.t.* **1.** a determina să se înflăcăreze; a determina să se entuziasmeze. **2.** a emoţiona; a înflăcăra.
órseñletúwğí *adj.* entuziasmant; emoţionant.
órseñlí *adj.* înflăcărat; cuprins de ardoare; entuziasmat; emotiv; frenetic.
órt-bastîr *s.* acoperire; muşamalizare.
órtí *s.* învelitoare; husă. // **•órtí bastîrmak** a înveli cu pânză; a muşamaliza. // **•ğatak órtísí** cuvertură. **•sîpîra/masa órtísí** faţă de masă.
órtíbasîlgan *adj.* voalat; muşamalizat.
órtíbastîruw *s.* muşamalizare.
órtíbasuw *s.* muşamalizare. // **•órtíbasuw etmek** a înveli cu pânză; a muşamaliza.
órtík *adj.* acoperit; învelit.
órtílgen *adj.* **1.** învelit; acoperit; închis. **2.** muşamalizat.
órtílgen-basîlgan *adj.* acoperit; muşamalizat.
órtílmegen *adj.* neacoperit.
órtílmek *v.i.* **1.** a fi acoperit; a fi învelit. **2.** *(d. o uşă)* a fi închis. **3.** *(fig.)* a fi ascuns; a fi muşamalizat.
órtílmiykalgan *adj.* neacoperit.
órtísíz *adj.* neacoperit.
órtíşken *adj.* corespunzător; potrivit; compatibilitate.
órtíşme *s.* corespondenţă; potrivire; compatibilitate.
órtíşmegen *adj.* necorespunzător; nepotrivit; incompatibil.
órtíşmek *v.i.* a corespunde; a se potrivi.
órtíşmeme *s.* nepotrivire; incompatibilitate.
órtíşmiykalgan *adj.* necorespunzător; nepotrivit; incompatibil.
órtíşmiykalîr *adj.* necorespunzător; nepotrivit; incompatibil.
órtíşmiykalma *s.* nepotrivire; incompatibilitate.
órtíşmiykaluw *s.* nepotrivire; incompatibilitate.
órtíştírme *s.* ajustare; potrivire; brodire; nimerire.
órtíştírmek *v.t.* a ajusta; a potrivi; a brodi; a nimeri.
órtme *s.* **1.** acoperire; tapiserie. **2.** *(fig.)* muşamalizare.
órtmek *v.t.* **1.** a acoperi; a înveli. **2.** a închide *(uşa)*. **3.** *(fig.)* a ascunde; a muşamaliza. // **•başîn órtmek** a se îmbrobodi.
órtúw *s.* acoperire; învelire; închidere; ascundere; muşamalizare.
órtúwğí *s.* tapiţer.
órtúwlí *adj.* acoperit; învelit; închis; ascuns; muşamalizat.
órúw *s.* împletitură; tricotare; tricotaj; croşetare. // **•órúwún şeşmek** a se despleti. // **•ğún órúwí** tricotaj de lână.
órúwlí *adj.* împletit; tricotat; croşetat.
óse-óse *adv.* progresiv.
ósímlík *s.* **1.** plantă. **2.** plantaţie. // **•ósímlík evrení** regnul vegetal. **•ósímlík mayî** untdelemn. **•sús ósímlígí** plantă ornamentală. **•tîbiy ósímlík** plantă medicinală.
ósímlíkbílímğí *adj.* botanic.
ósímlíkbílímí *s.* botanică.
ósímlíkler *s., pl.* vegetaţie; floră.
ósímlíksíz *adj. (d. munţi)* pleşuv.
ósímlíksízlík *s. (d. munţi)* pleşuvie.
ósímlíkşí *s., adj.* vegetarian; vegetal.
ósíş *s.* **1.** mărire; intensificare. **2.** mărire; creştere; dezvoltare; progres.
ósken *adj.* **1.** mărit; intensificat. **2.** mărit; crescut; dezvoltat; spornic.
óskendeñíz *s. (geogr.)* flux.
ósme *s.* **1.** mărire; intensificare. **2.** mărire; creştere; dezvoltare; progres.
ósmek *v.i.* **1.** a se mări; a se intensifica. **2.** *(d. ape, preţuri)* a creşte; a se umfla. **3.** a se mări; a creşte; a se dezvolta; a progresa. // **•endamî ósmek** a lua proporţii. **•kursagî ósmek** a face burtă; a-i creşte pântecele; a lua în pântece. **•murunî bek ósmek** a-şi lua nasul la purtare; a se obrăznici. **•sayîsî ósmek** a creşte numeric. // **•yaşasîn, óssín, şeşek atsîn!** trăiască, crească şi înflorească!;
ósmelí *adj.* crescător; intensiv.
óstíre *s. (zool.)* stridie *(lat., Ostrea edulis)*.
óstírgen *adj.* crescător; intensificator.
óstírgeş *s.* lupă. // **•óstírgeş astînda** sub lupă.
óstírílgen *adj.* **1.** mărit; intensificat. **2.** mărit; crescut; dezvoltat; educat; prăsit.
óstírme *s.* **1.** mărire; intensificare. **2.** mărire; creştere; dezvoltare; educare; prăsire.
óstírmek *v.t.* **1.** a mări; a intensifica. **2.** a mări; a creşte; a dezvolta; a educa; a prăsi.
óstírúwğí *adj.* augmentativ.
ósúw *s.* mărire; intensificare. // **•memleketníñ ósúw tasawurî** planul de dezvoltare a ţării. **•ulkanîñ ósúwí** dezvoltarea ţării.
óş *s.* răzbunare; resentiment. // **•óşín almak** a-şi scoate un foc de la inimă; a se răzbuna.
óşalgan *adj.* răzbunător; vindicativ.
óşek *s.* bârfă; clevetire. // **•óşek kaynatmak** a sporovăi; a bârfi; a cleveti.
óşek-fesat *s.* bârfă şi intrigă.
óşekkaynatuw *s.* flecăreală; sporovăială; taifas.
óşeklemek *adj.* a bârfi; a calomnia.
óşeklengen *adj.* bârfit; calomniat.
óşekşí *s.* bârfitor; clevetitor.
óşekşílík *s.* bârfă; clevetire.
óşerk *s.* încercare; tentativă; test; eseu.
óşerkşí *s.* eseist.
óşerkşílík *s.* eseistică.
óşíalîngan *adj.* răzbunat.
óşíktírílgen *adj.* instigat; incitat; provocat; aţâţat; întărâtat.
óşíktírílmek *v.i.* a se instiga; a se incita; a se provoca; a se aţâţa; a se întărâta.
óşíktírme *s.* **1.** diversiune. **2.** instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare.
óşíktírmek *v.t.* a instiga; a incita; a provoca; a aţâţa; a întărâta.
óşíktírúw *s.* **1.** instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare. **2.** diversiune.
óşíktírúwğí *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; aţâţător.
ót *s.* **1.** *(anat.)* fiere; bilă; vezică biliară; colecist. **2.** fiere; venin. // **•ót kusmak** a vărsa fiere; a fi mânios. **•ótí kopmak/patlamak** a-i crăpa fierea; a se speria.
óteberí *adv.* puţin; întrucâtva; într-o oarecare măsură. // **•óteberí aldga ketíñíz!** mergeţi puţin mai înainte!;
óter *adj.* penetrant.
ótíkopkan *adj.* îngrozit; înspăimântat; speriat.
ótímlí *adj. (lingv.)* sonor.
ótímsíz *adj. (lingv.)* surd.
ótípatlagan *adj.* îngrozit; înspăimântat; speriat.
ótíş *s. (d. păsări şi instrumente de suflat)* cântec; cântat.
ótíşmek *v.i. (d. păsări)* a cânta laolaltă; a ciripi laolaltă.
ótken *adj.* **1.** pătrunzător; acut. **2.** precedent; anterior; trecut. **3.** pătrunzător; străpungător. **4.** răsunător. **5.** *(d. păsări)* cântător. // **•ótken kuş** pasăre cântătoare. **•ótken ómír** antecedent. **•ótken tartîkawaz/sessíz/únsúz** *(lingv.)* consoană sonoră. **•ótken uşlî** ascuţit; tăios.
ótken-ak-kuyruklî-suwbúrkút *s. (orn.)* vultur pescar african *(lat., Haliaeetus vocifer)*.
ótken-esmer-atmağa *s. (orn.)* ulie cântătoare *(lat., Melierax metabates)*.
ótken-Gabar-atmağasî *s. (orn.)* ulie cântătoare de Gabar *(lat., Micronisus gabar)*.
ótkengefigelleşken *adj.* retroactiv.
ótken-geşken *adj.* **1.** precedent; anterior; trecut. **2.** trecător.
ótken-kîlîşotî *s. (bot.)* sovârvariţă *(lat., Hypericum acutum)*.
ótken-kuw *s. (orn.)* lebădă de iarnă *(lat., Cygnus cygnus)*.
ótken-şalî-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de tufiş *(lat., Mirafra cantillans)*.
ótken-sayrak *s. (orn.)* sturz cântător *(lat., Turdus philomelos)*.
ótken-tokîrawun *s. (orn.)* cocor american *(lat., Grus americana)*.
ótken-torgay *s. (orn.)* vrabie cântătoare *(lat., Melospiza melodia)*.
ótken-turna *s. (orn.)* cocor american *(lat., Grus americana)*.
ótkísesí *s. (anat.)* fiere; vezică biliară; colecist.
ótkízdírmek *v.t.* **1.** a face să cânte. **2.** a face să răsune. **3.** a face să pătrundă; a face să străpungă; a face să răzbată; a face să răzbească.
ótkopargan *adj.* înspăimântător.
ótkopartkan *adj.* groaznic; îngrozitor; înspăimântător.
ótkopmasî *s.* groază; sperietură.
ótlegen, ak-kara- *s. (orn.)* parulă alb-negru *(lat., Mniotilta varia)*.
ótlegen, ak-yúzlí- *s. (orn.)* dendroica cu obraz alb *(lat., Dendroica striata)*.
ótlegen, altîn-moyînlî- *s. (orn.)*

dendroica cu gât portocaliu *(lat., Dendroica fusca)*.
ótlegen, kaplan- *s. (orn.)* dendroica tigru *(lat., Dendroica tigrina)*.
ótlegen, koñgîr-karînlî- *s. (orn.)* dendroica cu piept castaniu *(lat., Dendroica castanea)*.
ótlegen, şimaliy- *s. (orn.)* parulă nordică *(lat., Parula americana)*.
ótlegen, sarî- *s. (orn.)* dendroica americană galbenă *(lat., Dendroica petechia)*.
ótlegen, sarî-kekeşlí- *s. (orn.)* dendroica cu moţ galben *(lat., Dendroica pensylvanica)*.
ótlegen, sarî-yúzlí- *s. (orn.)* parulă cu glugă *(lat., Wilsonia citrina)*.
ótlegen, tajlî- *s. (orn.)* dendroica cu coroană *(lat., Dendroica coronata)*.
ótlegen, yeşíl-sîrtlî- *s. (orn.)* dendroica verde *(lat., Dendroica virens)*.
ótlegení, Kanada- *s. (orn.)* parulă canadiană *(lat., Wilsonia canadensis)*.
ótlegení, palmiyer- *s. (orn.)* dendroica de palmier *(lat., Dendroica palmarum)*.
ótlí *s.* veninos.
ótlík *s. (anat.)* vezică biliară.
ótme *s.* **1.** pătrundere; străpungere. **2.** tril de păsări. **3.** sonoritate.
ótmegen *adj.* **1.** *(gram., d. consoane)* surd. **2.** *(lingv.)* sonor. // ***•ótmegen tartîkawaz/sessíz/únsúz*** *(lingv.)* consoană surdă.
ótmek *s.* **1.** pâine. **2.** hrană; existenţă. **3.** *(fig.)* agoniseală. // ***•kurî ótmek men keşínmek*** a trăi cu pâine uscată. ***•ótmegín almak*** a-i lua pâinea de la gură. ***•ótmegín kazanmak*** a-şi câştiga pâinea; a-şi câştiga existenţa. ***•ótmegín taştan şîgarmak*** a-şi scoate pâinea din piatră seacă. ***•ótmegíne may ğakmak*** a se băga pe sub pielea cuiva; a-l linguşi. ***•ótmek aşamak*** a mânca; a lua masa. // ***•akşamga ótmegímíz yetíşmez*** nu ne ajunge pâinea pentru diseară. ***•bír parşakay ótmek*** o bucăţică de pâine. ***•biyaz ótmek*** pâine albă. ***•boldî mî ótmek?*** a fost suficientă pâinea?; ***•eskí/kattî ótmek*** pâine veche. ***•ğanîk ótmek*** pâine arsă. ***•kara ótmek*** pâine neagră. ***•kurî ótmek*** pâine goală. ***•ótmek fabrikasî*** fabrică de pâine. ***•ótmek kawgasî*** lupta pentru existenţă. ***•ótmek ketíríñíz!*** aduceţi pâine!; ***•ótmek sepetí*** coş pentru pâine. ***•şawdar ótmegí*** pâine de secară. ***•tayîn ótmegí*** raţie de pâine. ***•taze ótmek*** pâine proaspătă. ***•tuzsuz ótmek*** pâine fără sare.
ótmek A. *v.i.* **1.** *(d. păsări)* a cânta; a ciripi. **2.** *(d. instrumente de suflat)* a răsuna; a cânta; a fluiera. **3.** *(d. cocoş)* a cânta. **B.** *v.t.* a trece; a pătrunde; a străpunge; a răzbate; a răzbi. // ***•baznasî ótmek*** a călca mare. ***•baznasî ótmemek*** a nu îndrăzni. ***•borazanî ótmek*** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi preţuit. ***•yaşî ótmek*** a înainta în vârstă; a se maturiza. // ***•kókírekte balasî man, ótíp pítiyatîrganî man*** de la cel cu ţâţa-n gură pân' la cel cu barba sură.
ótmekkana *s.* brutărie.
ótmekpíşírgen *s.* brutar.
ótmekşí *s.* brutar.
ótmekteregí *s. (bot.)* arbore-de-pâine *(lat., Artocarpus incisa)*.
ótpatlamasî *s.* groază; sperietură.
ótpatlatkan *adj.* groaznic; îngrozitor; înspăimântător.
ótpatlatuw *s.* grozăvie; înspăimântare; oroare.
ótírgen I. *adj.* mortal; ucigător. **II.** *s.* asasin; criminal; ucigaş.
ótírílgen *adj.* asasinat; omorât; ucis.
ótírílmek *v.i.* a fi asasinat; a fi omorât; a fi ucis.
ótírme *s.* asasinare; asasinat; crimă; omor; omucidere; ucidere. // ***•insan ótírmesí*** omucidere. ***•ótírme yúzdesí*** criminalitate.
ótírmebílímğísí *s.* criminalist.
ótírmebílímí *s.* criminologie; criminalistică.
ótírmek *v.t.* a asasina; a ucide; a omorî. // ***•batîrîp ótírmek*** a sugruma; a strangula. ***•ózín ótírmek*** a-şi face seama; a se sinucide. ***•toptan ótírmek*** a masacra. ***•wakîtîn ótírmek*** a-şi omorî timpul.
ótírúw *s.* asasinare; asasinat; crimă; omor; omucidere; ucidere. // ***•anababa ótírúw*** uciderea părinţilor; paricid.
ótírúwğí I. *adj.* mortal; ucigător. **II.** *s.* asasin; criminal; ucigaş.
óttorbasî *s. (anat.)* fiere; vezică biliară; colecist.
ótúw *s.* pătrundere; străpungere.
óz I. *adj.* **1.** propriu; particular; caracteristic; specific; distinctiv. **2.** pur; curat; veritabil. **3.** meu; mea; tău; ta; său; sa; nostru; noastră; vostru; voastră; lor; dumneavoastră. **II.** *pron.* sine. **III.** *s.* **1.** propria persoană. **2.** *(fig.)* fire; esenţă; miez; substanţă. **3.** *(anat., bot.)* măduvă; miez. // ***•óz awuzî man tutulmak*** a se da de gol. ***•óz ğanîn almak*** a-şi lua viaţa; a se sinucide. ***•óz ğanîndan kóp súymek*** a iubi pe cineva din tot sufletul. ***•óz hawasîn şalmak*** a-şi face jocul; a-şi face interesele. ***•óz memleketíne kaytmak*** a se repatria. ***•óz şukurun ózí kazmak*** a-şi săpa singur groapa. // ***•meseleníñ ózí*** esenţa problemei. ***•óz kolî man*** cu propria mână. ***•óz píkíríñíz*** părerea dumneavoastră proprie. ***•yalanğînîñ ózí*** mincinosul mincinoşilor.
ózatî *s.* nume de botez.
ózatîna *adj.* autonom; în nume propriu.
ózatînaidare *s.* autonomie.
ózatînaidarelí *adj.* autonom.
ózayîruw *s.* autoreglare.
ózbarğa *s. (fil.)* obiectivitate; existenţă reală a lumii.
ózbarğalî *adj. (fil.)* obiectiv; cu existenţă independentă.
ózbarğalîk *s. (fil.)* obiectivitate; existenţă reală a lumii.
ózbarlîk *s. (fil.)* obiectivitate; existenţă reală a lumii.
ózbarlîklî *adj. (fil.)* obiectiv; cu existenţă independentă.
ózbaşîna *adj.* independent; de unul singur; de capul său. // ***•ózbaşîna ğúrmek*** a umbla de capul său; a umbla liber.
ózbaşînaidare *s.* independenţă.
ózbaşînaidarelí *adj.* independent.
ózbaşlî *adj.* liber; independent.
ózbaşlîk *s.* libertate; independenţă. // ***•ózbaşlîk marebesí*** *(pol.)* război de independenţă.
ózbek *s., adj.* uzbec.
Ózbekístan *s. (topon.)* Uzbekistan.
ózbekístanlî *s., adj.* uzbec.
ózbekşe I. *adv.* în limba uzbecă. **II.** *s. (limba)* uzbecă.
ózberúw *s.* dăruire; consacrare; sacrificiu.
ózbolîmlîk *s.* autobiografie.
ózdek *s.* **1.** materie; corp. **2.** formă; înfăţişare.
ózdekleşken *adj.* materializat.
ózdekleşmek *v.i.* a se materializa.
ózdekleştírme *s.* materializare.
ózdekleştírmek *v.t.* a materializa.
ózdekşí *s., adj.* materialist.
ózdekşík *s. (fiz.)* corpuscul; particulă.
ózdekşílík *s. (fil.)* materialism. // ***•diyalektik ózdekşílík*** materialism dialectic.
ózdeş *adj.* identic.
ózdeşlík *s.* identitate.
ózegin *s.* mezin; prâslea.
ózek *s.* **1.** centru; mijloc; nucleu. **2.** sâmbure; sământă. **3.** *(fig.)* inimă. // ***•ózekten kaşîrmak*** a centrifuga. // ***•almanîñ ózegí*** miezul mărului. ***•şiylerníñ ózegínde*** în mijlocul lucrurilor; în esenţă; în miez. ***•tane ózegí*** nucleu atomic.
ózekkaş *adj.* centrifug.
ózekkeğemetílgen *adj.* centralizat.
ózekkeğemetúw *s.* centralizare.
ózekkesalîngan *adj.* centrat.
ózekkesaluw *s.* centrare.
ózekkeşalar *adj.* centripet.
ózekketartar *adj.* centripet. // ***•ózekketartar kuwat*** forţă centripetă.
ózekleşken *adj.* centralizat; centrat.
ózekleşmek *v.i.* a se centraliza; a se centra.
ózekleştírme *s.* centralizare; centrare.
ózekleştírmek *v.t.* a centraliza; a centra.
ózeklí *adj.* **1.** *(fiz.)* nuclear. **2.** cu centru; central; centrat; centralizat. // ***•ózeklí patlatma*** *(mil.)* bombă nucleară. ***•ózeklí zewzek*** *(mil.)* armă nucleară.
ózeklík *s.* centralism.
ózekşí *adj.* centripet.
ózekte *adj.* central; în centru.
ózektenkaşîrílgan *adj.* centrifugat.
ózektenkaşîrma *s.* centrifugare.
ózektenkaşîruw *s.* centrifugare.
ózektenkaşîruwğî *s. (tehn.)* centrifugă.
ózektenkaşkan *adj.* centrifug. // ***•ózektenkaşkan kuwat*** forţă centrifugă.
ózerk *adj.* autonom.
ózerklík *s.* autonomie.
ózet *s.* rezumat.
ózetleme *s.* rezumare.
ózetlemek *v.t.* a rezuma; a face un rezumat.
ózetlengen *adj.* rezumat.
ózetlenmek *v.i.* a se rezuma.
ózgeşúwğí *adj.* altruist.
ózgeşúwğúlúk *s.* altruism.
ózgin *s.* mezin; prâslea.
ózgír *adj.* liber; independent.
ózgírlík *s.* libertate; independenţă.
ózhaleketlerínтuymasî *s.* chinestezie.
ózidare *s.* autonomie.
ózidarelí *adj.* autonom.

ózimzasî *s.* autograf.
ózí *pron.* el însuşi; ea însăşi. // **•uşunnuñ ózí** adevărul gol.
ózíaşîlgan *adj. (mil.)* automat; automatic; cu foc automat.
ózíayîrîlgan *adj.* autoreglat.
ózíístegen *adj.* benevol; voluntar.
ózí-kózí *adj.* identic; leit.
ózím I. *adj.* meu; mea; mei; mele. **II.** *pron.* eu însumi; eu însămi. // **•men ózím eşítmedím** eu personal n-am auzit. **•ózím kabaátímden** din vina mea. **•ózím kitabîm** cartea mea personală.
ózímde *pron.* la mine.
ózímden *pron.* de la/dinspre mine.
ózímdiy *pron.* ca mine.
ózíme *pron.* spre mine; mie.
ózímíz *pron.* noi înşine; noi însene.
ózímízde *pron.* la noi.
ózímízden *pron.* de la/dinspre noi.
ózímízdiy *pron.* ca noi.
ózímízge *pron.* spre noi; nouă.
ózímízní *pron.* pe noi.
ózímízníñ *adj.* nostru; noastră; noştri; noastre.
ózímízníñkí *pron.* al nostru; a noastră.
ózímízníñkíler *pron.* ai noştri; ale noastre.
ózímízníñkísí *pron.* al nostru; a noastră.
ózímkí *pron.* al meu; a mea.
ózímkíler *pron.* ai mei; ale mele.
ózímkísí *pron.* al meu; a mea.
ózímleme *s.* asimilare; asimilaţie; însuşire. // **•klorofila ózímlemesí** asimilaţie clorofiliană.
ózímlemek *v.t.* a asimila; a-şi însuşi.
ózímlengen *adj.* asimilat; însuşit.
ózímlenmek *v.i.* a se asimila; a fi însuşit.
ózímní *pron.* pe mine. // **•ózímní bír doktorga kóstereğek bolaman** aş vrea să consult un medic. **•ózímní tanîtayîm!** să mă prezint!;
ózímníñ *adj.* meu; mea; mei; mele. // **•ózímníñ bír başkasî** alt eu; alter ego.
ózín I. *adj.* său; sa; săi; sale; lui; ei. **II.** *pron.* pe el; pe ea. // **•ózín asmak** a se spânzura. **•ózín atmak** a se arunca. **•ózín bek begenmek/saymak** a fi plin de sine; a fi încrezut. **•ózín bermek** a se dedica; a se consacra; a se sacrifica. **•ózín bílmek** a fi lucid; a fi conştient. **•ózín feda etmek** a se sacrifica. **•ózín hakklî kóstermek** a se justifica. **•ózín kaptîrmak** a se lăsa prins de...; a se dedica; a se consacra. **•ózín karamak** a-şi purta de grijă; a se îngriji; a se menaja. **•ózín karatmak** a-şi căuta de sănătate; a se arăta doctorului. **•ózín kaybetmek** a-şi pierde cunoştinţa; a nu mai şti de sine; a leşina. **•ózín korîmak** a se apăra; a se justifica. **•ózín kóstermek** a se arăta pe sine; a se afirma; a se remarca. **•ózín kózí men kórmek** a vedea cu ochii lui. **•ózín óttírmek** a-şi face seama; a se sinucide. **•ózín tanîtmak** a se prezenta; a se face cunoscut. **•ózín toplamak** a-şi aduna puterile; a-şi veni în cunoştinţă; a se dezmetici; a se reculege. **•ózín tutmak** a se stăpâni; a se abţine. **•ózín wurmak** a se împuşca. **•ózín yerden-yerge wurmak** a se zvârcoli. **•ózín zaptetmek** a se stăpâni; a se abţine; a-şi păstra calmul. **•ózín zorlamak** a se strădui; a se sili. // **•o ózín sawlugî man oynay** el se joacă cu sănătatea sa. **•ózín bílmegen** inconştient.
ózínatkan *adj.* cutezător.
ózínatuw *s.* cutezanţă; năpustire.
ózínbegengen *adj.* încrezut; trufaş; vanitos.
ózínbegenmesí *s.* trufie; vanitate.
ózínbergen *adj.* dedicat; devotat; consacrat; fidel; statornic.
ózínbílgen *adj.* stăpân pe sine; conştient; lucid; treaz; controlat.
ózínbílmeden *adv.* inconştient; necontrolat.
ózínde *pron.* la el; la ea. // **•ózínde bolmamak** a nu fi în apele sale. // **•ózínde bar** prin natura sa.
ózínden *pron.* de la/dinspre el; de la/dinspre ea; de la/dinspre sine. // **•ózínden bîrakmak** a lăsa de la el; a face concesii. **•ózínden geşmek** a-şi pierde cunoştinţa; a nu mai şti de sine; a leşina. **•ózínden koşmak** a adăuga de la el; a exagera. **•ózínden şîkmak** a-şi ieşi din fire. // **•ózínden kaberlí** lucid; treaz; conştient. **•ózínden razî/memnun** automulţumit. **•ózínden razîlîk/memnuniyet** automulţumire. **•şalt ózínden şîkkan** irascibil.
ózíndenbîrakkan *adj.* îngăduitor; concesiv; tolerant.
ózíndenfaaliyet *s.* automatism.
ózíndenfaaliyetlí *adj.* automat; automatic. // **•ózíndenfaaliyetlí sáát** ceas automatic.
ózíndengeşken *adj.* leşinat; inconştient.
ózíndengeşme *s.* leşin; inconştienţă.
ózíndenhaleket *s.* automatism.
ózíndenhaleketlí *adj.* automatic.
ózíndenketme *s. (med.)* sincopă; leşin.
ózíndenkoşuw *s.* exagerare; exces.
ózíndenşîguw *s.* ieşire din fire; răbufnire.
ózíndentaşlagan *adj.* altruist.
ózíndentaşlama *s.* altruism.
ózíndentaşlaw *s.* altruism.
ózíndiy *pron.* ca el; ca ea.
ózíne *pron.* spre el; spre ea; lui; ei. // **•ózíne gúwenmek** a se simţi în stare. **•ózíne kelmek** a-şi veni în cunoştinţă; a-şi veni în fire; a-şi reveni; a se întrema. **•ózíne koşmak** a-şi face parte; a-şi însuşi; a asimila. **•ózíne pay şîgartmak** a-şi lua un os de ros; a trage spuza pe turta sa; a-şi crea avantaj. **•ózíne tapiy etmek** a-şi trece în subordine; a subordona. **•ózíne tartmak** a trage spre sine; a atrage. // **•ózíne kóre** în felul său. **•ózíne kóre koşaksîz** unic în felul său.
ózíneidare *s.* autonomie.
ózíneidarelí *adj.* autonom.
ózínekaragan *adj.* introspectiv.
ózínekaraw *s.* introspecţie.
ózínekelgen *adj.* dezmeticit; întremat; înviat; înzdrăvenit; reanimat; resuscitat.
ózínekelúw *s.* dezmeticire; întremare; înviere; înzdrăvenire; reanimare; resuscitare.
ózínekîzmet *s.* autoservire. // **•ózínekîzmet magazasî** magazin cu autoservire.
ózínekoşîlgan *adj.* asimilat; adoptat; însuşit.
ózínekoşuw *s.* asimilare; adoptare; însuşire.
ózínemaksus *adj.* original.
ózínemaksusluk *s.* originalitate.
ózínetartuw *s.* atragere.
ózínetenkîyt *s.* autocritică.
ózíngekken *adj.* autopropulsat.
ózínkaybetken *adj.* leşinat; inconştient.
ózínkaybetme *s.* leşin; inconştienţă.
ózínkí *pron.* al său; a sa; al lui; a ei.
ózínkíler *pron.* ai săi; ale sale; ai lui; ale ei.
ózínkíleşken *adj.* asimilat; însuşit.
ózínkíleşmek *v.i.* a fi asimilat; a fi însuşit.
ózínkíleştírílgen *adj.* asimilat; însuşit.
ózínkíleştírílmek *v.i.* a se asimila; a fi însuşit.
ózínkíleştírmek *v.t.* a asimila; a-şi însuşi.
ózínkíleşúw *s.* asimilare; asimilaţie; însuşire.
ózínkísí *pron.* al său; a sa; al lui; a ei.
ózínlí *adj.* intrinsec; imanent.
ózínóttírgen *s.* sinucigaş.
ózínsaygan *adj.* orgolios; vanitos; trufaş.
ózínsayuw *s.* laudă de sine; lăudăroşenie; fală; fudulie; ifose.
ózíntoplagan *adj.* **1.** întremat; înzdrăvenit. **2.** dezmeticit; întremat; înzdrăvenit. **3.** dezmeticit; trezit.
ózíntutkan *adj.* flegmatic; indiferent; imperturbabil; calm; reţinut; stăpânit; cu sânge rece.
ózínzaptetalmama *s. (med.)* incontinenţă.
ózínzaptetken *adj.* cu sânge rece; calm; reţinut; controlat.
ózíñ I. *adj.* tău; ta; tăi; tale. **II.** *pron.* tu însuţi; tu însăţi. // **•ózíñe kel!** vino-ţi în fire!;
ózíñde *pron.* la tine.
ózíñden *pron.* de la/dinspre tine.
ózíñdiy *pron.* ca tine.
ózíñe *pron.* spre tine; ţie.
ózíñíz *pron.* voi înşivă; voi însevă. // **•ğenábíñíz tatarğanî ózíñíz úyrenesíñíz mí?** dumneavoastră învăţaţi singur tătăreşte?;
ózíñízde *pron.* la voi; la dumneavoastră.
ózíñízden *pron.* de la/dinspre voi; de la/dinspre dumneavoastră.
ózíñízdiy *pron.* ca voi; ca dumneavoastră.
ózíñízge *pron.* spre voi; vouă; spre dumneavoastră; dumneavoastră.
ózíñízní *pron.* pe voi; pe dumneavoastră. // **•ózíñízní árúw karañîz!** îngrijiţi-vă bine!;
ózíñízníñ *adj.* vostru; voastră; voştri; voastre; dumneavoastră.
ózíñízníñkí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
ózíñízníñkíler *pron.* ai voştri; ale voastre; ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
ózíñízníñkísí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
ózíñkí *pron.* al tău; a ta.
ózíñkíler *pron.* ai tăi; ale tale.
ózíñkísí *pron.* al tău; a ta.
ózíñní *pron.* pe tine. // **•ózíñní árúw kara!** ai grijă de tine!;
ózír *s.* **1.** scuză; iertare. **2.** defect; cusur. // **•ózír tílemek** a-şi cere

scuze; a se scuza. // •***ózírlerímní sunaman!*** scuzele mele!;
ózírlí *adj.* **1.** scuzat; scuzabil; iertat. **2.** defect; cu defect.
ózíterbiyelengen *adj.* autodidact.
ózítúzelgen *adj.* autoreglat.
ózíúyrengen *adj.* autodidact.
ózkaderidaresí *s.* autodeterminare.
ózkorîma *s.* autoapărare.
ózkorîw *s.* autoapărare.
ózlem *s.* **1.** dor; nostalgie. **2.** dorință; aspirație.
ózlemek *v.i.* a-i fi dor de; a dori.
ózlerí *pron.* ei înşişi; ele înseşi.
ózlerín *pron.* pe ei; pe ele.
ózlerínde *pron.* la ei; la ele.
ózlerínden *pron.* de la/dinspre ei; de la/dinspre ele.
ózleríndiy *pron.* ca ei; ca ele.
ózleríne *pron.* spre ei; spre ele; lor.
ózleríñ *adj.* lor.
ózleríñkí *pron.* al lor; a lor.
ózleríñkíler *pron.* ai lor; ale lor.
ózleríñkísí *pron.* al lor; a lor.
ózlerníñ *adj.* lor.
ózlerníñkí *pron.* al lor; a lor.
ózlerníñkíler *pron.* ai lor; ale lor.
ózlerníñkísí *pron.* al lor; a lor.
ózleşken *adj.* asimilat; însuşit.
ózleşmek *v.i.* a se asimila; a fi însuşit.
ózleştírílgen *adj.* asimilat; însuşit.
ózleştírílmek *v.i.* a se asimila; a fi însuşit.
ózleştírme *s.* asimilare; asimilație; însuşire.
ózleştírmek *v.t.* a asimila; a-şi însuşi.
ózlí *adj.* **1.** plin de conținut; substanțial; cu miez. **2.** *(d. texte)* concis.
ózlígíastsîzílgan *adj.* nuanțat.
ózlígíayîrílgan *adj.* nuanțat.
ózlígíbaşkalaşkan *adj.* denaturat.
ózlígínden *adv.* de la sine.
ózlík *s.* **1.** entitate. **2.** nuanță. **3.** caracter; caracteristică; particularitate; calitate; însuşire; specific. // •***ózlígín başkalaştîrmak*** a denatura. •***ózlíkníñ astîn sîzmak; ózlígín ayîrtmak*** a nuanța.
ózlíkastsîzuwî *s.* nuanțare.
ózlíkayîrmasî *s.* nuanțare.
ózlíkbaşkalaştîrmasî *s.* denaturare.
ózlíkbílímlí *s.* caracterologie.
ózlíkleşken *adj.* caracterizat.
ózlíkleşmek *v.i.* a se caracteriza.
ózlíkleştírme *s.* caracterizare.
ózlíkleştírmek *v.t.* a caracteriza.
ózmukadderatmuwayyenetí *s.* autodeterminare.
ózne *s.* *(gram.)* subiect. // •***tílsîzgasî óznesí*** *(gram.)* subiect gramatical.
ózneğí *adj.* subiectiv.
ózneğílík *s.* subiectivitate.
óznelí *adj.* subiectiv.
óznepís *s.* individualism; egoism.
óznepísínbílgen *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
óznepíslí *adj.* individualist; egoist.
óznepíslík *s.* individualism; egoism.
óznepísníñbílmesí *s.* zgârcenie; avariție.
ózníñ *adj.* său; sa; săi; sale; lui; ei. // •***ózníñ úşún*** în interes propriu.
ózníñkí *pron.* al său; a sa; al lui; a ei; ai săi; ale sale; ai lui; ale ei.
ózníñkíler *pron.* ai săi; ale sale; ai lui; ale ei.
ózníñkísí *pron.* al său; a sa; al lui; a ei. // •***herkezge ózníñkísín*** fiecăruia al său.
ózómírğolî **I.** *adj.* autobiografic. **II.** *s.* autobiografie.
ózómírğollî *adj.* autobiografic.
ózómírsîzgalî *adj.* autobiografic.
ózómírsîzgasî **I.** *adj.* autobiografic. **II.** *s.* autobiografie.
óz-ózí *pron.* el însuşi; ea însăşi. // •***óz-ózínden tuwgan*** spontan; involuntar. •***óz-ózínden tuwuw*** spontaneitate.
óz-ózím *pron.* eu însumi; eu însămi.
óz-ózímíz *pron.* noi înşine; noi însene.
óz-ózín *pron.* pe sine însuşi; pe sine însăşi. // •***óz-ózín soramak*** a se întreba.
óz-ózíñ *pron.* tu însuți; tu însăți.
óz-ózíñíz *pron.* voi înşivă; voi însevă.
óz-ózlerí *pron.* ei înşişi; ele înseşi.
ózresímí *s.* autoportret.
ózsaygîsî *s.* amor propriu; orgoliu; vanitate; trufie.
ózsoyînaşagan *adj.* canibal.
ózsoyînaşaw *s.* canibalism.
ózsóz *s.* aforism.
ózsuw *s.* suc; sevă.
ózsuwlî *adj.* suculent.
ózsuwluk *s.* suculență.
óztanzim *s.* autoreglare.
óztanzimlí *adj.* autoreglat.
ózterbiyelí *adj.* autodidact.
ózterğúmiyhál *s.* autobiografie.
ózterğúmiyhállí *adj.* autobiografic.
óztúzetúw *s.* autoreglare.
ózyaşamsîzgalî *adj.* autobiografic.
ózyaşamsîzgasî **I.** *adj.* autobiografic. **II.** *s.* autobiografie.

P

Paçifik-altîn-ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier de Pacific auriu *(lat., Pluvialis fulva)*.
Paçifik-altîn-suwtorgayî *s. (orn.)* ploier de Pacific auriu *(lat., Pluvialis fulva)*.
Paçifik-Dalayî/Paçifik-Deriyasî *s. (hidron.)* Oceanul Pacific.
Paçifik-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă de Pacific *(lat., Anthus rubescens)*.
padíşa *s.* padișah; sultan.
padíşalîk *s.* regalitate.
pafta *s.* **1.** pafta. **2.** bulină. **3.** *(la hărți)* carou; plan topografic.
pagîr *s. (bot.)* leurdă *(lat., Allium ursinum)*.
pagoda *s.* pagodă.
pagot-şegertkíğísí *s. (orn.)* graur de pagodă *(lat., Sturnus pagodarum)*.
pagot-sîyîrşîgî *s. (orn.)* graur de pagodă *(lat., Sturnus pagodarum)*.
pağay *s. (bot.)* meișor; mohor-roşu *(lat., Panicum sanguinale)*.
paha *s.* cost; preț.
paj *s.* paj; kralga kîzmet yapkan bay soyîndan er bala.
pak *adj.* curat; pur.
paket *s.* pachet.
paketleme *s.* împachetare; ambalare.
paketlemek *v.t.* a împacheta; a ambala.
paketlengen *adj.* împachetat; ambalat.
paketlenmek *v.i.* a se împacheta; a se ambala.
pakize *adj. f.* curată; pură.
pakîl *adv.* intenționat; înadins; anume.
pakîlday *adj.* ostentativ.
pakîlğî *s.* cel ce face înadins.
Pakîstan *s. (topon.)* Pakistan.
pakîstanlî *s., adj.* pakistanez.
pakla *s.* **1.** zală; inel. *(bot.)* fasole *(lat., Phaseolus vulgaris)*. **2.** *(bot.)* bob; măzăriche *(lat., Vicia faba)*. // •***paklanî awuzundan şîgarmak*** a scăpa porumbelul din gură.
paklağî *adj.* leguminos.
pakla-kazî *s. (orn.)* gâscă de semănătură *(lat., Anser fabalis)*.
paklakîrî *adj.* castaniu deschis.
paklama *s.* curățare; purificare; mântuire.
paklamak *v.t.* a curăța; a purifica; a mântui.
paklangan *adj.* curățat; purificat; mântuit.
paklanmak *v.i.* a se curăța; a se purifica; a se mântui.
paklasî, meş- *s. (bot.)* soia *(lat., Glycine hispida; Glycine maxima)*.
paklasî, soya- *s. (bot.)* soia *(lat., Glycine hispida; Glycine*

maxima).
paklaw *s.* curăţare; purificare; mântuire.
paklawa *s.* baclava.
paklawğî *adj.* curăţitor; purificator; mântuitor.
paklîk *s.* curăţenie; puritate; mântuire.
pakra *s. (bot.)* năgară; pănuşiţă *(lat., Stipa capillata).*
pakra, túklí- *s. (bot.)* colilie; părul-zânelor *(lat., Stipa pennata).*
pakra, túrtken- *s. (bot.)* alfa *(lat., Stipa tenacissima).*
pakt *s.* pact.
pal *s.* **1.** bun augur; noroc. **2.** soartă; destin. **3.** ghicit; ghicire; prezicere; prevestire; augur; auspiciu. // **•*pal aşmak*** a prezice viitorul; a ghici. // **•*yîldîz palî*** horoscop.
pala *s.* **1.** iatagan. **2.** covor; covoraş; carpetă.
palamar *s. (nav.)* parâmă; pălămar; odgon.
palamut *s. (bot.)* stejar *(lat., Quercus robur).* **1.** *(iht.)* pălămidă *(lat., Sarda sarda).* **3.** ghindă.
palamut, túklí- *s. (bot.)* stejar-pufos; stejăricâ *(lat., Quercus pubescens).*
palamut-bagamburşî *s. (bot.)* vâsc-de-stejar; mărgăritar *(lat., Loranthus Europaeus).*
palamut-gúwelegí *s. (bot.)* vâsc-de-stejar; mărgăritar *(lat., Loranthus Europaeus).*
palamutluk *s.* stejăriş.
palan *s.* sac de povară; samar.
pala-pîrt *s.* lucruri; bagaje; catrafuse; boarfe; calabalâc.
palariya *s.* pălărie.
palariyağî *s.* pălărier.
palaşkan *s.* ghicitor; prezicător.
palavra *s.* palavră; balivernă.
palavrağî *s.* palavragiu.
palaw *s., adj.* palauan.
Palaw *s. (topon.)* Palau.
palawğa/palawşa **I.** *adv.* în limba palauană. **II.** *s. (limba)* palauană.
palawlî *s., adj.* palauan.
palaz *s.* covor; covoraş; carpetă.
palen *pron., adj.* cutare.
paleolitik *s., adj.* paleolitic.
paleontoloğik *adj.* paleontologic.
paleontoloğiya **I.** *adj.* paleontologic. **II.** *s.* paleontologie.
paleontoloğiyağî *s.* paleontolog.
paleontoloğiyalî *adj.* paleontologic.
paleontolok *s.* paleontolog.
paleozoyik *s., adj.* paleozoic.
paleta *s.* paletă.
palğî *s.* ghicitor; prezicător.
palğîlîk *s.* ghicit; ghicire; prezicere.
palî *adj.* scump; costisitor. // **•*ateş palîsî*** scump foc; foc de scump. **•*bek palî tuwul mî?*** nu e prea scump?; **•*ot palîsî*** scump foc; prohibitiv.
palîlîk *s.* scumpete.
palkaragan *s.* ghicitor; prezicător.
pallaşkan *adj.* scumpit.
pallaşma *s.* scumpire.
pallaşmak *v.i.* a se scumpi.
pallaştîrmak *v.t.* a scumpi.
pallaşuw *s.* scumpire.
Pallas'nîñ-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice sprâncenată *(lat., Phylloscopus proregulus).*
Pallas'nîñ-şîrîldagî *s. (orn.)* greluşel siberian *(lat., Locustella certhiola).*
Pallas'nîñ-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice sprâncenată *(lat., Phylloscopus proregulus).*
palmiyer *s. (bot.)* palmier.
palmiyer-ótlegení *s. (orn.)* dendroica de palmier *(lat., Dendroica palmarum).*
palmiyer-surkarlîgaşî *s. (orn.)* drepnea de palmier *(lat., Cypsiurus parvus).*
palşîk *s.* mâl; noroi; nămol; mocirlă.
palşîk-kumtawugî *s. (orn.)* prundăraş de nămol *(lat., Limicola falcinellus).*
palşîklî *adj.* mâlos; noroios; nămolos; mocirlos.
palşîklîk *s.* mâl; noroi; nămol; mocirlă.
palşîkşî, alaşa-kîzîl-bağaklî- *s. (orn.)* fluierar negru *(lat., Tringa erythropus).*
palşîkşî, balaban-sarî-bağaklî- *s. (orn.)* fluierar mare cu picioare galbene *(lat., Tringa melanoleuca).*
palşîkşî, boz- *s. (orn.)* fluierar cenuşiu *(lat., Catoptrophorus semipalmatus; Tringa semipalmata).*
palşîkşî, boz-kuyruklî- *s. (orn.)* fluierar cu coadă cenuşie *(lat., Heteroscelus brevipes; Tringa breviceps).*
palşîkşî, esmer- *s. (orn.)* fluierar solitar *(lat., Tringa solitaria).*
palşîkşî, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* prundăraş de nămol *(lat., Limicola falcinellus).*
palşîkşî, kîşkene-sarî-bağaklî- *s. (orn.)* fluierar mic cu picioare galbene *(lat., Tringa flavipes).*
palşîkşî, kîzîl-bağaklî- *s. (orn.)* fluierar cu picioare roşii *(lat., Tringa totanus).*
palşîkşî, meneklí- *s. (orn.)* fluierar pătat *(lat., Actitis macularius).*
palşîkşî, sarî-bağaklî- *s. (orn.)* fluierar sur; fluierar de Terek *(lat., Xenus cinereus; Tringa cinerea).*
palşîkşî, uzun-bağaklî-yeşíl- *s. (orn.)* fluierar de zăvoi *(lat., Tringa ochropus).*
palşîkşî, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* fluierar cu coadă lungă *(lat., Bartramia longicauda).*
palşîkşî, yeşíl-bağaklî- *s. (orn.)* fluierar cu picioare verzi *(lat., Tringa nebularia).*
palşîkşîsî, bataklîk- *s. (orn.)* fluierar de lac *(lat., Tringa stagnatilis).*
palşîkşîsî, şayîr- *s. (orn.)* fluierar de munte *(lat., Actitis hypoleucos; Tringa hypoleucos).*
palşîkşîsî, taw- *s. (orn.)* fluierar de mlaştină *(lat., Tringa glareola).*
paltaşî *s.* ghioc. // **•*kózlerín paltaşînday aşmak*** a căsca ochii cât ghiocul/cât cepele; a se holba; a se zgâi. **•*paltaşî karamak*** a da cu ghiocul; a căuta în ghioc.
palto *s.* palton. // **•*babaynîñ paltosî*** paltonul lui tăticul. **•*bala paltosî*** palton pentru copii.
pamîk *s.* **1.** bumbac. **2.** vată. // **•*pamîk totîrmak/basmak*** a vătui; a matlasa. **•*pamîknî ğípke baylamak*** a face ceva de mântuială. // **•*pamîk şorap*** ciorapi de bumbac. **•*pamîklî tokîma*** *(text.)* ţesătură de bumbac.
pamîkbasîlgan *adj.* vătuit; matlasat.
pamîkbasma *s.* vătuire; matlasare.
pamîkbasuw *s.* vătuire; matlasare.
pamîklî *adj.* vătuit; matlasat.
pamîktaş *s. (geol.)* travertin.
pamîktolî *adj.* vătuit; matlasat.
pamîktotîrma *s.* vătuire; matlasare.
pamîktotîruw *s.* vătuire; matlasare.
pamuk-órdek *s. (orn.)* raţă mică de bumbac *(lat., Nettapus coromandelianus).*
Panama *s. (topon.)* Panama.
panamalî *s., adj.* panamez.
panayîr *s.* târg; iarmaroc.
panç *num. (prsn.)* cinci.
panda-ayuwî *s. (zool.)* panda *(lat., Ailurus fulgens).*
pandişpan *s. (gastron.)* pandişpan.
pane *adj. (gastron.)* pane.
panğar *s. (bot.)* sfeclă-furajeră *(lat., Beta vulgaris).*
panğar, kîrmîzî- *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva).*
panğarî, şeker- *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera).*
panğur *s.* jaluzea; transperant; stor; oblon; chepeng.
panika *s.* panică.
panila *s.* flanelă; pulover.
pankreas *s. (anat.)* pancreas.
panorama *s.* panoramă.
panoramik *adj.* panoramic.
panow *s.* panou; tăblie.
pansament *s.* pansament.
panşîlka *s. (iht.)* cambulă-limada *(lat., Pleuronectes limanda).*
panteyism *s. (fil.)* panteism.
panteyist *s., adj. (fil.)* panteist.
pantof *s.* pantof. // **•*ókşelí pantof*** pantofi cu toc. **•*oymalî pantof*** pantofi decupaţi. **•*pantobîm teran sîga*** pantoful mă strânge puţin. **•*rugan pantof*** pantofi de lac.
pantoflî *adj.* cu pantof; încălţat.
pantofşî *s.* pantofar.
pantograf *s. (tehn.)* pantograf.
pantolan *s.* pantalon. // **•*bíleklí pantolan*** pantaloni cu manşetă. **•*kîska pantolan*** pantaloni scurţi. **•*pantolan askîsî*** bretele. **•*pantolan bek uzun*** pantalonii sunt prea lungi.
pantomima *s.* pantomimă.
papa *s.* **1.** *(relig.)* papă. **2.** *(relig.)* papal.
papaganday *s.* papagaliceşte.
papaganğa *s.* papagaliceşte.
papalîk **I.** *adj. (relig.)* papal. **II.** *s. (relig.)* papalitate.
papatiya *s. (bot.)* muşeţel; romaniţă *(lat., Chamomilla recutita; Matricaria chamomilla).*
papatiyasî, it- *s. (bot.)* muşeţel-prost; romaniţă-nemirositoare; mărăriţă *(lat., Anthemis cotula).*
papatiyasî, şayîr- *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis).*
papaya *s. (bot.)* papaia *(fruct).*
papaya *s. (bot.)* papaia *(plantă) (lat., Carica papaya).*
papaz *s.* **1.** rigă; popă *(carte de joc).* **2.** *(la creştini)* preot; popă.
papazgaitiraf *s. (relig., la creştini)* spovedanie.
papazgaitiraflî *adj. (relig., la creştini)* spovedit.
papazkalpagî *s. (bot.)* salbă-moale; vonicer *(lat., Evonymus europaea).*
papazlar *s., pl. (la creştini)* cler; preoţime.
papazlîk *s. (la creştini)* preoţie.

papazotî *s. (bot.)* popaz *(lat., Sabadilla officinalis)*.
papirus *s.* papirus.
papiy *s. (orn.)* rață *(lat., Anas platyrhynchos domesticus)*.
papiyon *s.* papion.
papîr *s.* vapor; navă; vas; corabie. // •***papîr kazasîna ogîramak*** a naufragia. // •***araba papîrî*** *(nav.)* feribot; bac. •***ğolşî papîrî*** *(nav.)* pachebot. •***ğük papîrî*** *(nav.)* cargobot. •***karamay papîrî*** *(nav.)* tanc petrolier. •***karîlgaş papîrî*** *(nav.)* goeletă. •***motorlî papîr*** *(nav.)* motonavă. •***neft/petrol papîrî*** *(nav.)* petrolier. •***papîr iskelesí*** dană. •***papîr man gezgím kele*** aş vrea să fac o croazieră. •***papîr man keteğek*** va pleca cu vaporul. •***papîr man kîdîruw*** croazieră cu vaporul. •***papîr şantiyerí*** şantier naval. •***papîrnîñ oñ yagî*** tribord. •***tayyare papîrî*** *(nav.)* portavion. •***tiğaret papîrî*** *(nav.)* navă comercială. •***top papîrî*** *(nav.)* vedetă.
papîrdantúşken *adj.* debarcat.
papîrdantúşúw *s.* debarcare.
papîrğî *s. (nav.)* marinar; navigator.
papîrğîlîk *s. (nav.)* marină; navigație.
papîrğîlîkkayaragan *adj. (mar.)* navigabil.
Papuwa Kenğe Gúyne *s. (topon.)* Papua Noua Guinee.
para **I.** *adj.* financiar; bănesc; pecuniar. **II.** *s.* **1.** *(ist.)* para. **2.** bani; capital; monedă. **3.** preț; cost; valoare. // •***beş para bermemek*** a nu da doi bani; a nu-i păsa; a nu se sinchisi. •***beş paralîk etmek*** a face pe cineva de două parale; a-l înjosi. •***kaş paralîk ekenín bílmek*** a şti câte parale face cineva; a şti cât îi poate pielea cuiva. •***para aktarîp kaytarmak*** a vira bani *(fin.)*. •***para basmak*** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani. •***para berîp kutarmak*** a răscumpăra. •***para bîzdîrmak*** a schimba bani *(fin.)*. •***para etmek*** a valora. •***para ğatkîzdîrmak/salmak*** *(fin.)* a face o depunere; a investi; a economisi *(fin.)*. •***para ğîymak/ğetíştírmek*** a strânge bani; a economisi. •***para kesmek*** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani; a câştiga mulți bani. •***para kîrmak*** a câştiga mulți bani; a fi doldora de bani. •***para tartmak*** a retrage bani *(fin.)*. •***para tókmek*** a cheltui cu nemiluita. •***para uşurtmak*** a delapida. •***para yardîmî etmek*** a acorda ajutor financiar; a subvenționa. •***paraga kaytarmak*** a preschimba în bani. •***paranî aşamak*** a păpa banii; a mânca banii cu lingura. •***paranî hawaga sawurmak*** a arunca banii în vânt. •***paranî kópír-şópír etmek*** a toca banii. •***paranîñ ústúnde ğatmak*** a avea bani la ciorap; a fi doldora de bani. •***parasîn bermek/saymak*** a achita contravaloarea; a plăti. // •***beş para bermegen*** nepăsător. •***beş para etmez*** nu face nici doi bani. •***bo para man bútún ayilesí yaşay*** cu aceşti bani întreține toată familia. •***bondan başka param yok*** nu am alți bani decât aceştia. •***dúniyanîñ parasî*** toți banii de pe lume; foarte mulți bani. •***eğnebiy para*** valută; monedă străină. •***geşer para*** monedă în curs. •***kabil-í tahvil para*** monedă convertibilă. •***kaş para eter?*** cât costă?; •***koldakî para*** numerar; lichiditate; bani gheață. •***ortaga salîngan para*** mizã. •***para bîzdîrmak*** schimb valutar. •***para ğatkîzdîrağak bolaman*** doresc să depun bani. •***para ğezasî*** amendă. •***para ğúzdanî*** portmoneu; portofel. •***para kaşîrgan*** delapidator. •***para kaşîrmasî*** delapidare. •***para kît*** e lipsă de bani; nu ajung banii. •***para man*** pe bani. •***para şîgarağak bolaman*** doresc să scot nişte bani. •***para yardîmî*** colectă. •***para yoklîgî*** criză financiară. •***param yetíşmedí*** nu mi-au ajuns banii. •***paranîñ kîymetí túşmesí*** inflație. •***paranîñ ústí*** rest de bani. •***wak/bîzîk para*** bani mărunți; mărunțiș. •***yardîm parasî*** subvenție.
paraaşagan *adj.* care toacă banii; risipitor.
paraberúw *s.* finanțare; remunerație; retribuție; salarizare.
parabola *s. (mat.)* parabolă.
parabolik *adj. (mat.)* parabolic.
paraboloyit *s. (mat.)* paraboloid.
parada *s.* paradă.
paradigma *s. (gram.)* paradigmă.
paradoks *s.* paradox.
paradoksal *adj.* paradoxal.
parafa *s.* parafă.
parafalî *adj.* parafat.
parafina *s.* parafină.
parageşírmesí *s. (fin.)* virament.
paragîygan *adj.* econom; strângător.
paragraf *s.* paragraf.
paragway *s., adj.* paraguayan.
Paragway *s. (topon.)* Paraguay.
paragwaylî *s., adj.* paraguayan.
parağatkîzdîrgan *s.* **1.** *(fin.)* depunător; deponent. **2.** *(econ.)* investitor; întreprinzător.
parağatkîzdîrmasî *s. (econ.)* depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.
parağatkîzdîruw *s. (fin.)* investiție; alocare.
parağî *s., adj. (econ.)* capitalist.
parağîlîk *s. (econ.)* capitalism.
parakabletken *s.* încasator.
parakarjlamaz *adj.* econom; strângător.
parakebletmesí *s. (fin.)* încasare.
Para-Kóy *s. (topon.)* Băneasa *(jud. Constanța)*.
paralel *adj.* paralel.
paralela *s. (mat., geogr.)* paralelă.
paralelkenar *s.* paralelogram.
paralellík *s.* paralelism.
paralelyúz *s.* paralelipiped.
paralî **I.** *adj.* **1.** cu bani; înstărit; bogat; bănos. **2.** *(econ.)* cu capital; capitalizat. **II.** *adv.* pe bani; cu bani.
parama *s. (nav.)* parâmă; pălămar; odgon.
parametre *s.* parametru.
param-parşa *adj.* ferfeniță; harcea-parcea; în bucăți.
paranoya *s. (med.)* paranoia.
paranteza *s.* paranteză.
parapet *s.* parapet.
parasalgan *s.* **1.** *(fin.)* deponent; depunător. **2.** *(econ.)* investitor; întreprinzător.
parasaluw *s.* **1.** chetă. **2.** *(fin.)* investiție; alocare.
parasîberílgen *adj.* **1.** plătit; remunerat; retribuit. **2.** plătit; achitat.
parasînbergen *s., adj.* plătitor.
parasînsaygan *s., adj.* plătitor.
parasîsayîlgan *adj.* plătit; achitat.
parasîuşkan *adj.* delapidat.
parasîz **I.** *adj.* **1.** sărac; fără bani; lefter. **2.** *(econ.)* fără capital; decapitalizat. **II.** *adv.* pe gratis; fără bani; gratuit; fără plată.
parasîzlîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
parasîz-pulsuz *adj.* lefter.
paraşaşmaz *adj.* econom; strângător.
paraşuta *s.* paraşută.
paraşutağî *s.* paraşutist.
paraşutağîlîk *s.* paraşutism.
paratoplagan *adj.* econom; strângător.
parauşurtkan *s.* delapidator.
parauşurtmasî *adj.* delapidare.
paravan *s.* paravan.
parazit *s.* parazit *(şi tehn.)*.
parazitlík *s.* parazitism.
parazitoloğik *adj.* parazitologic.
parazitoloğiya *s.* parazitologie.
parazitoloğiyağî *s.* parazitolog.
parazitoloğiyalî *adj.* parazitologic.
parazitolok *s.* parazitolog.
parçela *s.* parcelă.
parçelalî *adj.* parcelat.
pardesús *s.* pardesiu. // •***kúzlúk pardesús*** pardesiu de toamnă.
pardon *interj.* scuzați!; pardon!;
parislí *s., adj.* parizian.
pariyetal *adj. (anat.)* parietal.
pariyetal súyegí *s. (anat.)* os parietal.
parîs *s.* **1.** *(zool.)* panteră; leopard *(lat., Panthera pardus; Felis pardus)*. **2.** *(zool.)* puma; cuguar *(lat., Panthera concolor)*. **3.** *(zool.)* jaguar *(lat., Panthera onca)*.
park *s.* **1.** parc *(şi auto.)*. **2.** deosebire; diferență; distincție. // •***kartlar parkka keterler*** bătrânii merg în parc. •***kólşík parknîñ íşínde tabîla*** iazul se află în parc. •***park yapîlmaz*** parcarea interzisă.
parket *s.* parchet; pardoseală.
parketşí *s.* parchetar.
parklî *adj.* diferit; deosebit; distinct.
parlagan *adj.* spărgător. // •***agaş parlagan*** spărgător de lemne.
parlak *adj.* lucitor; strălucitor; sclipitor.
parlaklîk *s.* lucire; sclipire; strălucire.
parlama *s.* **1.** spargere; despicare. **2.** *(fig.)* stricare; defectare.
parlamak *v.t.* **1.** a sparge; a despica. **2.** *(fig.)* a strica; a defecta. // •***agaş parlamak*** a sparge lemne.
parlament *s.* parlament.
parlamentlí *adj.* parlamentar.
parlamentşí *s.* parlamentar.
parlangan *adj.* **1.** spart; despicat. **2.** *(fig.)* stricat; defect.
parlanma *s.* **1.** spargere; despicare. **2.** *(fig.)* stricare; defectare.
parlanmak *v.i.* **1.** a se sparge; a se despica. **2.** *(fig.)* a se strica; a se defecta.
parlanuw *s.* **1.** spargere; despicare. **2.** *(fig.)* stricare; defectare.
parlatmak *v.t.* a determina să spargă; a determina să despice.
parlaw *s.* **1.** spargere; despicare. **2.** *(fig.)* stricare; defectare.
parlawlî *adj.* spart; despicat. // •***parlawlî agaş*** lemne sparte.

parmak *s.* **1.** *(anat.)* deget. **2.** *(tehn.)* spiță; stâlp. **3.** parmac; par; stâlp. // •***parmagîn tîkmak*** a-şi băga nasul; a interveni. •***parmagînda oynatmak*** a juca pe cineva pe degete. •***parmak basmak*** a pune degetul; a preciza; a specifica; a evidenția; a sublinia; a accentua. •***parmaklarîn ğalamak*** a-şi linge degetele. •***parmaklarîn tîşlemek*** a-şi muşca degetele; a-şi frânge degetele; a fi deznădăjduit. •***parmaklarnîñ arasîndan kaşîrmak*** a-l scăpa printre degete. // •***işaret/şahadet parmagî*** degetul arătător. •***kósterúwğí parmak*** degetul arătător. •***orta parmak*** degetul mijlociu. •***parmak basmaga yer yok*** nu e loc nici cât să pui un deget. •***parmak tamgasî/ízí*** amprentă digitală. •***parmak tuyuwî*** simțul tactil. •***parmaklarnîñ uşî*** vârful degetelor. •***şínatiy/şonatay parmak*** degetul mic. •***yúzúk parmagî*** degetul inelar.

parmakbasîlgan *adj.* evidențiat; accentuat; reliefat; pronunțat; subliniat.

parmakbasuw *s.* evidențiere; accentuare; reliefare; pronunțare; subliniere.

parmaklamak *v.t.* a împăra.

parmaklangan *adj.* împărat.

parmaklî *adj.* digital.

parmaklîk *s.* **1.** gratii; grilă; grilaj; zăbrele. **2.** parmalâc; gard; balustradă; parapet. // •***geşme parmaklîgî*** barieră. •***parmaklîk kîzartmasî*** friptură la grătar.

parmaklîklî *adj.* cu gratii; cu grilă; cu grilaj; zăbrelit.

parmaksúyegí *s. (anat.)* falangă.

parmaktíşlew *s.* căință; regret.

parmaktîguw *s.* intervenție; amestec.

parmaktîkkan *s., adj.* intervenționist.

parola *s.* parolă.

parşa *s.* **1.** bucată; fragment. **2.** parte; componentă; piesă. **3.** *(muz.)* bucată. **4.** *(mat.)* segment. // •***parşalarîn sókmek*** a-l desface în bucăți; a-l dezmembra. // •***ay parşasî*** frumoasă ca ruptă din lună. •***aylandîrma/kaytarma parşasî*** *(tehn.)* organ. •***bír parşa*** un pic; o bucată; puțin. •***buz parşasî*** sloi. •***ğam parşasî*** ciob de sticlă. •***ğetek parşa*** *(tehn.)* piesă de schimb. •***ğíp parşasî*** scamă. •***kíşkene parşa*** particulă. •***kurşun parşasî*** schijă. •***metin parşasî*** fragment de text. •***ókşe parşasî*** flec. •***sîzîk parşasî*** *(mat.)* segment.

parşakay *s.* bucățică; fărâmă. // •***bír parşakay*** un pic; o bucățică. •***bír parşakay ótmek*** o bucățică de pâine.

parşalama *s.* îmbucătățire; fragmentare; sfâşiere; descompunere; secesiune.

parşalamak *v.t.* a îmbucătăți; a fragmenta; a sfâşia; a face ferfeniță; a descompune. // •***tíşlep parşalamak*** a sfâşia cu dinții.

parşalangan *adj.* îmbucătățit; fragmentat; sfâşiat; descompus. // •***kolay parşalangan*** şubred.

parşalanma *s.* îmbucătățire; fragmentare; sfâşiere; descompunere; secesiune.

parşalanmak *v.i.* a se îmbucătăți; a se fragmenta; a se sfâşia; a se face ferfeniță; a se descompune. // •***ğúregí parşalanmak*** a i se frânge inima.

parşalanuw *s.* îmbucătățire; fragmentare; sfâşiere; descompunere; secesiune.

parşalarîsógílgen *adj.* descompus; dezagregat; dezintegrat; dezmembrat.

parşalatkan *adj.* sfâşietor.

parşalatmak *v.t.* a face să îmbucătățească; a determina să fragmenteze; a determina să sfâşie; a determina să facă ferfeniță; a face să descompună.

parşalaw *s.* îmbucătățire; fragmentare; sfâşiere; descompunere; secesiune.

parşalî *adj.* rupt în bucăți; îmbucătățit; fragmentat.

parşa-parşa *adj.* în bucăți; bucată cu bucată; piesă cu piesă. // •***parşa-parşa etmek*** a face bucăți; a face țăndări; a ciopârți. •***parşa-parşa satmak*** a vinde cu bucata.

parşîldama *s.* plescăit de buze.

parşîldamak *v.i. (d. buze)* a plescăi.

parşîldatmak *v.t.* a plescăi buzele.

parşîldaw *s.* plescăit de buze.

parşîltî *s.* plescăit de buze.

part *interj.* poc!; pac!; bang!;

parter *s.* parter *(la clădiri)*.

partida *s.* **1.** *(com.)* partidă. **2.** *(sport)* joc; partidă. **3.** *(fig.)* chilipir.

partit *s. (pol.)* partid. // •***demokrat partití*** partidul democrat. •***mugay/muhalefet partití*** *(pol.)* partid de opoziție. •***partit úyesí*** *(pol.)* membru de partid. •***partitnîñ faaliyetí*** *(pol.)* activitatea partidului. •***siyasiy partit*** *(pol.)* partid politic.

partitlí *s.* membru al unui partid.

partitlík *adj.* partinic.

partitlíkkekarşî *adj.* antipartinic.

partitura *s. (muz.)* partitură.

partizan *s. (pol.)* partizan; simpatizant.

pas *s.* rugină; coclează.

pasa *s. (sport)* pasă.

pasaj *s.* pasaj.

pasif *adj.* pasiv *(şi com.)*.

pasiflík *s.* pasivitate.

pasiyet *s.* respect; considerație; stimă; mândrie; onoare; demnitate; onestitate.

pasiyetíkírlengen *adj.* dezonorat; necinstit; batjocorit; violat; stigmatizat.

pasiyetkírletken *adj.* dezonorant; batjocoritor.

pasiyetkírletmesí *s.* dezonorare; necinstire; batjocorire; violare; stigmatizare.

pasiyetlí *adj.* respectat; respectabil; stimat; onorat; demn; onest.

pasiyetsíz *adj.* fără respect; fără stimă; fără mândrie; fără onoare; nedemn; fără onestitate.

pasiyetsízlík *s.* lipsă de respect; lipsă de stimă; lipsă de mândrie; dezonoare; necinste; lipsă de onestitate.

Paska *s. (în relig. creştină)* Paşti.

paslama *s.* oxidare.

paslamak *v.t.* a oxida.

paslangan *adj.* ruginit; oxidat.

paslanîr *adj.* oxidabil.

paslanma *s.* **1.** ruginire; oxidare. **2.** *(fig.)* uzare; tocire.

paslanmagan *adj.* inoxidabil.

paslanmak *v.i.* **1.** a rugini; a se oxida. **2.** *(fig.)* a se uza; a se toci.

paslanmaykalîr *adj.* inoxidabil.

paslanmaz *adj.* inoxidabil.

paslî *adj.* ruginit; oxidat; coclit.

pasma *s.* stambă.

pastel *s.* pastel.

pastellí *adj.* pastel; pastelat.

pastila *s. (farm.)* pastilă.

pastîrma *s. (gastron.)* pastramă.

pastor *s. (relig.)* pastor.

paşa *s. (bot.)* broscariță; notătoare; limba-apei *(lat., Potamogeton natans)*. **1.** *(ist.)* paşă.

paşalîk *s. (ist.)* paşalâc.

paşaport *s.* paşaport. // •***paşaportîn kolîna bermek*** a da cuiva paşaportul; a-l expedia. // •***hususiy paşaport*** paşaport special. •***kîdîruwğuluk paşaportî*** paşaport turistic. •***kîzmet paşaportî*** paşaport de serviciu. •***mína mením paşaportîm*** iată paşaportul meu. •***müşterek paşaport*** paşaport colectiv. •***paşaport defterkanasî*** biroul de paşapoarte. •***siyasiy paşaport*** paşaport diplomatic.

paşawra *s.* cârpă; treanță; zdreanță.

pasbaş-şomar *s. (orn.)* rață roşie *(lat., Aythya nyroca)*.

pas-ğayalî-mumgágáa *s. (orn.)* estrilda ruginie *(lat., Estrilda rhodopyga)*.

pas-karînlî-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar cu piept stacojiu *(lat., Chalcomitra senegalensis)*.

paskuyruk *s. (orn.)* pietrar cu coadă ruginie *(lat., Cercomela familiaris)*.

pas-kuyruklî-sar *s. (orn.)* şorecar pântecos *(lat., Buteo ventralis)*.

pas-kuyruklî-toynak *s. (orn.)* şorecar pântecos *(lat., Buteo ventralis)*.

paslanuw *s.* **1.** ruginire; oxidare. **2.** *(fig.)* uzare; tocire.

paslaw *s.* oxidare.

paslî-karatawuk *s. (orn.)* mierlă ruginie *(lat., Euphagus carolinus)*.

pas-moyînlî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci cu gât roşu *(lat., Calidris ruficollis)*.

pasrengí-şomar *s. (orn.)* rață cu ciuf *(lat., Netta rufina)*.

pasrenklí-añkut *s. (orn.)* călifar ruginiu *(lat., Tadorna ferruginea; Casarca ferruginea; Anas casarca)*.

pasrenklí-bataklîkkarlîgaşî *s. (orn.)* ciovlică ruginie; ciovlică roşie *(lat., Glareola pratincola)*.

pasrenklí-kirazkuşî *s. (orn.)* presură ruginie *(lat., Emberiza caesia)*.

pasrenklí-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci roşcat *(lat., Calidris ferruginea)*.

pasrenklí-şalî-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie ruginie de tufiş *(lat., Mirafa cordofanica)*.

pasrenklí-şatalkuyruk *s. (orn.)* ciovlică ruginie; ciovlică roşie *(lat., Glareola pratincola)*.

pasrenklí-súlekeş *s. (orn.)* presură ruginie *(lat., Emberiza caesia)*.

pasrenklí-tenek *s. (orn.)* presură ruginie *(lat., Emberiza caesia)*.

pat **I.** *interj.* poc!; pac!; trosc!; **II.** *s. (bot.)* margaretă; mărgăriță; ochiul-boului *(lat., Chrysanthemum leucanthemum; Tanacetum leucanthemum)*. **2.** *(la şah)* pat.

patefon *s.* patefon.

patent *s. (econ.)* patent; brevet.

patentlí *adj.* patentat; brevetat. //

•***patentlí derman*** medicament brevetat.
patentsíz *adj.* nepatentat; nebrevetat.
patina *s. (sport, tehn.)* patină.
patinağî *s. (sport)* patinator.
patinaj *s.* **1.** *(sport)* patinaj. **2.** patinare; alunecare; patinaj.
patinataygan *s. (sport)* patinator.
patî, Kîtay- *s. (bot.)* ochiul-boului; rotil *(lat., Callistephus chinensis)*.
patî, saray- *s. (bot.)* săpunele; dumitraş; pocrovă *(lat., Aster laexigatus)*.
patlagan *adj.* **1.** plesnit; explodat. **2.** exploziv; explozibil. // •***patlagan madde*** material explozibil.
patlak *adj.* spart; crăpat.
patlakkóz *adj.* **1.** cu ochii bulbucaţi. **2.** rău de mama focului; omul dracului; afurisit.
patlama *s.* explozie; pocnet. // •***ateşlí patlama*** bombă incendiară. •***patlama dalgasî*** suflul exploziei. •***súygí patlamasî*** izbucnire de dragoste.
patlamak *v.i.* **1.** a se crăpa; a plesni; a trosni; a se sparge; a se fisura. **2.** a exploda. **3.** *(d. fenomene ale naturii)* a se dezlănţui; a se porni. **4.** a izbucni; a-şi pierde răbdarea; a da strechea în...; // •***başîna patlamak*** a se sparge în capul cuiva. •***kamîşî patlamak*** *(med.)* a avea erecţie. •***ótín patlamak*** a-i crăpa fierea; a se speria.
patlatma *s.* bombă. // •***hidroğenlí patlatma*** *(mil.)* bombă cu hidrogen. •***ózeklí/şegírdeklí patlatma*** *(mil.)* bombă nucleară. •***sîğakózeklí/sîğakşegírdeklí patlatma*** *(mil.)* bombă termonucleară. •***tanelí patlatma*** *(mil.)* bombă atomică.
patlatmaatkan *s. (mil.)* bombardier.
patlatmağawdîrgan *s. (mil.)* bombardier.
patlatmak *v.t.* a sparge; a fisura; a dezlănţui. // •***kamîş patlatmak*** a pocni din bici.
patlatmataşîgan *s. (mil.)* bombardier.
patlatmatókken *s. (mil.)* bombardier.
patlatuw *s.* bombă.
patlaw *s.* explozie; pocnet.
patlawğî *adj.* exploziv; explozibil.
patlîğan *s. (bot.)* vânătă; pătlăgea-vânătă *(lat., Solanum melongea)*. // •***patlîğan salatasî*** salată de vinete.
patoloğik *adj. (med.)* patologic.
patoloğiya I. *adj. (med.)* patologic. **II.** *s. (med.)* patologie.
patoloğiyalî *adj. (med.)* patologic.
patriarkal *adj. (relig.)* patriarhal.
patrik *s. (relig.)* patriarh.
patriklík I. *adj. (relig.)* patriarhal. **II.** *s. (relig.)* patriarhie; patriarhat.
patron *s. (electr., econ.)* patron.
patronlar *s., pl. (econ.)* patronat.
patronlîk *s. (econ.)* patronat.
patşa *s.* padişah; sultan.
paviliyon *s. (constr.)* pavilion.
pay *s.* **1.** parte; contribuţie; cotă. **2.** porţiune; porţie; parte. **3.** *(mat.)* numărător. // •***baştan pay ayîrmak*** a predestina. •***hisse/pay saklamak*** a-i păstra cuiva parte din...; a-i aloca. •***ózíne pay şîgartmak*** a-şi lua un os de ros; a trage spuza pe turta sa; a-şi crea avantaj. •***pay ayîrmak/etmek*** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. •***pay ístemek*** a-şi cere partea. •***pay kapmak*** a-şi face parte din...; a-şi însuşi ceva. •***pay píşmek*** a face planuri; a plănui; a norma. •***payîn almak*** a-şi lua porţia; a fi muştruluit. •***payîn bermek*** a-i da porţia; a-l muştrului. •***payîn ketírmek*** a lua parte la...; a-şi da obolul; a-şi aduce contribuţia. // •***arslan payî*** partea leului. •***ekí pay salata*** două porţii de salată.
paya *s.* jalon. // •***paya otîrtmak*** a jalona.
payağî *s.* marcator; marcher.
payalama *s.* jalonare.
payalamak *v.t.* a jalona.
payalangan *adj.* jalonat.
payalanmak *v.i.* a se jalona.
payalaw *s.* jalonare.
payalgan *adj.* căpătuit; procopsit; cointeresat.
payalî *adj.* jalonat.
payanta *s.* paiantă.
payaotîrtîlgan *adj.* jalonat.
payaotîrtuw *s.* jalonare.
paybergen *adj.* mustrător; dojenitor.
payberúw *s.* **1.** dojană; muştruluială; burduşeală; ciomăgeală; mustrare; chelfăneală. **2.** cointeresare.
payda I. *adj.* utilitar. **II.** *s.* folos; avantaj; profit. // •***bír payda kórmemek*** a nu avea niciun folos. •***payda etmek*** a fi de folos; a avantaja; a părtini. •***payda kórmek*** a trage foloase. // •***gezmekte payda yok*** plimbatul n-are folos. •***kullanîm paydasî*** *(jur.)* uzufruct. •***paydasîn kím kóre?*** cui îi foloseşte?; •***sízge ne paydam tiyer?*** cu ce vă pot fi de folos?;
payda *s. (mat.)* numitor. // •***paydalarnî eşítlemek*** *(mat.)* a aduce la acelaşi numitor.
paydaetken *adj.* părtinitor.
paydaetúw *s.* părtinire.
paydağî *s., adj.* utilitarist.
paydağîlîk *s.* utilitarism.
paydakórúw *s.* folosinţă; folosire; fructificare.
paydalangan *adj.* beneficiar; câştigător; utilizator.
paydalanmak *v.i.* a se folosi de; a profita. // •***kím paydalana?*** cui îi foloseşte?;
paydalî *adj.* folositor; avantajos.
paydalîk *adj.* utilitar. // •***paydalîk maşinasî*** *(transp.)* autoutilitară.
paydalîşîkkan *adj.* rentabilizat.
paydasîkórílgen *adj.* fructificat.
paydasîz *adj.* nefolositor; inutil; neconvenabil; neprielnic.
paydasîzlîk *s.* inutilitate.
paydaş *s.* participant.
paydaşlîk *s.* contribuţie; participaţie.
paydatartúw *s.* fructificare.
paydos I. *interj.* pauză!; **II.** *s.* pauză; repaus. // •***úyle paydosî*** pauza de prânz.
payğî *s. (fin.)* acţionar; asociat.
payînalgan *adj.* dojenit; muştruluit; burduşit; ciomăgit; mustrat.
paylama *s.* distribuire; repartizare; livrare.
paylamak *v.t.* a distribui; a repartiza; a livra.
paylangan *adj.* distribuit; repartizat; livrat.
paylanmak *v.i.* a fi distribuit; a fi repartizat; a fi livrat.
paylaşîlgan *adj.* împărţit; partajat.
paylaşîmiyelík *s.* coproprietate.
paylaşîmiyesí *s., adj.* coproprietar.
paylaşma *s.* împărţire; partajare; coabitare.
paylaşmak *v.i.* a împărţi; a partaja; a coabita. // •***dertín paylaşmak*** a împărtăşi durerea cuiva. •***kozînî paylaşmak*** a-şi împărţi foloasele.
paylaşmalîiye *s., adj.* coproprietar.
paylaşmalîiyelík *s.* coproprietate.
paylaştîrmak *v.t.* a determina să împartă; a face să partajeze; a determina să coabiteze.
paylaşuw *s.* împărţire; partajare; coabitare.
paylawğî I. *adj.* distributiv. **II.** *s.* distribuitor.
pay-pay *adj.* porţionat. // •***pay-pay etmek*** a porţiona.
paypíşílgen *adj.* plănuit.
paypíşúw *s.* normare; plănuire.
paysaklamasî *s.* alocare; afectare.
paytak I. *adj.* crăcănat. **II.** *s. (la şah)* pion.
paytakît *s.* capitală; metropolă. // •***paytakît başpapazî*** mitropolit.
payton *s.* faeton; landou; caleaşcă; trăsură; birjă. // •***ğenaze paytonî*** dric. •***motoçikleta paytonî*** ataş. •***motorlî payton*** autocar.
paytonğî *s.* birjar; vizitiu. // •***paytonğî yerí*** capră de trăsură.
paytonğî, ak-kuyruklî- *s. (orn.)* faeton cu cioc alb *(lat., Phaethon lepturus)*.
paytonğî, kîzîl-tumşuklî- *s. (orn.)* faeton cu cioc roşu *(lat., Phaethon aethereus)*.
paytonğîday *adv.* birjăreşte.
paytonğîlîk *s.* birjărie.
paz *s. (tehn.)* pană; ic. // •***paz kîstîrmak*** *(tehn.)* a împăna.
pazar *s.* **1.** piaţă; bazar; târg. **2.** comerţ; negoţ; vânzare; târguieli. **3.** *(cron.)* duminică. // •***pazarga şîgarmak*** a scoate la vânzare. // •***antikağîlar pazarî*** târgul anticarilor. •***atşîklar pazarî*** bâlci. •***bo pazarga ğolşîman*** pentru duminica aceasta sunt drumeţ. •***ğenábílerí geşen pazar keldíler*** dumnealor au venit duminica trecută. •***haywan pazarî*** obor. •***yarîn pazar*** mâine e duminică.
pazargúní *s. (cron.)* duminică.
pazarlama *s.* negociere; tocmeală; târguială; cumpărături.
pazarlamak *v.t. (com.)* a tocmi; a târgui; a precupeţi.
pazarlanmagan *adj.* neprecupeţit.
pazarlanmak *v.t. (com.)* a fi tocmit; a fi târguit; a fi precupeţit.
pazarlanmaz *adj.* neprecupeţit.
pazarlaşkan *s.* negociator.
pazarlaşma *s. (com.)* tocmeală; târguială; negociere.
pazarlaşmak *v.i. (com.)* a se tocmi; a se târgui; a negocia.
pazarlaşmalar *s., pl.* tratative.
pazarlaşuw *s. (com.)* tocmeală; târguială; negociere.
pazarlaw *s.* negociere; tocmeală; târguială; cumpărături.
pazarlawğî *s.* negociator.
pazarlîk *s.* **1.** negociere; tocmeală; târguială. **2.** cumpărături; târguieli. // •***pazarlîk etmek*** a se tocmi; a se târgui. // •***ekíyaklî pazarlîklar*** negocieri bilaterale.
Pazarlîk *s. (topon.) ("Târgul", "Târguiala")* Târguşor *(jud. Constanţa)*.
pazarótmek *s.* franzelă.

Pazarşîk/Pazarğîk *s. (topon.)* Bazargic *(Dobrich, Dobrogea de Sud-Cadrilater, Bulgaria).*
pazartesí *s. (cron.)* luni. // **•*obírgún pazartesí*** poimâine e luni.
pazartesígúní *s. (cron.)* luni.
pazî *s. (bot.)* sfeclă *(lat., Beta cicla)*. **2.** *(anat.)* biceps.
pazî, kara- *s. (bot.)* lobodă *(lat., Atriplex hortensis; Atriplex nitens)*.
pazî, kîrmîzî- *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
pazîsî, şeker- *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
pazkîstîrîlgan *adj. (tehn.)* împănat.
pazkîstîrma *s. (tehn.)* împănare.
pazkîstîruw *s. (tehn.)* împănare.
pazla I. *adj.* mult; mai mult; în plus; excedentar. **II.** *adv.* încă; mai; în plus. **III.** *s.* surplus; excedent; rest. // **•*kîymetín pazla degerlendírmek*** a supraestima. **•*pazla ístemek*** a suprasolicita; a supraestima. **•*pazla kalabalîk bolmak*** a se supraaglomera. **•*pazla kelmek*** a fi în plus. **•*pazla kîymet píşmek*** a supraestima. **•*pazla peslemek*** a supraalimenta. **•*pazla şalîştîrmak*** a suprasolicita. **•*pazla totîrmak*** a ticsi; a supraîncărca. // **•*bek pazla*** foarte mult. **•*bírşiy pazla kelmez*** nimic nu e prea mult. **•*botakîlî pazla*** asta-i prea de tot. **•*pazla bagaj*** bagaj excedentar. **•*pazla túrtew/tebúw*** surescitare.
pazlaaşagan *adj.* supraalimentat; ghiftuit; îmbuibat.
pazlaaşatma *s.* supraalimentare; ghiftuire; îmbuibare.
pazlaaşaw *s.* ghiftuire; îmbuibare.
pazlaazart *s.* surescitare.
pazlaazartlangan *adj.* surescitat.
pazlağîlîngan *adj.* supraîncălzit.
pazlağîlîtma *s.* supraîncălzire.
pazlağúklengen *adj.* împovărat; îngreunat.
pazlağúklenúw *s.* împovărare; îngreunare.
pazlahewes *s.* surescitare.
pazlaheweslengen *adj.* surescitat.
pazlaimal *s.* supraproducţie.
pazlaístelgen *adj.* suprasolicitat.
pazlaísteme *s.* suprasolicitare.
pazlakalabalîk *adj.* supraaglomerat; suprapopulat.
pazlakazanş *s.* supraprofit.
pazlakáar *s.* supraprofit.
pazlakîzîştîrma *s.* supraîncălzire.
pazlakullanîlgan *adj.* folosit în exces; abuzat.
pazlakúyğan *s.* surescitare.
pazlakúyğanlangan *adj.* surescitat.
pazlalîk *s.* exces; surplus; prisos; excedent; rest. // **•*kîymet pazlalîgî*** *(econ., pol.)* plusvaloare. **•*yapîm pazlalîgî*** *(econ., pol.)* plusprodus.
pazlaórseñ *s.* surescitare.
pazlaórseñlengen *adj.* surescitat.
pazlapesleme *s.* supraalimentare.
pazlapeslengen *adj.* supraalimentat.
pazlapiyat *s.* supraprepţ.
pazlapíşken *adj.* răscopt.
pazlaşalîşkan *adj.* suprasolicitat.
pazlaşalîştîruw *s.* suprasolicitare.
pazlatolgan *adj.* supraîncărcat; ticsit; arhiplin.
pazlatotîruw *s.* supraîncărcare; ticsire.
pazlaúretím *s.* supraproducţie.
pazlî *adj. (tehn.)* împănat.
pánzdah *num. (prsn.)* cincisprezece.
pápíş *s.* papuc. // **•*ğollarda pápíş eskírtmek*** a-şi rupe papucii drumuri; a hoinări; a vagabonda. **•*pápíş kadar tíl şîgarmak*** a scoate limba de un cot. **•*pápíşín kaybetmek*** a-şi pierde cumpătul; a-şi pierde sângele rece. **•*pápíşín kaybetmemek*** a-şi ţine cumpătul; a-şi păstra sângele rece. **•*pápíşín kolîna bermek*** a da cuiva papucii; a-l alunga. **•*pápíşín tawanga atmak*** a face pe cineva de râsul lumii. **•*pápíşsíz kaşîp ketmek*** a o şterge la papuc.
pápíşeskírtken *s., adj.* vântură-lume; hoinar; rătăcitor; vagabond.
pápíşeskírtúw *s.* vânturare; hoinăreală; vagabondaj.
pápíşlík *s.* marchiză; geamlâc; vestibul; antreu.
peçe *s.* văl; voal; feregea.
peçelí *adj.* cu văl; voalat; cu feregea.
peçete *s.* şerveţel de masă.
pedagoğiya *s.* pedagogie.
pedagoğiyağî *s.* educator; pedagog.
pedagoğiyalîk *adj.* educativ; pedagogic.
pedagok *s.* educator; pedagog.
pedala *s.* pedală.
pedikyúra *s.* pedichiură.
pediyatrik *adj. (med.)* pediatric.
pediyatriya *s.* pediatrie.
pediyatriyağî *s. (med.)* pediatru.
pedoloğik *adj.* pedologic.
pedoloğiya *s.* pedologie.
pedolok *s.* pedolog.
pekin *adj.* sigur; cert.
pekinlík *s.* siguranţă; certitudine.
pekiy *adv.* da; bine; bun.
pekmez *s.* magiun; gem.
pelenk *s. (zool.)* tigru *(lat., Felis tigris)*.
pelerina *s.* pelerină.
pelesenk *s.* balsam.
pelesenkleme *s.* îmbălsămare.
pelesenklemek *v.t.* a îmbălsăma.
pelesenklengen *adj.* îmbălsămat.
pelesenklí *adj.* îmbălsămat.
peleş *adj.* chel; pleşuv.
peleşlík *s.* chelie; calviţie.
pelesenkteregí, ğañîdúniya- *s. (bot.)* copaier *(lat., Copaifera officinalis)*.
Peletlí *s. (topon.)* Săcele *(jud. Constanţa)*.
pelte *s.* peltea; marmeladă.
peltek *s., adj.* peltic; gângav; bâlbâit. // **•*tílí peltek wurmak*** a se bâlbâi; a gângăvi; a vorbi peltic.
pelteklemek *v.i.* a vorbi peltic.
pelteklengen *s., adj.* peltic; gângav; bâlbâit.
pelwan *s. (sport)* luptător; atlet; voinic. // **•*pelwnlarnîñ pelwanî*** voinicul voinicilor.
pelwanğa *adv.* voinicește.
pelwanlîk *s.* spirit de luptă; spirit atletic; atletism. // **•*pelwanlîk sanatlarî*** *(sport)* arte marţiale.
pembe *adj.* roz; trandafiriu. // **•*pembe kórmek*** a vedea totul în roz; a fi optimist.
pembe-ayaklî-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan cu picior roz ; furtunar cu picioare roz; pasărea-furtunii cu picioare roz *(lat., Puffinus carneipes)*.
pembe-ayaklî-kaz *s. (orn.)* gâscă cu cioc scurt *(lat., Anser brachyrhynchus)*.
pembe-karînlî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie caucaziană *(lat., Sylvia mystacea)*.
pembe-karînlî-kók-ker *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz *(lat., Coracias caudata)*.
pembe-karînlî-kók-kuzgun *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz *(lat., Coracias caudata)*.
pembe-karînlî-kók-zakşa *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz *(lat., Coracias caudata)*.
pembe-karkîldak *s. (orn.)* chiră roz; pescăriţă roz *(lat., Sterna dougallii)*.
pembe-kaşîkşî *s. (orn.)* lopătar roz *(lat., Ajaja ajaja)*.
pembe-kaya-korîgî *s. (bot.)* dragoste *(lat., Sedum fabaria)*.
pembe-mayotî *s. (bot.)* dragoste *(lat., Sedum fabaria)*.
pembe-şegertkíğí *s. (orn.)* lăcustar *(lat., Sturnus roseus; Pastor roseus)*.
pembe-sîrtlî-kortay *s. (orn.)* pelican cu spate roz *(lat., Pelecanus rufescens)*.
pembe-sîrtlî-kutan *s. (orn.)* pelican cu spate roz *(lat., Pelecanus rufescens)*.
pembe-sîyîrşîk *s. (orn.)* lăcustar *(lat., Sturnus roseus; Pastor roseus)*.
pembe-tumşuklî-şomar *s. (orn.)* raţă cu cioc roz *(lat., Netta peposaca)*.
pembeturna, balaban- *s. (orn.)* flaming mare *(lat., Phoenicopterus roseus)*.
pembeturna, kíşkene- *s. (orn.)* flaming mic *(lat., Phoeniconaias minor)*.
pembeturnasî, Amerika-balaban- *s. (orn.)* flaming mare american *(lat., Phoenicopterus ruber)*.
penaltî *s. (sport)* penalti.
penç *num. (prsn.)* cinci.
pençşenbe *s. (cron., prsn.)* joi.
pener *s. (gastron.)* brânză. // **•*helwet penerí*** şvaiţer. **•*koy penerí*** brânză de oaie. **•*teleme penerí*** brânză telemea. **•*tuwar/sîyîr penerí*** brânză de vacă. **•*zerdap penerí*** urdă; caş proaspăt.
penerdiy *adj.* brânzos.
penerlí *adj.* cu brânză; brânzos. // **•*penerlí bórek*** plăcintă cu brânză. **•*penerlí kómbe*** papanaş. **•*penerlí makoron*** macaroane cu brânză.
penerlík *s.* felinar. // **•*masal penerlígí*** lampion.
penğah *num. (prsn.)* cincizeci.
penğíre *s.* **1.** fereastră. **2.** uşiţă de ghişeu. // **•*penğíre katînda bír masa*** o masă lângă fereastră. **•*penğíre kózí*** ochi de fereastră. **•*penğíreler kafeslí*** ferestrele au gratii. **•*penğírení aşayîm mî?*** să deschid fereastra?; **•*penğírení ğap!*** închide fereastra!; **•*penğírení kapatayîk!*** să închidem fereastra!; **•*renklí ğamlî penğíre*** vitraliu.
penğíreastî *s.* pervaz.
penğírebastîrmasî *s.* jaluzea;

transperant.
peniçilina *s. (farm.)* penicilină.
penis *s. (anat.)* penis.
penseta *s.* pensetă.
pensiya *s.* pensie.
pensiyağî *s.* pensionar.
pensiyon *s.* **1.** pension. **2.** pensiune.
penşe *s.* **1.** labă; gheară; gheare. **2.** *(la încălţăminte)* talpă; pingea. // **•*penşe wurmak*** a pingeli.
penşelemek *v.t. (d. păsări)* a apuca cu ghearele; a prinde în gheare.
penşeleşmek *v.i.* **1.** a se bate cu ghearele. **2.** *(fig.)* a se zbate.
pentagon *s. (geom.)* pentagon.
pentagonal *adj. (geom.)* pentagonal.
pepit *adj.* cu picăţele; pepit.
pepiy *s. (orn.)* curcă; curcan *(lat., Meleagris gallopavo)*. // **•*dolma pepiy*** curcan umplut. **•*pepiy etí*** carne de curcan.
pepsina *s.* pepsină.
perakende *adj.* împrăştiat; dispersat. // **•*perakende satîş*** vânzare cu amănuntul.
perdah *s.* **1.** lustruire; şlefuire. **2.** luciu; strălucire.
perdahlama *s.* lustruire; şlefuire.
perdahlamak *v.t.* a lustrui; a şlefui.
perdahlangan *adj.* lustruit; şlefuit.
perdahlaw *s.* lustruire; şlefuire.
perdahlez *s.* zori de zi; revărsatul zorilor; aurora; aureolă; halo. // **•*perdahlez atmak*** a se revărsa zorile.
perdahlî *adj.* **1.** lustruit; şlefuit. **2.** lucitor; lucios; strălucitor.
perdahşî *s.* lustruitor; şlefuitor.
perde *s.* **1.** perdea; paravan. **2.** *(în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton. **3.** *(anat.)* membrană. **4.** *(muz.)* ton; tonalitate; intonaţie. **5.** *(teatr.)* act. **6.** ecran; cortină. **7.** *(med.)* cataractă. // **•*kózíne perde asmak*** a-i pune cuiva pânza pe ochi; a-l înşela. **•*perde bastîrmak*** a acoperi cu cortina; a muşamaliza. **•*úst perdeden konîşmak*** a vorbi cuiva pe un ton superior; a-i vorbi de sus. // **•*bír perdeden ses*** *(muz.)* unison. **•*bírínğí perde*** *(la teatr.)* actul întâi. **•*ekínğí perde*** *(la teatr.)* actul al doilea. **•*kulak perdesí*** *(anat.)* timpan. **•*perde arkasînda*** în culise; în secret; pe ascuns. **•*renk perdesí*** *(în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton.
perdeartî *s.* culise.
perdebasîlgan *adj.* voalat; muşamalizat.
perdebastîrmasî *s.* voalare; muşamalizare.
perdelemek *v.t.* a trage cortina.
perdelenmek *v.i.* a se trage cortina.
perdelí *adj.* ecranat.
perdelí-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş semipalmat *(lat., Charadrius semipalmatus)*.
perdelí-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci semipalmat *(lat., Calidris pusilla)*.
perdelí-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraş semipalmat *(lat., Charadrius semipalmatus)*.
perdesíz *adj.* fără perdea *(şi fig.)*.
perdesízlík *s.* neruşinare; grosolănie.
pereğe *s.* feregea.
perese *s.* **1.** *(constr.)* fir de plumb; poloboc. **2.** stare; situaţie. // **•*peresege almak*** a cumpăni.
peresegealîngan *adj.* măsurat.
peresegealuw *s.* măsurare.
perestiş *s.* **1.** cult; divinizare. **2.** curte; curtare. // **•*perestiş etmek*** a face curte unei femei; a o curta.
perestişçí *s.* crai; curtezan.
perforasiya *s.* perforare.
pergament *s.* pergament. // **•*pergament káátí*** hârtie pergament.
pergel *s. (mat.)* compas. // **•*pergel takîmî*** *(mat.)* trusă de compas.
pergelleme *s.* **1.** măsurare cu compasul. **2.** *(fig.)* plănuire; proiectare.
pergellemek *v.t.* **1.** a măsura cu compasul. **2.** *(fig.)* a plănui; a proiecta.
pergellengen *adj.* **1.** măsurat cu compasul. **2.** *(fig.)* plănuit; proiectat.
perğímegí, suw- *s. (bot.)* linte-de-baltă; lintiţă; mătasea-broaştei *(lat., Lemna minor)*.
perğímek *s. (bot.)* linte *(lat., Lens esculenta)*. // **•*perğímek şorbasî*** supă de linte.
Perhat/Ferhat *s. (antrop. m., prsn.)* *nume legendar persan.*
perhiz *s.* regim alimentar; dietă.
Peride/Feride *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fără asemănare".
Peridun/Feridun *s. (antrop. m., prsn.)* "Cel puternic cât trei" *(nume legendar persan)*.
periferik *adj.* periferic.
perikart *s. (anat.)* pericard.
perinewum *s. (anat.)* perineu.
periskop *s. (nav.)* periscop.
Perit/Ferit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fără asemănare".
peritonewum *s. (anat.)* peritoneu; prapur.
peritonita *s. (med.)* inflamarea peritoneului; peritonită.
periy *s. (mitol.)* zână; zeiţă; nimfă; muză. // **•*mehaz periysí*** muză.
periy-dudukuşî *s. (orn.)* papagal-nimfă *(lat., Nymphicus hollandicus)*.
periyşte *s. (relig.)* înger; fiinţă de lumină.
periyştem *interj.* îngerul meu!;
Perkunde/Ferkunde *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea voioasă".
permanent *adj.* permanent.
permanganat *s. (chim.)* permanganat.
peron *s.* peron. // **•*peron kaysî yakta?*** în ce parte este peronul?;
perone *s. (anat.)* fibulă; peroneu.
personaj *s.* personaj.
personal *s.* personal; efectiv de persoane.
perspektif *s.* perspectivă.
perşan *adj.* **1.** răvăşit; împrăştiat; în dezordine; dezordonat. **2.** *(fig.)* ruinat; distrus. // **•*perşan etmek*** a răvăşi.
perşanetken *adj.* derutant.
perşanlaşkan *adj.* răvăşit.
perşanlaşma *s.* răvăşeală.
perşanlaşmak *v.i.* a se răvăşi.
perşanlaşuw *s.* răvăşeală.
perşanlîk *s.* răvăşeală; derută; dezordine; împrăştiere.
perşem *s.* moţ de păr; şuviţă. // **•*şáş perşemí*** şuviţă.
perşembí *s. (cron.)* joi. // **•*ewelsígún perşembí edí*** alaltăieri a fost joi.
perşembígúní *s. (cron.)* joi.
perşemlí *adj.* moţat; cu şuviţă.
perşín *s.* nit. // **•*kómílgen perşín*** *(tehn.)* nit cu cap înecat.
perşínleme *s.* **1.** nituire. **2.** *(fig.)* întărire; consolidare.
perşínlemek *v.t.* **1.** a nitui. **2.** *(fig.)* a întări; a consolida.
perşínlengen *adj.* **1.** nituit. **2.** *(fig.)* întărit; consolidat.
perşínlí *adj.* nituit.
peruka *s.* perucă.
perukağî *s.* peruchier.
Peruw *s. (topon.)* Peru.
Peruw-kerwankuşî *s. (orn.)* pasărea-ogorului peruviană *(lat., Burhinus superciliaris)*.
peruwlî *s., adj.* peruan; peruvian.
peruw-şayî *s. (bot.)* mate *(lat., Ilex paraguayensis)*.
peruze *s.* turcoază; peruzea.
Peruze/Feruze *s. (antrop. f., prsn.)* "Peruzea".
peruzerengí *adj.* turcoaz.
Pervin *s. (astr., antrop. m., f., prsn.)* Pleiadele; Cloşca-cu-Pui.
perwane *s.* **1.** *(ent.)* molie *(lat., Tinea)*. **2.** *(tehn.)* elice. // **•*tayyare perwanesí*** elice de avion.
perwanelí *adj. (mat.)* spiralat; elicoidal.
perwaz *s.* pervaz.
Perwel *s. (topon.)* Moşneni *(jud. Constanţa)*.
pes **I.** *adj.* **1.** *(muz.)* jos; grav; gros; adânc; profund. **2.** jos; scund; scăzut. **3.** *(fig.)* josnic; mârşav; infam; meschin. **II.** *s.* fes. // **•*pes kórmek*** a înjosi; a dispreţui. // **•*pes figellí*** modest.
pesbolgan *adj.* umilit.
pesboy(lî) *adj.* scund; mărunt; mic de statură.
pesçe *adv.* mişeleşte.
pesiy *s.* aliment; hrană.
pesiyórúw *s. (biol.)* albumen.
pesiysuwî *s.* sevă.
peskîzîl *s., adj. (fiz.)* infraroşu.
peskórílgen *adj.* dispreţuit; înjosit.
peskórúw *s.* dispreţ; înjosire.
peskórúwğí *adj.* dispreţuitor; înjositor.
peslegen *adj.* nutritiv; hrănitor; substanţial.
pesleme *s.* hrănire; alimentare; nutriţie.
peslemegen *adj.* nehrănitor.
peslemek *v.t.* **1.** a hrăni; a alimenta. **2.** a îngriji; a întreţine *(şi fig.)*. **3.** a creşte *(păsări, animale)*. **4.** *(fig.)* a nutri. // **•*pazla peslemek*** a supraalimenta. **•*saygî peslemek*** a nutri respect; a stima. **•*úmút peslemek*** a nutri speranţa; a nădăjdui. **•*yetersíz peslemek*** a subalimenta.
peslengen *adj.* hrănit; alimentat.
peslenmek *v.i.* a se hrăni; a se alimenta.
peslenmeme *s.* malnutriţie.
peslewğí *adj.* nutritiv; hrănitor; substanţial.
peslí *adj.* bine hrănit; gras.
peslík *s.* josnicie; mârşăvie; infamie; vulgaritate.
pestek *s.* fistic *(fruct)*.
peş *s.* **1.** urmă. **2.** sobă; cuptor. // **•*peşíne túşmek*** a lua urma cuiva; a fi pe urmele cuiva; a-l urmări.
peşek *s. (iht.)* nisipariţă *(lat., Cobitis caspia romanica)*.
peşete *s.* şervetel.
peşew *s.* urină.
peşewtógúw *s.* urinare.
peşin **I.** *adj.* peşin. **II.** *adv.* dinainte; în prealabil.
peşínetúşúlgen *adj.* fugărit; urmărit.
peşínetúşúw *s.* fugărire; urmărire.
peşka *s.* sobă; cuptor; cămin. // **•*aşkana peşkasî*** plită.

•***peşkaga tiymeñíz!*** nu vă atingeţi de sobă!;
peşkağî *s.* sobar.
peşkeş *s.* dar; plocon; peşcheş.
peşkir *s.* şervet; ştergar.
peşman *adj.* **1.** *(d. oameni)* care regretă; care se căieşte. **2.** regret; remuşcare; căinţă; părere de rău. // •***aytkanîna peşman bolmak*** a-şi muşca limba; a regreta cele spuse. •***biñ peşman bolmak*** a regreta amarnic. •***peşman bolmak/etmek*** a se căi; a avea remuşcări; a-i părea rău; a regreta. // •***peşmanman*** regret.
peşmanbolgan *adj.* pocăit.
peşmanetúwğí *adj.* regretabil.
peşmanlîk *s.* regret; remuşcare; căinţă; părere de rău.
peşmegí, eşkí- *s. (bot.)* creasta-cocoşului *(lat., Clavaria flava)*.
peşmegí, gúlpembe-taw- *s. (bot.)* ciupercă-de-pădure *(lat., Agaricus silvaticus Schaeff)*.
peşmegí, kalaw- *s. (bot.)* ciupercă-de-pivniţă; burete-de-casă *(lat., Merulius lacrymans)*.
peşmegí, katîr- *s. (bot.)* ciupercă-de-câmp *(lat., Agaricus arvensis)*.
peşmegí, kîr- *s. (bot.)* ciupercă-de-gunoi *(lat., Agaricus campestris)*.
peşmegí, şîbîn- *s. (bot.)* pălăria-şarpelui; muscariţă; buretele-muştelor *(lat., Amanita muscaria)*.
peşmegí, tana- *s. (bot.)* pita-vacii *(lat., Boletus bovinus)*.
peşmek *s.* ciupercă; fungi; burete.
peşmek, aşşî- *s. (bot.)* iuţari *(lat., Lactarius piperatus)*.
peşmek, biyaz-şapkelí- *s. (bot.)* ciupercă Champignon *(lat., Agaricus bisporus)*.
peşmek, ekşí- *s. (bot.)* hrib-amărui *(lat., Boletus aereus)*.
peşmek, kara- *s. (bot.)* burete-negru *(lat., Pleurotus ostreatus)*.
peşmek, şawdar- *s. (bot.)* ciupercă albă *(lat., Agaricus xanthodermus)*.
peşmek, sarî- *s. (bot.)* burete-galben *(lat., Cantharellus cibarius)*.
peşmek, sútlí- *s. (bot.)* vineţică-culapte; râşcov *(lat., Lactarius volemus; Lactarius deliciosus)*.
peşref/peşrew *s.* **1.** *(muz.)* preludiu *(în muzica orientală)*. **2.** înaintemergător; antecesor; precursor; predecesor.
peştímal *s.* şorţ.
pestek-şamî *s. (bot.)* coconar; pin *(lat., Pinus pinea)*.
pestekteregí *s. (bot.)* fistic *(arbore) (lat., Pistacia vera)*.
petarda *s.* petardă.
petek I. *adj. (lingv.)* alveolar. **II.** *s.* **1.** fagure de miere. **2.** *(anat.)* alveolă. **3.** *(anat.)* partea interioară a tălpii; scobitura tălpii. **4.** alveolă; scobitură; cavitate. // •***akğíger petegí*** *(anat.)* alveolă pulmonară.
peteklí *adj. (lingv.)* alveolar.
petenek *s.* pipotă.
petrol *s.* petrol. // •***petrol papîrî*** *(d. nave)* petrolier. •***petrol tasfiyekanasî*** rafinărie de petrol.
petrollî *adj.* petrolifer.
petuniya *s. (bot.)* petunie; leicuţă; tolceruţ *(lat., Petunia hybrida)*.
Pewaz/Fewaz *s. (antrop. m., arab.)* "Cel capabil".
Pewziy/Fewziy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel capabil".
Pewziye/Fewziye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea capabilă".
peygamber *s.* profet; proroc; vestitor; prevestitor.
peygamberlík *s.* profeţie; prorocire; vestire; prevestire.
peygamberşeşegí *s. (bot.)* albăstrea; vineţea; floarea-grâului *(lat., Centaurea cyanus)*.
peygamberteregí *s. (bot.)* guaiac *(lat., Guaiacum officinalis; Guaiacum sanctum)*.
peyk *s. (astr.)* satelit. // •***suniy peyk*** satelit artificial.
pezemenk I. *adj.* josnic; mârşav; perfid; pezevenchi. **II.** *s.* proxenet; codoş.
pezemenklík *s.* **1.** proxenetism; codoşie. **2.** josnicie; mârşăvie; perfidie; pezevenclâc.
pide *s.* lipie.
pigment *s.* pigment.
pigmentlí *adj.* pigmentat.
pigmentlík *s.* pigmentaţie.
pigmentsíz *adj.* depigmentat.
pigmentsízlík *s.* depigmentare.
pijama *s.* pijama. // •***erkek pijamasî*** pijama bărbătească.
pika *s. (la cărţi de joc)* pică.
pikaj *s. (av.)* picaj.
pikap *s.* **1.** *(muz.)* picup. **2.** camionetă.
piket *s.* pichet.
piknik *s.* picnic.
pikrik *adj. (chim.)* picric. // •***pikrik kamîz*** *(chim.)* acid picric.
pil *s.* **1.** *(zool.)* elefant *(lat., Elephas maximus; Loxodonta africana)*. **2.** *(la şah)* nebun.
pila *s. (electr.)* pilă; baterie.
pile *s.* **1.** *(text.)* borangic; mătase brută. **2.** *(text.)* cocon; gogoaşă de mătase.
pileğí *s.* sericicultor.
pileğílík *s.* sericicultură.
pilot *s.* pilot; aviator.
pilotaj *s.* pilotaj.
pilotlîk *s.* pilotaj.
piltíşí *s.* fildeş.
pingúyin *s. (orn.)* pinguin *(lat., Spheniscidae sp.)*.
pink-ponk *s.* ping-pong; tenis de masă.
pipa *s.* pipă; lulea.
pipeta *s.* pipetă.
piramida *s.* piramidă.
piramidal *adj.* piramidal.
pirat *s.* pirat.
piratlîk *s.* piraterie.
pirita *s.* pirită.
piroga *s. (nav.)* pirogă.
piruweta *s.* piruetă.
pis *adj.* **1.** murdar; jegos; slinos. **2.** scârbos; greţos; respingător. **3.** infectat; spurcat. **4.** *(fig.)* josnic; murdar; mârşav.
pisbogaz *adj.* gurmand; mâncăcios.
pisiy *s. (iht.)* calcan-mic *(lat., Rhombus laevis)*.
pisiy-pisiy *interj.* pis-pis!;
pislík *s.* **1.** murdărie; jeg. **2.** *(fiziol.)* fecale; excremente. **3.** *(fig.)* josnicie; murdărie; mârşăvie.
pista *s.* pistă *(şi av.)*.
pistol *s.* pistol.
piston *s.* **1.** *(tehn.)* piston. **2.** *(fig.)* protecţie. // •***piston halkasî*** *(tehn.)* segment.
piş I. *adj.* depravat; uşuratic; frivol; curvar. **II.** *s.* **1.** copil nelegitim; bastard. **2.** lăstar.
pişdar *s.* **1.** *(mil.)* cercetaş. **2.** *(mil.)* avangardă.
pişkot *s. (gastron.)* pişcot; biscuit; fursec. // •***bír okka pişkot*** un kilogram de biscuiţi. •***kremalî pişkot*** fursecuri cu cremă. •***súslí pişkot*** fursec. •***tuzlî pişkot*** saleu.
pişlík *s.* depravare.
piş-táwúkel *adj.* nerod depravat; curvă proastă.
piton-ğîlanî *s. (zool.)* piton *(lat., Python)*.
pitoresk *adj.* pitoresc.
piyade I. *adj.* pe jos; pedestru. **II.** *s.* **1.** *(mil.)* infanterie. **2.** infanterist. **3.** *(la şah)* pion. // •***piyade miñgáanî*** *(mil.)* regiment de infanterie. •***piyade ordîsî*** *(mil.)* infanterie.
piyala *s.* oglindă.
piyan *s. (muz.)* pian. // •***piyan şalmak*** a cânta la pian. // •***piyan konçertí*** concert pentru pian.
piyanğî *s.* pianist.
piyanina *s. (muz.)* pianină.
piyanist *s. (muz.)* pianist.
piyano *adj.* piano.
piyanşalgan *s. (muz.)* pianist.
piyasa *s.* piaţă. // •***piyasa piyatî*** preţ de piaţă; preţ curent.
piyat *s.* preţ; valoare; cost; tarif. // •***piyat arttîrmak*** a majora preţul; a scumpi. •***piyat túşúrmek*** a reduce preţul; a ieftini. •***piyatî tutmak*** a valora. // •***ğariy piyat*** preţ curent. •***hesaplî/adil piyat*** preţ convenabil. •***nakliye piyatî*** tarif de transport. •***ortalama piyat*** preţ mediu. •***piyasa piyatî*** preţ de piaţă; preţ curent. •***piyat kóstergesí*** lista de preţuri. •***piyatî kaş?*** ce preţ are?; •***piyatî ne bolsa bolsîn*** cu orice preţ. •***piyatnîñ íşínealîngan*** inclus în preţ. •***sabit/maktuw piyat*** preţ fix. •***tuz piyatî*** preţul sării.
piyatartmasî *s.* scumpire.
piyatîartkan *adj.* scumpit.
piyatîkabargan *adj.* scumpit.
piyatîósken *adj.* scumpit.
piyatîtúşken *adj.* ieftinit.
piyatkabarmasî *s.* scumpire.
piyatósmesí *s.* scumpire.
piyattúşmesí *s.* ieftinire.
piyda *s.* apariţie; ivire; înfiripare; încolţire; manifestare. // •***piyda bolmak*** a ieşi la iveală; a apărea; a se manifesta; a se produce. •***piyda etmek*** a scoate la iveală; a da naştere la; a produce.
piydabolgan *adj.* apărut; ivit; înfiripat; încolţit; care s-a manifestat.
piydalî *adj.* apărut; ivit; înfiripat; încolţit; care s-a manifestat.
piyesa *s.* piesă de teatru.
piyke *s.* canapea; bancă.
piyon *s.* pion.
piyoner *s.* pionier.
piyoneza *s.* pioneză.
piyoratif *adj.* peiorativ.
píkír *s.* **1.** idee; gând. **2.** opinie; părere. **3.** minte; judecată; raţiune. **4.** memorie. // •***píkír bermek/kóstermek*** a-i da cuiva o idee; a-i sugera. •***píkír etmek*** a reflecta; a chibzui; a medita. •***píkír ğúrsetmek*** a gândi; a cugeta; a susţine; a opina pentru. •***píkír yorîltmak*** a-şi frământa mintea. •***píkírde tutmak*** a ţine minte. •***píkírín bîzmak*** a-l converti. •***píkírínden geşmek*** a-i trece

prin minte. // •***aldîn píkírler*** idei înaintate. •***óz píkíríñíz*** părerea dumneavoastră proprie. •***píkír ayîrîlîgî*** divergenţă. •***píkíríme kóre*** în opinia mea. •***píkírímní deñíştírdím*** mi-am schimbat opinia. •***píkírníñ ústúnde turmagan*** inconsecvent. •***şaşma píkír*** idee absurdă. •***síz men bír píkírdemen*** sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră.

píkírañlatmasî *s.* exprimarea opiniei; pronunţare.

píkírbîzuw *s. (relig.)* convertire.

píkírdetutulgan *adj.* memorat.

píkírdetutuw *s.* memorare.

píkírğúrsetken *s.* cugetător; gânditor.

píkírğúrsetmesí *s.* cugetare; gândire; meditaţie; reflecţie.

Píkíriye/Fíkíriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea chibzuită".

píkírîbîzîlgan *adj. (relig.)* convertit.

píkírkóstermesí *s.* sugestie.

píkírsíz *adj.* stupid; fără sens.

píkírsízlík *s.* stupiditate.

pílaw *s. (gastron.)* pilaf. // •***etlí pílaw*** pilaf cu carne.

pílğan *s.* ceaşcă. // •***kawe pílğanî*** ceaşcă de cafea. •***porselan pílğanî*** ceaşcă de porţelan.

pílík *s.* fitil; muc.

pílşe súyegí *s. (anat.)* omoplat; scapulă.

píntí *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.

píntílík *s.* zgârcenie; avariţie.

pípík *s.* creastă; moţ *(la păsări)*.

pípíklí *adj. (d. păsări)* moţat.

píríj *s. (bot.)* orez *(lat., Oryza sativa)*. // •***bír şerík okka píríj*** un sfert de kilogram de orez.

pís-pítín *adv.* în întregime; cu totul; integral; peste tot.

pístan *s.* fustă; rochie.

píşen *s.* iarbă; fân.

píşenlík *s.* fâneaţă; păşune; izlaz; pajişte.

píşerbaylar *s. (agr.)* secerătoare; legătoare.

píşertóger *s. (agr.)* combină.

píşeyazgan *adj.* pârguit.

píşeyazma *s.* pârguire.

píşeyazmak *v.i.* a se pârgui.

píşeyazuw *s.* pârguire.

píşík *adj.* **1.** copt; prăjit; fript. **2.** *(fig.)* experimentat; cu experienţă; deprins.

píşílgen *adj.* croit.

píşílmek *v.i.* a fi croit; a se croi.

píşím *s.* **1.** seceriş. **2.** formă; aspect; croială. // •***píşím bermek*** a da formă. •***píşím bîzmak*** a deforma. •***píşímíne ketírmek*** a găsi forma potrivită. •***tírek píşímí almak*** a se încolona. // •***başka píşím*** variantă. •***ela píşím*** stil clasic. •***figel píşímí*** *(gram.)* modalitate verbală. •***gotik píşím*** stil gotic. •***kîyafetníñ píşímí*** croiala costumului. •***píşím úşún*** de formă; pro forma. •***toprak píşímlerí*** formele de relief. •***yúzúk píşímínde*** inelar.

píşímalgan *adj.* conturat; înfiripat; întruchipat; proiectat.

píşímaluw *s.* conturare; înfiripare; întruchipare; proiectare.

píşímañlatmasî *s.* semnalmente.

píşímbergen *s.* modelator.

píşímberílgen *adj.* conturat; fasonat; modelat.

píşímberúw *s.* conturare; fasonare; modelare.

píşímbílímí **I.** *adj. (gram., biol.)* morfologic. **II.** *s. (gram., biol.)* morfologie.

píşímbílímlí *adj. (gram., biol.)* morfologic.

píşímbîzuw *s.* deformare; distorsionare; strâmbare.

píşímdeñíşímğí *s., adj. (fil., biol.)* transformist; evoluţionist.

píşímdeñíşímğílík *s. (fil., biol.)* transformism; evoluţionism.

píşímdeñíşímí *s.* transformare; metamorfozare.

píşímğí *s., adj.* formalist.

píşímğílík *s.* formalism.

píşímíbîzîlgan *adj.* deformat; distorsionat; strâmbat.

píşímídeñíşken *adj.* transformat; metamorfozat.

píşímkoşílî *s.* formalitate; condiţie de formă; cerinţă de formă.

píşímleşken *adj.* fasonat; modelat; conturat.

píşímleşmek *v.i.* a se contura; a căpăta formă; a lua forma...;

píşímleştírme **I.** *adj.* aparent; formal. **II.** *s.* fasonare; modelare; conturare; formalizare.

píşímleştírmek *v.t.* a modela; a fasona; a contura; a formaliza; a da formă.

píşímlí *adj. (d. persoane)* elegant; frumos.

píşímsíz *adj.* **1.** amorf; fără formă. **2.** diform.

píşímsízleşken *adj.* deformat.

píşímsízleşmek *v.i.* a se deforma.

píşímsízleştírmek *v.t.* a deforma.

píşímsízleşúw *s.* deformare.

píşímsízlík *s.* urâţenie; deformare.

píşíp-kesílgen *adj.* răscroit.

píşíp-kesúw *s.* răscroială.

píşíp-túşken *adj. (d. mâncare)* preparat; gătit.

píşírğí *s.* bucătar.

píşírğíbaşî *s.* bucătar-şef.

píşírğílík *s. (gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.

píşírme *s.* frigere; coacere.

píşírmek *v.t. (gastron.)* a coace; a prăji. // •***píşíríp túşúrmek*** a găti mâncare. •***yemek píşírmek*** a găti mâncare. // •***aş píşírúw bólmesí*** bucătărie.

píşírme-túşúrme *s. (gastron.)* artă culinară; bucătărie; gătit.

píşírtmek *v.t. (gastron.)* a determina să coacă; a determina să prăjească.

píşkek *s.* zer.

píşken *adj.* **1.** *(med.)* inflamat. **2.** fript; copt. // •***suwda píşken ğîmîrta*** ou fiert.

píşkenterí *s. (med.)* areolă.

píşkínlík *s.* experienţă; deprindere.

píşme *s.* **1.** *(med.)* inflamaţie. **2.** tăiere; croire. **3.** coacere; prăjire; frigere. **4.** secerare. **5.** croire. **6.** evaluare. // •***bademşík píşmesí*** *(med.)* inflamarea amigdalelor; amigdalită. •***barsak píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea intestinului subţire; enterită. •***bogîrdak píşmesí*** *(med.)* inflamarea faringelui; faringită. •***buwum píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea ganglionilor limfatici; adenită. •***búyrek píşmesí*** *(med.)* inflamarea rinichilor; nefrită. •***kandîr píşmesí/iltihab*** *(med.)* inflamarea peritoneului; peritonită. •***karağíger píşmesí/iltihabî*** *(med.)* hepatită; icter; gălbinare. •***kulak píşmesí*** *(med.)* inflamarea urechii; otită. •***kyor-barsak píşmesí*** *(med.)* inflamarea apendicelui; apendicită. •***tíşetí píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea gingiilor; gingivită.

píşmegen *adj. (d. mâncare, fructe etc.)* necopt; nefiert.

píşmek **A.** *v.i.* **1.** *(d. mâncare)* a fierbe; a se coace; a se frige. **2.** *(med.)* a se inflama. **3.** *(d. fructe, legume)* a se coace. **4.** *(fig.)* a se experimenta; a căpăta experienţă; a se deprinde. **B.** *v.t.* **1.** a croi. **2.** a secera. **3.** a evalua. // •***başî píşmek*** a i se încinge capul; a face insolaţie. •***betí píşmek*** a-i crăpa obrazul de ruşine; a se ruşina. •***kîymet píşmek*** a evalua; a estima. •***ólşep píşmek*** a măsura înainte de a croi; a măsura şi a croi; a cumpăni. •***pay píşmek*** a face planuri; a plănui; a norma. •***pazla kîymet píşmek*** a supraestima. // •***elmam píşken*** mărul meu e copt. •***et árúw píşmegen*** carnea nu e bine friptă. •***ólşep píşmegen*** nesăbuit.

píşt *interj. (către pisică)* zât!;

píş-túş *s. (gastron.)* artă culinară; bucătărie; gătit.

píteşík *adj.* vecin; alăturat; adiacent.

píteşíklík *s.* vecinătate; adiacenţă.

píteşímlí *adj.* **1.** *(lingv.)* aglutinant. **2.** învecinat; alăturat; adiacent; juxtapus; mărginit. // •***píteşímlí tíller*** *(lingv.)* limbi aglutinante.

píteşken *adj.* **1.** *(lingv.)* aglutinant. **2.** învecinat; alăturat; adiacent; juxtapus; mărginit. // •***píteşken tíller*** *(lingv.)* limbi aglutinante.

píteşme *s.* **1.** învecinare; alăturare; adiacenţă; juxtapunere; mărginire. **2.** *(lingv.)* aglutinare.

píteşmek *v.i.* **1.** a se învecina; a fi alăturat; a fi adiacent; a se juxtapune; a se mărgini. **2.** *(lingv.)* a se aglutina.

píteştírmek *v.t.* **1.** *(lingv.)* a aglutina. **2.** a învecina; a alătura; a ataşa; a juxtapune; a mărgini.

pítiyatîrganda *adv.* aproape de final; în ultimele momente; in extremis.

pítín *adj.* întreg; tot; integral. // •***pítín kalk*** toată lumea.

pítíngún *adv.* toată ziua.

pítíngğí *adj.* totalitar.

pítíngğílík *s.* totalitarism.

pítínleme *s.* completare; întregire.

pítínlemek *v.t.* a completa; a întregi.

pítínlenmek *v.i.* a se completa; a se întregi.

pítínleşmek *v.i.* a se completa; a se întregi.

pítínliy *adv.* în întregime; în totalitate; complet; integral.

pítínlígítabîlgan *adj. (mat.)* integrat.

pítínlík *s.* **1.** integritate. **2.** *(mat.)* integrală.

pítínlíktapmasî *s. (mat.)* integrare.

pítínlíkte *adv.* în întregime; în totalitate; complet; integral.

pítíp-túkengen *adj.* consumat; epuizat; terminat.

pítíre-almamak *v.t.* a nu putea termina. // •***aytîp pítíre-almamak*** a o ţine una cu laudele; a elogia.

pítírewuygan *adj.* expeditiv.

pítírgenler *s., pl.* promoţie; absolvenţi.

pítíríp-túketúw *s.* consumare;

epuizare; terminare.
pítírme *s.* lichidare; terminare.
pítírmek **A.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a reuşi să termine; a reuşi să sfârşească; a reuşi să finalizeze; a reuşi să pună capăt. **B.** *v.t.* a termina; a sfârşi; a finaliza; a pune capăt. // ***•íş pítírmek*** a realiza; a concretiza. ***•íşín pítírmek*** a da gata pe cineva; a-l ucide; a-l nimici. // ***•okîp pítírdí*** a terminat de citit.
pítken *adj.* **1.** sfârşit; epuizat. **2.** lichidat; terminat; împlinit.
pítkenşík *adv.* până la sfârşit; până la epuizare.
pítme *s.* **1.** sfârşit; încheiere; terminare. **2.** limită.
pítmegen *adj.* infinit; incomplet. // ***•pítmegen íş*** restanță.
pítmegen-túkenmegen *adj.* neconsumat; nesecat.
pítmek *v.i.* **1.** a se sfârşi; a se termina; a se finaliza. **2.** *(d. plante)* a creşte. **3.** a se epuiza; a se istovi; a se extenua. // ***•bolîp pítmek*** a se întâmpla; a avea loc. ***•dertí pítmemek*** a nu mai scăpa de necazuri. ***•kuwatî pítmek*** a i se sfârşi puterile; a se istovi. ***•man/men íşí pítmek*** a sfârşi cu cineva. ***•osal pítmek*** a se termina prost. ***•pítíp túkenmek*** a se consuma; a se termina. ***•sónîp pítmek*** a se stinge definitiv. // ***•benzinam píttí*** mi s-a terminat benzina. ***•bolîp píttí*** s-a sfârşit. ***•íş pítkenşík*** până la terminarea lucrului. ***•kókírekte balasî man, ótíp pítiyatîrganî man*** de la cel cu ţâţa-n gură pân' la cel cu barba sură. ***•oyîn barabarlîk man píttí*** meciul s-a terminat la egalitate. ***•oyîn píttí*** piesa a fost jucată.
pítmelí *adj.* limitat; finit.
pítmeme *s.* infinit; nesfârşire.
pítmeme-túkenmeme *s.* infinit; nesfârşire.
pítmesíz *adj.* infinit.
pítmez *adj.* inepuizabil; infinit; nesfârşit.
pítmez-túkenmez *adj.* inepuizabil; infinit; nesfârşit. // ***•pítmez-túkenmez mollîk*** belşug nesfârşit.
pítmiykalgan *adj.* neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parţial.
pítmiykalîr *adj.* inepuizabil; infinit; nesfârşit.
pítre *s.* caritate; pomană; milostenie. // ***•pítre kurumî*** organizaţie de caritate.
pîkare *adj.* sărac; pauper; biet; sărman.
pîkare-asmasî *s. (bot.)* luminoasă *(lat., Clematis recta)*.
pîkarekalgan *adj.* pauper; sărăcit.
pîkarekalma *s.* pauperizare; sărăcire.
pîkarekaluw *s.* pauperizare; sărăcire.
pîkareleşmek *v.i.* a sărăci.
pîkareleştírmek *v.t.* a pauperiza.
pîkarelík *s.* sărăcie; lipsuri; privaţiune.
pîkîrdama *s.* **1.** clocot. **2.** chicot.
pîkîrdamak *v.i.* **1.** a clocoti; a fierbe în clocote. **2.** a chicoti.
pîkîrdaw *s.* **1.** clocot. **2.** chicot.
pîkîrtî *s.* **1.** clocot. **2.** chicot.
pînar *s.* fântână; izvor.
Pînar, Baş- *s.* **1.** *(topon.) ("Fântâna Dintâi")* Fântâna Mare *(jud. Constanţa)*. **2.** *(topon.) ("Fântâna Dintâi")* Fântâna Mare *(jud. Tulcea)*.
Pînar, Kertík/Kertelí- *s. (topon.) ("Fântâna Incrustată")* Curcani *(jud. Constanţa)*.
Pînar, Koyî- *s. (topon.) ("Fântâna Vâscoasă")* Fântâna Oilor *(jud. Tulcea)*.
Pînar, Kól- *s. (topon.) ("Fântâna Lac")* Şipotele *(jud. Constanţa)*.
Pînar, Kurt- *s. (topon.)* Tervel *(Dobrich, Bulgaria)*.
Pînar, Manğa- *s. (topon.) ("Fântâna cu Cumpănă")* Schitu; Mangea Punar *(jud. Constanţa)*.
Pînar, Taş- *s. (topon.) ("Fântâna de Piatră")* Siliştea *(jud. Constanţa)*.
pîranga *s.* lanţuri; cătuşă *(pt. picioare)*. // ***•pîrangaga wurmak*** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. ***•pîrangasîn atmak*** a se descătuşa; a se dezrobi.
pîrangagawuruw *s.* încătuşare; înlănţuire.
pîrangalamak *v.t.* a înlănţui; a încătuşa; a fereca.
pîrangalangan *adj.* înlănţuit; încătuşat; ferecat.
pîrangalanmak *v.i.* a fi pus în lanţuri; a fi pus în cătuşe; a fi ferecat.
pîrangasînatkan *adj.* descătuşat; dezrobit.
pîrasa *s. (bot.)* praz *(lat., Allium porrum ampeloprasum)*.
pîrîldagan *adj.* **1.** lucitor; sclipitor; strălucitor; pâlpâitor. **2.** răpăitor; ţăcănitor; păcănitor.
pîrîldak *s.* **1.** morişcă de vânt. **2.** *(la sobe)* aerisire; ventilaţie; tirant. **3.** heliograf; aparat pentru transmiterea semnalelor luminoase. **4.** *(tehn.)* ventilator; suflantă. // ***•pîrîldak kaytarmak*** a trage sforile. // ***•maykuwatî pîrîldak*** *(tehn.)* ventilator hidraulic.
pîrîldakburumğa *s. (tehn.)* turbosuflantă.
pîrîldama *s.* **1.** lucire; sclipire; strălucire; pâlpâit. **2.** răpăit; ţăcănit; păcănit.
pîrîldamak *v.i.* **1.** a luci; a străluci; a sclipi; a pâlpâi. **2.** a răpăi; a ţăcăni; a păcăni.
pîrîldaw *s.* **1.** lucire; sclipire; strălucire; pâlpâit. **2.** răpăit; ţăcănit; păcănit.
pîrîltî *s.* **1.** lucire; sclipire; strălucire; pâlpâit. **2.** răpăit; ţăcănit; păcănit.
pîrîltîlî *adj.* **1.** lucitor; sclipitor; strălucitor; pâlpâitor. **2.** răpăitor; ţăcănitor; păcănitor.
pîrîn *s.* **1.** cuptor. **2.** brutărie. // ***•yúksek pîrîn*** furnal.
pîrînğî *s.* brutar.
pîrînğîlîk *s.* brutărie; panificaţie.
pîrînşagîlganî **I.** *adj.* termoelectric. **II.** *s.* termoelectricitate. // ***•pîrînşagîlganî îşletmesí*** termocentrală; centrală termoelectrică.
pîrpîz *adj.* zbârlit; înfoiat.
pîrpîzlaşkan *adj.* zbârlit; înfoiat.
pîrpîzlaşma *s.* zbârlire; înfoiere.
pîrpîzlaşmak *v.i.* a se zbârli; a se înfoia.
pîrpîzlaşuw *s.* zbârlire; înfoiere.
pîrs *interj.* fâs!;
pîrsat *s.* **1.** ocazie; prilej; posibilitate. **2.** oportunitate; moment prielnic.
pîrsatşî *s.* oportunist.
pîrsatşîlîk *s.* oportunism.
pîrsîldama *s.* fâsâit.
pîrsîldamak *v.i.* a fâsâi.
pîrsîldatmak *v.t.* a determina să fâsâie.
pîrsîltî *s.* fâsâit.
pîrsîldaw *s.* fâsâit.
pîrt **I.** *interj.* pâr!; pârţ!; **II.** *s.* pârţ. // ***•pîrt atmak*** a pârţâi.
pîrtatkan **I.** *adj.* pârţâit. **II.** *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
pîrtatuw *s.* pârţ.
pîrtîk *adj. (d. ţesături)* rupt; sfâşiat.
pîrtîna *s.* furtună.
pîsîldama *s.* fâsâit.
pîsîldamak *v.i.* a fâsâi.
pîsîldatmak *v.t.* a determina să fâsâie.
pîsîltî *s.* fâsâit.
pîsîp-karaw *s.* pândă.
pîsîp-turgan *adj.* ascuns; iscoditor; pitit; pitulat.
pîsîp-turuw *s.* iscodire; pândă; pitire; pitulare.
pîskan *adj.* ascuns; pitit; pitulat.
pîsma *s.* ascundere; pitire; pândă; spionare.
pîsmak *v.i.* a se ascunde; a se piti; a pândi; a spiona. // ***•pîsîp turmak; pîsîp karamak*** a pândi; a spiona.
pîstîrmak *v.t.* a ascunde; a piti.
pîşak *s.* cuţit. // ***•awuzun pîşak aşmamak*** a tăcea chitic; a tăcea mâlc. ***•pîşak súyekke tayanmak*** a-i ajunge cuţitul la os; a nu mai suporta. ***•pîşakka kelmek*** a ajunge la cuţite; a se încăiera. // ***•aşîlgan pîşak*** briceag. ***•aşkana pîşagî*** cuţit de bucătărie. ***•keskín/kayratîlgan pîşak*** cuţit ascuţit. ***•pîşak sabî*** mânerul cuţitului. ***•pîşaknîñ sîrtî*** muchia cuţitului. ***•pîşaknîñ uşî*** vârful cuţitului. ***•traş pîşagî*** brici.
pîşakkakelúw *s.* încăierare.
pîşakkayragan *s.* tocilar; persoană care ascute la tocilă.
pîşaklama *s.* înjunghiere.
pîşaklamak *v.t.* a răni cu cuţitul; a înjunghia.
pîşaklangan *adj.* înjunghiat.
pîşaklanmak *v.i.* a fi înjunghiat.
pîşaklaşmak *v.i. (recipr.)* a se înjunghia.
pîşaklaw *s.* înjunghiere.
pîş-baka *s. (zool.)* broască-ţestoasă *(lat., Testudo sp.; Chelonia sp.)*.
pîşîk *adj.* castrat; jugănit.
pîşîldama *s.* şoaptă.
pîşîldamak *v.i.* a şopti.
pîşîldaşma *s.* şuşoteală.
pîşîldaşmak *v.i.* a discuta în şoaptă; a şuşoti.
pîşîldaşuw *s.* şuşoteală.
pîşîldaw *s.* şoaptă.
pîşîldawlî *adj.* şoptit.
pîşîlgan *adj.* castrat; jugănit; sterilizat.
pîşîlmagan *adj.* necastrat; nejugănit; nesterilizat.
pîşîlmagan-domîz *s.* vier.
pîşîlmak *v.i.* a fi castrat; a fi jugănit; a fi sterilizat.
pîşkî *s.* ferăstrău.
pîşkîlama *s.* tăiere cu ferăstrăul.
pîşkîlamak *v.t.* a tăia cu ferăstrăul.
pîşkîlangan *adj.* tăiat cu ferăstrăul.
pîşkîlanmak *v.i.* a se tăia cu ferăstrăul.
pîşkîlatmak *v.t.* a determina să taie cu ferăstrăul.
pîşkîlaw *s.* tăiere cu ferăstrăul.
pîşkî-órdek *s. (orn.)* ferestraş mare; bodârlău cu ferăstrău *(lat., Mergus*

merganser).
pîşkîrgan *adj.* **1.** care ţâşneşte; care împroaşcă. **2.** germinat.
pîşkîrma *s.* **1.** germinare. **2.** ţâşnire; împroşcare.
pîşkîrmak *v.i.* **1.** a ţâşni; a împroşca. **2.** a germina.
pîşkîrtmak *v.t.* **1.** a determina să germineze. **2.** a determina să ţâşnească; a determina să împroaşte.
pîşkîrtuwğî *s.* pulverizator; atomizor; spray.
pîşkîruw *s.* **1.** germinare. **2.** ţâşnire; împroşcare.
pîşma *s.* castrare; jugănire; sterilizare.
pîşmak *v.t.* a castra; a jugăni; a steriliza.
pîştîrîlgan *adj.* **1.** castrat; jugănit. **2.** *(ist.)* eunuc.
pîştîrîlmak *v.i.* a se castra; a se jugăni.
pîştîrmak *v.t.* a determina să castreze; a determina să jugănească.
pîştîruw *s.* castrare; jugănire.
pîşuw *s.* castrare; jugănire; sterilizare.
pîsîldaw *s.* fâsâit.
pîsuw *s.* ascundere; pitire; pândă; spionare.
pît *s. (anat.)* perineu.
pîtak *s.* **1.** butaş; butuc de viţă de vie. **2.** creangă; cracă; ramură.
pîtaklamak *v.t.* a ramifica.
pîtaklangan *adj.* ramificat.
pîtaklanma *s.* ramificare; ramificaţie.
pîtaklanmak *v.i.* a se ramifica.
pîtaklanuw *s.* ramificare; ramificaţie.
pîtalgan *v.t. (d. pomi, d. viţa-de-vie)* plivit; tuns; curăţat.
pîtama *s. (d. pomi, d. viţa-de-vie)* plivire; tundere; curăţare.
pîtamak *v.t. (d. pomi, d. viţa-de-vie)* a plivi; a tunde; a curăţa de crengi.
pîtaw *s. (d. pomi, d. viţa-de-vie)* plivire; tundere; curăţare.
pîtîrdama *s.* pârâit.
pîtîrdamak *v.i.* a pârâi.
pîtîrdaw *s.* pârâit.
pîtîr-pîtîr *interj.* pâr!;
pîtîrtî *s.* pârâit.
pîtrak *s. (bot.)* scaietele-popii; holeră *(lat., Xanthium spinosum).*
pîtrak, uzun- *s. (bot.)* scaietele-popii *(lat., Xanthium strumarium).*
plaçenta *s. (biol.)* placentă.
plafon *s.* plafon.
plağiyat *s.* plagiat; plagiere.
plağiyatşî *s.* plagiator.
plağiyatşîlîk *s.* plagiat; plagiere.
plaja *s.* plajă. // ***•kumluklarnîñ geñîşlígí*** lăţimea plajelor.
plaka *s.* **1.** *(muz.)* placă; disc. **2.** *(la autovehicule)* număr de înmatriculare; număr.
plakaj *s.* placaj.
plan *s.* plan; proiect. // ***•plan kurmak*** a face planuri.
planeta *s. (astr.)* planetă.
planetalararasî *adj.* interplanetar.
planetariyum *s.* planetariu.
planğî *s.* planificator; proiectant.
plankton *s.* plancton.
planlama *s.* planificare.
planlamak *v.t.* a planifica.
planlangan *adj.* planificat.
planlanmagan *adj.* neplanificat; neproiectat.
planlanmaykalgan *adj.* neplanificat; neproiectat.
planlî *adj.* planificat.
planor *s.* planor.
planorğî *s.* planorist.
planorğîlîk *s.* planorism.
plansîz *adj.* neplanificat; neproiectat.
plantasiya *s.* plantaţie.
plasma *s. (biol.)* plasmă.
plasmalî *adj.* plasmatic.
plasmatik *adj.* plasmatic.
plastik I. *adj.* plastic; maleabil; ductil. **II.** *s.* material plastic. // ***•plastik sanatlar*** arte plastice.
plastikleşken *adj.* plastifiat.
plastikleşmek *v.i.* a se plastifia.
plastikleştírme *s.* plastifiere.
plastikleştírmek *v.t.* a plastifia.
plastiklík *s.* plasticitate.
plastilina *s.* plastilină.
platforma *s.* platformă *(şi fig.).*
platina *s.* platină.
platonik *adj.* platonic.
plákiya *s. (gastron.)* plachie. // ***•balîk plákiyasî*** *(gastron.)* plachie de peşte.
plebisçit *s.* plebiscit.
Pleske'níñ-soygasî *s. (orn.)* cioara lui Pleske *(lat., Podoces pleski).*
plewura *s. (anat.)* pleură.
plewureziya *s. (med.)* pleurită; pleurezie.
plewurita *s. (med.)* pleurită; pleurezie.
plisew *s.* pliu; pliseu.
plisewlí *adj.* plisat.
pliy *s.* pliu.
plomba *s. (med.)* plombă.
plombalama *s. (med.)* plombare.
plombalamak *v.t. (med.)* a plomba.
plombalangan *adj. (med.)* plombat.
plombalanmak *v.i. (med.)* a se plomba.
plombalaw *s. (med.)* plombare.
plombalî *adj. (med.)* plombat.
pluş *s.* pluş.
pluşlî *adj.* pluşat.
plutokrasiya *s.* plutocraţie.
Pluton *s. (astr.)* Pluton.
plutoniyum *s. (chim.)* plutoniu.
pnewumatik *adj.* pneumatic.
pogaşa *s. (gastron.)* pateu.
pogaşağî *s.* patiser.
pogaşağîlîk *s.* patiserie.
polak I. *adj.* polon. **II.** *s., adj.* polonez.
Polagîstan/Poloniye *s. (topon.)* Polonia.
polakşa I. *adv.* în limba poloneză. **II.** *s. (limba)* poloneză.
polat *s.* oţel. // ***•polat fabrikasî*** oţelărie.
polatírítken *s. (tehn.)* turnător; topitor; oţelar.
polatírítme *s. (tehn.)* turnătorie; topitorie; oţelărie.
polatkana *s.* oţelărie.
polatlaşkan *adj.* oţelit; călit.
polatlaşma *s.* oţelire; călire.
polatlaşmak *v.i.* a se oţeli; a se căli.
polatlaştîrmak *v.t.* a oţeli; a căli.
polatlaşuw *s.* oţelire; călire.
polatlî *adj.* **1.** *(constr.)* armat. **2.** cu oţel; oţelit.
polatşî *s.* oţelar.
polattay *adj.* tare ca oţelul.
polattókken *s. (tehn.)* turnător; topitor; oţelar.
polattókme *s. (tehn.)* turnătorie; topitorie; oţelărie.
polemika *s.* polemică.
polemikalî *adj.* controversat; disputat; polemic.
polifonik *adj.* polifonic.
polifoniya *s.* polifonie.
polifoniyalî *adj.* polifonic.
poligam *s.* poligam.
poligamiya *s.* poligamie.
poligamiyağî *s.* poligam.
poliglot *s., adj.* poliglot. // ***•poliglot sózlígí*** dicţionar poliglot.
poligon *s. (mil.)* poligon. // ***•níşanğîlîk poligonî*** poligon de tir.
poligrafik *adj.* poligrafic.
poligrafiya I. *adj.* poligrafic. **II.** *s.* poligrafie.
poligrafiyalî *adj.* poligrafic.
poliklinika *s. (med.)* policlinică.
polimer *s.* polimer.
polip *s. (med.)* polip.
polisa *s. (fin.)* poliţă de asigurare.
polisist *s.* poliţist.
polisiya *s.* poliţie. // ***•polisiya hafiyesí*** detectiv. ***•polisiya komisarî*** comisar de poliţie. ***•polisiya memurî*** poliţist. ***•polisiya romanî*** roman poliţist.
politeknik *adj.* politehnic.
politeknika I. *adj.* politehnic. **II.** *s.* politehnică. // ***•politeknika mektebí*** politehnică.
politeknikalî *adj.* politehnic.
politeyism *s. (fil.)* politeism.
politeyist *s. (fil.)* politeist.
politeyistlík *s. (fil.)* politeism.
politik *adj.* politic.
politika *s.* politică *(şi fig.).*
politikağî *s.* politician *(şi fig.).*
poliyester *s.* poliester.
poliyomiyelita *s. (med.)* poliomielită.
polo *s. (sport)* polo.
polon I. *adj.* polon. **II.** *s., adj.* polonez.
polonğa I. *adv.* în limba poloneză. **II.** *s. (limba)* poloneză.
Poloniye/Polagîstan *s. (topon.)* Polonia.
poloniyelí I. *adj.* polon. **II.** *s., adj.* polonez.
pomada *s.* pomadă; alifie.
pomata *s.* unsoare.
pompa *s. (tehn.)* pompă.
pompalama *s.* pompare.
pompalamak *v.t.* a pompa.
pompalangan *adj.* pompat.
pompalaw *s.* pompare.
poniy *s. (zool.)* ponei *(lat., Equus caballus).*
ponografik *adj.* pornografic.
ponton *s.* ponton.
popaz *s.* **1.** *(la creştini)* preot; popă. **2.** rigă; popă *(carte de joc).*
popazgaitiraf *s. (relig., la creştini)* spovedanie.
popazgaitiraflî *adj. (relig., la creştini)* spovedit.
popazkalpagî *s. (bot.)* salbă-moale; vonicer *(lat., Evonymus europaea).*
popazlar *s., pl. (la creştini)* cler; preoţime.
popazlîk *s. (la creştini)* preoţie.
popazotî *s. (bot.)* popaz *(lat., Sabadilla officinalis).*
poplin *s. (text.)* poplin. // ***•poplin íşkólmek*** cămaşă de poplin.
pornografik *adj.* pornografic.
pornografiya *s.* pornografie.
pornografiyagakarşî *adj.* antiporno.
pornografiyalî *adj.* pornografic.
porselan *s.* porţelan. // ***•porselan pílğanî*** ceaşcă de porţelan. ***•porselan takîmî*** serviciu de porţelan. ***•tíş porselan kaplamasî*** îmbrăcăminte de porţelan pentru dinţi.
porsiya *s.* porţie.
porsî *adj.* duhoare; putoare.
porsîk *s. (zool.)* viezure; bursuc *(lat., Meles meles).*
porsîkteregí *s. (bot.)* tisă *(lat.,*

Taxus baccata).
portakal *s.* **1.** portocală. **2.** *(bot.)* portocal *(lat., Citrus aurantium dulcis).* // ***•portakal suwî*** oranjadă. ***•portakalnî dórt şeríkke bóldím*** am împărţit portocala în patru sferturi.
portakallîk *s.* livadă de portocali.
portakalrengí *adj.* oranj; portocaliu.
portatif *s.* portativ.
portbagaj *s.* portbagaj.
portekíz *s., adj.* portughez.
Portekíz *s. (topon.)* Portugalia.
portekízğe **I.** *adv.* în limba portugheză. **II.** *s. (limba)* portugheză.
portekízlí *s., adj.* portughez.
portopel *s.* portofel.
Portorika *s. (topon.)* Puerto Rico.
portorikalî *s., adj.* portorican.
portorikan *s., adj.* portorican.
portret *s.* portret.
post *s.* **1.** piele de animal; blană. **2.** post; funcţie. **3.** autoritate; instituţie; organ.
postulat *s.* postulat.
poşmak *s.* **1.** colţ; unghi. **2.** intersecţie de drumuri. // ***•geñíş poşmak*** *(mat.)* unghi obtuz. ***•ğóndeş poşmaklar*** *(mat.)* unghiuri corespondente. ***•karşî poşmaklar*** *(mat.)* unghiuri opuse. ***•koñşî poşmak*** *(mat.)* unghi adiacent. ***•kóríş poşmagî*** punct de vedere. ***•odanîñ poşmagî*** colţul camerei. ***•poşmak wuruşî*** *(sport)* lovitură de colţ. ***•tík poşmak*** *(mat.)* unghi drept. ***•topnî ters poşmakka attî*** a trimis mingea în colţul opus.
poşmakkeñ *s. (mat.)* diagonală.
poşmaklî *adj.* cu colţuri; colţuros; cu unghiuri.
poşmaklîk *adj.* unghiular.
poşta *s.* **1.** poştă. **2.** navetă; poştă. // ***•poşta hawalesí*** mandat poştal. ***•poşta kartî*** carte poştală. ***•poşta kutugî*** căsuţă poştală; cutie poştală. ***•poşta pulî*** timbru poştal. ***•poşta trení*** *(transp.)* tren poştal.
poştağî *s.* poştaş; factor poştal.
poştakana *s.* poştă; oficiu poştal. // ***•poştakana kayda?*** unde este poşta?;
poştalamak *v.t.* a expedia prin poştă; a trimite prin poştă; a depune la poştă.
potasiyum *s. (chim.)* potasiu.
potensiyal *s.* potenţial.
poza *s.* poză; atitudine.
pozitif *adj.* pozitiv *(şi foto.).*
pozitivism *s. (fil.)* pozitivism.
pókter *s.* troian; nămete.
pókterlemek *v.t.* a troieni; a nămeţi.
pókterlengen *adj.* înzăpezit; troienit; nămeţit.
pókterlenme *s.* înzăpezire; troienire; nămeţire.
pókterlenmek *v.i.* a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeţi.
pókterlí *adj.* înzăpezit; troienit; nămeţit.
póstekiy *s.* blană *(de oaie, de capră).*
pragmağî *s., adj.* pragmatist.
pragmağîlîk *s.* pragmatism.
praktik *adj.* practic.
praktika *s.* practică.
praktikağî *s.* practician.
praktikayapkan *s.* practicant.
prank *s. (unitate monetară)* leu; franc. // ***•kaş prank ete?*** cât costă?;
predikat *s. (gram.)* predicat.
predikatif *adj. (gram.)* predicativ.
presa *s. (tehn.)* presă.
prezbit *s. (med.)* prezbit.
prezbitism *s. (med.)* prezbitism.
prezbitlík *s. (med.)* prezbitism.
prima *s. (fin.)* primă.
primatlar *s., pl.* primate.
prins *s.* prinţ.
prinsesa *s.* prinţesă.
priza *s. (electr.)* priză.
proba *s.* **1.** probă; experimentare. **2.** repetiţie. // ***•probasîn yapmak*** a proba.
problema *s.* problemă *(şi fig.).*
proçes *s.* proces.
prodekan *s. (univ.)* prodecan.
produktor *s.* producător.
profesiyonal *adj.* profesional.
profesor *s.* profesor.
profesorlîk *s.* profesorat; profesorime.
profil *s.* profil *(şi mat.).*
profilaksiya *s.* profilaxie.
program *s.* program. // ***•deweranlarnîñ programî*** programul cinematografelor. ***•programnîñ ara yerínde*** în pauza programului. ***•tren programî*** mersul trenurilor.
programğî *s.* programator.
programlagan *s.* programator.
programlama *s.* programare.
programlamak *v.t.* a programa.
programlangan *adj.* programat.
programlanmak *v.i.* a se programa.
programlaw *s.* programare.
programlî *adj.* programat.
prokuror *s.* procuror.
prokurorlîk *s. (jur.)* procuratură; parchet.
proletar *s.* proletar.
proletariyat *s.* proletariat.
prolok *s.* prolog.
propaganda *s.* propagandă.
propagandağî *s.* propagandist.
prorektor *s. (univ.)* prorector.
prospekt *s.* prospect.
prostata *s. (anat.)* prostată.
protest *s.* protest.
protestant *s. (relig.)* protestant.
protestantism *s. (relig.)* protestantism.
protestantlîk *s. (relig.)* protestantism.
protestetken *adj.* protestatar.
protestşí *adj.* protestatar.
proteyina *s.* proteină.
proteza *s. (med.)* proteză.
protokol *s.* protocol.
protokollî *adj.* protocolar.
proton *s. (fiz.)* proton.
protoplasma *s. (biol.)* protoplasmă.
protozorlar *s., pl. (biol.)* protozoare.
prova *s. (nav.)* proră.
proyeksiya *s. (fiz.)* proiecţie.
proyekt *s.* proiect.
proyektor *s.* proiector.
prozodiya *s. (lit.)* prozodie.
psihanaliza *s.* psihanaliză.
psihiyatriya *s. (med.)* psihiatrie.
psihiyatriyağî *s. (med.)* psihiatru.
psiholoğik *adj. (med.)* psihologic.
psiholoğiya **I.** *adj. (med.)* psihologic. **II.** *s. (med.)* psihologie.
psiholoğiyağî *s. (med.)* psiholog.
psiholoğiyalî *adj. (med.)* psihologic.
psiholok *s. (med.)* psiholog.
psihopedagoğiya *s.* psihopedagogie.
psihopedagoğiyağî *s.* psihopedagog.
psihopedagok *s.* psihopedagog.
psihoza *s.* psihoză.
pudra *s.* pudră cosmetică. // ***•talk pudrasî*** pudră de talc.
pudralama *s.* pudrare.
pudralamak *v.t.* a pudra.
pudralangan *adj.* pudrat.
pudralanmak *v.i.* a se pudra.
pudralaw *s.* pudrare.
pudralî *adj.* pudrat.
pudralîk *s.* pudrieră.
pufuldagan *s.* pufăitor.
pufuldama *s.* pufăit.
pufuldamak *v.i.* a pufăi.
pufuldaw *s.* pufăit.
pufultî *s.* pufăit.
pul **I.** *adj. (fin.)* monetar. **II.** *s.* **1.** paietă. **2.** solz *(de peşte).* **3.** timbru *(poştal, fiscal).* **4.** *(la jocul de table)* pul. **5.** *(fin.)* monedă. **6.** *(tehn.)* şaibă. **7.** *(muz.)* taler; talger; cinel; cimbal. // ***•pul ğabîştîrmak*** a timbra. // ***•balîk pulî*** solz de peşte. ***•poşta pulî*** timbru poştal. ***•tamga pulî*** timbru.
pulbasîlgan *adj.* francat; timbrat.
pulbasuw *s.* francare; timbrare.
pulğî *s.* filatelist.
pulğîygan *s.* filatelist.
pulğîyuw *s.* filatelie.
pulğuluk *s.* filatelie.
pulkana *s.* monetărie.
pulkesken *adj.* monetar.
pulkesme *s.* fabricare de monede.
pullamak *v.t.* a timbra; a pune timbru.
pullanmagan *adj.* netimbrat.
pullî *adj.* **1.** timbrat. **2.** cu solzi.
pullî-karînlî-gúmúşgágáa *s. (orn.)* pescăruş cu cioc argintiu solzos *(lat., Lonchura punctulata).*
pullî-kúrte *s. (orn.)* ghionoaie cu pântece solzos *(lat., Picus squamatus).*
pullî-terekkakkan *s. (orn.)* ghionoaie cu pântece solzos *(lat., Picus squamatus).*
pullî-tokîldak *s. (orn.)* ghionoaie cu pântece solzos *(lat., Picus squamatus).*
pulsuz *adj.* netimbrat.
pulşeşegí *s. (bot.)* bănică; spinuţă *(lat., Phyteuma orbiculare).*
puluş *adj.* impotent.
puluşluk *s. (med.)* impotenţă.
puna-Amazon-órdegí *s. (orn.)* raţă puna sud-americană *(lat., Anas puna).*
puna-aynagî *s. (orn.)* ţigănuş puna; sitar negru puna *(lat., Plegadis ridgwayi).*
puna-şullugî *s. (orn.)* ţigănuş puna; sitar negru puna *(lat., Plegadis ridgwayi).*
punksiya *s. (med.)* puncţie.
punt *s.* livră; funt; pfund *(=453,6 gr).*
pupa *s. (nav.)* pupă.
puritan *s., adj. (relig.)* puritan.
puritanism *s. (relig.)* puritanism.
puritanlîk *s. (relig.)* puritanism.
purşî *s.* perie. // ***•kíşkene purşî*** periuţă. ***•kondîra purşusî*** perie de ghete. ***•şáş purşusî*** perie de păr. ***•tîrnak purşusî*** periuţă de unghii. ***•tíş purşusî*** periuţă de dinţi. ***•urba purşusî*** perie de haine.
purşulama *s.* periere.
purşulamak *v.t.* a peria.
purşulangan *adj.* periat.
purşulanmak *v.i.* a se peria.
purşulaw *s.* periere.
puskî *s. (mil.)* ambuscadă.
pusula *s.* **1.** bileţel; scrisorică. **2.** *(fin.)* factură.
put *s.* idol; divinitate.
puta *s.* creuzet.
putlaşkan *adj.* idolatrizat; divinizat.
putlaştîrma *s.* idolatrizare; divinizare.

putlaştîrmak *v.t.* a idolatriza; a diviniza.
putlaştîruw *s.* idolatrizare; divinizare.
putperest *adj.* idolatru.
putperestlík *s.* idolatrie; divinizare.
putşuluk *s.* fetişism.
púrşek *s.* cârlionţ; buclă; moţ.
púrşeklí *adj.* cârlionţat; buclat; moţat.
púrşúk *s.* cârlionţ; buclă; moţ.
púrşúklí *adj.* cârlionţat; buclat; moţat.
púrúz *s.* defect; cusur; neajuns.
púrúzlí *adj.* defectuos; cu defect.
púrúzsúz *adj.* fără cusur; fără defecte; ireproşabil.
púskúl *s.* ciucure; pompon; franj. // •***músúr púskúlí*** smoc la ştiuletele de porumb; mătase.
púskúllí *adj.* cu ciucuri; cu franjuri.
púskúrgen *adj.* **1.** pulverizat. **2.** *(d. vulcani)* eruptiv.
púskúrgeş *s.* pulverizator; atomizor; spray.
púskúrme *s.* **1.** *(d. lichide)* evacuare; golire. **2.** *(d. vulcani)* erupţie.
púskúrmek *v.i.* **1.** *(d. lichide)* a se goli; a se evacua. **2.** *(d. vulcani)* a erupe.
púskúrtmek *v.t.* **1.** *(d. vulcani)* a determina să erupă. **2.** *(d. lichide)* a determina să se golească; a determina să evacueze.
pwan *s. (sport)* punct. // •***pwan almak*** a câştiga puncte *(sport)*. •***pwan hesabî man ğeñmek*** a câştiga la puncte *(sport)*. // •***pwan ğetvelí*** punctaj.
pyúre *s. (gastron.)* piure.

R

raát I. *adj.* **1.** liniştit; odihnit; relaxat. **2.** comod; confortabil. **II.** *s.* linişte; tihnă; odihnă; relaxare. // •***raát bolmak*** a se linişti; a se odihni. •***raátí kalmamak*** a nu mai avea linişte/tihnă/pace. •***raátín bîzmak*** a strica pacea cuiva; a-i strica liniştea.
raátetken *adj.* reconfortant.
raátkana *s.* closet; toaletă.
raátlendírmek *v.t.* a odihni; a linişti; a relaxa.
raátlendírúwğí *s., adj.* odihnitor; liniştitor; relaxant; calmant.
raátlenme *s.* odihnă; relaxare.
raátlenmek *v.i.* a se odihni; a se linişti; a se relaxa. // •***begárúw raátlendím*** m-am odihnit foarte bine. •***bíraz raátleneğek bolaman*** vreau să mă odihnesc puţin.
raátlígíbîzîlgan *adj.* stânjenit; stingherit; incomodat; jenat; încurcat; neliniştit; alarmat.
raátlígínbîzmaz *adj.* imperturbabil.
raátlík *s.* linişte; tihnă; odihnă. // •***raátlígín bîzmak*** a strica pacea cuiva; a-i strica liniştea. // •***raátlík yerí*** staţiune.
raát-raát *adv.* **1.** liniştit; calm. **2.** liber; descătuşat.
raátsíz *adj.* **1.** neliniştit; frământat; tulburat. **2.** bolnav; suferind. **3.** incomod; neconfortabil. // •***búyrekten raátsízmen*** sunt bolnav de rinichi. •***heş raátsíz etmedíñíz*** nu m-aţi deranjat deloc. •***karağígerden raátsízmen*** sunt bolnav de ficat. •***raátsíz bolmañîz!*** nu vă deranjaţi!; •***sízní raátsíz ettím*** v-am deranjat.
raátsízetken *adj.* stânjenitor; stingheritor; incomod; jenant; neliniştitor; alarmant.
raátsízlendírmek *v.t.* **1.** a îmbolnăvi. **2.** a nelinişti; a frământa; a tulbura.
raátsízlenmek *v.i.* **1.** a se nelinişti; a se frământa; a se tulbura. **2.** a se îmbolnăvi.
raátsízlík *s.* **1.** neliniştе; frământare; tulburare. **2.** boală; indispoziţie; proastă dispoziţie.
raátşe *adv.* **1.** liniştit; calm. **2.** liber; descătuşat.
rabbaniy *adj.* divin; sacru; dumnezeiesc.
Rabiye *s. (antrop. f., arab.)* "Împrimăvărarea".
rabît *s.* **1.** unire; legare; împreunare. **2.** *(gram.)* conjuncţie.
rabîta *s.* **1.** legătură; relaţie; conexiune. **2.** coerenţă. **3.** *(gram.)* copulă.
rabîtağî *s.* radiotelegrafist.
rabîtağîlîk *s.* radiotelegrafie.
rabîtalandîrma *s.* legare; conectare.
rabîtalandîrmak *v.t.* a lega; a conecta.
rabîtalandîruw *s.* legare; conectare.
rabîtalangan *adj.* legat; conectat.
rabîtalanmak *v.i.* a se lega; a se conecta.
rabîtalî *adj.* **1.** legat; strâns; conectat. **2.** coerent.
rabîtasîz *adj.* incoerent.
rabîtasîzlîk *s.* incoerenţă.
rabîtlî *adj.* **1.** *(gram.)* cu conjuncţie. **2.** unit; legat; împreunat.
rabîtşî *s.* unificator; montator.
radar *s. (tel.)* radiolocaţie; radar.
radargakarşî *adj.* antiradar.
Radde'níñ-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.
Radde'níñ-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.
radikal *s., adj.* radical.
radikalğî *s.* radicalist.
radikalism *s.* radicalism.
radikalist *s.* radicalist.
radikallaşkan *adj.* radicalizat.
radikallaşma *s.* radicalizare.
radikallaşmak *v.i.* a se radicaliza.
radikallaştîrmak *v.t.* a radicaliza.
radikallaştîruw *s.* radicalizare.
radikallaşuw *s.* radicalizare.
radikallîk *s.* radicalism.
radiyasiya *s.* radiaţie.
radiyasiyalî *adj.* iradiat; iradiant.
radiyator *s.* radiator.
radiyo *s.* radio.
radiyoaktif *adj. (fiz.)* radioactiv.
radiyoaktifleşmek *v.i. (fiz.)* a deveni radioactiv.
radiyoaktiflík *s. (fiz.)* radioactivitate.
radiyoaluwğî *s.* radioreceptor.
radiyoastronom *s.* radioastronom.
radiyoastronomik *adj.* radioastronomic.
radiyoastronomiya *s.* radioastronomie.
radiyoastronomiyağî *s.* radioastronom.
radiyoastronomiyalî *adj.* radioastronomic.
radiyoberímí *s.* radiodifuziune.
radiyoberúwğí *s.* **1.** releu. **2.** radioemiţător.
radiyodaberílgen *adj.* radiodifuzat.
radiyodağayîlgan *adj.* radiodifuzat.
radiyodalga *s. (fiz.)* undă radio.
radiyodulkun *s. (fiz.)* undă radio.
radiyofaal *adj. (fiz.)* radioactiv.
radiyofaaliyet *s. (fiz.)* radioactivitate.
radiyofaallaşmak *v.i. (fiz.)* a deveni radioactiv.
radiyofaallîk *s. (fiz.)* radioactivitate.
radiyofelekiyat *s.* radioastronomie.
radiyofelekiyatlî *adj.* radioastronomic.
radiyofelekiyatşî *s.* radioastronom.
radiyofonik *adj.* radiofonic.
radiyofoniya *s.* radiofonie.
radiyofoniyalî *adj.* radiofonic.
radiyogázáta *s.* radiojurnal.
radiyografiya *s.* radiografie.
radiyograma *s.* radiogramă.
radiyoğayîmî *s.* radiodifuziune.
radiyoğayîn *s.* radiotransmisie; emisiune radio.
radiyoğayînlama *s.* radiodifuzare; radiodifuziune.
radiyoğayînlamak *v.t.* a radiodifuza.
radiyoğayînlangan *adj.* radiodifuzat.
radiyoğayînlanmak *v.i.* a se radiodifuza.
radiyoğayînlaw *s.* radiodifuzare; radiodifuziune.
radiyoğayînlawğî *s.* radioemiţător.
radiyoğayînlî *adj.* radiodifuzat.

radiyoğayuwğî *s.* releu.
radiyoheyet *s.* radioastronomie.
radiyoheyetlí *adj.* radioastronomic.
radiyoheyetşí *s.* radioastronom.
radiyojurnal *s.* radiojurnal.
radiyokaberleşme *s.* radiocomunicaţie.
radiyokabletúwğí *s.* radioreceptor.
radiyokomunikasiya *s.* radiocomunicaţie.
radiyolaşkan *adj.* radioficat.
radiyolaşmak *v.i.* a se radiofica.
radiyolaştîrîlmak *v.i.* a se radiofica.
radiyolaştîrma *s.* radioficare.
radiyolaştîrmak *v.t.* a radiofica.
radiyolaştîruw *s.* radioficare.
radiyoloğik *adj.* radiologic.
radiyoloğiya **I.** *adj.* radiologic. **II.** *s.* radiologie.
radiyoloğiyağî *s.* radiolog.
radiyoloğiyalî *adj.* radiologic.
radiyolok *s.* radiolog.
radiyolokasiya *s. (tel.)* radiolocaţie; radar.
radiyolokasiyağî *s. (tel.)* radiolocator; radar.
radiyonakliyeğí *s.* radioemiţător.
radiyoneşretílgen *adj.* radiodifuzat.
radiyoneşretílmek *v.i.* a se radiodifuza.
radiyoneşretme *s.* radiodifuzare; radiodifuziune.
radiyoneşretmek *v.t.* a radiodifuza.
radiyoneşretúwğí *s.* radioemiţător.
radiyoneşriyat *s.* radiotransmisie; emisiune radio.
radiyoneşriyatlî *adj.* radiodifuzat.
radiyosedalî *adj.* radiofonic.
radiyosedalîk *s.* radiofonie.
radiyosîzga *s.* radiografie.
radiyoskopiya *s.* radioscopie.
radiyotedaviy *s. (med.)* radioterapie.
radiyotelegrafiya *s.* radiotelegrafie.
radiyotelegrafiyağî *s.* radiotelegrafist.
radiyotelegrafî *s.* radiogramă.
radiyoterapiya *s. (med.)* radioterapie.
radiyouzaksîzga *s.* radiogramă.
radiyouzaksîzgağî *s.* radiotelegrafist.
radiyouzaksîzgağîlîk *s.* radiotelegrafie.
radiyum *s. (chim.)* radiu.
rafinat *adj.* rafinat.
rafineriya *s.* rafinărie.
raft *s.* raft. // •***raftka salmak*** a lăsa pentru altă dată.
ragbet *s.* căutare; trecere; simpatie; succes. // •***ragbet kórmek*** a avea căutare; a fi cerut.
ragbetlí *adj.* căutat; cerut; simpatizat; atractiv; îmbietor.
ragbetsíz *adj.* nesimpatizat; neatractiv.
ragîp *adj.* doritor; dornic.
Ragîp *s. (antrop. m., arab.)* "Cel dornic" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
ragmen *postp.* deşi; cu toate că; măcar că.
rağe *s.* rajah.
rahibe *s. (relig.)* călugăriţă.
rahim **I.** *adj.* preamilostiv; milos; compătimitor. **II.** *s. (anat.)* uter; mitră.
Rahim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel iertător" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Rahim, El- *s. (relig., arab.)* "Cel iertător şi milostiv"; "Cel ce binecuvântează şi dăruieşte bunăstarea supuşilor Săi" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Rahime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea iertătoare".
rahip *s. (relig.)* călugăr.
rahip-dudukuş *s. (orn.)* papagal-călugăr *(lat., Myiopsitta monachus).*
rahiplík *s. (relig.)* călugărie.
rahit *s. (med.)* rahitism.
rahitik *adj. (med.)* rahitic.
rahitism *s. (med.)* rahitism.
rahitlí *adj. (med.)* rahitic.
Rahman *s. (topon.)* Rahman *(jud. Tulcea).*
Rahman, El- *s. (relig., arab.)* "Cel priitor"; "Cel ce binecuvântează cu nepărtinire toate vietăţile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
rahmaniy *adj.* divin.
rahmet *s.* **1.** *(relig.)* iertare divină. **2.** *(fig.)* ploaie. // •***rahmet okîmak*** *(relig.)* a cere iertare; a avea milă; a se îndura. // •***Alla(h) rahmet iylesín!*** *(relig.)* Dumnezeu să-l ierte!;
rahmetlí *s., adj.* răposat; decedat. // •***rahmetlí bolmak*** a deceda.
rahne *s.* breşă; spărtură.
rahvan **I.** *adv.* în buiestru. **II.** *s. (d. mersul calului)* buiestru.
rakam **I.** *adj.* cantitativ. **II.** *s.* **1.** cifră; număr. **2.** cantitate; sumă. // •***rakamînda otîrmak*** a se cifra la...; // •***bo sayî úş rakamdan múrekkep*** acest număr este alcătuit din trei cifre. •***dayimiy rakam*** *(mat.)* constantă. •***múrekkep rakam*** *(mat.)* număr complex. •***roman rakamlarî*** *(mat.)* cifre romane.
rakamîşeşílgen *adj.* descifrat.
rakamlama *s.* cifru; cod; codificare.
rakamlamak *v.t.* a cifra; a codifica.
rakamlangan *adj.* cifrat; codificat.
rakamlanmak *v.i.* a se cifra; a se codifica.
rakamlî *adj.* **1.** cifrat; codificat. **2.** cantitativ.
rakamşeşúwí *s.* descifrare.
raketa *s.* **1.** rachetă; proiectil. **2.** *(sport)* rachetă. // •***raketa şaptîrmak*** a lansa o rachetă. // •***raketa tayanagî*** *(mil.)* bază de lansare a rachetelor.
raketagakarşî *adj. (mil.)* antirachetă.
rakik *adj.* **1.** tandru; sensibil. **2.** milos; compătimitor.
rakip *s.* concurent; rival; adversar.
Rakip, El- *s. (relig., arab.)* "Priveghetorul"; "Cel cu băgare de seamă la toate faptele vieţuitoarelor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
rakiplík *s.* concurenţă; rivalitate.
rakit *adj. (d. o apă)* stătătoare.
rakî *s.* rachiu.
rakîs *s.* **1.** dans. **2.** *(fiz.)* pendulare; oscilare. // •***rakîs etmek*** a pendula.
rakîslî *adj. (fiz.)* oscilant.
rakkas *s.* **1.** dansator; balerin. **2.** *(fiz.)* pendul.
rakkase *s.* dansatoare; balerină.
rakkaselík *s.* balet.
rakkaslîk *s.* balet. // •***rakkaslîk temaşasî*** spectacol de balet.
rakle *s.* pupitru; bancă; despărţitură.
rakort *s. (tehn.)* racord.
raksetmek *v.i., v.t.* a dansa; a face balet.
raksetúw *s.* balet.
raktam *s.* chei; debarcader. // •***raktamga yaklaşamîz*** *(nav.)* acostăm.
raktamlama *s.* debarcare.
raktamlamak *v.t.* a debarca.
raktamlangan *adj.* debarcat.
raktamlaw *s.* debarcare.
rakun *s. (zool.)* raton; ursuleţ-spălător *(lat., Procyon sp.).*
ram *adj. (d. oameni)* supus; plecat.
Ramazan *s.* **1.** *(relig., la musulmani)* post. **2.** *(cron.) a 9-a lună a anului conform calendarului musulman.* // •***Ramazan bayramî*** *(relig., la musulmani)* sărbătoarea Ramazanului. •***Ramazan el-múbarek*** *(cron.)* Ramazan cel sfânt.
Ramazan-Kóy *s. (topon.) ("Satul Postului")* Cişmeaua Nouă *(jud. Tulcea).*
rampa *s.* **1.** rampă; platformă. **2.** *(nav.)* ponton; punte. **3.** *(la drumuri)* pantă.
randament *s.* randament.
randevuw *s.* întâlnire.
Raniye *s. (antrop. f., arab.)* "Privire'.
raport *s.* raport; notă; comunicare. // •***raport bermek*** a raporta.
raportşî *s. (d. persoane)* raportor.
rapsodiya *s. (muz.)* rapsodie.
raptiye *s.* clamă; agrafă.
raptiyelemek *v.t.* a prinde cu o clamă; a prinde cu o agrafă.
rasat *s. (astr.)* observare.
rasatkana *s. (astr.)* observator.
rasiyonal *adj.* raţional.
rasiyonalğî *s.* raţionalist.
rasiyonalism *s.* raţionalism.
rasiyonalist *s.* raţionalist.
rasiyonallîk *s.* raţionalism.
raspa *s.* **1.** răzuire. **2.** răzătoare; răzuitoare. **3.** *(med.)* raclaj; chiuretaj.
raspalama *s.* răzuire; raclare.
raspalamak *v.t.* a răzui; a racla.
raspalangan *adj.* răzuit; raclat.
raspalanmak *v.i.* a se răzui; a fi raclat.
raspalî *adj.* răzuit; raclat.
rastkele **I.** *adj.* întâmplător; aleator; incidental; accidental; sporadic. **II.** *adv.* la întâmplare; la nimereală; pe dibuite; alandala.
rastkelesewda *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
rastkelesewdağî *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
rastkelgen *adj.* nimerit.
rastkelme *s.* nimerire; nimereală.
rastkelmek *v.i.* **1.** a întâlni; a găsi. **2.** a nimeri; a atinge. **3.** a se nimeri; a se pomeni; a se trezi; a pica întâmplător.
rastkelúw *s.* întâmplare; hazard.
rastlama *s.* nimerire; nimereală; coincidenţă.
rastlamak *v.t.* a întâlni; a nimeri.
rastlanaturgan *adj.* întâlnit repetitiv; reîntâlnit.
rastlangan *adj.* nimerit.
rastlanmagan *adj.* nemaipomenit; nemaivăzut.
rastlanmak *v.i.* a se întâlni; a se găsi; a se nimeri; a coincide.
rastlanmaykalgan *adj.* nemaipomenit; nemaivăzut.
rastlaşkan *adj.* **1.** nimerit; care coincide. **2.** întâlnit; găsit.
rastlaşma *s.* coincidenţă; întâlnire; joncţiune.
rastlaşmak *v.i.* **1.** a se întâlni; a se găsi. **2.** a se nimeri; a coincide. // •***kópten berítlí rastlaşmadîk*** nu ne-am întâlnit de mult.
rastlayturma *s.* întâlnire repetitivă;

reîntâlnire.
rastlayturmak *v.i.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
raspalaw *s.* răzuire; raclare.
rastlaşuw *s.* coincidenţă; întâlnire; joncţiune.
rastlaw *s.* nimerire; nimereală; coincidenţă.
Rawuf/Rewúf *s. (antrop. m., arab.)* "Cel atotmilostiv".
ray *s.* şină; traversă.
Rayide *s. (antrop. f., arab.)* "Cârmuitoarea".
Rayif *s. (antrop. m., arab.)* "Cel blând".
Rayife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea blândă".
rayihe *s.* parfum; aromă; mireasmă.
rayiheleme *s.* parfumare; aromatizare; înmiresmare.
rayihelemek *v.t.* a parfuma; a aromatiza; a înmiresma.
rayihelengen *adj.* parfumat; aromatizat; înmiresmat.
rayihelenmek *v.i.* a se parfuma; a se aromatiza; a se înmiresma.
rayihelí *adj.* parfumat; aromat; înmiresmat.
Rayit *s. (antrop. m., arab.)* "Cârmuitorul".
rayon *s.* raion.
Raziy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel tolerant" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
raziyane *s. (bot.)* fenicul; molură *(lat., Foeniculum vulgare).*
Raziye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea tolerantă".
razî *adj.* acceptat; consimţit. // •***razî bolmak*** a fi de acord; a accepta; a consimţi. •***razî etmek*** a-i lua acordul; a-l convinge. // •***koşîllarîñîzga razîman*** sunt de acord cu condiţiile dumneavoastră. •***men razîman*** eu sunt de acord. •***ózínden razî*** automulţumit. •***razî tuwulman*** nu sunt de acord.
razîbolmama *s.* respingere; refuz; declinare; contestaţie; neacceptare; negare; negaţie.
razîboluw *s.* înţelegere; acord; lămurire.
razîetken *adj.* mulţumitor.
razîlaşkan *adj.* împăcat; pacificat; reconciliat; acceptat; consimţit; concordant.
razîlaşma *s.* **1.** pace; reconciliere; compromis. **2.** împăcare; înţelegere; punere de acord; consimţire.
razîlaşmagan *adj.* neîmpăcat.
razîlaşmak *v.i.* a se împăca; a se înţelege; a cădea de acord; a consimţi.
razîlaşmalî *adj.* contractual; convenţional.
razîlaşmama *s.* antagonism; dezacord; discordanţă; discordie; discrepanţă; neînţelegere; zâzanie.
razîlaşmamak *v.i.* a tăgădui; a fi în dezacord.
razîlaşmaz *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; de neîmpăcat.
razîlaştîrma *s.* împăcare; reconciliere; pacificare.
razîlaştîrmak *v.t.* a împăca; a reconcilia; a pacifica.
razîlaştîruw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.
razîlaştîruwğî *s.* negociator; împăciuitorist; pacifist.
razîlaştîruwğuluk *s.* împăciuitorism.
razîlaşuw *s.* **1.** pace; reconciliere; compromis. **2.** împăcare; înţelegere; punere de acord; consimţire.
razîlîk *s.* **1.** acord; accept. **2.** armonie; înţelegere; concordanţă; potrivire. // •***ózínden razîlîk*** automulţumire.
razîlîkalgan *adj.* acceptat; aprobat; încuviinţat; îngăduit; agreat.
razîlîktapkan *adj.* acceptat; aprobat; încuviinţat; îngăduit; agreat.
razîlîktapmagan *adj.* respins; refuzat; declinat; contestat; dezaprobat; neacceptat; neconsimţit; negat.
razîman *interj.* consimt!;
razîsîz *adj.* neacceptat; neconsimţit; dezaprobat; negat.
Razo-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de Razo *(lat., Alauda razae).*
Razzak, El- *s. (relig., arab.)* "Atoatedătătorul"; "Cel care crează hrana şi toate cele trebuincioase traiului vieţuitoarelor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
re *s. (muz.)* re.
reaksiya *s.* reacţie *(şi fig.).*
reaktif *s.* reactiv.
reaktor *s.* reactor.
real *adj.* real.
realism *s.* realism.
realist *s., adj.* realist.
reallîk *s.* realitate.
Rebiyúlahir *s. (cron.) a 4-a lună a anului conform calendarului musulman.*
Rebiyúlewwel *s. (cron.) a 3-a lună a anului conform calendarului musulman.*
rebus *s.* rebus.
rebut *s.* rebut.
reçel *s.* dulceaţă; gem.
reçeptor *s. (fiz.)* receptor.
reçital *s.* recital. // •***solistníñ reçitalî*** recitalul solistului.
redaksiya *s.* redacţie.
redayet *s.* josnicie; mârşăvie.
redingota *s.* redingotă.
Reduwan/Ridvan *s. (antrop. m., arab.)* "Consimţământ".
refah *s.* **1.** belşug; bogăţie; abundenţă; opulenţă. **2.** prosperitate. // •***refah îşínde bolmak*** a se propăşi. // •***ulviy refah*** binele suprem.
refahlî *adj.* **1.** belşug; bogăţie; abundenţă; opulenţă. **2.** prosper.
refakat *s.* **1.** însoţire; acompaniere; companie. **2.** *(muz.)* acompaniament. // •***refakat bolmak*** a se însoţi; a se acompania. •***refakat etmek*** a însoţi; a acompania.
refakatlî *adj.* **1.** *(muz.)* acompaniat. **2.** însoţit; acompaniat; întovărăşit.
refakatşî *s.* acompaniator; însoţitor; tovărăş.
Refat/Rifat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înalt în grad".
referat *s.* referat.
referendum *s.* referendum.
refik *s.* prieten; tovarăş; coleg.
Refik *s. (antrop. m., arab.)* "Prietenul sincer".
refika *s.* soţie; nevastă.
Refika *s. (antrop. f., arab.)* "Prietena sinceră".
refikşe *adv.* prieteneşte; tovarăşeşte; colegial.
refikşúnas *adj.* prietenos.
refiktiy *adv.* prieteneşte; tovarăşeşte; colegial.
Refiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cer care înalţă" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Refiy, El- *s. (relig., arab.)* "Înălţătorul"; "Cel care ridică în rang"; "Cel care înalţă spiritual" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
Refiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea sublimă".
refleks *s. (biol.)* reflex.
reflektor *s. (fiz.)* reflector.
reforma *s.* reformă.
reformağî *s.* reformator.
regresif *adj.* regresiv.
regulator *s. (tehn.)* dispozitiv de reglare; regulator.
Reğej *s. (cron.) al 2-lea trimestru al anului conform calendarului musulman.*
reğent *s. (pol.)* regent.
reğentlîk *s. (pol.)* regenţă.
Reğep *s. (cron.) a 7-a lună a anului conform calendarului musulman.* // •***Reğep el-múreğğep*** *(cron.)* Regep cel venerat.
reğim *s.* **1.** *(pol.)* regim. **2.** *(med.)* regim alimentar; dietă.
reğizor *s.* regizor.
reğizorlîk *s.* regie. // •***reğizorlîk yapmak*** a regiza.
rehavet *s.* moleşeală; moliciune; slăbiciune.
rehber *s.* ghid; călăuză. // •***telefon/uzakses rehberí*** carte de telefon. •***turistik rehber*** ghid turistic.
rehberlîk *s.* îndrumare; îndreptar.
rehin *s.* gaj; zălog; ipotecă; sechestru. // •***rehin almak*** a sechestra.
rehine *s.* ostatic. // •***rehine salmak*** a lăsa în gaj.
rehinlîk *s.* **1.** sechestrare. **2.** preţul răscumpărării.
rekabet *s.* concurenţă; rivalitate.
rekabetşí *s.* concurent; rival.
reklama *s.* reclamă; publicitate.
rekort *s.* record. // •***rekort ğîkmak*** a doborî un record.
rekortman *s.* recordman.
rekortşî *s.* recordman.
rektor *s. (univ.)* rector. // •***darúlfúnun rektorî*** rectorul universităţii. •***rektor yardîmğîsî*** *(univ.)* prorector.
rektorlîk *s. (univ.)* rectorat.
relativism *s.* relativism.
reliyef *s.* relief.
remiz *s.* semn; simbol; marcă; emblemă.
remorka *s.* remorcă. // •***remorkalî kamiyon*** camion cu remorcă.
remorker *s.* remorcher.
remziy *adj.* însemnat; simbolic; marcat; emblematic.
Remziy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel emblematic".
Remziye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea emblematică".
ren *s. (zool.)* ren *(lat., Rangifer tarandus).*
rende *s.* **1.** *(tehn.)* rindea. **2.** răzuitoare; răzătoare. // •***aşkana rendesí*** răzătoare de bucătărie.
rendeğí *s.* tâmplar.
rendeleme *s.* rindeluire; răzuire.
rendelemek *v.t.* a rindelui; a răzui.
rendelengen *adj.* rindeluit; răzuit.
rendelenmek *v.i.* a se rindelui; a se răzui.
rendelí *adj.* rindeluit; răzuit.
rengárenk *adj.* multicolor.
rengíatkan *adj.* decolorat; spălăcit; şters.
rengínde *adv.* de culoarea.
rengíşîkkan *adj.* decolorat; spălăcit; şters.

renk *s.* **1.** culoare. **2.** culoare; vopsea. **3.** *(fig.)* calitate; natură; esență. // •***rengí atmak*** a-şi pierde culoarea; a se decolora. •***renk bermek*** a da culoare; a colora. •***uşun rengín bellí etmek*** a-şi da arama pe față; a se da pe față. // •***aşík renk*** culoare deschisă. •***koyí renk*** culoare închisă. •***muhtelif renkler*** diferite culori. •***renk perdesí/şalarlígí/tartarlígí*** nuanță, tentă, tuşă, ton.

renk-berenk *adv.* din culoare în culoare.

renkkúre *s.* cromosferă.

renkleme *s.* colorare; vopsire.

renklemek *v.t.* a colora; a vopsi.

renklengen *adj.* colorat; vopsit.

renklenmek *v.i.* a se colora; a se vopsi.

renklí *adj.* **1.** colorat; vopsit; pigmentat. **2.** *(muz., pict.)* cromatic. // •***renklí film*** film color. •***renklí ğamlí penğíre*** vitraliu. •***renklí kalem*** creioane colorate. •***renklí keşelík*** cămaşă de noapte colorată.

renklík *s.* **1.** colorare; pigmentație. **2.** *(muz., pict.)* cromatică.

renklí-mîşîkbaşî *s. (bot.)* tapoşnic; zabră *(lat., Galeopsis speciosa)*.

renk-renk *adj.* multicolor.

renksínmez *adj. (fiz.)* acromatic.

renksíz *adj.* **1.** incolor; depigmentat. **2.** *(fig.)* palid; şters.

renksízleşken *s.* decolorat.

renksízleşme *s.* decolorare.

renksízleşmek *v.i.* a se decolora; a deveni palid.

renksízleştírmek *v.t.* a decolora.

renksízlík *s.* paloare; decolorare; depigmentare.

renkten-renkke *adv.* din culoare în culoare. // •***renkten-renkke kírmek*** a-şi schimba culorile; a face fețe-fețe.

renta *s.* rentă; profit.

rentağî *s.* rentier.

reostat *s. (fiz.)* reostat.

repertwar *s. (teatr.)* repertoriu.

reportaj *s.* reportaj.

republika *s.* republică.

republikağî *adj.* republican.

reseta *s.* rețetă.

resím *s.* **1.** desen; pictură; tablou. **2.** fotografie. **3.** ilustrată. **4.** ceremonie; paradă. **5.** *(fin.)* impozit. // •***kúldúrúwğí resímín yapmak*** a caricaturiza. •***resím almak*** a fotografia. •***resím yapmak*** a desena; a picta. // •***aytuwlî resím*** tablou celebru. •***dúniyanîñ resímí*** atlas; planiglob. •***feniy/teknik resím*** desen tehnic. •***Grigoresku resímlerí*** tablourile lui Grigorescu. •***gúmrúk resímí*** taxă vamală. •***kazak resím okîlî*** şcoala de pictură românească. •***kúldúrúwğí resím*** caricatură. •***resím alînmaz*** fotografiatul interzis. •***resím aygîtî*** aparat de fotografiat. •***resím bólímí*** secția de pictură. •***resím káátí*** hârtie fotografică. •***resím sergisí*** expoziție de pictură. •***súslewğí resím*** tablou decorativ.

resímgealîngan *adj.* fotografiat.

resímgeyakîşkan *adj.* fotogenic.

resímğí *s.* desenator; pictor; fotograf.

resímíyapîlgan *adj.* desenat.

resímleme *s.* ilustrare *(a cărților; textelor etc.)*.

resímlemek *v.t.* a ilustra *(o carte)*.

resímlengen *adj. (d. cărți, texte etc.)* ilustrat.

resímlí *adj.* ilustrat; cu ilustrații; cu fotografii. // •***resímlí kart*** ilustrată; vedere. •***resímlí masal kitabî*** carte de povești ilustrată.

resímpurşusî *s.* penel; pensulă.

resmen *adv.* în mod oficial.

resmiy *adj.* oficial. // •***resmiy tazim etmek*** *(mil.)* a saluta. // •***resmiy evrak*** document oficial. •***resmiy gázáta*** buletin oficial. •***resmiy geşme/ğúrúş*** defilare; paradă. •***resmiy tíl*** limbă oficială.

Resmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Oficialitatea".

resmiygeşúw *s.* defilare; paradă.

resmiyğe *adv.* în mod oficial.

resmiyğúrúş *s.* defilare; paradă.

resmiyleşken *adj.* autentificat.

resmiyleşmek *v.i.* a se autentifica.

resmiyleştírme *s.* autentificare.

resmiyleştírmek *v.t.* a autentifica.

ressam *s.* pictor. // •***italiyan ressamlarî*** pictori italieni. •***kîr ressamî*** peisagist. •***kúldúrúwğí ressam*** caricaturist.

ressamlîk *s.* pictură.

restawurant *s.* restaurant.

restawurantlî *adj.* cu restaurant. // •***restawurantlî vagon*** vagon restaurant.

resul *s.* profet; proroc; vestitor; prevestitor.

Resul *s. (antrop. m., arab.)* "Profetul"; "Vestitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

reşadet *s.* curaj; vitejie; bravură.

reşadetlí *adj.* curajos; viteaz; brav.

reşadetlík *s.* curaj; vitejie; bravură.

reşat *s.* majorat; maturitate.

Reşide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea matură".

reşina *s.* răşină.

reşinalî *adj.* răşinos.

reşit *s., adj. (d. persoane)* major; matur. // •***reşit bolmak*** a deveni major.

Reşit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fără greşeală îndreptat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

Reşit, El- *s. (relig., arab.)* "Îndreptătorul"; "Cel ce călăuzeşte pe calea întemeiată" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

reşitlík *s.* majorat; maturitate.

reşitlíkkebarmagan *s., adj. (d. persoane)* minor.

ret *s.* **1.** refuz; refuzare; respingere. **2.** contestație.

retbolgan *adj.* neacceptat; neconsimțit; respins; refuzat.

retorik *adj.* retoric.

retorika *s.* retorică.

retro *adj.* retro.

rettetílgen *adj.* respins; refuzat; recuzat; declinat; contestat; dezmințit; negat; nerecunoscut.

rettetílmegen *adj.* necontestat.

rettetílmez *adj.* incontestabil; irefutabil; de necombătut; de nerespins.

rettetmek *v.t.* a respinge; a repudia; a refuza.

retuş *s. (foto.)* retuş.

retuşlama *s.* retuşare.

retuşlamak *v.t.* a retuşa.

retuşlangan *adj.* retuşat.

retuşlanmak *v.i.* a se retuşa.

retuşlî *adj.* retuşat.

reva *adj.* convenabil; potrivit; acceptabil.

revan *adj.* **1.** cursiv; fluent. **2.** neted; plat; drept.

revanlîk *s.* cursivitate; fluență.

revanşa *s.* revanşă.

revanşağî *s. (pol.)* revanşard.

revanşağîlîk *s. (pol.)* revanşism; politică revanşardă.

reverensa *s.* reverență.

revir *s.* infirmerie.

reviziya *s.* **1.** revizie; control. **2.** revizuire; verificare.

revnak *s.* strălucire; sclipire.

revolver *s.* revolver.

rewent *s. (bot.)* revent; rubarbă; rabarbură *(lat., Rheum officinale)*.

rewmatism *s. (med.)* reumatism.

rewmatismbílímğísí *s. (med.)* reumatolog.

rewmatismbílímí *s. (med.)* reumatologie.

rewmatismlí *adj. (med.)* reumatic.

rewmatoloğiya *s. (med.)* reumatologie.

rewmatoloğiyağî *s. (med.)* reumatolog.

rewúf *adj.* blajin.

Rewúf *s. (antrop. m., arab.)* "Blajinul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

Rewúf, El- *s. (relig., arab.)* "Cel blajin" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

rewúş *s.* **1.** *(gram.)* adverb. **2.** mod; fel; chip; manieră. **3.** metodă; procedeu. **4.** formă; aspect. **5.** *(gram.)* circumstanțial. // •***neğílík rewúşí*** *(gram.)* adverb de cantitate. •***soraw/suwal rewúşí*** *(gram.)* adverb interogativ.

Rewze *s. (antrop. f., arab.)* "Grădina".

reyhan *s. (bot.)* busuioc *(lat., Ocimum basilicum)*.

reyis *s.* **1.** şef; preşedinte. **2.** *(ist.)* căpitan de vas. // •***úy reyisí*** capul familiei.

Reza/Riza *s. (antrop. m., arab.)* "Cel satisfăcut".

rezalet *s.* **1.** ruşine; dezonoare. **2.** dezaprobare; condamnare. **3.** scandalizare. // •***rezalet şîgarmak*** a provoca scandal.

rezaletlí *adj.* dezaprobat; condamnat.

reze *s.* **1.** zăvor; ivăr. **2.** *(tehn.)* şpan. **3.** bară; drug.

rezeleme *s.* zăvorâre.

rezelemek *v.t.* a zăvorî.

rezelengen *adj.* zăvorât.

rezelenmek *v.i.* a se zăvorî.

rezelí *adj.* zăvorât; ferecat.

rezene *s. (bot.)* fenicul; molură *(lat., Foeniculum vulgare)*.

rezenesí, ayuw- *s. (bot.)* brie *(lat., Meum athamanticum)*.

rezenesí, suw- *s. (bot.)* mărăraş; chimion-de-apă; chimen-de-baltă; cucuțică-de-bălți *(lat., Phellandrium aquaticum; Oenanthe aquatica)*.

rezervor *s.* rezervor.

rezil *adj.* **1.** neruşinat; impertinent. **2.** ticălos. // •***rezil bolmak*** a se face de râs. •***rezil etmek*** a face de râs.

rezilbolgan *adj.* batjocorit; umilit.

reziletken *adj.* batjocoritor; umilitor.

rezilğe *adv.* cu neruşinare; cu impertinență.

rezillík *s.* neruşinare; impertinență.

rezonansa *s. (fiz.)* rezonanță.

Ridvan/Reduwan *s. (antrop. m., arab.)* "Consimțământ".
Rifat/Refat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înalt în grad".
riğa *s.* rugăminte; dorință; doleanță. // •***riğa etmek*** a ruga. // •***bír riğam bar*** am o rugăminte. •***ğúrúñúz, riğa etemen!*** intrați, vă rog!; •***riğa etemen!*** vă rog!; •***riğa etemen, îsrar etmeseñíz!*** vă rog, nu insistați!;
riğağî *s., adj.* solicitant.
riğalî *adj.* solicitat.
riğat *s. (mil.)* retragere; regrupare.
rikkat *s.* **1.** finețe; delicatețe; gingășie. **2.** milă; compătimire; compasiune.
rikkatlî *adj.* **1.** fin; delicat; gingaș. **2.** milos; compătimitor.
rimel *s.* rimel.
rink *s.* ring.
risale *s.* **1.** broșură. **2.** *(lit.)* pamflet.
risalet *s.* profeție; prevestire; prognoză; pronostic.
risaletlí *adj.* prevestit; prognozat; pronosticat.
risaletşí *adj.* profet; proroc; vestitor; prevestitor.
risk *s.* risc; primejdie.
risklí *s.* periculos; primejdios; riscant.
ritm *s.* ritm *(și lit.)*.
ritmik *adj.* ritmic.
ritmlí *adj. (muz.)* ritmat.
rivayet *s.* zvon; spusă. // •***rivayet bolmak*** a se zvoni. // •***rivayetlerge kóre*** conform zvonurilor.
riya *s.* ipocrizie; prefăcătorie; fățărnicie.
riyakáar *adj.* ipocrit; prefăcut; fățarnic.
riyaset *s.* șefie; președinție. // •***riyaset divanî*** prezidiu.
riyasîz *adj.* cinstit; onest; franc.
riyasîzlîk *s.* cinste; onestitate; franchețe.
riyayet *s.* **1.** considerație; stimă; respect. **2.** acceptare.
riyayetlí *adj.* **1.** cu considerație; stimat; respectat. **2.** acceptat.
riyayetsíz *adj.* neascultător; nesupus; încălcat.
riyayetsízlík *s.* **1.** lipsă de respect; lipsă de considerație. **2.** neconformare; nesupunere; încălcare.
Riyaz *s. (antrop. m., arab.)* "Tărâmul grădinilor".
riyaziy *adj.* matematic.
riyaziyet *s.* matematică. // •***aliy riyaziyet*** *(mat.)* matematică superioară. •***riyaziyet atamasî*** *(mat.)* termen matematic. •***riyaziyet ihtiyariyesí*** *(mat.)* facultatea de matematică. •***riyaziyet wazifesí*** tema la matematică. •***tatbikiy/uygulangan riyaziyet*** *(mat.)* matematică aplicată.
riyaziyetşí *s.* matematician.
riyaziylík *s.* matematică.
riyaziylíkşí *s.* matematician.
Riza/Reza *s. (antrop. m., arab.)* "Cel satisfăcut".
rize **I.** *adj.* mic; bucată mică. **II.** *adv.* în bucăți mici.
rîza *s.* acord; consimțământ; acceptare. // •***rîza bermek*** a-și da acordul; a consimți; a accepta.
rîzalî *adj.* consimțit; acceptat.
rîzîk *s.* alimente; provizii.
roba *s.* robă.
robot *s.* robot.
rokoko *adj.* rococo. // •***rokoko mobilasî*** mobilă rococo.
rol *s.* rol *(și fig.)*. // •***baş rolî*** rolul principal.
rom *s.* rom *(băutură)*.
romalî **I.** *adj.* romanic. **II.** *s., adj. (ist.)* roman.
romalîlaşkan *adj.* romanizat.
romalîlaşmak *v.i.* a se romaniza.
romalîlaştîrîlgan *adj.* romanizat.
romalîlaştîrîlmak *v.i.* a fi romanizat.
romalîlaştîrma *s.* romanizare.
romalîlaştîrmak *v.t.* a romaniza.
romalîlaştîruw *s.* romanizare.
romalîlaştîruwğî *adj.* romanizator.
roman **I.** *adj.* romanic. **II.** *s. (lit.)* roman. **III.** *s., adj. (ist.)* roman. // •***kîr/kóy romanî*** *(lit.)* roman pastoral. •***polisiya romanî*** roman polițist. •***roman rakamlarî*** *(mat.)* cifre romane.
romanğî *s.* romancier.
romanlaşkan *adj.* romanizat.
romanlaşmak *v.i.* a se romaniza.
romanlaştîrîlgan *adj.* romanizat.
romanlaştîrîlmak *v.i.* a fi romanizat.
romanlaştîrma *s.* romanizare.
romanlaştîrmak *v.t.* a romaniza.
romanlaştîruw *s.* romanizare.
romanlaştîruwğî *adj.* romanizator.
romansa *s.* romanță.
romantik *adj.* romantic.
romantiklerdenewel *adj.* preromantic.
romantiklík *s.* romantism.
romantiklíktenewel *s.* preromantism.
romantism *s.* romantism.
romantismdenewel *s.* preromantism.
romlî *adj.* cu rom. // •***romlî şokolata*** ciocolată cu rom.
romp *s.* romb.
romppíşímlí *adj.* rombic.
romptay *adj.* rombic.
rondo *s. (muz.)* rondo.
Rosella-dudukuşî, ak-yúzlí- *s. (orn.)* papagal Rosela cu obraz alb *(lat., Platycercus adscitus)*.
Rosella-dudukuşî, kîzîl- *s. (orn.)* papagal Rosela roșu *(lat., Platycercus elegans)*.
Ross'nîñ-kagayî *s. (orn.)* pescăruș roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.
Ross'nîñ-kazî *s. (orn.)* gâsca lui Ross; gâscă mică de zăpadă *(lat., Chen rossii; Anser rossii)*.
Ross'nîñ-şaklayî *s. (orn.)* pescăruș roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.
rotatif *adj. (tehn.)* rotativ.
rotor *s. (tehn.)* rotor.
roze *adj. (d. vinuri, şampanie etc.)* roze.
rozeta *s.* insignă.
róntgen *s. (fiz.)* roentgen. // •***róntgen ğarîklarî*** *(fiz.)* raze roentgen.
róntgenografik *adj.* radiografic; radiologic.
róntgenografiya **I.** *adj.* radiografic; radiologic. **II.** *s.* radiografie; radiologie.
róntgenografiyağî *s.* radiolog.
róntgenografiyalî *adj.* radiografic; radiologic.
róntgenolok *s.* radiolog.
rubla *s. (fin.)* rublă.
rugan **I.** *adj. (d. piele)* de lac. **II.** *s. (chim.)* lac; vernis. // •***rugan pantof*** pantofi de lac.
ruganğagîlgan *adj.* lăcuit; vernisat.
ruganğaguw *s.* lăcuire; vernisaj.
ruganlama *s.* lăcuire; vernisare.
ruganlamak *v.t.* a lăcui; a vernisa.
ruganlangan *adj.* lăcuit; vernisat.
ruganlaw *s.* lăcuire; vernisare.
ruganlî *adj.* lăcuit; vernisat.
rugbiy *s. (sport)* rugbi.
rugbiyğí *s. (sport)* rugbist.
ruh *s.* **1.** *(relig.)* spirit; duh. **2.** *(fil.)* spirit. **3.** suflet; spirit. **4.** *(fig.)* esență; miez. // •***ruh bermek*** a ridica moralul cuiva; a îmbărbăta pe cineva. •***ruhtan túşmek*** a-i scădea moralul; a se demoraliza. // •***kanunnuñ ruhî*** spiritul legii. •***ruh kastasî*** psihopat. •***ruh yúkseklígí*** impetuozitate.
ruhalgan *adj.* însuflețit.
ruhaniy *adj.* **1.** spiritual; imaterial. **2.** sufletesc; moral.
ruhaniyet *s.* spiritualitate.
ruhaniyler *s., pl. (la musulmani)* cler; preoțime.
ruhaniylík *s.* spiritualitate.
ruhberúw *s.* însuflețire.
ruhberúwğí *adj.* însuflețitor; antrenant.
ruhbílímğísí *s. (med.)* psiholog.
ruhbílímí **I.** *adj. (med.)* psihologic. **II.** *s. (med.)* psihologie.
ruhbílímlí *adj. (med.)* psihologic.
ruhiy *adj.* psihic. // •***ruhiy azap şekmek*** a-i scădea moralul; a se demoraliza. // •***ruhiy hál*** moral.
ruhiye *s.* moral.
ruhiyteşkerme *s.* psihanaliză.
ruhlandîrma *s.* însuflețire.
ruhlandîrmak *v.i.* a însuflețí.
ruhlandîruw *s.* însuflețire.
ruhlandîruwğî *adj.* însuflețitor.
ruhlangan *adj.* însuflețit.
ruhlanmak *v.i.* a se însuflețí.
ruhsat *s.* voie; permisiune; permis; autorizație.
ruhsatiye *s.* permis; autorizație.
ruhsatlî *adj.* autorizat; cu permis.
ruhsuz *adj.* apatic; moleșit; vlăguit.
ruhsuzluk *s.* apatie; moleșeală; vlăguire.
ruhtantúşken *adj.* demoralizat; deprimat; întristat.
ruhtantúşúrgen *adj.* supărător; întristător; vlăguitor.
ruhtantúşúw *s.* demolarizare; deprimare; întristare.
ruhústí *s., adj.* supranatural; transcendentalism.
ruhyúkselmesí *s.* impetuozitate.
ruhyúkseltken *adj.* impetuos.
ruj *s.* ruj.
rujsúrgen *adj.* rujat.
rujsúrme *s.* rujare.
ruleta *s.* ruletă.
rum *s., adj.* bizantin; grec; grecesc.
Rum/Urum *s. (topon., ist.)* Bizanț; Grecia.
ruman *s., adj.* român; românesc.
rumanğa *adv.* în limba română; românește.
Rumaniye *s. (topon.)* România.
rumaniyelí *adj.* român; românesc.
rumğa **I.** *adv.* greceşte; în limba greacă. **II.** *s. (limba)* greacă.
Rum-ládiní *s. (bot.)* brad grecesc *(lat., Abies cephalonica)*.
rumlî *s., adj.* bizantin; grec; grecesc.
Rum-narusî *s. (bot.)* brad grecesc *(lat., Abies cephalonica)*.
Rum-şîrşîsî *s. (bot.)* brad grecesc *(lat., Abies cephalonica)*.
rus **I.** *adj.* rusesc. **II.** *s., adj.* rus.
Rusiye/Urusiye *s. (topon.)* Rusia.
rusiyelí **I.** *adj.* rusesc. **II.** *s., adj.* rus.
russa **I.** *adv.* în limba rusă; ruseşte. **II.** *s. (limba)* rusă.
Rustem *s. (antrop. m., prsn.) nume legendar persan.*

ruta *s.* rută; traseu.
rutubet *s.* **1.** umiditate. **2.** igrasie; umezeală.
rutubetlí *adj.* **1.** umed. **2.** igrasios.
rutubetsíz *adj.* uscat.
rutubetsízlík *s.* uscăciune.
rúbay *s. (lit.)* catren.
rúçhan *s.* preferință.
rúçhanlî *adj.* preferat.
rúğí *s.* **1.** reîntoarcere; revenire. **2.** retractarea celor spuse; dezicere. // ***•rúğí etmek*** a retracta; a se dezice de.
rúğúlí *adj.* **1.** reîntors; revenit. **2.** retractat; dezis.
rúkí *s. (relig., la musulmani)* plecăciune; rugăciune.
Rúppell'níñ-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie cu gât negru *(lat., Sylvia rueppelli)*.
rúsup *s.* **1.** depunere; sedimentare; reziduu. **2.** *(chim.)* precipitat.
rúsuplî *adj.* depus; sedimentat; rezidual; precipitat.
rúşen *adj.* **1.** luminos; lucitor; strălucitor; clar; limpede; senin. **2.** strălucit; eminent.
Rúşen *s. (antrop. m., f., prsn.)* "Lumină".
rúşenlík *s.* lumină; lucire; strălucire; claritate; limpezime; seninătate.
rúşeym *s. (biol.)* embrion.
rúşeymbílímí *s.* embriologie.
rúşeymiy *adj. (biol.)* embrionic.
rúşeymlí *adj. (biol.)* embrionic.
rúşt *s.* maturitate; majorat.
Rúştiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel matur".
rúştiye *s. (ist.)* școală secundară.
rúşvet *s.* mită; șperț; ciubuc. // ***•rúşvet aşamak*** a lua mită.
rúşvetalgan *s.* șperțar; ciubucar; corupt; care ia mită.
rúşvetbergen *adj.* corupător.
rúşvetberúw *s.* mituire; corupere.
rúşvetşí *s.* șperțar; ciubucar; corupt; care ia mită.
rútbe *s.* grad; rang; titlu.
rúya *s.* vis.
Rúyah *s. (antrop. f., arab.)* "Vis".
rúz *s. (cron., prsn.)* zi; ziuă.
rúzgáar *s.* vânt.
rwanda *s., adj.* ruandez.
Rwanda *s. (topon.)* Rwanda.
rwandağa **I.** *adv.* în limba ruandeză. **II.** *s. (limba)* ruandeză.
rwandalî *s., adj.* ruandez.

S

Saadeddin/Saadettin *s. (antrop. m., arab.)* "Fericirea credinței".
saadet *s.* fericire. // ***•koranta saadetí*** fericirea familiei.
Saadet *s. (antrop. f., arab.)* "Fericire".
Saadiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fericită".
saba **I.** *adj.* de dimineață; matinal. **II.** *adv.* dimineața; în cursul dimineții; în zori. **III.** *s.* dimineață; zori. // ***•saba aşílmak*** a se lumina de ziuă. ***•saba atmak*** a se revărsa zorile. // ***•igí sabalar!*** bună dimineața!; ***•saba gázátasî*** ziar de dimineață. ***•saba sáát dokîzda*** la ora nouă dimineața. ***•saba yemegí*** micul dejun. ***•saba yîldîzî*** *(astr.)* luceafărul de dimineață. ***•sabañîz aydîn bolsîn!*** bună dimineața!; ***•sabañîz kayîrlî bolsîn!*** bună dimineața!; ***•tínewún saba*** ieri dimineață. ***•yarîn saba*** mâine dimineață.
saba-akşam *adv.* dimineața și seara; oricând în cursul zilei.
saba-basaba *adv.* din dimineață în dimineață; din zori în zori.
saba-bírgún *adv.* în viitorul apropiat; în curând.
sabadan *adv.* din dimineață; din zori.
sabadan-sabaga *adv.* din dimineață în dimineață; din zori în zori.
sabaga *adv.* pentru dimineață; pentru zori. // ***•sabaga iktimal kar ğawar*** mâine dimineață e posibil să ningă. ***•sabaga karşî*** spre dimineață.
sabagaşîk *adv.* până dimineața; până în zori.
sabagî *adj.* de dimineață; din zori.
sabagîsî *s.* cel de dimineață; cel din zori.
Sabahaddin/Sabahattin/Sabattin *s. (antrop. f., arab.)* "Frumusețea credinței".
sabak *s.* tulpină; lujer; cocean.
sabalayîn *adv.* în cursul dimineții. // ***•sabalayîn tabîşayîk!*** să ne întâlnim de dimineață!;
sabalîk **I.** *adj.* de dimineață; matinal. **II.** *s.* mic dejun.
saban *s.* **1.** plug. **2.** arătură. // ***•saban súrmek*** a ara; a plugări. // ***•kúz sabanî*** arătură de toamnă. ***•saban temírí*** fierul plugului; brăzdar. ***•saban tutagî*** cornul plugului.
saban súyegí *s. (anat.)* vomer.
sabanğî *s.* plugar.
Sabanğî *s. (topon.)* Sabangia *(jud. Tulcea)*.
sabanğîlîk *s.* plugărit.
sabanlî *adj.* cu plug; arat.
sabansúrúlgen *adj.* arat; brăzdat.
sabansúrúw *s.* arat; brăzdare; plugărit.
sabantoy *s.* sărbătoarea plugului.
saba-saba *adv.* dis-de-dimineață.
Sabiha/Sebiha *s. (antrop. f., arab.)* "Cea frumoasă".
Sabin'níñ-kagayî *s. (orn.)* pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.
Sabin'níñ-şaklayî *s. (orn.)* pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.
sabit *adj.* **1.** fix; stabil; imobil; invariabil. **2.** constant; perseverent; permanent. // ***•sabit piyat*** preț fix. ***•sabit şîbîk*** *(sport)* bară fixă.
sabitbolmagan *adj.* nestabil; nestatornic.
sabitbolmama *s.* instabilitate; nestatornicie.
sabitleşken *adj.* fixat; stabilit; stabilizat; permanentizat.
sabitleşme *s.* fixare; stabilire; stabilizare; permanentizare.
sabitleşmegen *adj.* **1.** nedeterminat. **2.** schimbător; instabil; inconsecvent; fluctuant.
sabitleşmek *v.i.* a se fixa; a se stabili; a se stabiliza; a se permanentiza.
sabitleştírgen *adj.* **1.** determinativ; determinant. **2.** fixator; stabilizator; care permanentizează.
sabitleştírílmek *v.i.* a se fixa; a se stabili; a se stabiliza; a se permanentiza.
sabitleştírme *s.* fixare; stabilire; stabilizare; permanentizare.
sabitleştírmek *v.t.* a fixa; a stabili; a stabiliza; a permanentiza.
sabitleştírúwğí *adj.* stabilizator; fixativ.
sabitlík *s.* **1.** constanță; perseverență. **2.** nemișcare; imobilitate.
sabitsîğaklî *adj. (fiz.)* izoterm.
sabiy *adj.* inocent.
sabiylík *s.* inocență.
sabiyşík *adj. (dim.)* micuț și inocent.
sabî *s.* stăpân; posesor; proprietar. // ***•sabîsî şîkmak*** a pune stăpânire pe...; // ***•imtiyaz sabîsî*** concesionar. ***•saray sabîsî*** castelan. ***•tabiyat sabîsî bír kíşí*** un om cu gust.
sabîk *adj.* **1.** precedent; anterior; antecedent; prealabil. **2.** fost; ex-.
Sabîk *s. (antrop. m., arab.)* "Premergătorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
sabîka *s. (jur.)* antecedente penale.
sabîkalî *adj. (jur.)* cu antecedente penale.
sabîlî *adj.* stăpânit; posedat.
sabîlîgîdewretílgen *adj. (jur.)* înstrăinat; alienat.
sabîlîk **I.** *adj. (gram.)* posesiv. **II.** *s.* **1.** stăpânire; posedare; posesiune; proprietate. **2.** *(gram.)* genitiv. // ***•sabîlîgîn dewretmek*** *(jur.)* a înstrăina; a aliena. ***•sabîlîktan şîgarmak*** a deposeda.
sabîlîkdewretmesí *s. (jur.)* înstrăinare; alienare.
sabîlîktanşîgarîlgan *adj.* deposedat.
sabîlîktanşîgaruw *s.* deposedare.
sabîn *s.* săpun. // ***•ğuwunma sabînî*** săpun de baie. ***•múslí sabîn*** săpun parfumat. ***•sabîn kópígí*** spumă de săpun. ***•sabîn taşî*** cretă de croitorie. ***•şamaşîr sabînî*** săpun de rufe. ***•traş sabînî*** săpun de ras. ***•tuwaleta sabînî*** săpun de toaletă.
sabînkabî *s.* săpunieră.
sabînlama *s.* săpunire.

sabînlamak *v.t.* a săpuni.
sabînlangan *adj.* săpunit.
sabînlanmagan *adj.* nesăpunit.
sabînlanmak *v.i.* a se săpuni.
sabînlanmaykalgan *adj.* nesăpunit.
sabînlaw *s.* săpunire.
sabînlî *adj.* cu săpun; săpunit.
sabînlîk *s.* săpunieră; savonieră.
sabînotî *s. (bot.)* săpunariță; spumariță; odagaci; ciuin *(lat., Saponaria officinalis)*.
sabînotî, maşaklî- *s. (bot.)* ipcărige; gipsariță *(lat., Gypsophila paniculata)*.
sabînsîz *adj.* nesăpunit.
sabîr *s. (bot.)* aloe; sabur *(lat., Aloe vera)*. **1.** răbdare; tenacitate; perseverență; reticență. // **•*sabîr etmek*** a răbda. **•*sabîrî taşîmak*** a-şi pierde răbdarea; a-şi pierde calmul. **•*sabîrîn kaybetmek*** a-şi pierde răbdarea; a-şi pierde calmul.
Sabîr *s. (antrop. m., arab.)* "Răbdătorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Sabîr, El- *s. (relig., arab.)* "Cel răbdător"; "Cel îndurător şi încet la pedeapsă" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
sabîr, sarî- *s. (bot.)* aloe; sabur *(lat., Aloe vera)*.
sabîrînkaybetken *adj.* impacientat.
sabîr-karar *s.* răbdare; tenacitate; perseverență; reticență.
sabîrlî *adj.* **1.** răbdător; rezervat; reticent. **2.** perseverent; tenace. **3.** încet; uşor; lent; liniştit; blând; molatic; domol; molcom. // **•*sabîrlî şalt bol!*** grăbeşte-te încet!;
sabîrlî-kararlî *adj.* **1.** perseverent; tenace. **2.** răbdător; rezervat; reticent.
sabîrlî-sabîrlî *adv.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
sabîrsîz *adj.* nerăbdător; impacientat; grăbit. // **•*balalîgîmdan berîtlî sabîrsîzman*** din copilărie sunt nerăbdător.
sabîrsîzlandîrmak *v.t.* a grăbi; a zorí.
sabîrsîzlangan *adj.* nerăbdător; impacientat; grăbit.
sabîrsîzlanma *s.* nerăbdare; impacientare; grabă; zor.
sabîrsîzlanma *interj.* uşurel!; încetişor!;
sabîrsîzlanmadan *adv.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
sabîrsîzlanmak *v.i.* a fi nerăbdător; a se impacienta; a se grăbi.
sabîrsîzlîk *s.* nerăbdare; impacientare; grabă.
sabîrsîzlanuw *s.* nerăbdare; impacientare; grabă; zor.
sabîsîz *adj.* **1.** fără stăpân; nestăpânit. **2.** de pripas. // **•*sabîsîz eşiya*** lucrul nimănui.
sabîsîzlîk *s.* nestăpânire.
sabotaj *s.* sabotaj.
sabotajğî *s.* sabotor.
sabotajlî *adj.* sabotat.
sabretílgen *adj.* suportat.
sabretken *adj.* răbdător.
sabretme *s.* răbdare.
sabretmek *v.t.* a răbda; a suporta.
Sabriy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel răbdător".
Sabriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea răbdătoare".
sada *s.* **1.** sunet; răsunet. **2.** ecou *(şi fiz.)*.
sadak *s.* desagă; tolbă. // **•*ok sadagî*** tolbă cu săgeți.
sadaka *s.* pomană; dar; milostivire; donație.
sadakabergen *s.* cel care dă de pomană; donator.
sadakat *s.* fidelitate; devotament; ataşament.
sadakatlî *adj.* fidel; devotat.
sadakatsîz *adj.* infidel; nedevotat.
sadakatsîzlîk *s.* infidelitate.
sade *adj.* **1.** simplu; modest. **2.** pur; curat. // **•*sade adet*** *(mat.)* număr prim. **•*sade kawe*** cafea pură.
sadeleşken *adj.* simplificat.
sadeleşmek *v.i.* a se simplifica.
sadeleştírgen *adj.* simplificator.
sadeleştírme *s.* simplificare.
sadeleştírmek *v.t.* a simplifica.
sadeleştírúwğí *adj.* simplificator.
sadelík *s.* simplitate; modestie.
sadet *s.* subiect; temă; tematică. // **•*sadetke kaytayîk!*** să revenim la subiect!;
sadik *s., adj.* sadic.
sadiklík *s.* sadism.
sadism *s.* sadism.
sadîk *adj.* **1.** fidel; devotat; credincios; loial; onest. **2.** adevărat; veridic.
Sadîk *s. (antrop. m., arab.)* "Onestul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
sadîklîk *s.* **1.** adevăr; veridicitate. **2.** fidelitate; devotament; onestitate.
sadrazam *s. (pol.)* prim ministru; premier.
saf **I.** *adj.* **1.** curat; pur; cast; neprihănit. **2.** simplu; comun. **3.** inocent; naiv. **II.** *s.* rând; şir; coloană. // **•*saf tutmak*** a se alinia; a se încolona.
Safa *s. (antrop. m., arab.)* "Puritate".
safahat *s.* etapă; stadiu; fază.
Safeddin/Safettin *s. (antrop. m., arab.)* "Puritatea credinței".
Safer *s. (cron.) a 2-a lună a anului conform calendarului musulman.* // **•*Safer úl-kayîr*** *(cron.)* Safer cel de bun augur. **•*Safer úl-muzzafer*** *(cron.)* Safer cel biruitor.
saffet *s.* puritate; curățenie; castitate; neprihănire.
Saffet *s. (antrop. m., arab.)* "Puritatea" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
saffetşí *adj.* purificator; mântuitor.
safha *s.* etapă; stadiu; fază.
safiy *adj.* **1.** curat; pur; cast; neprihănit. **2.** *(d. venituri)* net; neto. **3.** simplu; modest. // **•*safiy awurluk*** greutate netă. **•*safiy kazanş*** *(fin.)* câştig net.
Safiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel pur" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Safiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea pură".
saflîk *s.* **1.** puritate; curățenie; castitate; neprihănire. **2.** inocență; naivitate.
safra *s.* **1.** lest; balast. **2.** *(anat.)* fiere; bilă.
safrakesesí *s. (anat.)* fiere; vezică biliară; colecist.
safsîz *adj.* nealiniat.
safsîzlîk *s.* nealiniere.
saftutkan *adj.* aliniat; încolonat; înşirat.
saftutmagan *adj.* nealiniat; dezordonat.
saftutuw *s.* încolonare; înşirare.
saga *pron.* spre tine; ție. // **•*kerektír saga!*** aşa-ți trebuie!; **•*ne kerek saga?*** ce-ți trebuie?; **•*saga ders bersín!*** să te mediteze!; **•*saga keldím*** am venit la tine. **•*saga ne?*** ce îți pasă?; **•*yazîk saga!*** păcat de tine!;
saganak *s.* ploaie torențială; răpăială.
sagî *s. (ent.)* lindină; ou de păduche.
sagîm *s.* **1.** rază de lumină. **2.** miraj; fata morgana.
sagîngan *adj.* nostalgic *(după)*.
sagînma *s.* nostalgie *(după)*.
sagînmak *v.t.* a-i fi dor; a duce dorul; a jindui; a fi nostalgic *(după)*. // **•*senî bek sagîndîm*** îmi este foarte dor de tine.
sagînuw *s.* dor; nostalgie. // **•*ğurt sagînuwî*** dor de patrie.
sagîr *adj.* **1.** surd. **2.** *(d. metale, vase)* fără rezonanță; gros. // **•*sagîr bîrakmak*** a-i lua cuiva auzul; a-l asurzi. **•*sagîrga dawul şalmak*** a bate toba la urechile surdului; a vorbi în zadar. // **•*sagîrman, yúksek ses men konîşîñîz!*** sunt surd, vorbiți cu voce tare!;
sagîretken *adj.* asurzitor.
sagîrkaluw *s.* asurzire; surzire.
sagîrlaşma *s.* asurzire; surzire.
sagîrlaşmak *v.i.* a surzi.
sagîrlaşuw *s.* asurzire; surzire.
sagîrlîk *s.* surzenie; surditate.
sagîr-tílsíz *s.* surdomut.
saglam *adj.* sănătos; teafăr; zdravăn; robust; trainic; rezistent; durabil. // **•*tílíne saglam bolmak*** a-şi pune frâu la limbă; a-şi ține limba în gură.
saglamkewdelí *adj.* sănătos; teafăr; zdravăn; robust.
saglamkewdelík *s.* sănătate; robustețe.
saglamlaşkan *adj.* însănătoşit; înzdrăvenit; întărit; consolidat.
saglamlaşma *s.* însănătoşire; înzdrăvenire; întărire; consolidare.
saglamlaşmak *v.i.* a se însănătoşi; a se înzdrăveni; a se întări; a se consolida.
saglamlaştîrîlgan *adj.* însănătoşit; înzdrăvenit; întărit; consolidat.
saglamlaştîrmak *v.t.* **1.** a însănătoşi; a înzdrăveni; a întări; a consolida. **2.** a cimenta.
saglamlaşuw *s.* însănătoşire; înzdrăvenire; întărire; consolidare.
saglamlîk *s.* **1.** rezistență; soliditate; robustețe. **2.** trăinicie; sănătate.
saglamtúşúnğe *s.* sobrietate; cumpătare; seriozitate.
saglamtúşúnğelí *adj.* sobru; cumpătat; serios.
sagrî *s.* **1.** *(anat.)* fesă; bucă; crupă. **2.** *(la cai)* crupă. **3.** şagrin.
Sağide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea evlavioasă".
sağit *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
Sağit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel evlavios".
sağitlík *s.* cucernicie; cuvioşenie; evlavie; pietate; pioşenie.
sağîn *s. (unitate de măsură pt. lungime, de la 1,96 m la 2,23 m)* stânjen.
saha *s.* teren; câmp; piață; rond; suprafață. // **•*ğeza sahasî*** *(sport)* careul de pedeapsă. **•*takîmlar sahaga şîga*** echipele ies pe teren.
sahan *s.* **1.** oală; cratiță. **2.** platou; tavă.
sahibe *s.* **1.** stăpână. **2.** posesoare; proprietară.
Sahibe *s. (antrop. f., arab.)* "Stăpâna".
sahil *s.* **1.** mal; țărm; coastă. **2.**

domeniu; câmp; teren; ramură; sector; sferă.
sahip *s.* **1.** stăpân. **2.** posesor; proprietar. **3.** coleg; tovarăş.
Sahip *s. (antrop. m., arab.)* "Tovarăşul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
sahiplík *s.* **1.** stăpânire; posedare. **2.** colegialitate; tovărăşie.
sahipsíz *adj.* **1.** fără stăpân; nestăpânit. **2.** de pripas.
sahipsízlík *s.* nestăpânire.
sahiy I. *adj.* adevărat; veridic; precis; exact. **II.** *adv.* **1.** cu adevărat; într-adevăr. **2.** apropo; fiindcă a venit vorba.
sahiyden *adv.* într-adevăr; cu adevărat.
sahiyleşken *adj.* adeverit; realizat.
sahiyleşme *s.* adeverire; realizare.
sahiyleşmek *v.i.* a se adeveri; a se realiza.
sahiyleştírmek *v.t.* a adeveri; a realiza.
sahiylígíonaylangan *adj.* autentificat.
sahiylík *s.* adevăr; veridicitate; precizie; exactitate; acurateţe.
Sahman/Şaman *s. (topon.)* Luminiţa; Sahmanul *(jud. Constanţa).*
sahne I. *adj.* scenic *(şi fig.).* **II.** *s.* scenă *(şi fig.). // •**sahnege salmak** (în teatr.)* a monta. *// •**oyîn sahnesí*** ring de dans. *•**sahnege yakîn*** aproape de scenă. *•**tokmaklaşma sahnesí** (sport)* ring de box.
sahneartî *s.* culise.
sahneboyağîsî *s.* scenograf.
sahneboyalamalî *adj.* scenografic.
sahneboyalamasî *s.* scenografie.
sahnegesalîngan *adj. (teatr.)* montat; înscenat.
sahnegesaluw *s. (teatr.)* montare; înscenare.
sahneleşken *adj.* dramatizat.
sahneleşmek *v.i.* a se dramatiza.
sahneleştírme *s.* dramatizare.
sahneleştírmek *v.t.* a dramatiza.
sahnelík *adj.* scenic.
sahnesîzgağîsî *s.* scenograf.
sahnesîzgalî *adj.* scenografic.
sahnesîzgasî *s.* scenografie.
sahneyazuwğusî *s.* scenarist.
sahneyazuwî *s.* scenariu.
sahte *adj.* **1.** fals; fictiv. **2.** artificial; fals.
sahteğí *s., adj.* falsificator; şarlatan; trişor.
sahteğílík *s.* falsificare; contrafacere.
sahtekáarlîk *s.* falsificare; contrafacere.
sahteleşken *adj.* falsificat; contrafăcut.
sahteleştírílmek *v.i.* a se falsifica; a fi contrafăcut.
sahteleştírme *s.* falsificare; contrafacere.
sahteleştírmek *v.t.* a falsifica; a contraface.
sahtesínyapkan *s.* falsificator; măsluitor; plastograf.
sahtesíyapîlgan *adj.* falsificat; măsluit; plastografiat.
sak *adj.* **1.** treaz; lucid; conştient. **2.** vigilent. *// •**awuzundan şîkkan sózleríne sak bolmak*** a-şi păzi gura; a-şi măsura cuvintele. *•**aytkan laflarîna sak bolmak*** a-şi păzi gura; a-şi măsura cuvintele. *•**sak bolmak*** a se feri; a se păzi; a băga de seamă; a fi atent. *// •**it bar, sak bol!*** păzeşte-te de câine!; atenţie la câine!; *•**sak bol, túşersíñ!*** ia seama să nu cazi!; *•**sak bolîñîz, yaman it bar!*** atenţie, câine rău!; *•**trenge sak bolîñîz!*** atenţie la tren!;
saka I. *s.* **1.** saca; cisternă; rezervor. **2.** *(anat.)* arşic; gioală. **3.** *(geogr.)* cumpăna apelor. **4.** *(astr.)* zodia vărsătorului. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; crimean; locuitor al cumpenei apelor. *// •**sakañîz tolî*** rezervorul dumneavoastră este plin.
sakağî *s.* sacagiu.
sakal *s. (anat.)* barbă; bărbie. *// •**sakal uzatmak*** a-şi lăsa barbă. *•**sakalîn tírmende agartmak*** a încărunţi de pomană. *•**sakalîna konîşmak*** a vorbi în barbă. *•**sakalîna kúlmek*** a râde în barbă; a chicoti.
sakalînakúlúw *s.* chicot.
sakallî *adj.* bărbos.
sakallî-Iskender-dudukuşî *s. (orn.)* papagal-Alexander cu barbă *(lat., Psittacula alexandri).*
sakallî-kartakay *s. (orn.)* zăgan; vultur bărbos *(lat., Gypaetus barbatus).*
sakallî-yapalak *s. (orn.)* huhurez cu barbă *(lat., Strix nebulosa).*
sakal-şibiyesí *s. (bot.)* pletele-muierii; mătreaţă-de-arbori *(lat., Usnea barbata).*
sakaltay *s. (orn.)* zăgan; vultur bărbos *(lat., Gypaetus barbatus).*
sakal-yasî *s. (bot.)* pletele-muierii; mătreaţă-de-arbori *(lat., Usnea barbata).*
sakamet *s.* defect; cusur; lipsă; neajuns; deficienţă.
sakametlí *adj.* defect; defectuos; deteriorat; cu cusur; cu lipsuri; deficient.
sakat *adj.* **1.** invalid; infirm; mutilat. **2.** defect; defectuos; deteriorat; deficient. *// •**marebe sakatî** (mil.)* invalid de război.
sakatlamak *v.t.* a strica; a defecta; a deteriora; a accidenta.
sakatlangan *adj.* vătămat.
sakatlanma *s.* vătămare.
sakatlanmak *v.i.* a se strica; a se defecta; a se deteriora; a se accidenta; a fi vătămat.
sakatlanuw *s.* vătămare.
sakatlawğî *adj.* vătămător; traumatizant.
sakatlîk *s.* **1.** infirmitate; invaliditate; mutilare. **2.** defect; defecţiune; cusur. **3.** traumă.
sakaw *s., adj.* gângav; bâlbâit; mut; surdomut.
sakawluk *s.* gângăveală; bâlbâială; muţenie.
sakayit *s., adj. (ist.)* scit; crimean; locuitor al cumpenei apelor.
sakbolgan *adj.* cu băgare de seamă; prudent; atent.
sakbolmagan *adj.* imprudent; neatent; nesocotit.
sakbolmama *s.* imprudenţă; neatenţie; nesocotinţă.
sakboluw *s.* băgare de seamă; prudenţă; atenţie.
sakin I. *adj.* **1.** liniştit; calm; cuminte; ascultător; docil. **2.** domiciliat. **II.** *s.* locuitor; rezident. *// •**sakin turmak*** a-şi păstra calmul. *// •**Búkreştte sakin*** domiciliat în Bucureşti.
sakinlík *s.* linişte; calm; cumînţenie; supunere; docilitate.
sakîn *interj.* atenţie!; păzea!; fereşte!; *// •**íşme sakîn!*** nu cumva să bei!;
sakîngan *adj.* prudent.
sakînîp-kírúw *s.* strecurare; furişare; fofilare.
sakînmagan *adj.* imprudent.
sakînmak *v.i.* **1.** a se feri; a se păzi. **2.** a evita; a ocoli.
sakînmama *s.* imprudenţă.
sakîntî *s.* precauţie; prevedere.
sakînuw *s.* evitare; prudenţă.
sakîrga *s. (ent.)* căpuşă *(lat., Ixodes).*
sakîrgalî *adj.* căpuşat.
sakîrgasî, koy- *s. (ent.)* căpuşă-de-oaie; mielăriţă; chicheriţă *(lat., Melophagus ovinus).*
sakîsan *s. (iht.)* crăiete; boiştean *(lat., Phoxinus phoxinus).*
sakîz *s.* **1.** sacâz; colofoniu. **2.** gumă. *// •**kalknîñ awuzunda sakîz bolmak*** a intra în gura lumii.
sakkórgen *adj.* lucid; conştient.
sakkórúw *s.* luciditate; conştienţă.
saklama *s.* **1.** secret; tăinuire. **2.** protejare; ferire; apărare. **3.** rezervare; oprire; păstrare. **4.** ascundere; dosire. **5.** păstrare; conservare.
saklamak *v.t.* **1.** a păstra; a conserva. **2.** a ascunde; a dosi. **3.** a rezerva; a opri; a păstra. **4.** a proteja; a feri; a apăra. **5.** a ţine în secret; a tăinui *(ştiri, informaţii). // •**hisse/pay saklamak*** a-i păstra cuiva parte din...; a-i aloca. *•**kin saklamak*** a urî; a pizmui; a invidia. *// •**Alla(h) nazardan saklasîn!** (în superstiţii)* să nu-i fie de deochi!; *•**bonî ğenábíñízge sakladîm*** pe aceasta am păstrat-o pentru dumneavoastră.
saklambaş *s.* de-a v-aţi ascunselea *(joc).*
saklana-saklana *adv.* pe ascuns; tiptil; pe furiş.
saklangan *adj.* păstrat; stocat; rezervat; tainic; ocult.
saklanîp *adv.* în secret; pe furiş.
saklanma *s.* conservare.
saklanmak *v.i.* **1.** a se ascunde; a se refugia. **2.** a se furişa; a se strecura. *// •**saklanîp kírmek*** a intra pe furiş; a se strecura.
saklanuw *s.* conservare.
saklaw *s.* **1.** gardian; paznic; strajă; străjer. **2.** secret; tăinuire. **3.** protejare; ferire; apărare. **4.** rezervare; oprire; păstrare. **5.** ascundere; dosire. **6.** păstrare; conservare. *// •**saklaw man ğetkízdírmek*** a escorta. *// •**saklaw miñgáanî** (mil.)* regiment de gardă.
saklawğî *adj.* **1.** conservator. **2.** ocult.
saklawğuluk *adj.* **1.** conservatorism. **2.** ocultism.
saklawlî *s.* păzit; supravegheat; ocrotit; protejat; sub escortă.
saklawlîğetkízdírme *s.* escortă.
saklawluk *s.* gardă; pază; strajă.
saklawsuz *adj.* nepăzit; nesupravegheat.
saklî *adj.* **1.** păstrat; conservat. **2.** ascuns; dosit. **3.** confidenţial. **4.** tăinuit; tainic; misterios. **5.** latent *(şi fig.). // •**saklî tutmak*** a ţine ascuns; a tăinui. *// •**saklî añlam*** substrat.
saklîbírleşme *s.* conjuraţie.
saklîğa *adv.* pe ascuns; în taină; în secret; clandestin.
saklîk *s.* luciditate; vigilenţă;

conştienţă.
saklîmana *s.* conotaţie.
saklîtutulgan *adj.* ascuns; tăinuit.
saklîtutuw *s.* ascundere; tăinuire.
saklîyer *s.* cotlon; tainiţă.
sakra *s.* deşert; pustiu; sălbăticie. // •***sakra tobî*** *(mil.)* tun de campanie.
Sakra *s. (topon.)* Sahara *(deşert în Africa)*.
sakralaşkan *adj.* deşertificat.
sakralaşma *s.* deşertificare.
sakralaşmak *v.i.* a se deşertifica.
sakralaştîrmak *v.t.* a deşertifica.
sakralaşuw *s.* deşertificare.
sakralîk I. *adj. (d. terenuri)* arid; pustiu. **II.** *s.* deşert; pustiu; sălbăticie.
saksî *s.* **1.** glastră; ghiveci pentru flori. **2.** faianţă.
saksofon *s. (muz.)* saxofon.
saksofonğî *s. (muz.)* saxofonist.
saksofonşalgan *s. (muz.)* saxofonist.
saksoniyelí *s., adj.* saxon.
sakta *adj.* fals; fictiv; contrafăcut; denaturat.
saktağî *s., adj.* falsificator; şarlatan; trişor.
saktağîlîk *s.* falsificare; contrafacere; denaturare.
saktakáarlîk *s.* falsificare; contrafacere; denaturare.
saktalaşkan *adj.* falsificat; contrafăcut; denaturat.
saktalaşmak *v.i.* a se falsifica; a fi contrafăcut; a se denatura.
saktalaştîrma *s.* falsificare; contrafacere; denaturare.
saktalaştîrmak *v.t.* a falsifica; a contrafface; a denatura.
saktalaştîruw *s.* falsificare; contrafacere; denaturare.
saktalîk *s.* falsificare; ficţiune; contrafacere; denaturare.
sal *s.* **1.** plută; pod plutitor; bac; ponton. **2.** dală; placă; lespede. // •***bonî bír ğagaga sal!*** pune asta deoparte!;
salah *s.* dreptate; justeţe.
Salaheddin/Saladdin/Salattin *s. (antrop. m., arab.)* "Justeţea credinţei".
salahiyet *s.* **1.** competenţă; drept. **2.** împuternicire; autorizare; mandat; permis.
salahiyetlí *adj.* **1.** competent; îndreptăţit. **2.** împuternicit; autorizat.
salahiyetsíz *adj.* injust; neîndreptăţit.
salahiyetsízlík *s.* injustеţe; neîndreptăţire.
salak *adj.* neghiob; nerod.
salam *s. (gastron.)* salam.
salata *s. (bot.)* salată; lăptucă *(lat., Lactuca sativa)*. **2.** *(gastron.)* salată. // •***balîk salatasî*** salată de peşte. •***búber salatasî*** salată de ardei. •***domatis salatasî*** salată de roşii. •***ekí pay salata*** două porţii de salată. •***patlîğan salatasî*** salată de vinete. •***salata tabagî*** salatieră. •***yeşíl salata*** salată verde.
salata, ğîr- *s. (bot.)* salată-sălbatică; palma-tâlharului *(lat., Lactuca serriola)*.
salata, mañka- *s. (bot.)* crestăţea; tâlhărea *(lat., Lactuca sagittata)*.
salatalîk *s. (bot.)* castravete *(lat., Cucumis sativus)*.
salatalîk, aşşî- *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic *(lat., Ecballium elaterium)*.
salatasî, kalaw- *s. (bot.)* susai-de-pădure *(lat., Lactuca muralis)*.
salatasî, kozî- *s. (bot.)* fetică; salata-mielului *(lat., Valerianella locusta)*.
salay *s. (biol.)* spermă.
saldîrgan *adj.* agresiv.
saldîrma *s.* **1.** *(mil.)* şarjă; atac; raid. **2.** *(sport)* înaintare; atac. // •***saldîrmaga ogîramak*** a fi atacat; a fi agresat. // •***hawa saldîrmasî*** *(mil.)* raid aerian. •***saldîrmalar sîklaşa*** *(mil.)* atacurile se întеţesc.
saldîrmağî *s. (sport)* înaintaş; atacant.
saldîrmak *v.t.* **1.** a agresa; a ataca. **2.** a determina să pună.
saldîrmazlîk *s.* neagresiune. // •***saldîrmazlîk antlaşmasî*** *(pol.)* tratat de neagresiune.
saldîruw *s.* **1.** agresivitate. **2.** agresiune; atac; raid.
saldîruwğî *s.* **1.** *(mil.)* desant. **2.** agresiv; agresor; atacator; atentator; ofensiv; virulent.
salebí, bataklîk- *s. (bot.)* salep-de-baltă; poroinic-de-baltă; untul-vacii-de-baltă *(lat., Orchis palustre)*.
salebí, gómelek- *s. (bot.)* gemănariţă *(lat., Orchis papilionacea)*.
salebí, túrúk- *s. (bot.)* salep-turcesc; poroinic-turcesc; untul-vacii-turcesc *(lat., Orchis mascula)*.
salep *s. (bot.)* salep; poroinic; untul-vacii; gemănariţă; sculătoare; iarba-dragostei; limba-cucului *(lat., Orchis morio)*. **2.** băutură din salep; salep.
salep, liyla- *s. (bot.)* salep-purpuriu; poroinic-purpuriu; untul-vacii-purpuriu *(lat., Orchis purpurea)*.
salep, şapkalî- *s. (bot.)* salep-cu-chipiu; poroinic-cu-chipiu; untul-vacii-cu-chipiu *(lat., Orchis militaris)*.
salepşí *s.* persoană care fabrică şi vinde salep; salepgiu.
salgî *s. (biol.)* secreţie.
salgîlî *s. (biol.)* secretat.
salgîn I. *adj. (med.)* molipsitor; contagios; epidemic; transmisibil. **II.** *s.* **1.** epidemie. **2.** invazie.
salgînğî *s.* atacant; invadator; agresor; violator; cotropitor.
salgînlî *adj. (med.)* molipsitor; contagios; epidemic; transmisibil.
salğî *s.* plutaş; podar; pontonier.
salğîlîk *s.* plutărit.
saliçilat *s. (chim.)* salicilat.
saliçilik *adj. (chim.)* salicilic.
salih *adj.* drept; integru; cinstit; onest.
Salih *s. (antrop. m., arab.)* "Cel onest" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Saliha *s. (antrop. f., arab.)* "Cea onestă".
salim *adj.* sănătos; teafăr.
Salí/Salih *s. (antrop. m., arab.)* "Cel onest".
salî *s. (cron.)* marţi.
salîgúní *s. (cron.)* marţi.
salîm *s.* construcţie; edificiu.
salîngan *adj.* **1.** aşezat; pus. **2.** pus; aşezat; plasat; instalat. **3.** învestit; însărcinat. // •***ortaga salîngan para*** miză.
salîñgak *s.* leagăn; scrânciob; balansor.
salînmagan *adj.* nepus.
salînmak *v.i.* a fi pus; a fi aşezat.
salkana *s.* abator.
salkîm *s. (bot.)* salcâm *(lat., Robinia pseudoacacia)*. **1.** ciorchine. **2.** pâlc; grup. // •***buz salkîmî*** ţurţure.
salkîm, sarî- *s. (bot.)* salcâm-galben *(lat., Cytisus laburnum; Laburnum anagyroides)*.
salkîmî, Japon- *s. (bot.)* salcâm-japonez; soforă *(lat., Sophora japonica)*.
salkîmotî *s. (bot.)* firuţă; floarea-fânului; şovar *(lat., Poa trivialis)*.
salkîmotî, taw- *s. (bot.)* firuţă; iarbă-deasă; şovar-de-munte *(lat., Poa nemoralis)*.
salkîn *adj.* răcoros; răcoritor; rece. // •***búgún salkîn*** astăzi este răcoare. •***men kelgenden soñ hawasî salkîn boldî*** vremea s-a răcit după ce am venit eu. •***salkîn hawa*** vreme răcoroasă. •***salkîn suw*** apă rece.
salkînlaşkan *adj.* răcorit.
salkînlaşma *s.* răcorire.
salkînlaşmak *v.i.* a se răcori.
salkînlaştîrmak *v.t.* a răcori.
salkînlaştîruwğî *adj.* răcoritor.
salkînlaşuw *s.* răcorire.
salkînlatkan *adj.* răcoritor.
salkînlatmak *v.t.* a răcori.
salkînlay *adv.* rece; în stare rece; cu răceală.
salkînlîk *s.* răcoare.
salkîn-salkîn *adv.* rece; în stare rece; cu răceală.
sallamak *v.t.* **1.** a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. **2.** a scutura; a zdruncina; a clătina. **3.** a flutura; a undui. // •***balanî kolînda sallamak*** a legăna copilul în braţe. •***başîn sallamak*** a clătina din cap; a da din cap. •***bayrak sallamak*** a flutura steagul. •***ğelpaze sallamak*** a-şi face vânt cu evantaiul. •***kaşîk sallamak*** a mânca cu poftă. •***kol sallamak*** a flutura mâna. •***kuyruk sallamak*** a da din coadă; a se gudura; a se linguşi; a se bucura. // •***ğel tereknî sallay*** vântul leagănă copacul.
sallangan *adj.* **1.** fluturat; unduit. **2.** scuturat; zdruncinat; clătinat. **3.** legănător; oscilant. // •***sallangan koltîk*** balansoar.
sallanma *s.* **1.** fluturare; unduire. **2.** scuturare; zdruncinare; clătinare. **3.** legănare; balansare; pendulare; oscilare. // •***gúwen sallanmasî*** zdruncinarea încrederii.
sallanmak *v.i.* **1.** a se legăna; a se balansa; a pendula; a oscila. **2.** a se scutura; a se zdruncina; a se clătina. **3.** a se flutura; a se undui. // •***bayrak ğelden sallana*** steagul se leagănă din cauza vântului. •***sallanîr amma batmaz*** e zguduit dar nu se scufundă.
sallanuw *s.* **1.** fluturare; unduire. **2.** scuturare; zdruncinare; clătinare. **3.** legănare; balansare; pendulare; oscilare.
sallanuwğî *adj.* oscilant.
sallatmak *v.t.* **1.** a scutura; a zdruncina; a clătina. **2.** a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. **3.** a flutura; a undui. // •***gúwenín sallatmak*** a-l intimida.
sallay-sallay *adv.* legănat; balansat. // •***kollarîn sallay-sallay kelmek*** a veni cu mâna goală.
salma *s.* **1.** punere; aşezare; plasare; instalare; construire. **2.** învestire; însărcinare.
salmak *v.t.* **1.** a expedia; a trimite. **2.**

(fin.) a investi; a aloca; a depune. **3.** a pune; a aşeza; a plasa; a instala; a construi. **4.** a învesti; a însărcina. **5.** a atâţa; a asmuţi; a stârni. // •***akîlîna salmak*** a-şi pune în gând. •***at salmak*** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. •***ateş salmak*** a da foc; a incendia; a aprinde. •***baş-başka salmak*** a pune cap la cap. •***başka yerge salmak*** a transpune. •***bergí salmak*** a taxa. •***bír yakka salmak*** a pune deoparte. •***bír-bírníñ ústúne salmak*** a suprapune. •***ğerge salmak*** a pune jos. •***ğerime salmak*** a despăgubi. •***ğiyîp salmak*** a pune la păstrare. •***ğolga salmak*** a pune pe drumuri. •***ğolîna karamak*** a-şi vedea de drum. •***ğolîna salmak*** a pune la cale; a pregăti ceva; a aranja; a potrivi; a reglementa. •***haywan yeríne salmak*** a brutaliza. •***hudut salmak*** a delimita. •***ím salmak*** a pune semn; a însemna; a marca. •***îrgaşîk salmak*** a pune piedică. •***kaber salmak*** a da de veste; a informa; a înştiinţa. •***katlî-katîna salmak*** a alătura; a juxtapune. •***kayidege salmak*** a reglementa; a regla; a aranja; a ordona. •***kîymet salmak*** a evalua; a estima. •***kókíregín salmak*** a-şi pune pieptul; a apăra cu pieptul. •***kol salmak*** a pune mâna pe ceva; a întreprinde ceva; a-şi însuşi. •***kolîn taşnîñ astîna salmak*** a-şi pune pielea în saramură. •***kóz salmak*** a pune ochii pe...; a râvni. •***kulak salmak*** a ciuli urechile; a asculta cu atenţie; a trage cu urechea. •***kuwatîn salmak*** a-şi pune toate puterile; a-şi aduna puterile; a se forţa; a se strădui. •***muntazam tertípke salmak*** a sistematiza. •***nîşan salmak*** a însemna; a marca. •***numara salmak*** a numerota. •***ógíz yeríne salmak*** a lua pe cineva de bou. •***oñgarîp salmak*** a da cu oiştea în gard; a o face de oaie; a greşi; a rata. •***ortaga/ortalîkka salmak*** a pune la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. •***oyga/seske salmak*** a supune la vot. •***para salmak*** a face o depunere; a investi; a economisi *(fin.)*. •***raftka salmak*** a lăsa pentru altă dată. •***rehine salmak*** a lăsa în gaj. •***sahnege salmak*** *(în teatr.)* a monta. •***şeren salmak*** a snopi; a face snopi. •***sîpîra/nevale salmak*** a pune masa. •***tarih salmak*** a data; a pune data. •***turşî salmak*** a pune murături. •***ústúne salmak*** a pune deasupra...; a-l completa; a-i adăuga. •***úst-ústke salmak*** a suprapune; a stivui. •***úy salmak*** a construi o casă. •***wazifesíne salmak*** a pune în funcţie pe cineva; a-l învesti; a-l însărcina. •***yeríne başkasîn salmak*** a înlocui. •***yeríne salmak*** a-l pune la locul lui. // •***anterímní dolapka ğuwup, úytúlep saldîm*** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o şi am călcat-o. •***aşaga imzasîn salgan*** subsemnatul. •***may da salîñîz!*** puneţi şi ulei!;

salname *s.* **1.** cronică; letopiseţ. **2.** anale.

salnameğí *s.* cronicar; analist.

salon *s.* salon; sală. // •***berber salonî*** frizerie. •***dokîzşotîk/şaratma salonî*** popicărie. •***kwafor salonî*** salon de coafură. •***modern sanat salonî*** salonul de artă modernă. •***okîma salonî*** sală de lectură. •***yakîştîrma zalî*** sală de fitness.

salşa *s. (gastron.)* pastă de tomate; bulion; sos.

salt I. *adj.* pur; curat. **II.** *adv.* numai; în exclusivitate.

saltanat *s.* **1.** sultan. **2.** *(fig.)* pompă; fast. **3.** sultanat.

saltanatlî *adj.* pompos; fastuos; luxos.

saltşî *s.* autocrat; monarh absolut.

saltşîlîk *s.* absolutism; autocraţie.

saluw *s.* **1.** punere; aşezare; plasare; instalare; construire. **2.** învestire; însărcinare.

saluwğî *s.* aşezător; ctitor; fondator; întemeietor.

Salvador *s. (topon.)* El Salvador.

salvadorlî *s., adj.* salvadorian.

samala *s.* catran; gudron; smoală.

samalağî *s.* muncitor la cătrănire; muncitor la gudronare.

samalağîlîk *s.* cătrănire; gudronare.

samalakana *s.* atelier de cătrănire; atelier de gudronare.

samalalama *s.* cătrănire; gudronare; smolire.

samalalamak *v.t.* a cătrăni; a gudrona; a smoli.

samalalangan *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.

samalalanmak *v.i.* a se cătrăni; a se gudrona; a se smoli.

samalalî *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.

saman *s.* pai; paie.

samanlîk *s.* şiră de paie.

samar *s.* sac de povară; samar.

Samet, El- *s. (relig., arab.)* "Absolutul"; "Cel care nu depinde de nimic şi de care depinde totul" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.

samimiy *adj.* **1.** sincer; cinstit; franc; candid; onest. **2.** intim; apropiat.

samimiybolmagan *adj.* nesincer.

samimiyet *s.* **1.** sinceritate; cinste; francheţe; onestitate. **2.** intimitate; apropiere; familiaritate.

samimiyetsíz *adj.* necinstit; nesincer.

samimiyetsízlík *s.* necinste; lipsă de sinceritate.

samimiy-kaálpten *adv.* sincer; din suflet; din inimă.

samimiylík *s.* **1.** sinceritate; cinste; francheţe; onestitate. **2.** intimitate; apropiere; familiaritate.

Samine *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea preţioasă".

Samir *s. (antrop. m., arab.)* "Camaradul agreabil".

samiy *adj.* înalt; elevat; superior; suprem.

Samiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel elevat".

Samiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea elevată".

samîr *s. (orn.)* mătăsar; pasărea-frigului *(lat., Bombycilla garrulus)*.

samîrî, Japon- *s. (orn.)* mătăsar japonez *(lat., Bombycilla japonica)*.

samîrî, sedír- *s. (orn.)* mătăsar american *(lat., Bombycilla cedrorum)*.

samovar *s.* samovar.

samsa *s. (anat.)* sept nazal.

samur *s. (zool.)* zibelină; samur *(lat., Mustela zibellina)*.

Samuwa *s. (topon.)* Samoa.

samuwağa I. *adv.* în limba samoană. **II.** *s. (limba)* samoană.

samuwalî *s., adj.* samoan.

samuwan *s., adj.* samoan.

san *s.* **1.** renume; reputaţie. **2.** poreclă. **3.** atribut; caracteristică; însuşire. **4.** *(la patrupede)* picior posterior.

sanaka *s.* superstiţie.

sanakağî *adj.* superstiţios.

sanakalargainangan *adj.* superstiţios.

sanat *s.* artă. // •***güzel sanatlar*** arte frumoase. •***manzume sanatî*** arta poeziei. •***modern sanat salonî*** salonul de artă modernă. •***pelwanlîk sanatlarî*** *(sport)* arte marţiale. •***plastik sanatlar*** arte plastice. •***sanat eserí*** operă de artă. •***sanat filmí*** film artistic. •***sanat mektebí/okîlî*** şcoală de arte. •***sanat mínderidmanî*** *(sport)* gimnastică artistică. •***sanat muzewí*** muzeu de artă. •***sanatlar tewúkesí*** istoria artelor. •***şark sanatî bólímí*** secţia de artă orientală. •***sízga/grafik sanatî*** artă grafică. •***túrlísîzga/basîm sanatî*** artă tipografică.

sanatlî *adj.* artistic.

sanatoriyum *s.* sanatoriu.

sanatşî *s.* artist. // •***kazma sanatşîsî*** gravor. •***muzika sanatşîsî*** muzician.

sanaye *s.* industrie. // •***dewlet sanayesí*** industrie de stat. •***ğeñgíl sanaye*** industrie uşoară. •***sanaye bólgesí*** zonă industrială. •***sanaye dalî*** ramură industrială. •***sanaye úrúní*** produs industrial. •***sanayiy íşletmeler*** obiective industriale; întreprinderi industriale. •***tarîm sanayesí*** industrie agricolă. •***tokîma sanayesí*** industrie textilă.

sanayeğí *s.* industriaş.

sanayeğílík *s.* industrie.

sanayelí *adj.* industrial; industrializat.

sanayiy *adj.* industrial. // •***awur sanaye*** industrie grea. •***sanayiy merkezí*** centru industrial.

sanayiyleşken *adj.* industrializat.

sanayiyleşme *s.* industrializare.

sanayiyleşmek *v.i.* a se industrializa.

sanayiyleştírmek *v.t.* a industrializa.

sandal *s.* **1.** sanda. **2.** barcă; luntre.

sandalğî *s.* barcagiu; luntraş.

sandîk *s.* **1.** ladă; cufăr. **2.** *(fin.)* casă. // •***ayaklî sandîk*** comodă; servantă. •***emniyet sandîgî*** seif. •***kíşkene sandîk*** casetă. •***oy/ses sandîgî*** urnă de vot. •***tasarruf sandîgî*** casă de economii.

sandîk-bokşa *s.* lucruri; bagaje; catrafuse; boarfe; calabalâc.

sandviş *s.* sandviş.

Sandwiç-karkîldagî *s. (orn.)* chiră de mare; pescăriţă de mare *(lat., Sterna sandvicensis)*.

sanetílgen *adj.* **1.** susceptibil; presupus; bănuit. **2.** acuzat; inculpat; învinuit. // •***sanetílgen sayî*** *(mat.)* număr imaginar.

sanetme *s.* susceptibilitate; presupunere; bănuială. // •***yaman***

sanetme bănuială; suspiciune.
sanetmek *v.t.* a presupune; a bănui; a crede. // ***•şaka sanetmek*** a lua în glumă. // ***•kopkanîn sanetmem*** nu cred că e fracturat. ***•onî insan sanettím*** l-am crezut om. ***•sanetemen ke yerínde bolmaz*** cred că ar fi inoportun. ***•sanetermen kóp súrmez*** cred că nu durează mult. ***•sanetmiymem, bo imkáan tîşî*** nu cred, este exclusă această posibilitate. ***•síz ne sanetesíñíz?*** dumneavoastră ce credeţi?;
sanettírgen *adj.* **1.** susceptibil; presupus; bănuit. **2.** acuzat; inculpat; învinuit.
sanğî *s.* **1.** junghi; durere ascuţită. **2.** *(med.)* crampă; colică.
sanğîlagan *adj.* care produce junghiuri; înţepător.
sanğîlamak *v.t.* **1.** a înjunghia; a produce junghiuri; a înţepa. **2.** a produce crampe; a produce colici.
sanğîlanmak *v.i.* **1.** a avea junghiuri. **2.** a avea crampe; a avea colici.
sanğîlî *adj. (med.)* cu crampe; cu colici; cu junghiuri.
sanitar *adj.* sanitar.
saniye *s. (cron.)* secundă. // ***•bír saniye, múmkún bolsa*** o secundă, dacă e posibil.
Saniye *s. (antrop. f., arab.)* "Strălucire".
saniye-basaniye *adv.* din secundă în secundă.
saniyeden-saniyege *adv.* din secundă în secundă.
saniyeólşegen *s.* cronometru.
saniyeólşemesí *s.* cronometrare.
saniyesíólşelgen *adj.* cronometrat.
saní *s.* vas; strachină; blid.
sanîk *s., adj.* acuzat; inculpat.
sanlî *adj.* **1.** renumit; reputat. **2.** poreclit.
San-Marino *s. (topon.)* San Marino.
sanskrit *s., adj.* sanscrit.
sanskritşe I. *adv.* în limba sanscrită. **II.** *s. (limba)* sanscrită.
sanşîk *s.* smoc; moţ; buclă; zuluf; ciuf.
sanşîklî *adj.* moţat; buclat.
santal, ak- *s. (bot.)* santal-alb *(lat., Santalum album)*.
sanuw *s.* presupunere; supoziţie.
sañgak *s.* branhie.
sañgaklî *adj.* branhiat.
sañke(m) *adv.* de parcă; parcă; ca şi cum; ca.
sap *s.* **1.** tulpină; vrej; cocean. **2.** coadă; mâner; manetă. **3.** mănunchi; legătură. // ***•baltanîñ sabî*** coada toporului. ***•kalem sabî*** toc de scris. ***•pîşak sabî*** mânerul cuţitului.
sapan *s.* praştie.
sapant *s. (mil., ist.)* catapultă.
sapantlama *s.* catapultare.
sapantlamak *v.t.* a catapulta.
sapantlangan *adj.* catapultat.
sapantlanmak *v.i.* a se catapulta.
sapantlaw *s.* catapultare.
saparna *s. (bot.)* salce; sarsaparilă *(lat., Smilax officinalis; Smilax sarsaparilla; Smilax medica)*.
sapîk *adj.* alienat mintal.
sapînş *s.* aberaţie.
sapkan *adj.* **1.** care coteşte; cotit; care cârmeşte; care virează. **2.** deviat; abătut; distras.
sapkî *s.* perversiune; perversitate.
sapkîn *adj.* pervers.
saplama *s.* înfigere; împlântare.
saplamak *v.t.* a înfige; a împlânta.
saplangan *adj.* înfipt; împlântat.
saplanîp-kalgan *adj.* înglodat; blocat.
saplanîp-kalma *s.* înglodare; blocare.
saplanma *s.* înfigere; împlântare.
saplanmak *v.i.* a se înfige; a se împlânta.
saplantî *s.* idee fixă.
saplanuw *s.* înfigere; împlântare.
saplaw *s.* înfigere; împlântare.
saplî *adj.* cu mânere. // ***•saplî at*** *(sport)* cal cu mânere.
sapma *s.* **1.** cotire; cârmire; virare. **2.** *(fiz.)* deviere; deviaţie.
sapmak *v.i.* **1.** a coti; a cârmi; a vira. **2.** *(fig.)* a se deda la; a devia de la; a coti. // ***•yaman ğolga sapmak*** a o lua pe căi greşite.
sapmamak *v.t.* a nu devia; a urma un anumit traseu.
sapmaz *adj.* neclintit.
sap-saglam *adj.* sănătos tun; foarte zdravăn.
sap-sarî *adj.* galben intens. // ***•sap-sarî kesílmek*** a se face galben ca ceara.
sap-saw *adj.* foarte sănătos; foarte zdravăn.
saptîrma *s.* deviere; abatere.
saptîrmak *v.t.* a devia; a abate.
saptîruw *s.* deviere; abatere.
sar *s. (orn.)* şorecar comun; uliul şopârlelor *(lat., Buteo buteo)*. **1.** *(ist.)* ţar. **2.** *(astr., cron., mong.)* lună.
sar, ak-kózlí- *s. (orn.)* şorecar cu ochi alb *(lat., Butastur teesa)*.
sar, ayna-kanatlî- *s. (orn.)* şorecar încălţat *(lat., Buteo lagopus)*.
sar, kîzîl- *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
sar, kîzîl-kuyruklî- *s. (orn.)* şorecar de coadă roşie *(lat., Buteo jamaicensis)*.
sar, kîzîl-omîzlî- *s. (orn.)* şorecar cu umăr roşu *(lat., Buteo lineatus)*.
sar, pas-kuyruklî- *s. (orn.)* şorecar pântecos *(lat., Buteo ventralis)*.
sar, uzun-bağaklî- *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
sar, yaman- *s. (orn.)* şorecar comun; uliul şopârlelor *(lat., Buteo buteo)*.
sara *s. (med.)* epilepsie.
sarafan *s.* sarafan.
sarahat *s.* claritate *(şi fig.)*.
sarak *s. (arhit.)* friză; tor.
saralî *s., adj. (med.)* epileptic.
saramura *s.* saramură.
saran *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
saranlîk *s.* zgârcenie; avariţie.
sarargan *adj. (d. plante)* veşted; veştejit.
sararîp-solgan *adj.* ofilit; veşted; veştejit; pălit.
sararîp-solma *s.* ofilire; veştejire; pălire.
sararma *s.* îngălbenire; veştejire.
sararmak *v.i.* a se îngălbeni; a deveni galben; a îngălbeni. // ***•sararîp solmak*** a se ofili.
sarartî *s.* îngălbenire; veştejire; ofilire.
sarartmak *v.t.* a îngălbeni.
sararuw *s.* îngălbenire; veştejire.
saraş *s.* şelar; curelar.
sarauw-soluw *s.* ofilire; veştejire; pălire.
saray *s.* palat; serai. // ***•saray bayî/soylîsî*** curtean. ***•saray darbesí*** *(pol.)* lovitură de palat. ***•saray sabîsî*** castelan.
Saray *s. (topon.)* Saraiu *(jud. Constanţa)*.
saray-patî *s. (bot.)* săpunele; dumitraş; pocrovă *(lat., Aster laexigatus)*.
sarban *s. (iht.)* reginăă *(lat., Eupomotis gibbosus)*.
sardeliye *s. (iht.)* sardeluţă; gingirică *(lat., Clupeonella delicatula)*.
sardina *s. (iht.)* sardea *(lat., Alosa sardina)*.
Sardiniye-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie sardă *(lat., Sylvia sarda)*.
sardoniks *s. (minr.)* sardonix.
sarf *s.* cheltuială. // ***•sarf etmek*** a cheltui *(şi fig.)*.
sarfbolgan *adj.* cheltuit.
sarfetken *adj.* cheltuitor.
sarfiyat *s.* cheltuieli. // ***•erke sarfiyatî*** consum de energie.
sargakondîrmak *v.t.* a determina să aselenizeze.
sargakongan *adj.* care aselenizează; aselenizator.
sargakonmak *v.i.* a aseleniza.
sargakonuw *s.* aselenizare.
sargaygan *adj.* agăţat; atârnat; suspendat; spânzurat.
sargayma *s.* atârnare; agăţare; suspendare; spânzurare.
sargaymak *v.i.* a atârna; a sta agăţat; a sta suspendat; a sta spânzurat.
sargaytmak *v.t.* a agăţa; a atârna; a suspenda; a spânzura.
sargayuw *s.* atârnare; agăţare; suspendare; spânzurare.
sargî *s.* **1.** bandaj; faşă. **2.** bobină; mosor. **3.** ambalaj. // ***•sargî sarmak*** a bobina. // ***•sargî taktasî*** *(med.)* atelă.
sargîlama *s.* ambalare.
sargîlamak *v.t.* a ambala.
sargîlangan *adj.* ambalat.
sargîlaw *s.* ambalare.
sargîlîk *s.* ambalaj.
sargîsaruw *s.* bobinare.
sarğî *adj.* lunar; selenar.
sarhîş *adj.* beat; turmentat; îmbătat.
sarhîş-karşîk *s. (ent.)* musculiţă-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
sarhîşlangan *adj.* îmbătat; turmentat.
sarhîşlanmak *v.i.* a se îmbăta; a se ameţi.
sarhîşlanuw *s.* beţie; îmbătare; ebrietate.
sarhîşlatkan *adj.* îmbătător; ameţitor; buimăcitor.
sarhîşlatmak *v.t.* a îmbăta; a ameţi.
sarhîşlatuwğî *adj.* îmbătător; ameţitor.
sarhîşlîk *s.* beţie; ebrietate.
sarhîş-şîbîn *s. (ent.)* musculiţă-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
sarhîştay *adj.* tulburat; buimăcit.
sarih *adj.* clar; evident; indiscutabil.
sariy *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil.
sarî *adj.* **1.** galben; de culoare galbenă. **2.** blond. // ***•altîn sarîsî*** auriu. ***•ğîmîrta sarîsî*** gălbenuş de ou. ***•kanariya sarîsî*** galben pal. ***•krom sarîsî*** *(chim.)* galben de crom. ***•krom sarîsî*** cromatic. ***•limon sarîsî*** de culoarea lamâiei; ca lămâia. ***•mawîga sarî koştîm*** la albastru am adăugat galben. ***•sarî bira*** bere blondă. ***•sarî ğíp*** aţă galbenă. ***•sarî îrk*** rasă galbenă; rasă xantodermă. ***•sarî kart*** *(sport)* cartonaş galben. ***•sarî şîraylî*** *(d. oameni)* palid.
sarî, balşîbîn- *s. (orn.)* viespar *(lat., Pernis apivorus)*.
sarî, bayîr- *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.

sarî, kîr- *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.
sarî, kúntuwar-balşîbîn- *s. (orn.)* viespar estic *(lat., Pernis ptilorhynchus)*.
sarî, Moñgol- *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
sarî, Swainson'níñ- *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.
sarî-aşşî-pakla *s. (bot.)* niprală *(lat., Lupinus luteus)*.
sarî-ayaklî-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Wilson *(lat., Oceanites oceanicus)*.
sarî-ayaklî-gúmúş-kagay *s. (orn.)* pescăruş pontic *(lat., Larus cachinnans)*.
sarî-ayaklî-gúmúş-şaklay *s. (orn.)* pescăruş pontic *(lat., Larus cachinnans)*.
sarî-ayaklî-kagay *s. (orn.)* pescăruş cu picioare galbene *(lat., Larus michahellis)*.
sarî-ayaklî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş cu picioare galbene *(lat., Larus michahellis)*.
sarî-bağaklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar sur; fluierar de Terek *(lat., Xenus cinereus; Tringa cinerea)*.
sarî-ballîbaba *s. (bot.)* sugel-galben; gălbiniță *(lat., Lamium galeobdolon; Galeobdolon luteum)*.
sarî-baş-kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură cu cap galben *(lat., Motacilla citreola)*.
sarî-başlî-karatawuk *s. (orn.)* mierlă cu cap galben *(lat., Xanthocephalus xanthocephalus)*.
sarî-baş-şakşakay *s. (orn.)* codobatură cu cap galben *(lat., Motacilla citreola)*.
sarîbawur *s. (orn.)* pitulice cu gât galben *(lat., Geothlypis trichas)*.
sarî-beşparmakotî *s. (bot.)* gălbenuşă *(lat., Potentilla chrysantha)*.
sarî-bogazlî-taştorgay *s. (orn.)* vrabie cu gât galben *(lat., Petronia xanthocollis)*.
sarî-burgas *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina)*.
sarî-buwmaotî *s. (bot.)* omag galben; aconit galben; mărul-lupului galben *(lat., Aconitum anthora)*.
sarî-búlbúl *s. (orn.)* canar *(lat., Serinus canaria)*.
sarî-dakşañî *s. (bot.)* genţianăgalbenă; ghinţură-galbenă *(lat., Gentiana lutea)*.
sarî-dogan *s. (orn.)* şoimul rândunelelor; şoimul ciocârliilor *(lat., Falco subbuteo)*.
sarîember *s.* chihlimbar.
sarî-eşkísawar *s. (orn.)* caprimulg auriu *(lat., Caprimulgus eximius)*.
sarîgaşalar *adj.* gălbui.
sarîgatartar *adj.* gălbui.
sarî-gágáalî-ketenkuşî *s. (orn.)* inăriță cu cioc galben *(lat., Carduelis flavirostris; Acanthis flavirostris)*.
sarî-gágáalî-kîlkuyruk *s. (orn.)* rață georgiană *(lat., Anas georgica)*.
sarî-gágáalî-órdek *s. (orn.)* rață cu cioc galben *(lat., Anas undulata)*.
sarî-gágáalî-şekíldek *s. (orn.)* inăriță cu cioc galben *(lat., Carduelis flavirostris; Acanthis flavirostris)*.
sarîğa I. *adj.* gălbui. **II.** *s. (ent.)* viespe *(lat., Vespidae)*. // ***•sarîğa yuwasî*** viespar.
Sarîğa *s. (topon.)* Rositsa *(Dobrich, Bulgaria)*.
sarîğa-karkara *s. (orn.)* stârc galben *(lat., Ardeola ralloides)*.
sarîğakuşî *s. (orn.)* scatiu *(lat., Carduelis spinus)*.
sarîğa-lakîrdak *s. (orn.)* flecar berber *(lat., Turdoides fulvus)*.
sarî-ğalpakyonğa *s. (bot.)* sulfină; molotru; trifoi-mare; iarbă-de-piatră *(lat., Melilotus officinalis)*.
sarîğasî, eşek- *s. (ent.)* gărgăun *(lat., Vespa crabro)*.
sarîğa-şapur *s. (orn.)* stârc galben *(lat., Ardeola ralloides)*.
sarî-ğayalî-Arap-sayrawğusî *s. (orn.)* bulbul arab *(lat., Pycnonotus xanthopygos)*.
sarîğeket *s. (orn.)* grangur; gangur *(lat., Oriolus oriolus)*.
sarîğeket, kara- *s. (orn.)* babolinc *(lat., Dolichonyx oryzivorus)*.
sarîğeketí, Afrika-altîn- *s. (orn.)* grangur african auriu *(lat., Oriolus auratus)*.
sarîğeketí, Amerika- *s. (orn.)* grangur american *(lat., Icterus galbula)*.
sarîğeketí, kara-bawurlî- *s. (orn.)* grangur cu guşă neagră *(lat., Icterus wagleri)*.
sarîğeketí, kara-eñselí-Kîtay- *s. (orn.)* grangur chinezesc cu ceafă neagră *(lat., Oriolus chinensis)*.
sarî-ğelşeşegí *s. (bot.)* păştiță; floarea-paştelui; găinuşe; dediței-galbeni *(lat., Anemone ranunculoides)*.
Sarî-Ğurt *s. (topon.) ("Iurta Galbenă")* Mihai Viteazu *(jud. Constanța)*.
sarî-herdemtaze *s. (bot.)* imortelă-galbenă *(lat., Helichrysum orientale)*.
sarîk *s.* **1.** turban. **2.** opincă.
sarîkan(lî) *adj. (med.)* xantocromatic.
sarîkanlîk *s. (med.)* xantocromie.
sarî-karînlî-balkuşî *s. (orn.)* pasăre-nectar cu piept galben *(lat., Cinnyris venustus)*.
sarî-karînlî-kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros cu aripi albe *(lat., Mycerobas carnipes)*.
sarî-karînlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu piept galben *(lat., Emberiza aureola)*.
sarî-karînlî-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare cu pântece galben *(lat., Sphyrapicus varius)*.
sarî-karînlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu piept galben *(lat., Emberiza aureola)*.
sarî-karînlî-şakrak *s. (orn.)* botgros cu aripi albe *(lat., Mycerobas carnipes)*.
sarî-karînlî-tenek *s. (orn.)* presură cu piept galben *(lat., Emberiza aureola)*.
sarî-karînlî-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare cu pântece galben *(lat., Sphyrapicus varius)*.
sarî-karînlî-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare cu pântece galben *(lat., Sphyrapicus varius)*.
sarîkaş *s. (orn.)* pitulice mică; sălcăriță *(lat., Phylloscopus collybita)*.
sarîkaş, esmer- *s. (orn.)* pitulice întunecată *(lat., Phylloscopus fuscatus)*.
sarîkaş, ğuka- *s. (orn.)* pitulice grațioasă *(lat., Prinia gracilis)*.
sarîkaş, kíşkene- *s. (orn.)* pitulice cu sprâncene galbene *(lat., Phylloscopus inornatus)*.
sarîkaş, kíşkene-yeşíl- *s. (orn.)* pitulice verzuie *(lat., Phylloscopus trochiloides)*.
sarîkaş, koğa-başlî- *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.
sarîkaş, tajlî- *s. (orn.)* pitulice cu coroană *(lat., Phylloscopus coronatus)*.
sarîkaş, yeşíl- *s. (orn.)* pitulice verde *(lat., Phylloscopus nitidus)*.
sarîkaşî, Bonelli'níñ- *s. (orn.)* pitulice de munte *(lat., Phylloscopus bonelli)*.
sarîkaşî, Brook'nîñ-yaprak- *s. (orn.)* pitulice Brook *(lat., Phylloscopus subviridis)*.
sarîkaşî, dak- *s. (orn.)* pitulice de munte *(lat., Phylloscopus bonelli)*.
sarîkaşî, Hume'níñ- *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.
sarîkaşî, Iberiye- *s. (orn.)* pitulice iberiană *(lat., Phylloscopus ibericus)*.
sarîkaşî, Kawkaz- *s. (orn.)* pitulice caucaziană *(lat., Phylloscopus sindianus lorenzii)*.
sarîkaşî, kutup- *s. (orn.)* pitulice arctică *(lat., Phylloscopus borealis)*.
sarîkaşî, kúntuwar- *s. (orn.)* pitulice balcanică *(lat., Phylloscopus orientalis)*.
sarîkaşî, orman- *s. (orn.)* pitulice sfârâitoare *(lat., Phylloscopus sibilatrix)*.
sarîkaşî, Pallas'nîñ- *s. (orn.)* pitulice sprâncenată *(lat., Phylloscopus proregulus)*.
sarîkaşî, Radde'níñ- *s. (orn.)* pitulice măslinie *(lat., Phylloscopus schwarzi)*.
sarîkaşî, sewet- *s. (orn.)* pitulice fluierătoare *(lat., Phylloscopus trochilus)*.
sarîkaşî, tarla-yaprak- *s. (orn.)* pitulice de câmpie *(lat., Phylloscopus neglectus)*.
sarîkaşî, yaprak- *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.
sarî-kaşkîrbuwgan *s. (bot.)* omag galben; aconit galben; mărul-lupului galben *(lat., Aconitum anthora)*.
sarî-kaşlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu sprâncene galbene *(lat., Emberiza chrysophrys)*.
sarî-kaşlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu sprâncene galbene *(lat., Emberiza chrysophrys)*.
sarî-kaşlî-tenek *s. (orn.)* presură cu sprâncene galbene *(lat., Emberiza chrysophrys)*.
sarî-katîkotî *s. (bot.)* sânziene-galbene *(lat., Galium verum)*.
sarî-katîrtîrnagî *s. (bot.)* salcâm-galben *(lat., Cytisus laburnum; Laburnum anagyroides)*.
sarî-kekeşlí-kakatuw-dudukuşî *s. (orn.)* cacadu cu moț galben *(lat., Cacatua galerita)*.
sarî-kekeşlí-ótlegen *s. (orn.)* dendroica cu moț galben *(lat., Dendroica pensylvanica)*.
sarî-kestane *adj.* **1.** castaniu deschis. **2.** galben-brun; ocru.
sarî-keten *s. (bot.)* in-galben *(lat.,*

Linum flavum).

sarî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură galbenă *(lat., Emberiza citrinella).*

sarîklî *adj.* **1.** cu turban. **2.** cu opinci.

Sarî-Kól/Sarî-Gól *s.* **1.** *(hidron., topon.) ("Lacul Galben")* Sarighiol *(jud. Constanţa).* **2.** *(hidron., topon.) ("Lacul Galben")* Sarighiol de Deal/Vale *(jud. Tulcea).*

sarî-kópík *s. (bot.)* bulbuc; bâlbor; gloanţă *(lat., Trollius europeaeus).*

sarîkórúw *s. (med.)* xantopsie.

Sarî-Kóy/Sarî-Góy *s. (topon.) ("Satul Galben")* Sarichioi *(jud. Tulcea).*

sarî-kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură galbenă *(lat., Motacilla flava).*

sarîlgan *adj.* **1.** bandajat; înfăşat; înfăşurat; îmbrăţişat. **2.** bandajat; înfăşat; înfăşurat.

sarîlîk *s.* **1.** gălbeneală; îngălbenire. **2.** *(med.)* hepatită; icter; gălbinare. **3.** coloraţie galbenă; xantism.

sarîlî-şîmşîk *s. (orn.)* cinteză americană cu guşă neagră *(lat., Spiza americana).*

sarîlma *s.* bandajare; înfăşare; înfăşurare; îmbrăţişare.

sarîlmak *v.i.* **1.** a fi bandajat; a fi înfăşurat; a fi înfăşat. **2.** a fi îmbrăţişat; a fi cuprins cu braţele. **3.** a se încolăci. *//* ***•bír-bíríne sarîlmak*** a se agăţa unul de gâtul celuilalt; a se îmbrăţişa. ***•dórt kolî man sarîlmak*** a se agăţa cu toată puterea.

sarî-lotus *s. (bot.)* plutică *(lat., Nymphoides peltata).*

sarîluw *s.* bandajare; înfăşare; înfăşurare; îmbrăţişare.

sarîm *s.* **1.** înfăşurare; bandajare. **2.** *(fiz.)* spirală. **3.** sul; rulou.

Sarî-Mahmut *s. (topon.)* Samuilovo *(Dobrich, Bulgaria).*

sarî-mantar *s. (bot.)* turta-vacii *(lat., Boletus luteus).*

sarî-mañlaylî-kanariya *s. (orn.)* canar cu frunte galbenă *(lat., Crithagra mozambica).*

sarîmay *s.* unt.

sarîmayotî *s. (bot.)* foaie-grasă; îngrăşătoare *(lat., Pinguicula vulgaris; Pinguicula alpina).*

sarî-míñgírlek *s. (orn.)* frunzăriţă galbenă *(lat., Hippolais icterina).*

sarîmlî *adj.* în spirală; spiralat.

sarî-moyînlî-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu gât galben *(lat., Emberzina elegans).*

sarî-moyînlî-súlekeş *s. (orn.)* presură cu gât galben *(lat., Emberzina elegans).*

sarî-moyînlî-tenek *s. (orn.)* presură cu gât galben *(lat., Emberzina elegans).*

sarîmsagî, ayuw- *s. (bot.)* leurdă *(lat., Allium ursinum).*

sarîmsagî, şayîr- *s. (bot.)* arpagic; aide-ciorbă *(lat., Allium schoenoprasum).*

sarîmsak *s. (bot.)* usturoi *(lat., Allium sativum). //* ***•sarîmsak suwî*** mujdei.

sarîmsaklî *adj.* cu usturoi.

sarîmsakotî *s. (bot.)* usturoiţă; vindecătoare; vindecuţă; iarbă-de-boale *(lat., Alliaria petiolata).*

sarîmsaksîz *adj.* fără usturoi.

sarî-murunlî-albatros *s. (orn.)* albatros cu nas galben *(lat., Diomedea chlororhyncos).*

sarî-murunlî-ğayka *s. (orn.)* albatros cu nas galben *(lat., Diomedea chlororhyncos).*

Sarî-Nasuf *s. (topon.) ("Nasuf cel Blond")* Sarinasuf *(jud. Tulcea).*

sarî-nilúfer *s. (bot.)* nufăr-galben; nenufar-galben *(lat., Nuphar lutea).*

sarî-ólmezşeşek *s. (bot.)* imortelă-galbenă *(lat., Helichrysum orientale).*

sarî-ótlegen *s. (orn.)* dendroica americană galbenă *(lat., Dendroica petechia).*

sarîp-algan *s., adj.* asediator.

sarîp-alîngan *adj.* asediat; împresurat; încercuit; înconjurat; învăluit.

sarîp-aluw *s.* asediu; asalt; împresurare; încercuire; înconjurare; învăluire.

sarî-peşmek *s. (bot.)* burete-galben *(lat., Cantharellus cibarius).*

sarîp-kapatîlgan *adj.* împrejmuit; îngrădit.

sarîp-kapatma *s.* împrejmuire; îngrădire.

sarî-sabîr *s. (bot.)* aloe; sabur *(lat., Aloe vera).*

sarî-salkîm *s. (bot.)* salcâm-galben *(lat., Cytisus laburnum; Laburnum anagyroides).*

sarî-sewet *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina).*

sarî-suwbuga *s. (orn.)* stârc chinezesc; stârc galben *(lat., Ixobrychus sinensis).*

sarî-suw-zambagî *s. (bot.)* plutică *(lat., Nymphoides peltata).*

sarî-súlekeş *s. (orn.)* presură galbenă *(lat., Emberiza citrinella).*

sarî-şakşakay *s. (orn.)* codobatură galbenă *(lat., Motacilla flava).*

sarî-şebay *s. (bot.)* micsandră; micşunea ruginie; viorea-galbenă *(lat., Cheiranthus cheiri).*

sarîşegírdeklí *s., adj. (bot.)* xantospermă.

sarî-şemberlí-karatawuk *s. (orn.)* mierlă cu glugă galbenă *(lat., Chrysomus icterocephalus).*

sarî-şiydem *s. (bot.)* brânduşă-galbenă *(lat., Crocus moesiacus).*

sarî-şímgek *s. (bot.)* sugel-galben; gălbiniţă *(lat., Lamium galeobdolon; Galeobdolon luteum).*

sarîşíşme *s. (med.)* xantom.

sarîşíşmelík *s. (med.)* xantomatoză.

sarî-şîjgîruwğî-añgîr *s. (orn.)* raţă de copac galbenă *(lat., Dendrocygna bicolor).*

sarîşka *s. (ent.)* libelulă; cal-de-apă; calul-popii *(lat., Odonata).*

sarî-tajlî-kanariya *s. (orn.)* cănăraş cu coroană galbenă *(lat., Serinus flavivertex).*

sarî-tal *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina).*

sarî-taşgúlí *s. (bot.)* iarba-osului *(lat., Helianthemum nummularium).*

sarî-tegenek *s. (bot.)* scai-galben *(lat., Centaurea solstitialis).*

sarî-tenek *s. (orn.)* presură galbenă *(lat., Emberiza citrinella).*

sarî-tentekkuş *s. (orn.)* caprimulg auriu *(lat., Caprimulgus eximius).*

sarîterí(lí) *adj. (biol.)* xantoderm.

sarî-tobanotî *s. (bot.)* imortelă-galbenă *(lat., Helichrysum orientale).*

sarî-togan *s. (orn.)* şoimul rândunelelor; şoimul ciocârliilor *(lat., Falco subbuteo).*

sarî-torak *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina).*

sarî-tumbuyuk *s. (bot.)* nufăr-galben; nenufar-galben *(lat., Nuphar lutea).*

sarî-tumşuklî-kalîntumşuk *s. (orn.)* botgros cu cioc galben *(lat., Eophona migratoria).*

sarî-tumşuklî-kukuk *s. (orn.)* cuc cu cioc galben *(lat., Coccyzus americanus).*

sarî-tumşuklî-kukuw *s. (orn.)* cuc cu cioc galben *(lat., Coccyzus americanus).*

sarî-tumşuklî-legelek *s. (orn.)* barză cu ciocul galben *(lat., Mycteria ibis).*

sarî-tumşuklî-şakrak *s. (orn.)* botgros cu cioc galben *(lat., Eophona migratoria).*

sarî-yakalî-sewda *s. (orn.)* papagalul Agapornis; amorez *(lat., Agapornis personata).*

sarî-yakalî-sewdakuşî *s. (orn.)* papagalul Agapornis; amorez *(lat., Agapornis personata).*

sarî-yúzlí-ótlegen *s. (orn.)* parulă cu glugă *(lat., Wilsonia citrina).*

sarî-zambak *s. (bot.)* crin-galben *(lat., Hemerocallis flava).*

sarkasm *s.* sarcasm.

sarkasmlî *adj.* sarcastic.

sarkastik *adj.* sarcastic.

sarkaş *s.* pendul.

sarkîk *adj.* agăţat; atârnat; suspendat; spânzurat.

sarkîlmak *v.i.* a atârna; a sta agăţat; a sta suspendat; a sta spânzurat.

sarkîm *s. (meteo.)* chiciură; promoroacă.

sarkît *s. (geol.)* stalactită.

sarkîtmak *v.t.* a agăţa; a atârna; a suspenda; a spânzura. *//* ***•erín sarkîtmak*** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla.

sarkkan *adj.* agăţat; atârnat; suspendat; spânzurat.

sarkma *s.* atârnare; agăţare; suspendare; spânzurare.

sarkmak *v.i.* a atârna; a sta agăţat; a sta suspendat; a sta spânzurat. *//* ***•sarkîp turmak*** a sta atârnat; a sta suspendat.

sarlan *s. (iht.)* scrumbie-albastră; macrou *(lat., Scomber scombrus).*

sarlîk *s.* ţarism.

sarma *s.* **1.** *(gastron.)* sarma. **2.** înfăşurare; învelire. **3.** încolăcire; răsucire. **4.** *(la lupte tătăreşti)* piedică. **5.** încercuire; împrejmuire. **6.** spirală. **7.** bobină; bobinare; bobinaj. **8.** sul; rulou. *//* ***•kapîsta sarmasî*** sarmale în foi de varză. ***•yaprak sarmasî*** sarmale în foi de viţă.

sarmak *v.t.* **1.** a înfăşura; a înveli. **2.** a încolăci; a răsuci. **3.** *(la lupte tătăreşti)* a pune piedică. **4.** a încercui; a împresura. **5.** a împrejmui; a înconjura. **6.** a cuprinde; a învălui. **7.** *(fig.)* a-i plăcea; a captiva. **8.** *(med.)* a pansa; a bandaja *(o rană). //* ***•sargî sarmak*** a bobina.

sarmalî *adj.* în spirală; spiralat.

sarmaşîgî, bak- *s. (bot.)* volbură; rochiţa-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeţ *(lat., Convolvulus arvensis).*

sarmaşîgî, çit- *s. (bot.)* cupa-vacii *(lat., Convolvulus sepium; Calystegia sepium)*.
sarmaşîgî, ğer- *s. (bot.)* silnic; nejelnică; piperul-apelor *(lat., Glechoma hederacea)*.
sarmaşîgî, kalaw- *s. (bot.)* iederă *(lat., Hedera helix)*.
sarmaşîgî, kozî- *s. (bot.)* volburică; rochița-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeț *(lat., Convolvulus arvensis)*.
sarmaşîgî, şít- *s. (bot.)* cupa-vacii *(lat., Convolvulus sepium; Calystegia sepium)*.
sarmaşîk *s. (bot.)* iederă *(lat., Hedera helix)*.
sarmaşkan *adj. (d. plante)* cățărător; agățător.
sarmaşma *s.* cățărare; agățare *(a plantelor)*.
sarmaşmak *v.i.* a se cățăra; a se agăța.
sarmaşuw *s.* cățărare; agățare *(a plantelor)*.
sarnîş *s.* cisternă.
sarp *adj.* **1.** abrupt; înclinat; prăpăstios. **2.** greu; dificil. **3.** grozav. // •***bek sarp*** nemaipomenit.
sarraf *s. (ist.)* zaraf.
sarşa *s.* țarină; soția țarului.
saruw *s.* **1.** încercuire; împresurare; împrejmuire. **2.** pansament; bandaj.
saruw-kapatuw *s.* împrejmuire; îngrădire.
saruwlî *adj.* **1.** încercuit; împresurat; împrejmuit. **2.** pansat; bandajat.
sas I. *adj.* săsesc. **II.** *s.* sas.
sasafras *s. (bot.)* sasafras *(lat., Sassafras albidum; Sassafras officinalis)*.
sasîgan *adj.* putred; împuțit; puturos. // •***sasîgan suw*** apă clocită.
sasîk *adj.* împuțit; murdar; puturos.
sasîk-kúzen *s. (zool.)* sconcs *(lat., Mephitis)*.
sasîma *s.* duhoare; putoare.
sasîmak *v.i.* a puți; a duhni.
sasîtmak *v.t.* a împuți.
saslîk *s.* săsime; populație săsească.
saş *s.* **1.** platou de tablă. **2.** tablă; foaie metalică.
saşayak *s.* trepied.
sasîk-arşa *s. (bot.)* cetină-de-negi *(lat., Juniperus sabina; Sabina officinalis)*.
sasîk-legelekgágáasî *s. (bot.)* năprasnică *(lat., Geranium robertianum)*.
sasîksakîz *s. (bot.)* assa-fetida *(lat., Ferula assa-foetida)*.
sasîw *s.* duhoare; putoare.
sat *num. (prsn.)* sută.
sataşkan *adj.* delirant; care delirează.
sataşma *s.* delir; aiureală.
sataşmak *v.i.* a delira; a aiura; a bate câmpii.
sataştîruwğî *adj.* delirant; care provoacă delir; aiuritor.
sataşuw *s.* delir; aiureală.
satelit *s. (astr.)* satelit.
sater *s. (bot.)* cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniță-de-grădină *(lat., Satureja hortensis)*.
sathiy *adj.* de suprafață; superficial.
sathiylík *s.* superficialitate.
satin *s. (text.)* satin.
satira *s.* satiră.
satiralî *adj.* satiric.
satirik *adj.* satiric.
satîh *s.* suprafață.
satîlgan *adj.* vândut.
Satîlgan *s. (antrop. m., f.)* "Cel vândut" *(nume străvechi, datând din şamanismul preislamic, când copiii bolnavi erau vânduți simbolic unor străini pe câteva mărgele după care erau răscumpărați tot cu mărgele, din convingerea că astfel va fi alungată boala de care sufereau)*.
satîlmak *v.i.* a fi vândut. // •***kaysî gişewde zarf satîla?*** la ce ghișeu se vând plicuri?;
satîm *s.* vânzare.
satîp-alîngan *adj.* cumpărat.
satîp-aluw *s.* cumpărare.
satîr *s.* **1.** rând *(într-un text)*. **2.** satâr.
satîrarasî *adj.* interliniar; între linii; între rânduri.
satîr-basatîr *adv.* rând cu rând *(într-un text)*.
satîrbaşî *s.* **1.** *(tipogr.)* rând intrat. **2.** *(tipogr.)* rând început de la capăt.
satîr-satîr *adv.* rând cu rând *(într-un text)*.
satîrústí *adj. (tipogr.)* diacritic; de pronunție. // •***satîrústí işaretlerí*** *(tipogr.)* semne diacritice.
satîş *s. (com.)* dever; vânzare; desfacere; debit. // •***satîşka şîgarmak*** a scoate la vânzare. // •***perakende satîş*** vânzare cu amănuntul.
satîşterfiyetí *s.* reclamă; publicitate.
satlîğan *s. (med.)* pleurită; pleurezie.
satlîk *adj.* de vânzare.
satma *s.* vânzare.
satmak *v.t.* a vinde. // •***alîp satmak*** a trafica; a comercializa; a face negoț. •***awuz/şalîm satmak*** a-şi da aere; a se făli. •***kíşí satmak*** a trăda; a vinde. •***kózkararî man satmak*** a vinde pe ochi. •***mezatka satmak*** a vinde la licitație. •***parşa-parşa satmak*** a vinde cu bucata. •***satîp sawmak*** a vinde pe nimic. •***sîrîn satmak*** a-i trăda tainele; a-l da pe față; a-l deconspira; a-l demasca; a-l da în vileag. •***sóz/laf satmak*** a vinde pielea ursului din pădure. •***tafra satmak*** a se lăuda; a se făli. •***taksit men satmak*** a vinde în rate. •***toptan satmak*** a vinde cu toptanul; a vinde angro. •***yalan satmak*** a vinde gogoşi; a înşira minciuni. // •***satîp alîngan asker*** mercenar.
sattîrmak *v.t.* a pune sa vândă.
satuw *s.* **1.** *(com.)* desfacere; vânzare. **2.** cadourile mirelui pentru mireasă; cadourile miresei pentru mire. // •***ğurt satuw*** trădare de patrie.
satuwanğî *s.* vânzător; comerciant; negustor.
satuwanğîlîk *s.* vânzare; comerț; negustorie. // •***satuwanğîlîk kuruluşî*** întreprindere comercială.
satuwğî *s.* **1.** vânzător; comerciant; negustor. **2.** *(fig.)* trădător. // •***koldan satuwğî*** negustor ambulant. •***satuwğuga ódeníz!*** plătiți vânzătorului!;
satuwğuluk *s.* vânzare; comerț; negustorie.
saudiy *s., adj.* saudit.
Saunder'níñ-karkîldagî *s. (orn.)* chiră mică indiană; pescăriță mică indiană *(lat., Sterna saundersi)*.
savana *s.* savană.
savana-mîşîgî *s. (zool.)* ghepard *(lat., Acinonyx jubatus)*.
savaş *s.* **1.** război. **2.** luptă *(şi fig.)*. // •***savaş miydanî*** *(mil.)* câmp de luptă.
savaşçî *adj.* **1.** beligerant. **2.** luptător; combatant; războinic.
savaşkan *adj.* luptător; combatant; războinic.
savaşmak *v.i.* a se lupta; a lupta *(şi fig.)*.
savğî *s.* procuror.
savğîlîk *s.* procuratură; parchet.
Savi'níñ-şîrîldagî *s. (orn.)* greluşel de stuf *(lat., Locustella luscinioides)*.
savî *s.* **1.** cuvânt; vorbă. **2.** informație; veste. **3.** *(fil.)* teză.
saw *adj.* **1.** sănătos; teafăr. **2.** viu. // •***saw bolmak*** a trăi; a fi în viață; a fi sănătos; a fi teafăr. •***saw kalmak*** a supraviețui; a rămâne în viață; a rămâne sănătos; a rămâne teafăr. •***saw yazmak*** a ortografia. // •***anañ-babañ saw mî?*** părinții tăi sunt sănătoşi?; •***başîñîz saw bolsîn!*** condoleanțe!; •***dostlar saw bolsîn!*** mulțumiri pentru condoleanțe!; •***kaálbíñíz saw bolsîn!*** vă mulțumesc!; •***saw bolîñîz!*** vă mulțumesc!; •***saw bolîñîz, şúndí añladîm*** mulțumesc, acum am înțeles.
Saw Tome men Prinçipe *s. (topon.)* Sao Tome şi Principe.
sawat *s.* alfabetizare.
sawatlandîrma *s.* alfabetizare.
sawatlandîrmak *v.t.* a alfabetiza.
sawatlandîruw *s.* alfabetizare.
sawatlangan *adj.* alfabetizat.
sawatlanmak *v.i.* a se alfabetiza.
sawatlî *adj.* alfabetizat.
sawatsîz *adj.* analfabet.
sawbol *s.* mulțumire. // •***sawbol demek*** a mulțumi.
sawetken *adj.* curativ; lecuitor; tămăduitor; vindecător.
sawga *s.* dar; cadou; atenție.
sawgan *s.* mulgător.
sawkalgan *adj.* supraviețuitor.
sawkaluw *s.* supraviețuire.
sawkórúw *s.* clarviziune.
sawlagan I. *adj.* care asigură; garant. **II.** *s.* furnizor.
sawlama *s.* **1.** garantare; asigurare. **2.** *(mat.)* probă.
sawlamak *v.t.* **1.** a asigura; a garanta. **2.** *(mat.)* a face proba; a proba.
sawlangan *adj.* probat; asigurat; satisfăcut.
sawlaw *s.* **1.** garantare; asigurare. **2.** *(mat.)* probă.
sawluk *s.* sănătate. // •***sawluguna karamak*** a-şi căuta de sănătate. •***sawlugundan taymak*** a i se deteriora sănătatea. // •***o ózín sawlugî man oynay*** el se joacă cu sănătatea sa. •***sawluguñuzga!*** *(la toasturi)* în sănătatea dumneavoastră!; •***sawluk korşalamasî*** ocrotirea sănătății. •***sawluk man barîñîz!*** mergeți sănătoşi!; drum bun!; la revedere!; •***sawluk man kalîñîz!*** rămâneți sănătoşi!; rămas bun!; la revedere!; •***sawluk man kóríşiyík!*** să ne vedem sănătoşi!;
sawlukbîlgísí *s.* igienă.
sawlukkapaydalî *adj.* folositor pentru păstrarea sănătății; salutar.
sawlukkorîwğî *adj.* igienic.
sawlukkorîwî *s.* igienă.
sawlukmanbar *s.* urare de drum bun. // •***sawlukmanbar aytmak*** a ura drum bun.
sawlukmankal *s.* **1.** rămas bun; despărțire. **2.** urare de rămas bun. //

•***sawlukmankal almak*** a-şi lua rămas bun; a-şi lua ziua bună.
sawlukmankallaşkan *adj.* care şi-a luat rămas bun.
sawlukmankallaşkanda *adv.* la despărţire.
sawlukmankallaşma *s.* salutare reciprocă la despărţire.
sawlukmankallaşmak *v.i.* a-şi lua rămas bun.
sawluk-selamet(lík) *s.* bunăstare; prosperitate; fericire.
sawma *s.* muls; mulsoare.
sawmak *v.t.* **1.** a mulge; a stoarce. **2.** a desface; a dezlega; a deşira. **3.** *(fig.)* a păcăli; a înşela. // •***satîp sawmak*** a vinde pe nimic. •***sîyîr sawmak*** a mulge vacile.
sawsar *s. (zool.)* jder *(lat., Martes martes)*.
sawsarî, kanara- *s. (zool.)* jder-de-stâncă *(lat., Martes foina)*.
saw-selametlí *adj.* sănătos; teafăr; fericit. // •***saw-selametlí barîñîz!*** mergeţi sănătoşi!; drum bun!;
saw-tayanaklî *adj.* bolnăvicios.
sawtuyuw *s.* discernământ; spirit de discernământ; judecată.
Sawudiy-Arabîstan *s. (topon.)* Arabia Saudită.
sawulgan *adj. (d. vite de lapte)* muls.
sawulmak *v.i.* **1.** a fi muls; a fi stors. **2.** a se destrăma; a se deşira.
sawum *s.* muls; mulgere.
sawundurgan *adj.* apărător; defensiv.
sawundurmak *v.t.* a apăra.
sawunğî *s., adj.* apărător.
sawunma *s.* apărare. // •***sawunma şahitî*** *(jur.)* martorul apărării.
sawunmak *v.i.* a se apăra.
sawunuw *s.* apărare.
sawur *s. (bot.)* tuia; arborele-vieţii *(lat., Thuja orientalis)*.
sawurgan *adj.* cheltuitor; risipitor.
sawurmak *v.t.* **1.** a vântura; a spulbera. **2.** a împrăştia; a risipi. **3.** a cheltui; a risipi. // •***paranî hawaga sawurmak*** a arunca banii în vânt.
sawurulmak *v.i.* **1.** a se împrăştia; a se risipi. **2.** a se vântura; a se spulbera. **3.** a se cheltui; a se risipi.
sawuskan *s. (orn.)* coţofană *(lat., Pica pica)*.
sawuskan, kîzîl-tumşuklî-mawî- *s. (orn.)* coţofană albastră cu cioc roşu *(lat., Urocissa erythrorhyncha)*.
sawuskan, mawî-kanatlî- *s. (orn.)* coţofană cu aripi albastre *(lat., Cyanopica cyanus)*.
sawut *s.* **1.** vas; farfurie; strachină; blid; veselă. **2.** instrument; aparat; sculă; unealtă. **3.** armă. // •***sawut astîna almak*** a lua sub arme; a înrola. •***sawut atmak*** a trage cu arma. •***sawut ğuwmak*** a spăla vase. •***sawut taşîmak*** a purta armă; a fi înarmat. // •***bîlaşîk sawut*** veselă murdară. •***ekí litrelík sawut*** vas de doi litri.
sawutğuwgan *s.* maşină de spălat vase.
sawutkana *s. (mil.)* depozit de muniţii.
sawutlanaturgan *adj.* reînarmat.
sawutlanaturma *s.* reînarmare.
sawutlanaturmak *v.i.* a se reînarma.
sawutlanaturuw *s.* reînarmare.
sawutlandîraturmak *v.t.* a reînarma.
sawutlandîrmak *v.t.* a înarma.
sawutlangan *adj.* înarmat.
sawutlanma *s.* înarmare.
sawutlanmak *v.i.* a se înarma.
sawutlanuw *s.* înarmare.
sawutlî *adj.* armat; înarmat.
sawutsuz *adj.* neînarmat.
sawutsuzlaşkan *s.* dezarmat.
sawutsuzlaşma *s.* dezarmare.
sawutsuzlaşmak *v.i.* a se dezarma.
sawutsuzlaştîrîlgan *adj.* dezarmat.
sawutsuzlaştîrmak *v.t.* a dezarma.
sawutsuzlaşuw *s.* dezarmare.
sawutsuzluk *s.* neînarmare.
sawutşî *s. (ist.)* muşchetar.
sawuttaş *s.* tovarăş de arme.
sawuttaşîgan *s.* **1.** slugă; lacheu. **2.** bandit; gangster.
sawuwğî *s.* mulgător.
sawyazîlgan *adj.* ortografiat; ortografic.
sawyazuw *s.* ortografie. // •***sawyazuw yañgîşî*** greşeală de ortografie.
say *s.* **1.** *(la râuri etc.)* banc de nisip; traversadă. **2.** pietriş; prundiş.
saya *s.* grajd; staul; saivan; stână; târlă.
sayar *s.* calculator.
sayaş *s. (fiz.)* contor. // •***gaz sayaşî*** *(tehn.)* contor de gaze. •***şagîlgan/elektrik sayaşî*** *(electr.)* contor electric.
saydam *adj.* transparent.
saydamlîk *s.* transparenţă.
saydamsîz *adj.* mat; netransparent; opac.
saydamsîzlîk *s.* opacitate.
saydamtabaka *s. (anat.)* cornee.
saydîrîlmak *v.i.* a fi numărat.
saydîrma *s.* numărare.
saydîrmak *v.t.* a determina să numere.
saydîruw *s.* numărare.
saye *postp.* datorită...; mulţumită...; graţie...;
sayede *postp.* datorită...; mulţumită...; // •***bo sayede*** datorită acestui lucru; deci; prin urmare; în consecinţă.
sayesínde *postp.* datorită...; mulţumită...;
sayganday *adv.* demn de respect.
saygî *s.* respect; stimă; consideraţie. // •***saygî peslemek*** a nutri respect; a stima. •***saygîsîn kóstermek*** a-şi arăta respectul; a stima. // •***karşîlîklî saygî*** respect reciproc. •***okîganlarîmîzga saygî*** învăţaţilor noştri respect. •***saygîga láyîk*** demn de respect.
saygîkórgen *adj.* respectat; omagiat.
saygîkóstergen *adj.* respectuos.
saygîlî *adj.* stimat; respectat.
saygîsîz *adj.* nerespectuos.
saygîsîzlîk *s.* lipsă de respect; lipsă de consideraţie.
saygîş *s.* **1.** *(fiz.)* contor. **2.** *(mat.)* abac; socotitoare; numărătoare.
saygîşartî *s.* formalitate; normă de conduită.
Sayide *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea fericită".
sayifa *s.* pagină. // •***sayifanîñ arkasînda*** pe pagina următoare.
sayifa-basayifa *adv.* din pagină în pagină.
sayifadan-sayifaga *adv.* din pagină în pagină.
sayifalî *s.* cu pagini; paginat. // •***búklengen koşak sayifalî*** *(tipogr.)* in folio.
sayife *s.* pagină.
sayife-besayife *adv.* din pagină în pagină.
sayifeden-sayifege *adv.* din pagină în pagină.
sayifelí *s.* cu pagini; paginat.
sayifiye *s.* vilă; reşedinţă de vară.
sayipa *s.* pagină. // •***sayipalarnî aktarmak*** a răsfoi. •***sayipalarnî numaralamak*** a pagina.
sayipaaktarmasî *s.* frunzărire; răsfoire.
sayipa-basayipa *adv.* din pagină în pagină.
sayipadan-sayipaga *adv.* din pagină în pagină.
sayipalargayerleşken *adj. (tipogr.)* aşezat în pagină; paginat.
sayipalargayerleştírme *s. (tipogr.)* aşezare în pagină; paginaţie.
sayipalarîaktarîlgan *adj.* frunzărit; răsfoit.
sayipalî *s.* cu pagini; paginat.
sayipanumaralamasî *s.* numerotarea paginilor; paginaţie.
sayipe *s.* pagină.
sayipe-besayipe *adv.* din pagină în pagină.
sayipeden-sayipege *adv.* din pagină în pagină.
sayipelí *s.* cu pagini; paginat.
sayir I. *adj.* alt; altă; alţi; alte. **II.** *adv.* etcetera. // ***we sayir*** etcetera; şi aşa mai departe.
sayire I. *adj.* alt; altă; alţi; alte. **II.** *adv.* etcetera. // •***we sayire*** etcetera; şi aşa mai departe.
sayit *adj.* fericit.
Sayit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fericit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
sayitlík *adj.* fericire.
sayí I. *adj.* adevărat; veridic; precis; exact. **II.** *adv.* **1.** cu adevărat; într-adevăr. **2.** apropo; fiindcă a venit vorba.
sayî *s.* **1.** număr. **2.** *(gram.)* numeral. // •***sayî kazanmak*** a creşte numeric. •***sayîsî ósmek*** a creşte numeric. // •***akwalet sayîsî*** numeral adverbial. •***asal sayî*** *(mat.)* număr prim. •***asîl sayî/miktar sayîsî*** *(mat.)* numeral cardinal. •***bírlík sayî*** *(gram.)* numărul singular. •***bo sayî úş rakamdan múrekkep*** acest număr este alcătuit din trei cifre. •***bolîmlî sayî*** *(mat.)* număr pozitiv. •***ğelenlí sayîda*** în număr limitat. •***ğîyuw sayîsî*** *(mat.)* numeral colectiv. •***karma sayî*** *(mat.)* număr mixt. •***karmaşîk sayî*** *(mat.)* număr complex. •***kesír sayîsî*** numeral fracţionar. •***kesírlí sayî*** *(mat.)* număr fracţionar. •***kóp sayîda*** în număr mare. •***kóplík sayî*** *(gram.)* numărul plural. •***kóprakamlî sayî*** *(mat.)* număr cu mai multe cifre. •***onlîk sayî*** *(mat.)* număr zecimal. •***ortakólşelgen sayîlar*** *(mat.)* numere comensurabile. •***ortakólşelmez sayîlar*** *(mat.)* numere incomensurabile. •***sanetílgen sayî*** *(mat.)* număr imaginar. •***sayî sîfatî*** *(gram.)* adjectiv determinativ. •***şípt sayî*** *(mat.)* număr par. •***sîra/tertíp sayîsî*** *(mat.)* numeral ordinal. •***somît sayî*** *(mat.)* număr concret. •***soyît sayî*** *(mat.)* număr abstract. •***tek/şíptsíz sayî*** *(mat.)* număr impar. •***toplam sayî*** *(mat.)* număr total. •***úleştírúwğî/ayîruwğî sayî*** *(mat.)* numeral distributiv.
sayîğa *adj.* numeric.

sayîklagan *adj.* delirant; care deliurează.
sayîklama *s.* delir; aiureală.
sayîklamak *v.i.* a delira; a aiura; a bate câmpii.
sayîklatuwğî *adj.* delirant; care provoacă delir; aiuritor.
sayîklaw *s.* delir; aiureală.
Sakayîtşî *s. (topon.) ("Sacaiţii")* Isaccea *(jud. Tulcea)*.
sayîlama *s.* **1.** statistică. **2.** numerotare.
sayîlamağî **I.** *adj.* statistic. **II.** *s.* statistician.
sayîlamak *v.t.* a numerota.
sayîlamalî *adj.* **1.** statistic. **2.** numeric.
sayîlangan *adj.* numerotat.
sayîlaw *s.* **1.** statistică. **2.** numerotare.
sayîlawlî *adj.* numerotat.
sayîlgan *adj.* **1.** *(pol.)* ales. **2.** ales; selectat. **3.** numărat.
sayîlmagan *adj.* desconsiderat; neglijat.
sayîlmak *v.i.* **1.** a fi numărat. **2.** a fi numerotat. **3.** a fi calculat; a fi socotit. **4.** *(pol.)* a fi ales; a se alege. **5.** a fi ales; a fi selectat; a se selecta. **6.** a fi stimat; a fi respectat.
sayîlmaz *adj.* neglijabil.
sayîm *s.* numărare; recensământ. // ***•ğan/núfus sayîmî*** recensământul populaţiei.
sayîn *adj.* stimat; onorat. // ***•sayîn ğenápler*** stimaţi domni.
sayîsîz *adj.* nenumărat; numeros; incalculabil.
sayîsîz-hesapsîz *adj.* nenumărat; numeros; incalculabil.
saylam *s.* alegere; selecţie. // ***•kîsmiy saylamlar*** *(pol.)* alegeri parţiale. ***•saylam dayiresí/şewresí*** circumscripţie electorală. ***•saylam seferí*** campanie electorală. ***•tuwa saylam*** selecţie naturală.
saylama *s.* **1.** *(pol.)* alegeri; votare; scrutin. **2.** alegere; selectare.
saylama-ayîrma *s.* alegere; sortare.
saylama-ayîruw *s.* alegere; sortare.
saylamağa *adv.* la alegere.
saylamak *v.t.* **1.** a respecta. **2.** a alege; a selecta. **3.** a distinge; a deosebi. // ***•ak man karanî saylamak*** a pătimi. ***•ğañîdan saylamak*** a realege. ***•saylap ayîrmak*** a alege pe sprânceană; a sorta; a spicui. // ***•saylamak hakkî*** dreptul de a alege. ***•saylap ayîrîlgan*** sortat.
saylamalî *adj.* electiv.
saylamlî *adj.* **1.** respectat. **2.** ales; distins; deosebit; selectat.
saylanaalgan *adj.* eligibil.
saylangan *adj.* **1.** ales; selectat. **2.** respectat; distins; deosebit.
saylangan-ayîrîlgan *adj.* ales; sortat.
saylanmak *v.i.* **1.** a fi ales; a fi selectat. **2.** a fi repectat.
saylap-ayîrîlgan *adj.* extras selectiv; spicuit; sortat.
saylap-ayîruw *s.* extragere selectivă; spicuire; sortare.
saylaşma *s.* respect reciproc.
saylaşmak *v.i. (recipr.)* a se respecta.
saylaşuw *s.* respect reciproc.
saylatmak *v.t.* a determina să aleagă; a determina să selecteze.
saylaw *s.* alegere; selectare.
saylawğî **I.** *adj.* **1.** select. **2.** divizor; separator; despărţitor. **II.** *s.* **1.** alegător. **2.** *(tehn.)* selector. **3.** elector; votant; alegător.
sayma *s.* **1.** alegere; selectare. **2.** respect; stimă. **3.** socotire; numărare; numerotare; calcul.
saymagan *adj.* neglijent.
saymağa *adj.* nominal; nominativ.
saymak *v.t.* **1.** a număra. **2.** a enumera; a înşira. **3.** a numerota. **4.** a calcula; a pune la socoteală. **5.** a stima; a respecta. **6.** a considera; a crede de cuviinţă. // ***•ayîrî saymak*** a-l socoti aparte; a-l discrimina. ***•katírín saymak*** a face hatârurile cuiva; a-l respecta. ***•ózín bek saymak*** a fi plin de sine; a fi încrezut. ***•parasîn saymak*** a achita contravaloarea; a plăti. ***•sayîp katmak*** a coopta bob cu bob. ***•sayîp tókmek*** a da în vileag de-a fir a păr; a mărturisi tot în tot.
saymama *s.* neglijenţă; sfidare.
saymamak *v.t.* a încălca; a neglija; a sfida.
sayman *s.* contabil; economist.
saymanlîk *s.* contabilitate.
sayragî, búlbúl- *s. (orn.)* sturz pitic melodios american *(lat., Catharus ustulatus)*.
sayragî, Kessler'níñ- *s. (orn.)* sturz cu spate alb *(lat., Turdus kessleri)*.
sayragî, kíşkene-taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră mică *(lat., Monticola rufocinerea)*.
sayragî, kîzîl-kuyruklî-taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră *(lat., Monticola saxatilis)*.
sayragî, kîzîl-tajlî-suw- *s. (orn.)* sturz de apă cu coroană *(lat., Seiurus aurocapillus)*.
sayragî, mawî-taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră albastră *(lat., Monticola solitarius)*.
sayragî, ókseotî- *s. (orn.)* sturz de vâsc *(lat., Turdus viscivorus)*.
sayragî, Sebír- *s. (orn.)* sturz siberian *(lat., Zoothera sibirica)*.
sayragî, suw- *s. (orn.)* sturz de apă de Louisiana *(lat., Seiurus motacilla)*.
sayragî, şimal-suw- *s. (orn.)* sturz de apă nordic *(lat., Seiurus noveboracensis)*.
sayragî, Swainson'nîñ- *s. (orn.)* sturz pitic melodios american *(lat., Catharus ustulatus)*.
sayragî, tarla- *s. (orn.)* cocoşar *(lat., Turdus pilaris)*.
sayragî, taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră *(lat., Monticola saxatilis)*.
sayragî, Tickell'níñ- *s. (orn.)* sturz gri *(lat., Turdus unicolor)*.
sayragî, White'níñ- *s. (orn.)* sturz auriu *(lat., Zoothera dauma)*.
sayragî, Yemen- *s. (orn.)* sturz de Yemen *(lat., Turdus menachensis)*.
sayrak *adj. (d. păsări)* cântător. // ***•sayrak kuş*** pasăre cântătoare.
sayrak, ak-kaşlî- *s. (orn.)* sturz cu sprâncene albe *(lat., Turdus obscurus)*.
sayrak, ak-sîrtlî- *s. (orn.)* sturz cu spate alb *(lat., Turdus kessleri)*.
sayrak, altîn- *s. (orn.)* sturz auriu *(lat., Zoothera dauma)*.
sayrak, boz- *s. (orn.)* sturz cenuşiu *(lat., Turdus pallidus)*.
sayrak, esmer- *s. (orn.)* sturz brunet american *(lat., Catharus fuscescens)*.
sayrak, kara- *s. (orn.)* mierlă *(lat., Turdus merula)*.
sayrak, karağa- *s. (orn.)* sturz întunecat *(lat., Turdus naumanni eunomus)*.
sayrak, kara-karînlî- *s. (orn.)* sturz cu piept negru *(lat., Turdus dissimillis)*.
sayrak, kara-moyînlî- *s. (orn.)* sturz cu gât negru *(lat., Turdus atrogularis)*.
sayrak, kîzîl-kanatlî- *s. (orn.)* sturzul viilor *(lat., Turdus iliacus)*.
sayrak, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* sturz cu gât roşcat *(lat., Turdus ruficollis)*.
sayrak, memişiy- *s. (orn.)* sturz portocaliu *(lat., Zoothera naevia; Ixoreus naevius)*.
sayrak, mor- *s. (orn.)* mierlă violet *(lat., Quiscalus quiscula)*.
sayrak, múnzeviy- *s. (orn.)* sturz pustnic american *(lat., Catharus guttatus)*.
sayrak, ótken- *s. (orn.)* sturz cântator *(lat., Turdus philomelos)*.
sayrak, şal- *s. (orn.)* sturz gri *(lat., Turdus unicolor)*.
sayrak, şal-yúzlí- *s. (orn.)* sturz pitic american *(lat., Catharus minimus)*.
sayrak, yakalî- *s. (orn.)* mierlă guleratăă; mierlă sură *(lat., Turdus torquatus)*.
sayrakî, Amerika- *s. (orn.)* sturz american *(lat., Turdus migratorius)*.
sayramak *v.i. (d. păsări)* a ciripi; a cânta.
sayraşmak *v.i. (d. păsări)* a ciripi laolaltă; a cânta laolaltă.
sayraw *s.* ciripit; tril.
sayrawğî, ak-kulaklî- *s. (orn.)* bulbul himalaian *(lat., Pycnonotus leucogenys)*.
sayrawğî, boz- *s. (orn.)* bulbul cenuşiu *(lat., Pycnonotus barbatus)*.
sayrawğî, kara-başlî- *s. (orn.)* bulbul cu cap negru *(lat., Pycnonotus aurigaster)*.
sayrawğusî, Ağem- *s. (orn.)* bulbul persan *(lat., Pycnonotus jocosus)*.
sayrawğusî, Kîtay- *s. (orn.)* bulbul chinezesc *(lat., Pycnonotus sinensis)*.
sayrawğusî, kîzîl-Arap- *s. (orn.)* bulbul roşu arab *(lat., Pycnonotus cafer)*.
sayrawğusî, sarî-ğayalî-Arap- *s. (orn.)* bulbul arab *(lat., Pycnonotus xanthopygos)*.
sayrî *adj.* şubred; anemic; bolnăvicios.
sayrîlîk *s. (med.)* anemie.
saytîn *adv.* de fiecare dată când; pe măsură ce; la fiecare. // ***•algan saytîn*** pe măsură ce se ia. ***•sîpîra saytîn*** la fiecare masă. ***•tabîşkan saytîn*** de fiecare dată când se întâlnesc; la fiecare întâlnire.
sayuw *s.* **1.** enumerare; înşirare. **2.** numărare; recensământ. **3.** respect; stimă.
sayuwgauygun *adj.* eligibil.
sayuwğî *s.* elector; votant; alegător.
sayuwlî *adj.* **1.** puţin; în număr mic; numărat. **2.** numerotat. **3.** respectat; stimat. // ***•kúnlerí sayuwlî bolmak*** a avea zilele numărate.
sayuwsuz *adj.* **1.** nenumărat;

numeros; incalculabil. **2.** lipsit de respect.
saywan *s.* **1.** *(anat.)* pavilionul urechii. **2.** umbrar; baldachin. **3.** grajd; staul; saivan.
saywanğî *s.* grăjdar.
Sayyide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nobilă".
Sayyit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel nobil".
saz *s. (bot.)* stuf; papură; trestie; pipirig *(lat., Phragmites communis; Phragmites australis)*. **2.** *(muz.)* saz *(instrument muzical oriental)*.
sazak *s. (meteo.)* vânt rece şi violent; crivăţ; acvilon.
sazaklamak *v.i. (d. crivăţ)* a sufla; a bate.
sazaklî *adj. (d. vreme)* cu vânt rece şi violent; cu crivăţ; cu acvilon.
sazan *s. (iht.)* crap; ciortan; şaran *(lat., Cyprinus carpio)*. // ***•limonlî sazan balîğî*** doresc crap cu lămâie.
sazan, yeşíl- *s. (iht.)* lin *(lat., Tinca tinca)*.
sazargan *adj.* rebegit; amorţit de frig; înţepenit de frig.
sazarma *s.* rebegeală; amorţire; înţepenire *(din cauza frigului)*.
sazarmak *v.i.* a rebegi; a amorţi de frig; a înţepeni de frig.
sazaruw *s.* rebegeală; amorţire; înţepenire *(din cauza frigului)*.
sazî, deñíz- *s. (bot.)* trestie *(lat., Arundo donax)*.
sazlîk *s.* **1.** mlaştină; baltă. **2.** stufăriş.
saz-toygînî *s. (orn.)* erete de stuf; uliu de trestie *(lat., Circus aeruginosus)*.
sáát *s.* **1.** ceas; ceasornic. **2.** *(cron.)* oră; ceas. **3.** timp; vreme. // ***•sáát kurmak*** a întoarce ceasul. ***•sáátí kelmek/tolmak*** a-i veni ceasul. // ***•altîn sáát*** ceas de aur. ***•asude sáátler*** ore libere. ***•ayaklî sáát*** pendulă. ***•bír buşuk sáát*** o oră şi jumătate. ***•bír sáát*** o oră; un ceas. ***•bír sáát soñra*** peste o oră. ***•bíz barganşîk sáát sekízní taptîk*** până s-ă ajungem noi s-a făcut ora opt. ***•duwar sáátí*** ceas de perete; pendulă; orologiu. ***•ekí sáát*** două ore. ***•ekí sáát bírşiy aşap íşmeñíz*** timp de două ore să nu mâncaţi şi să nu beţi nimic. ***•ekí sáát ewel*** cu două ore înainte. ***•ekí sáátte*** în două ore. ***•ğatma sáátí*** oră de culcare. ***•gaz sáátí*** *(tehn.)* contor de gaze. ***•ğep sáátí*** ceas de buzunar. ***•kapalma sáátí*** ora închiderii. ***•kilometresáátí*** vitezometru. ***•kîzgîn sáátler; kelúw-ketúw sáátlerí*** ore de vârf. ***•kol/bílek sáátí*** ceas de mână. ***•kukuklî sáát*** ceas cu cuc. ***•kúneş sáátí*** cadran solar. ***•kúnsayîmlî sáát*** ceas cu calendar. ***•mesayiy sáátlerí*** program de lucru. ***•mîknatîskakarşî sáát*** ceas antimagnetic. ***•miydan sáátí*** ceas public. ***•o sáátte*** la vremea aceea. ***•ózíndenfaaliyetlí sáát*** ceas automatic. ***•sáát altî buşuk*** este ora şase şi jumătate. ***•sáát beş trení*** trenul de la ora cinci. ***•sáát kaş?*** cât e ceasul?; ***•sáát onga dogrî*** către ora zece. ***•sáát onnî yígírím geşe tren keldí*** trenul a sosit la ora zece şi douăzeci. ***•sáát tarifesí*** orar. ***•sáátím aldîn ala*** ceasul meu merge înainte. ***•sáátím artta kala*** ceasul meu rămâne în urmă. ***•sáátím ketmiy*** ceasul meu nu merge. ***•sáátníñ maşinasî*** mecanismul ceasornicului. ***•sáátníñ şalarî*** soneria ceasului. ***•saba sáát dokîzda*** la ora nouă dimineaţa. ***•şagîlgan/elektrik sáátí*** *(electr.)* contor electric. ***•şalar/şalgan sáátí*** ceas deşteptător. ***•şerík sáát*** un sfert de oră. ***•sílkmegekarşî sáát*** ceas antişoc. ***•suw sáátí*** clepsidră. ***•suwgeşírmez sáát*** ceas rezistent la apă. ***•tamir bírkaş sáát tutar*** reparaţia va dura câteva ore. ***•tayyare sáát kaşta konîp kele?*** la ce oră aterizează avionul?; ***•toplantî kaş sáát tuttî?*** câte ore a durat şedinţa?; ***•tren sáát onga beş kala keldí*** trenul a sosit la ora zece fără cinci. ***•uşuş kaş sáát tuta?*** câte ore durează zborul?; ***•yarîm sáát*** o jumătate de oră. ***•yedíden ewel sáát şala*** ceasul sună înainte de ora şapte. ***•yerlí sáát*** ora locală.
sáát-besáát *adv.* din oră în oră.
sáátkolî *s. (la ceas)* orar.
sáátşeşegí *s. (bot.)* ceasornic; floarea-suferinţei *(lat., Passiflora incarnata)*.
sáátşí *s.* ceasornicar.
sáátşílík *s.* ceasornicărie.
sáátten-sáátke *adv.* din oră în oră.
sááttiy *adv.* ca ceasul. // ***•sááttiy ketmek*** a merge ca ceasul.
sábiy *adj. (fig.)* biet; sărman; nefericit; oropsit.
sáde *adv.* numai; numai să...; doar; strict; în exclusivitate. // ***•o sáde nepísín túşúne*** el se gândeşte numai la propriul beneficiu. ***•sáde bír torînîm bar*** am un singur nepot. ***•sáde bírkaş laf bílemen*** ştiu doar câteva cuvinte. ***•sáde bonîñ úşún*** ad hoc; numai pentru această situaţie. ***•sáde botakîl kóre aldîm*** numai atât am putut să văd. ***•sáde yúpekten kólekse kíyemen*** îmbrac numai cămaşă de mătase. ***•senîñ hakkînda sáde árúw sózler bar*** în privinţa ta sunt numai cuvinte bune.
sádeğe *adv.* numai; numai să...; doar; strict; în exclusivitate.
sádemen *s.* **1.** egoism; individualism. **2.** egocentrism.
sádemendegen *adj.* **1.** egoist; individualist. **2.** egocentric.
sádeózínbílgen *adj.* **1.** egoist; individualist. **2.** egocentric.
sádeózínbílmesí *s.* **1.** egoism; individualism. **2.** egocentrism.
sádep *s.* nasture.
sádepleme *s.* încheiere cu nasturi.
sádeplemek *v.t.* a încheia cu nasturi.
sádeplengen *adj.* încheiat cu nasturi.
sádeplenmek *v.i.* a se încheia cu nasturi.
sádeplí *adj.* cu nasturi.
Sádet *s. (antrop. m., f., arab.)* "Lucru oportun".
sápír *s.* musafir; oaspete. // ***•Ametlerge sápír kele*** la alde Amet vin musafiri. ***•sápírlerní ozgarsañîz!*** vă rugăm să conduceţi oaspeţii!;
sápírlík *s.* vizită. // ***•sápírlíkke barmak*** a merge în vizită.
sápírperwer *adj.* primitor; ospitalier.
sápírperwerlík *s.* ospitalitate.
sápírsúygen *adj.* primitor; ospitalier.
sápírsúymez *adj.* neospitalier.
sápírsúyúw *s.* ospitalitate.
sápírşúnas *adj.* primitor; ospitalier.
sápírşúnaslîk *s.* ospitalitate.
sát *adj.* fericit; norocos.
sçeptiçism *s.* scepticism.
sçeptik *adj.* sceptic.
sçeptiklík *s.* scepticism.
sçiyatik *adj.* sciatic.
sçiyatika *s. (med.)* sciatică.
se *num. (prsn.)* trei.
seba I. *num. (arab.)* şapte. **II.** *s. (d. vânt)* zefir.
seba-aşar *num. (arab.)* şaptesprezece.
Sebahaddin/Sebahattin/Sebattin *s. (antrop. f., arab.)* "Frumuseţea credinţei".
sebat *s.* **1.** insistenţă; perseverenţă; tenacitate. **2.** constanţă; statornicie; conştiinciozitate. // ***•hep şo iman we sebat man*** cu aceeaşi credinţă şi fermitate.
sebatkáar *adj.* **1.** insistent; perseverent; tenace; înverşunat. **2.** constant; statornic; conştiincios.
sebatlî *adj.* **1.** insistent; perseverent; tenace; înverşunat. **2.** constant; statornic; conştiincios.
sebatsîz *adj.* nestabil; nestatornic.
sebatsîzlîk *s.* instabilitate; nestatornicie.
sebawun *num. (arab.)* şaptezeci.
sebebiy *adj.* cauzal. // ***•sebebiy mewtiy*** cauza morţii.
sebebiyet *s.* **1.** cauzalitate. **2.** cauză; motiv; pretext.
sebebiyetşí *adj.* cauzator; provocator.
sebebínden *postp.* datorită; din cauza.
sebelemek *v.i. (d. ploaie)* a picura; a ţârâi. // ***•kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy*** de când a apus soarele tot toarnă şi toarnă.
sebep *s.* cauză; motiv. // ***•sebep bermek*** a da cuiva motiv să...; ***•sebep bolmak*** a cauza; a pricinui; a provoca; a produce. ***•sebep kóstermek/yakîştîrmak*** a invoca motivul că...; a aduce drept argument; a pretexta. // ***•ána bo sebepten*** tocmai de aceea. ***•başka-başka sebepler*** diferite motive. ***•kurgaklîknîñ sebebí*** cauza secetei. ***•ne sebep men?*** din ce cauză?; ***•ólím sebebí*** cauza morţii. ***•sebebí men*** din cauza.
sebepkóstermesí *s.* motivare; invocare.
sebeplí *adj.* motivat; cu motiv.
sebeplík *s.* cauzalitate.
sebeplí-sebepsíz *adj.* motivat sau nemotivat; cu sau fără motiv.
sebepsíz *adj.* nemotivat; fără motiv.
sebepşí I. *adj.* cauzator; provocator. **II.** *s.* cauză; motiv; pretext. // ***•marebe sebepşísí*** caz de război; casus belli.
Sebiha/Sabiha *s. (antrop. f., arab.)* "Cea frumoasă".
sebílgen *adj.* stropit; împroşcat; presărat.
sebílmek *v.i.* a se stropi; a se împroşca; a se presăra.
sebír *s.* mlaştină; smârc.
Sebír *s. (topon.)* Siberia *(regiune în Rusia)*.
Sebír-búlbúlí *s. (orn.)* măcăleandru albastru; măcăleandru siberian *(lat., Luscinia cyane)*.
Sebír-kazî *s. (orn.)* gâscă cu gât roşu *(lat., Branta ruficollis)*.

Sebír-ládiní *s. (bot.)* brad siberian *(lat., Abies sibirica)*.
sebírlí I. *adj.* mlăştinos. **II.** *s., adj.* siberian.
Sebír-narusî *s. (bot.)* brad siberian *(lat., Abies sibirica)*.
Sebír-sayragî *s. (orn.)* sturz siberian *(lat., Zoothera sibirica)*.
Sebír-sodîrgayî *s. (orn.)* brumăriţă siberiană *(lat., Prunella montanella)*.
Sebír-soygasî *s. (orn.)* corb siberian *(lat., Perisoreus infaustus)*.
Sebír-suw-şullugî *s. (orn.)* becaţină siberiană *(lat., Gallinago stenura)*.
Sebír-şegertkíğísí *s. (orn.)* graur siberian *(lat., Sturnus sturninus)*.
Sebír-şímşígesí *s. (orn.)* piţigoi siberian *(lat., Parus cinctus)*.
Sebír-şîbînğîsí *s. (orn.)* muscar siberian *(lat., Muscicapa sibirica)*.
Sebír-şîrşîsî *s. (bot.)* brad siberian *(lat., Abies sibirica)*.
Sebír-sîyîrşîgî *s. (orn.)* graur siberian *(lat., Sturnus sturninus)*.
Sebír-taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar siberian *(lat., Saxicola maura)*.
Sebír-yas-kazî *s. (orn.)* gâscă neagră *(lat., Branta bernicla bernicla)*.
sebúw *s.* împroşcare; stropire; presărare.
sebze *s.* zarzavat; legume.
sebzegí *s.* zarzavagiu; legumicultor.
sebzegílík *s.* legumicultură.
seda *s.* sunet; zgomot.
sedabílímí *s.* fonologie.
sedaemgen *adj. (fiz.)* fonoabsorbant.
sedahîzîastî *adj. (fiz.)* infrasonic.
sedahîzîústí *adj. (fiz.)* supersonic; ultrasonic.
sedalî *adj.* sonor; fonic.
sedalîk *s.* sonoritate.
sedasîz *s.* **1.** fără sonoritate; fără zgomot. **2.** *(gram., d. consoane)* surd.
sedasîzlîk *s.* linişte; tăcere.
sedef *s.* **1.** sidef. **2.** *(zool.)* scoică; moluscă.
sedefí, eşkí- *s. (bot.)* ciumărea; iarba-ciumei *(lat., Galega officinalis; Ruta capraria)*.
sedeflí *adj.* sidefat; de/din sidef.
sedefotî *s. (bot.)* rută; virnanţ *(lat., Ruta graveolens)*.
sedefrengínde *adj.* sidefiu.
sedefsíz *adj.* nesidefat; fără sidef.
sedeftiy *adj.* sidefat.
sedir *s.* **1.** divan; canapea. **2.** şef; preşedinte.
sedirlík *s.* şefie; preşedinţie. // **•*sedirlík divanî*** prezidiu.
sediye *s.* targă; brancardă.
sediyeğí *s.* brancardier.
sedír *s. (bot.)* cedru *(lat., Cedrus)*.
sedír-kanariyasî *s. (orn.)* cănăraş de Siria *(lat., Serinus syriacus)*.
sedír-múyúzbaşî *s. (orn.)* mătăsar american *(lat., Bombycilla cedrorum)*.
sedír-samîrî *s. (orn.)* mătăsar american *(lat., Bombycilla cedrorum)*.
sedír-yúpekkuyrugî *s. (orn.)* mătăsar american *(lat., Bombycilla cedrorum)*.
Sedulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Fericitul lui Allah" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
sefa *s.* **1.** plăcere; satisfacţie; bucurie; deliciu. **2.** divertisment; distracţie.
sefahat *s.* destrăbălare; desfrâu; dezmăţ.
sefahatlî *s.* destrăbălat; dezmăţat; desfrânat.
sefalet *s.* sărăcie; mizerie.
sefaletlí *adj.* sărac; nefericit.
sefalî *adj.* plăcut; satisfăcut; bucuros; distractiv; amuzant; vesel; de divertisment.
sefaret *s.* ambasadă; reprezentanţă.
sefaretkana *s.* ambasadă; reprezentanţă.
sefaşeşegí *s. (bot.)* filimică; gălbenele *(lat., Calendula officinalis)*.
sefasî, keşe- *s. (bot.)* barba-împăratului; noptiţă; norea *(lat., Mirabilis jalapa)*.
sefer *s.* **1.** campanie; expediţie; voiaj; tur. **2.** dată; oară; rând. // **•*bo sefer*** de data aceasta. **•*geşen sefer*** rândul trecut. **•*keleğek sefer*** data viitoare. **•*saylam seferí*** campanie electorală. **•*tayyare seferí*** cursă de avion. **•*tora sefer ğumartesí bar*** există cursă directă sâmbătă. **•*torabargan sefer yok mî?*** nu există cursă directă?; **•*zagalmay seferí*** cruciadă.
seferber *adj. (mil.)* mobilizat.
seferberlík *s.* mobilizare; chemare sub arme.
seferğí *s.* voiajor.
seferlí *adj.* ocolit; ocolitor.
sefertaşî *s.* sufertaş.
sefih *adj.* destrăbălat; dezmăţat; desfrânat.
sefil *adj.* sărac; nevoiaş.
sefir *s. (pol.)* reprezentant; ambasador. // **•*askeriy sefir*** *(mil.)* ataşat militar. **•*basîn sefirí*** ataşat de presă. **•*deñíz sefirí*** ataşat naval. **•*tiğaret sefirí*** ataşat comercial.
sefiy *s.* prieten.
Sefiye *s. (antrop. f., arab.)* "Prietena bună".
segúder *s.* umbră.
segúderğîmşatmasî *s. (pict.)* potrivirea umbrelor; estompare.
segúderíğîmşagan *adj. (pict.)* estompat.
segúderlí *adj.* umbros. // **•*segúderlí yer*** umbrar.
segúderlík *s.* umbrar; parasolar.
seğa *s.* înţelepciune; chibzuială.
seğalî *adj.* înţelept; chibzuit.
seğan *adj.* înţelept; chibzuit.
seğde *s.* aplecare; plecăciune.
seğdegáa *s. (relig.)* altar; sanctuar.
seğdelí *adj.* aplecat; plecat.
seğiye *s.* caracter; fire.
seğiyebílímlí *s.* caracterologie.
seğiyeğí *adj.* calificativ.
seğiyeleme *s.* caracterizare; distingere.
seğiyelemek *v.t.* a caracteriza; a distinge.
seğiyelengen *adj.* caracterizat; distins.
seğiyelenmek *v.i.* a se caracteriza; a se distinge.
seğiyelí *adj.* de caracter; cu caracter.
seğiyesíz *adj.* fără caracter; lipsit de caracter.
sek *adj. (d. vinuri)* sec.
sekanta *s. (mat.)* secantă.
Sekentír *s. (astr.)* Saturn.
sekí *s.* **1.** *(constr.)* terasare; terasă. **2.** pavaj; caldarâm; trotuar.
sekílí *adj.* **1.** *(constr.)* terasat. **2.** *(constr.)* pavat.
sekíríp-atîlgan *adj.* avântat; lansat.
sekíríp-atîlma *s.* avânt; elan; lansare; salt; azvârlire; ţâşnire.
sekíríp-oynaw *s.* zbenguială; zburdălnicie.
sekíríşmek *v.i.* a se zbengui.
sekíríşúw *s.* zbenguială.
sekírmek *v.i.* a sări; a ţopăi. // **•*sekíríp oynamak*** a se zbengui.
sekírşek *adj.* săltăreţ.
sekírtmek *v.t.* a determina să sară; a determina să ţopăie.
sekírúw *s.* săritură; ţopăială.
sekítóşelgen *adj. (constr.)* terasat; pavat.
sekítóşemesí *s. (constr.)* terasare; pavare.
sekíz *num.* opt. // **•*balam sekíz yaşîn totîra*** copilul meu împlineşte opt ani. **•*sekíz buşuk*** opt şi jumătate.
sekízayak *s.* **1.** *(zool.)* caracatiţă *(lat., Octopus vulgaris)*. **2.** *(med.)* polip.
sekízbuğak *s. (geom.)* octogon.
sekízbuğaklî *adj. (geom.)* octogonal.
sekízde I. *adv.* la opt; din opt. **II.** *s.* optime.
sekízde-bír *num.* o optime.
sekíz-dokîz *num.* aproximativ opt-nouă.
sekízeğíklí *adj.* octosilabic.
sekízer *num.* câte opt.
sekízer-sekízer *num.* opt câte opt.
sekízew I. *num.* grup de opt. **II.** *s. (muz.)* octet; octavă.
sekízewí *pron.* toţi opt.
sekízew-sekízew *num.* grupuri de câte opt.
sekízheğelí *adj.* octosilabic.
sekízíngí *num.* al optulea; a opta.
sekízkat *adj.* înoptit; octuplu.
sekízkatartkan *adj.* înoptit; octuplu.
sekízkatartma *s.* înoptire.
sekízkatlî *adj.* înoptit; octuplu.
sekízkeñ *s. (geom.)* octogon.
sekízkeñlí *adj. (geom.)* octogonal.
sekízleme *s.* înoptire.
sekízlemek *v.t.* a înopti.
sekízlengen *adj.* înoptit; octuplu.
sekízlenmek *v.i.* a se înopti.
sekízlep *adv.* înoptit; reciclând de opt ori.
sekízlerde *num.* aproximativ opt.
sekízlík *s.* optime.
sekízsestílímlí *adj.* octosilabic.
sekreter *s.* secretar. // **•*dewlet sekreterí*** *(pol.)* secretar de stat. **•*genel sekreter*** *(pol.)* secretar general. **•*sekreter yardîmğîsî*** subsecretar.
sekreterlík *s.* secretariat.
seks I. *adj.* sexual. **II.** *s.* sex.
seksen *num.* optzeci. // **•*seksen yaşînda*** octogenar.
seksen-doksan *num.* aproximativ optzeci-nouăzeci.
seksener *num.* câte optzeci.
seksener-seksener *num.* optzeci câte optzeci.
sekseníngí *num.* al optzecilea; a opzecea.
seksenlep *adv.* reciclând de optzeci ori.
seksenlerde *num.* aproximativ optzeci.
seksenyaşlî *s.* octogenar.
seksenyîllîk *s.* octogenar.
seksiy *adj.* sexy.
sekslí *adj.* sexuat; cu sex.
sekslík *s.* sexualitate.
sekssíz *adj.* asexuat; fără sex.
sekstant *s. (nav.)* sextant.

sekstet *s. (muz.)* sextet.
sekte *s.* **1.** oprire; stagnare. **2.** piedică; obstacol. // **•*sektege ogîratmak*** a zădărnici.
sektegeogîragan *adj.* anihilat; zădărnicit.
sektegeogîratma *s.* anihilare; zădărnicire.
sektelí *adj.* **1.** împiedicat. **2.** oprit; stagnat.
sektesaluw *s.* împiedicare; obstrucționare.
sektor *s.* sector. // **•*şahsiy sektor*** sector particular.
sel *s. (d. ape)* torent; şuvoi; puhoi; potop; inundație. // **•*sel akmak*** a curge torențial; a curge şuvoi; a şiroi.
selam *s.* binețe; salut; salutare. // **•*selam bermek*** a saluta; a da bună ziua; a da binețe. **•*selam etmek*** a transmite salutări. **•*selam turmak*** *(mil.)* a da onorul. // **•*alekím/aliykím selam!*** pace în întreaga lume!; bună ziua!; **•*selam alekím/aliykím!*** să fie pace în lume!; bună ziua!; **•*uzaktan-uzak selam ğíbere*** transmite salutări din depărtări.
Selam *s. (antrop. m., arab.)* "Cel paşnic" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Selam, El- *s. (relig., arab.)* "Pacea"; "Izvorul păcii şi armoniei" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
selamalekím *s.* binețe; salut; salutare. // **•*selamalekím bermek*** a saluta; a da bună ziua; a da binețe.
selamet *s.* **1.** sănătate. **2.** eliberare; dezrobire. // **•*Alla(h) selamet bersín!*** *(relig.)* să vă dea Dumnezeu sănătate!; **•*selamet men barîñîz!*** mergeți sănătoşi!; drum bun!;
selametayawğî *adj.* igienic.
selametayawî *s.* igienă.
selametíyerínde *adj.* robust; zdravăn.
selametlengen *adj.* însănătoşit; vindecat.
selametlenmek *v.i.* a se însănătoşi; a se vindeca.
selametlenúw *s.* însănătoşire; vindecare.
selametlí *adj.* sănătos; teafăr.
selametlík *s.* **1.** eliberare; dezrobire. **2.** sănătate.
selametşí *adj.* tămăduitor; vindecător; lecuitor; curativ.
selamlama *s.* salut; salutare; binețe.
selamlamak *v.t.* a saluta; a da binețe.
selamlamakúrsúsí *s.* podium.
selamlar *s., pl.* complimente; salutări.
selamlaşmak *v.i.* a se saluta; a-şi da bună ziua *(reciproc).*
selamlaw *s.* salut; salutare; binețe.
selamotî *s. (bot.)* leuştean *(lat., Levisticum officinale).*
selase *num. (arab.)* trei.
selase-aşar *num. (arab.)* treisprezece.
selasîn *num. (arab.)* treizeci.
selbaskan *adj.* inundat.
selbasuw *s.* inundație.
selbe *s. (bot.)* salvie; jale; jaleş; zdraviță *(lat., Salvia officinalis).*
selbe, ókselí- *s. (bot.)* cinsteț; lăpuş; jale-cleioasă; salvie-cleioasă *(lat., Salvia glutinosa).*
selbe, túklí- *s. (bot.)* şerlai *(lat., Salvia aethiopis).*
selef *s.* predecesor.
selektor *s. (tehn.)* selector.
selem *s. (fin.)* camătă; dobândă cămătărească.
selemğí *s.* cămătar.
selemğílík *s.* cămătărie; camătă.
seleniyum *s. (chim.)* seleniu.
selet *s.* talent. // **•*añlamak seletí*** talentul de a înțelege.
seletlí *adj.* talentat.
Selh *s. (cron.) ultima zi a lunii conform calendarului musulman.*
selike *s.* **1.** acuratețe; precizie; exactitate. **2.** ordine; rânduială; aranjare.
selikelí *adj.* **1.** precis; exact; curat; îngrijit. **2.** ordonat; rânduit; aranjat.
selikesíz *adj.* **1.** imprecis; inexact; murdar; neîngrijit. **2.** dezordonat; nearanjat.
selikesízlík *s.* **1.** imprecizie; inexactitate; murdărie. **2.** dezordine; dezorganizare; indisciplină.
selim *adj.* **1.** perfect; fără defect. **2.** sănătos; teafăr; nevătămat.
Selim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel integru".
Selime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea integră".
selip *s.* cruce; crucifix; semnul crucii.
selipşí *s. (ist.)* cruciat.
selis *adj.* cursiv; fluent.
selislík *s.* cursivitate; fluență.
selík *s.* **1.** *(fiziol.)* salivă; flegmă; spută; expectorație; scuipat. **2.** *(anat.)* mucoasă.
selíkatuw *s.* scuipare.
selíkkóz *s. (zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.).*
selíkleme *s.* salivație.
selíklemek *v.i.* a saliva.
selíklí *adj.* salivar.
selíksóger *adj.* expectorant.
selíkşîgarmasi *s.* expectorare.
sellemek A. *v.i.* a ploua torențial; a ploua cu găleata. **B.** *v.t.* a inunda.
sellí *adj.* torențial.
Selma *s. (antrop. f., arab.)* "Cea integră".
selviy *s. (bot.)* chiparos *(lat., Cupressus sempervirens).*
sema *s.* **1.** cer; boltă cerească. **2.** *(fil.)* eter.
semafor *s.* semafor.
semahat *s.* generozitate; mărinimie.
semantik *adj. (lingv.)* semantic.
semantika *s. (lingv.)* semantică.
semantikalî *adj. (lingv.)* semantic.
semaviy *adj.* ceresc; celest.
semániye *num. (arab.)* opt.
semániye-aşar *num. (arab.)* optsprezece.
semánîn *num. (arab.)* optzeci.
semender *s. (zool.)* salamandră *(lat., Salamandra salamandra).*
semer *s.* sac de povară; samar.
semere *s.* **1.** fruct. **2.** producție; recoltă. // **•*semeresín kórmek*** a beneficia de roade; a recolta.
semereğí *s.* **1.** pomicultor. **2.** fructar; persoană care vinde fructe.
semereğílík *s.* **1.** pomicultură. **2.** fructărie; prăvălie unde se vînd fructe.
semereleşken *adj.* fructificat; eficientizat.
semereleşmek *v.i.* a se fructifica; a se eficientiza.
semereleştírme *s.* fructificare; eficientizare.
semereleştírmek *v.t.* a fructifica; a eficientiza.
semerelí *adj.* productiv; roditor; fructuos.
semerelík *s.* fructieră.
semeresínkórmesí *s.* recoltare.
semeresíz *adj.* steril; neroditor; neproductiv; inutil.
semeresízlík *s.* sterilitate; neproductivitate; inutilitate.
semestre *s.* semestru.
semestrede *adv.* din semestru în semestru; semestrial.
semestreden-semestrege *adv.* din semestru în semestru; semestrial.
semestrelík *adj.* de un semestru; pe semestru; semestrial.
Semih *s. (antrop. m., arab.)* "Cel generos".
Semiha *s. (antrop. f., arab.)* "Cea generoasă".
seminar *s.* seminar.
semiy *s., adj.* semit.
Semiy, El- *s. (relig., arab.)* "Ascultătorul"; "Cel care aude şi ascultă toate păsurile supuşilor Săi" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
semík *s. (med.)* punct pe față; comedon.
semírgen *adj.* mândru.
semírme *s.* mândrie.
semírmek *v.i.* **1.** a se îngrăşa. **2.** a se lăuda; a se mândri; a se făli. **3.** a se înfoia. // **•*ğúregí semírmek*** a-i creşte inima.
semírtílgen *adj.* elogiat.
semírtken *adj.* nutritiv; hrănitor.
semírtme *s.* elogiu; elogiere.
semírtmek *v.t.* **1.** a îngrăşa; a pune la îngrăşat. **2.** a lăuda; a determina să se mândrească; a determina să se fălească.
semírtúw *s.* elogiu; elogiere.
semírtúwğí *adj.* lăudător; elogiator; linguşitor; măgulitor.
semíz *adj.* gras. // **•*kîzartma semíz*** friptura e grasă. **•*semíz ot*** iarbă grasă. **•*semíz ten*** ten gras.
semíz-kazayagî *s. (bot.)* spanacul-ciobanilor; iarbă-înfăinată *(lat., Chenopodium bonus-frenricus).*
semízlík *s.* grăsime.
semízotî *s. (bot.)* iarbă-grasă; portulacă; graşiță; porcină *(lat., Portulaca oleracea sativa).*
semnal *s.* semnal.
semnalğî *s. (tehn.)* semnalizator.
semnallî *adj.* semnalizat.
Semra *s. (antrop. f., arab.)* "Culoare pală".
sem-sert *adj.* **1.** *(fon.)* extradur; postvelar. **2.** foarte dur; foarte aspru. // **•*sem-sert tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană extradură.
semt *s.* cartier; zonă.
sen *pron.* tu. // **•*mutlak sen de!*** exgerezi!; **•*ne aytasîñ sen ánda?*** ce spui tu acolo?; **•*ne sen, ne men*** nici eu; nici tu. **•*sen bek hoşîma ketesíñ*** îmi placi foarte mult. **•*sen men bolağak bolaman*** vreau să fiu cu tine. **•*sen men kalağak bolaman*** vreau să rămân cu tine. **•*sen túşúme kelgen kíşísíñ*** tu eşti persoana pe care am visat-o. **•*ya men, ya sen*** ori eu, ori tu.
senat *s.* senat.
senator *s.* senator.
sende *pron.* la tine. // **•*bar mî sende o ğúrek?*** ai curajul acesta?;
senden *pron.* de la/dinspre tine. // **•*senden ayîrîldîm*** m-am despărțit de tine.
sendiy *pron.* ca tine.
sendiy-mendiy *adj.* ca mine şi ca tine;

ca toată lumea; comun; obişnuit; ordinar.
sene *s. (cron.)* an. // ***•senení atlamak*** *(univ.)* a promova anul. // ***•2009 seneníñ balasî*** născut în anul 2009. ***•2009 senesí*** anul 2009. ***•aşlîk senelerí*** ani de criză. ***•ğañî bír mutlî sene!*** un an nou fericit!; ***•geşen sene*** anul trecut. ***•geşen sene bírínğílíkní aldî*** anul trecut a luat premiul întâi. ***•kayîrlî seneler!*** la mulţi ani!; ***•keleğek sene*** anul viitor. ***•neğí senelerge!*** la mulţi ani!; ***•o zamandan ekí sene boldî*** de atunci au trecut doi ani. ***•şalîşkan senesí*** vechime în serviciu. ***•seneden múdewer şiyler*** lucruri rămase de anul trecut. ***•seneníñ dórt mewsúmí*** cele patru anotimpuri ale anului.
seneatlagan *adj.* care a împlinit anul; care a promovat anul.
seneatlamasî *s.* împlinirea anului; promovarea clasei.
sene-besene *adv.* din an în an; anual.
senede *adv.* anual; pe an.
seneden-senege *adv.* din an în an; anual.
Senegal *s. (topon.)* Senegal.
Senegal-dudukuşî *s. (orn.)* papagal Senegal *(lat., Poicephalus senegalus)*.
Senegal-itelgesí *s. (orn.)* sfrâncioc de tufiş cu creastă neagră *(lat., Tchagra senegala)*.
Senegal-kerwankuşî *s. (orn.)* pasărea-ogorului senegaleză *(lat., Burhinus senegalensis)*.
Senegal-kurkurî *s. (orn.)* turturea râzătoare *(lat., Streptopelia senegalensis)*.
senegallî *s., adj.* senegalez.
Senegal-taganagî *s. (orn.)* sfrâncioc de tufiş cu creastă neagră *(lat., Tchagra senegala)*.
senek *s.* furcă.
senelík I. *adj.* **1.** de un an. **2.** anual; pe an. **II.** *s.* **1.** retribuţie/salariu pe un an. **2.** anuar.
senesaytîn *adv.* an de an.
sene-seneden *adv.* din an în an; anual. // ***•sene-seneden taa yaman bola*** din an în an se face mai rău.
senesínde *adv.* în anul; anno.
senet *s.* **1.** chitanţă; bon. **2.** *(jur.)* piese de dosar; probe; documente. **3.** *(fin.)* poliţă. **4.** proces-verbal. // ***•hamule/gúk senetí*** *(transp.)* conosament. ***•hisse senetí*** *(fin.)* acţiune. ***•nakliye senetí*** *(com.)* scrisoare de trăsură.
senetlí *s., adj.* documentar.
senger *s.* tranşee.
sengerleme *s.* săparea tranşeelor.
sengerlemek *v.t.* a săpa tranşee.
sengerlenmek *v.i.* a-şi săpa tranşee.
sengerlí *adj.* cu tranşee.
sengersíz *adj.* fără tranşee.
sení *pron.* pe tine. // ***•sení bek árúw bílemen*** te cunosc foarte bine. ***•sení bek arzîlayman*** te doresc mult. ***•sení bek sagîndîm*** îmi este foarte dor de tine. ***•sení bek súyemen*** te iubesc mult. ***•sení bek yakşî kóremen*** îmi placi foarte mult. ***•sení bírtaa kaşan kóreğekmen?*** când te voi revedea?; ***•sení kóreğek bolaman*** vreau să te văd. ***•sení kórmedím*** pe tine nu te-am văzut.
seníñ *adj.* tău; ta; tăi; tale. // ***•seníñ aldîñda şîgîp kettí*** a plecat înaintea ta. ***•seníñ hakkînda sáde árúw sózler bar*** în privinţa ta sunt numai cuvinte bune. ***•seníñ íşíñde ne bar?*** ce ascunzi în tine?; ***•seníñ ístegeníñ bolsîn!*** facă-se voia ta!; ***•seníñ karşîñda*** în faţa ta. ***•seníñ yúzúñden*** din cauza ta.
seníñkí *pron.* al tău; a ta.
seníñkíler *pron.* ai tăi; ale tale.
seníñkísí *pron.* al tău; a ta.
señrík súyegí *s. (anat.)* vomer.
sepa *s.* **1.** divertisment; distracţie. **2.** plăcere; satisfacţie; bucurie; veselie; deliciu.
sepalî *adj.* plăcut; satisfăcut; bucuros; distractiv; amuzant; vesel; de divertisment.
seper *s.* **1.** campanie; expediţie; voiaj; tur; tură; raită; ocol. **2.** dată; oară; rând.
seperber *adj. (mil.)* mobilizat; recrutat; încorporat; înrolat.
seperberlík *s.* mobilizare; recrutare; încorporare; înrolare; chemare sub arme.
seperğí *s.* voiajor.
seperlí *adj.* ocolit; ocolitor.
sepersiyírí *s.* trafic; circulaţie.
sepertaşî *s.* sufertaş.
sepet *s.* coş; paner. // ***•balon sepetí*** nacelă. ***•ótmek sepetí*** coş pentru pâine.
sepetórgen *s.* împletitor de coşuri.
sepetórme *s.* împletirea coşurilor.
sepetşí *s.* împletitor de coşuri.
sepetşík *s.* coşuleţ.
sepetşílík *s.* împletirea coşurilor.
sepiya *s. (iht.)* sepie *(lat., Sepia officinalis)*.
sepí *s.* argăseală; tăbăcire.
sepíğí *s.* argăsitor; tăbăcar.
sepíğílík *s.* argăsitorie; tăbăcărie.
sepíleme *s.* argăsire; tăbăcire.
sepílemek *v.t.* a argăsi; a tăbăci.
sepílí *adj.* argăsit; tăbăcit.
sepíwlí *adj.* argăsit; tăbăcit.
sepkíl *s.* pistrui.
sepkíllí *adj.* pistruiat.
sepme *s.* împroşcare; stropire; presărare.
sepmek *v.t.* a stropi; a împroşca; a presăra. // ***•ğúregíne suw sepmek*** a-i răcori inima; a-l consola. ***•tokîm sepmek*** a însămânţa; a semăna. // ***•suw alîp septím*** am luat apă şi am stropit.
septet *s. (muz.)* septet.
septiçemiya *s. (med.)* septicemie.
septik *adj. (med.)* septic.
ser *s.* **1.** *(med.)* ser. **2.** *(anat.)* cap; craniu. **3.** căpăţână; ţeastă; scăfârlie; tigvă.
sera *s.* seră.
serap *s.* miraj; fata morgana.
serbest *adj.* **1.** liber; independent. **2.** degajat; lejer; disponibil. // ***•serbest bîrakmak*** a lăsa liber; a pune în libertate; a elibera.
serbestbîrakma *s.* eliberare; izbăvire.
serbestbolgan *adj.* eliberat; izbăvit.
serbestleşken *adj.* eliberat.
serbestleşme *s.* eliberare.
serbestleşmek *v.i.* a se elibera.
serbestleştírmek *v.t.* a elibera.
serbestlík *s.* libertate; independenţă; autodeterminare.
serbestlíkketírgen *s., adj.* eliberator.
serdabe *s.* criptă; cavou.
serdar I. *adj.* interimar; suplinitor. **II.** *s.* **1.** *(pol.)* vicerege. **2.** locţiitor.
serdarlîk *s.* **1.** *(pol.)* viceregenţă. **2.** interimat; suplinire; provizorat.
sere *s. (unitate de măsură pt. lungime egală cu distanţa dintre vârful degetului mare şi al celui arătător când acestea sunt îndepărtate la maximum unul de altul)* şchioapă.
serenada *s.* serenadă.
sergiy *s.* expoziţie. // ***•resím sergisí*** expoziţie de pictură.
sergiyleme *s.* expunere; etalare.
sergiylemek *v.t.* a expune; a etala.
sergiylengen *adj.* expus; etalat.
sergí *s.* expoziţie. // ***•ekíyîllîk sergí*** bienală. ***•kasabanîñ muzewlerí men sergílerí*** muzeele şi expoziţiile oraşului. ***•sergí bek kóp yer tutmay*** expoziţia nu ocupă prea mult loc.
sergúzeşt *s.* aventură; acţiune îndrăzneaţă.
sergúzeştlí *adj.* aventuros.
sergúzeştşí *s.* aventurier; persoană îndrăzneaţă.
serğent *s. (mil.)* sergent.
serin *adj.* răcoros; rece.
serinleşken *adj.* răcorit.
serinleşme *s.* răcorire.
serinleşmek *v.i.* a se răcori *(şi fig.)*.
serinleştírmek *v.t.* a răcori.
serinleştírúwğí *adj.* răcoritor.
serinlík *s.* **1.** răcoare. **2.** vreme rece; vreme răcoroasă.
serinş *s.* hârdău; ciubăr.
seriy *adj.* **1.** rapid; repede; iute; accelerat. **2.** automat; automatic; mecanic; maşinal.
seriya *s.* serie.
seriyalî *adj.* înseriat.
seriyelek *s.* informatică.
seriyelekşí *s.* informatician.
seriyet *s.* **1.** mecanism; automatism. **2.** mecancă. // ***•seriyet erkesí*** energie mecanică.
seriyetşí *s.* mecanic.
seriyleşken *adj.* mecanizat; automatizat.
seriyleşmek *v.i.* a se mecaniza; a se automatiza.
seriyleştírme *s.* mecanizare; automatizare.
seriyleştírmek *v.t.* a mecaniza; a automatiza.
seriyleştírúwğí *s.* accelerator.
seriylík *s.* **1.** mecanism; automatism. **2.** mecancă.
serílgen *adj.* **1.** *(fig.)* doborât; răpus. **2.** întins; aşternut.
serílím *s.* **1.** *(fig.)* doborâre; răpunere. **2.** întindere; aşternere.
serílme *s.* **1.** întindere; aşternere. **2.** *(fig.)* doborâre; răpunere.
serílmek *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi doborât; a fi răpus. **2.** a se întinde; a se aşterne.

serîşte *s.* **1.** experienţă. **2.** încercare; experienţă; probă; test.
serîştelí *adj. (d. oameni)* experimentat; cu experienţă.
serîştesíz *adj. (d. oameni)* neexperimentat; lipsit de experienţă; începător.
serîştesízlík *s.* noviciat.
serîştiy *adj.* **1.** experimental. **2.** empiric.
serîştiylík *s. (fil.)* empirism.
serke *s. (zool.)* ţap jugănit.
serkeş *adj.* **1.** încăpăţânat; neascultător. **2.** rebel.
serkeşlík *s.* **1.** încăpăţânare; neascultare. **2.** nesupunere.
serlevha *s.* titlu; rubrică *(la text)*.
serlevhalî *adj.* intitulat.
sermaye *s. (econ.)* capital. // **•asîl sermaye** capital efectiv. **•şirket sermayesí** capital social.
sermayeğatkîzdîrmasî *s. (econ.)* depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.
sermayeğí *s., adj.* capitalist.
sermayeğílík *s.* capitalism.
sermayelí *adj. (econ.)* cu capital; capitalizat.
sermayesíz *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
sermayesízlík *adj. (econ.)* decapitalizare.
serme *s.* **1.** *(fig.)* doborâre; răpunere. **2.** întindere; aşternere.
sermek *v.t.* **1.** a întinde; a aşterne. **2.** *(fig.)* a doborî; a răpune.
serník *s.* chibrit. // **•serník şóbí** băţ de chibrit.
serpuş *s.* tichie.
sersem *adj.* **1.** buimăcit; zăpăcit; năuc. **2.** prost; idiot.
sersemlík *s.* **1.** buimăceală; zăpăceală; năuceală. **2.** prostie; idioţenie.
serserí *adj.* vagabond; hoinar.
serserílík *s.* vagabondaj; hoinăreală.
serşe *s. (orn.)* vrabie de casă *(lat., Passer domesticus; Fringilla domestica)*.
sert *adj.* **1.** *(d. obiecte)* dur; tare; aspru. **2.** *(d. oameni)* aspru; sever; dur. **3.** *(lingv.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **4.** *(d. băuturi)* tare; concentrat. **5.** *(d. durere)* pătrunzător; acut. // **•o yerníñ hawasî sert** acolo clima este aspră. **•sert íşkíler** băuturi tari. **•sert kereklík** necesitate dură. **•sert ólşewler** măsuri severe. **•sert sigara** ţigări tari. **•sert tartîkawaz/sessíz/únsúz** *(lingv.)* consoană dură.
sertlenme *s.* **1.** întărire; solidificare. **2.** înăsprire; răstire.
sertlenmek *v.i.* **1.** a se întări; a se solidifica. **2.** a se înăspri; a deveni sever; a deveni dur; a se răsti.
sertleşme *s.* abrutizare; asprire; înăsprire.
sertleşmek *v.i.* a se abrutiza; a se aspri; a se înăspri.
sertleştírgen *adj.* solidificator.
sertleştírmek *v.t.* a abrutiza; a aspri; a înăspri.
sertlík *s.* **1.** duritate; soliditate. **2.** *(fig.)* asprime; severitate; duritate. // **•kîş sertlígí** asprimea iernii.
serúven *s.* aventură; acţiune îndrăzneaţă.
serúvenğí *s.* aventurier; persoană îndrăzneaţă.
serúvenlí *adj.* aventuros.
servet *s.* **1.** bogăţie; avuţie; abundenţă. **2.** bun; marfă.
servetlendírgen *adj.* îmbogăţitor.
servetlengen *adj.* îmbogăţit.
servetlenme *s.* îmbogăţire.
servetlenmek *v.i.* a se îmbogăţi.
servetlí *adj.* bogat; îmbogăţit; abundent.
servetşí *s.* trezorier.
serwe *s. (la păsări)* creastă; moţ.
serwelí *adj. (d. păsări)* moţat.
serwiş *s.* **1.** servire; furnizare. **2.** servire la masă. **3.** tacâm; serviciu de masă. **4.** *(adm.)* serviciu; birou. **5.** ocupaţie; serviciu. **6.** *(sport)* serviciu. // **•serwiş yapmak** a servi; a lucra; a munci. // **•serwiş ílgísí** interes de serviciu. **•serwiş kapîsî** poartă de serviciu. **•serwiş merdúwení** scară de serviciu.
serwişíndenkuwulgan *adj.* concediat.
serwişíndenkuwuw *s.* concediere.
serzenişçí *adj.* dojenitor.
serzeníş *s.* dojană; reproş.
serzenîşlí *adj.* dojenit.
ses I. *adj.* fonic; acustic. **II.** *s.* **1.** voce *(şi fig.)*. **2.** ţipăt; urlet *(de animal)*. **3.** sunet; zgomot. **4.** *(pol.)* vot; votare; sufragiu. **5.** *(muz.)* ton; tonalitate; intonaţie. // **•itke ses bermek** a da gură la câini; a striga la câini să nu mai latre. **•ses bermek** a-şi face auzită vocea; a răspunde la apel; a scoate sunete; a da glas; a-şi da votul. **•ses kótermek** a ridica vocea; a se răsti; a vocifera. **•ses şîgarmak** a scoate sunete; a face zgomot; a face gură; a vocifera. **•ses şîgarmamak** a nu scoate sunete; a tăcea. **•ses yazmak** a înregistra be bandă magnetică; a imprima be bandă magnetică. **•sesí batmak/buwulmak/kîsîlmak** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul. **•sesí şîga başlamak** a prinde glas. **•sesí şîkmamak** a nu scoate sunete; a tăcea. **•sesín alşaytîp yúkseltmek** a-şi mlădia vocea. **•sesín batîrmak/buwmak/kîsmak** a-i înăbuşi vocea; a-i amortiza sunetul. **•sesín yeríne akelmek** a-şi drege glasul. **•seske salmak** a supune la vot. **•tílínden sesí taymak** a agoniza; a intra în comă. // **•ayak seslerí** ropot de paşi; tropot. **•billúr ses** voce cristalină. **•bír perdeden ses** *(muz.)* unison. **•ğîmşak ses** voce blândă. **•gúwen sesí** *(pol.)* vot de încredere. **•hoş ses** voce plăcută. **•kamuw sesí** opinia publică; referendum. **•kaytaruwğî ses** *(pol.)* veto. **•kekírdek/gîrtlak sesí** *(lingv.)* sunet gutural. **•sagîrman, yúksek ses men konîşîñîz!** sunt surd, vorbiţi cu voce tare!; **•ses dalgalarî/ulkunlarî** unde sonore. **•ses hakkî** drept de vot. **•ses kagîşmasî** cacofonie. **•ses kalabalîgî** rumoare. **•ses kuwatî** *(d. sunete)* volum. **•ses sandîgî** urnă de vot. **•ses uyumî** *(lingv.)* armonie sonoră. **•silak sesí** împuşcătură. **•şóllíkte bakîrgan ses** vocea celui care strigă în pustiu. **•taa yúksek ses men konîşîñîz!** vorbiţi mai tare!; **•umumiy kalk ses bermesí** plebiscit. **•yúksek ses men** cu voce tare.
sesalgan *adj.* votat; ales.
sesalmaştîrmasî *s. (muz.)* variaţiune.
sesaşîklîgî *s.* acustică *(a unei săli)*.
sesatkan *s. (pol.)* elector; votant; alegător.
sesatuw *s. (pol.)* alegeri; votare; scrutin.
sesbatîrgan *s.* **1.** *(tehn.)* silenţiator; amortizor de zgomot; surdină. **2.** *(tehn.)* tobă de eşapament.
sesbatîrma *s. (tehn., d. zgomote)* amortizare.
sesbatmasî *s.* răguşeală.
sesbergen *s. (pol.)* elector; votant; alegător.
sesberúw *s.* **1.** *(pol.)* alegeri; votare; scrutin. **2.** răspuns. // **•sesberúwden geşírmek** a supune la vot. // **•aşîk sesberúw** *(pol.)* vot deschis. **•sesberúwnúñ soñîşî** rezultatul votului. **•sîrlî sesberúw** *(pol.)* vot secret.
sesbílgílí *adj.* fonetic.
sesbílgísí *s.* fonetică.
sesbílímí *s.* **1.** fonologie. **2.** acustică *(ştiinţă)*.
sesbír *adj.* unanim.
sesbírlík *s.* unanimitate; unison.
sesbír-tílbír *adv.* în unanimitate; la unison.
sesbuwgan *s.* **1.** *(tehn.)* silenţiator; amortizor de zgomot; surdină. **2.** *(tehn.)* tobă de eşapament.
sesbuwma *s. (tehn., d. zgomote)* amortizare.
sesbuwuklugî *s.* răguşeală.
Sesel-Adalarî *s. (topon.)* Insulele Seychelles.
seselím *s.* rezonanţă.
sesemúwğí *adj. (fiz.)* fonoabsorbant.
seseşlígí *s. (cinem.)* dublaj.
sesgeşírmegen *adj.* izolat fonic; izolat acustic.
seshîzîastî *adj. (fiz.)* infrasonic.
seshîzîústí *adj. (fiz.)* supersonic; ultrasonic.
sesíazaygan *adj. (d. voci, sunete)* înăbuşit; voalat.
sesíbatîk *adj.* **1.** *(tehn., d. zgomote)* amortizat. **2.** răguşit; înăbuşit.
sesíbatkan *adj.* răguşit.
sesíbolmagan *adj.* afon.
sesíbuwuk *adj.* **1.** *(tehn., d. zgomote)* amortizat. **2.** răguşit; înăbuşit.
sesíbuwulgan *adj.* răguşit.
sesíkayîtlangan *adj. (d. sunet)* înregistrat; imprimat.
sesíkesílgen *adj. (d. voci, sunete)* înăbuşit; voalat.
sesíkîsîk *adj.* **1.** *(tehn., d. zgomote)* amortizat. **2.** răguşit; înăbuşit.
sesíkîsîlgan *adj.* răguşit.
sesíşîkmagan *adj.* tăcut; taciturn; liniştit.
sesíşîkmama *s.* tăcere.
sesíşîkmaz *adj.* tăcut; taciturn; liniştit.
sesíyazîlgan *adj. (d. sunet)* înregistrat; imprimat.
seskayîtlagan *s.* aparat de înregistrare; magnetofon.
seskayîtlama *s. (d. sunet)* înregistrare; imprimare.
seskendírúwğí *adj.* înfiorător.
seskengen *adj.* înfiorat; sperios; speriat.
seskenme *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
seskenmek *v.i.* a tresări; a se înfiora; a se speria.
seskesme *s. (d. voci, sunete)* înăbuşire; voalare.
seskîsîklîgî *s.* răguşeală.

seskîskan *s.* **1.** *(tehn.)* silenţiator; amortizor de zgomot; surdină. **2.** *(tehn.)* tobă de eşapament.
seskîsma *s. (tehn., d. zgomote)* amortizare.
seskóteráw *s.* ridicarea vocii; vociferare.
ses-kóz *adj.* audiovizual.
seslegen *s.* **1.** ascultător; auditor. **2.** ascultător; cuminte; docil; obedient; smerit.
seslegenler *s., pl.* audienţă; ascultători.
sesleme *s.* ascultare.
seslemegen *adj.* neascultător.
seslemek *v.t.* a asculta. // ***•ğan kulagî man seslemek*** a fi numai urechi; a asculta cu atenţie. ***•koy kawal seslegendiy seslemek*** a asculta cu urechile ciulite. // ***•sesle, kara, sus!*** ascultă, priveşte şi taci!; ***•sízní dîkkat man sesliymen*** vă ascult cu atenţie.
seslememe *s.* neascultare; neconformare.
seslengen *adj.* **1.** audiat. **2.** *(d. convorbiri)* interceptat.
seslenmek *v.i.* a fi ascultat; a se face ascultat; a chema; a striga.
seslí I. *adj.* **1.** gălăgios; zgomotos; vocal. **2.** fonic. **II.** *s. (lingv.)* vocală. // ***•awuzaldî seslí*** *(lingv.)* vocală anterioară. ***•awuzartî seslí*** *(lingv.)* vocală posterioară. ***•geñíş seslí*** *(lingv.)* vocală deschisă. ***•seslí uyumî*** *(lingv.)* armonie vocalică. ***•tar seslí*** *(lingv.)* vocală închisă.
seslík *s.* sonoritate.
seslík-sedalîk *s.* sonoritate.
seslí-sedalî *adj.* gălăgios; zgomotos.
sesperdesí *s. (muz.)* ton; tonalitate; intonaţie; timbru.
ses-seda *s.* **1.** voce; sunet; zgomot; vociferare; sonoritate. **2.** veste; ştire; informaţie. // ***•ondan ses-seda yok*** nu există nicio veste de la el.
sessíz I. *adj.* mut; necuvântător. **II.** *s. (lingv.)* consoană. // ***•sessíz kalmak*** a rămâne fără voce; a rămâne tăcut; a amuţi. // ***•ğîmşak/mayîşkak sessíz*** *(lingv.)* consoană moale. ***•ótken sessíz*** *(lingv.)* consoană sonoră. ***•ótmegen sessíz*** *(lingv.)* consoană surdă. ***•sert/kattî sessíz*** *(lingv.)* consoană dură. ***•sessíz film*** film mut. ***•sessíz uyumî*** *(lingv.)* armonie consonantică.
sessízkalma *adj.* amuţire.
sessízlík *s.* linişte; tăcere.
sessíz-sedasîz *adv.* în linişte deplină; în tăcere; fără zgomot.
sessíz-solîksîz *adv.* în linişte deplină; în tăcere; fără zgomot. // ***•sessíz-solîksîz keldíler*** au venit în linişte deplină.
ses-solîk *s.* vocea şi răsuflarea. // ***•sesí-solîgî kesílmek*** a i se tăia suflarea şi vocea; a-i pieri graiul.
sesşí *adj.* fonetic.
sesşîgargan *adj.* sonor; care produce sunete.
sesşîgarmadan *adv.* pe tăcute; tacit.
sesşîgarmagan *adj.* tăcut; taciturn; liniştit.
sesşîgarmama *s.* tăcere.
sesşîgaruw *s.* vociferare; proferare; sonoritate.
sestabar *s. (fiz.)* detector de sunete.
sestílím *s. (lingv.)* silabă. // ***•aşîk sestílímí*** *(lingv.)* silabă deschisă. ***•kapalî sestílímí*** *(lingv.)* silabă închisă.
sestílímlemek *v.t.* a silabisi.
sestílímlengen *adj.* silabisit.
sestílímlenmek *v.i.* a se silabisi.
sestílímlew *s.* silabisire.
sestílímlí *adj. (lingv.)* silabic.
sestutkan *s. (fiz.)* detector de sunete.
sestúşmesí *s. (lingv.)* sincopă.
sesyazgan *s.* aparat de înregistrare; magnetofon.
sesyazma *s. (d. sunet)* înregistrare; imprimare.
şeşenbe *s. (cron., prsn.)* marţi.
sesbatîruw *s. (tehn., d. zgomote)* amortizare.
sesbuwuw *s. (tehn., d. zgomote)* amortizare.
seskayîtlaw *s. (d. sunet)* înregistrare; imprimare.
seskîsuw *s. (tehn., d. zgomote)* amortizare.
sesyazuw *s. (d. sunet)* înregistrare; imprimare.
set *s.* **1.** dig; stăvilar. **2.** *(constr.)* terasă; terasare. **3.** *(sport)* set. **4.** *(fig.)* obstacol; piedică.
setelğem *s. (med.)* pneumonie.
setelğemlí *s. (med.)* bolnav de pneumonie.
setire *s.* învelitoare; husă.
set-í kîtay *iz.prsn.* zid chinezesc.
setkurulgan *adj.* îndiguit.
setkuruw *s.* îndiguire.
setlí *adj.* **1.** *(constr.)* terasat. **2.** îndiguit.
settóşelgen *adj. (constr.)* terasat.
settóşemesí *s. (constr.)* terasare.
sevinç *s.* bucurie; satisfacţie; mulţumire.
sevinçlí *adj.* bucuros; satisfăcut; mulţumit.
seviye *s.* **1.** nivel; grad; cotă *(şi fig.)*. **2.** nivel; standard; uniformitate. // ***•bír seviyede*** la acelaşi nivel. ***•deñíz seviyesí*** nivelul mării. ***•yaşama seviyesí*** nivel de trai; standard de viaţă.
seviyeleşken *adj.* nivelat; standardizat; uniformizat.
seviyeleşme *s.* nivelare; standardizare; uniformizare.
seviyeleşmegen *adj.* nestandardizat; neuniform.
seviyeleşmek *v.i.* a se nivela; a se standardiza; a se uniformiza.
seviyeleştírmek *v.t.* a nivela; a standardiza; a uniformiza.
seviyelí *adj.* nivelat; gradat; standardizat; uniform.
seviyelík *s.* uniformă. // ***•mektep seviyelígí*** uniformă şcolară.
seviyesítúşken *adj.* declasat.
seviyesíz *adj.* **1.** denivelat; degradat. **2.** nestandardizat; neuniform.
seviyesízleşken *adj.* denivelat; degradat.
seviyesízleşme *s.* denivelare; degradare.
seviyesízleşmek *v.i.* a se denivela; a se degrada.
seviyesízleştírmek *v.t.* a denivela; a degrada.
seviyesízleştírúwğí *adj.* degradant.
seviyesízlík *s.* denivelare; degradare.
seviyetúşúrmesí *s.* declasare.
sevk *s.* trimitere; expediere.
sevklí *adj.* expediat; trimis.
sevkulğeyş *s. (mil.)* strategie.
sevkulğeyşçí *s.* strateg.
sevkulğeyşlí *adj.* strategic.
sevkulğeyşuzmanî *s.* strateg.
sewap *s. (relig.)* binefacere; faptă bună.
sewaplî *adj.* **1.** filantropic; caritabil. **2.** înlesnit; favorizat.
sewapsúygen *s.* filantrop; binefăcător.
sewapsúyúw *s.* filantropie; binefacere.
sewapşúnas *s.* filantrop; binefăcător.
sewapşúnaslîk *s.* filantropie; binefacere.
sewda *s.* **1.** dragoste; amor. **2.** pasiune; înclinaţie. // ***•sewda şekmek*** a se topi de dragoste pentru cineva; a iubi pe cineva cu patimă; a fi îndrăgostit lulea. // ***•sewda filmí*** film de dragoste. ***•sewda ilanî*** declaraţie de dragoste.
sewda, gúl-yúzlí- *s. (orn.)* amorez cu faţa de culoarea piersicii *(lat., Agapornis roseicollis)*.
sewda, kîzîl-yúzlí- *s. (orn.)* amorez cu faţa roşie *(lat., Agapornis pullarius)*.
sewda, sarî-yakalî- *s. (orn.)* papagalul Agapornis; amorez *(lat., Agapornis personata)*.
sewdakuşî, gúl-yúzlí- *s. (orn.)* amorez cu faţa de culoarea piersicii *(lat., Agapornis roseicollis)*.
sewdakuşî, kîzîl-yúzlí- *s. (orn.)* amorez cu faţa roşie *(lat., Agapornis pullarius)*.
sewdakuşî, sarî-yakalî- *s. (orn.)* papagalul Agapornis; amorez *(lat., Agapornis personata)*.
sewdalangan *adj.* îndrăgostit; amorezat.
sewdalanmak *v.i.* a se îndrăgosti; a se amoreza.
sewdalanuw *s.* îndrăgostire; amorezare.
sewdalî *adj.* îndrăgostit; amorezat.
sewdam *interj.* iubirea mea!;
sewdaname *s.* scrisoare de dragoste.
sewdek *s. (bot.)* laptele-cucului *(lat., Euphorbia helioscopia)*.
sewet *s. (bot.)* salcie; răchită; lozie; mlajă *(lat., Salix viminalis)*.
sewet, ak- *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba)*.
sewet, boz- *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea)*.
sewet, ğîlar- *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.
sewet, kîzîl- *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
sewet, sarî- *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina)*.
sewet-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice fluierătoare *(lat., Phylloscopus trochilus)*.
sewetí, eşkí- *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.
sewetlík *s.* răchitiş.
sewet-meşkesí *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.
sewet-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice fluierătoare *(lat., Phylloscopus trochilus)*.
sewettiy *adj.* mlădios; suplu; zvelt; ca salcia. // ***•sewettiy mayîşmak*** a se mlădia.
Seyf *s. (antrop. m., arab.)* "Sabie".
Seyfeddin/Seyfettin *s. (antrop. m., arab.)* "Sabia credinţei".
Seyfiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cu sabia".
Seyfulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Sabia lui Allah" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Seyide *s. (antrop. f., arab.)* "Stăpânitoarea".

seyism I. *adj.* seismic; seismologic. **II.** *s.* seism.
seyismbílímğísí *s.* seismolog.
seyismbílímí I. *adj.* seismic; seismologic. **II.** *s.* seismologie.
seyismbílímlí *adj.* seismic; seismologic.
seyismik *adj.* seismic; seismologic.
seyismlí *adj.* seismic; seismologic.
seyismograf *s.* seismograf.
seyismografiya *s.* seismografie.
seyismometre *s.* seismometru.
seyit *s.* stăpân; stăpânitor; suveran.
Seyit *s. (antrop. m., arab.)* "Stăpânitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
sezdah *num. (prsn.)* treisprezece.
sezgí *s.* intuiție.
sezgílí *adj.* intuitiv.
sezí *s.* simț; simțire; sentiment.
sezílealgan *adj.* perceptibil.
sezílealmaz *adj.* imperceptibil.
sezíletan *adj.* perceptibil.
sezílgen *adj.* intuit; perceput; simțit.
sezílír *adj.* perceptibil.
sezílmeden *adv.* neobservat; pe neobservate; tiptil; fără a fi sesizat; fără a fi perceput.
sezílmegen *adj.* neobservat; nesesizat; neperceput.
sezílmek *v.i.* **1.** a fi intuit. **2.** a fi simțit; a fi perceput.
sezílmez *adj.* imperceptibil.
sezílmiykalîr *adj.* imperceptibil.
sezílmiytan *adj.* imperceptibil.
sezím *s.* sentiment; simțământ; simțire.
sezme I. *adj.* senzorial. **II.** *s.* observare; sesizare; percepere; simțire.
sezmek *v.t.* a simți; a percepe.
sezmetîşî *adj.* extrasenzorial.
sezon *s.* sezon; stagiune; anotimp. // ***•fotbal sezonî*** *(sport)* sezonul fotbalistic. ***•tiyatro sezonî*** stagiune teatrală.
sezonlîk *adj.* sezonier.
sezúw I. *adj.* senzorial. **II.** *s.* percepere; simțire.
sezúwğí *s.* **1.** *(d. oameni)* observator. **2.** senzor.
sfinks *s.* sfinx.
siçiliyelí *s., adj.* sicilian.
siderurğiya I. *adj.* siderurgic. **II.** *s.* siderurgie.
siderurğiyalîk *adj.* siderurgic.
sifilis *s. (med.)* sifilis.
sifilislí *adj. (med.)* sifilitic.
sifon *s. (tehn.)* sifon.
sigara *s.* țigară. // ***•bír kutuk sigara*** un pachet de țigări. ***•filtrelí sigara*** țigări cu filtru. ***•filtresíz sigara*** ce fel de țigări străine vindeți?; ***•ğîmşak sigara*** țigări slabe. ***•nanelí sigara*** țigări mentolate. ***•sert sigara*** țigări tari. ***•sigara başî*** muc de țigară. ***•sigara káátí*** hârtie de țigară. ***•sigara kastasî*** dependent de țigări. ***•sigara tabagî*** scrumieră. ***•uşağakta sigara íşílmez*** la decolare nu se fumează. ***•yaprak sigarasî*** țigară de foi; trabuc.
sigaraíşken *s.* fumător.
sigaraíşmegen *adj.* nefumător.
sigorta *s.* **1.** *(fin.)* asigurare. **2.** siguranță; garanție. // ***•sigorta etmek*** a asigura.
sigortağî *s.* agent de asigurare; asigurator.
sigortalamak *v.t. (fin.)* a asigura.
sigortalî *adj. (fin.)* asigurat.
siğil *s.* **1.** registru. **2.** matricolă. // ***•siğilge geşírmek/kaytetmek*** a înregistra; a înscrie. ***•síğílín sílmek*** a radia; a exmatricula. // ***•adliy siğil*** *(jur.)* cazier. ***•siğil kalemí*** registratură.
siğilgegeşírílgen *adj.* înmatriculat; înregistrat; înscris.
siğilgegeşírúw *s.* înmatriculare; înregistrare; înscriere.
siğillí *adj.* înregistrat; înscris.
siğilsíz *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
sihir *s.* farmec; vrajă.
sihirğí *s.* vrăjitor.
sihirğílík *s.* vrăjitorie.
sikke I. *adj.* monetar. **II.** *s.* monedă.
sikkekana *s.* monetărie.
sikkekesken *adj.* monetar; lucrător în monetărie.
sikkekesme *s.* fabricare de monede.
silak *s.* armă. // ***•silak astîna almak*** a lua sub arme; a înrola. ***•silak atmak*** a trage cu arma. ***•zewzek/sawut/yarak/silak taşîmak*** a purta armă; a fi înarmat. // ***•nuklear silak*** *(mil.)* armă nucleară. ***•silak sesí*** împușcătură.
silakkana *s. (mil.)* depozit de muniții.
silaklandîrmak *v.t.* a înarma.
silaklangan *adj.* înarmat.
silaklanma *s.* înarmare.
silaklanmak *v.i.* a se înarma. // ***•ğañîdan silaklanmak*** a se reînarma.
silaklanuw *s.* înarmare.
silaklî *adj.* armat; înarmat. // ***•silaklî isiyan*** insurecție.
silaknîbîrakkan *adj.* dezarmat.
silaknîbîrakma *s.* dezarmare.
silaksîz *adj.* neînarmat.
silaksîzlandîrılgan *adj.* dezarmat.
silaksîzlandîrmak *v.t.* a dezarma.
silaksîzlangan *s.* dezarmat.
silaksîzlanma *s.* dezarmare.
silaksîzlanmak *v.i.* a se dezarma.
silaksîzlaşkan *adj.* dezarmat.
silaksîzlaşma *s.* dezarmare.
silaksîzlaşmak *v.i.* a se dezarma.
silaksîzlaştîrmak *v.t.* a dezarma.
silaksîzlîk *s.* neînarmare.
silaksîzlanuw *s.* dezarmare.
silaksîzlaşuw *s.* dezarmare.
silaktaş *s.* tovarăș de arme.
silaktaşîgan *s.* **1.** bandit; gangster. **2.** slugă; lacheu.
silewsún *s. (zool.)* râs; linx *(lat., Lynx lynx).*
siliçiyum *s.* siliciu.
silikat *s. (chim.)* silicat.
silk *s.* categorie; strat; film; peliculă.
silklí *adj.* în straturi; stratiform; stratificat.
silk-silk *adj.* în straturi; stratiform; stratificat.
siloz *s.* siloz.
silozlama *s.* însilozare.
silozlamak *v.t.* a însiloza.
silozlangan *adj.* însilozat.
silozlanmak *v.i.* a se însiloza.
silozlaw *s.* însilozare.
siluweta *s.* siluetă.
sima *s.* **1.** față; fizionomie; înfățișare. **2.** figură; ins; cineva.
simbol *s.* simbol.
simbolism *s.* simbolism.
simbolist *s.* simbolist.
simbollî *adj.* simbolic; simbolizat.
simetrik *adj.* simetric.
simetriya *s.* simetrie.
simetriyalî *adj.* simetric.
simetriyasîz *adj.* asimetric.
simetriyasîzlîk *s.* asimetrie.
simfonik *adj. (muz.)* simfonic.
simfoniya *s. (muz.)* simfonie.
simpatik *adj.* simpatic; plăcut.
simpatiya *s.* simpatie.
simpatiyalî *s.* simpatizat; simpatizant; susținător.
simpoziyon *s.* simpozion.
simptom *s.* simptom.
simptomatik *adj.* simptomatic.
simptomlî *adj.* simptomatic.
sim-siyah *adj.* negru intens.
sin *s.* mormânt.
sinagoga *s.* sinagogă.
Sinan *s. (antrop. m., arab.)* "Vârf de lance".
sinameke *s. (bot.)* siminichie *(lat., Cassia angustifolia; Senna officinalis).*
sinamekesí, sîzanak- *s. (bot.)* băşicoasă *(lat., Colutea arborescens).*
Sinay-kuralayî *s. (orn.)* mugurar de Sinai *(lat., Carpodacus synoicus).*
sindikat I. *adj.* sindical. **II.** *s.* sindicat. // ***•sindikat órgítí*** organizație de sindicat. ***•sindikat uzasî*** sindicalist.
sindikatlîk *adj.* sindical.
sindikatşî I. *adj.* sindical. **II.** *s.* sindicalist.
sindikatşîlîk *s.* sindicalism.
Singapur *s. (topon.)* Singapore.
singapurlî *s., adj.* singaporez.
sinkronik *adj.* sincronic; simultan; concomitent.
sinkronism *s.* sincronism; simultaneitate; concomitență.
sinkronlîk *s.* sincronism; simultaneitate; concomitență.
sinlík *s.* cimitir.
sinsiy *adj. (d. oameni)* prefăcut; ascuns.
sinsiylík *s.* prefăcătorie; perfidie.
sintaksa *s. (gram.)* sintaxă.
sintaksalîk *adj. (gram.)* sintactic.
sintaktik *adj. (gram.)* sintactic.
sintetik *adj.* sintetic.
sinteza *s.* sinteză.
sintezalî *adj.* sintetic.
sinus *s. (mat.)* sinus.
sinuzita *s. (med.)* sinuzită.
siper *s. (mil.)* pavăză; scut.
siraj *s.* **1.** torță; făclie. **2.** lampă; felinar.
Siraj *s. (antrop. m., arab.)* "Torța luminoasă" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
sirayet *s.* molipsire; contaminare. // ***•sirayet bolmak*** a se contamina; a se molipsi. ***•sirayet etmek*** a contamina; a molipsi.
sirayetlí *adj.* contaminat.
sirayetşí *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil.
sirop *s.* sirop *(și med.).* // ***•kuwat siropî*** sirop tonic.
siroplî *adj.* siropos.
sistem *s.* sistem. // ***•banka sistemí*** sistem bancar. ***•kúneş sistemí*** sistem solar. ***•metre sistemí*** sistem metric. ***•sínír sistemí*** *(anat.)* sistem nervos. ***•súyek sistemí*** *(anat.)* sistemul osos. ***•úyretím sistemí*** sistemul de învățământ. ***•yazî sistemí*** sistem grafic.
sistematik *adj.* sistemetic.
sistemleşmegen *adj.* nesistematizat.
sistemleşmek *v.i.* a se sistematiza.

sistemleşmeme *s.* nesistematizare.
sistemleştírílgen *adj.* sistematizat.
sistemleştírílmek *v.i.* a se sistematiza.
sistemleştírme *s.* sistematizare.
sistemleştírmek *v.t.* a sistematiza.
sistemlí *adj.* sistematic; sistematizat.
sistemsíz *adj.* nesistematizat.
sistemsízlík *s.* nesistematizare.
sitem *s.* **1.** nedreptate; injustiţie; inechitate. **2.** reproş; reproşare.
sitte *num. (arab.)* şase.
sitte-aşar *num. (arab.)* şaisprezece.
sittîn *num. (arab.)* şaizeci.
siy I. *num. (prsn.)* treizeci. **II.** *s. (muz.)* si.
siyah *adj.* negru; de culoare neagră.
siyahat *s.* călătorie; voiaj. // ***•tayyare men siyahat etmek*** a călători cu avionul. // ***•deñíz siyahatî*** croazieră. ***•kayday siyahat ettíñíz?*** cum aţi călătorit?; ***•siyahat arkadaşî*** tovarăş de călătorie. ***•siyahat ğolî*** rută; itinerar. ***•uzun siyahatlar*** călătorii lungi.
siyahatname *s.* jurnal de călătorie.
siyahiy *adj.* negricios.
siyahlangan *adj.* înnegrit.
siyahlanma *s.* înnegrire.
siyahlanmak *v.i.* a se înnegri.
siyahlatmak *v.t.* a înnegri.
siyam *s., adj.* siamez; din Siam.
siyamez *s., adj.* siamez; din Siam.
siyamğa I. *adv.* în limba siameză. **II.** *s. (limba)* siameză.
siyamlî *s., adj.* siamez; din Siam.
siyasa *s.* politică; diplomaţie. // ***•íş siyasa*** *(pol.)* politică internă. ***•tîş siyasa*** *(pol.)* politică externă.
siyasal *adj.* politic; diplomatic.
siyaset *s.* politică; diplomaţie. // ***•korkîzdîrma/gúwensallatma siyasetí*** politică de intimidare. ***•siyaset buhranî*** criză politică. ***•siyaset şewrelerí*** cercuri politice.
siyasetşí *s.* politician; diplomat. // ***•siyasetşí masuniyetí*** imunitate diplomatică.
siyasetşílík *s.* politică; diplomaţie.
siyasiy *adj.* politic; diplomatic. // ***•siyasiy evrak*** document politic. ***•siyasiy faaliyet/teşebbús*** *(pol.)* demers diplomatic. ***•siyasiy ğeryúzíbílímí*** geografie politică. ***•siyasiy hakklar*** drepturi politice. ***•siyasiy iktisat*** economie politică. ***•siyasiy ílíşkíler*** *(pol.)* relaţii diplomatice. ***•siyasiy múnasebetlerníñ iyadesí*** *(pol.)* restabilirea relaţiilor diplomatice. ***•siyasiy partit*** *(pol.)* partid politic. ***•siyasiy paşaport*** paşaport diplomatic. ***•siyasiy tokînîlmazlîk*** imunitate diplomatică. ***•siyasiy wazife/heyet*** legaţie; misiune diplomatică. ***•siyasiy zaruriyet*** *(pol.)* criză politică.
siyasiybílímí *s.* ştiinţe politice.
siyasiyílímler *s., pl.* ştiinţe politice. // ***•siyasiyílímler doktorî*** doctor în ştiinţe politice.
siyasiyleşken *adj.* politizat.
siyasiyleşmek *v.i.* a se politiza; a fi politizat.
siyasiyleştírme *s.* politizare.
siyasiyleştírmek *v.t.* a politiza.
siyahlanuw *s.* înnegrire.
siydírmek *v.t.* a determina să urineze.
siyek *s. (anat.)* uretră.
siyenek *s. (iht.)* hering; scrumbie-de-Atlantic *(lat., Clupea harengus)*.
siyenek, ufak- *s. (iht.)* sardeluţă; şprot *(lat., Sprattus sprattus phalericus)*.
Siyerra-Liyon *s. (topon.)* Sierra Leone.
siyír *s.* **1.** mers; desfăşurare. **2.** vizionare; contemplare. **3.** spectacol. // ***•siyírge ketmek*** a pleca la plimbare. ***•siyíríne ketmek*** a încânta; a fermeca; a vrăji. // ***•siyíríme kettí*** m-a fermecat.
siyíretken *s.* spectator; privitor.
siyíretmek *v.t.* a privi; a contempla; a viziona.
siyíretúw *s.* contemplare; contemplaţie; vizionare.
siyírgeketken *adj.* încântător.
siyírgeketúw *s.* încântare.
siyírğí *s.* spectator; privitor.
siyír-í sefer *iz.prsn.* trafic; circulaţie.
siyíríneketken *adj.* încântat; vrăjit.
siyíríneketúw *s.* încântare; vrajă; admiraţie.
siyme *s. (pop.)* urinare.
siymek *v.i. (pop.)* a urina.
siymen *s.* **1.** paznic *(al câinilor de vânătoare)*. **2.** gardian; străjer; strajă.
siyonism *s.* sionism.
siyonist *s., adj.* sionist.
siyran *s.* călătorie; voiaj.
siyrek *adj.* rar.
siyrekleşken *adj.* rărit.
siyrekleşmek *v.i.* a se rări; a deveni rar.
siyrekleştírmek *v.t.* a rări.
siyrekleşúw *s.* rărire.
siyreklík *s.* raritate.
siyrek-siyrek *adv.* rar. // ***•siyrek-siyrek íşe*** bea destul de rar.
siyrúsefer *s.* circulaţie; trafic.
siyyah *s.* călător; voiajor.
siyyar *adj.* călător; ambulant; mobil.
siyyare *s. (astr.)* planetă.
siyyarebílímğísí *s.* astrolog.
siyyarebílímí I. *adj.* astrologic. **II.** *s.* astrologie.
siyyarebílímlí *adj.* astrologic.
siyyarelerarasî *adj.* interplanetar.
síbírtkí *s.* măturătoare.
síbírtkíğí *s.* măturător.
Sídika *s. (antrop. f., arab.)* "Cea devotată".
sídík *s. (pop.)* urină.
sígíşmek *v.i. (vulg.)* a se acupla; a se împreuna.
síğílísílíngen *adj.* exmatriculat.
síğílsílúw *s.* exmatriculare.
sík *s. (anat., vulg.)* penis.
síkmek *v.t. (vulg.)* a acupla; a împreuna.
síldírmek *v.t.* a determina să şteargă; a determina să radieze.
síleğek *s.* ştergător. // ***•ğam síleğekler árúw şalîşa*** ştergătoarele de parbriz funcţionază bine.
sílgeş *s.* radieră; gumă.
sílgí *s.* **1.** cârpă de şters; ştergător. **2.** burete *(de şters tabla de clasă)*. **3.** radieră; gumă. // ***•yazî sílgísí*** radieră.
sílgíş *s. (auto.)* ştergător de parbriz.
sílgúwğí *adj.* **1.** cutremurător. **2.** *(med.)* convulsiv.
sílík *adj.* şters *(şi fig.)*.
sílíngen *adj.* radiat; şters. // ***•sílíngen karataktaday*** tablă ştearsă; nimicire totală; ignorarea celor petrecute.
sílínmek *v.i.* a se şterge; a se radia.
sílínmez *adj.* **1.** de neşters; indelibil. **2.** de neuitat; nepieritor.
sílínmiykalîr *adj.* indelibil; nepieritor.
sílkelemek *v.t.* a scutura; a scutura de praf.
sílkelenmek *v.i.* a se scutura; a se scutura de praf.
sílkí *s.* tresărire *(prin somn)*.
sílkíne-sílkíne *adv.* clătinat.
sílkíngen *adj.* scuturat; vibrator; tremurător.
sílkínme *s.* convulsie; palpiataţie; puls. // ***•míy sílkínmesí*** *(med.)* comoţie cerebrală.
sílkínmek *v.i.* a se scutura; a se cutremura; a pulsa; a palpita; a se zdruncina. // ***•kaálbí sílkínmek*** *(med.)* a-i palpita inima.
sílkínmeólşer *s.* seismometru.
sílkínmesîzgağîsî *s.* seismograf.
sílkínmesîzgasî *s.* seismografie.
sílkíntí *s.* **1.** tresărire; palpiataţie; scuturare. **2.** *(med.)* spasm; convulsie; contracţie. **3.** *(med.)* tic.
sílkíntílí *adj. (med.)* spasmodic; convulsiv; cu contracţii.
sílkítmek *v.t.* a determina să scuture.
sílkken *adj.* **1.** zguduitor. **2.** *(med.)* convulsiv.
sílkme *s.* scuturare; cutremur; zdruncinare. // ***•ğúrek tepmesí*** *(med.)* şoc apexian; impuls cardiac.
sílkmegekarşî *adj.* antişoc. // ***•sílkmegekarşî sáát*** ceas antişoc.
sílkmeğîmşatkan *s. (tehn.)* amortizor.
sílkmek *v.t.* a scutura; a zdruncina. // ***•kanat sílkmek*** a bate din aripi. ***•omîz sílkmek*** a ridica din umeri; a strânge din umeri. ***•toz sílkmek*** a scutura praful. // ***•top şebekelerní sílktí*** balonul a scuturat plasa.
sílkúw *s.* fior; cutremur.
sílkúwğí *adj.* înfiorător; cutremurător.
sílmek *v.t.* a şterge; a radia. // ***•ğer ústúnden sílmek*** a rade de pe faţa pământului. ***•murunun sílmek*** a-şi şterge nasul. ***•síğílín/kayîtîn sílmek*** a radia; a exmatricula.
sílsíle *s.* **1.** lanţ; şir. **2.** lanţ; şirag. **3.** înlănţuire. // ***•artkan sílsíle*** *(mat.)* progresie crescătoare. ***•dak sílsílesí*** lanţ de munţi. ***•tokîrawun sílsílesí*** şir de cocori.
sílsílebaylagan *adj.* înşirat.
sílsílebaylatma *s.* înşirare.
sílsílebílímí *s.* genealogie.
sílsílebílímlí *adj.* genealogic.
sílsílelí *adj.* înlănţuit; permanent; continuu; neîntrerupt.
sílsílelík *s.* înlănţuire; permanenţă; continuitate; legătură neîntreruptă.
sílsílename *s.* genealogie.
sílsílenamelí *adj.* genealogic.
sílsílebaylatuw *s.* înşirare.
sílúw *s.* ştergere; radiere.
sílúwlí *adj.* şters.
símge *s.* simbol.
símgeğí *s.* simbolist.
símgeğílík *s.* simbolism.
símgeleme *s.* simbolizare.
símgelemek *v.t.* a simboliza.
símgelengen *adj.* simbolizat.
símgelenmek *v.i.* a fi simbolizat.
símgelí *adj.* simbolic; simbolizat.
símgírmek *v.i., v.t.* a sufla nasul.
símík *s.* **1.** *(anat.)* mucoasă. **2.** *(biol.)* secreţie mucoasă; muc; mucus; mucozitate.
símíklí *adj.* mucos.
símíklíbóğek *s. (zool.)* melc *(lat.,*

Helicidae sp.).
síndírílgen *adj.* digerat; asimilat; mistuit.
síndírílmek *v.i. (fiziol.)* a fi digerat; a fi asimilat; a fi mistuit.
síndírím *s.* digestie; asimilare; mistuire.
síndírímlí *adj.* digerabil.
síndírímsíz *adj.* nedigerabil.
síndírmek *v.t. (fiziol.)* a digera; a asimila; a mistui.
síndírúw *s.* digerare; digestie; asimilare; mistuire.
síngen *adj.* impregnat; infiltrat.
síngíl *s.* impregnat; infiltrat.
síngíl-balaban *s. (iht.)* chefal-singhil *(lat., Mugil auratus).*
síní *s.* tipsie; tavă; platou.
sínír *s.* nerv *(şi fig.). // •**kóz sínírí** (anat.)* nerv optic. *•**sínír argînlîgî** (med.)* neurastenie. *•**sínír awuruwî** (med.)* nevralgie. *•**sínír kastalîgî** (med.)* nevroză. *•**sínír kastalîklarî** (med.)* boli nervoase. *•**sínír sistemí** (anat.)* sistem nervos.
sínírbílímğísí *s. (med.)* neurolog.
sínírbílímí **I.** *adj. (med.)* neurologic. **II.** *s. (med.)* neurologie.
sínírbílímlí *adj. (med.)* neurologic.
sínírlendírgen *adj.* enervant.
sínírlendírmek *v.t.* a enerva.
sínírlengen *adj.* enervat.
sínírlenme *s.* enervare.
sínírlenmek *v.i.* a se enerva.
sínírlí *adj.* nervos.
sínírlílík *s.* nervozitate.
sínírtokîsî *s. (anat.)* ţesut nervos.
sínme *s.* impregnare; infiltraţie.
sínmek *v.i.* a impregna; a se infiltra în...;
síparíş *s.* **1.** lucru de comandă. **2.** comandă; comandare; notă de comandă. *// •**síparíş etmek*** a comanda; a da în lucru.
síparíşçí *s.* client.
síparíşçíler *s., pl.* clienţii; clientelă.
síparíşlí *adj.* comandat.
síptí **I.** *adv.* pentru prima dată; pentru prima oară. **II.** *num., adj.* întâi; prim. **III.** *s. (com.)* saftea. *// •**bílmem, síptí uşkanîm*** nu ştiu, zbor pentru prima dată. *•**oyînnîñ síptí temsilí*** premiera piesei. *•**síptí defa keldím*** am venit pentru prima dată. *•**síptí kaytîm** (ist.)* epoca primitivă. *•**síptí kaytîm tewúkesí*** istoria antică. *•**síptí kez*** prima dată. *•**síptí mektep*** şcoală primară. *•**síptí şaklar** (ist.)* antichitate. *•**síptí temsil** (teatr.)* premieră. *•**síptí úyretím*** învăţământul primar. *•**síptí yardîm noktasî*** post de prim ajutor.
síptíkaytîmlî *adj.* primitiv.
síptíkaytîmlîk *s.* primitivism.
síptílemek *v.t.* a face safteaua.
síptílík *s.* pentru prima dată.
sírke *s.* oţet.
sírke-gúlí *s. (bot.)* răsură; ruxandră *(lat., Rosa gallica).*
sírke-karşîgî *s. (ent.)* musculiţă-de-oţet *(lat., Drosophila).*
sírkeleşken *adj.* oţetit.
sírkeleşme *s.* oţetire.
sírkeleşmek *v.i.* a se oţeti.
sírkelí *adj.* oţetit; cu oţet.
sírkesuw *s.* oţet.
sírke-şîbînî *s. (ent.)* musculiţă-de-oţet *(lat., Drosophila).*
síyíl *s. (med.)* neg.
síyíllí *adj.* cu negi; negos.
síz *pron.* voi; dumneavoastră. *// •**banaa sízní karadîlar*** v-au căutat adineauri. *•**bíz ya síz*** noi sau voi. *•**síz men bír oyda tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. *•**síz men bír píkírdemen*** sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. *•**síz ne sanetesíñíz?*** dumneavoastră ce credeţi?;
síz-bíz *adv.* împreună noi şi cu voi; noi laolaltă.
sízde *pron.* la voi; la dumneavoastră. *// •**şúndí newbet sízde*** acum este rândul vostru.
sízden *pron.* de la/dinspre voi; de la/dinspre dumneavoastră. *// •**sízden ewel keldík*** am venit înaintea voastră.
sízdiy *pron.* ca voi; ca dumneavoastră.
sízge *pron.* spre voi; vouă; spre dumneavoastră; dumneavoastră. *// •**ğerímní sízge beriyím*** vă ofer locul meu. *•**o yerí sízge kelmez*** acolo nu e pentru dumneavoastră. *•**sízge bírşiy vaat et-almam*** nu vă pot promite nimic. *•**sízge borîşlî kaldîm*** vă rămân dator. *•**sízge inanaman*** vă cred. *•**sízge minnettarman*** vă sunt recunoscător. *•**sízge nasihatîm*** sfatul meu pentru dumneavoastră. *•**sízge ne paydam tiyer?*** cu ce vă pot fi de folos?; *•**sízge şektíreğek bolmadîm*** n-am vrut să vă supăr. *•**sízge soñ dereğe medinmen*** vă sunt profund îndatorat. *•**sízge sóz bere almam*** nu vă pot promite.
sízíñ *adj.* vostru; voastră; voştri; voastre; dumneavoastră. *// •**sízíñ de kórmeñíz lázîm*** trebuie să vedeţi şi dumneavoastră.
sízíñkí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sízíñkíler *pron.* ai voştri; ale voastre; ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
sízíñkísí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sízler *pron.* dumneavoastră. *// •**sízler tren men keteğeksíñíz mí?*** dumneavoastră plecaţi cu trenul?; *•**ziyaret sîrasî sízlerde*** e rândul dumneavoastră să-mi faceţi o vizită.
sízlerde *pron.* la dumneavoastră.
sízlerden *pron.* de la/dinspre dumneavoastră.
sízlerdiy *pron.* ca dumneavoastră.
sízlerge *pron.* spre dumneavoastră.
sízlerní *pron.* pe dumneavoastră.
sízlerníñ *adj.* dumneavoastră.
sízlerníñkí *pron.* al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sízlerníñkíler *pron.* ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
sízlerníñkísí *pron.* al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sízlí-bízlí *adv.* împreună noi şi cu voi; noi laolaltă.
sízní *pron.* pe voi; pe dumneavoastră. *// •**men sízní geşíriyím*** să vă arăt eu drumul. *•**sízní bek árúw añlayman*** vă înţeleg foarte bine. *•**sízní dîkkat man sesliymen*** vă ascult cu atenţie. *•**sízní gene bekliymíz*** vă aşteptăm din nou. *•**sízní kúnler men bekledík*** v-am aşteptat zile de-a rândul. *•**sízní raátsíz ettím*** v-am deranjat. *•**sízní tağiz etmek îstemedím*** n-am vrut să vă deranjez. *•**sízní takip et-almayman*** nu pot să vă urmăresc.
sízníñ *adj.* vostru; voastră; voştri; voastre; dumneavoastră. *// •**bo konîda sízníñ kórîşíñíz*** părerea dumneavoastră în legătură cu această chestiune. *•**sízníñ yeríñíz başka bólmede*** locul dumneavoastră este în alt compartiment.
sízníñkí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sízníñkíler *pron.* ai voştri; ale voastre; ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
sízníñkísí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sîbîzğî *s.* fluier; sirenă.
sîçakay *s.* ghindă.
sîdîrgak *s.* copită despicată; copită deformată.
sîdîrîk *s.* julitură; zgârietură.
sîdîrîlgan *adj.* dezgolit; julit; zdrelit.
sîdîrîlmak *v.i.* **1.** a fi zgâriat; a fi julit; a fi zdrelit. **2.** a fi dezvelit; a fi dezgolit; a fi jupuit.
sîdîrma *s.* zdrelire; julire.
sîdîrmak *v.t.* **1.** a zgâria; a juli; a zdreli. **2.** a dezveli; a dezgoli; a jupui. *// •**mañlayterísín sîdîrmak*** a-l scalpa.
sîdîruw *s.* zdrelire; julire.
sîfat *s.* **1.** calitate. **2.** însuşire; caracteristică. **3.** *(gram.)* adjectiv. *// •**adetiy sîfat** (gram.)* numeral. *•**belletmez sîfat** (gram.)* adjectiv nehotărât. *•**işaret sîfatî** (gram.)* adjectiv demonstrativ. *•**sayî sîfatî** (gram.)* adjectiv determinativ. *•**sîfat fiil/figel** (gram.)* participiu. *•**soraw sîfatî** (gram.)* adjectiv interogativ. *•**yakşîlîk/nitelík sîfatî** (gram.)* adjectiv calitativ.
sîfîr *s., num.* zero.
sîga-sîga *adv.* strâns.
sîgaş *s.* **1.** *(tehn.)* cârlig. **2.** *(tehn.)* cuplaj; ambreiaj.
sîgîlgan *adj.* **1.** timid; ruşinos. **2.** plictisit. **3.** restrâns; restricţionat; micşorat; redus. **4.** strâns; încleştat; contractat. **5.** apăsat; presat; stors; comprimat.
sîgîlganhawalî *adj.* pneumatic.
sîgîlma *s.* **1.** plictiseală. **2.** ruşine; timiditate; pudoare; trac.
sîgîlmak *v.i.* **1.** a se ruşina; a se intimida. **2.** a se plictisi. **3.** a se restrânge; a se restricţiona; a se micşora; a se reduce. **4.** a se strânge; a se încleşta; a se contracta. **5.** a fi apăsat; a se presa; a fi stors; a se comprima. *// •**ğanî/îşî sîgîlmak*** a-i fi cuiva urât; a se plictisi.
sîgîluw *s.* **1.** plictiseală. **2.** ruşine; timiditate; pudoare; trac.
sîgînak *s.* adăpost; refugiu.
sîgîntî *s.* **1.** necaz; neplăcere. **2.** strâmtoare; strâmtorare; încurcătură; ananghie; criză. **3.** suferinţă; chin; criză. *// •**sîgîntîda tabîlmak*** a fi la strâmtoare; a avea necaz. *// •**zemane sîgîntîsî*** criză de timp.
sîgîntîdatabîlgan *adj.* aflat în impas; strâmtorat; încurcat; jenat; stingherit.
sîgîntîgaogîragan *adj.* aflat în impas; strâmtorat; încurcat; jenat; stingherit.
sîgîntîgaogîraw *s.* impas; strâmtorare; încurcare; jenare; stingherire.
sîgîntîlî *adj.* **1.** jenant; supărător. **2.** jenat; stingherit; chinuit; necăjit. **3.** în criză; de criză; critic.

sîgîrga *s. (orn.)* grangur; gangur *(lat., Oriolus oriolus)*.
sîgîrga, kara- *s. (orn.)* babolinc *(lat., Dolichonyx oryzivorus)*.
sîgîrgasî, Afrika-altîn- *s. (orn.)* grangur african auriu *(lat., Oriolus auratus)*.
sîgîrgasî, Amerika- *s. (orn.)* grangur american *(lat., Icterus galbula)*.
sîgîrgasî, kara-bawurlî- *s. (orn.)* grangur cu guşă neagră *(lat., Icterus wagleri)*.
sîgîrgasî, kara-eñselî-Kîtay- *s. (orn.)* grangur chinezesc cu ceafă neagră *(lat., Oriolus chinensis)*.
sîgîşkan *adj. (fig.)* constrâns; presat.
sîgîşma *s.* constrângere; presare.
sîgîşmak *v.i.* **1.** a se strânge; a se înghesui; a se presa; a se îndesa; a se încleşta. **2.** a fi constrâns; a se forţa; a se presa; a fi obligat. // ***•başî sîgîşmak*** a fi la strâmtoare; a fi în impas.
sîgîştîrgan *adj.* coercitiv; presant.
sîgîştîrîlgan *adj.* **1.** strâns; înghesuit; presat; îndesat; încleştat. **2.** constrâns; forţat; presat; obligat.
sîgîştîrîlmak *v.i.* **1.** a fi strâns; a fi înghesuit; a fi presat; a fi îndesat; a fi încleştat. **2.** a fi constrâns; a fi forţat; a fi presat; a fi obligat.
sîgîştîrma *s. (fiz.)* forţă. // ***•sîgîştîrma bírímí*** *(mil.)* unitate de forţă.
sîgîştîrmak *v.t.* **1.** a strânge; a înghesui; a presa; a îndesa; a încleşta. **2.** a constrânge; a forţa; a presa; a obliga. // ***•kóşege sîgîştîrmak*** a strânge pe cineva în colţ; a-l încolţi.
sîgîştîruw *s.* **1.** strângere; înghesuire; presare; îndesare; încleştare. **2.** constrângere; forţare; presare; obligare. **3.** chinuire; oprimare; asuprire; împilare.
sîgîşuw *s.* constrângere; presare.
sîgît *s. (farm.)* pastilă; pilulă; tabletă; comprimat.
sîguw *s.* **1.** restrângere; restricţionare; micşorare; reducere. **2.** strângere; încleştare; contractare. **3.** apăsare; presare; stoarcere; comprimare. **4.** plictisire; sâcâire.
sîguwğî *adj.* **1.** plictisitor; sâcâitor. **2.** *(anat.)* constrictor. // ***•sîguwğî adale*** *(anat.)* muşchi constrictor.
sîğak **I.** *adj.* cald; călduros; termic; termal *(şi fig.)*. **II.** *s. (meteo.)* căldură. // ***•ayagîna sîğak suw tókmek*** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine şi sare. // ***•bo yerí bek sîğak*** aici este foarte cald. ***•buwuwğî sîğak*** zăduf; toropeală; caniculă; căldură sufocantă. ***•ğaznîñ kúní sîğak bolîr*** vara este cald. ***•kanî sîğak*** amabil; simpatic; sociabil. ***•kún-kúnge hep sîğak bola*** de la o zi la alta se face tot mai cald. ***•sîğak ğeriyan*** termocurent; curent termic. ***•sîğak kanlî*** surâzător; zâmbitor; amabil; serviabil. ***•sîğak sút*** lapte cald. ***•yarîn sîğak bolağak*** mâine va fi cald.
sîğakbergen *adj.* exotermic.
sîğakkan(lî) *adj.* **1.** *(zool.)* cu sânge cald. **2.** afectuos; serviabil; surâzător; zâmbitor.
sîğakkanlîk *s.* afecţiune.
sîğakkimiya *s.* termochimie.
sîğakkimiyalî *adj.* termochimic.
sîğaklîgîdeñîşmez *adj. (fiz.)* izoterm.
sîğaklîk *s.* **1.** căldură *(şi fig.)*. **2.** *(fiz.)* temperatură. // ***•ortalîk sîğaklîgî*** temperatură ambiantă. ***•sîğaklîk arttî*** temperatura a urcat. ***•sîğaklîk dereğesí*** grad de căldură. ***•sîğaklîknîñ bírden deñîşmesí*** *(med.)* şoc termic; termoplegie. ***•zorgaatkan sîğaklîk*** temperatură critică.
sîğaklîkhaleketí **I.** *adj. (fiz.)* termodinamic. **II.** *s. (fiz.)* termodinamică.
sîğaklîkhaleketlí *adj. (fiz.)* termodinamic.
sîğaklîknizamğîsî *s. (tehn.)* termoregulator; termostat.
sîğaklîkólşer *s.* termometru.
sîğaklîkşaşkan *adj.* radiant.
sîğaklîkşaşma *s. (fiz.)* radiaţie.
sîğaklîkşaşuw *s. (fiz.)* radiaţie.
sîğaklîkyaratîlmasî *s.* termogeneză.
sîğakmîknatîslî *adj. (fiz.)* termomagnetic.
sîğakmîknatîslîk *s. (fiz.)* termomagnetism.
sîğakózeklí *adj.* termonuclear. // ***•sîğakózeklí patlatma*** *(mil.)* bombă termonucleară.
sîğaksuniykamîr *s.* substanţă termoplastică; substanţă care poate fi plastifiată la căldură.
sîğaksuniykamîrlî *adj.* termoplastic; care poate fi plastifiat la căldură.
sîğaksuwlî *adj.* hidrotermal.
sîğaksuwlîtedaviy *s. (med.)* hidroterapie.
sîğak-suwuk **I.** *adj.* cald şi rece; cald sau rece. **II.** *s.* căldură şi frig; căldură sau frig. // ***•sîğak-suwuk haleketí*** *(med.)* şoc termic; termoplegie.
sîğakşagîmlî *adj.* termoelectronic.
sîğakşegírdeklí *adj.* termonuclear. // ***•sîğakşegírdeklí patlatma*** *(mil.)* bombă termonucleară.
sîğaktadeñîşmez *adj. (fiz.)* termostabil; stabil la căldură.
sîğaktasabit *adj. (fiz.)* termostabil; stabil la căldură.
sîğaktedaviy *s. (med.)* termoterapie; vindecare prin caldură.
sîğaktutar *adj.* termoizolator; termoizolant. // ***•sîğaktutar îşe*** termos.
sîğakyapîmşakkamîr *s.* substanţă termoplastică; substanţă care poate fi plastifiată la căldură.
sîğakyapîmşakkamîrlî *adj.* termoplastic; care poate fi plastifiat la căldură.
sîğawul *s. (zool.)* şobolan; guzgan *(lat., Rattus norvegicus)*. // ***•sîğawul yîlî*** *(cron.)* anul şobolanului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.
sîğawul-ití *s. (zool.)* şoricar.
sîğawulî, ğupar- *s. (zool.)* bizam; ondatra *(lat., Ondatra zibethica)*.
sîğawulî, suw- *s. (zool.)* şobolan-de-apă *(lat., Arvicola sapidus)*.
sîğawulî, tabîrga- *s. (zool.)* bizam; ondatra *(lat., Ondatra zibethica)*.
sîğawulî, úy- *s. (zool.)* şobolan-de-casă *(lat., Rattus rattus)*.
sîğîm *s.* şnur; şiret.
sîhhat *s.* sănătate.
sîhhatlî *adj.* sănătos; teafăr *(şi fig.)*.
sîhhiy *adj.* igienic; sanitar.
sîhhiye *s.* ocrotire a sănătăţii.
sîk *adj.* des; frecvent.
sîkî *adj.* **1.** strâns; comprimat. **2.** *(fig.)* riguros; strict. // ***•kolî sîkî bolmak*** a avea mână strânsă; a fi zgârcit; a fi avar. // ***•sîkî ğónetím*** *(pol.)* stare de asediu. ***•sîkî meç*** *(sport)* meci strâns.
sîkkullanîlgan *adj.* uzitat.
sîklaşkan *adj.* îndesit.
sîklaşma *s.* îndesire.
sîklaşmak *v.i.* a se îndesi; a deveni mai frecvent. // ***•saldîrmalar sîklaşa*** *(mil.)* atacurile se înteţesc.
sîklaştîrmak *v.t.* a îndesi.
sîklaşuw *s.* îndesire.
sîklet *s.* **1.** greutate; povară. **2.** *(sport)* categorie. // ***•awur sîklet*** *(sport)* categoria grea. ***•ğeñgíl sîklet*** *(sport)* categoria uşoară. ***•koraz sîklet*** *(sport)* categoria cocoş. ***•orta sîklet*** *(sport)* categoria mijlocie. ***•şîbîn sîklet*** *(sport)* categoria muscă. ***•túy sîklet*** *(sport)* categoria pană. ***•yarîğeñgíl sîklet*** *(sport)* categoria semiuşoară. ***•yarîmawur sîklet*** *(sport)* categoria semigrea. ***•yarîmorta sîklet*** *(sport)* categoria semimijlocie.
sîklîk *s.* desime; frecvenţă.
sîkma *s.* **1.** restrângere; restricţionare; micşorare; reducere. **2.** strângere; încleştare; contractare. **3.** apăsare; presare; stoarcere; comprimare. **4.** plictisire; sâcâire. **5.** constrângere; obligare. // ***•sîkma sîrga*** clips.
sîkmak *v.t.* **1.** a apăsa; a presa; a stoarce; a comprima. **2.** *(fig.)* a plictisi; a sâcâi. **3.** a strânge; a încleşta; a contracta. **4.** a restrânge; a restricţiona; a micşora; a reduce. **5.** a constrânge; a obliga. // ***•ğanîn sîkmamak*** a nu se prăpădi cu firea. ***•kír/şamaşîr sîkmak*** a stoarce rufe. ***•kókíregíne sîkmak*** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrăţişa. ***•kol sîkmak*** a-şi da mâna cu cineva; a strânge mâna cuiva. ***•kolîn kapîga sîkmak*** a strânge pe cineva cu uşa. ***•tíşlerín sîkmak*** a strânge din dinţi; a răbda. // ***•pantobîm teran sîga*** pantoful mă strânge puţin.
sîkmaş *s. (tehn.)* compresor.
sîkmaşburumğa *s. (tehn.)* turbocompresor.
sîk-sîk *adj.* foarte des; frecvent; deseori.
sîktagan *adj.* care plânge; care jeleşte.
sîktama *s.* plâns; plânset; plângere; jelire.
sîktamak *v.i.* a plânge; a jeli.
sîktaw *s.* plâns; plânset; plângere; jelire.
sîktawuk *adj.* plângăcios; plângăreţ.
sîlagan *adj.* respectuos.
sîlama *s.* respect; stimă.
sîlamak *v.t.* a respecta; a stima.
sîlangan *adj.* respectat; stimat.
sîlanmak *v.i.* a fi respectat; a fi stimat.
sîlaşma *s.* respect reciproc.
sîlaşmak *v.i.* a se respecta reciproc; a se stima reciproc.
sîlaşuw *s.* respect reciproc.
sîlaw *s.* **1.** respect; stimă. **2.** premiu.
sîlawberúw *s.* premiere.
sîlawlî *adj.* **1.** respectat; stimat. **2.** premiat.
sîldîrîm *s.* prăpastie; abis; genune; râpă; hău.
sîldîrîmlî *s.* prăpăstios; abrupt.
sîltaw *s.* amânare; suspendare; tergiversare; tărăgănare.
sîltawlama *s.* amânare; suspendare; tergiversare; tărăgănare.
sîltawlamak *v.t.* a amâna; a suspenda; a tergiversa; a tărăgăna.

sîltawlamama *s.* promptitudine.
sîltawlamay *adv.* prompt.
sîltawlangan *adj.* amânat; suspendat; tergiversat; tărăgănat.
sîltawlanmak *v.i.* a se amâna; a fi suspendat; a se tergiversa; a se tărăgăna.
sîltawlaw *s.* amânare; suspendare; tergiversare; tărăgănare.
sîmarlama *s.* **1.** însărcinare; încredințare. **2.** comandare; comandă.
sîmarlamak *v.t.* **1.** a da în lucru; a comanda. **2.** a însărcina; a încredința. // •***Allaga sîmarladîk!*** la revedere!;
sîmarlangan *adj.* **1.** însărcinat; încredințat. **2.** comandat.
sîmarlanmak *v.i.* **1.** a se însărcina; a se încredința. **2.** a se face comanda; a se comanda.
sîmarlaw *s.* **1.** însărcinare; încredințare. **2.** comandare; comandă.
sîmarlawğî *s.* client.
sîmarlawğular *s., pl.* clientelă.
sîm-sîk *adj.* foarte des; frecvent; deseori.
sîm-sîkî *adj.* strâns legat. // •***sîm-sîkî baylamak*** a lega fedeleș. // •***sîm-sîkî kapawlî*** închis ermetic.
sînalgan *adj.* **1.** testat; examinat; experimentat. **2.** văruit; zugrăvit.
sînalmak *v.i.* **1.** a fi testat; a fi examinat; a fi chestionat. **2.** a fi văruit; a fi zugrăvit.
sînama *s.* văruire; zugrăvire.
sînamak *v.t.* **1.** a testa; a examina; a experimenta. **2.** a văruri; a zugrăvi.
sînar *adj.* fragil.
sînaw *s.* test; examen; experiment; experiență; eseu. // •***sînaw bermek*** a da examen. // •***sózlí sînaw*** *(univ.)* examen oral; colocviu.
sînawğî *s.* **1.** examinator; experimentator. **2.** eseist.
sînawğuluk *s.* **1.** examinare; experimentare. **2.** eseistică.
sînawkap *s.* eprubetă.
sînawlî *adj.* testat; examinat; experimentat; experimental.
sînawuygan *adj.* fragil; casabil.
sînawuyma *s.* fragilitate.
sînawuyuw *s.* fragilitate.
sîndîrgan *adj.* spărgător.
sîndîrîlmak *v.i.* **1.** a se ciobi; a fi spart; a fi rupt; a fi frânt. **2.** *(med.)* a fi fracturat. **3.** *(fiz.)* a fi refractat.
sîndîrma *s.* șopron; cerdac; prispă; pridvor.
sîndîrmak *v.t.* **1.** a ciobi; a sparge; a frânge. **2.** *(med.)* a fractura. **3.** *(fiz.)* a refracta. // •***belín sîndîrmak*** a-și frânge mijlocul. •***şaytannîñ bağagîn sîndîrmak*** a sparge ghinionul; a face pe dracu-n patru.
sîndîruw *s.* șopron; cerdac; prispă; pridvor.
sîngan *adj.* **1.** fragil; casabil. **2.** *(fiz.)* refractat. **3.** ciobit; spart; frânt; rupt; fracturat.
sînğap *s.* *(zool.)* veveriță *(lat., Sciurus vulgaris)*.
sînîf *s.* **1.** clasă; categorie; tagmă. **2.** *(școl.)* clasă; sală de clasă. // •***sînîfta bîrakmak*** a lăsa repetent. •***sînîfta kalmak*** a rămâne repetent. // •***levazîm sînîfî*** *(mil.)* intendență. •***sînîfta kalgan úyrenğí*** repetent.
sînîflama *s.* clasificare; categorisire.
sînîflamak *v.t.* a clasifica; a categorisi.
sînîflangan *adj.* clasificat; categorisit.
sînîflanmagan *adj.* neclasificat; necategorisit.
sînîflanmak *v.i.* a se clasifica; a se categorisi.
sînîflanmaykalgan *adj.* neclasificat.
sînîflaw *s.* clasificare; categorisire.
sînîflî *adj.* clasificat; categorisit.
sînîfsîz *adj.* neclasificat.
sînîftankenar *adj.* în afara orelor de clasă; extrașcolar.
sînîftîşî *adj.* în afara orelor de clasă; extrașcolar.
sînîk *adj.* **1.** frânt; spart. **2.** *(med.)* fracturat.
sînîr *s.* **1.** graniță; frontieră. **2.** limită.
sînîrdaş *adj.* limitrof; vecin.
sînîrdaşlîk *s.* vecinătate *(a unor state)*.
sînîrlama *s.* delimitare; mărginire; limitare.
sînîrlamak *v.t.* **1.** a limita; a delimita; a demarca. **2.** a determina; a stabili.
sînîrlangan *adj.* **1.** limitat; delimitat; demarcat. **2.** determinat; stabilit.
sînîrlanmak *v.i.* a se limita.
sînîrlartîşî *adj.* extrateritorial.
sînîrlawğî *adj.* limitator; limitativ.
sînîrlaw *s.* delimitare; mărginire; limitare.
sînîrlî *adj.* **1.** limitat; delimitat; demarcat. **2.** determinat; stabilit.
sînîrsîz *adj.* **1.** nelimitat; nedelimitat. **2.** nedeterminat; nestabilit.
sînma *s.* **1.** *(fiz.)* difracție; refractare. **2.** *(med.)* fracturare. **3.** ciobire; spargere; rupere; frângere.
sînmak *v.i.* **1.** a se ciobi; a se sparge; a se rupe; a se frânge. **2.** *(med.)* a se fractura. **3.** *(fiz.)* a se refracta. // •***kolî-kanatî sînmak*** a i se tăia aripile; a-și pierde curajul.
sînuw *s.* **1.** *(fiz.)* difracție; refractare. **2.** *(med.)* fracturare. **3.** ciobire; spargere; rupere; frângere.
sîpa *s.* *(zool.)* pui de măgar; măgăruș.
sîpîra *s.* **1.** masă *(mobilă)*. **2.** masă; mâncare; bucate. // •***sîpîra ğîymak*** a strânge masa. •***sîpîra salmak*** a pune masa. •***sîpîraga otîrmak*** a sta la masă. // •***alşak sîpîra/masa*** măsuță. •***balaban sîpîra*** ospăț; banchet. •***sîpîra arkadaşî*** comesean. •***sîpîra órtísí*** față de masă. •***sîpîra saytîn*** la fiecare masă. •***sîpîra takîmî*** serviciu de masă; tacâm. •***totlanmaz sîpîra takîmî*** tacâmuri inoxidabile.
sîpîrağî *s.* chelner; ospătar.
sîpîrasalgan *s.* chelner; ospătar.
sîpîrga *s.* măturătură. // •***miydan sîpîrgasî*** măturătură de curte; târn. •***şagîlganlî sîpîrga*** aspirator electric.
sîpîrgağî *s.* măturător.
sîpîrgaşeşegí *s.* *(bot.)* măturică *(lat., Kochia scoparia)*.
sîpîrga-ğawşanî *s.* *(bot.)* pelin-de-mături *(lat., Artemisia scoparia)*.
sîpîrgağî *s.* *(orn.)* spârcaci; spurcaci *(lat., Otis tetrax; Tetrax tetrax)*.
sîpîrga-katîrtîrnagî *s.* **1.** *(bot.)* drob *(lat., Cytisus scoparius; Sarothamnus scoparius)*. **2.** *(bot.)* bucșău; scai-de-papură *(lat., Spartium junceum)*.
sîpîrga-mideotî *s.* *(bot.)* pelin-de-mături *(lat., Artemisia scoparia)*.
sîpîrgaotî *s.* *(bot.)* sorg; mătură; meitătăresc *(lat., Sorghum vulgare)*.
sîpîrgaotî, tatlî- *s.* *(bot.)* sorg; mătură *(lat., Sorghum saccharatum)*.
sîpîrîlgan *adj.* măturat.
sîpîrîlmak *v.i.* a se mătura.
sîpîrîp-atîlgan *adj.* spulberat; stârnit.
sîpîrîp-atuw *s.* spulberare; stârnire.
sîpîrma *s.* măturare.
sîpîrmak *v.t.* a mătura *(și fig.)*. // •***sîpîrîp atmak*** a spulbera.
sîpîruw *s.* măturare.
sîpkan *adj.* descleștat; desprins; desfăcut; detașat; dezlipit; scăpat.
sîpma *s.* descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîpmak *v.i.* a se descleșta; a se desprinde; a se desface; a se detașa; a se dezlipi; a fi scăpat.
sîptîrîlgan *adj.* descleștat; desprins; desfăcut; detașat; dezlipit; scăpat.
sîptîrîlma *s.* descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîrîlmak *v.i.* a se descleșta; a se desprinde; a se desface; a se detașa; a se dezlipi; a fi scăpat.
sîptîrîluw *s.* descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîrma *s.* descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîrmak *v.t.* a descleșta; a desprinde; a desface; a detașa; a dezlipi; a scăpa.
sîptîruw *s.* descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîruwlî *adj.* descleștat; desprins; desfăcut; detașat; dezlipit; scăpat.
sîr *s.* **1.** secret; confidență. **2.** taină; enigmă; mister. // •***sîr bermemek*** a ține la distanță/la respect. •***sîrîn aşmak*** a-i dezvălui tainele; a-l da pe față; a se destăinui; a da în vileag. •***sîrîn satmak*** a-i trăda tainele; a-l da pe față; a-l deconspira; a-l demasca; a-l da în vileag. // •***sîr etíp*** în secret; în taină; pe ascuns.
sîra *s.* **1.** rând; șir. **2.** bancă; banchetă; canapea. **3.** tur; rând; oară; dată. **4.** suită; serie. **5.** ordine; aranjare. **6.** prilej; ocazie. **7.** *(med.)* criză. // •***ald/mañlay sîrada bolmak*** a fi în primele rânduri. •***sîra baylamak*** a forma rând. •***sîra bermek*** a da rând la...; a ține seama de...; a da prilej. •***sîra bîrakmak/taşlamak*** a lăsa rând. •***sîra man kelmek*** a veni pe rând; a se succeda. •***sîraga kírmek*** a intra la rând. •***sîraga/sîra man almak*** a lua pe cineva la rând. •***sîranî tutmak*** a ține rândul; a păstra rândul. •***sîransîn tutmak*** a ține cuiva rândul. •***sîrasî kelmek/túşmek*** a-i veni rândul. •***sîrasîn koldan túşúrmemek*** a nu scăpa ocazia. // •***ald/ók sîra*** rândul din față. •***aşadakî sîralar*** rândurile de mai jos. •***konîşmak sîrasî*** ocazie de a vorbi. •***manzume sîrasî*** vers; stih. •***o sîralarda kelgen edí*** cam atunci venise. •***sîra daklar*** lanț de munți. •***sîra man*** pe rând. •***sîra sayîsî*** *(mat.)* numeral ordinal. •***sóz sîrasî kelgende*** apropo. •***tam bo sîrada*** tocmai în acest timp. •***ziyaret sîrasî sízlerde*** e rândul dumneavoastră să-mi faceți o vizită.
sîraarasî *adj.* interliniar; între linii; între rânduri.
sîrabergen *adj.* cauzator.
sîraberílgen *adj.* ocazionat; prilejuit; cauzat; provocat; determinat.
sîrada-bír *adv.* din când în când; uneori; câteodată; ocazional.

sîradakî *adj.* următor.
sîradan *adj.* obişnuit; comun. // **•*sîradan bólík*** *(mat.)* fracţie ordinară. **•*sîradan kíşí*** om simplu. **•*sîradan şiy*** lucru comun.
sîradanayîrîlgan *adj.* evidenţiat; distins; remarcabil.
sîradanayîrîlma *s.* evidenţiere; detaşare; remarcare.
sîradanlîk I. *adj.* simplu; modest. **II.** *s.* simplitate; modestie.
sîradanşîkkan *adj.* neobişnuit; anormal.
sîradantîşî *adj.* prodigios; extraordinar; nemaipomenit.
sîrağa *s. (med.)* scrofuloză.
sîrağalî *s., adj. (med.)* scrofulos.
sîralama *s.* ordonare; înşirare; dispunere.
sîralamak *v.t.* **1.** a înşira; a înşirui. **2.** a orândui; a rândui; a pune în ordine; a aranja. **3.** a plasa; a pune în rândul...; **4.** a enumera; a înşira.
sîralangan *adj.* orânduit; înşirat; dispus.
sîralanmagan *adj.* neclasificat; nealiniat.
sîralanmak *v.i.* **1.** a se înşira; a se înşirui. **2.** a se orândui; a se pune în ordine; a se aranja.
sîralaş *s.* clasor.
sîralaşma *s.* alternanţă.
sîralaşmak *v.i.* a alterna; a se alinia.
sîralgan *adj.* matlasat; vătuit.
sîralî *adj.* ordonat; aranjat; rânduit; înşirat; clasificat; categorisit.
sîralî-sîrasînda *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.
sîralî-sîrasîz *adv.* în momente nepotrivite.
sîrama *s.* matlasare; vătuire.
sîramak *v.t.* a matlasa; a vătui.
sîraólşesí *s. (agr.)* marcator.
sîrasînakelgen *adj.* normalizat; redresat; regulat.
sîrasînasaluw *s.* normalizare; redresare; regulare.
sîrasînda *adv.* la momentul potrivit.
sîra-sîra *adv.* rânduri-rânduri. // **•*turnalar sîra-sîra keteler*** cocorii pleacă rânduri-rânduri.
sîrasîz *adj.* neclasificat; nealiniat.
sîrasîzgasî *s.* paragraf.
sîrasîzgasî-sîrasîzgasî *adv.* paragraf cu paragraf.
sîrasîzlîk *s.* nealiniere.
sîraşuw *s.* confesiune; mărturisire; destăinuire; dezvăluire; divulgare; revelaţie.
sîrat *s.* cărare; potecă.
sîratîşî *adj.* neobişnuit; remarcabil. // **•*sîratîşî bír bala*** e un copil remarcabil.
sîratîşîbolganlar *s., pl.* evenimente; întâmplari importante.
sîratîşîolay *s.* eveniment; întâmplare importantă.
sîratşîk *s. (dim.)* cărăruie; potecuţă.
sîraústí *adj.* extraordinar.
sîradagî *adj.* următor.
sîradagîsî *s.* cel următor.
sîradakîsî *s.* cel următor.
sîradan-alak *s. (orn.)* pasărea murre *(lat., Uria aalge)*.
sîradanayîrîluw *s.* evidenţiere; detaşare; remarcare.
sîradan-deñíz-órdegí *s. (orn.)* eider *(lat., Somateria mollissima)*.
sîradan-karkîldak *s. (orn.)* chiră de baltă; pescăriţă de baltă *(lat., Sterna hirundo)*.
sîradan-lakîrdak *s. (orn.)* flecar *(lat., Turdoides caudaus)*.
sîradan-şegertkíğí *s. (orn.)* graur european *(lat., Sturnus vulgaris)*.
sîradan-şîyîrşîk *s. (orn.)* graur european *(lat., Sturnus vulgaris)*.
sîrağaotî *s. (bot.)* brânca-porcului *(lat., Scrophularia scopolii)*.
sîrağaotî, şifalî- *s. (bot.)* buberic; buruiană-de-bubă *(lat., Scrophularia nodosa)*.
sîralaşuw *s.* alternanţă.
sîralaw *s.* ordonare; înşirare; dispunere.
sîrbiyelí I. *adj.* sârbesc. **II.** *s., adj.* sârb.
sîrbílínmiykalîrğî *s., adj. (fil.)* agnostic.
sîrbílínmiykalîrğîlîk *s. (fil.)* agnosticism.
sîrbír *s.* confident.
sîrbírlík *s.* confidenţă.
Sîrbîstan/Sîrbiye *s. (topon.)* Serbia.
sîrbîstanlî I. *adj.* sârbesc. **II.** *s., adj.* sârb.
sîrdaş *s.* confident.
sîrdaşlîk *s.* confidenţă.
sîrdaşmak *v.i.* a se confesa reciproc.
sîrf I. *adj.* absolut; exclusiv. **II.** *adv.* în exclusivitate; numai.
sîrga *s.* cercel. // **•*kulagîna sîrga etmek*** a băga la cap. // **•*altîn sîrga*** cercei de aur. **•*sîkma sîrga*** clips.
sîrgalamak *v.t.* a împodobi cu cercei; a cercela.
sîrgalangan *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
sîrgalanmak *v.i.* a se împodobi cu cercei; a se cercela.
sîrgalî *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
sîrğî *adj.* ocult; mistic.
sîrğîlaşkan *adj.* mistificat.
sîrğîlaştîrma *s.* mistificare.
sîrğîlaştîrmak *v.t.* a mistifica.
sîrğîlaştîruw *s.* mistificare.
sîrğîlîk *s.* ocultism; misticism.
sîrğîyar *adj. (d. o persoană)* discret.
sîrğîyma *s.* calitatea de a păstra o taină; discreţie.
sîrğîyuw *s.* calitatea de a păstra o taină; discreţie.
sîrîaşîlgan *adj.* divulgat; dezvăluit; revelat.
sîrîk *s.* **1.** prăjină *(şi sport)*. **2.** tighel. // **•*sîrîk atlamasî*** *(sport)* săritura cu prăjina.
sîrîklama *s.* tighelare.
sîrîklamak *v.t.* a tighela.
sîrîklangan *adj.* tighelat.
sîrîklaw *s.* tighelare.
sîrîklî *adj.* tighelat.
sîrîktay *adj.* ca o prăjină. // **•*sîrîktay kíşí*** vlăjgan.
sîrîsatîlgan *adj.* deconspirat; demascat.
sîrîşka *s.* geam; sticlă.
sîrîşkaday *adj.* sticlos.
sîrka *s. (med.)* scorbut.
sîrkalî *adj. (med.)* scorbutic.
sîrkaw *adj.* bolnav; suferind.
sîrkaotî *s. (bot.)* talpa-lupului *(lat., Chaiturus marrubiastrum)*.
sîrlî I. *adj.* secret; misterios; enigmatic; mistic. **II.** *adv.* în particular; privat. // **•*sîrlî oyberúw/sesberúw*** *(pol.)* vot secret.
sîrnîñústíaşîlîrğî *s., adj. (fil.)* gnostic.
sîrnîñústíaşîlîrğîlîk *s. (fil.)* gnosticism.
sîrp I. *adj.* sârbesc. **II.** *s., adj.* sârb.
sîrpşa I. *adv.* sârbeşte; în limba sârbă. **II.** *s. (limba)* sârbă.
sîrsatuw *s.* deconspirare; demascare.
sîrsîra *s.* ţurţur.
sîrt *s.* **1.** *(geogr.)* nord; miazănoapte. **2.** spate; spinare. **3.** muchie *(de cuţit)*. **4.** *(geogr.)* coastă; versant; povârniş. // **•*sîrtîn aylandîrmak*** a întoarce cuiva spatele; a-l abandona. **•*sîrtîn tíremek/tayamak*** a-şi propti spatele; a se încredere în...; // **•*pîşaknîñ sîrtî*** muchia cuţitului. **•*sîrt kutubî/ğehetí*** *(geogr.)* polul nord. **•*sîrt şantasî*** rucsac. **•*sîrt yarîkúresí*** *(geogr.)* emisfera nordică.
sîrtaylandîruw *s.* neacceptare; refuz; respingere; declinare.
Sîrtbetí-Amerika *s. (topon.)* America de Nord.
sîrtbetí-amerikalî *s., adj.* nord-american.
Sîrtbetí-Kore *s. (topon.)* Coreea de Nord.
sîrtbetí-korelí *s., adj.* nord-corean.
sîrtî *postp.* îndărătul; dinapoia; înapoia.
sîrtînda *adv.* **1.** în spatele; în spinarea; pe verso. **2.** în nordul.
sîrtîndan *adv.* **1.** din spatele; din spinarea; de pe verso. **2.** din nordul.
sîrtka *adv.* **1.** spre spate; îndărăt; înapoi. **2.** spre nord.
sîrt-kamîş-aykabagî *s. (orn.)* lăcar nordic *(lat., Acrocephalus dumetorum)*.
sîrt-kamîş-şîbawî *s. (orn.)* lăcar nordic *(lat., Acrocephalus dumetorum)*.
sîrt-ketenkuşî *s. (orn.)* inăriţă; ţintar; pasărea inului *(lat., Carduelis flammea; Acanthis flammea)*.
sîrtkî *adj.* de nord; septentrional.
sîrtkîsî *s.* cel de nord; cel septentrional.
sîrt-kúnbatar *s. (geogr.)* nord-vest.
sîrt-kúntuwar *s. (geogr.)* nord-est.
sîrtlamak *v.t.* a lua în spate; a duce în spate; a căra în spinare.
sîrtlan *s. (zool.)* hienă *(lat., Hyaenidae)*.
sîrtlî *adj.* nordic; de miazănoapte; septentrional.
sîrt-sîrtka *adv.* spate în spate.
sîrtşî *adj.* nordic; septentrional.
sîrtta *adv.* **1.** în spate; în urmă; înapoi; dinapoi. **2.** înspre nord.
sîrttan *adv.* **1.** din spate; din urmă; dinapoi. **2.** dinspre nord.
sîrtutar *adj. (d. o persoană)* discret.
sîrtutma *s.* calitatea de a păstra o taină; discreţie.
sîrtutulgan *adj.* tăinuit.
sîrtutuw *s.* tăinuire.
sîrtústí *adj.* pe spate. // **•*sîrtústí ğaldaw*** *(sport)* înot pe spate.
sîsîldama *s.* sâsâit.
sîsîldamak *v.i.* a sâsâi.
sîsîldatmak *v.t.* a determina să sâsâie.
sîsîltî *s.* sâsâit.
sîska *adj.* slab; plăpând; debil. // **•*sîska bolmak*** a fi slab.
sîskalîk *s.* slăbiciune; debilitate.
sîsîldaw *s.* sâsâit.
sîtîlgan *adj. (d. ouă)* spart.
sîtîlmak *v.i.* a se sparge *(d. ouă)*.
sîtma *s.* **1.** *(med.)* friguri; malarie. **2.** nuia; vargă.
sîtmak *v.t.* a sparge *(d. ouă)*. // **•*ğîmîrta sîtmak*** a sparge ouă.
sîtmalî *adj. (med.)* febril.

sîtma-ğawşanî *s. (bot.)* năfurică; buruiană-de-ţară; mătură-turcească *(lat., Artemisia annua)*.
sîtma-mideotî *s. (bot.)* năfurică; buruiană-de-ţară; mătură-turcească *(lat., Artemisia annua)*.
sîtmaotî *s. (bot.)* năfurică; buruiană-de-ţară; mătură-turcească *(lat., Artemisia annua)*.
sîydîrmak *v.t.* a determina să încapă; a determina să intre.
sîyga *s. (gram.)* mod. // **•*bîldírme sîygasî*** *(gram.)* modul indicativ. **•*buyuruk/emír sîygasî*** *(gram.)* modul imperativ.
sîyîn *s. (zool.)* elan *(lat., Alces alces)*.
sîyîr *s. (zool.)* vacă *(lat., Bos taurus primigenius)*. // **•*sîyîr sawmak*** a mulge vacile. // **•*kara sîyîr*** bivol. **•*sîyîr etí*** carne de vită. **•*sîyîr penerí*** brânză de vacă. **•*sút sîyîrî*** vacă de lapte.
sîyîr, kara- *s. (zool.)* bivol *(lat., Bos bubalus)*.
sîyîr-buga *s.* vite; bovine.
sîyîrîk *s.* julitură; zgârietură.
sîyîrîlgan *adj.* dezgolit; julit; zdrelit.
sîyîrîlmak *v.i.* **1.** a fi zgâriat; a fi julit; a fi zdrelit. **2.** a fi dezvelit; a fi dezgolit; a fi jupuit.
sîyîr-karkarasî *s. (orn.)* stârc de cireadă *(lat., Bubulcus ibis)*.
sîyîrkuyrugî *s. (bot.)* coada-vacii *(lat., Echium altissimum)*.
sîyîrkuyrugî, kara- *s. (bot.)* captalan-negru *(lat., Verbascum nigrum)*.
sîyîrkuyrugî, kîrmîzî- *s. (bot.)* capul-şarpelui *(lat., Echium rubrum)*.
sîyîrkuyrugî, túylí- *s. (bot.)* lumânare; lumânărică; corovatic *(lat., Verbascum phlomoides)*.
sîyîrkuyrugî, wakşeşeklí- *s. (bot.)* lumânărică; coada-lupului *(lat., Verbascum thapsus)*.
sîyîrma *s.* dezgolire; julire; zdrelire.
sîyîrmak *v.t.* **1.** a zgâria; a juli; a zdreli. **2.** a dezveli; a dezgoli; a jupui.
sîyîr-şapurî *s. (orn.)* stârc de cireadă *(lat., Bubulcus ibis)*.
sîyîrşîgî, Kîtay- *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
sîyîrşîgî, pagot- *s. (orn.)* graur de pagodă *(lat., Sturnus pagodarum)*.
sîyîrşîgî, Sebír- *s. (orn.)* graur siberian *(lat., Sturnus sturninus)*.
sîyîrşîgî, tarla- *s. (orn.)* graur american estic *(lat., Sturnella magna)*.
sîyîrşîk, ak-karînlî- *s. (orn.)* graur ametist *(lat., Cinnyricinclus leucogaster)*.
sîyîrşîk, ak-omîzlî- *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
sîyîrşîk, ak-yúzlí- *s. (orn.)* graur cu obraz alb *(lat., Sturnus cineraceus)*.
sîyîrşîk, alaşa- *s. (orn.)* lăcustar pestriţ *(lat., Sturnus contra)*.
sîyîrşîk, balaban-mawî- *s. (orn.)* graur albastru mare *(lat., Lamprotornis chalybaeus)*.
sîyîrşîk, enfes- *s. (orn.)* graur superb *(lat., Lamprotornis superbus)*.
sîyîrşîk, kara- *s. (orn.)* graur *(lat., Sturnus unicolor)*.
sîyîrşîk, kîzîl-tumşuklî- *s. (orn.)* graur cu cioc roşu *(lat., Spodiopsar sericeus; Sturnus sericeus)*.
sîyîrşîk, mor- *s. (orn.)* graur violet *(lat., Lamprotornis purpureus)*.
sîyîrşîk, pembe- *s. (orn.)* lăcustar *(lat., Sturnus roseus; Pastor roseus)*.
sîyîrtílí *s. (bot.)* miruţă; limba-boului *(lat., Anchusa officinalis; Achusa officinalis)*.
sîyîruw *s.* dezgolire; julire; zdrelire.
sîyît *adj.* **1.** plângăreţ; plângăcios. **2.** neetanş; permeabil; care are scurgeri.
sîyîtlîk *s.* permeabilitate.
sîylama *s.* trataţie; cinstire; ospătare; întreţinere; desfătare; distrare.
sîylamak *v.t.* a trata; a cinsti; a ospăta; a întreţine; a desfăta; a distra *(oaspeţi)*.
sîylangan *adj.* tratat; cinstit; ospătat; întreţinut; desfătat; distrat.
sîylanmak *v.i.* a fi tratat; a fi cinstit; a fi ospătat; a fi întreţinut; a fi desfătat; a fi distrat.
sîylaw *s.* trataţie; cinstire; ospătare; întreţinere; desfătare; distrare.
sîymak *v.i.* a încăpea; a intra. // **•*kabîna sîymamak*** a nu-şi mai găsi locul; a nu mai avea răbdare. **•*terísíne sîymamak*** a nu-şi mai încăpea în piele; a nu-l mai ţine pielea; a se mândri; a se făli.
sîymama *s.* incompatibilitate.
sîymaz *adj.* incompatibil.
sîypalama *s.* mângâiere; dezmierdare.
sîypalamak *v.t.* a mângâia; a dezmierda.
sîypalangan *adj.* mângâiat; dezmierdat.
sîypalanmak *v.i.* a fi mângâiat; a fi dezmierdat.
sîypalaşmak *v.i.* a se mângâia reciproc; a se dezmierda reciproc.
sîypalatmak *v.t.* a determina să mângâie; a determina să dezmierde.
sîypalaw *s.* mângâiere; dezmierdare.
sîypalawğî *adj.* mângâietor; dezmierdător.
sîypamak *v.t.* a mângâia; a dezmierda.
sîyrak *s. (anat.)* fibulă; peroneu.
sîzalga *s.* tabel; listă. // **•*arttîrma sîzalgasî*** *(mat.)* tabla înmulţirii.
sîzalgakáátí *s.* formular.
sîzanak *s. (med.)* pustulă; veziculă; băşicuţă.
sîzanaklî *s. (med.)* pustulos; vezicular; cu băşicuţe.
sîzanakotî *s. (bot.)* otrăţelul-bălţilor *(lat., Utricularia vulgaris)*.
sîzanak-sinamekesí *s. (bot.)* băşicoasă *(lat., Colutea arborescens)*.
sîzdîrmak *v.t.* a determina să linieze.
sîzga *s.* **1.** grafic; diagramă. **2.** grafică; grafie. // **•*sîzga sanatî*** artă grafică. **•*sîzga tertíbí*** sistem grafic.
sîzgabílímğísí *s.* grafolog.
sîzgabílímí *s.* grafologie.
sîzgabílímlí *adj.* grafologic.
sîzgağî *s.* grafician.
sîzgalar *s., pl.* poligrafie.
sîzgalarlî *adj.* poligrafic.
sîzgalî *adj.* grafic.
sîzgaş *s.* riglă.
sîzgî *s.* **1.** linie. **2.** *(mat.)* dreaptă. **3.** rid. **4.** cută; pliu. **5.** bară. **6.** *(fig.)* trăsătură; caracteristică. **7.** *(sport)* punct. // **•*sîzgî hesabî man ğeñmek*** a câştiga la puncte *(sport)*. **•*sîzgî kazanmak*** a câştiga puncte *(sport)*.
sîzgîğî *adj. (mat.)* liniar.
sîzgîlî *adj.* **1.** liniat. **2.** liniar.
sîzgîlîk *s.* riglă.
sîzî *s.* junghi; durere *(ascuţită)*.
sîzîk *s.* linie. // **•*sîzîk tartmak*** a trage linie; a linia. // **•*ana sîzîk*** trăsătură caracteristică. **•*búgúk/búkriygen sîzîk*** *(mat.)* linie curbă. **•*ğatay sîzîk*** *(mat.)* orizontală. **•*ğatay/ufkiy sîzîk*** *(mat.)* linie orizontală. **•*kesíşken/tabîşkan sîzîklar*** *(mat.)* drepte concurente. **•*kesíşmegen/tabîşmagan sîzîklar*** *(mat.)* drepte neconcurente. **•*kobîk sîzîk*** *(mat.)* linie frântă. **•*koşak/koşît sîzîklar*** *(mat.)* linii paralele. **•*sîzîk parşasî*** *(mat.)* segment. **•*tam kóndelen sîzîk*** *(mat.)* linie perpendiculară. **•*tík/túşken/şakuliy sîzîk*** *(mat.)* linie verticală. **•*tiygen sîzîk*** tangentă. **•*tora/dogrî sîzîk*** *(mat.)* linie dreaptă.
sîzîkarasî *adj.* interliniar; între linii; între rânduri.
sîzîk-kuyruklî-suwbúrkút *s. (orn.)* vultur de mare mic *(lat., Haliaeetus leucoryphus)*.
sîzîklamak *v.t.* **1.** a linia; a trasa. **2.** a sublinia. **3.** a desena. **4.** a descrie; a relata. **5.** a zgâria. **6.** *(mat.)* a construi; a desena. // **•*astîn sîzîklamak*** a sublinia; a accentua; a evidenţia.
sîzîklî *adj.* dungat; vărgat. // **•*sîzîklî eteklík*** fustă cu dungi. **•*sîzîklî kumaş*** *(text.)* stofă reiată.
sîzîklî-ğeleşe *s. (orn.)* silvie porumbacă *(lat., Sylvia nisoria)*.
sîzîklî-kamîş-aykabagî *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola)*.
sîzîklî-kamîş-şîbawî *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola)*.
sîzîklî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci pătat *(lat., Calidris melanotos)*.
sîzîklî-şîrîldak *s. (orn.)* greluşel dungat *(lat., Locustella lanceolata)*.
sîzîklî-tokîmağî *s. (orn.)* pasăre ţesător cu dungi *(lat., Ploceus manyar)*.
sîzîklî-yapalak *s. (orn.)* huhurez dungat *(lat., Strix varia)*.
sîzîkşîk *s. (tipogr.)* cratimă; linioară.
sîzîktartuw *s.* liniere.
sîzîlgan *adj.* liniat; subliniat.
sîzîlmak *v.i.* **1.** a se linia; a fi liniat. **2.** a se sublinia; a fi subliniat.
sîzîltî *s.* lamentare; văicăreală.
sîzîm *s. (mat.)* construcţie.
sîzîntî *s.* zgârietură.
sîzlama *s.* **1.** *(med.)* junghi; înţepătură; durere ascuţită. **2.** lamentare; văicăreală; tânguială.
sîzlamak *v.i.* **1.** *(med.)* a-l înjunghia; a avea junghiuri; a-l înţepa; a avea dureri ascuţite. **2.** a se lamenta; a se văicări; a se tângui. // **•*ğîlap sîzlamak*** *(d. copii)* a scânci. **•*viğdanî sîzlamak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi.
sîzlaşmak *v.i.* a se tângui *(laolaltă)*.
sîzlaw *s.* **1.** *(med.)* junghi; înţepătură; durere ascuţită. **2.** lamentare; văicăreală; tânguială.
sîzma *s.* **1.** liniere; trasare. **2.** subliniere. **3.** desenare; desen. **4.** descrieere; relatare. **5.** zgâriere. **6.**

(mat.) construire; desenare.
sîzmak *v.t.* **1.** a linia; a trasa. **2.** a sublinia. **3.** a desena. **4.** a descrie; a relata. **5.** a zgâria. **6.** *(mat.)* a construi; a desena. // •***astîn sîzmak*** a sublinia; a accentua; a evidenția. •***ózlíknín astîn sîzmak*** a nuanța. •***tîşîn sîzmak*** a contura.
sîzuw *s.* linie; dungă.
sîzuwlî *adj.* **1.** liniat. **2.** subliniat.
skala *s.* **1.** *(muz.)* gamă. **2.** *(tehn.)* scală.
skandal *s.* scandal.
skandinaf *s., adj.* scandinav.
skandinaviyelí *s., adj.* scandinav.
skeç *s.* scheci.
skelet *s. (anat., constr.)* schelet; osatură.
skelettiy *adj.* scheletic.
skema *s.* schemă.
skemalî *adj.* schematic.
skiy *s.* schiuri; schi. // •***skiy yapmak*** a schia.
skiytaygan *s.* schior.
skizofreniya *s. (med.)* schizofrenie.
skleroza *s. (med.)* scleroză.
skolastik *adj.* scolastic.
skolastika *s.* scolastică.
skont *s.* **1.** *(com.)* rabat; reducere. **2.** *(fin.)* scont.
skor *s. (sport)* scor.
skorbut *s. (med.)* scorbut.
skorbutlî *adj. (med.)* scorbutic.
skosiyelí *s., adj.* scoțian.
Skosiye-kîyîşawuzî *s. (orn.)* forfecuță scoțiană *(lat., Loxia scotica)*.
skrima *s.* scrimă.
skrimağî *s.* scrimer.
skuter *s.* scuter.
slaf *s., adj.* slav.
slovak *s., adj.* slovac.
Slovakiye *s. (topon.)* Slovacia.
slovakiyelí *s., adj.* slovac.
slovakşa I. *adv.* în limba slovacă. **II.** *s. (limba)* slovacă.
sloven *s., adj.* sloven.
slovenğe I. *adv.* în limba slovenă. **II.** *s. (limba)* slovenă.
Sloveniye *s. (topon.)* Slovenia.
sloveniyelí *s., adj.* sloven.
smokink *s.* smoching.
soba *s.* sobă. // •***şagîlgan/elektrik sobasî*** reşou electric.
sobağî *s.* sobar.
soçiyal *adj.* social.
soçiyalism *s.* socialism.
soçiyalist *s., adj.* socialist.
soçiyallaşkan *adj.* socializat.
soçiyallaşma *s.* socializare.
soçiyallaşmak *v.i.* a se socializa.
soçiyallaştîrma *s.* socializare.
soçiyallaştîrmak *v.t.* a socializa.
soçiyallaştîruw *s.* socializare.
soçiyallaşuw *s.* socializare.
soçiyoloğik *adj.* sociologic.
soçiyoloğiya *s.* sociologie.
soçiyoloğiyağî *s.* sociolog.
soçiyoloğiyalî *adj.* sociologic.
soçiyolok *s.* sociolog.
soda *s.* **1.** *(chim.)* sodă. **2.** apă gazoasă; sifon.
sodiyum *s. (chim.)* sodiu. // •***klor sodiyumî*** *(chim.)* clorură de sodiu.
sodîrgay, kara-moyînlî- *s. (orn.)* brumăriță cu gât negru *(lat., Prunella atrogularis)*.
sodîrgay, súrmelí- *s. (orn.)* brumăriță ochioasă *(lat., Prunella ocularis)*.
sodîrgayî, Arap- *s. (orn.)* brumăriță arabă *(lat., Prunella fagani)*.
sodîrgayî, dak- *s. (orn.)* brumăriță de stâncă *(lat., Prunella collaris)*.
sodîrgayî, orman- *s. (orn.)* brumăriță de pădure *(lat., Prunella modularis)*.
sodîrgayî, Sebír- *s. (orn.)* brumăriță siberiană *(lat., Prunella montanella)*.
sofa *s.* sofa.
sofism *s.* sofism.
sofî *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
Sofî, Dokîz- *s. (topon.) ("Nouă cuvioşi")* Grădina *(jud. Constanța)*.
Sofîlar/Sufîlar- *s. (topon.) ("Cuvioşii")* Credința; Suflaru *(jud. Constanța)*.
sofîlîk *s.* evlavie.
sofîr *s. (bot.)* lăsnicior; buruiană-de-dalac; umbra-nopții *(lat., Solanum dulcamara)*.
sofîr, kara- *s. (bot.)* zârnă; lăsnicior *(lat., Solanum nigrum)*.
sofora *s. (bot.)* salcâm-japonez; soforă *(lat., Sophora japonica)*.
sogan // •***kiyipíne sogan toramak*** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispune. // •***arpaşîk soganî*** arpagic. •***yeşíl sogan*** ceapă verde.
soganak *s. (bot., anat.)* bulb.
Soganlîk *s. (topon.)* Soanlic (astăzi cartier al localității Greci) *(jud. Tulcea)*.
sogan *s. (bot.)* ceapă *(lat., Allium cepa)*.
sogan, baş- *s. (bot.)* ceapă *(lat., Allium cepa)*.
soganî, ada- *s. (bot.)* ceapă-de-mare *(lat., Urginea maritima; Scilla maritima)*.
soganî, akyîldîz- *s. (bot.)* băluşcă; găiniță; ceapa-ciorii *(lat., Ornithogalum umbellatum)*.
soganî, eşalot- *s. (bot.)* haşmă; ceapă-franțuzească; eşalot *(lat., Allium ascalonicum)*.
soganî, kanara- *s. (bot.)* ceapă-cioreasc; ceapă-de-tuns *(lat., Allium fistulosum)*.
sogankewer *s. (bot.)* praz *(lat., Allium porrum ampeloprasum)*.
sogîlgan *adj. (d. oameni)* înfigăreț; băgăreț.
sogîlmak *v.i.* a intra; a se băga *(şi fig.)*.
sogîm *s.* **1.** sacrificiu; jertfire. **2.** jertfă; ofrandă; prinos. **3.** lovitură; bătaie. **4.** înțepătură; muşcătură.
sogîş *s.* batere.
sogîşkan *adj.* beligerant; combatant. // •***kutuluş ğolînda sogîşkanlar yaşasînlar!*** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!;
sogîşma *s.* bătălie; luptă; ciocnire. // •***deñíz sogîşmasî*** bătălie navală.
sogîşmak *v.i.* a se lovi; a se bate; a se lupta; a se ciocni.
sogîşuw *s.* bătălie; luptă; ciocnire.
soguw *s.* lovire; batere.
sohbet *s.* conversație intimă; discuție amicală; dialog.
sohbetbolgan *adj.* discutat.
sohbetlí *adj.* discutat; prelucrat.
sokak *s.* stradă. // •***sokak yapmak*** a face trotuarul; a se prostitua. •***sokakka túşmek*** a cădea în desfrâu; a face trotuarul. // •***awlak sokak*** stradă dosnică. •***kíşkene sokak*** stradelă. •***kyor sokak*** stradă înfundată; stradă dosnică. •***şîkmaz sokak*** stradă înfundată; fundătură. •***sokak apakayî*** prostituată. •***sokak balasî*** copilul străzii. •***sokak şîragî*** lampadar. •***sokaknîñ obír başînda*** în celălalt capăt al străzii. •***tar sokak*** uliță; ulicioară.
sokaklîk *s.* prostituție.
sokakotîragî *s.* băncuță în fața curții țărănești; stănoagă.
sokîr *adj.* chior; orb. // •***sokîr bîrakmak*** a lăsa orb pe cineva; a-i lua văzul. // •***ekí kózí sokîr*** orb. •***sokîr kóşe*** unghi mort.
sokîrbîrakma *s.* orbire.
sokîrday *adv.* orbește.
sokîrğa *adv.* orbește.
sokîrkalgan *adj.* orbit.
sokîrlîk *s.* orbire.
sokmak *v.t.* **1.** a introduce; a băga; a vârî. **2.** *(d. insecte)* a înțepa. **3.** *(d. reptile)* a muşca. **4.** a lovi; a bate. // •***kol sokmak*** a bate din palme; a aplauda. •***kolîn sokmak*** a-şi vârî mâinile. •***kundak sokmak*** a face intrigi.
Sokotra-kalîntumşugî *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.
Sokotra-karabatagî *s. (orn.)* cormoran de Socotra *(lat., Phalacrocorax nigrogularis)*.
Sokotra-şakragî *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.
sokta *s.* elev; şcolar; student.
soktalîk I. *adj.* studențesc; şcolar. **II.** *s.* studențe.
soktî *s. (gastron.)* sugiuc; cârnat; mezel; salam.
sol I. *adj.* stâng. **II.** *s.* **1.** partea stângă; stânga. **2.** *(geogr.)* răsărit; est; orient. // •***şáşímní sol yaktan ayîrîñîz!*** făceți-mi cărarea pe stânga!; •***sol ayak*** piciorul stâng. •***sol işaretí bîzîk*** este defect semnalizatorul din stânga. •***sol kol*** mâna stângă.
sol *s. (muz.)* sol.
solak *adj.* stângaci.
solakay *adj.* stângaci.
solakaylîk *s.* stângăcie.
solaklîk *s.* stângăcie.
solda *adv.* în stânga.
soldakî *adj.* care este în stânga.
soldan *adv.* **1.** din stânga. **2.** estic; din est. // •***soldan ekínğí*** al doilea de la stânga.
soldagî *adj.* care este în stânga.
soldagîsî *s.* cel care este în stânga.
soldakîsî *s.* cel care este în stânga.
soldîrma *s.* decolorare; ofilire; veştejire.
soldîrmak *v.t.* **1.** a decolora. **2.** a ofili; a veşteji.
soldîruw *s.* decolorare; ofilire; veştejire.
solfej *s. (muz.)* solfegiu.
solga *adv.* spre stânga. // •***solga aylanîş*** curbă la stânga. •***solga aylanmak yasak*** interzis a vira la stânga. •***solga zikzak*** curbă dublă, prima la stânga.
solgan *adj.* **1.** ofilit; veştejit. **2.** decolorat; pal.
solgîn *adj.* **1.** ofilit; veştejit. **2.** decolorat; pal. // •***şîrayî solgîn*** livid.
solgînlaşkan *adj.* **1.** decolorat; pal. **2.** ofilit; veştejit.
solgînlaşma *s.* **1.** decolorare. **2.** ofilire; veştejire.
solgînlaşmak *v.i.* **1.** a se decolora. **2.** a se ofili; a se veşteji.
solgînlaşuw *s.* **1.** decolorare. **2.** ofilire; veştejire.

solgînlîk *s.* **1.** decolorare; paloare. **2.** ofilire; veştejire.
solğî *s.* de stânga; stângist.
solğîlîk *s.* stângism.
solidarism *s.* solidaritate.
solist *s.* solist. // •***solistnîñ reçitalî*** recitalul solistului.
solîgîkîsîlgan *adj.* sufocat; înecat; înăbuşit.
solîgînalmadan *adv.* pe nerăsuflate.
solîğan *s. (ent.)* râmă *(lat., Lumbricus terrestris)*.
solîk **I.** *adj.* ofilit; veştejit. **II.** *s.* răsuflare; suflare; respiraţie; gâfâit. // •***solîk aldîrmamak*** a nu da răgaz nici să respire. •***solîk almak*** a inspira; a respira. // •***solîk yúzlí*** cu faţa palidă.
solîkaluw *s.* aspirare; inspirare.
solîkkîsîlmasî *s.* sufocare; înecare; înăbuşire.
solîklamak *v.i.* a gâfâi; a respira.
solîma *s.* răsuflare; suflare; respiraţie; gâfâit.
solîmak *v.i.* a gâfâi; a respira.
solîngaş *s.* branhie.
solîngaşlî *adj.* branhiat.
solînîm *s.* răsuflare; suflare; respiraţie; gâfâit.
solînmak *v.i.* a respira.
solîstis *s. (astr.)* solstiţiu.
soliş *s.* răsuflare; suflare; respiraţie; gâfâit. // •***solîşî taraymak*** a i se tăia suflarea. •***solîşîn îşerge almak*** a-şi reţine suflarea; a tăcea mâlc; a tăcea chitic.
solîşborîsî *s. (anat.)* trahee.
solîşborîşîgî *s. (anat.)* bronhie.
solîw *s.* răsuflare; suflare; respiraţie; gâfâit.
solkollî *adj.* stângaci.
solkollîlîk *s.* stângăcie.
sollamak *v.i.* a trece pe partea stângă.
sollî *adj.* răsăritean; estic; oriental.
solma *s.* **1.** decolorare. **2.** ofilire; veştejire.
solmagan *adj.* neofilit; neveştejit.
solmak *v.i.* **1.** a se ofili; a se veştejì. **2.** a se decolora. // •***sararîp solmak*** a se ofili. // •***ekí kún arasînda solgan da kúygen*** în decurs de două zile şi-a pierdut vigoarea.
solmama *s.* trăinicie; durabilitate.
solmaykalgan *adj.* neofilit; neveştejit.
solmaykalîr *adj.* durabil.
solmaz *adj.* **1.** care nu se ofileşte; care nu se decolorează. **2.** trainic; durabil.
solmazşeşek *s. (bot.)* busuioc-roşu *(lat., Amaranthus caudatus)*.
solo *s. (muz.)* solo.
soluw *s.* **1.** decolorare. **2.** ofilire; veştejire.
som *adj.* **1.** masiv. **2.** pur; curat; neamestecat. // •***som altîn*** lingou de aur; aur masiv.
somaliy *s., adj.* somalez.
Somaliye *s. (topon.)* Somalia.
somaliyelí *s., adj.* somalez.
somaliyğe **I.** *adv.* în limba somaleză. **II.** *s. (limba)* somaleză.
Somaliye-torgayî *s. (orn.)* vrabie somaleza *(lat., Passer castanopterus)*.
somaran *s. (orn.)* mărăcinar; pietroşel *(lat., Saxicola torquata torquata)*.
somga *s. (iht.)* somon *(lat., Salmo salar)*.
somîn *s.* piuă; piuliţă.
somît *adj.* concret. // •***somît sayî*** *(mat.)* număr concret.
somîtlaşkan *adj.* concretizat.
somîtlaşma *s.* concretizare.
somîtlaşmak *v.i.* a se concretiza.
somîtlaştîrmak *v.t.* a concretiza.
somîtlaşuw *s.* concretizare.
sonata *s. (muz.)* sonată.
sonda *s.* sondă *(şi med.)*.
sondaj *s.* sondaj.
sondalama *s.* sondare.
sondalamak *v.t.* a sonda.
sondalaw *s.* sondare.
sonet *s.* sonet.
soñ **I.** *adj.* ultim; din urmă; final. **II.** *adv.* după; în urma...; **III.** *postp.* de vreme ce; întrucât; fiindcă; deoarece; pentru că. **IV.** *s.* **1.** sfârşit; capăt. **2.** terminare; încheiere. // •***soñ bermek*** a pune sfârşit; a face să înceteze; a termina. •***soñ nefesín bermek*** a-şi da suflarea de pe urmă. •***soñ tapmak*** a lua sfârşit; a se termina; a se isprăvi. •***soñîn ketírmek*** a duce la capăt; a duce la bun sfârşit; a-i aduce sfârşitul; a termina. •***soñîn tapmak*** a-şi găsi sfârşitul. •***soñîna barmak*** a lua sfârşit; a se termina; a se isprăvi. // •***akşamdan soñ*** după amurg. •***baştan soñîna kadar*** în întregime; în totalitate. •***bo soñ baskî mî?*** aceasta e ultima ediţie?; •***bolîp-pítken soñ*** după faptă; în urma experienţei; post factum. •***bonday bír soñ beklenír edí*** era de aşteptat un asemenea rezultat. •***búgúnden soñ*** de azi înainte. •***eñ soñ*** cel din urmă; modern. •***endíden soñ*** de acum înainte. •***ğîrnî ğîrlagan soñ maga karap aldî*** după ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. •***hapta soñî tatilí*** week-end. •***kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy*** de când a apus soarele tot toarnă şi toarnă. •***men kelgenden soñ hawasî salkîn boldî*** vremea s-a răcit după ce am venit eu. •***o derslíkke úyretmenden soñ kíre*** el intră în clasă după profesor. •***ondan soñ barma!*** nu te duce după el!; •***şîkmaz aynîñ soñ şarşembísínde*** la Paştile cailor; la calendele greceşti. •***sízge soñ dereğe medinmen*** vă sunt profund îndatorat. •***soñ anlarda*** în ultimele momente. •***soñ dereğe*** *(gram.)* superlativ. •***soñ dereğe memnunman*** sunt extrem de mulţumit. •***soñ dereğede*** în ultimul grad. •***soñ kez*** ultima oară. •***soñ nefeskeşík*** până la ultima suflare; până la moarte. •***soñ tramvay*** ultimul tramvai. •***soñ turak/tayanağak*** *(transp.)* terminal; terminus; cap de linie. •***soñdan ewelkí*** penultim. •***soñîna kadar*** până la capăt. •***tórenden soñ*** după sărbătoare; după ceremonie. •***yîlnîñ soñî*** sfârşitul anului.
soñalgan *adj.* curmat.
soñayîndîrma *s. (jur.)* ultimatum.
soñayîndîruw *s. (jur.)* ultimatum.
soñberílgen *adj.* terminat; sfârşit; curmat; finalizat.
soñberúw *s.* terminare; sfârşire; curmare; finalizare.
soñbeşík *s.* mezin; prâslea.
soñda *adv.* în sfârşit; în fine; în cele din urmă. // •***tap soñda*** în sfârşit; în fine; în cele din urmă. •***tap soñda yetíştík*** în sfârşit am ajuns.
soñek *s. (lingv.)* sufix.
soñgabargan *adj.* **1.** încetat; sfârşit; curmat; finalizat. **2.** terminat; isprăvit; epuizat.
soñgabaruw *s.* **1.** încetare; sfârşit; curmare; finalizare. **2.** terminare; isprăvire; epuizare.
soñgakírgen *s.* finalist.
soñgaşîk *adv.* până la sfârşit.
soñgî *adj.* **1.** terminal; ultim; final. **2.** modern.
soñgîsî *s.* cel terminal; cel ultim; cel final.
soñirade *s.* somaţie. // •***soñirade bermek*** a soma.
soñiradelí *adj.* somat.
soñîna *adv.* spre sfârşit; la sfârşit. // •***kayîrlîsî man soñîna barmak*** a duce la bun sfârşit.
soñînabarîlmagan *adj.* neterminat.
soñînaşîk *adv.* până la sfârşit.
soñînda *adv.* în sfârşit; în fine; în cele din urmă. // •***tap soñînda*** în sfârşit; în fine; în cele din urmă.
soñîndakaralgan *adj.* regretat.
soñîndan *adv.* după aceea.
soñînğî *adj.* terminal; ultim; modern; final.
soñîş *s.* rezultat; urmare; consecinţă. // •***soñîşî bellí bolmak*** a i se desluşi sfârşitul. •***soñîşîn hesaplamak*** a face bilanţul. // •***sesberúwnúñ soñîşî*** *(pol.)* rezultatul votului.
soñîşlamak *v.t.* a termina; a încheia; a finaliza; a definitiva; a concluziona.
soñîşlandîrmak *v.t.* a termina; a încheia; a finaliza; a definitiva; a concluziona.
soñîşlangan *adj.* terminat; încheiat; finalizat; definitivat.
soñîşlanma *s.* terminare; încheiere; finalizare; definitivare.
soñîşlanmak *v.i.* a se termina; a se încheia; a se finaliza; a se definitiva.
soñîşlanuw *s.* terminare; încheiere; finalizare; definitivare.
soñîşsîz *adj.* fără rezultat; fără urmare; fără consecinţă; fără efect.
soñîştapmagan *adj.* neconcretizat.
soñîştapmaykalgan *adj.* neconcretizat.
soñketírúw *s.* terminare; curmare; finalizare.
soñlîk *s.* **1.** sfârşit; terminare; încheiere; final. **2.** *(lit.)* postfaţă.
soñra *adv.* după; în urma...; // •***bír sáát soñra*** peste o oră. •***dersten soñra*** după lecţie. •***faaliyetten soñra*** după faptă; post factum. •***ğawundan soñra kúneş şîktî*** după ploaie a ieşit soarele. •***kîska bír aradan soñra*** peste puţin timp. •***menden soñra*** după mine. •***menden soñra konîş!*** să vorbeşti după mine!; •***milattan soñra*** după naşterea lui Hristos. •***ólímden soñra basîlgan*** postum. •***ondan soñra*** după aceea. •***soñra aşarman*** mănânc mai târziu. •***soñradan zengín bolgan*** parvenit. •***şúndúden soñra*** de acum încolo.
soñragî *adj.* următor; ulterior; posterior. // •***soñragî olaylar*** evenimente ulterioare.
soñrasîndan *adv.* după; în urma...;
soñrasîz *adj.* etern; veşnic; nemuritor.
soñrasîzlîk *s.* eternitate; veşnicie; nemurire.
soñragîsî *s.* cel următor; cel ulterior;

cel posterior.
soñsîz *adj.* **1.** nesfârşit; fără sfârşit. **2.** *(mat.)* infinit. // •***soñsîz şúkúranlar*** mulţumiri fără margini.
soñsîzlaşkan *adj.* eternizat; imortalizat; perpetuat.
soñsîzlaşma *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
soñsîzlaştîrmak *v.t.* a eterniza; a imortaliza; a perpetua.
soñsîzlîk *s.* imensitate; veşnicie; infinit; abis.
soñsîzlîkka *adv.* spre infinit; la infinit; spre nesfârşit; la nesfârşit. // •***soñsîzlîkka kadar*** până la infinit; la nesfârşit; ad infinitum.
soñsîzlîkkaşîk *adv.* până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum.
soñsóz *s. (lit.)* postfaţă. // •***soñsóz eserge taç tagar*** sfârşitul încoronează opera.
soñsîzlaşuw *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
soñtalimat *s.* somaţie. // •***soñtalimat bermek*** a soma.
soñtalimatlî *adj.* somat.
soñtapkan *adj.* încetat; sfârşit; curmat; finalizat.
sop *s.* clan.
sopa *s.* **1.** băţ. **2.** *(fig.)* bătaie. // •***sopa aşamak*** a mânca bătaie cu băţul; a mânca bătaie cu nuiaua. •***sopa atmak*** a bate cu băţul; a da nuiele.
sopalama *s.* bătaie cu băţul.
sopalamak *v.t.* a bate cu băţul.
sopalangan *adj.* bătut cu băţul.
sopalanmak *v.i.* a fi bătut cu băţul.
sopalaw *s.* bătaie cu băţul.
sopî *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
sopî-akay *s.* om pios; om evlavios; om cuvios.
sopîlîk *s.* evlavie.
soprana *s. (muz.)* soprană.
sora *adv.* după; în urma...; // •***kepekten sora un aga*** după tărâţă curge făină. •***traştan sora íşke kete*** se duce la lucru după bărbierit.
soragan *adj.* întrebător; interogativ.
soralgan *adj.* chestionat; întrebat.
soralmak *v.i.* a fi întrebat; a fi chestionat.
sorama *s.* chestionare; întrebare.
soramak *v.t.* a întreba; a chestiona. // •***hesap soramak*** a cere socoteală; a trage la răspundere. •***keñ soramak*** *(pol.)* a interpela. •***kiyip/katír/hálín soramak*** a întreba pe cineva de sănătate. •***óz-ózín soramak*** a se întreba. // •***kaysî kíşíden sorayîm?*** pe cine să întreb?; •***kímden sorayîm?*** pe cine să întreb?; •***kímní kórse sorar*** întreabă pe oricine. •***mení soraganlar bolsa*** dacă întreabă cineva de mine.
soraşmak *v.i. (recipr.)* a se întreba; a se chestiona.
soraştîrma *s.* audiere; interogatoriu; interogare; anchetă. // •***gázátağî soraştîrmasî*** interviu.
soraştîrmak *v.t.* a audia; a interoga; a ancheta.
soraştîruw *s.* audiere; interogatoriu; interogare; anchetă.
soraştîruwğî *s.* anchetator.
soraw *s.* întrebare; chestionare; interogare. // •***bo sorawnîñ karşîsînda sustî*** în faţa acestei întrebări a tăcut. •***soraw almaşlîgî*** *(gram.)* pronume interogativ. •***soraw işaretí*** *(tipogr.)* semnul întrebării. •***soraw rewúşí*** *(gram.)* adverb interogativ. •***soraw sîfatî*** *(gram.)* adjectiv interogativ. •***soraw tízímí*** chestionar.
sorawğî *adj.* întrebător; interogativ. // •***sorawğî kózler men*** cu ochi întrebători.
soraw-suwal *s.* întrebare; chestionare; examinare; interogare.
sorgî *s.* interogatoriu; interogare. // •***sorgî yargîşî*** *(jur.)* judecător de instrucţie.
sorgîlama *s.* interogare.
sorgîlamak *v.t.* a interoga; a lua interogatoriu.
sorgîlangan *adj.* interogat.
sorgîlanmak *v.i.* a se interoga.
sorgîlaw *s.* interogare.
sorgîsîz-suwalsîz *adj.* fără întrebări; fără interogatoriu.
sorgî-suwal *s.* interogatoriu; interogare.
sorgîş *s. (bot.)* surguci; nemţişor-de-grădină *(lat., Delphinium ajacis; Consolida ajacis)*.
sorîm *s.* **1.** răspundere; responsabilitate. **2.** problematică.
sorîmlî *adj.* răspunzător; responsabil.
sorîmlîlîk *s.* problematică.
sorîmsîz *adj.* iresponsabil.
sorîmsizlîk *s.* iresponsabilitate.
sorîn *s.* chestiune; problemă.
sorkan *s.* paznic; apărător; gardă; salvator; strajă.
sorkîtmak *v.t.* a usca; a zvânta.
sorkîtuw *s.* uscare; zvântare.
sorkkan *adj.* uscat; zvântat.
sorkma *s.* uscare; zvântare.
sorkmak *v.i.* a se usca; a se zvânta.
sorpa *s.* supă; ciorbă. // •***kozî sorpasî*** ciorbă de miel.
sos *s. (gastron.)* sos.
soviyet *s., adj.* sovietic.
soviyetlí *s., adj.* sovietic.
soy I. *adj.* de soi; de rasă; nobil. **II.** *s.* **1.** neam; rasă; soi; seminţie; spiţă; viţă. **2.** rudenie; specie; genealogie; descendenţă. // •***soyîn kurutmak*** a-l extermina; a-l stârpi. •***soyîndan tartîlmak*** a descinde din...; a se trage din...; a proveni din...; // •***bonday soyî man da dewam*** etcetera.
soyak *s.* copil nelegitim; bastard.
soyatî *s.* nume de familie. // •***soyatîñîz ne?*** care este numele dumneavoastră de familie?;
soyaw *s. (la cizmele călăreţilor, la unele animale şi păsări)* pinten.
soyawlamak *v.t.* a da pinteni.
soyawlî *adj.* pintenat.
soya-paklasî *s. (bot.)* soia *(lat., Glycine hispida; Glycine maxima)*.
soybílímğísí *s.* etnolog.
soybílímí *s.* **1.** etnologie. **2.** genealogie.
soybílímlí *adj.* **1.** etnologic. **2.** genealogic.
soydîrmak *v.t.* a determina să înjunghie; a determina să taie.
soyga *s. (orn.)* gaiţă *(lat., Garrulus glandarius)*.
soyga, mawî- *s. (orn.)* gaiţă albastră *(lat., Cyanocitta cristata)*.
soygasî, Pleske'níñ- *s. (orn.)* cioara lui Pleske *(lat., Podoces pleski)*.
soygasî, Sebír- *s. (orn.)* corb siberian *(lat., Perisoreus infaustus)*.
soygatartuw *s.* ereditate.
soygatartuwğî *adj.* ereditar.
soygînğî *s.* tâlhar; bandit; jefuitor.
soygînğîlîk *s.* tâlhărie; banditism; jefuire.
soyîkurutulgan *adj.* exterminat.
soyîlgan *adj.* dezbrăcat; prădat; jefuit; înjunghiat; tăiat.
soyîlmak *v.i.* **1.** a fi dezbrăcat. **2.** a fi jefuit; a fi prădat. **3.** a fi înjunghiat; a fi tăiat.
soyîndîrmak *v.t.* a dezbrăca.
soyîngan *adj.* dezbrăcat.
soyînmak *v.i.* a se dezbrăca.
soyînuw *s.* dezbrăcare.
soyît *adj.* abstract. // •***soyît ísím*** *(gram.)* substantiv abstract. •***soyît sayî*** *(mat.)* număr abstract.
soyîtlamak *v.t.* a abstractiza; a face abstracţie de...;
soyîtlangan *adj.* abstractizat.
soyîtlanmak *v.i.* a se abstractiza; a se face abstracţie de...;
soyîtlaw *s.* abstracţie; abstractizare.
soykurutkan *adj.* exterminator.
soykurutmasî *s.* exterminare.
soylî *adj.* nobil; aristocrat; de rasă. // •***saray soylîsî*** curtean. •***soylî şînkîl*** metal nobil.
soylîk *adj.* genealogic.
soylî-ládin *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil *(lat., Abies procera)*.
soylîlîk *s.* noblеţe; aristocraţie.
soylî-narus *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil *(lat., Abies procera)*.
soylîşewre *adj.* monden.
soylîşewreolayî *s.* mondenitate.
soylî-şîrşî *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil *(lat., Abies procera)*.
soyma *s.* **1.** dezbrăcare; prădare; jefuire. **2.** înjunghiere; tăiere.
soymak *v.t.* **1.** a descoji. **2.** a dezbrăca; a despuia. **3.** *(fig.)* a jefui; a prăda. **4.** a înjunghia; a tăia.
soysîz *adj.* degenerat.
soysîzgağîsî *s.* etnograf.
soysîzgalî *adj.* etnografic.
soysîzgasî I. *adj.* etnografic. **II.** *s.* etnografie.
soysîzlaşkan *adj.* degenerat.
soysîzlaşmak *v.i.* a degenera.
soysîzlîk *s.* degenerare.
soyuw *s.* **1.** dezbrăcare; prădare; jefuire. **2.** înjunghiere; tăiere.
sozgîn *adj.* încordat; tensionat; stresat.
sozgînlaşkan *adj.* încordat; tensionat; stresat.
sozgînlaşma *s.* încordare; tensionare; stres.
sozgînlaşmak *v.i.* a se încorda; a se tensiona; a se stresa.
sozgînlaştîrmak *v.t.* a încorda; a tensiona; a stresa.
sozgînlaşuw *s.* încordare; tensionare; stres.
sozgînlîk *s.* încordare; tensionare; stres.
sozîk I. *adj.* întins; extins; lărgit; lungit; prelungit. **II.** *s. (lingv.)* vocală.
sozîkawaz *s. (lingv.)* vocală. // •***altîn sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală de aur. •***awuzaldî sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală anterioară. •***awuzartî sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală posterioară. •***erínlí sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală labială. •***erínsíz sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală nelabială. •***geníş sozîkawaz*** *(lingv.)* vocală deschisă. •***sozîkawaz uyumî*** *(lingv.)* armonie vocalică. •***tar***

sozîkawaz *(lingv.)* vocală închisă.
sozîkawazlî *adj.* vocalic.
sozîklî *adj.* vocalic.
sozîlgan *adj.* **1.** întins; extins; lărgit; lungit; prelungit. **2.** prelungit; alungit; extensibil.
sozîlma *s.* extindere; întindere; lărgire.
sozîlmak *v.i.* a se întinde; a se extinde; a se lărgi; a se lungi; a se prelungi.
sozîluw *s.* extindere; întindere; lărgire.
sozmak *v.t.* a întinde; a extinde; a lărgi; a lungi; a prelungi.
sozuw *s.* întindere; extindere; încordare; lungire; prelungire.
sóbe *adj.* oval; eliptic.
sógík *adj.* desfăcut; descusut; descifrat.
sógíletan *adj.* demontabil.
sógílgen *adj.* **1.** demontat; dezmembrat. **2.** ultragiat; insultat; înjurat.
sógílír *adj.* demontabil.
sógílme *s.* desfacere; dezlegare; descheiere; demontare; dezmembrare.
sógílmek *v.i.* **1.** a fi smuls. **2.** a se desface; a se descoase. **3.** a fi demontat; a se demonta; a se dezmembra. **4.** *(d. texte)* a fi descifrat; a se descifra. **5.** a fi insultat; a fi înjurat. **6.** a fi înjurat; a fi ultragiat.
sógílmez *adj.* nedemontabil; monobloc.
sógínmek *v.i.* a înjura; a sudui.
sógínúw *s.* înjurătură.
sógíş *s.* înjurătură.
sógíşmek *v.i.* a se înjura reciproc; a se ultragia reciproc.
sógúw *s.* **1.** ultraj; injurie; insultă. **2.** desfacere; descoasere; demontare; dezmembrare. **3.** mustrare.
sógúwğí *adj.* insultător.
sókme *s.* **1.** demontare; descifrare; desfacere; descoasere; dezmembrare. **2.** ultraj; injurie; insultă. **3.** mustrare.
sókmek *v.t.* **1.** a smulge; a scoate. **2.** a desface; a descoase; a demonta; a dezmembra. **3.** a descifra *(texte)*. **4.** a admonesta; a mustra. **5.** a înjura; a ultragia; a sudui; a certa; a insulta. // ***•parşalarîn sókmek*** a-l desface în bucăţi; a-l dezmembra. ***•tamîrîndan/tazîlîndan/kógínden sókmek*** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. // ***•mîk mîknî sóger*** cui pe cui se scoate.
sóktírmek *v.t.* **1.** a determina să desfacă; a determina să descoasă; a determina să demonteze. **2.** a determina să smulgă; a determina să scoată.
sóktírúwğí *adj.* care smulge; care scoate.
sólengen *s., adj.* cuvântător; vorbitor.
sólenílmek *v.i.* a se spune; a se zice; a se vorbi.
sólenme *s.* discuţie; rostire.
sólenmek *v.t.* a spune; a zice; a vorbi.
sólentí *s.* zvon; spusă.
sólentmek *v.t.* a determina să spună; a determina să zică; a determina să vorbească.
sólenúw *s.* discurs; cuvântare.
sólgen **I.** *adj.* limfatic. **II.** *s. (biol.)* limfă.
sólgenlí *adj.* limfatic.
sólgentúyúrşúgí *s. (anat.)* limfocită.
sómírge *s. (pol.)* colonie.
sómírgeğí *s.* colonialist.
sómírgeğígekarşî *s. (pol.)* anticolonialist.
sómírgeğílík *s.* colonialism.
sómírgeleşken *adj.* colonizat.
sómírgeleşmek *v.i.* a se coloniza.
sómírgeleştírmek *v.t.* a coloniza.
sómírgeleştírúw *s.* colonizare.
sómírgelík *adj.* colonial.
sómírílgen *adj.* exploatat.
sómírme *s.* sorbire.
sómírmek *v.t.* **1.** a suge; a sorbi. **2.** *(fig.)* a exploata.
sómírúwğí **I.** *adj.* absorbant. **II.** *s.* exploatator.
sómírúwğúlúk *s.* exploatare; aservire.
sóndírílgen *adj.* stins.
sóndírílmegen *adj.* nestins.
sóndírílmek *v.i.* a se stinge; a fi stins.
sóndírílmez *adj.* nestins.
sóndírme *s.* stingere; extincţie.
sóndírmek *v.t.* a stinge *(şi fig.)*. // ***•kíreş sóndírmek*** a stinge var.
sóndírúwğí *s.* **1.** *(tehn.)* amortizor. **2.** stingător.
sóngen *adj.* **1.** stins. **2.** aplanat; amortizat. // ***•sóngen kíreş*** var stins.
sóník *adj.* **1.** stins *(şi fig.)*. **2.** *(fig.)* şters. **3.** *(d. lumină)* stins; tulbure; chior.
sónme *s.* **1.** stingere. **2.** aplanare; amortizare.
sónmegen *adj.* nestins.
sónmek *v.i.* **1.** a se stinge *(şi fig.)*. **2.** *(fig.)* a muri. // ***•oşagî sónmek*** a i se stinge neamul; a i se stinge dinastia. ***•sónip pítmek*** a se stinge definitiv.
sónmelí *adj. (fiz.)* amortizat; cu amortizor.
sónmez *adj.* **1.** de nestins; nestins; nepotolit. **2.** arzător; fierbinte. // ***•sónmez arzî*** dorinţă arzătoare. ***•sónmez ot*** foc nestins. ***•sónmez umutlar*** speranţe nepotolite.
sónmiykalîr *adj.* nepotolit; nestins; arzător.
sóyín *s.* **1.** tuci; fontă. **2.** noapte. // ***•sóyíndiy kara*** negru ca tuciul.
sóyínírítken *s. (tehn.)* turnător de fontă.
sóyíntókme *s. (tehn.)* turnătorie de fontă.
sóz *s.* **1.** cuvânt. **2.** vorbă. **3.** zvon; spusă. **4.** influenţă; trecere. **5.** morală; maximă. // ***•awuzundan şîkkan sózleríne sak bolmak*** a-şi păzi gura; a-şi măsura cuvintele. ***•ekí sózí uymamak*** a nu avea două vorbe la un loc; a umbla cu minciuna; a se contrazice. ***•sóz almak*** a lua cuvântul; a vorbi. ***•sóz atmak*** a arunca o vorbă; a arunca un cuvânt. ***•sóz bermek*** a-şi da cuvântul; a promite; a da cuiva pas la vorbă. ***•sóz bolmak*** a se face vorba; a se zvoni; a cădea de acord. ***•sóz etmek*** a fi vorba de...; a discuta despre...; a se referi la...; ***•sóz gezdírmek*** a purta vorbe; a duce vorba; a bârfi. ***•sóz katmak*** a se băga în vorbă; a interveni în discuţie. ***•sóz kaytarmak*** a răspunde împotrivă; a contrazice. ***•sóz satmak*** a vinde pielea ursului din pădure. ***•sózden añlamak*** a asculta de cuvânt. ***•sózge karîşmak*** a se băga în vorbă; a interveni în discuţie. ***•sózí geşmek*** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi preţuit. ***•sózín aşmak*** a aduce vorba despre...; a-l pune pe tapet; a-l pomeni. ***•sózín kesmek*** a-i tăia cuiva vorba; a-i reteza vorba; a-i lua vorba din gură. ***•sózín tartmak*** a-şi retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. ***•sózín tutmak*** a se ţine de cuvânt. ***•sózínde turmak*** a se ţine de cuvânt. ***•sózínden kaytmak*** a nu se ţine de cuvânt; a-şi retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. ***•sózínden şîkmamak*** a nu ieşi din cuvântul cuiva. ***•sózlerní ezíp konîşmak*** a vorbi afectat; a vorbi cu emfază. ***•sózní deñíştírmek*** a schimba vorba; a divaga. // ***•akîr sózí*** ultimul său cuvânt. ***•anaktar sózí*** parolă. ***•aşîk-aşîk sózler men*** în cuvinte clare. ***•ayîplî sóz*** cuvânt indecent. ***•bír sóz men*** într-un cuvânt; pe scurt. ***•bonday bírşiy sóz konîsî bolmaz*** nici nu poate fi vorba de aşa ceva. ***•eş okîlgan sóz*** *(gram.)* omonim. ***•hoş sóz*** compliment. ***•kadîmiy sóz*** arhaism. ***•kanatlî sóz*** maximă; aforism; cugetare. ***•maylî-maylî sózler*** vorbe dulci. ***•múrekkep sóz*** *(gram.)* cuvânt compus. ***•namus/şeref sózí*** cuvânt de onoare. ***•şatal sóz*** cuvânt cu dublu înţeles. ***•seníñ hakkînda sáde árúw sózler bar*** în privinţa ta sunt numai cuvinte bune. ***•sízge sóz bere almam*** nu vă pot promite. ***•sóz añlamagan*** obraznic. ***•sóz hakkî*** dreptul la cuvânt. ***•sóz mesela*** de exemplu. ***•sóz sîrasî kelgende*** apropo. ***•sóz ustalîgî*** usurinţă în exprimare. ***•sózde geşken yerge*** la locul citat. ***•sózí geşer*** *(d. oameni)* influent; cu trecere. ***•sózí geşmegen*** fără trecere; fără influenţă. ***•sózím akîttîr*** cuvântul meu este pact. ***•sózín tuttî*** s-a ţinut de cuvânt. ***•sózínde turgan*** parolist. ***•sózníñ kîskasî*** în concluzie; pe scurt. ***•sózníñ ústúnde turgan*** insistent; parolist. ***•tapiy/tapîn sóz*** *(gram.)* cuvânt subordonat. ***•ústíğabîk sóz*** parolă. ***•uzaksîzganîñ sózí kaş?*** cât costă cuvântul telegramei?; ***•yabanğî sóz*** neologism. ***•yersíz sózím bagîşlansîn*** fie-mi îngăduit cuvântul.
sózaldî *s. (gram.)* prepoziţie.
sózaldîlî *adj. (gram.)* prepoziţional.
sózarasî *adv.* apropo; fiindcă a venit vorba; în paranteză fie spus.
sózartî *s.* epilog.
sózaşma *s.* **1.** apropo; aluzie; insinuare. **2.** sugestie; indicaţie.
sózaşuw *s.* **1.** sugestie. **2.** menţionare; amintire; pomenire.
sózatîlgan *adj.* insinuat.
sózatma *s.* **1.** apropo; aluzie; insinuare. **2.** sugestie; indicaţie.
sózatuw *s.* sugestie; tachinare.
sózbaşî *s.* titlu.
sózberúw *s.* promisiune; angajament; făgăduială; obligaţie.
sóz-besóz *adv.* cuvânt cu cuvânt; ad litteram; literal; textual.
sózbír *adj.* unanim.
sózbírlígí *s. (lingv.)* sintagmă.
sózbírlík *s.* unanimitate; unison.
sózbolgan *adj.* menţionat; amintit; pomenit; relatat.
sózde *adj.* aşa-zis; aşa-numit.
sózdenañlagan *adj.* cuminte; ascultător; supus; docil; obedient.
sózdenañlama *s.* cuminţenie; supunere; docilitate.
sózdenañlamama *s.* obrăznicie; neascultare; nesupunere.
sózdenañlamaz *adj.* obraznic; neascultător; nesupus.

sózdenañlaw *s.* cuminţenie; supunere; docilitate.
sózdeñíştírúw *s.* divagaţie.
sózetken *s., adj.* cuvântător; vorbitor.
sózetúw *s.* menţionare; amintire; pomenire; relatare.
sózeze-sózeze *adv. (d. vorbire)* tărăgănat; afectat.
sózezúw *s. (d. vorbire)* emfază; tărăgănare; vorbire afectată.
sózgeşmesí *s.* influenţă; autoritate; putere.
sózgezdírgen *adj.* bârfitor; clevetitor; flecar.
sózgezdírúw *s.* bârfă; clevetală; flecăreală.
sózğí *s.* purtător de cuvânt.
sózíaşîlgan *adj.* menţionat; amintit; pomenit; relatat.
sózíbútún *adj.* de cuvânt; parolist.
sózígeşken *adj.* influent; respectat; autoritar.
sózíndenkaytkan *adj.* neparolist; nestatornic; inconstant.
sózíndenkaytma *s.* nestatornicie; inconstanţă.
sózíndenkaytuw *s.* retractare; dezicere.
sózíntartmasî *s.* retractare; dezicere.
sózíntutkan *adj.* de cuvânt; parolist.
sózíntutmagan *adj.* neparolist.
sózítúz *adj.* de cuvânt; parolist.
sózkaynagîbílímğísí *s.* etimolog.
sózkaynagîbílímí *s.* etimologie.
sózkaynagîbílímlí *adj.* etimologic.
sózkaytaruw *s.* contrazicere; contrare.
sózkelíşí *adv.* apropo; fiindcă a venit vorba; în paranteză fie spus.
sózkurgan *adj. (lingv.)* generator de cuvinte; derivativ. // •***sózkurgan koşîmğa*** *(lingv.)* sufix derivativ.
sózkurma *s. (lingv.)* formarea cuvintelor.
sózkuruw *s. (lingv.)* formarea cuvintelor.
sózlem *s.* propoziţie.
sózleralmaz *adj.* inexprimabil; indicibil. // •***sózleralmaz kadar*** nespus; greu de exprimat în cuvinte.
sózleşken *s., adj.* contractant.
sózleşme *s.* convenţie; înţelegere; contract. // •***sózleşme kîsîmlarî*** părţi contractante. •***toplî şalîşma sózleşmesí*** contract colectiv de muncă.
sózleşmek *v.i.* a conveni; a se înţelege; a contracta.
sózleşmelí *adj.* contractual; convenţional.
sózlí *adj.* oral. // •***sózlí maruze*** notă verbală. •***sózlí sînaw/imtan*** *(univ.)* examen oral; colocviu.
sózlík *s.* dicţionar. // •***bírğiltlí sózlík*** dicţionar într-un volum. •***bírtíllí sózlík*** dicţionar unilingv. •***ğep sózlígí*** dicţionar de buzunar. •***kazakşadan-kîrîm tatarğaga sózlík*** dicţionar român-tătar crimean. •***poliglot sózlígí*** dicţionar poliglot. •***sózlíkke kararsîñîz mî?*** vreţi să vă uitaţi în dicţonar?;
sózlíkbílímğísí *s.* lexicolog.
sózlíkbílímí I. *adj.* lexicologic. **II.** *s.* lexicologie.
sózlíkbílímlí *adj.* lexicologic.
sózmembasîbílímğísí *s.* etimolog.
sózmembasîbílímí *s.* etimologie.
sózmembasîbílímlí *adj.* etimologic.
sózmúnakaşalí *adj.* controversat; disputat; polemic.
sózmúnakaşasî *s.* polemică. // •***sózmúnakaşasî etmek*** a polemiza.
sózsíz *adj.* necontestat; necondiţionat; implicit. // •***sózsíz teslím*** *(mil.)* predare necondiţionată.
sózsíz-suwalsîz *adj.* indiscutabil; implicit.
sózsoñî *s. (gram.)* postpoziţie.
sózsoñîlî *adj. (gram.)* postpoziţional.
sóz-sólenúw *s.* discuţie; conversaţie; convorbire.
sóz-sóz *adv.* cuvânt cu cuvânt; ad litteram; literal; textual.
sóztabîlmaz *adj.* inexprimabil; indicibil. // •***sóztabîlmaz kadar*** nespus; greu de exprimat în cuvinte.
sóztagîmî *s. (lingv.)* sintagmă.
sóztartîşmalî *adj.* controversat; disputat; polemic.
sóztartîşmasî *s.* polemică. // •***sóztartîşmasî etmek*** a polemiza.
sóztertíbí *s.* topică.
sóztízímí I. *adj. (gram.)* sintactic. **II.** *s. (gram.)* sintaxă.
sóztízímlík *adj. (gram.)* sintactic.
sózyaratîlmasî *s. (lingv.)* derivaţie.
sózyaratkan *adj. (lingv.)* generator de cuvinte; derivativ. // •***sózyaratkan takî*** *(lingv.)* sufix derivativ.
sózyaratma *s. (lingv.)* formarea cuvintelor.
sózyaratuw *s. (lingv.)* formarea cuvintelor.
spagetiy *s. (gastron.)* spaghete.
Spaniye *s. (topon.)* Spania.
spaniyelí *s., adj.* spaniol.
spaniyol *s., adj.* spaniol.
spaniyolğa I. *adv.* în limba spaniolă; spaniolește. **II.** *s. (limba)* spaniolă.
spasm *s.* spasm.
spasmlî *adj. (med.)* spasmodic.
spasmodik *adj. (med.)* spasmodic.
spatiya *s. (la cărţi de joc)* treflă.
spektre *s. (fiz.)* spectru.
spektroskop *s.* spectroscop.
speoloğiya *s.* speologie.
speoloğiyağî *s.* speolog.
spiker *s.* crainic; spicher.
spiritism *s.* spiritism.
spirt *s.* spirt; alcool.
spirtlí *adj.* spirtos; alcoolic.
spirtsíz *adj.* nealcoolic.
spondiloza *s. (med.)* spondiloză.
spor *s. (zool., bot.)* spor.
sport *s.* sport. // •***sport yapmak*** a face sport. // •***sport ayakkabîsî*** *(sport)* pantofi sport. •***sport tayanagî*** *(sport)* bază sportivă. •***sport urbasî*** *(sport)* trening.
sportif *adj.* sportiv.
sportşî *s.* sportiv.
Sriy-Lanka *s. (topon.)* Sri Lanka.
stadiyon *s.* stadion. // •***stadiyonga baramîz*** mergem la stadion.
stafilokoçik *adj. (med.)* stafilococic.
stafilokok I. *adj. (med.)* stafilococic. **II.** *s. (med.)* stafilococ.
stafilokoklî *adj. (med.)* stafilococic.
staj *s.* stagiu.
stajiyar *s.* stagiar.
stal *s. (teatr.)* stal unu; fotoliu de orchestră.
stalagmita *s.* stalagmită.
stalaktita *s.* stalactită.
stampa *s.* **1.** marcă; inscripţie; desen. **2.** stampă. **3.** tuşieră.
standart *s.* standard.
standartlaşkan *adj.* standardizat.
standartlaşmagan *adj.* nestandardizat.
standartlaşmak *v.i.* a se standardiza.
standartlaştîrîlmak *v.i.* a se standardiza.
standartlaştîrma *s.* standardizare.
standartlaştîrmak *v.t.* a standardiza.
standartlî *adj.* standardizat.
standartsîz *adj.* nestandardizat.
staniyol *s.* staniol.
staniyum *s.* cositor; staniu.
stasiya *s.* staţie.
stasiyon *s.* staţiune. // •***kaplîğa stasiyonî*** staţiuni cu izvoare termale.
statik *adj.* static.
statika *s.* statică.
statikalî *adj. (fiz.)* static.
statistika *s.* statistică.
statistikağî *s.* statistician.
statuskwo *s. (pol.)* status-quo.
stavrit *s. (iht.)* stavrid *(lat., Trachurus ponticus)*.
standartlaştîruw *s.* standardizare.
stenograf *s.* stenograf.
stenografiya *s.* stenografie.
stenografiyağî *s.* stenograf.
stenografiyalî *adj.* stenografiat.
stenograma *s.* stenogramă.
stereoseda *s.* stereofonie.
stereoseda(lî) *adj.* stereofonic.
stereosedalîk *s.* stereofonie.
stereotipiya *s.* stereotipie.
stereotipiyalî *adj.* stereotipic.
stetoskop *s.* stetoscop.
stewart *s.* steward; însoţitor de bord. // •***stewart kîskaayaklînî şakîrsañîz!*** chemaţi însoţioarea de bord!;
stif *s.* stivă.
stifleme *s.* stivuire.
stiflemek *v.t.* a stivui.
stiflengen *adj.* stivuit.
stilow *s.* stilou.
stok *s.* stoc; depozit.
stomatita *s. (med.)* stomatită.
stop I. *interj.* stop!; **II.** *s.* oprire; stop. // •***stop etmek*** a stopa; a opri.
strateğik *adj.* strategic.
strateğiya *s.* strategie.
strateğiyağî *s.* strateg.
strateğiyalî *adj.* strategic.
stratosfera *s.* stratosferă.
streptomiçina *s. (farm.)* streptomicină.
stridiya *s. (zool.)* stridie *(lat., Ostrea edulis)*.
striknina *s. (chim.)* stricnină.
stronsiyum *s. (chim.)* stronţiu.
struktura *s.* structură.
studiyo *s.* studio. // •***televiziyon studiyosî*** studio de televiziune.
subay *s.* ofiţer. // •***ğetek subay*** ofiţer de rezervă. •***subay mektebí/okîlî*** *(mil.)* şcoală de ofiţeri. •***úst subay*** ofiţer superior.
Subhiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel de la aurora".
Subhiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea de la aurora".
subî I. *adj.* subtil. **II.** *s.* **1.** ureche *(la ac)*. **2.** gaură; orificiu.
subuluk *s.* subtilitate.
subuw I. *adj.* subtil. **II.** *s.* **1.** ureche *(la ac)*. **2.** gaură; orificiu.
subuwluk *s.* subtilitate.
suç *s.* **1.** vină; culpă. **2.** *(jur.)* delict; infracţiune. // •***suç atmak*** a învinovăţi. •***suç îşlemek*** a săvârşi o faptă regretabilă; a greşi.
suçatîlgan *adj.* învinovăţit.

suçatuw *s.* învinovățire.
suçlagan *s., adj.* acuzator.
suçlama *s.* învinuire; acuzare.
suçlamak *v.t.* a învinui; a acuza.
suçlangan *s.* învinuit; acuzat; inculpat.
suçlaw *s.* învinuire; acuzare.
suçlî *adj.* **1.** vinovat. **2.** delicvent.
suçluluk *s.* vinovăție; culpabilitate.
suçsuz *adj.* nevinovat.
suçsuzluk *s.* nevinovăție.
Sudan *s. (topon.)* Sudan.
sudanlî *s., adj.* sudanez.
sudanotî *s. (bot.)* iarbă-de-Sudan *(lat., Sorghum sudanense)*.
sufî *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
Sufîlar/Sofîlar *s. (topon.) ("Cuvioșii")* Credința; Suflaru *(jud. Constanța)*.
sufler *s. (teatr.)* sufler.
sufuluk *s.* evlavie.
Sugar *s. (astr.)* Venus; Luceafărul.
suğuk *s. (gastron.)* sugiuc; cârnat; mezel; salam.
sukaylîk *s.* răchitiș.
sukay *s. (bot.)* răchită-roșie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
suklanmak *v.i.* a jindui; a invidia.
suklanuw *s.* jind; invidie.
sukut *s.* decădere; cădere; declin.
suldus *s.* drapel; steag.
suldusşuk *s.* steguleț.
suldustaşîgan *s.* stegar.
sulf *s. (chim.)* sulf; pucioasă.
sulfamida *s. (chim.)* sulfamidă.
sulfat *s. (chim.)* sulfat.
sulflî *adj. (chim.)* sulfuros.
sulfura *s. (chim.)* sulfură.
sulfurik *adj. (chim.)* sulfuric.
sulh *s.* pace; înțelegere.
sulhperwer *adj.* pacifist.
sulhperwerlîk *s.* pacifism.
sultan *s. (ist.)* sultan.
sultanotî *s. (bot.)* trepădătoare *(lat., Mercurialis annua)*.
sultanotî, kaşkîr- *s. (bot.)* brei *(lat., Mercurialis perennis)*.
sumagî, daamlatma- *s. (bot.)* oțetar-comestibil; sumac-comestibil *(lat., Rhus coriaria)*.
sumak *s. (bot.)* oțetar-comestibil; sumac-comestibil *(lat., Rhus coriaria)*.
sumak, koşanlî- *s. (bot.)* oțetar; sumac *(lat., Rhus typhina; Rhus Canadensis)*.
sumak, müslî- *s. (bot.)* oțetar-aromat; sumac-aromat *(lat., Rhus aromatica)*.
sumbata *s.* șmirghel; glaspapir.
sumruk *s. (mitol.)* fenix; phoenix.
suna *s.* **1.** rățoi; bărbătușul raței. **2.** gâscan; gânsac; bărbătușul gâștei.
sunar *s.* **1.** lesă. **2.** vânătoare cu câini.
sunarlamak *v.t.* **1.** a vâna cu câini. **2.** a purta în lesă.
suniy *adj.* **1.** artificial; fals. **2.** sintetic. // ***•suniy peyk*** satelit artificial.
suniykamîr *s.* plastic; material plastic.
suniykamîrlaşkan *adj.* plastifiat.
suniykamîrlaşmak *v.i.* a se plastifia.
suniykamîrlaştîrma *s.* plastifiere.
suniykamîrlaştîrmak *v.t.* a plastifia.
suniykamîrlî *adj.* **1.** plastic; maleabil; ductil. **2.** care conține material plastic.
suniykamîrlîk *s.* plasticitate.
suniyleşken *adj.* **1.** falsificat; măsluit. **2.** sintetizat.
suniyleştírme *s.* **1.** falsificare; măsluire. **2.** sintetizare; sinteză.
suniyleştírmek *v.t.* **1.** a falsifica; a măslui. **2.** a sintetiza.
suniyleştírúwğî *s.* **1.** falsificator; măsluitor. **2.** sintetizator.
suniysîzga *s.* plastografie. // ***•suniysîzgasîn yapmak*** a plastografia.
suniysîzgalî *adj.* plastografiat.
suniysuwlangan *adj.* irigat.
suniysuwlaw *s.* irigare; irigație.
suniyyukî *s.* hipnoză.
suniyyuklagan *adj.* hipnotizat.
suniyyuklatma *s.* hipnotizare.
suniyyuklatuwğî **I.** *adj.* hipnotizant. **II.** *s.* hipnotizator.
suniyyukulî *adj.* hipnotizat.
sunkay *s. (bot.)* agurijoară; iarbă-grasă; portulacă; grașiță; ciuelănaș; pietricică; floare-de-piatră *(lat., Portulaca grandiflora)*.
sunma *s.* oferire; prezentare.
sunmak *v.t.* a oferi; a da; a prezenta. // ***•deren şúkúranlarîmnî sunaman!*** vă transmit adânci mulțumiri!; ***•ózírlerímní sunaman!*** scuzele mele!; ***•şúkúranlarîmnî sunaman!*** mulțumirile mele!;
sunulgan *adj.* oferit; prezentat.
sunulmak *v.i.* a fi oferit; a fi dat; a fi prezentat.
sunuw *s. (com.)* ofertă. // ***•sunuw man ístew*** cerere și ofertă.
supapa *s. (tehn.)* supapă.
sur *adj. (d. cai)* cenușiu; gri; sur.
surat *s.* **1.** față; fizionomie. **2.** bosumflare; îmbufnare. // ***•suratî bozarmak*** a se întuneca la față. ***•suratî deñíşmek*** a se schimba la față. ***•suratî ketmek*** a se trage la față. ***•suratî kúldiy kesílmek*** a se întuneca la față. ***•suratîn asmak*** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla. ***•suratîn atmak*** a se schimba la față. // ***•suratî ekí karîş*** bosumflat.
surataskan *adj.* bosumflat; îmbufnat.
suratasuw *s.* bosumflare; îmbufnare.
suratlama *s.* **1.** înfățișare; prezentare; descriere. **2.** întruchipare; întrupare.
suratlamak *v.t.* **1.** a înfățișa; a prezenta; a descrie. **2.** a întruchipa; a întrupa.
suratlangan *adj.* **1.** înfățișat; prezentat; descris. **2.** întruchipat; întrupat.
suratlanmak *v.i.* **1.** a se înfățișa; a compărea; a se prezenta. **2.** a se întruchipa; a se întrupa.
suratlawğî *adj.* descriptiv. // ***•suratlawğî hendese*** *(mat.)* geometrie descriptivă.
suratlî *adj.* **1.** bosumflat; îmbufnat. **2.** ilustrat. // ***•asîk suratlî*** încruntat; posac; taciturn.
suratlîk *s.* ilustrată; ilustrație; ilustrare.
surat-suratka *adv.* față în față.
surat-tús *s.* chipul și culoarea feței; fizionomie. // ***•suratsîz-tússúz kalmak*** a se trage la față.
suratlaw *s.* **1.** înfățișare; prezentare; descriere. **2.** întruchipare; întrupare.
sure *s. (relig.)* psalm; verset.
suret *s.* **1.** aparență; aspect. **2.** copie; duplicat *(a unui act)*. **3.** față; figură; mină. **4.** manieră; fel; chip. // ***•suret almak/şîgarmak*** a face o copie. // ***•karar suretí*** rezoluție. ***•kayît suretí*** *(jur.)* copie. ***•suret káátí*** hârtie-carbon. ***•tasdiklí suret*** copie legalizată.
suretíşîgarîlgan *adj.* copiat.
suretleme *s.* **1.** înfățișare; prezentare; descriere. **2.** întruchipare; întrupare.
suretlemek *v.t.* **1.** a înfățișa; a prezenta; a descrie. **2.** a întruchipa; a întrupa.
suretlengen *adj.* **1.** înfățișat; prezentat; descris. **2.** întruchipat; întrupat.
suretlenmek *v.i.* **1.** a se înfățișa; a compărea; a se prezenta. **2.** a se întruchipa; a se întrupa.
suretlewğî *adj.* descriptiv.
suret-suretke *adv.* față în față.
suretşîgarmasî *s.* copiere.
surkarlîgaş, ak-ğayalî- *s. (orn.)* drepnea cu târtiță albă *(lat., Apus caffer)*.
surkarlîgaş, ak-karînlî- *s. (orn.)* drepnea mare *(lat., Apus melba; Tachymarptis melba)*.
surkarlîgaş, boz- *s. (orn.)* drepnea cenușie *(lat., Apus pallidus)*.
surkarlîgaş, kara- *s. (orn.)* drepnea neagră *(lat., Apus apus)*.
surkarlîgaş, kíşkene- *s. (orn.)* drepnea mică *(lat., Apus affinis)*.
surkarlîgaş, şatal-kuyruk- *s. (orn.)* drepnea de Pacific *(lat., Apus pacificus)*.
surkarlîgaş, tel-kuyruklî- *s. (orn.)* drepnea cu coadă aciculară *(lat., Hirundapus caudacutus)*.
surkarlîgaşî, dak- *s. (orn.)* drepnea mare *(lat., Apus melba; Tachymarptis melba)*.
surkarlîgaşî, Horus- *s. (orn.)* drepnea Horus *(lat., Apus horus)*.
surkarlîgaşî, Iskender- *s. (orn.)* drepnea de Insulele Capului Verde *(lat., Apus alexandri)*.
surkarlîgaşî, palmiyer- *s. (orn.)* drepnea de palmier *(lat., Cypsiurus parvus)*.
surkarlîgaşî, şîgarak- *s. (orn.)* drepnea de hornuri *(lat., Chaetura pelagica)*.
surkarlîgaşî, tarla- *s. (orn.)* drepnea de câmp *(lat., Apus unicolor)*.
surmenaj *s.* surmenaj.
surpriza *s.* surpriză.
susak *s. (tehn.)* cuvă; benă; cală.
susam *s. (bot.)* susan *(lat., Sesamum orientale; Sesamum indicium)*.
suskan *adj.* tăcut.
suskun *adj.* tăcut; taciturn.
susma *s.* tăcere.
susmak *v.i.* a tăcea; a nu spune nimic. // ***•bo sorawnîñ karşîsînda sustî*** în fața acestei întrebări a tăcut. ***•sesle, kara, sus!*** ascultă, privește și taci!;
susturmak *v.t.* a determina să tacă; a reduce la tăcere.
susuw *s.* tăcere.
sutiyen *s.* sutien.
suw **I.** *adj.* acvatic. **II.** *s.* **1.** apă. **2.** *(geogr.)* apă; ape. **3.** suc; sevă; zeamă. **4.** broderie; dantelă. // ***•ayagîna sîğak suw tókmek*** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine și sare. ***•başîndan suwuk suw tógílmek*** a-l trece toate sudorile. ***•biñ dereden suw ketírmek*** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip. ***•ğúregíne suw sepmek*** a-i răcori inima; a-l consola. ***•kulagîna kar suwî kaşmak*** a intra în încurcătură; a intra în impas. ***•suw almak*** a lua apă; a se îmbiba cu apă. ***•suw astînda kalmak*** a rămâne sub apă; a fi inundat. ***•suw kapamak*** a zăgăzui. ***•suw***

tókmek *(fiziol.)* a urina. •***suwdan ketmek*** a merge prin apă; a merge pe apă; a pluti. •***suwga batmak/dalmak*** a se scufunda; a se cufunda; a se afunda; a imersa. •***suwga bermek*** a lansa la apă. •***suwga kírmek*** a intra în apă; a intra la apă; a intra la spălat. •***suwga túşmek*** a cădea în apă; a intra la apă; a se duce pe apa sâmbetei. •***suwnî baylamak*** a îndigui. •***yúz suwî tókmek*** a-i crăpa obrazul de ruşine. // •***agar suwlar*** ape curgătoare. •***berrak suw*** apă limpede. •***bîlaşîk suw*** apă tulbure. •***bír ğutum suw*** o înghiţitură de apă. •***bír kade suw ketírseñíz!*** vă rog să-mi aduceţi un pahar cu apă!; •***deñíz suwî*** apa mării. •***domatis suwî*** suc de roşii. •***et suwî*** supă de carne. •***ğerastî suwî*** apă subterană. •***ğerústí suwî*** apă supraterană. •***ğíllî suw*** apă caldă. •***íşílgen suw*** apă potabilă. •***íşílmez/aşşî suw*** apă nepotabilă. •***îssî suw*** apă termală. •***kara suwlarî*** ape teritoriale. •***kîşnîñ kúní suwlar buzlar*** iarna îngheaţă apele. •***koloniya suwî*** apă de colonie. •***kúkúrtlí suw*** apă sulfuroasă. •***kúl suwî*** leşie. •***limon suwî*** limonadă; citronadă. •***maden suwî*** apă minerală. •***mide suwî*** *(med.)* suc gastric. •***oksiğenlí suw*** apă oxigenată. •***ólmezlík suwî*** elixir. •***portakal suwî*** oranjadă. •***salkîn suw*** apă rece. •***sarîmsak suwî*** mujdei. •***sasîgan suw*** apă clocită. •***şifalî maden suwlarî*** ape minerale curative. •***suw astînda*** sub apă. •***suw borîsî*** conductă de apă. •***suw kadesí/bardagî*** pahar de apă. •***suw kapatmasî/kalawî*** zăgaz; dig; splai. •***suw kenarî*** ţărm. •***suw sáátí*** clepsidră. •***suw şîrîltîsî*** murmur; susur. •***suw tayyaresí*** hidroavion. •***suw tírmení*** moară de apă. •***suwda píşken ğîmîrta*** ou fiert. •***suwga tolî*** plin cu apă. •***suwnuñ hisselerín ayîrmasî/sókmesí/şeşmesí*** *(chim.)* hidroliză. •***suwnuñ yokarînda*** în amonte. •***suwnuñ yúzí*** suprafaţa apei. •***suwuk suw man ğuwula*** se spală cu apă rece. •***tamîzdîrma suwî*** apă distilată. •***tatlî suw balîgî*** peşte de apă dulce. •***taze suw*** apă proaspătă. •***turgun suwlar*** ape stătătoare. •***yúzúm suwî*** sirop de struguri.

suwa *s.* tencuială; stuc.

suwal *s.* întrebare; interogare. // •***suwal ğetvelí*** chestionar.

suwalama *s.* tencuire; tencuială.

suwalamak *v.t.* a tencui.

suwalangan *adj.* tencuit.

suwaletúwğí *adj.* întrebător.

suwalgan *adj.* îmbibat.

suwal-ğewap *s.* întrebare şi răspuns.

suwalî *adj.* tencuit.

suwallagan *adj.* întrebător.

suwallama *s.* întrebare; interogare.

suwallamak *v.t.* a întreba; a interoga.

suwallangan *adj.* întrebat; interogat.

suwallaşmak *v.i.* a se întreba reciproc; a se interoga reciproc.

suwalsîz *adj.* indiscutabil.

suwaluw *s.* îmbibare.

suwarîlgan *adj.* adăpat.

suwarîlmak *v.i.* a se adăpa.

suwarîm *s.* adăpătoare.

suwarmak *v.t.* a adăpa.

suwaruw *s.* adăpare.

suwastî I. *adj.* submarin; subacvatic; submersibil. **II.** *s.* submarin. // •***suwastî kayalar*** recif.

suwastîgakarşî *adj. (mil.)* antisubmarin.

suwastîpapîr *s.* submarin.

Suwat *s. (antrop. f., arab.)* "Destin favorabil".

suwatî *s.* hidronim.

suw-aygîrî *s. (zool.)* hipopotam *(lat., Hippopotamus amphibius)*.

suw-aguwotî *s. (bot.)* cucută-de-apă *(lat., Cicuta virosa)*.

suwalaw *s.* tencuire; tencuială.

suwallaw *s.* întrebare; interogare.

suw-atkulagî *s. (bot.)* ştevie; măcriş-de-apă *(lat., Rumex palustris)*.

suw-aykabagî *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola)*.

suwbasar *s.* luncă; câmpie inundabilă.

suwbasîmî *s. (nav.)* deplasament.

suwbaskan I. *adj.* inundat. **II.** *s. (tehn.)* pompă.

suwbasma *s. (tehn.)* pompare.

suwbasmasî *s.* inundaţie; potop; şiroi; şuvoi; puhoi; torent; viitură.

suwbaylamasî *s.* îndiguire.

suw-bakaotî *s. (bot.)* limbariţă *(lat., Alisma plantago-aquatica)*.

suw-baldîranî *s. (bot.)* cucută-de-apă *(lat., Cicuta virosa)*.

suwbílímğísí *s.* hidrolog.

suwbílímí I. *adj.* hidrologic. **II.** *s.* hidrologie.

suwbílímlí *adj.* hidrologic.

suw-bótnegí *s. (bot.)* izma-broaştei; menta-broaştei *(lat., Mentha aquatica)*.

suwbuga *s. (orn.)* buhai-de-baltă; bou-de-baltă *(lat., Botaurus stellaris)*.

suwbuga, kíşkene- *s. (orn.)* stârc pitic *(lat., Ixobrychus minutus)*.

suwbuga, kúl-sîrtlî- *s. (orn.)* stârc cu spate cenuşiu *(lat., Ixobrychus sturmii)*.

suwbuga, sarî- *s. (orn.)* stârc chinezesc; stârc galben *(lat., Ixobrychus sinensis)*.

suwbugasî, Amerika- *s. (orn.)* buhai-de-baltă american; bou-de-baltă american *(lat., Botaurus lentiginosus)*.

suwbugasî, kíşkene-Amerika- *s. (orn.)* stârc mic american *(lat., Ixobrychus exilis)*.

suwbugasî, kíşkene-Kîtay- *s. (orn.)* stârc mic de Manciuria *(lat., Ixobrychus eurhythmus)*.

suwbugasî, Kîtay- *s. (orn.)* stârc chinezesc; stârc galben *(lat., Ixobrychus sinensis)*.

suw-bulgunî *s. (zool.)* nurcă; vizon *(lat., Mustela vison)*.

suw-bulukasî *s. (zool.)* vidră; lutră *(lat., Lutra lutra)*. // •***suw-bulukasî terísí*** lutru.

suwburumî *s.* vâltoare; bulboană; vârtej de apă.

suw-búberí *s. (bot.)* dintele-dracului; piper-de-baltă *(lat., Polygonum hydropiper)*.

suwbúrkút, ak-baş-ak-kuyruklî- *s. (orn.)* vultur cu cap alb *(lat., Haliaeetus leucocephalus)*.

suwbúrkút, ak-kuyruklî- *s. (orn.)* codalb *(lat., Haliaeetus albicilla)*.

suwbúrkút, ak-omîzlî- *s. (orn.)* vultur cu umeri albi *(lat., Haliaeetus pelagicus)*.

suwbúrkút, ótken-ak-kuyruklî- *s. (orn.)* vultur pescar african *(lat., Haliaeetus vocifer)*.

suwbúrkút, sîzîk-kuyruklî- *s. (orn.)* vultur de mare mic *(lat., Haliaeetus leucoryphus)*.

suwbúrkútí, ak-kuyruklî-Afrika- *s. (orn.)* vultur pescar african *(lat., Haliaeetus vocifer)*.

suwdanketken *adj.* plutitor.

suwdanketúw *s.* plutire.

suwemgen *s.* sugativă; tampon.

suw-ezení *s. (bot.)* şopârliţă; bobornic *(lat., Veronica beccabunga)*.

suwgaalîşîk *adj. (d. plante)* hidromorf.

suwgaatîluw *s.* plonjare.

suwgabatîrma *s.* înmuiere; umezire; scufundare.

suwgabatkan *adj.* muiat; înmuiat; umezit; scufundat.

suwgabatuw *s.* înmuiere; umezire; scufundare.

suwgaberílgen *adj.* lansat la apă.

suwgaberúw *s.* lansare la apă.

suwgadayangan *adj.* impermeabil.

suwgadayanma *s.* impermeabilitate.

suwgaotîrgan *adj.* lansat la apă.

suwgaotîrtuw *s.* lansare la apă.

suwgasalîngan *adj.* muiat; înmuiat; umezit; scufundat.

suwgasaluw *s.* înmuiere; umezire; scufundare.

suwgatolgan *adj.* îmbibat.

suwgatolma *s.* îmbibare.

suwgeşírgen *adj.* permeabil; neetanş.

suwgeşírmeme *s.* impermeabilitate.

suwgeşírmez *adj.* impermeabil; etanş. // •***suwgeşírmez sáát*** ceas rezistent la apă.

suwgeşírmezkap *s.* prelată.

suwgeşírúw *s.* permeabilitate.

suw-ğaraotî *s. (bot.)* limbariţă *(lat., Alisma plantago-aquatica)*.

suwğî *adj.* acvatic.

suwğîltkan *s. (tehn.)* boiler.

suwğolî *s.* **1.** cale navigabilă. **2.** jgheab.

suwhaleketí I. *adj. (fiz.)* hidrodinamic. **II.** *s. (fiz.)* hidrodinamică.

suwhaleketlí *adj. (fiz.)* hidrodinamic.

suw-ití *s. (zool.)* leu-de-mare *(lat., Otaria byronia)*.

suwíşínde *adj.* leoarcă; ciuciulete.

suwíşírme *s.* adăpare.

suwíşken *adj.* adăpat.

suwkapamasî *s.* stăvilire; zăgăzuire.

suwkarîştîrîlgan *adj.* diluat; subţiat; lungit; îndoit.

suwkarîştîrmasî *s.* diluare; subţiere; lungire; îndoire.

suwkatîlgan *adj.* diluat; subţiat; lungit; îndoit.

suwkatuw *s.* diluare; subţiere; lungire; îndoire.

suwkaybetmesí *s.* deshidratare.

suwkaynatkan *s. (tehn.)* boiler.

suw-kabagî *s. (bot.)* tărtăcuţă; tigvă; tâlv *(lat., Lagenaria gourda)*.

suw-karatawugî *s. (orn.)* pescărel negru; mierlă de apă *(lat., Cinclus cinclus)*.

suwkesken *s. (nav.)* pinten.

suwkózí *s.* izvor.

suwkuwatî I. *adj. (tehn.)* hidraulic. **II.** *s. (tehn.)* hidraulică.

suwkuwatlî *adj. (tehn.)* hidraulic.

suwkúresí *s. (geogr.)* hidrosferă.

suwlama *s.* **1.** irigare; irigaţie. **2.** udare; înmuiere; umezire; stropire. **3.**

hidratare.
suwlamak *v.t.* **1.** a uda; a înmuia; a umezi. **2.** a iriga. **3.** a hidrata.
suwlamakopkasî *s.* stropitoare.
suwlangan *adj.* **1.** udat; ud; înmuiat; umezit; stropit. **2.** irigat. **3.** hidratat.
suwlanmak *v.i.* **1.** a se uda; a se înmuia; a se umezi; a se stropi. **2.** a se iriga. **3.** a se hidrata. // ***•awuzî suwlanmak*** a-i lăsa gura apă; a pofti; a saliva. ***•ğílígíne kadar suwlanmak*** a se uda până la oase.
suwlarsîzgasî *s.* hidrografie.
suwlaw *s.* **1.** irigare; irigaţie. **2.** udare; înmuiere; umezire; stropire. **3.** hidratare.
suwlî *adj.* **1.** cu apă; care conţine apă; ud. **2.** apos. **3.** suculent; zemos. // ***•suwlî boya*** acuarelă.
suwlîkózlí *adj.* **1.** înlăcrimat; cu ochii înlăcrimaţi. **2.** plângăcios; plângăreţ; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
suwluk *s.* **1.** suculenţă. **2.** zăbală.
suw-nanesí *s. (bot.)* izma-broaştei; menta-broaştei *(lat., Mentha aquatica)*.
suw-nergisí *s. (bot.)* verbină; vervenă; sporiş *(lat., Verbena officinalis)*.
suwólşegen *s.* pluviometru.
suwólşeme *s.* pluviometrie.
suw-perğímegí *s. (bot.)* linte-de-baltă; lintiţă; mătasea-broaştei *(lat., Lemna minor)*.
suwperiysí *s. (mitol.)* sirenă; naiadă.
suw-rezenesí *s. (bot.)* mărăraş; chimion-de-apă; chimen-de-baltă; cucuţică-de-bălţi *(lat., Phellandrium aquaticum; Oenanthe aquatica)*.
suwsagan *adj.* însetat; setos.
suwsak *adj.* însetat.
suwsaklagan *s.* baraj; dig.
suwsama *s.* însetare; sete.
suwsamak *v.i.* a i se face sete; a-i fi sete *(şi fig.)*. // ***•eğelíne suwsamak*** a i se urî cu zilele; a-şi ruga moartea. // ***•bek suwsadîm*** mi-e foarte sete.
suw-samurî *s. (zool.)* vidră; lutră *(lat., Lutra lutra)*. // ***•suw-samurî terísí*** lutru.
suwsaw *s.* însetare; sete.
suw-sayragî *s. (orn.)* sturz de apă de Louisiana *(lat., Seiurus motacilla)*.
suwsepken *s.* stropitoare.
suw-sîğawulî *s. (zool.)* şobolan-de-apă *(lat., Arvicola sapidus)*.
suwsuz *adj.* însetat; deshidratat. // ***•suwsuz aketíp suwsuz ketírmek*** a duce pe cineva bou şi a-l aduce vacă.
suwsuzlaşkan *adj.* deshidratat.
suwsuzlaşma *s.* deshidratare.
suwsuzlaşmak *v.i.* a se deshidrata.
suwsuzlaştîrmak *v.t.* a deshidrata.
suwsuzlaşuw *s.* deshidratare.
suwsuzluk *s.* **1.** sete; însetare *(şi fig.)*. **2.** secetă.
suwşagîlganî **I.** *adj. (electr.)* hidroelectric. **II.** *s. (electr.)* hidroelectricitate. // ***•suwşagîlganî íşletmesí*** hidrocentrală; centrală hidroelectrică.
suwşagîlganlanmasî *s. (chim.)* electroliză.
suwşerítí *s.* **1.** *(bot.)* stuf; papură; trestie; pipirig *(lat., Phragmites communis; Phragmites australis)*. **2.** *(bot.)* papură *(lat., Typha angustifolia)*.
suwşeşegî *s. (med.)* varicelă; vărsat de vânt.
suw-şîbawî *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola)*.
suw-şullugî *s. (orn.)* becaţină comună *(lat., Gallinago gallinago)*.
suwtabîşmasî *s. (geogr.)* confluenţă.
suwtaşî *s. (bot.)* buricul-apei *(lat., Hydrocotyle vulgaris)*.
suwtaşîgan *s.* **1.** sacagiu. **2.** saca.
suw-tartarî *s. (orn.)* cârstel de baltă; cristei de baltă *(lat., Rallus aquaticus)*.
suw-teresí *s. (bot.)* năsturel; cardama; bobâlnic; măcriş-de-baltă *(lat., Nasturtium officinale)*.
suwtobî *s. (sport)* polo. // ***•suwtobî turnewí*** *(sport)* turneu de polo.
suwtorgay *s. (orn.)* ploier *(lat., Charadrius pluvialis)*.
suwtorgay, akşa- *s. (orn.)* prundăraş de sărătură *(lat., Charadrius alexandrinus)*.
suwtorgay, altîn- *s. (orn.)* ploier auriu *(lat., Pluvialis apricaria)*.
suwtorgay, balaban-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş gulerat mare *(lat., Charadrius hiaticula)*.
suwtorgay, gúmúş- *s. (orn.)* ploier argintiu *(lat., Pluvialis squatarola)*.
suwtorgay, kawerengí-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş cu dungi castanii *(lat., Charadrius pallidus)*.
suwtorgay, kíşkene-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş gulerat mic *(lat., Charadrius dubius)*.
suwtorgay, perdelí- *s. (orn.)* prundăraş semipalmat *(lat., Charadrius semipalmatus)*.
suwtorgay, tamgalî- *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus)*.
suwtorgay, úş-yakalî- *s. (orn.)* prundăraş cu trei gulere *(lat., Charadrius tricollaris)*.
suwtorgayî, Asiye- *s. (orn.)* prundăraş asiatic *(lat., Charadrius asiaticus)*.
suwtorgayî, Amerika-altîn- *s. (orn.)* ploier american auriu *(lat., Pluvialis dominica)*.
suwtorgayî, balaban-kum- *s. (orn.)* prundăraş de deşert *(lat., Charadrius leschenaultii)*.
suwtorgayî, dak- *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus)*.
suwtorgayî, Forbes'níñ- *s. (orn.)* prundăraşul lui Forbes *(lat., Charadrius forbesi)*.
suwtorgayî, Kittlitz'níñ- *s. (orn.)* prundăraşul lui Kittlitz *(lat., Charadrius pecuarius)*.
suwtorgayî, kíşkene-kum- *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
suwtorgayî, Mîsîr- *s. (orn.)* ploier egiptean; pasărea-crocodilului *(lat., Pluvianus aegyptius)*.
suwtorgayî, Moñgol- *s. (orn.)* prundăraş de deşert de Mongolia *(lat., Charadrius mongolus)*.
suwtorgayî, Paçifik-altîn- *s. (orn.)* ploier de Pacific auriu *(lat., Pluvialis fulva)*.
suwtorgayî, şayîr- *s. (orn.)* prundăraş cu coadă ascuţită *(lat., Charadrius vociferus)*.
suwtókme *s.* urinare.
suwtutumî *s. (nav.)* deplasament.
suwugan *adj.* **1.** răcit. **2.** înstrăinat; îndepărtat sufleteşte; care şi-a pierdut interesul.
suwuk I. *adj.* rece. **II.** *adv.* cu răceală. **III.** *s.* **1.** vreme rece; frig. **2.** răceală; guturai. // ***•başîndan suwuk suw tógílmek*** a-l trece toate sudorile. ***•suwuk almak*** a-l lua frigul; a răci. ***•suwuk basmak*** a se lăsa frig. ***•suwuk dawranmak*** a se purta cu răceală. ***•suwuk ğílígíne túşmek*** a-i intra frigul în oase. ***•suwuktan kaltîramak*** a tremura de frig; a se zgribuli. // ***•bo yerí suwuk, hem kayet suwuk*** aici este rece, ba chiar foarte rece. ***•kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul*** deşi a nins, nu e frig. ***•Kóstenğede suwuk bola mî?*** este frig la Constanţa?; ***•suwuk kîzartma*** friptură rece. ***•suwuk suw man ğuwula*** se spală cu apă rece. ***•suwuklar kúzden başladî*** frigul a început din toamnă. ***•tínewún suwuk edí*** ieri a fost frig.
suwukalgan *adj. (med.)* răcit.
suwukğarîk *s.* luminiscenţă.
suwukğarîklî *adj.* luminiscent.
suwukkadayanmagan *adj.* friguros.
suwukkan(lî) *adj.* calm; cu sânge rece; imperturbabil; flegmatic. // ***•suwukkanlî kalmak*** a-şi păstra calmul.
suwukkanlîk *s.* calm; sânge rece.
suwuklagan *adj. (med.)* răcit.
suwuklama *s. (med.)* răceală. // ***•bademşík suwuklamasî*** *(med.)* inflamarea amigdalelor; amigdalită. ***•bogîrdak suwuklamasî*** *(med.)* inflamarea faringelui; faringită. ***•búyrek suwuklamasî*** *(med.)* inflamarea rinichilor; nefrită. ***•kulak suwuklamasî*** *(med.)* inflamarea urechii; otită.
suwuklamak *v.i. (med.)* a răci. // ***•ğolda suwukladîm*** am răcit pe drum.
suwuklatma *s. (med.)* răceală.
suwuklay *adv.* rece; în stare rece; cu răceală.
suwuklatuw *s. (med.)* răceală.
suwuklaw *s. (med.)* răceală.
suwukluk *s.* **1.** frig; vreme rece. **2.** *(fig.)* răceală; guturai.
suwuk-suwuk *adv.* rece; în stare rece; cu răceală.
suwuktankaltîragan *adj.* zgribulit.
suwuktantírîldegen *adj.* zgribulit.
suwuktantomalangan *adj.* zgribulit.
suwuktiyme *s.* răceală; guturai.
suwuma *s.* **1.** răcire. **2.** înstrăinare; îndepărtare sufletească; pierdere a interesului.
suwumak *v.i.* **1.** a se răci. **2.** a se înstrăina; a se îndepărta sufleteşte; a-şi pierde interesul. // ***•kolî suwumak*** a-şi ieşi din mână.
suwunkaybetken *adj.* deshidratat.
suwur *s. (zool.)* marmotă *(lat., Arctomys marmota)*.
suwurga *s. (pol.)* colonie.
suwurgağî *s.* colonist.
suwurgağîgakarşî *s. (pol.)* anticolonialist.
suwurgağîlîk *s.* colonialism.
suwurgalaşkan *adj.* colonizat.
suwurgalaştîrîlgan *adj.* colonizat.
suwurgalaştîrîlmak *v.i.* a se coloniza.
suwurgalaştîrmak *v.t.* a coloniza.
suwurgalaştîruw *s.* colonizare.
suwurgalîk *adj.* colonial.
suwurgan *adj.* aspirator.
suwurmak *v.t.* **1.** a suge; a sorbi; a

absorbi. **2.** *(fig.)* a exploata; a asupri.
suwurulgan *adj.* **1.** supt; absorbit; sorbit. **2.** exploatat; asuprit.
suwuruw *s.* **1.** supt; absorbire; sorbire. **2.** exploatare; asuprire.
suwuruwğî *s.* **1.** ventuză. **2.** exploatator; asupritor.
suwuruwğuluk *s.* exploatare; aservire.
suwutma *s.* răcire. // **•*hawa suwutmasî*** aer condiţionat.
suwutmak *v.t.* a răci. // **•*boşîna awuz suwutmak*** a-şi răci gura degeaba. **•*suwutup almak*** *(gastron.)* a frapa.
suwutmaş *s.* răcitor.
suwutulgan *adj.* răcit; frapat.
suwutulmak *v.i.* a fi răcit.
suwutup-alîngan *adj. (gastron.)* frapat.
suwutup-aluw *s. (gastron.)* frapare.
suwutuw *s.* răcire.
suwutuwğî *adj.* frigorific.
suwuw *s.* **1.** răcire. **2.** înstrăinare; îndepărtare sufletească; pierdere a interesului.
suwústí *adj.* lacustru.
suwyuwarlagî *s. (geogr.)* hidrosferă.
suw-yúzúmí *s. (bot.)* rourică; plutitoare; iarbă-dulce; rochia-cerului *(lat., Glyceria fluitans)*.
suw-zambagî *s. (bot.)* lotus *(lat., Nymphaea lotus)*.
suyikast *s.* atentat. // **•*îrîzga suyikast*** atentat la pudoare.
suyikastşî *s.* atentatator; atacant; violator; agresor.
suyistimal *s.* abuz; faptă ilegală.
suyistimalğî *adj.* nelegiuit.
suyistimallî *adj.* abuzat; abuziv.
suyizan *s.* părere deformată.
Suzan *s. (antrop. f., prsn.)* "Înflăcărare".
súbege súyegí *s. (anat.)* stern.
súbek *s.* fundă; fundiţă; panglică.
súbet *s. (bot.)* cruşăţea; bărbuşoară *(lat., Barbarea vulgaris)*.
súbğit *s.* defileu; strâmtoare; chei.
Súheyil *s. (antrop. m., prsn.)* "Steaua".
Súheyle *s. (antrop. f., prsn.)* "Steaua".
súk *s.* topor; baltag; toporişcă; secure.
súken *s.* cârmă; timonă.
súkenaydaw *s.* cârmire.
súkenğí *s. (nav.)* cârmaci; timonier.
súkenğílík *s.* cârmire.
súksúk *s. (bot.)* tamariscă; cătină-roşie *(lat., Tamarix ramosissima)*.
súkún *s.* linişte; tihnă.
súkúnet *s.* linişte; calm; pace.
súkúnetlí *adj.* liniştit; tihnit.
súkúnlí *adj.* liniştit; tihnit.
súkút *s.* tăcere; linişte.
súkútiy *adj. (d. oameni)* tăcut; liniştit.
súlale *s.* dinastie.
súle *s. (bot.)* ovăz *(lat., Avena sativa)*.
súle, ğîr- *s. (bot.)* ovăz-sălbatic *(lat., Avena fatua)*.
súlekeş *s. (orn.)* presură *(lat., Emberiza sp.)*.
súlekeş, ak-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap alb *(lat., Emberiza leucocephala)*.
súlekeş, ak-kaşlî- *s. (orn.)* presură cu sprâncene albe *(lat., Emberiza rustica)*.
súlekeş, altîn-karînlî- *s. (orn.)* vrabie cu piept portocaliu *(lat., Passerina leclancherii)*.
súlekeş, boyalî- *s. (orn.)* vrabie pictată *(lat., Passerina ciris)*.
súlekeş, boz- *s. (orn.)* presură cenuşie *(lat., Emberiza cineracea)*.
súlekeş, boz-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap cenuşiu *(lat., Emberiza striolata)*.
súlekeş, boz-moyînlî- *s. (orn.)* presură cu gât cenuşiu *(lat., Emberiza buchahani)*.
súlekeş, kara-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap negru *(lat., Emberiza melanocephala)*.
súlekeş, kara-suratlî- *s. (orn.)* presură cu faţă neagră *(lat., Emberiza spodocephala)*.
súlekeş, kawerengí-kulaklî- *s. (orn.)* presură cu urechi castanii *(lat., Emberiza fucata)*.
súlekeş, kíşkene- *s. (orn.)* presură mică *(lat., Emberiza pusilla)*.
súlekeş, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap roşu *(lat., Emberiza bruniceps)*.
súlekeş, kulan- *s. (orn.)* presură castanie *(lat., Emberiza rutila)*.
súlekeş, kulan-karînlî- *s. (orn.)* presură cu piept castaniu *(lat., Emberiza stewarti)*.
súlekeş, láğiwert- *s. (orn.)* vrabie albastră *(lat., Passerina cyanea)*.
súlekeş, mawî- *s. (orn.)* presură azurie *(lat., Passerina amoena)*.
súlekeş, pasrenklí- *s. (orn.)* presură ruginie *(lat., Emberiza caesia)*.
súlekeş, sarî- *s. (orn.)* presură galbenă *(lat., Emberiza citrinella)*.
súlekeş, sarî-kaşlî- *s. (orn.)* presură cu sprâncene galbene *(lat., Emberiza chrysophrys)*.
súlekeş, sarî-karînlî- *s. (orn.)* presură cu piept galben *(lat., Emberiza aureola)*.
súlekeş, sarî-moyînlî- *s. (orn.)* presură cu gât galben *(lat., Emberzina elegans)*.
súlekeş, yeşíl- *s. (orn.)* vrabie verzuie *(lat., Passerina versicolor)*.
súlekeşí, Afrika-kaya- *s. (orn.)* presură africană de stâncă *(lat., Emberiza tahapisi)*.
súlekeşí, bakşa- *s. (orn.)* presură bărboasă *(lat., Emberiza cirlus)*.
súlekeşí, bataklîk- *s. (orn.)* presură de stuf *(lat., Emberiza schoeniclus)*.
súlekeşí, kaya- *s. (orn.)* presură de munte *(lat., Emberiza cia)*.
súlekeşí, kíşkene-saz- *s. (orn.)* presură mică de stuf *(lat., Emberiza pallasi)*.
súlekeşí, şayîr- *s. (orn.)* presură de luncă *(lat., Emberiza cioides)*.
súlekeşí, şeşek- *s. (orn.)* presură de grădină *(lat., Emberiza hortulana)*.
súlekeşí, tarla- *s. (orn.)* presură sură *(lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra)*.
súlekeş-torgay *s. (orn.)* vrabie bufon *(lat., Chondestes grammacus)*.
súlesí, şayîr- *s. (bot.)* ovăscior *(lat., Arrhenatherum elatius)*.
súlgún *s. (orn.)* fazan *(lat., Phasianus colchicus)*.
súlgún, altîn- *s. (orn.)* fazan auriu *(lat., Chrysolophus pictus)*.
súlgún, gúmúş- *s. (orn.)* fazan argintiu *(lat., Phasianus nycthemerus; Lophura nycthemera)*.
súlgún, kara- *s. (orn.)* fazan negru *(lat., Phasianus cochicus tenebrotus)*.
súlgún, kral- *s. (orn.)* fazan regal *(lat., Syrmaticus reevesii)*.
súlgún, yeşíl- *s. (orn.)* fazan verde; fazan japonez *(lat., Phasianus versicolor)*.
súlgúní, Argus- *s. (orn.)* fazan argus *(lat., Argusianus argus)*.
súlgúní, ekí-sîzîklî-Argus- *s. (orn.)* fazan argus cu bandă dublă *(lat., Argusianus bipunctatus)*.
súlgúní, kelín- *s. (orn.)* fazan diamant *(lat., Chrysolophus amherstiae)*.
súlgúní, mawî-kulaklî- *s. (orn.)* fazan urecheat *(lat., Crossoptilon auritum)*.
Súlimanlîk *s. (topon.)* Spasovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
Súliyman/Súleyman *s. (antrop. m., arab.)* Solomon.
Súliyman-Adalarî *s. (topon.)* Insulele Solomon.
súlúk *s. (zool.)* lipitoare *(lat., Hirudinea sp.)*.
súlúkotî *s. (bot.)* scânteiuţă; ochişor *(lat., Anagallis arvensis)*.
súm *s.* templu.
súmbúl *s.* spic. *(bot.)* zambilă; iacint *(lat., Hyacinthus orientalis)*.
súmbúl, ekşí- *s. (bot.)* ceapa-ciorii; floarea-viorelei *(lat., Muscari comosum)*.
súmbúlí, şayîr- *s. (bot.)* ceapa-ciorii; scânteiuţă *(lat., Gagea pratensis)*.
súmbúlleşken *adj.* înspicat.
súmbúlleşme *s.* înspicare.
súmbúlleşmek *v.i.* a înspica; a da în spic; a face spic.
súmbúllí *adj.* înspicat.
súmbúlteber *s. (bot.)* chiparoasă; tuberoză *(lat., Polyanthes tuberosa)*.
súme *s. (ent.)* molie *(lat., Tinea)*.
súmsúle *s. (bot.)* ochii-şoricelului *(lat., Saxifraga adscendens)*.
súmún *s.* săgeată.
súmúnleme *s.* săgetare.
súmúnlemek *v.t.* a săgeta.
súmúnlengen *adj.* săgetat.
súmúnlenmek *v.i.* a fi săgetat.
súnbe *s.* **1.** *(mil.)* vergea de armă. **2.** *(mil.)* şiş; vergea. // **•*súnbe kebap*** frigăruie.
súnger *s. (zool.)* burete; spongie *(lat., Spongia officinalis)*. // **•*súnger káátí*** sugativă. **•*súnger taşî*** piatră ponce.
súngerlí *adj.* spongios.
súngí *s.* baionetă; suliţă; lance.
súngúğí *s.* lăncier; sulităş.
súngúleme *s.* împungere; înjunghiere.
súngúlemek *v.t.* a împunge; a înjunghia.
súngúlengen *adj.* împuns; înjunghiat.
súnnet *s.* **1.** *(relig., la musulmani)* poruncă. **2.** circumcizie; tăiere împrejur.
súpúrme *s.* înfulecare; devorare.
súpúrmek *v.t.* a înfuleca; a devora. // **•*şapîrdap súpúrmek*** a hăpăi.
súpúrúlgen *adj.* înfulecat; devorat.
súrahiy *s.* carafă.
súrat *s.* viteză; velocitate. // **•*artkan súrat*** viteză accelerată. **•*azamiy súrat*** viteza maximă. **•*azgariy súrat*** viteza minimă. **•*súrat trení*** *(transp.)* tren expres.
súratîkesílgen *adj.* încetinit.
súratînóstírgen *s.* accelerator.
súratîósken *adj.* accelerat; iuţit.
súratkesílmesí *s.* încetinire.

súratkesken *s. (tehn.)* încetinitor.
súratlî *adj.* cu viteză; repede; rapid. // ***•bek súratlî*** vertiginos.
súratólşegen *s. (tehn.)* vitezometru; tahometru.
súratósmesí *s.* accelerație.
súratóstírmesí *s.* accelerare.
súratsîz *adj.* încet; lent.
súratsîzlîk *s.* încetineală; lentoare.
súratsîz-súratsîz *adv.* încet-încet; încetul cu încetul; uşor; uşurel; încetişor.
súrdúrme *s.* **1.** *(d. timp)* lungire; prelungire. **2.** menținere; întreținere.
súrdúrmek *v.t.* **1.** *(d. timp)* a lungi; a prelungi. **2.** a menține; a întreține.
súre *s.* durată; timp; termen. // ***•ğelenlí súrelí*** pentru un timp. ***•gúwenğe súresí*** termen de garanție. ***•kîska súrege istikraz*** credit pe termen scurt. ***•úyretím/tahsil súresí*** durata învățământului. ***•uzun súrege borîş*** împrumut pe termen lung.
súreaşîmî *s. (jur.)* prescripție. // ***•súreaşîmîna ogîramak*** a se prescrie.
súreaşîmînaogîragan *adj. (jur.)* prescris.
súrek *s.* durată; durabilitate.
súrekeñ *adj.* cronic.
súrekeñleşken *adj.* cronicizat.
súrekeñleşme *s.* cronicizare.
súrekeñleşmek *v.i.* a se croniciza.
súreklí *adj.* de durată îndelungată. // ***•súreklí alkîşlar*** aplauze prelungite.
súreklílbolgan *adj.* permanentizat.
súreklílík *s.* continuitate; permanență.
súreksízlík *s.* discontinuitate.
súrelí *adj.* periodic. // ***•uzun súrelí*** îndelungat.
súresígeşken *adj.* caduc; expirat.
súresípítken *adj.* caduc; expirat.
súreş *s.* fenomen; proces; evoluție.
súreşlí *s.* evoluat.
súreturum *s.* inerție.
súrgún *s.* **1.** exil; surghiun; deportare. **2.** proscriere; ostracizare. // ***•súrgúnge ğíbermek*** a trimite în surghiun; a deporta; a exila. // ***•súrgún lájí*** *(med.)* purgativ; laxativ.
súrgúngeğíberme *s.* exilare.
súrgúnğí *adj.* laxativ.
súrgúnkolî *s.* rază.
súrgúnlí *adj.* **1.** exilat; surghiunit; deportat. **2.** proscris; ostracizat.
Súrinam *s. (topon.)* Surinam.
Súriye *s. (topon.)* Siria.
Súriye-kanariyasî *s. (orn.)* cănăraş de Siria *(lat., Serinus syriacus)*.
Súriye-kúrtesí *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
súriyelí *s., adj.* sirian.
Súriye-terekkakkanî *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
Súriye-tokîldagî *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
súrme *s.* **1.** fard; vopsea de față. **2.** *(chim.)* antimoniu; stibiu. **3.** durată; dăinuire; continuare. **4.** ungere. **5.** exilare; surghiun. **6.** mânare; ducere; conducere. **7.** arat.
súrmek **A.** *v.i.* a dura; a ține; a continua. **B.** *v.t.* **1.** a mâna; a duce; a conduce. **2.** a exila; a surghiuni. **3.** a ara. **4.** a unge. // ***•aldga súrmek*** a propune; a susține *(o problemă, etc.)*. ***•atîna kara súrmek*** a păta numele cuiva; a-l denigra; a-l defăima; a-l ponegri. ***•húkúm súrmek*** a guverna. ***•kol súrmek*** a atinge; a pipăi. ***•kóp/uzun súrmek*** a dura mult. ***•ómír súrmek*** a-şi duce traiul; a-şi petrece viața; a trăi. ***•saban súrmek*** a ara; a plugări. ***•súrúp kírmek*** a da buzna în...; a intra buzna în...; ***•tarla súrmek*** a ara. ***•yaman ómír súrmek*** a nu-i fi casa casă şi masa masă. // ***•bír an súrgen*** într-o clipă; instantaneu. ***•sanetermen kóp súrmez*** cred că nu durează mult. ***•toplantî ekí sáát súrdí*** şedința a durat două ore.
súrmelí-ğelpazekuyruk *s. (orn.)* stufăriță dungată *(lat., Scotocerca inquieta)*.
súrmelí-karkîldak *s. (orn.)* pescăriță bridată *(lat., Onychoprion anaethetus; Sterna anaethetus)*.
súrmelí-sodîrgay *s. (orn.)* brumăriță ochioasă *(lat., Prunella ocularis)*.
súrmelí-tarakay *s. (orn.)* nagât de stepă; ploier de stepă *(lat., Vanellus gregarius; Chettusia gregaria)*.
súrmelí-tartalak *s. (orn.)* auşel sprâncenat *(lat., Regulus ignicapillus)*.
súrpe *s.* larvă.
súrpelí *adj.* larvar; cu larve.
súrtme *s.* radiere; ştergere.
súrtmek *v.t.* a şterge; a radia. // ***•makyajîn súrtmek*** a se demachia. // ***•masanîñ ústún súrt!*** şterge masa!;
súrtúlgen *adj.* radiat; şters.
súrtúlmek *v.i.* a fi şters; a fi radiat.
súrtúnmek *v.i.* a se şterge; a se radia.
súrtúşmek *v.i.* a se freca unul de altul.
súrtúwlí *adj.* radiat; şters.
súrúlúr *adj.* arabil.
súrúm *s.* **1.** *(fin.)* circulație. **2.** *(com.)* debit; vânzare; desfacere; dever.
súrúndúrmek *v.t.* **1.** a determina să se împiedice; a târî; a târâi. **2.** a pune pe drumuri.
súrúne-súrúne *adv.* târâş.
súrúngen **I.** *adj. (bot.)* târâtor; repent. **II.** *s.* **1.** reptilă; târâtoare. **2.** împiedicat; poticnit; târât. **3.** târâtură.
súrúngenler *s., pl.* reptile; târâtoare.
súrúnme *s.* împiedicare; poticnire; târâre.
súrúnmek *v.i.* a se împiedica; a se poticni; a se târî.
súrúw *s.* **1.** turmă; cireadă; cârd; haită. **2.** *(zool., orn.)* colonie. **3.** mulțime; droaie; gloată; grămadă. // ***•balîk súrúwí*** banc de peşte. ***•balkurt súrúwí*** roi de albine. ***•delí/anasîz súrúw*** stup bezmetic; stup fără matcă. ***•keday súrúwí*** turmă slugarnică.
súrúwğí *s.* birjar; vizitiu.
súrúwğúdiy *adv.* birjăreşte.
súrúwğúlúk *s.* birjărie.
sús *s.* **1.** podoabă; găteală. **2.** ornament; decor. // ***•sús ósímlígí*** plantă ornamentală.
sús-bezek *s.* zorzoane.
súsen *s. (bot.)* iris; stânjen; stânjenel *(lat., Iris germanica)*.
súsen, ufak- *s. (bot.)* rățişoare *(lat., Iris pumila)*.
súsleme *s.* ornare; împodobire; gătire; ferchezuire; spilcuire.
súslemek *v.t.* a împodobi; a orna; a găti; a ferchezui; a spilcui.
súslengen *adj.* gătit; ferchezuit; spilcuit; împodobit; ornat; pavoazat.
súslenmek *v.i.* a se găti; a se ferchezui; a se spilcui; a se împodobi.
súslewğí *adj.* decorativ. // ***•súslewğí resím*** tablou decorativ.
súslí *adj.* împodobit; ornat; gătit; ferchezuit; spilcuit. // ***•súslí pişkot*** fursec.
súslí-bezeklí *adj.* înzorzonat.
súst *adj.* flegmatic; indiferent; imperturbabil; calm; reținut; stăpânit; cu sânge rece.
súsken *s. (bot.)* spirea; floarea-miresei *(lat., Spiraea vanhouttei)*.
sút *s.* lapte. // ***•sút emízdírmek*** a da să sugă lapte; a alăpta. ***•sútí kesílmek*** a i se tăia laptele. ***•sútten kesmek*** a înțărca pe cineva. // ***•aşîgan sút*** lapte fermentat. ***•bír íşe sút*** o sticlă de lapte. ***•ğíygínlaşkan sút*** lapte condensat. ***•mayî alîngan sút*** lapte degresat. ***•sîğak sút*** lapte cald. ***•şíñgenezmelí sút*** lapte pasteurizat. ***•sîyîr sútí*** lapte de vacă. ***•sút sîyîrî*** vacă de lapte. ***•sút tíşí*** dinte de lapte. ***•sút tozî*** lapte praf. ***•teksif etílgen sút*** lapte condensat. ***•yarîmşar şanak sút*** câte o jumătate de farfurie cu lapte.
sútana *s.* doică.
sútemízdírílgen *adj.* alăptat.
sútemízdírme *s.* alăptare.
sút-katîk *s.* lapte şi iaurt. // ***•sút-katîk túkáanî*** lactobar.
sútkesílmesí *s. (med.)* agalactie.
Sút-Kól *s. (hidron.) ("Lacul de Lapte")* Siutghiol *(jud. Constanța)*.
sútlaş *s.* orez cu lapte.
sútlegen *s. (bot.)* alior; laptele-câinelui; laptele-cucului *(lat., Euphorbia cyparissias)*.
sútlí *adj.* **1.** de/cu lapte. **2.** lăptos. // ***•sútlí şokolata*** ciocolată cu lapte.
sútlí-peşmek *s. (bot.)* vinețică-cu-lapte; râşcov *(lat., Lactarius volemus; Lactarius deliciosus)*.
sútotî *s. (bot.)* amăreală; poligală *(lat., Polygala vulgaris)*.
sút-pener *s.* lapte şi brânză; lactate.
sútsatkan *s.* vânzător de lapte; lăptar.
sútsúz *adj.* fără lapte.
sútşí *s.* lăptar.
súttenkesílgen *adj.* înțărcat.
súttenkesme *s.* înțărcare.
sútun/sútún *s.* **1.** *(arhit., tipogr.)* coloană. **2.** pilon; stâlp.
sútunlandîrmak *v.t.* a încolona.
sútunlangan *adj.* încolonat.
sútunlanma *s.* încolonare.
sútunlanmak *v.i.* a se încolona.
sútunlanuw *s.* încolonare.
sútyúzí *s. (gastron.)* caimac; smântână.
súvariy *s.* cavalerist.
súvariye *s.* cavalerie.
súydúrgen *adj.* admirabil; simpatic; plăcut.
súydúrmek *v.t.* **1.** a determina să iubească; a determina să îndrăgească; a determina să-i placă; a determina să simpatizeze. **2.** a determina să dezmierde; a determina să mângâie.
súyek *s.* os; ciolan. // ***•bír terí-bír súyek bolmak*** a fi numai piele şi os; a fi foarte slab. ***•pîşak súyekke tayanmak*** a-i ajunge cuțitul la os; a nu mai suporta. ***•súyek ğalamak*** a linge blide; a

linguşi cu slugărnicie. // •***bír terí, bír súyek*** numai piele şi os. •***ğílíklí súyek*** os cu măduvă. •***kurî súyekler*** oseminte. •***súyek ğalawğî*** linguşitor. •***súyek sistemí*** *(anat.)* sistemul osos.

súyekğalagan *adj.* linguşitor.

súyekğalar *s.* linge-blide.

súyekğalaw *s.* linguşire.

súyekírímesí *s. (med.)* osteoporoză.

súyekkafesí *s. (anat.)* schelet; osatură.

súyekkafesíndiy *s.* scheletic.

súyekleşken *adj.* osificat.

súyekleşme *s.* osificare.

súyekleşmek *v.i.* a se osifica.

súyeklí *adj.* osos; ciolănos.

súyeklík *s.* oseminte.

súyekşí *adj.* de/din oase; osos.

súyektokîsî *s. (anat.)* ţesut osos.

súyen *s.* spion; agent secret; informator.

súyenlík *s.* spionaj; informaţii.

súyenlíkyapkan *adj.* iscoditor.

súyer *adj.* iubitor; iubitor.

súyerke *s.* iubit; iubită; drag.

súye-súye *adv.* cu plăcere; admirativ.

súygen *s., adj.* iubitor; admirator; simpatizant; îndrăgostit; amorezat. // •***oyînnî súygen*** jucăuş. •***súygen kitaplarîmdan bírsí*** una din cărţile mele preferate.

súygeşík *adj.* mlăştinos.

súygeşíklík *s.* mlaştină; smârc.

súygí *s.* dragoste; iubire. // •***ğurt súygúsí*** dragoste de ţară. •***súygí patlamasî*** izbucnire de dragoste. •***temíz súygí*** idilă. •***watan súygúsí*** dragoste de patrie.

súygúlí I. *adj.* drag; iubit. **II.** *s.* iubit; iubită.

súygúlúm *interj.* iubitul meu!; iubita mea!;

súykemek *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema.

súyken *s.* proptea; sprijin; reazem.

súykengen *adj.* **1.** proptit; sprijinit; rezemat. **2.** bazat; fundamentat.

súykenme *s.* **1.** bază; fundament. **2.** proptire; sprijin; rezemare.

súykenmek *v.i.* **1.** a se propti; a se sprijini; a se rezema. **2.** a se baza; a se bizui; a se întemeia.

súyketílmek *v.t.* a fi proptit; a fi sprijinit; a fi rezemat.

súyketmek *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema.

súyketúwğí *s.* sprijinitor; suporter.

súymek *v.t.* **1.** a iubi; a-i plăcea; a îndrăgi; a simpatiza. **2.** a dezmierda; a mângâia. **3.** a se îndrăgosti; a se amoreza. // •***kóz ğarîgînday súymek*** a iubi pe cineva ca pe lumina ochilor. •***óz ğanîndan kóp súymek*** a iubi pe cineva din tot sufletul. •***taa kóp súymek*** a iubi mai mult; a prefera. // •***mením eñ súygen besteğím*** compozitorul meu preferat. •***mísápír súymegen*** neospitalier. •***senî bek súyemen*** te iubesc mult.

súymemek *v.i.* a displăcea.

súymez *adj.* neiubitor; nesimpatizant.

súyrek *adj.* remorcă.

súyrekleme *s.* tragere; remorcare.

súyreklemek *v.t.* **1.** a trage; a remorca. **2.** a pune pe drumuri.

súyreklengen *adj.* tras; remorcat.

súyreklenmek *v.i.* a se trage; a se remorca.

súyrekletmek *v.t.* a determina să tragă; a determina să remorcheze.

súyrelgen *adj.* tras; remorcat.

súyrelmek *v.i.* a fi tras; a fi remorcat.

súyreme *s.* tragere; remorcare.

súyremek *v.t.* a trage; a remorca. // •***ayaklarîn súyrep ğúrmek*** a târşâi picioarele; a trage piciorul.

súyrene-súyrene *adv.* prin tragere; prin remorcare.

súyrengen *s.* tras; remorcat.

súyrenme *s.* tragere; remorcare.

súyrenmek *v.i.* a fi remorcat; a fi tras.

súyretmek *v.t.* a determina să tragă; a determina să remorcheze.

súyrí *adj.* oblong; lunguieţ; alungit.

súyrúk *s. (iht.)* sturion *(lat., Acipenseridae sp.)*.

súyúl *s.* coadă.

súyúlgen *adj.* iubit; îndrăgit.

súyúlme *s.* iubire; îndrăgire; popularitate; priză.

súyúlmek *v.i.* a fi iubit; a fi îndrăgit.

súyúlmez *adj.* care nu poate fi iubit; care nu poate fi îndrăgit.

súyúm *s.* adoraţie; simpatie; afabilitate; bunăvoinţă. // •***súyúm kóstermesí*** demonstraţie de simpatie.

súyúmlí *adj.* adorabil; simpatic; afabil; binevoitor.

súyúmlúlúk *s.* drăgălăşenie.

súyúmsúz *adj.* antipatic.

súyúmsúzlúk *s.* urâţenie; antipatie.

súyúndúrgen *adj.* îmbucurător.

súyúndúrmek *v.t.* a bucura.

súyúngen *adj.* bucuros.

súyúnme *s.* bucurie.

súyúnmek *v.i.* a se bucura.

súyúp-bayîlma *s.* adoraţie.

súyúşmek *v.i.* a se iubi *(reciproc)*.

súyúw *s.* **1.** iubire; îndrăgire. **2.** îndrăgostire; amorezare.

súyúw-bayîluw *s.* adoraţie.

súyúwğí *adj.* tandru; gingaş; afectuos.

súyúwğúlúk *s.* tandreţe; gingăşie; afecţiune.

súzek *s. (tehn.)* filtru.

súzenek *s. (med.)* gonoree; blenoragie.

súzeneklí *adj. (med.)* bolnav de gonoree.

súzgerek *s.* strecurătoare.

súzgeş *s.* strecurătoare. // •***súzgeşten geşírmek*** a trece prin strecurătoare; a strecura.

súzgeştengeşírúw *s.* strecurare; filtrare.

súzgeştengeşken *adj.* strecurat; filtrat.

súzme *s.* filtrare; strecurare.

súzmek *v.t.* **1.** a strecura; a filtra. **2.** *(fig.)* a măsura cu privirea; a studia; a examina. // •***kózlerín súzmek*** a privi galeş; a privi printre gene; a arunca ocheade; a arunca priviri pe furiş; a-şi da ochii peste cap.

súzúk *adj.* strecurat; filtrat.

súzúlgen *adj.* filtrat; strecurat.

súzúlmek *v.i.* **1.** a fi strecurat; a se strecura; a fi filtrat; a se filtra. **2.** *(d. păsări şi av.)* a plana. **3.** a privi galeş; a privi printre gene. **4.** *(d. oameni)* a slăbi; a pierde din greutate.

Swazilant *s. (topon.)* Swaziland.

Swainson'nîñ-sarî *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.

Swainson'nîñ-sayragî *s. (orn.)* sturz pitic melodios american *(lat., Catharus ustulatus)*.

Swainson'nîñ-toynagî *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.

Sweden *s. (topon.)* Suedia.

swedenlí *s., adj.* suedez.

swediş *s., adj.* suedez.

swedişçe I. *adv.* în limba suedeză. **II.** *s. (limba)* suedeză.

Swinhoe'nîñ-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Swinhoe *(lat., Oceanodroma monorhis)*.

Sykes'níñ-eşkísawarî *s. (orn.)* caprimulgul lui Sykes *(lat., Caprimulgus mahrattensis)*.

Sykes'níñ-tentekkuşî *s. (orn.)* caprimulgul lui Sykes *(lat., Caprimulgus mahrattensis)*.

Ş

şaba *s.* efort; străduanie.
Şabaddin/Şehabaddin/Şehabattin *s. (antrop. m., arab.)* "Luceafărul credinţei".
şabalama *s.* străduanie; osteneală; silinţă; zbatere.
şabalamak *v.i.* a se strădui; a depune efort.
şabalanma *s.* străduanie; osteneală; silinţă; zbatere. // ***•ğûrek şabalanmasî*** *(med.)* palpitaţie.
şabalanmak *v.i.* a se zbate; a se strădui; a depune efort.
şabalanuw *s.* străduanie; osteneală; silinţă; zbatere.
şabalaw *s.* străduanie; osteneală; silinţă; zbatere.
şabalît *s.* **1.** castană necomestibilă. **2.** *(bot.)* castan-sălbatic *(lat., Aesculus hippocastanum)*.
şabalît, kîrmîzî- *s. (bot.)* castan-roşu *(lat., Aesculus carnea)*.
şabalîtrengí *adj.* castaniu.
Şaban *s. (cron.) a 8-a lună a anului conform calendarului musulman.* // ***•Şaban úl-muwazzam*** *(cron.)* Şaban cel măreţ.
şabîp-atîlgan *adj.* avântat; lansat.
şabîp-atîlma *s.* avânt; elan; lansare; ţâşnire; zvâcnire.
şabîş *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci.
şabîşçî *s.* concurent; competitor.
şabîşkan *s.* competitor; concurent.
şabîşma *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci. // ***•şabîşma atî*** cal de curse.
şabîşmak *v.i.* a se întrece; a concura.
şabîşuw *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci.
şablon *s. (tehn.)* şablon.
şabuw *s.* **1.** alergare; fugă; goană. **2.** lansare; azvârlire; aruncare; catapultare. **3.** galop.
şad *adj.* fericit; vesel.
şadara *s.* sită; ciur.
şadaralama *s.* **1.** ciuruire; trecere prin ciur; cernere. **2.** *(fig.)* alegere; selecţionare. **3.** *(sport)* eliminare.
şadaralamak *v.t.* **1.** a ciurui; a trece prin ciur; a cerne. **2.** *(fig.)* a alege; a selecţiona. **3.** *(sport)* a elimina.
şadaralangan *adj.* **1.** ciuruit; trecut prin ciur; cernut. **2.** *(fig.)* ales; selecţionat. **3.** *(sport)* eliminat.
şadaralaw *s.* **1.** ciuruire; trecere prin ciur; cernere. **2.** *(fig.)* alegere; selecţionare. **3.** *(sport)* eliminare.
Şadiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cântăreţul".
Şadiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cântăreaţa".
şadîr **I.** *adj.* corturăresc. **II.** *s.* iurtă; cort. // ***•şadîr kurmak*** a instala cortul. ***•şadîrda yaşamak*** a umbla cu cortul. // ***•şadîr tíregí*** ţăruş. ***•şadîr yapragî/bezí*** foaie de cort. ***•şíñgene şadîrî*** şatră.
şadîrğî *s.* corturar.
şadîrşeşegí *s. (bot.)* bulbuci *(lat., Campanula trachelium)*.
şadîrvan *s.* **1.** fântână arteziană. **2.** *(la musulmani)* fântână pentru abluţiune.
şadra *s.* văl; voal. // ***•şadrasîn atmak*** a-şi arunca vălul de pe frunte; a se emancipa.
şadraaşmasî *s.* dezvăluire; divulgare.
şadraatuw *s.* aruncarea vălului; emancipare.
şadralî *adj.* cu văl; cu voal.
şadrasînatkan *adj.* care şi-a aruncat vălul; emancipat.
şadrasîz *adj.* fără văl; fără voal; dezvăluit.
şadrataguw *s.* acoperire cu văl; învăluire.
şadratakkan *adj.* acoperit cu văl; învăluit.
şafak *s.* zori de zi; auroră; aureolă; halo. // ***•şafak atmak*** a se revărsa zorile.
şafakatuw *s.* luminare de ziuă.
şafiy *adj.* tămăduitor; vindecător; lecuitor; curativ.
Şafiy *s. (antrop. m., arab.)* "Tămăduitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
şaga *s.* prunc; copilaş; sugar; sugaci; nou-născut. // ***•şagalar bakşasî*** grădiniţă de copii.
şagalîk *s.* copilărie.
şagalîktan *adv.* din copilărie.
şagan *adj.* **1.** alb; albinos. **2.** *(d. cai)* alb; bălan.
Şaganay *s. (antrop. m.)* "Lună albă".
şagangaşalar *adj.* alburiu; albicios.
şagangatartar *adj.* alburiu; albicios.
şaganlîk *s.* albinism.
şaganoz *s. (zool.)* crab *(lat., Carcinus maenas)*.
şagasîz *adj.* fără copii.
şagaşîk *s.* copilaş.
şagîlgan **I.** *adj.* **1.** electric. **2.** scăpărat. **II.** *s.* **1.** *(jur.)* pârât; reclamat. **2.** electricitate. // ***•şagîlgan agîm/ğeriyan*** curent electric. ***•şagîlgan anatîkkîşî*** priză electrică. ***•şagîlgan erkesí*** energie electrică. ***•şagîlgan ğayî*** arc electric. ***•şagîlgan hatî*** linie electrică. ***•şagîlgan íşletmesí*** centrală electrică. ***•şagîlgan sáátí/sayaşî*** *(electr.)* contor electric. ***•şagîlgan şebekesí*** reţea electrică. ***•şagîlgan sobasî*** reşou electric. ***•şagîlgan telí*** fir electric. ***•şagîlgan tírenş*** rezistenţă electrică. ***•şagîlgan traş maşinasî*** maşină de ras electrică.
şagîlganfeniy *adj.* electrotehnic.
şagîlganfení *s.* electrotehnică.
şagîlganğî *s.* electrician.
şagîlganhaleketí **I.** *adj. (fiz.)* electrodinamic. **II.** *s. (fiz.)* electrodinamică.
şagîlganhaleketlí *adj. (fiz.)* electrodinamic.
şagîlganhaleketsízlígí **I.** *adj. (fiz.)* electrostatic. **II.** *s. (fiz.)* electrostatică.
şagîlganhaleketsízlíklí *adj. (fiz.)* electrostatic.
şagîlgankimiya *s.* electrochimie.
şagîlgankimiyalî *adj.* electrochimic.
şagîlganlama *s.* electrizare; curentare; electrocutare.
şagîlganlamak *v.t.* a electriza; a curenta; a electrocuta.
şagîlganlangan *adj.* electrizat; curentat; electrocutat.
şagîlganlanmak *v.i.* a se electriza; a se curenta; a se electrocuta.
şagîlganlaşkan *adj.* electrificat.
şagîlganlaşma *s.* electrificare.
şagîlganlaşmak *v.i.* a se electrifica.
şagîlganlaştîrmak *v.t.* a electrifica.
şagîlganlaşuw *s.* electrificare.
şagîlganlaw *s.* electrizare; curentare; electrocutare.
şagîlganlî *adj.* electric. // ***•şagîlganlî dewre*** circuit electric. ***•şagîlganlî ğarîk*** lumină electrică. ***•şagîlganlî radiyatornî ğagîñîz!*** aprindeţi radiatorul electric!; ***•şagîlganlî sîpîrga*** aspirator electric. ***•şagîlganlî tramvay*** *(transp.)* tramvai electric. ***•şagîlganlî tren*** *(transp.)* tren electric.
şagîlganlîğûreksîzgasî *s.* electrocardiogramă; electrocardiografie.
şagîlganlîk *s.* electricitate.
şagîlganlîkaálbiysîzga *s.* electrocardiogramă; electrocardiografie.
şagîlganlîkutup *s.* electrod.
şagîlganlîmotor *s.* electromotor.
şagîlganlîtedaviy *s. (med.)* electroterapie.
şagîlganlîterapiya *s. (med.)* electroterapie.
şagîlganlîtírmen *s.* râşniţă electrică.
şagîlganmîknatîs *s. (fiz.)* electromagnet.
şagîlganmîknatîslî *adj. (fiz.)* electromagnetic. // ***•şagîlganmîknatîslî dalga/dulkun*** undă electromagnetică.
şagîlganólşer *s. (electr.)* electrometru.
şagîlma *s.* **1.** *(fiz.)* reflectare. **2.** *(gram.)* onomatopee. **3.** denunţ; trădare; pârâ; reclamaţie.
şagîlmak *v.i.* **1.** a se scăpăra. **2.** *(fiz.)* a se reflecta. **3.** a fi denunţat; a fi trădat; a fi pârât; a fi reclamat.
şagîlmalî *adj.* onomatopeic.
şagîm **I.** *adj. (fiz.)* electronic. **II.** *s.* **1.** fulger; scânteie; scăpărare. **2.** *(fiz.)* electron.
şagîmğî *adj.* scânteietor.
şagîmlama *s.* fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şagîmlamak *v.t.* a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şagîmlangan *adj.* fulgerat; scânteiat; scăpărat.
şagîmlanmak *v.i.* a se fulgera; a se scânteia; a se scăpăra.
şagîmlaw *s.* fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şagîmlawğî *adj.* fulgerător; scânteietor; scăpărător.
şagîmlî *adj. (fiz.)* electronic.
şagînda *adv.* în epoca; în timpul; pe vremea când.
şagîndan *adv.* din epoca; din timpul; de pe vremea când.
şagîr *adj.* **1.** albastru deschis; bleu. **2.** *(d. ochii unei fiinţe)* ceacâr.
şagîr-mandalak *s. (bot.)* scai-albastru; scai-vânăt *(lat., Eryngium planum)*.
şaguw *s.* **1.** scânteiere; scăpărare. **2.** înfigere; înţepare. **3.** reclamaţie; pârâ; denunţ; dare în vileag. **4.** înţelegere; discernământ; dumirire. **5.** *(fiz.)* reflexie. **6.** *(fiziol.)* reflex.
şaguwdaş *s. (fiz.)* reflector.
şaguwğî *adj.* **1.** denunţător; trădător; reclamant. **2.** scăpărător. **3.** reflectant.

şaguwmeselesí *s.* **1.** rechizitoriu; acuzaţie. **2.** acuzaţie.
şağan *s.* **1.** *(ent.)* scorpion; scorpie *(lat., Scorpionidae)*. **2.** *(astr.)* zodia scorpionului. // **•ğebínde şağan bolmak** a avea arici în buzunare; a fi zgârcit.
şağanbalîgî *s. (iht.)* scorpie-de-mare; porc-de-mare *(lat., Scorpaena porcus)*.
şağanî, kitap- *s. (ent.)* scorpionul-de-cărţi; scorpia-de-hârtie; chelifer *(lat., Chelifer cancroides)*.
şah *s.* **1.** şah; rege; suveran. **2.** *(la jocul de şah)* rege.
şah *s. (d. cai)* cabrare.
şahadet *s.* **1.** mărturie; dovadă. **2.** jertfire; sacrificiu. // **•şahadet etmek** a arăta; a indica. // **•şahadet parmagî** degetul arătător.
şahadetlí *adj.* **1.** mărturisit; dovedit. **2.** jertfit; sacrificat.
şahadetname *s.* dovadă; certificat; diplomă.
şahane *adj.* **1.** regesc; regal; imperial. **2.** *(fig.)* superb; magnific.
şaheser *s.* capodoperă.
Şahide *s. (antrop. f., arab.)* "Mărturisitoarea".
şahika *s. (geogr.)* culme; creastă.
şahin *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus)*.
şahinğí *s.* şoimar.
şahinşah *s.* şahinşah.
şahir *adj.* binecunoscut; reputat.
Şahir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel reputat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Şahire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea reputată".
şahit *s.* martor. // **•şahit bolmak** a fi martor. // **•sawunma şahití** *(jur.)* martorul apărării.
Şahit *s. (antrop. m., arab.)* "Mărturisitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Şahit, El- *s. (relig., arab.)* "Martorul"; "Cel care se află peste tot şi oricând" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
şahitlí *adj.* cu martor; privit; asistat.
şahitlík *s.* mărturie. // **•şahitlík etmek** *(jur.)* a depune mărturie.
şahîm *s.* seu; grăsime.
şahîs *s.* **1.** persoană; ins. **2.** *(gram.)* persoană. // **•baş şahîs** personaj principal; erou principal. **•bírínğí şahîs** *(gram.)* persoana întâi. **•ekínğí şahîs** *(gram.)* persoana a doua. **•imzalagan şahîs** semnatar. **•neviy şahîsîna** în felul său. **•neviy şahîsîna munhasîr** unic în felul său. **•şahîs almaşlîgî** *(gram.)* pronume personal. **•şahîs masuniyetí** imunitatea persoanei. **•úşúnğí şahîs** *(gram.)* persoana a treia. **•wazifelí şahîs** funcţionar.
şah-kartşagay *s. (orn.)* vultur rege; vultur alb *(lat., Sarcoramphus papa)*.
şah-kaz *s. (orn.)* gâscă imperială *(lat., Chen canagica; Anser canagicus)*.
şahlangan *adj.* cabrat.
şahlanma *s.* cabrare.
şahlanmak *v.i.* **1.** *(d. cai)* a cabra. **2.** *(fig.)* a sări la bătaie.
şahlanuw *s.* cabrare.
şahlî *adj.* cu cabrare; cabrat.
şahlîk *s.* monarhie; domnie.
şahmat *s.* şah *(joc)*.
şahmatşî *s.* şahist.
şahmerdan *s. (tehn.)* ciocan vertical; ciocan pneumatic.
şahsiy *adj.* **1.** personal; individual. **2.** personal; privat. // **•şahsiy eşiya** efecte personale. **•şahsiy hál** stare civilă. **•şahsiy masuniyet** *(jur.)* inviolabilitatea persoanei. **•şahsiy múlkiyet** proprietate privată. **•şahsiy sektor** sector particular.
şahsiye *s.* persoană; ins.
şahsiyet *s.* **1.** personalitate; individualitate. **2.** persoană importantă; personalitate.
şahsiyetlí *adj.* cu personalitate.
şahsiyetsíz *adj.* fără personalitate.
şahsiyleşken *adj.* **1.** personalizat; individualizat; particularizat; personificat. **2.** privatizat.
şahsiyleşme *s.* **1.** personalizare; individualizare; particularizare; personificare. **2.** privatizare.
şahsiyleştírmek *v.t.* **1.** a personaliza; a individualiza; a particulariza; a personifica. **2.** a privatiza.
şah-şoňgîr *s. (orn.)* acvilă de câmp *(lat., Aquila heliaca)*.
şah-tere *s. (bot.)* fumăriţă; safterea *(lat., Fumaria officinalis)*.
şahzade *s.* prinţ.
şak *s.* **1.** timp; vreme. **2.** sezon; anotimp. **3.** epocă; ev; eră; perioadă. **4.** vârstă. // **•bronz şagî** *(ist.)* epoca de bronz. **•elk şak tewúkesí** istoria antică. **•eskí şak** *(ist.)* antichitate. **•neolitik şak** *(ist.)* epoca neolitică. **•o şaklarda** în acea vreme. **•orta şak tewúkesí** *(ist.)* istoria evului mediu. **•şaklîk dergí** revistă periodică. **•síptí şaklar** *(ist.)* antichitate. **•taş şagî** *(ist.)* epoca de piatră. **•temír şagî** *(ist.)* epoca de fier. **•tewúke şagî** perioadă istorică. **•toňma şagî** perioadă glacială.
şaka *s.* glumă; şotie; poznă. // **•şaka etmek** a glumi. **•şaka gibí kelmek** a lua în glumă. **•şaka kótermemek** a nu şti de glumă. **•şaka sanetmek** a lua în glumă. **•şakaga almak** a lua în glumă. // **•şaka tuwul** nu e glumă.
şakabaz *s.* clovn.
şakabaz-órdek *s. (orn.)* raţă arlechin *(lat., Histrionicus histrionicus)*.
şakadan *adv.* în glumă; sub formă de glumă.
şakağî *s., adj.* glumeţ; poznaş.
şakak *s.* **1.** *(anat.)* tâmplă. **2.** *(anat.)* temporal.
şakakpulî súyegí *s. (anat.)* solzul temporalului.
şakal *s. (zool.)* şacal *(lat., Canis aureus)*.
şakalak *s.* mărăciniş; tufăriş; boschet; tufiş; desiş; hăţiş.
şakalakşî *s. (orn.)* mărăcinar mare; urzicar mare *(lat., Saxicola rubetra)*.
şakalaşmak *v.i.* a glumi cu...; // **•tartîşîp şakalaşmak** a se hârjoni.
şakal-erígí *s. (bot.)* porumbar; scorombar *(lat., Prunus spinosa)*.
şakaloz *s. (mil., ist.)* catapultă.
şaka-maka *s.* glumă; şotie; poznă.
şakan *s. (bot.)* pipirig; ţipirig *(lat., Holoschoenus vulgaris; Scirpus holoschoenus)*.
şakasîz *adv.* fără glumă; serios. // **•şakasîz, onday boldî mî?** serios, aşa s-a întâmplat?;
şakayîk *s. (bot.)* bujor *(lat., Paeonia officinalis)*.
şake *s.* vlăstar; mlădiţă.
şakir *adj.* recunoscător.
Şakir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel plin de recunoştinţă" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Şakire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea plină de recunoştinţă".
şakirt *s.* **1.** elev; şcolar; student. **2.** ucenic.
şakirtlík I. *adj.* studenţesc; şcolar. **II.** *s.* ucenicie; studenţie.
şakiy *s.* bandit; tâlhar.
şakiylík *s.* banditism; tâlhărie.
şakî *s.* briceag.
şakîl *s.* pietriş; prundiş.
şakîldagan *adj.* huruitor; răpăitor.
şakîldak *s.* **1.** *(tehn.)* opritor; piedică; frână. **2.** morişcă; breloc; jucărie cârâitoare. // **•kol şakîldagî** *(tehn.)* frână de mână.
şakîldaksalîngan *adj.* frânat.
şakîldaksaluw *s.* frânare.
şakîldakşî *s.* frânar.
şakîldama *s.* huruit; răpăit; ţăcănit.
şakîldamak *v.i.* a hurui; a răpăi; a ţăcăni.
şakîldaw *s.* huruit; răpăit; ţăcănit.
şakîldawğî *adj.* huruitor; răpăitor; ţăcănitor.
şakîllîk *s.* pietriş; prundiş.
şakîltaş *s.* pietriş; prundiş.
şakîltaş-şîmşîgî *s. (orn.)* vrabie de pietriş *(lat., Spizela passerina)*.
şakîltî *s.* **1.** huruit. **2.** huruit; răpăit. **3.** huruit; răpăit; ţăcănit.
şakîraberme *s.* chemare repetitivă; rechemare.
şakîrabermek *v.t.* a chema repetitiv; a rechema.
şakîraturma *s.* chemare repetitivă; rechemare.
şakîraturmak *v.t.* a chema repetitiv; a rechema.
şakîraturuw *s.* chemare repetitivă; rechemare.
şakîrdama *s.* trosnet; pârâit.
şakîrdamak *v.i.* a trosni; a pârâi.
şakîrdatmak *v.t.* a determina să trosnească; a determina să pârâie.
şakîrdaw *s.* trosnet; pârâit.
şakîrîlabergen *adj.* chemat repetitiv; rechemat.
şakîrîlaturgan *adj.* chemat repetitiv; rechemat.
şakîrîlgan *adj.* chemat; invitat.
şakîrîlmagan *adj.* nepoftit; neinvitat.
şakîrîlmak *v.i.* a fi invitat; a fi chemat.
şakîrîlmaykalgan *adj.* nechemat; nepoftit.
şakîrîm *s.* **1.** apel; chemare. **2.** verstă *(veche unitate de măsură a distanţei egală cu 1.067 m)*.
şakîrîş *s.* **1.** apel; chemare; invitare; invitaţie. **2.** lozincă; slogan; motto; parolă.
şakîrîşma *s.* asociaţie de idei.
şakîrîşmak *v.t.* a se striga reciproc; a se chema reciproc.
şakîrîşuw *s.* asociaţie de idei.
şakîrma *s.* **1.** apel; chemare; invitare; invitaţie. **2.** *(gram.)* vocativ. **3.** *(gram.)* interjecţie. **4.** lozincă; slogan; motto; parolă. // **•şakîrma hálí** *(gram.)* cazul vocativ.

şakîrmak **A.** *v.i. (d. cocoş)* a cânta. **B.** *v.t.* **1.** a chema; a striga. **2.** a invita; a convoca. // ***•askerlíkke şakîrmak*** a chema sub arme. ***•destekke şakîrmak*** a invoca. ***•dúrkúsún şakîrmak*** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguşi. ***•tanîk şakîrmak*** *(jur.)* a cita ca martor. ***•tertípke şakîrmak*** a aranja; a ordona; a organiza; a rândui; a orândui. ***•urkanga şakîrmak*** a chema la ordine; a organiza. // ***•menî toyga şakîrîp kelgen*** a venit să mă cheme la nuntă. ***•stewart kîskaayaklînî şakîrsañîz!*** chemaţi însoţioarea de bord!; ***•toplantîga onî da şakîrmak kerek*** trebuie chemat şi el la adunare.

şakîrtî *s.* trosnet; trosnitură; pârâit.

şakîrtmak *v.t.* a invita; a convoca; a chema; a striga.

şakîrtuw *s.* invitat; nuntaş.

şakîruw *s.* chemare; apel; invitare.

şakîruwlî *adj.* invitat.

şakîruwluk *s.* invitaţie.

şakkan *s. (jur.)* reclamant; petiţionar.

şakkauymama *s.* anacronism.

şaklaban *adj.* **1.** glumeţ; hazliu; poznaş. **2.** *(fig.)* linguşitor.

şaklabanlîk *s.* glumă; poznă; caraghioslâc.

şaklangan *adj.* maturizat.

şaklanmak *v.i.* a se maturiza.

şaklanuw *s.* maturizare.

şaklay, ak-kózlî- *s. (orn.)* pescăruş cu ochi albi *(lat., Larus leucophthalmus)*.

şaklay, ap-ak- *s. (orn.)* pescăruş de fildeş *(lat., Pagophila eburnea)*.

şaklay, balaban-kara-başlî- *s. (orn.)* pescăruş asiatic *(lat., Larus ichthyaetus)*.

şaklay, balaban-kara-sîrtlî- *s. (orn.)* pescăruş negru *(lat., Larus marinus)*.

şaklay, boz- *s. (orn.)* pescăruş sur *(lat., Larus canus)*.

şaklay, boz-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu glugă cenuşie *(lat., Larus cirrocephalus)*.

şaklay, boz-kanatlî- *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre *(lat., Larus glaucescens)*.

şaklay, gúl- *s. (orn.)* pescăruş roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.

şaklay, gúmúş- *s. (orn.)* pescăruş argintiu *(lat., Larus argentatus)*.

şaklay, ğaşmaklî- *s. (orn.)* pescăruşul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.

şaklay, halka-tumşuklî- *s. (orn.)* pescăruş sur mare *(lat., Larus delawarensis)*.

şaklay, inğe-tumşuklî- *s. (orn.)* pescăruş roz-alb *(lat., Larus genei; Chroicocephalus genei)*.

şaklay, kara-ayaklî- *s. (orn.)* pescăruş cu trei degete *(lat., Rissa tridactyla)*.

şaklay, kara-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus)*.

şaklay, kara-başlî-kúlgen- *s. (orn.)* pescăruş râzător cu cap negru *(lat., Larus ridibundus; Chroicocephalus ridibundus)*.

şaklay, kara-sîrtlî- *s. (orn.)* pescăruş negricios *(lat., Larus fuscus)*.

şaklay, kawerengí-başlî- *s. (orn.)* pescăruş cu cap brun *(lat., Larus brunnicephalus)*.

şaklay, kíşkene- *s. (orn.)* pescăruş mic *(lat., Larus minutus; Hydrocoloeus minutus)*.

şaklay, kúlgen- *s. (orn.)* pescăruş râzător *(lat., Larus articilla)*.

şaklay, kúyelí- *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.

şaklay, şatal-kuyruklî- *s. (orn.)* pescăruş cu coadă scobită; pescăruş Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.

şaklay, sarî-ayaklî- *s. (orn.)* pescăruş cu picioare galbene *(lat., Larus michahellis)*.

şaklay, sarî-ayaklî-gúmúş- *s. (orn.)* pescăruş pontic *(lat., Larus cachinnans)*.

şaklayî, Ak-Deñíz- *s. (orn.)* pescăruş cu cap negru *(lat., Larus melanocephalus)*.

şaklayî, Arap- *s. (orn.)* pescăruş arab *(lat., Larus hemprichii)*.

şaklayî, Audouin'níñ- *s. (orn.)* pescăruş Audouin *(lat., Larus audouinii)*.

şaklayî, Bonapart'nîñ- *s. (orn.)* pescăruş cu cioc negru *(lat., Larus philadelphia; Chroicocephalus philadelphia)*.

şaklayî, boz-kanatlî-Islant- *s. (orn.)* pescăruş cu aripi albastre islandez *(lat., Larus glaucoides)*.

şaklayî, Franklin'níñ- *s. (orn.)* pescăruşul lui Franklin *(lat., Larus pipixcan)*.

şaklayî, Heuglin'níñ- *s. (orn.)* pescăruşul lui Heuglin *(lat., Larus heuglini)*.

şaklayî, Kawkaz- *s. (orn.)* pescăruş armenian *(lat., Larus armenicus)*.

şaklayî, kutup- *s. (orn.)* pescăruş de gheţuri *(lat., Larus hyperboreus)*.

şaklayî, Ross'nîñ- *s. (orn.)* pescăruş roz *(lat., Rhodostethia rosea)*.

şaklayî, Sabin'níñ- *s. (orn.)* pescăruş cu coadă scobită; pescăruş Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.

şaklîk *adj.* sezonier.

şakma *s.* **1.** scânteiere; scăpărare. **2.** înfigere; înţepare. **3.** reclamaţie; pârâ; denunţ; dare în vileag. **4.** înţelegere; discernământ; dumirire. **5.** *(fiz.)* reflexie. **6.** *(fiziol.)* reflex.

şakmak **I.** *s.* amnar; scăpărătoare; brichetă. **II. A.** *v.i.* a scânteia; a scăpăra. **B.** *v.t.* **1.** a reclama; a pârî; a denunţa; a da în vileag. **2.** a înţelege; a pricepe; a se dumiri. **3.** a înfige; a înţepa. **4.** *(fiz.)* a reflecta. // ***•ğîltîrîm şakmak*** a-l trăsni; a-l fulgera. ***•mahkemege şakmak*** *(jur.)* a da în judecată.

şakmaktaş *s.* cremene; silex; piatră de brichetă.

şakpa *s.* cremene; silex; piatră de brichetă.

şakragî, akşam- *s. (orn.)* botgros cu cioc de fildeş *(lat., Hesperiphona vespertina)*.

şakragî, Sokotra- *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.

şakragî, tayga- *s. (orn.)* mugurar de taiga *(lat., Pinicola enucleator)*.

şakrak **I.** *adj.* **1.** vesel; voios; jovial; vioi; radios. **2.** *(d. voce)* melodios. **II.** *s.* **1.** *(orn.)* botgros *(lat., Coccothraustes coccothraustes)*. **2.** *(orn.)* mugurar; botgros; cireşar *(lat., Pyrrhula pyrrhula)*.

şakrak, al-karînlî- *s. (orn.)* botgros cu piept roşu *(lat., Pheucticus ludovicianus)*.

şakrak, altîn-kanatlî- *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii *(lat., Rhynchostruthus socotranus)*.

şakrak, ğaşmaklî- *s. (orn.)* botgros japonez *(lat., Eophona personata)*.

şakrak, kara-başlî- *s. (orn.)* botgros cu cap negru *(lat., Pheucticus melanocephalus)*.

şakrak, mawî- *s. (orn.)* presură albastră *(lat., Guiraca caerula)*.

şakrak, sarî-karînlî- *s. (orn.)* botgros cu aripi albe *(lat., Mycerobas carnipes)*.

şakrak, sarî-tumşuklî- *s. (orn.)* botgros cu cioc galben *(lat., Eophona migratoria)*.

şakraklîk *s.* veselie; voioşie; bună dispoziţie; jovialitate; vioiciune.

şak-şak *s.* morişcă; breloc; jucărie cârâitoare.

şakşakay *s. (orn.)* codobatură; prundar *(lat., Motacilla)*.

şakşakay, ak- *s. (orn.)* codobatură albă; prundar alb *(lat., Motacilla alba)*.

şakşakay, alaşa- *s. (orn.)* codobatură africană; prundar african *(lat., Motacilla aguimp)*.

şakşakay, boz- *s. (orn.)* codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur *(lat., Motacilla cinerea)*.

şakşakay, sarî- *s. (orn.)* codobatură galbenă *(lat., Motacilla flava)*.

şakşakay, sarî-baş- *s. (orn.)* codobatură cu cap galben *(lat., Motacilla citreola)*.

şakşî *adj.* modern.

şakşîlîk *s.* modernism.

şaktaş *adj.* modern; contemporan. // ***•şaktaş şayir*** poet contemporan. ***•şaktaş turistik tesislerí*** moderna bază turistică. ***•şaktaş zamanlar tewúkesí*** istoria modernă.

şaktaşlaşkan *adj.* modernizat; renovat.

şaktaşlaşma *s.* modernizare; renovare.

şaktaşlaşmak *v.i.* a se moderniza; a se renova.

şaktaşlaştîrîlgan *adj.* modernizat; renovat.

şaktaşlaştîrîlmak *v.i.* a se moderniza; a se renova.

şaktaşlaştîrmak *v.t.* a moderniza; a renova.

şaktaşlaştîruwğî *adj.* modernizator; renovator.

şaktaşlaşuw *s.* modernizare; renovare.

şaktaşlîk *s.* modernism; contemporaneitate.

şaktîşî *adj.* anacronic.

şaktîşîlîk *s.* anacronism.

şakul *s.* fir cu plumb; poloboc.

şakuliy *adj. (mat.)* vertical. // ***•şakuliy sîzîk/hat*** *(mat.)* linie verticală.

şal **I.** *adj.* cenuşiu; gri; cărunt; sur. **II.** *s.* şal.

şala *s.* coasă.

şala-bóğek *s. (ent.)* cosaş; lăcustă-verde *(lat., Locusta viridissima)*.

şalagan *s.* zmeu.

şalak *s.* platcă.

şalar *s.* sonerie. // ***•sáátníñ şalarî*** soneria ceasului. ***•şalar***

sáátí ceas deşteptător.
şalarlîk *s. (în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton. // ***•renk şalarlîgî*** *(în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton.
şalaş *s.* colibă; cort.
şalban *s. (constr.)* grindă; bârnă; traversă.
şalbaş *adj.* încărunţit; cărunt.
şal-başlî-albatros *s. (orn.)* albatros cu cap cenuşiu *(lat., Diomedea chlorostoma)*.
şal-başlî-ğayka *s. (orn.)* albatros cu cap cenuşiu *(lat., Diomedea chlorostoma)*.
şaldîrmak *v.t.* **1.** a determina să fure; a determina să sustragă. **2.** a determina să sune; a determina să răsune. **3.** a determina să cânte. **4.** a determina să lovească; a determina să bată; a determina să secere; a determina să cosească. // ***•telefon şaldîrmak*** a telefona.
şalgam *s. (bot.)* nap; broajbă *(lat., Brassica napus napobrassica; Brassica napus esculenta)*.
şalgamî, may- *s. (bot.)* rapiţă; navetă *(lat., Brassica napus oleifera; Brassica rapa oleifera)*.
şalgan *adj.* care cântă; cântător.
şalgankutuk *s. (muz.)* tonomat.
şalgî *s.* **1.** *(muz.)* instrument muzical. **2.** *(muz.)* melodie; muzică. **3.** *(muz.)* orchestră. **4.** coasă.
şalgîğî *s.* **1.** *(muz.)* muzicant; instrumentist. **2.** cosaş. // ***•şalgîğî grubî*** taraf.
şalgîğîlar *s., pl. (muz.)* orchestră.
şalgîğî-míñgírlek *s. (orn.)* frunzăriţă melodioasă *(lat., Hippolais polyglotta)*.
şalgîlî *adj. (muz.)* melodic; muzical.
şalgîş *s.* şleau; postoroncă *(parte a hamului)*.
şalî *s.* mărăciniş; tufăriş; boschet; tufiş.
şalîk *s. (tehn.)* fir cu plumb; poloboc.
şalî-kawak *s. (bot.)* plop-tremurător *(lat., Populus tremula)*.
şalîkuşî *s. (orn.)* ochiul boului; bourel; pănţăruş; pitulice *(lat., Troglodytes troglodytes)*.
şalîlîk *s.* mărăciniş; tufăriş.
şalîm *s.* **1.** îngâmfare; înfumurare. **2.** tăiş; lamă *(la sabie)*. **3.** *(sport)* fentă; dribling. // ***•şalîm atmak*** *(sport)* a dribla; a fenta. ***•şalîm satmak*** a-şi da aere; a se făli.
şalîmatuw *s.* driblare.
şalîmlî *adj.* îngâmfat; înfumurat; orgolios.
şalîmsatkan *adj.* mândru; arogant; fălos; fudul; infatuat; încrezut; înfumurat; îngâmfat; lăudăros; orgolios; pretenţios; trufaş; vanitos.
şalîmsatuw *s.* mândrie; aroganţă; falâ; fudulie; infatuare; înfumurare; îngâmfare; lăudăroşenie; orgoliu; trufie; vanitate.
şalîmsîramak *v.i. (d. copiii mici)* a gânguri.
şalîmsîraw *s.* gângurit.
şalîngan *adj.* **1.** cântat. **2.** furat; sustras. **3.** lovit; bătut; secerat; cosit.
şalînma *s.* **1.** cântare. **2.** furt; sustragere. **3.** lovire; batere; secerare; cosire.
şalînmak *v.i.* **1.** a se fura; a se sustrage. **2.** a se cânta; a fi cântat. **3.** a se lovi; a se bate; a se secera; a se cosi. // ***•kulagîna şalînmak*** a i se şopti la ureche. // ***•klakson şalînmaz*** claxonare interzisă.
şalîşîlgan *adj.* lucrat; muncit; prelucrat.
şalîşkan I. *adj.* harnic; silitor. **II.** *s.* muncitor; lucrător. // ***•o kadar şalîşkan bír kíşí*** un om atât de harnic. ***•şalîşkan senesí*** vechime în serviciu.
şalîşkanlar *s., pl.* muncitorime; proletariat.
şalîşkanlîk *s.* hărnicie; vrednicie.
şalîşkansúresí *s.* vechime în serviciu; stagiu.
şalîşma *s.* **1.** lucrare. **2.** temă; exerciţiu. // ***•ğolda şalîşmalar*** lucrări la carosabil. ***•şalîşma kabiliyetí*** capacitate de muncă. ***•toplî şalîşma sózleşmesí*** contract colectiv de muncă.
şalîşmak *v.i.* **1.** a munci; a lucra; a trudi. **2.** a se strădui; a depune efort. // ***•arasîkesílmeden şalîşmak*** a munci neîntrerupt. ***•bírlíkte şalîşmak*** a coopera. ***•ógízdiy şalîşmak*** a munci ca un bou. // ***•at kadar şalîşa*** munceşte cât un cal. ***•ğam síleğekler árúw şalîşa*** ştergătoarele de parbriz funcţionază bine. ***•kayda şalîşasîñîz?*** unde lucraţi?; ***•kerek gibí şalîşmay*** nu funcţionează cum trebuie. ***•kím şalîşa kazana*** cine munceşte câştigă. ***•motor şalîşmay*** nu funcţionează motorul. ***•ortaklaşîp şalîşma*** colaborare. ***•şalîşmak kúnlerí*** zile de muncă. ***•şalîşmak kuwatî*** putere de muncă.
şalîşmaklî *s.* harnic; vrednic; destoinic.
şalîşmalar *s., pl.* sevicii; lucrări; logistică.
şalîşmama *s.* inactivitate.
şalîştîrgan *s. (econ.)* angajator; patron; exploatator.
şalîştîrganlar *s., pl. (econ.)* patronat.
şalîştîrîlgan I. *adj.* pus la lucru; pus în funcţiune; deschis; început; pornit; inaugurat. **II.** *s.* angajat; muncitor; lucrător; exploatat.
şalîştîrîlganlar *s., pl.* muncitorime; proletariat.
şalîştîrîlmak *v.i.* a fi pus la lucru; a fi pus în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
şalîştîrîp-karalgan *adj.* rodat.
şalîştîrîp-karama *s.* rodaj.
şalîştîrma *s. (econ.)* companie; societate; întreprindere; instalaţie; fabrică; uzină.
şalîştîrmak *v.t.* a determina să lucreze; a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // ***•pazla şalîştîrmak*** a suprasolicita. ***•şalîştîrîp karamak*** a roda; a testa.
şalîştîruw *s.* punere la lucru; punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare.
şalîşuw *s.* **1.** hărnicie; vrednicie. **2.** muncă; treabă. // ***•şalîşuw kuwatî*** putere de muncă.
şalka *s.* spate; spinare.
şalkalagan *adj.* zguduitor.
şalkalama *s.* zguduitură.
şalkalamak *v.t.* **1.** a agita; a scutura. **2.** a legăna; a clătina.
şalkalana-şalkalana *adv.* legănat; clătinat.
şalkalandîrmak *v.t.* a balansa; a zgudui; a cutremura; a clătina; a învolbura.
şalkalangan *adj.* **1.** legănat; clătinat. **2.** agitat; scuturat. **3.** *(d. ape)* învolburat.
şalkalanma *s.* **1.** legănare; clătinare. **2.** agitare; scuturare. **3.** *(d. ape)* învolburare.
şalkalanmak *v.i.* **1.** a se agita; a se scutura. **2.** a se legăna; a se clătina. **3.** *(d. ape)* a se învolbura.
şalkalanmaólşer *s.* seismometru.
şalkalanmasîzgağîsî *s.* seismograf.
şalkalanmasîzgasî *s.* seismografie.
şalkalanuw *s.* **1.** legănare; clătinare. **2.** agitare; scuturare. **3.** *(d. ape)* învolburare.
şalkalaw *s.* zguduitură.
şalkanak *s. (bot.)* urzică *(lat., Urtica dioica)*.
şalkanak, kíşke- *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oieştea *(lat., Urtica urens)*.
şalkanak-şañşeşegí *s. (bot.)* bulbuci *(lat., Campanula trachelium)*.
şalkantî *s. (d. ape)* învolburare.
şallak *s.* bici; cravaşă.
şallaklama *s.* **1.** *(fig.)* stimulare; încurajare. **2.** biciuire; şfichiuire; cravaşare.
şallaklamak *v.t.* **1.** *(fig.)* a stimula; a încuraja. **2.** a biciui; a şfichiui; a cravaşa.
şallaklangan *adj.* **1.** *(fig.)* stimulat; încurajat. **2.** biciuit; şfichiuit; cravaşat.
şallaklanmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi stimulat; a fi încurajat. **2.** a fi biciuit; a fi şfichiuit; a fi cravaşat.
şallaklawğî *adj.* **1.** biciuitor; şfichiuitor. **2.** *(fig.)* stimulant; încurajator.
şallaşkan *adj.* încărunţit; grizonat.
şallaşma *s.* încărunţire; grizonare.
şallaşmak *v.i.* a se face gri; a încărunţi.
şallaşuw *s.* încărunţire; grizonare.
şalma *s.* turban.
şalmak A. *v.i.* **1.** a suna; a răsuna. **2.** *(d. culori)* a bate spre. **B.** *v.i., v.t.* a cânta *(şi la un instrument)*. **C.** *v.t.* **1.** a fura; a sustrage. **2.** a lovi; a bate; a secera; a cosi. **3.** a înfăşura; a bandaja. **4.** a sacrifica animale. // ***•borî şalmak*** a trâmbiţa. ***•dawul şalmak*** a bate toba. ***•dúdúk şalmak*** *(d. sirenă)* a şuiera; a fluiera. ***•eteklerí zíl şalmak*** a nu mai putea de bucurie. ***•galebe şalmak*** a învinge; a birui; a ieşi victorios. ***•gemane şalmak*** a cânta la vioară. ***•hawasîn/borazanîn şalmak*** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguşi. ***•kapîga şalmak*** a suna la uşă. ***•kapîsîn şalmak*** a bate la uşa cuiva. ***•kîrk kapînîñ ğíbín şalmak*** a bate pe la toate uşile. ***•kírpík şalmak*** a face cuiva cu ochiul. ***•klarinet şalmak*** a cânta la clarinet. ***•óz hawasîn şalmak*** a-şi face jocul; a-şi face interesele. ***•piyan şalmak*** a cânta la pian. ***•sagîrga dawul şalmak*** a bate toba la urechile surdului; a vorbi în zadar. ***•takoz şalmak*** *(tehn.)* a împăna. ***•teneke şalmak*** a zdrăngăni tinichelele; a huidui. ***•tursatma/ayîndîrma şalmak*** a da alarma; a suna alarma. ***•zíl şalmak*** a suna soneria; a suna la sonerie. // ***•dúrkí şalamîz*** cântăm. ***•keşeortasînda telefon şaldî*** la miezul nopţii a sunat telefonul. ***•şalgan sáát*** ceas deşteptător. ***•şañ şala*** bate

clopotul. •***yedíden ewel sáát şala*** ceasul sună înainte de ora şapte.
şalpara *s.* **1.** castanietă. **2.** geampara.
şal-şapraz *adj.* intersectat; secant; încrucişat.
şalşáş *adj.* încărunţit; cărunt.
şalşene *adj.* flecar; limbut.
şalşenelík *s.* **1.** flecăreală; limbuţie. **2.** *(med.)* logoree.
şal-sayrak *s. (orn.)* sturz gri *(lat., Turdus unicolor)*.
şal-sîzîklî-yapalak *s. (orn.)* ciuş dungat *(lat., Otus brucei)*.
şalt *adv.* repede; urgent; prompt. // •***şalt bolmak*** a da zor; a se grăbi. // •***kayet şalt konîşasîñîz*** vorbiţi foarte repede. •***men hesapta şalt añlayman*** eu înţeleg repede la aritmetică. •***sabîrlî şalt bol!*** grăbeşte-te încet!; •***şalt inangan*** încrezător. •***şalt man şalt*** foarte repede. •***şalt ópkelengen*** coleric. •***şalt ózínden şîkkan*** irascibil. •***teran taa şalt*** puţin mai repede.
şal-taştorgay *s. (orn.)* vrabie cenuşie de stâncă *(lat., Petronia brachydactyla)*.
şaltayak *s.* piedică *(la lupte tătăreşti)*. // •***şaltayak takmak*** a pune piedică.
şaltayaklî *adj. (la lupte tătăreşti)* cu piedică; împiedicat.
şaltbîzîlgan *adj.* perisabil.
şaltbolgan *adj.* grăbit; iuţit; zorit.
şalter *s. (electr.)* comutator.
şaltheweslengen *adj.* impulsiv.
şaltîragan *adj.* zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
şaltîramak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăngăni.
şaltîratmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul. // •***telefon şaltîratmak*** a telefona.
şaltîraw *s.* **1.** zornăit; zăngănit; zdrăngănit. **2.** clinchet.
şaltîrawğî *adj.* zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
şaltîr-şaltîr *interj.* zdrang!;
şaltkerekken *adj.* stringent.
şaltkîzîşkan *adj.* impulsiv.
şaltkîzîşma *s.* impulsivitate.
şaltkîzîşuw *s.* impulsivitate.
şaltkóbiygen *adj.* prolific.
şaltkóbiyme *s.* proliferare.
şaltlaşkan *adj.* grăbit; zorit; accelerat; activizat.
şaltlaşma *s.* grabă; zor; accelerare; activizare.
şaltlaşmak *v.i.* a prinde viteză; a lua viteză; a se grăbi; a zori; a se accelera; a se activiza.
şaltlaştîrma *s.* grăbire; zor; accelerare; activizare.
şaltlaştîrmak *v.t.* a grăbi; a zori; a accelera; a activiza.
şaltlaştîruw *s.* grăbire; zor; accelerare; activizare.
şaltlaşuw *s.* grabă; zor; accelerare; activizare.
şaltlîk *s.* rapiditate; iuţeală. // •***şaltlîk man*** la repezeală.
şaltósken *adj.* precoce.
şaltósúw *s.* precocitate.
şaltpítírgen *adj.* expeditiv.
şalt-şalt *adv.* repede.
şalupa *s. (nav.)* şalupă.
şaluw *s.* turban.
şalwar *s.* şalvari.
şal-yúzlí-sayrak *s. (orn.)* sturz pitic american *(lat., Catharus minimus)*.
şam *s. (bot.)* pin *(lat., Pinus silvestris)*. **1.** lumânare. // •***narus taktasî*** scândură de brad.
Şam *s. (topon.)* Damasc.
şam, kara- *s. (bot.)* zadă; larice *(lat., Larix decidua)*.
şama *s.* **1.** simetrie; echilibru. **2.** *(mat.)* raport. **3.** raport; proporţie.
şamadan *s.* portmantou.
şamakay **I.** *adj.* glumeţ; hazliu; poznaş; caraghios; bufon. **II.** *s.* bufon; măscărici.
şamakaylîk *s.* glumă; haz; poznă; caraghioslâc; bufonerie.
şamalamak *v.t.* **1.** a calcula; a socoti. **2.** a presupune; a crede. **3.** a compara; a asemui.
şamalangan *adj.* **1.** calculat; socotit. **2.** presupus; crezut. **3.** comparat; asemuit.
şamalanmak *v.i.* **1.** a se calcula; a se socoti. **2.** a se presupune; a se crede. **3.** a se compara; a se asemui.
şamalaw *s.* **1.** calculare; socotire. **2.** presupunere; credinţă. **3.** comparare; asemuire.
şamalî *adj.* **1.** echilibrat; moderat; proporţional. **2.** bine proporţionat; simetric. // •***ters şamalî*** *(mat.)* invers proporţional.
şamama *s. (bot.)* cantalup *(lat., Cucumis melo)*.
şaman *s.* şaman.
Şaman/Sahman *s. (topon.)* Luminiţa; Sahmanul *(jud. Constanţa)*.
şamanlîk *s.* şamanism.
şamar *s.* palmă; lovitură cu palma. // •***şamar atmak*** a da cuiva palme; a-l lua la palme; a-l pălmui.
şamaratuw *s.* pălmuire.
şamarlama *s.* pălmuire.
şamarlamak *v.t.* a pălmui. // •***teran kaldî şamarlayğak edím*** încă puţin şi îl pălmuiam.
şamarlangan *adj.* pălmuit.
şamarlaw *s.* pălmuire.
şamasîz *adj.* disproporţionat; asimetric; dezechilibrat.
şamasîzlîk *s.* disproporţie; asimetrie; dezechilibru.
şamaşîr *s.* rufe; rufărie; lenjerie. // •***şamaşîr deñíştírmek*** a schimba lenjeria. •***şamaşîr ğuwmak*** a spăla rufe. •***şamaşîr sîkmak*** a stoarce rufe. // •***şamaşîr dolabî*** şifonier. •***şamaşîr maşinasî*** maşină de spălat rufe. •***şamaşîr sabînî*** săpun de rufe. •***şamaşîr şîlapşîsî*** albie de rufe.
şamaşîrğî *s.* spălătorească; lenjerească.
şamaşîrkana *s.* spălătorie.
şamata *s.* agitaţie; gălăgie; zarvă.
şamatalî *adj.* gălăgios; zgomotos.
şamdan *s.* candelabru. // •***duwar şamdanî*** aplică.
şam-dudukuşî *s. (orn.)* forfecuţă; papagal de brazi *(lat., Loxia curvirostra)*.
şam-fîstîgî *s.* coconari; seminţele coconarului.
şamğî *s.* conifer.
şamğîlar *s., pl.* conifere.
şamil *adj.* cuprinzător; care include; care înglobează. // •***şamil bolmak*** a fi cuprins; a fi inclus; a fi înglobat. •***şamil etmek*** a cuprinde; a include; a înngloba.
şamillî *adj.* inclus; înglobat.
Şamiy *s. (antrop. m., arab.)* Damaschin ("Cel din Damasc".
şamî, arawukariya- *s. (bot.)* araucaria *(lat., Araucaria angustifolia)*.
şamî, dak- *s. (bot.)* jep; jneapăn *(lat., Pinus mugo)*.
şamî, fîstîk- *s. (bot.)* coconar; pin *(lat., Pinus pinea)*.
şamî, kum- *s. (bot.)* pin-maritim *(lat., Pinus maritima)*.
şamî, pestek- *s. (bot.)* coconar; pin *(lat., Pinus pinea)*.
şamîr *s.* mâl; noroi; nămol; mocirlă. // •***şamîrdan şîgarmak*** a scoate din mocirlă; a ajuta. •***şamîrga taş atmak*** a împroşca cu noroi; a defăima. // •***şamîr kewtekleríí*** băi de nămol. •***tolağî/lúleğí şamîrî*** humă; argilă; lut.
şamîrlama *s.* **1.** murdărire cu noroi; noroire; întinare; înglodare. **2.** *(fig.)* denigrare; ponegrire.
şamîrlamak *v.t.* **1.** a murdări cu noroi; a noroi; a întina; a îngloda. **2.** *(fig.)* a denigra; a ponegri.
şamîrlangan *adj.* **1.** murdărit cu noroi; noroit; întinat; înglodat. **2.** *(fig.)* denigrat; ponegrit.
şamîrlanmak *v.i.* **1.** a se murdări cu noroi; a se umple de noroi; a se noroi; a se întina; a se îngloda. **2.** *(fig.)* a fi denigrat; a fi ponegrit.
şamîrlaw *s.* **1.** murdărire cu noroi; noroire; întinare; înglodare. **2.** *(fig.)* denigrare; ponegrire.
şamîrlî *adj.* mâlos; noroios; nămolos; mocirlos.
Şamîrlî *s.* **1.** *(topon.) ("Nămoloasa")* Ceamurlia de Jos/Sus *(jud. Tulcea)*. **2.** *(topon.)* Smolnits *(Dobrich, Bulgaria)*.
şamîrlîk *s.* **1.** mâl; noroi; nămol; mocirlă. **2.** ghetră; jambieră. **3.** *(la automobil)* aripă; apărătoare. **4.** răzătoare *(pt. şters picioare)*.
şamîr-şullugî *s. (orn.)* sitar de mal *(lat., Limosa limosa)*.
şam-kawî *s. (bot.)* văcălie-de-brad *(lat., Fomes pinicola)*.
şamlîk *s.* pădure de pini.
şam-mantarî *s. (bot.)* băbiţă *(lat., Polyporus officinalis)*.
şampaniya *s.* şampanie.
şam-pestegí *s.* coconari; seminţele coconarului.
şampon *s.* şampon *(pt. păr)*.
şamponlama *s.* şamponare.
şamponlamak *v.t.* a şampona.
şamponlangan *adj.* şamponat.
şamponlanmak *v.i.* a se şampona.
şamponlaw *s.* şamponare.
şamponlî *adj.* şamponat.
şamsakîzî *s.* răşină.
şamsakîzlî *adj.* răşinos.
şam-şagan *adj.* alb imaculat; alb intens.
şan *s.* **1.** glorie; onoare; slavă. **2.** renume; faimă; celebritate. // •***şan kazanmak*** a i se duce vestea; a i se duce faima; a ajunge celebru.
şana *s.* sanie. // •***şana taymak/tepmek*** a se da cu sania.
şanak *s.* **1.** farfurie. **2.** *(bot.)* caliciu. // •***şanak ğalamak*** a linge blide; a linguşi cu slugărnicie. •***şanak tutmak*** a cerşi. // •***deren şanak*** farfurie adâncă. •***kíşkene şanak*** farfurioară. •***şanak ğalawğî*** linguşitor. •***tayaz şanak*** farfurie întinsă. •***yarîmşar şanak sút*** câte o jumătate de farfurie cu lapte.
şanak súyegí *s. (anat.)* osul coxal/iliac.

şanakğalagan *adj.* linguşitor.
şanakğalar *s.* linge-blide.
şanakğalaw *s.* linguşire.
şanaklîk *s.* **1.** *(nav.)* gabie. **2.** *(anat.)* pelvis; bazin.
şanakşî *s.* olar.
şanakşîlîk *s.* olărit.
şanak-şólmek *s.* veselă.
şanaktutkan *s.* cerşetor.
şanaktutuw *s.* cerşetorie; cerşit.
şanakyapragî *s. (bot.)* sepală.
şanî *s.* fagure de miere.
şanlî *adj.* **1.** glorios; slăvit. **2.** renumit; faimos; reputat; celebru.
şanlîk *s.* **1.** glorie; onoare; slavă. **2.** renume; faimă; celebritate.
şanlî-şereflí *adj.* **1.** glorios; onorat; stimat; slăvit. **2.** renumit; faimos; celebru; prestigios.
şansîz *adj.* necunoscut; fără renume.
şansoneta *s. (muz.)* şansonetă.
şan-şeref *s.* **1.** glorie; onoare; stimă; slavă. **2.** renume; faimă; celebritate; prestigiu.
şanta *s.* geantă; servietă. // ***•arka/sîrt şantasî*** rucsac. ***•asker şantasî*** *(mil.)* raniţă. ***•evrak şantasî*** portofel. ***•ğîlan terísí şanta*** geantă din piele de şarpe. ***•ğol şantasî*** geamantan. ***•kol/kîskaayaklî şantasî*** poşetă. ***•koltîrnaklarî şantasî*** trusă de manichiură.
şantaj *s.* şantaj.
şantajğî *s.* şantajist.
şantajğîlîk *s.* şantaj.
şantajlagan *s.* şantajist.
şantajlama *s.* şantajare.
şantajlamak *v.t.* a şantaja.
şantajlangan *adj.* şantajat.
şantajlanmak *v.i.* a fi şantajat.
şantiyer *s.* şantier. // ***•papîr şantiyerí*** şantier naval.
şañ *s.* clopot; talangă. // ***•şañîna ot bastîrmak*** a astupa gura cuiva; a-i pune capac la gură. // ***•haywan şañî*** talangă. ***•şañ kulasî*** clopotniţă. ***•şañ şala*** bate clopotul.
şañgîgan *adj.* spulberat; vânturat.
şañgîmak *v.i.* a se spulbera; a se vântura.
şañgîrdagan *adj.* zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
şañgîrdama *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
şañgîrdamak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăngăni.
şañgîrdatmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
şañgîrdaw *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
şañgîr-şañgîr *interj.* zdrang!;
şañgîrtî *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
şañgîtîlgan *adj.* spulberat; vânturat.
şañgîtîlmak *v.i.* a fi spulberat; a fi vânturat.
şañgîtmak *v.t.* a spulbera; a vântura.
şañgîtuw *s.* spulberare; a vânturare.
şañgîtuwlî *adj.* spulberat; vânturat.
şañğî *s.* clopotar.
şañîş *s. (bot.)* merişor *(lat., Pirus baccata)*.
şañlama *s.* dangăt.
şañlamak *v.i.* a dăngăni.
şañşeşegí, mawî- *s. (bot.)* clopoţel; campanulă *(lat., Campanula rotundifolia)*.
şañşeşegí, şalkanak- *s. (bot.)* bulbuci *(lat., Campanula trachelium)*.
şap **I.** *adj.* **1.** oblic; înclinat; pieziş; strâmb. **2.** saşiu. **II.** *s.* **1.** *(mat.)* diametru. **2.** dimensiune; mărime. **3.** *(mil.)* calibru. **4.** *(chim.)* alaun. // ***•şap kastalîgî*** *(med.)* febră aftoasă.
şapa *s.* **1.** sapă; săpăligă. **2.** *(nav.)* ancoră. **3.** praşilă; prăşit.
şapaatkan *adj. (nav.)* ancorat.
şapaatma *s. (nav.)* ancorare.
şapaatuw *s. (nav.)* ancorare.
şapağî *s.* prăşitor.
şapak *s.* **1.** urdoare. **2.** *(iht.)* plătică *(lat., Abramis brama)*.
şapalamak *v.t.* a săpa; a prăşi. // ***•ot şapalamak*** a prăşi; a curăţa de buruieni.
şapalangan *adj.* săpat; prăşit.
şapalanmak *v.i.* a se săpa; a se prăşi.
şapalaw *s.* sapă; praşilă.
şapalawlî *adj.* săpat; prăşit.
şapalgan *adj.* săpat; prăşit.
şapalmak *v.i.* a se săpa; a se prăşi.
şapamak *v.t.* a săpa; a prăşi.
şapan *s.* robă; togă; mantie; pelerină.
şapar *s.* sol; mesager; curier.
şaparîz *s.* obstacol; dificultate.
şapaw *s.* sapă; praşilă.
şapawlî *adj.* săpat; prăşit.
şapîk *s.* **1.** prăpastie; abis; genune; râpă; hău. **2.** cicatrice.
şapîkawuz *adj.* căscat; bleg; molâu; mototol; neatent.
şapîklî *adj.* **1.** abrupt; prăpăstios; râpos. **2.** cicatrizat.
şapîrak *s.* zdreanţă; treanţă; cârpă.
şapîrdama *s.* plescăit.
şapîrdamak *v.i.* a plescăi. // ***•şapîrdap súpúrmek*** a hăpăi.
şapîrdatmak *v.t.* a determina să plescăie.
şapîrdaw *s.* plescăit.
şapîrmak *v.i.* a plescăi.
şapîr-şapîr *interj.* pleosc!;
şapîrtî *s.* plescăit.
şapka *s.* **1.** şapcă; chipiu. **2.** *(tehn.)* capac.
şapkağî *s.* pălărier.
şapkalî-salep *s. (bot.)* salep-cu-chipiu; poroinic-cu-chipiu; untul-vaciicu-chipiu *(lat., Orchis militaris)*.
şapkan *adj.* **1.** alergător; care fuge; care goneşte. **2.** lansat; azvârlit; aruncat; catapultat. **3.** *(d. cai)* care aleargă în galop.
şapkî *s.* târnăcop.
şapkîlagan *adj.* cabrat; avântat; năpustit.
şapkîlamak *v.i.* a ţopăi; a cabra; a sări asupra…; a zvâcni; a se avânta; a se lansa asupra…; a se azvârli asupra…; a se năpusti asupra…; a se repezi asupra…; a se arunca asupra…;
şapkîldagan *adj.* cabrat; avântat; năpustit.
şapkîldak *adj.* zburdalnic; neastâmpărat; zvăpăiat.
şapkîldamak *v.i.* a ţopăi; a cabra; a sări asupra…; a zvâcni; a se avânta; a se lansa asupra…; a se azvârli asupra…; a se năpusti asupra…; a se repezi asupra…; a se arunca asupra…;
şapkîldatmak *v.t.* a face să ţopăie; a cabra; a face să sară; a face să zvâcnească; a face să se avânte; a face să se lanseze; a face să se se azvârle; a face să se năpustească; a face să se repeadă; a face să se arunce asupra…;
şapkîn *adj.* **1.** zurliu; zvăpăiat. **2.** afemeiat; mulieratic; fustangiu. **3.** hoinar.
şapkînlîk *s.* ştrengărie; poznă.
şapkóz(lí) *adj.* saşiu. // ***•şapkóz(lí) karamak*** a privi cruciş.
şapkózlík *adj. (med.)* strabism.
şaplama *s.* măsurare; dimensionare.
şaplamak *v.t.* a măsura; a dimensiona.
şaplangan *adj.* măsurat; dimensionat.
şaplaw *s.* măsurare; dimensionare.
şaplay *adv.* **1.** diametral. **2.** pieziş; saşiu; cu coada ochiului. // ***•şaplay karamak*** a privi cruciş. // ***•şaplay zît*** diametral opus.
şaplî *adj.* de dimensiuni mari; de mare calibru.
şaplîk *s. (med.)* strabism.
şapma *s.* **1.** alergare; fugă; goană. **2.** lansare; azvârlire; aruncare; catapultare. **3.** galop.
şapmak *v.i.* **1.** a alerga; a fugi; a goni. **2.** *(d. cai)* a galopa. **3.** a se lansa; a se azvârli; a se arunca; a se catapulta.
şappadak *adv.* brusc; deodată; pe neaşteptate.
şaprak *s.* şabracă; cioltar; harşa; pătură sub şaua calului.
şapraşîk *adj.* **1.** confuz; încurcat; complicat. **2.** în cruce; încrucişat.
şapraşîklaşmak *v.i.* a deveni confuz; a se încurca; a se complica.
şapraşma *s.* tăiere; întretăiere; intersectare.
şapraşuw *s.* tăiere; întretăiere; intersectare.
şapraz **I.** *adj.* intersectat; secant; încrucişat. **II.** *s.* găitan; ceapraz.
şaprazlangan *adj.* întretăiat; încrucişat; intersectat; secant.
şaprazlanmak *v.i.* a se întretăia; a se încrucişa; a se intersecta.
şaprazlaşkan *adj.* întretăiat; încrucişat; intersectat; secant.
şaprazlaşmak *v.i.* a se întretăia; a se încrucişa; a se intersecta.
şaprazlaşuw *s.* întretăiere; încrucişare; intersectare.
şapşak *s.* cadă; vană.
şaptîrgan *adj.* aruncător; lansator.
şaptîrîlgan *adj.* aruncat; azvârlit; catapultat; lansat.
şaptîrîlma *s.* azvârlire; aruncare; lansare; catapultare.
şaptîrîlmak *v.i.* a fi azvârlit; a fi aruncat; a fi lansat; a fi catapultat; a i se face vânt.
şaptîrma *s.* azvârlire; aruncare; lansare; catapultare.
şaptîrmak *v.t.* a azvârli; a arunca; a lansa; a catapulta; a-i face vânt. // ***•raketa şaptîrmak*** a lansa o rachetă.
şaptîruw *s.* azvârlire; aruncare; lansare; catapultare.
şapur, ak- *s. (orn.)* egretă mare; egretă albă; stârc alb *(lat., Egretta alba)*.
şapur, azam- *s. (orn.)* stârc mare *(lat., Ardea goliath)*.
şapur, balaban-ak- *s. (orn.)* egretă mare *(lat., Ardea alba)*.
şapur, kara- *s. (orn.)* egretă neagră *(lat., Egretta ardesiaca)*.
şapur, kara-başlî- *s. (orn.)* stârc cu cap negru *(lat., Ardea melanocephala)*.
şapur, karbiyazî- *s. (orn.)* egretă de zăpadă *(lat., Egretta thula)*.
şapur, kíşkene-ak- *s. (orn.)* egretă mică *(lat., Egretta garzetta)*.
şapur, kîzîlğa- *s. (orn.)* stârc purpuriu; stârc roşu *(lat., Ardea purpurea)*.
şapur, kúlrengí- *s. (orn.)* stârc cenuşiu; bâtlan *(lat., Ardea*

cinerea).
şapur, mawî- *s. (orn.)* egretă albastră *(lat., Egretta caerulea)*.
şapur, sarîğa- *s. (orn.)* stârc galben *(lat., Ardeola ralloides)*.
şapur, úş-renklí- *s. (orn.)* egretă tricoloră *(lat., Egretta tricolor)*.
şapur, yeşíl- *s. (orn.)* egretă verde *(lat., Butorides virescens)*.
şapur, yeşíl-sîrtlî- *s. (orn.)* egretă cu spate verde *(lat., Butorides striatus)*.
şapurî, alağa-Hint- *s. (orn.)* stârc indian pestriț *(lat., Ardeola grayii)*.
şapurî, alağa-Kîtay- *s. (orn.)* stârc chinezesc pestriț *(lat., Ardeola bacchus)*.
şapurî, ğaga- *s. (orn.)* egretă cenuşie *(lat., Egretta gularis)*.
şapurî, mawî-Amerika- *s. (orn.)* stârc cenuşiu american *(lat., Ardea herodias)*.
şapurî, sîyîr- *s. (orn.)* stârc de cireadă *(lat., Bubulcus ibis)*.
şar *s.* **1.** bilă; sferă. **2.** tocilă; gresie. **3.** piatră de moară.
şarap *s.* vin. // ***•biyaz şarap*** vin alb. ***•ekşí şarap*** vin sec. ***•elma şarabî*** cidru. ***•eskí şarap*** vin vechi. ***•kara şarap*** vin negru. ***•kîrmîzî şarap*** vin roşu. ***•kópíklí şarap*** vin spumos. ***•şarap kadesí*** pahar de vin. ***•şarap mahzení*** cramă. ***•şarap tízmesí*** lista de vinuri. ***•tatlî şarap*** vin dulce. ***•yarîtatlî şarap*** vin demisec.
şarap-karşîgî *s. (ent.)* musculiță-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
şarap-şîbînî *s. (ent.)* musculiță-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
şarapşîlîk *s.* vinificare; vinificație.
şarapyapma *s.* vinificare; vinificație.
şarbak *s. (zool.)* veveriță *(lat., Sciurus vulgaris)*.
şardak *s.* **1.** şopron; umbrar. **2.** cerdac; pridvor.
şareta *s.* şaretă.
şarga *adj. (d. cai)* şarg; gălbui; auriu; izabel.
şarîk *s.* **1.** *(tehn.)* frână; piedică. **2.** opincă. // ***•şaytanga şarîk kíysetmek*** a fi dracul împielițat. // ***•ayak şarîgî*** *(tehn.)* frână de picior.
şarîkbasîlgan *adj.* frânat.
şarîkbasuw *s.* frânare.
şarîkşî *s.* frânar.
şarîldak *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şarîldamak *v.i. (d. ape, şuvoaie)* a clocoti; a se agita.
şarîltî *s.* clocot; agitație.
şarîn *s. (bot.)* platan *(lat., Platanus occidentalis; Platanus orientalis)*.
şarîn, yalanğî- *s. (bot.)* paltin *(lat., Acer pseudoplatanus)*.
şarînlîk *s.* pădure de platani.
şarja *s. (fiz.)* încărcare.
şark *s. (geogr.)* răsărit; est; orient. // ***•şark muzikasî*** muzică orientală. ***•şark sanatî bólímí*** secția de artă orientală.
Şark, Orta- *s. (topon.)* Orientul Mijlociu.
Şark, Uzak- *s. (topon.)* Orientul Îndepărtat.
Şark, Yakîn- *s. (topon.)* Orientul Apropiat.
şarkiy *adj.* **1.** oriental. **2.** răsăritean; estic; oriental.
şarkiy-akkózlík *s. (orn.)* privighetoare-cu-ochi-alb orientală *(lat., Zosterops palpebrosus)*.
şarkiyat *s.* orientalistică.
şarkiy-kurkur *s. (orn.)* turturică mare; turturică orientală *(lat., Streptopelia orientalis)*.
Şarkiy-Timor *s. (topon.)* Timorul de Est.
şarkî *s.* cântec; cânt; melodie. // ***•şarkî aytmak*** a cânta. // ***•kalk şarkîlarî*** cântece populare. ***•milliy şarkî*** imn național.
şarkîaytuw *s.* intonare; interpretare; cântat.
şarkîğî *s.* cântăreț.
şarkîldama *s.* chicot.
şarkîldamak *v.i.* a chicoti.
şarkîldaw *s.* chicot.
şarkîlî *adj.* melodic.
şarkîltî *s.* chicot.
şarklî *s., adj.* oriental.
şarkşî *s.* orientalist.
şarkşîlîk *s.* orientalistică.
şarktan *adv.* din est; dinspre este.
şarlama *s.* ascuțire; polizare. // ***•şarlama maşinasî*** *(tehn.)* polizor.
şarlamak *v.t.* a ascuți; a poliza.
şarlangan *adj.* ascuțit; polizat.
şarlatan *s.* şarlatan; escroc.
şarlatanlîk *s.* şarlatanie; escrocherie.
şarlaw *s.* ascuțire; polizare.
şarlawlî *adj.* ascuțit; polizat.
şarmanka *s.* flaşnetă.
şarmankağî *s.* flaşnetar.
şarpî *s. (mat.)* înmulțire.
şarpîk *adj.* **1.** încovoiat; curbat. **2.** *(d. picioare)* crăcănat.
şarpîldama *s.* aplauze.
şarpîldamak *v.t.* a bate din palme; a aplauda. // ***•kol şarpîldamak*** a bate din palme; a aplauda.
şarpîldaw *s.* aplauze.
şarpîlgan *s. (mat.)* deînmulțit.
şarpîlmak *v.i. (mat.)* a se înmulți.
şarpînmak *v.i.* a se zbate; a se zvârcoli.
şarpîntî *s.* palpitație.
şarpîşma *s.* **1.** ciocnire; coliziune. **2.** bătălie; luptă; încăierare.
şarpîşmak *v.i.* **1.** a se ciocni; a se tampona. **2.** a se lupta; a se bate; a se încăiera.
şarpîşuw *s.* **1.** ciocnire; coliziune. **2.** bătălie; luptă; încăierare.
şarpkan *s. (mat.)* înmulțitor.
şarpma *s.* **1.** lovire; batere; izbire. **2.** ciocnire; tamponare. **3.** *(mat.)* înmulțire.
şarpmak *v.t.* **1.** a lovi; a bate; a izbi. **2.** a ciocni; a tampona. **3.** *(mat.)* a înmulți.
şarşaf *s.* **1.** cearşaf. **2.** văl; voal. // ***•ğatak şarşafî*** cearşaf de pat. ***•şarşafîmnî deñíştíríñíz!*** schimbați-mi cerceaful!;
şarşay *s.* **1.** agrișă. **2.** *(bot.)* agriș *(lat., Ribes uva-crispa)*.
şarşembí *s. (cron.)* miercuri. // ***•şîkmaz aynîñ soñ şarşembísínde*** la Paştile cailor; la calendele grecești.
şarşembígúní *s. (cron.)* miercuri.
şarşî *s.* piață; bazar.
şarşur *s.* risipă; cheltuială.
şart **I.** *adv.* deodată; brusc; instantaneu; subit; pe neașteptate. **II.** *interj.* pleosc!; trosc!; poc!; pac!; bang!; **III.** *s.* **1.** condiție. **2.** *(jur.)* clauză; prevedere; stipulație. // ***•şart koşmak*** a pune condiții. // ***•bo şartlar astînda*** în aceste condiții. ***•darúlfúnunga kírme şartlarî*** condiții de admitere la universitate. ***•hál men şartlar*** circumstanță. ***•şart kipí*** *(gram.)* modul condițional. ***•şartî man*** cu condiția de a... ; cu obligația de a...; ***•teslím şartlarî*** condiții de livrare. ***•uşuş şartlarî*** condiții de zbor.
şartkabaylangan *adj.* prevăzut; stipulat; condiționat; preconizat.
şartkabaylaw *s.* prevedere; stipulare; condiționare; preconizare.
şartkoşîlgan *adj.* prevăzut; stipulat; condiționat; preconizat.
şartkoşuw *s.* prevedere; stipulare; condiționare; preconizare.
şartkoşuwğî *adj.* condițional; care cuprinde o condiție.
şartlaşîp-íşleme *s.* interacțiune.
şartlaşkan *adj.* împăcat; pacificat; reconciliat; acceptat; consimțit; concordant.
şartlaşma *s.* **1.** învoială; înțelegere; convenție. **2.** pace; reconciliere; compromis.
şartlaşmagan *adj.* neîmpăcat.
şartlaşmak *v.i.* a conveni; a se învoi; a se înțelege *(asupra)*.
şartlaşmalî **I.** *adj.* contractual; convențional. **II.** *adv.* în conformitate cu...;
şartlaşmama *s.* antagonism; dezacord; discordanță; discordie; discrepanță; neînțelegere; zâzanie.
şartlaşmaz *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; de neîmpăcat.
şartlaştîrma *s.* împăcare; reconciliere; pacificare.
şartlaştîrmak *v.t.* a împăca; a reconcilia; a pacifica.
şartlaştîruw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.
şartlaştîruwğî *s.* negociator; împăciuitorist; pacifist.
şartlaştîruwğuluk *s.* împăciuitorism.
şartlaşuw *s.* **1.** învoială; înțelegere; convenție. **2.** pace; reconciliere; compromis.
şartlî *adj.* condiționat; stipulat.
şartsalîngan *adj.* prevăzut; stipulat; condiționat; preconizat.
şartsaluw *s.* prevedere; stipulare; condiționare; preconizare.
şartsaluwğî *adj.* condițional; care cuprinde o condiție. // ***•şartsaluwğî ğúmleşík*** *(gram.)* propoziție condițională.
şartsîz *adj.* necondiționat; fără rezerve; implicit.
şart-tílek *adj. (gram.)* condițional-optativ. // ***•şart-tílek kipí*** *(gram.)* modul condițional-optativ.
şarwa *s.* nomad.
şarwalîk *s.* viață nomadă; migrare.
şas *s.* ceață.
şasis *s. (constr.)* cadru; şasiu.
şaslangan *adj.* cețos; încețoșat.
şaslanma *s.* încețoșare.
şaslanmak *v.i.* a se lăsa ceața; a se încețoșa.
şaslî *adj.* cețos; încețoșat.
şast *num. (prsn.)* şaizeci.
şaşaa *s.* strălucire; sclipire.
şaşaalî *adj.* strălucitor; sclipitor.
şaşak *s.* **1.** franj; ciucure; pompon. **2.** *(constr.)* streaşină; sageac. // ***•şaşak buzî*** țurțure.
şaşakbulut *s. (meteo.)* cirus.

şaşakbúremek *s. (meteo.)* cirus.
şaşaklîk *s. (constr.)* streaşină; sageac.
şaşaklîk-korîgî *s. (bot.)* urechelniță; prescurariță; țâța-mielului *(lat., Sempervivum tectorum)*.
şaşî *adj.* şaşiu.
şaşîk *adj.* risipit; împrăştiat; răspândit.
şaşîlağak *adj.* prodigios.
şaşîlgan *adj.* difuzat; împrăştiat; răspândit; risipit.
şaşîlma *s.* revărsare; propagare; împrăştiere.
şaşîlmak *v.i.* **1.** a fi risipit; a fi împrăştiat. **2.** a fi difuzat; a fi răspândit.
şaşîluw *s.* revărsare; propagare; împrăştiere.
şaşîp-kalgan *adj.* bulversat; intrigat; confuz; mirat; năuc; năucit; perplex; stupefiat; zăpăcit; buimăcit; aiurit.
şaşîp-kalma *s.* bulversare; confuzie; mirare; năuceală; perplexitate; stupefacție; stupoare; zăpăceală; buimăceală; aiureală.
şaşîramak *v.i.* a stropi; a împroşca.
şaşîratmak *v.t.* a stropi; a împroşca.
şaşîratuw *s.* stropire; împroşcare.
şaşîrgan *adj.* zăpăcit.
şaşîrma *s.* derută; dezorientare.
şaşîrmagan *adj.* netulburat.
şaşîrmak **A.** *v.i.* a se fâstâci; a se zăpăci; a se încurca; a se deruta; a se dezorienta; a se panica. **B.** *v.t.* **1.** *(d. calcule, etc.)* a încurca; a încâlci. **2.** a încurca; a rătăci *(drumul)*. // ***•busolanî şaşîrmak*** a-şi pierde busola; a se dezorienta. ***•ğolîn şaşîrmak*** a greşi drumul; a se rătăci. // ***•ğolîmnî şaşîrdîm*** m-am rătăcit. ***•şaşîrdîm*** mă surprinde.
şaşîrtma *s.* intimidare.
şaşîrtmak *v.t.* **1.** a uimi; a surprinde; aului. **2.** a zăpăci; a deruta; a dezorienta; a tulbura.
şaşîrtuw *s.* intimidare.
şaşîrtuwğî *adj.* surprinzător; derutant; stupefiant; uimitor; năucitor. // ***•şaşîrtuwğî madde*** stupefiant.
şaşîruw *s.* derută; dezorientare.
şaşka *s.* dame *(joc)*.
şaşkan *adj.* surprins; fâstâcit.
şaşkîn *adj.* **1.** uimit; surprins; uluit. **2.** zăpăcit; derutat; tulburat. // ***•şaşkînga kaytmak*** a-i sta mintea în loc; a se năuci.
şaşkîngakaytargan *adj.* derutant.
şaşkîngakaytkan *adj.* derutat; fâstâcit.
şaşkînlîk *s.* **1.** uimire; surprindere; uluială; stupoare. **2.** zăpăceală; derută; tulburare.
şaşma **I.** *adj.* **1.** absurd. **2.** neserios; răsfăţat; sclifosit; fandosit. **II.** *s.* **1.** difuzare; împrăştiere; răspândire; risipire. **2.** alice. **3.** absurditate; prostie; enormitate. **4.** *(lit.)* proză. **5.** prostovol; năpastă; şaşma. // ***•bo uşun tuwul, şaşma*** asta nu e adevărat, e absurd. ***•şaşma píkír*** idee absurdă. ***•yok, şaşmadîr!*** nu, este absurd!;
şaşmağî *s.* prozator.
şaşmak **A.** *v.i.* **1.** a se mira; a fi surprins; a se fâstâci. **2.** a nu se dumiri; a se întreba. **B.** *v.t.* a răspândi; a împrăştia; a risipi. // ***•ateş şaşmak*** a se face foc şi pară. ***•dehşet şaşmak*** a teroriza. ***•ğarîk şaşmak*** a da lumină; a luci; a sclipi; a străluci; a lumina. ***•şaşîp kalmak*** a-i sta mintea în loc; a se năuci. ***•wakîtîn şaşmak*** a-i răpi cuiva timpul. // ***•bo dawranîşnîñ karşîsînda şaştî*** în faţa acestei comportări a rămas uimit. ***•şaşîp kalma*** stupefacție. ***•şaştîm kaldîm*** m-a surprins.
şaşmalama *s.* trăsnaie; fandoseală.
şaşmalamak *v.i.* a vorbi aiurea; a se prosti; a se fandosi.
şaşmalanma *s.* trăsnaie; fandoseală.
şaşmalanmak *v.i.* a vorbi aiurea; a se prosti; a se fandosi.
şaşmalanuw *s.* trăsnaie; fandoseală.
şaşmalatma *s.* răsfăţ.
şaşmalatmak *v.t.* a răsfăţa.
şaşmalatuw *s.* răsfăţ.
şaşmalaw *s.* trăsnaie; fandoseală.
şaşmalîk *s.* absurditate; prostie; enormitate.
şaşmamak **A.** *v.i.* a nu se mira; a nu fi surprins; a nu se fâstâci; a nu se întreba. **B.** *v.t.* a nu răspândi; a nu împrăştia; a nu risipi.
şaşmatop *s. (mil.)* şrapnel.
şaslanuw *s.* începeţoşare.
şat **I.** *interj.* poc!; pac!; trosc!; **II.** *s.* **1.** colţ; unghi. **2.** intersecţie de drumuri. // ***•geñíş şat*** *(mat.)* unghi obtuz. ***•ğóndeş şatlar*** *(mat.)* unghiuri corespondente. ***•karşî şatlar*** *(mat.)* unghiuri opuse. ***•koñşî şat*** *(mat.)* unghi adiacent. ***•kóríş şatî*** punct de vedere. ***•odanîñ şatî*** colţul camerei. ***•şat wuruşî*** *(sport)* lovitură de colţ. ***•tík şat*** *(mat.)* unghi drept.
şatafat *s.* fast; splendoare; pompă; lux.
şatafatlî *adj.* fastuos; pompos; măreţ; luxos.
şatal **I.** *adj.* bifurcat; intersectat. **II.** *s.* **1.** furculiţă. **2.** bifurcaţie; intersecţie. // ***•şatal kórmek*** a vedea dublu. // ***•şatal ğol*** drum bifurcat. ***•şatal sóz*** cuvânt cu dublu înţeles.
şatalawuz *s.* deltă.
şatalba súyegí *s. (anat.)* os sacral; sacrum; crucea-şalelor.
Şatal-Kóy *s. (topon.) ("Satul Bifurcat")* Ceatalchioi *(jud. Tulcea)*.
şatalkuyruk, kara-kanatlî- *s. (orn.)* ciovlică negrie *(lat., Glareola nordmanni)*.
şatalkuyruk, kîska-kuyruklî- *s. (orn.)* ciovlică cu coadă scurtă *(lat., Glareola maldivarum)*.
şatalkuyruk, pasrenklí- *s. (orn.)* ciovlică ruginie; ciovlică roşie *(lat., Glareola pratincola)*.
şatal-kuyruklî-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Leach *(lat., Oceanodroma leucorhoa)*.
şatal-kuyruklî-kagay *s. (orn.)* pescăruş cu coadă scobită; pescăruş Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.
şatal-kuyruklî-keren *s. (orn.)* gaie cu coadă de rândunică *(lat., Chelictinia riocourii)*.
şatal-kuyruklî-koğalak *s. (orn.)* gaie cu coadă de rândunică *(lat., Chelictinia riocourii)*.
şatal-kuyruklî-şaklay *s. (orn.)* pescăruş cu coadă scobită; pescăruş Sabine *(lat., Larus sabini; Xema sabini)*.
şatal-kuyruklî-şaylak *s. (orn.)* gaie cu coadă de rândunică *(lat., Chelictinia riocourii)*.
şatal-kuyruk-surkarlîgaş *s. (orn.)* drepnea de Pacific *(lat., Apus pacificus)*.
Şatallar *s. (topon.)* Batovo *(Dobrich, Bulgaria)*.
şatallaşkan *adj.* bifurcat; ramificat.
şatallaşma *s.* bifurcaţie; ramificaţie.
şatallaşmak *v.i.* **1.** a se bifurca; a se ramifica. **2.** *(fig.)* a se complica.
şatallaşuw *s.* bifurcaţie; ramificaţie.
şatallî *adj.* **1.** bifurcat; ramificat; intersectat. **2.** *(fig.)* complicat.
şatana *s.* şalupă.
şatañlagan *adj.* care şchiopătează; şchiop.
şatañlama *s.* şchiopătare.
şatañlamak *v.i.* a şchiopăta.
şatañlaw *s.* şchiopătare.
şatîk *adj.* încruntat. // ***•şatîk kaş*** încruntat.
şatîkkaş(lî) *adj.* încruntat; posac; posomorât.
şatîr *adj.* neatins; intact; virgin; neexplorat; neexploatat.
şatîrdama *s.* trosnet; pârâit.
şatîrdamak *v.i.* a trosni; a pârâi.
şatîrdatmak *v.t.* a determina să trosnească; a determina să a pârâie.
şatîrdaw *s.* trosnet; pârâit.
şatîr-şatîr *interj.* trosc!; pâr!;
şatîrtî *s.* trosnet; pârâit.
şatîşîk *adj.* opus; contradictoriu.
şatîşma *s.* **1.** contrazicere; dispută; conflict. **2.** *(mil.)* ciocnire; luptă.
şatîşmak *v.i.* **1.** a se contrazice; a se certa. **2.** *(mil.)* a se ciocni; a se bate.
şatîştîrmak *v.t.* a învrăjbi; a semăna discordie.
şatîşuw *s.* **1.** contrazicere; dispută; conflict. **2.** *(mil.)* ciocnire; luptă.
şatkeñ *s. (mat.)* diagonală.
şatkî *s.* fulger; scânteie; scăpărare.
şatkîlamak *v.i., v.t.* a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şatkîlaw *s.* fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şatkîlawğî *s.* fulgerător; scânteietor; scăpărător.
şatkîldamak *v.i., v.t.* a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şatkîldaw *s.* fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şatkîldawğî *s.* fulgerător; scânteietor; scăpărător.
şatkîltî *s.* fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şatkîn *adj.* încruntat.
şatkînlîk *s.* încruntare.
şatkîn-şatkîn *adv.* încruntat; chiorâş.
şatlagan *adj.* despicat; plesnit; spart; fisurat; crăpat.
şatlak **I.** *adj.* **1.** coşcovit; scorojit. **2.** slab de minte; prostuţ. **3.** despicat; plesnit; spart; fisurat; crăpat. **II.** *s.* fisură; crăpătură. // ***•şatlak şew*** căderi de pietre.
şatlaklîk *s.* **1.** fisură; crăpătură. **2.** *(fig.)* nebunie. **3.** coşcovire; scorojire.
şatlakseslí *adj.* distonant.
şatlakseslík *s.* distonanţă.
şatlama *s.* **1.** pocnet; plesneală. **2.** coşcovire; scorojire.
şatlamak *v.i.* **1.** a se despica; a se fisura; a plesni; a trosni; a crăpa. **2.** a se coşcovi; a se scoroji. // ***•kabarîp şatlamak*** a se scoroji. ***•mañlaytamîrî şatlamamak*** a nu avea pic de ruşine; a nu-i crăpa obrazul de ruşine. // ***•taş şatlasa*** cu orice preţ.
şatlatmak *v.t.* **1.** a despica; a fisura; a sparge; a crăpa. **2.** a face să se

coşcovească; a face să se scorojească. **3.** a plesni; a trosni.
şatlaw *s.* **1.** pocnet; plesneală. **2.** coşcovire; scorojire.
şatlî *adj.* cu colţuri; colţuros.
şatlîk *adj.* unghiular.
şatma *s. (constr.)* căprior; grindă; consolă; bârnă.
şatmak *v.t.* **1.** a se lega; a se agăţa; a se lua; a se crampona *(de cineva)*. **2.** a certa; a repezi. // ***•kaş şatmak*** a încrunta sprâncenele; a strânge din sprâncene.
şatmakaş(lî) *adj.* încruntat; posac; posomorât.
şatraş **I.** *adj.* în carouri; cadrilat; ecosez. **II.** *s.* şah *(joc)*. // ***•şatraş oynamak*** a juca şah. // ***•ğenábísí şatraş oynay*** dumnealui joacă şah. ***•şatraş oyînğisî*** *(sport)* şahist. ***•şatraş oyînî*** *(sport)* joc de şah. ***•şatraş taktasî*** *(sport)* tablă de şah. ***•şatraş taşî*** *(sport)* piesă de şah.
şatraşçî *s.* şahist.
şatraşlî *adj.* în carouri; cadrilat; ecosez. // ***•şatraşlî kumaş*** *(text.)* stofă cadrilată.
şatuw *s. (constr.)* căprior; grindă; consolă; bârnă.
şawak *s. (bot.)* cătină; licină *(lat., Lycium vulgare)*.
şawdar **I.** *s. (bot.)* secară *(lat., Secale cereale)*. **II.** *s., adj. (d. cai)* gălbui sau auriu; cu coamă şi coadă albă. // ***•şawdar ótmegí*** pâine de secară.
şawdarî, şayîr- *s. (bot.)* secărea; obsigă; iarba-ovăzului; iarba-vântului *(lat., Bromus ramosus)*.
şawdarmahmuzî *s. (bot.)* corn-de-secară; pintenul-secarei *(lat., Claviceps purpurea; Secale cornutum)*.
şawdar-peşmek *s. (bot.)* ciupercă albă *(lat., Agaricus xanthodermus)*.
şawgun *s.* vârtej de vânt; tornadă; uragan.
şawk *s.* rază; rază de lumină.
şawlagan *adj.* susurător.
şawlak *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şawlamak *v.i.* a şipoti; a susura; a clipoci.
şawlan *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şawlar *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şawlaw *s.* şipot; susur; clipocit.
şay **I.** *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel. **II.** *s.* **1.** ceai. **2.** ornament; podoabă; decoraţie. **3.** pârâu. // ***•limonlî şay*** ceai cu lămâie. ***•o şay dedí*** aşa a spus el. ***•şay dese!*** acum mai vii de-acasă; aşa mai merge. ***•şay takîmî*** serviciu de ceai. ***•tîbiy şay*** ceai medicinal.
şayak *s. (text.)* serj.
şayan *adj.* demn; vrednic de...; // ***•dîkkatka şayan*** remarcabil; demn de luat în seamă. ***•itimatka şayan*** demn de încredere. ***•methiyege şayan*** lăudabil. ***•takdirge şayan*** demn de respect.
şayba *s. (tehn.)* şaibă.
şaydanlîk *s.* ceainic.
şayet *conj.* dacă; în cazul că.
şayir *s.* poet. // ***•şaktaş şayir*** poet contemporan.
şayirlîk *s.* artă poetică.
şayî *s.* monedă.
şayî, peruw- *s. (bot.)* mate *(lat., Ilex paraguayensis)*.
şayîlgan *adj.* înmuiat şi fărâmiţat; înmuiat şi mărunţit.
şayîlma *s.* înmuiere şi fărâmiţare; înmuiere şi mărunţire.
şayîlmak *v.i.* a se înmuia şi fărâmiţa; a se înmuia şi mărunţi.
şayîluw *s.* înmuiere şi fărâmiţare; înmuiere şi mărunţire.
şayîr *s.* vale; luncă; păşune.
şayîr- yeşîl-nogîtî *s. (bot.)* mazăre-de-câmp *(lat., Pisum arvense)*.
şayîr-akkírpígí *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
şayîr-alefí *s. (bot.)* ovăscior *(lat., Arrhenatherum elatius)*.
şayîrbaşçî *s.* feudal.
şayîrbaşçîlîk *s.* feudalism.
şayîrbaşî *s. (fig.)* despot; tiran.
şayîrbaşlî *adj.* feudal.
şayîrbaşlîk *s.* feudă; fief.
şayîr-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă de luncă *(lat., Anthus pratensis)*.
şayîr-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş cu coadă ascuţită *(lat., Charadrius vociferus)*.
şayîr-kalampîrî *s. (bot.)* garofiţă; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică *(lat., Dianthus carthusianorum)*.
şayîr-karanfilí *s. (bot.)* garofiţă; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică *(lat., Dianthus carthusianorum)*.
şayîr-ketení *s. (bot.)* in-de-câmp; ineaţă *(lat., Linum austriacum)*.
şayîr-kirazkuşî *s. (orn.)* presură de luncă *(lat., Emberiza cioides)*.
şayîr-kógerşíní *s. (orn.)* porumbel de scorbură *(lat., Columba oenas)*.
şayîr-legelekgágáasî *s. (bot.)* greghetin; ciocul-berzei *(lat., Geranium pratense)*.
şayîrlîk *s.* vale; luncă; păşune.
şayîr-mersiní *s.* afină.
şayîr-mersinlík *s.* afiniş; afinet.
şayîr-mersiní *s. (bot.)* afin *(lat., Vaccinium myrtillus)*.
şayîr-mezeliyesí *s. (bot.)* mazăre-de-câmp *(lat., Pisum arvense)*.
şayîr-mollabaşî *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
şayîr-palşîkşîsî *s. (orn.)* fluierar de munte *(lat., Actitis hypoleucos; Tringa hypoleucos)*.
şayîr-papatiyasî *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
şayîr-şawdarî *s. (bot.)* secărea; obsigă; iarba-ovăzului; iarba-vântului *(lat., Bromus ramosus)*.
şayîr-şobanyastîgî *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
şayîr-sarîmsagî *s. (bot.)* arpagic; aide-ciorbă *(lat., Allium schoenoprasum)*.
şayîr-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraş cu coadă ascuţită *(lat., Charadrius vociferus)*.
şayîr-súlekeşí *s. (orn.)* presură de luncă *(lat., Emberiza cioides)*.
şayîr-súlesí *s. (bot.)* ovăscior *(lat., Arrhenatherum elatius)*.
şayîr-súmbúlí *s. (bot.)* ceapa-ciorii; scânteiuţă *(lat., Gagea pratensis)*.
şayîr-taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar mare; urzicar mare *(lat., Saxicola rubetra)*.
şayîr-tenegí *s. (orn.)* presură de luncă *(lat., Emberiza cioides)*.
şayîr-teresí *s. (bot.)* stupitul-cucului; spumeală *(lat., Cardamine pratensis)*.
şayîr-toygînî *s. (orn.)* erete sur *(lat., Circus pygargus)*.
şayîr-túlkíkuyrugî *s. (bot.)* coada-vulpii *(lat., Alopecurus pratensis)*.
şayîrtúymesí, balaban- *s. (bot.)* sorbestrea; sângereasă; sorbitoare *(lat., Sanguisorba officinalis)*.
şayîrtúymesí, kíşke- *s. (bot.)* cebare *(lat., Sanguisorba minor; Poterium sanguisorba)*.
şayîr-úşgúlí *s. (bot.)* trifoi-roşu; trifoi-sălbatic *(lat., Trifolium pratense)*.
şayîr-yulavî *s. (bot.)* ovăscior *(lat., Arrhenatherum elatius)*.
şayîr-yúzúmí *s. (bot.)* viţă-sălbatică; lăuruscă; aguridar *(lat., Vitis silvestris)*.
şayîr-zenğefilí *s. (bot.)* pochivnic; popâlnic; piperul-lupului; ficăţea; piperniţă; buruiana-frigurilor *(lat., Asarum europaeum; Asarum officinale)*.
şaykalamak *v.t.* a clăti.
şaykalangan *adj.* clătit.
şaykalanmak *v.i.* a se clăti.
şaykalaw *s.* clătire.
şaykalgan *adj.* clătit.
şaykalmak *v.i.* a se clăti.
şaykamak *v.t.* a clăti. // ***•awuzuñuznî şaykañîz!*** *(med.)* clătiţi-vă gura!;
şaykana *s.* ceainărie.
şaykaw *s.* clătire.
şaykawlî *adj.* clătit.
şaylagî, ğílbíz- *s. (orn.)* uliu de melci *(lat., Rostrhamus sociabilis)*.
şaylak *s. (orn.)* uliu porumbar; erete *(lat., Accipiter gentilis; Astur palumbarius)*.
şaylak, ak- *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
şaylak, kara- *s. (orn.)* gaie neagră *(lat., Milvus migrans)*.
şaylak, kara-kanatlî- *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
şaylak, kara-omîzlî- *s. (orn.)* gaie albă *(lat., Elanus caerulus)*.
şaylak, kîzîl- *s. (orn.)* gaie roşie *(lat., Milvus milvus)*.
şaylak, şatal-kuyruklî- *s. (orn.)* gaie cu coadă de rândunică *(lat., Chelictinia riocourii)*.
şaylî *adj.* **1.** frumos; drăguţ; nostim; plăcut; dulce. **2.** ornamentat; împodobit; decorat.
şaynalgan *adj.* mestecat.
şaynalmak *v.i.* a se mesteca.
şaynam *s.* îmbucătură; dumicat.
şaynama *s.* mestecare.
şaynamadanğutulgan *adj.* devorat; înfulecat.
şaynamadanğutuw *s.* devorare; înfulecare.
şaynamak *v.t.* **1.** a mesteca; a mânca. **2.** *(fig.)* a nu respecta; a nesocoti; a încălca.
şaynaw *s.* mestecare.
şaynawlî *adj.* mestecat.
şaypur *s. (muz.)* corn; cornet.
şayşegerí *s. (bot.)* ceai *(arbust) (lat., Thea sinensis)*.
şaytagîlgan *adj. (mil.)* decorat.
şaytakma *s. (mil.)* decorare.
şaytan *s.* **1.** drac; diavol; demon;

satană. **2.** om viclean; om şiret; şmecher. // **•şaytanga şarîk kíysetmek** a fi dracul împielițat. **•şaytanî bolmak** a avea draci; a fi nervos. **•şaytanî tutmak** a-i veni toți dracii; a-l apuca nebuniile. **•şaytanîn kuwmak** *(relig.)* a-i launga dracii; a-l exorciza. **•şaytannîñ bağagîn sîndîrmak** a sparge ghinionul; a face pe dracu-n patru. // **•şaytan balasî** drăcușor. **•şaytan kíşí** om şiret; viclean. **•şaytan úşkóşesí** triunghiul morții. **•şaytannîñ temsílğísí** avocatul diavolului.

şaytanbaşî *s.* tartor.

şaytanbogî *s. (bot.)* assa-fetida *(lat., Ferula assa-foetida)*.

şaytanday *adj.* viclean.

şaytanğa *adv.* drăcește; diavolește; satanic.

şaytaniy *adj.* drăcesc; diavolesc; diabolic; demonic; satanic. // **•şaytaniy kîz** drăcoaică.

şaytanîkuwulgan *adj. (relig.)* exorcizat.

şaytanîntutturgan *adj.* enervant.

şaytanîtutkan *adj.* **1.** enervat; înfuriat; înnebunit; supărat. **2.** alienat; dement; descreierat; diliu; nebun; smintit; țicnit; zurliu.

şaytanîtutmasî *s.* **1.** enervare; înfuriere; supărare. **2.** alienare; demență; nebunie; sminteală.

şaytankuwma *s. (relig.)* exorcizare; exorcism.

şaytanlî *adj.* **1.** înfuriat; enervat. **2.** smintit; nebun; dement; debil; apucat; descreierat. **3.** drăcesc; diavolesc; diabolic; demonic; satanic.

şaytanlîk *s.* nebunie; sminteală; demență; alienație.

şaytanpazar *s.* piață second-hand.

şaytantersí *s. (bot.)* assa-fetida *(lat., Ferula assa-foetida)*.

şaytantoy *s.* vârtej de vânt; tornadă; uragan.

şay-típ *adv.* astfel; așa; ca urmare; în acest fel.

şay-tmek *v.t.* a face astfel.

şaz *adj.* deosebit; aparte; distins.

şazze *s.* deosebire; distincție; diferență.

şánzdah *num. (prsn.)* şaisprezece.

şápke *s.* şapcă; chipiu.

şápkeğí *s.* pălărier.

şáre *s.* **1.** rezolvare; soluție; cale; mijloc. **2.** leac; remediu. // **•şáresín tapmak** a-i găsi soluția; a-l rezolva. // **•başka şáre yok** altă soluție nu există. **•geşúwğí şáre** paleativ.

şárelí *adj.* **1.** cu leac; curabil; remediabil. **2.** rezolvat; soluționat.

şáresítabîlgan *adj.* rezolvat; soluționat.

şáresíz *adj.* iremediabil; ireparabil; fără soluție; incurabil. // **•şáresíz ortam** situație imposibilă.

şáresízkart *s.* hodorog; boșorog; babalâc.

şáresízlík *s.* imposibilitate; neputință.

şáretapkan *s.* mijlocitor; mediator.

şáş *s. (anat.)* păr. // **•şáşí kuyulmak** a i se revărsa părul; a-i cădea părul. **•şáşí túşmek** a-i cădea părul. **•şáşín agartmak** a-i scoate peri albi. **•şáşín kestírmek** a se tunde. **•şáşín kurutmak** a-şi usca părul. **•şáşín yapmak** a se coafa. **•şáşíne ak túşmek** a-i albi părul; a încărunți. // **•kîska şáş** păr scurt. **•şáş halkasî** zuluf. **•şáş kîskîşî** agrafă de păr. **•şáş lúlesí** buclă *(de păr)*. **•şáş órímí** împletitură de păr. **•şáş perşemí** șuviță. **•şáş purşusî** perie de păr. **•şáş telí** fir de păr. **•şáş tógílmesí/kuyulmasî** căderea părului; calviție. **•şáşímní kîska kesíñíz!** tundeți-mă scurt!; **•şáşímní sol yaktan ayîrîñîz!** făceți-mi cărarea pe stânga!; **•takma şáş** perucă. **•traşsîz şáşlí** lățos. **•uzun şáş** păr lung.

şáşatuw *s.* zbârlire.

şáş-baş *s.* cap şi păr. // **•şáşí-başî agarmak** a-i albi părul; a încărunți.

şáşíatkan *adj.* zbârlit.

şáşíkarîşkan *adj.* ciufulit.

şáşíkesílgen *adj.* tuns.

şáşíkóterílgen *adj.* zbârlit.

şáşkarîştîrmasî *s.* ciufulire.

şáşkesmesí *s.* tundere; tunsoare.

şáşkóterílmesí *s.* zbârlire.

şáşlí *adj.* cu păr; păros; pletos. // **•ak şáşlí** încărunțit. **•şáşlí yîldîz** *(astr.)* cometă. **•uzun şáşlí** pletos.

şáşlí-sakallî *adj.* adult.

şáşsíz *adj.* chel; pleşuv.

şáşsízlík *s.* chelie; calviție.

şáştiy *adj.* ca firul de păr; subțire.

şáştógílmesí *s.* calviție; pleşuvie.

şáwke *s. (orn.)* stăncuță *(lat., Corvus monedula)*.

şáwke, kîzîl-tumşuklî- *s. (orn.)* stăncuță de munte *(lat., Pyrrhocorax pyrrhocorax)*.

şáwkesí, dak- *s. (orn.)* stăncuță alpina *(lat., Pyrrhocorax graculus)*.

şáwle *s.* flacără.

şeamet *s.* nenoroc; ghinion; neşansă.

şebay, kîzîl- *s. (bot.)* micsandră; micşunea; viorea-roşie *(lat., Matthiola incana; Matthiola annua)*.

şebay, sarî- *s. (bot.)* micsandră; micşunea ruginie; viorea-galbenă *(lat., Cheiranthus cheiri)*.

şebek *s. (zool.)* babuin *(lat., Papio leucophaeus)*.

şebeke *s.* **1.** plasă; năvod; fileu. **2.** *(tehn.)* rețea. **3.** *(fig.)* ceată; bandă; clică; şleahtă. // **•agîm/şagîlgan şebekesí** rețea electrică. **•ğol şebekesí** rețea de drumuri. **•telefon/uzakses şebekesí** rețea telefonică. **•top şebekelerní sílktí** balonul a scuturat plasa.

şebekegekarşî *adj.* antigang.

şeber *adj.* priceput; îndematic; abil; meşter. // **•şeber kîz** fată pricepută.

şeberğí *s.* meşteşugar.

şeberğílík *s.* meşteşug.

şeberlík *s.* pricepere; îndemânare; abilitate; măiestrie; artă. // **•anadankelme şeberlík** talent înnăscut.

şebername *s.* capodoperă.

şebeş *s.* strună *(parte a frâului)*.

şebeşleme *s.* punerea strunei la frâu; strunire.

şebeşlemek *v.t.* a pune strună la frâu; a struni.

şebeşlengen *adj.* care are strună la frâu; strunit.

şebeşlenmek *v.i.* a i se pune strună la frâu; a fi strunit.

şebeşlí *adj.* care are strună la frâu; strunit.

şebeşwurulgan *adj.* strunit; disciplinat.

şebeşwuruw *s.* strunire; disciplinare.

şebet *s. (bot.)* mărar *(lat., Anethum graveolens)*.

şebetí, ayuw- *s. (bot.)* brioală; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărarul-ursului *(lat., Ligusticum mutellina)*.

şebnem *s. (meteo.)* rouă.

Şebnem *s. (antrop. f., prsn.)* "Rouă".

şebnemlengen *s.* înrourat.

şebnemlenme *s.* înrourare.

şebnemlenmek *v.i.* a se înroura.

şebnemlí *adj.* înrourat.

şedit *adj.* intens; aprig; violent; brutal; vehement.

şef *s.* şef. // **•turak şefí** *(ferov.)* şef de stație.

şefaat *s.* demers; intervenție; protecție.

şefaatşî *s., adj.* protector; ocrotitor; apărător.

şefaflîk *s.* transparență.

şeffaf *adj.* transparent.

şefik *adj.* **1.** afectuos; tandru; duios. **2.** mărinimos; generos.

Şefik *s. (antrop. m., arab.)* "Cel tandru".

Şefika *s. (antrop. f., arab.)* "Cea tandră".

şefkat *s.* **1.** afecțiune; tandrețe; duioşie. **2.** mărinimie; generozitate.

şefkatlî *adj.* mărinimos; generos.

şefkatsîz *adj.* neomenos; inuman; neîndurător.

şefkatsîzğa *adv.* neomeneşte.

şefkatsîzlîk *s.* neomenie; lipsă de omenie; neîndurare.

şeflík *s. (adm.)* conducere; direcție; şefie.

şeftalí *s.* **1.** piersică. **2.** *(bot.)* piersic *(lat., Prunus persica; Amygdalus persica; Persica vulgaris)*.

şegealgan *adj.* tolerabil; suportabil.

şegealmagan *adj.* invidios; pizmaş.

şegealmama *s.* **1.** invidie; pizmă. **2.** repulsie; silă.

şege-almamak *v.t.* **1.** a nu putea trage. **2.** a nu putea suporta. **3.** a invidia; a pizmui; a detesta. **4.** a nu înghiți pe cineva.

şegeğek *s.* încălțător.

şegen *s. (bot.)* rogoz; pipirig *(lat., Scirpus maritimus; Bolbochoenus maritimus)*.

şeger I. *adj.* răbdător; îndurător. **II.** *s.* arbust.

şegertkí *s.* **1.** *(ent.)* lăcustă *(lat., Locusta migratorias)*.

şegertkí, yeşíl- *s. (ent.)* cosaş; lăcustă-verde *(lat., Locusta viridissima)*.

şegertkíğí *s. (orn.)* lăcustar indian *(lat., Acridotheres tristis)*.

şegertkíğí, ak-karînlî- *s. (orn.)* graur ametist *(lat., Cinnyricinclus leucogaster)*.

şegertkíğí, ak-omîzlî- *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.

şegertkíğí, ak-yúzlí- *s. (orn.)* graur cu obraz alb *(lat., Sturnus cineraceus)*.

şegertkíğí, alaşa- *s. (orn.)* lăcustar pestriț *(lat., Sturnus contra)*.

şegertkíğí, balaban-mawî- *s. (orn.)* graur albastru mare *(lat., Lamprotornis chalybaeus)*.

şegertkíğí, boz- *s. (orn.)* lăcustar cenușiu *(lat., Acridotheres gingianus)*.

şegertkíğí, enfes- *s. (orn.)* graur

superb *(lat., Lamprotornis superbus)*.
şegertkíğí, kara- *s. (orn.)* graur *(lat., Sturnus unicolor)*.
şegertkíğí, kekeşlí- *s. (orn.)* lăcustar moţat; lăcustar chinezesc *(lat., Acridotheres cristatellus)*.
şegertkíğí, kîzîl-tumşuklî- *s. (orn.)* graur cu cioc roşu *(lat., Spodiopsar sericeus; Sturnus sericeus)*.
şegertkíğí, mor- *s. (orn.)* graur violet *(lat., Lamprotornis purpureus)*.
şegertkíğí, pembe- *s. (orn.)* lăcustar *(lat., Sturnus roseus; Pastor roseus)*.
şegertkíğí, sîradan- *s. (orn.)* graur european *(lat., Sturnus vulgaris)*.
şegertkíğí-ğelpazekuyruk *s. (orn.)* stufăricâ lăcustar *(lat., Spiloptila clamans)*.
şegertkíğísí, bayîr- *s. (orn.)* lăcustar vorbitor *(lat., Gracula religiosa)*.
şegertkíğísí, Kîtay- *s.* **1.** *(orn.)* lăcustar moţat; lăcustar chinezesc *(lat., Acridotheres cristatellus)*. **2.** *(orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc *(lat., Sturnus sinensis)*.
şegertkíğísí, pagot- *s. (orn.)* graur de pagodă *(lat., Sturnus pagodarum)*.
şegertkíğísí, Sebír- *s. (orn.)* graur siberian *(lat., Sturnus sturninus)*.
şegertkí-şîrîldagî *s. (orn.)* greluşel pătat *(lat., Locustella naevia)*.
şegetan *adj.* răbdător; îndurător.
şegí *s.* tară *(greutate de 250 kg)*.
şegílgen *adj.* răbdat; suportat.
şegílír *adj.* **1.** *(gram.)* declinabil. **2.** tolerabil; suportabil.
şegílíş *s.* tragere *(la loto)*.
şegílme *s. (fiz.)* atracţie.
şegílmegen *adj.* invidiat; pizmuit.
şegílmek *v.i.* **1.** a se cântări; a se trage. **2.** a demisiona; a-şi da demisia. **3.** *(d. ape)* a seca. **4.** a se retrage; a da înapoi. **5.** a fi suportat; a fi răbdat. **6.** a se inhala. **7.** *(gram.)* a se declina; a se conjuga. **8.** a se micşora; a se îngusta.
şegílmez *adj.* **1.** nesuferit; insuportabil. **2.** detestabil.
şegím *s.* **1.** retragere *(şi mil.)*. **2.** tragere; târâre. **3.** tragere în sus; ridicare. **4.** *(fiz.)* atracţie. **5.** *(gram.)* conjugare. **6.** *(lingv.)* flexiune.
şegímleme *s.* **1.** *(gram.)* conjugare. **2.** *(fiz.)* atragere; atracţie.
şegímlemek *v.t. (fiz.)* a atrage.
şegímlengen *adj.* **1.** *(gram.)* conjugat. **2.** *(fiz.)* atras.
şegímlenmek *v.i. (gram.)* a se conjuga; a fi conjugat.
şegímlí *adj. (lingv.)* flexionar. // **•şegímlí tîller** *(lingv.)* limbi flexionare.
şegímsíz *adj.* neatractiv.
şegíngen *adj.* **1.** timid; sfios. **2.** rezervat; retras.
şegínmegen *adj.* nereţinut.
şegínmek *v.i.* **1.** a se feri; a evita. **2.** a se teme; a se sfii. **3.** a se abţine *(de la)*.
şegínmez-kalmaz *adj.* nereţinut.
şegínúw *s.* timiditate; sfială.
şegírdek *s.* **1.** sâmbure; sământă. **2.** *(fiz.)* origine; sursă; bază; nucleu. // **•boş şegírdek** sământă seacă. **•tane şegírdegí** nucleu atomic.
şegírdeklí *adj.* nuclear. // **•şegírdeklí patlatma** *(mil.)* bombă nucleară. **•şegírdeklí zewzek** *(mil.)* armă nucleară.
şegírt *s.* **1.** ucenic. **2.** elev; şcolar; student.
şegírtlík I. *adj.* studenţesc; şcolar. **II.** *s.* ucenicie; studenţie.
şegíşken *adj.* chinuit.
şegíşme *s.* chin; patimă; dispută.
şegíşmek *v.i.* a se chinui; a pătimi; a disputa. // **•bek şegíşmek** a-şi mânca amarul. **•ğan şegíşmek** a se zbate între viaţă şi moarte; a agoniza; a intra în comă.
şegíşmelí *adj.* disputat. // **•şegíşmelí meç** *(sport)* meci disputat.
şegíştírmek *v.t.* **1.** a chinui; a face să pătimească. **2.** a certa; a muştrului.
şegíştírúwğí *adj.* chinuitor.
şegúw *s.* **1.** *(fig.)* ordine; succesiune. **2.** cântărire.
şegúwğí *s., adj.* atractiv; captivant.
şegúwğúlúk *s.* atracţie.
şegúwlí *adj.* cântărit; răbdător.
şeğaat I. *adj.* viteaz; brav; curajos. **II.** *s.* vitejie; bravură; curaj.
şeğaatlî *adj.* viteaz; brav; curajos.
şeğaatlîk *s.* vitejie.
şeğere I. *adj.* genealogic. **II.** *s.* genealogie.
şeğerebílímí *s.* genealogie.
şeğerebílímlí *adj.* genealogic.
şeğerelík *adj.* genealogic.
Şehabaddin/Şehabattin/Şebattin *s. (antrop. m., arab.)* "Luceafărul credinţei".
şehadet *s.* jertfire; sacrificiu.
şehadetname *s.* dovadă; certificat; diplomă.
şeher *s.* oraş.
şeherğiwarî I. *adj.* suburban. **II.** *s.* suburbie.
şeherğí *s.* urbanist; edil.
şeherğílík *s.* urbanism; urbanistică.
şeheriy *adj.* **1.** urban. **2.** orăşean; citadin; urban.
şeherkadastrasîbílímğísí *s.* urbanist; edil.
şeherkadastrasîbílímí *s.* urbanism; urbanistică.
şeherkenarî I. *adj.* suburban. **II.** *s.* suburbie.
şeherlerarasî *adj.* interurban. // **•şeherlerarasî telefon/uzakses konîşmasî** convorbire telefonică interurbană.
şeherleşken *adj.* urbanizat.
şeherleştírme *s.* urbanizare.
şeherleştírmek *v.t.* a urbaniza.
şeherlí *adj.* orăşean; citadin; urban.
şeheruzmanî *s.* edil; urbanist.
şeheruzmanlîgî *s.* urbanistică.
şehit *s.* persoană care şi-a jertfit viaţa; jertfă; martir. // **•şehit bolmak** a se jertfi; a muri eroic. **•şehit etmek** a jertfi; a sacrifica.
şehr *s. (cron., arab.)* lună.
şehriye *s. (gastron.)* fidea. // **•şehriye şorbasî** supă cu fidea.
şehvaniy *adj.* senzual; voluptos.
şehvet *s.* senzualitate; voluptate.
şehzade *s.* prinţ.
şehzadelík *adj.* princiar.
şek *s.* îndoială; neîncredere; dubiu; suspiciune.
şekavet *s.* banditism; tâlhărie.
şeke *s.* **1.** *(anat.)* tâmplă. **2.** *(anat.)* temporal.
şeke súyegí *s. (anat.)* os temporal.
şekel *s.* săpăligă.
şekelez *s. (zool.)* veveriţă *(lat., Sciurus vulgaris)*.
şeken *s. (bot.)* năprasnică *(lat., Geranium robertianum)*.
şekepulî súyegí *s. (anat.)* solzul temporalului.
şeker I. *adj.* **1.** *(fig.)* plăcut; atrăgător; simpatic. **2.** zaharos; zaharat. **II.** *s.* **1.** zahăr. **2.** bomboană. **3.** *(med.)* diabet. // **•şeker katmak** a îndulci. // **•akide şekerí** acadea. **•ekí şeker tanesí** două bucăţi de zahăr. **•kesme şeker** zahăr cubic. **•nane şekerí** bomboane cu mentă. **•nişasta şekerí** *(chim.)* glucoză. **•opa şeker** zahăr pudră. **•Şeker bayramî** *(relig., la musulmani)* sărbătoarea Ramazanului. **•şeker fabrikasî** fabrică de zahăr. **•şeker kastalîgî** *(med.)* diabet zaharat. **•şeker túkáanî** bomboneric. **•toz şeker** zahăr tos.
şeker-akşateregí *s. (bot.)* artar canadian *(lat., Acer saccharum)*.
şekerdiy *adj.* dulce.
şekerğíotî *s. (bot.)* cârmâz *(lat., Phytolacca decandra)*.
şekerkabî *s.* zaharniţă.
şeker-kamîşî *s. (bot.)* trestie-de-zahăr *(lat., Saccharum officinale)*.
şekerkatuw *s.* îndulcire.
şekerlemek *v.t.* a zaharisi.
şekerlengen *adj.* zaharisit.
şekerlenme *s.* zaharisire.
şekerlenmek *v.i.* a se zaharisi.
şekerler *s., pl.* zaharuri.
şekerlí *adj.* **1.** dulce; îndulcit. **2.** *(med.)* diabetic. **3.** zaharos; zaharat. // **•şekerlí kawe** cafea dulce.
şekerlík *s.* zaharniţă.
şeker-panğarî *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
şeker-pazîsî *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
şekersíz *adj.* neîndulcit; amar. // **•şekersíz kawe** cafea amară.
şeker-şógenderí *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
şeker-şugundurî *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
şekertíl *adj.* mieros; linguşitor; flatant; măgulitor.
şekes *s.* jalon.
şekesleme *s.* jalonare.
şekeslemek *v.t.* a jalona.
şekeslengen *v.t.* jalonat.
şekeslí *v.t.* jalonat.
şekesşí *s.* marcator; marcher.
şekip *adj.* răbdător; perseverent; tenace.
şekiplík *s.* răbdare; perseverenţă; tenacitate.
şekize *s. (gastron.)* brânză topită.
şekí *s.* mâner; clanţă.
şekíl *s.* **1.** formă; aspect; înfăţişare; configuraţie. **2.** *(fig.)* fel; mod; chip. **3.** *(mat.)* figură. // **•şekíl bermek** a fasona; a modela; a da formă. **•şekíl bîzmak** a deforma. **•şekíl deñíştírmek** a transforma; a transfigura. // **•araziy şekíllerí** formele de relief. **•deñíşken şekíl** variantă. **•eskí şekílínde onarîm** restaurare.
şekílalgan *adj.* conturat; fasonat; format.
şekílbergen *s.* modelator.
şekílberílgen *adj.* conturat; fasonat; format.
şekílberúw *s.* conturare; fasonare;

formare.
şekílbílímí **I.** *adj. (gram., biol.)* morfologic. **II.** *s. (gram., biol.)* morfologie.
şekílbílímlí *adj. (gram., biol.)* morfologic.
şekílbîzuw *s.* distorsionare; deformare; strâmbare.
şekíldegí, kutup- *s. (orn.)* inăriță de tundră *(lat., Carduelis hornemanni)*.
şekíldek *s. (orn.)* inăriță; țintar; pasărea inului *(lat., Carduelis flammea; Acanthis flammea)*.
şekíldek, kíşkene- *s. (orn.)* sticlete mic *(lat., Carduelis cabaret)*.
şekíldek, sarî-gágáalî- *s. (orn.)* inăriță cu cioc galben *(lat., Carduelis flavirostris; Acanthis flavirostris)*.
şekíldem *s. (bot.)* pur; ai-de-munte; ai-de-pădure *(lat., Allium rotundum)*.
şekíldeñíşímğí *s., adj. (fil., biol.)* transformist; evoluționist.
şekíldeñíşímğílík *s. (fil., biol.)* transformism; evoluționism. // ***•şekíldeñíşímğílík nazariyesí*** teoria evoluționistă.
şekíldeñíşímí *s.* transformare; metamorfozare.
şekílğí *s., adj.* formalist.
şekílğílík *s.* formalism.
şekílíbîzîlgan *adj.* distorsionat; deformat; strâmbat.
şekílídeñíşken *adj.* transformat; metamorfozat.
şekílleşken *adj.* fasonat; modelat; conturat.
şekílleşmek *v.i.* a se contura; a căpăta formă; a lua forma...;
şekílleştírme **I.** *adj.* aparent; formal. **II.** *s.* fasonare; modelare; conturare; formalizare.
şekílleştírmek *v.t.* a fasona; a modela; a contura; a da o formă; a formaliza.
şekíllí *adj.* format; configurat; fasonat.
şekílsíz *adj.* **1.** amorf. **2.** diform.
şekílsízleşken *adj.* deformat; diform; distorsionat.
şekílsízleşme *s.* deformare; diformitate; distorsionare.
şekílsízleşmek *v.i.* a se deforma; a se distorsiona.
şekílsízleştírmek *v.t.* a deforma; a distorsiona.
şekílsízlík *s.* deformare; diformitate; distorsionare.
şekílşartî *s.* formalitate; condiție de formă; cerință de formă.
şekíş *s.* ciocan. // ***•şekíş atma ozîşî*** *(sport)* aruncarea ciocanului. ***•şekíş men zindan arasînda*** între ciocan și nicovală.
şekíş súyegí *s. (anat.)* ciocănaş.
şekíşbalîgî *s. (iht.)* pește-ciocan *(lat., Zygaena malleus)*.
şekíşleme *s.* ciocănire; batere cu ciocanul.
şekíşlemek *v.i., v.t.* a ciocăni; a bate cu ciocanul.
şekíşlengen *adj.* ciocănit; bătut cu ciocanul.
şekken *adj.* răbdător.
şekme *s.* **1.** tragere; tracțiune. **2.** atracție. **3.** sertar. **4.** cosor. **5.** cântărire. **6.** inhalare.
şekmegen *adj.* neatractiv.
şekmeğe *s.* **1.** sertar. **2.** casetă. **3.** *(geogr.)* radă; golfuleț.
şekmek **A.** *v.i.* a cântări; a fi în greutate de...; **B.** *v.t.* **1.** a trage; a mișca; a deplasa. **2.** a inhala. **3.** a ridica; a trage în sus. **4.** a suporta; a răbda. **5.** a trasa; a marca. **6.** *(gram.)* a conjuga. **7.** *(gram.)* a declina. **8.** a măcina; a râșni. **9.** *(fig.)* a îmbia; a ademeni. // ***•agîntîga kúrek şekmek*** a munci fără rost. ***•aşlîk şekmek*** a-i fi foame; a suferi de foame. ***•hasretín şekmek*** a-i duce dorul; a tânji după...; ***•îlgí şekmek*** a stârni interes; a interesa. ***•íşkenğe şekmek*** a fi torturat; a fi chinuit; a schingiuit. ***•îstîrap şekmek*** a se chinui. ***•itníñ-bitníñ kaárín şekmek*** a purta grija tuturor. ***•kaárín şekmek*** a-i duce grija. ***•kabír azabî şekmek*** a se da de ceasul morții; a se chinui; a se frământa. ***•kastalîk şekmek*** a fi bolnav; a fi suferind. ***•kaswet şekmek*** a fi trist; a fi amărât; a fi necăjit. ***•ruhiy azap şekmek*** a-i scădea moralul; a se demoraliza. ***•sewda şekmek*** a se îndrăgosti; a se amoreza. ***•yukusuzluk şekmek*** a nu putea închide un ochi; a suferi de nesomn. // ***•yukusuzluk şegemen*** sufăr de insomnie.
şekmeme *s.* intoleranță.
şekmez *adj.* intolerant.
şekmiytan *adj.* intolerant.
şektírme *s.* **1.** atragere; atracție. **2.** corabie ușoară *(cu două pânze)*.
şektírmek *v.t.* **1.** a determina să tragă. **2.** a face să sufere. **3.** a determina să cântărească. **4.** a determina să macine; a determina să râșnească. **5.** *(gram.)* a determina să decline; a determina să conjuge. // ***•azaplîk şektírmek*** a pune pe cineva la cazne; a-l chinui. ***•íşkenğe şektírmek*** a tortura; a chinui; a schingiui. ***•îstîrap şektírmek*** a chinui. // ***•sízge şektíreğek bolmadîm*** n-am vrut să vă supăr.
şektírúwğí *adj.* supărător.
şekúr *adj.* recunoscător.
Şekúr *s. (antrop. m., arab.)* "Cel plin de recunoștință" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Şekúr, El- *s. (relig., arab.)* "Cel recunoscător"; "Cel care răsplătește din belșug faptele săvârșite cu consimțământul Său" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/ Allah)*.
Şekúre *s. (antrop. f., arab.)* "Cea plină de recunoștință".
şel *s.* peliculă; film; membrană.
şelale *s.* cascadă; cataractă; fântână arteziană.
şelbegen *s.* monstru.
şelbegenlí *adj.* monstruos.
şelebí **I.** *adj.* amabil; politicos; gentil; galant; curtenitor. **II.** *interj.* fiți bun!; fiți amabil!;
Şelebí *s. (antrop. m.)* "Cel amabil".
Şelebí-Kóy *s. (topon.)* Mircea Vodă *(jud. Constanța)*.
şelebílík *s.* amabilitate; politețe; gentilețe; galanterie; curtoazie.
şelegí, agaş- *s.* zmeură.
şelegí, ğîlan- *s. (bot.)* orbalț; iarba-tâlharului; iarba-sfântului-Cristofor *(lat., Actaea spicata)*.
şelegí, taw- *s.* fragă-de-pădure.
şelegí, taw-ğetkene *s. (bot.)* frag-de-pădure *(lat., Fragaria vesca)*.
şelek *s.* **1.** căpșună. **2.** *(bot.)* căpșun *(lat., Fragaria elatior)*.
Şelek-Dere *s. (topon., vale şi mănăstire) ("Valea Fragilor")* Celic Dere *(jud. Tulcea)*.
şeleklígí, agaş- *s. (bot.)* zmeur; zmeurar *(lat., Rubus idaeus)*.
şelekrengí *adj.* frez.
şelenk *s.* **1.** coroană; cunună. **2.** diademă.
şelenkleme *s.* încoronare; încununare.
şelenklemek *v.t.* a încorona; a încununa.
şelenklengen *adj.* încoronat; încununat.
şelenklenmek *v.i.* a se încorona; a se încununa.
şelenklí *adj.* încoronat; încununat.
şelepşe *s.* **1.** albie; covată. **2.** carapace. **3.** *(geogr.)* albie; matcă; bazin. **4.** *(nav.)* cocă; carcasă. // ***•kómír şelepşesí*** bazin carbonifer.
şelík *s.* oțel. // ***•kóteklengen şelík*** fier forjat. ***•kromlî şelík*** *(tehn.)* oțel cromat. ***•şelík fabrikasî*** oțelărie.
şelíkkana *s.* oțelărie.
şelíkleşken *adj.* oțelit; călit.
şelíkleşme *s.* oțelire; călire.
şelíkleşmek *v.i.* a se oțeli; a se căli.
şelíkleştírmek *v.t.* a oțeli; a căli.
şelíkşí *s.* oțelar.
şelíktiy *adj.* tare ca oțelul.
şelmek *adj.* **1.** evident; vădit. **2.** clar; limpede.
şelpek *s.* prăjitură. // ***•balaban şelpek*** tort. ***•ğemíş şelpegí*** tartă. ***•ğemíşlí şelpek*** prăjitură cu fructe.
şelpekkana *s.* cofetărie.
şelpekşí *s.* cofetar.
şelpekşílík *s.* cofetărie.
şeltek *s.* sită; ciur.
şeltekleme *s.* **1.** ciuruire; trecere prin ciur; cernere. **2.** *(fig.)* alegere; selecționare. **3.** *(sport)* eliminare.
şelteklemek *v.t.* **1.** a ciurui; a trece prin ciur; a cerne. **2.** *(fig.)* a alege; a selecționa. **3.** *(sport)* a elimina.
şelteklengen *adj.* **1.** ciuruit; trecut prin ciur; cernut. **2.** *(fig.)* ales; selecționat. **3.** *(sport)* eliminat.
şeltelgen *adj.* descojit; decorticat.
şeltelme *adj.* descojire; decorticare.
şeltelmegen *adj.* nedescojit; nedecorticat.
şeltelmek *v.i.* a se descoji; a se decortica.
şeltelmiykalgan *adj.* nedescojit; nedecorticat.
şeltemek *v.t.* a descoji; a decortica; a curăța de coajă.
şelter *s.* grătar; grilaj.
şelterkana *s.* temniță; pușcărie; închisoare; arest.
şelterleme *s.* întemnițare; arestare; ferecare.
şelterlemek *v.t.* a întemnița; a aresta; a ferecа.
şelterlengen *adj.* întemnițat; arestat; deținut; ferecat.
şelterlenmek *v.i.* a fi întemnițat; a fi arestat; a fi ferecat.
şelterlí *adj.* întemnițat; arestat; deținut; ferecat.
şeltew *s.* descojire; decorticare.
şeltewlí *adj.* descojit; decorticat.
şeltewsúz *adj.* nedescojit; nedecorticat.
şeltík *s.* orez nedecorticat.
şemal *s.* briză.

şemayil *s.* înfăţişare; aspect.
şember I. *adj.* rotund. **II.** *s.* **1.** cerc. **2.** *(mat.)* circumferinţă. **3.** basma; batic; năframă. // **•*tegerşík şemberí*** şină.
şemberleme *s.* cercuire.
şemberlemek *v.t.* **1.** a cercui. **2.** a rotunji; a da forma unui cerc.
şemberlenmek *v.i.* **1.** a se cercui. **2.** a lua forma unui cerc.
şemberlí *adj.* cercuit.
şemeke *adj.* **1.** violet-închis; mov; vineţiu. **2.** vânăt.
şemen *s. (bot.)* schinduf *(lat., Trigonella foenum graecum)*. **1.** coroană; cunună; diademă; ghirlandă.
şemenleme *s.* încoronare; încununare.
şemenlemek *v.t.* a încorona; a încununa.
şemenlengen *adj.* încoronat; încununat.
şemenlenmek *v.i.* a se încorona; a se încununa.
şemenlí *adj.* încoronat; încununat.
şeminew *s.* şemineu; cămin.
şems *s.* soare.
Şemseddin/Şemsettin *s. (antrop. m., prsn.)* "Soarele credinţei".
şemsiye *s.* umbrelă. // **•*kúneş şemsiyesí*** umbrelă de soare.
şemşe *s.* lingură.
Şemşeler *s. (topon., localitate desfiinţată)* Şemseler *(jud. Tulcea)*.
şemsiyeşeşegí *s. (bot.)* căprişor *(lat., Cyperus flavescens)*.
şen *adj.* vesel; voios; bine dispus.
şenbe *s. (cron., prsn.)* sâmbătă.
şenbih *s. (cron., prsn.)* sâmbătă.
şendere *s.* şindrilă.
şene *s.* **1.** *(anat.)* bărbie; falcă; maxilar; mandibulă. **2.** *(fig.)* vorbărie; pălăvrăgeală. // **•*şene atmak*** a agoniza; a intra în comă. // **•*úst şene*** maxilar superior.
şenebaz *adj.* guraliv; flecar.
şenek *s.* **1.** *(anat., bot.)* cotiledon. **2.** *(anat.)* bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
şenelí *adj.* guraliv; flecar.
şeneşke *s.* **1.** ţeapă; spin; ghimpe; ac. **2.** furculiţă.
şeneşke, ak- *s. (bot.)* verigar; părul-ciutei; salbă-moale *(lat., Rhamnus cathartica)*.
şeneşke, kara- *s. (bot.)* paliur *(lat., Paliurus spina-christi)*.
şeneşkelí *adj.* ţepos; spinos; cu ghimpi; ghimpat.
şeneşkelík *s.* **1.** mărăcine; mărăciniş. **2.** boschet; tufiş; tufă.
şenet *s. (zool., bot.)* valvă.
şengel *s.* cârlig; cinghel. // **•*kuyruguna şengel takmak*** a se ţine coadă după cineva; a-l pune sub urmărire.
şengeltaguw *s.* pândă.
şenlendírmek *v.t.* a înveseli; a desfăta; a delecta.
şenlengen *adj.* înveselit; dispus; desfătat; delectat.
şenlenme *s.* înveselire; dispunere; desfătare; delectare.
şenlenmek *v.i.* a se înveseli; a se dispune; a se desfăta; a se delecta.
şenleşmek *v.i.* a se înveseli laolaltă; a se dispune laolaltă; a se desfăta laolaltă; a se delecta laolaltă.
şenlík I. *adj.* sărbătoresc. **II.** *s.* **1.** veselie; voioşie; bună dispoziţie. **2.** sărbătoare; festival.
şentík *s.* ştirbitură; tocire; uzură; ciuntitură; ciobitură.
şentíklemek *v.t.* a ştirbi; a toci; a uza; a ciunti;a ciobi.
şentíklí *adj.* ştirbit; tocit; uzat; ciunt; ciuntit; ciobit.
şentílgen *adj.* ştirbit; tocit; uzat; ciunt; ciuntit; ciobit.
şentílme *s.* ştirbire; tocire; uzare; ciuntire; ciobire.
şentílmek *v.i.* a se ştirbi; a se toci; a se uza; a se ciunti;a se ciobi.
şentme *s.* ştirbire; tocire; uzare; ciuntire; ciobire.
şentmek *v.t.* a ştirbi; a toci; a uza; a ciunti; a ciobi.
şeper *s.* gard.
şeperleme *s.* îngrădire; împrejmuire.
şeperlemek *v.t.* a îngrădi; a împrejmui.
şeperlengen *adj.* îngrădit; împrejmuit.
şeperlí *adj.* îngrădit; împrejmuit.
şeperlík *s.* îngrăditură.
şepke *s.* drojdie de vin.
şepken *s.* **1.** ilic; pieptar. **2.** postav.
şepkenğí *s.* postăvar.
şepkenğílík *s.* postăvărie.
şepşek *s.* iepuraş.
şep-şewre *adv.* de jur împrejur.
şer *s.* rău; răutate.
şerare *s.* fulger; scânteie; scăpărare.
şerareleme *s.* fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şerarelemek *v.i., v.t.* a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şerarelí *adj.* fulgerător; scânteietor; scânteietor.
şerbet *s.* **1.** şerbet. **2.** băutură răcoritoare; sirop. // **•*nabîzîna kóre şerbet bermek*** a-i da cuiva apă la moară; a-i face pe voie.
şerbetlí *adj.* cu şerbet; siropos.
şerbetşíotî *s. (bot.)* hamei *(lat., Humulus lupulus)*.
şeref *s.* onoare; cinste; stimă; prestigiu. // **•*ğeñílgenge şeref!*** glorie victimei!; **•*şeref diplomasî*** menţiune; distincţie. **•*şeref kúrsúsí*** *(sport)* tribună de onoare. **•*şeref sózí*** cuvânt de onoare. **•*şerefíñízge!*** *(la toasturi)* în cinstea dumneavoastră!; noroc!;
şerefe *s.* balconul minaretului.
Şerefeddin/Şerafettin/Şerfettin *s. (antrop. m., arab.)* "Onoarea credinţei".
şereflendírmek *v.t.* a onora; a cinsti.
şereflengen *adj.* cinstit; onorat.
şereflenme *s.* cinstire; onorare.
şereflenmek *v.i.* a fi onorat; a fi cinstit.
şereflí *adj.* onorat; stimat; respectat; prestigios.
şerefsízbîrakkan *adj.* dezonorant; batjocoritor.
şerefsízbîrakma *s.* dezonorare; batjocură; necinstire; stigmatizare.
şerefsízkalgan *adj.* dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat.
şerefsízlík *s.* dezonorare; ruşine; ocară.
Şeremet *s. (topon.)* Casian *(jud. Constanţa)*.
şeren *s.* snop. // **•*şeren salmak*** a snopi; a face snopi.
şerenlemek *v.t.* a snopi; a face snopi.
şerez *s.* **1.** gustare; aperitiv. **2.** desert.
şerge *s.* **1.** iurtă; cort. **2.** şatră. **3.** cergă.
şergil *adj.* iritat; revoltat.
Şergiye *s. (antrop. f.)* "Baştina".
şerif *adj.* onorat; stimat; respectat; prestigios. // **•*şerif doktor*** doctor de onoare; doctor honoris causa.
Şerif *s. (antrop. m., arab.)* "Cel stimat".
Şerife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea stimată".
şerik I. *adj.* tovărăşesc. **II.** *s.* asociat; tovărăş.
şeriklí *adj.* asociat; întovărăşit.
şeriklík *s.* **1.** asociere; întovărăşire. **2.** tovărăşesc.
şerikşe *adv.* tovărăşeşte.
şeriktiy *adv.* tovărăşeşte.
şerir *adj.* mârşav; ticălos; infam.
şerirlík *s.* infamie.
şeriyat *s. (ist.)* legislaţie musulmană.
şerík *s.* sfert. // **•*bír şerík metre lástík*** un sfert de metru de elastic. **•*bír şerík okka píríj*** un sfert de kilogram de orez. **•*onbírní şerík geşe*** unsprezece şi un sfert. **•*portakalnî dórt şeríkke bóldím*** am împărţit portocala în patru sferturi. **•*şerík sáát*** un sfert de oră. **•*şerík sáát keşíkmeden*** punctual; fără sfertul de oră academic. **•*şerík sáát keşíkmelí*** un sfert de oră după timpul dat; sfertul de oră academic.
şeríkşer *num.* câte un sfert.
şerít *s.* **1.** şnur; şiret; galon. **2.** *(tehn.)* bandă; fâşie. **3.** *(ent., med.)* tenie; panglică *(lat., Taenia solium)*. // **•*bo awtoğol kaş şerít?*** câte benzi are această autostradă?; **•*ólşeme şerítí*** ruletă.
şerítlí *adj.* galonat; împodobit cu galoane.
şermende *s., adj.* nenorocit; nefericit; obidit; prăpădit; nevoiaş; mizerabil.
şerpelenk *s.* **1.** zmeu. **2.** *(zool.)* liliac *(lat., Vespertilio)*.
şerşewe *s.* cercevea; ramă; cadru. // **•*şerşewege takmak*** a înrăma.
şerşewegetagîlgan *adj.* înrămat.
şerşeweleme *s.* **1.** înrămare; încadrare. **2.** încadrare; situare.
şerşewelemek *v.t.* **1.** a înrăma; a încadra. **2.** a încadra; a situa.
şerşewelengen *adj.* **1.** înrămat; încadrat. **2.** încadrat; situat.
şertík I. *adj.* cioplit; sculptat; crestat; şanfrenat; canelat. **II.** *s.* şanfren; crestătură; canelură.
şertíkleme *s.* cioplire; sculptare; crestare.
şertíklemek *v.t.* a ciopli; a sculpta; a cresta.
şertíklengen *adj.* cioplit; sculptat; crestat.
şertíklewğí *s.* cioplitor; sculptor.
şertíklewğúlúk *s.* sculptură.
şertíklí *adj.* cioplit; sculptat; crestat; şanfrenat; canelat.
şertílgen *adj.* **1.** însemnat; marcat. **2.** *(tehn.)* care are marginile tăiate; şanfrenat; crestat; canelat.
şertílmek *v.i.* **1.** a fi însemnat; a fi marcat. **2.** *(tehn.)* a i se tăia marginile; a fi şanfrenat; a fi crestat; a fi canelat.
şertme *s.* **1.** însemnare; marcare. **2.** *(tehn.)* tăierea marginilor; şanfrenare; crestare; canelare.
şertmek *v.t.* **1.** *(tehn.)* a tăia marginile; a şanfrena; a cresta; a canela. **2.** a face să pacănească. **3.** a ciupi strunele unui instrument muzical. **4.** a însemna; a marca.
şeş *num. (prsn.)* şase.
şeşegím *interj.* floarea mea!;
şeşek *s.* **1.** floare. **2.** desen; broderie. **3.** *(med.)* variolă; vărsat. **4.** mucegai. // **•*şeşek aşmak/atmak*** a înflori;

a prospera. // •***şeşek dúrbúní*** caleidoscop. •***şeşek koparmañîz!*** nu rupeţi florile!; •***şeşek tobî*** jerbă. •***şeşek túkáanî*** florărie. •***şeşekler ğîrlagangadîr*** florile sunt pentru cel care a cântat. •***şeşekníñ kokîsî*** mirosul florii. •***yapîmşak şeşek*** floare artificială.

şeşekaşkan *adj.* **1.** înflorit. **2.** înfloritor; propăşit; prosper.

şeşekaşuw *s.* **1.** înflorire; propăşire; prosperitate. **2.** înflorire.

şeşekatkan *adj.* **1.** înflorit. **2.** înfloritor; propăşit; prosper.

şeşekatuw *s.* **1.** înflorire. **2.** înflorire; propăşire; prosperitate.

şeşekbaylaw *s.* mucegăire.

şeşekbîzîgî *s. (med.)* varicelă; vărsat de vânt.

şeşekkabî *s.* vază; glastră.

şeşek-kirazkuşî *s. (orn.)* presură de grădină *(lat., Emberiza hortulana)*.

şeşeklegen *adj.* înflorit.

şeşekleme *s.* înflorire.

şeşeklemek *v.i.* a înflori *(şi fig.)*.

şeşeklí *adj.* **1.** înflorit; înfloritor; eflorescent. **2.** înflorat. // •***şeşeklí tokîma*** *(text.)* ţesătură înflorată.

şeşeklík *s.* **1.** vază; glastră; rond de flori. **2.** florărie; seră *(de flori)*. **3.** *(bot.)* receptacul.

şeşeklí-túyúmotî *s. (bot.)* limba-mării; lilicele *(lat., Iberis semperflorens)*.

şeşekseme *s. (chim.)* eflorescenţă.

şeşekşí *s.* florăreasă; florar.

şeşek-súlekeşí *s. (orn.)* presură de grădină *(lat., Emberiza hortulana)*.

şeşek-tenegí *s. (orn.)* presură de grădină *(lat., Emberiza hortulana)*.

şeşektozî *s.* polen.

şeşekyapragî *s.* corolă.

şeşík *adj.* dezlegat; deznodat; desfăcut; rezolvat.

şeşílgen *adj.* **1.** descifrat; rezolvat. **2.** desfăcut; destrămat; desprins.

şeşílím *s.* disociere.

şeşílme *s.* **1.** rezolvare; dezlegare; deznodare. **2.** *(mil.)* detaşare; dislocare.

şeşílmegen *adj.* nerezolvat; nedezlegat; nedeznodat.

şeşílmek *v.i.* **1.** a se dezlega; a se deznoda; a se desface. **2.** a se rezolva. **3.** a se descifra. **4.** a se dispersa.

şeşílmez *adj.* de nedezlegat; de nerezolvat; imposibil. // •***şeşílmez turum*** situaţie imposibilă.

şeşím *s.* **1.** soluţionare; rezolvare; rezultat. **2.** dezlegare; deznodare; desfacere; deconectare.

şeşímğí *adj.* analitic. // •***şeşímğí hendese*** *(mat.)* geometrie analitică.

şeşímleme *s.* analiză.

şeşímlemek *v.t.* a analiza.

şeşímlengen *adj.* analizat.

şeşímlí *adj.* analitic.

şeşken *s. (chim.)* dizolvant.

şeşme *s.* **1.** dezlegare; deznodare. **2.** descifrare; rezolvare. **3.** cişmea. **4.** sursă; izvor; origine. **5.** şipot; ţurloi. // •***ekí kózí ekí şeşme*** cu şiroaie de lacrimi în ochi.

Şeşme, Inanş- *s. (topon., localitate desfiinţată) ("Cişmeaua Credinţei")* Inanceşme *(jud. Constanţa)*.

Şeşme, Kyor- *s. (topon.) ("Cişmeaua Seacă")* Ţepeş Vodă *(jud. Constanţa)*.

şeşmeborîsî *s.* şipot; ţurloi.

şeşmek *v.t.* **1.** a dezlega; a deznoda. **2.** a rezolva. **3.** a descifra; a dezlega. // •***hisselerín şeşmek*** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. •***órúwún şeşmek*** a se despleti.

Şeşmiler *s. (topon., localitate desfiinţată)* Şeşmiler *(jud. Tulcea)*.

şeşúw *s.* **1.** descompunere. **2.** dispensare.

şet *s.* margine; graniţă; hotar.

şetaret *s.* bucurie; veselie; voioşie.

şetaretlí *adj.* bucuros; vesel; voios.

şetene *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului *(lat., Eupatorium cannabinum)*.

şetenekózdermanî *s. (bot.)* floare-de-ochi; silur; mângâierea-apelor; buruieniţă *(lat., Euphrasia officinalis; Euphrasia stricta)*.

şetereklí *adj.* compus; complicat; complex; sofisticat.

şetereklík *s.* compunere; complicaţie; complexitate.

şetlenbek *s.* sâmbovină; mierea-ursului *(fruct)*.

şetlenbekteregí *s. (bot.)* sâmbovină; mierea-ursului *(plantă) (lat., Celtis australis)*.

şetlí *adj.* marginal; mărginit; cu graniţă; cu hotar.

şevalet *s.* şevalet.

Şevval *s. (cron.) a 10-a lună a anului conform calendarului musulman.* // •***Şevval úl-múkerrem*** *(cron.)* Şevval cel respectat.

şew **I.** *adj.* înclinat; în pantă. **II.** *s.* pantă; povârniş; versant; coastă; teren înclinat. // •***şatlak şew*** căderi de pietre.

şewer *s. (bot.)* barba-lupului *(lat., Crispis biennis)*.

şewet *s., adj.* indigo. // •***şewet káátí*** hârtie-carbon.

şewetotî *s. (bot.)* drobuşor; boiengioaie; cardama; laba-mâţei *(lat., Isatis tinctoria)*.

şewk *s.* ardoare; înflăcărare; entuziasm; impetuozitate.

şewket *s.* maiestate; măreţie; splendoare.

şewketlí *adj.* maiestuos *(titlu dat regilor)*.

şewketotî *s. (bot.)* schinel; iarbă-amară; scai-amar; şofran-sălbatic *(lat., Cnicus benedictus)*.

şewklí *adj.* cu ardoare; cu înflăcărare; cu entuziasm; impetuos.

şewre *s.* **1.** suprafaţă; perimetru. **2.** împrejurime. **3.** mediu social; cerc; sferă. **4.** batistă brodată. // •***dayire şewresí*** *(mat.)* circumferinţă. •***idariy şewreler*** *(pol.)* cercuri conducătoare. •***kapalî şewre*** *(mat.)* contur. •***maşeriy şewre*** mediu social. •***saylam şewresí*** circumscripţie electorală. •***siyaset şewrelerí*** cercuri politice. •***yakîn şewre*** mediu înconjurător.

şewrede *adv.* în preajmă; împrejur.

şewreden *adv.* din preajmă; dimprejur.

şewreleme *s.* **1.** încercuire; împrejmuire. **2.** delimitare.

şewrelemek *v.t.* **1.** a încercui; a împrejmui. **2.** a delimita.

şewrelengen *adj.* delimitat; împrejmuit.

şewrelenmek *v.i.* **1.** a se încercui; a fi împrejmuit. **2.** a se delimita; a fi delimitat.

şewren *s. (astr.)* orizont.

şewresí *postp.* împrejurul.

şewriyyazuw *s. (lingv.)* transliteraţie; transcriere fonetică.

şewúrgeş *s. (electr.)* comutator.

şewúrme *s.* **1.** încercuire; împrejmuire. **2.** conducere; mânuire. **3.** restituire; returnare; rambursare. **4.** întoarcere; răsucire; rotire; comutare. **5.** *(lit.)* traducere. **6.** *(mil.)* împresurare; încercuire. **7.** punere la cale.

şewúrmek *v.t.* **1.** a întoarce; a răsuci; a roti; a comuta. **2.** *(lit.)* a traduce. **3.** a conduce; a mânui. **4.** a restitui; a returna; a rambursa. **5.** a încercui; a împrejmui. **6.** *(mil.)* a împresura; a încercui. **7.** a pune la cale. // •***işín şewúrmek*** a-şi face treaba; a-şi aranja ploile. •***tartîp şewúrmek*** a răzbi; a reuşi.

şewúrmen *s.* traducător.

şewúrúlgen *adj.* **1.** încercuit; împrejmuit. **2.** condus; mânuit. **3.** restituit; returnat; rambursat. **4.** întors; răsucit; rotit; comutat. **5.** *(lit.)* tradus. **6.** *(mil.)* împresurat; încercuit. **7.** pus la cale.

şewúrúlmek *v.t.* **1.** a fi încercuit; a fi împrejmuit. **2.** a fi restituit; a fi returnat; a fi rambursat. **3.** a fi condus; a fi mânuit. **4.** a se întoarce; a se răsuci; a se roti; a se comuta. **5.** *(lit.)* a fi tradus. **6.** *(mil.)* a fi împresurat; a fi încercuit.

şewúrúm *s. (cinem.)* filmare. // •***yawaş şewúrúm*** *(cinem.)* încetinitor.

şewúrúw *s. (lit.)* traducere; retroversiune.

şewúrúwğí *s.* traducător.

şeyh *s.* şeic *(şeih)*.

Şeyide *s. (antrop. f., prsn.)* "Capriciul dragostei".

şezlonk *s.* şezlong.

şibiye *s.* lichen.

şibiyesí, sakal- *s. (bot.)* pletele-muierii; mătreaţă-de-arbori *(lat., Usnea barbata)*.

şiddet *s.* **1.** forţă; tărie; intensitate. **2.** violenţă; brutalitate; duritate. **3.** severitate; rigoare; asprime.

şiddetlendírgen *adj.* intensificator.

şiddetlendírmek *v.t.* a intensifica; a înteţi.

şiddetlengen *adj.* intensificat; înteţit.

şiddetlenme *s.* intensificare; înteţire.

şiddetlenmek *v.i.* a se intensifica; a se înteţi.

şiddetlí *adj.* intens; aprig; violent; brutal; vehement.

şifa *s.* însănătoşire; vindecare. // •***şifa tapmak*** a se vindeca; a se lecui. // •***ağil şifalar!*** însănătoşire grabnică!; •***şifa bergen*** salubru. •***şifa bolsîn!*** *(la strănut)* noroc!;

şifahen *adv.* pe cale verbală/orală; verbal; oral.

şifahiy *adj.* oral; verbal. // •***şifahiy imtan*** *(univ.)* examen oral; colocviu.

şifalandîrmak *v.t.* a vindeca; a tămădui.

şifalî *adj.* curativ. // •***şifalî maden suwlarî*** ape minerale curative.

şifalî-kînakîna *s. (bot.)* chinchină *(lat., Cinchona pubescens; Cinchona cordifolia; Cinchona succiruba)*.

şifalî-sîrağaotî *s. (bot.)* buberic; buruiană-de-bubă *(lat., Scrophularia nodosa)*.

şifaotî *s. (bot.)* bătrâniş *(lat.,*

Erigeron canadensis; Conyza canadensis).

şifasîz *adj.* nevindecabil; incurabil.

şifatabar *adj.* curabil; remediabil; reparabil.

şifatapkan *adj.* însănătoşit; lecuit; tămăduit; vindecat.

şifatapmaz *adj.* incurabil; nevindecabil.

şifer *s. (geol.)* şist; ardezie.

şifoniyer *s.* şifonier.

Şihabaddin/Şihabattin *s. (antrop. m., arab.)* "Luceafărul credinţei".

şiir *s.* poezie; poem.

şikáar I. *interj.* mare brânză!; **II.** *s.* vânat; pradă; captură; trofeu de război.

şikáyet *s.* **1.** lamentare; văicăreală. **2.** reclamaţie; plângere. // ***•şikáyet etmek*** a reclama; a se plânge de.

şikáyetlí *s. (jur.)* reclamat; pârât. // ***•şikáyetlí talwarî*** boxa acuzaţilor.

şikáyetname *s.* plângere; reclamaţie *(oficială).*

şikáyetşí *s. (jur.)* reclamant; petiţionar.

şike *s. (în sport)* aranjament *(ilicit).*

şikemperwer *s., adj.* gurmand; mâncăcios.

şikest *adj.* mutilat; invalid; infirm; handicapat.

şikestlík *s.* mutilare; invaliditate; infirmitate; handicap.

şile *s.* **1.** *(la musulmani)* ascetism. **2.** chin; suferinţă. **3.** scul; jurubiţă; ghem; bobină. **4.** *(la arc)* coardă.

şileğí *s.* ascet; sihastru; pustnic.

şileken *s.* şipcă; leaţ; scândurică.

şilekeş *adj. (d. oameni)* chinuit; necăjit.

şilelí *adj.* chinuit; necăjit.

şilte *s.* saltea.

şimal *s. (geogr.)* nord; miazănoapte.

şimal-ayuwî *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar *(lat., Ursus maritimus).*

şimal-garp *s. (geogr.)* nord-vest.

şimaliy *adj.* nordic; de miazănoapte; septentrional. // ***•şimaliy feğir*** aurora borealã.

Şimaliy-Amerika *s. (topon.)* America de Nord.

şimaliy-amerikalî *s., adj.* nord-american.

şimaliy-baykuş *s. (orn.)* minuniţă *(lat., Aegolius funereus).*

şimaliy-dew-boraganğî *s. (orn.)* petrel gigant nordic *(lat., Macronectes halli).*

şimaliy-erkelewğí *s. (orn.)* mierloi american *(lat., Mimus polyglottos).*

şimaliy-kerwankuşî *s. (orn.)* culic nordic *(lat., Numenius borealis).*

Şimaliy-Kore *s. (topon.)* Coreea de Nord.

şimaliy-korelí *s., adj.* nord-coreean.

şimaliy-ótlegen *s. (orn.)* parulă nordică *(lat., Parula americana).*

şimal-maralî *s. (zool.)* ren *(lat., Rangifer tarandus).*

şimal-şark *s. (geogr.)* nord-est.

şimal-suw-sayragî *s. (orn.)* sturz de apă nordic *(lat., Seiurus noveboracensis).*

şimpanze *s. (zool.)* cimpanzeu *(lat., Pan troglodytes).*

şineriye *s. (bot.)* cineraria *(lat., Cineraria hybrida).*

şinin *adj.* nou.

şipura *s. (iht.)* doradă *(lat., Sparidae).*

şir *s. (zool.)* leu *(lat., Felis leo).*

şiraze *s.* **1.** *(tipogr.)* rând. **2.** *(fig.)* ordine; rânduială; orânduială; ritual.

şirazelí *adj.* ordonat; rânduit; orânduit.

şire *s.* **1.** email; smalţ; glazură; lac; vernis. **2.** suc; sevă; zeamă; must; extract.

şireleme *s.* emailare; smălţuire; glazurare; lăcuire; vernisare.

şirelemek *v.t.* a emaila; a smălţui; a glazura; a lăcui; a vernisa.

şirelengen *adj.* emailat; smălţuit; glazurat; lăcuit; vernisat.

şirelenmek *v.i.* a se emaila; a se smălţui; a se glazura; a se lăcui; a se vernisa.

şirelí *adj.* **1.** suculent; zemos; mustos. **2.** emailat; smălţuit; glazurat; lăcuit; vernisat. // ***•şirelí keremit*** teracotă.

şirelík *s.* suculenţă.

şirin *adj.* **1.** dulce; gustos. **2.** plăcut; atrăgător; simpatic.

Şirin(ler) *s. (topon.)* Siriu *(jud. Constanţa).*

şirinlík *s.* **1.** dulceaţă; gust dulce. **2.** atracţie; farmec.

şiriyan *s. (anat.)* arteră.

şirket *s. (econ.)* companie; societate; întreprindere. // ***•atsîz şirket*** societate anonimă. ***•hisselí şirket*** societate pe acţiuni. ***•inşaat şirketí*** firmă de construcţii. ***•kapîpenğíre şirketí*** firmă de uşi şi ferestre. ***•şirket sermayesí*** *(com.)* capital social.

şirret *adj.* irascibil; certăreţ; arţăgos.

şirretlík *s.* irascibilitate; ceartă; scandal.

şist *s. (geol.)* şist; ardezie.

şitúne *s.* templu.

şive *s.* **1.** pronunţie; accent; fonetism. **2.** supleţe; graţie; zveltеţe.

şivekáar *adj.* suplu; graţios; zvelt.

şivelí *adj.* **1.** suplu; graţios; zvelt. **2.** pronunţat; accentuat.

şivesíz *adj.* dizgraţios.

şiy *s.* lucru; obiect; ceva. // ***•alay şiyní aşagan*** omnivor. ***•başka şiy*** altceva. ***•beklenmegen şiy*** surpriză. ***•bo şiyge ka-típ aytîla?*** cum se numeşte acest lucru?; ***•bolatan şiy*** lucru obişnuit. ***•bonday şiy bolmaz*** aşa ceva nu este posibil. ***•boş şiyler*** baliverne. ***•mínawday şiy bolîr mî?*** se poate aşa ceva?; ***•seneden múdewer şiyler*** lucruri rămase de anul trecut. ***•sîradan şiy*** lucru comun. ***•şiylerníñ ózegínde*** în mijlocul lucrurilor; în esenţă; în miez. ***•tuhaf şiy*** lucru curios.

şiy I. *adj.* **1.** crud; necopt. **2.** *(fig.)* grosolan; necuviincios. **3.** *(d. culori)* strident; ţipător. **4.** *(d. oameni)* novice; neexperimentat. **II.** *s. (meteo.)* rouă. // ***•yeşíllík şiy íşínde*** vegetaţia e în rouă.

şiyar *s.* lozincă; slogan; motto; parolă.

şiybórek *s. (gastron.)* plăcintă tătărească.

şiydem *s. (bot.)* brânduşă *(lat., Crocus heuffelianus).*

şiydem, aşşî- *s. (bot.)* brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei *(lat., Colchicum autumnale).*

şiydem, sarî- *s. (bot.)* brânduşă-galbenă *(lat., Crocus moesiacus).*

şiydem, zerlí- *s. (bot.)* brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei *(lat., Colchicum autumnale).*

şiydemí, kúz- *s. (bot.)* brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei *(lat., Colchicum autumnale).*

şiyín *s.* broderie.

şiyíndírík *s.* cobiliţă.

şiyínğí *s.* brodeză.

şiyínlemek *v.t.* a broda.

şiyínlengen *adj.* brodat.

şiyínlí *adj.* brodat.

şiylengen *s.* înrourat.

şiylenme *s.* înrourare.

şiylenmek *v.i.* a se înroura.

şiyler *s., pl.* efecte; obiecte; lucruri.

şiylí *adj.* înrourat.

şiylík *s.* **1.** cruditãţi. **2.** *(fig.)* grosolănie; lipsă de tact.

şizme *s.* cizmă.

şígít *s.* sămânţă; sâmbure.

şíkrík *s.* cumpănă; instalaţie de scos apa din fântână.

şíl *s.* pistrui.

şíl, kara- *s. (orn.)* potârniche frankolin neagră *(lat., Francolinus francolinus).*

şíl, koşak-şîganaklî- *s. (orn.)* potârniche francolin cu doi pinteni *(lat., Francolinus bicalcaratus).*

şílí, Erkel'níñ- *s. (orn.)* potârnichea frankolin Erckel *(lat., Francolinus erckelii).*

şílíngír *s.* lăcătuş.

şílíngírlík *s.* lăcătuşerie.

şíllí *adj.* pistruiat.

şím *s.* **1.** gazon; iarbă; raigras. **2.** *(bot.)* muşchi.

şím, uzunómírlí- *s. (bot.)* zizanie; raigras-englezesc *(lat., Lolium perenne).*

şímeldek *s. (bot.)* mătăcină *(lat., Dracocephalum fruticulosum).*

şímen *s.* iarbă; verdeaţă.

şímenlík *s.* iarbă; pajişte.

şímgek *s. (bot.)* sugel-alb; urzică-moartă; urzică-albă *(lat., Lamium album).*

şímgek, kîrmîzî- *s. (bot.)* sugel; urzică-moartă *(lat., Lamium purpureum).*

şímgek, sarî- *s. (bot.)* sugel-galben; gălbiniţă *(lat., Lamium galeobdolon; Galeobdolon luteum).*

şímlendírmek *v.t.* a pune la germinat; a face să încolţească; a face să răsară; a face să mijească.

şímlengen *adj.* germinat; încolţit; răsărit; mijit.

şímlenme *s.* germinare; germinaţie; încolţire; răsărire; mijire.

şímlenmek *v.i.* a germina; a încolţi; a răsări; a miji.

şímşíge *s. (orn.)* piţigoi *(lat., Parus sp.).*

şímşíge, akşa- *s. (orn.)* piţigoi azuriu *(lat., Parus cyanus).*

şímşíge, balaban- *s. (orn.)* piţigoi mare *(lat., Parus major).*

şímşíge, kekeşlí- *s. (orn.)* piţigoi moţat *(lat., Parus cristatus; Lophophanes cristatus).*

şímşíge, mawî- *s. (orn.)* piţigoi albastru *(lat., Parus caeruleus; Cyanistes caeruleus).*

şímşíge, mîyîklî- *s. (orn.)* piţigoi de stuf *(lat., Panurus biarmicus).*

şímşígesí, bataklîk- *s. (orn.)* piţigoi sur *(lat., Parus palustris; Poecile palustris).*

şímşígesí, dak- *s. (orn.)* piţigoi de munte *(lat., Parus montanus; Poecile montana).*

şímşígesí, narus- *s. (orn.)* piţigoi de brădet *(lat., Parus ater;*

Periparus ater).

şímşígesí, Sebír- *s. (orn.)* piţigoi siberian *(lat., Parus cinctus).*

şímşígesí, Túrkústan- *s. (orn.)* piţigoi de Turkestan *(lat., Parus bokharensis).*

şímşígesí, Túrúk- *s. (orn.)* piţigoi de livadă *(lat., Parus lugubris; Poecile lugubris).*

şímşír *s. (bot.)* cimişir *(lat., Buxus sempervirens).*

şímtelgen *adj.* ciupit; pişcat.

şímtelmek *v.i.* a fi ciupit; a fi pişcat.

şímteme *s.* ciupire; pişcare.

şímtemek *v.t.* a ciupi; a pişca.

şímteşmek *v.i.* a se ciupi reciproc; a se pişca reciproc.

şímtík *s.* pişcătură; ciupitură.

şímtíkleme *s.* ciupire; pişcare.

şímtíklemek *v.t.* a ciupi; a pişca.

şímtíklengen *adj.* ciupit; pişcat.

şímtíklenmek *v.i.* a fi ciupit; a fi pişcat.

şínatiy *adj. (anat.)* degetul mic.

şíník *s.* baniţă.

şíñgen *s., adj.* lichid.

şíñgene I. *adj.* ţigănesc. **II.** *s.* ţigan. // **•*şíñgene şadîrî*** şatră.

şíñgeneğe I. *adv.* ţigăneşte. **II.** *s. (limba)* ţigănească.

şíñgeneler *s., pl.* ţiganii; ţigănime.

şíñgenelík I. *adj.* ţigănesc. **II.** *s.* ţigănime.

şíñgenezmelí *adj.* pasteurizat. // **•*şíñgenezmelí sút*** lapte pasteurizat.

şíñgenlerhaleketsízlígí I. *adj. (fiz.)* hidrostatic. **II.** *s. (fiz.)* hidrostatică.

şíñgenlerhaleketsízlíklí *adj. (fiz.)* hidrostatic.

şíñgenlerseriyetí *s. (fiz.)* hidromecanică.

şíñgenleşken *adj.* lichefiat; diluat.

şíñgenleşmek *v.i.* a se lichefia; a se dilua.

şíñgenleştírmek *v.t.* a lichefia; a dilua. // **•*ezme şíñgenleştírmek*** a pasteuriza.

şíñgenleşúw *s.* lichefiere; diluare.

şíñgenlík *adj.* lichiditate.

şíñgenlíkólşer *s. (tehn.)* hidrometru; densometru.

şípşe *s.* **1.** pui de pasăre. **2.** pui de găină. // **•*şípşe şîgarmak*** *(d. păsări)* a scoate pui. // **•*şípşe etí*** carne de pui. **•*şípşe maşinasî*** *(agr.)* incubator.

şípt I. *adj.* **1.** pereche. **2.** *(mat.)* par. **II.** *s.* **1.** cuplu; pereche. **2.** pensetă. // **•*bír şípt kolşak*** o pereche de mănuşi. **•*bír şípt lástík*** o pereche de galoşi. **•*şípt erkekler meçí*** *(sport)* meci la dublu bărbaţi. **•*şípt sayî*** *(mat.)* număr par. **•*şípt zorlama*** *(fiz.)* cuplu.

şípte *s.* **1.** armă cu ţeavă dublă. **2.** lovitură cu copita; zvârlitură.

şíptlemek *v.t.* a împerechea; a încrucişa.

şíptleşken *adj.* împerecheat; montat.

şíptleşme *s.* împerechere; montă.

şíptleşmek *v.i.* a se împerechea; a se monta *(şi biol.).*

şíptleştírmek *v.t.* a împerechea; a monta *(şi biol.).*

şíptlík *s.* fermă; gospodărie.

şíptlíkkeuygun *adj.* arabil.

şíptotîr *s. (tipogr.)* ghilimele.

şíptsíz *adj.* fără pereche; impar. // **•*şíptsíz sayî*** *(mat.)* număr impar.

şíptşí *s.* agricultor; fermier.

şíptşíler *s., pl.* ţărănii; ţărănime.

şíptşílík *s.* agricultură; fermă.

şípttokta *s. (tipogr.)* ghilimele.

şírígen *adj.* **1.** putred; stricat; alterat; cariat. **2.** viciat; defectuos; şubred.

şírík *adj.* **1.** putred; stricat; alterat; infect; cariat. **2.** viciat; defectuos; şubred. // **•*şírík kómír*** zgură. **•*şírík tíş*** dinte cariat.

şíríklík *s.* **1.** putrezire; alterare; carie. **2.** putregai. **3.** loc pentru depozitarea gunoiului.

şíríme *s.* **1.** *(med.)* cangrenă; gangrenă. **2.** putrezire; putregai; putreziciune; alterare; stricare; cariere. **3.** *(fig.)* şubrezire. **4.** învineţire.

şírímek *v.i.* **1.** a putrezi; a se altera; a se strica; a se caria. **2.** *(fig.)* a se şubrezi. **3.** *(med.)* a se învineţi. // **•*mápiste şírímek*** a putrezi în temniţă.

şírítmek *v.t.* a face să putrezească; a altera; a strica. // **•*mínder şírítmek*** a sta la taifas.

şírítmemek *v.t.* a păstra nealterat; a conserva.

şírkín *adj.* urât; neplăcut; respingător. // **•*bek şírkín*** hidos. **•*ne şírkín bír dawranîş*** ce comportare urâtă.

şírkínleşken *adj.* urâţit.

şírkínleşme *s.* urâţire.

şírkínleşmek *v.i.* a se urâţi.

şírkínleştírmek *v.t.* a urâţi.

şírkínlík *s.* urâţenie.

şírkíy *s. (ent.)* ţânţar *(lat., Culex).*

şírkíy, kaltîrawuk- *s. (ent.)* bâţan; zgriburici *(lat., Chironomus leucopogon).*

şíş *s.* **1.** şiş; pumnal. **2.** vergea. // **•*şíş kebap*** frigăruie.

şíş I. *adj.* umflat; inflamat. **II.** *s.* umflătură; inflamaţie.

şíşírílgen *adj.* exagerat; pompos; bombastic; fastuos.

şíşírmek *v.t.* **1.** a umfla. **2.** *(fig.)* a exagera; a umfla.

şíşírtme *s.* exagerare; pompă; fast.

şíşírtmek *v.t.* **1.** *(fig.)* a exagera; a umfla. **2.** a umfla.

şíşírúwlí *adj.* exagerat; pompos; bombastic; fastuos.

şíşken *adj.* **1.** umflat. **2.** *(med.)* inflamat; tumefiat. **3.** *(fig.)* exagerat; bombastic.

şíşkín *adj.* **1.** *(med.)* tumefiat. **2.** bombastic.

şíşme *s.* **1.** *(med.)* balonare; umflătură; tumoare. **2.** *(med.)* inflamare; umflare; tumefiere. **3.** *(d. ape)* creştere; umflare. // **•*tamîr/tazîl şíşmesí*** *(med.)* varice.

şíşmek *v.i.* **1.** a se umfla. **2.** *(d. ape)* a creşte; a se umfla. **3.** *(med.)* a se inflama; a se tumefia. **4.** *(med.)* a se balona; a se umfla. // **•*aşap şíşmek*** a se îmbuiba; a se ghiftui.

şít *s.* **1.** gard de nuiele. **2.** basma; batic; eşarfă; bandă. **3.** bandă sacră; eşarfă sacră. **4.** *(text.)* stambă.

şít, yas- *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe sacre.

şít-sarmaşîgî *s. (bot.)* cupa-vacii *(lat., Convolvulus sepium; Calystegia sepium).*

şîbaw, kalîn-gágáalî- *s. (orn.)* lăcar cu cioc gros *(lat., Acrocephalus aedon).*

şîbawî, Ağem- *s. (orn.)* lăcar persan *(lat., Acrocephalus griseldis).*

şîbawî, balaban-kamîş- *s. (orn.)* lăcar mare *(lat., Acrocephalus arundinaceus).*

şîbawî, bataklîk- *s. (orn.)* lăcar de mlaştină *(lat., Acrocephalus palustris).*

şîbawî, dere- *s. (orn.)* lăcar mic *(lat., Acrocephalus schoenobaenus).*

şîbawî, kamîş- *s. (orn.)* lăcar de stuf *(lat., Acrocephalus scirpaceus).*

şîbawî, mîyîklî-kamîş- *s. (orn.)* privighetoare de baltă *(lat., Acrocephalus melanopogon).*

şîbawî, Nil- *s. (orn.)* lăcar de Nil *(lat., Acrocephalus stentoreus).*

şîbawî, sîrt-kamîş- *s. (orn.)* lăcar nordic *(lat., Acrocephalus dumetorum).*

şîbawî, sîzîklî-kamîş- *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola).*

şîbawî, suw- *s. (orn.)* lăcar de pipirig *(lat., Acrocephalus paludicola).*

şîbawî, tarla- *s. (orn.)* lăcar cafeniu *(lat., Acrocephalus agricola).*

şîbîk *s.* **1.** băţ; nuia; vargă. **2.** bară; stinghie. **3.** lulea; ciubuc; pipă. **4.** *(tehn.)* tijă. **5.** vreasc; surcea. // **•*sabit şîbîk*** *(sport)* bară fixă. **•*temír şîbîk*** bară de fier.

şîbîkşîk *s.* baghetă.

şîbîn *s. (ent.)* muscă *(lat., Musca domestica).* // **•*şîbîn sîklet*** *(sport)* categoria muscă.

şîbîn, kara- *s. (ent.)* muscă *(lat., Musca domestica).*

şîbîn, kîskaómírlí- *s. (ent.)* efemeridă; rusalie *(lat., Ephemera).*

şîbîn, mawî- *s. (ent.)* muscă-albastră *(lat., Calliphora vomitoria).*

şîbîn, sarhîş- *s. (ent.)* musculiţă-de-vin *(lat., Drosophila funebris).*

şîbîn, yeşíl- *s. (ent.)* muscă-verde *(lat., Lucilia caesar).*

şîbînğî, ak-mawî- *s. (orn.)* muscar alb-albastru *(lat., Cyanoptila cyanomelana).*

şîbînğî, alaşa- *s. (orn.)* muscar negru *(lat., Ficedula hypoleuca).*

şîbînğî, esmer- *s. (orn.)* muscar brun asiatic *(lat., Muscicapa dauurica; Muscicapa latirostris).*

şîbînğî, kíşkene- *s. (orn.)* muscar mic *(lat., Ficedula parva).*

şîbînğî, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* muscar cu gât roşcat *(lat., Ficedula strophiata).*

şîbînğî, meneklí- *s. (orn.)* muscar sur *(lat., Muscicapa striata).*

şîbînğî, yakalî- *s. (orn.)* muscar gulerat *(lat., Ficedula albicollis).*

şîbînğî, yarîm-yakalî- *s. (orn.)* muscar semigulerat *(lat., Ficedula semitorquata).*

şîbînğî, yeşíl- *s. (orn.)* muscar de Acadia *(lat., Empidonax virescens).*

şîbînğîsí, Sebír- *s. (orn.)* muscar siberian *(lat., Muscicapa sibirica).*

şîbînğîsí, Afrika-ğennet- *s. (orn.)* muscarul paradisului; muscar african *(lat., Terpsiphone viridis).*

şîbînğîsí, akasiya- *s. (orn.)* muscar de salcâm *(lat., Muscicapa gambagae).*

şîbînğîsí, kúntuwar- *s. (orn.)* muscar estic *(lat., Sayornis phoebe).*

şîbînî, at- *s. (ent.)* muscă-de-cal *(lat., Hippobosca).*

şîbînî, leş- *s. (ent.)* muscă-albastră *(lat., Calliphora vomitoria).*

şîbînî, sírke- *s. (ent.)* musculiță-de-oțet *(lat., Drosophila)*.
şîbînî, şarap- *s. (ent.)* musculiță-de-vin *(lat., Drosophila funebris)*.
şîbînî, úy- *s. (ent.)* muscă *(lat., Musca domestica)*.
şîbînkuş *s. (orn.)* colibri; pasărea muscă *(lat., Trochilus)*.
şîbînkuwar *s.* apărătoare de muște.
şîbîn-peşmegí *s. (bot.)* pălăria-șarpelui; muscariță; buretele-muștelor *(lat., Amanita muscaria)*.
şîbîrdagan *s. (teatr.)* sufler.
şîbîrdama *s.* șușoteală; șoaptă.
şîbîrdamak *v.t.* **1.** a șopti. **2.** *(teatr.)* a sufla.
şîbîrdaşma *s.* șușoteală.
şîbîrdaşmak *v.i.* a discuta în șoaptă; a șușoti.
şîbîrdaşuw *s.* șușoteală.
şîbîrdaw *s.* șușoteală; șoaptă.
şîbîrdawğî *s. (teatr.)* sufler.
şîbîrdawlî *adj.* șoptit.
şîbîrgan I. *adj.* scurs; picurat; prelins. **II.** *s. (med.)* psoriazis.
şîbîrgangakarşî *adj. (med.)* antipsoriazis.
şîbîrma *s.* prelingere; picurare; scurgere; curgere.
şîbîrmak *v.i.* a se prelinge; a picura; a se scurge; a curge. // ***•awuzsuwî şîbîrmak*** a-i lăsa gura apă; a pofti; a saliva.
şîbîrtmak *v.t.* a face să se prelingă; a picura; a scurge; a face să curgă.
şîbîruw *s.* prelingere; picurare; scurgere; curgere.
şîgak *s.* **1.** ieșitură; ieșind. **2.** *(lingv.)* punct de articulație.
şîgakelgen *adj.* ivit.
şîgakelme *s.* ivire; mijire; arătare.
şîganak *s. (bot.)* pin-pitic; jep; jneapăn *(lat., Pinus pumilio)*. **1.** izvor; fântână. **2.** sursă; resursă. **3.** origine; proveniență; baștină; obârșie. **4.** *(anat.)* cot; antebraț. **5.** *(tehn.)* pivot. **6.** *(la cizmele călăreților, la unele animale și păsări)* pinten.
şîganakğalagî *s.* șipot; țurloi.
şîganaklagan *adj.* pivotat.
şîganaklama *s.* pivotare.
şîganaklamak A. *v.i.* a pivota. **B.** *v.t.* a da pinteni.
şîganaklaw *s.* pivotare.
şîganaklî *adj.* **1.** *(tehn.)* pivotant. **2.** pintenat.
şîganaklî-tarakay *s. (orn.)* fluierar cu pinten; nagât cu pinten *(lat., Hoplopterus spinosus; Vanellus spinosus)*.
şîgar *s.* **1.** *(econ.)* profit; beneficiu. **2.** *(fig.)* interes; folos. // ***•şîgar ğol*** mijloc de salvare.
şîgarak *s.* horn; coș.
şîgarakşî *s.* hornar; coșar.
şîgarak-surkarlîgaşî *s. (orn.)* drepnea de hornuri *(lat., Chaetura pelagica)*.
şîgaraktemízlegen *s.* coșar; hornar.
şîgargan *s. (mat.)* scăzător.
şîgarğî *s.* profitor.
şîgarîlgan *adj.* scos.
şîgarîlmak *v.i.* **1.** a fi scos. **2.** a se scoate; a se extrage. **3.** a reieși; a rezulta. **4.** *(mat.)* a se scădea.
şîgarîp-atîlgan *adj.* scos din uz; reformat; eliminat; exmatriculat; înlăturat.
şîgarîp-atma *s.* scoatere din uz; reformare; eliminare; exmatriculare; înlăturare.
şîgarîp-atuw *s.* scoatere din uz; reformare; eliminare; exmatriculare; înlăturare.
şîgarlî *adj.* lucrativ; profitabil.
şîgarma *s.* **1.** scoatere; extragere; smulgere. **2.** pricepere; deducere; a-și da seama. **3.** producere. **4.** obținere; scoatere. **5.** *(mat.)* scădere. **6.** destituire; eliminare. **7.** inventare; născocire. **8.** publicare; tipărire. **9.** descifrare; dezlegare. **10.** emitere; scoatere.
şîgarmak *v.t.* **1.** a scoate; a extrage; a smulge. **2.** a pricepe; a deduce; a-și da seama. **3.** a produce; a da. **4.** a obține; a scoate. **5.** *(mat.)* a scădea. **6.** a destitui; a elimina. **7.** a inventa; a născoci. **8.** a publica; a tipări. **9.** a descifra; a dezlega. **10.** a emite; a scoate. // ***•akîldan şîgarmak*** a-l scoate din minți. ***•aradan şîgarmak*** a scoate din circuit; a aboli; a elimina. ***•aşîkka şîgarmak*** a scoate la liman; a scoate la lumină; a scoate la iveală; a dezvălui. ***•aşuwun şîgarmak*** a-și scoate un foc de la inimă; a se răzbuna. ***•ayakkabîn şîgarmak*** a se descălța. ***•ayîrîp şîgarmak*** a spicui. ***•bala şîgarmaga ğatmak*** *(d. păsări)* a cloci ouăle. ***•balgam şîgarmak*** a expectora. ***•başîna íş şîgarmak*** a da cuiva de furcă; a-i da de lucru; a-i crea neplăceri. ***•başîndan şîgarmak*** a-i suci cuiva mințile; a-l ispiti; a-l corupe. ***•bela şîgarmak*** a vârî în belea; a vârî în bucluc. ***•dadîn şîgarmak*** a savura; a se înfrupta; a-i tihni. ***•ders şîgarmak*** a trage învățăminte din...; a învăța din...; ***•ğagîp kúlún şîgarmak*** a incinera. ***•ğanîn şîgarmak*** a-i scoate sufletul; a-l obosi; a-l extenua. ***•ğoldan şîgarmak*** a scoate de pe calea sa; a-i suci mințile; a-l perverti. ***•góñílden şîgarmak*** a scoate pe cineva de la inimă; a nu-l mai avea la inimă. ***•hudut tîşîna şîgarmak*** a expulza. ***•íşten şîgarmak*** a da afară dintr-o slujbă; a concedia. ***•iyelíkten/sabîlîktan şîgarmak*** a deposeda. ***•kabaátsíz şîgarmak*** a scoate pe cineva nevinovat. ***•kanun şîgarmak*** a scoate lege; a legifera. ***•karaga şîgarmak*** a debarca. ***•karînîn şîgarmak*** a-i scoate burta; a-l bomba. ***•kawga şîgarmak*** a provoca ceartă. ***•kesíp şîgarmak*** a răscroi. ***•kîzîlşa şîgarmak*** *(med.)* a face pojar. ***•kóklerge şîgarmak*** a ridica în slavă. ***•kózín şîgarmak*** a-i scoate cuiva ochii; a-i reproșa. ***•kullanîmdan şîgarmak*** a reforma; a scoate din uz. ***•kuyun şîgarmak*** a-și arăta năravul; a se nărăvi. ***•manasîn şîgarmak*** a-i pătrunde tâlcul; a-i înțelege sensul; a-l descifra. ***•manzum şîgarmak*** a versifica. ***•memleket tîşîna şîgarmak*** a expulza; a exila. ***•mezardan şîgarmak*** a salva din ghearele morții. ***•miydanga şîgarmak*** a scoate la iveală; a dezvălui; a releva. ***•nara şîgarmak*** a vocifera. ***•ortalîktan şîgarmak*** a scoate din circuit; a elimina; a desființa. ***•ótmegín taştan şîgarmak*** a-și scoate pâinea din piatră seacă. ***•paklanî awuzundan şîgarmak*** a scăpa porumbelul din gură. ***•pápíş kadar tíl şîgarmak*** a scoate limba de un cot. ***•pazarga/satîşka şîgarmak*** a scoate la vânzare. ***•rezalet şîgarmak*** a provoca scandal. ***•şamîrdan şîgarmak*** a scoate din mocirlă; a ajuta. ***•ses şîgarmak*** a scoate sunete; a face zgomot; a face gură; a vocifera. ***•ses şîgarmamak*** a nu scoate sunete; a tăcea. ***•şîgarîp atmak*** a zbura pe cineva de undeva; a-l da afară; a-l concedia. ***•şîjkan şîgarmak*** a face furunculi. ***•şípşe/bala şîgarmak*** *(d. păsări)* a scoate pui. ***•tíl şîgarmak*** a lua peste picior; a ironiza; a avea limbă ascuțită. ***•tílín bír karîş şîgarmak*** a scoate limba de un cot. ***•tîşarga şîgarmak*** a externa; a scoate afară. ***•wazifesínden şîgarmak*** a destitui pe cineva. ***•yazuwnî şîgarmak*** a descifra un text. ***•zerín şîgarmak*** a-și vărsa veninul. ***•zorlîk şîgarmak*** a crea dificultăți; a crea probleme; a se opune. // ***•babamnî gezmege şîgardîm*** l-am scos pe tata la plimbare. ***•para şîgarağak bolaman*** doresc să scot niște bani.
şîgarmamaşasî *s. (med.)* extractor; forceps.
şîgarsak *s. (mat.)* minus; fără. // ***•şîgarsak işaretí*** *(mat.)* semnul minus.
şîgarsama *s. (fil.)* raționament.
şîgartî *s. (fiziol.)* excremente; fecale.
şîgartmak *v.t.* **1.** a face să scoată; a determina să extragă; a face să smulgă. **2.** a face să priceapă; a face să deducă; a face să-și dea seama. **3.** a face să producă; a face să dea. **4.** a face să obțină; a face să scoată. **5.** *(mat.)* a face să scadă. **6.** a face să destituie; a face să elimine. **7.** a face să inventeze; a face să născocească. **8.** a face să publice; a face să tipărească. **9.** a face să descifreze; a face să dezlege. **10.** a face să emită; a face să scoată. // ***•ózíne pay şîgartmak*** a trage foloase; a trage spuza pe turta sa; a profita.
şîgartmalî *adj.* eliminatoriu.
şîgatay *s. (gastron.)* supă de carne.
şîgawuygan *adj.* sosit pe neașteptate; picat.
şîgawuymak *v.i.* a răsări ca din pământ.
şîgî *s.* bocceluță.
şîgîk I. *adj.* **1.** *(med.)* deplasat; dislocat; luxat. **2.** ieșit în afară; proeminent; colțuros. **II.** *s. (med.)* luxație.
şîgîk-şîgîk *adj.* cu colțuri; colțuros.
şîgîlmak *v.i.* a se ieși. // ***•aldîna/ógíne şîgîlgan*** întâmpinat.
şîgîlmaz *adj.* fără ieșire. // ***•şîgîlmaz vaziyetke ketírmek*** a aduce într-o situație fără ieșire; a nu lăsa nicio portiță de scăpare; a pune în dificultate. // ***•şîgîlmaz vaziyet*** impas.
şîgîm *s. (fin.)* cheltuială.
şîgîntî *s.* **1.** proeminență; ieșitură; ieșind; emergență. **2.** *(d. scrieri)* apendice; adaos; supliment.
şîgîrtma *s. (muz.)* fluier. // ***•tulumlî şîgîrtma*** *(muz.)* cimpoi.
şîgîrtuw *s. (muz.)* fluier.
şîgîş I. *s.* **1.** ieșire. **2.** *(mil.)*

străpungere. **3.** *(sport)* start. **4.** *(lit.)* postfaţă. **II.** *s., adj. (gram.)* ablativ. // ***•şîgîş kelîşî*** *(gram.)* cazul ablativ. ***•şîgîş vizasî*** viză de ieşire.
şîgîşlî *s.* absolvent.
şîgîşlîlar *s., pl.* promoţie; absolvenţi.
şîguw *s.* ieşire.
şîjgîrîlgan *adj.* fluierat; şuierat.
şîjgîrîlmak *v.i.* a fi fluierat; a fi şuierat.
şîjgîrma *s.* fluierare; şuierare.
şîjgîrmak *v.i., v.t.* a fluiera; a şuiera.
şîjgîrtî *s.* fluierare; şuierare.
şîjgîrtîlî *adj.* **1.** fluierat; şuierat. **2.** piţigăiat.
şîjgîrtmak *v.t.* a determina să fluiere; a determina să şuiere.
şîjgîruw *s.* fluierare; şuierare.
şîjgîruwğî-Amerika-órdegí *s. (orn.)* raţă fluierătoare americană *(lat., Anas americana)*.
şîjgîruwğî-órdek *s. (orn.)* raţă fluierătoare europeană *(lat., Anas penelope)*.
şîjkan *s. (med.)* furuncul. // ***•şîjkan şîgarmak*** a face furunculi.
şîjkanlî *adj.* cu furunculi.
şîk **I.** *adj.* elegant; dichisit. **II.** *s. (meteo.)* rouă. // ***•şîk kíyíngen*** îmbrăcat cu gust.
şîk *s.* alternativă; cale.
şîkîldagî, bakşa- *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla)*.
şîkîldagî, taw- *s. (orn.)* cojoaică de pădure; scorţar *(lat., Certhia familiaris)*.
şîkîldak, kîska-parmaklî- *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla)*.
şîkîrdatmak *v.t.* a zornăi; a zdrăngăni.
şîkîrtî *s.* zornăit; zăngănit.
şîkkan *adj.* **1.** *(d. plante)* răsărit; încolţit. **2.** ieşit. // ***•akîlî başîndan şîkkan*** inconştient. ***•bízím íşímízden bír dúşman şîkkan*** dintre noi a ieşit un duşman. ***•şalt ózínden şîkkan*** irascibil.
şîk-karkîldak *s. (orn.)* chiră elegantă; pescăriţă elegantă *(lat., Sterna elegans)*.
şîklangan *s.* înrourat.
şîklanma *s.* înrourare.
şîklanmak *v.i.* a se înroura.
şîklanuw *s.* înrourare.
şîklî *adj.* înrourat.
şîklîk *s.* eleganţă; distincţie; bun gust.
şîkma **I.** *adj.* originar; autohton; neaoş. **II.** *s.* **1.** ieşire. **2.** *(arhit.)* ieşind; ieşitură. **3.** *(d. scrieri)* apendice; adaos; supliment. **4.** prosop; halat de baie. **5.** halat de baie.
şîkmak **A.** *v.i.* **1.** a ieşi. **2.** a rezulta; a reieşi; a se deduce. **3.** a se obţine; a se extrage. **4.** a apărea; a se ivi. **5.** a se inventa. **6.** a se desprinde *(de ceva)*. **7.** a se sui; a se urca. **8.** *(d. preţuri)* a creşte; a se majora. **9.** a se adeveri; a se confirma. **10.** a porni; a începe. **11.** *(d. mărfuri)* a costa; a valora. **12.** *(d. drumuri)* a duce spre...; a da în...; **13.** a se deplasa; a se desprinde. **14.** a se tipări; a se edita. **15.** a încolţi; a germina. **16.** *(astr.)* a răsări; a apărea. **17.** *(biol.)* a se elimina. **18.** a părăsi; a abandona. **B.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a se mobiliza să...; a termina; a sfârşi; a finaliza; a pune capăt. // ***•akîlîndan şîkmamak*** a-l frământa gândul; a-l obseda. ***•akîrga şîkmak*** a se termina; a se finaliza; a se sfârşi. ***•aldîna şîkmak*** a ieşi în calea cuiva; a-l întâmpina. ***•arzîsî şîkmak*** a-i ieşi cuiva după plac; a-i reuşi aşa cum a dorit. ***•astîndan kíríp ústúnden şîkmak*** a-i da de cap; a-l rezolva. ***•aşuwî şîkmak*** a-şi ieşi din sărite; a se înfuria; a se enerva. ***•atî şîkmak*** a-i ieşi vorbe; a fi bârfit. ***•başîna şîkmak*** a o scoate la capăt; a-i da de cap. ***•basînşî şîkmak*** *(med.)* a i se ridica tensiunea. ***•başka-baş şîkmak*** a fi egal cu cineva. ***•bír kulagîndan kíríp obír kulagîndan şîkmak*** a-i intra pe-o ureche şi a-i ieşi pe alta. ***•boşka şîkmak*** a fi în zadar; a se irosi. ***•dawada hakklî şîkmak*** *(jur.)* a i se da câştig de cauză. ***•degení şîkmak*** a i se adeveri spusele. ***•elínden şîkmak*** a-l pierde din mână; a-i ieşi de sub control. ***•ğanî şîkmak*** a-şi da duhul; a muri; a-şi scoate sufletul; a se extenua; a se speria. ***•ğoldan şîkmak*** a părăsi calea; a devia. ***•ğolga şîkmak*** a porni la drum; a pleca. ***•ğúrúrlúkten şîkmak*** a ieşi din vigoare. ***•hesapka şîkmak*** a ieşi la socoteală; a ajunge la o rezolvare convenabilă. ***•íşí tîşîna şîkmak*** a-şi scoate sufletul; a se extenua. ***•kafasîndan şîkmamak*** a nu-i ieşi din cap; a-l obseda. ***•kambîrî şîkmak*** a-i ieşi cocoaşa; a se cocoşa. ***•karşî şîkmak*** a se pune în calea cuiva; a se împotrivi. ***•kokîsî şîkmak*** a începe să miroasă; a răsufla; a ieşi la lumină. ***•kóríp şîkmak*** a apuca să vadă. ***•kózden şîkmak*** a cădea în dizgraţie; a pierde încrederea cuiva. ***•kózí şîkmak*** a-i sări cuiva ochii din cap. ***•miydanga şîkmak*** a ieşi la iveală; a se ivi; a surveni. ***•modadan şîkmak*** a se demoda; a nu mai fi la modă. ***•murunundan kelmek*** a-i ieşi pe nas; a plăti scump. ***•ortaga/ortalîkka şîkmak*** a ieşi în mijloc; a ieşi la iveală; a se da pe faţă. ***•ortalîktan/aradan şîkmak*** a ieşi din circuit; a dispărea. ***•ózínden şîkmak*** a-şi ieşi din fire. ***•sabîsî şîkmak*** a pune stăpânire pe...; ***•sesí şîga başlamak*** a prinde glas. ***•sesí şîkmamak*** a nu scoate sunete; a tăcea. ***•şîga kelmek*** a răsări ca din pământ. ***•şizmesínden yokarga şîkmak*** a-şi băga nasul unde nu-i fierbe oala. ***•sózínden/lafîndan şîkmamak*** a nu ieşi din cuvântul cuiva. ***•takîtka şîkmak*** a se urca pe tron; a se înscăuna; a se întrona. ***•temizge şîkmak*** *(jur.)* a fi achitat. ***•teneffúske şîkmak*** a ieşi în recreaţie. ***•terísí şîkmak*** a transpira. ***•tílí şîga başlamak*** a prinde la limbă; a prinde grai; a începe să vorbească; a gânguri. ***•tîrmaşîp yokarga şîkmak*** a se căţăra; a escalada. ***•turnewge şîkmak*** a pleca în turneu. ***•uğuzga şîkmak*** a ieşi la socoteală cu preţul; a face banii daţi; a ieşi ieftin. ***•ústke şîkmak*** a ieşi deasupra; a învinge. ***•uşun/aslî şîkmak*** a se adeveri. ***•yalanî şîkmak*** a rămâne de minciună; a i se dovedi minciuna. ***•yúzge şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. ***•yúzí akka şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. ***•yúznúñ agî man şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. // ***•balanîñ tílí şîga başladî*** copilul a cam început să vorbească. ***•başîna şîgîp*** în concluzie. ***•ğawundan soñra kúneş şîktî*** după ploaie a ieşit soarele. ***•geşen hapta ğolga şîktîk*** am pornit la drum săptămâna trecută. ***•hîz kolî da bîzîk şîktî*** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. ***•kókkuşagî şîktî*** a apărut curcubeul. ***•kózím şîksîn!*** să-mi sară ochii din cap!; ***•men men gezmege şîgarsîñ mî?*** vrei să ieşi la plimbare cu mine?; ***•meseleníñ başîna şîgayîk!*** să rezolvăm această chestiune!; ***•seníñ aldîñda şîgîp kettí*** a plecat înaintea ta. ***•takîmlar sahaga şîga*** echipele ies pe teren. ***•tílíñ şîga başladî*** ai cam început să vociferezi. ***•tren kaşan şîgîp kete?*** când pleacă trenul?; ***•úyrenğíler okîldan şîktî mî?*** elevii au ieşit de la şcoală?;
şîkmaz *adj.* fără ieşire; înfundat. // ***•şîkmazga kírmek*** a intra în impas. // ***•şîkmaz aynîñ soñ şarşembísínde*** la Paştile cailor; la calendele greceşti. ***•şîkmaz sokak*** stradă înfundată; fundătură.
şîkmazgakírgen *adj.* aflat în impas; strâmtorat; încurcat; jenat; stingherit.
şîkmazgakírúw *s.* impas; strâmtorare; încurcare; jenare; stingherire.
şîkmazlîk *s.* impas.
şîkrîk *s.* **1.** *(tehn.)* scripete; troliu; vinci; cabestan. **2.** vârtelniţă.
Şîkrîkşî *s. (topon.) ("Depănătoarele")* Sibioara *(jud. Constanţa)*.
şîlapşî *s.* **1.** albie; covată. **2.** carapace. **3.** *(geogr.)* albie; matcă. **4.** *(nav.)* cocă; carcasă. // ***•şamaşîr şîlapşîsî*** albie de rufe.
şîlawşan *s. (ent.)* râmă *(lat., Lumbricus terrestris)*.
şîlawşanî, barsak- *s. (ent.)* ascarid; limbric *(lat., Ascaris lumbricoides)*.
şîlawşanotî *s. (bot.)* calapăr *(lat., Chrysanthemum vulgare; Tanacetum vulgare)*.
şîlbîr *s.* lanţ; înlănţuire.
şîlbîrlamak *v.t.* a înlănţui; a pune în lanţuri.
şîlbîrlangan *adj.* înlănţuit.
şîlbîrlanmak *v.i.* a se înlănţui; a fi pus în lanţuri.
şîlbîrlaw *s.* înlănţuire.
şîlkîr *s. (bot.)* iarbă-albastră *(lat., Molinia coerulea)*.
şîlpîk *s. (med.)* puroi; abces.
şîlpîkkakarşî *adj.* antiseptic; antiinflamator.
şîlpîklangan *adj.* septic; inflamat; purulent; supurant.
şîlpîklanma *s.* inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
şîlpîklanmak *v.i.* a se inflama; a supura; a puroia.
şîlpîklanuw *s.* inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
şîlpîklî *adj.* septic; inflamat; purulent; supurant.
şîlpîrak *adj.* care are densitate scazută; inconsistent; moale.
şîltak *s.* defăimare; calomnie; maliţiozitate.
şîltaklamak *v.t.* a defăima; a calomnia.
şîltaklangan *adj.* defăimat; calomniat.

şîltaklî *adj.* defăimat; calomniat.
şîltakşî *s.* defăimător; calomniator; maliţios.
şîltakşîlîk *s.* defăimare; calomnie; maliţiozitate.
şîma *s. (iht.)* caras; caracudă *(lat., Carassius carassius)*.
şîmar *s.* semn cu ochiul. // ***•şîmar etmek*** a face cuiva cu ochiul; a arăta din ochi.
şîmargan *adj.* sclifosit; răsfăţat; răzgâiat.
şîmarîk *adj.* răsfăţat; răzgâiat; alintat.
şîmarîklîk *s.* alintare.
şîmarma *s.* răsfăţ; alintare; alint.
şîmarmak *v.i.* a se răsfăţa; a se răzgâia; a se alinta; a se sclifosi.
şîmartma *s.* răsfăţ; răzgâiere; alintare.
şîmartmak *v.t.* a răsfăţa; a răzgâia; a alinta.
şîmartuw *s.* răsfăţ; răzgâiere; alintare.
şîmaruw *s.* răsfăţ; alintare; alint.
şîmşat *s. (bot.)* cimişir *(lat., Buxus sempervirens)*.
şîmşî *s.* spion; iscoadă; agent secret; informator.
şîmşîgî, Amerika-terek- *s. (orn.)* vrabie americană de copac *(lat., Spizela arborea)*.
şîmşîgî, narus- *s. (orn.)* scatiu de brad *(lat., Carduelis pinus)*.
şîmşîgî, şakîltaş- *s. (orn.)* vrabie de pietriş *(lat., Spizela passerina)*.
şîmşîgî, şól- *s. (orn.)* mugurar de deşert *(lat., Rhodospiza obsoleta)*.
şîmşîgî, tarla- *s. (orn.)* vrabie de câmp americană *(lat., Spizella pusilla)*.
şîmşîgî, zebír- *s. (orn.)* cinteză australiană zebrată *(lat., Poephila guttata; Taeniopygia guttata)*.
şîmşîk *s. (orn.)* vrabie de casă *(lat., Passer domesticus; Fringilla domestica)*.
şîmşîk, altîn- *s. (orn.)* sticlete *(lat., Carduelis carduelis)*.
şîmşîk, kara-başlî- *s. (orn.)* scatiu *(lat., Carduelis spinus)*.
şîmşîk, kîzîl-kanatlî- *s. (orn.)* mugurar cu trompetă sângeriu *(lat., Rhodopechys sanguinea)*.
şîmşîk, sarîlî- *s. (orn.)* cinteză americană cu guşă neagră *(lat., Spiza americana)*.
şîmşîk, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* mandarin diamant cu coadă lungă *(lat., Poephilia acuticauda)*.
şîmşîk, yeşíl- *s. (orn.)* florinte *(lat., Carduelis chloris; Chloris chloris)*.
şîmşîlîk *s.* spionaj; informaţii. // ***•şîmşîlîk yapmak*** a spiona.
şîmşîlîkyapkan *adj.* iscoditor.
şînayak *s.* ceaşcă.
şîngîr *s.* **1.** lanţ. **2.** înlănţuire. // ***•şîngîrga wurmak*** a pune în lanţuri. // ***•altîn şîngîr*** lănţişor de aur. ***•şîngîr halkasî*** verigă.
şîngîrlamak *v.t.* **1.** a pune în lanţuri. **2.** a înlănţui.
şîngîrlangan *adj.* înlănţuit.
şîngîrlanmak *v.i.* **1.** a fi pus în lanţuri. **2.** a se înlănţui.
şîngîrlî *adj.* înlănţuit; cu lanţuri.
şîngîrotî *s. (bot.)* păpădie *(lat., Taraxacum officinale)*.
şînkîl *s.* metal; lest. // ***•soylî şînkîl*** metal nobil.
şînkîldan *adj.* din metal; metalic.
şînkîlírítken *s.* topitor; metalurg.
şînkîlírítme **I.** *adj.* metalurgic. **II.** *s.* topitorie; metalurgie.
şînkîlírítmelí *adj.* metalurgic.
şînkîllaşkan *adj.* metalizat.
şînkîllaşmak *v.i.* a se metaliza.
şînkîllaştîrma *s.* metalizare.
şînkîllaştîrmak *v.t.* a metaliza.
şînkîllaştîruw *s.* metalizare.
şînkîllî *adj.* metalic.
şînkîlsîzgağîsî *s.* metalograf.
şînkîlsîzgalî *adj.* metalografic.
şînkîlsîzgasî **I.** *adj.* metalografic. **II.** *s.* metalografie.
şînlakay *s.* **1.** *(fin.)* avans; acont; arvună. **2.** zălog; garanţie; emanet. // ***•aylîk şînlakayî*** chenzină.
şînlakaygaberílgen *adj.* amanetat.
şînlakaygaberúw *s.* amanetare.
şînlakayğî *s.* garant.
şînlakaylama *s.* arvunire.
şînlakaylamak *v.t.* a arvuni.
şînlakaylangan *adj.* arvunit.
şînlakaylanmak *v.i.* a se arvuni.
şînlakaylî *adj. (fin.)* acontat; arvunit; asigurat; garantat.
şînlakaylaw *s.* arvunire.
şînşîla *s. (zool.)* şinşilă; cincilă *(lat., Chinchilla lanigera)*.
şîñgîrak *s.* clopoţel; zurgălău.
şîñgîrdagan *adj.* zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
şîñgîrdak *s.* **1.** clopoţel; zurgălău. **2.** jucărie cu clopoţei.
şîñgîrdaklî *adj.* cu clopoţei.
şîñgîrdaklî-ğîlan *s. (zool.)* şarpe-cu-clopoţei; crotal *(lat., Crotalus horridus)*.
şîñgîrdama *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
şîñgîrdamak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăngăni.
şîñgîrdatmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
şîñgîrdaw *s.* **1.** zornăit; zăngănit; zdrăngănit. **2.** clinchet.
şîñgîrdawğî *adj.* zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
şîñgîr-şîñgîr *interj.* zdrang!;
şîñgîrtî *s.* **1.** clinchet. **2.** zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
şîñkula *adj. (d. cai)* alb; bălan.
şîñlagan *adj.* răsunător; zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
şîñlamak *v.i.* **1.** a zornăi; a zăngăni; a zdrăngăni. **2.** *(d. urechi)* a ţiui. **3.** a răsuna.
şîñlamalî *adj.* rezonant; cu rezonanţă.
şîñlatmak *v.t.* a determina să răsune; a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
şîñlatuwğî *s. (fiz.)* rezonator; cameră de rezonanţă.
şîñlaw *s.* **1.** răsunet; zdrăngănit. **2.** ţiuit. **3.** ecou; răsunet *(şi fig.)*.
şîñlawğî *adj.* răsunător; zdrăngănitor.
şîpalak *adj.* **1.** gol; nud; dezbrăcat. **2.** depilat. **3.** *(d. încăperi)* gol; nemobilat. **4.** *(fig.)* nevoiaş; sărac. // ***•şîpalak kózí men kórmek*** a vedea cu ochii liberi; a vedea fără instrumente optice. // ***•şîpalak kóz men*** cu ochiul liber.
şîpalakkaluw *s.* despuiere.
şîpalakkol *adj.* cu mâinile goale; neînarmat.
şîpalakkollîk *s.* neînarmare.
şîpalaklanmak *v.i.* a se dezgoli; a se dezbrăca.
şîpalaklîk *s.* goliciune; nuditate.
şîpalak-ayaklî-baykuş *s. (orn.)* minuniţă *(lat., Aegolius funereus)*.
şîra **I.** *adj.* **1.** galben. **2.** albinos. **II.** *s.* **1.** sfeşnic. **2.** feştilă. **3.** răşină.
şîrak *s.* **1.** candelă; opaiţ. **2.** lumină; rază *(de lumină)*. **3.** bec. // ***•şîrak tutmak*** a pune în lumină; a lumina. // ***•idmanmiydanî şîraklarî*** *(sport)* instalaţie nocturnă. ***•sokak şîragî*** lampadar.
şîrakgeşírmeme *s.* opacitate.
şîrakgeşírmez *adj.* opac.
şîrakgeşírmezlík *s.* opacitate.
şîraklî *adj.* cu lumină; luminat; luminos. // ***•şîraklî işaret*** semnalizare luminoasă.
şîraklîk *s.* candelabru; lampadar.
şîralî *adj.* răşinos.
şîralîk *s.* albinism.
şîray *s.* **1.** faţă; chip; obraz. **2.** fizionomie; figură; mină; expresia feţei. // ***•şîrayî bozarmak*** a se întuneca la faţă. ***•şîrayî deñíşmek*** a se schimba la faţă. ***•şîrayî kelmek*** a prinde faţă; a se îndrepta după o boală. ***•şîrayî kúldiy kesílmek*** a se întuneca la faţă. ***•şîrayîn asmak*** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla. ***•şîrayîn atmak*** a se schimba la faţă. // ***•asîk şîray*** bosumflat. ***•sarî şîraylî*** *(d. oameni)* palid. ***•şîrayî kúldiy*** palid la faţă. ***•şîrayî solgîn*** livid.
şîrayaskan *adj.* bosumflat; îmbufnat.
şîrayasuw *s.* bosumflare; îmbufnare.
şîrayaşîlmasî *s.* înveselire.
şîrayatuw *s.* schimonoseală; schimonosire.
şîraybîzmasî *s.* desfigurare.
şîraydeñíşmesí *s.* schimbare la faţă.
şîrayîaşîlgan *adj.* înveselit; dispus.
şîrayîdeñíşken *adj.* schimbat la faţă.
şîrayînatkan *adj.* schimbat la faţă; morocănos; schimonosit; ursuz.
şîrayîsolgan *adj.* livid.
şîrayîtúrlengen *adj.* transfigurat.
şîraykîyîştîrmasî *s.* desfigurare.
şîraylî *adj.* cu mină optimistă.
şîraysîz *adj.* desfigurat; palid; cu mină pesimistă.
şîraysîzlaşkan *adj.* desfigurat.
şîraysîzlaşma *s.* desfigurare.
şîraysîzlaşmak *v.i.* a se desfigura.
şîraysîzlaştîrmak *v.t.* a desfigura.
şîraysîzlîk *s.* desfigurare; supărare.
şîraysîz-tússúz *adj.* desfigurat; palid; cu mină pesimistă. // ***•şîraysîz-tússúz kalmak*** a se trage la faţă. // ***•dogrîsî şîraysîz-tússúzsúñúz*** într-adevăr sunteţi palid.
şîray-şîrayga *adv.* faţă în faţă.
şîraytúrlenmesí *s.* transfigurare.
şîray-tús *s.* chipul şi culoarea feţei; fizionomie. // ***•şîrayî-túsí ketmek*** a se trage la faţă.
şîraysîzlaşuw *s.* desfigurare.
şîrîldagan *adj.* susurător.
şîrîldak *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şîrîldamak *v.i.* a şipoti; a susura; a clipoci.
şîrîldatmak *v.t.* a determina să şipotească; a determina să susure; a determina să clipocească.
şîrîldaw *s.* şipot; susur; clipocit.
şîrîldagî, bataklîk- *s. (orn.)* greluşel de stuf *(lat., Locustella luscinioides)*.
şîrîldagî, ğîlga- *s. (orn.)* greluşel de zăvoi *(lat., Locustella fluviatilis)*.
şîrîldagî, orman- *s. (orn.)* greluşel de

pădure *(lat., Locustella fasciolata)*.
şîrîldagî, Pallas'nîñ- *s. (orn.)* greluşel siberian *(lat., Locustella certhiola)*.
şîrîldagî, şegertkí- *s. (orn.)* greluşel pătat *(lat., Locustella naevia)*.
şîrîldagî, Savi'níñ- *s. (orn.)* greluşel de stuf *(lat., Locustella luscinioides)*.
şîrîldak, gúzel-kuyruklî- *s. (orn.)* greluşel siberian *(lat., Locustella certhiola)*.
şîrîldak, meneklí- *s. (orn.)* greluşel pătat *(lat., Locustella naevia)*.
şîrîldak, sîzîklî- *s. (orn.)* greluşel dungat *(lat., Locustella lanceolata)*.
şîrîltî *s.* şipot; susur; clipocit. // ***•suw şîrîltîsî*** murmur; susur.
şîrîltîlî *adj.* cu şipot; cu susur; cu clipocit; murmurat; şopotit.
şîrînga *s.* seringă.
şîrîtlî *s.* susur; clipocit.
şîrk *s.* **1.** murdărie; jeg. **2.** mâl; noroi; nămol; mâzgă.
şîrkaw *s.* ape menajere.
şîrklî *adj.* **1.** murdar; jegos. **2.** mâlos; noroios; nămolos; mocirlos.
şîrklîk *s.* **1.** murdărie; jeg. **2.** mâl; noroi; nămol; mâzgă.
şîrklî-palşîklî *adj.* **1.** murdar; jegos. **2.** mâlos; noroios; nămolos; mocirlos.
şîrk-suw *adj.* **1.** ud şi murdar; plouat. **2.** leoarcă; ciuciulete. // ***•şîrk-suw íşínde bolmak*** a fi ud leoarcă; a musti de apă.
şîrlagan *adj.* susurător.
şîrlamak *v.i.* a şipoti; a susura; a clipoci.
şîrlatmak *v.t.* a determina să şipotească; a determina să susure; a determina să clipocească.
şîrlaw *s.* şipot; susur; clipocit.
şîrlawuk *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şîrnak *s.* jet; şuvoi; inundaţie; potop; puhoi de ape; torent; viitură.
şîrnaklî *adj.* torenţial.
şîrpî *s.* **1.** vreasc; băţ; nuia; vargă. **2.** liniere. **3.** *(fig.)* nivel. // ***•şîrpî tutmak*** a linia; a nivela. ***•şîrpîga ketírmek*** a linia; a nivela.
şîrpîgaakelúw *s.* nivelare.
şîrpîgakelgen *adj.* liniat; nivelat; îndreptat.
şîrpîgaketírúw *s.* liniere; nivelare; îndreptare.
şîrpîgatutulgan *adj.* aliniat; liniat; nivelat; îndreptat.
şîrpîgatutulmagan *adj.* nealiniat; dezordonat.
şîrpîgatutuw *s.* aliniere; liniere; nivelare; îndreptare.
şîrpînma *s.* zbatere; zvârcolire.
şîrpînmak *v.i.* a se zbate; a se zvârcoli.
şîrpînuw *s.* zbatere; zvârcolire.
şîrpîsîz *adj.* denivelat.
şîrpîsîzlîk *s.* denivelare.
şîrşî, ak- *s. (bot.)* brad *(lat., Abies alba)*.
şîrşî, gúmúş- *s. (bot.)* brad argintiu *(lat., Abies concolor)*.
şîrşî, kîrmîzî- *s. (bot.)* brad roşu de California *(lat., Abies magnifica)*.
şîrşî, kîzîl- *s. (bot.)* brad-roşu; brad-negru; molid; molift *(lat., Picea abies)*.
şîrşî, soylî- *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil *(lat., Abies procera)*.
şîrşî, úyken- *s. (bot.)* brad de Vancouver *(lat., Abies grandis)*.
şîrşîlîk *s.* brădet.
şîr-şîpalak *adj.* gol puşcă; complet dezbrăcat.
şîrşîsî, dagaşasî- *s. (bot.)* brad alpin *(lat., Abies lasiocarpa)*.
şîrşîsî, Japon- *s. (bot.)* brad japonez *(lat., Abies firma)*.
şîrşîsî, Kawkaz- *s. (bot.)* brad de Caucaz *(lat., Abies nordmanniana)*.
şîrşîsî, Rum- *s. (bot.)* brad grecesc *(lat., Abies cephalonica)*.
şîrşîsî, Sebír- *s. (bot.)* brad siberian *(lat., Abies sibirica)*.
şîşkak *adj.* căcăcios; care defechează des.
şîşmak *v.t. (fiziol., pop.)* a defeca.
şîta *s.* şipcă; leaţ; scândurică.
şîtîrdama *s.* trosnet; pârâit.
şîtîrdamak *v.i.* a trosni; a pârâi.
şîtîrdaw *s.* trosnet; pârâit.
şîtîrgî *s. (bot.)* sică; marchedon; garofiţă-de-mare *(lat., Statice gmelini)*.
şîtîr-şîtîr *interj.* pâr!; trosc!;
şîtîrtî *s.* trosnet; pârâit.
şîyan *s. (ent.)* urechelniţă *(lat., Forficula auricularia)*.
şîyîldama *s.* ciripit; tril.
şîyîldamak *v.i.* a ciripi.
şîyîldaşmak *v.i.* a ciripi laolaltă.
şîyîldaw *s.* ciripit; tril.
şîyîltî *s.* ciripit; tril.
şîyîrşîk, sîradan- *s. (orn.)* graur european *(lat., Sturnus vulgaris)*.
şlak *s.* zgură.
şlep *s. (nav.)* şlep.
şnisel *s. (gastron.)* şnitel.
şo I. *adj.* acel; acea; acei; acele. **II.** *pron.* acela; aceea. // ***•şo arada*** într-o clipă. ***•şo arada ğoytîldî*** a dispărut într-o clipă. ***•şo kím?*** cine e acela?; ***•şo kíşí*** acel om. ***•şo máálde*** în acel moment; la vremea aceea. ***•şo maruzení karayman*** caut această adresă. ***•şo zaman nenesín kórdí*** atunci şi-a văzut mama.
şoanda *adv.* atunci.
şoban *s.* cioban; păstor. // ***•şoban ití*** câine ciobănesc. ***•şoban kawalî*** fluier ciobănesc.
Şoban Yîldîzî *s. (astr.)* Venus; Luceafărul.
şobankîzî *s.* păstoriţă.
şobanlîk *s.* ciobănie; păstorit.
şobankísesí *s. (bot.)* punguliţă; punga-popii; tăşculiţă; tăşcuţa-ciobanului *(lat., Thlaspi arvense)*.
şobanşeşegí *s. (bot.)* amarilis; crin-roşu *(lat., Amaryllis)*.
şobantaragî *s. (bot.)* scăiuş; varga-ciobanului; scaiul-voinicului *(lat., Dipsacus pilosus)*.
şobantorbasî *s. (bot.)* traista-ciobanului *(lat., Capsella bursa-pastoris)*.
şoban-úşgúlí *s. (bot.)* vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură *(lat., Anthyllis vulneraria)*.
şobanyastîgî *s. (bot.)* muşeţel; romaniţă *(lat., Chamomilla recutita; Matricaria chamomilla)*.
şobanyastîgî, it- *s. (bot.)* muşeţel-prost; romaniţă-nemirositoare; mărăriţă *(lat., Anthemis cotula)*.
şobanyastîgî, şayîr- *s. (bot.)* crizantemă-de-câmp; romaniţă *(lat., Anthemis arvensis)*.
şoban-yonğasî *s. (bot.)* vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură *(lat., Anthyllis vulneraria)*.
şobír *adj.* celalălt; cealaltă; ceilalţi; celălalte.
şobírí *pron.* celălalt; cealaltă.
şobírín *pron.* pe celălalt; pe cealaltă.
şobírínde *pron.* la celălalt; la cealaltă.
şobírínden *pron.* de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
şobíríndiy *pron.* ca celălalt; ca cealaltă.
şobíríne *pron.* spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.
şobíríñ *adj.* celuilalt; celeilalte.
şobírler(í) *pron.* ceilalţi; celălalte.
şobírlerde *pron.* la ceilalţi; la celălalte.
şobírlerden *pron.* de la/dinspre ceilalţi; de la/dinspre celălalte.
şobírlerdiy *pron.* ca ceilalţi; ca celălalte.
şobírlerge *pron.* spre ceilalţi; celorlalţi; spre celălalte; celorlalte.
şobírlerín *pron.* pe ceilalţi; pe celălalte.
şobírlerínde *pron.* la ceilalţi; la celălalte.
şobírlerínden *pron.* de la/dinspre ceilalţi; de la/dinspre celălalte.
şobírleríndiy *pron.* ca ceilalţi; ca celălalte.
şobírleríne *pron.* spre ceilalţi; celorlalţi; spre celălalte; celorlalte.
şobírleríñ *adj.* celorlalţi; celorlalte.
şobírlerní *pron.* pe ceilalţi; pe celălalte.
şobírlerníñ *adj.* celorlalţi; celorlalte.
şobírsí *pron.* celălalt; cealaltă.
şobírsín *pron.* pe celălalt; pe cealaltă.
şobírsínde *pron.* la celălalt; la cealaltă.
şobírsínden *pron.* de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
şobírsíndiy *pron.* ca celălalt; ca cealaltă.
şobírsíne *pron.* spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.
şobírsíñ *adj.* celuilalt; celeilalte.
şo-bo *pron.* acela şi acesta.
şofer *s.* şofer; conducător auto.
şoferlík *s.* conducere auto; şoferie. // ***•şoferlík kabiliyetí*** permis de conducere.
şoga *pron.* spre acela; spre aceea; aceluia; aceleia. // ***•şoga uşap*** asemănător; asemenea; analog.
şoga-boga *pron.* spre acela şi spre acesta; aceluia şi acestuia.
şogaşîk *adv.* până la acela; până la aceea; până atunci.
şogan *s. (bot.)* săpunariţă; spumariţă; odagaci; ciuin *(lat., Saponaria officinalis)*.
şok *s.* **1.** şoc. **2.** *(med.)* ictus.
şokadar I. *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...; // ***•şokadar ağelesí bar mî?*** este chiar atât de urgent?;
şokadarşîk *adj., adv.* atâtica.
şokay *s.* **1.** ciocoi. **2.** *(zool.)* stridie *(lat., Ostrea edulis)*.
şokîlgan *adj.* ciugulit; lovit cu ciocul; ciupit.
şokîlmak *v.i.* a fi ciugulit; a fi lovit cu ciocul; a fi ciupit.
şokîma *s.* ciugulire; lovire cu ciocul; ciupitură.
şokîmak *v.t. (d. păsări)* a ciuguli; a lovi cu ciocul; a ciupi.
şokînmak *v.i. (d. creştini)* a se cruci; a-şi face semnul crucii; a se închina.

şokîw *s.* ciugulire; lovire cu ciocul; ciupitură.
şokmar *s.* **1.** buzdugan. // •***dawuldan kaşîp şokmarga tutulmak*** a fugi de dracul şi a da de tată-său.
şokmar *s. (bot.)* şovar; buzdugan; capul-ariciului *(lat., Sparganium ramosum)*.
şokolata *s.* ciocolată. // •***fîndîklî şokolata*** ciocolată cu alune. •***romlî şokolata*** ciocolată cu rom. •***sútlí şokolata*** ciocolată cu lapte. •***vanilyalî şokolata*** ciocolată cu vanilie.
şokolatalî *adj.* cu ciocolată. // •***şokolatalî bombon*** bomboane cu ciocolată.
şokrak *s.* izvor; fântână. // •***erke şokragî*** sursă de energie. •***kelír şokragî*** sursă de venit.
şokraklangan *adj.* izvorât.
şokraklanma *s.* izvorâre.
şokraklanmak *v.i.* a izvorî.
şokrakolîgî *s.* şipot; ţurloi.
şokraklanuw *s.* izvorâre.
şolak *adj.* ciung; ciunt; ciolac.
şolar *pron.* aceia; acelea.
şolarda *pron.* la aceia; la acelea.
şolardan *pron.* de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
şolarday *pron.* ca aceia; ca acelea.
şolarga *pron.* spre aceia; spre acelea; acelora.
şolarnî *pron.* pe aceia; pe acelea.
şolarnîñ *adj.* acelora.
şolarnîñkî *pron.* al acelora; a acelora.
şolarnîñkîlar *pron.* ai acelora; ale acelora.
şolarnîñkîsî *pron.* al acelora; a acelora.
şolay *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel.
şolay-típ *adv.* astfel; aşa; ca urmare; în acest fel. // •***şolay-típ te dewam*** etcetera.
şolgay *s. (bot.)* iarbă-usturoasă; usturoi-de-lac *(lat., Teucrium scordium)*.
şolkan *s. (zool.)* veveriţă-cu-fălci *(lat., Tamias sibiricus Laxmann)*.
şolpa I. *adj.* stângaci; neîndemânatic. **II.** *s.* cocoşel.
şolpalîk *s.* stângăcie; neîndemânare.
Şolpan *s. (astr.)* Venus; Luceafărul.
şoltar *s.* cergă sub şaua calului; cioltar; şabracă; harşa.
şom *s. (în superstiţii)* cobeală. // •***şom awuzlî*** cobe.
şomak *s.* ciomag; ghioagă.
şomaka *s. (tehn.)* cupă; cuvă; benă; cală.
şomaklama *s.* ciomăgeală.
şomaklamak *v.t.* a ciomăgi.
şomaklangan *adj.* ciomăgit.
şomaklaşmak *v.i.* a se ciomăgi *(reciproc)*.
şomaklatmak *v.t.* a determina să ciomăgească.
şomar *s.* câine ciobănesc.
şomaklaw *s.* ciomăgeală.
şomar, ak-kózlí- *s. (orn.)* raţă asiatică cu ochi albi *(lat., Aythya baeri)*.
şomar, balaban-elmabaş- *s. (orn.)* raţă mare cu cap roşu *(lat., Aythya vallisneria)*.
şomar, balaban-karabaş- *s. (orn.)* raţă mare cu cap negru *(lat., Aythya marila)*.
şomar, elmabaş- *s. (orn.)* raţă cu cap castaniu; raţă cu cap roşu *(lat., Aythya ferina)*.
şomar, kekeşlí- *s. (orn.)* raţă moţată *(lat., Aythya fuligula)*.
şomar, morbaş- *s. (orn.)* raţă cu cap violet *(lat., Aythya affinis)*.
şomar, pasbaş- *s. (orn.)* raţă roşie *(lat., Aythya nyroca)*.
şomar, pasrengí- *s. (orn.)* raţă cu ciuf *(lat., Netta rufina)*.
şomar, pembe-tumşuklî- *s. (orn.)* raţă cu cioc roz *(lat., Netta peposaca)*.
şomar, yakalî- *s. (orn.)* raţă cucuiată *(lat., Aythya collaris)*.
şomarî, Amerika-elmabaş- *s. (orn.)* raţă americană cu cap roşu *(lat., Aythya americana)*.
şomarî, Kenğe-Zelant- *s. (orn.)* raţă de Noua Zeelandă *(lat., Aythya novaeseelandiae)*.
şomdîrmak *v.t.* a cufunda; a imersa; a scufunda.
şomgan *adj.* scufundat; cufundat; imersat; care plonjează; care se scaldă; care face baie.
şomîk *s. (zool.)* orbete; cârtelul-pământului; şomâc *(lat., Spalax microphthalmus)*.
şomîndîrmak *v.t.* a îmbăia; a scălda.
şomîngan *adj.* îmbăiat; scăldat.
şomînma *s.* scăldare; baie; bălăceală. // •***kúneş şomînmasî*** baie de soare; plajă.
şomînmak *v.i.* a se scălda; a face baie; a se bălăci.
şomînuw *s.* scăldare; baie; bălăceală.
şomma *s.* scufundare; cufundare; imersiune; plonjare; scăldare; baie.
şommak *v.i.* a se scufunda; a se cufunda; a imerge; a plonja; a se scălda; a face baie.
şomuw *s.* scufundare; cufundare; imersiune; plonjare; scăldare; baie.
şonatay *adj. (anat.)* degetul mic.
şonda I. *adv.* acolo. **II.** *pron.* la acela; la aceea.
şonda-bonda I. *adv.* aici şi acolo; din loc în loc. **II.** *pron.* la acela şi la acesta.
şondan I. *adv.* de acolo; de aceea. **II.** *pron.* de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea. // •***kaşsî şondan!*** fugi de-aici!;
şondan-bondan I. *adv.* despre una şi despre alta; despre diverse. **II.** *pron.* de la/dinspre acela şi de la/dinspre acesta.
şonday I. *adv.* întocmai; aşa; astfel. **II.** *pron.* ca acela; ca aceea. // •***inanîñiz ke şonday*** credeţi-mă că e aşa. •***şonday ke*** deci; prin urmare. •***tîpkî şonday*** întocmai aşa este.
şonday-bonday I. *adv.* **1.** aşa şi aşa; potrivit. **2.** tot aşa; tot astfel; astfel. **II.** *pron.* ca acela şi ca acesta.
şonî *pron.* pe acela; pe aceea. // •***şonî bo yerge taşlay alîrman mî?*** pot să las asta aici?;
şonî-bonî *pron.* pe acela şi pe acesta.
şonîñ *adj.* aceluia; aceleia.
şonîñ-bonîñ *adj.* al aceluia şi al acestuia.
şonîñkî *pron.* al aceluia; a aceleia.
şonîñkîlar *pron.* ai aceluia; ale aceleia.
şonîñkîsî *pron.* al aceluia; a aceleia.
şonîştan *adv.* de aceea; din această cauză; prin urmare.
şonlar *pron.* aceia; acelea. // •***şonlar úşún kawga etme*** nu te certa pentru aceia.
şonlarda *pron.* la aceia; la acelea.
şonlardan *pron.* de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
şonlarday *pron.* ca aceia; ca acelea.
şonlarga *pron.* spre aceia; spre acelea; acelora.
şonlarnî *pron.* pe aceia; pe acelea.
şonlarnîñ *adj.* acelora.
şonlarnîñkî *pron.* al acelora; a acelora.
şonlarnîñkîlar *pron.* ai acelora; ale acelora.
şonlarnîñkîsî *pron.* al acelora; a acelora.
şoñgîr, altîn- *s. (orn.)* acvilă de munte *(lat., Aquila chrysaetos)*.
şoñgîr, kara- *s. (orn.)* acvilă neagră *(lat., Aquila verreauxi)*.
şoñgîr, kíşkene- *s.* **1.** *(orn.)* acvilă mică *(lat., Aquila pennatus; Hieraaetus pennatus)*. **2.** *(orn.)* hoitar *(lat., Neophron percnopterus)*.
şoñgîr, kral- *s. (orn.)* acvilă de munte *(lat., Aquila chrysaetos)*.
şoñgîr, şah- *s. (orn.)* acvilă de câmp *(lat., Aquila heliaca)*.
şoñgîr, tonlî- *s. (orn.)* acvilă mică *(lat., Aquila pennatus; Hieraaetus pennatus)*.
şoñgîr-boraganğî *s. (orn.)* fregată de Ascension *(lat., Fregata aquila)*.
şoñgîrî, balaban-orman- *s. (orn.)* acvilă ţipătoare mare *(lat., Aquila clanga)*.
şoñgîrî, bozkîr- *s. (orn.)* acvilă de stepă *(lat., Aquila nipalensis)*.
şoñgîrî, Iberiya-şah- *s. (orn.)* acvilă imperială iberică *(lat., Aquila adalberti)*.
şoñgîrî, kaya- *s. (orn.)* acvilă de munte *(lat., Aquila chrysaetos)*.
şoñgîrî, kíşkene-orman- *s. (orn.)* acvilă ţipătoare mică *(lat., Aquila pomarina)*.
şoñgîrî, koyan- *s. (orn.)* acvilă porumbacă; acvila lui Bonelli *(lat., Aquila fasciatus; Hieraaetus fasciatus)*.
şoñgîrî, kúrke- *s. (orn.)* condor *(lat., Cathartes aura)*.
şoñgîrî, leş- *s. (orn.)* hoitar *(lat., Neophron percnopterus)*.
şoñgîrî, Mîsîr- *s. (orn.)* hoitar *(lat., Neophron percnopterus)*.
şoñkaygan *adj.* lăsat pe vine; care şade pe vine; aplecat.
şoñkayma *s.* lăsare pe vine; şedere pe vine; aplecare; plecăciune.
şoñkaymak *v.i.* a se lăsa pe vine; a şedea pe vine; a se apleca.
şoñkaytmak *v.t.* a-l face să se lase pe vine; a-l face să şadă pe vine; a determina să se aplece.
şoñkayuw *s.* lăsare pe vine; şedere pe vine; aplecare; plecăciune.
şopañlagan *adj.* care ţopăie; zburdalnic.
şopañlama *s.* ţopăială.
şopañlamak *v.i.* a ţopăi.
şopañlaşmak *v.i.* a ţopăi laolaltă.
şopañlatmak *v.t.* a determina să ţopăie.
şopar I. *adj. (peior.)* ţigănesc. **II.** *s.* **1.** *(peior.)* ţigan. **2.** *(zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*.
şoparğa I. *adv. (peior.)* ţigăneşte. **II.** *s. (peior.)* limba ţigănească.
şoparğî *s.* porcar.
şoparlar *s., pl.* **1.** porcine; suine. **2.** *(peior.)* ţiganii; ţigănime.
şoparlîk I. *adj.* **1.** porcesc. **2.** *(peior.)*

ţigănesc. **II.** *s. (peior.)* ţigănime.
şopañlaw *s.* ţopăială.
şopîr *s. (med.)* pustulă variolică; ciupitură de vărsat.
şopîrlî *adj. (med.)* cu pustule variolice; ciupit de vărsat.
şopîrlîk *s. (med.)* variolă; vărsat.
şopra *s.* **1.** os de peşte. **2.** mărăcine; tufă. **3.** *(iht.)* zvârlugă *(lat., Cobitis taenia)*.
şopralîk *s.* mărăciniş; tufăriş; boschet; tufiş.
şorak *adj.* **1.** *(d. terenuri)* sterp; secetos; arid; uscat. **2.** *(d. apă)* sălcie.
şoraklaşmak *v.i. (d. terenuri)* a deveni arid; a deveni sterp; a se usca.
şoraklîk *s.* secetă; ariditate; uscăciune.
şorap *s.* ciorap. // ***•başîna şorap órmek*** a-i coace cuiva turta; a i-o coace. // ***•erkek şorabî*** ciorapi bărbăteşti. ***•ğún şorap*** ciorapi de lână. ***•kîskaayaklî şorabî*** ciorapi de damă. ***•pamîk şorap*** ciorapi de bumbac. ***•yúpek şorap*** ciorap de mătase.
şorapşî *s.* fabricant de ciorapi; vânzător de ciorapi; ciorăpar.
şorapşîlîk *s.* fabrică de ciorapi; magazin de ciorapi; ciorăpărie.
şorba *s.* **1.** ciorbă. **2.** supă. // ***•balîk şorbasî*** ciorbă de peşte. ***•domatis şorbasî*** supă de roşii. ***•íşkembe şorbasî*** ciorbă de burtă. ***•lakşa şorbasî*** ciorbă cu tăiţei. ***•perğímek şorbasî*** supă de linte. ***•şehriye şorbasî*** supă cu fidea. ***•tawuk şorbasî*** supă de găină. ***•terewez şorbasî*** supă de legume. ***•tuzlî şorba*** ciorbă săratră.
şorbağî *s.* vânzător de ciorbă.
şorkóz *s.* crai; curtezan.
şort *s.* şort.
şortan *s. (iht.)* ştiucă *(lat., Esox lucius)*.
şoset *s.* şosetă.
şoşka *s. (zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*.
şoşka, burulmagan- *s.* vier.
şoşkağî *s.* porcar.
şoşkalar *s., pl.* porcine; suine.
şoşkalîk *adj.* porcesc.
şoşkatumşugî *s. (anat.)* rât.
şoşon *s.* şoşon.
şot *s.* teslă.
şotakîl I. *adj.* atât; atâta; atâţi; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...;
şotakîşîk *adj., adv.* atâtica.
şotîk *s.* **1.** buturugă; butuc; buştean; ciot; cioată. **2.** butaş; butuc de viţă de vie. // ***•torama şotîgî*** butuc *(la măcelărie)*.
şotîklî *adj.* butucănos; cioturos.
şotîklîk *s.* mirişte.
şotîktarlasî *s.* mirişte.
şotîktay *adj.* butucănos; cioturos.
şotka *s.* teslă.
şotra *s.* căuş.
şovin *s., adj.* şovin.
şovinism *s.* şovinism.
şowakît *adv.* atunci.
şoyerde *adv.* fără întârziere; imediat; îndată; numaidecât; deodată.
şoyîn *s.* **1.** tuci; fontă. **2.** noapte.
şoyînírítken *s. (tehn.)* turnător de fontă.
şoyîntókme *s. (tehn.)* turnătorie de fontă.
şozaman *adv.* atunci.
şóbek *s.* câlţi.
şógek *s.* **1.** groapă; hârtop. **2.** baltă; mlaştină.
şógeklí *adj.* mlăştinos.
şógel I. *adj.* sedimentar. **II.** *s.* depunere; sediment; precipitat.
şógel-bórí *s. (zool.)* şacal *(lat., Canis aureus)*.
şógelgen *adj.* **1.** lăsat în jos. **2.** depus; sedimentat; precipitat.
şógelme *s.* **1.** lăsare în jos. **2.** depunere; sedimentare; precipitare.
şógelmek *v.i.* **1.** a se depune; a se sedimenta; a se precipita. **2.** a se lăsa în jos.
şógeltí *s.* depunere; sediment; precipitat.
şógeltúwğí *s. (chim.)* precipitant.
şógender *s. (bot.)* sfeclă *(lat., Beta cicla)*.
şógender, kîrmîzî- *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
şógenderí, şeker- *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
şógíntí *s.* **1.** sediment; depunere. **2.** ruină; dărâmătură; paragină. **3.** *(geol.)* surpare.
şógíntílí *adj.* **1.** ruinat; dărâmat. **2.** sedimentar; depus. **3.** *(geol.)* surpat.
şógúw *s.* **1.** prăbuşire; prăvălire. **2.** lăsare în jos; aplecare. **3.** *(fig.)* declin; decădere. **4.** *(geol.)* surpare.
şóhret *s.* renume; faimă; celebritate; reputaţie.
şóhretlí *adj.* renumit; faimos; celebru; reputat.
şókken *adj.* **1.** lăsat în jos; aplecat; înclinat. **2.** *(d. oameni)* slăbit; epuizat. **3.** prăbuşit; prăvălit. **4.** *(fig.)* în declin; decăzut. **5.** *(geol.)* surpat.
şókkenbel(lí) *adj.* ghebos; gârbov.
şókkín *adj.* aplecat.
şókkínlík *s.* aplecare.
şókme *s.* **1.** lăsare în jos; aplecare. **2.** prăbuşire; prăvălire. **3.** *(geol.)* surpare. **4.** *(fig.)* declin; decădere. // ***•torta şókmesí*** sedimentare.
şókmek *v.i.* **1.** a se lăsa în jos; a se apleca. **2.** a se prăbuşi; a se prăvăli. **3.** *(geol.)* a se surpa. **4.** *(fig.)* a fi în declin; a decădea. // ***•belí şókmek*** a se gheboşa; a se gârbovi. ***•góñílí şókmek*** a-şi pierde inima; a se descuraja. ***•karañgîlîk şókmek*** a se întuneca; a se însera. ***•tíz şókmek*** a cădea în genunchi; a îngenunchea. // ***•karañgîlîk şóge*** se întunecă.
şóktírmek *v.t.* a apleca; a surpa; a prăbuşi; a prăvăli.
şól *s.* **1.** deşert; pustiu. **2.** câmp; stepă; prerie. // ***•şólníñ geñíşlígí*** lăţimea câmpului.
şól-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de deşert *(lat., Ammomanes deserti)*.
şól-delítaşî *s. (orn.)* pietrar de deşert *(lat., Oenanthe deserti)*.
şólen *s.* **1.** petrecere; banchet. **2.** festivitate; ceremonie.
şól-eşkísawarî *s. (orn.)* caprimulg de deşert *(lat., Caprimulgus aegyptius)*.
şól-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de deşert *(lat., Sylvia nana)*.
şól-kaşkîrî *s. (zool.)* coiot; lupul-preriilor *(lat., Canis latrans)*.
şól-kankalî *s. (bot.)* pălămidă *(lat., Carduus crispus)*.
şól-keklígí *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
şól-keklíkotî *s. (bot.)* cimbru-de-câmp; cimbrişor; timian; timişor *(lat., Thymus serpyllum)*.
şól-kepterí *s. (orn.)* porumbel de scorbură *(lat., Columba oenas)*.
şól-kírkígí *s. (orn.)* potârniche de deşert *(lat., Ammoperdix griseogularis)*.
şólleşken *adj.* deşertificat.
şólleşme *s.* deşertificare.
şólleşmek *v.i.* a se deşertifica.
şólleştírmek *v.t.* a deşertifica.
şóllík I. *adj. (d. terenuri)* arid; pustiu. **II.** *s.* deşert; pustiu. // ***•şóllíkte bakîrgan ses*** vocea celui care strigă în pustiu.
şólmek *s.* oală; ulcea; ulcică *(din lut ars)*.
şólmekşí *s.* olar. // ***•şólmekşí kamîrî*** humă; argilă; lut.
şólmekşílík *s.* olărit; olărie.
şól-nane *s. (bot.)* cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniţă-de-grădină *(lat., Satureja hortensis)*.
şól-şîmşîgî *s. (orn.)* mugurar de deşert *(lat., Rhodospiza obsoleta)*.
şól-tegenegí *s. (bot.)* pălămidă *(lat., Cirsium arvense)*.
şól-tentekkuşî *s. (orn.)* caprimulg de deşert *(lat., Caprimulgus aegyptius)*.
şól-torgayî *s. (orn.)* vrabie de deşert *(lat., Passer simplex)*.
şól-yapalagî *s. (orn.)* huhurez de deşert *(lat., Strix butleri)*.
şómele *s.* stog; claie; şiră; căpiţă.
şómíş *s.* polonic.
şómíşkuyruk *s. (zool.)* mormoloc.
şómíşlemek *v.t.* a lua cu polonicul.
şómíşlenmek *v.i.* a se lua cu polonicul.
şómşe *s. (iht.)* babuşcă; ocheană; taharău *(lat., Rutilus rutilus)*.
şóngíl *s.* bazin; piscină; havuz.
şóp *s.* **1.** fărâmă; fărâmătură. **2.** aşchie; beţişor; fărâmă; firimitură. **3.** gunoi. // ***•şóp kótermemek*** a nu lua un pai de jos. // ***•serník şóbí*** băţ de chibrit. ***•şóp tenekesí*** ladă de gunoi. ***•toban şóbí*** fir de pai.
şópatma *s.* gunoi.
şópatuw *s.* gunoi.
şópleme *s.* ciugulire; pigulire.
şópleme, ak- *s. (bot.)* strigoaie-albă *(lat., Veratrum album)*.
şópleme, kara- *s. (bot.)* strigoaie-neagră *(lat., Veratrum nigrum)*.
şópleme, yeşíl- *s. (bot.)* strigoaie-verde *(lat., Veratrum viride)*.
şóplemek *v.t.* **1.** *(d. păsări)* a ciuguli; a piguli. **2.** a strânge firimiturile cu mâna.
şóplengen *adj.* ciugulit; pigulit.
şóplík *s.* gunoi; groapă de gunoi; loc pentru gunoi.
şópşí *s.* gunoier.
şóptiy *adj. (d. oameni)* slab ca un ţâr.
şórek *s.* **1.** *(gastron.)* brioşă. **2.** cerc; roată.
şórekotî *s. (bot.)* negrilică; cernuşcă; chimion-negru; chimen-negru *(lat., Nigella sativa)*.
şórekotî, kîr- *s. (bot.)* negruşcă; cernuşcă; piperuţă; chimion-de-câmpuri *(lat., Nigella arvensis)*.
şótke *s. (mat.)* abac; socotitoare; numărătoare.
şóz *s. (anat.)* mezenter; mezoblast.
şuba *s.* cojoc; şubă.
şubar *adj.* bălţat; vărgat; dungat.
şubat *s. (cron.)* februarie. // ***•şubat ayînda*** în luna februarie.

şube *s.* **1.** secţie; sector; filială. **2.** ramură; diviziune. **3.** *(econ.)* agenţie; filială. // **•*şubelerge ayîrmak*** a ramifica; a diviza. // **•*banka şubesí*** filială de bancă.
şubelergeayîrîlgan *adj.* divizat; fragmentat; ramificat.
şugundur *s. (bot.)* sfeclă *(lat., Beta cicla)*.
şugundur, kîrmîzî- *s. (bot.)* sfeclă-roşie *(lat., Beta vulgaris conditiva)*.
şugundurî, şeker- *s. (bot.)* sfeclă-de-zahăr *(lat., Beta vulgaris saccharifera)*.
şuha *s.* postav.
şuhağî *s.* postăvar.
şuhağîlîk *s.* postăvărie.
şukrak *adj.* surd.
şukraketken *adj.* asurzitor.
şukrakkalgan *adj.* asurzit; surd.
şukrakkalma *s.* asurzire; surzire.
şukraklaşkan *adj.* asurzit; surd.
şukraklaşmak *v.i.* a asurzi; a surzi.
şukraklîk *s.* surzenie.
şukun *s.* fontă.
şukunírítken *s. (tehn.)* turnător de fontă.
şukuntókme *s. (tehn.)* turnătorie de fontă.
şukur *s.* **1.** groapă; fosă. **2.** scobitură. **3.** *(fig.)* mormânt. // **•*bír ayagî şukurda bolmak*** a fi cu un picior în groapă. **•*óz şukurun ózí kazmak*** a-şi săpa singur groapa. **•*şukur totîrmak*** a-l înghiţi ţărâna. // **•*bet şukurî*** gropiţă *(în obraji)*. **•*tíş şukurî*** *(anat.)* alveolă dentară.
Şukur/Çukur-Ova *s. (topon.) ("Depresiunea")* Ciucurova *(jud. Tulcea)*.
şukurlî *adj. (d. terenuri)* cu gropi.
şul *s. (text.)* aba; dimie; pănură.
şulgalama *s.* **1.** împachetare; înfăşurare; învelire. **2.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
şulgalamak *v.t.* **1.** a împacheta; a înfăşura; a înveli. **2.** a înfofoli; a încotoşmăna; a cocoloşi.
şulgalangan *adj.* **1.** împachetat; înfăşurat; învelit. **2.** înfofolit; încotoşmănat; cocoloşit.
şulgalanmak *v.i.* **1.** a se împacheta; a se înfăşura; a se înveli. **2.** a se înfofoli; a se încotoşmăna; a se cocoloşi.
şulgamak *v.t.* **1.** a împacheta; a înfăşura; a înveli. **2.** a înfofoli; a încotoşmăna; a cocoloşi.
şulgangan *adj.* **1.** împachetat; înfăşurat; învelit. **2.** înfofolit; încotoşmănat; cocoloşit.
şulganmak *v.i.* **1.** a se împacheta; a se înfăşura; a se înveli. **2.** a se înfofoli; a se încotoşmăna; a se cocoloşi.
şulgaw *s.* **1.** împachetare; înfăşurare; învelire. **2.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
şulgalaw *s.* **1.** împachetare; înfăşurare; învelire. **2.** înfofolire; încotoşmănare; cocoloşire.
şullugî, Baykal-suw- *s. (orn.)* becaţină de Baykal; becaţină altaică *(lat., Gallinago megala)*.
şullugî, Hudson-şamîr- *s. (orn.)* sitar de mal de Hudson *(lat., Limosa haemastica)*.
şullugî, kíşkene-suw- *s. (orn.)* becaţină mică *(lat., Lymnocryptes minimus)*.
şullugî, kutup-şamîr- *s. (orn.)* sitar de mal nordic *(lat., Limosa lapponica)*.
şullugî, puna- *s. (orn.)* ţigănuş puna; sitar negru puna *(lat., Plegadis ridgwayi)*.
şullugî, şamîr- *s. (orn.)* sitar de mal *(lat., Limosa limosa)*.
şullugî, Sebír-suw- *s. (orn.)* becaţină siberiană *(lat., Gallinago stenura)*.
şullugî, suw- *s. (orn.)* becaţină comună *(lat., Gallinago gallinago)*.
şulluk *s. (orn.)* becaţă; becaţină Wilson *(lat., Gallinago delicata; Capella delicata)*.
şulluk, alaşa- *s. (orn.)* becaţă; becaţină Wilson *(lat., Gallinago delicata; Capella delicata)*.
şulluk, balaban- *s. (orn.)* becaţină mare *(lat., Gallinago media)*.
şulluk, boyalî- *s. (orn.)* becaţină pictată *(lat., Rostratula benghalensis)*.
şulluk, kara- *s. (orn.)* ţigănuş; sitar negru *(lat., Plegadis falcinellus)*.
şulluk, kîska-tumşuklî- *s. (orn.)* sitar de nămol cu cioc scurt *(lat., Limnodromus griseus)*.
şulluk, koňgîr- *s. (orn.)* sitar de pădure *(lat., Scolopax rusticola)*.
şulluk, óksíz- *s. (orn.)* becaţină solitară *(lat., Gallinago solitaria)*.
şulluk, uzun-tumşuklî- *s. (orn.)* sitar de nămol cu cioc lung *(lat., Limnodromus scolopaceus)*.
şulmas *s.* drac; diavol; demon; satană.
şum *s.* beznă. // **•*şum karañgî*** întuneric beznă.
şuma *s.* **1.** frunză. **2.** foaie.
şumalangan *adj.* înfrunzit.
şumalanma *s.* înfrunzire.
şumalanmak *v.i.* a înfrunzi; a da frunza.
şumalî *adj.* **1.** cu frunze; înfrunzit. **2.** frunzos.
şumalîk *s.* frunziş.
şumasîz *adj.* fără frunze; desfrunzit.
şumasîzlaşkan *adj.* desfrunzit.
şumasîzlaşma *s.* desfrunzire.
şumasîzlaşmak *v.i.* a se desfrunzi.
şumaşîk *s.* frunzuliţă.
şumalanuw *s.* înfrunzire.
şumasîzlaşuw *s.* desfrunzire.
şumurt *s. (bot.)* salbă-râioasă; lemn-râios *(lat., Evonymus verrucosa)*.
şunkar *s. (orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus)*.
şuphesíz *adj.* incontestabil.
şura *s.* consiliu; adunare. // **•*şura toplamak*** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. **•*şura tutmak*** a ţine sfat; a se consfătui. // **•*dewlet şurasî*** consiliu de stat.
şuraka *s. (iht.)* ştiucă *(lat., Esox lucius)*.
şurkay *s. (iht.)* ştiucă *(lat., Esox lucius)*.
şut *s. (sport)* şut. // **•*şut atmak*** *(sport)* a şuta.
şuur *s.* **1.** minte; raţiune. **2.** conştiinţă; înţelegere; cunoaştere. // **•*şuurun kaybetmek*** a-şi pierde cunoştinţa.
şuurastî *s.* subconştient.
şuurkaybetmesí *s.* leşin.
şuurlî *adj.* conştient.
şuursuz *adj.* inconştient; spontan.
şuursuzğa *adj.* în mod inconştient.
şuursuzluk *s.* inconştienţă; spontaneitate.
şuurunkaybetken *adj.* leşinat.
şuw *interj. (către păsări)* hâş!;
şuwa *s.* rază *(de lumină)*. // **•*şuwa atmak/ğaymak*** *(fiz.)* a iradia; a răspândi lumină; a radia.
şuwaalgan *adj.* iluminat.
şuwaaluw *s.* iluminare.
şuwaatîlgan *adj. (fiz.)* iradiat.
şuwaatkan *adj. (fiz.)* radiant.
şuwaatma *s. (fiz.)* radiaţie.
şuwaatuw *s.* răspândirea luminii; luminare.
şuwaatuwğî *s.* radiator.
şuwağaygan *adj. (fiz.)* radiant.
şuwağayîlgan *adj. (fiz.)* iradiat.
şuwağayma *s. (fiz.)* radiaţie.
şuwağayuwğî *s.* radiator.
şuwakaytarma *s. (fiz.)* reflecţie; reflectare; oglindire.
şuwakaytaruwğî **I.** *adj. (fiz.)* reflectant. **II.** *s.* reflector.
şuwakopmasî *s. (fiz.)* refracţie.
şuwal *s.* sac.
şuwalî *adj.* radiant.
şuwasîkaytkan *adj. (fiz.)* reflectat; oglindit.
şuwasînmasî *s. (fiz.)* refracţie.
şuwaş *s.* şfichi; vârf de bici.
şuwaşlama *s.* şfichiuire.
şuwaşlamak *v.t.* a şfichiui.
şuwaşlangan *adj.* şfichiuit.
şuwağayuw *s. (fiz.)* radiaţie.
şuwakaytaruw *s. (fiz.)* reflecţie; reflectare; oglindire.
şuwaşlaw *s.* şfichiuire.
şuwmak *s.* mănunchi; legătură; snop; maldăr.
şuwmaklama *s.* înmănunchiere.
şuwmaklamak *v.t.* a înmănunchia.
şuwmaklangan *adj.* înmănunchiat.
şuwmaklaw *s.* înmănunchiere.
şuw-şuw *interj.* cip-cirip!;
şuwul *s.* fiu; fecior; băiat.
şuwuldama *s.* ciripit; tril.
şuwuldamak *v.i.* a ciripi.
şuwuldaşmak *v.i.* a ciripi laolaltă.
şuwuldaw *s.* ciripit; tril.
şuwultî *s.* ciripit; tril.
şuwurga *s.* vijelie; viscol; furtună. // **•*şuwurgalî kar ğawmak*** a viscoli. // **•*şuwurga toktadî*** furtuna s-a potolit.
şuwurgalî *adj.* furtunos; vijelios.
şúke *s. (iht.)* cegă *(lat., Acipenser ruthenus)*.
şúkegen *adj.* scăpărător; scânteietor.
şúkeme *s.* scăpărare; scânteiere.
şúkemek *v.i.* a scăpăra; a scânteia.
şúketílgen *adj.* scăpărat.
şúketílmek *v.i.* a se scăpăra.
şúketmek *v.t.* a scăpăra.
şúkewğí *adj.* scăpărător; scânteietor.
şúkran **I.** *interj.* mulţumesc!; **II.** *s.* mulţumire; recunoştinţă; gratitudine; slavă.
şúkranlar *interj.* mulţumiri!;
şúkretílgen *adj.* slăvit; proslăvit; preamărit.
şúkretken *adj. (relig.)* recunoscător.
şúkretme *s.* **1.** mulţumire; recunoştinţă; gratitudine. **2.** slăvire; proslăvire; preamărire; apoteoză.
şúkretmek *v.i. (relig.)* a mulţumi; a aduce mulţumiri; a fi recunoscător; a slăvi. // **•*kóp şúkretemen!*** vă mulţumesc mult!;
Şúkriy *s. (antrop. f., arab.)* "Cel plin de gratitudine".
şúkriygen *adj.* cocoşat; gheboşat; gârbovit.
şúkriyme *s.* cocoşare; gheboşare; gârbovire.
şúkriymek *v.i.* a se cocoşa; a se

gheboşa; a se gârbovi.
Şúkrulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Gratitudine lui Allah/Dumnezeu".
şúkúr **I.** *interj.* mulţumesc!; **II.** *s. (relig.)* mulţumire; recunoştinţă; gratitudine; slavă. // ***•Allaga şúkúr!*** slavă Domnului!; prin harul lui Dumnezeu!;
şúkúran **I.** *interj.* mulţumesc!; **II.** *s.* mulţumire; recunoştinţă; gratitudine; slavă. // ***•dawetíñíz úşún ğandan şúkúranlar!*** mulţumiri din suflet pentru invitaţie!; ***•dawetíñízge şúkúranlar!*** mulţumesc pentru invitaţie!; ***•deren şúkúranlarîmnî sunaman!*** vă transmit adânci mulţumiri!; ***•ewelden şúkúranlar*** mulţumiri anticipate. ***•ğandan şúkúranlar*** mulţumiri din suflet. ***•soñsîz şúkúranlar*** mulţumiri fără margini. ***•şúkúranlarîmnî sunaman!*** mulţumirile mele!;
Şúkúran *s. (antrop. f., arab.)* "Gratitudine".
şúkúranlar *interj.* mulţumiri!;
Şúkúriye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea plină de gratitudine".
şúmúl *s.* **1.** cuprindere; includere; înglobare. **2.** caracter exhaustiv; caracter cuprinzător; amploare. **3.** contingenţă; relaţie.
şúmúllí *adj.* cuprinzător; exhaustiv. // ***•şúmúllí bolmak*** a fi cuprinzător.
şúndí *adv.* acum; în prezent. // ***•mínda we şúndí*** acum şi aici. ***•saw bolîñîz, şúndí añladîm*** mulţumesc, acum am înţeles. ***•şúndí herşiy tamam mî?*** acum totul e în regulă?; ***•şúndí ne yúkseklíkte uşamîz?*** la ce înălţime zburăm acum?; ***•şúndí newbet sízde*** acum este rândul vostru. ***•şúndí ódiyğek bolaman*** doresc să plătesc acum. ***•şúndí taa árúwmen*** acum mă simt mai bine. ***•şúndí tren kayerlerge yetíştí?*** pe unde a ajuns trenul acum?;
şúndúden *adv.* de acum. // ***•şúndúden soñra*** de acum încolo.
şúndúgeşík *adv.* încă; deocamdată; până acum.
şúndúgí *adj.* actual; prezent; momentan. // ***•şúndúgí zaman*** *(gram.)* timpul prezent.
şúndúgúsí *s.* cel actual; cel prezent; cel momentan.
şúndúlúk **I.** *adv.* **1.** încă; deocamdată; până acum. **2.** temporar; momentan; pentru moment; până una alta. **II.** *s.* prezent.
şúnkí *conj.* pentru că; deoarece.
şúphe *s.* **1.** îndoială; neîncredere; dubiu. **2.** bănuială; suspiciune. // ***•şúphe etmek*** a se îndoi; a fi în dubiu; a sta la îndoială. ***•şúphede tabîlmak*** a se îndoi; a fi în dubiu; a sta la îndoială. ***•şúphege túşmek*** a suspecta. // ***•heş şúphem yok*** nu am nicio îndoială. ***•şúphe kurtî*** temere; îndoială; neîncredere. ***•şúphe yok*** incontestabil; neîndoios.
şúphegetúşúw *s.* suspectare; bănuială.
şúpheğí *s., adj.* sceptic.
şúpheğílík *s.* scepticism.
şúphelengen *adj.* neîncrezător; suspicios; bănuitor.
şúphelenme *s.* neîncredere; suspiciune; bănuială.
şúphelenmek *v.i.* a se îndoi de ...; a suspecta; a bănui.
şúphelí *adj.* **1.** incert; nesigur; îndoielnic. **2.** bănuitor; suspicios. **3.** suspect; dubios; straniu.
şúphesíz **I.** *adj.* sigur; cert; neîndoielnic. **II.** *adv.* fără îndoială; cu siguranţă; cu certitudine. // ***•şúphesíz ke bonday*** fără îndoială că e aşa.
şúphesízlík *s.* certitudine; siguranţă.
şúphetuwurgan *s., adj.* suspect; bănuit.
şúpre *s.* **1.** *(fig.)* esenţă. **2.** drojdie; ferment; maia.
şúprelemek *v.t.* a pune la dospit; a pune la fermentat.
şúprelenmek *v.i.* a se pune la dospit; a se pune la fermentat.
şútegen *adj.* razant; tangenţial; ras.
şúteme *s.* zbor razant; radere.
şútemek *v.i.* a zbura razant; a rade. // ***•karîlgaşlar kólníñ ústúnde şútiyler*** rândunicile zboară aproape de suprafaţa lacului.
şútemelí *adj.* razant; tangenţial; ras.
şúy *s.* ţintă; cui.
şúyde *s.* **1.** *(anat.)* creierul mic; cerebel. **2.** *(anat.)* ceafă.
şúyleme *s.* ţintuire.
şúylemek *v.t.* a ţintui.
şúylengen *adj.* ţintuit.
şúylí *adj.* cu ţinte; ţintuit.
şúyúw *s.* **1.** răspândire; propagare; extindere. **2.** divulgare; dare în vileag; dezvăluire. // ***•şúyúw tapmak*** a fi divulgat; a fi dat pe faţă; a fi dat în vileag; a fi dezvăluit.
şúyúwlí *adj.* **1.** divulgat; dezvăluit. **2.** răspândit; propagat; extins.

T

taa **I.** *adv.* **1.** încă; mai. **2.** încă; deocamdată; până acum. **II.** *conj.* decât. **III.** *s. (mat.)* plus. // ***•taa kóp súymek*** a iubi mai mult; a prefera. ***•taa yakşî kórmek*** a prefera. // ***•az taa*** cât pe ce; aproape că. ***•az taa ğigílağak edí*** încă puţin şi cădea. ***•baár taa bek hoşîma kete*** îmi place mai mult primăvara. ***•barağak yerímíz uzak mî, taa?*** mai avem mult până la destinaţie?; ***•bír kere taa*** încă o dată. ***•bír takîm taa*** încă un tacâm. ***•bíraz taa kalasîñ mî?*** poţi să mai rămâi puţin?; ***•bíraz/teran taa*** încă puţin. ***•bo bina taa yúksek*** clădirea aceasta este mai înaltă. ***•bo ğol taa kîska*** drumul acesta este mai scurt. ***•bolsîn taa!*** şi ce dacă?; ***•merkezgeşík taa bar mî?*** mai e mult până în centru?; ***•mínaw armut taa tatlî*** para aceasta este mai dulce. ***•mínawday bírşiy taa kórmedím*** aşa ceva n-am mai văzut. ***•o íş bolmay taa*** lucrul acela nu este încă gata. ***•o kelmedí taa*** el nu a venit încă. ***•sene-seneden taa yaman bola*** din an în an se face mai rău. ***•şúndí taa árúwmen*** acum mă simt mai bine. ***•taa aralî konîş!*** vorbeşte mai rar!; ***•taa árúw*** mai bine. ***•taa balaban*** mai mare. ***•taa bek*** şi mai mult. ***•taa bek te*** cu atât mai mult. ***•taa kaşan keliyím?*** când să mai vin?; ***•taa kelmedí*** încă nu a venit. ***•taa keş*** mai târziu. ***•taa kîska bír ğol yok mî?*** nu există alt drum mai scurt?; ***•taa kíşkene*** mai mic. ***•taa láyîk*** preferabil; recomandabil. ***•taa uğuzî yok mî?*** nu aveţi ceva mai ieftin?; ***•taa yaman*** mai rău. ***•taa yokarga*** excelsior!; mai sus!; cât mai sus!; ***•taa yúksek ses men konîşîñîz!*** vorbiţi mai tare!; ***•tabiy, bonday taa árúw bolîr*** fireşte, aşa va fi mai bine. ***•teran taa kalîñîz!*** mai rămâneţi puţin!; ***•teran taa şalt*** puţin mai repede.
taada *adv.* iar; iarăşi; din nou; încă o dată.
taadút *s.* înmulţire; multiplicare. // ***•taadút bolmak*** a se înmulţi; a se multiplica. ***•taadút etmek*** a înmulţi; a multiplica.
taadútlí *adj.* înmulţit; multiplicat.
taadútşí *s. (mat.)* factor; înmulţitor; multiplicator.
taafún *s.* putrezire; alterare. // ***•taafún bolmak*** a putrezi; a se altera.
taafúnlí *adj.* putrezit; alterat.
taağúp *s.* mirare; uimire; nedumerire. // ***•taağúp bolmak*** a se mira; a fi nedumerit. ***•taağúp etmek*** a mira;

a uimi; a ului.
taağúplendírílmek *v.i.* a se mira; a fi uimit; a fi uluit; a fi nedumerit.
taağúplendírmek *v.t.* a determina să se mire; a uimi; a ului.
taağúplendírúwğí *adj.* de mirare; uimitor; uluitor.
taağúplengen *adj.* mirat; uimit; uluit; nedumerit.
taağúplenmek *v.i.* a se mira; a fi uimit; a fi uluit; a fi nedumerit.
taağúplenúw *s.* mirare; uimire; uluire; nedumerire.
taağúplí *adj.* mirat; uimit; uluit; nedumerit.
taahhút *s.* obligaţie; îndatorire; angajament. // •***taahhút bolmak*** a se obliga; a se angaja. •***taahhút etmek*** a obliga; a angaja.
taahhútlí *adj.* **1.** *(d. scrisori etc.)* recomandat. **2.** obligat; îndatorat; angajat. // •***taahhútlí mektúp*** scrisoare recomandată.
taahhútşí *s.* angajator; patron; exploatator.
taahhútşúler *s., pl.* patronat.
taaiyí *adv.* mai bine.
taallîk *s.* legătură; raport; relaţie. // •***taallîk etmek*** a se referi la...; a fi în legătură cu...;
taallúl *s.* scuză; motivaţie; justificare; pretext. // •***taallúl bolmak*** a se pretexta; a se justifica. •***taallúl etmek*** a pretexta; a justifica.
taallúllí *adj.* scuzabil; motivat; justificat.
taam *s.* mâncare; aliment. // •***taam etmek*** a mânca.
taammúm *s.* răspândire; propagare; difuzare. // •***taammúm bolmak*** a se răspândi; a se propaga; a se difuza. •***taammúm etmek*** a răspândi; a propaga; a difuza.
taammúmlí *adj.* răspândit; propagat; difuzat.
taammút *s. (jur.)* premeditare. // •***taammút bolmak*** a fi premeditat. •***taammút etmek*** a premedita.
taammútlí *adj.* premeditat.
taamúden *adv. (jur.)* cu premeditare.
taamútşe *adv. (jur.)* cu premeditare.
taaruz *s.* ofensivă; atac; agresiune. // •***taaruz bolmak*** a fi atacat; a fi agresat. •***taaruz etmek*** a ataca; a agresa. •***taaruzga geşmek*** a trece la ofensivă. •***taaruzga ogîramak*** a fi atacat; a fi agresat.
taaruzğî *s.* atentatator; atacant; violator; agresor.
taaruziy *adj.* ofensiv; de atac; agresiv.
taassup *s.* fanatism; intoleranţă.
taasupkáar *s., adj.* fan; fanatic; intolerant.
taayiy *adv.* mai bine.
taayyúş *s.* viaţă; existenţă; trai. // •***taayyúş etmek*** a trăi; a exista.
taayyúşlí *adj.* în viaţă; existent.
tababet *s.* medicină.
tabahat *s. (gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.
tabak *s.* **1.** farfurie. **2.** tabac; tutun măcinat. // •***deren tabak*** farfurie adâncă. •***kayîk tabak*** platou; tavă. •***salata tabagî*** salatieră. •***sigara tabagî*** scrumieră. •***tabak takîmî*** serviciu de masă. •***túkúrşúk tabagî*** scuipătoare. •***túz tabak*** farfurie întinsă. •***yemek tabagî*** platou.
tabaka *s.* **1.** strat; film; peliculă. **2.** *(fig.)* categorie socială; pătură socială; strat social; tagmă; castă. **3.** tabacheră. // •***úst tabaka*** elită.
tabakalî *adj.* stratiform; stratificat.
tabaka-tabaka *adj.* stratiform; stratificat.
tabakbórek *s. (gastron.) specialitate tătărească de colţunaşi la tavă.*
tabakkana *s.* tăbăcărie; argăsitorie *(atelier).*
tabaklama *s.* tăbăcire; argăsire.
tabaklamak *v.t.* a tăbăci; a argăsi.
tabaklangan *adj.* tăbăcit; argăsit.
tabaklîk *s.* raft *(pt. farfurii).*
tabaklîk *s.* tăbăcărie; argăsitorie.
taban *s.* **1.** *(anat.)* talpă; laba piciorului. **2.** *(la încălţăminte)* talpă; pingea. **3.** planşeu; podea. **4.** *(mat.)* bază. **5.** suport; postament; soclu. **6.** *(geogr.)* platformă. // •***taban almak*** a-şi lua tălpăşiţa. •***tabanlarîn kótermek*** a-şi lua tălpăşiţa. // •***alîm tabanî*** bază de impozitare. •***ayak tabanî*** *(anat.)* talpă. •***kalîn tabanlî*** cu talpă groasă. •***kondîra tabanî*** pingea.
taban *postp.* spre; către. // •***akşamga taban kúneş kîzdîrmay*** spre seară soarele nu dogoreşte. •***ányakka taban*** mai încolo.
tabana *s.* sulă.
tabanalgan *s., adj.* care şi-a luat tălpăşiţa; evadat.
tabanaluw *s.* fugă; goană; scăpare; evadare.
tabanastî *s. (la încălţăminte)* talpă; pingea.
tabanbasa *adv.* imediat; îndată; numaidecât; deodată.
tabanbasma *adv.* imediat; îndată; numaidecât; deodată.
tabanbuwunî **I.** *adj. (anat.)* tarsian. **II.** *s. (anat.)* tars.
tabanbuwunî súyegí *s. (anat.)* os tarsian.
tabanğa *s.* pistol; revolver.
tabanîğeñgíl *adj.* norocos; baftă.
tabanîğeñgíllík *s.* noroc; băftos.
tabanîkara *adj.* ghinionist; nenorocos.
tabankóterúw *s.* fugă; goană; scăpare; evadare.
tabankuwatî *s. (mat.)* logaritm. // •***tabankuwatî kóstergesí*** *(mat.)* tabel de logaritmi.
tabanşîk *s.* tablă; planşetă.
taban-tabanga *adv.* în opoziţie directă; de neîmpăcat; diametral. // •***taban-tabanga zît*** diametral opus.
tabantaragî **I.** *adj. (anat.)* metatarsian. **II.** *s. (anat.)* metatars.
tabantaragî súyegí *s. (anat.)* os metatarsian.
tabanteşkerlegen *s.* urmăritor; cercetaş.
tabasbus *s.* linguşire; flatare; măgulire. // •***tabasbus bolmak*** a fi linguşit. •***tabasbus etmek*** a se linguşi.
tabasbuslî *adj.* flatat; măgulit; linguşit.
tabasbusşî *adj.* flatant; măgulitor; linguşitor.
tabbat *s.* tipărire; imprimare; editare.
tabbatlî *adj.* tipărit; imprimat; editat.
tabetílgen *adj.* tipărit; imprimat; editat.
tabetílmek *v.i.* a se tipări; a se imprima; a fi editat.
tabetme *s.* tipărire; imprimare; editare.
tabetmek *v.t.* a tipări; a imprima; a edita.
tabin *num. (mong.)* cincizeci.
tabip *s.* medic; doctor. // •***adliy tabip*** *(med.)* medic legist.
tabiy **I.** *adj.* natural; normal; obişnuit. **II.** *adv.* desigur; fireşte. **III.** *s.* tipograf; editor. // •***tabiy koşîlllarda*** în condiţii normale. •***tabiy ólím*** moarte naturală. •***tabiy ómír*** viaţă normală. •***tabiy, bonday taa árúw bolîr*** fireşte, aşa va fi mai bine.
tabiya *s. (mil.)* fortificaţie; val.
tabiyat *s.* **1.** natură. **2.** caracter; caracteristică; însuşire; calitate. **3.** fire; natură; temperament. **4.** gust; discernământ. **5.** *(med.)* necesităţi fiziologice. **6.** comportament; conduită; purtare; obicei; obişnuinţă; moravuri; apucături. // •***tabiyatîn deñíştírmek*** a denatura. // •***ekewmízníñ tabiyatîmîz bír*** amândoi avem acelaşi caracter. •***ğansîz tabiyat*** natură moartă. •***tabiyat sabîsî bír kíşí*** un om cu gust.
tabiyatalgan *adj.* adaptat; deprins; domesticit; îmblânzit.
tabiyatalîr *adj.* adaptabil.
tabiyatalma *s.* adaptabilitate.
tabiyatayagan *adj.* ecologic.
tabiyatayamasîbílímğísí *s.* ecolog.
tabiyatayamasîbílímí *s.* ecologie.
tabiyatayamasîbílímlí *adj.* ecologic.
tabiyatbergen *s.* antrenor; dresor; îmblânzitor.
tabiyatbílímí *s.* ştiinţe naturale. // •***tabiyatbílímí muzewí*** muzeu de ştiinţe naturale.
tabiyatîdeñíşken *adj.* denaturat.
tabiyatkayidesí *s.* formalitate; normă de conduită.
tabiyatkoşîlî *s.* formalitate; normă de conduită.
tabiyatkórgen *adj.* adaptat; deprins; domesticit; îmblânzit.
tabiyatkórmegen *adj.* nedeprins; nedresat; neîmblânzit.
tabiyatlaşkan *adj.* adaptat; deprins; domesticit; îmblânzit.
tabiyatlaştîrma *s.* adaptare; deprindere; domesticire; îmblânzire.
tabiyatlaştîrmak *v.t.* a adapta; a deprinde; a domestici; a îmblânzi.
tabiyatlî *adj.* cu bun-simţ; decent; respectuos; cuviincios; manierat.
tabiyatlîk *s.* naturaleţe.
tabiyatsîz *adj.* nesimţit; indecent; nerespectuos; necuviincios; nemanierat; nedeprins.
tabiyatşa *adv.* obişnuit; din obişnuinţă.
tabiyatşî *s.* naturalist.
tabiyatşîlîk *s.* naturalism.
tabiyattan *adv.* obişnuit; din obişnuinţă.
tabiyattanîma *s.* adaptabilitate.
tabiyattanîmaz *s.* inadaptabil.
tabiyattanîr *adj.* adaptabil.
tabiyattanústúnlúk *s.* supranatural; transcendentalism.
tabiyatústí *adj.* supranatural; transcendental.
tabiybolmagan *adj.* nefiresc.
tabiye *s. (mil.)* tactică. // •***tabiye halekáatlarî*** *(mil.)* manevre tactice. •***tabiye yañgîşî*** *(mil.)* greşeală tactică.
tabiyeğí *s. (mil.)* tactician.
tabiyelí *adj. (mil.)* cu tactică; tactic.
tabiyet *s. (jur.)* cetăţenie.
tabiyeuzmanî *s. (mil.)* tactician.

tabiyílímler *s., pl.* ştiinţe naturale. // •***tabiyílímler doktorî*** doctor în ştiinţe naturale.
tabiylík *s.* **1.** naturalеţe. **2.** *(jur.)* cetăţenie.
tabír *s.* **1.** expresie; termen. **2.** interpretare; tălmăcire. **3.** semnificaţie; sens; înţeles. // •***tabír bolmak*** a fi explicat; a se interpreta; a fi tălmăcit. •***tabír etmek*** a explica; a interpreta; a tălmăci. // •***tabírnıñ añlamî*** înţelesul expresiei.
tabíretúwğí *adj.* explicativ.
tabírleme *s.* **1.** explicare; interpretare; tălmăcire; lămurire. **2.** *(lit.)* traducere; retroversiune.
tabírlemek *v.t.* a explica; a interpreta; a tălmăci; a lămuri.
tabírlengen *adj.* **1.** explicat; interpretat; tălmăcit; lămurit. **2.** *(lit.)* tradus.
tabírlenmek *v.i.* a se explica; a se interpreta; a se tălmăci; a se lămuri.
tabírlí *adj.* **1.** explicat; interpretat; tălmăcit; lămurit. **2.** *(lit.)* tradus.
tabírlík *s.* naturalеţe; atitudine naturală.
tabî *s.* tipărire; imprimare; editare; publicare. // •***tabî bolmak*** a se edita; a se publica; a se tipări; a se imprima.
tabîlgan *adj.* descoperit; găsit.
tabîlî *adj.* tipărit; imprimat; editat; publicat.
tabîlma *s. (arheol.)* vestigii; urme; rămăşiţe.
tabîlmagan *adj.* care nu se găseşte; lipsă; absent.
tabîlmak *v.i.* a se găsi; a se afla; a exista. // •***ázír tabîlmak*** a fi prezent; a fi gata; a se ţine gata; a se găsi de gata. •***eksík tabîlmak*** a lipsi. •***ğúrúrlúkte tabîlmak*** a fi în vigoare. •***hesabînda tabîlmak*** a se cifra la...; •***inhitatta tabîlmak*** a regresa. •***mukabelede tabîlmak*** a răspunde; a riposta. •***nekahette tabîlmak*** a fi în convalescenţă. •***sîgîntîda tabîlmak*** a fi la strâmtoare; a avea necaz. •***şúphede tabîlmak*** a se îndoi; a fi în dubiu; a sta la îndoială. •***tarda tabîlmak*** a fi la strâmtoare; a fi în încurcătură; a fi în impas. •***tedarikte tabîlmak*** a face pregătiri; a se pregăti. •***temelínde tabîlmak*** a sta la temelia; a sta la baza. •***teşebbúste tabîlmak*** a face demersuri. // •***kaysî yakta tabîla?*** în ce parte se găseşte?; •***kólşík parknîñ íşínde tabîla*** iazul se află în parc.
tabîlmama *s.* lipsă; absenţă.
tabîlmamak *v.i.* a lipsi; a nu se găsi.
tabîlmaz *adj.* care nu se găseşte; lipsă; absent. // •***eşí tabîlmaz*** neasemuit.
tabîntî *s.* descoperire.
tabîrga *s. (zool.)* mosc *(lat., Moschus moschiferus)*. // •***tabîrga kokîsî*** miros de mosc; cabargă.
tabîrga-ogízí *s. (zool.)* bou-moscat *(lat., Ovibos moschatus)*.
tabîrga-sîğawulî *s. (zool.)* bizam; ondatra *(lat., Ondatra zibethica)*.
tabîşabergen *adj.* întâlnit repetitiv; reîntâlnit.
tabîşaberme *s.* întâlnire repetitivă; reîntâlnire.
tabîşabermek *v.i.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
tabîşkan *adj. (mat.)* concurent; convergent. // •***tabîşkan sîzîklar*** *(mat.)* drepte concurente.
tabîşma *s.* **1.** întâlnire; întrevedere; reuniune. **2.** *(mat.)* concurenţă; convergenţă.
tabîşmagan *adj. (mat.)* neconcurent; neconvergent. // •***tabîşmagan sîzîklar*** *(mat.)* drepte neconcurente.
tabîşmak *v.i.* **1.** a se întâlni; a se vedea. **2.** *(mat.)* a fi concurent; a converge. // •***bíryerlerde tabîşayîk*** să ne întâlnim undeva. •***sabalayîn tabîşayîk!*** să ne întâlnim de dimineaţă!; •***tabîşkan saytîn*** de fiecare dată când se întâlnesc; la fiecare întâlnire.
tabîşmaykalîr *adj.* **1.** *(mat.)* neconcurent. **2.** *(mat.)* neconcurent; neconvergent.
tabîştîraalmama *s.* scăpare; lapsus.
tabîştîra-almamak *v.t.* a nu reuşi să găsească; a nu reuşi să-şi amintească de...; a scăpa.
tabîştîrma *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus.
tabîştîrmak *v.t.* **1.** a determina să se întâlnească. **2.** a găsi; a-şi aminti; a rezolva.
tabîştîrmama *s.* scăpare; lapsus.
tabîştîrmamak *v.t.* a-i scăpa; a nu reuşi să-şi amintească de...;
tabît *s.* coşciug; sicriu; raclă; copârşeu.
tabla *s.* table *(joc)*. // •***tabla oynamak*** a juca table.
tableta *s.* tabletă; pastilă.
tablow *s.* **1.** tablou *(şi tehn.)*. **2.** *(fig.)* privelişte; peisaj; tablou. **3.** tabel; tablă. // •***meşhur tablow*** tablou celebru.
tabun *num. (mong.)* cinci.
tabur *s.* **1.** *(mil.)* batalion. **2.** *(fig.)* mulţime; masă.
taburet *s.* taburet.
taburğî *adj.* externat din spital. // •***taburğî etmek*** a externa din spital. // •***kaşan taburğî bolağakman?*** când o să mi se facă externarea?;
taburğuluk *s.* externare din spital.
tabuw *s.* găsire.
tabuw *s.* tabu *(şi fig.)*.
tabuwğî *s.* detector. // •***dalga/dulkun tabuwğusî*** scală.
taç *s.* **1.** coroană; cunună *(şi astr.)*. **2.** corolă. **3.** *(arhit.)* arc; boltă; arcadă. // •***kúneş tağî*** coroană solară. •***soñsóz eserge taç tagar*** sfârşitul încoronează opera. •***zafer tağî*** arc de triumf.
taçlama *s.* încoronare; încununare.
taçlamak *v.t.* a încorona; a încununa.
taçlangan *adj.* încoronat; încununat.
taçlanmak *v.i.* a se încorona; a se încununa.
taçlî *adj.* **1.** încoronat; încununat. **2.** *(arhit.)* arcuit; boltit.
taç-takît *s.* coroana şi tronul.
taçtakkan *adj.* încoronat.
taçtakma *s.* încoronare.
taçtawan *s.* **1.** calotă. **2.** *(arhit.)* cupolă; arc; boltă; arcadă.
taçtawanlî *adj. (arhit.)* arcuit; boltit.
taçyapragî *s.* petală.
tadat *s.* numărare; enumerare. // •***tadat bolmak*** a se număra; a se enumera. •***tadat etmek*** a număra; a enumera.
tadatlî *adj.* numărat; enumerat.
tadil *s.* schimbare; modificare; transformare. // •***tadil bolmak*** a se schimba; a se modifica; a se transforma; a se elabora. •***tadil etmek*** a schimba; a modifica; a transforma; a elabora.
tadillí *adj.* schimbat; modificat; transformat.
tadîm *s. (fiziol.)* gust.
taf *num. (mong.)* cinci.
tafra *s.* fanfaronadă; lăudăroşenie. // •***tafra satmak*** a se lăuda; a se făli.
tafrasatkan *adj.* lăudăros; mândru; fălos; încrezut.
tafsilat *s.* amănunt; detaliu. // •***tafsilat bermek*** a da amănunte.
tafsilatlî *adj.* amănunţit; detaliat; minuţios; cuprinzător.
tafsilen *adv.* în detaliu; în amănunt; cu amănunte; minuţios.
tafta *s. (text.)* tafta.
tagan *s. (constr.)* capră; suport; postament.
taganak *s.* adaos; supliment; completare; restanţă.
taganaklî *adj.* adăugat; suplimentat; completat.
taganniy *s.* cântat; cântare. // •***taganniy etmek*** a cânta.
taganniylí *adj.* cu cântec; interpretat; melodios.
tagîlgan *adj.* **1.** agasant; sâcâitor. **2.** dăruit *(d. podoabe, bijuterii etc.)*. **3.** agăţat; aninat. **4.** inserat; implantat; legat; alipit; fixat. **5.** adăugat; ataşat; alăturat. **6.** purtat *(d. podoabe, bijuterii etc.)*.
tagîlma *s.* **1.** dăruire *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **2.** agăţare; aninare. **3.** inserare; implantare; legare; alipire; fixare. **4.** adăugare; ataşare; alăturare. **5.** purtare *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **6.** agasare; sâcâire.
tagîlmak *v.i.* **1.** a se dărui *(podoabe, bijuterii etc.)*. **2.** a se agăţa; a se anina. **3.** a se insera; a se implanta; a se lega; a se alipi; a se fixa. **4.** a se adăuga; a se ataşa; a se alătura. **5.** a se purta *(podoabe, bijuterii etc.)*. **6.** a agasa; a sâcâi; a căuta pricină. // •***akîlîna tagîlmak*** a-l frământa gândul; a-l obseda; a avea (pe cineva sau ceva) în minte. // •***nazarga tagîlmagan*** insignifiant.
tagînak *s.* obsesie.
tagînaklî *adj.* obsedant.
tagîntî *s.* **1.** adaos; supliment; completare. **2.** restanţă. **3.** examen restant; restanţă.
tagîntîlî *adj.* **1.** restant. **2.** adăugat; suplimentat; completat. **3.** cu examen restant; cu restanţă. // •***tagîntîlî imtan*** examen restant.
tagîş *s. (tehn.)* pană; ic.
tagîşlama *s. (tehn.)* împănare.
tagîşlamak *v.t. (tehn.)* a împăna.
tagîşlangan *adj. (tehn.)* împănat.
tagîşlî *adj. (tehn.)* împănat.
tagîştîrîlgan *adj.* **1.** asamblat. **2.** legat; ataşat; alăturat.
tagîştîrma *s.* asamblare.
tagîştîrmak *v.t.* **1.** a lega; a ataşa; a alătura. **2.** a asambla.
tagşiş *s.* falsificare; contrafacere.
taguw *s.* **1.** dăruire *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **2.** agăţare; aninare. **3.** inserare; implantare; legare; alipire; fixare. **4.** adăugare; ataşare; alăturare. **5.** purtare *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **6.** *(anat.)* menisc.
taguwğî *s.* montator.
taguwlî *adj.* **1.** dăruit *(d. podoabe,*

bijuterii etc.). **2.** agăţat; aninat. **3.** inserat; implantat; legat; alipit; fixat. **4.** adăugat; ataşat; alăturat. **5.** purtat *(d. podoabe, bijuterii etc.).*

tağalak *s.* bobină; mosor; mulinetă.

tağir *s.* comerciant; negustor.

tağiz *s.* incomodare; stânjeneală; deranjare; stingherire. // **•*tağiz bolmak*** a fi incomodat; a fi hărţuit; a fi stânjenit; a fi jenat; a fi deranjat. **•*tağiz etmek*** a incomoda; a hărţui; a stânjeni; a jena; a deranja. // **•*heş tağiz tuwul*** nu e niciun deranj. **•*sízní tağiz etmek ístemedím*** n-am vrut să vă deranjez.

tağizğí *adj.* incomod; jenant; stânjenitor; stingheritor; supărător.

tağizlí *adj.* deranjat; stingherit; incomodat; supărat.

tağîr *s.* împietrire; înlemnire; înmărmurire; încremenire.

tağîrlangan *adj.* împietrit; înlemnit; înmărmurit; încremenit.

tağîrlanma *s.* împietrire; înlemnire; înmărmurire; încremenire.

tağîrlanmak *v.i.* a împietri; a înlemni; a înmărmuri; a încremeni.

tağîrlî *adj.* împietrit; înlemnit; înmărmurit; încremenit.

taha *s.* puritate; curăţenie; neprihănire.

Taha *s. (antrop. m., arab.)* "Cel pur"; "Cel curat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

tahaffuz **I.** *adj.* profilactic. **II.** *s.* profilaxie.

tahaffuzğî *adj.* profilactic.

tahaffuzkana *s.* carantină.

tahakkuk *s.* îndeplinire; înfăptuire; realizare. // **•*tahakkuk bolmak*** a se îndeplini; a se înfăptui; a se realiza. **•*tahakkuk etmek*** a îndeplini; a înfăptui; a realiza. **•*tahakkuk ettírmek*** a constata.

tahakkuklî *adj.* îndeplinit; constatat.

tahakkum *s.* **1.** dominare; dominaţie; stăpânire. **2.** asuprire; exploatare; jug. // **•*tahakkum bolmak*** a fi dominat; a fi stăpânit; a fi asuprit; a fi exploatat. **•*tahakkum etmek*** a domina; a stăpâni; a asupri; a exploata.

tahakkumetken *adj.* dominant.

tahakkumğî *s.* asupritor; exploatator.

tahakkumlî *adj.* dominat; asuprit; exploatat.

tahallúl *s.* descompunere; dezmembrare. // **•*tahallúl bolmak*** a se descompune; a se dezmembra. **•*tahallúl etmek*** a descompune; a dezmembra.

tahallúllí *adj.* descompus; dezmembrat.

tahammuz *s.* oxidare.

tahammuzlî *adj.* oxidat; oxidabil.

tahammúl *s.* **1.** răbdare; suportare. **2.** îngăduinţă; tolerare; concesie. **3.** tenacitate; perseverenţă. // **•*tahammúl bolmak*** a fi răbdat; a fi suportat; a fi tolerat. **•*tahammúl etmek*** a răbda; a suporta; a tolera. // **•*tahammúl etílmez*** insuportabil.

tahammúlbolmaz *adj.* insuportabil.

tahammúllí *adj.* răbdător; tolerant; tenace; perseverent.

tahammúlsúz *adj.* nerăbdător; intolerant.

tahammúlsúzlúk *s.* nerăbdare; intoleranţă.

tahammúr *s.* fermentare; fermentaţie; dospire. // **•*tahammúr bolmak*** a fermenta; a dospi.

tahammúrlí *adj.* fermentat; dospit.

taharet *s. (relig., la musulmani)* spălare; purificare.

tahassús *s.* impresionare; emoţionare.

tahaşşút *s.* adunare; acumulare; concentrare. // **•*tahaşşút bolmak*** a se aduna; a se acumula; a se strânge; a se concentra. **•*tahaşşút etmek*** a aduna; a acumula; a strânge; a concentra.

tahaşşútlí *adj.* adunat; acumulat; concentrat.

tahattur *s.* amintire; pomenire. // **•*tahattur bolmak*** a-şi aminti. **•*tahattur etmek*** a aminti.

tahatturlî *adj.* amintit; pomenit.

tahayyúl *s.* închipuire; imaginaţie; fantezie. // **•*tahayyúl etmek*** a-şi închipui.

tahayyúlğí *s.* visător; vizionar.

tahayyúllí *adj.* închipuit; imaginat.

tahdidat *s.* mărginire; restrângere; îngrădire.

tahdidatlî *adj.* mărginit; restrâns; îngrădit.

tahdit *s.* limitare; delimitare. // **•*tahdit bolmak*** a se limita; a se delimita. **•*tahdit etmek*** a limita; a delimita.

tahfif *s.* **1.** uşurare; înlesnire; facilitare. **2.** alinare; calmare. // **•*tahfif bolmak*** a se uşura; a se înlesni; a se facilita; a se calma. **•*tahfif etmek*** a uşura; a înlesni; a facilita; a calma.

tahfiflí *adj.* **1.** uşurat; înlesnit; facilitat. **2.** alinat; calmat.

tahir *adj.* pur; curat; neprihănit.

Tahir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel pur"; "Cel curat" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Tahire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea pură"; "Cea castă".

tahîl *s.* cereale; grâne.

tahkik *s.* **1.** cercetare; investigare; urmărire penală; anchetă. **2.** realizare; îndeplinire; înfăptuire. // **•*tahkik bolmak*** a fi anchetat. **•*tahkik etmek*** a ancheta.

tahkikat *s.* realizare; îndeplinire; înfăptuire.

tahkiklí *adj.* **1.** cercetat; investigat; urmărit penal; anchetat. **2.** realizat; îndeplinit; înfăptuit.

tahkikşí *s.* anchetator; investigator.

tahkim *s.* **1.** întărire; consolidare; fortificare. **2.** *(econ., jur.)* arbitraj. // **•*tahkim bolmak*** a se întări; a se consolida; a se fortifica. **•*tahkim etmek*** a întări; a consolida; a fortifica.

tahkimğí **I.** *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant. **II.** *s. (econ., jur.)* arbitru.

tahkimlí *adj.* **1.** întărit; consolidat; fortificat. **2.** *(econ., jur.)* cu arbitraj; arbitrat.

tahkir *s.* insultă; ofensă; jignire. // **•*tahkir bolmak*** a fi insultat; a fi ofensat; a fi jignit; a fi ocărât. **•*tahkir etmek*** a insulta; a ofensa; a jigni; a ocărî.

tahkirğí *adj.* insultător; ofensator; jignitor.

tahkirlí *adj.* insultat; ofensat; jignit.

tahlil *s.* **1.** *(med.)* analiză. **2.** analiză; examinare. // **•*tahlil bolmak*** *(med.)* a se analiza. **•*tahlil etmek*** *(med.)* a analiza. // **•*idrar tahlilí*** analiza urinei.

tahliliy *adj.* analitic; analizat. // **•*tahliliy hendese*** *(mat.)* geometrie analitică.

tahlillí *adj.* analitic; analizat.

tahlisiye *s. (d. servicii)* salvare; salvamar. // **•*tahlisiye kayîgî*** *(nav.)* barcă de salvare.

tahliye *s.* **1.** descărcare; golire. **2.** eliberare; golire; evacuare. // **•*tahliye bolmak*** a se descărca; a se goli; a se evacua. **•*tahliye etmek*** a descărca; a goli; a evacua.

tahliyeğí *s.* descărcător; eliberator.

tahliyelí *adj.* **1.** descărcat; golit. **2.** eliberat; golit; evacuat.

tahmil *s.* încărcare; umplere. // **•*tahmil bolmak*** a se încărca; a se umple. **•*tahmil etmek*** a încărca; a umple.

tahmilğí *s.* încărcător.

tahmillí *adj.* încărcat; umplut.

tahmin *s.* **1.** presupunere; supoziţie. **2.** estimare; evaluare. // **•*tahmin bolmak*** a se presupune. **•*tahmin etmek*** a presupune. // **•*tahmin etílmez*** imprevizibil.

tahminbolmaz *adj.* imprevizibil.

tahminen *adv.* aproximativ; cam; aproape.

tahminğí *s.* evaluator.

tahminiy *adj.* prezumtiv; ipotetic; probabil; presupus.

tahminlí *adj.* presupus.

tahnit *s.* îmbălsămare. // **•*tahnit etmek*** a îmbălsăma.

tahnitlí *adj.* îmbălsămat.

tahribetmek *v.t.* a distruge; a nimici; a devasta.

tahribetúwğí *adj.* distrugător; nimicitor; devastator.

tahrif *s.* denaturare; falsificare. // **•*tahrif bolmak*** a se denatura; a se falsifica. **•*tahrif etmek*** a denatura; a falsifica.

tahriflí *adj.* denaturat.

tahrifşí *s.* falsificator.

tahrik *s.* **1.** impuls; imbold; îndemn. **2.** instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare. // **•*tahrik bolmak*** a fi impulsionat; a fi îndemnat; a fi aţâţat; a fi incitat; a fi instigat. **•*tahrik etmek*** a impulsiona; a îndemna; a aţâţa; a incita; a instiga. // **•*tahrik etúwğí*** provocator; instigator. **•*tahrik kúşí*** forţă motrice. **•*tahrik mekanismí*** *(tehn.)* mecanism de transmisie. **•*tahrik tegerşígí*** *(tehn.)* volant.

tahrikat *s.* instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare.

tahrikatşí *s.* agent provocator.

tahriklí *adj.* **1.** impulsionat; îmboldit; îndemnat. **2.** instigat; incitat; provocat; aţâţat; întărâtat.

tahrikşí *s.* agent provocator.

tahrip *s.* distrugere; nimicire; devastare. // **•*tahrip bolmak*** a fi devastat; a fi distrus; a fi nimicit. // **•*tahrip etílmez*** indestructibil.

tahripbolmaz *adj.* indestructibil.

tahripkáar *adj.* distrugător; nimicitor; devastator.

tahriplí *adj.* nimicit; distrus; devastat; stârpit.

tahripşí *adj.* distrugător; nimicitor; devastator.

tahrir *s.* scris; scriere. // **•*tahrir bolmak*** a se scrie. **•*tahrir etmek*** a scrie. // **•*tahrir heyetí*** redacţie; colegiu redacţional.

tahrirğe *adv.* în scris; scris.

tahrirlí *adj.* scris.
tahriş *s. (med.)* iritare; excitare.
tahrişçí *adj. (med.)* iritant; excitant.
tahrişlí *adj. (med.)* iritat; excitat.
tahsidar *s.* încasator.
tahsil *s.* **1.** *(fin.)* percepere; încasare. **2.** procurare; achiziţie. **3.** studiu; învăţătură. // ***•tahsil súresí*** durata învăţământului.
tahsilat *s.* **1.** procurare; achiziţie. **2.** *(fin.)* percepere; încasare. **3.** studiu; învăţătură.
tahsilatlî *adj.* **1.** procurat; achiziţionat. **2.** *(fin.)* perceput; încasat. **3.** studiat; învăţat.
tahsildar *s.* perceptor.
tahsilğí *s.* încasator.
tahsillí *adj.* **1.** procurat; achiziţionat. **2.** *(fin.)* perceput; încasat. **3.** studiat; învăţat.
tahsin *s.* purificare; sanctificare; sfinţire.
Tahsin *s. (antrop. m., arab.)* "Sacralizare".
tahsinlí *adj.* purificat; sanctificat; sfinţit.
tahsis *s.* **1.** afectare; destinare; alocare; subvenţie. **2.** îndemnizaţie. // ***•tahsis bolmak*** a fi afectat; a fi destinat; a se aloca; a fi subvenţionat. ***•tahsis etmek*** a afecta; a destina; a aloca; a subvenţiona.
tahsisat *s. (fin.)* alocaţie.
tahsislí *adj.* afectat; destinat; alocat; subvenţionat.
tahtelbahir **I.** *adj.* submarin; subacvatic; submersibil. **II.** *s.* submarin.
tahtelbahiraydawğusî *s.* hidronaut.
tahterevalliy *s.* scrânciob.
tahteşşuur *s.* subconştient.
tahvil *s.* **1.** schimbare; modificare; transformare. **2.** *(fin.)* obligaţie.
tahvillí *adj.* transformat.
tahzir *s.* avertizare; prevenire. // ***•tahzir bolmak*** a fi avertizat; a fi prevenit. ***•tahzir etmek*** a avertiza; a preveni.
tahzirlí *adj.* avertizat; prevenit.
taj *s.* **1.** coroană; cunună *(şi astr.)*. **2.** corolă. **3.** *(arhit.)* arc; boltă; arcadă. // ***•taj takmak*** a încorona.
Tajeddin/Tajettin *s. (antrop. m., arab.)* "Coroana credinţei".
tajik *s., adj.* tadjik.
Tajikístan *s. (topon.)* Tadjikistan.
tajikşe **I.** *adv.* în limba tadjikă. **II.** *s. (limba)* tadjikă.
tajlama *s.* încoronare; încununare.
tajlamak *v.t.* a încorona; a încununa.
tajlangan *adj.* încoronat; încununat.
tajlanmak *v.i.* a se încorona; a se încununa.
tajlî *adj.* **1.** încoronat; încununat. **2.** *(arhit.)* arcuit; boltit.
taj-takît *s.* coroana şi tronul.
tajtakkan *adj.* încoronat.
tajtakma *s.* încoronare.
tajtawan *s.* **1.** *(arhit.)* cupolă; arc; boltă; arcadă. **2.** calotă.
tajtawanlî *adj. (arhit.)* arcuit; boltit.
tajyapragî *s.* petală.
tak *s. (arhit.)* arc; boltă; arcadă.
takaddúm *s.* **1.** precedenţă; fapt petrecut anterior; premergere. **2.** devansare; grăbire. // ***•takaddúm bolmak*** a fi devansat; a fi precedat. ***•takaddúm etmek*** a devansa; a preceda; a premerge. // ***•takaddúm hakkî*** prioritate.
takaddúmlí *adj.* **1.** devansat; grăbit. **2.** premergător.
takaran *s. (iht.)* babuşcă; ocheană; taharău *(lat., Rutilus rutilus)*.
takas *s.* compensaţie; despăgubire; schimb; contrapartidă; troc. // ***•takas etmek*** a compensa; a despăgubi; a face troc.
takaslî *adj.* compensat; despăgubit; schimbat; în contrapartidă.
takat *s.* putere; forţă; rezistenţă; tonus. // ***•takatî kalmamak*** a nu mai avea vlagă; a se istovi. ***•takatî kesílmek*** a i se tăia puterile; a se istovi. ***•takatîn toplamak*** a-şi aduna puterile; a se înzdrăveni. ***•takatsîz kalmak*** a nu mai avea vlagă; a se istovi. ***•takattan túşmek*** a nu-l mai ţine puterile.
takatalgan *adj.* întremat; întărit; înzdrăvenit; fortificat; tonificat.
takatartmasî *s.* reconfortare.
takatarttîrgan *adj.* reconfortant.
takatberúw *s.* întremare; întărire; înzdrăvenire; fortificare; tonificare.
takatberúwğí *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant.
takatbîrakmagan *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatîkalmagan *adj.* moleşit; ostenit; obosit; vlăguit; istovit; surmenat.
takatîkesílgen *adj.* moleşit; ostenit; obosit; vlăguit; istovit; surmenat.
takatîntoplagan *adj.* întremat; întărit; înzdrăvenit; fortificat.
takatkesken *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatkesúwğí *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatlî *adj.* puternic; plin de forţă; rezistent; tonic.
takatsîz *adj.* epuizat; istovit; extenuat; fără putere; atonic. // ***•ğínísiy yaktan takatsîz*** *(med.)* impotent.
takatsîzbîrakkan *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatsîzkalgan *adj.* moleşit; ostenit; obosit; vlăguit; istovit; surmenat.
takatsîzlîk *s.* epuizare; istovire; extenuare; stare de slăbiciune; atonie. // ***•ğínísiy takatsîzlîk*** impotenţă.
takatsîztaşlagan *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takaz *s.* tampon.
takbih *s.* **1.** înfierare; stigmatizare. **2.** condamnare; reprobare. // ***•takbih bolmak*** a fi înfierat; a fi stigmatizat; a fi dezaprobat; a fi condamnat. ***•takbih etmek*** a înfiera; a stigmatiza; a dezaproba; a condamna.
takbihlí *adj.* condamnat; dezaprobat; blamat; repudiat; reprobat.
takdim *s.* **1.** oferire; conferire; acordare; dare. **2.** ofertă. **3.** prezentare; recomandare. **4.** preferinţă; predilecţie. // ***•takdim bolmak*** a fi oferit; a fi dat. ***•takdim etmek*** a oferi; a da.
takdime *s. (relig.)* ofrandă.
takdimlí *adj.* **1.** oferit; dat. **2.** prezentat; recomandat.
takdir *s.* **1.** apreciere; evaluare; estimare; preţuire. **2.** aprobare; acceptare; încuviinţare. **3.** predestinare; soartă; destin. // ***•kîymet takdir etmek*** a estima; a aprecia. ***•takdir bolmak*** a fi admirat; a fi apreciat; a fi preţuit. ***•takdir etmek*** a admira; a aprecia; a preţui. // ***•bo takdirde*** în acest caz; aşadar; deci. ***•takdirge şayan*** demn de respect.
takdiretúw *s.* apreciere; evaluare; preţuire.
takdirğí *s.* evaluator.
takdirlí *adj.* **1.** aprobat; acceptat; încuviinţat. **2.** apreciat; evaluat; estimat; preţuit.
takdirname *s.* diplomă de merit.
takdis *s.* **1.** *(relig.)* binecuvântare. **2.** sfinţire; sanctificare. // ***•takdis bolmak*** a fi binecuvântat; a fi sfinţit. ***•takdis etmek*** a binecuvânta; a sfinţi.
takdislí *adj.* **1.** *(relig.)* binecuvântat. **2.** sfinţit; sanctificat.
takibat *s.* **1.** urmărire; supraveghere. **2.** prigoană; persecuţie. // ***•ğeza takibatî*** *(jur.)* urmărire penală.
takibatlî *adj.* **1.** urmărit; supravegheat. **2.** prigonit; persecutat.
takip *s.* **1.** urmărire; supraveghere. **2.** prigoană; persecuţie. // ***•takip bolmak*** a fi urmat; a fi urmărit; a fi supravegheat; a fi obsedat; a fi prigonit. ***•takip etmek*** a urma; a urmări; a supraveghea; a obseda; a prigoni. // ***•sízní takip et-almayman*** nu pot să vă urmăresc. ***•takip etíleğek ğol*** rută.
takiplí *adj.* **1.** urmărit; supravegheat; obsedat. **2.** prigonit; persecutat.
takipşí *adj.* **1.** prigonitor; persecutant. **2.** urmăritor; supraveghetor; obsedant.
Takiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce-şi păstrează puritatea" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
takî *s.* **1.** podoabă; ornament. **2.** *(gram.)* sufix. // ***•sózyaratkan takî*** *(lingv.)* sufix derivativ.
takîl **I.** *adv.* **1.** cât; în ce grad; în ce măsură. **2.** cam; aproximativ. **3.** atât; atât de...; **II.** *postp.* până; până la...; până în...; // ***•botakîlî pazla*** asta-i prea de tot. ***•bursañîz ne takîl?*** ce bursă aveţi?; ***•ne takîl?*** cât?;
takîldama *s.* ciocănire; ciocănit; ticăit; tic-tac.
takîldamak *v.i.* a ciocăni; a ticăi.
takîldatmak *v.t.* a determina să ciocănească; a determina să ticăie. // ***•kapîsîn takîldatmak*** a bate la uşa cuiva.
takîltî *s.* ciocănire; ciocănit; ticăit; tic-tac.
takîm *s.* **1.** grup; grupare; echipă. **2.** tacâm; serviciu. **3.** trusă; garnitură. **4.** *(mil.)* pluton. **5.** *(biol.)* ordin. **6.** costum. **7.** *(lingv.)* expresie; locuţiune. **8.** tagmă; categorie; fel; sortiment; varietate. // ***•ğañîdan takîmlarga ayîrîlmak*** a se regrupa. // ***•bír takîm taa*** încă un tacâm. ***•desert takîmî*** serviciu de desert. ***•erkek takîmî*** costum bărbătesc. ***•fotbal takîmî*** *(sport)* echipă de fotbal. ***•ğañî takîm*** costum nou. ***•ğatak takîmî*** garnitură de pat. ***•ğazlîk takîm*** costum de vară. ***•gúmúş takîmî*** set de argint. ***•íşçí takîmî*** echipă de muncitori. ***•kamît takîmî*** ham; harnaşament. ***•karma takîm*** *(sport)* selecţionată. ***•kawe takîmî*** serviciu de cafea. ***•kaysî takîmlar koşîla?*** ce echipe participă?; ***•kaysî takîmlar oynay?*** ce

echipe joacă astăzi?; •***kristal takîmî*** serviciu de cristal. •***kúneşlenme takîmî*** costum de baie. •***nesne takîmî*** *(gram.)* îmbinare atributivă. •***pergel/kompas takîmî*** *(mat.)* trusă de compas. •***porselan takîmî*** serviciu de porţelan. •***şay takîmî*** serviciu de ceai. •***sîpîra takîmî*** serviciu de masă; tacâm. •***tabak takîmî*** serviciu de masă. •***takîm adalar*** arhipelag. •***takîm başí*** şef de echipă. •***takîm dolabî*** *(tipogr.)* garnitură de litere. •***takîm yîldîzlar*** constelaţie. •***takîmlar sahaga şîga*** echipele ies pe teren. •***takîmnîñ hoğasî*** antrenorul echipei. •***tayîniy takîm*** *(gram.)* îmbinare atributivă. •***tayor takîmî*** costum taior. •***tergal takîm*** costum din tergal. •***totlanmaz sîpîra takîmî*** tacâmuri inoxidabile.

takîmada *s. (geogr.)* arhipelag.

takîmbaşî *s. (mil.)* plutonier.

takîmlargaayîrîlgan *adj.* grupat; regrupat.

takîmlaşkan *adj.* grupat; regrupat.

takîmlaşma *s.* grupare; regrupare.

takîmlaşmak *v.i.* a se grupa; a se regrupa.

takîmlaştîrmak *v.t.* a grupa; a regrupa.

takîr *adj.* uscat; crăpat; tare; dur.

takîrdama *s.* pârâit; trosnet.

takîrdamak *v.i.* a pârâi; a trosni.

takîrdatmak *v.t.* a determina să pârâie; a determina să trosnească.

takîrlîk *s.* deşert; crăpătură; crăpături care trosnesc sub picioare.

takîr-takîr **I.** *adj.* crăpat; coşcovit; scorojit. **II.** *interj.* trosc!;

takîrtî *s.* pârâit; trosnet.

takît *s.* tron. // •***takîtka şîkmak*** a se urca pe tron; a se înscăuna; a se întrona. •***takîttan túşúrmek*** a detrona.

takîtkaşîguw *s.* înscăunare; întronare.

takîtkaşîkkan *adj.* înscăunat; întronat.

takît-taj *s.* tronul şi coroana.

takîttantúşken *adj.* detronat.

takîttantúşúrúw *s.* detronare.

takît-zenğire *s.* tronul şi coroana.

takîya *s.* tichie.

takke *s.* tichie.

taklak *s.* tumbă; rostogolire. // •***taklak atmak*** a face tumbe.

taklakatkan *adj.* dat de-a rostogolul; rostogolit; dat de-a berbeleacul.

taklakatuw *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.

taklaklangan *adj.* dat de-a rostogolul; rostogolit; dat de-a berbeleacul.

taklaklanma *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.

taklaklanmak *v.i.* a se da de-a rostogolul; a se da de-a berbeleacul.

taklaklay *adv.* de-a rostogolul; de-a berbeleacul.

taklit *s.* **1.** imitare; imitaţie; plagiat; plagiere. **2.** simulare; prefăcătorie. **3.** copie; copiere; plagiat; plagiere; duplicat; duplicare. // •***taklit etmek*** a imita; a copia; a reproduce; a simula. // •***kanuniy taklit*** copie legalizată. •***kúldúrúwğí taklit*** parodie.

taklitresím *s.* fotocopie.

taklitşí *s.* imitator; plagiator.

taklitşílík *s.* imitare; imitaţie; plagiat; plagiere.

taklî *adj. (arhit.)* arcuit; boltit.

takma **I.** *adj.* artificial; fals. **II.** *s.* **1.** dăruire *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **2.** agăţare; aninare. **3.** inserţie; inserare; implantare; legare; alipire; fixare. **4.** adăugare; ataşare; alăturare. **5.** purtare *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **6.** *(med.)* proteză; implant. // •***takma şáş*** perucă. •***takma tíş*** proteză dentară. •***tartîm takmasî*** *(gram.)* categoria apartenenţei.

takmaat *s.* pseudonim; poreclă.

takmaatlî *adj.* cu pseudonim; poreclit.

takmak **I.** *s.* sughiţ. **II.** *v.t.* **1.** a adăuga; a ataşa; a alătura. **2.** a-şi pune; a purta *(podoabe, bijuterii etc.)*. **3.** a dărui *(podoabe, bijuterii etc.)*. **4.** a insera; a implanta; a lega; a alipi; a fixa. **5.** a agăţa; a anina. // •***at takmak*** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. •***boşlîkka takmak*** a insera. •***halta takmak*** a-i pune zgardă; a-l supune; a-l subjuga. •***kama takmak*** *(tehn.)* a împăna. •***kelepşe/kíşen/pîranga takmak*** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. •***kuyruguna şengel takmak*** a se ţine coadă după cineva; a-l pune sub urmărire. •***lákap takmak*** a porecli. •***moyîndîrîk/buwulga takmak*** a-i pune gâtar; a-l înjuga; a-l subjuga. •***múyúz takmak*** a pune coarne; a înşela. •***nîşan takmak*** *(mil.)* a decora. •***şaltayak takmak*** a pune piedică. •***şerşewege takmak*** a înrăma. •***taj takmak*** a încorona.

takmaklamak *v.i.* a sughiţa.

takmaklaw *s.* sughiţ.

takoz *s. (tehn.)* pană; ic. // •***takoz şalmak*** *(tehn.)* a împăna.

takozlî *adj. (tehn.)* împănat.

takozşalîngan *adj. (tehn.)* împănat.

takozşalma *s. (tehn.)* împănare.

takralgan *adj.* reparat; remediat.

takralîr *adj.* reparabil; remediabil.

takralmak *v.t.* a se repara; a se remedia.

takralmaz *adj.* ireparabil; iremediabil.

takramak *v.t.* a repara; a remedia.

takraw *s.* reparare; remediere.

takrawğî *s.* reparator; depanator.

takrawğuluk *s.* reparare; remediere; recondiţionare.

takrawlî *adj.* reparat; remediat.

takriben *adv.* aproximativ; circa.

takribiy *adj.* aproximativ.

takrip *s.* apropiere. // •***takrip bolmak*** a se apropia. •***takrip etmek*** a apropia.

takriplí *adj.* apropiat.

takrir *s.* **1.** povestire; relatare; expunere. **2.** informare; raport. // •***takrir bolmak*** a se povesti; a se relata; a se expune; a se istorisi. •***takrir etmek*** a povesti; a relata; a expune; a istorisi.

takrirğí *s.* povestitor; narator; informator.

takrirlí *adj.* raportat; informat; expus; relatat.

takrirsadetí *s. (lit.)* subiect; intrigă; acţiune.

taksa *s.* taxă.

taksim *s.* **1.** distribuire; repartizare; împărţire. **2.** *(mat.)* împărţire. // •***taksim bolmak*** a se distribui; a se împărţi; a se separa; a se tranşa. •***taksim etmek*** a distribui; a împărţi; a separa; a tranşa. // •***taksim etílmez*** *(mat.)* indivizibil.

taksimbolmama *s. (mat.)* indivizibilitate.

taksimbolmaz *adj. (mat.)* indivizibil.

taksimğí *s.* **1.** distribuitor. **2.** *(mat.)* împărţitor.

taksimlí *adj.* **1.** distribuit; repartizat; împărţit. **2.** *(mat.)* împărţit.

taksimtanîr *adj.* divizibil.

taksir *s.* **1.** micşorare; reducere. **2.** scurtare; prescurtare; abreviere. **3.** greşeală; vină; vinovăţie; culpă; culpabilitate; contravenţie. // •***taksir bolmak*** a se micşora; a se reduce. •***taksir etmek*** a micşora; a reduce.

taksirat *s.* **1.** greşeli; vinovăţii; culpe; culpabilităţi; contravenţii. **2.** micşorări; reduceri. **3.** scurtări; prescurtări; abrevieri. // •***taksirat ortagî*** *(jur.)* complice.

taksiratîndangeşírílgen *adj.* **1.** *(jur.)* graţiat; amnistiat. **2.** iertat; absolvit; scutit; cruţat.

taksiratîndangeşírme *s.* **1.** *(jur.)* graţiere; amnistie. **2.** iertare; absolvire; scutire; cruţare.

taksiratlî *adj.* **1.** scurtat; prescurtat; abreviat. **2.** greşit; vinovat; culpabil; contravenient; blamabil; blamat. **3.** micşorat; redus. // •***taksiratlî kírde*** cerc vicios.

taksiratlîtutkan *s., adj.* acuzator.

taksiratlîtutulgan *adj.* acuzat; bănuit; blamat; incriminat; inculpat; învinuit; suspect.

taksiratlîtutuw *s.* acuzare; bănuială; blamare; incriminare; inculpare; învinuire; suspectare.

taksiratnîñkaytuwî *s. (jur.)* recidivă.

taksiratsîz *adj.* nevinovat; inocent; candid.

taksiratsîzlîk *s.* nevinovăţie; inocenţă.

taksiratsîzşîkkan *adj.* dezvinovăţit; disculpat.

taksirattangeşírgen *adj.* iertător; îndurător.

taksirattangeşírúw *s.* **1.** *(jur.)* graţiere; amnistie. **2.** iertare; absolvire; scutire; cruţare.

taksirattekrarğîsî *s. (jur.)* recidivist.

taksirlí *adj.* **1.** micşorat; redus. **2.** scurtat; prescurtat; abreviat. **3.** greşit; vinovat; culpabil; contravenient; blamabil; blamat.

taksirsíz *adj.* nevinovat; inocent; candid.

taksirsízlík *s.* nevinovăţie; inocenţă.

taksit *s. (fin.)* rată. // •***taksit men almak*** a cumpăra în rate. •***taksit men ódemek*** a plăti în rate. •***taksit men satmak*** a vinde în rate.

taksiy *s.* taxi. // •***taksiy boş mî?*** e liber taxiul?; •***taksiy men barîñîz!*** să mergeţi cu un taxi!; •***taksiy turagî*** staţie de taxi.

taksiymetre *s.* taximetru.

takşa *s.* **1.** nişă; firidă; alcov. **2.** cotlon; tainiţă.

takt *s.* **1.** tact; bun-simţ. **2.** *(muz.)* măsură; timp; tact.

takta *s.* **1.** scândură; stinghie; cherestea. **2.** tablă; planşetă. // •***ensíz takta*** şipcă; leaţ; scândurică. •***metiy taktasî*** doagă. •***narus taktasî*** scândură de brad. •***nîşan taktasî*** *(la tir)* ţintă. •***sargî taktasî*** *(med.)* atelă.

•***şatraş taktasî*** *(sport)* tablă de şah. •***takta kaplamasî*** *(constr.)* cofraj. •***taktasî eksík*** fără o doagă. •***torama taktasî*** tocător *(la măcelărie)*. •***yazî taktasî*** tablă de scris.

takta-agaş *s.* lemnărie.

takta-bití *s. (ent.)* ploşniţă; păduche-de-lemn; stelniţă *(lat., Cimicidae)*.

taktağî *s.* cherestegiu.

tak-tak *interj.* cioc!; toc!;

taktakabîrgasî *s. (constr.)* schelă; schelărie; schelet.

taktakafesí *s. (constr.)* schelă; schelărie; schelet.

taktalar *s., pl.* lemnărie; lemne.

taktalîk *s.* lemnărie.

taktaoymağîsî *s.* xilograf.

taktaoymasî *s.* xilogravură.

taktasîzgağîsî *s.* xilograf.

taktasîzgasî *s.* xilogravură.

taktik *adj. (mil.)* tactic.

taktika *s. (mil.)* tactică.

taktikağî *s. (mil.)* tactician.

taktikalî *adj. (mil.)* cu tactică; tactic.

taktikauzmanî *s. (mil.)* tactician.

taktir *s.* distilare. // •***taktir bolmak*** a se distila. •***taktir etmek*** a distila.

taktirlí *adj.* distilat.

taktîrmak *v.t.* **1.** a determina să dăruiască *(podoabe, bijuterii etc.)*. **2.** a determina să agaţe; a determina să anine. **3.** a determina să insereze; a determina să implanteze; a determina să lege; a determina să alipească; a determina să fixeze. **4.** a determina să adauge; a determina să ataşeze; a determina să alăture. **5.** a determina să pună; a determina să poarte *(podoabe, bijuterii etc.)*.

takuniya *s.* galenţi.

takvim *s.* calenadar.

takvimlí *adj.* cu calendar.

takviye *s.* consolidare; întărire. // •***takviye bolmak*** a se consolida; a se întări. •***takviye etmek*** a consolida; a întări.

takviyeğí *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant.

takviyelí *adj.* consolidat; întărit.

tala *s.* **1.** luminiş; poiană; rarişte. **2.** *(mil.)* ambuscadă.

talak *s.* **1.** *(anat.)* splină. **2.** *(med.)* antrax; dalac; ciumă; pestă.

talama *s.* hăituială; hărţuială.

talamak *v.t.* **1.** *(d. câini, lupi)* a muşca; a ataca; a hăitui. **2.** *(d. insecte)* a pişca; a înţepa. // •***kuwalap talamak*** a hăitui; a prigoni.

talanmak *v.i.* **1.** a fi pişcat; a fi înţepat *(de insecte)*. **2.** a fi muşca; a fi atacat; a fi hăituit *(de câini)*.

talaş *s.* talaş; rumeguş; aşchie.

talaşma *s.* încăierare *(şi fig.)*. // •***ólím-kalîm talaşmasî*** luptă pe viaţă şi pe moarte.

talaşmak *v.i.* a se încăiera; a se bate; a se hăitui reciproc.

talaştîrmak *v.t.* a determina să se încăiere; a determina să se bată; a determina să se hăituiască reciproc.

talatmak *v.t.* a asmuţi; a stârni; a întărâta.

talatuw *s.* asmuţire; stârnire; întărâtare.

talaw *s. (med.)* antrax; dalac; ciumă; pestă.

talawğî *s.* **1.** *(mil.)* avangardă; cercetaş; diversionist; desant. **2.** hăitaş; gonaci.

talawlî *adj. (med.)* ciumat.

talaz *s.* val; talaz.

talákat *s.* elocinţă; elocvenţă; oratorie; retorică.

talákatlî *adj.* cu elocinţă; elocvent; oratoric; retoric.

talákatşî *s.* orator; vorbitor.

talda *s.* refugiu; adăpost.

taldalamak *v.t.* a adăposti; a feri; a proteja.

taldalanağak *s.* **1.** refugiu; adăpost. **2.** azil.

taldalangan *adj.* protejat; adăpostit; refugiat.

taldalanma *s.* adăpostire; ferire; protejare; refugiere.

taldalanmak *v.i.* a se adăposti; a se feri; a se proteja; a se refugia. // •***barîp taldalanmak*** a se pripăşi.

taldalatmak *v.t.* a adăposti; a feri; a proteja.

taldalaw *s.* protejare; refugiere; adăpostire.

taldalawğî *adj.* protector; apărător.

taldalîk *s.* **1.** refugiu; adăpost. **2.** azil.

talday *adj.* mlădios; suplu; zvelt; ca salcia.

taldaymayîşkan *adj.* mlădios.

talebe *s.* elev; şcolar. // •***darúlfúnun talebesí*** student. •***eğnebiy talebeler*** studenţi străini. •***talebe kampî*** tabără studenţească. •***talebeler ğurtî*** cămin studenţesc. •***talebesí úşún kuwana*** se bucură pentru elevul său.

talebelík I. *adj.* studenţesc; şcolar. **II.** *s.* studenţie.

talek *s.* divorţ.

taleklí *adj.* divorţat.

talep *s.* **1.** deziderat; cerinţă; pretenţie; revendicare. **2.** cerere; petiţie *(şi com.)*. // •***talep bolmak*** a fi cerut; a fi revendicat; a fi reclamat. •***talep etmek*** a cere; a revendica; a reclama. // •***arzî man talep*** cerere şi ofertă.

talepkáar *s.* solicitant; petent.

taleplí *adj.* **1.** pretins; revendicat; solicitat; cerut. **2.** post-restant.

talepname *s.* cerere *(scrisă)*.

talepsíz *adj.* nedorit; nedoritor.

talepşí *s.* solicitant; petent.

taler *s. (unitate monetară)* taler.

talhan *s.* fulgi de ovăz.

Talibe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care aspiră la cunoaştere".

talih *s.* **1.** soartă; destin. **2.** noroc; şansă.

talihlí *adj.* norocos.

talihsíz *adj.* nenorocos; ghinionist.

talihsízlík *s.* nenoroc; neşansă; ghinion; necaz.

talik *s.* **1.** amânare; suspendare. **2.** condiţionare; stipulare. // •***tatil/talik bolmak*** a se amâna; a se suspenda. •***tatil/talik etmek*** a amâna; a suspenda.

taliklí *adj.* **1.** amânat; suspendat. **2.** condiţionat; stipulat.

talim *s.* învăţământ; instrucţie *(şi mil.)*. // •***talim bermek*** a instrui. // •***askerlík talimí*** *(mil.)* instrucţie militară. •***at talimí*** manej. •***talim gemísí*** *(mil.)* navă şcoală.

talimat *s.* instrucţie; directivă; ordin; dispoziţie. // •***talimat almak*** a primi instrucţiuni; a se instrui. •***talimat bermek*** a da instrucţiuni. •***talimatka uymak*** a se conforma. // •***feniy talimat*** instrucţiuni tehnice. •***talimatka kóre*** conform instrucţiunilor.

talimatkauygan *adj.* conform.

talimatlandîrma *s.* instructaj.

talimatname *s.* ordin; dispoziţie.

talimatşî *adj.* poruncitor.

talimlí *adj.* învăţat; instruit.

talimname *s. (mil.)* regulament.

talip I. *adj.* doritor; dornic *(de...)*. **II.** *s.* **1.** petiţionar; solicitant. **2.** pretendent; aspirant. **3.** cumpărător.

Talip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel care aspiră la cunoaştere".

taliy *s.* **1.** noroc; şansă. **2.** soartă; destin.

taliyan *s.* năvod mare; talian.

taliyhálí I. *adj.* întâmplător. **II.** *s.* întâmplare; hazard.

taliyhálínden *adv.* întâmplător; prin hazard.

taliylí *adj.* norocos.

taliysíz *adj.* nenorocos; ghinionist.

taliysízlík *s.* nenoroc; neşansă; ghinion; necaz.

talk *s. (geol.)* talc. // •***talk pudrasî*** pudră de talc.

talkîm *s.* inflorescenţă.

talkîn *s.* sugerare; sugestie.

talkînlî *adj.* sugestiv.

tallîk *s.* răchitiş.

tallukat I. *adj.* înrudit prin alianţă; afin. **II.** *s.* rudă prin alianţă; afin.

tallukatlîk *s.* înrudire prin alianţă; afinitate.

talon *s.* cupon; talon.

talpînma *s.* **1.** silinţă; strădanie; osteneală; efort. **2.** *(fig.)* zbatere; palpitaţie.

talpînmak *v.i.* **1.** a se sili; a se strădui; a se osteni; a depune efort. **2.** *(fig.)* a se zbate; a palpita.

talpîntî *s.* **1.** silinţă; strădanie; osteneală; efort. **2.** *(fig.)* zbatere; palpitaţie.

taltif *s.* **1.** dezmierdare; mângâiere; alintare. **2.** răsplată; recompensă; gratificaţie.

taltifleme *s.* **1.** răsplată; recompensă; gratificaţie. **2.** dezmierdare; mângâiere; alintare.

taltiflemek *v.t.* **1.** a răsplati; a recompensa; a gratifica. **2.** a dezmierda; a mângâia; a alinta.

taltiflengen *adj.* **1.** răsplătit; recompensat; gratificat. **2.** dezmierdat; mângâiat; alintat.

taltiflenmek *v.i.* **1.** a fi răsplătit; a fi recompensat; a fi gratificat. **2.** a fi dezmierdat; a fi mângâiat; a fi alintat.

taltifleşmek *v.i.* a se dezmierda; a se mângâia; a se alinta reciproc.

taltiflí *adj.* **1.** dezmierdat; mângâiat; alintat. **2.** răsplatit; recompensat; gratificat.

taltifşí *adj.* dezmierdător; mângâietor; alintător.

talwar *s.* **1.** gheretă; chioşc; boxă; cabină. **2.** şopron; umbrar; baracă; hangar. // •***şikáyetlí talwarî*** boxa acuzaţilor.

tam I. *adj.* **1.** întreg; complet. **2.** exact; precis; fix. **3.** exact; perfect. **II.** *adv.* întocmai; exact. // •***maruze tam tuwul*** adresa nu este completă. •***tam basîm*** ediţie completă. •***tam bír ay*** fix o lună. •***tam bo sîrada*** tocmai în acest timp. •***tam bo yúzden*** tocmai de aceea; tocmai din această cauză. •***tam kertesínde*** la timp; la momentul oportun. •***tam kóndelen*** *(mat.)* perpendicular;

perpendiculară. •***tam kóndelen sîzîk*** *(mat.)* linie perpendiculară. •***tam kóndelenlík*** *(mat.)* perpendicularitate.

tamada *s.* furnizor de alimente; persoană care se ocupă de catering.

tamadalîk *s.* furnizare de alimente; catering.

tamah *s.* **1.** zgârcenie; avariție. **2.** lăcomie; aviditate. // •***tamah etmek*** a se lăcomi.

tamahkáar *adj.* **1.** zgârcit; avar; zgârie-brânză. **2.** lacom; avid.

tamahkáarlîk *s.* **1.** zgârcenie; avariție. **2.** lăcomie; aviditate.

tamak *s.* **1.** *(anat.)* cerul-gurii; palat. **2.** gură de hrănit; membru de familie care trebuie hrănit. **3.** hrană; aliment; de-ale gurii. // •***tamak kîrmak*** a-şi drege glasul. •***tamak toydîrmak*** a mânca pe săturate. // •***tamak kawgasî*** luptă pentru existență. •***tamak man zewuk*** pâine şi circ. •***tamak tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană palatală. •***tamak túkáanî*** alimentară.

tamakaldî *adj. (fon.)* prepalatal. // •***tamakaldî tartîgî*** *(lingv.)* consoană prepalatală.

tamakarkasî **I.** *adj. (fon.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **II.** *s. (anat.)* vălul palatului; omuşor. // •***tamakarkasî tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană velară.

tamaklî *adj.* hrănitor; nutritiv.

tamakortasî *adj. (fon.)* moale; palatal; mediu-palatal. // •***tamakortasî tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană mediu-palatală.

tamaksîz *adj.* nehrănitor.

tamaktoydîrgan *adj.* **1.** consistent; săţios. **2.** căruia nu-i este foame; sătul.

tamaktoydîruw *s.* saţ; saturare.

tamakzewugî *s.* gust.

tamam **I.** *adj.* **1.** terminat; isprăvit; gata. **2.** întreg; complet. **II.** *interj.* **1.** gata!; destul!; ajunge!; **2.** gata!; porniţi!; la drum!; // •***tamam etmek*** a întregi; a împlini; a completa. // •***şúndí herşiy tamam mî?*** acum totul e în regulă?;

tamamî-tamamîna *adv.* în întregime; complet; întreg; desăvârşit.

tamamlama *s.* completare; întregire.

tamamlamak *v.t.* a completa; a întregi.

tamamlangan *adj.* isprăvit; absolvit; complet; completat; întregit.

tamamlanma *s. (gram.)* complement; obiect.

tamamlanmagan *adj.* neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parţial.

tamamlanmak *v.i.* a se completa; a se întregi.

tamamlanmaykalgan *adj.* neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parţial.

tamamlîk *s.* **1.** integritate. **2.** *(gram.)* complement; obiect. // •***dolaşkan tamamlîk*** *(gram.)* complement indirect. •***dolaşmaz tamamlîk*** *(gram.)* complement direct.

tamam-tamamîna *adv.* tocmai.

tamasa *s.* şipcă; leaţ; scândurică.

tambólgen *s. (mat.)* divizor; bisectoare. // •***ortak tambólgen*** *(mat.)* divizor comun.

tambólíngen *s. (mat.)* multiplu.

tambólínmek *v.i. (mat.)* a se divide.

tambólmek *v.t. (mat.)* a divide.

tambólúwğí *s. (mat.)* divizor; bisectoare.

tambur *s. (muz.)* tambur.

tamburina *s. (muz.)* tamburină.

tamga *s.* **1.** sigiliu; pecete; timbru; marcă aplicată. **2.** ştampilă. **3.** amprentă. **4.** pată; stigmat. // •***ğoklama tamgasî*** contramarcă. •***parmak tamgasî*** amprentă digitală. •***tamga pulî*** timbru.

tamgabaskan *s.* ştampilator; marcator.

tamgağî *s.* ştampilator; marcator.

tamgalamak *v.t.* **1.** a sigila; a pecetlui. **2.** a marca; a însemna; a înfiera. **3.** a ştampila; a parafa. **4.** a păta; a stigmatiza. // •***káát tamgalamak*** a timbra.

tamgalangan *adj.* **1.** sigilat; pecetluit. **2.** pătat; stigmatizat. **3.** marcat; însemnat; înfierat. **4.** ştampilat; parafat.

tamgalanmak *v.i.* **1.** a se păta; a se stigmatiza. **2.** a se marca; a se însemna; a se înfiera. **3.** a se ştampila; a se parafa. **4.** a se sigila; a se pecetlui.

tamgalaw *s.* **1.** sigilare; pecetluire. **2.** pătare; stigmatizare. **3.** marcare; însemnare; înfierare. **4.** ştampilare; parafare.

tamgalî *adj.* **1.** sigilat; pecetluit. **2.** marcat; însemnat; înfierat. **3.** ştampilat; parafat. **4.** pătat; stigmatizat.

tamgan *adj.* **1.** picurat; pătat. **2.** lichefiat.

tamgasîz *adj.* **1.** nemarcat; neînsemnat. **2.** netimbrat; neştampilat. **3.** nepătat; nestigmatizat.

tamgawurgan *s.* ştampilator; marcator.

tamğetkílí *adj.* plenipotenţiar.

tamim *s.* **1.** circulară; dispoziție *(scrisă)*. **2.** răspândire; difuzare; comunicare.

tamir *s.* reparare; reparaţie; renovare; recondiționare. // •***tamir etmek*** a repara; a renova; a reface; a drege. // •***kornanîñ tamirí*** repararea claxonului. •***maşinamnî tamir etmek lázîm*** maşina mea trebuie reparată. •***tamir ateliyerí*** *(tehn.)* atelier de reparații. •***tamir bírkaş sáát tutar*** reparația va dura câteva ore.

tamirat *s.* reparaţii.

tamirğí *s.* reparator; depanator; instalator.

tamirkana *s.* atelier de reparaţii.

tamirlí *adj.* reparat; restaurat; renovat; recondiționat.

tamîr **I.** *adj.* strămoşesc; ancestral. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* venă; arteră; vas de sânge. **2.** *(anat.)* fibră. **3.** *(geol., geogr.)* filon. **4.** *(bot.)* nervură. **5.** *(bot.)* rădăcină. **6.** origine; sursă; provenienţă; izvor; obârşie; spiţă; descendenţă. **7.** *(mat., lingv.)* rădăcină; radical. // •***tamîr atmak*** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. •***tamîrî tutmak*** a-l apuca nervii; a se înfuria. •***tamîrîn kurutmak*** a-l a stârpi din rădăcină; a-l extermina. •***tamîrîn tartmak*** a-şi trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; •***tamîrîna basmak*** a călca pe cineva pe nervi. •***tamîrîndan sókmek*** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. // •***dórtlík tamîr*** *(mat.)* rădăcină pătrată. •***ğan tamîrî*** punct nevralgic. •***kan tamîrlarî*** *(med.)* vase sanguine. •***kîlğî tamîrlar*** *(anat.)* vase capilare. •***maden tamîrî*** zăcământ. •***tamîr işaretí*** *(mat.)* semnul radicalului. •***tereknîñ tamîrî*** rădăcina pomului.

tamîratkan *adj.* înrădăcinat; cronic; cronicizat.

tamîratuw *s.* înrădăcinare; cronicizare.

tamîrdanğî **I.** *adj.* radical. **II.** *s.* radicalist.

tamîrdanğîlaşkan *adj.* radicalizat.

tamîrdanğîlaşma *s.* radicalizare.

tamîrdanğîlaşmak *v.i.* a se radicaliza.

tamîrdanğîlaştîrmak *v.t.* a radicaliza.

tamîrdanğîlîk *s.* radicalism.

tamîrdanşîgaruw *s.* scoatere din rădăcini; smulgere.

tamîrgeñíşlenmesí *s. (med.)* vasodilatare.

tamîrgeñíşletken *adj. (farm.)* vasodilatator.

tamîríşí *s. (med.)* intravenos.

tamîrîkurutulgan *adj.* exterminat.

tamîrînabasîlgan *adj.* înfuriat; zbârlit; zgândărit.

tamîrînabasuw *s.* înfuriere; zbârlire; zgândărire.

tamîrîndankesílgen *adj.* tăiat din rădăcini; distrus; suprimat; lichidat; abrogat; anulat; desfiinţat.

tamîrîndankesúw *s.* tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desfiinţare.

tamîrîndansógílgen *adj.* dezrădăcinat; extirpat.

tamîrîndansógúw *s.* dezrădăcinare; extirpare.

tamîrîndanşîkkan *adj.* scos din rădăcini; smuls.

tamîrîntartkan *adj.* care îşi trage rădăcinile; provenit; rezultat; derivat.

tamîr-kurtî *s. (ent.)* coropişniță *(lat., Gryllotalpa gryllotalpa)*.

tamîrkurutkan *adj.* exterminator.

tamîrkurutmasî *s.* exterminare.

tamîrlangan *adj.* înrădăcinat; cronic.

tamîrlanma *s.* înrădăcinare.

tamîrlanmak *v.i.* a se înrădăcina.

tamîrlî *adj.* **1.** *(anat.)* venos; vascular. **2.** fibros. **3.** profund; radical. **4.** substanţial; principal. **5.** înrădăcinat; rădăcinos.

tamîrlîk *adj. (anat.)* venos; vascular.

tamîrsap *s. (bot.)* rizom.

tamîrsertlígí *s. (med.)* arterioscleroză.

tamîrşîşmesí *s. (med.)* varice.

tamîrtabaka *s. (anat.)* coroidă.

tamîrtaraltkan *adj. (farm.)* vasoconstrictor.

tamîzdîrîlgan *adj.* **1.** distilat; lichefiat. **2.** picurat; pătat.

tamîzdîrîlmak *v.i. (chim.)* a se distila.

tamîzdîrma *s.* **1.** picurare; ţârâire. **2.** picurare; pătare. **3.** distilare; lichefiere. // •***tamîzdîrma ğihazî*** distilator. •***tamîzdîrma suwî*** apă distilată.

tamîzdîrmak **A.** *v.i. (d. ploaie)* a picura; a ţârâi. **B.** *v.t.* **1.** a determina să picure; a picura; a păta. **2.** a distila; a lichefia.

tamîzdîruwğî *s.* **1.** distilator. **2.** pipetă.

tamîzîm *s.* **1.** picătură; strop *(şi fig.)*. **2.** *(med.)* picături. // •***tamîzîm***

kastalîgî *(med.)* gută; podagră.
tamîzîmlî *adj.* cu picățele.
tamîzîmlîk *s.* **1.** pipetă. **2.** jgheab; burlan.
tamîzîm-tamîzîm **I.** *adj.* cu picățele. **II.** *adv.* picătură cu picătură.
tamîzlîk *s.* **1.** animal de prăsilă. **2.** drojdie; ferment; maia.
tamîzmak *v.t.* **1.** a determina să picure; a picura; a păta. **2.** *(chim.)* a distila.
tamîzuw *s.* **1.** picurare; pătare. **2.** distilare.
tamla *s.* **1.** picătură; strop *(și fig.)*. **2.** *(med.)* picături. // ***•akîr tamla kanga kadar*** până la ultima picătură de sânge. ***•bír tamla*** un pic. ***•tamla kadar da bolsa*** câtuși de puțin. ***•tamlasî kalmadî*** nu a mai rămas niciun pic.
tamlalî *adj.* cu picățele.
tamlalîk **I.** *adj.* de picătură; picurat. **II.** *s.* picurătoare. // ***•tamlalîk îşesí*** flacon.
tamlama *s.* grup; grupare; tacâm; serviciu; trusă.
tamlangan *s., adj. (gram.)* determinat.
tamla-tamla **I.** *adj.* cu picățele. **II.** *adv.* picătură cu picătură.
tamlatkan *s., adj. (gram.)* determinant.
tamlîk *s.* plenitudine; precizie.
tamma *s.* **1.** picurare; pătare. **2.** lichefiere.
tammak *v.i.* **1.** a picura; a păta. **2.** *(d. ploaie)* a picura; a țârâi. **3.** *(d. gaze)* a se lichefia.
tampon *s. (tehn., med.)* tampon.
tamponsúrme *s. (med.)* tamponare.
tamponsúrúlgen *adj. (med.)* tamponat.
tamponwurulgan *adj. (med.)* tamponat.
tamponwuruw *s. (med.)* tamponare.
tamsayî *s. (mat.)* număr întreg.
tamtaksimǧí *s. (mat.)* divizor; bisectoare.
tamtam *s. (muz.)* tam-tam.
tamuw *s.* **1.** iad; infern. **2.** picurare; pătare.
tana *s.* viței înțărcat; mânzat; junc.
tanaǧî *s.* văcar; vițelar.
Tana-Kóy/Tana-Góy *s. (topon.)* Nicolae Bălcescu *(jud. Constanța)*.
tanamurunî *s. (ent.)* coropișniță *(lat., Gryllotalpa gryllotalpa)*.
tanaotlatkan *s.* văcar; vițelar.
tanaw *s. (anat.)* nară.
Tanay *s. (hidron.)* Don.
tandîr *s.* vatră; cuptor *(în pământ)*.
tane **I.** *adj. (fiz.)* atomic. **II.** *s.* **1.** bucată; exemplar. **2.** bob; grăunte. **3.** granulă; fărâmă. **4.** *(fiz.)* atom. // ***•bírkaş tane*** câteva bucăți. ***•ekí şeker tanesí*** două bucăți de zahăr. ***•kaş tane?*** câți?; ***•tane erkesí*** energie atomică. ***•tane ózegí/şegírdegí*** nucleu atomic. ***•úş músúr tanesí*** trei boabe de porumb.
taneden *adj.* granulat.
taneleme *s.* granulare.
tanelemek *v.t.* a granula.
tanelengen *adj.* granulat.
tanelenmek *v.i.* a se granula.
tanelí *adj.* **1.** granulat. **2.** *(fiz.)* atomic. // ***•tanelí patlatma*** *(mil.)* bombă atomică.
tanelík *s.* granulație; granulozitate.
taneşík *s.* granulă; fărâmă; fărâmitură.
tane-tane *adj.* bob cu bob; bucată cu bucată.
tango *s.* tango.
tanǧent *adj. (mat.)* tangent.
tanǧenta *s. (mat.)* tangentă.
tanin *s. (chim.)* tanin.
tanîgan *adj.* cunoscător.
tanîk *s.* **1.** martor. **2.** *(fig.)* mărturie; dovadă. // ***•tanîk bolmak*** a fi martor. ***•tanîk şakîrmak*** *(jur.)* a cita ca martor. // ***•kórgen tanîk*** martor ocular. ***•korînma tanîgî*** *(jur.)* martorul apărării. ***•tanîk ifadesí*** *(jur.)* depoziție. ***•tanîk tîñlanmasî*** *(jur.)* audierea martorilor.
tanîklî *adj.* cu martor; asistat; privit.
tanîklîk *s.* mărturie.
tanîkşakîrîlgan *adj. (jur.)* citat.
tanîkşakîrmasî *s. (jur.)* citare; citație.
tanîlgan *adj.* **1.** cunoscut; ştiut. **2.** renumit.
tanîlma *s.* notorietate.
tanîlmagan *adj.* **1.** neştiut; nepopular; necunoscut. **2.** contestat; nerecunoscut; respins; renegat. // ***•tanîlmagan topraklar*** pământ necunoscut.
tanîlmak *v.i.* **1.** a fi cunoscut; a fi vestit. **2.** a se şti; a se cunoaşte. **3.** a se recunoaşte; a se deosebi. **4.** a se distinge; a se identifica. **5.** a se cunoaşte; a se remarca.
tanîlmama *s.* anonimat.
tanîlmamak *v.i.* a se contesta; a nu se recunoaşte; a se respinge; a se renega.
tanîlmaykalgan *adj.* **1.** neştiut; nepopular. **2.** contestat; nerecunoscut; respins; renegat.
tanîma *s.* cunoaştere.
tanîmagan *adj.* contestatar; nerecunoscător.
tanîmak *v.t.* **1.** a cunoaşte; a şti. **2.** a recunoaşte; a deosebi. **3.** a distinge; a identifica. **4.** a accepta; a admite; a fi de acord *(cu...)*. // ***•hakkîn tanîmak*** a recunoaşte drepturile cuiva; a-i plăti osteneala; a-l retribui. ***•yakîndan tanîmak*** a cunoaşte pe cineva de aproape. // ***•ǧenábíñíz onî tanîysîñîz mî?*** dumneavoastră îl cunoaşteți?; ***•ǧenábísín kórmekten tanîyman*** pe dumneaei o cunosc din vedere. ***•nutuk tutkan kíşíní tanîysîñ mî?*** îl cunoşti pe cel care ține cuvântarea?;
tanîmakabiliyetíbílímǧísí *s. (fil.)* gnoseolog.
tanîmakabiliyetíbílímí *s. (fil.)* gnoseologie.
tanîmakabiliyetíbílímlí *adj. (fil.)* gnoseologic.
tanîmama *s.* contestație; necunoaştere; nerecunoştință; respingere; renegare; tăgadă.
tanîmamak *v.t.* a contesta; a nu recunoaşte; a respinge; a renega; a tăgădui. // ***•kasabanî tanîmayman*** nu cunosc oraşul. ***•yok, ǧenábísín tanîmayman*** nu, pe dumnealui nu-l cunosc.
tanîmanazariyeǧísí *s. (fil.)* gnoseolog.
tanîmanazariyelí *adj. (fil.)* gnoseologic.
tanîmanazariyesí *s. (fil.)* gnoseologie.
tanîmlama *s.* definire; precizare.
tanîmlamak *v.t.* a defini; a preciza.
tanîmlangan *adj.* definit; precizat.
tanîmlanmagan *adj.* nedefinit; neprecizat.
tanîmlanmak *v.i.* a se defini; a se preciza.
tanîmlanmama *s.* nedefinire.
tanîş *s.* cunoscut; cunoştință *(persoană)*.
tanîşma *s.* sfătuire; consultare; cunoştință. // ***•ǧínísiy tanîşma*** *(med.)* relație sexuală. ***•tuwgan arasînda ǧínísiy tanîşma*** incest.
tanîşmak *v.i.* **1.** a se sfătui; a se consulta. **2.** a se prezenta; a face cunoştință *(cu cineva)*. // ***•tanîşkanîmîzga memnun boldîm*** îmi pare bine de cunoştință.
tanîşman *s.* consilier.
tanîştîrmak *v.t.* a recomanda; a prezenta pe cineva cuiva; a face cuiva cunoştință cu cineva.
tanît *s.* probă; dovadă.
tanîtîlgan *adj.* prezentat.
tanîtlama *s.* probare; dovedire; demonstrare.
tanîtlamak *v.t.* a proba; a dovedi; a demonstra.
tanîtlangan *adj.* demonstrat; probat; dovedit.
tanîtlanmak *v.i.* a se proba; a se dovedi; a se demonstra.
tanîtma *s.* recomandare; prezentare. // ***•ǧihaznîñ tanîtma ilanî*** instrucțiuni de folosire a aparatului. ***•tanîtma ilanî*** prospect. ***•tanîtma yazuwlarî*** generic *(de film)*.
tanîtmak *v.t.* a face cunoscut; a prezenta; a recomanda. // ***•kalkka tanîtmak*** a populariza. ***•ózín tanîtmak*** a se prezenta; a se face cunoscut. // ***•ózímní tanîtayîm!*** să mă prezint!;
tank *s.* **1.** *(mil.)* tanc. **2.** cisternă; rezervor. // ***•tanknî totîrîñîz*** făce-ți-mi plinul rezervorului.
tanker *s.* tanc petrolier.
tankîldagan *adj.* zornăitor; zăngănitor; zdrăngănitor.
tankîldama *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
tankîldamak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăngăni.
tankîldatmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
tankîltî *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
tankkakarşî *adj.* antitanc.
tanklî *adj.* cu rezervor; cu cisternă; cu tancuri. // ***•tanklî vagon*** vagon cisternă.
tankşî *s.* tanchist.
tankwurgan *adj. (mil.)* antitanc. // ***•tankwurgan zewzek*** *(mil.)* armă antitanc.
tannan *adj.* cu rezonanță; vibrant.
tannanlîk *s.* rezonanță.
tantal *s. (chim.)* tantal.
tantana *s.* grandoare; pompă; somptuozitate.
tantanalî *adj.* pompos.
tantanlî *adj.* grandios; pompos; somptuos.
Tanzaniye *s. (topon.)* Tanzania.
tanzaniyelí *s., adj.* tanzanian.
tanzifat *s.* salubritate.
tanzim *s.* **1.** orânduire; organizare; aranjare. **2.** reglementare; aranjare. // ***•tanzim bolmak*** a se orândui; a se organiza; a se aranja; a se regla. ***•tanzim etmek*** a orândui; a organiza; a aranja; a regla.
tanzimat *s.* reforme; prefaceri.
tanzimatbolîr *adj.* reformabil.

tanzimatbolmaz *adj.* nereformabil.
tanzimatlî *adj.* reformat; schimbat; modificat.
tanzimatsîz *adj.* nereformat; neschimbat; nemodificat.
tanzimatşî *s.* reformator.
tanzimattanîr *adj.* reglabil.
tanzimlí *s.* **1.** reglementat; aranjat. **2.** orânduit; organizat; aranjat.
taň *s.* **1.** zori; aurorǎ. **2.** minune; miracol; splendoare; mirare; surprizǎ. // ***•taň atmak*** a se revǎrsa zorile. // ***•taň ata*** se lumineazǎ; se crapǎ de ziuǎ.
taň-bataň *adv.* din zori în zori.
taňda *adv.* în zori.
taňdan *adv.* din zori.
taňdan-taňga *adv.* din zori în zori.
taňdîr *s.* bazin; piscinǎ; havuz.
taňga *adv.* pentru zori.
taňgaşîk *adv.* pânǎ în zori.
taňlagan *adj.* mirat; surprins; nedumerit.
taňlamak *v.i.* a se mira; a se minuna; a fi surprins.
taňlay *s. (anat.)* cerul-gurii; palat. // ***•taňlay tartîkawazî*** *(lingv.)* consoanǎ palatalǎ.
taňlayaldî *adj. (fon.)* prepalatal. // ***•taňlayaldî tartîgî*** *(lingv.)* consoanǎ prepalatalǎ.
taňlayarkasî I. *adj. (fon.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vǎlul palatului. **II.** *s. (anat.)* vǎlul palatului; omuşor. // ***•taňlayarkasî tartîgî*** *(lingv.)* consoanǎ velarǎ. ***•taňlayarkasî tartîkawazî*** *(lingv.)* consoanǎ velarǎ.
taňlayortasî *adj. (fon.)* moale; palatal; mediu-palatal. // ***•taňlayortasî tartîkawazî*** *(lingv.)* consoanǎ mediu-palatalǎ.
taňlî *adj.* mirat; surprins; nedumerit.
taňrî I. *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. **II.** *s.* zeu; divinitate.
Taňrî *s. (relig.)* Dumnezeu. // ***•Taňrî katîňîzda bolsîn!*** Dumnezeu cu voi!;
taňrîbergen *s.* har.
taňrîbílímğísí *s.* teolog.
taňrîbílímí I. *adj.* teologic. **II.** *s.* teologie. // ***•taňrîbílímí doktorî*** doctor în teologie.
taňrîbílímlí *adj.* teologic.
taňrîğî *adj.* divin.
taňrîğîlîk *s. (fil.)* teism.
taňrîkayral *adj.* providenţial.
taňrîlaştîrma *s.* divinizare.
taňrîlaştîrmak *v.t.* a diviniza.
taňrîsîz I. *adj.* **1.** necredincios. **2.** neruşinat; necinstit. **II.** *s.* ateu.
taňrîsîzlîk *s.* ateism.
taňrîşa *s.* zeiţǎ. // ***•ilham taňrîşasî*** muzǎ.
Taňrî-Verdí *s. (topon.) ("Domnul a dat")* Tariverde *(jud. Tulcea).*
taňsîk *adj.* minunat; miraculos; splendid; superb; surprinzǎtor.
tap *adv.* **1.** tocmai; hǎt; deja; pânǎ la...; **2.** aproape cǎ...; cât pe ce sǎ...; mai-mai sǎ...; // ***•tap soňda yetíştík*** în sfârşit am ajuns. ***•tap soňda/soňînda*** în sfârşit; în fine; în cele din urmǎ. ***•tap uzaklarda kóríne*** se vede hǎt departe.
tapa *s.* dop; buşon; astupǎtoare.
tapan *s.* grapǎ; boroanǎ. // ***•tapan ğekmek*** a grǎpa.
tapanğegílgen *adj.* boronit; grǎpat.
tapanğegúw *s.* boronire; grǎpare.
tapanlama *s.* grǎpare; boronire.
tapanlamak *v.t.* a grǎpa; a boroni.
tapanlangan *adj.* grǎpat; boronit.
tap-atap *s.* tropǎit.
tapet *s.* tapet.
tapir *s. (zool.)* tapir *(lat., Tapirus americanus; Tapirus indicus).*
tapiy *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus. // ***•ózíne tapiy etmek*** a-şi trece în subordine; a subordona. ***•tapiy etmek*** a subordona; a subjuga; a supune. // ***•tapiy millet*** *(pol.)* naţiune subjugatǎ. ***•tapiy sóz*** *(gram.)* cuvânt subordonat.
tapiybolmama *s.* sfidare; insolenţǎ.
tapiybolmaz *adj.* **1.** sfidǎtor; insolent. **2.** nestǎvilit.
tapiyet *s.* **1.** dependenţǎ; subordonare; subjugare; supunere; apartenenţǎ. **2.** cetǎţenie.
tapiylí *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus.
tapiylík *s.* **1.** dependenţǎ; subordonare; subjugare; supunere; apartenenţǎ. **2.** cetǎţenie.
tapî *s.* idol.
tapîn *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus. // ***•kanunga tapîn bolmak*** a se supune legii; a respecta legea.
tapînak *s.* altar; sanctuar; templu.
tapînbolmama *s.* sfidare; insolenţǎ.
tapînbolmaz *adj.* **1.** nestǎvilit. **2.** sfidǎtor; insolent.
tapînlîk *s.* **1.** dependenţǎ; subordonare; subjugare; supunere; apartenenţǎ. **2.** cetǎţenie.
tapînma *s.* **1.** idolatrizare; cult. **2.** adoraţie; veneraţie.
tapînmak *v.i.* **1.** a idolatriza. **2.** a adora; a venera. **3.** *(relig.)* a se închina.
tapîrdama *s.* tropǎit; tropot.
tapîrdamak *v.i.* a tropǎi.
tapîrdatmak *v.t.* a determina sǎ tropǎie.
tapîrtî *s.* tropǎit; tropot.
tapîz I. *adj.* profilactic. **II.** *s.* profilaxie.
tapîzğî *adj.* profilactic.
tapîzkana *s.* carantinǎ.
tapkîr *s. (la şa)* chingǎ; cingǎtoare.
tapmagan *adj.* care nu gǎseşte.
tapmağa *s.* ghicitoare; cimiliturǎ; rebus; enigmǎ.
tapmağalî *adj.* enigmatic.
tapmak *v.t.* **1.** a gǎsi; a întâlni. **2.** a descoperi; a afla. **3.** a nimeri; a da peste...; **4.** a naşte. **5.** *(d. orǎ)* a se face ora. // ***•ara tapmak*** a prinde momentul/prilejul. ***•bala tapmak*** a naşte. ***•belasîn tapmak*** a-şi gǎsi beleaua; a se vârî în bucluc; a da de dracul. ***•deňgesín tapmak*** a se echilibra. ***•fîrsat tapmak*** a prinde ocazia. ***•ğerín tapmak*** a-şi gǎsi locul; a se localiza. ***•ğolîn-şáresín tapmak*** a afla chip şi cale; a gǎsi o soluţie. ***•halás tapmak*** a se elibera; a scǎpa. ***•iltiyam tapmak*** a se cicatriza. ***•inkiraz tapmak*** a se ruina; a decǎdea; a apune. ***•istikametín tapmak*** a se orienta; a se direcţiona. ***•karar tapmak*** a se hotǎrî; a se stabiliza; a se echilibra. ***•kolayîn tapmak*** a-l uşura; a-l facilita. ***•motif tapmak*** a pretexta. ***•nihayet tapmak*** a se termina; a se sfârşi. ***•oylap tapmak*** a inventa. ***•şáresín tapmak*** a-i gǎsi soluţia; a-l rezolva. ***•şifa tapmak*** a se vindeca; a se lecui. ***•soň tapmak*** a lua sfârşit; a se termina; a se isprǎvi. ***•soňîn tapmak*** a-şi gǎsi sfârşitul. ***•şúyuw tapmak*** a fi divulgat; a fi dat pe faţǎ; a fi dat în vileag; a fi dezvǎluit. ***•tutağak ğolîn tapmak*** a-şi gǎsi calea; a se orienta. ***•uygun tapmak*** a gǎsi de cuviinţǎ; a crede cǎ e potrivit; a îngǎdui; a recomanda. ***•vuğut tapmak*** a se construi; a lua fiinţǎ. ***•vukuw tapmak*** a se întâmpla; a avea loc. ***•vusul tapmak*** a sosi; a veni; a ajunge. // ***•bíz barganşîk sáát sekízní taptîk*** pânǎ s-ǎ ajungem noi s-a fǎcut ora opt. ***•kaydan tabayîm?*** de unde sǎ gǎsesc?; ***•zorî bolsa menî taba*** dacǎ are nevoie mǎ gǎseşte.
tapmaşa *s.* ghicitoare; cimiliturǎ; rebus; enigmǎ.
tapmaz *adj.* care nu gǎseşte.
tapşîrîk *s.* exerciţiu; instrucţie.
tapşîrîklî *adj.* exersat; instruit.
taptagan *adj.* care încalcǎ; care tasează.
taptak *adj.* cǎlcat; bǎtǎtorit; întǎrit; tasat.
taptalama *s.* cǎlcare în picioare; încǎlcare; tasare.
taptalamak *v.t.* a cǎlca în picioare; a încǎlca; a tasa.
taptalgan *adj.* **1.** cǎlcat în picioare; încǎlcat; tasat. **2.** forjat.
taptalmak *v.i.* a fi cǎlcat în picioare; a fi încǎlcat. // ***•aňlaşmalar taptalmaz*** acordurile nu pot fi încǎlcate.
taptama *s.* cǎlcare în picioare; încǎlcare; tasare. // ***•anayasa taptamasî*** încǎlcarea constituţiei.
taptamak *v.t.* a cǎlca în picioare; a încǎlca; a tasa. // ***•kanunnî taptamak*** a încǎlca legea.
taptaw *s.* cǎlcare în picioare; încǎlcare; tasare. // ***•kanun taptawî*** *(jur.)* infracţiune.
tap-taze *adj.* foarte proaspǎt; foarte fraged.
taptîk *s.* copil abandonat; copil gǎsit.
tap-tup I. *interj.* trop!; **II.** *s.* tropǎit.
tapuw *s.* titlu de proprietate; cadastru.
tar *adj.* **1.** strâmt; îngust. **2.** *(fig.)* limitat; restrâns; mǎrginit; strict. // ***•kolî tar bolmak*** a avea mânǎ strânsǎ; a fi zgârcit; a fi avar. ***•tarda tabîlmak*** a fi la strâmtoare; a fi în încurcǎturǎ; a fi în impas. ***•targa buwmak*** a strânge pe cineva cu uşa; a-l constrânge; a-l obliga. ***•targa kelmek*** a ajunge la strâmtoare; a intra în încurcǎturǎ; a intra în impas; a fi obligat; a fi constrâns. // ***•bír ğolî bar amma tar*** există o soluţie dar cu şanse mici. ***•ğol tar*** drumul este îngust. ***•íşí tar*** nerǎbdǎtor. ***•tar geşíş*** defileu. ***•tar kópír*** punte. ***•tar sokak*** uliţǎ; ulicioarǎ. ***•tar sozîkawaz/seslí/únlí*** *(lingv.)* vocalǎ închisǎ.
taraf *s.* **1.** parte; direcţie; sens. **2.** loc; ţinut; regiune. **3.** margine; latură. **4.** grup; grupare; parte *(şi jur.).* // ***•muharip taraflar*** *(mil.)* pǎrţi beligerante. ***•muhasîm taraf*** partea adversǎ. ***•mukavele taraflarî*** pǎrţi contractante.
taraflî *s., adj.* pǎrtinitor.
taraflîk *s.* pǎrtinire.
tarafsîz *adj.* imparţial; neutru. // ***•tarafsîz ğínís*** *(gram.)* genul neutru.
tarafsîzlaşkan *adj.* neutralizat.

tarafsîzlaştîrma *s.* neutralizare.
tarafsîzlaştîrmak *v.t.* a neutraliza.
tarafsîzlîk *s.* imparţialitate; neutralitate.
taraftar *s., adj.* susţinător; partizan; aderent; suporter.
taraftutkan *adj.* părtinitor.
taraftutuw *s.* părtinire.
tarak *s.* **1.** pieptene. **2.** *(tehn.)* darac. **3.** *(la războiul de ţesut)* spată. **4.** *(orn.)* creastă. **5.** *(iht.)* branhie. **6.** *(anat.)* metacarp; metatars. **7.** scoică; moluscă.
tarakan *s. (ent.)* şvab; gândac-de-bucătărie *(lat., Blatta orientalis; Periplaneta orientalis)*.
tarakbatmaz *adj. (d. păr)* des; stufos.
taraklama *s.* **1.** dărăcire; dărăcit. **2.** dragare.
taraklamak *v.t.* **1.** a dărăci; a scărmăna; a pieptăna *(lâna)*. **2.** a draga.
taraklî *adj. (d. păsări)* moţat.
tarakóz *s. (mitol.)* ciclop.
tarakşî *s.* pieptănar.
taralgan *adj.* strâmtorat; îngustat.
taralma *s.* strâmtare; îngustare.
taralmagan *adj.* nepieptănat.
taralmak *v.i.* **1.** a se strâmta; a se îngusta; a se strânge. **2.** *(fig.)* a se micşora; a se diminua.
taralmaykalgan *adj.* nepieptănat.
taraltmak *v.t.* **1.** a strâmta; a îngusta. **2.** *(fig.)* a micşora; a diminua.
taram *s.* **1.** şuviţă. **2.** *(electr.)* liţă.
tarama *s.* **1.** dărăcire; scărmănare. **2.** scotocire; căutare; descindere. **3.** pieptănare; coafare. **4.** dragare.
taramak *v.t.* **1.** a draga. **2.** a pieptăna; a coafa. **3.** a dărăci; a scărmăna. // ***•alay yerlerní karap taramak*** a scotoci peste tot; a răscoli cerul şi pământul.
taramîş *s. (anat.)* tendon.
tarangan *adj.* **1.** dărăcit; scărmănat. **2.** pieptănat; coafat. **3.** dragat.
taranmak *v.i.* **1.** a se pieptăna; a se coafa. **2.** a fi dragat.
taraw *s.* **1.** dragare. **2.** pieptănare; coafare. **3.** dărăcire; scărmănare. **4.** scotocire; căutare; descindere. // ***•akşam tarawî*** coafură de seară. ***•deñíşmez taraw*** ondulaţie permanentă. ***•yúksek taraw*** coafură înaltă.
tarawğî *s.* coafor.
tarawlî *adj.* **1.** dărăcit; scărmănat. **2.** dragat. **3.** pieptănat; coafat.
tarawsuz *adj.* **1.** nepieptănat; necoafat. **2.** nedărăcit; nescărmănat. **3.** nedragat.
taraygan *adj.* diminuat; îngustat; strâmtorat; micşorat.
tarayma *s.* diminuare; îngustare; strâmtorare.
taraymak *v.i.* **1.** a se strâmta; a se îngusta; a se strânge. **2.** *(fig.)* a se micşora; a se diminua. // ***•solîşî taraymak*** a i se tăia suflarea.
taraytmak *v.t.* **1.** a strâmta; a îngusta. **2.** *(fig.)* a micşora; a diminua.
taraytuwğî *adj.* limitativ.
taraz *s.* **1.** cumpănă; instalaţie de scos apa. **2.** *(geogr.)* cumpăna apelor.
tarbaka *s. (zool.)* marmotă *(lat., Arctomys marmota)*.
tarda *adv.* la strâmtoare. // ***•başî tarda kalmak*** a fi la strâmtoare; a fi în impas.
tardatabîlgan *adj.* aflat în impas; încurcat.
tardatabîlmasî *s.* impas; încurcătură.
taret *s. (mil.)* turelă.
targabuwulgan *adj.* constrâns; obligat.
targabuwuw *s.* constrângere; obligare; impunere.
targakelgen *adj.* constrâns; obligat; nevoit.
tarğol *s.* cărare; potecă.
tarğolşîk *s. (dim.)* cărăruie; potecuţă.
tarğúrek(lí) *adj.* biet; sărman; nefericit.
tarğúreklík *s.* nefericire.
tarh *s.* **1.** *(mat.)* scădere. **2.** impunere; aplicare de impozite. **3.** strat de flori; răzor.
tarhana *s. (gastron.)* supă cu pesmeţi.
tarif *s.* explicare; descriere; definire. // ***•tarif bolmak*** a fi explicat; a fi descris; a fi definit. ***•tarif etmek*** a explica; a descrie; a defini. // ***•tarif etílmez*** inexplicabil.
tarifbolmaz *adj.* indescriptibil; inexplicabil.
tarife *s.* **1.** tarif; listă de preţuri. **2.** prospect. **3.** *(în transp.)* orar; mers. // ***•sáát tarifesí*** orar. ***•tren tarifesí*** mersul trenurilor.
tarifetúwğí *adj.* explicativ.
tarifkekelmez *adj.* indescriptibil.
tariflí *adj.* explicat; descris; definit.
tarifsíz *adj.* inexplicabil; indescriptibil; nedefinit.
tarifsízlík *s.* nedefinire.
tarih *s.* **1.** dată calendaristică. **2.** istorie. // ***•tarih salmak/atmak*** a data; a pune data.
tarihatuw *s.* datare.
tarihbaşî *s.* preistorie.
tarihiy *adj.* istoric.
tarihlí *adj.* datat; cu data de...;
tarihname *s.* **1.** cronică; letopiseţ. **2.** anale.
tarihnameğí *s.* cronicar; analist.
tarihsíz *adj.* nedatat; fără dată.
tarihşe *s.* istoric; istorie.
tarihşí *s.* istoric; istoriograf.
tarihşílík *s.* istoriografie.
tarik *s.* drum; cale; călătorie; voiaj; metodă; procedeu.
tarikat *s. (relig., la musulmani)* ordin; sectă.
tarikatşî *s.* sectant.
tarikatşîlîk *s.* sectarism.
tarîm *s.* agricultură. // ***•tarîm íşçísí*** *(agr.)* muncitor agricol. ***•tarîm maşinasî*** *(agr.)* maşină agricolă. ***•tarîm múhendisí*** inginer agronom. ***•tarîm sanayesí*** industrie agricolă. ***•tarîm úrúní*** produs agricol.
tarîmbílímğísí *s.* agronom.
tarîmbílímí *s.* agronomie.
tarîmbílímlí *adj.* agronomic.
tarîmfení *s.* agrotehnică.
tarîmğî *s.* agricultor.
tarîmğîlîk *s.* agricultură.
tarîmşî *adj.* agrar.
tarîmuzmanî *s.* agronom.
tarîmuzmanlîgî *s.* agronomie.
tarkafalî *adj. (d. oameni)* tont; cap-sec.
tarkalgan *adj.* **1.** putred; stricat; alterat; cariat. **2.** *(fig.)* viciat; defectuos; şubred.
tarkalmak *v.i.* **1.** *(med.)* a se învineţi. **2.** a putrezi; a se altera; a se strica; a se caria. **3.** *(fig.)* a se şubrezi.
tarkaltmak *v.t.* a determina să putrezească; a determina să se altereze; a determina să se strice.
tarkaltmama *s.* păstrare în stare nealterată; conservare.
tarkaltmamak *v.t.* a păstra nealterat; a conserva.
tarkaluw *s.* **1.** putrezire; alterare; carie. **2.** putregai.
tarkazanşlî *adj.* cu profit mic; neprofitabil.
tarkelírlí *adj.* cu venituri mici; neprofitabil.
tarkun **I.** *adj.* gras; obez. **II.** *s. (bot.)* tarhon; sagna-calului *(lat., Artemisia dracunculus)*.
tarkunluk *adj.* obezitate.
tarkut *adj.* mare; voinic; vânjos.
tarkutşa *adv.* voinicește.
tarla *s.* câmp; tarla; ţarină; pământ arabil; teren agricol. // ***•tarla aşmak*** a desţeleni; a ara. ***•tarla súrmek*** a ara. // ***•mayîn tarlasî*** *(mil.)* câmp de mine.
tarlaaşuw *s.* arat; desţelenire; desfundare.
tarlafení *s.* agrotehnică.
tarlağî *s.* agricultor.
tarlağîlîk *s.* agricultură.
tarlahoğalîgî **I.** *adj.* agronomic. **II.** *s.* agronomie.
tarlahoğasî *s.* agronomie.
tarla-îşanî *s. (zool.)* şoarece-de-câmp *(lat., Microtus arvalis)*.
tarlasúrme *s.* arat.
tarlaşmak *v.i.* a se strâmta; a se îngusta; a se micşora; a se diminua.
tarlîk *s.* **1.** îngustime. **2.** lipsuri; strâmtorare. **3.** limitare; restrângere; mărginire; strictețe; criză. // ***•naktiy tarlîk*** criză financiară. ***•nefes tarlîgî*** *(med.)* astmă. ***•tasarruf tarlîgî*** criză economică. ***•zaman tarlîgî*** criză de timp.
tarlî-marlî *adj.* anihilat; înfrânt.
tarmak *s.* creangă; cracă; ramură; ram.
tarmaklamak *v.t.* a ramifica; a bifurca.
tarmaklangan *adj.* ramificat; bifurcat.
tarmaklanma *s.* ramificare; ramificaţie; bifurcare; bifurcaţie.
tarmaklanmak *v.i.* a se ramifica; a se bifurca.
tar-mar *s.* anihilare; înfrângere completă. // ***•tar-mar etmek*** a distruge; a nimici; a anihila.
tars **I.** *adv.* deodată; brusc; instantaneu; subit; pe neaşteptate. **II.** *interj.* pleosc!; trosc!; poc!; pac!; bang!;
tarsîldama *s.* plesnitură; trosnet.
tarsîldamak *v.i.* a plesni; a trosni.
tarsîldatmak *v.t.* a determina să plesnească; a determina să trosnească.
tarsîltî *s.* plesnitură; trosnet.
tarsîngan *adj.* strâmtorat; plictisit.
tarsînma *s.* strâmtorare; plictiseală.
tarsînmak *v.i.* a se simţi strâmtorat; a se plictisi.
tarsîygan *adj.* strâmtorat; plictisit.
tarsîyma *s.* strâmtorare; plictiseală.
tarsîymak *v.i.* a se simţi strâmtorat; a se plictisi.
tarşîn *s.* scorţişoară.
tarşînlî *adj.* cu scorţişoară.
tart *s.* izgonire; alungare; excludere; eliminare.
tartar *adj.* răbdător; îndurător.
tartarlîk *s. (în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton. // ***•renk tartarlîgî*** *(în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton.
tartaş *s.* cântar; balanţă; cumpănă.
tartatan *adj.* răbdător; îndurător.
tartetmek *v.t.* **1.** a goni; a izgoni; a alunga. **2.** a exclude; a elimina. **3.** a alunga; a goni; a exclude; a elimina; a

izgoni.

tartîk **I.** *adj.* retras; micşorat; îngustat. **II.** *s. (lingv.)* consoană. // ***•koşakerínlí tartîk*** *(lingv.)* consoană bilabială. ***•tañlayaldî/tamakaldî tartîgî*** *(lingv.)* consoană prepalatală. ***•tañlayarkasî/tamakarkasî tartîgî*** *(lingv.)* consoană velară. ***•tílkanatî tartîgî*** *(lingv.)* consoană laterală. ***•tíş tartîgî*** *(lingv.)* consoană dentală. ***•yarîkapalî tartîk*** *(lingv.)* consoană semioclusivă.

tartîkawaz *s. (lingv.)* consoană. // ***•geñíz tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană nazală. ***•ğîmşak/mayîşkak tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană moale. ***•kapalî tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană oclusivă. ***•kaskattî/sem-sert tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană extradură. ***•kekírdek/gîrtlak tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană postvelară. ***•kîsîk tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană constrictivă. ***•ótken tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană sonoră. ***•ótmegen tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană surdă. ***•sert/kattî tartîkawaz*** *(lingv.)* consoană dură. ***•tañlay/tamak tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană palatală. ***•tañlayortasî/tamakortasî tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană mediu-palatală. ***•tartîkawaz uyumî*** *(lingv.)* armonie consonantică. ***•tílşík/kíşketíl/tañlayarkasî/tamakarkasî tartîgî/tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană velară. ***•tíríldeme tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană vibrantă. ***•tíş-erín tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană labiodentală. ***•yuwak tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană alveolară.

tartîlaalgan *adj.* tolerabil; suportabil.

tartîlaalîr *adj.* ponderabil.

tartîlaalma *s.* ponderabilitate.

tartîla-tartîla *adv.* timid; retras.

tartîlgan *adj.* **1.** care se abţine; care se reţine; retras; stingher. **2.** măcinat; râşnit; tocat. **3.** măsurat; cântărit. **4.** tras; retras; mişcat; deplasat. **5.** retractabil. // ***•tartîlgan oy*** abţinere *(de la vot)*.

tartîlgansóz *adj.* retractat.

tartîlîp-ketken *adj.* plecat; retras.

tartîlîp-ketme *s.* plecare; retragere.

tartîlîp-turma *s.* retragere; izolare; abţinere.

tartîlîr *adj.* **1.** *(gram.)* declinabil. **2.** tolerabil; suportabil.

tartîlma *s.* **1.** abţinere. **2.** retragere; evitare; evaziune *(şi mil.)*. // ***•ísím tartîlmasî*** *(gram.)* declinare.

tartîlmagan *adj.* nereţinut.

tartîlmak *v.i.* **1.** a se cântări; a se trage. **2.** a se abţine; a demisiona; a-şi da demisia. **3.** *(d. ape)* a seca. **4.** a se retrage; a da înapoi. **5.** a fi suportat; a fi răbdat. **6.** a se inhala. **7.** *(gram.)* a se declina; a se conjuga. **8.** a se micşora; a se îngusta. // ***•ğagaga tartîlmak*** a se da la o parte. ***•kabîgîna tartîlmak*** a se închide în sine; a se închista; a se izola. ***•kenarga tartîlmak*** a se da la o parte; a se retrage. ***•ortalîktan tartîlmak*** a se retrage din circuit; a dispărea. ***•soyîndan tartîlmak*** a descinde din...; a se trage din...; a proveni din...; // ***•kura kaşan tartîla?*** când vor avea loc tragerile la sorţi?;

tartîlmamak *v.i.* a nu se retrage; a se deda la.

tartîlmaz *adj.* insuportabil.

tartîlmaz-kalmaz *adj.* nereţinut.

tartîluw *s.* abţinere.

tartîm *s.* **1.** *(muz.)* ritm; măsură. **2.** tragere; retragere; ridicare. **3.** *(fiz.)* atracţie. **4.** *(gram.)* conjugare. **5.** *(lingv.)* flexiune. **6.** *(gram.)* apartenenţă. // ***•tartîm takmasî*** *(gram.)* categoria apartenenţei.

tartîmlama *s. (gram.)* conjugare.

tartîmlamak *v.t. (gram.)* a conjuga.

tartîmlangan *adj. (gram.)* conjugat.

tartîmlanmak *v.i. (gram.)* a se conjuga.

tartîmlî *adj.* **1.** *(muz.)* ritmat; cadenţat. **2.** *(lingv.)* flexionar. // ***•tartîmlî tíller*** *(lingv.)* limbi flexionare.

tartîşîlgan *adj.* disputat; discutat; dezbătut; deliberat.

tartîşîlmak *v.i.* **1.** a se disputa. **2.** a se discuta; a se dezbate; a se delibera.

tartîşîp-şakalaşma *s.* hârjoneală.

tartîşma *s.* **1.** controversă; dispută; polemică. **2.** discuţie; dezbatere; deliberare. // ***•bílímğí tartîşma*** dezbatere ştiinţifică.

tartîşmak *v.t.* **1.** a-şi măsura puterile; a se lua la întrecere în luptă. **2.** a discuta; a dezbate; a delibera; a disputa. **3.** a se trage reciproc; a-şi măsura puterile. // ***•tartîşîp şakalaşmak*** a se hârjoni.

tartîşmalî *adj.* **1.** disputat; discutabil; controversat. **2.** controversat; disputat; polemic.

tartîşmasîz *adj.* fără discuţie; indiscutabil.

tartkan *adj.* răbdător.

tartkîş *s.* sertar.

tartkîşlama *s.* tragere; zgâlţâire; hâţânare.

tartkîşlamak *v.t.* a trage de...; a zgâlţâi; a hâţâna.

tartlî *adj.* izgonit; alungat; exclus; eliminat.

tartma *s.* **1.** cântărire; cântărit. **2.** greutate; pondere. **3.** măsură *(şi lit.)*. **4.** raft; poliţă. **5.** gheată; bocanc; ciubotă. **6.** sertar. **7.** cântar; balanţă; cumpănă. **8.** *(astr.)* zodia balanţei. // ***•et tartma maşinasî*** maşină de tocat. ***•ódeme tartmasî*** balanţă de plăţi. ***•tartma ayakkabîsî*** bocanc; ciubotă. ***•tartma kuwatî*** forţă de atracţie.

tartmagan *adj.* neatractiv.

tartmağa *s.* sertar.

tartmak **A.** *v.i.* **1.** a cântări; a fi în greutate de...; **2.** a semăna; a aduce cu...; **3.** a se micşora; a se îngusta. **4.** *(d. culori)* a bate spre. **B.** *v.t.* **1.** a cântări. **2.** a balansa; a legăna. **3.** a cumpăni; a chibzui. **4.** a examina; a cerceta; a investiga; a studia *(amănunţit)*. **5.** a trage; a retrage; a mişca; a deplasa. **6.** a inhala. **7.** a retrage; a rechema. **8.** a lovi; a bate. **9.** a ridica; a trage în sus. **10.** a suporta; a răbda; a se chinui. **11.** a trasa; a marca. **12.** *(gram.)* a conjuga. **13.** *(gram.)* a declina. **14.** a măcina; a râşni. **15.** *(fig.)* a îmbia; a ademeni. // ***•ağîsîn tartmak*** a trage ponoasele; a suferi. ***•anaşa tartmak*** a fuma haşiş; a fuma canabis. ***•awur tartmak*** a precumpăni. ***•bírden tartîp almak*** a smuci. ***•dîkkatka tartmak*** a atrage atenţia; a pune în vedere. ***•esín tartmak*** a respira; a răsufla; a sufla. ***•et tartmak*** a toca carne. ***•eziyet tartmak*** a suferi; a se chinui. ***•gam tartmak*** a suferi. ***•ğezasîn tartmak*** a-şi ispăşi pedeapsa. ***•ğípke tartmak*** a ridica în ştreang; a spânzura. ***•hesapka tartmak*** a cere socoteală; a trage la răspundere. ***•imbikten tartmak*** a distila. ***•imtanga tartmak*** a examina. ***•íşín tartmak*** a suspina; a ofta. ***•íşíne buw tartmak*** a inhala. ***•kalem tartmak*** a mâzgăli; a machia. ***•kantarga tartmak*** a cântări; a cumpăni. ***•kolîn tartmak*** a-şi lua mâinile de pe cineva. ***•kolîn-ayagîn/kolîn-etegín tartmak*** a se spăla pe mâini; a se retrage; a se da deoparte; a refuza răspunderea. ***•kulagîn tartmak*** a trage pe cineva de urechi. ***•kura tartmak*** a trage la sorţi. ***•kúrek tartmak*** a vâsli; a da la lopată. ***•kúşlúk tartmak*** a întâmpina greutăţi. ***•okka tartmak*** a avea greutate; a cântări. ***•ózíne tartmak*** a trage spre sine; a atrage. ***•para tartmak*** a retrage bani *(fin.)*. ***•sîzîk tartmak*** a trage linie; a linia. ***•sózín/lafîn tartmak*** a-şi retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. ***•tamîrîn/tazîlîn/kógín tartmak*** a-şi trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; ***•tartîp deñgelemek/hesaplamak*** a pondera. ***•tartîp şewúrmek*** a răzbi; a reuşi. ***•tartîp tursatmak*** a scula; a ridica. ***•tasa tartmak*** a fi îngrijorat. ***•temízge tartmak*** a transcrie pe curat. ***•tíş tartmak*** a extrage un dinte. ***•tulumba man tartmak*** a pompa. ***•viğdan azabî tartmak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi. ***•yazuwga tartmak*** a transpune în scris; a lua notiţe. ***•yazuwnî tartmak*** a transcrie. ***•yokarga tartmak*** a trage în sus; a ridica. ***•zahmet tartmak*** a avea de furcă; a trudi.

tartmalar *s., pl.* stelaj; rafturi; poliţe.

tartmalîk *s.* stelaj; rafturi; poliţe.

tartmama *s.* intoleranţă.

tartmasílgen *s.* lustragiu.

tartmasílme *s.* lustragerie.

tartmaz *adj.* intolerant.

tarttîrmak *v.t.* **1.** a determina să tragă. **2.** a determina să sufere. **3.** a determina să cântărească. **4.** a determina să macine; a determina să râşnească. **5.** *(gram.)* a determina să decline; a determina să conjuge.

tartuw *s.* **1.** tracţiune; cântărire. **2.** tragere; retragere; mişcare; deplasare. **3.** măsurare; cântărire. **4.** măcinare; râşnire; tocare. // ***•tartuw ne zaman?*** când va avea loc cântarul?;

tartuwğî **I.** *adj.* motrice. **II.** *s.* cantaragiu.

tartuwlî *adj.* **1.** tras; retras; mişcat; deplasat. **2.** măsurat; cântărit. **3.** măcinat; râşnit; tocat. **4.** care se abţine; care se reţine; retras; stingher. // ***•tartuwlî et*** carne tocată. ***•tartuwlî kawe*** cafea măcinată.

tartúşúnğe *s.* gândire limitată; mărginire.

tartúşúnğelí *adj.* limitat; cu gândire limitată; mărginit.
tartúşúnğelík *s.* gândire limitată; mărginire.
tarumar *adj.* spulberat; risipit; împrăştiat; anihilat. // ***•tarumar etmek*** a distruge; a nimici; a anihila.
tarumaretúw *s.* exterminare; stârpire.
tarumarğî *adj.* distrugător; nimicitor; devastator.
tarumarlîk *s.* spulberare; risipire; împrăştiere; anihilare.
tarz *s.* **1.** mod; fel; manieră. **2.** mod; metodă; procedeu. **3.** gen; stil. // ***•eskí tarzda*** în stil vechi. ***•faaliyet tarzî*** mod de a acţiona. ***•gotik tarzda*** în stil gotic. ***•ifade tarzî*** formă de exprimare. ***•yaşaw tarzî*** mod de a trăi.
tarziye *s.* scuză; motivaţie; justificare; pretext. // ***•tarziye etmek*** a scuza. ***•tarziye ístemek*** a se scuza. // ***•tarziye etíñíz!*** scuzaţi!;
tarziyelí *adj.* scuzabil; motivat; justificat.
tas *s.* **1.** taler; talger; platou; tas. **2.** calotă.
tasa *s.* grijă; îngrijorare; temere; nelinişte. // ***•tasa tartmak*** a fi îngrijorat.
tasalî *adj.* îngrijorat; neliniştit; necăjit.
tasallúp *s.* întărire; solidificare.
tasallúplí *adj.* întărit; solidificat.
tasallúpşí *adj.* întăritor; solidificator.
tasannuw *s.* prefăcătorie; făţărnicie.
tasannuwlî *adj.* prefăcut; făţarnic.
tasar *s.* plan; proiect; schiţă.
tasarğî *s.* planificator; proiectant.
tasariy *adj. (mat.)* descriptiv. // ***•tasariy hendese*** *(mat.)* geometrie descriptivă.
tasarî *s.* plan; proiect; schiţă. // ***•kanun tasarîsî*** *(jur.)* proiect de lege.
tasarîlî *adj.* planificat; proiectat; schiţat.
tasarîm *s.* reprezentare; imaginaţie; închipuire.
tasarîmlamak *v.t.* a reprezenta; a-şi imagina; a-şi închipui.
tasarîmlî *adj.* reprezentativ; imaginat; imaginar; închipuit.
tasarlamak *v.t.* a schiţa; a plănui; a proiecta; a intenţiona.
tasarlangan *adj.* schiţat; plănuit; proiectat; intenţionat.
tasarlanmagan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasarlanmak *v.i.* a se schiţa; a se plănui; a se proiecta; a se intenţiona.
tasarlanmaykalgan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasarlaw *s.* **1.** plănuire; proiectare; intenţie. **2.** schiţare; eboşare.
tasarlî *adj.* planificat; proiectat; schiţat.
tasarruf *s.* **1.** chibzuială; spirit gospodăresc. **2.** economisire; economie. **3.** posesiune; proprietate. **4.** economie; ştiinţă economică. // ***•tasarruf bolmak*** a se economisi. ***•tasarruf etmek*** a economisi. // ***•tasarruf ğihazî*** *(tehn.)* economizor. ***•tasarruf sandîğî*** casă de economii. ***•tasarruf tarlîğî*** criză economică.
tasarruflî *adj.* **1.** chibzuit; gospodar. **2.** econom. **3.** ieftin; convenabil. **4.** economic.
tasarrufsuz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
tasarrufsuzluk *s.* necumpătare; nechibzuinţă; nesăbuinţă; necugetare; nesocotinţă.
tasarrufşa *adv.* gospodăreşte.
tasarrufşî *s.* economist.
tasarsîz *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasavvuf *s.* misticism.
tasavvuflî *adj.* mistic.
tasawur *s.* **1.** închipuire; imaginaţie. **2.** gând; intenţie; plan; proiect. // ***•tasawur bolmak*** a fi imaginat; a fi plănuit; a fi proiectat. ***•tasawur etmek*** a-şi închipui; a-şi imagina; a plănui; a proiecta. // ***•beşyîllîk tasawur*** plan cincinal. ***•memleketníñ ósúw tasawurî*** planul de dezvoltare a ţării. ***•tasawur etíñíz!*** închipuiţi-vă!; ***•yîllîk tasawur*** plan anual.
tasawurğî *s.* planificator; proiectant.
tasawurlama *s.* **1.** schiţare; eboşare. **2.** plănuire; proiectare; intenţie.
tasawurlamak *v.t.* a schiţa; a plănui; a proiecta; a intenţiona.
tasawurlanaalgan *adj.* imaginabil.
tasawurlanaalmaz *adj.* inimaginabil.
tasawurlangan *adj.* schiţat; plănuit; proiectat; intenţionat.
tasawurlanmagan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasawurlanmak *v.i.* a se schiţa; a se plănui; a se proiecta; a se intenţiona.
tasawurlanmaykalgan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasawurlî *adj.* planificat; proiectat.
tasawursuz *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasdik *s.* **1.** aprobare; confirmare; atestare. **2.** legalizare; certificare; omologare; viză. // ***•tasdik bolmak*** a se aproba; a se confirma; a se atesta; a se valida; a se viza. ***•tasdik etmek*** a aproba; a confirma; a atesta; a valida; a viza.
tasdiklí *adj.* **1.** legalizat; certificat; omologat; vizat. **2.** aprobat; confirmat; atestat. // ***•tasdiklí suret*** copie legalizată.
tasdikname *s.* certificat; atestat.
tasdikşí *adj.* ratificator.
tasfiye *s.* **1.** purificare; rafinare. **2.** *(fin.)* lichidare. // ***•tasfiye bolmak*** a se rafina; (fin.) a fi lichidat. ***•tasfiye etmek*** a rafina; (fin.) a lichida.
tasfiyeğí *adj.* purificator; mântuitor.
tasfiyeğílík *s.* purificare; rafinare.
tasfiyekana *s.* rafinărie *(de petrol)*. // ***•petrol tasfiyekanasî*** rafinărie de petrol.
tasfiyelí *adj.* purificat; rafinat; mântuit.
tashih *s.* corectare; îndreptare. // ***•tashih bolmak*** a se corecta; a se îndrepta. ***•tashih etmek*** a corecta; a îndrepta.
tashihlí *adj.* îndreptat; corectat.
tasîm *s. (fil.)* silogism.
tasîr-tasîr *adj.* tare ca piatra; bocnă.
taslak **I.** *adj.* pretins; aşa-zis. **II.** *s.* schiţă; ciornă.
taslaklama *s.* schiţare; eboşare.
taslaklamak *v.t.* a schiţa; a eboşa.
taslaklangan *adj.* schiţat; eboşat.
taslaklanmak *v.i.* a se schiţa; a se eboşa.
taslaklî *adj.* eboşat; schematic; schiţat.
tasma *s.* şnur; şiret *(din piele)*.
tasmin *s.* schiţare; eboşare.
tasminlí *adj.* schiţat; eboşat.
tasnif *s.* repartizare; distribuire; clasificare. // ***•tasnif bolmak*** a se clasa; a se clasifica. ***•tasnif etmek*** a clasa; a clasifica.
tasnifbolmagan *adj.* neclasificat.
tasniflí *adj.* repartizat; distribuit; clasificat.
tasnifsíz *adj.* nerepartizat; nedistribuit; neclasificat.
tasnifşí *s.* distribuitor.
tasniy *s.* **1.** efectuare; realizare; producere. **2.** scorneală; născocire; ficţiune. // ***•tasniy bolmak*** a se efectua; a se realiza; a se produce. ***•tasniy etmek*** a efectua; a realiza; a produce.
tasniylí *adj.* **1.** efectuat; realizat; produs. **2.** scornit; născocit; fictiv.
tasvip *s.* aprobare; încuviinţare; asentiment. // ***•tasvip bolmak*** a se aproba; a se încuviinţa. ***•tasvip etmek*** a aproba; a încuviinţa.
tasviplí *adj.* aprobat; încuviinţat.
tasvipname *s.* atestat.
tasvipşí *adj.* ratificator; aprobator; omologator.
tasvir *s.* **1.** descriere; zugrăvire. **2.** fotografie. // ***•tasvir etmek*** a descrie; a ilustra; a înfăţişa; a zugrăvi.
tasvirgeyakîşkan *adj.* fotogenic.
tasvirğí *s.* fotograf.
tasvirleme *s.* ilustrare.
tasvirlemek *v.t.* a ilustra.
tasvirlengen *adj.* ilustrat.
tasvirlí *adj.* **1.** fotografiat. **2.** descris; zugrăvit.
taş *s.* **1.** piatră. **2.** piatră preţioasă. **3.** *(med.)* calcul; piatră. **4.** *(geol.)* rocă. **5.** *(sport)* piesă. **6.** *(meteo.)* grindină; piatră. // ***•baltanî taşka wurmak*** a nimeri cu oiştea în gard. ***•kolîn taşnîñ astîna salmak*** a-şi pune pielea în saramură. ***•namusuna taş atmak*** a arunca cu piatra în cineva; a-l ponegri. ***•ótmegín taştan şîgarmak*** a-şi scoate pâinea din piatră seacă. ***•şamîrga taş atmak*** a împroşca cu noroi; a defăima. ***•taş atmak*** a arunca cu piatra. ***•taş ğontmak*** a ciopli în piatră. ***•taş tóşemek*** a aşterne pietre; a pietrui. ***•taş ústúnde taş bîrakmamak*** a nu lăsa piatră pe piatră. ***•taşka tutmak*** a ţine pe cineva sub ploaie de pietre. ***•taşlarîn otîrtmak*** a-i pune temelia; a-i pune bazele. // ***•asîl/kîymetlí taş*** piatră preţioasă; nestemată. ***•biyaz taşlar*** *(la şah)* piesele albe. ***•búyrek taşî*** *(med.)* piatră la rinichi. ***•ğanardak taşî*** rocă vulcanică. ***•kara taşlar*** *(la şah)* piesele negre. ***•kilometre taşî*** bornă kilometrică. ***•kíreş taşî*** calcar. ***•mezar taşî*** piatră funerară. ***•sabîn taşî*** cretă de croitorie. ***•şatraş taşî*** *(sport)* piesă de şah. ***•súnger taşî*** piatră ponce. ***•taş duwar*** zid de piatră. ***•taş kaytîmî/şagî*** *(ist.)* epoca de piatră. ***•taş kópír*** pod de piatră. ***•taş şatlasa*** cu orice preţ. ***•temel taşî*** piatră de temelie. ***•tírmen taşî*** *(tehn.)* piatră de moară. ***•yeşím taşî*** piatră de jad.
taşak *s. (anat.)* testicul.
taşarga *s.* fosilă.
taşargan *adj.* pietrificat; împietrit; fosilizat.
taşarma *s.* pietrificare; împietrire; fosilizare.
taşarmak *v.i.* a se pietrifica; a

împietri; a se fosiliza.
taşatkan *s. (mil., ist.)* catapultă.
Taş-Awul *s.* **1.** *(topon.) ("Ograda de Piatră")* Piatra *(jud. Constanța).* **2.** *(hidron., lac) ("Ograda de Piatră")* Taşaul *(jud. Constanța).*
taşbalîgî *s. (iht.)* țipar; chişcar *(lat., Misgurnus fossilis).*
taşbasma *s.* litografie.
taşbasmağî *s.* litograf.
taşbasmalî *adj.* litografiat.
taşğemíş *s.* drupă.
taşğol *s.* drum pietruit. // ***•ğol taşğol*** drumul este pietruit.
taşğongan *s.* mason.
taşğonma *s.* masonerie.
taşğűrek(lí) *adj.* care are inimă de piatră; câinos la inimă; nemilos; inuman; crud; neîndurător; sadic; hapsân. // ***•taşğűrek(lí) bolmak*** a avea inimă de piatră.
taşğűreklík *s.* cruzime; sadism.
taşîgan *adj.* **1.** *(d. ape)* revărsat; clocotit; clocotitor. **2.** emoționat; entuziasmat; înflăcărat. **3.** transportator; cărăuş. **4.** care posedă; purtător. // ***•yokardakî atnî taşîgan*** sus-numit.
taşîl *s.* fosilă.
taşîlaalgan *adj.* portativ; portabil; transportabil.
taşîlgan *adj.* **1.** transportat; cărat. **2.** posedat; purtat.
taşîlganday *adj.* transportabil.
taşîlîr *adj.* portativ; portabil; transportabil.
taşîllaşkan *adj.* fosilizat.
taşîllaşma *s.* fosilizare.
taşîllaşmak *v.i.* a se fosiliza.
taşîlmak *v.i.* **1.** a se transporta; a se cără. **2.** a fi posedat; a fi purtat; a se avea asupra sa.
taşîm *s.* clocot.
taşîma *s.* revărsare de ape; inundație; clocot. // ***•taşîma karjlamî*** costul transportului.
taşîmafení *s. (mil.)* logistică.
taşîmak A. *v.i.* **1.** *(d. ape curgătoare)* a se revărsa; a deborda; a ieşi din albie. **2.** *(fig.)* a se emoționa; a se entuziasma; a se înflăcăra. **3.** a da în foc; a clocoti; a curge afară din vas. **B.** *v.t.* **1.** a transporta; a căra. **2.** a poseda; a purta; a avea asupra sa. // ***•at taşîmak*** a purta numele; a avea drept nume. ***•koyînînda taşîmak*** a purta în sân. ***•omîzînda taşîmak*** a-l purta pe umeri; a-l respecta. ***•sabîrî taşîmak*** a-şi pierde răbdarea; a-şi pierde calmul. ***•silak taşîmak*** a purta armă; a fi înarmat. // ***•meñgílík níşanîn taşîp*** sub semnul eternității.
taşîndîrmak *v.t.* a muta; a strămuta.
taşîngan *adj.* **1.** mutat; strămutat. **2.** transportat; cărat.
taşînma *s.* **1.** mutare; strămutare. **2.** transport; cărare.
taşînmak *v.i.* **1.** a se transporta; a se cără. **2.** a se muta; a-şi schimba domiciliul. // ***•túşúnúp taşînmak*** a-şi frământa mințile; a-şi bate capul; a chibzui.
taşît *s.* vehicul; mijloc de transport. // ***•motorlî telege kíre almaz*** accesul interzis tuturor autovehiculelor. ***•taşît kíre-almaz*** intrarea vehiculelor interzisă.
taşîtmak *v.t.* **1.** a determina să transporte; a determina să care. **2.** a determina să poartă. **3.** a emoționa; a entuziasma; a înflăcăra. **4.** a determina să se reverse.
taşîwğî I. *adj.* motrice. **II.** *s., adj.* transportator; purtător; curier; însoțitor.
taşîwğuluk *s.* transportare; purtare; curierat; însoțire.
taşkakazîlgan *adj.* săpat în piatră; lapidar.
taşkala *s.* cetate.
taşke *s.* căruț; cărucior; roabă; tărăboanță; teleagă.
taşkîn I. *adj. (d. ape)* revărsat; debordant; torențial. **II.** *s.* revărsare de ape; inundație; potop; puhoi de ape; viitură.
taşkómír *s.* huilă.
taşkulak *s. (zool.)* melc *(lat., Helicidae sp.).*
taşkúre *s.* litosferă.
taşlama *s.* părăsire.
taşlamagan *adj.* care interzice; prohibitiv.
taşlamak A. *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp)* a se asigura că...; **B.** *v.t.* **1.** a lăsa; a pune jos; a dezbrăca. **2.** a pune; a aşeza. **3.** a renunța la; a abandona. **4.** a părăsi; a abandona. **5.** a da voie; a permite. **6.** a divorța; a se despărți. **7.** a da; a încredința. // ***•aşaga taşlamak*** a lăsa jos; a pune jos. ***•aytîp taşlamak*** a lăsa vorbă; a lăsa o dispoziție. ***•íz taşlamak*** a lăsa urme. ***•kenarga itep taşlamak*** a face abstracție de...; ***•kólekede taşlamak*** a lăsa în umbră; a eclipsa. ***•sîra taşlamak*** a lăsa rând. ***•taşlap ketmek*** a părăsi; a abandona. ***•tesadúfke taşlamak*** a lăsa în voia soartei. ***•zaman taşlamak*** a da răgaz. // ***•şonî bo yerge taşlay alîrman mî?*** pot să las asta aici?;
taşlamama *s.* interzicere; prohibiție.
taşlamamak *v.t.* **1.** a interzice; a prohibi. **2.** *(d. boli sau dureri trupești)* a nu da pace; a ține. // ***•kabaát taşlamamak*** a nu pune vina pe cineva; a-l dezvinovăți.
taşlangan *adj.* **1.** părăsit. **2.** dezbrăcat.
taşlanma *s.* dezbrăcare.
taşlanmak *v.i.* a se dezbrăca.
taşlap-ketílgen *adj.* **1.** abandonat. **2.** părăsit; abandonat.
taşlapketme *s.* părăsire; abandon; abandonare; abdicare.
taşlaşkan *adj.* pietrificat; împietrit; fosilizat.
taşlaşma *s.* pietrificare; împietrire; fosilizare.
taşlaşmak *v.i.* a se pietrifica; a împietri; a se fosiliza.
taşlatmak *v.t.* a dezbăra; a dezobișnui; a dezvăța.
taşlî *adj.* pietros; cu pietre.
taşlîk *s.* pietriș; loc cu pietre.
taşlî-kayalî *adj.* pietros; stâncos.
taşlîklî *adj.* pietros; cu pietre.
taşlîk-telesí *s. (zool.)* jder-de-stâncă *(lat., Martes foina).*
taşmayî *s.* petrol; țiței.
taşmaylî *adj.* petrolifer.
Taş-Murun *s. (topon., localitate desființată) ("Promontoriul de Piatră")* Taș Burun *(jud. Tulcea).*
Taş-Pînar *s. (topon.) ("Fântâna de Piatră")* Siliștea *(jud. Constanța).*
taşra *s.* provincie; oraș de provincie.
taşralî *s., adj.* provincial.
taşşaptîrgan *s. (mil., ist.)* catapultă.
taştan *adj.* de piatră; din piatră. // ***•taştan úyde Altanlar otîralar*** în casa de piatră locuiesc alde Altan.
taştankorîgan *adj.* antigrindină.
taştan-taşka *adv.* din piatră în piatră. // ***•başîn taştan-taşka wurmak*** a se da cu capul de toți pereții.
taştaşalîşkan *s.* pietrar.
taş-tomar *s.* bolovani; bolovăniș.
taştoragan *s. (tehn.)* concasor.
taştoramasî *s.* concasare.
taştóşegen *s.* pavator.
taştóşelgen *adj.* pavat; pietruit.
taştóşew *s.* pavaj; pietruire.
taşuwğî *s.* cărăuș; transportator.
tata *s.* soră mai mare. // ***•kîznîñ tatasî*** sora mai mare a fetei.
tatar *s., adj.* tătar. // ***•kîrîm tatar elalarî*** clasicii tătari crimeeni. ***•kîrîm tatar kalkî*** poporul tătar crimean. ***•kîrîm tatar milletí*** națiunea tătară crimeană. ***•kîrîm tatar tílí*** limba tătară crimeană. ***•kîrîm tatar tílí tílsîzgasî*** gramatica limbii tătare crimeene. ***•kîrîm tatar tílí we edebiyatî*** limba şi literatura tătară crimeană. ***•kîrîm tatar tílí zor mî?*** limba tătară crimeană e dificilă?; ***•kîrîm tatarî*** tătar crimean. ***•nogay tatarî*** tătar nogai. ***•tatar manzumesí*** poezie tătărească.
tataraşî *s. (gastron.) specialitate tătărească de colțunaşi.*
tatarday *adv.* ca tătarii; tătărește. // ***•yakîn bír kîrîm tatarday konîşasîñîz*** vorbiți aproape ca un tătar crimean.
tatarğa *adv.* în limba tătară; tătărește. // ***•ğenábíñíz tatarğanî ózíñíz úyrenesíñíz mí?*** dumneavoastră învățați singur tătărește?; ***•kîrîm tatarğa ders kitabî*** manual de limba tătară crimeană. ***•tatarğa kayet tora telaffuz etesíñíz*** pronunțați foarte corect tătărește. ***•tatarğanî oñgarîp konîşasîñîz*** vorbiți bine tătărește.
tatarşa *adv.* în limba tătară; tătărește. // ***•tatarşa konîşmak*** a vorbi tătărește. // ***•boga tatarşa katíp aytîla?*** cum se spune asta în tătărește?; ***•ğalpak kîrîm tatarşa*** limba tătară crimeană autentică. ***•kîrîm tatarşa kitaplar*** cărți în limba tătară crimeană. ***•oylarîñîznî tatarşa yakşî ifade etesíñíz*** vă exprimați bine opiniile tătărește. ***•tatarşa konîşasîñîz mî?*** vorbiți tătărește?; ***•tatarşa konîşayîk!*** să vorbim tătărește!;
tatay *s. (dim., fam.)* surioară mai mare; tanti.
tatbik *s.* **1.** aplicare; adoptare. **2.** înfăptuire; îndeplinire; realizare. // ***•tatbik bolmak*** a se aplica; a se adopta; a fi practicat. ***•tatbik etmek*** a aplica; a adopta; a practica.
tatbikat *s.* practică; aplicație.
tatbikatalgan *s.* practicant.
tatbikatşî *s.* practician.
tatbikiy *adj.* **1.** înfăptuit; îndeplinit; realizat. **2.** aplicat; adoptat. // ***•tatbikiy riyaziyet*** *(mat.)* matematică aplicată.
tatbiklí *adj.* **1.** înfăptuit; îndeplinit; realizat. **2.** aplicat; adoptat.
tatil *s.* **1.** vacanță. **2.** zi liberă; zi de

odihnă. **3.** întrerupere; oprire; suspendare. // •***askerlík tatilí*** *(mil.)* permisie. •***hapta soñî tatilí*** week-end. •***tatil kúní*** zi liberă. •***tatil zamanî*** vacanţă.

tatillí *adj.* **1.** cu vacanţă. **2.** cu zi liberă; cu zi de odihnă. **3.** întrerupt; oprit; suspendat.

tatîmak *v.i.* a avea gust.

tatlî I. *adj.* **1.** dulce. **2.** *(fig.)* frumos; drăguţ; dulce. **3.** *(fig.)* scump; iubit. **4.** *(d. voce)* plăcut; melodios. **5.** *(d. culori)* moderat; temperat. **II.** *s.* dulceaţă. // •***tatlî tíl men konîşmak*** a fi cu limba fagure de miere; a lua cu zăhărelul. // •***bo kabak bal gibí tatlî*** dovleacul acesta este dulce ca mierea. •***gúl tatlîsî*** dulceaţă de trandafiri. •***mínaw armut taa tatlî*** para aceasta este mai dulce. •***tatlî elma*** măr dulce. •***tatlî laf*** vorbe dulci. •***tatlî şarap*** vin dulce. •***tatlî suw balîgî*** peşte de apă dulce.

tatlîğa *adj.* dulceag; dulce.

tatlîğak I. *adj.* dulceag; dulce. **II.** *s.* dulcegărie.

Tatlîğak, Balaban/Úyken- *s.* **1.** *(topon.)* 23 August; Tatlâgeacul Mare *(jud. Constanţa)*. **2.** *(hidron., pârâu)* Tatlâgeacul Mare *(jud. Constanţa)*.

Tatlîğak, Kíşke- *s. (hidron., pârâu)* Tatlâgeacul Mic *(jud. Constanţa)*.

tatlîlaşmak *v.i.* a se îndulci.

tatlîlaştîrmak *v.t.* a îndulci.

tatlîlîk *s.* deliciu.

tatlîm *interj.* dulceaţa mea!;

tatlîulkum *s. (gastron.)* gogoaşă.

tatma *s.* gust; gustare. // •***tatma tuyuwî*** simţul gustului.

tatmak *v.i., v.t.* a gusta *(şi fig.)*. // •***balalîktan óksízlíknîñ aşşî daamîn tattî*** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan.

tatmin *s.* mulţumire; satisfacţie. // •***tatmin bolmak*** a se mulţumi; a fi satisfăcut. •***tatmin etmek*** a mulţumi; a satisface.

tatminkáar *adj.* mulţumitor; satisfăcător.

tatminlí *adj.* mulţumitor; satisfăcător.

tavassut *s.* intermediere. // •***tavassut bolmak*** a se media; a fi intermediat. •***tavassut etmek*** a media; a intermedia.

tavassutlî *adj.* mediat; intermediat.

tavğî *s.* şmecher; escroc.

tavğîlîk *s.* şmecherie; escrocherie.

tavik *s.* delăsare; nepăsare; neglijenţă.

tavikşí *adj.* delăsător; nepăsător; neglijent.

taviz *s.* **1.** înlocuire; substituire. **2.** despăgubire; compensaţie.

tavizlí *adj.* interschimbabil; substituit; înlocuit; schimbat; despăgubit.

tavizlík *s.* interschimbabilitate.

tavîr *s.* **1.** ţinută; poziţie. **2.** atitudine; comportare; poziţie; aer. **3.** înfumurare; îngâmfare; aroganţă.

tavla *s.* grajd *(de cai)*.

tavsiye *s.* sfat; povaţă; recomandare. // •***tavsiye bolmak*** a fi sfătuit; a i se recomanda; a fi povăţuit. •***tavsiye etmek*** a sfătui; a recomanda; a povăţui.

tavsiyeğí *s.* sfătuitor; îndrumător.

tavsiyelí *adj.* cu sfat; sfătuit; povăţuit; recomandabil.

tavzih *s.* lămurire; clarificare.

tavzihlí *adj.* lămurit; clarificat.

tavzihşí *adj.* lămuritor; clarificator.

taw I. *adj. (d. plante, pomi fructiferi)* sălbatic; pădureţ. **II.** *s.* **1.** pădure; codru. **2.** munte. **3.** ulei; grăsime; unsoare; lubrifiant. // •***taw otîrtmak*** a împăduri. // •***balta tiymegen taw*** pădure virgină. •***taw aşîklîgî*** poiană. •***taw ğagasî*** lizieră. •***taw korîwğusî*** pădurar. •***tawga daldî*** s-a cufundat în pădure. •***tawga ketíldí*** s-a mers la pădure.

tawa *s.* tavă; platou. // •***minelí tawa*** tigaie emailată.

tawan *s.* **1.** tavan; plafon. **2.** pod la casă. // •***pápíşín tawanga atmak*** a face pe cineva de râsul lumii. // •***tawan arasî*** mansardă.

tawa-tenğíre *s.* vase; veselă.

tawdaósken *adj.* crescut în pădure; sălbatic.

tawğagîlgan *adj.* gresat; uns.

tawğî *s.* **1.** silvicultor. **2.** pădurar.

tawğuluk *s.* silvicultură.

taw-îşanî *s. (zool.)* şoarece-de-pădure *(lat., Apodemus sylvaticus)*.

tawkîya // •***tawkîya senesí*** *(cron.)* anul cocoşului *(conform vechiului calendar tătăresc)*.

taw-koyî *s. (zool.)* muflon *(lat., Ovis aries musimon)*.

tawlama *s.* gresare; ungere.

tawlamak *v.t.* a unge; a gresa.

tawlandîrma *s.* **1.** *(fig.)* bacşiş; ciubuc. **2.** îngrăşare.

tawlandîrmak *v.t.* a îngrăşa.

tawlangan *adj.* **1.** gresat; uns. **2.** îngrăşat; gras; obez; trupeş; dolofan; plin.

tawlanmak *v.i.* **1.** a se îngrăşa. **2.** a se unge; a se gresa.

tawlaşkan *adj.* împădurit.

tawlaşmak *v.i.* a se împădura.

tawlawğî *s. (tehn.)* gresor; ungător.

tawlay *s. (zool.)* iepure *(lat., Lepus europaeus)*. // •***tawlay senesí*** *(cron.)* anul iepurelui *(conform vechiului calendar tătăresc)*.

tawlayday *adv.* iepureşte; ca iepurii.

tawlayğa *adv.* iepureşte; ca iepurii.

tawlayğî *s.* crescător de iepuri.

tawlayğîlîk *s.* creşcătorie de iepuri; iepurărie.

tawlayî, úy- *s. (zool.)* iepure-de-casă *(lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus)*.

tawlaylîk *s.* iepurime; mulţime de iepuri.

tawlî *adj.* **1.** gras; obez; trupeş; dolofan; plin. **2.** *(d. câştiguri)* mare; însemnat; gras. **3.** uns; gresat; lubrifiat. **4.** uleios; unsuros; gras.

tawlîakşar *s.* vopsea de ulei.

tawlîboya *s.* vopsea de ulei.

tawluk *adj.* forestier; păduros.

tawluluk *s.* obezitate.

tawna *s.* **1.** *(bot.)* peţiol; peduncul. **2.** *(anat.)* peduncul; pedicul.

tawotîrtîlgan *adj.* împădurit.

tawotîrtmasî *s.* împădurire.

tawsuz *adj. (d. munţi)* pleşuv.

tawsuzluk *s. (d. munţi)* pleşuvie.

tawşan *s. (zool.)* iepure *(lat., Lepus europaeus)*.

tawşanday *adv.* iepureşte; ca iepurii.

tawşanğa *adv.* iepureşte; ca iepurii.

tawşanğî *s.* crescător de iepuri.

tawşanğîlîk *s.* creşcătorie de iepuri; iepurărie.

tawşanî, úy- *s. (zool.)* iepure-de-casă *(lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus)*.

tawşanlîk *s.* iepurime; mulţime de iepuri.

taw-şelegí *s.* fragă-de-pădure.

tawuk // •***tawuk etí*** carne de găină. •***tawuk şorbasî*** supă de găină.

tawukkarasî *s. (med., pop.)* orbul găinilor.

tawukkókíregí *s.* ciulama *(de pasăre)*.

tawuk-şípşe *s.* găini şi pui; păsări de curte; orătănii.

tawukşî *s.* găinar; avicultor.

tawukşuluk *s.* avicultură.

tawun *s. (med.)* ciumă; pestă.

tawunlî *adj.* ciumat.

tawuzbalîgî *s. (iht.)* peşte-păun *(lat., Coris julio)*.

tawuzğî *s.* păunar.

tawuzğuluk *s.* păunărie.

tay *s.* mânz.

taya *s.* **1.** doică. **2.** stog; claie; şiră; căpiţă. **3.** bonă; dădacă.

tayak *s.* **1.** băţ. **2.** proptea. **3.** bătaie; lovire. // •***tayak aşamak*** a mânca bătaie cu băţul; a mânca bătaie cu nuiaua. •***tayak atmak*** a bate cu băţul; a da nuiele. // •***aydar tayagî*** sceptru.

tayakaşagan *adj.* dojenit; muştruluit; burduşit; ciomăgit; mustrat.

tayakatkan *adj.* dojenitor; mustrător.

tayakatuw *s.* dojană; muştruluială; burduşeală; ciomăgeală; mustrare; chelfăneală.

tayakkagúwengen *adj.* violent; brutal.

tayakkagúwenúw *s.* violenţă; brutalitate; argumentul băţului.

tayaklama *s.* batere cu băţul; lovire cu băţul; flagelare.

tayaklamak *v.t.* a bate cu băţul; a lovi cu băţul; a flagela.

tayaklangan *adj.* bătut cu băţul; lovit cu băţul; flagelat.

tayamak *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema. // •***arkasîn/sîrtîn tayamak*** a-şi propti spatele; a se încredere în...; •***merdúwen tayamak*** *(d. vârstă)* a merge pe...;

tayanağak *s.* parcaj; parcare; staţie; oprire.

tayanağakkatartuw *s.* parcare; garare.

tayanağaklî *adj.* staţionar; staţionat.

tayanak *s.* **1.** reazem; sprijin; piedestal; suport. **2.** *(fig.)* bază; fundament. // •***deñíz tayanagî*** bază maritimă. •***hawa tayanagî*** bază aeriană. •***raketa tayanagî*** *(mil.)* bază de lansare a rachetelor. •***sport tayanagî*** *(sport)* bază sportivă.

tayanaklamak *v.t.* **1.** a rezema; a sprijini; a propti. **2.** a baza; a fundamenta.

tayanaklangan *adj.* **1.** rezemat; sprijinit; proptit. **2.** bazat; fundamentat.

tayanaklanmak *v.i.* **1.** a se rezema; a se sprijini; a se propti. **2.** a se baza; a se fundamenta.

tayanaklaw *s.* **1.** rezemare; sprijinire; proptire. **2.** bazare; fundamentare.

tayanaklî *adj.* **1.** rezemat; sprijinit; proptit. **2.** bazat; fundamentat.

tayanaksîz *adj.* **1.** nerezemat; nesprijinit; neproptit. **2.** fără bază; nefundamentat.

tayangan *adj.* rezemat.

tayangîş *s.* reazem; sprijin; piedestal; suport.

tayanma *s.* **1.** proptire; sprijinire; rezemare. **2.** bazare; bizuire;

întemeiere. **3.** argument.
tayanmagan *adj.* **1.** nerezemat; nesprijinit; neproptit. **2.** fără bază; nefundamentat.
tayanmak *v.i.* **1.** a se propti; a se sprijini; a se rezema. **2.** *(fig.)* a se baza; a se bizui; a se întemeia. // ***•pîşak súyekke tayanmak*** a-i ajunge cuțitul la os; a nu mai suporta.
tayanmaykalgan *adj.* nefundamentat; nesprijinit; neproptit; nerezemat.
tayatmak *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema.
tayatuwğî *s.* sprijinitor; suporter.
tayaw *s.* proptire; sprijin; rezemare.
tayawlî *adj.* proptit; sprijinit; rezemat.
tayaz I. *adj.* **1.** *(d. râuri etc.)* puțin adânc. **2.** superficial; de suprafață. **II.** *s. (la râuri etc.)* loc puțin adânc; vad. // ***•tayaz şanak*** farfurie întinsă.
tayazğa *adv.* superficial; pe scurt; în treacăt.
tayazlîk *s.* **1.** *(la râuri etc.)* loc puțin adânc; vad; banc de nisip; traversadă. **2.** superficialitate.
tayaztúşúnğelí *s.* superficialitate; limitare în gândire; mărginire.
tayaztúşúnğelí *adj.* superficial; limitat în gândire; mărginit.
taydaş *s.* semen.
taydîrak *s.* **1.** *(tehn.)* culisă. **2.** tobogan.
taydîrmak *v.i.* **1.** a determina să planeze. **2.** a determina să alunece; a determina să gliseze; a determina să culiseze. **3.** a determina să derapeze; a determina să patineze.
taygak I. *adj.* lunecos; alunecos; glisant. **II.** *s.* lunecuș; derdeluș; polei.
taygalak I. *adj.* lunecos; alunecos; glisant. **II.** *s.* lunecuș; derdeluș; polei. // ***•ğol taygalak*** drumul este alunecos.
taygalakkarşî *adj.* antiderapant.
taygan *adj.* alunecat; alunecător.
taygîn *adj.* **1.** lunecos; alunecos. **2.** glisant. // ***•taygîn buz*** polei.
tayğî *s. (ist.)* prinț moștenitor.
tayğîkîz *s.* prințesă; domniță; domnișoară.
tayğîlîk *adj.* princiar.
tayifa *s. (nav.)* echipaj. // ***•tayifa defterí*** *(nav.)* jurnal de bord.
tayife *s. (nav.)* echipaj.
tayifun *s. (geogr.)* taifun.
tayip *s.* blamare; reprobare. // ***•tayip bolmak*** a fi blamat; a fi condamnat. ***•tayip etmek*** a blama; a condamna.
tayiplí *adj.* blamat; repudiat; reprobat.
tayîf *s. (fiz.)* spectru. // ***•kúneşnîñ tayîfî*** spectru solar. ***•tayîf ğukalamasî*** analiză spectrală.
tayîlma *s.* **1.** culisare; derapare. **2.** *(sport)* patinaj.
tayîlmağî *s. (sport)* patinator.
tayîlmak *v.i.* **1.** a plana. **2.** a derapa; a patina. **3.** a aluneca; a glisa; a culisa.
tayîlmaz *adj.* antiderapant.
tayîn *s.* **1.** *(mil.)* rație; tain. **2.** stabilire; determinare; fixare. **3.** repartizare; distribuire. **4.** *(gram.)* atribut. // ***•baştan tayîn etmek*** a predestina. ***•tayîn bolmak*** a se stabili; a se determina; a se fixa; a se defalca; a se desemna; a se repartiza; a se raționaliza. ***•tayîn etmek*** a stabili; a determina; a fixa; a defalca; a desemna; a repartiza; a raționaliza. // ***•kararnamelí tayîn*** numire prin decret. ***•tayîn kartelasî*** cartelă pentru rație. ***•tayîn ótmegí*** rație de pâine.
tayînbolgan *adj.* raționalizat.
tayînetúw *s.* raționalizare.
tayîngî *s.* distribuitor.
tayîniy *adj. (gram.)* atributiv. // ***•tayîniy takîm*** *(gram.)* îmbinare atributivă.
tayînlî *adj.* **1.** *(mil.)* raționalizat. **2.** repartizat; distribuit. **3.** stabilit; determinat; fixat. **4.** *(gram.)* cu atribut.
tayînsîz *adj.* nedeterminat.
tayîş *s.* alunecare; glisare; culisare; planare.
tayma *s.* **1.** planor. **2.** alunecare; glisare; culisare; planare.
taymağa *s.* **1.** tobogan. **2.** *(tehn.)* culisă.
taymağî *s.* planorist.
taymağîlîk *s.* planorism.
taymak *v.i.* **1.** a aluneca; a glisa; a culisa. **2.** a plana. **3.** a derapa; a patina. // ***•ayakkîzagî taymak*** a patina. ***•hálínden taymak*** a ajunge rău; a decădea; a se ramoli. ***•kîzak taymak*** a schia. ***•şana taymak*** a se da cu sania. ***•sawlugundan taymak*** a i se deteriora sănătatea. ***•tílínden sesí taymak*** a agoniza; a intra în comă.
taymaykalîr *adj.* antiderapant.
taymaz *adj.* antiderapant.
tayor *s.* taior; costum taior. // ***•tayor takîmî*** costum taior.
taypak *adj.* **1.** lunecos; alunecos. **2.** inconstant; nestatornic.
tayşa *s.* alunecare de teren.
tayşagan *adj. (d. terenuri)* alunecător; surpat.
tayşama *s.* alunecare; surpare.
tayşamak *v.i. (d. terenuri)* a aluneca; a se surpa.
tayşatmak *v.t. (d. terenuri)* a face să alunece; a surpa.
tayşîk *s.* mânz.
tayuw *s.* alunecare; glisare; culisare; planare.
tayuwğî *adj.* glisant; culisant.
tayyar *adj.* **1.** zburător. **2.** volatil.
tayyare *s.* avion. // ***•awğî tayyaresí*** *(mil.)* avion de vânătoare. ***•bírkíşílík tayyare*** avion pentru o persoană. ***•suw tayyaresí*** hidroavion. ***•tayyare biletí*** bilet de avion. ***•tayyare kewdesí*** *(av.)* fuzelaj. ***•tayyare men*** cu avionul. ***•tayyare men ketkím kele*** aș pleca cu avionul. ***•tayyare papîrî*** *(nav.)* portavion. ***•tayyare perwanesí*** elice de avion. ***•tayyare sáát kaşta konîp kele?*** la ce oră aterizează avionul?; ***•tayyare seferí*** cursă de avion. ***•tayyare uşup kettí*** avionul a decolat. ***•tekkanatlî tayyare*** avion monoplan. ***•tepkílí tayyare*** avion cu reacție.
tayyaregekarşî *adj. (mil.)* antiaerian.
tayyareğí *s.* aviator. // ***•tayyareğí kabinasî*** *(av.)* carlingă.
tayyareğílík *s.* **1.** *(av.)* pilotaj. **2.** *(av.)* navigație; aviație.
tayyareğílíkbílímí *s.* aeronautică.
tayyareğílíkkeyaragan *adj. (av.)* navigabil.
tayyarewurgan *adj. (mil.)* antiaerian.
tayyarlaşatan *adj.* evaporabil.
tayyarlaşkan *adj.* volatilizat; evaporat.
tayyarlaşma *s.* volatilizare; evaporare.
tayyarlaşmak *v.i.* a se volatiliza; a se evapora.
tayyarlaştîruwğî *s.* vaporizator.
tayyarlîk *s.* zbor.
Tayyibe *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea agreabilă".
tayyip *adj.* plăcut; agreabil.
Tayyip *s. (antrop. m., arab.)* "Cel agreabil" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
taz I. *adj.* chel; pleșuv. **II.** *s.* calviție; chelie.
taza *adj.* **1.** veritabil; autentic; adevărat. **2.** *(fig.)* lămurit; deslușit; clar. **3.** pur; neamestecat; imaculat. **4.** *(fig.)* cinstit; sincer. **5.** curat; îngrijit; dereticat. **6.** *(d. aer)* proaspăt. // ***•tazaga tartmak*** a transcrie pe curat. // ***•góñílíñ taza bolsa*** dacă ți-e sufletul curat.
tazagóñíl(lí) *adj.* sincer; onest; candid; inocent.
tazagóñíllík *s.* sinceritate; onestitate; candoare; inocență.
tazakanlî *adj.* pursânge.
tazalîk *s.* **1.** mântuire; purificare. **2.** cinste; sinceritate. **3.** curățenie; dereticare. // ***•tazalîk yapmak*** a deretica; a face curățenie.
tazalîkyapma *s.* dereticare.
tazammun *s.* includere; înglobare; cuprindere. // ***•tazammun bolmak*** a se include; a fi înglobat; a fi cuprins. ***•tazammun etmek*** a include; a înghloba; a cuprinde.
tazammunlî *adj.* inclus; înglobat; cuprins.
tazargan *adj.* **1.** curățat; dereticat. **2.** *(fig.)* lichidat; omorât. **3.** descojit. **4.** *(fig.)* mântuit; purificat.
tazarmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi lichidat; a fi omorât. **2.** a se descoji. **3.** a se curăța; a se deretica. **4.** *(fig.)* a se mântui; a se purifica.
tazartîlgan *adj.* **1.** curățat; dereticat. **2.** *(fig.)* lichidat; omorât. **3.** descojit. **4.** *(fig.)* mântuit; purificat.
tazartîlmak *v.i.* **1.** *(fig.)* a fi lichidat; a fi omorât. **2.** a se descoji. **3.** a se curăța; a se deretica. **4.** *(fig.)* a se mântui; a se purifica.
tazartmak *v.t.* **1.** a descoji. **2.** a curăța; a deretica. **3.** *(fig.)* a lichida; a omorî.
tazartuw *s.* **1.** descojire. **2.** curățare; dereticare. **3.** *(fig.)* lichidare; terminare; omorâre.
tazartuwğî I. *adj.* mântuitor; purificator. **II.** *s.* **1.** *(d. persoane)* curățitor; îngrijitor. **2.** detergent.
tazbaş *adj.* chel; pleșuv.
tazbaşlîk *s.* chelie; calviție.
taze I. *adj.* **1.** proaspăt; fraged. **2.** *(d. ştiri etc.)* recent; nou; ultim. **II.** *s. (fig.)* femeie tânără. // ***•et taze mí?*** carnea e proaspătă?; ***•taze balîk*** pește proaspăt. ***•taze ğeñkşí/harbiyeğí*** *(mil.)* recrut. ***•taze ótmek*** pâine proaspătă. ***•taze suw*** apă proaspătă.
tazeden *adv.* iar; iarăși; din nou; încă o dată.
tazeleberme *s.* reîmprospătare; reînnoire.
tazelebermek *v.t.* a reîmprospăta; a reînnoi.
tazelegen *adj.* înnoitor; primenitor.
tazeleme *s.* împrospătare; reînnoire.
tazelemek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi.
tazelendírmek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi; a inova. // ***•bírtaa tazelendírmek*** a reîmprospăta.

tazelenebergen *adj.* reîmprospătat; reînnoit.
tazelengen *adj.* împrospătat; reînnoit.
tazelenmek *v.i.* a se împrospăta; a se reînnoi.
tazeleşken *adj.* împrospătat; reînnoit.
tazeleşmek *v.i.* a se împrospăta; a se reînnoi.
tazeleştírme *s.* împrospătare; reînnoire; inovaţie.
tazeleştírmek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi; a inova.
tazeleştírúw *s.* împrospătare; reînnoire; inovaţie.
tazeleştírúwğí *adj.* înnoitor; primenitor; inovator.
tazeletmek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi; a inova.
tazelík *s.* prospeţime; frăgezime; inovaţie.
tazelíkşí *adj.* înnoitor; primenitor; inovator.
taze-taze *adj.* **1.** foarte recent; foarte nou. **2.** foarte proaspăt; foarte fraged.
tazik *s.* **1.** presiune; tasare. **2.** constrângere; forţare.
taziklí *adj.* presat; tasat; forţat; constrâns.
tazim *s.* slăvire; glorificare; preamărire. // ***•resmiy tazim etmek*** *(mil.)* a saluta. ***•tazim bolmak*** a fi slăvit; a fi glorificat; a fi preamărit. ***•tazim etmek*** a slăvi; a glorifica; a preamări.
tazimlí *adj.* slăvit; glorificat; preamărit.
tazip *s.* chin; tortură; suferinţă. // ***•tazip bolmak*** a fi torturat; a se chinui. ***•tazip etmek*** a tortura; a chinui.
taziplí *adj.* chinuit; torturat; suferind.
tazipşí *adj.* chinuitor.
taziye *s.* condoleanţe. // ***•taziye etmek*** a-şi exprima condoleanţele.
tazî I. *adj.* copoiesc. **II.** *s.* copoi; ogar; prepelicar.
tazîday *adv.* copoieşte.
tazîğa *adv.* copoieşte.
tazîl I. *adj.* strămoşesc; ancestral. **II.** *s.* **1.** *(bot.)* rădăcină. **2.** origine; sursă; provenienţă; izvor; obârşie; spiţă; descendenţă. **3.** *(mat., lingv.)* rădăcină; radical. **4.** *(anat.)* fibră. **5.** *(geol., geogr.)* filon. **6.** *(bot.)* nervură. // ***•tazîl atmak*** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. ***•tazîlîn kurutmak*** a-l a stârpi din rădăcină; a-l extermina. ***•tazîlîn tartmak*** a-şi trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; ***•tazîlîndan sókmek*** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. // ***•dórtlík tazîl*** *(mat.)* rădăcină pătrată. ***•ğan tazîlî*** punct nevralgic. ***•kan tazîllarî*** *(med.)* vase sanguine. ***•kîlğî tazîllar*** *(anat.)* vase capilare. ***•maden tazîlî*** zăcământ. ***•tazîl işaretí*** *(mat.)* semnul radicalului. ***•tazîl şîşmesí*** *(med.)* varice.
tazîlatkan *adj.* înrădăcinat; cronic.
tazîlatuw *s.* înrădăcinare.
tazîldanğî I. *adj.* radical. **II.** *s.* radicalist.
tazîldanğîlaşkan *adj.* radicalizat.
tazîldanğîlaşma *s.* radicalizare.
tazîldanğîlaşmak *v.i.* a se radicaliza.
tazîldanğîlaştîrmak *v.t.* a radicaliza.
tazîldanğîlaştîruw *s.* radicalizare.
tazîldanğîlîk *s.* radicalism.
tazîldankesme *s.* tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desfiinţare.
tazîldankoparuw *s.* rupere din rădăcini; smulgere.
tazîlîkurutulgan *adj.* exterminat.
tazîlîndankesílgen *adj.* tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desfiinţare.
tazîlîndankesúw *s.* tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desfiinţare.
tazîlîndankopkan *adj.* rupt din rădăcini; smuls.
tazîlîndansógílgen *adj.* dezrădăcinat; extirpat.
tazîlîndansógúw *s.* dezrădăcinare; extirpare.
tazîlîntartkan *adj.* care îşi trage rădăcinile; provenit; rezultat; derivat.
tazîl-kurtî *s. (ent.)* coropişniţă *(lat., Gryllotalpa gryllotalpa)*.
tazîlkurutkan *adj.* exterminator.
tazîlkurutmasî *s.* exterminare.
tazîllangan *adj.* înrădăcinat; cronic.
tazîllanma *s.* înrădăcinare.
tazîllanmak *v.i.* a se înrădăcina.
tazîllî *adj.* **1.** profund; radical. **2.** substanţial; principal. **3.** înrădăcinat. **4.** fibros. **5.** *(anat.)* venos; vascular.
tazlak *adj.* chel; pleşuv.
tazlaşkan *adj.* chelit.
tazlaşmak *v.i.* a cheli.
tazlîk *s.* calviţie; chelie.
tazmin *s.* indemnizaţie; despăgubire; compensaţie. // ***•tazmin bolmak*** a se despăgubi; a se compensa. ***•tazmin etmek*** a despăgubi; a compensa.
tazminat *s.* indemnizaţie; despăgubire; compensaţie.
tazminatlî *adj.* despăgubit; compensat.
tazminlí *adj.* despăgubit; compensat.
táliy *adj.* secundar; ajutător; auxiliar; adjunct; supleant. // ***•táliy ğol*** drum lateral.
táwúkel *adj.* tont; căscat; neghiob; nerod; idiot.
táwúkelğe *adv.* prosteşte.
táwúkellík *s.* neghiobie; neozie; idioţenie.
tabaklaw *s.* tăbăcire; argăsire.
tabîluw *s. (arheol.)* vestigii; urme; rămăşiţe.
tabîrga-gúlí *s. (bot.)* trandafir-moscat *(lat., Rosa moschata)*.
tabîrgaotî *s. (bot.)* frăguliţă; moscuşor *(lat., Adoxa moschatellina)*.
tabîştîruw *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus.
tabîşuw *s.* **1.** întâlnire; întrevedere; reuniune. **2.** *(mat.)* concurenţă; convergenţă.
taçlaw *s.* încoronare; încununare.
taganagî, Senegal- *s. (orn.)* sfrâncioc de tufiş cu creastă neagră *(lat., Tchagra senegala)*.
taganak, altîn- *s. (orn.)* sfrâncioc asiatic *(lat., Lanius isabellinus)*.
taganak, balaban-boz- *s. (orn.)* sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel *(lat., Lanius excubitor)*.
taganak, ğaşmaklî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu mască *(lat., Lanius nubicus)*.
taganak, ğenubiy-boz- *s. (orn.)* sfrâncioc cenuşiu sudic *(lat., Lanius meridionalis)*.
taganak, kara-mañlaylî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu frunte neagră *(lat., Lanius minor)*.
taganak, kawerengí- *s. (orn.)* sfrâncioc brun *(lat., Lanius cristatus)*.
taganak, kawerengí-sîrtlî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu spate brun *(lat., Lanius vittatus)*.
taganak, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu cap roşu *(lat., Lanius senator)*.
taganak, kîzîl-karînlî- *s. (orn.)* mugurar cu piept roşu; mugurar de tufiş *(lat., Rhodophoneus cruentus)*.
taganak, kîzîl-sîrtlî- *s. (orn.)* sfrâncioc roşiatic; codălbiţă; şofran *(lat., Lanius collurio)*.
taganak, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* sfrâncioc cu coadă lungă *(lat., Lanius schach)*.
tagîluw *s.* **1.** dăruire *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **2.** agăţare; aninare. **3.** inserare; implantare; legare; alipire; fixare. **4.** adăugare; ataşare; alăturare. **5.** purtare *(de podoabe, bijuterii etc.)*. **6.** agasare; sâcâire.
tagîşlaw *s. (tehn.)* împănare.
tagîştîruw *s.* asamblare.
tağîrlanuw *s.* împietrire; înlemnire; înmărmurire; încremenire.
taj-lálesí *s. (bot.)* bibilică; coroană; lalea-pestriţă *(lat., Fritillaria meleagris)*.
tajlaw *s.* încoronare; încununare.
tajlî-boz-turna *s. (orn.)* cocor cenuşiu cu coroană; cocor african *(lat., Balearica regulorum)*.
tajlî-ğelbege *s. (orn.)* pitulice cu coroană *(lat., Phylloscopus coronatus)*.
tajlî-kara-turna *s. (orn.)* cocor negru cu coroană *(lat., Balearica pavonina)*.
tajlî-kîzîlkuyruk *s. (orn.)* codroş cu coroană *(lat., Phoenicurus moussieri)*.
tajlî-ótlegen *s. (orn.)* dendroica cu coroană *(lat., Dendroica coronata)*.
tajlî-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice cu coroană *(lat., Phylloscopus coronatus)*.
takîldaw *s.* ciocănire; ciocănit; ticăit; tic-tac.
takîmlaşuw *s.* grupare; regrupare.
takîrdaw *s.* pârâit; trosnet.
taklaklanuw *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
takray *s. (bot.)* citronelă; iarbă-de-lămâie *(lat., Cymbopogon citratus; Andropogon citratum)*.
tal *s. (bot.)* salcie; răchită; lozie; mlajă *(lat., Salix viminalis)*.
tal, ak- *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba)*.
tal, boz- *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea)*.
tal, kîzîl- *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.
tal, kuyulgan- *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.
tal, sarî- *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina)*.
talakdermanî *s. (bot.)* dalac; boaba-vulpii *(lat., Paris quadrifolia)*.
talakotî *s. (bot.)* lăsnicior; buruiană-de-dalac; umbra-nopţii *(lat., Solanum dulcamara)*.
talakotî, kara- *s. (bot.)* zârnă; lăsnicior *(lat., Solanum nigrum)*.
talaşuw *s.* încăierare *(şi fig.)*.

taldalanuw *s.* adăpostire; ferire; protejare; refugiere.
talimatlandîruw *s.* instructaj.
talî, eşkí- *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.
talpînuw *s.* **1.** silinţă; strădanie; osteneală; efort. **2.** *(fig.)* zbatere; palpitaţie.
tal-yasî *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.
tamamlanuw *s. (gram.)* complement; obiect.
tamamlaw *s.* completare; întregire.
tamgalî-afiyon *s. (bot.)* mac-cornut *(lat., Glaucium corniculatum)*.
tamgalî-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus)*.
tamgalî-haşhaş *s. (bot.)* mac-cornut *(lat., Glaucium corniculatum)*.
tamgalî-kelínşekşeşegí *s. (bot.)* mac-cornut *(lat., Glaucium corniculatum)*.
tamgalî-kógerşín *s. (orn.)* porumbel pătat *(lat., Columba guinea)*.
tamgalî-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraş de munte *(lat., Charadrius morinellus)*.
tamîrlanuw *s.* înrădăcinare.
tamîzdîruw *s.* **1.** picurare; ţârâire. **2.** picurare; pătare. **3.** distilare; lichefiere.
tamlaw *s.* grup; grupare; tacâm; serviciu; trusă.
tana-ğeparesí *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus silvestris)*.
tanakuşî, kawerengí-başlî- *s. (orn.)* văcărel cu cap brun *(lat., Molothrus ater)*.
tana-megdúnezí *s. (bot.)* asmăţui; hasmaţuchi *(lat., Anthriscus silvestris)*.
tanaotî *s. (bot.)* iarba-bivolului *(lat., Juncus buffonius)*.
tana-peşmegí *s. (bot.)* pita-vacii *(lat., Boletus bovinus)*.
tanasabînî *s. (bot.)* floarea-călugărului; văcărică *(lat., Saponaria vaccaria)*.
tanîluw *s.* notorietate.
tanîmlaw *s.* definire; precizare.
tanîşuw *s.* sfătuire; consultare; cunoştinţă.
tanîtlaw *s.* probare; dovedire; demonstrare.
tanîtuw *s.* recomandare; prezentare.
tanîw *s.* cunoaştere.
tankîldaw *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
tañrîlaştîruw *s.* divinizare.
tapanlaw *s.* grăpare; boronire.
tapînuw *s.* **1.** idolatrizare; cult. **2.** adoraţie; veneraţie.
tapîrdaw *s.* tropăit; tropot.
taptalaw *s.* călcare în picioare; încălcare; tasare.
tap-tap *interj.* trop!;
tarafsîzlaştîruw *s.* neutralizare.
tarakay *s. (orn.)* nagâţ; ploier verde *(lat., Vanellus vanellus)*.
tarakay, ak-kuyruklî- *s. (orn.)* nagâţ cu coadă albă; ploier cu coadă albă *(lat., Vanellus leucurus; Chettusia leucura)*.
tarakay, balaban- *s. (orn.)* fluierar mare; nagâţ mare *(lat., Hoplopterus indicus; Vanellus indicus)*.
tarakay, kara-kekeşlí- *s. (orn.)* fluierar cu creastă neagră; nagâţ cu creastă neagră *(lat., Hoplopterus tectus)*.
tarakay, şîganaklî- *s. (orn.)* fluierar cu pinten; nagâţ cu pinten *(lat., Hoplopterus spinosus; Vanellus spinosus)*.
tarakay, súrmelí- *s. (orn.)* nagâţ de stepă; ploier de stepă *(lat., Vanellus gregarius; Chettusia gregaria)*.
tarakay, temírğí- *s. (orn.)* nagâţ fierar; ploier fierar *(lat., Vanellus armatus)*.
tarakayî, Hint- *s. (orn.)* fluierar mare; nagâţ mare *(lat., Hoplopterus indicus; Vanellus indicus)*.
tarakayî, yenşek- *s. (orn.)* stârc alergător *(lat., Dromas ardeola)*.
taraklaw *s.* **1.** dărăcire; dărăcit. **2.** dragare.
tarakotî *s. (bot.)* scăiuş; varga-ciobanului; scaiul-voinicului *(lat., Dipsacus pilosus)*.
tarak-órdek *s. (orn.)* raţă pieptene *(lat., Sarkidiornis sylvicola)*.
taral *s. (bot.)* angelică *(lat., Angelica archangelica; Angelica officinalis)*.
taraluw *s.* strâmtare; îngustare.
tarayuw *s.* diminuare; îngustare; strâmtorare.
tarî *s. (bot.)* mei *(lat., Panicum miliaceum)*.
tarkan *s. (orn.)* cocoş de munte; cocoş sălbatic; gotcan; găinuşă de munte *(lat., Tetrao urogallus)*.
tarkat *s. (orn.)* ferestraş mare; bodârlău cu ferăstrău *(lat., Mergus merganser)*.
tarkat, ak- *s. (orn.)* ferestraş mic *(lat., Mergus albellus)*.
tarkat, kalpaklî- *s. (orn.)* ferestraş cu glugă *(lat., Mergus cucullatus; Lophodytes cucullatus)*.
tarkat, kekeşlí- *s. (orn.)* ferestraş moţat *(lat., Mergus serrator)*.
tarla-aykabagî *s. (orn.)* lăcar cafeniu *(lat., Acrocephalus agricola)*.
tarla-eşkísawarî *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
tarla-kazî *s. (orn.)* gâscă de semănătură *(lat., Anser fabalis)*.
tarla-kirazkuşî *s. (orn.)* presură sură *(lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra)*.
tarla-şîbawî *s. (orn.)* lăcar cafeniu *(lat., Acrocephalus agricola)*.
tarla-şîmşîgî *s. (orn.)* vrabie de câmp americană *(lat., Spizella pusilla)*.
tarla-sayragî *s. (orn.)* cocoşar *(lat., Turdus pilaris)*.
tarla-sîyîrşîgî *s. (orn.)* graur american estic *(lat., Sturnella magna)*.
tarla-surkarlîgaşî *s. (orn.)* drepnea de câmp *(lat., Apus unicolor)*.
tarla-súlekeşí *s. (orn.)* presură sură *(lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra)*.
tarla-tartarî *s. (orn.)* cristel de câmp *(lat., Crex crex)*.
tarla-tenegí *s. (orn.)* presură sură *(lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra)*.
tarla-tentekkuşî *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
tarla-torgayî *s. (orn.)* ciocârlie de câmp *(lat., Alauda arvensis)*.
tarla-yaprak-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulice de câmpie *(lat., Phylloscopus neglectus)*.
tarla-yaprak-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulice de câmpie *(lat., Phylloscopus neglectus)*.
tarmaklanuw *s.* ramificare; ramificaţie; bifurcare; bifurcaţie.
tarşîn *s. (bot.)* arbore-de-scorţişoară *(lat., Cinnamomum verum; Cinnamomum zeylanicum)*.
tarsîldaw *s.* plesnitură; trosnet.
tarsînuw *s.* strâmtorare; plictiseală.
tarsîyuw *s.* strâmtorare; plictiseală.
tartalagî, Kanariya-Adasî- *s. (orn.)* auşel de Canare *(lat., Regulus teneriffae)*.
tartalak, altîn-mañlaylî- *s. (orn.)* auşel cu cap galben; tartalac *(lat., Regulus regulus)*.
tartalak, altîn-tajlî- *s. (orn.)* auşel cu coroană aurie *(lat., Regulus saprata)*.
tartalak, kózíldíríklí- *s. (orn.)* auşel cu coroană roşie; auşel cu ochelari *(lat., Regulus calendula)*.
tartalak, súrmelí- *s. (orn.)* auşel sprâncenat *(lat., Regulus ignicapillus)*.
tartarî, Amerika-kók-saz- *s. (orn.)* găinuşă americană albastră *(lat., Porphyrio martinica)*.
tartarî, Amerika-suw- *s. (orn.)* cresteţ american *(lat., Porzana carolina)*.
tartarî, Baillon'nîñ-suw- *s. (orn.)* cresteţ mic *(lat., Porzana pusilla)*.
tartarî, boz-suw- *s. (orn.)* cresteţ cu dungi *(lat., Porzana marginalis)*.
tartarî, kara-suw- *s. (orn.)* cresteţ negru *(lat., Limnocorax flavirostra)*.
tartarî, kíşkene-saz- *s. (orn.)* găinuşa lui Allen *(lat., Porphyrio alleni)*.
tartarî, kíşkene-suw- *s. (orn.)* cresteţ cenuşiu *(lat., Porzana parva)*.
tartarî, kîzîl-mañlaylî-suw- *s. (orn.)* găinuşă de baltă; corlă *(lat., Gallinula chloropus)*.
tartarî, kók-saz- *s. (orn.)* găinuşă albastră *(lat., Porphyrio porphyrio)*.
tartarî, meneklí-suw- *s. (orn.)* cresteţ pestriţ *(lat., Porzana porzana)*.
tartarî, suw- *s. (orn.)* cârstel de baltă; cristei de baltă *(lat., Rallus aquaticus)*.
tartarî, tarla- *s. (orn.)* cristel de câmp *(lat., Crex crex)*.
tartîmlaw *s. (gram.)* conjugare.
tartîşuw *s.* **1.** controversă; dispută; polemică. **2.** discuţie; dezbatere; deliberare.
tartkîşlaw *s.* tragere; zgâlţâire; hâţânare.
taşaruw *s.* pietrificare; împietrire; fosilizare.
taş-aywasî *s. (bot.)* bărcoace *(lat., Cotoneaster integerrima)*.
taşgúlí, dak- *s. (bot.)* mălăoi *(lat., Helianthemum alpestre; Helianthemum rupifragum)*.
taşgúlí, sarî- *s. (bot.)* iarba-osului *(lat., Helianthemum nummularium)*.
taşğargan *s. (bot.)* iarba-surzilor *(lat., Saxifraga aizoon)*.
taşğonuw *s.* masonerie.
taşîllaşuw *s.* fosilizare.
taşînuw *s.* **1.** mutare; strămutare. **2.**

transport; cărare.
taşîw *s.* revărsare de ape; inundaţie; clocot.
taşkaytargan, kîzîlğa- *s. (orn.)* pietruş *(lat., Arenaria interpres)*.
taş-keklígí *s. (orn.)* potârniche de stâncă *(lat., Alectoris graeca)*.
taşkesken *s. (bot.)* mărgeluşă *(lat., Lithospermum arvense)*.
taş-kírkígí *s. (orn.)* potârniche de stâncă *(lat., Alectoris graeca)*.
taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar; pietroşel *(lat., Saxicola torquata torquata)*.
taşkuşî, alaşa- *s. (orn.)* mărăcinar bălţat *(lat., Saxicola caprata)*.
taşkuşî, Kanariya-Adasî- *s. (orn.)* mărăcinar de Canare *(lat., Saxicola dacotiae)*.
taşkuşî, kara- *s. (orn.)* mărăcinar negru *(lat., Saxicola rubicola)*.
taşkuşî, şayîr- *s. (orn.)* mărăcinar mare; urzicar mare *(lat., Saxicola rubetra)*.
taşkuşî, Sebír- *s. (orn.)* mărăcinar siberian *(lat., Saxicola maura)*.
taşlanuw *s.* dezbrăcare.
taşlaşuw *s.* pietrificare; împietrire; fosilizare.
taşlaw *s.* părăsire.
taşlîk-kerwankuşî *s. (orn.)* pasărea-ogorului *(lat., Burhinus oedicnemus)*.
taş-mantar *s. (bot.)* mânătarcă; hrib *(lat., Boletus edulis)*.
taş-sayragî *s. (orn.)* mierlă de piatră *(lat., Monticola saxatilis)*.
taştawugî, ak- *s. (orn.)* ieruncă alpină; potârniche albă *(lat., Lagopus mutus)*.
taştawugî, kîzîl- *s. (orn.)* potârniche scoţiană *(lat., Lagopus lagopus scoticus)*.
taştorgay *s. (orn.)* vrabie de stâncă *(lat., Petronia petronia)*.
taştorgay, şal- *s. (orn.)* vrabie cenuşie de stâncă *(lat., Petronia brachydactyla)*.
taştorgay, sarî-bogazlî- *s. (orn.)* vrabie cu gât galben *(lat., Petronia xanthocollis)*.
taştorgayî, koraylîk- *s. (orn.)* vrabie de tufiş *(lat., Petronia dentata)*.
taş-yonğasî *s. (bot.)* coronişte *(lat., Coronilla varia)*.
tasawurlaw *s.* **1.** schiţare; eboşare. **2.** plănuire; proiectare; intenţie.
taska *s. (orn.)* strigă *(lat., Tyto alba guttata)*.
taslaklaw *s.* schiţare; eboşare.
tatar *s. (orn.)* cocoş de munte; cocoş sălbatic; gotcan; găinuşă de munte *(lat., Tetrao urogallus)*.
Tatar-Súyúşúk *s. (topon.)* Topola *(Dobrich, Bulgaria)*.
tatlî-bereñge *s. (bot.)* batat; cartof-dulce *(lat., Ipomoea batatas)*.
tatlî-ğúgúre *s. (bot.)* sorg; mătură *(lat., Sorghum saccharatum)*.
tatlî-kartop *s. (bot.)* batat; cartof-dulce *(lat., Ipomoea batatas)*.
tatlî-limon *s. (bot.)* limetă; lămâie-verde *(lat., Citrus aurantifolia)*.
tatlî-sîpîrgaotî *s. (bot.)* sorg; mătură *(lat., Sorghum saccharatum)*.
tatlîtamîr *s. (bot.)* lemn-dulce; rădăcină-dulce; ciorânglav *(lat., Glycyrrhiza glabra)*.
tatula *s. (bot.)* ciumăfaie; laur; tatulă *(lat., Datura stramonium)*.
tatuw *s.* gust; gustare.
taw-altînotî *s. (bot.)* rozmarin-de-munte *(lat., Gnaphalium silvaticum)*.
taw-armutî *s. (bot.)* păr-pădureţ *(lat., Pyrus communis; Amygdalis formis)*.
taw-aynagî *s. (orn.)* barză cu ciocul galben *(lat., Mycteria ibis)*.
taw-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie de pădure *(lat., Lullula arborea)*.
taw-bótnegí *s. (bot.)* voieştniţă *(lat., Mentha silvestris)*.
taw-elmasí *s. (bot.)* măr-pădureţ *(pom fructifer) (lat., Malus sylvestris)*.
taw-ğawrawugî *s. (orn.)* cinteză de iarnă *(lat., Fringilla montifringilla)*.
taw-ğelşeşegí *s. (bot.)* oiţă; dediţei-de-pădure; floarea-vântului *(lat., Anemone silvestris)*.
taw-ğetkeneşelegí *s. (bot.)* frag-de-pădure *(lat., Fragaria vesca)*.
tawkalaşî *s. (bot.)* nalbă; mălăuţ; colăceii-babei *(lat., Malva silvestris)*.
taw-kertpesí *s. (bot.)* păr-pădureţ *(lat., Pyrus communis; Amygdalis formis)*.
taw-kesteresí *s. (bot.)* bălbisă *(lat., Stachys silvatica)*.
taw-kirazî *s. (bot.)* vişin-sălbatic; vişinel *(lat., Prunus fructicosa)*.
tawkîya *s. (orn.)* găină *(lat., Gallus gallus domesticus)*.
tawlandîruw *s.* **1.** *(fig.)* bacşiş; ciubuc. **2.** îngrăşare.
tawlaw *s.* gresare; ungere.
tawlayotî *s. (bot.)* crucea-pământului; brânca-ursului *(lat., Heracleum sphondylium)*.
tawlayotî, ğalpak- *s. (bot.)* plăcinta-porcului; talpa-ursului *(lat., Heracleum palmatum)*.
taw-nanesí *s. (bot.)* voieştniţă *(lat., Mentha silvestris)*.
taw-palşîkşîsî *s. (orn.)* fluierar de mlaştină *(lat., Tringa glareola)*.
taw-şîkîldagî *s. (orn.)* cojoaică de pădure; scorţar *(lat., Certhia familiaris)*.
taw-salkîmotî *s. (bot.)* firuţă; iarbă-deasă; şovar-de-munte *(lat., Poa nemoralis)*.
taw-tîrmaşîkkuşî *s. (orn.)* cojoaică de pădure; scorţar *(lat., Certhia familiaris)*.
tawugî, dak- *s. (orn.)* găiunuşă de alun; ieruncă *(lat., Tetrastes bonasia; Bonasia bonasia)*.
tawugî, Hint- *s. (orn.)* bibilică; picheriţă *(lat., Numida meleagris)*.
tawugî, Kîtay- *s. (orn.)* găină de Bankiva *(lat., Gallus gallus)*.
tawuk *s. (orn.)* găină *(lat., Gallus gallus domesticus)*.
tawulga *s.* **1.** *(bot.)* tavalgă *(lat., Spiraea salicifolia)*. **2.** *(bot.)* taulă *(lat., Spiraea crenata)*.
tawuz *s. (orn.)* păun *(lat., Pavo cristatus)*.
tawuzotî, ak- *s. (bot.)* iarba-câmpului *(lat., Agrostis alba; Agrostis stolonifera)*.
tawuzotî, it- *s. (bot.)* bucăţel; iarbă-câinească *(lat., Agrostis canina)*.
taw-zambagî *s. (bot.)* crin-de-pădure *(lat., Lilium martagon)*.
tayak-kamîşî *s. (bot.)* trestie-de-mare *(lat., Calamus rotang)*.
tayaklaw *s.* batere cu bâtul; lovire cu bâtul; flagelare.
tayanuw *s.* **1.** proptire; sprijinire; rezemare. **2.** bazare; bizuire; întemeiere. **3.** argument.
tayga *s. (bot.)* rădăcina-dracului; ginseng siberian *(lat., Acanthopanax senticosus; Eleutherococcus senticosus)*.
tayga-kalîntumşugî *s. (orn.)* mugurar de taiga *(lat., Pinicola enucleator)*.
tayga-şakragî *s. (orn.)* mugurar de taiga *(lat., Pinicola enucleator)*.
tayîluw *s.* **1.** culisare; derapare. **2.** *(sport)* patinaj.
tayşaw *s.* alunecare; surpare.
tayyarlaşuw *s.* volatilizare; evaporare.
taz-aynak *s. (orn.)* ibis chel *(lat., Geronticus eremita)*.
taze-tepreşşeşegí *s. (bot.)* floare-de-leac; piciorul-cocoşului târâtor *(lat., Ranunculus repens)*.
taze-turnaayagî *s. (bot.)* floare-de-leac; piciorul-cocoşului târâtor *(lat., Ranunculus repens)*.
taz-ibis *s. (orn.)* ibis chel *(lat., Geronticus eremita)*.
tazîllanuw *s.* înrădăcinare.
tazkara *s. (orn.)* vultur negru *(lat., Aegypius monachus; Vultur monachus)*.
teadúl *s.* corespondenţă; concordanţă; proporţionalitate.
teadúllí *adj.* corespunzător; concordant; proporţional.
teatiy *s.* schimb. // **•*kóríş teatiysí*** schimb de opinii. **•*teatiy efkáar*** schimb de opinii.
tebaa *s.* **1.** cetăţenie. **2.** cetăţean; supus. // **•*kazak tebaasî*** cetăţenie română.
tebaalîk *s.* cetăţenie.
tebahhur *s.* evaporare; volatilizare. // **•*tebahhur etmek*** a se volatiza; a se evapora.
tebahhurlaştîruwğî *s.* vaporizator.
tebahhurlî *adj.* evaporat; volatilizat.
tebahhurtanîr *adj.* evaporabil.
tebarúz *s.* apariţie; ivire. // **•*tebarúz bolmak*** a apărea; a se ivi. // **•*ehemmiyet men tebarúz ettírmem kerek ke*** trebuie să evidenţiez în mod deosebit că.
tebarúzlí *adj.* apărut; ivit.
tebdil *s.* **1.** schimbare; deghizare. **2.** înnoire; reînnoire; primenire; împrospătare. // **•*tebdil bolmak*** a se schimba; a se înnoi; a se împrospăta. **•*tebdil etmek*** a schimba; a înnoi; a împrospăta. **•*tebdil gezmek*** a umbla deghizat.
tebdillí *adj.* **1.** schimbat; deghizat. **2.** înnoit; reînnoit; primenit; împrospătat.
tebellúr *s.* **1.** cristalizare. **2.** lămurire; clarificare. // **•*tebellúr bolmak*** a se cristaliza. **•*tebellúr etmek*** a cristaliza.
tebellúrlí *adj.* **1.** lămurit; clarificat. **2.** cristalizat.
tebene *s.* ac mare; ac ţigănesc.
teberruw *s.* dăruire; donare; atribuire; acordare. // **•*teberruw bolmak*** a fi dăruit; a fi donat. **•*teberruw etmek*** a dărui; a dona.
teberruwğî *s.* donator.
teberruwlî *adj.* dăruit; donat; atribuit; acordat.
tebessúm *s.* zâmbet; surâs. // **•*tebessúm etmek*** a zâmbi; a surâde.
tebessúmlí *adj.* zâmbitor; surâzător.
tebeşír *s.* cretă.
Tebeşír-Bayîr *s. (topon., deal în*

Murfatlar) ("Dealul de Cretă") Tibişir *(jud. Constanţa).*

tebílme *s.* lovitură de picior.

tebíşmek *v.i. (recipr.)* a se lovi cu copita; a se lovi cu piciorul.

teblik *s.* **1.** anunţare; comunicare. **2.** comunicat; veste. // ***•teblik bolmak*** a se anunţa; a se comunica. ***•teblik etmek*** a anunţa; a comunica.

tebliklí *adj.* anunţat.

tebrik *s.* felicitare. // ***•tebrik bolmak*** a fi felicitat. ***•tebrik etmek*** a felicita.

tebrikler *interj.* felicitări!;

tebrikliymen *interj.* vă felicit!;

tebrikname *s.* felicitare *(imprimat).*

tebúw *s.* **1.** lovitură de picior; şut. **2.** repercusiune; consecinţă. **3.** *(tehn., mil.)* recul. **4.** impuls; stimul. // ***•pazla tebúw*** surescitare.

tebúwğí **I.** *adj.* stimulant. **II.** *s.* stimulent.

tedarik *s.* **1.** obţinere; procurare; achiziţionare. **2.** furnizare. // ***•tedarik bolmak*** a se obţine; a se procura; a se achiziţiona; a se furniza; a se pregăti; a se prepara. ***•tedarik etmek*** a obţine; a procura; a achiziţiona; a furniza; a pregăti; a prepara. ***•tedarikte tabîlmak*** a face pregătiri; a se pregăti. // ***•tedarik masîraplarî*** cheltuieli de aprovizionare.

tedariklí *adj.* **1.** furnizat. **2.** obţinut; procurat; achiziţionat.

tedarikşí *s.* furnizor.

tedaviy **I.** *adj.* terapeutic; vindecător. **II.** *s. (med.)* tratare; tratament; terapie; terapeutică. // ***•tedaviy bolmak*** *(med.)* a se trata; a se însănătoşi; a se lecui. ***•tedaviy etmek*** *(med.)* a trata; a însănătoşi; a lecui. ***•tedaviy kórmek*** *(med.)* a se afla sub tratament; a beneficia de tratament. // ***•láj tedaviyí*** cură. ***•tedaviy etúwğí*** terapeutic. ***•tedaviy usulî*** metodă de tratament.

tedaviyğí **I.** *adj.* terapeutic; vindecător. **II.** *s.* terapeut.

tedaviylí *adj.* însănătoşit; vindecat.

tedaviyuzmanî *s.* terapeut.

tedaviyuzmanlîgî *s.* terapeutică; terapie.

tedayiy *s.* asociaţie de idei.

tedbir *s.* **1.** măsură; dispoziţie. **2.** mijloc; procedeu. // ***•tedbir almak*** a lua măsuri. // ***•kattî tedbirler*** măsuri severe. ***•korînma tedbirlerí*** *(mil.)* măsuri de apărare. ***•yasawğî tedbirler*** măsuri constructive.

tedbirlí *adj.* prevăzător; precaut; prudent.

tedbirsíz *adj.* neprevăzător; imprudent.

tedbirsízlík *s.* imprudenţă; lipsă de prevedere.

tedhiş *s.* intimidare; terorizare. // ***•tedhiş etmek*** a intimida; a teroriza. // ***•tedhiş faaliyetí*** acţiune teroristă. ***•tedhiş siyasetí*** politică de intimidare.

tedhişçí *s., adj.* terorist.

tedhişçílík *s.* terorism.

tedhişlí *adj.* intimidat; terorizat.

tedirgin *adj.* incomodat; deranjat. // ***•tedirgin bolmak*** a fi incomodat; a fi deranjat. ***•tedirgin etmek*** a incomoda; a deranja.

tedirginlík *s.* incomodare; deranj.

tediye *s.* plată; achitare. // ***•tediye bolmak*** a se plăti; a se achita. ***•tediye etmek*** a plăti; a achita. // ***•tediye muvazenesí*** balanţă de plăţi.

tediyeetken *s. (fin.)* debitor; datornic; plătitor.

tediyelí *adj.* **1.** plătit; achitat. **2.** de plătit; plătibil; scadent.

tedriğen *adv.* treptat; puţin câte puţin; pas cu pas.

tedris *s.* **1.** învăţare; instruire. **2.** predare; curs. // ***•tedris almak*** a învăţa; a se instrui. ***•tedris etmek*** a învăţa; a instrui. // ***•tedris usulî*** metodă de predare; didactic.

tedrislí *adj.* învăţat; instruit.

teehhúl *s.* căsătorie; însurătoare; cununie. // ***•teehhúl bolmak*** a se căsători; a se însura. ***•teehhúl etmek*** a căsători; a însura.

teehhúllí *adj.* căsătorit; însurat; cununat.

teessúf *s.* regret; părere de rău. // ***•teessúf etmek*** a regreta; a-i părea rău. // ***•teessúf etemen*** regret.

teeyyút *s.* adeverire; confirmare. // ***•teeyyút bolmak*** a se adeveri; a se confirma. ***•teeyyút etmek*** a adeveri; a confirma.

teeyyútlí *adj.* confirmat; adeverit.

tefe *s. (fin.)* camătă; dobândă cămătărească.

tefeğí *s.* cămătar.

tefeğílík *s.* cămătărie; camătă.

tefekkúr *s.* gândire; judecată; raţiune. // ***•tefekkúrge dalmak*** a cădea pe gânduri.

tefrik *s.* **1.** separare; despărţire; izolare. **2.** deosebire; distincţie; diferenţă. **3.** *(pol.)* blocadă; embargo.

tefrika *s.* **1.** dezbinare; despărţire. **2.** disensiune; discordie. **3.** *(lit.)* foileton.

tefrikağî *s. (lit.)* foiletonist.

tefrikalî *adj.* **1.** dezbinat; despărţit. **2.** cu disensiuni; cu discordie.

tefriklí *adj.* **1.** separat; despărţit; izolat. **2.** deosebit; distins; diferenţiat. **3.** *(pol.)* aflat sub blocadă; supus embargoului.

tefrikşí *s., adj.* separatist.

tefriş *s.* **1.** întindere; aşternere. **2.** pavare; pietruire. **3.** mobilare.

tefrişlí *adj.* **1.** pavat; pietruit. **2.** întins; aşternut. **3.** mobilat.

tefsir *s.* **1.** explicare; comentare; interpretare. **2.** comentariu. // ***•tefsir bolmak*** a se explica; a se comenta; a se interpreta. ***•tefsir etmek*** a explica; a comenta; a interpreta. // ***•hukukiy tefsir*** *(jur.)* interpretare juridică. ***•ílmiy tefsir*** interpretare ştiinţifică. ***•tewúkeğí/tewúkiy tefsir*** interpretare istorică.

tefsiretúwğí *adj.* explicativ.

tefsirğí *s.* comentator; interpret.

tefsirlí *adj.* explicat; comentat; interpretat; tălmăcit.

teftiş *s.* inspecţie; control. // ***•teftiş bolmak*** a fi inspectat; a fi controlat. ***•teftiş etmek*** a inspecta; a controla.

teftişlí *adj.* inspectat; controlat.

tegel *s.* tighel.

tegelleme *s.* tighelare.

tegellemek *v.t.* a tighela.

tegellengen *adj.* tighelat.

tegellí *adj.* tighelat.

tegenegí, bak- *s. (bot.)* scaiul-dracului; căruţa-dracului; îndrăcită; sperioasă; tăvălici *(lat., Eryngium campestre).*

tegenegí, dewe- *s. (bot.)* armurar *(lat., Carduus marianus; Silybium marianum).*

tegenegí, koy- *s. (bot.)* turiţă-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri *(lat., Agrimonia eupatoria).*

tegenegí, şól- *s. (bot.)* pălămidă *(lat., Cirsium arvense).*

tegenegí, uyuz- *s. (bot.)* crăstăval; crăpuşnic *(lat., Cirsium oleraceum).*

tegenek *s. (bot.)* scai *(lat., Cirsium vulgare).* **1.** ţeapă; spin; ghimpe; ac. // ***•tegenek ústúnde otîrmak*** a sta ca pe ghimpi.

tegenek, ak- *s. (bot.)* limba-oii *(lat., Cirsium canum).*

tegenek, delí- *s. (bot.)* şofrănel; crăpuşnic *(lat., Cirsium furiens).*

tegenek, gúmúş- *s. (bot.)* turtă; ciortopoloc; ciurul-zânelor *(lat., Carlina acaulis).*

tegenek, mor- *s. (bot.)* scai-albastru; scai-vânăt *(lat., Eryngium planum).*

tegenek, múbarek- *s. (bot.)* schinel; iarbă-amară; scai-amar; şofran-sălbatic *(lat., Cnicus benedictus).*

tegenek, ólmez- *s. (bot.)* ghimpe-pădureţ *(lat., Ruscus aculeatus).*

tegenek, sarî- *s. (bot.)* scai-galben *(lat., Centaurea solstitialis).*

tegeneklí *adj.* ţepos; spinos; cu ghimpi; ghimpat. // ***•tegeneklí tel*** sârmă ghimpată.

tegeneklík *s.* mărăcine; mărăciniş.

tegeneklí-katîrtîrnagî *s. (bot.)* genistră *(lat., Ulex europaeus).*

tegeneklí-mîşîkbaşî *s. (bot.)* tapoşnic; lungurică *(lat., Galeopsis tetrahit).*

tegenek-yúzúmí *s. (bot.)* dracilă *(lat., Berberis vulgaris).*

tegerşík *s.* roată. // ***•geşírúwğí tegerşík*** *(tehn.)* roată de transmisie. ***•kíşkene tegerşík*** rolă. ***•şólmekşí tegerşígí*** roata olarului. ***•tahrik tegerşígí*** *(tehn.)* volant. ***•tegerşík şemberí*** şină. ***•tegerşíklerní ayarlamak lázîm*** trebuie reglate roţile. ***•tírmen tegerşígí*** *(tehn.)* roata morii. ***•tíşlí tegerşík*** *(tehn.)* roată dinţată. ***•úş tegerşíklí*** tricicletă.

tegíz *adj.* neted; plat; drept.

tegízakkan *adj.* cursiv; fluent.

tegízakma *s.* cursivitate; fluenţă.

tegízalan *s.* palier.

tegízgeş *s.* cumpănă; poloboc; nivelă cu bulă de aer.

tegízleme *s.* netezire; aplatizare; teşire.

tegízlemek *v.t.* a netezi; a aplatiza; a teşi.

tegízlengen *adj.* netezit; aplatizat; teşit.

tegízlenmek *v.i.* a se netezi; a se aplatiza; a se teşi.

tegízlí *adj.* netezit; aplatizat; teşit.

tegízlík *s.* teşitură.

tegument *s.* piele; tegument; coajă.

teğanús *s.* **1.** omogenitate. **2.** solidaritate.

teğawuz *s.* **1.** *(d. frontiere)* trecere; violare. **2.** atac; agresiune. **3.** atentat. // ***•teğawuz bolmak*** a fi agresat; a fi violat; a se încălca. ***•teğawuz etmek*** a atenta; a agresa; a viola; a încălca. // ***•ğelen teğawuzî*** forţarea frontierei.

teğawuzğî *s.* **1.** atentatator; atacant;

violator; agresor. **2.** agresiv; ofensiv.
teğawuzlî *adj.* **1.** atacat; agresat. **2.** *(d. frontiere)* trecut; violat.
teğdit *s.* împrospătare; înnoire; primenire.
teğditlí *adj.* înnoit; reînnoit; primenit; împrospătat.
teğennún *s.* nebunie; scrânteală. // ***•teğennún bolmak*** a înnebuni; a se scrânti.
teğennúnlí *adj.* înnebunit; nebun; scrântit.
teğerrút *s.* **1.** izolare; separare. **2.** abstractizare. **3.** *(pol.)* blocadă; embargo. // ***•teğerrút astîna almak*** a institui o blocadă. ***•teğerrút bolmak*** a se izola; a se separa. ***•teğerrút etmek*** a izola; a separa. ***•teğerrútní kótermek*** a ridica blocada.
teğerrútlí *adj.* **1.** abstractizat. **2.** izolat; separat. **3.** *(pol.)* aflat sub blocadă; supus embargoului.
teğessúm *s.* întrupare; întruchipare; personificare. // ***•teğessúm bolmak*** a se întruchipa; a se întrupa; a fi personificat. ***•teğessúm etmek*** a întruchipa; a întrupa; a personifica.
teğessúmlí *adj.* întrupat; întruchipat; personificat.
teğet *s. (mat.)* tangentă.
teğetlí *adj.* tangenţial; razant.
teğil *s.* amânare. // ***•teğil bolmak*** a se amâna. ***•teğil etmek*** a amâna.
teğillí *adj.* amânat.
teğim *s.* comerţ.
teğrubiy *adj.* experimental.
teğrúbe *s.* **1.** încercare; experienţă; probă. **2.** experienţă. // ***•teğrúbe bolmak*** a se încerca; a se experimenta; a fi probat. ***•teğrúbe etmek*** a încerca; a experimenta; a proba. ***•teğrúbeden geşírmek*** a practica. // ***•teğrúbe kaytîmî*** stagiu.
teğrúbealgan *s.* practicant.
teğrúbedengeşírúw *s.* practică.
teğrúbelí *adj. (d. oameni)* experimentat; cu experienţă.
teğrúbesíz *adj. (d. oameni)* neexperimentat; lipsit de experienţă; începător.
teğrúbesízlík *s.* noviciat.
teğrúbiy *adj.* empiric.
teğrúbiylík *s. (fil.)* empirism.
teğziye *s.* pedepsire; condamnare; osândă. // ***•teğziye bolmak*** a fi pedepsit; a fi penalizat. ***•teğziye etmek*** a pedepsi; a penaliza.
teğziyelí *adj.* pedepsit; condamnat; osândit.
tehalúf *s.* deosebire; diferenţă. // ***•tehalúf bolmak*** a se deosebi; a se distinge; a se diferenţia. ***•tehalúf etmek*** a deosebi; a distinge; a diferenţia.
tehalúflí *adj.* distins; deosebit.
tehdit *s.* ameninţare; intimidare. // ***•tehdit bolmak*** a fi ameninţat; a se intimida. ***•tehdit etmek*** a ameninţa; a intimida.
tehditkáar *adj.* ameninţător; primejdios.
tehditlí *adj.* ameninţat; intimidat.
teheyyúş *s.* **1.** emoţie. **2.** înflăcărare; entuziasm; ardoare. // ***•teheyyúş bolmak*** a se emoţiona; a se entuziasma; a se înflăcăra. ***•teheyyúş etmek*** a emoţiona; a entuziasma; a înflăcăra.
teheyyúşlí *adj.* **1.** înflăcărat; entuziasmat; arzător. **2.** emoţionat; emoţionant.
tehir *s.* amânare; tărăgănare; tergiversare. // ***•tehir bolmak*** a se amâna; a se tărăgăna; a se tergiversa. ***•tehir etmek*** a amâna; a tărăgăna; a tergiversa.
tehirlí *adj.* amânat; tărăgănat; tergiversat.
tehlike *s.* pericol; primejdie; risc. // ***•tehlikege atmak*** a primejdui; a periclita.
tehlikegeatuw *s.* hazardare; periclitare; primejduire; expunere; ameninţare.
tehlikelí *adj.* periculos; primejdios; riscant. // ***•tehlikelí mîntaka*** zonă periculoasă.
tehne *s.* zăbală.
tek **I.** *adj.* **1.** singur; unul singur. **2.** unic; singular. **3.** impar; fără pereche. **II.** *conj.* doar să...; numai să...; // ***•tek konîşmak*** a monologa. // ***•tek sayî*** *(mat.)* număr impar.
tekallalî *s. (fil.)* monoteist.
tekallalîk *s. (fil.)* monoteism.
tekañlamlî *adj.* univoc.
tekatomlî *adj. (fiz.)* monoatomic.
tekaúdiye *s.* pensie.
tekaút *s.* pensie; pensionare. // ***•tekaút bolmak*** a se pensiona. ***•tekaút etmek*** a pensiona.
tekaútlí *adj.* pensionat; pensionar.
tekayaklî *adj.* olog; cu un singur picior.
tekámúl *s.* evoluţie; dezvoltare. // ***•tekámúl bolmak*** a evolua; a se dezvolta. ***•tekámúl etmek*** a dezvolta.
tekámúllí *adj.* evoluat; dezvoltat.
tekásúf *s.* densitate; concentraţie.
tekásúfazaymasî *s.* rarefiere.
tekásúfíazaygan *adj.* rarefiat.
tekásúflí *adj.* densificat; concentrat.
tekbaşîna *adv.* independent; de unul singur; fără altcineva.
tekbírleşmedegerlí *adj. (chim.)* monovalent.
tekdir *s.* admonestare; mustrare. // ***•tekdir bolmak*** a fi admonestat; a fi mustrat. ***•tekdir etmek*** a admonesta; a mustra.
tekdiretken *adj.* mustrător.
tekdirğí *s.* mustrător; dojenitor.
tekdirlí *adj.* admonestat; mustrat.
teke *s.* ţap.
Teke *s. (topon., localitate desfiinţată)* Teche *(jud. Tulcea)*.
tekegím *s. (agr.)* monocultură.
tekeğíklí *adj. (lingv.)* monosilabic.
tekel *s. (econ.)* monopol. // ***•tekelge almak*** a monopoliza.
Tekelí *s. (topon.)* Tichileşti *(jud. Tulcea)*.
tekellí *adj. (econ.)* monopolizat.
teker *s. (iht.)* barbun-de-mare *(lat., Mullus surmuletus)*.
Teker-Kól/Teker-Gól *s. (hidron., topon.) ("Lacul Barbunilor-de-Mare")* Techirghiol *(jud. Constanţa)*.
tekerrúr *s.* **1.** repetare; repetiţie; revenire. **2.** *(jur., med.)* recidivă. // ***•tekerrúr bolmak*** a se repeta. ***•tekerrúr etmek*** a repeta. // ***•ğúrúmnúñ tekerrúrí*** *(jur.)* recidivă.
tekerrúrğí *adj.* reduplicativ; repetativ.
tekerrúrlí *adj.* repetat; revenit.
tekesakalî *s. (bot.)* creţuşcă *(lat., Filipendula ulmaria)*.
tekfazalî *adj. (fiz.)* monofazic.
tekğataklî *adj.* cu un singur pat. // ***•tekğataklî oda*** cameră cu un singur pat.
tekğiltlí *adj.* într-un singur volum.
tekğínslí *adj. (biol.)* unisexual.
tekğínslílík *s. (biol.)* unisexualitate.
tekğínísten *adj.* omogen; de acelaşi gen; de acelaşi fel.
tekğínístenlík *s.* omogenitate.
tekğón *s.* simplex.
tekğón(lí) *adj. (auto.)* cu sens unic. // ***•tekğónlí ğol*** drum cu sens unic.
tekheğelí *adj. (lingv.)* monosilabic.
tekhúğrelí *adj. (biol.)* unicelular; monocelular.
tekil *s., adj. (gram.)* singular.
tekin *adj.* **1.** gol; nelocuit. **2.** unic; fără seamăn. **3.** norocos. // ***•tekin topraklar*** pământ nelocuit.
tekinlík *s.* unicitate.
tekir *adj.* vărgat; bălţat.
tekkanatlî *s., adj. (av.)* monoplan. // ***•tekkanatlî tayyare*** avion monoplan.
tekkíríş *s.* simplex.
tekkíşílí *adj. (gram.)* unipersonal. // ***•tekkíşílí fiil/figel*** *(gram.)* verb unipersonal.
tekkîskaayaklîlî *adj.* monogam.
tekkîskaayaklîlîk *s.* monogamie.
tekkol *s. (econ.)* monopol.
tekkolgaalîngan *adj.* monopolizat.
tekkolgaaluw *s.* monopolizare.
tekkolğî *s., adj. (econ.)* monopolist.
tekkollî *adj. (econ.)* monopolizat.
tekkonîşma *s.* monolog.
tekkonîşuw *s.* monolog.
tekkózelí *adj. (biol.)* unicelular; monocelular.
tekkózlí *adj.* unicameral.
tekkózlík *s.* monoclu.
tekkutuplî *adj. (fiz.)* monopolar.
teklif *s.* **1.** propunere; ofertă. **2.** impozit; impunere. **3.** ceremonie; etichetă. // ***•teklip etmek*** a propune; a oferi.
tekliflí *adj.* ceremonios; protocolar.
teklifsíz *adj. (d. atitudini, vorbire)* familiar; simplu.
teklifsízlík *s.* familiaritate.
teklip *s.* **1.** impozit; impunere. **2.** ceremonie; etichetă. **3.** propunere; ofertă. // ***•teklibíñízní kablettík*** am acceptat propunerea dumeavoastră. ***•úylenme teklibí*** cerere în căsătorie.
tekliplí *adj.* ceremonios; protocolar.
teklipsíz *adj. (d. atitudini, vorbire)* familiar; simplu. // ***•teklifsíz tíl*** limbă familiară.
teklipsízlík *s.* familiaritate.
teklík *s.* singularitate; unicitate.
tekmenzillí *adj.* unicameral. // ***•tekmenzillí kurultay*** *(pol.)* parlament unicameral.
tekmíl **I.** *adj.* **1.** complet; întreg. **2.** desăvârşit; deplin. **II.** *s.* terminare; desăvârşire; completare. // ***•tekmíl kaber bermek*** a raporta; a informa. // ***•tekmíl eserler*** opere complete. ***•tekmíl kaber*** *(mil.)* raport. ***•tekmíl kaytarîp berúw*** restabilire în întregime. ***•tekmíllík úğretí*** pensie.
tekmílden *adj.* din întreg. // ***•tekmílden ketírmek*** a deduce.
tekmíldenkelgen *adj.* dedus.
tekmíldenkelme *s.* deducţie.
tekmílgebargan *adj. (log.)* inductiv.
tekmílgebarma *s. (log.)* inducţie.
tekmílgebarmak *v.t. (log.)* a induce.
tekmílğe **I.** *adv.* pe deplin. **II.** *s. (gram.)* propoziţie.

tekmílğí *s.* pensionar. // •***tekmílğí harbiyeğí*** *(mil.)* rezervist.
tekmílğílík *s.* pensie; pensionare.
tekmílkaya *s.* monolit.
tekmílleme *s.* **1.** pensionare. **2.** completare; întregire. **3.** terminare; desăvârşire; absolvire. // •***tekmílleme imtanî*** examen de absolvire.
tekmíllemek A. *v.i.* a se pensiona. **B.** *v.t.* **1.** a termina; a desăvârşi; a absolvi. **2.** a completa; a întregi.
tekmíllengen *adj.* **1.** completat; întregit. **2.** terminat; desăvârşit; absolvit.
tekmíllenmegen *adj.* neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parţial.
tekmíllenmek *v.i.* **1.** a se completa; a se întregi. **2.** a se termina; a se desăvârşi; a fi absolvit.
tekmíllenmiykalgan *adj.* neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parţial.
tekmílleş *s. (gram.)* complement; obiect.
tekmíltanîş *s.* plebiscit.
tekmíltaş *s.* monolit.
tekmílúlge *s.* prototip.
tekne *s.* **1.** albie; covată. **2.** *(nav.)* coca; carcasă. **3.** *(nav.)* ambarcaţiune. **4.** *(geogr.)* albie; matcă. **5.** carapace. // •***tekneníñ túmenğísí*** *(nav.)* cârmaciul ambarcaţiunii.
teknik *adj.* tehnic. // •***teknik ğónetmelík*** instrucţiuni tehnice. •***teknik ğukalama*** studiu tehnic. •***teknik kelime*** termen tehnic. •***teknik okîl*** şcoală tehnică. •***teknik okîtma*** învăţământ tehnic. •***teknik resím*** desen tehnic.
teknika *s.* tehnică.
teknikabílímğísí *s.* tehnolog.
teknikabílímí I. *adj.* tehnologic. **II.** *s.* tehnologie.
teknikabílímlí *adj.* tehnologic.
teknikağí *s.* tehnician.
teknoloğik *adj.* tehnologic.
teknoloğiya I. *adj.* tehnologic. **II.** *s.* tehnologie.
teknoloğiyağî *s.* tehnolog.
teknoloğiyalî *adj.* tehnologic.
tekodalî *adj.* unicameral.
tekoklî *adj.* monoaxial.
tekoklîlîk *s.* monoaxialitate.
tekózeklí *adj.* mononuclear.
tekparşa *adj. (d. materiale)* masiv; dintr-o bucată; monobloc.
tekperdelí *adj.* cu un singur act.
tekpíşím(lí) *adj.* uniform; omogen; de o singură formă.
tekpíşímlík *s.* uniformitate; omogenitate.
tekrar I. *adv.* iar; iarăşi; din nou; încă o dată; în mod repetat. **II.** *interj.* bis!; **III.** *s.* repetare; repetiţie. // •***tekrar bolmak*** a se repeta. •***tekrar etmek*** a repeta. // •***oyînnîñ tekrarî*** *(sport)* rejucarea meciului.
tekrarğí I. *adj.* reduplicativ; repetativ. **II.** *s. (jur.)* recidivist.
tekrarlama *s.* repetare; repetiţie.
tekrarlamak *v.t.* a repeta.
tekrarlanmak *v.i.* a se repeta.
tekrarlatmak *v.i.* a determina să repete.
tekrarlî *adj.* repetat.
tekrarsîz *adj.* unic; inimitabil.
tekrarsîzlîk *s.* unicitate.
tekrar-tekrar *adv.* în mod repetat.
tekrarlaw *s.* repetare; repetiţie.
tekrenklí *adj.* monocrom; monocromatic; uni; unicolor. // •***tekrenklí kumaş*** *(text.)* stofă uni.
tekrenklílík *s.* monocromie.
tekrir *s.* revizuire. // •***tekrir bolmak*** a se revizui. •***tekrir etmek*** a revizui.
tekrirğí *s.* revizor.
tekrirlí *adj.* revizuit.
tekseda(lî) *adj.* mono; monofonic.
teksestílímlí *adj. (lingv.)* monosilabic.
teksif *s.* condensare. // •***teksif bolmak*** a se condensa. •***teksif etmek*** a condensa. // •***teksif etílgen sút*** lapte condensat.
teksifazaymasî *s.* rarefiere.
teksifíazaygan *adj.* rarefiat.
teksiflí *adj.* condensat.
teksir *s.* înmulţire; multiplicare. // •***teksir bolmak*** a se multiplica. •***teksir etmek*** a multiplica.
teksirğí *s. (mat.)* factor; înmulţitor; multiplicator.
teksirlí *adj.* înmulţit; multiplicat.
teksîzga *s.* monografie.
teksoydan *adj.* omogen; similar; de acelaşi gen; de acelaşi fel.
teksoydanlîk *s.* omogenitate; similaritate.
teksoylî *adj. (biol.)* unisexual.
teksoylîlîk *s. (biol.)* unisexualitate.
teksozîkawazlî *s. (lingv.)* monoftong.
tekstil *s.* textile; ţesătură.
tekşekíl(lí) *adj.* uniform; omogen; de o singură formă.
tekşekíllík *s.* uniformitate; omogenitate.
tektanelí *adj. (fiz.)* monoatomic.
tektañrîğî *s. (fil.)* monoteist.
tektañrîğîlîk *s. (fil.)* monoteism.
tektarîmğîlîk *s. (agr.)* monocultură.
tek-tek *adv.* unul câte unul. // •***tek-tek wuruşmak*** a se duela.
tek-tenha *adv. (d. oameni)* de unul singur; fără altcineva.
tektonik *adj. (geol.)* tectonic.
tektonika *s. (geol.)* tectonică.
tektonlî *adj.* monoton.
tektonlîlîk *s.* monotonie.
tektúrden *adj.* omogen; de acelaşi gen; de acelaşi fel.
tektúzetúw *adj.* uniform; monoton.
tektúzetúwlúk *s.* **1.** uniformitate. **2.** monotonie.
tekúyrenek *adj.* uniform.
tekúyreneklík *s.* uniformitate.
tekvalensalî *adj. (chim.)* monovalent.
tekyaklî *adj.* unilateral.
tekzip *s.* dezminţire. // •***tekzip bolmak*** a se dezminţi; a fi dezminţit. •***tekzip etmek*** a dezminţi.
tekzipbolmagan *adj.* nedezminţit.
tekziplí *adj.* dezminţit.
tel *s.* **1.** sârmă; fir. **2.** fibră *(şi anat.)*. **3.** *(muz.)* coardă. **4.** telegraf; telegramă. // •***tel wurmak*** a telegrafia. // •***şagîlgan/elektrik telí*** fir electric. •***şáş telí*** fir de păr. •***tegeneklí tel*** sârmă ghimpată. •***telegraf telí*** fir telegrafic.
telaffuz *s.* pronunţie; pronunţare; dicţiune; fonetism. // •***telaffuz bolmak*** a se pronunţa; a se rosti. •***telaffuz etmek*** a pronunţa; a rosti. // •***dogrî telaffuz*** pronunţie corectă. •***tatarğa kayet tora telaffuz etesíñiz*** pronunţaţi foarte corect tătăreşte.
telaffuzlî *adj.* pronunţat; rostit.
telafiy *s.* recuperare; compensare. // •***telafiy bolmak*** a se recupera; a se compensa. •***telafiy etmek*** a recupera; a compensa.
telafiylí *adj.* recuperat; compensat.
telakiy *s.* întâlnire; revedere. // •***telakiy bolmak*** a se întâlni; a se revedea. •***telakiy etmek*** a întâlni; a revedea.
telakiylí *adj.* întâlnit; revăzut.
telaş *s.* **1.** emoţie. **2.** grijă; îngrijire; temere.
telaşlandîrgan *adj.* **1.** emoţionant; tulburător. **2.** îngrijorător; neliniştitor.
telaşlandîrmak *v.t.* **1.** a emoţiona; a tulbura. **2.** a îngrijora; a nelinişti.
telaşlangan *adj.* **1.** emoţionat; tulburat. **2.** neliniştit; îngrijorat.
telaşlanma *s.* **1.** emoţie; tulburare. **2.** nelinişte; îngrijorare.
telaşlanmak *v.i.* **1.** a se emoţiona; a se tulbura. **2.** a se nelinişti; a se îngrijora.
telaşlî *adj.* **1.** emoţionat; tulburat. **2.** îngrijorat; neliniştit.
telaşlanuw *s.* **1.** emoţie; tulburare. **2.** nelinişte; îngrijorare.
telbege *s.* hăţ; dârlog. // •***telbegelerín kîsmak*** a-l ţine în hăţuri.
telbegelemek *v.t.* **1.** a pune hăţurile; a ţine în hăţ; a hăţui *(mai ales cai)*. **2.** a struni; a frâna; a stăpâni *(persoane)*.
telbegelenmek *v.i.* a fi ţinut în hăţuri; a fi strunit.
telbegesíz *adj.* desfrânat; dezmăţat.
telbegesízlík *s.* desfrâu; dezmăţ.
telbew *s.* hăţ; dârlog. // •***telbewlerín kîsmak*** a-l ţine în hăţuri.
telbewlemek *v.t.* **1.** a pune hăţurile; a ţine în hăţ; a hăţui *(mai ales cai)*. **2.** a struni; a frâna; a stăpâni *(persoane)*.
telbewlenmek *v.i.* a fi ţinut în hăţuri; a fi strunit.
telbewsúz *adj.* desfrânat; dezmăţat.
telbewsúzlúk *s.* desfrâu; dezmăţ.
tele I. *s. (zool.)* jder *(lat., Martes martes)*. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; crimean.
Tele-Ajun *s. (topon., "Ţinutul Sciţilor")* Teleajen *(jud. Prahova)*.
telef *s.* distrugere; nimicire. // •***telef bolmak*** a fi distrus; a fi nimicit. •***telef etmek*** a distruge; a nimici.
teleferik *s.* teleferic.
teleflí *adj.* nimicit; distrus.
telefon I. *adj.* telefonic. **II.** *s.* telefon. // •***telefon etmek/şaldîrmak/şaltîratma k*** a telefona. // •***keşeortasînda telefon şaldî*** la miezul nopţii a sunat telefonul. •***şeherlerarasî telefon konîşmasî*** convorbire telefonică interurbană. •***telefon hatî*** linie telefonică. •***telefon kartî*** cartelă telefonică. •***telefon kîlawuzî/rehberí*** carte de telefon. •***telefon merkezí*** centrală telefonică. •***telefon numarasî*** număr de telefon. •***telefon odasî*** cabină telefonică. •***telefon şebekesí/awî*** reţea telefonică. •***umumiy telefon*** telefon public.
telefonğî *s.* telefonist.
telefonğîlîk *s.* telefonie.
telefonik *adj.* telefonic.
telefonlî *adj.* telefonic.
telefotografiya *s.* telefotografie.
telefşí *adj.* distrugător; nimicitor.
telege *s.* **1.** car; căruţă; teleagă. **2.** vehicul; maşină; mijloc de transport. // •***motorlî telege*** autovehicul.

•***telege haleketíne kapalî ğol*** circulaţie interzisă din ambele sensuri.
telegeğí *s.* căruţaş.
telegraf **I.** *adj.* telegrafic. **II.** *s.* telegraf. // •***telegraf kaberí*** telegramă. •***telegraf telí*** fir telegrafic.
telegraflî *adj.* telegrafic.
telegrafşî *s.* telegrafist.
telegrafşîlîk *s.* telegrafie.
telegrama *s.* telegramă.
teleğayîn *s.* emisiune televizată; televizare.
teleğayînlama *s.* televizare.
teleğayînlamak *v.t.* a televiza.
teleğayînlangan *adj.* televizat.
teleğayînlanmak *v.i.* a se televiza.
teleğayînlî *adj.* televizat.
telekomanda *s.* telecomandă.
telekomunikasiya *s.* telecomunicaţie.
teleme *s.* *(gastron.)* telemea. // •***teleme penerí*** brânză telemea.
telemetre *s.* telemetru.
telem-telesík *adj.* grăbit; grabnic; iute; urgent; nerăbdător.
teleneşretílgen *adj.* televizat.
teleneşretílmek *v.i.* a se televiza.
teleneşretme *s.* televizare.
teleneşretmek *v.t.* a televiza.
teleneşriyat *s.* emisiune televizată; televizare.
teleneşriyatlî *v.i.* televizat.
teleobiyektif *s.* teleobiectiv.
Tele-Orman *s.* *(topon.)* *("Pădurea Sciţilor")* Teleorman.
telepatiya *s.* telepatie.
telese-telese *adv.* în grabă; iute; urgent; cu nerăbdare.
telesí, taşlîk- *s.* *(zool.)* jder-de-stâncă *(lat., Martes foina)*.
telesík *adj.* grăbit; grabnic; iute; urgent; nerăbdător.
telesíklík *s.* grabă; iuţeală; urgenţă.
telesíktekmíllengen *adj.* precoce.
telesíktekmíllenúw *s.* precocitate.
telesken *adj.* grăbit; iuţit; urgentat.
teleskop *s.* telescop.
teleskopik *adj.* telescopic.
telesme **I.** *interj.* uşurel!; încetişor!; **II.** *s.* grăbire; iuţire; urgentare.
telesmeden *adj.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
telesmek *v.i.* a se grăbi; a fi iuţit; a se urgenta. // •***yawaş teles!*** grăbeşte-te încet!;
telestírgen *adj.* presant; precipitant; grabnic; urgent; care impune urgentarea.
telestírmek *v.t.* a grăbi; a iuţi; a urgenta; a îndemna; a zori.
telestírúwğí *adj.* urgent; critic.
telesúw *s.* grăbire; iuţire; urgentare. // •***telesúw kerektírmek*** a impune grabă; a cere iuţeală.
telesúwsúz *adj.* încet; tacticos; domol; lent; greoi.
telesúwsúzlúk *s.* încetineală.
televiziyon *s.* televiziune. // •***televiziyon ğihazî*** televizor. •***televiziyon studiyosî*** studio de televiziune. •***televiziyon turagî*** staţie de televiziune.
televiziyondaneşretílgen *adj.* televizat.
televizor *s.* televizor.
telif *s.* **1.** împăcare; conciliere. **2.** scris; scriere. **3.** scriere; compunere; creaţie. // •***telif bolmak*** a fi creat; a se compune. •***telif etmek*** a crea; a compune. // •***telif hakkî*** drepturi de autor.
teliflí *adj.* **1.** împăcat; conciliat. **2.** scris; compus; creat.
telifsíz *adj.* neîmpăcat; ireconciliabil.
telifşí *adj.* împăciuitor; conciliant.
telike *s.* scrisoare; memorandum.
telkáariy *adj.* filigranat; lucrat în filigran.
telkáariylík *s.* filigran.
telkek *s.* clovn.
telkin *s.* **1.** sugerare; sugestie. **2.** *(fig.)* inoculare. **3.** hipnoză; hipnotizare. // •***telkin bolmak*** a fi sugerat. •***telkin etmek*** a sugera.
telkinetúwğí **I.** *adj.* hipnotizant. **II.** *s.* hipnotizator.
telkinğí *s.* hipnotizator.
telkinlí *adj.* **1.** inoculat. **2.** sugestiv. **3.** hipnotizat.
telkolan *s.* cablu.
telkuyruk *s.* *(orn.)* raţă de gheţuri *(lat., Clangula hyemalis)*.
tel-kuyruklî-bagîrtlak *s.* *(orn.)* găinuşă zburătoare cu coadă-ac *(lat., Pterocles alchata)*.
tel-kuyruklî-karlîgaş *s.* *(orn.)* rândunică cu coadă aciculară *(lat., Hirundo smithii)*.
tel-kuyruklî-kók-ker *s.* *(orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică *(lat., Coracias abyssinicus)*.
tel-kuyruklî-kók-kuzgun *s.* *(orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică *(lat., Coracias abyssinicus)*.
tel-kuyruklî-kók-zakşa *s.* *(orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică *(lat., Coracias abyssinicus)*.
tel-kuyruklî-naktura *s.* *(orn.)* găinuşă zburătoare cu coadă-ac *(lat., Pterocles alchata)*.
tel-kuyruklî-órdek *s.* *(orn.)* raţă de gheţuri *(lat., Clangula hyemalis)*.
tel-kuyruklî-surkarlîgaş *s.* *(orn.)* drepnea cu coadă aciculară *(lat., Hirundapus caudacutus)*.
tellal *s.* **1.** vestitor; crainic. **2.** mijlocitor; mediator; comisionar.
tellalhakkî *s.* comision.
tellemek *v.t.* **1.** a împodobi cu fireturi. **2.** a telegrafia.
tellí **I.** *adj.* **1.** sârmos; cu sârmă. **2.** împodobit cu fireturi; gătit. **3.** telegrafic. **II.** *s.* funicular; teleferic.
tellídaya *s.* telecabină.
tellíkabina *s.* telecabină.
tellíkóşk *s.* telecabină.
tellíkulúbe *s.* telecabină.
tellítalwar *s.* telecabină.
telpek *s.* joben.
telpekşí *s.* pălărier.
telsîğîm *s.* cablu.
telşeşegí *s.* *(bot.)* telegraf *(lat., Desmodium gyrans)*.
teltasma *s.* cablu.
teltokîsî *s.* *(anat.)* ţesut fibros.
telve *s.* zaţ de cafea.
telvin *s.* creare; înfiinţare; întemeiere. // •***telvin bolmak*** a se crea; a se înfiinţa; a se întemeia. •***telvin etmek*** a crea; a înfiinţa; a întemeia.
telvinğí *s.* întemeietor; creator; fondator.
telvinlí *adj.* creat; înfiinţat; întemeiat.
telwurgan *s.* telegrafist.
telwuruw *s.* telegrafie.
temadiy *s.* **1.** continuare; urmare; prelungire. **2.** durată. // •***temadiy bolmak*** a se continua; a fi urmat; a se prelungi. •***temadiy etmek*** a continua; a urma; a prelungi.
temadiylí *adj.* continuat; prelungit; dăinuitor.
temanne *s.* salut; salutare. // •***temanne etmek*** a saluta; a da bineţe.
temaruz *s.* simulare *(a unei boli)*. // •***temaruz bolmak*** a se simula. •***temaruz etmek*** a simula *(o boală)*.
temaruzlî *adj.* simulat.
temas *s.* **1.** atingere; contact. **2.** legătură; raport; relaţie. **3.** comunicaţie.
temaslî *adj.* **1.** atins; contactat. **2.** cu legătură; cu raport; cu relaţie. **3.** cu comunicaţie.
temaşa *s.* **1.** urmărire; vizionare. **2.** reprezentaţie; spectacol. // •***temaşa bolmak*** a fi vizionat. •***temaşa etmek*** a viziona. // •***bírperdelí temaşa*** scenetă. •***ezber temaşa*** recital. •***ğazibelí temaşa*** *(teatr.)* feerie. •***rakkaslîk temaşasî*** spectacol de balet. •***saba temaşasîn terğih etemen*** prefer matineul. •***temaşa başlar-başlamaz bíz tiyatroga yetíştík*** spectacolul abia începuse când noi am ajuns la teatru. •***temaşa yazuwğusî*** dramaturg. •***temaşa zalî*** sală de spectacol; auditoriu.
temaşaday *adj.* spectaculos.
temaşağî *s.* spectator; martor ocular.
temaşağîlar *s., pl.* audienţă; spectatori.
temaşalaşkan *adj.* dramatizat.
temaşalaşmak *v.i.* a se dramatiza.
temaşalaştîrma *s.* dramatizare.
temaşalaştîrmak *v.t.* a dramatiza.
temayúl *s.* **1.** înclinare; aplecare; îndoire; tendinţă. **2.** *(fig.)* înclinaţie; vocaţie.
temayúllí *adj.* aplecat; înclinat.
temayúz *s.* remarcare; evidenţiere. // •***temayúz bolmak*** a se remarca; a se evidenţia. •***temayúz etmek*** a remarca; a evidenţia.
temayúzlí *adj.* remarcat; evidenţiat; evident; constatat.
temaşalaştîruw *s.* dramatizare.
tembel *adj.* leneş; trândav; indolent.
tembelleşmek *v.i.* a trândăvi; a lenevi.
tembellík *s.* lenevie; trândăvie; indolenţă.
tembih *s.* sfat; îndrumare. // •***tembih bolmak*** a se sfătui; a fi îndrumat. •***tembih etmek*** a sfătui; a îndruma.
tembihlí *adj.* sfătuit; îndrumat; povăţuit.
tembihşí *s.* sfătuitor; îndrumător.
temel **I.** *adj.* fundamental; de bază; principal. **II.** *s.* **1.** temelie; fundaţie. **2.** bază; fundament *(şi fig.)*. **3.** rădăcină; bază. // •***temelín atmak*** a-i pune temelia; a-i pune bazele; a-l fonda. •***temelínde tabîlmak*** a sta la temelia; a sta la baza. •***temelínden deñíştírmek*** a-l schimba din temelie; a-l reforma. // •***bergí temelí*** bază de impozitare. •***temel aylîk*** salariu de bază. •***temel taşî*** piatră de temelie.
temelatuw *s.* întemeiere.
temelatuwğî *s.* fondator; întemeietor.
temeldendeñíşír *adj.* reformabil.
temeldendeñíşken *adj.* reformat.
temeldendeñíştírgen *s.* reformator.
temeldendeñíştírme *s.* reformare; reformă.

temelleşken *adj.* fundamentat; bazat; întemeiat.
temelleşme *s.* fundamentare; bazare; întemeiere.
temelleşmek *v.i.* a se fundamenta; a se baza; a se întemeia.
temelleştírmek *v.t.* a fundamenta; a baza; a întemeia.
temellí *adj.* fundamentat; bazat; întemeiat; temeinic; solid; trainic.
temeloy *s. (fil.)* teză.
temelpíkír *s. (fil.)* teză.
temelsíz *adj. (fig.)* neîntemeiat; fără bază; fără o bază reală; fictiv.
temenna *s.* salut; salutare. // •***temenna etmek*** a saluta; a da bineţe.
temenniy *s.* urare. // •***temenniy etmek*** a ura.
temerkúz *s.* adunare; concentrare. // •***temerkúz bolmak*** a se aduna; a se concentra. •***temerkúz etmek*** a aduna; a concentra. // •***temerkúz kampî*** lagăr de concentrare.
temerkúzlí *adj.* adunat; concentrat.
temeşír *s.* cretă.
temin *s.* **1.** încredinţare; asigurare; garantare. **2.** obţinere; dobândire. // •***temin bolmak*** a se încredinţa; a se asigura; a fi garantat. •***temin etmek*** a încredinţa; a asigura; a garanta.
teminat *s.* asigurări; garanţii. // •***teminat bermek*** a da garanţii.
teminatberúw *s.* arvunire.
teminatlî *adj.* asigurat; garantat.
teminatparasî *s. (jur.)* cauţiune.
teminatşî *s.* asigurator; garant.
teminlí *adj.* **1.** încredinţat; asigurat; garantat. **2.** obţinut; dobândit.
temiz *s.* **1.** deosebire; diferenţă. **2.** discernământ; spirit de discernământ. **3.** *(jur.)* casare; casaţie. // •***temiz etmek*** a casa. •***temizge şîkmak*** *(jur.)* a fi achitat.
temír I. *adj.* din fier; cu fier; feros. **II.** *s.* **1.** fier. **2.** ancoră. **3.** blacheu. // •***temír atmak*** *(nav.)* a ancora. // •***kóteklengen temír*** fier forjat. •***saban temírí*** fierul plugului; brăzdar. •***temír bíleklí*** cu antebraţ de fier. •***temír bogî*** zgură. •***temír filizí*** filon de fier. •***temír ğan*** suflet de fier. •***temír iradelí*** *(d. oameni)* ferm; hotărât. •***temír kaytîmî/şagî*** *(ist.)* epoca de fier. •***temír kópír*** pod de fier. •***temír şîbîk*** bară de fier.
temíratkan *adj. (nav.)* ancorat.
temíratma *s. (nav.)* ancorare.
temírbaş *s.* inventar. // •***temírbaşka almak*** a inventaria.
temírbaşkaalîngan *adj.* inventariat.
temírbaşkaaluw *s.* inventariere.
temírden *adj.* din fier; de fier.
temírdiy *adv.* ca fierul.
temírğí *s.* fierar.
temírğílík *s.* fierărie; atelier în care se prelucrează fierul; meşteşugul de fierar.
temírğí-tarakay *s. (orn.)* nagâţ fierar; ploier fierar *(lat., Vanellus armatus)*.
temírğol(î) I. *adj.* feroviar. **II.** *s.* cale ferată. // •***temírğol katarî*** *(transp.)* tren. •***temírğol motorî*** *(ferov.)* automotor. •***temírğolî makasî*** *(ferov.)* macaz.
temírğúrek *adj.* curajos; cutezător; viteaz; temerar; neînfricat.
temírğúreklík *adj.* curaj; cutezanţă; vitejie; temeritate; neînfricare.
temírhint *s. (bot.)* tamarin; tamarind *(lat., Tamarindus indica)*.
temírírítken *s. (tehn.)* turnător; topitor; oţelar.
temírírítme *s. (tehn.)* turnătorie; topitorie; oţelărie.
temírísí *s.* **1.** articol de fierărie. **2.** fierărie; meşteşugul de fierar.
temírkana *s.* atelier de fierărie.
temírkapî *s. (geogr.)* prag fluviatil.
temírkapkan I. *adj.* magnetic; magnetizat. **II.** *s.* magnet.
temírkapma *s.* magnetism.
temírkazîk *s. (geogr.)* nord; miazănoapte.
Temír-Kazîk *s. (astr.)* steaua polară.
temírkazîklî *adj.* nordic; de miazănoapte; septentrional.
temírkîrkkan *s. (tehn.)* frezor.
temírkîrkma *s. (tehn.)* frezare. // •***temírkîrkma maşinasî*** frezăr; maşină de frezat.
temírkóteklemesí *s.* forjare.
temírlemek *v.t.* **1.** a zăvorî. **2.** a ancora.
temírlengen *adj.* **1.** zăvorât. **2.** ancorat.
temírlenmek *v.i.* **1.** a se zăvorî. **2.** a se ancora.
temírlí *adj.* **1.** feros. **2.** *(geol.)* feruginos.
temír-polat I. *adj.* siderurgic. **II.** *s.* siderurgie.
temírsíz *adj.* neferos.
temír-şelík I. *adj.* siderurgic. **II.** *s.* siderurgie.
temírtaptamasî *s.* forjare.
temírtókken *s. (tehn.)* turnător; topitor; oţelar.
temírtókme *s. (tehn.)* turnătorie; topitorie; oţelărie.
temíryerí *s. (nav.)* radă.
temíz *adj.* **1.** curat; îngrijit; dereticat. **2.** *(d. aer)* proaspăt. **3.** *(fig.)* cinstit; sincer. **4.** pur; neamestecat; imaculat. **5.** *(fig.)* lămurit; desluşit; clar. **6.** veritabil; autentic; adevărat. // •***temízge tartmak*** a transcrie pe curat. // •***hesabî temíz*** corect. •***kaálbíñ temíz bolsa*** dacă ţi-e sufletul curat. •***temíz awurluk*** greutate netă. •***temíz súygí*** idilă.
temízkaálp(lí) *adj.* sincer; onest; candid; inocent.
temízkaálplík *s.* sinceritate; onestitate; candoare; inocenţă.
temízkanlî *adj.* pursânge.
temízleme *s.* **1.** curăţare; dereticare. **2.** descojire. **3.** *(fig.)* lichidare; terminare; omorâre. // •***tíl temízlemesí*** *(lingv.)* purificarea limbii.
temízlemek *v.t.* **1.** a curăţa; a deretica. **2.** a descoji. **3.** *(fig.)* a lichida; a omorî. // •***kabîktan temízlemek*** a dezghioca. •***kokaw tokînî temízlemek*** a dezinfecta. // •***ğañîşîk temízledím*** doar ce am curăţat. •***karburatornî temízlemek kerek*** trebuie curăţat carburatorul. •***makyajîmnî temízlersíñiz mí?*** vreţi să mă demachiaţi?;
temízlengen *adj.* **1.** *(fig.)* mântuit; purificat. **2.** curăţat; dereticat. **3.** descojit. **4.** *(fig.)* lichidat; omorât.
temízlenmek *v.i.* **1.** a se curăţa; a se deretica. **2.** a se descoji. **3.** *(fig.)* a fi lichidat; a fi omorât. **4.** *(fig.)* a se mântui; a se purifica.
temízlewğí I. *adj.* mântuitor; purificator. **II.** *s.* **1.** *(d. persoane)* curăţitor; îngrijitor. **2.** detergent.
temízlík *s.* **1.** cinste; sinceritate. **2.** curăţenie; dereticare. **3.** mântuire; purificare. // •***temízlík yapmak*** a deretica; a face curăţenie. // •***kaálp temízlígí*** candoare. •***temízlík íşlerí*** serviciu de salubritate.
temízlík-tazalîk *s.* **1.** mântuire; purificare. **2.** cinste; sinceritate. **3.** curăţenie; dereticare.
temízlíkyapma *s.* dereticare.
temízşîkkan *adj.* disculpat.
temíz-taza *adj.* **1.** veritabil; autentic; adevărat. **2.** *(fig.)* lămurit; desluşit; clar. **3.** pur; neamestecat; imaculat. **4.** *(fig.)* cinstit; sincer. **5.** curat; îngrijit; dereticat. **6.** *(d. aer)* proaspăt.
temkin *s.* ponderaţie; cumpătare; moderaţie; reticenţă.
temkinlí *adj.* ponderat; cumpătat; moderat; reticent. // •***temkinlí dawranmak*** a fi ponderat.
temkinsíz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
temkinsízlík *s.* necumpătare; nechibzuinţă; nesăbuinţă; necugetare; nesocotinţă.
Temminck'níñ-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie urechiată de deşert *(lat., Eremophila bilopha)*.
Temmink'níñ-kumtawugî *s. (orn.)* fugaci pitic Temminck *(lat., Calidris temminckii)*.
temmuz *s. (cron.)* iulie. // •***temmuz ayînda*** în luna iulie.
tempera *s. (pict.)* tempera.
tempo *s. (muz.)* tempo; mişcare; cadenţă; ritm.
tempolî *adj. (muz.)* ritmat.
temrin *s.* exerciţiu; antrenament.
temrinlí *adj.* exersat; antrenat.
temriye *s.* **1.** *(bot.)* muşchi. **2.** *(med.)* pecingine; eczemă.
temsil *s.* **1.** reprezentare; acreditare; delegare; împuternicire; mandatare. **2.** reprezentaţie; spectacol. **3.** *(biol.)* asimilaţie. // •***temsil bolmak*** a fi reprezentat. •***temsil etmek*** a reprezenta. // •***balet temsilí*** spectacol de balet. •***inşat temsil*** recital. •***oyînnîñ síptí temsilí*** premiera piesei. •***síptí temsil*** *(teatr.)* premieră. •***temsil bek hoşîma kettí*** spectacolul mi-a plăcut foarte mult. •***temsil salonî*** sală de spectacol; auditoriu. •***variyete temsilí*** spectacol de varietăţi.
temsildiy *adj.* spectaculos.
temsilğí *s.* reprezentant.
temsilğílík *s.* reprezentare; reprezentanţă.
temsillí *adj.* **1.** reprezentat; reprezentativ. **2.** *(biol.)* asimilat. **3.** cu reprezentaţie; cu spectacol.
temsílğí *s.* **1.** *(mat.)* exponent. **2.** mesager; reprezentant; delegat; sol. // •***ğetkílí temsílğí*** reprezentant; împuternicit. •***kanuniy temsílğí*** *(jur.)* reprezentant legal. •***şaytannîñ temsílğísí*** avocatul diavolului. •***tiğaret temsílğísí*** reprezentant comercial.
temsílğíler *s., pl.* delegaţii; delegaţia.
temsílğílík *s.* solie; delegaţie.
Temúçin *s. (antrop. m.)* "Cel de fier".
ten *s.* **1.** piele; ten. **2.** corp; trunchi. // •***kurî ten*** ten uscat. •***semíz ten*** ten gras.
tenakus *s.* reducere; micşorare; împuţinare. // •***tenakus bolmak***

a se reduce; a se micşora; a se împuţina. •***tenakus etmek*** a reduce; a micşora; a împuţina.
tenakuslî *adj.* scăzut; micşorat; redus.
tenakuz *s.* **1.** opoziţie; contrast. **2.** contradicţie.
tenasúl *s.* **1.** *(biol.)* înmulţire; reproducere. **2.** *(biol.)* genital.
tenasúp *s.* proporţie; proporţionalitate.
tenasúplí *adj.* proporţionat; proporţional.
tenasúpsúz *adj.* disproporţionat.
tenasúpsúzlúk *s.* disproporţie.
teneffús *s.* **1.** respiraţie. **2.** recreaţie; pauză. // •***teneffús etmek*** a respira. •***teneffúske şîkmak*** a ieşi în recreaţie.
tenegí, Afrika-kaya- *s. (orn.)* presură africană de stâncă *(lat., Emberiza tahapisi)*.
tenegí, bakşa- *s. (orn.)* presură bărboasă *(lat., Emberiza cirlus)*.
tenegí, bataklîk- *s. (orn.)* presură de stuf *(lat., Emberiza schoeniclus)*.
tenegí, kaya- *s. (orn.)* presură de munte *(lat., Emberiza cia)*.
tenegí, kíşkene-saz- *s. (orn.)* presură mică de stuf *(lat., Emberiza pallasi)*.
tenegí, şayîr- *s. (orn.)* presură de luncă *(lat., Emberiza cioides)*.
tenegí, şeşek- *s. (orn.)* presură de grădină *(lat., Emberiza hortulana)*.
tenegí, tarla- *s. (orn.)* presură sură *(lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra)*.
tenek *s. (orn.)* presură *(lat., Emberiza sp.)*.
tenek, ak-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap alb *(lat., Emberiza leucocephala)*.
tenek, ak-kaşlî- *s. (orn.)* presură cu sprâncene albe *(lat., Emberiza rustica)*.
tenek, altîn-karînlî- *s. (orn.)* vrabie cu piept portocaliu *(lat., Passerina leclancherii)*.
tenek, boyalî- *s. (orn.)* vrabie pictată *(lat., Passerina ciris)*.
tenek, boz- *s. (orn.)* presură cenuşie *(lat., Emberiza cineracea)*.
tenek, boz-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap cenuşiu *(lat., Emberiza striolata)*.
tenek, boz-moyînlî- *s. (orn.)* presură cu gât cenuşiu *(lat., Emberiza buchahani)*.
tenek, kara-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap negru *(lat., Emberiza melanocephala)*.
tenek, kara-suratlî- *s. (orn.)* presură cu faţă neagră *(lat., Emberiza spodocephala)*.
tenek, kawerengí-kulaklî- *s. (orn.)* presură cu urechi castanii *(lat., Emberiza fucata)*.
tenek, kíşkene- *s. (orn.)* presură mică *(lat., Emberiza pusilla)*.
tenek, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* presură cu cap roşu *(lat., Emberiza bruniceps)*.
tenek, kulan- *s. (orn.)* presură castanie *(lat., Emberiza rutila)*.
tenek, kulan-karînlî- *s. (orn.)* presură cu piept castaniu *(lat., Emberiza stewarti)*.
tenek, láğiwert- *s. (orn.)* vrabie albastră *(lat., Passerina cyanea)*.
tenek, mawî- *s. (orn.)* presură azurie *(lat., Passerina amoena)*.
tenek, pasrenklí- *s. (orn.)* presură ruginie *(lat., Emberiza caesia)*.
tenek, sarî- *s. (orn.)* presură galbenă *(lat., Emberiza citrinella)*.
tenek, sarî-karînlî- *s. (orn.)* presură cu piept galben *(lat., Emberiza aureola)*.
tenek, sarî-kaşlî- *s. (orn.)* presură cu sprâncene galbene *(lat., Emberiza chrysophrys)*.
tenek, sarî-moyînlî- *s. (orn.)* presură cu gât galben *(lat., Emberzina elegans)*.
tenek, yeşîl- *s. (orn.)* vrabie verzuie *(lat., Passerina versicolor)*.
teneke I. *adj.* de/din tinichea; de/din tablă. **II.** *s.* **1.** tinichea; tablă. **2.** cutie; vas; recipient *(de tinichea)*. // •***kuyruguna teneke baylamak*** a-i lega cuiva tinicheaua de coadă; a-l băga în gura lumii. •***teneke şalmak*** a zdrăngăni tinichelele; a huidui. •***tenekesín kolîna bermek*** a da cuiva papucii; a-i da paşaportul; a-l alunga. // •***balîk tenekesí*** conservă de peşte. •***benzina tenekesí*** bidon de benzină. •***şóp tenekesí*** ladă de gunoi. •***teneke gyúmí*** canistră. •***teneke kutugî*** cutie de tinichea. •***teneke kutugî*** conservă. •***teneke yapragî*** foaie metelică.
tenekeğí *s.* tinichigiu.
tenekeğílík *s.* tinichigerie.
teneker *s. (chim.)* borax.
tenekeşalîngan *adj.* huiduit.
tenekeşaluw *s.* huiduială.
teneşir *s. (relig., la musulmani)* masă pentru spălarea morţilor.
teneşír *s.* **1.** cercel. **2.** *(ent.)* libelulă; cal-de-apă; calul-popii *(lat., Odonata)*.
teneşírleme *s.* cercelare.
teneşírlemek *v.t.* a cercela.
teneşírlengen *adj.* cercelat.
teneşírlí *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
tenevvúr *s.* lămurire; clarificare. // •***tenevvúr bolmak*** a se lămuri; a se clarifica. •***tenevvúr etmek*** a lămuri; a clarifica.
tenevvúrğí *adj.* lămuritor; clarificator.
tenevvúrlí *adj.* clarificat.
tenezzúh *s.* plimbare; excursie. // •***tenezzúh bolmak*** a se plimba. •***tenezzúh etmek*** a plimba.
tenezzúl *s.* **1.** scădere; micşorare *(a preţurilor)*. **2.** înjosire; umilire. // •***tenezzúl bolmak*** *(d. preţuri)* a se ieftini; a se micşora. •***tenezzúl etmek*** *(d. preţuri)* a ieftini; a micşora.
tenezzúlğí *adj.* înjositor; umilitor; ofensator.
tenezzúllí *adj.* disprepţuit; umilit; înjosit; micşorat.
teñğíre *s.* cratiţă; strachină; blid; tingire. // •***teñğíre kîzartmasî*** friptură la tavă. •***teñğírenîñ túbí*** fundul cratiţei.
tenha *adj.* **1.** nepopulat; nelocuit; pustiu. **2.** *(d. locuri)* liniştit; retras.
tenhalaşmak *v.i. (d. străzi, locuri)* a deveni mai puţin circulat; a deveni liniştit.
tenis *s. (sport)* tenis *(de câmp)*. // •***masa tenisí*** *(sport)* tenis de masă. •***tenis alanî*** *(sport)* teren de tenis.
teniya *s. (ent., med.)* tenie; panglică *(lat., Taenia solium)*.
tenkit *s.* critică. // •***tenkit bolmak*** a fi criticat. •***tenkit etmek*** a critica.
tenkitlí *adj.* critic; criticat.
tenkîye *s. (med.)* clismă.
tenkîyt *s.* critică. // •***tenkîyt bolmak*** a fi criticat. •***tenkîyt etmek*** a critica. // •***o kitap hakkînda kóp tenkîytlar okîdîm*** am citit multe critici cu privire la cartea aceea.
tenkîytiy *adj.* critic. // •***tenkîytiy muwamele*** atitudine critică.
tenkîytlî *adj.* critic; criticat. // •***tenkîytlî ğoklaw*** recenzie.
tenkîytşî *s., adj.* critic; recenzor; referent.
tenkîytşîlîk *s.* criticism.
Tennesse-tîrtîlğîsî *s. (orn.)* omidar cu cap sur *(lat., Vermivora peregrina)*.
tenor *s. (muz.)* tenor.
tensiyon *s. (med., fiz.)* tensiune. // •***tensiyonîm bar*** am tensiune.
tentek *adj.* tont; căscat; prostănac.
tentekkuş *s. (orn.)* caprimulg; păpăludă; lipitoare *(lat., Caprimulgus europaeus)*.
tentekkuş, boz-başlî- *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
tentekkuş, kîzîl-eñselí- *s. (orn.)* caprimulg cu ceafă roşie *(lat., Caprimulgus asiaticus)*.
tentekkuş, kîzîl-moyînlî- *s. (orn.)* caprimulg cu gât roşu *(lat., Caprimulgus ruficollis)*.
tentekkuş, sarî- *s. (orn.)* caprimulg auriu *(lat., Caprimulgus eximius)*.
tentekkuşî, Amerika- *s. (orn.)* caprimulg american *(lat., Chordeiles minor)*.
tentekkuşî, Kîzîl-Deñíz- *s. (orn.)* caprimulg de Nil *(lat., Caprimulgus nubicus)*.
tentekkuşî, şól- *s. (orn.)* caprimulg de deşert *(lat., Caprimulgus aegyptius)*.
tentekkuşî, Sykes'níñ- *s. (orn.)* caprimulgul lui Sykes *(lat., Caprimulgus mahrattensis)*.
tentekkuşî, tarla- *s. (orn.)* caprimulg de câmpie *(lat., Caprimulgus inornatus)*.
tentene *s.* dantelă.
tenvir *s.* luminare; iluminare. // •***tenvir bolmak*** a se lumina; a se ilumina. •***tenvir etmek*** a lumina; a ilumina. // •***tenvir fişegí*** *(mil.)* trasor.
tenvirlí *adj.* iluminat.
tenzilat *s. (d. preţuri)* reducere; rabat. // •***tenzilat bolmak*** a se micşora; a se reduce. •***tenzilat etmek*** a micşora; a reduce.
tenzilatlî *adj. (d. preţuri)* redus; cu reducere.
teñgíl *s. (tehn.)* ax; osie; arbore.
teñgíz *s.* **1.** mare; ocean. **2.** imensitate.
teokrasiya *s.* teocraţie.
teokrasiyalî *adj.* teocratic.
teokratik *adj.* teocratic.
teoloğik *adj.* teologic.
teoloğiya I. *adj.* teologic. **II.** *s.* teologie.
teoloğiyağî *s.* teolog.
teoloğiyalî *adj.* teologic.
teorema *s.* teoremă.
teoretik *adj.* teoretic.
teoriya *s.* teorie. // •***teoriya yapmak*** a teoretiza. // •***ketíş teoriyasî*** teoria evoluţionistă. •***teoriya yapma*** teoretizare.

teoriyağî *s.* teoretician.
teoriyalî *adj.* teoretic; teoretizat.
tepe *s.* **1.** *(anat.)* creştet. **2.** culme; vârf. **3.** *(geogr.)* vârf; pisc; creastă. **4.** colină; movilă. **5.** *(bot.)* capitul. // ***•tepeden karamak*** a privi pe cineva de sus; a-l dispreţui. ***•tepesí atmak*** a se înfuria; a se mânia.
Tepe, Altîn- *s. (topon.) ("Colina de Aur")* Altân Tepe *(jud. Tulcea)*.
Tepe, Beş- *s. (topon.) ("Cinci Coline")* Beştepe *(jud. Tulcea)*.
tepeatmasî *s.* **1.** înfuriere; zbârlire; ciudă. **2.** ciudă; înfuriere; pofidă.
tepeden *adv.* din creştet. // ***•tepeden tîrnakka kadar*** din creştet până în tălpi.
tepekóz *s. (mitol.)* ciclop.
tepelí *adj.* deluros.
tepelí-karakara-doganî *s. (orn.)* caracara moţată *(lat., Caracara cheriway)*.
tepesíatkan *adj.* înfuriat; zbârlit; înciudat.
tepke *s. (fiziol.)* reflex.
tepkí *s. (fiz., chim.)* reacţie; reacţiune. // ***•etkí tepkí tuwurur*** acţiunea generează reacţiune.
tepkíbergen *adj. (fiz., chim.)* reactiv.
tepkíberúw *s. (fiz., chim.)* reactivitate.
tepkíğí *s. (fiz., chim.)* reactiv; reactor.
tepkíğímotorlî *s. (av.)* turboreactor.
tepkílí *adj. (fiz., chim.)* reactiv; cu reacţie. // ***•tepkílí tayyare*** avion cu reacţie.
tepkíme *s. (fiz., chim.)* reacţie; reacţiune. // ***•kimiya tepkímesí*** reacţie chimică.
tepkímek *v.i.* a reacţiona.
tepme *s.* **1.** lovitură de picior; şut. **2.** *(tehn., mil.)* recul. **3.** repercusiune; consecinţă. **4.** impuls; stimul. // ***•tepme atmak*** a lovi cu piciorul; a da cu copita.
tepmeatîlgan *adj.* lovit cu piciorul.
tepmeatuw *s.* lovire cu piciorul.
tepmek **A.** *v.i.* **1.** a zvârli din copite; a da din copite. **2.** *(tehn., mil.)* a recula; a face un recul; a se smuci înapoi. **B.** *v.t.* **1.** *(d. cai)* a lovi cu copita. **2.** a da cu piciorul *(şi fig.)*. // ***•hora tepmek*** a juca hora. ***•kîsmetín tepmek*** a da cu piciorul norocului. ***•şana tepmek*** a se da cu sania. ***•top tepmek*** *(sport)* a juca fotbal; a şuta. ***•uzun ğol tepmek*** a bate mult drum/multă cale.
tepmelemek *v.t.* a lovi cu piciorul.
tepmelengen *adj.* lovit cu piciorul; şutat.
teprek *s. (muz.)* tobă.
teprekşí *s.* toboşar.
teprem *s.* cutremur; seism. // ***•teprem ortasî*** epicentrul cutremurului.
teprembílímğísí *s.* seismolog.
teprembílímí *s.* **1.** seismologie. **2.** seismic; seismologic.
teprembílímlí *adj.* seismic; seismologic.
tepremek *v.t.* a cutremura.
tepremğí *s.* seismolog.
tepremğílík *s.* seismologie.
tepremlí *adj.* seismic; seismologic.
tepremólşer *s.* seismometru.
tepremyazuwğuluk *s.* seismografie.
tepremyazuwğusî *s.* seismograf.
teprengen *adj.* cutremurat.
teprenme *s.* **1.** cutremurare. **2.** *(med.)* comoţie.
teprenmek *v.i.* a se cutremura. // ***•ğúregí teprenmek*** a-i zvâcni inima; a tresări.
tepreş *s.* serbare câmpenească.
tepreşme *s.* recidivă; revenire.
tepreşmek *v.i.* a recidiva; a reveni.
tepreşşeşegí *s. (bot.)* piciorul-cocoşului *(lat., Ranunculus acris)*.
tepreşşeşegí, bataklîk- *s. (bot.)* boglar *(lat., Ranunculus sceleratus)*.
tepreşşeşegí, taze- *s. (bot.)* floare-de-leac; piciorul-cocoşului târâtor *(lat., Ranunculus repens)*.
tepsí *s.* tipsie; tavă; platou.
tepşelgen *adj.* tighelat.
tepşeme *s.* tighelare.
tepşemek *v.t.* a tighela.
tepşew *s.* tighel.
tepşewlí *adj.* tighelat.
ter *s.* transpiraţie; sudoare. // ***•eğel terí tókmek*** a-l trece sudorile morţii; a se speria; a muri de frică. ***•mañlay terí men kazanmak*** a câştiga cu sudoarea frunţii; a câştiga prin trudă. ***•ter tókmek*** a transpira; a năduşi; a munci din greu. ***•terge batmak*** a năduşi; a transpira. ***•terísí şîkmak*** a transpira. // ***•ter íşínde*** transpirat.
terakay *adj., adv.* foarte puţin; puţintel; niţel. // ***•ğeket terakay geníş*** haina e puţin cam largă. ***•lútfiyğe, menî terakay bekleñíz!*** vă rog, aşteptaţi-mă puţin!; ***•terakay keşíktím*** am întârziat puţin.
terakayşîk *adj., adv.* niţel; puţintel.
terakkiy *s.* progres. // ***•terakkiy etmek*** a progresa.
terakkiyğí *adj.* progresist; progresiv.
terakkiylí *adj.* progresiv.
terakkiyperwer *adj.* progresist.
teran *adv.* puţin. // ***•teran añlamak*** a fi îngăduitor; a fi înţelegător. // ***•pantobîm teran sîga*** pantoful mă strânge puţin. ***•teran kaldî*** încă puţin. ***•teran kaldî şamarlayğak edím*** încă puţin şi îl pălmuiam. ***•teran taa*** încă puţin. ***•teran taa kalîñîz!*** mai rămâneţi puţin!; ***•teran taa şalt*** puţin mai repede. ***•teran toñaman*** mi-e puţin frig.
teran-teran *adv.* puţin câte puţin.
terapiya *s.* terapie; terapeutică.
terapiyalî *adj.* terapeutic.
terasa *s.* terasă.
teraziylemek *v.t.* a balansa; a echilibra; a egaliza.
teraziyleşken *adj.* balansat; echilibrat; egalizat.
teraziyleşme *s.* balansare; echilibrare; egalizare.
teraziyleşmek *v.i.* a se balansa; a se echilibra; a se egaliza.
teraziyleştírmek *v.t.* a balansa; a echilibra; a egaliza.
teraziylewğí *s.* **1.** *(tehn.)* volant; egalizator. **2.** balansier.
teraziysíz *adj.* dezechilibrat; inegal.
teraziysízleşken *adj.* dezechilibrat.
teraziysízleşme *s.* dezechilibrare.
teraziysízleşmek *v.i.* a se dezechilibra.
teraziysízleştírmek *v.t.* a dezechilibra.
teraziysízlík *s.* dezechilibru; inegalitate.
terazí/teraziy *s.* **1.** cântar; balanţă; cumpănă. **2.** *(astr.)* zodia balanţei.
terbelgen *adj.* legănat; scuturat; zgâlţâit; cutremurat.
terbeliy-terbeliy *adv.* legănat; clătinat.
terbelme *s.* legănare; scuturare; zgâlţâială; cutremur.
terbelmek *v.i.* a se legăna; a se scutura; a se zgâlţâi; a se cutremura.
terbetmek *v.t.* a legăna; a scutura; a zgâlţâi.
terbetúw *s.* legănare; scuturare; zgâlţâială.
terbiye *s.* **1.** educaţie. **2.** politeţe; bună creştere. **3.** dresare; dresaj. **4.** *(gastron.)* sos. // ***•aliy terbiye*** educaţie superioară. ***•at terbiyesí*** dresaj de cai. ***•beden terbiyesi*** educaţie fizică.
terbiyebermesí *s.* educare; formare.
terbiyebílímğí *adj.* educativ; pedagogic.
terbiyebílímğísí *s.* educator; pedagog.
terbiyebílímí *s.* pedagogie.
terbiyeğí *s.* educator; pedagog.
terbiyelemek *v.t.* a educa.
terbiyelenmek *v.i.* a se educa; a fi educat.
terbiyelí *adj.* educat; bine crescut; politicos; instruit; dresat.
terbiyesíz *adj.* **1.** needucat; prost crescut; neinstruit; nedresat. **2.** obraznic; impertinent. // ***•terbiyesíz kíşí*** ţopârlan.
terbiyesízlenmek *v.i.* a se obrăznici.
terbiyesízlík *s.* obrăznicie; impertinenţă. // ***•terbiyesízlík etmek*** a-şi lua nasul la purtare.
terbiyeviy *adj.* educativ.
tere *s. (bot.)* creson; hreniţă; caprilemă *(lat., Lepidium sativum)*. **1.** *(relig.)* cruce; crucifix; semnul crucii.
tere, ekşí- *s. (bot.)* hreniţă *(lat., Lepidium campestre)*.
tere, şah- *s. (bot.)* fumăriţă; safterea *(lat., Fumaria officinalis)*.
tereddút *s.* ezitare; şovăială; indecizie; nehotărâre; nesiguranţă. // ***•tereddút etmek*** a ezita; a şovăi; a se îndoi. ***•tereddútke túşmek*** a ezita; a şovăi; a se îndoi.
tereddútetken *adj.* ezitant; indecis.
tereddútketúşken *adj.* ezitant; indecis.
tereddútketúşúw *adj.* ezitare; indecizie; preget; cumpănă.
tereddútlí *adj.* **1.** ezitanat; şovăitor; indecis; nehotărât; nesigur. **2.** paradoxal.
tereddútlúk *s.* **1.** ezitare; şovăială; indecizie; nehotărâre; nesiguranţă. **2.** paradox.
tereğí *s. (ist.)* cruciat.
terek *s.* arbore; copac; pom. // ***•terek otîrtmak*** a sădi pomi; a împăduri. // ***•alşak terek*** arbust. ***•ayîrî-ayîrî terekler*** nişte copaci răzleţi. ***•ğel terekní ğelliy/sallay*** vântul leagănă copacul. ***•ğemíş teregí*** pom. ***•otîraw teregí*** arbust. ***•terekníñ tamîrî/tazilî*** rădăcina pomului. ***•úynúñ katînda terek bar*** lângă casă sunt pomi.
terek-bóğegí *s. (ent.)* cărăbuş; gândac-de-mai *(lat., Melolontha vulgaris)*.
tereke *s. (jur.)* moştenire; succesiune.
terekeemírí *s. (jur.)* legat.
terekeğí *s. (jur.)* moştenitor; succesor; legatar.
tereketaşlamama *s.* dezmoştenire.
terek-ğadîragî *s. (orn.)* fâsă de

pădure *(lat., Anthus trivialis)*.
terekkakkan, ak-kanatlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu aripi albe *(lat., Dendrocopos leucopterus)*.
terekkakkan, ak-sîrtlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb *(lat., Dendrocopos leucotos)*.
terekkakkan, balaban-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare *(lat., Dendrocopos major)*.
terekkakkan, boz- *s. (orn.)* ghionoaie sură *(lat., Picus canus)*.
terekkakkan, kara- *s. (orn.)* ciocănitoare neagră *(lat., Dryocopus martius)*.
terekkakkan, kíşkene-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică *(lat., Dendrocopos minor)*.
terekkakkan, ortanğa-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar *(lat., Dendrocopos medius)*.
terekkakkan, pullî- *s. (orn.)* ghionoaie cu pântece solzos *(lat., Picus squamatus)*.
terekkakkan, sarî-karînlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu pântece galben *(lat., Sphyrapicus varius)*.
terekkakkan, úş-parmaklî- *s. (orn.)* ciocănitoare de munte *(lat., Picoides tridactylus)*.
terekkakkan, yeşíl- *s. (orn.)* ghionoaie verde *(lat., Picus viridis)*.
terekkakkanî, Atlas- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
terekkakkanî, bakşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
terekkakkanî, Levaillant'nîñ- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
terekkakkanî, Súriye- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
terek-karlîgaşî *s. (orn.)* rândunică de copac *(lat., Tachycineta bicolor)*.
terekkesúw *s.* defrişare.
tereklík *s.* crâng; dumbravă; pădurice; lizieră.
terekotîrtîlgan *adj.* împădurit.
terekotîrtmasî *s.* împădurire.
terekşík *s.* arbust.
tereksîrgasî *s. (bot.)* teişor; pristolnic; crucea-păinii; floarea-crucii *(lat., Abutilon theophrasti)*.
terek-torgayî *s. (orn.)* vrabie de câmp *(lat., Passer montanus)*.
tereleme *s.* răstignire; crucificare.
terelemek *v.t.* a răstigni; a crucifica.
terelengen *adj.* răstignit; crucificat.
terementí *s.* terebentină.
teresí, bataklîk- *s. (bot.)* stupitul-cucului-de-baltă; spumeală-de-baltă *(lat., Cardamine palustris)*.
teresí, kîraw- *s. (bot.)* urda-vacii *(lat., Cardaria draba)*.
teresí, láden- *s. (bot.)* călţunaş; condurul-doamnei *(lat., Tropaeolum majus)*.
teresí, órdek- *s. (bot.)* brâncuţă; rapiţă-sălbatică *(lat., Nasturtium palustre)*.
teresí, şayîr- *s. (bot.)* stupitul-cucului; spumeală *(lat., Cardamine pratensis)*.
teresí, suw- *s. (bot.)* năsturel; cardama; bobâlnic; măcriş-de-baltă *(lat., Nasturtium officinale)*.
terewez *s.* zarzavat; legume. // ***•terewez bakşasî*** grădină de zarzavat. ***•terewez konserfí*** conservă de legume. ***•terewez şorbasî*** supă de legume.
terewezşí *s.* zarzavagiu; legumicultor.
terewezşílík *s.* legumicultură.
tereze *s.* fereastră.
terfiy *adj.* avansat *(în grad, funcţie)*. // ***•terfiy bolmak*** a fi avansat; a fi promovat. ***•terfiy etmek*** a avansa; a promova *(în grad, funcţie)*.
terfiyet *s.* **1.** avansare *(în grad, funcţie)*. **2.** reclamă; publicitate.
tergal *s. (text.)* tergal. // ***•tergal takîm*** costum din tergal.
terge *s.* observare; cercetare.
tergebatkan *adj.* asudat; năduşit; transpirat.
tergebatuw *s.* asudare; năduşeală; transpiraţie.
tergeleme *s.* observare; cercetare.
tergelemek *v.t.* a observa; a cerceta.
tergelengen *adj.* observat; cercetat.
tergelenmeden *adv.* neobservat; pe neobservate.
tergelenmegen *adj.* neobservat; necercetat.
tergelewğí *s.* observator; cercetător.
tergí *s.* dispreţ; desconsiderare; repudiere.
tergílegendiy *adj.* reprobabil.
tergíleme *s.* dispreţ; desconsiderare; repudiere.
tergílemek *v.t.* a dispreţui; a desconsidera; a repudia.
tergílengen *adj.* dispreţuit; desconsiderat; repudiat.
tergílewğí *adj.* dispreţuitor; batjocoritor.
tergílí *adj.* peiorativ; depreciativ; dispreţuitor.
terğih *s.* preferinţă. // ***•terğih bolmak*** a fi preferat. ***•terğih etmek*** a prefera. // ***•saba temaşasîn terğih etemen*** prefer matineul. ***•terğih hakkî*** drept de opţiune.
terğihlí *adj.* preferat.
terğúman *s.* traducător; translator.
terğúmanlîk *s.* traducere; interpretare; tălmăcire.
terğúme *s. (lit.)* traducere; versiune; retroversiune. // ***•terğúme bolmak*** a se traduce; a fie tălmăcit. ***•terğúme etmek*** a traduce; a tălmăci.
terğúmeğí *s.* traducător; translator.
terğúmeğílík *s.* traducere; interpretare; tălmăcire.
terğúmelí *adj.* **1.** tălmăcit; tradus. **2.** tradus; interpretat; tălmăcit.
terğúmiyhál *s.* biografie; curriculum vitae.
terğúmiyhállí *adj.* biografic.
terhin *s.* ipotecare.
terhinlí *adj.* ipotecat.
terhis *s. (mil.)* eliberare; demobilizare; lăsare la vatră. // ***•terhis bolmak*** a se elibera; a se demobiliza. ***•terhis etmek*** a elibera; a demobiliza.
terhislí *adj. (mil.)* eliberat; demobilizat; lăsat la vatră.
terim *s.* **1.** cuvânt; termen. **2.** *(mat.)* termen. // ***•matematika terimí*** *(mat.)* termen matematic. ***•terim listasî*** nomenclatură.
terimbílímí *s.* terminologie.
terimbílímlí *adj.* terminologic.
terí *s.* **1.** piele; epidermă; ten. **2.** *(la fructe)* coajă; pieliţă. **3.** blană. // ***•bír terí-bír súyek bolmak*** a fi numai piele şi os; a fi foarte slab. ***•terí yazmak*** a tatua. ***•terísíne sîymamak*** a nu-şi mai încăpea în piele; a nu-l mai ţine pielea; a se mândri; a se făli. // ***•bír terí, bír súyek*** numai piele şi os. ***•ğîlan terísí şanta*** geantă din piele de şarpe. ***•kama/utur/suwbulukasî/suw samurî terísí*** lutru. ***•mañlay terí men*** cu sudoarea frunţii. ***•terí doktorî*** *(med.)* dermatolog. ***•terí ğeket*** haină de piele. ***•terí kolşak*** mănuşi de piele. ***•terí túkáanî*** pielărie.
teríastî *adj.* subcutanat; hipodermic.
teríbílímğísí *s.* dermatolog.
teríbílímí I. *adj.* dermatologic. **II.** *s.* dermatolog.
teríbílímlí *adj.* dermatologic.
teríğí *s.* pielar; tăbăcar.
teríğílík *s.* pielărie; tăbăcărie.
teríkalînlîgî *s.* nesimţire.
terísíkalîn *adj.* nesimţit.
terísíkalînlar *s., pl.* pachiderme.
terísínesîymagan *adj.* care nu îşi încape în piele; mândru; fălos; fudul; lăudăros.
terísínesîymama *s.* mândrie; falâ; fudulie; lăudăroşenie; ifose.
terísísîkkan *adj.* asudat; năduşit; transpirat.
terísíyazîlgan *s.* tatuat.
terísík *s.* pieliţă.
terísîkmasî *s.* asudare; năduşeală; transpiraţie.
teríyazîsî *s.* tatuaj.
terk *s.* părăsire; abandonare; renunţare *(la ceva, la cineva)*. // ***•terk bolmak*** a fi părăsit.
terketílgen *adj.* părăsit; abandonat.
terketme *s.* părăsire; abandon.
terketmek *v.t.* a părăsi; a abandona.
terkip *s.* **1.** împreunare; îmbinare. **2.** asamblare; montare. **3.** compunere *(la şcoală)*. **4.** coroborare. // ***•terkip bolmak*** a se asambla; a se monta; a se îmbina. ***•terkip etmek*** a asambla; a monta; a îmbina.
terkiplí *adj.* **1.** asamblat; montat. **2.** împreunat; îmbinat. **3.** compus. **4.** coroborat.
terkipşí *s.* montator.
terk-í dúniya *iz.prsn.* **1.** ascet; sihastru; pustnic. **2.** ascetic; auster. // ***•terk-í dúniya ğurtî*** schit.
terk-í dúniyalîk *iz.prsn.* ascetism; austeritate; sihăstrie.
terksawut *s.* dezarmare.
terkzewzek *s.* dezarmare.
terleme I. *adj.* sudorific. **II.** *s.* **1.** aburire; transpiraţie; asudare. **2.** trudă; osteneală.
terlemek *v.i.* **1.** a transpira; a asuda. **2.** a se aburi; a transpira. **3.** *(fig.)* a se trudi; a se osteni. // ***•moşak-moşak terlemek*** a-l trece pe cineva toate sudorile. // ***•keşe bolsa terliymen*** transpir noaptea.
terletmek *v.t.* **1.** a determina să transpire. **2.** *(fig.)* a determina să trudească; a determina să ostenească.
terletúwğí *adj. (farm.)* sudorific.
terlí *adj.* transpirat; asudat.
terlík *s.* târlic; cipic. // ***•bala terlígí*** botoşel.
terlí-terlí *adv.* transpirat; asudat.
termal *adj.* termal. // ***•termal suwlar*** ape termale.
termik *adj. (fiz.)* termic. // ***•termik çentralasî*** termocentrală; centrală termoelectrică.
terminoloğiya *s.* terminologie.
terminoloğiyalî *adj.* terminologic.
termita *s. (ent.)* termită; furnică-albă

(lat., Isoptera).
termodinamik *adj. (fiz.)* termodinamic.
termodinamika *s. (fiz.)* termodinamică.
termodinamikalî *adj. (fiz.)* termodinamic.
termoelektrik *adj.* termoelectric.
termoelektriklík *s.* termoelectricitate.
termoelektronik *adj.* termoelectronic.
termofil *adj.* termofil.
termokimik *adj.* termochimic.
termokimiya *s.* termochimie.
termokimiyalî *adj.* termochimic.
termomagnetik *adj. (fiz.)* termomagnetic.
termomagnetism *s. (fiz.)* termomagnetism.
termometre *s.* termometru.
termonuklear *adj.* termonuclear. // ***•termonuklear bomba*** *(mil.)* bombă termonucleară.
termoplastik **I.** *adj.* termoplastic; care poate fi plastifiat la căldură. **II.** *s.* substanţă termoplastică; substanţă care poate fi plastifiată la căldură.
termopleğiya *s. (med.)* termoplegie; şoc termic.
termos *s.* termos.
termostabil *adj. (fiz.)* termostabil; stabil la căldură.
termostat *s. (tehn.)* termostat; termoregulator.
termoterapiya *s. (med.)* termoterapie; vindecare prin caldură.
terór *s.* teroare.
terórğí *s., adj.* terorist.
terórğílík *s.* terorism.
terpedín *s.* săpăligă.
ters *adj.* **1.** invers; opus. **2.** invers; pe dos. **3.** *(fig.)* potrivnic; ostil; nefavorabil. **4.** încăpăţânat; îndărătnic. **5.** *(mat., gram.)* invers; inversat. **6.** revers; dos. // ***•kol tersí men itemek*** a împinge cu dosul mâinii; a respinge; a refuza. ***•ters karamak*** a privi chiorâş; a privi pieziş. ***•ters kaytarmak*** a întoarce pe dos; a inversa; a perverti. ***•ters kórmek*** a nu vedea cu ochi buni; a nu simpatiza; a nu avea încredere; a se îndoi; a dezaproba. ***•tersí kaytmak*** a fi dezorientat; a fi derutat. // ***•medaliyanîñ tersí*** reversul medaliei. ***•ters etkí*** *(fiz.)* reacţie. ***•ters ğón/ğehet*** direcţie opusă; revers. ***•ters muwamele*** atitudine ostilă. ***•ters orantîlî/şamalî/nispetlí*** *(mat.)* invers proporţional. ***•topnî ters kóşege attî*** a trimis mingea în colţul opus.
tersane *s.* şantier naval.
tersayak *s. (sport)* autogol.
tersiyar *adj.* terţiar.
tersíkaytkan *adj.* bulversat; buimăcit; zăpăcit; năucit; derutat; dezorientat; încurcat; rătăcit.
tersíkaytmasî *s.* **1.** orbire; derută. **2.** bulversare; buimăceală; zăpăceală; năucire; derută; dezorientare; încurcare; zăpăceală.
tersíne *adv.* invers; din contra; viceversa.
tersínkaytargan *adj.* buimăcitor; bulversant; derutant; năucitor.
terskaytarîlaalma *s. (fiz.)* reversibilitate.
terskaytarîlaalmama *s.* ireversibilitate.
terskaytarîlgan *adj.* inversat; pervertit.
terskaytarma *s.* revers.
terskaytarmalî *adj. (fiz.)* reversibil.
terskaytarmalîlîk *s. (fiz.)* reversibilitate.
terskaytaruw *s.* inversare; inversiune; pervertire.
terskaytmama *s.* ireversibilitate.
terskaytmaz *adj.* ireversibil.
terskelgen *adj.* îndărătnic.
terskórílgen *adj.* dezaprobat.
terskórúw *s.* dezaprobare; îndoială; şovăială; şovăire.
terslík *s.* **1.** încăpăţânare; îndărătnicie. **2.** neşansă; nenoroc; ghinion. **3.** inversiune.
terstepme *s. (fiz., chim.)* reacţie.
tersyagî *s.* verso.
Ters-Kondî *s. (topon.)* Severnyak *(Dobrich, Bulgaria).*
ter-temíz *adj.* foarte curat; foarte îngrijit.
tertibat *s.* dispozitiv.
tertíbíbîzîlgan *adj.* dezorganizat.
tertíbíndeñíştírgen *adj.* reprofilat.
tertíp *s.* **1.** şir; rând; înşiruire; formaţiune. **2.** aranjare; ordonare; rânduire; orânduire; organizare; organizaţie. // ***•kat-kat tertíp etmek*** a suprapune; a pune unul peste altul. ***•muntazam tertípke salmak*** a sistematiza. ***•tertíbí bîzîlmak*** a se dezorganiza. ***•tertíbín bîzmak*** a dezorganiza. ***•tertíp bolmak*** a se aranja; a se ordona; a se organiza; a se rândui; a se orândui. ***•tertíp etmek*** a aranja; a ordona; a organiza; a rândui; a orândui. ***•tertípke şakîrmak*** a aranja; a ordona; a organiza; a rândui; a orândui. // ***•kan-tamîr tertíbí*** *(anat.)* sistemul circulator. ***•kún tertíbí*** agendă. ***•sîzga tertíbí*** sistem grafic. ***•tertíp sayîsî*** *(mat.)* numeral ordinal.
tertípbîzîlmasî *s.* dezorganizare.
tertípdeñíştírmesí *s.* reprofilare.
tertípkekelgen *adj.* organizat.
tertípkesalîngan *adj.* regularizat; disciplinat; strunit.
tertípkesaluw *s.* regularizare; disciplinare; strunire.
tertípkeşakîrîlgan *adj.* chemat la ordine; aranjat; ordonat; rânduit.
tertípkeşakîruw *s.* aranjament; aranjare; orânduială; ordonare; organizare; rânduială.
tertípleme *s.* aranjare; ordonare; rânduire; orânduire; organizare; organizaţie; sistematizare.
tertíplemek *v.t.* a aranja; a ordona; a rândui; a orândui; a organiza; a sistematiza. // ***•ğîyîp tertíplemek*** a compila.
tertíplengen *adj.* aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat; sistematizat.
tertíplenmegen *adj.* **1.** neorânduit; nearanjat; răvăşit. **2.** *(d. oameni)* dezordonat; dezorganizat; nesistematizat.
tertíplenmek *v.i.* a se aranja; a se ordona; a se rândui; a se orândui; a se organiza; a se sistematiza.
tertíplenmeme *s.* dezordonare; dezorganizare; nesistematizare.
tertíplenmiykalgan *adj.* dezordonat; dezorganizat; nearanjat; neorânduit; nesistematizat; răvăşit.
tertíplenmiykalma *s.* dezordine; dezorganizare; răvăşeală.
tertíplewğí *s.* organizator.
tertíplí *adj.* **1.** aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat; metodic; sistematic. **2.** ordonat; îngrijit.
tertíplí-tertíplí *adv.* ordonat; cu tot dichisul.
tertípsíz *adj.* **1.** neorânduit; nearanjat; răvăşit; indisciplinat. **2.** dezordonat; dezorganizat; nesistematizat.
tertípsízlík *s.* dezordonare; dezorganizare; nesistematizare; indisciplină.
tertípşí *s.* aranjor; organizator.
tertógúw *s.* asudare; năduşeală; transpiraţie.
tertókken *adj.* asudat; năduşit; transpirat.
terzí *s.* croitor. // ***•kîskaayaklî terzí*** croitoreasă.
terzíkana *s.* croitorie.
terzílík *s.* croitorie; meseria de croitor.
tesadúf *s.* **1.** ocazie; prilej. **2.** întâmplare; hazard. **3.** coincidenţă; suprapunere. // ***•tesadúf bolmak*** a coincide; a se suprapune. ***•tesadúf etmek*** a face să coincidă; a suprapune. ***•tesadúfke taşlamak*** a lăsa în voia soartei. // ***•aytmañîz, ne tesadúf!*** nu mai spuneţi, ce coincidenţă!;
tesadúflí *adj.* **1.** ocazionat; prilejuit. **2.** întâmplător; fortuit. **3.** suprapus.
tesadúften *adv.* ocazional; întâmplător; din întâmplare; pe dibuite.
tesanút *s.* solidaritate.
teselliy *s.* consolare; mângâiere. // ***•teselliy bolmak*** a se consola; a fi mângâiat. ***•teselliy etmek*** a consola; a mângâia.
teselliylí *adj.* consolat; mângâiat.
teselliysíz *adj.* neconsolat; nemângâiat.
tesellúm *s.* predare; înmânare; remitere. // ***•tesellúm bolmak*** a se preda; a se înmâna; a se remite. ***•tesellúm etmek*** a preda; a înmâna; a remite.
tesellúmlí *adj.* predat; înmânat; remis.
tesğil *s.* înregistrare; înscriere. // ***•tesğil bolmak*** a se înregistra; a se înscrie. ***•tesğil etmek*** a înregistra; a înscrie.
tesğillí *adj.* înregistrat; înscris.
tesğilsíz *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
teshil *s.* uşurare; înlesnire. // ***•teshil bolmak*** a se uşura; a se înlesni. ***•teshil etmek*** a uşura; a înlesni.
teshillí *adj.* facilitat; uşurat; înlesnit.
teshir *s.* vrajă; încântare.
tesir *s.* **1.** influenţă; efect; înrâurire; consecinţă; repercusiune. **2.** afectare; impresie. // ***•tesir bolmak*** a fi influenţat; a fi înrâurit; a fi afectat; a fi captivat; a fi impresionat. ***•tesir etmek*** a influenţa; a înrâuri; a afecta; a captiva; a impresiona. // ***•maga yaman bír tesir bîraktî*** mi-a făcut o impresie proastă.
tesirğí *adj.* impresionant; captivant.
tesirlí *adj.* influent; influenţat.
tesirsízleşken *adj.* neutralizat.
tesirsízleştírme *s.* neutralizare.
tesirsízleştírmek *v.t.* a neutraliza.
tesis *s.* înfiinţare; întemeiere; creare; fondare. // ***•tesis bolmak*** a se înfiinţa; a se întemeia; a se crea; a se

fonda. •***tesis etmek*** a înfiinţa; a întemeia; a crea; a fonda. // •***şaktaş turistik tesislerí*** moderna bază turistică.

tesisat *s.* instalaţie.

tesisatşî *s.* instalator.

tesislí *adj.* înfiinţat; întemeiat; creat; fondat.

tesissí *s.* întemeietor; creator; fondator.

teskere *s.* targă.

teskih *s.* calmare; alinare. // •***teskih bolmak*** a se calma; a se alina. •***teskih etmek*** a calma; a alina.

teskihlí *adj.* alinat; calmat.

teslím *s.* **1.** înmânare; remitere; transmisie; transmisiune. **2.** predare; livrare; conferire. **3.** predare; capitulare. // •***adliyege teslím bolmak*** *(jur.)* a se preda justiţiei. •***adliyege teslím etmek*** *(jur.)* a conferi justiţiei. •***teslím almak*** *(com.)* a recepţiona; a prelua; a primi. •***teslím bermek*** a preda; a livra; a furniza; a înmâna. •***teslím bolmak*** a se preda; a capitula. // •***sózsíz teslím*** *(mil.)* predare necondiţionată. •***teslím etken*** furnizor. •***teslím makbuzî*** dispoziţie de livrare; aviz de expediţie. •***teslím şartlarî*** condiţii de livrare.

teslímalgan *s.* recepţioner.

teslímalîngan *adj.* recepţionat; preluat.

teslímaluw *s.* recepţionare; preluare.

teslímberílgen *adj.* livrat; predat.

teslímğí *s.* furnizor.

teslímlí *adj.* **1.** înmânat; remis; transmis. **2.** predat; livrat; conferit. **3.** care s-a predat; care a capitulat.

tespih *s. (relig.)* mătănii.

tespit *s.* stabilire; determinare; fixare. // •***tespit bolmak*** a se stabili; a se determina; a se fixa. •***tespit etmek*** a stabili; a determina; a fixa.

tespitlí *adj.* stabilit; determinat; constatat; fixat.

tespitsíz *adj.* instabil; nedeterminat.

tespí *s. (relig.)* mătănii.

test *s.* test.

testere *s.* ferăstrău.

testerebalîgî *s. (iht.)* peşte-ferăstrău *(lat., Pristis pristis)*.

testí *s.* ulcior; urcior.

testímal *s.* prosop; ştergar. // •***testímalîm kaytîk*** prosopul meu este umed.

testlí *adj.* testat; cu testare.

tesviye *s.* **1.** nivelare; netezire; îndreptare. **2.** plată; achitare. **3.** foaie de drum. // •***tesviye bolmak*** a se netezi; a se nivela. •***tesviye etmek*** a netezi; a nivela.

tesviyelí *adj.* **1.** nivelat; netezit; îndreptat. **2.** plătit; achitat. **3.** cu foaie de drum.

tesviyesíz *adj.* denivelat.

tesviyesízlík *s.* denivelare.

teşebbús *s.* **1.** încercare; tentativă; test; eseu. **2.** iniţiativă. **3.** demers; intervenţie. // •***teşebbús etmek*** a încerca. •***teşebbúste tabîlmak*** a face demersuri. // •***siyasiy teşebbús*** *(pol.)* demers diplomatic.

teşebbúslí *adj.* **1.** încercat; experimentat; testat. **2.** iniţiat.

teşebbússí *s.* **1.** eseist. **2.** iniţiator.

teşebbússúlúk *s.* eseistică.

teşekkúl *s.* **1.** formare; constituire. **2.** formaţiune; organizaţie. // •***teşekkúl bolmak*** a se forma; a se constitui. •***teşekkúl etmek*** a forma; a constitui.

teşekkúllí *adj.* format; constituit; organizat.

teşhir *s.* etalare; expunere; prezentare. // •***teşhir bolmak*** a se etala; a se expune; a se prezenta; a fi admirat. •***teşhir etmek*** a etala; a expune; a prezenta; a admira.

teşhirlí *adj.* etalat; expus; prezentat.

teşhis *s.* **1.** identificare; constatare. **2.** *(med.)* diagnostic. // •***teşhis bolmak*** a se identifica; a se constata; a se depista; a se detecta; a se diagnostica. •***teşhis etmek*** a identifica; a constata; a depista; a detecta; a diagnostica.

teşhislí *adj.* identificat; constatat.

teşhiz *s.* înzestrare; dotare; echipare. // •***teşhiz bolmak*** a se utila; a se înzestra; a se dota; a se echipa. •***teşhiz etmek*** a utila; a înzestra; a dota; a echipa.

teşhizat *s.* utilaj.

teşhizlí *adj.* înzestrat; dotat; echipat.

teşík **I.** *adj.* **1.** găurit; perforat. **2.** găunos; ulceros; perforat. **II.** *s.* **1.** gaură; orificiu. **2.** breşă; spărtură; fosă. // •***teşík aşmak*** a fora; a perfora; a ştanţa. // •***hawa teşígí*** răsuflătoare; aerisire. •***közleme teşígí*** vizor. •***murunnuñ teşígí*** nară.

teşíkaşîlgan *adj.* forat; găurit; ştanţat.

teşíkaşkan *s.* perforator.

teşíkaşma *s.* găurire; perforare; ciuruire.

teşíkaşuw *s.* foraj; găurire; ştanţare.

teşík-teşík **I.** *adj.* găunos; ulceros; perforat; ciuruit. **II.** *adv.* gaură cu gaură. **III.** *s.* găuri.

teşílgen *adj.* **1.** găurit; sfredelit; străpuns; perforat. **2.** spart.

teşílgen-aşílgan *adj.* forat; găurit; ştanţat.

teşílgen-geşílgen *adj.* găurit; sfredelit; străpuns; perforat.

teşílmek *v.i.* **1.** a se găuri; a se perfora. **2.** *(med.)* a se sparge.

teşíp-geşme *s.* străpungere; trecere.

teşkere-teşkere *adv.* tot scotocind; tot răscolind; pe dibuite.

teşkerílgen *adj.* **1.** scotocit; răscolit; explorat. **2.** cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat. **3.** răsfoit; frunzărit. **4.** consultat; controlat; verificat; inspectat.

teşkerílgenmembalar *s., pl.* bibliografie.

teşkerílmegen *adj.* **1.** nescotocit; nerăscolit; neexplorat; virgin. **2.** nerăsfoit; nefrunzărit. **3.** necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat. **4.** neconsultat; necontrolat; neverificat; neinspectat.

teşkerílmek *v.i.* **1.** a se scotoci; a se răscoli; a se explora. **2.** a se cerceta; a se investiga; a se studia; a se examina; a se analiza. **3.** a se răsfoi; a se frunzări. **4.** a se consulta; a se controla; a se verifica; a se inspecta.

teşkerílmiykalgan *adj.* neanalizat; necercetat; neexaminat; neexplorat; nefrunzărit; nerăsfoit; neinvestigat; nerăscolit; nescotocit; nestudiat; virgin.

teşkerme *s.* **1.** *(med.)* analiză; perfuzie; transfuzie. **2.** scotocire; răscolire; explorare. **3.** cercetare; investigare; studiere; examinare; analizare. **4.** răsfoire; frunzărire. **5.** consultare; controlare; verificare; inspectare.

teşkermek *v.t.* **1.** a scotoci; a răscoli; a explora. **2.** a cerceta; a investiga; a studia; a examina; a analiza. **3.** a răsfoi; a frunzări. **4.** a consulta; a controla; a verifica; a inspecta. // •***arasîn teşkermek*** a compara; a raporta. •***evrak teşkermek*** a se documenta.

teşkertmek *v.t.* **1.** a determina să scotocească; a determina să răscolească; a determina să exploreze. **2.** a determina să cerceteze; a determina să investigheze; a determina să studieze; a determina să examineze; a determina să analizeze. **3.** a determina să răsfoiască; a determina să frunzărească. **4.** a determina să consulte; a determina să controleze; a determina să verifice; a determina să inspecteze.

teşkerúw *s.* **1.** scotocire; răscolire; explorare. **2.** cercetare; investigare; studiere; examinare; analizare. **3.** răsfoire; frunzărire. **4.** consultare; controlare; verificare; inspectare.

teşkerúwğí *s., adj.* **1.** scotocitor; răscolitor; explorator. **2.** cercetător; investigator; examinator; analizator. **3.** consultant; controlor; verificator; inspector.

teşkerúwğúlúk *s.* inspectorat.

teşkerúwlí *adj.* **1.** scotocit; răscolit; explorat. **2.** cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat. **3.** răsfoit; frunzărit. **4.** consultat; controlat; verificat; inspectat.

teşkil *s.* formare; constituire; formaţiune; organizaţie. // •***teşkil bolmak*** a se alcătui; a se forma; a se constitui; a se organiza. •***teşkil etmek*** a alcătui; a forma; a constitui; a organiza. •***tren teşkil etmek*** a forma un tren.

teşkilat *s.* organizaţie.

teşkilatlandîrma *s.* organizare.

teşkilatlandîrmak *v.t.* a organiza.

teşkilatlangan *adj.* organizat.

teşkilatlî *adj.* organizat.

teşkilatşî *s.* organizator.

teşkilatlandîruw *s.* organizare.

teşkillí *adj.* format; constituit; organizat.

teşkí *s.* sfredel; burghiu.

teşkílí *adj.* spiralat; în spirală.

teşme *s.* **1.** perforare; străpungere. **2.** *(tehn.)* forare.

teşmek *v.t.* **1.** a găuri; a perfora; a străpunge. **2.** *(tehn.)* a fora. **3.** *(med.)* a sparge. // •***teşíp geşmek*** a străpunge; a perfora.

teşrif *s.* consideraţie; respect.

teşrifat *s.* protocol; ceremonial; etichetă.

teşrifatlî *adj.* protocolar.

teşrih **I.** *adj.* anatomic. **II.** *s.* **1.** *(med.)* disecţie. **2.** analiză minuţioasă; disecare. **3.** anatomie. // •***teşrih bolmak*** a fi disecat. •***teşrih yapmak*** a diseca.

teşrihlí *adj.* **1.** *(med.)* disecat. **2.** analizat minuţios. **3.** anatomic.

teşrin-í ewwel *iz.prsn. (cron., arh.)* octombrie.

teşrin-í saniy *iz.prsn. (cron., arh.)* noiembrie.

teşriy **I.** *adj.* **1.** legislativ. **2.** promulgat. **II.** *s.* promulgare *(de legi)*. // •***teşriy kuwat*** *(pol.)* putere legislativă.

teşriye *s.* legislaţie.

teşúw-geşúw *s.* sfredelire; străpungere; perforare.
teşúwğí *adj.* sfredelitor; perforator; străpungător.
teşúwğí-geşúwğí *adj.* sfredelitor; perforator; străpungător.
teşúwlí *adj.* găurit; perforat.
teşvik *s.* **1.** îndemn; imbold; impuls. **2.** instigare; incitare; provocare; aţâţare; întărâtare. // ***•teşvik bolmak*** a fi îndemnat; a fi îmboldit; a fi impulsionat; a fi incitat. ***•teşvik etmek*** a îndemna; a îmboldi; a impulsiona; a incita.
teşviklí *adj.* incitat; instigat; provocat; stârnit; întărâtat; aţâţat.
teşvikşí *s.* **1.** provocator; instigator. **2.** excitant.
tespihşeşegí *s. (bot.)* belşiţă; cană *(lat., Canna indica)*.
tetanos *s. (med.)* tetanos.
tetanoskakarşî *adj. (med.)* antitetanos.
tetík I. *adj.* agil; vioi; sprinten. **II.** *s. (mil.)* trăgaci.
tetíklík *s.* agilitate; vioiciune; sprinteneală.
tetkik *s.* cercetare; investigare; investigaţie. // ***•tetkik bolmak*** *(jur.)* a fi cercetat; a fi investigat. ***•tetkik etmek*** *(jur.)* a cerceta; a investiga.
tetkiklí *adj.* investigat; cercetat.
tetkikşí *s.* anchetator; investigator.
tetragon *s.* patrulater; pătrat.
tetragonal *adj.* patrulateral; pătrat.
tetragonlî *adj.* patrulateral; pătrat.
tetraloğiya *s. (lit.)* tetralogie.
tevazuw *s.* **1.** modestie. **2.** *(fig.)* simplitate; mediocritate.
tevazuwlî *adj.* simplu; modest; mediocru.
tevdiyat *s. (fin.)* depunere. // ***•tevdiyat etmek*** a face o depunere *(fin.)*.
tevdiyatlî *adj. (fin.)* depus.
tevdiyattatabîlgan *adj. (fin.)* depus.
tevfikan *adv.* conform cu...; în conformitate cu...;
tevkif *s.* **1.** oprire; reţinere. **2.** arestare. // ***•tevkif bolmak*** a fi oprit; a fi reţinut; a fi arestat. ***•tevkif etmek*** a opri; a reţine; a aresta.
tevkiflí *adj.* **1.** arestat. **2.** oprit; reţinut.
tevrat *s. (relig.)* Vechiul Testament.
Tevvap/Tewap, El- *s. (relig., arab.)* "Cel îngăduitor şi milostiv"; "Cel ce acceptă căinţa supuşilor Săi" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
tevziy *s.* **1.** împărţire; distribuire; repartizare. **2.** înmânare; predare. // ***•tevziy bolmak*** a se împărţi; a se distribui. ***•tevziy etmek*** a împărţi; a distribui.
tevziyğí *s.* distribuitor.
tevziylí *adj.* **1.** împărţit; distribuit; repartizat. **2.** înmânat; predat.
tew I. *adj.* central; primordial; fundamental; magistral; substanţial; esenţial; cardinal. **II.** *interj.* Doamne Dumnezeule!;
tewb *s., adj.* sfânt; divin; dumnezeiesc; celest.
tewbe *s.* **1.** căinţă; pocăinţă. **2.** regret; remuşcare. // ***•tewbe etmek*** a se căi; a regreta. ***•tewbe kîlmak*** a jura; a se căi.
tewber *s., adj.* sfânt; divin; dumnezeiesc; celest.
Tewbet *s. (topon.) ("Ţinutul Sfinţilor")* Tibet.
tewbetmek A. *v.i.* a se căi; a avea remuşcări; a se pocăi. **B.** *v.t.* **1.** a regreta. **2.** a lepăda; a renunţa la...;
tewlez *s.* anticameră; vestibul; antreu; foaier.
tewúke *s.* **1.** istorie. **2.** dată calendaristică. // ***•antikalîk/kadîmlîk/síptí kaytîm/elk şak tewúkesí*** istoria antică. ***•búgún ne tewúkedemíz?*** ce dată e azi?; ***•edebiyat tewúkesí*** istoria literaturii. ***•ğemiy/genel tewúke*** istorie generală. ***•kaysî tewúkede kaytağaksîñîz?*** pe ce dată vă înapoiaţi?; ***•kaysî tewúkede tuwduñuz?*** pe ce dată v-aţi născut?; ***•modern/şaktaş tewúke*** istoria modernă. ***•ólím tewúkesí*** data decesului. ***•orta şak tewúkesí*** istoria evului mediu. ***•sanatlar tewúkesí*** istoria artelor. ***•tewúke muzewí*** muzeu de istorie. ***•tewúke şagî*** perioadă istorică. ***•tewúkeden ewel*** preistorie. ***•tuwum tewúkesí*** data naşterii. ***•tuwum yerí men tewúkesí*** locul şi data naşterii. ***•úylenme tewúkesí*** data căsătoriei.
tewúkebaşî *s.* preistorie.
tewúkeğí *s.* istoric; istoriograf. // ***•tewúkeğí tefsir*** interpretare istorică.
tewúkeğílík *s.* istoriografie.
tewúkelí *adj.* **1.** datat. **2.** cu istorie; istorisit. // ***•iğaz tewúkelí*** în rezumat; pe scurt.
tewúkename *s.* **1.** istoric; cronică; letopiseţ. **2.** anale. // ***•olaylarnîñ tewúkenamesí*** istoricul evenimentelor.
tewúkenameğí *s.* cronicar; analist.
tewúkesaluw *s.* datare.
tewúkesíz *adj.* nedatat.
tewúkesîzgağîsî *s.* istoriograf.
tewúkesîzgasî *s.* istoriografie.
tewúkeyazgan *s.* cronicar.
tewúkiy *adj.* istoric. // ***•tewúkiy añît*** monument istoric. ***•tewúkiy olaylar*** evenimente istorice. ***•tewúkiy tefsir*** interpretare istorică. ***•tewúkiy tílbílímí*** *(lingv.)* lingvistică istorică. ***•tewúkiy tílsîzgasî*** *(gram.)* gramatică istorică.
teyit *s.* confirmare; adeverire. // ***•teyit bolmak*** a se confirma; a se adeveri. ***•teyit etmek*** a confirma; a adeveri.
teyitlí *adj.* confirmat; adeverit.
teyp *s.* magnetofon.
tez *adv.* repede; iute.
teza *s.* teză.
tezat *s.* **1.** contradicţie; contrazicere; antagonism. **2.** polaritate. // ***•tezatka túşmek*** a se contrazice.
tezatkatúşúw *s.* contrazicere.
tezawrat *s.* **1.** manifestaţie; demonstraţie. **2.** *(med.)* simptom.
tezawratlî *adj. (med.)* simptomatic.
tezawratşî *s.* manifestant; demonstrant.
tezawur *s.* **1.** apariţie; ivire. **2.** manifestare; dezvăluire. // ***•tezawur bolmak*** a apărea; a se ivi; a se manifesta.
tezawurlî *adj.* **1.** manifestat; dezvăluit. **2.** apărut; ivit.
tezbolgan *adj.* iuţit.
tezden *adv.* în curând.
tezgáa *s.* **1.** tejghea; tarabă; stand; banc de lucru. **2.** război de ţesut. **3.** şantier *(naval)*. **4.** atelier. // ***•inşa tezgáasî*** şantier de construcţii. ***•tokîma tezgáasî*** război de ţesut.
tezgáağî *s.* vânzător la tejghea.
tezğanlî *adj.* ager; agil; sprinten; vioi; iute.
tezğanlîk *s.* agerime; agilitate; sprinteneală; vioiciune; iuţeală.
tezğetíşken *adj.* precoce.
tezğetíşúw *s.* precocitate.
tezík *s.* **1.** tizic; baligă tasată; bălegar tasat. **2.** constrângere; forţare. **3.** presiune. // ***•tezík bolmak*** a fi constrâns; a fi forţat. ***•tezík etmek*** a constrânge; a forţa. // ***•hawa tezígí*** presiune atmosferică. ***•tezíkke dayanma*** rezistenţă la presiune.
tezíkşí *s. (ent.)* băligar; gândac-de-baligă; gâza-boului *(lat., Geotrupes stercorarius)*.
tezíkşí, gergedan- *s. (ent.)* caraban; nasicorn; băligar-cu-corn *(lat., Oryctes nasicornis)*.
tezíkşí, óreñge- *s. (ent.)* caraban; nasicorn; băligar-cu-corn *(lat., Oryctes nasicornis)*.
tezkere *s.* **1.** bilet; bon. **2.** permis. **3.** livret militar. // ***•aw tezkeresí*** permis de vânătoare.
tezkire *s. (lit.)* memorii; amintiri; autobiografie. // ***•balalîktan tezkire*** amintiri din copilărie.
tezkirelí *adj.* autobiografic.
tezleşken *adj.* grăbit; zorit; accelerat; activizat.
tezleşme *s.* grabă; zor; accelerare; activizare.
tezleşmek *v.i.* a prinde viteză; a lua viteză; a se grăbi; a zori; a se accelera; a se activiza.
tezleştírmek *v.t.* a grăbi; a zori; a accelera; a activiza.
tezlík *s.* rapiditate; iuţeală.
tez-tez *adv.* repede.
tezúregen *adj.* prolific.
tezúreme *s.* proliferare.
thay *s., adj.* thaylandez.
thayğa I. *adv.* în limba thailandeză. **II.** *s. (limba)* thailandeză.
Thaylant *s. (topon.)* Thailanda.
thaylantlî *s., adj.* thailandez.
Thekla-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlan spaniol *(lat., Galerida thekla)*.
Tibet-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie asiatică *(lat., Calandrella acutirostris)*.
Tickell'níñ-sayragî *s. (orn.)* sturz gri *(lat., Turdus unicolor)*.
tiğaret *s.* comerţ. // ***•íş tiğaret*** comerţ interior. ***•kanungazît tiğaret*** comerţ ilegal. ***•tiğaret ağensiyasî*** agenţie comercială. ***•tiğaret añlaşmasî/muwahedesí*** tratat comercial. ***•tiğaret donanmasî*** flotă comercială. ***•tiğaret hukugî*** drept comercial. ***•tiğaret íşlerí*** tranzacţii comerciale. ***•tiğaret mektebí/okîlî*** şcoală comercială. ***•tiğaret odasî*** cameră de comerţ. ***•tiğaret papîrî*** *(nav.)* navă comercială. ***•tiğaret sefirí*** ataşat comercial. ***•tiğaret temsílğísí*** reprezentant comercial. ***•tîş tiğaret*** comerţ exterior.
tiğariy *adj.* comercial; mercantil. // ***•tiğariy baglantîlar*** legături comerciale. ***•tiğariy ílíşkíler*** relaţii comerciale. ***•tiğariy***

istiyare credit comercial. •***tiğariy múessese*** întreprindere comercială.
tija *s. (tehn.)* tijă.
tik *s. (med.)* tic.
tike *s.* bucată; fragment; parte; componentă; piesă.
tikel *adj.* parţial.
tilda *s.* tildă.
Timor, Şarkiy-/Kúntuwarbetí- *s. (topon.)* Timorul de Est.
timsak *s.* **1.** *(zool.)* crocodil *(lat., Crocodilus niloticus).* **2.** *(zool.)* aligator *(lat., Alligator mississippiensis/sinensis).*
timsal *s.* simbol.
timsallama *s.* simbolizare.
timsallamak *v.t.* a simboliza.
timsallangan *adj.* simbolizat.
timsallanmak *v.i.* a fi simbolizat.
timsallî *adj.* simbolic; simbolizat.
timsallaw *s.* simbolizare.
Timur *s. (antrop. m.)* "Cel de fier".
tinktura *s. (chim.)* tinctură.
tip *s.* tip; caracter; model.
tipografiya *s.* tipografie.
tirada *s.* tiradă.
tiraj *s. (tipogr.)* tiraj.
tiran *s.* tiran; despot.
tirbuşon *s.* tirbuşon.
tiriyak *s.* opiu.
tiriyakiy *adj.* maniac; vicios; cu vicii.
tiriyakşî *s.* opioman.
tirollî *s., adj.* tirolez.
tiroyit *s. (anat.)* tiroid; tiroidian.
tisa *num. (arab.)* nouă.
tisa-aşar *num. (arab.)* nouăsprezece.
tise *num. (arab.)* nouă.
tise-aşar *num. (arab.)* nouăsprezece.
tisîn *num. (arab.)* nouăzeci.
titan *s. (chim.)* titan.
titem *s.* coroană; cunună; diademă; ghirlandă.
titemleme *s.* încoronare; încununare.
titemlemek *v.t.* a încorona; a încununa.
titemlengen *adj.* încoronat; încununat.
titemlenmek *v.i.* a se încorona; a se încununa.
titemlî *adj.* încoronat; încununat.
titiz *adj.* meticulos; minuţios; tipicar; pedant.
titizlík *s.* meticulozitate; minuţiozitate; pedanterie.
tiyatro I. *adj.* teatral. **II.** *s.* teatru. // •***bala tiyatrosî*** teatru pentru copii. •***kokla tiyatrosî*** teatru de păpuşi. •***temaşa başlar-başlamaz bíz tiyatroga yetíştík*** spectacolul abia începuse când noi am ajuns la teatru. •***tiyatro kaytîmî/mewsúmí*** stagiune teatrală. •***tiyatro trupasî*** trupă de teatru. •***tiyatronîñ kasasî*** casa teatrului.
tiyatrolî *adj.* teatral.
tiyeketken *adj.* tangenţial; razant.
tiyer *s.* **1.** valoare; preţ. **2.** merit.
tiyerlendírme *s.* valorificare.
tiyerlendírmek *v.t.* a valorifica.
tiyerlengen *adj.* valorificat.
tiyerlí *adj.* **1.** valoros; de preţ. **2.** important. **3.** merituos.
tiyersíz *adj.* **1.** fără valoare; ieftin. **2.** lipsit de importanţă; neînsemnat.
tiygen *adj. (mat.)* tangent. // •***tiygen sîzîk*** tangentă.
tiyíp-şapkan *adj.* ricoşat.
tiyíp-şapma *s.* ricoşeu.
tiyíş *s.* emoţie; înflăcărare; entuziasm; ardoare.
tiyme I. *adj. (anat.)* tactil. **II.** *s.* atingere; contact. // •***tiyme tuyuwî*** simţul tactil.
tiymegen *adj.* neatins; intact; virgin. // •***balta tiymegen taw*** pădure virgină.
tiymek A. *v.i.* **1.** a ajunge; a sosi. **2.** a valora; a costa. **3.** a merita; a fi vrednic *(de...).* **B.** *v.t.* **1.** a atinge. **2.** a nimeri; a izbi; a lovi. **3.** a impresiona; a înduioşa; a mişca. **4.** a satisface; a mulţumi. // •***ğanîna tiymek*** a-i merge la suflet. •***kîlîna bírem tiymemek*** a nu-i clinti cuiva un fir de păr. •***kolî tiymek*** a-i da mâna să...; a-i permite timpul. •***namusuna tiymek*** a atinge pe cineva în onoarea sa; a-l ofensa. •***nazarî tiymek*** a deochea pe cineva. •***tóbe noktasîna tiymek*** a culmina. •***yardîmî tiymek*** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. // •***kolîna tiydí*** i-a atins mâna. •***peşkaga tiymeñíz!*** nu vă atingeţi de sobă!; •***sízge ne paydam tiyer?*** cu ce vă pot fi de folos?; •***tiyme maga!*** nu mă atinge!; •***tiymeñíz!*** nu atingeţi!; •***zahmetke tiymez*** nu merită osteneala.
tiymelí *adj.* tangenţial; razant.
tiymemaga *s. (bot.)* slăbănog *(lat., Impatiens nolitangere).*
tiymen *s. (mil.)* locotenent.
tiymetúşer *adj.* sensibil; delicat; fin.
tiymetúşerlík *s.* sensibilitate; delicateţe; fineţe.
tiysetmek *v.t.* a determina să atingă.
tiysetmemek *v.t.* a nu lăsa să atingă.
tiyzana *s.* mătuşă maternală.
tiyzanay *s. (dim., fam.)* mătuşică maternală; tanti.
tiyzanaykîzî *s.* verişoară primară; fiica mătuşii maternale.
tiyzanayulî *s.* văr primar; fiul mătuşii maternale.
tiyzanayzade *s.* văr după mătuşa maternală; verişoară upă mătuşa maternală.
tiyze *s.* mătuşă maternală.
tiyzekîzî *s.* verişoară primară; fiica mătuşii maternale.
tiyzeulî *s.* văr primar; fiul mătuşii maternale.
tiyzezade *s.* văr după mătuşa maternală; verişoară upă mătuşa maternală.
tiyziy *s. (dim., fam.)* mătuşică maternală; tanti.
tígílgen *adj.* cusut.
tígílme *s.* coasere.
tígílmek *v.i.* **1.** a se coase; a fi cusut. **2.** *(d. ochi, privire)* a se fixa.
tígímkana *s.* croitorie.
tígíne *adv.* împotrivă; contra; în contra; în ciuda...; // •***tígíne ketmek*** a fi în contradicţie cu; a fi împotrivă; a fi opus la.
tígíş *s.* **1.** cusut. **2.** cusătură. // •***tígíş tutturmak*** a însăila; a-i merge bine. // •***tígíş iynesí*** ac de cusut. •***tígíş maşinasî*** maşină de cusut.
tígíşçí *s.* croitor.
tígíştutturulgan *adj.* însăilat.
tígíştutturuw *s.* însăilătură.
tígít *s.* stalagmită.
tígúw *s.* cusut; coasere; cusătură.
tígúwğí *s.* croitor.
tígúwlí *adj.* cusut. // •***kol man tígúwlí íşkólmek*** cămaşă cusută cu mâna.
tík I. *adj.* **1.** abrupt; pieptiş; prăpăstios; râpos. **2.** băţos; drept; vertical. **3.** *(d. păr)* ridicat; măciucă. **4.** *(d. coadă)* bârzoi. **5.** *(d. cap)* ridicat; înălţat; în sus. **6.** neclintit; ţanţoş; mândru. **7.** *(d. voce şi sunete muzicale)* acut; înalt; strident. **II.** *interj.* drepţi!; // •***tík kelmek*** a se opune; a se împotrivi. •***tík turmak*** a sta drepţi. // •***mumday tík*** drept ca o lumânare. •***tík aşî/poşmak/şat*** *(mat.)* unghi drept. •***tík múselles*** *(mat.)* triunghi dreptunghic. •***tík sîzîk*** *(mat.)* linie verticală.
tíkbaş(lî) *adj.* trufaş; insolent; recalcitrant; căpos.
tíkbaşlîk *s.* trufie; insolenţă.
tíken *s.* ţeapă; spin; ghimpe; ac.
tíkenlí *adj.* ţepos; spinos; cu ghimpi.
tíkkelgen *adj.* opus; potrivnic.
tíkkelúw *s.* opunere; împotrivire.
tíkkeñ *adj. (mat.)* ortogonal.
tíkleşken *adj.* **1.** ridicat; băţos. **2.** răsculat; răzvrătit; revoltat. **3.** împotrivit; opus. **4.** *(med.)* în erecţie.
tíkleşme *s.* **1.** ridicare; îndreptare. **2.** răsculare; răzvrătire; revoltă. **3.** împotrivire; opunere. **4.** *(med.)* erecţie.
tíkleşmek *v.i.* **1.** a se ridica; a sta băţos. **2.** a se răscula; a se răzvrăti; a se revolta. **3.** a se împotrivi; a se opune. // •***múyúzí tíkleşmek*** *(med.)* a avea erecţie.
tíkliy *adj. (mat.)* vertical.
tíkme *s.* **1.** cusut; coasere. **2.** *(d. ochi, privire)* fixare.
tíkmek *v.t.* **1.** a coase. **2.** *(d. ochi, privire)* a fixa. // •***kóz tíkmek*** a ţinti privirea; a pune ochii pe...; a râvni. •***kózlerín aşaga tíkmek*** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. •***nallarîn tíkmek*** a-şi lepăda potcoavele; a muri. •***paya otîrtmak*** a jalona.
tíkmurun(lî) *adj.* trufaş; insolent; recalcitrant; căpos.
tíkmurunluk *s.* trufie; insolenţă.
tíksíndírmek *v.t.* a dezgusta; a scârbi; a-i repugna.
tíksíndírúwğí *adj.* dezgustător; scârbos; respingător; repugnant.
tíksíngen *adj.* dezgustat; scârbit.
tíksínme *s.* dezgust; scârbă; silă; repulsie.
tíksínmek *v.i.* a se dezgusta; a se scârbi; a-i repugna.
tíksíntí *s.* dezgust; scârbă; silă; repulsie.
tík-tík *adj.* **1.** abrupt; pieptiş; prăpăstios; râpos. **2.** foarte băţos; foarte drept; perfect vertical. **3.** *(d. păr)* ridicat; măciucă. **4.** *(d. coadă)* bârzoi. **5.** *(d. cap)* ridicat; înălţat; în sus. **6.** *(fig.)* neclintit; ţanţoş; mândru.
tíktírmek *v.t.* **1.** a determina să coasă. **2.** *(d. ochi, privire)* a determina să se fixeze.
tíl I. *adj. (anat., lingv.)* lingval. **II.** *s.* **1.** *(anat., tehn.)* limbă. **2.** *(lingv.)* limbă; grai; vorbire. **3.** *(mil.)* prizonier. **4.** *(muz.)* cheie. **5.** *(tehn.)* ac indicator. // •***pápíş kadar tíl şîgarmak*** a scoate limba de un cot. •***tatlî tíl men konîşmak*** a fi cu limba fagure de miere; a lua cu zăhărelul. •***tíl awlamak*** a iscodi; a descoase; a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă; a spiona. •***tíl kaytarmak*** a răspunde împotrivă; a contrazice. •***tíl şîgarmak*** a lua peste picior; a ironiza; a avea limbă ascuţită. •***tíl***

uzatmak a prinde la limbă; a se obrăznici. •***tílge bermek*** a da în vileag. •***tílge kelmek*** a fi discutat; a fi comentat; a fi pomenit. •***tílge ketírmek*** a menționa; a aminti; a pomeni. •***tílí aşîlmak*** a i se dezlega limba. •***tílí aylanmamak*** a se bâlbâi. •***tílí barmamak*** a nu se încumeta să spună ceva; a i se lua limba. •***tílí peltek wurmak*** a se bâlbâi; a gângăvi; a vorbi peltic. •***tílí şîga başlamak*** a prinde la limbă; a prinde grai; a începe să vorbească; a gânguri. •***tílí tutulmak*** a-i pieri graiul. •***tílín bír karîş şîgarmak*** a scoate limba de un cot. •***tílín ğutmak*** a-şi înghiți limba; a-i pieri graiul. •***tílín toplamak*** a-şi scurta limba. •***tílín tutmak*** a-şi ține gura; a-şi ține limba în gură; a-şi pune frâu la limbă. •***tílínden sesí taymak*** a agoniza; a intra în comă. •***tílíne saglam bolmak*** a-şi pune frâu la limbă; a-şi ține limba în gură. •***tíllerde gezmek*** a umbla din gură în gură; a i se duce vestea. •***tíllerge destan bolmak*** a-i merge vestea şi povestea; a intra in legendă. •***tíllerge túşmek*** a intra în gura lumii. •***tílníñ uşunda turmak*** a-i sta pe limbă. •***yarî tíl men aytmak*** a spune cu jumătate de gură. // •***akraba tíller*** limbi înrudite. •***balanîñ tílí şîga başladî*** copilul a cam început să vorbească. •***bólge tílí*** *(lingv.)* idiom. •***edebiyat tílí*** limbă literară. •***eğnebiy tíller ihtiyariyesí*** facultatea de limbi străine. •***eskí tíller*** limbi vechi. •***kadîm tíller*** limbi antice. •***kalk tílí*** limbă populară. •***kazak tílí ihtiyariyesí*** facultatea de limba română. •***keskín tíl*** limbă ascuțită. •***kîrîm tatar tílí*** limba tătară crimeană. •***kîrîm tatar tílí tílsîzgasî*** gramatica limbii tătare crimeene. •***kîrîm tatar tílí we edebiyatî*** limba şi literatura tătară crimeană. •***kîrîm tatar tílí zor mî?*** limba tătară crimeană e dificilă?; •***konîşîlgan tíl*** limbă vorbită. •***kóp tíl bílgen*** poliglot. •***muwallímat tílí*** limbaj elevat. •***ólí tíl*** limbă moartă. •***resmiy tíl*** limbă oficială. •***şegímlí/tartîmlî tíller*** *(lingv.)* limbi flexionare. •***teklifsíz tíl*** limbă familiară. •***tíl awğusî*** spion; iscoadă. •***tíl korantalarî*** familii de limbi. •***tíl temízlemesí/tazartmasî*** *(lingv.)* purificarea limbii. •***tíl tuyuwî*** simțul gustului. •***tíl uşî*** vârful limbii. •***tílíñ şîga başladî*** ai cam început să vociferezi. •***tílíñízní tutuñuz!*** tăceți din gură!; •***tírkeleşken/píteşken/ekleme lí tíller*** *(lingv.)* limbi aglutinante. •***toprak tílí*** *(geogr.)* limbă de pământ. •***yabanğî tíl*** limbă străină. •***yabanğî tíl bílmiymen*** nu cunosc limbi străine. •***yaşagan tíl*** limbă vie. •***yazuw tílí*** limbă scrisă.

tílastî *s.* murmur. // •***tílastî konîşmak*** a vorbi în barbă. •***tílastî okîmak*** a murmura; a fredona.

tílawlagan *adj.* iscoditor.

tílawlaw *s.* iscodire.

tíl-awuz *s.* **1.** gură şi limbă. **2.** vorbire. // •***tíl-awuz bermemek*** a agoniza; a fi în comă.

tílaylanmamasî *s.* bâlbâială.

tílbalîgî *s. (iht.)* limbă-de-mare *(lat., Solea solea)*.

tílbaskan *s. (med.)* spatulă.

tílbaz *adj.* glumeț; vorbăreț; volubil.

tílbazlîk *s.* volubilitate.

tíl-betíl *adv.* din gură în gură.

tílbílgen *adj.* înțelegător.

tílbílgílí *adj.* gramatical.

tílbílgílîî *adj.* gramatical.

tílbílgísí *s.* gramatică.

tílbílímğísí *s.* lingvist; filolog.

tílbílímí *s.* lingvistică; filologie. // •***genel tílbílímí*** *(lingv.)* lingvistică generală. •***tewúkiy tílbílímí*** *(lingv.)* lingvistică istorică.

tílbílímlí *adj.* lingvistic; filologic.

tílbílmeme *s.* ignoranță.

tílbílmez *adj.* neînțelegător; nedumerit; neştiutor; neinstruit; ignorant.

tílbír *adj.* unanim.

tílbírlík *s.* unanimitate.

tílden *adv.* verbal; oral.

tílden-tílge *adv.* verbal; oral; prin viu grai; din gură în gură.

tílegen *s., adj.* solicitant.

tílek *s.* **1.** dorință; năzuință. **2.** cerință; revendicare.

Tílek *s. (astr.)* Mercur.

tílek-ístek *adj. (gram.)* optativ. // •***tílek-ístek kipí*** *(gram.)* modul optativ.

tílekşe *s.* cerere; petiție.

tílekşí *s.* petiționar.

tíleme *s.* **1.** revendicare; solicitare; cerere. **2.** feliere.

tílemegen *adj.* care nu cere; care nu solicită; nedoritor.

tílemek *v.t.* **1.** a cere; a solicita. **2.** a dori; a râvni. **3.** a felia. // •***eğir-sabîr tílemek*** a-şi exprima condoleanțele. •***ózír tílemek*** a se scuza; a-şi cere scuze. // •***mazeret tíliymen*** vă cer scuze.

tílengen *adj.* solicitat.

tílenmek *v.t.* a cerși; a se milogi.

tílenşí *s.* cerșetor; milog.

tílenşílík *s.* cerșetorie; cerșit; milogeală. // •***tílenşílík etmek*** a cerși.

tílewğí *adj.* rugător.

tílgeberílgen *adj.* denunțat; trădat; vândut.

tílgeberúw *s.* denunț; trădare; vânzare.

tílgekelgen *adj.* discutat; menționat; amintit; pomenit.

tílgeketírúw *s.* discutare; menționare; amintire; pomenire.

tílğewabî *adj.* verbal; oral.

tílğí *s.* lingvist; filolog.

tílğílík *s.* lingvistică; filologie.

tílíaylanmagan *s., adj.* bâlbâit; gângav.

tílíbargan *adj.* cutezător; îndrăznețe.

tílíkîska *adj.* vinovat; culpabil.

tílím *s.* felie. // •***zaman tílímí*** o scurtă perioadă.

tílímlegen *adj.* feliat.

tílímleme *s.* feliere.

tílímlemek *v.t.* a felia.

tílímlengen *adj.* feliat.

tílímlenmek *v.i.* a se felia; a fi feliat.

tílímlí *adj.* feliat.

tílím-tílím *adv.* felii-felii; feliat.

tílíngen *adj.* feliat.

tílíním *s. (geol.)* clivare.

tílínmek *v.i.* a se felia; a fi feliat.

tílíşke *s.* aşchie; surcea; țandără; talaş; rumeguş.

tílítutlukkan *s., adj.* bâlbâit; gângav.

tílítutulgan *s., adj.* bâlbâit; gângav.

tílíuzun *adj.* vorbăreț; guraliv.

tílkanatî **I.** *adj. (lingv.)* lateral. **II.** *s.* partea laterală a limbii. // •***tílkanatî tartîgî*** *(lingv.)* consoană laterală.

tílkaytaruw *s.* contrazicere; contrare.

tílkíkuyrugî *s. (bot.)* ştir; ştiriță *(lat., Amaranthus retroflexus)*.

tílkîskalîgî *adj.* vinovăție; culpabilitate.

tílkúrmelenmesí *s.* împleticirea limbii; bâlbâială.

tíllengen *adj.* bârfit.

tíllenme *s.* bârfire.

tíllenmek *v.i.* **1.** a prinde grai. **2.** a fi bârfit.

tíller *s., pl.* claviatură.

tílleşmek *v.i.* a conversa; a discuta.

tíllí *adj.* **1.** vorbăreț; flecar; volubil. **2.** lingvistic; filologic.

tílmaş *s.* translator; interpret; tălmaci.

tílmaşlî *adj.* tradus; interpretat; tălmăcit.

tílmaşlîk *s.* traducere; interpretare; tălmăcire.

tílme *s.* feliere.

tílmek *v.t.* a felia.

tílmíz *s.* elev; student.

tílmízlík **I.** *adj.* studențesc; şcolar. **II.** *s.* studențe.

tílníñaylanmamasî *s.* gângăveală.

tílortasî *adj. (lingv.)* dorsal.

tílotî // •***tílotî aşamak*** a fi lung de limbă.

tílsíz *s., adj.* mut; necuvântător. // •***tílsíz kalmak*** a-i pieri graiul; a amuți.

tílsízkalma *adj.* amuțire.

tílsízlík *s.* mutism; mutenie.

tílsíz-sagîr *s., adj.* surdomut.

tílsîzgalî *adj.* gramatical.

tílsîzgasî **I.** *adj.* gramatical. **II.** *s.* gramatică. // •***karşîlaştîrmalî tílsîzgasî*** *(gram.)* gramatică comparată. •***kîrîm tatar tílí tílsîzgasî*** gramatica limbii tătare crimeene. •***tewúkiy tílsîzgasî*** *(gram.)* gramatică istorică. •***tílsîzgasî kuralî*** *(gram.)* regulă gramaticală. •***tílsîzgasî ulamlarî*** *(gram.)* categorii gramaticale. •***tílsîzgasî yañgîşlarî*** greşeli de gramatică.

tílşík **I.** *adj. (lingv.)* dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **II.** *s. (anat.)* vălul palatului; omuşor. // •***tílşík tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană velară.

tílşíklí *adj. (lingv.)* rostit prin vibrația vălului palatului.

tílşîgaruw *s.* vociferare.

tíltutlukmasî *s.* împleticirea limbii; bâlbâială.

tíltutulmasî *s.* împleticirea limbii; bâlbâială.

tíluzatkan *s., adj.* obraznic.

tíluzatuw *s.* obrăznicie.

tím-tík *adj.* **1.** foarte abrupt; pieptiş; prăpăstios; râpos. **2.** foarte bățos; foarte drept; perfect vertical. **3.** *(d. păr)* ridicat; măciucă. **4.** *(d. coadă)* bârzoi. **5.** *(d. cap)* ridicat; înălțat; în sus. **6.** *(fig.)* neclintit; țanțoş; mândru.

tínewún *adv.* ieri. // •***tínewún akşam*** ieri seară; aseară. •***tínewún ğuma edí*** ieri a fost vineri. •***tínewún saba*** ieri dimineață. •***tínewún suwuk edí*** ieri a fost frig. •***tínewún úylede*** ieri la prânz.

tínewúnden *adv.* de ieri. // ***•tínewúnden berítlí*** de ieri încoace; începând de ieri.
tínewúnge *adv.* pentru ieri.
tínewúngeşík *adv.* până ieri.
tínewúngí *adj.* de ieri. // ***•tínewúngí gázete*** ziarul de ieri.
típ-tírí *adj.* **1.** viu cu adevărat; foarte vioi. **2.** crud; necopt. **3.** *(d. plante)* neofilit.
tírek *s.* **1.** stâlp; ţăruş; prăjină. **2.** *(nav.)* catarg. **3.** *(arhit.)* coloană. **4.** *(sport)* bară. **5.** stănoagă. **6.** dric; scheletul de sus al unui car. **7.** dric; car mortuar. // ***•tírek otîrtmak*** a jalona. ***•tírek píşímí almak*** a se încolona. // ***•asma tíregí*** spânzurătoare. ***•istikamet tíregí*** bară de direcţie. ***•şadîr tíregí*** ţăruş.
tírekleme *s.* rezemare; proptire.
tíreklemek *v.t.* **1.** a rezema; a propti. **2.** a arăci; a împăra.
tíreklengen *adj.* **1.** rezemat; proptit. **2.** arăcit; împărat.
tíreklenmek *v.i.* **1.** a se rezema; a se propti. **2.** a fi arăcit; a fi împărat.
tíreklí *adj.* rezemat; proptit.
tírekotîrtîlgan *adj.* jalonat.
tírekotîrtuw *s.* jalonare.
tírekşí *s.* dricar.
tíreme *s.* rezemare; proptire.
tíremek *v.t.* a rezema; a propti. // ***•arkasîn/sîrtîn tíremek*** a-şi propti spatele; a se încredere în...; ***•ayak tíremek*** a se pune de-a curmezişul; a se opune; a se împotrivi.
tírengen *adj.* **1.** încăpăţânat; îndărătnic. **2.** dârz; neînduplecat; tenace.
tírením *s.* încăpăţânare; îndărătnicie.
tíreníş *s.* împotrivire; opoziţie; rezistenţă.
tírenme *s.* obiecţie; opunere; tenacitate; persistenţă.
tírenmek *v.i.* a se împotrivi; a se opune.
tírenmeme *s.* neîmpotrivire.
tírenş *s. (fiz.)* rezistenţă. // ***•şagîlgan/elektrik tírenş*** rezistenţă electrică.
tírenúw *s.* încăpăţânare; îndărătnicie.
tíreşken *adj.* perseverent; tenace.
tíreşmek *v.i.* a persevera în; a insista.
tírew *s.* faună.
tírewlí *adj.* proptit.
tírí *adj.* **1.** viu *(şi fig.)*. **2.** crud; necopt. **3.** *(d. plante)* neofilit. // ***•tírí kalmak*** a supravieţui. // ***•yarî tírí, yarî ólí*** pe jumătate viu, pe jumătate mort.
tíríbaş *adj.* **1.** *(d. persoane)* iute; vioi. **2.** isteţ; ager.
tíríbaşlîk *s.* **1.** *(d. persoane)* iuţeală; vioiciune. **2.** isteţime; agerime.
tírígúmúş *s. (chim.)* mercur; hidrargir.
tíríkalgan *adj.* supravieţuitor.
tíríkaluw *s.* supravieţuire.
tíríkóz *adj.* **1.** *(d. persoane)* iute; vioi. **2.** isteţ; ager.
tíríkózlík *s.* **1.** *(d. persoane)* iuţeală; vioiciune. **2.** isteţime; agerime.
tíríldegen *adj.* **1.** vibrator; tremurător; trepidant. **2.** *(lingv.)* vibrant.
tíríldeme I. *adj. (lingv.)* vibrant. **II.** *s.* tremur; vibraţie; trepidaţie. // ***•tíríldeme tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană vibrantă.
tíríldemek *v.i.* a tremura; a vibra; a trepida.
tíríldetmek *v.i.* a determina să tremure; a determina să vibreze; a determina să trepideze.
tíríldewğí *adj.* vibrator; tremurător; trepidant.
tíríliy *adv.* de viu.
tíríliy-tíríliy *adv.* de viu. // ***•tíríliy-tíríliy mezarga tîkmak*** a băga de viu în mormânt.
tírílík *s.* **1.** viaţă; existenţă. **2.** vitalitate.
tírílíkşí *adj.* vital.
tírílíş *s.* înviere; reînviere; renaştere.
tírílme *s.* înviere; reînviere; renaştere.
tírílmek *v.i.* a învia; a reînvia. // ***•ğañîdan tírílmek*** a reînvia.
tíríltí *s.* **1.** *(fiz.)* oscilaţie. **2.** freamăt.
tíríltme *s.* înviere; reanimare; suscitare; vitalizare.
tíríltmek *v.t.* a învia; a reanima.
tírí-tírí *adj.* **1.** viu cu adevărat; foarte vioi. **2.** crud; necopt. **3.** *(d. plante)* neofilit.
tírkeleme I. *adj. (lingv.)* aglutinare; derivare. **II.** *s.* **1.** ataşare; adăugare; alăturare; conectare; aglutinare; juxtapunere. **2.** învecinare; mărginire.
tírkelemek *v.t.* **1.** a ataşa; a adăuga; a alătura; a conecta; a aglutina; a juxtapune. **2.** a învecina; a mărgini.
tírkelengen *adj.* **1.** ataşat; adăugat; alăturat; conectat; aglutinat; juxtapus; care succedă. **2.** învecinat; adiacent; mărginit. **3.** *(lingv.)* aglutinat; derivat.
tírkelenmek *v.i.* a se ataşa; a se adăuga; a se alătura; a se conecta; a se aglutina; a se juxtapune; a se succeda.
tírkeleşken *adj.* **1.** ataşat; adăugat; alăturat; conectat; aglutinat; juxtapus; care succedă. **2.** învecinat; adiacent; mărginit. **3.** *(lingv.)* aglutinat; derivat. // ***•tírkeleşken tíller*** *(lingv.)* limbi aglutinante.
tírkeleşme I. *adj. (lingv.)* aglutinare; derivare. **II.** *s.* ataşare; adăugare; alăturare; conectare; aglutinare; juxtapunere; succedare; succesiune.
tírkeleşmek *v.i.* **1.** a se ataşa; a se adăuga; a se alătura; a se conecta; a se aglutina; a se juxtapune; a se succeda. **2.** a se învecina; a fi adiacent; a se mărgini. // ***•olar tírkeleşíp baratan ediler*** ei obişnuiau să meargă împreună.
tírkelíş *s.* **1.** proces; fenomen; succesiune de acţiuni. **2.** *(jur.)* proces; litigiu; acţiune; cauză; judecată.
tírkelíşlí *adj.* litigios.
tírmen *s.* moară. // ***•sakalîn tírmende agartmak*** a încărunţi de pomană. // ***•ğel tírmení*** moară de vânt. ***•kara-búber tírmení*** râşniţă de piper. ***•kawe tírmení*** râşniţă de cafea. ***•suw tírmení*** moară de apă. ***•tírmen taşí*** piatră de moară. ***•tírmen tegerşígí*** roata morii.
tírmen-bití *s. (ent.)* morar; gândac-de-făină *(lat., Tenebrio monitor)*.
tírmenğí *s.* morar.
tírmenğíkulagî *s. (bot.)* urechea-ursului *(lat., Primula auricula)*.
tírmenğílík *s.* morărit.
tírmenleme *s.* măcinare; râşnire.
tírmenlemek *v.t.* a măcina; a râşni.
tírmenlengen *adj.* măcinat; râşnit.
tírmenlenmek *v.i.* a fi măcinat; a fi râşnit.
tírnek *s.* vioiciune; sprinteneală; agerime; agilitate; iuţeală; vivacitate.
tírneklí *adj.* vioi; sprinten; ager; agil; iute; vivace.
tírsek *s.* **1.** *(anat., geogr., tehn.)* cot. **2.** cot; cotitură; curbă; colţ de stradă; cotlon; ungher. **3.** echer; colţar; dreptar. **4.** întorsătură; meandru; sinuozitate; unghi. **5.** unghi. // ***•tírsek aylandîrmak*** a întoarce cuiva spatele; a-i întoarce nasul cuiva. ***•tírsek okalamak*** a-şi roade coatele. // ***•arasîz tírsekler*** curbe periculoase.
tírsekastî *s.* braţ de foliu.
tírsekkeñ *s.* diagonală.
tírseklengen *adj.* cotit.
tírseklenme *s.* cotire.
tírseklenmek *v.i.* a coti.
tírseklí *adj.* cotit; cu cot; curbiliniu; sinuos.
tírseklíğol *s.* serpentină.
tírseklík I. *adj. (anat.)* cubital; legat de cubitus sau de cot. **II.** *s.* **1.** *(tehn.)* cot; manivelă; arbore cotit; vibrochen. **2.** *(anat.)* scobitura cotului. **3.** braţ de foliu.
tírseklík súyegí *s. (anat.)* cubitus.
tírseklí-tírseklí *adj.* întortocheat; şerpuit; sinuos.
tírşe *adj.* verde-albăstriu.
tíş I. *adj. (lingv.)* dental. **II.** *s.* **1.** dinte. **2.** *(tehn.)* zimţ. **3.** cătel de usturoi. // ***•tíş tartmak/şîgarmak*** a extrage un dinte. ***•tíş totîrmak*** a plomba dinţii. ***•tíşlerí kuyulmak*** a-i cădea dinţii. ***•tíşlerín akşaytmak*** a-şi arăta colţii; a-şi rânji dinţii. ***•tíşlerín karîştîrmak/kúrdanlamak*** a se scobi în dinţi. ***•tíşlerín kíşîrdatmak*** a scrâşni din dinţi; a se enerva; a se irita. ***•tíşlerín kóstermek*** a-şi arăta colţii; a ameninţa; a intimida. ***•tíşlerín sîkmak*** a strânge din dinţi; a răbda. ***•tíşten arttîrmak*** a-şi rupe de la gură. // ***•akîl tíşí*** măsea de minte. ***•şírík tíş*** dinte cariat. ***•sút tíşí*** *(anat.)* dinte de lapte. ***•takma tíş*** proteză dentară. ***•tíş aralîgî*** *(anat.)* strungăreaţă. ***•tíş awrîwî*** *(med.)* durere de dinţi. ***•tíş doktorî*** *(med.)* dentist; stomatolog. ***•tíş mağunî*** pastă de dinţi. ***•tíş mağunî tulumî*** tub de pastă de dinţi. ***•tíş porselan kaplamasî*** îmbrăcăminte de porţelan pentru dinţi. ***•tíş purşusî*** periuţă de dinţi. ***•tíş şukurî*** *(anat.)* alveolă dentară. ***•tíş tartîgî*** *(lingv.)* consoană dentală. ***•tíşní totîrmak kerek*** dintele trebuie plombat.
tíşakşaytmasî *s.* rânjet.
tíşbatar *adj.* vulnerabil.
tíşbatma *s.* vulnerabilitate.
tíşbatmama *s.* invulnerabilitate.
tíşbatmaz *adj.* invulnerabil.
tíşbílímğísí *s. (med.)* dentist; stomatolog.
tíşbílímí I. *adj. (med.)* stomatologic. **II.** *s. (med.)* stomatologie.
tíşbílímlí *adj. (med.)* stomatologic.
tíşçí *s. (med.)* dentist; stomatolog. // ***•tíşçíge ketmelímen*** trebuie să merg la dentist.
tíşçílík I. *adj. (med.)* stomatologic. **II.** *s. (med.)* stomatologie.
tíş-erín *adj. (lingv.)* labio-dental. // ***•tíş-erín tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană labiodentală.
tíşetí I. *adj. (anat.)* gingival. **II.** *s. (anat.)* gingie. // ***•tíşetí píşmesí/iltihabî*** *(med.)* inflamarea gingiilor; gingivită.
tíşetlí *adj. (anat.)* gingival.
tíşhilalî *s.* scobitoare.
tíşkarîştîrmasî *s.* scobire în dinţi.

tíşkóstergen *adj.* amenințător.
tíşkósterílgen *adj.* **1.** amenințat; intimidat. **2.** amenințat.
tíşkósterúw *s.* amenințare; intimidare.
tíşlegen *adj.* mușcător.
tíşlemek *v.t.* a mușca; a apuca cu dinții; a rupe cu dinții. // ***•erínlerín tíşlemek*** a-și mușca buzele; a se căi. ***•parmaklarîn tíşlemek*** a-și mușca degetele; a-și frânge degetele; a fi deznădăjduit. ***•tíşlep parşalamak*** a sfâșia cu dinții.
tíşlep-parşalama *s.* sfâșiere cu dinții.
tíşlep-parşalangan *adj.* sfâșiat cu dinții.
tíşler *s., pl. (anat.)* dantură.
tíşleşmek *v.i.* a se mușca reciproc.
tíşletmek *v.t.* a determina să muște.
tíşlí *adj.* **1.** dințat; zimțat. **2.** *(lingv.)* dental. // ***•tíşlí tegerşík*** *(tehn.)* roată dințată.
tíşlí-erínlí *adj. (lingv.)* labio-dental.
tíşotî, başlî- *s. (bot.)* colțișor *(lat., Dentaria bulbifera)*.
tíşotî, bezlí- *s. (bot.)* breabăn *(lat., Dentaria glandulosa)*.
tíşózí *s. (anat.)* pulpă dentară.
tíşsíz *adj.* ştirb. // ***•tíşsíz kalmak*** a rămâne fără dinți; a se ştirbi.
tíşsízkaluw *s.* ştirbire.
tíşsîguw *s.* tenacitate; răbdare.
tíşşí *adj.* dentar.
tíşşóbí *s.* scobitoare.
tíştağî/tíştajî *s.* coroană dentară.
tíştenartkan *adj.* economisit; agonisit; chivernisit.
tíş-tíş *adj.* dințat; zimțat.
tíş-tíşke *adj.* dinte pe dinte; colț în colț. // ***•tíş-tíşke kelmek*** a se lua la colți; a fi gata de încăierare.
tíştotîrmasî *s.* plombare.
tíz *s.* genunchi. // ***•tíz ğúgúnmek/şókmek*** a cădea în genunchi; a îngenunchea. ***•tízge túşmek*** a cădea în genunchi; a îngenunchea. ***•tízín kóteklemek/wurmak*** a-și frânge mâinile; a se văicări; a regreta; a se lamenta. ***•tízlerí kesílmek*** a i se muia genunchii.
tíz *adj. (d. sunete)* acut; înalt; strident.
tízawurşagî súyegí *s. (anat.)* patelă; rotulă.
tízbagî *s.* jartieră.
tízgetúşken *adj.* îngenuncheat.
tízgetúşúw *s.* îngenunchere.
tízgewuruw *s.* căință; regret.
tízgín *s.* frâu.
tízgínleme *s.* ținere în frâu; strunire; frânare; stăpânire.
tízgínlemek *v.t.* **1.** a pune frâul; a ține în frâu *(mai ales cai)*. **2.** *(fig.)* a struni; a frâna; a stăpâni *(persoane)*.
tízgínlengen *adj.* ținut în frâu; strunit; frânat; stăpânit.
tízgínlenmek *v.i.* a fi ținut în frâu; a fi strunit; a fi frânat; a fi stăpânit.
tízgínsíz *adj.* desfrânat; dezmățat.
tízgínsízlík *s.* desfrâu; dezmăț.
tízğúgúngen *adj.* îngenuncheat.
tízğúgúnúw *s.* îngenunchere.
tízílgen *adj.* înșiruit; înșirat; rânduit.
tízílme *s.* înșiruire; înșirare; rânduire.
tízílmek *v.i.* a se înșirui; a se înșira; a se rândui.
tízím *s.* aranjare; rânduire. // ***•soraw tízímí*** chestionar.
tízkóteklemesí *s.* căință; lamentare; regret; văicăreală; văitat.
tízlík *s.* genunchieră.
tízme *s.* **1.** *(lit.)* vers; stih. **2.** listă; tabel. // ***•tízme kelíştírmek*** a versifica. // ***•şarap tízmesí*** lista de vinuri.
tízmebílímí *s.* prozodie.
tízmeğí *s.* poet; versificator.
tízmeğílík *s.* prozodie.
tízmek *v.t.* **1.** a înșirui; a înșira; a așeza la rând. **2.** *(tipogr.)* a culege. // ***•kurşunga tízmek*** a omorî ; a împușca.
tízmekelíştírmesí *s.* versificație.
tízmelí *adj. (lit.)* versificat.
tízşanagî súyegí *s. (anat.)* patelă; rotulă.
tízşógúw *s.* îngenunchere.
tízşókken *adj.* îngenuncheat.
tízústí *s. (inform.)* laptop.
tízúw *s.* **1.** șir; rând. **2.** șirag. **3.** *(mil.)* coloană; formație. **4.** *(muz.)* gamă. **5.** *(lit.)* foileton. // ***•dalga/dulkun tízúwí*** gamă de unde. ***•hendese tízúwí*** *(mat.)* progresie geometrică. ***•hendesiy tízúw*** *(mat.)* progresie geometrică. ***•hesap tízúwí*** *(mat.)* progresie aritmetică. ***•tízúw filmí*** film serial.
tízúwğí *s.* **1.** *(tipogr.)* culegător; zețar. **2.** *(lit.)* foiletonist.
tízúwğúíúyí *s. (tipogr.)* zețărie.
tízúwğúlúk *s.* **1.** sistem; normă. **2.** ordine; orânduire; sistem. **3.** *(tipogr.)* cules; culegere.
tízúwlí *adj.* rânduit; înșiruit.
tîbiy *adj.* medical. // ***•tîbiy doktor*** doctor în medicină. ***•tîbiy ósímlík*** plantă medicinală. ***•tîbiy şay*** ceai medicinal.
tîbiye *s.* școală sanitară.
tîga-basa *adv.* prin îndesare. // ***•tîga-basa totîrmak*** a umple peste măsură; a înfunda; a ticsi; a supraîncărca. // ***•tîga-basa totîrma*** umplere peste măsură; înfundare.
tîgaş *s.* **1.** dop; cep; astupătoare. **2.** căluș. **3.** *(electr.)* priză; ștecăr.
tîgaşlama *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tîgaşlamak *v.t. (electr.)* a conecta.
tîgaşlangan *adj. (electr.)* conectat.
tîgaşlî *adj. (electr.)* conectat.
tîgaşlaw *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tîgîlgan *adj.* vârât; introdus.
tîgîlmak *v.i.* **1.** a se îndesa; a se înghesui. **2.** a se introduce; a se băga; a se vârî.
tîgîrayazgan *adj.* împiedicat; poticnit.
tîgîrayazma *s.* împiedicare; poticnire.
tîgîrayazmak *v.i.* a fi pe punctul de a cădea; a se împiedica; a se poticni.
tîgîrayazuw *s.* împiedicare; poticnire.
tîgîrgan *adj.* rostogolit; căzut.
tîgîrîp-kalgan *adj.* prăbușit; doborât.
tîgîrîp-kalma *s.* prăbușire; doborâre.
tîgîrîp-kaluw *s.* prăbușire; doborâre.
tîgîrma *s.* rostogolire; cădere.
tîgîrmak *v.i.* a se rostogoli; a cădea. // ***•tîgîrîp kalmak*** a se prăbuși. // ***•tîgîrganday kelgen*** care vine de parcă se rostogolește.
tîgîrta-tîgîrta *adv.* de-a dura.
tîgîrtîp-deñíştírgen *adj.* revoluționar.
tîgîrtîp-deñíştírme *s.* revoluționare.
tîgîrtma *s.* revoluție; rostogolire; doborâre.
tîgîrtmak *v.t.* a rostogoli; a doborî. // ***•tîgîrtîp deñíştírmek*** a revoluționa.
tîgîrtuw *s.* revoluție; rostogolire; doborâre.
tîgîrtuwdanewel *adj.* prerevoluționar.
tîgîrtuwğî *s.* revoluționar.
tîgîruw *s.* rostogolire; cădere.
tîgîşkan *adj.* înghesuit; îndesat; comprimat; îmbâcsit.
tîgîşma *s.* înghesuire; îndesare; comprimare; îmbâcsire.
tîgîşmak *v.i.* a se înghesui; a se îndesa; a se comprima; a se îmbâcsi.
tîgîştîrmak *v.t.* a înghesui; a îndesa; a comprima; a îmbâcsi.
tîgîşuw *s.* înghesuire; îndesare; comprimare; îmbâcsire.
tîgîz *adj.* **1.** compact; dens. **2.** *(d. oameni)* îndesat.
tîgîzlîk *s. (fiz.)* densitate.
tîk *interj.* clic!;
tîkama *s.* astupare; înfundare.
tîkamak *v.t.* a astupa; a înfunda.
tîkangan *adj.* astupat; înfundat.
tîkanîk *adj.* astupat; înfundat.
tîkanma *s.* astupare; înfundare.
tîkanmak *v.i.* a se astupa; a se înfunda.
tîkanuw *s.* astupare; înfundare.
tîkaw *s.* astupare; înfundare.
tîkîrdama *s.* troncănit; trăncănit.
tîkîrdamak *v.i.* a troncăni; a trăncăni.
tîkîrdaw *s.* troncănit; trăncănit.
tîkîrtî *s.* troncănit; trăncănit.
tîkkîş *s.* **1.** dop; cep; astupătoare. **2.** *(electr.)* priză; ștecăr.
tîkkîşlama *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tîkkîşlamak *v.t. (electr.)* a conecta.
tîkkîşlangan *adj. (electr.)* conectat.
tîkkîşlaw *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tîkkîşlî *adj. (electr.)* conectat.
tîklama *s.* clic.
tîklaw *s.* clic.
tîkma *s.* introducere.
tîkmak *v.t.* **1.** a îndesa; a înghesui. **2.** a introduce; a băga; a vârî. // ***•murunun/parmagîn tîkmak*** a-și băga nasul; a interveni. ***•tíríliy-tíríliy mezarga tîkmak*** a băga de viu în mormânt. ***•zor man tîkmak*** a băga cu forța; a îndesa.
tîknaz *adj.* scund și îndesat; bondoc.
tîldaw *s.* scuză; motivație; justificare; pretext.
tîldawlî *adj.* scuzabil; motivat; justificat.
tîlsîm *s.* **1.** amuletă; talisman. **2.** farmec; vrăjitorie. // ***•tîlsîm etmek*** a vrăji. // ***•tîlsîm lámbasî*** lampion.
tîlsîmğî *s.* vrăjitor; magician.
tîlsîmğîlîk *s.* vrăjitorie; magie.
tîlsîmlagan *adj.* fermecător; încântător; magic.
tîlsîmlama *s.* fermecare; vrăjire; încântare.
tîlsîmlamak *v.t.* a fermeca; a vrăji; a încânta.
tîlsîmlangan *adj.* fermecat; vrăjit; încântat.
tîlsîmlanmak *v.i.* a fi fermecat; a fi vrăjit; a fi încântat.
tîlsîmlawğî *adj.* fermecător; încântător; magic.
tîlsîmlî *adj.* fermecat; vrăjit; magic.
tîlsîmlaw *s.* fermecare; vrăjire; încântare.
tîmar *s.* **1.** îngrijire; pansare *(a unei răni)*. **2.** arboricultură. **3.** țesală.
tîmarkana *s.* ospiciu.
tîmarlama *s.* **1.** țesălare. **2.** îngrijire; pansare.
tîmarlamak *v.t.* **1.** a țesăla. **2.** a îngriji; a pansa *(o rană)*.

tîmarlangan *adj.* **1.** ţesălat. **2.** îngrijit; pansat.
tîmarlanmak *v.i.* **1.** a se ţesăla. **2.** a se îngriji; a se pansa.
tîmarlî *adj.* ţesălat.
tîmarlîk *s.* pansament.
tîmarlaw *s.* **1.** ţesălare. **2.** îngrijire; pansare.
tîmdîrmak *v.t.* a calma; a linişti; a tempera.
tîmdîruwğî *adj.* calmant; liniştitor.
tîmgan *adj.* tăcut; potolit.
tîmma *s.* potolire; calmare; tăcere; liniştire.
tîmmak *v.i.* **1.** a se calma; a se linişti; a se potoli. **2.** a tăcea. // ***•bora tîmdî*** furtuna s-a potolit. ***•deñíz tîmganda*** când se linişteşte marea.
tîmmaykalîr *adj.* nepotolit.
tîmmaz *adj.* nepotolit.
tîmuw *s.* potolire; calmare; tăcere; liniştire.
tîn *s.* spirit; duh; suflet. // ***•tîn hálí*** moral.
tînalgan *adj.* însufleţit; vitalizat.
tînaz *s.* stog; claie; şiră; căpiţă.
tînberúw *s.* însufleţire; vitalizare.
tînberúwğí *adj.* antrenant; însufleţitor.
tînbílímğísí *s. (med.)* psiholog.
tînbílímí *s. (med.)* psihologie.
tînbílímlí *adj. (med.)* psihologic.
tîndantúşken *adj.* deprimat; demoralizat; mâhnit; posomorât.
tîndantúşúrgen *adj.* vlăguitor.
tîndantúşúw *s.* deprimare; demoralizare; mâhnire; posomorâre.
tînğî *adj.* spiritual.
tînğîlîk *s.* spiritualitate.
tîninğelemesí *s.* psihanaliză.
tîniñíşkelemesí *s.* psihanaliză.
tînîk I. *adj.* liniştit; tăcut. **II.** *s.* linişte; tăcere.
tînîş *s.* **1.** calm; linişte; tăcere. **2.** *(cron.)* clipă; interval. **3.** răsuflare; suflare; suflu; respiraţie. // ***•tînîşîn almak*** a-şi trage răsuflarea; a-şi trage sufletul; a se relaxa. // ***•bír tînîşta*** într-o clipă; instantaneu.
tînîşaluw *s.* destindere; relaxare.
tînîşînalgan *adj.* destins; relaxat.
tînîşkan *adj.* odihnit; destins; relaxat.
tînîşma *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînîşmak *v.i.* a se odihni; a se destinde; a se relaxa; a-şi trage sufletul.
tînîşta I. *adj.* instant; instantaneu; rapid. **II.** *adv.* instantaneu; deodată; într-o clipă.
tînîştírgan *adj.* odihnitor; relaxant.
tînîştîrmak *v.t.* a odihni; a destinde; a relaxa.
tînîşuw *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînlî *adj.* spiritual; sufletesc.
tînrústí *s., adj.* supranatural; transcendentalism.
tînsîz *adj.* apatic; lent; languros; mohorât; moleşit; vlăguit.
tînsîzlîk *s.* apatie; moleşeală; moliciune.
tînş *adj.* odihnit; destins; relaxat.
tînşaygan *adj.* odihnit; destins; relaxat.
tînşayma *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînşaymak *v.i.* a se odihni; a se destinde; a se relaxa; a-şi trage sufletul.
tînşaytkan *adj.* odihnitor; relaxant.
tînşaytmak *v.t.* a odihni; a relaxa; a destinde.
tînşayuw *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînyúkseltken *adj.* impetuos.
tîñdîrmak *v.t.* **1.** a calma; a linişti; a potoli. **2.** a opri; a întrerupe.
tîñdîruwğî *s., adj.* calmant; liniştitor. // ***•tîñdîruwğî láj*** *(med.)* medicament calmant.
tîñgan *adj.* potolit; tăcut.
tîñgîn *adj.* potolit; liniştit.
tîñgînlîk *s.* **1.** linişte. **2.** repaus. **3.** *(fiz.)* inerţie.
tîñgîrdagan *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
tîñgîrdama *s.* zăngănit; zdrăngănit.
tîñgîrdamak *v.i.* a zdrăngăni; a zăngăni.
tîñgîrdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
tîñgîrdawğî *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
tîñgîrdaw *s.* zăngănit; zdrăngănit.
tîñgîrtî *s.* zăngănit; zdrăngănit.
tîñgîr-tîñgîr *interj.* zdrang!;
tîñk I. *adj.* liniştit; tăcut. **II.** *s.* linişte; tăcere. // ***•tîñk dememek*** a tăcea mâlc; a tăcea chitic.
tîñlama *s.* **1.** ascultare; audiere; audiţie. **2.** ascultare; cumînţenie; docilitate; obedienţă; smerenie.
tîñlamak A. *v.i.* a fi ascultător; a fi cuminte; a fi docil; a fi obedient; a fi smerit. **B.** *v.t.* **1.** a asculta; a auzi. **2.** a audia.
tîñlanma *s.* ascultare; audiere; audiţie. // ***•tanîk tîñlanmasî*** *(jur.)* audierea martorilor.
tîñlanmak *v.i.* a se audia; a se auzi; a se asculta.
tîñlatmak *v.t.* a determina să asculte; a se face ascultat.
tîñlawğî *s.* ascultător; auditor.
tîñlawğular *s., pl.* audienţă; ascultători.
tîñlanuw *s.* ascultare; audiere; audiţie.
tîñlaw *s.* **1.** ascultare; audiere; audiţie. **2.** ascultare; cumînţenie; docilitate; obedienţă; smerenie.
tîñma *s.* potolire; calmare; tăcere; liniştire.
tîñmak *v.i.* **1.** a se calma; a se linişti; a se potoli. **2.** a tăcea.
tîñmaykalîr *adj.* nepotolit.
tîñmaz *adj.* nepotolit.
tîñuw *s.* potolire; calmare; tăcere; liniştire.
tîp *s.* medicină. // ***•adliy tîp*** *(med.)* medicină legală. ***•tîp ihtiyariyesí*** facultatea de medicină.
tîpa *s.* dop; buşon; astupătoare.
tîpîrdama *s.* tropăit; tropot.
tîpîrdamak *v.i.* a tropăi.
tîpîrdatmak *v.t.* a determina să tropăie.
tîpîrdaw *s.* tropăit; tropot.
tîpîrtî *s.* tropăit; tropot.
tîpîş-tîpîş *adv.* tiptil; furiş; pe ascuns; pe nesimţite.
tîpkî I. *adj.* exact; identic; leit. **II.** *adv.* întocmai. // ***•tîpkî şonday*** întocmai aşa este.
tîpkî-tîpkîsîna I. *adj.* exact; identic; leit. **II.** *adv.* întocmai.
tîrabzan *s.* balustradă.
tîrîl *adj.* falit; falimentar; ruinat.
tîrîllama *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.
tîrîllamak *v.i.* a falimenta; a bancruta; a se ruina.
tîrîllatmak *v.t.* a face să falimenteze; a ruina.
tîrîllîk *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.
tîrîs *s.* trap. // ***•tîrîs ketmek*** a merge la trap.
tîrîş *adj.* silitor; sârguincios.
tîrîşkan *adj.* silitor; sârguincios.
tîrîşmak *v.i.* a se sili; a se strădui; a-şi da osteneala.
tîrîşuw *s.* silinţă; strădanie.
tîrkaz *s.* zăvor.
tîrkazlama *s.* zăvorâre; ferecare.
tîrkazlamak *v.t.* a zăvorî; a fereca.
tîrkazlangan *adj.* zăvorât; ferecat.
tîrkazlanmak *v.i.* a se zăvorî; a se fereca.
tîrkazlî *adj.* cu zăvor; zăvorât; ferecat.
tîrkazlaw *s.* zăvorâre; ferecare.
tîrmalamak *v.t.* a zgâria.
tîrmalanmak *v.i.* a se zgâria.
tîrmangan *s., adj.* căţărător.
tîrmanîp-mínílgen *adj.* escaladat.
tîrmanîp-mínúw *s.* escaladare.
tîrmanma *s.* căţărare.
tîrmanmak *v.i.* a se căţăra. // ***•tîrmanîp mínmek*** a escalada.
tîrmaşkan *s., adj.* căţărător.
tîrmaşma *s.* căţărare.
tîrmaşmak *v.i.* a se căţăra. // ***•tîrmaşîp yokarga şîkmak*** a se căţăra; a escalada.
tîrmanuw *s.* căţărare.
tîrmaşîkkuşî, bakşa- *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla).*
tîrmaşîkkuşî, duwar- *s. (orn.)* fluturaş de stâncă *(lat., Tichodroma muraria).*
tîrmaşîkkuşî, kîska-parmaklî- *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte *(lat., Certhia brachydactyla).*
tîrmaşîkkuşî, taw- *s. (orn.)* cojoaică de pădure; scorţar *(lat., Certhia familiaris).*
tîrmaşuw *s.* căţărare.
tîrmîk *s.* grapă; boroană.
tîrmîklama *s.* grăpare; boronirea.
tîrmîklamak *v.t.* a grăpa; a boroni.
tîrmîklangan *adj.* grăpat; boronit.
tîrmîklaw *s.* grăpare; boronirea.
tîrmîktartîlgan *adj.* boronit; grăpat.
tîrmîktartuw *s.* boronire; grăpare.
tîrnak *s.* **1.** *(anat.)* unghie. **2.** gheară *(şi tehn.).* **3.** copită. **4.** paranteză. // ***•tîrnak aşmak*** a deschide paranteza. ***•tîrnak kapamak*** a închide paranteza. ***•tîrnak kóstermek*** a-şi arăta ghearele. // ***•tepeden tîrnakka kadar*** din creştet până în tălpi. ***•tîrnak boyasî*** ojă. ***•tîrnak egewí*** pilă de unghii. ***•tîrnak ğilasî*** lac de unghii. ***•tîrnak işaretí*** *(tipogr.)* paranteză. ***•tîrnak íşínde*** în paranteză. ***•tîrnak makasî*** forfecuţă. ***•tîrnak purşusî*** periuţă de unghii.
tîrnakarasî *adj.* aşa-zis; aşa-numit.
tîrnakboyalagan *s.* manichiurist.
tîrnaklamak *v.t. (d. păsări)* a apuca cu unghiile; a prinde în unghii; a zgâria cu unghiile; a zgâria cu ghearele.
tîrnaklaşmak *v.i.* a se bate cu unghiile; a se bate cu ghearele.
tîrnakşíşmesí *s. (med.)* onixis; unghie incarnată.
tîrnalgan *adj.* **1.** apucat cu unghiile; prins în unghii; zgâriat cu unghiile; zgâriat cu ghearele. **2.** greblat. **3.** scărpinat; zgâriat.
tîrnalmak *v.i.* **1.** a se scărpina; a se

zgâria. **2.** a fi apucat cu unghiile; a fi prins în unghii; a fi zgâriat cu unghiile; a fi zgâriat cu ghearele. **3.** a fi greblat.
tîrnamak *v.t.* **1.** a scărpina; a zgâria. **2.** a apuca cu unghiile; a prinde în unghii; a zgâria cu unghiile; a zgâria cu ghearele. **3.** a grebla.
tîrnaw *s.* **1.** apucare cu unghiile; prindere în unghii; zgâriere cu unghiile; zgâriere cu ghearele. **2.** greblare. **3.** scărpinare; zgâriere; zgârietură.
tîrnawuş *s.* greblă.
tîrnawuşlama *s.* greblare.
tîrnawuşlamak *v.t.* a grebla.
tîrnawuşlangan *adj.* greblat.
tîrnawuşlanmak *v.i.* a se grebla; a fi greblat.
tîrnawuşlaw *s.* greblare.
tîrpan *s.* coasă.
tîrpanğî *s.* cosaş.
tîrpanlamak *v.t.* a cosi.
tîrpanlangan *adj.* cosit.
tîrpanlanmak *v.i.* a se cosi.
tîrpanlaw *s.* cosire.
tîrpanwurulgan *adj.* cosit.
tîrpanwuruw *s.* cosit.
tîrtîl *s.* **1.** *(ent.)* omidă. **2.** *(tehn.)* şenilă. **3.** zimţ; crestătură. **4.** ghirlandă.
tîrtîlğî *s. (orn.)* omidar cenuşiu *(lat., Hypocolius ampelinus)*.
tîrtîlğî, altîn-kanatlî- *s. (orn.)* omidar cu aripi aurii *(lat., Vermivora chrysoptera)*.
tîrtîlğîsî, Tennesse- *s. (orn.)* omidar cu cap sur *(lat., Vermivora peregrina)*.
tîrtîllî *adj.* cu şenile.
tîrtîr *s. (zool.)* focă-cu-coamă *(lat., Eumetopias jubatus)*. // ***•tîr-tîr etmek*** a trăncăni; a sporovăi.
tîr-tîr *s.* trăncăneală; sporovăială.
tîş I. *adj.* extern; exterior; exclus; din afară. **II.** *s.* exterior; partea de afară. // ***•ğelen tîşî etmek*** a expulza; a exila. ***•hudut tîşîna şîgarmak*** a expulza. ***•íşí tîşîna şîkmak*** a-şi scoate sufletul; a se extenua. ***•kanun tîşî etmek*** a scoate în afara legii. ***•memleket tîşîna şîgarmak*** a expulza; a exila. ***•tîşîn sîzmak*** a contura. ***•tîştan satîp almak*** a importa. // ***•sanetmiymem, bo imkáan tîşî*** nu cred, este exclusă această posibilitate. ***•tîş kóríníş*** configuraţie. ***•tîş malle*** periferie. ***•tîş merkez*** epicentru. ***•tîş siyasa*** *(pol.)* politică externă. ***•tîş tiğaret*** comerţ exterior. ***•tîş yagî*** partea de afară; exteriorul.
tîşalîm *s.* import.
tîşalîmğî *s.* importator.
tîşarda *adv.* afară; în exterior. // ***•babañ tîşarda bolsa*** dacă tatăl tău este afară. ***•ya íşerde, ya tîşarda*** ori înăuntru, ori afară.
tîşardan *adv.* din afară; dinspre exterior.
tîşarga *adv.* spre afară; spre exterior. // ***•kapîdan tîşarga atmak*** a da pe cineva pe uşă afară. ***•tîşarga şîgarmak*** a externa; a scoate afară.
tîşarî I. *adv.* afară. **II.** *s.* **1.** exterior; partea de afară. **2.** străinătate.
tîşaw *s.* împiedicare; piedică; priponire.
tîşawlama *s.* împiedicare; piedică; priponire.
tîşawlamak *v.t.* a împiedica; a priponi.
tîşawlangan *adj.* împiedicat; priponit.
tîşawlanmak *v.i.* a se împiedica; a se priponi.
tîşawlaw *s.* împiedicare; piedică; priponire.
tîşbúgúwlí *adj. (fiz.)* convex.
tîşbúkriygen *adj. (fiz.)* convex.
tîşdúniyalî *s., adj.* extraterestru.
tîşegúwlí *adj. (fiz.)* convex.
tîşgeşenek *s. (arhit.)* portic.
tîşíşlerí *s., pl. (pol.)* externe; afaceri externe. // ***•tîşíşlerí bakanlîgî/nazirlígí*** *(pol.)* ministerul afacerilor externe.
tîşîndan *adv.* din afara. // ***•kasabanîñ tîşîndan*** din afara oraşului.
tîşîsîzîlgan *adj.* conturat.
tîşka *adv.* spre afară; spre exterior.
tîşkî *s. (fiziol.)* excremente; fecale.
tîşkulak *s. (anat.)* ureche externă.
tîşlamağî *s., adj. (arte plastice)* expresionist.
tîşlamağîlîk *s. (arte plastice)* expresionism.
tîşsatîm *s.* export.
tîşsatuw *s.* export.
tîşsatuwğî *s.* exportator.
tîşsîzuw *s.* contur.
tîşta *adv.* afară; în exterior.
tîştan *adv.* dinspre afară; dinspre exterior. // ***•tîştan ketírúw*** *(com.)* import.
tîşyúz *s.* exterior; aparenţă.
tîtîr *s. (zool.)* focă-cu-coamă *(lat., Eumetopias jubatus)*.
tîyîñ *s. (zool.)* veveriţă *(lat., Sciurus vulgaris)*.
tîzban *s. (bot.)* ştir; moţul-curcanului *(lat., Amaranthus angustifolius)*.
tîz-bîz *s.* năpustire; repezire. // ***•tîz-bîz kelmek*** a se năpusti; a se repezi.
tîzîk *adj.* laş; fricos; sperios; temător.
tîzîklîk *s.* frică; teamă; laşitate.
tîzîkmak *v.i.* a o şterge; a şterge putina; a-şi lua tălpăşiţa; a o lua la sănătoasa.
toban *s.* pai; paie. // ***•íşíne toban totîrmak*** a-l împăia. // ***•toban ateşí/alewí*** foc de paie. ***•toban ğana*** ard paiele. ***•toban şóbí*** fir de pai.
tobanbasîlgan *adj.* împăiat.
tobanbasuw *s.* împăiere.
Toban-Ğolî *s. (astr.)* calea lactee; drumul robilor.
tobanlî *adj.* împăiat.
tobanlîk *s.* stog; claie; şiră; căpiţă *(de paie)*.
tobantolî *adj.* împăiat.
tobantotîrmasî *s.* împăiere.
tobanotî *s. (bot.)* flori-de-paie; imortelă *(lat., Helichrysum bracteatum)*.
tobanotî, sarî- *s. (bot.)* imortelă-galbenă *(lat., Helichrysum orientale)*.
toboyînğîsî *s.* fotbalist.
toboyînî *s.* fotbal.
toga *s.* potcoavă.
togağî *s.* potcovar.
togağîîk *s.* potcovărie; atelier de potcovar; meserie de potcovar.
togalama *s.* potcovire.
togalamak *v.t.* a potcovi.
togalangan *adj.* potcovit.
togalanmagan *adj.* nepotcovit.
togalanmak *v.i.* a se potcovi.
togalanmaykalgan *adj.* nepotcovit.
togalî *adj.* potcovit.
toganğî *s.* şoimar.
togasîz *adj.* nepotcovit.
togay *s.* păşune; pajişte; izlaz; imaş; luncă.
togaylîk *s.* păşune; pajişte; izlaz; imaş; luncă.
togalaw *s.* potcovire.
togan *s. (orn.)* şoim călător *(lat., Falco peregrinus)*.
togan, ak- *s. (orn.)* şoim de tundră *(lat., Falco rusticolus; Falco gyrfalcon)*.
togan, alaşa- *s. (orn.)* vânturel roşu; şoim roşu; vindereu *(lat., Falco tinnunculus; Tinnunculus alaudarius)*.
togan, balaban- *s. (orn.)* şoim dunărean *(lat., Falco cherrug)*.
togan, boz- *s. (orn.)* şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor *(lat., Falco columbarius)*.
togan, kara- *s. (orn.)* şoim Eleonora; şoim negru *(lat., Falco eleonorae)*.
togan, kîzîl-ayaklî- *s. (orn.)* vânturel de seară *(lat., Falco vespertinus)*.
togan, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* şoim cu gât roşu *(lat., Falco chicquera)*.
togan, kîzîl-eñselí- *s. (orn.)* şoim berber *(lat., Falco pelegrinoides)*.
togan, kúlrengí- *s. (orn.)* şoim cenuşiu *(lat., Falco concolor)*.
togan, mîyîklî- *s. (orn.)* şoim sudic *(lat., Falco biarmicus)*.
togan, sarî- *s. (orn.)* şoimul rândunelelor; şoimul ciocârliilor *(lat., Falco subbuteo)*.
toganî, Amur- *s. (orn.)* şoim de Amur; şoim altaic *(lat., Falco amurensis)*.
toganî, Meksika- *s. (orn.)* şoim mexican *(lat., Falco mexicanus)*.
togî *s. (iht.)* nisetru *(lat., Acipenser sturio)*.
togîn *s.* cerc de oţel; inel de întărire; şină *(cu care se încinge un butoi, o roată de lemn, o ladă etc.)*.
togînlamak *v.t.* **1.** a fereca; a şinui *(roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.)*. **2.** a strânge; a constrânge; a încadra.
togînlangan *adj.* **1.** ferecat; şinuit *(d. roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.)*. **2.** strâns; constrâns; încadrat.
togînlaw *s.* **1.** ferecare; şinuire *(a roţilor de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.)*. **2.** strângere; constrângere; încadrare.
togînlî *adj.* **1.** ferecat; şinuit *(d. roţi de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.)*. **2.** strâns; constrâns; încadrat.
togîşkan *s. (mat.)* deînmulţit.
togîşma *s.* ciocnire; amestec; intervenţie; ingerinţă; imixtiune; interferenţă.
togîşmak *v.i.* a se ciocni; a se lovi *(cap în cap)*.
togîştîrgan *s. (mat.)* factor; înmulţitor; multiplicator.
togîştîrîlgan *s. (mat.)* deînmulţit.
togîştîrma *s. (mat.)* înmulţire; multiplicare.
togîştîrmak *v.t.* **1.** a ciocni; a lovi *(cap în cap)*. **2.** *(mat.)* a înmulţi; a multiplica. // ***•kade togîştîrmak*** a ciocni paharele; a închina pentru...;
togîştîruw *s. (mat.)* înmulţire; multiplicare.
togîşuw *s.* ciocnire; amestec; intervenţie; ingerinţă; imixtiune; interferenţă.
Togo *s. (topon.)* Togo.

togolî *s., adj.* togolez.
togrîl *adj.* justiţiar.
Togrîl *s. (antrop. m.)* "Justiţiarul".
tok *adj.* **1.** sătul; săturat; îndestulat. **2.** *(fig.)* plictisit; dezgustat. // ***•karînî tok bolmak*** a fi sătul. // ***•karînîñ tok mî?*** eşti sătul?;
toka *s.* **1.** cataramă; pafta. **2.** strângere de mână.
tokalak *adj.* ras pe cap.
tokar *s.* strung.
tokarğî *s.* strungar.
tokarğîlîk *s.* strungărie.
tokarlama *s.* strunjire.
tokarlamak *v.t.* a strunji.
tokarlangan *adj.* strunjit.
tokarlanmak *v.i.* a fi strunjit.
tokarlatmak *v.t.* a determina să strunjească.
tokarlî *adj.* strunjit.
tokaş *s.* mai; berbece; pisălog; ciocan de lemn.
tokat *s.* **1.** strângere de mână. **2.** palmă; lovitură dată cu palma.
tokata *s. (muz.)* tocată.
tokatlama *s.* pălmuire.
tokatlamak *v.t.* a pălmui.
tokatlangan *adj.* pălmuit.
tokatlanmak *v.i.* a fi pălmuit.
tokarlaw *s.* strunjire.
tokatlaw *s.* pălmuire.
tokî *s. (biol.)* ţesut. // ***•kokaw tokînî temízlemek*** a dezinfecta. // ***•asap/sínír tokîsî*** *(anat.)* ţesut nervos. ***•kemírşek/kîkîrdak tokîsî*** *(anat.)* ţesut cartilaginos.
tokîbílímí **I.** *adj.* histiologic. **II.** *s.* histiologie.
tokîbílímlí *adj.* histiologic.
tokîldagî, Atlas- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
tokîldagî, bakşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
tokîldagî, Levaillant'nîñ- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levaillant *(lat., Picus vailantii)*.
tokîldagî, Súriye- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină *(lat., Dendrocopos syriacus)*.
tokîldak, ak-kanatlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu aripi albe *(lat., Dendrocopos leucopterus)*.
tokîldak, ak-sîrtî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb *(lat., Dendrocopos leucotos)*.
tokîldak, altîn- *s. (orn.)* ciocănitoare americană aurie *(lat., Colaptes auratus)*.
tokîldak, balaban-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare *(lat., Dendrocopos major)*.
tokîldak, boz- *s. (orn.)* ghionoaie sură *(lat., Picus canus)*.
tokîldak, kara- *s. (orn.)* ciocănitoare neagră *(lat., Dryocopus martius)*.
tokîldak, kíşkene-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică *(lat., Dendrocopos minor)*.
tokîldak, ortanğa-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar *(lat., Dendrocopos medius)*.
tokîldak, pullî- *s. (orn.)* ghionoaie cu pântece solzos *(lat., Picus squamatus)*.
tokîldak, sarî-karînlî- *s. (orn.)* ciocănitoare cu pântece galben *(lat., Sphyrapicus varius)*.
tokîldak, úş-parmaklî- *s. (orn.)* ciocănitoare de munte *(lat., Picoides tridactylus)*.
tokîldak, yeşíl- *s. (orn.)* ghionoaie verde *(lat., Picus viridis)*.
tokîm *s.* **1.** textură; ţesătură. **2.** *(bot.)* sământă; sâmbure. **3.** *(biol.)* spermă. // ***•tokîm sepmek*** a însămânţa; a semăna.
tokîma **I.** *adj.* textil. **II.** *s.* **1.** ţesătură; material textil; stofă; textile. **2.** *(fig.)* minciună; născocire; neadevăr. **3.** ţesătorie. // ***•bírrenklí tokîma*** *(text.)* stofă uni. ***•ğazlîk tokîma*** *(text.)* ţesătură de vară. ***•ğîmşak tokîma*** finet. ***•kînap tokîmasî*** *(text.)* pânză de sac. ***•pamîklî tokîma*** *(text.)* ţesătură de bumbac. ***•şeşeklí tokîma*** *(text.)* ţesătură înflorată. ***•tokîma sanayesí*** industrie textilă. ***•tokîma tezgáasî*** război de ţesut. ***•yapîmşak tokîma*** *(text.)* ţesătură sintetică.
tokîmağî *s.* ţesător; textilist.
tokîmağîlîk **I.** *adj.* textil. **II.** *s.* **1.** ţesătură; material textil; stofă; textile. **2.** ţesătorie.
tokîmak *v.t.* a ţese.
tokîmağî, al-başlî- *s. (orn.)* pasăre-ţesător cu cap roşu *(lat., Anaplectes rubriceps)*.
tokîmağî, altîn- *s. (orn.)* pasăre-ţesător aurie *(lat., Ploceus castaneiceps)*.
tokîmağî, ğaşmaklî- *s. (orn.)* pasăre-ţesător de vitelină cu mască *(lat., Ploceus vitellinus)*.
tokîmağî, kara-başlî- *s. (orn.)* pasăre-ţesător cu cap negru *(lat., Ploceus melanocephalus)*.
tokîmağî, kara-suratlî- *s. (orn.)* pasăre-ţesător cu faţă neagră *(lat., Ploceus galbula)*.
tokîmağî, sîzîklî- *s. (orn.)* pasăre ţesător cu dungi *(lat., Ploceus manyar)*.
tokîmağîsî, bakşa- *s. (orn.)* pasăre-ţesător de livadă *(lat., Ploceus cucullatus)*.
tokîmağîsî, kîzîl-tumşuklî-kúyela- *s. (orn.)* pasăre-ţesător quelea cu cioc roşu *(lat., Quelea quelea)*.
tokîm-kargasî *s. (orn.)* cioară de semănătură *(lat., Corvus frugilegus)*.
tokîmsebílgen *adj.* însămânţat; semănat.
tokîmsempe *s.* însămânţare; însămânţat; semănat.
tokîmsepken *s. (agr.)* semănătoare.
tokînak *s.* impresionare.
tokînaklî *adj.* **1.** impresionant; emoţionant. **2.** *(d. băuturi, tutun)* tare.
tokînaş *s.* tentacul.
tokînîlmagan *adj.* intact.
tokînîlmaz *adj. (jur.)* imun.
tokînîlmazlîk *s.* inviolabilitate; imunitate. // ***•kíşí tokînîlmazlîgî*** *(jur.)* imunitatea persoanei. ***•konsoloslîk tokînîlmazlîgî*** *(jur.)* imunitate consulară. ***•siyasiy tokînîlmazlîk*** imunitate diplomatică.
tokînîm **I.** *adj. (anat.)* tactil. **II.** *s.* atingere; contact. // ***•tokînîm tuyuwî*** simţul tactil.
tokînma *s.* atingere; pipăit.
tokînmak **A.** *v.i.* a se atinge de ...; **B.** *v.t.* **1.** a atinge; a pipăi. **2.** a impresiona; a emoţiona; a înduioşa. **3.** a dăuna; a face rău. **4.** a se referi la...; // ***•kanîna tokînmak*** a scoate din sărite; a înfuria; a enerva.
tokînşî *adj.* tactil.
tokînuw *s.* atingere; pipăit.
tokîrawun // ***•tokîrawun sílsílesí*** şir de cocori.
tokîrawun *s. (orn.)* cocor mare *(lat., Grus grus; Grus cinerea)*.
tokîrawun, ak- *s. (orn.)* cocor alb; cocor siberian *(lat., Grus leucogeranus)*.
tokîrawun, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* cocor cu ceafă roşie *(lat., Grus antigone)*.
tokîrawun, ótken- *s. (orn.)* cocor american *(lat., Grus americana)*.
tokîrawunî, Kanada- *s. (orn.)* cocor canadian *(lat., Grus canadensis)*.
tokîrdagan *adj.* care bulbuceşte; clocotit.
tokîrdama *s.* bulbuceală; clocot.
tokîrdamak *v.i.* a bulbuci; a clocoti.
tokîrdaw *s.* bulbuceală; clocot.
tokîrtî *s.* bulbuceală; clocot.
tokîş *s.* **1.** *(text.)* fus. **2.** *(av.)* fuselaj.
tokîw *s.* **1.** ţesătură; material textil; stofă; textile. **2.** *(fig.)* minciună; născocire; neadevăr. **3.** ţesătorie.
tokîz **I.** *s.* drapel cu nouă eşarfe. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile; ; membru al uniunii celor nouă eşarfe sacre.
tokkaz *s.* cărare; potecă.
tokkazşîk *s. (dim.)* cărăruie; potecuţă.
toklî *s.* cârlan; miel de un an.
toklîk *s.* săturare; saţ.
tokmak *s.* **1.** pisălog; mai; pilug; ciocan de lemn. **2.** *(fig.)* pumn. **3.** *(bot.)* tubercul. // ***•kîrmîzî tokmak*** cupă *(carte de joc)*.
tokmakbet(lí) *adj.* bucălat; cu obrajii plini.
tokmaklama *s.* **1.** bătaie cu pumnul; buşeală. **2.** bătaie cu maiul.
tokmaklamak *v.t.* **1.** a bate cu maiul. **2.** a bate cu pumnul; a buşi.
tokmaklangan *adj.* **1.** bătut cu maiul. **2.** bătut cu pumnul; buşit.
tokmaklanmak *v.i.* **1.** a fi bătut cu maiul. **2.** a fi bătut cu pumnul; a fi buşit.
tokmaklaşkan *s.* boxer.
tokmaklaşma *s.* box. // ***•tokmaklaşma meçí*** meci de box. ***•tokmaklaşma sahnesí*** *(sport)* ring de box.
tokmaklaşmak *v.i.* a se lovi reciproc cu pumnul; a boxa.
tokmaklatmak *v.t.* **1.** a determina să bată cu maiul. **2.** a determina să bată cu pumnul; a determina să buşească.
tokmakşîk *s.* **1.** *(dim.)* pisălog micuţ; mai micuţ.
tokmakşîklar *s., pl.* claviatură.
tokmaktay *adj.* grăsuţ; îndesat; rotofei.
tokmaklaşuw *s.* box.
tokmaklaw *s.* **1.** bătaie cu pumnul; buşeală. **2.** bătaie cu maiul.
tokmaklî-burşak *s. (bot.)* oreşniţă *(lat., Lathyrus tuberosus)*.
tokmakşîk *s. (bot.)* togmăgel; burete-de-conopidă *(lat., Clavaria coralloides)*.
toksik *adj.* toxic.
toksiklík *s.* toxicitate.
toksina *s.* toxină.
toksinalî *adj.* toxic.
toksinalîk *s.* toxicitate.
tokta **I.** *interj.* stop!; stai!; **II.** *s.* virgulă.
toktagan *adj. (fiz.)* staţionar.
toktalmak *v.i.* **1.** a fi staţionat. **2.** a se

opri; a se întrerupe; a se înceta.
toktama *s.* inerţie; repaus; oprire; întrerupere; încetare; staţionare. // ***•kaálp toktamasî*** *(med.)* stop cardiac.
toktamadan *adv.* în continuu; neîntrerupt; necontenit; fără încetare. // ***•sen kelgenden berítlí toktamadan kar ğawa*** de când ai venit tu ninge fără încetare.
toktamak *v.i.* **1.** a se opri; a se întrerupe; a înceta. **2.** a sta; a staţiona. // ***•kaálbí toktamak*** a-i sta inima în loc. // ***•bo tren heş toktamay*** acest tren merge fără oprire. ***•ğawun toktadî*** a stat ploaia. ***•mínyerde toktañíz!*** opriţi aici!; ***•şuwurga toktadî*** furtuna s-a potolit. ***•tokta!*** stop!; stai!; ***•toktamak yasak*** staţionarea interzisă. ***•tren bútún garalarda toktay mî?*** trenul opreşte în toate gările?; ***•tren mínda bír dakka toktay*** trenul stă aici un minut.
toktamsîragan *adj.* ezitant; şovăielnic; şovăitor.
toktamsîramak *v.i.* a ezita; a şovăi.
toktamsîraw *s.* ezitare; şovăială.
toktamsîrawğî *adj.* ezitant; şovăielnic; şovăitor.
toktatîlgan *adj.* **1.** întrerupt; oprit; stagnat. **2.** oprit; scăzut; dedus.
toktatîlma *s.* stagnare; abrogare; întrerupere.
toktatîlmak *v.i.* **1.** a fi oprit; a fi întrerupt; a fi stagnat. **2.** a fi oprit; a se scădea; a se deduce.
toktatîlmaz *adj.* nestăvilit.
toktatkan *s.* inhibitor.
toktatma *s.* **1.** întrerupere; oprire; stagnare. **2.** oprire; scădere; deducere.
toktatmak *v.t.* **1.** a opri; a întrerupe; a stagna. **2.** a opri; a scădea; a deduce. // ***•awuruwnî toktatmak*** a seda; a anestezia. ***•batîrîp toktatmak*** a bloca. ***•ğayîlmasîn toktatmak*** a localiza. ***•ílíştíríp toktatmak*** a bloca.
toktatuwğî *s.* fixativ; opritor. // ***•awrîw toktatuwğî*** *(med.)* sedativ.
toktatuwlî *adj.* oprit; fix; stabil; în repaus.
toktaw *s.* **1.** oprire; întrerupere. **2.** staţionare; repaus.
toktawlî *adj.* oprit; fix; stabil.
toktawsuz *adv.* în continuu; neîntrerupt; necontenit; fără încetare.
toktatîluw *s.* stagnare; abrogare; întrerupere.
toktatuw *s.* **1.** întrerupere; oprire; stagnare. **2.** oprire; scădere; deducere.
tola *s.* cărămidă. // ***•ateş tolasî*** cărămidă refractară. ***•kózeneklí tola*** cărămidă poroasă. ***•minelí tola*** teracotă. ***•otkadayangan tola*** şamotă.
tolağî *s.* cărămidar. // ***•tolağî şamîrî*** humă; argilă; lut.
tolak *s.* **1.** moletieră. **2.** înveliş învelitoare; banderolă.
tolarengí *adj.* cărămiziu; bric; teracot.
tolana *s. (bot.)* răchiţică *(lat., Vaccinium oxycoccos; Oxycoccus quadripetalus)*.
tolarengí-órdek *s. (orn.)* raţă cărămizie *(lat., Anas cyanoptera)*.
toleransa *s.* toleranţă.
tolga *s.* coif; cască.
tolgan *adj.* **1.** umplut; plin. **2.** *(mil.)* încărcat; armat.
tolganay *s.* lună plină.
tolgî *s. (med.)* plombă.
tolgîn *adj.* **1.** plin; umplut. **2.** *(d. oameni)* gras; plin; robust; rotofei. **3.** *(fig.)* ticsit; îndesat; burduşit.
tolgînlaşkan *adj.* îngrăşat; împlinit.
tolgînlaşma *s.* îngrăşare; împlinire.
tolgînlaşmak *v.i. (d. oameni)* a se îngrăşa; a se împlini.
tolgînlaşuw *s.* îngrăşare; împlinire.
tolî I. *adj.* **1.** plin; umplut. **2.** *(d. arme)* încărcat. **3.** *(fig.)* bogat; abundent; opulent. **4.** rotofei; grăsuţ; plinuţ. **II.** *s. (meteo.)* grindină; piatră. // ***•kade yarî tolî, yarî boş*** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. ***•sakañîz tolî*** rezervorul dumneavoastră este plin. ***•suwga tolî*** plin cu apă.
tolîboy(lî) *adj. (d. femei)* gravidă; însărcinată.
tolîboylîk *s. (med.)* graviditate; sarcină.
tolîduwar *adj.* tencuit.
tolîkanlî *adj.* pursânge.
tolîlîk *s.* bogăţie; abundenţă; opulenţă.
tolînay *s.* lună plină.
tolîp-taşîgan *adj.* deversat; supraîncărcat.
tolî-tolî I. *adj.* aglomerat; ticsit. **II.** *adv.* din plin; din abundenţă.
tolîy *s.* oglindă.
tolma *s.* umplere; umplutură. // ***•tolma duwar*** tencuială.
tolmagan *adj.* **1.** care nu e plin. **2.** necomplet; incomplet. **3.** *(d. vârstă, timp)* neîmplinit.
tolmak *v.i.* **1.** a se umple. **2.** a se adăuga; a se completa. **3.** a se aglomera. **4.** *(d. vârstă, timp)* a se împlini. // ***•közlerí tolmak*** a i se uda ochii; a-l podidi lacrimile. ***•sáátí tolmak*** a-i veni ceasul. ***•yaşka tolmak*** a înainta în vârstă; a se maturiza. // ***•úynúñ íşí toldî*** s-a umplut casa.
tolmakalem *s.* stilou. // ***•tolmakalem múrekebí*** cerneală. ***•uşî altîn tolmakalem*** stilou cu peniţă de aur.
tolşa *s.* borcan.
toluw *s.* umplere; umplutură.
tom *s.* **1.** uniune; naţiunile unite. **2.** legătură; mănunchi; buchet; vraf; morman; teanc; maldăr; stivă.
tomağal *s.* **1.** buclă; zuluf; smoc; moţ; ciuf. **2.** *(la păsări)* creastă.
tomağallî *adj.* **1.** buclat; moţat. **2.** *(d. păsări)* cu creastă; crestat.
tomalak I. *adj.* sferic; globular; convex. **II.** *s.* **1.** scul; jurubiţă; ghem; bobină. **2.** glob; globulă. **3.** baligă; bălegar. // ***•bír tomalak ğíp*** un ghem de aţă.
tomalamak *v.t.* a face ghem.
tomalangan *adj.* ghemuit.
tomalanîp-şabalanuw *s.* zbatere; zvârcolire; tăvălire.
tomalanma *s.* ghemuire.
tomalanmak *v.i.* a se ghemui.
tomar *s.* **1.** butuc; buturugă; buştean; ciot; coată. **2.** bloc de piatră; stâncă; pietroi; bolovan.
tomarlîk *s.* loc stâncos; stâncărie; bolovăniş.
tomalanuw *s.* ghemuire.
tombîl *adj.* dolofan; durduliu.
tombola *s.* tombolă.
tomîrşîk *s.* mugur; boboc. // ***•tomîrşîk atmak*** a înmuguri.
tomîrşîkatkan *adj.* îmbobocit; înmugurit.
tomîrşîkatuw *s.* îmbobocire; înmugurire.
tomîrşîklangan *adj.* înmugurit; îmbobocit.
tomîrşîklanma *s.* înmugurire; îmbobocire.
tomîrşîklanmak *v.i.* a înmuguri; a îmboboci.
tomîrşîklanuw *s.* înmugurire; îmbobocire.
tomîrşîklî *adj.* îmbobocit; înmugurit.
tomîzga *s.* **1.** *(ent.)* cicadă *(lat., Cicadidae)*. **2.** *(ent.)* greier *(lat., Grylloidea)*.
tompak *adj.* convex.
Tom-Reyis/Tomrî *s. (antrop. f.) Regina mesageţilor al cărei nume este cunoscut şi sub forma persană Tahm-Rayiş, sau grecească Tomiris, care a trăit în sec.VI î.Ch. şi s-a luptat cu împăratul persan Cirus cel Mare. De la numele ei provin numele Dobrogei(Tomrîğa) şi al Tomisului(Tomşî).*
Tomrî/Tom-Reyis *s. (antrop. f.) Regina mesageţilor al cărei nume este cunoscut şi sub forma persană Tahm-Rayiş, sau grecească Tomiris, care a trăit în sec.VI î.Ch. şi s-a luptat cu împăratul persan Cirus cel Mare. De la numele ei provin numele Dobrogei(Tomrîğa) şi al Tomisului(Tomşî).*
Tomrîğa *s. (topon.)* Dobrogea.
tomrîğalî *s., adj* dobrogean.
tomrîk *s.* **1.** buştean. **2.** bloc *(de piatră)*. **3.** *(ist.)* închisoare.
Tomşî *s. (topon., ist.)* Tomis.
tomşîlî *s., adj* tomitan; care aparţine Tomisului.
tom-tora *adv.* just; foarte adevărat; direct; de-a dreptul; fără ocol; fără menajamente; nemijlocit.
ton *s.* **1.** cojoc; şubă. **2.** *(muz.)* ton; tonalitate; intonaţie. **3.** *(în pictură)* nuanţă; tentă; tuşă; ton. **4.** *(iht.)* ton *(lat., Thunnus thynnus)*. // ***•kîptîr ton*** mesadă.
tona *s.* tonă *(unitate de măsură)*.
tonaj *s.* tonaj.
tonga *s., adj.* tongan; tongalez.
Tonga *s. (topon.)* Tonga.
tongağa I. *adv.* în limba tongană; în limba tongaleză. **II.** *s. (limba)* tongană; tongaleză.
tongalî *s., adj.* tongan; tongalez.
tonik *s., adj.* tonic; întăritor.
tonkal *s.* foc de tabără.
tonlî-şoñgîr *s. (orn.)* acvilă mică *(lat., Aquila pennatus; Hieraaetus pennatus)*.
tonos *s. (arhit.)* arc; arcadă; boltă.
tonoslî *adj. (arhit.)* arcuit; boltit.
tonwurmasî *s. (în pictură)* nuanţare.
tonwurulgan *adj. (în pictură)* nuanţat.
toñakalgan *adj.* surprins.
toñakalma *s.* încremenire; împietrire.
toñakalmak *v.i.* a încremeni; a împietri.
toñakaluw *s.* încremenire; împietrire.
toñdîrîlgan *adj.* congelat. // ***•toñdîrîlgan et*** carne congelată.
toñdîrma *s.* **1.** îngheţată. **2.** îngheţare; congelare. // ***•karîşîk toñdîrma*** îngheţată asortată. ***•kaymaklî toñdîrma*** îngheţată cu frişcă.
toñdîrmağî *s.* vânzător de îngheţată.
toñdîrmak *v.t.* **1.** a îngheţa; a

congela. **2.** a face gheață.
toñdîruwğî I. *adj.* **1.** frigorific; glacial. **2.** *(geol.)* glaciar. **II.** *s.* congelator; răcitor.
toñdîruw *s.* **1.** înghețată. **2.** înghețare; congelare.
toñgak *s.* nerezistent la frig.
toñgan *adj.* congelat; înghețat.
toñîlgan *adj.* care s-a răcit; care și-a pierdut interesul.
toñîlma *s.* răcire; pierdere a interesului.
toñîlmak *v.i.* a se răci; a-și pierde interesul.
toñîluw *s.* răcire; pierdere a interesului.
toñîp-kalgan *adj.* rebegit.
toñîp-kalma *s.* rebegeală.
toñka *adj.* **1.** grosolan; nemanierat. **2.** înclinat; aplecat; răsturnat; întors cu susul în jos; doborât.
toñkalîk *s.* **1.** grosolănie. **2.** înclinare; aplecare; răsturnare; întoarcere cu susul în jos.
toñkaygan *adj.* înclinat; aplecat; răsturnat; întors cu susul în jos; doborât.
toñkaymak *v.i.* a se înclina; a se apleca; a se răsturna; a se întoarce cu susul în jos; a fi doborât. // ***•toñkayîp ğatîr*** zace răsturnat.
toñkaytmak *v.t.* a înclina; a apleca; a răsturna; a întoarce cu susul în jos; a doborî.
toñma *s.* înghețare; congelare; răceală. // ***•toñma şagî*** perioadă glacială.
toñmak *v.i.* a îngheța; a-i fi frig; a răci. // ***•kanî toñmak*** a-i îngheța sângele în vine. // ***•ayaklarîm toñdî*** mi-au înghețat picioarele. ***•teran toñaman*** mi-e puțin frig.
toñmayî *s.* untură.
toñuw *s.* înghețare; congelare; răceală.
top *s.* **1.** *(mil.)* tun; ghiulea; proiectil; bombă. **2.** minge; balon. **3.** bilă; sferă. **4.** gămălie; măciulie. **5.** legătură; mănunchi; buchet; vraf; morman; teanc; maldăr; stivă. **6.** *(la şah)* turn; tură. // ***•top atmak*** a trage cu tunul; a bombarda. ***•top kuwalamak/oynamak/tepmek*** *(sport)* a juca fotbal. ***•topka tutmak*** a bombarda. ***•topka wurmak*** *(sport)* a lovi mingea; a șuta. ***•topnî geşírmek*** *(sport)* a pasa mingea. // ***•babasî balaban bír top berdí*** tatăl său i-a dat o minge mare. ***•biliyart tobî*** bilă de biliard. ***•fotbal tobî*** *(sport)* minge de fotbal. ***•karteşken tobî*** buchet de ghiocei. ***•nergis tobî*** buchet de narcise. ***•sakra tobî*** *(mil.)* tun de campanie. ***•şeşek tobî*** jerbă. ***•top ateşî*** foc de artificii. ***•top filewde kaldî*** mingea s-a oprit în fileu. ***•top ğayîlîmî*** *(mil.)* salvă de tun. ***•top kundagî*** *(mil.)* afet de tun. ***•top oyînlarî*** *(sport)* jocuri cu mingea. ***•top papîrî*** *(nav.)* vedetă. ***•top şebekelernî sílktí*** balonul a scuturat plasa. ***•topnî kaytar-almadî*** n-a reușit să returneze mingea. ***•topnî ters kóşege attî*** a trimis mingea în colțul opus.
topal *s., adj.* șchiop. // ***•topal kîsmet*** soartă nenorocită.
topallagan *adj.* care șchiopătează; șchiop.
topallama *s.* șchiopătare.
topallamak *v.i.* a șchiopăta.
Topallî *s. (topon.) ("Șchiopul")* Topalu *(jud. Constanța).*
topallîk *s.* șchiopătură.
toparlak *adj.* sferic; globular.
topaş *s.* titirez; sfârlează; prâsnel.
topaz *s. (geol.)* topaz.
topallaw *s.* șchiopătare.
topbaylaw *s.* înmănunchiere.
topdeñíştírmesí *s. (la şah)* rocadă.
topîk *s.* **1.** *(anat.)* gleznă. **2.** *(anat.)* călcâi. **3.** toc *(la încălțăminte).* **4.** *(anat.)* chișiță *(la picioarele animalelor copitate).*
topîz *s.* **1.** buzdugan; topuz. **2.** coc; pieptănătură cu coc.
topkabasma *s. (mil.)* canonadă.
topkatutulgan *adj.* bombardat.
topkatutuw *s. (mil.)* canonadă; bombardament; bombardare.
topkawuruş *s. (sport)* șut.
top-kurşun *s. (mil.)* muniție.
topkuwalar *s.* fotbalist.
topkuwalaw *s.* fotbal.
toplagan *s., adj.* colector; culegător; adunător.
toplam I. *adj.* total; complet; general. **II.** *s.* **1.** sumă; total. **2.** colecție. // ***•azamiy toplam awurluk*** greutate totală maximă permisă. ***•toplam kabiliyet*** capacitate totală. ***•toplam sayî*** *(mat.)* număr total.
toplama *s. (mat.)* adunare. // ***•toplama kampî*** lagăr de concentrare.
toplamak *v.t.* **1.** a aduna; a culege; a recolta. **2.** a strânge; a acumula; a concentra. **3.** a aduna; a strânge laolaltă; a reuni; a întruni. **4.** a face ordine; a deretica. **5.** *(fin.)* a percepe; a încasa; a colecta. **6.** a strânge; a plia. // ***•akîlîn başîna toplamak*** a-i veni mintea la cap; a-și veni în cunoștință; a-și aduna mințile; a se dezmetici; a se reculege. ***•awuzun toplamak*** a-și strânge gura. ***•kurultay/şura/meşawre/meğlis toplamak*** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. ***•oba toplamak*** a stivui. ***•özín toplamak*** a-și aduna puterile; a-și veni în cunoștință; a se dezmetici; a se reculege. ***•taa bek kuwatîn toplamak*** a se îndârji. ***•takatîn/meğalîn toplamak*** a-și aduna puterile; a se înzdrăveni. ***•tílín toplamak*** a-și scurta limba. ***•toplap ğîyîştîrmak*** a compila. // ***•o írílí-waklî toplay*** el adună cu mic, cu mare.
toplamğî *s.* colecționar.
toplamsatîş *s. (com.)* dever; vânzare; desfacere; debit.
toplangan *adj.* **1.** masat; restrâns; reunit; întrunit. **2.** perceput; încasat. **3.** adunat; cules; recoltat. **4.** strâns; pliat; pliabil; pliant; extensibil. // ***•toplangan kapotalî*** *(tehn.)* decapotabil.
toplanma *s.* **1.** restrângere. **2.** strângere; pliere.
toplanmak *v.i.* **1.** a se aduna; a se reuni; a se întruni. **2.** a se strânge; a se acumula; a se concentra; a se culege. **3.** a se strânge; a se strâmta; a intra la apă *(d. țesături).* **4.** a-și reveni; a se întrema; a se înzdrăveni. **5.** a se strânge; a se plia.
toplantî *s.* **1.** adunare; ședință; reuniune. **2.** petrecere; sindrofie. // ***•basîn toplantîsî*** conferință de presă. ***•bolatanústí toplantî*** ședință extraordinară. ***•genel toplantî*** adunare generală. ***•oydaş toplantîsî*** cenaclu. ***•toplantî kaş sáát tuttî?*** câte ore a durat ședința?; ***•toplantî zalî*** aulă. ***•toplantîga onî da şakîrmak kerek*** trebuie chemat și el la adunare. ***•toplantînîñ ázírlemesí*** pregătirea adunării. ***•yeşíller bír toplantî tuttular*** *(pol.)* verzii au ținut o adunare. ***•zirve toplantîsî*** reuniune la nivel înalt.
toplantîgaşakîrîlgan *adj.* convocat.
toplantîgaşakîrma *s.* convocare.
toplantîlî *adj.* sărbătoresc.
toplantîlîkutlama *s.* sărbătoare; sărbătorire; serbare.
toplantîlîkutlangan *adj.* sărbătorit; serbat.
toplap-ğîyîştîrîlgan *adj.* compilat.
toplap-ğîyîştîruw *s.* compilație.
toplaş *s. (fiz.)* colector.
toplaşkan *adj.* **1.** adunat; reunit; întrunit; strâns; acumulat; concentrat; comasat. **2.** *(mat.)* concurent; convergent.
toplaşma *s.* **1.** *(mat.)* concurență; convergență. **2.** *(la șah)* rocadă.
toplaşmagan *adj. (mat.)* neconcurent; neconvergent.
toplaşmak *v.i.* **1.** a se aduna; a se reuni; a se întruni; a se strânge; a se acumula; a se concentra; a se comasa. **2.** *(mat.)* a fi concurent; a converge.
toplaşmaykalîr *adj. (mat.)* neconcurent; neconvergent.
toplaşuw *s.* adunare; reunire; întrunire; strângere; acumulare; concentrare; comasare.
toplaw *s.* cumul; culegere.
toplawğî *s. (fiz.)* colector.
toplawlî *adj.* **1.** perceput; încasat. **2.** adunat; cules; recoltat. **3.** masat; restrâns; reunit; întrunit. **4.** strâns; pliat; pliabil; pliant.
toplanuw *s.* **1.** restrângere. **2.** strângere; pliere.
toplî *adj.* **1.** adunat; cules; strâns. **2.** reunit; întrunit. **3.** adunat; acumulat; concentrat; masat. **4.** aranjat; orânduit; ordonat. **5.** colectiv. // ***•toplî şalîşma sózleşmesí*** contract colectiv de muncă.
toplîiyne *s.* ac cu gămălie; bold.
toplîlîk *s.* **1.** societate; comunitate; colectivitate. **2.** *(zool., orn.)* colonie.
toplîm *s. (pol.)* societate. // ***•toplîm eşítsízlígí*** inegalitate socială. ***•toplîm ílímlerí*** științe sociale.
toplîmbílímğísí *s.* sociolog.
toplîmbílímí I. *adj.* sociologic. **II.** *s.* sociologie.
toplîmbílímlí *adj.* sociologic.
toplîmğî *adj.* social; socialist.
toplîmğîlîk *s.* socialism.
toplîmlaşkan *adj.* socializat.
toplîmlaşma *s.* socializare.
toplîmlaşmak *v.i.* a se socializa.
toplîmlaştîrmak *v.t.* a socializa.
toplîmlaşuw *s.* socializare.
toplî-túpeklí *s. (mil.)* înarmat.
topograf *s.* topograf.
topografik *adj.* topografic.
topografiya I. *adj.* topografic. **II.** *s.* topografie. // ***•topografiya kartasî*** hartă topografică.
topografiyağî *adj.* topograf.
topografiyalî *adj.* topografic.
topoloğiya *s.* topologie.
topoloğiyağî *s.* topolog.
toprak *s.* **1.** pământ; țărână. **2.** sol; teren. **3.** uscat; continent. **4.** teren agricol; câmp; tarla. **5.** teritoriu;

regiune; ţinut. // •***toprak bermek*** a înzestra cu pământ; a împroprietări. •***toprak ğutmak*** a înghiţi pământ; a muşca pământul. •***toprakka bermek*** a înmormânta; a înhuma. // •***ana toprak*** pământ natal. •***kumlî toprak*** pământ nisipos. •***tanîlmagan topraklar*** pământ necunoscut. •***tekin/kayriymeskún topraklar*** pământ nelocuit. •***toprak duwar*** zid de pământ. •***toprak kara*** pământul este negru. •***toprak layî*** strat de pământ. •***toprak píşímlerí*** formele de relief. •***toprak tílí*** *(geogr.)* limbă de pământ.

toprakastî **I.** *adj.* din subsol; subteran. **II.** *s.* subsol.

toprakbílímğísí *s.* pedolog.

toprakbílímí *s.* pedologie.

toprakbílímlí *adj.* pedologic.

Toprak-Hisar *s. (topon.) ("Fortul de Pământ")* Topraisar *(jud. Constanţa)*.

toprakkaberílgen *adj.* îngropat; înhumat; înmormântat.

toprakkaberúw *s.* îngropare; îngropăciune; înhumare; înmormântare.

topraklandîrma *s.* împroprietărire cu pământ.

topraklandîrmak *v.t.* a împroprietări cu pământ.

topraklangan *adj.* împroprietărit cu pământ.

toprakólşegen *s.* geodez.

toprakólşewbílímğísí *s.* geodez.

toprakólşewbílímí *s.* geodezie.

topraklandîruw *s.* împroprietărire cu pământ.

topşî *s.* **1.** fotbalist. **2.** artilerie; artilerist. // •***awur topşî*** *(mil.)* artilerie grea. •***ğeñgíl topşî*** artilerie uşoară. •***topşî ateşí*** *(mil.)* foc de artilerie. •***topşî miñgáanî*** *(mil.)* regiment de artilerie. •***topşî tumanî*** *(mil.)* divizie de artilerie.

topşîlîk *s.* artilerie.

toptan *adv.* **1.** împreună; laolată. **2.** *(com.)* cu toptanul; cu ridicata; angro. // •***toptan óttírmek*** a masacra. •***toptan satmak*** a vinde cu toptanul; a vinde angro. // •***toptan aluw-satuw*** comerţ cu ridicata.

toptanğî *s.* angrosist.

toptankóşúw *s.* exod.

toptanóttírílgen *adj.* masacrat; măcelărit.

toptanóttírme *s.* masacru; măcel.

toptansatkan *s.* angrosist.

toptansatuw *s.* vânzare cu ridicata.

toptepken *s.* fotbalist.

top-tolî *adj.* plin ochi; doldora; arhiplin.

top-tora *adv.* just; foarte adevărat; direct; de-a dreptul; fără ocol; fără menajamente; nemijlocit.

top-túpek *s. (mil.)* arme şi muniţii; arsenal.

tor *s.* năvod; plasă; fileu. // •***balîk torî*** năvod.

tora **I.** *adj.* **1.** adevărat; veridic. **2.** *(d. oameni)* corect; cinstit. **II.** *adv.* **1.** exact; întocmai. **2.** direct; drept. **III.** *postp.* spre; către. **IV.** *s. (mat.)* dreaptă. // •***tatarğa kayet tora telaffuz etesíñíz*** pronunţaţi foarte corect tătăreşte. •***tora ádetlerge mugay*** contra bunelor moravuri. •***tora mî?*** e adevărat?; •***tora sefer ğumartesí bar*** există cursă directă sâmbătă. •***tora sîzîk*** *(mat.)* linie dreaptă.

torabargan *adv.* direct. // •***torabargan sefer yok mî?*** nu există cursă directă?; •***torabargan tren*** *(transp.)* tren direct.

torabolmagan *adj.* incorect.

torabolmama *s.* incorectitudine.

toradan *adv.* **1.** just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolişuri; fără menajamente. **2.** cu adevărat; aievea.

toradan-tora *adv.* just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolişuri; fără menajamente. // •***o toradan-tora ayta*** ea le spune direct.

torağa *adv.* direct; de-a dreptul.

torağî *adj.* **1.** *(d. oameni)* sincer. **2.** adevărat; veridic.

torağîlîk *s.* **1.** veridicitate; adevăr. **2.** sinceritate.

toraklîk *s.* răchitiş.

toralama *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare. **2.** *(mat.)* probă; verificare.

toralamak *v.t.* **1.** a îndrepta; a corecta; a corija. **2.** a proba; a controla; a verifica *(şi mat.)*. **3.** a adeveri; a confirma; a întări.

toralangan *adj.* **1.** îndreptat; redresat; probat. **2.** realizat; îndeplinit. **3.** adeverit; confirmat.

toralanmak *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adeveri; a se confirma.

toralatkan *adj. (mat., fiz.)* director.

toralatmak *v.t.* a îndrepta; a corecta; a corija.

toralatmaş *s. (fiz.)* redresor.

toralatuwğî *s.* ghid; îndreptar.

toralgan *adj.* **1.** tocat; mărunţit. **2.** concasat.

toralî *adj.* rectiliniu.

toralîk *s.* **1.** dreptate; justeţe; echitate; adevăr. **2.** exactitate; autenticitate.

toralma *s.* tocare; mărunţire.

toralmak *v.i.* a se toca; a se mărunţi.

torama *s.* tocare; mărunţire. // •***torama taktasî/şotîgî*** tocător *(la măcelărie)*.

toramağî *s.* tâmplar; dulgher.

toramağîlîk *s.* tâmplărie; dulgherie.

toramak *v.t.* a toca; a mărunţi. // •***et toramak*** a toca carne. •***kiyipíne sogan toramak*** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispune.

toran *s.* crepuscul; amurg.

toranlaşma *s.* înserare.

toranlaşmak *v.i.* a se înnsera.

torasî **I.** *adv.* de fapt; practic. **II.** *s.* adevăr. // •***torasîn aytayîm*** ca să fiu sincer.

torasînda *postp.* despre; în legătură cu...; în privinţa...; cu privire la...;

toraşîkkan *adj.* adeverit; confirmat.

toraşîkma *s.* adeverire; confirmare.

toraw *s.* mărunţire; tocare.

torawğî *s.* tocător.

torawlî *adj.* **1.** tocat; mărunţit. **2.** concasat.

toragî, eşkí- *s. (bot.)* iovă *(lat., Salix caprea)*.

torak *s. (bot.)* salcie; răchită; lozie; mlajă *(lat., Salix viminalis)*.

torak, ak- *s. (bot.)* salcie-albă *(lat., Salix alba)*.

torak, boz- *s. (bot.)* salcie; zălog *(lat., Salix cinerea)*.

torak, ğîlar- *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă *(lat., Salix babylonica)*.

torak, kîzîl- *s. (bot.)* răchită-roşie; mlajă; lozie *(lat., Salix purpurea)*.

torak, sarî- *s. (bot.)* salcie-galbenă *(lat., Salix vitellina)*.

torak-asî *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.

toralaw *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare. **2.** *(mat.)* probă; verificare.

toraluw *s.* tocare; mărunţire.

toranlaşuw *s.* înserare.

torba *s.* **1.** traistă; tolbă; desagă. **2.** *(anat.)* vezică; băşică. // •***aw torbasî*** tolbă de vânătoare. •***harbiyeğí torbasî*** *(mil.)* raniţă.

torbas *s.* afină.

torbaslîk *s.* afiniş; afinet.

torbaşîk *s.* **1.** *(dim.)* trăistuţă. **2.** *(anat.)* veziculă; băşicuţă.

torbas *s. (bot.)* afin *(lat., Vaccinium myrtillus)*.

toreador *s.* toreador.

torgay *s. (orn.)* vrabie de casă *(lat., Passer domesticus; Fringilla domestica)*.

torgay, ak-moyînlî- *s. (orn.)* presură striată cu gât alb *(lat., Zonotrichia albicollis)*.

torgay, ak-tajlî- *s. (orn.)* presură striată cu coroană albă *(lat., Zonotrichia leucophrys)*.

torgay, karağa- *s. (orn.)* vrabie spaniolă; vrabie negricioasă *(lat., Passer hispaniolensis)*.

torgay, kara-mañlaylî- *s. (orn.)* vrabie de saxaul *(lat., Passer ammodendri)*.

torgay, kíşkene- *s. (orn.)* vrabie mică *(lat., Passer moabiticus)*.

torgay, kîzîl-kuyruk- *s. (orn.)* vrabie cu coadă roşcată *(lat., Passerella iliaca)*.

torgay, kîzîl-yakalî- *s. (orn.)* presură striată cu guler roşcat *(lat., Zonotrichia capensis)*.

torgay, ótken- *s. (orn.)* vrabie cântătoare *(lat., Melospiza melodia)*.

torgay, súlekeş- *s. (orn.)* vrabie bufon *(lat., Chondestes grammacus)*.

torgay-atmağasî *s. (orn.)* uliu păsărar; coroi *(lat., Accipiter nisus)*.

torgayî, altîn-Arap- *s. (orn.)* vrabie aurie arabă *(lat., Passer euchlorus)*.

torgayî, altîn-Sudan- *s. (orn.)* vrabie aurie sudaneză *(lat., Passer luteus)*.

torgayî, bataklîk- *s. (orn.)* presură striată de mlaştină *(lat., Zonotrichia georgiana)*.

torgayî, boz-kaya- *s. (orn.)* vrabie de stâncă caucaziană *(lat., Carpospiza brachydactyla; Petronia brachydactyla)*.

torgayî, bozkîr- *s. (orn.)* vrabie de savană *(lat., Passerculus sandwichensis)*.

torgayî, ğîlgîn- *s. (orn.)* vrabie persană *(lat., Passer pyrrhonotus)*.

torgayî, Kawkaz-kaya- *s. (orn.)* vrabie de stâncă caucaziană *(lat., Carpospiza brachydactyla; Petronia brachydactyla)*.

torgayî, şól- *s. (orn.)* vrabie de deşert *(lat., Passer simplex)*.

torgayî, Somaliye- *s. (orn.)* vrabie somaleza *(lat., Passer castanopterus)*.

torgayî, tarla- *s. (orn.)* ciocârlie de câmp *(lat., Alauda arvensis)*.

torgayî, terek- *s. (orn.)* vrabie de

câmp *(lat., Passer montanus)*.
torgayî, úy- *s. (orn.)* vrabie de casă *(lat., Passer domesticus; Fringilla domestica)*.
torgay-yapalagî *s. (orn.)* ciovică *(lat., Strix passerina; Glaucidium passerinum)*.
torgî *s.* mătase.
torgîdan *adj.* de matăse.
torgîday *adj.* ca mătasea; mătăsos.
torgîğî *s.* lucrător sau vînzător de mătase; mătăsar; sericicultor.
torgîğîlîk *s.* fabrică de mătăsuri; magazin de mătăsuri; mătăsărie; sericicultură.
torgîlî *adj.* cu mătase; mătăsos.
torî **I.** *adj.* cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. **II.** *s., adj. (d. cai)* murg.
torîk *adj.* lihnit; hămesit.
torîkmak *v.i.* a fi lihnit de foame; a hămesi.
torîn *s.* nepot *(de bunici)*. // ***•sáde bír torînîm bar*** am un singur nepot. ***•torînnîñ kîzî*** strănepoată. ***•torînnîñ ulî*** strănepot.
torîslaş *s. (bot.)* soc *(lat., Sambucus nigra)*.
torîslaş, boz- *s. (bot.)* boz; bozie; socmic *(lat., Sambucus ebulus)*.
torlangan *adj.* înlăcrimat.
torlanma *s.* înlăcrimare.
torlanmak *v.i. (d. ochi)* a se înlăcrima.
torlanuw *s.* înlăcrimare.
tormîz *s. (text.)* meliță.
tormîzlama *s.* melițare.
tormîzlamak *v.t. (text.)* a melița.
tormîzlangan *adj. (d. cânepă, in)* melițat.
tormîzlaw *s.* melițare.
torna *s.* strung. // ***•torna etmek*** a strunji.
tornağî *s.* strungar.
tornağîlîk *s.* strungărie.
tornalama *s.* strunjire.
tornalamak *v.t.* a strunji.
tornalangan *adj.* strunjit.
tornalanmak *v.i.* a fi strunjit.
tornalatmak *v.t.* a determina să strunjească.
tornalî *adj.* strunjit.
tornavida *s.* şurubelniță.
tornalaw *s.* strunjire.
torpak *s.* viței nou-născut.
torpila *s. (mil.)* torpilă.
torpilabalîgî *s. (iht.)* peşte-torpilă *(lat., Torpedo marmorata)*.
torpilağî *s. (mil.)* torpilor.
torpilalamak *v.t. (mil.)* a torpila.
torpilor *s. (mil.)* torpilor.
torsigî, ğîlga- *s. (bot.)* troscot-de-apă *(lat., Polygonum amfibium)*.
torsîk *s. (bot.)* troscot; sporiş *(lat., Polygonum aviculare)*.
tort *s.* tort.
torta *s.* **1.** *(chim.)* depunere; sedimentare; reziduu. **2.** *(chim.)* precipitat; sediment. // ***•torta şókmesí*** sedimentare.
tortalî *adj.* **1.** *(geol.)* sedimentar. **2.** rezidual.
tos-baka *s. (zool.)* broască-țestoasă *(lat., Testudo sp.; Chelonia sp.)*.
tosîn *adj.* neîmblânzit; nedresat; nărăvaş; indisciplinat.
tosînlîk *s.* indisciplină.
toskîn *adj.* gras; obez; trupeş; dolofan; plin.
toskînlaşkan *adj.* îngrăşat.
toskînlaşma *s.* îngrăşare.
toskînlaşmak *v.i.* a se îngrăşa.
toskînlîk *s.* obezitate.
tostakay *s.* ploscă.
toşap *s.* melasă.
toskînlaşuw *s.* îngrăşare.
tot *s.* rugină. // ***•tot aşmak*** a curăța de rugină. ***•tot basmak*** a rugini.
totalitar *adj.* totalitar.
totalitarism *s.* totalitarism.
totbaskan *adj.* ruginit.
totbasuw *s.* ruginire.
totem *s.* totem.
totîrîlgan *adj.* umplut.
totîrîp-taşîtma *s.* deversare; supraîncărcare.
totîrma *s.* **1.** umplere; invadare. **2.** *(mil.)* încărcare; armare. **3.** *(med.)* plombare; plombă. **4.** adăugare; completare. **5.** *(d. ani, vârstă)* împlinire. // ***•tîga-basa totîrma*** umplere peste măsură; înfundare.
totîrmaíşí *s. (constr.)* umplere; terasă; terasare.
totîrmaíşlí *adj. (constr.)* terasat.
totîrmak *v.t.* **1.** a umple; a invada. **2.** a încărca *(şi mil.)*. **3.** a adăuga; a completa; a face plinul. **4.** *(d. ani, vârstă)* a împlini. // ***•awuzunaşîk totîrmak*** a umple până în buză; a umple ochi. ***•bastîrîp totîrmak*** a îndesa; a îngrămădi. ***•duwar totîrmak*** a tencui. ***•eksíklikní totîrmak*** a completa. ***•íşíne toban totîrmak*** a-l împăia. ***•kulagîn totîrmak*** a împuia urechile cuiva; a-i toca la ureche; a-i face capul calendar. ***•kursagîn totîrîp ğatmak*** a sta cu burta la soare. ***•kursagîn totîrmak*** a-şi face burta tobă; a se ghiftui. ***•pamîk totîrmak*** a vătui; a matlasa. ***•pazla totîrmak*** a ticsi; a supraîncărca. ***•şukur totîrmak*** a-l înghiți țărâna. ***•tîga-basa totîrmak*** a umple peste măsură; a înfunda; a ticsi; a supraîncărca. ***•tíş totîrmak*** a plomba dinții. ***•wakîtîn totîrmak*** a-şi umple timpul. ***•yaşîn totîrmak*** a împlini o vârstă. // ***•balam sekíz yaşîn totîra*** copilul meu împlineşte opt ani. ***•ğîyuwğunî totîrasîñîz mî?*** încărcați acumulatorul?; ***•kîdîruwğular kasabanî totîrdîlar*** turiștii au invadat orașul. ***•tanknî totîrîñîz*** făce-ți-mi plinul rezervorului. ***•tíşní totîrmak kerek*** dintele trebuie plombat.
totîruw *s.* **1.** umplere; invadare. **2.** *(mil.)* încărcare; armare. **3.** *(med.)* plombare; plombă. **4.** adăugare; completare. **5.** *(d. ani, vârstă)* împlinire.
totlangan *adj.* ruginit; oxidat; oxidabil.
totlanîr *adj.* oxidabil.
totlanma *s.* ruginire; oxidare.
totlanmagan *adj.* inoxidabil.
totlanmak *v.i.* a rugini; a se oxida.
totlanmaykalîr *adj.* inoxidabil.
totlanmaz *adj.* inoxidabil. // ***•totlanmaz sîpîra takîmî*** tacâmuri inoxidabile.
totlanuw *s.* ruginire; oxidare.
totlî *adj.* ruginit.
toy *s.* **1.** nuntă. **2.** chef; petrecere; sărbătorire. // ***•toy yapmak*** a face nuntă. // ***•altîn toy*** nuntă de aur. ***•gúmúş toy*** nuntă de argint. ***•kóy toyî*** nuntă țărănească. ***•menî toyga şakîrîp kelgen*** a venit să mă cheme la nuntă. ***•toy bakşîşî*** cadou de nuntă.
toya-toya *adv.* pe săturate.
toy-bayram *s.* chef; petrecere.
toydîrgan *adj. (d. alimente)* consistent; sățios.
toydîrîlgan *adj.* **1.** satisfăcut; sătul; saturat. **2.** *(fig.)* mituit; corupt.
toydîrîlmak *v.i.* **1.** a fi sătul; a fi satisfăcut. **2.** *(fiz.)* a fi saturat. **3.** *(fig.)* a fi mituit; a fi corupt.
toydîrma *s.* **1.** satisfacere; săturare; saturare. **2.** *(la alimente)* consistență; saț. **3.** *(fig.)* mituire; corupere.
toydîrmadan *adv.* fără a satisface; fără a sătura; fără a satura. // ***•toydîrmadan aşatmak*** a subalimenta.
toydîrmadanaşatuw *s.* subalimentare.
toydîrmagan *adj.* neîndestulător; nesățios.
toydîrmak *v.t.* **1.** a sătura; a satisface. **2.** *(fiz.)* a saturа. **3.** *(fig.)* a mitui; a corupe. // ***•karînîn toydîrmak*** a-şi pune stomacul la cale. ***•tamak toydîrmak*** a mânca pe săturate.
toydîrmama *s.* neîndestulare.
toydîrmaz *adj.* neîndestulător; nesățios.
toydîruwğî *adj.* **1.** *(d. alimente)* consistent; sățios. **2.** mulțumitor; satisfăcător.
toydîruw *s.* **1.** satisfacere; săturare; saturare. **2.** *(la alimente)* consistență; saț. **3.** *(fig.)* mituire; corupere.
toygan *adj.* sătul.
toygîn *adj.* sătul.
toygîn, akşa- *s. (orn.)* erete alb *(lat., Circus macrourus)*.
toygîn, kíşkene- *s. (orn.)* erete sur *(lat., Circus pygargus)*.
toygîn, kók- *s. (orn.)* erete vânăt *(lat., Circus cyaneus)*.
toygînî, bozkîr- *s. (orn.)* erete alb *(lat., Circus macrourus)*.
toygînî, şayîr- *s. (orn.)* erete sur *(lat., Circus pygargus)*.
toygînî, saz- *s. (orn.)* erete de stuf; uliu de trestie *(lat., Circus aeruginosus)*.
toygînlîk *s.* **1.** săturare. **2.** saturație.
toyîlmak *v.i.* a se sătura.
toykuşî *s. (orn.)* dropie *(lat., Otis tarda)*.
toykuşî, Arap- *s. (orn.)* dropie arabă *(lat., Ardeotis arabs; Choriotis arabs)*.
toykuşî, kíşkene- *s. (orn.)* spârcaci; spurcaci *(lat., Otis tetrax; Tetrax tetrax)*.
toykuşî, kîzîl-eñselí- *s. (orn.)* dropia lui Denham *(lat., Neotis denhami)*.
toykuşî, MacQueen'níñ- *s. (orn.)* dropia lui MacQueen *(lat., Chlamydotis macqueenii)*.
toykuşî, Nubiye- *s. (orn.)* dropie de Nubia *(lat., Neotis nuba)*.
toykuşî, yakalî- *s. (orn.)* dropie gulerată *(lat., Chlamydotis undulata)*.
toylî *adj.* cu nuntă; sărbătoresc.
toyma *s.* **1.** săturare. **2.** *(fiz.)* saturație.
toymadan *adv.* fără a se satisface; fără a se sătura; fără a se satura.
toymadanaşagan *adj.* subalimentat.
toymak *v.i.* **1.** a se sătura. **2.** a fi satisfăcut. // ***•aşap toymak*** a mânca pe săturate. ***•yukuga toymak*** a-şi împlini somnul; a dormi

suficient. // •***toydîñîz mî?*** v-aţi săturat?;
toymama *s.* nesaţ; lăcomie; avariţie.
toymamak *v.i.* a se lăcomi; a nu se sătura. // •***kózí toymamak*** a înghiţi cu ochii; a pofti.
toymaykalîr *adj.* avar; avid; lacom.
toymaykalma *s.* aviditate; lăcomie; nesaţ; zgârcenie; avariţie.
toymaz *adj.* nesătul; lacom; avar; zgârcit; zgârie-brânză.
toymazlîk *s.* lăcomie; avariţie.
toynagî, balşîbîn- *s. (orn.)* viespar *(lat., Pernis apivorus)*.
toynagî, bayîr- *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
toynagî, kîr- *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.
toynagî, kúntuwar-balşîbîn- *s. (orn.)* viespar estic *(lat., Pernis ptilorhynchus)*.
toynagî, Moñgol- *s. (orn.)* şorecar asiatic *(lat., Buteo hemilasius)*.
toynagî, Swainson'nîñ- *s. (orn.)* şorecarul lui Swainson *(lat., Buteo swainsoni)*.
toynak *s. (orn.)* şorecar comun; uliul şopârlelor *(lat., Buteo buteo)*.
toynak, ak-kózlí- *s. (orn.)* şorecar cu ochi alb *(lat., Butastur teesa)*.
toynak, ayna-kanatlî- *s. (orn.)* şorecar încălţat *(lat., Buteo lagopus)*.
toynak, kîzîl- *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
toynak, kîzîl-kuyruklî- *s. (orn.)* şorecar de coadă roşie *(lat., Buteo jamaicensis)*.
toynak, kîzîl-omîzlî- *s. (orn.)* şorecar cu umăr roşu *(lat., Buteo lineatus)*.
toynak, pas-kuyruklî- *s. (orn.)* şorecar pântecos *(lat., Buteo ventralis)*.
toynak, uzun-bağaklî- *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
toynak, yaman- *s. (orn.)* şorecar comun; uliul şopârlelor *(lat., Buteo buteo)*.
toyuw *s.* **1.** săturare. **2.** *(fig.)* saturaţie.
toz I. *adj.* tos. **II.** *s.* **1.** pulbere; praf; colb. **2.** *(chim.)* pulbere. // •***toz almak/sílmek*** a şterge praful. •***toz hálíne ketírmek*** a transforma în pulbere; a pulveriza. •***toz kakmak/sílkmek*** a scutura praful. •***toz kondîrmamak*** a ocroti pe cineva ca ochii din cap. // •***sút tozî*** lapte praf. •***toz bulutî*** nor de praf. •***toz layî*** peliculă de praf. •***toz şeker*** zahăr tos.
tozaluw *s.* ştergerea prafului.
tozanak *s.* furtună de praf.
tozarmak *v.i. (d. un material solid)* a se face pulbere; a se pulveriza.
tozartma *s.* pulverizare *(a unor materiale solide)*.
tozartmak *v.t.* a pulveriza; a stârni praful; a determina să se ridice praful.
tozartuwğî *s.* pulverizator *(de materiale solide)*.
tozartuw *s.* pulverizare *(a unor materiale solide)*.
tozdîrma *s.* învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.
tozdîrmak *v.t.* a învechi; a uza; a deteriora; a jerpeli.
tozdîruw *s.* învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.
toz-duman *adj.* praf şi pulbere; scrum şi cenuşă; distrus. // •***toz-duman bolmak*** a se face praf şi pulbere; a se preface în scrum şi cenuşă.
tozemgen *s.* aspirator.
tozeskísí *s.* cârpă de praf.
tozgan *adj.* învechit; uzat; tocit; şubred.
tozkondîrmagan *adj.* apărător; ocrotitor; protector.
tozkondîrmama *s.* apărare; ocrotire; protecţie; menajare; cruţare.
tozlama *s.* **1.** polenizare. **2.** prăfuire.
tozlamak *v.t.* **1.** a prăfui. **2.** a poleniza.
tozlangan *adj.* **1.** polenizat. **2.** prăfuit.
tozlanmak *v.i.* **1.** a se prăfui; a se umple de praf. **2.** a se poleniza.
tozlatmak *v.t.* **1.** a prăfui. **2.** a poleniza.
tozlaw *s.* **1.** polenizare. **2.** prăfuire.
tozlî *adj.* prăfuit; prăfuros; plin de praf.
tozlîk *s.* **1.** ghetră; jambieră. **2.** furtună de praf. **3.** *(bot.)* anteră.
tozma *s.* învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.
tozmak *v.i.* a se învechi; a se uza; a se deteriora; a se jerpeli. // •***gezíp tozmak*** a se plimba; a hoinări.
tozpembe *adj.* roz; trandafiriu. // •***tozpembe kórmek*** a vedea totul în roz; a fi optimist.
tozrengí *adj.* de culoarea prafului; prăfuriu.
tozşîk *s.* polen.
tozterek *s. (bot.)* mesteacăn-alb *(lat., Betula pendula; Betula alba)*.
tozтereklík *s.* pădure de mesteceni albi; mestecăniş.
tozterek-yasî *s. (bot.)* văcălie-de-mesteacăn *(lat., Placodes betulinus)*.
tozuw *s.* învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.
tóbe *s.* **1.** *(anat.)* creştet; sinciput; vertex. **2.** *(geogr.)* pisc; creastă; culme; vârf. **3.** *(geogr.)* colină; movilă. **4.** *(bot.)* capitul. **5.** acoperiş *(la casă)*. // •***tóbe noktasîna tiymek*** a culmina. •***tóbeden karamak*** a privi pe cineva de sus; a-l dispreţui. •***tóbesí kókke barmak*** a fi în al nouălea cer de fericire; a radia de fericire. // •***dak tóbesí*** vârf de munte; culme de munte. •***tóbe noktasî*** punct culminant.
tóbede *adv.* pe pisc; pe creastă.
tóbeden *adv.* dinspre vârf; dinspre pisc; dinspre creastă.
tóbege *adv.* spre vârf; spre pisc; spre creastă.
tóbekafesí *s. (constr.)* şarpantă.
tóbelemek A. *v.i.* a viscoli. **B.** *v.t.* a lovi; a bate.
tóbeleşken *s.* **1.** beligerant; luptător; combatant. **2.** boxer; pugilist.
tóbeleşkenkuş *s. (orn.)* bătăuş *(lat., Philomachus pugnax)*.
tóbeleşme *s.* **1.** luptă; bătălie. **2.** box; pugilism.
tóbeleşmek *v.i.* a se lovi; a se bate; a boxa.
tóbelew *s.* viscol.
tóbeşík *s.* ridicătură; moviliţă; dâmb.
tógene *s.* tatuaj.
tógenelí *s.* tatuat.
tógeregí *adj.* aproximativ.
tógeregínde *adv.* aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam.
tógerek I. *adj.* rotund; circular; sferic. **II.** *s. (mat.)* cerc. // •***tógerek hesap yapmak*** a face socoteală rotundă; a rotunji cifra. // •***tógerek hesap*** socoteală rotundă.
tógerekleme *s.* rotunjire.
tógereklemek *v.t.* a rotunji.
tógerekleşken *adj.* rotunjit.
tógerekleşmek *v.i.* a se rotunji; a deveni rotund; a deveni circular.
tógerekletmek *v.t.* a rotunji; a face circular.
tógerekliy *adv.* **1.** de jur împrejur; circular; sferic. **2.** aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam. // •***tógerekliy aylandîrmak*** a roti; a învârti.
tógerekliyaylangan *adj.* rotit; rotitor.
tógereklí *adj.* rotund; circular; sferic.
tógerekşe *adv.* aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam.
tógílgen *adj.* vărsat; turnat.
tógílme *s.* **1.** rest; rămăşiţă. **2.** *(med.)* erupţie. **3.** *(chim.)* reziduu.
tógílmek *v.i.* **1.** a se vărsa; a se turna. **2.** a se împrăştia; a se risipi. **3.** *(d. frunzele copacilor)* a cădea. **4.** a se mula. // •***başîndan suwuk suw tógílmek*** a-l trece toate sudorile.
tógímğí *s. (tehn.)* turnător; matriţer.
tógímkana *s. (tehn.)* turnătorie *(hală, secţie)*.
tógíntí *s.* **1.** reziduu. **2.** rămăşiţă; rest; gunoi. **3.** lături; spălătură; zoaie; scursori.
tógíntílí *adj.* rezidual.
tógúw *s.* vărsare.
tógúwlí *adj.* deşertat; vărsat.
tókme I. *adj.* **1.** vărsat; deşertat. **2.** *(tehn.)* turnat. **II.** *s.* **1.** vărsare; deşertare. **2.** *(tehn.)* turnare. **3.** infuzie. // •***tókme kalîbî*** *(tehn.)* cochilie.
tókmeğí *s. (tehn.)* turnător; matriţer.
tókmeğílík *s. (tehn.)* turnătorie.
tókmek *v.t.* **1.** *(d. lichide)* a vărsa; a turna. **2.** *(tehn.)* a turna. **3.** *(fig.)* a împrăştia; a risipi. // •***ayagîna sîğak suw tókmek*** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine şi sare. •***bomba tókmek*** a bombarda. •***dertín/íşín tókmek*** a-şi descărca sufletul; a-şi vărsa focul. •***eğel terí tókmek*** a-l trece sudorile morţii; a se speria; a muri de frică. •***idrar tókmek; suw tókmek; bewel tókmek*** *(fiziol.)* a urina. •***kalîpka tókmek*** a turna în tipar; a mula *(tehn.)*. •***kan tókmek*** a face vărsare de sânge; a omorî. •***közyaşî tókmek*** a vărsa lacrimi; a plânge. •***mayîn tókmek*** *(mil.)* a mina. •***para tókmek*** a cheltui cu nemiluita. •***sayîp tókmek*** a da în vileag de-a fir a păr; a mărturisi tot în tot. •***ter tókmek*** a transpira; a năduşi; a munci din greu. •***yúz suwî tókmek*** a-i crăpa obrazul de ruşine.
tól *s.* **1.** *(biol.)* făt; fetus. **2.** *(fig.)* descendent; vlăstar; generaţie.
tóle *s.* coteţ; cotineaţă. // •***kógerşín tólesí*** hulubărie; porumbar. •***tóle kuşlarî*** păsări de curte.
tólğatagî *s. (anat.)* uter; mitră.
tólğolî *s. (anat.)* vagin.
tólleme *s.* fecundare; fecundaţie.
tóllemek *v.t.* a fecunda.
tóllengen *adj.* fecundat.
tóllenmek *v.i.* a fi fecundat.
tónterílgen *adj.* doborât; răsturnat; întors cu susul în jos.
tónterílmek *v.i.* a fi răsturnat; a fi doborât; a fi întors cu susul în jos.
tónterme *s.* doborâre; răsturnare; întoarcere cu susul în jos.

tóntermek *v.t.* a răsturna; a doborî; a întoarce cu susul în jos.
tónterúwlí *adj.* răsturnat; doborât; întors cu susul în jos.
tóñgek *s.* **1.** butaş; butuc de viţă de vie. **2.** buturugă; butuc; buştean; ciot; cioată.
tóñgeklí *adj.* butucănos; cioturos.
tóñgeklík *s.* mirişte.
tóñgektarlasî *s.* mirişte.
tóñgektiy *adj.* butucănos; cioturos.
tór *s.* **1.** fund; fundal; spate. **2.** cameră de oaspeţi; loc de onoare; capul mesei.
tórde *adv.* în fundal.
tórden *adv.* dinspre fundal.
tóre *s.* **1.** *(fil.)* morală. **2.** domn; nobil; aristocrat. // ***•tórenden soñ*** după sărbătoare; după ceremonie.
tórebílímí *s.* etică *(ştiinţă)*.
tórebílímlí *adj.* etic.
tóregen *adj.* **1.** derivat; rezultat. **2.** format; generat; creat; produs; cauzat; provocat; determinat.
tórelík *s.* domnie; noblеţe; aristocraţie.
tóreme *s.* **1.** derivare; derivaţie; rezultat. **2.** formare; generare; creare; creaţie; producere; producţie; produs; cauzare; provocare; determinare. **3.** *(mil.)* formaţie. **4.** *(şi geol.)* formaţiune.
tóremek *v.i.* **1.** a se forma; a se genera; a se crea; a se produce; a fi cauzat; a fi provocat; a fi determinat. **2.** *(şi lingv.)* a deriva.
tóren *s.* ceremonie; festivitate. // ***•aşîlîş tórení*** inaugurare. ***•kósteríş tórení*** paradă; ceremonie.
tórenlí *adj.* festiv; sărbătoresc.
tóretîşî *adj.* amoral.
tóretîşîğîlík *s.* amoralitate.
tóretken *adj.* **1.** formator; formativ; creator; creativ; producător; productiv; cauzator; provocator; determinant. **2.** *(lingv.)* derivativ.
tóretmek *v.t.* a forma; a genera; a crea; a produce; a cauza; a provoca; a determina.
tóretúwğí *adj.* **1.** formator; formativ; generator; creator; creativ; producător; productiv; cauzator; provocator; determinant. **2.** *(lingv.)* derivativ.
tóretúwğúlúk *s.* formare; generare; creativitate; producere; cauzare; provocare; determinare.
tórge *adv.* spre fundal.
tórkoltîgî *s. (teatr.)* stal doi.
tóş I. *adj. (anat.)* pectoral; piept. **II.** *s.* **1.** *(anat.)* piept; sân; mamelă. **2.** *(geogr.)* pantă; povârniş; versant; coastă.
tóşegí, ayuw- *s. (bot.)* creasta-cocoşului *(lat., Polystichum lobatum)*.
tóşegí, ğîlan- *s. (bot.)* limba-şarpelui *(lat., Ophioglossum vulgatum)*.
tóşegí, kalaw- *s. (bot.)* ruginiţă *(lat., Asplenium ruta-muraria)*.
tóşegí, kolan- *s. (bot.)* limba-cucului; colan *(lat., Botrychium lunaria)*.
tóşek *s.* **1.** saltea. **2.** aşternut. // ***•eğel tóşegínde ğatmak*** a zăcea pe patul de moarte. ***•tóşekke túşmek*** a cădea bolnav la pat. ***•tóşekte ğatmak*** a zăcea bolnav la pat; a fi ţinut la pat.
tóşek, kara- *s. (bot.)* părul-Maicii-Domnului *(lat., Asplenium adianthum nigrum)*.
tóşek, ufak- *s. (bot.)* straşnic; acul-pământului *(lat., Asplenium trichomanes)*.
tóşekketúşken *adj.* căzut la pat; îmbolnăvit.
tóşekketúşúrme *s.* cădere la pat; îmbolnăvire.
tóşekotî *s. (bot.)* ferigă *(lat., Dryopteris filix-mas; Aspidum filix-mas)*.
tóşelgen *adj.* pavat; mobilat.
tóşelmegen *adj.* nemobilat.
tóşelmiykalgan *adj.* nemobilat.
tóşeme *s.* duşumea; podea; pardoseală; tapiţerie. // ***•tóşeme eşiyasî*** mobilier.
tóşemeğí *s.* tapiţer.
tóşemeğílík *s.* tapiţerie *(ca meserie)*.
tóşemek *v.t.* **1.** a pardosi. **2.** a pava. **3.** a mobila. // ***•ğatak tóşemek*** a aşterne patul. ***•taş tóşemek*** a aşterne pietre; a pietrui. ***•yúz tóşemek*** a tapisa.
tóşewğí *s.* instalator.
tóşewlí *adj.* pardosit; aşternut.
tóşşík *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
tóş-tóşke *adj.* piept la piept; corp la corp.
tóşuşî *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
tóz *s.* substanţă.
tózel *adj.* substanţial.
tózer *adj.* răbdător; îndurător.
tózetan *adj.* răbdător; îndurător.
tózgen *adj.* răbdător; îndurător.
tózílmez *adj.* insuportabil; intolerabil.
tózmek *v.t.* a îndura; a suporta; a suferi; a răbda; a pătimi.
tózmeme *s.* intoleranţă.
tózmez *adj.* intolerant; neîngăduitor.
trafik *s.* trafic; circulaţie. // ***•trafik ağentí*** agent de circulaţie. ***•trafik işaretí*** semn de circulaţie. ***•trafik kazasî*** accident de circulaţie. ***•trafikníñ túzetmesí*** reglementarea circulaţiei.
trağediya *s.* tragedie.
trağediyağî *s.* tragedian.
trağediyalî *adj.* tragic.
trağik *adj.* tragic.
traka *s.* talangă; clopot.
traktor *s.* tractor.
traktorğî *s.* tractorist.
trambulina *s.* trambulină. // ***•trambulina yúkseklígí*** *(sport)* înălţimea trambulinei.
trampa *s. (com.)* schimb în natură; troc; trampă.
tramvay *s.* tramvai. // ***•atlî tramvay*** tramvai cu cai. ***•şagílganlí/elektrik tramvay*** *(transp.)* tramvai electric. ***•soñ tramvay*** ultimul tramvai.
tramvayğî *s.* vatman.
transatlantik *s.* transatlantic.
transfer *s.* transfer; transferare.
transformator *s. (fiz.)* transformator.
transformism *s. (fil., biol.)* transformism.
transilvaniyelí *s., adj.* transilvănean.
transkripsiya *s. (lingv.)* transcriere; transliteraţie.
transparent *s., adj.* transparent.
tranzistor *s. (fig.)* tranzistor.
tranzistorlî *adj.* cu tranzistori.
tranzit *s.* tranzit. // ***•tranzit vizasî*** viză de tranzit.
tranzitlík *adj.* tranzitoriu.
trañlagan *adj.* bolnav; bolnăvicios; suferind.
trañlamak *v.i.* a fi bolnav; a boli; a suferi.
trapez *s. (sport, mat.)* trapez.
traş *s.* **1.** cioplire; sculptare. **2.** ras; bărbierit; tuns. **3.** *(d. diamante)* tăiere; şlefuire. // ***•traş etmek*** a bărbieri; a rade; a tunde; a ciopli; a sculpta; a tăia diamante; a şlefui diamante. ***•traşî uzamak*** a-i creşte barba. // ***•şagílgan traş maşinasî*** maşină de ras electrică. ***•traş pîşagî*** brici. ***•traş sabînî*** săpun de ras. ***•traştan sora íşke kete*** se duce la lucru după bărbierit.
traşbolgan *adj.* tuns.
traşçî *s.* **1.** cioplitor; sculptor. **2.** frizer.
traşkana *s.* bărbier; frizerie.
traşlî *adj.* **1.** ras; bărbierit; tuns. **2.** *(d. diamante)* tăiat; şlefuit.
traşpurşusî *s.* pământuf.
traşsîz *adj.* neras; nebărbierit; netuns. // ***•traşsîz şáşlí*** lăţos.
traversa *s.* traversă.
trawuma *s. (med.)* traumă.
tren *s.* tren. // ***•tren teşkil etmek*** a forma un tren. // ***•başka tren yok mî?*** nu mai este alt tren?; ***•bo tren heş toktamay*** acest tren merge fără oprire. ***•ekspres tren*** *(transp.)* tren expres. ***•ğerastî trení*** metro. ***•ğolşî/yolğî trení*** *(transp.)* tren personal. ***•intersitiy trení*** *(transp.)* tren intercity. ***•mínda trenní deñíştírmemíz lázîm*** aici trebuie să schimbăm trenul. ***•poşta trení*** *(transp.)* tren poştal. ***•sáát beş trení*** trenul de la ora cinci. ***•şagílganlí/elektriklí tren*** *(transp.)* tren electric. ***•súrat trení*** *(transp.)* tren expres. ***•torabargan tren*** *(transp.)* tren direct. ***•tren biletí*** bilet de tren. ***•tren kaşan şîgîp kete?*** când pleacă trenul?; ***•tren kayet kalabalîk*** trenul este foarte aglomerat. ***•tren kaysî hattan kete?*** de la ce linie pleacă trenul?; ***•tren keşíge*** trenul întârzie. ***•tren kettí mí?*** trenul a plecat?; ***•tren men*** cu trenul. ***•tren tarifesí/programî*** mersul trenurilor. ***•tren turakta mî?*** trenul este în staţie?; ***•tren yazîlmasî*** abonament la tren. ***•trenge sak bolîñîz!*** atenţie la tren!; ***•trenní awuşturmam kerek*** trebuie să schimb trenul. ***•trenníñ keşíkmesí*** întârzierea trenului.
trenç *s.* trenci.
trenğol *s.* cale ferată. // ***•trenğolî turagî*** staţie de cale ferată.
tribuna *s.* tribună.
triçeps *s. (anat.)* triceps.
triçikleta *s.* tricicletă.
triftonk *s. (lingv.)* triftong.
trigonometrik *adj. (mat.)* trigonometric.
trigonometriya *s. (mat.)* trigonometrie.
trigonometriyalî *adj. (mat.)* trigonometric.
trikotaj *s.* **1.** tricotare; tricotaj. **2.** tricotaje.
trikotajlî *adj.* tricotat.
trikow *s.* tricou.
triliyon *s.* trilion.
triloğiya *s. (lit.)* trilogie.
Trinidat man Tobago *s. (topon.)* Trinidad şi Tobago.
triyo *s. (muz.)* trio; terţet; triolet.
trole *s.* troleu.
troliybuz *s.* troleibuz.
trombon *s. (muz.)* trombon.
trombonğî *s. (muz.)* trombonist.
trombonşalgan *s. (muz.)* trombonist.
tromboza *s.* trombоză.

tropik *s. (geogr.)* tropic.
tropikal *adj. (geogr.)* tropical.
tropikaşasî *adj. (geogr.)* subtropical.
tropiklî *adj. (geogr.)* tropical.
tropism *s. (biol.)* tropism.
troposfera *s. (geogr.)* troposferă.
trotineta *s.* trotinetă.
trotuwar *s.* trotuar.
trupa *s.* trupă *(de actori)*. // •***tiyatro trupasî*** trupă de teatru.
trust *s.* trust.
Tuba *s. (antrop. f., arab.)* "Extaz".
tuberkuloza *s. (med.)* tuberculoză; ftizie; oftică.
tuberkulozalî *adj. (med.)* tuberculos; ftizic; ofticos.
tufan *s.* **1.** *(relig.)* potop. **2.** *(fig.)* ploaie torențială. // •***Nuh tufanî*** potopul lui Noe.
tufiyliy *s., adj.* parazit.
tufiyliybílímğísí *s.* parazitolog.
tufiyliybílímí *s.* parazitologie.
tufiyliybílímlí *adj.* parazitologic.
tufiyliylík *s.* parazitism.
tugay *s. (mil.)* brigadă.
tuhaf *adj.* **1.** ciudat; bizar; straniu; curios. **2.** comic; hazliu; ridicol. **3.** absurd; stupid. // •***tuhaf şiy*** lucru curios.
tuhafiye *s. (articole de)* galanterie.
tuhaflîk *s.* ciudățenie; curiozitate; comicărie. // •***tuhaflîk etmek*** a face comicării.
tuk *s. (ist.)* tui; steag.
tukra *s.* pecete; sigiliu.
tukralî *adj.* pecetluit; sigilat.
tukşa *s. (iht.)* zglăvoacă *(lat., Cottus gobio)*.
tukşî *s.* stegar.
tukşuk *s.* steguleț.
tukum *s.* **1.** *(bot.)* sămânță; sâmbure. **2.** *(biol.)* spermă. // •***tukum ekmek*** a semăna; a însămânța.
tukumegílgen *adj.* însămânțat; semănat.
tukumegúw *s.* însămânțare; însămânțat; semănat.
tul *s.* văduv; văduvă.
tulluk *s.* văduvie.
tulpar *s. (mitol.)* Pegas; cal înaripat.
tulum *s.* **1.** *(la animalele rumegătoare)* burduhan; burduf. **2.** tub; furtun; tulumbă. **3.** *(muz.)* cimpoi. **4.** salopetă. **5.** *(tehn.)* foale; burduf. **6.** *(anat.)* tâmplă. **7.** cosiță; coadă; pleată. // •***krema tulumî*** tub de cremă. •***tíş mağunî tulumî*** tub de pastă de dinți.
tulumba *s.* furtun; tulumbă. // •***tulumba man tartmak*** a pompa. // •***ateş tulumbasî*** pompă de incendiu. •***basînş tulumbasî*** *(tehn.)* pompă de presiune. •***emme tulumbasî*** pompă aspiratoare.
tulumbağî *s.* pompier.
tulumbağîlar *s., pl.* pompieri.
tulumlî *adj.* **1.** cu burduf. **2.** pletos. // •***tulumlî şîgîrtma*** *(muz.)* cimpoi.
tuman *s.* **1.** fum. **2.** ceață; pâclă; negură. // •***tuman bar*** e ceață.
tuman *s.* indispensabili; izmene.
tuman I. *num. (mong.)* zece mii. **II.** *s. (mil.)* divizie. // •***topşî tumanî*** *(mil.)* divizie de artilerie.
tumanday *adj.* **1.** încețoșat; întunecat; fumuriu. **2.** vaporos.
tuman-erík *s.* prună.
tuman-eríklík *s.* livadă de pruni; prunet; prunărie.
tumanetí *s.* afumătură.
tumanlamak *v.i.* a fumega.
tumanlanmak *v.i.* a se afuma.
tumanlatkan *s.* fumător.
tumanlatmak A. *v.i.* a pufăi; a fuma; a fumega. **B.** *v.t.* a fuma; a afuma.
tumanlî *adj.* **1.** fumigen. **2.** încețoșat; întunecat; fumuriu.
tumaw *s. (med.)* răceală; guturai.
tumbalak *s.* tumbă; rostogolire.
tumbalakatkan *adj.* dat de-a rostogolul; dat de-a berbeleacul.
tumbalakatuw *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
tumbalaklangan *adj.* dat de-a rostogolul; dat de-a berbeleacul.
tumbalaklanma *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
tumbalaklanmak *v.i.* a se da de-a rostogolul; a se da de-a berbeleacul.
tumbalaklay *adv.* de-a rostogolul; de-a berbeleacul.
tumşuk *s.* **1.** *(anat.)* bot; rât. **2.** *(la păsări)* cioc; clonț; plisc.
Tuna *s. (hidron.)* Dunărea. // •***Tuna Edíl kadar uzun tuwul*** Dunărea nu este lungă cât Volga. •***Tuna múrení*** fluviul Dunărea.
tundra *s.* tundră.
tunel *s.* tunel.
tungalak *adj.* **1.** evident; vădit. **2.** clar; limpede.
tunş *s.* tuci; fontă. // •***tunş man kaplamak*** a acoperi cu un strat de tuci.
tup *s.* tub.
tur *s.* tur; repriză; rundă *(și sport)*. // •***tur atlamak*** *(sport)* a se califica în turul următor. // •***turnuñ kademelerí*** *(sport)* etapele tur.
tura *s.* **1.** pecete; sigiliu. **2.** împletitură; șnur.
tura-bara *adv.* gradat; progresiv; treptat.
turak *s.* stație; oprire. // •***awtobuz turagî kayda?*** unde este stația de autobuz?; •***benzina turagî*** stație de benzină. •***soñ turak*** *(transp.)* terminal; terminus; cap de linie. •***taksiy turagî*** stație de taxi. •***televiziyon turagî*** stație de televiziune. •***tren turakta mî?*** trenul este în stație?; •***trenğolî turagî*** stație de cale ferată. •***turak şefí*** *(ferov.)* șef de stație.
turaklama *s.* **1.** oprire; întrerupere. **2.** staționare.
turaklamak *v.i.* **1.** a se opri; a se întrerupe; a înceta. **2.** a staționa.
turaklatmak *v.t.* a înceta.
turaklî *adj. (fiz.)* staționar.
turalî *adj.* **1.** pecetluit; sigilat. **2.** împletit; șnuruit.
Turan/Duran *s. (antrop. m., prsn.) nume legendar persan.*
turba *s.* turbă.
turbina *s. (tehn.)* turbină.
turga *s.* gardian de zi.
turgalîk *s.* gardă de zi.
turgan *adj.* fix; stabil. // •***sózínde turgan*** parolist. •***sóznîñ ústúnde turgan*** insistent; parolist.
turgî *s.* repaus.
turgun *adj.* **1.** static. **2.** inert; imobil; în repaus. **3.** *(d. ape)* stătător; lin. // •***turgun suwlar*** ape stătătoare.
turgunlaşkan *adj.* oprit; curmat; sistat; stopat; inhibat; imobilizat.
turgunlaşmak *v.i.* a se opri; a se curma; a se sista; a se stopa; a se inhiba; a se imobiliza.
turgunlaştîrgan *s.* care oprește; inhibitor.
turgunlaştîrma *s.* oprire; curmare; sistare; stopare; inhibare; inhibiție; imobilizare.
turgunlaştîrmak *v.t.* a opri; a curma; a sista; a stopa; a inhiba; a imobiliza.
turgunluk *s.* inerție; repaus; nemișcare; imobilitate; inactivitate.
turism *s.* turism.
turist *s.* turist.
turistik *adj.* turistic. // •***turistik rehber*** ghid turistic.
turma *s.* stop; încetare; așteptare.
turmadan *adv.* în continuu; neîntrerupt; necontenit; fără încetare. // •***turmadan halekette*** mereu în mișcare. •***turmadan itiraz ete*** în permanență obiectează.
turmak A. *v.i.* **1.** a se opri; a se întrerupe; a înceta. **2.** a sta; a aștepta; a staționa. **3.** a dura; a dăinui. **B.** *v.m. (precedat de ger. univsl. în -îp/-íp/-up/-úp sau de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a continua să...; a repeta; a insista în...; a persevera în...; a persista în...; // •***asîlîp turmak*** a sta spânzurat; a sta agățat. •***awuzî karap turmamak*** a nu-i mai sta gura; a-i tot da din gură. •***ayakta turmak*** a sta în picioare; a se ține pe picioare. •***başînda turmak*** a sta pe capul cuiva; a se ține de capul cuiva; a sta la căpătâiul cuiva. •***ğerínde tura-almamak*** a nu-și mai găsi locul; a nu mai avea răbdare. •***ğoklap turmak*** a da târcoale. •***kak turmak*** a se forma băltoace. •***kalîp turmak*** a zăbovi. •***karşî turmak*** a-i sta cuiva împotrivă; a se opune. •***kîbîrdamay turmak*** a sta nemișcat; a stagna; a lâncezi. •***lafka turmak*** a sta de vorbă; a sta de poveşti; a sta la taifas. •***pîsîp turmak*** a pândi; a spiona. •***sakin turmak*** a-și păstra calmul. •***sarkîp turmak*** a sta atârnat; a sta suspendat. •***selam turmak*** *(mil.)* a da onorul. •***sózínde/lafînda turmak*** a se ține de cuvânt. •***tík turmak*** a sta drepți. •***tílníñ uşunda turmak*** a-i sta pe limbă. •***túşúnúp turmak*** a sta pe gânduri; a chibzui. •***túz turmak*** a se ține drept; a lua poziția de drepți. •***uslî turmak*** a şedea liniştit; a sta cuminte. •***ústúnde turmak*** a stărui asupra...; a insista asupra...; •***yakînlarnî denep turmak*** a da târcoale. •***zengín turmak*** a fi bine legat; a fi bine făcut. // •***akîllî bolîp tur!*** stai cuminte!; •***bír dalda turmaz*** inconstant. •***ğawmaga tura*** stă să plouă. •***ne kadar tura?*** cât timp stă?; •***píkírníñ ústúnde turmagan*** inconsecvent. •***tutup turgan*** custode. •***tutup turuw*** custodie.
turmak *v.i.* a se scula; a se ridica. // •***ayak ústúne turmak*** a se ridica în picioare. •***ayakka tura kelmek*** a sări ars în picioare. •***ayakka turmak*** a se ridica în picioare; a se pune pe picioare; a se însănătoși; a-și ridica capul; a se răzvrăti. •***belústúne turmak*** a se ridica în capul oaselor; a sta în șezut. •***uşup tura kelmek*** a sări ars în picioare. // •***ayakka turma*** insurecție. •***bízden ewel tur!*** scoală-te înaintea noastră!; •***Esma turganî man betín ğuwa*** Esma se spală pe față cum se scoală. •***ğatkan yerínden tur-almay*** nu se poate ridica din pat.

•***turgandan berítlí ğílay*** de când s-a sculat plânge.

turna // •***turna katarî*** şir de cocori. •***turnalar sîra-sîra keteler*** cocorii pleacă rânduri-rânduri.

turnabalîgî *s. (iht.)* ştiucă *(lat., Esox lucius)*.

turnesol *s. (chim.)* turnesol.

turnew *s.* turneu. // •***turnewge şîkmak*** a pleca în turneu. // •***fotbal turnewí*** *(sport)* turneu de fotbal. •***suwtobî turnewí*** *(sport)* turneu de polo.

turniket *s.* turnichet *(bară turnată aşezată peste un pivot pt. a permite numai trecerea individuală)*.

tursatîlgan *adj.* **1.** sculat; trezit; ridicat în picioare. **2.** alertat; alarmat.

tursatîlmak *v.i.* **1.** a fi sculat; a fi trezit; a fi ridicat în picioare. **2.** a fi alertat; a fi alarmat.

tursatma *s.* **1.** sculare; trezire; ridicare în picioare. **2.** alertare; alarmă; alarmare; semnal de alarmă. // •***tursatma şalmak*** a da alarma; a suna alarma.

tursatmak *v.t.* **1.** a scula; a trezi; a ridica în picioare. **2.** a alerta; a alarma; a da alarma. // •***tartîp tursatmak*** a scula; a ridica. // •***eger dersleríñ bolsa, erten erte tursatîrman*** dacă ai lecţii dimineaţa te voi trezi devreme.

tursatuw *s.* **1.** sculare; trezire; ridicare în picioare. **2.** alertare; alarmă; alarmare; semnal de alarmă.

tursatuwğî *adj.* alarmant.

turşî *s.* murătură; acritură. // •***turşî bolmak*** a se mura. •***turşî salmak*** a pune murături. // •***kapîsta turşusî*** varză murată. •***turşî kawanasî*** borcan de murături.

turşulamak *v.t.* a mura; a acri.

turşulaşkan *adj.* murat; acrit.

turşulaşma *s.* murare; acrire.

turşulaşmak *v.i.* a se mura; a se acri.

turşulaştîrmak *v.t.* a mura; a acri.

turşulî *adj.* murat; acrit.

turşuluk *s.* murătură; acritură.

turufanda *s.* trufanda.

turulmaz *adj.* căruia nu i se poate sta.

turum *s.* **1.** situaţie; stare. **2.** *(fig.)* poziţie; atitudine. // •***ağele/ağil turum*** situaţie de urgenţă. •***bo turumda*** în această situaţie. •***şeşílmez turum*** situaţie imposibilă. •***zor turum*** situaţie critică.

turunş *s.* naramză; portocală-amară.

turuş *s.* comportare; ţinută; atitudine.

turuşma *s.* **1.** dezbatere; discutare; deliberare. **2.** *(jur.)* audiere.

tuş *s.* **1.** *(la lupte)* tuş. **2.** tuş; cerneală.

tuşa *s.* **1.** *(la instrumente muzicale)* clapă; tuşă. **2.** *(sport)* tuşă.

tut **I.** *interj.* ia!; ţine!; **II.** *s.* dudă; agudă.

tutak *s.* ostatic. // •***saban tutagî*** cornul plugului.

tutam *s.* mănunchi.

tutanak *s.* **1.** proces-verbal. **2.** *(med.)* epilepsie.

tutanaklî *adj.* **1.** *(med.)* epileptic. **2.** încăpăţânat; îndărătnic.

tutar *s.* **1.** conţinut. **2.** *(econ.)* total.

tutaş *s.* pensetă.

tutaşawuymaz *adj.* ignifug.

tutaşkan *adj.* aprins; incendiat.

tutaşmak *v.i.* a se aprinde; a lua foc.

tutaşmaz *adj.* ignifug.

tutaştîrma *s.* aprindere; incendiere. // •***otnîñ tutaştîrmasî*** aprinderea focului.

tutaştîrmak *v.i.* a aprinde; a da foc; a incendia.

tutaştîruwğî *adj.* incendiar; incendiator.

tutaşuw *s.* aprindere; incendiere.

tutawaş *s.* balustradă.

tutawuyma *s.* înşfăcare.

tutawuymak *v.t.* a înşfăca.

tutgay *s. (med.)* epilepsie.

tutgaylî *adj. (med.)* epileptic.

tutkî *s.* pasiune.

tutkîyantkan *adj.* pasionant.

tutkun *s., adj.* **1.** îndrăgostit; amorezat. **2.** deţinut; arestat; prizonier.

tutkunluk *s.* **1.** dragoste; amor. **2.** arest; prizonierat; captivitate.

tutlukkan *adj.* **1.** împleticit. **2.** bâlbâit.

tutlukma *s.* **1.** împleticire. **2.** bâlbâială.

tutlukmak *v.i.* **1.** a se împletici. **2.** a se bâlbâi. // •***Memet konîşkanda tutluga*** Memet se bâlbâie când vorbeşte.

tutma *s.* **1.** păstrare; poprire; înşfăcare; reţinere; prindere. **2.** *(med.)* criză. // •***balîk tutmasî*** pescuit.

tutmak **A.** *v.i.* **1.** *(d. lapte)* a prinde caimac. **2.** a dura; a ţine; a se prelungi. **3.** *(d. plante)* a se prinde; a prinde rădăcini. **4.** *(d. vopsea)* a se prinde; a ţine. **5.** *(d. afirmaţii)* a se potrivi; a coincide. **6.** a costa; a valora. **7.** a ţine la...; a fi legat sufleteşte de...; a iubi. **B.** *v.t.* **1.** a ţine; a prinde; a apuca; a înhăţa; a pune mâna pe. **2.** a cuprinde; a copleşi; a covârşi. **3.** a prinde; a aresta. **4.** a cuprinde; a acoperi; a învălui. **5.** a susţine; a sprijini; a apăra. **6.** *(d. angajament etc.)* a respecta; a se ţine de. **7.** a angaja; a închiria. **8.** *(d. bărbaţi)* a fi căsătorit cu...; **9.** a menţine; a păstra. **10.** a presupune; a admite; a considera. **11.** a ocupa; a deţine. **12.** *(fin.)* a reţine; a opri; a pune oprire. **13.** a ţine; a deţine. **14.** a pândi; a ţine calea cuiva. // •***akîlî tutmak*** a-l apuca nebuniile; a-şi ieşi din minţi. •***akîlînda tutmak*** a memora; a ţine minte. •***alkîşka tutmak*** a aclama. •***aşuwî tutmak*** a-şi ieşi din sărite; a se înfuria; a se enerva. •***awuzun/tílín tutmak*** a-şi ţine gura; a-şi ţine limba în gură; a-şi pune frâu la limbă. •***balîk tutmak*** a prinde peşte; a pescui. •***baş tutmak*** a face faţă; a rezista. •***baskî astînda tutmak*** a asupri; a oprima. •***buz tutmak*** a îngheţa; a se congela. •***defter tutmak*** a înregistra; a ţine evidenţa. •***deñíz tutmak*** *(nav.)* a avea rău de mare. •***farklî tutmak*** a discrimina. •***ğas/matem tutmak*** a purta doliu. •***ğebí tutmak*** a-l ţine buzunarul; a-l ţine baierele pungii; a-i da mâna să...; •***ğer tutmak*** a ocupa loc; a rezerva un loc. •***ğerín tutmak*** a ţine loc de...; a ţine locul cuiva; a-l substitui. •***ğetek tutmak*** a ţine în rezervă; a stoca. •***gízlí tutmak*** a ascunde; a tăinui. •***ğolîn kesíp tutmak*** a-l prinde; a-l intercepta. •***hor tutmak*** a maltrata. •***íşínden tutmak*** a ţine (pe cineva) din lucru; a-i răpi timpul. •***íske tutmak*** a afuma. •***kabaátlí tutmak*** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăţi; a-l suspecta. •***kira man tutmak*** a lua cu chirie; a închiria. •***kîymetínden aşa tutmak*** a subaprecia. •***kîymetlí tutmak*** a aprecia. •***kókírek/moyîn tutmak*** a ţine cuiva piept; a i se împotrivi. •***kol tutmak*** a da mult de lucru; a cere multă muncă manuală. •***kol ústúnde tutmak*** a ţine pe cineva ca în palmă; a-l răsfăţa. •***kóz aldînda tutmak*** a avea în vedere; a lua în considerare; a ţine seama de...; •***kózde tutmak*** a prefera. •***kurultay/şura/meşawre/meğlis tutmak*** a ţine sfat; a se consfătui. •***lafka tutmak*** a ţine de vorbă. •***merj/bahis/ládes tutmak*** a paria. •***mesken tutmak*** a se stabili; a se statornici. •***meşkuk tutmak*** a suspecta. •***mesul tutmak*** a face răspunzător; a trage la răspundere. •***murununda tutmak*** a înşfăca pe cineva de nas. •***newbet tutmak*** a face rând. •***niyet tutmak*** a pronostica; a prezice. •***oraza tutmak*** *(relig., la musulmani)* a ţine post; a posti. •***orta ğol tutmak*** a ţine calea de mijloc; a fi moderat. •***ózín tutmak*** a se stăpâni; a se abţine. •***píkírde tutmak*** a ţine minte. •***piyatî tutmak*** a valora. •***saf tutmak*** a se alinia; a se încolona. •***saklî tutmak*** a ţine ascuns; a tăinui. •***şanak tutmak*** a cerşi. •***şaytanî tutmak*** a-i veni toţi dracii; a-l apuca nebuniile. •***şîrak tutmak*** a pune în lumină; a lumina. •***sîranî tutmak*** a ţine rândul; a păstra rândul. •***sîransîn tutmak*** a ţine cuiva rândul. •***şîrpî tutmak*** a linia; a nivela. •***sózín/lafîn tutmak*** a se ţine de cuvânt. •***tamîrî tutmak*** a-l apuca nervii; a se înfuria. •***taşka tutmak*** a ţine pe cineva sub ploaie de pietre. •***topka tutmak*** a bombarda. •***tutağak ğolîn tapmak*** a-şi găsi calea; a se orienta. •***tutup alawuymak*** a înşfăca; a lua repede. •***ústún tutmak*** a considera superior; a acorda întâietate; a prefera. •***wahşiy/kyor dawa tutmak*** a linşa. •***yagîn tutmak*** a fi de partea cuiva; a-i lua apărarea. •***yaşî tutmak*** a avea vârsta potrivită. •***yúz tapmak*** a prinde obraz de la cineva; a prinde nas de la cineva. •***yúz tutmak*** a prinde inimă; a căpăta curaj. •***yúzí tutmak*** a mai avea obraz să...; a-şi permite; a îndrăzni. // •***bo odanî tutağak bolaman*** vreau să reţin această cameră. •***menî deñíz tuttî*** am rău de mare. •***menî uşak tuttî*** am rău de avion. •***mením kîzkardaşîmnî tuta*** este căsătorit cu sora mea. •***nutuk tutkan kíşínî tanîysîñ mî?*** îl cunoşti pe cel care ţine cuvântarea?; •***sózín tuttî*** s-a ţinut de cuvânt. •***tamir bírkaş sáát tutar*** reparaţia va dura câteva ore. •***tílíñízní tutuñuz!*** tăceţi din gură!; •***toplantî kaş sáát tuttî?*** câte ore a durat şedinţa?; •***tutup turgan*** custode. •***tutup turuw*** custodie. •***uşuş kaş sáát tuta?*** câte ore durează zborul?; •***yañgîşnî ayîrî tutup*** excluzând

eroarea. •***yeşíller bír toplantî tuttular*** verzii au ţinut o adunare.

tutmamak **A.** *v.i.* a nu dura; a nu ţine; a nu se prelungi. **B.** *v.t.* **1.** a nu prinde; a nu apuca; a nu înhăţa. **2.** a nu ocupa. **3.** a nu prinde; a nu aresta. **4.** a încălca; a nu respecta; a nesocoti. // •***kózí tutmamak*** a nu se încumeta. // •***sergí bek kóp yer tutmay*** expoziţia nu ocupă prea mult loc.

Tutrakan *s. (topon.)* Turtucaia *(Dobrogea de Sud-Cadrilater, Bulgaria).*

tutsak *s.* deţinut; arestat; prizonier; captiv.

tutsaklîk *s.* detenţie; arest; prizonierat; captivitate.

tutturma *s.* **1.** prindere; fixare. **2.** gaică.

tutturmak *v.t.* a determina să prindă. // •***tígíş tutturmak*** a însăila; a-i merge bine.

tutturulgan *adj.* înţepenit; prins.

tutturuwğî *s.* adeziv; clei.

tutuk *s.* reţinut; prins; arestat; prizonier. // •***marebe tutugî*** *(mil.)* prizonier de război.

tutuklama *s.* reţinere; prindere; arestare.

tutuklamak *v.t.* a reţine; a prinde; a aresta.

tutuklanmak *v.i.* a fi reţinut; a fi prins; a fi arestat.

tutuklî *s.* deţinut; arestat; prizonier.

tutukluk *s.* detenţie; arest; prizonierat.

tutulawuygan *adj.* înşfăcat.

tutulgan *adj.* **1.** *(fig.)* îndrăgostit; amorezat. **2.** reţinut; prins; arestat. **3.** *(med.)* înţepenit; anchilozat; amorţit. **4.** presupus; admis; considerat. **5.** *(astr.)* eclipsat. // •***bo yer tutulgan mî?*** locul acesta este ocupat?; •***hat tutulgan*** linia este ocupată. •***tutulgan bólme*** compartiment rezervat.

tutulma *s.* **1.** prindere; reţinere; arestare. **2.** *(astr.)* eclipsă. **3.** *(fig.)* îndrăgostire; amorezare. **4.** *(med.)* înţepenire; anchilozare; amorţire; amorţeală. **5.** presupunere; prezumţie; supoziţie; ipoteză; considerare. // •***ay tutulmasî*** eclipsă de lună. •***kîrsîznîñ tutulmasî*** prinderea hoţului.

tutulmak *v.i.* **1.** a fi prins; a fi reţinut; a fi arestat. **2.** *(astr.)* a fi pus în eclipsă. **3.** *(med.)* a înţepeni; a se anchiloza; a amorţi. **4.** *(fig.)* a se îndrăgosti; a fi amorezat. **5.** a se presupune; a se admite; a se considera. // •***dawuldan kaşîp şokmarga tutulmak*** a fugi de dracul şi a da de tată-său. •***ğawundan kaşîp burşakka tutulmak*** a cădea din lac în puţ. •***kastalîkka tutulmak*** a se îmbolnăvi. •***óz awuzî man tutulmak*** a se da de gol. •***tílí tutulmak*** a-i pieri graiul. // •***kol man tutulur*** palpabil.

tutulmaz *adj.* evaziv.

tutum *s.* agonisire; economie.

tutumlî *adj.* econom; strângător.

tutungan *adj.* **1.** prins; agăţat. **2.** menţinut; rămas.

tutunma *s.* **1.** prindere; agăţare. **2.** menţinere; rămânere.

tutunmak *v.i.* **1.** a se menţine; a sta. **2.** a se prinde; a se agăţa.

tutup *adv.* inclusiv.

tutup-alawuyma *s.* interceptare; reţinere.

tutup-alînawuygan *adj.* interceptat; reţinut.

tutup-kabîlgan *adj.* interceptat; reţinut.

tutup-kapatîlgan *adj.* sechestrat.

tutup-kapatma *s.* sechestrare.

tutup-kapma *s.* interceptare; reţinere.

tutup-turgan *s.* custode.

tutup-turuw *s.* custodie.

tutuşkan *adj.* prins; apucat; încleştat; care se încaieră.

tutuşma *s.* prindere reciprocă; apucare reciprocă; încleştare; încăierare.

tutuşmak *v.i.* a se prinde reciproc; a se apuca reciproc; a se încleşta; a se încăiera. // •***kawgaga tutuşmak*** a se lua la ceartă; a se certa. •***kol tutuşmak*** a se ţine de mână.

tutuşturmak *v.i.* a determina să se prindă reciproc; a determina să se apuce reciproc; a face să se încleşteze; a face să se încaiere.

tutuşuw *s.* prindere; apucare; încleştare.

tutuw *s.* ipotecă. // •***tutuwga bermek*** a ipoteca.

tutuwgaberílgen *adj.* ipotecat.

tutuwğî *adj. (med.)* contagios; molipsitor.

tutuwlî *adj.* ipotecat.

tuvaluw *s., adj.* tuvaluan.

Tuvaluw *s. (topon.)* Tuvalu.

tuvaluwğa **I.** *adv.* în limba tuvaluană. **II.** *s. (limba)* tuvaluană.

tuvaluwlî *s., adj.* tuvaluan.

tuwa **I.** *adj.* natural. **II.** *s.* natură. // •***tuwasîn túrlendírmek*** a denatura. // •***ğansîz tuwa*** natură moartă. •***tuwa añîtlarî*** monumente ale naturiii. •***tuwa gúzellík*** frumuseţe naturală. •***tuwa ólím*** moarte naturală. •***tuwa saylam*** selecţie naturală.

tuwabílímí *s.* ştiinţe naturale.

tuwadanúst *adj.* supranatural; transcendentalism.

tuwadanústúnlúk *s.* supranatural; transcendentalism.

tuwağî *s. (fil.)* naturalist.

tuwağîlîk *s. (fil.)* naturalism.

tuwakorîgan *adj.* ecologic.

tuwakorîmasîbílímğísí *s.* ecolog.

tuwakorîmasîbílímí *s.* ecologie.

tuwakorîmasîbílímlí *adj.* ecologic.

tuwaleta *s.* **1.** toaletă. **2.** toaletă; W.C.; // •***tuwaleta sabînî*** săpun de toaletă.

tuwalî *adj.* natural.

tuwalîk *s.* naturaleţe.

tuwar *s. (zool.)* vacă *(lat., Bos taurus primigenius).* // •***tuwar etí*** carne de vită. •***tuwar penerí*** brânză de vacă.

tuwar **I.** *adv.* partea stângă. **II.** *s. (geogr.)* răsărit; est; orient.

tuwardan *adv.* estic; din est; din stânga.

tuwarîlgan *adj.* deshămat.

tuwarlî *adj.* răsăritean; estic.

tuwarlîk *s.* natalitate.

tuwarma *s.* deshămare.

tuwarmak *v.t.* a deshăma. // •***at tuwarmak*** a deshăma caii.

tuwar-ógíz *s.* vite; bovine.

tuwarşî *s.* **1.** văcar. **2.** grăjdar. // •***kóyníñ tuwarşîsî*** văcarul satului.

tuwasîntúrlendírmesí *s.* denaturare.

tuwasîtúrlengen *adj.* denaturat.

tuwaş *s.* improvizaţie. // •***tuwaştan íş kórmek*** a improviza.

tuwaústí *s., adj.* supranatural; transcendentalism.

tuwayatîrgan *adj.* incipient.

tuwayatîrganda *adv.* în stare de naştere.

tuwgan **I.** *adj.* înrudit. **II.** *s.* rudă; neam. // •***ğañî tuwgan bala*** infant; prunc. •***óz-ózínden tuwgan*** spontan; involuntar. •***tuwgan arasînda ğínísiy tanîşma*** incest. •***tuwganlarîñîz kóp mî?*** aveţi multe rude?; •***uzak tuwgan*** rudă îndepărtată. •***yakîn tuwgan*** rudă apropiată.

tuwganay *s. (astr.)* lună nouă.

tuwganlîk *s.* rudenie; înrudire. // •***tuwganlîk hatî*** linie de rudenie.

tuwma **I.** *adj.* din naştere; nativ. **II.** *s.* **1.** naştere; baştină. **2.** *(d. aştri)* răsărit. **3.** *(fig.)* apariţie; ivire. // •***kúneş tuwmasî*** răsărit de soare. •***tuwma ana*** mamă biologică. •***tuwma ğurtum*** ţara mea de baştină.

tuwmadan *adj.* **1.** genetic. **2.** din naştere; nativ; congenital. // •***tuwmadan kusur*** malformaţie.

tuwmadanlîk *s.* genetică.

tuwmak *v.i.* **1.** a se naşte. **2.** *(d. aştri)* a răsări. **3.** *(fig.)* a apărea; a se ivi. // •***kún tuwmak*** a răsări soarele. // •***egím ayînda tuwdum*** m-am născut în luna octombrie. •***kaysî ayda tuwduñuz?*** în ce lună v-aţi născut?; •***kaysî tewúkede tuwduñuz?*** pe ce dată v-aţi născut?;

tuwmalî *adj.* cu naştere; născut.

tuwmalîk *s.* legătură; prietenie; intimitate.

tuwma-ósme *adj.* născut şi crescut.

tuwul *adv.* nu. // •***ádetím tuwul*** nu obişnuiesc. •***álem tuwul mî saga?*** zi-i lume şi te mântuie!; •***aytağak tuwulman*** n-am intenţia să spun. •***bar tuwul bolsa*** dacă nu este. •***bek hoş tuwul*** nu e prea plăcut. •***bek palî tuwul mî?*** nu e prea scump?; •***bellí tuwul*** nu este clar. •***bírşiy tuwul*** nu face nimic. •***bo uşun tuwul, şaşma*** asta nu e adevărat, e absurd. •***bo yerlí tuwulman*** nu sunt de aici. •***bonday tuwul mî?*** nu este aşa?; •***dogrî tuwul*** nu este adevărat. •***ğenábíñíz men bír túşúnğede tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***hawa uşuş úşún músayit tuwul*** timpul nu e favorabil pentru zbor. •***heş bolağak şiy tuwul*** nu pare nicidecum posibil. •***heş memnun tuwulman*** nu sunt mulţumit deloc. •***heş tağiz tuwul*** nu e niciun deranj. •***kabaát meñkí tuwul*** nu e vina mea. •***kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul*** deşi a nins, nu e frig. •***kasta tuwul*** nu este bolnav. •***kerek tuwul bolsa*** dacă nu trebuie. •***kolîmda tuwul*** nu e în puterea mea. •***kópten tuwul*** nu demult. •***maruze tam tuwul*** adresa nu este completă. •***mením kabaátím tuwul*** nu este vina mea. •***ne búgún, ne yarîn boş tuwulman*** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. •***o yerníñ kíşísí tuwul*** nici nu-i pasă. •***onday tuwul*** nu este aşa. •***otakîl kóp***

tuwul nu atât de mult. •***razî tuwulman*** nu sunt de acord. •***şaka tuwul*** nu e glumă. •***síz men bír oyda tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. •***Tuna Edíl kadar uzun tuwul*** Dunărea nu este lungă cât Volga. •***tuwul bolsa*** dacă nu este; dacă nu se află. •***úyde tuwul*** nu este acasă. •***úylí tuwulman*** nu sunt căsătorit. •***uzak tuwul*** nu e departe. •***yorgîn tuwulsuñuz mî?*** nu sunteţi obosit?;

tuwum *s.* **1.** naştere; răsărit. **2.** fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură. // •***tuwum belgesí*** certificat de naştere. •***tuwum kúní*** zi de naştere. •***tuwum tewúkesí*** data naşterii. •***tuwum yerí men tewúkesí*** locul şi data naşterii. •***tuwum yîlkaytîmî*** aniversarea zilei de naştere.

tuwumdan *adj.* din naştere; nativ; congenital. // •***tuwumdan zekáa*** inteligenţă înnăscută.

tuwumkana *s.* maternitate; casă de naşteri.

tuwumlî *adj.* **1.** născut. **2.** autohton; originar. // •***2009 tuwumlî bala*** copil născut în 2009.

tuwurgan *adj.* fecund.

tuwurmak *v.t.* **1.** a naşte; a da naştere *(şi fig.)*. **2.** *(fig.)* a naşte; a genera. // •***merak tuwurmak*** a pasiona. // •***etkí tepkí tuwurur*** acţiunea generează reacţiune.

tuwurşuk *s. (bot.)* con; ghindă; jir. // •***narus tuwurşugî*** con de brad.

tuwuruw *s.* fecunditate.

tuwuruwğî *s. (geom.)* generatoare.

tuwuş *s.* naştere.

tuwuştan *adj.* din naştere; nativ; congenital.

tuwuw *s.* naştere; răsărit. // •***kúneşníñ tuwuwî*** răsăritul soarelui. •***óz-ózínden tuwuw*** spontaneitate.

tuya *s.* rază.

tuyak *s.* copită.

tuyar *adj.* sensibil.

tuyarlîk *s.* sensibilitate.

tuydurgan *adj.* vestitor; informator; notificator; avertizor; prevenitor.

tuydurmak *v.t.* **1.** a vesti; a informa; a notifica; a avertiza; a preveni; a înştiinţa; a aviza. **2.** a determina să simtă; a determina să perceapă.

tuydurulgan *adj.* vestit; informat; notificat; avertizat; prevenit; înştiinţat; avizat.

tuydurulmak *v.i.* a fi vestit; a fi informat; a fi notificat; a fi avertizat; a fi prevenit; a fi înştiinţat; a fi avizat.

tuyduruş *s.* vestire; informare; notificare; avertizare; prevenire; înştiinţare; avizare.

tuyduruw *s.* vestire; informare; notificare; avertizare; prevenire; înştiinţare; avizare.

tuyduruwğî *adj.* vestitor; informator; notificator; avertizor; prevenitor.

tuygan *adj.* sensibil; sentimental.

tuygî *s.* sentiment; sensibilitate; impresie. // •***wataniy tuygular*** sentimente patriotice. •***yúksek tuygî*** sentiment ales.

tuygulandîruwğî **I.** *adj.* impresionant; înduioşător. **II.** *s. (pict.)* impresionist.

tuygudaş *s.* simpatizant.

tuygudaşlîk *s.* simpatie.

tuygulandîrmak *v.t.* a impresiona; a emoţiona.

tuygulandîruwğulardansoñ *s. (pict.)* post-impresionist.

tuygulandîruwğuluk *s. (pict.)* impresionism.

tuygulandîruwğuluktansoñ *s. (pict.)* post-impresionism.

tuygulangan *adj.* impresionat.

tuygulanma *s.* impresionare.

tuygulanmak *v.i.* a fi impresionat; a se emoţiona.

tuygulî *adj.* sensibil; emotiv.

tuygululuk *s.* sensibilitate.

tuygun *adj.* sensibil; emotiv.

tuygusuz *adj.* insensibil; indiferent.

tuygusuzluk *s.* insensibilitate; indiferenţă.

tuyma *s.* simţ.

tuymadan *adv.* pe nesimţite.

tuymagan *adj.* insensibil.

tuymak *v.t.* **1.** a simţi; a percepe. **2.** a auzi; a afla. **3.** a recepţiona; a înţelege. // •***ewelden/baştan tuymak*** a presimţi. •***hayranlîk tuymak*** a admira. •***yakînlîk tuymak*** a se simţi atras de...; a-l simpatiza. // •***tuymay kalîp*** pe nesimţite.

tuymama *s.* insensibilitate.

tuymamak *v.i.* a deveni insensibil.

tuymaykalîr *adj.* insensibil.

tuymaykalma *s.* insensibilitate; nesimţire.

tuyulaalgan *adj.* perceptibil.

tuyulaalmaz *adj.* imperceptibil.

tuyulatan *adj.* perceptibil.

tuyulgan *adj.* simţit; perceput; sesizat.

tuyulmagan *adj.* imperceptibil.

tuyulmak *v.i.* a se simţi; a se percepe.

tuyulmaykalîr *adj.* imperceptibil.

tuyulmaytan *adj.* imperceptibil.

tuyulmaz *adj.* imperceptibil.

tuyulur *adj.* perceptibil.

tuyum **I.** *adj.* senzorial. **II.** *s.* senzaţie; percepere. // •***tuyum óksízlígí*** *(med.)* anestezie.

tuyumğî *adj.* senzual.

tuyumğuluk *s.* senzualitate.

tuyumlî *adj.* senzaţional.

tuyuw **I.** *adj.* senzorial. **II.** *s.* simţ. // •***beş tuyuw*** cele cinci simţuri. •***dad/tatma/tíl tuyuwî*** simţul gustului. •***koklam/kokî tuyuwî*** *(anat.)* simţul olfactiv; simţul mirosului. •***kórme tuyuwî*** văz. •***kórme/kóz tuyuwî*** simţul văzului. •***kulak/eşítme tuyuwî*** simţul auzului. •***kúldúrúw tuyuwî man*** cu simţul umorului. •***tiyme/tokînîm tuyuwî*** simţul tactil. •***tuyuw uzalarî*** organele simţului.

tuyuwğî *s.* senzor.

tuyuwtîşî *adj.* extrasenzorial.

tuz *s.* sare *(şi chim.)*. // •***tuz atmak*** a presăra sare; a săra. // •***dadî tuzî yok*** fără niciun gust. •***tuz madení*** salină. •***tuz oşagî*** ocnă. •***tuz piyatî*** preţul sării.

tuzak *s.* cursă; capcană. // •***tuzak kurmak*** a întinde o cursă.

tuzatuw *s.* sărare.

tuz-buz *adj.* praf şi pulbere; scrum şi cenuşă; distrus. // •***tuz-buz bolmak*** a se face praf şi pulbere; a se preface în scrum şi cenuşă.

tuzkabî *s.* solniţă.

tuzkana *s.* salină.

tuzkanatedaviyí *s. (med.)* speleoterapie.

tuzlak **I.** *adj.* sărat. **II.** *s.* depozit de sare; sărărie.

Tuzlak *s. (topon.)* Tuzla *(jud. Constanţa)*.

tuzlama *s.* **1.** sărare; sărat. **2.** *(gastron.)* tuslama.

tuzlamak *v.t.* a săra; a pune sare.

tuzlangan *adj.* sărat.

tuzlî *adj.* **1.** sărat. **2.** *(fig.)* scump; piperat. // •***tuzlî balîk*** peşte sărat. •***tuzlî katîk*** iaurt cu sare. •***tuzlî pişkot*** saleu. •***tuzlî şorba*** ciorbă sărată.

tuzlîbalgam *s. (med.)* pecingine; eczemă.

tuzlîmadde *adj. (chim.)* salicilic.

tuzluk *s.* solniţă.

tuzluluk *s.* salinitate.

tuzmaddesí *s. (chim.)* salicilat.

tuzsuz *adj.* nesărat; vulgar. // •***tuzsuz ótmek*** pâine fără sare. •***yemek tuzsuz bolsîn!*** mâncarea să fie nesărată!;

tuzsuzluk *s.* vulgaritate.

tuztaşî *s.* drob de sare.

túbúneotîrgan *adj.* sedimentar; sedimentat; precipitat; depus.

túbúneotîruw *s.* sedimentare.

túfek *s.* puşcă; armă. // •***túfek memesí*** percutor.

túfeklí *adj.* cu puşcă; armat.

túfekşí *s.* puşcaş.

túğğar *s.* comerciant; negustor. // •***gezúwğí túğğar*** negustor ambulant.

túğğarlîk *s.* comercializare; negoţ; negustorie.

túk *s.* **1.** fulg; tulei; puf. **2.** păr; perişor. // •***túk deñíştírmek*** *(d. animale, păsări)* a-şi schimba părul; a-şi schimba penele; a năpârli.

túkáan *s.* prăvălie; magazin. // •***ayakkabî túkáanî*** magazin de încălţăminte. •***balîk túkáanî*** pescărie. •***kasap túkáanî*** măcelărie. •***kokî túkáanî*** parfumerie. •***şeker/kenít/bombon túkáanî*** bomboneriе. •***şeşek túkáanî*** florărie. •***sút-katîk túkáanî*** lactobar. •***tamak/erzak túkáanî*** alimentară. •***terí túkáanî*** pielărie. •***túkáan ğamlîgî*** vitrină.

túkáanğî *s.* negustor; proprietar de prăvălie.

túkáanğîlîk *s.* negoţ; negustorie.

túkbîzbîzlaşmasî *s.* zbârlire.

túkdeñíştírgen *adj.* năpârlit.

túkdeñíştírúw *s.* năpârlire.

túkengen *adj.* epuizat; consumat.

túkenmegen *adj.* neconsumat; nesecat.

túkenmek *v.i.* a se sfârşi; a se finaliza; a se epuiza; a se consuma. // •***pítíp túkenmek*** a se consuma; a se termina.

túkenmez *adj.* de nesecat; inepuizabil.

túkenmezkalem *s.* pix.

túkenmiykalîr *adj.* inepuizabil; infinit; nesfârşit.

túketílgen *adj.* sfârşit; consumat.

túketílmegen *adj.* neconsumat; nesecat.

túketílmek *v.i.* a se termina; a se consuma.

túketílmiykalgan *adj.* neconsumat; nesecat.

túketím *s. (econ.)* consum.

túketme *s.* consumare; terminare.

túketmek *v.t.* **1.** a termina; a sfârşi; a finaliza; a epuiza. **2.** a consuma.

túketúwğí **I.** *adj.* exhaustiv. **II.** *s.* consumator.

túkleríbîzbîzlaşkan *adj.* zbârlit.

túklí *adj.* pufos.
túklí-pakra *s. (bot.)* colilie; părul-zânelor *(lat., Stipa pennata)*.
túklí-palamut *s. (bot.)* stejar-pufos; stejărică *(lat., Quercus pubescens)*.
túklí-selbe *s. (bot.)* şerlai *(lat., Salvia aethiopis)*.
túktógúw *s.* năpârlire.
túktókken *adj.* năpârlit.
túkúrmek *v.i., v.t.* a scuipa; a expectora. // •***túkúrúñúz!*** scuipaţi!;
túkúrşúk *s. (fiziol.)* salivă; flegmă; spută; expectoraţie; scuipat. // •***túkúrşúk bezlerí*** *(anat.)* glandele salivare. •***túkúrşúk tabagî*** scuipătoare.
túkúrşúklí *adj. (fiziol.)* salivar.
túkúrşúkşîbîrmasî *s.* salivaţie.
túkúrtken *adj.* expectorant.
túkúrúw *s.* scuipare; expectorare.
túl *s. (text.)* tul; maramă; voal; văl.
túlbent *s.* **1.** *(text.)* tifon. **2.** turban.
Túlbentşí *s. (topon., localitate desfiinţată, hidron., pârâu) ("Cei cu Turban")* Dulbencea *(jud. Tulcea)*.
túlkí I. *adj. (fig.)* viclean; şiret. **II.** *s. (zool.)* vulpe *(lat., Vulpes)*. // •***koraz man túlkí*** cocoşul şi vulpea. •***túlkúnúñ awlawî*** vânarea vulpii.
túlkí, ak- *s. (zool.)* vulpe-argintie *(lat., Vulpes fulva)*.
túlkíkuyrugî, şayîr- *s. (bot.)* coada-vulpii *(lat., Alopecurus pratensis)*.
túlkí-yúzúmí *s. (bot.)* dalac; boaba-vulpii *(lat., Paris quadrifolia)*.
túlkúlúk *s. (fig.)* viclenie; şiretenie.
túlkúsí, fenek- *s. (zool.)* fenec; vulpea-deşertului *(lat., Fennecus zerda)*.
túlkúsí, karsak- *s. (zool.)* vulpe-de-stepă; corsac *(lat., Vulpes corsac)*.
túm *s., adj.* tot; întreg.
túmden *adv.* din întreg. // •***túmden ketírmek*** a deduce.
túmdenkelgen *adj.* dedus.
túmdenkelme *s.* deducţie.
túmel *adj.* universal.
túmellík *s.* universalitate.
túmen *s.* cârmă; timonă. // •***túmen aydamak*** a cârmi.
túmen I. *num. (mong.)* zece mii. **II.** *s. (mil.)* divizie.
túmenaydaw *s.* cârmire.
túmenğí *s. (nav.)* cârmaci; timonier. // •***tekneníñ túmenğísí*** *(nav.)* cârmaciul ambarcaţiunii.
túmenğílík *s.* cârmire.
túmgebargan *adj. (log.)* inductiv.
túmgebarma *s. (log.)* inducţie.
túmgebarmak *v.t. (log.)* a induce.
túmğe *s. (gram.)* propoziţie.
túmğeleme *s.* reîntregire.
túmğelemek *v.t.* a reîntregi.
túmğelenmek *v.i.* a reîntregi.
túmkaya *s.* monolit.
túmlemek *v.t.* a completa; a întregi.
túmlengen *adj.* completat; întregit.
túmlenmek *v.i.* a se completa; a se întregi.
túmleş *s. (gram.)* complement; obiect.
túmsek *s.* ridicătură; moviliţă; dâmb.
túmseşík *s.* tubercul.
túmtanîş *s.* plebiscit. // •***túmtanîş hakkî*** referendum.
túmtaş *s.* monolit.
túm-túz *adj.* neted; plat.
tún *s.* **1.** noapte; întuneric. **2.** pădure.
túnbetí *s. (geogr.)* nord; miazănoapte.
túnis *s., adj.* tunisian.
Túnisiye *s. (topon.)* Tunisia.
túnisiyelí *s., adj.* tunisian.
túnkúldegen *adj.* protestatar; cârcotaş; cârciogar.
túnkúldeme *s.* bombănit; trăncăneală; protest.
túnkúldemek *v.i.* a bombăni; a mormăi; a bodogăni; a trăncăni; a protesta.
túnkúltí *s.* bombănit; trăncăneală; protest.
túnlúk *s.* **1.** pâlnie. **2.** coş de fum. **3.** *(geol.)* coş vulcanic.
túp *s.* **1.** fund; partea de jos a unui vas. **2.** bază; rădăcină. **3.** *(geogr.)* depresiune. // •***ğernîñ túbúne geşmek*** a-i veni cuiva să intre în pământ. •***túpke otîrmak*** a se depune; a se lăsa pe fundul vasului. // •***deñízníñ túbúnde*** pe fundul mării. •***tenğíreníñ túbí*** fundul cratiţei. •***túp ğónelíşí*** *(gram.)* diateza activă.
túpek *s.* puşcă; armă. // •***túpek atmak*** a trage cu puşca.
túpeklí *adj.* cu puşcă; armat.
túpekşí *s.* puşcaş.
túpe-túz *adj.* neted; plat.
túpkeotîrgan *adj.* sedimentar; sedimentat; precipitat; depus.
túpkeotîruw *s.* sedimentare; precipitare; depunere.
túpkoşanî *s.* cotor *(la chitanţier)*.
túplem *s.* muc de ţigară; chiştoc.
túpnota *s. (tipogr.)* subsol.
túpsúz *adj.* fără fund.
túpşúk *s.* **1.** *(mil.)* patul puştii. **2.** muc de ţigară; chiştoc.
túr *s.* specie; clasă; varietate; fel; sortiment.
túrbe *s.* monument funerar; mausoleu; piatră de mormânt.
túrdeş *adj.* omogen.
túrdeşlík *s. (chim.)* omogenitate.
túrew *s.* suflecare.
Túrkiye *s. (topon.)* Turcia.
túrkí *s.* cântec *(popular)*.
túrkmen *s., adj.* turkmen.
túrkmenğe I. *adv.* în limba turkmenă. **II.** *s. (limba)* turkmenă.
Túrkmenístan *s. (topon.)* Turkmenistan.
túrkmenístanlî *s., adj.* turkmen.
Túrkmen-kógerşíní *s. (orn.)* porumbel cu spate cenuşiu *(lat., Columba eversmanni)*.
Túrkústan-şímşígesí *s. (orn.)* piţigoi de Turkestan *(lat., Parus bokharensis)*.
túrlendírílgen *adj.* modificat; denaturat; schimbat.
túrlendírme *s.* denaturare; modificare; schimbare.
túrlendírmek *v.t.* a schimba în ...; a transforma în... *(şi mat.)*. // •***tuwasîn túrlendírmek*** a denatura.
túrlendírmeme *s.* neschimbare; menţinere.
túrlendírmemek *v.t.* a nu schimba; a menţine.
túrlenetan *adj.* schimbător; variabil.
túrlenetanlîk *s.* variabilitate.
túrlengen *adj.* transformat; incert; instabil; schimbat; variat; inconstant; schimbător.
túrlenír *adj.* variabil; instabil; inconstant; schimbător.
túrlenme *s.* schimbare; transformare; modificare; variaţie; schimb; instabilitate; întorsătură.
túrlenmegen *adj.* irevocabil; neschimbat; invariabil.
túrlenmek *v.i.* a se schimba în...; a se transforma în...;
túrlenmeme *s.* constanţă; invariabilitate.
túrlenmemek *v.i.* a se menţine.
túrlenmez *adj.* neschimbat; invariabil; fix; constant. // •***heş túrlenmez*** mereu acelaşi; constant; statornic. •***túrlenmez neğílík*** *(mat.)* constantă.
túrlenmezlík *s.* invariabilitate.
túrlenmiykalgan *adj.* neschimbat; menţinut.
túrlenmiykalîr *adj.* constant; fix; invariabil; neschimbat; permanent.
túrlenmiykalma *s.* constanţă; invariabilitate.
túrlenúw *s.* incertitudine; metamorfoză.
túrlenúwğúlúk *s. (biol.)* mutaţie.
túrlí I. *adj.* felurit; diferit; variat; divers. **II.** *s.* **1.** fel; mod. **2.** soi; varietate. // •***başka/obír túrlí*** altfel. •***envayiy túrlí*** felurit; diferit; variat. •***her túrlí*** de orice fel. •***ne túrlí?*** în ce fel?; în ce chip?; cum?; •***o kíşí hakkında túrlí kaberler ğúre*** în legătură cu omul acela circulă felurite zvonuri. •***túrlí yemekler*** diferite mâncăruri. •***túrlí zewuklar*** varieteu; varietăţi.
túrlí-renklí *adj.* pitoresc.
túrlísîzga *s.* tipografie. // •***túrlísîzga/basîm sanatî*** artă tipografică.
túrlísîzgağî *s.* tipograf.
túrlísîzgağîlîk I. *adj.* tipografic. **II.** *s.* tipografie.
túrlísîzgalî *adj.* tipografic.
túrlí-túrlí *adj.* fel de fel. // •***túrlí-túrlí bakşîşlar ázírledíler*** au pregătit fel de fel de cadouri.
túrme *s.* suflecare.
túrmek *v.t.* a sufleca.
túrpí *s. (tehn.)* pilă; raşchetă.
túrpúleme *s.* pilire; ascuţire; raşchetare.
túrpúlemek *v.t.* a pili; a ascuţi; a raşcheta.
túrpúlengen *adj.* pilit; ascuţit; raşchetat.
túrpúlenmek *v.i.* a se pili; a se ascuţi; a se raşcheta.
túrpúlí *adj.* pilit; ascuţit; raşchetat.
túrtek *adj.* care împunge.
túrtelgen *adj.* **1.** împuns; îmboldit; înghiontit; înţepat; buşit. **2.** excitat; impulsionat.
túrtelmek *v.i.* **1.** a fi împuns; a fi îmboldit; a fi înghiontit; a fi înţepat; a fi buşit. **2.** a fi excitat; a fi impulsionat.
túrteme *s.* **1.** împungere; îmboldire; înghiontire; înţepare; buşire. **2.** excitare; excitaţie; impulsionare; impuls.
túrtemek *v.t.* **1.** a împunge; a se îmboldi; a înghionti; a înţepa; a buşi. **2.** a excita; a impulsiona. // •***aseletten túrttí*** a înghiontit intenţionat.
túrtken-pakra *s. (bot.)* alfa *(lat., Stipa tenacissima)*.
túrtmek *v.t.* **1.** a împunge; a se îmboldi; a înghionti; a înţepa; a buşi. **2.** a excita; a impulsiona.
túrtúlgen *adj.* **1.** excitat; impulsionat. **2.** împuns; îmboldit; înghiontit; înţepat; buşit.

túrtúlmek *v.i.* **1.** a fi excitat; a fi impulsionat. **2.** a fi împuns; a fi îmboldit; a fi înghiontit; a fi înţepat; a fi buşit.
túrtúşmek *v.i. (recipr.)* a se împunge; a se îmboldi; a se înghionti; a se înţepa; a se buşi. // ***•túrtúşúp oynaşmak*** a se hârjoni.
túrtúw *s.* **1.** excitare; excitaţie; impulsionare; impuls. **2.** împungere; îmboldire; înghiontire; înţepare; buşire.
túrtúwğí *adj.* excitant; stimulant.
túrúk I. *adj.* turcesc. **II.** *s.* **1.** turc. **2.** mătase.
túrúk, yes- *s., adj. (ist.)* etrusc; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe de mătase.
túrúkiyat *s.* turcologie.
túrúklí *adj.* cu mătase; mătăsos.
túrúklúkbílímğísí *s.* turcolog.
túrúklúkbílímí *s.* turcologie.
túrúkoloğiya *s.* turcologie.
túrúkoloğiyağî *s.* turcolog.
túrúkolok *s.* turcolog.
túrúkşe I. *adv.* turceşte; în limba turcă. **II.** *s. (limba)* turcă.
túrúkşí *s.* lucrător sau vînzător de mătase; mătăsar; sericicultor.
Túrúk-şímşígesí *s. (orn.)* piţigoi de livadă *(lat., Parus lugubris; Poecile lugubris)*.
túrúkşúlúk *s.* fabrică de mătăsuri; magazin de mătăsuri; mătăsărie; sericicultură.
túrúk-salebí *s. (bot.)* salep-turcesc; poroinic-turcesc; untul-vacii-turcesc *(lat., Orchis mascula)*.
túrúktiy *adj.* ca mătasea; mătăsos.
túrúlgen *adj.* suflecat.
túrúlmek *v.i.* a se sufleca.
tús *s.* culoare; pigment. // ***•túsí bírem*** nici urmă; nici ţipenie.
túsberúw *s.* pigmentare.
túsíketken *adj.* decolorat; gălbejit; ofilit; palid; veşted; veştejit.
túsíketmesí *s.* decolorare; gălbejire; ofilire; pălire; veştejire.
túslí *adj.* colorat; pigmentat.
túslúk *s.* colorare; pigmentaţie.
tússúz *adj.* **1.** incolor; depigmentat. **2.** *(fig.)* palid; şters.
tússúzlúk *s.* paloare; decolorare; depigmentare.
tús-şîray *s.* chipul şi culoarea feţei; fizionomie.
túş *s.* vis. // ***•túş kórmek*** a visa; a se iluziona. // ***•hoş túşler!*** vise plăcute!; ***•sen túşúme kelgen kíşísíñ*** tu eşti persoana pe care am visat-o. ***•túşlerímníñ apakayîsîñ/erkegísíñ*** eşti femeia/bărbatul viselor mele.
túşebermek *v.i.* a cădea repetitiv; a recădea.
túşeberúw *s.* cădere repetitivă; recădere.
túşerge *s.* **1.** tabără; campament; camping. **2.** cantonament. **3.** lagăr. // ***•asker túşergesí*** *(mil.)* tabără militară. ***•kaplîğa túşergesí*** staţiune balneară.
túşergeaşkan *adj.* cantonat.
túşergeaşuw *s.* cantonare.
túşeturma *s.* cădere repetitivă; recădere.
túşeturmak *v.i.* a cădea repetitiv; a recădea.
túşeyazmak *v.i.* a fi pe punctul de a cădea; a se împiedica.
túşken *adj.* redus; coborâtor; micşorat. // ***•túşken sîzîk*** *(mat.)* linie verticală.
túşkórer *s., adj.* visător; vizionar.
túşkórgen *s.* utopist.
túşkórúw *s.* utopie.
túşkórúwğí *s.* utopist.
túşkórúwğúlúk *s.* utopie.
túşkún *adj.* **1.** decăzut; declasat. **2.** sărac; sărman; biet. **3.** ahtiat; pasionat. // ***•apakay túşkúní*** crai; curtezan.
túşkúnlúk *s.* **1.** decădere; declasare. **2.** sărăcie; mizerie. **3.** pasiune; ahtiere.
túşme *s.* descreştere; reducere; diminuare; scădere; coborâre. // ***•paranîñ kîymetí túşmesí*** inflaţie.
túşmek A. *v.i.* **1.** a cădea; a se prăvăli. **2.** a scădea; a descreşte; a se diminua. **3.** *(fig.)* a decădea; a apune. **4.** *(fig.)* a se nimeri; a se potrivi. **5.** a-i reveni; a i se repartiza. **6.** a apărea; a se ivi. **7.** a coborî. **8.** a sparge; a jefui; a prăda. **B.** *v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a se produce în mod vizibil; a se înfăptui în mod vizibil; a avea loc în mod vizibil. // ***•akşam túşmek*** a se înnopta. ***•aldga túşmek*** a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. ***•arkasîna/peşíne túşmek*** a lua urma cuiva; a fi pe urmele cuiva; a-l urmări. ***•aşaga túşmek*** a se da jos; a coborî. ***•awuzlarga/tíllerge túşmek*** a intra în gura lumii. ***•ayaz túşmek*** a se lăsa gerul. ***•ayga túşmek*** a aseleniza. ***•azkanlî túşmek*** *(med.)* a se anemia. ***•başîna túşmek*** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păţi. ***•belaga túşmek*** a păţi; a da de necaz; a se nenoroci. ***•daláletke túşmek*** a devia; a se abate *(de la)*. ***•dórt ayak ústí túşmek*** a cădea în picioare. ***•etten túşmek*** a pierde din greutate; a slăbi. ***•ğemiyetten túşmek*** a retrograda. ***•ğîltîrîm túşmek*** a trăsni; a fulgera. ***•ğolga túşmek*** a porni la drum constrâns de împrejurări. ***•góñílí túşmek*** a i se strânge inima; a se posomorî; a se întrista. ***•góñílíne túşmek*** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. ***•ğüregíne kurt túşmek*** a i se vârî un vierme la inimă; a fi chinuit de griji. ***•iktidardan túşmek*** a cădea de la putere *(pol.)*. ***•íşíne kurt túşmek*** a cădea la îndoială. ***•itibardan túşmek*** a fi desconsiderat; a se discredita; a se înjosi. ***•kapkanga/kabawga/tuzakka túşmek*** a cădea în cursă. ***•kîrt túşmek*** a cădea cloşcă. ***•kîymetínden túşmek*** a pierde din valoare; a se deprecia; a se devaloriza. ***•kolga-ayakka túşmek*** a cădea la picioarele cuiva; a implora. ***•kolîna túşmek*** a ajunge la mâna cuiva; a-i cădea în labă. ***•közden túşmek*** a cădea în dizgraţie; a pierde încrederea cuiva. ***•közí túşmek*** a-i cădea ochii pe...; a pune ochii pe...; ***•kurban túşmek*** a cădea victimă. ***•kuwattan túşmek*** a fi stors de puteri; a slăbi; a se epuiza; a cădea de la putere. ***•motlîktan túşmek*** a se demoda. ***•oşagîna túşmek*** a bate la uşa cuiva; a-i cere ajutorul. ***•ruhtan túşmek*** a-i scădea moralul; a se demoraliza. ***•şáşí túşmek*** a-i cădea părul. ***•şáşíne ak túşmek*** a-i albi părul; a încărunţi. ***•sîrasî túşmek*** a-i veni rândul. ***•sokakka túşmek*** a cădea în desfrâu; a face trotuarul. ***•şúphege túşmek*** a suspecta. ***•suwga túşmek*** a cădea în apă; a intra la apă; a se duce pe apa sâmbetei. ***•suwuk ğílígíne túşmek*** a-i intra frigul în oase. ***•takattan/meğaldan túşmek*** a nu-l mai ţine puterile. ***•tereddútke túşmek*** a ezita; a şovăi; a se îndoi. ***•tezatka túşmek*** a se contrazice. ***•tílge-tíşke túşmek*** a intra în gura lumii; a ajunge să fie bârfit. ***•tízge túşmek*** a cădea în genunchi; a îngenunchea. ***•tóşekke/kasta túşmek*** a cădea bolnav la pat. ***•ústúne túşmek*** a prinde pe cineva asupra faptului; a-l surprinde; a tăbărî asupra...; ***•ústúne túşmek*** a-i reveni; a i se cădea; a i se cuveni *(d. sarcini, bunuri materiale sau spirituale)*. ***•uygun túşmek*** a fi corespunzător; a se potrivi. ***•vuğuttan túşmek*** a se pipernici; a slăbi. ***•yañğîşka túşmek*** a cădea în păcat; a săvârşi o faptă regretabilă; a greşi. ***•zorga túşmek*** a da de greu; a da de necaz; a da de bucluc. // ***•attan túşmiymen*** nu cobor de pe cal. ***•garada bízím aldîmîzga túşseñíz!*** vă rugăm să ne aşteptaţi la gară!; ***•karaga túşiyík mí?*** să coborâm pe uscat?; ***•kîraw túştí*** a căzut brumă. ***•sak bol, túşersíñ!*** ia seama să nu cazi!; ***•túşe bílírmíz mí?*** se poate coborî?;
túştekórílgen *adj.* utopic.
túştiy *adj.* ca un vis.
túşúk I. *adj.* **1.** căzut; prăvălit; lăsat în jos. **2.** scăzut; micşorat; diminuat. **3.** *(d. voce şi sunete muzicale)* scăzut; diminuat. **II.** *s.* avorton. // ***•túşúk iktimal*** puţin probabil. ***•túşúk kan kerílímí/kergínlígí/baskîsî*** *(med.)* hipotensiune. ***•túşúk yakşîlîk*** calitate inferioară.
túşúklúk *s.* **1.** cădere; prăvălire; coborâre. **2.** scădere; micşorare; diminuare. **3.** *(d. cuvinte)* greşeală; necorectitudine. **4.** *(geogr.)* depresiune.
túşúlmek *v.i.* a se coborî.
túşúm *s., adj. (gram.)* acuzativ. // ***•túşúm ğónelíşí*** *(gram.)* diateza pasivă. ***•túşúm kelíşí*** *(gram.)* cazul acuzativ.
túşúndúrmek *v.t.* **1.** a determina să gândească. **2.** a pune pe gânduri.
túşúne-túşúne *adv.* conştient; deliberat.
túşúnğe *s.* **1.** gândire; cugetare; meditare. **2.** idee; opinie. **3.** intenţie; gând; scop. **4.** gând; imaginaţie; fantezie. // ***•túşúnğege dalmak*** a cădea pe gânduri. ***•túşúnğelerge dalmak/ketmek*** a-l fura gândurile. ***•túşúnğesín deñíştírmek*** a se răzgândi; a-şi schimba opinia. // ***•ğenábíñíz men bír túşúnğede tuwulman*** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. ***•genel túşúnğeler*** consideraţii generale. ***•túşúnğege dalgan*** cufundat în gânduri.
túşúnğeaşîklamasî *s.* exprimarea

opiniei; pronunţare.
túşúnğebír *adj.* unanim.
túşúnğebírlík *s.* unanimitate; unison.
túşúnğedeñíştírmesí *s.* răzgândire.
túşúnğeğí *s.* ideolog.
túşúnğeğílík **I.** *adj.* ideologic. **II.** *s.* ideologie.
túşúnğelí *adj.* **1.** gânditor; îngândurat; meditativ. **2.** prudent; circumspect. **3.** cumpătat; rezervat.
túşúnğelík *s.* îngândurare; meditaţie.
túşúnğelí-túşúnğelí *adv.* gânditor; îngândurat; meditativ.
túşúnğesínaşîklangan *adj.* crea şi-a exprimat părerea; care s-a pronunţat.
túşúnğesíz *adj.* necumpătat; imprudent.
túşúnğesízlík *s.* **1.** imprudenţă; lipsă de precauţie. **2.** necumpătare.
túşúnme *s.* gândire; cugetare; reflecţie.
túşúnmeden *adv.* nechibzuit; nesăbuit; necontrolat.
túşúnmegen *adj.* nechibzuit; nesăbuit; necontrolat.
túşúnmek *v.i.* **1.** a gândi; a cugeta; a medita; a reflecta. **2.** *(fig.)* a plănui; a intenţiona; a proiecta. // ***•deren túşúnmek*** a chibzui adânc; a medita. ***•kara-kara túşúnmek*** a-şi face gânduri negre; a vedea totul în negru; a se frământa. ***•túşúnúp kalmak*** a cădea pe gânduri. ***•túşúnúp taşînmak*** a-şi frământa minţile; a-şi bate capul; a chibzui. ***•túşúnúp turmak*** a sta pe gânduri; a chibzui. ***•yaman-yaman túşúnmek*** a-şi face gânduri. // ***•baştan túşúnúp etúw*** premeditare. ***•kím túşúnúr edí?*** cine s-ar fi gândit?; ***•mínawday bolağagîna kím túşúndí?*** cine s-a gândit că se va întâmpla aşa?; ***•o sáde nepísín túşúne*** el se gândeşte numai la propriul beneficiu.
túşúnmeme *s.* nesocotinţă; nesăbuinţă; neseriozitate; uşurinţă.
túşúnúlgen *adj.* prevăzut; intenţionat; voit.
túşúnúlmegen *adj.* neprevăzut.
túşúnúp *adv.* bine gândit; bine socotit; intenţionat; voit.
túşúnúp-taşînma *s.* gândire; meditaţie; reflecţie; chibzuire; cumpănire.
túşúnúp-turgan *adj.* ezitant; şovăielnic; şovăitor.
túşúnúp-turuw *s.* ezitare; şovăială; şovăire; cumpănire.
túşúnúr *s.* gânditor; cugetător.
túşúnúw *s.* gândire; reflecţie.
túşúnúwğí **I.** *adj.* meditativ; gânditor. **II.** *s.* gânditor; cugetător.
túşúp-kelgen *adj.* sosit pe neaşteptate; picat; apărut.
túşúp-kelúw *s.* sosire neaşteptată; apariţie.
túşúrme *s.* **1.** *(d. preţuri)* rabat. **2.** dărâmare; doborâre.
túşúrmek *v.t.* **1.** a rostogoli; a prăvăli. **2.** a doborî; a dărâma; a scăpa jos. **3.** a scădea; a reduce; a micşora. // ***•alşak túşúrmek*** a înjosi; a dispreţui; a umili; a jigni; a ofensa. ***•bala túşúrmek*** a avorta. ***•hayretke túşúrmek*** a uimi; aului. ***•iktidardan túşúrmek*** a doborî de la putere *(pol.)*. ***•itibardan túşúrmek*** a desconsidera; a discredita; a înjosi. ***•kapkanga/kabawga/tuzakka túşúrmek*** a prinde în cursă. ***•kîymetten túşúrmek*** a deprecia; a devaloriza. ***•kuwattan túşúrmek*** a stoarce de puteri; a slăbi; a epuiza; a doborî de la putere. ***•mertebesínden túşúrmek*** a descalifica. ***•múnasebetín túşúrmek*** a da prilej; a ocaziona. ***•píşíríp túşúrmek*** a găti mâncare. ***•piyat túşúrmek*** a reduce preţul; a ieftini. ***•sîrasîn koldan túşúrmemek*** a nu scăpa ocazia. ***•takîttan túşúrmek*** a detrona.
túşúrtmek *v.t.* **1.** a scădea; a reduce; a micşora. **2.** a rostogoli; a prăvăli. **3.** a doborî; a dărâma; a scăpa jos.
túşúrúlgen *adj.* dărâmat; doborât; coborât. // ***•mertebesínden túşúrúlgen*** descalificat.
túşúrúlmek *v.i.* a se scădea; a se reduce; a se micşora; a se coborî.
túşúrúw *s.* dărâmare; doborâre.
túşúş *s. (geogr.)* pantă; povârniş; versant; coastă.
túşúşlí *adj.* în pantă.
túşúşlí-yokîşlî *adj.* cu povârnişuri; accidentat.
túşúw *s.* decădere; declin.
tússúz-kaya-karlîgaşî *s. (orn.)* lăstun de stâncă palid *(lat., Ptyonoprogne obsoleta)*.
tútegen *s.* fumegător.
tútek *s.* gât de ceainic; gât de ulcior.
tútemek *v.i.* a fumega; a scoate fum.
tútew *s.* fum; ceaţă; pâclă; negură.
tútewdiy *adj.* vaporos.
tútken *adj.* rezistent; trainic.
tútme *s.* trăinicie; rezistenţă; împotrivire.
tútmegen *adj.* nerezistent; perisabil; fragil.
tútmek *v.i.* a rezista; a dura; a fi suficient.
tútún *s. (bot.)* tutun *(lat., Nicotiana tabacum)*. // ***•tútún îşmek*** a bea tutun; a fuma. ***•tútúnní bîrakmak*** a se lăsa de fumat. // ***•ela tútún*** tutun superior. ***•lúle tútúní*** tutun de pipă. ***•tútún kutugî*** tabacheră.
tútún, kanatlî- *s. (bot.)* regina-nopţii; tutunaş *(lat., Nicotiana alata)*.
tútúngekarşî *adj.* antitabac.
tútúnğí *s.* tutungiu.
túweregí *adj.* aproximativ.
túweregínde *adv.* aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam.
túwerek **I.** *adj.* rotund; circular; sferic. **II.** *s. (mat.)* cerc. // ***•mor túwerek*** cearcăn.
túwerekkaytîm *s.* jubileu.
túwerekkaytîmlî *adj.* jubiliar.
túwerek-kurt *s. (ent.)* ascarid; limbric *(lat., Ascaris lumbricoides)*.
túwerekliy *adv.* **1.** de jur împrejur; circular; sferic. **2.** aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam. // ***•túwerekliy aylandîrmak*** a roti; a învârti.
túwereklí *adj.* rotund; circular; sferic.
túwerekşe *adv.* aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam.
túy *s.* **1.** păr; perişor. **2.** fulg; tulei; puf. // ***•túk tókmek*** *(d. animale, păsări)* a-şi lepăda părul; a-şi lepăda penele; a năpârli. // ***•túy sîklet*** *(sport)* categoria pană.
túydiy *adj.* uşor ca fulgul.
túye *s. (zool.)* cămilă; dromader *(lat., Camelus dromedarius)*.
túyeğí *s.* crescător de cămile.
túyekuşî *s. (orn.)* struţ *(lat., Struthio camelus)*.
túyekuşî, eme- *s. (orn.)* struţ emu *(lat., Dromiceius novaehollandiae)*.
túylerípîrpîzlaşkan *adj.* zbârlit.
túylí *adj.* pufos; păros.
túylí-adaşayî *s. (bot.)* şerlai *(lat., Salvia aethiopis)*.
túylí-ğalba *s. (bot.)* lumânare; lumânărică; corovatic *(lat., Verbascum phlomoides)*.
túylí-meşe *s. (bot.)* stejar-pufos; stejărică *(lat., Quercus pubescens)*.
túylí-sîyîrkuyrugî *s. (bot.)* lumânare; lumânărică; corovatic *(lat., Verbascum phlomoides)*.
túyme *s.* **1.** nasture. **2.** *(tehn.)* întrerupător; buton. **3.** *(unitate de măsură)* ţol. // ***•defterkana túymesí*** piuneză. ***•kol túymesí*** buton de manşetă.
túymeílígí *s.* butonieră; cheotoare.
túymek *v.t.* **1.** a înnoda; a face nod. **2.** a bate; a lovi. // ***•kaş túymek*** a încrunta sprâncenele; a strânge din sprâncene. ***•kuyrugun túymek*** a-şi face coada colac; a pune coada pe spinare; a pleca pe furiş; a o şterge lăsând lucrurile nerezolvate; a se sustrage de la ceva.
túymeleme *s.* încheiere cu nasturi.
túymelemek *v.t.* a încheia cu nasturi.
túymelengen *adj.* încheiat cu nasturi.
túymelenmek *v.i.* a se încheia cu nasturi.
túymelí *adj.* **1.** cu nasturi. **2.** *(tehn.)* cu butoane.
túymúşúk *s.* mănunchi înnodat; legătură înnodată.
túypîrpîzlaşmasî *s.* zbârlire.
túyúle-túyúle *adv.* gâfâind; înecându-se; sufocându-se.
túyúlgen *adj.* **1.** înnodat. **2.** care gâfâie; înecat; sufocat. **3.** bătut; lovit.
túyúlme *s.* **1.** înnodare; prindere cu nod. **2.** gâfâială; sufocare; înecare; asfixiere; înăbuşire; copleşire. **3.** batere; lovire.
túyúlmek *v.i.* **1.** a se înnoda; a se prinde cu nod. **2.** a gâfâi; a se sufoca; a se îneca; a se asfixia; a se înăbuşi; a fi copleşit. **3.** a se bate; a se lovi.
túyúltken *adj.* sufocant; înecător; asfixiant; înăbuşitor; copleşitor.
túyúltmek *v.t.* a sufoca; a îneca; a asfixia; a înăbuşi; a copleşi.
túyúm *s.* **1.** nod. **2.** balama; ţâţână.
túyúmleme *s.* înnodare; înnădire.
túyúmlemek *v.t.* a înnoda; a face nod.
túyúmlengen *adj.* înnădit; înnodat.
túyúmlenmek *v.i.* a se înnoda; a se prinde cu nod.
túyúmlí *adj.* cu noduri; înnodat; noduros.
túyúmotî *s. (bot.)* limba-mării; limbuşoară; iberis *(lat., Iberis umbellata)*.
túyúmotî, şeşeklí- *s. (bot.)* limba-mării; lilicele *(lat., Iberis semperflorens)*.
túyúrşúk *s.* **1.** ghem; ghemotoc; cocoloş; boţ. **2.** glob; globulă.
túyúrşúklí *adj.* globular.
túyúş *s. (med.)* dispnee.
túyúşe-túyúşe *adv.* gâfâind; sufocându-se; înecându-se.
túyúşken *adj.* care gâfâie; sufocat; care se îneacă; cu dispnee; asfixiat;

înăbuşit; copleşit.
túyúşme *s.* gâfâială; sufocare; înecare; asfixiere; înăbuşire; copleşire.
túyúşmek *v.i.* **1.** a gâfâi; a se sufoca; a se îneca; a se asfixia; a se înăbuşi; a fi copleşit. **2.** a se bate; a se lovi.
túyúştúrmek *v.t.* a sufoca; a îneca; a asfixia; a înăbuşi; a copleşi.
túyúştúrúwğí *adj.* sufocant; înecător; asfixiant; înăbuşitor; copleşitor.
túyúşúk *adj.* care gâfâie; sufocat; care se îneacă; cu dispnee; asfixiat; înăbuşit; copleşit.
túz *adj.* neted; plat; drept; întins. // ***•túz turmak*** a se ţine drept; a lua poziţia de drepţi. // ***•túz eteklík*** fustă dreaptă. ***•túz ğoldan uzaklaşkan*** aberant. ***•túz ğoldan uzaklaşma*** aberaţie. ***•túz kelpedín*** patent. ***•túz tabak*** farfurie întinsă.
túzakkan *adj.* cursiv; fluent.
túzakma *s.* cursivitate; fluenţă.
túzbuğak *s. (mat.)* dreptunghi.
túzbuğaklî *adj. (mat.)* dreptunghiular.
túzdórtkenar *s. (mat.)* dreptunghi.
túzdórtkenarlí *adj. (mat.)* dreptunghiular.
túzdórtkeň *s. (mat.)* dreptunghi.
túzdórtkeňlí *adj. (mat.)* dreptunghiular.
túze *s.* justiţie.
túzel *adj.* juridic; judiciar.
túzelealgan *adj.* corigibil; remediabil; curabil; reformabil.
túzelealîr *adj.* corigibil; remediabil; curabil; reformabil.
túzelealmaz *adj.* iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil.
túzelgen *adj.* redresat; potrivit; îndreptat; corectat; corijat; reglementat.
túzelír *adj.* corigibil; remediabil; curabil; reformabil.
túzelmegen *adj.* iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil; nereformat.
túzelmek *v.i.* a se îndrepta; a se corecta; a se corija.
túzelmez *adj.* iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil.
túzelmiykalîr *adj.* iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil.
túzelúw *s.* redresare; potrivire; îndreptare; corectare; corijare.
túzem *s.* regulă; rânduială.
túzen *s.* rost; ordine.
túzenlemek *v.t.* a reorganiza.
túzetílealgan *adj.* reglabil.
túzetílgen *adj.* **1.** îndreptat; corectat; corijat. **2.** aranjat; ticluit.
túzetílmek *v.i.* **1.** a fi îndreptat; a fi corectat; a fi corijat. **2.** a fi aranjat; a fi ticluit.
túzetken *adj.* reglementar; îndreptar.
túzetme *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare; reglementare. **2.** aranjare; ticluire. // ***•trafikníñ túzetmesí*** reglementarea circulaţiei.
túzetmek *v.t.* **1.** a îndrepta; a corecta; a corija; a reglementa. **2.** a aranja; a ticlui. // ***•ara túzetmek*** a împăca; a media.
túzetmelík *s.* ghid; îndreptar.
túzetmesíz *adj.* **1.** neorânduit; dezordonat; dezorganizat. **2.** *(muz.)* dezacordat.
túzetmesízlík *s.* **1.** dezorganizare; dezordine; neorânduială. **2.** *(muz.)* dezacordare.
túzetmeteker *s. (tehn.)* volantă.
túzetúw *s.* **1.** sistem; ordine; organizare; orânduială. **2.** dispunere; aranjare; reglementare. **3.** *(mil.)* dispozitiv. **4.** corijare; corectare; îndreptare; revizie; revizuire. // ***•túzetúw yapmak*** a sistematiza. // ***•túzetúw vesikasî*** act normativ.
túzetúwğí *s.* revizor; revizionist; corector; organizator.
túzetúwğúlúk *s.* revizionism.
túzetúwlí *adj.* **1.** ordonat; aranjat; organizat. **2.** armonios. **3.** îndreptat; corectat; corijat.
túzetúwsúz *adj.* **1.** dezordonat; dezorganizat. **2.** *(muz.)* dezacordat.
túzetúwsúzlúk *s.* **1.** dezordine; dezorganizare. **2.** *(muz.)* dezacordare.
túzetúwteker *s. (fiz.)* volantă.
túzetúwyapîlmagan *adj.* nesistematizat.
túzetúwyapîlmama *s.* nesistematizare.
túzew *s.* nivel; grad.
túzgí *s.* normă; regulă.
túzgún I. *adj.* **1.** neted; plat; drept. **2.** *(d. scriere, d. cuvinte)* corect. **3.** aranjat; ordonat. **4.** *(mat.)* regulat. **II.** *s.* fard.
túzkaálp(lí) *adj.* cinstit; onest; franc.
túzkaálplík *s.* cinste; onestitate; francheţe.
túzkademe *s.* palier.
túzkenar *s. (geom.)* catetă.
túzlem *s. (mat.)* plan. // ***•túzlem hendesesí*** *(mat.)* geometrie plană.
túzlemek *v.t.* a nivela; a netezi.
túzlemkúre *s.* planisferă.
túzme *s.* **1.** ordonare; aranjare. **2.** falsificare.
túzmeğí *s.* falsificator.
túzmeğílík *s.* falsificare; contrafacere.
túzmek *v.t.* **1.** a aranja; a orândui. **2.** *(fig.)* a crea; a face. **3.** *(fig.)* a ticlui; a pune la cale. **4.** *(lit.)* a compune; a scrie. // ***•nevale túzmek*** a pune masa.
túzmiydan *s.* palier.
túzrenklí *adj.* uni; unicolor. // ***•túzrenklí mensuğat*** *(text.)* stofă uni.
túzúk *s. (jur.)* statut; regulament.
túzúklí *adj. (jur.)* statutar; regulamentar.
túzyazuw *s.* proză.
túzyazuwğî *s.* prozator.
túzyuwar *s.* planiglob. // ***•túzyuwar kartasî*** mapamond.
tukan *s. (orn.)* tucan *(lat., Ramphastos toco)*.
tukan, oyalî-tumşuklî- *s. (orn.)* tucan cu cioc scobit *(lat., Ramphastos vitellinus)*.
tulabdalotî *s. (bot.)* tulichină; cleiţă; piperul-lupului *(lat., Daphne mezereum)*.
tulapakayotî *s. (bot.)* brusture; lipan *(lat., Arctium lappa)*.
tultokîmağî, ak-kanatlî- *s. (orn.)* pasăre-episcop cu aripi albe *(lat., Euplectes albonotatus)*.
tultokîmağî, ateş-mañlaylî- *s. (orn.)* pasăre-episcop cu frunte de foc *(lat., Euplectes diadematus)*.
tultokîmağî, kara-kanatlî- *s. (orn.)* pasăre-episcop cu aripi negre *(lat., Euplectes hordeaceus)*.
tultokîmağî, kîzîl- *s. (orn.)* pasăre-episcop roşie *(lat., Euplectes orix)*.
tultokîmağî, uzun-kuyruklî- *s. (orn.)* pasăre-episcop cu coadă lungă *(lat., Euplectes progne)*.
tuman-erík *s. (bot.)* prun *(lat., Prunus domestica)*.
tumbuyuk, ak- *s. (bot.)* nufăr-alb; nenufar-alb *(lat., Nymphaea alba)*.
tumbuyuk, sarî- *s. (bot.)* nufăr-galben; nenufar-galben *(lat., Nuphar lutea)*.
turaklaw *s.* **1.** oprire; întrerupere. **2.** staţionare.
turgunlaştîruw *s.* oprire; curmare; sistare; stopare; inhibare; inhibiţie; imobilizare.
turna *s. (orn.)* cocor mare *(lat., Grus grus; Grus cinerea)*.
turna, ak- *s. (orn.)* cocor alb; cocor siberian *(lat., Grus leucogeranus)*.
turna, kîzîl-başlî- *s. (orn.)* cocor cu ceafă roşie *(lat., Grus antigone)*.
turna, ótken- *s. (orn.)* cocor american *(lat., Grus americana)*.
turna, tajlî-boz- *s. (orn.)* cocor cenuşiu cu coroană; cocor african *(lat., Balearica regulorum)*.
turna, tajlî-kara- *s. (orn.)* cocor negru cu coroană *(lat., Balearica pavonina)*.
turnaayagî *s. (bot.)* piciorul-cocoşului *(lat., Ranunculus acris)*.
turnaayagî, bataklîk- *s. (bot.)* boglar *(lat., Ranunculus sceleratus)*.
turnaayagî, taze- *s. (bot.)* floare-de-leac; piciorul-cocoşului târâtor *(lat., Ranunculus repens)*.
turnasî, Kanada- *s. (orn.)* cocor canadian *(lat., Grus canadensis)*.
turnasî, kelín- *s. (orn.)* cocor mic *(lat., Anthropoides virgo; Grus virgo)*.
turşulaşuw *s.* murare; acrire.
turşuluk-búber *s. (bot.)* gogoşar *(lat., Capsicum annuum)*.
turşuluk-domatis *s. (bot.)* roşie; pătlăgea-roşie; tomată; gogonea *(lat., Lycopersicum esculentum; Solanum lycopersicum)*.
turubî, bayîr- *s. (bot.)* hrean *(lat., Armoracia lapathifolia; Armoracia rusticana; Cochlearia armoracia)*.
turumtay *s. (orn.)* şoim cu gât roşu *(lat., Falco chicquera)*.
turunş *s. (bot.)* naramz; portocal-amar *(lat., Citrus bigaradia)*.
turup *s. (bot.)* ridiche roşie *(lat., Raphanus sativus)*.
turup, aşşî- *s. (bot.)* hrean *(lat., Armoracia lapathifolia; Armoracia rusticana; Cochlearia armoracia)*.
turup, ğîr- *s. (bot.)* ridiche-sălbatică *(lat., Raphanus raphanistrum)*.
turupşa *s. (bot.)* cuişoriţă *(lat., Holosteum umbellatum)*.
turuşuw *s.* **1.** dezbatere; discutare; deliberare. **2.** *(jur.)* audiere.
turuw *s.* stop; încetare; aşteptare.
tut *s. (bot.)* dud; agud *(lat., Morus)*.
tutaştîruw *s.* aprindere; incendiere.
tutawuyuw *s.* înşfăcare.
tutturuw *s.* **1.** prindere; fixare. **2.** gaică.
tutuklaw *s.* reţinere; prindere; arestare.
tutuluw *s.* **1.** prindere; reţinere; arestare. **2.** *(astr.)* eclipsă. **3.** *(fig.)* îndrăgostire; amorezare. **4.** *(med.)* înţepenire; anchilozare; amorţire; amorţeală. **5.** presupunere; prezumţie; supoziţie; ipoteză; considerare.
tutunuw *s.* **1.** prindere; agăţare. **2.**

menţinere; rămânere.
tuwaruw *s.* deshămare.
tuygulanuw *s.* impresionare.
tuz-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură *(lat., Calandrella cheleensis)*.
tuzlaw *s.* **1.** sărare; sărat. **2.** *(gastron.)* tuslama.
tuzlîbalgamotî *s. (bot.)* suliman; gubănaş *(lat., Ajuga genevensis)*.
tuzlîbalgamotî, dak- *s. (bot.)* vineriţă; lavrentină *(lat., Ajuga reptans)*.

U

ubudiy *s.* sclav; rob.
ubudiyet *s.* sclavie; robie.
ubudiyetşî *adj.* sclavagist.
ubur-subur *adv.* fremătând; palpitând; agitându-se.
uf *interj.* of!; uf!;
ufak *adj.* mic; mărunt.
ufaklîk *s.* **1.** mărunţiş; bani mărunţi. **2.** *(iht.)* baboi; fâţă; plevuşcă.
ufak-siyenek *s. (iht.)* sardeluţă; şprot *(lat., Sprattus sprattus phalericus)*.
ufak-tefek *s.* mărunţişuri; multe şi mărunte; chiţibuşuri.
ufkiy *adj. (mat.)* orizontal. // •***ufkiy ğerge*** *(mat.)* orizontală. •***ufkiy sîzîk*** *(mat.)* linie orizontală.
ufuk *s.* orizont; zare.
ufuldagan *adj.* care oftează.
ufuldamak *v.i.* a ofta.
ufuldatmak *v.t.* a determina să ofteze.
ufuldaw *s.* oftat.
ufunet *s.* **1.** duhoare; putoare; miros urât. **2.** *(med.)* inflamaţie.
ufunetlengen *adj. (med.)* inflamat.
ufunetlenme *s.* inflamare.
ufunetlenmek *v.i. (med.)* a se inflama.
ufunetlî *adj. (med.)* inflamat.
Uganda *s. (topon.)* Uganda.
ugandalî *s., adj.* ugandez.
uğa *s. (anat.)* coccis; noadă.
uğube *s.* **1.** curiozitate; raritate; ciudăţenie. **2.** pocitanie; monstru.
uğubeleşken *adj.* pocit; sluţit.
uğubeleşmek *v.i.* a fi pocit; a fi sluţit.
uğubeleştírme *s.* pocire; sluţire.
uğubeleştírmek *v.t.* a poci; a sluţi.
uğubelî *adj.* pocit; sluţit.
uğuz *adj.* ieftin. // •***uğuz atlatmak/kutulmak*** a scăpa ieftin. •***uğuzga şîkmak*** a ieşi la socoteală cu preţul; a face banii daţi; a ieşi ieftin. // •***taa uğuzî yok mî?*** nu aveţi ceva mai ieftin?; •***uğuz bílezík*** brăţară ieftină.
uğuzlaşkan *adj.* ieftinit. // •***uğuzlaşkan mallar*** *(com.)* solduri.
uğuzlaşma *s.* ieftinire.
uğuzlaşmak *v.i.* a se ieftini.
uğuzlatmak *v.t.* a ieftini; a reduce preţurile.
uğuzluk *s.* ieftinire.
ujin *s.* femeie.
ukaláa *s., adj.* pedant.
ukaláalîk *s.* pedanterie.
ukrayin *s., adj.* ucrainean.
ukrayinğe **I.** *adv.* în limba ucraineană. **II.** *s. (limba)* ucraineană.
Ukrayna *s. (topon.)* Ucraina.
ukraynalî *s., adj.* ucrainean.
ul *s.* fiu; fecior; băiat. // •***torînnîñ ulî*** strănepot. •***yolğînîñ ulî*** fiul drumeţului.
ulagan *adj.* roşu; roşcat; roşcovan.
ulah *s., adj. (ist.)* valah; vlah.
ulak **I.** *s.* **1.** ied. **2.** *(astr.)* zodia capricornului. **3.** mesager; curier. **II.** *s., adj.* valah; vlah.
Ulak-Kóy *s. (topon.) ("Satul Iezilor")* Vlahii *(jud. Constanţa)*.
ulam *s.* **1.** grup; grupare. **2.** *(fil.)* categorie; tagmă. // •***tílsîzgasî ulamlarî*** *(gram.)* categorii gramaticale.
ulama *s.* **1.** adăugare. **2.** alăturare; unire. **3.** *(gram.)* alipire; ataşare.
ulamak *v.t.* **1.** a adăuga. **2.** a alătura; a uni. **3.** *(gram.)* a alipi; a ataşa.
ulangan *adj.* **1.** *(gram.)* alipit; ataşat. **2.** a alăturat; unit. **3.** adăugat.
ulanmak *v.i.* **1.** *(gram.)* a se alipi; a se ataşa. **2.** a se alătura; a se uni. **3.** a se adăuga.
ulantî *s.* adaos; supliment.
ulaslîk *s.* cărpeniş; pădure de carpeni.
ulaş *s. (gram.)* gerunziu.
ulaşîm *s.* legătură; contact.
ulaşmak *v.i.* a sosi; a veni; a ajunge.
ulaştîrma *s.* **1.** transport; comunicaţie. **2.** legătură; contact.
ulaştîrmak *v.t.* a duce; a transporta; a determina să ajungă *(la...)*.
ulçer *s. (med.)* ulcer.
ulçerlí *adj.* ulceros.
ulema *s.* **1.** savanţi; oameni de ştiinţă. **2.** *(la musulmani)* cler; preoţime.
ulga *s. (mil.)* avangardă.
ulgam *s.* striu; striaţie.
ulgamlî *adj.* striat.
ulka *s.* ţară; patrie. // •***biyak ulka*** *(pol.)* stat neutru. •***ğelendeş ulkalar*** ţările limitrofe. •***kaysî ulkadansîñîz?*** din ce ţară sunteţi?; •***ulka bútúnlúgí*** *(jur.)* integritate teritorială. •***ulkanîñ başkasabasî*** capitala ţării. •***ulkanîñ ósúwí*** dezvoltarea ţării. •***yabanğî ulkalar*** ţări străine. •***yakîn-uzak ulkalar*** ţările apropiate şi ţările îndepărtate.
ulkardaşî *s.* frate.
ulkasîz *s.* apatrid.
Ulkayer *s. (astr.)* Pleiadele.
ulkum *s. (gastron.)* scoveargă.
ulşuk *s.* **1.** băieţel; băieţaş; puşti. **2.** *(biol.)* embrion.
ulşukbílímí *s.* embriologie.
ulşuklî *adj. (biol.)* embrionic.
ultan *s. (la încălţăminte)* talpă; pingea.
ultimatum *s. (jur.)* ultimatum.
ultrakîska *adj. (fiz.)* ultrascurt.
ultramodern *adj.* foarte modern; ultramodern.
ultraşemeke *adj. (fiz.)* ultraviolet.
ultraviyolet *adj. (fiz.)* ultraviolet.
uluma *s.* urlet *(de câine, de lup)*.
ulumak *v.i. (d. câini, lupi)* a urla.
ulus *s.* naţiune; seminţie. // •***ulus bayramî*** sărbătoare naţională. •***ulus egemenlígí*** suveranitate naţională.
uluslararasî *adj.* internaţional. // •***uluslararasî bílím kurultayî*** congres ştiinţific internaţional. •***uluslararasî uzakses/telefon konîşmasî*** convorbire telefonică internaţională.
uluslararasîlîk *s.* internaţionalism.
uluslaşkan *adj.* naţionalizat.
uluslaştîrîlmak *v.i.* a se naţionaliza.
uluslaştîrma *s.* naţionalizare.
uluslaştîrmak *v.t.* a naţionaliza.
ulussî *adj.* **1.** naţional. **2.** naţionalist.
ulusşuluk *s.* naţionalism.
uluw *adj.* măreţ; grandios; impunător.
uluwanay *s.* străbunică.
uluwbabay *s.* străbunic.

uluwlama *s.* slavă; slăvire; glorificare; preamărire.
uluwlamak *v.t.* a preamări; a slăvi; a glorifica.
uluwlangan *adj.* slăvit.
uluwluk *s.* măreție; grandoare; maiestate.
ulviy *adj.* înalt; elevat; sublim. // •***ulviy başlîk*** hegemonie. •***ulviy refah*** binele suprem.
Ulviy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel elevat".
Ulviye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea elevată".
ulviyet *s.* sfințenie; sanctitate.
ulviylík *s.* **1.** sfințenie; sanctitate. **2.** înălțime; supremație.
Uman *s. (topon.)* Oman.
umanism *s.* umanism.
umanist *s., adj.* umanist.
umay *s. (anat.)* uter; mitră.
umde *s.* principiu.
umdelí *adj.* principial.
umma *s.* nădejde; speranță.
ummak *v.t.* a aștepta; a spera; a nădăjdui.
ummak *s.* ocean.
umtamak *v.i.* a fanda.
umtaw *s.* fandare.
umulmagan *adj.* nesperat; neașteptat.
umum *adj.* general; total; în general. // •***umum múdúr*** director general.
umumdewlet *adj.* național; public.
umumdewletşí *adj.* naționalist.
umumdewletşílík *s.* naționalism.
umumdúniya *adj.* global; mondial; universal.
umumdúniyalîk *s.* universalitate.
umumiy *adj.* general; total; în general. // •***eñ balaban umumiy bólúwğí*** *(mat.)* cel mai mare divizor comun. •***umum baylam figelí*** *(gram.)* gerunziu universal. •***umumiy efkáar*** opinia publică. •***umumiy kalk ses bermesí*** plebiscit. •***umumiy kitaplarsîzgasî*** bibliografie generală. •***umumiy merkezlí*** concentric. •***umumiy telefon/uzakses*** telefon public.
umumiye *s.* generalitate; caracter general. // •***efkáariy umumiye*** opinia publică.
umumiyet *s.* generalitate; caracter general. // •***umumiyet men*** în general; în linii mari; grosso modo.
umumiyğe *adv.* complet; integral; totalmente; de-a binelea.
umumiyleşken *adj.* generalizat.
umumiyleşmek *v.i.* a se generaliza.
umumiyleştírme *s.* generalizare.
umumiyleştírmek *v.t.* a generaliza.
umumiysorgî *s.* referendum.
umumkalk *adj.* național; public.
umumkalkşî *adj.* naționalist.
umumkalkşîlík *s.* naționalism.
Umurlar *s. (topon., localitate desființată)* Umurlar *(jud. Tulcea).*
umut *s.* speranță; nădejde. // •***umut etmek*** a trage speranță; a nădăjdui. •***umut peslemek*** a nutri speranța; a nădăjdui. •***umutun baylamak*** a-și lega speranța de...; •***umutun kesmek*** a pierde orice speranță. // •***sónmez umutlar*** speranțe nepotolite.
umutbaylagan *adj.* încrezător; dependent.
umutbaylaw *s.* încredere; dependență.
umutbergen *adj.* încurajator; îmbucurător; promițător.
umutberílgen *adj.* încurajat.
umutberúw *s.* încurajare.
umutberúwğí *adj.* încurajator; îmbucurător; promițător.
umutîkesílgen *adj.* descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.
umutkesílmesí *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
umutkesken *adj.* descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant.
umutlandîrmak *v.t.* a da speranțe; a determina să spere.
umutlanma *s.* speranță; nădejde.
umutlanmak *v.i.* a spera; a nădăjdui; a-și face speranțe.
umutlî *adj.* care speră; care are speranță; optimist. // •***umutlî bolmak*** a avea speranță; a fi optimist.
umutsuz *adj.* descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.
umutsuzlaşkan *adj.* descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.
umutsuzlaşma *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
umutsuzlaşmak *v.i.* a se descuraja; a se demoraliza; a fi descumpănit; a se demobiliza; a fi deznădăjduit; a despera.
umutsuzluk *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
umutsuztlukbergen *adj.* descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant.
un *s.* făină. // •***ğípke un ğakmak*** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip. •***unun eleklemek, elegín ílmek*** a-și trăi traiul și a-și mânca mălaiul. // •***biyday unî*** făină de grâu. •***kepekten sora un aga*** după tărâță curge făină. •***may kerekte un ketíresíñ*** când trebuie ulei aduci făină.
unalgan *adj.* întâlnit; intersectat.
unalmak *v.i.* a fi întâlnit; a fi intersectat.
unama *s.* întâlnire; intersectare.
unamak *v.t.* a întâlni; a se intersecta.
unaşkan *adj.* care se întâlnește; care se intersectează; convergent.
unaşma *s.* întâlnire; intersectare; convergență.
unaşmak *v.i.* a se întâlni; a se intersecta; a converge.
unday *adj.* făinos; farin.
unğî *s.* făinar; fabricant sau vânzător de făină.
unğuluk *s.* făinărie; magazin de făină.
uniforma *s.* uniformă.
universitate *s.* universitate.
universitatelí *s.* student.
unlama *s.* înfăinare; presărare cu făină; tăvălire prin făină; pudrare.
unlamak *v.t.* a înfăina; a presăra cu făină; a tăvăli prin făină; a pudra.
unlangan *adj.* înfăinat; plin de făină; pudrat.
unlanmak *v.i.* a se înfăina; a se umple de făină; a se pudra.
unlî *adj.* făinos; înfăinat.
unsur *s.* element.
unutkan *adj.* uituc; distrat.
unutma *s.* omisiune; uitare.
unutmak *v.t.* **1.** a uita; a nu ține minte. **2.** a omite; a neglija; a uita. **3.** a nu lua cu sine; a uita.
unutşak *adj.* uituc; distrat.
unutşakkart *adj.* senil.
unutulgan *adj.* omis; uitat; neglijat.
unutulmak *v.i.* a se uita.
unutulmaykalîr *adj.* neuitat; nepieritor.
unutulmaz *adj.* neuitat; de neuitat; nepieritor.
up-uzun *adj.* foarte lung; foarte înalt; superlong.
ur *s. (med.)* tumoare.
uragan *s.* uragan.
urangutan *s. (zool.)* urangutan *(lat., Simia satyrus).*
uraniyum *s. (chim.)* uraniu.
Uranus *s. (astr.)* Uranus.
urba *s.* **1.** îmbrăcăminte; veșmânt; haină. **2.** haine. // •***urbasîn deñíştírip ğaşînmak*** a se travesti. // •***ázír urba*** haine de gata; confecții. •***ekí kat urba*** două rânduri de haine. •***erkek ázír urba bólmesí*** raionul de confecții pentru bărbați. •***eskí urba*** haine vechi; țoală. •***íş urbasî*** salopetă; halat. •***kîşlîk urba*** haine de iarnă. •***sport urbasî*** *(sport)* trening. •***urba purşusî*** perie de haine.
urba-donatma *s. (teatr.)* recuzită.
urbağuwgan *s.* mașină de spălat rufe.
urbalar *s., pl.* hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
urbasîndeñíştírgen *adj.* cu hainele schimbate; primenit; deghizat.
urbasîntaşlagan *adj.* despuiat; dezbrăcat.
uremiya *s. (med.)* uremie.
urkan *s.* ordine; rânduială; organizare; organizație; disciplină; regularizare. // •***urkanga şakîrmak*** a chema la ordine; a organiza. •***urkanîn bîzmak*** a-l dezorganiza. // •***asap urkanî*** *(anat.)* sistem nervos. •***íşíñde bír urkanîñ yok*** ești dezordonat.
urkangasalîngan *adj.* aranjat; regularizat.
urkangasaluw *s.* aranjament; regularizare.
urkanğî *s.* organizator.
urkanlî *adj.* ordonat; rânduit; organizat; disciplinat; regularizat.
urkansîz *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat.
urkansîzlîk *s.* dezordine; dezorganizare; indisciplină.
urluk *s.* sămânță; sâmbure.
uroloğik *adj. (med.)* urologic.
uroloğiya I. *adj. (med.)* urologic. **II.** *s. (med.)* urologie.
uroloğiyağî *s. (med.)* urolog.
uroloğiyalî *adj. (med.)* urologic.
urolok *s. (med.)* urolog.
urugway *s., adj.* uruguayan.
Urugway *s. (topon.)* Uruguay.
urugwaylî *s., adj.* uruguayan.
uruk *s.* **1.** gintă; trib; clan. **2.** gen; specie; rasă.
urukluk *adj.* gentilic; tribal.
urum *s., adj. (ist.)* bizantin; grec; grecesc.
urumğa I. *adv.* grecește; în limba greacă. **II.** *s. (limba)* greacă.
urumlî *s., adj.* bizantin; grec; grecesc.
urus I. *adj.* rusesc. **II.** *s., adj.* rus.
Urusiye/Rusiye *s. (topon.)* Rusia.
urusiyelí I. *adj.* rusesc. **II.** *s., adj.* rus.
urusşa I. *adv.* în limba rusă; ruseşte. **II.** *s. (limba)* rusă.
us *s.* minte; rațiune; judecată.
usandîruwğî *adj.* plictisitor; agasant; enervant.

usanmak *v.i.* a se plictisi; a-i fi urât.
usanş *s.* plictiseală; urât.
usare *s.* suc; sevă; zeamă; extract.
usarelí *adj.* suculent; zemos.
usarelík *s.* suculenţă.
uskumrî *s. (iht.)* scrumbie-albastră; macrou *(lat., Scomber scombrus)*.
uskur *s. (nav.)* elice.
uslî *adj.* cuminte; aşezat; liniştit. // ***•uslî turmak*** a şedea liniştit; a sta cuminte.
uslîturgan *adj.* astâmpărat; cuminţit; cuminte.
uslîturuw *s.* astâmpărare; cuminţire.
usluluk *s.* cuminţenie; seriozitate.
usşî *s.* raţionalist.
usşuluk *s.* raţionalism.
usta **I.** *adj.* priceput; îndemânatic; iscusit; meşter. **II.** *s.* meşter; maistru. // ***•balta ustasî*** tâmplar. ***•laf ustasî*** orator. ***•oyîn ustasî*** coregraf.
ustabaşî *s.* maistru principal.
ustalaplî **I.** *adj.* **1.** cu elocinţă; retoric. **2.** sfătos; subtil; rafinat. **II.** *s.* orator.
ustalîk *s.* măiestrie; meşteşug; iscusinţă; pricepere; abilitate. // ***•sóz ustalîgî*** usurinţă în exprimare. ***•ustalîk man*** cu măiestrie; cu iscusinţă.
ustaname *s.* capodoperă.
ustat *s.* maestru. // ***•kalem ustatî*** maestru al scrisului.
ustatlîk *adj.* magistral.
ustura *s.* **1.** brici. **2.** *(fig.)* băutură tare.
usturpa *s.* câlţi.
usul *s.* **1.** metodă; procedeu; mijloc; cale. **2.** *(jur.)* procedură. **3.** *(muz.)* măsură; timp; tact. // ***•ela usul*** metodă clasică. ***•ğeza muhakkeme usulî*** *(jur.)* procedură penală. ***•tedaviy usulî*** metodă de tratament. ***•tedris usulî*** metodă de predare; didactic. ***•yargîlama usulî*** *(jur.)* procedură juridică.
usullî *adj.* **1.** metodic; sistematic. **2.** procedural. **3.** *(muz.)* cu măsură; cu timp; cu tact.
uş *s.* **1.** vârf. **2.** capăt; cap; extremitate; sfârşit. // ***•murunnuñ uşun kórmemek*** a nu-şi vedea lungul nasului. ***•tílníñ uşunda turmak*** a-i sta pe limbă. ***•uşun uşlamak*** a-i ascuţi vârful. ***•uşunda bírşiy bolmak*** a avea ceva necurat; a fi cam dubios. // ***•ayakkabî uşî*** bombeu. ***•ayaklarnîñ uşunda*** în vârful picioarelor. ***•dúniyanîñ uşî*** capătul lumii. ***•ğíp uşî*** urmă; indiciu. ***•parmaklarnîñ uşî*** vârful degetelor. ***•pîşaknîñ uşî*** vârful cuţitului. ***•tíl uşî*** vârful limbii. ***•uşî altîn tolmakalem*** stilou cu peniţă de aur.
uşa *s. (anat.)* coccis; noadă.
uşagan *adj.* asemănător; asemenea; analog; similar.
uşak *s.* avion. // ***•tayyare men siyahat etmek*** a călători cu avionul. // ***•deñíz uşagî*** hidroavion. ***•menî uşak tuttî*** am rău de avion. ***•uşak hatî*** linie aeriană. ***•uşak keldí mí?*** a sosit avionul?; ***•uşak on dakkadan konîp keleğek*** avionul va ateriza peste zece minute.
uşak *s.* slugă; lacheu.
uşakalanî *s.* aeroport.
uşakşî *s.* aviator; pilot.
uşakşîlîk *s. (av.)* navigaţie; pilotaj.
uşakşîlîkkayaragan *adj. (av.)* navigabil.
uşama *s.* analogie; asemănare; similitudine.
uşamak *v.i.* a se asemăna; a semăna cu...; a semăna a...; // ***•uşap ketmek*** a semăna vag cu...; a aduce vag cu...; // ***•hawa bîzağakka uşay*** se pare că timpul se va strica. ***•okiyğak balaga uşamay*** nu seamănă cu un copil care va învăţa. ***•şoga uşap*** asemănător; asemenea; analog.
uşar *adj.* **1.** zburător. **2.** *(chim.)* volatil. **3.** asemănător; comparabil; similar.
uşariy *adj.* uşuratic; frivol.
uşariylík *s.* purtare uşuratică; frivolitate.
uşatîlgan *adj.* asemănat; asemuit; comparat; raportat; analog.
uşatîlîp *adv.* analogic; comparativ.
uşatîlmak *v.i.* a se asemăna; a se asemui; a se compara; a se raporta.
uşatîp *adv.* analogic.
uşatma *s.* **1.** asemănare; asemuire; comparare; raportare. **2.** analogie; comparaţie.
uşatmak *v.t.* a asemăna; a asemui; a compara; a raporta.
uşa-uşa *adv.* în zbor; zburând.
uşaw *s.* asemănare; similitudine; analogie.
uşdonlîk *s.* cadou; dar; bacşiş.
uşkan *adj.* zburător; aeropurtat. // ***•uşkan kuşka borîşî bolmak*** a fi dator vândut. ***•uşkan kuştan yardîm karamak*** a ajunge la desperare.
uşkankuş *s.* zburătoare.
uşlagan *adj.* care ascute.
uşlama *s.* ascuţire.
uşlamak *v.t.* a ascuţi. // ***•uşun uşlamak*** a-i ascuţi vârful.
uşlangan *adj.* ascuţit; dat la tocilă.
uşlanmak *v.i.* a se ascuţi.
uşlawğî *s.* tocilar; persoană care ascute la tocilă.
uşlî *adj.* ţuguiat; ascuţit; cu vârf. // ***•ótken uşlî*** ascuţit; tăios.
uşluluk *s.* ascuţime.
uşma *s.* zbor.
uşmabílímí *s.* aeronautică.
uşmak *v.i.* **1.** a zbura; a se porni în zbor; a-şi lua zborul; a se ridica în aer; a decola. **2.** *(chim.)* a se evapora; a se volatiliza. // ***•uşup geşmek*** a trece în zbor. ***•uşup ketmek*** a-şi lua zborul. ***•uşup tura kelmek*** a sări ars în picioare. // ***•bílmem, síptí uşkanîm*** nu ştiu, zbor pentru prima dată. ***•kuşlar uşar*** păsările zboară. ***•şúndí ne yúkseklíkte uşamîz?*** la ce înălţime zburăm acum?; ***•tayyare uşup kettí*** avionul a decolat. ***•uşağakta sigara îşílmez*** la decolare nu se fumează.
uşmak *s.* rai; paradis.
uşsuz *adj.* **1.** fără capăt; fără extremitate; fără sfârşit; fără vârf. **2.** bont. // ***•uşsuz ğol*** drum fără sfârşit.
uşuk *s. (med.)* herpes; spuzeală.
uşuklangan *adj.* cu herpes; spuzit.
uşuklanmak *v.i.* a se spuzi.
uşuklî *adj.* cu herpes; spuzit.
uşun **I.** *adj.* adevărat; veridic; real. **II.** *s.* adevăr; veridicitate; realitate. // ***•uşun rengín bellí etmek*** a-şi da arama pe faţă; a se da pe faţă. ***•uşun şîkmak*** a se adeveri. ***•uşun yúzún kóstermek*** a-şi arăta adevărata faţă. // ***•bo uşun tuwul, şaşma*** asta nu e adevărat, e absurd. ***•uşun bolaalmaz*** neverosimil. ***•uşunnuñ ózí*** adevărul gol.
uşundan *adv.* cu adevărat; aievea.
uşunşîkkan *adj.* adeverit.
uşunşîkma *s.* adeverire.
uşurmak *v.t.* **1.** *(fig.)* a fura. **2.** *(fig.)* a reteza; a tăia. **3.** a da drumul să zboare; a slobozi. **4.** a face să zboare; a ridica în aer; a face să decoleze.
uşurtma *s.* **1.** zmeu. **2.** furt. **3.** retezare; tăiere.
uşurtmak *v.t.* **1.** a da drumul să zboare; a slobozi. **2.** a face să zboare; a ridica în aer; a face să decoleze. **3.** *(fig.)* a reteza; a tăia. **4.** *(fig.)* a fura. // ***•başîn uşurtmak*** a zbura cuiva capul; a-i reteza capul; a-l decapita. ***•kuş uşurtmamak*** a fi vigilent. ***•para uşurtmak*** a delapida.
uşurum *s.* prăpastie; abis; genune; râpă; hău.
uşurumlî *adj.* prăpăstios; abrupt.
uşuş *s.* zbor. // ***•hawa uşuş úşún músayit tuwul*** timpul nu e favorabil pentru zbor. ***•uşuş kaş sáát tuta?*** câte ore durează zborul?; ***•uşuş neşín iptal etíldí?*** din ce cauză a fost anulat zborul?; ***•uşuş numarasî bilette yazuwlî mî?*** e scris pe bilet numărul zborului?; ***•uşuş şartlarî*** condiţii de zbor. ***•uşuş úyretmení*** instructor de zbor.
uşuşbílímí *s.* aeronautică.
uş-uşka *s.* capăt la capăt.
uşuşmak *v.i.* a zbura laolaltă; a decola laolaltă.
uşuwğî *adj.* zburător; volatil *(chim.)*.
uşuwmak *s.* săgeată.
uşuwmaklama *s.* săgetare.
uşuwmaklamak *v.t.* a săgeta.
uşuwmaklangan *adj.* săgetat.
uşúp-geşme *s.* zbor.
uşúp-ketme *s.* zbor.
ut *s. (muz.)* lăută.
utana-utana *adv.* timid; retras.
utandîrma *s.* deconcertare.
utandîrmak *v.t.* a face de ruşine; a face de râs.
utandîruwğî *adj.* ruşinos; reprobabil; jenant.
utangan *adj.* pudic; jenat; ruşinat.
utangaş *adj.* ruşinos; sfios; timid.
utangaşlîk *s.* ruşine; sfială; timiditate.
utanma *s.* ruşine; pudoare.
utanmadan *adv.* fără scrupule; cu neruşinare.
utanmagan *adj.* neruşinat.
utanmak *v.i.* **1.** a se ruşina; a-i fi ruşine. **2.** a se jena; a se sfii.
utanmama *s.* neruşinare; obrăznicie; impertinenţă; cinism.
utanmaz *adj.* neruşinat; obraznic; impertinent; cinic.
utanmazlîk *s.* neruşinare; obrăznicie; impertinenţă; cinism.
utanş *s.* ruşine; dezonoare.
utanşak *adj.* ruşinos; sfios; timid.
utanşaketúw *s.* intimidare; timorare.
utanşlîk *s.* ruşine; sfială.
utanuw *s.* jenă.
utkî *s.* victorie; biruinţă; triumf.
utkulî *adj.* victorios; biruitor; triumfător.
utmak *v.t.* a învinge; a înfrânge; a câştiga.
utopik *adj.* utopic.
utopiya *s.* utopie.

utopiyağî *s.* utopist.
utulgan *adj.* învins; înfrânt.
utulma *s.* înfrângere; sucombare.
utulmak *v.i.* a fi învins; a fi înfrânt; a sucomba.
utur *s. (zool.)* vidră; lutră *(lat., Lutra lutra)*. // •***utur terísí*** lutru.
uvertura *s. (muz.)* uvertură.
uwma *s.* **1.** frecare; fricţionare; masare; palpare; pipăire. **2.** ştergere; curăţare. **3.** frământare.
uwmak *v.t.* **1.** a fricţiona; a masa; a palpa; a pipăi. **2.** a freca; a şterge; a curăţa. **3.** a frământa.
uwuldamak *v.i.* **1.** a vui; a bubui. **2.** *(d. foc)* a dudui. **3.** *(d. urechi)* a vâjâi; a ţiui. // •***kulaklarîm uwulday*** îmi vâjâie urechile.
uwuldaw *s.* **1.** vâjâit; ţiuit *(în urechi)*. **2.** duduit *(al focului)*. **3.** vuiet; bubuit; tumult.
uwulduruk *s. (iht.)* icre. // •***kara uwulduruk*** negre.
uwulgan *adj.* **1.** frecat; fricţionat; masat; palpat; pipăit. **2.** şters; curăţat. **3.** frământat.
uwulmak *v.i.* **1.** a fi fricţionat; a fi masat; a fi palpat; a fi pipăit. **2.** a fi frecat; a fi şters; a fi curăţat. **3.** a fi frământat.
uwultî *s.* **1.** vuiet; bubuit; tumult. **2.** duduit *(al focului)*. **3.** vâjâit; ţiuit *(în urechi)*.
uwultulî *adj.* tumultuos.
uwurka *s.* prăjină cu laţ pentru prins animale.
uwurt *s. (anat.)* vestibul bucal.
uwuwğî *s.* **1.** masor. **2.** malaxor.
uwuz *s. (fiziol.)* colostru.
uyak *s. (lit.)* rimă.
uyaklamak *v.i. (lit.)* a rima.
uyaklî *adj. (lit.)* rimat.
uyandîrgan **I.** *adj.* **1.** stimulant; excitant. **2.** deşteptător; înviorător. **II.** *s.* stimulent.
uyandîrîlmak *v.i.* **1.** a fi trezit; a fi sculat din somn; a fi deşteptat. **2.** *(d. amintiri, sentimente)* a fi reamintit. **3.** a fi înviat; a fi reînviat; a fi resuscitat; a fi renăscut. **4.** a fi avertizat.
uyandîrma *s.* **1.** trezire; sculare; deşteptare. **2.** înviere; reînviere; resuscitare; renaştere. **3.** reamintire. **4.** avertisment.
uyandîrmak *v.t.* **1.** a trezi; a scula din somn; a deştepta. **2.** a învia; a reînvia; a resuscita; a renaşte. **3.** *(d. amintiri, sentimente)* a reaminti. **4.** a avertiza.
uyandîruwğî **I.** *adj.* **1.** stimulant; excitant. **2.** deşteptător; înviorător. **II.** *s.* stimulent.
uyangan *adj.* **1.** înviat; reînviat; resuscitat; renăscut. **2.** trezit; deşteptat.
uyanîş *s.* **1.** deşteptare; trezire. **2.** înviere; reînviere; resuscitare; renaştere.
uyanmak *v.i.* **1.** a învia; a reînvia; a renaşte; a reveni la viaţă. **2.** a se trezi; a se dumiri; a-şi da seama; a deveni conştient. **3.** a se trezi; a se scula din somn; a se deştepta. **4.** *(d. amintiri, sentimente)* a reveni.
uyanuw *s.* **1.** trezire; deşteptare. **2.** înviere; reînviere; resuscitare; renaştere.
uydurma *s.* **1.** adaptare; potrivire; ajustare. **2.** minciună; născocire; plăsmuire; scornire. **3.** *(lit.)* poveste; fabulă. **4.** fals.
uydurmak *v.t.* **1.** a potrivi; a adapta; a ajusta. **2.** a născoci; a plăsmui; a scorni. **3.** a ticlui; a potrivi. **4.** a falsifica; a măslui. // •***akîl uydurmak*** a se pune la mintea cuiva. •***ayak uydurmak*** a merge în pas cu cineva; a ţine pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. •***koşîk uydurmak*** a versifica. •***zamanga ayak uydurmak*** a ţine pas cu vremea.
uydurulaalma *s.* adaptabilitate; versatilitate.
uydurulgan *adj.* falsificat; fals.
uydurulur *adj.* adaptabil.
uyduruw *s.* **1.** adaptare; potrivire; ajustare. **2.** minciună; născocire; plăsmuire; scornire.
uyduruwğî *s.* **1.** *(muz.)* aranjor. **2.** adaptator.
uyduw *s. (astr.)* satelit. // •***kayriytabiy uyduw*** satelit artificial.
uygan *adj.* adaptat; compatibil; potrivit; convenabil; concordant.
uygar *adj.* civilizat.
uygarlaşkan *adj.* civilizat.
uygarlaşma *s.* civilizare.
uygarlaşmak *v.i.* a se civiliza.
uygarlaştîrmak *v.t.* a civiliza.
uygarlîk *s.* civilizaţie.
uygî *s. (fil.)* corespondenţă; concordanţă.
uygulama *s.* aplicare; adoptare *(a unei legi etc.)*.
uygulamak *v.t.* a aplica; a adopta *(o lege etc.)*.
uygulangan *adj.* adoptat; aplicat. // •***uygulangan riyaziyet*** *(mat.)* matematică aplicată.
uygulanma *s.* adoptare; aplicare. // •***kanunnuñ uygulanmasî*** *(jur.)* aplicarea legii.
uygulanmak *v.i. (d. o lege etc.)* a fi aplicat; a fi adoptat.
uygulanmaz *adj.* inutilizabil; inaplicabil.
uygun *adj.* **1.** conform; potrivit. **2.** convenabil; favorabil. // •***uygun bîr zaman kollamak*** a pândi momentul potrivit. •***uygun bolmak/túşmek*** a fi corespunzător; a se potrivi. •***uygun tapmak*** a găsi de cuviinţă; a crede că e potrivit; a îngădui; a recomanda. // •***eñ uygun*** optim; ideal. •***uygun bolîp*** în conformitate cu...; •***uygun wakîtta/zamanda*** la momentul oportun.
uygunlaşma *s.* conformare.
uygunlaşmak *v.i.* a se conforma.
uygunlaştîrîlmagan *adj.* inadaptabil.
uygunluk *s.* potrivire; corespondenţă.
uyguntúşme *s.* concordanţă; corespondenţă.
uygur *s., adj.* uygur.
uygurğa/uygurşa **I.** *adv.* în limba uygură. **II.** *s. (limba)* uygură.
Uygurustan *s. (topon.)* Uyguristan.
uygurustanlî *s., adj.* uygur.
uylaşîm *s.* convenţie; înţelegere.
uyluk *s. (anat.)* coapsă.
uyluk súyegí *s. (anat.)* femur.
uyma *s.* coincidenţă; conformare; potrivire.
uymagan *adj.* incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant.
uymak *v.i.* **1.** a se potrivi; a corespunde; a se armoniza. **2.** *(d. articole de îmbrăcăminte)* a fi pe măsură; a se potrivi; a cădea bine. **3.** a se conforma. // •***talimatka uymak*** a se conforma.
uymama *s.* nepotrivire; contradicţie; neconcordanţă; discrepanţă; discordanţă; incompatibilitate.
uymamak *v.i.* a nu se potrivi; a se contrazice. // •***ekí sózí uymamak*** a nu avea două vorbe la un loc; a umbla cu minciuna; a se contrazice.
uymaykalgan *adj.* incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant; inadaptabil; inadecvat.
uymaykalma *s.* incompatibilitate; nepotrivire; contradicţie; contrazicere; neconcordanţă; discrepanţă; discordanţă.
uymaz *adj.* incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant.
uymazlîk *s.* nepotrivire; contradicţie; neconcordanţă; discrepanţă; discordanţă.
uyruk *s.* cetăţean; supus. // •***kazak uyrukluman*** sunt cetăţean român. •***ne uyruklusuñuz?*** care este cetăţenia dumneavoastră?;
uyrukluk *s.* cetăţenie. // •***kazak uyruklugî*** cetăţenie română.
uyugan *adj.* **1.** coagulat; închegat; prins. **2.** calmat; potolit; sedat; anesteziat *(d. o durere)*. **3.** amorţit; înţepenit; anchilozat. // •***uyugan kan*** cheag de sânge.
uyuk *s.* târlic; cipic.
uyum *s.* armonie; acord; concordanţă. // •***ses uyumî*** *(lingv.)* armonie sonoră. •***sozîkawaz/seslí/únlí uyumî*** *(lingv.)* armonie vocalică. •***tartîkawaz/sessíz/únsúz uyumî*** *(lingv.)* armonie consonantică.
uyuma *s.* **1.** coagulare; închegare; prindere. **2.** calmare; potolire; sedare; anesteziere. **3.** amorţire; înţepenire; anchilozare. // •***kan uyumasî*** *(med.)* coagulare.
uyumak *v.i.* **1.** a amorţi; a înţepeni; a anchiloza. **2.** a se calma; a se potoli; a fi sedat; a fi anesteziat. **3.** a se coagula; a se închega; a se prinde.
uyumlî *adj.* armonios.
uyumsuz *adj.* discordant; distonant.
uyumsuzluk *s.* discordanţă; dezacord; distonanţă.
uyuşkan *adj.* împăcat; conciliat; pus de acord.
uyuşma *s.* **1.** înţelegere; acord. **2.** potrivire; asemuire; armonizare.
uyuşmagan *adj.* nepotrivit; contrastant; divergent.
uyuşmak *v.i.* **1.** a se înţelege; a cădea de acord. **2.** a se potrivi; a se asemui; a se armoniza; a se îngemăna.
uyuşmalî *adv.* în conformitate cu...;
uyuşmama *s.* nepotrivire; contrast; divergenţă; dezacord; diferend; litigiu; neînţelegere.
uyuşmamak *v.i.* a nu se potrivi; a contrasta; a fi în dezacord.
uyuşmaykalgan *adj.* nepotrivit; contrastant; divergent.
uyuşmaykalma *s.* nepotrivire; contrast; divergenţă; dezacord; diferend; litigiu; neînţelegere.
uyuşmaz *adj.* nepotrivit; contrastant; divergent.
uyuşmazlîk *s.* nepotrivire; contrast; divergenţă; dezacord; diferend; litigiu; neînţelegere.
uyuşturmak *v.t.* a împăca; a concilia; a pune de acord; a armoniza; a îngemăna.
uyuşturuw *s.* împăcare; conciliere; punere de acord; îngemănare.

uyutmak *v.t.* **1.** a amorți; a înțepeni; a anchiloza. **2.** a calma; a potoli; a seda; a anestezia. **3.** a coagula; a închega; a prinde.
uyutulgan *adj.* **1.** apatic; moleșit; vlăguit. **2.** amorțit; înțepenit; anchilozat. **3.** coagulat; închegat; prins.
uyutulma *s.* **1.** amorțeală; înțepenire; anchiloză; moleșeală; apatie. **2.** coagulare; închegare; prindere.
uyutuw *s.* **1.** amorțire; înțepenire; anchilozare. **2.** calmare; potolire; sedare; anesteziere. **3.** coagulare; închegare; prindere.
uyutuwğî **I.** *adj.* amorțitor. **II.** *s.* anestezist. **III.** *s., adj.* **1.** narcotic; drog. **2.** sedativ; anestezic. // ***•uyutuwğî madde*** stupefiant.
uyutuwğîkarşî *adj.* antidrog.
uyuz *s. (med.)* râie; scabie.
uyuzlî *adj. (med.)* râios; scabios.
uz *adj.* **1.** bun; folositor; convenabil. **2.** *(d. vorbire)* clar; desluşit; limpede. // ***•uz otîrmak*** a şedea liniştit; a sta cuminte. // ***•az bolsîn, uz bolsîn*** puține, dar bune. ***•uz otîr!*** stai cuminte!;
uza *s.* **1.** *(pol.)* membru. **2.** *(anat.)* organ; membru; mădular. // ***•akademiya uzasî*** membru al academiei. ***•kurultay uzasî*** parlamentar. ***•sindikat uzasî*** sindicalist. ***•tuyuw uzalarî*** organele simțului.
uzabîlímí *s.* anatomie.
uzak **I.** *adj.* **1.** depărtat; îndepărtat. **2.** *(fig.)* puțin probabil; nesigur. **II.** *adv.* departe. **III.** *s.* depărtare. // ***•uzak kórmek*** a vedea departe; a prevedea. // ***•barağak yerímíz uzak mî, taa?*** mai avem mult până la destinație?; ***•míndan uzak mî?*** e departe de aici?; ***•uzak tuwgan*** rudă îndepărtată. ***•uzak tuwul*** nu e departe.
uzakka *adv.* spre depărtări.
uzakkaberleşme *s.* telecomunicație.
uzakkórgen *adj.* **1.** preștiutor; perspicace; sagace. **2.** precaut; prevăzător.
uzakkórúw *s.* **1.** previziune; perspicacitate; sagacitate. **2.** precauție; prevedere.
Uzak-Kúntuwar *s. (topon.)* Orientul Îndepărtat.
uzaklar *s., pl.* zare; orizont; depărtări. // ***•bek uzaklarga ketmek*** a merge prea departe; a se îndepărta.
uzaklarda *adv.* în depărtări. // ***•tap uzaklarda kóríne*** se vede hăt departe.
uzaklaşkan *adj.* depărtat; îndepărtat; distras.
uzaklaşma *s.* îndepărtare; plecare; abatere; toleranță. // ***•túz ğoldan uzaklaşma*** aberație.
uzaklaşmak *v.i.* **1.** a se îndepărta; a pleca *(mai departe)*. **2.** a se îndepărta; a se abate. // ***•meseleden/konîdan uzaklaşmak*** a se abate de la subiect. // ***•túz ğoldan uzaklaşkan*** aberant.
uzaklaşmaykalgan *adj.* neînlăturat.
uzaklaştîrîlgan *adj.* îndepărtat; înlăturat; eliminat.
uzaklaştîrîlmagan *adj.* neînlăturat.
uzaklaştîrîlmaz *adj.* de neînlăturat.
uzaklaştîrma *s.* **1.** înlăturare; îndepărtare; eliminare. **2.** concediere.
uzaklaştîrmak *v.t.* **1.** a depărta; a înlătura; a elimina. **2.** a concedia.
uzaklîk *s.* **1.** depărtare; distanță mare. **2.** distanță; interval.
uzaklîkólşegen *s.* telemetru.
uzakses *s.* telefon. // ***•uzakses etmek*** a telefona. // ***•alo, kím bar uzakseste?*** alo, cine e la telefon?; ***•keşeortasînda uzakses şaldî*** la miezul nopții a sunat telefonul. ***•şeherlerarasî uzakses konîşmasî*** convorbire telefonică interurbană. ***•umumiy uzakses*** telefon public. ***•uzakses hatî*** linie telefonică. ***•uzakses íşletmesí*** centrală telefonică. ***•uzakses kartî*** cartelă telefonică. ***•uzakses kîlawuzî/rehberí*** carte de telefon. ***•uzakses numarasî*** număr de telefon. ***•uzakses odasî*** cabină telefonică. ***•uzakses şebekesí/awî*** rețea telefonică.
uzakseslí *s.* telefonic.
uzakseşşí *s.* telefonist.
uzakseşşílík *s.* telefonie.
uzaksîzga *s.* telegramă. // ***•ğîltîrîm uzaksîzga*** telegramă fulger. ***•uzaksîzganîñ metiní*** textul telegramei. ***•uzaksîzganîñ sózí kaş?*** cât costă cuvântul telegramei?;
Uzak-Şark *s. (topon.)* Orientul Îndepărtat.
uzakta *adv.* departe.
uzaktakî *adj.* de departe; depărtat.
uzaktan *adv.* de departe; din depărtări. // ***•uzaktan almak*** a lua pe cineva pe departe. ***•uzaktan ğón bermek*** a teleghida. ***•uzaktan karamak*** a privi de departe; a nu interveni. // ***•lámbanîñ ğarîgî uzaktan yeşíl bolîp kóríne*** din depărtare lumina lămpii se vede verde.
uzaktanbellí *adj.* previzibil.
uzaktanbuyurukşî *s.* telecomandă.
uzaktanemretúwğí *s.* telecomandă.
uzaktanğón *s.* teleghidare.
uzaktanğónberúw *s.* teleghidare.
uzaktanğónlí *adj.* teleghidat.
uzaktanidare *s.* teleghidare.
uzaktanidarelí *adj.* teleghidat.
uzaktankórílgen *adj.* **1.** previzibil. **2.** prevăzut; întrevăzut.
uzaktankórmegen *adj. (med.)* miop.
uzaktankórmeme *s. (med.)* miopie.
uzaktanresím *s.* telefotografie.
uzaktan-uzak *adv.* de departe. // ***•uzaktan-uzak selam ğíbere*** transmite salutări din depărtări.
uzaktan-uzakka *adv.* pe ocolite.
uzaktuyum *s.* telepatie.
uzak-uzak *adv.* foarte departe.
uzakwurgan *adj. (mil.)* cu rază mare de acțiune.
uzalarayîrmasî *s.* dezmembrare.
uzalarîayîrîlgan *adj.* dezmembrat.
uzam *s.* întindere; spațiu.
uzamak *v.i.* **1.** a se întinde; a se lungi; a se prelungi. **2.** a ține; a dura; a dăinui. // ***•traşî uzamak*** a-i crește barba.
uzanma *s.* întindere; culcare.
uzanmak *v.i.* **1.** *(d. fiinte)* a se întinde. **2.** a se lungi; a se culca. **3.** a se întinde; a întinde mâna *(pt. a ajunge la...)*.
uzantî *s.* alungire; prelungire.
uzatîlgan *adj.* lungit; prelungit.
uzatîlmak *v.i.* a se întinde; a se lungi; a se prelungi.
uzatma *s.* prelungire.
uzatmak *v.t.* **1.** a lungi; a prelungi. **2.** a prelungi; a determina să dureze mai mult. **3.** a întinde. // ***•bír kol uzatmak*** a întinde o mână de ajutor. ***•mîyîk uzatmak*** a-şi lăsa mustață. ***•sakal uzatmak*** a-şi lăsa barbă. ***•tíl kaytarmak*** a răspunde împotrivă; a contrazice. ***•tíl uzatmak*** a prinde la limbă; a se obrăznici. ***•vadesín uzatmak*** a-i prelungi termenul.
uzatuwlî *adj.* lungit; prelungit.
uzay **I.** *adj.* spațial. **II.** *s. (astr., mat.)* spațiu. // ***•uzay gemísí*** navă cosmică. ***•uzay hendesesí*** *(mat.)* geometrie în spațiu. ***•uzay kíşísí*** cosmonaut.
uzayğî **I.** *adj.* spațial. **II.** *s.* astronaut; cosmonaut.
uzaylî *adj.* spațial.
uzina *s.* uzină.
uzkórgen *adj.* perspicace; pătrunzător.
uzkórme *s.* perspicacitate.
uzlaşkan *adj.* împăcat; pacificat.
uzlaşma *s.* **1.** împăcare; conciliere. **2.** convenție; acord; înțelegere. // ***•uzlaşma yapmak*** a încheia un acord.
uzlaşmagan *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; neîmpăcat.
uzlaşmak *v.i.* **1.** a se împăca; a se reconcilia. **2.** a se învoi; a cădea de acord. **3.** a se înțelege; a trăi în înțelegere; a se împăca bine; a face casă bună.
uzlaşmama *s.* antagonism; litigiu; neînțelegere.
uzlaşmaykalgan *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; neîmpăcat.
uzlaşmaykalma *s.* antagonism; dezacord; discordanță; discordie; discrepanță; neînțelegere.
uzlaşmaz *adj.* antagonic; ireconciliabil; de neîmpăcat.
uzlaşmazlîk *s.* neînțelegere; discordie; dezacord.
uzlaştîrgan *s.* împăciuitorist; mediator; intermediar; negociator; conciliator.
uzlaştîrmak *v.t.* a împăca; a reconcilia.
uzlaştîruw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.
uzlaştîruwğî *s.* împăciuitorist; mediator; intermediar; negociator; conciliator.
uzlaştîruwğuluk *s.* împăciuitorism; mediere; intermediere; negociere; conciliere.
uzluk *s.* pricepere; iscusință; măiestrie.
uzman *s.* specialist; expert. // ***•íş kastalîklarî uzmanî*** *(med.)* specialist de boli interne. ***•kîskaayaklî kastalîklarî uzmanî*** *(med.)* ginecolog. ***•kîymet uzmanî*** expert evaluator.
uzmanlaşkan *s., adj.* specializat.
uzmanlaşma *s.* specializare.
uzmanlaşmak *v.i.* a se specializa.
uzmanlaştîrmak *v.t.* a specializa.
uzmanlîk *s.* specializare; specialitate.
uzotîrgan *adj.* cuminte; cuminți; docil; obedient; smerit; astâmpărat; ascultător.
uzotîruw *s.* cumințenie; cumințire; docilitate; obediență; smerenie; astâmpărare.
uzun *adj.* **1.** lung. **2.** înalt. **3.** îndelungat; de durată. **4.** diluat. //

•***kolî uzun bolmak*** a avea mână lungă; a fi hoţ; a fi pungaş; a fi influent. •***uzun ğol tepmek*** a bate mult drum. •***uzun súrmek*** a dura mult. // •***Alla(h) uzun ómír bersín!*** să vă dea Domnul viaţă îndelungată!; •***bek uzun*** foarte lung. •***ne uzun, ne kîska*** nici lung, nici scurt. •***pantolan bek uzun*** pantalonii sunt prea lungi. •***Tuna Edíl kadar uzun tuwul*** Dunărea nu este lungă cât Volga. •***uzun dalga/dulkun*** unde lungi. •***uzun ğeñlí*** cu mânecă lungă. •***uzun ğol*** drum lung. •***uzun koltîk*** şezlong. •***uzun ómír yaşama*** longevitate. •***uzun ómírler!*** viaţă îndelungată!; la mulţi ani!; •***uzun ómírler!*** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; •***uzun şáş*** păr lung. •***uzun şáşlí*** pletos. •***uzun siyahatlar*** călătorii lungi. •***uzun súrege borîş*** împrumut pe termen lung. •***uzun súrelí*** îndelungat. •***uzun vadelí ikraz*** credit pe termen lung. •***uzunlay atlaw*** *(sport)* săritura în lungime.

uzunboylî **I.** *adj.* de statură înaltă. **II.** *s.* lungan; vlăjgan.

uzunğa *adj.* oblong; lunguieţ; alungit.

uzun-kîska *adj.* scurt sau lung; şi scurt şi lung.

uzunkollîk *s.* **1.** hoţie; pungăşie. **2.** influenţă.

uzunkollîlar *s., pl.* bandă de hoţi; hoţime.

Uzunlar *s. (topon.)* Lungeni; Mereni *(jud. Constanţa)*.

uzunlay *adv.* în lungime; pe lungime.

uzunluk *s.* lungime. // •***dalga/dulkun uzunlugî*** lungime de undă. •***ómír uzunlugî*** longevitate. •***uzunluguna kesme*** *(mat.)* secţiune longitudinală. •***uzunluk bírímí*** unitate de măsură pentru lungimi. •***uzunluk dayiresí*** longitudine. •***uzunluk ólşesí*** măsură de lungime.

uzunómírlí *adj.* peren.

uzun-uzun *adj.* foarte lung; foarte înalt.

uzuw *s. (anat.)* organ; membru; mădular.

Ú

úflemek *v.t.* a sufla; a expira; a vântura.

úflengen *adj.* suflat.

úfleş *s. (tehn.)* suflai.

úflew *s.* **1.** suflare; vânturare. **2.** descântare; descântec.

úflewğí *s. (muz.)* suflător.

úfúrmek *v.t.* **1.** a sufla; a expira; a vântura. **2.** a descânta. // •***okîp úfúrmek*** a descânta.

úfúrúk *s.* **1.** suflare; expirare; vânturare. **2.** descântec.

úfúrúkşí *s.* descântător.

úfúrúkşúlúk *s.* descântare.

úfúrúlgen *adj.* **1.** descântat. **2.** suflat; expirat; vânturat.

úfúrúlmek *v.i.* **1.** a fi descântat. **2.** a se sufla; a se vântura.

úfúrúw *s.* **1.** descântare; descântec. **2.** suflare; expirare; vânturare.

úfúrúwğí *s. (muz.)* suflător.

úgúle *s. (orn.)* ciovică *(lat., Strix passerina; Glaucidium passerinum)*.

úgúle, kîzîlğa- *s. (orn.)* huhurez mic *(lat., Strix aluco)*.

úğret *s.* salariu; leafă; retribuţie; plată *(pt. muncă depusă)*. // •***ğeñkşí úğretí*** *(mil.)* soldă. •***kíríş úğretí*** taxa de intrare. •***odanîñ úğretí*** costul camerei. •***tekmíllík úğretí*** pensie. •***úğretke dahil*** inclus în preţ.

úğretlí **I.** *adj.* cu plată; plătit; achitat. **II.** *s., adj.* salariat; lefegiu. // •***úğretlí kónçet*** concediu cu plată.

úğretsíz *adj.* gratis; gratuit; fără plată. // •***úğretsíz kónçet*** concediu fără plată.

úla *interj.* mă!; măi!; bă!;

úleş *s.* parte; contribuţie; cotă.

úleşmek *v.t.* a-şi împărţi; a-şi distribui; a-şi repartiza.

úleştírílgen *adj.* împărţit; distribuit; repartizat.

úleştírme **I.** *adj. (gram.)* distributiv. **II.** *s.* împărţire; distribuire; repartizare.

úleştírmek *v.t.* a împărţi; a distribui; a repartiza.

úleştírúwğí **I.** *adj. (gram.)* distributiv. **II.** *s.* distribuitor. // •***úleştírúwğí sayî*** *(mat.)* numeral distributiv.

úlge *s.* **1.** exemplu; pildă. **2.** model; mostră; eşantion; tipar; şablon. **3.** pereche; egal.

úlgeleme *s.* exemplificare.

úlgelemek *v.t.* a exemplifica; a da ca exemplu.

úlgelengen *adj.* exemplificat.

úlgelenmek *v.i.* a se exemplifica; a se da ca exemplu.

úlgelep-aşîklama *s.* exemplificare; ilustrare.

úlgelep-aşîklangan *adj.* exemplificat; ilustrat.

úlgelew *s.* exemplificare.

úlgesíz *adj.* fără pereche; fără egal; fără seamăn; neasemuit.

úlkí *s.* ideal; aspiraţie; năzuinţă. // •***milliy úlkí*** ideal naţional.

úlkúğí *s. (fil.)* idealist.

úlkúğúlúk *s. (fil.)* idealism.

úmmet *s. (relig.)* credincioşi; tagma credincioşilor; enoriaşi.

úmmiy *s., adj.* analfabet; incult; ignorant.

Úmmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fără ştiinţă de carte" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.

úmmiyet *s.* analfabetism; incultură; ignoranţă.

úmmiylík *s.* analfabetism; incultură; ignoranţă.

úmúlmegen *adj.* nesperat; neaşteptat.

úmút *s.* speranţă; nădejde. // •***úmút etmek*** a trage speranţă; a nădăjdui. •***úmút peslemek*** a nutri speranţa; a nădăjdui. •***úmútún kesmek*** a pierde orice speranţă. // •***keleğekke dogrî úmút bayladîk*** ne-am legat speranţa de viitor. •***úmút kestírúwğí*** dezolant.

úmútbaylagan *adj.* încrezător; dependent.

úmútbaylaw *s.* încredere; dependenţă.

úmútbergen *adj.* încurajator; îmbucurător; promiţător.

úmútberílgen *adj.* încurajat.

úmútberúw *s.* încurajare.

úmútberúwğí *adj.* încurajator; îmbucurător; promiţător.

úmútíkesílgen *adj.* descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.

úmútkesílmesí *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.

úmútkesken *adj.* descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant.

úmútlendírmek *v.t.* a da speranţe; a determina să spere.

úmútlenme *s.* speranţă; nădejde.

úmútlenmek *v.i.* a spera; a nădăjdui; a-şi face speranţe.

úmútlí *adj.* care speră; care are speranţă; optimist. // •***úmútlí bolmak*** a avea speranţă; a fi optimist.

úmútsúz *adj.* descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.

úmútsúzleşken *adj.* descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.

úmútsúzleşme *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.

úmútsúzleşmek *v.i.* a se descuraja; a se demoraliza; a fi descumpănit; a se demobiliza; a fi deznădăjduit; a despera.

úmútsúzlúk *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.

úmútsúztlúkbergen *adj.* descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant.

ún *s.* **1.** sunet; răsunet. **2.** renume; faimă; celebritate.

úndelengen *adj.* acordat *(d. un instrument, aparat etc.)*.

úndelí *adj.* acordat *(d. un instrument, aparat etc.)*.

úndemek *v.t.* a acorda *(un instrument,*

aparat etc.).
úndew *s.* lozincă; slogan; motto; parolă. // ***•bakîra-bakîra úndew aytmak*** a scanda.
úndewğî *s. (muz.)* acordor.
úndewleme *s.* scandare.
úndewlemek *v.t.* a scanda.
únlem *s. (gram.)* interjecție; exclamație.
únlí I. *adj.* renumuit; faimos; reputat; celebru. **II.** *s. (lingv.)* vocală. // ***•awuzaldî únlí*** *(lingv.)* vocală anterioară. ***•awuzartî únlí*** *(lingv.)* vocală posterioară. ***•geñíş únlí*** *(lingv.)* vocală deschisă. ***•tar únlí*** *(lingv.)* vocală închisă. ***•únlí uyumî*** *(lingv.)* armonie vocalică.
únsiyet *s.* apropiere; prietenie; amiciție.
únsiyetlí *adj.* apropiat; prietenos; amical.
únsúz I. *adj.* fără renume; fără reputație; necunoscut. **II.** *s. (lingv.)* consoană. // ***•ğîmşak únsúz*** *(lingv.)* consoană moale. ***•kattî/sert únsúz*** *(lingv.)* consoană dură. ***•ótken únsúz*** *(lingv.)* consoană sonoră. ***•ótmegen únsúz*** *(lingv.)* consoană surdă. ***•únsúz uyumî*** *(lingv.)* armonie consonantică.
únvan *s.* titlu; adresă.
únvanlî *adj.* cu titlu; cu adresă; adresat.
úplemek *v.t.* a sufla; a expira; a vântura.
úplengen *adj.* suflat; expirat; vânturat.
úpleş *s. (tehn.)* suflai.
úplew *s.* **1.** suflare; vânturare. **2.** descântare; descântec.
úplewğî *s. (muz.)* suflător.
úpúrmek *v.t.* **1.** a descânta. **2.** a sufla; a expira; a vântura. // ***•kózíne kúl úpúrmek*** a arunca praf în ochii cuiva; a-l înşela. ***•okîp úpúrmek*** a descânta.
úpúrúk *s.* **1.** suflare; expirare; vânturare. **2.** descântec.
úpúrúkşeşegí *s. (bot.)* păpădie *(lat., Taraxacum officinale).*
úpúrúkşí *s.* descântător.
úpúrúkşúlúk *s.* descântare.
úpúrúlgen *adj.* **1.** descântat. **2.** suflat; expirat; vânturat.
úpúrúlmek *v.i.* **1.** a se descânta. **2.** a se sufla; a fi expirat; a se vântura.
úpúrúw *s.* **1.** suflare; expirare; vânturare. **2.** descântare; descântec.
úpúrúwğí *s. (muz.)* suflător.
úrdún *s., adj.* iordanian.
Úrdún *s. (topon.)* Iordania.
úrdúnlí *s., adj.* iordanian.
úre *s. (chim.)* uree.
úrek *s.* vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
úreklí *adj.* himeric; fantomatic; închipuit; iluzoriu.
úrem *s. (fin.)* dobândă.
úreme *s. (biol.)* înmulțire; reproducere; proliferare.
úremek *v.i. (biol.)* a se înmulți; a se reproduce; a prolifera.
úreñge *s. (bot.)* arțar-tătăresc; gladiş *(lat., Acer tataricum).*
úreñgesí, Frengístan- *s. (bot.)* jugastru de Banat *(lat., Acer monspessulanum).*
úreñgesí, kîr- *s. (bot.)* jugastru *(lat., Acer campestre).*
úretím *s. (econ.)* producție. // ***•úretím alatlarî*** unelte de producție. ***•úretím kúşí*** productivitate. ***•úretím kuwatlarî*** forțe de producție. ***•úretím vasîtalarî*** mijloace de producție.
úretímpazlalîgî *s.* supraproducție.
úretkeş *s. (fiz.)* generator.
úretkeşburumğa *s. (electr.)* turbogenerator.
úretmek *v.t.* **1.** *(biol.)* a înmulți; a reproduce. **2.** *(econ.)* a produce.
úretmen *s. (d. persoane)* producător.
úretúwğí *s. (d. persoane)* producător.
úriyañ *adj.* gol; nud; dezbrăcat.
úriyañkaluw *s.* despuiere; dezbrăcare.
úriyañlîk *s.* goliciune; nuditate.
úrkek *adj.* timid; sfios; fricos; sperios; temător.
úrkeklík *s.* timiditate; sfială; frică; teamă.
úrkí *s.* panică.
úrkken *adj.* **1.** înfiorat; care tresare; speriat; înspăimântat. **2.** *(d. piele, țesuturi, organe etc.)* iritat. **3.** *(d. pomi)* lipsit de roade.
úrkme *s.* **1.** înfiorare; tresărire; sperietură; înspăimântare. **2.** *(d. piele, țesuturi, organe etc.)* iritare; iritație. **3.** *(d. pomi)* lipsă de roade.
úrkmek *v.i.* **1.** *(d. piele, țesuturi, organe etc.)* a se irita. **2.** a se înfiora; a tresări; a se speria; a se înspăimânta. **3.** *(d. pomi)* a nu da roade; a nu rodi.
úrkúntí *s.* **1.** sperietură; spaimă. **2.** teamă; groază.
úrkútme *s.* **1.** înfiorare; speriere; înspăimântare; înfricoşare. **2.** *(d. animale)* stârnire; întârâtare; speriere.
úrkútmek *v.t.* **1.** a înfiora; a speria; a înspăimânta; a înfricoşa. **2.** a stârni; a întârâta; a speria *(animale).* // ***•ólím gibí úrkútken*** macabru.
úrkútúwğí *adj.* înfiorător; cutremurător; oribil; teribil; îngrozitor. // ***•aytmasî úrkútúwğí*** îngrozitor de spus.
úrmek *v.i.* a lătra.
úrún *s.* recoltă; producție *(agricolă).* // ***•sanaye úrúní*** produs industrial. ***•tarîm úrúní*** produs agricol.
úrúw *s.* lătrat.
ús *s. (mat.)* exponent.
ús *s.* bază; centru.
úslup *s.* stil; metodă; manieră.
úsluplî *adj.* stilistic.
úslupşî *s. (d. scriitori)* stilist; maestru al scrisului.
úslupşuluk *s.* stilistică.
úst I. *adj.* superior; de sus. **II.** *postp.* deasupra; peste; pe. **III.** *s.* **1.** partea de sus; partea superioară. **2.** suprafață superioară; înveliş; strat superior. **3.** îmbrăcăminte; haine. **4.** *(d. persoane)* superior. **5.** rest. // ***•astîndan kîríp ústúnden şîkmak*** a-i da de cap; a-l rezolva. ***•ayak ústúne turmak*** a se ridica în picioare. ***•bír-bírníñ ústúne salmak*** a suprapune. ***•dórt ayak ústí túşmek*** a cădea în picioare. ***•kol ústúnde tutmak*** a ține pe cineva ca în palmă; a-l răsfăța. ***•úst kelmek*** a ieşi deasupra; a învinge. ***•úst perdeden konîşmak*** a vorbi cuiva pe un ton superior; a-i vorbi de sus. ***•ústún basmak/bastîrmak*** a-l turti; a-l acoperi; a-l camufla; a-l mușamaliza. ***•ústún kakmak*** a-şi scutura îmbrăcămintea. ***•ústúne ğukmak*** a se mula pe...; // ***•faaliyet ústí*** asupra faptului; în flagrant. ***•kabaát ústí*** în flagrant delict. ***•masanîñ ústún súrt!*** şterge masa!; ***•mektúp ústí*** adresa scrisorii. ***•paranîñ ústí*** rest de bani. ***•úst şene*** maxilar superior. ***•úst subay*** ofițer superior. ***•úst tabaka*** elită. ***•ústí kapalî*** voalat. ***•ústúme fenalîk keldí*** mi-e rău.
ústadem *s.* supraom.
úst-baş *s.* înfățișare; port; îmbrăcăminte; vestimentație.
ústçawuş *s. (mil.)* sergent-major.
ústeleme *s.* **1.** insistență; stăruință. **2.** *(med.)* revenire; recidivă.
ústelemek *v.i.* **1.** a insista; a stărui. **2.** *(med.)* a reveni; a recidiva. // ***•neşín ústeliysíñíz?*** de ce insistați?;
ústelík *adv.* pe deasupra; pe lângă aceasta; încă; mai; în plus.
ústeme *s.* adaos.
ústenğí *s.* antreprenor.
ústgeşme *s.* pasaj aerian.
ústinsan *s.* supraom.
ústíaşîk *adj.* **1.** dezvelit; dezgolit. **2.** sincer; deschis; corect.
ústíaşîlgan *adj.* dezvelit; dezgolit.
ústíbasîk *adj.* acoperit; astupat; camuflat; mușamalizat; turtit.
ústíbasîlgan *adj.* acoperit; astupat; camuflat; mușamalizat; turtit.
ústíğabîk *adj.* acoperit. // ***•ústíğabîk sóz*** parolă.
ústíğabîlmagan *adj.* neacoperit.
ústíğabuwlî *adj.* acoperit cu voal; voalat.
ústíórtílgen *adj.* acoperit; mușamalizat.
ústíşkólmek *s.* bluză.
ústkat *s.* **1.** etaj superior; strat superior. **2.** *(la o sală de spectacole)* galerie.
ústke *postp.* în sus; deasupra. // ***•ústke şîkmak*** a ieşi deasupra; a învinge.
ústkekelgen *adj.* **1.** excesiv; excedentar. **2.** adunat; adăugat; acumulat. **3.** suplimentar; superior.
ústkekelme *s.* **1.** *(mat.)* plus. **2.** surplus; exces; excedent. **3.** adunare; adăugare; acumulare. **4.** supliment; suplimentare; superioritate.
ústkelgen *adj.* biruitor; învingător.
ústkelúw *s.* biruință; izbândă.
ústkeşîguw *s.* impunere; afirmare.
ústkuruluş *s.* suprastructură.
ústkurum *s.* suprastructură.
ústlokotenent *s. (mil.)* locotenent-major.
ústlúk *s.* halat; capot.
ústotîr *s.* apostrof.
ústórtísí *s.* mantie.
ústórúw *s.* suprastructură.
ústserğent *s. (mil.)* sergent-major.
ústte *adv.* deasupra.
ústten *adv.* de sus.
ústten-aşaga *adv.* de sus în jos.
ústterí *s. (anat., bot.)* epidermă.
ústtiymen *s. (mil.)* locotenent-major.
ústtokta *s.* apostrof.
ústún I. *adj.* **1.** superior; situat deasupra. **2.** eminent. **II.** *adv.* mai presus de. // ***•ústún tutmak*** a considera superior; a acorda întâietate; a prefera.
ústúnaşma *s.* dezvelire; dezgolire.
ústúnde *postp. (arată locul)* asupra; pe; peste; deasupra; pe deasupra. // ***•paranîñ ústúnde ğatmak*** a avea bani la ciorap; a fi doldora de bani. ***•taş ústúnde taş bîrakmamak*** a nu lăsa piatră pe piatră. ***•tegenek ústúnde***

otîrmak a sta ca pe ghimpi. ***•ústúnde árúw kelmek*** a-i sta bine; a-l prinde bine *(d. îmbrăcăminte).* ***•ústúnde turmak*** a stărui asupra...; a insista asupra...; // ***•anterníñ ústúnde ak menekler bar*** pe rochie sunt buline albe. ***•masanîñ ústúnde*** pe masă. ***•píkírníñ ústúnde turmagan*** inconsecvent. ***•sózníñ ústúnde turgan*** insistent; parolist. ***•úynúñ ústúnde mîşîk bar*** pe casă este pisica.

ústúnden *postp.* de deasupra; pe deasupra; de pe; de peste. // ***•ğer ústúnden sílmek*** a rade de pe faţa pământului. ***•ústúnden geşmek*** a trece peste...; a necinsti; a viola.

ústúndengeşílgen *adj.* dezonorat; batjocorit; necinstit; violat; stigmatizat.

ústúndengeşken *adj.* dezonorant; batjocoritor; viol; violare; stigmatizare.

ústúndeturgan *adj.* tenace; perseverent; insistent; stăruitor.

ústúne *postp. (arată direcţia)* asupra; pe; peste; deasupra. // ***•gúnanî ústúne almak*** a lua păcatele asupra sa; a pleda vinovat. ***•ústúne almak*** a lua asupra sa; a-şi însuşi; a-şi asuma. ***•ústúne atmak*** a arunca asupra cuiva; a-l învinovăţi. ***•ústúne geşírmek*** a trece ceva pe numele cuiva. ***•ústúne gezdírmek*** a presăra deasupra...; ***•ústúne otîrmak*** a se aşeza pe...; a-şi însuşi; a uzurpa. ***•ústúne salmak*** a pune deasupra...; a-l completa; a-i adăuga. ***•ústúne túşmek*** a-i reveni; a i se cădea; a i se cuveni *(d. sarcini, bunuri materiale sau spirituale).* ***•ústúne túşmek*** a prinde pe cineva asupra faptului; a-l surprinde; a tăbărî asupra...; // ***•ayak ayak ústúne*** picior peste picior.

ústúnealgan *s.* antreprenor.

ústúnealîngan *adj.* adoptat; asumat; însuşit; asimilat.

ústúnealuw *s.* **1.** promisiune; făgăduială; obligaţie. **2.** adoptare; asumare; însuşire; asimilare.

ústúneatîlgan *adj.* pus pe seama; atribuit.

ústúneatuw *s.* reproş; imputare; atribuire.

ústúnegezdírílgen *adj.* presărat.

ústúnegezdírme *s.* presărare.

ústúneğukkan *adj.* mulat.

ústúneğukma *s.* mulare.

ústúneotîrgan *s.* uzurpator.

ústúneotîrîlgan *adj.* uzurpat.

ústúneotîruw *s.* uzurpare.

ústúnesalîngan *adj.* adăugat; completat; întregit.

ústúnesaluw *s.* adăugare; completare; întregire.

ústúneser *s.* capodoperă.

ústúnetamgan *adj.* pătat.

ústúnetamma *s.* pătare.

ústúnetúşúw *s.* surprindere.

ústúnğabuw *s.* acoperire; muşamalizare.

ústúnkelgen *adj.* covârşitor; preponderent.

ústúnkelúw *s.* covârşire; preponderenţă.

ústúnkyorî *adj.* superficial; neglijent.

ústúnkyorîlîk *s.* superficialitate.

ústúnlúk *s.* superioritate; avantaj.

ústúnórtúw *s.* acoperire; muşamalizare.

ústúntutulgan *adj.* preferat.

ústúntutuw *s.* preferinţă.

úst-ústke *adv.* unul peste altul; unul după altul; consecutiv; succesiv. // ***•úst-ústke kelmek*** a se succeda; a se suprapune. ***•úst-ústke salmak*** a suprapune; a stivui.

ústúvane *s. (mat., tehn.)* cilindru.

ústúvaniy *adj. (mat.)* cilindric.

úş *num.* trei. // ***•bo sayî úş rakamdan múrekkep*** acest număr este alcătuit din trei cifre. ***•múrekkep úşlí kuralî*** *(mat.)* regula de trei compusă. ***•úş atlama*** *(sport)* triplu salt. ***•úş fazalî*** *(fiz.)* trifazic. ***•úş músúr tanesí*** trei boabe de porumb. ***•úş nokta*** *(tipogr.)* puncte de suspensie. ***•úş tegerşíklí*** tricicletă. ***•úşlí kuralî*** *(mat.)* regula de trei simplă.

úşay *s.* trimestru.

úşayak *s.* trepied.

úşayda *adv.* din trimestru în trimestru; trimestrial.

úşaydan-úşayga *adv.* din trimestru în trimestru; trimestrial.

úşaylîk *adj.* **1.** de un trimestru. **2.** trimestrial; pe trimestru.

úşbírleşmedegerlí *adj. (chim.)* trivalent.

úşboylî *adj.* tridimensional.

úş-dórt *num.* aproximativ trei-patru.

úşeğíklí *adj. (lingv.)* trisilabic.

úşek *s. (zool.)* râs; linx *(lat., Lynx lynx).*

úşer *num.* câte trei.

úşer-úşer *num.* trei câte trei.

úşeserlík *s. (lit.)* trilogie.

úşew I. *num.* grup de trei. **II.** *s. (muz.)* trio; terţet; triolet.

úşewí *pron.* toţi trei.

úşewlerbírleşmesí *s.* triumvirat.

úşew-úşew *num.* grupuri de câte trei.

úşgúl(lí) *adj. (bot.)* trilobat.

úşgúl, ak- *s. (bot.)* trifoi *(lat., Trifolium repens).*

úşgúl, aşşî- *s. (bot.)* trifoişte; trifoi-amar *(lat., Menyanthes trifoliata).*

úşgúl, ekşí- *s. (bot.)* măcrişul-iepurelui; măcrişul-caprei *(lat., Oxalis acetosella).*

úşgúlí, kîr- *s. (bot.)* trifoiaş *(lat., Trifolium campestre).*

úşgúlí, şayîr- *s. (bot.)* trifoi-roşu; trifoi-sălbatic *(lat., Trifolium pratense).*

úşgúlí, şoban- *s. (bot.)* vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură *(lat., Anthyllis vulneraria).*

úşgúllúk *s.* teren semănat cu trifoi; trifoişte.

úşheğelí *adj. (lingv.)* trisilabic.

úşkat *adj.* întreit; triplu. // ***•úşkat arttîrmak*** a tripla.

úşkatartkan *adj.* întreit; triplu.

úşkatartma *s.* întreire; triplare.

úşkatlî *adj.* întreit; triplu.

úşkenar *s. (mat.)* triunghi.

úşkenarlí *adj.* triunghiular.

úşkeñ *s. (mat.)* triunghi. // ***•egízkenar úşkeñ*** *(mat.)* triunghi isoscel.

úşkeñlí *adj.* triunghiular.

úşkîlşîk *s. (iht.)* zborş *(lat., Gasterosteus platygaster).*

úşkóşe *s. (mat.)* triunghi. // ***•şaytan úşkóşesí*** triunghiul morţii.

úşkóşelí *adj.* triunghiular.

úşleme *s.* întreire; triplare.

úşlemek *v.t.* a întrei; a tripla.

úşlengen *adj.* întreit; triplu.

úşlenmek *v.i.* a se întrei; a se tripla.

úşlep *adv.* întreit; reciclând de trei ori.

úşlerde *num.* aproximativ trei.

úşlúk I. *adj.* tripartit; trilateral. **II.** *s.* **1.** *(muz.)* terţă. **2.** *(mat., muz.)* treime. // ***•baş úşlúk*** *(muz.)* terţă mare. ***•kíşke úşlúk*** *(muz.)* terţă mică. ***•úşlúk meşawre*** conferinţă tripartită.

úşmúyúz *s. (mitol.)* tricorn.

úşnewbetlí *adj.* în trei schimburi; în trei ture.

úşoklî *adj. (tehn.)* triaxial.

úşólşewlí *adj.* tridimensional.

úşparmak *adj.* cu trei degete; tridactil.

úş-parmaklî-kúrte *s. (orn.)* ciocănitoare de munte *(lat., Picoides tridactylus).*

úş-parmaklî-terekkakkan *s. (orn.)* ciocănitoare de munte *(lat., Picoides tridactylus).*

úş-parmaklî-tokîldak *s. (orn.)* ciocănitoare de munte *(lat., Picoides tridactylus).*

úşperdelí *adj. (teatr.)* în trei acte.

úşpoşmak *s. (mat.)* triunghi. // ***•geñíş aşîlî úşpoşmak*** *(mat.)* triunghi obtuz.

úşpoşmaklî *adj.* triunghiular.

úşrenklí *adj.* tricolor.

úş-renklí-karkara *s. (orn.)* egretă tricoloră *(lat., Egretta tricolor).*

úş-renklí-kumtawuk *s. (orn.)* notatiţă tricoloră marină; notatiţă Wilson *(lat., Phalaropus tricolor; Steganopus tricolor).*

úş-renklí-şapur *s. (orn.)* egretă tricoloră *(lat., Egretta tricolor).*

úşsestílímlí *adj. (lingv.)* trisilabic.

úşsozîkawazlî *s. (lingv.)* triftong.

úşşat *s. (mat.)* triunghi.

úşşatlî *adj.* triunghiular.

úşte I. *adv.* la trei; din trei. **II.** *s. (mat.)* treime.

úşte-bír *num.* o treime.

úştíllí *adj.* trilingv. // ***•úştíllí sózlík*** dicţionar trilingv.

úştírsek *s. (mat.)* triunghi. // ***•eşkenar úştírsek*** *(mat.)* triunghi echilateral.

úştírseklí *adj.* triunghiular.

úşúmek *v.i.* a-i fi frig; a îngheţa *(de frig).*

úşún *postp.* **1.** pentru; ca. **2.** pentru că; deoarece; întrucât; de vreme ce; din cauza. // ***•añîlmasî úşún*** în memoria; comemorativ. ***•bîyîl úşún aşayîtlîk*** hrană pentru anul acesta. ***•búgún úşún ders*** temă pentru azi. ***•dawetíñíz úşún ğandan şúkúranlar!*** mulţumiri din suflet pentru invitaţie!; ***•hawa uşuş úşún músayit tuwul*** timpul nu e favorabil pentru zbor. ***•katírím úşún*** de dragul meu; pentru hatârul meu. ***•kayak yapmak úşún kelemen*** vin pentru a face schi. ***•keleğek ay úşún*** pentru luna viitoare. ***•keleğek úşún*** pentru viitor. ***•kelmegenler úşún ğeza*** pedeapsă pentru cei care nu au venit. ***•mením úşún*** pentru mine. ***•misal úşún*** de exemplu. ***•ómírín kalk úşún berdí*** şi-a dat viaţa pentru popor. ***•onîñ kelmegení úşún*** pentru că el nu a venit. ***•onîñ úşún*** pentru el. ***•óznîñ úşún*** în interes propriu. ***•píşím úşún*** de formă; pro forma. ***•sáde bonîñ úşún*** ad hoc; numai pentru această situaţie. ***•şonlar úşún kawga etme*** nu te certa pentru aceia. ***•talebesí úşún***

kuwana se bucură pentru elevul său. •***vizam bír ay úşún*** viza o am pentru o lună.

úşúnğí **I.** *adj.* terț. **II.** *num.* al treilea. // •***úşúnğí dúniya memleketí*** *(pol.)* țară din lumea a treia. •***úşúnğí imkáanga yer kalmaz*** a treia posibilitate nu există. •***úşúnğí şahîs*** *(gram.)* persoana a treia. •***úşúnğí vagon*** al treilea vagon.

úşúnğúlúk *adj.* terțiar.

úşútmek *v.i. (med.)* a răci.

úşvalensalî *adj. (chim.)* trivalent.

úşyaklî *adj.* tripartit; trilateral.

úşyaprak(lî) *adj. (bot.)* trilobat.

úş-yakalî-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraș cu trei gulere *(lat., Charadrius tricollaris)*.

úş-yakalî-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraș cu trei gulere *(lat., Charadrius tricollaris)*.

útmek *v.t.* a pârli; a perpeli; a arde ușor la suprafață.

útúlgen *adj.* pârlit; perpelit; ars ușol la suprafață.

útúlme *s.* pârlire; perpelire; ardere ușoară la suprafață.

útúlmek *v.i.* a se pârli; a se perpeli; a se arde ușor la suprafață.

úwez *s.* **1.** scoruşă. **2.** *(bot.)* scoruş *(lat., Sorbus domestica)*.

úy **I.** *adj.* domestic. **II.** *s.* **1.** casă; gospodărie. **2.** domiciliu. **3.** *(fig.)* familie. // •***dúniya úyúne kírmek*** a se aşeza la casa lui; a se căpătui; a se căsători. •***úy bolmak*** a se aşeza la casa lui; a întemeia o familie; a se căsători. •***úy kakmak*** a face curățenie prin casă; a deretica. •***úy salmak*** a construi o casă. •***úyní ast-úst etmek*** a întoarce casa pe dos. •***úyní ğayratmak*** a răvăși casa. •***úyní ğîyîştîrmak*** a strânge prin casă. •***úyní úy etmek*** a gospodări. •***úyún basmak*** a călca casa cuiva. •***úyún bîzmak*** a-i strica cuiva casa. // •***bízím úyúmúz*** casa noastră. •***ğartî úy*** cocioabă; coşmelie; magherniță. •***ğîyma úy*** casă prefabricată. •***kiralîk úy*** casă de închiriat. •***kíşkene úy*** casă mică. •***kópmenzillí úy*** apartament. •***kóy úyí*** casă țărănească. •***ordî úyí*** casa armatei. •***úy atasî*** tatăl familei. •***úy betínde kaldî*** a rămas lângă casă. •***úy eşiyasî*** mobilier. •***úy haywanî*** animal domestic. •***úy haywanlarî*** şeptel. •***úy kalkî*** membrii familiei. •***úy kîzmetşísí*** menajeră. •***úy koyanî*** iepure de casă. •***úy reyisí*** capul familiei. •***úynúñ îşí toldî*** s-a umplut casa. •***úynúñ katînda terek bar*** lângă casă sunt pomi. •***úynúñ numarasî*** numărul casei. •***úynúñ ústúnde mîşîk bar*** pe casă este pisica. •***úynúñ yarîsînda kím otîra?*** cine locuieşte în jumătate de casă?; •***úyúmúzge kaytağakmîz*** ne vom întoarce acasă.

úy-akrebí *s. (ent.)* scorpionul-de-cărți; scorpia-de-hârtie; chelifer *(lat., Chelifer cancroides)*.

úyapakayî *s.* gospodină; casnică.

úybaskan *s.* spărgător de case; hoț.

úybaskanlar *s., pl.* hoții; hoțime.

úy-beúy *adv.* din casă în casă.

úybolgan *adj.* căsătorit; căpătuit.

úybolmagan *adj.* necăsătorit; neînsurat.

úyboluw *s.* căsătorie; cununie; măritiș.

úyde *adv.* acasă; în casă. // •***Memet akay úyde mí?*** domnul Memet este acasă?; •***taştan úyde Altanlar otîralar*** în casa de piatră locuiesc alde Altan. •***úyde tuwul*** nu este acasă.

úyden *adv.* de acasă; din casă.

úyden-úyge *adv.* din casă în casă.

úy-domîzî *s. (zool.)* porc *(lat., Sus scrofa domesticus)*.

úye *s.* **1.** *(pol.)* membru. **2.** *(anat.)* organ; membru; mădular. // •***partit úyesí*** *(pol.)* membru de partid.

úyek *s. (meteo.)* lapoviță; zloată.

úyeñ *s. (zool.)* hermelină; herminã; cacom *(lat., Mustela erminea)*.

úyge **I.** *adv.* acasă; spre casă. **II.** *s. (fiziol.)* estru; rut. // •***úyge ayîrî-ayîrî ğollardan kayttîk*** ne-am întors acasă pe drumuri diferite.

úyğe *adv.* cu toată casa; cu toată familia.

úyğí *adj.* domestic.

úyğúleşken *adj.* domesticit.

úyğúleşmek *v.i.* a se domestici.

úyğúleştírmek *v.t.* a domestici.

úyğúleştírúw *s.* domesticire.

úyíşlerí *s.* menaj; gospodărie. // •***úyíşlerí men ogîraşmak*** a face menajul; a gospodări.

úy-îşanî *s. (zool.)* şoarece-de-casă *(lat., Mus musculus)*.

úykegen *adj.* crescut; mărit; dezvoltat; amplificat.

úykeme *s.* creştere; mărire; dezvoltare; amplificare.

úykemek *v.i.* a creşte; a se mări; a se dezvolta; a se amplifica.

úyken *adj.* mare; amplu; grandios. // •***úyken konaklîk*** ospăț; banchet.

úykenanniy *s.* străbunică.

Úyken-Ayuw *s. (astr.)* Carul-Mare; Ursa-Mare.

úykenbabay *s.* străbunic.

úykenbaş *adj.* macrocefal.

úykenbaşlîk *s.* macrocefalie.

Úyken-Britaniye *s. (topon.)* Marea Britanie.

Úyken-Búlbúl *s. (topon.) ("Privighetoarea Mare")* Ciocârlia de Sus *(jud. Constanța)*.

Úyken-Kargalîk *s. (topon.) ("Ciorăria Mare")* Gargalâcul Mare; Corbu de Sus *(jud. Constanța)*.

úykenkaytîm *s.* jubileu.

úykenkaytîmlî *adj.* jubiliar.

úykenlík *s.* amploare; grandoare; mărime; măreție.

úyken-úyken *adj.* măreț; grandios.

úyketeş *s. (fiz.)* amplificator.

úyketken *adj.* amplificator; augmentativ; intensificator.

úyketme *s.* creştere; mărire; dezvoltare; amplificare; augmentare.

úyketmek *v.t.* a creşte; a mări; a dezvolta; a amplifica; a augmenta.

úyketúwğí *adj.* amplificator; augmentativ; intensificator.

úykiy-úykiy *adv.* progresiv.

úykîskaayaklîsî *s.* gospodină; casnică.

úy-koyanî *s. (zool.)* iepure-de-casă *(lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus)*.

úyken-boraganğî *s. (orn.)* fregată magnifică *(lat., Fregata magnificens)*.

úyken-ğembeşeşegí *s. (bot.)* țâța-vacii *(lat., Primula elatior)*.

úyken-kuralay *s. (orn.)* mugurar mare *(lat., Carpodacus rubicilla)*.

úyken-ládin *s. (bot.)* brad de Vancouver *(lat., Abies grandis)*.

úyken-narus *s. (bot.)* brad de Vancouver *(lat., Abies grandis)*.

úyken-şîrşî *s. (bot.)* brad de Vancouver *(lat., Abies grandis)*.

úyle **I.** *adj.* de amiază; de prânz. **II.** *s.* **1.** amiază; prânz. **2.** dejun; prânz. // •***úyle máálí*** ora prânzului. •***úyle paydosî*** pauza de prânz. •***úyle yukusî*** siestă.

úyleawgansoñ *adv.* după amiază; postmeridian.

úyleawganşîk *adv.* până în prânz; înainte de amiază; antemeridian.

úylede *adv.* în timpul prânzului; la prânz; la amiază. // •***tínewún úylede*** ieri la prânz.

úyleden *adv.* din timpul prânzului.

úyledenewel *adv.* până în prânz; înainte de amiază; antemeridian.

úyledensoñra *adv.* după amiază; postmeridian.

úylege *adv.* pentru amiază. // •***úylege dogrî*** spre prânz; cărte prânz. •***úylege kadar kayt!*** întoarce-te până la prânz!;

úylegeşík *adv.* până în prânz; înainte de amiază; antemeridian.

úylegí *adj.* de amiază.

úylegísí *s.* cel de amiază.

úylelík **I.** *adj.* de amiază; de prânz. **II.** *s.* dejun; prânz.

úylendírmek *v.t.* a căsători; a însura; a mărita.

úylengen *adj.* însurat; căsătorit.

úylenme *s.* căsătorie; însurătoare; măritiș. // •***úylenme káátí*** certificat de căsătorie. •***úylenme teklibí*** cerere în căsătorie. •***úylenme tewúkesí*** data căsătoriei.

úylenmegen *adj.* necăsătorit; neînsurat.

úylenmek *v.i.* a se căsători; a se însura; a se mărita. // •***bírtaa úylenmek*** a se recăsători. // •***men men úylenírsíñ mí?*** vrei să te căsătoreşti cu mine?;

úylenmetîşî *adj.* extraconjugal; extramarital.

úylenúw *s.* însurătoare; căsătorie; mariaj. // •***úylenúw máálí*** vremea însurătorii.

úyleyemegí *s.* prânz; dejun. // •***úyleyemegín aşamak*** a prânzi.

úylí *adj.* căsătorit; însurat; măritată. // •***úylí akay*** bărbat însurat. •***úylí tuwulman*** nu sunt căsătorit. •***úylúsúñúz mí?*** sunteți căsătorit?;

úylúlúk *s.* căsnicie; căsătorie.

úylúlúktîşî *adj.* extraconjugal; extramarital.

úymek *v.t.* a stivui; a face morman.

úymúşúk *s.* muşuroi.

úynepísí *s.* menaj; gospodărie. // •***úynepísí men ogîraşmak*** a face menajul; a gospodări. •***úynepísín bílmek*** a fi bun gospodar; a fi bună gospodină.

úyp-úyken *adj.* enorm; măreț; grandios.

úyre *s.* terci.

úyrelengen *adj.* terciuit.

úyrelenme *s.* terciuire.

úyrelenmek *v.i.* a se terciui.

úyreletmek *v.t.* a terciui.

úyrelí *adj.* cu terci; terciuit.

úyrenek *s.* **1.** pildă; povață; exemplu.

2. model; mostră; eşantion. **3.** pereche; egal. // •***úyrenek almak*** a lua exemplu. •***úyrenek bolmak*** a fi exemplu.
úyrenekleme *s.* exemplificare.
úyreneklemek *v.t.* a exemplifica; a da ca exemplu.
úyreneklengen *adj.* exemplificat.
úyrengen *adj.* instruit; învăţat.
úyrenğí *s.* elev; student. // •***darúlfúnun úyrenğísí*** student. •***liçew úyrenğísí*** elev de liceu; licean. •***sînîfta kalgan úyrenğí*** repetent. •***úyrenğí ğurtî*** cămin studenţesc. •***úyrenğíler okîldan şîktî mî?*** elevii au ieşit de la şcoală?;
úyrenğílík **I.** *adj.* studenţesc; şcolar. **II.** *s.* studenţie.
úyrenílgen *adj.* învăţat.
úyrením *s.* studiu; studiere; învăţătură.
úyrenme *s.* studiu; învăţare.
úyrenmegen *adj.* neinstruit.
úyrenmek *v.t.* **1.** a studia; a învăţa. **2.** a afla; a lua cunoştinţă *(de...)*. // •***ğenábíñíz tatarğanî ózíñíz úyrenesíñíz mí?*** dumneavoastră învăţaţi singur tătăreşte?; •***kayda úyrendíñíz?*** unde aţi învăţat?; •***kazakşa úyreneğek bolaman*** aş dori să învăţ româneşte. •***mektepte úyrendím*** am învăţat la şcoală.
úyrenmelík *s.* bursă *(de elev, de student)*.
úyrenmiykalgan *adj.* needucat; neinstruit.
úyrenúw *s.* instruire; învăţare.
úyretí *s.* doctrină. // •***úyretí ezberletmek*** a îndoctrina.
úyretílmek *v.i.* a fi instruit; a fi învăţat.
úyretím *s.* învăţământ; instrucţie; educaţie. // •***askerlík úyretímí*** *(mil.)* instrucţie militară. •***feniy úyretím*** învăţământ tehnic. •***liçew úyretímí genelleşmekte*** învăţământul liceal este în curs de generalizare. •***meğburiy orta úyretím*** învăţământ secundar obligatoriu. •***síptí úyretím*** învăţământul primar. •***úyretím sistemí*** sistemul de învăţământ. •***úyretím súresí*** durata învăţământului. •***úyretím yîlî*** an şcolar. •***yúksek úyretím*** învăţământ superior.
úyretke *s.* didactică.
úyretken *s.* învăţător; instructor; preparator.
úyretme *s.* instruire; învăţare; predare. // •***úyretme ğolî*** metodă de predare.
úyretmek *v.t.* a instrui; a învăţa. // •***akîl úyretmek*** a-i deschide cuiva capul; a-l sfătui; a-l povăţui;; a-i recomanda. •***elifbe úyretmek*** a alfabetiza.
úyretmen *s.* învăţător; profesor. // •***darúlfúnun úyretmení*** cadru didactic universitar. •***imtan úyretmení*** examinator. •***o derslíkke úyretmenden soñ kíre*** el intră în clasă după profesor. •***uşuş úyretmení*** instructor de zbor. •***úyretmen bízge dogrî karay*** profesorul priveşte spre noi. •***úyretmen hanîm*** doamna învăţătoare.
úyretmenlík *s.* catedră; post.
úyretşí *adj.* didactic.
úyretúwğí *s.* instructor; educator.
úy-síğawulî *s. (zool.)* şobolan-de-casă *(lat., Rattus rattus)*.
úysúregen *adj.* nostalgic.
úysúreme *s.* nostalgie; dor *(de casă, de patrie)*.
úysúremek *v.i.* a-i fi dor de casă; a avea nostalgia patriei.
úy-şîbînî *s. (ent.)* muscă *(lat., Musca domestica)*.
úyşúk *s.* căsuţă.
úy-tawlayî *s. (zool.)* iepure-de-casă *(lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus)*.
úy-tawşanî *s. (zool.)* iepure-de-casă *(lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus)*.
úytí *s.* fier de călcat.
úy-torgayî *s. (orn.)* vrabie de casă *(lat., Passer domesticus; Fringilla domestica)*.
úytóbesí *s.* acoperişul casei.
úytúlemek *v.t. (d. rufe)* a călca; a netezi. // •***anterímní dolapka ğuwup, úytúlep saldîm*** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o şi am călcat-o.
úytúlengen *adj. (d. rufe)* călcat; netezit.
úytúlenme *s. (d. rufe)* călcare; netezire.
úytúlenmek *v.i. (d. rufe)* a fi călcat; a fi netezit.
úytúlí *adj. (d. rufe)* călcat; netezit.
úyúk *s.* nisipuri mişcătoare.
úyúlgen *adj.* stivuit; făcut morman.
úyútmek *v.t.* **1.** a pisa; a zdrobi; a sfărâma; a măcina; a râşni. **2.** a digera.
úyútúlgen *adj.* **1.** digerat. **2.** pisat; zdrobit; sfărâmat; măcinat; râşnit.
úyútúlmek *v.i.* **1.** a fi pisat; a fi măcinat; a fi zdrobit; a fi sfărâmat; a fi râşnit. **2.** a fi digerat.
úyútúw *s.* **1.** digerare. **2.** pisare; zdrobire; sfărâmare; măcinare; râşnire.
úyútúwğí *adj.* digestiv.
úyútúwlí *adj.* **1.** digerat. **2.** pisat; zdrobit; sfărâmat; măcinat; râşnit.
úyúw *s.* **1.** grămadă; morman; troian. **2.** stivuire; aşezare sub formă de morman.
úy-úyden *adv.* din casă în casă. // •***úy-úyden ğúrgen*** a umblat din casă în casă.
úyzaptemesí *s.* gospodărie; menaj.
úze *s.* **1.** *(pol.)* membru. **2.** *(anat.)* organ; membru; mădular.
úzengí *s.* scară *(la şa)*.
úzere *postp.* **1.** pentru; ca să; cu scopul de a; în vederea...; **2.** cu condiţia...; cu obligaţia de a...; **3.** precum; după cum; aşa cum.
úzgí *s.* jignire; ofensă.
úzgúlí *adj.* jignitor; ofensator.
úzgún *adj.* **1.** necăjit; amărât; trist. **2.** jignit; ofensat.
úzmek *v.t.* **1.** a rupe *(o aţă, un fir)*. **2.** a jigni; a ofensa. **3.** a necăji; a amărî; a întrista.
úzúk **I.** *adj.* rupt; fragmentat. **II.** *s.* ruptură; fragment.
úzúlgen *adj.* **1.** *(d. aţă, fire)* rupt. **2.** necăjit; amărât; întristat. **3.** jignit; ofensat.
úzúlmek *v.i.* **1.** *(d. aţă, fire)* a se rupe. **2.** a se necăji; a se amărî; a se întrista. **3.** a fi jignit; a fi ofensat.
úzúntí *s.* necaz; neplăcere; tristeţe; amărăciune.
úzúntúlí *adj.* necăjit; trist; amărât.
úzúwğí *adj.* **1.** trist; jalnic. **2.** jignitor; ofensator.
úzviy *adj.* organic. // •***úzviy kimiya*** chimie organică.
úzviyet *s.* **1.** organism. **2.** *(gram.)* articol. // •***belletmez úzviyet*** *(gram.)* articol nehotărât.
ufak-atkulak *s. (bot.)* măcriş-mărunt; măcrişul-iepurelui *(lat., Rumex acetosella)*.
ufak-fuliya *s. (bot.)* rătişoare *(lat., Iris pumila)*.
ufak-kîşîtkan *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oieştea *(lat., Urtica urens)*.
ufak-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci pitic *(lat., Calidris minutilla)*.
ufak-nawruz *s. (bot.)* rătişoare *(lat., Iris pumila)*.
ufak-súsen *s. (bot.)* rătişoare *(lat., Iris pumila)*.
ufak-tóşek *s. (bot.)* strașnic; acul-pământului *(lat., Asplenium trichomanes)*.
uğuzlaşuw *s.* ieftinire.
ularî, Altay- *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă altaică *(lat., Tetraogallus altaicus)*.
ularî, Kawkaz- *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă caucaziană *(lat., Tetraogallus caucasicus)*.
ularî, Kazar- *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă de Marea Caspică *(lat., Tetraogallus caspius)*.
ulas *s. (bot.)* carpen *(lat., Carpinus betulus)*.
ulas, alşak- *s. (bot.)* cărpiniţă; sfineac *(lat., Carpinus orientalis)*.
ulaştîruw *s.* **1.** transport; comunicaţie. **2.** legătură; contact.
uluslaştîruw *s.* naţionalizare.
uluwlaw *s.* slavă; slăvire; glorificare; preamărire.
umutlanuw *s.* speranţă; nădejde.
umutsuzlaşuw *s.* descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
unaşuw *s.* întâlnire; intersectare; convergenţă.
unaw *s.* întâlnire; intersectare.
unlaw *s.* înfăinare; presărare cu făină; tăvălire prin făină; pudrare.
unutmamení *s. (bot.)* miozotis; nu-mă-uita; urechea-şoarecelui *(lat., Myosotis silvatica)*.
unutuw *s.* omisiune; uitare.
Upcher'níñ-míñgírlegí *s. (orn.)* frunzăriţă de munte *(lat., Hippolais languida)*.
uşatuw *s.* **1.** asemănare; asemuire; comparare; raportare. **2.** analogie; comparaţie.
uşlaw *s.* ascuţire.
uşurtuw *s.* **1.** zmeu. **2.** furt. **3.** retezare; tăiere.
uşuw *s.* zbor.
usturagágáa *s. (orn.)* alcă nordică *(lat., Alca torda)*.
usturalî-alak *s. (orn.)* alcă nordică *(lat., Alca torda)*.
utandîruw *s.* deconcertare.
utuluw *s.* înfrângere; sucombare.
uwuw *s.* **1.** frecare; fricţionare; masare; palpare; pipăire. **2.** ştergere; curăţare. **3.** frământare.
uyandîruw *s.* **1.** trezire; sculare; deşteptare. **2.** înviere; reînviere; resuscitare; renaştere. **3.** reamintire. **4.** avertisment.
uygarlaşuw *s.* civilizare.
uygulanuw *s.* adoptare; aplicare.
uygulaw *s.* aplicare; adoptare *(a unei legi etc.)*.

uygunlaşuw *s.* conformare.
uyuşuw *s.* **1.** înţelegere; acord. **2.** potrivire; asemuire; armonizare.
uyutuluw *s.* **1.** amorţeală; înţepenire; anchiloză; moleşeală; apatie. **2.** coagulare; închegare; prindere.
uyuw *s.* **1.** coincidenţă; conformare; potrivire. **2.** coagulare; închegare; prindere. **3.** calmare; potolire; sedare; anesteziere. **4.** amorţire; înţepenire; anchilozare.
uyuzotî *s. (bot.)* sipică; năsturaş-de-bube *(lat., Scabiosa ochroleuca)*.
uyuz-tegenegí *s. (bot.)* crăstăval; crăpuşnic *(lat., Cirsium oleraceum)*.
uzaklaştîruw *s.* **1.** înlăturare; îndepărtare; eliminare. **2.** concediere.
uzaklaşuw *s.* îndepărtare; plecare; abatere; toleranţă.
uzaktagî *adj.* de departe; depărtat.
uzaktagîsî *s.* cel de departe; cel depărtat.
uzaktakîsî *s.* cel de departe; cel depărtat.
uzanuw *s.* întindere; culcare.
uzatuw *s.* prelungire.
uzlaşuw *s.* **1.** împăcare; conciliere. **2.** convenţie; acord; înţelegere.
uzlukşî *s.* meşter; specialist; expert; maestru.
uzmanlaşuw *s.* specializare.
uzunbağak *s. (orn.)* piciorong *(lat., Himantopus himantopus)*.
uzun-bağaklî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci cu picioare lungi *(lat., Calidris himantopus; Micropalama himantopus)*.
uzun-bağaklî-sar *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
uzun-bağaklî-toynak *s. (orn.)* şorecar mare *(lat., Buteo rufinus)*.
uzun-bağaklî-yeşíl-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar de zăvoi *(lat., Tringa ochropus)*.
uzun-gágáalî-alak *s. (orn.)* alcă cu cioc lung *(lat., Brachyramphus perdix)*.
uzun-gágáalî-ğadîrak *s. (orn.)* fâsă cu cioc lung *(lat., Anthus similis)*.
uzun-kanatlî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci cu aripă lungă *(lat., Calidris bairdii)*.
uzun-kulaklî-baykuş *s. (orn.)* ciuf de pădure *(lat., Asio otus)*.
uzun-kuyruklî-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Bulwer *(lat., Bulweria bulweria)*.
uzun-kuyruklî-boykuş *s. (orn.)* piţigoi cu coadă lungă *(lat., Aegithalos caudatus)*.
uzun-kuyruklî-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cu coadă lungă *(lat., Lanius schach)*.
uzun-kuyruklî-karabatak *s. (orn.)* cormoran cu coadă lungă *(lat., Phalacrocorax africanus)*.
uzun-kuyruklî-kuralay *s. (orn.)* mugurar cu coadă lungă *(lat., Uragus sibiricus)*.
uzun-kuyruklî-kurkur *s. (orn.)* porumbel de stâncă; porumbel îndoliat *(lat., Zenaida macroura)*.
uzun-kuyruklî-martî *s. (orn.)* lup de mare codat *(lat., Stercorarius longicaudus)*.
uzun-kuyruklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar cu coadă lungă *(lat., Bartramia longicauda)*.
uzun-kuyruklî-şîmşîk *s. (orn.)* mandarin diamant cu coadă lungă *(lat., Poephilia acuticauda)*.
uzun-kuyruklî-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc cu coadă lungă *(lat., Lanius schach)*.
uzun-kuyruklî-taw-yapalagî *s. (orn.)* huhurez mare *(lat., Strix uralensis)*.
uzun-kuyruklî-tultokîmağî *s. (orn.)* pasăre-episcop cu coadă lungă *(lat., Euplectes progne)*.
uzunómírlí-karînşatlagîotî *s. (bot.)* sincerică *(lat., Scleranthus perennis)*.
uzunómírlí-şím *s. (bot.)* zizanie; raigras-englezesc *(lat., Lolium perenne)*.
uzun-parmaklî-kógerşín *s. (orn.)* porumbel de Madeira *(lat., Columba trocaz)*.
uzun-parmaklî-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci cu degete lungi *(lat., Calidris subminuta)*.
uzun-pîtrak *s. (bot.)* scaietele-popii *(lat., Xanthium strumarium)*.
uzun-tumşuklî-şulluk *s. (orn.)* sitar de nămol cu cioc lung *(lat., Limnodromus scolopaceus)*.

V

vaat *s.* promisiune; făgăduială. // ***•sízge bírşiy vaat et-almam*** nu vă pot promite nimic.
vaatetmek *v.t.* a promite; a făgădui.
vaatetúwğí *adj.* promiţător.
vaattetme *s.* promisiune; făgăduială.
vaaz *s. (relig.)* povăţuire; povaţă; predicare; predică; propovăduire; binevestire.
vaazetmek *v.i. (relig.)* a povăţui; a predica; a propovădui; a binevesti.
vaazetúw *s. (relig.)* povăţuire; predicare; propovăduire; binevestire.
vaazğî *s.* povăţuitor; predicator; propovăduitor; binevestitor.
vaazlîk *s.* povăţuire; povaţă; predicare; predică; propovăduire; binevestire.
vabeste *adj.* legat; dependent. // ***•vabeste bolmak*** a depinde de.
vade *s.* termen; scadenţă. // ***•vadesí kelmek*** a i se împlini termenul; a i se împlini sorocul; a muri. ***•vadesín uzatmak*** a-i prelungi termenul. // ***•uzun vadelí ikraz*** credit pe termen lung.
vadesíkelgen *adj.* **1.** căruia i-a venit sorocul; mort. **2.** expirat; nul.
vadesítolgan *adj.* **1.** căruia i s-a împlinit sorocul; mort. **2.** expirat; nul.
vadesíuzagan *adj.* amânat; păsuit.
vadesíz *adj.* fără termen; sine die.
vadeuzatmasî *s.* amânare; păsuire.
vadiy *s.* **1.** *(geogr.)* vale; vâlcea. **2.** *(fig.)* sens; înţeles.
vagon *s.* vagon. // ***•çisterna vagonî*** vagon cisternă. ***•ğataklî vagon*** vagon de dormit. ***•lokantalî/restawurantlî vagon*** vagon restaurant. ***•mal vagonî*** vagon de marfă. ***•tanklî vagon*** vagon cisternă. ***•úşúnğí vagon*** al treilea vagon.
vagonet *s.* vagonet.
Vağide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care descoperă".
vağina *s. (anat.)* vagin.
vağip *adj.* necesar; indispensabil.
vağiplík *s.* necesitate; trebuinţă.
vağit *s.* găsitor; descoperitor.
Vağit, El- *s. (relig., arab.)* "Descoperitorul"; "Cel ce găseşte orice şi oricând" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
vah *interj.* vai!;
vaha *s. (geogr.)* oază; limbă de pământ.
vahamet *s.* seriozitate; gravitate; periculozitate.
Vahide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fără pereche".
vahim *adj.* serios; grav; periculos.
vahit I. *adj.* unic; singular. **II.** *num. (arab.)* unu.
Vahit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel unic"; "Cel atotcuprinzător şi indivizibil"; "Cel a cărui personalitate nu are pereche"; "Cel ale cărui însuşiri şi nume sunt neasemuite"; "Cel ale cărui fapte sunt

incomparabile" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

vahiy *adj.* neserios; nefondat; absurd.

vahşet *s.* sălbăticie; cruzime; brutalitate.

vahşiy *adj.* sălbatic.

vahşiylík *s.* sălbăticie.

vaka *s.* întâmplare; eveniment; faptă.

vakaa *adv.* într-adevăr; realmente; efectiv.

vakar *s.* demnitate; seriozitate; gravitate.

vakarlî *adj.* demn; serios; grav.

vakarsîz *adj.* nedemn; neserios.

vakayiyname *s.* **1.** cronică; letopiseţ. **2.** anale.

vakayiynameğí *s.* cronicar; analist.

vakfetílgen *adj.* **1.** donat; dăruit. **2.** consacrat; a dedicat.

vakfetílmek *v.i.* **1.** a se dona; a se dărui. **2.** a se consacra; a se dedica.

vakfetken *s.* donator.

vakfetmek *v.t.* **1.** a dona; a dărui *(bunuri).* **2.** a consacra; a dedica.

vakfetúw *s.* dedicaţie; donaţie.

vakfetúwğí *s.* donator.

vakiy *adj.* întâmplat; petrecut; care a avut loc.

vakîf *s.* donaţie; fundaţie.

vakîfname *s.* act de donaţie.

vakum *s. (fiz.)* vacuum; vid.

vakur *adj.* serios; aşezat; impozant.

valensa *s. (chim.)* valenţă.

valide *s. (ist.)* mamă.

Valide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nounăscută".

Valit *s. (antrop. m., arab.)* "Pruncul".

valiy *s.* **1.** *(adm.)* prefect; guvernator. **2.** conducător; cârmuitor; ocârmuitor; diriguitor.

Valiy, El- *s. (relig., arab.)* "Ocârmuitorul"; "Cel ce diriguieşte întregul univers" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

valiza *s.* valiză.

vals *s.* vals *(dansul şi muzica).* // ***•vals oynamak*** a valsa.

valva *s. (tehn.)* ventil; valvă.

vampir *s.* vampir.

vanadiyum *s. (chim.)* vanadiu.

vandal *s.* vandal *(şi fig.).*

vandalism *s.* vandalism.

vaniliyalî *adj.* cu vanilie; vanilat. // ***•vanilyalî şokolata*** ciocolată cu vanilie.

Vanuwat *s. (topon.)* Vanuatu.

varaka *s.* hârtie; document.

varakalî *s., adj.* documentar.

vardiya *s.* **1.** *(nav.)* cart. **2.** schimb; serviciu.

varidat *s. (econ.)* venit.

varik *s. (med.)* varice.

varis *s.* moştenitor; succesor; legatar.

Varis, El- *s. (relig., arab.)* "Urmaşul absolut"; "Stăpânitorul veşnic şi moştenitorul de drept al universului" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

variyanta *s.* variantă; alternativă.

variyasiya *s. (muz.)* variaţiune.

variyete *s.* varieteu; varietăţi. // ***•variyete temsilí*** spectacol de varietăţi.

varoş *s.* cartier mărginaş; periferie.

varta *s.* pericol; situaţie primejdioasă. // ***•vartanî atlatmak*** a evita pericolul.

vasat *s.* mijloc; centru.

vasatiy *adj.* mijlociu; intermediar.

vaselina *s. (chim.)* vaselină.

vasiy *s. (jur.)* tutore; curator.

Vasiy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel nemărginit"; "Cel ce nu cunoaşte margini în bunătatea şi puterea Sa" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

vasiyet *s.* testament. // ***•vasiyet etmek*** a lăsa testament.

vasiyetiy *adj.* testamentar. // ***•vasiyetiy iğra memur*** *(jur.)* executor testamentar.

vasiyetname *s. (jur.)* act testamentar; testament. // ***•vasiyetnamege kóre*** testamentar.

vasiylík *s. (jur.)* tutelă; curatelă.

vasîf *s.* însuşire; calitate; caracteristică.

vasîflama *s.* calificare.

vasîflamak *v.t.* a caracteriza; a califica.

vasîflangan *adj.* calificat.

vasîflanmagan *adj.* necalificat.

vasîflanmak *v.i.* a se caracteriza; a fi calificat.

vasîflawğî *adj.* calificativ.

vasîl *s.* sosire; venire; ajungere. // ***•vasîl bolmak*** a sosi; a veni; a ajunge.

Vasîl *s. (antrop. m., arab.)* "Mijlocitorul divinităţii" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

vasîllî *adj.* sosit; venit; ajuns.

vasîta *s.* **1.** mijloc; cale. **2.** intermediu; intermediere; mijlocire. **3.** intermediar; mijlocitor; vehicul. // ***•hawa nakliyat vasîtasî*** mijloc de transport aerian. ***•motorlî vasîta*** autovehicul. ***•nakil vasîtasî*** mijloc de transport. ***•úretím/istihsal vasîtalarî*** mijloace de producţie. ***•vasîtasî man*** prin intermediul...;

vasîtağî *s.* intermediar; mijlocitor; misit.

vasîtalî *adj.* indirect. // ***•vasîtalî bergí*** impozit indirect.

vasîtasîz *adj.* direct; nemijlocit. // ***•vasîtasîz bergí*** impozit direct.

vatan *s.* patrie; ţară.

vatandaş *s.* compatriot; cetăţean; concetăţean.

vatandaşlîk *s.* cetăţenie.

vataniy *adj.* patriotic.

vatanperwer *s.* patriot.

vatelina *s. (text.)* vatelină.

Vatikan *s. (topon.)* Vatican.

vatman *s.* vatman.

vayiz *s.* **1.** *(relig.)* povăţuitor; predicator; propovăduitor; binevestitor. **2.** povăţuitor; călăuzitor; îndrumător; ghid.

Vayiz *s. (antrop. m., arab.)* "Povăţuitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

vayizğí *s. (relig., la musulmani)* predicator.

vayizlík *s. (relig.)* povăţuire; povaţă; predicare; predică; propovăduire; binevestire.

vayîm *s.* sentiment; sensibilitate; impresie.

vayîmsîzlîk-tuygusuzluk *s.* insensibilitate.

vayîmsîz-tuygusuz *adj.* insensibil; indiferent.

vayîz *s. (relig.)* predică.

vaza *s.* vază; glastră. // ***•kristal vaza*** vază de cristal.

vazife *s.* **1.** datorie; îndatorire; obligaţie. **2.** misiune; sarcină.

vaziyet *s.* **1.** poziţie; aşezare; situaţie. **2.** situaţie; stare; împrejurare; circumstanţă. // ***•şîgîlmaz vaziyetke ketírmek*** a aduce într-o situaţie fără ieşire; a nu lăsa nicio portiţă de scăpare; a pune în dificultate. // ***•ewelkí vaziyette*** în starea anterioară. ***•sáde bo vaziyet úşún*** ad hoc; numai pentru această situaţie. ***•şîgîlmaz vaziyet*** impas. ***•zaruriy vaziyet*** situaţie critică; urgenţă.

vaziyet-í zaruret *iz.prsn.* situaţie critică; urgenţă.

vazîh *adj.* clar; limpede; evident.

vákîf *adj.* ştiutor; cunoscător; competent.

váris *s.* moştenire; urmaş.

vaniliya *s. (bot.)* vanilie *(lat., Vanilla planifolia).*

vasîflaw *s.* calificare.

veba *s. (med.)* holeră.

vebalî *adj. (med.)* holeric.

vebaotî *s. (bot.)* captalan; rădăcinaciumei *(lat., Petasites officinalis; Petasites hybridus; Tussilago petasites).*

veda *s.* rămas bun; adio. // ***•veda etmek*** a-şi lua rămas bun; a-şi lua adio.

vedalaşmak *v.i.* a-şi lua rămas bun; a-şi lua adio.

Vedat *s. (antrop. m., arab.)* "Prietenie".

vedre *s.* vadră.

vedreleme *s.* măsurare cu vadra.

vedrelemek *v.t.* a măsura cu vadra.

vedrelengen *adj.* măsurat cu vadra.

vedre-vedre *adv.* cu vadra; vedre de.

Vedút/Wedút, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preaiubit şi preaiubitor"; Cel ce îşi iubeşte nespus supuşii şi cel mai demn de iubire" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

vefa *s.* **1.** constanţă; statornicie. **2.** devotament; ataşament; fidelitate; îndeplinirea promisiunii.

vefakáar *adj.* **1.** constant; statornic. **2.** devotat; ataşat; fidel.

vefasîz *adj.* inconstant; nestatornic; infidel.

vefasîzlîk *s.* inconstanţă; nestatornicie.

vefat *s.* deces; moarte.

Vefiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce îşi îndeplineşte promisiunile" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*

Vefiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care îşi îndeplineşte promisiunile".

veğetariyan *s., adj.* vegetarian.

veğibe *s.* obligaţie; îndatorire.

veğit *s.* extaz; beatitudine; transă.

veğitlí *adj.* extaziat.

veğize *s.* **1.** maximă; aforism; cugetare. **2.** sentinţă.

veğizelí *adj.* sentenţios.

Vehbiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea care binecuvântează".

Vehhap, El- *s. (relig., arab.)* "Cel ce binecuvântează"; "Cel ce revarsă graţia divină asupra tuturor vieţuitoarelor" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

vehim *s.* închipuire; iluzie; plăsmuire.

vehimğí *s.* născocitor; inventator.

vehimlí *adj.* închipuit; plăsmuit; născocit.

vekálet *s.* **1.** împuternicire; autorizare; autorizaţie; mandat. **2.** *(arh.)* minister.

vekáletiye *s.* împuternicire;

autorizare; autorizaţie; mandat.
vekáletlí *adj.* împuternicit; autorizat; mandatar.
vekáletname *s.* împuternicire; procură.
vekáletnamelí *adj.* cu procură; cu împuternicire; per procura.
vekil *s.* **1.** ministru. **2.** avocat. **3.** împuternicit; mandatar; reprezentant. **4.** *(jur.)* tutore; curator.
Vekil/Wekíl, El- *s. (relig., arab.)* "Împuternicitul"; "Cel ce are mijloacele şi puterea de a desluşi şi dezlega orice lucru în cel mai bun chip" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
vektor *s. (mat.)* vector.
vektoriyal *adj.* vectorial.
vektorlîk *adj.* vectorial.
velet *s.* copil; fiu.
veletiy *adj.* copilăresc.
velet-í zina *iz.prsn.* copil nelegitim; bastard.
velhasîl *adv.* pe scurt; într-un cuvânt.
veliy I. *s.* tutore; curator; protector. **II.** *s., adj. (relig.)* sfânt; sacru.
Veliy/Welí *s. (antrop. m., arab.)* "Ocrotitorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).*
Veliy/Welí, El- *s. (relig., arab.)* "Ocrotitorul"; "Cel ce este prietenul supuşilor Săi şi îi ocroteşte de fapte dăunătoare" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*
veliyaht *s.* prinţ moştenitor.
veliy-aynak *s. (orn.)* ibis *(lat., Threskiornis aethiopica).*
veliy-ibis *s. (orn.)* ibis *(lat., Threskiornis aethiopica).*
veliylík *s.* **1.** *(relig.)* sfinţenie. **2.** *(jur.)* tutelă; curatelă.
veliynimet *s.* binefăcător.
velodrom *s.* velodrom.
velur *s. (text.)* velur.
velurlî *adj.* velurat.
velvele *s.* gălăgie; larmă; tărăboi.
velveleğí *adj.* gălăgios; certăreţ.
vena *s. (anat.)* venă.
venaíşí *s. (med.)* intravenos.
venalî *adj. (med.)* venos.
venerik *s. (med.)* veneric.
veneroloğiya *s. (med.)* venerologie.
veneroloğiyağî *s. (med.)* venerolog.
veneroloğiyalî *s. (med.)* veneric.
venerolok *s. (med.)* venerolog.
Venesiye *s. (topon.)* Veneţia.
venesiyelí *s., adj.* veneţian.
Venezúyel *s. (topon.)* Venzuela.
venezúyellí *s., adj.* venezuelan; venezuelian.
ventil *s. (tehn.)* ventil; valvă.
ventilator *s.* ventilator.
ventrilok *s.* ventriloc.
ventuza *s.* ventuză.
Venus *s. (astr.)* Venus.
veranda *s.* verandă.
veraset *s.* moştenire; succesiune.
verasetbîrakîlmagan *adj.* dezmoştenit.
verasetbîrakmama *s.* dezmoştenire.
verasetşí *s.* moştenitor; succesor; legatar.
verasettalimatî *s. (jur.)* legat.
verem *s. (med.)* tuberculoză; ftizie; oftică.
veremlí *adj. (med.)* tuberculos; ftizic; ofticos.
veresiye *adv.* **1.** pe credit; pe veresie. **2.** *(fig.)* în silă; fără plăcere.
vermut *s.* vermut.
vernik *s. (chim.)* lac.
verniyer *s. (tehn.)* vernier.
vesayet *s. (jur.)* tutelă; curatelă.
vesayit *s.* mijloace; căi.
vesayitiy *adj.* mijlocitor.
vesayit-í nakliye *iz.prsn.* mijloc de transport.
vesika *s.* document; act. // **•*iyelík vesikasî*** titlu de proprietate. **•*túzetúw vesikasî*** act normativ.
vesikalî *s., adj.* documentar; documentat; cu acte.
vesile *s.* **1.** ocazie; prilej; oportunitate. **2.** motiv; pretext; justificare.
vesileğí *s.* oportunist.
vesileğílík *s.* oportunism.
vesilelí *adj.* motivat; justificat.
vesiy *adj.* larg; întins; spaţios; vast; nemărginit.
vesiyet *s.* lărgime; întins; spaţiu; vastitate; nemărginre.
vesiylík *s.* lărgime; întins; spaţiu; vastitate; nemărginire.
vestiyar *s.* vestiar; garderobă.
vesvese *s.* bănuială; suspiciune.
vesveselí *adj.* bănuitor; suspicios.
veter *s.* **1.** *(şi mat.)* coardă. **2.** *(anat.)* tendon.
veterinar *s.* veterinar; medic veterinar.
vetire *s.* proces; fenomen.
veto *s. (jur.)* veto.
Veyis-Kóy *s. (topon.)* Bobovets *(Dobrich, Bulgaria).*
vezin *s.* **1.** cântărire. **2.** *(lit.)* măsură. **3.** *(muz.)* măsură; timp; ritm; tact.
vezinlí *adj.* **1.** cântărit. **2.** *(lit.)* cu măsură. **3.** *(muz.)* ritmat; ritmic.
vezir *s.* **1.** *(ist.)* vizir. **2.** *(la şah)* regină.
vezne *s.* **1.** *(fin.)* casă; casierie; tezaur; vistierie. **2.** cântar; balanţă; cumpănă.
veznedar *s.* casier; trezorier; vistiernic.
vezneğí *s.* casier; trezorier; vistiernic.
viçeamiral *s.* viceamiral.
vida *s. (tehn.)* filet; şurub.
vidaaşîlgan *adj.* filetat.
vidaaşîlmasî *s.* deşurubare.
vidaaşuw *s.* filetare.
vidalama *s.* înşurubare.
vidalamak *v.t.* a înşuruba.
vidalangan *adj.* înşurubat.
vidalanmak *v.i.* a se înşuruba.
vidalî *adj.* cu filet; filetat.
vidasîaşîlgan *adj.* deşurubat.
vidalaw *s.* înşurubare.
viğdan *s.* conştiinţă; cinste; onestitate; lealitate. // **•*viğdan azabî tartmak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi. **•*viğdanî sîzlamak*** a-l mustra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi. // **•*viğdan azabî*** mustrări de conştiinţă.
viğdanlî *adj.* de bună-credinţă; cinstit; onest; leal; scrupulos.
viğdansîz *adj.* de rea-credinţă; necinstit; fără scrupule.
viğdansîzlîk *s.* lipsă de scrupule; neruşinare; nemernicie.
vikonte *s.* viconte.
vikontesa *s.* vicontesă.
vila *s.* vilă.
vilayet *s.* provincie; judeţ.
vinç *s. (tehn.)* vinci; troliu; cabestan.
vint *s.* filet; şurub.
vintaşîlmasî *s.* deşurubare.
vintburgan *s.* şurubelniţă.
vintíaşîlgan *adj.* deşurubat.
vintkesílgen *adj.* filetat.
vintkesúw *s.* filetare.
vintleme *s.* înşurubare.
vintlemek *v.t.* a înşuruba.
vintlengen *adj.* înşurubat.
vintlenmek *v.i.* a se înşuruba.
vintlí *adj.* cu filet; filetat.
viraj *s.* viraj; curbă. // **•*viraj almak*** a vira.
viran *adj.* dărâmat; dărăpănat; în ruine.
virane *s.* dărâmătură; dărăpănătură; ruină.
viranlîk *s.* dărâmătură; dărăpănătură; ruină.
Virjiniye-bódenesí *s. (orn.)* prepeliţă cu coadă albă *(lat., Colinius virginianus).*
viroza *s. (med.)* virozã.
virtuoz *adj. (d. muzicieni)* virtuos.
virtuozlîk *s. (la muzicieni)* virtuozitate.
virus *s.* virus.
virusbílímğísí *s. (med.)* virolog; virusolog; inframicrobiolog.
virusbílímí I. *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic. **II.** *s. (med.)* virologie; virusologie; inframicrobiologie.
virusbílímlí *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic.
virusîtemízlengen *adj.* devirusat.
viruslama *s.* virusare.
viruslamak *v.t.* a virusa.
viruslangan *adj.* virusat.
viruslanmak *v.i.* a se virusa.
viruslî I. *adj.* cu virus; virusat. **II.** *s. (med.)* viral.
virusluk *s. (med.)* virozã.
virusoloğik *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic.
virusoloğiya I. *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic. **II.** *s. (med.)* virologie; virusologie; inframicrobiologie.
virusoloğiyağî *s. (med.)* virolog; virusolog; inframicrobiolog.
virusoloğiyalî *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic.
virusolok *s. (med.)* virolog; virusolog; inframicrobiolog.
virussuz *adj.* fără virus; devirusat.
virussuzlaşmak *v.i.* a se devirusa.
virussuzlaştîrîlgan *adj.* devirusat.
virussuzlaştîrîlmak *v.i.* a se devirusa.
virussuzlaştîrma *s.* devirusare.
virussuzlaştîrmak *v.t.* a devirusa.
virustemízlemesí *s.* devirusare.
viruslaw *s.* virusare.
virussuzlaştîruw *s.* devirusare.
vişne *s.* **1.** vişină. **2.** *(bot.)* vişin *(lat., Prunus cerasus).* // **•*vişne íşkísí*** vişinată.
vişnerengí *adj.* vişiniu; ecarlat.
vitamina *s.* vitamină.
vitaminalaşkan *adj.* vitaminizat.
vitaminalaşma *s.* vitaminizare.
vitaminalaşmak *v.i.* a se vitaminiza.
vitaminalaştîrmak *v.t.* a vitaminiza.
vitaminalî *adj.* cu vitamine; vitaminizat.
vitaminasîz *adj.* fără vitamine; devitaminizat.
vitaminasîzlîk *s.* avitaminoză.
vitaminalaşuw *s.* vitaminizare.
viteza *s. (auto.)* viteză.
vitrina *s.* vitrină.
viyadukt *s.* viaduct.
Viyena *s. (topon.)* Viena.
viyenalî *s., adj.* vienez.
viyetnam *s., adj.* vietnamez.
Viyetnam *s. (topon.)* Vietnam.
viyetnamğa I. *adv.* în limba vietnameză. **II.** *s. (limba)* vietnameză.
viyetnamlî *s., adj.* vietnamez.
viyola *s. (muz.)* violă.

viyolet *adj.* violaceu; vioriu; violet.
viyolonçel *s.* violoncel.
viyolonçelğí *s.* violoncelist.
viyolonçelist *s.* violoncelist.
viyolonist *s.* violonist.
viyra *adv.* fără încetare; fără întrerupere.
viza *s.* viză. // ***•kîdîruwğî vizasî*** viză turistică. ***•kíríş vizasî*** viză de intrare. ***•şîgîş vizasî*** viză de ieşire. ***•tranzit vizasî*** viză de tranzit. ***•vizam bír ay úşún*** viza o am pentru o lună.
vizalama *s.* vizare.
vizalamak *v.t.* a viza.
vizalangan *adj.* vizat.
vizalanmak *v.i.* a se viza.
vizalî *adj.* vizat; cu viză.
vizalaw *s.* vizare.
vizon *s. (zool.)* nurcă; vizon *(lat., Mustela vison)*.
vîjîldama *s.* vâjâit; vuiet; zumzet; ţiuit.
vîjîldamak *v.i.* a vâjâi; a vui; a zumzăi; a ţiui.
vîjîldaw *s.* vâjâit; vuiet; zumzet; ţiuit.
vîjîltî *s.* vâjâit; vuiet; zumzet; ţiuit.
vodevil *s.* vodevil.
vokal *adj. (muz.)* vocal.
volan *s. (tehn.)* volant.
voley *s. (sport)* volei. // ***•voley oynamak*** a juca volei. // ***•voley meçí*** *(sport)* meci de volei.
voleybal *s. (sport)* volei.
voleybalğî *s.* voleibalist.
voleyğí *s.* voleibalist.
volt *s. (fiz.)* volt. // ***•volt kuwatî*** voltaj.
voltaj *s. (fiz.)* voltaj.
voltlîk *adj.* voltaic.
voltmetre *s. (fiz.)* voltmetru.
votka *s.* votcă.
voyivot *s. (ist.)* voievod.
voyivotlîk *s. (ist.)* voievodat.
vuğut I. *adj.* corporal; trupesc. **II.** *s.* **1.** existenţă; viaţă. **2.** *(anat.)* corp; trunchi; trup; bust; tors. // ***•vuğut tapmak*** a se construi; a lua fiinţă. ***•vuğutka akelmek*** a realiza; a materializa; a elabora. ***•vuğutka kelmek*** a se realiza; a se materializa. ***•vuğuttan túşmek*** a se pipernici; a slăbi.
vuğutbílímğísí *s.* fiziolog.
vuğutbílímí *s.* fiziologie.
vuğutbílímlí *adj.* fiziologic.
vuğutkaakelúw *s.* înfăptuire; realizare; elaborare; materializare; edificare.
vuğutkakelgen *adj.* înfăptuit; realizat; elaborat; materializat.
vuğutluk *adj.* corporal; trupesc.
vuğuttantúşken *adj.* pipernicit.
vuğuttantúşúw *s.* pipernicire.
vuğuttapkan *adj.* înfăptuit; realizat; elaborat; materializat; edificat.
vuğuttedaviyí *s. (med.)* fizioterapie.
vukuw *s.* întâmplare; fapt întâmplat; hazard; producere; eveniment; incident. // ***•vukuw tapmak*** a se întâmpla; a avea loc. ***•vukuwga kelmek*** a se întâmpla; a surveni.
vukuwat *s.* întâmplare; fapt întâmplat; hazard; producere; eveniment; incident.
vukuwatlî *adj.* întâmplător.
vukuwlî *adj.* întâmplător.
vulkan *s. (geol.)* vulcan.
vulkanbílímğísí *s.* vulcanolog.
vulkanbílímí *s.* vulcanologie.
vulkanik *adj.* vulcanic.
vulkanlaşkan *adj.* vulcanizat.
vulkanlaşmak *v.i.* a se vulcaniza.
vulkanlaştîrma *s.* vulcanizare.
vulkanlaştîrmak *v.t.* a vulcaniza.
vulkanlî *adj.* vulcanic; vulcanizat.
vulkanoloğiya *s.* vulcanologie.
vulkanoloğiyağî *s.* vulcanolog.
vulkanolok *s.* vulcanolog.
vusul *s.* sosire; venire; ajungere. // ***•vusul tapmak*** a sosi; a veni; a ajunge.
vusullî *adj.* sosit; venit; ajuns.
vuzuh *s.* claritate; limpezime *(şi fig.)*.
vúsat *s.* **1.** lărgime; întindere. **2.** extensiune; extindere; amplificare.
vúsatlî *adj.* **1.** extins; amplificat. **2.** cu lărgime; cu întindere.
vulkanlaştîruw *s.* vulcanizare.

W

wagam *adj.* răscopt.
wagamlama *s.* răscoacere.
wagamlamak *v.i.* a se răscoace.
wahşet *s.* sălbăticie; cruzime; brutalitate.
wahşiy *adj.* **1.** sălbatic; crud; violent; brutal; neîmblânzit. **2.** *(d. animale, păsări)* sălbatic. // ***•wahşiy dawa tutmak*** a linşa.
wahşiy-ağîmasîz *s., adj.* sadic.
wahşiybogaz *s., adj.* mâncău; mâncăcios; gurmand; vorace.
wahşiybogazlîk *s.* voracitate.
wahşiyğe *adv.* sălbatic; crud; violent; brutal.
wahşiyleşken *adj.* sălbăticit; abrutizat.
wahşiyleşme *s.* sălbăticire; abrutizare.
wahşiyleşmek *v.i.* a se sălbătici; a se abrutiza.
wahşiyleştírmek *v.t.* a sălbătici; a abrutiza.
wahşiylík *s.* sălbăticie; cruzime; violenţă; brutalitate; bestialitate.
wahşiylík-ağîmasîzlîk *s.* sadism.
wahşiytabiyat *s.* sălbăticie; cruzime; violenţă; brutalitate; bestialitate.
wahşiytabiyatlî *adj.* sălbatic; crud; violent; brutal; bestial.
wak *adj.* mărunt; mic. // ***•wak ğísím*** corpuscul. ***•wak para*** bani mărunţi; mărunţiş.
wakîldama *s.* măcăit; măcănit; orăcăit.
wakîldamak *v.i.* a măcăi; a măcăni; a face mac-mac; a orăcăi.
wakîltî *s.* măcăit; măcănit; orăcăit.
wakîp *s.* donaţie; fundaţie.
wakît *s.* **1.** timp; vreme. **2.** interval; perioadă; răstimp. **3.** prilej; ocazie. **4.** sezon; anotimp. **5.** stare materială; posibilităţi materiale. **6.** epocă; ev; eră. // ***•wakît kazanmak*** a câştiga timp. ***•wakîtî bolmak*** a avea timp. ***•wakîtî kelmek*** a i se împlini termenul; a-i sosi momentul; a i se împlini sorocul. ***•wakîtîn geşírmek*** a-şi petrece timpul. ***•wakîtîn óttírmek*** a-şi omorî timpul. ***•wakîtîn şaşmak*** a-i răpi cuiva timpul. ***•wakîtîn totîrmak*** a-şi umple timpul. // ***•başka wakît*** altă dată. ***•boş/asude wakît*** timp liber. ***•eñ kîzgîn wakît*** punct culminant. ***•íşím bar, wakîtîm yok*** sunt ocupat, n-am timp. ***•keş wakît*** oră târzie. ***•kîzgîn wakît*** ore de vârf. ***•ne wakît?*** când?; ***•ódeme wakîtî*** *(fin.)* scadenţă. ***•wakît kîtlîgî*** criză de timp. ***•wakîtîm yok*** nu am timp. ***•wakîtîñ bolsa*** dacă ai timp. ***•wakîtîndan burun*** prematur. ***•wakîtnîñ insanlarî*** oamenii timpului. ***•wakîtnîñ kóbí*** cea mai mare parte a timpului. ***•yakîn wakîtka!*** pe curând!;

wakît-hál *s.* situaţie materială; posibilităţi materiale. // •***wakîtî-hálí yerínde*** înstărit; cu mari posibilităţi materiale.
wakîtîgeşken *adj.* învechit; depăşit; demodat; bătrânesc; caduc; desuet; perimat.
wakîtînda *adv.* **1.** în timpul; pe vremea când; exact când. **2.** la momentul potrivit. // •***íş wakîtînda otîrmak yok*** în timpul lucrului nu se stă. •***íşín wakîtînda yapkan*** punctual. •***wakîtînda barağakmîz*** vom ajunge la timp.
wakîtîndan *adv.* din timp; din timpul; de pe vremea când.
wakîtlar *s., pl.* împrejurare; circumstanţă; context; conjunctură.
wakîtlî I. *adj.* cu situaţie materială; cu posibilităţi materiale; avut; bogat. **II.** *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.
wakîtlî-wakîtînda *adv.* **1.** la momentul potrivit; din timp; devreme. **2.** bine făcut.
wakîtlî-wakîtsîz *adv.* **1.** în momente nepotrivite. **2.** chiar şi în criză de timp. // •***wakîtlî-wakîtsîz kele*** vine în momente nepotrivite.
wakîtsîz I. *adj.* fără timp. **II.** *adv.* în momente nepotrivite.
wakîtsîzlîk *s.* criză de timp.
wakîtta *adv.* la momentul; în momentul. // •***bonday wakîtta*** pe asemenea vreme. •***uygun wakîtta*** la momentul oportun.
wakîttan *adv.* din momentul; din vremea; în avans; înainte de.
wakîttan-wakîtka *adv.* din când în când; uneori.
wakît-wakît *adv.* din când în când; uneori.
waklîk *s.* mărunţiş; bani mărunţi.
wakpetílgen *adj.* **1.** donat; dăruit. **2.** consacrat; a dedicat.
wakpetílmek *v.i.* **1.** a se dona; a se dărui. **2.** a se consacra; a se dedica.
wakpetken *s.* donator.
wakpetmek *v.t.* **1.** a consacra; a dedica. **2.** a dona; a dărui.
wakpetúw *s.* dedicaţie; donaţie.
wakpetúwğí *s.* donator.
wak-wak *interj.* mac!; oac!;
walla(h) *interj.* zău!; pe legea mea!; parol!;
walla(h)-billa(h) *interj.* zău!; pe legea mea!; parol!;
wañgîrîşmak *v.i.* a se tângui laolaltă; a boci laolaltă; a jeli laolaltă.
wañgîrma *s.* tânguire; bocire; jelire.
wañgîrmak *v.i.* a se tângui; a boci; a jeli.
wañgîruwğî *s.* bocitoare.
wat *s. (fiz.)* watt.
watan *s.* patrie; ţară. // •***watan súygúsí*** dragoste de patrie. •***watanga ihanet*** trădare de patrie.
watandaş *s.* compatriot; cetăţean; concetăţean. // •***watandaş hakklarî*** *(jur.)* drepturi civile.
watandaşlîk *s.* cetăţenie.
wataniy *adj.* patriotic. // •***wataniy tuygular*** sentimente patriotice.
watanperwer *s.* patriot.
watanperwerlík *s.* patriotism.
watansîz *s.* apatrid.
watansúygen *s.* patriot.
watansúyme *s.* patriotism.
watanşúnas *s.* patriot.
watanşúnaslîk *s.* patriotism.
watîlgan *adj.* mărunţit; zdrobit; sfărâmicios.
watîlmak *v.i.* a se sfărâma; a se fărâmiţa; a se mărunţi.
watma *s.* sfărâmare; fărâmiţare; mărunţire.
watmak *v.t.* a sfărâma; a fărâmiţa; a mărunţi.
watmetre *s.* wattmetru.
watólşer *s.* wattmetru.
watsaniye *s. (fiz.)* wattsecundă.
watuwğî *adj.* zdrobitor.
watuwlî *adj.* sfărâmat; fărâmiţat; mărunţit; zdrobit.
way *interj.* vai!; oh!; aoleu!; // •***way başîma!*** vai de capul meu!; •***way ğañgîzlarga*** vai de omul singur. •***way ğeñílgenlerge*** vai de învinşi. •***way neniyím/anayîm!*** vai, măicuţă!;
way-way I. *interj.* vai!; oh!; vai-vai!; **II.** *s.* vaiet.
wazife *s.* **1.** datorie; îndatorire; obligaţie. **2.** misiune; sarcină. // •***wazifesín deñíştírmek*** a-i schimba funcţia; a-l permuta. •***wazifesínden şîgarmak/almak*** a destitui pe cineva. •***wazifesíne salmak*** a pune în funcţie pe cineva; a-l învesti; a-l însărcina. // •***riyaziyet wazifesí*** tema la matematică. •***siyasiy wazife*** legaţie; misiune diplomatică. •***wazife başînda*** în exerciţiul funcţiunii. •***wazifeníñ yerine akelínmesí*** îndeplinirea misiunii.
wazifeberílgen *adj.* însărcinat; numit; desemnat.
wazifeberúw *s.* însărcinare; numire; desemnare.
wazifedeñíştírgen *adj.* permutat.
wazifelendírílgen *adj.* acreditat; delegat; împuternicit; mandatat.
wazifelendírme *s.* acreditare; delegare; împuternicire; mandatare.
wazifelendírmek *v.t.* a acredita; a delega; a împuternici; a mandata.
wazifelí *adj.* însărcinat; împuternicit; mandatat; acreditat. // •***wazifelí şahîs*** funcţionar.
wazifename *s.* împuternicire; mandat.
wazifesíndenalîngan *adj.* revocat; destituit; concediat; demis.
wazifesíndenaluw *s.* revocare; destituire; concediere; demitere.
wazifesíndenatîlgan *adj.* revocat; destituit; concediat; demis.
wazifesíndenatuw *s.* revocare; destituire; concediere; demitere.
wazifesíndentartîlgan *adj.* revocat; destituit; concediat; demis.
wazifesíndentartuw *s.* revocare; destituire; concediere; demitere.
wazifesínesalîngan *adj.* abilitat; însărcinat; înscăunat; întronat; învestit.
wazifesínesaluw *s.* abilitare; însărcinare; înscăunare; întronare; învestitură.
wazifesíz *adj.* fără sarcini; fără ocupaţie; fără griji.
wazifesízlík *s.* lipsă de sarcini; lipsă de ocupaţie; lipsă de griji.
wagamlaw *s.* răscoacere.
wakîldaw *s.* măcăit; măcănit; orăcăit.
wakşeşeklí-ğalba *s. (bot.)* lumânărică; coada-lupului *(lat., Verbascum thapsus)*.
wakşeşeklí-sîyîrkuyrugî *s. (bot.)* lumânărică; coada-lupului *(lat., Verbascum thapsus)*.
wañgîruw *s.* tânguire; bocire; jelire.
watuw *s.* sfărâmare; fărâmiţare; mărunţire.
we *conj.* şi. // •***eglenúw we díñlenme koşîllarî*** condiţii de distracţie şi odihnă. •***kîrîm tatar tílí we edebiyatî*** limba şi literatura tătară crimeană. •***mahsús we namahsús*** abia perceptibil. •***meğburiy we meğğaniy*** obligatoriu şi gratuit. •***we sayire*** etcetera; şi aşa mai departe.
wekíl *s.* **1.** împuternicit; mandatar; reprezentant. **2.** avocat. **3.** ministru. **4.** *(jur.)* tutore; curator.
wekíllík *s. (jur.)* tutelă; curatelă.
wekíllíktenboşangan *adj. (jur.)* emancipat.
wekíllíktenboşatma *s. (jur.)* emancipare.
welew *conj.* chiar dacă; deşi.
welí *s.* **1.** *(relig.)* sfânt; sacru. **2.** *(jur.)* tutore; curator.
welílík *s.* **1.** *(relig.)* sfinţenie. **2.** *(jur.)* tutelă; curatelă.
wepat *s.* deces; moarte. // •***wepat etmek/bolmak*** a deceda; a muri.
wepatbolgan *adj.* decedat; defunct.
wepatlî *adj.* decedat; mort.
wesselam *interj.* suficient!; îndeajuns!; ajunge!; asta-i tot!;
western *s.* western.
White'níñ-sayragî *s. (orn.)* sturz auriu *(lat., Zoothera dauma)*.
widiya *s. (tehn.)* widia.
wigwam *s.* wigwam.
windsurf *s.* windsurf.
windsurfşî *s.* surfist.
windsurfşuluk *s.* surfist.
wiskiy *s.* whisky.
wok *s.* wok.
wolfram I. *adj. (chim.)* wolframic. **II.** *s. (chim.)* wolfram.
wolframlî *adj. (chim.)* wolframic.
wurdumtuymaz *adj.* **1.** nesimţit; lipsit de bun-simţ. **2.** insensibil.
wurdumtuymazlîk *s.* insensibilitate; nesimţire.
wurdurmak *v.t.* **1.** a determina să lovească; a determina să izbească; a determina să răznească. **2.** a determina să împuşte; a determina să ucidă. **3.** a determina să bată; a determina să ciocănească.
wurgan *s. (mat.)* înmulţitor; factor.
wurgan-ğîkkan *adj.* **1.** bătăios; combativ; certăreţ. **2.** temerar; îndrăzneţ; cutezător; neînfricat; aventuros.
wurgî *s.* **1.** *(lingv.)* accent. **2.** *(muz.)* ton; tonalitate; intonaţie.
wurgîsaluw *s.* accentuare; evidenţiere; reliefare; marcare.
wurgulama *s.* accentuare; exclamare.
wurgulamak *v.t.* a accentua; a exclama. // •***wurgulap bîldírmek*** a preciza; a specifica. •***wurgulap kîşkîrmak*** a exclama.
wurgulangan *adj. (fon.)* accentuat; tonic.
wurgulanmak *v.i.* a se accentua.
wurgulap-bîldírílgen *adj.* precizat; specificat.
wurgulap-bîldírúw *s.* precizare; specificare.
wurgulay-wurgulay *adv.* accentuat; răspicat.
wurgulî *adj. (fon.)* accentuat; tonic.
wurgulîkîşkîrma *s.* exclamare; exclamaţie.

wurgun **I.** *adj.* îndrăgostit; amorezat. **II.** *s.* câştig ilicit.
wurgunğî *s.* speculant; şarlatan; escroc; pungaş.
wurgunğuluk *s.* speculă; şarlatanie; escrocherie; pungăşie.
wurgunluk *s.* adoraţie.
wurgun-wurgun *adv.* cu dragoste; cu drag.
wurgusuz *adj. (fon.)* neaccentuat; atonic.
wurma *s.* **1.** *(med.)* apoplexie. **2.** *(d. inimă)* batere; puls. **3.** lovire; izbire. **4.** ciocănire la uşă. **5.** atingere; vătămare; rănire. **6.** împuşcare; ucidere. **7.** *(d. raze, vânt)* pătrundere; răzbire. **8.** *(mat.)* înmulţire. // ***•ğalpa wurma*** tangaj.
wurma-ğîkma *s.* neînfricare.
wurmak **A.** *v.i. (d. inimă)* a bate; a pulsa. **B.** *v.t.* **1.** a lovi; a izbi. **2.** a atinge; a vătăma; a răni. **3.** a împuşca; a ucide. **4.** *(mat.)* a înmulţi. **5.** a bate; a ciocăni *(la uşă)*. **6.** *(d. raze, vânt)* a pătrunde; a răzbi. // ***•azgana wurmak*** a se trece din pahare; a se chercheli. ***•baltanî taşka wurmak*** a nimeri cu oiştea în gard. ***•baş wurmak*** a recuge la...; a apela la...; ***•başîn taştan-taşka wurmak*** a se da cu capul de toţi pereţii. ***•ekí koyannî bír kurşun man wurmak*** a împuşca doi iepuri deodată. ***•ğalpa wurmak*** *(nav.)* a avea tangaj. ***•ğamaw wurmak*** a petici. ***•ğaşîn wurmak*** a-l trăsni; a-l fulgera. ***•ílme wurmak*** a remaia; a însăila. ***•iyne wurmak*** a face injecţie. ***•kandalga wurmak*** a încătuşa. ***•ket wurmak*** a împiedica; a stăvili. ***•kîskî wurmak*** *(tehn.)* a împăna. ***•kóz wurmak*** a face cuiva cu ochiul. ***•kúneş wurmak*** *(d. soare)* a dogori; a bate. ***•moyînîn wurmak*** a-i lua gâtul; a-l decapita; a pune piciorul pe grumazul cuiva; a pune mâna pe cineva. ***•ózín wurmak*** a se împuşca. ***•ózín yerden-yerge wurmak*** a se zvârcoli. ***•penşe wurmak*** a pingeli. ***•pîrangaga wurmak*** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. ***•şînğîrga wurmak*** a pune în lanţuri. ***•tel wurmak*** a telegrafia. ***•tílí peltek wurmak*** a se bâlbâi; a gângăvi; a vorbi peltic. ***•tízín wurmak*** a-şi frânge mâinile; a se văicări; a regreta; a se lamenta. ***•topka wurmak*** *(sport)* a lovi mingea; a şuta. ***•yeger wurmak*** a înşeua. // ***•burşak wurdî*** a bătut grindina. ***•gemí ğalpa wura*** vasul are tangaj.
wursañtuymaz *adj.* **1.** insensibil. **2.** nesimţit; lipsit de bun-simţ.
wursañtuymazlîk *s.* insensibilitate; nesimţire.
wur-tut *adv.* numai; doar. // ***•mením wur-tut beş koyîm bar*** eu am numai cinci oi.
wurulgan **I.** *adj.* **1.** lovit; izbit. **2.** împuşcat; ucis. **3.** rănit cu o armă de foc. **4.** îndrăgostit; amorezat. **II.** *s. (mat.)* deînmulţit.
wurulma *s.* **1.** lovire; izbire. **2.** împuşcare; ucidere. **3.** rănire cu o armă de foc. **4.** îndrăgostire; amorezare.
wurulmak *v.i.* **1.** a fi lovit; a fi izbit. **2.** a fi împuşcat; a fi ucis. **3.** a fi rănit *(cu o armă de foc)*. **4.** *(fig.)* a se îndrăgosti; a se amoreza.
wuruş *s.* lovitură. // ***•başlama wuruşî*** lovitura de începere. ***•kóşe/poşmak/şat/korner wuruşî*** *(sport)* lovitură de colţ. ***•ne gúzel wuruş*** ce lovitură frumoasă.
wuruşkan *s.* **1.** combatant; luptător. **2.** boxer; pugilist.
wuruşkaytarmasî *s.* parare.
wuruşma *s.* **1.** încăierare; bătaie; bătălie; luptă. **2.** box; pugilism. **3.** coliziune.
wuruşmak *v.i.* a se lovi reciproc; a se bate; a se încăiera; a boxa. // ***•tek-tek wuruşmak*** a se duela.
wuruwlî *adj.* rănit cu armă de foc.
wuruwul *s.* buză.
wurgulaw *s.* accentuare; exclamare.
wurgulîkîşkîruw *s.* exclamare; exclamaţie.
wuruluw *s.* **1.** lovire; izbire. **2.** împuşcare; ucidere. **3.** rănire cu o armă de foc. **4.** îndrăgostire; amorezare.
wuruşuw *s.* **1.** încăierare; bătaie; bătălie; luptă. **2.** box; pugilism. **3.** coliziune.
wuruw *s.* **1.** *(med.)* apoplexie. **2.** *(d. inimă)* batere; puls. **3.** lovire; izbire. **4.** ciocănire la uşă. **5.** atingere; vătămare; rănire. **6.** împuşcare; ucidere. **7.** *(d. raze, vânt)* pătrundere; răzbire. **8.** *(mat.)* înmulţire.

Y

ya **I.** *adv.* da. **II.** *conj.* **1.** ori...ori; sau...sau...; **2.** dar; însă. **3.** dar; dacă. // ***•bíz ya síz*** noi sau voi. ***•ya búgún, ya yarîn*** sau astăzi, sau mâine. ***•ya îşerde, ya tîşarda*** ori înăuntru, ori afară. ***•ya men, ya sen*** ori eu, ori tu. ***•ya, onday*** da, aşa este.
yaban *adj.* **1.** *(d. animale, păsări)* sălbatic. **2.** nesociabil; singuratic; retras. **3.** inuman; crud.
yabanğî *s., adj.* străin; necunoscut; venetic *(şi fig.)*. // ***•yabanğî sóz*** neologism. ***•yabanğî tíl*** limbă străină. ***•yabanğî tíl bílmiymen*** nu cunosc limbi străine. ***•yabanğî ulkalar*** ţări străine.
yabanğîlaşkan *adj. (jur.)* înstrăinat; alienat.
yabanğîlaştîrma *s. (jur.)* înstrăinare; alienare.
yabanğîlaştîrmak *v.t. (jur.)* a înstrăina; a aliena.
yabanğîlîk *s.* străinătate.
yabanğîlîktayaşagan *adj.* înstrăinat; pribeag.
yabanğîlîktayaşaw *s.* înstrăinare; pribegie.
yabanî *adj.* **1.** *(d. animale, păsări)* sălbatic. **2.** nesociabil; singuratic; retras. **3.** inuman; crud. // ***•yabanî haywan*** sălbăticiune; animal sălbatic. ***•yabanî kíşí*** om sălbatic.
yabanî-domîz *s. (zool.)* mistreţ; porc-sălbatic *(lat., Sus scrofa ferus)*.
yabanîlaşkan *adj.* sălbăticire.
yabanîlaşma *s.* sălbăticire.
yabanîlaşmak *v.i.* a se sălbătici.
yabanîlîk *s.* **1.** sălbăticie. **2.** cruzime; brutalitate.
yabanî-mîşîk *s. (zool.)* pisică-sălbatică *(lat., Felis silvestris)*.
yabanlîk *s.* **1.** sălbăticie. **2.** cruzime; brutalitate.
yabî *s.* mârţoagă; gloabă.
yaborandiymayî *s.* pilocarpină.
yad *adj.* străin; necunoscut; venetic.
yadestetik *adj.* inestetic.
yagîna *postp.* înspre; către.
yagînda *postp.* lângă.
yagîndan **I.** *adj.* aliat; susţinător; suporter; partizan. **II.** *postp.* dinspre.
yagîtutulgan *adj.* susţinut; apărat.
yagîz *adj. (d. oameni)* brunet; oacheş.
yahniy *s.* iahnie.
yaht *s. (nav.)* iaht; yacht.
yahtşîlîk *s. (nav.)* iahting; yachting.
yahudiy **I.** *adj.* evreiesc; ebraic; iudaic. **II.** *s.* evreu; iudeu; israelit.
yahudiyğe **I.** *adv.* în limba ebraică. **II.** *s. (limba)* ebraică.
Yahya *s. (antrop. m., arab.)* Ioan.
yak **I.** *postp.* **1.** lângă; în apropiere. **2.** alături de...; **II.** *s.* **1.** parte; loc. **2.** margine; latură. **3.** direcţie; sens. **4.** *(zool.)* iac *(lat., Poephagus grunniens)*. // ***•bír yakka salmak*** a pune deoparte. ***•yagîn***

tutmak a fi de partea cuiva; a-i lua apărarea. // ***•dúşman yagîna geşken kaşak*** transfug. ***•mugay yak*** partea adversă. ***•papîrnîñ oñ yagî*** tribord. ***•tîş yagî*** partea de afară; exteriorul.

yaka *s.* **1.** guler. **2.** teren înclinat; pantă. // ***•yakasîn bîrakmamak*** a se ţine de capul cuiva; a nu-i da pace; a-l urmări; a stărui. ***•yakasîn kutarmak*** a-şi salva pielea; a scăpa de...; ***•yakasîna asîlmak*** a lua pe cineva de guler; a-i cere socoteală. // ***•yakasî kapalî íşkólmek*** cămaşă închisă la gât.

yakakutarmasî *s.* descotorosire.

yakalama *s.* arestare; înhăţare; prindere; reţinere.

yakalamak *v.t.* **1.** a prinde; a înhăţa; a pune mâna pe *(pe cineva).* **2.** a reţine; a aresta.

yakalanawuygan *adj.* înşfăcat.

yakalangan *adj.* arestat; înhăţat; prins; reţinut.

yakalanma *s.* prindere; arestare.

yakalanmak *v.i.* **1.** a fi prins; a fi înhăţat. **2.** a fi reţinut; a fi arestat.

yakalawuyma *s.* înşfăcare.

yakalawuymak *v.t.* a înşfăca.

yakalî *adj.* cu guler; gulerat.

yakalîk *s.* zgardă.

yakasîbîrakîlmagan *adj.* fugărit; urmărit.

yakasînaasîlma *s.* tragere la răspundere.

yakasînbîrakmama *s.* insistenţă; perseverenţă; stăruinţă.

yakasînkutargan *adj.* descotorosit.

yakîn **I.** *adj.* **1.** apropiat; intim; abordabil. **2.** *(d. intervale de timp)* scurt. **3.** înconjurător. **II.** *adv.* aproape; aproximativ; în jur de. **III.** *s.* **1.** simpatizant; susţinător. **2.** preajmă; vecinătate; împrejurime. // ***•yakîn barmak*** a se apropia de...; // ***•akîlga yakîn*** rezonabil; plauzibil. ***•bízge yakîn otîra*** locuieşte aproape de noi. ***•Esma okîganda kitapnî kózleríne bek yakîn tuta*** Esma ţine cartea prea aproape de ochi când citeşte. ***•merkezge yakîn*** aproape de centru. ***•sahnege yakîn*** aproape de scenă. ***•yakîn bír kîrîm tatarday konîşasîñîz*** vorbiţi aproape ca un tătar crimean. ***•yakîn dost*** prieten bun. ***•yakîn kelmeñíz!*** nu vă apropiaţi!; ***•yakîn şewre/etraf*** mediu înconjurător. ***•yakîn tuwgan*** rudă apropiată. ***•yakîn wakîtka/zamanga!*** pe curând!; ***•yakîn zamanda*** într-un viitor apropiat; în scurt timp.

yakînda *adv.* **1.** în apropiere; aproape; în preajmă. **2.** curând. **3.** recent.

yakîndakî *s., adj.* de aproape; apropiat.

yakîndan *adv.* de aproape; îndeaproape. // ***•yakîndan tanîmak*** a cunoaşte pe cineva de aproape. // ***•yakîndan kózím kórmiy*** nu văd de aproape.

yakînğa *adv.* aproximativ; în jur de. // ***•yakînğa deger*** *(mat.)* valoare aproximativă.

yakînînda *adv.* aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam.

yakînkórmegen *s. (med.)* prezbit.

yakînkórmeme *s. (med.)* prezbitism.

Yakîn-Kúntuwar *s. (topon.)* Orientul Apropiat.

yakînlagan *adj.* iminent; apropiat.

yakînlamak *v.i.* a se apropia.

yakînlar *s., pl.* **1.** apropiere; vecinătate; împrejurime. **2.** prietenii; apropiaţii. // ***•yakînlarnî denep turmak*** a da târcoale.

yakînlarda *adv.* **1.** în apropiere; aproape; în preajmă; în vecinătate; în împrejurime. **2.** curând. **3.** recent. // ***•yakînlarda dolaşmak*** a da târcoale.

yakînlardan *adv.* din apropiere; din vecinătate; din împrejurime.

yakînlaşkan *adj.* iminent; apropiat.

yakînlaşmak *v.i.* a se apropia.

yakînlaştîrmak *v.t.* a apropia.

yakînlatîr *adj.* abordabil.

yakînlatkan *adj.* abordabil.

yakînlatmagan *adj.* inabordabil; intangibil; imun.

yakînlatmak *v.t.* a apropia.

yakînlatmama *s.* imunitate.

yakînlatmamak *v.t.* a ţine la distanţă/la respect.

yakînlatmaz *adj.* inabordabil; intangibil; imun.

yakînlay *adv.* aproximativ; cu aproximaţie; circa; cam.

yakînlayatîrgan *adj.* iminent.

yakînlîk *s.* **1.** apropiere; vecinătate; împrejurime. **2.** *(fig.)* afinitate; intimitate. **3.** *(fig.)* legătură; prietenie. // ***•yakînlîk kóstermek*** a-şi arăta simpatia. ***•yakînlîk tuymak*** a se simţi atras de...; a-l simpatiza.

yakînlîkta *adv.* în apropiere; în vecinătate; în împrejurime.

yakînlîktan *adv.* din apropiere; din vecinătate; din împrejurime.

yakînsak *adj. (fiz., mat.)* convergent.

yakînsama *s. (fiz., mat.)* convergenţă.

Yakîn-Şark *s. (topon.)* Orientul Apropiat.

yakîntutulgan *adj. (mil.)* consemnat.

yakîntutuw *s. (mil.)* consemnare.

yakîn-uzak *adj.* apropiat şi îndepărtat; apropiat sau îndepărtat. // ***•yakîn-uzak ulkalar*** ţările apropiate şi ţările îndepărtate.

yakîşkan *adj.* favorabil; rezonabil; potrivit; propice; oportun; prielnic. // ***•eñ yakîşkan*** optim; ideal.

yakîşma *s.* potrivire.

yakîşmagan *adj.* nefavorabil; nepotrivit; necorespunzător.

yakîşmak *v.i.* a se potrivi; a sta bine; a cădea bine.

yakîşmama *s.* nepotrivire.

yakîştîrîlgan *adj.* asortat.

yakîştîrma *s.* **1.** potrivire; adecvare; adaptare; ajustare. **2.** fitness; condiţie fizică. // ***•yakîştîrma zalî/salonî*** sală de fitness.

yakîştîrmak *v.t.* a potrivi; a adecva; a adapta; a ajusta. // ***•sebep yakîştîrmak*** a invoca motivul că...; a aduce drept argument; a pretexta.

yakît **I.** *conj.* ori; sau. **II.** *s.* combustibil.

yakka *adv.* spre direcţia; înspre. // ***•kaysî yakka?*** încotro?;

yaklaşayatîrgan *adj.* iminent.

yaklaşîk *adj.* aproximativ.

yaklaşkan *adj.* **1.** iminent; apropiat. **2.** *(d. vehicule, ambarcaţiuni etc.)* care s-a apropiat; care a tras la...; acostat.

yaklaşma *s.* **1.** *(mar.)* acostare. **2.** apropiere; abordare.

yaklaşmak *v.i.* **1.** a se apropia. **2.** *(d. vehicule, ambarcaţiuni etc.)* a se apropia; a trage la...; a acosta. // ***•raktamga yaklaşamîz*** *(nav.)* acostăm.

yaklaştîrmak *v.t.* a apropia; a aduce aproape.

yaklawlî *adj.* susţinut; sprijinit; apărat.

yaklî *adj.* susţinător; suporter; partizan; aderent; părtinitor.

yaklîk *s.* susţinere; partizanat; părtinire.

yaksîz *adj.* neutru *(şi chim.).*

yaksîzlaşkan *adj.* neutralizat.

yaksîzlaşma *s.* neutralizare.

yaksîzlaşmak *v.i.* a se neutraliza.

yaksîzlaştîrmak *v.t.* a neutraliza.

yaksîzlîk *s. (pol.)* neutralitate; nealiniere.

yakşî *adj.* **1.** bun; fără defecte; de calitate superioară; convenabil; de bun augur. **2.** *(d. persoane)* arătos; chipeş; frumos. // ***•taa yakşî kórmek*** a prefera. ***•yakşî dawranmak*** a se purta frumos. // ***•eñ yakşî*** optim; ideal. ***•eñ yakşî arzîlar!*** cele mai bune urări!; ***•kîsmetíñ yakşî bolsîn!*** baftă!; noroc!; ***•oylarîñîznî tatarşa yakşî ifade etesíñíz*** vă exprimaţi bine opiniile tătăreşte. ***•senî bek yakşî kóremen*** îmi placi foarte mult. ***•yakşî ğolşîlîklar!*** drum bun!; ***•yakşî yîkpallar!*** baftă!; noroc!;

yakşîlîk **I.** *adj.* calitativ. **II.** *s.* calitate; bunătate; corectitudine; frumuseţe. // ***•igí yakşîlîk*** calitate bună. ***•túşúk yakşîlîk*** calitate inferioară. ***•yakşîlîk kontrolî*** control de calitate. ***•yakşîlîk sîfatî*** *(gram.)* adjectiv calitativ. ***•yúksek yakşîlîk*** calitate superioară.

yakşî-osal *adj.* bun sau rău; şi bun şi rău.

yakşî-yakşî *adj.* perfect; desăvârşit; ireproşabil.

yakta *postp.* pe direcţia; înspre. // ***•bír yakta*** într-o parte. ***•kaysî yakta tabîla?*** în ce parte se găseşte?; ***•obír yakta*** în cealaltă parte. ***•peron kaysî yakta?*** în ce parte este peronul?;

yaktan *postp.* din direcţia; dinspre. // ***•bír yaktan*** dintr-o parte; pe de o parte. ***•ğínísiy yaktan zayîf/takatsîz*** *(med.)* impotent. ***•kaysî yaktan?*** din ce parte?; ***•mínaw yaktan buyuruñuz!*** poftiţi pe aici!; ***•obír yaktan da*** pe de altă parte. ***•şáşímní sol yaktan ayîrîñîz!*** făceţi-mi cărarea pe stânga!;

yaktaş *adj.* aliat; susţinător; suporter; partizan.

yaktaşlîk *s.* partizanat.

yaktutkan *adj.* părtinitor.

yaktutuw *s.* părtinire.

Yakup *s. (antrop. m., arab.)* Iacob.

yakut **I.** *s.* rubin. **II.** *s., adj.* iakut.

yakut-kîrmîzî *adj.* purpuriu; rubiniu.

yakutşa **I.** *adv.* în limba iakută. **II.** *s. (limba)* iakută.

yalak *s.* jgheab; uluc; canelură.

yalan **I.** *adj.* neadevărat; fals. **II.** *s.* minciună; născocire; neadevăr; ficţiune. // ***•yalan aytmak*** a minţi. ***•yalan man aketmek*** a duce pe cineva cu minciuna. ***•yalan satmak*** a vinde gogoşi; a înşira minciuni. ***•yalanî şîkmak*** a rămâne de minciună; a i se dovedi minciuna. // ***•aşîk-aydîn bír yalan*** o minciună evidentă. ***•ne yalan aytayîm?*** de ce să mint?; ***•yalan dúniya*** lumea e muritoare;

lumea e o născocire. •***yalan yerge yemín*** *(jur.)* jurământ fals; sperjur. •***zîr yalan*** minciună sfruntată.

yalanaytkan *s.* mincinos; nesincer; impostor; fals.

yalandan *adv.* de ochii lumii; de formă; fals. // •***yalandan yapmak*** a se preface; a simula.

yalandanyapîlgan *adj.* simulat.

yalandanyapuw *s.* simulare.

yalandîrmak *v.t.* a minți.

yalan-dogrî *adv.* prin orice mijloace.

yalan-dolan *s.* minciuni şi scorneli; baliverne; trucuri; tertipuri.

yalañğî *adj.* mincinos; nesincer; impostor; fals. // •***yalañğînîñ ózí*** mincinosul mincinoşilor.

yalañğî-ğîlan *s. (zool.)* năpârcă; şopârlă fără membre *(lat., Anguis fragilis)*.

yalañğîlîk *s.* minciună; nesinceritate; impostură; falsitate.

yalañğî-şarînlîk *s.* pădure de paltini; păltiniş.

yalanlama *s.* dezmințire.

yalanlamak *v.t.* a dezminți.

yalanlangan *adj.* dezmințit.

yalanlanmagan *adj.* nedezmințit.

yalanlanmaykalgan *adj.* nedezmințit.

yalanlîk *s.* minciună; născocire; neadevăr; ficțiune.

yalan-yañgîş **I.** *adj.* fals şi eronat; superficial. **II.** *adv.* cum o fi; la întâmplare; pe dibuite; alandala.

yalaz *s.* flamă; flacără.

yalçîn *adj. (d. stânci)* abrupt; prăpăstios.

yalgan *adj.* sfios; ruşinos; timid; jenat; pudic.

yalî *s.* **1.** litoral; țărm; plajă. **2.** vilă *(pe malul unei ape)*.

yalîn *s.* flacără; flamă.

yalîtîlgan *adj. (fiz.)* izolat.

yalîtîlmak *v.i. (fiz.)* a se izola.

yalîtîm *s. (fiz.)* izolație.

yalîtma *s. (fiz.)* izolare; izolație.

yalîtmak *v.t. (fiz.)* a izola.

yalîtuwğî *adj. (fiz.)* izolator.

yalîyar *s. (geogr.)* faleză.

yalla *interj.* hai!; haide!; dă-i drumul!; porneşte!;

yalmagan *adj.* neruşinat.

yalmak *v.i.* **1.** a se jena; a se sfii. **2.** a se ruşina; a-i fi ruşine.

yalmama *s.* neruşinare; obrăznicie; impertinență; cinism.

yalmaz *adj.* neruşinat; obraznic; impertinent; cinic.

yalpak *adj.* băgăreț; înfigăreț; îndrăzneț.

yalşan *adj.* ruşinos; sfios; timid.

Yalta *s. (topon.)* Yalta *(în Crimea)*.

yaluw *s.* ruşine; sfială; timiditate; pudoare. // •***ğenábíñde yaluw yok*** dumneata n-ai ruşine.

yalvaş *s.* **1.** proroc; profet; vestitor; prevestitor. **2.** prorocire; profeție; vestire; prevestire.

yamak *s.* ajutor; ucenic.

yamaklîk *s.* ucenicie.

yaman *adj.* **1.** rău; răutăcios. **2.** neplăcut; urât. **3.** nefast. **4.** straşnic; teribil; aspru. **5.** *(d. persoane)* răutăcios; lipsit de caracter. // •***yaman alîşmak*** a se învăța cu năravuri. •***yaman ğolga sapmak*** a o lua pe căi greşite. •***yaman kullanmak*** *(jur.)* a abuza. •***yaman ómír súrmek*** a nu-i fi casa casă şi masa masă. // •***bek yaman*** grozav de. •***gúwennîñ yaman kullanmasî*** abuz de încredere. •***kaálbí yaman*** răufăcător; răutăcios. •***maga yaman bír tesir bîraktî*** mi-a făcut o impresie proastă. •***sak bolîñîz, yaman it bar!*** atenție, câine rău!; •***sene-seneden taa yaman bola*** din an în an se face mai rău. •***taa yaman*** mai rău. •***yaman aşalanma*** coborâre periculoasă. •***yaman kîş*** iarnă aspră. •***yaman niyet*** intenție rea. •***yaman sanetme*** bănuială; suspiciune.

yamankaálp(lí) *adj.* de rea-credință; cu rea-voință; răuvoitor.

yamankaálplík *s.* rea-credință; rea-voință.

yamankorkkan *adj.* îngrozit.

yamankorkuw *s.* groază.

yamanlagan *adj.* ponegritor; defăimător; calomniator; denigrator; detractor; bârfitor; clevetitor.

yamanlama *s.* ponegrire; defăimare; calomniere; denigrare; detractare; bârfire; clevetire.

yamanlamak *v.t.* a ponegri; a defăima; a calomnia; a denigra; a detracta; a bârfi; a cleveti.

yamanlangan *adj.* ponegrit; defăimat; calomniat; denigrat; discreditat; bârfit; clevetit.

yamanlanmak *v.t.* a fi ponegrit; a fi defăimat; a fi calomniat; a fi denigrat; a fi discreditat; a fi bârfit.

yamanlaşkan *adj.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** înrăit; abrutizat.

yamanlaşma *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** înrăire; abrutizare.

yamanlaşmak *v.i.* **1.** a se înrăi; a se abrutiza. **2.** a se înrăutăți; a se agrava.

yamanlaştîrgan *adj.* **1.** care înrăutățește; agravant. **2.** care înrăiește; abrutizant.

yamanlaştîrmak *v.t.* **1.** a înrăutăți; a agrava. **2.** a înrăi; a abrutiza.

yamanlaştîruwğî *adj.* agravant.

yamanlîk *s.* rău; răutate. // •***yamanlîk kelmek*** a-i veni rău; a leşina. •***yamanlîk yapmak*** a-i face cuiva rău; a-i cauza neplăceri.

yamanlîkşî *s., adj.* răutăcios; răuvoitor; cu rea-voință.

yamansîragan *adj.* pesimist.

yamansîrama *s.* pesimism.

yamansîramak *v.t.* a vedea totul în negru; a fi pesimist.

yamansîrawğî *s., adj.* pesimist.

yamansîrawğuluk *s.* pesimism.

yaman-yakşî *adv.* într-un fel sau în altul; în orice fel; întâmplător.

yaman-yaman *adj.* rău; nefast. // •***yaman-yaman túşúnmek*** a-şi face gânduri.

yamaş *s.* povârniş; versant. // •***dak yamaşî*** versant de munte.

yamp *s. (lit.)* iamb.

yamsîlama *s.* imitare; mimare; pantomimă.

yamsîlamak *v.t.* a imita; a mima.

yamsîlangan *adj.* imitat; mimat.

yamsîlanîr *adj.* imitabil.

yamsîlanmak *v.i.* a fi imitat; a fi mimat.

yamsîlatmak *v.t.* a determina să imite; a determina să mimeze.

yamsîlawğî *s.* imitator; mim.

yamyam *s.* canibal; antropofag.

yamyamlîk *s.* canibalism; antropofagie.

yan **I.** *adj.* **1.** *(d. străzi)* lăturalnic; dosnic. **2.** secundar. **II.** *postp.* **1.** lângă; în apropiere. **2.** alături de...; **III.** *s.* **1.** parte; loc. **2.** margine; latură. **3.** direcție; sens.

yangan *adj.* **1.** trezit; sculat din somn; deşteptat. **2.** *(d. amintiri, sentimente)* revenit. **3.** *(d. natură)* reînviat; revenit la viață. **4.** trezit; dumirit; care şi-a dat seama; care a devenit conştient.

yangî *s. (med.)* inflamație.

yangîn *s.* **1.** foc; incendiu. **2.** *(med.)* febră.

yanînda *postp.* lângă.

yanît *s.* răspuns; replică.

yanîtlamak *v.i., v.t.* a răspunde; a da răspuns.

yanke *s.* yankeu.

yankî *s. (şi fiz.)* ecou; rezonanță; răsunet. // •***yankî yantmak*** *(d. evenimente)* a avea ecou.

yankîğî *s. (fiz., anat.)* rezonator.

yankîlamak *v.t. (fiz.)* a genera ecou; a genera rezonanță; a determina să răsune.

yankîlanmak *v.i. (fiz.)* a avea ecou; a rezona; a răsuna.

yankîlî *adj. (fiz.)* cu ecou; cu rezonanță; răsunător.

yanma *s.* **1.** trezire; sculare din somn; deşteptare. **2.** *(d. amintiri, sentimente)* revenire. **3.** *(d. natură)* reînviere; revenire la viață. **4.** trezire; dumirire; conştientizare.

yanmak *v.i.* **1.** a se trezi; a se scula din somn; a se deştepta. **2.** a se trezi; a se dumiri; a-şi da seama; a deveni conştient. **3.** *(d. natură)* a reînvia; a reveni la viață. **4.** *(d. amintiri, sentimente)* a reveni.

yansî *s. (fiz., fiziol.)* reflex.

yansîgan *adj.* reflectat.

yansîma *s.* **1.** *(fiz.)* reflectare. **2.** *(gram.)* onomatopee.

yansîmak *v.i. (fiz.)* a se reflecta.

yansîmalî *adj.* onomatopeic.

yansîtaş *s. (fiz.)* reflector.

yansîtma *s. (fiz.)* reflexie.

yansîtmak *v.t. (fiz.)* a reflecta.

yansîz *adj.* neutru *(şi chim.)*.

yansîzlîk *s. (pol.)* neutralitate; nealiniere.

yantkan **I.** *adj.* stimulant; excitant. **II.** *s.* stimulent.

yantma *s.* **1.** avertisment. **2.** reamintire. **3.** trezire; sculare; deşteptare. **4.** înviere; reînviere; resuscitare; renaştere.

yantmak *v.t.* **1.** a trezi; a scula din somn; a deştepta. **2.** a învia; a reînvia; a resuscita; a renaşte. **3.** *(d. amintiri, sentimente)* a reaminti. **4.** a avertiza. // •***ílgí yantmak*** a suscita interesul; a trezi interes; a pasiona. •***oy yantmak*** a sugera. •***yankî yantmak*** *(d. evenimente)* a avea ecou.

yanuw *s.* deşteptare; trezire; dumirire; reînviere.

yañgîş **I.** *adj.* greşit; eronat. **II.** *s.* greşeală; eroare. // •***yañgîş añlamak*** a înțelege greşit. •***yañgîş basmak*** a călca strâmb. •***yañgîş ğoldan ketmek*** a urma o cale greşită. •***yañgîşka túşmek*** a cădea în păcat; a săvârşi o faptă regretabilă; a greşi. // •***adliy yañgîş*** *(jur.)* eroare judiciară. •***baskî yañgîşî*** greşeală de tipar. •***sawyazuw yañgîşî*** greşeală de ortografie. •***tabiye yañgîşî*** *(mil.)* greşeală tactică. •***tílsîzgasî yañgîşlarî*** greşeli de gramatică. •***yañgîş ğetvelí*** erată. •***yañgîş***

ğoldasîñîz aţi greşit drumul. •***yañgîş íşlem*** treabă defectuoasă. •***yañgîşnî ayîrî tutup*** excluzând eroarea.
yañgîşağúrgen *s. (jur.)* recidivist.
yañgîşağúrme *s.* recidivă.
yañgîşağúrmek *v.i.* a recidiva.
yañgîşîna *adv.* din greşeală.
yañgîşkan *adj.* înşelat; vinovat.
yañgîşkanînkabletmeme *s.* dezvinovăţire.
yañgîşlîk *s.* inexactitate.
yañgîşma *s.* eroare; greşeală.
yañgîşmak *v.i.* **1.** a greşi; a gafa; a cădea în păcat. **2.** a da greş; a se înşela; a se păcăli. // •***hesabîn yañgîşmak*** a-şi greşi socotelile.
yañgîşmama *s.* infailibilitate.
yañgîşmaz *adj.* infailibil.
yañgîşsîzşîkkan *adj.* dezvinovăţit.
yañgîştîrma *s.* inducere în eroare.
yañgîştîrmak *v.t.* a induce în eroare.
yapaalgan *adj.* capabil; priceput.
yapaalma *s.* capacitate; pricepere.
yapar *adj. (mat.)* egal.
yapawuyma *s.* înjghebare.
yapawuymak *v.t.* a înjgheba.
yapay *adj. (chim.)* sintetic.
yapayatîrganda *adv.* asupra faptului; în flagrant.
yapaylaşkan *adj.* sintetizat.
yapaylaştîrma *s.* sintetizare; sinteză.
yapaylaştîrmak *v.t.* a sintetiza.
yapaylaştîruwğî *s.* sintetizator.
yapî *s.* **1.** construcţie; clădire; edificiu. **2.** *(fig.)* structură; construcţie.
yapîbílímí **I.** *adj. (gram., biol.)* morfologic. **II.** *s. (gram., biol.)* morfologie.
yapîbílímlí *adj. (gram., biol.)* morfologic.
yapîlaalgan *adj.* realizabil.
yapîlawuygan *v.i.* a fi înjghebat.
yapîlawuymak *v.i.* a fi înjghebat.
yapîlgan *adj.* înfăptuit; săvârşit; realizat. // •***ğañî yapîlgan*** făcut nou.
yapîlîş *s.* conformaţie.
yapîlma *s.* **1.** alcătuire; compunere; formare; întemeiere. **2.** structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; reţetă. **3.** facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârşire; executare; efectuare; creare. **4.** reparare; dregere.
yapîlmagan *adj.* neîndeplinit; neînfăptuit; nefăcut.
yapîlmak *v.i.* **1.** a se executa; a se efectua; a se crea. **2.** a se repara; a se drege. **3.** a se îndeplini; a se înfăptui; a se săvârşi. **4.** a se face.
yapîlmama *s.* nerealizare.
yapîlmaykalgan *adj.* nerealizat.
yapîlmaykalîr *adj.* nefezabil; irealizabil.
yapîlmaz *adj.* care nu poate fi făcut. // •***park yapîlmaz*** parcarea interzisă.
yapîm *s.* **1.** construire; construcţie; edificare; edificiu. **2.** producere; producţie. // •***yapîm pazlalîgî*** *(econ., pol.)* plusprodus.
yapîmğî *s.* producător; executant; autor. // •***bólme yapîmğîsî*** coautor.
yapîmşak *adj.* prefăcut; făţarnic; fals; fictiv; artificial. // •***yapîmşak şeşek*** floare artificială. •***yapîmşak tokîma*** *(text.)* ţesătură sintetică.
yapîmşakkamîr *s.* material plastic.
yapîmşakkamîrlaşkan *adj.* plastifiat.
yapîmşakkamîrlaştîrma *s.* plastifiere.
yapîmşakkamîrlaştîrmak *v.t.* a plastifia.
yapîmşakkamîrlî *adj.* plastic.
yapîmşakkamîrlîk *s.* plasticitate.
yapîmşaklaşkan *adj.* falsificat; măsluit; plastografiat; denaturat; alterat; sintetizat.
yapîmşaklaştîrma *s.* falsificare; măsluire; plastografie; denaturare; alterare; sintetizare.
yapîmşaklaştîrmak *v.t.* a falsifica; a măslui; a plastografia; a denatura; a altera; a sintetiza.
yapîmşaklîk *s.* prefăcătorie; făţărnicie; falsitate; ficţiune.
yapîmşaksuwlama *s.* irigare; irigaţie.
yapîmşaksuwlangan *adj.* irigat.
yapîmşakşî *s.* falsificator; măsluitor; trişor; şarlatan.
yapîmşakyukî *s.* hipnoză.
yapîmşakyuklagan *adj.* hipnotizat.
yapîmşakyuklatma *s.* hipnotizare.
yapîmşakyuklatuwğî **I.** *adj.* hipnotizant. **II.** *s.* hipnotizator.
yapîmşakyukulî *adj.* hipnotizat.
yapkan *s.* făptaş.
yapma **I.** *adj.* artificial; fals. **II.** *s.* efectuare; săvârşire; executare. // •***máálínde yapma*** punctualitate. •***teoriya yapma*** teoretizare.
yapmak *v.t.* **1.** a face. **2.** a executa; a efectua; a crea. **3.** a provoca; a cauza; a pricinui. **4.** a repara; a drege. **5.** a îndeplini; a înfăptui; a săvârşi. // •***ambalaj yapmak*** a ambala. •***aşî yapmak*** a vaccina. •***başkanlîk yapmak*** a prezida. •***bilans yapmak*** a face bilanţul. •***bírşiy yapmak*** a face ceva. •***biyan etmek*** a da o declaraţie; a comunica. •***boks yapmak*** a boxa. •***dúrkí yapmak*** a compune un cântec. •***elínden kelgenín yapmak*** a face tot posibilul. •***fren yapmak*** *(tehn.)* a frâna. •***gafa yapmak*** a face o gafă. •***gargara yapmak*** a face gargară. •***ğasusluk yapmak; şîmşîlîk yapmak*** a spiona. •***ğemíş yapmak*** a face fructe; a da roade; a rodi. •***ğîymayasaw yapmak*** a prefabrica. •***hesap yapmak*** a-şi face socotelile; a calcula; a presupune. •***idman/sport yapmak*** a face sport. •***iyne yapmak*** a face injecţie. •***kabil bolgannî yapmak*** a face tot posibilul. •***kewtek/hamambanyo yapmak*** a face baie. •***kîzak yapmak*** a derapa. •***kopiya yapmak*** a copia. •***kúldúrúwğî resímín yapmak*** a caricaturiza. •***kuyruk yapmak*** a face coadă. •***masaj yapmak*** a masa; a face masaj. •***mesele yapmak*** a face caz. •***níşan yapmak*** a se logodi. •***núkte yapmak*** a vorbi cu tâlc. •***probasîn yapmak*** a proba. •***reğizorlîk yapmak*** a regiza. •***şáşín yapmak*** a se coafa. •***serwiş yapmak*** a servi; a lucra; a munci. •***skiy yapmak*** a schia. •***sokak yapmak*** a face trotuarul; a se prostitua. •***suniysîzgasîn yapmak*** a plastografia. •***temízlík yapmak*** a deretica; a face curăţenie. •***teoriya yapmak*** a teoretiza. •***teşrih yapmak*** a diseca. •***tógerek hesap yapmak*** a face socoteală rotundă; a rotunji cifra. •***toy yapmak*** a face nuntă. •***túzetúw yapmak*** a sistematiza. •***uzlaşma yapmak*** a încheia un acord. •***yalandan yapmak*** a se preface; a simula. •***yamanlîk yapmak*** a-i face cuiva rău; a-i cauza neplăceri. // •***aytkan bolsañ yapağaksîñ*** zis şi făcut. •***bírden-bírge fren yaptîñîz*** aţi frânat brusc. •***bírew herşiyní yapa-almaz*** nimeni nu poate face orice. •***bírózí yapkan*** făcut de unul singur; făcut fără ajutor. •***bírşiy yapa almagan*** neputincios. •***ğenábísí ne ístese yapar*** dumneaei face ce vrea. •***idman yapmayman*** nu fac sport. •***íşín wakîtînda yapkan*** punctual. •***ka kóriyím ne yaptîñ*** ia să văd ce-ai făcut. •***kayak yapmak úşún kelemen*** vin pentru a face schi. •***koltîrnaklarîm man ayaktîrnaklarîmnî yapîñîz!*** făceţi-mi manichiura şi pedichiura!; •***marebe yapkanlar*** *(mil.)* părţi beligerante. •***yapağak bolsañ, yap!*** fă, dacă faci ceva!; •***yok, bonî yapa almam*** nu, nu pot să fac asta.
yapragîkuyulgan *adj.* desfrunzit.
yaprak *s.* **1.** frunză. **2.** foaie *(şi din aluat)*. // •***yapragî kuyulmak*** a se desfrunzi. // •***defterníñ yapraklarî*** foi de caiet. •***káát yapragî*** coală de hârtie. •***şadîr yapragî*** foaie de cort. •***teneke yapragî*** foaie metelică. •***yaprak sarmasî*** sarmale în foi de viţă. •***yaprak sigarasî*** ţigară de foi; trabuc.
yaprakaşkan *adj.* înfrunzit.
yaprakaşuw *s.* înfrunzire.
yaprakatkan *adj.* înfrunzit.
yaprakatuw *s.* înfrunzire.
yaprakkuyulmasî *s.* desfrunzire.
yapraklangan *adj.* înfrunzit.
yapraklanma *s.* înfrunzire.
yapraklanmak *v.i.* a înfrunzi; a da frunza.
yapraklaşkan *adj.* laminat.
yapraklaştîrîlmak *v.i.* a se lamina.
yapraklaştîrma *s.* laminare. // •***yapraklaştîrma maşinasî*** *(tehn.)* laminor.
yapraklaştîrmak *v.t.* a lamina.
yapraklî *adj.* **1.** cu frunze; înfrunzit. **2.** frunzos. // •***búklengen dórter yapraklî*** *(tipogr.)* in quarto.
yapraklîk *s.* frunziş.
yapraksîz *adj.* fără frunze; desfrunzit.
yapraksîzlaşkan *adj.* desfrunzit.
yapraksîzlaşma *s.* desfrunzire.
yapraksîzlaşmak *v.i.* a se desfrunzi.
yaprakşîk *s.* frunzuliţă.
yaptîrmak *v.t.* **1.** a determina să execute; a determina să efectueze; a determina să creeze. **2.** a determina să repare; a determina să dreagă. **3.** a determina să îndeplinească; a determina să înfăptuiască; a determina să săvârşească. **4.** a determina să facă.
yapuw *s.* executare; înfăptuire.
yapuwğî **I.** *adj.* constructiv. **II.** *s.* constructor; executant; autor.
yar *s.* prăpastie; abis; genune; râpă; hău.
yara *s.* rană *(şi fig.)*.
Yarabbiy *interj.* Doamne Dumnezeule!;
yaradak *adj.* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar; nărăvaş.
yaradaklîk *s.* neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie; nărăvire.
yaragan *adj.* bun; convenabil; plăcut;

folositor; util.
yarak *s.* armă. // •***yarak astîna almak*** a lua sub arme; a înrola. •***yarak atmak*** a trage cu arma. •***yarak taşîmak*** a purta armă; a fi înarmat.
yarakkana *s. (mil.)* depozit de muniţii.
yaraklanaturgan *adj.* reînarmat.
yaraklanaturma *s.* reînarmare.
yaraklanaturmak *v.i.* a se reînarma.
yaraklandîraturmak *v.t.* a reînarma.
yaraklandîrmak *v.t.* a înarma.
yaraklangan *adj.* înarmat.
yaraklanma *s.* înarmare.
yaraklanmak *v.i.* a se înarma.
yaraklî *adj.* armat; înarmat.
yaraksîz *adj.* neînarmat.
yaraksîzlandîrmak *v.t.* a dezarma.
yaraksîzlangan *s.* dezarmat.
yaraksîzlanma *s.* dezarmare.
yaraksîzlanmak *v.i.* a se dezarma.
yaraksîzlîk *s.* neînarmare.
yaraktaş *s.* tovarăş de arme.
yaraktaşîgan *s.* **1.** slugă; lacheu. **2.** bandit; gangster.
yaralama *s.* rănire.
yaralamak *v.t.* a răni.
yaralangan *adj.* rănit.
yaralanmak *v.i.* a se răni; a fi rănit.
yaralî *s., adj.* rănit.
yarama *s.* **1.** părtinire. **2.** folos; utilitate. **3.** oportunitate.
yaramagan *adj.* rău; neconvenabil; neplăcut; nefolositor; inutil.
yaramak *v.i.* **1.** a prii; a face bine. **2.** a folosi; a fi util. **3.** a-i conveni; a fi pe plac. // •***hesabîna yaramak*** a-i veni la socoteală; a-i conveni. •***îşke yaramak*** a fi folositor; a fi util. // •***bo yerníñ hawasî maga yaradî*** aerul de aici mi-a priit. •***yîkpalîña yarasîn!*** baftă!; noroc!;
yaramama *s.* nocivitate.
yaramamak *v.i.* a nu-i prii; a nu-i face bine; a fi inutil; a nu-i conveni; a nu-i fi pe plac. // •***makuluna yaramamak*** a-i veni la socoteală; a-i conveni. // •***hesabîma/makuluma yaramay*** nu-mi convine.
yaramaz *adj.* **1.** nefolositor; necorespunzător; care nu-i bun de nimic. **2.** *(d. oameni)* rău; hain. **3.** *(d. copii)* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar; indisciplinat. // •***herkezníñ íşíne yaramaz*** nu convine oricui. •***yaramaz kíşí*** om rău. •***yaramaznîñ kózí*** răul răilor; de răutate extremă.
yaramazbolgan *adj.* înrăit.
yaramazlîk *s.* **1.** răutate. **2.** neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie; indisciplină. // •***yaramazlîk etme!*** nu face ştrengării!;
yaramazlîkyapkan *adj.* care face năzbâtii; răsfăţat; alintat.
yarar **I.** *adj.* folositor; util. **II.** *s.* **1.** folos; utilitate. **2.** întrebuinţare; utilizare; utilitate. **3.** avantaj; profit.
yararlangan *adj.* care s-a folosit de...; care a profitat de...; care şi-a creat avantaj; care a fructificat.
yararlanma *s.* folosinţă; folosire; beneficiu; fructificare.
yararlanmak *v.i.* a se folosi de...; a profita de...; a-şi crea avantaj; a fructifica.
yararlî *adj.* folositor; util.
yararlîk *adj.* utilitar.
yararsîz *adj.* nefolositor.
yararsîzlîk *s.* incapacitate.
yaraşmak *v.i.* **1.** a folosi. **2.** a prii; a face bine. **3.** a-i conveni; a fi pe plac.
yaratîk *s.* fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură.
yaratîlgan **I.** *adj.* creat; făuri. **II.** *s.* fiinţă; vietate; vieţuitoare; creatură; făptură.
yaratîlgandan *adv.* din naştere.
yaratîlma *s.* **1.** creare; făurire; înfiinţare. **2.** fire; temperament.
yaratîlmagan *adj.* nerealizat.
yaratîlmak *v.i.* a se crea; a se făuri; a se înfiinţa. // •***dúniyanîñ yaratîlganîndan*** de la facerea lumii.
yaratîlmaykalîr *adj.* irealizabil; nefezabil.
yaratîlmaz *adj.* irealizabil.
yaratkan *s., adj.* creator; făuritor.
yaratma *s.* **1.** naştere. **2.** naştere; creare; apariţie. **3.** natură; fire; temperament.
yaratmak *v.t.* **1.** a crea; a făuri. **2.** a da naştere; a genera; a produce. **3.** *(fig.)* a zămisli; a întrupa. // •***kurup yaratmak*** a crea; a inventa. •***yaşap yaratmak*** a trăi şi a crea.
yaratuwğî **I.** *adj.* **1.** inventiv; creativ; creator. **2.** inventator. **II.** *s. (geom.)* generatoare.
yaratuwğuluk *s.* inventivitate; creativitate; putere de creaţie.
yardîm *s.* ajutor; sprijin. // •***para yardîmî etmek*** a acorda ajutor financiar; a subvenţiona. •***uşkan kuştan yardîm karamak*** a ajunge la desperare. •***yardîm almak*** a primi ajutor. •***yardîm etmek/bolmak*** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. •***yardîm kórmek*** a primi ajutor; a beneficia de sprijin. •***yardîmî tiymek*** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. •***yardîmîn añdîrmak*** a invoca. •***yardîmîna ğuwurmak*** a sări în ajutorul cuiva. // •***karşîlîklî yardîm*** ajutor reciproc. •***para yardîmî*** colectă. •***síptí yardîm noktasî*** post de prim ajutor. •***yardîm parasî*** subvenţie. •***yardîmî man*** cu ajutorul; sub auspiciile.
yardîmalgan *adj.* ajutat; sprijinit; promovat.
yardîmañdîrmasî *s.* invocare.
yardîmetken *s.* ajutor; sprijin; sprijinitor.
yardîmğî *adj.* ajutător; auxiliar; favorabil. // •***dekan yardîmğîsî*** *(univ.)* prodecan. •***kátip/sekreter yardîmğîsî*** subsecretar. •***múdúr yardîmğîsî*** director adjunct. •***rektor yardîmğîsî*** *(univ.)* prorector. •***yardîmğî fiil/figel*** *(gram.)* verb auxiliar.
yardîmğîenğúmen *s.* subcomitet.
yardîmğîkomitet *s.* subcomitet.
yardîmîtiygen *adj.* ajutor; sprijin; sprijinitor.
yardîmlaşkan *adj.* care se ajuta reciproc; care se întrajutorează.
yardîmlaşma *s.* ajutor reciproc; întrajutorare.
yardîmlaşmak *v.i.* a se ajuta reciproc; a se întrajutora.
yardîmlî *adj.* cu ajutor; ajutat; cu sprijin; sprijinit; susţinut; asistat; subvenţionat.
yardîmsîz *adj.* neajutorat.
yargî *s. (econ., jur.)* judecată; sentinţă; verdict; arbitraj. // •***yargî yerí*** *(jur.)* tribunal.
yargîğî *s. (econ., jur.)* arbitru; jur; jurat. // •***yargîğî kurulî*** juriu.
yargîlama *s. (econ., jur.)* judecare; judecată; arbitraj. // •***yargîlama masîraplarî*** *(jur.)* cheltuieli de judecată. •***yargîlama usulî*** *(jur.)* procedură juridică.
yargîlamak *v.t.* a judeca;a arbitra.
yargîlaşmak *v.i.* a se judeca.
yargîlî *adj. (jur.)* judecat.
yargîş *s. (jur.)* judecător. // •***sorgî yargîşî*** *(jur.)* judecător de instrucţie. •***yargîş kararî*** *(jur.)* hotarâre judecătorească.
yargîtay *s. (jur.)* curte de casaţie.
yarî **I.** *adv.* pe jumătate; în parte; întrucâtva. **II.** *s.* jumătate. // •***yarî tíl men aytmak*** a spune cu jumătate de gură. •***yarîm añlamak*** a înţelege parţial. •***yarîm awuz man konîşmak*** a vorbi cu jumătate de gură. // •***belden yarîsî*** *(anat.)* de la mijloc în sus. •***kade yarî tolî, yarî boş*** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. •***úynúñ yarîsînda kím otîra?*** cine locuieşte în jumătate de casă?; •***yarî tírí, yarî ólí*** pe jumătate viu, pe jumătate mort.
yarîbaşlîk *s.* subtitlu.
yarî-bayarî *adv.* pe jumătate.
yarîbodrîmkat *s. (constr.)* demisol.
yarîboş *adj.* jumătate gol.
yarîboz *adj.* gri deschis.
yarîdayire *s. (mat.)* semicerc.
yarîdayiriy *adj.* semicircular.
yarîfabrikat *s.* semifabricat.
yarîfelş *s. (med.)* pareză.
yarîfigeliy *adj.* semiactiv.
yarîfigellîk *s.* semiactivitate.
yarîfinala *s. (sport)* semifinală.
yarîfinalağî *s., adj.* semifinalist.
yarîgeşírúwğí *s. (fiz.)* semiconductor.
yarîgóñíl(lí) *adj.* constrâns; silit; obligat; forţat; vrând-nevrând; nolens-volens.
yarîğabîk *adj.* semiînchis; semiacoperit.
yarîğan *adj.* pe jumătate viu; pe jumătate mort.
yarîğeñgíl *adj. (sport)* semiuşor. // •***yarîğeñgíl sîklet*** *(sport)* categoria semiuşoară.
yarîğerastîkat *s. (constr.)* demisol.
yarîğulkka *s. (pol.)* semicolonie.
yarîğumuk *adj.* semiînchis.
yarîğún *s. (text.)* semilână; 50% lână.
yarîîşletílgen *s.* semifabricat.
yarîkabartma *s.* basorelief.
yarîkalaş *s. (gastron.)* corn.
yarîkapalî *adj.* **1.** semiînchis; semiacoperit. **2.** *(lingv.)* semioclusiv. // •***yarîkapalî tartîk*** *(lingv.)* consoană semioclusivă.
yarîkarañgîlîk *s.* amurg; crepuscul; semiîntuneric; penumbră.
yarîkeşe *s.* miezul nopţii.
yarîkeşede *s.* la miezul nopţii.
yarîkírde **I.** *adj.* semicircular. **II.** *s. (mat.)* semicerc.
yarîkomitet *s.* subcomitet.
yarîkóleke *s.* penumbră.
yarîkólge *s.* penumbră.
yarîkóşebe *adj.* seminomad.
yarîkúre *s. (geogr.)* emisferă. // •***sîrt yarîkúresí*** *(geogr.)* emisfera nordică.
yarîm **I.** *adj.* pe jumătate; incomplet; neterminat. **II.** *s.* jumătate. // •***yarîm aşîlmak*** a se întredeschide. // •***yarîm dakka*** o jumătate de minut. •***yarîm elma***

jumătate de măr. •***yarîm íş*** treabă făcută pe jumătate. •***yarîm metre*** jumătate de metru. •***yarîm okka*** jumătate de kilogram. •***yarîm sáát*** o jumătate de oră.
yarîmada *s. (geogr.)* peninsulă.
yarîmahzenkat *s. (constr.)* demisol.
yarîmakam *s. (muz.)* semiton.
yarîmamúl *s.* semifabricat.
yarîmasírlîk *s.* semicentenar.
yarîmaşîk *adj.* semideschis.
yarîmaşîlgan *adj.* întredeschis.
yarîmaşîlma *s.* întredeschidere.
yarîmawtomat *adj.* semiautomat.
yarîmawur *adj. (sport)* semigreu. // •***yarîmawur sîklet*** *(sport)* categoria semigrea.
yarîmay *s.* semilună.
yarîmayînîk *adj.* somnoros; somnolent; semiadormit.
yarîmekşí *adj. (d. vinuri)* demisec.
yarîmenğúmen *s.* subcomitet.
yarîmenme *s. (med.)* parezã.
yarîmesírík *adj.* ameţit; cherchelit.
yarîmesíríklík *s.* ameţealã; cherchelire.
yarîmevkiy *s.* semigrupă.
yarîmlama *s.* înjumătăţire.
yarîmlamak *v.t.* a înjumătăţi; a reduce la jumătate.
yarîmlangan *adj.* înjumătăţit.
yarîmlanmak *v.i.* a se înjumătăţi.
yarîmola *s.* haltă.
yarîmorta *adj. (sport)* semimijlociu. // •***yarîmorta sîklet*** *(sport)* categoria semimijlocie.
yarîmórtúwlí *adj.* semiacoperit.
yarîmşar *num.* câte o jumătate. // •***yarîmşar şanak sút*** câte o jumătate de farfurie cu lapte.
yarîmşarbólíngen *adj.* înjumătăţit.
yarîmşarbólúw *s.* înjumătăţire.
yarîmústemleke *s. (pol.)* semicolonie.
yarîn *adv.* mâine. // •***ne búgún, ne yarîn boş tuwulman*** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. •***ya búgún, ya yarîn*** sau astăzi, sau mâine. •***yarîn bayram!*** mâine este zi de sărbătoare!; •***yarîn pazar*** mâine e duminică. •***yarîn saba*** mâine dimineaţă. •***yarîn sîğak bolağak*** mâine va fi cald. •***yarînîmîz*** viitorul nostru.
yarîn-bírgún *adv.* mâine-poimâine.
yarîndan *adv.* de mâine.
yarînga *adv.* pentru mâine. // •***búgúnden yarînga*** de azi pe mâine. •***yarînga mutlakka ğawun ğawar*** mâine sigur va ploua.
yarîngaşîk *adv.* până mâine. // •***yarîngaşîk mínda kalağak bolalar*** doresc să rămână aici până mâine.
yarîngî *adj.* de mâine. // •***yarîngî zarfînda*** în cursul zilei de mâine.
yarîn-obírgún *adv.* mâine-poimâine.
yarîokîgan *adj.* semiinstruit; semiliterat.
yarîperde *s. (muz.)* semiton.
yarîpíşken *adj.* necopt; neprăjit; copt pe jumătate.
yarîresmiy *adj.* semioficial.
yarîsakra *s. (geogr.)* semideşert.
yarîsarhîş *adj.* jumătate beat; ameţit; zăpăcit; buimac; cherchelit.
yarîsarhîşlangan *adj.* cherchelit; ameţit.
yarîsarhîşlanuw *s.* cherchelire; ameţire.
yarîsarhîşlîk *s.* ameţeală; zăpăceală; buimăceală.
yarîsaydam *adj. (fiz.)* translucid; semitransparent.
yarîsegúder *s.* penumbră.
yarîses *s. (muz.)* semiton.
yarîsesperdesí *s. (muz.)* semiton.
yarîsî *s.* **1.** jumătate. **2.** toi; miez; mijloc.
yarîsînîf *s.* semigrupă.
yarîsoñ *s. (sport)* semifinală.
yarîsoñğî *s., adj.* semifinalist.
yarîsozîkawaz *s. (lingv.)* semivocală.
yarîş *s.* **1.** *(sport)* întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(sport)* partidă; joc; meci.
yarîşap *s. (mat.)* semicerc.
yarîşaplî *adj.* semicircular.
yarîşarwa *adj.* seminomad.
yarîşçî *s.* concurent; competitor.
yarîşiy *adj.* necopt; neprăjit; jumătate crud.
yarîşkan *s.* competitor; concurent.
yarîşma *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(econ.)* concurenţă; rivalitate. **3.** *(sport)* partidă; joc; meci.
yarîşmak *v.i.* **1.** a se întrece; a concura. **2.** a face concurenţă; a rivaliza.
yarîşorap *s.* şosetă.
yarîşól *s. (geogr.)* semideşert.
yarîtakîrlîk *s. (geogr.)* semideşert.
yarîtañrî *s.* semizeu.
yarîtartîkawaz *s. (lingv.)* semiconsoană.
yarîtatlî *adj. (d. vinuri)* demisec. // •***yarîtatlî şarap*** vin demisec.
yarîterbiyelí *adj.* semiinstruit; semiliterat.
yarîtok *adj.* sătul pe jumătate; semisatisfăcut.
yarîtoktama *s.* haltă.
yarîton *s. (muz.)* semiton.
yarîtoran *s.* crepuscul; amurg.
yarîtoranlîk *s.* semiîntuneric; penumbră.
yarîtógerek *s. (mat.)* semicerc.
yarîtógereklí *adj.* semicircular.
yarîturak *s.* haltă.
yarîwahşiy *adj.* semisălbatic.
yarîyapîlgan *adj.* incomplet; imperfect; neterminat.
yarîyapîlma *s.* imperfecţiune.
yarî-yarî *adv.* pe jumătate; în două; pe din două.
yarî-yarîga *adv.* pe jumătate; în două; pe din două. // •***yarî-yarîga bólíşmek*** a-şi împărţi pe din două.
yarîyukulî *adj.* somnoros; somnolent; semiadormit.
yarîyúpek *s. (text.)* semimătase; 50% mătase.
yarîzirzemiykat *s. (constr.)* demisol.
yarlî *adj.* prăpăstios; abrupt.
yarlîk *adj.* etichetă.
yarlîklama *s.* etichetare.
yarlîklamak *v.t.* a eticheta.
yarlîklangan *adj.* etichetat.
yarlîklanmak *v.i.* a se eticheta.
yarlîklî *adj.* etichetat.
yarlîkwurma *s.* etichetare.
yarlîkwurulgan *adj.* etichetat.
yart *s.* iard; yard *(0,9144 m)*.
yas **I.** *num. (mong.)* nouă. **II.** *s. (bot.)* iască *(lat., Fomes igniarius)*. **1.** muşchi; lichen; algă; ciupercă. **III.** *s., adj. (ist.)* scit; câmpean; crimean; locuitor al stepei; ; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.
yasa *s.* lege; decret. // •***yasa kúşí*** *(pol.)* putere legislativă.
yasaberúw *s.* decretare.
yasagan *s.* făptaş.
yasagauygun *adj.* legal.
yasagauyuw *s.* legalitate.
yasağî *s. (jur.)* legist.
yasak **I.** *adj.* interzis; oprit; prohibit. **II.** *s.* interzicere; interdicţie; prohibiţie. // •***yasak bolmak*** a fi interzis. •***yasak etmek*** a interzice. // •***aylanuw yasak*** întoarcerea interzisă. •***kírmek yasak*** intrarea interzisă. •***oñga aylanmak yasak*** interzis a vira la dreapta. •***ozmak yasak*** depăşirea interzisă. •***solga aylanmak yasak*** interzis a vira la stânga. •***toktamak yasak*** staţionarea interzisă.
yasakbolmagan *adj.* licit.
yasaklamak *v.t.* a interzice; a prohibi.
yasaklangan *adj.* interzis; oprit; prohibit.
yasaklatkan *adj.* prohibitiv.
yasaklîk *s.* interzicere; interdicţie; prohibiţie.
yasalaalgan *adj.* realizabil.
yasalama *s.* legalizare.
yasalamak *v.t.* a legaliza.
yasalangan *adj.* legalizat.
yasalar *s., pl.* legislaţie.
yasalawuygan *v.i.* a fi înjghebat.
yasalawuymak *v.i.* a fi înjghebat.
yasalgan *adj.* săvârşit; înfăptuit; realizat. // •***agaştan yasalgan kapî*** uşă făcută din lemn.
yasalî *adj.* legiuit; legal; legitim; decretat.
yasalma *s.* **1.** structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; reţetă. **2.** alcătuire; compunere; formare; întemeiere. **3.** facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârşire; executare; efectuare; creare. **4.** reparare; dregere.
yasalmagan *adj.* neîndeplinit; neînfăptuit; nefăcut.
yasalmak *v.i.* **1.** a se executa; a se efectua; a se crea. **2.** a se repara; a se drege. **3.** a se îndeplini; a se înfăptui; a se săvârşi. **4.** a se face.
yasalmama *s.* nerealizare.
yasalmaykalgan *adj.* nerealizat.
yasalmaykalîr *adj.* nefezabil; irealizabil.
yasalmaz *adj.* irealizabil; nefezabil.
yasama **I.** *adj.* legislativ. **II.** *s.* legislaţie.
yasamak *v.t.* **1.** a executa; a efectua; a crea. **2.** a repara; a drege. **3.** a îndeplini; a înfăptui; a săvârşi. **4.** a face.
yasamalî *adj. (jur.)* legislativ.
yasaşîgargan *s. (jur.)* legislator; legiuitor.
yasatîşî *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // •***yasatîşî íş*** *(jur.)* faptă ilegală.
yasatmak *v.t.* **1.** a determina să execute; a determina să efectueze; a determina să creeze. **2.** a determina să repare; a determina să dreagă. **3.** a determina să îndeplinească; a determina să înfăptuiască; a determina să săvârşească. **4.** a determina să facă.
yasaw *s.* executare; înfăptuire; întemeiere.
yasawğî *s.* producător; executatnt; autor. // •***yasawğî tedbirler*** măsuri constructive.
yasayalgan *adj.* capabil; priceput.
yasayalma *s.* capacitate; pricepere.
yasaywuyma *s.* înjghebare.
yasaywuymak *v.t.* a înjgheba.
Yasin *s. (antrop. m., arab.)* "Omul desăvârşit" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
yaslamak *v.t.* a propti; a sprijini; a

rezema.
yaslangan *adj.* proptit; sprijinit; rezemat.
yaslanma *s.* proptire; sprijinire; rezemare.
yaslanmak *v.i.* a se propti; a se sprijini; a se rezema.
Kúlesí, Adañ- *s. (topon.) ("Turnul invadatorilor")* Adamclisi *(jud. Constanţa)*.
yas-suw *s., adj. (ist.)* sakait.
yas-şít *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe sacre.
Yassî *s. (topon.) ("Ţinutul Sciţilor")* Iaşi.
yastî *adj.* lătăreţ.
yastîk *s.* **1.** pernă. **2.** *(tehn.)* cuzinet. // ***•boklîk yastîgî*** *(agr.)* strat de gunoi. ***•ğîmşak yastîk*** pernă moale. ***•oya yastîgî*** pernă de dantelă.
yastîkyúzí *s.* faţă de pernă.
yastîlama *s.* turtire; aplatizare.
yastîlamak *v.t.* a turti; a aplatiza.
yastîlangan *adj.* turtit; aplatizat.
yastîlanmak *v.i.* a se turti; a se aplatiza.
yaş *s.* **1.** vârstă. **2.** an *(din vârstă)*. // ***•yaşî ótmek*** a înainta în vârstă; a se maturiza. ***•yaşî tutmak*** a avea vârsta potrivită. ***•yaşîn totîrmak*** a împlini o vârstă. ***•yaşka tolmak*** a înainta în vârstă; a se maturiza. // ***•balam sekíz yaşîn totîra*** copilul meu împlineşte opt ani. ***•ekí yaş kíşkene*** cu doi ani mai tânăr. ***•kayîrlî yaşlar!*** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; ***•kemallîk yaşî*** majorat. ***•úş yaş balaban*** cu trei ani mai în vârstă. ***•yaş araşîgî*** limită de vârstă. ***•yaş kúní*** zi de naştere. ***•yaş kúnúñúz múbarek bolsîñ!*** la mulţi ani! *(urare de ziua de naştere)*; ***•yaşîñîz kaş?*** ce vârstă aveţi?;
yaş **I.** *adj.* **1.** umed; jilav. **2.** *(d. legume, fructe)* crud; necopt. **II.** *s.* lacrimă.
yaşa *interj.* să trăieşti!; bravo!;
yaşagan *adj.* în viaţă. // ***•yaşagan tíl*** limbă vie.
yaşam *s.* viaţă; trai; existenţă; viabiltate. // ***•yaşam zemanetí*** asigurare pe viaţă.
yaşama *s.* **1.** viaţă; trai; existenţă; viabiltate. **2.** concubinaj. // ***•uzun ómír yaşama*** longevitate. ***•yaşama seviyesí*** nivel de trai; standard de viaţă.
yaşamak *v.i.* **1.** a trăi; a vieţui; a exista. **2.** a se întreţine; a trăi. **3.** a dura; a dăinui; a se menţine. **4.** a locui; a fi stabilit *(undeva)*. **5.** a trăi în concubinaj. // ***•ayîrî-ayîrî yaşamak*** a locui separat. ***•may íşínde búyrektiy yaşamak*** a avea seu la rărunchi; a huzuri. ***•mollîk íşínde yaşamak*** a trăi în belşug; a huzuri. ***•şadîrda yaşamak*** a umbla cu cortul. ***•yaşap yaratmak*** a trăi şi a crea. ***•yaşayğagîn yaşamak, mamelegín aşamak*** a-şi trăi traiul şi a-şi mânca mălaiul. // ***•bo para man bútún ayilesí yaşay*** cu aceşti bani întreţine toată familia. ***•kóp yaşa!*** să trăieşti!; la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; noroc!; sănătate!; ***•kóp yaşañîz!*** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!; să trăiţi mult!; ***•kutuluş ğolînda sogîşkanlar yaşasînlar!*** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!; ***•yaşamak ístiymen*** vreau să trăiesc. ***•yaşasîn, óssín, şeşek atsîn!*** trăiască, crească şi înflorească!;
yaşamğa *adv.* pe viaţă; pentru toată viaţa; cât trăieşti.
yaşamsîzgalî *adj.* biografic.
yaşamsîzgasî **I.** *adj.* biografic. **II.** *s.* biografie.
yaşap-kalgan *adj.* supravieţuitor.
yaşap-kaluw *s.* supravieţuire.
yaşap-kórgen *s.* care a trăit prin multe încercări în viaţă; experimentat; încercat; păţit.
yaşar *adj.* care va trăi; viabil.
yaşargan *adj.* umezit; înlăcrimat.
yaşarma *s.* umezire; înlăcrimare.
yaşarmak *v.i.* a se umezi; a se înlăcrima.
yaşartmak *v.t.* a umezi; a înlăcrima.
yaşartuwğî *adj.* lacrimogen. // ***•kóz yaşartuwğî gaz*** gaz lacrimogen.
yaşasîn *interj.* ura!; să trăiască!;
yaşatkan *adj.* **1.** vital. **2.** fericit; prosper.
yaşatmak **A.** *v.i.* a fi fericit; a prospera; a huzuri. **B.** *v.t.* a aduce pe cineva la viaţă; a-l face să trăiască.
yaşatuw *s.* fericire; propăşire; prosperitate; huzur; opulenţă.
yaşaw *s.* **1.** viaţă; trai; existenţă; viabiltate. **2.** concubinaj. // ***•yaşaw tarzî*** mod de a trăi.
yaşayalgan *adj.* viabil.
yaşayalma *s.* viabilitate.
yaşîaz *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşî-başî *s.* vârsta şi înfăţişarea. // ***•yaşîna-başîna karamadan*** idiferent de vârstă şi înfăţişare.
yaşîkíşke *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşînda *adv.* în vârstă de...; // ***•altmîş yaşînda*** sexagenar. ***•kaş yaşîndasîñîz?*** ce vârstă aveţi?; ***•otîz-kîrk yaşînda erkek*** bărbat în vârstă de vreo treizeci-patruzeci de ani. ***•seksen yaşînda*** octogenar.
yaşîótken **I.** *adj.* maturizat. **II.** *s., adj. (d. persoane)* major.
yaşîótmesí *s.* majorat.
yaşîótmez *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşîtutar *s., adj. (d. persoane)* major.
yaşîtutmaz *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşkatolgan *adj.* matur; maturizat; viril.
yaşkatolma *s.* maturitate; maturizare; virilitate; bărbăţie.
yaşlangan *adj.* care a înaintat în vârstă; îmbătrânit.
yaşlanma *s.* înaintare în vârstă; îmbătrânire.
yaşlanmak *v.i.* a înainta în vârstă; a îmbătrâni.
yaşlî *adj.* vârstnic; în vârstă. // ***•bíraz yaşlî*** bătrâior.
yaşlî *adj.* înlăcrimat; umed.
yaşlîk *s.* **1.** umezeală; umiditate. **2.** bătrâneţe. // ***•dórt-beş yaşlîk bír bala*** un copil de patru cinci anişori.
yaşmuwaffiyetí *s. (jur.)* emancipare.
yaşmuwaffiyetlí *s. (jur.)* emancipat.
yaşótmesí *s.* maturizare.
yaştaş *adv.* de-o seamă.
yaştotîrmasî *s.* împlinirea vârstei.
yatagan *s. (mil.)* iatagan.
yatak *s.* **1.** aşternut; pat. **2.** *(geogr.)* albie; matcă. **3.** *(fig.)* cuib. **4.** vizuină; bârlog; culcuş. **5.** *(tehn.)* lagăr. **6.** cuib; cuibar.
yatakkana *s.* cămin; internat.
yataklî *adj.* cu paturi de dormit.
yatay *adj. (mat.)* orizontal.
yatîrîlgan *adj.* **1.** *(fin.)* investit; alocat. **2.** *(fin.)* depus.
yatîrîm *s.* **1.** *(fin.)* investiţie; alocare. **2.** *(fin.)* depunere.
yatîrîmğî *s. (fin.)* depunător.
yatîrmak *v.t.* **1.** a culca. **2.** *(fin.)* a depune. **3.** *(fin.)* a investi; a aloca.
Yavuz/Ğawuz *s. (antrop. m.)* "Cel groaznic"; "Cel cumplit".
yawaş **I.** *adj.* **1.** încet; lin; domol; liniştit. **2.** *(d. oameni)* greoi; lent. **3.** *(d. voce şi sunete muzicale)* scăzut; diminuat; molcom; şoptit. **II.** *interj.* uşurel!; încetişor!; // ***•yawaş konîşa*** vorbeşte încet. ***•yawaş şewúrúm*** *(cinem.)* încetinitor. ***•yawaş teles!*** grăbeşte-te încet!;
yawaşça *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
yawaşlagan *adj.* **1.** potolit; liniştit; calmat. **2.** încetinit; care şi-a micşorat viteza.
yawaşlama *s.* **1.** potolire; liniştire; calmare. **2.** încetinire; micşorarea vitezei.
yawaşlamak *v.i.* **1.** a încetini; a-şi micşora viteza. **2.** a se potoli; a se linişti; a se calma.
yawaşlatmak *v.t.* **1.** a încetini; a micşora viteza. **2.** a potoli; a linişti; a calma.
yawaşlatuwğî *s. (tehn.)* încetinitor.
yawaşlay *adv.* agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor.
yawaşlîk *s.* încetineală; lipsă de iuţeală.
yawaştan *adv.* **1.** agale; pe nesimţite; pe neobservate; încetişor. **2.** *(d. voce)* scăzut; molcom; şoptit. // ***•yawaştan almak*** a lua pe cineva cu încetişorul.
yawaş-yawaş **I.** *adv.* încet-încet; încetul cu încetul; uşor; uşurel; încetişor. **II.** *interj.* uşurel!; încetişor!; // ***•yawaş-yawaş ğanmak*** a mocni.
yawul *s.* yawl.
yawur *s.* **1.** prunc iubit; copil iubit; odor. **2.** pui de animal.
yawurlamak *v.i. (d. animale)* a făta; a naşte pui.
yay *s.* **1.** arc *(şi mat.)*. **2.** *(muz.)* arcuş. **3.** *(tehn.)* resort; arc.
yaygara *s.* zarvă; larmă; gălagie; tărăboi.
yaygarağî *adj.* gălăgios; scandalagiu.
yayîmğî *s. (d. persoane)* difuzor.
yayîmlamak *v.t.* **1.** a publica; a edita. **2.** a difuza.
yayîn *s.* **1.** publicaţie. **2.** emisiune; radioemisiune.
yayînkana *s.* editură.
yayla *s. (geogr.)* podiş; platou.
yaylak *s.* păşune alpină.
yayvan *adj.* întins; plat.
yaz *s.* vară. // ***•yaz başî*** începutul verii.
yazar *s.* scriitor; autor *(al unei opere literare, al unei scrieri)*. // ***•bólme yazarî*** coautor *(scriitor)*. ***•nesir yazarî*** *(lit.)* prozator.
yazda *adv.* vara; în timpul verii.
yazdîrgan *s.* **1.** *(sport)* persoană care înscrie; marcator. **2.** persoană care înscrie; persoană care înmatriculează; persoană care înregistrează.
yazdîrîlgan *adj.* înscrs; înmatriculat; înregistrat.
yazdîrma *s.* înscriere; înmatriculare;

înregistrare.
yazdîrmak *v.t.* **1.** *(sport)* a înscrie; a marca. **2.** a înscrie; a înmatricula; a înregistra. // •***atîna yazdîrmak*** a scrie ceva pe numele cuiva.
yazga *adv.* pentru la vară; la vară. // •***keleğek yazga askerlíkke keteğek*** vara viitoare va merge în armată.
yazî *s.* **1.** scris; scriere. **2.** caligrafiere. **3.** text scris; articol. **4.** sistem grafic; scriere. **5.** *(med.)* rețetă; prescripție medicală. // •***arap yazîsî*** scriere arabă. •***gotik yazî*** scriere gotică. •***lájler yazî man beríle*** medicamentele se dau pe bază de rețetă. •***mîk yazîsî*** scriere cuneiformă. •***yazî işaretí*** semn de punctuație. •***yazî káátí*** coală de scris. •***yazî kurulî*** redacție. •***yazî masasî*** masă de scris. •***yazî sílgísí*** radieră. •***yazî sistemí*** sistem grafic. •***yazî taktasî*** tablă de scris.
yazîbílímğísí *s.* grafolog.
yazîbílímí *s.* grafologie.
yazîbílímlí *adj.* grafologic.
yazîgîkelgen *adj.* milos; milostiv; îndurător; compătimitor.
yazîgîkelmesí *s.* milă; milostivire; îndurare; compătimire.
yazîğoklawğuluk *s.* cenzură.
yazîğoklawğusî *s.* cenzor.
yazîk I. *interj.* păcat!; **II.** *s.* **1.** pierdere; pagubă. **2.** păcat. // •***yazîgî kelmek*** a i se face milă; a se milostivi. // •***bonday bolganî ne yazîk*** ce păcat că s-a întâmplat așa. •***yazîk saga!*** păcat de tine!;
yazîkana *s.* **1.** birou; oficiu. **2.** birou; masă de scris.
yazîklî *adj.* vinovat; păcătos.
yazîk-yazîk *adv.* amar; cu amărăciune; compătimitor; cu compătimire.
yazîlar *s., pl.* scripte.
yazîlgan *adj.* scris; înscris; abonat.
yazîlganfaallîk *s.* palmares.
yazîlîş *s.* scriere; înscriere; abonament.
yazîlma *s.* scriere; înscriere; abonament. // •***darúlfúnunga yazîlma*** înscriere la universitate. •***tren yazîlmasî*** abonament la tren.
yazîlmagan *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
yazîlmağî *adj.* abonat. // •***yazîlmağî bolmak*** a se abona.
yazîlmak *v.i.* **1.** a fi scris; a se scrie. **2.** a se înscrie; a se abona. // •***mañlayînda yazîlmak*** a-i fi scris cuiva în frunte. // •***kanunda yazîlganînday*** așa cum prevede legea. •***ka-típ yazîla?*** cum se scrie?;
yazîluw *s.* scriere; înscriere; abonament.
yazîp-aluw *s.* însemnare; notă; notițe.
yazîşma *s.* corespondență; schimb de scrisori. // •***arasîkesílmez yazîşmalar*** corespondență neîntreruptă.
yazîşmak *v.i.* a coresponda; a purta corespondență *(cu cineva)*.
yaz-kîş *adv.* vară-iarnă; tot anul.
yazlîk *adj.* de vară.
yazma *s.* înscriere. // •***dersníñ yazmasî*** scrierea lecției.
yazmak A. *v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a fi pe cale să...; a fi pe punctul de a...; **B.** *v.t.* **1.** a scrie. **2.** a compune; a crea. **3.** a înscrie; a înregistra. // •***akîldan yazmak*** a-și ieși din minți; a-și pierde mințile; a înnebuni. •***dogrîsîzgalî/kayidelí/saw/imlalî/ortografiyalî yazmak*** a ortografia. •***hesabîna yazmak*** a pune în socoteala cuiva; a-l ține bun de plată; a-i imputa. •***kîskasîzgalî/kîska yazmak*** a stenografia. •***mektúp yazmak*** a scrie o scrisoare. •***ses yazmak*** a înregistra be bandă magnetică; a imprima be bandă magnetică. •***terí yazmak*** a tatua. •***yazîp almak*** a transpune în scris; a lua notițe. •***yúz yazmak*** a machia. // •***o kalem men yaza*** el scrie cu creionul.
yazmalî *adj.* în scris; scris.
yazuw *s.* **1.** scris; scriere. **2.** text scris; articol. // •***yazuwga tartmak*** a transpune în scris; a lua notițe. •***yazuwnî şîgarmak*** a descifra un text. •***yazuwnî tartmak/geşírmek*** a transcrie. // •***tanîtma yazuwlarî*** generic *(de film)*. •***yazuw bagîşî*** maestru al scrisului. •***yazuw kayidelerí*** ortografie. •***yazuw maşinasî*** mașină de scris. •***yazuw tílí*** limbă scrisă.
yazuwgatartîlgan *adj.* transcris.
yazuwgatartuw *s.* transcriere.
yazuwğî *s.* **1.** scriitor. **2.** *(tehn.)* aparat de înregistrare; înregistrator. // •***gázáta yazuwğusî*** redactor *(la un ziar)*. •***kilometre yazuwğusî*** kilometraj. •***mahkeme yazuwğusî*** grefier. •***temaşa yazuwğusî*** dramaturg.
yazuwğuluk *s.* scris; scriere.
yazuwlî *adj.* în scris; scris. // •***uşuş numarasî bilette yazuwlî mî?*** e scris pe bilet numărul zborului?; •***yazuwlî biyan*** declarație scrisă. •***yazuwlî îşlem*** lucrare scrisă. •***yazuwlî maruze*** notă scrisă.
yár *s.* **1.** amic; prieten. **2.** iubit; drag.
yáre *s.* iubit; drag.
yárelík *s.* **1.** prietenie; amiciție. **2.** taifas; flecăreală *(plăcută)*.
yáwúr *s.* ghiaur; creștin; necredincios.
Yáwúr-Kóy *s. (topon., vatra unui sat dispărut, antic, probabil grecesc, lângă Vadu) ("Satul Ghiaurilor")* Ghiaurchioi *(jud. Constanța)*.
yáwúrleşken *adj.* creștinat.
yáwúrleşmek *v.i.* a se creștina.
yáwúrleştírme *s.* creștinare.
yáwúrleştírmek *v.t.* a creștina.
yáwúrlúk *s.* ghiaurime; creștinism; creștinătate.
yázdah *num. (prsn.)* unsprezece.
yabanğîlaştîruw *s. (jur.)* înstrăinare; alienare.
yabanîlaşuw *s.* sălbăticire.
yaborandiy *s. (bot.)* pilocarp; jaborandi *(lat., Pilocarpus jaborandi)*.
yakalanuw *s.* prindere; arestare.
yakalaw *s.* arestare; înhățare; prindere; reținere.
yakalawuyuw *s.* înșfăcare.
yakalî-ker *s. (orn.)* corb gulerat *(lat., Corvus albicollis)*.
yakalî-kógerşín *s. (orn.)* porumbel gulerat *(lat., Columba palumbus)*.
yakalî-kurkur *s. (orn.)* guguștiuc *(lat., Streptopelia decaocto)*.
yakalî-kuzgun *s. (orn.)* corb gulerat *(lat., Corvus albicollis)*.
yakalî-şîbînğî *s. (orn.)* muscar gulerat *(lat., Ficedula albicollis)*.
yakalî-şomar *s. (orn.)* rață cucuiată *(lat., Aythya collaris)*.
yakalî-sayrak *s. (orn.)* mierlă guleratăă; mierlă sură *(lat., Turdus torquatus)*.
yakalî-toykuşî *s. (orn.)* dropie guleratăă *(lat., Chlamydotis undulata)*.
yakalî-yapalak *s. (orn.)* ciuș gulerat *(lat., Otus bakkamoena)*.
yakalî-yeşíl-dudukuş *s. (orn.)* papagal-Alexander mic *(lat., Psittacula krameri)*.
yakalî-zakşa *s. (orn.)* corb gulerat *(lat., Corvus albicollis)*.
yakîndagî *s., adj.* de aproape; apropiat.
yakîndagîsî *s.* cel de aproape; cel apropiat.
yakîndakîsî *s.* cel de aproape; cel apropiat.
yakînsaw *s. (fiz., mat.)* convergență.
yakîştîruw *s.* **1.** potrivire; adecvare; adaptare; ajustare. **2.** fitness; condiție fizică.
yakîşuw *s.* potrivire.
yaklaşuw *s.* **1.** *(mar.)* acostare. **2.** apropiere; abordare.
yaksîzlaşuw *s.* neutralizare.
yalanğî-akasiya *s. (bot.)* salcâm *(lat., Robinia pseudoacacia)*.
yalanğî-búber *s. (bot.)* piper-roz; piper-roșu; piper-american *(lat., Schinus molle)*.
yalanğî-ínğír *s. (bot.)* ficus *(lat., Ficus elastica)*.
yalanğî-şarîn *s. (bot.)* paltin *(lat., Acer pseudoplatanus)*.
yalanğî-zeferan *s. (bot.)* șofrănaș *(lat., Carthamus tinctorius)*.
yalanlaw *s.* dezmințire.
yalîtuw *s. (fiz.)* izolare; izolație.
yamanlaşuw *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** înrăire; abrutizare.
yamanlaw *s.* ponegrire; defăimare; calomniere; denigrare; detractare; bârfire; clevetire.
yaman-sar *s. (orn.)* șorecar comun; uliul șopârlelor *(lat., Buteo buteo)*.
yamansîraw *s.* pesimism.
yaman-toynak *s. (orn.)* șorecar comun; uliul șopârlelor *(lat., Buteo buteo)*.
yam-bereñge *s. (bot.)* ignamă *(lat., Cardum gairdneri; Discorea balatas)*.
yam-kartop *s. (bot.)* ignamă *(lat., Cardum gairdneri; Discorea balatas)*.
yamsîlaw *s.* imitare; mimare; pantomimă.
yansîtuw *s. (fiz.)* reflexie.
yansîw *s.* **1.** *(fiz.)* reflectare. **2.** *(gram.)* onomatopee.
yantuw *s.* **1.** avertisment. **2.** reamintire. **3.** trezire; sculare; deșteptare. **4.** înviere; reînviere; resuscitare; renaștere.
yañgîştîruw *s.* inducere în eroare.
yañgîşuw *s.* eroare; greșeală.
yapalagî, atmağa- *s. (orn.)* ciuhurez *(lat., Strix ulula; Surnia ulula)*.
yapalagî, Ğayîk- *s. (orn.)* huhurez mare *(lat., Strix uralensis)*.
yapalagî, Hint- *s. (orn.)* cucuvea indiană pătată *(lat., Athena brama)*.
yapalagî, kar- *s. (orn.)* huhurez alb; bufniță de zăpadă *(lat., Bubo scandiacus; Nyctea scandiaca)*.

yapalagî, şól- *s. (orn.)* huhurez de deşert *(lat., Strix butleri)*.
yapalagî, torgay- *s. (orn.)* ciovică *(lat., Strix passerina; Glaucidium passerinum)*.
yapalagî, uzun-kuyruklî-taw- *s. (orn.)* huhurez mare *(lat., Strix uralensis)*.
yapalak *s. (orn.)* cucuvea *(lat., Athene noctua)*.
yapalak, ak- *s. (orn.)* huhurez alb; bufniţă de zăpadă *(lat., Bubo scandiacus; Nyctea scandiaca)*.
yapalak, alaşa- *s. (orn.)* cucuvea indiană pătată *(lat., Athena brama)*.
yapalak, kulaksîz- *s. (orn.)* huhurez mic *(lat., Strix aluco)*.
yapalak, maw-baş- *s. (orn.)* ciuş *(lat., Otus scops)*.
yapalak, şal-sîzîklî- *s. (orn.)* ciuş dungat *(lat., Otus brucei)*.
yapalak, sakallî- *s. (orn.)* huhurez cu barbă *(lat., Strix nebulosa)*.
yapalak, sîzîklî- *s. (orn.)* huhurez dungat *(lat., Strix varia)*.
yapalak, yakalî- *s. (orn.)* ciuş gulerat *(lat., Otus bakkamoena)*.
yapîluw *s.* **1.** alcătuire; compunere; formare; întemeiere. **2.** structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; reţetă. **3.** facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârşire; executare; efectuare; creare. **4.** reparare; dregere.
yaprak-ğelbegesí *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.
yapraklanuw *s.* înfrunzire.
yapraklaştîruw *s.* laminare.
yaprak-sarîkaşî *s. (orn.)* pitulicea lui Hume *(lat., Phylloscopus humei)*.
yapraksîzlaşuw *s.* desfrunzire.
yaraklanuw *s.* înarmare.
yaraksîzlanuw *s.* dezarmare.
yaralaw *s.* rănire.
yararlanuw *s.* folosinţă; folosire; beneficiu; fructificare.
yaratîluw *s.* **1.** creare; făurire; înfiinţare. **2.** fire; temperament.
yaratuw *s.* **1.** naştere. **2.** naştere; creare; apariţie. **3.** natură; fire; temperament.
yaraw *s.* **1.** părtinire. **2.** folos; utilitate. **3.** oportunitate.
yardîmlaşuw *s.* ajutor reciproc; întrajutorare.
yargîlaw *s. (econ., jur.)* judecare; judecată; arbitraj.
yarîmlaw *s.* înjumătăţire.
yarîm-yakalî-şîbînğî *s. (orn.)* muscar semigulerat *(lat., Ficedula semitorquata)*.
yarîngîsî *s.* cel de mâine.
yarîşuw *s.* **1.** întrecere; concurs; competiţie. **2.** *(econ.)* concurenţă; rivalitate. **3.** *(sport)* partidă; joc; meci.
yarlîklaw *s.* etichetare.
yarlîkwuruw *s.* etichetare.
yas, ğîltîr- *s. (bot.)* linguriţa-zânei *(lat., Fomes lucidus)*.
yaşaruw *s.* umezire; înlăcrimare.
yaşayaluw *s.* viabilitate.
yaşlanuw *s.* înaintare în vârstă; îmbătrânire.
yasalaw *s.* legalizare.
yasaluw *s.* **1.** structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; reţetă. **2.** alcătuire; compunere; formare; întemeiere. **3.** facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârşire; executare; efectuare; creare. **4.** reparare; dregere.
yasayaluw *s.* capacitate; pricepere.
yasaywuyuw *s.* înjghebare.
yasemin *s. (bot.)* iasomie *(lat., Jasminum officinale)*.
yasî, deñíz- *s. (bot.)* fucus *(lat., Fucus vesiculosus)*.
yasî, kayîñ- *s. (bot.)* văcălie-de-fag *(lat., Ganoderma applanatum)*.
yasî, narus- *s. (bot.)* văcălie-de-brad *(lat., Fomes pinicola)*.
yasî, sakal- *s. (bot.)* pletele-muierii; mătreaţă-de-arbori *(lat., Usnea barbata)*.
yasî, tal- *s. (bot.)* văcălie-de-salcie *(lat., Trametes suaveolens)*.
yasî, tozterek- *s. (bot.)* văcălie-de-mesteacăn *(lat., Placodes betulinus)*.
yaslanuw *s.* proptire; sprijinire; rezemare.
yasmîk *s. (bot.)* linte *(lat., Lens esculenta)*.
yastîlaw *s.* turtire; aplatizare.
yastorgay *s. (orn.)* presură de tundră *(lat., Calcarius lapponicus)*.
yawaşlaw *s.* **1.** potolire; liniştire; calmare. **2.** încetinire; micşorarea vitezei.
yazdîruw *s.* înscriere; înmatriculare; înregistrare.
yazîşuw *s.* corespondenţă; schimb de scrisori.
yebergen *adj. (peior.)* mort; care a crăpat.
yebermek *v.i. (peior.)* a muri; a crăpa.
yebertílgen *adj. (peior.)* nimicit; ucis; stârpit.
yebertken *adj. (peior.)* nimicitor; ucigător.
yebertme *s. (peior.)* suprimare; nimicire; ucidere; stârpire.
yebertmek *v.t. (peior.)* a omorî.
yedek **I.** *adj.* de rezervă. **II.** *s.* rezervă; stoc.
yedeklemek *v.t.* a remorca.
yedew **I.** *num.* grup de şapte. **II.** *s. (muz.)* septet.
yedewí *pron.* toţi şapte.
yedew-yedew *num.* grupuri de câte şapte.
yedí *num.* şapte. // ***•búgún yedí nisan*** azi este şapte aprilie. ***•yedí ğanlî*** vivace. ***•yedíden ewel sáát şala*** ceasul sună înainte de ora şapte.
yedíbírleşmedegerlí *adj. (chim.)* heptavalent.
yedíbuğak *s. (geom.)* heptagon.
yedíbuğaklî *adj. (geom.)* heptagonal.
yedíde **I.** *adv.* la şapte; din şapte. **II.** *s.* şeptime.
yedíde-bír *num.* o şeptime.
yedíkat *adj.* înşeptit; septuplu.
yedíkatartkan *adj.* înşeptit; septuplu.
yedíkatartma *s.* înşeptire.
yedíkatlî *adj.* înşeptit; septuplu.
yedíkeñ *s. (geom.)* heptagon.
yedíkeñlí *adj. (geom.)* heptagonal.
yedíleme *s.* înşeptire.
yedílemek *v.t.* a înşepti.
yedílengen *adj.* înşeptit; septuplu.
yedílenmek *v.i.* a se înşepti.
yedílep *adv.* înşeptit; reciclând de şapte ori.
yedílerde *num.* aproximativ şapte.
yedílík *s.* şeptime.
yedínğí *num.* şaptelea.
yedí-sekíz *num.* aproximativ şapte-opt.
yedíşer *num.* câte şapte.
yedíşer-yedíşer *num.* şapte câte şapte.
yedítamla *s. (ent.)* buburuză; gărgăriţă; mămăruţă; paparugă; boul-lui-Dumnezeu; vaca-Domnului *(lat., Coccinella septempunctata)*.
yedítamlasî, mezeliye- *s. (ent.)* măzărar; gărgăriţă *(lat., Bruchus pisi)*.
yedívalensalî *adj. (chim.)* heptavalent.
yegáne *adj.* unic.
yegánelík *s.* unicitate.
yeger *s.* şa. // ***•yeger wurmak*** a înşeua. // ***•yeger kaşî*** oblâncul şeii.
yegerğí *s.* şelar.
yegerğílík *s.* şelărie *(meserie sau atelier)*.
yeger-ğúgen *s.* harnaşament.
yegerleme *s.* înşeuare.
yegerlemek *v.t.* a înşeua.
yegerlengen *adj.* înşeuat.
yegerlenmek *v.i.* a se înşeua.
yegerlí *adj.* înşeuat.
yegersíz *adj.* neînşeuat; fără şa.
yegerwurma *s.* înşeuare.
yegerwurulgan *adj.* înşeuat.
yegúy *s.* biserică. // ***•kíşkene yegúy*** capelă.
yek *num. (prsn.)* unu.
yeknesak *adj.* uniform.
yeknesaklîk *s.* uniformitate.
yekpare *adj. (d. materiale)* masiv; dintr-o bucată; monobloc.
yekşenbe *s. (cron., prsn.)* duminică.
yekta *adj.* impar; fără pereche.
yekun *s. (mat.)* sumă; total.
yelek *s.* **1.** ilic; pieptar. **2.** *(la păsări)* pană; fulg *(de dimensiuni mari)*.
yelkeñ *s.* **1.** velă; pânză *(de corabie)*. **2.** coviltir.
yelkeñlí **I.** *adj.* cu coviltir. **II.** *s.* corabie.
yemek *s.* **1.** mâncare; hrană. **2.** masă; prânz. // ***•yemek aşamak*** a mânca; a lua masa. ***•yemek píşírmek*** a găti mâncare. // ***•búgúngí yemek listasî*** meniul de astăzi. ***•kîr yemegí*** picnic. ***•saba yemegí*** micul dejun. ***•túrlí yemekler*** diferite mâncăruri. ***•yemek masasî*** masă de bucătărie. ***•yemek odasî*** sufragerie; popotă. ***•yemek tabagî*** platou. ***•yemek tuzsuz bolsîn!*** mâncarea să fie nesărată!; ***•yemekke daldîlar*** au dat iama în mâncare. ***•yemekke ketemen*** merg la masă.
yemekborîsî *s. (anat.)* esofag.
yemekkana *s.* sală de mese; sufragerie.
yemen *s., adj.* yemenit.
Yemen *s. (topon.)* Yemen.
Yemen-ğeleşesí *s. (orn.)* silvie de Yemen *(lat., Parisoma buryi; Sylvia buryi)*.
Yemen-kanariyasî *s. (orn.)* cănăraş de Yemen *(lat., Serinus menachensis)*.
Yemen-ketenkuşî *s. (orn.)* cânepar de Yemen *(lat., Carduelis yemenensis)*.
yemenlí *s., adj.* yemenit.
Yemen-sayragî *s. (orn.)* sturz de Yemen *(lat., Turdus menachensis)*.
yemín *s.* jurământ. // ***•yemín etmek*** a jura. ***•yemínín bîzmak*** a-şi încălca jurământul. // ***•yalan yerge yemín*** *(jur.)* jurământ fals;

sperjur.
yem-yeşíl *adj.* verde intens.
yen *s.* yen *(unitate monetară japoneză).*
yenibahar *s. (bot.)* ienibahar *(lat., Pimenta dioica; Pimenta officinalis; Myrthus pimenta).*
yenirğe *s.* carie. // ***•yenirğe kazmak*** a se caria.
yenirğelí *adj.* cariat.
yenşek *s. (zool.)* crab *(lat., Carcinus maenas).*
yenşek-tarakayî *s. (orn.)* stârc alergător *(lat., Dromas ardeola).*
yer **I.** *adv.* jos. **II.** *num. (mong.)* nouăzeci. **III.** *s.* **1.** pământ; sol; teren. **2.** loc. **3.** ţinut; regiune. **4.** post; funcţie; serviciu. **5.** moment potrivit; prilej; ocazie. **6.** *(astr.)* Pământ. // ***•alay yerlerní karap taramak*** a scotoci peste tot; a răscoli cerul şi pământul. ***•başka yerge salmak*** a transpune. ***•bír yerge ketírmek*** a aduna la un loc; a reuni. ***•o yerníñ kíşísí bolmamak*** a nu se sinchisi; a nu-i păsa; a fi indiferent. ***•yer almak*** a lua loc; a se aşeza. ***•yer men bír etmek*** a face una cu pământul. ***•yerín kóşírmek*** a transpune. ***•yerínde aylanmak*** *(d. vehicule)* a patina. ***•yerínden oynamak*** a se scrânti; a se luxa. ***•yeríne başkasîn salmak*** a înlocui. ***•yeríne ketírmek*** a duce la îndeplinire. ***•yeríne salmak*** a-l pune la locul lui. // ***•aşîk yer*** loc descoperit. ***•atîş yerí*** *(mil.)* poligon de tragere. ***•barağak yerímíz uzak mî, taa?*** mai avem mult până la destinaţie?; ***•bír yerín kîyîştîrma!*** să nu faci dezordine!; ***•bo yer boş mî?*** acest loc este liber?; ***•bo yer tutulgan mî?*** locul acesta este ocupat?; ***•bo yerí bek sîğak*** aici este foarte cald. ***•bo yerí mením yerím*** locul acesta este al meu. ***•bo yerníñ hawasî maga yaradî*** aerul de aici mi-a priit. ***•boş yer*** loc liber. ***•boş yer bar mî?*** sunt locuri libere?; ***•bútún yerler meşgúl mî?*** toate locurile sunt ocupate?; ***•dórt yer kapatağak bolaman*** aş dori să rezerv patru locuri. ***•ğatkan yerínden tur-almay*** nu se poate ridica din pat. ***•íş yerí*** locul de muncă. ***•kamp yerí*** teren pentru camping. ***•kaza yerí*** locul accidentului.
•kólekelí/kólgelí/segúderlí yer loc umbros; umbrar. ***•kúneşlenme yerí*** plajă. ***•kutlî yer*** sanctuar. ***•mínda boş bír yer bar mî?*** e vreun loc liber aici?; ***•múren geşílgen yer*** vad. ***•o yerí sízge kelmez*** acolo nu e pentru dumneavoastră. ***•o yerníñ hawasî sert*** acolo clima este aspră. ***•o yerníñ kíşísí tuwul*** nici nu-i pasă. ***•otîrma yerí*** rezidenţă. ***•oynak yerí*** *(anat.)* încheietură. ***•parmak basmaga yer yok*** nu e loc nici cât să pui un deget. ***•paytonğî yerí*** capră de trăsură. ***•raátlík/istirahat yerí*** staţiune. ***•síznín yeríníz başka kompartimentte*** locul dumneavoastră este în alt compartiment. ***•tuwum yerí men tewúkesí*** locul şi data naşterii. ***•yargî yerí*** *(jur.)* tribunal. ***•yerí kayîtlanmagan*** fără specificarea locului. ***•yerníñ kíşísí*** indigen; localnic; băştinaş. ***•yúksek yer*** loc ridicat; ridicătură.
yeralgan *adj.* situat; aşezat.
yeraluw *s.* situare; aşezare.
yerarşiy *s.* ierarhie.
yerarşiylí *adj.* ierarhic; ierarhizat.
yerastî **I.** *adj.* subteran. **II.** *s.* subsol.
yerberítlí *s. (astr.)* perigeu.
yer-beyer *adv.* din loc în loc; pe sărite.
yerbílímğí *adj.* geologic.
yerbílímğísí *s.* geolog.
yerbílímí *s.* geologie.
yerde *adv.* la locul. // ***•başka yerde*** în altă parte; altundeva. ***•bílíngen yerde*** la locul tipic; la locul obişnuit. ***•mínda we alay yerde*** aici şi peste tot.
yerden *adv.* de la locul; din locul. // ***•lútfiyğe, bo yerden!*** vă rog, pe aici!; ***•yok yerden*** din nimic; din senin.
yerden-yerge *adv.* din loc în loc; pe sărite. // ***•ózín yerden-yerge wurmak*** a se zvârcoli.
yerdeñíştírgen *adj.* permutat.
yerdeñíştírme *s.* **1.** deplasare; mutare; dislocare. **2.** permutare; transpunere.
yeren *num. (mong.)* nouăzeci.
yereşan *s. (zool.)* şoarece-de-câmp *(lat., Microtus arvalis).*
yerge *adv.* spre locul. // ***•bo yerge kírílmez*** nu intraţi. ***•boş yerge*** în van. ***•şonî bo yerge taşlay alîrman mî?*** pot să las asta aici?; ***•sózde geşken yerge*** la locul citat. ***•yalan yerge yemín*** *(jur.)* jurământ fals; sperjur. ***•yok yerge*** în zadar; inutil; degeaba.
yerğí *adj.* terestru.
yerínde *adv.* **1.** la locul său. **2.** pe loc; imediat. // ***•kiyipí yerínde bolmamak*** a nu fi în apele sale. // ***•alay şiyler yerínde bútún dúniya yúzúnde*** nimic nou sub soare. ***•kiyipím yerínde tuwul*** nu mă simt bine; sunt indispus. ***•kuwatî yerínde*** în plină putere. ***•programnîñ ara yerínde*** în pauza programului. ***•sanetemen ke yerínde bolmaz*** cred că ar fi inoportun. ***•wakîtî-hálí yerínde*** înstărit; cu mari posibilităţi materiale. ***•yerínde bolmagan*** neserios; inoportun.
yerínden *adv.* de la locul său.
yeríndenoynagan *adj.* luxat; răsucit; sucit; scrântit.
yeríndenşîkkan *adj.* luxat; răsucit; sucit; scrântit.
yeríndeñíştírgen *adj.* transpus.
yeríne *adv.* spre locul său; în contrapartidă. // ***•dadîn yeríne akelmek*** a-şi drege gustul. ***•haywan yeríne salmak*** a brutaliza. ***•sesín yeríne akelmek*** a-şi drege glasul. // ***•bírewníñ yeríne geşken*** succesor. ***•wazifeníñ yerine akelínmesí*** îndeplinirea misiunii. ***•yeríne ketírílealma*** realizabil.
yeríneakelúw *s.* înfăptuire; realizare; efectuare; îndeplinire; întocmire.
yerínekelgen *adj.* înfăptuit; realizat; făcut; efectuat; îndeplinit; întocmit.
yerínekelmegen *adj.* nerealizat.
yeríneketírílealgan *adj.* fezabil.
yeríneketírílgen *adj.* înfăptuit; realizat; făcut; efectuat; îndeplinit; întocmit. // ***•yeríneketírílgen kîzmet*** muncă prestată.
yeríneketírúw *s.* înfăptuire; realizare; efectuare; îndeplinire; întocmire.
yerítílgen *adj.* injectat.
yerítílmek *v.i.* a se injecta.
yerítme *s.* injectare; injecţie.
yerítmek *v.t.* a injecta.
yerkabîgî *s. (geogr.)* scoarţa terestră; suprafaţa pământului; sol.
yerkîbîrdamasî *s.* cutremur; seism.
yerkúre *s. (geogr.)* glob terestru; palaneta Pământ.
yerleşken *adj.* **1.** aşezat; stabilit; localizat; cantonat; statornicit; populat. **2.** aranjat; instalat. **3.** fixat; potrivit.
yerleşme *s.* **1.** localitate; cantonament; populare. **2.** aşezare; stabilire; localizare; cantonare; statornicire; populare. **3.** aranjare; instalare. **4.** fixare; potrivire.
yerleşmegen *adj.* nestabilit.
yerleşmek *v.i.* **1.** a se aşeza; a se stabili; a se localiza; a se cantona; a se statornici; a se popula. **2.** a se aranja; a se instala. **3.** a se fixa; a se potrivi. // ***•kat-kat yerleşmek*** a se stratifica. ***•kelíp yerleşmek*** a se pripăşi.
yerleşmelí *adj.* populat; locuit. // ***•yerleşmelí merkez*** centru populat.
yerleştírílgen *adj.* **1.** aşezat; stabilit; localizat; cantonat; statornicit; populat. **2.** aranjat; instalat. **3.** fixat; potrivit.
yerleştírme *s.* **1.** aşezare; stabilire; localizare; cantonare; statornicire; populare. **2.** aranjare; instalare. **3.** fixare; potrivire.
yerleştírmek *v.t.* **1.** a aşeza; a stabili; a localiza; a cantona; a statornici; a popula. **2.** a aranja; a instala. **3.** a fixa; a potrivi. // ***•araga yerleştírmek*** a insera.
yerleştírúwğí *s.* **1.** fixativ. **2.** instalator; plasator; amplasator.
yerleştírúwlí *adj.* **1.** aşezat; stabilit; localizat; cantonat; statornicit; populat. **2.** aranjat; instalat. **3.** fixat; potrivit.
yerleşúw *s.* localitate; cantonament; populare.
yerlí **I.** *adj.* **1.** local; din partea locului. **2.** autohton; indigen. **II.** *s.* localnic; băştinaş. // ***•bo yerlí tuwulman*** nu sunt de aici. ***•bo yerlísíñíz mí?*** sunteţi de aici?; ***•yerlí ádetler*** obiceiuri locale. ***•yerlí sáát*** ora locală.
yerlíleştírme *s.* localizare.
yerlíleştírmek *v.t.* a localiza.
yerlí-yerínde *adv.* **1.** complet; cu totul; în întregime. **2.** amănunţit; detaliat.
yerlí-yersíz *adj.* inoportun; nepotrivit; irelevant.
yerozar *s. (astr.)* apogeu.
yerózekşí *adj. (astr., fil.)* geocentric.
yersakîzî *s. (geol.)* bitum.
yersíz *adj.* inoportun; nepotrivit; irelevant. // ***•yersíz sózím bagîşlansîn*** fie-mi îngăduit cuvântul.
yersíz-ğurtsuz *adj.* fără locuinţă; fără cămin; fără patrie.
yersuw *s.* zeu; zeiţă.
Yersuw *s. (mitol., în şamanism)* zeiţa pământurilor şi a apelor.
Yersuw-Álem *s. (topon.) ("Lumea Zeilor")* Ierusalim.
yerşegímí *s. (fiz.)* gravitaţie.

yertutkan *s.* surogat.
yerústí *adj.* suprateran; de suprafaţă.
yer-yer *adv.* din loc în loc; pe alocuri; pe sărite.
yeryuwarlagî *s. (geogr.)* glob terestru; palaneta Pământ.
yeryúzí *s. (geogr.)* scoarţa terestră; suprafaţa pământului; sol.
yes **I.** *num. (mong.)* nouă. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.
yes-çít *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe sacre.
yes-suw *s., adj. (ist.)* sakait.
yes-túrúk *s., adj. (ist.)* etrusc; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe de mătase.
yes-us *s., adj. (ist.)* sakait.
yesún *num. (mong.)* nouă.
yeşíl **I.** *adj.* **1.** verde. **2.** *(d. legume, fructe)* necopt; verde. **II.** *s.* verde; culoare verde. // ***•ğemíşler yeşíl bolsa*** dacă fructele sunt verzi. ***•kora yeşílde kel!*** vino cât timp grădina este verde!; ***•lámbanîñ ğarîgî uzaktan yeşíl bolîp kóríne*** din depărtare lumina lămpii se vede verde. ***•yeşíl halî*** covor verde. ***•yeşíl ot*** nutreţ verde. ***•yeşíl salata*** salată verde. ***•yeşíl sogan*** ceapă verde. ***•yeşíller bír toplantî tuttular*** verzii au ţinut o adunare.
yeşíl-baka *s. (zool.)* broască-de-iarbă; brotăcel *(lat., Hyla arborea)*.
yeşíl-bağaklî-palşîkşî *s. (orn.)* fluierar cu picioare verzi *(lat., Tringa nebularia)*.
yeşílbaş *s. (orn.)* raţă mare *(lat., Anas platyrhynchos)*.
yeşílbaş-órdek *s. (orn.)* raţă mare *(lat., Anas platyrhynchos)*.
yeşíl-búrşe *s. (ent.)* puricaş; purice-de-omăt *(lat., Podura nivalis)*.
yeşílgeşalar *adj.* verzui.
yeşílgetartar *adj.* verzui.
yeşíl-ğelbege *s. (orn.)* pitulice verde *(lat., Phylloscopus nitidus)*.
yeşíl-ğerek *s. (bot.)* liliac-de-munte; aninaş *(lat., Alnus viridis)*.
yeşílğí *s.* zarzavagiu.
yeşíl-kertenkele *s. (zool.)* guşter *(lat., Lacerta viridis)*.
yeşíl-kúrelke *s. (zool.)* guşter *(lat., Lacerta viridis)*.
yeşíl-kanariya *s. (orn.)* inăriţă verde *(lat., Serinus canaria serinus)*.
yeşíl-kanatlî- Amerika-órdegí *s. (orn.)* raţă cu aripă verde americană *(lat., Anas crecca carolinensis)*.
yeşíl-karkara *s. (orn.)* egretă verde *(lat., Butorides virescens)*.
yeşíl-ketenkuşî *s. (orn.)* inăriţă verde *(lat., Serinus canaria serinus)*.
yeşíl-kirazkuşî *s. (orn.)* vrabie verzuie *(lat., Passerina versicolor)*.
yeşíl-kîrkawul *s. (orn.)* fazan verde; fazan japonez *(lat., Phasianus versicolor)*.
yeşíl-kúrte *s. (orn.)* ghionoaie verde *(lat., Picus viridis)*.
yeşíllík **I.** *adj.* vegetal. **II.** *s.* **1.** verdeaţă; culoare verde. **2.** vegetaţie. **3.** verdeţuri; zarzavat *(pt. gătit)*. // ***•yeşíllík şiy íşínde*** vegetaţia e în rouă. ***•yeşíllíkke basmañîz!*** nu călcaţi pe iarbă!;
yeşíllíkşí *adj.* vegetarian.
Yeşíl-Murun *s. (topon.)* Republica Capului Verde.
Yeşíl-Murun-boraganğîsî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Fea *(lat., Pterodroma feae)*.
Yeşíl-Murun-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan de Insulele Capului Verde; furtunar de Insulele Capului Verde; pasărea-furtunii de Insulele Capului Verde *(lat., Calonectris edwardsii)*.
yeşíl-nogît *s. (bot.)* mazăre *(lat., Pisum sativum)*.
yeşíl-nogît-newnesí *s. (ent.)* măzărar; gărgăriţă *(lat., Bruchus pisi)*.
yeşíl-sazan *s. (iht.)* lin *(lat., Tinca tinca)*.
yeşíl-şapur *s. (orn.)* egretă verde *(lat., Butorides virescens)*.
yeşíl-şegertkí *s. (ent.)* cosaş; lăcustă-verde *(lat., Locusta viridissima)*.
yeşíl-şîbîn *s. (ent.)* muscă-verde *(lat., Lucilia caesar)*.
yeşíl-şîbînğî *s. (orn.)* muscar de Acadia *(lat., Empidonax virescens)*.
yeşíl-şîmşîk *s. (orn.)* florinte *(lat., Carduelis chloris; Chloris chloris)*.
yeşíl-şópleme *s. (bot.)* strigoaie-verde *(lat., Veratrum viride)*.
yeşíl-sarîkaş *s. (orn.)* pitulice verde *(lat., Phylloscopus nitidus)*.
yeşíl-sîrtlî-ğadîrak *s. (orn.)* fâsa cu spate măsliniu *(lat., Anthus hodgsoni)*.
yeşíl-sîrtlî-karkara *s. (orn.)* egretă cu spate verde *(lat., Butorides striatus)*.
yeşíl-sîrtlî-ótlegen *s. (orn.)* dendroica verde *(lat., Dendroica virens)*.
yeşíl-sîrtlî-şapur *s. (orn.)* egretă cu spate verde *(lat., Butorides striatus)*.
yeşíl-súlekeş *s. (orn.)* vrabie verzuie *(lat., Passerina versicolor)*.
yeşíl-súlgún *s. (orn.)* fazan verde; fazan japonez *(lat., Phasianus versicolor)*.
yeşíl-tenek *s. (orn.)* vrabie verzuie *(lat., Passerina versicolor)*.
yeşíl-terekkakkan *s. (orn.)* ghionoaie verde *(lat., Picus viridis)*.
yeşíl-tokîldak *s. (orn.)* ghionoaie verde *(lat., Picus viridis)*.
yeşím *s. (geol.)* jad. // ***•yeşím taşî*** piatră de jad.
yeşírgen *adj.* înverzit.
yeşírme *s.* înverzire.
yeşírmek *v.i.* a înverzi; a se înverzi; a da frunza.
yeşírtmek *v.t.* a înverzi; a colora în verde.
yetenek *s.* capacitate.
yeter *adj.* suficient; destul; de-ajuns.
yeterlí *adj.* suficient; destul; de-ajuns. // ***•yeterlí zihin*** raţiune suficientă.
yeterlík *s.* **1.** suficienţă; îndestulare. **2.** capacitate; competenţă. // ***•yeterlík fiilí/figelí*** *(gram.)* verb posibilitativ.
yetersayî *s.* cvorum; număr necesar de membri.
yetersíz *adj.* insuficient; nesatisfăcător. // ***•yetersíz peslemek*** a subalimenta.
yetersízlík *s.* insuficienţă; incapacitate *(şi med.)*.
yetersízpesleme *s.* subalimentare.
yetersízpeslengen *adj.* subalimentat.
yetim *s., adj.* orfan.
Yetim/Ğetím *s. (antrop. m., arab.)* "Orfanul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
yetiy *s.* yeti.
yetíşken *adj.* suficient. // ***•yetíşken ballarîm bar*** am copii mari.
yetíşkín *adj. (d. persoane)* matur; major.
yetíşme *s.* suficienţă.
yetíşmegen *adj.* nesatisfăcător.
yetíşmek *v.t.* **1.** a ajunge; a prinde din urmă. **2.** a prinde; a ajunge; a sosi *(la timp)*. **3.** a fi suficient; a ajunge. **4.** a atinge; a ajunge; a răzbi. **5.** a deveni; a ajunge. **6.** *(d. plante)* a creşte; a se dezvolta. // ***•doktor yetíşmek*** a deveni doctor. // ***•akşamga ótmegímíz yetíşmez*** nu ne ajunge pâinea pentru diseară. ***•ğayaw-ğalpî yetíşken*** a ajuns pe jos. ***•param yetíşmedí*** nu mi-au ajuns banii. ***•şúndí tren kayerlerge yetíştí?*** pe unde a ajuns trenul acum?; ***•tap soñda yetíştík*** în sfârşit am ajuns.
yetíşmez *adj.* nesatisfăcător.
yetíştírmek *v.t.* **1.** a determina să ajungă; a determina să fie suficient. **2.** a creşte *(animale)*. **3.** a cultiva *(plante)*. **4.** a transmite; a comunica; a aduce la cunoştinţă.
yetke *s.* autoritate; prestigiu.
yetken *adj.* suficient.
yetkí *s.* **1.** competenţă; autoritate. **2.** atribuţie; autorizare; împuternicire.
yetkílemek *v.t.* a împuternici; a autoriza.
yetkílí *adj.* **1.** competent. **2.** împuternicit.
yetkín *adj.* perfect; desăvârşit.
yetkínleşmek *v.i.* a se perfecţiona; a se desăvârşi.
yetkínlík *s.* perfecţiune; desăvârşire.
yetkísíz *adj.* **1.** incompetent. **2.** neîmputernicit; fără împuternicire.
yetkísízlík *s.* incompetenţă.
yetme *s.* suficienţă.
yetmegendiy *adv.* ca şi cum nu ar fi suficient.
yetmek *v.i.* a ajunge; a fi suficient.
yetmeme *s.* insuficienţă; neajuns.
yetmez *adj.* insuficient.
yetmiykalîr *adj.* insuficient.
yetmiykalma *s.* insuficienţă.
yetmíş *num.* şaptezeci.
yetmíşer *num.* câte şaptezeci.
yetmíşer-yetmíşer *num.* şaptezeci câte şaptezeci.
yetmíşíñğí *num.* al şaptezecilea; a şaptezecea.
yetmíşlep *adv.* reciclând de şaptezeci ori.
yetmíşlerde *num.* aproximativ şaptezeci.
yetmíş-seksen *num.* aproximativ şaptezeci-optzeci.
yetmíşyaşlî *s.* septuagenar.
yetmíşyîllîk *s.* septuagenar.
yevm *s. (cron., arab.)* zi; ziuă.
yevmiy *adj.* de fiecare zi; cotidian; zilnic; per diem.
yevmiye *s.* salariu pe o zi; retribuţia unui zilier.
yevmiyeğí *s.* zilier.
yevmúlehat *s. (cron., arab.)* duminică.
yevmúlerba *s. (cron., arab.)* miercuri.
yevmúlesniyin *s. (cron., arab.)* luni.
yevmúlğuma *s. (cron., arab.)* vineri.
yevmúlhamîs *s. (cron., arab.)* joi.
yevmúlsebat *s. (cron., arab.)* sâmbătă.

yevmúlselase *s. (cron., arab.)* marți.
yígírím *num.* douăzeci. // **•sáát onnî yígírím geşe tren keldí** trenul a sosit la ora zece şi douăzeci.
yígírímíngí *num.* al douăzecilea; a douăzecea.
yígírímlep *adv.* reciclând de douăzeci ori.
yígírímlerde *num.* aproximativ douăzeci.
yígírím-otîz *num.* aproximativ douăzeci-treizeci.
yígírímşer *num.* câte douăzeci.
yígírímşer-yígírímşer *num.* douăzeci câte douăzeci.
yîkpal *s.* **1.** fericire; mulțumire. **2.** noroc; succes. // **•yîkpalga baylamak** a expune riscului; a primejdui; a periclita. // **•mol yîkpallar!** mult noroc!; **•yakşî yîkpallar!** baftă!; noroc!; **•yîkpalîña yarasîn!** baftă!; noroc!;
yîkpalgabaylangan *adj.* hazardat; primejdios; riscant.
yîkpalgabaylaw *s.* hazardare; periclitare; primejduire; risc.
yîkpalgabaylî *adj.* hazardat; periclitant; periclitat; primejdios; primejduit; riscant; expus; critic.
yîkpallî *adj.* norocos; fericit; mulțumit. // **•yîkpallî kíşí** om norocos.
yîkpalsîz *adj.* nenorocos; ghinionist; nefericit; nemulțumit.
yîkpalsîzlîk *s.* ghinion; nefericire; nemulțumire.
yîkpalturumî **I.** *adj.* întâmplător. **II.** *s.* întâmplare; hazard.
yîkpalturumundan *adv.* întâmplător; prin hazard.
yîkpaltegerşígí *s. (bot.)* ceasornic; floarea-suferinței *(lat., Passiflora incarnata)*.
yîl *s. (cron.)* an. // **•bírkaş yîl geştí** au trecut câțiva ani. **•ewelkí yîl** acum doi ani. **•ğañî yîl keşesí** revelion. **•ğañî yîlîñîz múbarek bolsîñ!** un an nou fericit!; **•ğariy yîl** anul curent. **•ğawunlî yîl** an ploios. **•kaysî yîlda?** în ce an?; **•kúnsayîm yîlî** an calendaristic. **•maliy yîl** an financiar. **•úyretím yîlî** an şcolar. **•yîlnîñ soñî** sfârşitul anului. **•zaruriy yîllar** ani de criză.
yîl-bayîl *adv.* din an în an; anual.
yîlda *adv.* anual; pe an.
yîldan-yîlga *adv.* din an în an; anual.
yîldîz **I.** *adj.* stelar. **II.** *s.* **1.** *(astr.)* stea. **2.** *(fig.)* stea; vedetă. // **•gezúwğí yîldîz** planetă. **•saba yîldîzî** *(astr.)* luceafărul de dimineață. **•şáşlí yîldîz** *(astr.)* cometă. **•takîm yîldîzlar** constelație. **•yîldîz işaretí** *(tipogr.)* asterisc. **•yîldîz palî** horoscop. **•zorlîklardan yîldîzlarga** pe căi aspre, până la astre.
yîldîz-anasonî *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franțuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum)*.
yîldîzbílímğísí *s.* astrolog.
yîldîzbílímí **I.** *adj.* astrologic. **II.** *s.* astrologie.
yîldîzbílímlí *adj.* astrologic.
yîldîzbóğegí *s. (ent.)* licurici; luciolă *(lat., Lampyris noctiluca)*.
yîldîz-enisonî *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franțuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum)*.
yîldîzî, deñíz- *s. (zool.)* asterie; stea-de-mare *(lat., Asterias)*.
yîldîzlî *adj.* înstelat; stelar.
yîldîz-nanehanî *s. (bot.)* anason-stelat; anason-franțuzesc; badian *(lat., Illicium anisatum; Illicium verum)*.
yîldîzşeşegí *s. (bot.)* dalie; gherghină *(lat., Dahlia cultorum)*.
yîlînda *adv.* în anul; anno.
yîlkaytîmî *s.* aniversare. // **•tuwum yîlkaytîmî** aniversarea zilei de naştere.
yîlkaytîmlî *adj.* jubiliar.
yîllîk **I.** *adj.* **1.** de un an. **2.** anual; pe an. **II.** *s.* **1.** anuar *(publicație)*. **2.** retribuție/salariu pe un an. // **•yîllîk dergí** anuar. **•yîllîk kelír** *(fin.)* venit anual. **•yîllîk kozî** miel de un an. **•yîllîk tasawur** plan anual.
yîlsaytîn *adv.* an de an.
yîrpîz *s. (zool.)* irbis; leopardul-zăpezilor *(lat., Panthera uncia)*.
yobaz **I.** *adj.* exclusivist; intolerant. **II.** *s.* sectar; intolerant.
yobazlîk *s.* sectarism; intoleranță.
yoda **I.** *adj.* tropical. **II.** *s. (geogr.)* tropic.
yodaaşasî *adj.* subtropical.
yodalî *adj.* tropical.
yoda-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan de tropice; furtunar de tropice; pasărea-furtunii de tropice *(lat., Puffinus lherminieri)*.
yoga **I.** *adj.* yoghinic. **II.** *s.* yoga.
yogağî **I.** *adj.* yoghinic; yoghist. **II.** *s.* yoghin.
yok **I.** *adj.* inexistent; absent. **II.** *adv.* nu. // **•yok bolmak** a dispărea; a se duce pe gura lupului. **•yok etmek** a nimici; a distruge; a zdrobi. // **•ağelem yok** nu mă grăbesc. **•akîlîñ yok bolsa** dacă nu ai minte. **•Amet men Esma arasînda bírşiy yok** între Amet şi Esma nu e nimic. **•aytar awuzum yok** nu voi divulga. **•bagajîm yok** n-am bagaj. **•balam-şagam yok** nu am copii. **•başka şáre yok** altă soluție nu există. **•başka tren yok mî?** nu mai este alt tren?; **•bír bar eken, bír yok eken** a fost odată ca niciodată. **•bír bo yok edí** asta mai lipsea. **•boga imkáan yok** asta e imposibil. **•bondan başka param yok** nu am alți bani decât aceştia. **•búgún heş hawa yok** azi nu este niciun pic de vânt. **•dadî tuzî yok** fără niciun gust. **•esasî yok** nu este adevărat. **•eşí yok** fără seamăn. **•ğenábíñde yaluw yok** dumneata n-ai ruşine. **•gezmekte payda yok** plimbatul n-are folos. **•hakkîñîz yok** nu aveți dreptate. **•heş şúphem yok** nu am nicio îndoială. **•heşbír maruzluk yok** nu e niciun pericol. **•íş wakîtînda otîrmak yok** în timpul lucrului nu se stă. **•íşím bar, wakîtîm yok** sunt ocupat, n-am timp. **•kabaátím yok** n-am nicio vină. **•kaybeteğek zamanîm yok** n-am timp de pierdut. **•ketkenden berítlí kaber yok** de când a plecat nu e nicio veste. **•kiyipím yok** nu mă simt bine; sunt indispus. **•kórír kózím yok** n-am ochi să-l văd. **•men yokman** eu nu mă bag. **•mîşîk man it arasînda dostlîk yok** între pisică şi câine nu e prietenie. **•ne bar, ne yok?** ce mai e nou?; ce mai faci?; **•okîganîm yok** n-am citit. **•ónemí yok** n-are importanță. **•parmak basmaga yer yok** nu e loc nici cât să pui un deget. **•şúphe yok** incontestabil; neîndoios. **•taa kîska bír ğol yok mî?** nu există alt drum mai scurt?; **•taa uğuzî yok mî?** nu aveți ceva mai ieftin?; **•torabargan sefer yok mî?** nu există cursă directă?; **•wakîtîm yok** nu am timp. **•yok bolsa** dacă nu este; dacă nu are. **•yok yerden** din nimic; din senin. **•yok yerge** în zadar; inutil; degeaba. **•yok zarar** nu face nimic; n-are importanță. **•yok, bonî yapa almam** nu, nu pot să fac asta. **•yok, ğenábísín tanîmayman** nu, pe dumnealui nu-l cunosc. **•yok, şaşmadîr!** nu, este absurd!; **•yúzí yok** e neobrăzat. **•ziyan yok** nu face nimic; n-are importanță.
yokarda **I.** *adj.* **1.** *(d. coadă)* bârzoi. **2.** *(d. cap)* ridicat; înălțat; în sus. **II.** *adv.* sus; pe partea superioară; mai presus de. // **•atî yokarda añîlgan** sus-numit.
yokardakî *adj.* de sus. // **•yokardakî atnî taşîgan** sus-numit. **•yokardakîlarga kara!** vezi mai sus!;
yokardakîlarînday *adv.* ca cele de mai sus.
yokardan *adv.* de sus; dinspre partea superioară. // **•yokardan karamak** a privi pe cineva de sus; a-l disprețui.
yokarga *adv.* în sus; spre partea superioară. // **•şizmesínden yokarga şîkmak** a-şi băga nasul unde nu-i fierbe oala. **•tîrmaşîp yokarga şîkmak** a se cățăra; a escalada. **•yokarga tartmak** a trage în sus; a ridica. // **•kollar yokarga!** sus mâinile!; **•taa yokarga** excelsior!; mai sus!; cât mai sus!;
yokargaşîgîş *s.* ascensiune; urcare; ridicare; cățărare; îmbarcare.
yokargaşîkkan *adj.* urcat; ridicat; cățărat; îmbarcat.
yokargî *adj.* de sus; superior. // **•yokargî kat** etajul de sus. **•yokargî meğra** *(geogr.)* curs superior.
yokarî **I.** *adj.* **1.** superior; de sus. **2.** excesiv; exagerat; ultra. **II.** *s.* partea de sus.
yokarîna *adv.* spre susul.
yokarînda *adv.* în susul. // **•suwnuñ yokarînda** în amonte.
yokarîndan *adv.* din susul.
yokarîseda *s. (fiz.)* ultrasunet.
yokarîsedalî *adj. (fiz.)* supersonic; ultrasonic.
yokarîses *s. (fiz.)* ultrasunet.
yokarîseslí *adj. (fiz.)* supersonic; ultrasonic.
yokarlîgîna *adv.* deasupra; spre partea superioară.
yokarsî *s.* partea de sus.
yokarsîna *adv.* deasupra; spre partea superioară.
yokbolgan *adj.* **1.** nimicit; distrus; devastat; pustiit. **2.** deficitar; indisponibil; absent.
yokboluw *s.* deficit; indisponibilitate; lipsă; absență.
yoketúw *s.* nimicire; distrugere; devastare; pustiire; prăpăd.

yoketúwğí *adj.* nimicitor; distrugător; devastator; pustiitor.
yokîş *s.* urcuş; pantă.
yokîşlî *adj.* în pantă.
yokka *adv.* pe nimic; degeaba. // •***yokka kabarîp ğúre*** degeaba umblă ţanţoş.
yokkaşîkkan *adj.* **1.** dispărut; pierdut; rătăcit. **2.** inutil; zadarnic; nefolositor.
yokkaşîkma *s.* **1.** dispariţie; pierdere; rătăcire. **2.** inutilitate; zădărnicie.
yoklîk *s.* **1.** inexistenţă; absenţă. **2.** sărăcie; mizerie; lipsă; criză. // •***para yoklîgî*** criză financiară.
yoksa(m) **I.** *adv.* altfel; altcum; altminteri; în caz contrar. **II.** *conj.* sau; ori.
yoksîl *s., adj.* sărac; sărman; scăpătat; calic.
yoksîllaşkan *adj.* sărăcit; sărac; scăpătat; calic.
yoksîllaşma *s.* sărăcire; scăp`atare; calicire.
yoksîllaşmak *v.i.* a sărăci; a scăpăta; a se calici.
yoksîllîk *s.* sărăcie; scăpătare; calicie.
yoksînmak *v.i.* a se plânge de neajunsurile materiale.
yoksîzlîk *s.* sărăcie; mizerie; privaţiune.
yokta *adv.* când nu există; când e absent; când nu are. // •***o yokta*** în absenţă.
yoktan *adv.* din nimic; din senin. // •***bír de yoktan*** din senin.
yokardagî *adj.* de sus.
yokardagîsî *s.* cel de sus.
yokardakîsî *s.* cel de sus.
yokargîsî *s.* cel de sus; cel superior.
yoksîllaşuw *s.* sărăcire; scăp`atare; calicire.
yol *s.* **1.** drum; cale *(şi fig.)*. **2.** *(tehn.)* conductă. **3.** călătorie; drum; voiaj. **4.** *(fig.)* metodă; mijloc; procedeu. **5.** *(fig.)* făgaş; cale; direcţie. **6.** *(fig.)* direcţie; sens; scop. **7.** *(fig.)* sistem; normă.
yola *s. (nav.)* iolă.
yoldaş *s.* tovarăş; camarad.
yoldaşlîk *s.* tovărăşie; camaraderie.
yolğî *s.* **1.** drumeţ. **2.** călător; pasager. // •***yolğî kart*** drumeţul este bătrân. •***yolğî trenî*** *(transp.)* tren personal. •***yolğînîñ ulî*** fiul drumeţului.
yolğîlîk *s.* drumeţie; călătorie; voiaj. // •***hawa yolğîlîgî*** călătorie cu avionul.
yollama *s.* expediere; trimitere.
yollamak *v.t.* a expedia; a trimite.
yollangan *adj.* expediat; trimis.
yollaw *s.* expediere; trimitere.
yolsîzlîk *s. (jur.)* fărădelege; abuz.
yonğa, ak- *s. (bot.)* trifoi *(lat., Trifolium repens)*.
yonğa, aşşî- *s. (bot.)* trifoişte; trifoi-amar *(lat., Menyanthes trifoliata)*.
yonğa, ekşî- *s. (bot.)* măcrişul-iepurelui; măcrişul-caprei *(lat., Oxalis acetosella)*.
yonğa, kîrmîzî- *s. (bot.)* trifoi-roşu; trifoi-sălbatic *(lat., Trifolium pratense)*.
yonğa, müslî- *s. (bot.)* schinduf *(lat., Trigonella foenum graecum)*.
yonğalîk *s.* teren semănat cu trifoi; trifoişte.
yonğasî, kîr- *s. (bot.)* trifoiaş *(lat., Trifolium campestre)*.
yonğasî, şoban- *s. (bot.)* vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură *(lat., Anthyllis vulneraria)*.
yonğasî, taş- *s. (bot.)* coronişte *(lat., Coronilla varia)*.
yordam *s.* **1.** abilitate; pricepere. **2.** simţ; percepţie.
yorgîn *adj.* istovit; obosit; ostenit. // •***yorgîn bolmak*** a fi obosit; a fi istovit. // •***bíraz yorgînman*** sunt puţin obosit. •***yorgîn tuwulsuñuz mî?*** nu sunteţi obosit?;
yorgîn-argîn *adj.* epuizat; extenuat; vlăguit; sleit de puteri.
yorgînlîk *s.* istovire; oboseală; osteneală. // •***asap yorgînlîgî*** *(med.)* neurastenie.
yorgînlîk-argînlîk *s.* epuizare; extenuare; surmenaj; vlăguire; sleire de puteri.
yorgîn-yorgîn *adj.* foarte istovit; foarte obosit; foarte ostenit; extenuat; surmenat.
yorîlgan *adj.* istovit; obosit; ostenit.
yorîlma *s.* istovire; obosire; ostenire.
yorîlmadan *adj.* neobosit; fără întrerupere.
yorîlmagan *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorîlmak *v.i.* a se istovi; a se obosi; a se osteni. // •***bek yorîlmak*** a se surmena.
yorîlmakbílmez *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorîlmaykalîr *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorîlmaz *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorîltkan *adj.* istovitor; obositor; ostenitor.
yorîltma *s.* istovire; obosire; ostenire.
yorîltmak *v.t.* a istovi; a obosi; a osteni. // •***awuzun ğaba yorîltmak*** a-şi strica gura degeaba; a vorbi în zadar. •***píkír yorîltmak*** a-şi frământa mintea.
yorîltuwğî *adj.* istovitor; obositor; ostenitor.
yorîltuw *s.* istovire; obosire; ostenire.
yorîluw *s.* istovire; obosire; ostenire.
yorîm *s.* interpretare; explicare; comentare. // •***bílímğí yorîm*** interpretare ştiinţifică. •***bír yorîmga kóre*** într-un fel.
yorîmğî *s. (pol.)* comentator.
yorîmlama *s.* interpretare; explicare; comentare.
yorîmlamak *v.t.* a interpreta; a explica; a comenta.
yorîmlangan *adj.* interpretat; explicat; comentat.
yorîmlawğî *adj.* interpretativ; explicativ.
yorîmlaw *s.* interpretare; explicare; comentare.
yorîmlî *adj.* interpretat; explicat; comentat.
yorkan *s.* plapumă.
yorkanğî *s.* plăpumar.
yorkan-tóşek *s.* plapuma şi salteaua; aşternuturi.
Yosîp/Yusuf *s. (antrop. m., arab.)* Iosif.
yot *s. (chim.)* iod.
yotîr *s. (chim.)* iodură.
yón *s.* direcţie; sens; parte.
yóndeş *adj. (mat.)* corespondent.
yónemek *v.i.* a se orienta; a porni; a se îndrepta *(spre..., către...)*.
yónerge *s.* circulară; dispoziţie *(scrisă)*.
yónetím *s.* conducere.
yónetímğí *adj.* administrativ; de conducere; conducător.
yónetken *adj.* conducător; administrator.
yónetmek *v.t.* a orienta; a îndrepta spre; a conduce; a administra.
yónetmelík *s.* regulament; instrucţiuni.
yónetúwğí *s.* conducător; administrator.
yóntem *s.* metodă; procedeu; mijloc; sistem.
yóntembílímğí *adj. (fil.)* metodologic.
yóntembílímí *s. (fil.)* metodologie.
yóntemlí *adj.* metodic; cu metodă.
yóre *s.* loc; împrejurime.
yórede *adv.* în preajmă; împrejur.
yóreden *adv.* din preajmă; dimprejur.
yórelí *adj.* local.
yórínge *s.* **1.** *(mat.)* traiectorie. **2.** *(astr.)* orbită.
yugoslaf *s., adj.* iugoslav.
yugoslaviyelí *s., adj.* iugoslav.
yukî *s.* **1.** somn. **2.** *(med.)* letargie. **3.** *(fig.)* toropeală; amorţire. // •***kózíne yukî kelmek*** a-l toropi somnul; a-i da ochii în gene. •***kózíne yukî kírmemek*** a nu putea pune pleoapă pe pleoapă; a nu putea adormi. •***yukuga ketmek/dalmak*** a-l fura somnul; a adormi; a aţipi. •***yukuga toymak*** a-şi împlini somnul; a dormi suficient. •***yukusî kaşmak/aşîlmak*** a-i pieri somnul. •***yukusî kelmek*** a-i veni somnul. // •***baygîn yukî*** somnolenţă. •***deren yukî*** somn profund. •***úyle yukusî*** siestă. •***yukî ketírúwğí*** somnifer.
yukîketírgen *adj.* somnifer; soporific.
yuklagan *adj.* adormit.
yuklagan-gezgen *s.* somnambul.
yuklamagan *adj.* nedormit; vigilent.
yuklamak *v.i.* a se culca; a adormi. // •***ballar ayîrî-ayîrî ğataklarda yuklaylar*** copiii dorm în paturi separate. •***kayday yukladîñîz?*** cum aţi dormit?; •***yuklamak wakîtî/zamanî/máálí*** oră de culcare; vremea somnului.
yuklamama *s.* veghe; nesomn; vigilenţă.
yuklamamak *v.i.* a veghea.
yuklamaykalgan *adj.* nedormit; vigilent.
yuklamaykalma *s.* veghe; nesomn; vigilenţă.
yuklamaz *adj.* nedormit; vigilent.
yuklar-gezer *s.* somnambul.
yuklatîlgan *adj.* adormit.
yuklatkan *adj.* somnifer; soporific. // •***yuklatkan hap/láj*** somnifer.
yuklatmak *v.t.* a adormi; a culca.
yuklatuwğî *adj.* somnifer; soporific.
yuklaw *s.* adormire.
yuklaw-gezúw *s.* somnambulism.
yukudanturgan *adj.* trezit; deşteptat; sculat.
yukudanturuw *s.* trezire; deşteptare; sculare.
yukugadalgan *adj.* adormit; aţipit; somnolent; toropit.
yukugadaluw *s.* adormire; aţipeală; somnolenţă; toropeală.
yukugaketken *adj.* adormit; aţipit; somnolent; toropit.
yukugaketúw *s.* adormire; aţipeală; somnolenţă; toropeală.
yukulî *adj.* somnoros. // •***yukulî kóz*** somnoros.
yukulî-yukulî *adv.* somnoros.

yukumsuramak *v.i.* a dormita; a picoti; a moţăi.
yukumsuraw *s.* dormitare; picoteală; moţăială.
yukusîkelgen *adj.* somnoros; toropit de somn.
yukusuz *adj.* nedormit.
yukusuzluk *s.* insomnie. // •***yukusuzluk şekmek*** a nu putea închide un ochi; a suferi de nesomn. // •***yukusuzluk şegemen*** sufăr de insomnie.
yunan *s., adj.* grec; grecesc.
yunanğa **I.** *adv.* greceşte; în limba greacă. **II.** *s. (limba)* greacă.
Yunanîstan *s. (topon.)* Grecia.
yunanlî *adj.* grec; grecesc.
yunus *s. (zool.)* delfin *(lat., Delphinus delphis)*.
yunus, ak- *s. (zool.)* delfin-alb *(lat., Delphinapterus leucas)*.
yurt *s.* **1.** ţară; patrie. **2.** cămin. **3.** ţinut; loc. **4.** iurtă; cort.
yurtsúygen *s., adj.* patriot.
yurtsúyúw *s.* patriotism.
yurtşúnas *s., adj.* patriot.
yurtşúnaslîk *s.* patriotism.
yurttaş *s.* compatriot; concetăţean.
Yusuf/Yosîp *s. (antrop. m., arab.)* Iosif.
yuw *s. (tehn.)* filet; şurub.
yuwa *s.* **1.** cuib; cuibar. **2.** locuinţă; sălaş. **3.** *(fig.)* loc ascuns; focar. **4.** vizuină; bârlog; culcuş. // •***yuwa kurmak*** a întemeia o familie. •***yuwasîn ğîkmak*** a-i strica cuiva casa. // •***bala yuwasî*** creşă. •***sarîğa yuwasî*** viespar.
yuwak **I.** *adj.* **1.** *(lingv.)* alveolar. **2.** *(mat.)* cilindric. **II.** *s.* **1.** *(mat.)* cilindru. **2.** *(anat.)* alveolă. // •***yuwak tartîkawazî*** *(lingv.)* consoană alveolară.
yuwaklî *adj.* **1.** *(mat.)* cilindric. **2.** *(lingv.)* alveolar.
yuwalagan *adj.* cuibărit; care sălăşuieşte.
yuwalama *s.* cuibărire; sălaş.
yuwalamak *v.i.* a se cuibări; a-şi face cuib; a sălăşui.
yuwalangan *adj.* cuibărit; care sălăşuieşte.
yuwalanma *s.* cuibărire; sălaş.
yuwalanmak *v.i.* a se cuibări; a-şi face cuib; a sălăşui.
yuwar *s. (anat.)* glob; globulă.
yuwarlak *adj.* sferic; circular; rotund; globular.
yuwarlama *s.* înfăşurare; ghemuire; rotunjire.
yuwarlamak *v.t.* a înfăşura; a face sul; a ghemui; a rotunji.
yuwarlangan *adj.* înfăşurat; ghemuit; rotunjit.
yuwarlanmak *v.i.* a se înfăşura; a se face sul; a se ghemui; a se rotunji.
yuwarlawlî *adj.* înfăşurat; ghemuit; rotunjit.
yuwaşîlgan *adj.* filetat.
yuwaşîlmasî *s.* deşurubare.
yuwaşuw *s.* filetare.
yuwburgan *s.* şurubelniţă.
yuwîaşîlgan *adj.* deşurubat.
yuwlama *s.* înşurubare.
yuwlamak *v.t.* a înşuruba.
yuwlangan *adj.* înşurubat.
yuwlanmak *v.i.* a se înşuruba.
yuwlî *adj. (tehn.)* filetat.
yuwuldama *s.* piuit; ciripit; tril; chiuit.
yuwuldamak *v.i.* a piui; a ciripi; a chiui.
yuwultî *s.* piuit; ciripit; tril; chiuit.
yuwurt *s. (gastron.)* iaurt.
yuwurtşî *s.* iaurgiu.
yuw-yuw *interj.* cip-cirip!;
yúgúm *s.* obligaţie; sarcină; însărcinare.
yúgúmlí *adj.* obligat; însărcinat.
yúğe *adj.* măreţ; semeţ; falnic; glorios.
yúğelgen *adj.* **1.** înălţat; ridicat. **2.** înălţat; preamărit; proslăvit; glorificat.
yúğelí *adj.* înălţat; preamărit; proslăvit; glorificat.
yúğelík *s.* măreţie; semeţie; fală; glorie.
yúğelmek *v.i.* a se înălţa; a fi înălţat; a se ridica; a fi ridicat.
yúğeltme *s.* înălţare; preamărire; proslăvire; glorificare.
yúğeltmek *v.t.* a înălţa; a preamări; a proslăvi; a glorifica.
yúk *s.* **1.** greutate; încărcătură; sarcină. **2.** *(fig.)* povară; apăsare; trudă.
yúklem *s. (gram.)* predicat.
yúkleme *s.* încărcare.
yúklemek *v.t.* **1.** a încărca; a împovăra *(şi fig.)*. **2.** *(d. o vină, acuzaţie)* a arunca; a da.
yúklemlí *adj. (gram.)* predicativ.
yúklenmek *v.i.* a se încărca.
yúksek *adj.* **1.** înalt. **2.** ridicat; înălţat. **3.** superior. **4.** *(d. voce şi sunete muzicale)* tare; intens; acut; înalt; ridicat; strident. **5.** *(fig.)* ales; distins; remarcabil; excesiv; exagerat; ultra. // •***eñ yúksek noktadan geşmek*** a culmina. •***kózí yúkseklerde bolmak*** a avea gânduri mari; a avea aspiraţii mari. // •***bo bina taa yúksek*** clădirea aceasta este mai înaltă. •***eñ yúksek dereğede*** în cel mai înalt grad; maxim. •***eñ yúksek nokta*** punct culminant. •***sagîrman, yúksek ses men konîşîñîz!*** sunt surd, vorbiţi cu voce tare!; •***taa yúksek ses men konîşîñîz!*** vorbiţi mai tare!; •***yúksek dak*** munte înalt. •***yúksek kan kerílímí/kergínlígí/baskîsî*** *(med.)* hipertensiune. •***yúksek mektep/okîl*** şcoală superioară. •***yúksek memur*** înalt funcţionar. •***yúksek mertebelí*** calificat. •***yúksek pîrîn*** furnal. •***yúksek ses men*** cu voce tare. •***yúksek taraw*** coafură înaltă. •***yúksek tuygî*** sentiment ales. •***yúksek úyretím*** învăţământ superior. •***yúksek yakşîlîk*** calitate superioară. •***yúksek yer*** loc ridicat; ridicătură.
yúksekboylî **I.** *adj.* de statură înaltă. **II.** *s.* lungan; vlăjgan.
yúksekliy *adv.* în înălţime; pe înălţime. // •***yúksekliy atlaw*** *(sport)* săritura în înălţime.
yúkseklík *s.* **1.** *(geogr.)* înălţime; altitudine; cotă. **2.** *(fig.)* superioritate; distincţie. **3.** ridicătură; movilă. **4.** *(mat.)* înălţime. // •***azamiy yúkseklík*** înălţime maximă permisă. •***daknîñ yúkseklígí*** înălţimea muntelui. •***ruh yúkseklígí*** impetuozitate. •***şúndí ne yúkseklíkte uşamîz?*** la ce înălţime zburăm acum?; •***trambulina yúkseklígí*** *(sport)* înălţimea trambulinei.
yúkseklíkólşer *s.* altimetru.
yúksekmor *adj. (fiz.)* ultraviolet. // •***yúksekmor ğarîklar*** raze ultraviolete.
yúkseksîğaklîktaósken *adj.* termofil; care se dezvoltă la temperaturi înalte.
yúksekşemeke *adj. (fiz.)* ultraviolet.
yúksekwazifelí *adj.* de rang înalt.
yúksekyaşam *adj.* monden.
yúksekyaşamolayî *s.* mondenitate.
yúksele-yúksele *adv.* progresiv.
yúkselgen *adj.* înălţat; ridicat; amplificat.
yúkselíş *s.* **1.** ascendent. **2.** înălţare; dezvoltare; progres. // •***memleketnîñ yúkselíşí*** dezvoltarea ţării.
yúkselme *s.* înălţare; ridicare; dezvoltare; progres; amplificare.
yúkselmek *v.i.* a se înălţa; a se ridica; a se dezvolta; a progresa; a se amplifica *(şi fig.)*.
yúkselteş *s. (fiz.)* amplificator.
yúkseltí *s.* **1.** *(geogr.)* înălţime; altitudine; cotă. **2.** *(mat.)* înălţime.
yúkseltme *s.* **1.** înălţare; ridicare. **2.** *(mat.)* mărire; ridicare la putere; amplificare.
yúkseltmek *v.t.* **1.** a înălţa; a ridica *(şi fig.)*. **2.** *(mat.)* a mări; a ridica la putere; a amplifica. // •***karege yúkseltmek*** *(mat.)* a ridica la pătrat. •***kuwatîn yúkseltmek*** *(mat.)* a ridica la putere. •***sesîn alşaytîp yúkseltmek*** a-şi mlădia vocea.
yúksúk *s.* degetar.
yúksúkotî *s. (bot.)* degetariţă; degeţel *(lat., Digitalis ambigua)*.
yúksúkotî, ğúnlí- *s. (bot.)* degeţel-lânos *(lat., Digitalis lanata)*.
yúksúkotî, kîrmîzî- *s. (bot.)* degeţel-roşu *(lat., Digitalis purpurea)*.
yúpek **I.** *adj.* de mătase. **II.** *s.* mătase. // •***yúpek entár*** rochie de mătase. •***yúpek íşkólmek*** cămaşă de mătase. •***yúpek kozasî*** gogoaşă de mătase. •***yúpek şorap*** ciorap de mătase.
yúpekğetíştírgen *s.* sericicultor.
yúpekğetíştírmesí *s.* sericicultură.
yúpek-kurtî *s. (ent.)* vierme-de-mătase.
yúpeklí *adj.* de mătase; mătăsos. // •***yúpeklí basma*** mătase imprimată.
yúpekşí *s.* lucrător sau vînzător de mătase; mătăsar; sericultor.
yúpekşílík *s.* fabrică de mătăsuri; magazin de mătăsuri; mătăsărie; sericicultură.
yúpekten *adj.* de matăse. // •***sáde yúpekten kólekse kíyemen*** îmbrac numai cămaşă de mătase.
yúpektiy *adj.* ca mătasea; mătăsos.
yúpekkuyrugî, Japon- *s. (orn.)* mătăsar japonez *(lat., Bombycilla japonica)*.
yúpekkuyrugî, sedír- *s. (orn.)* mătăsar american *(lat., Bombycilla cedrorum)*.
yúpekkuyruk *s. (orn.)* mătăsar; pasărea-frigului *(lat., Bombycilla garrulus)*.
yúrek *s.* **1.** *(anat.)* inimă; cord. **2.** *(fig.)* curaj; bărbăţie. **3.** *(fig.)* milă; compătimire; îndurare.
yúreklendírmek *v.t.* a încuraja; a îmbărbăta.
yúreklenmek *v.i.* a prinde curaj; a se îmbărbăta.
yúreklí *adj.* curajos; inimos.
Yúrgúşler *s. (topon.)* Sliventsi *(Dobrich, Bulgaria)*.
yúrúlgen *adj.* **1.** care se învârteşte;

învârtit; care se roteşte; rotit. **2.** pus la cale.
yúrúlmek *v.i.* **1.** a se învârti; a se roti. **2.** a fi pus la cale.
yúrútme *s.* **1.** învârtire; rotire. **2.** punere la cale.
yúrútmek *v.t.* **1.** a învârti; a roti. **2.** a pune la cale. // ***•íşín yúrútmek*** a-şi face treaba; a-şi aranja ploile.
yúz *s.* **1.** faţă; obraz. **2.** chip; figură. **3.** suprafaţă. **4.** fizionomie; înfăţişare; aspect; imagine. **5.** *(fig.)* decenţă; bunăcuviinţă. **6.** *(fig.)* îngăduinţă; indulgenţă; toleranţă. **7.** cauză; motiv. **8.** *(arhit.)* frontispiciu. // ***•íş yúzún aşîklamak*** a-şi da arama pe faţă. ***•uşun yúzún kóstermek*** a-şi arăta adevărata faţă. ***•yúz bermek*** a da cuiva obraz; a-i da nas. ***•yúz suwî tókmek*** a-i crăpa obrazul de ruşine. ***•yúz tapmak*** a prinde obraz de la cineva; a prinde nas de la cineva. ***•yúz tóşemek*** a tapisa. ***•yúz tutmak*** a prinde inimă; a căpăta curaj. ***•yúz yazmak*** a machia. ***•yúzge şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. ***•yúzí akka şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. ***•yúzí ayîrîlmak*** a se profila; a se proiecta; a se reliefa. ***•yúzí bolmamak*** a nu avea nas; a nu îndrăzni. ***•yúzí kîzarmak*** a-i crăpa obrazul de ruşine; a se ruşina; a se jena. ***•yúzí kúlmek*** a-i râde inima; a-i râde mustaţa; a se bucura. ***•yúzí tutmak*** a mai avea obraz să...; a-şi permite; a îndrăzni. ***•yúznúñ agî man şîkmak*** a ieşi cu faţa curată. ***•yúzún aşaga ketírmek*** a înjosi; a umili. ***•yúzún buruşturmak*** a strâmba din nas; a se schimonosi. ***•yúzún ğuwmak*** a se spăla pe faţă. ***•yúzún kaytarmak*** a-şi întoarce faţa de la...; a nu mai vrea să ştie de...; ***•yúzún kóşírmek*** a copia. ***•yúzún kóstermek*** a-şi scoate nasul la iveală; a se ivi; a apărea. ***•yúzúne atmak*** a-i spune cuiva de la obraz; a-i spune verde în faţă; a-i arunca în nas. ***•yúzúne kúlmek*** a-i râde cuiva în nas. // ***•alay şiyler yerínde bútún dúniya yúzúnde*** nimic nou sub soare. ***•ğangan yúz*** faţă bronzată. ***•kúlúmsúregen yúz*** faţă zâmbitoare. ***•senîñ yúzúñden*** din cauza ta. ***•solîk yúzlí*** cu faţa palidă. ***•suwnuñ yúzí*** suprafaţa apei. ***•tam bo yúzden*** tocmai de aceea; tocmai din această cauză. ***•yúz ifadesí*** expresia feţei; mimică. ***•yúz kremasî*** cremă de faţă. ***•yúzge kúlgen*** linguşitor. ***•yúzí ğîmşak*** înţelegător; amabil. ***•yúzí yok*** e neobrăzat.
yúz *num.* sută. // ***•yúz metre engellí ğuwurmasî*** *(sport)* cursa de alergare o sută metri garduri. ***•yúzler men*** cu sutele.
yúzalgan *adj.* răsfăţat; răzgâiat; alintat; cocoloşit.
yúzaydînlanmasî *s.* înveselire; înseninare.
yúzayîrîlmasî *s.* profilare; proiectare; reliefare; conturare.
yúzbaşî *s. (mil.)* căpitan.
yúzbergen *adj.* încurajator; îngăduitor; tolerant; răbdător.
yúzbermeme *s.* intoleranţă.
yúzbermez *adj.* distant; neprietenos; intolerant.
yúzberúw *s.* **1.** încurajare; îngăduinţă; toleranţă; răbdare. **2.** răsfăţ; răzgâiere; alintare; cocoloşire.
yúz-beyúz *adv.* faţă în faţă.
yúzbîzuw *s.* pocire; sluţire; urâţire.
yúzburuşturmasî *s.* grimasă; schimonoseală; schimonosire.
yúzde **I.** *adv.* la sută; din sută. **II.** *s.* **1.** procent; procentaj; sutime. **2.** dobândă. **3.** sutime. // ***•ólgenlerníñ yúzdesí*** mortalitate. ***•óttírme yúzdesí*** criminalitate.
yúzde-bír *num.* o sutime.
yúzdelík *s.* procent; procentaj; sutime.
yúzdeñíşmesí *s.* transfigurare.
yúzer *num.* câte o sută.
yúzer-yúzer *num.* o sută câte o sută.
yúzew *s. (mat., geogr.)* relief.
yúzgekúlúwğî *adj.* perfid.
yúzgekúlúwğúlúk *s.* perfidie.
yúzgen **I.** *adj.* flotant; plutitor. **II.** *s. (sport)* înotător.
yúzgenkópír *s.* ponton.
yúzgenkópírğí *s.* pontonier.
yúzgeş *s.* aripioară; aripă; înotătoare *(de peşte)*.
yúzge-yúz *adv.* sută la sută.
yúzğaguw *s.* machiaj.
yúzğakkan *s.* machior.
yúzğîl *s. (cron.)* secol; veac.
yúzğîllîk *adj.* secular.
yúzíaydînlangan *adj.* înveselit; înseninat; dispus.
yúzíayîrîlgan *adj.* profilat; proiectat.
yúzíbîzîk *adj.* urât; slut.
yúzíbîzîlgan *adj.* pocit; sluţit; urâţit.
yúzíburuşkan *adj.* schimonosit.
yúzídeñíşken *adj.* transfigurat.
yúzíğagîlgan *adj.* machiat.
yúzííşte *adj. (psih.)* introvertit.
yúzíkapalgan *adj.* mascat.
yúzíkapalî *adj.* mascat.
yúzíkarargan *adj.* dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat.
yúzíkîzargan *adj.* îmbujorat; ruşinat; stânjenit; jenat.
yúzíkóşírílgen *adj.* copiat.
yúzíkúlgen *adj.* bucuros.
yúzíkúlmez *adj.* ursuz; morocănos.
yúzísúrúlgen *adj.* machiat.
yúzítîşta *adj. (psih.)* extravertit.
yúzítutkan *adj.* cutezător; îndrăzneţ.
yúzíyazîlgan *adj.* machiat.
yúzkapamasî *s.* mascare.
yúzkararmasî *s.* stigmat.
yúzkarartkan *adj.* dezonorant; batjocoritor.
yúzkat *adj.* însutit.
yúzkatartkan *adj.* însutit.
yúzkatlî *adj.* însutit.
yúzkîzarmasî *s.* îmbujorare; ruşine; stânjenealã; jenă.
yúzkîzartkan *adj.* reprobabil; ruşinos; jenant; stânjenitor; stingheritor.
yúzkîzartuwğî *adj.* reprobabil; ruşinos; jenant; stânjenitor; stingheritor.
yúzkóstergen *adj.* înfiinţat; înfăţişat; apărut; ivit.
yúzkóşírmesí *s.* copiere.
yúz-kóz *s.* **1.** fizionomie; înfăţişare; aspect. **2.** faţa şi ochii.
yúzkúldúrgen *adj.* îmbucurător.
yúzkúlmesí *s.* bucurie; exultare.
yúzlengen *adj.* însutit.
yúzlep *adv.* însutit; reciclând de o sută ori.
yúzlerde *num.* aproximativ o sută.
yúzlerğe *num.* cu sutele; sute de.
yúzleşken *adj.* confruntat.
yúzleşme *s.* confruntare.
yúzleşmek *v.i.* a se confrunta.
yúzleştírmek *v.t.* a confrunta.
yúzlúk *s.* **1.** mască. **2.** supracopertă. **3.** sutime; procentaj. **4.** bancnotă de o sută unităţi monetare.
yúzlúktagîlgan *adj.* mascat.
yúzlúktaguw *s.* mascare.
yúzme *s.* înot; natăţie; plutire. // ***•yúzme músabakasî*** *(sport)* competiţia de înot.
yúzmek *v.i.* a înota; a pluti.
yúzpíşímsízleştírmesí *s.* desfigurare.
yúzsene **I.** *adj.* secular. **II.** *s. (cron.)* secol; veac; centenar.
yúzsenelík **I.** *adj.* secular. **II.** *s.* centenar.
yúzsúrgen *s.* machior.
yúzsúrme *s.* machiaj.
yúzsúz *s., adj.* neruşinat; neobrăzat; impertinent; nesuferit; răutăcios.
yúzsúzlúk *s.* neruşinare; neobrăzare; impertinenţă; răutate.
yúztapkan *adj.* răsfăţat; răzgâiat; alintat; cocoloşit.
yúztóşeme *s.* tapiserie.
yúztóşemeğí *s.* tapiţer.
yúztutmasî *s.* cutezanţă; îndrăzneală.
yúzúk *s.* inel. // ***•altîn yúzúk*** inel de aur. ***•gúmúş yúzúk*** inel de argint. ***•nîşan yúzúgí*** inel de logodnă. ***•yúzúk parmagî*** degetul inelar. ***•yúzúk pîşímínde*** inelar.
yúzúklí *adj.* inelat.
yúzúm *s. (bot.)* viţă; viţă-de-vie *(lat., Vitis vinifera)*. **1.** strugure. **3.** ciorchine. // ***•kurî yúzúm*** stafidă. ***•yúzúm kîrsîzlarî bakka daldîlar*** hoţii de struguri au dat iama în vie. ***•yúzúm suwî*** sirop de struguri.
yúzúm-asmasî *s. (bot.)* viţă; viţă-de-vie *(lat., Vitis vinifera)*.
yúzúmbagî *s.* vie; podgorie.
yúzúmğí *s.* viticultor; îngrijitor de vie; vier.
yúzúmğúlúk *s.* viticultură.
yúzúmí, ayuw- *s. (bot.)* strugurii-ursului; sărbezele *(lat., Arctostaphylos uva ursi)*.
yúzúmí, deñíz- *s. (bot.)* cârcel; slăbănog *(lat., Ephedra distachya)*.
yúzúmí, it- *s. (bot.)* zârnă; lăsnicior *(lat., Solanum nigrum)*.
yúzúmí, karga- *s. (bot.)* vuietoare; poama-momiţei *(lat., Empetrum nigrum)*.
yúzúmí, kuş- *s. (bot.)* agriş *(lat., Ribes uva-crispa)*.
yúzúmí, şayîr- *s. (bot.)* viţă-sălbatică; lăuruscă; aguridar *(lat., Vitis silvestris)*.
yúzúmí, suw- *s. (bot.)* rourică; plutitoare; iarbă-dulce; rochia-cerului *(lat., Glyceria fluitans)*.
yúzúmí, tegenek- *s. (bot.)* dracilă *(lat., Berberis vulgaris)*.
yúzúmí, túlkí- *s. (bot.)* dalac; boaba-vulpii *(lat., Paris quadrifolia)*.
yúzúmkúbí *s. (fitop.)* făinare; oidium; mana viţei de vie.
yúzúmlúk *s.* vie; podgorie.
yúzúmşeşegí *s. (fitop.)* făinare; oidium; mana viţei de vie.
yúzúnden *postp.* datorită; din cauza. // ***•kastalîk yúzúnden*** din cauza bolii.
yúzúndenbolgan *adj.* cauzat; pricinuit; datorat.
yúzúne *adv.* direct; de-a dreptul; în faţă; fără ocol; fără menajamente.

yúzúnekúlgen *adj.* disprețuitor; înjositor; umilitor.
yúzúnekúlúw *s.* desconsiderare; dispreț; înjosire; ridiculizare; umilire.
yúzúnğakkan *adj.* machiat.
yúzúnğí *num.* al sutelea; a suta.
yúzúnsúrgen *adj.* machiat.
yúzúnyazgan *adj.* machiat.
yúzúwğí **I.** *adj.* flotant; plutitor. **II.** *s. (sport)* înotător.
yúzyazgan *s.* machior.
yúzyazuw *s.* machiaj.
yúzyîl **I.** *adj.* secular. **II.** *s. (cron.)* secol; veac; centenar.
yúzyîllarğa *adv.* în veacul vecilor.
yúzyîllîk **I.** *adj.* secular. **II.** *s.* centenar.
yúz-yúzge *adv.* față în față. // ***•yúz-yúzge kelmek*** a se întâlni față în față cu cineva; a da nas în nas cu cineva.
yulaf *s. (bot.)* ovăz *(lat., Avena sativa)*.
yulaf, ğîr- *s. (bot.)* ovăz-sălbatic *(lat., Avena fatua)*.
yulavî, şayîr- *s. (bot.)* ovăscior *(lat., Arrhenatherum elatius)*.
yuwalagan-dudukuş *s. (orn.)* papagal patagonian *(lat., Cyanoliseus patagonus)*.
yuwalanuw *s.* cuibărire; sălaş.
yuwalaw *s.* cuibărire; sălaş.
yuwarlaw *s.* înfăşurare; ghemuire; rotunjire.
yuwlaw *s.* înşurubare.
yuwuldaw *s.* piuit; ciripit; tril; chiuit.

Z

zabit *s.* ofițer.
zabît *s.* proces-verbal.
zabîta *s.* poliție.
zabîtname *s.* proces-verbal.
zadar *s.* străinătate.
zade **I.** *adj.* de origine. **II.** *s.* fiu; descendent.
zadegen *s.* nobil; aristocrat.
zadegenlík *s.* nobilime; aristocrație.
zafer *s.* victorie; triumf. // ***•zafer tağî*** arc de triumf.
zaferğí *adj.* victorios; învingător; biruitor.
zaferşalgan *adj.* victorios; biruitor; triumfător.
zafiyet *s.* sfârşeală; epuizare *(fizică)*.
zagalmay *s. (relig.)* cruce; crucifix; semnul crucii. // ***•zagalmay seferí*** cruciadă.
zagalmayanasî *s.* naşă.
zagalmayatasî *s.* naş.
zagalmaybalasî *s.* fin; fină.
zagalmayğî *s. (ist.)* cruciat.
zagalmaykîzî *s.* fină.
zagalmaylama *s.* răstignire; crucificare.
zagalmaylamak *v.t.* a răstigni; a crucifica.
zagalmaylangan *adj.* răstignit; crucificat.
zagalmayulî *s.* fin.
zagar *s.* burtă; pântece.
zagara *s.* guler de blană.
zagarkarîn *adj.* burtos; pântecos.
zagarlî *adj.* burtos; pântecos.
zaharina *s.* zaharină.
Zahide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea austeră".
zahir **I.** *adj.* **1.** clar; evident. **2.** extern; exterior; din afară. **3.** luminos; strălucitor. **II.** *adv.* la vedere; la prima vedere; după aparență. **III.** *s.* exterior; înfățișare; aparență. // ***•zahir bolmak*** a se manifesta; a se arăta.
Zahir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel luminos" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Zahir, El- *s. (relig., arab.)* "Cel neîndoielnic"; "Cel a cărui existență este vădită şi limpede" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah)*.
zahire *s.* provizii; alimente.
Zahire *s. (antrop. f., arab.)* "Cea luminoasă".
zahirğí *s., adj.* formalist.
zahirğílík *s.* formalism.
zahiriy *adj.* **1.** aparent; formal. **2.** *(fig.)* fals; prefăcut.
zahiriyleşken *adj.* **1.** exteriorizat. **2.** formalizat.
zahiriyleştírme *s.* **1.** exteriorizare. **2.** formalizare.
zahiriyleştírmek *v.t.* **1.** a formaliza. **2.** a exterioriza.
zahirlík **I.** *adj.* claritate; evidență. **II.** *s.* luminozitate; strălucire.
zahit **I.** *adj.* auster; cumpătat. **II.** *s.* ascet; sihastru; pustnic. // ***•zahit merkezí*** schit.
Zahit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel auster" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
zahitlík *s.* **1.** ascetism; sihăstrie. **2.** austeritate; cumpătare.
zahmet *s.* greutate; dificultate; osteneală; trudă. // ***•zahmet bermek*** a da cuiva de lucru; a da cuiva de furcă. ***•zahmet tartmak*** a avea de furcă; a trudi. ***•zahmetín ódemek*** a-i plăti osteneala; a-l răsplăti; a-l retribui. // ***•zahmet bolmasa!*** fiți bun!; fiți amabil!; ***•zahmetke tiymez*** nu merită osteneala.
zahmetetken *adj.* binevoitor.
zahmetínódegen *s., adj.* plătitor; angajator.
zahmetíódelgen *adj.* plătit; răsplătit; remunerat; retribuit.
zahmetkeş **I.** *adj.* muncitoresc. **II.** *s.* muncitor; lucrător.
zahmetkeşler *s., pl.* muncitorime.
zahmetkeşlík *adj.* muncitoresc.
zahmetlí *adj.* greu; dificil; anevoios; ostenitor. // ***•arîza zahmetlí mí?*** avaria e mare?;
zahmetódemesí *s.* plată; răsplată; remunerație; retribuție.
zahmetsíz *adj.* uşor; facil; lejer.
zahmetsízğe *adv.* cu uşurință; fără dificultăți; cu lejeritate.
zahmetsízlík *s.* uşurință; facilitate; lejeritate.
zahmettartkan *adj.* silitor.
zak *s.* **1.** tăiş; lamă; ascuțiş. **2.** lustru; strălucire.
zaka *s.* **1.** vizuină; bârlog; culcuş. **2.** peşteră; grotă; hrubă.
zaklama *s.* **1.** ascuțire; dare la tocilă. **2.** lustruire.
zaklamak *v.t.* **1.** a ascuți; a da la tocilă. **2.** a lustrui.
zaklangan *adj.* **1.** ascuțit; dat la tocilă. **2.** lustruit.
zaklanmak *v.i.* **1.** a se ascuți; a se da la tocilă. **2.** a se lustrui.
zaklî *adj.* **1.** ascuțit; dat la tocilă. **2.** lustruit; strălucitor.
zal *s.* salon; sală. // ***•mínderidmanî zalî*** *(sport)* sală de gimnastică. ***•temaşa zalî*** sală de spectacol; auditoriu. ***•toplantî zalî*** aulă. ***•yakîştîrma salonî*** sală de fitness.
zalim *s., adj.* despot; tiran *(şi fig.)*.
zalimlík *s.* despotism; tiranie *(şi fig.)*.
zam *s.* **1.** adaos; supliment. **2.** majorare; mărire.
zaman *s.* **1.** timp; vreme. **2.** timp; perioadă. **3.** sezon; anotimp. **4.** epocă; eră; ev. // ***•uygun bír zaman kollamak*** a pândi momentul potrivit. ***•zaman aldatmak*** a-şi trece din vreme; a-şi petrece timpul mai uşor. ***•zaman kaybetmek*** a pierde timp; a-şi trece vremea; a-şi omorî vremea. ***•zaman kazanmak*** a câştiga timp. ***•zaman taşlamak*** a da răgaz. ***•zamanga ayak uydurmak*** a ține pas cu vremea. ***•zamanî geşmek*** a-i trece vremea; a se învechi; a îmbătrâni. ***•zamanî kelmek*** a fi timpul cuiva; a-i sosi momentul. ***•zamanîn geşírmek*** a-şi petrece vremea. // ***•az zaman ewel*** cu puțin timp înainte.

•***az/kîska zamanda*** în scurt timp. •***bírleşken zaman*** *(gram.)* timp compus. •***boş zaman*** vacanţă. •***eń kîska zamanda*** în cel mai scurt timp. •***eskí zamanlarda*** pe vremuri. •***geńíş zaman*** *(gram.)* aorist. •***geşken zaman*** *(gram.)* timpul trecut. •***her zaman*** totdeauna; mereu; tot timpul. •***her zamankî*** uzual. •***kanama ne zaman başladî?*** când a început hemoragia?; •***kaybeteğek zamanîm yok*** n-am timp de pierdut. •***keleğek zaman*** *(gram.)* timpul viitor. •***mínawday zamanda*** pe asemenea vreme. •***ne kadar zaman?*** cât timp?; •***ne zaman?*** când?; •***o zamandan ekí sene boldî*** de atunci au trecut doi ani. •***o zamanlarda*** în acea vreme. •***oynamak zamanî*** timp de joacă. •***şaktaş zamanlar tewúkesí*** istoria modernă. •***şo zaman nenesín kórdí*** atunci şi-a văzut mama. •***şúndúgí zaman*** *(gram.)* timpul prezent. •***tartuw ne zaman?*** când va avea loc cântarul?; •***tatil zamanî*** vacanţă. •***uygun zamanda*** la momentul oportun. •***yakîn zamanda*** într-un viitor apropiat; în scurt timp. •***yakîn zamanga!*** pe curând!; •***yuklamak zamanî*** oră de culcare; vremea somnului. •***zaman bírímí*** unitate de timp. •***zaman man*** cu timpul. •***zaman tarlîgî*** criză de timp. •***zaman tílímí*** o scurtă perioadă. •***zamanîndan burun*** prematur.

zamanaşîmî *s. (jur.)* prescripţie.

zamanda *adv.* la momentul; în momentul.

zamandan *adv.* din momentul; din vremea; în avans; înainte de.

zamandan-zamanga *adv.* din când în când; uneori.

zamandaş *adj.* **1.** simultan. **2.** contemporan; modern.

zamandaşlaşkan *adj.* modernizat; renovat.

zamandaşlaşma *s.* modernizare; renovare.

zamandaşlaşmak *v.i.* a se moderniza; a se renova.

zamandaşlaştîrmak *v.t.* a moderniza; a renova.

zamandaşlaştîruw *s.* modernizare; renovare.

zamandaşlaştîruwğî *adj.* modernizator; renovator.

zamandaşlîk *s.* **1.** simultaneitate. **2.** modernism; contemporaneitate.

zamangauymama *s.* anacronism.

zamanîgeşken *adj.* demodat; perimat; învechit; depăşit.

zamanînda *adv.* **1.** în timpul; pe vremea când; exact când. **2.** la momentul potrivit.

zamanîndan *adv.* din timp; din timpul; de pe vremea când.

zamanlar *s., pl.* împrejurare; circumstanţă; context; conjunctură.

zamanlî *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.

zamanlî-zamanînda *adv.* **1.** bine făcut. **2.** la momentul potrivit; din timp; devreme.

zamanlî-zamansîz *adv.* **1.** în momente nepotrivite. **2.** chiar şi în criză de timp.

zamansîz **I.** *adj.* fără timp. **II.** *adv.* în momente nepotrivite.

zamansîzlîk *s.* criză de timp.

zamantîşî *adj.* anacronic.

zamantîşîlîk *s.* anacronism.

zaman-zaman *adv.* din timp în timp; din când în când; uneori.

Zambiye *s. (topon.)* Zambia.

zambiyelí *s., adj.* zambian.

zamet *s.* greutate; dificultate.

zametlí *adj.* greu; dificil; anevoios.

zametsíz *adj.* uşor; facil.

zametsízğe *adv.* cu uşurinţă; fără dificultăţi.

zametsízlík *s.* uşurinţă; facilitate.

zamir *s.* **1.** intenţie; gând. **2.** *(gram.)* pronume.

zamk *s.* clei; lipici.

zamklama *s.* lipire; încleiere.

zamklamak *v.t.* a lipi; a încleia.

zamklangan *adj.* lipit; încleiat.

zamklanmak *v.i.* a se lipi; a se încleia.

zamklî *adj.* **1.** cleios; lipicios. **2.** lipit; încleiat. **3.** lipicios; cleios.

zamlî *adj.* **1.** adăugat; suplimentat. **2.** majorat; mărit.

zammetmek *v.t.* a mări; a majora.

zampara **I.** *adj.* afemeiat; muieratic; fustangiu. **II.** *s., adj.* frivol; uşuratic; fluşturatic; nebunatic; zvăpăiat.

zamparalîk *s.* frivolitate.

zamşa *s.* piele şamoa; velur.

zamşalî *adj.* velurat.

zan *s.* supoziţie; presupunere.

zanaat *s.* meserie; ocupaţie; profesie. // •***kol zanaatî*** artizanat. •***zanaat mektebí/okîlî*** şcoală profesională.

zanaatdeńíştírmesí *s.* recalificare.

zanaatîndeńíştírgen *adj.* recalificat.

zanaatlîk *adj.* profesional.

zanaatsîz *adj.* fără meserie; fără ocupaţie.

zanaatşî *s.* meseriaş; profesionist; artizan. // •***kol zanaatşîsî*** artizan. •***zanaatşîlar ğemiyetí*** breaslă.

zanlî *adj.* presupus; bănuit; imaginar.

zapt *s.* cucerire; ocupare; acaparare; anihilare.

zaptetílgen *adj.* **1.** cucerit; ocupat; acaparat; anihilat. **2.** învins. **3.** condus; coordonat; controlat.

zaptetílmegen *adj.* necontrolat.

zaptetílmez *adj.* incontrolabil.

zaptetken *adj.* **1.** cuceritor; ocupant; acaparator. **2.** învingător. **3.** conducător; coordonator; controlor.

zaptetmeden *adv.* necontrolat.

zaptetmek *v.t.* **1.** a cuceri; a ocupa; a acapara; a anihila. **2.** a învinge. **3.** a conduce; a coordona; a controla. // •***ózín zaptetmek*** a se stăpâni; a se abţine; a-şi păstra calmul.

zaptetúw *s.* **1.** ocupare; cucerire; acaparare. **2.** victorie. **3.** conducere; coordonare; control.

zaptşî *adj.* acaparator; expansiv.

zar *s.* **1.** *(anat., biol.)* membrană; peliculă. **2.** *(la jocul de table)* zar. **3.** suspin; hohot. // •***zar atmak*** a da cu zarurile. // •***kîzlîk zarî*** *(anat.)* himen. •***kulak zarî*** *(anat.)* timpan.

zarafet *s.* eleganţă; graţie.

zarafetsíz *adj.* dizgraţios.

zarar *s.* prejudiciu; daună; pagubă. // •***zarar bermek*** a aduce pagubă; a dăuna. •***zarar etmek*** a prejudicia; a dăuna; a păgubi; a ieşi în pagubă. •***zarar kórmek*** a suferi pagube; a suferi pierderi; a fi vătămat. •***zararî tiymek*** a păgubi; a dăuna. •***zararîn ódemek*** a-i achita prejudiciul; a-l despăgubi. // •***yok zarar*** nu face nimic; n-are importanţă. •***zarar etken*** nociv.

zararbermez *adj.* nedăunător; nepericulos.

zararberúwğí *adj.* dăunător; păgubitor; păgubos; defavorabil; dezavantajos; nociv; vătămător.

zararîódelgen *adj.* despăgubit.

zararîtiygen *adj.* dăunător; păgubitor; păgubos; defavorabil; dezavantajos; nociv; vătămător.

zararîtiyme *s.* nocivitate; vătămare.

zararîtiymegen *adj.* nedăunător; inofensiv.

zararîtiymez *adj.* nedăunător; inofensiv.

zararketírgen *adj.* dăunător; păgubitor; nociv; vătămător.

zararketírme *s.* nocivitate; vătămare.

zararkórgen *adj.* păgubit; prejudiciat; vătămat.

zararlangan *adj.* păgubit; prejudiciat; vătămat.

zararlî *adj.* dăunător; păgubitor; nociv; vătămător. // •***zararlî bolmak*** a păgubtori; a fi dăunător; a fi nociv; a fi vătămător.

zararlîk *s.* nocivitate.

zararódemesí *s.* despăgubire; compensaţie.

zararsîz *adj.* nedăunător; inofensiv; nevătămat.

zararsîzlaşkan *adj.* neutralizat.

zararsîzlaştîrma *s.* neutralizare.

zararsîzlaştîrmak *v.t.* a neutraliza.

zarf *s.* **1.** plic. **2.** toc; teacă; husă. **3.** perioadă; timp. **4.** *(gram.)* adverb. **5.** *(gram.)* circumstanţial. // •***kaysî gişewde zarf satîla?*** la ce ghişeu se vând plicuri?;

zarfînda *adv.* în cursul; în decursul. // •***yarîngî zarfînda*** în cursul zilei de mâine.

zargana *s. (iht.)* zărgan; ştiucă-de-mare; ţipar-de-mare *(lat., Belone belone)*.

zarif *adj.* **1.** elegant. **2.** delicat; fin; graţios.

zariflík *s.* graţie.

zaruret *s.* **1.** necesitate; nevoie; lipsă; insuficienţă; urgenţă; criză. **2.** *(fin.)* deficit.

zaruriy *adj.* **1.** necesar; indispensabil; insuficient; deficitar; urgent; în criză; de criză; critic. **2.** deficitar. // •***zaruriy vaziyet*** situaţie critică; urgenţă. •***zaruriy yîllar*** ani de criză.

zaruriyet *s.* **1.** necesitate; nevoie; lipsă; insuficienţă; deficit; urgenţă; criză. **2.** *(fin.)* deficit. // •***zaruriyetke ogîratmak*** a deveni grabnic; a deveni urgent. // •***asabiy zaruriyet*** *(med.)* criză de nervi. •***maliy zaruriyet*** criză financiară. •***siyasiy zaruriyet*** *(pol.)* criză politică.

zaruriylík *s.* **1.** necesitate; nevoie; lipsă; insuficienţă; deficit; urgenţă; criză. **2.** *(fin.)* deficit.

zar-zar *adv.* cu suspine; în hohote. // •***zar-zar ğîlamak*** a plânge cu suspine; a plânge în hohote; a hohoti.

zarzawat *s.* zarzavat; legume.

zarzawatşî *s.* zarzavagiu; legumicultor.

zarzawatşîlîk *s.* legumicultură.

zaş *s. (chim.)* sulfat de fier. // •***zaş mayî*** *(chim.)* acid sulfuric; vitriol.

zat *s.* persoană; individ.

zaten *adv.* de altfel; de fapt; de

altminteri; oricum; deja.
zatiy *adj.* personal; individual.
zatiyleşken *adj.* **1.** personalizat; individualizat; particularizat; personificat. **2.** privatizat.
zatiyleştírme *s.* **1.** personalizare; individualizare; particularizare; personificare. **2.** privatizare.
zatiyleştírmek *v.t.* **1.** a personaliza; a individualiza; a particulariza; a personifica. **2.** a privatiza.
zatúrre *s. (med.)* pneumonie.
zatúrrelí *s. (med.)* bolnav de pneumonie.
zaviye *s. (mat.)* unghi.
zaviyelík *adj.* unghiular.
zaw *s.* timp; vreme.
zawal *s.* **1.** calamitate; dezastru; nenorocire. **2.** ruină; dărâmătură. **3.** chin; suferință; tortură.
Zawal *s. (topon., localitate desființată)* Zaval *(jud. Tulcea)*.
zawalğî *adj.* chinuitor.
zawallî *adj.* **1.** biet; sărman; oropsit; nefericit; nenorocit. **2.** ruinat; dărâmat. **3.** chinuit; suferind; torturat.
zawallîlîk *s.* sărăcie; calicie.
Zayide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea îmbelşugată".
zayil *adj.* **1.** dispărut; pierdut. **2.** provizoriu; temporar; trecător.
zayit I. *adj.* **1.** suplimentar. **2.** inutil; netrebuincios; superfluu. **II.** *s.* **1.** *(mat.)* plus. **2.** creştere; suplimentare. // ***•zayit işaretí*** *(mat.)* semnul plus.
Zayit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel îmbelşugat".
zayitlík *s.* **1.** supliment; suplimentare; creştere. **2.** inutilitate.
zayiy *adj.* pierdut; dispărut.
zayiyat *s.* pierdere; pagubă; distrugere.
zayîf *adj.* slab. // ***•akîldan zayîf*** imbecil. ***•ğínísiy yaktan zayîf*** *(med.)* impotent.
zayîfakîl(lî) *s., adj.* gogoman; imbecil; nătâng; nătărău; nerod.
zayîflagan *adj.* **1.** slăbit. **2.** *(tehn.)* amortizat.
zayîflama *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare.
zayîflamak *v.i.* **1.** a slăbi; a deveni slab. **2.** *(tehn.)* a se amortiza. // ***•aşlîktan zayîflay*** slăbeşte de foame.
zayîflatkan *adj.* inhibitor; inhibitiv.
zayîflatma *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare. **3.** *(arte plastice)* estompă.
zayîflatmak *v.t.* **1.** *(tehn.)* a amortiza. **2.** a face să slăbească. **3.** *(arte plastice)* a estompa.
zayîflatuwğî *s. (tehn.)* amortizor.
zayîflîk *s.* slăbire; slăbiciune; sfârşeală. // ***•ğínísiy zayîflîk*** *(med.)* impotență.
zayîfyer *s.* punct vulnerabil.
zayîfyerlí *adj.* vulnerabil.
zayîfyerlílík *s.* vulnerabilitate.
zayîfyersíz *adj.* invulnerabil.
zayîfyersízlík *s.* invulnerabilitate.
zayîp *adj.* slab. // ***•akîlî zayîp*** nătâng.
zayîplagan *adj.* **1.** slăbit. **2.** *(tehn.)* amortizat.
zayîplama *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare.
zayîplamak *v.i.* **1.** a slăbi; a deveni slab. **2.** *(tehn.)* a se amortiza.
zayîplatkan *adj.* inhibitor; inhibitiv.
zayîplatma *s.* **1.** slăbire. **2.** *(arte plastice)* estompă. **3.** *(tehn.)* amortizare.
zayîplatmak *v.t.* **1.** a face să slăbească. **2.** *(arte plastice)* a estompa. **3.** *(tehn.)* a amortiza.
zayîplatuwğî *s. (tehn.)* amortizor.
zayîplîk *s.* slăbire; slăbiciune; sfârşeală.
zayîpyer *s.* punct vulnerabil.
zayîpyerlí *adj.* vulnerabil.
zayîpyerlílík *s.* vulnerabilitate.
zayîpyersíz *adj.* invulnerabil.
zayîpyersízlík *s.* invulnerabilitate.
zafran *s. (bot.)* şofran; şofrănel *(lat., Crocus sativus)*.
zagalmaylaw *s.* răstignire; crucificare.
zagan *s. (orn.)* zăgan; vultur bărbos *(lat., Gypaetus barbatus)*.
zakkum *s. (bot.)* leandru; oleandru; rododafin *(lat., Nerium oleander)*.
zaklaw *s.* **1.** ascuțire; dare la tocilă. **2.** lustruire.
zakşa *s. (orn.)* corb *(lat., Corvus corax)*.
zakşa, kalîn-tumşuklî- *s. (orn.)* corb cu cioc gros *(lat., Eurystomus glaucurus)*.
zakşa, kîzîl- *s. (orn.)* dumbrăveancă roşie *(lat., Coracias naevia)*.
zakşa, kók- *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru *(lat., Coracias garrulus)*.
zakşa, pembe-karînlî-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz *(lat., Coracias caudata)*.
zakşa, tel-kuyruklî-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică *(lat., Coracias abyssinicus)*.
zakşa, yakalî- *s. (orn.)* corb gulerat *(lat., Corvus albicollis)*.
zakşasî, Hint-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană *(lat., Coracias benghalensis)*.
zaliye *s. (bot.)* azalee *(lat., Azalea indica)*.
zamandaşlaşuw *s.* modernizare; renovare.
zambagî, bit- *s. (bot.)* popaz *(lat., Sabadilla officinalis)*.
zambagî, ğolparîs- *s. (bot.)* crin-oranj-pătat *(lat., Lilium tigrinum)*.
zambagî, sarî-suw- *s. (bot.)* plutică *(lat., Nymphoides peltata)*.
zambagî, suw- *s. (bot.)* lotus *(lat., Nymphaea lotus)*.
zambagî, taw- *s. (bot.)* crin-de-pădure *(lat., Lilium martagon)*.
zambak *s. (bot.)* crin; lilie *(lat., Lilium candidum)*.
zambak, kîrmîzî- *s. (bot.)* crin-de-pădure *(lat., Lilium martagon)*.
zambak, sarî- *s. (bot.)* crin-galben *(lat., Hemerocallis flava)*.
zamklaw *s.* lipire; încleiere.
zararsîzlaştîruw *s.* neutralizare.
zayîflatuw *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare. **3.** *(arte plastice)* estompă.
zayîflaw *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare.
zayîplatuw *s.* **1.** slăbire. **2.** *(arte plastice)* estompă. **3.** *(tehn.)* amortizare.
zayîplaw *s.* **1.** slăbire. **2.** *(tehn.)* amortizare.
zebir *s. (zool.)* zebră *(lat., Equus zebra)*.
Zebíl *s. (topon.) ("Pomana"; "Milostenia")* Zebil *(jud. Tulcea)*.
zebír-kurkur *s. (orn.)* turturea zebrată *(lat., Geopelia striata)*.
zebír-şîmşîgî *s. (orn.)* cinteză australiană zebrată *(lat., Poephila guttata; Taeniopygia guttata)*.
zebra *s. (zool.)* zebră *(lat., Equus zebra)*.
zebun *adj.* slăbit; epuizat.
zebunetken *adj.* epuizant; extenuant.
zebunluk *s.* slăbire; epuizare.
zebuw-ógízí *s. (zool.)* zebu *(lat., Bos indicus)*.
zede *s.* vătămare; traumă.
zedeleme *s.* vătămare; traumatizare.
zedelemek *v.t.* a vătăma; a traumatiza.
zedelengen *adj.* vătămat; traumatizat.
zedelenmek *v.i.* a fi vătămat; a fi traumatizat.
zedelewğí *adj.* vătămător; traumatizant.
zedelí *adj.* vătămat; traumatizat.
zedesíz *adj.* nevătămat.
zeferan *s. (bot.)* şofran; şofrănel *(lat., Crocus sativus)*.
zeferan, yalanğî- *s. (bot.)* şofrănaş *(lat., Carthamus tinctorius)*.
zeferan-kanariyasî *s. (orn.)* canar galben de şofran *(lat., Sicalis flaveola)*.
zefir *s. (text.)* zefir.
zegerek *s. (bot.)* in-pitic; ineață *(lat., Linum catharticum)*.
zegetúw *s. (tehn.)* ax; osie; arbore.
zeğir *s.* constrângere.
zeğriy *adj.* constrâns; forțat.
Zehra *s. (antrop. f., arab.)* "Cea albă şi strălucitoare".
zekáa *s.* inteligență. // ***•tuwumdan zekáa*** inteligență înnăscută.
Zekeriya *s. (antrop. m., arab.)* Zaharia.
zekir *s.* recitator; declamator.
Zekir *s. (antrop. m., arab.)* "Recitatorul" *(unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)*.
Zekire *s. (antrop. f., arab.)* "Recitatoarea".
zekiriyet *s.* recitare; recital; declamare; declamație.
zekiy *adj.* inteligent.
Zekiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea inteligentă".
zekiyğe *adv.* genial; în mod inteligent.
zekiylík *s.* inteligență. // ***•insannîñ zekiylígí*** inteligența omului.
zelil *adj.* **1.** înjosit; umilit. **2.** disprețuit; desconsiderat.
zelilğí *adj.* înjositor; umilitor; disprețuitor.
zelillík *s.* umilință.
zelzele *s.* cutremur; seism.
zelzeleğí *s.* seismolog.
zelzeleğílík *s.* seismologie.
zelzelelí *adj.* seismic; seismologic.
zelzeleólşer *s.* seismometru.
zelzeleyazuwğuluk *s.* seismografie.
zelzeleyazuwğusî *s.* seismograf.
zem *s.* critică; blamare; reprobare.
zemane *s.* **1.** timp; perioadă. **2.** sezon; anotimp. **3.** epocă; eră; ev. **4.** timp; vreme. // ***•az zemane ewel*** cu puțin timp înainte. ***•az/kîska zemanede*** în scurt timp. ***•bírleşken zemane*** *(gram.)* timp compus. ***•boş zemane*** vacanță. ***•eñ kîska zemanede*** în cel mai scurt timp. ***•eskí zemanelerde*** pe vremuri. ***•geñíş zemane*** *(gram.)* aorist. ***•geşen zemanege nispetí men*** comparativ cu timpul trecut. ***•geşken zemane*** *(gram.)* timpul trecut. ***•her zemane*** totdeauna; mereu; tot timpul. ***•keleğek zemane*** *(gram.)* timpul

viitor. •***mínawday zemanede*** pe asemenea vreme. •***şúndúgí zemane*** *(gram.)* timpul prezent. •***uygun zemanede*** la momentul oportun. •***yakîn zemanede*** într-un viitor apropiat; în scurt timp. •***yakîn zemanege!*** pe curând!; •***zemane bírímí*** unitate de timp. •***zemane men*** cu timpul. •***zemane sîgîntîsî*** criză de timp. •***zemanesínden burun*** prematur.

zemaneaşîmî *s. (jur.)* prescripţie.

zemanede *adv.* la momentul; în momentul.

zemaneden *adv.* din momentul; din vremea; în avans; înainte de.

zemaneden-zemanege *adv.* din când în când; uneori.

zemanelí *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.

zemanelí-zemanesínde *adv.* **1.** bine făcut. **2.** la momentul potrivit; din timp; devreme.

zemanelí-zemanesíz *adv.* **1.** în momente nepotrivite. **2.** chiar şi în criză de timp.

zemanesínde *adv.* în timpul; pe vremea când; exact când.

zemanesínden *adv.* din timp; din timpul; de pe vremea când.

zemanesíz **I.** *adj.* fără timp. **II.** *adv.* în momente nepotrivite.

zemanesízlík *s.* criză de timp.

zemanet *s.* garanţie; siguranţă; asigurare; referinţă. // •***zemanet bolmak*** a se garanta. •***zemanet etmek*** a garanta. // •***ferdiy zemanet*** asigurare individuală. •***mal zemanetí*** asigurare de bunuri. •***yaşam zemanetí*** asigurare pe viaţă.

zemanetlí *adj.* garantat; asigurat.

zemanetşí *s.* garant; asigurator.

zemane-zemane *adv.* din timp în timp; din când în când; uneori.

zemberek *s.* **1.** arc; resort. **2.** mâner; clanţă.

zembil *s.* coş; coşuleţ; paner.

zembilğí *s.* împletitor de coşuri.

zembilğílík *s.* împletirea coşurilor.

zembilórgen *s.* împletitor de coşuri.

zemfire *s.* safir.

Zemfire *s. (antrop. f., prsn.)* Zamfira ("Safir");

zemğí *s., adj.* critic.

zemğílík *s.* criticism.

zemin *s.* **1.** pământ; sol. **2.** *(arte plastice)* fond; fundal. **3.** bază; fundament. // •***zemin ázírlemek*** a pregăti terenul. •***zeminní ğoklamak*** a sonda terenul. // •***zemin katî*** parter.

zeminlí *adj.* bazat; fundamentat.

zemmetílgen *adj.* blamat; criticat; reprobat; repudiat.

zemmetkendiy *adj.* reprobabil; blamabil; condamnabil.

zemmetmek *v.t.* a critica; a blama; a reproba.

zenaat *s.* meserie; ocupaţie; profesie. // •***kol zenaatî*** artizanat.

zenaatlîk *adj.* profesional.

zenaatsîz *adj.* fără meserie; fără ocupaţie.

zenaatşî *s.* meseriaş; profesionist; artizan. // •***kol zenaatşîsî*** artizan.

zenger *adj.* albastru.

zengere *s. (bot.)* albăstrea; vineţea; floarea-grâului *(lat., Centaurea cyanus)*.

zengerlík *s.* albastru; azur.

zengíldeme *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.

zengíldemek *v.i.* **1.** a scheuna; a schelălăi; a scânci. **2.** a chefni.

zengíltí *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncet. **2.** chefnit.

zengín *adj.* **1.** înstărit; bogat. **2.** bogat; des; abundent; opulent. // •***zengín turmak*** a fi bine legat; a fi bine făcut. // •***altîn man zengín*** aurifer. •***soñradan zengín bolgan*** parvenit.

zengínleşken *adj.* îmbogăţit; înstărit; înavuţit; căpătuit; procopsit; parvenit. // •***zengínleşken ğarlî*** arivist.

zengínleşme *adj.* îmbogăţire; înstărire; înavuţire; căpătuire; procopsire; parvenire.

zengínleşmek *v.i.* a se îmbogăţi; a se înstări; a se înavuţi; a se căpătui; a se procopsi; a parveni.

zengínleştírmek *v.t.* a îmbogăţi; a înstări; a înavuţi; a căpătui; a procopsi.

zengínlík *s.* bogăţie; abundenţă; opulenţă. // •***aytuwlî zengínlíkler*** bogăţii vestite.

zengúle *s.* tril; ciripit.

zenğefil *s. (bot.)* ghimbir; imbir; rădăcină-de-piper-alb *(lat., Zingiber officinale)*.

zenğefilí, şayîr- *s. (bot.)* pochivnic; popâlnic; piperul-lupului; ficăţea; piperniţă; buruiana-frigurilor *(lat., Asarum europaeum; Asarum officinale)*.

zenğere *s. (ent.)* libelulă; cal-de-apă; calul-popii *(lat., Odonata)*.

zenğire *s.* coroană; cunună; diademă; ghirlandă.

zenğireleme *s.* încoronare; încununare.

zenğirelemek *v.t.* a încorona; a încununa.

zenğirelengen *adj.* încoronat; încununat.

zenğirelenmek *v.i.* a se încorona; a se încununa.

zenğirelí *adj.* încoronat; încununat.

zenğiy *s.* negru *(de rasă neagră)*. // •***zenğiy kîskaayaklî*** negresă.

zenğiy-biyaz *s., adj.* mulatru. // •***zenğiy-biyaz melezí*** mulatru.

zepelin *s.* zepelin.

zer *s.* otravă; venin; toxină. // •***zerín şîgarmak*** a-şi vărsa veninul.

zeralgan *adj.* otrăvit.

zerberúw *s.* otrăvire.

zerdale *s.* zarzără. // •***zerdale koşabî*** compot de zarzăre.

zerdap *s.* zer. // •***zerdap penerí*** urdă; caş proaspăt.

zerdale *s. (bot.)* cais; zarzăr *(lat., Armeniaca vulgaris; Prunus armeniaca)*.

zerdeğal *s. (bot.)* curcuma; şofran-de-India *(lat., Curcuma longa)*.

zergekarşî *s.* antidot; antitoxină.

zerimar *s.* otravă; venin; toxină. // •***zerimarga kalsîn!*** ei, drăcie!;

zerimargakarşî *s.* antidot; antitoxină.

zerimarlagan *adj.* otrăvitor; veninos; toxic.

zerimarlama *s.* otrăvire; intoxicaţie; înveninare.

zerimarlamak *v.t.* a otrăvi; a intoxica; a învenina.

zerimarlangan *adj.* otrăvit; înveninat; intoxicat.

zerimarlanmagan *adj.* nepoluat.

zerimarlanmak *v.i.* a se otrăvi; a se intoxica; a se învenina.

zerimarlî *adj.* otrăvitor; veninos; toxic.

zerimarlîk *s.* toxicitate.

zerimarsîzlaşkan *adj.* dezintoxicat.

zerimarsîzlaştîrma *s.* dezintoxicare.

zerimarsîzlaştîrmak *v.t.* a dezintoxica.

zerimarlaw *s.* otrăvire; intoxicaţie; înveninare.

zerimarotî *s. (bot.)* iarba-fiarelor; brilioancă *(lat., Cynanchum vincetoxicum; Vincetoxicum hirundinaria; Asclepias vincetoxicum)*.

zerimarsîzlaştîruw *s.* dezintoxicare.

zerínşîgargan *adj.* înfuriat.

zerîşîkmasî *s.* înfuriere.

zerlegen *adj.* otrăvitor; veninos.

zerlek *adj.* **1.** sălbatic; feroce; neîmblânzit. **2.** *(d. animale, păsări)* sălbatic.

zerlekkarîn *s., adj.* mâncău; mâncăcios; gurmand; vorace.

zerlekkarînlîk *s.* voracitate.

zerlekleşken *adj.* sălbăticit; abrutizat.

zerlekleşme *s.* sălbăticire; abrutizare.

zerlekleşmek *v.i.* a se sălbătici; a se abrutiza.

zerleklík *s.* sălbăticie; cruzime; violenţă; brutalitate; bestialitate; ferocitate.

zerleklík-merhametsízlík *s.* sadism.

zerlek-merhametsíz *s., adj.* sadic.

zerlekşe *adv.* sălbatic; cu ferocitate; brutal.

zerlektabiyat *s.* sălbăticie; cruzime; violenţă; brutalitate; bestialitate.

zerlektabiyatlî *adj.* sălbatic; crud; violent; brutal; bestial.

zerleme *s.* otrăvire; intoxicaţie; înveninare.

zerlemek *v.t.* a otrăvi; a intoxica; a învenina. // •***míyín zerlemek*** a se droga.

zerlengen *adj.* otrăvit; înveninat; intoxicat.

zerlenme *s.* otrăvire; intoxicaţie; înveninare.

zerlenmegen *adj.* nepoluat. // •***zerlenmegen hawa*** atmosferă nepoluată.

zerlenmek *v.i.* a se otrăvi; a se intoxica; a se învenina.

zerlenmiykalgan *adj.* nepoluat.

zerlí *adj.* otrăvitor; toxic; veninos. // •***zerlí derman*** drog. •***zerlí nebatlar*** plante otrăvitoare.

zerlí-ardîş *s. (bot.)* cetină-de-negi *(lat., Juniperus sabina; Sabina officinalis)*.

zerlík *s.* toxicitate.

zerlí-múrver *s. (bot.)* boz; bozie; socmic *(lat., Sambucus ebulus)*.

zerlí-şiydem *s. (bot.)* brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei *(lat., Colchicum autumnale)*.

zerre **I.** *adj.* molecular. **II.** *s.* **1.** *(fiz.)* moleculă. **2.** pic; picătură; strop.

zerrebin *s.* lupă.

zerrelí *adj.* **1.** molecular. **2.** cu picăţele.

zerre-zerre *adj.* cu picăţele.

zerrin *adj.* auriu.

zerrinbalîk *s. (iht.)* roşioară; ocheniţă *(lat., Scardinius erythrophthalmus)*.

zerrinkade *s.* **1.** *(bot.)* narcisă; zarnacadea *(lat., Narcissus angustifolia)*. **2.** *(bot.)* coprină-galbenă *(lat., Narcissus radiiflorus)*.

zerrinnur *s.* aureolă; halo; nimb.
zersíz *adj.* neotrăvitor; netoxic; neveninos; nepoluat.
zersízleşken *adj.* dezintoxicat.
zersízleştírme *s.* dezintoxicare.
zersízleştírmek *v.t.* a dezintoxica.
zevahir *s.* aparenţă. // **•*zevahirní kutarmak*** a salva aparenţele.
zeval *s.* declin; decădere.
zevzek *s., adj.* zevzec.
zewç *s.* soţ; bărbat.
zewğe *s.* nevastă; soţie.
zewuk *s.* **1.** gust; plăcere. **2.** amuzament; distracţie. **3.** derâdere; zeflemea. // **•*zewuk almak*** a-i face plăcere; a se desfăta; a se delecta; a savura. **•*zewuk bermek*** a produce plăcere; a desfăta; a delecta. // **•*tamak man zewuk*** pâine şi circ. **•*túrlí zewuklar*** varieteu; varietăţi. **•*zewukka kóre*** după plac; după gust; în voie; pe alese; ad libitum.
zewukalgan *adj.* delectat; desfătat; distrat; încântat.
zewukaluw *s.* delectare; desfătare; distracţie; încântare.
zewukbergen *adj.* distractiv; încântător.
zewuketken *s.* care ia în derâdere; zeflemist.
zewuketmek *v.t.* a lua în derâdere; a zeflemisi.
zewuklandîrmak *v.t.* a amuza; a distra.
zewuklandîruwğî *adj.* amuzant; distractiv.
zewuklangan *adj.* amuzat; distrat.
zewuklanmak *v.i.* a se amuza; a se distra.
zewuklî *adj.* amuzant; distractiv.
zewuklî-sepalî *adj.* amuzant; distractiv.
zewuk-sepa *s.* plăcere; amuzament; distracţie.
zewuksuz *adj.* fără gust; searbăd; fad; insipid; neplăcut.
zewuksuzluk *s.* lipsă de gust; insipiditate; neplăcere.
zewzek *s.* armă. // **•*zewzek astîna almak*** a lua sub arme; a înrola. **•*zewzek atmak*** a trage cu arma. **•*zewzek taşîmak*** a purta armă; a fi înarmat. // **•*ateşlí zewzek*** *(mil.)* armă de foc. **•*ózeklí/şegírdeklí zewzek*** *(mil.)* armă nucleară. **•*tankwurgan zewzek*** *(mil.)* armă antitanc. **•*zewzek ambarî*** depozit de muniţii.
zewzekkayragan *s.* armurier.
zewzeklendírebermek *v.t.* a reînarma.
zewzeklendírmek *v.t.* a înarma.
zewzeklenebergen *adj.* reînarmat.
zewzekleneberme *s.* reînarmare.
zewzeklenebermek *v.i.* a se reînarma.
zewzeklengen *adj.* înarmat.
zewzeklenme *s.* înarmare.
zewzeklenmek *v.i.* a se înarma.
zewzeklenúw *s.* înarmare.
zewzeklí *adj.* înarmat.
zewzeklí-yaraklî *adj.* armat; înarmat.
zewzeksíz *adj.* neînarmat.
zewzeksízleşken *adj.* dezarmat.
zewzeksízleşme *s.* dezarmare.
zewzeksízleşmek *v.i.* a se dezarma.
zewzeksízleştírílgen *adj.* dezarmat.
zewzeksízleştírílmek *v.t.* a se dezarma.
zewzeksízleştírmek *v.t.* a dezarma.
zewzeksízleşúw *s.* dezarmare.
zewzeksízlík *s.* neînarmare.
zewzeksíz-yaraksîz *adj.* neînarmat; dezarmat.
zewzekşí *s.* armurier.
zewzektaşîgan *s.* gangster.
zibidiy *adj.* caraghios; ridicol.
zibidiylík *s.* caraghioslâc; ridicol.
zifir *s.* nicotină.
zifiriy *adj.* beznă. // **•*zifiriy karañgî*** întuneric beznă.
zift *s.* smoală.
zihin *s.* **1.** raţiune; judecată. **2.** memorie. **3.** înţelegere; pricepere. // **•*yeterlí zihin*** raţiune suficientă.
zihinğoytmasî *s. (med.)* amnezie.
zihiniyet *s.* mentalitate; raţiune. // **•*zihiniyet kalîntîsî*** reminiscenţă.
zihinlí *adj.* deştept; inteligent.
zihinlílík *s.* deşteptăciune; inteligenţă.
zihinsíz *adj.* prost.
zihinsízlík *s.* prostie.
zikir *s.* menţionare; specificare. // **•*zikir bolmak*** a se menţiona; a se specifica. **•*zikir etmek*** a menţiona; a specifica.
zikirlí *adj.* menţionat; specificat.
zikzak *s.* zigzag. // **•*oñga zikzak*** curbă dublă, prima la dreapta. **•*solga zikzak*** curbă dublă, prima la stânga.
zikzaklî *adj.* în zigzag.
Zilhiğğe *s. (cron.) a 12-a lună a anului conform calendarului musulman.*
Zilkade *s. (cron.) a 11-a lună a anului conform calendarului musulman.*
zillet *s.* dispreţ; aversiune.
Zimbabiye *s. (topon.)* Zimbabwe.
zimbabiyelí *s., adj.* zimbabwian.
zimbap *s., adj.* zimbabwian.
zina *s.* adulter. // **•*zina etmek*** a încalca fidelitatea conjugală. // **•*mahrem zinasî*** incest.
zinadantuwgan *s.* bastard.
zindan *s.* **1.** închisoare; temniţă. **2.** nicovală.
zink *s.* zinc.
zinkat *s. (chim.)* zincat.
zinkleme *s.* zincuire.
zinklemek *v.t.* a zincui.
zinklengen *adj.* zincuit.
zinklí *adj.* zincuit; cu zinc.
zinkograf *s.* zincograf.
zinkografiya *s.* zincografie.
zinksîzgağîsî *s.* zincograf.
zinksîzgasî *s.* zincografie.
zira *conj.* pentru că; deoarece; fiindcă.
ziraat I. *adj.* agricol. **II.** *s.* agricultură. // **•*ziraat bankasî*** banca agricolă.
ziraatlî *adj.* **1.** agricol. **2.** *(d. terenuri)* cultivat; lucrat.
ziraatşî *s.* agricultor.
zirayiy *adj.* agricol.
zire *s. (bot.)* chimion; chimen *(lat., Carum carvi)*.
zirek *adj.* inteligent; viclean; şiret; şmecher.
zireklík *s.* inteligenţă; viclenie; şiretenie; şmecherie.
ziresí, ağem- *s. (bot.)* chimion-amar *(lat., Cuminum cyminum)*.
zirve *s.* înălţime; culme; vârf *(şi fig.)*. // **•*zirve ğelsesí*** conferinţă la nivel înalt. **•*zirve toplantîsî*** reuniune la nivel înalt.
zirzemiy *s.* pivniţă; beci.
zirzemiyğí *s.* pivnicer.
zirzemiykat *s. (constr.)* subsol.
zivana *s.* scrupul.
zivanalî *adj.* scrupulos.
zivanalîk *s.* scrupulozitate.
ziya *s.* rază de lumină; strălucire; lumină.
Ziyaddin/Ziyattin *s. (antrop. m., arab.)* "Strălucirea credinţei".
ziyade I. *adj.* încă; mai; mai mult; în plus; excesiv. **II.** *s.* exces; surplus; abuz. // **•*ólşewden ziyade*** peste măsură.
ziyafet *s.* petrecere; chef; banchet. // **•*ziyafet etmek*** a petrece; a chefui. // **•*bîzîk ziyafet*** orgie. **•*ziyafet ğeketí*** smoching.
ziyalandîrma *s.* luminare; iluminare.
ziyalandîrmak *v.t.* a lumina; a ilumina.
ziyalangan *adj.* luminat; iluminat.
ziyalanmak *v.i.* a se lumina; a se ilumina.
ziyalî *adj.* **1.** luminat; iluminat. **2.** luminos; strălucitor. **3.** strălucit; eminent.
ziyan *s.* **1.** daună; pagubă; stricăciune. **2.** risipă; irosire. // **•*ziyan bermek*** a aduce pagubă; a dăuna; a prejudicia; a dăuna. // **•*ziyan yok*** nu face nimic; n-are importanţă.
ziyanbergen *adj.* dăunător; păgubitor; păgubos; defavorabil; dezavantajos; nociv; vătămător. // **•*azgariy ziyanbergen*** cel mai puţin rău dintre atâtea rele.
ziyanberúw *s.* nocivitate; vătămare.
ziyankórgen *adj.* păgubit; prejudiciat; vătămat.
ziyanlagan *adj.* risipitor; irositor.
ziyanlama *s.* risipire; risipă; irosire.
ziyanlamak *v.t.* a risipi; a irosi.
ziyanlangan *adj.* risipit; irosit.
ziyanlanmak *v.i.* a se risipi; a se irosi.
ziyanlî *adj.* **1.** cu pagubă; defavorabil; defavorizat; dezavantajos. **2.** cu risipă; risipit; irosit.
ziyansîz *adj.* **1.** fără risipă. **2.** fără pagubă; fără prejudicii; nevătămat.
ziyaret *s.* vizită. // **•*ziyaret etmek*** a vizita. // **•*kayriyresmiy ziyaret*** vizită neoficială. **•*ziyaret sîrasî sízlerde*** e rândul dumneavoastră să-mi faceţi o vizită.
ziyaretşí *s.* vizitator; musafir.
Ziyat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel abundent".
ziyalandîruw *s.* luminare; iluminare.
ziyanlaw *s.* risipire; risipă; irosire.
ziyil *s.* supliment; adaos.
ziyillí *adj.* suplimentat; adăugit.
ziynet *s.* podoabă; ornament.
ziynetlí *adj.* împodobit; ornamentat.
ziynettaguw *s.* garnisire; împodobire; gătire; ornare.
ziytín *s.* **1.** măslină. **2.** *(bot.)* măslin *(lat., Olea europaea)*. // **•*ziytín mayî*** ulei de măsline.
ziytínğí *s.* culegător de măsline; negustor de măsline; măslinar.
ziytínlík *s.* loc cu măslini; măsliniş.
ziytín-míñgírlegí *s. (orn.)* frunzăriţă balcanică *(lat., Hippolais olivetorum)*.
ziytínrengí *adj.* măsliniu; oliv.
ziytúniy *adj.* măsliniu; oliv.
zíl *s.* clopoţel; sonerie. // **•*eteklerí zíl şalmak*** a nu mai putea de bucurie. **•*zíl şalmak*** a suna soneria; a suna la sonerie. **•*zílge basmak*** a suna la sonerie; a apăsa pe sonerie. // **•*zílden ewel derslíkke kír!*** intră în clasă

înainte de clopoţel!;
Zíliyka/Zúleyka *s. (antrop. f., prsn.)* "Frumuseţe strălucitoare".
zíñgírdegen *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
zíñgírdeme *s.* zăngănit; zdrăngănit.
zíñgírdemek *v.i.* a zăngăni; a zdrăngăni.
zíñgírdetmek *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
zíñgírdewğí *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
zíñgírtí *s.* zăngănit; zdrăngănit.
zíñgír-zíñgír *interj.* zdrang!;
zírínş *s. (bot.)* dracilă *(lat., Berberis vulgaris)*.
zírkír *s.* bură; burniţă.
zírkíreme *s.* bură; burniţă.
zírkíremek *v.i.* a bura; a burniţa; a cerne; a ploua ca prin sită.
zîk *s.* mâl; noroi; nămol; mocirlă; mâzgă.
zîklî *adj.* mâlos; noroios; nămolos; mocirlos.
zîklîk *s.* mâl; noroi; nămol; mocirlă; mâzgă.
zîmba *s.* perforator.
zîmbalama *s.* perforare.
zîmbalamak *v.t.* a perfora.
zîmbalangan *adj.* perforat.
zîmbalanmak *v.i.* a se perfora.
zîmbalî *adj.* perforat.
zîmbalaw *s.* perforare.
zîmpara *s.* şmirghel; glaspapir.
zîngîrdagan *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
zîngîrdama *s.* zăngănit; zdrăngănit.
zîngîrdamak *v.i.* a zăngăni; a zdrăngăni.
zîngîrdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
zîngîrdawğî *adj.* zăngănitor; zdrăngănitor.
zîngîrdaw *s.* zăngănit; zdrăngănit.
zîngîrtî *s.* zăngănit; zdrăngănit.
zîngîr-zîngîr *interj.* zdrang!;
zîñk *s.* găinaţ.
zîñklamak *v.i.* a se găinăţa.
zîpkîn *s.* harpon.
zîr *adj.* sfruntat. // ***•zîr yalan*** minciună sfruntată.
zîrh *s.* armură; platoşă; zale; blindaj; cuirasă; pieptar. // ***•kókírek zîrhî*** *(mil.)* cuirasă; platoşă.
zîrhlî *adj.* împlătoşat; înzăuat; cuirasat; blindat. // ***•zîrhlî gemí*** *(mil.)* crucişător; cuirasat.
zîrîldagan *adj.* **1.** zăngănitor; zdrăngănitor. **2.** trăncănitor; flecar. **3.** care se jeleşte; care se smiorcăie; care scânceşte.
zîrîldama *s.* **1.** trăncăneală; flecăreală. **2.** zăngănit; zdrăngănit. **3.** plâns cu suspine; smiorcăială; scâncet.
zîrîldamak *v.i.* **1.** a trăncăni; a flecări. **2.** a zăngăni; a zdrăngăni. **3.** a jeli; a se smiorcăi; a scânci.
zîrîldatîlgan *adj.* **1.** aruncat; azvârlit. **2.** determinat să plângă cu suspine.
zîrîldatîlmak *v.i.* **1.** a se arunca; a se azvârli. **2.** a fi determinat să plângă cu suspine.
zîrîldatîp *adv.* cât colo; la oarecare depărtare.
zîrîldatmak *v.t.* **1.** a arunca; a azvârli; a-i face vânt. **2.** a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul. **3.** a determina să plângă cu suspine.
zîrîldawğî *adj.* **1.** zăngănitor; zdrăngănitor. **2.** care plânge cu suspine.
zîrîldawuk *adj.* plângăcios; plângăreţ; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
zîrîldaw *s.* **1.** trăncăneală; flecăreală. **2.** zăngănit; zdrăngănit. **3.** plâns cu suspine; smiorcăială; scâncet.
zîrîltî *s.* **1.** trăncăneală; flecăreală. **2.** zăngănit; zdrăngănit. **3.** plâns cu suspine.
zîrîl-zîrîl *interj.* zdrang!;
zît I. *adj.* opus; contrar; antagonic. **II.** *interj. (către pisică)* zât!; // ***•şaplay/taban-tabanga zît*** diametral opus.
zîtiyet *s.* **1.** opunere; împotrivire; contradicţie; contrast; opunere; discrepanţă; antagonism. **2.** polaritate.
zîtîna *adv.* dimpotrivă; în ciuda; în contra. // ***•zîtîna ketmek*** a-i fi nesuferit; a-l călca pe nervi.
zîtkelgen *adj.* combativ; oponent; opozant.
zîtkelúw *s.* **1.** opunere; împotrivire. **2.** combatere; opoziţie.
zîtlîk *s.* **1.** opunere; împotrivire; contradicţie; contrast; opunere; discrepanţă; antagonism. **2.** polaritate.
zîvana *s.* **1.** tub; ţeavă. **2.** *(tehn.)* mufă; cuplaj.
zîvanalar *s., pl.* ţevi; ţevărie.
zîvanalîk *s.* ţevărie.
zodiyak *s.* zodiac.
zogal *s.* fructul sângerului.
zogal *s. (bot.)* sânger *(lat., Cornus sanguinea)*.
zoğiy *s.* călător; drumeţ; musafir.
zoğiylík *s.* drumeţie; călătorie; voiaj; vizită.
zolak *s.* bandă; fâşie; baretă.
zooloğik *adj.* zoologic.
zooloğiya **I.** *adj.* zoologic. **II.** *s.* zoologie.
zooloğiyalî *adj.* zoologic.
zooteknik *adj.* zootehnic.
zootekniya **I.** *adj.* zootehnic. **II.** *s.* zootehnie.
zootekniyağî *s.* zootehnician.
zootekniyalî *adj.* zootehnic.
zor **I.** *adj.* greu; dificil; anevoios; periculos. **II.** *adv.* de abia; cu greutate; cu dificultate. **III.** *interj.* e cam greu!; e cam dificil!; e cam încet!; **IV.** *s.* **1.** greutate; dificultate; nevoie. **2.** obligaţie; datorie; necesitate. **3.** violenţă; presiune; pericol. **4.** impas; inconvenient; încurcătură; strâmtoare; constrângere. // ***•zor man almak*** a lua cu zorul; a constrânge; a forţa; a uzurpa. ***•zor man aşatmak*** a hrăni peste măsură; a îndopa. ***•zor man îrîz kírletmek*** a necinsti; a viola. ***•zor man kírmek*** a intra cu forţa; a năvăli. ***•zor man tîkmak*** a băga cu forţa; a îndesa. ***•zorî bolmamak*** a nu avea zor de ceva; a nu-i trebui; a nu-i păsa. ***•zorînda kalmak*** a avea zor de ceva; a avea neapărată nevoie. // ***•kîrîm tatar tílí zor mî?*** limba tătară crimeană e dificilă?; ***•zor búgúlgen/búkriygen*** rigid. ***•zor man*** vrând-nevrând; nolens-volens; cu forţa; forţat; obligat; în silă; cu de-a sila. ***•zor nokta*** punct critic. ***•zor turum*** situaţie critică. ***•zorî bolsa menî taba*** dacă are nevoie mă găseşte.
zorakiy *adv.* cu forţa; cu de-a sila.
zorba *adj.* **1.** uzurpator. **2.** zdravăn; robust; vânjos.
zorbalî *adj.* uzurpat.
zorbalîk *s.* **1.** uzurpare. **2.** robusteţe.
zorbúgúlgen *adj.* rigid.
zorbúgúlme *s.* rigiditate.
zorbúkriygen *adj.* rigid.
zorbúkriyme *s.* rigiditate.
zorda *adv.* la greu; la strâmtoare; în pericol. // ***•zorda bolmak*** a se afla la strâmtoare; a fi în încurcătură; a avea dificultăţi.
zordabolgan *adj.* aflat în impas; încurcat.
zordaboluw *s.* impas; dificultate; încurcare.
zordamîz *interj.* suntem în pericol!;
zorga *adv.* la greu; la strâmtoare; în pericol. // ***•zorga atîlmak*** a se pune în pericol; a se vârî în bucluc. ***•zorga atmak*** a da cuiva de lucru; a-i da de furcă; a-l vârî în bucluc; a-i crea dificultăţi. ***•zorga kírmek*** a intra la strâmtoare; a intra în încurcătură; a da de greu. ***•zorga túşmek*** a da de greu; a da de necaz; a da de bucluc.
zorgaatîlgan *adj.* **1.** hazardat; riscant; expus; periclitat; primejduit. **2.** pus în impas; îngreunat; înrăutăţit.
zorgaatîlmadan *adj.* **1.** nesilit. **2.** facil; lesnicios.
zorgaatkan *adj.* **1.** agravant. **2.** coercitiv; periculos; primejdios; periclitant; riscant. **3.** stringent. // ***•zorgaatkan sîğaklîk*** temperatură critică.
zorgaatmaz *adj.* nepericulos.
zorgaatuw *s.* hazardare; risc; expunere; periclitare; primejduire.
zorgakalgan *adj.* nevoit; silit; constrâns.
zoriyílgen *adj.* rigid.
zoriyílme *s.* rigiditate.
zorîbolgan *adj.* nevoit; silit; constrâns.
zorlagan *adj.* necesar; stringent.
zorlama *s.* **1.** necesitate; stringenţă. **2.** constrângere; obligare; forţare. **3.** violare; forţare. **4.** *(fiz.)* forţă. // ***•araşîk zorlamasî*** forţarea frontierei. ***•şípt zorlama*** *(fiz.)* cuplu. ***•zorlama katsayîsî*** coeficient de forţă.
zorlamak *v.t.* **1.** a obliga; a determina. **2.** a viola; a forţa; a constrânge; a lua cu zorul; a lua la zor; a cere socoteală. // ***•îrîzîn zorlamak*** a necinsti; a viola; a silui. ***•kanunnî zorlamak*** a viola legea. ***•kapîsîn zorlamak*** a forţa uşa cuiva. ***•ózín zorlamak*** a se strădui; a se sili.
zorlangan *adj.* **1.** obligat; forţat; constrâns. **2.** violat; forţat.
zorlanmak *v.i.* **1.** a fi obligat; a fi forţat; a fi constrâns. **2.** a întâmpina greutăţi. // ***•îrîzî zorlanmak*** a fi siluit.
zorlap-yaptîrma *s.* constrângere; silire; impunere.
zorlaşkan *adj.* înrăutăţit; agravat; îngreunat.
zorlaşma *s.* agravare; înrăutăţire; îngreunare.
zorlaşmak *v.i.* a se înrăutăţi; a se agrava; a se îngreuna.
zorlaştîrgan *adj.* agravant.
zorlaştîrmak *v.t.* a agrava; a înrăutăţi; a îngreuna.
zorlaştîruwğî *adj.* agravant.
zorlaşuw *s.* agravare; înrăutăţire; îngreunare.
zorlaw *s.* **1.** necesitate; stringenţă. **2.** constrângere; obligare; forţare. **3.** violare; forţare. **4.** *(fiz.)* forţă.
zorlî *adj.* violent; năprasnic.
zorlîk *s.* **1.** greutate; dificultate;

nevoie. **2.** impas; inconvenient; încurcătură; strâmtorare; constrângere; punct critic. // ***•zorlîk şîgarmak*** a crea dificultăţi; a crea probleme; a se opune. // ***•zorlîklardan yîldîzlarga*** pe căi aspre, până la astre. ***•zorlîklarnîñ ğeñmesí*** înfrângerea greutăţilor.

zorlîkkaalîşkan *adj.* învăţat cu greul; încercat; călit.

zorlîkşîgargan *adj.* care crează dificultăţi; potrivnic; ostil.

zor-zar *adv.* anevoie; cu greu.

zor-zor *adv.* anevoie; cu greu.

Zóhre *s. (astr.)* Luceafărul; Venus.

zóhreviy *adj.* veneric.

zóhreviybílímğísí *s. (med.)* venerolog.

zóhreviybílímí I. *adj. (med.)* veneric. **II.** *s. (med.)* venerologie.

zóhreviybílímlí *adj. (med.)* veneric.

zóhreviyğí *s.* venerolog.

zóhreviyğílík *s.* venerologie.

zubur *s. (zool.)* zimbru *(lat., Bos bonasus)*.

zuhur *s.* apariţie; ivire.

zuhurlî *adj.* apărut; ivit.

zulmet *s.* întuneric; umbră; negură; obscuritate.

zulmetlí *adj.* întunecat; înnegurat; obscur.

zulúm *s.* tiranie; despotism *(şi fig.)*.

zurga *num. (mong.)* şase.

zurna *s. (muz.)* goarnă; trompetă; trâmbiţă.

zurnağî *s.* gornist; tropetist; trâmbiţaş.

zuw-şuw *s.* gălăgie; hărmălaie; tărăboi.

zúberğet *s. (minr.)* smarald; smaragd.

Zúbeyde *s. (antrop. f., arab.)* "Excelenţă".

zúgúrt *adj.* falit; falimentar; ruinat.

zúgúrtlegen *adj.* falit; falimentar; ruinat.

zúgúrtleme *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.

zúgúrtlemek *v.i.* a da faliment.

zúgúrtletmek *v.t. (fin.)* a ruina.

zúgúrtlúk *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.

Zúhal *s. (astr.)* Saturn.

zúlal *s. (chim.)* albumină.

zúlaliy *adj. (chim.)* albuminos.

Zúleyka/Zíliyka *s. (antrop. f., prsn.)* "Frumuseţe strălucitoare".

Zúlfikar *s. (antrop. m., arab.) denumirea purtată de sabia Profetului Muhammed Aliyselam.*

Zúlfiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cârlionţat".

Zúlfiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea cârlionţată".

Zúlğelaliy-vel-Ikram *s. (relig., arab.)* "Stăpânul măreţiei şi generozităţii" *(unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).*

zúl-kútúk *adj.* beat criţă.

zúlúf *s.* buclă; zuluf; cârlionţ.

zúlúflí *adj.* buclat; ondulat; cu zulufi; cârlionţat.

zúmre *s.* grupă; clasă.

zúmrút *s. (minr.)* smarald; smaragd.

zúmzúme *s.* susur; şipot.

zúmzúmelí *adj.* susurător.

zúppe *adj.* snob; excentric; extravagant.

zúppelík *s.* snobism; excentricitate; extravaganţă.

zúrafe *s. (zool.)* girafă *(lat., Giraffa camelopardalis)*.

zúrriyet *s. (fiziol.)* făt.

zufa *s. (bot.)* isop *(lat., Hyssopus officinalis)*. .

Bibliografie selectivă

Aktarîlgan membalardan

1. * * *, *Codex Cumanicus*, XII.
2. AL-ZAWAHŞARI & * * *, *Muqaddimat al-adab,* XII-XIV.
3. AZERBAIJAN FREE SOFTWARE FOUNDATION, *Azerbaijan-English Dictionary,* © 2001.
4. BAUBEC, AGIEMIN & BAUBEC GEAFER, DENIZ, *Dicţionar român-turc*, Editura Internaţional Scorpion, Bucureşti, 1994.
5. BAUBEC, AGIEMIN & GRECU, MITICĂ, *Dicţionar turc-român*, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1979.
6. BLACHER, PHILIPPE-SCHMERKA, *Grammaire de turkmene à l'usage des francophones*, Les Éditions Isis, Istanbul, 1997.
7. CLAUSON, GERARD, SIR, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford University Press, Ely House, London, 1972.
8. CLAUSON, GERARD, SIR, *Turkish and Mongolian Studies*, The Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, London, 1962.
9. DİLÇİN, CEM, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1983.
10. DRÎMBA, VLADIMIR, *Syntaxe Comane*, Editura Academiei, Bucureşti, 1973.
11. ERDAL, MARCEL, *A Grammar of Old Turkic*, Brill, Leiden, 2004.
12. KERIM, ALTAY, *Darîsî sízge bolsîn caşlar*, Editura Europolis, Constanţa, 2003.
13. KERIM, ALTAY, *Kániye*, Kriterion Kitap Úyí, Bucureşti, 1984.
14. LEVIŢCHI, LEON & BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român*, Editura Teora, Bucureşti, 1993.
15. MAHMUT, NEDRET & MAHMUT, ENVER, *Bozğígít - Dobruca Tatar Masalları*, Kriterion Kitap Úyí, Bucureşti, 1988.
16. MAXIM, MIHAI, *Limba turco-osmană*, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de istorie-filozofie, Bucureşti, 1984.
17. MEHMET ALI, EKREM & MEHMET ALI, HILMIYE, *Tepegöz - Dobruca masalları*, Kriterion Kitapevi, Bükreş, 1985.
18. MEHMET ALI, EKREM, *Bülbül sesi - Dobruca türkleri folklorundan seçmeler*, Kriterion Kitapevi, Bükreş, 1981.
19. ÖNER, MUSTAFA, *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1998.
20. POPPE, NICHOLAS, *Introduction to Altaic Linguistics*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1965.
21. RÓNA-TAS, A., *Tibeto-Mongolica*, Publishing House of The Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 1966.
22. SARAŞ, MARCEL, *Dicţionar francez-român*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.
23. SOROÇANU, EVDOKIYA, *Gagauzların kalendar adetleri*, Moldova Bilimnär Akademiyası Milletlärarası Aaraştırmaları Institutu, Kişinöv, 2006.
24. VAUGHAN, THOMAS, *A Grammar of The Turkish Language*, Golden Lion & Tho. Horne, London, 1709.
25. VUAP-MOCANU, ŞUKRAN, *Curs practic de limba tătară*, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de limbi şi literaturi străine, Bucureşti, 1985.
26. YUSUF, NEVZAT M. & YUSUF, NERMIN, *Nasrettin Hoğa'ga dair masallar*, Kriterion Kitap Úyí, Búkreşt, 1983.

Made in Charleston, SC, USA